

Aurea et perutilis lectura iurium fontis vberrimi domini Odoffredi super secunda parte digesti veteris nouiter cū vtilissimis additionibus summarijs necessarijs legum ⁊.s. decisiuis facile materiam connotātibus, vna cum repertorio scd̄m indicem alphabeticum singulares materias comprehendente cum numeris regulato vt omniū facilioꝛ sit adinuentio.

Don R. de castro.

Cum gratia ⁊ priuilegio.

Libreria

Domini Justiniani sacratissimi principis Incipit secũda pars que al's liber .xij. dicitur.

¶ De rebus creditis. ꝛ si certum petatur. et de certi condictione. Rubrica.

Ct rubricam istam ita cõtinuabis ad superiora De realibus actionibus ptinẽtibus ad eas in pcedentibus dictũ est. vnde iurta ordinẽ de psonalibus actionibus videndũ est que ex cõtractibus pficiscantur. Et qꝛ res credite psonalib' actionibus petuntur ponit de rebus creditis. Et qꝛ nõ tm̃ res credite petunt psonalibus actiõibus: imo ꝛ mutuate in quo mutuo multa spãlia sunt. vt. j. e. l. singularia: iõ ponit [si certũ]. i. si mutuũ petatur. Et qꝛ mutuũ petit per cõdictionẽ. annectit ꝛ de certi cõdictione. Et no. qõ rubrica nostra diuiditur in tres partes prima dicit de rebus creditis scʒ videamus. qꝛ verba ista ponũtur materialiter. ꝛ de ista prima parte rubrice agitur. j. e. l. j. et. ij. §. vlti. ꝛ. l. si quis nec cãm. §. res. ꝛ. §. vlti. ꝛ. l. qõ te. ꝛ. l. certum. Jtem no. qõ sub eo qõ dicit de rebus creditis hic appellatione partis Justinian' imperator totũ significat. due enim sunt partes ↄtractus credere ꝛ debere: ꝛ hoc dũ dicit de rebus creditis ponit aliã partem ↄtractus credere. ꝛ rõne illius partis significat totũ scʒ credere ꝛ debere. Secunda pars rubrice dicit si certũ petat. l. si mutuũ petatur. ꝛ de ista agit. j. pr. l. ꝛ. l. cũ quid. ꝛ. j. e. l. certũ. sed ꝛ põt sumi proprie si certum petatur: siue ex contractu mutui siue ex alio. vt. j. e. l. certũ. Tertia pars dicit de cõdictione scilicet gñali. ꝛ de ista agit. j. e. l. certi cõdictio. ꝛ. l. si ꝛ me. vnde de rebus creditis. ꝛ si certuʒ petatur. ꝛ de condictione videamus ꝛ subiiciamus.

1 ¶ Ad cognitionẽ specierum debet pcedere cognitio generis sed verbũ credendi ꝛ verbum rei sunt verba gñalia ideo a ptore de rebus creditis pmittitur in rubrica. h. d. tota lex.
2 Dictio res q̃bus modis sumatur.
3 Dictio interptatio quid denotet.
4 Dictio titulus q̃bus modis accipiatur ibidem.
5 Arguere ex verbis rubrice qõ liceat.
6 Prefationibus ꝛ exordijs qõ liceat vti.
7 Actio cõmodati directa ꝛ cõtraria est ciuilis.
8 Actiones oẽs que nõ sunt ptorie sunt ciuiles ibidem.
9 Filiusfami. obligatur ex omnibus contractibus excepto mutuo et voto.
10 Credẽdi appellatio an sit generalis ꝛ q̃bus modis accipiat.

Ene est priusq̃ ad verboꝝ Sicut lex ista est prima in titulo. ita recipit primam' ptem rubrice de rebus creditis. ꝛ in. l. ista dicit iuriscõsultus quattuor. Primo continuat seipsum. Secũdo assignat rõnem quare iste titu. preferat subsequẽtibus. Tertio ponit qualiter accipiatur nomen credẽdi. Quarto annectit qualiter accipiatur nomen rei: et sic hec lex
1 dicit quattuor. ¶ Incipiamus ergo a pmo. † Iuriscõsultus cõtinuat seipm dicẽs [bene est]. i. bonũ est: ꝛ vtile est vt pusq̃ ad verboꝝ positorum in prima pte rubrice. vel in secunda vel in. ll. sequẽtibus interpretationẽ perueniamus. i. ad nigruʒ vt aliquã de significatiõe ipsius ti. pme partis inseram'. i. ipam rubricã exponamus. ¶ Scõo assignat rationem quare iste titu. pferatur subsequẽtibus. ꝛ certe: qꝛ iste titu. gñalior est. ꝛ cõtinet in se multa iura advarios contractus ptinẽtia: ꝛ vere est generalior: nã cõplectitur omnes contractus q̃bus sequimur fidẽ alienã. ¶ Tertio dicit quod credendi appellatio generalior est. nã sub isto cõtractu de cõmodato ꝛ pignore est insertũ nam vbicũq; seq̃mur fidem alienã aliquid recepturi dicimur credere. ¶ Quarto ꝛ vltimo dicit quod nomẽ rei non simpliciter sed gñaliter accipit. nam in cõtractu isto: nomẽ rei vt generale pretor elegit. hoc dicit ista lex. videatis lrãm [referre] hucusq; durat primũ dictum in q̃ iuriscõsul. continuat seipm. [quoniã igit] incipit scõm dictũ in quo iuriscõsul. reddit rationẽ quare pferat iste ti. subsequentib' [omnis enim] modo annectit rationeʒ rõnis. [nam vt libro] incipit tertiũ dictum [rei quoq;] incipit quartũ ꝛ vltimum dictum [elegit] ¶ Or signori sicut ego dixi sicut lex ista ꝛc. dic vt dixi in casu. modo videatis expositionẽ lr̃e. [bene est ꝛc.] triplex est hec littera. vna lrã ꝛ cõmunis dicit: bene est. alia lrã dicit here est cũ aspiratione. siue habeatis cõmunem lraʒ bene est siue here est: vna est additio. ꝛ bene est aduerbium optãdi: ꝛ here est aduerbium aspirãdi. alia lrã est ex re: ꝛ ita sunt due dictiões. ꝛ si habet cõmunẽ ꝛ cõsuetã lrãm bene est exponetis ita [bene est] idest bonũ ꝛ vtile est. ¶ Or signori dicet mihi aliqs vestruʒ quod bonũ q̃ vtilitas est vl' in quo ↄsistit bene est. i. bonum ꝛ vtile est: ꝛ certe cõsistit in hoc: expedit enim quod iuriscõsult' ꝛ ipsi oratores exordiantur ꝛ nõ illotis manib' accedant ad ppositum destinatũ: qꝛ hmõi pfatiões animũ audiẽtis preparant ꝛ incitãt ꝛc. ꝛ cũ ibi venerim' euidẽtiorem vobis tribuũt intellectũ. et hec ratio reddit. s. de orig. iur. l. j. vñ bene dicit vlpi. qõ vtamur aliqua pfatione anteq̃ ad materiã destinatã pueniamus sed si habetis in lrã [here est] cũ aspiratiõe: tunc exponet; ita: here est. i. herile est. i. dñicuʒ. herus enim grece latine dicit dñs vnde actio legis aquil. soli hero. i. dño dat. vt. s. ad leg. aquil. l. item mela. §. legis aquilie actio. q. d. herile est. i. ptinet ad doctorem ꝛ ad dñm legũ exponere rubricã: ergo ad iuriscõsultuʒ qui erat doctor legũ. vnde ad eũ spectat exponere rubricã: anteq̃ pueniat ad nigrũ. nã doctoris interptatio: ꝛ si nõ necessaria ꝛ generalis: vtilis tñ: ꝛ sepe in scriptis refertur. vt. C. de pfesso. vr. constã. lib. xij. l. vnica. ꝛ in hoc teuthonici participant magis linguã grecã q̃ latinam: quia dicũt. her' got vuilkum. i. domine bñ veniatis. alia lrã dicit [ex re est] idest ex eq̃tate est: quia primo cõueniens est exponere rubricã. cum equitas hoc suadeat. et sicut exponit hic ex re. i. ex equitate sic exponitur. j.
2 de proba. l. circa. ¶ Unde not. † qõ hoc nomen rei sumit equiuoce in iure nostro. ꝛ vno modo res. i. causa. sic ꝛ. C. de edẽ. l. is apud quẽ. ꝛ. C. de rebus credi. l. in bonefidei. ꝛ. j. de re iudi. l. j. Aliquando nomẽ rei sumit pro contractu vel obligatione. sic sumit in. l. que dicit cũ res instrumẽtis. i. contractus vl' obligatiões. vt. C. de pba. l. cũ res Aliquando tamen requiritur contractus fieri in scriptis. vt. C. de fide instru. l. cõtract'. quos h non psequor. Alio modo sumit res. i. equitas. ꝛ sic sumit hic. ꝛ. C. vnde vi. l. nõ ab re est. ꝛ i pal. l. circa. j. de probatio. ꝛ. C. de in ius vo. l. j. ¶ Aliquãdo nomẽ rei sumit pro veritate. ꝛ sic sumit in. l. q̃ dicit quotiens de re iuratur. i. de veritate. vt. j. titu. pri. l. quotiẽs. ꝛ sumitur in. l. que dicit si aliqs debet rem vl' immutat veritatẽ falsum cõmittit. ꝛ. l. cor. de falsis tenet. vt. j. ad le. cor. de fal. l. j. §. q̃ rationib'. cũ falsum dicatur imutatio veritatis fm vnã lrãm. vt in auc. de fide instr. in prin. vnde volẽtes obscure loq̃ ꝛ in supmo stilo vt faciũt summi doctores: et sicut faciebat petrus de vineis quãdo volunt dicere in veritate ita est: nõ diceret in ỽitate ita est: sed dicũt in re ita est. ¶ Or sequit in lrã [priusq̃ ad verborũ] positorum in secũda parte rubrice si certũ petat. ꝛ in tertia de certi condictiõe exponamus breuiter primã partem rubrice de rebus creditis. vel põt exponi sic. [ad verborum] positorum in nigro. j. l. proxi. cum sequẽtibus. q. d. conueniens est anteq̃ perueniamus ad nigrũ ꝛ subtilitates quod exponamus ipsam rubricam et ideo dicimus summas tituli imane anteq̃ accedamus ad nigrũ [interpretationem]. i. expositionem ꝛ declarationem. ¶ Unde not. † hic
3 quod nomen interpretãdi sumitur proprie ꝛ stricte quia dicitur interpretatio: verbi obscuri declaratio: ꝛ sic sumitur pprie hic. ꝛ. s. de leg. ꝛ senatusc. l. si de interpretatione. sic etiam sumitur in lege que dicit quod doctor non solum debet habere docendi peritiam. immo interpretandi. vt. C. de profes. vr. constã. l. vnica. li. xij. ¶ Aliquando nomen interptationis sumit impprie ꝛ abusiue: vt dicatur siue sit expositio siue correctio: siue artatio siue prorogatio: ꝛ sic sumitur i lege que dicit humana interpretatione. i. correctione. vnde filius dãnatus ad bestias si restituitur matri. succedit humana interpretatione. id est correctiõe. vt. j. ad tertulia. l. j. §. qui operas. Or sequũtur pauca
4 de significatione ipsius tituli id est ipsi' rubrice. ¶ Uñ no. † quod nomen tituli in iure nostro sumitur varijs modis. naʒ in iure nostro titu. dicitur. i. ipa rubrica. ꝛ sic sumitur hic. ꝛ. s. de in integrũ restitu. l. j. ꝛ sic loquũtur tota die scolares dum allegant. l. ꝛ dicit eis. in quo titu. est illa lex. ipsi dicũt. C. tali. i. in q̃ rubrica. aliquãdo nomen tituli ponitur pro tractatu: ꝛ est vn' tractat' a loco isto vsq; ad titu. de pigno. et sic sumitur statim in littera sub hoc titu. idest sup hoc tractatu de rebus creditis ꝛ sic sumitur. s. de in integ. resti. l. j. ij. respon. ¶ Aliquãdo sumitur p cã possidendi. i. sic sumit in lege que dicit cogi posses. dicere titu. sue posses. i. causam possidendi nemo cogitur. vt C. de petitio. heredita. l. cogi. ꝛ. s. de rei vendicatione. l. in speciali. et. s. de petitio. heredi. l. nec vllam. §. omnibus. vnde tota die dicimus iste possidet ꝛ vsucapit titulo pro emptore qꝛ emit ꝛ hec est causa quare vsucapio fuit introducta: et sic sumitur. j. de vsuca. l. celsus. ¶ Aliquãdo nomen titu. sumit pro nõ titu. qui inducat vsucapionẽ vel cãm possidendi: sed p detentatiõe ꝛ modificatione possessionis: vñ dicimus si quis cõductionis titulo. scitis eñ qõ cõductio nõ est titulus ex quo pcedat vsu-

cap.vt.C.loca.⁊ cōdu.l.si quis cōductionis. sic sumitur dñ di-
cit:peti.here.datur cōtra eum qui possidet pro herede.vt.s.de
peti.here.l.nec vllam.§.omnibus titulis. ¶ Aliquando titu
lus sumitur p dignitate sic sumitur in.l. C. de numera.lib.xij.
l.oībus.vñ dicim⁹ iste est ītitulat⁹ in tali eccl'ia vñ scribim⁹ ita
cardinalibus.venerabili patri tituli sctē marie inuiolati do-
mino cardi. ¶ Aliquādo sumitur titu.p scriptura siue pro ve
xillo vt.C.vt nemo pos.pre.ali.ti.īponat.i.scripturas vel vela
regalia suspēdat in rubrica ⁊ in nigro. ¶ Aliquādo nomē ti.
sumitur p'o signo abbreuiandi vt potestis videre in libris no
stris:⁊ tota die dicim⁹ scriptura ista nimis est intitulata.i. ni-
mias abreuiaturas habet. [quoniā igit̄] sicut dixi hic īcipit
secūdum dictū.i.redditur ratio quare iste titulus prefertur. j.
in legibus sequētibus.[ad cōtractus varios.]nominatos et
innominatos.nominatos vt societatis.loca.⁊ cōdu.⁊ emptio
nis.⁊ de īnominatis agit̄.j.de prescrip.verb.l.naturalis. et.j.
de rerum pmu.l.j.[iura]bene dicit iura.quia in ista parte de
rebus creditis tractatur de mutuo.⁊ de iureiurā.tractatur in
sequenti titu.⁊ de cōditionibus ⁊ de cōmo.⁊ de pignora.⁊ de
exercito.⁊ ad velleia.⁊ de ac.emp.⁊ ven.⁊ de locatio. ⁊ de rerū
pmu.⁊ ideo iste titu.est gñalior. Or dicit lr̄a [sub hoc titu.]
exposuit dñs azo mirabiliter sub hoc titu.j.post hunc titu.nā
postea agitur de his:⁊ simil[...] expositio notatur.dixit ipse.s.
de in integ.restitu.l.j.sub hoc.i.post hunc tit.sed vos expona-
tis aliter sub hoc ti.i.sub hoc tractatu qui durat vsq; ad titu.
de pignori.⁊ in isto tractatu cōtinentur multa iura ad varios
ptractus ptinentia ⁊ similē expositionē no.s.de in integ.resti
tu.l.j.licet.s.pri.titu.sumatur p rubrica vt dixi. nec est bona
expositio vt exposuit azo.siue exponatur sub hoc titulo.id est
sub hac rubrica.nā s̄m hoc solūmodo agit̄ ī tit.isto de mutuo.
Item s̄m eum hoc nō est de significatione vocabuli:qr sub ha
bet includere nō excludere:⁊ ideo verior expositio est vt expo
natis vt dixi.[titulū]tanq̄ gñaliorem p̄misit: ⁊ quia de reb⁹
creditis titu.est gñalior:⁊ ideo p̄mittitur qr genus postponit̄
speciei.vt.j.de reg.iur.l. in toto. ¶ Or sequit̄ in lr̄a [omnes
eñ ⁊c.] assignat hic cām quare iste titu.est p̄ferendus et ante
assignat rōnem rationis.bene dixit qd̄ gñalior est:qr eñ p qr
[oēs ptractus.]sub.pene vel fere.⁊ ad quid hoc dicā infra vi
debitis.[cōplectitur]id est cōtinet in se:ergo apparet qd̄ ge-
neralior est sequētibus.[nā vt]incipit tertiū dictū in quo po
nitur qualiter verbū credendi accipiat̄.[credendi gñalis ap-
pellatio est.]sub.verbū:si nō habetis in lr̄a.[ideo]modo in-
fert in specie sub hoc titu.i.sub hoc tractatu.[p̄tor ⁊ de cōmo
dato ⁊ de pignore.].i.de pignoraticia actione directa ⁊ cōtra
ria que cōpetūt p pignore:qr de pignoraticia actio.inseritur
in hac parte de rebus creditis.non intelligatis de pignore.i.
de ypothe.qr non ponitur de ypothe. sub ista tertia parte.ff.
imo est alia pars p se:quia est quarta pars.ff.vt dixi.s.in pe-
mio.ff.[edixit] id est proposuit in edicto nouo.[mox] istud
pōt determinare verbū siue participiū recepturi: ⁊ tūc est sen
sus.bene credendi appellatio est generalis.sub tractatu de re
bus creditis.nā sub hoc titu.p̄tor ⁊ de cōmodare ⁊ de pigno-
rare edixit.nā vbicūq; ptrahimus sequēdo fidē alienā[mox]
id est statim:recepturi credere dicimur:vel potest determina-
re verbum credere dicimur:⁊ tunc exponetis mox.i.tunc:⁊ ad
quid valeat hoc.j.videbitis. ¶ Or sequitur [rei quoq;.]in-
cipit quartū dictum.⁊ dic rei quoq; p et.⁊ rei est nomen gene
rale.vt.j.de verbo.sig.l.rei verbū.⁊.l.rei nomen.[p̄tor elegit]
5 sub isto tractatu. ¶ Or signori ex.l.ista colligetis tria. no.†
⁊ statim colligetis qd̄ licet nobis a rubricis argumentari.[a] nā
cum Vlpia.iurisconsul.ipsam rubricam psequatur ⁊ exponat
eam.apparet qd̄ est de textu.vnde si estis in disputationibus:
⁊ rubrica facit p vobis poteritis dicere inducimus p nobis
talem rubricam:si dicatur ex aduerso nō licet vobis argumē-
mentari a rubricis:debetis respondere: imo licet vt hic dici-
tur.vnde sicut possum allegare p me nigrū si p me facit:ita ru
bricam.⁊ ad istud pcordat qr in multis locis nō inuenit̄ plus
in textu q̄ in rubrica.vt.C.ne quis in sua causa ius sibi dicat.
in rubrica ⁊ in nigro.⁊.C.vt nemo inuitus agere vel accu. co.in
rubrica ⁊ in nigro.⁊.C.ne fideius.vel mā.do.dentur in rubrica
⁊ in nigro.⁊.C.res īter alios acta.ī rubrica ⁊ in nigro. ¶ Ali
quādo tñ gñalior est rubrica q̄ nigrū:nā aliquādo inuenimus
rubricā valde generalem:nigrū valde strictū.vt.j.qd̄ cum eo q̄
in ali.po.ge.fuerit vel gestū esse dicetur.est tñ generale ⁊ vide
tur cōplecti acti.de peculio.⁊ de in rē verso.⁊ qd̄ iussu. et tñ in
nigro tractat̄ de quodā spāli puilegio si est emācipat⁹ filius ⁊
agant creditores q̄ cōtraxerūt cū eo existente in patria ptāte
nō condēnat̄ insolidū:sed inquātum facere pōt. vt.j.qd̄ cū eo
qui in ali.po.est.l.ij.Itē aliquādo fit mentio in rubrica de eo
qd̄ nō fit mentio in nigro.vt.C.de relig.⁊ sump.fu.⁊ alee vsu.⁊

[a] ¶ Rubricis argumentari. Adde qd̄ licitū est arguere de v̄bis rubrice ⁊ ex ordine earū s̄m bar. et doct.hic.et ad hoc alexā. h allegat plures gl.⁊ pcor. adde facere dē cisionez mar. a cōsi. quā sepe cōmēdat ⁊ sequit̄ bar.⁊ p̄cipue in rub. ff. de eo p quem factū est ī.l.j.ī pmo notabili ff d pecu.⁊ in l.j.ff.de.cōfir. tuto. vide do. Iaso. h alleg. glo.quā dicit meliorē de iure in rub. ff.si q̄s testa. libe. eē ius. fu. quā notat ⁊ cōmēdat bal.in.l.j. C. an seru⁹ ex suo fact.

tñ nō est ibi de aleatoribus.est tñ ibi quedā antiqua lex trāsla
ta de greco in latinū q̄ facit mentionē de aleatoribus.⁊ simile
no.alibi.C.de rebus creditis.⁊ de iureiur.⁊ tñ nihil ibi tracta
tur de reb⁹ cre. ¶ Aliqñ tñ gñalius est nigrū: ⁊ strictior rubri
ca.vt.C.etiā ob.cy.pe.retineri posse.nā nigrū est generali⁹: qr
dicit pign⁹ retineri posse p alia pecunia siue sit factū īstrumē
tū siue nō:siue sit simpl'r mutuata pecunia sine pignore.sʒ a ru
bricis decretoꝝ nō licet sumere arg.sʒ a rubricis iuris ciuilis
sic.vñ nō videtis qd̄ canoniste allegēt rubricas suas qd̄ iō fa-
ctū est:qr dicim⁹ rubricas decretoꝝ nō eē autenticas qr alij fe
cerūt textū scʒ scti p̄res.alij rubricas. vt magister gratian⁹ q̄
stabat ad monasteriū scti felicis. Sʒ q̄ fecit textū in libris no
stris iuris ciuilis fecit rubricas:⁊ in decretis iō facte fuerunt
rubrice: qr rubrica est casus text⁹ decretoꝝ.⁊ iō ibi nō allegāt̄
6 rubrice. ¶ Itē ex lege ista colligetis scdʒ no.† q̄ lʒ nobis p̄fa
tionib⁹ ⁊ exordijs vti. vñ qñ vos estis corā ptātib⁹ vestris vel
alijs maximis viris si vultis vti p̄fatiōib⁹ ⁊ exordijs:⁊ ip̄e q̄re
vtimini rep̄hēdit vos:debetis vos excusare qr nō vult ⁊ vt ego
faciā exordiū vobis obediā vt dño sed leges mihi pcedūt.nam
hic vlpi.iurisc͡ōsul.exordit̄ dñ dicit:bene est puisq̄ ⁊c.⁊ ad istud
accedit.s.de orig.iur.l.j.in fi. Tamē cauete vobis ab vno.q̄dā
sunt qui faciūt exordiū ita magnū qd̄ est maius q̄ substātia.sʒ
isti nō bñ faciūt.vñ circa h̄ vos ita dicetʒ sicut docet nos Tul
lius ī pmo ⁊ scdo libro rethoricoꝝ.⁊ ex legib⁹ nostris colligit̄
in notorijs quādo res est liquida nō est vtendum prefationi-
bus seu exordijs.⁊ ideo dicunt leges vtilitas huius edicti ⁊c.
vt.s.de in integrū resti.l.j.⁊.j.de extraor.cog.l.j.nā notoria nō
indigēt probatione.vt.s.qui satisda.cogā.l.si vero.§.qui pro
rei qualitate. sed in dubijs ⁊ obscuris q̄stionib⁹ vtendum est
prefatione per quā capietis beniuolentiam audientis.vt.j.de
his q̄ in testamēto delentur.l.proxi.⁊.C.de iusti.co.faci. in cō-
stitutione. sic ⁊ dñ legimus aliquā obscuram legem facimus.
nam aliquādo aliqua ad euidētiam premittimus.Item ex le-
ge ista colligetis qd̄ credēdi appellatio generalis est ⁊c.et ad
7 hoc facit in aut̄.de fideius.§.pe.† Itē ex lege ista voluerūt qui
dā colligere arg.quod cōmodati actio sit pretoria:⁊ pro se in
ducūt istam litteram q̄ dicit ideo sub hoc.ti.pretor ⁊ de cōmo-
dato ⁊ de pignore ⁊c.Itē pro hac op.facit.j. cōmo.l.j. in prin.
vbi dicit:ait p̄tor.⁊.s.si pars here.pe.l.j.in pn̄.sed certe pdicē-
dū est:⁊ ē dicēdū qd̄ actio cōmodati directa et p̄ria est ciuilis.
⁊ pro hoc est lex expressa.j.cōmo.l. in cōmodato. §. sicut. nam
est a senatorib⁹ introducta ⁊ eā posuerunt.vt.s.de peti.here.
l.itē veniūt.§.preter hoc:quare centumuiralis dicitur.vt. C.
de peti.here.l.vlt.in pn̄.nā vos debetis habere talem conside-
rationē:quia origine omnes actiōes sunt ciuiles.vt.s.de ori-
gi.iur.l.ij.§.deinde.verūtamē est quod p̄tor addidit aliquas.
8 vt insti.de ppe.⁊ tempo.act.in pn̄. † Vnde dicetis oēs actio-
nes ciuiles esse:quas nō inuenietis pretorias.nō ob. qd̄ dicit
hec lr̄a:ideo sub hoc tit.p̄tor de commodato ⁊ de pignore edi
xit:quia sub.nō inducēdo eam de nouo sed eam approbando.
Itēʒ nō ob.j.cōmo.l.j.in prin.quia quod dicit ibi pretor acti.
dabo:non eā de nouo inducēdo sed eam approbando.⁊ sic cō-
modati actio est ciuilis inuētiōe.qr a lege.xij.tab.est īducta.sʒ
ordinatiōe est pretoria ⁊ super ea p̄tor fecit edictuʒ suū. simile
est in peti.here.qr est ciuilis.vt.s.de peti.here. Itēʒ veniūt.§.
preter hec.vbi innuit̄ qd̄ sit introducta a senatoribus qr ius
ciuile est.vt.s.de iusti.⁊ iur.l.ius ciuile.⁊ tamē sup eam pretor
fecit edictū suū ⁊ vocat eam pretoriam vt. s.si pars.here.pe.l.
j.in pn̄.tamē nō est pretoria.simile est in rei vē. vt.s.de rei vē.
l.j.quia qd̄ ibi dicit̄ in tex.proposuit: expone non inducendo
eas de nouo sed approbādo:sed q̄d dicemus de pignoraticia
actione est ne ciuilis actio vel p̄toria.dixerūt quidā qd̄ preto-
ria qr sub h̄ tractatu ponit̄.⁊ pro hoc facit.C.de lui.pi.l.vlt. sʒ
vos dicatis qr est ciuilis.quia.vt.s.pri.dixi omnis actio que
nō inuenit̄ origine inducta a pretore dicitur ciuilis.vt in p̄al
lega.l.de orig.iur.§.deinde.⁊ tamē non inuenitur qd̄ a preto-
re fuerit ab initio ītroducta vñ est ciuilis.nō ob. allegata pro
cōtra. qr illa vera sunt ordinatione ⁊ expositione non inuen-
tione.sed q̄ vtilitas est sit p̄toria an ciuilis:⁊ certe pōt esse vti-
litas vt sciamus eā proponere. Itē in alio pōt eē vtilitas vt
dignoscamus eam in arbore actionū factaʒ per dominū Ioh.
Itē no.qd̄ rei nomen est generale. ⁊ ad istud accedit.j.de ver-
bo.sig.l.rei appellatiōe:⁊.l.rei nomen. ¶ Or signori ex his q̄
dicta sunt vobis casum ⁊ summariā expositionē littere potui-
stis perpendere.modo circa legē istam alia sunt videnda ⁊ in-
daganda opponendo ⁊ soluēdo ⁊ querendo ⁊ respondendo.et
ad legem istā opponitur ⁊ cōuincitur eam quattuor rationib⁹
stare non posse.hec lex dicit qd̄ iste tractatus de rebus credit⁊
cōplectit̄ omnes contratus q̄bus sequimur fidem alienam: f
nōne si stipulor a te aliquid dari vel fieri sequor fidem tuā.ce
te sic,

te sic.vt.j.de act.ꝛ ob.l.j.§.verbis.ꝛ.l.obligationū.ꝛ tamē ꝯtra
ctus stipulatiōis nō est sub ista parte imo sub sua. de verbo.
ob.ergo mētitus est hic iuriscōsultus. Itē accipio te in fide-
iussorē pro eo qd̄ debet mihi aliquis nōne sequor fidem tuaꝫ:
certe sic.vt.j.mā.l. si tibi mādauero.i p̄n.ꝛ.C.de fideius.l.blādi
tus. Item colligit̄ hic expresse in.l.q̄ dicit quomodo contrahi
tur obligatio fideiussoria.j.de fideius.l.fideiussor. §.vlti.et tn̄
nō inserit̄ sub ista parte de reb⁹ creditis.imo sub sua de verb.
ob.que est septima ꝛ vltima pars.ffoꝝ.male ḡ dicit ista lex.qd̄
cōplectit̄ omnes cōtractus per quos alienā fidem sequi insti-
tuimus quid ergo dicemus. ¶ Or in oppositionibus domi-
ni Py.q̄ fuit de medicina ꝛ recessit de ciuitate ista:ꝛ fecit quas
dā oppositiones per modū dialogi.dixit ipse dic mihi oppo-
nēdo quō iste cōtractus cōplectitur omnes cōtratus quibus
sequimur fidē alienā ꝛ nō complectit̄ fideiussionem ꝛ verboꝝ
obligationē ꝛ nō adduxit aliquā legeꝫ. Respōdet iuriscōsul.
hoc factū est propter ꝓlixitatē vitandam:quia contineret.x.li
bros:ꝛ propter hoc pōt induci quia prolixitas est vitanda.in
aut.de referenda.in fi.ꝛ.C.de vete.iure enu.l.ij.§.ꝯtrariū. Itē
pōt pro eo induci simile qd̄ alibi ipse no. cur ponit iuriscō. in
infortiato de lega.j.ꝛ de leg.iij.certe ꝓpter ꝓlixitatē vitādā:
quia nimis esset ꝓlixus titu.si illi tres tituli essent sub vno.sꝫ
certe salua autoritate sua hec rūsio nihil valet:nec h̄ nec ī tra-
ctatu de lega.quia inuenio aliquā partem.ff.q̄ cōtinet in se no
uē libros.ꝛ ideo vos dicetis vno modo ita:tractatus iste cō-
plectitur omnes cōtractus q̄bus sequimur fidē alienam si cō
trahūtur re vel cōsensu.nam oēs ꝯtractus qui ponūtur in ista
parte.de rebus creditis habent ꝯtrahi re:vt mutuū consensu:
cōmodatū ꝛ societas:nō tn̄ cōplectitur cōtractus qui ꝯtrahū
tur verbis.at stipulatio ꝯtrahit̄ verbis.vt insti.de verb.ob.in
prin. Item fideiussor obligat̄ verbis.vt.j.de ac. ꝛ ob.l.j.§.ver
bis.ꝛ ideo nō inserūtur hic. Vel pōt dici scd̄o modo:vt dixi in
expositione lr̄e cōplectitur oēs ꝯtractus sub.pene.vel fere. qꝛ
nō cōplectitur ꝯtractū stipulationis vel fideiussiōis:lꝫ in his
sequamur fidem alienā.nec est bona similitudo qd̄ dicūt. d.l.j.
ij.et.iij.ꝓpter perplexitatem iurandā.nā dicim⁹ qd̄ alia differē
tia est inter illos tres ti.qꝛ in p̄mo titu.agitur de ꝑsonis legā-
tium:ꝛ q̄bus legat̄.vt.j.de lega.j.l.sciendū. In scd̄o de leg.agi
tur de rebus que possunt legari vel nō.vt.j.de leg.ij.l.mortuo.
in tertio de le.agitur mixtim de ꝑsonis legantiū ꝛ rebus. ꝛ de
interp̄tationibus verboꝝ adiectoꝝ in legando.lꝫ alie differē-
tie ꝯsueuerint assignari.vt ibi no.quas volo hic ꝓseq̄. ¶ Sꝫ
obijcitur ꝛ opponitur ad legē istam.ista littera dicit qd̄ credē
di appellatio ḡnalis est.ꝛ ideo d̄r creditor cui d̄betur ex quo-
cūqꝫ ꝯtractu.sed videtur qd̄ nō sit ḡnalis:qꝛ ille d̄r creditor cui
debetur ex ꝯtractu mutui. ꝛ ideo dicit lex creditor ꝓhibet̄ fi-
liofami.mutuo credere.i.mutuo dare.vt.j.ad mace.l.qꝛ ꝛ.l.pre
9 cedenti.ꝛ tn̄ non ꝓhibetur filiusfam̄.aliuꝫ ꝯtractū ꝯtrahere †
qꝛ filiusfam̄.ex oībus ꝯtractibus obligatur insolidū excepto
mutuo ꝛ voto.vt.s̄.de iudi.l.tam ex ꝯtractibus.j.de ac.ꝛ ob.l.
si filiusfa.ꝛ.j.ad macedo.l.j.ad istud vos ita dicetis. credendi
appellatio est generalis. hic in isto contractu. Sed creden-
di appellatio est specialis in contractu.j.ad macedonia.quia
mace.senatuscon.vetat credi filiofami.vt.j.ad mace.l.j. Qua-
10 re ad solu.huius cōtrarij:vos ita dicetis. † appellatio creden-
di sumitur in iure nostro tribus modis. aliqn̄ est generalissi-
ma.aliquādo generalis.aliqn̄ specialis. Est generalissima ap
pellatio credendi:qꝛ d̄r creditor cuicūqꝫ debet̄ ex quocūqꝫ con
tractu vel quasi.vt.j.de verb.sig.l.creditores.ꝛ.l.si cui. Aliqn̄
est generalis appellatio credendi: qꝛ d̄r creditor cui debet̄ ex
ꝯtractu vel quasi.vt hic.ꝛ.j.l.proxi.ibi appellatio est ꝛc.ꝛ in vl
timo.§.l.se.ꝛ ita sumitur hic.j.e.l.si q̇s.§.res.ꝛ.§.vlt.ꝛ.l.qd̄ te.
ꝛ.l.certum. Aliquādo credendi appellatio specialis est vt di-
catur creditor fenerator.ꝛ sic sumitur in.l.cōtra.ꝛ in ista signi
ficatione sumitur.C.si aduer.credi.i.feneratorē.in integ. resti
tutio fuerit postulata.l.j.et.ij.ꝛ in aut.vt nullus credat agrico
le.i.mutuo det in rubro ꝛ in nigro. Sed denuo opponit̄ ad le
gem istam sic. Hic dicit̄ si ꝯtraho tecuꝫ mox recepturus dicor
credere.vnde hec lr̄a innuit qd̄ ille sit creditor:q̄ est recept⁹ sta
tim.i.pure.nō in diem vel sub cōditione.sed lex contradicit.j.
de ac.ꝛ obli.l.is cui.ꝛ de verb.sig.l.creditores. Ad qd̄ vos di
cetis vbi ꝯtraho mox.i.pure recepturus vere creditor sum.qꝛ
statim cedit dies.i.venit.ꝛ statim teneris.vt.j.de verb.sig.l.ce-
dere diem.ꝛ est exemplū in scholari q̄ habet affectionē in libro
suo:qui accōmodat alicui alij scholari:ꝛ semp habet ibi serui-
entem suū qui incōtinenti reportare dꝫ.ꝛ sic sumitur hic. Sed
vbi ꝯtraho recepturus sub cōditione nō sum verus creditor
re:sed spe,vnde nō cedit dies nec venit. Item vbi ꝯtraho rece
pturus in diem non sum verus creditor.vnde licet cessit dies:
nō venit dies.vn̄ ante diem:si ago male peto. vt.j.quādo dies

vsusfruc.leg.l.vna.in fi.ꝛ.j.e.l.certi cōdictio.in prin. ꝛ sic loq̄-
tur lex cōtraria.ꝛ hic.sed qd̄ hec dictio mox determinat crede
re dicimur.q.d.cuicunqꝫ rei consentiamus mox credere dici-
mur:nō ex interuallo. Unde nota qd̄ hec dictio mox sumitur
eq̇uoce in iure nostro.aliquādo sumitur mox.i.statim.ꝛ sic su-
mitur in.l.que dicit.si pulso te.mox.i.statim poteris me cōue-
nire:nō dudum postea.vt in aut.de execu.qui cōue.ꝛ recon.in
p̄nci.que est signata.C.de senten.ꝛ interlo.om.iudi.aut. ꝛ con
sequēter.aliquādo sumitur mox.i.q̄p primū cōmode poterit. ꝛ
sic sumitur.C.de admi.tuto.l.tutores. Aliquādo sumit̄ mox:
id est dudum.ꝛ postea ex interuallo.ꝛ sic sumitur ex.l.que dicit
hic est ordo.in causa iudicati.vt.j.de re iudic.l.a diuo pio.§.j.
Quarto opponitur ad legē istam.hic dicitur qd̄ rei appella-
tio est generalis lex scripta est in contra.que dicit qd̄ verbum
rei non genus:sꝫ spēm significat.ꝛ sic nō est generale. vnde est
contra.s̄.de rei vendi.l.si in rem. Ad solutionē cuius contra-
rij dicit Azo.aliud est in ꝑsonalibus actionibus aliud in rea
libus.in ꝑsonalibus actionibus nomē rei est generale: vt hic
quia hic agitur de certi cōditione que est personalis in reali-
bus actionibus.vt in rei vendi.que est realis.nomen rei nō ge
nus:sed ꝑ speciem significat.vt in.l.ꝯtra. sed certe hec solutio
nō videtur bona.quia sicut qui agit rei vendi. designat rē cer
tam.sic ꝛ qui agit ꝑsonali.vt in prealleg.l.si in rem.§.sed ꝛ siue
stimenta nostra.ꝛ.j.de furtis.l.in furti act.ꝛ quia so. dn̄i Azo.
nimis est obscura.ꝛ ideo vos dicetis aliter. ꝛ sic quātū ad pre
sentem tractatum nomen rei est generale:quācūqꝫ rem credidi
tibi.creditor tuus sum.ꝛ sic sumitur hic.ꝛ hoc est qd̄ subaudi-
ui in littera elegit.sub.in isto tractatu: quia creditor est om̄is
cui debetur ex cōtractu vel quasi aliqua res.siue in specie siue
in genere.sed quātum ad tractatum rei ven.nomen rei signifi-
cat spēm nō genus.qꝛ species possunt vendicari: non genera.
vnde sunt ista in arg.ꝯtra illos aduocatos qui ꝓ iurisditione
alicuius castri.vel ville ꝓponūt rei vendi.sunt eīm multi aduo
cati in mūdo qui multa lucrantur ꝛ parum sciūt:lꝫ habeant ex
perientiā facti.vnde aliquis miles vadit ad vnū de istis aduo
catis.ꝛ dicit ei quod formet sibi libellum ꝓ iurisditioue talis
castri vel ville.venit aduocatus ꝛ format sic libellum. agit ta-
lis miles cōtra talem syndicum talis castri vel ville dicens qd̄
in illo castro habet iurisditionē cognoscendi. vnde petit iuris
ditionem sibi restitui rei ven.certe iste aduocatus male forma
uit libelluꝫ tribus rōnibus. Prima ratio est:qꝛ iurisditio est
genus.vnde non pōt vendicari iurisditio. vt.s̄.de rei vendi.l.
si in rem. Item secūda ratio male formauit libellum suū.qꝛ rei
vendi.datur contra possidenteꝫ:quia possessio subijcit aliquē
actioni in rem.vt.C.de ali.iudi.mu.causa facta.l.vna.ꝛ contra
eum datur rei ven.qui habet facultatem rei restituende. vt.s̄.
de rei vendi.l.officiū.sed iurisditio est res incorporalis. vnde
non pōt videri vel tangi. vt.s̄.de rerū diui.l.j.si ergo iurisdi-
tio est res incorporalis.ergo nō vendicatur.ꝛ ideo grex:quia
corporale est:potest vendicari.peculium nō:qꝛ est res incorpo
ralis.vt.s̄.de rei ven.l.vendicatio. Item cum iurisditio sit res
incorporalis nō possidetur.vt.j.de acquiren. poss.l.possideri.
in princi.ꝛ.j.de acquiren.rerū do.l.seruus.§.incorporales.igi
tur nō vendicatur:quia rei vendi.cōpetit ꝯtra possessoreꝫ: vel
cōtra eum qui habet facultatem rei restituende.vnde nō ꝓpo
nit̄ rei ven.vt in superioribus ptꝫ. ¶ Sed dicet mihi aliq̇s ve
strum qd̄ auxilium ꝓpones tu pro iurisditione castri vel ville
petenda. Rn̄.possessorium iudiciū vel quasi. Item petitorium
possessoriū vel quasi pōt habere locum. Similis est in quasi
pos.castri vel ville. Et pōt ꝓponere vtile interdictum: quasi
possidetis:sed directum nō habet locum. Et formabo ei ita li
bellum. Agit talis miles contra syndicum talis castri vel vil-
le dicentis ipm militem esse in quasi possessione ipsius castri ꝛ
iurisditionis.vnde petit qd̄ non debeat turbari:sed frui vti
quasi possessione iurisditionis illius ꝛ se potiorē pronūciari.
ad qd̄ ꝓponit vtile interdictum quasi possidetis.vnde sicut in
terdictum directum vti possidetis habet locum si turbas me
in possessionē ediū mearū vel fundi mei.vt.j.vti pos.l.j.ita vti-
le interdictum ꝓ seruitutibus ꝛ incorporalibus:quia accedit
in eis quasi possessio lꝫ non vera.vt.s̄.de seruit̄.l.quot̄.ij.ꝛ.s̄.si
seruitus vendi.l.sicuti.§.aristo.si aūt miles nō est in possessio
ne:quia deiectus est dicam militi qd̄ ipse habet vtile interdi-
ctum vnde vi.nam sicut possidenti rem corporalem si nō admit
titur datur interdictum directū vnde vi.vt.j.de vi ꝛ vi arma.l.
p̄ma.§.deijcitur.ita vtile interdictum vnde vi. datur ꝓ incor-
poralibus:ꝛ si deijcior de quasi possessiōe vtili. vt.j.de vi et vi
arma.l.iij.§.vnde vi. Et formabo libellum ita. Agit talis mi-
les ꝯtra talem syndicum talis castri vel ville. dicens cum esset
in quasi possessione exercende iurisditionis:ipsi eum venientē
nō admiserunt.vnde in ipsa possessione petit se restitui:ꝓposi

to vtili interdicto vnde vi.i.ac.in factū que datur loco interdi
cti.vt institu.de interdictis.in fi.si autem miles nō est in posses
sione nec fuit verū est tamē quod pater suus fuit hic nō potest
habere locū possessoriū:sed petitoriū. tamē dixerunt quidā
quod iudicis officiū habet locum:quia preses prohibet illici
tas exactiōes fieri.vt.s.de offi.pre.l.illicitas.et.l.congruit.et
cum nō habet locum ordinarium datur iudicis officium.vt.s.
de mi.l.in cause.§.j.z qd ordinariū habeat locum.j.dicā. Alij
dixerūt quod habet locum cōdictio ex.l.illa de man.l.j.z.l.vlt.
Sed vos dicetis vt cōsueui dicere. aut agitur de iurisditiōe
cōstituenda aut de iam cōstituta:agitur de iurisditione con
stituēda.quia dicit miles. domine ipsi vendiderūt patri meo
talē iurisditionē:sed nunq̄ tradiderunt agam act.ex contra
ctu.z dicam ita.agit talis cōtra talē syndicum talis castri:q2
talē venditionem fecistis patri meo z non tradidistis iurisdi
tionē.vnde petit sibi dictam iurisditionem quasi tradi:patiē
do dictā iurisditionē exercere.ad quod ppono act.ex empto:
si fuit emptio.ad qd facit.C.de vsufru.l.corruptionem. Si au
tem agit de iurisditione iam cōstituta.quia dicit miles quod
bene vendiderūt patri suo z passi sunt ea vti.hic habet locum
vtilis confessoria:quia sicut directa p seruitute vera habet lo
cum.vt.s.de seruit.l.quoit.z.s.de seruit. vr. pre.l.ij.ita pro iu
risditiōe que est spēs seruitutis dabitur vtilis. vt.j.de fundo
instru.l.pictoris.z dicam sic. Agit talis contra talē syndicum
talis castri.dicens se iurisditionē habere.vnde cum non patiā
tur eam iurisditionem me exercere peto vt patiantur me vti.et
peto cauere ne impediant in futurū.z ad istud accedit.s.si ser
uitus ven.l.harum.et.l.legi. ¶ Or signori sup.l. ista consueui
ita q̄rere.cur.rub.dicit de rebus creditis.z non dicit de rebus
debitis. Respon.tribus modis.et vno modo sic:quia digni
est credere q̄ debere.vt.j.de ver.obl.l.j.iuxta id. Beatius est
dare q̄ accipere.et digniora sunt pferenda.vt.j.de acquirē.re.
do.l.j.z.C.de tyro.l.fi. ¶ Vl potest dici secundo modo quod hic
tractatur de rebus creditis.i.de actionib9 que sunt arma acto
rū.non autem tractatur hic de except.i.de rebus debitis que
sunt arma debitorum. vnde quia hic tractatur de actionibus
ponit de rebus creditis.sed de exceptione.i.de armis reorū.
tractatur.j.de except.l.j.et.ij.et.j.de except.rei iudi.l.j. ¶ Vl po
test dici tertio modo quod ex quo iuriscōsultus ponit de reb9
creditis.per consequens ponit de debitis. nam credere et de
bere sunt correlatiua.sicut sunt pater z filius correlatiua.z em
ptor et venditor.vt.j.de rerū pmu.l.j.ita credere z debere sunt
correlatiua:z correlatiuorum eadem est doctrina.nam cogni
to vno per consequens habetur notitia alterius. vt.s.de his
qui sunt sui vel ali.iuris.l.j.z instit.de tutelis.in fi.z.j.de ver.
obli.l.inter stipulantem.§.rem sacram.

1 ¶ Mutuum ea forma contrahitur vt idem gen9 non eadē
species reddat alias nō erit mutuū s3 alius ɔtractus.
2 Genus dr̄ qd verificatur in qualibet specie.
Species est quod predicatur de pluribus differentibus in
ter se numero.
3 Dictio pecunie qualiter accipiatur.
4 Mutuum consistit in his rebus que consistunt pondere nu
mero z mensura inspecta natura aptitudine z consuetudine et
causa inuentionis.
5 Creditore inuito aliud pro alio solui non pōt regl'a. cū fallē.
6 Mutuū consistit etiam in vno nūmo.
Unitas est pncipiū numeri l3 nō sit numerus.

Mutuū damus. Lex superior respicit pri
mam partem rubrice de
rebus creditis.hec vero lex respicit secundam partez
rub.si certum.i.mutuum petatur.et in prin.huius.l. vsq3 ad.§.
appellata est.dicit iuriscōsultus paulus quattuor principali
ter. Primo dicit quando vel qualiter contrahatur mutuum.
Secundo dicit in quibus rebus contrahatur mutuum. Ter
tio assignat rationem quare in illis rebus tantum mutuum cō
trahatur. Quarto assignat rationem rationis quare in istis
tantuz rebus consistit mutuum z non in alijs. Incipiam ergo
1 a primo quando vel qualiter mutuum contrahatur.z certe cō
trahitur mutuum cum credo tibi rem consistentem in ponde
re:numero:vel mensura.z credo eo proposito: vt non eandem
rem reddas mihi:sed tantumdem in eodem gñe. Sed si crede
rem eo proposito: vt eandem rem redderes:non esset mutuum:
sed commodatum vel depositum. Item si crederem tibi vt red
deres tantumdem.non in eodem genere s3 in alio:vt quia mu
tuaui tibi triticium vt redderes vinum:non erit mutuum: sed
alius contractus. Secundo dicit in quibus rebus cōsistat mu
tuum.z consistit in his rebus que consistunt pondere:numero
et mensura. Tertio assignat rationem cur in istis tantum con
sistit mutuū:q2 iste sole sunt res que possunt mutuari. Quar
to assignat rationem rationis quare iste res tantum possunt
mutuari:quia harū enim rerum est talis natura:vt vna fungat
vice alterius quod fit solutione eiusdem generis: non alteri9
speciei. Sed in alijs non consistit mutuum:quia aut eedez res
redduntur z non est mutuum:sed alius cōtractus. aut alie red
duntur quod non potest esse:quia in alijs contractibus aliud
pro alio inuito creditore solui non potest: preterq̄ in mutuo
hoc dicit prin.huius.l. vsq3 ad.§.appellata.videatis expositio
nem littere. [mutuum damus] sub.tunc demum: cum damus
recepturi [non eandem speciem]. i. non idem corpus. nam in
speciebus non consistit mutuum.vt.j.proximo.§.[alioquin]
id est:diceremus mutuū:cum daremus recepturi idez corpus.
[aut depositum] sub. aut locatum. aut pignori datum: aut
doti datum:aut precarium.nam sicut in commodato et depo
sito idem corpus est reddendum:quia rei commodate posses
sionem z dominiū retinemus. vt.j.cōmoda.l. rei cōmodate. et
j.depositi.l.licet.ita z in locato. nam locatio non transfert do
minium.vt.j.locati.l.non solet.z rei locate pos.z dominiuz re
tinemus.vt.C.cōmuni diui.l.j.z.C.de pres.xxx.ve.xl.an.l.male
agitur.ideoq3 idem corpus est reddendum.idem est in pigno
re dato.vt.j.de pi.act.l.si rem.§.omnis.idem z in dote data:vt
eadem res reddatur.vt.C.de iure do.l.in rebus.idem z in p̄ca
rio.vt.j.de precario.l.j.z.l.cū precario.igitur bene.sub.aut lo
catum aut pignori datum:aut doti datum.fallit tamen in casu
in deposito:quod est notabile vt non idem corpus reddatur:
sed tantundem.vt.j.depositi.l.lucius.z.l. diem sponsalitiorū.
sed illud est iō:q2 depositū transgredit notissimos terminos
suos.vt in prealleg.l.lucius. Itē fallit interduz z in locato vbi
transfert dñium z tantudē reddit non idē corpus.vt.j.loca.et
cō.l.in naue saufeli.sed illud facit conuentio facta inter cōtra
hentes que est contra naturam locationis. Or sequitur.[s3
id.est genus] repetatis damus recepturi [veluti] ponit exem
plum [non erit mutuum] quia ad hoc vt sit mutuū debet red
di aliud quod sit eiusdē bonitatis z qualitatis. sed quid erit
glossauit hic Jo.z az.quod erit cōtractus innominatis.do vt
des.z dixerunt quod nascetur prescriptis verbis actio. vt.j.
de pres.ver.l.naturalis.§.j. Sed si vobis placet dicatis vt di
cere consueui:aut conuenit pro dando certam rem pro certa.
vt certū frumentum pro certo frumento.z tūc dico quod erit
permutatio.vt.C.de re.permu.l.quoniā asseueras.z.l.penul.
Aut conuenit de dando certo frumēto p incerto. aut de dan
do incerto frumento pro incerto. z tunc dico qd erit contra
ctus innominatus.do vt des.z datur prescrip.verbis act. vt p3
in palleg.l.naturalis.§.sed si scissem.z.s.de pactis.l.iuregen.
§.sed si in alium. Or signori.hucusq3 durat primū dictū hui9
2 legis in quo no. q genus z species aliter sumitur hic q̄ di
cant artiste siue porphirius. nam hic vocatur species certum
corpus.gen9 vocatur nō idem corpus:sed eius simile: vt oim
rerum que cōsistunt numero pondere vel mensura. in quibus
nō agitur:vt reddatur eadem res.sed sm Porphiriū. Gen9
est quod predicatur de plurib9 inter se differētib9 spē.vt aial.
species est qd pdicatur de pluribus differentibus inter se nu
mero:vt hō. Or circa pmā partē huius legis ponetis ita exē
plū in terminis.si mutuo tibi.x.lib.boñ. vel.x. corbes vini. vt
tu reddas easdē.x.li.vel easdem.x.cor.vini:non erit mutuum:
sed poterit esse cōmodatum in casu vel depositum cōmuniter.
vt.j.dicaz. Sed si mutuo tibi.x.li.vt tu reddas alias.x.lib.tūc
est mutuum.quia teneris ad tantūdem in eodem genere. Sed
si mutuarē tibi vt pro.x.corbibus vini reddas.x.frumenti:nō
erit mutuū:sed erit contractus innominatus sm Jo.z Az.do
vt des.z dabit presceri.verbis act. Or signori super prin. hu
ius.l.quero.ponam9 aliquis scholaris rogauit me quod mu
tuarē ei.x.z ei numeraui.dum scholaris recedit ad hospitium
inuenit nūcium q redijt cum multa pecunia:incontinenti re
dijt ad me:z reddidit mihi eandem pecuniam:erit ne mutuum
dicunt quidam quod non:quia non debet eadem res reddi. vt
hic.z.j.pxi.§.in fi.s3 vos dicatis sm Jo.z Azo. quod erit mu
tuum:quia de meo factum est tuum.vt.j.e.l.§.appellata: quia
mutuaui tibi vt eadem.x.consumeres.z licet preter spem tuaz
eadem.x.mihi reddideris.nam propositum est inspiciendum.
vt institut.quibus modis re contrahitur ob.in pn̄.vnde istud
participium recepturi refertur non ad actum:sed ad proposi
tum vtriusq3.nam nō semper recipit quod spat.simile no.j.eo.
l.qui pecuniam.sed si eo proposito mutuaui tibi.x.vt non con
sumeres ea decem nō erit mutuū:sed cōmodatum:vt hic dicit.
Nam ppositum cōtrahentiū est inspiciendum:quia ex tali p
posito iudicamus vtrū cōtractus sit obligatorius vel nō.vt.j.
e.l.nā et si.z.j.de ac.z obli.l.obligationū substātiā. in fi. Itē si
stipulor a te aliquid distinguimus vtrū verba habeant vim sti
pulationis an pacti,vt.s.de pactis.l.iurisgen.§.qd fere.origi
nem em̄

nem̃ em̃ ⁊ pꝛopositum debemus inspicere. vt sciamus q̃s sit cõ-
tractus. vt. ĩ. man. l. si ꝓcuratoꝛ in p̃n. Sed q̃ vtilitas est: vt scia-
mus sit mutuũ vel nõ. R̃n. duplex vtilitas est si sciamus dice-
re qñ sit mutuũ vel nõ. Item vt sciam⁹ vtrũ periculũ rei spectet
ad debitorē in mutuo vel ad creditorē. in mutuo em̃ est pericu-
lum debitoris. vt. C. e. l. incendiũ. sed in certis alijs cõtractib⁹
periculũ est creditoꝝ. ¶ Et si q̃ras quare. rñ. debitoꝛ nõ tenet̃
in mutuo ad idē corpus: sed ad tantũdem in eodē gñe: ⁊ eiusdē
bonitatis ⁊ qualitatis: vt hic dꝛ. ⁊ ita tm̃modo ad gen⁹ quod
nunq̃ꝫ perire põt. vt. ĩ. de act. ⁊ obli. l. j. §. j. ⁊. ĩ. de v̄bo. obli. l. in-
ter stipu. §. rez sacrã. in alijs vero ꝯtractibus debitoꝛ tm̃modo
tenet̃ ad idē corpus: ⁊ ita in spē. vñ eius īteritu liberat̃: vt dicã
ĩ. l. j. ⁊ de ac. ⁊ obli. §. is quoq̃ꝫ. ⁊. ĩ. de verb. obli. l. si ex legati cã.
¶ Sed denno quero q̇d si ab initio creditoꝛ ita dixit mutuo
tibi istas decē libꝛas: si eas cõsumpseris tm̃dem reddas. si nõ
ꝯsumpseris easdē reddas. nũquid erit mutuũ. Respon. nõ au-
teq̃ꝫ cõsumpseris. vt. ĩ. eo. l. quod si ab initio. Qualiter petet
pecuniã creditoꝛ si non cõsumatur. Respõ. si creditoꝛ est dñs
vēdicabit eã. vt. ĩ. e. l. rogasti. §. vlti. ⁊. l. filiusfa. ⁊. l. cũ fund⁹. §.
seruũ tuum. Sed si creditoꝛ nõ sit dominus condicet eam ra-
tione possessionis. vt. ĩ. de cõdi. indebi. l. indebiti. §. sed ⁊ si nũ-
mi. ¶ Sed denuo quero. nunq̇d cõsistit cõmodatũ in pecunia
in oleo: ⁊ similibus. R̃n. regulariter nõ: qꝛ cõsistit cõmodatuz
in his rebus que vsu nõ consumũtur. cõsistit tñ in casu. vtpu-
ta si cõmodaui tibi pecuniã: vt nõ cõsumas eã: sed cõmodo ti-
bi ad pompã vt appareas ditioꝛ. vt. ĩ. cõmo. l. iij. in fin. ⁊. l. seq.
Oꝛ sequitur in littera. [mutui datio ⁊c.] ⁊ incipit scd̃m dictũ
in quo ponitur. in q̇bus rebus contrahatur mutuũ [in his re-
bus] scꝫ solis [q̃ pondere] vt aurum cõsistens in massa. [nu-
mero] vt pecunia numerata. [mensuraue] vt vinũ ⁊ oleum ⁊ si-
milia. vt hec colligũtur instit̃. q̇bus mo. re ꝯtrahit̃ ob. in p̃nci.
[ꝯsistunt] sub. ⁊ ĩ his ꝯsistit mutuũ. ⁊ nõ in alijs [qm̃ earũ ⁊c.]
annectit rõnē quare in illis rebus tm̃ cõtrahat̃ mutuũ. [possu-
mus in creditũ ire]. i. in mutuũ. ⁊ sic stricte sumit̃ hic mutuuz.
vt ⁊ alleg. ĩ. ad mace. l. quia. aliqñ tñ aliter accipit̃ credere. vt di-
xi. s̄. l. pꝛoxi. ⁊ sub. nõ datione aliarũ rerum. [quia in gñe ⁊c.]
Incipit quartũ dictũ. in quo reddit̃ ratio rõnis. ⁊ iste ver. legi-
tur tribus modis. Uno mõ ꝯm antiquos. ⁊ tũc magis in litte-
ra positũ vel subauditũ ponit̃ cõparatiue. scd̃o mõ legitur ꝯm
Jo. ⁊ Az. ⁊ tunc ponit̃ electiue magis. Tertio modo legit̃ ꝯm
dominũ meum ⁊ planius. ⁊ tunc ponit̃ electiue. ⁊ ꝯm antiquos
legitur ita [quia] sub. res consistentes. in põdere. numero. vel
mensura. [functionē]. i. liberationē recipiunt per solutionem
[poti⁹]. i. magis [ĩ genere suo]. i. rei eiusdē generis [magis
q̃ꝫ per speciem]. i. per solutionē eiusdē speciei. q. d. si mutuo ti-
bi rē consistentē in põdere numero vel mensura vt reddas in
eodē gñe ⁊ fuit mutuum reddēdo liberaris. sed hec expositio
nõ est bona. quia obligatio ⁊ liberatio sunt contraria. vt. ĩ. de
ver. ob. l. inter stipu. §. rē. ⁊ ideo dominus Jo. ⁊ az. legebãt se-
cundo modo istũ ver. ⁊ sic qd̃ predicte res potius recipĩt fun-
ctionē ꝑ solutionem q̃ꝫ per speciem. qꝛ si mutuo tibi rē cõsisten-
tem in põdere vt reddat̃ res in põdere consistens in eodez ge-
nere est mutuũ. sed si eadē res reddat̃ in specie nõ est mutuuz.
⁊ sic potius sumit̃ electiue. sicut et ibi volo magis esse diues
q̃ꝫ pauper. i. volo esse diues ⁊ non paup. et oꝛdinatur lr̃a sicut
dixi in pꝛima lectura. Legit̃ ⁊ tertio modo ꝯm dominũ meum
Jac. bal. ⁊ melius hec est ratio ratiõis quare in his reb⁹ tantũ
cõsistit mutuũ et nõ in alijs. quia res consistentes in pondere
numero mēsuraue sunt eius nature qd̃ vna fungitur vice alte-
rius. ⁊ ideo si mutuo tibi rē consistentē in pondere numero et
tu reddis rem eiusdē generis in põdere vel numero liberaris.
nã tantũ valēt iste. x. lib. boñ. quantũ ⁊ ille ⁊ sic de ceteris q̃ in
pondere numero cõsistunt. sꝫ hoc est inuenire vix ĩ ceteris alijs
rebus. s. qd̃ vnus equus tãtum valeat q̃ꝫtum et alius. Item qd̃
ista capa tantum valeat quãtum illa. ⁊ sic de ceteris. ⁊ ideo qꝛ
nõ sunt talis generis vt functionē recipiant in eis mutuuz cõ-
sistere nõ potest ⁊ exponetis ita lr̃am [magis]. i. in veritate. et
oꝛdinabitis eã. vt. s̄. dixi. ¶ Si querat aliquis. tue res q̃ cõsi-
stunt põdere numero vel mensura sunt eiusdē materiei. ꝙ vna
fungit̃ vice alterius. sed nõ est ita in alijs rebus põt responde-
ri dupl'r. pꝛimo vt hoc sit ꝓpter difficilē separationē seu discre-
tionem qꝛ non est hõ sub sole qui sciret dicere istud bononinũ
esse dissimile ab alio. si est alius eiusdē qualitatis vel istud au-
rũ purgatũ ⁊ pugillatũ ab illo auro purgato ⁊ pugillato. idẽꝗ
functionē recipiũt. sed in alijs rebus inuenitur facilis separa-
tio ⁊ discretio. nã alie res de facili separãtur ⁊ discernũtur: vñ
vna nõ fungit̃ vice alterius. ar. ad hoc. s̄. de vsuf. l. vsufruc. §. si
vsuarius vel põt reddi alia rõ. qꝛ iste res cõsistentes in ponde-
re numero vel mēsura si semꝑ tenerē essent mihi inutiles vnde
vt fiant mihi vtiles possunt ꝯsumi. vñ qꝛ vsu ꝯsumũtur admis-
sa est in eis functio. ⁊ sufficit si eedem reddãtur. In alijs aũt re-
bus nõ cõtingit hoc. quia et si semꝑ teneamus possunt nobis
esse vtiles. Oꝛ sequit̃ in littera [nã in ceteris rebus] sub. que
nõ consistunt põdere numero vel mensura [ideo increditũ]. i.
in mutuũ [nõ possum⁹] sub. qꝛ aut eedem reddũtur. ⁊ tunc nõ
erit mutuũ. vt in p̃mo dicto hui⁹ legis aut alie. ⁊ in talibus re-
bus esse nõ põt. ⁊ hic annectit qꝛ aliud ꝓ alio inuito creditoꝛi
solui nõ põt. ¶ Oꝛ signoꝛi ex his q̃ dicta sunt nobis casum ⁊
summariã expositionez lr̃e potuistis perpendere mõ alia sunt
indaganda. opponēdo. respondendo. querendo. ⁊ soluendo. ⁊
ad pꝛincipiũ hui⁹ legis instatur ⁊ opponit̃ tripl'r. hic dicit̃ qd̃
mutuũ cõsistit in his rebus q̃ cõsistunt in põdere numero ⁊ mē-
sura. sed lex cõtra. que dixit qd̃ mutuũ nõ contrahit̃ nisi ꝓfici-
scatur pecunia. vt. ĩ. e. l. §. appellata. in fi. ad qd̃ vos dicetis qd̃
dicit lex ꝯtra. qd̃ nõ est mutuũ. nisi pꝛoficiscatur pecunia. i. res
ꝯsistēs in põdere numero mēsura. ⁊ sic ꝯcoꝛ. hec lex ⁊ illa ⁊ pꝛõ-
ptũ est leges legib⁹ ꝯcoꝛdare: vt. C. de inoffi. do. l. vnica. ¶ Un-
3 de no. † qd̃ nomē pecunie in iure nostro sumit̃ stricte. large. et
largissime. stricte sumitur eñ sumit̃ ꝓ pecunia tm̃. ⁊ sic sumitur
ĩ. ad. l. coꝛne. de fal. l. q̇ falsam. ⁊. ĩ. de ꝯtra. emp. ⁊ ven. l. ij. ⁊ insti.
de cõtrahen. emp. §. pꝛeciũ. ⁊. ĩ. ad macẽd. l. j. ⁊ in ista significa-
tione nõ sumitur in sequēti. §. ¶ Aliqñ nomen pecunie sumit̃
large. vt appellatione pecunie cõtineat̃ oẽs res q̃ cõsistit pon-
dere. numero. mensuraue ⁊ sic sumit̃ in sequēti. §. q̇ signatur ꝓ
ꝯtra. vt. ĩ. de lega. j. l. talis scriptura. ¶ Aliqñ nomen pecunie
sumitur largissime. vt appellatione pecunie contineat̃ nedum
nũmi imo oẽs res: qꝛ oẽs res in pecunia ꝯuerti pñt. et sic sumi-
tur. C. de cõsti. pecu. l. ij. in fi. ⁊. ĩ. de verbo. sig. l. pecunie appel-
latio. ⁊. l. pecunie verbũ. ⁊. l. pecunie nomē. ¶ Sed denuo secũ-
do instatur ⁊ opponit̃ ad p̃n. hui⁹ legis sic si mutuũ consistit in
his rebus que consistunt in pondere numero vel mensura vi-
det̃ qd̃ cõsistat mutuũ in oĩbus rebus quecũq̃ꝫ sint in oꝛbe. nã
oẽs res de mũdo pñt ponderari. aut nũerari. aut mēsurari. vñ
male dicit hec lex q̃ dicit qd̃ mutuũ ꝯsistit in certis reb⁹ tm̃. ad
qd̃ vos dicetis qd̃ in mutuo q̃ttuoꝛ ꝯsiderãtur. s. natura. Apti-
tudo ⁊ ꝯsuetudo. Et causa inuentiõis. Est em̃ natura pecunie
vt pecunia det̃ ad numerũ. ⁊ ad hoc est apta ⁊ ꝯsueta ⁊ adinuē-
ta vt det̃ ad numerũ. vt. ĩ. de ꝯ̄hen. emp. ⁊ vend. l. j. vñ nũero in
pecunia cõsistit mutuũ. Itē natura est auri vel argēti vt põde-
retur: ⁊ sic dat̃ ⁊ ad hoc est adinuētũ in massa vt põderet̃. qꝛ ap-
tum cõsuetũ est ⁊ inuētũ. vt auruz et argentũ detur ad põdus.
Itē in vino ⁊ oleo natura est: vt det̃ ad mēsurã ⁊ sunt apta con-
sueta et adinuēta ad hec ⁊ idē est in similibus. Non est tñ hec
natura equoꝝ vt dent̃ ad põdus ⁊ magnũ mirũ faceret q̇s si vi-
deret aliquē facere põderare equũ. Item nõ est natura libꝛoꝝ
vt dent̃ ad põdus. Itē nõ est natura vestiũ vt dent̃ ad numerũ
nec ad hoc apte vel adinuēte sunt vestes. ⁊ idē est in consimili-
bus. Itē nõ est natura pꝛedioꝛũ vt dentur ad põdus vel vt dē-
tur ad mēsuras vasoꝛum. licet dent̃ ad aliã mensurã q̃ꝫ loquat̃
hic. nec ad hoc sunt apta. vel adinuenta p̃dia. vñ in his nõ con-
4 sistit mutuũ. sed locatio ⁊ cõductio vel emptio vel pꝛecariũ. †
Sed ꝯsistit mutuũ in his reb⁹ q̃ ꝯsistunt põdere numero mēsu-
raue. ĩspecta natura aptitudine ⁊ ꝯsuetudĩe ⁊ cã inuētiõis. Sꝫ
denuo ad tertiũ quod hic dꝛ instatur ⁊ opponit̃ ⁊ signatur cõ-
tra. ⁊ dñs Jo. ⁊ Az. signãt infinita contra. ⁊ soluũt cuz magna
difficultate. sed tollã vnico v̄bo. vos habetis hic nam regulaz
quod aliud ꝓ alio inuito creditoꝛe solui nõ potest. sed signat̃
cõtra pꝛimo ĩ ecclesia que dat suã rē creditoꝛi inuito si al's sol-
5 uere non põt: vt. C. de sacrosanc. ec. aut̃. ius. ad so. † cui⁹ cõtra-
rij vos dicetis hic ponit̃ regula qd̃ aliud ꝓ alio inuito credi-
toꝛe solui nõ põt. Ad istã regulã concoꝛdat. ĩ. de re iudi. l. si se-
non. §. ait p̃toꝛ. ⁊. ĩ. de ꝯsti. pecunia. l. ꝓmissoꝛ stichi. ĩ fi. ⁊. de so-
lu. l. cum a quo. ⁊. ĩ. quib⁹ modis pi. vel. hypo. so. l. Itē liberat⁹
§. q̇ parat⁹ Sꝫ ista regula fallit fauoꝛe eccl'ie. vt in. l. s̄. Itē fal-
lit ĩ debitoꝛe qui dꝫ aurũ: nec habet auruz: vt in aut̃. de fideius.
§. qd̃ autē. sed ibi fallit ratiõe necessitatis. ⁊ necessitas nõ ha-
bet legē. vt. s̄. de officio ꝓcõsulis ⁊ lega. l. aliqñ. ⁊. s̄. de off. pꝛe.
l. illicitas. Itē fallit rõne affectiõis. si a te herede filius tuus
naturalis est mihi legat⁹ nõ teneris mihi dare: qꝛ meli⁹ est vt
habeas eum seruum q̃ꝫ alius. vt. ĩ. de le. j. l. qui domus. §. qui cõ-
fitet̃. sic ⁊ alibi ĩspicit̃ rõ affectiõis. ĩ. mã. l. si seruus. Itez fallit
in noxalibus actionibus. vt. ĩ. de re iudi. l. miles. sed ibi est ra-
tio specialitatis ne dñs grauetur vltra coꝛpus serui. vt. ĩ. de vi
⁊ vi ar. l. j. qd̃ igit̃. Itē fallit vbi ꝯstituisti titiuz dare fideiusso-
rē: quia sufficit si das eq̃ bonũ vt. ĩ. de consti. pecu. l. qui duo. in
pꝛin. Itē fallit. C. de dona. l. si quis ar. §. sin autē donatio. Un-
de no. quod in bꝛocardicis sunt due rub. que sunt contrarie. et
vna dicit aliud ꝓ alio solui posse creditoꝛi. Alia rub. dic̃ aliud
pꝛo alio inuito creditoꝛe solui non põt. Ad quod domin⁹ Jo.
dixit ita aut debet̃ spẽs: ⁊ tũc aliud ꝓ alio inuito creditoꝛe sol

ui nõ potest:nisi ex iusta causa:quia non iuenit speciẽ.Si au-
tem aliquis debet quantitatem: tunc aliud ꝓ alio inuito cre-
ditore solui potest.vt.ĩ.de le.ij.l.fideiuſ.§.si quis seruo.que so
lutio nõ placet.vt.C.de solu.l.eum a quo.ꝛ.ĩ.de pigno.acti.qꝺ
si non solueris.ꝛ quia si cõmodauero tibi certam quãtitatem
pecunie:vt ditior appareres teneris mihi in quãtitate.nõ tñ
aliam quãtitatem poteris soluere:sed eandem teneris solue-
re.vt.ĩ.cõmo.l.sed mihi videtur.§.vlti.cum.l.seq.Quare vos
ita distinguetis.vtrum creditor dãnificetur in aliquo si aliud
ꝓ alio soluatur.ꝛ tunc aliud ꝓ alio inuito creditore solui non
potest.sed si non interest creditoris aliud ꝓ alio sibi solui.tũc
ei inuito soluitur.vt argu.ĩ.de solu.l.paulus respon.sumpto
argu.a contrario sensu qꝺ est fortissimũ.vt.s.de offic.eius cui
man.est iur.l.j.§.huius rei.nec eñ malitijs hominũ est indul-
gendũ.vt.s.de rei ven.l.in fundo.Uel põt distingui alio mõ
aut q̃s tenet̃ dare.aut facere:si aliq̃s tenet̃ dare hec est regl'a
vt dare teneat̃.vt.ĩ.de verbo.oblig.l.vbi autem in fin.Fallit
in mutuo:vbi nõ idem:sed in eodem genere redditur.Itẽ fal
lit si subest iusta causa.vt dicto.§.si seruo.Item fallit si dicam
res nõ potest ꝑstari.vt in.§.qui confitetur.Si aũt quis tene
tur facere liberatur ꝑstando interesse.vt.ĩ.de act.emp.ꝛ ven.l.
ij.ꝛ.ĩ.de verbo.obliga.l.quotiens.Item fallit in casibus not.
in q̃bus quis ad factum ꝑcise tenetur.ĩ.de re iudica.l.si quis.
Uel possunt ita solui.aliud ꝓ alio in mutuo soluitur credito
ri in eodẽ genere vt hic.In alijs ꝯtractibus si res q̃ debetur
existat eadẽ soluitur.al's non soluitur.vt.s.de dolo.l.arbitrio
§.non tantũ.ꝛ.s.de arbi.l.in hac act.¶ Or signori sup prin-
cipium hui⁹ legis formare cõsueui aliquas q̃ones.Pone mu
tuasti mihi marcã argenti ad pondus:nũquid potero tibi red
dere boñ.eiusdem estimationis.Respon.si volo reddere bo
noninos ere cõtaminatos:hoc nõ licet mihi.sed si nõ sunt ere
cõtaminati.ꝛ sunt eiusdem estimationis hoc mihi licet.vt ar
gu.ĩ.de auro ꝛ arg.leg.l.j.§.vlti.¶ Sed denuo q̃ro q̃d erit in
pane quẽ mutuãt seruiẽtes scolariũ ad numerũ tota die alijs
seruientibus:nũquid erat mutuũ vel cõmodatum.Respõ.nõ
est mutuũ:quia nõ est de rebus que ꝯsistunt põdere:numero:
vel mensura.Item nõ est cõmodatum:q: vsu ꝯsumitur:sed est
ꝯtractus innominat⁹.do vt des.¶ Sed denuo quero.q̃d mu
tuo tibi vinũ hoc acto:vt reddas tantũdem aceti:nũquid erit
mutuũ:quidã dicũt qꝺ sic:q: idem genus est vsura ꝛ vini ꝛ ace
ti.vt.ĩ.de ꝯtrahen.emp.l.in emptionibus ꝛ venditionibus.§.
item queritur.alij dicũt qꝺ non est mutuũ:q: non est eadem bo
nitas nec etiã idem genus:quia quoddã acetum fit de aqua.
quodã de vuis acerbis.vt in prealle.l.in emptionibus ꝛ vendi
tionibus dicã.Preterea appellatione vini nõ ꝯtinetur acetũ
6 vt.ĩ.de vino tritico ꝛ oleo.l.iij.ꝛ.l.si quis vinũ.§.si acetum.†
¶ † Sed denuo quero:nũq̃d mutuũ possit cõsistere ĩ vno nũ-
mo.Et videtur qꝺ non:q: locatio vno nũmo fieri nõ põt.vt.ĩ.
lo.ꝛ cõ.l.si quis cõducti.ecõtra videtur qꝺ sic.vt arg.ĩ.de acq̃
ren.posseſ.l.si quis.§.penulti.Sed certe dico mutuũ posse cõ-
sistere in vno nũmo:quia vnitas est ꝑncipium numeri.lꝫ nõ sit
numerus.ꝛ quia nõ inuenio ꝓhibitum.sic quia per ꝯsequens
ꝑmissum videtur.vt argu.s.ex q̃bus cau.maio.l.necnõ.§.qꝺ
autem inquit ꝑtor.¶ Sed denuo quero.quid si mutuaui tibi
decem oues vt mihi redderes estimationem:poteris ne.vide-
tur qꝺ sic.vt argu.ĩ.ad macedo.l.item si filius.§.mutui.Sed
certe verius est qꝺ non possis reddere estimationẽ:quia oĩs
res non potest in pecuniam cõuerti.vt.ĩ.mã.l.fideiussorem.
1 ☞ Mutuum dicitur eo quod fit de meo tuum ꝛ si non fiat
non obligaris.h.d.

a ¶ Allusio vocabuli.Et est bonũ argumentũ in iure ab ethimologia vocabuli maxime negatiue vt concludit phi.corne.in ꝯsi.cxliij.in cip.ex themate ꝑmisso ĩ.ij.col.vſi.his tñ in tertio vol.ꝛ qñ valeat argumentuꝫ ab ethimologia vocabuli ĩ cõsil.cclxij.col.j.ꝛ colũ.iiij.vſi.nec obstat in iiij.vol.Adde do.Jaso.hic quem videas omnino.

Appellata est autem.

1 † Uos in principio huius legis habui-
stis.in q̃bus rebus ꝯsistat mutuũ.ꝛ quãdo ꝯtrahatur mutuũ.
In.§.isto dicũtur duo.Primo vnde diriuet̃ siue qualiter ap-
pelletur mutuũ.ꝛ certe appellatur mutuũ:ex eo qꝺ de meo fit 1
tuũ.Secũdo notatur differentia inter creditum ꝛ mutuũ.cre-
ditum est etiam cũ damus eandem rem recepturi.siue cõsistat
in põdere:numero:vl' mẽsura:siue sint in pecunia siue nõ.Cre
ditum est etiã si non ꝓficiscatur pecunia:mutuũ nõ est nisi ꝓfi
ciscatur pecunia:ĩmo interdum est creditum:ꝛ si nihil profici
scatur veluti post nuptias contractas ꝑm antiquos.vel disso-
lutas ꝑm Jo.ꝛ Az.dos promittatur.ꝛ sic nihil soluitur vl' pre
statur.hoc dicit iste.§.videte expositionẽ littere [obligatio]
de mutuo.ꝛ ita est mutuũ ex duobus integris.Et no.qꝺ iuris
a consul.alludit vocabulo.sic ꝛ alibi ponitur allusio vocabuli[a]
dum describitur possessio est.ĩ.de acquiren.pos.l.j.in ꝑnci.sic
dum dicimus arrogatio est ꝛc.vt.s.de adop.l.ij.ꝛ est hoc verũ
in naturali mutuo.secus ꝑm Jo.ꝛ Az.in mutuo ciuili.vt insti 1
tu.de litterarũ ob.in ꝑn.ꝛ.§.plane.ꝛ.C.de nõ nume.pecu.l.in
contractibus.ꝑm Ja.bal.dicit qꝺ est vnũ mutuũ scꝫ naturale
tantũ.vt.ĩ.e.l.§.vltimo.Item hoc est verũ in mutuo qꝺ cõtra-
hitur pure.secus in mutuo qꝺ contrahitur sub conditione.vt
ĩ.e.l.omnia.ꝛ.l.ꝓinde.reconciliatur tamen:lꝫ a ꝑncipio nõ sit
mutuũ cõsumptione ꝛ alijs pluribus modis.vt plene dicã.ĩ.e.
l.si a furioso.ꝛ ideo hic amplius de his nõ tãgo.ꝛ hucusq; du-
rat primũ dictum huius.§.Or seqnitur in littera [a specie]
nam creditũ est genus:ꝛ mutuũ est species.vnde quicquid est
creditum est mutuũ:sed nõ cõuertitur quicquid est mutuũ est
creditũ.sic eñ se habent vt animal ꝛ homo.nam homo est aĩal.
sed aĩal nõ est homo.ꝛ sic se habent vt populus ꝛ plebs.instit.
de iure naturali gen.ꝛ ciuili.§.plebiscitum.nam appellatione
populi cõtinentur nobiles et ignobiles appellatione plebis
continentur minores.i.ignobiles tñ.[creditum est] ꝛ contra
hitur cõmodatum vel depositum vel alius cõtractus.vt.s.e.
l.in princi.habuistis.ꝛ ibi plene dixi.[Item mutuũ] scꝫ natu
rale.[nisi proficiscatur pecunia].i.res consistens in pondere
numero:mensuraue.ꝛ sic soluitur cõtra.s.e.l.in princi.ꝛ ibi di
xi plenius qualiter accipiatur nomen pecunie [veluti] ponit
exemplum [post nupt̃.dos promittatur] iste ver.exponit̃ duo
bus modis.et vno modo scꝺm antiquos.sic post nuptias scꝫ
iam contractas verbi gratia.si mulier contracto matrimonio
promisit dare centũ in dote marito valet ꝓmissio.vt.C.de do-
natio.ante nup.l.vlt.in ꝑn.ꝛ creditum est.i.maritus mulieris
est creditor eius:licet mulier ab eo nihil acceperit.ꝛ ideo dicit
post nup.q: si ante nupt.mulier promitteret dotem videretur
inesse tacita conditio.vt si matrimoniũ contraheretur dos sol
ueretur.al's non.vt.ĩ.de iure do.l.stipulationẽ que ꝓpter cãm
dotis fiat.vt arg.l.non eñ.ꝛ.l.promittendo.in ꝑn.at penden
te conditione nõ est creditum.vt.ĩ.de ac.ꝛ obli.l.ij.ꝛ.iij.sed cer
te hec expositio nõ placet dño Jo.ꝛ Az.quia pendente condi
tione est creditum:q: lꝫ pendente conditione nõ debeatur.tñ
spes est deberi.vt.ĩ.de verb.sig.l.creditores.ꝛ.ĩ.de act.ꝛ ob.l.
is cui.ꝛ ideo ꝑm Jo.ꝛ Az.vos exponetis post nup.scꝫ solutas
verbi gratia.cõtraxi matrimoniũ cum muliere.ꝛ soluto matri
monio diuortio ꝓmisi centũ mulieri noĩe dotis que nõ accepi
creditum est:q: sciens videor donare.vt.ĩ.de cõdi.inde.l.j.et
q: falsa demonstratio nõ vitiat stipulationẽ.vt.ĩ.de lega.j.l.si
sic.§.si mihi.ꝛ ideo dicit post nup.solutas:q: si ꝓmitteret̃ cõ-
stante matrimonio:videretur quedã donatio inter virũ ꝛ vxo
rem facta.vnde nõ valeret nisi morte donantis cõfirmaretur.
vt.C.de do.cau.non nu.l.ij.ꝛ.ĩ.de verb.obli.l.si diuortio facto.
ꝛ.ĩ.de dona.inter virum ꝛ vxo.l.j.

In mutui autem.

In.§.isto primo ponit̃ que
dam regula.ꝛ postea ei obij
citur.ꝛ regula ista talis est:quia oportet eum qui mutuat do-
minũ esse.huic regule obijcitur nõne filiusfa.ꝛ seruus mutuãt
nũmos peculiares.ꝛ tamen nõ sunt dñi:sed pater vel domin⁹.
Et respon.qꝺ istud non obstat:quia videtur facere voluntate
patris vel domini:sicut est alibi.si pecuniam mutuas volũtate
mea:videor mutuare nõ tu.ꝛ ideo mihi acquiritur actio.licet
mea pecunia nõ fuerit.hoc dicit iste.§.videte expositioneꝫ lit
tere.[in mutui datiõe oportet dominum esse dantem] sub.vl'
quasi dominũ.vt est tutor ꝛ curator.vel procu.qui querũt act̃.
vt.s.de ꝓcur.l.procurator.ꝛ.ĩ.e.l.si pecuniam.ꝛ.ĩ.de tute.ꝛ ra.
dis.l.tutor.§.q̃ tutelã.ꝛ ideo oportet dñm esse dãtẽ:quia si nũ-
mos nõ faceret accipiẽtis non esset mutuum.vt.s.proxi.§.ta
mẽ licet nõ sit mutuũ ab initio.expostfacto tamen reconcilia-
tur vsu vel cõsumptione.vt plene dicã.ĩ.e.l.si a furioso.[obli
gant] scilicet accipienteꝫ.[id eñ] modo respondet [mutuã
pecuniã] scilicet tuã meo nomine.vt.ĩ.e.l.certi cõditio.§.si nũ
mos.[nõ fuerint] ꝛ est spãle ĩ mutuo quod per alium querat̃
mihi act̃.vt.ĩ.e.l.certi cõditio.§.si nũmos.sꝫ regulariter con-
tra.vt.C.per quas perso.nobis acqui.l.j.in cõditione aũt cer
ti aliud est.vt.ĩ.e.l.certi cõ.§.quoniam.
1 ☞ Mutuum est triplex:est mutuũ naturale tñ:ciuile tñ:ꝛ
naturale ꝛ ciuile.vbi de quolibet.

Uerbis quoqꝫ.

§.iste legitur ꝛ intelligitur duo
bus mod'.ꝛ vno modo legitur
ꝑm Jo.ꝛ Az.vt iste sit sensus.mutuũ nõ solum contrahitur re.
vt habuistis.s.e.l.in ꝑn.immo v̈bis.vt si mutuo tibi.x.ꝛ stipu
lor a te illa.x.mihi reddi.hoc dicit iste.§.ꝛ ꝑm istam lec.ita ex-
ponetis litteram.[verbis quoqꝫ] pro etiaꝫ [credimus].q.d.
non solum mutuũ contrahitur re ĩmo etiã verbis:puta si mu-
tuo tibi.x.ꝛ stipulor a te alia.x.eiusdẽ generis:nascitur actio:
non ex ipsa numeratiõe:sed ex ipsa stipulatiõe:vt.ĩ.de nouat̃.
l.si ita.in fi.ꝛ.l.se.[veluti stipulatione] vt instit.de verbo.ob.
in ꝑn.ꝛ intelligatis de stipulatiõe ꝯtracta solẽnib⁹ verbis.vt
1 ĩ.de ver.ob.l.stipulationũ.§.stipulatio.vnde no.ꝑm Jo.ꝛ Az.†
quod triplex est mutuum:est mutuum naturale tãtum est mu-
tuũ ciuile tñ:est mutuũ ciuile natura cooperante:est mutuuꝫ
naturale

naturale tantū.vt ſi mutuo tibi qđ cōſiſtit in pōdere: numero: mēſuraue.⁊ non ſtipulor a te reddi.vt.ſ.e.l.in prin.⁊.j.l.pri.⁊ inſti.quibus mo.re ꝯhitur ob.in prin.eſt mutuū ciuile tm̄:vt ſi emitto litteras ſpe future numerationis in quibꝰ cōfiteor qđ mutuaſti mihi.x.iſtud mutuum eſt inefficax intra biēnium:ſed poſt biēniū efficit̄ efficax.vt inſti.de litterarū ob.§.plane.⁊.C. de non nu.pecu.l.in ꝯtibus.in princ.⁊ de iſtis duobꝰ mutuis non agit̄ hic.Et mutuū ciuile qđ ꝯhit̄ natura cooperāte.vt ſi mutuo tibi.x.⁊ ſtipulor mihi reddi.⁊ dicit̄ ciuile:qꝛ orit̄ actio: vel obligatio ex ſtipulatione ſi ſtipulatio fuit vtilis non ex nu meratione:qꝛ vr̄ ſtipulatio ſecuta cauſa implēde numeratōis. vt.j.de ver.ob.l.ſi ita.§.griſogonus.⁊.j.de noua.l.ſi ita fuero. ⁊.l.ſe.⁊ de iſto mutuo loquit̄ iſte.§.ſi aūt ſtipulatio fuerit inu- tilis agit̄ ex numeratione.vt.j.e.l.certi ꝯdictio.§.qm̄.Sꝫ dñs meꝰ Ja. bal.nō approbat iſtā lect.dñoꝝ Jo.⁊ Azo.imo dice- bat ipſe abſit adeo qđ triplex ſit mutuū imo eſt vnū mutuū tm̄. ſ.naturale tantū.non ob.qđ ſi emitto litteras qđ ꝯhit̄ obliga- tio litterarū ⁊ eſt mutuū ciuile tm̄:qꝛ nō eſt mutuū:ſꝫ eſt quidaꝫ cōtractus per ſe:⁊ appellat̄ litterarū obligatio.Itēꝫ non ob.ſi mutuo tibi.x.⁊ ſtipulor mihi reddi:qꝛ ꝯtrahit̄ mutuū ciuile na tura cooperāte:qꝛ nō eſt mutuū verboꝝ obligatio:ſed quidaꝫ cōtractus ꝑ ſe.vnde.§.iſtū intelligebat ī credito nō in mutuo: ⁊ dicebat non ſolū credimus recepturi eandē rem cōmodatā: imo ꝯ̃bis credimus.vt puta ſi vēdo tibi aliquid:⁊ reddi mihi ſtipulor.vñ exponebat ipſe ita litterā.ꝯ̃biſquoqꝫ credimus.i. aliū cōtractū a mutuo celebramus.⁊ hoc eſt qđ implicat iſtud quoqꝫ.q.d.nedū cōtrahit̄ creditū rc:puta cōmodādo vel depo nēdo:imo ⁊ ſtipulādo:vt ſubijcit [quodā actu].ſ.ſolenni [ad obligationē cōparandā].i.cōtrahendā [veluti ſtipulatione] qꝛ ſi ex cauſa vēditiōis vel donatiōis ſtipulor aliq̄d mihi dari vel fieri creditū eſt:⁊ agā ex ſtipulatione.⁊ de hoc plene dicā.j. e.l.ſi a furioſo.ſꝫ certe intellectū Jo.⁊ Azo.magis approbo.

1 ☞ Quod agitur tacite pro expreſſo habetur ⁊ etiam tacite agitur vt eque bonum tradatur.h.d.
2 Uinum vetus quare ſit melius nouo.
3 Uinum nouum qñ dicatur:⁊ qñ vetus.
4 Diſpoſitio huius legis:habet locum in obligatione que con trahitur re.
5 Cōtractus nominati qui dicantur ⁊ qui innominati.

Cum quid. Dictū eſt.ſ.in quibꝰ rebus cōſi- ſtat mutuū:⁊ qñ ⁊ qualr̄ ꝯtrahat̄
1 in.l.iſta iuriſcō.intendit tractare etiā de mutuo † ⁊ ī.l. iſta dr̄.Ponamus mutuaui alicui.x.corbes boni vini veteris in mēſe auguſti:ille poſtea de mēſe octobri nō vult mihi redde re.x.corbes boni vini veteris:ſed.x.corbes boni vini noui:nū- quid debitor mihi inuito poterit hoc facere.rñ.iuriſcō.qđ nō. nā cū mutuo rem cōſiſtentēꝫ in pondere:numero:vel mēſura.h̊ vr̄ tacite agi inter me creditorē ⁊ te debitorē:vt reddas tantū- dē eiuſdē generis ⁊ bonitatis.⁊ non lꝫ debitori mihi creditori rem deteriorē reddere ſi cōſiſtit qđ vinū vetꝰ eſt melius nouo. vnde cū in mutuo tacite agat̄ īter creditorē ⁊ debitorē:vt eque bona res reddat̄ ſicut data eſt:illud qđ tacite agit̄ pro expreſ- ſo dꝫ haberi.h.d.iſta lex.videte expoſitionē littere [cuꝫ q̄d].ſ. cōſiſtens in pondere:numero vel mēſura:qꝛ in iſtis rebꝰ conſi- ſtit mutuū.vt.ſ.l.pri.in prin.in ꝟ.mutui.⁊ inſti.quibꝰ mo.re ꝯ ob.in pri.[etſi.].i.qꝛuis [nō cauerimus]. i.expſſe nō diximꝰ [vt eque bonū].i.eque bona res [reddere].ſ. creditori inuito [veluti] modo exēplificat [pro vetere] nā vinū nouū eſt dete rius veteri.⁊ ideo ſub.tantūdē.alterius boni vini veteris erit reddendū.[nā ⁊c.] aſſignat rōnēꝫ [qđ agit̄] tacite īter credi- torē ⁊ debitorē.[ꝑ cauto].i.ꝑ expſſo.[id aūt agi intelligit̄] ſub.tacite.ī mutuo [qđ datū ſit].i.mutuatū. Or ſignori ſicut dixi vobis dictū eſt.ſ.in quibꝰ rebꝰ cōſiſtat mutuū ⁊c.vt dixi ī caſu.modo ex.l.iſta colligetis multa no.⁊ ſtatim colligetis illđ no.qđ vinū vetus melius eſt nouo. ⁊ ſic colligetis qđ meliora ſunt antiqua q̄ꝫ noua.⁊ ad iſtud ꝯcordat:qꝛ plus eſt deferendū antiquis q̄ꝫ iuuenibꝰ.j.de iur.īmu.l.ſemꝑ.⁊.C.de officio recto. prouin.l.potioris.⁊.C.de tyronibus.li.xij.l. vlt.⁊ ſunt in ar.ad teſtes.ecce ſi paritas eſt ī teſtibꝰ numero perſonarū magis cre- dendū eſt veteribꝰ teſtibus:q̄ſi magis deū timeant q̄ꝫ iuuenibꝰ q̄ſi citius mentirent̄. Eſt tñ ꝯtra.ar.qꝛ dū tractat̄ de electione abbatis vel epi:interdū iunior eligit̄ ⁊ non ſemꝑ ſenior.qđ eſt illa rōne:qꝛ aliqñ ſenior eſt impotens ad regimē eccleſie.vt in aut̄.de mo.§.vlti.coll̄.v.Itē eſt ar.cōtra.qꝛ ait priſcianus.quā to minores tāto ꝑſpicaciores.ſed illud eſt quantū ad diſcēdū. Item eſt ar.cōtra.qđ mancipia iuniora ſunt meliora q̄ꝫ vetera na.vt.j.de edi.edicto.l.ꝓcipiunt.ſed illud ſil̄r eſt quantū ad di- ſcendū.Itē ex.l.iſta colligit̄ aliud no.qđ non lꝫ debitori rē de- teriorē creditori reddere:ſꝫ eque bonā vel meliorē dꝫ reddere. ⁊ tacite agit̄ inter eos.vnde debet haberi pro expreſſo.vt h.⁊ j.de ritu nup.l.ſi q̄ꝫ q̄ꝫ.⁊.ſ.de ſerui.l.ſi cui.Unde colligitur hic illud ar.qđ ſi moneta erat melior tꝑe ꝯtus:⁊ hodie qñ reddit̄ eſt minorata qđ non lꝫ debitori reddere eam:niſi eam que erat tꝑe ꝯtus:vt pōt.no.exemplū:olim in ciuitate Boñ. currebāt pyſani:eo tꝑe multe mulieres ꝯxerunt matrimoniū ⁊ dederūt c.lib.pyſanoꝝ in dotē ⁊ nō ſūt adhuc.lx.anni qđ currebat illa moneta in ciuita.Boñ.poſtea q̄ꝫ cepit moneta nr̄a currere ſo lutū eſt matrimoniū.nūquid lꝫ heredibꝰ mariti reddere.c.lib. de moneta noſtra.certe non:ſꝫ debēt reddere piſanos: qꝛ non lꝫ debitori rem deteriorē inuito creditori reddere: ſed dꝫ red- dere eque bonā vel meliorē:vt hic dr̄.Et idē dicimus ſi mēſu- ra eſt minorata.Pone qđ mutuaui tibi.x.corbes vini: anteq̄ꝫ reddas mēſura eſt minorata.certe debebis reddere ad menſu ram quā accepiſti:non ad eā que nūc eſt.⁊ h̄ ar.huius.l. que di cit qđ res mutuata dꝫ reddi eque bona:⁊ eadē bonitate inſpe cta ⁊ q̄litate intrinſeca:vt data fuit: lꝫ preciūꝫ eius curſu tꝑis mutatū.vt.j.e.l.vinū.⁊ ad iſtud ꝯcor.qꝛ tp̄s ꝯtus dꝫ ſpectari. j.man.l.ſi ꝓcur.in prin.vbi inſpicit̄ tp̄s ꝯtus:⁊ non tp̄s pñs. vt.j.pro ſo.l. ſi id qđ.§.ſi filiꝰ.⁊.C.de bonis que liber.l.cū opꝫ. in fi.Itē ex.l.iſta colligit̄ ar.ad qōnē illā qua querit̄ ſi mutua ui tibi ꝓbā pecuniā.⁊ tu mihi ignorāti reddis reprobaꝫ pecu- niam: lꝫ poſtea expenderim vt ꝓbam an libereris.certe eſt lex iſta in ar.qđ non ſis liberatus.⁊ ad hoc accedit.j.de pig. act̄.l. elegāter.§.qui reprobos.vbi no.hec qō.naꝫ hoc non ex indu- ſtria tui debitoris:ſed ex ꝓrudētia mei creditoris accidit.vt ar.j.de here.vel act̄.vendi.l.vēditor.⁊.j.ad.l.falci.l.ſi his.eſt tñ ꝯ ar.ex quo ſoluiſti reprobā ⁊ expendi vt ꝓbam.qđ nō videat̄ factum ꝯ meā intentionē.⁊ perinde eſt ac ſi ꝓbaꝫ ſoluiſſes vnde videaris liberatus:qꝛ nō refert quid ex equipollētibus fiat. vt.ſ.de arbi.l.quid tñ.C.de arbi.⁊.j.de re iudi.l.ī ſumma.Itēꝫ ex.l.iſta colligit̄ ar.ad qōnem illā ſcholaris ſtuduit in ciuita- te iſta ⁊ male vñ receſſit vacuus:ſed qñ receſſit ad terrā ſuā ce- pit ſe mirabiliter cōmēdare: dicēs qđ ipſe erat ſolus in terra ſua qui ſciebat iura.quidā reſupinus abbas credēs aſſertioni ſue qđ ita eſſet vt dicebat vocauit ipſum ⁊ dixit ei. volo vobis cōcedere a domo noſtra annuos redditus.ad hoc vt ſitis ad- uocatus domus noſtre.⁊ ita cōceſſit huic credēs illum ita eſſe ꝓbm vt dicebat.poſtea qñ vocauit ipſum ad cōſiliū ſuum inue nit iſtū qui nihil ſciebat:vidēs ſe circūuentū vult reuocare an- nuos redditꝰ q̊s ei cōceſſit.q̄ritur nūquid poſſit:⁊ certe eſt iſta lex in ar.qđ poſſit:qꝛ tacite inter abbatē ⁊ illū agebat̄ qđ iſte eſſet ita peritus vt dicebat vñ dꝫ haberi pro cauto. vt h.ſ. de ſerui.l.ſi cui.⁊ qꝛ ceſſante cauſa ceſſat effectus.vt.j.depoſiti.l.j. Sed ſi abbas expreſſe dixiſſet cōcedo tibi annuos redditus: ſi es ita peritus vt dicis.nō valeret cōceſſio:ſi inueniret̄ impe ritus:qꝛ ꝯtus ex cōuētione.l.accipiūt.vt.j.depoſiti.l.j.§.ſi cō uenerit.⁊ ar.de rebus dubijs.l.ſi ita fuerit.Sed certe in qōne illa nos dicimus.ſi h̄ agebat̄ in cōceſſione tacite ⁊ non fuit ex- preſſum in cōceſſione nō nocet ſcholari illud:qꝛ eſt h̄ quidam ꝯtus innoīatus.do vt facias.vñ lꝫ in mutuo pro cauto habea tur:qđ tacite agit̄.tñ in ꝯtibꝰ innoīatis qđ tacite agit̄ nō ha- bet̄ pro cauto.nā qui retinent̄ corde nō ꝓſunt.vt.C.de ꝯdi.ob cau.da.l.ſi repetēdi.⁊.C.de trāſact.l.ſi maiores.⁊ imputet ſibi dñs abbas qđ fuit nimis credulus.vt ar.ſ.de eo ꝑ quē factuꝫ erit.l.j.§.j.⁊.j.de in rem ver.l.iij.§.ſed ſic. ¶ Or ſignori ex his que dicta ſunt vobis caſum huius.l.⁊ ſummariaꝫ expoſitionē littere potuiſtis perpendere.modo alia ſunt videnda ⁊ inda- ganda.ego tñ circa.l.iſtā tres qōnes premittebā.duas ꝑ quas veniam ad ꝯria que ſunt preambule ad intelligēda ſequentia. ¶ Et in primis quero que fuit rō dubitationis in.l.iſta.quis erat.ita fatuus q̄ crederet qđ liceret debitori pro bona re dete riorē reddere:qꝛ leges ſunt ſcripte in cōtrariū q̄ dicūt non lice re debitori rem deteriorē reddere.vt.j.cōmo.l.iij.§.ſi reddita. ⁊ alia lex dicit ſi depoſui rē apud te.qđ non lꝫ tibi eā deteriorē reddere.vt.j.depoſiti.l.j.§.ſi res.Ad qđ vos dicetis.ratio du- bitationis fuit illa:qꝛ leges preallegate loquunt̄ ī cōmodato ⁊ depoſito.Sed cōtractus cōmodati ⁊ depoſiti eſt bone fidei. vt inſti.de act̄.§.actionū.vñ non eſt mirū:ſi non lꝫ reddere de- bitori rem deteriorem.ſed mutuū eſt cōtractus ſtricti iuris:qꝛ non cōnumerat̄ in actionibꝰ bone fidei.vt inſti.de act̄.§.actio num.⁊ non dꝫ idē dici in cōtractibus ſtricti iuris qđ in bone fidei:qꝛ in cōtractibus bone fidei veniunt ea de quibꝰ non eſt actū nec cogitatū.ſꝫ in cōtractibꝰ ſtricti iuris veniūt ea tm̄ de quibꝰ actū ⁊ cogitatū eſt.vt.ſ.de dolo.l.⁊ elegāter.§.non ſolū. ⁊.j.de cōdi.ob turpē cau.l.vlt.Itēꝫ qꝛ in actionibꝰ bone fidei veniūt vſure iudicis officio.vt.j.de vſuris.l.mora.§.in bone fi dei.ſꝫ in cōtractibus ſtricti iuris nō veniūt vſure citra vincu- lū ſtipulationis.vt.C.de vſuris.l.q̄ꝫuis.Sꝫ iſtud nō obſtat qꝛ ſicut in cōmodato non lꝫ rem deteriorē reddere: ita in mutuo: qꝛ tacite agitur vt reddat̄ eadē res eiuſdem bonitatis ⁊ gene-

ris.bene dꝫ pro cauto haberi:vt hic dr̃.Uel pōt dici qđ illa vi
debat̃ rō dubitationis:qꝛ videbat̃ obscure dixisse hic. vñ de-
bebat.l.apertius cōscribere.vnde si non fecit dꝫ hoc redũda-
re in caput suũ.vt.s.de pac.l.veteribus.⁊.j.de cōtrahē.emp. ⁊
ven.l.labeo.sꝫ hoc est verũ qñ aliquid obscure dicit̃ at hoc nō
fuit obscurũ:sꝫ illud agebat̃ tacite vt nō redderet̃ deterior:nec
2 stipulatio intercessit.¶†Sꝫ denuo quero quare vinũ vetus
est melius nouo.rñ.rō est illa:qꝛ vinũ vetus defecatũ est ⁊ puri
ficatũ:⁊ a fece liberatũ.⁊ sic euasit periculũ acoris ⁊ mucoris.
Itē sanius est vinũ vetus q̄ nouũ:vt dicũt phisici.⁊ sic est me-
lius:sed vinũ nouũ adhuc non est defecatũ ⁊ purificatũ:⁊ a fe-
ce liberatũ:⁊ pōt fieri mucidũ.Itē non est ita sanũ.⁊ sic est de-
terius ⁊ ideo non lꝫ debitori vinũ nouũ pro veteri reddere in-
3 uito creditore.vt hic dicit̃.¶Sed denuo quero†qđ dicat̃ vi
nũ nouũ ⁊ qđ vetus in qōne ista leges vident̃ loqui varijs mo
dis.⁊ ideo dixerũt quidā qđ vinũ vetus dicit̃ qđ non in proxi
mis vindemijs:sꝫ in vindemijs anni prioris fuit collectũ: sꝫ vi
num nouũ dr̃ qđ in primis vindemijs collectũ fuit. si incipia-
mus in kalēdis septēbris:vt incipit venetijs.⁊ ad istud est ar.
j.de vi.triti.⁊ oleo lega.l.si quis vinũ.in fi.⁊.l.seq.Alij dixerũt
qđ vinũ nouum dr̃ etiā vinum nouũ collectũ in primis vinde-
mijs.⁊ dr̃ nouũ vsq3 ad mēsez nouēb.seq.sꝫ aduenietibus ka-
lendis nouēb.seq.dr̃ vinũ vetus.⁊ pro isto errore facit:qꝛ pre-
cipit īpator militib9 erogari vinũ vetus vsq3 ad kal.nouemb.
Adueniēte illo mēse ex tūc precipit erogari vinũ nouũ. ⁊ hoc
facit vt bene sint sani ⁊ ne febricitent̃.vt.C.de ero.mi.an.li.xij.
l.iubemus.sed certe.l.illa nō dicit hoc quod vinum proxima-
ruz vindemiaꝝ dicat̃ nouũ vsq3 ad kal.nouēb.Sed dicit ideo
imper.qđ debeat erogari militib9 vinũ vetus anni preceden-
tis.vsq3 ad kal.nouemb.aduenietibus alijs kal. qꝛ vinum ve
tus est difficile inuenire.ideo eroget̃ vinũ nouũ.Et ideo dice-
tis vt cōsueui dicere.vinũ vetus dr̃ vinuz vnius anni.Et ideo
defecatũ ⁊ purificatũ a fece:nisi cōsuetudo patrisfami.vel pa-
trie aliud suaderet.vinũ nouũ est huius anni nondũ defecatũ
⁊ purificatũ.vt.j.de vino tritico ⁊ oleo lega.l.si vinũ.in prin. ⁊
in fi.cuz.l.seq.nam vinũ non defecat̃ in toto primo anno.vnde
in marchia anconitana inuenies vinũ collectũ in primis vin-
demijs turbidũ vsq3 ad kal.augusti.⁊ tunc incipit clarificari.
vnde ipsi vocant vinum vetus qđ est duoꝝ vel trium annoꝝ.⁊
vocant illud vinũ trebianũ.sed dñi mediolani vocant vinũ pri
me folie.i.primi anni. scđe folie.i.scđi anni. tertie folie.i. tertij
anni.⁊ de isto vino tertie ⁊ quarte ⁊ quinte folie.dr̃ qđ est mul-
tum Nouarie.¶Modo ad.l.istam opponit̃.⁊ signat̃ expres
sum ꝯ.habetis hic.qđ in ꝯhendo tacite agit̃ ꝑ cauto habet̃. sꝫ
lex ꝯdicit aperte.que dicit quicquid astringēde obligationis
causa dictũ fuit.i.dicendũ.si non exprimat̃ pro obmisso haben
dum est.vt.j.de verbo.obli.l.quicquid.in prin. Ad solu.cuius
4 ꝯrij vos ita dicetis†hec lex loquit̃ in obligatione que ꝯhitur
re.vt in mutuo.vt insti.quibus mo.re.cōtra ob.in prin. lex ve-
ro ꝯ.loquit̃ in stipulatiōe.i.in ꝯtu q̄ celebrat̃ v̄bis vt.s.l.pri.
in fi.⁊ insti.de v̄b.obli.in prin.vñ in obligatiōe q̄ ꝯhit̃ verbis
quicq̄d non exprimit̃:intelligit̃ esse omissum.⁊ est rō diuersita
tis:qꝛ in obligatione que ꝯhit̃ re:equitas suadet: vt tenearis
ad eque bonā.vt accepisti.Sed in obligatione que ꝯhit̃ v̄bis
suadet equitas:qđ quis obliget̃ fm formā v̄borum nō aliter.
⁊ hec est vera ⁊ aperta.sol.bene cōsueuit alio modo solui istud
ꝯ.vt dicat̃ qđ tacite agitur inter alterũ ꝯhentiũ puta inter sti-
pulatorē:non inter ꝑmissorē.certũ est qđ ego interrogo. vnde
qđ non est expressum pro omisso dꝫ haberi:qꝛ verba stipulatio
nis sunt iterpretāda ꝯ stipulatorē.vt.j.de ver.ob.l. stipulatio.
§.in stipulationibus.⁊ sic loquit̃ lex cōtra.secus si agit̃ tacite:
per vtrũq3 ꝯhentium.nam tunc qđ tacite agit̃.pro tanto dꝫ ha
beri.vt hic.¶Sed denuo opponit̃:⁊ videt̃ qđ quodlibet vinũ
prestando debitor liberet̃.vt.j.man.l.fideiussorē.⁊.j. de verb.
oblig.l.triticũ.que sunt ꝯ.Ad qđ pōt dici.aliud est in ꝯtu mu
tui.vbi habet̃ respectus ad id qđ datur.quo casu non lꝫ debi-
tori rem deteriorē reddere vt hic.aliud est in alijs ꝯtibus: vt
stipulationis vel venditionis : qꝛ in his non habet̃ respectus
ad id qđ datum est:qꝛ nihil datuz est.vnde quolibet in genere
dato.⁊ sic loquunt̃ leges ꝯrie.⁊ est ratio diuersitatis.vt in alio
ꝯrio dixi.¶Et ad solutionē hoꝝ ꝯrioꝝ.⁊ vt plene liqueat ar
ticulus iste:ita cōsueui distinguere.Et aduertatis hāc distin-
ctionē:qꝛ non inuenietis eā in aliquibus scriptis nostris: nisi
aliquis vestrum post nos scripserit.⁊ dico sic.cuz aliquid agit̃
inter cōtrahentes:aut expresse aut tacite. si expresse :aut illud
est honestum aut inhonestum.si honestum illud debet seruari.
vt.s.de pactis.l.j.⁊.l.iurisgentium.§.pretor ait.⁊.C.de acti. ⁊
ob.l.sicut in initio.⁊.j.de consti.pe.l.j.in prin.Si autē non est
licitũ:quia est ꝯ.l.nullo modo debet seruari.vt.C.de leg.⁊ cō.
l.non dubium.⁊.j.de ver.obli.l.veluti.⁊.l.generaliter.⁊.l. si pla
gij.Si vero inter contrahentes agitur aliq̄d tacite:aut in con
5 tractibus noiatis:aut innoiatis.⁊ dicunt̃ noiati contractus q̄
cadunt in proprium nomen ꝯtus:vt emptio ⁊ venditio:⁊ loca
tio ⁊ conductio ⁊ cōmodatum.vt.s.de pac.l.j.in fi.⁊.l. iurisgen
tium.in princi.⁊ dicunt̃ innoiati ꝯtus.do vt des:facio vt des:
do vt facias:facio vt facias:⁊ transactio in larga significatio-
ne:sꝫ in propria significatione potius dicat̃ distractus.vt.j.de
prescrip.verb.l.naturalis.per totam.l.⁊.C.de fide instru. l.con
tractus.In contractibus noiatis subdistinguo:qꝛ aut contra
ctus noiati celebrant̃ re vel consensu:vel emptione: vel vendi-
tione:aut verbis tantum:aut stipulatione.si ꝯtus nominatus
celebrat̃ re:vt est mutuũ:vt est cōmodatũ.vt insti.qui.mo.re cō
trahitur obli.in prin.in istis ꝯtibus noiatis quod tacite agi-
tur pro expresso habet̃.⁊ si expressum non fuerit.et sic loquitur
hec.l.⁊.j.de act.emp.⁊ vendi.l.ex empto.in prin.⁊.C.de euict.l.
non dubitat̃.⁊ idem in contractu noiato qđ celebratur consen-
su.vt est emptio:⁊ venditio:⁊ matrimonium.nam ibi quod ta-
cite agitur pro expresso habet̃.nam in emptionibus ⁊ similib9
plus inspicimus iter q̄ verba.vt.j.de contrahen.emp.⁊ vendi.
l.sed celsus.§.annua.⁊.j.de ritu nup.l.promittendo.Fallit hic
in nouatione.vt.C.de noua.l.vlt.Item fallit in duobus reis q̄
hodie fm ius nouissimũ aut̃.non tenent̃ insolidum:nisi expres-
sim actum sit.vt.C.de duo.reis.aut̃.ibi signata.que incipit hoc
ius.Si autem ꝯtus celebrantur verbis ibi:qꝛ stipulatio con-
trahitur per interrogationem precedentē ⁊ responsionē sequē
tem.vt.j.de verb.obli.l.stipulatio.§.stipulatio.ibi omne quod
verbis non exprimit̃ intelligit̃ esse omissum.⁊ sic loquit̃.l. con-
traria.j.de verb.obli.l.quicq̄d.Si autem ꝯtus sint innomina
ti.vt est do vt des.facio vt facias:⁊ rerum permutatio in istis
contractibus innoiatis quod tacite agitur si in corde retentũ
est:pro omisso habendum est.⁊ ideo si do tibi.x.hoc retento in
corde q̄ amicior mihi sis q̄ mecum proficiscaris in dando. ta-
men hoc non expressi hic qđ tacite agitur pro omisso habetur.
vnde licet postea non sis meus amicus non mecum proficisca-
ris non possum repetere datum.⁊ sic intelligit̃.C.de transact.l.
maiores.C.de condic.ob cau.da.l.si repetendi.⁊.j.de condi.ob
cau.da.l.dedi.§.si libertus.⁊.j.de dona.l.ij.§.vlt.⁊ ideo in que-
stione abbatis supradicti in ꝯcessione redditũ concessa scho-
lari vt prestet patrociniũ abbati qui credebat eum esse peritũ
qꝛ fuit ꝯtus innominatus dicimus si fuit ore omissum q̄ non
reuocat annuos redditus si apparet q̄ non sit iure peritus. vt
s.dixi.Modo sup.l.ista subijciam duas questiones quas do.
Joā.⁊ Azo hic scripserunt:sed non fuerunt ausi determinare.
vos habetis in.l.ista q̄ non licet debitori rem deteriorem red
dere:vt vinum nouum pro veteri.Sed quid erit ecōtra.mutua
ui tibi.x.corbes boni vini noui:tu vis mihi reddere. x.corbes
boni vini veteris:nũquid licebit tibi me inuito.do.Jo.⁊ Azo.
allegant pro ⁊ contra:sed non determinant.Et videt̃ q̄ non li
ceat tibi me inuito pro vino nouo reddere vetus:qꝛ nō licet de
bitori aliud pro alio soluere inuito creditore.vt.s.l. prori. §.j.
cum suis similibus.Item si mutuaui tibi vinum nouum tu te-
neris ad vinum nouum eque bonũ.si tu pro vino nouo vis red
dere vinum vetus nisi videris mihi conditionem meam facere
meliorem ex quo reddis mihi inuito aliud pro alio.nā si stipu-
laris a me hoiem in genere habeo electionē quem velim solue-
re.s.bonum vel meliorē:vel mediũ:vel vilissimum:sed si petis a
me vilissimum ⁊ expedit eum mihi habere a me inuito non po-
tes petere.⁊ si petis videris conditionē meam facere deterio-
rem.vt insti.de act.§.hinc autē.⁊.§.preterea.Item vsuari9 non
pōt facere domum meliorem inuito proprietario.vt.s.de vsu ⁊
habi.l. vlt.Econtra videtur q̄ liceat tibi vinum vetus pro no-
uo reddere:qꝛ vinum nouum est bonum:vetus est meli9: immo
optimum:⁊ bono quoq3 melius inuenit̃.vt.j.de verb.obl. l.vbi
autē non apparet.in prin.vnde qui soluit melius vinũ bonum
videtur soluere.⁊ sic videtur q̄ liceat debitori soluere vinuz ve
tus pro nouo.Item pro hoc videt̃.l.expressa in alia materia.q̄
dicit:si habeo.s.me in pariete tuo:licet tibi alium parietem me
liorē reficere me inuito.vt.s.si ser.vēdi.l.⁊ si forte.§. etiā. Sꝫ in
q.ista ita ꝯsueui distiguere.si mutuaui tibi vinũ nouũ ⁊ vis mi
hi reddere vinũ vet9:siq̄dē nō iterest mea poti9 recipe vinũ no-
uum q̄ vet9:teneor recipe vet9 ꝑ nouo:qꝛ malicijs hoīm ⁊c. vt
s.ꝯ reivē.l.i fũdo.sꝫ si iterest mea poti9 reddi vinũ nouũ q̄ vinũ
vet9:qꝛ vinũ vet9 sciebat nimis ꝯ vetustate:vl' qꝛ erā alij obliga
tus dare vinũ nouũ.h' casu tibi debitori ñ licebit reddere vinũ
vet9 ꝑ nouo.⁊ ad istđ facit.l.q̄ dicit nō cogi creditorē nũmos i
alia forma recipe q̄ dederit si sua itersit.al's sic.vt.j.ꝯ sol.l.pau
lus rñ.⁊ ꝑ h' est et ar.j.ꝯ iurep.l.qro.¶Sꝫ denuo q̄ro si aliq̄s
venerit ad cāpsorē ⁊ dixit ei.dñe sciatis q̄ multũ idigeo. x.lib.
cāpsor nihil ei numerās cũ h̄ret.x.lib.numeratas corā se dixit
ei accipiat̃ istas.x.li.nihil aliđ dicēs ei:nũq̄d dicem9 mutuũ vl'
donum.

donum. Et videt᷑ qd̓ sit mutuū. vt ar. C. de dona. l. nec ignorās. Ecōtra videt᷑ qd̓ sit donatio: qꝛ non fuit dictū qd̓ esset mutuū. Sed in qōne ista dico v̓ba que precesserūt inter istos. ⁊ que secuta fuerunt fore inspicienda ⁊ ꝓut apparuerint: dicimus ꝙ est mutuū vel donū vt ar. ꝭ. de lle. j. l. si seruus pluriū. §. vlt. ⁊ ꝭ. de test. l. heredes palā. §. sed si notā. sed si ꝑ v̓ba p̄cedētia vel subsequentia appareat. refert vtrū qui accipit sit extraneus danti an cōiunctus. si est extraneus nō presumit᷑ donatio: ꝫ potiꝰ mutuū: cū donare sit perdere. ꝭ. de dona. l. filiusfami. nec est presumenduꝫ qd̓ aliquis iactet pecunias suas maxime ⁊c. vt. ꝭ. de ꝓba. l. cū de indebito. ꝫ si est ꝯiunctus ⁊ magna seruitia p̄cesserunt presumit᷑ donatio. vt. ꝭ. man. si v̓o non remu. §. idē papi. ⁊ ꝭ. de ꝓba. l. ꝓcula. Aliꝭ tn̄ vt Jo. ⁊ Azo. si nō appareat per verba precedētia vel subsequētia distinguunt. vtrū quātitas data sit ita modica. pr̄ia vero magna. ⁊ tūc presumit᷑ donatio: an ecōtra. ⁊ tunc mutuū. vt ar. ꝭ. cōmo. l. in rebus. ⁊ ꝭ. de liber. agnos. l. si qs a liberis. §. si mater. ⁊ ꝭ. de do. inter vir. ⁊ vxo. l. si id qd̓. §. j. ⁊ ar. ꝭ. de acqui. re. do. l. cū in corpus. v̓ꝫ dn̄s Jo. ⁊ Azo. forment istaꝫ qōnem: super. l. ista. tn̄ hec. q. cōgruentius ⁊ melius adaptat᷑. ⁊ formatur. s̄. l. ꝓxi. in prin. ⁊ ibi cōsueui eam formare vnde melius facies: si eā ibi formes ꝙ hic.

1 ☞ Depositum si fiat gratia recipientis ad eum spectat periculum.

2 Depositarius regulariter tenetur de dolo ⁊ lata culpa vbi fallit.

1 **Si quis nec causam.** † De secūda parte rub. in ij. ⁊ iij. l. dictū est in. l. ista dr̄ prīnpaliter de pr̄ia parte rub. s. de rebus creditis nō de mutuo. ⁊ ī prin. huius. l. ponit᷑ casus talis. ego eraꝫ empturus aliq̄ predia pro cētum: veni ad te amicū meū. ⁊ dixi tibi. suꝫ in tractatu emēdi talia predia: pro. c. scio qd̓ habes pecuniā. rogo te si ꝯtingat me emere. vt de tua pecunia mutues mihi. c. dixisti tu. ego sum diues ⁊ bonus homo: qꝛ deū timeo. ⁊ sic nec causaꝫ nec ꝓpositꝫ fenerādi habeo. ⁊ si cōtingat te emere: mutuabo tibi ⁊ gratis. verūtn̄ habeo necessitatē ꝓficiscēdi accipe ista. c. ⁊ habeas ī deposito apud te. ⁊ si emeris illa p̄dia sint tibi mutuata ista. c. al's nō. Dixi ego: in noīe dn̄i. postea receptis istis. c. anteꝙ emerē p̄dia amisi ista. c. cuiꝰ erit ꝑiculū: an creditoris: an accipiētis. rn̄. iurisc. qꝛ h̓ depositū ꝯctū fuit gr̄a accipient᷑. ꝑiculū erit mei accipiētis. sub. si sit ī dolo lata: vel leui: vel leuissima culpa. ⁊ h̓ dico: vt intelligatis s̄. ⁊ h̓ ꝓbat᷑ rōne tali. ecce si tradis mihi rē tuā vendendā eo pacto vt ea vendita vtar p̄cio: si indiguero: ⁊ illa res perijt: periculū erit meū non tuū. h. d. ista. l. in sui prin. videte expo. littere. [si quis]. s. creditor [nec causaꝫ]. s. fenerādi habuerit qd̓ est. ꝭ. qꝛ diues homo erat ⁊ carebat filijs paupe res eī̄ hoīes hn̄tes plures filios hn̄t necesse fenerare: vt sustē tent filios suos [nec ꝓpositꝫ] qꝛ erat bonus hō ⁊ dn̄m timebat [⁊ tu]. s. debitor amicus eius [empturus predia] pro. c. [desideramus]. s. ab eo tibi dare [mutuā pecuniā] sub. sub cōditione. si predia emeres [nec voluerit crediti noīe]. i. mutui. ⁊ sic sumit᷑. s̄. e. l. ij. ī prin. ⁊ dixi. s̄. e. l. j. plene [ꝓficiscēdi habebat] sub. ꝑegre [vt si emisses cre.] i. mutui [obligatꝰ eēs] sub. ⁊ si nō emisses tūc depositū esset. vt indicat lr̄a sequēs [hoc depositū]. i. p̄dicte pecunie [periculo est eiꝰ]. i. tui. ⁊ facit trāsitū de scōa ꝑsona ad tertiaꝫ [⁊ dic periculo]. s. casus fortuiti. ſm Jo. ꝫ ſm Azo. melius exponit᷑ [periculo]. s. cuiuslibet culpe. scilicet doli late culpe ⁊ leuis ⁊ leuissime. non casus fortuiti [nam] qd̓. s̄. dixit. ꝓbat esse verū. ar. qd̓ est a pari vel a sil'i [vt precio] vteret᷑ si indiguerit [periculo suo] expone vt. s̄. ꝓxi. dixi. [rē habebit.] sub. qn̄ p̄cep. s. de re vēdēda: nō iceperūt ab eo cuius resecat. vt. ꝭ. e. l. rogasti. Or signori ad prin. huiꝰ. l. est insistendū. hic dr̄ vt. s̄. dixi. in casu. Sꝫ nōne ꝯdicūt qd̓ depositarius tenet᷑ de dolo ⁊ lata culpa tm̄. vt. ꝭ. depositi. l. j. §. si quis

2 seruū. ⁊. l. qd̓ nerua. † Ad qd̓ vos dicetis regl'r. depositariꝰ tenet᷑ de dolo ⁊ lata culpa tm̄. vt in. l. s̄. fallit in casibꝰ in qbꝰ depositariꝰ tenet᷑ de dolo ⁊ lata culpa ⁊ leui ⁊ leuissima: tenet᷑ depositariꝰ d̓ dolo ⁊ lata culpa ⁊ leui: si pacto ꝯuenit. vt. ꝭ. depositi. l. j. §. si conuenerit. ⁊. §. sepe. Aliqn̄ tn̄ tenet᷑ de dolo ⁊ lata culpa ⁊ leui ⁊ leuissima. qd̓ etiā si depositarius offert se deposito vel rogat deponentē vel cū gr̄a tantū fit depositū. ⁊ ita erat in. l. nostra: qꝛ in. l. nostra offerebā me deposito. Itē ego depositarius rogabā deponētē. Itē hoc depositū fiebat gr̄a depositarij: nō gratia deponētis. vn̄ tenet᷑ depositariꝰ de dolo ⁊ lata culpa ⁊ leui ⁊ leuissima vt hic: ⁊ in p̄alleg. §. sepe. ⁊. ꝭ. de reg. iur. l. ꝯctus. sed vbi ꝯhitur gr̄a deponētis tm̄ depositū ibi tenet᷑ depositarius de dolo ⁊ lata culpa tm̄ vt ī. l. s̄. Unde ex. l. ista colligetis decisionē qōnis quaꝫ quotidie vobis faciūt laici. nā quotidie querūt a vobis. dn̄e deposui rem meā apud talē: res mea amissa est tenet᷑ depositarius de dolo ⁊ lata culpa ⁊ leui ⁊ leuissima semꝑ debetis distinguere. vt. s̄. dixi. ¶ Or signori suꝑ princi. huius. l. subijciā quādā qōnem in q̄ iudicio meo dn̄s Jo. grauiter errauit. dixit ip̄e vbi depositū ꝯhit᷑ gr̄a depositarij si res perijt periculo depositarij perijt: ꝫ nūquid est istud verū: si res perijt casu fortuito īcēdio vl' naufragio dixit Jo. qd̓ sic: ⁊ ita scripsit h: siue Nicolaus furiosus post eū: ⁊ exponebat qd̓ h̓ dicit᷑ [h̓ depositū ꝑiculo eius est q̄ suscepit] si perijt siue culpa lata leui vel leuissima siue etiā casu fortuito. vt ar. s̄. de pac. iuris gē. §. pe. ⁊ pro ista op. inducit ī ar. si accepi rē vendendā vt precio deberē vti: si res perijt sine culpa mea: teneor. vt. ꝭ. e. l. rogasti. in prin. vn̄ qꝛ nō potest aliter perire sine culpa mea ꝙ casu: qꝛ inter ista nō est mediū. de casu fortuito teneor ⁊ sic nomē periculi sumit᷑ h̓ ꝓ casu: ⁊ sic sumit᷑. ꝭ. lo. ⁊ cō. l. opꝰ qd̓. ꝫ dn̄o azo. visuꝫ est ꝯ. ⁊ dixit qd̓ ī casu huiꝰ. l. depositariꝰ tenet᷑ de ꝑiculo. si res perijt eiꝰ dolo vel lata vel leui culpa vel leuissima. ꝫ de casu fortuito nō tenet᷑: qꝛ ꝯctꝰ depositi est bone fi. vt insti. de act᷑. §. actionū. ⁊ h̓ est regula qd̓ debitor de casu fortuito nō tenet᷑ ī alio ꝯctu: ꝙ in mutuo. vt. C. de pig. ac. l. q̄ fortuitis. ⁊. l. si nulla. ⁊. ꝭ. de admi. rerū ad ciui. ꝑti. l. ij. §. eo tꝑe. ⁊. ꝭ. de reg. iur. l. ꝯctus ī fi. ⁊ C. depositi. l. j. ⁊ hec est v̓a opinio: nec ob. qd̓ dr̄ hic depositū ꝑiculo eiꝰ erit qui suscepit: qꝛ ipse ītelligit de periculo ꝓueniēte: ex dolo vel lata vel leui vel leuissima culpa ⁊ sic sumit᷑. ꝭ. de ma. cō. l. nō aliter. ⁊. ꝭ. loca. ⁊ cō. l. itē querit᷑. §. si gēma. Item non ob. ꝭ. e. l. rogasti. in prin. qꝛ intelligit᷑ qd̓ nō teneor. si amisi siue culpa vl' leui: ꝫ si leuissima culpa amisi: tūc teneor: ꝫ si amisi casu fortuito nō teneor: nisi aliud sp̄aliter ꝯuenissem. vt. s̄. si quis cau. l. ꝫ ⁊ si qs. §. q̄situ. ⁊. C. de ne. ge. l. negociū. ⁊ ī prealle. l. rogasti. dicā. Itē hec lex loquit᷑ cū mutuās nō habebat cām: nec ꝓpositū fenerādi. ¶ Sꝫ qd si habebat causaꝫ ⁊ ꝓpositū fenerādi: erit ne idē: dixit dn̄s Jo. qd̓ idē erit: ⁊ iō dixit ip̄e ibi si qs nec causam nec ꝓpositū fenerādi habuerit: sub. maxīe nā ⁊ idē: si fenerādi causaꝫ ⁊ ꝓpositū habuerit: ⁊ ꝑ se īducit in ar. ꝭ. e. l. rogasti. in prin. ibi ⁊ maxīe si sine vsuris credidi: ꝫ certe eiꝰ op. ſꝫ Azo. ⁊ nos. nō vr̄ bona. nā vbi mutuās nō habebat causam nec ꝓpositū fenerādi merito tenet᷑ de dolo lata ⁊ leui ⁊ leuissima culpa cuꝫ ipse vltro obtulit se deposito. vt. s̄. dixi. sed si gr̄aꝫ vel causaꝫ fenerādi habuerit: vt qꝛ hr̄e sperabat vsuras. h̓ casu ꝯctꝰ est celebratꝰ gr̄a vtriusqꝫ quo casu tenet᷑ de dolo ⁊ lata ⁊ leui culpa nō de leuissima. vt ar. insti. qbꝰ mo. ꝯ. ob. §. creditor. ⁊. C. de pigno. acti. l. si creditor. ⁊. ꝭ. de pig. actio. l. si cum si venderet creditor. §. venit. ⁊. ꝭ. de bonis aut᷑. iud. pos. l. p̄tor. §. est p̄terea. ꝫ q̄ro h̓ q̄ ac. mutuās petet a me ista. c. ad qd̓ quidā dixerūt qd̓ act᷑. depositi cū gr̄a mei accipiētis: ⁊ me offerēte positum est ꝯctū vt. s̄. dixi. vel pōt dici: qd̓ petet a me certi condi. gn̄ali ⁊ sic hec lex ꝑtinet ad vltimā ꝑtē rubrice. vn̄ petet non solū. c. que deposuit ex causa depositi: ꝫ etiam petet alia. c. sibi dari cū illa. c. perierint nā certi cōdi. cōpetit ex oī causa ⁊ obligatione: ex q̄ certū petit᷑. vt. ꝭ. e. l. certi cōdic. in prin.

1 ☞ Res cōdici potest a fure ⁊ malefidei possessore qd̓ tribꝰ probatur exemplis. h. d.

1 **Res pignori data.** In. §. isto tractat᷑ de vltima ꝑte rub. s. de ꝯdictione. ⁊ in. §. isto dicunt᷑ duo: primū dictū est: si obligaui tibi rem meaꝫ pro. x. ⁊ postea soluo tibi. x. si rem pignoratā nō vis mihi reddere possuꝫ ꝯdicere eam a te ꝯdictiōe furtiua: si ꝯctas eam postea: vel cōdictōe sine causa vel certi generali. Scōm dictuꝫ est si perceperis fructꝰ fundi mei iniuste possuꝫ a te fructꝰ fundi mei ꝯdicere ꝯdictione furtiua vel certi generali: ⁊ ideo si locaui tibi fundū meū vsqꝫ ad lustrū: si post lustrū ꝑcipis fructus possuꝫ te cōuenire ꝯdictione furtiua: vel certi cōdi. gn̄ali. Sed ⁊ si ꝑcepisti volūtate mea cessat cōdictio furtiua. h. d. iste. §. videte expositionē littere. [res pignori data]. i. tradita. nā debitor reꝫ quā pignorat nō dat cū pignus maneat in bonis debitoris. vt. C. de pig. act. l. pignus. ⁊ dare est accipiētis facere. vt ꝭ. de ver. ob. l. vbi aūt nō apparet. §. vlt. ⁊ sic ⁊ alibi exponit᷑ data. i. tradita. C. de iur. do. l. j. ⁊. ꝭ. de iur. do. l. j. in princi. [cōdici pōt.] vel ꝯdict. fur. vel sine causa: vel certi generali. vt. ꝭ. plene dicā. [etiā fructus] incipit scōm dictū [ꝯdicēdi sunt] ꝯdictione sine causa rōne dn̄ij. vel certi generali simul sine causa rōne possessionis [post lustrū]. i. q̇nquēniū. ⁊ sic expone. ꝭ. lo. ⁊ cō. l. itē q̄rit᷑. §. q̇ ipleto [cōdici eos ꝯstat] expone. vt. s̄. dixi. [dn̄i] i. locatiōis. [nā si ex volūtate]. s. ꝑcepti sunt fructꝰ. [ꝯdictio] furtiua qꝛ sciēti dolus nō infert᷑. vt. C. de trans. l. cuꝫ donationis. ꝭ. de reg. iur. l. non fraudant᷑. Item qꝛ vr̄ locator cōductori fructꝰ donare: ꝫ in dubio qd p̄sumimꝰ. s. qd̓ ꝯ dn̄i volūtatē sint fructus ꝑcepti an ex volūtate: ⁊ vr̄ ꝙ ꝯ dn̄i voluntatē presumātur fructus ꝑcepti ar. ꝭ. de fur. qui vas. §. vetare. sed verius est qd̓ volūtate dn̄i presumantur fructus percepti ex quo dn̄s ab initio ꝯcessit. vt ar. ꝭ. lo. ⁊ cō. l. itē queritur. §. qui impleto. ⁊ C. locati. ⁊ cō. l. vlt. ¶ Sed ad. §. istuꝫ opponitur qn̄o si obligaui

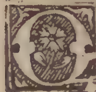
tibi meam rem pignori soluta pecunia: si non reddas mihi rez condicam eam a te: qꝛ condicere est cum ꝓtestatione dicere: da re mihi. vt insti. de act. §. appellamus: ⁊ nemo pōt cōdicere rē suam preterꝙ a fure. vt. s. vsufru. quēadmodum ca. l. vlt. Item quid rem meā condicam. nam cū trado facio accipientis: ⁊ qd̄ meum est ⁊c. vt insti. de act. §. sic itaqꝫ. ad qd̄ pōt dici. vt dixi in casu cōdicā condic. furtiua a creditore: si ꝯtrectauit eam. naz tunc creditor tenet᷑ furti. vt insti. de ob. que ex delicto nasc. §. furtū. ⁊ ꝯstat qd̄ debitor est dn̄s cū pignus maneat in bonis eius. vt s. dixi. ⁊ cōdictio furtiua soli dn̄o cōpetit. vt. j. de con. furti. l. j. Sed hec rn̄sio est bona in suo statu: sed tunc. §. non videt᷑ facere ad tit. istū: qꝛ in titu. isto nō agit᷑ de cōdictione furtiua: quare pōt exponi cōdici pōt cōdict. sine causa: qꝛ soluta est pecunia. vnde apud eū est sine causa. vnde merito cōpetit cōdictio sine causa. vt. j. de ꝯdi. sine causa. l. j. vel pōt exponi [cōdici potest]. s. cōdictione certi generali: qꝛ cōdictio sine causa nō excludit cōdictionem certi. vt. j. e. l. si ⁊ me ⁊ titiū non qd̄ petaz in libello rem meam mihi dari: qꝛ qd̄ meū est ⁊c. vt. s. dixi. sed petam possessionē illius rei: qꝛ lꝫ non possit quis ꝓprietatē cōdicere preterꝙ a fure vel a predone. vt. j. de tri. l. j. in fi. ⁊ in preal. le. l. vlt. s. vsufru. quēadmodum ca. tn̄ ratione possessionis pōt quis cōdicere possessionē. vt. j. de cōdictione indebiti. l. indebiti. §. si nummi alieni: ⁊ aliqn̄ possessio per cōdictionez petit᷑: non solū ꝓprietas dari. vt. j. de condic. triti. l. ij. ⁊ ita intelligit᷑ iste. §. Unde formabo sic libellū meuz: talē rem quaz tibi obligaui cōdico possessionē illius rei: ⁊ possessionē peto mihi dari. Sed vr̄ qd̄ nec cōdictio sine causa: vel certi generalis mihi cōpetat cū soluta pecunia habeaz pignoraticiā act. directaz ꝯ eum. ⁊ qd̄ habeā dicit. l. j. de pig. act. l. si rem. §. oīs. ⁊. C. de pig. act. l. pe. Respon. non obst. qꝛ sicut expedit habere plures debitores. vt. j. de libera. leg. l. ij. sic ⁊ plures actiones. vt. j. de lega. ij. l. cum filius. §. varijs. sed vna intentata tollitur alia cum oēs sint rei persecutorie. vt. j. de tribut᷑. l. habebat. ⁊. C. de furtis ⁊ seruo. l. ancille. ⁊ ibi nota. de materia illa: vel si placet intelligatis qd̄ hic dicitur: cōdici potest. idest agi potest pigno. actio. ⁊ tunc non obstant predicta: sed hic. §. nihil facit ad titulum istū. vnde prior intellectus verior est: vt dixi.

Ea que vi fluminum.

De cōdictione: ⁊ sic de tertia parte rub. s. §. proxi. habuistis duo exēpla: hic ponit᷑ ⁊ tertiū exempluz. Et in. §. isto dr̄ flumen rheni. ita excreuit qd̄ intrauit prediuz meum positum iuxta flumen rheni ⁊ arborē fundi mei extirpauit ⁊ portauit in fundum alienū nunquid potero illam arborē cōdicere ab illo in cuius fundo flumen portauit. Rn̄det iuriscō. qd̄ sic: hoc dicit iste. §. videte expositionē littere [ea]. s. mobilia vel arbores [importata sunt] de meo fundo in alienum [possunt condici]. s. cōdictione furtiua: si ille sciens arborem meam ꝯtrectauit eam. vt ar. insti. de reruz diui. §. singulorū. ⁊ insti. de actio. §. sic itaqꝫ. vel pn̄t condici condictione certi generali rōne possessionis: qꝛ non perdidi dn̄ium. vnde potero cōdicere arborē: vt ille reddat mihi possessionē arboris. vt. s. proxi. §. dixi: vel vt patiat᷑ me arborē auferre: sed debeo cauere ei in cuius prediū arbores īportate sunt: de dāno infecto: qn̄ arbores auferā: ne sibi damnuz dꝫ in predio suo. vt. j. de dāno infecto. l. hꝰ amplius. in fi. ⁊. l. attilius. ⁊ est hoc veruz de iure ciuili. attamen rustici sunt in ꝯtraria opinione. s. vt arbores sint illius: ī cuius prediū importate sunt vi fluminis: sed certe de iure remanet illius cuius primo erāt: vt dixi ⁊ poterit cōuenire eū cōdictione furtiua: si ꝯtrectet vel certi cōdictione: vt dixi.

1 ☞ Periculum interitus ad debitorem speciei post moram spectat.

2 Debitor vt sit in mora que sint requisita.

1

Quod te mihi dare opz.

†Hec lex respicit illam partē rubrice de rebus creditis: ⁊ loquit᷑ de alio creditoꝙ de mutuo: ⁊ in. l. ista dr̄. Tu aliqua iusta causa eras debitor meus in certa re: in specie. puta qꝛ tenebaris mihi ad stichū: fuisti in mora dandi mihi stichum cuz interpellassem te extra iudiciū cōgruo loco ⁊ tpe vt solueres mihi stichū: ⁊ post moram tuā perijt stichus: nūquid teneris mihi de interitu rei: vt ita tenearis ad veram estimationē stichi. Respon. iur. cō. si debitor tenet᷑ dare certā rem: ⁊ stetit per euz: quominus daret: ⁊ res perijt post moram: tenet᷑ de periculo ⁊ casu: ⁊ ita tenet᷑ ad verā estimationē stichi. Sꝫ queret aliquis qn̄ dicit᷑ ꝑ debitorē stetisse quominus daret certe si rem debitaz habebat in ptāte sua: ⁊ soluere poterat ⁊ nō soluit: vel si dolo malo fecit quominus in sua ptāte haberet. Sꝫ ⁊ si debitor sciebat se debere: vel iusta causa non fuit ꝓpter quā ignorare debuerat se debere dare. h. d. ista lex: videte expositionē littere [qd̄]. s. cōsistēs in certa re vel specie: vt puta stichū [te]. s. debitorē [mihi]. s. creditori [si id postea]. i. postꝙ fuisti in mora dandi [perierit] etiā casu fortuito [casu]. i. tui debitoris [constat] qꝛ tu debitor debes condemnari ad veram rei estimationem [sed cum] incipit scd̄m dictum [queritur]. i. dubitatur [an ꝑ te factū sit] quominus solueres [aīaduerti dꝫ]. i. bn̄ cognosci dꝫ. [vl' fuerit] ī ptāte tua [necne] nā hec duo sunt paria cū dolus ꝓ possessiōe habeat᷑: vt. j. de reg. iu. l. parē. ⁊. s. de rei vē. l. qui restituere. ⁊. s. de nox. ac. l. electio. §. itē. ⁊. §. si is [oportere] nā siue intelligas te debitorē siue subest iusta cā. quare intelligas te debitorē in

2 mora es. ¶ Or signori. anteꝙ ad alia ꝓueniā † no. ad hoc vt debitor sit in mora q̄ttuor sunt ꝓncipal'r necessaria. primum ꝙ debitor sciat se debitorē: vel iuste ignorare nō potuerit: vt. j. d v. ob. l. cū filius. ⁊ hic in fi. l. ⁊ hꝰ est ne melioris ꝯditionis sint malefidei pos. ꝙ bonefi. vt. s. de noxali. l. nō solū. ⁊ ne melioris ꝯditionis sint stulti ꝙ periti: vt. j. qd̄ vi aut clā. l. seruꝰ. ⁊ subest iusta cā cur nō debeat ignorare: si ꝯuenit᷑ ex sua ꝓmissione vel ex suo ꝯtractu non pōt iuste ignorare: si ꝯuenitur ex aliena obligatione vel ex alterius ꝯtractu: ibi eīn est tolerabilis ignorantia vt. j. si inge. esse di. l. ij. in fi. ⁊. j. ꝓ suo. l. vlti. ⁊. j. de reg. iur. l. q̇ in alterius. Itē reqrit᷑ aliud ꝙ si est debitor in diē ꝙ sit a creditore legitime interpellatus. qd̄ dr̄ esse factū: cū dies venit. vt. C. d ꝯtrahen. ⁊ com. stipu. l. magna. Sꝫ si nō est creditor in diē requiritur aliud ꝙ sit interpellatꝰ extra iudiciū ꝯgruo loco ⁊ tpe: ⁊ nō sit remissa debiti repetēdi instantia: vt. j. de vsur. l. mora. in ꝓn. ⁊ qd̄ post interpellationē factā ꝙ elapsum sit qd̄dam modicuz tp̄s: ꝙ cōmode possit soluere: vt. j. de colla. bo. l. si q̇s filiū. §. stipulatio: sed ⁊ ꝯstituit᷑ q̇s in mora ꝑ interpellationē factam in iudicio per litem ꝯtest. qꝛ oīs debitor bonefidei efficit᷑ malefi. lite ꝯtest. qꝛ magis dꝫ soluere ꝙ litigare: vt. s. de peti. her. l. sed ⁊ si lit. ꝯtest. §. si ante. ⁊. §. scire. nisi haberet iustam cām litigandi: vt. j. de vsur. l. si quis solutionē. ⁊. l. sciendū. Item est necesse vt debitor habeat in potestate vel dolo fecerit: quominus habeat vt hic dr̄. Item est necesse ꝙ debitor debeat talē rem que possit interire: vt. j. de ver. ob. l. stichus. ¶ Or signori. ad legē istā opponit᷑ dupl'r: hic dr̄ ꝙ debitor si fuit in mora tenet᷑ mihi de īteritu si res perijt. sed. ll. vident᷑ ꝯ. que dicūt ꝙ debitor certe speciei nō tenetur: īmo liberatur interitu speciei: vt. j. de v. ob. l. stichus. ⁊. l. si certos nūmos. ¶ Ad solu. quorū ꝯtrariorū ita breuiter dico ꝙ debitor certe speciei si perijt res ante oēm moram liberat᷑ interitu speciei: vt in. l. ꝯ. sed si perijt res post moram tenet᷑ de interitu: vt hic. ⁊. j. de v. ob. l. si ex legati cā. ¶ Et ad sol. horum ꝯtrariorū ⁊ vt plene liqueat articulus iste ita distinguo: debitor. Alius debitor est quantitatis. puta ex cā mutui. Alius est debitor generis. puta ex cā stipulationis. Alius est debitor speciei: vt ex alio ꝯtractu. Debitor q̄titatis ex cā mutui: non liberat᷑ interitu: qꝛ tenetur ad tn̄dez in eodē genere: vt. s. eo. l. ij. §. incēdium ⁊c. vt. C. e. l. incēdium. ⁊. j. ad. l. fal. in rōne. §. incerte. In casu tn̄ qui tenet᷑ ad q̄titatem liberatur interitu: ⁊ si nō ipso iure. tn̄ ope exceptionis doli mali: vt si debeo tibi. x. ⁊ sum paratꝰ soluere. ⁊ tu nō vis recipe ꝯsigno ⁊ depono. ⁊ post ea perierūt illa. x. vt. j. de excep. l. qui. x. opas. et. j. de solu. l. q̇. x. Si aūt qnis est debitor generis nō liberat᷑ interitu speciei vel generis: qꝛ genera ꝑire nō pn̄t: vt. j. ad. l. fal. l. in rōne. §. incerte. nisi in casu vt mō dixi in debitore q̄titatis. Si aūt quis est debitor ad certā spēm: aut nō est in mora: qꝛ nō est īterpellatꝰ ꝯgruo loco et tpe ⁊ debebat pure nō in diē: qꝛ dies interpellat ꝓ homine. vt. C. de ꝯ. ⁊ cō. stipu. l. magna. et tūc liberat᷑ interitu speciei. vt in. l. ꝯ. sed si debitor fuit in mora: qꝛ fuit īterpellatus vel potuit soluere vl' sciebat se debere tenet᷑ vt hic. ⁊. j. de v. ob. ob. l. si ex legati cā. ⁊. j. de leg. j. l. cū res. §. vlt. ⁊. l. apd̄ iul. §. ipsiꝰ quoqꝫ. ¶ Sꝫ opponit᷑ ⁊ vr̄ ꝙ q̇ tenet᷑ ad certā spēm: si ꝓbat ꝙ nō teneat᷑ de īteritu spēi: si res erat ꝑitura eodē mō apud petitorē vt apud possessorē: vt. s. de rei vē. l. itē si verberatū. in fi. ad qd̄ dixit. M. cum q̇s tenet᷑ ad certā spēm. aut ex delicto. puta ꝙ subtraxit mihi. ⁊ tunc indistincte tenetur de interitu. siue eodem mō peritura sit penes petitorē: vt apud possessorē siue nō vt. j. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. rectissime. ⁊. §. merito. ⁊. C. de fur. ⁊ seruo cor. l. subtracto. ⁊ hꝰ ideo qꝛ fur ⁊ raptor re ipsa sunt in mora: vt C. qd̄ me. cā. l. j. et. j. de ꝯdi. fur. l. in re furtiua. et. l. vlti. aut tenet᷑ quis ex ꝯtractu ad certam spēm. ⁊ tunc ꝓmissor tenetur de interitu vbi nō erat peritura eodem mō apud petitorē vt hic. al's secus si nō erat eodē modo apud creditorē: vt in. l. ꝯ. ⁊. s. qd̄ me. cā. l. si cum es. §. qd̄ si hō. ⁊. j. depo. l. si plures. §. j. ¶ Sꝫ hec op. nō est bona sm̄ Jo. ⁊ Azo. qꝛ si es debitor meꝰ ad certā speciez ex ꝯtractu post morā teneris de interitu speciei: siue res erat peritura eodem mō apud me vt apd̄ te: qꝛ satis est ꝙ si soluisses qd̄ potuissem distrahere: vt arg. j. deposi. l. si in asia. in fi. non ob. l. itē si verberatū. in fi. qꝛ illa loqt᷑ in reali act. in qua adhibet᷑ distinctio vtrū fuerit ab initio bonefi. vl' nō: qꝛ si fuerit ab initio bonefi. nō tenet᷑ de iteritu: lꝫ nō habuerit iustā cāz litigādi: sed

si habuerit

si habuerit iustam causam litigādi omnino non tenet̃ de interitu.vt.s̃.de pe.here.l.illud.⁊.s̃.de rei ven.l.vtiq̃.Sed ⁊ si nō habuerit iustam causam litigandi:non tenet̃ de interitu:si res erat eodem modo peritura apud petitorem.vt in.l.itē si verberatum.Sed hec lex loquitur de personali act.cum dicat qd̄ te mihi dare ⁊c.Itez non ob.§.qd̄ si homo q: speciale est in actione qd̄ me.causa.q: si res perijt post omnem sententiam non tenetur de interitu:si res erat eodem modo peritura apud metū passum.item non facit pro eo.j̃.depositi.l.si plures.§.vl.q: ibi habuerit iustam causam litigādi:q: depones depositario non restituebat sumptus:⁊ ideo si res perijt apud depositariuz eodem modo quo apud deponentem erat peritura non tenet̃ de interitu depositarius. ¶ Mor signori in.l.ista habuistis vnum effectū more:que fit iure cōmuni circa rez principalē:est; alius effectus more circa accessiones ciuiles ⁊ naturales circa accessiones ciuiles : q: debitor qui est in mora post moram in act. bone fi.tenetur de vsuris.vt.j̃.de vsur.l.mora.§.in bo.fi.⁊.j̃.de le.iij.l.titie textores.sed in stricti iur.non veniunt nisi sint promisse.vt.C.de cō.ob causam.l.quoti.sed fructus veniunt vt.j̃.de condi.ob causam da.l.cum quis.Item est effectus more circa accessiones naturales:q: si peto qd̄ est meū: vel qd̄ fuit meū fructus veniunt ex tempore more.vt.j̃.e.l.cum fundus.si autez peto qd̄ non est meum nec fuit meum:sed mihi de nouo dandū veniunt fructus a tempore lit.contesta.vt.j̃.de vsur.l.mora.§.in hac actiōe.⁊ ibi plenius dicemus de effectu more.⁊.l.videamus.§.si actionem.⁊.§.seq.

1 ¶ Certum illud dicit̃ qd̄ apparet quid:quale:quātū ue sit.
2 Non refert quid ex equipollentibus fiat.
3 Non refert demonstretur res proprio nomine vel appellatiuo.ibidem.

1 **Certum est.** Quia in rub. nostra fit mentio si certū petatur.† In.l.ista dicit̃ quid sit certuz ⁊ certe certū est siue certum dr̄ promitti qn̄ apparet quid quale quantumq: sit:vel ex proprio nomine rei promisse:vel ex alia demonstratione que vice nominis fungatur.nam in stipulationibus dicit̃ res certa ꝓmitti : siue suo ꝓprio nomine demonstret̃ siue ad oculuz demonstret̃:siue alio certo signo:quo apparet rem certā esse.h.d.ista.l.videatis expositionez littere[species]refert̃ ad corpora [vel quātitas] refertur ad pecuniam[aut suo noīe].i.ꝓprio [aut demonstratione fungit̃]verbi gratia:siue tu ita dicas : promitto tibi stichum:siue tu dicas ꝓmitto tibi filiū aretuse: ⁊ cōstat aretusaz non habere alium filium q: stichum certū est qd̄ stichus venit in obligatione[digito]vt ad oculū[an vocabulis]vt seruuz album vel rubeū[quatenus] put [mutua vice] .i. ꝓpriorum nominū[prestent].i.tantūdem valeāt. ¶ Mor signori in.l.ista
2 no.plura no. primo no.† qd̄ nō refert quid ex equipollētibus fiat:q: siue ꝓmittis stichū expresso ꝓprio nomine:siue ad oculum demonstrādo:videris certaz rem ꝓmittere ⁊ non refert vt hic dicit̃: ⁊ ad hoc cōcor.s̃. de arbi.l.quid tamen.§.si arbi.⁊.j̃.
3 de re iudi.l.in summa.Item not.hic qd̄ non refert demonstret̃ res ꝓprio nomine vel appellatiuo.⁊ ad hoc concor.j̃.de condi.⁊ demon.l.nominatim.⁊.j̃.de liberis ⁊ posth.l.j.⁊.s̃.de rei ven.l.si in rez.§.vlt.fallit i fideicō.vniuersa.q: si relinquitur fideicom.vt ab heredib⁹ refert vtrū ꝓprio nomine vel appellatiuo: vt.j̃.ad trebel.l.quoti.⁊.l.nōnunq̃.Item fallit in stipulatione serui qualiter dn̄o stipuletur.vt.j̃.de stipul.ser.l.cōmunis seruus:⁊.j̃.de duobus reis.l.siue.Itez fallit in legatis turpibus: vt.j̃.de lega.j.l.turpia.Item no.hic qd̄ certum est qn̄ apparet quid ꝓmittit̃ vel quale vel quantū ꝓmittitur.Sed vbi est exēplum ecce si ꝓmittis stichuz:apparet quid quale quantūq: sit: q: ꝓmittis seruū stichi:sed ⁊ si ꝓmittis mihi.x.corbes frumenti ex illo horreo apparet quid ꝓmittit̃ vel quale vel quantum. Incerta est ꝓmissio:qn̄ non apparet quid ꝓmittit̃:certe si ꝓmittis stichū aut pamphilum:vt.j̃.de verb.obli.l. vbi aūt non apparet.§.illud.Itē si ꝓmittis mihi hoīem in genere non apparet quale sit.vt.j̃.de verb.obli.l.vbi aūt.§.qui fundi.sed ⁊ si ꝓmittis mihi id qd̄ est in faciēdo vel in non faciēdo: incertuz ꝓmittis:vt.j̃.de verb.obli.l.vbi aūt.§.qui id qd̄.⁊ ideo dixit h Azo. qd̄ pro hoīe in genere ꝓmisso:non agit̃ certi cōdi.q: nō apparet qualis homo sit:nec pro vino bono:etiā expresse promisso:q: bono melius inueniri pōt:vt.j̃.de ver.obli.l. vbi aūt. in prin.Et ideo vos circa hoc ita distinguetis. interdū deducitur in stip.incertū re ⁊ noīe:vt hō in genere ꝓmissus. Aliqn̄ incertū noīe sed non re vt si mutuo tibi.x.lib.boū.⁊ tu promittis te redditurum.x.lib.in genere:non boū.nam est incertum in noīe non re.naz certū est cū eiusdē generis reddere debeas. interdū tn̄ est certum re ⁊ noīe vt si ꝓmittis mihi talē seruū stichum.primo casu non hz locū certi cōdi.in scd̄o ⁊ tertio sic.

¶ Mutui datio pōt suspendi in euentum conditionis tacite vel expresse.

1 **Omnia que.** In.l.ista cuz.l.seq. dicuntur duo. † primo dr̄ sicut stipulatio pōt cōtrahi pure ⁊ sub cōditione:ita pōt mutuari pecunia pure ⁊ sub ꝯditione.scd̄o dr̄ qd̄ interdum mutuat̃ pecunia ⁊ est in pendenti an ab initio debeat̃ pecunia ex mutuo vel non:vt si mutuo tibi.x. si nauis venerit ex asia sit mutuum:⁊ si non venerit non sit mutuū:⁊ idem est in casu tali:testator istituit te heredē:⁊ a te legauit mihi pecuniā quam habebat in archa tu heres pecuniā mihi legatā mutuasti titio:in pēdenti est sit mutuū vel non q: si ego legatarius repudiabo legatum finget̃ retro fuisse mutuū:al's non.nam traditiones rerū legatarū referunt̃ ad tp̄s legati repudiati.vnde si heres alienat rem legatam: si legatarius agnoscit legatum fingitur retro venditio non fuisse:hoc dicit ista.l.cum.l.seq.videatis summariā expositionē littere[eadem possunt numerationi pecunie] que numerant̃ ex causa mutui: ⁊ sic ista.l. facit ad illaz partē rubrice si certū petat̃.[⁊ ideo etiaz cōditiones] sub.⁊ dies possunt inseri in pecunia mutuata.q.d.sicut possuz stipulari pure:⁊ in diem ⁊ sub cōditione.vt insti.de verb. obli. §.oīs stipulatio.⁊.j̃.de actio.⁊ obli.l.is cui.⁊.l.obligationū.in prin.ita possum mutuare pure:⁊ in diē ⁊ sub cōditione. vt probatur.j̃.l.proxi.⁊ idem est econtra.si obligatio est conditionalis:q: conditionaliter potest fieri solutio creditori.vt.j̃.de solu.l.solutione.[proinde].i.exinde.q.d.qd̄ dixit in genere infert in spē.[extiterit]puta si nauis venerit ex asia.[tui fiant] ⁊ ita interim sunt mutuātis.[obligatus] ex cā mutui:al's nō: ⁊ ita not.lz īspecto p̄senti tp̄e oīa sint aut nō sint.tn̄ multa sunt in pendēti futuro tp̄e inspecto:vt hic ⁊.j̃.e.l.cū ad tp̄s.⁊.l. seq. ⁊.l.itaq̃.⁊.j̃.de iniusto ⁊ irri.te.l.j.⁊.j̃.de ver.obl.l.cōditiones. ⁊ insti.qui.mo.ius patrie p̄tātis sol.§.si ab hostib⁹.⁊.s̃.de vsufru.l.sed ⁊ si q̄s stipulet̃.§.j.[Itē si legatā] modo ponit aliud exēplū.[pecunia] i specie:puta q̄ est in illa archa: q: secus cēt si pecunia esset legata in gn̄e:q: tūc pecunia est heredis.sed tenet̃ ad tantūdē in eodē gn̄e:s; vbi legata est pecunia in specie: statim transit in legatariū ab adita h̄rditate.vn̄ non fuit pecunia heredis mutuātis sed legatarij.vt.j̃.de fur.l.a titio.[ptinere] q: repudiauit[legatum fuisse] sub.si non fuerunt nisi ratione speciei.[possit]ab herede si repudiat legatū legatarius relictum sibi in specie: q: perinde est ac si sibi non esset relictū. vt.s̃.ad.l.aquil.l. titio.⁊.l.quia retro.⁊.l.nam sicut.in princip. [nam iul.ait]sub.⁊ bene fit legatum in specie relictum : vt supra dixi [aut appositum] idest agnitum.q.d. si testator legat mihi rem:⁊ tu heres alienas eam:si postea repudio legatuz fingitur retro valuisse alienatio:sed si agnosco legatuz fingitur retro non valuisse alienatio:q: retro fingitur fuisse dominium mei legatarij:secus tamen est vbi repudio legatum vt dixi vel exponatis. [aut appositum] idest defectum conditione deficiente:sub qua erat relictum: quasi dicat si testator legat mihi rem in specie sub conditione:⁊ tu alienas siue repudio legatū: siue deficit conditio : fingit̃ retro valuisse venditio.⁊ ad istud accedit:infra de rebus dubijs.l.quedam.⁊ infra de lega.j.l.plane.j.⁊.l.si seruum filij.§.primo.⁊ infra. de milita. testamen.l. si miles titio.⁊.s̃.ad.l.aquil.l.liber homo.j.§.vlt.⁊.l.quia.⁊.l.sequen.Et ex.l.ista cum.l.superiori colligitur qd̄ mutuuz reconciliatur repudiatione vel agnitione:vel conditionis defectu: prout intelligitur hec lex dupliciter in fi.⁊ de hoc dicaz plene infra.e.l.si a furioso in fi.⁊c.

1 ¶ Condictio certi competit ex omni causa ex qua certum petit̃ siue ex contractu vel quasi siue ex maleficio vel quasi vel quomodocunq̃.
2 Obligatio pura dicitur presens.
3 Condictio certi est duplex vna generalis ⁊ alia specialis.
4 Condictio certi est introducta vtilitatis causa.
5 Cōdictio certi a condictione triticaria:in quo differat.
6 Condictio certi in quo differat ab actione in factum subsidiaria.
7 Contractus certus quando dicatur ⁊ quando incertus.

1 **Certi condictio competit ex omni causa.** † Lex ista respicit vltimā partem rubrice de cōdictione:nam in lege ista: de certi ꝯdictione agitur. Vel pōt cōtinuari alio modo:dictū est.s̃.e.l.certum.quid sit certū. verum q: certum hz peti certi cōdictione ponit de certi condi. Et in prin.huius.l.vsq: ad.§.quoniā.dicunt̃ tria:primo dicit̃ qn̄ habeat locū certi condi.scd̄o dr̄ in quibus casibus locū habeat certi cōdi.tertio dr̄ ꝯ quē habeat locum seu cōpetat certi cōdi.Incipiamus a prio:⁊ hz locū certi cōdi.ex oī causa ⁊ obli

gatione ex qua certum petit̃ dari: vt si peto certum quid mihi dari non refert ex q̃ causa petam mihi dari: q2 potero ꝓponere certi condictionem: siue petam ex certo ɔctu: siue ex incerto qđ est verum: si obligatio pura est: sed si in diem: vel sub conditione obligatio ɔcta est ante diē vel cōditionem non potero agere. Scđo dicit in quibus casibus hʒ locū certi cōdi. ⁊ hʒ locum nedum in ɔctibus. imo ⁊ in quasi ɔctibus: ⁊ ideo si testator legauit mihi rem alienā vel rem in genere illaʒ rem potero petere certi condictione. Sed ⁊ hʒ locum ex delictis: vt puta si dedisti mihi dānum: nedū petam act̃.l.aquil. imo ⁊ certi condi. estimationē damni. Sed ⁊ si subtraxisti mihi rem meam: nedū potero conuenire te actione furti: ⁊ ad penam dupli: vel quadrupli: imo ⁊ certi cōdi. generali. sed ⁊ si fuisti heres istitutus ⁊ rogatus mihi restituere ex trebel. debitores hereditarios potero cōuenire nedū certis actionibus. imo ⁊ certi cōdi. generali. Tertio ponit ɔ quē detur certi cōdic. ⁊ certe pōt ꝓponi ɔ obligatū suo nomine siue alieno noīe. hoc dicit prin. hui⁹.l. vsq; ad.§.qm̄ igitur. hoc dicit ista lex: vide te expositionē littere. [certi cōdictio].i. illa actio: que nuncupat̃ certi cōdi. generalis [cōpetit ex oī causa ⁊ ex omni obligatiōe.] ſʒ dixerūt quidā nōne causa: ⁊ obligatio sunt idē. ergo iuriscōsultus cōculcat. hec ỽba. ad id qđ quidā de plano dixerūt qđ hic est inculcatio ỽboꝝ: sic ⁊ alibi iuriscōsultus iculcat ỽba.ĵ.e.l. lecta est. ⁊.C. de legi. ⁊ se.cōsul.l.nō dubiū. alij dicūt qđ causa est cōtractus vel quasi obligatio est delictū vel quasi. alij dnt econtra. alij vt Jo. vocāt causam generalitatē ɔctus: vel quasi delicta: vel quasi siue ex maleficio: vel ex quasi maleficio: obligationē vocant reruꝫ debitaꝝ generalitatē: vt siue spēs siue pecunia debeatur. Sed verius dicatis qđ causa est ipsum factū: ⁊ ex ipso facto oritur obligatio ⁊ post ex ea obligatione oritur actio. vt s̃. de ꝓcura.l.licet.§.ea obligatio: reprobata op. pla. que dixit causam esse obligationē: ⁊ obligationē esse causaꝫ. ⁊ vt dixi. s̃. de edendo.l.j.[petitur].s. dari vel tradi ſm Jo. ⁊ Azo. sed ſm nos secus est: si certū petitur restitui vel tradi. vt.ĵ. plene dicā. [siue ex certo ɔctu petat̃: siue ex incerto] exposuerūt antiqui siue ex certo] puta ex nominato: vt est emptio ⁊ vēditi. ⁊ similes qui dicunt̃ ɔctus nominati. vt.s̃. de pac.l. iur. gen. in prin. [siue ex incerto].i. innominato. do vt des: facio vt facias. ⁊ similes qui dicunt̃ ɔctus innoīati. vt.ĵ. de p̄scri. ver.l.naturalis. in prin. sic ⁊ al's exponit̃. ex certo.i. noīato ⁊ incerto.i. innoīato.ĵ. de consti. pec.l.j. in fi. ſʒ hec expositio non est bona in casu isto. vnde exponatis [ex certo].i. dum petit̃ ex eo ɔctu ex quo apparet quid quale quantūq; sit quod petit̃. vt.s̃.e.l.certum. [siue ex incerto] dummodo appareat quid quale quantumq; sit qđ petitur: vt si aliquid ꝓmissum est, in genere: vt.ĵ. de verbo. obli.l. vbi aūt non apparet in prin. ⁊ est exēplū qđ petit̃ ex certo ɔctu: vt si ꝓmisisti mihi per stipulationē illū seruuꝫ dare. hic si ago ex stipulatione ad illum seruuꝫ ago ex certo ɔctu ad certum. Exemplū est qđ petā ex incerto ɔctu pone qđ ꝓmisisti mihi facere foueam: iste ɔctus est incertus. vt.ĵ. de verbo. ob.l. vbi aūt.§.qui id qđ. si nō facis foueam: qđ interest mea foueā esse factaꝫ: ergo si volo interesse certe quātitatis: pone.x. potero agere certi cōdi. generali. vt h̄ ꝓbatur.ĵ. de re iudi.l.si quis

2 ab alio. ¶ † Oꝫ sequit̃ in littera [dūmodo p̄sens sit obligatio].i. pura. nā pura obligatio dr̃ p̄sens obligatio: q2 qui pure ꝓmittit statiꝫ dꝫ. vt.ĵ. de verb. obli.l. cōtinuus.§.cū ita [agere] vllo modo. si obligatio est conditionalis vel obstāte doli. si obligatio est in diem. nā vbi sub cōditione debet̃ mihi ipso iure non possum agere anteq̄ euenerit cōdictio. vt.ĵ. de ver. sig. l.cedere diem. vbi autem debetur mihi in diem possum ipso iure agere ante diēꝫ. Sed obstat mihi doli exceptio. vt.s̃. quādo dies vsufru. cedat.l. vna. in fi. ⁊ ita no. qđ verbum agere sumit̃ hic proprie ⁊ improprie. ꝓprie quantū ad cōdictionē: improprie quantū ad obligationē ɔctam in diem: sic ⁊ alibi. verbum sumitur ꝓprie ⁊ improprie. s̃. de officio ꝓconsulis ⁊ leg.l.ij. in prin. ⁊.C. de seruis fugi.l. quicunq;. [cōpetit hec actio]. Incipit scđm dictum in quo ponit̃ in quibus casibus habeat locū certi ɔdi. [⁊ ex legati causa], q.d. nedū ex ɔctu cōpetit h̄ certi condi. vt.s̃. pxi. dixi: imo ex quasi ɔctu. nam si testator ab herede relinquit mihi legatum: heres obligatur mihi ex quasi contractu. vt insti. de obli. ex quasi contractu.§. heres. ⁊ adeundo quis hereditatē obligat̃ legatarijs ⁊ creditoribus. vt.ĵ. ex quibus cau. in pos. ea.l. apud iul. in fi. ⁊.l.se. ⁊ est hoc intelligēdum cum testator a te herede legat mihi pecuniā in quantitate. s.x. in genere: q2 si legaret mihi in specie, x. trāsiret in me dominiū ab adita hereditate. vnde non possem condicere: q2 nemo ⁊c. vt.s̃. vsufru. quemadmodum ca.l.vl. Item est hoc intelligendū cum testator ignorans rem alienam legauit mihi eam: sed erā talis persona cui ⁊ si sciffet alienam: tantūdem erat legaturus de suo: q2 tūc heres tenet̃ eam redimere act̃. ex testamento: al's si non eram talis ꝑsona: cui esset tantūdem legaturus, de suo si scisset: secus esset si ignorans alienaꝫ rem mihi legasset. vt probatur.C. de legatis.l. cum rem alienam. Iteꝫ secus si esset testator mihi suam rem legasset: q2 tunc statim ab adita hereditate transiret dominium in me legatarium: vt.ĵ. de fur.l.a titio. ⁊.ĵ. de peculio.l.sed ⁊ si damnum.§. eo tempore. vnde ego legatarius non posseꝫ condicere. si facta esset mea: q2 nemo condicit rem suam: preterq̄ a fure. vt.s̃. vsufr. quēadmodum ca.l.vl. vel potest intelligi qđ erat ꝓpria testatoris: sed heres volebat eaꝫ retinere. vnde est predo. ⁊ ideo poterit ab eo cōdici. vt.ĵ. de tri. l.ij. Oꝫ sequit̃ [⁊ ex.l.aquilia] vt puta si occidisti equum meū. nam pro damno dato possum te conuenire.l.aquil. ⁊ pro re. sed certi condictione conueniam te pro damno dato. non pro re. quia nemo condicit rem suam preterq̄ a fure. vt.s̃. dictum est. ¶ Oꝫ sequitur in littera [sed etiam ex causa furtiua per hāc actionem.] idest per certi condictionem generalem. [condicitur] non intelligatis qđ ad ipsam rem subtractam per furtuꝫ agatur certi condictione generali: q2 nemo condicit rem suaꝫ ⁊c. vt dixi. sed intelligatis quod non soluꝫ act̃. furti agitur ad ipsam penam dupli. si est fur non manifestus. ad penam quadrupli si est fur manifestus. vt.C. de fur.l. de his. ⁊ institut̃. de obliga. que ex delicto nasc.§.pena. immo ⁊ certi condictione generali: sed condictio furtiua datur ad ipsam reꝫ: que soli domino competit. vt.ĵ. de condicti. furtiua.l.j. Nec dicat aliquis qđ certi condictio generalis detur: vel subrogetur in loco condictionis furtiue: quia in eius locum non potest subrogari: sicut non potest subrogari in locum rei vendicationis: quia non potest subrogari in locum eius per queꝫ petitur rem tradi vel restitui: ⁊ condictione furtiua petitur res restitui. vt.ĵ. de condictione furtiua.l.si quis argento. alij dicunt qđ ipsam reꝫ condicam cōdictione certi generali: ideo q2 odio furum est introductum: vt pluribus actionibus teneant̃. vt instit̃. de actio.§. sic itaq;. [ex senatusconsulto].s. trebelliano [agetur.] ɔ debitores hereditarios: ⁊ agetur restituta hereditate. re ⁊ verbo vel saltim verbo. vt insti. de fideicō. here.§. restituta. nisi in tribus casibus. Unus est si heres est cōtumax: vel si decessit sine herede: vel si primus fideicōmissarius rogatus est restituere. scđo vt.C. ad trebel.l. sancimus.§.cū aūt. [fideicōmissaria.] vel fiduciaria. vt insti. de fideicō. here.§. sed quia. [siue aūt.] Incipit tertium dictum in quo ponit contra quem detur certi condictio [suo noīe quis obligatus sit] vt si conuenit̃ ex sua ꝓpria ꝓmissione [siue ex alieno] vt est heres q̄ conuenit̃ ex aliena promissione. ⁊ alij qui numerant̃.s̃. de his qui not. insa.l. furti actione.§. si q̄s alieno.ĵ. de act. ⁊ oblig.l.j.§. verbis [recte cōuenit̃.]

3 ¶ † Oꝫ signori sup pri. hui⁹.l. anteq̄ ꝓueniā ad alia quero est ne vna certi condictio aut plures. ad quod dixit dominus Jo. ⁊ Azo triplicē esse certi condictionē. vna est spālis de mutuo q̄ hʒ locū si mutuo tibi rem consistentē in pōdere: numero: mēsuraue. vt insti. qui. mo. re ɔbi. obli. in prin. ⁊.s̃.eo.l.ij. in prin. est scđa q̄ dr̃ certi ɔdic. ex stipulatione. vt.ĵ.eo.l.si quis certū. ⁊ insti. de verb. obl. in prin. est ⁊ tertia certi condi. q̄ dr̃ generalis: q̄ hʒ locū ex oī cā ⁊ ex oī obligatione ex qua petit̃ certum. ⁊ de ista certi ɔdic. generali agit̃ hic. Sed do. me⁹ Ja. bal. non approbāt hanc opi. ideo q2 reputabat inconueniens esse tres actiones eiusdē noīs que dent̃ ad ideꝫ. ⁊ ideo dicebat qđ vna erat certi ɔdic. generalis in sui substātia. nō auteꝫ dicatis q̄ sit generalis q2 genus est qđ p̄dicat̃ de pluribus differentibus specie, ergo ɔtinet sub se speciē: ſʒ est generalis ideo: quia cōpetit ex oī cā ⁊ ex oī obligatione. vt hic dicit̃. nec ob.ɔ. insti. q̄.mo.ɔ.ob. ⁊ insti. de verb. obli. in prin. q2 non dicit de mutuo: nec de stipulatione. ergo intelligit̃ de generali. ⁊ eodē mō soluitur ɔ.ĵ.eo.l.si q̄s certū. Sed ego non reprobo opi. Azo. illa ratione quā dn̄s meus reprobat: q2 ista incōuenientia est inuenire ī act. in factū q̄ est triplex. cū actio. ex empto. vt.ĵ. ɔ act. emp. ⁊ ven.l. non est nouū: ſʒ reprobo illa rōne: q2 est vna ɔdictio generalis q̄ hʒ locū in mutuo cum stipulatione vel sine stipulatione. ⁊ in certa specie: ⁊ generaliter. vt hic. ⁊ probat̃.ĵ.ea.l.§.vlti. que incipit qm̄ igitur. vbi dicit̃ aperte q̄ siue re: siue verbis, re interueniente ɔbitur obligatio ⁊ cōpetit certi condictio generalis. sed ad prin. huius.l. opponit̃ ⁊ videtur q̄ hic certi condictio non fuerit necessaria. immo videt̃ q̄ sit supflua: q2 sufficiebant speciales actiones in contractibus ⁊ quasi: ⁊ in delictis ⁊ quasi. vnde sicut superflue cautiones sunt resecande: ita actiones. vt arg.s̃. de procura.l. non cogendum. in fi. ⁊.ĵ. vt in possess.

4 leg. nomi. cauea.l. hec stipulatio.§. vnius. ¶ † Respon. non est superflua: q2 est inuenire duos casus siue contractus in quibus nō cōpetebat aliqua actio. vt est in mutuo ⁊ in stipulatiōe in qua ꝓmittitur certum. ⁊ ideo certi condictio generalis fuit inuenta vt cōpeteret pro illis. vt insti. de verb. oblig. in princ. ⁊ ideo nō est supflua. preterea nō est superflua: q2 est inuenire casus in

ſus in quibus cōpetebat certi actio. ⁊ tñ cōpetit certi cōdi. ge
neralis. Et eſt vtile tā ad actorē ꝙ̄ ad reū: ad actorē eſt vtile:
qꝛ forſitā aduocat⁹ actoris erraret in ꝓponenda ac. inepta: qꝛ
ſi vellet ꝓponere ſpālem ex mutuo caderet a iure ſuo: cū nō ſit
aliqua ſpecialis ex mutuo. nā ꝓpter ineptā act. ꝓpoſitam ca⸗
dit quis a iure ſuo. vt. ſ. ſi menſor falſum modum dixerit. l. j. ⁊
ita dabitur certi cōdi. generalis in qua nō poterit errare. nam
dicet ita peto a tali certi cōdi. gnāli: certā pecunie quātitatem
vtile eſt quātum ad eum: qꝛ ſi cōueniretur ad certū act. famoſa
puta furti efficeretur infamis. nā nō pōt facere ꝓ̄ſes/ q̄n dānatus
furti efficiatur infamis. vt. j. de furtis. l. nō pōt: ⁊ ideo vtile eſt
reo ſi loco furti act. detur hec cōdictio. /quia nulla condictio
infamat. vt. j. de act. ⁊ ob. l. ceſſat. Sed denuo opponitur ⁊ videtur
qd̄ hec certi ꝯdictio ſit ſupflua qꝛ triticaria cōpetit ad certum
5 ⁊ ad incertū. vt. j. de triticaria. l. j. §. gnāliter. Rñ. † iſta habent
ſe vt/excedentia ⁊ exceſſa: qꝛ iſta certi condi. excedit triticariā:
qꝛ cōpetit certi cōdi. ꝓ pecunia nūerata: ſed triticaria non. vt
j. de triticaria. l. j. §. j. ſic ⁊ triticaria excedit hanc: qꝛ hec nō da
tur ꝓ incertis: ſed triticaria ſic. ⁊. j. de verbo. oblig. l. vbi autē
non apparet. §. qui fundi. ⁊ inſtitu. de verbo. obli. in princi. ibi
ex qua ⁊c. Sed denuo ad principiū hui⁹ legis opponitur: ⁊ vide
tur qd̄ iſta lex ſit ſupflua: qua actio de dolo datur cum alia nō
ſupeſt. vt. ſ. de dolo. l. j. §. ait ꝓ̄tor. ad qd̄ vos dicetis qd̄ hec/cer
ti cōdi. generalis cōpetit cū petitur certū ex ꝯtractu ſiue ex cā
doli ſiue non. Sed denuo oppo. ⁊ videtur qd̄ ſit ſupflua hec cer⸗
ti condi. gnālis. nā actio/in factū datur vbicūqꝫ ſuadet equita
tis ratio. vt. j. de preſcrip. verb. l. quotiens. ergo iſta nō debet
6 dari ꝓ a lijs. † Reſpon. vno modo iſta certi cōdi. habet locum
ex certo cōtractu ⁊ ex incerto: in quo petitur dari: ⁊ ex contra⸗
ctu vel quaſi: ſed actio ciuilis habet locū ex certo ⁊ incerto cō⸗
tractu. Uel pōt dici ſcd̄o modo qd̄ act. in factū habet locū ex⸗
tra naturā contractuū: vbi nō ſuadet eq̄tatis ratio dari ac. vt
in illis quattuor caſibus q̄ ponūtur. j. de ꝓ̄ſcrip. ver. l. q̄ ſeruan
darū: ⁊ in q̇nto caſu qui ponitur. C. de actio. empt. ⁊ ven. l. vlti.
Item act. in factū cōpetit ad incertū. vt. ſ. de eo per quē factū
erit. l. vlti. in ꝓ̇nci. ſed hic certi ꝯdi. generalis nō. vt. ſ. dixi. Sꝫ
denuo opponitur ad ꝓ̇ncipiuꝫ hui⁹ legis hic dicitur qd̄ hic certi
cōdi. gnālis habet locū: ſiue certū petatur ex ꝯtractu certo ſiue
ex incerto: ſed nōne hꝫ locū act. ex ſtipulatu ad incertū. vt inſti
de verbo. oblig. in ꝓ̇nci. Reſpōdeo nō eſt ꝯtra. qꝛ certi cōdi⸗
ctiōe petitur certū: ex ꝯtractu certo ſiue ex incerto: ex ꝯtractu
certo dū petitur certū: ex incerto dum petitur incertū: ſed incer⸗
tum nō petitur certi cōdi. gnāli. ſed actio ex ſtipulatu. vt in. l.
7 ꝯtra. ¶ Et ad hoc vt plene liqueat articulus iſte: ita diſtiguo
⁊ aduertatis hanc diſtinctionē: qꝛ alibi nō inuenietis. aliquā
do cōtractus eſt certus ⁊ ex eo petitur certū. aliq̄n ꝯtract⁹ eſt
incertus ⁊ ex eo petitur incertū. ſi ꝯ̄ctus eſt certus ⁊ ex eo peti
tur certū: puta peto id qd̄ apparet: quid quale quātūcūqꝫ ſit
vel id qd̄ vice nōis fungatur. vt. ſ. e. l. certū. ⁊. j. de verb. obliga. l.
ſtipulationū: ⁊ tunc hꝫ locū certi cōdi. ⁊ ita dicā: quia ꝓmiſiſti
mihi illū ſtichuꝫ dare: peto ipm̄ a te certi cōdi. gnāli ꝓpoſita:
⁊ ad hoc facit. j. e. l. ſi quis. Si aūt ꝯtractus eſt incertus: et ex
eo petitur incertū: vtputa qꝛ ꝓmiſiſti mihi dare hoīem in gñe
vel ꝓmiſiſti facere foueā: ſi ago ad hoīem in gñe vel ad foueaꝫ
faciendā: tunc habet locum ex ſtipulatu actio nō certi cōditio
generalis. vt inſtitu. de verbo. obliga. in ꝓ̇n. nec ob. l. que vide
tur velle qd̄ intereſſe petitur cōdi. incerti. vbi. ſ. ſi quis in ius
voc. non ierit. l. vlti. qꝛ ibi expono incerti. i. ꝓpter intereſſe: qd̄
eſt incertū anteꝙ̄ certificetur per iudicē. vt. C. de ſentētijs que
pro eo qd̄ intereſt ꝓferūtur. l. vna. vñ agam certi condi. gnāli.
Item aliq̄n eſt ꝯtractus incertus: ⁊ ex eo petitur certū pone qd̄
ꝓmiſiſti mihi facere foueā ꝓmiſiſti incertū. vt. j. de verbo. obli.
l. vbi aūt nō apparet. §. qui id qd̄. ſed quia nō facis foueā con
uenio te ad intereſſe certe quātitatis pecu. ad. x. qd̄ facere poſ
ſum. vt. j. de re iudi. l. ſi quis ab alio. ⁊ inſtit. de verb. obli. §. nō
ſolū. ſic dicendo qꝛ ꝓmiſiſti facere foueā: ⁊ nō feciſti: ⁊ intereſt
mea. in decē foueā eſſe factā. peto. x. ꝓpoſita certi cōdi. genera
li. Item aliq̄n ꝯtractus eſt certus: ⁊ ex eo petitur incertū: vt qꝛ
promiſiſti mihi dare ſtichū ſi non dares ꝓmiſiſti mihi ſoluere
intereſſe: ſi nō das peto intereſſe videor petere incertū: q̇d di⸗
cemus: ⁊ certe dicemus ſi intereſſe eſt incertuꝫ. tñ dicitur certum
quātum ad euentū: quia poſtea certificatur ꝑ iudicem. vt. ſ. di
xi. Uel dicatis: qꝛ petitur incertū debet agi ex ſtipulatu: quia
licet appareat q̇d petatur: non tamē apparet quantum peta⸗
tur Et ideo dicit. l. dari preſcri. verb. act. incertam. vt. ſ. de pa
ctis. l. iur. gē. §. vlt. ⁊. C. de rerum permu. l. vl. ¶ Or ſignori ſu
per. l. iſta plura querantur: hic dicitur ꝙ ſi occidiſti ſeruum meū
valentē. x. poſſum te conuenire certi condi. generali. Sed nun
q̇d ſicut actio. l. aquilie creſcit per inficiationeꝫ. vt. ſ. ad. l. aq̇l.
l. ij. in fi. ita hic certi cōdi. gnālis. verbi gratia: occidiſti ſeruuꝫ
meum peto a te. x. pro eſtimatione ſerui mei: ſi tu inficiaris te
dediſſe damnum: ⁊ poſtea arguo te de mēdacio creſcit. l. aquil.
in duplum: ſed nunquid ſi cōuenio te certi condi. generali cre⸗
ſcet ⁊ videtur qd̄ ſic: qꝛ act. dꝫ eſſe eiuſdem nature ſicut eſt illa in
cuius locum ſubrogatur. vt. ſ. de ſeruo cor. l. vt tantuꝫ. in prin.
⁊. ſ. ſi quis cau. l. ſi eum. §. qui iniuriarum. ſed certe iſta opinio
non eſt bona: qꝛ dꝫ eſſe eiuſdem nature in cuius locū ſubrogatur
ab initio non ex poſtfacto ⁊ actio. l. aquil. ab initio eſt in ſim⸗
plum: ex poſtfacto in duplum. vt. ſ. de peti. her. l. item veniunt.
§. prediximus. ⁊ ſic non ob. l. vt tantum. §. qui iniuriaꝝ. qꝛ fuit
ab initio eius nature: ⁊ qꝛ pene ſunt odioſe. vnde ſunt molien⸗
de. Sed denuo quero pone tenebaris mihi ad. x. redhibitoria
vel quāto minoris: poſſum te cōuenire certi cōdi. generali. ſed
nunquid perijt certi cōdi. generalis tanto tp̄e ſicut redhibito⸗
ria ⁊ quāto minoris. vt. C. de edil. act. l. ij. ⁊ videtur qd̄ nō: qꝛ oīs
cōditio eſt perſonalis. vt inſti. de act. §. appellamus. ⁊ qꝛ eſt ci
uilis: ⁊ qꝛ non cōnumeratur inter actiones ciuiles. vt. ſ. de orig.
iur. l. ij. §. poſt originē. igitur durat ad. xxx. anno. vt. C. de ꝯſti.
pec. l. ij. Sꝫ rñdeo qd̄ tollitur tanto tp̄e: qꝛ dꝫ eſſe eiuſdem natu⸗
re. vt eſt actio in cuius locum ſubrogatur. vt ar. ſ. ſi quis cau. l. ſi
eum. §. qui iniuriaꝝ. ⁊. ſ. de ſer. cor. l. vt tantū. in prin. Sed de⸗
nuo quero emi a te reꝫ aliquā pro. xx. ſolui: vel ſuꝫ paratus ſol
uere preciū. tu reꝫ non vis mihi tradere poſſuꝫ te cōuenire act.
ex empto: ad rē tradendā vel ad intereſſe preſtandū. vt. j. de ac.
emp. ⁊ ven. l. j. Sed nūquid poſſuꝫ te cōuenire certi cōdi. gene
rali: dixerūt Io. ⁊ Azo. qd̄ ſic. vnde qd̄ dr̄ qd̄ cōdictione gene⸗
rali petitur certū: intelligūt ipſi dari ⁊ tradi: ⁊ h̄ petitur dari. ergo
hꝫ locū certi cōdi. Sed hec op. non eſt bona: qꝛ condicere eſt. i.
cū ꝓteſtatione dicere: da mihi. i. fac accipiētis. naꝫ dare eſt ac⸗
cipientis facere. vt inſti. de act. §. appellamus. ⁊ qd̄ meuꝫ ⁊c. vt
inſti. de act. §. ſic itaqꝫ. ſꝫ hic non ſic: qꝛ ſi res vēdita non traditur
ad id qd̄ intereſt agitur. vt. j. de act. emp. ⁊ ven. l. j. preterea ven
ditor tenetur tradere: non tamen tenetur rem facere accipiētis. vt
j. de act. emp. ⁊ ven. l. ex empto. in prin. Itē reꝫ tradi eſt facti. vt
j. de ver. obli. l. vbi aūt. §. qui id qd̄. ergo non petitur certi condi⸗
ctione: qꝛ factū eſt incertū. Et ideo vt plene liqueat articulus
iſte vos ita dicetis. ſi emptor vult agere ꝯ̄ venditorem vt rem
ſibi tradat: tūc non cōpetit certi cōdic. ſed hꝫ locum act. ex em
pto. qꝛ venditor non cōpellitur preciſe tradere: qꝛ tradere eſt
facti: ergo eſt incertū. vt dixi. ſ. ſi aūt emptor vult agere ad in⸗
tereſſe certe quātitatis: tunc agitur certi cōdic. vt. ſ. dixi. ſi autē
vult agere ad intereſſe certe quātitatis: tūc non agitur certi ꝯdi.
ſed act. ex empto. ⁊ ideo ſubaudiui hic in expoſitiōe littere: cer
ti cōdi. cōpetit ex omni cauſa ⁊ ex omni obligatiōe: ex qua cer
tum petitur. ſ. dari: non aūt tradi vel reſtitui: qꝛ tunc non cōpetit
hic certi cōdi. vt. ſ. dixi. Sꝫ quid ſi cōmodaui tibi reꝫ meā: vel
quid ſi poſſides rem meā: qꝛ ad te peruenit ſine volūtate mea.
nūquid agam certi condic. Reſpondeo non: qꝛ rei cōmodate
poſſeſſionē ⁊c. vt ⁊. j. cōmo. l. rei cōmodate: ⁊ nemo cōdicit rem
ſuam preterꝙ̄ a fure. vt. ſ. vſufructuarius queadmodū ca. l. vl.
in fi. vnde non agā certi cōdi. generali. ad reꝫ mihi cōmodatā.
preterea non cōdicam rem meā rōne ꝓprietatis: ſed petā rem
cōmodatā act. cōmodati: vel petā rem meam: qꝛ ad te peruenit
ſine volūtate mea rei vēdicatione: ⁊ idem dico in re pignorata
⁊ ſimili. vt. ſ. dixi. Sed quid ſi volo petere intereſſe qꝛ non tra
dis: vt eſt in actionibus bone fidei. vt eſt act. ex empto venient
ne vſure ⁊ fructus in iſta certi cōdi. ⁊ videtur qd̄ non: qꝛ eſt ſtricti
iur. vnde non veniūt in ea vſure citra vinculū ſtipulationis. vt
C. de vſuris. l. ꝙ̄uis. ⁊. j. de vſur. l. videamus. econtra vr̄ qd̄ de⸗
beāt venire qꝛ certi cōdi. generalis ſubrogatur loco actionis bo
ne fidei. vnde dꝫ eſſe eiuſdē nature. vt. ſ. ſi quis cau. l. ſi eum. §.
qui iniuriaꝝ. ⁊ ar. inſti. de act. §. fuerat ibi naturam bone fidei
iudicij tantum ⁊c. ſed verius eſt vt non veniāt vſure in hac cer
ti cōdic. generali. vt ar. j. de noua. l. emptor. Sed denuo quero
in certi cōdi. generali: dꝫ inſeri res ⁊ cauſa: ⁊ videtur qd̄ ſic: qꝛ eſt
perſonalis: qꝛ oīs cōdictio eſt perſonalis. vt inſti. de act. §. ap
pellamus. ⁊ qꝛ in realibus ſatis eſt qd̄ inſeritur nomen actiōis
⁊ res. vt. ſ. de rei ven. ſed in perſonalibus eſt inſerenda cauſa ⁊
actio. vt. C. de edic. diui adri. tol. l. vlt. ⁊ quātitas. vt. C. de epiſ.
⁊ cler. l. generaliter. vel pōt dici qd̄ non dꝫ inſeri: qꝛ ſi ꝓponit
certi cōdictionem generalē: ius ſuū vndecūqꝫ ⁊ qualecūqꝫ vi⸗
detur in iudiciū deduxiſſe. vt. ſ. de iudi. l. ſolemus. reprobata op.
pla. qui dixit cauſaꝫ eſſe actionē: ⁊ ecōtra hanc op. reprobabo:
⁊ illā Azo. cū quadā diſtinctione. ſ. de eden. l. j. ¶ Sed denuo
quero tenebaris mihi act. neg. ge. qꝛ geſſiſti negocia mea: ⁊ ex
illa geſtione factus es meus debitor in. x. ꝯuenio te ad. x. acti.
neg. geſt. fuiſti abſolutus modo volo ꝓponere certi condi. nun
quid poſſuꝫ: ⁊ videtur qd̄ ſic: qꝛ primo petitū fuit vna act. modo
petitur alia: ſed certe ꝯ̄riuꝫ eſt dicendum: qꝛ obſtabit mihi exce⸗
ptio rei iudicate: qꝛ licet alia actio petatur: tñ eadeꝫ res petitur

vt.j.de iureiur.l.cū duobus.§.exceptio.ꝛ.j.de exceptiōe rei iudi.l.ꝛ an eadē.ꝛ.l.cū q̄rif sed hic oppositū fuit mihi dū descendissem de cathedra dū legissem.l.istā:ꝛ dictū fuit mihi qḋ ego dixerā qḋ erat vna tm̄ certi ɔdictio gn̄alis.ꝛ nō est aliqua specialis:ꝛ dixerā in rub.s.eo. qḋ digniꝰ est credere q̄ debere: ſʒ cum mutuū sit gratuitū q: cōtrahif gratia accipiētis tm̄ curnō daf certi ɔdictio spālis:cū q̄libet ɔtractꝰ inuenit sibi suas actiones.vt.s.de pactis.l.iur.gē.in p̄n.ꝛ tūc ego rn̄di illi scholari mutuū est stricti iuris.vn̄ in eo non venit vltra q̄ numeratum est.etiā si pacto conuenif.vt.j.e.l.rogasti.in p̄n. p̄terea in eo nō venit vsura citra vinculū stipulatiōis.vt.C.de vsuris.l.q̄uis.Sed denuo q̄ro vnde nascif hec certi ɔdi.cū sit vaga.q: cōpetit ex omni causa ꝛ ex omni obligatiōe:ꝛ dic eaʒ nasci ex ea cā ex q̄ certū petitur.vt dr̄.j.e.l.si a furioso.

1 ¶ Stipulatio inutilis non impedit actionem oriri ex vtili numeratione.

2 Pupillus ꝛ prodigus in quibus differant ꝛ in quibus parificentur.

1 **Quoniam igitur.** † Vos habuistis ī supioribus certi ɔdictiōeʒ habere locum ex omni cōtractu ꝛ ex oī obligatiōe ex qua petif certuʒ dari:ex quo apparet qḋ ista certi cōdi.habet locū siue contractus celebref re:vt est in mutuo siue verbis:vt est in stipulatione siue cōiunctim.ꝛ circa materiā istaʒ subijciunf quattuor exempla:in q̄bus iteruenit res.i.mutuatio ꝛ numeratio ꝛ subijcif stipulatio quādocūq̄:ꝛ dubitatur an certi condi. nascatur ex numeratiōe vel ex stipulatiōe. Primū exemplū est tale:mutuaui tibi.x.meo noīe:ꝛ ista.x.suz stipulatꝰ titio reddi:hic inutilis est stipulatio:q: alteri stipulari q̄s non potest. Sed nūq̄d agā certi cōdi.ex numeratiōe:ad.x. Respōdetur qḋ sic:q: vtile p inutile nō vitiaf. Itē quia duo contractus fuerūt celebrati:vnꝰ re:alius v̄bis.vnde licet ex stipulatiōe inutili alij nō detur certi cōdi.tamē ex numeratiōe vtili dabitur mihi certi condi.sicut est si pupillo habēti tutorē.x.ei numero cum autoritate tutoris ex causa mutui:ꝛ postea pupillo solū modo stipulor mihi reddi:hic vtilis fuit numeratio:ꝛ dabif mihi certi cōdi. ex numeratione vtili:nō ex stipulatiōe inutili. Tertiū exēplū est tale:numeraui tibi. x.pure.ex causa mutui: postea stipulor a te reddi sub conditione impossibili:puta si digito celum tetigero:vel si montes volabunt per aera: hic dabitur certi condi.ex numeratione. Quartū exemplū est tale: tu eras sobrius homo:numeraui tibi decē post illud mutuū tibi a me factū mutasti mores ex mala hominū cōuersatione: ita qḋ cepisti eē ꝓdigus ꝛ luxuriosus:ego postq̄ cepisti esse ꝓdigus: ꝛ interdictum est tibi bonis a te fui stipulatus illa decem mihi reddi: hic dabitur mihi certi cōdi.ex numeratione. nā ꝓdigus est similis pupillo ꝛ sicut pupillus potest sibi stipulari.non autem ꝓmittere alij:ita prodigus potest sibi stipulari: non autē alij promittere:ꝛ ita dabitur hic certi ɔdictiōe ex numeratiōe vtili:non ex stipulatu:ex stipulatiōe inutili: hoc .d.iste.§. vsq̄ ad §.si cū nummos.videatis lr̄am[quoniaz igitur ꝛc.] sic. §. iste infert ex p̄cedentibꝰ:ꝛ postea subijcit quattuor exempla. [ex omnibꝰ ɔtractibꝰ]sub.vel quasi:vel ex delictis:vel quasi.[hic certi cōdi.].s.generalis.[siue re.]vt in mutuo.vt insti. quibꝰ modis re cōtrahitur ob.in p̄n. [siue v̄bis]vt in stipulatione. vt.s.e.l.ij.in fi.ꝛ insti.de ver.ob.in p̄n.nā ꝛ ibi habet locū certi cōdi.[siue cōiunctim].i.v̄bis.re interueniēte vt patet in societate quādocunq̄.vt.j.ꝓ socio. l.iiij in p̄n. non intelligatis cōiunctim re ꝛ v̄bis cōiunctim:quia hoc non inuenitur: ſʒ intelligatis vt dixi cōiūctim re:ꝛ verbis iteruenientc:vt est mutuum ciuile natura cooperante.re em̄ cōtrahitur mutuum naturale.verbis cōtrahitur mutuum ciuile: coniunctim contrahitur mutuū verbis re interueniēte:vt est mutuū ciuile cui natura cooperatur.vt.j.de noua.l.cum em̄.ꝛ dixi.s.e.l.ij.ꝛ ita ex littera ista apte colligo dn̄m Jo.ꝛ Azo.male dixisse.qui dixerūt tres esse certi ɔdictiōes.nā dico vt dicebat dominus meꝰ Ja.bal.qḋ vnica est certi cōdi.generalis:vt plene dixi.s.e.l.in prin. Or sequif in lr̄a[referendꝗ sunt nobis ꝛc.] ex quo em̄ continuauit seipm̄ iur.cōsul.annectit quattuor exempla:in q̄bus intercedit numeratio ꝛ stipulatio ꝛ certi condi. ꝛ dicitur ex numeratiōe.[quedā sp̄es].i.tractatus. [numerauit tibi] ecce prima sp̄s.i.primꝰ casus:ꝛ dic numeraui[tibi]meo nomine ex causa mutui.[ꝛ hec].s.x.alij.i.titio.[stipulatus suz] s.reddi.[nulla est stipulatio]quia alteri stipulari nemo pōt. vt insti.de inutilibus stipu.§.alteri.ꝛ.j.de verbo.ob.l.stipulatio ista.§.alteri.nisi nostra intersit.ꝛ tunc mihi daf actio. non illi cui stipulor.vt.j.de verb.ob.l.stipulatio.§.si stipuler.ꝛ.l.liber.homo.§.vlti.ꝛ.C.de inutilibus stipu.l.ij.fallit in omnibus casibus in q̄bus per liberam personā nobis acquiritur actio vt no.C.per quas perso.nobis acqui.l.j.ꝛ institu. de inutilibꝰ stip.in predicto.§.alteri.qḋ intelligif ſm determinationē quā faciā in sequēti.§.[numeratione].s.meo nomine facta. [ꝛ puto posse].s.agi certi condi.ex numeratione que fuit vtilis: nō ex stipulatione que fuit inutilis.[Idē erit]sub.vt detur certi condi.ex numeratione vtili:ꝛ iste est scōs casus [si a pupillo] sub.cui mutuaui autoritate tutoris[mihi ɔdictio].s.ex numeratione vtili:nō ex stip.inutili:q: a pupillo nō debeo stipulari sine tutore si hʒ tutorē:ꝛ si stipulor: si est infans nullo modo tenetur:vt.j.de act.ꝛ obli.l.pupillus.ꝛ.j.de cōdict.inde.l.qḋ pupillus.sed si est ꝓximus pubertati tenef naturaliter tantū. vt j.de noua.l.j.[itē queri]Incipit tertius casus [cōdictione] vt si digito celum tetigero.vel si montes volabūt p aera. vnde non valet.vt instif.de inutil.stip.§.impossibilis.ꝛ.j.de actio.ꝛ ob.l.nō solū.[sed ꝛ si.]Incipit quartus casus [ei].i.homini sobrio ꝛ bonis moribus decorato[numerauero].s.x.ex causa mutui[interdictum est].s.ꝓpter malos mores supuenientes [mox].i.postq̄ factus est ꝓdigus [puto eū].s.ꝓdigū factuz [pupillo cōparādū]vnde sicut supiori casu ꝓximo agif ex numeratione ita h casu agif ex numeratione nō ex stipulatiōe.] [quoniā ꝛ stipulando sibi acquirit].s.ꝓdigus sicut pupillus. ¶ Or signori in.§.isto ante oīa no.tria nota.ꝛ statim not.hic qḋ in omnibus quattuor exēplis positis in.§.isto qḋ vtile per inutile non vitiaf:ꝛ ideo dabif certi cōdi.ex numeratiōe:ꝛ ad hoc cōcor.j.de ver.obli.l.j.in fi.ꝛ.l.que extrinsecus.ꝛ.s.de pactis.l.si vnus.§.vlti.ꝛ hoc est verū regulariter.sed fallit interdum:vbicūq̄ modicū fermēti totam massam corrūpit:vt si cōpromitto in liberum ꝛ in seruū.vt.s.de ar.l.cum pena.in fi.ꝛ.l.seq.ꝛ idem est in omnibus legitimis actibus qui non recipiūt diem vel cōditionē.vt.j. de reg.iur.l.actus.Itē in fi.huius.§. no.sicut ꝓdigus ꝓmittendo sine curatore non obligaf:sic pupillus ꝓmittendo sine tutore non obligaf : sed sicut pupillus stipulando querit sibi actio.ita ꝓdigus.vt.s.de pactis.l.ɔ iuris ciuilis.in fi.ꝛ.j.de verb.oblig.l.is cui. ꝛ hic cauetur a parte.Item in fi.huius.§.no.aliud magistrale ad qḋ inducimus. §.istum.tota die.

2 † Nos dicimus pupillus parificaf ꝓdigo: a ꝓdigus adulto:nam sicut ꝓdigus suaʒ cōditioneʒ pōt facere meliorē ita pupillus:q: ꝓdigo equiparaf ꝛ filīs est pupillus ꝓdigo:vt hic.ſʒ adultus habens curatoreʒ parificaf pupillo. vnde sicut non pōt cōtrahere pupillus sine tutore:ita adultus habens cur.sine curatore.vt.C.de in integ. resti.l.si curatorem habens.vnde si adultus equiparaf pupillo equiparaf prodigo:ꝛ q: pupillus ꝛ ꝓdigus parificantur:vt hic.Unde no.similitudinē ꝛ dissimilitudinē inter ꝓdigum ꝛ pupillum est similitudo:q: sicut pupillus sibi stipulando acquirit.vt.s.dixi:ita ꝛ ꝓdigus. Itē sicut pupillus non pōt testari:ita nec ꝓdigus.vt insti.quibus non est permissuz facere testm̄.§.preterea.ꝛ.§.itē ꝓdigus. Est dissimilitudo:q: ꝓdigus indistincte stipulando sibi acquirit:pupillus infans non.vt.j.de verb.obli.l. mulier. ꝛ.j.rem pupilli sal.fo.l.ij.ꝛ.l.seruum.ꝛ sic in quibusdā parificatur pupillus ꝛ prodigus adulto habenti curatorem : ꝛ in quibusdam non parificaf. Item differunt in alio:q: adultus si caret curatore obligat naturaliter ꝛ ciuiliter alij ꝓmittēdo. vt.j. de verbo.obliga.l.puberes.sed lesus restituif.vt in prealleg.l. si curatorē habens.sed pupillus obligaf naturaliter: sed non ciuiliter.vt.j.de noua.l.j. Item differunt in alio:q: pupillus ꝛ ꝓdigus est intestabilis:adultus testabilis.vt.j.de testa.l. qua etate.Item pupillus ꝛ prodigus non pōt ɔhere nuptias: sed adultus sic.vt insti.de nup.in prin.Itē est in alio differētia q: adultus pōt petere cur.remoueri:pupillus non.vt insti. de suspec.tut.§.impuberes.ꝛ.C.de suspec.tu.l.ij. Iteʒ est in alio differentia : q: pupillus non iurat in litem:adultus sic.vt.j.de in litē iurā.l.videamus.in prin.odo. ¶ Or signori modo aduertatis materiam huius.§.q: dn̄s Jo.ꝛ Azo tradūt eaʒ hic obscure.vos habetis in quattuor casibus hic positis : si precedit numeratio:ꝛ subsequitur stipulatio:q: certi cōdi.datur ex numeratione:sed lex ɔdicit que dicit siue numeratio precedit stipulationē:siue subsequif daf actio ex stipulatu:nōn certi ɔdi. ex numeratione.vnde est ɔ.j.de noua.l.si ita fuero.in fi.ꝛ.l.cuz enim.ad sol. quoꝝ ɔriorum dn̄s Jo.ꝛ Azo ita dixerūt:qḋ si iurassent ad sancta dei euāgelia:obscurare materiā istaz:melius non fecissent dixerūt ipsi sic.si numero ꝛ stipulor.x.a te aut cōstat me velle per stipulationē nouare:aut dubitaf:vbi numeratio p̄cedit stipula.vel subsequif si cōstat me velle qḋ numeratio nouef per stipu.agitur ex stipu.vt in.l. cōtra. ꝛ fit nouatio ſm hec tpa: tacite vel expresse.vt.j.de verb.obli.l.qui vsufru.ꝛ j.de noua.l.ij.sed hodie non fit nouatio nisi expressim agatur vt fiat nouatio.vt.C.de noua.l.vlti. Si autem dubitatur vtrū contrahentes velint numerationem nouare per stipu. vel non distinguitur.aut stipulatio est vtilis:q: numero tibi.x.meo nomine.ꝛ stipulor mihi: quo casu nascitur actio ex numeratione ſʒ interposita

a ¶ Parificatur ꝓdigo. Aduerte ēt qḋ ꝓdigus ꝛ furiosus quo ad dispositionē bonoꝝ suoruz equiparātur vt concludit alex.in cōsil.clxxxij. incip.sup eo.in v. volu. circa prin.alle. Feder.de senis. ita tenere in ɔsi.xxxj.icip. mior.xxv.annis vbi p̄cise dicit eos eq̄parari etiam quo ad actuz testādi:ꝛ ad.de.d. Jas. in l. is cui bonis.col.iij.in vj.no.ff.de v̄bo.obli. ꝛ an eq̄pef pupillo. vide bar. in.l.si curatorē.C.de in integ.rest.ꝛ nūquid equiparetur pupillo pubertati ꝓxio.vide bar. in.d.l. is cui bonis .ff. de verb,obli,

sed interposita stipulatio fingitur nō nata.vt.ĩ.de verb.obli.l.si ita quis.§.grisogonus.si aūt stipulatio est inutilis: vt q: numero tibi.x.meo noīe ⁊ stipulor alij hoc quidē casu agit̄ ex numeratione vt hic.⁊ hec sunt vera si stipulor meo noīe et stipulor alij.si aūt nūero noīe vni⁹ ex dn̄is:⁊ stipulor alteri agit̄ ex stipulatione.vt.ĩ.de stip.ser.l.j.§.ij.Sed q̇d si numero tibi decē ⁊ stipulor mihi ⁊ titio.Ista stipulatio videt̄ ꝑ parte valere ⁊ pro parte nō. vt.ĩ.de verbo. obli.l.si mihi.agetur ne ex numeratione vel ex stipulatione ⁊ certe vbi numero tibi decē meo noīe in totū numeratio est vtilis:stipulatio est inutilis in q̇nq; tunc aget̄ ex numeratione:nō ex stipu. vt.ĩ.de noua:l.cū em̄.sed in alijs q̇nq; aget̄ ex numeratione:vt hic.⁊ sic ītelligitur.ĩ.de vsur.l.iiij.§.fin.sed hec sunt somnia. Vn̄ ꝯsueui dicere al's ita:vbi numeratio ꝑ inutile nō vitiat̄:vt hic in suis similib⁹. aut numeratio est vtilis ⁊ stipulatio est vtilis: vt q: numero tibi.x.meo noīe:⁊ stipulor mihi reddi:quo casu agit̄ ex stipulatione.vt in.l.ꝯtra.⁊.ĩ.de ver.obli.l.si ita.§.grisogonus.Et ad solu.hoꝝ ꝯtra.⁊ ad hoc vt plene liqueat articul⁹ iste ꝯsueui ita distinguere:⁊ aduertatis hanc distinctionē q: nō inuenietis eā alibi sic scriptā nisi sit q̇ scripserit in auditorio nostro:⁊ dico sic:aut nūero ⁊ stipulor meo noīe aut numero alieno ⁊ stipulor meo noīe:aut numero meo noīe et stipulor alieno.plures casus nō est inuenire:incipiamus a primo. Numero ⁊ stipulor meo noīe:vt numero tibi decem ex cā mutui:⁊ stipulor mihi reddi.hec numeratio p̄cessit stipulationē:siue secuta est.descendit certi ꝯdi.ex stip.nō ex nnmeratione: q: numeratio p̄cedēs vel sequēs videt̄ interposita gr̄a īplende stipu.⁊ sic loquit̄.l.ꝯtra.cū em̄.⁊.l.si ita.§.grisogonus.numero alieno noīe:⁊ stipulor alieno.et custodiatis vos hic in exemplo tali.ego sum tutor pupilli:curator adulti:siue filius fa.siue seruus.mutuo tibi.x.noīe pupilli vel adulti:⁊ stipulor reddi pupillo vel adulto.ego numero tibi.x.noīe pr̄is mei:et stipulor patri reddi.Item pone sum ꝓcurator tuus numero tuo noīe:⁊ stipulor tibi reddi.hic subijcio regulā ⁊ eius instātiam:si numero ⁊ stipulor alieno noīe tenet nūeratio nō stipulatio.vn̄ ego ꝓcu.tuo noīe numero tenet numeratio.vt.ĩ.e.§.si nūmos.si stipulor tibi dn̄o non valet.vt.C.ꝑ quas ꝑsonas l.j.fallit rōne pr̄ie ptātis vel dn̄ij:q: si ego filius numero pr̄is noīe:stipulor ei: valet stipulatio sicut nūeratio.vnde sicut sola numeratione queritur pr̄i.vt.ĩ.e.l.ij.§.in mutui.ita stipulatione:q: quicq̇d ꝑ filiū acquirit̄:acq̇ritur pr̄i.vt.ĩ.de his qui sunt sui iur.l.j. Itē fallit rōne officij q: si tutor numerat noīe pupilli ⁊ stipulatur ei:vl' actor ciuitatis mutuat noīe ciui.⁊ ei stipulat̄ agitur stipulatione.vt.ĩ.de ꝯsti.pe.l.eū qui.§. si actori.aliq̄n numero meo noīe ⁊ stipulor alij reddi.⁊ hic male decipiūtur mercatores.dicūt ipsi mutuo tibi centū marchas:et tu ꝓmisisti mihi istas.c. marchas reddere socijs meis q̇ sunt bono.vtilis est numeratio nō stipulatio:agit̄ ex numeratiōe vt hic.Aliq̄n nūero alieno noīe ⁊ stipulor mihi reddi:hic multum decipiūtur mercatores:venit mercator ⁊ dicit mutuo tibi.c.noīe societatis mee:⁊ ꝓmittis mihi reddere:dicit mulier numero tibi.x.noīe filij mei:⁊ stipulor mihi.hic valet numeratio nō stipulatio.vn̄ in ipsa numeratiōe q̄siui socijs meis act̄. vt.ĩ.§.pxi.⁊.C.ꝑ quas ꝑso.nobis acqui.l.fi.vnde act̄.sibi q̄sitam nō possum sibi auferre stipulando mihi:q: qd̄ meū est sine facto meo a me euelli nō potest:quia per ꝓcur. nō fit cōditio dn̄i deterior.vt.s̄.de ꝓcur.l.ignorāter.⁊.l.ꝓcurator.Sed ad vnū qd̄ hic dicit̄ op.⁊ assignat̄ ꝯtra.vos habetis hic in fi. si numero tibi.x.pupillo tutore autore:⁊ postea stipulor a solo pupillo.agit̄ ex numeratione:q: hec stipulatio nō valet:vt hic.secus si tu teneris mihi ad.x.naturaliter ⁊ ciuiliter ⁊ ego illa.x.postea stipulor a pupillo aīo nouandi: q: fit nouatio ⁊ pupill⁹ tenet̄ natural'r non ciuiliter:vt insti.q̇bus modis tol. obli.§.p̄terea.⁊ sic ītelligit̄.s̄.de pactis.l.in ꝑsonam.

1 ☞ Numerando pecuniā nostrā noīe absentis ⁊ ignorantis ei querimus actionem.h.d.

2 Actio non queritur nobis per liberam personam regula cū fallen.

1 **Si nūmos meos.**]†.§.iste leuis est. et in eo ponitur casus:in quo sine numeratione ⁊ sine stipulatione queritur alteri certi ꝯdi. ⁊ est casus talis:tu nūmos meos velut tuos me absente nūerasti alicui:vel mea voluntate hoc fecisti:queris ne mihi act̄. certe sic:ex numeratione.⁊ ita Aristo scribit ⁊ Bal'. hoc approbat.⁊ hoc est ꝑ frequentiā.nā tota die rogas me vt mutuē tibi:⁊ ego mitto te ad alterū vt tibi mutuet.vn̄ si ille facit hoc mea volūtate: vel mutuat tibi meo noīe querit mihi act̄. hoc dicit iste.§.vide expositionē lr̄e[velut tuos]sic dicēdo noīe titij:mutuo tibi.x.⁊ ei reddas.[⁊ ignorāte]sub.vel te nolente.[scribit]sc; ⁊ bn̄.vt.ĩ.sequit̄[ꝯdictionē]sc; certi gn̄alē; ex causa mutui[dedero]alicui[acquirit̄ obligatio] de mutuo:⁊ quare audite rōnē que annectit̄:cū quotidie ⁊c.[debi-
2 tori meo.†] ¶ Or signori in.§.isto no.regulā ⁊ eius instantiā:regula est q̄ ꝑ liberā ꝑsonā nō querit̄ nobis actio. vt.C.ꝑ quas ꝑso.no.acquir.l.j.fallit in mutuo vt hic. ⁊.C.ꝑ quas ꝑso.no.acq̇.l.vlti.⁊ est ratio specialitatis locus a frequentia ꝯtractus.nā cōiter ita fit tu rogas me vt mutuē tibi.c.et ego dico vade ad tabulā talis:⁊ mutuabit tibi meo noīe:⁊ ex quo numerauit tibi meo noīe q̄rit mihi actionē. q: fingit̄ qd̄ numerauit mihi ⁊ ego tibi.vt.ĩ.e.l.singularia.sic spāle est in iudicijs.vt.s̄.de ꝓcura.l.in cause.item in p̄torijs stipulationibus est speciale.vt.s̄.de p̄torijs stipu.l.in p̄torijs.Itē spāle est ratione p̄sentie.vt.ĩ.de verb.oblig.l.si ꝓcuratori.Sed nōne.§. iste ꝯtradicit supiori. q: in superiori.§. habuistis. si numero tibi.x.meo noīe ⁊ stipulor alij:nō valet stipulatio. ⁊ hic dicit̄ si numero nūmos meos alicui:tuo noīe quero tibi certi ꝯdic. ¶ Ad qd̄ vos dicetis ī superiori.§.numeraui meo nomīe et stipulatus sum alij agit̄ ex numeratione, nō ex stipulatiōe q: fuit inutilis.in.§.isto mutuaui alicui.x.tuo noīe:tibi querit̄ certi cōdi.ꝓpter frequentiā.Vel pōt dici scd̄o modo: si nūero alicui.x.meo noīe:⁊ stipulor tibi reddi:nō valet stipulatio vt in supiori.§.d̄r:sed si numero tuo noīe pecuniā meā ⁊ paciscor tibi reddi:videt̄ pactio.vt hic d̄r.Et sic erit hoc mirabile:qd̄ plus videtur simplex pactio q̄ stipulatio incontinenti apposita qd̄ est spāle in mutuo.vt.ĩ.e.l.singularia.alibi tamē plus valet stipulatio q̄ pactū:etiā incōtinenti in ꝯtractu appositū.vt.C.de vsuris.l.q̄uis.⁊.s̄.de relig.l.qd̄ locus.⁊.C.de iure do.l.auia.⁊.ĩ.de seruis expor.l.seruus ea le. Vel pōt dici tertio modo:vt dicatis qd̄.§.iste intelligitur cū mutuo meos nūmos tuo noīe:quero tibi certi cōdi.de mutuo q: fingit̄ qd̄ tibi dederim. ⁊ tu alijs nūeraueris ꝓpter frequētiā ꝯtractus.nā cōiter ita fit tota die:⁊ sic fingunt̄ hic duo actus intercessisse vbi vnicus actus intercessit: q̄nq; tn̄ occultatnr vnus actus vbi duo intercesserūt.vt.ĩ.e.l.singularia. ⁊ est rō locus a frequētia ꝯtractus vbi.s̄.dixi.

1 ☞ Pecunia debita ex causa depositi potest cōuerti in cā mutui ex sola voluntate deponētis ⁊ depositarij absq; eo qd̄ de loco moueatur vel tangatur et si fuit deposita vt depositarius ea vtatur si volet non prius sit mutuū quā moueat̄ per depositarium.h.d.

1 **Deposui apud te decem.** †] In.§.isto cum.l.seq.dicitur:deposui apud te.x.ꝑmisi tibi qd̄ vtereris illis.x. ex causa mutui.nunquid erit mutuum:⁊ certe sic.ex quo pecunia erat apud te:⁊ tuū erit periculū.secus si ab initio mutuo tibi.x. hoc adiecto vt vtaris illis.x.si velles qd̄ hoc casu an̄q̄ vtaris vel moueas:nō erit mutuū:hoc dicit iste.§.cū.l.seque. [moueat̄].i.vtaris vel ꝯsumas. [cōdici]ex cā mutui.[creditaz].i.mutatā.[debitū iri].i.pecunia deberi ex causa mutui.[non est certum]anteq̄ vtaris vel ꝯsumas. Sed que est ratio diuersitatis inter istos duos casus.Rn̄.qd̄ in p̄mo casu ꝑmitto tibi pure vti.vn̄ fingit̄ depositū redditū:⁊ pecunia fingit̄ tibi mutuata.vt.ĩ.e.l.singularia.sed in scd̄o casu ꝑmitto tibi vti cōditionaliter si voles:vn̄ anteq̄ vtaris non est mutuū.p̄terea ista ꝯditio si voles videtur extensiua. vnde si hodie cepisti habere volūtatem vtendi:potes mutare eā.vt.ĩ.de verb.obli.l.si ita quis.Itē in.§.isto deposui. volūtas est secuta mutuū.in ista.l.videt̄ qd̄ p̄cesserit. ¶ Sed ad.§.istū opponitur quō solo aīo querit̄ possessio.vt.ĩ.de acqui. pos.l. possideri.Ad qd̄ pōt dici qd̄ pecunia erat apnd te ex cā depositi: ideo solo aīo querit̄ possessio:cū corporali detentatiōe quā ante habebas vt insti.de rerū diui.§.interdū.⁊.ĩ.de acq̇.rerū do.l.qua act̄.vel pōt dici qd̄ hic erat pecunia in p̄ntia:⁊ sic ratione p̄ntie transit possessio:vt ⁊ alibi.ĩ.de acq̇.pos.l.qd̄ meo. Itez an obtineret hec in alia re.certe sic.si erat res in p̄sentia al's non.vt.ĩ.e.l.singularia.

1 ☞ Pecunia redacta ex venditione rei mee de partiū volūtate statim cōuertitur in cām mutui ⁊ periculū rei tradite ad vendendū vt precio quis vtatur ꝑtinet ad tradentē si eam venalem habebat alias ad recipientem.h.d.

1 **Rogasti me.** ¶† In prin. huius legis dicitur: tu rogasti me amicum tuū qd̄ mutuarem tibi.x.ego.cū nō haberē pecuniam premanibus:massaz auri:vel cuppam argenteā tibi tradidi vt vēderes:et ea vendita p̄cio vtereris vt ex causa mutui. modo q̄ritur vtrum mutuū sit certū vel non:⁊ respondetur qd̄ sic:si vendidisti:sed quid si anteq̄ venderes: sine culpa tua ꝑdidisti leui vel lata: perdidisti tamen leuissima culpa cuius erit periculuz.Distinguitur:aut ego habebam venalem: aut non. si al's habebam

venalem lancem vel massam:periculum erit meum.queadmo
dum si alij dedissem vendendam:sed si al's non habebam ve-
nalem lãcem aut massam:periculum erit tuũ.z maxime si gra
tis mutuaui:siue ratiõe doli:siue late culpe:siue leuis: siue le
uissime perdidisti.non autem periculum casus fortuiti perti
nebit ad te:hoc dicit[lãcem]id est parop sidem argenteaz q̃
habet extra corpus suũ rotunditatem: vbi autem habet lati-
tudinẽ extra rotunditatem vocamus lancem argẽti: illam in
qua possumus ibi frigidare bolos:vt faciebãt antiqui fieri:
sed eis modo non vtimur.[qd̃ si lancem.]incipit scd̃m dictũ
[sine culpa tua perdideris]lata vel leui:pdidisti tñ leuissima
nõ tñ teneris de casu fortuito.vt dixi.s̃.e.l.si quis.sed de leui
z lata culpa z leuissima teneris:z maxime qñ gratis mutuaui
z hec.l.habet locũ qñ ego rogaui te vt lãcem acciperes:secus
si tu rogares me vt lancem tibi darẽ:q: tũc esset ꝯtractus in-
nominat⁹:do vt facias:nõ aũt erit mutuũ.vt.j.de pscrip.ver.
l.rogasti.z.l.gratuitũ.Sed ad pnc.huius legis opponitur z
figuater.cõtra hoc.l.videt̃ velle si dedi tibi lancẽ vt venderes
qd̃ statim fit mutuũ ex quo vendidisti:sed.l.videt̃ velle qd̃ nõ
sit mutuũ.z si vendidisti.vt.j.man.l.q̃ negã.in princi.Rñdeo
ibi est duplex littera.vna dicit:nihilomagis.z tũc ꝯtradicit:
alia lr̃a dicit:nihilomin⁹.z tunc ꝯcordat.Scd̃m illã litterã q̃
ꝯdicit solueris ꝯtra hoc mõ:si do tibi massam auri: vt ea ven
dita non reddat̃ mihi pecunia: sed statim fit mutuũ: erit mu-
tuũ vt hic dr̃.si aũt do tibi argentũ: seu massam argẽti vt ven
das:et ea vendita reducas ad me:z postea tibi mutuabo: nõ
erit statim mutuũ quod vendidisti: z sic intelligitur.l.contra
ria:z ꝑ hac solutione est.arg.ad hoc.j.e.l.singularia.z.C.e.l.si
pro precio.z.l.si pro mutua.

Si tibi dedero decem. In.§.isto dicitur:si mutuaui
tibi decem:vt redderes nouem teneris mihi ad nouem.et ita
proculus ait:sed si mutuaui tibi.x.vt redderes.xj.teneris ad
x.nõ ad.xj.q: re nõ ꝯtrahitur obligatio vltra id qd̃ numera-
tũ est.hoc dicit iste.§.videte lr̃am.[dedero decem] id est nu-
merauero decem tibi ex cã mutui.[ꝙ nouẽ]scz tantũ:q: resi
duũ videor tibi donasse:z quasi fecisse tibi pactum de nõ pe
tendo.vt.s̃.de pactis.l.tale pactum.[sed si] incipit secũdus
casus[nõ posse]q: in mutuo re ꝯtrahit̃ obligatio. vnde vl-
tra quã numeratũ est nõ dz teneri.Itẽ vt vsura non põt peti:
q: i mutuo citra vinculũ stipulationis non debetur vsura.vt
C.de vsuris.l.ꝙuis.item vt donatio nõ põt valere:q: ſm hec
tpa non dabat̃ actio ex nudo pacto donationis: lz detur ho
die.vt.C.de dona.l.si quis argentum.§.pe.Item vt ex pacto
apposito incõtinenti non debetur:q: re non ꝯtrahit̃ obliga-
tio vltra ꝙ numeratũ fit.vt.s̃.de pactis.l.si tibi decem.et.C.
de nõ numera.pecu.l.cum vltra.Sed opponit̃:nõne hoc pa-
ctum cũ fuerit incõtinenti appositũ nouã parit act̃. z veterẽ
informat.Rñdeo sic:si nõ apponat̃ sup vsuris sed hic videt̃
adijci qd̃ vltra decẽ est vsuraz noĩe.vnde nõ parit act̃.nec ve
terem informat.Alij dicũt qd̃ nõ informat veterẽ:sed nouaz
parit.vt insti.de verbo.obli.in princi. Sed q̃d si mutuo tibi
decẽ et appono pactũ:vt aliq̃d facias:nũquid valebit pactũ:
põt dici qd̃ non valeat: q: videtur adijci cã vsurarũ: nec di-
stinguo sit ꝯsuetus fenerari siue nõ: habet eñ illa distinctio
locũ in alijs ꝯtractibus:nõ mutui. vt.j.de vsuris.l.qui semis
ses.nisi exp̃ssim ageret̃ qd̃ ex alia cã deberet̃.vt.s̃.d̃ pactis.l.
si tibi decẽ.z est rõ diuersitatis inter primũ z scd̃m casuz hui⁹
§.q: in.x.sunt.ix.q: qd̃ pluris est vtiqꝫ tanti est.

1 ☞ Seruus mutuans pecuniam domini voluntate acqui-
rit certi condictionem dñõ si autem cõtra voluntatẽ dñi pecu
niam credat non facit eam accipientis sed extans vendicat̃
aut pro dolo male cõsumpta agitur ad exhibendũ z bona fi-
de consumpta cõdicit̃.h.d.

1 **Si fugitiuus seruus.**]†In.§.isto dicũtur tria.pmo dici-
tur si seru⁹ meus nõ fugitiuus qui habebat liberã peculij ad
ministrationẽ: mutuauit tibi nũmos peculiares qd̃ est mu-
tuũ.secũdo dr̃: si seruus fugitiuus mutuat tibi pecuniã: nõ fa
cit accipientis. vnde si extat potero eã vendicare: vel si dolo
desijt possidere:agam ad exhibendum.tertio dr̃:si tu qui ac-
cepisti a fuo meo nũmos peculiares mutuo: ꝯsumpsisti sine
dolo.m.reconciliatũ est mutuũ cõsumptione.vñ ego dñs po
tero ad te cõdicere tantũdẽ eiusdẽ gñis.hoc dicit iste.§.vide
te lr̃am [si fugitiu⁹ seruus] z dr̃: fugitiuus q̃ ea mente zc.vt.j.
de edil.edi.l.q̃d sit fugitiuus.[meus]sub.nõ fugitiu⁹. iõ hic
subaudi:q: si seru⁹ cui ꝯcessa est libera peculij administratio
fugiat:eoipso pdit liberã peculij administrationẽ. vt.j.de pe
culio.l.libera.[erit mutua]sub.z mihi dño dat̃ ꝯditio. vt.s̃.
e.l.certi ꝯdi.§.in mutui.[fugitiu⁹ autẽ zc.]Incipit scd̃m di-
ctum[vendicari.]vt corpus simile.vt.j.e.l.si filius.[ad exhi
bendũ agi.]nã exhibendũ tenet̃ z qui de dolo desijt posside
re.vt.s̃.ad exhibendũ.l.celsus.in fi.[qd̃ si.] Incipit tertium
dictũ.[cõdicere tibi potero]scilz ex cã mutui.nã lz ab initio
nõ fuerit mutuũ cũ non fiat de meo tuũ.vt.s̃.e.l.ij.§.appella-
ta.tñ ꝑ ꝯsumptionẽ recõciliatũ ẽ mutuũ.vt.j.l.pxi.Et ex isto
§.colligetis.illud no.qd̃ seru⁹ fugitiu⁹ põt facere ꝯditionem
dñi meliorẽ nõ deteriorẽ:z ad hoc facit.j.de act.emp.z ven.l.
seruus.in fi.j.rñ.z.j.de solu.l.fugitiuus.

1 ☞ Dominiũ lz ab initio nõ trãsferatur tñ cõsumptiõe se-
cuta reconciliatur mutuũ z tunc querit̃ certi cõdictio nume-
ranti siue sciuerit siue ignorauerit ꝯsumptionem.
2 Actio ex qua cã hoi sane mentis ignorãti querit̃ ex eadẽ cau
sa queritur furioso.
3 Mutuum quibus modis contrahatur z quibus modis re-
concilietur.

1 **Si a furioso.** ¶†Signori hec est bona lex z subtilis:z in ea multũ
tractatur de apicibus iur̃. z Io.qui primo nota-
uit:siue Nicolaus furiosus: q̃ notabat post eũ cir
ca.l.istam grauiter videt̃ errasse.z dñs Azo q̃ notauit eã: sz
notando obscure dixit videt̃ timuisse dicere veritatem.dñs
Ja.bal.qui fuit discipulus domini Azo.videt̃ calcitrasse cõ
tra Io. z cõtra Azo.in aliquib⁹ tamẽ nõ in oĩbus.Et ista.l.
quantũ ad primũ casum sicut patebit ex subsequẽtibus ha-
bet aliũ itellectũ ſm Io.z aliũ ſm Azo. z hec lex q̃ tractat de
cõditiõe generali: habet tres casus pmus loquitur in furio-
so:qui ab initio erat furiosus. duo alij casus loquũtur de eo
qui ab initio nõ erat furiosus:sed ex post facto factus est fu
riosus.z illi ꝓbãtur ꝑ duo exẽpla.l.se.z sic hec.l.cuz prin.l.se.
ponit qnqꝫ casus.z pmus casus est talis. Tu accepisti pecu-
niã mutuo a furioso:cũ putares eũ sane mentis:tu istã pecu-
niã cõsumpsisti:nunq̃d teneris furioso certi condictione ex
numeratiõe: certe sic. nã ex quibus causis ignorãtib⁹ nobis
acq̃ritur:eisdẽ causis acquirit̃ furioso.Scd̃s casus est talis:
pone tu eras sane mẽtis:seruo meo mutuasti.x.anteꝙ seru⁹
ꝯuerteret ista decem in rem meã:cepisti furere postea seruus
meus ꝯuertit ista.x.in rẽ meã:nũq̃d est tibi q̃sita certi ꝯdictio
ex numeratione:certe sic.cõdicet curator tuus. Terti⁹ casus
est talis:tu eras sane mentis mutuasti mihi.x.de pecunia alie
na:anteꝙ cepissem cõsumere cepisti esse furiosus: postea con
sumpsi: nunquid est quesita tibi furioso certi condictio:certe
sic.z hoc ꝓbatur per.l.sequen.i qua ponitur quartus z quin-
tus casus in q̃ nõ fuit mutuũ ab initio sz postea recõciliatur
pone subtraxisti alicui.x.furtiue:z illa.x.mihi mutuas ab ini
tio non est mutuũ:q: nõ sunt facta accipientis: tamen secuta
cõsumptione reconciliatũ est mutuũ z tibi tenebor certi con-
di.gñali.Idez est in casu quinto tali:mutuas mihi pecuniam
alienam.s.decem ab initio non est mutuum:vnde non teneor
tibi anteꝙ consumam: sed si de illis decem hodie consumo
quinqꝫ reconciliatũ est mutuum in.v.si cras alia.v. consumo
recõciliatũ est mutuũ in alijs .v.z ita recõciliatum est mutuũ.
vñ teneberis mihi certi cõdi. generali de mutuo ad omnia.x.
que cõsumpsisti.Sed si alia.v.nõ cõsumpsisti:q: admonitus
fuisti esse alienos ꝯdicã ꝑ partẽ: q: nõdũ totos ꝯsumpseras.
h̃ dicit ista lex cũ pn.l.se.vsqꝫ ad.§.si seru⁹.Or videatis lr̃az
[item.] Incipit scd̃s casus[z si aliena.] Incipit tertius ca-
sus.[nã et] Incipit quart⁹ casus [vñ pap.] Incipit quin-
tus casus.¶Or signori hec est bona lex zc.dicvt dixi videa
tis expositionem littere[Si a furioso]dicitur furiosus qui
continua mẽtis alienatiõe omni caret intellectu.vt.s̃.de offi
cio pre.l.diuus. [esse putares]tu debitor nam idem est si sci
res:z ideo subaudiendũ est maxime. Alij dicũt refert vtrum
possideam nũmos:q: si extant poterunt a me vendicari. vt.s̃.
l.pxi.§.j.si aũt cõsumpsi:video: mala fide ꝯsumpsisse: postꝙ
sciebam eum furiosum.vt institut.quibus alie.licet vel nõ.§.
nũc admonendi sumus.si aũt bona fide: q: ignorabam eũ fu
riosuz:teneor ei certi ꝯdictio.generali.z ideo dicit qd̃ ſm Io.
q: ab initio nõ fuit vel ideo dicit quasi: q: ab initio non fuit
mutuũ nec ex post facto[versa fuit]sub.maxime ſm quosdã
[cõdictionẽ] scz certi de mutuo ſm Io. sed verius ſm Azo.
qd̃ exponatis:ꝯdictionem scz certi gñalem nõ de mutuo: vel
2 ꝯdictionẽ sine cã:ad quid hoc valeat.j.videbis[acquiri.†]
Unde no.hic ex qua causa hoi sane mentis ignoranti queri-
tur act̃.ex eadem cã querit̃ furioso: vt hic z ad hoc ꝯcor. s̃.e.
l.certi condi.§.qñ.z.j.de actio.z oblig.l.si a furioso[cepit]
post numerationẽ[furiosi noĩe]scz nõ facti. [cõdici posse]
ſm Joã.certi cõ.z cã mutui alleg.ſm Azo.certi cõ.scilz gñali
vel sine cã [quis]scz sane mentis [furẽ ceperit] ante eã con
sumptã.[ꝯdictio]scz certi de mutuo [nõ facit accipientis]
ab initio

ab initio:qꝛ non pōt plus iuris in aliū transferre ꝙ ipse ha-
beat.vt.ī.de acquirē.re.do.l.traditio.[ꝯdictio] sc; certi ꝫm
oēs.[nascit̄]sc; pena nō ex numeratione:sed ex ꝯsumptione
et ad q̇d hoc valeat.ī.videbitis.⁊ statim no.hic.Qđ non va-
let ab initio cōualescit ex post facto.sic ⁊ alibi.C.de nup.l.⁊ si
ꝯtra mandatū.sic est ⁊ in pacto ꝑmutatiōis.vt.C.de rerū ꝑ.l.
ex placito.est tn̄ ꝯtra arg.sc; qđ nō valet ab initio nō ꝯfirma
tur tractu tp̄is.ī.de reg.iur.l.qđ ab initio. Rn̄.qđ non valet
ab initio nō cōfirmatur tractu tp̄is sc; solo: sed hic interue-
nerat tp̄s ⁊ ꝯsumptio. Oꝛ sequit̄[ꝯsumptionis]sc; in totū
vel in partē[ꝯdicturū]nā qđ iuris est de toto quo ad totu;.
idē ius est de parte quo ad partē.vt.s̄.de rei ven.l.q̄ de tota.
¶ Oꝛ signoꝛi si nihil aliud dicerē satis esset: qꝛ nihil omisi
qđ nō tangerē sed vos nescitis dilatare.⁊ ideo circa legē istā
cū pꝛin.l.seq.diligēter insistendū est. ¶ Et in primis q̄ro hic
de qua ꝯdict.loquitur lex ista de ꝯdi.incerti de mutuo: an de
alia. Ad qđ rn̄det dn̄s Jo.⁊ dixit qđ loquit̄ de certi cōdi. ex
cā mutui.vn̄ dicit qđ in oībus casibus hui⁹ legis ⁊ seq. datur
certi cōdi.ex cā mutui.nā si furiosus mutuat mihi.x.ex cā mu
tui:ab initio nō fuit mutuū:qꝛ furiosus nō h; administratio
nē rerū suarū.vt.ī.de reg.iur.l.in negocijs. ⁊ mutuū est qꝛ de
meo tuū fit.vt.s̄.e.l.ij.§.appellata.p̄terea si consumo ex post
facto dabit̄ ei ꝯdictio certi ex cā mutui. nam si pupillus mu-
tuat sine tutoꝛe:ab initio nō est mutuū.tn̄ secuta ꝯsumptione
dabit̄ certi cōdictio ex mutuo.vt.ī.e.l.nō oīs.§. vlti. et insti.
q̇bus ali.l; vel nō.§.nūc admonēdi. ⁊ furiosus parificat̄ pu-
pillo.vt.s̄.e.l.certi con.§.qm̄ igit̄.in fine. ¶ Sed signoꝛi hic
dn̄s Jo.grauiter errauit.nā tūc dꝛ mutuū reconciliari ꝯsum
ptione.qn̄ illud qđ est impedimentū tollit̄ ꝑ ꝯsumptionē. pu
ta si mutuas pecuniā aliena; q̇d impedit ab initio mutuū. qꝛ
nō fit de tuo meum.vt.s̄.e.l.ij.§.appellata.certe ꝯsumptione
tollit̄ illud impedimentū.vn̄ hoc casu reconciliatū est mutuū
ꝯsumptiōe:sed nisi furiosus mutuat suā pecuniā.q̇d est impe
dimentū ab initio qđ nō fit mutuū:certe ꝯsensus.nam in mu
tuo requirit̄ ꝯsensus:sicut in quolibet ꝯtractu. vt.s̄.de pac.
l.iur.gen.§.adeo.na; oīs numeratio inducit mutuū. vt.ī.e.l.
non oīs.at furiosus nec tacite vel expꝛesse pōt ꝯsentire.vt.ī.
loc.⁊ con.l.q̇ ad certū tp̄s.illud em̄ impedimentū si consumo
pecuniā nō tollitur ꝯsumptione.vn̄ cū nō tollit̄ nō potest di-
ci qđ ꝯsumpta pecunia cōpetat sibi condictio certi ex cā mu-
tui.⁊ ideo dicā ꝫm Azo.si furiosus mutuat.x.ex cā mutui:cu;
nō habeat itellectū.ꝭ cōsumo pecuniā: nō cōpetit ei certi cō-
di.gn̄alis vel sine causa. vn̄ dicet curatoꝛ furiosi: qꝛ pecunia
furiosi ad te ꝑuenit sine cā:bonū est ⁊ equū:vt eam eidem red
das.vt arg.ī.e.l.si ⁊ me ⁊ titiū:sed nisi est mutuū factū ab ini-
tio:ab hoīe sane mentis pōt habere locū certi ꝯdi. ex mutuo
⁊ reconciliat̄ mutuū nō aliter. non ob.ī.e.l.nō oīs.qꝛ ibi erat
pupillus ꝓximus pubertati qđ impedimentū tollit̄ consum
pta pecunia.⁊ eodē modo dico ad p̄alleg.§.insti.q̇bus ali. l;
vel nō.§.nūc admonendi aūt sumus.sed in tertio ⁊ scđo casu
hui⁹.l.pōt dici qđ habeat locū certi cōdi.ex cā mutui: iam nō
est impedimentū si mutuas seruo meo: qđ ego nō ꝯsentio: s;
illud est impedimentum:qđ de numeratione facta seruo meo
nō possum teneri anteꝙ sit pecunia versa in rem meā. vnde si
est versa in rem meā secuta ꝯsumptione teneoꝛ tibi certi ꝯdi.
ex cā mutui.⁊ idē est in quarto ⁊ q̇nto casu hui⁹.l.qui ponunt̄
in p̄n.l.seq.qꝛ secuta ꝯsumptione tollit̄ impedimentū: qꝛ ab
initio nō fuit mutuū. ¶ Sed ad p̄n.l.seq.opponit̄: qꝛ ibi dꝛ.
si fur mutuauit pecuniā subtractā nō est mutuū ab initio:sed
secuta ꝯsumptiōe reconciliat̄.videt̄ ꝯtra. quia mutuū est cū
de meo tuū fit.vt.s̄.e.l.ij.§.appellata. Respō.verū est qđ ab
initio non est mutuū nisi fiat de tuo meū: sed vbi fur mutuat
secuta consumptione reconciliatur ex post facto. ⁊ dicit̄ con
sumpta pecunia nedū si expensa est:imo ⁊ si ꝯsumpta.al's mix
5 ta est cū alia.vt.ī.de sol.l.si alieni †. ¶ Ad solu.em̄ ꝯtra.dn̄s
Jo.⁊ az.ꝑ talē trinitatē ꝓcesserunt dixerūt ipsi mutuū cōtra
hitur tribus modis.tribus modis deficit. tribus modis re-
conciliatur.contrahit̄ tribus modis re.vt si mutuas mihi.x.
nec stipularis tibi reddi.vt.§.e.l.cū quid.institu. quibus mo
dis re contrahitur ob.in p̄n.⁊ istud dicitur naturale mutuū
tm̄. Item mutuū cōtrahitur litteris si spe future numeratio-
nis emitto l̄ras.vt institu.de l̄rarū obl.§.plane.⁊ istud dꝛ mu
tuū ciuile tm̄. Itē ꝯhit̄ tertio mō mutuu; v̄bis: vt si mutuas
mihi.x.⁊ ego pꝛomitto tibi.x.reddere.nō dabitur tibi act̄.ex
stipula.non ex numeratione: quia stipulatio videtur secuta
gr̄a implende numeratōis. vt.ī.de noua.l.cū em̄.⁊.l.si ita fue
ro.⁊ hoc dꝛ mutuū ciuile natura cooperante:quia stipulatio
est ciuilis.vt.ī.solu.ma.l.ex diuerso.⁊ sic intelligebāt.s̄. e.l.ij.
§.vlt. ¶ Deficit mutuū trib⁹ modis rōne persone.vt si est fu
riosus vel infans q̇ mutuat rōne rei. vt cū q̇s mutuat alienā
pecuniā:mixta rōe ꝑsone ⁊ rei.vt si q̇s mutuat alienā pecuniā
⁊ est furiosus vel infans. ¶ Recōciliat̄ tribus modis ꝯsum
ptiōe vt si mutuas pecuniā alienā.nā secuta ꝯsumptiōe recō
ciliat̄ mutuū.vt.s̄.e.l.rogasti.in fin. ⁊ in.l.ista.nā ⁊ si fur. ⁊ dꝛ
ꝯsumpta si mixta est aliene.vt ī.l.si alieni.⁊.ī.de solu. ¶ Ite;
mutuū recōciliat̄ vsucapione. vt si mutuas mihi pecuniā alie
nā:nō est mutuū ab initio.tn̄ si ego tuā putās bona fide possi
deo triēnio vsucapio.vt.ī.de vsuca.l.vsucapio.⁊ insti.de vsuc.
ī p̄n. Nā ⁊ dos q̄ hr̄ ꝓ nō tradita pōt vsucap.vt.ī.đ iure do.l.
pe. Item indebitū solutū pōt vsucapi.vt.ī.de condic. inde.l.
indebitū.§.s; ⁊ si. Itē cū res aliena donat̄ alicui vsucapit̄.ti
tulo ꝓ donato vt.ī.de moꝛ.cau.do.l.si alienā. ¶ S; et tertio
modo recōciliat̄ mutuū stipulatione. vt si mutuaui tibi pecu-
niā alienā non est mutuū ab initio: sed si stipuloꝛ mihi reddi
mutuū reconciliatur stipulatiōe.vt.C.e.l.ꝙuis. ¶ Sed ⁊ po
test adijci alius modus recōciliādi mutuū:puta repudiatio-
ne. Itē agnitione. Item conditiōis defectu. vt colligit̄ aper
te.s̄.e.l.om̄ia.⁊.l.ꝓinde.sed lex illa ꝓinde intelligit̄ duplicit̄.
in fi.vt ibi dixi. ¶ Oꝛ signoꝛ l; ita scripserit hic Jo. ⁊ Azo.
dn̄o meo nō placuerūt ista verba: immo dixit qđ tantu; vno
modo cōtrahit̄ mutuū. puta re. ⁊ istud dicit̄ mutuū naturale
tm̄.litteris nō cōtrahit̄ mutuū:qꝛ est quidā cōtractus per se
litterarū obligatio. Itē verbis non cōtrahit̄ mutuu;:quia si
militer est q̇da; ꝯct⁹ ꝑ se:qui dꝛ stipulatio. Itē dicebat dn̄s
meus Ja.bal.quod mutuū reconciliat̄ cōsumptione ⁊ vsuca.
sed nō stipulatione.quia sicut nō cōtrahit̄ mutuū verbis: ita
nec conciliat̄ stipulatione. ⁊ ad id qđ dicit̄.s̄. e.l.ij.§. verbis
quoq; credimus. Rn̄debat ipse qđ dicit verbis quoq; credi
mus.exponebat ip̄e si aliū ꝯtractū a mutuo celebꝛam⁹. vt ibi
dixi. ¶ Sed signoꝛ satis credo op.dn̄i Azo. esse verā: quia
l; litterarū obligatio esset q̇dam ꝯtractus per se: nihil tn̄ eēt
nisi fieret ex cā mutui. Ite; stipulatio nulla esset:nisi fieret cā
adiecta.vt de doli ex.l.ij.§.si quis. ¶ Nā stipulatione recon
ciliat̄ mutuū.cū oꝛigo potius obligatiōis ꝙ titulus actiōis
ꝯsiderandus sit.vt.C.ad mace.l.si fili⁹.⁊.C.de nō nu.pe.l.ad-
uersus. Itē mutuū recōciliat̄ fide seruata. vt qn̄ cōfiteoꝛ me
accepisse a te.x.mutuo.⁊ tu seruas fidē: qꝛ postea numeras.
vt.C.de nō nu.pe.l.cu; vltra. Itē mutuū reconciliat̄ tp̄e:qꝛ si
emitto l̄ras spe future numerationis post bienniū teneoꝛ. vt
insti.de l̄rarū oblig.§.plane.⁊.C.de nō nume.pe.l.in ꝯtracti
bus. Ite reconciliat̄ mutuū inficiatione. vt si aliq̇s ꝓpꝛiam
scripturā abnegat vel numerationē:inficiat̄ ꝯtra ꝓpꝛiā scri-
pturā.vt ꝓbat̄.C.đ nō nu.pecu.aut̄.ꝯ q̇ ꝓpꝛiā. ¶ Oꝛ signoꝛ
suꝑ lege ista querit̄.cū mutuū reconciliat̄ ꝯsumptione.vnde
nascit̄ certi cōdi.ex nūeratiōe nō:qꝛ de tuo nō est factū meū:
qđ eē d;.vt.s̄.e.l.ij.§.appellata.ex ꝯsumptiōe nō:qꝛ nō est de
illis modis quib⁹ nascit̄ act̄.vt.ī.de act̄.⁊ ob.l. obligationu;
fere.§.placet. Sed dicendū est qđ nascit̄ ex numeratione p̄ce
denti dudū p̄terea secuta ꝯsumptiōe.vt ar.ī.de fideiuſ.l.si q̇s
ꝓ reo.§.si nūmos:⁊.C. de fideiuſ.l.tādiu. sicut est in rerū per
mutatiōe.vt.C.de rerū ꝑ.l.ex placito.⁊ sicut est in pignoꝛati-
cia.vt.ī.de pig.act̄.l.si rem.§.oīs. ¶ Sed denuo querit̄.mu
tuas mihi.x.de pecunia aliena.stipular̄.x.tibi reddi. p̄terea
venit dn̄s anteꝙ consumā ista.x.vendicat a me.nūquid tene
boꝛ tibi certi ꝯdi.certe nō.ex quo sine dolo meo vēdicata est
a me.vt arg.ī.de stipulatiōe seruoꝝ.l.j.§.ij. ¶ Sed denuo q̄
ritur mutuasti mihi.x.de pecunia aliena nolo ꝯsumere.nun-
q̇d teneoꝛ tibi certi ꝯdic.gn̄ali de mutuo.⁊ certe distinguitur
aut eā maliciose nolo ꝯsumere.⁊ tūc d; hr̄i ꝓ ꝯsumpta in mei
p̄iudiciū.quasi ꝑ me fiat ne cōsumā.vt ar.ī.de regu.iur.l.iure
ciuili:⁊.ī.de cōdi.⁊ de.l.iure ciuili.aut bona fide hoc facio:qꝛ
dn̄s denūciat mihi ne consumā.quo quidē casu nō teneboꝛ ti
bi certi cōdi.vt pt; in versi.vn̄ pap.ibi vbi ideo dicit. ideoq;
admonit⁹. ⁊ ad hoc est.argu.ī.depositi.l.bona fides.

Nametsi ⁊c.

Ex mutuo facto ꝑ seruū q̄rit̄ actio dominis ꝓ
dn̄icis partib⁹ ⁊ si cōis pecunia mutuat̄ ꝯtrahit̄ mutuū pꝛo
parte q̄ est mutuātis ⁊ cōdicit̄ pars nūmoꝝ ꝓ numero ⁊ nō
per singula coꝛpoꝛa.h.d.

Si seruus cōis.

In isto.§. tractatur de cer-
ti condi.gn̄ali.⁊ in isto. §.po
nūtur duo casus.quoꝝ pꝛim⁹ talis est. Seru⁹ cōis mihi et ti-
bi de nūmis peculiaribus mutuauit titio.x. nūq̇d potero cō
dicere ego.v.et tu alia.v. Rn̄det iurecōsul. si illi seruo erat a
nobis ꝯcessa libera peculij administratio secuta ꝯsumptione
ego potero cōdicere.v.et tu alia.v. Secūdus casus est talis.
de nūmis cōibus mihi ⁊ tibi mutuaui titio.c.certū est qđ di-
midiā nūmoꝝ feci accipientis igit̄ ab initio possum q̇nqua-
ginta a titio cōdicere:sed secuta cōsumptiōe reconciliatū est

mutuũ. ⁊ solida. c. potero ɔdicere[cõis] scȝ mihi ⁊ tibi.[crediderit]. s. de pecunia peculiari[administratio] scilȝ peculij [consumantur] a titio accipiente.[in quinq̃] idest in q̃nqȝ alia littera dicit in. v. competere [act.] idest mihi in. v. ⁊ tibi in. v. Et iste est primus casus hui⁹. l. Et circa hũc p̃mũ casum no. hic. si seruus est cõis mihi ⁊ tibi eq̃liter: ⁊ mutuat pecuniã peculiarẽ si est ei ɔcessa libera peculij administratio: daẽ mihi certi cõ. in. v. quia statim fuit mutua etiã si nõ consumatur. vt s. e. l. rogasti. §. vlti. Si aũt nõ erat ɔcessa seruo libera peculij administratio non poterat nũmos peculiares mutuare: nisi ante cõsumptionẽ mihi ⁊ tibi nõ datur condictio. sed ea secuta datur mihi in. v. condictio. ⁊ tibi in alijs. v. ⁊ ita ɔsumptione reconciliaẽ mutuũ. vt. s. e. l. rogasti. ⁊. l. si a furioso. dixi.[nã et] Incipit scõs casus[cõis] mihi ⁊ titio [ɔdicere] ante cõem cõsumptionẽ: q: cũ q̃nquaginta essent in ea potui facere accipientis. sed reliqua. l. cũ nõ essent in ea: nõ erãt facta accipiẽtis. vt. s. l. pri.[fuerint.] vnde no. si mutuo tibi. x. cõia mihi ⁊ titio teneris ad q̃nquaginta secuta ɔsumptiõe teneris ad. c. Diceret aliquis volẽs subtilizare. nũmi nõ debẽt diuidi numero sed corpore. certe rñ. iuriscon. nõ est ita. nũmi em̃ cões numero nõ corporib⁹ dñi dicunẽ: q: hoc esset iam dãnosum vtriqȝ parti. vnde nõ condicã dimidiã in quolibet nũmo p indiuiso: sed q̃nquaginta. vt. j. de cõdi. inde. l. si pene cã §. si falso. ⁊. j. de leg. iij. l. cũ pater. in pn. ⁊ dicã. j. e. l. singularia ⁊ ad hoc est etiam arg. s. de vsufr. l. vsufru. nouari. in fin. et. j. pro socio. l. si titius ob.

1 Pecunie cõsumptio tm̃ operaẽ quãtum trãslatio dñij a pn̄cipio ⁊ iõ si translato dñio nõ fuisset orta obligatio sed exceptio similr̃ ex ɔsumptioue pecunie non nascetur obligatio sed extinguitur. h. d.

2 Filius paciscendo an possit conditionem patris facere deteriorem.

3 Pater qñ teneatur ex contractu filij.

1 **Si filiusfa.**]† Signor ista. l. bona lex est ⁊ subtilis. si vos aduertatis casum ⁊ summariã expositionẽ littere: cetera alia de facili intelligetis. ⁊ in ea. not. ita casum. quidam filiusfa. i. qui erat in ptãte sui patris. ponamus titij accepit mutuo pecuniã ɔtra mac. sena. cõ. postea iste filius suo creditori soluit paternã pecuniã: nũquid pater poterit vendicare. rñ. iuriscon. distinguendum esse. aut illa pecunia extat apud creditorem. quo casu poterit vendicare vt corpus: ⁊ nulla exceptio obijcietur ei ex psona filij. aut bona fide ɔsumpta est: q: creditor credebat illã pecuniam filij ⁊ nõ pr̃is: ⁊ tunc nulla datur ɔdictio patri: imo cessat cõdictio. Sed videẽ qđ possit condicere cõsumptam: sicut extantẽ q: alias video. si mutuo pecuniã alienã ab initio nõ est mutuũ: secuta ɔsumptione datur cõdictio. ⁊ reconciliatur mutuũ ita ⁊ hoc casu. sed rñdeẽ. aliud est cũ datur pecunia ab obligandũ. quo casu si mutuarem pecuniã meã ab initio daretur mihi cõdictio eodeȝ casu si mutuaui pecuniã alienã secuta ɔsumptione: datur mihi cõdictio: sed vbi datur pecunia ad liberandũ: sicut in isto casu. vt si filiusfa. soluit qđ debet fieri ab initio si soluisset suã: nõ daretur ei condictio: ita si soluit paternã secuta ɔsumptione nõ datur condictio. Sed p deo q̃d erit filiusfa. accepit mutuo pecuniã. ɔtra se. cõ. mac. credẽs se teneri. soluit per iuris errorem suã pecuniã: nũquid poterit repetere. rñ. quod non. hoc dicit ista. l. videatis expositioneȝ littere. [si filiusfa.] dr filiusfa. qui subiectus est patris ptãti iure vel natura. siue sit legitim⁹ ⁊ naturalis: siue legitimus tm̃. vt. s. de ado. l. j. ⁊. j. de verbo. signi. l. pnũciatio. §. familie. ⁊ idem est in nepote. vt. j. ad mace. l. filiũ. [cõtra se. cõ.] intelligatis mace. debetis em̃ scire qđ aliquãdo filiofa. mutuatur pecunia. cõtra se. cõ. mac. aliquando fm macedo. tunc mutuatur filiofam. s̃ se. cõ. mac. cũ accepit sine pr̃is voluntate. vnde lȝ de rigore iuris obligetur naturaliter ⁊ ciuiliter. tñ de eq̃tate defenditur exceptiõe. vt. j. ad mace. l. j. in prin. ⁊. l. si pater. §. non solum. ⁊ qđ dixi in pecunia. idem intelligatis in alia re fraude quesita. vt. j. ad mace. l. si filij. §. mutuum. mutuatur filiofa. fm mace. si accepit volũtate patris. ⁊ tunc filius tenetur insolidum pater quod iussu. vt. s. de mi. l. deniqȝ. §. sed vtrum[pecuniam] hec littera põt punctari dupli. vno modo sic. sed filiusfam. mutuatus pecuniam. vt hic sit punctus. ɔtra se. cõ. mac. soluerit scȝ nũmos paternos. [Patri ⁊c.] vel potest punctari secũdo modo sic. si filiusfa. mutuatus vt hic. sit punctus. ɔtra se. cõ. pecuniam soluerit pr̃i ⁊c. [nũmos] scȝ suos [vẽdicari] si extãt q: vt corp⁹ põt vẽdicari. vt. s. e. l. rogasti. i fi. ⁊. j. e. l. cũ fũd⁹. § seruũ. nulla exceptio[obijcitur.] ex persona filij: sed patris sic. vt. j. dicam[fuerunt nũmi] paterni a filio suo debitore. dicuntur cõsumpti si sunt mixti cum alienis. vt. j. de solu. l. si ali cui[a creditore filij] ⁊ dic qđ ɔsumpti sunt a creditore bona fide: quia putabat nũmos esse filij nõ patris [marcell⁹ ait] scȝ ⁊ bene. [cessare condi.] scȝ omnem. s. furtiuam et indebiti et sine causa: vt faciat ad titulũ. nã indefinita equipollet vniuersali. vt. s. de ser. vr. pre. l. si seruit⁹. ⁊ dicã. j. in solutione cõtrarij. hucusqȝ durat primũ dictũ huius. l. mõ incipit scõm dictũ: ⁊ in isto ver. [qñ totiens cõdictio datur ⁊c.] ⁊ iste ver. legitur tribus modis. sed tñ oẽs modi redeũt ad eundẽ finẽ. vñ p̃mittam leuiorẽ intellectũ. ⁊ postea sub breuiloquio tãgã alios intellectus. et ponetis ita exemplum. s. proxi. dictum est si filiusfa. mutuatus pecuniã. contra se. cõ. mac. creditori suo nũmos paternos soluit. pater eos extãtes poterit vẽdicare. sed si creditor bona fide cõsumpsit: putãs illos filij cessabit cõdictio. ⁊ nulla cõdictione q̃ sit sub sole creditor patri tenebiẽ. Sed hic videẽ cõtra. et videẽ mirabile. cõsumptio facit cessare cõdic. cũ al's cõsumptio inducat condictionẽ: ecce si numero tibi pecuniam alienam ab initio nõ fit accipientis et cessat condictio: sed secuta cõsumptione indiciẽ cõdictio. vt. s. l. pri. in prin. ⁊. s. e. l. rogasti. in. fi. ⁊. l. si a furioso. vnde quomodo hec cõsumptio facit condictionem cessare. ⁊ certe huic tacite oppositioni iuriscon. rñ. ⁊ dicit illud est verum qđ cõsumptio inducit condic. qñ pecunia numeraẽ ad obligandũ. vt si mutuo tibi. x. ex causa mutui: volẽs te habere obligatum. quo casu ab initio si mutuarem tibi pecuniã meã: dareẽ mihi statim cõdictio eodẽ casu. si mutuo alienã secuta cõsumptione induciẽ condictio. sed secus est si pecunia datur ad liberandũ: sicut est si debitor soluit suo creditori. vt fuit i casu nostre. l. quia filius soluit suo creditori. naȝ quo casu facit ab initio pecuniã creditoris: vt est qñ filius soluit d̃ sua pecunia liberaẽ ⁊ nõ repetit: q: eadeȝ solutio nõ põt parere solutionẽ ⁊ obligationẽ. vt. j. de sol. l. qui hoiem. in fi. eodẽ casu si soluit de pecunia aliena: secuta cõsumptione cessabit ɔdictio: quia soluebat ad liberãdũ. ⁊ eadẽ solutio nõ põt parere liberationẽ ⁊ obligationẽ. vt. s. dixi. ⁊ h̃ est qđ dicit iste ṽ. [qñ totiẽs ⁊c. ɔdictio datur] scȝ ex post facto pecunia cõsumpta: quoẽ numerati sunt nũmi. s. ab initio [ex qua act. esse potuisset] s. ab initio si ɔñium ad accipientẽ [trãsisset] vt quia q̃s mutuauit ex causa mutui: volẽs habere eũ obligatũ: mutuauit suos nũmos. ⁊ sub eodem casu. si alienos mutuauit: secuta cõsumptione dabitur cõdictio. [pposito] s. casu [nõ esse] sub. ita quia filiusfa. mutuatus pecuniam. cõtra. se. cõ. mac. soluit de pecunia paterna. ⁊ quare non est ita de iure in pposito casu: quia pecunia numerata fuit ad liberandũ nõ ad obligandũ q. d. quo casu ab initio translato dñio in creditorẽ nõ dareẽ cõdictio. vt quia debitor soluit creditori suã pecuniã eodem casu ab initio non trãslato dñio: vt quia debitor soluit pecuniã alienã: secuta cõsumptione nõ dabitur cõdictio: cum eadẽ solutio nõ potest parere liberationẽ ⁊ obligationeȝ: vt in preall'. l. qui hoiem. in fi. Legiẽ ⁊ alio modo iste ver. quando est istud creditor cõsumpta pecunia habet condict. certe qñ ab initio mutuat suam pecuniã. eodẽ casu si mutuat alienam ea cõsumpta inducitur cõdictio: sed in pposito casu non est ita: quia filiusfa. debitor creditori suo soluit ad liberandum. vñ quo casu si numerat suã pecuniã nõ hȝ condic. eodẽ casu si numerat pecuniã alienã nõ hȝ cõdi. q: liberaẽ. ⁊ eadẽ solutio nõ põt parere liberationẽ ⁊ repetitionẽ. vt. s. dixi. Sed hec lectura est eadẽ cũ prima: lȝ p alia ṽba. Sed ⁊ legiẽ tertio mõ lr̃a istius. ṽ. qđ dr ɔsumptionẽ inducere ɔdictionẽ. verum est cũ numeraẽ ex cã mutui. sicut em̃ ab initio trãslato dñio daẽ cõdictio. sic ab initio nõ translato dñio secuta cõsumptione datur cõdictio. sed vbi numerat ab initio ex cã debiti: quo casu ab initio translato dñio nõ datur cõdictio. eodẽ casu non trãslato dñio nõ daẽ cõdictio secuta ɔsumptione. ⁊ fm istum intellectũ exponetis ita lr̃am. [cõdictio daẽ] secuta cõsumptione [trãsisset] q: nũerabaẽ ex cã mutui. [in pposito autẽ nõ esse. q: hoc casu nõ numerabaẽ ex cã mutui: sed cã liberandi se a suo creditore. ⁊ silr̃ hec lectura est eadẽ cũ prima quãtũ ad effectum. ⁊ quocũqȝ modo legatis istũ. ṽ. not. quattuor pportionalia. ⁊ est locus a pportione etiaȝ iure nostro. ⁊ de hoc Jo. ⁊ Az. fecerũt magnũ festum. dixerũt ipsi. duo sunt ex vna pte. ⁊ inducũt affirmatiuã. duo sunt ex alia pte. ⁊ inducũt negatiuã: q̃ sunt ista duo pportionalia q̃ inducũt affirmatiuã certe ista. quo casu cum numero pecunia ab initio translato dñio daẽ mihi ɔdictio. eodẽ casu ab initio nõ trãslato dominio secuta ɔsumptione datur ɔdictio: qđ est cum mutuaui pecuniã ex cã mutui: ⁊ ad obligandũ. alia duo sunt ⁊ inducũt negatiuã. quo casu ab initio trãslato dñio nõ daẽ ɔdictio: vt est cũ dbitor soluit pecuniã suo creditori. eodẽ casu ab initio nõ translato dñio secuta ɔsumptione non datur ɔdictio. qđ est cũ debitor soluit alienã pecuniã suo creditori: ⁊ ipse bona fide con-

fide consumpsit. ⁊ in duob⁹ primis pt₃ ratio affirmatiõis: qꝛ
mutuatᷓ pecunia ad obligandū. vñ parit actionē. vt instit. de
act. §. appellam⁹. ⁊ in alijs duob⁹ ꝯtrarijs solutio fit ad libe-
randū. vñ dꝫ parere liberationē nõ obligationem: qꝛ libera-
tio ⁊ obligatio sunt ꝯ̃ria. vt. ĵ. de verb. oblig. l. insti. §. rē sacrā
⁊ hucusqꝫ durat scd̃m dictū. Incipit tertiū ⁊ vltimū dictum
[Deniqꝫ ⁊c.] ⁊ iste ver. põt differre a pmo casu hoc mõ in pri-
mo casu filiusfa. mutuat⁹ pecuniā ꝯ sena. cõ. mac. sciens se nõ
teneri paternā pecuniā soluit suo creditori: nõ nocet patri
aliqua exceptio ex ꝑsona filij: qñ possit eā vendicare si extat
iste ver. loquitᷓ cū filiusfa. mutuatus ꝯtra sena. cõ. mace. soluit
ꝑ errorem suo creditori: qꝛ credebat se teneri soluere. vt. ĵ. ad
mace. l. j. vnde soluit ꝑ errorem iuris: vñ nõ repetit: qꝛ qui tu
tus est excep. odiosa si soluit ꝑ errorē iuris nõ repetit facti si
soluit ꝑ errorem facti. vt. ĵ. de cõdi. inde. l. qui excep. ⁊. ĵ. ad ma
ced. l. vlti. sic ⁊ al's in alio casu. C. de iuris ⁊ facti ign. l. cū quis
⁊. C. ad. l. fal. l. error. Sed. p. intelligebat istum ver. qd̃ si filius
fami. soluit pecuniā quā mutuatus est ꝯtra sena. cõ. mace. si-
ue soluit ꝑ iuris ignorantiā: siue ꝑ facti ignorantiā: qꝛ nõ re-
petit qd̃ soluit: sed non placet ⁊ prior lectura verior est. Uel
põt dici qd̃ pn. huius. l. loquitur siue intelligitur qñ filiusfa.
suo creditori pecuniā paternā soluit per errorem facti: qꝛ pa
ter repetit si extat: non obstante aliqua excep. hic ver. loquitᷓ
cū filiusfa. soluit suo creditori ꝑ iuris ignorantiā siue pater-
nā pecuniā soluit siue suam nõ repetit. vt ar. ĵ. ad mace. l. sed
etsi. §. si ab alio. ¶ Or signori ex his que dicta sunt vobis ca
sum huius. l. ⁊ summariā expositionē lr̃e ⁊ notabilia: ⁊ cetera
que sunt plus dicenda: potuistis perpendere. sed quia quidā
ex vobis q̃ edificant castra in hyspania: oĩa q̃ dixi nõ aduer-
terunt ad subtiliora est ꝓcedendū ⁊ tractandū est de apicib⁹
iuris opponendo respondendo q̃rendo ⁊ soluendo. ⁊ statim
opponitᷓ ⁊ viderᷓ qd̃ ista. l. habeat apertū cõtra. ista. l. dicit. si
filiusfa. mutuatus pecuniā cõtra sena. cõ. mace. ⁊ paternā pe-
cuniā soluit eā extantē pater vendicare põt et nulla exceptio
ei obijcietur: sed eā ꝯsumptā non põt cõdicere: sed. l. dicit cõ-
tra. que dicit si filiusfa. mutuatus ꝯtra sena. con. maced. ⁊ ab
alio donata est sibi pecunia patris noie. ⁊ sic viderᷓ patri q̃si-
ta ⁊ suo creditori soluit: qd̃ pater cõsumptā pecuniā poterit
ꝯdicere. vt. ĵ. ad mace. l. sed ⁊ si pater. §. si ab alio. Ad solutio
nē cuius cõtrarij varijs modis dictū est. vno modo qd̃ hic di
citur qd̃ cõsumpta pecunia cessat ꝯdictio. intelligitur scꝫ cer
ti generalis qd̃ dicitur in. l. ꝯtra qd̃ pater condicit: debet in-
telligi qd̃ dicit de ꝯditione indebiti vel sine causa qua pote-
rit dicere pater creditori. pecunia mea ad te ꝑuenit sine cau-
sa: bonū ⁊ equū est qd̃ reddas. vel indebite est soluta: quia cū
filius haberet excep. ꝯtra sena. con. mace. soluit vnde repeto
condi. indebiti. ¶ Sed hanc so. non approbo: qꝛ hec littera
dicit ꝯsumpta pecunia cessare cõdi. intelligo oẽm q̃ sit sub so
le: qꝛ loquitᷓ indiffinite. vñ sicut diceret lr̃a cessare cõdi. omnē
excluderetᷓ oĩs condi. ita si dicit indiffinite. excludit omnē cõ
dic. qꝛ indiffinita equipollet vniuersali: nisi ratio vel ius cõ-
trariū suadeat. vt. s̃. de serui. vr. pre. l. si serui. in prin. ¶ Alij
voluerunt dicere alio modo. ⁊ sic cū filius mutuatus contra
sena. con. mace. soluit paternā pecuniā ⁊ ꝯsumpta est: si pater
velit eam repetere ex persona filij nõ põt: quia nec filius pos
set: si sciens soluit indebitū. vt. ĵ. de condi. inde. l. j. sed si pater
volebat repetere ex sua ꝑsona pater nõ tenebatur in aliquo
creditori: qꝛ vbi filio mutuatur ꝯtra se. con. mace. ex cõtractu
filij pater de peculio non tenetur. vt. C. ad mace. l. si filius. vñ
poterit repetere condictione sine cā: dicēdo ꝑuenit pecunia
mea ad te sine cā: bonū ⁊ equū est qd̃ reddas. vt. ĵ. e. l. si et me ⁊
titiū. ¶ Et ꝑ ista solutione est arg. si filius meus ꝯtraxit mu
tuū in. x. et in peculio nõ erant nisi. v. si constituo me debitorē
in. x. vt ex peculio in. v. neqꝫ cõstituo: sed si cõstituo me debi-
torem in. x. qui filius debebat neqꝫ in solidū: vt. ĵ. de cõsti. pec.
l. j. in fi. ⁊. l. iij. sed nec hanc solutionē approbo. qꝛ credo in ca
su huius. l. necessaria et latenti rõne qd̃ pecunia ꝯsumpta nõ
possit pater petere: nec ex ꝑsona filij: nec ex ꝑsona sua: et que
sit latēs ratio. ĵ. videbitis. ⁊ ideo ꝭm Jo. ⁊ Azo. vos soluetis
ita istud ꝯtra. vt dixi in casu. si fili⁹ mutuatus ꝯtra sena. con.
mace. soluit pecuniā paternā nõ fecit accipientis. igitur si ex-
tat pater põt vendicare. vt in prin. hui⁹. l. Si creditor cõsum
psit eam aut bona fide aut mala. si bona fide: qꝛ credebat pe-
cuniā esse filij soluētis: nec credebat patris eē. hic ait iur. cõ.
cessare oẽm cõditionem indebiti ⁊ ꝯdictionem cessare ait. qꝛ
debebat ei naturaliter ⁊ ciuiliter. lꝫ esset indebitum ope exce
ptionis. Itē ait cessare cõdictionē sine cā: quia soluta ꝓpter
obligationē ciuilē ⁊ naturalē. Itē ait cessare ꝯdictione furti
uā: quia non mala sed bona fide accepit ⁊ consumpsit ⁊ furtū
non committitᷓ sine dolo ⁊c. vt. ĵ. pro socio. l. merito. ⁊. ĵ. de fur
tis. l. in furti act. Item ait cessare condictio. incerti: quia nõ
subest ratio equitatis cur dari deberet: ⁊ cur creditor debeat
patri teneri: quia licet pater certet de damno vitando: ⁊ cre-
ditor similiter certat de damno vitando. vnde in re obscura
melior est condictio possidentis. vt. ĵ. de regu. iur. l. in re ob-
scura. Item nõ põt pater habere condict. ab cām datorū qꝛ
est ob cām data: vt fili⁹ liberetᷓ secuta causa est: qꝛ liberatus
est filius Itē nõ habet pater cõdic. ob cām turpē: qꝛ nõ datū
est ob cām turpē. Itē nõ habet triticariā qꝛ non datᷓ ꝑ pecu-
nia numerata vt. ĵ. de triticaria. l. j. Si autē filius mutuatus
est pecuniā cõtra se. con. mace. ⁊ pecuniam paternā soluit: si-
quidē creditor accepit mala fide: qꝛ sciebat patris vel sciebat
donatā filio: pr̃is noie ibi teneᷓ cõdict. furtiua oĩ mõ siue cõ-
sumpsit siue extat. ⁊ sic intelligitᷓ. l. cõtra teneᷓ etiam creditor
rei ven. qñ mala fide cõsumpsit quasi dolo vel lata culpa de-
sierit possidere. vt. ar. s̃. de rei. vē. l. si culpa. ⁊. l. qui restituere.
¶ Sed denuo opponitᷓ ad. l. istam sic de eodē. §. hic dicitur.
si filius mutuatus cõtra sena. con. macedo. soluit pecuniā pa
ternam suo creditori: si extat pater potest vendicare si con-
sumpta est non potest condicere. vnde secundo modo vide-
tur contra idem. §. si ab alio. sed respon. pater potest condi-
cere oĩno. vbi accipiēs facit furtū de pecunia patris quan-
do extat põt cõdicere. condic. furtiua: qꝛ nemo ⁊c. vt. s̃. vsuff.
queadmodū caueat. l. vlti. vnde dño contra furē datᷓ vēdica-
tio ⁊ condictio furtiua q̃ datᷓ soli dño vt. ĵ. de cõdict. furtiua
l. j. sed vbi est cõsumpta nõ põt vēdicari: sed qꝛ ibi est cõsum-
pta mala fide ibi condicitᷓ. ⁊ sic intelligitᷓ lex contra. ¶ Sed
denuo opponitᷓ ad. l. istā ⁊ signatᷓ ꝯtra. hic dicitᷓ. si filiusfa. est
mutuat⁹ cõtra se. cõ. mace. ⁊ pecuniā paternā soluerit credi-
tori suo eā extantē pater vendicat: nec obstat ei aliqua exce-
ptio. sed nũqͥd poterit creditor cõpensationē patri obijcere
dicēdo magis ex ꝑsona filij cõtra me filius tuus debet tātū-
dem mihi. vñ obijcio tibi compensationē. ⁊ certe viderᷓ quod
sic. vnde viderᷓ cõtra. ĵ. de cõpensat. l. si cū filio. et. ĵ. rerū amo.
l. ⁊ ideo quã q̃dā habent pro. l. iij. Rñ. nõ potest habere locū
cõpensatio duab⁹ rationib⁹. vna qꝛ si filiusfa. est mutuat⁹ cõ
tra sena. con. macedo. pater nõ teneᷓ etiā de peculio. vt. ĵ. ad
macedonianū. l. si filius. sꝫ in. l. cõtra pater tenebatᷓ de pecu-
lio. Itē alia rõne nõ potest habere locū compēsatio quia pa-
ter nõ agit ex cõtractu filij: sed quia creditor filij hꝫ nūmos
paternos pater vēdicat: qꝛ vēdicatio nõ datᷓ cõtra eū qui ha-
bet facultatē rei restituēde. vt. s̃. de rei ven. l. officiū. in fi. Itē
tertia rõne nõ potest patri creditor obijcere cõpēsationem.
esto sine ꝑiudicio quod pater teneretᷓ de peculio. pr̃ tenetur
ad genus: qꝛ soluere teneᷓ. x. in genere. ⁊ pater vēdicat pecu-
niā vt corpus. vnde nõ admittitᷓ cõpensatio de specie ad quā
titatē. vt. s̃. l. pxi. ⁊. ĵ. de cõpensat. l. si creditor. ¶ Sed denuo
opponitᷓ ad. l. istam. hic dicitᷓ quod pater cõsumptā pecuniā
non potest cõdicere: ergo ꝑ filium fit deterior cõdictio pr̃is
in iā quesitis vñ viderᷓ cõtra. C. de pactis. l. filius ⁊. C. de re-
bus creditis ⁊ iureiurā. l. nec filius. ⁊. ĵ. de acq. pos. l. vlti. in fi
2 ne. ¶ † Et ad istud vos ita dicetis. filius non potest condi-
ctionē patris facere deteriorē paciscēdo sup paterna obliga
tione puta liberādo debitorem faciēdo ei pactū de nõ peten
do nec hic filius ipa solutione facit patris deteriorē ꝯdictio
nē cum nõ transferat dñium in accipientem: quia non põt in
aliū plus iuris transferre q̃ꝫ in se habeat. vt. ĵ. de acquir. re.
do. l. traditio sꝫ ex q̃dā necessitate fit deterior ꝯdictio pr̃is: cū
ille accepit bona fide ⁊ consumpsit pater nullam habet con-
dic. sicut si filius paternā pecuniā proijceret in mari. nam pa
ter nõ haberet actio. cõtra filiū. quia inter filium ⁊ pr̃em ⁊c.
vt. s̃. de iudic. l. lis nulla. idem enim si filius occidat equū pa-
ternū: quia pater nõ habet actio. ꝯtra eum ꝓpter impedimē
tum patrie ptãtis. vt dixi sic ⁊ hic ex quadā iuris necessitate.
dicam eū facere patris cõdic. deteriorem. ¶ Sed denuo op-
ponitur ad. l. istam. hic dꝫ qd̃ patri vendicanti nulla exceptio
obijcietur quid si pater stetit. xxx. an. qd̃ nõ egit poterit ne vē
dicare. viderᷓ qd̃ nõ poterit: imo viderᷓ qd̃ obstat exceptio ei:
quia omne ius ⁊c. vt. C. de pr̃. xxx. vel. xl. an. l. si quis emptio-
nis. ⁊. C. de longi tpis pscri. l. penul. ⁊ vlti. sed rñ. vt dixi in ex
positione lr̃e. qd̃ nulla exceptio patri vēdicanti obijcietᷓ ex ꝑ-
sona filij: sed ex ꝑsona sui pr̃is sic si tñ fuit negligens qd̃ iuri
suo ꝑscriptū est. vt in. l. ꝯtra. vel si pater fecisset pactū credito
ri de nõ petendo in perpetuū. nā tunc pactū factū bona fide
seruandum est: vt. s̃. de pactis. l. j. ⁊. l. iurisgen. §. pretor ait.
¶ Or signor vltimo q̃ro ista. l. loquitᷓ cū filiusfa. mutuatus
est pecuniā soluit suo creditori. q̃d si mutuatus est pecuniam
filiusfa. ꝭm sena. con. mace. quia accepit studiorū cā. ⁊ postea
paternā pecuniam soluit creditori. erit ne idem qd̃ dicitᷓ in. l.
ista. In q̃õne ista dixit dñs Ja. bal. qd̃ non erit idem: immo

dixit quod si filiussa.est mutuatus pecuniã ꝭm mace. ꝛ soluit
suo creditoꝛi patris pecuniã.pater nõ põt vendicarc quate⸗
nus ex ꝯtractu filij teneretur.ꝛ teneť pater cũ filius cõtrahit
ꝭm mace.de in rem verso.quatenꝰ pater impẽsurus erat in fi
liũ.vt.ĩ.ad mace.l.item.§.qd̃ dꝛ.ꝛ.C.ad mace.l.macedoniani.
vñ dicet ceditoꝛ dolo facis:qꝛ petis qd̃ restituturus es.vt.ĩ.
de doli excep.l.dolo.ꝛ.l.j.in fine.nã cui damꝰact.multo fortiꝰ
except.vt.ĩ.de supficiebus.l.j.in fine. ꝛ.ĩ.de regu.iur.l.inuitꝰ
§.cui damus. sed hec nõ est bona opinio passim ꝛ indistincte
quia inuenio plures casus vbi filius contrahit ꝭm mace.ꝛ tñ
3 est idẽ:qꝛ dꝛ in.l.ista.scꝫ qd̃ pater nõ tenetur in aliquo †.Un
de casus est si filiussa.interrogatꝰ in ꝯtrahendo si hꝫ patrẽ:ꝛ
ipse mentitꝰ:qꝛ dixit se nõ hr̃e patrẽ.cessat mace.vt.C.ad ma
ce.l.j.ꝛ tñ pater non tenebiť.item est alius casus vt si filiussa.
est mutuatꝰ pecuniã in cãm castrẽsem vel q̃si cessat mace.vt.ĩ.
ad mace.l.j.in fi.ꝛ.l.j.ꝛ.C.ad mace.l.vlti.ꝛ tñ pr̃ nõ teneť.ꝛ iõ
vos ita dicetis.si filius est mutuatus pecuniã ꝭm mac. ita qd̃
pater teneať.puta quia accepit patre iubente: ꝛ sic pater te⸗
nebatur insolidum. vel qꝛ degens studioꝝ cã:accepit mutuo
pecuniã.ꝛ sic pr̃ tenebať de in rẽ ṽso.quatenꝰ pater erat ĩpen
surus in filio.ibi si soluit paternã pecuniã suo creditoꝛi. non
dicã qd̃ locus sit cõpensationi.nec habeat locũ illa excep.do
lo facis ꝛc.qꝛ pr̃ tenebať ad tm̃dẽ:sed qꝛ equũ est vt ꝯsulatur
ei creditoꝛi ꝑ retentionẽ:nõ poterit pater pecuniã extantem
vẽdicare.nã ꝛ al's ꝯsuliť alicui plerũqꝫ ꝑ retentionẽ cui nõ cõ
sulitur ꝑ act.vt.ĩ.q̃bus modis pignus vel hypo.sol.l.j.ꝛ.ĩ.de
doli excep.l.paulus.Rñ. sed quo casu pr̃ nõ teneret ex ꝯctu
filij vt est regulariť.vt.C.ne filius pꝛo pr̃e vel pr̃ ꝑ filio cõue
niatur.in rub.ꝛ in nigro.idẽ esset si filiussa.mutuatꝰ eẽt pecu⸗
niã ꝭm sena.cõ.mace.sicut si eẽt mutuatꝰ ꝯtra sena.cõ.mace.ꝛ
haberet locũ qd̃ dꝛ in.l.ista.Si q̃rat aliq̃s hic dꝛ si filiꝰ mutua
tus pecuniã ꝯ sena.cõ.mace.soluit paternã pecuniã qd̃ extã⸗
tem põt vendicare ꝯsumptã nõ põt ꝯdicere: quõ intelligimꝰ
paternã:certe si soluit pecuniã ꝓfecticiã siue eã quã habebat
in archa.vt insti.ꝑ quas ꝑsonas nobis acquiriť.§.j.secus tñ
est hodie si soluisset pecuniã aduentitij peculij. quia tũc filius
fa.dꝛ soluere suã ꝓpꝛiã.vt.C.de bonis q̃ liberis.l.cũ opꝫ. Itẽ
secus est si filiussa.soluisset pecuniã castrensis peculij ꝛ quasi
castrẽsis:qꝛ tunc soluisset suã ꝓpꝛiã.vt.ĩ.ad mace.l.j.in fi.ꝛ.l.
ij.et qꝛ in castrensi ꝛ quasi filiussa.testatur. nec cõfert vt. ĩ.de
coll̃.l.peuulti.§.nec castrense.

a ☙ In pecuniaꝫ cõuerti.Adde qd̃ pecunia est ꝑ quã om̃es alie res esti mãtur ꝛ ideo alia res esse non vr̃ vt not.concludit do. Alex.in ꝯsi.cclxvj incip. in cã ꝛ lite i ij.volu.post alios quos ibi refert co lũ.iij.ṽsic.pꝛo hoc etiã adde.

1 ☞ In mutuo sunt quedam singularia contra regulas mu
tui scilicet qd̃ iubendo debitoꝛem tibi soluere vel debitum a
te ex vna causa in causam mutui cõuertendo mutuũ cõtrahe⸗
re licet vere nõ fiat de meo tuũ.h.d.
2 Nomine pecunie que cõtineantur.
3 Mutui specialia que sint.

Ingularia quedaꝫ pꝛece
pta sunt.†] Signoꝛi.l.ista habet triplicem intel
lectum.sicut patebit vobis ex subsequentibus: et
vnũ intellectum habet ꝭm antiquos.alium ꝭm Io. ꝛ Azo.et
tertiũ habet ꝭm dñm meũ quẽ intellectũ appꝛobo ꝛ eum pꝛe⸗
mittam vobis:quia illum puto veruꝫ:ꝛ caret omni scrupulo:
et postea circa lr̃am tangã intellectũ antiquoꝛũ dñoꝝ Io. et
Azo.Et no.qd̃ ista.l.respicit illã partẽ rub.si certũ petatur.
ponetis ergo ita bꝛeuiter casum. Ista.l.vult ponere duo spe
cialia circa naturã vel regulã mutui:natura mutui.hec est qd̃
inter me ꝛ te non contrahitur mutuũ nisi de meo fiat tuũ.sed
hec regula fallit in duobus casibus hic positis in quibus in
ter me ꝛ te cõtrahiť mutuũ: nec de meo tuũ fit. ꝛ p̃mus casus
est. si rogasti me vt mutuẽ tibi.x. ꝛ ego dico qd̃ volo tibi mu⸗
tuare: ꝛ iubeo titiũ debitoꝛẽ meũ i.x.illa.x. tibi numerare.hic
non fit de meo tuum:ꝛ tamen est mutuũ. quia fingit.l.ꝙ titiꝰ
mihi soluerit: ꝛ ego tibi mutuauerim. ꝛ hoc est pꝛimũ exem⸗
plum circa duas ꝑsonas.Secũdum exemplum est in vna ea⸗
dẽqꝫ persona pone debes mihi decem ex causa mãdati: quia
fuisti pꝛocuratoꝛ meus.dico ego tibi male facis: quia nõ sol
uis mihi decẽ que debes.dicis tu:cras soluaꝫ.dixi ego:istud
cras erit in vltima die decẽnij. tamen vna die dixi tibi solue
mihi decẽ que debes.dixisti tu.habeo ista.x.et inueni ea cum
magna difficultate.do vobis electionẽ.vultis vt vadam do⸗
mũ ꝛ reddam vobis.vel vultis mihi mutuare: ꝛ dabo vobis
q̃nqꝫ deñ. de libꝛa.dixi ego volo tibi mutuare decem pꝛom⸗
pta solutioni.si mutuo tibi decẽ illa decẽ desinũt deberi ex cã
mandati.ꝛ lꝫ hic nõ fiat de meo tuũ.tñ teneris mihi ex cã mu
tui:qd̃ est ꝓpter celeritatẽ actuũ:ꝛ vnus actus occultatur:qꝛ
fingitur mihi a te soluta:ꝛ tibi mutuata. hoc dicit ista.l.ꝛ ꝭm
istam lecturã videte summariã expositionẽ littere.[singula⸗
ria]idest specialia.quasi extra regulã ꝓposita [quedã p̃cepta
sunt circa pecuniam creditaꝫ] idest mutuatam sic exponitur
s̃.e.l.ij.§.j.[nam]ponit duo exempla.ꝛ hic est pꝛimũ exem⸗
plũ.[iussero dare pecuniã]idest.x.que mihi debebat [nõ ac
ceperis]sub.ꝛ teneris de mutuo mihi lꝫ de meo nõ fiat tuuꝫ
[qd̃ igitur]ecce aliud exemplũ[in duabus ꝑsonis recipiť]
id est in me ꝛ debitoꝛe meo tibi soluente vel numerante hic et
in eadem ꝛc.[mihi debeas]scꝫ decẽ[eã retineas] sub.dum
illa pecunia esset pꝛompta solutioni [videatur mihi data]
idest soluta[ꝛ a me ad te ꝓfecta]postea ex causa mutui. ꝛ sic
fingitur a iure bꝛeui manu ad te ꝓfecta ꝛ non numeraui.si di
xi bꝛeui manu:quia hic est textꝰ.l.j.de iure do.l.licet.§.quoť.
al's est lõga manu.ĩ.de soluť.si pecunia. Et ita not. hic quod
pꝛopter celeritatẽ actuũ vnus actus occultatur sic.ꝛ.ĩ.de do
natio.inter virũ ꝛ vx.l.iij.in fi.et.l.j. ☙ Oꝛ signoꝛi vt vos in
telligať glosas nouas ꝛ antiquas hic hirsute ꝛ ĩtricate posi⸗
tas.et op.doctoꝛũ.ꝛ vt videatis verũ intellectũ huius. l. In
p̃mis ad.l.istaꝫ ita opponetis.si ista duo posita in. l.ista sunt
spãlia.ergo ius cõmune in ceteris obtinet ꝯtrariũ.ꝛ istũ mo⸗
dũ argumẽtandi colligimus ex. l.q̃ dicit illud est ius singula
re cuiꝰ oppositũ est ius cõmune.vt.s̃.de le. ꝛ se.cõ.l.ius singu
lare.ꝛ.ĩ.ad munici.l.j.in fi. ꝛ illud est ius non singulare quod
est ꝭm ius cõmune:qꝛ frustra p̃cibus postulať qd̃ iure cõmu⸗
ni concediť. vt.C.de thesaur.l.vna.li.x.Sed videť quod hic
non sit aliqd̃ spãle: qꝛ inuenio alibi hoc. si debitoꝛ meus de
bet mihi pecuniã vel aliã rẽ: iubeo tibi soluere tanq̃ ꝓcura⸗
toꝛi meo:debitoꝛ liberať a me:ꝛ tu teneris mihi.vt.ĩ.de solu.
l.vero ꝓcuratoꝛi.i p̃n.Itẽ si mulier volẽs mihi nubere iubet
debitoꝛẽ suũ mihi soluere:liberať debitoꝛ ab ea ꝛ ego mulie⸗
ri teneoꝛ:quia videť soluisse.vt.ĩ.de condic.ob cãm datoꝛũ. l.
qui se.§.j.ꝛ.l.si donaturꝰ.Iteꝫ quod hic diciť in eadẽ ꝑsona.
idem inuenio in alijs cõtractibꝰ ꝛ rebus.Pone rẽ meã com⸗
modaui tibi:postea cõueni tecũ quod hẽas eã emptã libera⸗
ris a cõmodato ꝛ teneris ex empto.vt instit.de rerũ di. §. in⸗
terdũ.ꝛ.ĩ.de acqui.re.do.l.qua rõne.§.interdũ. Item.l.dicit
hic idem esse in alio casu.ĩ.de donať.inter vir.ꝛ vx.l.iij.§. sciẽ
dũ ꝛ.§.si debitoꝛeꝫ.nõ ergo ista sunt spãlia in mutua pecunia
2 credita. ☙ † Quare antiqui docto.dixerunt:ꝛ ita intelligiť
vno modo.l.ista:qꝛ hic nomẽ pecunie sumiť generaliter pꝛo
a omni re:qꝛ oĩs res põt in pecuniam cõuerti[a].vt. ĩ.de ṽ.sig. l.
pecunie.ꝛ. C.de cõsti.pec.l. ij.in fine. et dicũt antiq̃ quod hec
lex circa pecuniã.i.circa oẽs res nõ vult ponere ista duo spe⸗
cialia in istis duobus exẽplis:qꝛ idẽ est in alijs cõtractibus
ꝛ rebus. Sed dicũt quod ista.l.vult ponere duo spãlia ꝯ re⸗
gulam q̃ est alibi:que dicit ꝙ nõ trãsit dñium sine traditione.
vt.C.de pactis.l. traditionibꝰ.sed in istis duobus casibꝰ hic
positis trãsit dñiũ sine traditiõe.d. l.qua rõne. §. hec quoqꝫ
res.Sed hec lectura nõ placet:qꝛ si dicerẽ quod hic ponerẽ⸗
tur duo specialia quod transiret dñium sine traditione: iam
hec lex nõ faceret ad istũ.t.sed faceret ad illũ.t.de acquir. re.
do.Alij.vt Io.ꝛ Az. nescio tamẽ qua rõne moti fuerint dixe
rũt quod appellatione pecunie continenť omnes res q̃ cõsi⸗
stunt põdere numero mẽsuraue. vt.s̃.e.l.ij. §.mutui datio ꝛc.
ꝛ dicũt quod hec lex vult ponere duo specialia in mutuo que
nõ habẽt locũ in alijs cõtractibus ꝛ sunt hec. vt si debitoꝛem
meũ debentẽ mihi.x.vel aliã rẽ cõsistentem pondere: numero
mẽsuraue:iubeo tibi soluere ipse liberatur a me: ꝛ tu teneris
mihi.ꝛ idẽ est si debes mihi. x.vel aliã rẽ cõsistentẽ in põdere:
numero mẽsuraue ex causa cõmodati:ꝛ cõueni quod teneris
ex causa mutui:siue iste res erant in p̃sentia siue nõ.liberaris
ab act.cõmodati.ꝛ teneris de mutuo.secus est in alijs rebus
que non consistunt põdere numero mensuraue:qꝛ si debitoꝛ
meus debet mihi aliquod coꝛpus nõ liberať a me si soluit ti⸗
bi voluntate mea:nisi res sit in p̃ñtia.vt.ĩ.de solu.l.qui.x. §.j.
et.ij.sed in nũmis est secus. ꝛ si nũmi nõ sunt in p̃sentia. vt. ĩ.
de furt.l.falsus.in p̃n.ꝛ.l.sed si is.Sed cõtra istam op. viden
tur due leges esse q̃ videnť req̃rere pꝛesentiam vt.ĩ.de acqui.
pos.l.j.§.si iusserim.ꝛ.ĩ.de solu.l.pecuniã. sed ipsi respondent
ꝛ dicũt leges ille debẽt referri ad alias res.vel si referatis ad
pecuniam.sub.ibi maxime:quia idem est in alijs rebus.Sed
hec lectura non est digna recitatione:cum sint expꝛessim scri
pte due leges in contrarium.ꝛ ideo dicetis tertio modo ꝛ ve⸗
rius vt dixi in casu.ꝛ circa expositionẽ littere tetigi.Hic po⸗
nũtur duo exempla ꝯtra regulam mutui.regula est vt non sit
mutuum nisi fiat de meo tuũ.vt.s̃.e.l.ij. §.appellata. sed hic
ponũtur duo exempla ꝯtra regulam illã.tamen circa.l. istam
ꝓpter glosas vestras.no.hic.quedam specialia eẽ in mutuo
3 que nõ obtinent in alijs cõtractibus.† Ecce in mutuo sunt
ista spãlia:qꝛ in alijs cõtractibus ex ꝓposito bene põt idem
reddi ꝛ debet:vt est in cõmodato. sed in mutuo nõ opꝫ quod
idem reddatur.vt.s̃.e.l.ij.in alijs cõtractibus nõ tenetur de⸗
bitoꝛ de

bitoꝛ de casu foꝛtuito: si non est in moꝛa. vt. j. de verb. oblig. l. stichus. sed in mutuo est speciale. vt. C. e. l. incendium ere alieno. Item in alijs contractibus pactũ appositũ incontinenti vel in traditione rerũ nouã parit act. ⁊ veterẽ infoꝛmat. vt. s. de pactis. l. iurisgen. §. q̃nimo: sed secus est in mutuo. vt. s. de pactis. l. si tibi. x. in pꝛin. ⁊. s. e. l. rogasti. in pꝛinci. ⁊. C. de vsuris. l. q̃uis. Item est aliud speciale. vt. j. de admi. tuto. l. nõ tñ ⁊. l. quotiens. aliam tñ spẽm nõ sibi soluit. vt ar. j. de auc. pꝛe. l. pupillus. Item no. hic spãlia circa pecuniã que nõ obtinebunt in alijs rebus: ⁊ sunt ista pecunia estimat oẽs res. vt. j. de fideiuss. l. si ita fideiussoꝛem. Item pecunia diuiditur inter socios numero. vt. s. e. nã ⁊ si fur. §. vlti. sed cetere res diuidũtur coꝛpoꝛibus. vt. j. de solu. l. cum stichus. Item de pecunia ad pecuniã admittitur cõpensatio sed de alia re ad aliã non admittitur. vt. j. de condi. inde. l. si nõ soꝛtem. §. si. tibi. c. Item coheres sibi p̄legatus in pecunia potest deducere ꝓ sua parte: coꝛpus p̄legatum nõ potest deducere. vt. j. ad trebel. l. deducta. §. acceptis. ⁊. j. de leg. ij. l. cum pater. in pꝛin. ⁊ ad idem facit. s. de iudi. l. si fideiuss. §. tractatum. Item facilius consumitur pecunia: quia consumitur sola immixtione facta cum alia. vt. j. de solu. l. si alieni. ¶ Oꝛ signoꝛi hic signabo quedã contraria que sunt valde bona. sed glose vestre ponũt ea cõtraria obscure. vos habetis hic si debes mihi. x. ex causa mãdati: ⁊ cõueni inter me ⁊ te qđ habeas illa. x. ex causa mutui. liberaris a mãdato ⁊ teneris ex causa mutui. sed. l. est scripta in cõtrarium de verbo ad verbũ. que dicit si ille qui gerit negocia mea debet mihi. x. ex causa mandati. ⁊ ↄuenit inter me ⁊ eum qđ debeat mihi ex causa mutui: nõ potest mandatũ cõuerti in mutuũ vt. j. mandati. l. qui negocia. Ad solutionem cuius ↄtrarij dixit yr. qui p̄mo inuenit modum subtilizandi: sed postea defecit. si tu debes mihi. x. ex causa mãdati si illa. x. sunt in p̄sentia. ⁊ rogas me qđ ex causa mutui dimittam tibi: si cõuenit inter me ⁊ te qđ illa. x. cõuertantur in causam mutui: cõuertũtur vt hic. si autem illa. x. nõ sunt in pꝛesentia nõ possunt conuerti in mutuũ: vt in. l. contraria. ⁊ ꝑ hac solu. est argu. ꝑ eo. s. de rei vendi. l. eius rei. ⁊. l. hic autem. Que sol. nõ est bona: q: ipse obligatus est ꝓpter quãdam. l. huius tituli que dicit. si deposui apud te pecuniã: ⁊ post depositum cõuenit iter me ⁊ te: qđ illam pecuniam habeas ex causa mutui. statim est credita: sit in p̄sentia vel nõ. vt. s. e. l. certi cõdictio. in fine. et ideo vos dicetis alio modo vt dixi in casu. si debes mihi decem ex causa mandati: et conuenit iter me et te quod debeas mihi illa decem ex causa mutui. aut illa decem habes pꝛompta solutioni. sint in pꝛesentia vel nõ: quo casu liberarĩ a cõmodato ⁊ teneris de mutuo. verbi gratia. Pone debes mihi decem ⁊c. vt dixi in casu hui⁹. l. si aũt debes mihi. x. ex cã mandati et non habes ea pꝛompta solutioni: nõ liberaris a mandato. verbi grã. peto a te. x. ⁊ dico tibi solue mihi. dicis tu bene soluã: dixi ego ista verba bene soluã: sunt ꝑcussio aeris dixisti tu si vis deberetis me suspendere per gulã non possem vobis soluere: sed volo vobis hoc facere. quia volo habere a vobis illa decẽ ex causa mutui. ⁊ dabo vobis. v. deñ. de libra. hic nõ erat pecunia pꝛompta solutioni ⁊ non potest hic interuenire fictio: qđ fingatur mihi soluta ⁊ a te ꝑfecta. hoc casu mandatũ non potest cõuerti in causam mutui. ⁊ sic intelligitur. l. ↄtra. ¶ Sed denuo opponĩt ad. l. istam. ⁊ signatur cõtra. vos habetis in. l. ista vt dixi in casu. sed. l. videĩ cõtra. que dicit. si debes mihi. x. ex empto. ⁊ agaĩ qđ debeas ex mutuo: non est mutuũ. vt. C. e. l. si ex empto. in fi. Ad solu. istius ↄtrarij vos dicetis eodem modo: vt superius dixi: q: ibi non erat pecunia pꝛõpta solutioni. vnde non põt cõuerti in mutuũ: nisi per stipulationẽ factã animo nouãdi. vt. C. e. l. si pꝛo mutua. ¶ Oꝛ signoꝛ vltimo opponiĩ ad. l. istam. non facerẽ istã oppositionẽ nisi ꝓpter quãdam antiquam glo. que dicit. hic loquiĩ in plurali. ⁊ dicit singularia quedã p̄cepta sunt ⁊c. ergo ad min⁹ duo debẽt esse spãlia: q: pluralis locutio ⁊c. vt j. de testibus. l. vbi. sed hic nõ inuenitur nisi vnũ spãle. nam si iubeo tibi debitoꝛẽ meũ soluere: siue volo qđ debes mihi ex cã mãdati qđ debeas ex cã mutui. hic inueniĩ vnũ spãle: vt ꝓpter celeritatẽ actuũ vn⁹ act⁹ occultaĩ. q̃re exposuerũt q̃dã singularia. i. singulare. sic ⁊ alibi. s. de oꝛig. iur. l. ij. §. ex actis. ꝫ signoꝛ bñ stat singularia: q: in vno exẽplo sunt due ꝑsone. in scđo exẽplo est vna eadẽq; ꝑsona ⁊ in vtroq; casu. ⁊ si de meo non fiat tuũ: tamen teneris de mutuo.

1 ☞ Pecuniã meã alteri debitam possum mutuare sed alienam nõ sine dñi voluntate.

1 **Si socius.**] In. l. ista dicitur † si socius oĩm bonoꝝ ꝓpꝛiam pecuniam mutuauit: facit mutuã etiam socijs dissentientibus ꝫ secus est. si cõem pecuniam numerauerit: quia nõ facit creditam in totum: nisi socij ↄsentiant: sed pꝛo parte sua facit mutuam: q: partis sue habet alienationẽ. hic dicitur videte expositionẽ littere. [si socius] sub. omniũ bonoꝝ: vt aliqua sit dubitatio huius. l. non vnius rei. [creditam] idest mutuam. [ꝫ ceteri dissenserint] sed dicet aliquis vestrũ: si est socius omniũ bonoꝝ quomodo habet ꝓpꝛiam pecuniã: quia quãdo cõtrahiĩ societas omniũ bonoꝝ quicquid habent eo tempoꝛe cõmunicant. vt. j. pꝛo socio. l. j. ⁊. l. ij. Respon. si postea aliquis ex socijs querit sibi aliquid sibi soli q̃rit: ꝫ socijs teneantur cõicare. vt. j. pꝛo socio. si quis societatem vniuersoꝝ [qđ si.] Incipit secũdum dictum huius legis [effici] in totum: sed ꝑ parte sic. vt. C. de cõmuniũ rerum alie. l. multum. et. j. pꝛo socio. l. nemo ex socijs est. sub. ⁊ i sua parte ↄtractum est. ideo mutuatur. vt. s. e. l. rogasti. in fi.

1 ☞ Filio existenti in studio de equitate subueniĩ vt agere possit licet patri actio cõpetat.

1 **Cum filius.**] † In. l. ista tractatur đ filiosa. qui habebat voluntatẽ addiscẽdi: ⁊ in ea ponetis ita exemplũ. filiusfami. parisiensis dixit patri. volo ire romã studioꝛum causa. detis mihi pecuniam pꝛo viatico meo. dixit pater: placet mihi. quid vis tu singulis dieb⁹ pꝛo viatico tuo vsq; romam. possunt esse duodecim diete. dicit filius. volo singulis diebus duodecim turonẽses. dixit pr̄ libenter. iste qđ faciebat expendebat singulis diebus. iiij. turoñ. cum venit romã inuentus est habere residuũ. dixit ei quidã suus amicus mutua mihi pecuniã que supfuit tibi de viatico tuo. dixit fili⁹ libenter. postea fili⁹ dixit illi suo amico redde. ipe nõ vult reddere. filiussa. vocat eũ i ius. dicit ille nõ potes esse in iudicio sine volũtate pr̄is. dicit fili⁹ potius dimittere tibi q̃ patrẽ facere venire queriĩ qđ iuris. ⁊ certe licet de rigoꝛe iuris ipe pater vel eius ꝓcura. debẽt petere: tamẽ de eq̃tate vtili iudicis officio. vel melius vtili certi cõ. de mutuo poterit petere pecuniam quam mutuauit. hoc dicit ista lex vi deatis expositionem [viaticum]. i. pecuniam datam pꝛo via ⁊ itinere. ⁊ sub. vel eã quã poꝛtauit causa studendi. [iudicio] i. iudicis officio exponũt quidã. vt argumen. j. de condi. ⁊ de. l. si cui. sed verius est. i. vtili. certi. cõ. ex causa mutui [illi] scilicet filio [esse subueniendũ.] Oꝛ signoꝛi no. de rigoꝛe iuris. si filiussa. mutuat viaticũ suũ: ⁊ non soluiĩ ei. pater debet petere ꝑ se vel ꝑ suũ ꝓcu. quia f̃m hec tẽpoꝛa pauce actiones cõpetebãt filioꝛ: ⁊ illas pater debebat exercere si erat pꝛesens sed si erat absẽns: tũc fili⁹ vtiliter intẽdebat eas vt hic et. j. de act. ⁊ ob. l. filiussa. ⁊. l. in factum. ⁊. s. de iudi. l. si lõgius. in p̄n. sed hodie oẽs actiões cõpetũt filiosa. sed si pater est pꝛesens intẽdit eas volũtate filij. vt. C. de bonis maternis ⁊ materni generis. l. j. si autẽ queriĩ aduenticiũ filio: pater inuitus filio agenti et fugiẽti teneĩ cõsentire. vt. C. de bonis que liberis. l. cum non solum. in pꝛin.

1 ☞ Erroꝛ in specie contractus impedit contractum et dominij translationem que reconciliatur consumptione secuta et quoad dandam petitionem seu actionem inspicitur recipientis intentio quoad dãdam exceptionem inspicitur anim⁹ dantis. h. d.

2 Dissensus vitiat obligationem ⁊ contractum.

1 **Si ego.**] † In. l. ista ponunĩ tria exẽpla: in quib⁹ dissensus vitiat cõtractũ. ⁊ primũ exemplũ est tale. ego erã donaturus tibi. x. ⁊ tu eras mutuo acceptur⁹. ⁊ ita nos somniabamus in pernaso: erit ne donatio vel mutuũ. Videtur quod nõ fuerit donatio: quia si volo donare: ⁊ tu mutuo accipere: dissentimus sed nec erit mutuũ: q: nõ do animo mutuãdi. vnde ab initio nũmos tuos non facio: sed si cõsumis teneris cõdictiõe sine causa: tamen de eq̃tate repellens me doli mali excep. quia irreuocabiliter donabam. Secundus casus est talis. tradebam tibi decem volens apud te deponere. tu accipiebas valens habere mutuo quia dissentimus nõ est mutuũ depositũ. Tertius casus est talis. ego tradebam tibi decẽ volens velũ tibi mutuare: tu accipiebas nolẽs habere cõmodatã ostendendi causa: q: dissentimus non est mutuũ nec cõmodatũ. verũ tamẽ in casu isto. ⁊. s. pri. istaꝫ pecuniã potero cõdicere secuta cõsumptione. hoc dicit. [nõ esse] q: in donatiõe req̃riĩ cõsensus vtriusq;. s. dantis ⁊ accipiẽtis. s. ab initio aũ cõsumptionẽ [cum alia opinione accepit] scilicet accipiẽs ⁊ alia tradẽs dedit [teneatur] de rigoꝛe iuris: q: sine causa ꝑuenerunt ad eũ. vnde bonũ ⁊ equũ est quod reddat: vt. j. e. l. si ⁊ me. [vti poterit] q: irreuocabiliter donabat vnde obstat doli exceptio. vt. j. de doli excep. l. ij. §. j. Sed quid si nõ sunt cõsumpti videtur recõciliari donatio vtrinsq; volũtate sed verius est quod nõ teneat donatio: im-

mo habet locũ rei ven.vt.s.de rei vẽ.l.j. ¶ O: signoz in p̃n.
2 huius.l.no.† quod dissensus vitiat obligationez z ↄtractũ:
quia in oibus obligationib⁹ reqrit̃ consensus.vt.j.de act. et
obli.l.in oibus [nam] Incipit scõm dictũ [est] sub. ratiõe
dissensus vt.s.dictũ est [idẽ est] Incipit tertiũ dictuz [acce
pi] vnde colligetis hic illud no.est differẽtia inter mutuuz et
cõmodatũ. in mutuo trãsit dñiũ.vt.s.e.l.ij.§. appellata in cõ
modato nõ.vt.j.cõmo. l. rei cõmodate. vnde pecunia nõ põt
accõmodari nisi ob põpe gratiã. vel gratia ostendẽdi.vt hic
dicit̃ nã in rebus q̃ vsu consumuut̃: nõ contrahitur commo-
datũ nisi cuz pecunia mutuat̃ ad pompã.vt.j.cõmodati. l. iij.
in fi.z.l.se.z hoc est qõ vult dicere ista littera. Sed in vtroq̃
casu.i.in isto.z in.s.pxi.[erit] q: nõ fuerũt cõsumpti volun-
tate dãtis. Sed q̃ est ratio q̃re in p̃mo casu cõsumpta pecun
nia.si cõdicã quod repellit me doli exc. sed in scõo z tertio ca
su.si cõsumpta pecunia cõdicã non repellit me doli exc. Re-
spon.qõ ratio est illa: q: in p̃mo casu ego erã daturus irreuo
cabiliter.Sed in secũdo z tertio casu ego erã mutuatur⁹:non
dabã irreuocabiliter:imo dabã vt reciperẽ illud vel tantum-
dem.z ideo cõdico a te: q: pecunia mea p̲uenit ad te:sine cau
sa bonũ et equũ est vt reddas.vt.j.e.l.si z me. Sed ad. l.istaz
opponitur z signat̃. cõtra.q: licet errauerim hic in causa:ta-
men in corp̲e cõsentimus. vnde videtur quod pecunia sit fa-
cta tua.vt.j.de acq̃. re.do. l.si p̲cur. al's incipit cũ in corp⁹ in
fine.z.l.seq.Ad qõ põt dici hic ex nulla alia causa erã tradi-
turus.vnde nõ trãsit dominiũ.sed in.l. contra. eram traditu
rus ex alia causa.Vel potest dici scõo modo.ibi erã obliga-
tus tibi ex causa p̃cedenti ad tradendũ.vnde licet vno modo
tibi trandam:vt donatio.tu vt mutuũ accipias:tamẽ tua fit.
hic autem de mutuo futuro intelligit̃ et de ista materia plene
dicam.j.de cõtrahenda emp.z vendi.l.in emptionibus.
1 ☞ Actus numerationis nõ operatur vt quis obligetur
vltra intentionẽ agentiu m.h.d.

Non omnis. † Lex ista hz duas par
tes.prima durat vsq̃.j.
ad. §. si pupillus. secũda durat abinde vsq̃ i fi.
et iuriscon. vlp̃.qui fecit.l.istam. In p̃ma parte
huius.l. respondet tacite obiectiõi q̃ posset sibi
fieri:diceret aliquis. O iuris cõsulte tu dicis quod numera
tio obligat accipiẽtẽ;obligat ne oĩs numeratio: Rñdet iuris
con.non oĩs obligatio statim obligat accipiẽtẽ sed tũc cũ nu
meratio fiat tacite vel expresse ea mente vt statim obliget:sed
si fit ea mente:vt dudũ postea obliget: nõ statim obligabit s3
dudum postea.z de hoc ponit duo exempla. Ecce si volẽs ti-
bi donare mortj cã: z numero tibi.x.nõ do.vt statim reddas.
hic ista numeratio nõ obligabit statim te ad reddendum.sed
tunc te obligat si ↄualesco.vel penituero.vel si tu p̃moriaris.
z his casibus repetere potero. Item si do tibi pecuniã.vt in
futurũ aliquid facias nõ statim obligaris ad illaz pecuniam
reddendã:sed tunc demũ q̃diu est certũ te nõ fecisse. vel non
potuisse facere.verbi grã.do tibi.x.vt stichum intra k'las ma
numittas.vindicta apõ iudicẽ ante k'las nõ obligaris mihi
reddere.x.sed k'lis elapsis.quia dedi ob cãm. z causa non est
secuta vnde teneris reddere.hoc dicit p̃ncipium hui⁹.l.vide
expositionẽ lr̃e[nõ oĩs numeratio] sub.facta ad ante accipi
enti.[obligat] sc3 statim[ad ip̃m agit̃] sc3 inter dantẽ z ac-
cipientem tacite vel expresse.nam quod tacite agitur pro cau
to d3 haberi.vt.s.e.l.cũ quid.l3 extra id qõ agit̃.vt.j.cõmo.l.
si is qui.in fi.z de hoc ponit statim duo exẽpla.[nam] Ecce
primũ exẽplũ[nõ aliter obligauit]accipiẽtẽ.i.obligare vult
quẽ si extitisset casus sc3 vnus de tribus qui statim sequũtur
[fuisset]idest resolueret̃ donatio[p̃us decessisset] sub. aut
donatorẽ peniteat:quia his tribus modis reuocatur dona-
tio causa mortis:vt hec p̲bantur.j.de mor.cau.dona.l.j.et.ij.
z.l.seia.in fi.p̃mi respon.z insti.de dona.§.j. ¶ O: signoz su
per princi.huius.l.format̃ quedã oppositio p̲ dñm Io.z Az.
z satis obscure soluũt.sed ego formabo clarã z clare soluam.
z postea subijciam vnã diuisionem.z ad.l.istam oppo.sic. hec
lr̃a dicit.qõ oĩs numeratio nõ statim obligat accipientẽ: sed
illa numeratio obligat cũ agit̃ exp̃sse vel tacite.vt accipiens
statim obliget̃.Sed q̃d est qõ leges dicũt numeratione pecu
nie obligationẽ re ↄtrahi.si oĩs numeratio nõ obligat acci-
pientẽ.vt insti.q̃bus modis re ↄtrahit̃ obligatio.in prin.z.j.
de act.z obli.l.j.§.j. Respõ.qõ leges dicũt numeratiõe pecu
nie obligationẽ re ↄtrahi est intelligẽdũ:cũ inter dantẽ z ac-
cipientẽ agit̃ exp̃sse vel tacite:vt accipiẽs statim obligetur:z
ita nõ solũ requirit̃ qõ res interueniat qñ re ↄtrahit̃ obliga-
tio imo requirit̃ aliud.s.qõ tacite vel expresse agat̃ inter dan
tem z accipientẽ:vt statim obligetur.z ita intelligũtur leges
ille;sed vbi nõ agit̃ inter dantẽ z accipientẽ: vt statim nume-
ratio obliget:nõ obligat oĩs nũeratio:vt hic. Et ideo subij-
cio talem diuisionẽ.cum quis numerat pecuniã:aut agit̃ iter
dantẽ z accipientẽ:vt statim nascatur obligatio: aut agit̃ vt
dudũ postea nascat̃:aut nullo casu nascat̃. Si alias numerat
pecuniã z agitur inter dantem z accipientem vt statim nasca
tur obligatio:vt sicut est si numero tibi.x.non adiecta die vel
conditione sub qua reddas hic statim:re cõtracta est obliga
tio.z sic loquũtur ille leges.secus si est adiecta dies vel condi
tio:q: ante diẽ vel cõditionem nõ tenet̃.vt.s.e.l.oĩa. z.l.p̲in
de.z.l.si certi cõdi.in prin. Si aũt quis numerat tibi vt dudũ
postea obligeris.sic est si donat̃ tibi mortis cã. hic statim nõ
ↄtrahitur obligatio.sed trib⁹ casib⁹ interueniẽtibus teneris
si donator conualescat.vel si penituerit vel si tu p̃decedas. vt
in p̃alleg.l.j.de mor.cã donat.vel si datur tibi vt aliquid faci
as intra certũ tp̃s.q: ante non teneris q̃d sit certu3 te facere
nõ posse.vt in secũdo exẽplo qõ ponitur in prin.hui⁹.l.statim
habebitis.si aũt quis numerat pecuniã.z agit̃ inter dante3 z
accipientẽ:vt nullo casu ↄtrahat̃ obligatio. sicut est cũ dono
tibi.x.pure/z simpliciter inter viuos:q: est donatio simplex z
pura:irreuocabilis datio. vt.j.de dona.l.j.et per totum. z.s.
ad.l.aquil'.si seruus.§.si oliuã.z ideo nullo casu poterit reuo
cari.l3 ex p̃tãte.l.reuocet̃ rõne ingratitudinis.vt.C.de reuo-
candis dona.l.vlti. ¶ O: signoz ex his que dicta sunt appa
ret qõ numeratio pecunie sine cõsensu obligationẽ nõ indu-
cit.inde sequit̃ qõ ↄsumpta pecunia furiosus si numerat pe-
cuniã nõ h3 certi cõdi.vt.s.e.l.si a furioso. Item inde sequit̃
qõ si do tibi decẽ vna mente z tu accipis alia nõ ↄtrahit̃ mu-
tui obligatio:q: dissentimus.vt.s.l.proxi.dixi. Item de hoc
ponit iuriscon.duo exempla in.l.ista odo. ¶ O: sequitur in
littera[z cũ pecunia]hic ponit aliud exemplũ [obligabit̃]
sc3 reddere acceptũ[veluti]ponit exemplũ [vt stichum]sc3
seruũ suũ[manumitteret]sc3 in dicta.l.coram iudice.vt.j.de
ma.habebo ad.x.repetenda:q: ante k'las nõ est in mora ma
numittendi non fuerit sc3 stichus intra k'las. ¶ O: signoz
ad istud qõ dicit̃ in isto scõo dicto op.hic d: si do tibi.x.vt sti
chum seruum tuũ manumittas intra k'las si intra k'las non
manumisisti.certũ est te nõ fecisse.vnde.x.data possu3 repete
re quasi ob cãm data:cum cã non est secuta: sed videt̃ cõtra.
ecce si do tibi dece3 vt stichum seruũ tuũ manumitteres intra
k'las:si intra k'las non manumittis statim aduenientibus
k'lis stichus efficitur liber.vñ.x.data ob cãm:q: cã secuta est
nõ repeto.vt.C.si man.ita fuerit ali.l.ij.z.l.si puellã. Ad solu
tionem cuius ↄtrarij dñs Az.subiecit duas solutiões.et ego
subijciã tertiã.vna solutio est si do tibi.x.vt manumittas co-
ram iudice stichũ seruũ tuũ intra k'las si nõ manumittis ad-
uenientibus k'lis stichus nõ p̲ducit̃ ad libertatem.vñ.x.tibi
ob cãm data cã non secuta repeto.vt hic in scõo dicto in fi. et
ff.de ↄdi.ob cau.l.dedi.z.j.de p̃sc.ver.l.naturalis.in v̾.at cum
do.si aũt do tibi.x.vt stichũ manumittas.nec dico corã iudi-
ce aduenietib⁹ k'lis.stichus liber est.vñ cessat repetitio:q: ob
cãm data sunt z cã est secuta. Vel põt dici scõo mõ cũ do.x.vt
stichũ manumittas intra k'las.aut intelligo qõ manumittes
manu tua.z ita intelligo de actu manumittẽdi quo casu si in
tra k'las nõ manumisisti:q: dedi ob cãm. z cã nõ est secuta re
petã vt hic.aut intelligo de effectu bñficij: q: dico do tibi.x.
vt intra k'las manumittas.i.vt intra k'las sit liber: quo casu
aduenietib⁹ k'lis est liber vñ cessat repetitio.vt in.l.ↄtra.et.j.
de v̾b.obli.qui rome.§.flauius.vel potestis dicere tertio mõ
s̃m qõ cõsueui dicere est differẽtia inter ↄ̃ctũ innoĩatũ: do vt
facias.z noĩatum vt est emptio:est ↄ̃ctus innoĩatus si do tibi
decẽ in specie nõ in nũero.vt si do tibi.x.in sacculo. vt.j.de le
ga.j.l.plane vt stichum seruũ tuũ manumittas siquide3 intra
k'las nõ manumittis.q: dedi ob cãm:z cã nõ est secuta repe-
tã vt hic cũ suis similibus. Est ↄ̃ctus noĩatus.vt si dono tibi
stichum vt manumittas.nã donatio est hodie ↄtractus inno
minatus.vt.C.de dona.l.si quis argentũ.vel do tibi.x. ad nu
merũ vt intra k'las stichũ seruũ manumittas si nõ manumit-
tis:nõ possum repetere cõdictione ob cãm: quasi ob cãm da-
ta.z cã nõ est secuta q̃si in ↄ̃ctibus innoĩatis nõ h3 locum ob
cãm ↄdictio.vt.j.de rerũ p̲mu.l.j. sed h3 locum ↄstitutio diui
marci missa ad offidiũ victorinũ. z sic intelligũtur leges con
trarie. O d. ¶ O: signoz dñs Azo ↄsueuit hic formare quã
dã q̃stionẽ z determinat ita eã qõ eius determinatio nõ intel
ligit̃.sed q: vtile est scholaribus:bñ est vt clare eã determine
mus.sed qõ est talis.scholaris dat scriptori.x. vt intra annũ
scribat ei.C.dñs scriptor accipit ista.x.z ↄ̃ctus celebrat̃ i die
scti michaelis.accepit quaternũ z accepit duas petias et va-
dit viã suam.z nõ p̲mittit se videre scholari nisi in prima die
augusti primi vẽturi.scholaris iuenit eũ z dicit ei q̃d fecisti.
ecce qõ ad vnũ mensem ann⁹ erit cõpletus.dicit scriptor feci

duos quater

duos quaternos.dicit scholaris tu promisisti scribere.C.mihi vsq ad vnum annum sumus in prima die augusti.certū est qd non posses complere.volo petere penam qd promisisti. dicit scriptor faciam quod potero:permittatis me scribere vsq ad duos mēses:qr sum scriptor cito scribo.al's faciatis qd vobis placet:qr bene respōdebo vobis.mō querit̄ si scriptor conuenit scribere ⁊ morā fecerit tāto tpe qd certum est qd non potest cōplere:lȝ nō venerit dies faciēdi an possit conueniri.Eadem questio formať in diuitibus.diues vocat cemētarium ⁊ dicit ei.volo tibi dare domū meam ad faciendum sumptu meo. ⁊ volo qd facias eam tantū altā.⁊ volo qd edifices eam ⁊ cōpleas vsq ad annum.⁊ dabo tibi.c.lib.⁊ si non edificaueris volo qd promittas mihi penā dupli.dicit cementarius placet mihi.cementarius differt ita domum edificare qd nihil facit vsq ad kalendas augusti.adueniente die augusti cemētarius incipit edificare.dicit diues tu incidisti mihi in penam dupli: qr amodo non poteris cōplere.dicit cemētarius domine permittas me facere:nisi perficiā infra diē:satisfactū erit vobis:al's faciā quicqd vobis placuerit.mō querit̄ si cemētarius promisit facere domū vsq ad diē.⁊ certum est qd non pōt facere ante diē. an possit exigere penam.⁊ certe dñs Az. non soluit questionē istam.sed ponit nos in laberinto.⁊ dicit qd videť qd ante tēpora possit agere.vt.ī.de ver.ob.l.cū stipulatus sum mihi aut titio.Econtra videť qd non possit.vt.ī.de ver.ob.l.si ita stipulatus essem.sed vos istam questionē estimabitis sic.Videť qd si scriptor vel cementarius fecerit moram tanto tēpore qd non possit facere videť qd non possit conueniri nisi elapso tempore argu.huius.l.Itē qr obligatio est collata in diem. vnde nō dȝ posse agi ante diem.vt.s.qñ dies vsuf.le.ced.l.vnica. Econtra videť qd possit conueniri.ex quo certū est qd opus non potest facere ad diē:qr in debitore cōstituendo in mora sufficit ipsuȝ non dedisse in diē. vel certū esse eū dare non posse. vt.ī.de ver. ob.l.ista stipulatus.§.i.Sed vos in qōne ista dicetis vbi certum est scriptorem vel cemētarium intra diem facere non posse:tamē non venit dies statim incipit esse certū euȝ esse obligatum ad penam.vt.ī.de verb.obli.l.hoc iure:tamen non potero eum conuenire nisi elapso die : qr tota obligatio est collata in diem.⁊ fm hoc intelligo.s.si quis cau.l.si eum.§.i.⁊.ī.de verb. oblig.l.si ita stipulatus essem.⁊.l.si cum stipulatus sim.

☞ Cōsumptione facta p recipientē vel per alium:mutuū ⁊ solutio recōciliantur.h.d.

2 Dispositio huius.§. loquitur de pupillo doli capace habente intellectum.

Si pupillus. Hic incipit scda pars huius.l.⁊ in ista secunda parte ponūtur duo casus.⁊ postea subijcitur quedam ratio ad probationem illoruȝ
1 casuum † ⁊ primus casus est talis.pupillus doli capax mutuauit mihi.x.sine tutoris autoritate.modo quero nunqd sȝ ei obligatus de mutuo.⁊ dicit qd nō ante consumptā pecuniā.⁊ idē est si pupillus capax intellectus qui est mihi obligatus i.x.soluit mihi.x.sine tutoris autoritate:qr ipsa solutiōe nō fecit pecuniā accipiētis ⁊ a me nō est liberat⁹ ante cōsumptā pecuniā: sed secuta cōsumptione est a me liberat⁹. Scōs casus est talis pupillus capax intellectus mutuauit mihi pecuniā sine tut. autoritate vel mihi soluit sine tut.autoritate: ego eandē pecuniā mutuaui alij.vel creditori meo solui:ille cōsumpsit pecuniā nūquid pupillus hȝ me obligatū vel est liberatus a me.Respon. qd ex quo ille cui mutuaui cōsumpsit pecuniā.vel ex quo creditor meus cui solui cōsumpsit eam : ⁊ sum obligatus pupillo ex cā mutui:⁊ est liberatus a me.Et est rō:qr sicut vbicunq aliqs credit pecuniā alienā vel soluit ab initio non est mutuū:sed secuta cōsumptiōe recōciliať mutuū.ita hoc casu.si pupillus mutuauit sine tut.autoritate vel soluit obligatū hȝ illū cui mutuauit: ⁊ liberať ab eo qui accepit secuta consumptione.hoc dicit iste.§.videte exp.littere.[si pupillus sine tutoris autoritate] crediderit.i.mutuauerit[dederit].s.suo creditori[cōsumpta pecunia]sub.ab accipiente[cōdict.habebit].s.certi generalē dum mutuauerit[vel liberatur]duȝ soluit.nā quo casu numeratur pecunia ad obligandū secuta consumptione datur cōdictio.eodem casu quo dať ad liberandū secuta consumptione nō dať condictio sed liberať.vt.s.e.l.si filius.qr eadeȝ solutio
2 nō parit ⁊c.vt.ī.de solu.l.qui hominē.¶ † Sed quero de quo pupillo loquiť hic.§.Rñ.de pupillo doli capace habēte intellectū.quid eñ si pupillus est doli capax impedit ab initio contrahi obligationē mutui.certe si hoc solueret qd pecuniam nō facit accipiētis.igiť secuta consumptione tolliť illud impedimentū.vt insti.quibus ali.licet vel non.§.nūc admonendi.⁊.ī. de solu.l.qd si forte.in fi.⁊.l.seq. secus si pupillus esset infans: qr tunc non solū obstaret qd pecunia non esset facta accipientis:imo qr obligatio cōsensum nō haberet.vnde cōsumptione secuta non recōciliareť mutuum vt.s.e.l.si a furioso.⁊.l.nam ⁊ si fur.in prin.plene dixi.⁊.ī.e.l.si ⁊ me.Itē qr infans cuȝ nō possit consentire non potest obligationē contrahere:qr eius etas quid videat ignorat.vt.C.de falsa mo.l.vlti.⁊.ī.de in litem iur. l.qui iurasse.⁊.s.de rei ven.l.qd infans.Or sequitur in littera [non alia ratione ⁊c.]signor iste ver.habet duplicē intellectū ego tamē veriorē subijciā vobis ⁊ est talis.si pupillus habens intellectū numerat pecuniā alicui sine tutore.vel soluit sine tutore ab initio non contrahiť obligatio vel nō sequiť liberatio sed secuta consumptione cōtrahiť obligatio vel sequiť liberatio.quare certe hac ratione:qr lȝ ipsa numeratione nō sit facta pecunia accipientis:tñ occasione numerationis secuta cōsumptione facta est accipientis.hoc dicit.⁊ tunc exponitur ita littera[non alia ratione ꝙ qd facto eius].i.pupilli numerantis vel soluentis.vnde licet non ipsa numeratione pecunia facta fuerit ab initio accipientis.tamen occasione numerationis secuta consumptione reconciliatuȝ est mutuū facto eius.i. pupilli qui numerauit vel soluit:non facto accipientis.legitur ⁊ secundo modo iste ver.fm mar.vt hoc dicat.vbi pupillus capax intellectus mutuat vel soluit sine tut.autoritate:cōsumpta pecunia nasciť obligatio vel liberatio.⁊ ab initio pecunia non sit facta accipientis.facto pupilli.i.numeratione vel solutione:sȝ facto accipientis.i.sua consumptione.⁊ tunc exponetis ita litterā:non alia rōne[ꝙ facto ei⁹].i.accipientis. ¶ Or signori hic subijcio talē qōnē ⁊ aduertatis:qr fm varias expōnes illi⁹ ṽ.nō alia rōne ⁊c.varia est solō.⁊ est qd talis.Pone pupillus capax itellect⁹ numerat pecuniā sine tutore:accipiēs pdit eaȝ. nunqd ɔctū est mutuū.⁊ dať pupillo certi cōdi.Dixerūt qdam vt martin⁹ ⁊ sui seqces qd nō:dicētes qr pecunia non fuit facta ipsi⁹ accipiētis ipsa numeratione nec est facta accipiētis ɔsumptiōe:qr nō est cōsumpta sȝ pdita.Et idē dixerunt si pupillus soluit suo creditori ⁊ creditor pdidit nō est liberat⁹:nec numeratione vel solōne:qr nō fuit facta accipiētis.vt.ī. de solu. l. q sic.nec ex cōsumptiōe:qr nō est cōsumpta ex quo pdit ⁊ fm hāc solutionē hec vltia expositio facta in ṽ.nō alia rōne ⁊c.esset vera.sed ɔ puto fm Az.imo pria expositio est verior.⁊ iō in qōne ista dico si pupillus sine tutore numerat:⁊ accipiēs perdit qd teneť debitor pupillo ad tantūdē certi cō.generali:qr perdendo eā cōsumiť:sicut imiscendo eam cū alia.vt.ī.de iur. do.l. pr. pterea nō dȝ esse deterioris cōditiōis pupillus ꝙ maior: qr si maior numerat tibi.x.ex cā mutui siue pdas eā:siue nō teneris ei ad tantūdē:qr incēdiū ere alieno ⁊c.vt.C.e.l.incendiuȝ.vnde idē dicēdū est in pupillo.vt si numerat tibi.x.siue perdas eam: siue cōsumas teneris ad tātūdē ad vsuras certi cōd. generali. vt.C.in qui.cau.in integ.rest.nō est neces.l.in minorū psona. ⁊ idē dicā in solutione.vt si pup. soluit creditori suo sine tutore ⁊ creditor pdidit qd pup.sit liberat⁹ sicut si consumpsisset vt sit deterioris cōditionis pup.ꝙ maior qd esse nō dȝ.ad istā rñsionē facit pria expositio huius.§.¶ Or sequiť [ꝗpropter ⁊c.] Incipit scōs casus[eādē pecuniā].s.quā pup.numerauit vel soluit[alij].i.scōo loco[ipse].s.prio accipiēs[eū].s. scōo accipiētē[liberauit].s.qñ dedit soluēdo[nā] annectiť rō ad pmissa[obligatū]eū qui accepit.s.de mutuo:qr lȝ ab initio nō sit mutuū qr nō est factū de meo tñ.vt.s.e.l.§.appellata.tñ reconciliať mutuū cōsumptione.vt.s.e.l.rogasti.Idē in solutione si soluit:qr lȝ ab initio nō sit liberatus:tñ secuta cōsumptione est liberatus.vt.ī.de so.l.q sit.⁊ hoc est qd statim dicit.[Itē qui insolutuȝ dederit].s.pecuniā[liberabiť]sub. consumpta pecunia[ab eo]q accepit ⁊ ad istud qd dr hic opp.⁊ signať ɔ. h dicit si pup.soluit pecuniā suo creditori ipsa numeratiōe nō liberať:sed ea cōsumpta sic.videť ɔ.⁊ vř qd si pupillus soluerit creditori suo sine tutore qd repetat.ergo nō liberať.vt.ī.de cōdi.inde.l.interdū psona.Ad so. cuius cōtra. ita breuiter dico qd pup.soluit naturalr ⁊ ciuiliter debitum et sine tutore. quo casu nō liberať ipsa solutione:sȝ cōsumptione secuta sit pecunia accipiētis.⁊ liberať vt h.⁊.ī.de so.l.pupillus.Si aũt soluit pup.debitū naturalr indebitū ciuilr.tūc si soluit p iuris igno. maior si solueret nō repeteret.vt.C.de iur.⁊ fa.igno.l.cū qs. sȝ si minor soluit repetit.vt in.l.ɔ.⁊.s.de mino.l.illud.

1 ☞ Donatio in qua aliqd pactū apponiť ⁊ pecunia que spōtanea voluntate nō crediť nō dicit̄ proprie donatio vel creditum de rigore secus de equitate.

2 Equitas prefertur rigori iuris.

1 **Si tibi pecuniā.** † Ista.l.est bona ⁊ subtilis ⁊ leuis ⁊ plana lex. ⁊ pauce sunt glo.in ea.Item qd dicit in princ. corrigit in fin.pones ergo ita casum.donaui tibi.x.eo pacto : vt eadeȝ x.mihi mutuares.modo queritur si dono tibi.x.eo pacto vt eadem.x.mihi mutues si eadem.x.mutuasti:an fuerit donatio vel mutuū: vel an donatio ⁊ mutuum.dicit iuriscon.ista est extra

nea.qd.z quare est extranea.q: raro videm? ista fieri.tñ in qõ- ne ista subtiliter alleg.iurisco.pro z cõtra. ecce si dono tibi.x. vt eadẽ.x.mihi mutues.vñ qd nõ sit donatio:q: donatio est irreuocabilis datio.Denuo op.si mutues mihi.x.que tibi donaui nõ videt mutuũ:q: ille qui mutuat:mutuat ad obligandũ. sed hic videris dare ad liberandũ ab eo pacto quo datum est. Preterea si do tibi.x.vt eadez mihi mutues si eadẽ mutuas videris dare qd meũ erat.vnde fit mutuum.qd dicemus.rñ.iurisco.si inspiciamus iuris subtilitates nec est donatio vel mutuũ pmissis rõnibus:sed inspecta equitate vt si dono tibi.x.vt eadẽ mihi mutues est donatio z est mutuũ donatio q: volui tibi x.largiri.mutuũ q: accipio qd est tuũ.z ad tantũdẽ obligatus sum.hoc dicit[donassem]eo pacto vt tu mihi zc.[fieret] quare z dubitatur[dixi]ego iuriscon.allegãdo decidendo. sed in fi.correxi[non vti]z q: hoc raro accidit.z q: non proprie dicitur hic.[creditam].s.rem[maneret]q: donatio est irreuocabilis datio.vt.j.de dona.l.j.[obligandi]naz si do tibi.x.eo pacto vt mihi credas si mihi credas facis animo liberandi te ab eo pacto[dederit].i.mutuauerit[creditam]de rigore iuris[hec]supradicta[verborũ] z iuris [vtrũqz]valere z donationem z mutuum.donationẽ:q: volui tibi largiri: q: donatio est.vt.j de dona.l.donari mutuum:q: pecuniam tuaz mihi mutuas.Or signori circa.l.istam vos notabitis ista qd dictuz est in prin.l.corrigitur in fi.z ita qd dicitur in prin.corrigit in fi.ex quo apparet inciuile est zc.vt.s.de leg.z consti.l.inciuile. z aliqñ qd dicit.l.in fi.corrigitur per princi.seq l.vt.s.si ex no-

2 xali causa agat.l.j.in fi.z.l.seq.†Item no.hic qd equitas prefertur rigori iuris.[a] de rigore iuris nõ est mutuuz vel donatio sed d equitate sic.sic alibi equitas prefert rigori iuris. vt.C.d iudi.l.placuit.z.j.solu.matri.l.si vero.in fi.Itẽ colligetis etiaz hic qd donatio est irreuocabilis datio.concor.j.de donati.l.j. Item qui dat ad liberandum non dat ad obligandum.vt.j. de condi.inde.l.cum is.§.j.z.j.de solu.l.qui.x.Ad istaz.l.breuiter oppono si dono tibi.x.eo pacto vt eadem mihi credas est donatio z mutuum. videt qd oẽs medici qui sunt vsqz ad salernum non possint medicare ita vel monstrare qd eadem.x.sint donatio vel mutuũ nõne in mutuo est sicut in alijs contractibus:q: in alijs cõtractibus est liberũ cõtrahere.vt.C.de ac.l. ab initio sic ab initio liberũ est mutuare. sed si vz vtrũqz nõne ex vi pacti teneris mutuare velis nolis:q: pactum parit act. pres. ver. vt.C.de rerum permu.l.rebus.si nos velimus vti vngueuto generali que dyatea dicit.dicemus regulariter de rigore iur.liberum est cõtrahere.sic regulariter liberũ est credere.sed de equitate secus:q: donatio facta est eo pacto vt eadẽ credat speciale est hic. Vel vtamur alio vnguento speciali z dicemus sic.l. ista inspecto initio non deuiat a regula qd est fundamentũ hic dono tibi.x.eo pacto vt mihi dones sicut ab initio habeo liberum arbitrium donare.vt.j.de dona.l.hoc iure.ita ab initio tu habes liberum arbitrium accipere.sed si tu accepisti nõ potes resilire.vt in eadem.l.sicut cauetur aperte.z.C.de transactio.l. quãuis.Odo.

1 ☞ Creditor tenetur partem debiti confessatam recipere de parte vero dubia litigare.

2 Agere quando quis cogatur.

3 Solutio particularis an z quando liberet debitorem.

Vidam.†Hec.l.bona lex est z vtilis z leuis est valde z multas hz glo.z multũ est bene vestita pro hyeme.l. superior est vestita pro estate:q: nullas glo.hz:tñ si intelligatis intelligetis gl.ponamus ergo casuz.Ego petebã a te.x.corã iudice:dicebas tu debeo tibi.v.illa.v.paratus suz soluere:reliqua.v.nõ debeo dicebam ego.domine peto.x.tantũ si vult soluere.x.desistã a mea petitione.quid iuris sit querit. Rñ.iurisc. quidã estimauerũt z male qd integra.x.soluat. Eadẽ questio est peto a te funduz tanqz meum tu vis reddere dimidiã tanqz meam:ego nolo accipere z dixi ei.vel redde mihi totum fundum vel de toto litiga. queritur quid iuris.quidã estimauerunt qd solidum restituere teneris vel de solido litigare.hic male dixerunt: q: boni iudicis est lites dirimere.z ideo si fateris. v.mea.v. debes soluere.de alijs. v. litigare. Item si fateris dimidiam fundi meam debeo accipere dimidiam de reliqua alia dimidia litigare.hoc dicit [existimauerunt] z male[diminuere] habetis in.l.ista istud notabile:q: boni iudicis est lites dirimere circuitus tollere.concor.j.de aqua plu.l.j.in fi.z.l.in sũma.in prin. vt in auten.vt cleri.apud propri.epi.§.sancimus.z.C.de agrico.z cẽsi. l.litibus.z.s.de iudi.l.properandũ.z.s.de transac.l. fratris.z j.de con.in.l.dominus.¶Circa.l.istã licet verbose multa scripta sunt breuiter insistamus. Ista.l. dicit si peto a te.x.z tu fateris te debere.v.cogor.v.accipere de alijs litigare. idem si pe to fundum z tu fateris partem meam:cogor partẽ accipere de alia litigare.sed dic mihi qño cogar de reliqua litigare cũ ne-

2 mo inuitus zc.vt.C.vt nemo inuitus per totum.rñ.† verũ est qd quis non cogatur agere precise ita qd cogat agere captis pig.vel mulcta indicta.sed quis causatiue cogitur agere vt h: qño causatiue agit hic mõ petam.x.tu dices accipias.v.de reliquis.v.litiga.ego nõ cogor de residuo litigare precise.sed causatiue:q: si ista.v.nolo accipere z postea pereant pereunt mihi vt.j.de doli excep.l.si opa.z.j.de solu.l.q decẽ.i prin.de residuo si volo litigare possum.accedit.s.si ps here.pe.l.permittendũ. Denuo ad istam z ad istud op.qño hec particularis solutio liberat debitorẽ.vnde si tu debes mihi.x.me inuito non poteris soluere mihi particulariter.cõtra videt.j.de vsur.l.tutor.§.lucius.z.C.de sol.l.obsignatiõe.Ad solutionẽ huius cõtra.vos dicetis.iiij.modis.sed tertius modus est lapis preciosus.z tenẽdus est.Prima solu.est ista.aut debitor dz sortẽ aut vsurã. si sortẽ põt soluere partẽ inuito creditore vt hic.si vsuras non potest soluere partẽ.vt in.l.contra. Qui inuenerunt istam solutionẽ habebant turbatum ingenium.ista solutio debebat eẽ potius ecõtra. vt in debito sortis magis efficaciter particularis solutio non liberet debitorem cum fauorabilior sit sors qz vsura.vt.C.de vsur.l.quãuis.Alij voluerunt dicere secũdo modo z melius.si debitor vult soluere.x.i iudicio particularis so. liberat debitorẽ vt hic.aut vult soluere extra iudiciũ:q: venit debitor ad domum meaz:dicens.volo soluere z nolo accipere. vnde debitor numerat.v.dico ei quid est istud nonne debes.x. recessit sed soluam.alio tẽpore extra iudiciũ particularis solutio non liberat debitorem vt ibi.z habet ista rationẽ ista particularis sol.ideo in iudicio liberat:q: ad iudicium pertinet breuiare lites non ita si soluat extra iudiciũ:q: nõ pertinet ad iudicem:nec ista plz.nam esset maxima iniquitas qd in iudicio z extra iudiciũ solueret partẽ:q: debet totũ nisi subesset iusta cã vt.j.de act.emp.l.iul.§.offerri.z iõ tertia solutio est vera. Aut debitor confitetur totum debitũ:q: peto.x.z ipse dicit bene debeo.x.accipe.v.ego dico qd non accipiam denariũ nisi habeã totum debitum.hic particularis solutio non liberat debitorẽ quando est liquidum:vt in.l.contra.z.§.offerri.z.j.de pig.l.pignori.Aut debitor non confitetur totum debitum sed partez: q: non est liquidum partem liquidam tenetur creditor accipere vt hic.est quarta solutio vt doceam vos brocardizare z per aeravolare vos debetis scire qd in brocardis dñi Az.sunt due rub.est vnum brocardũ qd incipit ita particularis solutio nõ

3 liberat debitorez z alleg.multas cõcor.Alia rub.†incipit brocardizare contra particularis solutio liberat debitorem creditore inuito.vt in.§.lucius.z in.l.obsignatione.z in.§.offerri.z j.de pignori.l.pignori.a regula non est recedendum nisi iustis ex causis.Fallit in casibus in quibus est speciale qd particularis solutio liberet debitorem.certe si nominatim cõuenit inter creditorẽ z debitorẽ vt particularis solutio liberet debitorem vt sit tota die inter creditorẽ z debitorẽ vt liceat mihi debitori soluere partẽ.vt in e.l.j.de vsur.l.tutor.§.lucius dicit. ar.j.e.l. lecta.probatur aperte nam statur conuentioni bona fide facte vt.s.de pac.l.j.in prin. Itẽ fallit fauore libertatis.ecce si testator reliquit seruo suo libertatem si.x.dederit heredi.si seruus velit dare.ix.siue.v. auditur z poterit soluere vt postea soluat alia.v.vt perducatur ad libertatem.vt.j.de statu libe.l. cum heres.§.item si.x.Item fallit z debitum est liquiduz.vt si debitor confitetur partem debiti aliam non vt hic.Item fallit odio penarum promisisti sistere.x.seruos in iudicio als promisisti penam:postea exhibuisti omnes vno excepto pro rata illius teneris ad penaz non pro omnibus.vt.s.si quis cau.l. si seruus. §. plurium.Item fallit in his qui ad collectionẽ vocant.i. in his quibus imponitur collecta z dicit qd quicqz soluat.x. tantuz sicut impositũ est ei venit dña vetula z vẽdit hodie tria oua venit ad exactorem tributorũ dñe accipiatis istum denariũ tenetur recipere. Itez vadit dña vetula z vendit vnum pullum pro xij.z venit ad exactorem accipiatis ista.x.dicit exactor nolo recipere soluas totam integrã tenet recipere partem speciale est in collectis vt particularis solutio recipiat:q: nimis videt hominibus onerosum soluere collectas.vnde qñ soluunt gratãt sibi aures.vt.C.de coll.l.placuit.z ar.C.de colla.fun.pa.l.ij.nõ obstat.ad.l.istam quoddam contra.arg.j.quibus mo.pig. vel hypo.sol.l.vlt.q: nihil de.l.illa ad istam ibi obligaui codicem meũ pro.x.digestum meũ pro.xij.postea volo luere digestũ teneor ne luere codicem certe nõ nisi aliud conuenisset. vnde ibi nõ intercedit particularis solutio sed totum soluitur.

1 ☞ Vini debiti estimatio incipit crescere a tempore more secundum vnam lectu. vel a tempore litis contesta. secundum aliam z habetur consideratio loci vbi debet solui vel vbi petitur. hoc dicit.

Vinum

[a] Prefertur rigori iuris. Adde equtati nõ scripte ius scriptum pfert z solus princeps põt aliõ statuere vt not.bar.i .C.de legi.z adde.d. Jasonẽ hic. z qd equitas canonica i materia prescriptionis z pa pferri debeat adit.d. alexã.in fi.cxlvj.inci. vitraz inspectis circa prin.in.ij.volu. dicit qd mala fides autoris nõ noceat vniuersali successori existen. i bona fide z ex a psona pscribe volenti qz rigor iuris ciuilis nõ patiat al. gat.l.cuz heres. de diuer. z tẽp. scri.z.l.si ego. §. rtus.ver. sz hec s.ff. de publi.l. quitur.§.heres, de vsuc.

Inū quod mutuū datuʒ
1 erat.† Hec lex bona lex eſt ⁊ multa bona ꝯtinet
in ſe.⁊ reſpicit ſecūdā partē ru.ſi certū pe.⁊ hʒ du
plicē intellectū ſm vnū intellectū nō hʒ niſi duo
ꝯtra.tm̄.ſm aliū.l.iſta hʒ infinita ꝯ.i.totus ppl's hebraicus cō
tradicit ei.tū vos ponetis prio ita caſum. qd̄ non habeat niſi
duo ꝯ.tm̄.⁊ dicetis ſic.mutuaui tibi.x.amphoras vini vt redde
res mihi alia.x.amphoras eiuſdē generis ⁊ eiuſdeʒ bonitatis
vini tpe vini mutuati nō valebat amphora niſi.v.ſ.in ꝓceſſu tē
poris:qꝛ nō ſoluebas mihi.x.amphoras tā boni vini cepi te cō
uenire in iudicio ⁊ petij a te.x.amphoras vini tpe lit.ꝯte.inter
me ⁊ te.valebat amphora eiuſdē vini vel eq̄ boni.v.ſ.poſtea tpe
ſnīe ferēde vʒ āphora eque boni vini.xv.ſ.dico ego iudici. dn̄e
vos videtis ex dictis teſtiū qd̄ tpe vini mutuati valebat āpho
ra.v.ſ.tpe lit.cōte.valebat.x.tpe ſnīe ferēde vʒ.xv.ſ.vnde con
dēnetis eū mihi in eſtimatōe vini que eſt tpe ferēde ſnīe in.xv.
ſ.pro vnaq̄q; amphora.dicit debitor ego dico qd̄ condēnetis
me ſicut valebat tpe vini mutuati.mō querit̄ cuius tpis eſtima
tio ſit ꝓſtāda:an tpis ꝯtus:an tpis lit.cōte.an tpis ſnīe feren
de. Rn̄.iuriſcō.ſi cōuenit inter me ⁊ te quo tpe redderet̄ vinuʒ
ſpectāda eſt eſtimatio illius tpis.ſi aūt nō cōuenit:iudex con
dēnabit debitorē ad eſtimationē q̄ erat tpe lit.cōte.⁊ ſic ad. x.
ſ.pro vnaq̄q; amphora:nō ad eſtimationē q̄ erat tpe ꝯtus vel
tpe ſnīe ferēde.ſcd̄o querit̄ cuius loci eſtimatio ſit ſpectanda.
Rn̄.iuriſcō.diſtinguēdo:aut cōuenit cuius loci ſpectaret̄ eſti
matio.⁊ tūc illi⁹ loci eſtimatio eſt ſpectāda.aut nō conuenit: ⁊
tūc ſpectāda eſt eſtimatio illius loci in quo vinū petit̄.h.d. iſta
l.videatis expo.lr̄e[eſt]ſignori ſi iuriſcō.iuraſſet facere turpi⁹
latinū nō potuiſſet qꝛ dicit[vinū qd̄ mutuū datū erat p iudicē
petitū eſt]mentit̄ qꝛ idē vinum qd̄ mutuū datū eſt nō petit̄:qꝛ
illud idē qd̄ mutuatū fuit nō dʒ reddi:ſed aliud eiuſdem gene
ris ⁊ bonitatis.al' nō eſſet mutuū.vt.ſ.e.l.ij. in prin.⁊.l.cū q̊d.
⁊ inſti.qui.mo.re cōtra.ob.in prin. Itē mētit̄ dū dicit p iudicē
petitū eſt:qꝛ iudex nō petit:imo actor cū in iudicio req̄rat̄ act⁹
trium perſonaꝝ.vt.C.de arbi.l.ne in arbitris.in princi. vn̄ ver
ba ſunt ita exponēda[vinū qd̄ mutuū datū erat].i. tantūdem
vini eiuſdē generis ⁊ bonitatis vt fuit illud qd̄ datū fuit[p iu
dicē].i.corā iudice.ſic exponit̄.ſ.de his qui no.infa.l. furti.§.
mādati.[ſi te cōdēnauero].i.cōdēnari fecero ⁊ ſil'e no.ſ.d̊ fer.
l.j.[cui⁹ tpis].ſ.an ꝯtus an litis cōte.an ſnīe[eſtimatio fie
ret]a iudice[vtrū cū datū eſſet]ſcʒ ⁊ illo tpe valebat ampho
ra eiuſdē vel eque boni vini.v.ſ.tm̄.[an cum lis cōte. fuiſſet]
ſub.⁊ illo tpe valebat.x.ſ.tm̄.an cuʒ res [iudicaret̄].i.ſnīa fer
ret̄.⁊ tunc valebat.xv.ſ.[ſabin⁹ rn̄.]⁊ bene [eſſet] inter ꝯhē
tes.i.inter dantē ⁊ accipiētem mutuo.⁊ hoc iō qꝛ cōtractus⁊c.
vt.j.depoſi.l.j.§.ſi cōuenerit.od̄.[ſi nō fuit].i.ſi non fuit adie
cta dies[cū petitū eſſet]in iur.⁊ ita quantū eſſet tpe litis cōt.
non quātū eſſet tpe ꝯtus.vel tpe ſnīe ferēde.qꝛ tpe litis cō.dr̄
quis agere nō ante.vt.j.rē ra.ha.l.amplius. [interrogaui] ec
ce ſcd̄a qō.[ſi fieri oporteat]cū alia ſit eſtimatio vini boū.alia
mutine.alia regij.rn̄.[ſi cōueniſſet]inter cōtrahentes de loco
illius loci ſpectat̄ eſtimatio.⁊ hoc iō qꝛ ibi vr̄ cōtraxiſſe vbi ꝓ
miſit ſoluere.vt.j.de ac.⁊ ob.l.ꝯxiſſe.⁊.j.de bo.aut.iudi.poſ.l.j.
⁊.ij.⁊.iij.od̄.petitū.i.quantū eſſet.in eo loco in quo lis eſſet cō
teſtata. Dr ſignori ſm iſtā lec.hec lex vult dicere vt dixi in ca
ſu.⁊ ad iſtā lectu.cōcor.due.l.j.de tri.l.vlti.⁊.j.cō.l.iij.§.in hac.
Sed ad iſtam lec.op.⁊ ſignantur alia duo cōtraria.qꝛ leges vi
dent̄ velle qd̄ ſpectet̄ tpe more:⁊ quāti plurimi valuit a tpe mo
re:non aūt litis conte.nec etiā tp̄s ſnīe ferēde.vnde videt̄ con
tra.j.de triti.l.in hac.⁊.j.de act.emp.⁊ ven.l.rō.§.ſi per vendi
torem. Ad qd̄ quidā dixerunt aut petit̄ eſtimatio quātitatis.
puta vini.⁊ tunc inſpicitur tēpus lit.cōte.vt hic.aut petit̄ eſti
matio ſpeciei.⁊ tunc inſpicit̄ tp̄s more:vt ibi.⁊ lʒ iſta ſo.videre
tur bona quantū ad.l.in hac.qꝛ loquit̄ in ſpecie.⁊ quantuʒ ad
iſtā:qꝛ iſta loquit̄ in quātitate:tū nō eſt bona quātū ad illuʒ.§.
cū per vēditorē:qꝛ ibi loquit̄ de vino. Alij voluerūt dicere ſe
cundo mō ⁊ ſic.aliud eſt cū petit̄ eſtimatio rei act.ſtricti iuris.
vt certi cōdi.que eſt ſtricti iur.qꝛ cōnumerat̄ inter actiōes bo
ne fidei.vt inſti.de act.§.actionū.⁊ tunc ſpectat̄ tp̄s litis cōte.
vt hic.⁊.j.de eo qd̄ cer.loco dari opʒ.l.vlt.aliud eſt cū petit̄ eſti
matio act.bone fidei.⁊ tūc ſpectat̄ tp̄s more.vt in.l.ꝯ:ijs. nam
in alijs differūt cōtractus bone fidei a cōtractib⁹ ſtricti iur.qꝛ
in bone fidei cōtractibus veniūt vſure.in ſtricti iuris nō. Iteʒ
in bone fidei cōtractibus veniūt multa de quibus nō eſt actū
nec cogitatū:ſed in ſtricti iuris veniūt ea de quib⁹ eſt actū ⁊ co
gitatū.vt probat̄.ſ.de ne.geſt.l.qꝛ tm̄dē.⁊.ſ.de vſur.l.quāuis.
⁊.C.de ac.emp.l.ratio.ſed lʒ iſta ſolutio poſſet tolerari quātuʒ
ad.§.cū p venditorē.qꝛ loquit̄ in cōtractibus bone fidei.hic lo
quit̄ in cōtractib⁹ ſtricti iuris tū non eſt bona quantū ad illaʒ
l.j. de triti.l.in hac.qꝛ illa cōdictio eſt ſtricti iuris. ſed ipſi qui
ita ſoluerunt vt modo dixerūt qd̄ cōdictio triticaria ibi propo
nebat̄ loco cōtractus bone fidei vnde dʒ eſſe eiuſdem nature ⁊
qualitatis.nā ſi aliqua actio ſubrogat̄ loco alterius debet eſſe
eiuſdē nature cuius illa eſt i cuius loco ſubrogat̄.vt.ſ. ſi quis
cau.l.ſi eum.§.qui iniuriarū.alij dixerūt ſi lis eſt cōte. cū debi
tore ſpectat̄ tp̄s more.vt in.l.ꝯ. Sed nec hec ſo.eſt bona.qꝛ po
teſt eſſe qd̄ habuit iuſtā cām litigādi vt.j.de vſur.l.ſi q̊s ſolutio
ni.⁊.l.ſciendum.⁊ ideo vos ſoluetis ita breuiter. Cū petit̄ eſti
matio vel vini:vel olei vel alicuius ſpeciei:ſi mora non ꝓceſſerit
lit.cōte.tp̄s litis cōte.non tēpus more inſpicit̄: qꝛ nō eſt tem
pus more.vt hic.⁊.j.de triti.l.vlt. Si aūt mora ꝓceſſerit lit. cō
te.vt qꝛ debitor fuit interpellatus extra iudiciū cōgruo loco ⁊
tpe ⁊ recuſauit ſolutionē facere.vt.j.de vſu.l.mora.⁊.j.de verb.
obl.l.ſi ſoluturus.⁊.l.ſi ex legati cā.⁊ tunc inſpicit̄ tp̄s more.vt
in.l.cōtrarijs.⁊ qn̄ dicat̄ mora non precedere lit.conte. ponas
exēplum p.§.cū per venditoreʒ.⁊ qn̄ dicat̄ mora precedere lit.
cōte.ponas exēplū per legē.j.de vſur.l.ſcienduʒ.⁊ ſic legit̄ iſta
l.vno mō.⁊ ſm iſtā lec.nō eſſet amplius hic cantandum.verūtū
hic dn̄s Io.⁊ Az.ſignauerūt hic intricate ⁊ obſcure ifinita ꝯ.
vt vos ſciatis ſignare ⁊ ſoluere. ponetis ita caſuʒ ſm Io.⁊ az.
vt ꝓdicta ꝯ.ſint ſil'ia.mutuaui tibi.x.amphoras vini illius vini
vel eque boni tpe ꝯtus valebat.v.ſ.amphora:qꝛ nō reddebas
aliud vinū eque bonū interpellaui te extra iudiciū cōgruo lo
co ⁊ tēpore vocatis teſtibus ⁊ tabellione.⁊ denūcio tibi vt ſol
uas mihi.x.amphoras vini eque boni.⁊ dixi.vos ſitis teſtes:⁊
tu tabellio facias inde chartā.tu ſine cauſa denegaſti facere ſo
lutionē.⁊ tēpore illius interpellationis valebat amphora vini
xx.ſ.⁊ qꝛ nō ſoluebas adhuc vocaui te corā iudice.⁊ tecū fui li.
conte.⁊ tunc valebat amphora vini minus.ſ.xv.ſ.proceſſi in iu
dicio:⁊ tpe ferende ſentētie valebat amphora vini eiuſdeʒ vel
eque boni.x.ſ.tantū.modo querit̄ cuius tēporis eſtimationeʒ
de ꝓdictis iudex debeat ſpectare.reſpō.ſabinus ſi dictum fuit
quo tēpore redderet̄ illud tēpus ſpectat̄ ⁊ eiuſdē tēporis eſti
matio eſt ſpectāda:qꝛ ꝯtus legē ex conuētione accipiunt. Si
autē non conuenit quo tēpore redderet̄:ſpectanda eſt eſtima
tio illius tpis que fuit cū denūciaui tibi extra iudiciuʒ cōgruo
loco ⁊ tpe.nō autē eſt ſpectanda eſtimatio tpis que fuit tpe li.
cōte.vel tēpore ſentētie.ſimiliter ſi queratur cuius loci eſtima
tio ſit ſpectāda.diſtinguit̄ ſi cōuenit illius loci eſt ſpectāda eſti
matio.ſi nō cōuenit ſpectanda eſt eſtimatio illius loci vbi fuit
petitū per denunciationē cōgruo loco ⁊ tpe extra iudiciū.hoc
dicit iſta.l.⁊ ſm iſtam lec.Io.⁊ Az.exponetis ita litterā.[vinū
qd̄ mutuum datum erat].ſ.⁊ tunc valebat illius vini vel eque
boni.v.ſ.amphora[per iudicem petitū eſt.]expone vt.ſ.[cuʒ
datum eſſet].ſ.⁊ ſic contractus.ſubaudiatis.an eſtimatio que
eſſet cum vinum fuit petitum extra iudiciū: per denūciationeʒ
factam extra iudiciū:cōgruo loco ⁊ tpe.⁊ tunc tpis valebat am
phora.xx.ſ.[an cū lis cōte.fuiſſet].ſ.in iudicio.⁊ tunc tpis va
lebat amphora illius vini vel eque boni.xv.ſ.[an cū res iudi
caret̄].i.ferret̄ ſnīa.⁊ tunc valebat amphora vini eiuſdem vel
eque boni.x.ſ.[ſabinus rn̄dit].ſ.⁊ bene[cum petitum eſſet]
ſ.extra iudiciū cōgruo loco ⁊ tpe.⁊ ſic condēnabit̄ pro vnaq̄q;
amphora vini in.xx.ſ.[vbi eſſet petitū].ſ.extra iudiciū p inter
pellationē factā cōgruo loco ⁊ tpe.⁊ lʒ pecunie vbicūq; locoꝝ
ſit eadē eſtimatio:tū vini alia eſt in vno loco alia eſt in alio lo
co vt.j.d̊ eo qd̄ certo loco dari opʒ.l.nō vtiq;.§.damus igitur.
Et ſm iſtā lec.ſpectat̄ tp̄s more vnde ad iſtā lec. cōcor. cuʒ iſta
due.l.ſignate.ſ.proxi.j.de triti.l.in hac.⁊.j.de ac.emp. ⁊ ven.l.
ratio.§.ſi cum per venditorē.ſed multe alie diſcordāt ⁊ proce
damus recto ordine.⁊ aduertatis oīa iſta:qꝛ dn̄s Az. i brocar
dis ſuis poſuit ſuas ſolutiones.ſicut ſibi placuit.ſed nō videt̄
qd̄ bene brocardizauerit. Vnū brocarduʒ dicit tp̄s ꝯtus eſſe
ſpectādū: aliud dicit tp̄s lit.cōte.eſſe ſpectādū.aliud dicit tp̄s
ſnīe eſſe ſpectādū.tū volo prio opponere ad.l.iſtā ⁊ poſtea alia
examinare.⁊ ſm iſtā lec.vos habetis hic eſſe ſpectādū tp̄s mo
re.⁊ ad iſtam lec.concor.due.l.vt dixi.j.de triti.l.in hac. ⁊.j. de
act.empti.⁊ vendi.l.ratio. §.ſi cum per venditoreʒ. ſed diſcor
dant multe.l.⁊ ſtatim illa que dicit tēpus lit.cōte.eſſe ſpectan
dū.vt.j.de tri.l.vlti. Ad qd̄ quidam dixerunt qd̄ in vino dato
mutuo:ſi nō reddat̄ eiuſdē generis vel eque bonū eſtimat̄ tp̄s
more facte extra iudiciū p interpellationē ꝯgruo loco ⁊ tpe vt
h dr̄:ſed in alijs rebus ſpectat̄ li.cōt.vt in.l.ꝯ.ſed qui ita ſolue
rūt nihil dixerūt:qꝛ hec lex loquit̄ in vino illa in vino ⁊ oleo.ſʒ
vos ſoluetis ſic.vbi mora nō preceſſit lit. cōte.ſpectat̄ tp̄s lit.
cōte.vt in.l.ꝯ.ſed ſi mora ꝓceſſit lit.cōte.tūc ſpectat̄ tp̄s more.
vt h.⁊.j.de triti.l.in hac.vn̄ alio mō intelligatis qd̄ vbicūq; mo
ra ꝓceſſit lit.cōt.qd̄ hʒ locū brocardū dn̄i az.qd̄ dicit tp̄s more
eē ſpectādū.⁊ vbi mora nō ꝓceſſit lit.cō. hʒ locū brocardū dn̄i
Az.qd̄ dicit tpe lit.cō.eſſe ſpectandum. Sed denuo ad.l.iſtam

op. ꝛ signat cõtra. h dr qd spectat tẽpus more videt cõtra. qd in actioib' bone fidei est spectãdũ tẽpus rei iudicãde. ꝛ custo diatis vos h. qꝛ aliud est tẽpus rei iudicate. aliud est tps rei iudicãde. i. tẽpus more. nã idẽ est qꝛ tunc quãtũ ad veritatem res debuit iudicari. at certi ꝯdictio de qua agit hic est stricti iur. ꝛ. l. dicit qd in act. bone fidei spectat tẽpus rei iudicande. sꝫ in act. stricti iur. spectat tẽpus rei iudicate. vñ ꝯdicit. l. ĵ. cõ mo. l. iij. §. in hac act. ad solutionẽ cuius ꝯtrij varij varia dixe rũt ꝛ vno mõ dixerũt quidã sic. si petit res principalis spectat tẽpus lit. cõte. i act. stricti iur. si aũt petit estimatio rei. tũc spe ctat tẽpus more. Sed vos dicatis alio mõ ꝛ sic. aut petit res principalis: ꝛ tũc spectat tps more vt hic. aut petit accessio. ꝛ si accessio. aut ciuilis aut naturalis si ciuilis puta vsurarũ in bone fidei act. spectat tps more. vt. ĵ. de vsu. l. mora. §. in bone fidei. si petunt accessiones naturales. vt fructuũ: q̃ sunt acces siones: vt. s̃. de rei vẽ. l. si nauis. hic si agit stricti iur. aut peto qd est meũ. vt qꝛ ago rei vẽ. ꝛ tũc circa accessiones spectat tps more. vt. s̃. de rei vẽ. l. fruct'. ꝛ. l. iulian'. aut peto qd fuit meũ: sed ꝑ dationẽ desijt esse meũ: sed retro mihi dandũ: qꝛ solui in debitũ: ꝛ tunc spectat tps more. vt. ĵ. de vsur. l. videamus. §. ĵ. ꝛ. ĵ. de con. ob cau. da. l. cũ quis. aut peto qd nec est meum nec fuit meũ: sed mihi de nouo dandũ est. qꝛ ꝓmisisti dare fundum ex stipulatione. hic veniunt accessiones ex tpe lit. cont. vt. ĵ. de vsur. l. videamus. §. si actionẽ. ꝛ sic intelligitur. l. s̃. Sed denuo op. ad. l. istam hec. l. dicit qd tps more inspicit. sed videt qd tẽ pus cõtractus ĩspiciat: qꝛ. l. dicit qd si stipulor fundũ cornelia nũ mihi dari. ꝛ postea stipulor estimationeꝫ inspicit estimatio q̃ erat tpe ꝯtus. ꝛ sic est contra. ĵ. de noua. l. fundum corneliã nũ. Ad qd vos dicetis si peto ipsius rei estimationẽ iudicis of ficio qd deseruit actioni. tũc spectat tps more vt hic dr. si autẽ peto estimationẽ ipsius rei nõ iudicis officio sed actio ex ꝯtu tũc spectat tps ꝯtus. vt in. l. s̃. dicit. Uel dicatis vbi apparet de mẽte ꝯhentiuꝫ ibi inspicit estimatio q̃ est tpe ꝯtus vt in. l. contra. nã ibi prĩo fui stipulatus fundũ. postea fui stipulatus estimationẽ. verisile est qd ꝯhentes voluerũt qd inspiciat tem pus ꝯtus ꝛ iõ expectat estimatio que est tpe ꝯtus. sꝫ vbi mu tuo tibi vinũ agit inter nos qd reddas eiusdẽ bonitatis ꝛ qua litatis. ꝛ si non reddas ꝛ sic es in mora. inspicit tps more. ꝛ est rõ. qꝛ mora alicui non dꝫ esse lucrosa: imo dãnosa. vt. ĵ. de leg. ĵ. l. cũ res. in fi. Sed denuo op. ad. l. istã. ꝛ videt qd inspicit tẽ pus ꝯtus: nõ tps more. qꝛ dicit. l. si teneris ad mercedẽ ꝛ acce pi fideiussorẽ. tenet fideiussor ad estimationẽ que est tpe ꝯt'. ꝛ sic est ꝯ. ĵ. de ac. ꝛ ob. l. cũ quis. Ad qd potest dici vt. s̃. pri. di xi in alio contra. qꝛ ibi hoc agebat expresse vel tacite. secus est hic. vel potestis dicere scdo modo: vt dicatis vbi tẽpus more ꝛ contractus idem sunt. ꝛ tunc inspicit tps contractus vt ibi: qꝛ debebas mihi mercem ꝛ eras in mora soluendi: conueni inter te ꝛ me qd dares fideiussorẽ. fideiussor fideiussit pro te tenebi tur mihi fideiussor tuus ad mercem vel ad estimationem que fuit tẽpore contractus: qꝛ mora precessit contractuꝫ. vnde spe ctatur tẽpus contractus: sed in hac. l. inspicit tempus more. vt s̃. dictum est qꝛ mora subsequit contractuꝫ. Sed denuo oppo nit ad. l. istam. ꝛ videt qd sit spectandum tẽpus cõtractus. vn de est cõtra. ĵ. man. l. hominẽ. ad solu. huius contrarij põt dici vt in superioribus cõtrarijs modo dixi. qꝛ ibi agebat expresse vel tacite inter cõtrahẽtes qd tps ꝯtus inspiceret sed in hac l. secus: qꝛ variat estimatio vini. vel põt dici vbi spectat tẽpus more: qꝛ tps solutionis est tps more. vnde illud tẽpus inspicit non vlterius. ꝛ ita cocordat lex ista cũ illa. Uel dicatis aut mo ra precessit cõtractũ. ꝛ tunc spectat tempus contractus. vt ibi. aut mora subsequit contractum ꝛ tunc spectatur tempus mo re: vt in. l. ista. Sed denuo oppo. ad. l. istam. ꝛ videt qd non so lum tẽpus more inspiciatur. sed videtur qd sit inspiciẽdũ quã ti retro plurimi fuit. vnde est cõtra. ĵ. de condi. fur. l. in re furti ua. ad qd põt dici si aliqs est debitor ex contractu: ꝛ conuenit tũc inspicit tẽpus more. vt h. Si aũt aliquis est debitor ex de licto vt est fur inspicit quanti retro plurimi fuit. ꝛ in. l. contra. vt. ĵ. de vi ꝛ vi ar. l. ĵ. §. rectissime. ꝛ. §. merito. ꝛ ad solutionẽ ho rũ cõtrarioruꝫ. ꝛ vt plene liqueat articulus iste: ꝛ vt sciatis oĩa brocarda dñi Aꝫ. ita distinguo vt cõsueui distinguere: aut pe tit spẽs vel quãtitas: aut estimatio spẽi vel quãtitatis: in prĩo casu si petit spẽs vel quãtitas que debet pure. i. ex contractu celebrato pure: inspicit tps ꝯtus. vt. s̃. e. l. cũ quid. ꝛ. ĵ. depo. l. ĵ. §. si res. ꝛ. ĵ. mand. l. hoiem. ꝛ. l. si ꝓcuratorẽ. ꝛ. ĵ. cõmo. l. iij. pri mo respõ. Si autẽ debet species vel quãtitas in diẽ: vel sub cõ dit. ꝛ petit: tunc inspicit quanti valet tẽpore aduenientis diei vel cõditionis. vt. ĵ. de ver. obl. l. qd in diẽ. aliqñ tñ inspicit tẽ pus snĩe: si retro minus valuit. vt. s̃. de pe. here. l. si a dño: vel a patre. §. si id qd. Si aũt petit estimatio speciei vel quãtitatis ex ꝯtu pure celebrato: si mora nõ precessit litis conte. spectat tẽpus litis conte. vt hic ꝫm primam lecturam. ꝛ. ĵ. cõmo. l. iij. §. in hac al's. i. si mora precessit litis cõte. tunc spectat tẽpus mo re: vt hic ꝫm scdam lecturaꝫ. ꝛ. ĵ. de tri. l. in hac cõdi. ꝛ insup quã ti retro plurimi fuit. vt. ĵ. de actio. emp. ꝛ ven. l. ratio. §. si per vẽ ditorẽ. ꝛ hoc est verũ si nõ cõuenit inter cõtrahentes quo tẽpo re redderetur: sed si conuenit illud ẽ seruãdũ: qꝛ cõtractus. l. ac cipiunt ex conuentione. vt. ĵ. deposi. l. ĵ. §. si cõuenerit. si autẽ pe titur accessio vt vsura ꝛ fructus: tunc veniunt a tẽpore more. vt. ĵ. de vsur. l. videamus. ꝛ hoc est verum si bone fidei act. aga tur. si autẽ agat act. stricti iuris circa stipulationẽ nonvenit ac cessio ciuilis vt vsura. vt. C. de vsuris. l. quãuis. ¶ Sed denno opp. ad. l. istam: ꝛ videt qd nec tẽpus litis conte. nec tẽpus mo re: nec tẽpus contractus inspiciat: imo videt qd tẽpus senten tie ferende debeat inspici: vt. ĵ. de peculio. l. quesitum. ꝛ. s̃. de pe ti. hered. l. si a dño: vel a patre. §. si qd tpe. ꝛ. s̃. ad exhi. l. iij. §. ti gni. ꝛ. §. pe. ꝛ vlti. ꝛ. s̃. de rei vendi. l. fructus. ad qd vos dicetis aut quis conuenitur act. personali: aut reali: vel personali scri pta in rem. Si conuenitur quis act. mera personali: ꝛ dicitur mera personalis actio que competit contra ipsum tñ vel eius vniuersalẽ successorẽ: ꝛ tunc aut cõuenitur ex sua promissione ꝛ spectatur tẽpus more: ꝛ non tẽpus contractus vel sententie: nisi alia iusta ratio suadeat: vt spectetur tẽpus cõtractus vel tẽ pus litis contest. ꝛ ita intelligit ista. l. cum suis similibus. Si autẽ conuenit quis act. personali ex alterius persona: puta ex persona filij sui vel serui sui: iure ciuili non tenent pater vel do minus: de cõtractu filij vel serui de equitate tamẽ pater vel do minus tenet inquãtũ erat in peculio filij vel serui tpe snĩe: ꝛ sic tunc inspicit tempus snĩe. ꝛ si nihil est non tenet in aliquo nisi erat tpe litis conte. ꝛ hoc est equuꝫ. ꝛ sic intelligit. ĵ. de peculio l. quesitum scio. si autẽ conuenit quis reali vt rei vendicatione vel personali scripta in rem: vt est act. qd metus causa. ꝛ act. ad exhibendum vel mixta: vt puta petitione hereditatis: que licet sit in rem tamẽ est personalis ꝓpter quasdaꝫ prestationes que veniunt in ea. vt. C. de peti. here. l. hereditatis. ꝛ hic ita dicen duꝫ est: aut iste qui conuenitur fuit in mora: vel dolo desijt pos sidere: ꝛ tunc inspicitur tempus more. vt. s̃. de rei ven. l. iulian' scribit si hominẽ. in prin. Si autẽ non fuit in mora nec dolo de sijt possidere: tunc inspicitur tempus sententie. vt. s̃. de rei ven. l. si autẽ. in princ. ¶ Sed denuo oppo. ad. l. istam. ꝛ videt qd fatuus fuerit iudex qui vno petito condẽnauit in alio: qꝛ re pe tita condẽnatur in estimatione: ꝛ certe videt qd fuerit fatuus. vt. s̃. cõi diui. l. vt fundus. ꝛ. C. de fideicõ. li. l. vlt. Ad qd quidã dixerunt qd est spãle ibi fauore libertatis sic. ꝛ. ĵ. de re iudi. l. in ter pares. ꝛ. ĵ. de regu. iur. l. libertas. sed hec solutio non placet qꝛ sententia debet concordare cum petitione. vt. s̃. de neg. ges. l. pompo. ĵ. ꝛ ideo vos dicatis quod verum est qd fatuus est iu dex qui vno petito condemnauit in alio: cum res extat ꝛ peti toris non interest in alio damnari: sed si res desijt esse ꝛ petito ris interest: tunc debet condemnari in estimatione. vt. s̃. de do lo. l. arbitrio. §. non tantum. itẽ si interest petitoris in alio dã nari reum sibi: iudex põt condẽnare reum: vt hic. ꝛ. ĵ. de triti. l. vlti. cum suis similibus. Uel potest dici qd fuit mutata estima tio vini: qꝛ interdum plus valebat interdũ minus: si nõ valeret plus fatuus esset iudex: qui re petita condẽnaret in estimatiõe sed qꝛ iterdũ plus valuit: si nõ cõdẽnaret iudex nõ posset hoc facere sine magno meo incõmodo. vnde equuꝫ est vt condẽnet te in estimatione que fuit tpe more: vel quãti plurimi fuit. vt. ĵ. de act. emp. ꝛ vẽ. l. rõ. §. si ꝑ vẽditorẽ. ꝛ hoc ẽt vr. l. velle. qd pos sit eẽ ꝓpter iustã cãm. vt. ĵ. de lega. ĵ. l. qui domus. §. q̃ cõfitet. ꝛ ĵ. de le. iij. l. fideicõ. ¶ Or signori vbi venit estimatio quo iure petit estimatio: an iure actionis: an iudicis officio. rñ. interdũ petit iure actionis ꝛ tũc spectat tps cõtractus. vt. ĵ. de noua. l. fundũ cornelianũ. ꝛ. ĵ. mã. l. hoieꝫ. qd ex eo apparet qd non spe ctãt hec ad iudicis offm̃ nisi noiatim sint petita. ꝓt. ĵ. de vsu. l. ꝑ totũ. ꝛ. ĵ. de aqua plu. ar. l. si tertius. §. offm̃. Si autẽ fuit muta ta estimatio vini post litẽ cõte. iudicis officio: qd deseruit actio ni venit estimatio: ꝛ tũc spectat tps more: vt hic qd ex eo appa ret qd ea que accidũt post litẽ conte. valde spectant ad iudicis officiũ. vt. s̃. ¶ Sed qũo formabo libellum hoc casu: ꝛ certe h mõ ago cõtra titiũ: cui cõmodaui. x. amphoras vini rubei vel albi. vnde qꝛ fuit in mora mihi reddẽdi peto eum condẽnari in x. amphoras vini eque boni: habita rõne bonitatis a tpe mo re ꝛ quãti plurimi fuit: vt ista patẽt ex ꝓcedentib'. vnde iudex cõdẽnabit eũ in. x. amphoris eque boni vini ꝛ habita ratione estimationis pro vnaquaqꝫ amphora eum condẽnando in. x. sol'. ꝛ sic punit sua mora. Sed si simplr peterem: ꝛ postea in pro cessu tpis potero petere a iudice qd eũ cõdẽnet in estimatione nã veniũt vsure iudicis officio. vt. ĵ. de vsur. l. mora. §. in bone fi dei. Sed nõne istud erit inconueniens ꝫm vltimam lecturam qd iste actor lucrabit cũ positũ sit in themate: qꝛ tpe cõtractus

amphora

amphora vini non valuit nisi.v.z mō plus valet certe non erit incōueniens:q: postquam reus fuit interpellatus debuit soluere.nam si reus soluisset actor vendidisset : z sic habuisset de vnaquaq amphora.xx.ß.cū positum sit in themate qd tpe denūciationis facte extra iudiciū cōgruo loco z tēpore: amphora vini valebat.xx.z mora sua nō dz sibi prodesse. vt.j.de le.j. l.cū res.in fi.Sed denuo sup.l.ista quero:petij a te qd mutuo datū fuit de estimatione nihil dixi: fuisti in mora: z tunc valet xx.ß.amphora z iudex condemnat te in vino:eo tpe quo valet amphora vini tm̄: postea volo petere a te extimationē.x.so.p vnaquaq amphora:nunqd potero petere rei estimationē an obstabis mihi rei iudicate exceptio.certe dn̄s Ja.bal. mirabiliter soluebat z dicebat mihi.si petij vinuz z estimationē quāti retro plurimi fuit:z iudex cōdēnauit te in vino z nō habuit rationem estimationis:tunc nō valet sententia quasi pro parte iudicatū pro parte non:igitur estimatio petet. nec ob.exceptio rei iudicate.vt arg.s.fa.herci.l.in hoc iudicio.z.s. de nego.gest.l.finaū.§.si quis nō quocūq modo. z.C.de excep.rei iudi.l.j.Si autē petij solum vinū aut iudex solū in vno condēnauit.z tunc non obst.excep.rei iud.quasi ab initio minus petitū:sed nunc plus peto:vt insti.de act.§.si minus.z arg. s.de neg.gest.l.finautē.§.si quis non quocūq qd non credo : quia postq reus est cōdēnatus ad rem principalē estimatio nō potest venire iure actionis.nā postq sublata est actio sup principali z super accessorio.vt.C.depositi.l.iiij.z ideo pōt dici si vini estimatio mutata fuit ante lit.contest.debuit petere vinum z estimationē fieri a tpe more:z tunc iudex bene fecit si cōdēnauit in vinū z in estimationē: sed si vini estimatio post litē contest.est variata:tunc iudex dz cōdēnare in vino vel in estimatione:z si in vino cōdēnat in alio omittit:nō videt valere snīa vt ar.j.que snīe sine ap.rescin.l.j.ij.z.iij. ¶ Sed denuo quero h que fuit dubitatio huius.l.z certe fuit:q: sicut aliud pro alio inuito creditore solui nō pōt.vt.s. e.l.ij.§ j. ita debitor aliud pro alio soluere nō cōpellit.vt insti.de ac.§.pterea.nisi culpa vel mora possit ei iputari vt h: z de ista materia etiā dicet vobis.j.de triti.l.in hac z.j.cōmo.l.iij.§.in hac.z de effectu more z denunciationis dicam.j.de vsuris.l.mora.

1 Ille ad quē peruenit preciū rei mee ad id restituendum re perempta certi condictione tenetur.h.d.

2 Precium rei quando succedat loco rei.

1 Si eum seruum. †Signori vt intelligatis hanc.l. que subtilis est in.l.ista no.ita casum: tu vocaberis titius alb' z ego titius niger.paterfa. ponamus meuius in suo testō stichum seruum suū titio legauit:nō adiecto titio albo vel titio nigro in veritate testator sibi titio albo intendebat legare:ego titius niger mortuo testatore:z adita hereditate credebam stichū mihi legatum illum stichū apprehendi z possedi:z vendidi cuidam emēti bona fide z certo precio.postea ille stichus seruus mortuus est apud bone fidei emptorē.nunqd preciū poteris a me cōdicere:quasi ex re tua locupletior factus suz.rn̄det iul.z bene qd sic cer.cōdi.generali.h.d.ista.l.videte expositionez littere. [si eū seruuz] pone stichum exēpli causa.[qui tibi].s.titio albo. [quasi mihi].s.titio nigro.[z vendiderim] alicui ementi bona fide.s.v.tradiderim accepto precio.[mortuo eo].s.sticho. [posse te mihi].i.a me.[preciū ɔdicere]. s. cer.ɔdi.generali. vel condi.sine causa.[iul.ait].s.z bene.[factus sum]cum testator sensit tibi titio legare. ¶ Or signori vos dbetis ita ponere exemplum vt dixi:vt ex ipso exemplo appareat qd tibi legatus erat seruus:z ego in ista ratione credebā mihi legatuz esse ꝑpter idētitatem nominis: q: ambo vocabant titij. vnde si apprehendi seruum illum adita hereditate bone fidei poss. sum.vt.j.pro lega.l.iiij. tamē si probet per testes tibi titio albo stichum esse legatum tibi debetur:q: si duobus hominib' eiusdē nominis legatū est nec appareat cui neutri debet: si autē apparet cui relictum sit illi debet vt.j.de re.dub.l.si fuerit.z ideo adita hereditate in te legatariuz transit legatū recta via vt.j.de fur.l.a titio.in fi. Unde si vendo stichuz vendo rē meā accipiendo preciū sum locupletior.vnde preciuz poteris a me cōdicere si morit stichus:z poteris cōdicere cer.cōdi. generali.vel cōdic.sine cā quasi sine cā ad me puenerit.vt.j.e.l.si z me.

2 Or signori ex.l.ista colligetis illud no.†qd preciū rei succedit loco rei.nā sicut stichū possem petere:ita eius preciū si mortuus est. Et ad istud accedit.s.de pe. her.l.si z rē z preciū. Similiter si stipulor rē emptā ex hereditate mihi vendita videor stipulari preciū:q: preciū succedit loco rei.vt.j.de here.vel ac.

a ven.l.a venditor.§.j.odof.[qd est verū regulariter].s.qd preciū succedit loco rei fallit tm̄ qnq.nam preciū rei furtiue non est furtiuū:licet res fuerit furtiua. vt. j.de fur.l.qui vas. in fi.

Sed ad.l.istam op.z videt eam stare non posse:ecce si in veritate stichus fuit tibi legatus z vendo ipsum quasi mihi legatum vendo rem meā meo nomine.vnde nō potest habere ratū q: nō est tuo noie gestū. vt.s.de neg.gest.l.si pupillus.§.sed si ego.Si nō pōt habere ratū ergo nō poteris petere a me act. neg.gest.preciū illius serui:vt pz in illo.§.sed si ego.ad qd quidam dixerunt qd poteris hre ratum lz nō sit tuo noie gestum: z poteris me conuenire act.neg.gest.z petere preciū illius serui.vt arg.C.de rei vendi.l.mater tua.in fi.z.j.de precario.l.seruus.sed hec opinio nō est bona:q: si vendo rem tuam vt meā: istud negocium nō est tuum aliquo de quattuor modis: nō re ipsa:q: nō impendi in rem tuā:nō ipso gestu q: nō feci tale qd qd deberes habere ratū nō cura vel sollicitudine: q: nō gessi negocia tua vel non eram tutor tuus non ratihabitione:q: nō pōt habere ratū qd non est tuo noie gestum. Quod est verū si nullā cām habeo a te:z habes cām lucratiuaz non potes petere precium serui:al's si habeo cām a te: vt q: indebite soluisti: vel procuratorem tuum me fecisti condi.inde.a me petere posses.vt.j.de condi.indeb.l.si non sortem.§.libertus.in illo ver. vtputa fundus. Quid ergo dicemus:certe vos ita dicetis : si vendidi seruū tuum vt meū:si seruus viueret: tu ipsum seruuz posses vēdicare.vnde nō posses hre ratū:sed hic seruus mortuus est vnde re tua perempta vel vsucapta vel pscripta in subsidiū pōt hre ratuz.vt.s.de neg.gest.l.vlt.z.C.de reb' ali. non ali.l.j.vnde poteris petere preciū serui act.neg.ge.z ex eadem causa poteris cōdicere preciū serui cer.cōdi.generali que dat pro oi certo.vt.j.de iureiur.l.duob'.§.exceptio.z.s.e.l.cer. cōdi.in prin.z fm istam distinctionē intelligit.l.illa mater tua.z hoc est verū cū res tua peruenit ad me ex cā lucratiua:vt pz in exēplo pmisso in hac.l. secus tū esset si res tua peruenisset ad me ex causa non lucratiua vt q: emissem a non dn̄o bona fide: q: si vendidi eam ea perempta vel vsucapta non poteris ratū habere z a me preciū petere:q: tm̄ abest mihi quantū adest.vt ar.insti.de lega.§.si res.z.s.qd metus cā.l.si ita res pz ergo ex pmissis:si res tua puenit ad me ex cā lucratiua z a te nullā cāz habeo z ea vendidi ea extante non potest habere ratuz z a me petere pciū nisi essem in mora vel in culpa.vt.s.de rei vē.l. iul. si hoies:sed ea perempta vel vsucapta sic vt h z.s.dixi:vel pōt dici vt dixi in casu z in expositione lre qd h lex loquit cuz duo erāt titij:vnus albus alius niger z in veritate testator de alio sensit:alius de quo testator nō sensit accepit seruū:ille de quo testator senserit ei poterit dicere mortuo seruo ex re mea fact' es locupletior vnde bonū z equū est vt restituas preciū.vt.j.e. l.si z me:q: preciū succedit loco rei. vt.s.dixi z sic de legib' illis nihil ad istā:si ita eam intelligatis vt dixi.

1 Condictio certi oritur ex stipulatione cōtinente certū.

1 Si quis certum. †Lex ista respicit illam partem rub. de condi.z in.l.ista dicitur:si stipulor rem certam mihi dari non potero eam petere ac. ex stipu. sed cer. condi. generali per qua certum petitur. h.d. ista.l.videatis expositionem littere. [si quis certum stipulatus fuerit]z dicitur quis certū stipulari:si apparet quid quale quantum sit.vt.s.e.l.certum.incertum dicitur quis stipulari vbi non apparet.vt.j.de verbo.obliga.l.vbi autē non apparet in princi.[petitur].i.cer.condi.generali.per quaz petitur certum dari.vt.s.e.l.cer.condi.in princi. Or signori h.l. dicit vt dixi in casu:sed op.ad.l.istam z videtur contra.q: si sum stipulatus penam certam petam eam ex stip.vt.C.de pac.l.si pacto.ad qd vos dicetis dupliciter.vno modo qd ibi dicit ex stipulatu agens ad penā.l.cer.condi.ex stipulatu vel potest dici qd ibi eram stipulatus in certam penam vnde agam ex stipulatu que competit ad incerta.vt insti.de verbo.obliga. in princ. ¶ Sed denuo oppo. z videtur.l.contra.quia actio ex stipu. pro dote certa habet locum. vt. C.de rei vxo. actio.l.vnica.in ver.sed si non ignoramus:ad quod vos dicetis regulariter ex stipulatu actio competit ad incerta vt hic.z insti.de verbo. oblig.in princi.fallit tamen fauore dotis vt.l.contra.multa alia specialia sunt fauore dotis quia ex nudo pacto datur act.vt C.de iure dot.l.ad exactionem. ¶ Sed denuo opponitur ad l.istam z videt.l.cōtradicere que dicit cer.condi. locum habere siue ex certo siue ex incerto agat.vt.s.e.l.cer.condi.in prin. igitur videtur qd competat ad incertū:sed vos dicetis qd ibi dicit:verū est si petatur certuz vt hic. nam ex incerto cōtractu potest peti certū:si petit interesse quantitatis.secus si petitur incertū.naz tunc nō agitur cer.condi.vt ibi dixi.ex pmissis ergo colligetis illud no.ex hac.l.qd act.ex stipulatu regulariter dat ad incerta tm̄:sed cer.cōdi.datur ad certa.vt hic.z insti.d ver.ob.in prin.z.j.de noua.l.cum enim.

1 Mutuans in rei refectionem habet priuilegium.

a ¶ Succedit loco rei. Adverte q preciū succedit loco in vniuersalib' in particularib' i subsidium in psonalibus qn̄ qs cōuenitur rōne doli vt p bar.in.l.q̄ debitore.ff.de his q̄ in frau.cre. Et q preciū succedat loco rei in vniuersalib' nō in particularibus vide bar. in.l.si rē z preciū. ff.de pe. here. z in.l.labeo.ff.de verb. signi.z in rub.ff. sol.mat.z in.l.qui vas.§.fi.hic alle.

Creditor qui ob restitu

1 tionez. † In.l. ista dr̄: si domus tua minabatur
ruinā ⁊ mutuaui tibi pecuniā ad domū illā refi-
ciēdā habeo ꝯ te cer.condi.ex cā mutui: ⁊ in pe-
cunia illa exigēda inter ceteros tuos creditores ero priuile-
giatus.[crediderit].i.mutuauerit.[habebit]cer.cōdi.gene
ralē de mutuo:qr qui mutuat in refectione domus tacita pri-
uilegia hꝫ.qr illa domus est sibi tacite obligata siue hipothe-
cata.vt.j.qui.cau.pig.ta.cōtra.l.j.Itē hꝫ priuilegiū in perso-
nalibꝰ actionibꝰ.vt.j.de coll̄.bo.l.j.itē si mutuo tibi pecuniaꝫ
in refectionē domus si quidem erat cōis mihi ⁊ tibi:⁊ qr nole
bas reficere refeci.si infra.iiij.mēses non reddas precium cuꝫ
certis vsuris dominiū partis tue transit in me.vt. C. de edifi.
priua.l.si vt proponis.⁊.j.pro socio.l.cū duobus.§.idē respō
dit.Nam qui mutuat in refectionem rei mutuat in rem cōser
uandā.vnde preferr̄ alijs creditoribus.vt.j.qui po.in pig.ha.
l.interdum.⁊ ibi plene dicam.

1 ☞ Militi dño per procuratorē queritur actio sicut ꝑ tu-
torem ⁊ curatorē minori.h.d.

2 Miles quando parificetur pupillo.

1 # I pecuniam. † L.ista ponit spāli-
tatē in tribꝰ personis
ꝯ regulā generalē que est ex stipulatione alteriꝰ
nō querir̄ actio alteri.vt insti.de inut.stip.§.alte
ri.⁊.j.de ver.ob.nemo rē suaꝫ.§.alteri.⁊ in.l.ista
ponir̄ casus talis ꝓcurator militis mutuauit pecuniā nomie
militis:⁊ accepit fideiussorē:⁊ stipulatus fuit pecuniā mutua-
tā reddi militi vel sibi a debitore vel a fideiussore:nunq̇d que-
rir̄ actio militi ex stipulatione ꝓcu.certe sic.lꝫ al's non querar̄
actio dño ex ꝑsona ꝓcur.fallit tn̄ h̄ fauore militis: sicut al's ex
stip.tutor.vel cura.querir̄ actio vtilis pupillo vel adulto.h.d.
ista.l.videte expositionē lr̄e.[accepit]sub.⁊ stipulatꝰ est illaꝫ
pecuniā a debitore ⁊ a fideiussore militi vel sibi reddi. Or si-
gnori.no.hic si numero pecuniā meaꝫ noīe alieno nec stipulor
ei reddi ex sola numeratione quero ei directā act. qd̄ est spāle
in mutuo.vt.s̄.e.l.cer.cōdi.§.si nūmos.sed si pecuniā alienam
numero alicui ⁊ stipulor ei reddi ex stipulatione non quero ei
actionē.vt.s̄.e.l.cer.condi.§.qm̄.nā ex stip.ꝓcu.dño non que-
rir̄ actio.vt.C.per quas perso.nobis acqui.l.j.sed ꝓcur.tener̄
eam cedere dño.vt.j.de acqui.pos.l.possessio quoq3 nisi domi
nus esset presens.vt.j.de ver.ob.l.si ꝓcu.presentis.fallit fauo
re militis vel pupilli vel adulti: sicut enim si ꝓcurator militis
numerat pecuniā noīe eius ex sola numeratiōe querit ei dire-
ctā act.⁊ in hoc non est spāle in milite:nec in pupillo vel adul-
to:ita si ꝓcur.militis stipular̄ militi ei querit vtilē ex stipula-
tione:⁊ in hoc est spāle in milite sicut est in pupillo vel adulto
qr tutor ⁊ curator eius ex stipu.sua querit act.pupil.⁊ adulto.
vt.j.de consti.pe.l.eū qui.§.si actori.⁊.C.qn̄ ex facto tu. vel cu
2 ra.l.ij.⁊ in.l. nostra. Unde no. † qd̄ miles parificar̄ pupillo vl̄
adulto:in hoc qd̄ dr̄ in.l.ista.⁊ sicut parificanr̄ in hoc: ita pari
ficanr̄ in alio.Hec est regula res empta d̄ pecunia mea nō est
mea.vt.C.de rei ven.l.si ex pecunia.sed fallit in pecunia mili-
tis:vt res empta de pecunia militis fit sua vt.C. de rei vē.l. si
vt ꝓponis:silr̄ fallit in pecunia pupilli vel adulti:vt res empta
ex pecunia pupilli vel adulti si velit hr̄e rem. vt.C.ar.tu.l. iij.⁊
j.qui po.in pig.ha.l.idemq3.in prin.

1 ☞ Ciuitas conuenitur ex mutuo facto administratori ci-
uitatis si est in vtilitatem conuersum alias ipse administra-
tor.h.d.

1 # Ciuitas. † In.l.ista dicir̄:si administra-
tor ciuit.accepit.x.mutuo noīe
ciui.si illa pecunia est versa in rē ciui.tener̄ ciui-
tas cer.cōdi.ex cā mutui:si aūt admistrator nō
vertit in rē ciui.tūc solus admistrator tener̄ nō
ciuitas.[alioq̄n].i.si nō sunt verse pecunie in vtilitatē ciuit.
[nō ciuitas] sub.tenebir̄. Or signori habetis ī.l.ista vt dixi
in casu.Et idē est si ꝓcu.meꝰ accepit pecuniā mutuo meo noīe
qr si vertit in rē meā teneor: al's nō.sed ipse tener̄.vt.C.e.l.eū q̇
⁊ de insti.l.si mutuā ⁊ dicetis pleniꝰ.s̄.de neg.ge.l.si pupilli.§.
j.⁊ ideꝫ est ēt si tutor pupilli vel cur.adulti.vel ēt q̇libet alius
administrator eccl̄ie.qr si tu.vel cu.vel administrator eccl̄ie ac
cepit pecuniā mutuo noīe pupilli vel adulti vel eccl̄ie:si illa pe
cunia est versa in rē pupilli vel adulti vel ecclesie pupillus vel
adultꝰ:vel ecclesia tener̄.i.res ⁊ bona eccl̄ie tenenr̄:vt ista pro
banr̄.C.qn̄ ex facto tu.vel cu.l.iij.⁊.C.de sac.san.ec.l. iubemꝰ.
in aur̄.hoc ius porrectū est in fi.Sed q̇s dꝫ ꝓbare pecuniam
mutuatā ciuitati vel pu.vel adul.vel administratori ecclesie eē
versaꝫ in rē ciui.vel pu. vel adul.vel eccle.rn̄.creditor: qr dꝫ eē
circa h̄ curiosus.vt in aur̄.hoc ius porrectū.i fi.⁊ ar.C.de pre.
mi.nō ali.l.si prediū.⁊ arg.C.de so.decimaꝝ. li.xj.l.j.qd̄ est in
istis tribus casibus h̄ spāle.itē ⁊ in alio casu est spāle vt credi-
tor probet.vt.C.si aduer.cre.in inte.resti.fuerit postu.l.j.

1 ☞ Pignus non idoneuꝫ qui accipit non renunciare vide
tur propterea personali actioni.

1 # Creditor qui. † In.l.ista dr̄ mutuaui ti
bi.x.⁊ obligasti mihi qd̄-
daꝫ pignus qd̄ non valet nisi.viij.nunq̇d residuam
quātitatē in qua pignus nō sufficit potero petere
⁊ sic solida.x.certe sic.h.d.videte expositionem littere.[credi-
tor qui nō idoneum pignus accepit]. s.pro.x.que mutuauit.
[non sufficit.]vnde residuū poterit petere ex causa mutui.vt
hic.⁊.C.eod.l.si pro mutua.⁊ de act.⁊ oblig.l.aduersus.⁊.j.de
distrac.pig.l.qd̄ in pignore.⁊.l.quesitum.§.vlti.⁊ ad hoc etiā
facit.C.de pig.l.j.⁊ hoc est verum de iure nostro:sed de consue
tudine venetorum secus est: qr dicunt veneti qui accepit ma-
lum pignus batta caput cum ello:⁊ pro eis vider̄ esse. arg. qr
vider̄ creditor renunciare quātitati in qua nō sufficit pignus
vt.C.de pac.conuē.l.vlti.sed certe ius nostrū est contrariū illi
consuetudini vt dixi.Sic ⁊ habēt aliā consuetudinē:mutuaui
tibi.x.iam sunt. v.anni.quidā mutuauit tibi.x.hoc anno:quis
nostrum est potior:certe tu qui es posterior qui addunt qd̄ ea
que hꝫ hodie debitor ꝑsumir̄ habere de pecunia mutuata po
steriori tp̄e:sed nos iure nostro dicimus contra:⁊ dicimus qd̄
qui prior est tp̄e potior est iure.vt.C.qui po.in pig.hab.l.ij.lꝫ
in priuilegijs sit secus:qr priuilegia nō ex tp̄e ⁊c.vt.j.de priui.
cre.l.priuilegia.sed illud qd̄ ipsi dicūt est ex eorū consuetudie:
qr nō seruāt legē:sed solūmodo viuunt eorū consuetudine.

1 ☞ Ex contractu institoris conuenitur dñs sicut ex contra
ctu procuratoris.h.d.

1 # Si institorem. † In.l.ista dr̄:ego
ꝓposui seruū meū
ad aliquā negociationem exercendā: ⁊ ad mu
tuam pecuniam accipiendam in illa negocia
tione pecunia fuit necessaria:seruꝰ meus mu-
tuo accepit pecuniā:in eaꝫ cām in qua ꝓposui
nunquid creditor poterit me conuenire cer. condic. generali
quasi iussu meo contraxerit certe sic.hoc dicit ista.l.videte ex-
positionem littere.[si institorem]proprie dicitur institor pre
positus alicui negociationi.vt.j.de insti.l.institor.[condici]
cer.condi.generali ex causa mutui:que cognominatur instito
ria.vt.j.de insti.l.si quis mancipiū.in prin.[sit]. nam dñs vi-
detur quasi cū eo contrahere.vt.j.de insti.l.cuicūq3.§.j.⁊.l. ha
bebat.in prin.⁊.s̄.de neg.gest.l.liberto.

1 ☞ Qui spe future numerationis promisit nō habet neces
se recipere.

1 # Si tibi pecuniam. † In.l.ista dicir̄
rogaui te qd̄ tu
mutuares mihi.x.tu dixisti nō habeo prema-
nibus:sed ꝓmitte mihi reddere hinc ad annū
vnū:⁊ ego infra paucos dies numerabo tibi:
dixi bene placet mihi:⁊ promisi ei.x. spe futu-
re numerationis.nunq̇d illa.x.postea habeo necesse accipere
certe non:qr est in mea ptāte accipere:⁊ sic tenebor tibi:vel nō
accipere ⁊ sic non tenebor tibi.h.d.videte litteram. [acceptu-
rus]quo ad propositum:non tamē accepit sic.⁊.s̄.ad.l.aquil.
l.quāuis.§.plane similiter.⁊ sic sumitur istud participium. s̄.
e.l.ij.in prin.[futuro]qui debebat ei numerare.[ei].i. credi
tori[astringat].i.obliget.⁊ no.hic si ego accepturus mutuo
pecuniā spe future numerationis promisi tibi reddere:habeo
in ptāte mea accipere vel nō accipere:⁊ ad istud accedit.j.que
res pig.ob.pos.l.pe.⁊.j.qui pot.in pig.hab.l.j. Sed quid di-
cemus in casu tali:⁊ aduertant hic scholares:pone scholaris
accipit mutuo pecuniam sub vsuris reddendā vsq3 ad annum
vel ad.vj.menses:vt faciunt tota die.naꝫ feneratores huius ci
uitatis non dant nisi ad.vj.mēses.si scholaris ante annū vult
reddere creditori pecuniā quā mutuo accepit cum vsuris pre-
teriti tēporis:⁊ retinere vsuras futuri tp̄is:nunq̇d creditor te
netur recipere:certe non:nisi soluat vsuras totius tēporis fu
turi.vt ar.j.de ver.ob.l.qui rome.in prin.⁊ est ratio.qr schola-
ris acceperat.c.sub vsuris:reddenda vsq3 ad annuꝫ vel ad.vj.
menses.vnde si vsq3 ad vnū mēsem redderet cum vsuris istius
mensis iam deceptus esset creditor:qr mutuasset alij. secus tn̄
esset si nō interest creditoris in aliquo vt ar.j.de statu lib.l.iij.
§.stichus.in fi.sed in.l.ista erat scholaris accepturus adhuc
tamē non acceperat.vnde cessat predicta ratio.

1 ☞ Fructus ⁊ actiones veniunt in actionibus stricti iuris
a tempore litis contestate.

2 In mora esse qn̄ intelligar̄ ille qui vult litigare potius q̄ sol-
uere ⁊ litem patitur contestari.

Cum fundus

1 Cum fundus. †In princi huius.l.dr: pmisisti mihi p stip. da-
re fundū vel hominē ponamus stichū:q: nō dabas
cōueni te cer. cōdi.vt fundū vel hoīeꝫ dares:tu vo-
luisti litigare potius q̄ soluere:litē fuisti mecū cōtestatus:nū
quid teneris p̄stare fructus fundi post lit.cōte.⁊ partuꝫ hoīs
post lit.cōte.rñ.iuriscō.qđ teneris:q: oīa teneris mihi p͛sta
re:si litē conte.non fuisses: que tpe lit.cōte.p͛stitisses.h̄ dicit
princ.huius.l.videte expositionē littere.[cū fundus].s. cert⁹
[vel hō]pone stichus:al's eñ nō haberet locū cer.cōdi. vt.s.
e.l.si q̇s certū.⁊.s.e.l.cer.cōdi.[vt post iudiciū acceptum].i.
post litē cōte.nā tūc dicit̄ ceptū iudiciū.vt in aut.de liti.§.oēꝫ.
[oīs cā].i.fructus fundi ⁊ partus ancille.naꝫ partus ancille
nō est fruct⁹:sed est cā rei.vt.s.de vsuf.l.vetus.alij hñt.[cā ho
minis].i.partus ancille.sub.⁊ fruct⁹ fundi. Or signori prin.
huius.l.dꝫ intelligi vt dixi in casu:⁊ hoc est intelligēdū qñ pe-
to mihi aliq̇d de nouo dandū:q: pmisisti hominē p stipulatio
nē ex certa cā:q: tunc inspicit̄ tps lit.cōte.vt hic.⁊.j.de vsur.l.
videamus.§.actionē.sed secus est si peterē qđ est meū rei vē.⁊
tunc spectat̄ tps moꝛe.vt.s.de rei ven.l.fructus.itē secus esset
si peterē qđ fuit meū:q: tunc spectat̄ tps moꝛe.vt.j.de ꝯdi. ob
cām da.l.cū quis.⁊.j.de cōdi.inde.l.indebiti.in prin. Itē not.
2 †qđ omnis q̄ vult litigare potius q̄ soluere:⁊ litē patit̄ cōte-
stari:intelligit̄ esse in moꝛa:vt.j.de ver.ob.l.nemo rē suaꝫ.§.j.
qđ est veꝝ.si non hꝫ iustam cām litigādi vel recusandi solutio
nē.vt.j.depoſi.l.si plures.§.si ea.⁊.j.devsur.l.si quis solutioni
⁊.l.sciendū. Itē secus esset si nō esset lis conte.q: tūc non veni
rēt fructus.vt.j.de ver.ob.l.filiusf.§.cum fundum.

1 ☞ Cōdictio ex equitate causa euitandi circuitus datur ei
cū quo negocium non est gestum ⁊ si dñs appꝛobat contractū
serui eius noīe tenetur insolidum.si vero repꝛobat tenetur tā-
tum de peculio.
2 Dictio in quid denotet.
3 Seruus oꝛdinarius quis dicatur.

Seruum tuū impꝛudens. Signo-
ri.§. iste
cōsueuit reputari difficilis valde: ⁊ in veritate materia istius
§.subtilis est:⁊ multe gl.sunt hic scripte ab antiquis ⁊ moder
nis. Sed si vos aduertatis casuꝫ ⁊ summariā expositionē lr̄e.
1 cetera alia erūt vobis leuissima.† Et ad euidētiā huius.§.p-
mittetis h̄: qđ si seruus meus possidet̄ a te bona fide pōt hr̄e
duplex peculiū vnuꝫ qđ pertinet ad te bone fidei pos.vt eū qđ
q̄rit ex re tua vel ex opa sua.aliđ peculiuꝫ qđ ptinet ad me dñꝫ
s.qđ querit extra illas duas cās.vt.j.de peculio.l.hinc querit̄.
§.pōt dici.⁊.j.de acq̇.re.do.l.acquirit̄.§.de his.vt vnū sciatis
qđ.§.iste hꝫ vnū intellectū:ſm qđ oēs doct.cōiter vsq̄ ad ho-
diernā diē intellexerūt hꝫ aliū intellectū ſm qđ cōsueui vobis
dicere:ego tñ p̄mittā vobis cōem intellectū dñoꝝ Jo.⁊ Az.⁊
dñi mei:q: ad illū adaptant̄ gl.nr̄e.postea circa lecturā subij-
ciā cām quare iste cōis intellectus nō sit bonus ⁊ pbabo p le-
gē:⁊ ſm cōem intellectū in.§.isto ponit̄ casus talis. Habebaꝫ
seruū oꝛdinariū stichū noīe:quidā fur illū stichū furtiue subꝛi
puit mihi tu a fure bona fide illū stichū seruum meū credens
eū dñm cū non esset emisti ⁊ per traditionē accepisti dū ille sti
chus esset apud te bone fidei poss. de peculio qđ ptinebat ad
me verū dñm a quodā emit seruū vicariū pamphilū noīe ⁊ tibi
bone fidei pos.tradit⁹ est:⁊ sic ego verus dñs inuenio triplicē
iacturā hr̄e: inuenio mihi seruū stichū subtractū.iteꝫ inuenio
de peculio serui stichi pāphilū comparatuꝫ: ⁊ tibi bone fidei
pos.traditū:⁊ sic inuenio carere sticho seruo meo ⁊ pāphilo ⁊
p̄cio pāphili. Modo querit̄ qual'r subueniat̄ mihi vero dño:
⁊ certe in sticho seruo oꝛdinario nulla dubitatio est in isto. §.
q: possum eū vendicare a bone fidei poss.nulla excep. obstāte
vsucapionis vel alia q: rei furtiue vsucapio nō pcedit nisi pur
garet̄ vitiū furti.q: res ad me rediret.vt insti.devsu.§.furtiue
sed de pamphilo ⁊ eius p̄cio dubitat̄.ad qđ rñdet iuriscō. qđ
subuenit̄ mihi dño triplici via:de equitate ⁊ de rigoꝛe iuris.i.
per punctuꝫ rōnis ⁊ de rigoꝛe ⁊ de equitate subuenit̄ mihi de
equitate p vtilē condi.inde.vel per cer.cōdi.generalē vel con
di.sine cā:q: dicā ita tibi bone fidei pos.pāphilū vicariuꝫ a sti
cho seruo oꝛdinario emptū tu habes.vnde peruenit ad te in-
debite repeto cōdi.īde.vel puenit ad te sine cā:repeto a te cer.
condi.generali vel sine cā.q: bonū ⁊ equū est qđ reddas: sicut
⁊ sabinus ⁊ cassius aiunt.verū tñ si ex negocio qđ is vicarius
gessisset tibi aliq̇d abest:vt q: pauisti eū tanq̄ seruū tuuꝫ non
ages ꝯ me vtili neg.gest. sꝫ retinebis eū donec satisfaciā tibi:
⁊ hoc ſm dictū sabini ⁊ cassij:⁊ hic est pꝛimus casus ī quo sub-
uenit̄ mihi vero dño de eq̇tate:sꝫ de rigoꝛe iuris.i.p punctum
rōnis subuenit̄ mihi vero dño:q: agā act.ex empto ꝯtra vēdi
toꝛē:⁊ dicaꝫ ita venditoꝛi:pāphilū vicariū vēdidisti sticho ser
uo meo oꝛdinario trade mihi act.ex empto vnde vēditoꝛ aget
cōtra te ⁊ repetet a te cōdi.inde.⁊ mihi tradet: verū tñ quo ca
su ago cōtra vēditoꝛē nō sum audiēdus nisi soluā ei p̄ciū si nō
erat ei solutū pꝛeciū vicarij:⁊ nisi oia p̄starē quecūq̄ p̄starent̄
ei si cū libero cōtraxisset.s.vt faciā pꝛeciū accipiētis: ⁊ hoc est
verū siue tradat tibi siue nō:sed quo casu tibi bone fidei poss.
tradidit:si cōuenio debitoꝛē act.ex empto poterit te cōuenire
cōdi.inde.vel tenebit̄ mihi cōdi.inde.cedere ꝯ te ⁊ ante libe-
rabit̄ venditoꝛ:⁊ hic est scđs casus in quo subuenit̄ mihi vero
dño de rigoꝛe iuris:sed ⁊ subuenit̄ mihi vero dño de equitate
⁊ de rigoꝛe iuris:ecce si volo ꝯuenire te bone fidei pos. vel age
re act.ex empto ꝯ vēditoꝛē vt mihi tradat:sed volo petere nū-
mos peculiares solutos a sticho qui emit vicariū a te:⁊ ita vo
lo hr̄e ratā emptionē factā a sticho seruo certe si extaret apud
vēditoꝛē potero vēdicare sꝫ teneboꝛ de peculio pꝛo p̄cio vica-
rij:sed si cōsumpti sunt recōciliata est solutio p cōsumptioneꝫ
⁊ cedūt insolutū ⁊ sic nō cōdicā ⁊ actio de peculio ꝯ vēditoꝛeꝫ
eū inescit.h.d.iste.§.videte lr̄aꝫ.[sed ⁊ si q̇d mihi abest]al'.ab
esset:[⁊ hoc verū est]hic est pꝛimus casus in quo subuenit̄ ve
ro dño de equitate mō incipit scđs.[nā ⁊ iul'.⁊c.] ⁊ hic ē scđs
casus ī quo subuenit̄ dño de rigoꝛe iuris.[q̄ ad peculiares]
h̄ ē tertius casus in quo subuenit̄ dño de eq̇tate ⁊ de rigoꝛe iu
ris.[sꝫ adijcere]iste v̄.refert̄ ad p̄mū casuꝫ [parat⁹]sit. Or
signoꝛi sicut ego p̄misi vobis.§.iste ꝯsueuit reputari valde dif
ficilis ⁊c.dic vt dixi ī casu videatis expositionē littere.[seruū
tuū].s.oꝛdinariū q̇ vocabat̄ stichus exēpli cā.[impꝛudēs].i.
2 ignoꝛās† ⁊ sic īponit̄ pꝛiuatiue.naꝫ impꝛudentes ignoꝛātes
dicunt̄ sic ⁊ alibi ponitur in pꝛiuatiue.s.de rei ven.l.in fundo.
⁊.j.de act.emp.⁊ ven.l.si seruo.§.j. Aliqñ tamen in ponit̄ aug
mentatiue dum dicit̄ impꝛudens.i.valde pꝛudens.vt.j.pꝛo so
cio.l.cum duobus.§.damna fatalia.⁊.j.de administra. rerum
ad ciui.pert.l.ij.§.eo tempoꝛe.sic ⁊ ille casus indifficilis.i. val-
de difficilis.vt.j.de liberis ⁊ posthumis.l.gallus.§.ille casus.
[a fure bona fide emi.]putans illum furem dominum cū nō
esset:quia bone fidei possessoꝛ est qui possidet domini cogita
tione vt.C.de fur.l.apud antiquos.⁊.j.de contrahen.emptio.
⁊ vendi.l.qui a quolibet.⁊.j.de verbo.signi.l.bone fidei. [is]
s.stichus oꝛdinarius.[ex peculio qđ ad te].s.verū dñiuꝫ.[ho
minem comparauit].i.pamphilum seruū vicariū.[qui mihi]
scilicet bone fidei emptoꝛi.[traditus est]vnde no.hic qđ di-
xi.s.ad euidentiam huius.l.qđ seruus oꝛdinari⁹ a bone fidei
possessoꝛe possessus potest habere duplex peculium: vnum est
4 ⁊c.dic vt.s.dixi. Item no.h̄ aliud no.† qđ seruus oꝛdinarius
dicitur qui erat deputatus ad meum seruitium. seruus vica-
rius dicit̄ qui est deputatus ad seruitium oꝛdinarij. qđ po-
test colligi in magnis scholaribus qui habent seruientes du-
plicatos.vnus est maioꝛ cui maioꝛa cōmittunt̄ q̇ custodit ca-
meraꝫ ⁊ libꝛos.alius est vicarius qui cedit ligna ⁊ facit coqui
nam ⁊ alia vilia:⁊ seruit etiam illi maioꝛi. vt.j. de peculio. l. si
seruus.per totā.l.⁊.l.se. Or sequit̄ in littera. [sabinus ⁊ cas-
sius].s.aiūt ⁊ bene de equitate.[posse te].s.veꝝ dñꝫ.[mihi]
i.a me bone fidei pos.[hominem condicere].i.pamphilum vi
cariū:vt tibi tradatur. Sed qua condic.poteris condicere:di
xit dñs meus Jac.bal. vtili condi. inde.directa non:q: datur
venditoꝛi vicarij:vt pꝛobatur in sequenti casu. nam venditoꝛ
vicarij debebat mihi vero dño serui oꝛdinarij tradere:si tradi
dit tibi bonefidei possessoꝛi:vicarium serui soluit tibi indebi-
te. vnde ego verus dominus intendam vtilem condi.inde.q:
ille vicarius erat emptus de peculio serui mei oꝛdinarij: nec
est nouum vt qđ alius soluit alius repetat.vt.j.de condi.inde.
l.non est nouū. Sed vos dicatis qđ non loquit̄ hic sic. q: nō
faceret ad titulum:q: condictio indebiti vtilis vel directa da-
tur soluenti non alij pꝛopter id qđ dicit littera istius.§.in fin.
qđ cedit actionē.vnde dicatis vt dixi in casu si venditoꝛ vica-
rij tradidit tibi bone fidei possessoꝛi:condicam a te certi cōdi.
generali:vel sine causa:non condi.inde.q: nō soluit indebitū:
⁊ etiā suo noīe est solutū nec his casibus competit cōdi. inde.
vt.j.de condi.inde.l.si pꝛocur.vnde dicaꝫ ita vicarius seruus
emptus de peculio qđ pertinebat ad me ad te peruenit sine cā
bonū ⁊ equū est qđ reddas.⁊ ideo a te condico.vt.s.e.l.si euꝫ.
⁊.j.l.pxi. Or sequit̄ in lr̄a. [sed ⁊ si q̇d mihi abesset ⁊c.] Or
signoꝛi iste ver.legit̄ q̇nq̄ modis.vno mō ſm quosdā vt hic sit
sensus:si ego dñs stichi serui oꝛdinarij: pāphilū vicariū serui
mei oꝛdinarij a te condicam:si ex negocio qđ is.s. pamphilus
gessisset:tibi abest aliquid: vt quia gessit negocia tua ⁊ male
ages contra me vtili negocio.saltim de peculio: ⁊ hoc pbant
tali ratione:si liber homo credat se meū seruum ⁊ gerit nego-
cia mea in veritate mihi non tenet̄: sed de equitate sic.vt.s.de
neg.gest.l.at q̇ natura.§.si libero homini:⁊ sic dicūt in hoc ca-
su:sꝫ si ipm pāphilū traderes:nō deductis his q̄ tibi debebat

posses cõdicere. vt. j. de condi. inde. l. q̃ exceptionẽ. §. si pars. Sed hec lectura non est bona tali rõne: q: iste pãphilus fact⁹ fuit tuus p traditionẽ ⁊ gessit negociũ tuum: ⁊ gessit tuo noie vnde si pauisti eũ fecisti tuo noie putans eũ tuum. vnde neminẽ voluit sibi obligare. vnde nõ dať tibi aliqua actio: q: non dať illi actio q̃ neminẽ sibi voluit obligare. vt. s. cõi diui. l. in hoc iudicio. §. j. ⁊. j. de condi. inde. l. si in area. tibi autez nõ potuit obligari: q: per traditionem fuerat factus tuus: ⁊ nemo sibijpsi obligať. sed ipsi rñdent: licet neminem voluit obligatũ habere: tñ extra id qd̃ agitur. vt. j. cõmo. l. si is. in fine. vnde dicũt ipsi dabiť vtilis neg. gest. saltim de peculio. alij antiqui dixerũt aliter: ⁊ dixerũt si ego dñs stichi serui ordinarij pãphilũ vicariũ serui mei ordinarij a te bonefidei possessore cõdicam. [si ex negocio qd̃ is]. s. pãphilus gessit: tibi abest aliqd̃: vt q: dedi tibi dãnum in rebus tuis ages contra me nox. acť. vel retinebis: donec satisfaciã tibi: sed nec est bona lectura: q: cum ipse factus fuerit dñs per traditionẽ debet alijs teneri noxali act. non autẽ alius sibi. vt. C. de fur. ⁊ ser. cor. l. apud antiquos in princi. alij: vt dñs Azo. dixit qd̃ tertio modo intelligiť iste ver. ⁊ sic: ego verus dñs stichi serui ordinarij: pãphilum vicarium stichi serui mei ordinarij a te bone fidei possessore condicam: si de negocio qd̃ is. s. pamphilus gessisset abest tibi aliquid: q: pauisti eũ credẽs eũ perpetuo esse apud te inuicez me tecum acturum. i. retẽturum. q. d. tu bone fidei pos. nõ poteris agere contra me: sed per retẽtionẽ: q: voluisti tibi neminẽ obligare. vnde habes actionẽ contra me. Sed per retentionem poteris tibi cõsulere opposita doli mali exce. vt. j. de act. emp. ⁊ ven. l. iulianus. §. ibidem. ⁊. j. de doli excep. l. paulus. ⁊ ideo exponebat dñs Az. litterã. [Sed ⁊ si quidẽ mihi]. s. bone fidei possessori. [ex negocio qd̃ is]. s. pãphilus. [gessisset] q: eũ paui. [inuicẽ me tecum acturũ]. i. retenturũ non tñ habeo act. q: neminez volui mihi obligare: similis expositio fit alibi s. de eden. l. j. in prin. ⁊. C. de iur. ⁊ fac. igno. l. j. ⁊ hoc verũ est. s. de equitate. Or signori hec est lectura dñi Az. sed eam reprobat dñs meus Ja. bal. ⁊ statim q: est contra propriã significationez vocabuli. nam si pauisti pãphilum non abest tibi aliqd̃ qd̃ ex negocio qd̃ is gessisset: immo ex negocio qd̃ tu gessisti. Itez ⁊ alia ratio nõ est bona: q: vtebaris eius ministerio: ⁊ regula iuris est qd̃ est notandũ si vtar opera alicuius qd̃ ipsum teneor alere vnde sumptus non possum repetere. vt. j. cõmo. l. in rebus. §. possunt. Itez non est bona lectura dñi Azo. q: est contra. l. qui ponit istum casuz alibi de verbo ad verbũ: ⁊ videtur innuere qd̃ non possit exponi acturũ. i. retẽturũ: q: dicit si seruum meum ignorans emisti bona fide a fure: ⁊ ille seruus meus cõparauit pãphilum possum a te condicere pãphilum: sed tu cõsequeris a me actione de peculio: si quid tibi abest ex negocio qd̃ is gessisset. vt. j. de act. emp. ⁊ ven. l. si seruus. §. seruum tuũ imprudens: quare dñs meus Ja. bal. itelligebat istũ ver. alio mõ ⁊ sic. Sicut ego verus dñs stichi serui mei ordinarij pãphilũ tibi bone fidei possessori traditũ: emptum de peculio qd̃ ad me verũ dñm pertinebat: possuz a te condicere: ita si stichus seruus meus ordinarius emisset aliũ seruũ de peculio qd̃ a te bone fidei poss. ptinebat ⁊ mihi traditus posses a me cõdicere: q: qua rõne cõdico vicariũ emptũ de peculio qd̃ ad me verũ dñm ptinebat: eadẽ rõne cõdices a me si ordinarius emisset alium seruũ de peculio qd̃ pertinebat ad te bone fidei pos. cũ sit vtrobiq: eadẽ ratio. s. ne locupleteris cuz aliena iactura: ⁊ vbi in diuersis inueniť eadẽ ratio equitatis: idem ius dz statui. vt. s. ad. l. aquil. l. illud. ⁊ exponebat sic. [sed ⁊ si quid mihi abest ex negocio qd̃ is]. s. stichus seruus ordinarius. [gessisset] qd̃ emerat aliũ seruum: de peculio q̧ ad te bone fidei pos. pertinebat: ⁊ mihi vero dño fuit traditum. Or signori ego non nego quin sit verũ q̧ dixit dñs meus Ja. bal. tamẽ minus est remotuz a littera: ⁊ non potest aperte declarare qd̃ dicit hoc: ⁊ ideo vos dicetis qd̃ alio modo legitur ⁊ intelligiť iste ver. ⁊ sic si stichus seruus meus ordinarius emit seruũ pãphilum vicariũ de peculio qd̃ pertinebat ad me verum dñm q̃ tibi bone fidei possessori traditus est: possum a te condicere ne locupleteris cuz aliena iactura: sed si ex negocio qd̃ is gessisset scilicet ordinarius: q: gessit negocia tua: ⁊ tibi abest aliquid ex illa gestione: potes mecum agere vtili act. neg. ge. de peculio. licet si ipse seruus ordinarius esset manumissus non teneretur dñs. vt. s. de neg. ge. l. si pupillus. §. seru⁹ ⁊. C. de neg. gest. l. si cognati. ⁊ exponetis sic litteram. sed ⁊ si quid mihi bone fidei posses. [abesset] ex negocio. [quod is]. s. stichus seruus ordinarius. [gessisset] quia gessit negocia mea ⁊ male ita qd̃ tenetur mihi ex illa gestioue de equitate. [tecum acturum]. i. cum te vero dño. Si dicas si seruus fuit factus bone fidei possessoris gessit ex necessitate cessat ergo act. neg. gest. respõ. verum est directa non vtilis: vt. s. de neg. ge. l. at qui natura. §. si libero homini. ⁊ ista est prima via siue primus casus: in quo subuenitur mihi vero domino de equitate pro pãphilo empto de peculio suo. i. q̧ pertinebat ad verũ dominũ. Or signori sequitur in littera. [nam ⁊ iuľ. ⁊c.] in ver. isto incipit scd̃s casus siue scd̃a via: qua cõsulitur mihi vero dño stichi serui ordinarij de rigore iuris pro pamphilo empto de peculio q̧ ad me verum dominũ pertinebat: ⁊ continuabitis ita superiori versi. ẜm omnes doctores in primo casu subuenitur mihi vero domino contra bone fidei emptorem stichi ad pamphilum de equitate: nam de equitate est h: vt ego recta via possiz agere contra te bone fidei possessorem ad pamphilum. nam ⁊ ẜm iuľ. ⁊ cassium subuenitur mihi de rigore iuris: vt contra vẽditorem pamphili agam act. ex empto: vt tradat mihi pamphilum: si nondum tradiderat bone fidei possessori: ⁊ si tradiderat vt repetat ab eo condictione indebiti: ⁊ mihi tradat vel cedat mihi condi. indebiti. ⁊ hic est q̧ dicit iste ver. [nam iuľ. ait] scilicet de rigore iuris. [an dominus] scilicet stichi serui ordinarij. [integram act. ex empto habeat] contra venditorem: vt pamphilus tradatur ei: cuz quesita sit act. domino per seruum. vt. s. de his qui sunt sui vel ali. iu. l. j. [emptori] si tradidit ei indebite: sed si non tradit tradat mihi vero domino: sed vbi eum tradit habet electionem venditor vel qd̃ cedat cõdi. inde. vel q̧ repetat ⁊ tradat mihi vero dño. Or dicet mihi aliquis vestrum: tu dixisti qd̃ primus casus loquiť de equitate. scd̃s casus loquitur de rigore iuris: ostende mihi qũo h̕ sit veruz: ecce si venditor tibi bone fidei possessori stichi tradidit pamphilum vicariũ: q̧ ego possum pamphiluz a te condicere: hoc est de equitate: q: de rigore iuris agere deberem cõtra vẽditorẽ pãphili vt mihi tradat: sed ista via equitatis est introducta cã circuitus vitandi. nam circuitus est vitandus. vt. j. d̃ condi. inde. l. dñs testõ. Or diuidatis istũ ver. [qd̃ ad peculiares nũmos ⁊c.] ⁊ accipiatis qd̃ est. j. [cõdicere ⁊c.] ⁊ istum ver. continuabitis sic dixit iuľ. de rigore iuris subuenire mihi dño pro pãphilo empto de peculio stichi ordinarij serui mei qd̃ pertinebat ad me. sz debuit plus adijcere: ⁊ hoc si ego dñs stichi serui ordinarij ago cõtra vẽditorẽ vicarij act. ex empto: vt mihi tradat pãphilũ vicariũ emptũ de peculio qd̃ ptinebat ad me debeo ei soluere preciũ: si vẽditori non esset solutũ solidũ preciũ: ⁊ debeo ei prestare oĩa que ei pstarenť: si cuz libero cõtrixisset. s. vt faciã preciũ accipiẽtis. ⁊ hoc dicit. [q̧ si ei]. s. venditori. [deberenť] q: si liber hõ emisset ab eo deberet pstare solidũ pcium. naz hec est regula quo casu nõ ago ex cõtractu serui mei teneor de peculio tñ: eodẽ casu quo ago ex eo cõtractu teneor: ⁊ debeo soluere solidũ preciũ. vt. j. de open. l. si cũ filiofa. ⁊. l. rerũ amo. ⁊. l. ideo. [idez dici dz]. s. q̧ teneať vẽditor dño: sed liberať cedẽdo vt subijcit. [⁊ si bone fidei possessori soluisset]. s. vẽditor. [si tñ actiones]. i. cõdictio. indebi. vel dic. [in plurali]. i. cõdi. inde. ⁊ sine cã. [paratus sit.]. s. vẽditor ⁊ vult iste ver. hoc dicere. verum est qd̃ possum agere cõtra venditorem act. ex empto: vt mihi tradat pamphilum: ⁊ ipse condicet condi. indeb. a bone fidei possessore qui emit ab eo ⁊ cui tradidit. verum tñ si vult mihi condicere condi. inde. quã habet cõtra bone fidei possessorẽ liberabiť: ⁊ hoc est qd̃ vult dicere iste ver. ⁊ ita no. qui act. habet. si ideo teneť q: eam habet: liberať cedendo eam. vt. j. de peculio. l. qd̃ debetur. ¶ Or signori modo reuertamur ad ver. [qd̃ ad peculiares] vbi tertius casus siue tertia via: ⁊ cõtinuabitis eum ita ad precedentia: vos habuistis duas vias: siue duos casus quibus subueniť mihi vero dño pro pamphilo vicario empto a sticho seruo meo ordinario de peculio qd̃ pertinebat ad me dñm: hic poniť tertius casus siue tertia via de rigore ⁊ equitate. pone q̧ ego dñs serui ordinarij non approbo emptionem factam de pamphilo: ⁊ ita nolo petere illum pãphilum: vicariũ a te vel a venditore. si volo petere ipsos nummos peculiares potero ne certe de rigore iuris ⁊ de equitate: si extant potero vendicare ipsos nũmos vt corpus: ⁊ venditor conueniet me act. de peculio ad precium vicarij. sed si nummi consumpti sunt cedunt insolutum ⁊ actio de peculio euanescit: q: solutio que ab initio non valuit reconciliata est. h̕ dicit iste ver. videte expositionẽ lr̃e. [qd̃]. i. quantum ad peculiares nummos obtinet. si extant. [vendicare eos dñs põt] vt corpus. vnde no. q̧ pecunia põt vendicari vt corpus accedit. s. e. l. rogasti. in fi. ⁊. l. si filiusfa. [sz act. de peculio tenebiť] vẽditori. s. pãphili. [vt preciuz exsoluat] quatenus est in peculio. vt. j. de peculio. l. j. [sed si consumpti sunt.] sub. cedũt insolutũ recõciliata solutione p cõsumptionẽ. vt. s. e. l. nõ oĩs. in princ. [⁊ actio de peculio euanescit.] q: nũmi cedũt insolutũ: ⁊ solutione eius q̧ debeť tolliť oĩs obligatio. vt insti. qui. mo. tol. obli. in princ. ¶ Or signori hic est cõis intellectus huius. §. ⁊ istũ intellectũ approbant glo. antique ⁊ noue: sed ego hanc lecturã non approbo: q: h est quedã diuinatio

diuinatio dicere ꝙ primus casus huius.§.loquitur de equitate.secundus de rigore iur.tertius de equitate ⁊ de rigore iur. cum litera non faciat mentionem de hoc. Preterea non tollitur hic circūitus.vnde est al'.l.que docet me vt non debeam diuinare:⁊ instruit me qualiter intelligam primū casum ⁊ secūdū vnde primū casum debetis ita intelligere:si stichus seruꝰ meus a te bona fide possessus ordinarius emit pamphilū vicariū:de peculio qd̄ pertinebat ad me dominū:si venditor tradidit bone fidei possessori:pamphilum vicariū de voluntate stichi:serui ordinarij transtulit dominiū in bone fidei possessorem:⁊ liberatus est venditor ipso iure.nam solutione eius qd̄ debet̄ ⁊c.vt.j. de solu.l.solutione.⁊ insti.qui.mo.tol.omnis obli.in princ.vnde non habeo regressum cōtra eū:sed cōtra bone fidei possessorem:ne locupletet̄ cū aliena iactura:qꝛ dicam ei pāphilus vicarius stichi:serui mei ordinarij ad te peruenit sine causa.bonū ⁊ equū est ꝙ reddas.vnde condicā a te condic.certi generali:vel sine causa vel vtili ꝯdic.inde.al'.i.si non esset translatū dn̄ium in bone fidei possessorē: vt qꝛ sine voluntate stichi serui ordinarij traditus fuisset.vel etiā ipsi sticho traditus fuisset qd̄ fieri pōt. vt.j.de acqui.rerū do.l.si seruus.cū quicquid querit̄ per seruū querit̄ dn̄o vt habuistis. s̄.de his qui sunt sui vel alie. iur. l.j.in prin.non teneret̄ bone fidei possessori aliqua ꝯdic.cū nemo cōdicat rem suā preterꝙ a fure.vt.s̄.vsufru.quēadmo. ca.l. vlti.⁊ hic est primus casus.Scd̄s casus loquit̄ qn̄ venditor pamphili vicarij nondum tradiderat bone fidei possessori pamphilū vicarium vel si tradiderat sine volūtate emptoris stichi serui ordinarij tradiderat:⁊ ita non fuerat translatum dominiū in bone fidei possessorē:quo casu nō est liberatus venditor vnde ego verus dominus agam acti.ex empto contra venditorem:.quia quesita est mihi actio ex empto per seruū:cū quicquid queritur per seruū queritur domino.vt.s̄.dixi: vt ipse mihi pamphilum vicarium tradat:vel si non habet condicam eū a bone fidei possessore condic.indebi.vel cedat mihi condic.inde.quam habet soluto tamē prius sibi precio:si non fuit sibi solutū ⁊ omnia ea que ei p̄starentur:si cū libero homine cōtraxisset:⁊ hic est secūdus casus. Tertius casus nō mutatur.⁊ ꝙ ita debeatis intelligere primum ⁊ secundū casum huius.§. probatur.j.man.l.si tibi mandauero.§.fugitiuus meus.vbi hic casus ponitur de verbo ad verbum videatis eum.❡ Or signori ex his que sunt dicta modo vobis apparet ꝙ ista sit quedā fabula scripta hic per antiquos.⁊ per dominū Jo.⁊ az.dicere ꝙ primus casus loquitur de eq̄tate.scd̄s de rigore iuris.⁊c.vt ipsi dicebāt:⁊ ideo dicatis ꝙ primus ⁊ secundus casus loquitur.vt.s̄.proxi. dixi.tū qꝛ aliquis vestrum est non intelligens: sequentes glo. que dicunt ꝙ esset contra.j.de solu.l.fugitiuus.dicetis ꝙ nō est ꝯtra.⁊ sol uatis vt dicam in prea.§.fugitiuus. vnde ex his que dicta sunt vobis casum huius.§.⁊ summariam expositionem litere potuistis perpendere.❡ Modo sunt alia videnda ⁊ alia indagāda opponendo ⁊ rn̄dendo:querendo ⁊ soluendo:⁊ ad primū casuz huius.§.opponit̄ ⁊ videtur si stichus seruus ordinarius a quodam bona fide possessus emit vicarium:⁊ venditor tradidit bone fidei possessori tradidit ei cui non debebat: vnde non est liberatus.vt.C.de condictio.indebiti.l.creditoris.⁊ instit.man. §.recte.si ip̄e nō est liberatus quomodo solidū preciuz petat a me domino. Et ad istud vos dicetis scd̄m cōmunē opi. venditor pamphili vicarij tradendo bone fidei possessori liberatus est de equitate:quia credebat bone fidei possessorem dominuz vnde plerūqꝫ est ꝙ quis credit debere soluere ei cui non debebat:tū si habet iustā causaz soluēdi liberat̄.vnde si mādaui tibi vt solueres ꝓcuratori meo:⁊ ego anteꝙ solueres te ignorante reuocaui mandatuz:si postea soluisti ei cui non debebas:tamē qꝛ iustā causam habebas soluēdi:qꝛ ignorabas reuocatū mandatū liberaris vt.j.de solu.l.vero procuratori.§.j.Vel dicatis vt modo dixi in casu:ꝙ ideo venditor est liberatus.quia voluntate stichi ordinarij traditus est vicarius bone fidei possessori, vnde sicut tradendo emptori. s. sticho seruo ordinario liberatus est.vt.j.de solu.l.si seruus.ita est liberatus venditor tradēdo alij voluntate stichi ordinarij.vt in preallega.§.fugitiuus.j. man.l.si tibi mandauero.⁊.j.de acquir.pos.l.j.§.si iusserim.⁊.j. de solu.l.pecuniam.❡ Sed denuo oppo.ad istum.§.⁊ videtur contra. si venditor tradidit pamphilum bone fidei possessori: quomodo tenebitur mihi bone fidei posses.personali act.s.certi condi.que est personalis:quia omnis ꝯdictio est personalis vt insti.de actio.§.appellamꝰ.si est actio personalis ergo habꝫ matrem obligationem.vt.s̄.de procur.l.licet.§.ea vnde ex qua obligatione tenetur mihi bone fidei posses.ex cōtractu vel quasi contractu non quia non contraxi vel quasi contraxi secuz ex delicto non quia non commisit furtum cum emit bona fide a fure.⁊ furtū non committitur sine dolo.vt.j.pro socio.l.merito ⁊ insti.de vsu.§.item si is ad quē.vnde dicunt quidā ꝙ certi cōdic.est hic datiua nō natiua sicut est in alijs casibꝰ.vt.C. de trāsac.l.cum mota .⁊.s̄.si quadrupes pau.fe.di.l. j. sed vos dicatis fm Jo.⁊ az.ꝙ oritur obligatio ex quasi ꝯ̄ctu :dum seruꝰ ordinarius emit vicarium pāphiluz:⁊ mādauit venditori vt tibi traderetur possum te conuenire mādati vel certi condi .generali.vt .j.de iureiurā.l.duobus.§.ex empto.Vel dicatis si venditor soluit bone fidei possessori soluit indebite :cuz debebat mihi soluere condictione indebiti est ex quasi contractu.vnde teneberis ex quasi contractu vel condictione sine causa. vnde sicut si pecunia mea peruenit ad te sine cā:bonū est ꝙ reddas: ita si res empta de pecunia mea ad te ꝑuenit:bonū est ꝙ reddas.vt.j.e.l.si.⁊ me.❡ Sed denuo op.ad.§.istum. ⁊ videt̄ qd̄ vicarius non querat̄ mihi nec tibi.vn̄ nō agā certi ꝯdi.vt.j.de acqui.re.do.l.si seruus.Ad quod vos dicetis si stichꝰ seruꝰ ordinarius emit de peculio meo.i.ad me ꝑtinēte querit mihi .vt. s̄.de his qui sunt sui vel ali.iur.l.j .non ob.l.si seruus .quia ponit duos casus:non in eodem casu sed in diuersis personis:si seruus meus ordinarius ab aliquo bona fide possessus emit ⁊ per traditionem accepit:non querit mihi cum emit de precio quesito ex re tua vel ex opera sua :nec tibi querit: sed mihi cuz emit extra illas duas causas.vt insti.ꝑ quas ꝑ so.nobis acqui. §.de his.❡ Sed denuo op.⁊ instatur ad. §.istum .quomodo pāphilus emptus de pecunia mea est meus cū res empta d̄ pecunia mea nō fit mea.vn̄ videtur cōtra.C.de rei vē.l.si ex pecunia.rn̄.nō est mea vt petam eam rei ven.vt ibi: sed est mea vt petam actio.personali .quia hic stichus q̄siuit mihi actio.ex empto.❡ Sed denuo op.ad.§.istū .⁊ videtur ꝙ si vēditor tradiderit bone fidei possessori cum debuerit mihi tradere nō videtur tradidisse qꝛ errauit .⁊ nemo errās tradēdo transfert dn̄ium .vt.j.de condi.ob.cau.da.l.dedi.§.subtilius .⁊.j.de furtis. l.falsus.⁊.l.si quis vxori.ad qd̄ vos dicetis:si tu tradis rē tuā: nō tāꝙ tuā sed putās accipiētis esse :ibi errando nō trāsit dominiū .vt in.l.illis .sꝫ si tu erras in causa qꝛ putas te teneri illi soluis alij aduocas cōdic.inde.⁊ sic nō trāsfert̄ dn̄ium. vt.j.de condic.inde.l.si in area.et ita fuit hic: qꝛ si ex voluntate ordinarij tradidisti bōe fidei pos.liberaberis tu debitor:⁊ ab illo cōdicā.al'.non.❡ Sꝫ denuo op.circa scd̄z casuz huius.§.quomodo si egi certi con.ꝯ̄.bone fidei posſ.⁊ aduocaui pamphilū quomodo agam contra venditorem vt det mihi pamphilum. cū bona fides nō patitur ⁊c.vt.j.de regu.iur.l. bona fides. rn̄. isti duo casus nō simul concurrūt:quo eni casu agā ꝯ̄ bone fidei possessorē :⁊ aduocabo pamphilum eodem casu non agam ꝯ̄ venditorem ⁊ ecōtra.Si ego egi ꝯ̄ bone fidei possessorē serui ordinarij certi cō.generali:⁊ pāphilū sum assecutus :eodeꝫ casu nō agā actio.ex empto cōtra vēditorē.al'.sic.sed quo casu fm ꝙ ego intelligo .§.istū .vēditor nō est liberatꝰ: qꝛ nō tradidit volūtate stichi serui ordinarij bone fidei possessori. eodem casu non possum pāphilum a bone fidei possessore condicere. sꝫ ago actiōe:ex empto ꝯ̄ vēditorē :vt mihi tradat ⁊ ipse vel dicat vel cedat mihi condi.inde.sed quo casu ipse vēditor est liberatus :qꝛ tradidit pāphilū bone fidei possessori volūtate stichi serui ordinarij:eodē casu non agā ꝯ̄ ipsuz.sꝫ ꝯ̄ bone fidei posſ.❡ Sꝫ denuo op.⁊ vr̄ ꝯ̄:nōne si vēditor tradidit bone fidei possessori pāphilū :ego verus dn̄s habeo cōdi .inde.ꝯ̄ bone fidei possessorē:qꝛ in mei p̄iudiciū facta est solutio .vt. j. de cōdi inde.l.nō est nouū.vn̄ qn̄o cedit̄ mihi actio quā habeo.respōdeo fm dn̄m meū habebā vtilē acti .sine cessiōe.sed cessione facta habeo directā.vt ī legato noīs.vt.C.d̄ le.ex legato.Vel pōt dici ꝙ .§.iste loquit̄ de cōdi.certi generali.vt quo casu liberatur venditor cessat indebiti cōdictio.sꝫ quo casu non liberatur vēditor nō possuz cōdicere a bone fidei posſ.cōdi .inde. sed agam cōtra venditorem vt ipse mihi tradat ⁊ condicat vel vt cedat mihi condi.inde .❡ Or signori ad tertiuz casum op. vbi dr̄. ꝙ ego verus dn̄s vēdicabo nūmos si extāt a vēditore. sꝫ nōne poterit dicere vēditor dolo facis ꝙ petis qd̄ restituturꝰ es.vt.j.de doli.ex.l.dolo .rn̄.cum vendico nūmos eos vēdico vt corpꝰ .vnde nō teneor eosdē reddere sꝫ teneor de peculio ad tn̄dē.Sꝫ denuo op.si vēdico nūmos peculiares: cur iste vēditor nō obijcit cōpēsationē q̄tenꝰ i peculio erat.vt.j.d̄ ꝯpēs.l.j. Rn̄.cū vēdico nūmos vēdico vt speciē .vn̄ d̄ specie ad specieꝫ nō ē locꝰ cōpēsationi .vt.j.de pig.actio.l. si si ꝯuenerit . p̄terea pōt esse ꝙ nihil erat in peculio .vt.j.de peculio. l.si creditor.
❡ Sed denuo instatur ⁊ op.nōne si seruus ordinarius soluit precium de nūmis peculiaribus.vnde non fuit liberatꝰ: qꝛ nō sunt facti accipiētis.vt.j.de sol.l.qui sic.ꝙ ex eo apparet :quia possum eos vēdicare si extāt.rn̄.si cōsumpti sunt cedūt in solutū:⁊ actio de peculio euanescit.vt.s̄.eo.l.non omnis. §.vlti.
❡ Sed denuo instatur ⁊ op.cur.nō tenetur hic dn̄s si nummi cōsumpti sunt.⁊ in scd̄o casu dr̄ quod debeat soliduz p̄ciuz.rn̄. vbi nummi consumpti sunt venditor fecit accipientis .sꝫ .hic

dominus ab eo qp tenebatur de peculio est liberatus. nã solutione eius qd debet tollitur omnis obligatio vt insti. qui. mo. tol. ob. in prin. igitur actio de peculio euanescit. ¶ Or signori hic consueuit ita queri: qp si iste stichus seruus ordinarius erat fatuus mercator ita qp ipse emit pamphilũ valentẽ. x. pro. xx. r solvit preciũ: venditor pãphili istos nũmos consumpsit. nunquid x. qui supersunt de precio pãphili poterit dñs stichi condicere dicunt quidã qp sic cõdi. sine caus. vt ar. j. l. pxi. Sed cõtra dico per. §. istũ. qz eis consumptis actio de peculio euanescit. vt hic dicit. vnde nõ debet cõdici. r ad hoc facit. j. de cdi. inde. l. si seruus mãdãte. ¶ Sed denuo querit hic quid si iste nõ habebat liberã peculij administrationẽ: nunqd dñs de peculio tenebit: dicunt quidã qp nõ. vt ar. C. qd cũ eo. l. si libera. r. j. de pign. act. l. si cõuenerit. in fi. sed certe puto cõtra: naz vbi seruus habebat liberã peculij administrationẽ: si ipse nõ fugisset nõ posset dñs venire cõtra ipsum cõtractũ: sed si fugit põtvenire cõtra. vt. s. e. l. rogasti. in fi. r. l. nam r si fur. in fi. r. j. de peculio. l. libera.

1 Res mea si ad te peruenit nec est causa quare apud te debeat remanere eã certi cõdictione vel sine causa condicã. h. d.

2 In mutuo requiritur cõsensus dantis r accipientis.

1 Si r me r titium. † Lex nostra respicit vltimã partẽ ru. de condi. r ponit casum talẽ: tu rogasti me r titiũ: vt tibi pecuniã [ponamus. x.] deberem⁹ mutuare: iussi debitore meum vt deberet tibi dare. x. tu fuisti illa. x. stipulatus a meo debitore: r ab eo. x. recepisti. putãs titij debitorẽ: modo queritur an tu in casu isto sis mihi obligatus: r si es obligatus an de mutuo an ex alio cõtractu: r rñdetur qp nõ es obligatus de mutuo. qz nõ accepisti vt a meo debitore: r qz non consensisti r mutuũ non cõsensisti nisi inter cõsentientes. Denuo titio non es obligatus: qz nullũ negotiũ cũ eo cõtraxisti. sed qz pecunia mea ad te sine causa peruenit bonũ r equũ est qp mihi reddas certi cõdi. generali vel sine causa. [rogaueris] istud videt malum latinũ cum non sit de significatione istius verbi regere duos diuersos accusatiuos. quare potest intelligi sic. si r me r titiũ mutuã pecũiã rogauer. sub. a nobis tibi dari. r ita illi duo accusatiui mutuã pecũiã regerẽt a vbo dari. me r titiũ a vbo rogaueris vl' pt ita legi: si r me r titiũ mutuã pecũiã rogauer. i. de mutua pecũia mutuãda tibi. alij dñt qp verbũ rogaueris est de illis vbis q̃ hñt regere duos diuersos accusatiuos. [tu stipulat⁹ sis] s. illa. x. r postea accepisti. [titij debitorẽ eẽ] si me⁹ erat debitor: r ita errasti. [an mihi obligar] al. obligat⁹ sis. sub. d mutuo. vl' aliquo alio mõ. [subsisto] i. dubito sil's expositio notat. s. de procu. l. seruũ. in pri. siquidẽ nullũ negotiũ mecũ cõtraxisti: qz nec a me accepisti: r si accepisti a debitore meo: accepisti vt a debitore titij: r ita errabas [sed prius est] i. verius est: sic exponitur. C. qui accu. non pos. l. j. [hoc enim] i. mutuũ [fieri non põt.] nã in omni contractu requirit consensus. vt. s. de pact. l. j. §. adeo. vnde si errant non est mutuũ. vt. s. eo. l. si ego r l. si a furioso. [sed] sub. ideo mihi teneris. [qz rc. pecũia mea] idest mihi debita. [peruenit] sub. nec sub est iusta ratio cur nõ reddas. [bonum r equuz est.] ¶ Or signori in. l. ista no. † plura no. vnum est qp in mutuo requiritur consensus dantis r accipientis. vnde vbi consentiat dans r accipiens non est mutuum sed errant. r nihil est tam cõtrariũ cõsensui quã error rc. vt. s. de iur. om. iudi. l. si per errorẽ. r ita habetis qd sine cõsensu non est mutuuz. vt. s. e. l. si ego. r. l. si a furioso. Item not. si pecunia mea ad te peruenit sine causa. bonum r equũ est qp reddas. r ad hanc equitatem concor. s. e. l. si eũ. r. j. de condi. ob tur. causam l. perpetuo. r. j. ad vell. l. qp. in fi. r. j. de iu. do. l. iure ab eo. r est bonum r equũ ideo ne locupleteris cum aliena iactura qd esse non debet. vt. j. de cõdi. inde. l. nam hoc iure. r vt soluatis quod dam cõtra. arg. qd az. assignat hic: sed nõ bene determinat: ita breuiter dicetis: si pecunia mea ad te peruenit. nec subest aliqua iusta causa cur non reddas bonũ r equum est vt reddas: vt hic cum suis similibus. secus tñ est si per errorem diuisi tecũ hereditatem in iudicio: dum putarem te coheredem nec eras: naz ibi pars hereditatis ad te peruenit nec possum condicere: quare qz sentẽtia inhibet repetitionẽ: r sic soluit cõtra. arg. s. fami. her. l. cũ putarẽ. naz si soluit indebitũ per sentẽtiam cesset inde biti cõdictio. vt. C. de cõdi. inde. l. j. r. j. man. l. si fideiussor. §. in omnibus. sic ergo si pecũia mea ad te peruenit bonũ r equũ est qp reddas cõdi. cer. generali. vt faciat ad. r. vel cdi. sine causa vt j. de cdi. sine cã. l. j. non mutui cdi. r super. l. ista no. qp aliqd ius est bonũ r equũ vt hic. r. s. e. l. si eum. r de hoc dixi plene. s. de iu sti. r iu. l. j. in prin. vnde amplius hic non dico.

1 Officiales non possunt cõtrahere cum subditis nisi sint perpetui vel ad eoz vtilitatem.

1 Principalibus. † In. l. ista tractatur de certis personis que prohibentur mutuare vel negotiari. ecce preses prouinciaz r eoz domestici prohibentur negotiare mutuam pecuniam dare: r fenus exercere. h. d. [principalibus] i. principiũ. [sunt] vt sunt domestici eoz vel eoz familiares. [mutuo dent] s. gratis [fenusue exerceat] accept. vsuris. ¶ Or signori habet hic vt dixi in casu: r sunt iste constitutiones. C. de cõtractibus iud. l. vna r. j. de cõtrahen. emp. l. non licet. r. l. qui officij. sed licet non possunt mutuare vel negotiari cũ subditis vt hic r. C. e. l. eos qui tamen non subditis possunt mutuo pecuniam dare vt. j. l. proxi. ¶ Item no. qp quidam intelligunt. l. istam qp presides r domestici eoz non possunt mutuare vel negotiari: si sunt tẽporales. sed secus si sunt perpetui. vt. j. l. proxi. sed vos dicatis qp nõ possunt subditis mutuare vel cum eis negotiari: sint perpetui vel tẽporales: sed non subditis sic. vt. j. l. proxi.

Residis. In. l. ista dicuntur duo primo dicitur qd presidis officiales si sunt perpetui possunt dare mutuo pecuniam. scdo dicit qp preses prouincie põt mutuo accipere pecuniam. [possunt] secus si sunt tpales. vt. s. l. proxi. vel dic vt ibi dixi. [preses] incipit scdm dictum [non prohibet] sed ad scdm dictum huius. l. videt cõtra. C. e. l. quisquis. ad qd quidã dixerũt hoc ius vetus illud nouuz: vel dicatis non phibetur recipere a non subditis vt hic. a subditis sic suo nomine vt in. l. contra. sed prouincie sic vt. s. e. l. ciuitas.

1 Nomina debitoz si efficiantur deteriora periculũ pertinet ad administratorem culpabiliter differentẽ exigere.

1 Periculum. In. l. ista dicitur: si aliquis cõtrahit r cõtrahendo nomẽ deterius facit indubitãter periculũ nominis pertinet ad eũ. vnde si illud nomen culpa sua deterius factuz est ad ipsum pertinet. [nouũ] i. actionũ. [ad eũ] qui nomẽ cõtraxit. r not. exẽplũ in. l. ista hoc modo si tutor pupilli r curator adulti mutuat pecuniã nomine pupilli vel adulti: r ita contrahit nomen qp tunc accipiens erat soluendo si culpa tutoris vel cura. nomen est factũ deterius: qz distulit recuperare periculũ pertinet ad eũ. vt. C. ar. tu. l. ij. r. l. quicquid. Itẽ põt no. exẽpluz in procura. qui mutuat pecuniã domini r mutuat idoneo debitori si nomẽ est factũ deterius culpa sua: qz distulit exigere ad eum pertinet periculum. vt. j. man. l. si tibi mandauero. §. apud idem est in nego. gest. dñi r in administratore ciuitatis. vt. s. de neg. gest. ge. l. litis cõte. §. si pecunie. Sed pro. deo ad quẽ pertinet periculum primo loco: certe si tutor est soluendo r solus: r mutuat pecuniam pupilli. primo ad tutorem. secundo ad fideiussores eius. r hic cum solus est tutor. r diuisa non est administratio: si esset diuisa a testatore vel a iudice idẽ esset: si a seipsis tunc secus: vt hec probantur. C. de prepo. tar. l. quot. li. xij. r. C. quo ordi. qs cõe. l. vl. Sz p deo qd facit hec lex ad te certe facit ad. T. qz si quis cõbit nomẽ: nõ suo noĩe sed alieno. vt est tutor vel curator mutuat pecuniam pupilli vel adulti. si mutuat pecuniam pupilli vel adulti. si mutuat idoneo debitori: r culpa sua efficiatur non soluẽdo periculum est suum. sic facit ad. T. quia loquitur de mutuo r credito.

1 Stipulatio conditionalis obligationẽ precedentẽ purã suspendit r eam nouat in conditionis euentum. h. d.

1 Pecuniam quã mihi. † In. le. ista dicitur: debebas mihi pecuniam tu promisisti titio voluntate mea sub conditione si nauis venerit ex asia: nunquid pendente conditione a te poterit peti illa pecunia: certe non. a me non: quia mea obligatio est suspensa per condictionem appositam in personam titij: titius nõ poterit petere. quia non est nata obligatio: ante existentẽ conditionem. vnde perinde est ac si illa decem promisisses mihi sub contraria cõditione. i. si nauis non venerit ex asia. r ideo si peto pendente conditio. male peto: quia cum incertum sit an conditio existat ante tẽpus videor agere. sed si deficeret conditio ego ex mea obligatione que remansit videor petere. [sub condit.] si nauis venerit ex asia vsqz ad annum. r quare hic dico de condictio. indebit. l. iulia. plene dicam. [spopondisti.] verbigratia. si promisisti titio. x. sub cõditione. que mihi debebas voluntate mea r mihi promisisti sub contraria conditione vt si non existat conditio remaneas mihi obligatus ex prima obligatione. vt. s. de penis. l. in personã §. vlti. r. j. de condictio. indebiti. l. iul. [interuenisset.] in personam titij. [causa conditionis] sub qua promissum est titio. [videor] quia male peto teneri obstat mihi exceptio vt. s. e. l. certi condictio. in princip. r. j. de vero. significa. l. cedere. ¶ Or signori. ad id quod dicitur in. l. ista op. vos habetis hic: vt dixi in casu. videtur contra. ecce si testator instituit te heredem. r. x. pure sibi debita mihi legauit sub conditione pendente condi. tu poteris petere. vt. j. de doli exce. pure in princi. ad quod vos

dicetis

dicetis duobus modis. ⁊ vno modo sic. casus illius. l. est omnino alius videlꝫ ibi testator istituit te heredē debitū sibi pure legauit mihi sub condit. pēdente condit. non possum petere: sed tu heres petis. vt. C. ad treb. l. iubemus. sed hic promiseras mihi. x. pure eadē. x. promisisti titio sub conditio. voluntate mea. hic non teneris alicui: mihi videtur ꝙ mea stipulatio suspensa est per cōdit. appositā in personā titij. tibi non: qꝛ sua obligatio non est nata pendente condit. [vel dicatis] vbi testator instituit te: ⁊ debitū pure sibi legat mihi sub cōdit. ideo tu heres poteris petere. qꝛ satis est mihi consultum si sibi heredi soluit: qꝛ teneris mihi cauere de restituēdo legato mihi adueniēte cōditiōe. vt. j. vt lega. no. ca. l. j. sed vbi promisisti titio sub conditione si solueres mihi non posset ꝯsuli titio: cū ei pendēte cōditione cauendum non sit. vt. ※. de rei vendi. l. si autem. §. j.

1 ☞ Conditio de presenti vel preterito nō suspendit secus in conditione de futuro.

1 **Cum ad presens tēpus.** In. l. ista cū duabus sequētibus notat differētia inter stipu. que cōtrahit sub ꝯdit. presenti ⁊ de preterito ⁊ stipi. que cōtrahitur de futuro ⁊ est talis. si stipulor sub ꝯdit. presenti puta si rex parthorū viuit. valet stipulatio ⁊ si vera est conditio tu mihi teneris. ⁊ idē est si cōtrahit stipu. sub condit. de preterito puta si titius ascenderet capitolium tenet stipulatio: nam licet ignoremus vtrū illa cōditio de presenti vel de preterito sit impleta vel non. tamē ꝙtum ad naturā hominū pertinet certa est. secus si stipulatio cōtrahit de futuro. puta si promittis mihi. x. si talis fuerit factus consul. qꝛ habet stipulatio. vt in euentū cōditionis debeatur. sed si deficit conditio nō debeat. qꝛ deficit stipulatio. hoc dicit ista lex cū duabus sequētibus. [refertur] puta si rex parthoꝝ viuit vt. j. dicit stipulatio. [nō suspendat] idest nō in pendenti. [eadē]. s. vt nō suspēdat stipulatio. [conditio conferat] verbigratia ꝓmittis mihi dare. x. si titius ascēdit capitoliū. [debitū iri] vt si extitit conditio tenet stipulatio aliter non [confertur] puta promitto tibi si nauis venerit ex asia. nam pendet hec stipulatio vt. j. de verbo. sig. l. cedere. ¶ Or signor. no. in istis tribus legibus cōditionem de presenti vel de preterito non esse. qꝛ si sint in presenti statim tenet stipulatio. si non deficit stipulatio: de futuro est cōditio qd habeat se ad esse ⁊ non esse. vt. j. de ver. ob. l. conditiones. ⁊ insti. de ver. ob. §. cōditiones. ⁊. j. de iniusto ⁊ irri. test. facto. l. cum in secundo.

1 ☞ Pacta etiā in contractibus stricti iuris incontinēti apposita insunt vt nouā pariant ⁊ veterem informent actionē ⁊ vi exceptionis impediunt moram ⁊ stipulationem vsuraꝝ propter moram secus in stipulatione vsuraꝝ propter stipulationem.

2 Differentia que sit inter vsuram ⁊ penam.

3 Pactum incōtinenti appositū videtur contractui inesse vnde nouam parit actionē ⁊ veterē informat.

4 Pactū incōtinēti appositū ꝑcedentē stipulationē modificat.

5 Usure debentur non ex die celebrati contractus sed ex tempore more.

6 Pactum nudum an vestiat vestitum.

Lecta est in auditorio. Signor ista. l. cōsueuit valde difficilis reputari. qꝛ longa. l. ⁊ verbosa est. tamen dñs Jo. ⁊ az. pauca notauerunt. hic tamē vnū sciatis ꝙ licet lex est bona. ⁊ multa bona colligunt ex. l. ista ⁊ si aduertatis modū diuidendi ⁊ casus positionē ⁊ summariā expositionē litere. satis vobis videbit facilis. ⁊ cetera alia meli⁹ intelligetis. Modus diuidendi est iste: vt hec lex contineat in se. vij. dicta. ⁊ iur. cō. paul. qui fecit. l. istā. primo exordit. scdo inserit tenorē cuiusdā instrumēti ꝯfecti inter debitorē ⁊ creditorem in quo continētur tria circa principiū cōtinet vnā stipulationē super sorte tantuꝫ. Scdo continet stipulatio super sorte ⁊ vsuris. Tertio continet ibi quoddā pactū super sorte ⁊ restrictiuū sortis. Tertio format tres questiones. prima questio est an currant vsure ex die celebrati cōtractus an ex tpe more. scda questio est an possit peti vsura totius sortis an eius partis tm̄ ꝙ debitor fuit in mora. tertia questio est: an pactū incōtinenti appositū super sorte pariat act. vel exceptionē. Quarto determinant qōes. Quinto opponit ad illas determinatiōes questionū. Sexto rñdet oppositionib⁹. Septimo ponunt duo casus vnus est in vsuris. Alius est in fructib⁹: vt debeant vsure et fructus ex tpe celebrati cōtractus nō ex tpe more. Ex quo vidi-

1 stis modū diuidēdi veniamus ad casum huius. l. † Et in. l. ista ponit talis casus: quidā creditor publius meui⁹ nomine accessit ad auditoriū emilij pap. ⁊ dixit publius meui⁹ creditor: dñe si placeret vobis ego in auditorio vestro vellē legere istā meam cautionē. siue istud meū instrumentū ꝯfectū vel ꝯfectā inter me ⁊ luciū titiuꝫ meū debitorē. ⁊ ea vel eo lecta vel lecto vellē vobis super ea vel eo formare tres questiōes. Dixit emilius pap. ꝑfe. ꝑ. iur. cō. placet mihi ꝙ tu legas. vñ dixit publi⁹ meui⁹. Ex quo placet vobis ⁊ ego legā ⁊ sic lecta est cautio huius siue instrumētū. Et tenor huius cautionis siue instrumēti erat talis: qꝛ luci⁹ titius debitor meus manu sua scripserat: ꝙ cōfessus erat se ex causa mutui recepisse a me publio creditore vel de domo mea. i. a ꝓcuratore meo. xv. milia nūerata. ⁊ eadē. xv. milia ꝓba. Idē luci⁹ ꝺbitor ꝓmiserat soluer ꝑ stip. ꝓximis calēdis futuris: mihi vl ei ad quē res ꝑtinet. i. heredi meo. Itē cōtinebat in instrumēto scdm stip. super dote ⁊ vsuris. qꝛ lucius titius debitor promiserat: ꝙ si ad diē supra omnibus nō solueret. xv. milia qd solueret sortē. ⁊ ꝓmisit extūc ꝙ solueret mihi vel heredi meo vt nihilominus vsuras. s. singulis. xxv. diebus pro singulis centenis denarijs. vnū denariū nomine vsuraꝝ. Item cōtinebatur in predicto instrumēto quoddā tertiū pactū incōtinenti appositū suꝑ sorte ⁊ restrictiuū sortis. ⁊ erat tale: qꝛ cōuenerat inter luciū titium debitorem. ⁊ publium meuium creditorē. qd idem lucius titi⁹ debitor non poterit compelli ad totam sortem vna solutione soluenda. sed liceret sibi per singulos menses soluere scilicet trecentos denarios pro quolibet mense: quousqꝫ integra sors esset soluta. lecta ita huiusmodi cautione siue instrumento dixit publius meuius emil. pap. iur. cō. audiuistis vos bene tenorem cautionis mee siue instrumenti. Dixit iur. con. optime intellexi. quia dixisti sic ⁊ repetit vt ipse dixit. dicit publius meui⁹ creditor: optime intellexistis ⁊ tamen vltra procedo: ⁊ intelligatis questiones meas quas volo vobis formare. ⁊ sunt tres: vos debetis scire qd lucius titius debitor meus cessauit in solutione primi mensis qd non soluit sexcentos denarios: ⁊ sic stetit secundo ⁊ tertio mense qd mihi soluit vt ꝯuenit ⁊ promisit. quero a vobis tria. primo vtrū lucius titius debitor teneatur ad vsuras totius sortis. s. omniū. xv. miliū. an ad vsuras nōgentoꝝ tātum. Scdo quero an debitor teneat ad vsuras totius sortis ex die celebrati cōtractus: siue ex die interposite stipulationis: an ex tpe more tantū. s. ex quo cessauit in solutione nōgētoꝝ. Tertio quero an istud pactū vltimo loco factū: nedum pariat exce. debitori si ego peterem ab eo vltra trecētos denarios pro quolibet mense in mora pariat actionē mihi creditori pro illis nōgentis petēdis de quibus fuit in mora soluēdi. respōdet emil. pap. ꝑ. ꝑ. iu. cō. dicens amice bene ⁊ diligenter legisti cautioneꝫ tuā siue instrumētum tuum ⁊ ego patienter te intellexi. ⁊ intellexi questiones quas super eo vel super ea formasti. ⁊ mihi videtur ex tenore instrumenti tui qd in eo principaliter contineantur ⁊ repetit: vt ipse creditor dixit: dixit creditor verum est. dicit emil. pap. iur. cō. intelligo rñsionē per ordinē: ⁊ ad primā qōnē ita rñdeo. ⁊ caueatis vobis qd non ita deciduntur in litera per ordinem sicut ego decidam. ⁊ hoc facio causa vberioris doctrine. ecce enim dicit emil. pap. iuriscon. dico ꝙ lucius titius debitor non tenetur ad vsuras omnium. xv. milium. sed tenetur ad vsuras nongentoꝝ dūtaxat. ⁊ hoc ideo quia per vltimū pactuꝫ incontinenti appositum post predictas stipulationes petitio sortis modificata restricta ⁊ determinata est. s. vt non possit cōpelli lucius titius debitor ad integra. xv. milia soluenda. sed solummodo per menses. s. trecentos denarios pro quolibet mense. vnde circūducto primo mense in solutione fuit in mora. ccc. denariorum. ⁊ cessando secundo mense fuit in mora aliorū. ccc. denarioꝝ. ⁊ cessando tertio mense fuit in mora alioꝝ. ccc. denarioꝝ. vnde cum quolibet mense de sorte non potuerint peti ex vi pacti nisi. ccc. deñ. non fuit in mora nisi nongentorū tantum. vnde eius vsure tantū debētur. nā vbi nulla petitio est ergo nulla mora si non fuit in mora non currūt vsure. ¶ Ad scdam questionē ita rñdeo ꝙ ad vsuras non tenetur ex die celebrati cōtractus siue ex die interposite stipulationis: sed tenetur ex tpe more. i. ex quo cessauit in solutione nongētoꝝ denarioꝝ. ⁊ hoc predicta ratione. nā cū dilata sit petitio sortis: per vltimū pactum incōtinēti factū per qd pactū apparet nō deberi tota sors vna solutiōe fieri: sed per mēses tm̄: merito nec vsure eius sortis debent que peti nō pōt. ¶ Ad tertiā qōnē ita rñdeo. s. ꝙ pactuꝫ vltimū appositū in ꝯtinenti super sorte tm̄: ꝙ pactū modificat restringit ⁊ determinat sorteꝫ: nedū parit excep. lucio titio debitori: si habeo vltra. ccc. denarios per singulos menses peterētur: sed etiā tibi creditori publio meuio parit act. qꝛ ex vi illius pacti poteris petere pro quolibet mēse. ccc. deñ. Sed his trib⁹ qōnibus sic determinatis per emiliū pap. ꝑfectū pre. iuriscon. petita venia: dixit creditor si placeret vobis vellem aliquantulum oponere. dixit emilius pap. opponas dixit creditor vos dixistis ꝙ lucius debitor tenet ad vsuras a tpe more tm̄. nā ex tpe celebrati ꝯtractus: siue ex die interposite stipulatiōis: sed vos ꝯtra. ecce enī illud pactū fuit factū suꝑ sorte tm̄: nec in eo fuit facta mētio vsuraꝝ: vr ꝙ modificet restringat ⁊ determinet sortē tm̄ nō aūt vsuras. vñ vr ꝙ teneat ad vsuras ex die celebrati ꝯct⁹

fiue ex die interposite stipulationis:vnde vr̃ ꝙ male dixeritis
rñdet iuriscõ amice ne decipiatꝛ tuus intellectus : verum estꝙ
pactum fuit appositũ super sorte tm̃.vñ si illud pactum modi-
ficauit stipulatiões sortis: ⁊ ꝑ consequẽs stipulationẽ vsura-
rũ.nã si modificauit sortẽ:qꝛ nõ tenetꝛ debitor soluere quoli-
bet mẽse vltra .ccc.deñ.ergo debitor non fuit in mora nisi. ccc.
deñ.quia vbi nulla est pactio nõ est mora . Itẽ si modificat pri
cipale.i.sortẽ :multofortius accessoriũ .i.stipulationẽ vsurarũ
⁊ remoto principali tollitur accessoriũ . Item oppono vos di-
xistis ꝙ istud vltimũ pactum appositũ incontinẽti parit actio-
nẽ ⁊ excep. s; vr̃ ꝙ istud vltimũ pactũ ꝑiat exceptiões lutio ti-
tio debitori:nõ autẽ actꝛ.publio meuio debitori.ecce istõ pactũ
ꝙ debitor nõ teneatnr soluere nisi.ccc.deñ.quolibet mense fuit
appositũ tm̃ ad vtilitatem lutij titij debitoris sibi ergo d; pa-
rere excep.non autẽ creditori actꝛ. Rñdet emilius pap.amice s;
istud pactum appositũ icontinẽti fit fcm̃ in fauorẽ lutij titij de-
bitoris .ne ꝯ formã pacti ꝯueniatꝛ ⁊ nõ cõueniatur ꝙ habeat
exceptionem vbi ⁊ in fauore creditoris est appositum .s. vt ex
eo possit agere :qꝛ istud pactũ fuit appositum in continenti:et
pacta que incontinenti fiunt videntur inesse:si inest:qua ratio
ne parit excep.debitori eadem ratiõe parit actiões . creditori.
Preterea esto sine preiudicio ꝙ illud pactu; pariat except.
tantum quod falsum est quia parit actꝛ.⁊ excep .tamen negari
non potest quod ex quo illud pactu; fecit quod nõ esset iu mo
ra nisi. ccc.deñ. igitur non potest dici ꝙ fuit in mora xv.mili
um: Ex ꝓmissis appꝫ ꝙ lutius titius debitor tenetur ad vsu-
ras nongentorum dũtaxat et ex tempore more: nõ ex tẽpore
celebrati ꝯctus :seu ex die stip.interposite s; a tꝑe more tãtũ ⁊
qõ pactũ incontinẽti appositũ nedũ pariat exceptionẽ lutio ti
tio debitori.sed ẽt actꝛ.publio meuio creditori. Est tñ inuenire
duos casus in quibus si lutius titius debitor est in mora tene
tur ad vsuras nõ a tꝑe more :s; a tꝑe celebrati ꝯctus.vnus ca-
sus est in vsuris: alius in fructibus .exemplũ.mutuaui tibi.xv.
milia ⁊ ꝓmisisti mihi reddere primis calendis:conuenisti ꝙ si
tũc nõ redderis ꝙ tenearis advsuras a die celebrati ꝯctus cer
te tũc si ea die nõ soluisti teneris ad vsuras ex die celebrati ꝯ-
ctus. Scđs casus talis est:si ꝓmisisti mihi aliquẽ fundũ dare
primis calendis ⁊ conuenisti si nõ dares ꝙ tenearis ad fructꝰ
ex die celebrati ꝯtractus: ⁊ hoc ideo qꝛ placuit ꝯhentibus: s;
in superiori casu.s.nostre .l.non fuerat actum inter cõtrahen-
tes.⁊ iõ vsure debentur a tẽpore more tãtũ .nã ꝯctus ex cõuẽ-
tione legẽ accipiũt.vt.ĩ „ꝺpositi.l.j.§.si ꝯuenerit.hoc dicit ista
l.vsqꝫ in finẽ.videte expositionem littere.[lecta est in audito
rio] . i.in scolis eius quibus scolares emilij pap̃ .audiebant
eũ ⁊ sic scole dicuntꝛ auditoriũ . ⁊ ad hoc accedit ꝙ di .ĩ.iurꝛ.cõ.
vel dic auditoriũ dr̃ vbi audiebat q̃relas ⁊ causa.[emilij pap̃]
ipse erat iure .cõ . ⁊ insuper erat prefectus pretorio.vos enĩ;
debetis scire tꝑe legum nostrarũ istas dignitates nõ est vide-
re inter scolares sicut est videre rome.nã quatuor sunt partes
mũdi: ⁊ in qualibet sunt due sedes :sic ⁊ tꝑe imperij sedes im-
peratoris erat rome.olim erãt plures ꝑ̄fecture :erat prefectus
pretorio oriẽtis ⁊ libie: ⁊ erat affrice versus meridiẽ:vbi ẽ car
thago :dñs emilius erat iure.cõ . ⁊ ꝑ̄fectus pretorio.vñ colligi
mus hic ꝙ doctores legum hodie possunt dignitates huma-
nas.i.potestates terrarum habere :quia olim sic erat ⁊ ad hoc
est argu.ĩ.ad trebel.l.j.§.j. Ite; ipsi illustres vocantur : ⁊ sic ha
bent dignitatem .vt.s̃.in proemio huius libri vobis notaui.
item ipsi vocantur ad ordinanda edicta.vt.s̃.de consti.prin.l.
vl. ⁊ ad questuram.vt.s̃.de officio que.l.j. ⁊ ideo dominus me-
us Ja.bal.dum fuisset electus in potestatẽ ciuitatꝛ . Jañ.ar.hu
ius.l.recepit dictam potestariam: ⁊ cessauit in studio per bien-
nium.[cautio].i.scriptura: ⁊ sic habebat sevulgare bonoñ.nõ
sunt adhuc.xxx.anni.nam vocabant instrumentu; debiti cau
tionem:sed hodie vocant chartã . sed exponitur hic alio mo-
do secundum Azo.cautio .i.scriptura stipulatione vallata si-
ne fideiussoribꝰ.vt.C.ꝺ ver.sig.l.sancimus.⁊.s̃.qui satisda.co.
l.j.aliquando tamen dr̃ cautio.i.satisdatio.vt. C.de procur.l.
j. ⁊ hucusqꝫ exordirꝛ emilius pap.pre.pre.iurecõ . ⁊ ita colli-
getis hic arg.ꝙ licet nobis vti ꝑ̄fationibꝰ aliquibus : et simꝛe
no.s̃.e.l.j.in pri. Or sequitur in littera[lutius titius ⁊c.] In
cipit scđm dictum in quo ponitur tenor istrumenti siue cau-
tiõis [scripsi]sub.ego si nõ habetis in littera:s; quidã hñt in
littera.ego lutiꝰ titius scripsi me[accepisse a publio meuio]
debitore.[xv.milia]alias nõ est in littera milia[mihi de do-
mo].i.ab eo vel alio eius nomine:puta a ꝓcuratore suo: sic et
alias sumitur ⁊ exponitur.C.vbi de cri.agi.o; autꝛ.qua in pro
uincia.in.§.eo autẽ absente .sic ẽt dr̃ in vulgari : talis domus
multũ offendit me.i.illi de tali domo multũ offenderũt me.[⁊
hec xv.ꝓba]idest bona nõ falsa .nã de natura cõtractus tene
tur debitor reddere rem eque bonam .vt.s̃.co.l.cu; quid .[re
cte] .i.bene .vnde ꝓbe sonat in bonitate:recte sonat in perfe-
ctione :quia nũmi non sint tonsi vel circũcisi.[dari]ei vel suo
procuratori:vel exponatis recte dari.i.solui suis tꝑibus. [ca-
lendis futuris].s.ꝓximis intelligatis .nã vbi tp̃s nõ adijcitꝛ
de proximis intelligitur .vt.ĩ.de verb.ob.l.eũ qui calẽdis[pu
blius meuius].s.creditor[lutius titius].s. debitor . ⁊ in ista
prima parte instrumẽti erat stipu .de sorte tãtũ.incipit scđa de
sorte ⁊ vsuris .[si die supradicta ⁊c.]in ꝓximis calẽdis ⁊ fu-
turis [ad quem res ꝑtinebit].i.ei vel heredi suo :vel alij vni-
uersali successori .vt.ĩ.de dam.infec. l.fluminũ.§. qõ adijcitur.
aliqñ tñ sub his verbis ꝯtinetꝛ singularis successor .vt.s̃.de ꝓ-
cur.l.nõ solũ.§.qui alieno.[data soluta] hicvidetꝛ esse incul-
catio verborũ :qõ quidã de plano ꝯcedũt:similiter no .alibi.
C.de le. ⁊ senatuscõ.l.nõ dubiũ.⁊.s̃.e.l.certi cõdi.in princi.vel
põt dici .[data]a me meo debitori[soluta]ab alio meo no-
mine:qꝛ alius ꝓ alio soluere põt vt.s̃.de nego.gest.l.soluẽdo.
[nõ erit]qꝛ satisfactio est ꝓ solutiõe vt.ĩ.de ver.sig.l.satisfa-
ctio.qõ fit creditori volẽti :nõ alias.qꝛ aliõ ꝓ alio ⁊c.vt.s̃.eo.
l.ij.§.j.[tũc].i.eo casu:vel tunc.i.ꝓximis calẽdis.nam dictio
ista tũc breuitatẽ tꝑis significat .vt.ĩ.de cõdi. ⁊ demõ.l.iiij.§.j.
⁊.ĩ.devul. ⁊ pu.sub.l.ĩ.substitutiõe alꝛ.l.vlt.[eo amplíꝰ].i.vltra
sortẽ ⁊ ꝑ̄ter sortẽ .nã in prima stipu. fuit deducta sors tãtũ .in
secũda stip.fuit deducta sors ⁊ vsura .vnde hec dictio eo am-
plius vr̃ petere solutionẽ sortis: ⁊ superaddere petitionẽ vsu-
rarũ :sicut est in legatis :qꝛ si lego tibi.x. ⁊ postea eo amplius
xv.videor legare tibi .x.⁊.xv.vt.ĩ.de le.iij.l.si sic .⁊.l.si tibi pu-
re.⁊ de le.j.l.legata inutiliter. Or sequitur[quo post soluã pe
2 ne noie].i.vsurarũ.⁊ ita no.† hic ꝙ in larga significatiõe vsu
ra est pena: ⁊ pena est vsura.sic ⁊ alibi sumitur .s̃.de neg.gest.l.
qui sine vsuris.in fi.tñ in ꝓpria significatiõe est vsura id qõ ꝑ̄-
statur habito respectu ad id qõ prestatꝛ:vel ad annũ vel ad mẽ
sem :si in ea cessetꝛ:sed pena ꝓprie ꝑ̄statꝛ : qꝛ ꝯuẽtũ nõ ꝑ̄statꝛ.vt
s̃.de ar.l.celsus . ⁊.l.nõ distinguemus .in prin .[in dies.xxv.]
idest singulis.xxv.diebus ⁊ subaudiatis in littera ꝓpter [sti-
pulatus est publius meuius].s.creditor .[spopõdi ego lutiꝰ
titius .]debitor ⁊ vsqꝫ durat tenor stipulationis secundo fa-
cte super sorte ⁊ vsuris [ꝯuenitque inter nos]ecce tertium
pactum appositũ in con tinẽti instructiuũ super sorte tantum
⁊ dic cõuenit inter nos : per pactum stipulatione non val-
latũ [menstruos].i.singulis mensibus[refundere].i.solue-
re[ei herediue eius]hucusqꝫ durat scđm dictũ qõ ꝯtinet tria
[quesitũ est]mõ incipit tertũ dictum in quo formantur tres
questiões: ⁊ subaudiatis ita hic:qꝛ aliter non intelligeretis lit
terã istã :cum lutius titius debitor cessauerit in solutione.ccc.
deñ.primi ⁊ scđi ⁊ tertij mẽsis: ⁊ ita fuit in mora nõgẽtorũ .que
rũtur tria :primo vtrũ lutius titius debitor teneatur ad vsu-
ras totius sortis.s.xv.miliu; an nõgẽtorũ. Scđo an teneatur
ad vsuras a tꝑe celebrati ꝯtractus :an a tempe more . Tertio
an pactũ appositũ incõtinẽti siue stipulatiõevallatũ pariat ex
cep. ⁊ actꝛ.[dicebã]ego paulꝛ.qui feci.l.istã :vel dicebã ego emi
lius pap̃. ⁊ modo determinat qõnes .[facta]super solutione
sortis :stipulationi prime ⁊ scđe .[inesse creduntꝛ].i. credũtur
in ipsa stipulatione facta.[soluta esset].s.sors.[primo men-
se]sub.dicendum est .[⁊ tertium tractum].i .post tertiũ men
sem finitum.[crescere]sub. ⁊ ideo veniuntvsure :ex tempe mo
re .[peti potuerat]sub. ⁊ ita veniũt vsure ex tẽpore more: ⁊ il-
lud pactum parit actꝛ. ⁊ excep.[pactum autem]modo incipi-
unt oppositiones :que fiunt sibi a publio meuio creditore: vel
que fiunt sibi a quodam scolari:sed in hoc no. est vis [ad sor-
tis solutionẽ tantum] sub.protelãdã[nõ ẽt ad vsurarũ].so-
lutionẽ ꝓtelãdã[que].s.vsure[i stipulatiõe venissent]sub. ⁊
iõ veniũt vsure tm̃ ex tꝑe more[prodesse]debitori[⁊ iõ]sub.
dicebãt illi aduersarij allegãtes in ꝯriũ[statutis ꝑ̄siõibꝰ].
i.statutis tꝑibus [ex die stipulationis vsuras deberi] etiam
ante morã[sed cu;]modo incipit rñdere ad oppositiões [di-
lata sit].i.ꝓlõgata ꝑ pactũ tertio loco factu;[ex eo tꝑe]sub.
demũ [accedãt].i.deleãtur. ⁊ sub .iõ nõ veniũt vsure nisi ex tẽ
pore more :qꝛ sors ante nõ poterat peti[⁊ si vt ille].s. qui op
põebat [q̃uis snĩa diuersa obtinuerit]qꝛ ꝓdest ad exceptꝛ. ⁊
ad actꝛ.vt ꝓbatꝛ in ꝟ.dicebã ⁊c.[ipso iure nõ committetꝛ]q̃tu;
ad effectũ.vel exponatꝛ [ipso iure nõ cõmittetꝛ]exceptꝛ .obstã-
te:qꝛ tale pactũ nõ potuit nouare precedentem obligationem
vt.C.eo.l.si exceptio.in fi.secus q̃tum ad liberatione; future
pene.vel vsure:qꝛ ipso iure defenditꝛ debitor.vt.s̃.ꝺ arbi .l.cel
sus .§.idẽ rñdit . ⁊.C.de vsuris.l.si creditrici.et.l. si parte. in fi.
nõ potest. ⁊ ad hoc concor.ĩ.de reg.iur.l.vbi petitio non est[s;
si]modo ponit duos casus in quibus debentꝛ vsure ex tẽpore
celebrati ꝯctus[extiterit] sub. ⁊ in mora fuerit soluẽdi [po-
test exprimi].i.dici [vt adijcit] ordinatũ vel taxatum [pre-
stentur].i.celebrati ꝯctus. ¶ Or signori ex his q̃ dicta sunt
vobis

vobis casum ⁊ summariam expositionem litere potuistis perpendere. nunc alia sunt videnda ⁊ indaganda opponendo: respondendo: ⁊ querendo ⁊ soluendo. primo tamen nota hic que
3 dam not. Et primo not. ex. l. ista † quod pactum incontinenti appositum videtur contractui inesse. ⁊ ideo nouam parit actionem. ⁊ veterem informat. vt. s. de pactis. l. iurisgen. §. quinimmo ⁊. C. de pactis. l. petens. Et dicitur appositum incontinenti si appositum est in actu simul tenenti vel antequam diuertant cōtrahentes ad alios actus vel negotia. vt. j. de testa. l. heredes palam. in fin. cum. l. seq. ⁊. j. de verborum obligati. l. continuus in principio ⁊. j. de duobus reis. l. duos in fine in casibus tamē est speciale quod pactum appositum incontinenti: nec nouam parit nec veterem informat. vt est odio vsurarū. vt. C. de vsuris l. quāuis. alius est fauore religionis. vt. s. de relig. l. quod si locus alius fauore dotis. vt. C. de iure dotium. l. auia. alius fauo
4 re libertatis. vt. j. de seruis ex. ea lege. in fine. ¶ † Item nota hic quod pactum appositum incontinenti precedentem stipulationem modificat. ⁊ ad hoc facit. s. de pactis. l. iurisgen. §. quinimmo. Item nota quod pactum appositum incontinenti sicut proficit debitori: ita pficit creditori ne iudicia claudicēt vt. s. de arb. l. quid tamē. §. finali. sic ⁊ in contractibus vt hic. fallit. j. de actio. empti. ⁊ vend. l. iul. §. si a pupillo. ⁊. j. mand. l. po-
5 test. Item nota. † hic si non potest peti principale nec accessorium: quia sublato princip. ⁊c. vt. j. de regulis iur. l. cum principalis. Item nota hic vbi non est petitio. ibi non est mora. vt. j. de regul. iur. l. nulla. ⁊. j. de verborum obligation. l. si pupillus. Item nota hic aliud no. ꝙ vsure debentur non ex die celebrati contractus. sed ex tempore more. et ad hoc concor. j. de vsuris l. mora. §. in bonefidei. fallit in duobus casibus. vnus est in fructibus. alius est in vsuris. si nominatim conuenerunt contrahētes vt hic in fine dicitur. ⁊. j. de verbo. obligatio. l. huiusmodi in fin. qd est illa ratione. quia contractus ex conuentione. l. accipiunt vt. j. depositi. l. prima. §. si conuenerit. Or signori ad hāc l. circa id quod dicitur in fin. opp. ⁊ signatur apertum contra: ⁊ videtur qd non veniant vsure post moram ex die celebrati contractus etiā si nominatim conuentum est inter contrahentes quia dicit ista lex. si mutuasti mihi centū promisi tibi per stip. quincunces vsu. quolibet anno. ⁊ si non soluerem suis diebus pmisi tibi semisses. ⁊ sic maiores. ⁊ si primo ⁊ secundo anno solui tibi minores ⁊ tertio anno cessaui: non teneor tibi ad maiores vsuras ex die celebrati contractus: sed ex die quo cessaui soluere. vnde videtur contra. j. de vsuris. l. cum quidam. in princi. ad quod vos dicetis vt ibi dicam. Item not. quod vnum aliud no.
6 ⁊ mirabile colligitur ex. l. ista † scilicet ꝙ pactum nudum vestit vestitum: cum tota die dicimus contra scilicet ꝙ pactum vestitum non vestiat nudum: sed illud nudum subsequens vel precedens esset principale. quod inconueniens esset. ꝙ accessorium vestiret principale. C. de pactis. l. si pacto quo penam al' contra. vt. C. de pactis. l. vl. sed hic non est ita si prima stipulatio esset apposita super vsuris. si secunda stipulatio esset apposita super sorte. tunc esset secus. vnde cum fuit apposita super sorte ⁊ vsuris bene vestit aliud nudum pactū subsequēs vt. C. de edil. act. l. si apud. sed que est rō cuiuslibet responsionis. ⁊ certe prime responsionis est ꝙ pena non debet transgredi delictum. vt C. de penis. l. sancimus. ⁊ sic cū in vno cessauerit in eo debet pati penam non in alio. ratio secunde responsionis est vt veniant vsure ex die celebrati contractus: quia non est in mora: ⁊ sic nō currunt vsure. ratio tertie responsionis vt pariat excep. ⁊ acti. est quia fauore debitoris ⁊ creditoris est introductum. vnde p eis non contra eos debet retorqueri. vt. C. de le. ⁊ sen. con. l. qd fauore. Modo ad hanc. l. oppo. ⁊ videtur. ꝙ debitor teneatur ad vsuras omnium. xv. milium non nongentorum. vt arg. C. de distractione pignorum. l. quādiu. cum suis similibus. ad quod vos dicetis ꝙ aliud est in venditione pignoris quia illud est indiuiduum. vnde quia verū est illum non soluisse. verum est etiā pro illa summa posse vendi. vt ibi. at hic secus est ꝙ tenetur ad vsuras eius temporis tantum quo cessauit in solutione scilicet nongentorum non omnium. xv. milium. ¶ Sed denuo oppo. ad. l. istam. ⁊ videtur ꝙ debitor tenetur ad vsuras omnium. xv. miliū ex die interposite stipulationis: quia non debet ei esse dānosum propter pactum. Rū. non est sibi damnosum postꝙ ex voluntate sua est. ⁊ sibi placet: cū quilibet sit moderator rei sue vt. C. mā. l. in re sua. sed si eo inuito esset appositum sibi esset dānosum. ¶ Sed denuo instatur ad. l. istam. ⁊ videtur ꝙ hoc pactum de. ccc. dena. soluendis quolibet mense fuerit interpositū gratia debitoris. ⁊ sic debet ei prodesse non obesse vt. s. de pac. l. iurisgen. §. sed si fraudandi. Respon. hoc pactum hic apponitur fauore vtriusqꝫ. Si queras cui stipulationi inest pactū appositum incontinenti. nunquid prime facte super sorte. an secūde super vsuris. Et certe videtur prime stipulationi nō inesse. cū non sit incontinenti post eam factum. ⁊ ita non in actu simul se tenenti. nam inter primam stip. sortis. ⁊ hoc pactum stipulatio vsurarum interuenit. ⁊ ita contrahentes iam videtur diuertisse ad alia negotia. Item secunde stipulationi non videtur inesse: qr non fuit facta mentio de vsuris in pacto. sed his non obstantibus dico pactum inesse prime stipulationi: ⁊ solutionem eius modificat. stipulatio enim vsurarum non fuit actus. vel dicatis ꝙ inest vtriqꝫ qd verius puto. Or signori super. l. ista cōsueuerunt formari due questiones que tangunt hic per dominum Jo. ⁊ Az. ⁊ vnam formant ⁊ non determinant. ⁊ prima questio est talis. hic dicitur ꝙ pactum appositum incontinenti vel ex interuallo ꝙ debeas in diem vel sub cōditione que fit ad excipiendum valet vt. s. e. l. pecuniam ⁊. s. de pact. l. iurisgentiū. §. sed cū nulla. Sed quia promittis mihi. x. sub conditione fit pactum ꝙ debeas. x. pure ⁊ sic ex interuallo: est ne seruandum: Dixerūt quidam ꝙ sic: quia ait pretor. pacta bona fide facta sunt seruanda. vt supra de pactis. l. iurisgentiū. §. pretor ait. ⁊ nihil est quod magis hominibus debeatur ⁊c. vt. s. de pactis. l. j. preterea ita est in vltimis voluntatibus. quia si aliquis tibi sub cōditione incōtinenti potest adimere. vt. j. de adimend. lega. l. iij. §. conditio. ⁊. j. de condi. ⁊ de. l. si ita. ⁊ si ita est in vltimis voluntatibus ⁊ in contractibus: quia parificantur contractus ⁊ vltime voluntates. vt. s. de pactis. l. pactum. Sed in questione ista est dicendum contra. ⁊ est dicendum si debes mihi. x. sub condi. ⁊ ex interuallo promittis pure non vꝫ: quia illud pactum fit ad agendum vnde non parit act. vt. C. de pactis. l. legem. Sed vbi debes. x. pure ⁊ sit pactum ex interuallo pactum quod debeas sub condi. fit ad excipiendum. non obstat ꝙ pactum bona fide factum debet seruari: quia illud verum est si est vestitum. Item non obst. nihil est quod magis hominibus: quia verū si pacta sunt vestita. Item non obst. ꝙ idem inuenio in vltimis voluntatibus: quia illud verum est fauore vltimarum voluntatum. ⁊ illa ademptio obtinet vicem pure legati. Item non obst. ꝙ contractus ⁊ vltime voluntates equiparantur. nam multa sunt specialia in vltimis voluntatibus qd non est in contractibus vt. C. de fideicom. l. j. Sed denuo formatur hic alia questio ⁊ talis. mutuaui tibi. c. ⁊ incontinenti adiicio ꝙ scribas mihi. C. vl'. ff. nunquid istud pactū parit nouā acti. ⁊ veterē informat. pōt dici ꝙ nouam parit prescriptis verbis: quia vestitum est coherētia cōtractus vt arg. s. de pactis. l. in traditionibus. ⁊ hoc verum est si pactum apponatur animo donandi: quia mutuū non pōt cōtrahi vltra quā numeratum est ⁊ veterem non informat. quia est incerta ⁊ certi condi. non datur ad incerta. vt. s. e. l. certi condi. secus si non apponeretur animo donandi cum obligatio que contrahitur re vt est mutuum non potest contrahi vltra quā numeratū est. vt supra. de pactis. l. si tibi. Uel potest formari hec questio in stipulatione que non contrahitur re: sed in alio. sum stipulatus a te. x. dari animo donandi ⁊ incontinenti appono pactum vt facias foueam istud pactum parit nouam prescript. verbis. non informat veterem: quia certi cond. non datur ad incerta. vt dixi. ⁊ factum est incertum. vt. j. de verbo. obli. l. vbi autem. §. qui id quod in faciendo.

1 Morte domini ⁊ mutatione status gestoris mandatū reuocatur tamen debitores ignorantes reuocationem sibi soluentes liberantur ⁊ illud quod quis facit non vt heres non venit in actione familie herciscunde ⁊ dominium in accipientem non transfertur non contrahere mutuum nec pignoris obligatio ⁊ si stipulatio confertur nominatim in personā domini qui tunc defunctus erat est nulla. Si vero in personam ipsius gestoris conferatur tunc si hereditas non est adita hereditati iacenti acquiritur actio ex stipulatione si vero erat adita: tunc si heredes erant bone fidei quia ignorabant illum esse effectum liberum acquiritur omnibus heredibus secus si erant malefidei. hoc dicit.

2 Errans regulariter transfert dominium rei vbi fallit.

Jus qui in prouincia.

1 ¶ † Signori. l. ista respicit illam partem rub. de rebus creditis. nā de credito agit in. l. ista Item respicit illam partem rub. si certum petatur: quia de mutuo fit mentio. ⁊ illaꝫ de certi cōdi. ⁊ ista consueuit valde difficilis reputari. ⁊ indubitanter. lex ista est difficilior quam sit precedens. tamen si intelligatis casum ⁊ summariam expositionē litere. licet materia eius sit subtilis quo ad quid cetera alia subintelligetis. ⁊. l. istam diuidetis hoc modo ⁊ dicetis quod africanus iurisconsul. in. l. ista primo ponit quoddam thema secundo ex illo themate formantur questiones sex. licet dominus Az. ⁊ ceteri glossatores scribāt

q hic formantur tres questiones.tertio illas per ordinem in litera determinat.et thema est tale.quidam paterfa.titius nomine ciuis romanus erat homo pecuniosus: et abundabat pecunia:nec illam poterat fenori dare rome vt placebat sibi:quia ibi dabatur sub leuioribus vsuris propter magnam abundantiam pecunie que ibi erat vnde quidam seruum suum stichum nomine de quo multum confidebat datis sibi mille lib.iussit ire in prouinciam vbi erat magna penuria pecunie. vt in anglia et in francia.vt ibi calendarium exerceret.i.vt sub vsuris mutuaret pecuniam de calendis in calendas.et ita fecit eum institorem:stichus seruus iste iuit in prouinciam cepit ibi calendarium exercere et pecuniam fenori dare.titius paterfa.ciuis romanus remansit rome:et dum esset in extremis constitutus fecit testamentum in scriptis. in quo quidem testamento stichum seruum suum in prouincia existentem iussit esse liberum.et ipsum insuper instituit pro parte dimidia vel tertia sibi heredem:non est vis.alium vel alios pro alia parte sibi heredes instituere:mortuo titio patrefa.post istud testamentum aptum fuit rome coram magistro census publicatum et recitatum ad perennem memoriam.stichus seruus in prouincia constitutus ignorans omnia hec.s.dominum suum mortuum et se liber iussum et pro parte se heredem institutum tria fecit post mortem domini. nam pecunias mutuatas viuente titio domino suo ipse exegit a debitoribus qd est primum aliquas de nouo credidit debitoribus stipulatione qd est scdm.interdum cum stipulatione et pignoribus aliquas de nouo credidit qd est tertium.istud est thema ex isto themate formantur hic sex questiones.licet vt dixit dominus Az.et alij glo.scribant hic q tres formantur questiones.Et prima questio est talis.si ipse stichus ignorans predicta aliquas pecunias recipit a debitoribus. vtrum debitores tali solutione sint liberati.ad istam respondetur q si debitores ignorabant titium dominum esse mortuum indubitanter tali solutione sunt liberati. ¶ Scda questio est.qua act.tenetur stich seru coheredibus suis ad pecunias reddendas quas accepit a debitoribus pro portionibus eorum.Ad quod respondetur q non tenetur iudicio fami.herc.quia non fecit vt heres et pro parte sua poterat explicare.sed tenet act. neg.ges. ¶ Tertia questio est talis.si stichus ignorans predicta aliquas pecunias de nouo mutuauit debitoribus an faciat eas accipientis et an sit mutuum in totum vel pro portionibus coheredum.Ad quod respondet iuriscon.q pro parte sua tantum pro qua heres erat fecit accipientis.et mutuum est contractum sed pro portionibus coheredum non fecit accipientis et mutuum non est contractum. quod probatur arg.tali. Dedi tibi pecuniam et mandaui tibi vt titio credas eam si me mortuo ignorans tu ei mutuasti non facis accipientis:quia finitum est mandatum morte mandantis re integra.sic hic stichus ignorans dominum mortuum.mortuo titio patrefa.finitum est mandatum.nec est postea mutuum pro portionibus coheredum. Si queratur ratio diuersitatis quare debitores liberantur:sed accipientes non obligant pro parte coheredum.ratio est illa:quia vbi debitores soluunt sticho tractatur de liberatione.sed vbi accipientes obligantur tractatur de obligatione.et fauorabiliores sumus ad liberandum quam ad obligandum. ¶ Quarta questio est.si stichus mutuauit post mortem domini et accepit pignora.vtrum pro parte coheredum teneantur pignora obligata. Et respondetur cum in pecunia coheredum mutuum non sit contractum.igitur non tenent pignora si illam pecuniam pro parte coheredum non fuit stipulatus:quia si non tenuit principale.s.mutuum pro parte coheredum nec tenet accessorium.s.pignora. ¶ Quinta questio est si stipulatus fuerit reddi pecuniam quam de nouo credidit domino suo quid iuris sit.Et respondetur si stichus fuit stipulatus titio domino suo qui mortuus erat nulla est stipulatio pro parte coheredum:cum fuit stipulatus ei qui non erat in rerum natura. ¶ Sexta questio est si stich stipulatus est sibi vel simpliciter reddi si qd iuris sit.ad quod respondet iurisco.distinguendo. aut non erat adita hereditas per coheredes.quo casu per istum seruum quesita est stipulatio pro portionibus coheredum hereditati iacenti.et per consequens coheredibus.pro sua autem parte sibi quesiuit. nam ex qua causa liber homo a nobis bona fide possessus ex re nostra querit nobis.ex eadem causa seruus qui putat seruum cum non sit querit hereditati iacenti. Si aut hereditas iam erat adita.tunc si coheredes sciebant eum pro parte coheredem et liberum esse iussum.et sic non habebant animum possidendi eum pro parte eorum non queritur eis actio.hereditati non:quia non iacet et tunc dicitur hereditas quando iacet et nondum est apprehensa: sed ea adita dicitur patrimonium. Si aut ignorabant eum liberum et heredem pro parte.vt quia erant similis conditionis et non fuerunt presentes in recitatione testamenti rome.hoc casu idem dicendum est.s.q est in eo casu quando stipulatus est sibi vel simpliciter hereditate iacente scz vt pro parte sua queratur sibi:et pro portionibus eorum coheredibus. et idem est dicendum si isti coheredes essent stipulati a debitore hereditario. s. vt pro parte stichi queratur sticho.et ita si coheredes erant eiusdem conditionis cui erat stichus seruus:vt qr fuerant de necessarijs:euenit illud qd ad inuicem bona fide videbuntur se possidere. et sibi bona fide seruire hoc dicit ista.l. vsq in fi.videte expositionem littere.[eius]scilicet dni titij nomine:et ciuis romanus [qui in puincia].i.in anglia vel in francia vbi est paupertas pecunie et feneratorum [stichum suum].s.suum[calendario ppositum erat].i.fenori exercendo de calendis in calendis .et sic sumunt cal. j. de le.iij.l.qui filium .et.l.vxorem.§.legauerat [rome].s. vnde ducebat originem [testm].s.factum i scriptis.[recitatum]coram magistro census .sed in alijs prouincijs coram preside:hodie coram defensoribus ciuitatis:vt.C. de testamentis .l.testa.et.l.consulta diualia .et in auf.de defen.ciuit.§.nulla.coll.iij. Si qras quare fuit facta ista recitatio testamenti rome .potest dici dupliciter.et vno modo sic:qr olim ante tempora iusti.non poterat heres adire hereditatem ante aperturam tabularum nisi esset heres in solidum institutus.vt.C.de cadu. tol.l.vnica.§.cum igitur.et.j. de iur.et fac.ign.l.j.in fi.vnde cum iste erat pro parte heres ideo fuit recitatum rome.vel dicatis secundo modo q ideo fuit facta recitatio testamenti rome:quia olim ante tempora iustin.heres institutus non poterat adire hereditatem clausis tabulis nisi esset heres insolidum institutus.vel nisi esset de suis vel de necessarijs.vt.C.de iure deli.l.iij.et insti.de hered.quali.et diffe.§.necessarij.sed cum isti fuerint de necessarijs heredibus.igitur non fuit necesse recitari.Respondeo hoc ita de facto fuit. non autem notat quod ita debuerit fieri.de iure. sed secus est hodie.quia potest adiri hereditas a quolibet:etiam clausis tabulis .vt.C.de caducis tol.l.vnica .§.in nouissimo. Or sequitur.[quo] scilicet testamento [liber] .s.insolidum et ex parte heres scriptus .et ita hec dictio ex parte determinat hanc dictionem heres non liber .quia libertas est indiuidua .vt. j.de lib.ca.l.duobus.[qui].s.stichus [status sui]scilicet primeui que est libertas:quia hec seruitus est introducta iure gen. vt.s. de iusti.et iur.manumissiones quia ignorabant se liberum [pecunias defuncti.].i.titij dni sui .Et no. hic duas pprietates. vna cum dicit pecunias defuncti:si nihil habeat defunct:quia mors oia soluit.vt in auf.de nupt.§.deinceps.coll.v. Item quia si dns viueret non esset sua.sed esset sibi debita.vt.j.q cum eo.l. j.[aut exegit]als exegerit.sed in hoc non est vis.et littera ista aut legitur dupliciter.aut vno modo aut pro et.et sic aut legit copulatiue .sic et alibi disiuncta accipitur pro coniuncta. vt.C. de ver.sig.l.cum quidam .et.j.de ver.sig.l.sepe.vel pot legi pro prie.[aut exegit].i.recepit a debitoribus aliquas pecunias [aut crediderit vel interdum stipularetur]sub.pecunias reddi.et interdum non stipularetur[et.pignora acciperet]sub.et interdum pignora non accipet.qr hec oia infra determinant.et huc vsq durat thema.ex quo themate fm az.formantur tres questiones et determinantur in littera per ordinem . sed ego dico vt dixi in casu.q ex isto themate formatur sex questiones et determinatur in lra.[consulebat].s.affricanus iurisco.qui fecit l.istam[quid de his]scz qonibus[iuris esset].s.de hoc themate.ex quo tres qones formatur fm az.et prima incipit hic et durat vsq ibi[quas et c.]Ibi scda incipit et durat vsq ibi qd si proponat.tertia incipit ibi et durat vsq in fi.sed fz qd ego dico formatur sex qones.et prima icipit [placebat et c.]modo determinat primam questionem [ei].i.sticho [liberatos esse] .s. ipso iure[decessisse]et ita cum debitores acceperant a sticho pposito calario .i.pecunia fenori dando de cal'is in cal'as ignorabant dominum stichi mortuum.si soluunt ei ipso iure liberantur tali solutione :quia bona fide soluerunt secus si scirent dominum mortuum .et sic scirent mandatum per consequens reuocatum :quia tunc si ei soluerunt non essent liberati .vt.j.de solu.l.Ro pcur.§.j.et.§.sed et si.et.l.si quis.et.l.qui hominem.§.si titium.et.l.cum quis.§.si debitorem meum[earu]Incipit scda questio et eius determinatio [dari debere].s. coheredibus. et est duplex ratio quare stichus non tenetur fami .herc.iudicio. vna est:quia non accepit pecuniam vt coheres:quia tunc teneretur iudicio fam.herc.vt.s.fam.herc.l.et puto.§.et si dolo .et.l. quia erat.Item est secunda ratio:quia iste stichus fecit tale quid qd pro parte sua siue parte coheredum poterat explicari et tunc non agitur fam.herc.sed agitur actio.nego.gest. secus si pro parte sua siue parte coheredum non poterat explicare quia tunc ageretur fam.herc.vt ista probantur supra fam. hercis.l.heredes.§.sumus.et.s.communi diui.l.si quis.§.siue.[quas Ro]modo icipit determinatio tertie qonis[crediddisset].i.mutuo dedisset [esse].i.accipietis factas.vnde qr p parte sua facte accipietis est mutuum.vt.s.eo.l.ij.§.appellata.sed pro parte coheredum non fecit accipietis.[nam et si]nunc pbat decisionem

questionis

questionis huius [non facies] quia finitū est mandatū mor-
te domini re integra. vt insti. man. §. recte ⁊. j. de sol. l. vlti. [ne-
q3 eñ] R̄n. tacite obiectioni que posset sibi fieri [ei] idest sti-
cho [alienaret] ⁊ est ratio: quia vbi debitores soluūt sticho tra
ctatur de liberando. sed vbi mutuat tractatur de obligando: et
proniores sumus ad liberandū quam ad obligandum. vt. j. de
actio. ⁊ obli. l. arrianus. Incipit scdm me quarta questio [nul-
la stipulatio interuenisset] sub. cum mutuasset pecunias [neq3
pignora teneri] quia si non tenuit mutuū pro parte coheredū
nec etiam pignora. q: si non valet principale ⁊c. vt. j. de reg. iur.
l. cum principalis. [ꝙ si.] Incipit quarta questio ⁊ eius deter
minatio [mortuo] hic non continebat̄ in stipulatione. sed hic
promittis dare ista. x. que tibi mutuo domino meo titio qui iā
erat mortuus cū ignorabat eū mortuū [stipulatus] vt. j. de sti
pu. ser. l. si seruus cōmunis. §. seruus. [ꝙ sibi] Incipit sexta et
vltima questio. ⁊ durat vsq3 in fin. l. ⁊ diuidit̄ in tria dicta [sti-
pulatus esset] sub. vel simpliciter: q: hec duo sunt paria vel sti-
pulari sibi vel simpliciter. vt inst. de stip. ser. §. siue [hereditati]
sc3 iacenti [eum acquisisse] sc3 pro parte coheredū. alij intelli-
gunt in totū. [ita hereditati] sc3 iacenti [acquiri pōt] hoc est
primū dictū huius sexte questionis. ⁊ ex isto primo dicto col-
ligetis vnā regulā quā alibi non inueniemus ita expresse quo
casu per liberum hominem bona fide possessum ex re mea que-
ritur mihi eodem casu qui putat se seruū ⁊ est liber iacenti here
ditati acquirit̄ ex re hereditaria qd̄ procedit ex eo qd̄ heredi-
tas sustinet vicem persone. vt. j. de acquiren. re⁊ do. l. in eo. ⁊. l.
se. ⁊. l. hereditas [post aditam] Incipit scdm dictum huius se-
xte questionis [dici potest] vt acquiratur hereditari iacenti:
quia iam adita erat hereditas. Item nec pro parte coheredu3
quia sciebat eū liberum. vnde non habebant animum possidē-
di eam. vt. j. dicit [ꝙ si proponat̄] Incipit tertiū dictu3 huius
sexte questionis. ⁊ iste ver. legitur tribus modis vno modo scd3
Jo. ⁊ Azo. ⁊ hunc prosequunt̄ glosse nostre. secūdo modo loq̄
tur scdm dominum meū Jac. tertio modo scdm ꝙ ego consue-
ui vobis legere: tamen premittam lecturam domini Jo. ⁊ Az. ⁊
scdm eam exponam literam. secūdo subijciam lecturam domini
mei. tertio lecturam meam annectam vobis ꝟm Jo. ⁊ az. habet
istū sensum dictū est si stichus stipulatus est sibi vel simpliciter
⁊ adita non erat hereditas ⁊ coheredes sciebant eum liberum
⁊ coherede3 quid iur. modo dicit quid iuris sit. si hereditas nō
erat adita quia tunc si coheredes sciebant eum pro parte cohe
redem ⁊ liberum esse iussum ⁊c. vt dixi in casu. hic repetas. ⁊ꝟm
istum intellectum exponetis ita literam. [id ignorasse] sc3 sti-
chum liberum ⁊ coheredem [fuerunt] quia fuerūt serui titij do
mini stichi. vnde sunt heredes necessarij siue velint siue nolint
vt insti. de here. quali. ⁊ dif. §. necessarij. Responderi scdm qd̄
dictū est hereditate non adita: q: dictū est querit̄ hereditati ia
centi ⁊ per eam per consequens queri heredibus ita ⁊ hoc casu
[seruire videantur] vnde stichus ex stipulatione sua querit co
heredibus ⁊ ecōtra. querit ei ex stip. coheredū. q: ipsi vident̄ se
ad inuicem possidere. nō aūt hereditas possidet eos. vt. j. si q̇s
li. esse ius. fu. sceuola. Or si gnori scdm istam lecturam habetis
si tres serui fuerunt heredes instituti ⁊ stichus qui ignorabat
dominum mortuū fuit stipulatus sibi vel simpliciter reddi pe-
cunias quare mutuo dederat si coheredes ignorabant ꝙ vidē
tur se ad inuicem possidere bona fide vnde sicut stichus heredi
tati iacenti querit. ⁊ sic per eum queritur coheredibus. ita si co
heredes possederunt cum bona fide ex stipulatione eius queri
tur eis ⁊ econtra ipsi stipulando querunt̄ ei. Sed ad istam lec.
opponitur sic. hic dicitur stichus post aditam hereditatem est
stipulatus sibi vel simpliciter pecunias mutuatas reddi ⁊ cohe
redes ignorabant eum liberum pro parte sua fecit accipientis
pro parte coheredu3 nō. Sed dic mihi pro parte coheredū cui
acquirit hereditati iacenti non: quia iam erat adita hereditas
vt seruus non acquirit eis: quia iam erat liber. vt liber non q:
non habebant animū possidendi eum. ⁊ idem si haberent ani-
mum possidendi eum cum corporalis possessio interuenire nō
possit: ⁊ cum solo animo non queritur possessio. vt. j. de acquir.
pos. l. possideri. in prin. ⁊. l. quēadmodū. ad quod dixerunt qui-
damꝙ queritur hereditati iacenti si dicas erat adita. R̄ndent
ipsi non videtur adita ex quo non erat possessio apprehensa. vt
j. de crimi. expi. hered. l. ij. vel dicatis qd̄ querit̄ coheredibus. ⁊
hoc est speciale qd̄ querit̄ solo animo vt ⁊ al's. j. de cōtra. emp. l.
clauibus. Or si gnori ista lectura domini Jo. ⁊ Az. quā glosse
nostre approbant. sed istam lecturam non approbat dominus
meus: immo timens oppositionem supra relatam reprobat eā.
nec obst. ꝙ ipsi dicebant qd̄ hic erat speciale qd̄ queratur solo
animo: quia animus hic non interuenit cum hoc ignorarent.
Item alia ratione non videtur mihi bona: q: si tres serui sunt
instituti ⁊ iussi sunt esse liberi possunt se bōa fide possidere: q:
si vnus possidet aliu3: ergo ille qui possidet̄ ab alio nō potest
possidere illum qui possidet. vt. j. de acquiren. re. do. l. liber ho
mo in fi. ⁊. j. de acquirē. pos. l. cum heredes. §. in his. ⁊ ideo do
minus meus legebat alio modo hunc ver. [ꝙ si proponatur
⁊c.] ⁊ sic dictum est. s̄. si stich⁹ post aditam hereditatem mutu-
auit pecunias ⁊ stipulatur sibi vel simpliciter ex quo cohere-
des sciebant eum liberum non habebant animum possidēdi
eum. vnde nō querit coheredibus. sed quid si stich⁹ mutuauit
pecunias post aditam hereditatem ⁊ stipulatus fuit. ⁊ cohere
des ignorabāt eum liberum adhuc potest idem responderi. vt
ex stip. ipsius non queratur coheredibus. ⁊ hoc dicit secūdu3
eum iste ver. ⁊ legebat ita litteram. [idem responderi potest]
scilicet quod dictum est in proximo casu. vt ex eius stipulatio-
ne non queratur coheredibus. ⁊ istum ver. se. quo quidem ca-
su ⁊c. dominus meus dicebat non esse referendum ad proxime
dicta vel ad casum vbi iā erat adita hereditas: sed est referen-
dum ad illum quando hereditas iacebat. vnde dicebat ipse vi
deatis illum ver. quod si ⁊ lego eum statim vobis. modo acci-
piatis illum ver. quo quidem casu ⁊c [videātur] quia sicut sti
pulando stichus q̄rit hereditati iacenti: ita coheredes sui S3
hec lectura similiter non placet. tamen hec lectura ponit istu3
ver. sub casu adite hereditatis: nec video cur referatur ad he-
reditatem iacentem. tamen quia hereditate iacente frustra fit
mentio in littera de coheredibus sue conditionis: qui ignora-
bant eum esse coheredem ⁊ liberum iussum cum ex ipsa stipu-
latione habeat adiri hereditati iacenti non coheredibus. ta-
men quia iste ītellectus esset nimis remotus a littera ista. ⁊ nō
est verisimile quod iuriscō. ita separate dixisset de materia ista
⁊ ideo vos legetis tertio modo istū ver. quod si proponat̄ ⁊c.
secundum ꝙ ego consueui eum vobis legere ⁊ dicetis sic. s̄. p
xi. habuistis quod si stichus post aditam hereditatem stipula
tur vel stipuletur ⁊ coheredes eum liberum sciebant non que
rit eis. sed quid si proponatur quod heredes ignorabant eu3
liberum vt quia ipsi ex necessarijs erant potest idem responde
ri quod non queratur eis. ne si aliter diceremus quod querere
tur eis iam haberemus dicere econtra scilicet ꝙ ipsi quererēt
ei ex stipulatione eorum ⁊ ita haberemus dicere quod inuicem
se possidere viderentur. ⁊ sic seruire bona fide quod esset ab-
surdū si vnus possideretur quod posset aliū possidere. ⁊ secū-
dum hoc exponetis ita litteram [potest ad hoc idem respon-
deri] scilicet quod dictū est in proxio casu [quo quidē casu]
idest si diceremus ꝙ stichus ex sua stipulatione quereret cohe
redibus [videantur] sub. vel se possidere videantur ꝙ esset ab
surdum. Or si gnori ex his que dicta sunt potuistis perpende
re casum huius. l. ⁊ summariam expositionem littere modo cir
ca. l. istā est insistendum. opponendo. ⁊ respondēdo. ⁊ distin-
guendo ⁊ querēdo. et opponamus per ordinem ad. l. istā. Et
ad. l. istam sunt sex oppositiones sicut hic formantur sex que-
stiones. ⁊ statim ad decisionem prime questionis opponitur.
vos habetis hic. si debitores soluerunt sticho ignorantes do
minū mortuum liberantur ipso iure ergo si sciuerunt non libe
rantur. sed lex contra dicit aperte que dicit si paterfa. institō-
rem ordinauit ⁊ mortuus est relicto impubere. si debitores sol
uerunt institori liberantur ab impubere. vt. j. de institoria. l. si
quis. §. impubes. Ad quod dicetis duobus modis. ⁊ vno mo
do sic in. l. contra debitores sciebant heredem domini vti eo-
dem institore ⁊ institorium mandatum reuocatum non esse. iō
debitores soluendo ei tali solutione liberātur sed in. l. nostra
debitores sciebant dominum mortuum: nec sciebāt heredē vti
opera institoris. ⁊ sic sciebant reuocatum mandatum. vnde si
soluerūt videntur soluisse indebite. ⁊ ideo non liberantur. vt
C. de condict̄. inde. l. creditoris. Vel potest dici quod est diffe
rentia inter institorem ⁊ procuratorem. nam institoris officiū
est latius: quia institor est procurator. non econtra. vnde insti
tor est qui preponitur alicui negotiationi exercende viuo do-
mino. vel eo mortuo. ⁊ ideo officium eius nō finitur morte do
mini qui procurator est cui mandatur aliquid faciendum vi-
uo domino. ⁊ ideo soluitur mandatu3 procuratoris morte do
mini. vt. C. man. l. mandatum. nisi defunctus dominus voluerit
mandatum post mortem suam durare. vt. j. man. l. si vero. in fin.
secus est in mandato iurisditionis ⁊ iudicis delegati. quia nō
durat sicut mandatum ꝓcuratoris post mortem iudicis dele-
gantis etiam si hoc voluit. vt. s̄. de iuris. om. iu. l. sed quia. Se-
cūdo instat̄ ⁊ opponitur ad scdam questionem dupliciter. hic
dicitur si stichus recipit pecunias a debitoribus post morte3
domini pro parte coheredum: non tenetur coheredibus fam̄.
her. iudi. sed neg. ge. sed lex contradicit aperte. que dicit. si ser-
uus gessit negocia domini. de gestis viuo domino tenetur co-
heredibus fam̄. her. iudicio. vt. s̄. fam̄. her. lege meuius. §. ser-
uus. Ad quod vos dicetis ita coheres de gestis post mortem

domini si gessit vt coheres tenetur famil. hercisc. coheredibus:
quia iudicium famil. herciſ. datur inter coheredes vt. ͧ. famil.
herciſ. l. j. ⁊. ij. sed si non gessit vt coheres post mortem domini
tenetur neg. gest. sed de gestis ante mortem domini tenetur fa-
mil. herc. ideo quia illa negotia siue bona erant in bonis domi
ni tempore mortis ⁊ tenetur ideo famil. hercisc. quia fecisset vt
coheres. sed hic si gessit post mortem domini non tenetur fam.
herciſ. quia illa bona non erant in bonis domini. ⁊ ideo non te
netur vt coheres quia fecit vt seruus. ⁊ ideo tenetur acti. neg.
gest. q: illa negotia non erant tēpore mortis in bonis domini.
¶ Sed tertio opponitur quomodo tenetur stichus coheredi
bus pro parte coheredum acti. neg. gesſ. quia videtur non cohe
redum esse negotiū aliquo de predictis quatuor modis. re ipa
non: quia in rem coheredu; non impendit. ipso gestu. quia nō
soluitur creditoribus coheredum. non cura vel gestu. quia per
tinebat ad coheredes. vt ad tutores vel curatores. ratihabitio
ne non. quia stichus non exigebat nomine eorum. sed nomine
defuncti vnde cessat acti. neg. gesſ. l. si pupilli. §. si ego. ⁊. §. quid
ergo. Ad quod potest dici negotium erat coheredu; ratihabi-
tione: quia iste stichus recipiebat pecūias nomine domini. igi
tur si mortuus erat faciebat nomine coheredum: quia interpre
tatione iuris eadem est persona coheredis ⁊ defuncti. vt in au-
ten. de iureiuran. a mo. p̄. in princip. vel potest dici hic licet ne-
gotium non sit negotiu; coheredum altero de quatuor modis
tamen est eorum ratihabitione ⁊ si non ipso iure tamen per me
dium. ecce si debitores sunt liberati a coheredibus per solutio
nem quam fecerunt sticho: quia non possunt habere regressum
coheredes contra debitores: tamen in subsidium habent ratū
vt ⁊ al'. C. de rei ven. l. mat. ⁊ not. ͧ. e. l. si eum. C. de rebus ali. nō
alie. l. j. Sed denuo ad id qd̄ dicit̃ in tertia questione opponi-
tur. vos habetis hic si iste stichus post mortem domini mutua-
uit pro parte sua facit accipientis. pro parte coheredum non.
sed hec lex videtur contra. ecce si stichus ignorabat dominum
suum mortuum ⁊ mutuauit pecuniam vt domini sui ⁊ erat sua.
pro parte ergo errauit. vnde non facit accipientis. ⁊ sic non cō
trahitur mutuum vt. ͧ. e. l. ij. §. appellata. ⁊ non transfertur do-
minium. vt. j. de condict. ob causam da. l. dedi. §. subtilius. ⁊. j.
de acquir. rerum domi. l. si procura. ⁊. j. de contrahen. empt. ⁊ vē
diti. l. ⁊ si consensum in fin. ad quod potest dici tribus modis. ⁊
2 vno modo secundū Joan. regulariter nemo † errans[a] transfert
a dominium rei sue speciale tamen est hic in pecunia mutuata: si-
cut ⁊ alia multa specialia sunt in ea. vt. ͧ. e. l. singularia. sed hec
solu. nō placet mihi: quia est contra hanc so. ͧ. e. l. si ego. ⁊. l. si ⁊
me. in quibus dicitur. si dissentimus in mutuo non est mutuum
alij voluerūt dicere ꝙ hic stich' non errabat: q: pecunias quas
credebat putabat domini sui. igitur cum successit ei pro parte.
pro sua parte putabat suas iuris fictione. cum eadem sit perso
na defuncta ⁊ heredis. vt. ͧ. dixi. vnde pro sua parte contractū
est mutuum. vel potest dici tertio modo scd̄m Azo. vt vos circa
articulum istum ita distinguatis cum aliquis tradit rem vel tra
ditur volūtate. aut putat rem esse accipientis cū sit tradentis.
aut putat rem non esse accipientis nec tradentis. sed putat ea;
cuiusdam tertie persone. in primo casu cum credit rem accipien
tis. ⁊ non tradentis: quia credit rem suam sibi reddere non au-
tem credit rem suam transferre: non transfert dominium in ac
cipientem. ⁊ sic intelligitur de condictione ob causam da. l. de-
di. §. subtilius. in secundo casu sicut erat hic cum stichus mor-
tuo domino mutuabat pecuniam: non putabat suam nec eius
cui mutuabat: sed domini sui. ⁊ sic tertie persone. quo casu quia
habebat cām a dn̄o talis error non nocet. ⁊ ideo trāsfert domi-
niu;. ⁊ sic intelligitur hic: aut putabat tertie persone a qua cām
non habebat. quo casu non transfert dominium: quia errabat.
vt. j. de acqui. rerum domi. l. si procurator. Vel potest dici quar
to modo secundum quod consueui dicere. cum tradens. vel is
cuius voluntate traditur tradit. aut erratur in re aut in perso-
na aut in causa. erratur in re dum trado rem qua; puto tuam ⁊
est mea. et tunc habet locum. §. subtilius. Si autem erratur in
persona quia puto te verum creditorem meum esse: cum sis fal
sus nec alias eram tibi traditurus si te sciuissem falsum hic in-
dubitanter non transfertur dominium si allegares te procura-
torem in rem tuam vt. j. de furt. l. si quis. si autem erratur in cau
sa: quia puto me tibi debere cum nō debeo. error cause non im
pedit translationem dominij. vt. j. de condictio. indebiti. l. si in
arca. Si dicas in casu nostro cum stichus mutuauit pecuniam
post mortem titij domini sui. nec fuit error in persona nec in re
nec in causa quis fuit iste error. Respond. putabat rem esse ti-
tij cum esset sua pro parte. quia ab illo habebat potestatem alie
nandi. vnde pro qua parte erat sua facit accipientis. ⁊ ita lo-
quitur iste. §. Sed denuo signatur hic aliud ɔtrariū. vos habe
tis hic si do tibi nūmos vt des eos sticho me mortuo licet igno
rans me mortuum non fiant titij: quia finitum est mandatum
morte mea re integra. sed lex cōtradicit aperte. que dicit si do
tibi pecuniam. vt des titio. si me mortuo das licet ignores me
mortuum facis accipientis. vt. j. de donat. lege hoc tenetur. §.
si quis. Ad solutionem cuius contrarij dominus Joā. ⁊ az. ita
dixerunt. aut do tibi pecuniam vt speciem vel corpus in saccu
lo signato ita dicendo istum sacculum pecunie des illi. hoc ca
su nō trāsfero dominiū pecūie i te. vn̄ si me mortuo tradas illi
licet ignores me dominum mortuum non transit in illum do-
minium: quia in te non transtuleram. sed ministerio tuo vole-
bam ad illum venire. vt. j. de donat. l. ij. §. si pecuniam. in fi. §. ⁊
ita intelligitur quod dicitur hic. aut do tibi pecuniam in quā-
titate: vt de istis facias quicquid velis. et alia. x. eiusdem gene
ris des titio. quo casu si das titio. x. me mortuo. licet ignora-
res me mortuum facis accipientis. ⁊ sic intelligitur. l. contra.
Sed ad istā solutionē videtur ɔtradicere quedā lex que dicit
si vēdo tibi fundū ⁊ trado vt titio tradas. hic trado corpus. et
tū si me mortuo tradis titio facis accipiētis. vt. j. de acquiren.
posſ. l. fundi. §. si amicus. Ad quod vos dicetis. ibi eram obli-
gat' tradere titio. si trado tibi vt tradas ei. si tradis me viuo
facis accipiētis. Item si tradis me mortuo. quia erā obligat'
titio tradere facis accipientis. ⁊ liberas heredes meos. s; hic
non era; obligatus dare titio. Vel potest solui alio modo cō
tra legem illius fundi. §. si amicus. vt vos ita dicatis. si rē quā
volo dare alij do tibi vt ei des. siquidem transfero in te domi-
nium. siue des me viuo siue me mortuo translatum est domini-
um in accipientem. si nō est translatū dominium in te si tradis
me viuo facis accipientis. si me mortuo tradis: quia finitum
erat mandatum. non facis accipientis. ⁊ sic intelligitur hic. et
infra de donat. lege secunda. §. si pecuniam. Sed denuo ad ali
ud opponitur. hic dicitur si stichus mutuauit pecuniam domi
ni quem ignorabat mortuum. ⁊ stipulatus est sibi dari vel sim
pliciter. ⁊ iacebat hereditas querit hereditati. ⁊ per cōsequēs
per eam queritur coheredibus pro parte coheredū. Sed dic
mihi si isti tres erant eiusdem conditionis quia erāt heredes
necessarij. nonne potuit iacere hereditas. quia sunt heredes ve
lint nolint. vt infra d acquirē. here. lege necessarijs. Respōdeo
iste casus debet intelligi quando isti tres coheredes nō erant
eiusdem conditionis: sed solus stichus erat necessarius heres
alij erant voluntarij heredes. vnde pro parre sua facit accipi-
entis. sed pro parte coheredū querit hereditati iacēti. ¶ S;
denuo instatur ⁊ opponitur. ista littera in fine. distinguit. an
coheredes sciebant eum liberum vel nō: sed hec distinctio nō
potest esse quia semper sciebant eum liberum cum testamentū
esset recitatum rome. Respondeo vt dixi in casu potest esse ꝙ
ignorabant eum liberum et coheredem: quia non fuerūt rome
cum testamentum fuit recitatum. vel si cū fuerūt rome credebāt
illum alium stichum: qui esset eorum coheres quam illum qui
prepositus erat calendario exercendo Or signori circa leges
istam consueui formare plures questiones. ⁊ modo subijciam
eas. hic dicitur si stichus ignorans se liberum et pro parte co
heredem mutuauit pecuniam pro parte sua fecit accipientis.
et est mutuum. sed pro parte coheredum non fecit accipiētis.
et sic non est mutuu;: nec pignora tenētur. sed quid de illa par
te coheredum. Respondeo si extant coheredes vendicabunt.
vt. ͧ. eo. lege rogasti. in fi. ⁊ lege filiussa. Sed quid si stichi co-
heredes non vendicarent vel nondum adirent hereditatem.
nunquid iste stichus possessionem quam transtulit in accipien
tem poterit condicere. certe sic vt infra de condic. inde. lege in
debiti. §. si nummi. et hoc verum est consumptione non secuta
alias esset secus si consumptio esset secuta: quia reconciliatum
est mutuum pro parte coheredum et ita dabitur ei certi cōdic.
vt supra eo. lege rogasti. in fine. et lege si a furioso. in fine. et. l.
nam et si fur. in fine. ⁊ coheredibus tenebitur actio. nego. ge-
sto. quia in subsidium habebit ratu;. vel cōdict. sine causa qua
si iste stichus sit locupletior ex re eorum. vnde bonum et equu;
est quod reddat. vt supra eodem. l. si ⁊ me. ¶ Sed denuo que-
ro quo casu stipulatus fuit domino inutilis est stipulatio. ve-
rum est pro parte coheredum. Sed nūquid pro parte sua erit
vtilis potest dici quod sic. quia hic extra id quod agitur taci-
ta oritur obligatio ⁊c. vt infra commo. l. si is qui. in fine. ⁊ idē
pro parte coheredum erat vt supra dictum est in alia questio-
ne. Si dicas non mutuabat suo nomine. vnde non potuit si-
bi querere actio. Respondeo. ex quo non potuit cuius nomi-
ne mutuabat queritur ei. vt. C. eo. lege si absentis. ¶ Sed de-
nuo quero hic stipulatus est sibi iacente hereditate. querit he
reditati iacēti. quomodo est intelligēdū hc. Reospōdeo dicūt
quidā ꝙ querit hereditati ꝑ parte coheredū: s; ꝑ patre sua q:
nō iacet q̄rit tibi. Alij dicūt ꝙ q̄rit hereditati iacēti in totum.
¶ Sed denuo quero hic stipulatus est sibi stichus. vl' simpli-
citer post

¶ * Transfert
[d]ominium. Quā
[d]o errans transfe
[r]at dominium vi-
[d]e bar. in. l. cū fun
[d]us. §. j. supra eo.
ꝙ transferat͂ ex
[in]utili contractu
[...]art. in. l. elegāter
[...] ⁊ elegāter. ff. de
[d]olo.

citer post aditam hereditatem: cum coheredes scirent euʒ liberum cui querit pro parte coheredum non querit hereditati: qr iam erat adita hereditas a coheredibus: non quia nō habebāt animum possidendi eam: quid erit de parte coheredum certe si stipulatus est sibi reddi querit sibi per stipul. quasi reconciliatum sit mutuuʒ stipulatione. vt. C. e. l. quāuis. Si autem agerēt coheredes nō possent: quia inutilis est stipulatio pro parte eorum cum iniquum esset vtriqʒ querere act. ex consumptione. cū stipulatio sit consecuta vires ex numeratione. vt. j. de stipu. ser. l. j. §. pe. Si autem est consumpta pecunia non videtur agi posse ex consumptione vt. j. de noua. l. cum enim. ⁊ l. si ita. Respondeo vbi est stipulatus sibi datur act. ex stipulatione non ex consumptione vel numeratione. Vel potest dici illud est verum qđ datur acti. ex stipulatione non ex numeratione quando numerat suo nomine: sed hic alieno nomine scilicʒ domini nūerauit. vnde dabit̄ act. nō ex nūeratione. vt. j. de fideiusso. l. si quis pro reo. §. si nummos.

I ☞ Qui in defectum alterius soluere promisit petitione facta a primo non liberatur sed ex actione demum idem contra. hoc dicit.

I Si ego. In. l. ista in sui princi. dicitur. ponam⁹ stipulatus sum. x. a titio. postea sum stipulatus a seyo quanto minus possem consequi a titio egi contra titium. nunquid eo ipso est liberatus seyus. certe nō: sed si egi cum titio ⁊ titius soluit liberatus erit seyus. sed si egi cum seyo in quinqʒ cum certuʒ erat ꝙ tunc titi⁹ quinqʒ facere posset. nunquid si titius desinit esse soluendo reliqua. x. a seyo potero petere. Respon. ꝙ non [a seyo]. s. amico titij [quanto minus a titio consequi possim]. i. quanto possibile sit me a titio non consequi. similis expositio notatur. s̄. de re. di. l. vltima [petiero] litem contestando [non liberatur seyus] quia non litis contest. sed perceptione liberatur quis. vt. s̄. de his qui deie. vel effu. l. ij. [alioquin] i. non erat mihi vtile stipulari a seyo si litem contestando cum titio esset liberatus [fecerit]. i. soluerit [tenebitur] quia bona fides non patit̄ ⁊c. vt. j. de regul. iuris. l. bona fides. [exigere potero] quia constabat qđ titius poterat facere. v. ⁊ in. v. seyus [possim quanti] fui consecutus a seyo. vnde licet titius desinat esse soluēdo in. v. seyus non tenebitur amplius: quia ab initio fuit mihi liberum agere cum quo velim. vt. C. de fideiusso. l. liberum fuit. sed secus est in vltimis voluntatibus: quia si egi cum vno herede ⁊ partem sum consecutus possum agere cum alterutro. vt. j. de leg. j. l. si ex toto. §. j. vel quia ibi dicitur cum alterutro exponitur. i. cum altero. Or signor in principio. huius. l. vt tollatis quedam contra. not. ꝙ triplex est modus accipiendi fideiussores. est vnus modus si mutuo. x. tibi ⁊ volo ꝙ fideiussorem qui obliget insolidum. hoc casu non habet locum lex ista: immo hodie vtroqʒ presente. primo est cum debitore agendum: nisi esset renunciatum beneficio illius constitutionis. vt. C. de fideiusso. auten. presente. Alius modus est fideiubendi. puta si mutuo tibi. x. ⁊ dico ego: des mihi fideiussorem. dixisti tu: volo dare inquantum non inueniret̄ idoneus. ⁊ de tali loquitur hic igitur si egi cum titio non statim liberatur seyus. sed si titius soluit totum vel partem. quatenus soluit liberatur seyus vt. j. de verbo. obliga. l. x.

I ☞ Impersonalitas circa verbum executiuum obligationē non vitiat ⁊ tunc dando fideiussorem idoneum liberatur.

I Labeo ait. In. §. isto dicitur: fui stipulatus a te qđ curares decem mihi dari. nūquid postea teneris ad. x. mihi danda. certe non. quia videor stipulatus vt. x. soluas: vel idoneum fideiussorem in decē des. ⁊ ideo hoc casu non possum a te petere precise. x. dari. ⁊ hoc ait labeo ⁊ bene hoc dicit iste ver. videatis expositioneʒ litere. ⁊ caueatis vobis: qr hic est multiplex litera. vna dicit labeo ait eū. x. curari. ⁊ tūc sub. scilicet dari. Alij habent dari curari. ⁊ tunc legetis ita literam labeo ait. [cum. x. tu dari curari stipulatus sis ⁊c.] alij habent dari tantum. et tunc sub. curari et sic valet stipulatio que al's non valeret puta si promitteres ꝙ titius daret mihi. x. vt. j. de verbo. obligatio. l. stipulatio ista. §. primo in princip. ⁊ l. inter stip. in principio. ⁊ l. quoti. ⁊ instit. de inuti stipula. §. si quis alium [ꝙ] scilicet qđ liberatur promissor dando fideiussorem idoneum quando promisit. x. dari curari [offerat] scilicet mihi x. Or signori custodiatis vos hic aliud est si stipulor te curaturū decem mihi dari primo casu si velis dare fideiussores idoneos non liberaris. quia aliud pro alio inuito creditore ⁊c. vt. j. de constitu. pecun. l. promissor. stichi. in fin. ⁊ s̄. e. l. ij. §. appellata. nam satisfieri debet creditori quēadmodum voluit creditor. vt j. de pigno. actio. si rem. §. omnis. In secundo casu cum stipulor curaturum. x. mihi dare curare videris mihi. x. dari siue des x. siue fideiussorem idoneum. et ideo non possum te conuenire precise vt. x. des. vt hic ⁊. j. de verbo. oblig. l. si ita stipulatus fuero. l. ij. §. primo. ⁊ l. si quis ita stipula. fit. §. primo. ⁊ l. illa stipulatio habere. §. eum qui. secus est in vltimis voluntatibus fauore vltime voluntatis: quia si testator instituat te heredem ⁊ iubeat te curaturum. x. mihi soluere precise teneris mihi decē dare. ⁊ sic soluitur contra. j. de legatis primo. l. si heres. vj. carta. in principio.

De Iureiurando. Rubrica.

I ☞ Iusiurandum quid sit ⁊ quotuplex sit.

Vlia occasione rerū creditarum ⁊ mutui ⁊ certi condictione generali. de quibus. s̄. titu. proxi. dictum est. plerūqʒ defertur iusiurandum ponitur rubrica de iureiurando. Et quia iusiurandum aliud est voluntarium. aliud necessarium. ⁊ aliud iudiciale. dicit de iureiurando deferendo vel non deferendo. ⁊ quis sit effectus iurisiurandi videamus ⁊ subijciamus.

I † Et nota. ꝙ iusiurandum est proprie rei asserte ⁊ negate per deum firmata religio. vt. C. e. l. ij. ⁊. j. e. l. non erit. Item nota. ꝙ est triplex iusiurandum. est voluntariū: iudiciale: ⁊ necessarium. ⁊ dicitur voluntarium quod defertur a parte parti extra iudicium. ⁊ dicitur voluntarium: quia ex voluntate vtriusqʒ partis defertur ⁊ suscipitur: dicitur iudiciale quod defert pars parti iudice approbante in iudicio. Est necessariū quod defert̄ a iudice reo vel actori inopia probationū emergente. vt. j. de in litem iurādo. l. vltima. quidam tamen qđ nos vocamus iudiciale vocant necessariū ⁊ econtra. Item no. quod triplex est iusiurandum veritatis ⁊ credulitatis ⁊ affectionis. ⁊ est vnum sacramentum credulitatis. ⁊ istud est sacramentuʒ calumnie quod prestatur: quia iurat actor quod bona fide agit. ⁊ reus iurat quod bona fide venit ad contradicendum vt j. e. l. ij. in principio. ⁊. §. j. Et est aliud sacramentū veritatis cuʒ iuratur ita esse. ⁊ nō esse ⁊ istud aliud est voluntarium. aliud iudiciale. aliud necessarium. ⁊ est introductum ad lites decidendas. vt. C. de rebus credi. ⁊ iureiurando in rubrica. ⁊ l. in bone fidei. ⁊. j. de iureiurando. l. j. Est tertium sacramentuʒ quod est de affectione. vt sicut est sacramentum in litem. ⁊ de isto habetis rubricam. j. de in litem iurando. l. in actionibus. ⁊. j. de in litem iurando. l. alio. Est quartum sacramentum cum quis suscipit administrationeʒ reipublice. vt in autentica iusiurandū qđ prestatur ab his in rubrica. ⁊ de his sacramentis agitur principaliter in legibus nostris: quia rubrice inueniuntur. Sunt ⁊ multa alia sacramenta de quibus incidenter fit mentio in rubricis nostris. in libro nostro. vt est sacramentuʒ testis. vt. j. de testi. l. iurisiurandi. Item vt est sacramentum purgationis. vt supra de his qui ad eccle. confug. l. presenti. ⁊. j. de fide instrumento. l. vltima. ⁊. j. de iure dotium. l. penul. ⁊ vlti. Item sicut est sacramentum quod prestatur a tutore. vt. s̄. de episcopali aud. l. de creationibus.

I ☞ Iusiurandum est inductum ad lites finiendas.

I

Maximum remedium. †

In. l. ista iuriscōsultus commendat delationem iurisiurandi: siue voluntarij: siue iudicialis siue necessarij. ⁊ in. l. ista dicitur ꝙ maximum remedium dirimendarum litium in vsum venit. ꝙ est religio iurisiurandi: quia iusiurandum defertur extra iudicium a parte parti ⁊ dicitur voluntarium vel defertur a parte parti iudice approbante. ⁊ dicitur iudiciale vel defertur a iudice inopia probationum emergente. ⁊ dicitur necessarium. hoc dicit ista lex. videte expositionem litere. [qua] scilicet delatione [decidūtur] ⁊ istud nuncupatur interdum voluntarium. interdum iudiciale. interdum necessariuʒ. Nam triplex est mod⁹ finiendarum litium: est vnus modus per rem iudicatam. vt. j. de re iudicata. l. prima. secundus modus est trāsactionis. vt. C. de de transactioni. l. fratris. est tertius modus puta per iusiurandum. ⁊ hoc est maximum. vt hic. ⁊. j. eo. l. proxima. Item nota ꝙ est triplex iusiurandum. voluntarium. iudiciale ⁊ necessarium. voluntarium dicitur qđ defertur extra iudicium. ⁊ quia defertur ex voluntate ⁊ suscipitur. vt. j. e. l. iusiurandum quod est iudiciale qđ defertur iudice approbante. ⁊ olim non poterat recusari. vt. j. e. l. manifeste. hodie sic. vt. C. e. l. generaliter. Est necessarium qđ defertur a iudice inopia probationum. vt. j. eo. l. admonendi. ⁊ dicitur necessarium qđ necesse habet iudex deferre vt. j. de in litem iurando. l. fina.

I ☞ Iusiurandum quaʒ similitudinem ⁊ dissimilitudinem habeat cum transactione.

Iusiurandum. In. l. ista dicitur ꝙ decisio cõtrouersie est genus iusiurandũ est species decisionis. ⁊ iusiurandũ habet similitudinem cum transactione. ⁊ habet maiorem autoritatem ꝙ̃ res iudicata [transactionis.] idest decisionis: quia hoc nomen decisio est genus. vel potest legi secundo modo iusiurãdum [speciem]. i. similitudinez transactionis
1 continet. Or signori. nota † hic ꝙ iusiurandum habet similitudinem in aliquibus cum transactione habet similitudinem in hoc. qđ sicut transactio est modus finiendarum litium vt. C. de transactio. l. fratris ita iusiurandum. vt hic. Item in alio habz similitudinẽ ꝙ sicut ex nudo pacto transactiõs datur exceptio vt. C. de transactio. l. siue apud acta: ita ex iureiurando. vt. ĵ. eo. l. ait pretor. Habet dissimilitudinem in aliquibus: quia ex iureiurando datur actio. vt. C. e. l. actori. ⁊. ĵ. e. l. si duo. §. pe. sed ex nudo pacto transactionis non datur actio. vt. C. e. l. siue. Item nota ꝙ in aliquibus est maioris autoritatis transactio quam iusiurandum. ⁊ in hoc: quia transactio vallatur consensu duoꝝ vel plurium: sed iusiurandum consensu alterius. vt cum est necessarium iusiurandum. Item transactio pretextu instrumenti nouiter reperti non retractatur. vt. C. de transactio. l. sub pretextu. sed iusiurandum sic. vt. ĵ. e. l. admonendi. Item nota ꝙ iusiurandum habet similitudinem cum re iudicata. naz sicut ex re iudicata datur exceptio rei iudicate: ita ex iureiurando. vt insti. de ex. §. ꝙ si deferente. Item sicut ex sententia condemnatoria datur actio in factum. ita ex iureiurãdo. vt. C. e. l. actori. In aliquibus autem differunt. ecce iusiurandum tollit naturalem obligationem ipso iure. vt. ĵ. e. l. vltim. ⁊. ĵ. de solu. l. stichum aut pam. §. naturalis qđ non facit res iudicata. vt. ĵ. de condi. inde. l. iul. verum. Item in alio res iudicata differt a iureiurando: q2 sententia lata pretextu nouorum instrumentorum nõ retractatur. vt. C. de re iudi. l. sub specie: sed iusiurandum sic. vt. eo. l. admonendi. Item sententia lata contra primã sententiam a qua non est appellatum non valet. vt. C. quando prouoc. non est necesse. l. j. sed iusiurandum sic. vt. ĵ. e. l. nam postea. §. si damnetur Item a iure iurando non prouocatur nec receditur ab eo. nisi in casu. vt. C. e. l. vlti. sed a sententia bene prouocatur. Item nota ꝙ aliquando sententia est minoris autoritatis ꝙ̃ sacramentum: quia minor contra sententiam restituitur. vt. C. si aduersus rem iudica. l. prima ⁊ per totum sed minor non restituitur contra sacramentum. vt. C. si minor se maio. dixerit. l. si quis alterius.

1 ☞ Iuramento prestito aduersario deferente standuz est in omnibus quo ad ipsos litigãtes secus quo ad extraneos. hoc dicit.
2 Iurare debet reus non vltro sed iureiurando delato ab actore vel a iudice.
3 Iuramentum defuncti nocet vel prodest heredi non alteri.
4 Et an sit locus delationi iurisiurandi in causa matrimoniali.

Ait pretor si is cum quo.

¶ Signor vos habuistis in duabus legibus precedentibus maximum esse remedium religionis iurisiurandi verum circa tractatum iurisiurandi
1 pretor facit edictum suum hic inseruntur verba pretoris. Ait pretor. si is scilicet reus cum quo ageretur cõditione delata iurauerit se non debere contra eum act. non dabo. ⁊ statim iurisconsultus exponit verba pretoris. [cum quo]. i. reo delata conditione. s. iurisiurandi. scz ab actore q2 si vltro quis iuraret nõ prodesset quia iam esset in sua potestate quandocũqꝫ vellet se ab actione vel ab obligatione liberare quod esse nõ debet. hoc dicit principium huius. l. [si is] scilicet reus [conditione delata]. i. delato iureiurando [iurauerit] sub. se non debere. vel ei except. dabo vel ei molestiam deinceps fieri non permittaz. vel continuetis verba ista cuz aliis positis. ĵ. e. l. ait pretor. in prin. odof. [eum] modo iurisconsultus. facit commentum super verbis pretoris ibi. vbi dicit si is cum quo ageretur. Unde not. ꝙ verba pretoris ponuntur materialiter non significatiue vt tamen iuuenes non mirentur. poteritis in litera subaudire vt facit vlp. [nec frustra] modo exponit alia verba pretoris edicti. ibi vbi dicit conditione delata ⁊c. [alioquin] idest si pretor teneretur iusiurandum nemine deferente [facilius] idest leuiter. [discurrens] scilicet vltro [liberabit] qđ esset absurdum. Un
2 de nota † in principio huius. l. ꝙ reus debet iurare non vltro: sed iureiurando delato ab actore vel a iudice. ⁊ ad hoc concor. ff. de dolo. l. si legatarius. Item si vltro quis posset iurare esset in potestate sua se liberare a creditore inuito ⁊ exemplo perniciosum est ⁊c. ⁊ ad hoc concor. ff. de arbitris. l. non distinguemus §. illud. C. de probatio. ⁊. l. exemplo pernitiosum est vnde aufertur occasio delinquendi. vt instit. vi bonorum raptorum. §. sed nedum. [quacunqꝫ actione] quia pretor dixit indistincte iurauerit exponit seipsum super quacunqꝫ actione siue reali vel personali. vel mixta vel quo interdicto quis conueniatur si iurat se non debere competit ei exceptio iurisiurandi. sed ⁊ si iuretur de condit. persone stabitur iuriiurando. ⁊ ideo si dico te in potestate mea ⁊ tu dicis quod non es si detuli tibi iusiurandum. ⁊ iurasti te in potestate mea non esse standum est iuriiurando. Itẽ si mulier petat se mitti in possessionem ventris nomine. si negetur mulier pregnans ⁊ aduersario deferente iurat se pregnantem mittitur in possessionem sine metu calumnie. si autem contra eum iuratum est non mittetur in possessionem. vt vnum sciatis si mulier iurat se pregnantem prodest ei. sed partui postea nato nec proficit nec nocet. ideo quia sacramentuz debet ei nocere vel prodesse non alii [quis conueniatur] sub. ab aliquo [si iurauerit] scilicet actore deferẽte. vt supra proxime dixi. ⁊ sub. [si iurauerit] scilicet se non teneri [proficiet ei iusiurandum] sub. quantum ad exceptionem iurisiurandi. vt infra eodẽ. l. ait pretor [siue in personam]. idest personali [siue in rem]. idest reali. [siue in factum] sub. que vendicat sibi locum vbicunqꝫ equitas suggerit actionem dari. vt infra de prescriptis verbis l. quotiẽs. [siue penali] idest furti non manifesti que est in duplum vel manifesti que est in quadruplum. vt. C. de furtis. l. de his. [vel quauis alia agatur] vtputa condictione furtiua. que est in rem. vt infra de condictio. furtiua. l. si pro fure [siue interdicto] vt instituta. de interdictis per totum [persone] idest de qualitate persone [tuebitur] semper intelligatis si iuratũ fuerit aduersario deferẽte. vt supra eadem. l. primo responso [tuebitur] iusiurandum: idest stabitur iuriiurando [vnde marcellus scribit] quasi dicat in genere dictũ est iurari super conditione persone: nunc infert in specie [deniqꝫ ait si de possessione] scilicet danda mulieri ventris nomine [contradiceretur] quod non esset pregnans. sub. [proderit] quia iste ver. non refertur ad proxime dictum [eovsqꝫ] idest interim. [an non sit] scilicet filius eius. [et ait] scilicet soluendo [alteri] idest partui [neqꝫ nocet] nisi ei qui iurauit. ⁊ ad istud accedit infra. e. l.
3 sed ⁊ si. in fine. ⁊ est hoc intelligendũ † quia non nocet nec pdest alteri qui omnino sit alter. nam sacramentum defuncti nocet vel prodest heredi. vt infra eodem. nam postea in fine. Item fallit in sociis. vt infra eodem lege duobus. in principio. ¶ Or signor habetis hic in fine huius. §. si mulier iurauit se pregnantem vel detulit iusiurandum ⁊ iuratum est eam non esse pregnãtem hoc iusiuranduz non prodest nec nocet partui. ¶ Sed ad istud opponitur ⁊ videtur quod sententia lata contra matrem preiudicet partui. vnde videtur contra infra ad carboni. l. prima. §. vltimo. Ad quod vos dicetis dupliciter. ⁊ vno modo sic sacramentum matris non nocet partui quantum ad plenũ preiudicium. vt hic. sed quantum ad quale quale preiudicium sic. vt ibi: vel dicatis scđo modo secundũ Ioan. ⁊ Azo. in. l. contra mota erat questio matri et partui et lata erat sententia contra matrem ⁊ partum. ⁊ ideo nocet matri ⁊ partui. ⁊ ideo non nocet partui propter sententiam latam contra matrem sed quia sententia lata erat contra partum. sed in. l. ista sententia lata erat contra matrem tantum. ⁊ ideo non nocet partui. ¶ Or signor super princip. huius. §. est insistendum. quia dominus Ioan. ⁊ Azo. scripserunt hic quandam magnam glossam que satis breuiter potest expediri. ⁊ in aliquibus bene dixerunt ⁊ in aliquibus minus bene. vos habetis in principio huius. §. quod super quacunqꝫ actione iurari potest ⁊ super conditione persone. ¶ Or querunt hic Ioan. ⁊ Azo. an in causa criminali iurari possit. ⁊ statim nos allegamus pro ⁊ contra. Et videtur qđ iurari non possit: quia iusiuranduz obtinet speciem transactionis. vt supra. l. proxima dixi. At in causis criminalibus non licet transigere vel pacisci. vt. C. de transactionibus. l. transigere nec ita iusiurandum poterit deferri. Econtra videtur quod in causa criminali possit iurari. quia iuratur in populari actione. que competit cuilibet de populo. vt infra eodem. l. eum qui. §. in popularibus. ita ⁊ in criminalibus videtur iurandum cum competat cuilibet de populo. vt institu. de publicis iudiciis. in principio. ¶ Sed dominus Ioan. ⁊ Azo dicunt sic. quod in criminali causa iusiurandum defertur et inducit exceptionem criminoso si iurauerit se non fecisse. ideo quia super quacunqꝫ actione potest iurari. quia super popularibus actio iuratur. vt argumentum infra eod. l. eum qui. §. in popularibus. Non obstat dicunt ipsi quod non licz transigere super criminali. igitur non debet licere iurare. quia ille qui transigit videtur de crimine confiteri. vt supra de his qui no. infa. l. quoniam. ⁊ ideo trãsactio est prohibita ne maleficia remaneant impunita. vt. ff. ad l. aquiliam. l. ita vulneratus. in fine. sed qui iurat omnino diffitetur crimen commisisse. vt. ĵ. eo. l. si duo. §. idem iul. ⁊. ĵ. de condict. furtiua

dictio.furtiua.l.si p fure.§.j. ¶ Or signor credo eos bene dixisse quo ad quid. et quo ad quid minus bene. et ideo consueui ita dicere iusiurandum voluntarium potest deferri et prestari in criminalibus causis. et sic fit tota die quando inculpatur quis de aliquo crimine ab aliquo. nam venit et iurat ei se non fecisse. et hoc fit illa ratione: quia non est prohibitum. ergo concessum vt.s.ex quibus causis maio.in integ.restitu.l.necnon.§. quod eis inquit pretor. et quia ad purgationem defertur vt.C.de his qui ad eccle.confu.l.vlti.§.sicubi. et licet sit iusiurandum ex conuentione: tamen in iure prohibitum est iusiurandum necessarium: et iudiciale et in istis non memini me legisse iusiurandum posse deferri: quia in criminibus requiruntur probationes luce clariores.vt.C.de probationibus.l.vltima. Item esset quedam collusio si in iudicijs liceret actori deferre iusiurandum. nec ipse iuraret se fecisse et adinuicem colluderent. et ista collusio in iudicijs reprobatur.vt.j.de preuarica.l.preuaricationis. Item iusiurandum quod defertur a iudice defertur causa cognita vt.C. e.l.in bonefidei. vnde si iudices nō deferunt sacramenta in causis ciuilibus: nisi causa cognita multo fortius in causis criminalibus non debz deferri cum requiruntur ibi probationes luce clariores.vt supra dixi. ¶ Sed denuo formant ipsi aliam questionez que non est questio iure nostro. nec iure can. que habet locum inter pauperes personas. dicit pauper cuidam mulieri. que est diues. tu es vxor mea. dixit mulier non sum. dicit pauper maritus. dicis tu quod non sum tuus maritus. defero tibi
4 iusiurandum. vel econtra dicit mulier marito † est ne locus delationi iurisiurandi in causa matrimoniali: videtur quod sic: quia non est prohibitum: ergo permissum vt in preallegato.§.inquit pretor. et infra de probatio.l.ab ea parte. sed iure cano. questio ista est spiritualis. et sic si fertur sententia a iudice seculari non transiret in vigorem rei iudicate. si sententia non transiret in vigorem rei iudicate: igitur nec iusiurandū potest deferri: quia ibi presumitur collusio. ¶ Sed denuo formant ipsi hic aliam questionem quid dicemus in causa conuersionis vel monachationis. dicit abbas tu es conuersus meus vel monachus meus dicit ille: non sum: defert iusiurandum. nunquid valet. et videtur quod sic: quia istud sacramentum est de conditione persone: vt hic dicitur. sed contra dicendum est: quia super causa conuersionis vel monachationis non potest iusiurandum deferri: vt in autentica vt liceat ma. et auie.§.quia vero.viij.colla. Vel potest dici quod super causa conuersionis vel monachationis potest deferri iusiurandum. et valet si fiat cum autoritate sui episcopi alias non. vt argu.C.de sacrosanct.eccle.auten.hoc ius porrectum. ¶ Sed denuo potest queri hic. quid dicemus in causa liberali: quia dico tibi quod tu es seruus meus tu dicis quod tu non es. nunquid potest deferri iusiurandum. potest distingui: quia si dico te seruum et defero tibi iusiurandum. et tu iuras te liberum valet iusiurandum fauore libertatis quod potest transigi.vt.C.de transac.l.vltima. Sed si tu defers mihi iusiurandū et iuro te meum seruum esse: nō valet iusiurandum: quia hoc nō potest esse nisi interueniant.v.que dicuntur. C.de liberali causa.l.nec siuoles. et plene dixi.s.de statu hominum.l.et seruorum [¶ Iurari autē oportet etc.] In.§.isto cum.l.se. et prin.se. dicitur quod reus cui defertur iusiurandum debet iurare eodem modo quo defertur. Verbigratia. detuli tibi iusiurandum vt iurares per deum tu iurasti per caput tuum vel filiorum tuorum. non habetur ratum hoc iusiurandum: sed si detuli tibi iusiurandum: vt per salutem tuam iurares et iurasti stabitur isti sacramento omne enim sacramentum est licitum: per quod quis voluit sibi iurari. hoc dicit iste.§.cum.§.sequ. vsque ad. §.diuus pius. videte expositionem litere [iurari autem oportet] scilicz vt stetur iur iiurando [habendum iusiurandum] quia non iurasti vt delatum est [quod si exegi] idest detuli [stabitur] sub. illi iuramento. [tuebitur] quia pretextu periurij non retractatur iusiurandum.vt.C.e.l.prima vnde not. sicut defertur iusiurandum: ita debet iurari. vt hic et sic responsio debet congruere interrogationi. vt infra de verborum oblig.l. prima.§.si quis.

Diuus pius. In.§.isto dicitur. si aliquis iurat propria superstitione: illud iusiurandū non habetur ratum [propria superstitione] idest propria autoritate.vt.s.e.l.ait pretor.in principio. vel quia vno modo defertur. et alio modo iuratur vt in principio huius.l. vel quia iurat per reprobatā lectionē.vt.j.e.l.§.si quis. [¶ Dato iureiurando etc.] in.§.isto dicitur si defertur iusiurandum: et tu iuras vt delatum est: siue iuras verum siue iuras falsum: standum est delationi iuriiurandi [quā si iuratum sit] cum pretextu periurij non retractetur iusiurandum vt.C.eo.l.j. [iurando] vt.j.e.l. duobus. in fine.

Sed et si quis. In.§.isto dicitur quod standū est delationi iurisiurandi: cum iusiurandum licitum est: sed si defertur per improbatam lectionem: puta per apollinem vel dyanam: non est standum delationi iurisiurandi. [lectionis] alias religionis [dicendum] idest perinde habendum: ac si non sit iuratum.vt.s.e.l.§.diuus. et est iusiurandum improbate lectionis. si quis iurat per iouem vel per medeam que fecit talia opera. idest quia fecit omnia mala. naz iusiurandum illicitum non debet seruari.vt.C.de leg. et con.l.non dubium.

Non erit.

1 ¶ Iuramenti delatio intelligitur vt incontinenti iuretur vel remittatur sed si remittatur pro nō delato habetur et remittere est volenti iurare iuramenti gratiam facere.h.d.

1 **Si neqz.** † In.§.isto dicitur. si ego petij a te.x. et detuli iusiurandum tibi. et tu non iurasti vel non suscepisti. nec est tibi remissuz iusiurandū: nō datur tibi exceptio iurisiurādi. secus est si suscepisti: et remissuz est tibi: quia tunc pro interposito debet haberi. vnde hec duo sunt paria. vel iusiurandum delatum et prestitum. vel velle iurare et esse remissum [paratus sit] cum non iurasset eo tempore quo delatuz fuit [quia ex eo] .i. ex delatione facta [remittitur] alias remittit [iurisiurandi]. Verbigratia peto a te.x. tu dicis nō debeo defero tibi iusiurandum. tu vis iurare ego dico sta. quia nolo quod iures [remitti debet] sed quia nō est susceptum: illud non potest dici remissum.vt.s.l. proxi.in fine.

1 ¶ Ex iuramento oritur exceptio reo et eius successori etiam in rem que exceptio impedit litis contesta. nisi altiorem requirat indaginem. h.d.

1 **Ait pretor.** † Signor prima verba pretoris: ait pretor. si is cū quo agetur conditione delata iurauerit: habuistis expo sita.s.eod.l.iij modo exponūtur alia et vltima que sunt illa si aliquis iurauit eius nomine de qua iusiurandum delatum est neque in eum neque in ipsum ad quem res pertinet act. dabo. Certe ista verba eius rei sunt ita intelligenda: siue reus iurauit siue de tota re: siue de parte nō datur actio in ipsum et sicut non datur in ipsum: ita nec in successorem eius. siue sit vniuersalis successor siue singularis. contra eum denegatur actio: si reus iurauit et constat eum iurasse. sed quid si reus dicit. tu detulisti mihi iusiurandum. dicit actor non detuli si probatur quod reus iurauerit. stabitur iuriiurando. [Dabo] sed obstabit ei iurisiurandi exceptio. [eius] incipit expositio vlp. verba eius rei [accipiendum] idest intelligendum [de parte sit iuratum] vnde obstat exceptio iurisiurandi cum pro parte possit iurari.vt.j. rerum amot.l. de rebus. vnde nota quod quid iuris est de toto quo ad totū. idem est de parte quo ad partem. vt hic et.s.de rei vendi. l.que de tota. [neque] exponit alia verba [succedunt] siue sit successor singularis siue vniuersalis: et sic iusiurandum est in rem. vnde not. quod exceptio iurisiurandi est in rem sicut est exceptio rei iudicate.vt.j.de exceptioni. l.exceptiones [actio] actori contra reum [est] postquā reus iurauerit se iurasse et quod dicit [act.dabo] sub. obstante exceptione iurisiurandi. non vt dicunt quidam ipso iure: quia per iusiurandum denegatur obstante exceptione iurisiurandi: non ipso iure.vt infra eo.l.nam postea in principio. ¶ Sed dicet mihi aliquis vestrum quid differunt ista verba pretoris hic posita ab alijs verbis positis.s.e.l.ait pretor. Dicendū est quod differunt in hoc quia illa verba respiciunt personam iurantis. ista verba respiciunt rem super qua iuratur. Vel ista verba possunt continuari cum illis verbis sic. accipiatis illa verba supra.eo.ait pretor. si is cōtra quez agitur conditione delata iurauerit: accipiatis postea illa verba eius rei de qua iusiurandum delatum fuerit neque in eum neque in ipsum ad quem ea res pertinet iudicium.i. actionē dabo. vnde secundū hoc istud edictū habet duo capita. primū caput respicit personam iurantis. secundum caput respicit rez super qua iuratum est.

Nam et postea.

1 ¶ Ex iuramento oritur actio et exceptio et etiaz pro veritate habetur hoc dicit.
2 Paria sunt vel cum delatum est iurare vel dum vellet iurare esset sibi remissum.

1 **Iureiurando.** † In.§.isto dicitur si actor defert iusiurandū reo. et reus iurat se dari [non oportere]. vel dum vult iurare actor remittit ei. his casibus reus habebit exceptionem iurisiurandi et sui successores. Si autē reus detulit actori et actor iurauit sibi deberi ex illo iure iurādo queretur sibi actio: in qua actōe nō queretur amplius an iurauerit

rit verum vel falsum: sed queritur solūmodo si iurauit sibi dari oportere vel dum vellet iurare ei remissum sit [dato]. i. prestito ⁊ intelligatis de iureiurando: siue voluntario siue iudiciali siue necessario [exceptio] scilicet iurisiurandi. [alijs] idest is ad quem ea res pertinebit. vt. s̄. eod. l. ait pretor. ij. in fine. [sit] scilicet a reo. ¶ Or signor ex isto. §. colligetis duo nota. ⁊ sta

2 tim colligetis: nota. † ista duo sunt paria. vel cū delatum est iurare. vel dum vellet iurare esset sibi remissum. vt. s̄. eod. l. maximum. Item nota si iurat reus se dare non oportere querit sibi exceptionē iurisiurandi. vt hic. ⁊. s̄. e. l. ait pretor. in fine. Item si actor iurat sibi deberi datur sibi actio. Sed que ⁊ respond. in factum si iurat informiter. i. si non adijcit causam quare sibi debetur. vt. C. e. l. actori: sed si iurat formiter. idest adiecta causa: quia iurat sibi deberi ex empto. habet vtilem actionem ex empto. vt. j. eo. l. si duo. §. si quis. ⁊. j. eo. l. sed ⁊ si possessori. in principio. ⁊ in fine.

1 ☞ Sententia lata per iuramentum valet et producit illos effectus quos produceret si esset lata per veras probationes. hoc dicit.

1 **Si damnetur quis.** †. §. iste habet duplicē intellectum. ⁊ vno modo ponitur ita casus. conueniebam te furti act. tu detulisti mihi iusiurandum vt iurarem si illud furtum feceras: iuraui te furtum fecisse post iusiurandum a me prestitum iudex condemnauit te furti act. nunquid eris infamis. Rñdetur ꝙ sic. hoc dicit iste. §. videte expositionem littere. [si damnetur quis] scilicet reus [post iusiurandum] scilicet prestitū ab actore [ex famoso iudicio] puta act. furti. [magis est] sub. quā contrariū. Et est ratio quia nō potest facere preses quin damnatus furti ⁊c. vt. s̄. de his qui notantur infam. l. j. ⁊. j. de furtis. l. non potest. Item quia sacramentum pro veritate accipitur. vt. j. e. l. sed et si possessori. §. primo. ⁊ hec est plana lectura. legitur ⁊ secundo modo iste. §. vt ponatis ita casum. Conueniebam te furti acti. tu dicebas te non fecisse furtum detuli tibi iusiurandum. tu iurasti te non fecisse furtum. ego iterato dudum postea conueni te acti. furti cum deberes opponere except. iurisiurandi. nō opposuisti. postea probaui te furtum fecisse: iudex condemnauit te act. furti. nunquid efficieris infamis. Respondetur ꝙ sic. et secundū hunc intellectum exponitur hec litera. [si damnetur quis] reus. sub. ideo quia post iusiurandū nō opposuit exce. iurisiurandi. quia excep. iurisiurandi est peremptoria. vt. s̄. l. proxima. al's ait pretor. vnde si conuenio te iterato ante sententiā debes eam opponere. vt. C. sententiam rescin. non posse. l. perēptorias. ⁊ secundum istum intellectum nota. hic quod isto casu minoris autoritatis est iusiurandum quam sententia: quia sententia lata contra sententiam latam non valet ipso iure. vt. C. quando app. non est necesse. l. prima sed sententia contra iusiurandum tenet: vt hic. sic ⁊ in pluribus alijs differunt. vt not. s̄. eo. l. j.

1 ☞ Iuramentum vim habet litis contestationis ideo perpetuat actionem vbicunq; per litem contestatam perpetuaretur.

Si is qui. † In. §. isto dicitur si tenebaris in aliqua temporali actione ad. x. puta redhibitoria vel quanto minoris. ⁊ cepi te conuenire illa temporali actione ⁊ detulisti mihi iusiurandum. ⁊ ego iuraui te mihi dare debere. nunquid elapso anno vel sex mensibus eris liberatus: certe nō quia sicut per litis contestatio. habet perpetuari actio. ita per iusiurandū: quia iusiurandum obtinet vicem rei iudicate. hoc dicit iste. §. videte expositionē litere [si is] scilicet reus [qui tēporali] puta redhibitoria vel quāto minoris. vt. C. de edil. act. l. secunda [detulerit] scilicet actori. [tempore non liberatur] elapso anno vel sex mensibus. [perpetuat ve obligatio aduersum eum] sub. vsq; ad. xxx. ann. vt. C. de prescriptio. xxx. vel. xl. anno. l. sicut in rem. sic ⁊ per iusiurandū habet perpetuari actio loco sumpto a pari quia obtinet vicem litis contesta. vt infra. e. l. qui iurasse. ⁊. l. seq. In aliquibus tamen actionibus est quod non perpetuatur litis contestatio. nec iuramento. vt in acti. de dolo. vt. C. de dolo. l. vltima. Item iudicis officio quo petitur in integr. restitu. vt. C. de temporibus in integrum restitu. l. superuacuam.

1 ☞ Minor aduersus delationem iuramenti restituitur et agere potest actione prima ⁊ si excipiatur contra eum de iuramento poterit replicari prehabita tamen restitutione in integrum eodem tamen modo ⁊ infra illa tempora sicut si principaliter restitutionem in integ. petijsset. h. d.

1 **Sed minor.** † In. §. isto dicitur si minor vigintiquinq; annis adultus carens curatore detulit iusiurandū sine autoritate curatoris. si lesus est poterit agere prima act. ⁊ si reus excipiat de iureiurādo poterit replicare se lesum vnde si probet se minorem ⁊ lesum restituet ⁊ hanc replicationē poterit opponere infra. xxix. an. nō vltra hoc dicit iste. § . videte expositionem littere. [si minor. xxv. an] scilicet creditorum [hanc replicationem] . s. quam facit minor petendo restitutionem in integ. [docuit] nam regulariter qui vult restitui debet probare duo se minorem ⁊ lesum. C de in integ. re. lege minoribus. fallit odio creditoris. vt. C. si aduersus creditorem. l. j. et. ij. [non debet egredi] quod tempus erat olim annus vtilis. hodie quadriennium continuum de temporibus. in integ. resti. l. superuacuam. Unde nota. hic sicut beneficium restitutionis in modum petendi debet peti ⁊ proponi infra statutum tempus: ita in modum replicationis nam tanto tempore debet durare replicatio quāto actio: quia replicatio est vt. j. de excep. l. ij. ⁊ idē est in replicatiōe doli. qr quanto tempore durat actio doli. tanto ttmpore debet durare replicatio doli. vt. j. de peculio. l. quesitū scio. in fi. secus est in except. doli: quia non est in potestate rei qnando conueniatur. vnde durat perpetuo vt infra de doli except. l. pure. in fi. ⁊ idem potest dici in except. minoris etatis. scilicet quod duret perpetuo. quia que sunt annua ad agendū perpetua sunt ad excipiendum. vt. C. de except. l. licet. et. j. de superficiebus. l. prima. Sed potest dici quod sit speciale in integ. re. quod siue proponatur in modum agendi siue in modum excipiēdi vel replicandi debet proponi infra statutum tempus. vt hic. ⁊ de ista materia plenius dicam. s̄. ex quibus causis maio. l. nec nō §. exemplo.

1 ☞ Contra iuramentum prestitum in fraudem creditorum succurritur creditoribus replicando et excipiendo hoc dicit

1 **Si quis.** † In. §. isto dicitur. si debitor in fraudē creditorum suo debitori defert iusiurandū: nō obest creditoribus et si opponat debitor except. iusiurādi creditores replicabunt contra eum de fraude. Preterea si debitor in fraudem creditorum alicui defert iusiurandum vt iuret se sibi. x. dari oportere illi creditori debet denegari act. ⁊ replicari contra eum de fraude. [detulerit] debitori suo vt iuret se non debere creditoribus in quorum fraudem fuit delatum iusiurandum. vnde agent reuocatoria act. vt infra. que in fraudē creditorum. l. prima in fine. et. l. ij. ⁊. l. iij. vel agent pauliana. sꝫ si ille excipiat de iureiurando replicabunt quod debitor detulit iusiurandum. [⁊ si fraudator]. i. debitor. x. dari oportere. sub. ⁊ ille iurauerit. [mox] id est statim. [bonis eius] scilicet debitoris [volet] subaudi ille cui in fraudem iusiurandū est delatum ⁊ prestitum. [denegari act.] sub. ipso iure [creditorum] vñ ex tali iureiurādo nō debet posse experiri. vnde no. sicut debitor qui detulit iusiurandū potest vti except. iurisiurādi ⁊ non numerate pecunie. vt argumentum. C. de non numerata pecunia. l. si quasi. ita creditores poterunt vti except. vt hic. ne fraudentur suo debito.

1 ☞ Iuramentum procuratoris vel defensoris prodest domino quoad actionem et exceptionem.

1 **Iusiurandum.** In. §. isto tractatur de † effectu iurisiurādi ⁊ de iureiurando defensoris ⁊ procuratoris. Et dicitur in. §. isto si aliquis defendit me sine mandato ab eo qui contra me experitur. vel si aliquis cum mandato defendit me indubitanter si huic defensori vel procuratori iusiurandum delatum est iurauit se dare nō oportere queritur mihi exceptio iurisiurandi. ⁊ idem si ecōtra. conuenio te per procuratorem: ⁊ tu defers iusiurandum procuratori meo: ⁊ ipse iurauit te mihi dare oportere. nam ex suo iureiurando dabitur mihi actio [defensoris] sine mādato vel procuratoris cum mandato. vt. s̄. de procur. lege. prima et lege si procuratori [except.] iurisiurandi [idem est] id est ecōtra vel econtrario [rem meam ⁊c.]. i. domini sui habet rationem. Or signori habetis hic quod ex iureiurando procuratoris vel defensoris queritur domino actio ⁊ exceptio. videtur contra. s̄. de procu. l. non solū. §. qui alieno. Ad quod potest dici ibi loquitur in iureiurando voluntario. hic loquitur in iudiciali. ⁊ ita in hoc differunt iusiurandum voluntarium et iudiciale. Item in alio differunt. vt dicam infra eo. lege admonēdi. Uel potest dici quod ex sacramento defensoris vel procuratoris non datur actio directa domino vt ibi datur tamē vtilis vt hic. Unde no. ꝙ licet per procuratorē non queratur actio. regulariter vel per liberā psonam. vt. C. p quas pso. nobis acqui. l. j. fallit in iudicijs vt hic. et. s̄. de procur. l. in cause. §. si ex parte. Item fallit ratione presentie vt infra de verborum obliga.

si procura.

l.si procuratori.Item fallit in subsidium procuratore nõ exñte soluendo.vt.j.de instito.acti.l.j.z.l.si eo.z idem in pretorijs stipulationibus.vt.j.de pretorijs stipu.l.in pretorijs.

1 ¶ Actori super actione reali iuranti rem esse suã datur contra deferentem actio non contra alium sed possessori iuranti rẽ actoris non esse datur contra deferentem exceptio non autem actio secus si iurauit rem suam esse quia tunc etiaz datur actio si ad deferentem peruenit possessio.h.d.

1 **Si petitor.** In.§.isto cuz l.seq.z prin.seq. tractat iuriscõ.quid iuris sit si aliquis petit rei vend.a possessore:z possessor defert iusiurandum petitori:z petitor iurat rem suam esse vel econtra petitor refert possessori:et possessor iurat rẽ non esse petitoris.z in.§.isto cũ.l.seq.z princ. se.ponitur casus talis.petebam a te rem aliquam rei ven. qua tu possidebas.detulisti mihi iusiurandum z ego iuraui meam esse nũquid dabitur mihi actio.certe sic cõtra te z aduersus heredem tuum.sed aduersus alium contra quem non iuraui non dabitur mihi actio.quia iusiurandum delatum inter me z te nõ debet alij nocere vel prodesse.Item ponamus quod petebam a te rei ven. rem quam dicebam meam esse.detuli tibi iusiurandum.tu iurasti meam non esse.nunquid proderit tibi iusiurandum contra me.sic certe quãdiu possides z non cõtra alium:vnde contra me habebis exceptionem iurisiurandi quãdiu possides.sed si cecidisti a possessione si apprehendi possessionem nõ habebis act.cõtra me: quia non iurasti rem tuam esse:sed meã non esse.sed si iurasses tuam esse z meam non esse:contra me nedum habebis except. immo z acti. Sed ponamus ꝙ peto a te rem rei vendi.z iuro rem meam esse:non solum debes mihi rem restituere.immo z fructus. Item si peto ancillam z iuro meam esse.non solum debes ancillam restituere immo z partum:sed si peto pecora et defers mihi iusiurãdum: non solum si iuro mea esse debes mihi restituere pecora: immo z fetus.hoc dicit. §.cũ l.seq.z princi.se.vsqz ad.§.item si iurauero.videte expositionez litere[petitor]scilicet qui agebat rei vendicatione.quia proprie est actio in personam petitio in rem. vt.j.de verborum significa.l.actio in personam[actio]vel in factum.vt.j.eo.l.sed z si possessor.vel vtilis rei vendica vel.publi.vt.j.plene dicam [alium]scilicet qui mihi detulit vel non successit in locum eius [esset]vt.C.res inter alios acta.per totum.z.l.proxima.z.s.e. l.iij.in fine. z hucusqz locutus est quando possessor detulit petitori iusiurandum:nunc loquitur econtra quando petitor detulit possessori[in factum ei dandam]ad recuperandam possessionem.[placuit]vt.s.de rei vendi.l.fructus.z.l.si nauis.§. vltimo.[delatum]nam in rei vẽdicatione z in petitione heredi. veniunt fetus z partus. vt.s. de petitione hereditatis. l.sed z si possessor.§.vlti.z.l.sequenti. ¶ O: signori in principio huius.l.voluit quidam vt pla.z eius sequaces colligere argu.qd vbi pactum fit ad excipiendum parit exceptionem.non autem actionem.sed si fit ad agendum parit actionem z exceptionem quia cui damus actionem: multofortius exceptionem. vt.j.de regu.iuris.l.inuitum.§. cum damus. que opinio non est bona. nam pactum quod fit ad accipiendum potest parere actionem z exceptionem:nam si lego meo debitori liberationem: non solum habet exceptionem: immo actionem ex testamento vt liberetur.vt.j.de libe.lega.l.ꝙ mihi.z plene dicam de hoc supra.de pactis.l.iuregentium.§.adeo.vnde hic amplius modo non dico. Sed quia dominus Jo.z Az.circa. §.istũ si petitor. z.l.sequentes:hic multa scripserunt que videntur mirabilia z plusꝙ mirabilia.z ideo ne ista conuertantur in nimiam admiratione aduertatis diligẽter que circa materiaz istam explicabo: quia clarius insistam quam ipsi faciãt.Et statim ita quero in. §.isto dicitur si tu possides rem meam z peto a te rei vendi.z te deferẽ te iuro meam esse habeo act.contra te: z succedentem in locum tuum.Sed quam acti.habeo:z circa hoc videtur ita distinguẽdum:aut iuro rem meã esse informiter nõ adiecta causa quo casu habeo act.in factum contra te. Aut iuro rem meam esse formiter.i.adiecta causa:quia dico ꝙ res mea est: quia titius dominus mihi vendidit z tradidit eam quo casu habeo vtilem ex precedenti causa quod probo verum esse istis rationibus:ecce vna lex dicit si aliquis iurat rem suam esse si possidet habet exceptio.iurisiurandi.vt.j.e.l.sed z si possessori in fin.j. responso. Idem dicimus in personalibus acti.si ego actor deferente reo iuro mihi deberi.z.nam si informiter iuro habeo actio.in factũ vt.C.eo.l.actor.Si formiter habeo vtilem ex precedenti causa: vt ista probantur.j.e.l.si duo.§.si quis iurauerit.Sed lex videtur contra.z videtur quod habeam publicianam z contra deferentem z contra omnem hominem preterꝙ contra verum dominum.vt.s.de publi.l.eũ qui.§.petenti.ad qd dicetis si ego petitor nitor ex dilatione iurisiurandi:tũc ago actiõe in factũ:si informiter iuraui:sed si iuraui formiter vtilem ex precedenti causa:sed si nitor ex traditione mihi facta: tunc habeo publi. quia vbicunqz a non domino traditur mihi res ex causa habili ad dominium transferendum:z tali ex qua transfertur dominium si tradens esset dominus datur mihi publici.vt.s.de publici.l. prima z secunda.Sed istud est mirabile quomodo si peto a te rem meam:z sum dominus iuregentium. vel ciuili habeo directã rei ven.vt.s.de rei ven.l.in rẽ act.in pri.si defers mihi iusiurandum per delationem inducitur litis contestat.vt.s.e. l.si is qui.§.si damnetur.z quis litem contestando non consueuit facere conditionem suam deteriorem.vt.j.de regulis iuris.l.nemo.sed modo facio conditionem meam deteriorem litem contestando:quia habeo vtilem ex iureiurando:cum primo habebam directam. ¶ Item sententia debet mihi pro quo fertur prodesse:non ei contra quem iudicatum est.vt.j.de re iudica.l.euidenter.vnde ante sententiam habebam directam rei vendicat. modo habeo vtilem publi.z condemnaberis mihi ad restituendam rẽ:z ex vi restitutionis habeo publi.ergo sententia non prodest mihi immo nocet: quia primo habebam directam rei ven. modo habeo publi.z rei vendi. vtilis datur contra omnem hominem:publi.non: quia non datur contra verum dominum.vt s.de publi.l.penul.z vlti.Item traditio ex sententia debet mihi aliquid prodesse:quia traditio debet aliquid operari.vt.C. de pactis.l.traditionibus.mihi nõ prodest:sed nocet: cum primo habeam directam rei vendica. modo habeo vtilem publi. Ad istud quidam dixerũt si petitor iurat rem suam esse habet actionẽ in factũ nihilominus retinet rei ven.directã quã añ habebat:z ita euitant illam absurditatez quod non habet vtilem ex precedenti causa: sed non euitant aliam quia ex vi traditionis facte per sententiam habet publi. quod videtur esse mirabile: quia qui habet rei vendica.directaz debet esse dominus:qui vero publici.habet:dicitur esse quasi dñs:non dominus:z ita aliquis est dominus z non dominus.Quare dicetis si petitor vẽdicat rem suam habet directam rei vendi.si deferente possessore iuro rem meam esse habeo in factum ex iureiurando informiter: vel si formiter habeo vtilem ex precedenti causa: istud non nocet mihi:quia habeo bene directam rei vendica.vnde si iuro rem meam esse:habeo in factum ex iureiurando. Item si iudex condemnat te ad rei restit.habeo aliam in factum ex sententia. vt.C.eo.l.actori.vnde efficitur melior mea conditio per sententiam z iusiurandum: quando ante iusiurandum z ante sententiam habebam rei vendi.directam que datur contra illum qui habet facultatem rei restituende.vt. s.de rei vendi. l.officium. in fine.iureiurando delato habeo in factum ex iureiurando.et sententia lata aliam in factum ex sentẽtia.Vnde remanet mea prima directa:si iuro formiter rem meam esse: non perdo directam quia illam habebo cõtra omnem hominem:vtilem habebo contra te:z contra successores tuos:non contra alium: si tu restituas mihi lata sententia:ex vi restitutionis vtar publi.cõtra omnem hominem: z non perdam directam rei vendi. vnde rei vendi.habebo contra omnem hominem:z publi.contra omnem:preterquã contra verum dominum:ex quo apparet quod non efficitur deterior mea conditio litem contestando: immo melior:quia habeo plures actio.z expedit mihi habere plures actio.vt si non possim probare in vna probem in alia: nisi vna electa tollatur alia.vt.j.de tribu.l.quod in heredem.§.eligere: nec approbo opinio. illorum qui dixerunt ex voluntario iureiurando oriatur in factum actio non ex iudiciali vel necessario dicentes si nascitur actio ex iudiciali vel necessario iureiurando qñ nascetur ex sententia.respõ.non est inconueniens: sicut non est inconueniens in actiõe ex empto. vt.j.de actio. empti. l.non est:idem posset existere casus quod non ferretur:nam alibi hoc inuenio ex confessione nascitur actio in factum.vt supra de interro.act.l.qui seruum:z tamen ex sententia nascitur alia. vt.C.eod.l.actori.Sed quero cum peto rem meam a te z tu defers iusiurandum nascitur in factum.Sed vnde nascitur.respõdeo a pretore de benignitate indulgetur.sic. s. si quadru.pau. fe.di.l. prima vel dicam nascitur ex iureiurando: quia sicut in iudicio quasi contrahitur.vt.j.de peculio.l.licet.§.ibidem.Itẽ ex delatione iurisiurandi:si dicas quando nascitur possum dicere ꝙ concipitur z nascitur ex iureiurando si illam rem nõ restituas.Si autem restituas:nascitur z concipitur ex vi restitutionis lata sentẽtia:simile dicimus in directa pigno.vt.j.de pignoribus.l. si rem.§.omnis.

Sed z si ¶ Fructus.Si peto rem z te deferẽte iuro rẽ meã esse non solum debes restituere rem immo fructus.item si peto ancillam z iurẽ meam esse:non solum debes ancillam restituere: immo partus: sed si peto pecus z defers mihi iusiurandum non solum debes restituere pecus:immo fetus.hoc dicit[placuit]

vt.C.de rei vendi.l.fructus.z.l.si nauis.§.fin.[delatum.]nam in rei vendi.z in peti.here.veniunt fructus z partus.vt.s.de peti.here.l.sed z si le.§.sed z si lege.z.j.de leg.j.l.cū filijs.§.varijs Item vtilius est pone q reivendica.te conuenio pōt esse q sum dominus:z tamē non possum hoc probare:si detulisti mihi iusiurandū z iuraui rem meā esse vtilius erit mihi agere vtili rei vendi.quia non habeo necesse probare nisi q te deferente iuraui rem meam esse item insuper est mea vtilitas q ex restitutione habeam publi.quia vtilis reivendi.mihi quesita ex iureiurando datur solum cōtra te z successores tuos: sed publi.datur mihi contra omnē hominē.preter q contra verum dominum vt.s.de publi.l.pen.z fi.simile est inuenire in personalibus act.quia si peto a te rem vel.C.z te deferente iuraui te mihi debere.C.datur mihi ex iureiurando act.in factum:z nihilominus remanet mihi mea personalis actio:z quia qd non mutatur non prohibetur stare.vt.C.testamentis.l.scimus.C.de ap.l.precipimus. idem dicimus inuenire in iureiurando datur act.in factum. vt j.de re iudi.l.miles z nihilominus remanet vetus act.vt.s.de pigno.l.grege.§.si fundum.Sed quid iurauit possessor rem suā esse:nunquid habebit publi.sicut si petitor iurat rem suam esse z si ei restituit:z videtur q sic:quasi res est apud possessorem: et dimitto rem apud eum ex vi delationis z prestationis iurisiurādi:illa dimissio pro traditione habetur. vt institu.de rerum di.§.interdum:vel potest dici q habeat actio.in factu3 si causa adiecta iurauit contra me z non contra alium: z dico q illa dimissio non habetur pro traditione:quia aliud est in contractibus vbi res dimittitur ex volūtate:sed hic dimittit a me.s.inuito.

1 ☞ Uerba iuramenti si non possunt stare secundū propriam significationem intelliguntur scdm impropriam.

1 **Item si iurauero.** †In.§.isto dicitur si peto a te vsumfr.alicuius rei:dicens q meus est vsufru.vel quod teneris mihi in re illa vsufru. prestare si te deferente iuraui vsumfru.meū esse:vel te vsumfru. mihi dare oportere:eatenus durabit vsufru.quatenus duraret si in veritate haberem vsumfructū in ea re constitutū per cōtractum:vel in vltima voluntate:z quibus casibus amittitur vsufr. z eisdem nunc amittam.Sed quid si iuraui habere vsumfruct. aliquarum rerum in quibus propter abusum vsufr. haberi nō potest stabitur ne sacramēto meo:si iuraui aduersario deferente:certe sic.vñ hic inspicimus effectū iurisiurādi.vnde sicut si esset constitutus quasi vsufru.in illis rebus autoritate senatuscon.ita si ɔstituit iureiurando:ero vsufructuarius oblata cautione de restituenda finito vsufru.hoc dicit iste.§.[esses.]z ita iam constitutum.vt.s.de vsufru.l.iiij.[mihi oportere.]z ita cōstituendum vt.C.de vsufr.l.corruptionē.[eatenus].i.vsq3 ad illud tempus.[competit actio].s. in factu3:si iuraui informiter vel si iuraui adiecta causa:vtilem ex precedenti causa: vt plene dixi.s.e.l.nam postea.[quibus vero casibus amitteretur].s.si vere constitutus esset vsufru.vt puta morte vsufru.z capitis diminutione qualibet olim: sed hodie media et maxima.vt.s.de vsufru.l penul.[actio.]vnde si iuraui vsufr. meū esse sicut si in veritate esset ɔstitut⁹ haberē actionē:ita si iuraui meū esse: vel mihi dare oportere:z est ratio:q2 iusiurandum pro veritate habetur quod est notandum:z ad hoc facit.j.eo.l.quotiens.[sed si.]incipit secundus casus.[non potest.]vt in rebus que vsu non consumuntur:vt in pecunia numerata:z in vino z in oleo cū vsusfru.dicatur ius vtendi fruendi zc.vt.s.de vsufr.l.j.sed in rebus que vsu consumuntur propter abusum earum in illis reb⁹ non consistit vsusfru.sed quasi vsusfr.auxilio senatuscō.vnde si testator legat mihi vsumfru.c.li.heres dabit mihi.c.lib.z ego cauebo quod tantūdem soluam ei:non illas.c.lib.vt.s.de vsufru. earum rerum que vsu consumuntur.l.j.[sequendum arbitror] idest sententiam z sensum.non verba.¶Unde colligimus hic arg.ad testes:si dicunt aliquid z improprie loquuntur: q2 non damnamus eum cū effectum verborum spectemus:iuxta id potius sensum quam verba spectamus.vt.s.de le.z se.cō.l.scire.z j.quod cum eo.l.si filius.z.j.de adimen.leg.l.iiij.§.conditio. vnde si verba testis nō valent vt testis profert:debēt valere vt possunt:z ad hoc est argu.s.de pactis.l.si vnus.§.si acceptilatio.z C.de mili.testa.l.in testamento.z insti. de adop.in fi.[oblata] de tot rebus restituendis.vnde vsufru.non potest petere vsumfru.nisi offerat cautionem.vt.C.de vsufru.l.j.z.s.de vsufruc.l.si vsusfructus.

1 ☞ Iuramentum habet vim probationis sententie inter easdem personas non inter alias.

1 **Si cum hereditate.** †In.§.isto cum.l.seq. dicitur:si de hereditate ticiana est cōtentio inter me z te:z peto ea3 a te: quia possides si te deferente iuro meam esse perinde est ac si iudicatū esset inter me z te hereditatem ad me pertinere. vnde teneris restituere non solu3 res quas possides immo quas cepisti postea possidere:z ideo vtilis actio mihi competit contra te z ideo si illam hereditatem possideo:z tu velis a me petere: repellam te exceptione iurisiurandi:non alium:z ideo si alius petit a me. non obijciam ei exceptionem iurisiurandi:sed debeo probare ad me pertinere:vel de nouo esset locus delationi iurisiurandi inter me et eum:z idem est si velim ab alio petere rem hereditariam quia non proderit mihi iusiurandum delatum a te contra alium:quia si petijssem a te hereditatem z probassem eam meā nihilominus si peta3 ab altero habeo necesse probare eam esse meam:hoc dicit iste.§.cum.l.seq.videatis expositionem litere. [si de hereditate]scilicet titiana.[inter me]scilicet petentem [z te]scilicet conuentum. [meam esse]. scilicet te deferente. [pronunciatum esset.]quia iusiurandum obtinet vicem sententie.[esse]quia iusiurandum pro veritate accipitur.vt.j.e.l.quotiēs.[quas tunc]idest tempore iuramenti prestiti.[mihi competit]idest in factum si iuraui non adiecta causa . vt nota. s.l. proxima in fin.z dicitur vtilis actio in factum.vt.j.de pres.ver. l.quoti.nam in petitione hereditatis veniunt res etiam quas possessor cepit possidere post litem contestatam ante sententiā vt.s.de peti.heredita.l.item veniunt.§.ij.z.l.si quo tempore.vnde nota.hic quod ista duo sunt paria me probare hereditatem meam:esse vel deferente te iurare hereditatem meam esse:quia iusiurandum est species probationis. vt. j.e.l. quotiens.secus est in famosis actionibus: quia non eo ipso quod probo te fecisse furtum es infamis nisi fueris condemnatus.vt.s.de his qui notan. infa.l.athletas.in fi.z.l.se.[iurandi.]quia cui damus act.si non possideat multo fortius excep.si possideat.vt.j.de superfi.l.j.i fi.z.j.de reg.iu.l.inuitū.§.cui damus.[prodesse.]q2 res inter alios acta non debet alijs obesse vel prodesse quantū ad plenum preiudicium:vt hic:z.s.e.l.quia non debet.z.C.res inter alios acta in rub. z in nigro . ¶Uerum tamen prodest z nocet ad semiplenum preiudicium: z quale quale vt.j. de ap. l.a sententia.sed inter easdem personas nocet z prodest: etiam si in alio iudicio actum fuerit vt.C.de liberali causa.l.iubemus [necesse haberem.]quia sententia inter duos facta inter eos tantum debet obesse:vt.C.quibus res iudi.non nocet.l.ij.item si agerem publi.contra alium.si probarem me dominum excluderis a publiciana: vel si aduersarius probaret se dominum excluderet a publici.vt.s.de publici.l.penul.z vlt.si autem non probo me dominum nec ipse probat se dominum vinco:non ex illa parte q contra alium iuraui : sed ex illa parte q probarem hereditatem meam esse per iusiurandum quod est species probationis.vt.j.e.l.quoti. z.s.dixi.

1 ☞ Si alter ex patronis excludatur a iure patronatus per iuramentum liberti delatum ab ipso portio sua alteri non accrescit sed hec exclusio bene facit presumptionē aliqualem pro altero vt ipse sit insolidum patronus si hoc ipse patronus asserat licet libertus neget z constet ipsum esse patronum non tamen constet quod sit insolidum.hoc dicit secundum vtranq3 lecturam.

2 Iuramentum prestitum contra vnum patronum non nocet alij compatrono vel prodest.

Iusiurandum inter aliquos delatum alijs non obest vel prodest.

1 **Si duo patroni essent.** †Signori.l.ista reputatur valde difficilis:ideo q2 litera huius.l.in sui prin.est cerea z meretrix: q2 sicut cera z meretrix,trahit a dextra z a sinistra: ita prin.hui⁹.l. z hec lex in sui pricipio legit dupliciter.z vno modo secundum dominum Ioā. z a3. z de isto intellectu satis crude glo.nostre faciunt mentionem.Alio modo legitur secundum dominum meum Ja. bal. z quocunq3 modo legatis ad euidentiam huius.l.istud premittetis:si libertus caret descendentibus et ascendentibus ;vt omnis cesset opinio; z collateralibus scilicet fratre z sorore:si decedit intestatus patronus succedit ei insolidum : vel si decedit testatus extraneo instituto z patrono preterito:patronus habet bonorum poss. contra tabu.in bonis liberti per quam olim aduocabat dimidiam:hodie aduocat tertiam.vt instit.de succes.li.§.sed nostra his ita premissis in princip.huius.l.not.ita casum secundū intellectum Jo.z a3.stichus erat libertus duorum patronoz titij z seij.quādiu iste stichus fuit pauper fuit optimus libert⁹ semper assurgebat patronis suis:z debitum obsequiu3 exhibebat eis: ex quo ditatus est factus est superbus z peruersus: ita q quādo videbat patronos suos:caput eis auertebat: z non assurgebat eis.Unde vnus ex patronis pone titius cepit istu3 stichū in libertū petere implorādo iudicis officiū:vel pponendo iudiciale in rem act.z cepit dicere se patronū insolidū illius liberti

stichi ipse

stichi spe incepit inficiari: et dicere se libertũ nõ esse sed dicebat se ingenuum: vel dicebat se eius libertũ nõ esse: titius patron⁹ detulit ei iusiurandũ: ipse iurauit illum patronum suum non esse: excluso isto titio patrono venit alius patronus: ponamus seius: et cepit istũ stichum petere in libertum: et cepit se dicere patronum insolidum: dicit iste stichus libertus: ego volo veritatem fateri: tu es patronus meus pro dimidia: pro alia dimidia titius patronus meus erat contra quem iuraui patronum meum nõ esse: dicit seius patronus tu fateris te deierasse: dicit iste stichus libertus quicquid fit de anima mea dico tibi veritatem modo: queruntur duo. primo vtrum sacramentum istius liberti quo iurauit alterum patronum non esse quẽ modo confitetur patronum esse pro parte. prosit compatrono vt pars illius accrescat sibi. secundo queritur vtrum iste libert⁹ qui iurauit se alterius puta titij se libertum non esse: et modo confitetur eius libertum pro dimidia: si moritur sine descendentibus et ascendentibus: et collateralib⁹ primi gradus. vtrũ iste seius vocetur ad bonorum possess. contra ta. et extraneo instituto: et eo preterito quasi insolidum sit patronus: vel pro dimidia tantum: ad quod respondet Vlpia. qui fecit legem istam. si duo patroni dicebant se eiusdem liberti patronos: si libertus iurauit vno deferente se eius libertum non esse istud iusiurandum non proficit compatrono: vt ex hoc insolidũ patronus efficiatur: licet enim multum fidei et autoritatis apud iudicem habeatur pro isto patrono quem confitetur pro dimidia esse patronum: ex quo contra alium iurauit se ipsius nõ esse libertum et proficere videatur isti compatrono: vt insolidum eius patronus videatur: non tamen huic presumptioni stabitur vt sit patronus insolidum sine alijs indicijs. secunde questioni respondet quod non habebo bonorum possess. cõtra tabu. quasi insolidum sim patronus: sed q̃si pro dimidia tm̃ sim patronus. hoc dicit videatis expositionem littere. [si duo patroni.] pone titius et seius [et libertus altero deferente.] pone titio. [eius] s. titij. [non esse.] et not. quod aliud est si libert⁹ iurat se libertum non esse: quia tunc patronus nec habet contra tab. bonorum possess. in bonis liberti. nec petitionem operarum vt. j. eo. l. eum qui. §. si libertus. aliud est si patronus iurat se patronum: quia tunc non habet bonorum pos. contra tabu. in bonis liberti. sed habet petitionem operarũ: saltim naturalium. vt. j. de iurepatro. l. si iurauero. et. s. de in ius vocan. l. adoptiuum. §. patronum. Or sequitur in littera. [vtrum alteri et c.] ver. iste vt dixit dominus az. potest legi dupliciter. et vno modo. secundum az. quod hec dictio alteri et illa dictio sibi referatur ad patronum contra quem iuratum nõ est. et illa dictio sibi refertur ad patronũ cõtra quem iuratum est. Vel legitur secũdo modo vt ista dictio alteri et illa dictio ei referatur ad patronum contra quem iuratum non est et illa dictio sibi refertur ad patronum contra quem iuratum est. [bonorum pos.] s. contra tabu. olim in dimidia. hodie in tertia. vt isti de suc. lib. §. sed nr̃a. [et ait] sub. vlpia. qui fecit. l. istam et bene: et cauete vobis hic: quia littera ista est cerea et meretrix. et hic exponitur per omnẽ modum exponendi. [si is cui iuratum est]. i. s. quẽ iuratum est [alteri] contra quem iuratum non est [sue] s. tãtum [ptis] et ita dimidie olim. hodie tertie. [q aduersus alterum libertus iurasset] sub. illum patronum non esse. q. d. immo et cõtra quẽ non iurauit nõ accrescit portio eius: sed licet nõ accrescat [multum tamen fidei et c.] sub. sed huic presumptioni non stabitur si
2 ne alijs indicijs. Unde not. † q sacramentum prestitũ contra vnum patronum non obest alij cõpatrono vel pdest: et ita colligitur hic quod iusiurandum inter aliquos delatum et prestitum. alijs non obest: nec prodest. et ad hoc concor. s. eo. l. iij. §. penul. et. l. nam postea in fi. et. l. se. sed videtur contra: quia sacramentum vni⁹ rei debẽdi nocet cõreo et pdest. vt. j. eo. l. duob⁹ i pñ. et. §. si ex duob⁹. ad q̃ vos dicet h duo patrõi nõ erãt socij sed habebant ius patronatus pro indiuiso in eodem liberto. lex contra. loquitur cum sunt socij non aliter. vt arg. s. de ar. l. si duo. et infra de duobus reis lege ex duobus reis ¶ Item not. hic quod ex his que gesta sunt iter duos habetur presumptio contra alios: ex eo enim quod libertus iurauit titium patronum suum non esse presumitur quod seius sit nunc solus patronus. ad quod videtur obuiare quod dicitur res inter alios acta: alijs nocere non debet. vt. C. res inter alios acta in rubro et in nigro cum suis similibus. ad quod vos dicetis res inter alios acta alijs non preiudicat plene: vt ibi ¶ Aliquando tamen ex re inter alios acta inter alios generatur: quale quale preiudicium vt hic. et supra. de pet. here. l. si quis. et. j. de ap. l. a sententia. et. j. de car. edic. l. tertia. §. idem iulianus. ¶ Or: si gnori ad hanc. l. secundum istam lecturam opp. et signantur cõtraria fortissima: ista lex vbi velle in sui prin. si duo sunt patroni habẽtes libertũ cõem et vnus patronus per delationẽ iurisiurandi excluditur a iure patronatus quod eius portio non accrescit compatrono: sed lex contradicit alibi de verbo ad verbum que dicit si ego et tu sumus compatroni eiusdem liberte: si ego solus cogo libertam iurare ne nubat pars mei iurispatronat⁹ tibi accrescit vt. j. de bonis libertorum. l. communi liberto. Item et alia lex dicit si duo sumus compatroni: et ego excludor a mea parte iurispatronatus tibi patrono mea pars accrescit vt. j. de assignandis libertis. l. iij. §. vltimo. cum. l. seq. et se. ad solutionem horum contrariorum quidam dixerunt q hic dicitur ibi corrigitur: sed hec solutio non placet quia legum correctio est vitanda. vt. C. de ap. l. precipimus. in fin. Unde ad solutionem horum contrariorum dicendum est dupliciter. et vno modo sic: vbi constat duos fuisse patronos: isto casu portio vnius alteri accrescit. vt in. l. contrarijs. si autem dubitatur duos fuisse patronos quod quisq dicebat se patronum insolidum: quo casu portio vnius non accrescit alteri vt hic. Vel potest dici secundo modo. Aut patronus excluditur a iurepatronatus propter delictum suum: puta quia coegit libertam suam iurare ne nuberet: vel quia patitur penam capitalem: quo casu portio eius accrescit compatrono. vt in. l. contra. Aut non excluditur propter delictum suum: sed propter delictum liberti qui falsum iurauit: quo casu portio eius non accrescit compatrono: vt hic et. j. de operis libertor. §. si duorum. Vel potest dici tertio modo aut patronus perdit ius patronatus ipso iure: et tunc ius patronatus accrescit compatrono. vt in. l. cõtra. aut perdit ius patronatus ope exceptio. vt hic fuit per delationem iurisiurãdi: et tunc non accrescit alteri compatrono: vt hic dicitur: et hec est communis lectura dominorum Joan. et az. de qua glos. nostre satis nude faciunt mentionem tamen dominus meus Jac. bal. occasione harum legum alio modo intelligebat principiũ huius. l. et secundum eum concordabãt predicte. ll. et dicebat q intellectus in pricipio huius legis erat talis: si duo sunt patroni eiusdem liberti. et iurauit libertus altero deferente se illius libertum non esse: si postea altero petente confitetur se suum libertum pro dimidia presumptio est quod istius patroni secundo petentis soli⁹ sit libertus nec prodest liberto: quia iurauit aduersus alium: immo multum facit pro patrono quod aduersus alium iurauit: et in tantum quod ei accrescit ius patronatus alterius contra quem iuratum est: et ideo si moritur iste libertus patrono preterito: et extraneo instituto admittetur ad bonorum possesso. contra tabu. quasi insolidum fuerit patronus. et secundum hanc lecturam exponitur iste ver. [et ait] scilicet vulpia. qui fecit. l. istam. [si is cui iuratum est] scilicet contra quem iuratum est. [alteri] s. cõtra quem iuratum non fuit. [sue partis] scilicet deferentis. [nec ei] scilz liberto. et secundum istam lecturam concordant. ll. signate pro contrarijs secũdum lecturam Jo. et az. sed secũdum istam lecturam contradicit aperte. j. de operis libertorum. l. si duorum. ad quod ipse dicebat ibi patronus amisit iuspatronatus sua culpa: hic autem patronus amisit iuspatronatus culpa liberti: qui falso iurauit se eius libertum no esse: vel ibi constabat duos esse patronos. vnde alterius portio qui definit esse patronus alteri accrescit hic non. Sed si gnori mihi videtur melior lectura dominorum Jo. et az. nec ob. l. illa communi liberto: quia non dicit quod alij accrescat iuspatronatus insolidum: sed dicit quod alij debet fieri prestatio operarum. Item non obstat. l. illa. j. de car. edi. l. iij. §. vlti. cum. l. se. et se. quia ibi vnus ex patronis amisit iuspatronatus: hic autem non amisit. sed ob. ei excep. iurisiurandi. Sed consueuit queri hic quo iure petebat patronus stichum in libertum suum potest dici q aliquando petebat extra ordinem: et aliquando ex ordine: extra ordinem si accedit patronus extra ordinem coram iudice dicens: domine imploro officium vestrum: quod precipiatis liberto meo vt exhibeat mihi debitum obsequium: et tunc petitur iudicis officio. vt argu. s. de offi. procon su. et le. l. nec quicq. §. de plano. aliquando tamen patronus petit ex ordine eum in suum libertum si patronus accedit ad iudicem et dicit domine libertus meus denegat mihi prestare debitum obsequiũ: volo quod cognoscatis vtrum sit libertus meus vel non: tunc agit patronus preiudiciali act. in rem. vt ar. inst. de act. §. preiudiciales.

1 ☞ Etiam ei qui ante prescripserat ex iuramento competit actio vtilis.

1 **Julianus ait.** †. §. iste legit pluribus modis: tamẽ ego recitabo tres lecturas: et vno modo legit vt hic sit sensus: fundũ meũ possidebas bona fide: et iusto tit. et possedisti. x. an. inter presentes. vel. xx. inter absentes. post cõpletam a te longi temporis prescriptionẽ cepi illum fundum a te vendicare: tu cum poteras me repellere exceptione prescriptionis noluisti eã opponere: sed detulisti mihi iusiurandum: iuraui fundum meum esse nunquid teneris mihi resti

tuere non obstante tali prescriptione: certe sic: ⁊ hoc ait iulia. ⁊ bene: hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere. [iulia. ait] scilicet ⁊ bene. [eum] sc₃ actorem. [qui iurauerit] sc₃ deferente possessore. [post longi temporis prescriptionē] sc₃ completam. [habere]. i. in factum si iurauerit informiter: vel si iurauerit formiter vtile₃ a precedenti causa. ¶ Et fm istā lecturā no. hic qui est musardum vada se cum damno. ⁊ ad hoc facit. C. de prescrip. xxx. vel. xl. an. l. si quis al's sepe. ⁊ ꝙ hoc sit verum vide te. nam certum est si opposuisses exceptio prescriptionis ꝙ me repelleres: sed quia non posuisti sed detulisti mihi iusiurandū ⁊ iuraui fundu₃ meum esse habeo vtilem rei vendi. contra te. nā post iusiurandum delatum ⁊ prestitum non poteris opponere exceptionē prescrip. vt. s. e. l. nam postea. §. si damnet᷑. Unde sicut exceptio peremptoria non potest opponi post sententiā. vt C. senten. rescin. non posse. l. peremptorias. ita⁊ hic: ⁊ damnum quod quis sua culpa ⁊c. vt. j. de reg. iur. l. quod si quis ex culpa sua ⁊c. Legitur ⁊ secundo modo sic: vt hic sit sensus: fundū meū cepisti prescribere: sed nondum compleuisti prescriptionem: s₃ prescripsisti. ix. ann. ego conueni te rei vendi. ante completam prescriptionem: detulisti mihi iusiurandū: iuraui fundum meum esse: postea delato iuramento ⁊ prestito elapsus est ann⁹ me presente nunquid si postea compleueris prescrip. post iusiurandū teneris mihi restituere ait iul. ⁊ bene ꝙ sic: ⁊ scđm istum intellectum exponetis ita literam. [iul. ait]. s. ⁊ bene. [eum]. s. petitorem qui iurauit fundum suū esse deferente possessore. [post lōgi temporis prescri.]. s. incohatam ante eam completam [⁊ vtilem act. debeo habere.] postea completa prescriptione. quia sicut per lit. contesta. interrumpitur prescrip. ⁊ perpetuatur act. vt. C. de rei vendi. l. more. ita per iusiurandū. vt. s. e. l. nā postea §. si is qui de tēporali. acti. Legit᷑ ⁊ tertio modo iste. §. vt hic sit sensus tu possidebas fundum meum cepi te conuenire directa rei vendi. detulisti mihi iusiurandum: iuraui fundum meum esse: postea elapsum est decennium inter presentes: si ago postea rei vendi. poteris ne me repellere longi temporis prescriptione: certe non: quia si ante incohata₃ a te prescrip. cepi te conuenire: ⁊ deferente te iuraui fundum meum esse: si postea emisti illum fundū ab alio malefidei possessore: ⁊ longi temporis prescriptione non poteris te tueri nec longissima hoc dicit. [post longi temporis]. i. decem vel. xx. [prescrip] sub. postea incohatam: ⁊ completam delato sacramento ⁊ prestito. [debere habere.] quia possessor malam fidem habebat tantum: nec longi tēporis prescriptione nec longissima poterit se tueri. vt. C. de lōgi temporis prescrip. l. j. ⁊ autē. ibi signata.

1 ☞ Quādo iurat᷑ super facto tollitur omnis actio que pōt oriri ex illo facto item iudex non debet admittere impertinentes articulos.

2 Transigens super furto an videatur confiteri furtum.

1 **Idem iulianus scribit.** † In. §. isto ponuntur duo casus: ⁊ primus casus est talis: tu conueniebas me furti actione: tandem detulisti mihi iusiurandum ⁊ ego iuraui me non fecisse furtum: nūquid poteris me conuenire condictione furtiua: vt furē: certe non: quia videor iurasse de toto non de parte. secus si nō iuro me furtum non fecisse: sed iuro ꝙ nō teneor tibi furti: quia hoc casu ⁊ si nō teneor tibi furti pōt esse ꝙ teneor tibi furtiua cōdictione: q₃ non de toto sed de parte videor iurasse: puta si su₃ heres furis tenear tibi cōdictione furtiua. vnde poteris me cōuenire vt heredem furis condictione furtiua: si aute₃ velles me probare furem dum agis condictione furtiua hoc facere non poteris obstante excep. hoc dicit iste. §. videatis expositione₃ litere. [idem iulia. scribit] sub. ⁊ bene. [eum] scil₃ conuentum act. furti pro re subtracta. [se furtum non fecisse.] ⁊ sic super toto iurauit. vt. j. dicit. [atq₃ ideo] quia videtur de toto iurasse. [neq₃ furti] ad pena₃. de qua dicitur. C. de furtis ⁊ seruo cor. l. de his. [neq₃ cum dedititia tenetur.] sub. ad rem. vt. j. de cōdi. furt. l. j. [quia cum dedititia inquit solus fur tenetur.] sub. vel eius heres. vt. j. de cōdi. furt. l. si pro fure. in fi. [nunquid ergo] modo repetit idem. [hic solo nomine] scil₃ quod fecit furtum [qui]. s. is qui. [condici]. i. qui agit condic. furtiua. [agere] sub. nunc post iusiurandum delatu₃ ⁊ prestitum. [non debet repelli.] sed excep. iurisiurādi: ⁊ quasi grecum habetis qđ exponitur non de toto: sed de parte iurasse videtur. [nec pati]. i. sustinere. [is]. s. actor probare furem scilicet is qui conuenitur. ¶ Or signori in. §. isto statim nota duo no. ꝙ aliquando iuratur de toto: aliquando de parte. iuratur de toto cu₃ aliquis iurat se furtum non fecisse: iste enim nec furti nec condictione furtiua suo nomine poterit conueniri: sed vt heres furis tenetur. Iuratur de parte quando iurat se furti non teneri: vel condictione furtiua non teneri et iste non poterit conueniri furti. vt j. de fur. l. si pro fure. §. j. sed poterit conueniri cōdi. furti. tanꝙ heres furis ratione singularis partis. nam condictio furtiua habet duas partes: vna que datur contra fure₃: alia que datur contra furis heredem. verum si ego qui ago condictio. furtiua tanꝙ cōtra furis heredem non debeo audiri: si in processu cause vellem eum probare furem: quia nemo debet admitti ad id probandum quo probato non subleuetur. vt. C. de proba. l. ad probationem tui dominij. ¶ Item nota ꝙ ex fi. huius. §. colligitur argu. in causis ꝙ producentes testes debēt dare aduersario suo intentionem suam super quo velint producere testes vt si postea testes deponāt super alio ⁊ velint probare aliud ꝙ in intentione continetur ꝙ non audiuntur. nā hic si iuraui me fecisse furtum vel nō teneri furti. si postea agis contra me vt cōtra heredem furis non debet tibi licere postea probare me furem vt hic dicitur: ⁊ ad hoc est arg. s. de pet. here. l. si quis liber. in fi. ⁊. C. qui legit. p. ha. sta. in iu. l. vlti. in fi. ⁊. C. de ordi. cog. l. ij. ⁊ ita per. §. istum cum suis similibus determināt᷑ questiōes que contingant quotidie de facto super hoc. ¶ Sed ad. §. istū oppo. sic iusiurandum ⁊ transactio ⁊ res iudicata parificantur

2 vt. s. e. l. ij. sed † post rem iudicatam ⁊ post transactionem factā super furto non potest agi condictione furtiua vt. j. de condic. fur. l. si pro fure. in prin. rn̄. qui transigit super furto eo ipso videtur de furto confiteri. vt. s. de his qui no. infa. l. quoniam. vnde super pena videtur transactio non super condi. fur. vt in. l. contra. vt. C. de fur. ⁊ ser. cor. l. post decisionem: sed si iuro me fure₃ non esse videor iurare super act. furt. ⁊ cōdi. furtiua ex mea persona non ex persona alterius. vnde vt heres tuus potero conueniri condictione furtiua non ex persona mea: quia videor totum negare ex quo iuraui. vnde aliud est in iureiurando vt hic aliud in transactione vt in. l. cōtra.

1 ☞ Ex iuramēto prestito formiter dat᷑ actio vtilis ex eo cōtractu cuius forma continet᷑ iuramentum. h. d.

1 **Si quis iurauerit.** † In. §. isto dicitur: conueniebā te act. ex empto tu detulisti mihi iusiurandum ⁊ ego iuraui ꝙ rem illam mihi vēdideras pro decem nūquid habeo vtilem actionē ad rem mihi tradendam: ⁊ vt de euict. mihi promittas. certe sic: ⁊ per consequens tenebor tibi ad precium soluendum: nisi iurassem me tibi precium soluisse: idem est ⁊ si iuraui mecum societatem contraxisse: quia ego tibi tenebor vtili actione pro socio: ⁊ tu mihi sed si iuro te deferente mihi obligasse fundum pro. x. habeo cōtra te pigno. act. vtilē⁊ tu non poteris agere contra me vtili pigno. act. nisi soluas. x. vel parat⁹ sis soluere: ⁊ hoc ait mar. ⁊ bene: ⁊ saturninus hic approbat ⁊ vtitur arg. tali. ecce si vir deferente muliere iurat rem quam petebat sibi datam in dotem detur ei vtilis actio ex precedenti causa: similiter ⁊ vtilis actio dabitur mulieri in euentu restituende dotis. [si qs]. s. actor. [vēdidisse]. s. pro. x. [idem ex empto]. s. vtili. [cetera prestētur] idest omnia que debent prestari emptori a venditore. [vel de euictione caueatur.] sub vel interesse prestetur. vt. j. de ac. emp. in prin. [ex vendito] act. vtili ex vendito. [conueniri possit]. s. actor. [si vero hoc non fuit]. i. quia actor non iurauit se soluisse precium. quasi. x. [soluerit.] sub. vel paratus sit soluere. vt. j. de pigno. act. l. si rem. §. omnis. [dandam]. s. soluto matrimonio. vnde no. si quis iurat adiecta causa datur ei vtilis actio ex precedenti causa vt hic: si autem quis iurat informiter datur ei actio in factum. vt. C. e. l. actori.

1 ☞ Qui iurādo per principem deierat fustibus castigatur.

Si quis iurauerit in re pecūia.

1 ¶ † In. §. isto dicitur petebā a te. x. dicebas te nō debere quicquā₃ detuli tibi iusiurandum: hoc modo si tu vis iurare per genium principis cōtentus sum: dixisti volo: iurasti te. x. mihi nō debere ⁊ deierasti: vel econtra iurasti ꝙ debebam tibi. x. me deferente: vel iurasti te soluturum ad certum tempus ⁊ deierasti: deb₃ tibi aliqua pena imponi: certe sic: quia debes fustibus cedi ⁊ debet tibi superinduci importune noli iurare. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [per geniū principis]. i. per deū principis: quia deus in principes ⁊ in alios homines patiētiā suam exercet quando vult. vel exponatis. [per genium principis]. i. per principis celsitudinem siue imperialem maiestatem vnde no. hic qui iurat per principem ⁊ deierat punitur vt hic dicitur. Sed videtur ꝙ non puniatur: quia iurisiurandi contempta religio satis deum habet vltorem. vnde videtur contra. C. e. l. ij. ad quod vos dicetis duobus modis ꝙ quidam dicunt ꝙ hic dicitur ibi corrigitur: vel pōt dici aut aliquis iurat per deū ⁊ deierat nō imponitur ei alia pena. sed sed satis deū habet vltorem vt ibi: aut iurat per principem ⁊ deierat et imponitur ei pena vt hic: ⁊ ita mitius agitur cum deo vel lege quam cum homine. simile. s. de ar. l. si cum dies. §. fi. ⁊. l. se. in casu tamen punitur si deierat: puta si iuraui stare transactioni ⁊ contra veniat,

vt. C. de

vt.C.de transac.l.si quis maiori.

1 ☞ Iuramentũ veritatis parẽti vel patrono nõ remittit.

q **Quotiens propter rez iura**

1 tur.†In.l.ista dr̃ parẽs meus vel patron⁹ me⁹ petebat a me.x.ex cã crediti vel ex cã cõstitute pecunie defero ei iusiurandũ:dicit ipse ego sum parẽs vel patronus dz mihi simplici verbo credi queritr̃ qd iuris sit.R̃ndet si ex cã pecunie credite vel cõstitute parẽti vel patrono defero iusiurãdũ:istud iusiurãdũ est de veritate ꝛ iusiurãdum qd dat ꝑpter veritatẽ nõ remittitur parenti vel patrono. Sed iusiurãdũ de calũ.qd est de credulitate hz remitti parẽti vel patrono.h.d.ista.l.videatis expositionẽ littere.[quot. propter rẽ].i.veritatẽ.[iurat.]sub.sic esse vel nõ esse.vt.j.subijcit sic ꝛ alibi exponit.vñ dr̃.[qui debet rem].i.veritatez.vt j.ad.l.cor.de fal.l.j.§.j.ibi in rationibus hz ꝛ alias multas expositiones.vt.s̃.ti.proxi.l.j.plene dixi.[remittit iusiurandũ.]sub.si deferat a filio parenti vel a liberto patrono.[de pecunia credita].i.mutuata.[oportere].s.pecunia vel repetatis cũ reus.[idem est].s.qd non remittitur iusiurandũ parenti vel patrono qd est ꝑpter rem:vel dicatis ꝙ refertur ad ꝓxime dicta.s.vt dicatur iusiurandũ de constituta pecunia ꝑpter rem. ¶ Maiori no.ꝙ triplex est iusiurandũ principaliter est iusiurandũ de calũnia ꝙ iurat actor ꝙ credit vel existimat se iuste petere:reus ꝙ credit vel existimat se iuste ad reluctandum venire:ꝛ istud est de credulitate.vt.C.de iuramẽ.calũ.l.ij.§.j.ꝛ istud iusiurandũ remittit parenti ꝛ patrono:q: nõ est verisimile ꝙ parens vel patronus aduersus liberos ꝛ libertos aliquid fateret per calũniã.vt.j.e.l.iusiurandũ.§.iusiurandũ.ꝛ.s̃.qui satisda.cog.l.de die.§.fina.est iusiurandũ veritatis:puta dum actor vel reus iurat sibi dari oportere ꝛ se dari nõ oportere:ꝛ istud non remittit parenti vel patrono vt hic:ꝛ de hoc iureiurando agit principaliter in ti.isto est tertiũ iusiurandũ qd est de affectione sicut iusiurandũ in litẽ:q: iurat aliquis pro quãto nollet carere re petita.vt.j.de in litẽ iur.per totũ:ꝛ istud filr̃ iusiurandũ non remittit parẽti vel patrono:sed qñ remittit istud iusiurandũ calũnie parenti vel patrono qñ potest esse lis inter parentẽ filium vel libertũ ꝛ patronum.vt.s̃.de iudi.l.lis.

1 ☞ Egregie persone vel morbo impedite coraz iudice ad iurandum venire non compelluntur.

1 **Ad personas egregias.** †In l.ista dr̃ si peto a te.x.ꝛ tu dicis te nõ debere si tu es ꝑsona egregia vel valitudine ĩpedita si defero tibi iusiu.tu nõ teneris personalr̃ in ius venire ꝛ ꝑstare sacrm̃:sz dz tibi mitti ad domũ tuã.h.d.videatis expositionẽ lr̃e.[ad ꝑsonas egregias].i.in dignitate positas:puta ad ep̃os:q: nõ debẽt personalr̃ cogi venire in ius.vt ar.C.de epi.ꝛ cle.l.nec honore.in aut.sz iudex.ꝛ.l.si qua ꝑ calũniã.in prin.ꝛ idẽ est in honesta matrona in rẽ stipu.vt.C.de offi.diuer.iu.l.j.ꝛ idẽ est ẽt in senib⁹:vt in aut.de here.ꝛ fal.§.si vero absunt.ꝛ est rõ.q: semp in vrbe nostra verecũda est senectus.vt.j.d̃ iu.

a imu.l.semp.ꝛ idẽ est in professoribus iuris ciuilis[a] q̃ docẽt in regijs ciuitatib⁹.vt.C.de profes.ꝛ me.l.medicos li.x.[qui valitudine].i.infirmitate.[iusiurandum]sub.vt ibi iuret presente aduersario vel eius procuratore.vt.C.de iureiur.l.iij.§.j.ꝛ.C.e.l.generaliter.§.pe.

1 ☞ Iurare quis non cogitur super actione que contra eũ proponi non potest ꝛ patrono remittit iuramẽtũ calũnie.

1 **Si patronus.** †In.l.ista dr̃ ego patronus libertã meã duxi in vxorẽ liberta mea celebrato diuortio agit contra me rerũ amo.iudicio:ꝛ dfert mihi iusiu.nunqd cogor iurare:certe nõ secus tñ est si liberta mea cã futuri diuortij subtraxit mihi rẽ meã q: ipm potero cõuenire:ꝛ si defero ipsi iusiu.ꝛ ipsa petit ꝙ debeaz iurare de calũ.istud iusiu.dz mihi remitti[vxorẽ duxerit]sub.ꝛ postea secutũ fit diuortiũ [nõ cõpellit]sub.patronus cõuentus.[iudicio.]q: act.re.amo.est famosũ iudiciũ siue turpe.vt.C.re.amo.l.ij.iõ liberte ꝯ patronũ nõ dat.vt.j.de obseq.l.parẽti.ꝛ.l.honori.secus tñ eẽt si liberta cõueniret patronũ eũdẽ:q: quõdã maritum nõ famoso iudicio:ꝛ sic soluit cõtra.j.re.amo.l.marcellus.§.j.[sz ꝛ si ipse].s.marit⁹ patron⁹.[nõ dz.]q: remittit p̃rono iusiu.calũnie.vt h.ꝛ.j.e.l.iusiur.ꝛ ad pecunias.§.q̃ iusiurãdũ sed iusiu.veritatis nõ remittit.vt.s̃.e.l.quotiẽs plene dixi.

1 ☞ Iuramentũ cõuentionale non potest referri.

i **Iusiurãdum qd ex cõuen**-

1 tione.†In prin.huius.l.dr̃ si aliquis ex volũtate extra iudiciũ defert tibi iusiu.ꝛ tu recipis illud iusiur.a te q̃ recipis nõ põt ãplius deferẽte referri.h.d.videte expositionẽ lr̃e.[iusiurãdũ].s.volũtariũ.[qd ex cõuẽtione]actoris ꝛ rei.[extra iudiciũ deferẽ]sub.ꝛ suscipit[referri nõ pt]a suscipiẽte ipsi deferẽti:q: ex quo suscipit ex volũtate dz iurare nõ referre q: qd semel approbauit reprobare nõ lz vt.s̃.d̃ nege.l.põp.ꝛ iõ si referas mihi ꝛ nolo iurare nõ teneor iurare nec debeo hr̃i pro cõfesso.secus est in iureiurãdo iudiciali ꝛ necessario:q: ẽm hec tẽpora dz quis iurare vel referre.vt.j.co.l.manifeste.sed hodie secus est.vt.C.eo.l.generalr̃.§.j.

1 ☞ Iuramentũ nõ põt deferre qui alienare non potest.

1 **Pupillus.** †In.§.isto dr̃:si pupillus vult aduersario suo iusiurãdũ deferre autoritate sui tutoris dz h̃ facere:si aũt dtulit iusiurãdũ sine tu.autoritate ꝛ aduersari⁹ iurauit se nõ teneri:si pupillus agat p̃ria actione pupillo obstabit doli excep.de rigore iuris:sed de equitate dabit doli replicatio.Scõo dr̃ ꝙ tutor pup.ꝛ curator furiosi ꝛ prodigi põt iusiurãdum deferre:ꝛ si defert inopia ꝓbationũ ratũ habet.nã ipse potest rẽ pupilli alienare cum cã similiter ꝛ ei põt solui sicut rez in iudicio deducere põt.h.d.iste.§.[debet].i.potest.vt.s̃.de offi.procon.l.obseruare.§.fi.[eidẽ pupillo replicabit.]d̃ dolo malo.[ei].i.pupillo.[nõ cõpetit.]sed videt cõtra:ꝛ videt ꝙ pupillus sine tutore nõ possit deferre iusiurãdũ.Sed si defert ꝛ eius aduersarius iurauit se nõ teneri si pupillus postea agit non obstabit ei excep.vt.j.quarũ rerũ actio non dat.l.j.§.j.ad qd vos dicetis ꝙ ibi dr̃ est intelligẽdũ nõ quãtũ ad effectuz:q: lz pu.obstet exceptio tñ dat replicatio:vel põt dici si pupillus caret tutore ꝛ est ꝓxim⁹ pubertati:si defert iusiurãdũ tz delatio sed lesus restituit si est infans vel ꝓximus pubertati nõ tz delatio ideo ipso iure est lesus.vt in.l.cõtra.idẽ dicimus ĩ adulto ꝙ in pupil.si adultus habeat curatorẽ ꝛ defert sine eo iusiurandũ nõ valet si nõ hz curatorẽ:si defert tenet iusiurandũ:sed lesus restituit.vt.C.de in inte.rest.l.si curatorẽ hñs.ꝛ.s̃.e.l.nã postea.§.si minor.[si tutor]incipit scõm dcm̃.[aut curator furiosi].s.q̃ curã furiosi gerit.[iusiurãdũ detulit]inopia ꝓbationũ emergẽte:ꝛ tũc tz delatio al's nõ teneret.vt.j.e.l.tutor.ꝛ.C.de trãsa.l.p̃ses.ꝛ ar.C.de pac.l.pactũ curatoris.[nã ꝛ alienare]sub.ex iusta cã.[ratio].s.de qua querit.[in iudiciũ deducãt.]vñ colligit h̃ ar.si p̃latus habet pro p̃lato ꝛ putat prelat⁹ ꝛ in veritate est factũ ab eo tenet:q: põt alienare ꝛ rẽ in iudiciũ deducere.sed si p̃latus nõ habet pro p̃lato nõ tz.vt.j.de iure deli.l.ait p̃tor.ꝛ.C.de sac.san.ecc.l.decernim⁹.nisi forte cõi opinione crederet plat⁹:q: iste error facit ius.vt.s̃.de off.p̃f.pre.l.barbari⁹.vel põt dici aut qs est p̃latus ꝛ factũ cũ eo tenet:aut nõ est plat⁹:ꝛ tũc si ꝓbabilr̃ dubitat:q: oẽs credunt eũ p̃latũ ꝛ tũc tz factũ cũ eo.vt.s̃.de off.p̃fe.pre.l.barbari⁹.si autẽ nõ ꝓbabilr̃ dubitat non tz qd factũ est cũ eo.vt.j.de bo.au.iud.pos.l.si non expedierit.

1 ☞ Procurator põt iuramẽtũ deferre si hz generale cũ libera vel speciale mãdatũ vel est in rẽ suã alias secus ẽt si caueret de rato ꝑpter dubiũ de mandato.h.d.cũ duab⁹.ll.seq.

Procurator quoqz qd detule-

1 rit.In.§.isto cũ duab⁹.ll.seq.tractat de eadez materia†ꝛ in §.isto ponit casus talis.Procurator me⁹ agebat ꝯ te debitorẽ meũ:dũ tu negares debitũ detulit sibi iusiurãdũ:tu iurasti te dare nõ oportere:ego dñs nolo hr̃e ratũ:nũquid si ego ago ꝯ te ꝛ peto a te obstabit mihi doli exceptio.r̃ndet ꝙ sic in trib⁹ casib⁹.Primus est si ꝓcur.me⁹ totoꝝ bonoꝝ habebat liberã ꝛ generalẽ administrationẽ.Scõs est si hẽbat speciale mãdatũ ad iusiurãdũ deferẽdũ.Terti⁹ casus est si erat ꝓcur.in rẽ suã.al's aũt.i.p̃ter ꝙ in trib⁹ casib⁹.s̃.dictis nõ ꝓiudicat mihi eius delatio.Uñ si peto a te nõ poteris me repellere doli excep.Si dicat aliqs nõne si debitor fuit stip.a ꝓcur.de rato ꝓficiet ei hec cautio de rato vt possit agere cõtra ꝓcu.r̃ndet nõ multũ ꝓficiet iurãti:q: si ego dñs ago ꝯ te debitorẽ nolẽs hr̃e ratũ:q: ꝓcur.me⁹ detulit tibi:si ego ꝓbo te debitorẽ meũ esse:tu nõ poteris opponere mihi exce.iusiurãdi imo cõdẽnaberis mihi:nisi tu liqdo ꝛ manifeste ꝓbaueris te veꝝ iurasse:ꝛ ita te meũ debitorẽ nõ esse:quo casu si ꝓbas absolueris a me:nõ ideo ꝙ ꝓcu.me⁹ detulerit sibi iusiurãdũ ꝛ cauerit de rato:sz q: ꝓbasti te veꝝ iurasse:ꝛ ita h̃ casu nõ poteris agere ex stip.de rato ꝯ ꝓcu.cũ nõ intersit tua ꝛ ipsa demũ dat ad interesse:ꝛ nõ multũ ꝓficiet h̃ casu tibi:si aũt tu cõdẽnaris:q: non ꝓbas te verũ iurasse:h̃ casu si tu agas ex stip.de rato ꝯ ꝓcu.meũ:aut tibi nihil ꝓficiet vel paꝝ hec cautio de rato:q: si agas ꝯ ꝓcu.habebis necesse docere de ꝑiurio tuo.Uñ sciatis:si mãdatũ est alicui vt petat:si facit aliõ q: detulit iusiurãdũ:nõ valet qd fecit.h.d.iste.§.cũ duab⁹ se.

[a] ¶ Professoribus iuris ciuilis q̃ nõ p̃nt capi ꝑsonalr̃ vl̃ duci ad curiã vel aliquo mõ vexari.vid.l.j.in addi.ad bar.C.de digni.li.xij.ꝛ adde ꝙ doctor dicit illustris ꝛ legẽs ꝑ.xx.annos efficit comes vt ꝑ bart.in.l.ex eo tẽpore.ff.d̃ testa.mili.ꝛ bart.in.j.cõsti.ffoꝝ.

l.videatis expositionē lře.[pcu.quoq; q detulerit] qñ apte dicat nō solū tutor vel cura.pōt deferre iusiurādū.vt.s̄.pri. §.habuistis.imo & pcur.in trib⁹ casib⁹.[sustinet].i.hz: & h̄ est prim⁹casus.Sed vr̄ ɔ q; pcur.totoꝝ bonoꝝ non pōt alienare nec trāsact.facere.vt.s̄.de pcu.l.mādato generali.l.pcurator totoꝝ.Ad solutionē quoꝝ contrarioꝝ dñs mar.ita dixit est dřia inter pcu.vniuersoꝝ bonoꝝ q; ille pōt iusiurādū deferre vt h̄:& pcur.totoꝝ bonoꝝ:q; ille nō pōt alienare vel trāsigere vel iusiurandū deferre.vt in.l.ɔ̄rijs.Sed hec nō est bona solutio:q; nō credimus dřiā inter vniuersum & totū hic sed alibi sic.nā vniuersuz vocam⁹genus: vt est hereditas totū vocam⁹ aliqd corpus integrū:vt est res hereditaria aliqua certa:puta stichus:& iō istud cōtra.vos soluetis ita fm̄ Jo.& Azo.Aut pcurator hz liberā & generalē admistrationē:quo casu pcu.pōt iusiurādū deferre & alienare.vt hic.&.s̄. de pcu.l.pcurator cui.aut nō hz generalē administrationez quo casu nō pōt iusiurādū deferre.vt ibi.&.s̄.de pcu.l.ignorātis.& insti.de re.di.§.nihil autē interest.[pcurator sit].s. ɔstitutus.vñ no.h̄ q procu.in trib⁹ casib⁹ pōt deferre iusiurandū si hz liberā & generalē administrationē:vel si hz spāle mādatū de hoc:vel si est cōstitutus pcur.in rē suā vt h̄: idem est & in paciscēdo.vt.s̄.de pac.l.nā & nocere.cū.l.seq. [al's vero].i.pterq̄ in pdictis trib⁹ casib⁹.[nō eē audiēdū] sub.ipsum pcu.iuxta rōnē q̄ sequit̄.[ne postea] &c.[a dño] pcur. nō habēte ratū.[cōueniat̄.] nā bene poterit cōueniri debitor nō obstāte exce.iurisiurādi ōlati & pstiti:nec pderit ei si pcur.satis dedit de rato. Diceret aliqs imo pderit si fecerit sibi satisdari de rato:sed rñdet iuriscon.parū pderit ei.vt.j. dicit.q; aut pbabit se liqdo iurasse:aut nō pbabit. [si fuerit ei].i.reo iurāti.[de rato cautū].i.pmissuz a pcu.q̄ detulit iusiurādū.[petat] iterato.[coget̄ docere].i.pbare.[liqdo se iurasse].s.verū.[opposita].s.exce.iurisiurādi a reo vel ēt pacti vl' legatis ita.[liqdo se iurasse].i.vez.[opposita] s.exce.quo casu nō vincit:q; sit ei cautū de rato:sz q; vez iurauit.Uel pōt exponi opposita.s.exceptione.i. replicatiōe: q; si re⁹ excipiet de exce.iurisiurādi:dñs replicabit nō obest mihi:q; nō potuit deferre nisi i trib⁹ casib⁹. [habebit ipse] s.reus.[de piurio suo docere] sub.qd est iniquū vel paz sibi pficiet si assequat̄ ex stip.aliqd cū cōfiteat̄ de periurio suo. [mādatū est.] vnde dño nō p̄iudicat.vt.j.mād.l.diligenter.

¶Or signori circa materiā istā vt vos intelligatis glo.dñi Az. h̄ positā q̄ incipit ad hāc doctrinā &c.vos insistetis aliquātulū h̄.l.al's nō.in fi.vult dicere si ego dñs ago ɔ te debitorē nolēs hr̄e ratū qd pcur.me⁹ detulit tibi &c.vt dixi in casu.Sz qño aliqs docet de piurio suo:cū nemo teneat̄ pducere testes ɔ se.vt.C.de testi.l.nimis.&.s̄.de edēdo.l.j.&.l. q̄ accusare.Itē nemo cogit̄ dicere ti.sue pos.vt.C.de pe. he.l.cogi.vnde qño docebit iste de piurio suo.rñ.aliqs nō cogit̄ pducere testes vel instra ɔ se:vel dicere ti.sue pos.pcise:causatiue tñ sic.vt.C.de pb.l.siue possidetis:sic & iste hz necesse docere de piurio suo nō pcise sed causatiue:si vult aliqd asseq a pcu.ex stip.de rato.Sed qño pueniem⁹ ad hanc doctrinā.s. qd nihil pficiat vel parū pficiat ista cautio de rato debitori:aut si pficiat docebit de piurio suo:& certe ad hāc doctrinā puenit̄ duob⁹ modis.vno mō sic fm̄ Jo. alio mō fm̄ Az. & fm̄ Jo.peruenit̄ ad hāc doctrinā quā vr̄ cogitasse hoc mō. Procu.nō habēs ius deferēdi iusiurādū detulit reo iusiurādū:dicit reus si iurarē dñs nō haberet ratū.vñ caue de rato pcur.cauit:reus iurauit se nō debere:venit dñs & agit ɔ debitorē:& petit ab eo.x.reus dicit iste reus pcur. vr̄ detulit mihi iusiurādū:dicit dñs nō potuit tibi deferre admittet̄ dñs ad agēdū nō obstāte exceptiōe iurisiurādi:si debitor poterit pbare se verū iurasse absoluet̄ a petitione eius: nō q; cauerit ei pcur.de rato:sz q; apparet eū nō esse debitorē. Si nō poterit pbare se vez iurasse parū pficiet ei cautio de rato.nā si veniret reus ad pcu.& dicet ei tu detulisti mihi iusiurādū nolui iurare nisi caueres de rato:& cauisti:dñs tuus ɔuenit me & lata est sñia inter me & eū nō obstāte excep.iurisiurādi satisfacias mihi:dicet pcu.dic mihi succubuisti tu aut vicisti:si vicisti dicet pcu.nō interest tua in aliquo.vñ non debes posse agere ɔ me cū tua nō intersit cū stip.de rato cōmittit̄ ad interesse tm̄.vt.j.rē ratā ha.l.i stip.vel si interest tua i sumptib⁹ factis:accipe sumpt⁹ & parū pficiet ei:q; nō cōsequit̄ nisi qd ei abest.i.quātū expēdit.vt.j.rē ratā hr̄i.l.si sine.§.cū autem. Si aūt dicat debitor succubui instabit pcu.& dicet qñ me deferēte iurasti:an iurasti verū aut falsuz: si dicat verū iuraui: apparet ergo q p iniuriā iudicātis cōdēnatus es. vñ non teneor tibi:q; hec stip.nō cōmittit̄ si succūbat stipulator de rato p iniuriā iudicātis:nisi quātū ad sumpt⁹factos illos accipere.vt.j.de euic.l.si p īprudētiā.in prin.&.j.rē ratā habe. l.si sine.§.cū aūt.& ita nihil vel parū pficit ei stipu.de rato h̄ casu.Si dicat debitor falsuz iuraui:dicet pcu.deus det vobis malā fortunā in la bocha vostra cheuoi se reoz falso.h̄ cōmittit̄ stip.ad interesse.vñ accipiatis interesse vestrū cū oī infortunio:h̄ nihil vel parū pficiet ei ista cautio:q; qd vna manu accipit:& illud & plus ex alia manu pdit:q; docuit de piurio suo:& sic est īfamis:& fama p̄pōderat oī cōmodo pecuniario vt.j.de so.l.si qs.&.j.de reg.iu.l.si duob⁹.& hoc mō puenit̄ ad hāc doctrinā fm̄.d.Jo. & ita dedit materiā cogitādi dño az. & tā diu cogitauit q īuenit defectū dñi Jo. & dixit ita doctrina dñi Joā.est bona si sumus in eo statu in quo lata est sñia inter dñm & debitorē q̄ iurauerat deferēte pcu. sed ponam⁹ dñs nō hz ratū qd pcu.fecit. agit ɔ debitorē.debitor nō vult expectare q ferat̄ sñia inter eū & dñm.sed dicit pcu.tu cauisti mihi de rato satisfacias mihi:q; hec stip.de rato statiz cōmittit̄ dño non hñte ratū.vt.j.rē ratā hab.l.qñ enim.nā dřia est inter stip.de rato & stip.amplius nō agi.nā si pmittis amplius nō agi non cōmittit̄ nisi dño agēte & litē contestāte. q; aūt nō dr̄ qs agere &c.vt.j.rē ra.ha.l.hoc ampli⁹. Sed stipu. de rato cōmittit̄ antēq̄ dñs veniat ad iudiciū:dū dicit dñs extra iudiciū nō habeo ratū qd detulit pcur.me⁹nec expectatur litis cōte.nec sñia ferri.vt.s̄.de pcur.l.pōp.§.si is.&.j.rez ratā ha.l.procura.ij.§.si qs a pcu.vñ iste debitor nō hz necesse expectare doctrinā dñi Jo.vt patiat̄ secū litē contestari & ferri sñia:sed si vellet expectare sñiaz ferri inter se & dñm:bona esset doctrina dñi Jo.al's nō esset bona: imo esset insufficiēs & falsa:& iō scdo mō fm̄ Az.ad hāc doctrinā sic puenit̄. Pone q dñs ɔuenit debitorē in iudicio nōdū lata sñia venit debitor ad pcu.& dicit ei:tu ɔtulisti mihi iusiurādū:& ego cū nollē iurare cauisti de rato:dñs tuus nō hz ratū: q; petijt a me cōmissa est stip.de rato:statiz dñs nō hz ratū.vt.s̄.dictū est:dicit pcu.dic mihi de quo times tu:aut iurasti veruz aut falsum:si vez in noīe dñi:q; vinces & sumpt⁹ quos facies paratus sum tibi pstare:hoc casu parū pficiet debitori:q; non assequet̄ nisi id qd expēdit.Si falsuz iurasti deierasti accipe cū oī infortunio tuo:h̄ nihil vel parū pficiet ei ista cautio:q; docet de piurio suo & sic est infamis & fama p̄pōderat oī cōmodo pecuniario.vt.s̄.dictū est.Uel adhuc ponatis exēplū largi⁹.pone q dñs dixit q nō hz ratū extra iudiciū. vnde venit debitor ad pcur.& dixit ei dñs tuus nō hz ratū qd detulisti mihi agit ɔ pcu.ex stip.de rato dicit pcu.vade & litiga cū eo:& si eris absolutus q pbes te verū iurasse nō cōmittitur stipu.de rato ɔ me cū tua nō intersit:& hec stipu. nō cōmittit̄ nisi ad interesse.vt.s̄.dictū est nisi ad sumptus accipe eos: h̄ casu parū pficiet cautio ei:q; nō assequit̄ nisi qd expēdit : si tu succūbes aut iuste aut iniuste:si iniuste q; iurasti verū. apparet q succubuisti p iniuriā iudicātis. Uñ nō teneor tibi. vt.j.de euictionib⁹ si p imprudētiā.in prin.vnde isto casu qñ succubuisti p iniuriā iudicātis non cōmittit̄ cautio de rato ad principale sed ad sumptus tm̄ sicut qñ fuisti absolut⁹. vñ dicit ei pcur.accipe sumpt⁹.vt.j.rē ratā ha.l.si sine.§.cū aūt. &.§.marcellus.& sic hoc casu parū pdest sibi cautio q; tm̄ sibi abest quātū sibi adest. Si aūt iuste succubuisti q; nō iurasti verū hoc casu accipe tuū interesse cū oī infortunio q; deierasti & ita doces de piurio tuo.vnde quātū accipies ex vna manu tm̄ & plus pdes ex alia:q; es infamis & fama bona p̄pōderat oī cōmodo pecuniario.vt in preal.l.j.de solu.l.si qs. & ita hoc casu parū videt̄ tibi pficere ista cautio de rato & hec est doctrīa dñi Az.q̄ est bona ante lit.ɔte.& ante tp̄s sñie & post sñiaz:sed doctrina dñi Jo.nō est bona nisi post tp̄s sñie sed ad doctrinā dñi Jo.& az.op.& vr̄ q nō sit bona:& vr̄ q est iste debitor q; agit ex stip.de rato ɔ pcu.q̄ detulit sibi iusiurādū qñ succubuit iuste nō sit audiēdus cū allegās turpitudinem suā nō sit audiēdus.vt.C.de trāsac.l.trāsactione.&.C.de lib. cā.l.si filiū.&.C.de reuo.do.cū in fraudē. ad qd rñdet az. hoc cōtingit pter aduersarij volūtatē q̄ fuit cōtēptus iurisiurādi.vnde nō pōt ei obijcere de turpitudine sua.vt ar.j.e.l.q̄ iurasse.in prin.& in illo generali dolū pprīū non p̄sumi:& sic remittit nos ad brocarda.Sz si placet vobis vos potestis ita dicere ista est regula & vera q nō lz alicui allegare turpitudinē suā vt dicūt pmisse.ll.sed illa regula recipit instātiā.vt hic & sic est hic spāle.Sic & alibi est spāle.j.so.ma.l.viro atq; vxori.&.j.de cōpen.l.si ambo.&.s̄.de dolo.l.si duo.& est rō spālitatis.hic cōuētio facta inter pcur.deferētē & debitorē iurantē. nam dicet ei debitor nō recordaris q; nolebā iurare: cum tu nō haberes liberā & generalē administrationē: vel spāle mādatū vel nō eras pcu.in rē meā:& tu dixisti secure iura:q; domin⁹ bene habebit ratū.& mihi pmisisti qd si nō haberet ratū q pstares mihi oē meū interesse & sic q; inter nos vr̄ actuz q tenearis pstare interesse teneberis:q; ɔctus ex cōuētione

l.accipiūt

l.accipiunt.vt.ĩ.depoſi.l.ĩ.§.ſi conuenerit.

1 ☞ Seruus ⁊ filiuſfa. aduerſario deferẽte iurantes actio-nem ⁊ exceptionem patri ⁊ domino querunt etiam extra cau ſam peculiarem ipſi vero ſi deferant nocent patri ⁊ domino ſolum in cauſa peculiari in qua liberam adminiſtrationem habeant.h.d.vſq3 ad.l.qui iuraſſe.

1

Seruus qđ detulit. †In.l.iſta cũ duab⁹.ll. ſeq. tractat̃ de eadẽ materia:⁊ h̃ dr̃ ſi ſeruus h3 liberã peculij adminiſtrationẽ põt iuſiurandũ deferre ⁊ iurare:⁊ ꝙ detulit vel iurauit d3 ſeruari a dño cum poſſit ei ſolui ⁊ nouare ſed q̃d erit: ſeru⁹ detulit iuſiurãdũ iure pecu liari creditoꝛ iurauit ſibi deberi:nunq̃d tenebit̃ de peculio: certe ſic idẽ eſt in filiofa.ſi detulit iuſiurãdũ:⁊ creditoꝛ iura-uit ſibi deberi:qꝛ pr̃ tenet̃ d peculio.h.d.iſta.l. cũ duabus.ll. ſe.videatis expõe3 lr̃e.[ſeruus ꝙ] ſ.iuſiurãdũ detulit extra iudiciũ.[vel iurauit].ſ.extra iudiciũ.qꝛ regul'r ſeruus in iu dicio eẽ non põt.vt.C.de iudi.l.ſeruus.⁊.ſ.ſi q̃s cau.l.quod. niſi in caſib⁹.vt.ſ.de iudi.l.vix.⁊.l.qui ſe ſuis nummis.[ha-buerit] vr̃ cõtra.ĩ.e.l.quãto magis.in fi.ad qđ vos dicetis ſi ſeruus h3 liberã ⁊ generalẽ adminiſtrationẽ peculij põt de-ferre iuſiurãdũ ⁊ iurare in re peculiari ⁊ ſtat̃ eius ſacꝛo vt h̃. ſecus ſi deferat vel iurat:⁊ nõ h3 liberã peculij admiſtratio-nẽ:qꝛ tũc non ſtat̃ eius ſacꝛo vt ibi:vel dicatis qđ hic:⁊ in.ll. iſtis dicit̃:intelligit̃ ſi fiat ad vtilitatẽ dñi.ſecus ſi fiat ad ei⁹ dãnũ vt in.l.ꝯ.[huic eñ].ſ.ſeruo.[ius habuit] ſ3 op.ſic:hec rõ non vr̃ bona:qꝛ aliq̃s eſt cui põt ſolui tñ nõ põt cõditio-nẽ dñi facere deterioꝛẽ ſicut eſt tutoꝛ pupilli.vt.C. de pact.l. pactũ curatoꝛis.⁊.ſ.de pact.l. tutoꝛis.quare vos dicetis ꝙ hec rõ nõ eſt bona.vt.ĩ.de noua.l.cui.ſed illa nõ eſt bona rõ: qꝛ liberã ⁊ generalẽ peculij adminiſtrationẽ ſeruus habebat vt.ſ.l.pr.ſed iſta rõ eſt incidẽs:qꝛ põt ei ſolui ſed nõ eſt pfe cta.[ſed actoꝛi].i.creditoꝛi.[detulerit] iuſiurãdũ.ſub.⁊ ille iurauerit ſibi deberi.[eadẽ de filiofa.dicẽda ſunt].ſ. vt det̃ actio de peculio ꝯ patrẽ. Sed ad id qđ dr̃ ꝙ dat̃ actio de pe culio ꝯ dñm:ſi ſeruus detulit iuſiurãdũ op.⁊vr̃ qđ ſeruus nõ poſſit deferre iuſiurãdũ:ſed filius poſſit vñ vr̃ ꝯ.ĩ.de pecu.l. depoſiti.§.ĩ.ad qđ vos dicetis hic loq̃mur in iureiurãdo qđ põt deferri a filio ⁊ a ſeruo.vñ tenet̃ dñs de peculio: ſed lex ꝯria loquit̃ in iureiurãdo iudiciali qđ nõ poteſt deferri a ſer uo:qꝛ ſeruus regul'r nõ põt eſſe in iudicio.vt.ĩ.e.l. quãto ma gis.in fi.⁊.C.de iudi.l.ſeruus.ſed a filiofa. bene põt deferri iuſiurandũ.vt in.l.ꝯria.vel hic habebat ſeruus liberã peculij adminiſtrationẽ in.l.contra.non habebat. ꝾD dof.

I ſeruus iurauerit. In.l.iſta cũ l.ſe.⁊ pe.tra ctat̃ de eadẽ materia:⁊ dr̃ ſi ſeruus deferẽte credi toꝛe dñi iurauit dñʒ dare nõ opoꝛtere ꝙ exceptio iuriſiurãdi dabit̃ dño:⁊ ſibi imputet q̃ ſeruo detulit: ⁊ ſi hoc eſt verũ in ſeruo multo foꝛtius d3 eſſe verũ in filio:⁊ vere ma gis d3 dici in filio cũ poſſit in iudicio intereſſe: ſed l3 poſſit ſeruus ⁊ fili⁹ creditoꝛe dñi vel patris deferẽte iurare: tñ nõ pñt iuſiurãdũ deferre:⁊ ſi deferãt nõ nocet dño vel patri. S3 q̃d erit:ſi ſeru⁹ iurauit rẽ dñi eſſe delato ſibi iureiurãdo:nũ-quid ex iſto iureiurãdo dabit̃ actio dño.rñdet̃ ꝙ ſic ſi nõ poſ ſidet:ſed ſi poſſidet dabit̃ ei pacti excep.hoc dicit iſta.l.cũ.l. ſeq.⁊ ſeq.[iurauerit].ſ.creditoꝛe dñi deferente ſeruo.[eſt] qꝛ põt facere cõditionẽ dñi melioꝛem.vt.C.de pac.l.ſeruus. [iuſiurandũ] ſub.⁊ damnũ qđ quis ſua culpa ⁊c.vt.ĩ. de re. iur.l.qđ quis.⁊.C.de neceſ.ſer.here.inſti.l.vlti.[poteſt] oli3 patre abſente ⁊ eius ꝑcur.vt.ſ.de iudi.l.ſi longius. hodie ſi pater cõſentiat ei agenti ⁊ fugienti.vt.C.de bo.que lib.l.cu3 nõ ſolũ.in fi.ĩ.rñ.[deterioꝛẽ.] ſed melioꝛẽ.vt.C.e.l.nec fili⁹. [vel relato] cũ ipſe defert.[ei opoꝛtere].ſ.cum dñs nõ poſ ſidet.[puto mihi act̃.dandã] facit trãſitũ de tertia perſona ad primã.[vel pacti exceptio.dñs poſſidet.[ꝓpter religio-nem ⁊ conuentionẽ] .i. ꝓpter iuſiurandum ex conuentione preſtitum:⁊ qꝛ poteſt cõditionẽ domini facere melioꝛem. vt ſ.dictum eſt:⁊ qꝛ quicquid queritur per ſeruum dño acquiri tur.vt.ĩ.de acqui.re.do.l.etiam.

1 ☞ Iuramẽtũ etiã pupilli ⁊ mulieris tuẽdũ eſt quo ad cõ-modũ iurantis ⁊ in pupillo nõ cadit periurium.

1 q Vi iuraſſe dicitur. †In princip. huius. l. dicit̃ quod ſtandũ eſt iuramẽto illius cui eſt delatũ vel relatũ ſi eſt maſculus vel femina: ſiue eſt maioꝛ ſiue minoꝛ ſiue pupillus ſiue infans:l3 infans deierare nõ videa tur:ſi male iurat:qꝛ ſciẽs fallere nõ videt̃.h.d.prin. huius. l. videatis expoſitionẽ lr̃e.[qui iuraſſe dr̃].ſ.deferẽte aduer-ſario al's nõ ꝓdeſſet ei.vt.ſ.e.l.ĩj.[ſexus].i. vtrũ maſculus vel femia.[quãuis] iſtud quãuis ponit̃ aduerſatiue nõ coꝛ rectiue qꝛ pupillus ⁊ infans põt iurare ⁊ l3 deieret nõ videt̃ deierare:qꝛ eius etas q̃d videat ignoꝛat.vt.C.de fal. mo.l.ĩ. in fi.⁊.ſ.de rei ven.l.qđ infans. vnde ſibi ĩputet qui ſibi de-tulit in caſu tñ infans ⁊ pꝛoximus pubertati aſtringit̃ iure-iurando:vt ſi manumittit̃ ⁊ iurat preſtare operas. nã pubes factus fauoꝛe libertatis obligat̃.vt.ĩ.de ope.lib.l.vt iuriſiu randi.ĩ.de lib.cau.l.vltima.

1 ☞ Pater põt iurare ad cõmodum filij adeo ꝙ prodeſt fi lio ⁊ in cõſequẽtiã ſibi in actione de peculio ſi iurauit ſuper obligatione filij que erat principalis ſecus ſi ſup acceſſoꝛia obligatione ipſi⁹ patris tũc eñ ſibi ſoli iurãti ꝓdeſt.h.d.

1 Si pater filium. In.§.iſto dicit̃ † ſi pater de ferẽte creditoꝛe filij iurauit filiũ nõ dare opoꝛtere querit ſibi excep.⁊ filio:ſi cõueniatur inſolidũ ſibi:ſi cõueniat̃ de peculio ex perſona filij:hoc dicit iſte.§.videatis.vnde no.hic ſi pater iurauit deferẽte credito re nõ teneri filiũ ſi cõueniebat̃ inſolidũ ſibi ⁊ filio querit ex-ceptionẽ ⁊ ſi iurauit ei vt heredi ſuo futuro querit ei directã ſi iurauit ei vt extraneo nullã exceptionẽ ſibi querit. vt arg. de eo qđ dr̃ in pacto.ſ.de pac.l.ſi tibi.§.vl.⁊.l.⁊ heredi.

Si pater iurauerit. In.§.iſto dr̃:ſi pr̃ ꝯue niat̃ ex ꝯctu filij de pe culio ⁊ deferẽte creditoꝛe filij iurauerit nihil in peculio eſſe indubitãter filius poterit cõueniri principali act.ſed pater nõ niſi de peculio poſt iuſiurãdũ.h.d.iſte.§.videatis expoſi-tionẽ littere.[ſi pater iurauerit].ſ.deferẽte creditoꝛe filij q̃ cõueniebat eñ act.de peculio.al's non vt.ſ.e.l.ĩj.[põt].ſ.pri cipali act.vt.ĩ.de cõſti.pe.l.ĩ.in fi.⁊.l.ĩj.[ratio habeat̃].q.d. ſi poſtea acq̃ſiuit fili⁹ peculiũ:iterũ pater cõuenit̃ de illo pe-culio poſt iuſiurãdũ acquiſito:ſed inſtat̃ quo aget ille de pe culio cõtra patrẽ.rñ.qꝛ ita dicet patri:dic mihi nũc eſt aliq̃d in peculio:aut erat aliq̃d in peculio qñ iuraſti:ergo confite-ris de periurio tuo:aut cepit poſtea eſſe:⁊ iuſiurãdũ tibi nõ ꝓficit vt hic:ſed verius eſt vt dicatis qđ pater dicat iſti qđ nõ h3 neceſſe rñdere iſti petitioni:ſ3 ſi tu dicas poſtea aliq̃d acquiſitũ:ꝓba hoc.vt ar.ſ.de noxa.act.l.quotiẽs in fi.ſed di cis nõne ꝯfitet̃ q̃s de piurio ſuo.vt.ſ.e.l.al's aũt.in fi.rñ.ibi eſt alius caſus ꝙ̃ hic fit.nã hic pater iurauit nihil eẽ in pecu-lio ſi cõuenit̃ rõne peculij qđ erat tpe iuriſiurandi obſtat ex ceptio iuriſiurãdi creditoꝛi agẽti:ſed conuenit̃ rõne peculij acq̃ſiti poſt iuſiurandũ:creditoꝛ ꝓbare d3 peculiũ poſtea q̃ſi tũ:ſed inſtat̃ nõne ſi nũc inuenit̃ aliq̃d in peculio eſſe pſumi tur qđ retro fuerit:⁊ ſic pſumit̃ deieraſſe.rñ. iſta nõ eſt talis pſumptio cui oĩo ſtet̃.vt.ĩ.eo.l.eũ qui.§.in popularib⁹.⁊ ſi-milis queſtio fit.ĩ.de exce.rei iud.l.ſi a te hereditatem.

1 ☞ Iuramẽtũ habet de natura nouationis delegationis cõteſtationis ſeu iudicij ⁊ ſolutionis.h.d.cum.l.ſeq.

1 Iuſiurandum. †In.§.iſto cum.l.ſe.dicit̃: qđ iuſiurandũ ſimilitudinẽ h3 cũ nouatione ⁊ delegatione:⁊ obtinet inſtar iudicij litis cõteſt. itẽ ſuccedit in locũ ſolutionis.h.d.§.cũ.l.ſeq.videatis expo-ſitionẽ lr̃e.[iuſiurãdi cõdictio].i.iuſiurãdũ ipm.[ex conuẽ tione] hec eſt nimis larga rõ.nã hac rõne.ſ.ꝙ iuſiurãdũ ꝓfi-ciſcit̃ ex cõuentione dici poſſet ex numero locationis vel vẽ-ditionis:q̃re vos exponetis iuriſiurãdi ꝯdictio ex numero eſſe videri põt.i.aſſimilari [cedit].i.obtinet vicẽ ſolutionis. Ꝺ Ꝍ: ſignoꝛi no.in.§.iſto cũ.l.ſe.qđ iuſiurãdu3 annumerat̃ i.aſſimilat̃ nouationi ⁊ delegationi ⁊ obtinet vicẽ litis ꝯte.⁊ ſolutionis:⁊ in h̃ aſſimilat̃ iuſiurãdũ nouationi ⁊ delegatiõi qꝛ ſicut nouatio ⁊ delegatio fit ex volũtate vtriuſq3.vt.C.de noua.⁊ deleg.l.ĩ.ita iuſiurãdũ volũtariũ de volũtate vtriuſ-q3 defert̃.vt.ſ.e.l.iuſiurãdũ qđ ex conuẽtione in princ. itẽ in alio aſſimilat̃ iuſiurãdũ nouationi ⁊ delegationi:qꝛ ſicut per delegationẽ ⁊ nouationem tollit̃ naturalis ipſo iure. vt.ĩ.de nouatio.l.ĩ.⁊.l.ſtichũ.§.ſi q̃s ita.⁊ ꝑ iuſiurãdũ non tñ ciuilis. vt.ĩ.e.l.vlti. Itẽ ſicut facta nouatione noua pꝛo veteri datur actio:ita ex ſacꝛo dat̃ actio in factũ ⁊ ꝯria.vt.ſ.e.l. nã poſtea §.ſi is q̃ tẽpoꝛali act.ſed in h̃ differũt nouatio ⁊ dlegatio: qꝛ tollũt naturalẽ ⁊ ciuilẽ obligationẽ ipſo iure.vt inſti.q̃. mo. tol.ob.§.acceptilatio.ſed iuſiurãdũ nõ vt dixi.ar.l.ĩ.⁊.l. vlti. Itẽ obtinet iuſiurandũ inſtar litis cõte.vt.ſ.e.l.nã ⁊ poſtea. §.ſi is qui. Itẽ iuſiurãdũ obtinet vicẽ ſolutionis:qꝛ ſicut de-bitoꝛ liberat̃ facta ſolõne.vt inſti.qui.mo.tol.oĩs ob.in prin ci.ita ꝑ iuſiurãdũ delatũ ⁊ pſtitũ.vt.ſ.e.l.ait ptoꝛ ſed differũt in alio qꝛ ſolutio tollit naturalẽ ⁊ ciuilẽ obligationẽ.vt inſt. qui.mo.tol.ob.in prin.ſed iuſiurãdũ l3 tollat naturalẽ nõ ta men tollit ciuilẽ.vt.ĩ.e.l.eum qui.primo reſpõ.⁊.l.vlti.

1 ☞ Iuriſiurandi delatio facta ab vno ex duobus reis cre-dendi nocet alteri.

I **Duobus reis stipuladi.** Lex ista i sui prin.†dicit tria.primo dicit si sunt duo rei sti pulandi:socij eiusdē crediti ꝛ obligatiōis:si vnus eorū detulit iusiurādū:ꝛ iuratū est a debitore nō deberi hoc iusiurādū nocebit alteri. Scdo dicit̄ si reus iurauerit se da re nō oportere:hoc iusiurandū ꝓficit fideiussori. Tertio di cit qd̄ iusiurandū fideiussoris ꝓderit etiā reo principali:qꝛ iusiurandū succedit in locū solutionis:sed videt̄ distinguen dū aut iurat fideiussor:de ꝯctu qd̄ non tenet̄ ipse nec reus:ꝛ tunc hoc iusiurādū ꝓficit reo ꝛ sibi:aut de persona sua iurat s.qd̄ ipse nō fideiussit:ꝛ tūc hoc iusiurandū ꝓficit sibi nō au tē reo.h.d.prin.huius.l.videatis expōnē lr̄e.[duob⁹ reis sti puladi].s.ꝛ socij eiusdē crediti ꝛ obligatiōis.vt.s.si q̄s cau. l.si duo.j.rn̄.[nocebit].s.si debitor iurauit se nō debere.[ꝓ ficit.]qꝛ oēs exceptiones q̄ cōpetunt reo ꝛ fideiussori. vt.j. de fideius.l.oēs.[a fideiussore]incipit tertiū dictū. [aiūt] tali rōne.[nāqꝫ]pro qꝛ ꝛc.[succedit.]vt.s.l.pr.[de ipso ꝯ ctu ꝛ de re.]nā solutio facta a fideiussore ꝓficit reo:sicut ꝛ so lutio facta a quocūqꝫ alio. vt.s.de neg.ge.l.soluēdo.[agere tur].s.tm̄:qꝛ tūc qn̄ ipse iurauit se nō fideiussisse ꝓficit ei nō reo.vt.j.e.§.si ex duob⁹. Sed ad prin.huius.l.op.sic: iusiurā dū obtinet vicē pactiōis.vt.s.e.l.j.sed pactū vni⁹ correi nō nocet alteri.vt.s.de pac.l.si vnus.ad qd̄ pōt dici sm̄ azo. isti erāt duo cōrei stipulādi:socij eiusdē lucri ꝛ dāni ꝛ eiusdē cre diti ꝛ obligationis.vnde iusiurādū delatū ab alio debitore dꝫ nocere alteri ꝛ ꝓficere.vt ar.s.de ar.l.si duo.ꝛ.j.eo.§.si ex duob⁹ sed in.l.ꝯ.erāt socij eiusdē mēse:vel dicatis pactū vni⁹ rei stipulādi nō nocet alteri si ille a cōreo nō fuit ꝯuentus vt h:sꝫ si fuit ꝯuent⁹ a cōreo:qꝛ cōreus fuit litē ꝯte.nō nocet al teri.vt in.l.ꝯ.ꝛ ꝓbat̄ hec so.j.de duob⁹ reis.l.ex duobus.

I ☞ Iuramentum fideiussoris de iudicio sistij prodest prin cipali si agendo contra principalem veniretur contra iura mentū fideiussoris alias secus.

I **Si ei qui debitorē.** In.§.isto dr̄†tu ꝓmisi sti mihi titiū debitorēꝫ meū exhibere in iudicio:postea conueniebā te vt titiū debi torē meū exhiberes in iudicio:tu dicebas te nō ꝓmisisse:ꝛ iu rasti ꝓficit tibi hoc iusiurandū nō debitori meo:quin eū pri ma act.adhuc cōuentā.sed si iurasti te dare nō oportere disti guit̄ an iurasti:qꝛ dicis qd̄ eū exhibuisti ꝛ tunc dabit̄ tibi ex ceptio nō debitori meo:si aūt iurasti:qꝛ dicebas qd̄ nō tene baris exhibere:qꝛ soluisti vel ipse debitor soluit:tunc ꝓficit tibi ꝛ debitori meo:ꝛ hec distinctio habēda est ꝛ in fideiusso re qui iurauit.h.d.iste.§.[exhibere ꝓmisit].i.sistere in iudi cio.[ad].s.iusiurandū.[nō dꝫ]quin possit de debito conue niri:qꝛ istud iusiurandū nō fuit in rem sed in personā [si vo iurauerit].s.ꝓmissor.[an]al's nō est i lr̄a an. [exhibuerit] quo casu iusiurandū nō proficit debitori sed sibi tm̄. [an ve ro qꝛ soluit]quo casu ꝓficit debitori.[est].s.in quo casu nō liberat̄ iurauerit se prestare nō oportere vtrū ideo iurauit: qꝛ non ꝓmisit quo casu non liberat̄ principalis debitor sed ipse tm̄:an iurauit iō qꝛ soluerit quo casu liberat̄ principa lis debitor ꝛ ipse fideiussor.vt.s.e.l.in prin.habuistis.

I ☞ Iuramētū vnius ex reis debendi alteri prodest.

I **Si ex duobus.** †In.§.isto dr̄:si duo erāt rei de bēdi ꝛ vnus iurat deferente cre ditore nō debere istud iusiurandū prodest cōreo.[pecunie] s.ꝛ erāt socij eiusdē dāni ꝛ lucri[debebit.]cōcor.s.e.l.in pri. ꝛ.s.de ar.l.si duo.ꝛ.j.de duobus reis.l.ex duobus.

I ☞ Ex iuramēto oritur exceptio contra omnem actionem que orit̄ ex eadē causa super qua iuratum est.

I **Exceptio iurisiurādi.** †In.§.isto dicit̄: si dico te debitorē meum in.x.ꝛ te deferente iuras te nō debere habes excep.iu risiurandi siue eadē act.te conuenio siue ex alia ex eadē cau sa:puta si conueniebā te act.mandati:vel pro socio: vel neg. gest.ad.x.iurasti te nō debere:si ex eadem causa conuenio te certi condi.repelles me excep.iurisiurandi:qꝛ per alterā act. altera quoqꝫ cōsumit̄.[debet].s.agenti.[sed etiā si al's]. s. act.vtatur.[si mō eadē questio].s.que mouebatur qn̄ iusiu randum fuit delatuꝫ.[forte]modo ponit exemplū [societa tis].i.ab actione pro socio.[condicatur].i.agat̄ certi con di.generali que cōpetit ex omni cā:ꝛ ob.ex.qua certū petit̄. vt.s.si cer.pe.l.certi condi.in prin. [altera quoqꝫ].i. primo intētata sup qua fuit iuratū.vt est act.neg.gest. mādati ꝓ so cio.[cōsumit̄]sub.ꝛ ideo obstat exceptio iurisiurādi vbicū qꝫ prima questio iureiurando decisa deducitur in iudicio vt hic.ꝛ ar.j.de excep.rei iud.l.an ꝛ cadeꝫ:qd̄ est verum si idem venit in scda act.qd̄ erat in prima. secus est si plus vel aliud petitur in scda act.ꝛ sic soluit̄ contra.j.e.l.si actor.

I ☞ Generis remotio non sequitur ad remotionē speciei.

I **Si quis iurauerit.** †In.§.isto dicit̄: cōue niebā te act.vi bonorū rap.detuli tibi iusiurandū.iurasti te non rapuisse postea vo lo cōuenire te act.furti.dicēs qd̄ eam rē mihi subtraxisti vel ꝯdi.furtiua.nunqd̄ obstabit mihi exceptio iurisiurādi.rn̄de tur qꝫ nō:qꝛ aliud pōt esse furtū.aliud rapina:qꝛ furtū vi vel clam fieri pōt.[se non rapuisse]cōuentus act.vi bono.rap. [hoc iureiurādo].i.exceptione iurisiurādi.[ꝛ in act.furti] s.nō manifesti.[aut cōdictione].s.furtiua.[qꝛ aliud est fur tū fecisse.]sub.ꝛ aliud rapuisse si nō habetis in textu. [qd̄] s.furtū.[vi vel clā fieri pōt.]nā rapina fit palā:furtū clam. vt.j.de fur.l.j.vnde qꝛ est alia causa agendi non obstat exce ptio iurisiurandi.vt.s.proxi.§.habuistis.

Colonus. In.§.isto ponit̄ casus talis:dicebam co lonū meum sine volūtate mea succidisse arbores:ꝛ propter hoc cōueniebā eum act.locati:ipse nega bat detuli ei iusiurandū ipse iurauit se non succidisse nunqd̄ si volo eū conuenire.l.xij.tabu.de arboribus succisis siue ex l.aquil.pro damno dato:vel interdicto qd̄ vi aut clam obsta bit mihi exceptio:certe sic.[de arborib⁹ succisis.]act.in fa ctum ad duplū.[iniuria].i.pro damno iniuriose dato. [po terit.] qꝛ ex eadem causa agitur.vnde obstat ei exceptio.vt s.ea.l.§.exceptio.

I ☞ Exceptio iurisiurandi obstat si agatur alia accusatio ne in qua venit examinandum quod in prima fuit decisum alias secus.

I **Que iurauit.** †In.§.isto dicit̄:cōueniebā quō dam vxorē meam act.rerum amo. ipsa iurauit se nō amouisse.nunqd̄ si postea cōueniam eā rei vendi.pro re quā possidet:obstat mihi exceptio iurisiurādi: certe non:imo si contendat rem suam esse habebit necesse iu rare:sed si cōueniebam eam rei vendi.ꝛ ipsa iurauit suā esse si vellem agere contra eā act.rerum amo.obstabit mihi exce ptio iurisiurandi:lꝫ alia actio. agatur.sed si conueniebaꝫ ali quem actione iudicati.ꝛ ipse iurauit se non esse condēnatuꝫ si conuenio eum act.iudicati ad id qd̄ verbum sonat act. ex stipu.obstat mihi exceptio iurisiurandi:secus tamē est si cō ueniebam te ex stipulatione iudicatū solui:non ad id qd̄ ver bum sonat:sed ad id qd̄ non defendit:ꝛ iurasti.qꝛ si agam po stea iudicati non obstabit mihi exceptio iurisiurandi. sed ꝛ si iuraui aliquem furtum mihi fecisse mihi datur actio furti. [que].s.quōdam vxor.[que iurauit]ꝛc.per excep.iurisiurā di[in reꝫ].i.rei ven.[agatur]qꝛ potest esse ꝙ nō amouerat ꝛ tamen possidet eam.[ꝛ si contēdat suā]sub.mō cuꝫ agitur rei ven.[opus est]si actor ei dare vult.[contra].i. econuer so:ꝛ potest dici qd̄ hic sit scd̄s casus.[suam esse].s.primo cū conueniretur rei ven.]locū habeat.]qꝛ de toto iurauit. vn de non debet iudex super rerum amotione pati aliqd̄ ꝓbare vt.s.e.l.si duo patroni.§.idē iul'.ꝛ qꝛ eadē questio mouet̄:lꝫ alia actio vt.s.e.l.§.exceptio.[ergo]infert ex his que dicta sunt.s.[si q̄s].s.cōuētus act.iudicati.[etiā si ex stipulatu] i.si ex stipulatione.[ob rem iudicatā.]ad id qd̄ verbū sonat [per exceptionē].s.iurisiurandi.[contra].i. ex contrario. [cuꝫ ex stipulatu].i.ex stipulatione.[conueniret̄.] ideo qꝛ non defendit vel dolo malo defendit. [agenti iudicati.] ad id qd̄ verbū sonat act.in factū.vt.C.e.l.actor. [nō obstabit exceptio]iurisiurandi.[fieri].i.esse.[vt nō sit cōmissa stipu latio].s.iudicatū solui.[nisi ideo iurasset] qn̄ conueniebat̄ ex stip.solui ꝛ se cōdēnatū nō esse. [nācisci].i.cōseq:qꝛ furti actio dat̄ ei cuius interest.vt.C.de fur.l.vlt.sed cōdictio fur tiua soli dn̄o dat̄.vt.j.de condi.fur.l.prima.

I ☞ Iuramēto posteriori etiam contrario primo standum est.hoc dicit.

I **Itē cum ex hac.** †In.§.isto dicit̄: petebam a te.x.tu dicebas te nō debere extra iudiciū detuli tibi iusiurādū in presentia multor tu iu rasti te nō debere:incepi facere signū crucis:tu fuisti verecū datus:vnde dixisti mihi:lꝫ habeā excep.iurisiurādi:facio ti bi tale pactum si vis iurare qd̄ tibi debeā tibi soluaꝫ:iurasti tibi deberi:vel ecōtra fuit iuratū:primo a me:postea a te.qd̄ iusiurādū dꝫ seruari:ꝛ certe vltimū: nec queret̄ hic de piurio sed solūmodo qd̄ iuratū est volūtate debitoris ꝛ creditoris. h.d.iste.§.videatis expōneꝫ lr̄e. [act.]cū creditor iurat sibi deberi deferēte debitore.[ꝛ excep.]sub.cū debitor iurat se nō debere deferente creditore[vel eꝫ]qꝛ prio iurauit actor postea reus.[potior habebit̄].q.d.vltimū iusiurādū seruā dū est:qꝛ posteriora derogāt priorib⁹.vt.j.de leg.j.l.si mihi ꝛ tibi.[iurauerit]nō enim cōsideramus iuratū sit verum vel falsum

falsum: sed an iuratū sit. vt. s. e. l. non erit. §. dato.

Quod si iuraui. s. l. pri. in fi. habuistis qd si actor iurat sibi dari debere: postea reus qd seruat posterius iusiurandū modo in. l. ista dr: tu dicebas te iurasse me deferēte me tibi debere. x. ego dicebā te nō iurasse detulisti mihi iusiurandum: vt iurarē me tibi non detulisse iuraui: nunquid meum vltimum iuramentū seruabit: certe sic. h. d. ista. l. videatis expositiōem littere. [qd si iuraui]. s. ego reus. [te]. s. actore. [oportere] a me reo aduersus vtilē act. s. tuā. [qua]. s. act. in factū q̄ datur ex iureiurādo. [act. cōprehēsam]. i. questionē que fit super act. actoris. nā seruat vltimū iusiurādū. scor. s. e. l. pri. i. fi.

1 ☞ Qui in vno grauatur in alio releuatur et econtra vel melius quando vnum grauamen est causa alterius commodi sublato grauamine cessat commodum.

1 **Cum qui.** † In. l. ista dr: conueniebam te act. l. aquil. ad. x. que act. habet crescere p inficiatione detulisti mihi iusiurandū: iuraui te mihi teneri ad. x. nunquid damnādus es ad duplū: vel in simplū certe ad simplū: qr per iusiurandū subleuor ab vno. s. vt nō pbem per testes te dedisse mihi damnū. vn̄ non est mirum si grauor in aliquo: vt dāneris in simplū. [inficiādo crescit] vt ē act. aquil. vt. s. ad. l. aquil. l. inde neratius. §. hic autē. et C. ad. l. aquil. l. contra negantē. vel vt est act. ex causa legati. vt insti. de act. §. item mixta. [probādi necessitate]. s. damnū datū. [edicti]. i. si a reo nō esset delatum actori iusiurādum [maneat] cōtra negantes. ¶ Or: signori habetis hic sicut dixi in casu: et sic no. qd qui grauatur in vno subleuatur in alio: et ad istud accedit. C. de pet. here. l. vlti. §. pe. et C. de nō nu. pe. aut. contra qui propriam et. s. ex qui cau. ma. in integ. resti. l. ij.

1 ☞ Per iuramentum non potest deberi res que non est: nisi ante interitum mora precesserit.

1 **Si iurauero.** † In. §. isto dr: petebam a te stichum mihi dari qui stichus desierat esse in rerū natura detulisti mihi iusiurandū: iuraui te mihi dare oportere: nunquid teneris ad estimationem stichi: certe nō nisi in casibus: vt in ɔdictione furtiua vel si fuisses in mora: quib⁹ casib⁹ si iurauero te mihi debere ad estimationē damnaberis. [reus] cōuentus. [debet]. q. d. nō teneī ad stichum nec ad eius estimationē vt. C. de ɔben. et cōmit. stip. l. nō moriturum. [prestatur.] ¶ Or: signori no. hic sicut nō possum stipulari seruum qui iaz mortuus est nisi re ipsa essz in mora: vel nisi deberetur ex causa precedēti et post morā esset mortuus vt. j. de vb. obli. l. si homo et l. sequī. ita si iuro te mihi dare stichum qui iam est mortu⁹: nisi subtraxisses vel fuisses in mora: non teneris ad estimationem: sed fur et raptor semper sunt in mora. vt. j. de condi. furtiua. l. in re furtiua. §. pe. in fi. §.

1 ☞ Si iuratur super iure obligationis tollitur omnis exceptio que obligationē perimit et si iuratur super facto tollit exceptio omnis per quā factum nō verum redderet secus in his que competunt facti veritate manente. h. d.

1 **Si mulier.** † In. §. isto dicunt duo: primo dr: si mulier heredē mariti deferēte iuret sibi debere dari. x. dotis noīe tūc heres mariti teneī ad solida. x. secūdo dicit: si mulier iurat se. x. dedisse in dotē heres mariti non teneī ad solida. x. sed ad id qd reddendum erat. [tota]. i. solida. [prestāda est] soluto mrīmonio morte vel diuortio. vt. j. de ver. sig. l. cū querebatur. [an data sint]. s. x. [erit.] nā pōt esse qd pactū factū erat de dote non reddenda in totū vel pro parte. vt. C. de diuor: et repu. l. consensu.

1 ☞ Iuramentū vnius preiudicat omnibus in actionibus popularibus nisi collusum sit sicut in sententia. h. d.

1 **In popularibus.** † In. §. isto dr qd non solū in actionibus que sunt priuati iuris pōt iusiurandū deferri: imo in popularibus: et si delatū est bona fide nocet omnib⁹ de populo nisi probetur collusum. h. d. [act.] sunt aūt populares act. que cōpetunt cuilibet de populo. vt. s. de iur. om. iud. l. si quis. et interdictū ne qd in loco publico fiat: cōpetit cuilibet de populo. vt. j. ne quid i loco publico fiat. l. j. et. ij. et actio in factū de eiectis et effusis cōpetit cuilibet de populo. s. de his qui deie. vel effu. l. j. vel dicunt populares act. que ius populi tuentur. vt. j. de popularibus act. l. j. [egerit] populari act. sic. ¶ Or: signori no. i. §. isto plura no. primo no. sicut transactio bona fide facta super populari act. valet. vt. C. de transac. l. preses. ita iusiurandū vt h. Itez no. sicut sentētia lata bona fide super populari act. vt. j. de preua. l. preuaricationis. ita iusiurandū: et no. hic iusiurādū inter duos delatum: alijs non nocet vel prodest regulariter. vt. s. e. l. iij. in fin. et. l. nam postea. in fi. et. l. seq. sil'r regulariter sentētia lata inter duos non nocet vel prodest. vt. C. qui. res iudi. non nocet. fallit in iureiurando in popularibus act. fallit in popularibus act. vt sentētia lata inter duos faciat ius inter alios sic. vt. s. de sta. ho. l. ingenuū: et in alijs casibus in quibus sentētia facit ius. no. C. quib⁹ res iudi. non nocet. l. j. ¶ Or: signori super isto. §. formaī quedā questio et satis diffuse queritur hic ita conueniebas me act. in factū ex edicto de eiectis et effusis: dicebas qd in protecto meo habueras aliquid appensum detulisti iusiurandū mihi bona fide: et ego iuraui non teneri illa act. post iusiurandū inuenio appensum habere: vt habent grāmatici super suas situlas: et si cōuenior nūquid obstabit exceptio iurisiurandi: et videī qd possim cōueniri a te et ab alio: qr si conueni te interdicto de libero homine exhi. et tu soluisti litis estimationē: nunqd nihilominus si inueneris titiū hre cōueneris illo interdicto. vt. j. de libero homine exhi. l. qd ait. §. qd tū sic hic. Econtra videī si ego pater cōuenior de peculio et iurē nihil in peculio esse: lz modo inueniaī in peculio eius rō habeaī. vt. s. e. l. qui iurasse. §. si pater. Similiter si conuenior noxali act. pro seruo: et iurē eum ī potestate mea nō esse: si post ea reperiaī in mea potestate esse potero conueniri noxali non obstante exceptione iurisiurandi. vt. s. de noxa. l. quod. in fine. Item si quis iurauit furti non teneri: et postea rem furtiuā cōtractet teneī condictione fur. vt. s. de fur. l. si quis vxori. §. si iurauerit nō determinat Az. bene aperte et dicit si transac. esset facta super populari act. non piudicaret alijs quin postea possit conueniri. vt in. l. preses. secus in re iudicata si sententia est lata super populari act. oībus preiudicat. vt. j. de preua. l. preuaricationis. potestis ita dicere: videī q̄ non possim conueniri a te vel ab alio: qr si iuraui bona fide in populari act. pdest mihi contra te et cōtra oēs: si nō probeī collusuz si dicis apparet collusum: eo ipso qd nunc habeo appensum. nam aut ante habebam appensuz: aut non: si ante habebā et nūc habeo eadē videtur appensio. vt arg. s. de iudi. l. cū proponebaī: sed est eadem cum prima: igitur obstat exceptio iurisiurandi: vel potest dici diuerse sunt appensiones: est appensio ante sacramentum pro illa possum conueniri sicut in act. de peculio. vt. s. e. l. q̄ iurasse. §. si pater. qr aut cepi habere peculiū post sacramentum. et non obst. exceptio iurisiurandi: aut ante habebam: et tūc nō obstabit exceptio iurisiurandi.

1 ☞ Statur iuramento quo quis se nō esse liberū iurauerit.

1 **Si libertus.** † In. §. isto dicit: si libertus iurauit deferēte patrono se libertū nō eē. deinceps patrono nō daī operarū petitio: nec bonoꝝ pos. ɔ tab. [debeat.] secus est econtra deferente liberto patronus iurat se patronū: qr tūc nō vocabit eum in ius sine venia. vt. s. de in ius vocan. l. adoptiuū. §. patronuz. tamē non habeī pro patrono quo ad petitionem operarum vel quo ad bonoꝝ pos. cōtra tab. vt. j. de iure pa. l. si iurauero.

1 ☞ Exceptio que non est contraria iuramento non tollitur per iuramentum.

1 **Si iurauero.** † In. §. isto dicit: si iuraui te deferēte qd tenebaris mihi dare vsumfru. illum vsumfru. non potero petere: nisi tibi caueam me vsurum et fruiturum arbitrio boni viri et tibi restituturum finito vsufru. hoc dicit. iste. §. videatis expositionem littere. [si iurauerim]. s. te deferente. [restituturum.] nam sacramentuz pro veritate est. vt. s. e. l. sed et si. §. item si iurauero. et ad. §. istum concor. C. de vsufru. l. j.

1 ☞ Sententia lata pretextu falsi iuramenti necessarij retractatur per instrumenta de nouo reperta secus in iuramento voluntario et iudiciali. h. d.

2 Et que sit ratio diuersitatis.

3 Differentia que sit inter iusiurandum et transactionem.

4 Dispositio huius. l. loquiī in iureiurādo necessario vel in sententia lata pretextu iurisiurandi. Itē hz locū in actore et reo.

a 1 **Admonendi sumus.** a † Signori lex ista hz duplicē intellectū. et vno modo intelligiī fm Jo. et azo. et omnes doctores. et tūc hec. l. recipit infinita cōtra. alio mō legiī fm qd cōsueui eā vobis legere: et tūc nullum recipit ɔ. et hz duas apertas cōcordātias. ego tū pmittā vobis lecturā dñi Jo. et Azo. vt habeā materiā signādi ɔ. et dicēdi glo. nras. et fm hoc pono ita casum cōuenieba te corā cōpetēti iudice: et petebā a te. x. inopia probationū iudex detulit tibi iusiurandū: tu iurasti te non debere mihi. x. iudex absoluit te. nō appellaui ab ista sñia. in processu tpis inuenio instra: quib⁹ apparet te debitorē petā sñiam et iusiurandū retractari ptextu instrumētoꝝ nouiter repertoꝝ: queriī qd iuris. Rñ. iurisco. regulariter sñia lata ptertu instroꝝ nouiter repertoꝝ nō retractaī. aliqñ tū sic: et ideo si delatū fuit reo iusiurandū necessariū et iurauit se nō debere: et postea reperta sunt instra quibus ap

a ¶ Admonēdi et c. Istā l. solēniter cōmētauit. d. iason et vtili ac pciosa admodū supellectile exornauit post Bart. et alios et hz materiā subtilez altam et pfundā in forēsib⁹ cōtrouersijs crebra exercitatione versatilem.

paret debitorē illa sñia retractaſ. secus est in iureiurādo volū tario ꝛ iudiciali: qꝛ illud nō pōt retractari ꝑtextu instrꝫ nouiter repertoꝝ. hoc dicit ista lex: videatis expositionez littere [admonēdi sumus]. q. d. volumus qđ hoc sciatis. [interdū] ideo dicit interdū: qꝛ necessariū iusiurādū retractaſ. [cōstitu tionibꝰ principū] in quibꝰ ponebaſ casus qui. j. sequiſ: ſꝫ vbi sunt iste q̃stōnes dicūt do. Jo. ꝛ Azo. nō habemꝰ sic ꝛ alibi fit mētio de edicto: ꝛ nō habemꝰ illud. s. ex q. cau. ma. l. necnō. §. sed qđ simplr. [agere]. i. de cā integra cognosci. [si q̃s noua instrā]. i. nouiter repta: nō tñ erant noua: sed antiqua [quibꝰ nūc]. s. qñ vult agere de nouo: post iusiurandū delatum ꝛ prestitū [cū a iudice] deferēte: alś absolutus fuerit de lato iureiurādo necessario. [qui iurauit]. s. inopia ꝓbationū emergente. vt. j. e. l. tutor. in fi. ꝛ C. eodem. l. in bone fid. [qđ si alś] puta in iureiurando volūtario ꝛ iudiciali [trāsactū sit negociū] i. decisum ꝛ determinatū. [retractare] ꝑtextu instrꝫ nouiter repertoꝝ. ¶ Oꝛ signori ſm istā lecturā dñoꝝ Joā. ꝛ Azo. re-
2 tractaſ iusiurandū necessariū pretextu † instrꝫū nouiter repertoꝝ: sed iusiurandū voluntariū ꝛ iudiciale nō retractanſ pretextu instrꝫ nouiter repertoꝝ. vnde queriſ que sit rō diuersitatis. Rñ. ſm istā lec. aliter ꝛ clarius ꝙ dicāt Jo. ꝛ az. qꝛ iusiurandū necessariū est delatū me inuito. vnde prestaſ iudice deferente. vt. j. de in litē iurando. l. vlt. vnde nihil est qđ mihi imputeſ: sed voluntariū ꝛ iudiciale ex voluntate ꝛ consensu partiuz deferſ ꝛ prestaſ. vt. s. e. l. iusiurandū qđ ex conuentione. vnde ē aliquid qđ mihi imputeſ cur detuli. ꝛ dānum qđ quis sua culpa ꝛc. vt. j. de reg. iu. l. qđ quis. ꝛ mala electio est in culpa. vt. j. pro socio. l. iij. §. de illo. ꝛ semel approbatū ex quo detuli ei nō licet amplius reprobare. vt. s. de neg. gest. l. pōt. Preterea necessariū iusiurandum sustentaſ volūtate iudicis tm̃. ꝛ sic est minoris autoritatis. ꝛ ideo retractaſ: sed volūtariū ꝛ iudiciale sustentaſ voluntate iudicis ꝛ litigantiū. vñ qꝛ est maioris autoritatis nō retractaſ. Sed ad istā lec. l. ꝯdicūt apte que dicūt sententiā nō retractari ꝑtextu instrumētoꝝū nouiter repertoꝝuz. vt C. de re iud. l. sub specie. ꝛ. j. de re iud. l. impatores. nisi in cā publica. vt. C. de sentē. aduer. fis. la. l. j. li. x. Ad qđ dixerunt quidā hoc negociū erat publicum vnde retractaſ. que so. discordat a littera. cū non retracteſ de cā publica. aliȷ vt py. qđ hic reꝰ fuit absolutus destinatione. vnde si anteꝙ in veritate reus absolueret reperio instrumēta: retractaſ ꝛ exponebat diciſ qđ in littera cum a iudice aliquis absolutus fuerit. s. destinatione: sic exponiſ alś. j. de in litem iurando. l. videamus. §. itē vidēduz. sed nec ista so. est bona: qꝛ in. l. cōtra. fuit absolutus reus destinatione: sed hic fuit reus absolutus vere. Et ideo vos dicetis alio mō ſm Jo. ꝛ Azo. vbi iudex sentētiat absoluendo reuz ex vigore instrꝫ vel sine eis nō tñ iusiurādū est prestitū. tunc pretextu instrꝫ nouiter repertoꝝū sñia nō retractatur. vt in. l. cōtra. sed vbi iudex absoluit reū nō ex vigore instrumētoꝝū: ſꝫ ex vigore iurisiurandi delati ꝛ prestiti pretextu instrumētoꝝū nouiter repertoꝝū retractaſ sentētia in odiū periurantis. vñ non habebit excep. iurisiurandi. vt hic diciſ: qꝛ quis nō dꝫ cōsequi acſ. vel excep. ex sua iprobitate. vt. j. de fur. l. itaqꝫ fullo. in princi. igiſ si retractaſ sñia: que est principalis: ꝛ iusiurandum qđ est accessoriū dꝫ retractari. vt ar. j. de reg. iur. l. cū principalis. ¶ Sed denuo op. ad legē istam: iusiurandū speciē transactionis cōtinet. vt. s. e. l. ij. sed transactio non retractatur pretextu instrꝫ nouiter repertoꝝū. vt. C. de transac. l. sub ꝑtextu. ad qđ
3 pōt dici ſm Jo. ꝛ Azo. † lꝫ similitudinē habeant transactio ꝛ iusiurandum. vt. s. e. l. j. tñ in hoc habent dissimilitudinez: quia iusiurandū necessariū retractaſ pretextu instrꝫ nouiter repertoꝝū: sed transactio non. vt in. l. contra. ꝛ est ratio qꝛ transactio fit de voluntate vtriusqꝫ: qꝛ est pactū. vt. s. de pac. l. j. ꝛ. j. eo. l. j. in fin. sed si iudex defert iusiurandum facit hoc inuito actore. vnde istud actori obesse non debet: quin retractetur iusiurandum pretextu instrumētoꝝū nouiter repertoꝝ: vt hic. ¶ Sꝫ denuo ad legē istam op. ꝛ lex videſ cōtra. j. de re iudi. l. post rem iudicatam: ad qđ ita dicetis: illa lex est intelligenda in iureiurando voluntario ꝛ iudiciali: vel in re iudicata. que nō est lata
4 pretextu iurisiurandi. hec lex loquiſ † in iureiurando necessario: vel in sententia lata pretextu iurisiurandi. ¶ Sed denuo op. ꝛ videſ qđ non sit locus delationi iurisiurandi inopia probationū: aut actor probat plene ꝛ debet reus condēnari. vt. s. de rei ven. l. officiuz. aut non probat aliquid actor: ꝛ tunc reus dꝫ absolui. vt. C. de eden. l. qui accusare. Rñ. illa diuisio nō est sufficiens: qꝛ est inuenire mediū: aut actor ꝓbat plene duobus testibus vel tribus: ꝛ reus non opponit aliquā exceptionē: vel oppositā nō ꝓbat: non est locus iureiurando. ꝛ sic intelligitur l. officium. Si actor nullo modo probat reus dꝫ absolui. vt in l. qui accusare. est medium cū actor semiplene probat: ꝛ tunc locus est delationi iurisiurandi. vt hic. ꝛ. C. eo. l. in bonefidei. sed que diciſ semiplena cū probaſ per priuatā scripturaꝫ. vt. C. de proba. l. instrumenta. Itē per collationē litterarū. vt in auſ. de fide instru. §. si vero. Itē ex fuga rei. vt in auſ. de colľ. §. si quis sed nunq̃d si ꝓbat per vnum testem diciſ probare semiplene. dicit Jac. antiquus doctor qđ nō. vt. C. de testi. l. iurisiurandi. Itē qꝛ vox vnius vox nullius. ꝛ arg. j. de qōnibꝰ. l. maritus. in princi. sed verius est qđ dictū vnius testis facit semiplenā probationē. nā si duo probant plene. vt. j. de testi. l. vbi. ergo vnus semiplene. vt. j. queād. testaꝫ. ape. l. j. in fi. ꝛ. j. de dote preleg. l. theopompus. non ob. l. iurisiurandi. qꝛ illud verum est quantū ad plenam probationez. non obst. l. maritus. qꝛ ibi propter dictum vnius testis non torquetur seruus ex illa ratione: qꝛ cōtra dñm torqueri non dꝫ. vt. C. de testib. l. seruos. ¶ Oꝛ hic dr̄ deferſ iusiurandum causa cognita: que versantur in cāe cognitione: persona: res: causa: ꝛ qualitas. personā debet considerare iudex si persona rei vel actoris: vel econtra honestior sit. nā persona presumiſ bona ex precedentibus. nā qui retro fuit bonus ꝛ hodie presumiſ bonus. vt. j. de accu. l. si cui. §. ijsdē. Itez si res est hodie modica nō fit magna: ꝛ diciſ res magna ꝛ parua ſm qualitatem personarum ꝛ prouincie. vnde si qđ esset inter duos principes: parua questio esset ducentaꝝ marcharum sed si questio esset duoꝝ ribaldoꝝ: magna esset qđ duoꝝ denarioꝝ. arg. s. de iud. l. sed ꝛ si susceperit. §. libertus. Itē ispecta qualitate loci. vt si qđ esset i Italia. de vno scipho vini: parua esset qđ. in anglia magna: ꝛ ideo legatū aque interdū est vtile: vt. j. de ali. ꝛ ci. le. l. j. Itē versaſ cā si est ciuilis locus est delatio ni iurisiurādi. si criminalis nō: vt no. s. e. l. iij. §. j. Itē versatur qualitas facti vt si cōueniſ quis alieno noīe. non dꝫ ei deferri sacr̄m: ne cogaſ subire anceps periuriū. vt. j. ti. j. l. videamus. Et hic quero cū inopia ꝓbationū cōsistit: cui defertur iusiurādū. dicit Azo. reo vt hic. ꝛ. C. e. l. cū etiā. sed dico nullo extrinsecus accedēte defertur reo: sed aliquo extrinsecus accedente defertur actori: vt qꝛ induxit semiplenā probationē. vnde non dꝫ ei esse superflua. vt arg. j. de leg. j. l. si qñ. aliqñ deferſ ex causa reo: si honestior est: vel actor agit ex promissione aliena: sed reus ex sua: vt dictū est. Sed nō approbo istam lecturā: qꝛ omnes leges cōtradicunt huic lecture. Item ſm istam lecturā: nō est inuenire cōstitutiones de quibꝰ hic diciſ. vnde pono ita casum: titius in testō suo vel in codicillis legauit mihi. x. decessit titius. tu heres adiuisti hereditatē veni ad te ꝛ dixi solue mihi x. que titius mihi reliquit tu cepisti ridere. dixi ego de quo rides: qꝛ facio derisionē de te: qꝛ scrutatus sum totū testm̄ ꝛ non inueni tibi legata. x. vñ cepi petere. x. fui tecū litē. cōtes. iuraui de calūnia. postea videbā qđ nō poterā probare legatū mihi relictū: detuli tibi iusiurandum: si vis mihi iurare nihil relictum cōtentus sum: dixisti volo iurare. iudex approbauit qđ tu iurares: iurasti mihi nō relictū. iudex absoluit te: non appellaui postea peruenit testm̄ ad me in quo reperio legatum mihi relictū: nunq̃d retractaſ sñia. certe sic: qꝛ in constitutionibꝰ caueſ qđ retracteſ: sed si delatū esset iurisiurandū voluntariū vel necessariū vel iudiciale super alia cā ꝙ super causa testi: non retractareſ. Iste casus poniſ in. l. vlt. C. e. hoc dicit cōtrouersie que oriunſ ex testis. nō debēt iuramento decidi nisi inspectis ꝛ cognitis verbis testi. vt. C. e. l. fi. ꝛ cōcor. s. de transa. l. de his. ꝛ. j. queād. testa. ape. l. ij. nō obst. l. sub specie: qꝛ loquiſ in sñia: non ob. l. sub pretextu. qꝛ loquiſ in transact. ꝛ non obst. l. post rem. qꝛ loquitur in sententia: ꝛ ſm istam lecturam exponetis ita literā. [cōstitutionibꝰ] vbi sunt. C. e. l. fi. [instrā] puta testamētū vel codicillū: non ita in alio instrō [cōmunis]. i. cū actor nō habet alias probationes iureiurando iudiciali necessario vel volūtario [qđ si alś]. i. cū questio non proficisciſ ex testō: vel alia vltima volūtate. Si aūt queras qualiter causa ex integro ageſ. Rñ. petita in integ. rest. ex illa clausula: si qua mihi iusta cā ꝛc. vt. j. de reg. iur. l. diuus. ꝛ. s. ex qui. cau. ma. l. sed ꝛ si ꝑ ptorem. §. fi. sed nunquid ille idē iudex poterit cognoscere. videſ ꝙ sic. vt. s. de mino. l. in cāe. §. fi. ꝛ. l. seq. econtra videtur ꝙ nō. vt. j. de questionibus. l. j. §. fi. qđ videſ verius. non ob. l. in cause. in fi. qꝛ habet locum in restitutione que petitur cā minoris etatis vel distingue aut iudex est delegatus. ꝛ tunc non pōt. s. causa iterū agi corā eodē iudice: qꝛ functus est officio suo. vt. j. de re iud. l. iudex. aut est ordinarius. ꝛ tunc pōt. vt. C. qño ꝛ qñ iudex. l. si vt proponis. ꝛ de act. l. iiij.

1 ☞ Pupillus nō potest iuramentum remittere.

1 Iurisiurandi. † In lege ista diciſ: si bō legitime etatis defert tibi iusiurandum: ꝛ vult tibi facere gratiā iurandi: hꝰ potest facere: sed pupillus non. [nō potest] accedit s. e. l. remittitur. nec etiā pupillus potest facere gratiā iurisiurandi: etiā tutore autore: qꝛ remittere est species donationis. vt. C. de admi. tuto. l. non enim.

1 ☞ Iuratū

1 Iuratū si non est legitime interim iurandum est.
1 Qui per salutē. † In.l.ista dr̄: petebā a te.x.dicebas te nō debere: detuli tibi iusiurādū vt iurares ꝑ deum te nō debere: tu iurasti te nō teneri per salutē tuā est ne ratū habedū hoc sacr̄m. certe nō: nisi deferā tibi vt per salutē tuā iurares. h.d. ista lex videte litterā [qui per salutē suā] q: iurat si deus saluet eū [diuini numinis] .i. diuine deitatis. [iusiurandū delatū est] vt.s.e.l.nō erit.§.dato.&.§.vlt.
1 Iusiurandum potest deferri de re cōi & ille cui defertur ex causa potest petere tēpus ad deliberandum.

i Iusiurandū & ad pecunias.

1 † In prin. huius.l. dr̄ qḋ iusiurādū pōt deferri sup qōne pecuniaria: & sup qōne alteri⁹ rei: & sup opis.& si iuratū ē ei stādū est: nec pōt cōqueri aduersari⁹ quasi de iniuria sibi facta cū ei deferṫ iusiurādū cū possit referre: sed q̄d si tu defers mihi iusiurādū sup sticho: & dico me liberatū q: est mortu⁹: vñ nō debes iurare. dicis tu iures vel referas: dico ego nō debeo referre iusiurādū: q: nō esset mihi securū referre: cū tu actor non putes eū mortuū. & iō iurares statī tibi deberi: & nō erit remittēdū mihi vel dādū tps: vt deliberē si velim iurare vel nō. h.d. ista lex videatis expōe lr̄e [iusiurādū] .s. voluntariū siue necessariū siue iudiciale [referre] imo ſm h̄ tēpora hēbat necesse iurare vel referre. vt.j.e.l.manifeste. [nec de iniuria] .s. fctā a lege vel a deferēte [referre] .s. deferēti [reus] q̄ cōueniṫ ab actore promiserat .s. stare vel redire [putat decessisse.] & ita dicit se liberatū interitu speciei. vt.j.de ver.ob.l.si ex legati causa. [remittendum] si dicat ante morā stichū decessisse [& iuret] vt non periuret. & sic no. qḋ non cogitur quis anceps periurium subire. vt.j.titu.proxi.l.videamus.in prin.

Defensor. In.§.isto dicit qḋ defensor municipij vel actor: si hȝ spāle mādatū de hoc pōt deferre iusiurādū: & pōt deferri adulto vel maiori nō pupillo ꝓcuratori vel defensori: nō compelliṫ iusiurandū suscipere. sufficit eū si suscipit iudiciū iudicatū solui [si sup hoc] .i. sup iureiurādo deferēdo [mandatū hȝ] sub. vel si hȝ liberā & generalē administrationē. vel si est in rē suā cōstitut⁹. vt.s.l.iusiurādum.§.vlt. [iusiurādū] vt.s.e.l.iusiurādū.§.j.&.l.q̄ iurasse. in princi. [nō cōpelliṫ iurare] de facto dn̄i. [sufficere] .s. scribit iul. [iudiciū accipe] cū satisdatione iudicatū solui q: nemo intelligiṫ idone⁹ defensor sine satisdatione. vt.s.de ꝓcur.l.q̄ alieno noīe.§.j.& est verū qḋ ꝓcu. vel defensor nō cogiṫ iurare: q: ī facto alieno tolerabilis est ignorātia. vt.j.pro soluto.l.vlt. vñ nō teneṫ ꝓcu. vel defensor iurare de veritate: q: iniquū est de alieno facto iurare. vt.j.rerū amo.l.marcellus. Itē q: nemo cogiṫ anceps periuriū subire. vt.j.de in litē iur.l.videamus.
1 Deferēs iusiurandū de veritate debet primo de calūnia iurare nisi sit parēs vel patronus & qñ dubitatur de forma iuramenti cōmittiṫ iudicantis arbitrio.h.d.
2 Testis qui non reddit rationē dicti si ab eo petatur nō ꝓbat.
3 Iuramentū calumnie quibus personis remittatur.
1 Qui iusiurādum. † In.§.isto dr̄: si defero tibi iusiurandū corā iudice: si tu petis qḋ primo debeā iurare de calūnia. primo debes iurare de calūnia. & postea ego: & hoc iusiurandū remittiṫ mihi: si essem de parētib⁹ vel patronis tuis. h.d. iste.§. videatis expōnē lr̄e [qui] .s. ille [iusiurandū] .s. iudiciale defert suo aduersario [si hoc exigaṫ] .i. petat qḋ aīo calūniādi nō defert iusiurādū [deinde sic ei iurabiṫ] .i. iusiurandū a iudice delatū prestabiṫ [remittiṫ] quasi dicat ille q̄ est de parētib⁹ vel patronis iurare non dȝ de calūnia. vñ no. tria no. in.§. isto & primo no. qḋ olim iurabaṫ de calū. sup quolibet caplo: vt hic.&.s.q̄ satisda. cog.l.de die.§.iubeṫ.C.de iureiu.ꝓ cal.l.ij. hodie aūt semel tm̄ iuraṫ. Itē no. qḋ sacramentū cal. prestaṫ demū si exigaṫ. vt hic &.j.de oper.no.nun.l.de pupillo.§.qui opus nouū: & lȝ nō possit remitti exꝑsse. vt.C.de iureiu.ꝓ cal.l.ij.§.sed q: veremur: tacite tm̄ pōt remitti. † Ex quo colligetis arg. qḋ si petiṫ a teste:
2 vt reddat rōnē dicti sui: & nō reddat qḋ nō staṫ dicto suo. & ad hoc facit.C.de testi.l.solam. sed si nō petiṫ ab eo nō dȝ reddere q: testis nō dȝ esse verbosus. vt arg.C.de preci. impe. offe.l.vl. &.C.de app.l.vlt.§.in refutatorijs. nā qui defert sacr̄m: si petiṫ ab eo vt primo iuret de calū. dȝ iurare de calū. al's nō. vt.s. di-
3 xi. Itē no. † h̄ qḋ iusiurandū calū. remittiṫ certis ꝑsonis .s. patronis & parētib⁹: vt hic: nec ob.C.de iureiu.ꝓ cal.l.ij.§.sȝ q: & auṫ. ibi signata: vbi dr̄ qḋ oēs principales ꝑsone dn̄t iurare de cal. q: intelligēdum est exceptis istis ꝑsonis: q: semꝑ generi per speciē derogaṫ: vt.j.de reg.iur.l.in toto &.j.de manu.test.l.si peculiū. Alij vt antiqui doc. dicūt qḋ est hodie correctū qḋ hic dr̄ ꝑ illā auṫ. principales qḋ non credo esse verū ſm Ioā. & Azo. q: legū correctio est vitāda. vt.C.de app.l.precipimus.

Si de qualitate. In.§.isto dr̄ si iter ꝑtes dubitaṫ de qualitate sacramēti: q: vna pars vult qḋ iureṫ per deū: altera pars ꝑ caput spū: hic recurrēdū est ad iudicē. h.d. iste.§. [si de qualitate iuramenti] .i. queadmodū iureṫ: & pone exemplū: vt dixi ī casu vel pōt exponi [si de qualitate iuramēti fuerit dubitatū] q: vult iurās iurare ꝑ legē mosaicā. deferēs vult q̄ iureṫ ꝑ legem euangelicā: vel vult iurās qḋ iureṫ in iudicio. deferens vult qḋ iureṫ extra iudiciū: cū sit ꝑsona egregia [cōceptio eius] .i. queadmodum iureṫ [arbitrio iudicis est] nā cū nō sit lege determiatū: cōmittiṫ arbitrio iudicātis. vt.j.e.l.vlt.&.j.de iur.del.l.j.in fi.
1 Si is cui defertur iuramentum non iurat nec refert cogitur soluere nisi ex causa recuset. h.d. vsq₃ ad finem.
1 Ait pretor. † Quedā verba ꝑtoris habuistis positta.s.e.l.iiij.&.l.ait pretor. hic circa iusiurandū inseruṫ alia verba pretoris que sunt talia: & ponuntur hic nimis verbose. nam dicit pretor: [si alter alteri litigatorū defert iusiurandū] cogam eum cui iusiurandū deferṫ vel iurare vel referre: al's .i. si non vult iurare vel referre cogā eū soluere qḋ petitur si actor defert iusiurandū. vnde diciṫ si ego actor peto a te.x.& dico tibi si vis iurare qḋ nō debes: cōtentus sum indubitāter reus dȝ iurare vel referre: al's cogiṫ .x. petita soluere. Sed & pōt etiā reus cui deferṫ iusiurādū petere qḋ actor iuret de calū. & si actor nō vult iurare de calū. nō teneṫ re⁹ iurare: sibi eū īputet actor ex quo nō vult iurare d̄ cal. si ille timet qḋ petat aīo calūniādi [petiṫ] ī iudicio [cogā.] sub. vel referre iusiurandū [vel iuret] .s. se non debere [facultas] .s. tertia: vt si malit .s. referre iusiurandū [non vtetur] si referṫ iusiurandū & ipse nō vult iurare [iudicio] .i. act. [ei pretor nō dabit] īmo denegabit. [hoc facit] .s. ꝑtor [cū nō debere displicere] .s. actori [deferṫ] sed deferenti sic: vt.s.eo.l.q̄ iusiurandū [iurari] & ideo no. q.§. iste loquiṫ ſm antiqua tēpora ſm que dȝ iurare vel referre. vt h̄.&.C.e.l.delata.&.j.e.l.manifeste. sȝ hoc hodie est correctum. vt.C.e.l.generaliter.§.si quis.

Non semper. Dictū est.s. prime qḋ si actor dfert reo iusiurandū: reus dȝ iurare vel referre vel soluerre eodē mō quo delatū est sibi qḋ est verū regulariter: sed aliqñ nō: īmo ex diuersitate rerū & personarū poterit alio mō referri: istud tm̄ cōmittiṫ arbitrio iudicis. h.d. iste.§. videatis expōnē lr̄e [nō semꝑ aūt cōsonans est] .i. conueniens est [quale defert] .i. eodē mō.q.d. regul'r iusiurandū dȝ referri vt est delatū. vt.s.pxi.§. sed nō semꝑ [forsitan] mō ponit exēplū [varietatē inducunt] sub. nā tunc aliter fiet relatio: q̄ fcā fuerit delatio. nec est conueniens tale referri quale fuit delatū [conceptio huiuscemodi iusiurādi termineṫ] .i. statuaṫ a iudice qualiter sit iurādū. ¶ Or signori no. qḋ regul'r quo mō ē facta delatio iurisiurādi eodē mō & relatio dȝ fieri. verbi grā: peto a te.x. tu dicis te nō teneri: defero vt iures te non teneri: eodē mō debes referre: vt iurem te mihi debere.x. Aliqñ tm̄ ex diuersitate personarū & rerum alio mō est faciēda relatio q̄ fuerit facta delatio: sed vbi sunt exēpla de hoc: & dn̄s Io. & Az. de hoc posuerunt tria exēpla talia: ex diuersitate rerū alio mō fit relatio: vt si cōueniā te act. de dolo & defero tibi vt iures dolū te nō cōmisisse: sed nō debebis eodē mō mihi referre: vt iurem te dolū cōmisisse: sed aliter vt iurē dolū esse cōmissum in re vltra duos aureos: q: h̄ actio daṫ pro re in qua fit dolus cōmissus vltra duos aureos. vt.s.de dolo.l.si oleū.in fi.cū.l.seq. Itē ponūt exēplū aliud in quo ex diuersitate rerū: alio mō fit relatio q̄ fuerit facta delatio: vt si peto olim a te ex donatione.ccc. aureos: vel hodie quingētos tu negas te donasse: defero tibi iusiurandū qḋ iures: si nō ꝓmisisti donare.ccc. aureos: olī vel hodie quingētos: non debebis eodē mō referre vt iurem te mihi donasse.ccc. aureos olim hodie quingentos: sed alio mō vt iurē te mihi ꝓmisisse vltra.ccc. aureos olim vel hodie vltra q̄ngētos: q: al's nō haberet locū hec actio. vt.C.de dona.l.sancimus.&.l.si q̄s argentū. Itē posuerūt exemplū ex diuersitate ꝑsonarū: vt si libertus agat ꝯ patronū & cōuenit eū iniuriarū act. & patronus negat se iniuriā fecisse libert⁹ defert iusiurandū vt iuret se iniuriā nō fecisse: nō dȝ patron⁹ eodē mō referre: vt iuret patronū iniuriā fecisse: sȝ alio mō vt iuret patronū atrocē iniuriā fecisse: q: aliter nō daṫ iniuriarū act. liberto cōtra patronū nisi pro atroci iniuria. vt.s.de in ius vo.l.sed si hac lege.§.ꝑtor. ¶ Or signori ista exēpla dn̄orū Io. & Az. nō approbo primū exēplum reprobo q: est famosa actio: vt.s.de his q̄ no. infa.l.j.& in famosis actionib⁹ nō est locus relationi iurisiurādi. vt.j.rerū amo.l.marcellus. Itē reprobo scdm̄ exēplū: q: hodie valet donatio sine insinuatione vsq₃ ad quingētos aureos nō supra. Itē tertiū exemplū reprobo eadē rōne qua primum: q: actio iniuriarū est famosum iudiciū: vt in preall.l.s. de his

qui no. infa. l. j. ⁊ in famosis actionibꝰ nō est locus relationi iurisiurandi. vt. s̄. dixi: ⁊ iō vos ponetis exēplū alio mō fm dnm meū Ja. bal. vt cōsueui dicere ⁊ dicetis ꝙ ꝑpter diuersitatē rerū nō est faciēda relatio eodē mō vt facta fuit delatio in exemplo tali: ecce si cōuenio te ꝯtria act. depositi pro expēsis qs feci in re deposita: ⁊ tu negas: si defero tibi iusiurandū vt iures me nō fecisse expēsas: si nō vis iurare nō debes referre simplr sed debes referre qd iurē me fecisse magnas expēsas non paruas: vt cibarioꝝ: qꝛ parue expēse nō repetunt̄ sed magne sic vt j. cōmo. l. in rebus. §. pnt. Itē pōt poni aliud exēplū ex diuersitate reꝝ: cōuenio te ꝯtria pigno. act. qꝛ dico qd obligasti alij rē mihi obligatā: tu negas defero tibi iusiurandū qd iures si primo alij obligasti: tu nō vis iurare sed referre: nō debes referre simplr qd iurē qd primo alij obligasti: sed tu debes sic referre qd iurē qd primo obligauisti alij pro magno ere an ꝓ modico vt si pro magno ere tenear pig. act. ⁊ crimine stellionatꝰ: si pro modico ere nō: qꝛ vtrıꝗ creditori pōt satisfieri. vt. j. de pigno. act. l. si qs in pignore. in fi. Itē exēplū ꝑpter diuersitatē ꝑsonarū cōsueui ita ponere: peto a te filiofa. x. ex cā mutui q̄ dico tibi mutuasse: tu dicis nō mutuasti: defero tibi iusiurādū qd iures nō me tibi mutuasse: tu nō debes referre eodē mō qd iurē qd mutuasti: sed debes referre alio modo vt iurem si mutuaui cōsensu patris: vel nō. vt. s̄. de mino. l. deniꝗ. §. sed vtrū ⁊. j. ad mace. l. j. Itē est aliud exēplum: peto a te pupillo. x. tu dicis nō debeo: defero tibi vt iures qd mihi nō debes: si nō vis iurare nō debes referre simplr qd iurē te mihi. x. debere: sed debes referre qd iurem si mutuaui tutore autore. vt. j. l. vlti.

Cum res. In. §. isto dicit̄: si ego actor tibi reo defero iusiurādū si iuraueris te nō debere: iudex dꝫ te absoluere si vis referre iudex te audiet: ⁊ si iurabo te mihi. x. debere: iudex te cōdēnabit. nam aut debes iurare vel referre vel soluere. h. d. iste. §. [cū res]. i. cā [in iusiurandū dimissa sit] qd placet partibus qd res iureiurādo alterius partis decidat̄. [absoluet]. s. ⁊ ita habebit excep. iurisiurādi. vt. s̄. e. l. iij. ⁊. l. ait ꝑtor. [si soluit] absoluit: qꝛ oīa iudicia sunt absolutoria: ex quo rei soluūt. vt insti. de perpe. ⁊ tempo. act. §. vlt. in prin. [condēnet.] vt. s̄. ea. l. §. ait pretor.

1 ☞ Tutor potest iuramentū deferre qn deficiūt ꝓbationes.

1 **Tutor pupilli.** † In. l. ista dr̄: si tutor pupilli agit ꝯ debitorē pupilli agit ꝯ debitorē pupilli noīe pupilli: ⁊ non pōt ꝓbare eū esse debitore pupilli inopia ꝓbationū potest debitori iusiurādū deferre: ⁊ si ille iurat se nō debere: si pupillus postea velit agere: obstabit ei exceptio iurisiurādi: sed si ꝓdigus vel furiosus ⁊ silr̄s vult iusiurādū deferre nō dꝫ audiri: sed eius cur. siue iusiurandū obtineat vicē solutionis: siue litis cōtest. siue transactionis. vnū sciatis si aliqs est qui non cogitur rome iudiciū accipere: qꝛ legatus est: nec iusiurandū cogit̄ ibi accipe [deferēs]. s. reo [qnꝗ]. i. qncūꝗ postea agēte [pupillo denegabit̄ actio.] nā tutor est legitimꝰ administrator: dū bene gerit negocia pupilli: nondū pupillū spoliat. vt. j. de fur. l. interdum. §. qui tutela. vnde bona fide videtur facere qn defert iusiurandum inopia probationū [alias]. s. qn habꝫ probationes si deferat iusiurandū. nam videt̄ bona fide facere. vt. s̄. de pac. l. curatoris. ⁊. C. de pactis. l. pactū [quod ꝓdigus ⁊c.] dr̄ prodigus. vt. j. de cura. fur. l. j. [si deferat] ei a quo petit pecuniam [⁊ in ceteris similibus] vt est furiosus ⁊ pupillus [dicendum est] vnde pupillus vel furiosus nō poterit deferre iusiurandū: sed cura. inopia probationum defert. vt. s̄. e. l. in prin. ⁊. s̄. e. l. iusiurandum qd ex conuentione. §. j. [siue pro iudicio] i. loco litis contest. vt. s̄. e. l. nam postea. §. si is qui. ⁊ l. qui iurasse. in fi. ⁊. l. seq. [accipe.] vt legati prouinciales: vt in fi. dicit [compelluntur] sub. ne alia via circūueniatur. l. qd esse non debet: vt. j. de tuto. ⁊ cur. datis ab his. l. scire. ⁊ ad hoc concor. s̄. de iudi. l. sed ⁊ si susceperit.

1 ☞ Juramentum restringitur ad eam causam super qua iuratur nec ad aliam porrigitur.

1 **Si actor.** In lege ista dicit̄: conueniebam te act. de cōsti. pec. ad. x. tu negabas: iurasti te non teneri: volo te cōuenire ex prima causa vt ex mutuo: nunquid obstabit mihi exceptio iurisiurandi. certe non: qꝛ pōt esse qd de constituta non teneris: sed teneris ex cā mutui [⁊ reus iurauerit] sub. se de cōstituta pecunia: non teneri [cōueniat̄] vt. s̄. e. l. iij. ⁊. l. ait pretor. [cessabit] qꝛ pōt esse qd ex precedenti causa mutui dꝫ. x. nec constituit se illa. x. soluturū: nec ob. s̄. e. l. duobus. §. exceptio: qꝛ ibi iuratum erat in act. mandati: ⁊ ex eadē cā agebatur certi cōdi. generali: sed hic agebat̄ ex alia cā. [nisi de hac quoꝗ iurauerit]. i. ⁊ de cōsti. pecunia. ⁊ de precedenti act. aduersario deferente. sub. quo casu non tenet̄ ex antecedenti causa: sed ex superuenienti. vt. s̄. e. l. iij.

1 ☞ Deferens qui nō vult iurare de calumnia remittenti similis est.

1 **Si nō fuerit.** † In lege ista dicit̄ petebā a te. x. tu dicebas te nō debere: detuli tibi iusiurādū: tu non recepisti nec refers: sꝫ petis vt iurē de calū. ego nolo iurare nunquid iudex dꝫ te absoluere. certe sic. ⁊ mihi qui detuli imputet̄ cur ꝓcessi ad delationē. vnde ex quo nolo iurare de calū. sum similis remittenti. hoc dicit iste. §. videatis expositionē lr̄e. [nō iurabitur]. s. ab actore cū hoc reus exigit: vt. s̄. e. l. iusiurandum. §. qui iusiurandum [denegari ei]. i. actori. [vt sit iste]. s. qui nō vult iurare de calum. [remittenti similis] nam sicut si defero tibi iusiurandum ⁊ cum tu vis iurare remitto: debes absolui. vt. s̄. e. l. remittitur. ita ⁊ hoc casu: vt. s̄. eo. l. iusiurandū ⁊ ad pecunias. §. ait pretor. ⁊. §. vlti.

1 ☞ Is cui iuramentum delatum est iurare vel referre tenet̄ alias pro confesso habetur.

1 **Manifeste.** † In lege ista dr̄: si peto a te. x. ⁊ defero tibi iusiurandū debes iurare vel referre: sed si nō vis iurare vel referre debes posse cogi soluere: qꝛ est manifeste turpitudinis: ⁊ videris cōfiteri debitorē. h. d. [referre.] ⁊ ideo si est reus soluere tenet̄: si actor est denegat̄ ei actio. vt. s̄. e. l. iusiurandū. §. fi. ⁊. §. ait pretor. hodie non tenet̄ iurare: imo ex iusta cā pōt recusare. vt. C. e. l. generalr. §. si quis. vel aliter pōt poni casus ⁊ sic: quedā questio erat inter me ⁊ te: cōuenimus qd huius cōtrouersia terminaretur per iurisiurandū detuli tibi iuramentū: tu nō vis iurare nec mihi referre: certe tu es in manifesta turpitudine hoc. d. ⁊ fm hunc casum non corrigitur. l. ista.

1 ☞ Ex pacto collato in conditionem iuramenti secuto iuramento oritur exceptio.

1 **Si quis cū debitore.** † In. l. ista dicit̄: debebas mihi. x. feci tale pactū tecū qd si tu iurares te nō fecisse h. i. te nō ascendisse capitoliū: vel qd scriberes mihi. C. faciebā tibi pactū de nō petēdo: valet hͤ cōuētio. certe sic: vnde liberaris adeo vt si ꝑ errorē solueres qd poteris repetere: qꝛ hͤ trāslata ē i ꝯdictionē iurisiurādi. h. d. ista lex: videatis expōeꝫ lr̄e [si qs]. s. creditor [pepigerit]. i. pactū fecerit [⁊ solutū]. s. ex ea cā postea ꝑ errorē [repeti poterit] nā iusiurādū tollit naturalē obligationē ipso iure: ⁊ ciuilē elidit. vt. j. e. l. vlti. vnde si postea soluit̄ dabit̄ cōdictio indebiti: vt. j. de ꝯdi. inde bi. l. qui exceptionē [est enī iusta conuentio] sub. inter viuos [fuerit] vt. C. cōia vtri. iudi. l. si cū patruo. secus in vltimis voluntatibus: ⁊ sic soluit̄ cōtra. j. de cōdi. insti. l. que sub cōdic.

1 ☞ Pignus liberatur si iuratur super debito ⁊ cōtra actionem ad penam paratur exceptio ⁊ soluti postea dat̄ repetitio.

1 **Iusiurandum.** † In lege ista dr̄: si peto a te. x. ⁊ tu negas te debere: ⁊ defero tibi iusiurandū: ⁊ iuras te non debere non solū habes excep. iurisiurandi si cōuenio te personali act. ad. x. imo si conuenirē te hypo. ⁊ ideo si per errorem soluisti indebitum naturaliter. vnde poteris repetere [exactū]. s. ⁊ prestitū [efficit]. i. facit [vt pignus liberet̄] sub. etiā ⁊ ita nō pōt cōueniri ꝑsonali vel hypo. pro illo debito [simile] vt. s̄. e. l. qui iurasse. in fi. ⁊. l. seq. [penā] si velles petere penā ex ea cā ex qua iuratū est [excep.] scꝫ iurisiurādi [⁊ solutū]. s. postea [repeti potest] vt. s̄. l. proxi. [eo]. s. iureiurādo. [ab omni controuersia discedat̄] qꝛ iuri iurando standū est: nec retractat̄. vt. ff. e. l. j. ⁊. l. vlti.

1 ☞ Absenti potest etiam iusiurandum remitti.

1 **Labeo.** † In lege ista dicitur: si detuli iusiurandum tibi in presentia constituto apud iudicem possum tibi facere gratiam sed ⁊ si recepisti iusiurandum ⁊ recessisti: etiam tibi absenti possum facere gratiam per nuncium vel per epistolā. hoc dicit ista lex: videatis expositionē littere. [fieri potest] vt. s̄. e. l. remittit̄. ¶ Or signori habetis hic vt dixi in casu. nam que fiunt inter absentes dicuntur fieri per nunciū vel per epistolam. vt. s̄. de pac. l. ij.

1 ☞ Debitor si iurat ex cā que personā tantū ab obligatione eximit fideiussori non proderit secus si iurat super contractu qd facere videtur in dubio.

Creditore qui de mutua pecunia.
1 † In pri. huiꝰ. l. vsꝗ ad. §. fideiussor dr̄: ego petebā a quodā pupillo decē que dicebam ei mutuasse ipse negabat: detuli ei iusiurandū ipse iurauit se mihi nō teneri: mō volo agere ꝯ fideiussorē pupilli ad. x. nunqd ei proderit exceptio

iurisiurādi

iurisiurandi ex persona pupilli: quidam de hoc dubitauit. vñ petijt a iurecõsulto sibi responderi quid iuris sit: ad qđ respõdet iur. consul. iul. sic: ꝛ distinguendo: si peto a pupillo. x. ꝛ ipse negat: ꝛ defero ei iusiurãdum: si pupillus iurauit sup facto me nũq̃ ei mutuasse: istud iusiurãdũ ꝓdest sibi ꝛ fideiussori: q2 tollitur naturalis ꝛ ciuilis: elidit̃ obligatio: ꝛ postea solutũ põt repeti: si autem iurauit sup iure: quia dixit verũ est qđ tu mutuasti: sed sine tutoris autoritate: ꝛ ideo iuro me tibi nõ teneri hoc ꝓdest ei nõ fideiussori suo. nã pupillus ꝓximus pubertati põt naturaliter obligari sine tutore: sed in dubio q̃d dicem⁹ si iurauit se nõ teneri: certe in dubio est dicendũ qđ iurauit super toto. vñ ista exceptio iurisiurandi ꝓdest sibi et fideiussori suo: ꝛ ideo si postea p errorẽ soluerit ipse vel fideiussor su⁹ poterit solutũ repeti ab ipo ꝛ ab eius fideiusso. hoc dicit pñ. hui⁹ legis vsq3 ad. §. si fideiussor [a fideiussore ei⁹] pupilli [petit] sc3 creditor [rescribe mihi] tu pomp. q̃ fecisti legẽ istam vel tu iuliane de quo. j. subijcit [eam rẽ explicat iul.] distinguendo h̃ mõ: vt. j. sequit̃ [nã si cõtrouersia] ꝛc. [obligatio] q2 erat obligatus pupillus ꝓxim⁹ pubertati sine tutore: vt. j. dicã [hac pactione] sc3 iurisiurandi. vt. s̃. e. l. iusiurandũ qđ ex cõuentione al's hac exceptione sc3 iurisiurandi. vñ sicut p pactũ tollit̃ naturalis obligatio: ita p iusiurandũ. vt. j. de so. l. stichũ. §. naturalis [poterit] vt. s̃. e. l. iusiurandũ a debitore. ꝛ. j. de cõdi. inde. l. q̃ exceptionẽ. ꝛ hic q̃ dicta sunt habẽt locũ qñ iurauit sup fctõ mõ dicit q̃d iuris sit qñ iurauit sup iure. [si ꝓo creditor ꝛc. qđ tutor ei⁹ nõ iteruenisset] q2 pupillus obligat̃ natural'r accipiẽdo sine tutore. vt. s̃. de noua. l. j. i fi. [ꝛ naturali obligatiõi] accedit fideiussor: vt. j. de fideius. l. j. i fi. ꝛ. l. fideiussor. §. fideiussor. [nõ poterit]. i. dubiũ ẽ [existimauim⁹] q2 regul'r oẽs exceptiones q̃ cõpetũt reo ꝛ fideiussori ei⁹. vt. j. de except. l. oẽs. et ad istud ꝯcor. s̃. e. l. duobus. in pñ.

1 ☞ Iuramentum fideiussoris super facto prodest reo secus si sup sua persona iuretur.

1 **Si fideiussor.** †Supra dictũ est cũ debitor iurauit hic tractatur ecõtra cũ fideiussor iurauit sc3 vtrũ eius sacr̃m ꝓsit debitori. ꝛ in. §. isto dr̃ dicebam te mihi obligatũ in. x. ꝛ dederas fideiussorẽ de hoc egi cũ fideiussore tuo: ipse iurauit ꝯctũ factũ nõ esse: ꝓdest ei ꝛ tibi secus si iurauit nõ fideiussisse ꝓ te: q2 tũc ꝓdest ei nõ tibi. [Elũ sciatis si actor defert sacr̃m defensori ꝓdest ei. et ei cuius noĩe iurauit: si iurauit eum quẽ defendit dare non oportere. ꝛ idem est si fideiussor fideiussoris iurauit non prodest fideiussori et reo: sed ꝛ si reus iurauerit se non debere: prodest fideiussori q2 sicut exceptio rei iudicate ꝓdest fideiussori: ita exceptio iurisiurandi prodest fideiussori [reo ꝓmittendi prodesse] ꝛ ad hoc concor. s̃. e. l. duobus. §. j. et. ij. [debebit] sibi ꝛ fideiussoribus eius: et hic annectit [exceptio] sc3 si iurauit oĩo illum nõ debere. nã ꝓficiet sibi ꝛ reo ꝛ fideiussori.

¶De in litem iurando. Rubrica.

¶Signor rubrica ista continuatur hoc modo ad p̃cedentia: de iureiurando siue volũtario siue iudiciali siue necessario qđ est de re. idest de veritate vt. s̃. titu. j. l. quotiens in superiori titu. dictũ est: sed q2 aliqñ est iusiurandũ in litẽ3. i. de affectione: ꝯsequẽter videndũ est de iureiurãdo in litẽ: qđ ꝓstatur in actionibus in rem ꝛ in bone fi. ꝛ in act. arbitrarijs stricti iuris non mere stricti iuris. vt. j. e. l. in actionibus.

1 ☞ Non debemus inspicere qđ euenire põt si ad id non est res natural'r destinata s̃dm alterã lec. h. d. Fideiussor nõ tenetur in id ad qđ ex cõtumacia cõdẽnatio crescit. h. d.

Rem in iudiciũ deductã.

1 Lex ista legit̃ duob⁹ modis† vno mõ ĩ stipul. iudicio sisti: vel iudicatum solui interponẽda. alio modo legit̃ in stipu. iudicio sisti: vel iudicatum solui iã interpoñta: in stip'latiõe interponẽda ponit̃ ita casus: cõtrauenieb㠖 te vel rei ven. ad illam rẽ mobilẽ vel act. ad exhibendum: quia nõ possidebas ĩmobilia petebã quod dares fideiussorẽ iudicio sisti s̃m ista tẽpora vel iudicatum solui s̃m antiqua tẽpora ꝓ quantitate: vł facultate rei petite: dixisti tu in noĩe dñi. hec res centũ valet do tibi titiũ in fideiussorẽ: ꝛ est bonus fideiussor ꝓ qualitate rei petite: q2 h3 in bonis centũ, ꝛ q̇nquaginta. dicebã non est bonus fideiussor: q2 si cõdẽnatus non restitueres rem: deberẽ iurare in litem ꝛ ego iurarẽ qđ valeret. cc. ꝛ fideiussor nõ habet in bonis nisi. c. ꝛ q̇nquaginta: queritur quid iuris. rñdet iuriscõ. si fideiussor est sufficiens ꝓ qualitate rei petite: tu liberaris dando talẽ fideiussorem: nec debem⁹ considerare qđ estimatio litis possit crescere: q2 casus aduẽtitij nõ sunt estimãdi: ꝛ quia inspicitur estimatio q̃ est nũc: [cum petitur caueri:] non querit quando iurabitur in litẽ: ꝛ habet hoc locum: siue petam qđ est meum: ꝛ ago rei vẽ. siue ĩterest m ea: ꝛ ago act. ad exhibendum hoc dicit ista lex cum pñ. se. videat̃ expositiõe3 lr̃e [pluris esse opinor]. s. ait vlpi. qui condidit legem istã [nõ restituentis.] sub. vel non exhibẽt⁹ [res fit]. i. efficitur [ꝓ hoc] scilicet qđ ꝯ eum iuratur in litem [sed ex cõtumacia]. i. ratiõe cõtumacie [estimabitur] de affectiõe vltra eius p̃cium per sacramẽtũ in litem. ꝛ s̃m istam lecturã vult dicere hec lex vt dixi in casu. ꝛ ad hoc cõcor. j. de ṽbo. signi. l. quos nos. §. locuples. ꝛ. s̃. vt in ius vocan. l. j. ꝛ qđ casus aduentitij non sint considerandi probatur. j qui ꝛ a quibus ma. liberti non fiant. l. iulia. Item casum aduersamq3 fortunã: vt. j. de verbo. oblig. l. inter stipu. §. sacrã. Item qđ precia rerum non ex affectione singulorum sunt estimanda: vt. j. e. l. precia. ꝛ ita non cõsideratur hic quod euenire potest. vt ꝛ. s̃. de iudi. l. si idem in stipulatione iam interposita ponitur ita casus: cõueniebam te rei ven. ad aliquam rem mobilem vel ad exhibendum: quia non possidebas immobilia dedisti fideiussores in iudicio sisti idoneos inspecta quãtitate q̃ petitur quia probaui rem meam: fuisti cõdẽnatus mihi in rei ven. vel in actione ad exhibendum: quia non restituisti rem: iuraui in litem contra te: nunquid tenẽtur fideiussores quos dedisti in eo qđ iuraui in litem. certe non: quia videntur fideiubere ad estimationem rei nõ ad penã [estimabitur] sc3 non in lite3 iurabitur. ꝛ ad hoc facit. j. de fideius. l. fideiussores. in pñ. [agatur] nã in istis act̃. iuratur in litem. vt. s̃. de rei ven. l. qui restituere. ꝛ. s̃. ad exhiben. l. iij. §. j.

Interdum. In. §. isto dicitur: si peto quod est meu3 rei vendi. vel si peto rẽ exhiberi: aliquãdo non iuratur in litem puta si reus non dolo sed culpa desijt possidere rem. nã tunc iuratur in litem ꝯtra eum nec condẽnatus de affectione condemnatur si reus dolo desijt possidere: vel si rem habet ꝛ non vult restituere. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere [punitur] nam in litem iuratur ꝓpter dolum non propter culpam. vt. j. e. l. in actionibus. fallit in actio. tutele vt. C. e. l. alio [actor] de affectione ꝛ iuratur in litem ꝓpter dolum cum reus desijt possidere. vt ĩ preal. l. qui restituere. item propter contumaciam si rem habet: et nõ vult restituere: vt in preallег. l.

1 ☞ In his in quibus nõ cadit affectio nõ defertur in litem ad probandum verum interesse etiam extra rem quando circa rem non cadit. h. d.

1 **Nummis depositis.** †In lege ista dr̃ deposui. x. apud te cõuenio te act. depositi: tu condẽnatus nõ restituis depositũ: iurabo in litẽ ꝯtra te: certe non: q2 nõ vr̃ plus ĩteresse mea habere istos q̃ alios nũmos: sed iurabo de vero interesse nisi fuisses in mora restituendi depositum: et mea intererat vt quia debebam pecuniam alij sub pena: vel sub pignorib⁹ ꝛ pignora fuerũt distracta [depositis] si agatur depositi: vt iuret quis scil3 actor de affectione: cũ non sit certa nummor estimatio [ꝛ distractũ est] sc3 pignus. vñ hic suu3 singulare interesse suo sacramẽto taxabit: s3 cur nõ iurat̃ in litẽ in nũmis depositis: cũ actio sit bone fidei: ꝛ in actionib⁹ bone fidei iurat̃ in litem. vt. j. e. l. in actiõib⁹. Rñ. nõ plus affectio. cadit in istis nũmis q̃ in alijs: ꝛ ita nõ p̃statur sacr̃m in litem de affectione: sed de vero interesse: simile no. j. e. l. furti.

1 ☞ In cã q̃ ꝓ tutorẽ agitat̃ pupillus vel mater ei⁹ ad iurandũ de affectione nõ admittit̃ tutor ꝛ curator nõ cogit̃ sed volens admittit̃ adult⁹ etiã admittitur. h. d.

1 **Videamus ĩ tutelari.** †In pñcipio huius legis tractat̃ q̃ ꝓsone possint in lite3 iurare. ꝛ certe si causa est pupilli vel adulti: tutor pupilli vel cura. adulti: bene poterit iurare in litẽ si velit: sed si non velit tu. vel cu. in litem iurare non debet cogi subire anceps periuriũ: mater pupilli si vellet iurare in causa3 pupilli nõ ꝓmittitur: sed si tutores vel curatores velint iurare ꝓpter affectiõem quã habẽt ĩ pupillũ vł adultũ nõ d3 sacramentum referri ad suam affectionẽ pro quanto nolunt ipsi re carere: sed s̃m affectionẽ pupilli vel adulti. s. ꝓ quanto nollẽt pupillum vel adultũ re carere sic ergo vbi tutor pupilli nõ vult iurare in litem: non licebit pupillo iurare: s3 vbi cur. adulti nõ vult iurare licebit adulto iurare. hoc dicit pñ. huius leg⁹: videte expositionem lr̃e. [videamus in tutelari cã]. i. in act. quã mouit tutor nomĩe pupilli [quis iurare]. s. ĩ litẽ [sepissime rescriptũ est]. s. qđ pupillus nõ põt in litem iurare: secus est ĩ adolescente. vt. j. dicit sic est in hoc differentia inter pupillum ꝛ adultu3: sic ꝛ alia differentia: vt insti. de suspec. tu. §. impuberes. ꝛ. C. de suspe. tu. l. ij. ĩ q̃bus dicit̃ qđ adultus põt petere cur. remoueri

nō autem tutorē.est ꝛ in alijs multis differentia:vt no.ʃ.si cer. peta.l.certi cōdi.§.qm̄.[rescripserunt] q: tantā affectionē hꝫ mater in filiū:q: credimus qd̄ deieraret.Cuz nullus est amor qui vincat paternū.vt.C.de cur.fu.l.vlti.in pnci.ꝛ q: parentes non minorem habent affectionē in filios ꝙ in seipsis.vt.ʃ.qd̄ metus causa.l.isti quidē.§.vlti.nisi mater sit tutrix: q: tunc vt tutrix admittitur.lꝫ nō cogatur vt hic:ꝛ.ʃ.de nora.l.quotiēs. §.si tutor[subire.] ꝛ sic no.qd̄ ꝑpter alienū compendiuz quis nō cogitur subire anceps periuriū cum nec quis ꝑpter suū cogatur:ꝛ ad istud concor.ʃ.tit.j.l.iusiurandū ꝛ ad pecunias.§. si pecūa.cum.l.sequē.ꝛ.ʃ.qui satisda.cogā.l.de die.§.vlti.et.j. rerū amota.l.marcellus.§.pater. ꝛ ne inde nascatur iniuriarū occasio.vnde iura nascūtur.vt.C.de indicta viduitate.l.j.in fi. ꝛ.C.vnde vi.l.meminerit cuncti[finis eiusmodi] scꝫ iurisiurādi in litem.[potest.] Or ꝛ signori colligetis hic qd̄ tutor vl' curator nō cogitur iurare in litem tamen si velit potest:ꝛ est referenda affectio nō ad se sed ad pupillum vel adultum:quia iurabit pro quāto pupillus vl' adultus nollet illa re carere:vt hic dicitur sic.ʃ.si quis cauſ.l.si procur. Item colligetis hic aliud not.quod licet tutor vel curator iurent de calum.vt.C.de iureiuran.l.secūda.§.quod obseruari. tamen minor iurat de veritate dicenda maxime cum ad iudicem pertineat inquirere veritatem modis omnibus quibus potest.vt.C. de edendo.l.is apud quem res agitur.

1 Iudex solus pōt iuramentū in litē deferre ꝛ in infinituz pōt iurari dꝫ tñ iudex certā quātitatē taxare in quā iureť nō tñ prestitū iuramentū cogiť iudex oīno sequi si tale iuramentū ob culpā non defertur.h.d.

1 **Deferre autē iusiurandūz.** In.§.isto tractatur quis possit iusiurandū in litem deferre:ꝛ certe iudex:sed si ali' defert:vel si aliq̄s vltro iuraret nulla est iurisiurandi delatio sine prestatio:ꝛ ita rescriptū est in ꝯstitutionib' īpatoris. vnū sciatis qd̄ si iudex defert iusiurandū in litem qd̄ ipse pōt taxare quātitatem:ꝛ si iuratū est:ex iusta cā pōt minuere ꝛ in totum absoluere: quia lꝫ ille cui defertur iusiurādū in litem possit iurare in infinitum:tamen iudex potest taxare ante sacramentū ꝛ post.[si ali'] nō iudex [nulla erat religio].i.ꝑstatio iurisiurandi:nec vllum iusiurandum.secus est in alio iureiurando qd̄ est de veritate.vt.ʃ.titu.ꝑxi.l.quotiēs.ꝛ.l.iusiurandum qd̄.ꝛ.l. admonendi.ꝛ.l.manifeste[licet] sine vlla taxatione facta a lege.vt hic:ꝛ.ʃ.de rei ven.l.qui restituere.sed a iudice fit taxatio vt statim dicit:ꝛ ita habetis hic: quia licet iurare in infinituz. ꝛ sic infinitas nō vitatur a lege vt hic:sic ꝛ al'.in auť.de sanctissimis epis.§.si minus.sed al's regulariter est ꝯtra.vt.C.de sacro sanc.eccle.l.vlt.ꝛ.j.de dāno infec.l.qui bona.in fi.ꝛ.j.de leg.iij. l.fideicō.§.si quis.x.[cōgruit] scꝫ qd̄ possit taxare ante iusiurandum ꝛ post.vt hic:ꝛ.j.statim annectit.secus est in sacramento expensarum:quia ante iusiurādū debet taxare. vt in auť. de iudi.§.oportꝫ.[item videndū]sub.est[ꝛ magis.]hec est responsio.[possit]ꝑpter instrumēta postea reperta. vt.ʃ.titu.ꝑxi.l. admonendi.ꝛ.C.de iureiur.l.i.in fi.

Ex culpa autē. In.§.isto dr̄:si quis ꝯuenitur rei ven.vel ad exhi. ꝛ condēnatus rē restituere:dolo malo nō vult restituere iurabiť in litem contra eum.si aūt culpa desijt possidere condēnatur ad verū interesse: non aūt iurabitur in litem ꝯtra eum.hoc dicit iste.§.videatis expositionē lr̄e[ex culpa]scilꝫ leui vel leuissima sed q̄d de lata dicam.j.l.ꝑxi.[estimationē]scꝫ veri interesse[a iudice facienda]vū habetis hic qd̄ iuratur in litem ob dolū. ꝛ ad hoc ꝯcor. ʃ.e.l.ij.spāle tñ est in auť.tutele vt in ea iuretur in litem ob culpam.vt.C.e.l.alio iure est: ꝛ q: in ea est spāle.iō ille ti.fuit positus in libro de tutelis.Sed q̄liter iudex estimabit verū iteresse sine sacro in litem.ꝛ certe videť qd̄ nō ꝑ sacrm̄ actoris:q: difficilis est ꝑbatio interesse.vt.j.de pre.sti.l.vlti. sed iā facilis eēt ꝑbatio si ꝑ sacrm̄ actoris ꝑbareť cū quis de facili possit ꝑstare iuramētū.Itē q: interesse est ꝑbandū testib'.vt.C.de sententijs q̄ ꝑ eo qd̄ interest.l.vna. vū dicendū est qd̄ actor ꝑbabit verū interesse testib' vel alijs ꝑbatiōib':q: in exercēdis litib' ꝛc. vt.C.de fide instroꝫ.l.in exercendis.in casu tñ est spāle vt ꝑbetur interesse ꝑ sacramentū actoris in odium predonis.vt.C.vū vi.l.si qñ.ꝛ arg.C.de cōpensa.l.fina.

1 Iurať in litē in actiōib' in rē arbitrarijs ꝛ bone fidei sm̄ taxationē iudicis ob dolū tm̄ in alijs aūt actiōib' stricti iuris nō iurať in litē nisi qñ alia v̄a estimatio ꝑbari nō pōt.h.d.

2 Culpa lata regulariter eq̄parať dolo vbi fallit.

In actionibus in rem. † In lege ista cū l.seq.dicūtur quattuor:vel q̄nq3.primo dr̄ in quibus actionibus iuretur in litem:ꝛ certe in realibus act. ꝛ in actio.ad exhi.que lꝫ sit ꝑsonalis:tñ est scripta in rem. secūdo dr̄:cum iuratur in litem iudex pōt taxare certā quātitatem vsq3 ad quā iuretur:ꝛ si iuratū est pōt minorare ꝛ in totū absoluere.tertio dr̄ qd̄ in ꝑdictis actionibus iurať in litē ob dolum nō ob culpā:sꝫ iudex estimat culpā:ꝛ ꝯdēnabit reū ad verū iter esse.quarto dr̄ qd̄ ī actio.stricti iuris iuratur in litem nō in arbitrarijs.interdū tñ iuratur in litem de vero interesse: veluti si ꝑmisisti mihi dare stichū fuisti in mora ꝛ stichus decessit:hic nō iurať in litē de affectiōe:sed de vera estimatiōe.q: que non extant iudex estimare nō pōt:ꝛ hoc est verū in actionib' in rē ꝛ in stricti iuris.ꝛ in arbitrarijs in hoīe q̄ debeť ꝛ est in mora dāi.secus est in alijs actionib':q: si debes hoīem act.ex stipulatu:vel act.ex testō ꝛ nō es in mora:ꝛ decessit nō iurať in litem: vel sm̄ Az.secus est in alijs rebus: q: si debes alias res act.ex stipulatu vel act.ex testō:nō iurať in litem[in ac.in rem]vt rei ven.vt.ʃ.de rei ven.l.in rem.in q̄ iuratur ī litē.vt.ʃ. de rei ven. l.q̄ restituere.itē vt est pub.q̄ est in rē.vt insti.de ac.§.alie.et in ea iuratur in litem.vt.ʃ.de pu.l.eū q̄.item vt est cōfessoria ꝛ negatoria que cōpetit pro seruit.que sunt in rē.ꝛ in eis iurať in litē.vt.ʃ.si seruitus vēn.l.itē.Itē vt est petitio.hr̄.q̄ est in rē et in ea iuratur in litē.vt.ʃ.de peti.here.l.sed ꝛ si possessor.§. hec verba.Item vt est hypoth.que est in rem et ea in iuratur in litem.vt.j.de pigno.l.si fundum.§.in vēdicatione. Itē quia pn̄. huius.l.loquitur indefinite in act.in rem.vnde indefinita eq̄pollet vniuersali.vt.ʃ.de seruitu.vrb.pre.l.si seruitus. in prin. [et ī ad exhi.]vt.ʃ.ad exhi.l.iij.§.j.ꝛ.§.est aūt.[ī litē iurať.] sꝫ.l.videť cōtraria:q̄ videť velle qd̄ in bone fidei acť. nō iureť in litē q: actio depositi est bone fidei: ꝛ in ea nō iuratur ī litē. vt.j.depositi.l.ei apud. ad qd̄ vos dicetis in directis actiōib' iurať in litē ob dolum:in ꝯrijs non:q: in eis q̄ritur de calculo nō de ꝑfidia:vt.ʃ.de his q̄ no.infa.l.furti.ī fin. ꝛ iō in directa depositi et cōmodati act.iurať in litē.vt.j.depositi.l.j.§. in deposi.ꝛ.j.cōmo.l.iij.§.in hac act.Et iō vt plene liqueat vobis iste articulus ita distinguetis:vt cōsueui distinguere: actiōes alie sunt bonefidei:alie stricti iuris ꝛ arbitrarie:alie stricti iuris ꝛ nō arbitrarie:dicunť actiōes bone fidei depositi ꝛ cōmodati ꝛ sil'es q̄ numeranť insti.de act.§.actionū.oēs alie ab his sunt stricti iur.ꝛ dicunť bone fidei nō ideo qd̄ in alijs requiratur mala fides:q: in oī ꝯctu bona fides dꝫ iteruenire:vt.C. de act.ꝛ ob.l.bonā fidē.sꝫ quia in his exuberātior bona fides desiderať ꝙ ī alijs.nā in eis veniūt ea de quib' nō est actū nec excogitatum.vt.C.de act.emp.ꝛ ven.l.ij.ꝛ.j.de acti.et ob.l.fundi. §.si rupta.sed in act.stricti iu.veniūt ea de quib' est actū vt veniant.vt.j.de condic.ob turpem cām.l.vl.ꝛ.ʃ.de dolo.l. eleganter.§.non solū.in bone fidei actionib' directis regul'r iuratur in litem vt hic.regul'r dixi:q: fallit in act.ex empto sm̄ Azo. et est rō specialitať sm̄ eū:q: in ea venit singulare interesse:ꝛ venditor liberať ꝑstādo singulare interesse.vt.j.de act.emp.ꝛ vēdi.l.j.in fin.ꝛ.l.ex empto. Or signori si istud eēt veruz qd̄ in act.ex empto nō iuraretur in litem assignarem aliam rōnem ꝙ Azo assignet:ꝛ dicerē qd̄ ideo nō iuratur in litem in acť.ex empto.q: venditor non cōpellitur ꝑcise rē dare.vū non vr̄ in dolo ex quo eā nō tradidit.ꝛ in acť.bone fi.iurať in litē ob dolū.vū cū nō est in dolo nō vr̄ iurari posse ꝯ eū ī litē.vt.C.de acť. emp. ꝛ ven.l.si traditio.sꝫ signor ꝯ.puto vt miror de dño Io.ꝛ azo.q̄ hoc scribūt hic:ꝛ ī summa hui' ti.ꝛ tradiderūt obliuioni qd̄ scripserūt alibi:q: iuenio qd̄ ī acť.ex empto iurať ī litē.nā si aliq̄s iussus ē restituere rē:si nō restituit ad ꝑmā sn̄iaꝫ:si hꝫ eā auferť ei manu militari si nō hꝫ eā sꝫ paulo ꝯsijt possidere iurať ī litē. vū h̄ sn̄ia ē ꝑsonalis.vt.ʃ.de rei vē.l.q̄ restituere.vū dicūt ipsi: vēditor nō cōpelliť ꝑcise rē tradere:si tamē possidet ꝛ nonvult tradere iurať ī litē ꝯ eū sic ꝯ illū q̄ rē nō restituit ad ꝑmā sn̄iam cū possidet.vū ibi bñ dixerūt.vū dico qd̄ ī auť. ex empto iurať in litē post sn̄iam.vt in.l.q̄ restituere iussus.ī fi.sꝫ aū sn̄iaꝫ ꝑmā nō iurať in litē in acť.ex empto.q: vēditor teneť ad iteresse singulare qd̄ nō excedit duplū cōis.vt.C.de sentētijs q̄ ꝑ eo qd̄ interest ꝑ.l.vnica.ibi vbi dicit.Vū si emptor iuraret in litē ꝯ venditorē rē venditam nō tradētē posset eē qd̄ iuraret in litē vltra duplū interesse cōis.Sūt q̄dā actiones stricti iuris ꝛ arbitrarie vt rei vē.ꝛ ad exhibendū acť.ꝛ qd̄ met' cā.ꝛ de dolo actio.et in istis iurať in litē ob dolū.vt.C.de rei ven.l.a possidentib'.ꝛ ʃ.qd̄ met' cā.l.si cū ex.§.h̄ actio. ꝛ in alijs actiōib' arbitrarijs q̄ cōnumeranť insti.de acť.§.ꝑterea.Sūt q̄dā actiōes stricti iuris nō arbitrarie:sicut est certi cōdi.gn̄alis: ꝛ hec que nō cōnumerātur inter acť.bone fi.vt insti.de actio.§.actionū.ꝛ ī his nō iurať in litē.vt.j.e.l.§.plane.Fallit in acť.ī factū:q̄ descēdit ex edicto ne quis eū q̄ in ius voc.est vi eximat.vt.ʃ.ne q̄s eū q̄ in ius voc.est vi eximat.l.si ꝑ aliū.§.in eū. Itē fallit in acť.fauiana vt.j.si q̄d in fraudē pa. fuerit alie.l.teneť.§.j. Itē fallit ī ac. rerum amo.vt.j.rerū amo.l.marcellus. Vel dicatis qd̄ ibi est

sacrm̄

sacr̄m de veritate nō de affectione: ⁊ iō ibi nō iuratur in litem [item si iuratū fuerit] scʒ ab eo cui delatū fuit iusiurādum in litem nō etiā ob culpā. s. leuē vel leuissimā [hoc eni̅]. i. culpā cō missam [iudex estimat] vt. s̄. l. pri. in fi. Sed nūquid ob latam culpā iurat̄ in litē. dicūt quidā qd̄ sic: q: lata culpa dolo cōpat̄ vt. j. depositi. l. qd̄ nerua. ⁊. s̄. si mensor falsum modū dixerit. l. j. §. j. ⁊. j. de pcario. l. q̄situ̅. §. culpā. ⁊ in act. bone fi. iurat̄. in litē
2 ob dolū. vt. s̄. e. l. ij. Sʒ nos dicim⁹ vt dixit Jo. ⁊ Azo. † qd̄ nō iuratur in litē ob latā culpā. nec ob. qd̄ lata culpa cōparat̄ do-
a lo: q: illud est verū regul̄r: sed fallit i sacro in litem vt hic: nisi in act. tutele. vt. C. e. l. alio. Jtem fallit quantū ad penam. l. cor. de sicca. vt. j. ad. l. cor. de sicca. l. in lege. Jtē fallit quantuʒ ad in famiā irrogandā: q: si pꝫ peto tutorē remoueri vt suspectum ⁊ re mouet̄ irrogat̄ ei infamia: si ob dolum remouet̄ non si ob lataʒ culpā. vt insti. de suspec. tu. §. suspect⁹ autē remot⁹ [plane] pōt dici qd̄ hic incipit quartū dictum: ex isto ver. volūt quidā colli gere quādam diuisionē actionū: quedā sunt bone fidei: quedā stricti iuris ⁊ hucusq; est recta diuisio. Jtē quedā sunt arbitra rie quedam nō: sed hic non est bona diuisio: q: oēs arbitrarie sunt stricti iuris: preter q̄ petitio heredita. vnde ista est suffi- ciens diuisio: quedā actōes sunt bone fidei. quidā stricti iuris quedā sunt arbitrarie quedā non. [nō extat] vt. s̄. e. l. iij. dixi. ⁊ j. e. l. cum furti. vel pōt dici: rōne more iurabitur in litem de af fectōe: si obijciatur quomō iurabitur in litem: cū in re mortua nō cadit affectio. Rn̄deo rōne rei p̄sentis vel preterite: presen tis si extat: p̄terite si desijt esse [al's si ex stipu. ⁊c.] exposuit do min⁹ Py. al's. i. si debes hoiem act. ex testamēto ⁊ fuisti in mo ra dandi iuratur in litem ꝯtra te ad verū interesse: sed al's. i. si deberes aliam rem. act. stricti iuris nō arbitraria non iuratur in litem de vera estimatiōe: ⁊ ita exponebat al's. i. in alijs reb⁹.
¶ Sed querit̄ que est rō diuersitatis. Rn̄debat ipe: hec est ra tio: lʒ hō quādiu viuit sit dignior creaturarū et inestimabilis. vt. s̄. de sta. ho. l. j. tn̄ ex quo mortuus est vilior res est que sit in mūdo ⁊ nō valet ad aliquē vsum: sed certe res valēt ad aliquē vsum. Ecce coriū equi ⁊ ossa valent ad aliquē vsum. nā de corio bouino fiūt capistra de osse equi fiunt taxilli: ⁊ idē est de corio asini vel bouis. vn̄ q: hō nihil valet post mortem iuratur in li- tem ad verū interesse. Sed ad istā lecturā dn̄i Jo. opponit̄ po ne qd̄ cōburat̄ equ⁹ vel asinus: nihil valebit asin⁹ vel equ⁹ post mortē postq̄ est cōbustus. vn̄ sicut iurat̄ in litē in hoīe mortuo q: nihil valet. ḡ idē in equo ⁊ asino cōbusto: ⁊ iō vt cesset oīs op positio reprobata dn̄i Py. lectura: vos ita dicetis: si debes ho minē vel aliā rem si fuisti in mora ⁊ decessit: ꝯdēnaberis ad meū cōe interesse meo sacro taxato: sʒ al's. i. cū nō es in mora nō te- neris. vn̄ liberaris iteritu sp̄ei. vt. j. d̄ v̄b. ob. l. si ex legati cā vn̄ exponat̄ ita: al's. i. si debitor hoīs vel alteri⁹ rei: nō est in mora.
¶ Vn̄ no. h̄ q̄tū ad sacr̄m in litē: actio ex testō eq̄parat̄ actiōi ex stipulatu: sʒ sec⁹ est quātū ad vsuras. vt. C. in q̄b⁹ cau. in integ. rest. mi. nō est neces. l. in minor. ꝑsona. ⁊. j. de leg. ij. l. titia.
1 ☞ Dn̄s litis dʒ in litem iurare nō alius.
1 **Vulgo presumitur.** † Jn. l. ista d̄: qd̄ tutor: q̄ est dn̄s vel loco dn̄i habet̄: si litē ꝯtestetur vt dn̄s vel loco dn̄i ipse pōt iurare in litē nō ali⁹ [suo noīe]. s. vel q̄si [ꝯtestat⁹ est.] nā dʒ iurare in liteʒ dn̄s. vt. s̄. e. l. ij. vel is q̄ loco dn̄i h̄r vt est tutor dū bn̄ administrat. vt. j. de admi. tu. l. tutor. vn̄ i litē iurat tutor: nō pupillus. vt. s̄. e. l. videam⁹. in ver. si tn̄ tantā affectionē.
1 ☞ Jurat̄ in litē in actione tutele q: est bone fidei.
1 **Si tutor.** † Jn lege ista d̄: si tutor me⁹ quōdā possidet rē meā: ⁊ cōuent⁹ act. tutele rem meā mihi nō vult restituere dʒ ꝯdēnari ad meū verū interesse: qd̄ meo sacro taxabo: non ad verā rei estimationē [si tutor] scʒ quondā [quā possidet] sub. vel dolo desijt possidere: q: h̄ sunt paria. vt. s̄. e. l. ij. [restituere nō vult] scʒ finita tutela. [rn̄di] ego marcellus ꝯditor hui⁹ legis [con- cessa] de affectione ⁊ filijs rō est. j. rerū amo. l. nō enim.
1 ☞ Qui iurat rē valere centū que valet plus nō est periur⁹ licet nō dicat ⁊ plus. h. d.
1 **Cum furti agitur.** † Jn lege ista d̄: si subtraxisti mihi rem meā furtiue ⁊ conuenio te actio. furti vel condi- ctiōe furtiua non quāti in litem iurabo dānaberis: sed quāti meo sacro meū interesse taxabo. i. ad verā estimatio- nē rei: ⁊ debeo iurare tanti rem fuisse cū furtū factū fuit nō plu ris esse: tn̄ q: cū pluris est vtiq; tāti est. hoc dicit ista lex: videa tis expositionē lr̄e [cū furti agit̄]. i. actio furti. [factū sit] ⁊ sic no. qd̄ sp̄ale est in ac. furti odio furis: vt in ca iuret̄ in litem. vt ar. insti. de act. §. sic itaq;. vel exponatis ita lr̄aʒ [cū furti agit̄] id est cōdi. furti. rōne furti [furtū factū sit.] ⁊ fm̄ istā expositio nē lr̄e nō loquit̄ hic de sacro in litē: sed de sacro qd̄ verā estima tionē rei subtracte cōtinet. [tanti est] vt. j. de verb. obli. l. j. §. si stipulatus. ⁊. j. de verbo. signi. l. hec adiectio.
1 ☞ Juratur in litē ꝯtra nō exhibentē instrumēta.
Instrumentis. Jn lege ista dicit̄: si cō uenio te actio. ad exhi. vt exhibeas instr̄a: ⁊ ꝯdēnat⁹ restituere nō vis mihi restituere es ꝯdēnādus quāti in litem iurauero [re scripsi] q: in actio. ad exhi. iurat̄ in litem. vt. s̄. e. l. ij.
1 ☞ Juramentū in litē nō retractatur nisi ex causa.
1 **Ex periurio eius.** † Jn. l. ista d̄: si conue nio te rei ven. ad rem: ⁊ tu fuisti mihi condēnatus eā restituere ⁊ nō vis dolo malo restituere iurabo in litē ꝯtra te: ⁊ si deiero nō erit queren dum de meo piurio. ⁊ istud sacr̄m non reuocatur nisi ex cā. hoc dicit ista lex: videatis expositionē lr̄e [de piurio eius] scʒ acto ris. [q̄ ex necessitate iuris in litē iurauit.] q: al's ex quo pos- sessor non vult restituere: nō possum al'r puenire ad meū deside rium nisi iurē in litē. [nō solere] facile ideo dixit ꝑpter instr̄a nouiter repta. vt. s̄. ti. pri. l. admonendi. ⁊. s̄. eo. l. videamus. §. deferre. in fi. vnde si iuraui in litem quod nolem ꝑ tāto re mea carere. ⁊ ille cōtra quem iuraui detulit reʒ in publicū: ⁊ res nō valet tantum: non est querendum de meo periurio fm̄ Jo. sed ex causa potest: propter instrumenta nouiter reperta vt modo dixi solet de piurio queri.

a ¶ Jn sacro in liteʒ. nūq̄d ad ꝯferēdum iuramentū in litem lata cul pa sufficiat tradit do. Ja son hic col. vj v̄si. iteʒ adde glo. ⁊ an suffi ciat in crimi- nalib⁹ adhoc vt q̄s crimia lit̄ puniri pos sit ⁊ tūc dolo eq̄paret̄ et q̄ casu sufficiat ⁊ dolo eq̄pa- ret̄ vide oīno p eundē iaso. hic.

¶ De cōdictiōe cā data: causa nō secuta. Rubri.

¶ Rubricā istam ita cōtinuabitis ad supiora. dictum. est. s̄. de rebus cre. de generali certi cōdictio. nūc de alijs condictio- nibus est videndum ⁊ q: hec est frequētior alijs: ponit̄ de con dictione causa data: causa nō secuta. Vel pōt secundo mō ita cōtinuari: supra dictū est de cer. cōdi. ḡnali: ⁊ de iureiurādo vn̄ datur in factū actio que est ꝑsonalis actio. veruʒ quia omnes condictiōes sunt ꝑsonales actiōes. vt insti. de act. §. appella. de cōdic. causa data ⁊ non secuta videamus: quādo cesset de quo dicit̄. j. e. l. j. in p̄n. quando locum habeat de quo dicitur. j. e. l. j. in fin. ⁊. l. se. cui detur et contra quem detur: de quo dicitur. j. e. l. dedi. qualis ipsa sit: et quid veniat in ea. de quo dicitur. j. eo. l. cum quis.

1 ☞ Datum ob causam cā secuta cessat repetitio secus si cau sa non sit secuta siue fuerit expressa siue ab vtraq; parte tacite intellecta. h. d.
1 **Si ob rem nō inhonestā.** Jn p̄n. hui⁹ leḡ ponit̄ q̄n cesset hec ꝯdictio † ecce si dedi tibi ob aliquā cām futurā honestā iplēdā si ipleat̄ cessat hec ꝯdic. v̄bi gr̄a dedi ti bi. x. vt filiū tuū emāciparis: vl' vt seruū tuum manumitteres vl' vt a lite discederes. si emācipasti vl' manumi sisti vl' a lite discessisti q: dedi ob cāʒ: ⁊ cā est secuta: cessabit hec cōditio hoc dicit p̄n. hui⁹. l. videatis expositionē lr̄e [si ob rē] s. futuram: vt. j. subijcit in exēplis. ⁊. j. ti. j. l. j. ⁊. j. de condi. inde bi. l. dam⁹. [nō inhonestā]. s. lʒ honestā q: si dareʒ ob rē turpē cā secuta vel nō repeterē. vt. j. de cōdi. ob turpē cām. l. j. ⁊. C. de cōdi. ob cām. l. cū te. [data sit pecunia] sub. puta [vt fili⁹ emā- cipet̄] q: pr̄ nō cogitur inuit⁹ filium emācipare. vt. j. de leg. j. l. filius. §. fm̄ vulgarē. [cā secuta] q: filiū emancipasti seruū ma numisisti vel a lite discessisti [repetitio cessat] p cōdictioēʒ ob cām dator. sec⁹ est si dedi ob cām: ⁊ cā nō est secuta: q: tūc cōdi tio locū hʒ. vt. j. in fi. hui⁹. l. ⁊. l. seq. ⁊ est verū qd̄ datū ob rem fu turā honestā cessat ꝯdictio nisi ante peniteaʒ q̄ factum sit pro pter qd̄ datum est. vt. j. e. dedi. §. j. ⁊. l. si pecuniā. in prin.
Si parendi. Jn. §. isto cum. l. sequen. ponunt̄ duo casus. et primus casus est talis: ti- tius instituit me heredem si tibi darem. x. vl' titius legauit mi- hi domū suā: si darem tibi. x. dedi. tibi. x. vt cōditionaleʒ insti- tutionē vel legatū purificarē: postea repudio heredit̄. vl' lega tū nunq̄d. x. potero repetere. rn̄det̄ qd̄ sic: q̄o d̄: testator insti tuit me h̄rdē. si tibi darē. x. dedi. tibi. x. cā purificādi h̄rditatē. postea sine scelere meo illud testm̄ p̄nūciatū est falsum vl' inof- ficiosum: ⁊ ita heredi. adire nō potero: nunq̄d. x. data possum repetere. Rn̄det̄ qd̄ sic: q̄si cā non sit secuta. hoc dicit iste. §. cū l. seq. [si parēdi cōditiōi cā tibi]. s. amico testatoris vl' heredi [cōdicere]. x. data: q: dedi ob cām: ⁊ cā nō est secuta. ¶ Mor: si gnori custodiat̄ vos h: q: dn̄s Jo. ⁊ Az. faciūt hic magnaʒ vim ⁊ soluūt q̄dā s̄. h̄ signata cū magna anxietate. §. iste dicit si sum institutus sub cōditione. si. x. dedero vel legata est mihi dom⁹ si. x. dedero ⁊ postea repudio heredit̄. vel legatum: repeto. x. q̄si

cã nõ sit secuta: sed videt̃ ꝯ. duab' rõnib'. l. dicit. si institut' sub conditione dat. x. cã implẽde ꝯditiõis: eoipso implet ꝯditionẽ ⁊ adijt heredit̃. ita qd ampli' repudiare nõ poterit. vñ videtur ꝯtra. ꝗ. de acquir. heredi. l. antisti'. ⁊. ꝗ. de here. insti. l. iã dubitari. in fi. ⁊. ꝗ. de ꝯdi. ⁊ demõ. l. cõditiõib'. Ad solutionẽ istorũ ꝯtra. ita breuiter dico: si sum institut' sub cõdi. si. x. dedero: aut do. x. cã purificãdi institutionẽ vel legatũ: dico: dare. x. cã purificãdi institutionẽ vel legatũ: si dico ita tibi cui sum iussus dare. x. do tibi. x. cũ ista ꝓtestatiõe: q2 nõ intẽdo agnoscere legatũ: vel heredit̃. sed volo purificare institutionẽ vel legatuz: aut do tibi. x. cã agnoscendi hereditatẽ vel legatum: ac si pure essem institutus: vel mihi pure esset relictũ: quo casu adhuc potero repudiare: ⁊ si repudio repeto. x. quasi cã nõ sit secuta. ⁊ sic intelligit̃ iste. §. ⁊. ꝗ. de cõdi. insti. l. ei qui ita hereditatẽ. si autẽ dedi tibi. x. cã agnoscẽdi heredit̃. vel legatũ: q2 tũc semel agnoui eã: nõ possum eã amplius repudiare. itẽ q2 qd acquisituz est repudiari nõ põt. vt. ꝗ. de suc. edicto. l. j. §. decretalis. ⁊. C. de repudi. here. l. sicut. ⁊ sic loquũtur. l. ꝯtra. ⁊ hec est vera ⁊ plana solutio ſm Jo. ⁊ Az. ⁊ alij dixerũt qd. l. ꝯtrarie loquũtur in herede suo ⁊ necessario. q2 ĩpleta ab eo ꝯditiõe ꝓ pure instituto h̃r ⁊ iõ statim heres fact' est ipso iure. secus est in herede voluntario nõ necessario: q2 nõ est heres nisi agnoscat hereditatẽ. ⁊ ita loquit̃ iste. §. ⁊ ꝓ hoc facit. ꝗ. l. p̃xi. in eo qd dicit vel inofficio. ⁊ sic extraneus erat institut' heres: ⁊ fili' exheredatus: ſ3 hec sol. nõ est bona. q2 vbi instituit̃ filios sub ꝑ̃tatiua cõditione videt̃ ei ꝯcedi qd iure ciuili sit heres. vt. ꝗ. de here. instit. l. si fili'. ĩ pñ.
¶ O: sequit̃. l. sequẽs [sed ⁊ si falsum testĩm sine scelere] adhibito in falso cõmittẽdo: secus si meo scelere ꝓnũciatũ esset falsum vel inofficiosum: q2 tũc obstaret mihi turpitudo mea. ⁊ iõ nõ repeterẽ [repetent̃] nã sicut si ego fui institutus heres si. x. darẽ ⁊ ego dedi vt purificarẽ hereditatẽ: ⁊ postea repudio possum repetere. vt. s. l. p̃xi. ita si ꝓnunciat̃ testĩm falsum vel inofficiosum nõ possum eẽ heres. v ⁊. C. de inof. testa. l. pap. §. si ex cã ⁊. l. si sub hac cõditiõe. igit̃ datũ repetã q̃si cõditio nõ sit secuta. ¶ O: signo: ex lege ista colligim' ar. ꝓ op. Jo. ⁊ azo. ꝯtra op. Pla. dicit enĩ Pla. si mulier scit me h̃re vxorez domi: ⁊ dat mihi dotẽ: ſ3 efficiat̃ infamis. vt. C. ad. l. iul. de adul. l. eũ qui. tñ repetit dotẽ: ſ3 si errabat in iure: q2 credebat posse ꝯhere mecũ nõ repetit. vt ar. ꝗ. de cõdi. ob cãm da. l. auũculo. sed certe Jo. ⁊ azo. dicũt ꝯ. ⁊ dicũt si mulier scit me h̃re vxorẽ domi: ⁊ dat mihi dotẽ scelere suo ꝓnũciatur matrimoniũ nõ valere. igit̃ datum nõ repetet. vt hac. l. d: sed si ignoraret repeteret vt. C. de incestis ⁊ inutil. nup. l. q̃ ꝯtra le. ⁊ sic põt itelligi. C. e. l. j. ⁊. ꝗ. de leg. iij. l. fi. nõ ob. l. auũculo. quia ibi mulier ignorabat ius: nec de facto secutũ fuit matrimoniũ: ſ3 si sciebat ius ⁊ secutũ est de facto matrimoniũ non repetet vt hic dicitur.

1 ☞ Pecunia si datur ne quis ad iudicẽ euocetur nõ põt repeti ſ3 de nõ vocãdo nõ caueat̃ secus si ad iudicẽ qs vocet̃.

1 **Dedi tibi pecuniã.** † Jn. l. ista dicit̃: si iõ qd tu minabaris mihi tota die qd ꝯuenires me dedi tibi. x. vt me nõ vocares. postea peto qd caueas mihi vt non trahas me: nõ vis cauere qd nõ trahes me. querit̃ an. x. tibi data possim repetere et rñdet̃ qd distinguendũ est vtrũ dedi tibi. x. qd mihi caueretur nõ iri quo casu si nõ caueas ꝯdicere potero: si aũt tibi dedi. x. solũmodo ne eas adiudicem: nõ vt mihi caueas q̃diu nõ vadis ꝯdicere nõ potero. hoc dicit ꝑ̃n. hui'. l. videatis expositionẽ lr̃e. [dedi tibi. x. ne ad iudicẽ iretur.] ne actio. furti me cõuenires [quasi decidi.] istud quasi est exp̃ssiuũ veritatis. sic ⁊. s. de transac. l. j. [cõdici poterit] q2 dedi ob cãm ⁊ cã nõ est secuta: igitur potero repetere. vt. s. e. l. j. [q̃diu nõ itur] sed videtur qd nõ debeat cessare: ecce si dedi tibi. x. vt nõ trahas me ad iudicium: dedi sub cõditione q̃ cõsistit in nõ faciendo. vñ h3 locũ mutiana cautio. vt. ꝗ. de ꝯdi. ⁊ de. l. mutiana. ad qd vos dicetis ſm Jo. ⁊ az. aliud est in vltimis volũtatibus vbi o3 interponi cautio si volo assequi legatũ. ⁊ sic intelligitur. ꝗ. de condi. insti. l. si quis. aliud est in ꝯtractib': si dedi tibi. x. ne voces me in iudiciũ: hic nõ cadit mutiana cautio. et iõ nõ repetã datũ ob cãm: q̃diu in iudicio me nõ cõuenis: nisi h̃ actũ esset noĩatim: vt hic d. Idẽ erit [si tibi dedero. x. ⁊c.] distinctio facta. s. in pñ. hui'. l. vt si dedi tibi. x. ne accedas ad iudicẽ nõ teneris cauere de nõ accedẽdo: nisi noĩatim dictũ esset vt cauisses. eadẽ distinctio est: vt si dedi tibi. x. vt stichũ manumitteres nõ teneris cauere manumittere: nisi noĩatim dictum esset vt caueres: ſ3 q̃d erit dedi tibi. x. vt stichũ manumitteres nõ adiecto tpe infra qd manumitti deberet: nõ manumitt̃ potero. x. ꝯdicere: sed ⁊ si penitea potero cõdicere: idẽ si dedi tibi x. vt stichũ infra certũ tps manumitteres: si nõdũ tps ꝑ̃tereat nõ possum repetere: sed si penitea ante tps vel tps ꝑ̃terijt possum cõdicere. x. data: ſ3 ⁊ si dedi tibi. x. vt stichũ manumitteres si stichus decessit si fuisti in mora manumittẽdi repeto: al's nõ.
¶ Ultimo dicit cõueni tibi ꝑare. x. si stichũ manumitteres et manumittis eũ anteq̃ dem tibi illa. x. ⁊ mortu' est: nunq̃d poteris petere illa. x. a me. certe sic. h̃ dicit [dicẽdũ]. i. eadẽ distinctio adhibẽda erit hic. vt in pñ. hui'. l. [inhibẽda] si dedi simplicit̃ vt manumitteres: q2 si caueas nõ possum repetere [condicere] cõdi. ob cãm dato: [peniteat] anteq̃ manumittas. nã in ꝯtractibus innoĩatis locus est pnĩe. vt. ꝗ. e. l. si pecuniã. ſ3 in ꝯtractibus noĩatis nõ. vt. C. de act. ⁊ ob. l. sicut [poterit] videtur ꝯtra. si dedi tibi. x. vt manumittas infra certũ tps: ⁊ tẽpus elapsum est: qd sit liber ex cõstitutione diui marci. vt. C. si man. ita fuerit ali. l. j. ergo cessat ꝯditio. Rñdeo hic dedi pecuniã vt corp' ⁊ sic fuit ꝯtractus do vt facias: sed si dedi pecuniã ad numerũ tunc h3 locũ ꝯstitutio diui marci: vel dedi pecuniã ad numerũ vt manumitteres vindicta. vt. s. si cer. pe. l. nõ oĩs. ⁊. ꝗ. de p̃scrip. ver. l. j. sed si dedissem vt manumitteres extra iudicium tũc haberet locũ constitutio diui marci ⁊ cõmodi. vt in. l. ꝯtra. [esse] ideo q2 fuisti in mora manumittẽdi. i. [q̃uimo] plus dico tibi [quoq3 eo] Uos iuenietis hic tale q̃d qd vix inuenietis alibi conueni dare. c. vt seruũ tuũ manumitteres infra tale tps decessit seru' ante morã nõ possum repetere si nõ dedi potes ꝯdicere qd ꝓmisi dare: sed ꝯdictio datur danti: nõ autẽ ei cui dãdũ est: quare põt dici si cõueni dare. x. vt seruũ tuũ infra tale tps manumitteres: ⁊ decessit anteq̃ esses in mora manumittendi: illa. x. potes cõdicere cõdi. certi generali nõ cõdi. ob cãm q̃ datur dãti ad repetenda q̃ data sunt cã nõ secuta. vt. s. si cer. peta. l. certi. vel põt dici tu habes cõdi. i. p̃scri. ver. ꝑsonalẽ act. vt insti. de ac. §. appellam'. vñ si cõueni dare vt manumitteres. ⁊ manumisisti: sicut habes act. prescrip. verb. ita si decessit anteq̃ esses in mora habes prescrip. ver. sed. l. videtur velle qd teneat actio. de dolo: q2 videt̃ esse ꝯtractus innoĩatus facio vt des. C. de dolo. l. cum ꝓponas. ergo nõ cõpetit tibi p̃scrip. ver. vt. s. de dolo. l. j. §. ait. Ad istud põt dici. hic fuit do vt facias siue manumisisti siue decessit stichus anteq̃ esses in mora potes agere p̃scri. v̄. vt. ꝗ. d p̃scrip. v̄. l. natural̃. §. j. ſ3 i. l. ꝯ. fuit facio vt des vñ habes act. de dolo. vt. ꝗ. de p̃scrip. ver. l. naturalis. §. qd si facio. vel põt dici esto qd hic fuit facio vt des: sicut ibi potes me cõuenire ad. x. cõuenta act. de dolo. vel certi cõdi. generali. nõ ob. de dolo datur cum alia nõ datur: quia certi cõdi. est generalior: vñ genus nõ excludit suam spẽm: vel econtra. vnde de dolo non datur cum alia datur: si ei non sit genus: vt dicam plene. s. de dolo. l. j. §. ait.

1 ☞ Si causa ob quam datur sequatur de facto ⁊ non de iure competit repetitio nec distinguitur sciens an ignorans qs receperit. h. d.

1 **Si liber hõ.** Jn. §. isto d: q̃dam liber hõ seruiebat mihi bona fide: putãs se meũ seruũ eẽ cũ esset liber. ille liber hõ dedit mihi. x. vt eũ manumitterẽ: manumisi eũ de facto: nũq̃d illa. x. poterit ꝯdicere. rñdeo qd sic: et hoc iul̃. scribit: ⁊ nerati' adducit exẽplũ qd ꝯtigit de facto ĩ paride antonino q̃ putabat se eẽ seruũ domitiane filie neronis q̃ dedit ei. x. vt ipa manumitteret eũ: ⁊ manumisit eũ de facto: apparuit eũ postea eẽ liberũ: ⁊. x. data repetijt [⁊ fecero]. s. de facto q2 liber hõ nõ põt manumitti de iure ſ3 de facto sic: vt insti. de lib. i. fi. [cõpetere manumisso repetitionẽ]. s. ꝓ cõdi. ob cãm dato: vt faciat ad ti. [nerati' etiã libro mẽbranarũ refert] ponẽdo exẽplũ qd ꝯtigit de facto [repetisse] ꝯdi. ob cãm dato: ũ vt dixi [accepisset.] q̃ ignorãs tenet̃. ¶ O: signo: no. ĩ. §. isto datũ ob cãz repetit̃ si cã subsequit̃ de facto nõ de iure. nã nõ v̄r fieri nisi qd de iure fit. vt. C. si mã. ita fuerit ali. l. ea lege. ita no. arg. qd ibi lex nõ distinguit: nec nos ⁊c. vt no. s. de of. p̃si. l. iij.

1 ☞ Si pecunia dat̃ vt aliq̃d ex certa cã sequat̃ si illud postea sequit̃: non tñ ex eadẽ cã cõpetit repetitio. Jtẽ defect' cãe a dãte tñ in mẽte retent' hãc ꝯdictione nõ parit. h. d.

2 Filius quãdo corrigat patrem.

1 **Si quis quasi statu lib.** † Jn. §. isto d: titi' instituit aliquẽ sibi heredẽ seruũ suũ iussit eẽ liberũ si daret mihi. x. postea fecit codicillos in q̃bus illã cõditionẽ dãdi. x. remisit: ille statu liber ĩspecto testõ dedit mihi. x. postea appent codicilli qd nõ debebat dare. x. nũq̃d illa. x. poterit repetere: dicebat celsus p̃r qd nõ: celsus fili' dixit qd sic: q̃ snĩa verior est. ſ3 aliqñ datũ ob cãm nõ repetat̃: puta si dedi tibi. x. vt eẽt mihi mag' amicicio: datur' tibi alias: vel si dedi tibi. x. vt inuitarẽ te ad ꝓficiscẽdũ mecũ daturus tibi alias. hec cã dãdi fuit impulsiua. vñ ſ3 mihi amicicio: nõ sis: vel mecũ nõ ꝓficiscaris: tñ istud qd tibi dedi nõ possuz repetere. h̃ dicit iste. §. videat̃ expositionẽ lr̃e. Si qs q̃si statu lib. mihi. x. dederit [cũ iussus nõ eẽt]. s. a testatore. immo pure erat relicta libertas [cõdicere eũ]. s. condi. certi gñalẽ. vt. s. si cer. pe. l. certi cõdi. in pñ. vel exponat̃ cõdicere. s. condictione

dictione sine cā.vt.ĵ.de cō di.sine cā.l.j.vel ꝯdicere.s.ob cām datoꝝ ꝯdictiōe.nā dedit ob cām ⁊ cā nō est secuta: ⁊ de hoc infra plene dicā[celsus scribit].s.pr̄: ⁊ in h̄ bñ dixit.vel pōt dici qd̄ celsus filius fuit q̄ hic scripsit[estimasse] scȝ ⁊ male
2 [sȝ ip̄e celsus].s.filiꝰ[putat] ⁊ bene.[q̄ snīa verior est ē†] ¶ Vñ no.lȝ in administratiōe rerū inhonestū ⁊ indecēs esse vr̄ filius filiū corrigere pr̄em: vt in aut̄.de nup.v.colla.§.deinceps.tñ q̄ptū ad iuris subtilitatē p̄ualet snīa filij ⁊ pōt corrigi pr̄ vt hic dr̄: ⁊ ita est hic ar.qd̄ nō vr̄ fieri iniuria maioribus si a minoribꝰ meliꝰ dicat̄. ⁊ ad hoc cōcor.C.de offi. rec. ꝓuin.l.potioris gradus. [vel amicitiorē].i. magis amicū [sibi eū esse futurū].s.existimaret vel secū iuitaret̄ ad ꝓficiscendū[opinione falsa deceptū.] qd̄ est verū si causa dandi fuit ipulsiua: q2 al's erat daturus.vt.C.e.l.si repetēdi. ⁊.ĵ.de dona.l.ij.§.vlt. secus.si cā fuisset finalis: q2 tūc datū ob cām repeto q̄si cā non sit secuta. vt in p̄n.huiꝰ.l. ⁊.ĵ.e.l.si pecuniā.

1 ☞ Si quod meum est tibi trado tanq̄ tuū non transfero dominium.

1 **Subtilius quoq̄ illud.** † In. §. isto vsq̄ in fin.l. dicunt̄ tria.p̄mo circa materiā positā supiori.§.de eo q̄ putabat se q̄si statu liberum: ⁊ erat liber: est posita qd̄ subtilis. hic ponit̄ alia q̄stio subtilior iuris. Statuliber dedit mihi heredi.x. cū eēt ei libertas pure in codicillis relicta fecit ne accipiētis essent illa.x. ⁊ certe si dedit nūmos tanq̄ heredis nō tanq̄ suos non facit accipiētis: q2 non dabat tanq̄ heredi cū essent sui.vñ errabat: ⁊ ideo nō facit accipiētis. nā si tibi nūmos meos dedero q̄si tuos: nō facio tuos: q̄d si ille nō erat iussus dare heredi: sȝ alij certe si dedit nūmos q̄ erāt nūmi peculiares nō facit accipiētis: al's sic: si aliꝰ ꝓ eo dedit vl' iā liber factus dedit.tertio dr̄: testator iussit te seruū esse liberū: si dares.x.alicui extraneo nō mihi heredi: nūquid seruus pōt dare.x.de peculio cā iplēde cōditiōis: certe sic: sȝ heres pōt ꝓhibere suo ne.x.det d̄ peculio ⁊ seruꝰ ꝑueniat ad libertatē: q̄si impleta cōditiōe: ⁊ mihi ꝓuidebit̄ q2 nūmi nō peribūt ⁊ illi extraneo ꝓuidebit̄ q2 hȝ actionē in factū ꝯ me heredē.hoc dicit iste.§.videatis expositionē lr̄e[subtilibꝰ]sub. q̄ dictū sit.s̄.ꝓxi.§.vbi simplex facta est qd̄: hic subtilit̄ mouetur qd̄[q̄si ipsius].s.heredis[nō facio tuos] q2 nemo errans transfert dn̄ium.vt.ĵ.de ꝯhen.emp.l. ⁊ si ꝯsensum aliq̄ñ tñ obtinet ꝯ.vt.s̄.si cer.peta.l.cū fundus.§.seruū. ⁊.l.eius q̄. [sȝ alij].s.amico testatoris.[nec fecit accipientis] quare? q2 nō erant sui: sȝ heredis ⁊ nemo plus iuris ⁊c.vt.ĵ.de ꝯhē.emp. ⁊ vē.l.alienatio.[quāq̄.]incipit tertiū ⁊ vltimū dictū. [pōt eū vetare dare.]videt̄ ꝯtra. ⁊ videt̄ qd̄ heres nō possit vetare statulibero dare de peculio cā implēde cōditiōis. vt ĵ.de statuliberis.l.si peculiū.§.parui. R̄ñdeo aut iussus est statuliber dare heredi ⁊ tūc pōt sibi dare de peculio eo inuito vt ibi: aut iussus est dare alij: ⁊ tūc nō pōt dare de peculio inuito herede vt hic [ꝓhibitꝰ est] vñ no.qd̄ ꝯdictio hr̄ ꝓ impleta ex quo nō remanet ꝑ eū q̄ vult adimplere: vt hic ⁊.ĵ.de ꝯdit. ⁊ demō.l.iure ciuili.[⁊ nūmi nō peribūt].s.heredi [sȝ is].s.extraneus[pōt]recta via[vt testatori pareat̄]vt sibi soluat̄ illa pecunia ꝑ heredē quā testator voluit sibi dari. vt ĵ.de ꝯdi.inde.dn̄s testō.nō aūt pōt agere ꝯ statuliberū. vt.ĵ. de leg.j.l.plane.ij.§.fi. ⁊.l.seq. ⁊ hoc ne ex facto heredis dānificetur legatarius qd̄ nō dȝ esse ⁊ loquit̄ hic de act.in factū q̄ datur quot̄. equitas suggerit actionē dari. vt.ĵ.de p̄scrip. ver.l.quot̄. Sȝ dic mihi fm̄ hoc quō nūmi erūt salui heredi. R̄ñ.q2 sui sunt: nec nūmos peculiares tenet̄ p̄cise dare: sed tenet̄ tantā pecuniā ei dare in gn̄e: ⁊ in tantū est heredi vtile ꝯsiliū. ¶ Vñ no.qd̄ in isto casu.l.nō vult euitare circuitū q2 erant nūmi peculiares heredis.tñ vt impleatur volūtas defuncti: agitur act.in factum ad tantūdē in gn̄e: nō aūt agitur ad istos nūmos peculiares precise.

1 ☞ Si cā ꝓpter quā debitor liberat̄ nō implet̄ agit̄ vt in pristinā obligationē reponatur.h.d.

1 **Si quis accepto tulerit.** † In lege ista ponit̄ ita casus. tu eras debitor meꝰ in.x.cōueni te: tu dixisti qd̄ nūc soluere mihi non poteras.vñ cōuenisti dare idoneū fideiussorē in.x. ⁊ cōueni te liberare ꝑ acceptilationē liberaui te.tu nō das fideiussorē idoneū in.x.nunq̄d ꝯ te potero agere ꝯdi.ob cām vt te reponas in primā obligationē. certe sic: hoc dicit ista lex: videatis expositionē lr̄e.[si quis]scilȝ creditor[accepto tulerit debitori suo].i.ꝑ acceptilationē eū liberauerit[cū conueniret] sub.inter debitorē ⁊ creditorē. [vt expromissorem].s.alium [daret]scȝ debitor.[nec ille]scȝ debitor. [pōt dici condici posse]scȝ liberatio vt se reponat in primā obligationē[ei] idest ab eo debitore[q̄ accepto sit liberatus].i.ꝑ acceptilationē. ¶ Mr̄ signor hec lex dȝ intelligi vt dixi in casu qd̄ est verū si primū debitū non erat purum vl' liquidū: sed erat in diē vel nō liquidū.vt.s̄.qd̄ metꝰ cā.l.metū.§.ex hoc al's. i.si debitū est purū vl' liquidū: teneris mihi vt debitū soluas. vt ĵ.e.l.si mulier. Sed opponit̄ ⁊ videt̄ qd̄ nūq̄ agat̄ ad hoc: vt debitor reponat se in priorē obligationē: sȝ tantū vt fiat qd̄ cōuenit: hoc ꝑ act.p̄scri.v̄.vñ videt̄ ꝯ.ĵ.de p̄scrip.ver.l. ob eā cām.ad qd̄ pōt dici hic debitū erat purū vl' liquidū si erat in diē vel ꝯditionalis obligatio.vñ agitur vt se reponat ī priorē obligationē.vt hic: ibi nō erat purū vel liquidū debitū et ideo agit̄ p̄scri.ver.vt argu.ĵ.de his que in frau.cre.l.ait pretor.§.cōditionalis. vel pōt dici in.l.ista debitor nō cōuenit dare certum expromissorem puta titiū sed ꝓmisit in genere. in.l.ꝯtra.ꝓmisit ⁊ ꝯuenit dare certū expromissorē puta titiū Vel dicatis vbi obligatio p̄ma est pura ⁊ liq̄da est mea electio: vel volo te ꝯuenire vt reponas te in primā obligationē vt hic: vel velim petere vt serues ꝓmissum: vel interesse prestes actiōe p̄scri.vt in.l.contraria. ⁊ ideo qd̄ dr̄ in.l. ꝯria. qd̄ nō agit vt verꝰ obligatio restauret̄.sub.tantū: sed ago vt deleges nomē tui debitoris vt prestes interesse meū act.ciuili prescrip.ver. ¶ Sed denuo opponit̄ ⁊ vr̄ qd̄ acceptil.nō teneat ⁊ ita nō aget̄ ꝯdi.nā tacita cōditio vr̄ inesse si expromissorē det.vt.ĵ.de iure do.l.lȝ.in p̄n. Ad qd̄ vos dicetis fm̄ Jo. ⁊ azo.aliud est cū tacita cōditio inest a lege: sicut est si ꝓmitto dare.x.ꝓ muliere. vt.ĵ.de iure do.l.dotem. ⁊.l. stipulatio. aliud est si inest tacita conditio ex voluntate contrahentiū sicut erat hic quo casu ista tacita conditio non pōt haberi ꝓ expssa: q2 si exp̄meret̄ inutilis eēt acceptilatio: q2 acceptilatio nō recipit diē vl' cōditionē expressam.vt.ĵ.de accepila. l.acceptilatio. ⁊.l.se. ⁊.ĵ.de reg.iu.l.actus. ¶ Sȝ denuo opponit̄ ⁊ videt̄ qd̄ si libero te ꝑ acceptilationē qd̄ non detur ꝯditio ob cām: sȝ dȝ dari d̄ dolo act.vt.ĵ.d̄ p̄scri.v̄.l.natural'. §.qd̄ si facio.ad qd̄ vos dicetis hic fuit do vt facias vl' do vt des q2 tale remittere pro dare habet̄.vt.ĵ.e.l.si mulier.

1 ☞ In ꝯtractibꝰ innoīatis puta do vt facias si tu nō es in mora faciēdi nō possum repetere ꝑ ꝯdictionē ob cām ex capite cause nō secute sȝ ex capite pnīe sic si res oīno erat integra secus si nō est integra q2 nō possum repetere nisi te ꝯseruē indēnem de eo qd̄ fecisti.h.d.

1 **Si pecuniā.** † In p̄n.huiꝰ.l.dr̄ conueni tibi dare pecuniā nō ad numerū vel ad quantitatē sed vt corpus vt deberes ire capuā: accepisti a me pecuniā cū paratus esses ire: impeditꝰ fuisti tēpestate vel valitudine: nūq̄d potero cōdicere.certe videt̄ qd̄ nō: q2 ꝑ te nō stetit: sed dicēdū est si peniteo re integra qd̄ possum repetere qd̄ datum est: sȝ quid si nō penitui re integra: tūc dicendum est: aut pecuniā totā expendisti cā itineris faciēdi: ⁊ tunc cessat cōdictio: si aūt minus expendisti: tota pecunia repetet̄ a me cōdictiōe ob causam: sed tibi indēnitas p̄stabit̄ eius qd̄ expēdisti. hoc dicit p̄n.huiꝰ legis: videatis expositionē lr̄e.[si pecuniā] nō ad numerū vel quātitatem sed vt spēȝ.puta vt vnū corpus que est ī illa archa[ideo acceperis]tu titius[vt capuā eas]. s. ꝓ negocijs meis explicādis.[quo mitius]prout nō[an cōdici possit]pecunia[per te].s.q̄ accepisti[potest dici]disputando nō decidendo cum īfra dicat.[repetitionem cessare.]vt.ĵ.de cōdi. ⁊ demō.l. iure[id quod datū est]sub. cum res est integra: q2 nihil expēdit[profectꝰ sis].i.nō dū ceperis ire[ita tamē rē].i.iter[erogasse. consumpsisse.[sȝ si mitiꝰ].s.q̄ꝰ accepit.[expēdisti]al's erogasti.vñ reliquū repetitur. ¶ Mr̄ signor circa p̄n.huiꝰ legis instatur ⁊ cōuincitur tribus rōnibꝰ stare non posse.p̄ma rō est illa dedi tibi. x. vt corpus vt vadas capuā.est ꝯctus noīatus: ḡ nō est locꝰ pnīe vt.C.de act. ⁊ obli.l.sicut. Ad qd̄ rn̄deo duobꝰ modis: ⁊ vno mō vt dixi ī casu: si ꝯueni tibi dare.x.vt vadas capuam: ⁊ tu eras ita ꝯsuetꝰ ire h̄ erat ꝯctꝰ noīatꝰ sȝ hic nō dedi pecuniā in quātitate: sed ī spē.i.vt corpꝰ.vñ fuit do vt facias.vñ erat ꝯctꝰ innoīatꝰ: vñ erit locus pnīe q2 pecunia aliquādo datur vt corpꝰ.vt.ĵ.de leg.j.l.plane.§.p̄mo.sic ergo in ꝯtractibꝰ innomiatis locus est penitētie: in cōtractibus noīatis nō. fallit in deposito.vt.ĵ.depositi.l.j.§.vl.itē fallit ī cōmodato vt institu.mā.§.recte.item fallit ī societate.vt.ĵ.pro socio.l.si socius. ⁊ est rō q2 in oībꝰ ꝯtractibus locꝰ est penitētie: q2 sunt nuda pacta. Unde difficilius reuocatur: vel potest dici dedi tibi.x.vt ires capuam: tu eras talis persona que nō eras cōsueta locare opas tuas: nō est locatio sed est ꝯtractus inoīatus.vt.ĵ.de p̄scri.v̄.l.naturalis.§.at si cū do. ¶ Sȝ denuo instat̄ ⁊ opponit̄: ⁊ vr̄ qd̄ nō possū repetere: si ꝑ se nō stat quo minus vadat.vt.ĵ.locati ⁊ cō.l.qui opas.ad quod potest di-

ci qd ibi fuit locatio τ cōductio: q2 erat talis persona q̄ consueuerat locare opas suas: s3 hic fuit ɔctus innomiatus do vt facias. Uel pōt dici secundo mō: vbi quis locat operas suas: si casus ex psona cōductoris pueniat tūc totum assequtur: si ex parte sua non: vt hic. τ. C. e. l. penul. τ dicam. j. locati τ cōdu. l. ex cōducto. §. item cū q̄dā. nisi in duob⁹ casibus in quib⁹ nō refert. vt. j. de statu liberis. l. cū heres. §. stichus. et j. de va. τ extraordi. cogni. l. j. §. pe. ¶ Ultimo q̄rit̄: hic dicit̄ qd pnia facit locū huic actiōi: s3 nunq̄d refert: an data sit pecunia ɔteplatiōe mea τ tua an mea tm̄. dicūt qd refert na3 si gr̄a mei tm̄ data est pecunia: tūc liceat penitere. al's non. sed hec op. nō est bona: q2 si do tibi. x. vt seruū tuū manumittas: gr̄a serui tm̄ videt̄ data pecunia: τ tñ locus erit pnie. vt. s̄. e. l. iij. §. si tibi. p̄terea si dedi tibi pecuniā vt vadas capuā: hic ɔbitur gr̄a vtriusq3: τ tñ est locus pnie. Uñ dicendu3 est siue ɔctus celebrat̄ gr̄a vtriusq3 siue alteri⁹ tm̄: locus est pnie, re integra: τ intelligo integrā rem siue nihil expendisti vel partem. secus si totā expendisti vt hic dr̄.

1 ¶ In ɔctibus innoiatis si res est integra siue aliq̄d ceptū sit vel desierit posse fieri facto tertij vl' casu ex pnia dat̄ cōdictio ei q̄ ex pte sua ipleuit dūmō idēnitati aduersarij ɔsulat̄ si qd dānū occasiōe illi⁹ ɔctus incurrit. h. d. vsq3 ad finē.

1 **Si seruū quis tradiderit.** † In. §. isto dicit̄: si ego aliquē seruū tradidero eo pacto: vt infra certū tp̄s manumitteres et postea peniteo anteq̄ manumitteres possum seruū datū repetere ɔdictiōe ob cām datoꝝ. secus si illud tēpus trāsiuit. τ postea peniteo q2 illū seruū nō potero repetere: s3 efficit̄ liber ex ɔstitutiōe diui antonini. hoc dicit iste. §. videat̄ expositionē lr̄e. [si seruū]. s. ppriū [qs tradiderit] τ fecerit accipientis. [si penituit]. s. ante manumissionē [cōpetit ei q̄ dedit] sub. ad interesse iō q2 certiorauit accipiētē. alij dicūt ad ipsum seruum. vt. j. de manu. vin. l. si pater. s3 verius est: vt dicatis qd actio ,pter pniam cōpetit ei q̄ dedit ad interesse eius q̄ dedit nō ad ipm seruū. iō q2 non ɔsueuit. vt. s̄. de mi. l. si ex cā. p̄terea cū fuit trāslatū dn̄ium serui in accipientē potuit manumittere. Uñ ipse seru⁹ nō pōt repeti s3 interesse: vt τ al'. j. man. l. si hoiem. secus est si darē tibi seruu3 vt alij dares. vt. j. de do. l. ij. §. si pecuniā. sic est circa manumissionē serui. nā si do tibi seruū l3 penitēā vr̄ qd nō repetā seruū sed repeto interesse: τ hoc casu cū repeto interesse est necesse qd certiorassem te: al's sec⁹. vt. j. de manu. vi. l. si pr̄. [plane si nō manumiserit] infra illud tp̄s [ɔstitutio] sc3 de q̄ fit mētio. C. si man. ita fuerit ali. l. j. τ. ij. [eū q̄ in h̄ dederit]. i. vt manumitteret. ¶ Or: signoꝛ ad. §. istū opponit̄ τ videtur si do tibi seruū vt intra certū tp̄s manumittas qd non possim penitere. vt. j. de seruis expoꝛ. l. q̄sitū. Ad qd vos dicet̄: aut do tibi seruū ex ɔctu noiato: puta q2 vēdo tibi quo casu nō possim penitere. vt. C. de act. τ ob. l. sicut. τ dicā. j. e. l. vlti. aut do tibi seruū ex ɔctu innoiato: q2 do vt manumittas: hic est ɔctus innoiatus. vt. j. de p̄scrip. v̄b. l. naturalis. §. qd si do. q̄ casu possum penitere. vt hic dr̄. Scdo instat̄ τ opponit̄ hic dr̄ si dedi tibi seruū. vt infra certū tp̄s manumittas: si infra illud tp̄s nō manumittis: nō potes postea penitere: s3 lex vr̄ ɔ. s̄. e. l. dedi. §. idē erit. Ad solu. cui⁹ ɔ. vos dicet̄ ita breuit̄ hic dedi tibi seruū eo pacto vt manumitteres infra certum tp̄s nec dixi vt vindicta. i. corā iudice manumitteres: s3 in. l. ɔ. dixi. vt vīdicta. i. corā iudice manumitteres. vñ elapso tpe illo nō succedit ɔstitutio. nec facit eū liberū: igit̄ qd dedi possum repetere: τ sic intelligit̄. s̄. si cer. pe. l. nō ois. §. j.

Itē si quis dederit titio. In. §. isto dicit̄: ego dedi titio. x. vt de illis. x. deberet seruū emere τ emptū manumittere: τ postea peniteo et volo. x. data repetere: nūq̄d possum. R̄ndet iuriscō. distinguēdū est: aut titius nō emit stichum quo casu si penitēā possum. x. data repetere: si aūt iam emit nō possum penitere: τ ideo non possum repetere. x. ne titius emptoꝛ damno afficiat̄: sed ipsum seruū accipiam p. x. q̄ dedi nisi seru⁹ decessisset anteq̄ esset i mora nā tūc nō repetaȝ. x. nec seruū: sed q̄d si fugit. certe titi⁹ emptoꝛ tenet̄ mihi cauere de seruo restituēdo si in p̄tātem suā puenerit. hoc dicit iste. §. videatis expositionē lr̄e] peniteat]. s. ille q̄ dedit [penitētiā dabit]. i. inducet [fecerit]. s. qd penituerit [ei q̄ redemit]. i. emit. q. d. nō debet iniuriari ei qui redemit: vt teneatur cōdictiōe ob cām datoꝛ ad ipsa. x. s3 ad ipm seruum sic tenet̄ vt. j. statim dicit [nihil p̄stabit. [h̄ est verū si nō fuit in moꝛa. secus si fuit i moꝛa: τ h̄ statim dicit [si mō p eū factū nō est] nam si fugit vl' occidit eū tenet̄ ad serui estimationē vt. j. e. l. §. s3 vbi. τ. j. de v̄. ob. l. sequit̄. τ. l. seruū [qd si fugit.] ille seruus p quo dederā. x. [nec culpa ei⁹ cōtingit]. i. inter cessit [nihil p̄stabit]. sub. nisi qd statim sequit̄. [puenerit] s. ille seru⁹ emptus [restiturū]. s. illū seruū emptū. ¶ Or: signoꝛ ad. §. istu3 opponit̄ dupl'r. p̄mo sic hic dr̄: si dedi titio x. vt stichum seruū emeret τ manumitteret et nō emit et ego penituī: si seru⁹ fugit qd titi⁹ tenet̄ cauere si ad se puenerit de eo mihi restituendo s3 videt̄ qd cauere nō debeat: q2 si depono seruū apud te nō teneris cauere. vt. j. depositi. l. si sine. ad sol. cuius cōtrarij: q̄dā dixerūt depositari⁹ nō tenet̄ mihi satisdare cū fideiussoꝛe: sic intelligit̄. l. contraria. sed tenetur mihi cauere sine fideiussoꝛe: vt hic dr̄: τ hoc innuit verbū repromissiōis. q̄ solu. nō est bona: q2 hic τ ibi de cautiōe loquit̄: et dicit̄ cautio sine fideiussoꝛe: s3 satisdatio dr̄ cu3 fideiussoꝛe. C. de v̄. sig. l. sancim⁹. Et iō vos soluet̄ secūdo mō τ sic aliud est si do tibi vt emas seruū τ manumittas. q2 hic tu es pcuratoꝛ meus τ stricti⁹ tenet̄ pcura. q̄ depositari⁹: q2 depositari⁹ tenet̄ de dolo tm̄ τ lata culpa τ leui. vt. j. depositi. l. j. §. si seru⁹. s3 pcu. tenet̄ de dolo lata culpa τ leui τ leuissima vt. C. dō pcu. l. a pcuratoꝛe. Scdo op. τ vr̄ qd iste non teneat̄ mihi cauere de nō eūdo: q2 si do tibi pecuniā vt nō vadas ad iudicē non teneris cauere mihi de nō eundo. vt. s̄. e. l. iij. in p̄ncipio. Ad qd vos dicetis vbi do tibi pecuniā ne vadas ad iudicē tu accipiēdo ligar̄ cū effectu ad iudicē nō iri: vñ aut bis aut nō: si nō ibis habebo optatū: si ibis repetam. s3 si dedi tibi. x. vt emeres seruū τ manumitteres τ emisti: τ anteq̄ manumitteres fugit ad. x. nō obligasti te: q2 dedisti cū volūtate mea ad manumittendū nō q2 fugit: igit̄ q2 nō est puisum mihi alio mō mihi cauebis vt hic τ ar. C. de inof. test. l. ɔtra.

Sed si acceperit. In. §. isto dr̄: dedi tibi pecuniā vt tuū seruū pprium manumitteres: anteq̄ manumitteres seru⁹ fugit: nūq̄d. x. data possum repetere. certe nō: si hūc seruū erat distracturus et ppt̄ hoc nō distraxisti: s3 debebis mihi cauere: vt si seru⁹ puenerit i p̄tātē tuā q2. x. restitues deducto eo qd seru⁹ fact⁹ est deterioꝛ ,pter fugā. s3 q̄d si seru⁹ puenit in p̄tātē tuā τ volo qd māumittas tu nō vis offensus ppt̄ fugā: h̄ casu totū qd dedi possu3 repetere: τ totū tener̄ restituete: s3 si dedi tibi. x. vt seruū manumitteres: τ tu nō vis manumittere ppt̄ fugā offēsus: electio est mea vl' volo cōseq̄ seruū: aut qd dedi mihi restitui: sed si nō eras seruū distracturus τ dedi tibi. x. vt suū tuū manumitteres: si fugit a te aūq̄ manumitteres: pecuniā datā. i. x. possum a te cōdicere nisi diligētius custodisses si non accepisses. x. vt eum manumitteres. hoc casu esset inconueniens qd careres re et precio. [videndum] sub. est [an cōdici possit]. i. repeti [qd accepit]. i. illa pecunia quā accepit [ei condici]. i. nō opoꝛtet reddere pecuniā quā accepit. sub. si non fuit in moꝛa manumittendi. vt. j. e. l. §. sed vbi [id]. i. illam pecuniam [ppter fugā] τ hoc est veru3 cū is q̄ dedit penitere vult τ pecuniam habere: vult [qui dedit]. s. pecuniā [ille]. s. dn̄s serui [totū qd accepit]. s. dn̄s serui [restituere eum opoꝛtet]. s. cōdic. ob cām [seruū] qui debebat manumitti [ei dari]. i. reddi [aut qd dedit]. i. pecunia. [restitui.] τ ita sunt duo casus in q̄b⁹ dn̄s serui tenet̄ totā pecuniā quā accepit reddere vn⁹ casus est cū ille q̄ dedit nō vult adhuc seruū manumitti. ali⁹ casus est si fuit in moꝛa manumittēdi. vt. j. ea. l. §. s3 vbi. [qd si distractur⁹ nō erat] q̄ dicta sunt. s̄. v̄a sunt: qñ accipiens erat distractur⁹ al's seruū: mō dicit q̄d iuris sit qñ nō erat distractur⁹ [esset]. i. custodiuisset eū mag̃ diligēter. ¶ Or: signoꝛ ad id qd dr̄ in. §. isto instatur τ opponit̄ τ videt̄ qd vbi do tibi pecuniā vt seruū tuū manumittas τ fugit: videt̄ qd datū est repetat̄ vt. s̄. de rei vē. l. si a bonefidei: ad qd pōt rñderi tibi iputari non pōt qñ do tibi pecuniā vt seruū tuū manumittas q2 nō ē verisile qd seruus fugiat: τ sic itelligit̄ qd dr̄ in. §. isto. secus est si seru⁹ non erat manumittēdus. vt in. l. ɔ. sic etiā iputat̄ metū inferenti. vt. s̄. qd metus cā. l. si cū ex. §. si homo.

Sed vbi accepit. In. §. isto dr̄: dedi tibi. x. vt seruu3 tuū manumitteres: seru⁹ decessit anteq̄ manumitteres: nūq̄d. x. data possum repetere. R̄ndet̄ qd si fuisti in moꝛa manumittēdi qd. x. q̄ dedi possum repetere: sed si nō fuisti in moꝛa manumittendi: si dū duceres seruū ad iudicē decessisset i itinere: si eras distracturus vel eo vsurus: non potero repetere: sed si nō eras distractur⁹ vel eo vsur⁹ h̄ casu pecuniā quā dedi repetā nisi pfectio manumissiōis cā moꝛtis cām p̄buit: vt q2 p viam fuit a latronib⁹ interfect⁹ vel ruina in stabulo oppressus vel vehiculo attritus vel alio casu perijt. hoc eñ casu nō possu3 repetere pecuniā quā dedi: etiā si dn̄s serui nō erat eū distracturus vel eo vsurus. hoc dicit iste. §. videatis expositione3 lr̄e [s3 vbi accepit]. s. dn̄s serui pecuniā [vt manumitteret] sc3 seruū pp̄riū [qd accepit]. i. tenet̄ restituere pecuniā quam accepit

accepit.ꝛ ita intelligit̃.§.e.l.dedi.§.idē erit.in ꝟ.ſꝫ ſi ſtichus [ꝑfect⁹ eēt] ad ꝑſidē.i.duxiſſet eū ad ꝑſidē [diſtractur⁹].ſ. illū ſeruū alteri [vel ipſe].ſ.dñs [eo vſurus].ſ.erat: ſub.ad arandū vel q̄d ſile [emuero] ꝑ ſed [ſi nihil eoꝝ factur⁹].i.ſi dñs nō erat eū diſtractur⁹ vel eovſur⁹ [ipſi].ſ.dño [obeſſe] ſcꝫ dicēdū vt manumitteret: ſub. vñ h̄ caſu pecuniā quā accepit tenet̃ reſtituere: ꝛ ſilis diſtinctio fit.§. q̄ ſatiſda. cog.l.ſi deceſſerit [ꝑficiſcit̃] ſub.qꝛ tūc nō tenet̃ reſtituere pecuniā quā accepit etiā ſi nō erat eū diſtractur⁹ vl̄ eovſurus. ¶ Oꝛ ſignoꝛ.§.iſte vult dicere vt dixi in caſu.vñ vt meli⁹ intelligat̃ adhuc repeto.ꝛ ex.§.iſto colligit̃ ar.ꝑ op.dñi mar.qui dixit qđ debitoꝛ poſt morā tūc demū tenet̃ de interitu ſpēi: ſi non erat eodē mō peritura apud creditorē.ſ vt.j.de iure do.l.ſi is q̄.ꝛ.j.depoſiti.l.ſi plures.§.j.ſꝫ certe veri⁹ eſt qđ teneat̃ ð iteritu etiā ſi eēt eodē mō ꝑitura apud creditorē ꝛ apđ debitorē.vt.§.ſi cer.pe.l.cū fund⁹ nec ob.qđ hic dꝛ: qꝛ ſi tu nō fuiſti in mora nō repetā datū.ſi deceſſit añq̄ manumitteres: ſi añt deceſſit añ: poſt morā: ſi eras alteri diſtractur⁹ vel eo vſurus nihil repetā: al's ſic.vt inſti.de le.§.ſi res.ꝛ.§.de neg.ge.l.vl. ſꝫ in debitoꝛe ſpēi pōt iputari: cū fuit in mora. itē nō ob.l.ſi is q̄.nā indubitāter ſi marit⁹ accepit ſeruū in dotē ex q̄ pijt ſine dolo ꝛ lata ꝛ leui culpa: nō tenet̃ marit⁹.vt.j.e.ſol.ma.l. etiā.item nō ob.l.ſi plures.§.j. qꝛ ibi habebat iuſtā cām.q̄re nō reſtituebat depoſitū.vt.j.de vſuris.l.ſiquis.

I ☞ Caſus omiſſus remanet in diſpoſitiōe iuris cōis.

I **Si extraneus.** In.l. iſta ponūtur duo caſus.prim⁹ loq̄tur ī extraneo dāte dotē ꝑ muliere: ſcđs eſt in pr̄e mulieris.ꝛ prim⁹ caſus eſt talis: extraneus pro muliere đdit dotē: ꝛ pact⁹ eſt q̄ quocūq̄ mō ſolueret̃ mr̄imoniū dos ſibi redderet̃: nuptie ſecute nō fuerūt cui dabit̃ ꝯdictio extraneo: nō mulieri qꝛ veriſile eſt qđ etiā pact⁹ fuerit in eū caſum ſi nuptie nō ſequant̃ niſi mulier ꝑbaret aliā fuiſſe volūtatē dātis.ſ.qđ ipſi mulieri daret̃ actio ꝛ nō ipſi.ſcđs caſus loq̄tur in pr̄e mulieris: ꝛ eſt talis pr̄ dotē dedit ꝑ filia ꝛ cōuenit vt q̄cūq̄ mō ſolueret̃ mr̄imoniū nō ſunt ſecute nuptie. nunq̄d dabit̃ ꝯdictio pr̄i.certe ſic: niſi ꝛ i iſto caſu: vt ī pmo appeat aliā volūtatē dātis fuiſſe: h̄ dicit iſta lex: videatis expoſitionē lr̄e [ſi extrane⁹] dꝛ extrane⁹ oīs q̄ nō hꝫ pſonā dotatā in ptāte.vt.C.de rei vxo.ac.l.vna.§.extraneū [fuit conuentū].i.pactū appoſitū [cōpetat].q.d. vt ipſi mulieri det̃ repetitio ꝛ nō ipſi dāti [ſꝫ ſi pr̄.] incipit ſcđs caſus [ꝛ ita cōuenit] vt.§.in pn̄.l.dictū eſt.ꝛ intelligat̃ qđ ita cōuenit ꝑ ſtipul.qꝛ ſec⁹ eſt in pr̄e q̄ in extraneo.nā ſi pr̄ dat dotē ꝑ filia: ꝛ nō ſtipulat̃ ſibi dotē reddi: q̄rit act.filie: ꝛ ꝑ pactū ſibi auferre nō pōt.vt.j.ſo.ma.l.quoť.ꝛ q̄ ſit rō plene no.C.de iure do. l.auia.[ꝯdictionē].ſ.ob cām [pr̄i cōpetere].ſ.ſi nuptie non ſunt ſecute.[marcell⁹ ait.] ſub.ꝛ.bñ. ¶ Sꝫ opponit̃ ꝛ vr̄ qđ ſi extrane⁹ vel pr̄ dat dotē ꝑ muliere ꝛ paciſcit̃ qđ q̄cūq̄ mō ſoluat̃ mr̄imoniū dos ſibi reddat̃ ꝛ nup.non ſunt ſecute qđ nō extraneo vel pr̄i dat̃ repetitio.nā dicit lex ſi extraneus vl̄ pr̄ paciſcit̃ in vnū caſum dotē ſibi reddi.ſ.mortis.in aliū caſum videt̃ q̄ſita actio mulieri.ſ.diuortij.vñ vr̄ ꝯ.j.ſol.ma.l.ſi cū dotē.in pn̄. Ad qđ vos dicetis ſm Jo.ꝛ Azo.in.l.ꝯ extrane⁹ vel pr̄ ꝑuidit ſibi in vnū caſum.ſ.poſt mr̄imoniū ꝯtū.nā dixit dotē: ꝛ ſi ſecutis nup.mulier moriat̃ fuit ſibi ſtipulatus reddi dotē.vñ nō vr̄ pact⁹ de caſu q̄ poſſet ꝯtingere: nuptijs nō ſecutis ſꝫ in lege nr̄a pr̄ vel extrane⁹ ꝑuidit ſibi in oēs caſum poſt nup.ꝯctas. Vñ veriſile eſt qđ voluerit ſibi ꝑuidere in cōem caſum etiā nuptijs nō ſecutis: qꝛ iſto caſu ī nulla negligētia dep̄hendit̃: ſed in.l.ꝯ.ſic. vñ de ſua negligētia nō dꝫ cōmodū reportare.vt ar.C.de inof.te.l.maiores.ꝛ.C.đ his q̄ a nō dño manumittunt̃.l.vlti.in fi. ¶ Sꝫ denuo opponit̃ ꝛ videt̃ qđ ipſi mulieri cōpetat repetitio dotis nuptijs nō ſecutis ꝛ nō ipſi extraneo.vt.j.de libe.ꝛ poſthu.l.cōmodiſſime ſed hic fuit fauoꝛ dotiū: ibi fuit ꝯria volūtas defuncti q̄ ꝑ lege dꝫ ſeruari.vt in aut̃.de nup.§.diſponat. preterea fauores ſunt ampliandi.vt in eo.tit.l.cum quidam.

I ☞ Si debitoꝛ putatiuus ꝑ muliere dotē ꝑmittat ꝛ ſoluit ignorāter mr̄imonio nō ſecuto ipſi ꝯdictio cōpetit ſi ſciēter cōpetit mulieri ſꝫ debitoꝛ verus indiſtincte ꝯdictionē habebit ſed eā mulieri cedendo liberabit̃.h.d.

I **Cvi ſe debere.** In lege iſta vſq̄ ad.§.fundus: ponūtur tres caſus: ꝛ prim⁹ eſt talis: credebā me debere cuidā mulieri.x.ꝛ in veritate nō debebā q̄cq̄: iuſſu illi⁹ mulieris illa.x.ſponſo mulieri ꝑmiſi ꝛ ſolui: poſtea nuptie nō fuerūt ſecute: nunq̄d mihi an mulieri dabit̃ repetitio.ꝛ r̄ndet̃ qđ dabit̃ mihi.naꝫ ſi nō debebā poterā me tueri exceptiōe doli. igit̃ ſi ſolui repetā. Scđs caſus eſt talis: ſciebā me nō debere q̄cq̄ mulieri: ſolui ſpōſo mulier̄: repetet mulier nō ego. Terti⁹ caſus ē ponamus qđ vere ſum debitoꝛ mulieris in.x.et illa.x.ꝑmiſi ſpōſo mulieris ꝛ ſolui ꝛ nuptie nō ſunt ſecute repetā: ſed remaneo obligat⁹ mulieri prima actiōe.verūtū ſi ſum paratus mulieri cedere ꝯdictionē quā habeo ꝯ ſpōſum liberoꝛ.h̄ dicit princi.hui⁹ legis: videatis expoſitionē lr̄e [qui].ſ.ille [q̄ ſe debere pecuniā mulieri putabat.] ſub.ſed in veritate non debebat [iuſſu eius].ſ.mulieris [nō interceſſerūt].i.matrimoniū nō fuit ſecutū [potuiſſet] ſub.ꝛ ſi nō ſoluiſſet mr̄imoniū nō fuiſſet ſecutū [ipm repetiturum] ſub.qñ ſoluit: ꝛ hoc eſt verū niſi eſſet mulieri donatur⁹.vt.j.e.l.ſi donaturus.[ſꝫ et ſi] incipit ſcđs caſus [ꝑmiſiſſet].ſ.pecuniā ſponſo ſuo: et aīo donādi mulieri [ad eā].ſ.mulierē ꝑtinere [ſinaūt.] incipit terti⁹ ꝛ vltimus caſus [ꝛ ipſe].ſ.ꝑmiſſoꝛ q̄ ſoluit [debitoꝛ.] ſcꝫ mulieris q̄ ꝑmiſit ꝛ ſoluit ſpōſo mulieris [niſi vt cedat ei cōdictitiā act̃.].i.cōdic.ob cām datoꝛ.naꝫ iſta vocat̃ ꝯdictitia actio. ¶ Oꝛ ſignoꝛ ad legē iſtā opponitur dupl'r vno mō ſic: hic dꝛ: ſi puto me debere.x.mulieri: ꝛ ꝑmitto illa decē volūtate ei⁹ ſpōſo ſuo ꝛ ſoluo: qꝛ poteram me tueri doli exceptiōe.igit̃ ſi ſoluo repeto: ſꝫ hec videt̃ mala rō: qꝛ exceptio doli eſt odioſa.vt.j.de doli excep.l.j.igit̃ nō repeto. vt j.de ꝯdi.inde.l.q̄ excep.§.j. Ad qđ pōt dici ſi ſoluit ꝑ ignorantiā iuris nō repetit.vt in.l.ꝯ.ſi ſoluit ꝑ ignorātiā facti ſic vt.j.ad macedo.l.vlti.ꝛ hic ſoluit ꝑ ignorantiā facti: vñ repetit.vel pōt dici ſm Jo.ꝛ Azo. qđ iſta nō eſt rō q̄re extrane⁹ q̄ ſoluit poſſit repetere qꝛ ſe doli exceptiōe tueri poterat: ſed illa eſt rō qꝛ nō erat donatur⁹ al's.vñ ſi nō ſunt ſecute nuptie ceſſat cā ꝑpter quā dedit.igit̃ ipſe repetet nō mulier: maxie qꝛ ſi non ſoluiſſet: qꝛ doli excep.ſe tueri poterat. ꝛ ideo dicit maxime qꝛ idem eſſet ſi eſſet verus debitoꝛ vt hic dꝛ in verſi. ſinautē vere debitoꝛ ꝛc. ¶ Sed denuo inſtat̃ ꝛ opponitur: ſi debitoꝛ putabat ſe debere ꝑmiſit ꝛ ſoluit: tacite videt̃ ꝑmiſiſſe ꝛ ſoluiſſe ſub cōditione ſi nuptie ſecute fuerint. vt.j.de iure do.l.ſꝫ.in pn̄.ꝛ ſic ꝑmiſſoꝛ nō poterat ſe tueri doli exce. ad qđ poteſt dici qđ hic dicitur de doli mali excep.intelligitur de exceptiōe.ſ.intentionis: nō de illa q̄ eēt excluſio actionis.vel pōt dici hic exp̄ſſim dictū erat qđ nō ineſſet illa conditio.ſ.ſi nuptie ſecute nō fuerint: ꝛ ideo nō inerat vt dicā j.l.pxi.ꝛ.j.de vſuris.l.videamus.

I ☞ Cōdictiōe cau.da.repetit̃ res cū acceſſiōib⁹ naturalib⁹

I **Fundus.** In.§.iſto dꝛ: ſi mulier ſpōſo ſuo cā futuri mr̄imonij dedit fundū in dotē et nuptie nō ſūt ſecute: mlier nedū fundū poterit repetere: imo et fruct⁹ fundi: ꝛ idē eſt ſi mulier dedit ancillā in dotē ꝛ nuptie ſecute nō ſunt: nā poterit repetere nedū ancillā: imo ꝛ ptū.h̄ dicit iſte.§.[nō ſunt].i.ſi nō fuerit ſecutū mr̄imoniū [cōdictōe] ob cāꝫ q̄ſi cā data cā nō ſecuta.[đ ācilla].ſ.data ī dotē [ꝛ ptu ei⁹] ꝛ ita nō.hic qđ in actiōib⁹ ſtricti iur.ſic ſunt ꝯdictiōes.vt iſti.de act.§.actionū.ſiue peto qđ nec ē meū ſꝫ fuit meū: vt qꝛ dedi ob cām ꝛ cā non eſt ſecuta: veniūt naturales acceſſiōes.i.fruct⁹ ex tpe more.vt.j.e.l.cū q̄s.ꝛ.§.ſi cer.pe. l. vinū.ꝛ ibi dixi.ꝛ.j.de vſuris.l.videam⁹.§.j.

I ☞ Datū cā dotis nō repetit̃ donec mr̄imoniū putat̃ ſubeſſe vel ſpes eſt qđ ꝯtrahatur.

I **Qvod ſeruius.** In lege iſta dꝛ: mulier erat ipubes et ſic vxoꝛ eē nō poterat: ꝯxit mecū ſpōſalia ꝛ cā futuri mr̄imonij dedit dotē: nūq̄d qđ dedit dot̃ noīe poterit cōdicere.dixit ſeruius qđ ſic: ſꝫ iuriſcōſult⁹ nerati⁹ cōditoꝛ hui⁹ legis dixit qđ illud qđ dixit ſerui⁹ eſt intelligēdū q̄ñ ſpōſalia ſunt diſſoluta anteq̄ vtraq̄ pſona iuſtā etatē habeat ad ꝯhēdū nup.ſꝫ ſi mulier q̄ non poterat eſſe vxoꝛ cōtraxit ſpōſalia ꝛ dedit dotē cā futuri mr̄imonij: q̄diu nō celebrat̃ diuortiū nō dꝫ illud qđ dedit repetere: ſꝫ dꝫ repetere qđ dotis noīe datū eſt.ex q̄ deſijt eē ſpes ꝯhendi mr̄imonij: vt qꝛ appet affinitas ex q̄ alter vult diuertere: et ita ex q̄ certū eſt qđ pōt ꝑuenire ī dotē denegat̃ repetitio: al's non. hoc dicit iſta lex: videat̃ expōnē lr̄e [qđ].ſ.illđ [ſcribit] q̄d eſt illud qđ ſcripſit: ecce, ſi inter eas pſonas ꝛc.[iuſtā etateꝫ hēat] ſub.ad nup.ꝯhēdas: qꝛ mlier nō hꝫ.xij.an.vel ecōtra: maſcul⁹ nō hēbat.xiiij.an.vt iſti.de nup.ī pn̄.[nuptie].ſ.de facto.[vt ſi diuortiū].i.repudiū: cū diuortiū ſit inter coniuges: repudiū iter ſpōſas.vt.j.đ ꝟ.ſi.l.iter diuortiū.ꝛ.j.de diuortijs ꝛ repu.l.ij.[iuſtā etatē hēat].ſ.quātū ad ſpōſalia cōtrahēda.vt ſi hēat.vij.an.vt.j.đ ſpō.l.i ſpōſalib⁹ [affinitas] q.di.quſq̄ ſpes eſt: qđ nuptie ſequāt̃ iter eos: nō qđ ſint affines: ſꝫ ſecut̃ nup.ſunt caput affinitatis. vt.j.de gradib⁹ affi.l.nō facile.§.j.ꝛ.ij.vl̄ exponatis.[donec inter eas maneat affinitas].i.q̄diu nō appeat ipedimentū affinitat̃ vl̄ aliud impedimētū ſup nup.ꝯhēdis [repetitio nō eſt] ſignoꝛ iſtud

q̄diu pueīre pōt: aliter sumit̄ fm logicos: et al'r fm legistas ⁊ si istud q̄diu sumat̄ fm qd logici sumūt q dicunt si mulier dat mihi in dotē aliq̄d. [q̄diu]. i. quousq3 certū erit qd per uenire nō possit: ⁊ tūc erit certū qd puenire nō pōt: si mulier vel accipiens moriat̄. vn̄ fm eos q̄diu vterq3 viuit repetitio non esset etiam misso repudio: q2 adhuc est possibile qd fiet hoc mr̄imoniū: sed certe legiste nō accipiūt h sic: q2 etiā viua muliere si mittit̄ repudium est loc⁹ repetitiōi. vt. C. e. l. j. Sed opponit̄ hic dr̄: si mulier dat mihi cā futuri matrimonij nō repetit anteq̄ appeat qd nō sit spes mr̄imonij ꝯhendi: sed videt̄ qd repetat: nōne pōt penitere ⁊ datu3 repetere. vt s̄. e. l. dedi. §. s3 si tibi. ⁊. s̄. e. l. si pecuniā. in p̄nci. Rn̄. fm Jo. ⁊ azo. qd nō: q2 tūc est locus pnīe: cū res est itegra: at hic desierat esse integra ꝯctis spōsalib⁹. S3 denuo opponit̄ ⁊ signatur ꝯ. vt. j. de iure do. l. l3. ⁊. l. dotē ḡ nō secutis nuptijs nō videtur res data in dotem facta accipiētis: ⁊ sic nō videt̄ ꝯdici: q2 ꝯdictio dat̄ nō dn̄o. vt. j. de ꝯdi. inde. l. indebiti. ⁊ q2 nemo ꝯdicit rē suā p̄terq̄ a fure. vt. s̄. vsufru. quēadmodū ca. l. vlti. Ad qd pōt dici qd hic exp̄sse erat dictū qd nō eēt in illa cōditio si nuptie secute fuerint: vl' pōt dici vbi sunt ꝯcta spōsalia indubitāter inest ista cōditio vt nō secutis nuptijs sit translatū dn̄ium vt hic. ⁊. s̄. e. l. si extraneus.

1 Datū ob cām futuri matrimonij p extraneū volētē simplicit̄ donare mulieri siue sequat̄ matrimoniū siue nō p ipm dantē non repetit̄. sed p mulierē. S3 si voluerit donare solū eo casu q mr̄imoniū ꝯheret̄ tūc si nō ꝯhit̄ ipse repetit. h. d.

Si donaturus mulieri. †In p̄n. huius legis ponūtur duo casus. ⁊ p̄mus est talis. ego erā donaturus mulieri. c. spōso ipsius volūtate eius pmisi. x. ⁊ dedi: nuptie nō sunt secute cui cōpetit ꝯdictio: certe mulieri. secūdus casus est si ego nō erā donatur⁹ pecuniā mulieri dedi pecuniā spōso sine iussu mulieris hoc pacto vt si nuptie seq̄rentur redderent̄ mulieri: al's mihi nup. non sunt secute cui dabit̄ ꝯdi. certe mihi nō mulieri q̄si datū fuerit ob cām. ⁊ cā nō fuerit secuta. hoc dicit prin. hui⁹ legis: videte expositionē lr̄e. [si donaturus.] sub. aliq̄s. [iussu eius] sc3 mulieris: nec nuptie. [secute sunt]. i. mr̄imoniū nō est secutū [mulier cōdicet]. s. ꝯdictiōe cā data: cā nō secuta. secus si nō erā donaturus mulieri: sed putabā me obligatū mulieri ⁊ spōso ei⁹ promisi ⁊ solui: q2 tūc ego repetā nō mulier: ⁊ sic intelligit̄. s̄. e. l. q se debere. in p̄n. vnde no. hic qd alius soluit ⁊ alius repetit nec est hoc nouū. vt. j. de ꝯdi. indebi. l. nō est nouū. sed hec est rō: q2 ipsa mulier videt̄ soluisse. vt. j. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. iij. §. si debitorē. [⁊ re nō secuta]. i. matrimonio nō secuto. [ego a spōso cōdicam]. s. ꝯdictiōe ob cām datoꝝ. vt. s̄. e. l. j. ⁊ ad prin. hui⁹. l. ꝯcor. j. de iure do. l. si ego. in p̄n.

1 Exceptio doli q obstat deleganti nō obstat ei cui facta est delegatio ex cā onerosa nisi q̄tenus ad delegātē res est reuersura s3 delegato ꝯ delegātē succurit̄. h. d.

1 **Si quis indebitam.** †In. §. isto dr̄: ego credebā debere mulieri. c. et in veritate nō debebā sibi q̄cq̄: iussu mulieris spōso eius illa. c. pmisi. modo q̄rit̄ si nup. sunt secute et sponsus petit illa. c. a me: vtrū possum cōtra eū vti excep. doli. ⁊ rn̄detur qd nō: q2 iam maritus deciperet̄: q2 cogeret̄ habere mulierē indotatā: s3 agā ꝯtra ip̄am mulierē vt p̄stet mihi indēnitatē: vl' si nōdū solui: vt me liberet ab illa obligatōe. ⁊ hic v̄a sunt cū mr̄imoniū est secutū: ⁊ durat: s3 si solutū est mr̄imoniū ⁊ maritus peteret illā pecuniā: repellam eum doli ex. q̄tenus pecunia illa esset peruentura ad mulierem ⁊ nō vltra. hoc dicit ista lex: videatis expositionē lr̄e [nō pōt]. s. pmissor contra maritū: si ab eo illā pecuniā peteret [qd fit] id est fieret [cōdictio ei cōpetit] facta ab eo solutiōe ⁊ sine cā [aut vt liberet̄ [. s. a pmissione quā fecit marito mulieris [marit⁹]. s. quōdā [peteret]. s. pecuniā sibi pmissā. [obstare debere]. s. viro. [qd mulier receptura eēt]. i. recupatura a viro: s3 ī eo qd lucraretur vir: ex pacto lucrāde dotis: nō obstabit ei doli exceptio: nec videt̄ petere ex lucratiua cā cum p̄cesserit titulus onerosus: vt titulus dotis. ¶ Or signor. §. iste vult dicere vt dixi in casu. vn̄ no. hic qd vir nō cogit̄ vxorē indotatam h̄re: ⁊ ad hoc ꝯcor. j. de doli excep. l. apud. §. s3 ⁊ si mulier. item no. hic qd nō videt̄ dolū facere q suū cōmodū psequitur. ⁊ ad hoc facit. j. de lib. ho. l. iij. §. is tn̄ qui in ptāte. et j. de iniur. l. iniuriarū. in p̄n. ⁊. j. de iure fi. l. delatore3. ¶ Or ad. §. istū instatur ⁊ opponit̄: et videt̄ qd hoc qd dr̄ in. §. isto nō sit simpl'r verū: īmo videt̄ qd si nō solui marito qd obstet sibi doli exceptio. nā si nō debeo tibi. x. ⁊ te mandāte alij pmitto. si nō solui defendo doli exce. vt. j. de dona. l. ij. §. cū vero. ⁊. j. d doli ex. l. apud. §. si q̄s aūt. ⁊. l. iul. ait si pecuniā. Ad

a ¶ Cū quis ⁊c. Adde nunq̄d donatio mortis causa hospitali seu alicui religioso facta reuocari valeat ⁊ q pactor aliq multa in materia donatiōis causa mortis vtilia tradit late do. Alex. in ꝯsi. lxxxj. incip. viso instrumento in p̄mo vol.

qd vos dicitis si id quod tibi debeo te mandāte pmitto: aut pmitto ei cui eras donaturus. aut pmitto ei cui debēbas: si pmitto ei cui eras donaturus indubitāter defendar doli excep. vt in. l. ꝯ. q2 nō est par rō ⁊c. vt. C. de codicil. l. vlti. in fi. s3 si credo me tibi debere. x. ⁊ te mandāte pmitto creditori tuo puta viro mulieris cū dos sit titulus non lucratiu⁹. vt. C. de ipo. lucra. descrip. l. j. §. lucratiuas. ⁊. j. de act. ⁊ ob. l. ex pmissione. cū ille certet de dāno vitādo: nō vtar excep. doli. vt hic ⁊. j. de nouat̄. l. si q̄s delegauerit. ⁊. l. doli. ⁊. j. de doli except. l. apud. §. sed si mulier. ⁊. l. pure. §. si eū. ¶ Sed denuo opponitur ad. §. istū ⁊ videt̄ ꝯdicere. l. q dicit si cur. adulte p adulta pmittit dotē tenet̄: s3 si cōuenit̄ defendit̄ exceptiōe q̄ten⁹ facultates adulte nō patiuntur. vt. j. de administra. tuto. l. cum post. §. q cū esset. in fi. ¶ Ad qd pōt dici hic promittebat extraneus dare dotē p marito si defenderet̄ doli excep. defenderet̄ in totū. vn̄ q2 marit⁹ haberet mulierē indotatam nō defendit̄ doli excep. s3 in. l. ꝯ. nō defendit̄ cur. adulte in totū: s3 q̄ten⁹ facultates eius nō patiunt̄. vn̄ marit⁹ nō inuenit̄ mulierē ibi indotatam h̄re: ⁊ ideo cura. ibi doli excep. defendit̄: vel pōt dici scd̄o mō fm Jo. ⁊ Azo. hic extraneus putans se debere pmisit p muliere dotē p se: ⁊ ideo si nō soluit nō defendit̄ exceptio. doli. s3 in. l. ꝯ. cur̄. pmisit pro adulta: sciēs se nō teneri: sed pmisit rōne officij: ⁊ iō defendit̄ doli exce. q̄tenus facultates adulti non patiūtur: q2 melioris cōditionis d3 esse qui facit ex necessitate q̄ qui facit ex volūtate. vt. j. de his quibus vt indignis. l. tutorem.

1 Si cā ob quā facta est liberatio nō est secuta repetitur pecunia ac si soluta fuisset. h. d.

1 **Si mulier.** †In. l. ista dicit̄: debebā mulieri. c. ⁊ mulier erat mecu3 nuptura: illa mulier cā future dot⁹ liberauit me a. c. cā dotis ꝯstituēde: postea nuptie non sunt secute: nūquid illa. c. poterit repetere. certe sic [ꝯdicet̄] p condi. ob cām [ad eū]. i. ad futurū maritū [puenit] sic ⁊ p̄stat̄ qd compensat̄. vt. j. sol. ma. l. si filio. §. s3 sine. ⁊ hoc est verū cum pure debebat̄: s3 si sub cōditiōe debebat̄: in pristinū statū restituēda est obligatio: ⁊ sic loq̄tur ꝯ. s̄. l. si q̄s accepto tulerit. ct. j. de iure do. l. l3. in p̄n. sed ad. l. istā opponit̄ ⁊ videt̄ qd si mulier eū cui nuptura erat liberauit. vt illa. c. haberet in dotem videt̄ esse ꝯtractus innoīatus facio vt des igit̄: datur de dolo actio. vt. j. de p̄scrip. ver. l. naturalis. §. qd si facio. ⁊ de dolo nō datur cum alia datur. vt. s̄. de dolo. l. elegāter. in princ. Rn̄. si mulier liberauit debitorem suū: videt̄ ꝯtractus do vt des: q2 tale liberare p dote habet̄: vel do vt facias ⁊ sic h3 locum ꝯdictio. vt. j. de p̄scrip. ver. l. naturalis. §. j.

1 Datum executori vltime voluntatis si in cām debita3 non expendit repetitur. h. d.

1 **Si heres.** †In lege dr̄: paterfa. aliquem sibi

8 heredē istituit: ⁊ iussit vt ille heres daret certā summā pecunie arbitratu liberti ad faciēdū fieri monumētū ipsi testatori: heres dedit pecuniā liberto monumētū nō facit: nūq̄d heres pecuniā poterit cōdicere. certe sic. h dicit ista lex: videat̄ expositionem lr̄e. [si heres arbitratu liberti]. s. testatoris. [cōdictiōe tenet̄]. s. ob cām q̄si ob cām data causa nō secuta: vt reddat illā pecuniā quā accepit vl' illā quā erogauit minus. vt. j. de leg. ij. l. antepe. §. a te. ⁊. est rō q2 libert⁹ vt minister eligit̄: vt. j. de le. ij. l. si quis titio. x. vnde no. hic: quod mandatu3 potest dirigi post mortem. vt. j. man. l. si vero. §. vlti. in fi. et hoc: quia istud mādatum non finitur morte.

1 Donatione causa mortis reuocata res condicitur cū suis accessionibus.

1 **Cum quis.** a †In lege ista dr̄: q̄dā donauit

a tibi rē aliquā cā mortis. postea ꝯualuit poterit ne donator cōdicere rē donatā: certe sic: ⁊ nedū rē donatā: īmo ⁊ fructus rei ⁊ ptū rei donate: et qd ei accessit. hoc dicit ista lex: videatis expositionē lr̄e [donator cōdicit]. s. rē donatā: p ꝯdic. ob cām. vt. j. de do. causa mor. l. senat⁹. §. nec dubitauerūt [pōt.] nā donatio cā mort̄ reuocat̄ trib⁹ casib⁹. vt. s̄. si certū pe. l. nō ois. in p̄n. et no. qd in hac cōdictiōe peto qd fuit meū: sed nūc nō est meū: ⁊ in ea veniūt fruct⁹ ⁊ part⁹. vt. s̄. e. l. q se debere. §. vlti. plene dixi.

1 Collatio ob cām facta cā nō secuta ꝯdicitur.

1 **Si filius.** †In lege ista dicit̄ si tu habebas

8 duos filios vnū in ptāte et alium emancipatū: ⁊ decessisti intestat⁹: ⁊ fili⁹ emancipat⁹ volēs succedere cū fratre suo cōtulit oīa sua bona pfectitia que habebat tpe mort̄ p̄ris: ⁊ postea bonorū po. nō agnouit illud qd dedit. i. cōtulit poterit repete: ⁊ h marcell⁹ scribit. h dicit ista lex: videat̄ expositionē lr̄e [si fili⁹]. s. emācipat⁹. vt C. de colla

C. de colla. l. filie dotē [bonoꝝ poſ.] ſ. vnde liberi [cū poſſe] ſ. id qꝺ dedit: hac cōdictione q̄ſi cā nō ſecuta [marcellus li. v. ff. ſcribit] ſub. ⁊ bñ. ſimil'r ſi dedit q̄s. x. cā implende conditionis ⁊ conditio non eſt impleta poteſt repetere: vt. ſ. ea. l. in fi. ⁊ l. ſequen. ⁊ ibi dixi.

1 ☞ Si procuratori falſo in rem ſuā ſoluatur indebitū ab eo condicitur niſi dñi ratihabitio ſubſequatur.
Item ſi debitor dat alicui vt eum faciat liberari ab eo repetit̄ niſi cauſa ſequatur.
Item id quod debitor tradit alicui vt nuncio ſi ad creditorez non portat condictione furtiua repetitur ⁊ furti agitur.

1
I procuratori falſo. † Lex iſta cōſueuit reputari aliquātulum difficilis: ſed nō eſt difficilis ſi bene intelligatis caſum ⁊ ſūmariam expoſitiōez lr̄e. ⁊ iſta lex ponit tres caſus. primus caſus loq̄t̄ in cōdictione indebiti. ſcꝺs in ꝯdictione ob cām datoꝝ. terti⁹ loquit̄ in condictione furtiua ⁊ actione furti: lꝫ quidam aliter diuidant. Et primus caſus eſt talis: quidā dicebat ſe tuum pcura. cū non eſſet. ⁊ petebat a me. x. pcur. nomine p te: ego credens me debere tibi. x. p errorē tuo pcur. ſolui: a quo repetam illa. x. ꝯdi. indebiti? Rñdetur ſi tu dñs habes ratum a te domino repetā condic. indebiti. ſi nō habes ratum: repetam ab illo falſo tuo pcur. Scꝺs caſus eſt talis: in veritate debebā tibi. x. illa. x. falſo pcur. tuo ſolui transferendo in eū dñium: putās me liberādum a te. tu non habes ratū: quo iure repetā a pcu.? certe condi. ob cām datoꝝ que dedi vt faceret me liberare ⁊ liberatus nō ſum. Tertius caſus eſt talis. ego. x. que debebā tibi ſolui falſo tuo pcu. credens eū verum. non tamē in eū trāſtuli dominiū quo iure repetā ⁊ certe ex quo non trāſtuli dñium pecuniam ſolutā petā ꝯdic. fur. ⁊ inſuper pcur. potero ꝯuenire acti. furti. h. d. iſta lex: videatis expoſitionē [ſi pcura. falſo] ⁊ dr̄ falſus pcu. q̄ nullo tpe habuit mādatum vel qui habuit: ſed reuocatum eſt: vt. j. de ſo. l. vero. ⁊ no. ꝙ hic eſt oppoſitio in adiecto ſi pcur. eſt falſus: ergo nō eſt: vt. ſ. de pcu. l. j. q: ſicut falſus modius non eſt modius: q: falſa nō ſunt: vt. j. de ver. ſig. l. paulus. ita falſus pcur. non eſt pcur. q: falſa non ſunt: vt. j. quē ad. teſt. ap. l. ij. §. j. ſic etiā eſt oppoſitio in adiecto: cum dico hō mortu⁹ cū mors omnia ſoluit: vt in aut. de nup. §. deinceps [non pōt] ſ. per ſoluētem. [ꝙ ſi dñs] incipit ſcꝺs caſus qui loquit̄ in cōdictione ob cām. ⁊ trāſlato dñio ⁊ q̄to pecunia ſoluta erat debita. pmus caſus loquit̄ qñ pecunia erat indebita [repetet̄]. ſ. non ꝯdictione indebiti. ſed ꝯdic. ob cām datoꝝ: quaſi cā non ſit ſecuta ppter quaz datū eſt: vt. j. dicit [nam enim] bene dico etiam ſi debita: nec eñ ⁊c. [vel qꝺ] modo incipit terti⁹ caſus: qui loquit̄ in ꝯdic. fur. ⁊ in act. furti. ⁊ qñ pecunia erat debita: ⁊ qñ non erat trāſlatum dñium pecunie ſolute in pcu. [cū quo non tm̄ furti] nō manifeſti [ſed etiā condici ei poſſe] itellexit Mar. ſ. ꝯdic. inde. ⁊ male: ſed ego ſm Jo. ⁊ Azo. intelligo condi. fur. ⁊ bene. q̄ ſoli dño competit: vt. j. de condi. fur. l. j. ⁊. j. plene dicaꝫ. ¶ Oꝛ ſignori. circa materiā huius. l. eſt aliq̄tulum inſiſtendū vos habetis hic vt dixi in pmo caſu huius legis: ſꝫ. l. ꝯ̄dicit expreſſe. C. de ꝯdic. indebi. l. creditoris. Ad ſolutionem cuius ꝯ̄. ita dicetis: aut ſoluo falſo pcur. indebitum ⁊ dñs non hꝫ ratum. quo caſu tenet̄ procura. ꝯdic. inde. tranſlato dominio in eum: vt in. l. ꝯ̄. ⁊ in prin. huius legis. aut ſoluo debitū pcura. tuo putans eū pcu. tuum. ⁊ tūc datur condic. ob cām: vt in ſcꝺo caſu huius legis. Et ad ſol. huius ꝯ̄. ita ꝯſueui diſtiguere cum ſolui pcur. aut ſoluo pcu. q̄ fuit verus ⁊ eſt aut ſoluo pcu. qui fuit verus ſed deſijt eſſe verus. an ei q̄ nec fuit nec eſt. in pmo caſu ſi ſoluo debitū tali ſolutione liberor: vt. j. de ſo. l. vero. ⁊ l. ratū. nec repeto: q: eadem ſolutio non poteſt ⁊c. vt. j. de ꝯd. inde. l. cum is. §. i. ⁊. j. de ſo. l. qui hominē. in fi. ſed ſi ſoluiſſem indebitū repetam a dño condi. inde. vt. j. de condi. inde. ſi pcura. §. ſi pcur. In ſcꝺo caſu ſubdiſtinguo cum reuocatū eſt mādatū re integra: aut ſcio mandatū reuocatum aut ignoro: ſi ſcio mādatum reuocatū non liberor: ⁊ ſi ſciens ſolui non repeto: vt. j. de condic. inde. l. j. ſi ignoro mādatum reuocatū ⁊ ſoluo: ſi accipit pcura. bona fide vt perferat ad dñm ipſo iure ppter iuſtam ignorantiā ⁊ mandatū quod habuit liberor: vt. j. de ſol. l. vero. §. j. naꝫ non videt̄ falſus cū in initio mandatū habuerit. nec cēſetur falſum qꝺ nititur pmordio veritatis: vt. j. de leg. ij. l. cum filius. §. heres. ſi accipit animo ꝯ̄ctandi liberor doli ex. verūtamen teneor creditori cedere ꝯdi. j. de ſo. l. cum quis. §. ſi debitorem. In tertio caſu ita dico aut ſoluo indebitū aut debitum: ſi indebitū ⁊ dñs hꝫ ratum: tenet̄ condic. indebi. vt in primo caſu huius. l. ſi aūt non hꝫ ratum dñs tenet̄ pcu. vt in prin. hui⁹. l. et ſic pōt intelligi vno modo. C. de ꝯdi. inde. l. creditoris. ſi aūt pcur. falſo ſoluo debitū: hic ꝯdiſtinguo: aut trāſtuli in eū dñium: aut nō: ſi trāſtuli in eū dñium: aut putaui me liberatū aut liberandum: ſi putaui me liberatū: tunc repeto ꝯdic. inde. a pcuratore. vt in. l. creditoris. aut putaui me liberandū repetā ꝯd. ob cām. vt in ſcꝺo caſu huius. l. ſi nō eſt trāſlatum dñium: nō repetam ꝯdi. indebi. vel ob cām: ſed ꝯdictione fur. vel ac. furt. vt in fi. huius. l. ⁊ C. de fur. l. falſus. Sed q̄ro qñ ſcit̄ ꝙ trāſtulit dominiū vel nō: vel putauit ſe liberatū vel liberandū. Reſpōdeo ſcit̄ ex qualitate facti. ⁊ perpendit̄ ex verbis ex qualitate facti ſi pcur. allegat ſe pcur. in rem ſuam ⁊ ſimpl'r ſoluo ei. veriſimile eſt ꝙ volui transferre dñium in eū. ſi ſimpl'r dicit ſe pcura. non: q: in dubio non eſt veriſimile ꝙ volui a me dñiū abdicare: nec preſumit̄ in eum tranſlatum dñium cum nemo preſumit̄ iactare pecunias ſuas: vt. j. de pba. l. cum. de indebito. §. j. [perpēditur] ex verbis dum dico: do tibi iſtos nūmos volo ꝙ ſint dñi tui. videt̄ ꝙ tranſlatum ſit dñium. ſed ſi dico: do tibi iſtos nummos. tm̄ volo ꝙ non transferat̄ in te dñium donec ſciam ſi es pcura. nam dñium ⁊ poſſeſſio poteſt ſub ꝯdic. tradi. vt. j. de acq̄. poſ. l. qui abſenti. §. ſi q̄s. Sed ſi queras qñ ſciam me liberatum vel liberandū ex verbis ⁊ ex qualitate facti. ex verbis qñ ſolui falſo pcu. dixi habes bñ oēs denarios: dixit pcur. habeo bñdictus deus q: ſum modo liberat⁹ a dño tuo. ⁊ ex iſtis ꝟbis apparet ꝙ putaui me liberatū. ſi aūt dixi habes denarios: ſic. fac ꝙ dñs tuus mittat mihi lr̄as ꝙ liberet me: appet ꝙ putaui me liberādum ⁊ in dubijs nō recedimus a verbis. vt. j. de exer. l. j. §. ſi is. ex q̄litate facti vt ſi pcu. ptendat ſe pcur. in rem ſuā: ⁊ dr̄ pcura. in rem ſuam cum ptineat ad eū cōmodum ⁊ incōmodum: vt. j. qñ ap. ſit. l. j. ⁊ tunc ſi ſolui putaui me liberatum: ſi autem allegabat ſe ſimplicem pcur. tunc ſi ſolui ei putabam me liberandū: ⁊ non liberatū donec ꝑueniſſent ad manus dñi. Ultimo quero nūq̄d eo caſu quo tranſtuli dñium ago condi. fur. et acti. furti. nunq̄d habeo ꝯdic. inde. dixit Mar. ꝙ ſic. vt ī fi. huius. l. ⁊. j. de fur. l. ſi vendidero. in fi. ⁊. j. de ꝯdi. fur. l. qm̄. ſed certe non eſt bona opi. eius. dicebāt dñs Joā. ⁊ Azo vbi eſt trāſlatum dñium non hꝫ furti acti. cū furtum non fit ab eo qui eſt dominus: vt pꝫ in deſcriptione furti: vt. j. de fur. l. j. ſed rñ. p mar. rei pprie non fit furtum niſi in falſo pcura. vt. j. de fur. l. falſus. Sed alia ratione reprobat̄ eius opinio: condictio furtiua et furti ac. ⁊ ꝯdictio indebiti ſunt ꝯ̄rie. condictio indebiti datur demum tranſlato dñio: vt. j. de condic. inde. l. ſi in area. ꝯdictio furtiua non dat̄ tranſlato dñio: q: condictio furti. ſoli dño cōpetit: vt. j. de condi. fur. l. j. ⁊ nemo duas actiones ꝯ̄rias intētare poteſt: vt. C. ſi ſer. exte. l. vna. non ob. l. qm̄. q: ibi ponit duos caſus: q: in vno caſu fuit tranſlatum dñium. ⁊ tunc dat̄ ꝯdictio indebiti: in alio caſu non. ⁊ tunc dat̄ condictio furtiua ⁊ actio furti. non ob. illa ſi vendidero. q: ſimiliter ponit duos caſus vt quo caſu eſt tranſlatum dominiū non dat̄ condictio furti. ⁊ furti actio. ſed condictio indebi. quo caſu non eſt tranſlatum dat̄ condictio furtiua ⁊ furti actio.

1 ☞ Res data ob cām cauſa non ſecuta etiā ſi deſierit extare condicitur ⁊ ſi non eſt tranſlatum dñium ad exhibendum ⁊ furti ſeu condic. furti agitur.

1
Um ſeruus tuus. † In lege iſta dr̄: titius hēbat ſeruū meū ſuſpectū ne feciſſet ſibi furtū: dedi titio ſeruum meū vt ſi inueniret eū feciſſe furtum traderet iudici puniendū: al's vt redderet eū mihi: iſte titius ſtatim habito ſeruo tradidit ſeruū prefecto vigilū quaſi eū in furto deprehēdiſſet: q̄ vltimo ſupplicio affecit eū: qua actione tenet̄ mihi titi⁹? certe ſi tranſtuli in eū dñium: tenet̄ mihi ꝯdictione ob cām: nō act. ad exhibē. vt ait labeo: ſed ſi nō tranſtuli in eū dñium tenet̄ mihi act. furti. ⁊ ac. ad exhi. q: ꝯ̄ctauit ſeruū meū me inuito. ⁊ ſi ſciuiſſem ſciebat ꝙ ei phibuiſſem [vt ſi id] ſcꝫ furtū [redderet̄ tibi] al's traderet̄ prefecto vigilū [dephenſum]. ſ. cū non eſſet dephenſus vel ꝯuictus ſummo ſupplicio [affecit] ꝙ mortē interpretamur: vt. j. de pe. l. vltimū ſuppliciū. ⁊ ſub. qꝺ facere non debuit cū iudex de hoc non eſſet: vt. ſ. de of. pfe. vi. l. ij. ⁊. iij. §. j. vel exponatis [ſūmo ſupplicio affeceris] delegante ſibi prefecto vrbis qꝺ facere potuit cum ꝯtingat eū abeſſe: vt. ſ. de offi. eius cui man. eſt iur. l. j. vel exponatis ſm Azo. [affecit] q: bene poterat cognoſcere: q: hic non erat publicū crimen: vt. C. de of. pre. vigi. l. j. ſed non debuit eum punire capite [ages cum titio] ſcꝫ condictione ob cām qua agit̄ vt quid detur: q: eſt pſonalis: vt inſti. de actio. §. ſic itaq; [oportuerat] ſcꝫ in facinore dephenſus non fuiſſet: q: ſic ſe hꝫ forma dationis: vt dixi in caſu: ſed ſi eſtimatum dediſſet hꝫ locum preſcriptis verbis actio vt. j. de preſcrip. ver. l. ſi dñs [exhibetur] ⁊ ſic iurat̄ in litem in actione ad exhib. quando dolo fecit quo minus exhibere poſſet: vt. ſ. ti. pri. l. in actionibus. ⁊. ſ. ad exhi. l. celſus. §. idem iulianus ſcribit emptorē [ſed pculus] redit ad primū dictū [ſed ſi tuus] redit ad ſcꝺm dictum [phibituꝫ eſſe] ſcꝫ intelligeret. ¶ Oꝛ ſignor. habetis hic qui vtit̄ re aliena inuito dño facit

furtum:vt insti.de ob.que ex delic.nascū.§.placuit.sed qn̄o hic fecit furtum sine animo lucrandi:q2 tradidit prefecto vigilum ꝛ furtum nō fit ꝛc.vt.j.de fur.l.j.Rn̄deo hic est speciale ꝙ fiat furtū sine animo lucrandi.sic ꝛ al's est speciale in sacco cū pecunia subtracto:vt.j.de fur.l.qui saccū.Uel pōt dici verum est ꝙ furtum nō fit sine animo lucrandi:vt in ꝑallega.§.placuit.sed hic habuit animū lucrandi.siue habeat apud se.siue fiat volūtas sua:vt hic.sic al's est species furti de alieno largiri:vt.j.de furtis.l.si pignore.

1 Quando ex parte dantis pecuniā ꝛ ex parte dantis spe ciem venit dari nō est emptio ꝛ venditio:sed cōtractus inominatus.ideo habebit locum condictio ob causam.

1 Edi tibi pecuniam.†In.l.ista dr̄:dedi alicui pecuniā vt corpus:vt ipse stichū mihi daret:nunqd iste ꝯtus est emptio ꝛ venditio.vel do vt des.vel rerum permutatio.ꝛ rn̄detur ꝙ est do vt des vel rerū ꝑmutatio qd̄ ꝓbatur verū esse tribus rōnibus.ecce prima rō est si stichus est mortuꝰ pecuniā possum repetere:q2 ideo dedi tibi vt mihi dares stichū.ꝛ hoc est verū si stichus est alienus seruus:ꝛ licz inutiliter dn̄ium eius qd̄ dedi repeto. Item si stichus est tuꝰ ꝛ tu nō cauis de euicti.possum repetere qd̄ dedi ꝙ non repeterē si esset emptio vel vēditio.h.d.ista lex:videatis expositionem lr̄e[dedi tibi pecuniam]nō ad numerum:sed vt corpꝰ in sacculo[vtrū id ꝯtus genus ꝑ portione]melius diceret spēs.q.d.an cōtineat̄ sub hoc predicabili vēditio vel emptio[ꝑcliuior sum]sub.vt sit ꝯtus inominatꝰ:do vt des nō emptio ꝛ venditio.ꝛ hoc ꝓbat esse verū tribus rōnibus siue argumētis[vt mihi stichum dares]sed si eēt emptio ꝛ venditio omne cōmodum ꝛ incōmoduz ꝑtineret ad emptorē vt.C.de peri.ꝛ com.rei vē.l.pe.ꝛ fi.Item q2 in ꝯtu nominato non hz locum ob cām cōdi.vt.j.de re.ꝑmu.l.i.[finge]secunda ratio[nō feceris]q2 dare est accipientis facere:vt.j.de ꝟ.obliga.l.si rem tradi.sed in emptione ꝛ vēditione non cogitur q̄s facere rem accipientis:vt.j.de ac.ꝛ em.l.ex empto.in prin.ꝛ.j.de ꝯhen.emp.ꝛ vendi.l.si ita.§.j.[repetere possum]sed si esset emptio ꝛ venditio nō repeterem qd̄ dedi si nō caueres mihi de euic.sed cōuenirem te vt duplam ꝓmitteres:vt.j.de euicti.l.ij. Nō:signori.ad.l.istam significant̄ duo ꝯria.ꝛ primo videtur ꝙ sit emptio:vt.j.de ꝑscrip.ꝟ.l.naturalis.in prin.in ver.in q̄bus ad qd̄ vos dicetis.si dedi pecuniam in sacculo signato:est do vt des vt hic dr̄.sed si cōueni dare.x.in pecunia numerata tunc esset emptio vt ibi.vel pōt dici scd̄o modo:si conueni tibi dare x.vt corpus vt des mihi stichum nō est emptio ꝛ venditio:q2 non tenet̄ venditor rem accipientis facere:vt in.l.ex empto.in prin.sed est do vt des:vt hic.q2 pecunia sic data loco speciei hr̄ vt.j.de leg.j.l.plane.sed si cōueni dare pecuniam ad numerum est emptio ꝛ venditio:vt in.l.ꝯ.Sed denuo opponit̄ ꝛ videtur ꝙ si mortuus est stichus ꝙ nō repetam qd̄ dedi:vt.j.de ꝑscri.ꝟ.l.naturalis.§.si sciphum.Ad qd̄ vos dicetis si stichꝰ est mortuus postq̄ fuit in mora dandi repetam vt hic:si nō fuit in mora ꝛ perijt sine culpa tua ꝛ sine dolo nō repetam vt ibi:q2 liberatus est debitor interitu speciei:vt.j.de ver.ob.l.si ex legati cā.ꝛ.l.stichus.ꝛ.l.si certos nūmos.vel illud qd̄ dr̄ in.l.ꝯ.est intelligēdum qn̄ debitor dz ex ꝯtu innominato:q2 cōuenit dare stichum.ꝑ.x.si.x.dedit vel ꝑ.x.dedit aliam rem insolutum qd̄ facere potuit.vt.C.de ꝑscrip.ꝟ.l.precij.si stichus perijt sine dolo debitoris ꝛ sine lata culpa ꝛ leui:q2 est cōtractꝰ noīatus ꝛ nō repetitur quod datum est:sed hic fuit contractus innominatus.

De condictione ob turpem causam. Rubrica.

Dictum est in superiori ti.de ꝯdic.que dat̄ ob cām futuraz honestam tm̄.sed q2 aliquando datur ꝯdictio ob cām futuram inhonestam ꝛ tm̄ equū est cōdictionem dari:ponit rubricaz de condictione ob turpem cām vel iniustam.

1 Datum ob cām honestam nō repetit̄ cā secuta:sed datuz ob turpē cām si est turpitudo ex parte accipientis repetit̄.secꝰ si est turpitudo ex parte dantis vel vtriusq3.

1 Mne quod datur aut ob rem.[Jurisco.†tractaturus de ꝯdict.ob turpem cām ponit quādam diuisionē dicens ꝙ omne qd̄ dat̄:aut ob rem futurā dat̄ aut ob cām ꝑteritam.Itē ob rē aut turpē aut honestam.itē dn̄ dat̄ ob turpē cām:aut versat̄ turpitudo ex ꝑte dantis tm̄ nō accipientis:aut ex ꝑte accipientis tm̄ nō dātis:aut ex parte dantis ꝛ accipientis:si dat̄ ob rē honestā futurā:si nō est secuta cā dat̄ repetitio si dat̄ ob turpē cām:si est turpitudo ex ꝑte accipiētis tm̄:etiā si res secuta sit nō cessat repetitio:vt

puta dedi tibi ne sacrilegium cōmittas vel ne furtū facias vel hoīem occidas hoc sine pecunie datione facere debuisti:datur repetitio.Item si dedi tibi.x.vt rem meā apud te depositā vel vt instrm̄ meū mihi reddas:sil'r potero a te cōdicere.sed ꝛ si dedi pecuniā iudici:vt scd̄m me iudicaret in bonaz cām similiter potero cōdicere:sed vbi est turpitudo dantis ꝛ accipiētis:vt q2 dedi pecuniam iudici:vt fm̄ me male iudicaret.vel dedi ob stuprum cōmittendum vel q2 in adulterio dep̄hensus fui redemi me cessat repetitio:sed si dat fur ne indicet̄ q2 versat̄ turpitudo vtriusq3 cessat repetitio:sed si versat̄ turpitudo accipientis tm̄:non cessat repetitio:vt si dedi tibi ne iniuriam mihi facias.Sed ꝛ si dō meretrici:hic versat̄ turpitudo dantis vn̄ cessat repetitio.vnde lz meretrix turpiter facit in eo ꝙ est meretrix nō turpiter facit in eo ꝙ accipit cū sit meretrix.h.d.ista.l.cum duabus.ll.seq.ꝛ ꝑn.seq.vsq3 ad.§.si tibi.videatis expositionem lr̄e[oē quod dat̄ aut ob rem]futurā[aut ob cām]s.ꝑteritam:vt.j.de ꝯdi.inde.l.damus[ob rem]modo subijcit exēpla[secuta nō est]sed si est secuta cessat repetitio:vt.s.ti.ꝑxi.l.j.[cōdici posse]q2 debebas abstinere sine omni pecunia tibi data:vt.s.de pact.l.iurisgen.§.si ob maleficium.[redderes]sub.his duobꝰ casibus potero ꝯdicere:q2 rem depositam apō te vel instrm̄ sine omni pecunia debebas reddere:vt.j.deposi.l.vlti.sed si dedi vt fm̄ me ꝛc.potest legi vt determinet verbū ꝑnunciaret.ꝛ tunc legetis verba sequentia sic[relatum]s.a quibusdam sed male[ꝯbit]q2 per simoniam vult vincere[perderet]sub.ꝛ condictio ob turpem cām cessat:vel pōt legi vt hec dictio fm̄ me determinet in bonam cām.i.vt iudex se expediat.non aūt dabat vt fm̄ me iudicaret:ꝛ tunc legetis ita sequētia.[ꝯbit]i.ꝯhere videtur[ꝑdere]presumptiue.hodie tn̄ non licet dare iudici:vt.C.de pe.iudi.qui ma.iudi.l.j.[ob stuprum]cōmittendum[cessat eīm repetitio]iure ciuili per cōdi.ob turpem cām.sed dat̄ ꝑtoria quod metus cā:vt.s.qd̄ me.cā.l.isti q̄dem.Nō:signori.habetis hic aut versat̄ turpitudo ex parte dantis tm̄:vt est cum q̄s dat meretrici ob stuprum cōmittendum.ꝛ tūc cessat repetitio.aut versat̄ turpitudo ex parte accipientis tm̄.ꝛ tunc dat̄ repetitio:vt in.l.j.huius ti.ꝛ.j.eo.l.fi.aliquando tn̄ versat̄ turpitudo ex parte vtriusq3.vt in prin.huiꝰ l.ꝛ.s.l.vbi autem.ꝛ.l.seq.in prin.

i Tem ꝛ si.

1 Malefactor vt indicatur potest quis honeste accipere:non vt eum celet nisi sit particeps criminis.

1 Si tibi iudicium.†In.§.isto dicit̄.dedi tibi.x.vt seruū meum fugitiuū:vel furem rei mee indicares.nunqd possum repetere.certe nō.sed si accepisti a seruo meo fugitiuo.x.ne eum indicares possum a te cōdicere quasi a fure:sed si ipse accepit pecuniam a me:vt indicaret mihi furem rei mee ab eo potero cōdicere:sz ꝛ si quis accipit a seruo meo,ne furtum ab eo factum indicet:similiter est locus repetitioni siue indicauit siue nō.h.d.iste.§.cū.l.seq.[si tibi indicium].i.aliq̄d ob indicium[nec enī turpiter accepisti]sub.sed accepisti datum loco tui ꝑprij laboris:vt s.quod me.cā.l.metum.§.lz[accepit]vt indicaret rem furtiuā Nō:signori.habetis hic vt dixi in casu:ꝛ ita colligit̄ hic ꝙ nemo tenet̄ indicare furem:vnde q2 versat̄ turpitudo ex parte vtriusq3 si datur pecunia vt indicetur cessat repetitio:vt.s.e.l.in prin.ꝛ.j.e.l.vlti.sed q2 non tenetur indicare nō turpiter accepit.vt hic.ꝛ.j.de prescrip.ver.l.solet.

1 Datum ex iniusta causa repetitur.

1 Erpetuo.†In.l.ista dicit̄:si aliquis accepit aliquid ex iniusta causa ab aliquo potest repeti fm̄ sententiam sabini in qua sentētia[celsus est].Signori.hoc videtur intelligēduz cum dominus dat ob turpem causam.ꝛ versatur turpitudo ex causa accipientis tm̄.ꝛ transit dominium in accipientem.sed si daret alienam rem ob turpem causam non transfert plus iuris in alium q̄ ipse habeat:vt.j.de acquiren.rerum domi.l.traditio.vnde condicet si rem alienaz dedit.sed si dominus dedit suam non condicet si extat:quia nemo condicit rem suam preterquam a fure.sed si consumpta esset vendicaret.vt.s.si certū petatur.l.si ꝛ me.

1 Pecunia violenter soluta ex promissione etiam violenta repetitur.

1 X ea stipulatione.†In.l.ista dr̄.si compulisti me per vim tibi.x.ꝑmittere ꝛ soluere possum repetere[cōstat]sub.ꝑ cōdic.ob tur.cām.ꝛ per act.quod me.cā.vt.s.qd̄ me.cā.l.metū.§.sed qd̄ pretor.secus si ꝑuim promisisti.ꝛ postea sponte soluisti nō dat̄ repetitio:vt.j.l.ꝑxi.ꝛ.C.quod me.causa.l.ij.ꝛ.l.

l.ij.⁊.l.cum te.

1 ☞ Promissum ex cā turpi ex parte recipientis: si soluatur causa finita nō repetit̄. sed qñ est turpitudo ex parte vtriusqꝫ siue causa sit finita vel non solutū non repetitur.

1

I ob turpem causam.

† In l. ista dicit̄. ꝓmisisti titio dare. x. ob turpem cām: si illa x. petat a me titius potero eū repellere doli exce. tamē si sponte solui nō possum repetere: qꝛ sublata est ꝓxima causa stipulationis: que stipulatio erat inanis ꝑ stipulationē cum turpitudo supesset. sed si ꝓmisi tibi per stipulationem aliqd. ⁊ versat̄ turpitudo ex parte vtriusqꝫ indubitāter si cōueniat me repellam eum exceptione: qꝛ in pari cā turpitudinis melioꝛ est cōditio possidentis: etiam si ex stipulatione solutum est. h. d. ista lex. videatis expositionem lr̄e [tamen si solueris] s. postea sponte. secus si vi. vt. s̄. l. ꝓxi. secus tamen si ex cā ex qua descendit stipulatio ⁊ solutio vbi ex turpi cā ꝓmitto per stipu. turpis cā p̄cedit stipulationē. ⁊ inducit exceptionem si agat̄ ex stipulatione. sed si sponte soluo tollit̄ ꝓxima cā turpitudinis. i. exceptionis: qꝛ in pari causa potioꝛ est conditio possidentis: vt. s̄. e. l. iij. ⁊. l. iiij.

1 ☞ Qui pecuniam recipit vt faciat id quod gratis facere tenetur turpiter accipit.

1

I vestimenta.

† In prin. huius. l. dr̄: cōmodaui tibi vestimēta mea ob certū vsum finito vsu volebas redder̄ de di pecuniā vt redderes: turpiter accepisti. vnde licꝫ sit secuta cā qꝛ restituisti: tñ qꝛ turpiter accepisti repetā [datuꝫ est] i. receptū est [si rem locatā ⁊c. In. §. isto notatur differētia inter act. bonefidei ⁊ stricti iuris. vt si locasti mihi rem vel vendidisti. vel mandaui tibi vt rem emeres mihi. ⁊ tu non vis reddere nisi dem tibi pecuniam. si ꝓpterea accipis pecuniā possuꝫ repetere acti. ex ꝯctu. ⁊ condic. ob turpem cām. secus est in act. stricti iuris: qꝛ si dedi pecuniam heredi vt rem legatā mihi traderet habeo cōdic. ob turpem cām [actionem] vt. s̄. l. ꝓxi. ⁊. s̄. eo. l. j. [qd̄ si vt ꝙ ex testō] que est stricti iuris: qꝛ nō cōnumeratur inter act. bonefidei: vt insti. de actio. §. actionū [eo noie erit] nō act. ex ꝯctu [idqꝫ pompo. scribit] sed que est rō diuersitatis. Rñdeo illa qꝛ in contractibus bōefidei multa veniūt. de quibus nō est actum nec cogitatum: sed in cōtractibus stricti iuris ea solūmodo veniunt de quibus est actum ⁊ cogitatū vt. s̄. de dolo. l. eleganter. §. j.

¶ De condictione indebiti. Rubꝛica.

¶ De cōdictione que datur ob rem futuram honestā vl' inhonestam in duobus superioꝛibus ti. dictū est. verū qꝛ condictio dat̄ ob cām p̄teritam: vt si credo me teneri tibi cum non teneoꝛ ⁊ soluo tibi: ⁊ hꝫ locum cōdictio indebiti: vt. j. eo. l. damus. pōitur de cōdictione indebiti. sub. qñ habeat locū ⁊ qñ cesset: ⁊ cui det̄: ⁊ ꝯ quem detur ⁊ inqͣtum: ⁊ qualis ipsa sit: qñ habeat locum. dr̄. j. eo. l. j. ⁊ quādo cesset agitur. j. e. l. eleganter. §. fi. ⁊ cui detur agit̄. j. eo. l. nō est nouum. ⁊. l. si ꝓcura. in fi. ⁊ cōtra quem detur agitur. j. eo. l. in summa. §. ei cui. ⁊. l. indebitum. inquātuꝫ detur: agitur. j. eo. l. si non soꝛtem. ⁊ qualis ipsa sit. agitur. j. eo. l. vlti. nam ipsa est ex quasi cōtractu: vt. j. de obli. que ex quasi contrac. §. item si is cui.

1 ☞ Soluens indebitum ignoꝛanter repetit: scienter non.

Nunc videndum est.

Iuriscō. cōtinuat seipm̄ dicens ex quo vidimus de ꝯdictione q̄ da
1 tur ob rem futurā † nūc videndū est de ꝯdictione que dat̄ ob cām p̄teritam. ⁊ ideo cū quis soluit indebitū aut soluit per ignoꝛantiā facti ignoꝛās. ⁊ tunc repetit: aut soluit sciens ⁊ nō repetit: qꝛ si quis soluit sciens idebituꝫ nō repetit. h. d. ista. l. videatis expositionem lr̄e [nunc vidēduꝫ est de indebito soluto] iuriscon. continuat seipm̄ dicens ⁊c. vt dixi in casu [cessat repetitio] sub. ideo qꝛ donare videt̄: vt. j. d̄ regu. iur. l. cuius [sed videt̄ ꝯ:] qꝛ si aliqs soluit indebitum: si qdem ignoꝛauit ius non potest repetere si factū sic. vnde videt̄ ꝯ. C. de iur. ⁊ fac. igno. l. cum qs. ad qd̄ vos dicetis: hec. l. loquitur cū soluitur indebitū omni iure: vel cum soluit̄ indebitum naturalr̄: sed ciuiliter debitum. si aūt soluitur indebitū ciuilr̄ debitum naturaliter: si per facti ignoꝛātiam nō repetitur. si ꝑ iuris ignoꝛantiā sic: vt in. l. ꝯ. ad so. huius ꝯrij ita distiguo: aut est indebitū oī iure. aut indebitū naturalr̄: debitū ciuilr̄. aut indebitū ciuiliter: debitū naturalr̄: aut debitum naturaliter ⁊ ciuiliter. sed indebitum ope excep. Siqdem est indebitū oī iur: vt qꝛ nullo iure: vel ꝯ. l. debet̄. vel sub ꝯdi. debet̄: vt. j. de ver. signi. l. cedere. ⁊ istud si soluit̄ per iuris ignoꝛātiam: vel facti repetitur. si aūt soluatur ex certa scientia non repetit̄ vt hic. si autem est indebitū naturalr̄: debitū ciuilr̄. vt in lr̄aꝝ obligatione. insti. de lr̄aꝝ ob. in prin. vel si facio tibi pactū de non petēdo. vt. j. de so. l. stichū. §. naturalis. ⁊ hoc cū soluit̄ indebitum naturaliter non cessat repetitio: si soluat̄ per ignoꝛātiam facti ꝓbabilem. vt in alieno facto: vt. j. e. l. eleganter. §. j. siue non ꝓbabilem. vt qꝛ in suo facto: vt. j. e. l. si a me. siue de iure: vt. j. e. l. si is cū quo. ⁊. l. cū is. §. j. nam non nocet iuris ignoꝛātia in dāno vitādo: vt. j. de iur. ⁊ fac. igno. l. erroꝛ. in fi. Soluit̄ indebitum ciuiliter: debitū naturalr̄. cū soluitur debitū nudo pacto: vt. s̄. d̄ pactis. l. j. dixi. vel cum ꝓmitto a pupillo: vt. j. de noua. l. j. in fi. hic si soluit̄ per iuris ignoꝛātiam non repetit̄: vt in. l. ꝯ. sed per facti minus ꝓbabilem non repetit̄. sed per facti ꝓbabilem sic. vt C. ad. l. fal. l. erroꝛ. Soluitur debitum naturaliter ⁊ ciuiliter. sꝫ indebitū ope exceptionis. quo casu si exceptio est tempoꝛalis non repeto. vt. j. eo. l. in diem. sed si ꝑpetua est aut fauoꝛabilis: aut odiosa. si est fauoꝛabilis siue soluo per facti vl' iuris igno. repeto: si odiosa non repeto. vt. j. e. l. qui excep. si dubitatur: an sit perpetua vel tꝑalis repeto: vt. j. eo. l. sufficit. Si aūt exceptio non est fauoꝛabilis vel odiosa: sed introducta est ad rigoꝛē iuris ꝯseruandū ⁊ soluat quis nullo modo repetit: vt. j. codeꝫ l. iulianus. Suꝑ eo ꝙ dictū est ꝙ indebitū ciuiliter ⁊ debitum naturaliter solutū per facti ignoꝛantiam repeti possit: opponitur ⁊ videt̄ ꝙ non possit repeti. nam qui debitum soluit cuꝫ illud dꝫ naturaliter obijceret̄ ei compensatio. nam quod natura debet̄ venit in compēsationem. j. de compē. l. etiam. Respōdeo: ꝙ debitum naturale possit compensari verum est regulariter. sed fallit in casu nostro. nam al's si dicit indebitum ciuiliter: debitum naturaliter per facti ignoꝛātiaꝫ solutū repeti posse: ⁊ non diceremus ꝙ posset obijci compensatio. videret̄. l. imposita verbis ⁊ non rebus. qd̄ esse non dꝫ. C. cōmu. de lega. l. ij. sic fallit in minoꝛe per in integ. resti. repetente legatū solutum 1 indebite per iuris igno. vt. j. eo. l. interdum. ⁊ de mino. l. illud. j. rñ. ⁊. C. si aduer. solu. l. indebito. nonne obijciet̄ compensatio naturalis debiti: nonne al's restitutio ei esset inutilis. ¶ Denuo quero suꝑ. l. ista. aliquis erat debitoꝛ ciuiliter ⁊ naturalr̄ compulit creditoꝛem per metum ꝙ faceret sibi pactum de nō petendo. fecit: postea debitoꝛ vel eius ꝓcura. ignoꝛans soluit. nunqd solutum poterit repetere si dicas ꝙ nō: ꝓbo ꝯ. ꝑ pactū de non petendo sublata fuit naturalis ipso iure ⁊ ciuilis elisa: vt. j. de so. l. stichum. §. naturalis. nā ⁊ cum debitoꝛ cui fuit fctm̄ pactum de nō petendo tutus esset excep. potest repetere. j. e. l. qui excep. si dicas ꝙ sic. ꝓbo ꝯ. nonne si debitoꝛ non soluisset: creditoꝛ hꝫ actionē ꝙ met⁹ cā. vt. s̄. qd̄ me. cā. l. metum. §. ex hoc multo foꝛtius si soluit non repetit: qꝛ cui damus ⁊c. vt. j. de supfic. l. j. §. is aūt. Ad quod potest dici tribus modis. ⁊ pꝛimo sic ꝙ inspecto iure ciuili. i. ꝯdictione indebiti: que est actio personalis ⁊ ciuilis: ex quo per erroꝛem soluit possit repetere: sed inspecto iure pꝛetoꝛio. i. actione qd̄ metus cā. que est p̄toꝛia non possum repetere: qꝛ sicut dictum est: cui damus act. ⁊c. sic econtra aliquid non potest repeti de iure ciuili. s. de condic. ob turpem cām. qd̄ de iure pꝛetoꝛio posset repeti: vt. s̄. quod me. cā. l. nec timoꝛem. ⁊. l. isti quidē. in pꝛin. vel potest dici simplr̄ ꝙ non repetat: qꝛ si non soluisset debitoꝛ creditoꝛ ageret pꝛima actione: si eniꝫ debitoꝛ exciperet de pacto: creditoꝛ replicaret de natu: vt. C. de trās. l. vbi. Vel pōt dici tertio nec iure ciuili nec pꝛetoꝛio repetet: qꝛ ecce debitoꝛ ciuiliter ⁊ naturaliter. vnde si soluit est liberatus: qꝛ solutiōe eius ⁊c. vt insti. quib⁹ modis tol. obli. si est liberatus ergo nō repetit: qꝛ eadē solutio ⁊c. vt. j. e. l. cū is. si dicis nōne ꝑ pactū fuit sublata naturalis ⁊ ciuilis elisa: verū est ꝑ pactū bona fide factū: nō si dolo vel metu. ait eniꝫ pꝛetoꝛ ⁊c. vt. s̄. de pac. l. iurisgen. §. p̄toꝛ. si ergo ꝑ tale pactū nō fuit sublata naturalis nec ciuilis elisa remanet debitoꝛ ciuilr̄ ⁊ naturalr̄ ⁊ ꝑ solutionē liberat̄. vñ nō p̄t repetere vt dictū est.

1 ☞ Solutum indebite etiā ex cōuentione repetitur.

1

I quis sic soluerit.

† In. l. ista dꝛ: si indebitū ciuiliter ⁊ naturaliter soluo cū ista ꝓtestatione si apparuerit me nō debere: vel si locus erit falcidie ꝙ possiꝫ repetere: nunqd habebit locū repetitio: certe sic [si qs sic]. i. tali pacto [oē idebitū] vtroqꝫ iure: vel idebitū naturalr̄ [vel falcidia emerserit] ⁊ ita soluit solidū legatū [iter eos] i. solutio est facta hoc pacto: sꝫ si istud nō expꝛimerē sꝫ i coꝛde gererē: nō iducit hoc repetitionē: ⁊ sic soluit̄ ꝯ. j. e. l. qd̄ qs. ⁊ fꝫ hoc intelligo. C. de ꝯdi. ob cau. da. l. si repetēdi. ⁊. C. de re. ꝑmu. l. rebus.

1 ☞ Solutū indebite repetit̄ ab eo ad quē postea ex postfacto apparet negociū ꝑtinere etiā si ipsi nō soluit̄.

1 **Si quid ex testamento.** † In. §. isto cum tribus. l. se. tractatur de eadem materia: ⁊ ponunt̄ exempla in quibus soluit

aliquis qđ credit esse debitum.pone exhibitũ est quoddam testamentum in quo ɔtinebat̃ ꝙ eraz scriptus heres qđ erat fal sum.ego putans illud verũ legata solui:vel.si erat verũ ruptuz est postea agnatione posthumi:vel per q̃relam vel ꝑ capitis diminutionẽ:vel per scđm testm̃ posterius factũ:hic ab initio videbat̃ soluere debitũ:sed ex postfacto inuenior soluere indebitum.ꝛ idẽ est si in veritate fui institutus heres:ꝛ postea emersit es alienũ:ꝑpter qđ legata nõ debebant̃ vel codicilli posteaꝑlati sunt q̃b9 appet legatoꝝ ademptionẽ vel diminutionẽ esse factã:hic solui ab initio debitũ ex postfacto indebitũ:ƺ cui dabitur indebiti ɔdictio.certe nõ dabit̃ mihi soluẽti si solui ð heredi.sed dabit̃ ei q̃ euincit a me here.ꝛ ita diu9 pius rescripsit: dãdam ei ſm quẽ iudicatũ est.nã ex noua cã euincit̃ hr̃ditas vt si pr̃ instituit aliquẽ posthumo ꝑterito quẽ in ventre eẽ ignorabat:vel filio capto ab hostib9 quẽ obijsse credebat. nã posthumo nato vel filio reuerso:dant̃ eis vtiles actões ɔ̃ legatarios sed ɔ̃ heredem dant̃ inq̃tum locupletior factus est:nec ad euz piculũ nominũ ꝑtineat:q̃ iusta de cã soluit.ꝛ idẽ est si aliud testamentũ ꝓferat̃.ꝛ ita est hic vnũ qđ vr̃ mirabile ꝙ vnus soluit puta titi9 heres putatiuus alius hr̃s.puta ver9 repetit:ꝛ nõ est hoc nouũ:q2 idẽ est inuenire in exẽplo tali.pone minor est hr̃s institutus adiuit hereditatem legatũ soluit.postea restituit̃ ab aditione hereditatis:ipse non repetit legata.sed ille ad quem deuoluit̃ hereditas.h.d.iste.§.cũ trib9.ll.seq.repetet̃ ɔdictiõe indebiti:ab eo q̃ vicit heredi.vt in fi.hui9.l.[es alienũ:] q2 legata nõ debent̃ nisi deducto ere alieno:vt.j.ad treb.l.j.§.pe. ꝛ l.si is qui[est.] Or istud idem dicit.l.seq.sed ꝑ alia verba seu exempla[abstulit]soluenti[ꝑceperunt]scʒ ꝛ ita repetent per vtilem cõdic.indebi.[ꝑtinebit] ꝛ ad istud accedit.j.e.l.in summa.§.ei qui[ꝓferat̃]scđm q2 tollit primũ:vt.j.de iniust.ꝛ irri. test.fac.l.j.[rescriptum est]vt.s.de mino.l.si fine.

1 Procurator si soluit indebitũ repetitur.secus si debitũ: ꝛ de indebito recipiendo non videtur mandatũ idẽ in tutore.

1 **Si procurator tuus.** † In.l.ista ponunt̃ q̃tuor casus.primus casus est:si ꝓcurator tu9 soluit indebite:ꝛ nõ habes ratũ ipse repetit nõ tu dñs. scđs casus est si ꝓcu.tuus soluit mihi debitũ: non potest repetere ꝛ est liberatus:q2 ex quo cõstituisti eũ ꝓcu.rez tuarũ videris ei mandasse de debito soluendo:nec expectãduz est ꝙ habeas ratũ.tertius casus est si ꝓcuratori meo soluit̃ indebitũ:si ratum nõ habeo repetitur ab eo:quare spectat̃ hic ratihabitio.ideo q2 non videor mandasse ei de indebito exigendo.quartus casus est: si soluit̃ vero ꝓcuratori meo debitũ:statim liberat̃ soluens:etiam si nõ habeam ratũ:q2 ex quo ɔstitui eum ꝓcura.videor ei mandasse vt statim exigat ab eo.h.d.ꝑnc. huius.l.videatis expositionẽ lr̃e[posse repeti]a ꝓcura.non a dño[soluit]aliud si de tuo soluit:ꝛ ratum habes.ꝛ sic soluit̃ ɔ̃ j.eo.l.iuli.sed quid si soluit de tuo:ꝛ tu non habes ratũ:hoc in subsidium ꝓcur.repetet:vt.C.si cer.pe.l.si absentis[ait]sub. ꝛ bene:vt.j.eo.l.cum quis[idem labeo ait] Incipit tertiũ ꝓcm̃ [posse repeti]ɔdic.indebiti:si in eum translatum est dñium:ꝛ soluens putauit se liberatum:vel condictione furtiua si in euz nõ est translatum dñium:vt dixi.s.de condic.ob cãm.l.si ꝓcuratori.ꝛ.C.de fur.l.falsus.[repetendum]sub.ꝛ non a dño. et ad hoc facit.s.de condi.ob cau.da.l.si procuratori.

Iulianus ait. Quidam habent hic prin.l.ꝛ incipit neq3 tutorem.quidã habẽt.§.j. ꝛ siue habeatis.l.siue.§.hoc dr̃ hic:si tutor pupilli vel ꝓcur. ei9 soluit indebitũ:non cõpetit repetitio tutori vel ꝓcuratori ci9 sed ipsi pupillo.h.d.audiatis expositionẽ lr̃e[iuli.ait] scilicz ꝛ bene[neq3 tutorẽ pupilli neq3 ꝓcur.][s. pupilli: q2 pupillus põt cõstituere ꝓcur.autore tutore:vt.C.de ꝓcu.l.neq3.vl̃ exponitur alio modo[neq3 ꝓcu.][s.maioris.xxv.an.[soluant] vr̃ ɔ̃ in ꝓcur.vt.s.in prin.hui9.l.ad qđ vos dicetis vt ibi dixi in ꝓcur.maioris si soluit indebitũ:si dñs nõ hƺ ratũ repetet ꝓcura. al's dñs si hƺ ratũ:sed in ꝓcura.pupilli sec9 q2 pupillus repetet nõ ꝓcu.q2 pupillus nõ põt hr̃e ratũ:vt.j.de noua.l.si pupillus. vnde interim nõ repetit ꝓcura.sed dñs. Uel dicatis ita: si tutor soluit indebitum noĩe pupilli:siue de suo vel pupilli soluit tutor nõ repetit nomine suo durante tutela : secus si est finita tutela:vt.j.eo.l.cũ indebitum.ꝛ.j.eo.l.vlti.§.j. in ꝓcuratore pupilli si soluit de suo:vel de pecunia dñi anteq̃ dñs ratũ habeat nõ repetit.als sic.vt in prin.huius.l. Et ad solu. huius ɔ̃rij vt plene liqueat iste articulus ita distinguo cum quis soluit indebitũ aut suo nomine aut alieno:si soluit suo noĩe:ꝛ soluit indebitum omni iure si ignorans repetit:si sciens non repetit: vt dixi.s.eo.l.j.si aũt alieno noĩe soluit:aut est ꝓcur.eius q̃ legitime etatis est quo casu dño habente ratum nõ repetit: sed si do minus non hƺ ratum repetit:vt in prin.huius.l.si aũt est ꝓcur, minoris qui soluit indebitum quo casu minor repetit vt hic.si aũt est neg.ge.vt in ꝓcur.dixi:aut hƺ ratum dñs : aut non:si hƺ ratum repetit dñs:sed si dñs non hƺ ratum repetit ꝓcu.arg. C. de neg.ge.l.si pupilli.§.item querit̃.si aũt tutor soluit indebitũ durante tutela nõ repetit suo nomine vt hic.secus est finita tutela:vt.j.eo.l.cum indebitum.ꝛ.l.vlti.§.j.

1 Si soluitur indebite species illa repetitur.si vero quãtitas repetitur.tantũdem.

1 **Quod indebitum.** † In.l.ista dicit̃ si solui indebite ꝑ errorem:aut idipsum repetã si extat: aut tantũdem si desijt esse.h.d.ista lex.videatis expositionem lr̃e.

3 Exceptione tutus ne conueniatur: nisi quatenus facere potest solutum per errorem non repetit.

1 **Quod nomine mariti.** † In.l.ista dr̃ si maritus q̃ recepit dotẽ ꝛ est soluẽdo: et sic tenet̃ inq̃tum facere põt:si solui solidã dotem ꝑ ca nõ repetam:siue maritus soluerit nõ repetet.nam qđ debet̃ in diẽ.si ante diem solui nõ repetam.h.d.ista.l. cũ duabus seq. videatis expositionem lr̃e [mulieri] q2 debitũ erat ei naturaliter ꝛ ciuiliter.vnde soluẽs ei non repetit:vt.j.e.l.cum is.§.j.[nõ possit]cũ tutus erat excep.tpali:ꝛ lʒ maritus hodie non possit facere.tamẽ si ꝑueniatur ad pinguiorem fortunam tenet̃:vt insti.de acti.secus si eẽt tutus excep.perpetua:q2 tunc solũmodo repetit:vt.j.eo.l.q̃ excep.non possit:vt.j.eo.l.quod in diem.

1 Solutum pro seruo lʒ minus sit in peculio:non repetit̃.

1 **Si is cum quo.** † In.l.ista dicit̃ : si ego ex ɔ̃tu filij cõuent9 sum act.de peculio:ꝛ cũ essent in peculio filij. x.solui. xv. nõ repeto[repetere non potest]si soluit nomĩe filij: vt.j.de consti.ꝑecu.l.j.in fi.ꝛ.l.ij.secus si soluit suo nomine: q2 tunc repeteret.

1 Condictio indebiti etiam transit ad heredem.

1 **Si fundi.** † In.l.ista dr̃:credebam me tibi obligatũ dare vsumfruc. fundi. vnde cũ non deberẽ solui repetam me viuo. al's me mortuo heres meus[ɔdict.eius].s.indebiti: vt.j.eo.l.indebiti vel condic. incerti:vt.j. eodem l.sed ꝛ si me.§.j.

1 Obligatio naturalis impedit repetitionem soluti : ꝛ ei potest accedere fideiussor ꝛ pignus.

1 **Naturaliter etiam seruus.** † In.l.ista cũ.l.seq. dr̃:si seruus accipit pecuniaz a te obligat̃ natural'r.vnde si manumissus soluit ex peculio cuius liberã peculij administrationẽ habebat nõ repetit:siue alius soluit suo noĩe:nõ repetit q2 natural'r obligat̃. Itẽ fideiussor ꝑ seruo acceptus tenet̃. Itẽ pign9 ꝑ eo datũ tenet̃:sed ꝛ si seru9 q̃ habebat liberã peculij administrationem rẽ dedit pignori ꝑ eo ꝙ debebat: ꝑ pignore datur hypothecaria suo creditori.simil'r ꝛ si pupillus accipit mutuo.x. sine tutoris autoritate ꝛ locupletior fact9 est:si pubes fact9 soluit nõ repetit:q2 natura inhibet repetitionẽ.nã equũ est neminem cũ aliena iactura locupletari.h.d.ista.l.cũ.l.seq.videat̃ expositionẽ lr̃e[natural'r etiã seru9 obligat̃].q.d.sicut liber põt obligari ciuil'r ꝛ natural'r:ita seru9 natural'r:vt.C.de trãs.l.iter positas.[ꝛ ideo si q̃s ei9 noĩe soluat]ꝑ iuris igno.[repeti nõ potest] q2 natura inhibet repetitionẽ:vt.j.e.l.si id qđ dñs.sec9 si esset solutũ per facti ignorãtiam:q2 tunc repetit̃:vt.C.de iu. ꝛ fac.igno.l.cũ q̃s[tenet̃] q2 seru9 obligat̃ natural'r: ꝛ fideiussor accedit naturali obligationi:vt.j.de fideius.l.j.[est]. vt.j. de pig.act.l.si fũdus.§.in vẽdicatione[nõ repetit]vt.j.cõmo. l.ij.sec9 si nõ eẽt pubes fact9:vt.j.de noua.l.j.in fi.[nã hec natura].i.naturali iure:siue gẽ.q2 naturale dr̃:vt insti.de re. di. §. singuloꝝ[locupletiorẽ]ɔcor.j.de reg.iu.l.iure naturali. vnde no.hãc regulã neminẽ cũ alteri9 iactura fieri locupletiorẽ:ꝛ ad istã regulã neminẽ cũ alteri9 ɔcor.ꝑall.l.j.de reg.iu.l.iure naturali.fallit i vsuc.ꝛ pscri.ꝛ est rõ.j.de reg.iu.l.ꝙ q̃s ex sua cl'pa.

1 Condictio indebiti est ex equitate naturali.ꝛ ideo in ea veniunt ꝛ fructus ꝛ cetere accessiones naturales.

1 **Indebiti soluti.** † In ꝑn. huius.l.dr̃ : si solui ancillã tibi idebite:ꝛ illa ancilla pepit nõ solum possũ repetere ancillã:imo etiã ꝛ partũ:q2 indebiti ɔdictio naturalis est:sed ꝛ si forte solui fundũ indebite:ꝛ illi fundo accessit aliqđ ꝑ alluuionẽ nõ solũ petã fundũ.sed qđ accessit sil'r ꝛ si solui fundũ indebite nedũ possũ repetere fundũ.imo ꝛ fruct9 ei9 [soluti]

sub.per

sub. per errorē non ex certa scia: vt. s. e. l. j. dixi[naturalis est] i. iure naturali inducta: q2 naturalis rō suadet neminē cū aliena iactura locupletari: vt. s. l. pr. in ɔdictione veniunt. ℂ Or signori. not. hic est duplex accessio: naturalis vt fructuū. ⁊ ista bene venit in cōdictionem indebiti: lz sit stricti iuris: vt. j. de vsur. l. videamus. §. j. ⁊. s. de cōdi. ob cām. l. cum quis. est accessio ciuilis: vt vsurarū. ⁊ ista nō venit in cōdictione indebiti. et sic soluitur cōtra. C. eo. l. j. ⁊. C. de condi. ob cau. l. quotiens.

I ☞ Hec actio competit ad possessionem tm̄ quādo sola possessio est translata ⁊ dn̄ium quod ipsius possessionis occasione accessit ⁊ ad ꝓprietatem nudam si sola fuit translata.

I **Sed ⁊ si nūmi.** † In. §. isto dr̄. ego credebā me debere tibi. x. ⁊ in vitate nihil debebā: per errorē solui tibi nūmos alienos: nūq̄d potero repetere possessionē eoꝝ: vt pos. eoꝝ mihi reddat̄. certe sic: queadmodum si puto me tibi teneri ad tradendā pos. rei tal' ⁊ trado posses. in te: eā ɔdicā a te. Sed q̄d solui tibi alienos nūmos idebite tenuisti illos ⁊ vsucepisti triēnio: nūq̄d possū ɔdicere a te: certe sic: ⁊ possessionē ⁊ ꝓprietatē: sed ⁊ si credebā me teneri tibi ad dādam ꝓprietatē illi' fūdi: ⁊ in illo fundo erat vsusfr. alienus ⁊ tradidi tibi ꝓprietatē ɔdicā a te ꝓprietatē: nō aūt vsumfruc. q2 erat alien' [vt vel] ꝓ saltim[possessio reddat̄] soluēti. qd̄ ꝓbat tali ratione[queadmodū] ⁊c. [possessionem] scz tm̄ [condicere] .s. solūmodo possessionē[fecissem] .s. ex postfacto [non possit] q2 tu vsucepisti[aggerē] .i. petā fūdū in me trāsferri ⁊ ꝓprietatē mihi dari[ɔdicā] sub. tm̄: q2 trāstuli in te ꝓprietatē rei nō vsumfru. ℂ Or signori. in. §. isto ante oīa. no. si soluo tibi nūmos meos ꝑ errorē si solui: ita q' trāstuli dn̄iū in te condico. i. cū ꝓtestatione dico redde mihi: est eīn ɔdicere cū determinatione dicere: vt isti. de ac. §. sic itaq3. ⁊. §. appellam'. sed si soluo ꝑ errorē tibi indebite nūmos alienos: nō trāsfero in te ꝓprietatē: q2 nemo plus iuris ⁊c. vt. j. de acq̄r. re. domi. l. traditio. non condicā a te ꝓprietatē: sed pos. quam in te transtuli: vt hic. Item no. hic: lz actiones non sint possessoria iudicia: sed iterdicta: vt insti. de interdic. in prin. aliq̄n tamē actiones sunt possessoria iudicia. nā hec ɔdictio indebiti est recupande possessionis: sic ⁊ triticaria ɔdictio est recuperāde possessionis: vt j. de triti. l. ij. sic ex. l. condictio. vt. C. de agr. ⁊ cēsi. l. si coloni. fm̄ vnum intellectū. ⁊. C. loca. ⁊ cōd. l. si quis. aliq̄n tm̄ condictio ex lege est adipiscende posses. vt. C. de edic. di. adria. tol. l. vltima. Itē no. hic sicut mutuū reconciliat̄ cōsumptione ⁊ vsucapione vt. s. si cer. pe. l. si a furioso. in fi. ⁊. l. seq. ⁊. j. de iure do. l. ꝓculus silr̄ ⁊ indebitū hz reconciliari vsucapione: q2 si soluo indebite nūmos alienos nō ɔdicam ꝓprietatē sed possessionē: sed si vsucepisti trāslatum est in te dn̄ium ꝑ vsuca. vnde condicā ꝓprietatem ⁊ possessionē vt hic. sic est in ꝓscriptione si ꝓscripsisti nummos alienos: q2 si ꝓscripsisti nūmos alienos: ꝑ ꝓscri. in te trāsfert̄ effect' dn̄ij. vnde ɔdicā ꝓprietatē ⁊ possessionē: vt hic. Sed ad id qd̄ dr̄ in. §. isto opponit̄ ⁊ signat̄ ɔ. ⁊ videt̄ q' cōdi. idebiti nō habeat locū si trāsfert̄ possessio nō ꝓprietas: vt. j. e. l. si in area. Ad so. cui' ɔrij: ita breuit̄ dicetis: vbi pos. nūmoꝝ est apō me ⁊ indebite soluo tibi: trāsfero in te pos. eoꝝ: ⁊ eā a te ɔdico: vt hic. sicut si soluo tibi nūmos meos idebite: traditione fcā in te facio eos tuos ⁊ eos a te ɔdico: vt. s. e. l. j. cū suis fi. s3 vbi edifico in area tua quā tu possides. si postea trado: nō trāsfero ī te possessionē eoꝝ. s. tignoꝝ ⁊ lapidū ⁊ similiū: cum nō erat penes me: vt. j. de acq̄. pos. l. q̄ vniuersas edes. in ꝑn. ⁊. j. de vsuc. l. eū q̄ edes. in prin. q2 oē edificiū cedit solo. C. de rei vē. l. ij. ⁊ ideo nō subuenit̄ mihi ꝑ act. vt ɔdicā: sed ꝑ retētionem sic: vt in. l. ɔ. nā plerūq3 subuenit̄ alicui per retentionē: cui nō subuenit̄ per ac. vt. j. de do. excep. l. paulus. ℂ Or signori. sup isto. §. consueuerunt formari ꝑ do. Ioā. ⁊ Azo. due q̄ones. ⁊ prima qd̄ est talis. Ponam' solui tibi nūmos alienos indebite: tu sine dolo ⁊ culpa desijsti eos possidere: nūq̄d teneris ɔdictione indebiti. certe ad ꝓprietatē nō teneris: q2 nō feci accipietis cū nō cēnt mei ad pos. vr̄ q' nō tenearis: q2 nō habes nec dolo desijsti hr̄e. ꝓterea quis tenet̄ ɔdictione indebiti: inq̄tū est locupletior: vt. j. eo. l. in sūma. §. ei qui. Item cū tradidi pos. videris obligat' ad pos. reddēdam. vnde si ꝑijt sine culpa tua videt̄ q' libereris: vt argu. j. de ver. ob. l. si ex legati causa. econtra vr̄ q' nō libereris q2 si extant vēdicabo eos: si nō extāt ɔdicam eos. vt. s. eo. l. qd̄ indebitū. Sed in q̄one ista pōt dici fm̄ Io. ⁊ Azo. qd̄ indebitū equipatur mutuo: vt. s. dixi. sed in mutuo ita est q' lz perdas pecuniā quā tibi mutuaui tn̄ teneris: vt. C. si cer. pe. l. incēdiū. sic ergo ⁊ hic et si ꝑdidisti pos. nūmoꝝ tibi indebite solutoꝝ ad tantūdem debes teneri. ar. insti. q̄. mo. re ɔhitur ob. in prin. vel potest dici fm̄ Iac. Bal. verum esse q' indebitū solutū eq̄paratur mutuo: q̄tum ad hoc vt secuta cōsumptione incipiat esse debitū: sed vbi soluo nūmos alienos indebite: non videris obligatus nisi ad possessionē. Unde si nō dolo vl' culpa desijsti possidere: iniquū esset q' tenereris ad tantūdem. sed secus est i mutuo: q2 tacite agitur inter me ⁊ te: vt obligeris ad tantūdez vt. s. si cer. pet. l. ij. ⁊. l. cum quid. Scdō cōsueuit q̄ri hic. pone q' solui tibi rem alienā indebite si non compleuisti vsuca. ɔdicerē possessionē: secuta vsuca. vel ꝓscriptio. ꝓdest mihi. ⁊ est silē videre alibi. j. de do. cā mo. l. si alienā. ⁊. j. so. ma. l. si alienam. cum modo dicā q' tu debeas mihi dare: sed nōne si vsucepisti: hēs directā rei ven. vt. C. de ꝓscrip. xxx. vel. xl. an. l. si q̄s. ℂ Uū si a te ɔdicam nōne poteris dicere dolo facis qd̄ petis q' restituturus es: vt. j. de do. excep. l. dolo. ad qd̄ vos dicetis si soluo tibi rē alienā indebite mihi es obligatus ad pos. s3 secuta vsuc. q2 occasione mei res mea ꝑuenit ad te: teneris ad ꝓprietatē. vnde desinis esse dn̄s. ⁊ ideo non habes rei vend. q2 rei ven. non dat̄ nisi dn̄o: vt. s. de rei ven. l. in rem actio. in princ. Unde si anteq̄ condicam a te pdicas: quare condicis a me. dicam: q2 es factus locupletior occasione mei: q2 indebite tibi solui. Unde bonū ⁊ equum est q' reddas: ⁊ non hz locum dolo facis qd̄ petis ⁊c. ⁊ hec vera sunt anteq̄ tradas mihi. si autem tradidisses: nō haberet locum dolo facis quod petis ⁊c.

I ☞ Solutū anteq̄ debeatur pendente dubio potest repeti: sed si certū est debitū esse vel futurū esse repeti non potest.

I **Sub conditione.** † In. l. ista cū duab' ll. seq. ponit̄ talis casus. ponam' q' debeo. x. sub ɔditione: ⁊ ꝑ errorem soluo: nūq̄d possum repetere. Rn̄det̄ q' pēdente ɔditione repetere possum: sed existente ɔditione non possū repetere sed ⁊ si debeo tibi. x. sub die incerta ⁊ soluo: die existente nō repetam: ⁊ ideo si ꝓmisi tibi. x. cū moriar: ⁊ ante soluam repetere non possum. ⁊ ita celsus ait que snīa verior est. Unde si ꝓmitto tibi sub conditione oīno extitura. sub ɔditione puta si sol orietur si ante soluo nō repeto: sed si ꝓmitto tibi sub ɔditiōe casuali: puta si titi' erit ɔsul. si ante soluā repetam. h. d. ista. l. cū duabus seq. videatis expositionē lr̄e[sub conditione] .s. casuali. ⁊ sic non erat certum omnino eā extiturā repetit̄: vt. j. eodem. l. sufficit. ⁊. l. iulian'. [debet̄] vt si ꝓmitto tibi. x. cū titi' erit ɔsul: vt. j. e. l. sufficit. ⁊ hoc dicit. l. se. [q' si.]secus est in ɔditiōe certa: vt. j. stati dicit. [q̄ snīa vera est] q2 quē mori certū est: vt. j. de ɔdi. ⁊ de. l. j. ℂ Or signori. illud qd̄ dictū est. s. e. l. sub ɔditiōe. verū est si sub ɔditione casuali debet̄: sed si debet̄ sub ɔditione que oīno extitura est. puta si sol orieт̄ secus est[lz sub alia ɔditione] .s. casuali. [pōt] ⁊ ita not. hic cū certū est ɔditionē oīno extiturā ɔditio ꝓ pura habet̄: vt. j. de nouati. l. si pupillus. §. j. ℂ Or signori. dn̄s meus sup. ll. istis fecit talem glossam. dixit eīn ipse caueas tibi a glossis hic positis. naz videnť sibi inuicē ɔdicere. vnde dixit ipse. hoc rn̄sū itelligit̄ de die incerta tali. q̄ an ⁊ quando extitura incertū est: ⁊ tunc hz locum illa gl. vt nuptiarum: non alia q̄ incipit sed nec ante ⁊c. q2 illa non pōt stare: q2 etiam ante solutū repetitur. si vero intelligas de tali die certa: que qn̄ extitura est incertū sit: non aūt est incertū an extitura sit: vt est exemplum. j. l. pri. ⁊ tunc abijcienda est glo. vt nuptiarum: sed illa sed nec aūt ⁊c. ⁊ ista conditio est amplectenda.

I ☞ Liberatio que contingit ex pena non tollit naturalem obligationem.

I **Si pene causa eius.** † In pric. hui' l. dr̄. ego erā debitor tuus naturalr̄ ⁊ ciuilr̄ tibi obligat': s3 in penā tuā erā exceptiōe liberat': ego omissa exceptōe ista ꝑ iuris ignorantiā tibi solui: credēs me tibi teneri soluere: nūq̄d possum repetere. Rn̄det̄ q' nō: q2 remāsi naturalr̄ debitor ⁊ natura inhibet repetitionē[⁊ ideo solutū]ꝑ iuris ignorātiā repeti nō potest. ℂ Or subijciunt̄ exēpla in terminis q' debitor tenet̄ naturaliter ⁊ ciuilr̄: sed in odiū cui dz. i. creditoris est liberat' ope exceptionis[pōt]no. exēplum sic. si tu impetrasti ius iniquū ɔ tuos creditores. s. vt tu nō tenereris eis soluere: alij p̄nt vti eodē iure ɔ te: si eram debitor tuus non teneor tibi soluere: tn̄ si soluo ꝑ iuris ignorantiā: omissa ista exceptiōe solui debitū naturalr̄ ⁊ ciuilr̄. vnde nō repeto: vt. s. qd̄ q̄sq3 iur. l. iij. in fi. vel pōt no. exēplū alio mō: ⁊ sic. si mihi filiofa. mutuas pecuniā sine patris voluntate: teneor tibi ciuiliter ⁊ naturalr̄: sed in odiū cum sum tutus excep. senatuscon. mace. si soluo per iuris ignorātiam non repeto: vt. j. eodē. l. q' excep. sec' si ꝑ facti ignorantiā: vt. j. ad mace. l. vlti. not. hic q' naturalis obligatio inhibet repetitionē: vt hic. ⁊. s. eo. l. naturaliter. qd̄ est verum si soluitur per iuris ignorantiam: vt. C. eo. l. fideicom.

I ☞ Indebitum consideratur etiā ex parte soluentis.

I **Quāuis.** † In. §. isto dr̄ aliq̄n est q' soluo debitū. tn̄ si non debebā possū repetere sicut est in casu tali. titius debebat tibi. c. mortuo titio credebā me heredē titij vel bonoꝝ possessorē solui tibi. c. hic accipis tibi debitū sed indebitū soluo. ⁊ heres ver' nō liberat̄. vnde repetere potero cō

dictione indebiti.nã incõtinẽti dum soluo indebitũ: lz debitũ recipias nata est mihi ꝯdictio indebiti[cõpetit]soluẽti.[ve/luti]ponit exẽplum.[hereditario].s.vo no.[soluerit]nomie suo nõ hr̃ditario[erit]qꝛ non soluit noie hr̃dis:sz suo:al's.i.si soluisse hr̃dis noie non repeteret: qꝛ eadẽ solutio nõ paritlibe rationẽ ꝛ obligationẽ:vt.j.eo.l.cũ is q̃ pamphilũ.§.j.[compe tit]ꝑ ꝯdictionẽ indebi.videbaẽ cõtra:vt.C.de peti.her.l.si de hereditate.ꝛ.j.eo.l.repetitio.sed certe aliud est cũ putatiu⁹he/res soluit noie hereditario:vt in.l.ꝫ.ꝛ.s̃.de nego.gest.l.vltima aliud est cũ putatiuus heres soluit suo nomine:vt hic ꝛc.

I ☞Si soluitur indebite communis pecunia pars dimidia condicitur:non cuiuslibet corporis.

I **Si falso existimas.** †Jn.§.isto dr̃.credebaz me debere tibi.x.ꝛ in ṽitate nõ debebam:solui tibi.xv.de pecunia mea:ꝛ.v.de pecunia aliena:nunq̃d repetã ꝯdictione indebiti:a te dimidiã pecunie mee.cõdicam ꝛ petã dari dimidiã aliene pecunie:petaz posses siõnẽ.ꝛ ita cõdicam dimidiã:nõ vt corpus[nummos]puta.x.[dimidiã]numero[nõ corporũ]cõdicam.i.dimidiã cuiuslibz nũmi:sed ei⁹dimidiã cõdicam meã rõne ꝓprietatis:qꝛ fcã ẽ ac cipiẽtis:dimidiã alterã cõdicam rõne possessiõis:qꝛ nõ fecei ac cipiẽtis:vt.s̃.e.l.ĩdebiti cõdi.§.sed si nũmi.ꝛ ita fit diuisio nu/mero:nõ corpib⁹.sic̃e habuistis.s̃.si cer.pe.l.nã ꝛ si fur. in fi.

I ☞Solutũ indebite per errorem circa rem repetitur.

I **Si putem.** †Jn.§.isto dr̃:putabã me tibi debere al ternatiue stichũ aut pamphilũ:ꝛ debebã in ṽitate stichũ:solui pamphilũ:nunq̃d repetã pamphilũ.Re/spõdeẽ ꝙ sic[soluisse]sub.ꝛ ideo cõdictionẽ ĩdebiti habebo.

I ☞Si per plures soluaẽ indebitum in q̃titate cuiuslibz ꝓ rata competit repetitio si in speciebus est electio eius qui ad reddendum tenetur.

I **Si duo rei.** †Jn.§.isto dr̃.duo erant rei debendi q̃ debebãt.x.tñ q̃libet soluit.x.ꝛ ita solue runt pariter.xx.nunq̃d quilibet repetet.v.Respõdeẽ ꝙ sic. sz q̃d si duo erant.s.debitor principalis ꝛ fideiussor.isti pariter soluerunt.xx.ꝛ indebite.x.nunq̃d idem eritĩn his ꝙ in duob⁹ reis debendi.certe sic:sed quid si sunt duo rei eiusdem obliga tionis:alternatiue:puta stichi aut pamphili:vel toge:aut de/naria mille simul soluerunt vtrũqꝫ:nunquid erit idẽ in eis. cer te nõ.sed in hoc casu erit electio creditoris[xx.pariter solue/runt]sub.ꝛ ita vna.x.soluerũt indebite]singulos q̃na.]i.q̃nqꝫ.al's est.v.vñ lz dena hẽat duplicare:vt.j.de leg.j.l.si q̃s in te/stamento.quina nõ duplicat:vt hic dr̃[aut]togã ꝛc.]hec ẽ tri plex lr̃a.vna dicit vel denaria mille:alia littera dicit:aut togã denaria mille.alia lr̃a dicit aut togã:aut dãnaria mille.si habe tis denaria mille est antiqua grãmatica:vel dicatis ꝙ est dena rius ꝛ est denariũ.denarius est ꝓprie nõ magnum talentum.de nariũ est talentũ aureũ:si aũt habetis denaria mille.i.duo erãt obligati dare togã:aut denaria mille ex cã donationis.alij ha bent dãnaria mille.i.duo erant obligati dare togam: ꝛ dãnati sunt a testatore dare mille[impediaẽ.]secus est:si debitor de/bet alternatiue ꝛ vtrũqꝫ soluit:qꝛ sicut ab initio ei⁹ est electio: quem velit soluere:ita ex postfacto dꝫ esse eius electio quẽ ve/lit repetere.ꝛ hoc est verum fm iura. C.vt.C.eo.l.sed quis. sed secus erat olim:vt hic.ꝛ.j.eo.l.eleganter.§.vlti.

I ☞Error in facto proprio toleratur quando quis certat de damno vitando.

I **Sed ꝛ si me putem.** †Jn.l.ista ĩ fui pñ.dr̃ si putabaz me debere tibi.x.aut titio:ꝛ in ṽitate nec debebã ti/bi aut titio:vel nõ debebã titio sed tibi:indubitãter si solui titio ab eo potero repetere.h.d.[nõ sit]qꝛ tñ tibi ꝓmi si[potero]tanq̃ indebitũ ciuil'r ꝛ natural'r.ꝛ ita no.ꝙ vbi sol uitur indebitũ:oĩ iure repeto:vt.j.e.l.ꝑri.in prin.ꝛ.j.eo.l. cum is qui pamphilum.in prin.vñ not.hic ꝙ in.l.ista est tolerabil' ignorantia in facto suo ꝓprio.sed videbatur ꝯ:quasi non lice/ret ei ꝓtendere errorẽ in facto ꝓprio:vt.j.ad velle.l.q̃q̃.sed hic nõ est ita:qꝛ iste hic de dãno certat:ille de lucro:ꝛ nõ est par ra/tio ꝛc.vt.C.de iur.deli.l.sancimus.§.licentiam.

I ☞Cum soluitur debitũ tunc aliter q̃ debeatur ad soluẽtis incõmodum si est incertũ:ei per actionem incerti consulitur.

I **Cum inter.** †Jn.§.isto ponetis ita casum in termi nis.habebã duos fundos.conueni tibi vnũ fundũ dare ꝛ tradere:ꝛ cõueni ꝙ iste fundus quẽ debebã tibi tradere deberet ser.itineris fundo meo retento. qñ tradi/di tibi fundũ nõ imposui serui.itineris.videor tibi ĩdebite sol uere iter.vnde potero te cõuenire condictione incerti ad illud iter.h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e.[cum iter]idest serui/tutem itineris[excipere deberem]ex cõuẽtione facta iter me/ꝛte[tradidi]seruitute itineris nõ deducta[incerti ꝯdictio] idest condictione incerti:vt sit ꝓprium nomen actionis.vel in/certi cõdicam.i.ratione seruitutis q̃ est incerta condictio ꝯdi/ctione indebiti vel sine cã.ꝛ iste casus qui ponit̃ hic ponit̃.j.de act.emp.ꝛ vẽ.l.si tibi liberum.ꝛ facit.s̃.de ser.vrba.predi.l.si bi narum.ꝛ.l.j.sed dic mihi que est condictio incerti potest dici duobus modis.vno modo vt est cõdictio indebiti: si soluã rez certã indebite.vt.s̃.eo.l.j.ꝛ.l.indebiti est incerti cõdictio: cum soluo tibi aliquod incertũ.puta factũ:sicut est si debebam tibi fundũ tradere ꝛ imponere serui.itineris ꝛ tradidi liberum. vt hic.sic ꝛ cõdictio sine causa dicit̃ incerti:vt.s̃.de condic. sine cã l.iij.sic ꝛ condictio furtiua dicit̃ incerti cõtra furem:vt.j.de cõ/di.fur.l.ꝛ ideo.§.neratius.Alij dicunt siue certum siue incertũ soluo indebite condicam. sed vbi soluo indebite certuz non co gnominatur cõdictio ĩdebiti incerti:sed vbi soluo indebite in certum cognominat̃ condictio indebiti incerti:qꝛ datur ad in certũ. sed certificandum est per iudicem:vt.C.de sen.que ꝑ eo quod inter.ꝑfe.l.vnica.in fi.

I ☞Datum ex causa transactionis que secuta nõ est:vel que inualida est repetitur.

I **Eleganter põpo.querit.** †Jn.l.ista ponunt̃ casus in q̃b⁹ qd̃ trãsactõis cã datum est potest repeti.ecce si puto me debe re tibi.x.ex cã transactionis:qꝛ puto trãsactuz ab eo cuius heres sum vel ꝓcurator ꝛ soluo ti/bi:quasi ex cã transactionis debeã q̃ facta nõ est possuz repete re:sed ꝛ si dedi tibi.x.cã transactionis faciende.ꝛ secuta nõ est transactio similiter possum repetere.sed ꝛ si dedi ob trãsactio nem factã:ꝛ transactio resoluta est ꝯrio pacto. sil'r possum re/petere:sed ꝛ si dedi tibi.x.post rem iudicatã ex cã transactiõis sil'r possum repetere:qꝛ trãsactio nullius est momẽti. sed illud qd̃ est solutum ex cã transactionis:in cãm iudicati potes reti/nere ꝛ compẽsare.ꝛ hoc cũ non est appellatũ nec appellari po/test.si aũt est appellatum vel reuocaẽ in dubium vtrum sit iudi catum.vel vtrũ valeatṽnc trãsac.facta vꝫ.sed ꝛ si dedi ob trãsa ctionem cã alimentorꝫ futurorꝫ factã siue de certo.sil'r repetit̃ quod datũ est ꝙ transactio nõ valet[suspiceẽ].i.credat[.vel ab eo cui hr̃s est]sub.ꝛ ita ꝓbabilit̃ ignorabat.vt.j.ꝑ suo.l.vl.[Jdem puto]adijcit̃ scõs casus[ꝓpter quã datũ est].vt.C. de trãsac.l.vbi.[sed ꝛ si]incipit terti⁹casus[resoluta sit trãsa ctio].s.ꝯrio pacto:qꝛ fieri potest ꝯsensu vtriusqꝫ:vi.C.de trãs actio.l.si diuersa pars.[si post]incipit quartus casus[rez iu dicatã].s.a qua nõ est appellatũ.nec potest appellari. vt.s̃. de transac.l.si post.[põt]vt in ꝑalleg.l.s̃.de transac.si post.secus est si appellatũ est vel appellari potest:vt.j.dicit[credendum est]sub.ꝛ eo casu solutũ nõ potest repeti[que nullo remedio acceptari potest transigit̃].¶Or signori.ex lr̃a ista colligũt q̃dam arg.ꝙ res iudicata nõ dicatur cum.j.x.dies potest ap/pellari.vt in auẽ.de ap.ꝛ intra que tempo.l.j.sed certe ipsi ma le dicunt per lr̃am istam.qꝛ hic dr̃ res iudicata etiam si appel/lari potest.ꝛ ad idem facit exꝑsse.C.de ap.l.litigatorib⁹.Jtem qꝛ dicit.l.ꝙ per ap.extinguit̃ ꝓnunciatum. ergo est ꝙ extigui tur siue suspendit̃.vt.j.ad turpil.l.j.in fi.[alimẽtorum].s.futu rorum:vt.s̃.de trãsac.l.de alimentis.[quod datum est] verũ/tamẽ poterit retineri ꝛ compensari in debitum ex causa alimẽ torum.vt.s̃.de transac.l.si post.in fi.

I ☞Exceptio transactionis impedit litis cõtest.ꝛ si omittaẽ non reddit ꝓcessum nullum ꝛ si post cõtesta.incepit competere reliquam partem iudicij impediet si opponaẽ ꝛ si non oppona tur solutum poterit repeti.

I **Si quis post trãsactionem.** †Glos habui stis in pñ.hui⁹.l.plures casus in quibus solutum ex cã trãsa/ctionis repetit̃.in.§.isto ponunt̃ ꝛ alij casus. dr̃ tu dicebas ꝙ debebã tibi.c.ego dicebã ꝙ non debebã tibi q̃cq̃.tãdez trans/egimus ꝛ cõueni tibi dare q̃nquagita.tu post transa.nihilomi nus peti.fui tibi ꝯdẽnat⁹tz ne hec sñia:rñ.ꝙ sic.sed illd̃ qd̃ sol ui potero repetere a te.nã tu videris dolo facere si post trãsac. petis a me ꝛ si ante litẽ cõtest.voluissem opponere excep. doli: potuissem te repellere.sed ꝛ si transegi tecum post litẽ cõtesta. sil'r solutũ ex cã transac.repetã rõne doli postea secuti. nã dolo facit q̃ post transac.petit.ꝛ lz sit datũ ob cãm̃.ꝛ cã sit secuta. tñ nõ repetit̃.tñ qꝛ nõ vr̃ secuta cũ nõ stet̃ transactioni.repetitur ꝛc.repetit̃ ex cã transac.nõ poterit postea eũ repellere doli ex/cep.nõ eñ dꝫ vtrũqꝫ locũ hr̃e.s.repetitio ꝛ transactiõis excep/tio.sed vnũ tñ.h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e[opponere doli excep.]s.ꝙ si fecisset repulisset eum.vñ no.lz regl'r obiect⁹ ꝑemptorie excep.nõ impediat litis cõtesta.vt.C.de lõ.tempo. ꝑscrip.l.emptor.fallit tñ in excep.transactionis ꝛ iurisiurãdi ꝛ rei iudicate cum sint spẽs dirimẽdarum litium:vt.C.de trãsac. l.fratris.

l.fratris.z.§.de iureiur.l.j.z.l.nam postea.[post secuta] idest post transactionẽ factã[petit]sub.z ita videt̃ dolo facere. vñ no.ꝙ nõ refert ante lit.conte.vel post fiat trãsactio:vt.§.de calum.l.j.§.si quis aũt.[ex cã donationis dedit]videbat̃ cõtra q: dedi ob cãm:z causa est secuta:vt.§.de condi.ob cau.l.j. sed certe non ob.q: non videt̃ causa secuta cuz nõ stetur trãsactioni:vt.j.statim dicit.sane quidem zc.[exceptio]vbi dictum est: vt.§.de transac.l.qui fidem.z.§.de pac.l.rescriptuz.§.si pacto.

I ☞ Solutũ indebite in actionibus penalibus repetitur.

I **Si qua lex ab initio.** †In.§.isto dr̃: si ego credebam me tibi teneri penali actione que ab initio est in duplũ vl' in quadruplũ cum nõ teneret z solui:nunq̃d possum repetere. Respõdet̃ ꝙ sic.h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e[actionẽ]vt est exẽpluz in act̃.furti manifesti z nõ manifesti:vt.insti.de ob.q̃ ex de.na.§.pena.z.C.de fur.l.de his.Unde no.ꝙ indebitũ solutũ per errorem repetit̃.Fallit in casib⁹ vt si solui ex cã q̃ crescit p ificiationẽ vel ex cã transactionis:vt.C.e.l.ij.z.§.e.l.in pric.z.l.ea q̃. Item fallit si soluit̃ cã pietatis:vt.j.co.l.cũ is q̃ pamphilũ.§.j. Item fallit si soluit̃ p sñiam:vt.C.e.l.j.z.j.m ĩ.l.fideiussor.§.in oib⁹.Item fallit si soluit̃ p iusiurandũ:vt insti.de act.§.item si q̃s postulante.Itẽ fallit cũ quis sciens soluit indebitũ z sĩ mẽte hz animũ repetendi:vt.j.eo.l.qd quis.z.§.eo.l.j.Sed quare dicit lr̃a si qua.l.ab initio dupli vel quadrupli statuit actionẽ: Rñ.ꝙ si ab initio esset rei psecutoria z ex postfacto penal' vel ex postfacto cresceret per inficiationẽ solutum nõ repeteret vt C.eo.l.ea que.Sed que est rõ quare solutum indebite ex cã q̃ crescit p inficiationẽ non repetit̃.dicunt q̃dam ꝙ hoc est intelligendũ qñ vere dãnum dederam:sed ratione z timore future ĩficiationis solui duplum vltra simplum non repeto:q: vani timoris nulla est estimatio:vt.§.quod me.causa.l.vani.z.j.de regu.iur.l.si quis ab alio.Sed hec nõ est bona ratio:sed ista est bona ratio.si alius dedit dãnum z credo tibi dedisse damnum z soluo tibi emendationem damni cessat repetitio:quia tu recipis tibi debitũ.z si non a me.tñ ab alio est tibi debitum. vnde non repeto:vt.j.eo.l.repetitio.sicut est si confiteor: vt.§. ad l.aquil.l.inde neratius.in fi.z.l.seq.

I ☞ Promissio facta a sciente se non posse compelli tãquam indebita:non condicitur.

I **Si is qui perpetua.** †In.l.ista dr̃ si ego debitor q̃ sciebam me hr̃e aliquam exceptionẽ ppetuam ꝯ te.pmisi tibi pecuniã vt me liberares p acceptilationẽ illam pecuniã a te condicere nõ potero. h.d. ista.l.videatis expositionẽ lr̃e[nõ potest]z q: sciens soluit:vt §.e.l.z q: videt̃ dedisse ob causam que est secuta:vt.§.l.px.§.si quis.nam plus forte intererat sua ꝙ esset liberatus ipso iure q̃ꝫ ope exce.q: posset esse ꝙ omitteret exceptionem si ab eo peteretur:vt.j.eo.l.qui exceptionem.

I ☞ Pluribus soluentibus idem debitum ei qui vltimo soluit:condicitur repetitio.

I **Cuz duo.** †In.l.ista dr̃:tu accepisti mutuo.x. z dedisti duos fideiussores. postea soluisti tria in pcessu tpis. fideiussores soluerũt. x. q̃s repetet tria:certe ille q̃ vltimo soluit.vnde cum tu soluisti tria remanẽt.vij.si postea fideiussores soluerunt. x. tria fuerũt indebita.vnde ipse repetet qui vltimo soluit [soluisset].s.primo.z postea fideiussores[quina].i.bis quĩqꝫ[q̃bus].s.vij.[soluta sunt.]z ista vera sunt quando fideiussores non pariter soluerunt.sed si pariter soluissent ipsi duo pariter repeterent:vt.§.eo.l.si pene causa.in fi.

I ☞ Lex qñ obligationi non assistit nec resistit contrahit̃ naturalis que impedit repetitionem indebiti soluti: sed quando lex resistit impeditur etiam naturalis obligatio: et solutum repetitur.

I **Si non sortem.** †In prin.hui⁹.l.dr̃: si debitor non soluit sortẽ indebite sed soluit vsuras indebitas iure ciuili:q: nõ debebat p stipulationẽ sed debitas natural'r:vt q: debebat eas natural'r:q: per pactuz pmiserat illas nõ potuit repetere:sed si debitor soluit vsuras ꝯ legitimũ modũ non poterit repetere:sed in sortẽ poterit ipu tare:z si postea soluit solidã sortem q̃si indebite solutã poterit repetere.sed si debitor ante soluit sortem postea soluit vsuras supra legitimũ modũ:illas vsuras poterit repetere quasi sors indebite soluta.z idem est si debitor simul soluerit sortẽ et vsuras supra legitimũ modũ.sed q̃d erit debitor soluit vsuras vltra duplum:vel vsuras vsurarum p tempore futuro.nunq̃d poterit repetere.certe sic.sed q̃d si aliquis credidit se debere sortem z vsuras z soluit.nunq̃d poterit repetere.certe sic.nec potest ei obijci ꝙ sciens soluit indebite.h.d. princ.huius.l.[sed vsuras indebitas]q: pmisit citra vinculum stipulationis:licꝫ indebite sint naturaliter:q: pmisit nudo pacto:vt.C. de vsur.l. q̃uis[si sorti debitas soluit]q: natura inhibet repetitionem vt.§.eo.l.naturaliter.[sed si supra legitimum modum]scꝫ vsurarum.z est legitimus modus vsurarũ:vt.§.de vsur.l.eos qui.§.j.[sed sorti]imputãdum]similiter z si soluit̃ ex cã trãsacti. post rem iudicatam vel ex causa alimentorum cũ trãsactio nõ tenuit imputat̃ in sortem:vt.§.eo.l.eleganter.in princi.§.j.[ꝙ si sim vl' soluerit]sortem z vsuras[nec exigi possunt]nam vsura nulla excedit cẽtesimam vsuram. centesima vsura duplat in anno sortem eo casu quo potest peti:vt.C.de vsur.l.eos qui.§.j.vnde si pmittit̃ vsura.quibus casibus non potest peti indebite pmittitur:vt hic.z.j.de act.emp.z vendi.l.iulianus.§.ibidẽ. [queẽadmodum]scꝫ repetunt̃[futurarꝫ vsurarũ vsure].s.si soluantur:vt.C.de vsur.l.pe.z vlti.[soluerit].s.cum peteretur ab eo sors[potest condicere].s.vsuras ex quo non debebat sortẽ [soluisse]q: tunc non repeteret:vt.§.eo.l.j.

I ☞ Indebitum est quando nõ debetur ipso iure vel ope exceptionis perpetue.

I **Indebitum.** †In.§.isto dr̃ ꝙ aliquid dr̃ ĩdebitũ duobus modis siue omnino non debetur:z tunc solutum potest repeti:siue debet̃ naturaliter z ciuiliter z obstat ppetua exceptio.z tunc solutum potest repeti. nisi soluatur a sciente.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̃e[indebitum hactenus solutũ accepimus]sub.vt repeti possunt vt §.eo.l.j.[exceptionem ppetuam]secus si tpalem:vt.§.eo.l. in diem[repeti poterit]sub.si erat perpetua z fauorabilis exceptio:secus si esset odiosa:vt.j.eo.l.qui excep. [soluit]sub. quia tunc non repetit:vt.§.eo.l.j.

I ☞ In speciebus ratione partis pro alio indebite solute totum repetit̃.secus in his que in genere suo recipiũt functiões.

I **Si centum.** †In isto.§.ponunt̃ plures casus.primus casus est talis.q̃dam debebat tibi.c.credebat tibi debere.cc.soluit fundũ ducentorꝫ: nũq̃d poterit repetere fundũ z remanebit obligatus in.c.z rñdet̃ ꝙ sic. nec ob.ꝙ res p pecunia soluta inducit liberationẽ:q: illud est verũ cũ debet̃ vel q̃tenus debet̃.al's aũt cum nõ debet̃ vl' plus soluit̃ non hz fieri compẽsatio de parte rei ad pecuniam:q: nemo inuitus in cõione dꝫ retineri.verũtamen dum repetit̃ fundus creditor poterit vti retentione donec.c.soluant̃. Scd̃s casus est talis.si debes mihi pecuniã vel oleũ.z soluisti maiorem modiũ olei q̃ꝫ deberes poteris repetere sup̃fluum olei:nõ totũ z ideo eris liberatus.Terti⁹ casus est talis.si tu debebas mihi partẽ fundi z tu soluisti mihi estimationẽ totius fundi quasi totũ deberes:tu repetes p illa parte quã nõ debebas estimationem.h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e[solui].i.dedi in solutũ[competere repetitionem]in fundo soluto in totum[licꝫ enim]iuriscon.vulp.qui fecit.l.istam rñdet tacite questioni q̃ posset fieri sibi[parere liberationem]sub.cum soluit̃ volẽti et a volente z quatenus debet̃:vt.j.de so.l.si quis.z.j.de compẽ. l.j.§.an potest.secus si non soluit̃ volenti:vt insti. qui.mo. tol. om.obli.in prin.[non fit confusio].i.compensatio[partis rei cũ pecunia]q: compẽsatio fit de pecunia ad pecuniam:vt.j.de compẽ.l.j.nõ aũt fit compensatio de specie ad spẽm:sed de pecunia ad pecuniã:vt hic.z.j.p soci.l.si ꝯuenerit[nemo igitur] hec est ratio[compellit̃ ad cõionem]sub.inchoãdam: nisi rõne ĩpossibilitatis:vt.§.de rei vẽ.l.iij.in fi.z.l.seq. §.vlti.z.§. de noxa.l.si seruus cõis. in fi.z si nemo inuitus compellit̃ ad cõionem ineũdam:ita nec ad eam retinendã:vt.C.cõmu.diui.l.vlti. [integre].i.fundi[z obligatio].s.in.c.[ager].i.fundus[donec debita pecunia soluat̃]z ita colligit hic ar.si debeo tibi pecuniam sine pignore z res mea ad te peruenerit:potes eaꝫ retinere loco pignoris ppter debitũ:vt.j.dicam.q.mo.pig.vel hypo.sol.l.j.z sic est ar.p scriptoribus vt possint retinere quaternos scholariũ si eis non soluat̃:vt.j.de pig.act.l.si necessarias. §.si pignori.z.j.de impẽ.in re.do.fac.l.qd dicitur.est tamen cõtra arg.C.in qui.ca.pig.vel hypo.ta.con.l.si non illata[sꝫ partis]vnde repetitur:quatenus indebitum solutum est.

I ☞ Exceptione perpetua tutus p errorem soluens repetit.

I **Adeo autem perpetua.** †In.§.isto dr̃: si debitor tutus ppetua exceptione soluit per errorem repetit.idem est etiam si emi a te fundũ z postea dãnaui heredẽ meũ vt te liberaret a traditione faciẽda heredi meo:si tu ignorãs liberationẽ tibi relictam fundũ hr̃di tradidisti:poteris fundũ ab hr̃de cõdicere.et idẽ est si dãnaui heredẽ meũ vt te debitorẽ meũ liberaret: et tu ignorans liberationẽ tibi relictã soluisti.nã poteris repetere. h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e.[adeo autẽ ppetua exceptio].s.z fauorabilis.secus si odiosa:vt.j.e.l.q̃ exceptionẽ[odi

cere]habebat eñ exceptionẽ doli vnde poterit repetere ſi ſoluit per errorẽ[dãnauerit].ſ.heredẽ vt liberet debitorez pecunie alicuius vt differat a ſuperiori[ſoluit]⁊ hoc eſt verũ: qꝛ repetit ſi tenuit legatũ:non al's:vt.j.de libe.leg.l.ſi quis.§.hinc.

1 ☞ Qui ignorans mãdatum reuocatũ ſoluit liberat̃ ſciens non liberatur:nec indebitum repetit.

1 **Qui filiofami.** †In iſto.§.ponit̃ caſus talis: filiuſfa.mutuauit alicui.x.de peculio ſuo.poſtea pater ademit ei peculium:ille ſuus debitor peculiaris ſoluit ei.x.nunqd liberat̃? R̃ndetur ſi ignorabat adẽptum peculiũ liberatur:ſi ſciebat.qꝛ ſciens ſoluit non poterit repetere.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem lr̃e[qui filiofam̃.] ſcz mutuãti.x.de ſuo peculio[ſoluit̃].ſ.cũ poſtea pr̃ ademit ei peculiũ[liberatur]ipſo iure ⁊ nõ repetit:qꝛ eadem ſolutio ⁊c. vt.j.eod.l.cum is qui pamphilũ.§.j.[indebitũ filio]ſed patri debitũ[ſoluit]vnde videt̃ donaſſe:vt.ſ̃.eo.l.j.⁊ idem eſt in ſeruo ſi ſoluo ei ignorans peculiũ ademptum nam liberor.ſi ſciẽs non:vt.j.de ſolu.l.ſi quis ſeruo.

1 ☞ Non poteſt quis venire contra factũ ſuum ad ſui cõmodum etiam ex perſona alterius.

1 **Si filiuſfami.** †In.§.iſto dr̃:ſi filiuſfam̃. accipit pecuniã mutuo ſine pr̃is volũtate.⁊ poſtea ſoluit nũmos paternos:tãdem pr̃i heres extitit ſi illos nũmos vendicet poterit repelli doli exce.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem lr̃e[ſi filiuſfa.cõtra macedo.]ſ.ꝙ ꝓhibet pecuniã mutuari filiofa.vt.j.ad macedo.l.j.⁊ mutuatus ꝯ maced. ꝯ volũtatem patris:vt.ſ̃.de mino.l.deniqꝫ.§. vtrum[excep.] ſcz doli que patri vendicanti ſi viueret nõ obſtaret:vt.ſ̃. ſi cer. pe.l.filiuſfa.⁊.j.ad macedo.l.ſed ⁊ ſi pater.§.j.[ſubmouet̃].ſ. filius:lz vt heres patris agat:vt hic.⁊ arg.j.eo.l.cum heres.§. j.in fi.⁊.j.ad mace.l.ſed iuli.§.ſed ſi filius.⁊.C.ad mace.l. ſi ꝑmittente.⁊ eſt ratio:qꝛ filius tenebatur naturaliter:nam inhibet repetitionem:vt.j.eo.l.qui excep.in prin.

1 ☞ Soluens indebitũ ſcienter ne incidat in aliud debitum putatiuum tanꝙ indebitum repetit.

1 **Si quis quaſi.** †In.§.iſto dr̃:ego credebam vna tecũ me in arbitrũ cõpromiſiſſe ⁊ credebam me arbitrũ tibi ꝯdẽnaſſe ad.x.ſi ſoluo potero repetere[falſo]qꝛ putabat ſe ꝯdẽnatum ⁊ nõ erat[ſoluerit]indebitum oĩ iure[repetere põt]condictione indebiti: vt.ſ̃.e. l.j.

1 ☞ Ab herede indebitũ ſolutum in oẽm euentum repetitur: ſed in queſtione de hereditate ſuccumbat debitum per indebitum repetitur.

Heredi vel bonorum poſſeſſori.

1 †In.§.iſto dicunt̃ duo.⁊ iſte.§.legit̃ duobus modis: et vno modo legit̃ in putatiuo herede ⁊ bonorũ poſſeſſore:⁊ dicit ſic. ſi putas te heredem titij vel bonoꝝ poſſeſſorem:cum non ſis.ſi ſolui tibi ĩdebitum ⁊ tu nõ defendis hereditatẽ.i.nõ dimittis hereditatem vel bonoꝝ poſſeſſionem: qꝛ es heres:indebitũ ſolutum repetit̃ a te.ſcd̃o dicit:ſi tu nõ defendis hereditatez poteſt repeti nedũ indebitũ:imo debitũ.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem lr̃e[heredi vel bonoꝝ poſſeſſori].ſ. putatiuo[ſiqdez repeti põt]lz in veritate debent̃ defuncto: ex quo nõ eſt heres teneret̃ reddere. ¶ Mr̃ ſignori.iſte eſt verus intellectꝰ huiꝰ.§. vt in eo dicat̃ vt dixi in caſu. Legit̃ ⁊ ſcd̃o mõ iſte.§.vt ĩtelligatur in vero herede vel bonoꝝ poſſeſſore.⁊ ſm̃ hoc no.ita caſum ſi tu es verus hr̃s titij:⁊ credebã me titio debere.x.⁊ non debebam:ſi ſolui tibi.x.potero a te ꝯdicere:ſi tu defendis hr̃ditatẽ. i.nõ ꝓnũciatur ꝯ te heredẽ te nõ eſſe:ſed ſi cũ in ṽitate es hr̃s:⁊ aliqs falſo ꝓbauit te heredẽ nõ eſſe:⁊ ita iudex ꝯdẽnat te ad hereditatẽ reſtituẽdam debitũ ⁊ indebitũ aufert̃ tibi.h.d.iſte.§. ⁊ ſm̃ hoc exponetis ita lr̃am[hr̃di vel bonoꝝ poſſeſſori] ſub. vero.ſiqdem defendat hr̃ditatẽ].i.nõ ꝓbat̃ te heredem nõ eſſe [nõ defendat]vt qꝛ falſo ꝓbatum eſt heredẽ eum nõ eſſe: ⁊ ſic iudex condẽnauit eum ad hereditatẽ reſtituẽdam[etiã debitũ ſolutũ repeti poteſt]ꝑ condictionem indebiti.q.d.vbi verꝰ heres eſt:nec ꝓbatur ꝯ eum nõ eſſe heredẽ indebitum ei ſolutũ dꝫ auferre ei iudex:ſed tanta eſt poteſtas iudicis: ſi cõdemnaret eum reſtituere hereditatem:ꝙ omnia debent ei auferri.ſ.indebitum ⁊ debitũ:⁊ omnia alia.nam ſententia lata cõtra ius litigatoris valet ſi non appellatur:vt.C.de poſtu.l.j.

1 ☞ Libertus ſi opas officiales indebite preſtat nõ repetit. Item ſi earũ eſtimationem nec in eis poteſt alijs delegari:ſed ſi delegatus preſtitit non repetet.ſi vero fabriles indebite preſtiterit non repetit eas ſed earum eſtimationem ⁊ in eis libertus poterit delegari.

2 Differẽtia q̃ ſit ĩter opas obſeqales ⁊ artificiales vl' fabriles.

1 **Libertus cum ſe putaret.** †Signor.§. iſte cõſueuit valde difficilis reputari:⁊ prima facie ꝙtum ad lr̃am ⁊ caſum vr̃ difficilis:ſed ſi vos aduertatis caſuz ⁊ ſũmariã expoſitionẽ lr̃e nõ videbit̃ difficilis ſz facilis.⁊.§.iſte ponit q̃ttuor caſus. ꝓmi duo caſus loquunt̃ in opis obſeqalibꝰ.tertiꝰ in fabrilibꝰ: ſeu artificialibꝰ.q̃rtus caſus redit ad primũ ⁊ ad ſcd̃z caſũ.⁊ ꝓmus caſus eſt talis:libertus q̇dam putabat ſe debere opas obſequiales patrono ex ꝓmiſſione:⁊ in ṽitate non debebat illas ſoluit patrono.mõ q̃rit̃ vtrũ poſſit eas repetere:⁊ r̃ndet̃ ꝙ nõ: qꝛ lz opere ille eſſent ĩdebite ciuil'r tñ erant debite natural'r: et naturalis inhibet repetitionẽ. Scd̃s caſus eſt talis.patronus petebat a liberto opas obſequiales: dicetis qual'r ꝓmiſerat ei iſte libertus dedit ei aliquid noĩe trãſactiõis cũ opas nõ deberet.modo q̃rit̃ vtrũ indebitũ ſolutũ ex cã trãſactionis poſſit repeti? R̃ndet̃ ꝙ nõ. Tertius caſus eſt talis. Libertꝰ putabat ſe debere patrono opas artificiales ſeu fabriles ⁊ ſoluit eas ĩdebite.modo querit̃ vtrum poſſit repetere. Et r̃ndet̃ ꝙ nõ illas eaſdẽ:ſed eiꝰ eſtimationẽ:qꝛ ſi libertus vellet ſoluere eaſdẽ operas nõ poſſz:qꝛ plerũqꝫ robur hoĩs:etas tp̃is oportunitas naturalẽ cãm opaꝝ ĩmutat.⁊ ita hoc facit:fuit ſolutũ vnũ ⁊ aliud repetit̃:nec eñ iſtud abſurdũ.nam ſil'e eſt alibi: ſi credo debere fundũ ⁊ nõ debeo ⁊ tibi ſoluo:poſſum repetere fundũ ⁊ fructꝰ eius:ſed ſi putabã me debere hoĩem ⁊ illũ ſolui:⁊ tu eũ alij vendidiſti modico ꝑcio ſine dolo.m.repetã ꝑcium. Quartꝰ caſus eſt talis:ſi libertus putabat ſe debere opas obſeqales pr̃ono: cũ non deberet:⁊ alij ſoluit volũtate pr̃oni:nũqd poterit repetere? R̃ndet̃ ꝙ nõ a patrono: qꝛ ei erant debite natural'r ab illo cui ſoluit:nõ qꝛ ſibi debitũ recepit[libertus]ſub.q̇ a patrono manumiſſus eſt:vt.ſ̃.de iuſti.⁊ iu.l.manumiſſiones.⁊.ſ̃. de ſta.ho.l.⁊ in ſeruoꝝ[cum ſe putaret opas].ſ.obſequiales.naz primus ⁊ ſcd̃s caſus huiꝰ.l.loq̇t̃ in opis obſequialibus. tertiꝰ caſus loq̇t̃ in opis fabrilibꝰ ⁊ artificialibus. [pr̃ono debere] ex ꝓmiſſione.nam putabat libertꝰ ſe ei ꝓmiſiſſe ſoluere.x.opas obſequiales quolibꝫ anno ⁊ non ꝓmiſerat[libertus dꝫ].q.d. vbi libertꝰ putabat ſe debere opas ex ꝓmiſſione ⁊ nõ debebat: eſt indebitũ ciuiliter:ſed debitũ natural'r.vnde ſi ſoluit ei natura inhibet repetitionẽ:vt.j.e.l.j.vel verũ debitorem.⁊ hoc ẽ qd̃ vult dicere lr̃a iſta[ſed ⁊ ſi]incipit ſcd̃s caſus[ſunt ſolute].ſ. indebite[ab eo].ſ.liberto[dedit].i.tranſegit[repetere non poteſt]ſub.ille libertꝰ illam pecuniã datam [ſed ⁊ ſi operas] incipit tertius caſus:⁊ exponatis operas ſcz fabriles vel artificiales.⁊ quales iſte ſint.j.dicam.[ſed fabriles].i.incertas vl' artificiales certas vt pictorias[mutat].q.d.vbi ope fabriles vel artificiales indebite ſolute ſunt nõ pñt repeti eedem ope a liberto:nec patronus eaſdẽ operas poſſet ſoluere.nam robur ⁊ etas hoĩs ⁊ oportunitas tp̃is naturalẽ cãz opaꝝ ĩmutãt.q.d. maior eſt opa iuuenis ꝙ ſenis:⁊ maior eſt opa hoĩs in eſtate ꝙ in hyeme.hoc eſt qd̃ ſtatim dicit.[⁊ ideo nec volens] ſub. patronus]recipiũt eſtimationẽ]ſiue ſint fabriles vl' artificiales i.certe vel incerte[cõdicimus].q.d.videret̃ ꝙ nõ deberet reddi eſtimatio opaꝝ:q̃ſi illud idem deberet reddi qd̃ indebite eſt ſolutũ:ſed certe nõ eſt ita:qꝛ vbi ſoluit̃ indebite ſi res extat illa dꝫ reddi.hoc tñ caſu nõ repetunt̃ eedem ope: ſed eſtimatio: qꝛ aliqñ aliud ſoluit̃ indebite:⁊ aliud cõdicit̃: vt in exẽplis q̃ ſequunt̃[vt puta fundum dediſti]mutat ꝑſonas[nõ eſtimari hoc dꝫ].q.d.ego ſoluẽs nõ repetã ſeruũ ſed eſtimationẽ ſerui. vel põt dici ꝙ nõ mutat ꝑſonas:ſed dicit vbi ſolui ſeruũ ĩdebite ⁊ tu vẽdidiſti modico ꝑcio ſine dolo repetã ꝑcium:lz illũ ſuũ feciſti ꝑcioſiorẽ.⁊ hoc caſu nõ detrahes illud qd̃ impẽdiſti ĩ ſeruo faciẽdo ꝑcioſiorẽ[ſed ⁊ ſi delegatꝰ] incipit quartus caſus ⁊ redit ad primũ:qꝛ loq̇t̃ in opis obſeq̇alibꝰ vt primus caſus. ⁊ in iſto q̃rto caſu dr̃ vt dixi in caſu ⁊c.[officiales opas].i.obſeqales[in artificio ſint]qꝛ ſunt fabriles vel artificiales: qꝛ tũc he nõ repetunt̃:ſed eſtimatio eaꝝ:vt.ſ̃.ꝓxi. caſu habuiſtis [officiales delegatꝰ]ſub.ipſe libertus[qꝛ natura ei debent̃] i.iure gẽtium ĩtroducto:naturali hoĩum eq̃tate.ſil'e no.inſti. de re.di.§.ſinguloꝝ.nõ aũt ponit̃ hic natura ꝓ iure naturali qd̃ ẽ cõe oĩbus aĩalibꝰ qꝛ aĩalia nõ pñt opari:qꝛ ius naturale eſt qd̃ ⁊c.vt.ſ̃.de iuſt.⁊ iur.l.j.§.ius naturale eſt. ¶ Mr̃ ſignori. colligetis ex.§.iſto plura no.ꝓmũ no.eſt ꝙ naturalis obligatio inhibet repetitionẽ vt hic.⁊.j.e.l.iul.⁊.ſ̃.e.l.natural'r. Itẽ ex iſto §.põt colligi ꝙ vbi in diuerſis ĩuenit̃ eadẽ rõ idẽ ius dꝫ ſtatui nã ſicut ſi libertꝰ ſoluiſſz opas obſeq̇ales nõ poſſet repeter̃:ita ſi ſoluit ex cã trãſactõis nõ põt repetere cũ ꝯuenit̃ a pr̃ono: qꝛ q̇d iuris eſt in ſol'one fcã ex cã ꝓmiſſiõis:idẽ ius eſt in ſolutiõe fcã ex cã trãſactiõis:qꝛ vbi in diuerſis ĩuenit̃ eadẽ rõ.ibi idem ius dꝫ ſtatui.⁊ ad iſtd̃ ꝯcor.j.ad.l.fal.l.illd̃.⁊.j.de ṽ.ob.l.a titio §.idẽ rñ.⁊.C.de ĩterdi.l.j.⁊.C.ad.l.fal.l.vlt.⁊.ſ̃.ad.l.aq̇li. illud. Itẽ ex.§.iſto põt colligi illd̃ no.lz eñ nõ ſit nouũ ꝙ vnꝰ ſoluit ⁊ alius repetat:vt.ſ̃.e.l.nõ eſt nouũ.⁊ ita nõ eſt nouũ ꝙ vnũ ſoluatur ⁊ aliud repetat̃.nã indebitũ ſolutũ ſi extat põt ꝯdici:al's

idest ſi

idest si non extat condicit̄ eius estimati o.vt.ĩ.eo.l.qꝛ tantūdē.
Item pōt colligi ex.§.isto aliud no.nos dicimus ꝑ.§. istū.vbi
quis soluit indebite:si tñ ille qui accipit sibi debitū accipit ab
eo non pōt repeti.⁊ qualiter iste.§.hoc dicit. videte in quarto
casu in quo dicitur ⁊c.vt dixi in casu.⁊ ita vbi quis debitū sibi
recipit ab eo non pōt repeti.vt.ĩ.eo.l.repetitio.⁊.C.de peti.he
redi.l.si hereditatē.est tñ cōtra.vt.s̄.eo.l.si pene cā.§.j. ¶ Or
signori ad istū.§.opp.⁊ videt̄ ꝙ non possit stare.hic dicit̄ si li
bertus soluit.x.operas fabriles vel artificiales illas easdem
operas non pōt repetere:nā vna opera est similis cū alia. vt in
fra de duo.reis deben.l.nemo.Ad quod vos dicetis:vna ope
ra est eadē cum alia in genere:qꝛ tantū valet ista opera in gene
re accepta:sicut alia:sed opera vnius scriptoris non tantū va
let sicut alterius:sic ⁊ hic erat:qꝛ hic soluta erat opera in spe
cie:vnde non est similis cum alia.Sed denuo ad.§.istum opp.
hic dicitur si libertus soluit opas artificiales non repetit eas
sed estimationē:sed videt̄ ꝙ possit repetere illas easdē.vt.s̄.d
ope.ser.l.vlt.in prin.Ad qd̄ vos dicetis illa.l.non est cōtraria
huic.sed concordat.si q̇s eam bene intelligat.illa.l.dicit si ope
re sunt solute non repetunt̄ opere:sed estimatio earū:ita nō cō
tradicit:sed concordat:qꝛ promptū est leges legibus cōcorda
re.vt.C.de inof.do.l.vnica.Sed denuo opp.ad.§.istū.videt̄ ꝙ
hic.§.est nullius vtilitatis:hic dicit̄ ꝙ opera obsequialis nō
repetit̄:sed pro deo qualiter opera obsequialis posset repeti
cū obsequialis opera est assurgere patrono ⁊ prestare comiti
uam.vt.C.de libe.cā.l.obsequio.⁊ in aut̄.vt liber.decetero.§.il
lud vero.vnde si opera obsequialis in assurgendo: vel in salu
tando:vel prestando comitiuā qualiter pōt repeti.videt̄ qd̄ sit
ridiculosum dicere ꝙ possit repeti.Sed rñdeo ⁊ dico ꝙ multi
plex est opera:vna est obsequialis que consistit in hoc vt liber
tus patronū suum salutet ⁊ ei assurgat.⁊ de ista non loquit̄.§.
iste.est alia opera obsequialis vt libertus debeat gerere nego
cium patroni sui:⁊ patronū egentē alere:⁊ de tali opera obse
quiali loquitur.§.iste.⁊ ideo si libertus gessit operas patroni:
⁊ patronum aluit putans ei debere non pōt repetere:qꝛ est de
bitum naturaliter:⁊ natura inhibet repetitionem.vt.s̄.dixi.
¶ Sed denuo opp.ad.§.istum.hic dicit̄ si libertus soluit ope
ras obsequiales creditori patroni voluntate patroni non po
terit repetere.Sed videt̄ ꝙ non possit soluere alij volūtate pa
troni.vt.ĩ.de ope.liber.l.opere.Respon.non pōt libertus sol
uere incertas alij voluntate patroni.vt in.l.contra.sed obseq̄a
les sic vt hic.Et ad sol.istoꝝ contra.⁊ vt plene liqueat iste arti
culus ita distinguendū est vt consueui distinguere: ⁊ aduerta
tis eam:qꝛ plenius dicā eam ꝙ̄ sit scriptū in glossis antiq̇s vel
nouis:opere alie obseq̇ales:alie fabriles:alie artificiales:ope
re obsequiales subdiuidunt̄:quedā consistunt in faciēdo:que
dam in non faciendo:in faciendo consistunt vt libertus assur
gat patrono suo ⁊ ei comitiuam prestet:⁊ vt eum salutet .vt.C.
de liber.⁊ eorū libe.l.pe.⁊.C.de libe.cā.l.solo.⁊ in aut̄.de ope.li
ber.§.illud vero.⁊ de istis operis non loquit̄.§.noster. sunt et
alie obsequiales in faciendo vt libertus gerat negocia sui pa
troni:vnde si patronus est absens ipse libertus dʒ negocia pa
troni gerere.vt.C.de neg.gest.l.obseq̇o.Itē vt libertus petat
tutorem patronis suis vel filijs patronoꝝ suorum q̇ patroni
sunt.vt.C.qui pet.tuto.l.ij.Itē opere obsequiales sunt vt ipse
libertus alat patronū egentē:vnde si alit non poterit repetere
qꝛ naturaliter tenet̄ eum alere.vt.ĩ.de liber.agno.l.si quis. §.si
quis a liberto.C.de ope.liber.l.j.⁊ de istis operis obsequiali
bus loquit̄.§.noster.vnde si putabat se debere ex promissione
vel ex cā transactionis non poterit repetere si soluit: quedam
sunt opere obsequiales que consistunt in non faciēdo: vt liber
tus non vocet patronuʒ in ius sine venia petita.vt.s̄.de in ius
voc.l.quicūqꝫ.§.pretor.Itē vt libertus non ferat testimonium
ꝯ patronū.vt.C.de testi.l.patronoꝝ.Item vt libertus nō pro
ponat famosam actionē ꝯ patronū.vt.ĩ.de accusa.l.q̇ accusare
C.qui accu.non pos.l.pe.⁊.s̄.de dolo.l.non dʒ.iste aūt ope cōsi
stentes in non faciendo differunt ab his que cōsistunt in faciē
do in hoc:nā opere obsequiales que consistunt in faciendo nō
transeunt ad heredes extraneos.vt.C.de ope.lib. l. liberti.fm
vnam lectu.Sed opere que consistunt in non faciēdo transeūt
ad suos heredes:non mala mente exheredatos.vt.C.de oper.
liber.l.pe.⁊.ĩ.de ope.lib.l.si patronus.§.si nō mala.sed obseq̇a
les que consistunt in non faciendo transeūt ad heredes extra
neos.vt.C.de in ius voc.l.venia.preterꝙ̄ in hoc:qꝛ lʒ actio de
dolo non detur ꝯ patronū.vt.s̄.de dolo.l.non dʒ.bene dat̄ con
tra heredē extraneū.vt.s̄.de dolo.l.⁊ heredibus.et est rō: qꝛ in
actione de dolo q̄ dat̄ ꝯ patronū q̄rit̄ de ꝑfidia illa q̄ dat̄ con
tra heredes:querit̄ de titulo.vt.s̄.de dolo.l.sabinꝰ. Restat vt
videamus de opis fabrilibꝰ seu artificialibꝰ:⁊ fabriles vocan
tur incerte:artificiales dicunt̄ certe magistraliter:nā licet no
bis fingere vocabula.vt.C.de ꝯsti.pec.l.ij.⁊.ĩ.de leg.j.l.si q̇s in
fundi.qꝛ plura ⁊c.vt.ĩ.de ꝑscri.verb.l.naturalis.ll.vero vocant
aliq̄ñ opas incertas artificiales:aliq̄ñ vocāt certas fabriles.
2 ¶ † Et no.inter opas obseq̇ales ex vna pte:et artificiales vel
fabriles ex alia:silr̄itudinē ⁊ dissilr̄itudinē:in hoc est silr̄itudo: qꝛ
sicut opa artificialis seu fabrilis debet̄ in cōpensationē boni
qd̄ fecit patronus liberto:ita obseq̇alis.Itē est silr̄itudo ĩ alio
qꝛ sicut opa obseq̇alis ꝯsistēs in faciēdo nō trāsit ad heredes
extraneos.vt.C.de ope.lib.l.liberti.fm scd̄aʒ lect.ita artificia
lis seu fabrilis:habēt em̄ dissilr̄itudinē in hoc:nā opa obsequia
lis debet̄ patrono sine oĩ interpositiōe: vt hic:sʒ opa fabrilis
seu artificialis cū interpositiōe.vt.C.de oper.lib.l.j.Itē diffe
runt in alio:qꝛ opa fabrilis seu artificialis dicit̄ diurnū offm̄.
vt.ĩ.de ope.lib.l.j.sed obseq̇alis ꝓprie est honor.vt in ꝑalle.§.
in aut̄.vt liberti decetero.§.illud.Itē differūt in alio opa ob
seq̇alis debet̄ patrono q̇ manumittit ex necessitate.vt. s̄. de in
ius voc.l.patronū.in fi.sʒ opa artificialis vel fabrilis non. vt
C.de ope.lib.l.ij.⁊.l.mater.⁊.ĩ.de bo.lib.l.cerdonē.⁊.l.q̇ ex cau
sa.Itē differūt in alio:ecce si opa obsequialis soluat̄ indebite
nō pōt repeti:vt hic:sed opa artificialis vel fabrilis sic.vt.ĩ.de
prescrip.verb.l.pe.⁊.ĩ.de ope.lib.l.fi.restat videre silr̄itudinem
⁊ dissilr̄itudinē inter opas artificiales ex vna parte: ⁊ fabriles
ex alia:⁊ est silr̄itudo in hoc:qꝛ vtraqꝫ diurnum offm̄ est.ĩ.d ope
ris lib.l.j.Item in alio est silr̄itudo:qꝛ sicut opera artificialis
dʒ imponi iureiurādo vel stipu.ita fabrilis.vt.ĩ.de oper. lib.l.
vt iurisiurandi.⁊.ĩ.de lib.cā.l.vlt.Iteʒ in alio est silr̄itudo:qꝛ si
cut opa artificialis non transit ad extraneū heredē:ita fabri
lis.vt.ĩ.de verb.signi.l.sciendū.Dissimilitudo est in hoc:et in
septem:in stipulatione:in cessione:in petitione:in mora:in ex
hibitione:in solutione:in transmissiōe.In stipulatiōe differt
ecce operas incertas possum demū mihi stipulari nō alij:vnde
cū manumitto seruum meū impono.x.operas fabriles:possum
dicere promittis mihi dare.x.operas fabriles:non autem pos
sum alij stipulari.vt illud colligit̄.ĩ.de ope.lib.l.seruus patro
ni.§.fi.cum duabus legibus sequentibus:sed operā artificia
lem.i.certā sic possum stipulari mihi ⁊ alij:dicēdo:ꝓmittis mi
hi aut titio dare.x.opas pictorias.vt.ĩ.de ope.lib.l.ope.⁊ intel
ligatis valet stipulatio.non ꝙ̄tum ad actionē querendam:sed
vt adiecto possit solui.⁊ est rō quare opas incertas mihi tan
tum possum stipulari:opas vero certas possum stipulari mihi
⁊ alij:nā cū stipulor mihi ⁊ alij in ꝑsona adiecti nō tenet stipu
latio vt ei querat̄ obligatio.vt insti.de inuti.stipu.§.alteri.sed
tenet in ꝑsona adiecti vt ei possit solui.vt.ĩ.de verbo. obli.l.fi.
§.pe.Sed vbi stipulor incertas opas mihi ⁊ alij nō tenet stipu
latio ꝙ̄tū ad actionē in ꝑsonā adiecto querēdā:qꝛ alteri stipu
lari ⁊c.ꝙ̄tū ad so.faciendā non tenet stipulatio in ꝑsona adie
cti:qꝛ est incertū q̇d debeat solui.Vel possum reddere aliā ra
tionē:ideo incertas non possum stipulari mihi ⁊ alij. nam ille
eedē opere que debent̄ patrono debēt solui adiecto. Sed vbi
stipulor incertas si possint solui adiecto:non debent̄ eedeʒ ad
iecto:qꝛ debent̄ patrono in genere si soluunt̄ adiecto non sol
uuntur eedē:qꝛ soluunt̄ in specie:sed vbi debent̄ certe possunt
solui adiecto:qꝛ eedē vident̄ solute.vt.ĩ.de oper.lib.l.qui alie.
Itē opere fabriles ⁊ artificiales differūt in alio stipulatione:
nā seruus patroni pōt stipulari sibi ⁊ patrono et simplr̄ opas
certas ⁊ incertas nō pōt stipulari sibi.ĩ.de ope.lib.l.seruus.et
ĩ.de stipu.seruo.l.pe.sed illud falsum:qꝛ siue ope sint certe vl' in
certe nunꝙ̄ stipulat̄ sibi sʒ patrono vel simplr̄.vt in.l.ꝯ. preall.
Differūt in cessiōe:qꝛ opere certe veniūt in obligatiōe ex quo
ꝓmisse sunt:⁊ si indicte non sint:sed incerte:nisi nō fuerint idi
cte:vt qꝛ dicet patronus liberto:amice tu debes mihi.x. opas
fabriles:volo vt prestes mihi scriptorias vel aratorias. vt. ĩ.d
ope.lib.l.cū patronus.in prin.⁊.l.quotiens.⁊ est rō diuersita
tis:nā cum patronus stipulat̄ opas incertas videt̄ tacite agi
inter patronū ⁊ libertū vt non soluat istas opas nisi cū indixe
rit:qꝛ incertū est quales operas soluat:sed certe ideo veniunt
in obligatione etiā si indicte nō sunt:qꝛ videt̄ tacite agi vt sta
tim soluat:⁊ ipse libertus scit quales opas dʒ soluere:vnde nō
dʒ certiorari.vt.ĩ.de act.empti.l.j.in fi.Vel pōt assignari alia
rō:qꝛ opere incerte nō sunt in rerū natura anteꝙ̄ indicant̄. sʒ
certe sic.vt.ĩ.de ope.lib.l.ope in rerū.⁊ arg.s̄.si cer.pet.l.certuʒ.
⁊.ĩ.de verb.obli.l.inter stipu.in prin.ideo qꝛ nō sunt in rerū na
tura nō veniūt in oblig.nisi cum fuerint indicte:sed certe sic ve
niunt in oblig.anteꝙ̄ sint indicte.⁊ id qd̄ in oblig.est possumꝰ
stipulari.vt.ĩ.de ver.ob.l.liber hō.⁊.l.si q̇s ita stipulatꝰ fuerit.
⁊.C.de ꝯhen.stipu.l.nō maiturū.Item fabriles ⁊ artificiales
differunt in petitiōe.ecce certe ope.i.artificiales cū cedit dies
possunt peti ex quo ꝓmisse sunt.vt.ĩ.de ver.obli.continuꝰ.§.cū
ita.sʒ ope incerte nō statim cedit dies quātū ad petitioneʒ:sed
demuʒ cū fuerint indicte.vt.ĩ.de oper.liber.l.sed si hac lege.§.

⁊ hoc interdictū. Et est rō diuersitatis: qr ope incerte nō sunt in rerū natura: sed opere certe sic. ⁊ id quod in rerū natura non est non pōt peti cū non pōt consisti obligatio vel actio. ĵ. de verbo. signi. l. cedere. Restat vt videamus dissimilitudinē in mora. ⁊ in hoc differunt si libertus promisit opas incertas ⁊ dedit fideiussorē: fideiussor tenetur ex mora liberti: non ex sua: sz vbi certas deberet ⁊ dedit fideiussorem: tunc ex mora liberti: et ex sua. ⁊. ĵ. de ope. liber. l. libertus. Et est rō diuersitatis: qr opera incerta cuilibet facto eq̄paraẗ: sz vbi aliq̄s fideiubet pro alio qui promisit aliq̄d facere fideiussor ex mora sua non pōt conueniri. ĵ. de verbo. oblig. l. cū filius. §. j. qr cuz non debeanẗ nisi fuerint indicte liberto: non teneẗ ex mora sua. Sed vbi libertus promisit operas certas ⁊ dedit fideiussorē. ideo fideiussor teneẗ ex mora sua: qr circa opa sua eq̄paraẗ pecunie legate. vt ĵ. de verb. obli. l. duobus. ⁊. ĵ. de verbo. obli. l. mora rei. Itē differunt in exhibitione. ⁊ dixerunt Jo. ⁊ Azo. nā libertus opas certas dz prestare victu ⁊ vestitu patroni. ĵ. de ope. liber. l. pen. nā dicit illa littera. si alij eduntur voluntate patroni vestri: apparet q̄ loquiẗ in artificialibus. ĵ. de ope. lib. l. opere in reruz. sed opere incerte prestabunẗ a liberto suo victu ⁊ vestitu. vt. ĵ. de ope. lib. l. suo. ⁊. l. aut. ⁊. l. imponi. ita dixerunt do. Jo. ⁊ azo. Sed queriẗ ab eis que est rō diuersitatis. nullam reddunt. sz do. meus reddit eam: ⁊ nunc libertus qui teneẗ ad opas incertas obligatus est in genere: ⁊ sit immunis. vnde cū in hoc releuetur in alio grauaẗ. videlicet vt prestet eas victu ⁊ vestitu suo vt. ŝ. de iureiu. l. cum in qui. in prin. Sed libertus qui teneẗ ad operas certas obligatus est in specie. ⁊ sic teneẗ in plus. ⁊ ideo cū in hoc casu graueẗ: in alio releuari dz. s. vt victu ⁊ vestitu patroni eas prestet: ⁊ hoc probat p tale simile: emptor teneẗ venditori ad precium in genere: non autem ad istos nūmos in specie ⁊ ideo grauaẗ in hoc q̄d tenetur facere preciuz accipiētis. Sz venditor teneẗ ad certam rem. s. ad rem venditā. ⁊ ideo cum in hoc graueẗ releuatur in alio: qr non teneẗ facere accipiētis. vt ĵ. de actio. emp. l. ex empto. in prin. Sed vos dicetis totum cōtrarium vt dicamus operas certas dz libertus prestare suo victu ⁊ vestitu. vt in. l. suo. ⁊. l. aut. ⁊. l. imponi. sed incertas victu ⁊ vestitu patroni. vt. ĵ. de ope. lib. l. j. Nec obst. illa littera que videtur innuere q̄ alij debent solui voluntate patroni: qr debet ita intelligi vbi libertus promisit operas incertas dz alii: sicut si patronus conduceret ab alio. ⁊ q̄ ita debeat intelligi. probatur. ĵ. de ope. li. l. quod nisi. in prin. Et est rō quare opas incertas debent prestare victu ⁊ vestitu patroni: certas nō: ideo qr vbi dz prestare operas certas sibi potuit prouidere de expensis: sed in incertis non. arg. ŝ. si cer. pet. l. quod te. Uel pōt dici q̄ in hoc non est differentia inter incertas ⁊ certas. concordabis. ll. istas que videntur discordare vbi libertus est soluendo hoc casu operas certas ⁊ incertas dz suo victu ⁊ vestitu prestare. vt. l. in suo. ⁊. l. aut. ⁊. l. imponi. Sed vbi non est soluendo: siue certe: siue incerte sint: hoc casu debent prestari patrono a liberto victu ⁊ vestitu patroni: vel dz cedere tātum temporis infra quod possunt lucrari. vt. ĵ. de bo. lib. l. pe. Itez differūt opere artificiales ⁊ fabriles in solutione: nā ope certe possunt solui alij voluntate patroni: sed incerte non. ĵ. de ope. lib. l. ope in rerum. in prin. ⁊. §. fi. Et est rō diuersitatis: qr in operis incertis cōsideraẗ dignitas liberti soluentis ⁊ patroni. ĵ. de oper. liber. l. eius. Sz si diceremus qr opere fabriles possint solui alij hic emergeret absurditas: naz patronus est clericus: libertus est scriptor: si soluit patrono dz soluere considerata dignitate liberti ⁊ patroni: qr soluet scriptorias: sed si possint alij solui: qr si clericus patronus velit vendere istas operas militi. diceret miles patronus tuus vendidit mihi. x. operas in gn̄e. sum miles ascende dextrarium meum ⁊ vade ad talem locum: quia ibi dicitẗ esse hastiludiuz. vnde volo vt prestes. x. operas scutiferas. dicit libertus: non imponatis mihi: qr non possum videre hoīes armatos. dicit miles quales operas vis prestare: domine sum scriptor veniatis ⁊ accipiatis. x. operas scriptorias. h̄ casu si diceremus q̄ prestenẗ. x. opere scutifere non consideraẗ dignitas liberti q̄ dz considerari vt dictum est q̄ p̄stet scriptorias non consideraẗ patroni dignitas q̄ emit. Uel potestis dicere q̄ ope artificiales differunt in alio: in solutione incerte non possunt solui pro parte. vt. ĵ. de ope. lib. l. iij. in prin. ⁊ in fi. Sed certe sic. ĵ. de ope. lib. l. si qn̄. Item differūt in transmissione cuz patronus stipulaẗ a liberto operas: aut sibi ⁊ filijs suis aut sibi ⁊ heredibus suis: aut simpliciter: si stipulaẗ sibi ⁊ libertis suis: qr dicit pmittis mihi dare. x. operas ⁊ filijs meis. hoc casu siue sint certe: siue incerte transeunt ad heredes filios pro equalibus portionibus: non pro portionibus hereditarijs: ⁊ petunẗ a filijs directa actione. ĵ. de ope. lib. l. si q̄s operas. ⁊ l. iureiur. §. liberi. si autē liberi non existāt heredes patri. hoc casu transeunt ad liberos pro equalibus portionibus ⁊ non petunt directa actione: sed vtili. arg. ĵ. de verb. obliga. l. quocūq̄ modo. §. ij. ⁊ incipit si q̄s. si autem stipulaẗ sibi ⁊ heredib⁹ suis dicit Jo. certe opere transeunt ad extraneos heredes: sz incerte non: sicut vbi stipulaẗ simpl'r ⁊ pro se. vt. ĵ. de ope. liber. l. cerdonez. ⁊. ĵ. de bo. lib. l. q̄ ex cā. Uel q̄d veri⁹ est vbi stipulaẗ sibi ⁊ heredibus suis: certe ⁊ incerte transeunt ad heredes suos: qr dicit lex si simpliciter stipulor vsumfru. dari non trāsit ad heredes: sed si stipulor mihi ⁊ heredibus meis transit. vt. ĵ. de verb. obli. l. stipulatio ista. §. si q̄s vti. Nec obst. qr. ŝ. dictū est qr nō possum operas incertas alij stipulari: verū est alteri extraneo: sed heredibus nostris sic licet stipulari. vt. ŝ. de pac. l. auus. et l. heredi. §. iul. non obst. l. cerdonē. ⁊. l. qui ex cā. qr. ll. ille ita itelligunẗ: si aliq̄s est rogatus manumittere seruū in testamēto ex cā fideicō. ⁊ dicit testator q̄d ei dz imponere opas: hoc casu si fuerunt imposite vel non fuerunt imposite non debenẗ. vnde q̄ manumittit ex cā fideicō. ⁊ dicit testator q̄ ei dz imponere operas non pōt. vt. C. de ope. lib. l. mater. si autē stipulaẗ opas simpliciter. hic dicetis siquidē opere sunt incerte non transeūt ad heredes extraneos: ⁊ si lis sit contest. ĵ. de ope. lib. l. si operarū iudicio. nisi fuissent in dānatione deducte. vt. ĵ. de ope. lib. l. q̄ libertus. §. non solum. Sed nunq̄d incerte opere transeunt ad filios. Dixit Azo ⁊ bene q̄ sic: etiā si sint exheredati: non tamē mala mente. ĵ. de ope. lib. l. si operarum. ĵ. de acq̄r. here. l. pro herede. §. si quis ex his. Et est rō quare incerte non transeunt ad heredes extraneos: sed ad filios. nam extraneus heres si non esset heres non esset patronus. ĵ. de verbo. signi. l. licet. §. j. Sz qualiter qn̄ patronus est stipulatus operas transeūt ad suos heredes cum stipulatus est simpliciter. hoc casu transeunt ad suos extraneos dūtamen sint heredes per se non per alium. infra de ope. lib. l. cū patronus. ⁊. l. a duobus. in princi. ⁊ in fine. ¶ Or signori do. Hug. discordauit ab Azo. do. Azo. dixerat vt. ŝ. dictum est. sed do. Hug. dicebat opere incerte transeunt ad suos extraneos: dūtamen sint heredes per se non per aliuz ĵ. de ope. lib. l. cum patronus. §. libertus. sed opere certe transeunt siue sint heredes per se vel per alium. vt. ĵ. de ope. libert. l. a duobus. in prin. ⁊ in fi. nec obst. §. si q̄s ex his. ⁊. l. si operaruz qr loquunẗ cum stipulatus est sibi ⁊ heredibus suis. Sz istud non placet dn̄o Odof. qr dicit in unio. l. q̄ opere certe trāseūt ad suos extraneos si sunt heredes p se non p alios. vt. ĵ. de verbo. signi. l. sciendum. vnde dicit Odof. sentio cum dn̄o Azone ¶ Or signori si habetis istā distinctionē habetis q̄cquid tractatum est a modernis ⁊ ab antiquis.

Si decem aut stichum.

In. §. isto dicitẗ. ego per stipulationē promisi tibi dare. x. aut stichum. et sic alternatiue: postea solui tibi. v. nunq̄d illa. v. repeto. dicit iuriscon. questio ista descendit ex hoc: aut liberor in istis. v. quo casu solutis. v. non repeto: aut non liberor: quo casu repeto. Sed q̄d dicemus in dubio. rn̄. iuriscon. est dicendū si primo solui. v. ⁊ post illa. v. soluta soluā alia. v. liberor: nec vltima. v. vel alia. v. repeto: sz si post v. soluta stichū soluā repetā illa. v. qr indebite soluerim: qr illa vltima solutio cōprobat vtrū p̄ria fuerit indebita vel nō: sed ⁊ si debeo stichū aut. x. ⁊ soluo prima. v. ⁊ postea stichum: ⁊ creditor vult magis habere. v. q̄ stichū. sil'r. v. possum repetere: sz q̄d si debeo. x. aut stichū ⁊ volo soluere. v. de. x. ⁊ partē stichi. nūq̄d possum hoc facere: certe nō: sz ⁊ si decedas plurib⁹ heredib⁹ relictis nō debeo soluere vni ex heredib⁹. v. alij partē stichi: sicut si decederet pmissor relictis plurib⁹ heredib⁹ nō dz vn⁹ soluere. v. alter partē stichi: sz ⁊ si debeo. x. aut stichum si erat electio mea quē velim soluere mea dz eē electio quē velim mihi reddi: nō tu. h. d. §. iste. videatis expositionē l̄re [si. x. aut stichū stipulat⁹ soluā. v.] sub. ego debitor nā stipulatori solui: et ideo vos legetis ita l̄raz [si. x. aut stichū stipulat⁹]. i. stip'lone astrict⁹: et sub. ego soluā. v. sil's expositio notaẗ alibi in auẗ. de equa. do. §. j. col. vij. nā pprie dr̄ creditor stipulator: sic et alibi ip̄ropri̇e sumiẗ creditor. ĵ. de sol. l. cū his. vl' legaẗ ita [si. x. aut stichū stipulat⁹] sub. fuerit aliq̄s a me [cessat odictio] qr eadē solutio nō parit liberationē ⁊ obligationē. vt. ĵ. de sol. l. cū his. §. j. [et si p̄stiterit]. i. soluerit [residua. v.]. i. priora [p̄stitisset]. s. debitor q̄ prio soluerat. v. [cōprobabit]. i. declarabit [solueret] sz videẗ si debeo. x. aut stichū q̄ possiz soluere. v. aut partē stichi vnde videẗ. ŝ. ĵ. de accepti. l. qui hoīem. Ad q̄d pōt dici q̄ in. l. illa non prohibetur si solui quinq̄: quin possim stichum totuz soluere. Uel pōt dici q̄ ibi poniẗ distinctio. l. non hoīs. qr promisi quinq̄ tantum: aut stichum tantum: vnde pro parte soluta a parte liberaẗ. vt. ĵ. de verbo. oblig. l. si ita stipulatus. §. j. et ĵ. de solu. l. si stipulatus. §. j. secus est si deberem hoīem in genere. vt. ĵ. de verb. obli. l. ij. §. quedam [condictionē]. i. repetitionem [quāuis vtroq̄]. i. sticho. ⁊. x. [mihi]. s. creditori [arbitrium daretur] et ita videtur hic quod accipiens h̄z arbitriū

quod

quod velit retinere.sed.l.s̄ dicit.q̄ dicit q̄ electio est debitoris vt.C.eo.l.pe. Ad quod pōt dici qđ hic dicit̄ per marcellum ibi corrigit̄ per Justinianū. Uel dicatis si promitto stichū aut.x. ꝛ sicut mea est electio quē veliz soluere:ita mea erit electio quē velim repetere.vt in.l.contra.ꝛ arg.ī.de iure dot.l.plerunqꝫ.si tua erat electio.q꞉ promisi tibi.x.aut stichuz prout velles sicut ante erat arbitriū quē velles petere:ita in redditione[vtriqꝫ] scilicet heredi[solui]sub.immo oportet q̄ vtriqꝫ heredū soluātur alia.v.vel q̄ soluat̄ stichus.vnde si querat̄ quid iuris sit dicendum est id quod modo dixi in supiori responso.

I ☞ Promissum in certo loco sicut potest vbiqꝫ peti:ita solutum indebite certo loco non obstante errore soluentis.

I q **Uel alio loco.** † In.l.ista ponit̄ talis casus.credebam me obligatum dare tibi.x.mutine.ꝛ non eram.solui tibi.x.mutine.tu habes domicilium Bono.nolo te conuenire mutine sed bono.nunquid hoc potero facere.certe sic.non enim qđ credebam me teneri mutine impedit quin possim te conuenire in alio loco idoneo.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[quolibet].s.idoneo.vt.ī.de eo quod certo loco dari oportet.l.j.ꝛ.ī.de cōsti.pecu.l.j.§.ait pretor.ꝛ.s̄.de iudi.l.eum qui[sequentur].s.locum in quo est indebite solutum.

I ☞ Tutus exceptione rei iudicate soluens non repetit.

I i **Iudex si male.** † In.l.ista dicitur.tu debebas mihi naturaliter et ciuiliter.x.ꝛ probaui te debitorem in.x.iudex absoluit te:nō appellaui.postea illa.x.mihi soluisti.nunqđ poteris repetere.certe non:q꞉ naturaliter debebas ꝛ natura inhibet repetitionem:non pōt:q꞉ naturaliter remāsit debitor:ꝛ natura inhibet repetitionē.vt.ī.eo.l.iul.verū debitorē

I ☞ Pupillus prodigus ꝛ furiosus indebite solutum repetunt etiam vbi alius non repeteret.

I i **Interdum persona locuz facit repetitioni.** † Signori ad euidentiam huius.l.istud no.si maior.xxv.ann.soluit debituz naturaliter indebitum ciuiliter per iuris ignorantiam nō repetit.vt.C.de iur.ꝛ fac.igno.l.cum quis.ꝛ.C.ad legem falci.l.error.hoc p̄miso no.ita casum.pupillus sine tutoris autoritate soluit debitū naturaliter indebitum ciuiliter per iuris ignorantiā.inde est si furiosus vel prodigus soluit.nunqđ isti poterunt repetere. Rñdet iurisconsul.lꝫ regulariter verū sit q̄ maior.xxv.soluit naturaliter debitū ciuiliter indebitū qđ non pōt repetere.tamen interdum persona locum facit repetitioni.ꝛ ideo si pupillus vel furiosus:vel prodigus soluit debitum naturaliter ciuiliter indebitum possunt repetere:si extat pōt vendicari si consumpta est pecunia soluta pōt cōdici.h.d.ista.l.videatis expositionē littere[interdū persona locum facit repetitioni].q.d.regulariter si solutum est a maiore.xxv.an.debitū naturaliter indebitum ciuiliter per iuris ignorantiam nō possit repeti.vt C.de iur.ꝛ fac.igno.l.cū quis.cum suis similibus.ꝛ exponatis[persona].i.beneficium persone.vt puta.si pupillus.accipiatis quod est infra[soluerit]ꝛ dicit̄ pupillus masculus minor xiiij.ann.femina minor.xij.vt insti.qui.mo.tute.fini.in fi.dicit̄ furiosus qui omni caret intellectu.vt.s̄.de offi.presi.l.diu⁹.vel is cui bonis interdictū est.vt prodigo.vt.ī.de verb.obli.l.si is cui[soluitur]per iuris ignorantiam.ꝛsoluitur vt dixi debitū naturaliter indebitum ciuiliter. vendicabuntur.a pupillo:vel a furioso:vel a prodigo etiam sine oī restitutione[cōdictio locum habebit]sine cā.s.ꝛ hoc casu locum habebit condictio in persona pupilli demum restitutione petita in persona furiosi vel prodigi sine restitutione. ¶ Or signori ad.l.istam oppo.ꝛ videtur q̄ non possit stare ista.l.ꝛ videtur velle facere gratiaz tribus personis.sed videtur q̄ in persona pupilli:vel furiosi:vel prodigi nullam faciat gratiam.nam aut isti soluerūt debitum:aut indebitum:si debitum:si ab initio est translatum dominium non pōt repeti:q꞉ eadem solutio ꝛc.vt.ī.de solu.l.qui hominē.in fi.ꝛ.ī.eo.l.cū is qui. Si autē ab initio non est translatum dominium:sed postea est consumpta pecunia dñium est translatum consumptione secuta.vt.s̄.si cer.peta.l.non oēs.in fi.ergo videt̄ si consumpta est pecunia soluta ab ipso pupillo:vel furioso:vel prodigo q̄ non possit repeti:q꞉ quo casu translato dñio ab initio non datur condictio.eodem casu ab initio non translato dñio:sed ex postfacto non datur repetitio.vt.s̄.si cer.pet.l.si filius.ꝛ.ī.de solu.l.qđ si forte. Si autē indebituz soluerunt ab initio similiter nullam facit eis gratiam:quia si maior eis solueret posset repetere.vt.s̄.eo.l.j.vnde qualiter iurisconn.in.l.ista facit gratiam istis personis. Rñ.facit gratiaz q꞉ si maior solueret debitum naturaliter:indebitū ciuiliter nō posset repetere.vt.C.de iur.ꝛfac.igno.l.cuz quis.tñ hic est speciale q̄ possint repetere.vt.s̄.de mino.l.illud.et.C.si aduersus solu.l.in debito. ¶ Sed denuo oppo.ad.l.istā.tu dicis mihi.ꝛ iste est verus intellectus si solutū est a pupillo pecunia cōsumpta repetit̄:demū restitutione petita.tñ videtur q̄ pupillo hic non proficiat.nā si pupillus petet in integrū resti.hoc casu.sicut concedit̄ restitutio vt naturalis obligatio restituat̄ ei aduersus pupillum.q꞉ vt.C.si aduersus transa.l.j.ꝛ.s̄.de minori.l.quod si.§.restitutio.si fiet restitutio vltro citroqꝫ.hoc casu facta restitutione non proficiet pupillo:cū ipse repetet.dicet creditor.noli aliqđ dicere tu es me⁹ debitor.ꝛ ex alia cā naturaliter.vt tibi obijcio cōpensationē.vt.ī.de cōpen.l.ij.et.s̄.de neg.gest.l.iij.§.pup.sed rñ.hic enim pupillus non tm̄ ad hoc restituit̄ vt possit repetere.sed restituit̄ ad hoc vt possit repetere ꝛ ille non possit cōpensationē obijcere vt ita restitutio aliquid operet̄.vt arg.s̄.si quis cautio.l.pe.ꝛ.ī.de leg.j.l.si qñ.in prin. ¶ Or signori circa.l.istam subijcio vnam.q.ꝛ aduertatis eam q꞉ plane dicā eam.lꝫ do.Jo.ꝛ Az.detrūcate videant̄ eā posuisse.ꝛ formo eā in psona pupilli.hic dicit̄ si pecunia extat q̄ vendicat̄:sed si pecunia est cōsumpta condicit̄. Sed quero condicet eam pupillus sine omni in integ.restōne petita.an demū restitutione petita.dixit Pla.est differētia inter puberē ꝛ impuberem.nā si pubes solueret debitū naturaliter:indebitū ciuiliter p iuris ignorantiā posset repetere demū restitutione petita.vt.s̄.de mino.l.illud.ꝛ.C.si aduer.transac.l.vlti.sed si impubes solueret sine tutoris autoritate p iuris ignorantiā.i.debitum naturaliter indebitū ciuiliter.hoc casu sine oī in integ.restitutione pōt repetere.ꝛpro se inducit.l.istam que loquitur in pupillo ꝛ in furioso ꝛ in prodigo.ꝛ.ī.ad treb.l.si pup.qs.§.ei⁹.ꝛ.ī.de acq̄.here.l.impuberibus.ꝛ.l.puberibus. Sed do.Joā.ꝛ Azo dicunt ecōtra.ꝛ dicūt q̄ si pupillus soluit indebitū ciuiliter debitū naturaliter condicet demū restitutione petita.nam due leges loquunt̄ generaliter ꝛ indistincte in minore.vt.s̄.de mino.l.illud.ꝛ.§.fi.si aduersus solu.l.vlt.nec obst.ī.ad treb.l.si pupillus.§.sed ꝛ non eius.q꞉ non loquit̄ in restitutione in integ.sed restitutione facta ex senatuscon.trebel.nā.l.illa dicit.si mutuasti pup.sine tutoris autoritate obligat̄ tibi naturaliter si postea fecisti testm̄ ꝛ rogasti heredē vt restitueret hereditatē sempronio si pup.soluit sempronio nō repetit iure cōi:sed beneficio restōnis.sꝫ si soluit heredi ante restōnem factā ab herede nō repetit iure cōi:sed si soluit post restōnem factaz repetit iure cōi:q꞉ erat indebitū ad heredē ciuiliter ꝛnaturaliter.vt.ī.ad treb.l.aut facta.sꝫ hic erat debitū naturaliter:sed indebitū ciuiliter. Itē non obst.hec.l.que videt̄ velle eq̄parare furiosuz pupillo:q꞉ q̄tū ad hoc equiparat̄:q꞉ si pecunia extat pōt vēdicari:sed q̄tū ad hoc vt det̄ cōdictio nō:q꞉ a pupillo pōt repeti restōne petita:sꝫ a furioso pōt repeti sine restōne p cōdictionē sine cā.ꝛ est rō q꞉ minoribus subuenit̄.vt.s̄.de min.l.deniqꝫ §.sꝫ vtrū. Itē pōt alia rō assignari.nā pupillus pōt oīa agere cū tutoris autoritate:sed furiosus nō etiā cū curatoris autoritate.arg.ī.de reg.iur.l.in negocijs. Ex p̄dictis ergo colligetis cū soluit̄ indebitū ciuiliter debitū naturaliter.aut soluit̄ a maiore.xxv.ann.sane mētis p iuris ignorantiā:quo casu non pōt repeti.si p facti ignorantiā sic:q꞉ facta sunt incerta iura finita ꝛ certa.vt.ī.de iur.ꝛ fac.igno.l.ij.si autē soluit̄ a pdigo vel a furioso:pdigus vel furiosus pōt repetere cdictiōe sine cā.q꞉ dicet pecunia mea peruenit ad te sine cā bonū ꝛ equū est q̄ tu reddas.vt.s̄.si cer.peta.l.si ꝛ me.si aūt soluit̄ a pupillo.hoc casu si soluit cū tutoris autoritate siue extat pecunia soluta:siue consumpta est pōt repetere restōne petita.vt.s̄.de mino.l.illud.si autē pup.soluit sine tutoris autoritate si pecunia extat pōt vēdicari sine restōne:q꞉ hꝫ locū cōe auxiliū.vt.s̄.de mino.l.ī cause.si aūt pecunia soluta cōsumpta est cōdicet restōne petita.vt hic. ¶ Or diceret mihi aliqs vestrū.vos datis mihi bona verba:detis mihi intelligere qñ soluit̄ indebitū ciuiliter debituz naturaliter p iuris ignorantiā in pupillo.ꝛ ita no.exemplum.numeraui pupillo sine tutoris autoritate.x.hoc casu obligat̄ pupillus naturaliter nō ciuiliter.vt.ī.de noua.l.j.in fi.siquidē soluit debitū naturaliter soluit:sꝫ indebitū ciuiliter.in furioso est exēplū:furiosus successit alicui a quo erat relictū legatū in min⁹ solēni testō.hoc casu si soluit debitū naturalr̄ soluit:sꝫ ciuiliter indebitū.vt.C.de testa.l.nō dubiū.ꝛ.C.de fideiusso.l.ij.

I ☞ Si quis soluat tutus exceptione:q꞉ sibi debetur non repetit:sed suum debitum petit.

I q **Uel inuicē.** † In.l.ista dr̄ ex cā vna eraz creditor tuus i.x.ꝛ ex alia cā erā tu⁹ debitor.i.x.petebā a te.x.corā cōpetēti iudice:tu nō opposuisti cōpensationē:sed.x.soluisti.nūqđ repetes illa.x.condictione indebiti.certe non.qđ est verū in illis casib⁹ in q̄bus nō est locus compensationi ipso iure.h.d.ista.l.videatis

expositionẽ littere[qui].s.ille[non hꝫ]vllo modo:vt in actio
ne depositi.vt.C.de cõpen.l.vlt.Item vt est si hincinde deben-
tur:q: non est locus compensationi tunc.vt.s̃.eo.l.si non sortẽ
§.si tibi.Iteꝫ non est locus cõpensationi in tributis soluẽdis.
vt.C.de compẽ.l.si ea.vel põt exponi in quibus cõpensatio lo-
cum non hꝫ ipso iure:nã non est locus cõpensationi ipso iure:
sed ita demum si opponaꝛ̃ ab hoĩe.vt.j̃.de cõpen.l.verũ.sꝫ si es
set locus cõpensationi solutum repeti posset.vt.j̃.de cõpen.l.si
ambo.§.j.[repetitionẽ].q.d.hꝫ actio.pro eo qȯ sibi debetur ꝛ
non hꝫ repetitionẽ eiꝰ qȯ soluit.ꝛ ad hoc ꝯcoꝛ.C.de cõpẽ.l.pe.

1 ☞ Qui promittit plusq̃ deberet condicit liberationem.

1 **Squi plus.** †In.l.ista diciꝛ̃.si tu eras he-
res pro dimidia alicuius here-
ditatis:ꝛ quidaꝫ alius erat heres pro alia dimidia.ꝛ
sic eramus creditores hereditarij in centũ.ꝛ ita debe-
bas mihi pro portione hereditaria satisfacere in q̇nquaginta
si tu ꝑ errorẽ promisisti mihi totũ debitũ illam ꝓmissionẽ qua
tenus indebite promisisti poteris condicere condictiõe incer-
ti vel sine cã.h.d.ista.l.videatis expositionẽ littere[cauerit]in
totũ.vel aliter soluitur[condictione]scilicet incerti sine cau-
sa.vt.j̃.de condic.sine causa.l.iij.in fine.

1 ☞ Una ex rebus alternatiue debitis solutis simul perem-
pta quod superest remanet insolutum.

1 **Umisqui.** †In prin.huius.l.diciꝛ̃ debe-
bas mihi alternatiue stichum
aut pamphilum:ꝑ errorẽ soluisti vtrũqꝫ:posteavterqꝫ
decessit:vel alter decessit:alter remãsit.nunq̇d euꝫ qui
remãsit in rerũ natura potero petere.rñdeꝛ̃ ꝙ non.h.d.princi.
huius.l.[cum is].s.debitoꝛ[dꝫ].s.alternatiue[simul vtrũqꝫ
soluerit].s.ꝑ ignorantiã improbabilẽ.nã vbi soluiꝛ̃ indebituꝫ
oĩ iure locus est repetitiõi.vt.s̃.eo.l.sed ꝛ si me[supest]idẽ est
etiã si debes stichum aut pamphilum:q: tua est electio quẽve-
lis soluere.vt.j̃.de iure dot.l.plerũqꝫ.in fi.sed si alter moriꝛ̃ ille
est in solutione q̇ supest.vt.j̃.de contrah.empti.ꝛ vendi.l.in em
ptione.in fi.Idẽ est cum debes stichum aut pamphilum: ꝛ sol-
uisti vtrunqꝫ:si alter moriꝛ̃:alter q̇ supest in solutione est:q: te
nebaris ad certum.vnde liberaris in interitu speciei.secꝰ si te
neris ad incertum:q: tunc non liberaris.vt arg.C.si certũ pe-
tatur.l.incendium.

1 ☞ Solutio que fideiussoꝛi parit repetitionẽ non parit reo
liberationem.

1 **Fideiussoꝛ.** †In.§.isto diciꝛ̃.tu debebas mihi.x.et
dederas fideiussoꝛẽ:feci pactũ de nõ pe
tendo fideiussoꝛi.postea fideiussoꝛ soluit:nunq̇d poterit repe-
tere.certe sic:q: reus manet obligatus:nec refert vtrum ipse fi
deiussoꝛ:an heres eius soluat.Sed q̇d si tu debitoꝛ meus suc-
cessisti fideiussoꝛi:nunq̇d poteris repetere.certe nõ.q: tu libe-
raris.Et est rõ:q: eadẽ solutio non parit liberationẽ ꝛ obliga
tionem.h.d.[ꝛ ꝑ imprudentiã]facti vel iuris.q: ꝓbabilis est
ignorãtia in facto alieno.vt.j̃.pro suo.l.vlti.sed improbabilis
in suo.vt.s̃.eo.l.sed ꝛ si me[tutus est]vt.s̃.de pac.l.sed ꝛ here-
di.in fi.ꝛ.l.seq.[sed liberabiꝛ̃]nã eadẽ solutio nõ parit libera
tionẽ ꝛ obligationẽ.vt.j̃.de solu.l.qui hoĩem.in fine. ¶ Moꝛ si
gnoꝛi do.Io.ꝛ Azo formant hic talem questionẽ.hic diciꝛ̃ ꝙ si
fideiussoꝛ cui factum est pactum de non petendo soluit per im
prudentiã qȯ põt repetere.sed q̇d si debebat naturaliter ꝛ non
ciuilier:ꝛ soluit ꝑ facti ignorantiã nunq̇d repetit.si dicis ꝙ nõ
põt repetere cõmittis in lege q̇ dicit ꝙ solutione eius qȯ debe
tur tolliꝛ̃ oĩs obligatio.vt insti.q̇.mo.tol.oĩs obliga.in princ.
vnde non repetit:q: eadẽ solutio non parit liberationẽ ꝛ obli
gationẽ.vt hic.ꝛ.j̃.de solu.l.q̇ hoĩem.in fi. ¶ Denuo videꝛ̃ qȯ
non repetat:q: si repetat vna manu obijcieꝛ̃ ei compensatio ex
alia.q: qȯ natura debeꝛ̃ ꝛc.vt.j̃.de cõpen.l.etiã qȯ natura.Sꝫ
certe in questiõe ista dicendũ est ꝙ possit repetere.arg.prealle
ga.l.cum quis.l.erroꝛ.non obst.ꝙ ea solutio tollit naturalem
obligationẽ.vt insti.q̇.mod.tol.obl.in prin.q: hoc casu ꝑ illaꝫ
solutionẽ nõ tolliꝛ̃ naturalis obligatio.q: cuꝫ soluit per facti
ignorantiã statim est nata indebiti ꝯdictio.ergo non moritur
naturalis obligatio cũ eadẽ solutio non pariat ꝯ̃rios effectus
vt hic diciꝛ̃.Item non obst.qȯ natura debeꝛ̃ venit in cõpensa-
tionẽ:q: illud est verum regulariter.fallit in duobus casibus.
vnus est q: ꝑsona locum facit repetitioni.vt.s̃.eo.l.interdum.
Secundus casus est vbi debitum naturaliter:indebitum ciui
liter soluiꝛ̃ ꝑ facti ignorantiã qȯ si vna manu repetiꝛ̃ obijcieꝛ̃
cõpensatio iam esset lex imposita verbis ꝛ non rebꝰ.quod esse
non debet.vt.C.communia de legatis.l.ij.

1 ☞ Erroꝛ qñ a pietate causaꝛ̃ cessat repetitio ĩdebiti soluti

1 **Simulier.** †In.§.isto diciꝛ̃.quedam mulier crede
bat se obligatam dare dotem pro alum-
na cum non esset.vnde soluit:nunq̇d repetet.certe non:q: vide
tur functa pietatis officio.h.d.iste.§.[non poterit]nã pietas
inhibet repetitionẽ.vt.s̃.de neg.gest.l.nesennius.fallit in ca-
su vt si filiam tuã expositã excepi et alui:et non vult nubere fi-
lio meo.vt.C.de nup.l.patrẽ. ¶ Moꝛ signoꝛi.§.iste dꝫ intelligi
vt dixi in casu cũ mulier credebat se obligatã.secꝰ si mulier cre
debat se dotẽ dare debere:q: tutrix.vt.j̃.de admi.tut.l.cũ post.
§.i.ꝛ est verũ ꝙ repeteꝛ̃ a muliere actio.nego.gest.j̃.sol.matri.
l.si pater.Sed q̇d si mulier fideiussit pro dote:quo casu locus
non est velleiano.vt.C.ad velleia.l.generaliter.ꝛ soluit.nunq̇d
hoc casu repetitioni locus est.Certe si fideiusserit sic ab eo cui
soluit.al's.i.si fideiussit nõ repetet ab eo cui soluit:sed repetet
a muliere pro qua fideiussit.vt.j̃.manda.l.ex mandato.§.j.

1 ☞ Obligatio generis ꝛ alternatiua equiparanꝛ̃:ꝛ in obli-
gatiõe gñis q̇ certã spẽm soluit putãs se ad eã teneri repetit.

1 **Quihominem.** †In.§.isto diciꝛ̃ ꝓmisisti mihi
hoĩem in genere:postea crede-
bas mihi teneri in specie ad stichum.vnde soluisti stichum nũ
quid poteris stichum condicere ꝛ alium soluere. Respõdetur
ꝙ sic:q: qui dꝫ hoĩem in genere sĩl'is est ei qui hoĩem aut.x.de-
bet.sed si soluit alterũ liberaꝛ̃:sed si credens se teneri ad Sti-
chum in specie soluit stichũ repetet ꝛ soluendo quẽlibet alium
liberaꝛ̃[promisit]q: dixit ꝓmitto tibi hoĩem in genere.ꝛ hec
est plana lectura.s.ꝙ hec duo sunt paria.vel te debere hoĩeꝫ in
genere.vel hoĩem in genere aut.x.Itẽ sicut si debes in gñe sol-
uendo quẽlibet liberaris.ita si debes hoĩem in genere aut de-
cem soluendo vnũ liberaris.Uel põt legi scdo modo qui ho-
minem.s.stichum.ꝛ ita certũ.ꝛ tunc hec sĩl'itudo est bona in hoc
q: sicut q̇ promittit hoĩem in genere teneꝛ̃ ad incertũ ꝛ est sua
electio quẽ velit soluere:ita qui dꝫ hoĩem aut.x.teneꝛ̃ ad incer
tum.vt.j̃.de verb.obli.l.vbi autẽ.§.q̇ illud aut illud.Sed dissi-
militudo est in alio:q: si aliq̇s credit se debere hoĩem in gene-
re ꝛ soluit stichum condicit:sed si dꝫ stichũ aut.x.si solueret sti
chum non repetet. ¶ Moꝛ signoꝛi no.hic vbi q̇s dꝫ hoĩeꝫ in ge
nere nullus hõ est in obligatione:sed q̇libet est in solutione.vt
j̃.man.l.fideiussoꝛem.ꝛ.j̃.de solu.l.q̇ decem.§.q̇ stichum.nec ob
stat.j̃.de lega.ij.l.meuius.§.q̇ duobus.q: verũ est ꝙ est in obli-
gatione q̃tum ad solutionẽ:non q̃tum ad petitionẽ.sꝫ vbi q̇s
dꝫ.x.aut stichum vterqꝫ est in obligatione:alter est in solutio-
ne.vt.j̃.de iure dot.l.plerũqꝫ.in fi. ¶ Modo ad.§.istum opp.
ꝛ signaꝛ̃ contra.si istud est verũ quod hic diciꝛ̃.nam contradi-
cit.l.que dicit.si testatoꝛ legat mihi stichũ aut.x.si tu putas sti
chum legatum tantum ꝛ soluisti non repetes.vt.j̃.de lega.iij.l.
is cui.Ad solutionẽ cuius contrarij quidam dixerunt hic per
ignorantiã soluit facti vnde repetit.sed in.l.contra.soluit ꝑ iu
ris ignorantiam.vnde non repetit.q̃ solu.non videꝛ̃ bona.q:.l.
illa.is cui.videtur loqui de facti ignorantia.Alij dixerunt qȯ
hic erat electio ipsius promissoris:ibi legatarij.Sed vos sol-
uetis istud contra.sic.§.iste non dicit.si debes.x.aut stichum si
soluis stichum ꝙ possis repetere:q: non põt.vt dicit.l.contra.
sed dicit iste.§.vt dixi ĩ casu.vel si velitis dicere ꝙ debebat sti-
chum aut.x.est parificatio in aliquo:non in oĩbus.vt.s̃.dixi.

1 ☞ Ubi inter partes nullum negocium gestum est cessat cõ-
dictio indebiti.

1 **Jinareatua.** †In.l.ista ponuntur tres
casus in quibꝰ apparet ꝙ
aliquando consulitur alicui per retentionem cui non
consulitur per actionem.ꝛ primus casus est talis.Tu
possidebas aliquam aream:in illa area edificaui putans areã
meam esse:nunquid potero a te cõdicere sumptus quos feci in
edificando.Respondetur quod non:quia tecum nullum nego
cium gessisse videoꝛ:nec obest quod vbi soluo tibi nummos in
debite quod repeto:quare non obstat:quia soluẽdo tibi inde-
bite tecum quasi contraho:sed vbi edifico in area tua non vi-
deoꝛ tibi quicquam soluisse.al's non videoꝛ tecum contraxisse.
Secundus casus est talis.ponamꝰ in area tua edificaui quaꝫ
putabam meam:domum illam tibi tradidi sumptibus non de
ductis:nunquid condicam edificium.certe non:quia non feci
aliquid accipientis.Tertius casus est talis.putabam me he-
redem hereditatis titiane cum tu eras heres insulam heredi-
tariam fulsi:vel in aream titianã meo nomine edificaui.Mo-
do queritur quomodo subuenitur mihi contra te.certe si ven
dicas a me aream edificatam repellam te doli exceptione
nisi refundas sumptus:sed si restituerem tibi aream sumpti
bus non deductis non possem a te quicquam condicere.
hoc dicit ista.l.videatis expositioneꝫ littere[Si in area tue]
diciꝛ̃ area locus vacuus ad edificium faciënduꝫ.vel diciꝛ̃ area
locus in quo fuit edificium:sed nunc non est quem vocamꝰ ca-
samentum[edificassem].s.bona fide putans aream meaꝫ esse
[nullum negocium]sub.vel quasi[nam his] Respondet iu-
risconsultus tacite obiectioni que posset sibi fieri[aliq̇d ge-
rit] quia

rit] q: condictio indebiti est ex quasi contractu. vt insti. de ob li. que ex quasi contra. nascū. q: plerūq; extra id quod agit̄ ⁊c. vt. j. cōmo. l. si is qui. in fi. [contrahit] vel quasi contrahit: q: nihil sibi soluitur [sed ⁊ si is] incipit secundus casus [⁊ ideo] incipit tertius ⁊ vltim⁹ casus [esse]. s. ⁊ non esset [seruare pos se]. i. per doli exceptionē. vt. j. de doli excep. l. paulus. ⁊. s. com muni diui. l. in hoc iudicio. §. j. ¶ Or: signori ad. l. istam oppo nitur trib⁹ modis. vno modo sic. hic dicit̄ si edificaui in area tua ⁊ tibi tradidi: q: nihil facio accipientis non condico sum ptus. sed contra. s. eo. l. indebiti. §. sed si nummi. vbi dicit̄ q si non facio accipientis nummos tū condico. solu. cuius contra rij vos dicetis vt ibi dixi: et hic repeto. ¶ Sed denuo secūdo ad. l. istam opponit̄. vos habetis hic: si edifico in area tua quā diu retineo aream consulitur mihi per retentionem. sed videt̄ contra. j. eo. l. qui excep. §. si pars domus. Ad quod vos dice tis aliud est hic: q: hic edificaui in rem tuam quam putabam meam. vnde mihi neminem volui obligare. vnde quādiu possi deo consulitur mihi per retentionem: non per actionem vt hic ⁊ in prealleg. l. s. commu. diui. l. in hoc iudicio. §. j. cū suis simi libus. sed in. l. contra. heres domum mihi legatam in diez que exussit ante diem refecit suis sumptibus: q: sciebat domū esse legatam mihi in diem: habuit animum me sibi obligādi. vnde si postea adueniente die per errorem mihi soluit non deductis sumptibus repetet. ⁊ sic intelligitur. l. contra. ¶ S; tertio op ponitur ad. l. istam sic: ⁊ videtur si edificaui in aream tua; quā putabam meam q habeam actionem negociorum gestorū: q: gessi negocium tuum quod est tuū re ipsa ⁊ sufficit vtiliter in cohatum. vt. s. de nego. gest. l. sed an vltro. quare do. Mar. ita scripsit hic. si insulam hereditariam reedificaui consulit̄ mihi p retentione;. tū de equitate si eam restituo non deductis sum ptibus habeo vtilem actionem negociorum gestorum ne locu pleteris cum aliena iactura. vt. s. eo. l. nam hoc natura. sed cer te ſm Jo. ⁊ Azo. nos dicimus q consulitur mihi per retentio nem: non per actionem negociorum gestorum: q: neminem vo lui mihi obligare. vt hic. ⁊ in prealleg. l. j. de doli except. l. pau lus. ⁊. s. commu. diui. l. in hoc iudicio. §. j. Non ob. l. illa si pu. §. si quis negocia. q: ibi accessi ad negocia tua gerēda aīo de predandi: ⁊ sic non gratia tui commodi: sed potius mei. s; hic accessi causa mei commodi: vnde non cōsulitur mihi per actio nem. vnde non obst. q: nemo d; locupletari cu; aliena iactura: q: verum est nullo extrinsecus accedente: sed hic tradidi insu lam hereditariam quam reedificaui non deductis sumptibus ⁊ neminem volui mihi obligare. ⁊ damnum quod quis sua cul pa ⁊c. vt. j. de regu. iur. l. quod quis.

1 ☞ Dispositio quando efficitur indebita solutum causa cō ditionis implende repetitur.

1 i **Si cui hereditas.** †In. l. ista dicit̄. Ti tius testator istituit te heredem: ⁊ rogauit te q totam hereditatem suam: ⁊ insuper fundum tuum mihi restitueres si darē tibi. x. dedi tibi. x. tu dicis hereditatem damnosam: ⁊ ita imploro iu dicis officium contra te vt cogat te adire ⁊ mihi restituere. nūquid. x. que dedi cā implende conditiōis potero repetere. Re spondetur q sic. h. d. ista. l. videamus expositionem littere [si cui hereditas tota] vel est in littera tota. ⁊ si nō habetis in lit tera tota legetis ita litteram. is cui hereditas per fideicō. reli cta est. s. deducta tū quarta trebellianica. vel si habetis tota ex ponatis ita litteram. is cui hereditas tota p fideicō. [relicta est]. s. non pure: sed post tps. s. vt restituat̄ ei post. x. annos [re stituitur] nam qui dicit hereditatem suspectam cogitur eā adi re iudicis officio: ⁊ ea; restituere non deducta quarta. vt. j. ad treb. l. q: poterat [non h;] q: si heres sponte adijt hereditate; fideicōmissarius d; ei dare. x. si coactus adijt non d; ei dare. x. [repetet] q: indebite dedit. ¶ Or: signori ad. l. istā opponit̄ dupliciter: ⁊ videtur q iste dñs testator fuerit fatuus dicendo titium instituo mihi heredem: ⁊ rogo eum vt tali restituat totā hereditatem: ⁊ insuper fundum suum proprium. nam hoc non potuit facere: q: non potuit in plus grauare heredem qua; fit honoratus. vt. j. de leg. j. l. imperator. §. si cētum. Ad quod vos dicetis vno modo sic. hic dixit testator. instituo talem herede; ⁊ rogo eum q restituat tali hereditatem totam: ⁊ insuper fun dum suum deducta quarta trebellia. ⁊ ita in plus nō oneratur q: h; quartam in loco fundi. vt. j. ad trebel. l. titia. Vel pōt di ci secundo modo hic. testator dixit ita. instituo titium mihi he redem ⁊ rogo eum vt hereditatem meam tali restituat: et insu per fundum suum post decennium hic: q: fructus poterant fa cere quartam: ⁊ insuper estimationem fundi sui: igitur nō po test grauari heres. vt. s. de inoffi. testa. l. papi. §. vnde si parēs. Vel pōt dici tertio modo q in littera non est tota: et ideo pōt grauari vt hereditatem restituat: ⁊ insuper fundum suū: q: de bet trebellianicā deducere. vt. j. ad treb. l. j. sic ergo si fideicom missarius dat. x. ⁊ ille heres hereditatē suspectam dicit: tunc ni hil erat dandum cā implende conditionis. igitur. x. repetūtur vt. j. ad trebel. l. q:. Sed ad istam solutionem significatur con tra. j. de condi. ⁊ demon. l. qui heredi. §. sed si suspecta;. Ad qd pōt dici datum cā implende conditionis repetit̄ de rigore iu ris. vt hic. de equitate non. vt ibi. Vel pōt dici hic non debuit dari. ⁊ ideo si datum est repetitur. sed in. l. contra. debuit et da tum erat. Unde l; dicat heres suspectā hereditatem datū non repetitur: vel hic erat dandum ab herede vniuersali. ⁊ ideo re petitur. sed in. l. s. erat dandum a legatario. ⁊ ideo nō repetit̄.

1 ☞ Ptās purgādi morā nō facit vt idebitū videat̄ eē solutū

q **Ui ob rem non defensam.**

1 †In. l. ista dicitur. ego promisi iudicatū solui pro te: postea q: nō defendi te solui stipulatori iteresse: post solutum interesse volo defendere te ⁊ repetere interesse. nunqd potero. Respondetur q non. h. d. ista. l. videatis expositione; littere [qui]. s. defensor qui h; satisdare iudicatum solui q̄ cō tinet tres clausulas. vt. j. iudi. solui. l. iudicatum solui [qd sol uit] q: qd legitime factū est ⁊c. vt. C. de admi. tuto. l. sancimus

1 ☞ Pecunia accepta vt reddatur res in qua quis recipien do pignori furtum commisit repetitur: al's secus.

1 s **Eruus cuiusdam.** †In. l. ista dicitur habebam magidē idest tabularium liscatum ad ludendum ad biscatam dixi seruo meo si aliquis veniret pro magide nulli ac commodes nisi me mandante. venit quidam ad seruu; ⁊ petijt ab eo q magidem accommodaret sibi: seruus meus ei accom modauit: ille pignorauit ⁊ fugit. vnde seruus meus iuit ad cre ditorem ⁊ dixit ei: redde mihi magidem. dixit creditor: nescio quid dicas: sed si vis mihi dare pecuniam pro qua est pignora ta cum vsuris reddam tibi magidem: seruus soluit pecuniam cum vsuris. Modo queritur nunquid pecuniam possim repe tere. Respondetur si creditor sciebat magidem alienma esse quo casu fecit furtum si accepit pecuniam a seruo: turpiter ac cepit. ⁊ ideo possum repetere pecuniā ab eo condictiōe ob tur pem causam: sed si ignorabat magidem alienam non fecit fur tum. vnde si seruus soluit pecuniā noīe illius debitoris pigno rantis soluit debitum sibi. et ideo ab eo non potest repeti. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere [seruus cuiusda; in sciente]. i. ignorante [respondi] dicit paulus iurisconsultus [furti se obligasse] q: qui accipit rem alienam pignori sciens facit furtum: q: furtum est ⁊c. vt. j. de fur. l. j. [posse repeti] con dictione ob turpem causam. vt. s. de condi. ob tur. cau. l. vbicq;. in fi. ⁊. l. seq. [est] domino mandante [non posse repeti] q: de bitum accepit: ideo cessat repetitio. vt. j. eo. l. repetitio.

1 ☞ Preccium solutum ex cā emptionis inualide repetitur.

1 s **Eruum meum.** †In. l. ista ponit̄ casus in quo soluo ⁊ repeto: ⁊ est talis: ego ignorans seruum meum a te emi ⁊ preciū solui: nunquid istud precium potero a te cōdicere. cer te sic: siue ignorans: siue sciens mihi vēdidisti. h. d. ista. l. videa tis expositionem littere [seruum meum] insciens [a te emi] et sic ipso iure non tenuit emptio. vt. j. de contrah. empt. l. rei sue [puto] q: solui indebitum [omni iure] ideo repeto. vt. s. eo. si et me. ⁊. l. eleganter. in prin. [ignorasses] illum seruū meū esse.

1 ☞ Inter duos fratres q̄ sunt in eiusdē potestate: ⁊ inter pa trem ⁊ filium sola obligatio naturalis cōtrahitur que per fra trem mutuantem patri acquiritur.

Itē cū debitor creditori succedat p quota obligatio extinguit̄.

Item huius obligationis onus peculium respicit: ⁊ quatenus de eo peruenit ad creditorem obligatio tollitur.

Item solutum inquantum erat obligatio extincta repetit̄ re siduum non naturali obligatione impediente. h. d.

2 Peculium profecticum quid sit: quid aduenticium: quid ca strense: ⁊ quid quasi castrense.

3 Differentia que sit inter acquisitiones ciuiles ⁊ non ciuiles.

4 Uniuersitates iuris que sint.

5 Obligatio naturalis non efficitur efficax mortuo patre.

a f **Rater a fratre[a] cū in eiusdez** ptāte. ¶ Lex ista osueuit valde difficilis reputari: et indubitāter glo. hic scripte p antiquos et moder. red dunt eam difficilem: ideo q: nimis detrūcate ⁊ obscure sunt po site: ⁊ maxime glo. dñor; Jo. ⁊ Azo. at si vos intelligatis casu; ⁊ summariā expositionē littere glo. ⁊ cetera alia melius intelli getis. Ad euidentiā tū hoc preuidendum est si filiusfamil. con trahit cum extraneo ex omnibus causis obligatur naturaliter ⁊ ciuiliter et insolidum: sicut paterfamilias. vt. s. de iudicijs. l.

a* Frater a fratre. Adde q bar. ⁊ fulg. in hac. l. sic. ex ordiuntur qd ista. l. re et fa ma difficilis est sicut aliaq̄ sit in corpore iuris. Et di cit ang. q ista l. est vna oīm ex difficiliori busque sit in toto corpore iuris. subdit tū fulg. q al tiori ⁊ subti liori stilo scri pta est. l. gal lus per sceuo lam iuriscon. q̄ ista. l. p af ricanum. Et dicit do. Jas. q affricanus i hac. l. melius q̄ alibi com probauit cō sequētiā quā d eo facit bar to. in. l. cū qs. in princ. ff. de sol. vbi dicit bar. ista ē bo na consequē tia. ista est lex Affricani. er go est difficil'

tam ex contractibus.z.j.de act.z obli.l.si filiusfa.z.l.in factum fallit in mutuo accepto sine patris voluntate:vbi ciuiliter z naturaliter obligat̃:sed obstat exceptio macedo.vt.j.ad mace.l.prima.z per totum.Item fallit in voto facto reipu.q̃z filiusfa.vouendo reipu.se daturum non obligat̃ ciuiliter nec naturaliter s̃m vnã opi.vel naturaliter tm̃ obligat̃ s̃m aliã.vt.j.de pollici.l.ij.§.voto.in fi.in voto facto ecclesie.q̃z tunc filiusfa.obligatur.vt.C.de epi.z cle.l.vlt.§.j.si autẽ filiusfa.ɔ̃hit cum patre in cuius est potestate obligat̃ naturaliter tantũ.vt.j.ea.l.§.q̃situm.non autẽ obligat̃ ciuiliter.vt.s̃.de iudi.l.lis nulla.z est ratio:q̃z iure naturali fili⁹ in ptãte non est.vnde eo iure inspecto bene obligat̃ sibi.sed iure ciuili est in ptãte.vt.s̃.de his q̃ sunt sui vel alieni iuris.l.patre furioso.z insti.de pat.pote.in prin.vnde eo iure inspecto nõ obligat̃ patri:q̃z fictione iuris zc.vt C.de impu.z alijs substi.l.vlt.z insti.de inuti.stipu.§.ei q̃.Itez eo iure inspecto adinuicẽ non obligat̃.q̃z nemo seipsum vinculatũ habere põt.vt.j.de rerũ permu.l.j.z.j.de fideiuss.l.si q̃s p eo.§.j.si autẽ filiusfa.contrahit cum fratre suo obligat̃ naturaliter tm̃.q̃z obligatio querit̃ patri.vnde sicut pater non põt sibi filiũ obligare ciuiliter ɔ̃hendo secũ.vt.s̃.dictũ est.ita nõ potest p filiũ sibi querere nisi naturalem obligationẽ:q̃z regulariter quod q̃s nõ põt facere p se nec dʒ posse p alium facere.vt C.quod met.cã.l.si p impressionẽ.z.C.de ɔ̃ctibus iudi.l.vna.z j.de contrahen.emp.l.non licet.z.j.de bono.posses.contra tabu.l.sub condictione.§.j.¶†His igitur ita premissis casum ita no.quidaz paterfamilias sempronius noĩe habebat duos filios in ptãte.pone titiũ z meuiũ.iste titius obtẽperabat patri z placebat patri.z q̃z forte magis erat peritus pater pmittebat ipsum administrare bona sua z pecuniam suã.meui⁹ non obtemperabat patri.immovix audebat intrare domuz paternam patre presente.vnde administrationẽ rerum paternarum habebat.vna die meuius in necessitate positus indigebat decem.venit ad fratrem suum titium quem videbat habere administrationẽ rerũ paternarũ z pecunie.z dicit ei secrete.indigeo decem:a patre nostro non audeo petere.rogo te q̃ de tua pecunia si habes vel de paterna mutues mihi.x.z scias in processu tp̃is tibi reddã.titius conuictus rõne dilectiõis z sanguinis mutuauit meuio fratri suo.x.z vt oĩs cesset oppositio mutuauit de pecunia patris z noĩe patris quã habebat in archa patris.in processu temporis anteq̃ meuius.x.titio redderet sempronius pater eoꝝ decessit his duobus filijs solis et equaliter heredibus relictis ex testamento vel ab intestato.mortuo sempronio patrefami.in cuius ptãte erant isti duo fratres immiscuerunt se hereditati paterne z eam adierũt.cogitauit meuius frater meus cũ eram secũ in eiusdem patris ptãte:vidẽs me in necessitate positũ mutuauit mihi.x.teneoꝛ ei reddere.vñ credens se ei obligatum naturaliter z ciuiliter cum esset obligatus naturaliter tantum.z ita errabat in iure anteq̃ iterpellaret eum vel faceret vocari ad iudicium illa.x.que sibi mutuauerat patre viuente de sua propria pecunia soluit volens se liberare ab illa obligatione.postea meuius videns se circũuentum dicit.frater meus mutuauit mihi.x.dum essez secũ in eiusdem patris ptãte.fui ei obligatus naturaliter tantum non ciuiliter.q̃z sicut non potui patri obligari ciuiliter directo.ita p medium.s.per fratrem ciuiliter ei obligari non potui.vñ si solui indebitum ciuiliter debeo posse repetere.vnde iste Meui⁹ vult agere ɔ̃ fratrem z repetere per cõdictionẽ indebiti.Modo queritur vtrũ hoc ei facere liceat.Ad quod rñdet affrican⁹ q̃ de illis.x.vna.v.põt repetere a titio.z hoc ista rõne.nam dũ titius mutuauit meuio.x.de pecunia patris:z noĩe patris fuit quesita patri naturalis obligatio ɔ̃ meuiuz in.x.ergo meuius erat obligatus patri naturaliter in.x.si igitur meuius successit in dimidiam patri rõne successionis in dimidia fuit extincta obligatio.nam sicut si debitoꝛ succedit creditori in totum confunditur actio z obligatio in totum.ita si debitoꝛ succedit in dimidiam:in illa dimidia confunditur actio.vnde pro dimidia qua successit meuius patri cõfusa fuit obligatio.vnde si illa.v.fuerunt indebita oĩ iure z soluta sunt per iuris ignorãtiã meuius repetet.sed nunquid alia.v.possint repeti.dicit Affricanus distinguendum esse.aut de peculio meuij:q̃z habebat peculium peruenerunt ad fratrem suum titiũ quinq̃z vel ampli⁹.z tunc videtur soluisse quinq̃z de peculio.quo casu reliqua.v.potest repetere.z hoc probat duplici ratione.prima ratio est si tantum peruenit ad titium de bonis meuij quod valebat.v.p hoc naturalis obligatio est sublata:q̃z satisfactuz est titio creditori per hoc de eo quod sibi debebatur.vnde si postea soluit quinq̃z.iam soluit quod solutum erat.igitur debet posse repetere.Itez alia ratione.q̃z sicut ille meuius patri tenebatur ad decem.ita peculium meuij.vnde obligatio naturalis que fuit quesita patri in decem erat in peculio meuij z cõcomitabatur peculium meuij sicut lepra leprosum.z sic illud peculium debebat illa decem patri naturaliter.vnde si Titius successerit patri in dimidia:vnde peculium erat ei obligatũ in quinq̃z.si ergo de illo peculio peruenerunt ad ipsum titiũ quinq̃z vel plus z sic ipse titius erat creditoꝛ:peculium erat debitoꝛ.si peculiũ soluit titio quod debebat solutione tollitur omnis obligatio.vnde reliqua quinq̃z erant indebita.vnde meuius dʒ posse repetere.Quod peculium meuij debebat illa decem naturaliter z q̃ obligatio naturaliter sequatur ipsum peculiũ.probat̃ tribus Affricanis argu.primum est tale.si Sempronius paterfamilias prelegauit meuio peculium.Titius frater de illo peculio debebit deducere quinq̃z que sibi debẽtur.quia sicut lepra sequitur leprosum.ita naturalis obligatio quesita patri per filium sequitur peculium.Item probatur hoc secundo arg.tali.ecce si iste meuius contraxisset cum extraneo z celebrasset talẽ contractum:quia esset naturaliter z ciuiliter obligatus in decem.z conuentus fuisset ab extraneo post mortem patris sui.z soluisset de sua propria pecunia per iudicium familie herciscũ de tantuz consequetur a titio coherede quantũ ille extraneus potuisset ab eis consequi agendo contra eos de peculio p obligatione istius meuij.Item probat hoc tertio argu.tali.si iste meuius contraxisset cum extraneo z celebrasset talem contractum quod esset obligatus naturaliter z ciuiliter in decẽ.z mortuo patre nihil soluisset si ageret meuius cuz titio familie herciscunde in iudicio familie herciscunde posset petere meui⁹ a titio.caue mihi de indemnitate prestanda aduersus creditorẽ quia peculium meum debet decem naturaliter et ciuiliter quatenus de peculio meo peruenit ad te.vnde si titius tenetur prestare cautionem aduersus extraneum creditorem.multo forti⁹ aduersus seipsum debet cautionem de indẽnitate prestare.sed si de peculio meuij ad titium nihil peruenisset:quia meui⁹ non habebat peculium reliqua quinq̃z soluta essent debita naturaliter.z natura inhibet repetitionem.vnde si soluta sunt per iuris ignorantiam meuius repetere non poterit.hoc dicit ista.l.vsq̃z ad.§.quesitum.Et ex his q̃ dicta sunt potuistis intelligere que sunt premittenda ad euidentiam huius.l.z casuz huius l.potuistis perpendere.verum tamẽ est q̃ dominus Hug.scripsit hic quandam suam glo.diuersis modis.z glo.nostre de ea faciunt mentionem licet non ad plenum.Et dicit ita glo.Hugo.diuide.l.istam in septem partes.in thema.in questionez.in responsionem.in rationem responsionis.in tria argu.ad probandam rationem responsionis esse veram.z in conclusionem.z statim volo sic exponere s̃m eum.hec.l.dicit sex.primo ponit thema dum dicit frater a fratre.secundo format questionẽ.ibi quesitum est zc.tertio respondet ibi vbi dicit respon.zc.quarto annectit rationem responsionis ibi vbi dicit q̃d q̃z zc.quinto ponit tria arg.[adeo]ecce primum arg.[idq̃z]ecce secundum arg.[igitur]ecce tertium.Sexto z vltimo concludit ad premissa.ecce conclusio.porro zc.aliam glo.ipse idez facit alio modo.z dicit sic.diuide.l.istam in octo partes.z erunt iste.prima pars est thema.secunda pars est questio.tertia pars respõsio questionis.quarta pars ratio respõsionis.quinta pars est vnum arg.ad probandum rõnem responsionis.sexta pars est secundũ arg.septima pars est tertiũ arg.octaua pars est ɔ̃clusio.sʒ signori si de istis nihil diceret̃ vobis ex quo intellexistis cetera alia nihil noceret vobis.vñ videatis expositionẽ littere [frater]pone exẽpli gratia.s.meui⁹[a fratre].s.titio habente administrationẽ rerũ paternarũ[cũ in eiusdẽ ptãte].i.pr̃is pone sempronij noĩe[essent pecuniã mutuat⁹].s.paternã z nomine patris mutuo datã.z hoc dico vt oĩs cesset oppositio.vt j.videbitis[post mortẽ pr̃is].s.sempronij z sub.z pri⁹ q̃ adierunt hereditatẽ z hereditati se immiscuerũt[ei].i.Titio [soluit].i.reddidit illam pecuniã quaz sibi mutuauerat.pone.x.p iuris ignorantiã[z soluit]putãs se naturaliter z ciuiliter obligatũ.z hoc est thema hui⁹.l.[q̃sitũ est].s.ab affricano [an repetere possit].s.solida.x.q̃ soluit de p̃pria pecunia.z hec est q̃stio[rñdi]ecce rñsio quã fecit affrican⁹[vtiq̃z].i.sic[p ea parte].i.p dimidia[qua ipse].s.meui⁹ debitoꝛ[pr̃i].s.suo [hr̃s extitisset repetiturũ].s.meuiũ a titio.z sic repetit vna.v.q̃z illa q̃nq̃z tp̃e solutiõis nõ debebant̃.z quare non debebant̃:q̃z pr̃i tm̃ fuit q̃sita naturalis obligatio in peculia ɔ̃ meuiũ.vñ si meui⁹ debitoꝛ successit in dimidia:p illa dimidia fuit actio z obligatio extincta.nã sicut si debitoꝛ succedit creditori ĩ totũ ipso iure extinguit̃ obligatio ĩ totũ.ita si succedit p dimidia ɔ̃funditur actio p p̃te.vt.C.d pac.l.si debitori.z.C.de neg.ge.l.si ab eo z.j.ad.l.fal.l.j.§.si debitoꝛ.z q̃z q̃d iuris est ĩ toto quo ad totuz idẽ iuris est in p̃te quo ad p̃te.vt.j.de vsur.l.q̃ scit.z.s̃.de pact.l.iure gen.§.adeo[qua frater].s.Titius extitit heres [ita repetiturum

peciturum].s.alia.v.[si non minus].i.q̃.v.immo tantūdē vel
plus[ex peculio suo].s.meuij[ad fratrē].s. titium[naturalē
enim]pꝛo qua assignat modo rationē[que fuisset].s.inter ti⸗
tium creditorē ⁊ meuiū debitorē[hoc ipso].i.ipso iure[subla
tam videri]quod pꝛo qꝛ[peculij].s.meuij[partem].s.valen⸗
tem.v.vel vltra[frater].s.titius[sit consecutus]⁊ sic habetis
q̃ peculiū pōt obligari.vt.j.de pecu.l.q̃tuberonis.§.peculiū.
⁊.§.seq.nā illa.v.peculiū meuij debebat naturaliter titio.si.v.
de peculio meuij peruenerunt ad titiū.ergo soluit peculiuꝫ qd̄
ei dꝫ.vnde tollitur oīs obligatio.vt insti.qui.mo.tol.oīs obli.
in pꝛin.nā illa naturalis obligatio erat in peculio meuij.vnde
sicut sequitur peculium vbicunqꝫ sit ⁊ quocūqꝫ vadat.ita natu
ralis obligatio peculij sequit̃ peculiū vbicunqꝫ sit ⁊ quocunqꝫ
vadat.vt.j.de pecu.l.si peculium.§.si vero.et.§.si cum.qd̄ ex eo
apparet.qꝛ si filius dꝫ mihi ⁊ conuenioꝛ a creditoꝛe extraneo
de peculio possum deducere quod mihi debetur.vt.j.de pecul.
l.sed ⁊ si damnū.§.j.qd̄ autem naturalis obligatio sit in pecu⸗
lio pꝛobat Affricanus tribus arg.⁊ est pꝛimū qd̄ statim subij
cit de pꝛelegato adeo ⁊c.[eidēqꝫ debitoꝛi].i.meuio[id]scili⸗
cet hoc peculiū[huiꝰ debiti].s.v.[a fratre].i.a titio[ex eo]
s.peculio[fieret]⁊ hoc est pꝛimū ar.q̃ peculiū sit naturaliter
obligatū[idqꝫ]ecce scd̄m arg.[maxime cōsequens esse ei sen
tentie].s.vt peculiū sit naturaliter obligatū[quam iul'.pꝛoba
ret si extraneo quod debuisset].s.meuius[et ab eo].s.meuio
[post moꝛtem patris exactū esset].s.per creditorē debituꝫ de
sua pꝛopꝛia pecunia[tantum eū].s.meuiū iudicio fami.herc.
[a coheredibus]melius dixisset a coherede[q̃tū ab his]me
lius dixisset ab eo[creditoꝛ act.de peculio ꝯsequi potuisset]
ex quo apparet q̃ obligatio erat in peculio.sed si dicat aliq̃s
non pꝛo parte sua poterat explicari negociū.ergo pꝛo ꝑte co⸗
heredis non hꝫ locū iudicium fami.hercis.rñ.non.vt.j.de pec.
l.quesitū.§.si cum herede.sed si pꝛo parte posset explicari non
haberet locū iudiciū fami.hercis.sed locum haberet neg.gest.
iudiciū.vt.s.fami.hercis.l.si quis putans.§.j.[Igitur]icipit
tertiū arg.[si re integra].i.anteq̃ iste meuius solueret de eo
quod debebat extraneo creditoꝛi[vt ad q̃titatem eius].s.pe
culij[poꝛro]pꝛo certe.⁊ modo concludit[eum].s.meuiū debi
toꝛem[defendi opoꝛtet]a titio fratre[longe magis].i.mul⸗
tomagis[pꝛestandū]aduersus se:quatenus ad eum ꝑuenit d̄
peculio.⁊ ita de peculio desierunt illa.v.deberi ipso iure.sed si
nihil peruenisset.reliqua.v.remanerent in naturali obligatio⸗
ne que supererant.⁊ ideo non poterunt repeti.vt.j.e.l si id qd̄.
⁊.l.iul'.⁊.s.eo.l.si pene cā.Itē qꝛ soluta erāt ꝑ iuris ignoꝛātiaꝫ
sil'r nō repeteret.vt.C.de iur.⁊ fac.igno.l.cū quis.⁊ no.hic i fi.
optimū arg.q̃ si debeo ꝑstare ꝯ extraneū tibi.multofoꝛtiꝰ tibi
aduersus memetipsum.⁊ ad istud accedit arg.s.de pac.l.cū in
eo esset.⁊.s.si serui.vendi.l.altius.vnde sunt ista in ar.ad que⸗
stionē de turri quā mihi ꝓmisisti pꝛestare ꝯ oēm hc m sub pe
na mille lib.nunc habes discoꝛdiā mecū:nūq̇d teneris mihi ꝑ⸗
stare eam ꝯ te.⁊ si non ꝑstas incidis in penā.littera est in argu
men.q̃ sic.⁊ ad hoc est arg.j.ad muni.l.quotiēs.§.itē si ꝓ tpa⸗
li.⁊.j.man.l.si fundū.est tū ꝯ.C.de eden.l.j.⁊.l.q̇ accusare.sic vi⸗
detur q̃ q̇s rem suā aduersus seipsum non teneret̃ ꝑstare.cum
in generali sermone ⁊c.vt.s.de senat.l.j.in fi.et ibi dixi de ista
materia ex his q̄ dicta sunt casum ⁊ summariā expositionē lit⸗
tere potuistis ꝑpendere.modo ꝑueniamus ad altioꝛa ⁊ subti⸗
lioꝛa.ego tū anteq̃ ꝑueniā ad oppositionē volo foꝛmare vnaꝫ
questionē do.Azo.⁊ Jo.⁊ glo.quicq̇d scriptū est hic reducunt
ad questiones.sed ego reducā ad questiones.⁊ aliqua ad op⸗
positiones.¶Oꝛ in pꝛimis foꝛmabo talem.q.et intelligatis
ista.d.Jo.⁊ Azo tangunt hic.sed non bene aperiunt.in pꝛimis
quero de pecunia numerata mutuata a fratre titio fratri me⸗
uio.loquit̃ hec.l.q̃ titius frater viuo patre haberet pecuniam
ex quinqꝫ causis.videte potuit habere paternā:non peculiarē
Itē pecuniā peculij ꝓfecticiā.Itē pecuniam aduenticij peculij
habito respectu ad nouū ius iusti.Itē iure antiquo ⁊ nouo pe
cuniā castrēsis peculij.Itē potuit habere pecuniā quasi castrē
sis peculij.Est pecunia paterna nō peculiaris:cū titius habe⸗
bat administrationē rerū paternarū:⁊ pecuniā accepit de bur
sa patris q̄ nō est peculiaris.qd̄ non est concessa a patre.⁊ lꝫ le
gatur q̃ filij viuente patre sint dñi rerū paternarū ⁊c.instit.de
rerum quali.⁊ diffe.§.sui.j.de liber.⁊ posthu.l.in suis.filij sunt
bona paterna:qꝛ alunt̃ ab eis.in veritate est dñium patris:et
2 vsufru.non filioꝝ† est pecunia pꝛofecticij peculij:vt fit in ter⸗
ra ista.pater nō vult emācipare filiū:sed dicit ei.do tibi.cc.va⸗
de ⁊ lucreris cū eis.ista est pecunia ꝓfecticia:qꝛ peculiū est ⁊c.
j.de pecu.l.peculiū.⁊.l.deposui.§.peculiū.Itē ꝓfecticiū est q̄si
tum a patre vel occasiōe patris.vt.j.de iure dot.l.ꝓfecticia.j.d
vulg.⁊ pup.sub.l.sꝫ si plures.§.in arrogato.Itē est aduēticiū
cū filius querit a matre vel a descēdente ex linea materna.⁊ in

isto est ꝓpꝛietas filij vsufru.patris.vt.C.de bo.que libe.l.cum
opoꝛtet.Sed in ꝓfecticio est ꝓpꝛietas patris ⁊ vsufru.vt insti.
ꝑ quas ꝑso.nob.acq.§.j.Est pecunia castrēsis peculij q̃ti filiꝰ
q̄rit in castris.siue sit miles armate militie.siue berruarius:in
fra de castren.pecu.l.⁊ si foꝛte.Est quasi castrēse peculium si fi
liussa.ex assistēdo vel aduocando q̄rit.vt.C.de asses.l.veluti.et
C.de aduo.diuer.iud.l.foꝛi.C.de inof.testa.l.fi.in isto.⁊ ꝓpꝛie⸗
tas ⁊ vsufru.est filij.j.de colla.bono.l.j.§.nec castrense.qꝛ in il⸗
lo castrēsi vel quasi loco patrissa.habet̃.j.ad maced.l.j.In illo
pōt testari iure nouo.vt.C.qui testa.face.pos.l.fin.⁊ iure anti⸗
quo.vt.j.q̇ testa.face.pos.l.j.cū ergo titiꝰ ex quinqꝫ causis po⸗
terat peculium habere.de qua pecunia intelligit̃ in hac.l.rñd.
duobus modis.vno mō hec.l.potest intelligi in oī pecunia mu
tuata a Titio meuio:meuio in paterna:si mutuat patris noīe:
siue quālibet aliam pecuniā quam pōt habere ꝑdictis.v.mo⸗
dis mutuauit patris noīe hꝫ locum.qꝛ semꝑ quesiuit naturalē
obligationē patri suo.quod ita pꝛobo.si extraneus mutuat pe
cuniam suā vel meā meo noīe querit actionē mihi.vt.s.si certū
pet.l.ij.§.in mutui.⁊.l.certi.§.si nūmos.sic ergo si titiꝰ mutuat
noīe patris quo casu intelligit̃ hec.l.de pecunia paterna vl' ꝓ⸗
fecticij peculij vel aduēticij f̄m antiqua tēpoꝛa.nā vbi filiꝰ mu⸗
tuauit eā suo noīe:si paternā vel ꝓfecticiā:vel aduēticij peculij
f̄m antiqua tp̄a illā obligationē naturalem querit sibi ⁊ per se
patri.cū quicq̇d ex cā aduenticia olim q̄rebat filius pleno iu⸗
re querebat̃ patri.vt insti.ꝑ quas perso.§.j.Sed tunc non po
test intelligi hec.l.in castrensi vel quasi.vel in aduenticia pecu
nia f̄m noua iura:qꝛ mutuando filius castrense peculiū vel ad
uenticiū f̄m noua iura sibi soli q̄sisset naturalem:nō patri que
loco patris habet̃ in ea.vt.s.dictū est.Tū vt cesset oīs opposi⸗
tio tutius est vt dicamus q̃ iste titius mutuauit pecuniam pa⸗
tris ⁊ noīe patris.⁊ ita patri quesiuit naturalem obligationē:
siue fecit patris voluntate vel eo ignoꝛante ad instar serui qui
dum q̄rit ⁊ iuste q̄rit dño ignoꝛanti.vt.j.de verbo.oblig.l.si ser
uus vetante.j.de acq̇.re.do.l.etiā.j.de iure do.l.quēadmodum
¶Oꝛ hāc glo.si habuistis oculos coꝛdis aptos potuistis in
telligere duas q̄stiones quas hic facit Azo deducamꝰ i oppo
sitiones.⁊ opp.sic.in.l.ista dicit̃ si titius mutuauit meuio.x.q̃
obligatio naturalis oꝛta est ex isto mutuo.oppono ita.cū titiꝰ
mutuat fratri meo.x.⁊ oꝛit̃ naturalis obligatio.Aut soli pr̄i ⁊
nō titio est q̄sita.aut soli titio ⁊ nō patri.aut vtriqꝫ ⁊ patri ⁊ ti
tio.rñ.q̃ pōt si sola obligatio naturalis q̄sita est ꝯ meuium so
li titio nō pr̄i.doꝛmiebat affricanus q̇ fecit.l.istā.⁊ i quolibet
dicto suo mentitus est apte.si em̄ est q̄sita soli titio nō pr̄i:q̄no
si meuiꝰ successit in dimidia pr̄i sempꝛonio ꝯfusa est actio ⁊ ob
ligatio:cū nō eēt meuiꝰ pr̄i obligatꝰ in aliquo.ꝑterea si fuit q̄⸗
sita tm̄ titio certi sunt modi quibꝰ tollunt̃ ipso iure naturalis
⁊ ciuilis:solutiōe:nouatiōe:acceptilatiōe.i.isto pacto ⁊ iure⸗
iurādo.Sꝫ q̃ debitoꝛ succedat patri ⁊ nō fratri titio.⁊ qd̄ tol
lat̃ obligatio iste modꝰ nō est de illis modis.ergo non dꝫ tolli
q̄sita actio naturalis titio fratri:nō pr̄i ꝑ succes.factam pr̄i.ta
lis modus argumētandi inuenit̃.s.de actio.⁊ obl.l.fere.§.plꝫ.
s.de his q̇ sunt sui vel alie.iur.l.pr̄e.⁊ nō omittā vnū ꝓpter fa⸗
tue q̄rētes.dixi tollit̃ obligatio ipso iure naturalis ⁊ ciuil' so⸗
lutiōe ⁊ nouatiōe accept.⁊ pacto ⁊ iureiurādo tollit̃ sola natu
ralis ipso iure.vt.j.de solu.l.stichꝰ.§.naturalis.⁊ ciuilis elidit̃
insti.de excep.§.q̄dā.Aut q̄sita est naturalis obligatio pr̄i nō
titio filio.qd̄ dicere nō audeo.qꝛ inuenio.ll.exꝑssas q̃ si vnꝰ fi
lius meꝰ ꝯxit cum alio filio meo q̇ ambo sunt in ptāte mea.vel
duo serui mei inuicē ꝯhunt q̃ obligatio querit̃ dāti non mihi
pr̄i q̇ habeo eos in ptāte qd̄.l.ista dicit videte.j.de pecu.l.sed ⁊
si dānū.§.peculiū.si nō est q̄sita pr̄i lꝫ soli titio ꝯ meuiū agitur
si meuiꝰ succedit pr̄i in nullo ꝯfundit̃ obligatio:qꝛ pr̄ non erat
eiꝰ creditoꝛ in aliquo.aut obligatio naturalis est q̄sita vtriqꝫ i
x.i.titio filio ⁊ patri ꝯ meuiū.⁊ cuilibet i.x.qd̄ si verū est videte
lꝫ naturalis obligatio q̄sita pr̄i tollat̃ i dimidia ꝑ succes.meuij
tū obligatio q̄sita est filio in nihilū dꝫ tolli.vn̄ si solutū est Ti⸗
tio peculiū meuiꝰ nihil dꝫ repetere.rñ.f̄m quosdā si titius mu⸗
tuat meuio.x.q̄sita est obligatio naturalis vtriqꝫ titio ⁊ patri
⁊ cuilibet in.x.ꝯ meuiū.⁊ habent̃ titiꝰ ⁊ pater quasi duo rei cre
dēdi:sꝫ sicut in duobꝰ reis credēdi si tollit̃ obligatio in ꝑsona
vniꝰ:⁊ in ꝑsona alteriꝰ tollit̃.j.de duo.reis.l.ij.ita hic si vtrūqꝫ
debebat̃ ⁊ vni est satisfactū dꝫ tolli obligatio:sꝫ vni dr̄ hic esse
satisfactū ꝑ succes.meuij.⁊ ꝑinde est ac si solutū eēt vni.Sꝫ hec
rñsio nō est bona si sunt duo rei credēdi.aut re tollit̃ vniꝰ obli
gatio.aut ꝑsona vniꝰ eximit̃ ab obligatiōe:si re extinguit̃ ob
ligatio in ꝑsona vniꝰ.vt qꝛ vni soluit̃ tm̄ tollit̃ obligatio in ꝑ⸗
sona alteriꝰ.j.de duo.reis.l.ij.Sꝫ si ꝑsona eximit̃ ab obligatio
ne:vt qꝛ vnꝰ depoꝛtat̃ nō ꝓpterea eximit̃ ꝑsona alteriꝰ ab obli
gatiōe.j.de duo.reis.l.fi.Ita videt̃ hic:qꝛ vnꝰ eximitur ab obli
gatione.s.pater qꝛ moꝛtuus est non debet tolli obligatio titij

filij.Et ideo dicetis sic fm Azo.qz aliter infra dicã. obligatio naturalis fuit quesita ꝯ meuiũ.vtriqz titio filio et sempronio patri.Sed potētior est illa q̃ quesita est patri ꝙ obligatio Titio quesita eo ꝙ pater hz titiũ in sua ptãte:qz est potētior. ergo in morte ipsius patris:si meuius succederet in totũ:in totum tolleret᷑ vtraqz obligatio titij filij ꝛ sempronij patris.si ꝑ dimidia succedit:pro dimidia tollit᷑.Hoc probat᷑ tali rõne.si ꝓcurator meus ꝓcuratorio noīe stipulat᷑ iudicio sisti ꝗrit sibi directã:mihi vtilem.mea vtilis est potētior.ideo ꝓfertur directe sue.s.de pcu.l.in cause.§.si ex parte.ꝛ.l.si ꝓcurator meus. Simiiliter hic quesita est obligatio vtriqz filio titio et patri sempronio.potentior est obligatio patris.nã obligatio naturalis quesita patri censet᷑ vt principalis.quesita titio censetur vt accessoria:ꝛ accessoriũ sequit᷑ naturã principalis.igitur sublata obligatione principali.s.sempronij patris dz tolli accessoria.s.titij filij.vt.C.de vsur.l.eos q̃.ĵ.de regu.iur.l.cũ principalis.ꝛ.l.cũ principale. Sed ad istã op.Jo.ꝛ Azo.ꝛ respõsionem videt᷑.l.obuiare de verbo ad verbũ.dixi naturalem obligationẽ quesitã vtriqz titio filio ꝛ patri sempronio esse.sz.l.videtur scripta in contrariũ q̃ videtur velle ꝙ obligatio naturalis sit quesita soli patri.non in aliquo titio filio.nã dicit.l.placet ꝙ querat᷑ ꝑ eas ꝑsonas q̃ in ꝑtãte nostra sunt vt nobis ita querat᷑ ꝙ nullo modo videat᷑ quesitũ ꝑsonis q̃ in potestate nostra sunt.ĵ.ꝑ quas ꝑso.nobis acqui.vel apud eas remanere.ĵ. de acq.here.l.placet.Ergo si titius frater mutuauit meuio fratri.x.ergo naturalis obligatio fuit quesita patri:nõ titio. respondet Azo ita obscure ꝙ nullus intelligeret ei nisi esset homo q̃ sciret bene iura.aliud est in acq̃sitiõe ciuili.aliud in acq̃sitione que est iuris gentium.illa.l.loquit᷑ in ciuili acquisitiõe puta in hereditate ꝛ bonoꝝ possessione.sz.l.illa videat᷑ loq̃ generaliter ista.l.loquit᷑ in acquisitione iuris gentiũ. Aperiam⁹
3 aliter ad.l.istam rñdeo.†est differentia inter ciuiles acq̃sitiones ꝛ non ciuiles.dicunt᷑ ciuiles autoritate iuris ciuilis vel ꝑtorij querunt᷑ nobis.verbigratia si filius vel seruus instituitur heres nunq̃ querit mihi heredi nisi iubeã ipsum adire.ĵ.de acqui.here.l.q̃ in aliena.ꝛ.l.si q̃s mihi bona.§.iussum.Si defert᷑ ei bono.posses.non querit mihi nisi ratũ habeã.vt.C.q̃ admit.ad bono.pos.pos.l.ĵ.in prin.ĵ.ad treb.l.seruo.Sunt quedã acquisitiones iure gentiũ.vt si filius vel seruus ꝯhit.vnde in ciuili acq̃sitione illud acquirit᷑ patri ꝑ filium statim acquiritur patri:ꝛ nõ remanet apud filiũ.vt in.l.ꝯ.est ꝛ acq̃sitio iur.gent. vt est illa q̃ fit ex ꝯctu iure gen.inito ꝑ filiũ vel seruum. qz oẽs fere ꝯctus sunt iure gen.s.de iusti.et iure.l.ex hoc.ex ꝯctu filij vel serui acq̃ritur iure gen.in illis non ciuilibus filius querit ꝛ sibi ꝛ mihi.seruus ꝛ sibi ꝛ mihi querit.igit᷑ qz ꝯrit titius cuz meuio fratre suo naturalem obligationẽ quesiuit sibi ꝛ patri. Sed querit᷑ que est rõ diuersitatis quare si ꝑsona subiecta iuri meo querit ciuilem acq̃sitionẽ querit a te mihi et non sibi.si vero ciuilem acq̃sitionẽ querit sibi ꝛ mihi.rõ põt assignari duplex.ꝛ erit ista.cũ filius ciuilem acq̃sitionẽ non possit querere mihi nisi me iubente vt in hereditate non est mirũ cũ requiratur meus iussus si mihi soli querat᷑.Sed filius põt contrahere me inuito.ĵ.de pecu.l.si q̃s seruus.§.etiã.vnde est mirũ si mihi ꝛ sibi queratur naturalis obligatio.Uel põt assignari alia rõ.ciuiles acq̃sitiones sunt de iure ciuili continẽt in se oĩa cõmoda ꝛ incõmoda.naturales acq̃sitiones continent commodum non incõmoduz.arg.ĵ.manda.l.hereditatẽ. Or signori has fabulas vult dicere glo.Azo.nunq̃d titius filius mutuando meuio fratri quesiuit naturalẽ obligationẽ patri vl' titio tantũ:vel vtriqz.sed determino aliter ꝙ ipse determinauit ꝛ dico ꝙ q̃sita fuit soli patri ꝯ meuiũ nõ titio:quare qz dixi in casu ꝛ in littera ꝙ hic titius mutuauit pecuniã patris ꝛ nomine patris.vnde soli patri quesiuit naturalem obligationẽ nõ sibi:sicut si q̃libet extraneus mutuasset suã pecuniã vel meã nomine meo q̃rit mihi directã actionẽ non sibi.vt.s.dixi. ꝑ.l.ꝯ.si cer.pe.l.ij.§.in mutui.ꝛ.l.certi condictio.§.si nũmos.nisi reprobare nũmos.quo casu q̃rit sibi vtilem.vt.C.si cer.pe.l.si absentis.qz soli patri quesiuit non est mirũ si meuius succedit patri in dimidia:si in dimidia obligationis liberat᷑. Modo procedamus vltra ꝛ pueniamus ad aliã subtilitatẽ que hic tãgit᷑ in glo.in modũ q̃onis.ꝛ volo tangere in modũ oppositionis. verum anteq̃ veniã ad istã oppositionẽ volo ita q̃rere. dicet aliquis vestrũ.tu dicis naturalẽ obligationẽ quesitã soli pr̃i.q̃uo rñdes alij.l.q̃ dicit ꝙ pater de peculio vnius filij ab extraneo creditore conuentus non solum deducit qd̃ sibi debet᷑.imo qd̃ debet᷑ alijs filijs.ĵ.de pec.l.sed si dãnũ.§.peculiũ.rñ.duob⁹ modis dicã si filius mutuat suo noīe querit sibi naturalẽ obligationẽ.ꝛ⁹ patri tunc si conuenit᷑ pater ꝯ peculio alterius filij ab extraneo creditore deducit non solũ qd̃ sibi.immo qd̃ debetur

alij filio q̃ ꝯrit cũ eo noīe suo:nõ noīe patris.sz in.l.ista loquitur cũ filius titi⁹ mutuauit meuio noīe patris. Uel dicã secundo mõ sic.qd̃ debet᷑ etiã alijs filijs est ita intelligendũ [deducã qd̃ debet᷑ eis].i.datũ ab eis.verũtamen debebat᷑ mihi non sibi:qz mihi q̃sierat naturalẽ obligationẽ. Queramus hic aliã subtilitatẽ si titius mutuauit meuio.x.q̃sita est ex persona titij mutuãtis obligatio naturalis patri ꝯ meuiũ. sz nunquid pater ex ꝑsona meuij accipiẽtis naturaliter obligat᷑ titio.videtur ꝙ sic.qz fm naturã est vt q̃ sequit᷑ emolumentũ ꝛonus.vt.ĵ. de reg.iur.l.fm naturã.ꝛ.C.de fur.l.ij.§.sz cũ in scdo.C.de cad. tol.l.vna.§.sed cũ in scdo.sz si istud est verũ.ego pater sum mihijpsi obligatus in.x.ꝛ sic sum debitor ꝛ creditor in illis. x.debitor ex ꝑsona meuij recipiẽtis.ꝛ creditor ex ꝑsona titij dãtis. ergo si decedo eis relictis heredibus sunt inuicẽ debitor ꝛ creditor.vnde si vnus est inuicẽ alteri debitor ꝛcreditor locus est cõpensationi.vt.ĵ.de cõpen.l.si ambo.§.ĵ.igit᷑ mentit⁹ est affricanus q̃ dixit.si soluit meuius.x.titio illa sunt indebita ꝛ sunt repetẽda.Ad istud dicit᷑ duob⁹ modis.vno mõ sic ꝙ sicut patri est q̃sita naturalis obligatio ex ꝑsona titij dãtis mutuo:ita est q̃sita titio ex ꝑsona meuij accipiẽtis vt teneat᷑ pater naturaliter titio mutuãti ex ꝑsona meuij accipiẽtis. verũtamen potentior est q̃ quesita est patri ex ꝑsona dãtis ꝙ illa q̃ est quesita ex ꝑsona accipiẽtis:qz illa est debilior: quare est potentior quesita patri.qz filius mutuauit pecuniã patris ꝛ noīe patris quare debilior est q̃sita ex ꝑsona accipiẽtis:qz non est qui a patre exigere possit.ꝛ ideo nõ dz censeri pater inuicem debitor ꝛ creditor:si filij succedunt non dz censeri vnus alterius debitor ꝛ creditor.sed pater quasi sit creditor accipiẽtis.vñ si successit meuius patri pro illa dimidia extinguit᷑ obligatio. Qd̃ autez obliget᷑ filius patri naturaliter ꝓbatur tali arg.si filius meus ꝓmittit extraneo nõ ex cã mutui teneor ex ꝑsona filij naturaliter ꝛ ciuiliter:si filius hz peculiũ.igit᷑ si vnus filius meus promittit alij filio ex ꝑsona filij ꝓmittentis debeo naturaliter teneri.ita dicit glo.si probat.sed videt᷑ probari tali rõne.si filius promittit extraneo teneor naturaliter ꝛ ciuiliter:qz bene possum obligari ex ꝑsona eius naturaliter ꝛ ciuiliter.sed si filius ꝓmittit filio.s.suo fratri nõ possum ei obligari ciuiliter obligabor ei naturaliter.vel dicatis verius hic.cũ titius mutuauit meuio.x.q̃sita est naturalis obligatio patri ꝯ filiũ meuiũ ex ꝑsona titij dãtis.sz naturalis obligatio ex ꝑsona meuij accipiẽtis non est q̃sita ꝯ me patrẽ.l.dicit.si duo conserui mei inuicem ꝯhunt:si ꝯuenior a creditore extraneo de peculio illius serui q̃ accepit deducã de peculio illud qd̃ debet᷑ illi seruo q̃ dedit.ĵ.ꝺ pecu.l.sed si damnũ.§.peculij.ꝛ.l.si seruus meus.ergo apparet ꝙ non sum obligatus ex ꝑsona accipientis.qz si essem obligatus illa obligatio mea esset in peculio dantis:et augeret peculium dantis.qd̃ esse non dz.vt.ĵ.de pecu.l.ꝙ tuberonis. in fine ita qd̃ ex vna ꝑsona deducerem.s.dantis:alia manu deberem ponere in peculio dantis.quasi essez naturaliter obligatus ex ꝑsona accipiẽtis.ꝛ si vellet aliq̃s dicere ꝙ debeo ex peculio accipiẽtis sicut deduco ex ꝑsona dantis:ita debeo deducere ex ꝑsona accipientis.illud hz locũ q̃tum ad deductionẽ. non autẽ haberet locum q̃tũ ad obligationẽ:qz maxime põt videri si habeo duos seruos:ꝛ vnus subtrahit rem peculiarem alteri⁹ q̃ritur mihi ex ꝑsona illius cui subtracta est res act.sed nõ teneor ex ꝑsona subtrahentis.ĵ.de pecu.leg.l.si id quod.§.ĵ. dicemus ergo si titius mutuauit.x.meuio.q̃sita est obligatio naturalis ipsi patri ex ꝑsona dantis non tenet᷑ pater ex ꝑsona accipientis propter vitandam illam inconuenientiã ꝙ esset sibi debitor ꝛ creditor:qz rõ correlatiuoꝝ non patit᷑.ĵ.de rerum permuta.l.ĵ.ĵ.ad treb.l.ĵ.§.fuit.ꝛ ꝙ pater non sit obligatus filio ex ꝑsona filij accipientis põt alia ratione dici vel potest alia ratio inueniri.vbi obligatio directe descendit a patre in filium:qz pater promittit filio non queritur obligatio patri. al's dic nõ est obligatus pater filio vllo modo.sed cum descendit a patre in filium per obliquum.vt quia pater promittit filio ꝛ dat fideiussorem queritur obligatio patri.verum quia non põt esse fideiussor idẽ obligatus eidẽ pro eodẽ non valet nec tenet datio fideiussoris.ĵ.de fideius.l.si.§.ĵ.arg.in.l.ista videtur descẽdere obligatio a patre in filiũ ꝑ obliquũ ꝑ titiũ mutuantẽ meuio.vnde querit᷑ patri ex ꝑsona meuij.non obst.si filius me⁹ ꝓmittit extraneo teneor naturaliter ꝛ ciuiliter quaten⁹ est in peculio.hec est falsa dicit Azo.qz teneor ciuiliter tñ: qz si nihil erat in peculio tpe litis:ꝛ tpe rei iudicate sic teneor quasi pr̃ia que erat inefficax sit facta efficax:quasi habeat effectum naturalis ꝛ ciuilis.ĵ.de pecu.l.quesitũ.sicut ciuilis ante bienniũ est inefficax.post biennium efficitur efficax ꝛ habet effectum naturalis:qz naturalis est mixta ciuili.vt.C.de non nume.pecu.l.in ꝯctibus cum extraneo.quo casu cessat mace.ergo ex contractu

filij non

filij nō teneoꝛ naturaliter nec ciuiliter etiā ſi filius haberet pe
culiū.qḋ ꝓbo ratione.ꝛ leg⁊ rōe.ſi filius cōtrahit me inuito et
ignorāte.ĵ.de acqui.rerū do.l.etiā quomodo inuit⁹ ꝛ ignorās
obligaboꝛ ex cōtractu filij vel teneboꝛ:qꝛ iam liceret filio con
di.pr̄is facere deterioꝛē qḋ eſſe nō debet.vt.C.de pac.l.fili⁹.ꝑ
terea.l.eſt exp̄ſſa ne filius ꝑ patre vel pater ꝑ filio obligeť.vt
C.ne filius ꝑ patre.l.j.q̄.ll.dicunt qḋ teneoꝛ ex cōtractu filij de
peculio:ideo nō teneoꝛ:quia obligat⁹ ſuꝫ creditoꝛi ciuiliter ꝛ
naturaliter.ſed teneoꝛ:quia poſſideo peculiū.ꝛ peculiuꝫ eſt ob
ligatum.vnde teneoꝛ ei pꝛeſtare q̄tuꝫ eſt in peculio.vt.ĵ.de pe
culio.l.queſitū ſicut ſi rem tuā poſſideo nō teneoꝛ:quia ſim ob
ligatus tibi.vt inſtit.de act.§.j.ſed quare teneoꝛ qḋ habeo fa
cultatem rei reſtituende.vt.s̄.de rei ven.l.officium.in fi.vnde ſi
iſtud eſt verū in extraneo multo foꝛtius in filio.vnde ſi titius
mutuauit fratri meuio.x.queſita eſt obligatio naturalis mihi
ex perſona titij non ex perſona meuij:igitur ſi meuius ſucceſſit
mihi in dimidia eſt cōfuſa obligatio naturalis ꝑ dimidia hoc
vult dicere hec.l.modo habetis expoſitas duas glo. foꝛtioꝛes
hui⁹ legis.Modo ꝑueniamus ad quādam aliam ſubtilitateꝫ
huius legis ꝛ ꝑmitto hic vt melius intelligatis eaꝫ:vos debe
4 tis ſcire†quod quattuoꝛ ſunt vniuerſitates iuris:hereditas:
bonoꝝ poſſeſſio:patrimoniū:ꝛ peculium.vnde illud qḋ debeo
ego:me moꝛtuo ꝛ hereditas mea dꝫ.item cū quis ſuccedit iure
ciuili:illud qḋ debeo ego:debet mea bonoꝝ poſſeſſio. cū quis
ſuccedit iure p̄toꝛio:illud quod debeo ego:debet patrimoniū
meū:quia ſi ego contēnoꝛ mādatur ſententia executioni in bo
nis meis per foꝛmā traditā ꝛc. vt.ĵ.de re iudi.l.a diuo pio: qḋ
debeo ego filius vel ſeruus debet peculiū meū.ĵ.de peculio.l.
q̄tuberonis.in fi.Sed in aliquo eſt differētia inter iſta:ſi do
narē tibi patrimoniū meū obligationes nō ꝯſequētur patri
moniū.ĵ.de iur.do.l.mulier.Sꝫ ſi dono peculiū meū obligatio
ſequitur peculium:vt hic. Eſt et quedā alia differentia: ecce ſi
creditoꝛ ſuccedit debitoꝛi in totū: in totū confunditur actio:ſi
in dimidia:in dimidia cōfunditur actio:v̇bi gr̄a.quidam erat
creditoꝛ tuus in.c.hereditas non valet niſi.x.creditoꝛ ſuccedit
tibi actio cōfunditur in totū niſi feciſſet inuentariū: quia tene
retur alijs creditoꝛibus.vt.C.de iure delib.l.ſcimus.§.in cōpu
tatiōe.ſi creditoꝛ ſuccedit in dimidia ſcꝫ in q̇nq꜃ ꝯfundiť actio
ſua in dimidia.i.in.l. et tm̄ in hereditate partis ſue nō erāt niſi
q̇nq꜃.vt.C.de neg.ge.l.ſi ab eo.C.de bo.auť.iudi.poſ.l. ſi vxoꝛ.
ſecus eſt in peculio:qꝛ ſi peculium ꝑuenit ad creditoꝛem in to
tum nō in totū ꝯfunditur actio ſua.ſꝫ quatenus eſt in peculio
ſi peculium ꝑuenit ad creditoꝛē in totum: nō in totum confun
ditur actio ſua:ſed quaten⁹ eſt in peculio: ſi peculiū ꝑuenit ad
creditoꝛē ꝑ dimidia nō cōfundiť actio ꝑ dimidia.ſed quaten⁹
ꝑuenit vt hic.vnde hereditas reſpicit quotitatē: peculiū quā
titatem.Sed q̄ eſt rō diuerſitatis ſi creditoꝛ ſucceſſit debitoꝛi
in totū vel in parte:in totū ꝯfundiť actio:vel ꝑ parte:qꝛ heres
fingiť ꝑſona defuncti:ꝛ in totū ꝛ in parte.vt in auť. iuſiurā. in
ꝑn.ſed vbi peculiū ꝑuenit ad creditoꝛē.creditoꝛ nō ſuccedit in
locū debitoꝛis:ſed in re obligata: ꝛ res obligata videť eā ſol
uere:ꝛ quaten⁹ſoluit ꝯfunditur obligatio. Hoc ꝑmiſſo quero
ita:titius mutuauit meuio.x.ponam⁹: meui⁹ habebat in pecu
lio.xl.moꝛtuo pr̄e diuiſerūt hereditatem:ꝛ peculiū: ꝛ ita de pe
culio meuij peruenerūt.xx.ad titium. dicit meuius de peculio
meo ꝑuenerūt ad te.xxv.que ex ꝑſona pr̄is tibi debebaꝫ ex ſuc
ceſſione patris ſunt ſoluta.quia confuſa eſt actio pꝛo ea parte
qua ei ſucceſſi:ſi ſoluo poſtea.integra.x.repetaꝫ q̇nq꜃.quaſi.v.
ſint indebite ſoluta.vnde ſi de peculio meo ꝑuenerūt ad te.xx.
videris habere nō ſolum.x.vltra.v.pꝛo quib⁹ eſt extincta obli
gatio ꝑ ea parte qua ſucceſſi patri.ſed etiā.xv. titius dicit de
peculio tuo remanſerunt apud te.xx.vn̄ nō peruenit ad me ali
quid de peculio tuo:niſi de peculio tuo qḋ habes iure diuiſio
nis des mihi.v.aliter foꝛma q̄ſtionē: qꝛ vix pōt intelligi q̄ſtio
hic foꝛmata ꝑ Odo.ꝛ foꝛma ſic:ꝛ dꝛ ĩ.l.noſtra.qḋ ſi titius mu
tuat.x.meuio fratri ſuo:et meuius ſoluat ei qḋ pōt repetere.v.
qꝛ in q̇nq꜃ fuit extincta obligatio ꝑ ſucceſ. alia.v.ſi tm̄ ꝑuenit
de peculio meuij ad titiū.modo quero ad hoc qḋ meuius poſ
ſit repetere alia.v.vtrum ſufficiat qḋ de peculio meuij ꝑueniat
tm̄ ad titiū ꝑ parte ipſius titij:q̄tum ſinit illa.x. an v̇o requi
ratur qḋ de peculio meuij tm̄ ꝑueniat ꝑ ꝑte ipſius meuij q̄tuꝫ
ſinit illa.v.an etiā ſufficiat dimidiā peculij meuij ꝑueniſſe ad ti
tium:vt obligatio naturalis q̄ſita patri videať extincta:an de
beant ꝑuenire.v.de reliqua dimidia meuij que eū ꝯtingit. Di
xerūt antiqui qḋ nō:qꝛ dimidiā peculij meuij titius hr̄e videť
iure hereditario nō iure ſolutionis. Nos dicimus ꝯtra.quod
ſufficit ſi de peculio meuij peruenerūt ad titiū.v. vel plus: vel
ꝑ parte titij: qꝛ lex dicit qḋ obligationes cōtracte ꝯ filiū ſunt
in peculio filij vt hic:igiť ſi de peculio meuij peruenerūt.v.vel
plus ad titiū peculiū ſiue debitoꝛ liberať. Itē ex ꝯctu filij tene

tur pater quaten⁹ eſt in peculio.ĵ.de pec.l.ſi quis ſeruū.in ꝑnc.
ſi ergo ꝑuenerūt.v.de peculio meuij vel plus ad titiū nō tenebi
tur amplius meuius ei.ĵ.de pec.l.queſitū.Itē ꝓbo ar.tali: cui
reſiſti nō pōt.filius hꝫ.x.in peculio tu ꝯtrahis cū eo in.x.dono
tibi.v.teneboꝛ tibi de peculio in.x.certe nō.niſi quaten⁹ eſt in
peculio:qꝛ q̄ donaui videoꝛ ſoluiſſe.ĵ.de lib.le.ſi quis reum.§.
huic ſnīe.Circa legē iſtā volo ſubijcere alias qōnes:titius mu
tuauit meuio de pecunia pr̄is ꝛ nomīe pr̄is.x.ꝛ ſic queſita fuit
naturalis obligatio pr̄i ſi meuius ſoluit ꝑ ignoꝛantiā iuris re
petit vt hic dꝛ.Quid ſi meui⁹ nihil ſoluit nunq̇d titius pote
rit illa.x.petere.dico qḋ nō.qꝛ naturalis fuit ſolū ꝯtracta:ꝛ ſo
5 la naturalis inefficax eſt ad agēdū.ĵ.de acť.ꝛ ob.l.naturalis.†
¶Sed denuo quero nūquid naturalis obligatio efficiť effi
cax moꝛtuo pr̄e:dicūt quidā qḋ ſic.s̄.fa.herciſ.l.heredes.§.ſi fi
lius.ꝛ.C.an ſeruus ex ſuo facto.l.pꝛomiſſe. Sed verius eſt qḋ
nō efficiatur efficax: qꝛ ꝓpꝛijs nō ſubſiſtit virib⁹.ꝛ.ll.dicūt qḋ
obligationes q̄ ꝓpꝛijs virib⁹ nō ſubſiſtūt efficaces non ſunt.ĵ.
de acť.ꝛ ob.l.obligationes.¶Sed denuo q̄ro hec.l.loquitur
cū ſoluit meui⁹ titio poſt moꝛtē ꝛ poſt aditā hereditatē:quid ſi
poſt moꝛtē ꝛ poſt aditam hereditatē ſoluit meuius titio:dixit
Io.qꝛ ſoluit debitū naturaliť nō repetit.ar.ĵ.e.l.fi.§.fi.ꝛ.s̄.e.l.
qui ob rem. dn̄s Aꝫ. dixit ꝯtra.qꝛ ſicut meui⁹ titio ſoluit poſt
aditā hereditatē ꝯfuſa eſt actio ꝑ parte qua ſucceſſit meui⁹ pr̄i
ita ſi ante aditā hereditatē ſoluit:et poſtea adiť hereditas: qꝛ
cauſa iuſta reduciť ad nō iuſtam.vn̄ ꝯfundiť actio:qꝛ nō refert
ſiue ab initio ſubfuit iuſta cā:ꝛ reduciť ad iniuſtā ſiue nō.vt.ĵ.
de cōdic.ſine cā.l.j.§.fi.Ego diſtinguo ſi ſoluit meui⁹ ante adi
tam hereditatē ſi non eſt ſecuta poſtea adijcio vera eſt op.Io.
qꝛ ſoluit debitū naturalr̄ ꝑ iur.igno.quare ceſſat repetitio.ſed
ſi poſtea eſt ſecuta cōditio fingiť naturalis ſublata.ĵ.de acqui.
here.l.heres quoq꜃.ĵ.de reg.iur.l.oīs hereditas. ¶Sꝫ denuo
q̄ro:pone qḋ pater ademit peculiū meuio:nūq̇d naturalis ob
ligatio tolletur.dicūt q̇dā qḋ ſic: qꝛ erat in peculio.C.fa.her.l.
his.§.ſi filijs.s̄.eo.l.ſi nō ſoꝛtē.§.ſi filiū.ꝛ.ĵ.ad mace.l.fi.ſꝫ pōt
dici ꝯtra.quia remanet naturalis.ĵ.eo.l.ſi id qḋ.ꝛ.s̄.e.l.natura
liter.ꝛ.ĵ.de peculio.l.nec ſeruus.

Queſitum eſt. In.§.iſto dicūtur duo. ꝑmo dꝛ pa
ter filio exiſtenti in ſua ꝑtāte mu
tuauit.x.poſtea filiū emācipauit. filius emācipatus illa.x.ſol
uit ꝑ iur.igno.nūquid poterit repetere certe nō:qꝛ debebat na
turalr̄ qḋ ex eo apparet:qꝛ ſi pater cōueniret a creditoꝛe extra
neo filij ītra annū de peculio pater illa.x.q̄ filius ſibi debebat
deduceret.Scḋs caſus eſt ecōtra.ſi filiuſfa.mutuauit patri:et
poſtea pater emācipauit filiū.ꝛ pr̄ poſtea ſoluit filio emācipa
to:nunq̇d repetet:certe nō:qḋ ex eo apparet:qꝛ ſi pater cōueni
reť infra annū de peculio ab extraneo creditoꝛe:pr̄ tenereť po
nere in peculio qḋ filio debuiſſet.ideꝫ eſt ſi pater debebat filio
decē ꝛ filiū exheredauit:ꝛ extraneū inſtituit.qꝛ ſi extraneus ſol
uit.x.ſoluit filio:nō repetit.h.d.iſte.§.videatis expoſitionē lr̄e
[queſitū eſt ſi pater filio]ſcꝫ in ꝑtāte ꝯſtituto.[ſoluat]ſcilꝫ ꝑ
iur.igno.[apud patrē remāſerit.]qꝛ ſi nō remāſiſſet īdebitum
eſſet oī iure vn̄ poſſet repetere.[nō repetitur.] qꝛ natura ꝛc.vt
C.de iur.ꝛ fac.igno.l.cū quis.[argumēto eſſe] ſcꝫ ad pꝛedicta
[quod extraneo]ſcꝫ creditoꝛe filij.[de peculio]vt.ĵ.qn̄ act.de
pecu.eſt annalis.l.j.[debuiſſet.]ſed nunq̇d naturalis obliga
tio q̄ſita patri ꝯtra filiū pr̄e mortuo extinguiť.dicūt quidā qḋ
ſic.vt.ĵ.de ſolu.l.ſi quis ſeruo.vel pōt dici qḋ nō.vt.ĵ.ſtatim di
cit ꝯtra.ſi pater ꝛc.ꝛ iſtud arg.affricani nō videť neceſſariū: qꝛ
vbi pater mutuat filio queritur naturalis obligatio patri ꝯ
filiū:ſicut ꝛ ſi moꝛitur filius vel emancipatur moꝛtuo filio vel
emācipato tenetur filius:ſed peculium reuocabitur. vnde eſt
ꝓbabile ar.non neceſſarium:vel eſt neceſſarium ar.q̄tū ad pe
culiū.[intra annū.]cōputandū ab emancipatione filij.[cōpu
tetur]ꝛ illud augebit peculiū.vt.ĵ.de pec.l.quā tuberonis.in
fi.[ſoluit].ſ.id qḋ pater debuiſſet:ideo nō repetit:qꝛ natura
lis obligatio trāſit in heredē.vnde ſi heres ſoluit non repetit
vt.ĵ.ad trebel.l.ſi eius.
1 ☞ Fideiuſſoꝛi ſoluenti indebitū cōpetit repetitio hoc ītel
lige qn̄ fideiuſſoꝛ ſoluit ſuo noīe.
1 **Legati.** † In.§.iſto diciť:ego dicebā a te herede mihi
legatū eſſe in diē:vel ſub cōditione:tu credēs
h̄ verū eſſe cauiſti de legato mihi ꝑſtādo dato fideiuſſoꝛe adue
niēte die vl' ꝯdi.ſi fideiuſſoꝛ ſoluit.poſtea apparet legatū mihi
nō eſſe relictū:nūquid fideiuſſoꝛ qḋ ſoluit poterit repetere:cer
te ſic:hoc dicit iſte.§.videat' expoſitionē lr̄e.[legati] ſcꝫ noīe
qḋ dicebā mihi relictū in diē vel ſub cōdi. [ſatis accepi] ego
legatarius.[apparuerit] ſcꝫ in ꝓceſſu tꝑis.[exiſtimaui.] vn̄
no.qḋ vbi legať mihi in veritate in diē vel ſub condi. heres dꝫ
mihi cauere de legato pꝛeſtando adueniente die vel ꝯdi.vt.ĵ.vt
le.no.ca.l.j.ſed ſi dicebā mihi legatū in diem vel ſub condi. nec

erat. & heres credens mihi relictum cauit: & adueniente die vel condi. fideiussor soluit: & postea apparet indebitũ põt repeti: vt hic. & .j. vt le. no. ca. l. j. §. si quis sub ɔditione.

1 ☞ Si causa debita in soluendo fuit omissa soluenti per cõditionem consulitur.

1 **Si quis cum a fideius.** † In lege ista dr: a te relictũ erat mihi fideicõ. sub cõdi. que cõsistit in nõ faciendo: puta si nõ ascenderẽ capitoliũ: vel dubitabatur an esset locus. l. fal. in fideicõ. tu soluisti mihi fideicom. nec recepisti cautionẽ de cõdi. implẽda vel de restituẽdo si loc⁹ esset. l. fal. & ita plus debito soluisti: nunquid poteris repetere. rñdet̃ qd̃ sic. h. d. ista lex videatis expositionẽ lr̃e. [nõ cauerit] immo soluit fideicõ. cautione nõ recepta. sed vbi est exẽpluz in terminis põt notari quattuor modis. vno mõ sic. vt dixi in casu: si a te legatũ erat mihi relictũ &c. vt. j. de cõdi. & demõ. l. mutiane. Itẽ põt notari scd̃o mõ exemplũ: si a te mihi legatũ erat dubiũ est an sit locus. l. fal. non debes mihi soluere fideicõ. nisi caueã tibi de restituendo legato: si soluis cautiõe non recepta: plus debito soluis repetis. vt. j. si cui plus q̃ p. l. fal. l. j. Item põt no. exẽplũ: si a te mihi legat̃: & a legitimo herede tibi mouetur ɔtrouersia nõ debes soluere nisi caueã tibi q̃si euincat̃ tibi hereditas a legitimo q̃ reddã si soluis nõ accepta cautione repetes vt. j. ad. l. fal. l. dolo. Itẽ põt not. exẽplũ q̃rto mõ: si tu es heres istitut⁹: & rogat⁹ es mihi restituere & nõ teneris restituere nisi caueã. vt. C. ad trebel. l. ij. & l. vl. sed p deo q̃d repetis an solutum an cautionẽ põt dici solutũ sed repellã te doli excep. siue lim cauere: vel repetã ipm solutuz cõdict̃. indebiti: & cautionez condic. incerti. vt. s̃. vsufru. queãd. ca. l. hoc se. cum. §. pecunie.

☞ Tutus exceptione ꝑpetua & fauorabili soluens quocũq; errore repetit secus si sit exceptio odiosa.

1 **Vbi exceptionẽ.** † In. l. ista primo ponit̃ regula: & postea determinat̃. regula est si sum obligat⁹ naturaliter & ciuiliter. ad. x. & tut⁹ sum excep. ꝑpetua: si soluo repeto & hec regula determinat̃ h̃ mõ: aut eniz erã tut⁹ excep. ꝑpetua fauorabili aut odiosa: si fauorabili: puta velle. idubitãter vera est regula: q̃ si soluo repeto: si aũt sum tut⁹ excep. odiosa puta mace. hoc casu si soluo nõ repeto. h. d. prin. huius. l. videatis expositionẽ litere. [qui] s. ille debitor qui est obligat⁹ naturaliter & ciuiliter. [excep. ꝑpetuã h3] i. generalẽ: & dicit hoc ad differentiã tpalis. vt. s̃. e. l. in diẽ. solutũ p errorẽ iuris vel facti ꝓbabilẽ vel nõ. vt. s̃. e. l. sed & si. & l. elegãter. §. j. [nõ est ꝑpetuũ] id est gñale. [eius cã] scz a quo agit̃: & ita in fauorẽ debitoris põt repetere si nõ sit solutũ p iuris vel facti igno. [de itercessionibus.] vt i excep. vell̃. vt. j. ad vell̃. l. ij. & l. si mulier. [datur] vt in mace. l. j. [ꝓpterã solutũ] i. p iur. igno. vt hic. & s̃. si cer. pe. l. si fili⁹. si p facti sic. vt. j. ad mace. l. vlti. [soluit̃] p iur. igno. [non repetet] scz illã pecuniã. videt̃ ɔtra. s̃. ti. ij. l. q se debere. in p̃n. ad qd̃ põt dici: ibi habebat doli excep. q̃ ɔscẽdit ex cã fauorabili vnde repetit. ¶ Or: signor. ad p̃n. hui⁹. l. op. vos habet̃ hic si debitor est tutus excep. ꝑpetua: & soluit qd̃ repetit: si excep. est fauorabilis. sed nõne oĩs q̃ h3 excep. ꝑpetuã h3 doli exceptionẽ. vt. j. de doli excep. l. ij. §. gñaliter. & l. q vtiq; & cõstat qd̃ doli excep. est odiosa: q: non datur aduersus parentes. vt. j. de doli excep. l. apud. §. aduersus: g̃ oĩs tutus ꝑpetua excep. si p errorẽ soluit nõ repetit. Ad qd̃ vos ita breuiter dicetis: aut doli excep. descendit ex cã fauorabili aut odiosa: si mulier intercedit contra vell̃. est tuta excep. vell̃. & doli excep. q̃ descendit ex cã fauorabili. vñ si ea omissa soluit repetit: si autẽ ex cã odiosa descendit doli excep. vt q: dolo induxi te vt mutuares mihi. x. vel mutuaui filiofa. hic. quia doli except. descendit ex cã odiosa si soluis p iuris igno. nõ repetis: si p facti sic: & ita origo rei spectat̃ vt hic. & C. ad mace. l. si filius. & C. de nõ nu. pe. l. aduersus. sec⁹ si excep. nõ est fauorabilis vel odiosa: sed est inducta ad rigorẽ iuris ɔseruandũ. nã tũc si quis ea omissa soluit nõ repetit. vt. j. e. l. iulia. ¶ Or: signori sup p̃n. hui⁹ legis subiicio quãdã q̃nẽ que põt formari hic: & põt formari. s̃. e. l. j. & est questio talis: debebam tibi decem naturaliter & ciuiliter. cõpuli te p metum vt faceres mihi pactum de nõ petendo compulsus fecisti mihi pactum de non petendo postea ego debitor oblitus de illo pacto qd̃ mihi feceras de nõ petendo: vel ꝓcur. meus ignorans de illo pacto: & sciẽs qd̃ mutuaueras mihi. x. soluit tibi. illa. x. nũq̃d decẽ soluta possum repetere: si dicatis qd̃ sic: ꝓbo ɔtra. nõne si ego debitor nõ soluissem: tu creditor haberes actio. qd̃ me. cã ɔ me. vt. s̃. qd̃ me. cã. l. metũ. §. ex hoc. multo g̃ fortius si solui nõ repeto: & potes me repellere doli excep. q: cui dam⁹ act. &c. vt. j. de suffcieb⁹. l. j. in fi. item & alia rõne ꝓbo ɔ. q: tut⁹ erã excep. odiosa: igit̃ si ea omissa soluo nõ repeto vt hic dr. Si aũt dicatis qd̃ nõ repeto: ꝓbo ɔ. nõne pactum de nõ petẽdo factũ tollit naturalẽ obligationẽ ipso iure & elidit ciuilẽ. vt. j. de solu. l. stichũ. aut pãphi. §. naturalis. igit̃ si solutũ est indebitũ naturaliter & ciuilit̃ debitũ repeto. vt. j. e. l. in fi. & j. e. l. si q̃s iurauerit. sed in q̃stione ista põt dici trib⁹ modis. & vno mõ sic. qd̃ inspecto iure ciuili & cõdic. inde. q̃ est ꝑsonalis actio: & ciuilis ex quo p errorẽ solui qd̃ repeto. Sed inspecto iure p̃torio. i. act. qd̃ me. cã que est p̃toria. q: p̃tor ait. vt. s̃. de pac. l. iurisgentium §. p̃tor ait. & s̃. qd̃ metus cã. l. metũ. §. p̃tor ait. nõ possum repetere. q: sicut dictũ est: si nõ soluissem posses me conuenire act. qd̃ me. cã vt soluerẽ: & cui dam⁹ ac. &c. Sed alibi est ecõtra. ecce si dep̃hensus sum in adulterio a marito: & dedi sibi. c. ne me occideret inspecto iure ciuili. s. ɔdictione ob turpem cãm non repeto. vt. s̃. de ɔdic. ob cãm. sed inspecto iure p̃torio. i. act. quod me. cã repeto: vt. s̃. qd̃ me. cã. l. nec timorẽ. in fi. & l. isti quidẽ. in p̃n. Uel põt dici scd̃o mõ simpl̃r qd̃ nõ repetam: & hãc solu. approbo: q: si nõ soluissem posses me cõuenire act̃. qd̃ me. cã. multo fortius si solui nõ repetã: & repelles me p excep. ꝓpter regulam cui damus act̃. multo forti⁹ excep. vel si ageres p̃ma. & ego de pacto facto exciperẽ: tu replicares de metu. vt. C. de trãsac. l. vbi pactũ. vel põt dici tertio mõ qd̃ nec iure ciuili vel p̃torio repetã. q: erã debitor ciuiliter & natural̃r. vñ si solui sum liberatus: q: solutiõe eius &c. vt insti. qui. mo. tol. ob. in p̃n. si suz liberatus g̃ nõ repeto: q: eadẽ solutio &c. vt. s̃. e. l. cum is q̃ pãphilum. §. j. nõ ob. qd̃ pactũ factũ de nõ petendo tollit naturalem obligationẽ ipso iure & ciuilem elidit. q: illud est verũ cum pactum est factũ bona fide: non si dolo vel metu: q: p̃tor ait. vt. s̃. de pac. l. iurisgen. §. p̃tor ait. & s̃. de dolo. l. j. §. p̃tor. ait. Si g̃ p tale pactũ nõ fuit sublata naturalis obligatio nec ciuilis elisa remaneo debitor ciuil̃r & natural̃r & p solutionẽ liberor. vñ nõ possum repetere. vt. s̃. dictum est.

1 ☞ Res data põt ɔdici vt possit p impẽsis retineri.

1 **Si pars dom⁹.** † In. §. isto dicit̃: testator reliquit mihi domum in diem: domus arsit p parte anteq̃ dies fideicõ. veniret heres sua ipensa refecit eaz postea venit dies fideicõ. heres anteq̃ soluit fideicõ. poterit deducere impẽsam. sed si sine deductiõe impensarũ tradidit domũ p fideicõ. relictũ poterit cõdicere impẽsam q̃si plus debito soluerit. [in diẽ] scz incertã. alioq̃n statim cederet dies. vt. C. de cad. tol. l. vnica. §. sinaũt. [deducendã] scz anteq̃ soluat. [dederit] sed ad. §. istũ op. & signat̃ ɔtra. s̃. e. l. si in area ad qd̃ vos dicetis vt ibi dixi.

1 ☞ Obligatio oparũ p pactũ tollit̃ q̃ postea solute repetet̃.

1 **Si pactus.** † In. §. isto dicit̃. imposui opas seruo: postea feci ei pactũ in ipa manumissione: ne debeat mihi p̃stare opas: postea ipe liberat⁹ aut heres eius soluit eas: nunq̃d poterit repetere: certe sic. [solutũ fuerit] s. p iur. vel fac. igno. [põt] vt hic. & j. e. l. si q̃s.

1 ☞ Pupillus infans vel cum tutore contrahens etiã naturaliter non tenetur.

1 **Quod pupillus.** † In. l. ista dr: si pupill⁹ q̃ est ifans vel p̃ximus ifantie sine tutoris au. ꝓmisit. x. & postea soluerit poterit repetere. h. d. ista. l. videat̃ expositiõez lr̃e. [quod pupill⁹] s. ifans. [est.] q: soluit indebitũ omni iure. vñ repetet. vt. s̃. e. l. j. [q: nec natura d3] hoc verũ est in ifante vel proximo ifantie. vt h̃. & j. de act. & ob. l. pupill⁹. sec⁹ si esset p̃rim⁹ pubertati: q: tunc obligaret̃ naturaliter: & sic soluitur cõtra. j. de noua. l. j. in fi. vñ si solueret p iuris igno. iure cõmuni nõ repeteret s3 p restitutionẽ sic. vt. s̃. eo. l. interdum.

Pene nõ solent. In. l. ista dr: si pene causa soluit̃ nõ repetit̃. [sunt] i. cũ aliq̃d solutũ est in quo q̃s in penã aduersarij erat liberat⁹: nõ repetit̃. & no. exemplũ: si creditor mihi filiofa. mutuat in penã creditoris sum liberat⁹ exceptiõe si soluo per iur. igno. nõ repeto. vt. s̃. e. l. si pene cã.

1 ☞ Tutus exceptiõe iurisiurãdi p errorẽ soluẽs repetit.

1 **Si quis iurasset.** † In. l. ista. dr tu petebas a me. x. dicebam nõ debeo tibi aliq̃d: detulisti mihi iusiurãdũ: & iuraui me dare nõ oportere postea solui: nũq̃d repeto certe sic. [dicendũ est.] q: p iusiurãdũ sublata est naturalis obligatio. vt. s̃. de iureiurãdo. l. vlti.

1 ☞ An sit debitũ inspicere ex ꝑsona eius cui soluitur.

1 **Repetitio nulla est.** † In. l. ista dicit̃: si soluit̃ tibi debitũ ab alio q̃ a vero debitore: ex quo tibi debitũ recepisti nõ debet posse repeti. [ab eo] s. creditore. [qui suũ] i. sibi debitũ. [tãctũ] i. quis. [solutũ est.] ¶ Or: ponatis exẽplũ in terminis vt intelligatis q̃d vult dicere. hec. l. titius erat debitor tuus in. x. decessit titius putabã me heredẽ titij cũ nõ eraz solui

solui tibi.x.si soluo noĩe titij vel hereditario noĩe vel heredis: qui inueniret heres p̃ter meã spẽ:nõ repeto vt hic.⁊.s̃.de neg. ge.l.vl.sꝫ si soluo meo noĩe tunc repetã.vt.s̃.e.l.si pene cã.§.j.et C.de pe.here.l.si de hereditate.

I ☞ Qui ex hereditate sibi debitũ nõ deducit repetit.

I **Sis qui.** †In.l.ista d̃r:debebas mihi.x.ex titii tibi heres ⁊ hereditatẽ vendi di.nec.x.retinui.nũquid.x.possum repetere respon detur qd̃ sic.[mortuus].i.testator defunctus.[per cõdic].s.idebiti.[recte recipiet]videbatur cõtra.quasi ꝯfun datur act.successione.vt.C.de pactis.l.debitori.⁊.s̃.e.l. frater a fratre in p̃n.vñ si ꝯfusa ẽ ac. qd̃ repeteret.rñ.vbi debes mihi x.⁊ succedo tibi cõfundit̃ act.tamen si vẽdo alteri hereditatẽ fingit̃ vt omne cõmodũ ⁊ incõmodum ꝑtineat ad emptorẽ.vt j.de h̃r.vel act.vẽ.l.ij.§.illud.⁊.§.vlti.

I **Cui heredis.** In.l.ista d̃r:si legata non re licta soluo noĩe heredis de nũmis ipsius heredis eo sciẽte non repeto. sꝫ si sol ui ignorante herede:heres nũmos extãtes poterit vẽdicare:⁊ idẽ est siue soluissem rẽ icorꝑalẽ siue corꝑalem. h.d. ista.l.videatis expositionẽ lr̃e.[nõ põt.]q: non soluit suo no mine.vñ nõ repetit nisi in subsidiũ.vt. C.si certũ peta.l.si absen tis.[vẽdicabit].s.si extãt.vt.s̃.e.l.si ꝓcurator.

I ☞ Fideiussor si soluat indebitum debitori competit repe titio si eius nomine est solutũ vel fideiussori si suo proprio no mine soluerit.

I **Indebitam.** †In.l.ista dicit̃ si ꝓmisi ti bi.x. ꝑ errorẽ.⁊ dedi tibi fi deiussorẽ si fideiussor me⁹ soluit meo noĩe ip̃e repe tet a me act.mãdati:⁊ ego habeo cõtra eũ cui solui cõdic.ide.nec est expectãdũ vt ratũ habeã:q: dũ mãdaui ei qd̃ fideiuberet ꝓ me:videor ei mãdasse qd̃ soluat.si aũt fideiussor soluit suo noĩe qd̃ nõ debebã dicendũ est eũ posse repetere: sed poterit me cõuenire act.mãdati si minus cõsecut⁹ est a stipu latore q̃ꝫ ei soluit:⁊ hoc est verũ si ꝑ ignorãtiã stipulatorꝫ exce. nõ submouit.[fore]cõdic.inde.solueret̃.vñ fideiussor nõ ha bet regressum ꝯ̃ eũ anteq̃ soluat.secus est ĩ ne.ge.l.ij.⁊.l.si q̃s mã dato[a te].s.debitore putatiuo.

I ☞ Differentia nõ est inter si et cum.

I **Cui promisit.** †In.l.ista dicit̃: ꝓmisi tibi dare.x.si ascenderes capito lium:si aũ solui videor soluisse idebitũ oĩ iure repeto. [poterit]q: ꝓmisit sub cõdit.vñ si aũ ꝯdi.existẽtẽ soluit repe tere poterit.vt.s̃.e.l.sub ꝯdi.⁊.j.e.l.sufficit.

I ☞ Condictio indebiti est personalis ideo datur contra euꝫ cui soluitur nec est in rem scripta ideo non datur contra eũ cui solutio proficit.

I **His solis.** †In.l.ista dicit̃:si soluo tibi.x. ide bite ⁊ tu rẽ emis ex istis. x. a te repe tã.x.nõ ab eo a quo emisti..h.d.[proficiat.]⁊ ad hoc cõcor.C.de ac.⁊ ob.l.eum qui

I ☞ Soluẽs scienter indebitũ non repetit.

I **Quod quis sciens.** †In.l.ista d̃r si sol ui tibi.x.idebite ea mẽte vt possim repetere:non repeto.[hac mente]non ore exp̃ssa.[nõ põt]secus si ore exp̃ssisset:q: tunc repeteret:et sic soluit̃ contra.s̃.e.l.ij.in p̃n.⁊ ſm hoc etiã intelligit̃.C.de cõ di.ob causam da.l.si repetendi.

I ☞ Qui hꝫ solã retentionẽ soluens nõ repetit.

I **Ex quibus causis.** †In.l.ista dicitur si ꝑ errorẽ soluo tibi illud de quo habebã retẽtionẽ nõ petitionẽ nõ possuꝫ repetere.h.d.⁊ est exẽplũ:ĩ putatiuo herede q̃ fulsit ĩsulã here ditariam.s̃.e.l.si in area.in fi.iteꝫ est exemplum in eo q̃ tut⁹ est excep.vt.s̃.e.l.q̃ exceptionem.

I ☞ Datum ob cãm de preterito nõ obligatoriã non repetit̃ datum vero ob cãm de futuro cã nõ secuta repetitur.

I **Damus autem ob causam.** † In.l.ista iurisc.ponit diuisionẽ talem dicẽs cũ q̃s dat aut dat ob cãꝫ p̃teritã:aut futurã:si ob cãꝫ p̃teritã dat etiã al's daturus si sciret falsam cãm:h° casu cessat repetitio.si autẽ dat̃ ob rẽ futurã:si illud nõ sit datũ repetit̃:q: datũ est ob cãm:⁊ cã nõ est secuta.[ob cãm]scꝫ p̃teritã.[aut ob rẽ]scꝫ futurã.[cõ petit]ꝯdi. cã data:cã nõ secuta.vt.s̃.de ꝯdi.ob cãm dator.l.j.

❡ Or signor ad.l.istã op.sic.hec lex videtur fatua lex.hic d̃r:si do tibi pecuniã ob cãm p̃teritã: puta q: credo qd̃ gessisti nego cia mea:⁊ nõ gessisti:⁊ dedi tibi al's daturus:si nõ gessisses ces sat repetitio.sꝫ vr̃ qd̃ mentiat̃ hec lex:quia vbicunq̃ꝫ credo me debere tibi puta:q: credo qd̃ mutuasti ꝓcuratori meo: et non mutuasti:do tibi ob cãm p̃teritã:tamen solutũ repeto.vt.s̃.e.l. elegãter.in p̃n.⁊ ꝑ totum istũ titulũ.rñ. hec.l.loquit̃ in contra ctib⁹ inoĩatis:puta q: dedi tibi ob cãm p̃teritã:putãs te gessis se negocia mea cũ nõ gessisses:⁊ dedi tibi al's datur⁹ si scirem falsam cãm eẽ:hic q: nõ tã ob causaꝫ videor dare q̃ꝫ donare nõ repeto:sicut ille q̃ sciẽs soluit indebitũ.vt.s̃.e.l.j. sꝫ si al's scirẽ cãm falsam nõ erã tibi datur⁹ repeto:vt in.l.cõtra. vl' potest di ci hec.l.referẽda est ad legata vt dicamus falsa causa.vñ si relictũ tibi soluo:cũ in relicto interuenisset falsa cã nõ repeto. sed si ex cã inter viuos putarẽ me tibi debere.x.⁊ soluerẽ.hic inde bite soluo.vñ repeto:sꝫ dicet mihi aliq̃s vestrũ:nõne iste q̃ pu tat se debere:⁊ nõ debet habet excep.odiosam. vñ si soluit non repetit.vt.s̃.e.l.q̃ excep.rñ.nõ habebat fauorabilẽ originẽ:vel hic soluit per facti ignorantiam.

I ☞ Solutũ idebite si nõ est trãslatũ dñiũ vẽdicat̃ a dño si est trãslatũ ꝯdicitur ab eo ĩmediate ad quẽ in veritate spectat vt euitetur circuitus.

I **Dominus testamẽto.** †In.l.ista di citur: q̃dã do minus cuiusdã serui fecit testm̃: ⁊ ĩ testamẽto reliquit libertatẽ seruo suo si daret mihi.x.⁊ illud testm̃ nõ valebat. ser uus dedit.x.q̃s repetet.rñ.ꝓculus distinguẽdum est: si seruus dedit de nũmis peculiarib⁹.x.nõ fecit ip̃os accipiẽtis. vñ ipse dñs.s.heres.extãtes vẽdicabit:nõ aũt condicet. si aũt alius de dit rogatu serui:hic nũmi sunt facti accipiẽtis:et hic videt̃ de rigore iuris qd̃ dñs deberet cõdicere.⁊ restituere illi q̃ rogatu serui dedit:tñ de eq̃tate:q: circuitus est vitãdus debet subue niri illi q̃ dedit rogatu serui:vt ip̃e repetat cõdicat.h.d. ista.l. videatis expositionẽ lr̃e.[dñs testamento].s.minus solẽni.vt indicat lr̃a sequens.[seruo libertatẽ dedit[.s.sub hac condi tiõe.[si.x.dẽt]mihi extraneo.[nũmos].s.q̃ erãt ipsius here dis:petere debet si extãt.⁊ est rõ.q: nemo cõdicit rẽ suã p̃terq̃ꝫ a fure.vt.s̃.vsufr̃.queãd.ca.l.vl.⁊ ita nũmi extãtes pñt vẽdicari vt corp⁹.sic.⁊.s̃.si cer.pe.l.rogasti.⁊.l.si fili⁹ [facti sunt ei⁹.].i. accipiẽtis.[petere põt.]sed ipse tenet̃ p̃stare ei q̃ rogatu ser ui dedit. ⁊ hoc de rigore iuris.[ip̃m].s.extraneum.[dedit].s. rogatu serui.[suũ recipe].i.cõdicere.⁊ sic no.qd̃ circuit⁹ est vi tand⁹.sil'e no.s̃.si cert.pe.l.si fundus.§.seruum tuum ſm vnam lecturã.⁊.j.si cui plus q̃ꝫ per.l.fal.l.videmus.§.j.⁊ dixi.s̃.de cõ di.ob causam.l.dedi.§.vl.

I **Ex oibus causis.** [a] In.l.ista dicit̃ si ꝑ er rorẽ soluit̃ aliq̃d ex ali qua causa q̃ de iure nõ valuit vel nõ habuit effectuꝫ so lutum põt repeti:⁊ est exemplũ qñ ille q̃ erat successur⁹ ab inte stato soluit legatũ relictũ in falso testõ:putãs eũ verũ eẽ vl' sol uit ex testamento quod pronunciatum est postea falsum.vt. s̃. e.l.ij.§.j.⁊.l.iij.⁊.l.iiij.

a ❡ Ex oib⁹ causis. Ista lex ẽ sũma q̃si toti⁹ materie ⁊ ponit sũma riũ in toto titulo vt hic ꝑ barto.

I ☞ Ex locatõe p̃donis nõ cõpetit actio dño.itẽ ex locatione serui vel dñi nõ recte soluit̃ p̃doni sꝫ solutũ vt idebitũ repetit̃.

I **Si vrbana predia.** †In.l.ista dicũt tria p̃mo dicit̃ si predo lo cauit p̃dia vrbana que possidet mala fide qd̃ mercẽdis nomine solutũ est repetit̃ ab eo ꝑ verũ dñm non ꝑ soluentem. idẽ est si est assecut⁹ vecturas nauiuꝫ quas locauit:q: vectura nõ repetit̃ a cõductore:sed a dño:idẽ est si p̃do locauit operas seruorũ:⁊ ei fuerũt solute mercedes oꝑarum repetũtur ab eo ꝑ verũ dñm nõ ꝑ soluentem.Secũdus casus est:si seru⁹ qui pos sidet̃ a p̃done nõ fuit locat⁹ a predone:sed ip̃e suas oꝑas loca uit:⁊ mercedem obtulit p̃doni vt dño nõ facit accipientis:⁊ iõ dñs serui oꝑas extãtes vẽdicabit:ꝯsumptas cõdicet cõdictio ne sine causa.sed ponamus qd̃ dñs locauit naues:soluta est pẽ sio vel vectura nauium predoni:nunq̃d ille q̃ soluit liberatur. certe nõ:Terti⁹ casus est talis:illud qd̃ regl'r dici solet fruct⁹ a p̃done cõdici habet locũ cũ fruct⁹ sunt ipsius dñi: nõ cũ fru ctus sunt ipsi⁹ p̃donis.[nõ repetet̃.]q: q̃ cõduxit a p̃done est obligatus ex cõtractu.vt.j.cõmo.l.itaq̃ꝫ.[obligatus].s.p̃do. [idẽ iuris erit].s.vt dictũ est in casu supiori.[nauium]quas mala fide possidebat.[exercuerit].s.p̃do q: repetet̃ ꝑ verũ do minũ.[seruorũ].s.quos p̃do possidebat.[qd̃ si] incipit scd̃s casus[vecturas nauiũ]quas p̃do possidebat.[accepit] repe tat̃ quas dñs locauerat.sed vr̃ qd̃ sit liberat⁹ soluẽs: si p̃do do mino restituit.vñ vr̃ ꝯ̃.j.de solut.l.q̃ hoĩem.§.si p̃do ⁊ insti.mã. §.adhuc.sꝫ ibi fuit facta solutio p̃cedẽte mandato dñi.q: si sol uit̃ ꝓcuratori dñi mãdato dñi recte ei soluit̃.al's nõ.vt.j.de so. l.vẽo ꝓcuratori.⁊.l.q̃ hoĩem.§.si in illo.[qd̃ g̊]incipit terti⁹ ca sus.⁊ est q̃dã regl'a.[fuerint.]vt.C.de cõdi.sine cã.l.mala.⁊ ha bet locũ cũ fruct⁹ sunt dñi:vt q: fruct⁹ extãtes in ip̃o fundo p̃ do ꝑcepit:sꝫ si fruct⁹ sunt p̃donis:q: p̃do locat ⁊ accipit a ꝯdu ctore:⁊ nõ cõdicunt̃ ab eo q̃ soluit:sed a dño.

I ☞ Dubia exceptionis perpetue causa dubietate pendente

habet vim exceptionis perpetue.

1 **Sufficit.** † In. l. ista dr: si debitor dubitabat ee tut' tpali excep. vel pptua et soluit qsi sit tut' pptua excep. repetit: et est exeplū: si pmitto tibi x. si titi' erit osul. si titi' nō erit osul: habebo pptuā excep. si titius erit osul: habebo tpalē. si iterim soluo añq fiat osul repeto. idē est si debeo. x. tibi pure: et facis mihi pactū de nō petēdo donec titi' fiet osul. hoc est icertū. si interim soluo. an habeam excep. pptuā vl' tpalē: q: si titi' decedit añ osulatū habebo pptuā si aūt eēt osul habebo tpalē. vñ si iteri soluo repeto. sz si certū est me nō hre pptuā excep. sz tpalē tūc nō repeto: vt in exemplo tali: pmitto tibi dare. x. post pascha. hic habeo tpalē excep. si añ soluo nō repeto. silr et si pmitto tibi. x. pure. et tu facis mihi pactū de nō petēdo vsq ad pascha. certū est qd habeo tpalem excep. si añ soluo nō repeto. h. d. ista. l. videatis expositionē lre. [sufficit ad cām indebiti]. s. vt sit loc' cōdi. indebi. [incertum esse]. s. tpe quo soluit pecunia idebite. [defensio.] sub. et vbi debitor est dubi' hz tpalē exceptionē vel pptuā: si soluit repetit. [nā] de eo qd dixi in gñe ponit exēplū in spē. [q ad tps est]. i. tpalis. [repeti] sicut si pmitterē tibi. x. si titi' erit osul. [collocatū est] puta si mihi debitori facis pactū qd nō petes debitū purū a me vsq ad pascha. [q cām hz odictōis instar obtinet] id est opat' vt cesset repetitio. ¶ Or: signori in. l. ista no. qttuor pportionalia: duo ex vna pte q iducūt repetitionē. alia duo ex alia pte q nō inducūt repetitionē: et ista sunt duo q inducūt repetitionē: si pmitto tibi. x. si titi' erit osul. hic icertū est: si habiturus pptuā vel tpalē exceptionē: interim soluo qsi sim tutus pptua excep. repeto. vt. s. e. l. sub odi. idē est si pmitto tibi pure: et tu facis mihi pactū de nō petēdo donec erit titi' cōsul. hic incertū est an habeā tpalē vl' pptuā excep. si iterim soluo repeto. vt in pal. l. sub odi. sunt duo alia proportionalia ex alia pte q ipediūt repetitionē: vt si pmitto tibi dare. x. post pascha. hoc certū est qd habeo tpalē excep. vt qñ dies le. ce. l. j. in fi. si añ pascha soluo nō repeto. vt. s. e. l. in diē. et l. si marit'. idē est et si promitto tibi. x. pure. et tu facis mihi pactū de nō petendo vsq ad pascha. si añ soluo nō repeto: et sic ista duo sunt proportionalia qtū ad cōdi. inde. nec refert inter ista: tñ qtū ad alia refert. vt j. de iur. do. l. iul'. et j. de duob' reis. l. eadē. §. vlti.

1 Ex solutione tutoris cōpetit odictio impuberi.

1 **Cum indebitū ipuberis.** † In pñ. huius. l. dr: tutor noīe pupilli sui soluit tibi. x. indebite: vl' de pecunia pupilli vel sua: cui dabit inde. cōdic. an ipsi pupil. vel ipsi tuto. rñ. iurisco. qd ipsi pupil. vel ipsi tuto. petēti noīe pup. nō aūt ipsi tutori petēti suo noīe. h. d. pñ. hui' legis [nūerauit] sub. vel de pecunia pupilli vl' sua. [est]. i. ipse pup. tuto. auct. poterit odicere: vel tutor noīe pupilli: non aūt ipse tutor suo noīe. ¶ Or: signor. nota h ita breuit. lz gl. dñor Jo. et az. intricent materiā hui'. l. nā hec. l. hz vnū silr. s. e. l. si pcur. i fi. hz vnū. j. e. l. vlt. §. j. Vñ no. hic si tutor p errorē soluit idebite de pecunia sua vel pupil. non repetit suo noīe: sz ipe pup. repetet: vel ipse tutor noīe pup. vt hic. et. s. e. l. si pcu. in fi. sed vbi tutor soluit idebitū noīe pup. de sua pecunia et finita tutela: nō reputabit pup. in iudicio tutele: tutor repetit siue soluit noīe suo vl' pupilli: et sic itelligit. j. e. l. vlt. §. j. Sz dicet mihi aliqs vestrum: quō si tutor soluit de pecunia sua reputauit pup. cum fatuitas tutoris debeat nocere tutori: sic fatuitas pcu. nocet ipsi pcur. non dño. vt. s. de pcu. l. q pprio. §. pcurator. ad qd rñ. vbi tutor soluit idebite d sua pecunia sciēs: et mala fide nō reputabit pupillo: et tūc fatuitas sua dz ei nocere: sz si tutor soluit idebite nomine pup. bona fide credēs dbitū: tūc q: bona fide fec excusat vt possit reputare pup. et repetet ad instar. pos. hereditat' q soluit idebitū. q: si ē male fidei pos. nō reputat: si bone fidei sic. vt s. de pe. heredi. l. qd si possessor. et. l. sz et si. §. osuluit.

1 Solutum indebite pcuratori nō habēti mādatū ad hoc repetitur a dño vel ab eodem.

1 **Creditor.** † In. §. isto dr: erā creditor tu' in. x. mādaui tibi vt illa. x. solueres tali pcur. meo. sz si soluisti. xv. qd ampli'. x. soluisti a pcur. odic. indebi. repetes. sz si cū deberes illa. x. mādaui tibi vt solueres pcur. meo. xv. indubitāter: qten' soluisti indebite repetes a me: et si egisti cū pcur. meo. et litē fuisti otestat' nō abstulit tibi odictionē d me: et iutilis electio nō preiudicat tibi. h. d. iste. §. videatis lrām: [creditor] sc' lz ver' in. x. [maiore pecunia sol]. s. p errorē. q: solui. xv. [ouenit] scz qten' idebite accepit: sz qten' debite accepit idu cit liberatio. vt. s. l. si pcu. delegauit debitorē suū. [pcur. indebiti] scz odictio [cū eo]. s. dño. [q] scilz odic. inde. q cōpetit d creditorē mādantē. [instituta] sub. sup odic. inde. q. d. ille q soluit idebite dz agere h casu cū dño: si frustra egit cū pcu. nō admittit act. d verū dñm. vñ in isto. §. no. duo. et pmo no. si soluitur indebitū pcur. dño nō mādāte nec postea ratū hñte tenet pcu. vt in pñ. hu'. §. et. s. e. l. si pcu. et. s. de odi. ob cām da. l. si pcu. itē no. scdo q casu soluit inde. pcur. dño mādāte: tenet dñs nō pcur. si actū est cū pcur. nō io liberat dñs: q: frustra egit cū pcur. et ita no. hic qd inutilis electio nō nocet. et ad istud accedit. j. de optiōe le. l. ij. et. j. de bo. lib. l. si vo. in pñ. et. j. ad. l. iul'. de adul. l. si maritus. et. ff. de cap. et postli. reuer. l. nec nos pterijt.

1 Conditio impossibilis quā testator putabat possibilem vitiat legatum.

1 **Seruo manumisso.** † Or: signori aduertat casum hui'. l. q: vno mō exēplificabo euz in casu. alio mō in lra. et in. l. ista dr paterfa. hoi libero quē credebat seruū reliqt legatū: si ille ex testamēto pduceret ad libertatē: ille hō q putabat seru' puenit ex testamento ad libertatē de fctō nō de iure: et assecut' est legatū extra iudiciū: postea liber et ingenu' pnūciat' est: nūquid legatum ab eo odictiōe indebiti poterit repeti. rñdet qd sic. h. dicit ista lex videatis expositionē lre. [seruo manumisso]. i. hoi libero q de facto tanq seruus erat manumissus. [vel seruo manumisso]. i. manumittendo de iure qtū ad opinionē testatoris q putabat eū seruū: sz nō erat [vl' seruo manumisso]. s. int viuos. et sic no. hic qd hic est oppositio in adiecto seruo manumisso: g si est manumissus nō est seruus: sic et ibi hō mortu'. nā mortu' nō est hō: cū mors oīa soluit in aut. de nup. §. disponat. sic et ibi falsus pcur. sz falsus nō est pcur. q pcur. est. et c. vt. s. de pcur. l. j. vel lz ista simul inter se nō patiātur: tñ diuersimode sic inter se patiūtur. [seruo]. s. quondā. [manumisso]. s. nūc [ex testō]. s. suo. [et post acceptam sine iudice pecuniā.] q: si in iudicio accepisset pecuniā nō repeteretur. vt. C. e. l. j. et. j. mādati. l. si fideiussoris. §. in oībus. [erit] p odic. indebiti. ¶ Or: signori ad. l. istā op. sic. si testator legatū vel fideicō. relinqbat libero hoi: si ex testō pduceret ad libertatē: relinqbat legatū sub impossibili cōditione. vt. s. de cōdic. ob cām da. l. si libero. et insti. de ingenuis. in fi. g cōditio pro nō adiecta dz haberi: et legatū dz esse vtile et solutū non repetit. vt j. de cōdit. insti. l. j. et. j. de condi. et de. l. obtinuit. et insti. de here. insti. §. ipossibilis. Ad istud pōt dici trib' modis. et vno modo qd ista cōditio qd liber hō manumittatur: et si ipossibilis sit de iure: tñ qtū ad opinionē testatoris nō erat impossibilis: q: putabat eū seruū: et iō nō tollit cōditio de medio et legatū repetitur: vt hic. sz si esset ipossibilis de iure et de facto: sec' vt in. l. d. Vel pōt dici scdo mō: aut adijcit oditio ei cui relinquit: puta lego tibi si diuertas ab vxore tua quo casu habet p non adiecta: et legatū debet. vt in. l. d. et. C. de solu. l. vlti. si aūt adijcit ei a quo relinquit nō valet. vt insti. de le. in fi. at hic heredi adijciebat cōditio: et iō legatū nō valet et solutū repetit. Vel pōt dici tertio mō ista cōditio nō erat ipossibilis: q: erat seru' manumissus. i. manumittēdus ex testō. vñ si fuit manumissus legatū debet ei: si aūt pnūciat' est ingenu' p sniam: illa snia facit ius. vt. s. de sta. ho. l. ingenuū. vñ sicut si libero fuisset legatū solutū repetit: ita hoc casu cū pnūciat' est ingenu' p sniam.

1 Fideiussor si solus est liberatus soluens repetit secus si principalis reus soluerit.

1 **Si fideiussor.** † In. l. ista dicit: tu debebas mihi. x. tuo noīe et fideiussor erat p te obligat' in. x. et fideiussori tuo feci pactū de nō petēdo: et ita p pactū est liberatus fideiussor nō tu: postea fideiussor per errorē. x. soluit. q: credebat nō obstāte excep. pacti debere soluere: nunqd illā pecuniam poterit repetere: certe sic: q: qtū ad se soluit indebitum: si soluit suo noīe. sz ponamus quod anteq pecunia repeteret a fideiussore reus soluit x. nunquid ista vltima. x. repetentur certe non. quia erant debita sed prima. x. repetātur. quia fideiussor fuerat liberatus pacto. [fideiussor]. s. q p debitore fideiusserat in. x. [iure liberatus]. s. p acceptilationē fm quosdā: et ita ponūt vnū casum in l. ista. Sed ista est mala expositio. q: hec. l. vult. ponere casuz in quo erat liberat' fideiussor nō debitor vt dixi. sed si fideiussor esset liberat' p acceptilationē vterq. s. reus et fideiussor liberat. vt. j. de accept. l. et p iusiurādum. §. si fideiussori. et ideo vos exponetis [iure liberat']. s. p pactū psonale et nō in rem. vt. s. de pac. l. et heredi. in fi. et. l. se. [errore] facti vel iuris. [repetenti]. s. a creditore. [nō oberit]. s. qd psoluit. nā poterit repetere vt apparet. j. [soluerit]. s. anteq fideiussor repeteret illa. x. a qbus erat liberatus p pactū de nō petēdo sibi factū. [nō repetit]. s. re'. et ita. x. vltimo soluta non repetuntur: quia erant debita: sz prima. x. sic. [cui' prior solutio] facta a fideiussore [que fuit irrita]. i. idebite facta: q: soluit debitū naturaliter. sz idebi. ciuiliter. sz debi. naturaliter. al'. ciui. est ieffica ad agēdū. et iō repetit si soluit. vt. s. e. l. q exce. i fi. et. l. si iuraueris. [naturale vinculū nō dissoluit] in psona fideiussoris. q: naturalis obligatio

obligatio erat sublata ꝑ pactū.vt.ĩ.de sol.l.stichum aut pamphilū.§.naturalis.[tenebat.]sed fideiussor nō tenebat naturaliter:licet ciuiliter inefficaciter.

1 Qd ex nullo euētu inducit͂ id dubietas nō inducit et qd in oēm euentū certuꝫ est debitū iri ab eodē id vt indebitū non repetit͂ secus si diuerse ꝑsone illud debiture sint.h.d.tota lex.

2 Sententia absolutoria quē effectum producat ⁊ q̄d de sententia condēnatoria.

3 Obligatio ciuilis regularit͂ caret iurib⁹ vbi fallit.

1 Iulianus verū debitorē. †

Ista.l.reputat͂ multū difficilis ⁊ in ꝟitate est:quia materia ei⁹ subtilis est. sed si glo.dñorum Jo. et az. essent ꝑfecte.l.ista esset leuior q̄ sit.ſ; glo.eorū faciūt eā difficilē.q: nimis obscure posite sunt:hic tamē si vos aduertatis casum ⁊ summariā expositionē lr̄e dicet͂.l.istā nō esse difficilē sed facilē:⁊ cetera alia que.ĩ.dicetur melius intelligetis. Ad euidentiā hui⁹.l.diuidetis.l.istā in quattuor casus: in duob⁹ primis cessat repetitio ꝑ cōdict.inde.ſm iul.⁊ bene.in duobus vltimis casib⁹ locū habet repetitio ꝑ cōdic.indebi.ſm qd plerīq; putauerūt et bñ. Hoc p̄misso ponetis ita casum:titi⁹ erat me⁹ verus debitor in.c.venit dies solutiōis faciēde dicebat titius cras soluā tibi:istud cras nullo die anni veniebat ego videns qd tardabat solutionem facere:cepi eum conuenire:⁊ petij ab eo.c.⁊ cū eo fui litē ɔtestat⁹: lite cōte.⁊ ꝑstito sacramento calūnie cum actis cause ibam ꝑ omnia triuia ⁊ dicebam:vultis audire legalitatē titij:videatis acta iudicij:qualiter petij ab eo c.que debebat mihi ex isto instro:⁊ passus est secū me lit.cōtes. ⁊ q̄liter iurauit ip̄e de calūnia:titi⁹ audiuit hec ꝟba cepit verecūdari venit extra iudiciū ⁊ sine testibus forte:⁊ soluit mihi c.penitet eū hoc fecisse.ista.c.vult repeterea me:de hoc interrogat⁹ an repetere possit fuit iul.⁊ rñdet iul.veꝛ; d̄bitorē post lit. cōte.soluētē nō posse repetere:q: aut absoluet͂ aut cōdēnabit͂: si absoluetur nihilominus remanet debitor naturaliter: ⁊ natura inhibet repetitionē:si cōdemnabit͂: si nō soluisset teneret͂ soluere:multo fortius si soluit nō debet posse repetere. Secūdus casus est ei sīl'is:⁊ dicit͂ qd est inuenire casum in quo debitorē semꝑ certū est eū debiturū.vñ si soluit nō repetit:vbi gr̄a: promisisti mihi dare.c.siue nauis ex asia venerit siue nō:si pendentibus duab⁹ istis cōditionib⁹ soluisti nō poteris repetere.q: defect⁹ vni⁹ cōditionis inducit existētiā alteri⁹ ⁊ econtra:⁊ sic te semꝑ debiturū certū est:⁊ nō repetis.modo ponuntur alij duo casus: in q̄b⁹ cōpetit cōdic.inde.⁊ p̄mus casus est talis:ponamus:tu debes mihi.c.pure.ista.c.sum stipulatus a te aīo nouandi si nauis venerit ex asia pēdēte cōditiōe soluisti:nunq̄d repetes:certe sic.q: incertū est qd debeas ex pura vl' ex cōditionali obligatiōe:idem in quarto casu tali:debes mihi.c.pure. eadē.c. stipulor a titio aīo nouādi sub cōditione: si nauis ex asia venerit pēdēte ɔdit.tu soluis:nūq̄d repetes: certe sic:q: incertuꝫ est an illa pecunia debeat͂ ex pura stipulatione vel ex cōditionali: ⁊ ita q̄tū ad cōdic.indebi.similis est casus quartus tertio:q: in tertio ⁊ q̄rto casu dat͂ condic. inde. si soluat͂ pēdēte cōditiōe: sed in alio est dissīl'is.q: vbi tu debes mihi.c.pure.⁊ ꝓmittis sub cōditiōe.c.aīo nouādi:certū est qd tu ideo debebis ex ꝓpura: vel ex cōditionali obligatione: sed in q̄rto casu nō est certū eundē debiturum:q: diuerse sunt persone:q: vel tu debebis ex pura deficiēte cōditiōe sua.h.d. ista l.videat͂ lr̄aꝫ.[iul.]⁊c.[similēq;]icipit scōs casus.[vbi.]incipit terti⁹ casus.[cōditiōe.] al'.nouatiōe.[ideq; esse] incipit quart⁹ casus.[certū est]nō debetis habere plus in lr̄a. ſ; quidā habēt plus:et ideo si pēdēte cōditione soluit͂ repetere poterit:sed illa lr̄a est falsa.vt.ĩ.probabo. ¶ Or signori sicut ego dixi vobis ista.l.reputat͂ multū difficilis ⁊c. vt dixi in casu:videat͂ expositionē lr̄e. [iul.]accipiat͂ verbū: negabat qd est.ĩ.⁊ ordinabitis ita lr̄am:negabat verū debitoreꝫ soluētem post litem cōte.manēte adhuc iudicio: negabat dico posse repetere:⁊ q̄re:certe ista ratiōe.quia nec absolutus ⁊c.⁊ qd dicit lr̄a.[verū debitorē.]dicūt quidā ⁊ bñ.[verum debitorē.]qui debet naturaliter ⁊ ciuiliter:nec est tutus exceptiōe perpetua. nam debitor verus est a quo inuito exigi pōt.vt.ĩ.de verborū sig.l.si debitor.q: naturalis est inefficax ad agēdum.vnde efficaciter nō poterit cōueniri.vt.ĩ.de act.⁊ ob.l.naturalis.licet solutū naturaliter debitū per iuris ignorātiā nō repetat͂:sed ꝑ facti sic.vt.s̄.e.l.natural'r.⁊.l.si pene cā.⁊.ĩ.e.l.si id qd.⁊.C.de iur.⁊ fac.igno.l.cū quis. Itē qui dꝫ ciuiliter tm̄ nō est verus debitor regulariter:q: sola ciuilis est inefficax: vt est exēplum in lr̄arū obligatiōe ante bienniū.vt institu.de lr̄arū ob.§.plane.⁊ C.de nō nu.pe.l.in ɔtractib⁹. Si aūt quis deberet naturaliter ⁊ ciuiliter:ſ; indebitū eēt ope excep.tūc si tꝑalis esset exceptio cessat repetitio.vt.s̄.e.l.in diem.⁊.l.si maritus.si autē exceptio esset ꝑpetua ⁊ fauorabilis hꝫ locū repetitio:si odiosa:si ꝑ iuris ignorantiā soluit͂ nō repetit͂:si ꝑ facti sic.vt.s̄.e.l.q̄ excep.⁊ itelligatis.[debitorē]in.c.exēpli cā.[post litē ɔtest.]sup his.c.q̄ habet fieri ꝑ interrogationē precedētem: ⁊ ꝑ responsionē subseq̄tem.vt.C.de iureiur.l.ij.⁊ qd dicit.[post lit.cōte.]sub.et post sacr̄m calūnie ꝑstitum.vt.C.de iureiur.calū.l.ij.[manente adhuc iudicio].i.pendente lite.[repetere posse]condic.inde. vt faciat ad titulū istum:et quare negabat hoc iul.certe ista est ratio.q: nec absolutus ⁊ cetera.⁊ iste ver.[q: nec absolut⁹ ⁊c.] legit͂ duobus modis.⁊ vno modo sic:vt exponatis ita.[quia nec absolutus]sc; anteq̄ solueret.[nec condēnat⁹]sc; anteq̄ solueret.[repetere possit ⁊c.]⁊ est tūc sensus.si verus debitor post litē ɔtest.soluit nō repetet.q: si esset absolut⁹ anteq̄ soluere:⁊ absolutus postea solueret nō repeteret: q: sn̄ia absolutoria nō tollit naturalē obligationē:ſ; elidat ciuilē.vñ soluit debitum naturaliter nō repetit.vt.ĩ.e.l.si id qd.vñ si condēnatus esset anteq̄ solueret:⁊ condēnatus solueret nō repeteret: quia si nō soluisset teneret͂ soluere:multo forti⁹ si soluit non dꝫ posse repetere:q: cui damus act.⁊c.vt.ĩ.de superficiebus.l.j.§.quod ait pretor.in fi.⁊.ĩ.de regu.iur.l. inuitus.§.cui damus actionē ergo exponetis vt dixi.[licet enim absolutus sit]anteq̄ solueret.[natura tñ debitor ꝑmanet.]vñ si absolutus credebat se soluere debere nō obstāte absolutione soluit ꝑ iuris ignorantiā:non repetit.vel pōt legi scđo mō vt sit sensus vt dixi in casu:q: nec absolut⁹.s.postea.i. post solutionē factā.[nec cōdemnat⁹].s.postea.q.d.si verus debitor solū post lit.cōtes. non repetit.q: aut absoluet͂:⁊ adhuc remanet debitor naturaliter:q: absolutio habet elidere ciuilem obligationē non naturalē:soluens ergo debitū naturaliter nō repetit:si ɔdemnabit͂ postq̄ soluit:si nō soluisset tenetur soluere:multo fortius si soluit nō repetit:q: cui damus ⁊c.vt.s̄.dixi. Sed ad istā expositionē opponit͂:quō si debitor soluit post lit.cōt.pēdente iudicio poterit absolui vel condemnari.cum solutione ⁊c. vt institu. quib⁹ modis tollitur omnis obli.in prin.si ipso iure est sublata ciuilis ⁊ naturalis quō poterit absolui vel cōdemnari q̄ nullo modo debebat.in absolutiōe dicetis dupl'r. si debitor soluit post litē ɔte.absoluet͂ ab obseruatōe iudicij:q: oīa iudicia sūt absolutoria.vt insti.de ꝑpe.⁊ tem.act.i fi.vñ verus debitor facta solutiōe veniet ad iudicē ⁊ dicet:dñe videatis istud instrumentū: quomō solui titio.c.iudex videt istud instrumentū: et dicit volo scire si ita est:facit vocari actorem venit actor:et dicit iudex soluit iste tibi certe sic:iudex dicit:absoluo te reū ab obseruatione iudicij:vade cū deo:nō aūt absoluet eū ab act. principali:q: erat sublata per solutionē ipso iure:vel absoluet euꝫ a ꝑncipali act. Sed hoc quomodo cū debitor post litē conte.soluit nullo teste presente nisi deo.hoc facto venit creditor:et facit vocari debitorem:venit debitor ⁊ dicit creditori:quare misisti pro me.respōdet creditor:q: volo facere positiōes sup lite cepta iter nos:dicit debitor:nōne heri sero solui tibi:creditor dicit nunq̄ dedisti mihi aliq̄d vnde creditor ꝓbauit illum sibi debere.c.iste forte probauit se soluisse per falsos testes qd in veritate soluerat:h bñ absoluit͂ a ꝑncipali act. post solutionē de condēnatione:quō condēnabitur si soluit nullo teste:et creditor ꝓbat sibi deberi ꝑ falsos testes: nec econtra debitor pōt ꝓbare solutionē nisi falsis testib⁹.[similēq;.]incipit secūdus casus.[ei]sc; debitori.[siue nō venerit.] q: si iste interim soluit nō repetit. ¶ Or que similitudo audite:sicut si verus debitor soluit post litem cōtest.nō repetit:q: aut absoluetur:et natura remanet debitor. vñ non repetet: q: naturalis obligatio inhibet repetitionē:aut ɔdēnabit͂:⁊ nō repetet: q: si nō soluisset oporteret eū soluere.sīl'e est in eo q̄ ita ꝓmisit:siue nauis venerit ex asia siue nō ꝓmittis.x.si interim soluit non repetit: q: certum est qd in oēm casum debebit nā in ɔtrarijs cōditionib⁹ vnius existentia est defect⁹ alterius ⁊ ecōtra.vnus defectus est existentia alterius.nā ex quo existit illa qd nauis venerit: deficit illa qd nō venerit ⁊ ecōtra:⁊ hoc est qd dicit lr̄a seq̄ns[qd ex vna cā].i.ex euentu siue existentia vni⁹ cōditionis. [alteri⁹ solutionis].i.dissolutiōis:vel pōt exponi econtra.[q: ex vna causa].i. ex defectu vni⁹ cōditionis.[alteri⁹].i.ɔtrarie cōditionis.[solutionis] sc; faciēde. [origo ꝓficiscit͂.] vñ no.qd in ɔtrarijs cōditionib⁹ ea est vera qd vna deficiente existit alia ⁊ vna existente deficit alia.vt.ĩ.de reb⁹ dubijs.l.si is q̄.§.vtruꝫ ⁊.ĩ.de ꝟb.sig.hec verba.i.ille aut ille: ⁊ hucusq; ponūtur duo casus:in q̄bus cessat indebiti ɔdictio:modo ponūtur alij duo casus:in q̄bus cōpetit ɔdictio indebiti.[vbi ⁊c.] hic incipit tertius casus.[animo nouādi ꝓmisit]sc; ita vt deficiēte cōditione teneret͂ ex pristina obligatiōe pura.[plerīq; putāt.] ⁊ male ſm antiquoꝝ opinionē:⁊ tūc bene hr̄e debetis in fi.l.illa instrumēta quā dixi falsam:⁊ ideo si pendente ɔditione soluit repetere nō poterit.vel exponit͂ scđo mō ſm moderuos.[plerīq;

putāt] ꝛ bene. ꝛ ſm hoc falſa eſt illa lrã. quã quidã habēt in ſi. vt dixi. [adhuc incertū ſit]. i. dubiū: qꝛ ex pura nō pōt deberi. quia ſuſpenſa eſt p ↄditionalē ob. qd̄ ſe habet ad eſſe ꝛ nō eſſe: igitur repetetur. vt. s̄. e. l. ſub ↄditione: ꝛ ex cōditionali ob. non pōt deberi: qꝛ pendente ↄditione nō eſt debitū. vt. j. de v̄b. ſig. l. cedere diē. igit̄ ſi ſolutū eſt pēdēte ↄditōe pōt repeti [idēq̄] hic incipit quart⁹ caſus exponatis [idēq̄ eſſe] ſcꝫ qd̄ poſſit repeti ſolutū. Sed in alio eſt differētia: qꝛ in tertio caſu certum eſt qd̄ idem debebat idem debitū. ſed in quarto caſu loquit̄ cū diuerſi debebāt. vn̄ indubitāter nō eſt certū eundē debiturū. et hoc eſt qd̄ ſtatim dicit. [ſed hoc diſſimile eſt] terti⁹ a q̄rto caſu [ꝛ cōditionali] in eiuſdē pſona interpoſita. [eundeꝫ debiturum certū eſt.] vel ex pura deficiēte ↄditionali vel ecōtra. Sꝫ vbi diuerſe pſone debent nō eundē debiturū certū eſt ſed aliū ꝛ aliū. ꝛ iō iſta lrã quã quidã hn̄t: ꝛ ideo ꝛc. eſt falſa vt pꝫ ex p̄cedentibus. ꝛ. j. plene pbabo. ¶ Oꝛ ſignori circa. l. iſtam eſt inſiſtendū. ꝛ primo videam⁹ leuiora ꝛ poſtea veniamus ad grauiora: ꝛ in p̄mis querit̄ que fuit rō dubitatōis in p̄mo caſu hui⁹ legis quis erat ita fatu⁹ qui dubitaret: ſi verus debitoꝛ ſoluit creditoꝛi ſuo poſt litem ↄte. qd̄ repetere poſſit. rn̄. ratio dubitationis fuit illa: ſicut ille q̄ dubitat debeat vel nō animo titubādi ſoluit pōt repetere. vt. C. e. l. vlti. ꝛ incipit p dubietate ſic videbatur hic: ſi verus debitoꝛ ſoluat poſt litem ↄteſta. qd̄ poſſit repetere. hn̄ ſcitis vos qd̄ litis ↄteſtatio fit p narrationē ꝛ cōtradictionē. vt. s̄. dixi. ſi fit p narrationē ꝛ reſponſionē ↄtrariā ꝛ negationē efficitur res dubia. vt. s̄. de trāſac. l. j. ꝛ. C. quib⁹ ad lib. pcla. nō licet. l. iij. item dubius eſt litis euent⁹. vt. j. de peculio. l. qd̄ debetur. j. vt le. no. ca. l. etiam. vn̄ ſicut ille qui dubitat debeat vel nō: ſi ſoluit repetit vt dictū eſt: ita verus debitoꝛ q̄ ſoluit poſt litem ↄteſ. videbat̄ qd̄ repetere poſſet. Sed non eſt ita: lꝫ ſit dubius euentus litis: tn̄ debitoꝛ ſciebat ſe debitoꝛem ꝛ nō dubitabat. vn̄ ſi ſoluit nō repetit: qꝛ q̄ ſoluit ſcienter indebitū nō repetit. vt. s̄. e. l. j. Item qꝛ ſi verus debitoꝛ eſſet abſolutus: ꝛ ſolueret nō repetit: qꝛ remanet naturalr̄ debitoꝛ: ꝛ naturalis obligatio inhibet repetitionē. vt. s̄. e. l. naturaliter in p̄n. item ſi eſſet ↄdēnatus ꝛ ſoluiſſet nō repetit: quia ſi nō ſoluiſſet opoꝛteret eū ſoluere. vn̄ ſi verus debitoꝛ ſoluit nō repetit: quia inſpicim⁹ qd̄ fieri debet. vt. s̄. d̄ iuſti. ꝛ iur. l. penul. nō aūt inſpicimus qd̄ euenire pōt. vt. j. de peculio. l. eo tp̄e. in princ. ¶ Oꝛ ſignori ad primū caſum hui⁹ legis oppo. ꝛ videtur ſi verus debitoꝛ eſt abſolutus: ꝛ poſtea ſoluit qd̄ poſſit repetere: qꝛ abſolutus hꝫ excep. rei iudi. q̄ eſt perpetua. vt. j. de excep. rei iudi. l. ſi quis cū totū. ꝛ. l. euidenter. ſi hꝫ excep. perpetuā. ꝛ ea omiſſa ſoluit dꝫ poſſe repetere. vt. s̄. eo. l. qui excep. Ad qd̄ pōt dici ſi abſolut⁹ poſt abſolu. ſoluit ſciēs ſe abſolutū nō repetit. vt. s̄. e. l. iuder. qꝛ quilibet ſciens ſe tutū excep. perpetua ſi ſoluit nō repetit: ſicut ſciēs qui ſoluit indebitū nō repetit. preterea ſi ignorans ſe abſolutū ſoluit per ignoꝛantiā iuris vel facti nō repetit: ſi p ignoꝛantiā facti ſoluit: qꝛ litigauerat procura. ſuus non ipſe ꝛ ipſe ignoꝛabat pcur. abſolutū ſoluit p iuris ignoꝛantiā. qꝛ credebat ſe teneri ſoluere: nō obſtāte excep. nō repetit: vl' dicatis qd̄ triplex eſt exceptio: eſt exceptio perpetua ꝛ fauoꝛabilis: vt vell'. Itē vt eſt exceptio pacti de nō petendo bona fide: et hoc cū exceptio eſt ppetua ꝛ fauoꝛabilis: ſi ſoluit p iuris vel facti ignoꝛantiā repetit. vt. s̄. e. l. j. qui ex. in p̄nc. l. ſi quis iuraſſet eſt exceptio odioſa vt macedoniani qd̄ quiſq̄ iur' in alterū ſtatuerit ipſe eodē iure vtatur. hic ſi ea omiſſa quis ſoluit p iuris igno. non repetit. vt. s̄. e. l. ſi pene cā. ꝛ. s̄. qd̄ quiſq̄ iuris. l. iij. §. penul. ſi aūt ſoluit p facti igno. repetit. vt. j. ad maced. l. vlti. eſt alia exceptio inducta ad rigoꝛē iuris ↄſeruandū: vt eſt exce. rei iudicate. qꝛ reb⁹ iudicatis ſtandū eſt a q̄bus nō eſt appellatuꝫ. vt. C. de re iudi. l. j. ꝛ. j. que ſnīe ſine ap. reſcin. l. j. ꝛ eſt inducta p pter autoꝛitatē rei iudicate. vt. j. ad trebell'. l. ſeruo. §. cū ptoꝛ. ꝛ §. p̄toꝛ. ꝛ. §. p̄terea exceptio rei iudicate aliq̄n eſt odioſa dum p imprudentiā iudicis ſnīa fert̄ ↄtra ius litigatoꝛis. aliq̄n eſt fauoꝛabilis cū iuſte fert̄. ꝛ ideo eſt inducta ppter autoꝛitateꝫ rei iudicate cā iuris ↄſeruādi. ꝛ in iſta ſi aliq̄s ſoluit ſciens eā ſibi cōpetere nō repetit. vt in p̄n. hui⁹. l. ¶ Sed denuo op. ad p̄nc. hui⁹. l. ꝛ videt̄ mirabile: ac ſi albū efficeret̄ nigrū: dicere qd̄ ſnīa lata ↄtra ius litigatoꝛis nō tollit naturalē obligationē ꝛ ciuilem: ecce ſi debes mihi naturaliter ꝛ ciuiliter. x. ꝛ iudex abſoluit te. qꝛ voluit tibi grām facere nō deſinis mihi teneri naturaliter: ꝛ ſic nō tollitur naturalis p ſnīam: ſed p ſnīam latā cōtra ius litigatoꝛis inducit̄ naturalis obligatio. vbi grā: ſi peto a te. c. ꝛ tu nō debes mihi naturalr̄ vel ciuilit̄: vl' debes ciuilit̄ tm̄ ſi iudex volēs mihi facere grām condēnat te mihi inducit̄ obligatio naturalr̄ ꝛ ciuiliter ex ſnīa. nā olim dabat̄ actio iudicati naturalis. vt. j. de re iudi. l. miles. §. iudicati. Sed hodie datur in factū. vt. C. de rebus credi. l. actoꝛi. ꝛ hn̄ dico qd̄ inducit̄ naturalis ꝛ ciuilis ex ſnīa: qꝛ ſi nō induceret̄ naturalis: ſola ciuilis eēt inefficax ad agēdū. vt inſti. de lrāꝝ ob. §. plane. itē ſola naturalis nō inducit̄: qꝛ ſilr̄ eēt inefficax ad agēdū. vt. j. de act. ꝛ obli. l. naturalis. Sꝫ certe iſtud eſt valde mirabile: ꝛ eſt cōtra regulā ꝛ deberet eſſe ecōtra: ꝛ cōtra quā regulā: eſt certe ↄ illā. nā ſic ſnīa nō tollit naturalē: ita nō deberet inducere naturalē quia nihil tam naturale eſt ꝛc. vt. j. de reg. iur. l. nihil. Itē qꝛ fauoꝛabilioꝛes ſunt rei q̄ actoꝛes. vt. j. de reg. iur. l. fauoꝛabilioꝛes. Itē qꝛ pnioꝛes ſumus ad liberādū q̄ ad obligādū. vt. j. de act. ꝛ ob. l. arrianus. Itē qꝛ nō debet licere actoꝛi q̄n liceat reo. vt. j. de reg. iur. l. nō debet. p̄miſſis ergo rōnib⁹ ſicut ſententia abſolutoꝛia lata p reo nō tollit naturalē obligationē: ita ſnīa cōdemnatoꝛia lata p actoꝛe ↄtra reum nō dꝫ inducere natura-

2 lē obligationē ↄtra reum. † Ad iſtam oppoſitionē ꝛ mirabilē rn̄detur duobus modis. et vno modo lꝫ ſnīa abſolutoꝛia lata pro reo nō tollat obligationē. ꝛ ſnīa condemnatoꝛia lata pro actoꝛe nō inducat naturalē obligatiōem. qd̄ eſt illa rōne: qꝛ cū ſnīa abſolutoꝛia lata eſt p reo ideo nō tollit naturalē obligationem: quia ſatis eſſet ↄſultū reo contra actoꝛem: quia vellet plus habere reus q̄ exceptioneꝫ rei iudicate. vnde illa ſnīa dꝫ elidere ciuilem. vt. s̄. de eo p quem factum erit. l. j. §. ſi reus. ꝛ. j. vt in poſſeſ. le. l. j. §. ſi debitoꝛi. ſed ſatis nō eſſet cōſultū actoꝛi ↄtreuꝫ ſi induceret̄ ſola ciuilis vl' naturalis: quia eſſet inefficax vt. s̄. dictū eſt. Uel poteſt dici ſcd̄o modo ſicut ſnīa lata p reo ↄtra actoꝛē nō tollit naturalē obligatiōem: qꝛ iudiciū reddit̄ in inuitum. vt. j. de ver. ob. l. inter ſti. §. j. ſed elidit ciuilē: ita ſnīa lata pro actoꝛe ↄtra reū inducit ſolam ciuileꝫ non naturalem.

3 Si obijciat̄ quō agit̄ ex ſola ciuili † Rn̄. regl'r ſola ciuil' caret viribus. vnde indebitū naturalr̄: ꝛ debitū ciuiliter non poteſt conſtitui. vt. j. de conſti. pec. l. iij. Sed fallit in ſentētia lata pro actoꝛe ↄtra reū ppter autoꝛitatē reꝝ iudicatarū: vt ex ciuili agat̄ in odiū eius qui potuit appellare: qꝛ ex quo nō appellauit videt̄ acq̄eſcere iudicatis. vt. C. de poſtul'. l. j. C. vt ne li. pen. lite ap. l. vl. Item fallit in lrāꝝ obligatiōe poſt bienniuꝫ. Item fallit cū creditoꝛi vltimo factū eſt pactuꝫ de nō petendo ſm Jo. ꝛ Azo. ſꝫ aliter ſm qd̄ ↄſueui dicere vt plene dixi. s̄. de pac. l. ſi vnus. §. pact⁹. ¶ Oꝛ ſignoꝛ vltra procedo ꝛ venio ad maioꝛē ſubtilitatē iuris. ꝛ aduertat̄ qꝛ antiqui bona fide moti dixerūt. dn̄s Jo. logice motus: dixit qd̄ dixit. dn̄s Az. maioꝛi ſubtilitate motus dixit qd̄ dixit. ſed ego puto omnes male dixiſſe. vt. j. videbitis. vos habetis hic. ſi tu pmittis mihi aliq̄d ſiue nauis venerit ex aſia ſiue nō. ſi anteq̄ alterutra ↄditio exiſtat ſoluis nō repetis: quia certum eſt qd̄ debebis ex vna. ſed lex eſt ſcripta in contrariū q̄ dicit: ſi teſtatoꝛ legat mihi ſiue nauis venerit ex aſia ſiue nō venerit ſi decedo anteq̄ certuꝫ ſit alteram cōditionem exiſtere legatum nō trāſmittit: quia illud legatum cenſet̄ cōditionale non purum. Sed hic ſi tū ſoluis anteq̄ altera exiſtat nō repetis qꝛ pure debes. vnde iſta lrā videtur velle: qd̄ iſta duo ſint paria: vl' te debere mihi. c. pure. vel te debere. c. ſi nauis venerit ex aſia vl' nō. ſi an̄q̄ altera exiſtat ſoluis nō repetis. ſꝫ lex eſt ſcripta in ↄtriū vt dixi. vn̄ videt̄ cōtra. j. q̄n dies leg. ce. l. huius in p̄n. Ad ſolutionē cui⁹ ↄtrarij antiq̄ bona fide moti dixerūt. aliud eſt in ↄtctibus ſiue pmiſſionib⁹: aliud eſt in vltimis voluntatibus: ſiue etiam legatis ſiue in fideicō. in ↄtractibus ꝛ pmiſſionib⁹: ſi tu vēdis mihi ſiue nauis venerit ex aſia ſiue non: vel pmittis mihi venditio vl' pmiſſio cōtracta ſub duabus ↄrijs cōditiōib⁹ habet̄ p pura. ꝛ iō ſi pēdēte altera ſoluis nō repetis vt hic. ꝛ p ſe inducebat. j. de periculo ꝛ cōmo. rei vendite. l. ſi neceſſario. §. penul. in teſtament̄: ſi legas mihi ſiue nauis venerit ex aſia ſiue nō: hoc legatū cenſetur cōditionale: ꝛ ideo ſi morit̄ legatari⁹ nō trāſmittit ad ſuū heredē anteq̄ altera exiſtat. vt in. l. ↄ. Si queraꝛ que eſt ratio diuerſitat' dicebāt ipi. rō eſt illa: ↄct⁹ eſt maioꝛis autoꝛitat' cū pendeat ex volūtate duoꝝ. nam pactū eſt. vt. s̄. de pact'. l. j. vn̄ ↄctus celebrat⁹ ſub duabus ↄrijs ↄditionibus cenſetur pur⁹: ſꝫ legatū ſuſtentat̄ vni⁹ volūtate: et ideo eſt minoꝛis autoꝛitat' ꝛ ideo cenſet̄ ↄditionale. ꝛ eſt ſile alibi: quia ↄditiōalia relicta poſſunt pacto remitti. vt. s̄. de pactis. l. ꝛ heredi. §. ſi filia. ſꝫ nō poſſunt pacto repudiari. vt. j. de lega. ij. l. ſi ita. §. ſub conditione. Item multa poſſunt fieri per pactum que non poſſunt fieri in vltima voluntate. vt not. s̄. de pactis. l. pactum. Sed iſtaꝫ ſolutionem non approbo: quia in cōtractibus fit plena interpretatio in teſtamentis plenioꝛ. vt. j. de regu. iur. l. in teſtamentis. Uel poteſt dici ſcd̄o modo ſm Jo. qui conuolauit ad dialeticam ſuam. nam vt teſtabantur az. et hu. optimus fuit in artib⁹ nam domin⁹ Jo. voluit facere talem diuiſionem aut in duabus contrarijs conditionibus apponitur vna diſiunctiua aut due: ſi apponit̄ in cōtrarijs cōditionibus vna diſiunctiua tm̄: puta ſi nauis venerit ex aſia vel nō: vendo vel promitto: vel do lego hic vna eſt venditio ꝛ pura: vna eſt pmiſſio ꝛ pura: vn̄ eſt legatum ꝛ purum. ꝛ ſic loquit̄. §. noſter. Si autem apponantur due diſiuncti-

disiunctiue: puta si ita dico: siue nauis venerit ex asia siue non: vendo ꝓmitto do lego. hec est venditio cōditionalis: ꝛ ꝓmissio conditionalis: ꝛ legatum cōditionale. hoc casu si ante soluitur ꝙ altera existeret daṫ repetitio. ꝛ sic loquiṫ lex ḋ. ꝛ ꝑ se inducit quādam legem vbi apponiṫ vna disiūcta: videṫ vna venditio: sed habet duo capita. vt. ī. de cōdictiōe ind. l. hec scripta. ꝫ certe salua autoritate sua. hec non est bona solutio: quia ista solutio est contra litterā istam: quia hic erat bis disiūcta vt dicit lr̄a quam vos videatis. similēqꝫ esse ei dicit qui ita ꝓmisit siue nauis ex asia venerit siue nō: et tamē hec censeṫ vna promissio et pura. vnde si soluit anteꝙ altera existat repetit. Itē in. l. contra similiter est bis disiūcta in lr̄a. quare dn̄s Azo tertio modo dixit hic ꝛ satis laudabiliter ꝛ longe meli⁹ ꝙ dn̄s Jo. magister eius: ꝫ istā solutionem dn̄i Jo. approbet in summa sua. C. quando dies le. cedat. ꝛ hoc reprobet so. eius in gl. sua ꝛ bene. ꝛ sic discordauit gl. dn̄i Az. sed excuso eū: qꝛ qđ dixit in summa habuit respectum ad opinionem domini Jo. vel tp̄e summe cōpilate nō inuenerat hanc solutionem: quia dominus Azo. primo fecit minores apparatus postea summam. tertio fecit magnos apparatus in libro isto. ꝛ in. C. qui apparatus in libro isto optimus fuit. ꝛ annectit hic dn̄s Azo. vnā solutionē bonā valde ꝛ dixit sic: in contractibus ꝛ in vltimis volūtatibus siue semel siue bis apponiṫ disiuncta: die nō inserta pura est vēditio vel ꝓmissio vel purū est legatū. verbi gratia. vēdo siue nauis venerit ex asia siue nō: hic non inseriṫ dies certa: vtrobiqꝫ vēditio est pura: vel legatum est purum vt hic. ꝛ in. l. necessario §. penult. Sꝫ die inserta siue semel siue bis apponiṫ disiūcta ꝯditionalis est ꝓmissio vbi gr̄a siue nauis venerit ex asia siue nō infra annū vendo: ꝓmitto: do: lego: hic est dies inserta vēditio: ꝓmissio cōditionalis est legatū cōditionale. ꝛ sic loquitur lex ḋ. Sed q̄ritur q̄ sit ratio. rūdet qđ rō est illa: vbi dies nō inseritur disiūcta incerta semel vel bis tm̄: q̄ncūqꝫ altera existat satis est: qꝛ certum est qđ altera existet: ergo talis venditio vel promissio censeṫ cōditionalis. sed vbi inseriṫ dies: hic nō sufficit alterā existere quādocūqꝫ: sed necesse est infra talē diem existere: quia totum legatum siue tota obligatio cōfertur in diē. vt. s. si quis caut. l. si eū. §. hō sisti promissus. igiṫ pendente die venditio est conditionalis: ꝛ legatū est cōditionale. ꝛ sic loquitur. l. ꝯtra. ¶ Mꝫ signori indubitanter dn̄s Az. subtiliter motus est ꝛ rōnabiliter. ꝛ dictū suū remordet naturalē rōnem. sed ista so. est quedā diuinatio: qꝛ nec hic nec in. l. ꝯtra. fit mētio de die. Item nō ꝓbatur ꝑ legem q̄ loquaṫ de materia ista: vn̄ ego quarto modo circa articulū istū ꝯsueui ita dicere: aut est vnus ꝯtractus celebratus sub duab⁹ ꝯtrarijs ꝯditionibus. et tunc vna est ꝓmissio ꝛ vnū legatū ꝛ est pura. verbi gr̄a. vna est venditio siue nauis venerit ex asia siue nō illam rem tibi pro. x. vendo. Una est ꝓmissio siue nauis venerit ex asia siue nō illā rem tibi ꝓmitto. Unum est legatum siue nauis venerit ex asia siue nō: illud tibi lego. vbi est venditio vel ꝓmissio vel legatum sub duabus cōtrarijs cōditionibus celebratum: purū est legatū: si interim soluitur nō repetitur: si interim moritur legatarius post mortē testatoris trāsmittit legatū ad suū heredē: vt in secūdo casu hui⁹ legis. ꝛ. ī. de periculo ꝛ cōmo. rei vend. l. necessario. §. pe. Si aūt sunt due venditiōes certe sub ꝯtrarijs ꝯditionibus sub alio ꝛ alio ꝯtextu vborū: si soluatur anteꝙ alterutra existat repetiṫ: qꝛ vtraqꝫ venditio est ꝯditionalis: puta qꝛ ita dico: si nauis venerit ex asia rem illā ꝓ. x. tibi vendo: siue nō venerit eandē rem ꝓ. x. tibi vēdo. hic due sunt venditiones certe sub duabus ꝯ̄rijs cōditionib⁹. ꝛ hoc casu vtraqꝫ vēditio est cōditionalis si interim soluiṫ repetiṫ: ꝛ ꝑinde est ac si deberetur sub vna ꝯditione: vn̄ repetiṫ. vt. s. e. l. sub cōditione. ꝛ. s. si cert. pe. l. pecunia. in fi. ꝛ idē est si dico siue nauis venerit ex asia do lego: siue nō venerit illud idē tibi do lego: qꝛ duo sunt relicta sub ꝯditionibus ꝯtrarijs ꝯ̄cta. ꝛ si legatari⁹ decedat post mortem testatoris anteꝙ altera existat nō transmittit. vt. C. de cadu. tol. l. vna. §. sin autem. vt. ī. l. contra. ꝛ sic intelligo. ī. de adim. leg. l. legato tibi pure relicto. ꝛ. l. legatum. ꝛ hanc solutionē videtur tangere domin⁹ Az. in summa. C. quādo dies leg. cedat. ibi vbi dicit. Distinguitur vtrum voluit duas esse ꝯditiones. ¶ Mꝫ signor ꝓcedamus vltra ꝛ veniamus ad tertiū ꝛ quartū casum: ꝛ statim in tertio dicto dicitur. debes mihi. c. pure. eadem. c. ꝓmittis mihi sub cōditione animo nouandi: pendente cōditione pleriqꝫ putant te repetere posse: putant ne bene vel male. modo veniamus ad quartum casum debes mihi. c. pure. alius ꝓmittit mihi. c. sub cōditione animo nouādi ꝛ pendente conditione soluit pleriqꝫ putant repeti posse: putant bene vel male. hic defecit ingeniū antiquorū. ideo non fuerūt contenti textu pauli hic scripto. ꝫ textū falsum supposuerūt ꝛ dixerunt antiqui putāt: ꝛ male ꝛ quare: audite: sicut si tu ꝓmittis siue nauis venerit ex asia siue non: si interim soluis non repetis. vt in secundo casu huius. l. ita si debes mihi. x. pure ꝛ eadē ꝓmittis sub ꝯditione: si interim soluaṫ nō debes posse repetere: qꝛ certum est qđ debebis ex pura vel ex cōditionali. et idem erit in quarto casu: qꝛ certū quod in oēm euentū debebiṫ ex pura cōditionali ergo solutū nō repetiṫ: sed opinio eorū nō est bona vbi debes. x. pure. ꝛ eadē ꝓmittis animo nouādi si soluis pendente conditione repetis: qꝛ aut volo retinere ex pura nō possum quia suspensa est per conditionem. aut ex cōditionali volo retinere ꝛ nō possum: qꝛ adhuc pēdet. vt. s. si cert. pe. l. pecuniā. ꝛ. s. de pacṫ. l. in ꝑsonā. idem est in quarto casu si tu debes mihi. x. pure: ꝛ alius ꝓmittit mihi animo nouādi sub cōditione: si soluit repetit: qꝛ non possum retinere ex aliq̄ ꝓmissione. ex pura non: qꝛ suspēsa est ꝑ cōditionē. ex cōditionali nō quia pēdet adhuc nā ista duo sunt paria: vel debere. x. sub cōditione tātū: vel debere. x. sub ꝯ̄rijs cōditionibus ac si debes. x. sub cōditione si ante ꝯditionē soluis repetis. vt. s. e. l. sub ꝯditōe: ita ꝛ hoc casu si debes. x. pure. ꝛ ꝓmittis animo nouādi sub cōditiōe ꝛ soluis repetis: vt. s. dictū est. ꝛ idē est in quarto casu: quia nec ex pura possum retinere: qꝛ suspēsa est ꝑ cōditionalē: nec ex cōditionali: qꝛ adhuc pēdet. Itē reprobaṫ eius opinio alia rōne tali. bn̄ scitis vos: si dubiū est vtrū ille q̄ soluit sit tut⁹ excep. quod repetit. vt. s. e. l. sufficit. sed vbi debes. x. pure. ꝛ eadem. x. ꝓmittis aio nouādi sub conditiōe es dubi⁹ an habeas tp̄alē exceptionē an puram deficiēte cōditione an habeas ꝑpetuam exceptionē ex pura existente cōditiōe. igiṫ si soluisti debes posse repetere. nō ob. qđ i scđo casu dr̄. quia dico qđ ibi est duplex rō. vna est talis vbi promittiṫ. x. siue nauis venerit ex asia siue nō: omni ꝯditioni ꝛ dilationi videris renūciasse. igiṫ si anteꝙ altera existat soluis non repetis. sed vbi debes. x. pure: ꝛ eadē. x. ꝓmittis sub conditione animo nouandi queris dilationem ne tenearis pēdente ꝯditione: ꝛ idē est in quarto casu igiṫ si interim soluis repet: nec ex pura pōt retineri: qꝛ suspēsa: nec ex ꝯditiōali: qꝛ adhuc pendet. ꝛ hec est vna rō differētie inter scđm casum ex vna parte: ꝛ tertiū ꝛ quartū casum ex alia parte. ſm Jo. ꝛ az. Sed pōt etiā assignari scđa rō ſm qđ ꝯsueui dicere. vbi ꝓmittis mihi. x. siue nauis venerit ex asia siue nō vnica est ꝓmissio: igiṫ pura. Sed qui pure debet si soluit nō repetit. sed vbi ꝓmittis. x. pure: ꝛ eadē. x. sub ꝯditione animo nouādi: due sunt ꝓmissiones. vna pura suspēsa ꝑ ꝯditionalē alia ꝯditionalis: qꝛ due sunt ꝓmissiōes: ꝛ vtraqꝫ ꝯditionalis si soluatur anteꝙ altera existat dꝫ posse repeti. ꝛ idē est in q̄rto casu quādo tu debes pure: ꝛ alius ꝓmittit sub ꝯditione animo nouādi. ꝛ ita quātū ad repetitionē est similitudo inter tertium et quartū casum ꝫ est dissimilitudo in alio: qꝛ in tertio casu eūdē debiturū certū est: ꝛ vna ꝑsona est. ꝫ in quarto casu non. qꝛ diuerse sunt ꝑsone: qꝛ q̄ dꝫ pure soluit deficiente ꝯditione qui dꝫ sub ꝯditione soluit sub ꝯditione existente.

1 ☞ Qđ bona fide factū est habeṫ ratū etiā pupillo postea ꝑ in integrū restitutionē abstento sec⁹ si dolo factū est. Itē repetitio cōpetit ei ad quē postea negociū incipit ꝑtinere. h. d.

1 **Tutores pupilli.** † In lege ista dr̄ pupillus immiscuit se hereditati paterne: tutores quibusdā creditorib⁹ patris soluerunt plus ꝙ deberent: postea tutores inueniūt hereditatem nō soluendo: beneficio restitutionis abstinēt pupillū ab hereditate paterna. queriṫ nūquid illud qđ amplius solutū est repeteṫ ꝑ ipm pupillū vel ꝑ tutores. Et rūdeṫ qđ nō si nihil dolo eius factū est: sed repeteṫ ꝑ alios creditores [soluerūt]. s. vltra debitū [ꝫ postea nō sufficiētib⁹ bonis] scꝫ ad soluēda oīa debita hereditaria [pupillū abstinuerunt] beneficio restitutionis: ꝫ immiscuerūt se [vel pupillū abstinuerūt] qꝛ p̄mo soluerant eū ꝑtestatione si vellet hereditatē. vt ar. ī. de acquir. here. l. ꝑ herede. §. pleriqꝫ. [queriṫ] scꝫ illud nō deberi. s. restitutionē fieri. ꝛ ideo ipsi nō repetent [alijs] forte anteriorib⁹ tēpore [teneri] scilicet illos creditores q̄bus solutū est. ꝛ est illud intelligendū cum isti creditores acceperunt bona fide: sed si mala fide accepissent tenerenṫ pupillo si nō abstinuisset ab hereditate: al's ipis creditorib⁹. vt. ī. q̄ in frau. cre. l. qđ aūt. §. sciendū. ꝛ. l. pupill⁹. et. ī. de bo. aut. iudi. pos. si h̄ nō expedierit. §. j.

1 ☞ Indebitū scienter ꝓmissum nō repetitur.

1 **Fideicom.** † In lege ista dicitur: a te fuit mihi fideicō. relictū in minus solēni voluntate: tu sciēs indebitum, ciuiliter promisisti soluere: nūquid illam promissionē poteris cōdicere certe nō. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere [et si non debitum] iure ciuili naturali iure tn̄ erat debitū. alij exponūt ꝛ si nō debitū nec ciuiliter nec naturaliter [explēde]. i. implēde [debeṫ] in totū. nā si sciēs idebitū soluit non repetit. vt. s. e. l. j. si ignorās soluit. si qđē ꝑ fcti igno. repetit: ꝫ ꝑ iuris igno. ꝯ̄tiā nō repetit: nisi ꝑsona faceret locū repetitiōi. vt. s. e. l. iterdū. ꝛ. C. de iu.

et facti igno. l. cum quis.

I ☞ Species debita si pfecte nō soluitur talis solutio nō parit liberationē nec inducit repetitionem.

I **Neratius.** † In lege ista ponit̄ casus i quo q̄s id qđ soluit nō repetit: ꝛ nō liberat̄. ꝛ est talis: debebas mihi hoiem puta stichū facto tuo soluisti eum statuliberū ei nō liberaris ꝛ nō repetis: q2 debitū soluisti. hoc dicit ista lex. videatis expositionē lr̄e. [nerati⁹ casum refert] .i. ponit. [vt quis] scʒ debitoꝛ [nec tū liberat̄] illa solutione [veluti] ponit exemplū in specie. [si is] scʒ debitoꝛ [statuliberū] factū suo fctō [qđ] pro q2. ℭ Oꝛ: signoꝛ iste casus inuenit̄ vbi quis soluit debitū ꝛ non liberatur nec repetit. sed iste casus nō inuenit̄ regulariter: qđ quis soluat debitū et liberet̄: ꝛ repetat: q2 eadē solutio nō pōt parere liberationem ꝛ repetitionē. vt. s̄. e. l. cū is qui. §. fideiuſ. regularit̄ iō dixi q2 de iure canoū. est inuenire exemplū vbi quis soluit debitū et liberatur ꝛ repetit. ecce si iurauit soluere vsuras feneratori teneoꝛ soluere ꝛ liberoꝛ a iuramēto: ꝛ nihilomin⁹ repeto ɔdictione indebiti. vt extra de iureiur. c. j. Item iure ciuili pōt īueniri vnū exemplū tale. si debeo tibi. x. ciuilr̄ tm̄: ꝛ soluo liberoꝛ a te: ꝛ tū intra bienniū repeto. vt. C. de ɔdi. sine causa. l. vlti. sed istud exemplū nō videt̄ bonū: q2 si soluo debitū ciuilr̄ tm̄ non liberoꝛ: q2 non debeo q̄tū ad effectū. nā solutione ei⁹ qđ debetur tollit̄ ōis obligatio. s. efficax: nō inefficax. vt. s̄. e. l. cū is qui. §. j. Sed ad legē istā op. ꝛ videt̄ qđ si ille qui dʒ hoiem soluit statuliberū: qđ nō liberet̄ ꝛ repetat. vñ videt̄ ɔtra. j. de solu. l. cuʒ quis. §. q̄ hoiem. Ad qđ vos ita breuiter dicetis. aut debes hoiem in genere: aut in specie. si debes hoiem in gn̄e: ꝛ stichum statuliberū soluis: nō liberaris ꝛ repetis vt. s̄. eo. l. cum is q̄ pamphilū. in fi. ꝛ sic loquit̄ lex ɔtra. ꝛ idē est si solueres partē stichi: q2 nō liberaris ꝛ repetis. vt. j. de x̄bo. obli. l. ij. §. quedā. Si autē debes hoiem certū: ꝛ ita in specie: ꝛ soluis statuliberuʒ: aut facto tuo est factus statuliber: q2 stichus erat seru⁹ tuus: ꝛ statuliberum factū facto tuo nō liberaris nec repetis. ꝛ sic loquitur lex ista. aut soluis statuliberū factū faeto alieno: quo casu liberaris ꝛ nō repetis: q2 sicut liberatur pmissoꝛ spēi interitu spēi. vt. j. de x̄bo. obli. l. si ex legati cā. ita hoc casu si pmissoꝛ p̄stat hoiem pmissum in specie statuliberum factū facto alieno liberat̄: quia nihil erat alienus. vt. j. de solutionibus. l. qđ mihi. ꝛ. j. de statuliberis. l. statuliberum. §. illud.

I ☞ Dominus obligatur seruo naturaliter qui consequitur ipsum etiam manumissum.

I **Si quod dominus.** † In. l. ista dicitur quidā debebat. x. naturalr̄ seruo suo: illū manumisit: ꝛ postea ei soluit. x. nūquid poterit repetere. R̄ñdetur qđ si soluit p iuris ignorantiā qđ nō poterit repetere. q2 soluit naturale debitū. ꝛ lʒ iure naturali seruus sit liber: ꝛ iure gētiū sit seru⁹ tū in ɔdictione indebiti danda vel nō danda inspicim⁹ ius naturale. h̄ dicit. videatis expositionē lr̄e. [si qđ] scʒ id [debuit] scʒ naturaliter. vt. C. de transac. l. interpositas. in fi. [debituʒ] scʒ ꝛ natura inhibet repetitionē. vt. s̄. e. l. naturalr̄. ꝛ. l. iuſ. [est] vt. s̄. de iusti. ꝛ iur. l. manumissiōes [intelligenda est] vnde nō repetit. Sed dic mihi quō pōt seruus obligari dn̄o naturalit̄ cum quicq̄d acquirit seruus acquirit domino ita qđ apud seruū non fingitur aliquo momento quin transeat in dominū. vt. j. de acquiren. here. l. placet. R̄ñ. illud est verum in ciuili acquisitione. s. hereditatis: ꝛ s̄m ius ciuile serui pro nullo sunt. vt. j. de regu. iur. l. qđ attinet. secus est in acquisitione que fit in cōtractibus. vt. s̄. e. l. frater a fratre dixi.

I **In summa.** † In lege ista notatur in summa ꝛ i veritate summa est hui⁹ titu. nā iuriscō. paul. timens de mala mente multoꝝ in. l. ista dicit quicquid dictū est in superioꝛibus. vñ in summa distinguendū est cum quis dat: aut dat ob transac. aut ob cām p̄teritam: aut ob conditionē: aut ob rem futuram: aut ob indebitum. ꝛ si quis dat ob transactionē etiam si nulla res media interueniat: quia datur vt recedatur a lite nō repetet: nisi actoꝛ moueret litem p calūniam: q2 tūc repetitio datur. Si autem datur ob cām: puta quia dedi tibi. x. quia putabā te gessisse negocia mea: ꝛ eram alias tibi daturus nō repeto. Si autem datur ob conditionē: vtputa si legatum est mihi sub conditione si darem tibi. x. vel sum institutus heres sub conditiōe si darem tibi decem dedi tibi. x. causa implende conditionis: ꝛ in codicillis inuenitur legatū ademptum: datum potero repetere: quia nō animo obligandi dedi: ꝛ quia causa ppter quam datum est nō est secuta. ꝛ idem est si hereditatem non adiui. vel nō potui adire mādatum cā implende ɔditionis repetā quasi causa nō secuta. secus: si seruus meus est institutus sub ɔditione, ꝛ ego dedi. x. vt cōditio impleretur. Si postea manumissus adierit hereditatem: quia impletā est conditio non repetam. Si aūt datur ob rem: vt si do tibi. x. vt aliq̄d facias: si nō fecisti repeto. Si autem datur ob indebitū: vt si puto me tibi debere x. ꝛ nō debeo repeto. ꝛ ideo si indebite solui fundum: repetam fundū et fructus eius deducta tua impēsa. sʒ si solui tibi indebite frumētū eius bonitas ɔsiderāda est: ꝛ repetet̄ preciū. Sʒ et si solui tibi indebite habitationē repetā tantam pecuniam q̄ti eras conductor⁹ nō q̄ti erā locator⁹. ꝛ si seruū meum tibi solui indebite: ꝛ tu sciēs hoc eū manumisisti teneris ad p̄cium eius. si nesciēs fecisti nō teneberis ad p̄ciuʒ: sed ad opas eius liberti facti teneberis. et vt hereditatē ei⁹ ei restituas. vltimo dicitur qđ indebitū repetitur siue nō debebā alicui nec tibi debebam: siue nō debebā tibi: et ab alio tibi debebat̄ ꝛ solui tibi meo noīe: siue debebam alij et tibi nō debebat̄ ꝛ tibi solui meo noīe. hoc dic̄ ista. l. vsq3 ad fi. videat̄ expositionē lr̄e. [In summa] .i. breuiter ꝛ summatim tractem⁹ q̄. s̄. dicta sunt. [ob causam] p̄teritā. vt. s̄. e. l. damus. [aut ppter cōdic.] legati implēdā. vt. s̄. de cōdi. ob causam. l. j. §. si parēdi [aut ob rē] . s. futurā. [in illa] . s. alia. nisi quia desistit̄ a lite. [calūniā] . s. actoꝛis quia si actoꝛ agit p calūniam nō valet trāsact. vt. s̄. e. l. elegan ter. §. si q̄s post. ꝛ. C. de transac. l. act. ideʒ lr̄ dixi. s̄. de trāsac. l. j. [adiuta] .i. gesta: q2 donare volui: ꝛ ita ante eram daturus. vt plene dixi. s̄. e. l. damus [nō est secuta] vt. s̄. de cōdi. ob cau. l. j. [est] vt plene dixi. s̄. de cōdi. ob cām. l. j. §. si parendi [nec feceris] vt. s̄. de ɔdictione ob cām. l. j. [ei qui] modo īcipit tractare de eo qui indebite soluit vsq3 in fi. l. [deducta impēsa] quia in ɔdictiōe indebiti veniūt accessiones vt hic. naturales. vt. s̄. s̄. e. l. indebiti. nō ciuiles. vt. C. e. l. j. [fuissent] ꝛ ita no. qđ in cōdictione indebiti si extat illud qđ solutuʒ est indebite: qđ repetitur illud vel tātūdē. vt. s̄. e. l. quia tūdē. ꝛ. l. si nō soꝛtem. §. si libertus. [oīno nō debetur] .i. a nullo hoīe de mūdo. [soluat̄] scʒ nō noīe debentis. vt. s̄. e. l. si pene cā. al̄. secus. vt. s̄. e. l. repetitio. Sed ad id qđ d̄r hic in fi. opponit̄ hic quō teneberis cauere. vt. C. de pac. l. vlti. R̄ñ. q2 seruū tibi solui indebite ꝛ manumisisti eū: ꝛ opas imposuisti equū est. vt. s̄. e. l. si nō soꝛtem. §. libertus. Itē ne mala fides ɔsit tibi teneris mihi de hereditate restituenda. sic: ꝛ. j. de acti. emp. ꝛ ven. l. si quis seruū.

Hec condictio. In. l. ista dicit̄ qđ ɔdictio indebiti est introducta ex bono ꝛ equo. nā equū est vt qđ īdebite tibi solui quod possim repetere [ɔdictio] . s. indebiti vt faciat ad ti. alij exponūt hic cōdi. s. sine cā: sed tūc nō facit ad ti. [sine causa] .i. indebite. dep̄hendit̄] olim: quia si esset suū nō posset agere ɔdictione idebiti. vl̄ dic qđ rōne possessionis pōt agi cōdictione indebiti. vt. s̄. e. l. indebiti. §. sed si.

I ☞ Datum pro libertate ab eo qui postea reperitur ingenuus repetitur.

I **Stichus testamēto.** † In prin. huius. l. d̄r. si tu putabas stichū seruū tuū esse cū nō esset: ꝛ iussisti eū liberū si heredi tuo vsq3 ad. x. annos singulis annis daret. x. aure. iste stichus dedit p octo annos: postea ingenu⁹ pronunciatus est ꝛ pro reliquis annis nō dedit: modo querit̄ nūq̄d pecunia soluta p octo annis possit repeti quasi indebite sit soluta. et r̄ñ. qđ sic. si nō dedit pecuniā ex opibus suis vel ex re possessoris. h̄ dicit p̄n. hui⁹. l. [accepta] . s. de facto [posse repeti] q2 sua erat: sed si dedisset ex re possessoris vel ex opa sua nō fecisset accipiētis. ꝛ iō nō repeteret. vt. s̄. de cōdictione ob causam. l. dedi. §. subtilius.

I ☞ Si res mea ad te sine causa peruenit ꝛ desinit mihi aduersus alium esse ɔsultum a te repetam.

I **Tutoꝛ creditoꝛi.** † In. §. isto d̄r tutoꝛ soluit de suo noīe pupilli creditoꝛibus pupilli plus q̄ deberet̄ eis. istud nō imputauit in iudicio tutele pupillo: nūq̄d qđ soluit de suo poterit repetere. certe sic. [exsoluit] de suo: noīe suo vel pupilli [nō iputauit: si soluit] sʒ q̄d si imputauit: si soluit de pecunia pupilli pupill⁹ repetet: si de suo solueret nō repeteret [habere] vtilē. ℭ Oꝛ signoꝛ. §. iste videt̄ habere duo ɔ̄ria. s̄. e. l. si pcur. in fi. ꝛ. l. cū indebitū. ad quod vos dicetis vt ibi dixi.

I ☞ Duobus idem debitum soluentibus vltimo soluenti repetitio conceditur.

I **Titius quidam.** † In. §. isto dicitur: quidaʒ titius nomine multos habebat creditoꝛes inter quos habebat seium: iste titius vendidit bona sua meuio: constituit eum procur. in rem suam vt satisfaceret omnibus creditoꝛibus: postea meuius ignoꝛans titium soluisse seio soluit quasi eius eēt debitoꝛ: īueniunt̄ apoche de soluto ad titiū. modo queritur cui competat indebiti ɔdictio r̄ñ. qđ meuio cōperit repetitio. nec obstat qđ pactū scp̄tū fuit in instrumen

in instrumento solutionis q amplius meuius seio non moue- ret qõnem: q intelligit ex iusta causa si debite soluit: nõ aūt si indebite soluisset. vnde verba illa gñalia debēt restringi ad id de quo specialiter agebat: [faceret] & quicquid esset residuuz haberet: [apoche] de soluto. vt. C. de fide instru. l. plures. [sol uisset]. s. dari ꝯdictionē [ipedire]. i. cur ipedire debeat: q ver ba generalia: &c. vt. ff. de transac. l. cū aquiliana.

I ☞ Restitutio cõcessa sup principali ad accessoriuz non ex- tenditur. Item qd per i integrū restõnez quis posset consequi non posset in cõpensationē deduci.

I **Lucius titius.** †In. §. isto dr quidā lucius titi⁹ publius meuius mutuauit pecu- niam. gaio seio minori. xxv. an. & accepit aliqd ab eo noie vsu- rax gaius seius decessit: heres eius cepit agere ꝯ. luciū titiū & fuit restitutus aduersus luciū titiū publiū meuiū ne debitum hereditariū teneret soluere. modo querit nūquid vsuras po- rerit repetere. & rñdet qd nō. h. d. iste. §. videatis expõnem lre. [lucius titi⁹]. s. & publi⁹ meuius. & ita erat qdrinomius. vel di catis q lucius titius erat creditor: meuius erat gaij seij [ad- uersus publiū meuiū] eūdēq luciū titiū creditorē [solueret] i. soluere teneret [nō posse] videbat ꝯ. ex quo nō subsistit sors nec vsura. vt. C. de vsuris. l. eos qui. & C. depositi. l. iiij. Rñ. hic subsistebat sors. Itē q nō esset substitutus vt sortē repeteret: al's fiet sors: & qd supest repeteret. vt. j. de eo qd certo loco. l. cē tum. capue. in fi. [nec hoc quidē] qre q recceperat sibi debitū.

De condictione sine causa. Rubrica.

De cõdictione sine causa &c. q cõdictio sine causa est gene- ralior q sit certi cõdictio ob causaz vel indebiti ꝯdictio. iō po nit de cõdictione sine causa. vnde de cõdictione sine causa vi- deamus qñ habeat locū: vt per totū istum titulum.

I ☞ Cõdictio sine causa specialis est & cõcurrit cū cõdictio- ne indebiti ob causaz & ob turpē causam. h. d.

Est & hec spēs ꝯdictiōis.

I †Contingit aliqñ q quis soluit vel pmittit sine causa dat cõdictio sine causa. Itē vbi soluit inde bite dat cõdictio sine causa. vbi aūt promisit sine causa nō quātitatē sed obligationē cõdictione sine causa ꝯdi cet & est hec ꝯdictio sine causa gñalior alijs. nā pōt habere lo- cū vbi hz locū ob causaz ꝯdictio: sz & hz locū cõdictio sine cau- sa cū locū hz indebiti cõdictio: puta si solui indebitū possuz re petere cõdictione indebiti: & ꝯdictione sine causa. Itē pōt ha bere locū cõdictio sine cā vbi hz locū certi ꝯdictio gñalis. naz hz locū siue ab initio subfuit iusta cā: siue subfuit & reducta est ad nō iustā causam. h. d. ista. l. videatis eā. [sz & si] pbat cā esse generalē [cõdictioni] sine causa [locū fore] & ita ꝯdictio sine causa cõcurrit cū ꝯdictione ob causaz datoz. vt. ff. de cõdic. ob causam da. l. j. & ij. [siue aūt ab initio]. i. tpe pmissionis facte siue fuit causa pmittēdi tpe pmissionis facte [ad eū puenit] & ita pōt cõcurrere hec cõdictio cū ꝯdictione ob turpē causaz. vt. ff. de cõdict. ob tur. causaz. l. j. [causam] & ita pōt cõcurrere cū cõdictione indebiti. & aliqñ cõcurrit cum condictione certi generali: vt. ff. si certū pet. l. si & me.

I ☞ Si res pro qua solui estimationē ei a quo causaz habeo ad eum redeat potest agi actione ex eo ꝯtractu vel cõdictione sine causa ad rem solutā. h. d.

I **Si fullo.** †In. l. ista dr. quidā volebat q vestimē ta sua rasa viderent noua: dedit vesti- mēta sua lauāda fulloni: fullo pdidit: tandez satisffecit de estimatiōe vestiū dño vestiū: postea vestimēta redierunt ad dñm vestimentoꝝ: nūquid poterit fullo estimationē vestimen- toꝝ repetere. Rñ. ḃm cassiuz q nō solū ex cõducto poterit re- petere: sz etiā cõdicere: q hz ꝯdictionē sine causa & qsi sine cau sa vr ei datū [cõuētus] extra iudiciū vt & illud vos inq cõue- nio o iudei [videt] nā hec causa reducta ē ad nō causaz. vñ hz locū ꝯdictio sine causa. vt. ff. e. l. j. in fi. sed vr ꝯ. hic cõueniebat act. ex locato: & sic fuit dānatus p sñiam vt restitueret pciū. sed qui soluit indebitū p sñiaz nō repetit. vt. C. de ꝯdi. inde. l. j. Ad qd vos dicetis hic cõuentus erat extra iudiciuz & soluit extra iudiciū vñ nō repetit. vt. ff. fa. herc. l. cū putarē. secus si in iudi- cio soluisset: vt in. l. ꝯ. vel dicatis qui soluit indebitū per sñiaz nō repetit ꝯdic. indebiti. vt in. l. illis. sz repetet ꝯdi. sine causa vt hic. Sed denuo opponit & vr q non cõpetat cõdictio si- ne causa sz publi. vel vtilis in rem. vt. ff. de rei ven. l. si culpa. ad qd vos dicetis verum est: habet pub. si vult agere pub. sed pōt agere cõdictione sine causa ad estimationē vt hic.

I ☞ Qui sine causa in totum vel in partem obligatur libera tionem condicit.

I **Qui sine causa.** †In ista. l. dr. si qs pro mittit. x. sine causa pōt agere ꝯdi. icerti vt liberet: nec refert vtrū ab initio pmisit. x. indebite sine cā: an. v. cū deberet pmittere v. pmisit. x. nisi q in pˀo casu aget cõdic. sine causa vt liberet ab oī obligatiōe. in scdo casu aget vt in. v. liberet. [in certi cõ- dictiōe]. i. sine causa quo ad certū dat vt h. &. ff. e. l. j. vel pōt ex poni & dici q sit pprīū nomē actiōis. vt. ff. t. j. l. si & me putē. §. j. [nec refert]. i. non est dfia [nisi] mō ponit que est dfia inter illos duos casus [exoneret] qñ suscepit vltra q deberet.

I ☞ Paria sunt ab initio aliqd esse tale vel ex post facto de- uenire ad tale.

I **Nihil refert.** †In. l. ista dr. siue dat ab ini- tio sine cā siue cū cā: & reducta ē ad nō cāz ñ refert. h. d. [secuta ñ sit] ꝯcor. ff. e. l. j. i fi.

I ☞ Datuz ob causaz impossibilē de iure causa nō secuta de facto condictione sine causa repetitur.

I **Auunculo.** †In ista. l. dicunt duo pˀo dr quidā ignorabat te auunculū suū: habitus fuit tractatus inter vos duos de ma- trimonio: nuptura tibi dedit. c. in dotez credens te nō auunculū: & ita errabat i facto: vel sciēs te auunculū: sz cre- dēs posse tibi nubere: & ita errabat in iure: nō nupsit tibi de fa cto nūquid dotē poterit repetere. vr q non: q turpiter dedit. Sed certe dicendū est q pōt repeti: q nō fuit data ob turpez causaz: sz ob nullā. & ideo repetit ꝯdi. sine causa. scdo dr nouer- ca credebat posse nubere priuigno: vel nurus socero. & ita nu- ptura ei. c. dedit in dotē: nūquid repetit sic: q non dedit causa incestus: sz cā matrimonij. h. d. [nupsit] ēt de facto [potiorē] ff. de ꝯdi. ob causaz. l. idēq. [sed reor]. i. dico [esse] vñ repetit ꝯdic. sine causa [nouerca] incipit scds casus [cõmittit]. i. cõ- mitti vr cõdictione sine causa i vtroq casu. ponamus aliq mu lier scit q nō pōt tecū ꝯhere matrimoniū: q scit q habes aliā vxorē: nubit tibi de facto & dat dotē: repetet ne: dixit. p. q sic: & p se allegabat hāc. l. & C. e. l. ij. ex eo q dicit auūculo. & j. nouer- ca. nā p hoc ptz qd erat sciēs sz male dixit. si mulier scit matri- moniū nō tenere & dat dotē: dos ꝯfiscat. C. d ince. & inuti. nup. l. qui ꝯ. preterea si dedi tibi. x. causa parēdi cõditiōi sub q eraz institut⁹ & mox repudiauero hereditatē cõdicā. x. vt. ff. de ꝯdic. ob cau. da. l. j. §. si parēdi. ista. l. nō facit p eo q mulier ignora- bat ius vel factū. ptera nec de facto fuit secutū matrimoniū: vñ repetit. nō ob. C. e. l. j. q ibi mulier ignorabat affinez esse: & nō fuit matrimoniū secutū. vñ no. diuisionē talē. cū mulier vel masculus ꝯhunt mrimoniū phibituz aut sciēs aut ignorās: si mulier sciēs dotē pdit & cõfiscat. vt in. l. qui ꝯ. maritus si sciēs dat donat. ppter nupt. cõfiscat. vt in. l. qui ꝯ. si ignorās ꝯhit si factū ignorat: q ignorat auunculū excusat. sz statiz qñ incipit scire dz diuertere: al's perdit dotē. vt in. l. qui ꝯ. idem in viro si ignorat factū & ꝯhit nuptias excusat: sz statiz qñ scit dz diuer- tere. al's perdit donat. ppter nupt. si ignorat ius: puta q cre- debat se de iure posse ꝯhere: & dedit: si nuptie nō sunt secute: re petit ꝯdictione sine cā vt h. si nuptie sequant dos publicat. vt in. l. qui ꝯ. non tñ excusat a pena incestus. vt. j. ad. l. iul. de adul te. l. si adulteriū cū incestu. §. idem rescripserūt eidem.

Explicit liber. xij. Incipit liber. xiij.

De condictione furtiua. Rubrica.

Istaz rubricā ita cõtinuabitis ad supiora de regularib⁹ cõ dic. vt est ꝯdictio ob causaz: & cõdictio indebiti & siles: in supe rioribus dictū est. nūc iuriscõsultus intēdit tractare de condi ctionib⁹ anormalis. & sunt tres vt est ꝯdictio furtiua. & ex lege cõdictio. & ꝯdictio triticaria: & ideo iuriscõsultus exordit hic nouū librū: & incohat eū de cõdictionibus anormalis. nā cõdi ctio furtiua est irregularis: q nulla cõdictio dat dño: q nemo &c. vt. ff. vsufru. queādmodū ca. l. vlti. fallit in cõdic. furtiua. vt j. eo. l. j. & insti. de act. §. sic itaq. Itez degenerat in alio: q alie condictiones sunt ex cõtractu vel quasi: vel ex delicto vel qua- si. sed ista datur ex varijs figuris causarum vt dicam. j. e. l. j. cõ tra quem competat. dicitur. j. e. l. siue mani. ad quid competat dicitur. j. e. l. in re. l. ex argēto. & quid in ea veniat dr. j. e. l. in re. & qualis ipsa sit dicitur. j. e. l. si pro fure. §. vlt.

In furtiua re soli domino

In lege ista dicit si res subtrahit alicui furti- ue & est dñs rei: poterit cõdici a fure & ab eius herede [soli dño condictio competit] sub. vel eius heredi: lz de herede dubitauerit pla. sed non debuit dubitare: vt. j. eo. l. sed nec legatarius. Item datur quasi domino vt tutori, vt. j. de furt. l. interdum. sed ad. l. istam

opponit᷑ τ signat᷑ ꝯ. ꝟ. e. l. τ ideo. §. neratius. Ad quos vos dicetis cū res furtiue subtrahunt᷑: aut dño aut non dño. Si subtrahunt᷑ dño: ipse τ eius heres hꝫ cōdict. furtiuā vt hic. τ. ꝟ. e. l. sed nec legatarius. lꝫ al's nemo cōdicat rem suam. vt. s. vsufru. quēdmodum ca. l. vl. Si aūt subtrahit᷑ non dño hñti ius in re vt creditori. vt. C. de pigno. act. l. pignus. tūc aduocat cōdi. incerti vt. ꝟ. in. l. ꝯ. τ. ꝟ. de pig. act. l. pignore. in princ. Si aūt subtrahit᷑ nō vero dño non habēti ius in re. ſꝫ bonefidei possessori qui non hꝫ titulū: hꝫ ꝯdi. triticariā. vt. ꝟ. de triticaria. l. ij. Si aūt subtrahit᷑ detinēti rem: puta cōmodatario huic subuenit᷑ vel iudicis officio: vel actio. in factū. vel ꝯdi. ex lege illa: qꝛ eqtas suggerit vbi non est cautū quo gñe actiōis agat᷑ qd detur condic. ex le. vt. C. de agri. τ cen. l. si coloni. τ sic intelligit᷑. C. de fur. l. vlti. §. sed cum in secūda. τ hec vera sunt in actiōe que datur ad rē. sed in actione furti secus: qꝛ datur ei cuius interest ex honesta τ pbabili causa. vt. ꝟ. de fur. l. is cuius interest. τ. C. de fur. τ seruo coꝛ. l. vlt. in prin.

☞ Furtum cōmittere qui non pōt hac actione ex alterius persona teneri potest. h. d.

Condictione. †In. l. ista dicitur si tu subtraxisti mihi rem meā furtiue τ decessisti herede relicto furioso vel īfante ipse tenet᷑ ex psona illius cui successit: lꝫ cū ipso non possim agere: ſꝫ cū tutoꝛe vel curatoꝛe eius. h. d. l. videatis expositionē littere. [extiterūt] τ existūt necessarij heredes serui. si iubent᷑ esse liberi. vt insti. de heredū quali. τ dif. §. serui. [non possit]: agit᷑ tū cū curatoꝛe vel tutoꝛe eoꝝ. vnde no. ꝙ heres tenet᷑ si peruenit aliquid ad eum vt. ꝟ. e. l. si pro fure. in fi.

☞ In condictione furtiua habetur ratio interesse cōsistentis in lucro.

In condicatur. †In. l. ista dꝛ si tu subtraxisti mihi seruū furtiue τ cōuenio te cōdictione furtiua non solū venit seruus in condictione furtiua: sed extrinseca vtilitas. quid si seruus est institutus heres: τ qꝛ subtraxisti nō potui iubere ei vt adiret τ ideo venit seruus in cōdictione furtiua si viuit vel eius estimatio si moꝛtuus est. τ extrinseca vtilitas. s. pciū hereditatis [hereditatis] vnde no. qd in ꝯdictione furtiua venit interesse nedū extra rē imo circa rē: qꝛ si subtraxisti mihi seruū meū heredē institutū nedū venit seruus in ista ꝯdictione: imo estimatio hereditatis ei delate odio furis vt h τ. ꝟ. e. l. ex argēto. sic τ alibi odio dātis dānū venit extrinseca vtilitas. vt. s. ad. l. aquil. l. inde nera. in prin.

☞ Hac actione tenetur dñs ex persona serui τ datur noxalis in eo qd ad dñm non peruenit idem in patre ex persona filij τ qui furtum non cōmisit hac actione non tenebitur. h. d. cū duabus legibus sequentibus.

Si seruus. †In. l. ista dꝛ cū. s. si seruus vel filiꝰ tuus fecit mihi furtum tu dñs teneris inquantum ad te peruenit: in superfluo teneris eū mihi tradere pro noxa. sed tu pater si filius tuus fecit furtum non teneris cōdic. furtiua: qꝛ nemo tenet᷑ ea cōdi. nisi qui furtū fecit. vnde filius tenet᷑ vel eius heres. h. d. [furtū cōmiserit] cōtingit in querēdo. est tū ꝯ. ar. alle. quia quod cōiungit᷑ in querēdo τ in rñdendo. vt. C. de diuer. re. l. si libellus [pōt] vt. s. de noxa. l. si noxa. in fi.

Proinde. In. l. ista dꝛ si tu fecisti mihi furtū ope τ ꝯsilio alterius: tu teneris cōdictione furtiua ille nō: ſꝫ tenet᷑ furti actione [ope] vt si accōmodauit scalas [ꝯsiliō] vt si suadet. vt. ꝟ. de obli. q̄ ex delic. na. §. si ope. sed vꝛ qd teneat᷑ ꝯdictione furtiua. vt. ꝟ. de ver. sig. l. sepe. in fi. Ad qd vos dicetis ſꝫ quosdā qd h dꝛ ibi coꝛrigit᷑. vel dicatis ꝙ ille alter tenet᷑ furti si res nō est apud eū q̄ opē τ ꝯsiliū tulit: vl' si nō ꝯtrectauit vt hic. ſꝫ si res est apud eū vel eā ꝯtrectauit: tunc tenet᷑ ꝯdictiōe furtiua. vt in. l. ꝯ.

☞ In actione furti decisio non preiudicat in condictione furtiua.

Si pro fure. †In prin. huiꝰ. l. dꝛ subtraxisti mihi seruū vel rem furtiue postea tecū trāsegi volo te postea cōuenire condictione furtiua: obstabit ne mihi exceptio trāsactionis? Rñ. ꝙ nō: qꝛ videoꝛ trāsegisse sup furti actione non sup cōdictiōe furtiua. h. d. prin. huiꝰ. l. videatis expōnē l're. [si pro fure]. i. a fure vel a furis noie [dānū decisū sit]. i. sup actione furti que cōpetit dño cui dānū datū est: nō qd furti act. det᷑ ad damnū sed ad penā. vt insti. de oblig. que ex deli. nas. §. furtoꝝ. [tollit᷑] vnde no. si dñs tansigit cū fure videt᷑ transigere super pena: non sup cōdictione furtiua vt hic. τ. C. de furtis. l. post decisionē. Sed ad principiū huius. l. opponit᷑ τ vꝛ ꝙ tollatur cōdic. furtiua facta trāsactione sup act. furti. vñ videt᷑ ꝯ. s. de iureiur. l. si duo. §. idē iul. vbi dꝛ ꝙ non pōt agere ꝯdictione furtiua. dicēdū est qd aliud est in iureiurādo. aliud in transac. qꝛ in iureiurādo. vt in. l. cōtra. iurauit se nō fecisse furtum: τ ita iurauit sup toto. vt. s. de iureiur. l. si duo. §. idē iul. τ est rō diuersitatis qui trāsigit sup furto videt᷑ de crimine cōfiteri. s. de his qui no. infa. l. qm̄. sed qui iurat totū videt᷑ negare.

☞ Actio persecutoꝛia nō tollit᷑ per penalē nec econtra sed persecutoꝛia per persecutoꝛiā bene tollitur.

Furti act. †In. §. isto dicit᷑ hanc esse drīā inter furti actionē τ cōdic. furtiuā. furti eīn actio dat᷑ ad penā. cōdictio furtiua dat᷑ ad rē. τ iō si agit᷑ actiōe furti ad penā nō tollit᷑ cōdictio furtiua. nā dñs hꝫ tres actiones p re furtiua hꝫ actionē furti ad penā. hꝫ alias tres actiōes ad rē τ cōdictionē furtiuā τ rei vē. vel ad exhibēdū. τ si altera de tribꝰ est actū nō tollit᷑ alia. s. actio furti. τ si actū est act. furti nō tollit᷑ cōdictio furtiua. h. d. iste. §. videatis expositionē l're. [legitimā]. s. furti nō manifesti duplū: furti manifesti quadruplum vt. C. de fur. l. de his. τ. l. falsus. [reipsaꝫ] vt. s. e. l. ꝟ. [est]. i. cui furtū factū est. [τ vēdicationē] ꝯ eū qui possidet rē furtiuā. vt s. de rei vē. l. offm̄. vñ no. qd actio furti cū sit penalis nō tollit cōdictionē furtiuā τ eꝯ. ſꝫ rei vēdicatio bñ tollit cōdictionem furtiuā τ eꝯ. τ ad istud cōcoꝛ. C. de fur. l. ancille. τ. l. falsus.

☞ Cōdictio furtiua datur contra heredem etiam in eo qd ad eum non peruenit qualitercūqꝫ τ quomodocūqꝫ res peruenit siue quātūcunqꝫ. hoc dicit.

Cōdictio rei furtiue. †In. §. isto dꝛ qd cōdictio furtiua rei psecutoꝛia ē: τ iō nō solū dat᷑ ꝯ furē: imo et ꝯ heredē eius: siue res furtiua puenerit ad eū: siue nō. τ iō si subtraxisti mihi seruū siue viuus siue moꝛtuꝰ est: teneris cōdictiōe furtiua. ſꝫ τ si seruꝰ furtiuus perijt apud heredē tuū: vel apud aliū sil'r tenebit᷑ heres tuus. τ sicut dat᷑ cōdictio furtiua ꝯ furis heredē: ita dat᷑ ꝯ aliū vl'ꝫ successorē [decesserit] qꝛ fur reipsa est in moꝛa. vt. ꝟ. l. pxi. [successoꝛibus] vl' hibꝰ vt in bonoꝝ possessoꝛe: τ in fideicōmissario. Or signoꝛi circa. §. istū not. vnū mirabile: de quo multū dubitat᷑ tota die dicimꝰ ꝯdictio furtiua anoꝛmala est. i. nō est ex ꝯctu vel q̄si vel ex delicto vel quasi. τ sic ex varijs figuris causaꝝ. vt. ff. de cōdi. furti. l. si p fure. §. vlt. Sꝫ diceret aliq̄s vestrū iste. §. hoc nō dicit ſꝫ vos dicatis qd dicit. si ītelligatis casū: qꝛ heres furti tenet᷑ ꝯdic. furtiua: siue res puenit ad eū siue nō. ſꝫ in isto ista cōdictio furtiua nō pōt dici ex delicto vel q̄si. Si esset ex delicto vel q̄si nō daret᷑ ꝯ heredē nisi inquātū ad eū peruenit. vt. s. de dolo. l. in heredē. τ. C. ex delic. defunctoꝝ. τ insti. de ppe. τ tē. ac. §. nō tm̄. sed dat᷑ cōdic. furtiua ēt si ad heredē nō puenit vt hic. τ insti. de obli. q̄ ex delic. nas. in fi. ergo nō est ex delicto vel quasi. Itē vꝛ qd cōdic. furtiua nō sit ex delicto vel q̄si. nā ex furto serui tenet᷑ dñs inquātū locupletius peculiū fcm̄ est: vel inquātū ad eum puenit. ꝟ. de pecu. l. lꝫ. §. ex cā. τ. s. e. l. si seruus vel filiꝰ. Si ergo dat᷑ inquātū locupletius peculiū factū est: vel inquātū ad eū puenit: ergo nō ex delicto vel quasi: qꝛ actio de peculio dat᷑ noxal'r: non de peculio. vt. s. de his q̄ deie. vel effuderūt. l. ij. Itē nō pōt dici ex ꝯctu vel quasi qꝛ si esset ex ꝯctu vel quasi: ergo ex furto ppetrato a filio daret᷑ ꝯ patrē de peculio. vt. ꝟ. de pecu. l. ꝟ. sed nō dat᷑ cōtra patrē. vt. s. e. l. ex furtiua cā. Itē non pōt dici ex ꝯctu vel quasi: qꝛ furtū facere nō est ꝯhere vel quasi: sed delinquere vel q̄si. vt insti. de obli. que ex delic. nas. in prin. ſꝫ qꝛ cōdictio furtiua ī aliquibꝰ hꝫ silītudinē cū his q̄ sunt ex ꝯctu vel quasi: τ in aliq̄bus dissimilitudinē: τ in aliq̄bꝰ hꝫ silītudinē τ dissimilitudinē cū his q̄ sunt ex delicto vel q̄si: qꝛ act. q̄ sunt ex ꝯctu vl' quasi dant᷑ ꝯ hrdē inquātū ad eū puenit. vt. ꝟ. de actio. τ ob. l. in depositi. Simil'r τ cōdictio furtiua dat᷑ cōtra heredē inquantū ad eum puenit. vt hic. Itē hꝫ dissimilitudinē cum his que sunt ex ꝯctu vel quasi: qꝛ dat᷑ de peculio cōtra patrē. sed condictio furtiua nō dat᷑ cōtra patrē. vt. s. e. l. ex furtiua cā. Itē hꝫ similitudinē cū his que sunt ex delicto vel quasi: qꝛ ex delicto filij nō datur actio ꝯ patrē. vt. s. de noxa. l. noxale. in fi. sic τ nō dat᷑ cōdi. fur. ꝯ patrē. vt in pall'. l. s. e. ex furtiua dissimilitudinē hꝫ: qꝛ ex delicto serui agit᷑ noxal'r ꝯ dñm: sed cōdictione furtiua nō: nisi inquantū est locupletatū peculiū τ inquātū ad eū peruenit: vt. s. dictū est. Itē ista cōdictio degenerat ab alijs in alio: qꝛ alie cōdictiones non dant᷑ dño: qꝛ nemo cōdicit rem τc. vt. s. vsufru. queadmodū ca. l. vlt. τ institu. de act. §. sic itaqꝫ. ſꝫ hic dat᷑ dño. vt. s. e. l. ꝟ. τ qd ista ꝯdictio sit anoꝛmala. i. ex varijs figuris causarū pōt apparere. ꝟ. de act. τ ob. l. ꝟ. in prin. nā ibi exēplificamꝰ de cōdic. furtiua τ de act. in factū que sil'r est ex varijs figuris causaꝝ. vt. C. de sacrosan. ec. §. sancimus. ꝟ. nec ob. ꝟ. de ꝯpensationibus. l. si ambo. §. quotiens. vbi dicitur non posse obijci cōpensationem in cōdictione furtiua. ergo apparet qd non est ex ꝯctu vel quasi vel ex delicto vel q̄si. τ sic facit pro nobis qd hec condictio

condictio sit anorma la.

1 ☞ In obligatione rem restitui demū perempta re succedit obligatio ad interesse qđ est ꝯ furem quantū res plurimi fuerit ⁊ habetur ratio fructuum. h.d.

1 i **In re furtiua.** †In.l.ista dr ꝙ cōdictio furtiua daṫ ad ipsam rem si extstat. Si autem desijt esse daṫ ad estimationem ipsius: nisi forte fur obtulit rem dño: ⁊ dñs noluit recipe: ⁊ postea perijt. ⁊ cū agiṫ ad estimationē rei furtiue spectaṫ tps estimationis faciēde quāti res plurimi fuit a tpe furti ꝑpetrati: maxīe cū rē deteriorē factā fur dādo nō libereṫ: qꝛ fur ipo raptu semper est in mora. vnū sciatis ꝙ nō solū cōdictio furtiua daṫ ad rē: imo ad fructus rei. h.d. ista lex videatis expōnez lre. [in re furtiua]. i. ꝓ re furtiua [ꝯdictio ipsoꝝ corpoꝝ]. i. ipsaꝝ rerū furtiue subtractaꝝ. [existent]. s. corpa. an vo si desierint. s. res furtiue subtracte [nulla erit ꝯdictio] sub. quo ad interitū qꝛ desinit esse ī mora ꝑpter oblationē. vt. ī. e. l. parui. ⁊ hic [nō pōt] ⁊ ita vbi res furtiua extat petiṫ res ipsa: al's ei⁹ estimatio. vt. ī. de triticaria. l. in hac. ⁊. s̄. de dolo. l. arbitrio. §. nō tm̄. [quanti plurimi fuit] ⁊ ita not. qđ fur teneṫ de interitu ⁊ deterioratione rei quāti plus fuit a tpe furti ꝑpetrati ⁊ more: qꝛ fur semp est in mora: vt statiz dicit [videṫ] ad istō ꝯcordat. C. qđ me. cau. l. j. ⁊. C. de fur. ⁊ seruo cor. l. subtracto. ⁊. ī. d vi ⁊ vi. ar. l. j. §. rectissime. ⁊. §. merito. [ī hac actiōe]. i. ī ꝯdictiōe furtiua [venire] nā qui agit cōdic. furtiua petit qđ est suū: vnde debent venire fructus in ea vt. s̄. de rei ven. l. fructus nō modo ꝑcepti.

1 ☞ Hec actio datur cōtra heredes pro hereditaria portione non inspecto si ad eos minus ꝑuenit.

i **In cōdictione.** †In.l.ista dr si aliquis subtraxit mihi rem furtiue: ⁊ fur decedit relicto herede siue res peruenit insolidū siue ꝑ pte ad heredē: heres furis teneṫ insolidū: dūm̄ sit heres insolidū. si aūt fur decedit relictis plurib⁹ heredib⁹: tūc q̄libet teneṫ pro ea pte pro q̄ est heres: etiā si nihil ad eū ꝑuenit. [sumus] qꝛ daṫ ꝯ heredē etiā si nō ꝑuenit ad eū vt. s̄. e. l. si pro fure. ī fi. ⁊ insti. de obli. que ex delicto nas. §. vlt. [pro ea parte qua heres teneṫ] sed si vnus solus possideret rē furtiuā: ille solus in totum teneret. non alij. vt. ī. cōmo. l. iij. §. heres.

1 ☞ Condictio furtiua cōpetit ꝯ furē manifestū siue nō manifestum nisi possessio rei ad dñm sit reuersa.

1 **Siue manifestus fur.** †In.l. ista dr ꝙ cōdictione furtiua teneṫ fur manifestus ⁊ non manifestus. fur manifestus est si deprehensus est in furto ⁊ possessio rei ad dñm nō peruenit. sꝫ si possessio peruenit ad dominū non tenebiṫ ꝯdic. furtiua: cū ꝯ potest habere locum: vt ait iul'. cū fur deprehendiṫ in furto ⁊ rē furtiuā occidit: aut fregit aut effudit. Item cōdic. furtiua non solum teneṫ fur: imo ⁊ raptor. h.d. prin. huius legis vsqꝫ ad. §. tādiu. videatis expositionē lre. [siue fur manifestus]. s. qui deprehēdiṫ in furto anteq̄ veniat ad locū destinatū. [cōdici]. i. agi ꝯdic. furtiua [possessio ei⁹]. s. rei furtiue [cōdictione]. s. furtiua dāda [occidisse] rem furtiuā [aut fregisse] rem furtiuā [aut effudisse] vinū aut oleum [id qđ interceperat]. i. subtraxerat. [iul'. significat] qꝛ fur est. vt insti. vi bo. rap. in prin. ⁊ ita no. qđ cōdic. furtiua teneṫ raptor. vt. ī. vi bo. rapt. l. ij. in fine. Item ex lege ista voluit colligere placē. errorez talē. dixit eñ pla. fur manifestus teneṫ condic. furtiua in tribus casib⁹: si occidit vel fregit vel effudit rem furtiuā: al's non teneṫ vt hic dr. sed ipse nō bene dixit fm Azo. Nā non solū in istis tribus casib⁹ teneṫ fur cōdic. furtiua imo ⁊ in alijs casibus. pone fur subtrahit supuenio ī furto: ⁊ prosequor eū ⁊ non possum auferre ei rē: teneṫ cōdi. fur. Itez pone qđ video furē cū fugit tradidit rem alteri ⁊ sic nō possuz ei auferre rez: fur quidē manifestus non tm̄ apprehensus tenebiṫ cōdictione fur. vt. ī. de fur. l. si quis in seruit.

1 ☞ Condictio furtiua datur dño ⁊ heredi eius non accessori. titulo singulari.

1 **Tādiu.** †In. §. isto cum. l. seq. ⁊ princi. sequen. diciṫ ꝙ condictio furtiua tādiu daṫ dño q̄diu dñs sua spontanea volūtate dñiū rei furtiue nō amittit. ⁊ iō si subtrabiṫ mihi res aliq̄: ⁊ illā rez alieno: vel illā rez lego furi: me mortuo non dabiṫ heredi meo ꝯdi. furtiua. sed ⁊ si lego alij q̄ furi me mortuo ab adita hereditate transit dñium in legatariū vñ cōdictio furtiua non datur heredi meo: sed nec legatario non daṫ: qꝛ condictio furtiua datur dño vel suo heredi. verūtm̄ rem legatā poterit vēdicare: sed si cōmodaui tibi rem meam ⁊ tibi subrepta est potero condicere. si aūt res mihi subtrahiṫ ⁊ desinit mea esse me inuito tūc non perdo facto meo. ⁊ ideo ꝯdictionē habebo. secus si ꝓuocassez eum ⁊ ei adiudicata res esset: tūc facto meo perdo dñium rei mee. vnde cōdictionē furtiuaz non retineo. h.d. iste. §. cū. l. seq. ⁊ prin. seq. vsqꝫ ad. §. neratius. [sed alij]. s. dñs legauerit [discessit] ab herede [⁊ heredib⁹ eius] ⁊ ita facit. l. ista pro opi. nostra: qui dicimus qđ ꝯdictio furtiua datur dño ⁊ heredi ei⁹: lꝫ de herede dubitauerit pla. vt plene dixi. s̄. e. l. j. [eque cōdices]. ⁊ ponit exēplū in cōi igiṫ re ⁊c. [cōdictionem:] qꝛ tūc facto tuo amisisti dñium [retineas] ⁊ ita not. qđ qui ꝓuocat alienat ex volūtate: sꝫ qui ꝓuocaṫ alienat ex necessitate. sil'e not. C. de fundo do. l. vlti. ⁊. C. de pre. mi. nō ali. l. inter. ¶ Op: signor circa materiā hui⁹. §. ⁊. l. sed nec legatarius est insistendum. hic dr si res subtrahiṫ mihi furtiue ⁊ perdo dñiuz rei mee spōte nec mihi nec meo heredi dabiṫ ꝯdictio furtiua: sꝫ si inuitus perdo dñium rei subtracte. būdabiṫ mihi cōdictio furtiua. vt. s̄. e. l. ⁊ ideo. secus est ī furti actione nā lꝫ desinā dñs rei furtiue esse: tm̄ nihilomin⁹ retineo acṫ. furti. vt. ī. de fur. l. si a dño. sed que est rō diuersitatis. rū. rō est illa qꝛ furtiua condictio datur dño vel heredi eius vt in hac. l. sed nec legatarius. vnde vbi facto meo amisi dominiū rei subtracte nō sum dñs nec heres meus. vñ hec cōdictio nō datur mihi nec heredi meo. sed vbi amisi dñium rei subtracte facto alieno nō dꝫ mihi obesse. vnde hec cōdictio daṫ mihi. vt in. l. ⁊ ideo sꝫ actio furti daṫ ei cuius interest ⁊ ei cui⁹ interfuit. vt. ī. de fur. l. is cui. Sed vltra ꝓcedo ⁊ circa istū articulū ita q̄ro. pone subtraxisti mihi rē meā furtiue: istā rem lego alij me mortuo: ⁊ adita hereditate heres meus nō hꝫ cōdictionē furtiuam: qꝛ facto meo ꝑdidi dominiū: nec legatarius qꝛ nō est dñs: ⁊ hoc est verꝫ ex ꝑterita ꝯtatione: sed si fur ꝯtauit ex quo dñiū peruenit ad legatariū qđ esse nō pōt. vt. ī. de fur. l. a titio. nunq̄d dabitur ei actio. dicunt quidā ꝙ sic. vt. ī. de fur. l. si a dño. nec ob. qđ ex assidua ꝯtatione nō fit furtū. vt. ī. de fur. l. ei qui. qꝛ nō fit furtū eidez: qꝛ ex pria fit mihi: ex scđa fit legatario. vel potest dici si fiat scđa ꝯtatio qđ. dabiṫ furti actio legatario. ⁊ ita habebit duas furti actiōes ex pria ꝯtatione rei legate: ⁊ ex noua q̄ fit ei. sꝫ cōdi. fur. nō habebit. qꝛ nata fuit ab initio ei q̄ erat dñs: ⁊ ei ꝑ tale legatū est extincta: hinc nō pōt nasci: qꝛ nunq̄ habuit dñium. vt. ī. de vsuca. l. si homo. ⁊ sic pōt intelligi. ī. de fur. l. si a dño. ⁊. l. si is qui rem. §. j. ⁊. l. si is qui in hostiū. §. j.

1 ☞ Ei qui nō est dñs sed habet ius in re in locū cōdic. furtiue cōpetit cōdictio incer. h.d.

1 **Neratius.** †In. §. isto dicitur si res furtiua subtrahitur creditori ipse non habet condi. furtiuam: qꝛ non est dominus: sed habet cōdict. incerti [fit] nam pignus manet in bonis creditoris. vt. C. de pigno. actio. l. pignus. vnde non hꝫ condict. furtiuā. sed condictionē incerti: qꝛ non est dominus vt hic. ⁊. s̄. e. l. j. ⁊. ī. de pigno. actio. l. si pignore. Sed quid si subtrahiṫ bone fidei possessori: nūquid datur ei condic. furtiua. dico qđ sic.

1 ☞ Etiam species facta ex materia mea venit in hac condictione ⁊ in ea habetur ratio meliorationis facte etiaz sumptibus furis: hoc dicit.

1
Ex argento. †In. l. ista ponuntur duo casus in quib⁹ fur minus subtraxit mihi ⁊ plus prestare mihi tenetur. ⁊ primus casus est talis. fur subtraxit mihi argentuz vel massam argēti: ⁊ fecit pocula: illa pocula amissa sunt: cōuenio euz ad pocula ad quid cōdemnabiṫ mihi. certe nō solū ad estimationē: sed habebiṫ rō celature q̄ facta est impēsa furis. scđs casus est talis. pone subtraxisti mihi seruū infantē: ⁊ in alēdo eū fecisti sumptus: postea cōuenio te cōdic. furtiua: non solū habebiṫ rō estimationis ipsius infantis: imo adulti facti lꝫ tuis sumptibus adoleuerit. h.d. ista lex. videatis expositionez littere [posse] vt. s̄. e. l. in re. §. j. ⁊ celature facte impense ipsius furis: [est] qꝛ male fidei possessor est. vnde videtur donare qđ in re aliena impēdit vt. ī. rerū amo. l. penul. vnde ad estimationez omnium istoꝝ teneṫ vt hic dr [⁊ sumptibus furis creuerit]. s. vt mortuo infante teneaṫ ad estimationē que est hodie: q̄ illuz sumptū videṫ perdidisse. vt. C. de infan. expo. l. ij.

1 ☞ Si actor pēdēte iudicio desinit esse dñs facto suo vel autoris sui ius eius extinguiṫ secus si facto furis: ⁊ res estimatur quantum vendi potest. h.d.

1
Si seruus furtiuus. †In ista. l. ponitur casus talis: subtraxisti alicui seruuz furtiue: postea dñs serui alicui legauit seruū sub ꝯdi. nūquid heres pēdēte ꝯditione poterit ꝯdicere ꝯdictione furtiua. certe sic. verūtm̄ si lite cōtestata extitit cōditio absolueṫ fur a cōdictione furtiua: perinde ac si seruus sub cōditione liber esse iussus esset ⁊ lite cōtest. cōditio extitisset qꝛ non interest hᵒ casu petitoris nisi dolo furis heredis esse desierit. sed si lite cō. non extitit cōditio pēdente cōditione cōdemnabiṫ fur: quāti illius rei emptor inueniret. h.d. prin. huius legis videatis expositionez lre.

[si seruus furtiuus].i. furtiue subtractus [condictio] legati [absolutio sequi debebit] q: ab adita hereditate trãsit dñiuz in legatariũ. vt. j. de fur. l. a titio. ⁊ sic nõ est heres dñs. ⁊ condictio furtiua dať soli dño vel eius heredi. vt. s. e. l. j. vñ nõ dz ei patrocinari aliqd ne ex iprobitate sua cõsequať act. vt ar. j. l. itaqz fullo. [inuenerit] sub. ⁊ tãti fiet cõdẽnatio. vt. j. de fur. l. si vendidero. §. j. sed secus est in. l. aquil. vt. s. ad. l. aquil. l. in. l. aquil. Sz ad. l. istã opponiť trib⁹ modis. ⁊ vno modo sic. si seruus furtiue subtractus est legatus mihi sub cõdi. ⁊ lite ɔte. extitit cõditio absoluiť ille fur: vt h. ⁊. s. e. l. siue. ⁊. l. si ideo. rñ. factũ defuncti ⁊ heredis censeť vnũ. vt i auť. de iureiu. a mo. presti. in prin. vñ sicut dño non dať ɔdi. fur. q: facto suo amisit rẽ furtiuã: ita nec heredi eius cũ eadẽ sit psona cuz defuncto: sed nec ipsi dať condictio furtiua: q: ei subtract⁹ non fuit. vt. s. e. l. sz nec legatari⁹. ¶ Sz denuo instať ⁊ op. si subtract⁹ est seruus suus alicui ⁊ postea legat eũ alicui sub cõditione ⁊ heres agit pẽdente cõdi. furtiua: lz lite con. extiterit cõdi. nõ dz ei adimi cõdictio furtiua: lz postea desinat sua îteresse. vt. j. de fur. l. inter oẽs. §. j. lz lex illa loquať in actione furti que dať ei cuius interest. vt. C. de fur. l. vlt. in prin. tñ hic loquiť in cõdi. furtiua. que dať soli dño vel eius heredi. vt. s. e. l. j. ¶ Sz tertio ⁊ vltimo op. hic dř ꝙ pẽdente cõdic. fur dz cõdemnari quãti empto rẽ inuenerit. sed vř ꝙ debeat cõdẽnari insolidũ. vt ar. s. ad. l. aquil. l. in. l. aquil. Ad qð vos dicetis ⁊ ibi sit spãle sicut ⁊ alia multa sunt spãlia in. l. aquilia. vt. s. ad. l. aquil. l. ij. ⁊. l. si seruus. §. iij. sed al's indubitãter deberet cõdemnari quãti emptorem inuenires vt ar. j. ad. l. rhodiã de iactu. l. j. §. portio.

I ☞ Malefidei possessori litis estimationez soluenti de euictione non cauetur.

I **Cauere.** †In. §. isto dř si tu subtraxisti mihi rẽ ⁊ cõuenio te codictione furtiua: ⁊ tu soluis mihi estimationẽ rei nõ debeo tibi cauere de euictiõe. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lře. [cauere] s. d euic. vł d restituẽda sibi re [nõ debebit] q: sibi imputet ⁊c. vt. s. de rei ven. l. ex diuerso. §. petitor. ⁊ hoc est verũ cũ peruenerit ad eum cum quo agiť sine dñi voluntate: al's secus. vt. j. de dona. l. si donare.

I ☞ A fure possum cõdicere rẽ meã ⁊ id qð ex re mea supest ⁊ qui cõsecutus est in totũ non põt petere partẽ ⁊ qui consecutus est partẽ potest petere residuũ. h. d.

I **Boue aũt subrepto.** †In. §. isto dř subtraxisti mihi bouez furtiue: ⁊ illũ occidisti: possum te cõuenire ad estimationem totius bouis. i. possum cõdicere bouem: ⁊ carnẽ ⁊ coriũ: sz si corium ⁊ caro subtracta sunt ab alio ꝙ̃ a fure inuito dño cõdicaz solum cornua. verũtñ si egi ad estimationẽ totius bouis: ⁊ eã sum assecutus non possum agere de corio ⁊ carne. ⁊ si ago repellor exceptione. sz si egi de corio: ⁊ preciũ corij sum cõsecutus ad estimationẽ totius bouis possuz agere. verũtñ si fur offerat mihi preciũ toti⁹ bouis detracto precio corij submouebor exceptione doli mali. Idẽ est si subtraxisti mihi vuas furtiue: non possum te cõuenire cõdic. furtiua de vino ⁊ vinacia.

I ☞ Liber factus ex veteri cõtractatione condictione furtiua non tenetur.

I **Quod ab aliquo seruus.** †In. l. ista dř si seruus tuus surripuit alicui rẽ eius noĩe liber factus teneť furti actiõe directa: ɔdictione vero furtiua nõ teneť nisi liber factus ɔ̃ctauerit. h. d. ista. l. videatis expositionẽ littere. [qð ab alio seruus surripuit]. q. d. nõ a dño: q: secus si a dño surripuit. nã nõ teneť nisi de nouo fact⁹ liber ɔ̃ctauerit. vt. C. de nox. l. j. [teneť] q: noxa caput sequiť. vt isti. de nox. §. sunt. [ɔ̃ctauerit] quare q: cõdictio furtiua nõ est ex ɔ̃ctu vel qsi: ex delicto vel quasi. vt. s. e. l. si pro fure. in fi. plene dixi. ergo ɔ̃ euz non datur nisi liber factus ɔctauerit: vt hic dř.

I ☞ In hac actione periculũ interitus pertinet ad furẽ indistincte sed in actionibus descẽdentibus ex cõtractu habeť ratio culpe ꝭm naturã cõtractus. h. d.

I **Qui furtuz.** †In. l. ista poniť casus talis. cõmodaui tibi rẽ aliquã ad certũ vsuz: vel deposui apud te rẽ aliquã vsus es re cõmodata ad aliuz vsuz: vel vsus es re deposita facis furtũ ⁊ teneris furti ⁊ ɔdictiõe furtiua: ⁊ est vtilitas qð poti⁹ cõueniã te ɔdictione furtiua ꝙ̃ cõmodati vel depositi: q: i cõdictione furtiua etiã si sine dolo vel culpa res îterierit fur teneť ɔdictione furtiua: q: semp est i mora: sz i actiõe cõmodati nõ teneť vltra culpã latã leuẽ ⁊ leuissimã: ⁊ i actiõe depositi is qui cõueniť non teneť vltra dolũ nisi culpa pcesserit casum. h. d. ista. l. videatis expositionẽ lře. [eius]. s. furis [cõdictõe]. s. furtiua [tñ teneť] q: fur reipsa est in mora. vt. s. e. l. in re. [culpam]. s. latã leuẽ ⁊ leuissimã. vt. j. cõmo. l. si vt certo. §. nũc [doluz]. s. ⁊ latã culpã: q equiparať dolo. vt. j. depositi. l. qð nerua.

I ☞ Mora purgatur oblatione ⁊ nouatione.

I **Parui refert.** †In. l. ista diciť si tu subtraxisti mihi rem furtiue teneris condictione furtiua hoc modo siue offeras rem furtiuam ⁊ volo acquirere ⁊ res perijt siue sum stipulat⁹ aĩo nouãdi. nec ob. qð fur semp est in mora: q: cũ sum stipulatus ab eo animo nouãdi quicquid ex causa furtiua tenetur mihi dare videť mora sublata [furtiuus] ⁊ ad illud accedit. C. e. l. ij. ⁊. s. e. l. in re furtiua [transferatur] scilicet ɔdictio furtiua. ⁊ custodiatis vos hic: vt non intelligatis ꝙ stipulat⁹ fuerim rem meam: q: rem meã non possum stipulari: sed stipulatus fui animo nouãdi quicquid te ex causa furtiua dare ⁊ facere oportet vt. j. de ver. obli. l. scire debemus. §. si a fure. [fuerit] vt. j. de solu. l. qui hoĩem. §. ij.

I ☞ Creditor falsus accipiendo scienter indebitũ furtuz facit ⁊ cõdictione furtiua soluenti tenetur.

I **Quoniã furtuz.** †Signor ne lex ista videať ɔ̃dicere sibijpsi ɔdicetis ꝙ ista lex ponit duos casus. vnũ in quo non fuit translatum dñium. alium in quo fuit translatũ dñium. ⁊ sic in primo casu fuit erratũ in persona. ⁊ tũc non datur ɔdictio furtiua. scdo casu fuit erratuz in causa. dicit ergo hec lex. h si solui tibi nũmos indebite: ⁊ tu sciens accipis in te non transit dñium: ⁊ tñ teneris furti. sz quid si pcur. mei debitoris tibi soluit nũmos indebite: putans te creditorẽ meum ⁊ non eras sz alius: q: errauit in psona non trãstulit in te dñiuz: ⁊ dať ei ɔdictio furtiua. Scðs casus est talis ponamus ꝙ putabat te creditorẽ: ⁊ soluit ex aliqua causa qua credebat se teneri trãstulit in te dñium ⁊ non dať ei cõdictio furtiua: sed indebiti cõdictio. Sz si ego dñs ratũ habeã: dať mihi dño indebiti cõdictio: ⁊ si altera cõdictione actũ est ⁊ altera tolliť. h. d. ista. l. videatis expositionẽ lře. [sciens accepit] in se dñio non trãslato [si pcur.]. s. debitoris [ipsuz]. s. pcuratorẽ [ex causa furtiua] q: intelligo nõ trãslato dñio: puta q: errauit in psona creditoris: vt. j. de fur. l. si qs vxori. §. si tu titiũ [datum sit] s. cũ erratũ sit in causa: non in psona [sz altera]. s. furtiua. [altera] pone indebiti [tolliť] q: sunt ɔ̃ria. nam indebiti condictio dať trãslato dñio: condictio vo furtiua dať non translato dñio. vñ intẽdi simul non possunt: q: sunt ɔ̃ria vt. C. de furtis ⁊ seruo cor. l. j. ⁊ ita non facit hec lex pro op. mar. vt no. s. de condic. ob causam da. l. si procuratori.

I ☞ Condictio furtiua datur cũ adiectione de peculio.

I **Filia. ex psona filie.** †In. l. ista dř si filia tua amouit res causa futuri diuortij agã ɔ̃ eaz acť. rerũ amotarũ. ⁊ ea cõdemnata dabiť mihi actio iudicati ɔ̃ te de peculio. h. d. ista lex videatis expositionez littere [dandã] lata sñia contra filiam [respondit] si peculiũ. s. locupletius est. ⁊ q: in iudicio quasi contrahitur. vt. j. de pecu. l. licet.

I ☞ Fur semper est in mora ideo ad eum semper spectat periculum interitus.

I **Licet.** †In ista lege diciť subtraxisti mihi rez meam furtiue: licet paratus fueris suscipere cõdic. furtiuam: duz res extabat ⁊ ego nolui te conuenire: si postea perijt res tibi furi nõ mihi dño perijt nisi mihi offeras: q: fur semp in mora esse intelligiť. hoc dicit. [excipere]. i. suscipere [ɔdictionẽ] scz furtiuã [pempta est]. i. res desijt esse in rebus humanis [facere] vt. s. e. l. in re furtiua. §. si ex causa. ⁊. C. de fur. ⁊ seruo cor. l. subtracto. sed si fur offert liberať postea interitu speciei. vt. s. e. l. parui. refert ⁊ ꝭm hoc non ob. j. de pericu. ⁊ cõmo. rei ven. l. illud.

¶ De condictione ex lege. Rubrica.

¶ Quia sicut ɔdictio furtiua est irregularis ⁊ anormala: ita cõdictio ex lege est irregularis ⁊ anormala. iõ cõsequẽter poniť de cõdictione ex lege. ⁊ sub. videamus qñ habeat locũ.

I ☞ Obligatio qñ per legẽ ciuilẽ inducitur îmediate nec exprimitur actio condictione ex lege agitur. h. d.

I **Si obligatio lege noua.** In lege ista dicitur †vbi noua obligatio introducitur a lege veteri vel noua: nec est cautum quo genere actionis agatur: datur ex lege condic. [noua introducta sit] Hec littera põt dupl'r. ⁊ vno modo ꝙ hec dictio noua terminet verbum obligatio. ⁊ tunc exponetis ita litterã. si obligatio le. noua. sub. vel veteri. ⁊ ita vbi obligatio de nouo introducitur ex contractu vel quasi: ex delicto vel quasi: ex noua le. vel veteri: nec est cautum quo genere actionis agatur

datur

datur ex lege cõdictio vt h.t.j.de act.t ob.l.quof. Uel põt legi ꝙ hec dictio noua determinet verbũ.l.t nũcupamus nouaz legem latã post.l.xij.tab. Sed vbi sunt exẽpla ꝙ obli.inducaẽ noua le.vel veteri.exemplũ de veteri.vt sit cautuz quo genere actionis agatur.t ita detur cõdictio ex lege.est exemplũ de lege noua: si nudo pacto cõuenisti donare: non teneris donare. vt.C.de dona.l.si quis ar.t si queraẽ qua actione agatur.dẽ ꝙ agetur cõdic.ex lege illa. Item est exemplũ in salario cõstituto aduocato nudo pacto.vt.C.de suffragio.l.vna. Itez potest notari exemplũ si heres cõuenitur de legatis t soluit ꝙ recuperat a vero herede.non dẽ qua actione.certe cõueniẽ condic. ex lege.vt.C.de peti.here.l.fi. Itẽ est exẽplum vbi heres fecit inuentariũ.t primo satisfecit legatarijs.si postea veniãt creditores qui certant de dãno vitando aduocabũt a legatarijs ꝙ eis solutũ est: qui certãt de dãno vitãdo: nõ dẽ qua act.agẽt cõdic.ex lege illa.C.de iure deli.l.scimus.§.sin autẽ.exemplũz de lege veteri põt notari sic. si tu accusas me de adulterio vel de crimine lese maiestatis: in quo seruus meus põt torqueri contra me.vt.C.de qõnibus.l.j.t ipse seruus positus in tormẽtis mortuus est in qõnib⁹ t sum absolutus dimidia estimationis serui est reddẽda mihi.vt.j.ad.l.iul.d adul.l.si postu.i fi.t.l.se. nõ ob.ꝙ illa lex est vet⁹ nã post.l.xij.tab.facta ẽ a iulio cesare.

De condictione triticaria. Rubrica.

Non soluz supradicte cõdictiones sunt irregulares: imo t ista: q2 ista interdũ daẽ pro pecunia.t dẽ triticaria: q2 prĩo ab euentu est inuẽta pro trico autore est inuẽta: sicut lex aquilia ab aquilio autore.vt insti. de acẽ.§.sed q2 sane.vñ de cõdictione triticaria qñ h3 locum: t qñ cesset videamus t subijciamus. de quo diciẽ.j.e.l.j.t.ij.t cuius temporis estimatio sit spectanda.de quo diciẽ.j.e.l.penul.t.l.vlt.

1 Condictio triticaria locum habet pro omni re excepta pecunia numerata siue certum siue incertum siue dominiũ siue possessio petatur hoc dicit.

1 Qui certã pecuniã nume. In.l.ista cum.l.seq.tractatur quando cesset triticaria: t quãdo habeat locũ. t certe si tu es meus debitor in pecunia numerata non petam illã pecuniam cõdic.triticaria.sed illa act.si certum petatur. t ita cessat condic.triticaria pro pecunia numerata: habet aũt locum pro omnibus alijs rebus.vnde si teneris mihi dare rem consistentem in mensura vel pondere: siue sint mobiles siue sint soli.vnde si teneris mihi dare fundũ ꝓprium vel vectigalez non vsumfru.vel seruiẽ.possum a te petere condic.triticaria: sed si tu possides rem meã non petã eam cõdic.triticaria: nisi de ea sit factũ furtũ vel rapina. Sed t si deiecisti me de fundo meo per vim potero petere funduz cõdic.tritica.si eram dñs. sed si eram bone fidei possessor: potero cõdicere fundi possessionẽ. hoc dicit ista.l.cũ.l.seq.videatis expositionẽ littere. [qui certam pecuniã] stricte ergo hic poniẽ nomen pecunie cuz dicaẽ numerata.vt.C.de prob.l.j.t sic pro frumẽto t pro alijs reb⁹ q̃ cõsistunt i pondere t mẽsura datur vt.j.statiz dicã [certũ petatur] ar.huius.l.dicunt quidã ꝙ est ꝓpriũ nomen actionis: q2 per eã petitur pecunia numerata: t sic exponunt rubrice.s.si cer.petaẽ.sed nos dicimus fm Jo.t Azo.ꝙ est ꝓpriũ nomen actionis t pecunia petiẽ non illa acẽ.si cer.pe.s3 certi cõdi. generali.vt.s.si cer.peta.l.certi cõ.vnde exponimus si certũ peta.i.certi cõdi.generali.per quã certũ petiẽ.vnde cõdic.triti. t condic.certi generalis hñt se vt excedẽtia t excessa.vt plene no.s.si cer.pe.l.certi cõ.[petet].i.petere põt [siue in rẽ].i.in spẽ vel in corpe [t si vectigalis sit].q.d.siue sit ꝓprius fundus illius siue sit vectigalis.t dẽ ager vectigalis.vt.s.si ager vectigalis.l.j.[siue ius].i.seruit.ꝑsonalẽ vel predialẽ.nã t vsufru. possuz cõdicere.cõdic.triti.t hoc.j.dicã.vñ no.hic dñiam inter corpalia t incorpalia: rẽ incorporalẽ meã.vt vsufr.possuz petere triticaria: s3 rem corporalẽ vt fundũ meũ: non possum petere triticaria: nisi a fure vel raptore. t h̃ statiz.j.dicã [rem autẽ suã] tc.[ex causa furtiua].s.t ita a fure.[vel imobili re accepta].s.t ita a raptore.t ad istud accedit.s.vsufr. queadmodũ ca.l.vlt.t insti.de acti.§.sic itaq3.[s3 ei].i.ab eo.posse fundũ] i.dominium fundi [condici a dño fundi cõdictione triticaria. t ita celsus scribit.[sed ita].s.põt condici cõdic. triticaria a raptore.[cõdicat].i.q2 petit fundũ est dominus [ait] t tunc petit fundi possessionez restitui sibi: q2 bone fidei possessor est t ita not.ꝙ cõdic.triticaria datur dño t bone fidei possessori. cõdictio vero furtiua datur dño soli vel eius heredi.vt.s. de cõdictione furti.l.j.no. Item no.ꝙ cõdic.triticaria est possessorium iudiciũ vt hic.sicut indebiti cõdictio.vt.s.de cõdi.inde.l.indebiti condictio.§.sed si nummi.t sicut est condictio ex lege.C.de agri.t censi.l.si coloni.

1 Si tempore sentẽtie vel tẽpore mortis res plurimi fuit illud tps inspiciẽ quantiplurimi fuit a tempore more.h.d.

 In hac actione. †Signor quia lex ista vnũ vẽ dicere in princ. vnũ in medio.vnũ in fine.vos no.ita casum in terminis peto a te rem aliquã mihi dari condic. triticaria res illa vel deterior facta est vel desijt in rerũ natura esse: in estimatiõe cuius tpis iudex cõdemnabit te.dixit seruius.aut res extat sed deterior facta est: t tunc iudex sequetur estimationẽ que est tpe cõdemnationis: aut res desijt esse in reruz natura. t tunc iudex sequetur estimationem que est tempore mortis: sed certe celsus hoc reprobat t etiã Ulpia.autor huius.l.q2 vbi petitur res que desijt esse in rerum natura si spectareẽ estimatio que est tpe mortis deduceremus rẽ ad exiguũ precium. pone seruum meũ preciosuz vulnerasti in vltimo momẽto mortis nullius precij est.vnde si spectareẽ tps mortis deducerem⁹ rem ad exiguũ preciuz.t ideo dicit iurisconsultus celsus si peto a te certi cõdic.triticaria rem t res que petiẽ extat: sed fctã est deterior vel desijt esse in rerũ natura: ꝙ iudex d3 te condemnare quãti erat ante tps mortis: sed si debes seruũ t eũ tradis eluscatũ indubitanter non liberaris: q2 ex vi prime actionis teneris de dolo.t ideo si tractaẽ de estimatione serui facienda tpe cõdemnationis faciẽda est quãti fuit a tpe more.vel cepit plurimi esse.h.d.ista lex videatis expõez littere. [i hac actiõe].i. in triticaria cõdictione al's in hanc act.i.p hanc act.triticariã [recipiet] sub.si deterior facta est: vel desijt esse in rerũ natura [verius est] fm seruiũ t suos sequaces: sed non est verũ fm celsum.sed verius est.i.verum sic t.s.de neg.gest.l.heres [cõdemnationis tps spectandũ] id est cũ res extat: sed deterior facta est [mortis tempus] sub.esse spectandũ.] sed etiaz] hoc reprobat celsus [antea].i.ante tps mortis q̃ tpe mortis: quo ad habendã rõnem deteriorationis [ad exiguuz].i. ad modicum.[in vtroq3 casu].s.cũ extat t deterior facta est.vel cuz in rerũ natura esse desijt.[res sit facta] sub.t quãti plurimi fuit a tpe more [nec liberari eũ] sub.ab act.de dolo.vt.s.de do.l.t elegãter.§.non solũ.liberaẽ tñ a prima actione.vt.j.de solu.l. qui sibi.in fine [reducẽda estimatio.] vt cõdemneẽ quãti erat a tpe more: vel quanti plurimi cepit esse a tempore more.vt.s. de condic.furtiua.l.in re furtiua. Or signor dñs Azo.scripsit hic quandã magnã glo.t raro inuenietis ita magnaz glo. t indubitanter multa bona dixit si artificiose locutus esset tñ artificiose loquar t breuiter nihil de his que scripsit omittendo. Et ad.l.istam op.cõuincitur tribus rõnibus stare nõ posse.t prima rõ est illa: si rem mobilẽ rei ven.vel triticaria condictione peto dari: qño repetita iudex cõdemnabit in estimatione.nã stultus est iudex: qui vno petito in alio cõdemnat.vt.s. cõi di.l.vt fundus.t.C.de fideicom.liber.l.vl.breuis est rñsio. verum est ꝙ si res existat t non est deterior facta: t non interest creditoris potius cõdemnari in re q̃ in estimatione.ꝙ tũc est stultus iudex qui vno petito in alio cõdẽnat.vt in.l.cõtra. sed si facta est res deterior vel desijt esse in rerũ natura: tũc potius interest creditoris in estimationẽ fieri cõdemnationẽ ne mora debitoris noceat creditori vt hic.t.s.de dolo.l.arbi.§.j. t arg.j.de leg.j.l.si domus.§.qui cõfitetur. Secundo instatur t op.ad legem istam sic.lex ista cõdicit sibijpsi.nam in prin. dicit tps cõdemnationis esse spectandũ: si res extat vel si non extat tpe mortis.in medio dicit non esse spectanduz tps mortis: sed tps quãtiplurimi fuit.in fine dicit esse spectanduz tps more. Ad qõ dixit dñs Azo.multa que nõ sunt digna recitatione t vno modo sic vt prin.l.loquaẽ: qñ debitor h3 iustã causam litigandi in medio loquiẽ cuz res perempta est: t debitor non h3 iustã causaz litigandi.in fine sil'r loquiẽ qñ debitor nõ h3 iustã causam litigandi nam t al's hoc cõsideraẽ.vt.j. depositi.l.si in asia.t.l.si plures.sed hoc nihil est dicere: q2 si debitor h3 iustã causaz litigãdi: vel non dolo desijt possidere de interitu non teneẽ si esset codẽ modo peritura penes creditorem: vt apud debitorẽ.vt.s.de pac.l.si plures. t.s.de rei ven.l. vtiq3.t l.itẽ si verberatũ.§.vlt.t.s.de peti.here.l.illud.t.l.vtiq3.t.l. se. alio modo dixit t sic: ꝙ refert aut ago certi condi.triticaria. t tunc prin.l.spectatur: aut ago stricti iuris ex stip.t tũc mediuz t finis inspicitur.sed nec hec solu.placet cum cõdictio triticaria al's certi cõdi.nõ numereẽ inter bone fidei act.vt.j. de acẽ. §.actionũ.t ideo spretis his omnibus so.dicetis qõ si res extat inspicitur tps cõdẽnationis: si non extat inspiciẽ tps mortis.vt in prin.l.t hoc fm seruiũ. Sed fm opi.celsi prin.l.determinaẽ t restringiẽ p mediũ t finẽ.l.s.c.vt tps cõdẽnationis spectetẽ: qñ nõ erat res facta deterior.nec postea plurimi fuit. Itẽ qõ dicit tps mortis eẽ inspiciẽdũ qñ res nõ extat determinaẽ

per mediū: vt inspiciat̄ quāti plurimi fuit a tpe more vsq; ad tps mortis. non aūt precise cōsideratur tps mortis: ne ad vilissimū precium deducat̄: vt ex exēplo posito in casu potuistis perpendere. ¶ Sed tertio instat̄ τ op. ad legem istam: q: hic dicitur q̄ circa estimationē faciendā: debet inspici tps more. Sed videt̄ aliter distinguendū. τ videt̄ q̄ in bone fidei actio. inspici debeat tps rei iudicande. τ in stricti iuris tps lit. contesta. vt. j. cōmo. l. iij. §. in hac. τ triticaria cōdic. non est bone fidei: q: non cōnumeratur inter bone fidei act. vt instit. de acti. §. actionū. Ad qd̄ dn̄s azo. respon. τ vadit per ambages. dicit ipse in bone fidei act̄. spectat̄ tps rei iudicande. i. tps more. τ hec cōdic. triticaria lz sit stricti iuris: tamen ꝓponebat̄ loco bone fidei act̄. vnde dz esse eius nature sicut est illa in loco cuius ꝓponitur. vt ar. s. si quis caut̄. l. si eum. §. qui iniuriaꝝ. Sed si triticaria subrogaret̄ in locum stricti iuris: tunc obtineret qd̄ dicitur in. l. cōtra. naz sicut certi cō. est generalis τ pōt ad oīa certa dari: sic τ ista pōt dari ad oīa certa τ incerta: preterq̄ ad pecuniam. vt. s. e. l. j. sed hoc est diuinare. Item lz quo ad quid actio sit eius nature in locū cuius surrogat̄ non tn̄ memini me legisse: si actio stricti iuris surrogat̄ in locū bone fidei actiōis qd̄ ideo sit bone fidei. alij voluerunt dicere in bone fidei actionibus inspicitur tēpus rei iudicāde. i. vsq; ad tēpus sentētie. in act. stricti iuris inspicit̄ tēpus litis contest. i. vsq; ad litem cōtest. sed quaꝛe tps lit. cōte. intelligūt. dixit dn̄s Az. si ipsi intelligāt tēpus lit. cōte. vt si ante fuit in mora qd̄ illud tps non spectetur male intelligunt per legem istā τ per. l. j. l. proxi. sed si ipsi intelligūt tps lit. cōte. vt si ante lit. conte. non fuit in mora τ post lit. conte. fuit in mora: qd̄ non spectet̄ illud tēpus hic remordet cōscientiā meam: q: debet spectari vsq; ad tēpus rei iudicande. vt. s. de rei ven. l. iul̄. sed ista sunt bona verba: non tn̄ faciūt ad rumbū. alij dixerunt qd̄ aut spēs petit̄ τ obtinet qd̄ hic dicit̄. aut petit̄ quātitas τ obtinet qd̄ ibi dicit̄. sed nec hec so. placet: q: ille. §. in hac loquit̄ in specie que hz cōmodari nō in quātitate que non cōmodat̄ nisi ad pompā. vt. j. cōmo. l. iij. τ ideo vos dicetis sic spretis omnibus alijs solutionibus: in actionibus bone fidei vel stricti iuris: si peto rez principalem vel estimationem rei principalis: consideraт̄ tēpus rei iudicāde: qd̄ est tēpus more. τ quāti plurimi fuit a tēpore more. τ ita loquitur lex ista. τ. s. ad exhi. l. iul̄. scribit si hominem. sed si peto accessionem naturalem: puta frumentum. tunc inspicitur tēpus lit. contesta. vt. j. de vsuris. l. videam⁹. §. in funeraria actione. τ sic loquit̄ lex cōtra. Et ad solutionē istius contrarij: τ vt plene liqueat articulus iste ita distinguendū est vt cōsueui distinguere: cum quis petit estimationē τ accessionem rei principalis petit quis rem principalē: si petit rem debitaz que extat certi condictione triticaria. petit interesse cum factum est in obligatione. vt. j. de verbo. oblig. l. si fundus. petit quis estimationē rei principalis cum res non extat. petit quis rem τ accessionem rei principalis: si petit rem commodatam τ eius accessionem: vt q: locauit exemplar. vel si petit certam quātitatem τ eius vsuras. petit quis estimationē τ accessionez: si petit estimationē rei que perijt τ fructus. vbi quis petit rem principalez vel interesse: vel estimationē rei principalis: siue agit actione bone fidei siue stricti iuris debet fieri condēnatio quāti est tempore more τ quāti plurimi cepit esse a tēpore more in actione stricti iuris vt hic. τ. s. de condic. furtiua. l. in re furtiua. in bone fidei actione. vt. j. commo. l. iij. §. in hac. τ. j. de verborum obligationi. l. si ex legati causa. τ. l. si fundus. τ inspicitur tempus more: cum mora precessit litis contesta. tunc inspicitur tēpus litis contes. vt. s. si certum petatur. l. vinuz. τ. j. l. proxima. Si autē quis petit rem τ accessionem rei principalis vel estimationē in re τ in accessione: τ in estimatione obtinet idem qd̄ in eo. s. dixi. s. vt veniat τ consideret̄ tēpus more: τ quanti plurimi fuit a tempore more. Si autē petit quis accessionem rei principalis: hic distingue: aut petit̄ accessio ciuilis: vt vsurarum: aut naturalis vt fructuum. Si petitur ciuilis accessio: dicunt quidaz in bone fidei contractibus veniunt vsure iudicis officio a tempore more. vt. j. de vsuris. l. mora. §. in bone fidei contractibus. In stricti iuris veniunt vsure lite contestata. vt. C. de condictione indebiti. l. j. Sed in actione quasi stricti iuris veniunt a tempore more. vt. C. in quibus causis in integrum restitutio non est. necess. l. in minori persona. non obstat qd̄ lite contestata cōcurrunt vsure. vt. j. de vsuris. l. lite contestata. quia illud est verum in bone fidei iudicijs. Item non obstat qd̄ lite contestata venit omnis causa. vt. j. de vsuris. l. in fideicom. §. in his. quia verum est qd̄ venit omnis causa scilicet naturalis non ciuilis. Si autem petitur naturalis accessio vt fructuum: tunc cōsideratur tēpus more non soluz in contractibus bone fidei: imo etiam in stricti iuris. vt. j. de vsuris. l. mora. §. in bone fidei. τ hec sunt vera si peto qd̄ est meum rei vendicatione. vt. s. de rei vendicatione. l. fructus. τ idem est si peto quod fuit meum: sed mihi est dandum per condictionez ob causam: quia veniunt fructus a tempore more. vt supra de cōdictione ob causam. l. cum quis. Si autem peto quod nec est meum nec fuit meum: sed de nouo est mihi dandum actione ex stipulatu: tunc veniunt accessiones naturales lite contestata. vt. j. de vsuris. l. videamus. §. in actionibus. τ infra commoda. l. iij. §. in hac. τ. s. si certum petatur. l. cum fundus. in principio. sed contra. j. l. proxima. vbi dicitur qd̄ spectatur tempus accepti iudicij ibi vbi dicit: quod τ de ceteris rebus verius est. Sz dico quod lex proxima non contradicit huic legi: quia lex illa dicit. si promisisti dare rem aliquam certo loco adiecto die: si non das illa die inspicitur tempus more. τ sic concordat cum ista lege. Si autem non adiecto die promisisti dare aliquaz rē certo loco: tunc inspicitur tempus litis contestate. si mora nō precessit litis contesta. vt. j. de verborum obligatione. l. nemo. rem suam.

1 De tempore ad locū idem est iudicium. h. d.

1 Tres. † In lege ista dicitur: promisisti mihi dare vinum vel oleum vel frumentum: conuenio te certi cōdictione triticaria variata est estimatio vini vel olei vel frumēti in estimatiōe: cuius tpis iudex cōdemnabit te. certe si ꝓmisisti dare certo die: condēnabit te in estimatione illius diei quāti interfuit ex illo die dari. Si aūt ꝓmisisti dare non adiecto die: tunc cōdemnabit te quāti interfuit mea tempore accepti iudicij. Sed in estimatione cuius loci condemnabit te. certe si conuenisti dare certo loco illius loci estimationem sequetur. sed si nō conuenisti dare certo loco in estimatione illius loci vbi vinum vel oleuz vel frumentum peti debuit. τ qd̄ dictum est in vino oleo τ frumento: idem est in ceteris rebus. [petita sit] condictione triticaria [debuit] subaudi si tunc pluris valuit [acciperetur] id est cum lis contestaretur: τ hoc est verum cum mora non precessit litis contestationem. Item est hoc verum cum erat pluris tempore litis contest. [quo tempore] sententie. τ sic non contradicit ista lex cum ꝓxima superiori [summat̄] id est cōsideretur. [debuit] id est conuenit. [peteretur] per litis cōtestationem [verius est.] τ ad. l. istam concordat: τ est eadem cum ista. s. si certum pe. l. vinum. τ quicquid ibi diximus hic possemus repetere. τ. j. de ver. obli. l. quotiens.

¶ De eo qd̄ certo loco dari oportet. Rub.

¶ Quia cōdictiones de quibus. s. dictū est plerūq; ꝓponuntur de eo qd̄ certo loco dari oportet: ideo ponit̄ rubrica de eo qd̄ certo loco dari oportet. sub. τ si datū non sit vbi debuit dari: quid iuris sit videamus τ subijciamus.

1 Promittens dare certo loco si in eo non reperiatur potest vbiq; conueniri.

1 Alio loco quaz in quem quis. In. l. ista † ponetis exēplū in malo debitore: ego τ tu habebamus domicilium bonoñ. mutuaui tibi. c. bonoñ. eo pacto vt redderes parisius illa. c. tu quando habuisti illa. c. quid fecisti: vel data opera: vel q: rebus familiaribus habebas intendere: nec iuisti parisius nec misisti: ego ignorās hoc iui parisius: τ querebam te per omnia loca τ non inueniebā te. vnde reuersus suz vacuus: me reuerso inuenio te bonoñ. vbi habes domicilium τ dixi tibi: mutuaui tibi. c. bonoñ. vt redderes parisius: vbi non iuisti conuenire te volo hic vbi habes domicilium: dicis tu: non potes: q: non promisi tibi hic soluere: nec hic contraxi tecum: sed vbi promisi soluere: modo queritur si promisisti mihi dare certo loco: an alio loco vbi habes domicilium possim te cōuenire. respon. q̄ sic: ne actio mea fieret inutilis. vt si data opera: vel q: rebus familiarib⁹ habebas intendere ne ires ad illum locum vbi ꝓmisisti soluere. h. d. ista. l. videatis expositionē littere. [alio loco.] ponamus bonoñ. idoneo tn̄ intelligatis non quocunq; loco. vt. j. dicaz. [q̄ in quem sibi dari stipulatus est.] ponamus parisius. [nō videbat̄ agēdi facultas cōpetere] z promissorē: qui ꝓmisit quasi zctū esset eo loco: vbi debuit dari. [ad eū locū.] puta parisius. [opa] τ ita malitiose. [distringeret̄] τ ita rei familiaris vel q: captus erat ab hostib⁹. [actionē] i. efficacē: τ sic exponit̄. s. de rei vē. alij dicūt q̄ vtilis dr̄ respectu directe: q: directa ꝓponit̄ eo loco vbi debuit dari vtilis: in eo loco vbi nō debuit dari. [in eā rē cōpetere.] alia littera dici cōparare. i. statuere. τ qlibet bona. ¶ Or signor. hec. l. dicit vt dixi in casu: sed quero que sit rō dubitationis in. l. ista. certe rō fuit illa: q: sicut ille qui ꝓmisit dare certo loco me inuito nō debet alio loco soluere. vt. j. c.

l.pe.ita vt ꝙ inuitus nõ possit alio loco conueniri:q2 nõ d3 acto ri licere qđ non liceat reo.vt.j.de reg.iur.l.nõ d3 ʒ certe illud non obstat ꝗ.pmisit soluere certo loco non d3 soluere alio loco me inuito.vt.C.de pba.l.exẽplo.ꝛ.ß.de arbi.l.non distingue mus.§.illud.q2 ʒ alio loco me inuito non possit soluere:tñ eo inuito alio loco poterit cõueniri: ne actio mea mihi creditori reddat̃ inutilis qđ nõ d3 esse vt hic. ¶ S3 denuo quero scđo: ponamus ego ꝛ tu habebamus domiciliũ bonoñ.ꝛ tu.pmittis dare.c.parisius ꝛ nõ das:nũquid potero te cõuenire in alio lo eo quocũqȝ inuenero te etiã si ibi vbi te inuenio nõ habeas do micilium:dixit pla.ꝙ sic:etiã vbi non habes domiciliũ:iuxta illud vbi te inuenero ꝛc.ar. vbi decur.vel cohar.cõ.l.j.in fi. ꝑ sua opi.facere videnť tres leges de verbo ad verbũ.ß.de iudi. l.eũ qui.ꝛ.ß.de cõdi.inde.l.ꝗ certo.ꝛ.j.de cõsti.pe.l. si duo.§.j. ¶ Mo: signor.ista opi.non est bona:q2 vť ß.l.lex dicit si tu de gens in ꝓuincia ꝓmittis te daturũ in Italia: ꝛ non dedisti ꝙ ego in ꝓuincia non potero te cõuenire si ibi domiciliũ nõ ha bes.ß.de iudi.l.heres.in fi. S3 si habes ibi potero te cõueni re.Arg.a ꝯrio sensu qđ est fortissimũ.ß.de offi.eius.l.j.Et iđ dicendũ est ꝙ põt cõueniri:vbi ꝓmisit dare:q2 videť ibi ꝯxisse j.de actio.ꝛ obli.l.ꝯxisse.ꝛ.j.de bo.au.iu.pos.l.j.ꝛ.ij.ꝛ alio loco nõ quocũqȝ ʒ idoneo.i.vbi habes domiciliũ vel cũ de foro es. vt.C.de iur. om.iud.l.mater.ꝛ.C.vbi in rẽ act.l.fi. Nõ ob. vbi te inuenero ꝛc.q2 illud h3 locũ in vagabũdis:iuxta illud omĕ solum forti ꝛc. tunc illud habet locũ in eo qui fugit a curia:q2 fauore curie in omni loco põt capi ʒ non i vagabundis d3 cõ ueniri vbi ꝯxit vel quasi ꝯxit:vel vbi h3 domiciliũ:vel in loco de cuius foro est:vel q2 clericus ibi:vel q2 scolaris.i auť.vt cle rici apud ꝓpri.epõs.§.j.ꝛ in ꝓhe.huius libri.ꝛ.C. ne filius ꝓ pat. auť.habita.ꝛ.ß.de iud.l.heres.§.j.ꝛ.C.vbi de cri.ag. auť. qua in ꝓuincia : nec ob.l.eũ qui.ꝛ.l.qui certo.ꝛ.l.si duo.§.j.q2 intelligo in alio loco.s.idoneo.simile no.alibi.j.de mune.ꝛ ho. l.vt gradatim.in princ.et.j.man.l.j.ꝛ.j.de consti.pe.l. si duo.§. ait.ꝛ.ß.de ꝓcur.l.seruũ.§.pe.ꝛ ibi dixi.

1 ☞ In actione arbitraria.ꝑpter locum habetur ratio inter esse actoris ꝛ rei.

2 Actio arbitraria non est ꝑprium nomẽ actionis.

1 Arbitraria actio vtriusqȝ vtilitatẽ.† In prin.huius.l.dr̃:tu existẽs boñ. ꝓmi sisti mihi dare cẽtũ rome certa die: postea in loco cõ uẽto nõ dedisti:cõuenio te boñ.vbi habes domiciliũ ꝛ de cui⁹ foro es:nũquid iudex arbitrabitur ad interesse modo quanti interest mea potius solutũ esse rome ꝙ boñ.ꝛ de interesse tuo quãti potius interest tua cõueniri rome. rñdet iurisc.ꝙ iudex arbitrabiť de interesse vtriusqȝ: ʒ vbi arbitratur de interesse rei tanti minus fiet cõdemnatio:ꝛ vbi arbitratur de interesse actoris tanti pluris fiet cõdemnatio ꝙ sit sors petitoris.h.d. prin.huius.l.videatis expositionẽ littere.[arbitraria actio] i.actio que ꝓponiť de eo qđ certo loco dari oportet. [si datu3 non sit.] vbi debuit dari:ꝛ vocatur arbitraria: q2 iudex arbi tratur de interesse vtriusqȝ vt statim dicit.[vtriusqȝ vtilitatẽ] i.interesse continet.[ꝙ si rei interest] .i.interesse inueniatur. [minoris fiet pecunie cõdẽnatio].i.tãto minus cõdẽnabitur reus.[aut si actoris].s.interesse inueniatur maioris pecunie [estimatio].i.cõdemnatio.[fiat].i.inquantũ inuentũ fuerit actoris interesse. ¶ Mo: signori vt vos intelligatis ea que.j. subijciemus.nota exẽplũ ita in terminis in.l.ista. ego ꝛ tu ha bebamus domiciliũ bonoñ.era3 iturus romã:mutuaui tibi. c. bonoñ.vt redderes rome:q2 ibi habebas procuratorẽ tuũ iui romã non inueni te ibi nec aliquẽ qui pro te solueret mihi illa c.ꝛ ita fuisti in mora soluẽdi mihi illa.c.vnde accepi illa. c. sub vsuris:ꝛ pro illis.c.dedi.v.denarios de libra in mense nomine vsurarũ:reuersus inueni te boñ.ꝛ dico tibi: domine male feci sti quare non soluisti mihi.c.rome:que tibi mutuaui. vnde ha bui necesse accipe illa.c.sub vsuris:ꝛ pro illis.c.dedi.v. deñ.de libra in mẽse:vnde ꝯuenio te boñ.ꝛ peto qđ soluas mihi.c.que tibi mutuaui:ꝛ.v.deñ.de libra ꝗ dedi vsurarũ noĩe ꝛ certe ħ iu dex arbitrabiť de interesse meo:ꝛ si istud inueniet verũ condẽ nabit te i pluri.s.in.c.ꝛ in.v.que solui vsura2 noĩe.silr̃ ꝛ iudex arbitrabiť de interesse rei.x̃.g.mutuaui tibi. c. reddẽda rome nõ reddidisti rome cõuenio te boñ.dicis tu:interest mea poti⁹ cõueniri rome: q2 ibi inuenirẽ librã pro duob⁹ deñ.in mense ꝛ sine fideiussorib⁹:ꝛ ħ nõ inuenio nisi pro q̃nqȝ ꝛ cũ fideiussori bus: vnde interest mea in trib⁹:certe iudex arbitrabiť hic de interesse rei ꝛ minoris fiet cõdẽnatio:q2 cõdemnabit te dedu ctis trib⁹:ꝛ sic in.c.ꝛ duo:ꝛ hic est ꝙ vult dicere ista lr̃a si caute intelligať. Mõ super prin.huius.l.querit̃.q2 hic ðr vt dixi in casu:sed nunqd iudex arbitrabiť de interesse vtriusqȝ vno eo dẽqȝ casu an alio ꝛ alio casu:dixit dñs hyr.lucerna iuris qđ iu

dex arbitrabiť de interesse actoris alio ꝛ alio casu:q2 quo casu iudex arbitrabiť de interesse actoris eodẽ casu nõ arbitrabiť de interesse rei ꝛ ẽ9. Et hoc est qđ dicit interlinearis hyr.ꝗ di cit ista arbitraria actio vtriusqȝ vtilitatẽ continet tam actoris ꝙ rei alio ꝛ alio casu.q.d.in eodẽ casu de vtriusqȝ interesse nõ põt iudex arbitrari:sed quo casu iudex arbitrabiť de intereẽ actoris eodẽ casu non arbitreť de iteresse rei vel ecõtra : ꝛ hoc etiã dixit dñs pla.in summa huius titu.C.e.scripsit.ꝛ pro se in ducunt.ll.que multũ nõ faciunt pro eis.ll.que faciũt pro eis ꝛ rationes:sed nos iudicam⁹ violẽtas.Ecce videť qđ habeatur rõ interesse vtriusqȝ alio ꝛ alio casu:q2 due sunt leges ꝗ dicũt generalr̃ qđ iudex in arbitrio arbitraľ de interesse vtriusqȝ.C. e.l.vna.ꝛ.j.e.l.cẽtũ.in prin. Itẽ ꝓbemus hoc rõne violẽta:si tu ꝓmisisti mihi dare.c.rome:ꝛ non dedisti ꝛ cõuenio te boñ.aut fuisti in mora veniẽdi ad arbitriũ:aut nõ fuisti in mora:q2 iui sti sed ego fui in mora:aut nec tu fuisti i mora nec ego:aut vter qȝ fuit in mora:si tu fuisti in mora ego nõ : q2 nõ iuisti romam nec misisti:ego iui vel misi hic iudex d3 arbitrari de meo inter esse de tuo nõ:q2 ex mora nõ d3 quis assequi veniã ꝛ premium ß.de mino.l.pap.ꝛ.j.de interdictis ꝛ rele.l.relegatorũ.§.ad tẽ pus. Si tu nõ fuisti in mora sed ego:q2 tu iuisti romã ego aũt non iui vel misi:tunc iudex debet arbitrari de tuo interesse nõ meo ꝛ mihi imputeť:cur nõ iui ꝛ dãnũ ꝛc.vt.j.de reg.iur.l.quod quis:si tu non fuisti in culpa iusta de causa impeditus nõ iui sti ad locum nec misisti nec ego fui in mora eundi ad locum iu sta de causa similiter impeditus hic nec iudex d3 arbitrari de tuo interesse nec de meo:q2 iusta cã excusat te a suo interesse ꝛ iusta causa excusat me a meo interesse.arg.ß.de arb.l.si cum.§. pe.ꝛ.j.ad.l.rho.de iactu.l.fina.si tu fuisti in culpa eundi ad lo cum ꝛ ego in mora mea cum tua compensatur.ß.de eo.per quẽ factum est.l.fina.§.sed ꝛ si.ꝛ.j.de dolo.l.si duo.ꝛ.j.de compen. l.si ambo.ꝛ.j.solu.matri.l.vero.ergo non potest aduerti casus qđ habeatur ratio vtriusqȝ tam actoris ꝛ rei vno eodemqȝ ca su:ʒ alio ꝛ alio casu puta si actor fuerit in culpa eũdi ad locũ nõ reus vel ecõtra. ¶ Mo: signori ista opi.est falsum vnguentũ mulcet enim aures auditorũ ꝛ occultat veritatẽ falsum vnguẽ tum videť curare ꝛ ledit.vnde dicetis arbitraria actio vtrius qȝ vtilitatẽ ꝯtinet.i.cõtinere põt imo vno ꝛ eodẽ casu vel alio ꝛ alio ꝛ statiʒ ꝓ ista opi.facit lr̃a ista nec distinguit eodẽ vel alio atqȝ alio casu.vñ nec distinguere debem⁹.ß.de publ.l.de ꝓcio. ß.de offi.ꝓsi.l.iij.ꝛ nota exẽplũ ibi vbi vno ꝛ eode3 casu habeť rõ vtriusqȝ mutuaui tibi.c.vt redderes rome tu data opa nec ro mã iuisti nec misisti:ꝛ ita tu fuisti in mora eũdi ad locũ: ego nõ fui in mora:iui eñ romã:q2 nõ fuisti ipse inuẽtus rome ꝛ habe bam rome litigare accepi mutuo.c.ꝛ dedi.v.pro vsuris reuer sus inuenio te bonoñ.ꝛ cõuenio ꝛ dico iudici:dñe arbitremini quãtũ interest mea soluisse rome:q2 dedi ibi nomine vsurarum dicis tu:dñe arbitremini de meo interesse potius me cõuẽtum rome ꝙ bonoñ.q2 inuenire3 pro duobus dena.libram ꝛ sine fi deiussoribus. Boñ.non possem inuenire nisi pro quattuor de narijs:ꝛ cum fideiussoribus ꝛ interest mea in tribus:si facio fi dem de meo interesse in.v.ꝛ tu de tuo interesse in tribus iudex cõdemnabit te in centũ:ꝛ deducto tuo interesse in trib⁹ cõdem nabit te ad duo:vt hic.ꝛ.j.l.pri.§.nunc in fi.ꝛ.l.seq.ꝛ sic rõ ha betur vtriusqȝ vno eodẽqȝ casu:si tu opponis aut alter fuit in culpa aut neuter aut vterqȝ.rñdeo istđ debet intelligi quãdiu reus fuit in culpa eundi ad locum:ꝛ actor non ꝛ sic debetis in telligere totũ istum titulũ.j.eo.l.quod si. Si tu dicas nõne ma ior est iniquitas si reus fuit in mora ꝛ actor non q2 iudex arbi tratur de interesse suo.rñdeo non:q2 imputet sibi actor cur cõ uenit eum alio loco ꝛ damnum qđ quis ꝛc.vt.j.de reg.iur.l. qđ quis. Sed tu dicas cur habetur ratio rei si fuit in culpa non actoris:qui si fuit in culpa est illa q2 reus grauatur in vno vt alio loco non possit soluere.j.e.l.pe.s3 actor alio loco potest cõ uenire eum.ß.l.proxi.vnde reus subleuatur in alio : vt si reus fuit in culpa habeatur ratio eius interesse non interesse acto ris habeatur ratio fuit in culpa:q2 plurimi ꝛc.ß.de iureiuran. l.cum qui.non ob.l.alleg.vel opi.dñi yr. ꝛ pla.qui dicunt ꝙ iu dex arbitratur de interesse alterius.respondeo cũ alterius in terest vel actoris vel rei:sed quo casu vtriusqȝ interest arbitra tur de interesse vtriusqȝ vt hic.vltra procedamus ꝛ formemus duriorẽ questione3:mutuaui tibi.c.vt redderes rome non iuisti nec misisti romã veni ad locum inueni dominam bullam iacen tem vacua3 habui necesse recedere non interest mea potius sol uisse rome ꝙ vbi agitur:conuenio te Bonoñ.dicis tu: noli cõ uenire me bonoñ.sed Rome:quia ibi inueniam satis ꝛ sub le nioribus vsuris:dico ego non habeo voluntate3 plus reuerti romã tales aque sunt:cõuenio te hic:tu dicis ꝙ iudex arbitre tur de tuo interesse:ꝛ ꝓbas quomodo interest tua de trib⁹ di co ego domine ista erat aliena mihi captura.dicit iudex videť

qđ interest in trib⁹ ꝛ videnť deduci: dicit ergo diminueť sors mea: aut dicemus interesse rei potius cōuentū rome ꝛ si interest rei ꝛ nō actoris: ꝛ tūc diminueť sors ꝛ hoc videť iniquum: aut dicemus non haberi rōnē interesse rei ꝛ cōmittimus in. l. istā. Dixerūt quidā ibi ꝑpter interesse rei nō diminuiť condēnatio sortis vt in exēplo dixi: tunc habeť ratio rei: sed quo casu diminueť sors non arbitrabiť iudex de interesse rei hoc est bursalis eq̄tatis ꝛ soli iperatori lʒ eā fingere: nō alij. C. de leg. ꝛ consti. l. j. vnde dico in isto casu qñ interest tantū rei in trib⁹ potius conueniri in loco cōuento q̄ vbi agitur: ꝛ non interest actoris licet diminuat sortē habetur ratio interesse: si tu dicas hoc est iniquū. rñdeo tu non vides immo equum imputet sibi actor cum potest eū conuenire rome: si alio loco conuenit eum cum ibi videať contraxisse. j. de act. ꝛ obli. l. cōtraxisse: siue ibi inueniatur siue nō de iure debet transmitti. vt. C. vbi de crimi. agi oportet. auť. qua in prouincia. si ergo potest agere loco cōuento: ibi non tamē minuereť de sorte ꝛ alio loco conuenit euʒ sibi imputet. ¶ Sed denuo quero mutuaui tibi florētino mutuo. c. vt reddas rome tamē tu es de foro isto ratione studij: qꝛ scholaris vel canonicus bonoñ. vt. C. ne filius pro patre habita. ꝛ in auť. vt clerici apud ꝓprios episcopos. §. j. non soluisti rome: nō conuenio te florentie vbi habes domiciliū. sed boñ. de cuius foro es: qꝛ scholaris: dicis tu dñe interest mea poti⁹ conueniri florentie: vbi habeo domiciliū q̄ boñ. vbi suʒ scholaris quare: qꝛ bonoñ. habet locum Longobarda qui habet xviij. an. non potest restitui. florentie hʒ locū lex. vnde peto tūc meū interesse: nunq̄d interesse habebiť ratio: dicunt quidaʒ q̄ sic: qꝛ sicut interest rei potius alio loco conueniri in parte habetur eius ratio: tamē ita si interest rei in totū potius alio loco cōueniri. nā sicut minus dicit soluere ꝛc. j. de ver. sig. l. min⁹. ita dicit aliquis plus soluere: ꝛ si nihil omnino debeť. insti. de actio. §. plus. hic cōtradico ꝛ dico quod habeť interesse ratione rei non persone: ratione rei qꝛ ibi inueniret pecunia sub leuioribus vsuris non persone habeť ratio: qꝛ leges videnť velle: qꝛ considerať interesse eius si pōt inuenire pecuniaʒ ibi sub
2 leuiorib⁹ vsuris. j. e. l. proxi. §. vl. ꝛ. l. seq. ¶ Ultio quero† que dř arbitraria actio est ne ꝑpriū nomē actionis: dixerunt q̄daʒ q̄ sic. arg. qđ hic dř. ꝛ. C. eo. l. vna. sed contradico ꝛ dico qđ est adiectio qđ arbitrarie sunt infinite rei vē. est arbitraria. s. de rei ven. l. qui restituere: ꝛ qđ met. cā est arbitraria. s. de dolo. l. ar. ꝛ ad exhi. actio est arbitraria. s. de in litē iurā. l. in act. ꝛ. s. ad exh. l. iij. §. j. que ꝓponunť de eo qđ certo loco dari oportet dicunť arbitrarie: qꝛ iudex arbitrať de interesse vtriusq3. vnde dico qđ tres sunt arbitrarie vna vocať certi cōdictio arbitraria. ꝛ act. ex stipulatu arbitraria. tertia actio ex testamēto arbitraria: si ꝓmisisti mihi dare. c. teneris certi cōdi. s. si cer. pe. l. si q̄s certum. hec est actio arbitraria: si promisisti facere insulam boñ. j. e. l. non vtiq3. §. qui insulā. itē actio ex testamēto est arbitraria vt si testator legat mihi vt prestes rome: ꝛ tibi nō das sicut ꝓbať euidenter. j. e. si heres. ꝛ. l. se. ꝛ ita est cognomē actionis: sic de peculio nō est actio sed adiectio qꝛ si emo a filio tuo habeo cōtra te act. ex empto de pecu. j. de pec. l. j. ꝛ per totum.

a ¶ Subalternatione locorū. aduerte q̄ in alternatiua locorum quo ad petitionē electio est actoris ꝛ quo ad solutionez electio est rei ante litē cōtestatā vt hic p Bart. ꝛ adde ad materiā de alternatiua locorum text. ei apud quē. §. j. j. de posi.

1 ☞ Actio rōne loci tunc dicit arbitraria qñ est stricti iuris vt cum oritur ex stipulatione. h. d.

1 **Hec aūt actio.** †In. §. isto dř: qđ arbitraria actio ꝓponiť de eo qđ certo loco dari opʒ: ꝛ est exēplum si ꝓmisisti mihi dare. c. ephesi: ꝛ postea nō das cōuenio de alio loco idoneo vbi habes domicilium vel de foro cuius es iudex arbitrabiť de interesse vtriusq3. [dari.] ꝛ ista dicit certi condictio ex stipulatu. vt. s. si cer. pe. l. si quis. ꝛ est hec actio arbitraria. vt. j. eo. l. aut si mutua. similiter ꝛ si mihi legatur competit arbitraria actio. vt. j. e. l. si heres: sed alie actiones que sunt bonefidei non sunt arbitrarie. vt. j. e. l. in bonefidei: ꝛ que sit ratio ibi dicam.

1 ☞ Locus debet exprimi in libello quādo eius omissio reo esset nociua.

1 **Si quis ephesi. x.** †In. §. isto dicitur: sum stipulatus a te mihi dari. x. ephesi: aut capue hominem: nunquid potero te precise conuenire in altero loco: ꝛ certe nō detracta loci vtilitate: sed bñ potero te cōuenire alio loco habita loci alteri⁹ vtilitate [altero loco] .i. vtilitate alteri⁹ loci detracta: qꝛ si cōueniam te ephesi estimať quāti plus tua iteresset conueniri capue. [loci vtilitatē] .s. stipulator ꝓmissori. ¶ Sed ad. §. istuʒ opponiť ꝛ vř qđ reus habeat electionē: vel velis ephesi. x. soluere vel capue hominē anteq̄ petā a te: sed si petij est mea electio vnde videť cōtra. j. l. ꝓxi. §. qui stichū. in ver. ꝛ generaľr. ad solutionē contrarij vos ita dicetis: si tu ꝓmisisti mihi. x. ephesi: soluere aut capue hominē anteq̄ sis in mora nō possum te ꝯuenire detracto loco vt hic: sed postq̄ tu es in mora sic vt in. §. cōtra. Uel dicatis tu ꝓmisisti. x. ephesi soluere aut capue hoiem nō potero te cōuenire detracto altero loco. i. detracta vtilitate alteri⁹ loci: sed bene potero te cōuenire detracto altero loco: sed habebiť ratio vtilitatis, alterius loci: vt de hoc dicā. j. l. proxi. in. §. q̄ stichum. alij dicunt qđ hic dicit ibi corrigiť: vel dic in libello faciam mētionem de vtroq3 loco: ꝛ ita habeť ratio alterius loci nō alias: ꝛ sic non petā vt habeatur ratio rei vt ibi dixi.

1 ☞ In alternatiuis in rei est potestate quid debeat non an debeat aut equipollens. h. d.

1 n **Non vtiq3 ea que.** †Lex ista est dñi sceuole ꝓut cōiter est h prin. l. ꝛ incipit nō vtiq3 ꝛc. sed in aliquib⁹ libris est. §. ꝛ incipit sceuola: sed in hoc nō est vis: ꝛ dñs sceuola nō vult recedere in. l. ista ab eo qđ ꝯsueuit facere. nā dñs sceuola semper loquiť obscure: vnum sciatis qđ ista lex nō est difficilis ꝑpter multitudinē glo. hic positaꝝ: sed propter casum: ꝛ ideo primo volo ponere casum vt littera videť sonare: postea in expositione littere ponā exēplū in terminis: ꝛ in prin. huius. l. dicit sceuola ea que tacite insunt stipulationib⁹ non semp sunt in potestate rei. i. debitoris: sed aliq̄n sunt in ptāte rei: ꝛ aliq̄n nō sunt in ptāte rei qđ debeat: sed in potestate rei nō est an debeat ꝛ iō res est in potestate debitoris: sed locus nō est in eius potestate ne sequereť absurditas an debeat. h. d. princ. huius. l. videatis expositionē littere. [non vtiq3] .s. semp qđ est. j. [in rei] .i. debitoris. [esse ptāte] .s. sed aliq̄n esse ꝛ aliq̄n non est. [sed q̄d debeat in eius arbitrio.] sub. cū dʒ duas res alternatiue. vt argu. j. de iur. do. l. plerūq3. in fi. ꝛ. j. de ver. oblig. l. vbi aute non apparet. §. q̄ illud aut illud. [ꝛ ideo locū] .i. locorū alternatio
a nē cū promisit sub alternatione locoꝝ a nō est in ptāte stipulatoris sed ꝓmissoris. ¶ Or signori hec. l. supficiaľr intelligētibus videť greca: ꝛ intelligentibus videť leuissima: ꝛ hec lrā dicit vt dixi in casu: sed vbi est exemplū in terminis videte q̄ sunt ea que tacite insunt stipulationi: certe ista si ꝓmittis alternatiue stichū aut pāphilū tacite in stipu. inest vt nō tenearis soluere vtrūq3 sed alterū. vt. C. de cōdi. inde. l. pe. ꝛ est ratio: qꝛ in potestate rei est q̄d debeat vt hic dř. Itē tacite inest in stipulatione locoꝝ alternatio: puta si ꝓmittis mihi. x. dare ephesi aut capue tacite inest in stipulatione qđ si solueris. x. ephesi qđ non tenearis soluere capue: qꝛ nō agiť inter nos vt bis soluas. vt s. l. ꝓxi. in fi. erit ergo electio debitoris vel soluere ephesi vel capue: certe postq̄ fuit in mora soluēdi nō erit sua electio ne si locus esset in ptāte debitoris iā esset in ptāte eius an deberet: qꝛ debitor luderet de istis taxillis si haberet locoꝝ electionē. nā si ego creditor dicerem ei solue mihi. x. que ꝓmisisti ephesi: aut capue: diceret ipse libēter: eamus ephesi: ꝛ dabo tibi deceʒ ibi diceret nō inuenio q̄ mutuet mihi eamus capuā: ꝛ qñ essemus capue posset dicere reuertamur ephesi: qđ nō dʒ esse vt ꝓbať statim in. §. prox. in fi. in ver. ꝛ generaľr. vnde debetis dicere qđ hec. l. in sui prin. dicit qđ in stipulatiōe insunt duo: rei electio: ꝛ locorū electio: ꝛ ista que tacite sunt in stipulatiōe eligere alterā de rebus ꝓmissis: vel eligere alterū locū vbi est ꝓmissum. aliq̄n sunt in ptāte debitoris: qꝛ si promittis subalternatione rerum debes posse eligere quā velis soluere: ꝛ si elegisti nō debes posse variare. vt. j. ꝓxi. §. in fi. sed electio locorum non dʒ esse in ptāte debitoris: qꝛ si elegisti posses variare. vt. j. ꝓxi. §. in ver. generaliter. ꝛ hoc est qđ vult dicere litteraꝫ si caute intelligatur. Et exponatis litterā vt exposui: ꝛ hec est vera lectura: ꝛ probatur. j. ꝓxi. §. ꝛ in ver. ꝛ generaliter bene potestis intelligere alio modo. quedā sunt q̄ tacite insunt i stipulationibus: ꝛ illa sunt aliquādo in potestate rei: ꝛ aliquādo non inest tacite in stipulatione q̄ res cōmodata non reddatur deterior: vt. j. cōmo. l. iij. §. si res cōmodata: nō est in potestate debitoris restituere rem deteriorem: qꝛ iaʒ esset in potestate sua an deberet. Itē inest tacite in stipulatione vt reddat vinuʒ vetus pro veteri. vt. s. si cer. peta. l. cum quid. nō est in potestate tua reddere nouū pro veteri: qꝛ sic esset i potestate an deberet vel nō sicut non est in potestate tua an me inuito alio loco soluas vt. j. e. l. pe. sʒ est in potestate mea vt te inuitū alio loco possim cōuenire. vt. s. eo. l. j. dixi: sed prior lectura verior est.

Qui stichum aut pamphilū. In. §. isto poniť exemplū in terminis de eo qđ dictū est in prin. huius. l. ꝛ in §. isto ponunť tres casus: primus est talis: si ꝓmisisti mihi stichū aut pamphilū q̄diu viuūt habes electionē quē velis soluere: sʒ si alter mortuus est extinguiť electio tibi: qꝛ debes precise qđ superest. Scđs est si ꝓmittis mihi. x. ephesi: aut capue nō dʒ esse tua electio vbi a te petanť: sed dʒ esse mea electio vbi a te petaʒ: sed anteq̄ sis in mora habes electionē vbi velis soluere: sed postq̄ fuisti in mora perdis electionē: sed si conuenio te in vno loco habebiť ratio quāti interest tua in alio loco cōueniri,

ueniri. Tertius est talis z aduertatis sicut eum ponã: promisi-sti mihi soluere. x. vel dare. x. ephesi: aut capue stichũ. z ita ꝓmisisti sub alternatione rerũ z locoꝝ cuius erit electio: z rñdetur sicut tu ꝓmisisti sub alternatione rerum aut locorum si es in mora mea est electio: q: per electionem locorum rerum habeo electionem. vnde si eligo te conuenire capue teneris capue dare stichũ: al's inutilis esset stipulatio. h. d. iste. §. videatis literam. [ꝓmittit]. s. se daturum certo loco vt faciat ad titulum. [q̃diu ambo viuunt]. s. stichus z pamphbilus: z ad hoc facit. j. de iur. do. l. plerunq;. in fi. z. j. de ver. ob. l. vbi autem. §. qui illud. z. C. de condi. inde. l. peñ. [ne sit in arbitrio eius]. i. debitoris. [dum non vult vnum prestare]. s. superstitem. [debet]. nunc altero mortuo vnde vno mortuo precise tenetur ad alterũ prestandum precise: vt hic: z ad hoc concor. j. de ẽhen. emp. l. si quis fundum. §. pe. z est verum q altero mortuo dz superstitem vel defuncti precium iustum nisi culpa vel dolo suo perisset: q: tunc dz ꝑcise supstitem: vt. j. de lega. j. l. sed si res. §. sed z si seruus. z ar. j. de sol. l. stichum aut pamphbilum. in princi. z hucusq; durat primus casus: modo incipit scd's casus. [quare in ꝓposito zc.] eũ qui ꝓmisit] stichũ tñ [si fuerit in eius]. s. debitoris. [non potuisse]. i. ɔueniri nõ potuit. semper eũ locum electurum: vt. j. de ver. ob. l. eum qui certarũ. [an debeat]. s. qd non dz esse vt in princ. huius. l. z. s. e. l. j.

¶ Or signori modo dicet mihi aliquis vestruz ostende rõnem quare si due res debentur alternatiue q est electio debitoris. sz si dz rem duobus locis est electio creditoris videt̃ posse esse eadem incõuenientia in alternatione rerum: q: nõne poterit dicere debitor hodie soluere volo stichũ: cras dicet soluere volo pãphbilum. rñdeo non: q: in alternatione rerum nõ potest exprimi cã ita euidens sicut in alternatione locorum si debes stichũ aut pamphbilũ: si ipse hodie dicat volo soluere stichuz: z postea dicat volo soluere pamphbilũ non est ita inuenire ꝓbabilez cãm. vñ nõ licet sibi variare: sed in alternatiõe locoꝝ sic: q: potest dicere habeo capue institorẽ meũ: vnde volo ibi soluere: vel potestis assignare aliam rationem ad res alternatiue debitas est inuenire optimã medicinã: q: petam stichum aut pamphbilum vsq; ad lit. contesta. poteris variare post lit. contesta. non: vt. j. de ver. ob. l. si quis ita stipulatus. sed in alternatione locorum anteq̃ sis in mora semper poteris dicere non potes me precise conuenire: vt hic: z. j. pri. ver. [quare putat]. s. sceuola iurisconsul. autor huius. l. [adiectione] videtur q mentiat̃ dominus sceuola. nã cõtradicit. l. s. eo. l. proxi. §. si quis ephesi: vbi dicitur q detrahit̃ alter locus. ad quod vos dicetis vt ibi dixi. [petitionis]. s. de loco. [z generaliter.] incipit tertius casus: z in isto tertio casu ponetis exemplum vt dixi in casu: z hic repeto et hoc exemplum est planum. modo videatis expositionem litere. [vbi petat.] sub. postq̃ debitor fuit in mora ephesi vel capue dare. [ante petitionem]. i. anteq̃ petam: quia vocabit testes z denunciabit creditori q vult soluere ephesi: quo casu sua est electio: al's esset electio creditoris. [per locum]. i. propter locoruz alternationem. vnde ꝓpter locorum alternationem ego creditor habeo electionem: alternatiue in rebus ꝓmissis. [alioquin]. i. si gratia alternationis rerum daremus electionem debitori de loco esset in potestate debitoris an deberet vel nõ qd esse non debet. vt in prin. huius. l. habuistis. z. h. d. [ei]. i. stipulatori. [duz vis reo] idest promissori. [optionem]. i. electionem: z hoc exemplum est planum. Alij tñ ponunt exemplum latius z sic: ꝓmisisti mihi stichum aut pamphbilum dare ephesi vel capue: hic petam stichum aut pamphbilum: sed istud exemplũ videt̃ iniquitatem continere.

¶ Or signori breuiter colligetis hic: si ꝓmittis mihi vnam rem in vno loco me inuito non soluis in alio: vt. j. e. l. is qui certo loco: sed te inuito alio loco te conuenio: vt. s. e. l. j. dixi. si autem ꝓmittis alternatiue. x. dare ephesi: aut capue: anteq̃ sis in mora soluendi habes electionem vbi vis soluere: vt in ver. generaliter si autez promittis duas res alternatiue in aliquo loco vtraq; re extante tua est electio: si moritur altera teneris ad superstitẽ vel ad precium mortui vt in prin. huius. §. Si autem ꝓmisisti diuersis locis duas res alternatiue vtputa aut. x. ephesi: aut capue hominem conueniã te in alio loco non detracto altero loco post q̃ es in mora: vt. s. eo. l. ij. §. si quis ephesi. vnde dicam ita: quia fuisti in mora peto ephesi. x. aut capue hominem: z sic intelligitur versicu. et quare: z in proposito zc. vnde vt predicta intelligatis et vt plene liqueat articulus iste: distinguetis sic: cuz quis ꝓmittit vnam rem duobus locis: aut promittit duas res vno loco aut promittit plures res in pluribus locis sub alternatione rerum et locorum. ¶ Si aliquis promittit vno loco vnam rem puta promittit. x. dari rome vel stichum hoc non potes me inuito alio loco mihi soluere: vt. j. e. l. is qui. sed potero a te petere alio loco te inuito: vt. s. eo. l. j. si autem vnam rem promittit duobus locis sub alternatione locoruz puta qui promittit. x. ephesi aut capue: hic ante moram promissoris sua est electio: postea non: vt in versicu. et generaliter. si autem promittit sub alternatione rerum tantum plures res vtraq; extante habet electionem altera mortua: si quidem sua culpa precise tenetur ad aliam alioqñ ad precium mortui: et sic intelligitur. j. de solu. l. si quis stichum. si autem promittit sub alternatione rerum et locorum ego stipulator habeo electionem: sed conuenio te detracto altero loco.

¶ Vel dicam quia fuisti in mora peto. x. ephesi: aut capue hominem: et habebitur ratio loci: et sic intelligitur versicu. quare z in proposito. ¶ Item nota hic vnum ad quod inducitur iste. §. et quis superficialiter intelligens iuraret ad sancta dei euangelia q hic. §. nõ diceret de hoc quicq̃. tota die dicimus per. §. refert inter tacitam electionem et expressam. nam si habes tacitã electionem potes mutare: si habes expressam electionem nõ potes mutare. z qd hoc dicat iste. §. videte si promittis mihi duas res alternatiue tacite est tua electio ex stipulatione potes variare vsq; ad lit. contesta. z ꝑstare quamvis vt hic. z. j. de ver. ob. l. eum qui certarũ. in fi. si aũt habes exp̃ssam electionẽ: q: stipulor aut stichum aut pamphbilum: aut dicis ita remitto stichum aut pamphbilum quem volam quo casu licet tibi variare vsq; ad lit. ɔtest. aut dicis ita ꝓmitto tibi stichuz aut pamphbilũ quẽ voluero quo casu postq̃ elegeris non licet tibi variare: vt. j. de ver. ob. l. si q̃s ita stipulatus.

1 ☞ Inter plura loca copulatiue posita videt̃ summa pro rata esse diuisa.

1 **Si quis ita stipuletur.** † In. §. isto dicit̃ si aliquis stipulet̃ x. dari ephesi z capue hoc videt̃ stipulari vt ephesi partem petat z aliã partẽ capue. h. d. iste. §. [partẽ]. i. dimidiã: vt ar. j. de ṽ. si. l. nomen filiarum. §. portionis. secus est si stipulor. v. mihi z titio. vt. j. de ṽ. ob. l. si quis mihi z titio.

1 ☞ Qui stipulatur fieri insulam non adiecto loco inutiliter stipulatur.

Si quis insulã. † In. §. isto dicit̃: si sum stipulatus fieri insulã loco nõ adiecto nõ valet talis stipulatio. h. d. iste. §. videatis expositionẽ litere. [si q̃s insulã] dicit̃ insula maneriũ: siue locus in cuius circuitu vadit aqua: vt. j. de ṽ. ob. l. qui insulam. [nõ adijciat]. i. nõ dicat in italia vel extra italiã. [nõ valet stipulatio.] q: si stipulor fieri insulã nõ adiecto loco ex ptãte tibi commissa p stipulationẽ tua est electio in quo loco insulam facias. vnde preses põt facere in tali loco in quo tpe toto vite mee nõ irem: z sic insulã ibi fieri nõ mea interesset: vnde non valet stipulatio: vt ar. j. de ṽ. ob. l. ita stipulatus. in prin. sed si certo loco ꝓmittis mihi facere insulã valet stipulatio: vt. s. de iudi. l. eum qui.

1 ☞ Solutio si offertur in alium locum q̃ fiat ꝓmissio inest tacite dies qua possit perueniri ad locum z impossibilitas vitiat stipulationem.

1 **Si quis ita stipuletur ephesi.** † In. §. isto dr. Si stipulor a te q̃ es roñ. x. ephesi dari: añq̃ tu possis de roma ephesuz ire possuz petere a te illa. x. certe nõ: q: tacite videt̃ inesse stipulationi q nõ petã anteq̃ labat̃ tantum tps infra qd ephesi possis cõmode ꝑuenire: z io si ego z tu sumꝰ rome z stipulor a te hodie mihi dari. x. carthagine hec stipulatio est inutilis: q: roma est in Italia carthago est in affrica. vñ impossibile est q tu ires vna die de roma carthaginẽ. h. d. iste. §. videatis expositionẽ litere. [agi] vñ obstat doli exceptio. vt. s. q̃n vsufr. le. ce. l. vna. z. s. si cer. pe. l. certi ɔdictio. in prin. [inesse]. s. vt labatur tantum tps infra qd possit ire ad locũ. vnde exp̃sso dz haberi qd tacite agit̃. vt. s. si cer. pe. l. cũ quid. [stipulari] q: est impossibile ꝓpter loci distantiam: si sumus rome q vna die possis ire a roma carthaginez. vnde rõne impossibilitatis inutilis est stipulatio sicut est etiã inutilis al's stipulatio si ꝓmittis mõtes aureos vt insti. de inuti. stip. §. ipossibilis: in casu tñ valet si iã est annus q tu misisti pcur. tuũ z ego meũ vt daret. x. charthagine. nã si tu ꝓmittis mihi dare. x. hodie apud carthaginẽ valet talis stipulatio: vt insti. de ṽ. ob. §. itẽ. z. j. de ṽ. ob. l. vl. §. inter eos.

1 ☞ Qui soluit adiecto alibi q̃ in loco destinato non liberat̃ sz ꝓpter interesse loci durat petitio.

Item iulianus tractat. † In. §. isto dicit̃ tu ꝓmisisti mihi aut titio ephesi: postea soluis. x. titio alibi nunqd liberaris: dixit iul'. z bñ q nõ: z ideo teneris q̃ti mea interest z põt mea interesse: q: ꝓmisit dare alij sub pena ephesi. Marcellus videbat̃ iul'. reꝑhẽdere z dixit q si ꝓmittis mihi dare. x. ephesi z alibi velis soluere liberaris a me: q̃uis nõ tenet̃ recipe. sz si verũ est fm iul'. q nõ libereris integrã summã possum petere: sicut tu ꝓmisisti facere insulã in vno loco z in alio loco facis nõ liberaris. sed iuriscõ. sceuola ɔditor huius. l. dicit q hec nõ est bona similitudo: q: si ꝓmittis mihi dare ephesi. x. z vis soluere roñ. interest mea

te mihi soluere mutine alibi vt habeā: sȝ nō est ita in insula: ⁊ ideo ꝟa est snia iul. vt nō libereꝰ in eo: qd̄ interest mea potiꝰ mihi solutū esse ephesi ꝙ boñ. hoc iste. §. dicit videatis expositionē litere. [itē iul. tractat]. s. hāc questionē que seqꝰ. [an is q̄ ⁊c.] is. s. stiplator. [stipulatꝰ est dari]. s. ephesi [si alibi]. i. ī alio loco iuꝰ to titio stipulatore. [solueret] cū mihi cōpetit actio et adiecto pōt solui: vt. ꝭ. de ꝯsti. pec. l. si filio. §. j. ⁊. ꝭ. de ꝟ. ob. l. vlti. §. q̄ sibi. [oportere]. s. ad īteresse nō aūt ad sortē debitā: ⁊ hic. ꝭ. subijcit [⁊ iul. scribit] ⁊ bene non ꝯtigisse]. s. rōne interesse qd̄ interest sub. potiꝰ solutuȝ titio ephesi ꝙ alibi. [marcellus aūt notat]. i. nititꝰ repꝛehendere iul. sȝ nō approbatꝰ snia mar. vt in fi. §. vel notat. i. notabꝛ dicere attēdit: sed snia iul. approbatꝰ in fin. §. [⁊ si mihi alibi soluaꝰ]. quasi dicit nō solū titio. [plane si ꝯtingit liberatio]. s. vt iul. dicebat. [videndum ait]. s. marcellus ⁊ male. [integre summe]. s. sortis nedū interesse. [sȝ mihi videꝰ]. s. dicit sceuola. [summe]. i. pecunie. [insule.] q: habere pecuniā interest mea nedū in loco ꝯsueto immo ⁊ in alio loco: sȝ hꝛe insulā in alio posset esse ꝙ nō īteresset mea. ⁊ ita esset mihi inutilis: vt ꝯ. e. l. §. si q̄s insulā: tm̄ fabrica insule distat in hoc a solutiōe pecunie. [petendū.] vt dixit iul. ¶ Oꝛ: signori ꝯ. §. istuȝ instatꝰ vt hic diciꝰ vt dixi in casu ⁊ ad hoc te peto. sȝ videꝰ ꝯ. cū eñ sit sublata petitio sup sorte q̄ño iudicis officiū durabit sup interesse: certe hic nō pōt esse: vt. ꝭ. e. l. centū capue. ⁊. l. vl. que sunt ꝯrie: sicut ⁊ sublata petitiōe sup sorte ⁊ super vsuris videꝰ esse sublata vt. C. deposi. l. iij. Ad qd̄ quidā dixerunt ꝙ snia iul. reprobaꝰ in l. ꝯ. ⁊ ibi approbatur opinio marcelli. vnde qd̄ hic diciꝰ ibi corrigitur ꝑ affricanū ⁊ paulū. ¶ Uel qd̄ verius est: si debes mihi aut titio. x. ephesi: ⁊ soluis titio adiecto alio loco ꝙ ephesi remanet petitio in eo qd̄ interest mea potius esse solutū ephesi ꝙ alibi: ⁊ sic loquiꝰ hic. §. sȝ si debes mihi tm̄. x. certo loco puta ephesi ⁊ soluis mihi in alio: si soluis totum vel ꝑ parte tollitur petitio interesse in totum vel ꝑ parte: vt in. l. ꝯtra. ꝑbaꝰ aperte. ¶ Uel pōt dici tertio modo aliud: si debes mihi. x. sortis noie: ⁊. v. noie interesse: q: si soluis sortem videoꝛ nunciare interesse meo: vt in l. ꝯtra. sȝ vbi debes mihi aut titio. x. ephesi: ⁊ soluis titio. x. alio loco factū titij nō dȝ mihi ꝑiudicare q̄n si interest mea potiꝰ esse solutum ephesi quin tenearis in interesse vt hic diciꝰ.

1 ☞ Si agatur in loco nō destinato actio est arbitraria ⁊ in ea habetur rō interesse actoꝛis ⁊ rei ⁊ tam intrinseci ꝙ extrinseci ⁊ eius qd̄ ꝯsistit in dāno siue lucro. h. d. cū. l. seq.

Nunc de officio iudicis huius

1 actionis dicendū est. † Quia in arbitraria actiōe. de qua. ꝯ. e. l. ij. dictū est in qua iudicis officiū locū hȝ ꝯsequens est vt tractemus de eo vtrum habeat deseruire quātitati debite an possit interesse vtriusqȝ augere vel minuere vel alteriꝰ tm̄. vñ in isto. §. cuȝ duabus. ll. seq. diciꝰ iudicis officiū in arbitraria actione que ꝑponitur de eo qd̄ certo loco dari opȝ: nō solū deseruit quātitati debite immo etiā deseruit vt habeaꝰ rō interesse alterutrius: si ergo interest rei potius ephesi soluere ꝙ eo loco in quo ꝯuenitur rō eius interesse habebiꝰ ⁊ iudex eñ in tantominus ꝯdēnat: silꝛ ⁊ si interest actoꝛis potius pecuniā ephesi recipeꝛ ꝙ in eo loco in quo sibi soluitur: ratio eius habebiꝰ: ⁊ in eo qd̄ sua īterest ⁊ in tanto plus ꝯdemnat reum. q̄d ergo si pecunia erat traiectitia: q: mutuaui tibi pecuniā traijciendā transmare quā tu ꝓmisisti reddere ephesi: ⁊ nō soluisti ⁊ nō interesat mea ibi recipe: q: illā pecuniam quam mihi ꝓmisisti creditoꝛi meo ꝓmisi dare sub pena vel pignoꝛibus: ⁊ pena commissa est vel pignoꝛa distracta: vel debebā pecuniā fiscoꝛ ⁊ ꝑpter moꝛam tuam res mea ab eo vilissimo pꝛecio est distracta: certe rō interesse mei actoꝛis habebitur quāti mea interfuerit potiꝰ loco ꝯuento recipere. sȝ ⁊ rō mei habebitur quāti interest potius ꝯueniri loco ꝯuento. nam lȝ vini ⁊ olei fm̄ varietatē locoꝝ alia ⁊ alia sit estimatio in vno loco ꝙ in alio: ⁊ pecunie estimatio lȝ vna ⁊ eadē sit cū vno loco sub leuioꝛibꝰ vsuris inueniꝰ. alio loco sub grauioꝛibꝰ inueniꝰ. ¶ Sed q̄d si debebaꝰ pecunia ephesi ⁊ ibi petiꝰ nunq̄d in illo loco erit arbitraria hec actio: certe nō: nisi iterest stiplatoꝛis. q: debitoꝛ fuisset in moꝛa vel nisi certū q̄d ꝓmisisset vltra sortē sorte penā si loco ꝯuento nō solueret: q: tunc illud interesse venit. h. d. iste. §. cum. l. seq. ⁊ pꝛin. se. videatis expositionē litere [nunc de officio iudicis huius actionis]. s. que ꝑponiꝰ de eo qd̄ certo loco dari opȝ que est arbitraria. [vtrū quantitati ꝯctus debeat seruire] idest vtrū iudex debeat ꝯdemnare solum me in quantitate ꝓmissa. [an vellet cedere]. s. cū interesse actoꝛis ꝯsideraꝰ. [an minuere]. s. cū īteresse rei ꝯsideraꝰ. [ꝙtitatē]. s. petitā. [recipe.] sc̄ȝ magis ꝙ in alio loco: ⁊ ita colligiꝰ hic expꝛsse. arg. ꝑ opin. nostra ꝙ in arbitraria hac actione habetur ratio interesse vtriusqȝ vno codēqȝ casu. lȝ yr. ⁊ pla. aliter dixerunt: vt. ꝯ. e. l. ij. nota. dixi [in hanc arbitrariam]. i. in hanc certi condic. que dicitur arbitraria. [⁊ quidem vltra legitimum modum vsurarum] not. ꝙ si peto a te vsuram ꝙ non venit vltra legitimū modum vsurarū: vt ꝭ. de act. emp. ⁊ ven. l. iul. §. idemqȝ papinianus. secus si petā interesse cōe: q: tunc peto a te vltra legitimū modum: vt. ꝭ. de acti. em. ⁊ ven. l. ratio. §. si per venditoꝛem. item secus est si petam a te interesse singulare: quia tunc venit interesse ad duplum cōis interesse: vt. C. de sen. que ꝑ eo qd̄ interest ꝑfe. l. vnica. §. j. in. ꝭ. ver. [quid si merces solebat]. i. ꝯsueuerat [habendā rationem]. vnde not. lȝ regulariter īteresse veniat ex damno non ex lucro: vt. ꝭ. ad. l. rhod. de iactu. l. ij. §. poꝛtio. fallit tñ in arbitrarijs actionibus in quibus est specialevt hic. item fallit in actione tutele: vt C. arbi. tute. l. quicquid. item fallit. ꝭ. rem ra. ha. l. si commissa. sed fm̄ hoc quomodo pꝛobabitur interesse ex lucro. respondeo de ipso ꝑbabit ꝙ consuetus est ephesi emere tales merces ⁊ ex centenario est lucratus. x. libras: vt argu. ꝭ. de vsur. l. qui semisses. et hoc est verum quia consuetus erat hoc facere. sed vbi est passus damnuȝ habebitur ratio interesse eius etiam si ꝯsuetus est hoc non facere: q: in incertis nō certis locus est coniecture: vt. ꝭ. de ver. ob. l. continuus. §. cum ita. [frumenti.] vnde not. fm̄ diuersa loca diuersa constitui ꝑcia rerum: ⁊ ad istud accedit. ꝭ. de ali. ⁊ cib. leg. l. j. ⁊. l. mela. ⁊. ꝭ. ad. l. fal. l. ꝑcia rerum. [potestas]. i. effectus vel substantia vel vtilitas. [vsuris]. vnde si cōueniatur q̄s alio loco ꝙ conuento habeꝰ ratio huius interesse: vt. ꝯ. eod. l. ij. §. si quis ephesi. Audistis quid iuris sit si agatur acti. arbitraria in loco cōuento. [quod si ephesi.] ⁊c. [petiꝰ] sub. vbi ꝓmissum est. [ipsa sola summa]. s. que ꝓmissa est. [nisi q̄d]. i. interesse vel penam vel tpis. s. rōne moꝛe. [vtilitas interuenit]. s. quo casu habebitur ratio damni.

1 ☞ Arbitrium iudicis sicut versatur in augenda vel minuēda ꝯdenatione. ita etiā in totaliter absoluēdo eq̄tate hoc dictāte.

Quod si ephesi.

1 **Interdū.** † Uos habuistis ꝙ reus ꝯuetus arbitraria acti. que ꝑponiꝰ de eo qd̄ certo loco dari opoꝛtet interdū ꝯdemnaꝰ. nunc dicit ꝙ interdum absoluitur pꝛestita cautione: q̄d enim si reus venit ad locū conuentum ⁊ obtulit pecuniā creditoꝛi in loco cōuento ⁊ actoꝛ recusauit eam accipere vel deposuit eam reus: quia noluit eam recipere: certe iudex absoluet eum pꝛestita cautione de soluenda pecunia loco ꝯuento. nam iudex qui cognoscit de hac actione debet habere equitatem ante oculos: ⁊ istud est quādo est vt arbitraꝰ de interesse rei. h. d. iste. §. videatis expositionē litere. [interdum iudex qui ex hac actiōe cognoscit]. sub. que ꝑponiꝰ de eo quod certo loco dari opoꝛtet que cognominatur arbitraria. [cū sit arbitraria.] q: pendet ex arbitrio iudicis: vt. ꝯ. eo. l. nonvtiqȝ. §. nunc de officio iudicis. [ibi]. i. illo loco conuento: ⁊ hic statim dicit. [soluenda.] q: venit reus ad locū ⁊ dixit actori volo soluere: dixit actoꝛ sta: quia statim redeam. [huic actioni addictus est.] vnde siue debitoꝛ obtulit si creditoꝛ non venit ad locū destinatum oꝛdinatū vel in ꝑmo paratus est soluere his casibus: si ꝯueniꝰ alio loco si cauet de soluēdo ibi absoluitur de eq̄tate. ⁊ ita no. ꝙ eq̄tas ꝑualet rigoꝛi iuris: vt. C. de iudi. l. placuit. ⁊. ꝯ. de reli. ⁊ sump. fune. l. at si quis. §. idem labeo ait.

1 ☞ Actio ex testamento ⁊ certi condictio ex mutuo sunt arbitrarie ꝑpter locū. h. d. cum. l. seq.

1 **Si heres.** † Signoꝛi in. l. ista dicitur: nō solū certi ꝯdic. de eo qd̄ certo loco dari opoꝛtet potest esse arbitraria immo et actio ex testamento. vnde si testatoꝛ iussit heredeȝ mihi dare. c. certo loco competit mihi actio ex testamento que est arbitraria: sȝ ⁊ si mutuatur pecunia reddenda certo loco. certi ꝯdictio de mutuo competit ⁊ erit arbitraria. h. d. ista. l. cum. l. seq. videte expositionem litere. [si heres a testatoꝛe iussus sit certo loco.] pone ephesi vel capue. [cōpetit]. s. ex testamento que cognominatur arbitraria. vnde licet in vsuris et fructibus actio ex testamento soꝛtiaꝰ naturam bonefidei. tamen in interesse actio ex testamēto est stricti iuris ⁊ arbitraria: vt. ꝭ. e. l. in bonefidei. [reddaꝰ.] et ita no. ꝙ certi condic. de mutuo stricti iuris est: arbitraria vero bonefidei: vt hic ⁊. ꝭ. e. l. pꝛ. sicut ⁊ certi ꝯdictio ex stiplatu est arbitraria q̄ñ ꝓmittiꝰ certo loco dari: vt. ꝯ. e. l. ij. §. hec actio.

1 ☞ Actiones bonefidei non dicunꝰ arbitrarie pꝛopter locū sȝ actiones stricti iuris. sic.

1 **In bonefidei iudicijs.** † In. l. ista dicitur licȝ actiones stricti iuris sint arbitrarie tamen actiones bonefidei non sunt arbitrarie: ⁊ ideo si vendidisti mihi rem certo loco tradendam: vel ꝓmisisti mihi soluere ꝑciū certo loco vel rem depositā apud te: ꝓmisisti mihi reddere certo loco actio ex empto vel depositi nō erit arbitraria: sed si ꝓmisisti mihi tradere certo loco ꝑ stipulationē bene erit hec actio arbitraria. h. d. ista. l. videaꝰ expositionē lr̄e [in bonefidei iudicijs] idest actioibꝰ:

idest actionibus: et que sunt actiones bonefidei: que enumerantur. institu. de acti. §. actionum. [ex empto] quando vendidisti rem certo loco prestandam. [vel vendito.] quando vendidisti rem ut certo loco solveres precium. [conducturum.] alias conducturum et alias traditurum: et si habetis traditurum exponetis. [traditurum] s. rem ut si stipulor rem tradi certo loco actio ex stipulatu erit arbitraria: quia est stricti iuris. sed si habetis [condicturum] exponatis. i. personali act. petitur. nam condictiones sunt personales. ut insti. de act. §. appellamus. unde condictio est arbitraria quia stricti iuris: sed si habetis conducturum dicetis sum stipulatus quod tu locabis mihi certo loco: et ego conducam hec erit arbitraria actio. [hac acti.] idest certi condict. arbitraria. [ut venditum erit]: ut. s. e. l. ij. sed dic mihi que est ratio quare actiones bonefidei que proponuntur de eo quod certo loco dari oportet non sunt arbitrarie: et act. stricti iuris sunt arbitrarie: responsio quod ratio est illa: quia in actionibus bonefidei interesse est in obligatione. et ideo ibi venit interesse iur. et act. petendum. ut. j. eo. l. si ut certo. in prin. et. j. de act. emp. et ven. l. j. in prin. et. j. loca. et condu. l. si colonus. et. l. si fundus. unde non est hic necesse quod iudex arbitretur de interesse alicuius. sed si sunt stricti iuris acti. interesse non est in obligatione. et ideo necesse est quod iudex in eis arbitretur: ut. s. e. l. ij. et insti. de act. §. preterea. si queras quare interesse est in obligatione in act. bonefidei: sed in act. stricti iuris non. responsio ratio est illa: quia multa veniunt in acti. bonefidei de quibus non est actum nec cogitatum: ut. s. de dolo. l. elegater. §. non solum: quia magis sunt privilegiate actiones bonefidei quam stricti iuris. et ideo in act. bonefidei veniunt usure si non est actum ne veniant. sed in act. stricti iuris non veniunt: ut. s. de neg. gest. l. quia tantundem.

1 ¶ Arbitraria actione fideiussor convenitur ut reus nec ex mora rei eius obligatio augetur. secus in usuris per stipulationem debitis et hoc interesse cum officio iudicis mercenario exigatur in tantum durat pro rata in quantum restat de sorte solvendum. h. d.

1 Centum capue. †L. ista consuevit reputari valde difficilis: sed per do. Jo. et Azo. hic parum vel nihil scriptum sit. et hec. l. habet duplicem intellectum: uno modo intelligitur secundum Jo. alio modo secundum Azo. ego tamen permittam vobis lecturam. d. Jo. et ista. l. primo dicit mutuavi tibi bon. c. ut redderes mihi capue: accepi a te fideiussorem non solvisti capue: convenio te in alio loco idoneo. s. bonon. ubi habes domicilium. vel convenio fideius. tuum bon. ubi habet domicilium: nunquid iudex arbitrabitur de interesse meo vel tuo: vel utriusque: responsio Affrica. et dicit: si mutuavi tibi. c. bon. reddenda capue: et accepi fideiussorem simplicem si. c. capue non sunt soluta: et ago tecum vel cum fideiussore tuo. alio loco idoneo iudex arbitrabitur de interesse utriusque vel alterius vel actoris vel rei. Secundo dicitur et queritur nunquid propter moram debitoris augetur obligatio fideiussoris cum interesse. et respondetur quod non. secus est in usuris stipulatione debitis: nam si stipulor a te sortem et si fueris in mora stipulor usuras propter moram tuam augetur in usuris obligatio fideiussoris: et est ratio quare non augetur propter moram rei obligatio fideiussoris in interesse: quia non est in obligatione: sed venit iudicis officio prestandum: sed usure sunt in obligatione. et ideo propter moram rei augetur obligatio fideiussoris in usuris: cum una sit stipulatio sortis et alia usurarum. Tertio dicitur si debes mihi. c. capue: sicut si nihil solvis ibi iudex arbitrabitur de interesse utriusque: si alio loco conveniaris. ita si de. c. solvisti quinquaginta iudex pro quantitate non soluta arbitrabitur de interesse utriusque. ex quo apparet quod interesse non est in obligatione: quia pro qua parte est sors soluta non venit interesse. sed pro ea parte pro qua non est soluta sors venit interesse iudicis officio. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [centum capue dari stipulatus] s. tu creditor fideiussorem accepisti pro certa quantitate. s. p. c. [quanti eius] s. fideiussoris vel debitoris. [solvis] s. cum alterutrius interest. ut. s. eo. l. ij. sed si utriusque interest eodem casu habebitur ratio utriusque: ut plene dixi. s. eo. l. ij. [nec oportebit.] incipit secundum dictum. [augeri] contra interesse videtur contra quod augetur obligatio usurarum. sed responsio neque enim. [hec causa] .i. cum tractatur de interesse. [recte comparabitur obligationi usurarum] .s. in stipulatione deducta: puta cum stipulor. x. et usuras. [ibi enim due stipulationes sunt] .s. una sortis et alia usurarum. [hic] .i. in arbitraria act. [una] .s. stipulatio vel obligatio committitur quia non est in obligatione: sed venit iudicis officio: ut. s. e. l. non utique. §. nunc de officio iudicis. [eiusque.] incipit tertium dictum. [argumentum] scilicet id quod sequitur. [quod] ecce argumentum manifestum. [pars pecunie.] ponamus quinquaginta [esse.] sed secus est in obligatione usurarum. ¶ Or signori no. hic differentiam inter interesse quod venit in arbitrariis act. iudicis officio et usurarum que veniunt in bonefidei iudiciis ex tempore more ex una parte et usurarum deductarum in stipulatione ex alia parte. et est hoc in stipulationibus arbitrariis stricti iuris interesse non est in obligatione. similiter et usure in bonefidei iudiciis de equitate ex tempore more veniunt: ut. j. de usu. l. mela. §. in bonefidei: si est soluta tota sors in arbitrariis actionibus non remanet petitio in interesse. similiter et soluta tota sorte non veniunt usure iudicis officio. ut. C. depo. l. iiij. et. C. de usur. l. in bonefidei. sed si stipulor sortem mihi dari: et si non solveris ad diem stipulor penam: hic due sunt stipulationes. et ideo una perempta non tollitur petitio alterius. ut. C. de iudi. l. j. et. j. de ver. ob. l. cum stipulati sumus. et quia in arbitrariis acti. interesse non est in obligationibus fideiussor acceptus simpliciter propter moram rei ad interesse non tenetur: sed in usuris debitis ex stipulatione propter moram rei tenetur. quia erant in obligatione. ¶ Or signori ad. l. istam opponitur et convincitur eam stare non posse quatuor rationibus. et statim explicemus leviora. quando si debes. c. capue potuisti mihi solvere quinquaginta cum particularis solutio etc. ut. j. de usu. l. tutor. §. lucius. responsio mihi volenti potuisti solvere partem. ut hic non mihi invito ut ibi. vel potest dici ubi debitum est liquidum non licet tibi solvere partem. ut ibi. alias secus ut hic. et. s. si cer. pe. l. quidam.

¶ Secundo opponitur ad. l. istam hec. l. in fi. et. j. e. l. ulti. que videtur idem dicere. dicit quod in arbitraria act. si solvitur soluta re tollitur petitio in interesse in totum. sed videtur contra. s. e. l. non utique. §. item iul. tractat. ad quod quidam dixerunt etc. dic ut ibi plene dixi. ¶ Sed tertio opponitur ad. l. istam et videtur quod propter moram rei fideiussor teneatur: quia mora rei nocet fideiussori: ut. j. de verbo. ob. l. mora. responsio ideo mora rei nocet fideiussori quantum ad rei interitum: sed mora rei non nocet fideiussori quantum ad augendam obligationem. Si debes. c. capue et dedisti fideiussorem: si es in mora contra te augetur obligatio non contra fideiussorem: sed propter moram fideiussoris bene augetur contra eum obligatio: et sic intelligitur hec. l. ¶ Sed quarto et ultimo opponitur ad istam et signatur. s. l. dicit: si debes mihi. x. nomine pensionis ex locato: et si fuisti in mora sicut propter moram tuam augetur obligatio tua ut tenearis ad usuras pensionum non solutarum: ita et fideiussor tuus: ut. j. loc. et conduc. l. quero. in prin. ad quod potest dici hic fideiussor non obligavit se in omnem causam: ibi autem obligavit se in omnem causam: et ideo ibi augetur obligatio contra fideiussorem: sed certe ista solutio quantum ad. l. istam non est bona: quia secundum hoc non esset differentia inter usuram debitam ex stipulatione et interesse quod venit iudicis officio: et tamen hec. l. videtur notare differentiam inter ista. Quare vos dicetis secundum Jo. quod hec. l. debet intelligi quando fideiussor obligavit se pro certa quantitate: quia dixit fideiubeo pro eo si ipse non dabit tibi capue. c. libras ego pro eo tibi solvam. unde propter moram rei non augetur eius obligatio: ut hic et. j. e. l. ulti. sed in. l. contraria fideiussit in omnem causam ut faciunt fatui fideiussores: quia dixit fideiubeo pro eo et si ipse non solvet tibi pensionem quolibet anno ego pro eo solvam iste fideiussor tenetur ad pensionem et ad usuras vel ad interesse: et sic loquitur. l. contraria. vel dicatis secundum Azo. hic fideiussor non intercessit pro certa quantitate tamen sed intercessit simpliciter: quia dixit fide mea esse iubeo: non dixit p. c. tamen: hic fideiussor videtur se obligare pro eo quod debetur titio sive est usura sive sors sive interesse: unde si tempore accepti fideiussoris debitor iam fuit in mora fideiussor bene tenetur: quia qui fideiubet simpliciter videtur fideiubere ad omne id quod tunc posset peti a reo cum omnia presumantur solenniter acta: ut insti. de fideius. in fin. ¶ Sed signori ut plene liqueat articulus iste ita distinguetis ut consuevi distinguere. Cum fideiussor fideiubet: aut obligat se pro certa quantitate: aut in omnem causam: aut simpliciter. primo casu cum fideiussor obligat se pro certa quantitate iste fideiussor non tenetur ultra illam quantitatem: et sic non tenetur in usuris nec interesse: et sic intelligitur ista. l. secundum Jo. et. j. e. l. ul. et. s. qui satis. cog. l. ij. in fi. et. j. de fideius. l. fideiussores. §. ult. Secundo casu cum fideiussor obligat se in omnem causam tunc tenetur etiam ultra quantitatem promissam: et eius obligatio augetur propter moram rei ita quod tenetur in usuris et in interesse: et sic loquitur. l. contra. quero in princ. j. loca. et conduc. et dicitur fideiussor obligare se in omnem causam per ista verba: quia dicit stipulator: promittis mihi dare. c. nomine locationis talis fundi: quia tibi loco et quicquid veniet in petitione nomine horum centum: et ipse conductor dicit: promitto et postea dicit stipulator et tu fideiubes pro eo quod ipse debet et fideiussor respondet fideiubeo: ut. j. de ver. ob. l. si a colono. Item obligatio sequitur in omnem causam: si dicit in omnem causam fideiubeo: ut in. l. quero. in princ. Tertio casu cum fideiussor obligat se simpliciter: quia dicit fideiubeo pro isto: aut debetur sors tamen: et tunc fideiussor tenetur ad usuras ex sua mora non autem ex mora rei augetur obligatio fideiussoris: et sic intelligitur ista lex. et. j. e. l. ulti. aut debetur sors et usura: quia iam fuerat debitor in mora: et tunc fideiussor tenetur ad usuras ex sua mora non autem ex mora rei: quia fideiussor videtur se obligasse ad omne id ad quod tunc debitor tenebatur: ut. j. ut le. no. ca. l. j. §. si quid. et. §. bellissime.

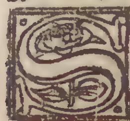
1 ¶ Creditori invito non potest alibi solvi quam in loco destinato.

1 Is qui certo loco. †In. l. ista dicitur: si tu promittis mihi dare. x. rome nullo alio loco me invito poteris mihi solvere. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [is qui certo loco] pone rome. [invito stipulatore potest.] et hoc est verum postquam de-

bitor est in mora: sed anteꝙ sit mora potest soluere alio loco: et sic soluitur vno modo contra.s.eo.l.non vtiq;.§.qui stichum.in ver.generaliter: vel dicatis ꝙ ibi loquitur cũ quis debet.x.sub alternatione locorum.hec autem.l.debet intelligi cum debitor deb3 vnõ loco tm̃: ⁊ hoc inuito debitore stipulator alio loco agere poterit: vt.s.e.l.j.hinc est ꝙ non habetur ratio interesse actoris si fuit in culpa: vt.s.e.l.qđ si ephesi.§.interdum. sed bene habetur rõ rei si fuit in culpa: vt.s.e.l.ij.dixi. ¶ Sed denuo opponitur ad.l.istam.⁊ videtur ꝙ debitor quocunq; loco possit soluere inuito stipulatore: vt.j.de ver.obl.l.cõtinuus.§.cum ita. Ad qđ potest dici qđ ibi dicit litera quocunq; loco intelligitur volente stipulatore.vel dic ꝙ ibi fuit appositus locus gratia promissoris: ⁊ ad hoc facit.j.de ver.ob.l.qui rome. in prin.

1 ¶ Fideiussor simpliciter acceptus non tenetur ad interesse propter locũ ex mora rei etiã precedẽte nec admittit̃ ꝙ simplex solutio ꝓ rata sortis ⁊ interesse facta esse videat̃.h.d.

2 Pena quotuplex sit.

1 I post moram factam. †Si gnori hec.l.h3 duplicem intellectum ⁊ osueuit valde difficilis reputari: ⁊ cõiter intelligit̃ vt ꝓponat duas questiones.prima determinat̃ in litera: sed determinãda est vt si fideiussor fideiussit ꝓ certa q̃titate ꝙ vltra nõ teneat̃: vt.s.q̃ satisda.cog.l.ij.in fi.vel simpl'r fideiussit vt teneat̃ in totũ ꝑ.l.j.loc.⁊ ꝯdu.l.quero.in prin. Scđa questio bñ determinat̃ in litera. Legitur ⁊ scđo modo ꝙ vtraq; questio in litera determinet̃: ego tñ cõem lecturã ꝑmittam: ⁊ prima questio est talis. Mutuaui tibi c.reddenda mihi capue certa die: iui capuã vel misi ꝓcuratorem meũ: tu fuisti in mora: q: nõ iuisti capuã nec misisti aliquẽ q̃ mihi vel procuratori meo solueret illa.c.⁊ ita cepit mea interesse in xx. Reuersus fui boñ.cepisti blandiri mihi: dixi ego non credã tibi aliqđ: dixisti tu: volo tibi dare fideiussorẽ: dixi ego: bene pl3 mihi: dedisti: nunqđ fideiussor tenebit̃ ad interesse meũ.i. ad id qđ cepit interesse mea in.xx. ex eo ꝙ nõ iuisti capuã nec misisti: dicunt quidã ꝙ hec questio nõ determinat̃ in litera: s3 certe ego dico ꝙ determinat̃: vt si fideiussit ꝓ certa q̃titate ꝙ vltra nõ teneat̃: vel si simpl'r vel in oẽm causam tunc in totũ tenebit̃. Scđa questio.est talis mutuaui tibi.c.reddenda capue: iui vel misi capuam: tu nõ iuisti vel misisti: ⁊ ita cepit mea interesse in.xx.veni boñ.⁊ petij a te.c.⁊ soluisti.c. ⁊ ego recepi: nunqđ remanet petitio in interesse: dixerũt quidã ꝙ sic quasi soluta sint.c.ꝓ rata sortis ⁊ vsurar̃ ⁊ interesse: ⁊ ita solũmodo petat̃ qđ excedat sortẽ: sed paulus iuriscõ.dicit ⁊ bñ: nõ puto admittendũ hoc ex quo recepi.x.sublatũ est em̃ iudicis officiũ sup accessorio.i.super interesse.h.d.ista.l.videatis expositionẽ litere. [si post moram factam].s.a debitore. [soluere]].s.pecunia capue ꝓmissa. [cũ arbitraria vellet agere].s.stipulator. [ne].i.an [ea pecunia].i.interesse. [ponamus].xx. [accedere põt].s.ꝑpter morã rei q̃ nõ soluit pecuniã debitã capue vt ꝓmisit. [nõ debeat̃].s.a fideiussore. [nec sit in obligatione].s.fideiussoria. nã in obligatione principali bene erat q̃tum in exequutione: ⁊ hec est prima questio: q: dicunt quidã ꝙ nõ determinat̃ in litera: sed determinanda est vt dixi in casu. [adeo].s.dicendum est interesse nõ esse in obligatiõe: ⁊ incipit scđa questio. [ꝓ ea q̃titate].s.que remãsit ad soluendũ. [qđ nõ puto.] dicit iuriscõ.paulus qui fecit hanc l.⁊ modo determinat solũmodo primã questionẽ sm cõem lecturam [pecuniã].i.sortẽ. [penã videat̃].s. in totũ si in totum accepit sortẽ: vt.s.eo.l.centũ.in fi.sed secus esset si deberet̃ mihi aut titio: vt.s.e.l.nõ vtiq;.§.idẽ iul'.tractat. ¶ Or signori sicut ego ꝑmisi vobis hec.l.h3 duplicẽ intellectũ ⁊c.dic vt dixi in primo casu: s3 ego dico ꝙ nõ puto ꝙ iuriscon. paulus fuit ita insipiẽs ꝙ vnã questionem determinaret: ⁊ alterã non. vnde dico ꝙ determinat vtranq; questionem ⁊ dicã sic: si debes mihi.c. capue: ⁊ q: non soluisti capue cepit mea interesse in.xx. ⁊ postea inuenio te boñ.⁊ soluisti mihi.c.boñ.⁊ ego recepi sicut videor interesse remisisse: ita si debes mihi centum capue: ⁊ q: illa centum non soluisti ibi cepit mea interesse in.xx.si postea te inuenio boñ. ⁊ das mihi fideiussorem de.c.soluendis videor tibi remisisse interesse meum: q: solutio ⁊ ꝓmissio parificantur: vt.C.ad.l.falcid.l.vlti. Item si debes mihi stichũ aut pamphilũ ⁊ es in mora: si postea stipulor a te stichum animo nouandi videor tibi morã remisisse: vt.j.de noua.l.stichum aut pamphilũ: nisi fideiussorem recepissem saluo iure meo ⁊ interesse: vt.j.qui.mo.pig.vel hypo.sol.l.si debitor: vel nisi fideiussor fideiussisset ꝓ certa quantitate: vt.s.e.l.centum capue: sm intellectum Jo. ¶ Or signori vltra procedit do. Azo ⁊ dicit: si debes mihi.c.nomine sortis.⁊.xx. nomine interesse: si soluisti.c.reliqua.x.possunt repeti pro rata sortis et interesse.s3 quomodo proijciemus istam rationem: certe sic: ponamus sors erat.lx.⁊ interesse.lx.soluisti mihi.c. dicendo soluotam pro sorte ꝙ pro interesse quinquaginta videris soluisse pro sorte alia quinquaginta pro interesse: reliqua.xx.remanent sortis ⁊ interesse: istam computationem asini ⁊ cecivident si do. Jo. ⁊ Azo dicunt: pone ꝙ centum debentur pro sorte.⁊.xx. pro interesse sm istã rationẽ3 quilibet.v.solidi debent interesse vnius solidi: ⁊ faciemus ita ꝙ ex.c. solidis octuaginta ⁊ tres solidi et quatuor denarij intelligentur esse soluti ꝓ sorte ⁊ ꝓ pena sui interesse.xvij.⁊.viij.deñ.videntur soluti: ergo.xvj.solidi ⁊.viij.denarij remanent ꝓ sorte soluẽda ex quibus pro rata cedunt tres solidi ⁊.iiij.deñ.pro interesse: bene fit alia computatio in glos. de qua ad presens nõ curo. ¶ Or signori habetis hic si debes sortem ⁊ penam soluta sorte non remanet petitio pene immo remissa videtur.

2 †Sed vt soluatis ista contraria distinguatis ita. Pena alia iudicialis: alia arbitralis: alia conuentionalis: alia legalis. Pena iudicialis si debes mihi.c.capue: ⁊ q: ibi nõ soluisti interesse cepit mea in.xx. ideo voco eam iudicialem: q: iudex in ea habet interesse arbitrari: ⁊ officio iudicis cõmittitur ⁊ ista soluta non remanet petitio in interesse: vt hic.⁊.s.l. centũ capue in fi.⁊.C.de posi.l.iiij.⁊.C.de vsur.l.in bonefidei. Fallit in casu.s.e.l.non vtiq;.§.item iul'. Pena arbitralis est sed cõpromittimus in arbitrum ⁊ sub pena promittimus stare eius arbitrio.⁊ in ista pena dico si soluisti laudatum ab arbitrio die non adiecta in laudo quod non possum postea petere: vt.s. de ar.l.si cum dies in fi.⁊.l.si licet. Sed si dies est adiecta in laudo ꝙ arbiter iussit dare inter kalendas septẽbris nec datũ est: si postea offeratur postea semel commissa pena non euanescit: vt.s. de arbi.l.celsus.in prin. Si autem est pena cõuentionalis ⁊ in ista dico: si recipio sortem penam videor remittere: vt.s. si quis cau.l.ij. in princip.nisi tamen esset forte soluta rato manente pacto vt.s.de transac.l.qui fidem.⁊.j.de do.ex.l.apud celsum.§.labeo secus est si stipulor sortem ⁊ vsuras: quia sorte soluta non videor remittere vsuras: q: alia est stipulatio sortis alia vsurarũ: vt.s. eo.l.centum capue.in fi.⁊.j.de verb.ob.l.stipulati sumus.⁊.C.de iudi.l.j.si autem est pena legalis ista soluta remanet petitio pene: ⁊ idem est in fure nisi aliud ageretur.vt.j.de fur.l.qui ea mente.⁊.C.de fur.⁊ seruo cor.l.ancille.⁊.s.de condi.fur.l.si ꝓ fure.§. cum furti.⁊.j. vi bo.rap.l.j.

¶ De constituta pecunia. Rubrica.

¶ Rubrica ista continuatur pluribus modis: et vno modo sic de principalioribus obligationibus idest cum quis principaliter obligat̃ suo nomine. In superiori titulo dictum est: verum quia qui ꝯstituit se obligatur alieno nomine: vt.j.eo.l.eum qui §.exigimus: ideo de accessorijs obligationibus videndum est.s. de ꝯsti.pecu. Vel potest ꝯtinuari scđo modo sic. Sicut ꝯdictiones ⁊ actiones que ꝓponuntur de eo quod certo loco dari op3 sunt personales actiões: similiter ⁊ actio de cõstituta.⁊ ita de cõstituta pecunia subijcitur. Vel potest ꝯtinuari tertio modo sic. Si aliquis cõstituit se soluturum certo loco tenetur de constituta: vt.j.e.l.si duo. Unde post tractatum de eo quod certo loco dari op3: ponitur de ꝯstituta pecunia.i.de acti.cõstituta cui detur: ⁊ ꝯtra quem datur: ⁊ ad quid ⁊ qualis ipsa sit videamus et subijciamus. Et vnum sciatis ꝙ hic nomine pecunie continent̃ omnes res: vt.C.eo.l.ij.in fi.

Oc edicto pretor fauet Ma.iurisconsul.tractaturus de constituta pecunia. Primo commendat edictum de summa eq̃tate. Secũdo inseruntur verba edicti pretoris que sunt talia. Ait pretor qui debitam pecuniã constituit ⁊c.⁊ exponit statim qui idest qui et que.nam de constituta tenentur masculi ⁊ femine si non intercesserint. sed quid si pupillus constituit: certe si constituit sine tutoris autoritate nõ obligatur cum effectu.sed si filiusfamil.constituit ipse bene tenebitur insolidum: pater de peculio.h.d. princip. huius.l. vsq; ad §.eum qui. videatis expositionem litere. [hoc edicto].s. quod est.j.proxim.§. [pretor fauet naturali equitati] idest introducte naturali ratione. [fidem fallere].quia nihil est quod magis hominibus ⁊c.vt.s.de pactis.l.j.in princip.⁊.j. de actio.empti.⁊ vendi.l.ex empto.in princi. [ait pretor.] modo ponuntur verba edicti pretoris. [qui debitam pecuniam constituit.] hec verba sunt posita detruncare: vnde debet sub. [constituit] sub. se soluturum: eum soluere cogam: et sic iungitur hoc quod est.j.e. l.si duo.§.ait pretor.vel sub. ita constituit se soluturum in eum iudicium dabo. Item sub.constituit nudo pacto citra vinculum stipulationis.nam si constituit per stipulationem teneretur iure ciuili.sed vbi constituit nudo pacto tenetur de constituta: vt insti.de acti.§.de pecunia constituta. ¶ Et no.ꝙ iste titu.est leuis sed bonus est ⁊ vtilis scholaribus si sciunt reducere ad practicam. Scholares sunt boñ.mercatores: recipiunt pecuniã in nundinis

nundinis veniunt mercatores et mittunt scholaribus literas: sciatis ꝙ recepimus.c.libras turoñ.quas soluā vobis boñ.tali die.ex ista litera obligant̃ vobis de ↄstituta pecunia: ⁊ idē est si socius meus dixit mihi ꝙ recepit tantā pecuniā a me quantam mihi dabit tali die nā tenet̃ mihi actiōe de ↄsti.q: ↄstituit̃ nudo pacto ex cā precedenti:⁊ ↄstituitur debitū naturaliter: vt.ĩ.e.l.§.debitum.secus si ↄstitueret̃ debitū ciuiliter tm̃:vt.ĩ.e.l.iij.§.j.[quiꝗʒve.]incipit expositio ꝟboꝝ edicti p̃toris.[tenentur.]ꝑ se ⁊ nō ꝑ alijs:vt.ĩ.subijcit.[si nō intercesserint:]vt.ĩ.advell̃.l.j.⁊.l.vlti.⁊ ita no.†ꝙ masculinū cōplectitur femininum: vt.s̃.de neg.gest.l.iij.plene dixi.[de pupillo].s.ↄstituente.[nō obligatur]nec ciuiliter nec naturaliter:si est infans:vt.s̃.de ↄdi.inde.l.qd̄ pupillus:vel ciuiliter sed naturaliter tm̃ si est ꝓximus pubertati:vt.ĩ.de dona.l.j.[teneri].s.insolidū. q: filiussa. ex oīb⁹ causis ⁊c.vt.s̃.de iudi.l.tam ex ↄ̃ctibus.[de peculio].i. quatenus est in pecu.vt.ĩ.de pecu.l.quesitum.

☞ Si nō valet qd̄ ago vt ago non valet vt valere pōt cum tractamus de obligatione inducenda:

Eum qui inutiliter. †In.§.isto dicitur.si.x.que debebas mihi ex cā p̃cedenti volebā stipulari:nō aūt volebā te obligare mihi de ↄstituta iutiliter fui stipulatus:q: ita dixi.x.que debebas ex tali cā ꝓmittis mihi reddere dū velles rñdere:dixisti ita volo ire mutinam:nō teneris mihi de ↄstituta.[q: inutiliter stipulatus est.] qi nō incōtinenti s; ex interuallo rñdit.vt.ĩ.de v̾.ob.l.ↄtinuus.[factū sit]⁊ sic ex stipulatione non pōt agere ꝙ fuit inutilis ex cōstituta non:q: nō animo ↄstituentis sed ꝓmittentis volui stipulari.Et ita nota aliud ar.si nō valet vt ago:nec valet vt valere pōt:vt.ĩ.de iur.do.l.j.sed nō ne ⁊c.vt.s̃.de pac.l.si vnus.§.pe.rñ.illud fiebat animo ꝓmittendi:vel illud fiebat ad deliberandum vnde si non valet vt ago valeat vt valere possit: quia ꝓniores ⁊c.vt.ĩ.de act.⁊ ob.l.arrianus.

☞ Sicut aliud ꝓ alio pōt solui ita aliud ꝓ alio pōt ↄstitui.

An potest aliud cōstitui. †In.§.isto dicitur:si tu debes mihi.x.corbes frumenti nunꝗd poteris te ↄstituere mihi soluturū.v.libras boñ.certe sic:q: sicut volente creditore potest solui alia res ꝓ alia:ita ↄstitui si sit eiusdē p̃cij.[solui posse].s.creditore volente:vt.s̃.si cer.pe.l.ij.§.j.

☞ Debitū intelligit̃ ex quacunꝗʒ cā que parit obligationeʒ ciuilē ⁊ naturalē vel naturalē tm̃ vel de iure p̃torio sine exceptionis obstaculo.Itē siue sit debitū pure siue in diem.

Debitum autem. †In.§.isto dicit̃ ꝗʒ ↄstituit̃ debitū ex cā p̃cedēti ex quacunꝗʒ cā debeat̃:siue ex ↄ̃ctu certo siue incerto. vñ si debes p̃ciū ex cā emptionis vel ex cā tutele:vel ex alio ↄ̃ctu pōt ↄstitui[siue certi.]q: ↄ̃ctus noīatus.[siue incerti.]q: ↄ̃ctus innoīatus:vel pōt exponi.[siue certi]cū apparet ꝗd quale ꝙ̃tū ue sit: vt.s̃.eo.l.certum est.[siue incerti]cum non apparet quid quale ꝙ̃tuʒ sit vt.ĩ.de v̾.ob.l.vbi aūt apparet.in prin.

Debitum autem vel sufficit. In.§.isto d: ꝙ debet constitui debitum ex causa precedenti:siue sit debitum naturaliter et ciuiliter siue naturaliter tantum. sed si debes naturaliter tm̃ act.honoraria teneris de ↄstituta: inde est ꝙ si teneris act.de pecul̃.⁊ cōstituis ꝙ teneris act.de ↄsti. quatenus tūc fuit in peculio.sed si vltra cōstituit pater vel dñs suo noīe non tenetur:sed si constituit filij noīe vltra tenet̃:sed quid erit. Maritus qui tenetur actione de dote constituit se soluturum vltra ꝙ̃ facere possit nunquid valeat constitutum:certe sic:sed non condemnabit̃ insolidum.sed inꝙ̃tum facere poterit.h.d.iste.§.cum l.seq.⁊ prin.seq.[debitū aūt vel sufficit natura]vel pro saltem.q.d.pōt constitui debitum naturaliter ⁊ ciuiliter ⁊ naturał̃r tm̃: non debitū ciuiliter tm̃:vt.ĩ.e.l.iij.§.j.[de peculio obstricti.]nā si contraho cum filio vel seruo pater vel dñs tenetur de peculio: vt.ĩ.de pecul̃.l.j.sed si pater constituit se soluturum siquidē suo nomine constituit non tenetur nisi quatenus fuit tunc in peculio.Sed si noīe filij constituit tunc insolidum tenebat̃ vt hic dicitur.[non tenebitur.]vt.ĩ.de pecu.l.quesitum.[condemnat̃.] quia actio de constituta que surrogatur loco act. de dote debet esse eius nature cuius est actio de dote in cuius locum surrogat̃ vt argu.s̃.si quis caut̃.l.si eum.§. qui iniuriarum.

Si quis constituerit. In.§.isto dicit̃:si cōstituitur debitum ciuiliter tm̃ non valet constitutum:quia illud debitū caret viribus sicut est si debes mihi ciuiliter ⁊ naturaliter.x.facio tibi pactuʒ de non petendo tollitur naturalis ⁊ eliditur ciuilis:hic si constituis debitum ciuiliter tm̃ non valet.h.d.iste.§. videatis expositionē litere.[per excep.]fauorabilē puta pacti de nō petendo vbi tollitur naturalis obligatio ⁊ ciuilis remanet: vt.ĩ.de solu.l.stichum aut pamphilum.§.naturalis.⁊ insti. de except̃.§.quedam.[que constituta est]sub. ⁊ ideo soluta posset repeti: vt.s̃.de condi.inde.l.qui excep.in fi.⁊.l.si fideiussor.idem est si debes mihi.x.ciuiliter tm̃:quia emisisti cyrographum in quo cōfitebaris te a me spe future numerationis accepisse mutuo ante biennium obstat mihi exceptio de non nume.pecu.vt insti. de literarum obli.§.plane.⁊.C.de non nu.pecu.l.in ↄ̃ctibus: hic si constituisti non teneris de constituta:⁊ idem est si debes mihi.x.⁊ iurasti te non teneri:vt.s̃.de iureiuran.l.vlti.⁊ in prealle.§.naturalis.hic si constituisti non teneris de constituta:et idem est si constituisti ex ea causa quam subesse credebas que non suberat:vt ĩ.de excep.do.l.ij.§.j.⁊ hoc est verum quando constituisti per errorem credens te teneri ciuiliter ⁊ naturaliter: vel per errorem iuris credens ꝙ sola ciuilis esset efficax ad agendum. Sed ꝗd si sciens quis nullo modo teneri constituit valet ne constitutū: videtur ꝙ non:q: oportet ꝙ sit debitum:vt.s̃.eo.l.j.§.debitum. Sed potest dici ꝙ ex quo quis sciens se non teneri cōstituit qd̄ videtur donare:vnde non tenetur:vt.C.de dona.l.si quis argentum:vt.ĩ.de noua.⁊ dele.l.si quis delegauerit.

Si is qui. In.§.isto dicitur:tu debebas mihi.x.in diē constituisti te soluturum pure valet ne constitutum: certe sic.nam vtilitas constituti maxime in hoc consistit.Sed etiam si debes in diem ⁊ constituis te soluturuʒ in diē longiorē valet ↄstitutum.h.d.iste.§.cū.l.seq.[que nondum peti possunt]q: dies non venit:vt.ĩ.de ver.sig.l.cedere diem.

☞ Varietas loci constitutionem non impedit.

Eum qui. †In prin.huius.l.dicitur: si tu debebas mihi.x.ephesi constituisti te soluturum alio loco valet constitutum ⁊ teneberis de ↄstituta:[ↄstat].ad instar arbitrarie act. vt.ĩ.e.l.si duo.in prin.

☞ Qui in loco legationis existens se constituit soluturum ibidem perdit ius reuocandi domū ⁊ tenetur ibi soluere.secus si ibi non existens et constituit se soluturum in loco legationis future. h.d.s̃m tertiam lecturam.

Julianus scribit legatū rome. §.iste subtilis est:⁊ ideo aduertatis eū ⁊ dicit̃ ĩ isto.§.si legatus qd̄ accepit mutuo in ꝓuincia ↄstituit se rome soluturū valet ↄstitutū ⁊ rome poterit ↄueniri:s; si legat⁹ cū non esset rome sed in ꝓuincia constituit se rome soluturum non tenebitur de constit̃.pecu.si rome ↄueniatur.h.d.iste.§.videatis expositionem litere [inł̃.legatum]dicit̃ legatus qui hʒ ius reuocandi domū: vt.s̃.de iudi.l.ij.§.legatis.[rome].s.existēte.[putat].s.⁊ bñ.[ↄueniri debere].s.rome durante legatione. Sed videtur ꝙ sit falsum:⁊ videtur ꝙ si legatus accepit in ꝓuincia:⁊ constituit se rome soluturum ꝙ in ꝓuincia debeat cōueniri:vt.s̃.de iudi.l. si ꝗs in legatione. Ad solutionem cuius contrarij pōt dici pluribus modis.⁊ vno modo dicit̃ sic:ibi ante delegationeʒ ↄstituit se soluturum rome.ideo non pōt conueniri nisi in ꝓuincia.hic auteʒ constituit se soluturum in ipsa delegatione. Vel potest dici secundo modo ꝙ ibi ⁊ hic constituit se soluturū:⁊ in ipsa legatione:⁊ qd̄ hic dicit̃ ꝙ tenetur de constituta intelligitur non rome sed in ꝓuincia:[sed nonne ⁊c.]vt.ĩ.de act.⁊ obli.l. ↄ̃xisse.rñ. nō videt̃ ibi ↄ̃here inspecta origine:sed vbi accepit. sed si dies esset inserta solutioni ibi videtur contrahere. Vel pōt dici si legatus constituit se rome soluturū: rome conuenietur sed istud agetur non al̃s:vt.s̃.de iudi.l.heres.in fi.

☞ Sufficit esse debitum l; non debeat qui constituit.

Quod exigimus. In.§. isto dicit̃ †ꝙ ↄstitutū dʒ esse debitū siue sit debitū ab eo qui constituit:siue ab alio:nā qd̄ tibi debeo possuʒ tibi cōstituere:⁊ qd̄ alius tibi dʒ possum tibi ↄstituere:[in rem].i.sufficit in genere debitum esse.[non vtiꝗʒ].s. exigimus vel necesse est.[ↄstituatur]tuo noīe.[debetur].s.mihi: ⁊ ad istud accedit ĩ.e.l.hactenus.⁊ in aut̃.vt cum de ap.cog.§.meminisse.

☞ Per epistolā potest quis se obligare ↄstituendo se ꝓ debito alteri non alium.

Julianus quoꝗʒ lib.xj.scribit. In isto §.†dicitur:titius mihi misit talem literā:mādauit mihi seius ꝙ constituam me tibi soluturum.x.que tibi dʒ. vnde constituo me soluturū:nunꝗd tenebitur de ↄstituta:certe sic.secus est si cōstituit alium soluturum qd̄ ipse dʒ: q: non pōt alium obligare: et ideo ille non tenebitur de constituta. Unde si mihi ↄstituas te soluturum teneberis.Sed si cōstituis te soluturum non mihi s; sempronio:quia alteri stipulari non possum nō teneberis de cōstituta.vnde si ↄstituas mihi te soluturum teneberis de ↄstituta.[de ↄstituta pecunia.]q: sufficit esse debitum vt in precedenti.§.habuistis. vt.ĩ.e.l. hactenus.[non tenetur.]q: dixit cōstituo me soluturum tibi ꝙ titius soluet tibi.c.non valet:quia non

a ¶ Or non possum. Adverte tñ q̄ factum alienum qñ non habet respectus ad ipsum fieri sz ad ipm factuz perfectum promitti põt. ita no. Bar. in. l. nemo est q̄ nesciat. ff. d duobus reis.

possumᵃ pmittere factum alienum: vt. j. de verb. ob. l. stipulatio ista. z. l. inter stipu. [non teneberis.] quia alteri zc. vt instit. de inuti. stip. §. alteri. [posse] .s. noie dñi: puta q: dicit ego pcur. titij ostituo me soluturū tibi nomie titij qđ ipse tibi dz. ¶ Or signori ex istis. §. colligetis q̄ quatuor modis ɔcipiunt̄ verba cōstituentis. z vno modo sic si tu dicis q̄ titius tibi dz: cōstituis te soluturū z ego dico ostituo valet ostitutū: vt in ṽ. item si mihi cōstituas. Item fit scđo modo si ita dicit cōstituis te soluturū qđ titius dabit mihi. x. non valet ostitutū nisi pmitteres penam vel constitueres te facturū z curaturum: vt. j. de ver. ob. l. stipulatio. Est tertius modus ostituendi si dico ita ostituis q̄ dabis titio x. non valet: vt. j. de ver. ob. l. stipulatio ista. §. si stipuler. z. l. decē. §. fi. Est quartus modus si dicis ita. x. que debeo titio pmittis procuratori meo: nō valet ostitutum vt hic: z tenetur cedere act. vt. j. de acq̄. pos. l. pos. quoqz. in casibus tñ valet si dicis pmittis q̄ dabis titio. x. pupillo vel adulto vel furioso: vt. j. px. §. dicet̄.

Item tutori. In. §. isto dicit̄: si ostituis te soluturū qđ debes pupillo valet cōstitutū. sed etsi ostituis actori municipiū z curatori furiosi fauore eoꝝ valebit ostitutū. sed etsi ipsi ostituāt se soluturos ipsi tenebunt̄ de osti. z actori municipiū vel tutori pupilli: vel curatori furiosi vel adolescētis dabit̄ vtilis actio de ostituta. h. d. iste. §. videatis expositionē litere. [si ipsi ostituētes] .s. qđ dz pupill⁹ [vtilē act.] vt. s. qđ cuiuscz vni. no. l. itē eoꝝ. §. vlti. z. l. fi. in fi. sed regł̄r ɔ̄: vt. s. e. l. §. iul. quocz scribit. in ṽ. item si mihi ostituas.

Seruo constitui. In isto. §. dicit̄: q̄ tu potes constituere qđ debes seruo meo: z si seruo cōstituas tu potes soluere mihi dño z ipsi seruo. nā seruus qualē qualē obligationē querit mihi dño. sz z potes ostituere te soluturū ei q̄ mihi seruit bona fide: sed z potes ostituere filio meo: nā per eū querit̄ mihi actio. h. d. iste. §. cū. l. seq. z prin. l. seq. [cōstat] .s. qđ debet̄ dño. [obligationē] .s. constat vt. s. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. [fuerit.] vt. j. de acquir. re. do. l. acquiritur. §. de his.

☞ Adiecto non potest constitui sed principali creditori et postq̄ creditori fuerit constitutum impeditur facultas soluendi adiecto vel alteri correo credendi. h. d. vsqz ad. l. hactenus.

Sed z si.

Si mihi aut titio. †In. §. isto dicitur: si sum stipulatus dari mihi aut titio. x. titio suo noie ostituere non poteris te soluturū. lz ei solui possit. sed si ostitueris te soluturū mihi aut titio mihi cōpetit actio z titio poteris soluere. sed si postq̄ ostituisti te soluturū mihi: soluisti titio nihilominus teneris: tñ a titio poteris repetere ɔdi. inde. vñ si duo sint rei stipulandi et vni ostituit̄: recte alij non soluit̄: z ideo repetit̄: nā valet ostitutum si cōstituit̄ debitum z si non apparet persona cui debeat̄: z ideo si cōstituisti te soluturū qđ debebat̄ titio si titius est mortuus vel captus est ab hostibus teneberis actione de ostituta qm̄ debitum ostituit̄. h. d. iste. §. cū tribus. ll. seq. z prin. seq. [possit.] vt j. de ṽ. ob. l. vlti. §. qui sibi. [non cōpetit actio.] sz titio põt fieri solutio. [teneberis.] vñ si soluis titio repetis ab eo: vt. j. dicit. [cōstituit̄.] vñ no. si duo sunt rei stipulādi si ostituerit vnus vel lit. otes. ille puenit cōreum ei puento nō poterit solui: vt hic. z. j. eo. l. ex duobus z fm hoc intelligit̄. s. de pac. l. si vnus. in prin. et ibi de materia ista dixi. [nullus] .i. nulla psona. [ostituta est.] siue appareat certa persona que nō debeat: siue non: sufficit em̄ q̄ sit debitum: vt. s. e. l. eum qui. §. quod exigimus.

☞ Qui plus debito constituit se soluturum tenetur vsqz ad quantitatem debiti non vltra. h. d.

Si quis centum.

Si quis centum aureos. †In. §. isto dicit̄: si ex cā pcedenti debebas mihi. c. aureos: z cōstituisti mihi te soluturū. cc. valet ostitutū in. c. vñ si ostituisti te soluturū sortē z vsuras: cū vsuras nō deberes valet ostitutum in sortē non in vsuras. sed z si debes. x. tm̄ z cōstituisti te soluturuz x. z stichū valet cōstitutū in. x. sed si debes. x. z cōstituisti te soluturum. x. valet ostitutū in. x. sz si debes mihi z ostituisti te soluturum qđ debes valet cōstitutū siue adiecisti certā quantitatē siue non. h. d. iste. §. cū duabus. ll. seq. z prin. se. [debita est] .s. z debitū dz cōstitui: vt. s. e. l. j. §. debitū. sed q̄d si sciens hoc fecit volēs ei donare residuū valet ne ostitutū certe videt̄ q̄ nō fm hec tpa: vt insti. de acti. §. de pecunia. sed iure nouo valet ostitutum cum nudo pacto fiat donatio: vt ar. C. de dona. l. si q̄s argentū. §. pe. [teneri.] z est rō: q: x. debebant̄. [tenebit̄.] q: in. xx. vsuc. x. vt s. de in lit. iur. l. cū furti. z. j. de verb. ob. l. j. §. si qs. [siue non.] nā ex quo certū est q̄ certā quantitatem dz: valet constitutum: siue adijciat quantitatē siue nō: vt ar. j. de iur. do. l. cū post. §. gener.

☞ Sufficit q̄ illud qđ in cōstitutū deducit̄ sit de accessorijs ad debitū lz p se principalr̄ nō sit debitū. h. d.

Ubi autem.

Si quis constituerit. †In. §. isto dicit̄ si tu cōstituisti mihi daturū pignus ex debito ex cā pcedenti valet cōstitutū. sz si ostituisti q̄ dabis certā psonā in fideiussorem ppter debitū qđ debes ex cā pcedēti valz ɔstitutū. z si ille nolit fideiubē teneberis vt eque bonū fideiussorē pstes: sz si nō fuisti i mora pstandi eū z fideiussor decesserit nō teneberis. [debet.] dicūt quidā q̄ interest habere pignus in naturali debito tm̄ cū illud p retentionē tm̄ seruet̄: vt. C. de vsu. l. p retentionē. sz verius est q̄ in naturali z in ciuili debito interest habere pignus q: tutius zc. vt insti. de ob. que ex delic. nascun. §. furti.

☞ Constitui etiam põt inter absentes interueniēte organo z nuncius prestat nudū ministerium. h. d.

Constituere aũt. †In. §. isto dicit̄ q̄ cōstituere possum qđ debeo ex cā pcedenti inter psentes z absentes: sicut possumus pacisci z p nuncium z p epl̄am: z si cōstituo p nunciū dat̄ tibi actio: non q: per liberā psonā tibi querat̄ actio: sed querit̄ p te ministerio ipsius [ṽbis] idoneis tñ. si. ke. j. man. l. j. [acq̄rimus] qđ est phibitum. vt. C. p quas pso. no. acq̄. l. j. z ita no. q̄ nūcius pstat ministeriū tm̄ vt hic dicit̄. sed pcurator querit sibi actionez sed dño tenetur cedere: vt. j. eo. l. eum qui. §. iul.

☞ Constituendo possunt constitui duo rei.

Si duo. †In prin. huius. l. dicit̄ si duo cōstituerunt se soluturos qđ debent ex cā precedenti cū quolibet põt agi insolidū. sz si aliq̄s cōstituit se soluturū certo loco z tpe tenet̄ de ostituta z nō solum eo loco vbi cōstituit se soluturū poterit cōueniri: immo z vbicz ad exemplū arbitrarie act. [insolidū.] sed si oēs sunt soluēdo z psentes tpe lit. conte. impetrabunt beneficium diuisionis: vt. C. e. l. vlti. [vbicz põt] .i. quocunqz alio loco idoneo: vt. s. de eo qđ certo loco dari oportet. l. j.

Ait pretor. Signor quedā ṽba circa edictū de cōstituta habuistis: vt. s. e. l. j. hic ponunt̄ alia ṽba ptoris z sunt talia. Ait ptor: si appareat eum q̄ constituit z sub. se daturū vel facturū certo loco z termino z pcede in verbis edicti: neqz soluere neqz fecisse neqz p actorē steterit quominus fieret qđ cōstitutū est. sub. fine ṽboꝝ ex. eū facere vel soluere cogam. sed q̄d si nō stetit p eū cui cōstitutū est quominus reciperet: sz reus non soluit z postea res perijt: nūq̄d re⁹ tenet̄. certe sic de rigore: sed de eq̄tate que pualet nō tenet̄ si nō erat in mora: z illa verba neqz fecisset debent referri ad tempus constituti: sed si cessauit vsqz ad tempus lit. contesta. videtur esse in mora: sed q̄d si constituens obtulit: actor noluit recipere: nunq̄d tenetur re⁹ isto casu si perijt: certe nō dz teneri vel ipso iure vel ope exce. q: illa ṽba si p eū nō steterit debēt intelligi vsqz in diē ostituti vł ex die ostituti. h. d. iste. §. videatis expositionē lr̄e. [ait ptor] .s. q̄ pecuniā debitā ostituit se soluturū soluere cogā: vt. s. e. l. j. §. ait ptor. z pñt cōiungi ista ṽba cū illis. [soluere] .s. qđ erat dandū [neqz fecisse.] qđ ɔsistit in faciēdo: z ita factū erat in obligatione [est] hic iudicabo cōstitutorē in mora esse. [debere] .s. si tu cōstituisti te daturū z anteq̄ esses in mora impediris p rerum naturā nō teneris. vt ar. j. de ṽb. ob. l. si ex legati cā [cōstituti.] idest tpe cōstituti vł vsqz ad lit. cōtes. [reo] .i. debitori cōstituenti [vsqz ad tps iudicij] .i. lit. cōte. [neqz postea] .i. vsqz ad diem lit. cōte. z ius actoris nō est factū deterius. z est verū q̄ ille q̄ dz pure põt soluere vsqz ad diē lit. cōte. secus in eo qui dz sub pena vel in diem: vt. j. de ac. z ob. l. traiectitie.

☞ Actor dicit̄ esse in mora recipiendi si tempore debito ad locum solutionis non venerit.

Item illa verba. †In. l. ista dr̄ q̄ illa ṽba ptoris si nō stetit p actorē sunt subītelligēda: sz q̄d si forte valitudine: aut vi: aut tēpestate est impedit⁹: nūq̄d nocet: certe nō. vt videat̄ esse in mora. [stetisse eandem recipiūt dubitationē] .s. de qua dictū est in debitore: vt. s. e. l. si duo. in fi. [scribit] .s. nō dicit̄ esse in mora.

☞ Sufficit debitum fuisse tpe constituti: licet postea debitū esse desierit.

Quod adijcitur. †In. §. isto dr̄ si tu cōstituisti te soluturū q̄ valet ostitutū intelligit̄: si tpe cōstituti: erat debitū lz postea desierat esse debitū nā ex quo est debitū tpe cōstituti satis est [exigit̄] .s. que sequit̄ [sed hec actio refert] .i. hec actio respicit retro se si erat debitū tpe cōstituti: sic z actio. l. aq̄lie respicit se retro: vt. s. ad. l. aq̄l. l. ij [nō tenebit̄.] ¶ Or signor in isto. §. no. plura. no. primo not q̄ initiū

ꝙ initiũ eſt ſpectadũ:vt.j.mã.l.ſi ꝓcur.itē ꝙ ab initio tenuit ⁊c. vt.j.de reg.iur.l.verũ.§.j. Bene aũt ⁊c. In.§. iſto querit̃ vtrum actio de cõſtituta ſit penalis:an rei ꝑſequutoria. vñ ſciatis ꝙ ſi debes.x.ex cã p̃cedenti nõ eoipſo ꝙ egi hac actiõe ꝙ tollit̃ p̃cedens actio.⁊ ideo ꝙ hꝫ augmẽtare obligationẽ non tollere: ſed nunq̃d ſolutiõe tollit̃ oĩs actio ſicut iſta[conſumat.ſ. ita ꝙ p̃cedenti actione non poſſit agi[nõ lit.cõte.]ſic ⁊.ſ̃.de his q̃ deie. vel effu.l.ij.[cũ ſolutio ad vtrãq;].i.ad primã principalem:⁊ ad ſcdam conſtitutoriam obligationem.

I ☞ Debitũ ſub ꝯditiõe p̃t cõſtitui pure.ſ; ſuſpẽdit̃ in ꝯditionis euentũ ⁊ debitũ pure põt cõſtitui ſub conditione.

I **Id quod.** †In princi.huius.l.dicit̃ ſi debes mihi.x.ſub cõditiõe ſiue cõſtituiſti pure ſiue certo die:cõſtitutũ reſoluit̃ ſub eadẽ conditione.[in hac vtilẽ actionẽ].i. efficacem de conſtituta:vt.ſ̃.e.l.iij.§.vlti.

I ☞ Sufficit debitum fuiſſe tempore conſtituti.

I **Si pater vel dñs.** †In iſto.§. dicit̃ ſi ꝯ̃xi cũ filio vl' ſeruo tuo:⁊ tu ꝯſtituiſti te ſoluturũ qd̃ eſt in peculio nõ minuit̃ peculiũ:ideo q2 pater vl' dñs ſit obſtrictꝰ de peculio: ſꝫ ⁊ ſi perijt peculiũ nõ liberaris ab actiõe de ꝯſti.nec intereſt q̃tũ ad cõſtitutoriã act.creſcat aut decreſcat peculiũ:q2 cõſtitutũ fit vt augeat̃ obligatio[nõ minuet̃ peculiũ]:vt.ſ̃.l.pxi.§.vetus.fuit dubitatio[liberabit̃.] vt.j.d̃ pecu.l.queſitũ.[actio.]ſed q̃tũ ad peculij actionem ſic vt hic:⁊ j.de pecu.l.ſed ⁊ ſi damnum.§.peculium.

I ☞ Eſtimatio ſeu precꝫ rei ꝑempte p̃t deduci in cõſtitutũ.

I **Promiſſor ſtichi.** †In prin.huiꝰ.l.dicit̃ ꝓmiſiſti mihi dare ſtichũ: fuiſti in mora dandi:poſt morã tuã ſtichus deceſſit mortuo ſticho ꝯſtituis te ſolutuꝝ mihi p̃ciũ ſtichi: nunq̃d tenet cõſtitutũ.certe ſic.h.d.in prin.huius.l.videamꝰ expoſitionẽ lr̃e.[mortuo ſticho]⁊ ſic tenebat̃ de interitu.j.de ṽ.ob.l.ſi ex legati [tenet̃.]de cõſtituta ad preciũ. ¶ Or ſignor ex prin. huius.l. voluerũt q̃dã colligere ar.ꝙ ſi debes mihi ſtichũ: ⁊ ſtichꝰ morit̃ poſt morã tuã ꝙ p̃ciũ ſtichi ſit in obligatiõe: q2 alr̃ nõ poſſet cõſtitui p̃ciũ ſtichi niſi eſſꝫ debitũ:vt.ſ̃.l.j.§.debitũ.⁊ ꝓ ſe inducũt ſ̃.ſi cer.pe.l.cũ fundus.§.ſeruũ tuũ.ibi quo ad pecunias ⁊c.⁊.ſ̃. de cõdi.fur.l.in re furtiua.itẽ ꝓ ſe inducũt q2 hõ mortuꝰ ad nullũ eſt vſuꝫ:vt.C.de li.cã.l.principalr̃.ſꝫ certe nos dicimus ꝯ̃.⁊ dicimus ꝙ ſtichus eſt i obligatiõe p̃ciũ eſt in ſolutiõe:vt.ſ̃.de tri. l.in hac.⁊.j.de ṽ.ob.l.ſeq̃t̃.§.ſi ꝓmiſ.⁊.l.cũ q̃.h.d.lex q̃ dicit:ſi debes ſtichũ ⁊ poſtea eo mortuo cõſtituis ſtichũ te ſolutuꝝ valere ꝯſtitutũ:q2 teneberis ad p̃ciũ:vt.j.e.l.ꝓmiſſor hoĩs:vñ ſtatim videatis eã ⁊ exponat̃ eã ſic.[ꝓmiſſor homis].ſ. certi pone ſtichi [hoie].i.ſticho mortuo[cũ ꝑ eũ ſtaret].i.poſtq̃ fuit in mora ꝓmiſſor:⁊ ſic exponit̃.ſ̃.ſi cer.pe.l.qd̃ te.[vt p̃ciũ eius ſoluat]ex quo appet exp̃ſſe ꝙ hõ mortuꝰ eſt in obligatiõe eſtimatio eſt in ſolutiõe:nõ ob.hec.l.q2 põt cõſtitui aliud ꝓ alio volẽte creditore:vt.ſ̃.e.l.j.⁊.l.q̃ aũt.§.j.itẽ nõ ob.l.cũ fundus.§.ſeruũ tuũ.⁊.l. in re fur.§.j.que vident̃ dicere ꝙ preciũ ſit in obligatione:q2 nõ eſt in obligatione ſed in ſolutione: vt.ſ̃.de dolo.l. arbitrio. in prin.⁊ in preal.l.j.j.e.ꝓmiſſor hoĩs: ꝓbat̃ aperte.

I ☞ In cõſtituto intelligit̃ tacite ſpaciũ.x.dierum.

I **Si ſine die.** †In.§.iſto d̃r debebas mihi.x.pure:illa x.cõſtituiſti te ſolutuꝝ die non adiecta: nunq̃d valet conſtitutũ:vr̃ ꝙ nõ:lꝫ in ṽbis edicti de die non fiat mẽtio. Econtra vr̃ ꝙ ſic ⁊ ſi cõſtituiſti qd̃ debes pure ſtatim teneris:ſꝫ certe dicẽdũ eſt ꝙ ſtatim tenearis ⁊ hẽs ſpaciũ.x. dierũ ad ſoluendũ.h.d.iſte.§.videatis expoſitionẽ lr̃e.[ſi ſine die conſtituas].ſ.te ſolutuꝝ qd̃ debes ex cã p̃cedẽti[p̃t q̃dẽ dici]allegando[pateãt].ſ.prima poſita.ſ̃.eo.l.j.ſꝫ in poſterioribꝰ ṽbis edicti hñ vr̃ ꝙ fiat mẽtio de die.vt.ſ̃.e.l.ſi duo.§.ait p̃tor. vñ videbat̃ ꝙ non pure ſꝫ in diẽ tm̃ poſſet fieri ꝯſtitutio: ſꝫ nõ eſt ita vt ſtatim dicit.[alioq̃n].i.ſi dicamꝰ cõſtitutũ teneri die nõ adiecta[ſꝫ modicũ tp̃s]ecce determinatio[ſtatuendũ eſt].ſ.ipſi cõſtituenti ad ſoluendũ[exactio celebret̃].i.elapſis.x.diebꝰ cõſtitutũ exigi poſſit. ¶ Or ſignor no.hic duo.no.p̃io ꝙ modicꝫ tp̃s d̃r ⁊c.vt.j.de ſol.l.ratũ.⁊.l.qd̃ dicimꝰ.⁊.j.de ṽ.ob.l. cõtinuꝰ. §.cũ ita.aliq̃n tñ dicimꝰ modicũ tp̃s qd̃ dat̃ ꝯdẽnatis:vt.ſ̃.d̃ iudi.l.q̃ d̃bitori.itẽ aliq̃n d̃r modicũ tp̃s ⁊c.vt.ſ̃.q̃bus ex cau. ma. l.ab hoſtibꝰ.§.ſꝫ qd̃ ſimplr̃.itẽ aliq̃n d̃r modicũ tp̃s.x.dierum vt hic d̃r:⁊ hoc eſt ſp̃ale in cõſtituta pecunia:q2 al's ſi ꝓmittis die non adiecta ſtatim debes. Sed dꝫ labi quoddã modicũ tp̃s ⁊c. vt in.l.ratũ.⁊.l.qd̃ dicimꝰ. ⁊ eſt rõ ſp̃alitatis in cõſtituta cũ vnũ inducat̃ ꝯ̃ conſtituentẽ vt ex nudo pacto det̃ actio. vt inſtitu.de acti.§.de pecunia.vñ nõ eſt mirũ ſi hꝫ ſpaciũ.x.dierũ.vt ar.ſ̃.de iureiuran.l. eum qui. in prin.

I ☞ Qui cõſtituit ſe ſoluturũ nõ liberat̃ dãdo fideiuſſorẽ vel pignora ſecꝰ ſi cõſtituit ſe ſatiſfacturũ vel ſatiſdaturum.

I **Conſtituto.** †In.§.iſto d̃r.ſi tu ꝯſtituis te ſolutuꝝ mihi.x.q̃ debes ex cã p̃cedẽti: ⁊ poſtea non vis ſoluere ſꝫ ſatiſfacere dando pignora vel fideiuſſores mihi inuito nõ lꝫ tibi hoc facere:ſecꝰ ſi cõſtituiſti te ſatiſdaturũ: nã liberaris dãdo mihi fideiuſſores vel pignora.[ꝯſtituit.]decem q̃ debebat ex cã p̃cedenti ⁊ cõſtituit nudo pacto:vt inſti.de acti. §.de pecunia.[ſi offerat ſatiſfactionẽ.]volẽdo dare pignora vl' fideiuſſores:⁊ eſt rõ q2 aliud ꝓ alio inuito creditore ſolui nõ p̃t vt.ſ̃.ſi cer.pe.l.ij.§.j.[non tenet̃].ſ.in plus:vel nõ tenet̃.i. liberat̃:vt.ſ̃.eo.l.q̃ aũt.§.j.[ſatiſfaciat.]ſiue det fideiuſſores vel pignora:vt.j.q̃.mo.pig.vel hyp.ſol.l.itẽ liberat̃.§.q̃ paratꝰ.⁊.j. de ſta.li.l.ſtatuliberũ. ¶ Or ſignori habetis hic vt dixi in caſu:q2 ſatiſdatio eſt ⁊c.vt.ſ̃.q̃ ſat.cog.l.j.⁊ hoc verũ eſt ex vi cõuentiõis q2 ſi q̃s ꝯſtituit ſe ſatiſdaturũ liberat̃ dando pignora: ſꝫ ſecꝰ eſt ex ꝑtãte.l.q2 pretorie ſatiſdationes ꝑſonas req̃runt:vt.j.de preto.ſtipu.l.pretorie.ſed de voluntate poſſunt dari pignora: vt.j. de col. bo.l.j.§. iubet.

I ☞ Conſtitutum ab herede debet transferri ad eũ ad quẽ hereditas ex poſtfacto peruenit.

I **Si poſt.** †In.l.iſta ponunt̃ duo caſus.⁊ primꝰ caſus eſt.ſi fuiſti hr̃s inſtitutꝰ ⁊ rogatꝰ mihi reſtituere:ſi debitor hr̃ditariꝰ ꝯſtituit tibi: ⁊ poſtea reſtituis mihi hereditatẽ dabit̃ mihi actio de conſtituta nõ tibi. Secundus caſus eſt:ſi poſſides hereditatẽ alienã ⁊ emo a te.ſilr̃ dabit̃ mihi actio d̃ ꝯſtituta[tibi].i.heredi.[idẽ eſt.]incipit ſcd̃s caſus[actiõe] vr̃ ꝯ̃.ꝙ fideicõmiſſario non det̃ actio:ſꝫ hr̃di tm̃ niſi ceſſerit eã:vt.j.ad treb.l.ſi heres: Rñ.non dat̃ directa vt ibi vtilis ſic.vt hic vel nõ dat̃ prima:ſꝫ de cõſtituta ſic: vt hic:et ad hoc facit.C.de noua.l.iij. ¶ Sed denuo ad.l.iſtã inſtat̃ ⁊ opponit̃ ſic:videt̃ ꝙ pactũ poſſeſſoris noie ꝓficiat heredi vt.ſ̃.d̃ pac. l.ſi tibi: Rñ.non ꝓdeſt q̃tũ ad directã actio. ꝓdeſt tñ q̃tum ad vtilem vt hic dicit̃ vel dicatis ſcd̃o modo vt ibi dixi. ¶ Sed denuo ad.l.iſtam opponit̃ ⁊ videt̃ ꝙ pactũ conſtitutũ factũ poſſeſſori non ꝓficiat vel obſit ṽo heredi.vnde videt̃.ꝯ̃.ſ̃. de tranſac.l. iij.§. vlti.ad qd̃ vos dicetis duobus modis vt ibi dixi.

I ☞ In his que ꝑ ep̃lam p̃ñt geri ꝑ eã inducit̃ obligatio.

I **Titius ſeio epiſtolam.** †In lege iſta d̃r: titius erat tutor quorundã pupilloꝝ: ſeius erat creditor eorundẽ pupilloꝝ.titiꝰ ſeio emiſit talẽ epiſtolam. Salutẽ ſcias ꝙ ex ꝯ̃ctu pupillorũ meorũ debeo tibi q̃nquaginta:⁊ illa q̃nquaginta ꝯſtituo me ſoluturũ tibi idibus maijs: ⁊ ſi ad diem ſubſcriptã non dedero dabo tibi noĩe vſurarũ tm̃. modo querunt̃ duo vtrũ ꝑ talem ep̃lam fiat nouatio ita ꝙ titius in locũ pupilloꝝ ſucceſſerit.⁊ rñdetur ſi ſtipulatio ĩterceſſit qd̃ fit nouat̃.ſcd̃o querit̃ ſi ad diẽ nõ ſoluit titius vtrũ teneat̃ ad vſuras.⁊ rñdetur ꝙ nõ ſi ſtipulatio nõ interceſſit: ⁊ hec ſñia humanior ⁊ vtilior eſt.h.d.iſta lex:videatis expoſitionẽ litere.[titiꝰ] ſcilꝫ tutor.[ſeio].ſ.creditori.[q̃nquaginta].ſ. aurei.[ex ꝯ̃ctu pupilloꝝ meorũ].ſ.quorum tutor ſum[ſucceſſerit].i.vt ipſi pupilli ſint liberati quaſi nouatione facta ⁊ ipſe tutor teneat̃[ſucceſſiſſe.]nã obligatio põt nouari ſolo pacto:vt.C.ſi cer.pet.l.ſi ex pacto[interp̃tatio]⁊ hoc eſt verũ ꝙ nõ tenet̃ in vſuras cum primũ debitũ nõ erat vſurariũ:al's ſecus:vt.ſ̃.e.l. quidam.

I ☞ Qui cõſtituit ſe ſoluturũ vnã ex rebus alternatiue debitis alteram ſoluendo non liberat̃.

I **Illud aut illud.** †In princ.huius.l. dicit̃ debebas mihi illud aut illud:poſtea ꝯſtituiſti te p̃ciſe alterũ ſoluturũ: nunq̃d alterũ qd̃ nõ cõſtituiſti poteris mihi inuito ſoluere: rñdet̃ ꝙ non [audiendũ]creditore inuito: vt.ſ̃.e.l.j. ſed creditore volẽte ſic vt.j.de leg.j.l.ſi res.§.ſi ſeruus.

I ☞ Si iuratũ fuerit cõſtitutũ fuiſſe ex iuramento delato vel relato agi põt de conſtituta.

I **Si iureiu.** †In.§.iſto d̃r. dicebã ꝙ te ꝯſtitueras ſoluturũ mihi.x.tu negabas vltro d̃tuliſti mihi iuſiurãdũ iuraui ꝙ ꝯſtitueras mihi ſolutuꝝ.x.nũq̃d teneriſ de cõſtituta.certe ſic:ſed ⁊ ſi cõuenio te de ꝯſtituta ⁊ tu negas defero tibi iuſiurandũ ⁊ tu mihi refers:⁊ ego iuro te cõſtituiſſe:teneris mihi de conſtituta:q2 honeſtius facit aliquis qui referat: q̃ vltro iuret[agis]nam ex iureiurãdo dat̃ actio in factuꝫ: vt.C.de iureiu.l.actori.[ſed ⁊ ſi nõ vltro detulero.].ſ. ego ꝯuentus act. de conſtituta pecunia[id cõpulſus feceris.]q2 detuli ei iuſiurãdum vt iuraret ſe non cõſtituiſſe ⁊ ipſe vltro retuli.vt iurarem mihi conſtitutum fuiſſe:⁊ ſic per conſequens habeo neceſſe iurare vt.ſ̃.de iureiur.l.iuſiuranduꝫ.§.ait pretor.⁊.l.manifeſte.⁊.C. de iureiuran.l.generaliter.§.ſi autem.⁊ ſub.dabitur mihi actio de conſtituta pecunia.[adhibetur].ſ.inter hunc caſum ⁊ ſuperiorem quando fuit delatum.

I ☞ Conſtitutum poteſt fieri per epiſtolam.

1 Quidam. †In. l. ista dī. si misi tales lr̄as ad creditorē: lucij titij. x. ꝙ luci⁹ titius dz tibi ꝯstituo me tibi soluturū sine vsuris nunqd̄ tenebor tibi ad. x. act. de ꝯstituta. certe sic [vsuraꝝ] qꝛ dixit ꝯstituo. x. me soluturū nō vsuras. [eū teneri]. s. in sortē tm̄ ꝛ ꝑm istā expositionē ꝯcor. ad hāc legē. s̄. e. titi⁹. pōt exponi etiā scd̄o modo salua rōne vsurarū [habes penes me]. i. volo teneri actiōe de ꝯstituta ad sortē ꝛ ad vsuras [teneri]. s. in sortē ꝛ i. vsuras: qꝛ vsure debebanẗ ex cā precedēti: vel qꝛ ꝯstituit sortē ꝛ vsuras: al's em̄ nō tenereẗ ad vsuras ꝛ sic soluiẗ. s̄. s̄. e. l. titius.

1 ☞ Pōt q̄s ꝯstituere ꝑ debitore inuito eo. Itē ꝓtestatio inhibitoria eius act⁹ ad quē q̄s est obligat⁹ nullius est momenti.

1 Utrū presente. †In. l. ista dicit̄. si id qd̄ tu debes tuo creditori ꝯstituo me soluturū si te p̄ñte siue te abs̄ñte nō refert quia teneor actione de cōstituta. nā ꝛ te inuito possum ꝯstituere me soluturū reprobata opinione labeonis q̄ dicebat: si q̄s cōstituit se soluturū ꝑ alio ꝛ dn̄s denunciet mihi ꝛ ꝓhibet me ne ei soluā ꝙ nō teneor: ꝛ dabit̄ mihi exceptio: nec immerito reprobaẗ opi. eius qꝛ cū semel ꝯstitui me soluturū fui obligatus: vñ teneor ꝛ soluēdo liberor a te. nā vbicunqꝫ quis ꝑ alio cōstituit: ipse ꝑ quo constituit est obligatus. h. d. cū. l. seq. [inuito]. s. creditore [eū posse] nā ꝑ inuito ꝛ abs̄ñte p̄t solui: vt. j. de noua. l. stichū. in fi. ꝛ. j. d̄ sol. l. solutionē. ꝛ ar. s̄. de neg. ge. l. soluēdo [manet]. s. añ solutionē qꝛ ꝑ cōstitutū nō tollit̄ actio vetus: vt. s̄. e. l. illud in fi.

1 ☞ Actiones ex delicto possunt in constitutum deduci.

1 Eti iniuriarū. †In. l. ista dicit̄ si ꝯstituisti te mihi soluturū qd̄ debebas act. iniuriarū vel furti vel vi bonoꝝ raptoꝝ ꝙ valet tale cōstitutū: ꝛ teneris actiōe de ꝯstituta. [ꝯstituēdo teneẗ.] sꝫ ad q̄d teneẗ actiōe de ꝯstituta cū ꝯstituit sicut dixi in casu? R̄ñdeo teneẗ ad id qd̄ condēnareẗ ꝓpter iniuriā factā mihi tacante meo sacro. vt insti. de iniur. in fi. ꝛ. j. de iniur. l. cōstitutionibus.

1 ☞ Per solutionē factam adiecto in constituto qui nō erat adiectus in principali tollitur actio principalis ope exceptionis non ipso iure. h. d.

1 Si quis duobus. †Signor l q̄dā turbāt intellectū hui⁹ l. ꝛ nituntur diuinare verūtamē ver⁹ intellect⁹ est talis ego ex cā precedēti tibi. x. volūtate tua ꝯstitui me soluturū aut tibi aut titio. postea illa. x. soluo titio: nunqd̄ liberor a te r̄ñdetur ꝙ de mente iuris nō. sꝫ de eq̄tate sic: ope exceptiōis doli mali. h. d. ista. l. videatis expositionē litere. [si q̄s duobus cōstituit] alternatiue sub. puta [tibi aut titio]. s. qd̄ ex cā precedēti tibi soli debebat ꝛ ꝯstituit titio tua volūtate [tñ ꝑ excep.] scꝫ doli mali que est generalis: vt. j. de do. excepẗ. l. j. §. generaliẗ. Sed ad legē istā opponiẗ ꝛ vr̄ ꝙ si ꝯstituo me soluturū tibi aut titio: non liberor a titio sꝫ a te. s̄. s̄. e. l. si ꝟo. ꝛ. j. de sol. l. si q̄s ita stipulat⁹? R̄ñ. si cōstituo me soluturū tibi aut titio tibi dabitur actio sꝫ titio pōt solui: sꝫ si tibi teneor ex cā precedēti bñ possuꝫ cōstituere tibi aut titio volūtate tua: vt. s̄. e. l. qui añt. §. j.

1 ☞ Qui cōstituit se soluturum ꝙ alius debet tanq̄ ipse deberet non tenebitur.

1 Lucius titius. †In. l. ista dicit̄. q̄dā lucius titi⁹ noīe erat debitor seiorum illi seij ꝑsuaserunt publio meuio ꝙ esset heres lucij titij patrui sui. vñ publius meuius constituit seijs se soluturū ꝛ scripsit ꝙ pecunia ad se peruenit. postea apparet ꝙ publius meuius non est heres: nunqd̄ debet teneri. r̄ñdetur si constituit suo noīe non dz teneri [possit.] qꝛ fecit errorem [r̄ñdi nec ciuilem]. i. primā qꝛ non erat heres vel ciuilem idest certi cōdic. ex stipulatu: qꝛ non intercessit ꝑm ea que ꝓponenẗ: qꝛ cōstituit suo noīe tanq̄ heres cū non esset. vnde obstat doli excep. vt. s̄. de pact. l. si cum te. secus si noīe defuncti constituit: vt. s̄. e. l. titius. ꝛ. j. de insti. l. vlti. [posse.] qꝛ solutum est indebitum. vnde siue sors siue vsura est soluta indebite pōt ꝯdici: vt. s̄. de condi. inde. l. si non sortem. §. j.

¶ Commodati vel contra. Rubrica.

¶ Et quidam habent simpl'r cōmodati non añt habent vel cōtra ꝛ rubricā istā ita continuabitis ad supiora. De acti. quibus precise petimus nobis dari dictū est: verū qꝛ aliq̄ñ nō petimus nobis dari sed restitui: iste actiōes dantur ad interesse: sicut est commodatum: ꝛ sit commodatum gratia accipientis: ponit de commodato: ꝛ potest exponi rubrica de acti. commo. scꝫ directa vel contra idest ꝯtria: videamus ꝛ subijciamus. nam directa datur commodāti contraria commodatario. alij habent simpliciter in rubrica commodati: ꝛ tunc exponetis sic [commodati.] idest de contractu commodati videamus et subijciamus: ꝛ de directa actione commodati agitur. j. eo. l. j. ꝛ. iij. de contraria commodati agitur. j. e. l. in commodato. §. sicut. ꝛ. l. possunt. §. ꝯtrij.

Ait pretor ꝙ quis cōmodasse. ¶ Signori circa tractatum de cōmodato pretor fecit edictū suum: ꝛ primo posuit verba pretoris que sunt talia. Ait pretor ꝙ q̄s cōmodasse dicitur de eo iudiciū dabo: exponit sta tim verba pretoris ꝛ dicit in verbis edicti fit mentio de cōmodato non de vtendo dato. nā est differentia inter cōmodatū ꝛ vtendum datū. ꝛ possunt cōmodari res mobiles ꝛ immobiles: ꝛ corporalia ꝛ incorpalia. vñ habitatio pōt commodari: non añt pōt vtenda dari. h. d. vsqꝫ ad. §. impuberes. [dabo]. s. directā ꝛ contrariā: directam cōmodāti: vt. j. e. l. iij. §. in hac. contraria datur commodatario: vt. j. e. l. in commodato. §. sicut. Et ex prin. hui⁹ l. colligitur quoddam argu. ꝙ actio commodati pretoria est: et pro istis facit. s̄. si cer. peta. l. j. sed certe verius est ꝙ sit ciuilis: vt. j. e. l. commodati. §. sicut non: ꝛ ꝙ circa hanc actionem pretor fecit edictum: vnde est pretoria approbatione non inuentione sicut est in petitione hereditatis: vt. s̄. de peti. here. l. item veniūt. §. pridie. [commodati mentionem]. s. ꝛ non vtendo dati: et dic in antiquo dicto. [ꝛ spēm] nam vtendo est genus cōmodatum est spēs. nā quicq̄d gratia vtendi vsus datur: sed non quicquid vtendum datum est commodatum: vt. j. eo. l. si vt certo. vnde seq̄tur si homo est: animal est: non ita quicq̄d cōmodatū est vtendū datū est. Sed queritur hic que est differentia inter cōmodatum ꝛ precarium ad qd̄ dicunt quidam cōmodatum est cum dico cōmodo tibi p̄cariū est cū dico ꝯcedo tibi p̄cario. sꝫ istud est imponere legē v̄bis ꝛ nō reb⁹ qd̄ esse nō dz: vt. C. de le. l. ij. in fi. cōmodatū est qd̄ ꝯcedit̄ gr̄a certi vsus qd̄ ex eo appet ꝙ vbicūqꝫ le. faciunt mentionē de certo vsu: vt. j. eo. l. si vt certo. §. j. ꝛ. l. vltim̄. sꝫ p̄carium est nullo certo vsu designato: vt. j. de p̄car. l. j. ꝛ. ij. [etiam soli] dicebant antiq̄ [soli est]. s. ꝛ imobilis: ꝛ pōt cōmodari res mobilis ꝛ immobilis: nō res q̄ vsu cōsumunẗ nisi ad pompā: vt. j. e. l. iij. in fi. [habitationē] exponit̄ ꝑm Pla. i. domū habitādi cā: nō añt seruitutē habitādi: ꝛ ꝑm hoc erit donatio vsus ꝛ cōmodate rei: vt. j. de dona. l. in edib⁹. ꝙ ideo exponit ita pla. qꝛ dicebat corpalia posse cōmodari nō incorpalia: ꝛ habitatio est seruitus: vt. s̄. de re. di. l. j. in fi. sꝫ certe nos credim⁹ ꝙ corpalia ꝛ incorpalia possint cōmodari: ꝛ hoc est qd̄ iul. adijcit ꝛ bñ ad predicta. nam predicta adiectio dz aliq̄d opari: vt ar. j. de leg. j. l. si q̄s vnde exponetis iul. etiam amplius ait posse cōmodari [habitationem]. i. seruitutem habitandi.

1 ☞ Cōmodatum si ab initio nullo iure consistit ex postfacto non reconualescit. secus si saltem iure naturali cōsistat. h. d. vsqꝫ ad. §. si reddita.

1 Impuberes. †In. §. isto iuriscō. intēdit tractare q̄b⁹ accōmodari pōt: ꝛ certe puberibus nō īpuberib⁹: adeo vt nō valeat cōmodatū factū eis sine tutoris autoritate. vñ si pupillus pubes fact⁹ dolū vel culpā cōmiserit nō teneẗ hac actiōe: qꝛ ab initio nō fuit cōmodatū. sil'r nec furioso pōt cōmodari ꝛ si ei cōmodaẗ nō teneẗ hac act. sꝫ teneẗ act. ad exhibendū ꝛ rei ven. sꝫ veri⁹ est qd̄ putat Ulp. posse cōmodari pupillo sine tutoris autoritate: sꝫ ipse teneẗ inq̄tū est locupletior vtili actiōe cōmodati ꝑm diui pij rescriptū. h. d. iste. §. videatis expositionē lr̄e [nō ꝯstitit.] vt. j. de re. iu. l. qd̄ ab initio. [vendiceẗ]. ꝛ ita pōt agi actione ad exhib. ꝛ rei ven. vt. s̄. ad exhibē. l. iij. [rescriptū] quaten⁹ est locupletior: vt. j. ad. l. fal. l. si pupillus. sꝫ ꝛ si pupillus cōmisisset dolū in re cōmodata teneẗ in solidū si est doli capax: vt. j. deposi. l. j. §. an in pupillū. sed si esset infans vel prim⁹ infantie nō tenereẗ: vt. s̄. de ꝯdi. inde. l. qd̄ si pu. ꝛ idē esset si cōmodata esset ei a tutore. nā tūc nō tenereẗ ei naturaliter nec ciuil'r ipsi tutori: vt. j. de auẗ. ꝓest. l. si pupillus.

1 ☞ In actionibus bone fidei non videẗ res reddita que deterior reddiẗ. ideo actio prima durat.

1 Sed mihi videtur. Si reddita quidē sit res. †In. §. isto dz cōmodaui tibi rē: tu reddis mihi: sꝫ factā deteriorē: nūq̄d liberaris ab actōe cōmo. r̄ñdeẗ ꝙ nō: ꝛ ideo ꝯuenio te cōmodati. act. ad īteresse meū: qꝛ res deterior facta reddita non vr̄ reddita. h. d. iste. §. videaẗ expositionē litere.

¶ Or signor i. §. isto no. ꝙ hic duo sunt paria vel rē nō reddi vl' deteriorē factā reddi. ꝯcor. j. depo. l. j. §. si res. ꝛ istud est verū in ꝯtibus bone fidei. sec⁹ est in act. stricti iur. vt sicut est in acti. ad exhibendū: vt. C. ad exhi. l. exhibitionis. sꝫ ꝛ si reddis sꝫ mutata prorsus forma nō videẗ reddita: vt. s̄. ad exhibē. l. iul. §. si quis.

¶ Sed sup. §. isto ꝯsueuit queri cū reddis rē deteriorē factam. qualiter formabo petitionē meā: dixerūt antiq̄ ꝙ petam adhuc ipsam rem

ipsam rē ⁊ ita erit hic casus in quo etiā rē ipsaȝ habeo ⁊ rē peto. vt.ĵ.de solu.l.etiā.ꝙ vbū restituendi ⁊c.vt.ĵ.de vsur.videam⁹.§.fauiana.sȝ veri⁹ est fm Jo.⁊ azo.ꝙ nō petā ipsaȝ rē sȝ deterioꝛationē vt hic dꝛ i fi.isti⁹.§.⁊ ꝑ hoc est ar.ĵ.de solu.l.stipulat⁹ sum.§.j.sic ergo petā itereſſe ꝑ actionē cōmodati:nō aūt iudicis officio qꝛ in bone fidei act.sublata acti.iudicis officiū ſuꝑ pꝛīcipali nō durat ſuꝑ acceſſoꝛio.vt.C.depo.l.iiij.⁊.s̄.de eo qđ certo loco dari opoꝛtet.l.cētū capue.nisi iudex in ipsa sentētia diceret hic. vt.ĵ.de re iudi.l.paul⁹ rñdit. Sed vos ita distinguetis cū q̇s teneē ad rē aut soluit totā si quidē nō deterioꝛē verū tñ nō ad plenum soluit qꝛ defecit aliqđ ius:qꝛ est obligata alij quo casu petam ipsaȝ rē.vt.ĵ.de solu.l.etiā.si aūt soluit rē deterioꝛē factam si tenebaẽ actiōe bone fidei vt cōmodati vel depositi petā itereſſe vt hic dicit̃.⁊.ĵ.depo.l.j.§.si res. si aūt teneẽ actiōe stricti iuris:⁊ soluit deterioꝛem:aut culpa aut dolo.si culpa liberaẽ a pꝛima actiōe:sȝ teneẽ i factū.vt.C.ad exibē.l.exhibitionis.si aūt dolo:teneẽ de dolo.vt.s̄.de dolo.l.elegāter.§.nō solū.si aūt q̇s soluit partē ab initio nō cogoꝛ recipere.vt.ĵ.de vsur.l.tutoꝛ.§.luci⁹.tñ si recipio ꝓpterea liberaẽ ab obligatione.vt.ĵ.de le.ij.l.meuius.§.fundo.al's.l.lucius.§.fundo.al's.l.lucius.§.meuius.

☞ Cōueniẽ ad estimationē rei ꝑ iuramētū in litē qđ est affectionis vel in actionib⁹ bone fidei inspicitur tempus sententie qñ vero ꝑ iuramentū in litem quod est veritatis vel stricti iuris inspicitur tempus litis conteſtate.h.d.

In hac actione. †§.iste cōsueuit valde difficilis reputari:sed vos aduertatis casum qꝛ ponā eū:ita ꝙ nō tangam de glosis vestris.⁊.§.iste dicit tria pꝛimo dicit qđ in actiōe cōmodati cū sit bone fidei iuraẽ in litē.Scđo dicit si ego cōmodaui tibi rē:nō solū venit res immo naturalis acceſſio rei ex tēpoꝛe rei iudicāde.i.ex tēpoꝛe moꝛe:qꝛ tūc res dȝ restitui. Tertio dicit ꝙ in actione stricti iuris.si peto actione ex stipulatu.veniunt acceſſiones naturales ex tꝑe litis cōtesta.h.d.iste.§.⁊ fm istā lecturā exponetis literā ita. [in hac actione]scȝ cōmodati.[in litē iurabiẽ.]scilicet si cōmodatari⁹ dolo ceſſat restituere.vt.s̄.de in litē iur.l.in actionibus. [⁊ rei] incipit secundū dictū[iudicāde tempus]id est tp̄s moꝛe. quia in veritate res debuit iudicari.[quāti res sit obseruatur]id est acceſſio rei naturalis venit.vt.ĵ.de vsur.l.videam⁹.in pꝛin.⁊.§.ex causa.[ꝙuis]incipit quartū dictū.[i stricti iuris iudicijs.] vt est circa stipulationē.vt.ĵ.de vsur.l.videamus.§.actio.sed ⁊ si peterem act.stricti iuris.vt.s̄.de rei ven.l.fructus.ciuiles acceſſiones nō veniūt.vt.C.de vsur.l.ij. ¶ Dñi signoꝛ ad istā legē opponiẽ ⁊ signanẽ tria cōtra.⁊ statim videẽ ꝙ in actione stricti iuris non inspiciẽ tempus litis cōtest.vnde videẽ cōtra.s̄. si quis aūt.§.illud. ad quod vos dicetis ita bꝛeuiter ibi fuit stipulatio cōcepta in diē qđ ibi dꝛ est intelligendū in puris obligationib⁹ ⁊ ad hoc facit.ĵ.de ver.ob.l.quotiens in diē.Vel quod ibi dicit̃ tempus litis cōtest.eſſe spectandū ⁊ ita cōcoꝛ.cū ista:vel fm aliā lecturā ibi loquitur cū tractaẽ de condēnatiōe faciēda in re pꝛincipali:vel eius estimatione: sed si queriẽ de acceſſione naturali tunc inspicitur tempus lit.cōtest.vt hic dꝛ: vel ibi loquiẽ cū tractaẽ de estimatione rei:hic loquiẽ cū tractam⁹ de acceſſione naturali:⁊ fm istā lex.nihil i glosis vestris dictū est de hoc. Vel dicatis aliter vt dixit hic Jo.aut agiẽ actiōe bone fidei aut actione stricti iuris si agiẽ act.bone fidei aut petitur ipsa res aut estimatio.si petiẽ ipsa res inspiciẽ tp̄s sñie vt hic.⁊ tūc exponetis literā ita.[⁊ rei iudicāde tp̄s]scȝ sñie. si aūt petiẽ estimatio tunc inspicitur tp̄s cōtractus siue obligatiōis.vt.ĵ.man.l.si hominē. si aūt agiẽ actiōe stricti iuris aut petiẽ quantitas aut species si petiẽ quantitas inspiciẽ tp̄s lit.cōtest.vt.s̄.si cer.pe.l.vinū.⁊.s̄.de triti.l.vlti.si aūt petiẽ species tunc inspiciẽ tp̄s moꝛe.vt.s̄.de triti.l.in hac actione.sed hec opinio nō videẽ bona qꝛ fm istā lecturaȝ videẽ iste.§.hic dicere:qꝛ in act.bone fidei si petatur estimatio ꝙ inspiciaẽ tempus sententie ⁊ ipse dixit inspici tp̄s obligationis:⁊ ideo dñs Azo dicit ita si exponiẽ litera ⁊ rei iudicāde tp̄s.i.sententie:⁊ tūc si petiẽ estimatio rei actione bone fidei inspicitur tp̄s sententie:id est ad illud tp̄s ex tꝑe fiet estimatio. si autem petitur estimatio actione stricti iuris:tūc inspicitur tēpus lit.cōte.i.vt ex tempoꝛe moꝛe fiat estimatio quanti plurimi fuit vsq; ad tempus lit.contest.et hoc cum agitur nomine culpe. si autem ageretur doli noīe:tunc inspicitur quanti retro est plurimi fuit a tempoꝛe moꝛe vsq; ad sententiam.vt.s̄.de rei vend.l.iul.scribit si hominem.§.j.verūtamen si vos intelligatis istuȝ.§.secundū ꝙ ego pꝛimo legi vobis soluta sunt omnia contraria.

☞ In obligatione rem restitui in cōtractibus bonefidei heres tenetur vltra hereditariam poꝛtionem quaten⁹ rei restituēde habet facultatem.h.d.

Heres eius. In.§.isto diciẽ:† si cōmodaui tibi rem ⁊ tu deceſſisti pluribus heredibus relictis quilibet teneẽ pꝛo hereditaria poꝛtione: sed si vn⁹ haberet facultatem rei commodate restituende ipse solus teneretur[cōuenitur]vt.C.de hereditaria actio.l.ij. [conueniat] et ad hoc accedit.s̄.de condic.fur.l.in re furtiua.

☞ Ex contractu commodati celebꝛato cū filio vel seruo ipse tenetur insolidū et pater vel domin⁹ de peculio et de dolo ipsoꝛum habebitur ratio.

Si filio. †In.§.isto dicitur:si rem meā commodo filio vel seruo tuo:tu pater vel dñs teneris commodati de peculio:filius tuus insolidum seruus tenetur naturaliter:et idem est si commodo ancille vel filie tue nō tamen teneris de dolo cōmiſſo a filio vel a seruo:sed de tuo dolo bene teneris. [poterit.]vt.s̄.[de iudi.].l.tamen.sed cum seruo non agitur:licet sit naturaliter obligatus cū non poſſit eſſe in iudicio.vt.C.de iudi.l.seruus.[distinguit]sub.vt pater non teneatur de dolo commiſſo a filio vel a seruo:sed de tuo dolo bene teneris. ad hoc concoꝛ.ĵ.depo.l.depositi.et.l.in bone fidei.

☞ Commodatum non consistit in his que vsu consumuntur nisi sic tradatur et vsu non consumantur.h.d.

Non pōt cōmodari. †In.§.isto cuȝ.l.seq. dicitur ꝙ res que vsu consumuntur non poſſunt commodari nisi commodētur ad pōpam vt quis ditioꝛem vxoꝛem inueniat.nam sepe ad hoc mutuātur nummi.h.d.iste.§.cum.l.sequen.[cōsumitur.]vt.s̄.e.l.j.vnde pecunia impꝛopꝛie dicitur commodari. [nisi foꝛte ad pompam.]vt ostendat publice[vel ad ostentationem.]vt ditioꝛ appareat et ostendat aliquibus.[ditis.]id est diuitijs. [intercedat.]aduertatis istam legem quia hoc vult dicere pauper campsoꝛ venit ad me et dicit mihi tāto tempoꝛe seruiui vobis:commodetis mihi centum marcas per mensem:non tangaȝ eas sed ad hoc vt dem diuitem vxoꝛem filio meo sepe ita commodaẽ pecunia.Et secundum hoc oꝛdinabitis ita literam:sepe ad hoc cōmodantur pecunie vt intercedant.i.pꝛestentur remunerationis loco gratia ditis.i.illa contemplatione:vt ditioꝛ appareat.

☞ In actione commodati ex natura officij iudicis quod deseruit actioni bonefidei habetur ratio intereſſe loci et tēpoꝛis.

Si vt certo ⁊c. †In pꝛin.huius legis dicitur:commodaui tibi rem meam certo loco vel tempoꝛe reddendā valet commodatum.certe sic: et si illo loco vel tempoꝛe non reddis iudex estimationem illius loci vel tp̄is habebit [officio iudicis inest].s.ꝙ nō deseruit actiōi arbitrarie vt.s̄.de.eo.qđ cer.lo.da.oꝑ.l.qđ si ephesi.⁊.l.in bone fidei.sȝ qđ deseruit actioni ⁊ cōmodati est bone fidei qꝛ i act.bonefidei nō arbitraria intereſſe non est in obligatiōe.vt.ĵ.de act.emp.⁊ vendi.l.j.⁊.ĵ.loc.l.si fundus.

☞ Litis estimatio similis est emptioni.

Si quis hac acti. In.§.isto dꝛ:† cōmodaui tibi rem meā ad certum vsum:finito vsu cōuenio te cōmodati:pēdente lite offers estimationē rei ⁊ ego accipio:nunq̇d transfero in te dominiū rei cōmodate:certe sic.h.d.iste.§.videatis expositionē litere[si q̇s hac ac.⁊c.] scilicet commodati[egerit ⁊ oblatā.]scȝ cōmodatario[litis.] id est rei[rem offerētis facit].s.si erat in ꝑ̄sentia al's cū erit nactus poſſeſſionē ex volūtate autoꝛis.vt.s̄.de rei vē.l.hui⁹ rei.⁊.l.hic aūt.qꝛ litis estimatio similis est emptioni.vt.ĵ.pꝛo empto.l.iij.sed nunquid commodans tenetur ei cedere act.certe sic. si habet causam ab eo.vt.ĵ.de re iudi.l.in depositi.secus si non haberet causam ab eo.vt.s̄.de rei ven.l.ex diuerso.§.petitoꝛ.

☞ In contractibus qui celebꝛanẽ gratia dantis tātū venit dolus et lata culpa in his qui gratia accipientis tantū venit leuis et leuiſſima culpa in his qui gratia vtriusq; venit lata et leuis de casu vero foꝛtuito quis non tenetur nisi cōuentio:estimatio vel culpa pꝛeceſſerit vel aliud inducat.h.d.vsq; ad.§.deniq;.

Nunc videndū est. †Signoꝛi vos habuistis in superioꝛibus ꝙ cōmodatari⁹ dȝ reddere rē cōmodatā nō deterioꝛē:⁊ ꝙ i actiōe cōmodati veniūt fruct⁹ ex tꝑe moꝛe:nūc vidēdū est an cōmodatari⁹ teneaẽ de dolo ⁊ lata culpa:an de casu.⁊ iurisc.Vlpi.hāc q̄stioneȝ alti⁹ exoꝛdiẽ ⁊ dicit ꝙ i aliq̇b⁹ ꝯctib⁹ iterdū venit dol⁹ tm̄:vt i deposito.i aliq̇b⁹ venit dol⁹ ⁊ lata culpa ⁊ leuis:sicut est i ꝯctib⁹ q̇ celebꝛanẽ gr̄a vtriusq;.i aliq̇b⁹ ꝯctib⁹ venit aliqñ leuiſſima culpa tm̄:sicut est i cōmodato cū ꝯhiẽ gr̄a cōmodatarij:sȝ si ꝯhitur gr̄a vtriusq; venit leuis culpa:sȝ si cōmodatari⁹ reciperet rē estimatā teneretẽ de dolo lata culpa leui ⁊ leuiſſima.h.d.§.videatis expositionē lr̄e.[an culpa].s.leuis ⁊ lata ⁊ etiā leuiſſima.[an ēt omne periculū].s.casus foꝛtuiti vel leuiſſime culpe.[in deposito].s.vel latā culpā.vt.ĵ.dicā[merces acceſſit].s. nō vt merces:qꝛ tūc eſſet remuneratio.q̇ casu nō est locatio: ⁊ teneẽ de dolo et lata ⁊ leui culpa.vt.ĵ.deposi.l.j.§.si q̇s fuū.[vtriusq; vtilitas vertiẽ].i.vt ꝯct⁹ celebꝛaẽ gr̄a vtriusq;[vt i dote]vbi marit⁹ lucraẽ fructus vxoꝛis:vt maritus sustineat onera matrimonij. [vt in

a ¶ Nisi res suas. Adde φ culpa psumitur qñ quis res commodatas amisit suas autez saluas fecit vt notat. hic bart.per.l.tutor.§.non est ferēdus.ff.de admi.tuto.

pignore.] nam gratia creditoris vertitur.φ potius interest pignori ⁊c.vt instit.de ob.que ex delicto nas.§.furti.et debitorum interest:vt mutuetur eis.[vt in societate.] vt.j.pro soc.l.coiri.[⁊ culpa] lata ⁊ leuis[⁊ diligentiaz] id est leuissimam culpam.[res.] scilicet cōmodata.[estimata data sit.] scilicet in eo qd tenetur de dolo lata ⁊ leui culpa[omne periculum.] scz leuissime culpe.simile no.s.si cer.pe.l.si quis nec cām. Vel legit scdo modo sic:⁊ si forte res estimata data sit eo casu quo tenet de leuissima culpa[omne periculuz] scz casus fortuitus vt ita estimatio aliquid operetur qd esse debet.vt ar.j.de le.j. si quando in prin. ¶ Or signori ex si.huius.§.volūt laici colligere ar.cōtra scholares qui accipiunt equos ad vecturā. Nam vos habetis hic si cōmodatarius accipit rem estimatā tenet de omni periculo.vnde dixerūt laici in ciuitate ista:si scholares accipiunt equum ad vecturā estimatū φ tenentur de oī periculo vt estimatio aliquid operetur.ar.j.de le.j.l.si quando in prin.sed certe contra.dicendum est.nam locatio cōtrahitur gratia vtriusqz:quia ergo scholaris tenetur de dolo lata et leui culpa. Si autem accipit estimatum tenetur de leuissima.si autem contractus esset talis in quo teneretur de leuissima:tunc teneretur de casu.et sic loquitur iste §.in fi. ¶ Et in.§.isto no.tria no.primo no.φ cōmodatuz aliqñ contrahitur gratia vtriusqz contrahitur commodatum gratia dantis tantum si sum iturus ad aliquem locū et volo ducere aliquem qui est male indutus.vnde commodo eivnam tunicam de meis hic tenetur ipse de dolo et lata culpa.vt.j.e.§.interdū. aliquando contrahitur commodatum gratia vtriusqz et est exemplum in scholaribus. Sunt quatuor in hospitio:dicūt ipsi adinuicem inuitemus magistrum nostrum cras in prandiū facta inuitatione:dicunt alij vni socio.tu habes vasa argētea in isto prādio faciamus tibi ⁊ nobis honorē:commodes illa.ille socius cōmodat hic tenerentur socij de dolo et lata et leui culpa.vt.j.ea.l.§.si de me. Aliquando contrahitur gratia accipientis tantū qd est communiter vt est cum cōmodo tibi librum meū vt tuum auscultes ⁊ hoc casu tenetur commodatarius de dolo et lata et leui et leuissima.vt hic in versi.commodatum.et.j.e.l.in rebus.sed de casu fortuito non tenetur:nisi acciperet rem estimataz.vt hic in ver.⁊ si forte.vel nisi culpa precessit casum.vt.j.e.l.§. interdū. vel nisi specialiter in se suscepit casum fortuitum.vt.j.e.l. in rebus. Item nota φ contractus contrahitur aliquādo gratia dātis tantum:aliquando gratia vtriusqz: aliquādo accipientis tātum. Cum contrahitur gratia dantis tantum:vt in deposito tenetur depositarius de dolo et lata culpa tantum.vt.j.deposi.l.j.§.si quis seruum.⁊.l.quod nerua. In casibus tamen aliquando tenetur de leui puta si mercedem accepit vt hic dicitur. Aliquando de leuissima si obtulit se deposito vel si eius contemplatione fit:sic.s.si cer.pe.l.si quis nec causam.et.j.depo.l.j.§. si conuenerit.et.§.sepe. Si autem contractus celebratur gratia vtriusqz vt in emp.indubitanter tenetur quis de dolo et lata et leui culpa: vt ibi.sed vbi contrahitur gratia vtriusqz ⁊c.vt.j.de reg.iu.l.cōtractus. Aliquando contrahitur gratia accipientis tantum: vt in commodato vt hic. Fallit in precario.vt.j.de preca. l. quesitum.§.illud.et est ratio quia ī vno onerātur qui rogat precariū vt ante tempus reuocetur.vt.j.de preca.l.precarium. vnde non est mirum si in alio subleuatur:vt sic teneatur de dolo lata et leui culpa.vt ar.s.de iureiur.l.eum qui.in princ. Item tertio not. dicet aliquis vestrum leges dicunt aliquando venit dolus: aliquando lata culpa:aliquando leuis:aliquando leuissima. Sed quid est dolus:certe dolus est fraus.vt.s.de pac.l.iur.gen.§.sed si fraudandi.vnde dolus est ⁊c.vt.s.de dolo.l.j.§.j. Lata culpa est magna negligentia.ver.gratia. commodaui tibi rem meam preciosam tu credebas de nocte dimittere in publico posse hic fuit lata culpa ⁊ magna negligentia que comparatur dolo.vt.j.de insti.l.sed et si.§.prescribere.et.j.de iur.et fac.igno.l.nec supina. Est leuis culpa negligētia vt potest videri in scholari qui est ita negligens φ claudit scrinium et dimittit clauem in clauatura.vnde leuis culpa est negligentia.vt.s.ad legem aquil.l.scientiam.§.qui cum aliter. Leuissima culpa est si debuit esse diligentissimus et non fuit.ipse debebat ponere rem commodatā in archa nō dimittere in disco:dimisit in disco leuissima culpa est.vnde diligens est qui custodit rem commodatam a dolo et lata et leui culpa.diligentissimus est qui custodit rem a dolo lata et leui et leuissima.vt.s.ad legem aquil.l.j.l.aquilia.et.l.qui occidit. casus fortuitus est:cui nullo ingenio hominum resisti potest.vt insti.qui.mo.re contra.ob.§.si is cui.et.j.dicit.

Quod vero senectute.] Vos habuistis.s.proxi.§.φ cōmodatarius tenetur de dolo et lata culpa et leui et leuissima. si sua gratia est contractum cōmodatum.modo in.§.isto dicitur quidam alicui mutuauit equum suum: equus ille propter nimiam senectutem vel morbo vel casu perijt:nunquid tenetur commodatarius:certe non sua culpa perijt: et idem est si incendio ruina perijt nisi res suas[a] pretulit quo casu tenetur. sed nūquid tenetur prestare custodiam rei commodate.certe sic:sed quid si cōmodatur homo:nunquid tenetur prestare commodatarius custodiam hominis.certe si ligatus commodatus est vel etiam iuuenis est:tenetur prestare custodiam vel si hic actum est.hoc dicit iste.§.[contingit] in re commodata[accepit.] quia non tenetur de casu[nisi alia culpa interuenit.] vt.s.de nego. gest.l.si hereditaria.in fi.[pretulit] rebus commodatis.[si vinctus] idest ligatus.vt.j.de edil.edic.l.iiij.§.j.[prestare.] quia contractus est ⁊c.vt.j.deposi.l.j.§.si conuenerit.

Sed interdum. Vos habuistis si commodaui tibi equum et equus ille sine dolo tuo perijt φ non teneris:pone commodaui tibi equum meuz vt duceres ad villam:tu duxisti eum ad bellū mortuus est equ⁹: nunquid teneris:certe sic. Idem si commodaui tibi seruuz meū vt ad villam duceres nisi commodassem tibi vt ad bellum duceres:quo casu nō teneris immo meum erit periculum.nam si ego commodaui tibi seruum meum tectorem et de machina cecide rit meum erit periculum.nisi commodassem tibi vt de plano op⁹ faceret:et tu eum imposuisti in machina quo casu tuum erit periculum: non meum:et idem est si culpa machine perijt.nam tuū est periculum : sed et si commodaui tibi seruum lapidarium et perijt sub machina teneris mihi si fuisti in culpa vt quia machinam negligenter ligauisti[pertinet.] quasi dicat vbi regulariter non pertineat periculum mortis ad eum qui commodatum rogauit.vt.s.e.l.§.quod vero.fallit tamen hic in casu qui sequitur.[teneberis] quia culpa precessit casuz.vt.j.e.l.vlti.[meū.] scilicet commodantis.[erit periculum.] glo.hic Azo. eleganti bus verbis:hoc verum est de iure:quia ad hoc dedi.sed de consuetudine militari contrarium sequatur que spectāda est. vt ar. C. loca.et conduc.l.certi iuris est.et ita no.hic quod hic dicitur de iure cauetur consuetudine tamen non habetur.item ex prin. huius.§.colligetis illud generale qd vbicunqz quis tenetur de casu:id est si culpa precedat casum de casu tenetur.vt.j.e.l.in rebus.§.j.[de machina] id est de armatura que fit in circuitu turrium quando eleuantur.

Quinimmo. In.§.isto dicitur : si commodo tibi rem ad certum vsum et tu vteris ad alium vsum:non solum teneris commodati:immo furti. et ideo si commodaui tibi codicem meum vt scriberes ibi nomen debitoris tui si interleuero teneor tibi cōtrario iudicio ad interesse si tibi ad hoc accommodaui : si autem non commodaui tibi ad hoc nec me certiorasti non solum teneris mihi commodati : immo et furti quia cōmodaui tibi ad vsum et tu fuisti vsus ad aliū quemadmodum tenetur furti qui equo vel vestimento sibi commodato vtitur ad alium vsum φ commodatum sit[deniqz ait] scilicet iul.[et si tibi codicem] scilicet rationum mearum.[caue re feceris] quia fecisti in eo scribi instrumentum in quo continebatur quod talis debebat tibi.x.libras boñ.[iudicio] quia ad iuuari nos beneficio:non decipi oportet.vt.j.eo.l.in commodato.§.sicut.in fi.

1 ☞ Diligentia debet adhiberi in re commodata et in eius sequela.

1 **Usqz adeo.** † In.§.isto dicitur φ cōmodatarius nedum debet esse diligens circa rem cōmodatam immo diligentissimus.et non solū debet prestare diligētiam circa rem commodatā:immo circa ea que sequuntur eā.vnde si equā tibi cōmodaui debes prestare diligentiā circa pullū.

1 ☞ Commodatum si fiat gratia dantis vel eius oblatione cōmodatarius de solo dolo tenetur.

1 **Interdū plane.** † In superiorib⁹ habuistis qd cōmodatari⁹ regulariter tenet de dolo lata et leui et leuissima culpa.in.§.isto dicitur quod aliquando tenetur de dolo et lata culpa . puta si contrahitur gratia commodantis tantum.verbi gratia:populus romanus volebat quod vna die fieret vnus ludus:et pretor adesset ludo. vnde dicebat preparetis vos:dixit pretor in nomine domini venit ad locum:illi qui debebant associare pretorem non habebāt sedes misit pretor pro sedibus et eis accommodauit: vel histrionibus hic tenetur de dolo et lata culpa.verbi gratia:quidā contraxit sponsalitia:dumvult ducere eam in sero dicit sponsa non venirem:quia non habeo vestes.dixit sponsus accommodo tibi vestes hoc casu spōsa tenetur de dolo et lata culpa tantum.hoc dicit iste.§.videatis expositionem litere [interdum plane solū dolum] scilicet et latam culpam:que dolo comparatur.vt.j.deposi.l.quod nerua.[scenicis] id est ludentibus in scena corā se. [commodauit] sub.et his casibus tenetur commodatarius de dolo et lata culpa:sed si fieret commodatum gratia vtriusqz tūc teneretur de leui.vt.j.e.l.§.si de me.

Si res.

☞Si res data vt pignoretur non recolligitur competentibus actionibus est agendum vel actio debet cedi sumptibus & periculo ipsius cedentis.h.d.

Nunc videndū est in quibus species.]†Signori vidimus qn̄ dolus & culpa venit in cōmodati actione nunc subijcienda est quedaʒ species:an habeat in eis locum actio cōmodati & de huius speciebus fuit apud veteres dubitatū.pone dedi tibi quandā rem vt creditori tuo pignorares tu pignorasti nō repignoras teneris ne cōmodati:certe sic. si gratis tibi commodaui al's teneris act.in factū ex locato.sed si ego creditori tuo dedero pignori voluntate tua teneris mandati:sed quid erit si dedi tibi rem vt pignorares pignorasti per te non stat quominus luas : sed quia creditor non vult reddere ad quid teneris:certe vt cedas mihi actionem tuam contra creditorem: et videtur per te non stare si iam soluisti vel parat⁹ es soluere.Unde sciatis si commodaui tibi rem meam: et propter rem recuperandam aliquos sumptus feci illos sumptus recuperabo act.commo.h.d.iste.§.videatis expositionem litere.[speciebus]id est casibus.[dedi]id est commodaui.[dares]idest obligares[quod ego puto veruʒ esse]ait vlpi.scilicet vt habeat locum act.commo.[tunc enim in factum]sub.si nō fuit locatio. vt.s.e.l.§.nunc videndū[vel ex locato]scilicet si fuit locatio.vt j.depo.l.j.§.si quis seruum[plane si ego pro te]scilicet presente.al's neg.ge.erit act.vt.j.man.l.ex mandato.§.fide.et.l.qui fidem.et.l.si te.§.passus.[aduersus eum prestem.]immo videtur ꝙ agas pig.act.vt.j.de pig.act.l.petenti.Ad quod vos dicetis esto ꝙ agas pig.ac.tamen eam prestādo mihi[liberaris a me]scilicet commodatario.[siue soluere sum paratus]nam qui paratus est soluere merito pignus videtur liberasse.[sumpt⁹ plane litis.]scilicet factos agendo contra illum cui commodatarius obligauit[eum]scilicet commodatarium.

☞Culpa hominis commodati cum re commodatariuʒ non excusat secus in dolo.

Si me rogaueris.†In isto.§.dicitur rogasti me vt seruum meum cū lance tibi commodarem commodaui:et seruus lanceʒ perdidit:ad quem pertinet periculum:certe ad te quasi videar tibi commodasse lancem.Sed si seruus fugisset cum ea:non teneris nisi forte causa fuge prestitisses[lancem]id est scutellam argenteaʒ a te scilicet commodatario[non teneri]quia ab initio custodiaʒ serui videor commisisse vt.j.proxi.§.

☞Custodis appositio facta ex postfacto non remittit custodiam ei cui res fuerat commodata.h.d.

Si de me petisses.†In.§.isto dicitur tu non eras bone voluntatis:† et nolebas aliquantulum gaudere:habebam tricliniū rogasti me vt ego tricliniū mundarē & tibi cōmodarē & argentū ad ministerium preberem.fuisti in triclinio vna die & profuit tibi. petisti a me vt sequenti die accōmodarē tibi:cū nō possem argentum reportare ibi reliqui:perijt modo queritur qua act.agam cui⁹ erit periculum & certe si posui custodē pertinet ad me periculū: si nō posui dʒ pertinere ad te:sʒ certe iurisc.vlpi.dicit ꝙ agendum est act.commodati & periculū pertinet ad te nisi aliud nominatim conuentū fuisset.h.d.iste.§.videatis expositionem litere [si de me].i.a me vt tricliniū.i.locū per quē itur per tres claues vt faciunt vltramontani.vel dicitur tricliniū locus in quo erāt tres lec.nā olim antiqui consueuerāt comedere in lectis[vt tibi sternerem]id est optime locum illum pararē & scopis mundarē ibi qʒ tres lectos sternerem & argentū.i.cyphos parapsides . [ego puto]scilicet iurisc.vlpi.in vtroqʒ casu.i.siue posui custodē siue non.[nisi aliud cōuenit]qʒ si conuenit pacto ꝙ non teneretur de custodia non tenetur:qʒ contractus ex conuentione &c. vt. j. depo.l.j.§.si cōuenerit.¶Or signori circa.§.ita no.aut in ipso cōmodato pono custodē:aut ex postfacto. si in ipso commodato ab initio pono custodem vt faciunt milites qui commodant equum suum:sed volunt ꝙ seruiens suus sit cum equo suo:hic si dolo vel culpa commodatarij perijt tenetur commodatarius. si autem perijt facto custodis non tenetur:et sic intelligitur.s.proxi.§.si autem in ipso commodato ab initio non ponitur custos: sed ex postfacto.verbi gratia:commodaui tibi triclinium et argentum pro vna die & postea rogasti me vt idem facerem sequēti die:ego cum argentum portare non possem ibi dimisi: si dimisi custodem ibi non teneris:al's sic ſm opinionem labeonis:sed certe iuriscon.vlpi.licet ponerem custodem:tamen teneris act. commodati de custodia siue apposui custodem siue non: qʒ ponere custodem non est modus liberandi te.

☞In obligatione primitiua que ad rei restitutionē cōtrahitur quilibet tenetur pro parte qʒ insolidū ad eos peruenire nō potest in obligatione vero secundaria que cōtrahitˀ ratiōe doli vel culpe quilibet tenetur insolidum quia pro parte non potest delinqui et si agit contra vnuʒ ex facto alterius ei actio cedi dʒ qʒ si contra istam ageretur actio pro rata tolleretur.h.d.

Si duobus vehiculum.†.§.iste cū.l.se.et se.vtilis.§.est & materia hui⁹.§.valde pulchra & subtilis est: & multa bona docem⁹ circa.§.istū.sed si diligenter casum & summariā expositionem litere intelligatis:cetera alia meli⁹ intelligetis:& in.§.isto primo preponitˀ thema ex quo formatˀ qstio.secūdo allegatˀ pro & cōtra.tertio determinatˀ.quarto formantˀ due qstiones ex illa determinatione:et determinantˀ: lʒ occulte. Ponetis ergo ita casum:in terminis q̄dā accessit ad iurisc.& ꝓposuit ei questionē talē dn̄e quidā paterfa.duobus simul vehiculuʒ cōmodauit vel locauit q̄ro a vobis an q̄libet eoꝝ teneatˀ insoliduʒ vel ꝑ parte. in qstione ista iurisc. more boni rethorici & examinatoris allegat ꝓ & cōtra:& postea determinat.demū ex qstione ista determinata format duas qstiones:& eas occulte determinat et in primis allegat ita determinās.Si duob⁹ simul vehiculū cōmodatū vel locatū est:vrˀ ꝙ quilibet teneatur ꝑ parte:qʒ si duo non possunt habere insolidū possessionē & dominiū eiusdē rei. igitˀ nec vsum eiusdē vehiculi.nec ob.ꝙ duo possunt esse dn̄i eiusdē rei ꝑ indiuiso qʒ ibi tūc nō est dn̄s quilibet insolidū vel ꝑ parte q̄ posset demōstrari:sed quisqʒ ꝑ parte indiuisa que intellectu consistat. Ecōtra allegat si idē vehiculū simul duobus est cōmodatuʒ vel locatū vrˀ ꝙ quilibet teneatˀ insolidū.nam duo possunt hr̄e vsum cāpi publici & balnei publici & portic⁹ publici:neqʒ vn⁹ prohibetur vti si ali⁹ vti possit insolidū.si ergo vsum vehiculi verū lʒ ī vehiculo cōmodato vel locato habeo tn̄ vsuʒ ꝑ parte cū effectu qʒ nō est verū ꝙ oīa loca vehiculi tenear vti si vterer insoliduʒ ali⁹ posset me ꝓhibere.¶Or mō determinat & dicit vbi duob⁹ vel plurib⁹ simul idē vehiculū cōmodatˀ vel locatˀ quisqʒ tenetˀ insolidū ꝓstare dolū & latā culpā:leuē & leuissimā:& custodiā. Si quilibet tenetˀ prestare custodiā insolidū ergo quilibet poterit conueniri insolidū cōmodataria actione:& vno soluēte liberatˀ ali⁹: qd̄ ex eo apparet ꝙ si idē vehiculū subtrahitˀ quilibet eoꝝ aget actione furti:sed vno agēte cōtra furem : postea nō poterit agi. Ex ista determinatione formantˀ due qstiones & prima qstio est talis:ponam⁹ duob⁹ fuit vehiculū cōmodatū eisdem est subtractū furtiue:alter egit actiōe furti & assecut⁹ est penā a fure cōmodans agit cōmodati cū eo ꝙ furti nō egit poterit ne hoc facere. certe nō.si ipse dicat cōmodāti qd̄ velit ꝙ periculo suo agat cōtra cōmodatariū q̄ egit furti.vn̄ ipse est absoluēdus ab act.commodati.Insurgit & alia qstio talis.ponam⁹ duob⁹ fuit vehiculū cōmodatū alter in vehiculo dedit dānū alter nō:agit cōmodās cōtra illū q̄ nō dedit damnū act.l.aql.poterit ne iste dicere cede mihi acti.l.aquil.ꝯtra illū q̄ dedit dānū:certe sic. qʒ si ipse cōmodās ageret cōtra illū q̄ dedit dānū cōmodati act.l.aql.tenetˀ remittere quaten⁹ cōcurrūt act.cōmodati & act.l.aql.sed si ageret cōmoditati teneretˀ remittere act.l.aql.quatenus.l.aql.vehit in act.cōmodati.sed in residuo aget act.l.aql.h.d.iste.§.cū.l.seq.& se.& videatis literā[si duob⁹ &c.]Or signori sicut ego ꝓmisi vobis.§.iste cū.l.seq.& se.vtilis.§.est &c.dic vt dixi in casu videatis expositionē litere[si duobus vehiculū].i.currū: et ita qd̄ vehit nō ꝙ vehitur oneris cā:sic sumitˀ.C.de honora.vehi.li .xj. l.vnica.[teneatur]scilicet act.commodati vel locati & not.ꝙ in eo ꝙ §.iste dicit de cōmodato pertinet ad tit.istū in eo quod dicit de locato non pertinet ad istum titu . sed dicit similitudinis causa. nam sicut commodati act.est bone fidei:ita locati act.vt institu. de actio.§.actionum.et hucusqʒ durat questio siue thema qstionis.incipit statim allegare pro et contra:et statim allegat quod teneatur vnusquisqʒ pro parte.vnde dicit.[et ait] scilicet allegando[duorum quidem insolidum dominium vel possessioneʒ esse non posse]ergo duo vsum eiusdem vehiculi non possunt habere insolidū.& rn̄det statim oppositioni q̄ posset sibi fieri : nonne duo possident vnam rem insolidum.Respōdeo dicit iuriscō. ꝙ vbi duo possident vnā rem insolidum quis non est dominus insolidum nec pro parte que posset ad oculum demonstrari. sed pro parte que potest in intellectu percipi.[vsum autem.]modo allegat pro alia parte & alia est in litera ecōtra:et exponetis ita literam.[vsum aūt balnei]scilicet publici[esse]scʒ ergo & vsum vehiculi[qd̄ alius vteretˀ].i.vti possit[verū in vehiculo].s.priuato[habere]vnde no.ꝙ vsus facti recipit totū & parteʒ: qʒ de facto possum vti tota ista re & ꝑ parte:sʒ vsus iur.i. seruit⁹ iuris non recipit separationem.vt.j.ad.l.falci.l.j.§.si vsufruct.et ideo vsus pars diuidi non potest.et sic soluitur contra.s.de vsufruc. l.vsus pars[sed verius]modo determinat[et dolum & culpā] scʒ latam et leuem[et diligentiam] scʒ et sic leuissimam culpam [duo rei]scilicet debēdi.[furti act.].s. pro illo vehiculo si fuit eis furtiue surreptum:quia furti actio datur ei cuius interest.vt C.de fur.et ser.coꝛ.l.j.in princi.[contra furem tollatur.]hodie

est in electione cōmodantis vel velit agere cōmodati cōtra commodantem: vel furti contra furem.vt.C.de furtis.l.vlti.§.tali. ¶Or signori ex ista decisione formātur due questiones: et prima questio est talis.[vnde querit̄ si alter ꝛc.ꝛ absolui]sc̄ȝ a cōmodati act.[Sed si legis aquil.] Modo incipit secunda questio eius.s.cum quo agit non agebat cōmodās cum eo qui non dederat damnū in vehiculo: sed cū socio.[habere]vt possit agi act.l.aquil.quatenus plus est in act.l.aquil.vt ar.s̄.de rei ven.l. non solum.et.j.vi bo.rapto.l.j. ¶Or signori ex his que dicta sunt vobis casum et summariam expositionem potuistis perpēdere.modo perueniamus ad alia: et primo examinemus ea que pertinent ad.§.istum: et ad.l.sequen. et se. ꝛ postea perueniam⁹ ad quoddam quod examinetur hic: quod non deberet examinari hic sed alibi: ꝛ ista bene aduertatis. Vos habetis in.§.isto ꝙ duo pluresue vsum eiusdeȝ vehiculi insolidum habere non possunt: sed eiusdem balnei vel porticus vel campi publici: duo pluresue insolidum possunt habere.sed que est ratio: dixerunt quidam.vt Jo.magnitudo et paruitudo rei est ratio.nam balneum est magnum porticus est magnus campus est magnus.vñ vnusquisꝗ potest commode vti insolidum eo. vehiculum parua res est.vnde commode duo vti eo non possunt: quin vnus impediret alium: sed certe hec ratio non placet.quare: quia balneū potest esse paruum.vnde si breuitas rei esset causa idem deberet dici in balneo ꝙ in vehiculo. Alij voluerunt dicere ꝙ ratio est illa balneum porticus campus sunt eius nature vt potius vtamur illis rebus cum alijs ꝙ̄ soli ꝛ commodius et vtilius vtor balneo cum alio ꝙ̄ si essem solus fabulando in balneo cum alio qui ibi est et vnus lauando alium: in porticu vtilius est: sedere cuȝ alio ꝙ̄ sedere solus et idem in campo: quia sedere solus et stare sol⁹ inducit melancoliam.et ideo plures duoue possunt habere vsuȝ balnei vel portici vel campi insolidum. Sed natura vehiculi est vt potius vtar solus eo ꝙ̄ cum alio. nam si vtar solus vehiculo citius faciā portari res meas domi: et ideo duo pluresue vsum eiusdem vehiculi insolidum habere non possunt: sed nec hec ratio est bona quia sicut expedit mihi esse potius in balneo in porticu et campo cū alio ꝙ̄ solus: ita potest mihi expedire esse in vehiculo potius cum alio ꝙ̄ solus.vnde vos assignabitis rationē talem.sicut declarat interlinearis glo. yr. quaȝ antiqui libri habent: et habentes magnum apparatum domini Azo.habent.sȝ habentes alium apparatū non habent et dicit sic litera ista: duo pluresue possunt habere insolidum vsum balnei vel portici vel campi: dicit glo. yr. inspecta licentia iuris non considerata potentia facti.vnde secundum istam glo.yr.dicetis intellectum huius.§.esse quod debeat intelligi de balneo porticu vel cāpo publico ex vna parte et vehiculo priuato ex alia pte. ¶Or signori si inspiciamus licentiam iuris quilibet potest vti balneo publico et curia et campo communi: ita quod alius non habet ius prohibendi eum.nam nullus habet licentiā expellendi me quin vadam ad lauandum me ad rhenū.item nullus habet licētiā expellendi me quin intrem palatium communis et campum communis.vnde inspecta licentiam iuris duo pluresue habēt vsum insolidum balnei et porticus et campi publici cū res ille in nullius bonis sint: sed sunt vniuersitatis.vt.s̄.de re.di.l.in tantum. §.vniuersitatis.sed istud non est verum inspecta potentia facti. si deuenimus ad factum in eo loco vbi sto tu non potes stare: qꝛ vbi sto in campo vel in porticu vel in balneo tu non potes stare. sed in vehiculo priuato si mihi et tibi commodatur vel locatur neuter nostrum habet ius vtendi insolidum inspecta potētia licentia iuris vel potentia facti. quia si tu solus velis vehiculum ducere ego dicerem tibi hoc non licet tibi facere. Preterea ex quo posui res meas in vehiculo tu non potes ponere tuas.item cum sedeo in vehiculo tu non potes sedere. ¶Or signori cōtra §.istum est insistendum.et ad.§.istum signantur quatuor cōtraria: et primo opponitur ad.§.istum sic: vos habuistis hic si duobus simul commodatur vel locatur vehiculum quod quilibet tenetur insoliduȝ: sed videtur quod quilibet tenetur pro parte.vt j.e.l.rem.§.in exercitum. Ad solutionem cuius contrarij ita breuiter dico: si duobus simul commodatur vel locatur vehiculum: hoc adiecto vt cuilibet pro parte cōmodetur vel locetur tūc quilibet pro parte tenetur.et sic intelligitur.l.cōtraria.secus si duobus simul commodatur hoc non adiecto vt quilibet pro parte teneatur.nam tunc quilibet tenetur insolidum vt hic dicit̄. Denuo opponitur ad.§.istū et videtur ꝙ si duobus vehiculū simul est commodatum vel locatum ꝙ non teneatur insolidum nisi expressim aliter dictum sit: qꝛ isti videntur duo rei debendi: et duo rei debendi non obligantur insoliduȝ nisi expresse hoc dicatur. vt in auc.de duo.re.debē.per totū. Ad quod quidā dixerunt vbi duo constituunt se duo rei debendi indiuidue tenent̄ insolidum sed vbi cōstituunt se duo rei debēdi rei diuidue tūc tenetur quilibet pro parte.vt.j.depo.l.si apud duos. Vel verius est vt dicamus ꝙ olim verum erat ꝙ constituebantur duo rei debēdi insolidum etiam si hoc non diceretur: sed hodie non constituunt̄ nisi expresse dicatur vt patet in preallegata auc. ¶Sed denuo opponit̄ ad legem istam de.l.vnde queritur naȝ in.l.vnde queritur. dicit̄ si vnus fecit vehiculū deteri⁹ tenet̄ alter qui non fecit deteri⁹ ꝑpter illius factum: qui non fecit deterius: sed.l.contra. que videtur velle ꝙ locator ꝛ conductor nō teneant̄ de dāno ab alio dato.vt.j.e.l.ad eos.ꝛ.j.loc.ꝛ condu.sed si damnū. ad quod vos dicetis si mihi cōmodat̄ vel locatur res ꝛ extraneus damnum dat non teneor.vt in.l.cōtraria.sed si mihi aut tibi commodatur vel locatur vehiculū inuicem videmur fideiubere ne tu des damnū in illa re: nec ego: ꝛ factum rei nocet fideiussori.vt.j.de ver. ob.l. mora.sic et factum rei nocet conreo.vt.j.de duob.re.l.ij. ¶Sed denuo opponitur id quod dicitur in.l.vnde queritur. nā hic dicitur si mihi et tibi est res commodata: si tu facis rem deterioreȝ teneris.l.aquil.si tu qui fecisti rem deteriorē cōuentus es actione commodati: tollitur actio. l. aquil. nisi quatenus plus est in actione.l.aquil.sed.l.videtur contraria.j.de acti.ꝛ ob.l. qui seruum.in fi. Ad quod quidam dixerunt quod hic dicitur ibi corrigitur: quia non est nouum vt priores.l.ꝛc.vt.s̄: de leg. et senatuscon.ꝛ long.consue.l.non est nouum. Alij dixerunt egi cōmodati non possum agere.l.aquilia. quanti retro plurimi fuit a triginta diebus: sed possum agere quatenus plus venit in ea.vt argu.s̄.ad.l.aquil.l.inde neratius.§.j. Alij dicunt si egi commodati non possum agere.l.aquilia.ad illud simplum quod egi actione commodati: sed ad illud quod crescit per inficiationeȝ actione.l.aquilie ago vt hic. Vel potest dici si conueni te commodati actione et assecutus sum singulare interesse: quia iuraui in litem non possum postea agere actione.l.aquil.sed si egi commodati et habita est ratio damni ꝙ venit in actione commodati tātum: bene possum postea agere ad deteriorationem qđ venit in actione.l.aquil. ¶Or signori ex.l.istis colligetis ista no. quia habetis hic vt dixi in casu.vnde secundū qđ est in litera conuenire.in.l.vnde queritur colligetis ar.ad questionem talem: pono duo sunt scholares fideiubent pro quodaȝ tertio scholari residente.postea scholaris qui recessit misit pecuniam ad vnuȝ de scholaribus qui fideiusserat pro eo creditor vult agere cōtra illum cui non est missa: si dicit ille cui non est missa ꝙ agat contra illum cui est missa super periculo debet audiri vt hic dicitur. Itē secundū ꝙ habetis in litera conueniri colligetis ꝙ commodās poterit agere actione furti contra furem: si commodatarius cedit ei actionem: sed quid si ille commodans cedit mihi actioneȝ commodati contra commodatarium qui egit furti: nūquid assequar ꝙ assecutus est a fure gratia rei certe nō.vt.C.de fur. ꝛ ser. cor.l.vl.et.j.loc.et condu.l.si is qui.secus est in creditore.vt.j.de pig.ac.l.si creditor. Item no.si duo sunt commodatarij et vnus fecit rem deteriorem: propter factum suum non potest postulare cedi sibi actionem contra reum vt hic in fi.secus est in fideiussoribus: quia siue conueniatur ex suo facto vel debitoris qꝛ semper postulat sibi cedi actionem.vt.j.de fideius.l.j.§.idem respōdit.et.C.de fideius.auc.presente. Or signori hic non esset procedendum: sed esset procedendum ad alias.l.que sequntur. tamen quia hic tanguntur quedam que alibi sunt tangenda: vltra procedam et breuiter tangam vobis que hic scripta sunt per Jo. et Azo.vos habetis in.§.isto si duobus in prin.ꝙ duo nō possunt habere dominium eiusdem rei insolidū: ꝛ ad hoc concor.j.de cast. pe.l.hereditatem.§.pater.et.j.de acqui.pos.l.possideri.§.ex cōtrario.sed videtur cōtra ꝙ maritus est dominus rei dotalis: qꝛ datur ei rei ven.que non datur nisi domino.vt.C.de rei ven.l.dote.item vxor similiter est domina rei dotalis.vt.C.de iure dot.l. in rebus. Ad quod respondent quidam duo non possunt habere dominiū eiusdē rei eodem iur̄.sed alio et alio iure sic: et subijciunt exemplum malum: qꝛ dicūt ꝙ maritus est dñs iure gen. et non ciuili: quia iam vsucaperet: qđ ex eo apparet ꝙ maritus habet rei ven.vt in.l.dote.ꝛ ad.l.illā in rebus. Respōdent lȝ maritus in veritate sit dñs: et vxor sit domina. verū est non re sed spe quia so.ma.reddenda est ei dos. Sed vos ponatis ita exempla quod duo possunt habere dominium eiusdem rei ꝛ alio iure.puta ꝙ vnus potest habere directum dominium sicut ille qui habet directam proprietatem: alius potest habere vtile dominiuȝ vt superficiarius.vt.s̄.si ager vec.vel emphi.pe.l.ij. Sed duo nō possunt habere dominiū eiusdē rei insolidū: ita ꝙ ambo directi domini sint insolidū vel vtiliter. Sed denuo ad aliud qđ dicitur in.§.isto opponitur.nam hic dicitur ꝙ duo non possunt habere possessionē eiusdē rei insolidū: sed videt̄ ꝫ ꝛ videtur ꝙ duo possunt habere possessionem insolidum.vt.j.vti posside.l.si duo, in prin.ad quod antiqui glossiani.s.do.mar.cuȝ suis sequacibus ita dixerunt duo non possunt insolidū possidere eandem rem.s.naturaliter vt hic cū suis similibus.ꝛ.j.de preca.l.certe: ꝛ.l.duo.sed duo possunt eandem rem possidere insolidum.s. ciuiliter vt in.l.

contraria.

contraria.ꝛ ista solutio habet illaȝ rationē: qꝛ naturalis possessio consistit in pedū positione: vt.j.de acqui.pos.l.j.in prin.nam natura non patitur vt vbi sedeo tu sedeas.sed duo possunt ciuiliter possidere: quia ciuilis possessio in solo animo cōsistit vt.C.de acqui.pos.l.licet.ꝛ duo possunt habere animū circa eandē rē. sed hec solutio non placet: quia.ll.expresse sunt in contrariuȝ: qꝛ sicut natura non admittit vt tu stes vbi sto: ita ius non admittit ꝙ duo eandē rem possideant insolidū ciuiliter ꝛ ideo dicenduȝ est ꝙ duo non possunt eandē rē possidere naturaliter vel ciuiliter insolidum: vt hic et in preallegato.§.ex contrario. Undevos ista contraria soluetis ita: duo non possunt insolidum possidere eandē rē: duo naturaliter insolidū tantū: duo ciuiliter tantū. nam qđ possideo naturaliter: tu non potes naturaliter possidere.qđ possideo ciuiliter tu nō potes ciuiliter possidere. sed duo possunt eandē rē possidere: vnus naturaliter ꝛ alius ciuiliter.et sic intelligitur.l.cōtra.vbi dicit̄ ꝙ vnus possidebat iniuste ꝛ sic ciuiliter.alius iuste ꝛ sic naturaliter: dicunt̄ aūt ciuiliter possidere ꝓprietarius.itē qui absens est a re.vt.j.de acq.re.do.l.acqrit̄ur.in fi.dicit̄ naturaliter possidere vsufructuari⁹.vt.j.de acqrē. pos.l.naturaliter.ꝛ.j.de vi ꝛ vi arma.l.j.§.vnde vi. Sed qui conduxit ad modicū tempus detinet.vt.C.cōia de vsuc.l.j.nec obst. ſ.cōi di.l.neq;.vbi videt̄ innuere ꝙ possideat qꝛ expono possidet.l.detinet ꝛ possidet domino nō sibi.vt.C.de acq.pos.l.vlt.et ille possidet cuius nomine possidetur.vt.j.de acqui.pos. l. quod meo. Qꝛ signori ego dico ꝙ possum possidere vno iure tu alio: quia possum possidere naturaliter tu ciuiliter: sed si possideo naturaliter qualiter retineo naturalem: ꝙdiu sum in re vel in conspectu retineo eam corpore: si sum in absentia retineo solam naturalem animo.vt.j.de vi ꝛ vi ar.l.iij.§.vnde vi.sed si possiderem naturaliter ꝛ ciuiliter ꝙdiu sum in cōspectu rei retineo naturalem et ciuilem: si sum in absentia retineo solam ciuilem.vt. C. de acqr.pos.l.licet.ꝛ est ratio vbi possideo naturaliter si discedo de re ꝙ retineo solo animo naturalem: qꝛ si non retinerem solo animo naturalem assequeretur illa absurditas: quia si milies recederem de re milies desinerem possidere.item si discederē de fundo meo nemine ibi derelicto ꝛ alius ingrederet̄ destitutus esseȝ omni auxilio: et ideo datur mihi interdictum.vt.j.de acq.pos.l. claȝ possidere.§.qui ad nūdinas. Si aūt ciuiliter tm̄ possideo si discedo de re: solo animo ciuilē retineo.vt.j.de acqrē.pos.l.iij.in prin.sed nūquid potest possideri ciuiliter ꝛ naturaliter.ꝛ duob⁹ modis dixerūt quidā ꝙ non: qꝛ si est in re possidet naturaliter: si est extra rem possidet ciuiliter. Alij dicunt ꝙ sic non eandē partem sed aliam et aliam et non puto absurdū: qꝛ eandē rem duobus qualitatibus possideam.vt.j.de vi ꝛ vi.ar.l.iij.§.dicit̄. Sȝ nunquid sunt due possessiones dixit Jo. ꝙ sic in sua substātia. vna naturalis et alia ciuilis.j.de vi ꝛ vi ar.l.j.§. dicitur. sed verius est ꝙ sit vna: sed binomia est: vna est naturalis.j.de acquir. pos.l.j.aliqñ nuncupatur ciuilis: ꝛ hec.l.videtur velle.C.de acq. pos.l.nemo.vel potest dici vna est naturalis eadem iure ciuili approbatur.ar.j.de verb.si.l.lege.vel ciuilis extensione quia ciuile ius extendit eam.j.de noxa.l.electio.§.et si is.ꝛ.l.si plurium.

Rei cōmodate ꝛc. Jn lege ista cū seq̄ue.dꝛ: si cōmodo tibi rem meā nec possessionē nec proprietatē rei commodate in te transfero: sed solūmodo detentationeȝ vt re illa possis vti.[retinemus] ꝛ ad hoc dꝛ.j.de acq. pos.l.q̄ vniuersas.in fi.ꝛ insti.de interdic.§.per eos.sic ꝛ rei deposite. j. depo.l.lȝ.§.rei.sic ꝛ rei locate.vt.j.loc.l.nō solet.[rem].i.possessionem ꝛ ꝓprietatē[cui cōmodat.] sed quid transfert.rñdeo detentationē: scilicet vt possit vti re illa ꝛ ideo potest conueniri ad exhibitionem et rei ven.vt.ſ.de rei ven.l.officium.in fi.

I ☞ Ex vsu ad quem res accommodatur quis non obligatur nisi sit mixta culpa.

I **Eum qui rē ꝛc.** Jn pri.†huius.l.dꝛ: si ego cōmodo tibi rē meā ad certum vsum si illā rē nō fecisti deteriorē nō teneris ad aliud nisi finito vsu rem reddere sed si culpa tua fecisti rem deterioreȝ teneris commodati ad interesse.h.d.prin.huius legis: videatis expositionem litere.[eum qui rem commodatam acceperit] scilicet ad certum vsum.vt.ſ.e.l.j.dixi[nihil prestare] scȝ nisi ꝙ finito vsu teneretur rem commodatā reddere.vt.ſ.e.l.j.[tenebitur] scȝ ad id qđ interest.vt.ſ.e.l.iij.§.si reddita et ibi dixi.

I ☞ Contractus innominati iudicantur secundum naturā cōtractus nominati cui adijciuntur.

I **Si rē inspectori.** †Jn.§.isto cum.l.seq.dicitur: rem meā dedi tibi inspiciendā idest vt diceres mihi quanti precij esset: nunquid tu eris similis cōmodatario: ꝛ certe refert aut dedi mei causa tantū vt precium requireres ꝛ mihi referres: quo casu teneris de dolo et lata culpa: aut dedi tibi tui causa qꝛ dedi tibi pecuniā vt tu exquireres quo casu teneris de dolo ꝛ lata culpa ꝛ de custodia: sed quid erit si ad me defertur res commodata: si perijt cuius periculo erit: ꝛ certe si mandaui per quē remitteres meū erit periculuȝ: sed si tu mādasti alicui vt mihi deferret teneris prestare culpā.ꝛ imputet sibi qui nō idoneū hominē elegit: qđ est verū si tui cā fecisti: sed si mei cā teneris de dolo ꝛ lata culpa.h.d.iste.§.cū.l.se.ꝛ pri.seq.videatis expositionē litere[dolū tm̄].s.ꝛ latā culpā q̄ dolo cōparat̄.vt.j.deposi.l.qđ nerua.[si sui.] et mei qꝛ dedi vt ipse inspiceret ꝛ p inspectionē dedi ei pecuniā[etiaȝ custodiā].s.ꝓstabit. secus si acciperet sui causa tantum: quia tenetur de leuissima culpa.vt.ſ.e.l.si vt certo.§.nunc vidē.et.§.interdum.

Comodatā rem. Jn.§.isto dicit̄: cōmodaui tibi rem meā mandaui tibi vt rē illaȝ mihi remitteres per illum misisti ille cum re aufugit: nūq̄d teneris mihi.certe non: sed si mandaui tibi per illum vt admoneret te ꝙ mitteres per fidelem nuncium et tu dedisti illi et ipse aufugit cum re illa tu teneris mihi.[dño perijt] et commodatari⁹ ei non tenetur: et imputet sibi dominus cur talem nuncium elegit.nam mala electio est in culpa.vt.j.pro socio.l.de illo.

I ☞ Dominus qui recipit estimationem litis a commodatario tenetur cauere de restituendo ei rem si ad manus eius perueniat.h.d.

I **Sj is qui ꝛc.** †Jn prin.huius legis dꝛ: commodaui tibi rem meā: postea tu rem illā perdidisti ꝛ sic nō apparebat illa res: cōuenio te act.cōmo.tu prestas estimationem: nūquid debeo tibi cauere si reperiā rē cōmodatā ꝙ tibi reddā.certe sic[cōdēnetur].s.ad estimationē.[prestet].s.vel estimationē restituat.vt.ſ. de cōdi. sine causa.l.si fullo.ꝛ.j.e.l.in commodato.in fi.et ibi dicetur.

I ☞ Ad eum ad quem periculum rei non pertinet commodum non spectabit.

I **Si quem questū.** †Jn.§.isto dicit̄: tu volebas emere iumēta mea tamen volebas ea primo experiri qualiter ambularent.vñ cōmodaui tibi ea ad ambulandū tu fecisti questū: qꝛ locasti ea: nūquid teneris mihi questū factum restituere.certe sic: qꝛ in re mea nō debuisti facere questū sine voluntate mea priusq̄ tuo periculo fit[qui ex periundū dedit] sed q̄ actione: Rñdeo si cōmodaui i hoc actione cōmodati: qꝛ ex re cōmodata nihil dȝ apud eum remanere.vt j.man.l.ex mandato.itē fructus rei veniunt in hac actione.vt.ſ. e.l.iij.§.in hac.sed si non commodasset tenet̄ actio.cōmodati vel al's certi condic.vt.ſ.si cer.pe.l.si eum.et.l.si et me.

I ☞ Error in iure consecutiuo non impedit actionem oriri ex contractu sicut nec error in iure vel in facto antecedente impedit conditionem oriri extra id quod agitur.h.d.

I **Si libero homini.** †Jn isto dicit̄: liber homo fuiebat mihi bōa fide ego rem meā quasi seruo meo ad certuȝ vsum cōmodaui sibi: nūquid finito vsu habebo act.contra eum: et videtur ꝙ non: quasi nō sit actum sicut nec contra seruum.econtra videtur ꝙ sic: quia si libero homini mando vt aliquid faciat datur mihi mandati actio cōtra eum: quia plerunq; extra id quod tacite agitur nascit̄ actio: sicut est si per errorem aliquid indebite soluitur. vnde dicenduȝ est ꝙ in questione ita nascitur mandati actio.[posse] sed videtur ꝙ non possim agere mandati quia non sponte sed necessitate fecit.vt.ſ.de neg.gest.l.si negocia.§.libero.ad quod potest dici plurib⁹ modis: vno modo sic vt ibi dixi vel vbi putat se seruum et al's non esset gesturus cessat mandati.vt in .l. contraria. secus si credat liberum et gessit vt hic.[datur] nam si soluo tibi.x.indebite non habeo animum obligādi te: tamen ex quo soluo indebite habeo te obligatum tacite condictione indeb.si per errorem facti solui indebite.ſ.de condi. indebi.l.j. et per totū.

I ☞ Actiones due contrarie ex eodem facto possunt oriri diuersis respectibus.

I **Si seruus meus ꝛc.** †Jn.l.ista dicitur: seruus me⁹ me inuito rē meā tibi accōmodauit ꝛ tu sciebas eum me inuito accommodare qua acti.teneris mihi: certe actiōe cōmodati ad rē.insup etiā teneris actiōe furti ꝛ cōdi.fur. [ex cā furtiua].s.dat̄ tñ si actū est cōmodati nō agēt̄ cōdi. furt. l.si p fure.§.cū furti. Sed ad.l.istā opponit̄ ꝛ videt̄ ꝙ nō possit agi cōmodati ꝛ furti quasi in casu isto sunt cōtrarie. nā duȝ ago cōmodati approbo factū serui vt si ago furti reprobo factū serui.vnde videt̄ cōtra.C.de fur.ꝛ ser.cor.l.j. Ad quod vos dicetis lex ista est intelligenda si seruus meus commodauit tibi me inuito et tu hoc sciēs ab eo accepisti: verū qꝛ sint contrarie si actū est cōmodati tollitur actio furti ꝛ cōdi.furtiua et sic intelligitur hec lex secundū qđ intelligunt̄.ll.contrarie. Uel pōt intelligi qđ tu sciens accepisti et contractasti quo casu teneris commodati ad rem et furti ex eo quod cōtraxisti . vt.j.man.l. si vero.§.si tibi .c.

1 Qui cõuenit̃ ex 2ctu non põt referre questionẽ dominij.

1 Commodare ꝛc. †In. l. ista dꝛ: ꝙ neduz possum cõmodare rem meã immo alienã: idest qḋ si fur vel pdo accõmodauit tibi rẽ furtiuã põt agere cõmodati. h. d. ista. l. cũ. l. se. videatis ex positionẽ lr̃e. [possideamus] siue bona fide siue mala fide possideam⁹: ꝛ hoc infert actionẽ nõ ꝯsequit̃ actionẽ ex improbitate sua. s. furti. vt. j. de fur. l. itaqꝫ fullo sꝫ ex ꝑmissiõe sua rõne cõtractus q2 cõmodauit. Sꝫ nunquid poterit agere fur vel pdo rei vẽ. cõtra cõmodatariũ. dixit dñs Guil. de cabriano ꝙ sic: ꝛ ita notat i casib⁹ suis. C. de nõ nu. pe. l. j. ꝛ p eo facit. C. de pig. ac. l. nec creditores. et. C. de pscri. xxx. vel. xl. an. l. si qs emptiõis. §. sꝫ hic sup illis. ꝛ ar. hui⁹. l. Sꝫ Jo. ꝛ az. 2dicũt ꝛ dicũt ꝙ ipse ꝛ sui seqces male dicũt cũ fur vel pdo nõ sit dñs ergo rei vẽ. non poterit intẽtare. vt. s. de rei vẽ. l. i rẽ actio. i pri. nec ex quo cõmodat facit eũ dñs: sicut nec locatio. vt. C. de pba. l. ad pbationẽ. nõ obst. hec lex: q2 vt dixi i expositiõe lr̃e fur vel pdo hꝫ act. ex sua ꝓuisione ꝯtractus: q2 cõmodauit nõ ex iprobitate sua. itẽ nõ ob. C. de nõ nu. pe. l. j. ꝛ. C. de pig. act. l. nec creditores q dicit si originem rei probare potes ꝛc. q2 ibi ago directa pignoratitia act. itẽ nõ ob. §. sed et hic super illis. qui dicit non licere predoni obijcere prescribenti qui detulit dominij questionem q2 ibi est speciale.

1 Pactum vt non veniat dolus futurus non valet.

1 In commodato ꝛc. †In pri. huius. l. dꝛ: si cõmodo tibi rẽ meã ꝛ paciscor tecũ si i re cõmodata cõmittas dolum ꝙ te nõ ꝯueniã nõ vꝫ tale pactũ. h. d. pri. hui⁹. l. videatis expositionẽ lr̃e. [nõ est.] q2 pactũ factũ ne agat̃ de futuro dolo nõ vꝫ. vt. s. de pac. l. si vnus. §. illud. secus si fieret tacita pactio vt non agatur commodati: quia expressa ꝛc. vt. j. de reg. iur. l. expressa.

1 Actiones contrarie possunt principaliter intentari.

1 Contraria cõmodati act. †In. §. isto dꝛ: cõmodaui tibi rẽ meã ad certum vsum: in re cõmodata fecisti sumpt⁹ necessarios vel vtiles volo te conuenire directa commodati nunquid poteris me vltro conuenire contraria actione commodati. certe sic [contraria.] vt. s. de neg. gest. l. sed an vltro: in princ.

1 Obligatione secundaria quilibet ex heredibus tenet̃ insolidum licet sit heres ex parte.

1 Si ex facto heredis. †In. §. isto dꝛ: cõmodaui tibi rẽ meã ad certuz vsum: decessisti relictis plurib⁹ heredib⁹. solus vn⁹ ex heredib⁹ fecit rẽ deteriorẽ: nunqd ipm solũ potero cõuenire. Rñdetur ꝙ sic. [heres sit] ꝛ idẽ est si sol⁹ possideret. vt. s. e. l. iij. §. heres ei⁹. in fi. sed si oẽs deteriorem fecissent: vel oẽs possiderent: tunc quilibet teneretur pro parte. vt. C. de here. actio. l. ij.

1 Cõmodans si non patitur cõmodatariũ vti re ad eũ vsum ad quem est commodata contraria commodati tenetur. h. d.

1 Sicut autem voluntatis. †In. §. isto dicit̃: cõmodaui tibi rem meam ad certum vsum: nunquid ante finitum vsuz potero reuocare commodatum. certe non: quia ab initio est voluntatis commodare: et ideo inter commodantem et commodatariũ prodite sunt actiones directe et contrarie: quia affici commodatarium beneficijs nõ decipi oportet. et iste actiones sunt ciuiles: quid enim si rogasti me vt commodarem tibi pugillares meos vt scriberes in eis nomẽ debitoris tui et ante vsum reuocẽ si negassem tibi inuenisses ab alio vel adhibuisses testes. Itẽ quid si rogasti me vt commodarem tibi tignum meum ad insulam faciendam: et intẽpestiue reuoco vel viciosum tradidi si negassem tibi inuenisses alium. similiter idem est in negociorũ gestore si accessit vt omnia gesturus oĩa debet gerere: et si quoddã gessit ꝛ quoddam non: tenetur mihi neg. ge. pro his que nõ gessit: quia adiuuari quippe nos beneficijs oportet non decipi: et ideo dicendum est ꝙ in omnibus predictis casibus contrarium iudicium dandum est. h. d. iste. §. vsqꝫ ad. §. duabus. videatis expositionem litere. [modum] .i. vsum ad quem commodatur [finemqꝫ] .i. vsqꝫ ad quod tempus teneatur commodatarius [tribuit] accidit. C. de acti. et ob. l. sicut in initio ciuiles. vnde nota actionem commodati ciuilem esse ſm quosdam. nec ob. s. e. l. j. et s. si cer. pe. l. j. q2 inuentione sunt ciuiles sed approbatione sunt pretorie. vt dixi. s. e. l. j. alij referunt ad neg. gesto. sed certe actio neg. ge. est ciuilis. vt. s. de neg. ge. l. iij. [consummare.] concor. j. man. l. si tibi. §. vl. Or signor innuitur hic si cepisti gerere negocia mea qḋ non sufficit quedam geri quia teneris de gestis ꝛ de his que nõ gessisti: sed videt̃ cõtra. q2 sufficit si cui vel in paucis amici labore cõsulat̃ ꝛc. vt. C. de nego. gest. l. tutori vel curatori. Rñdeo vbi accessisti vt oĩa gesturus teneris oĩa gerere si qdaz gessisti quedã nõ: vel ali⁹ erat gestur⁹ teneris: si accessisti vnũ gesturus: tũc sufficit sicut ꝛc. vt in. l. predicta ꝛ. C. de pcur. l. marit⁹.

a ℂ Si sin modice. Adde ꝙ expẽsa magna dꝫ pbari testibus parua probatur iuramẽto ſm bar. in. l. fi na. §. in cõputatione. C. de iu. deli. ꝛ adde ꝙ expense alimẽtorũ parue cõpensant̃ cũ opis idẽ bar. in. l. cũ fund⁹. §. j. s. si cer. pe ta. Et an appellatione expensarum veniant dãna et quid econtra tradit do. Jason. in. l. j. §. h iudicium. ff. si qs ius di. nõ obtẽp. Et appellatione expensaꝛ que expẽse veniãt et ad q̃ restringãtur late tradit do. Alex. i cõsi. lxxiiij. incip. et si tanto rum i. iiij. vol.

1 Ex pluribus rebus separatis potest peti vna non autem certa pars vnius corporis.

1 Duabus rebus. †In. §. isto dꝛ: cõmodaui tibi duas res ad certũ vsuz: nunqd finito vsu de qualibet re potero te cõuenire. Respõdetur ꝙ sic si sunt separate: sed si sunt cõnexe puta q2 cõmodaui tibi carrucam vel lecticã nõ potero te cõuenire de qualibet parte. h. d. [de singulis partib⁹] idẽ qḋ hic dꝛ est in act. ex testõ. vt. j. de leg. ij. l. mortuo. secus est in fure. nã cũ eo de singulis partib⁹ põt agi. et sic soluitur contra. s. de condi. fur. l. si seru⁹. §. boue surrepto.

1 Actio commodati contraria competit vt dñs reddat rem in sui potestatem reuersam vel estimationem acceptam. h. d.

1 Rem commodatam. †In. §. isto dꝛ: commodasti mihi rez aliquã perdidi: cõuenisti me cõmodati: solui tibi estimationez rei. postea res ad te ꝑuenit: nunqd potero te cõuenire vt rem mihi reddas vel ei⁹ estimationẽ prestes. certe sic [reddere] ꝛ sic petã rem vel eius estimationem. vt. j. e. l. rẽ mihi. in prin. ꝛ. j. ad. l. rho. de iac. l. ij. §. pe. Sed cuius erit electio quod istorum duorũ reddatur: dicunt quidaꝫ ꝙ erit electio mei: quia solui estimationẽ: nam ex quo ipse qui commodauit accepit estimationem videtur mihi vendere. vt arg. j. pro emp. l. litis estimatio. et ad hoc facit. j. de re iudi. l. in re deposita. ꝛ. s. de rei ven. l. si culpa. Alij dicunt ꝙ non erit electio nec mei qui solui estimationem: nec illius qui estimationem accepit: sed tantum prestabitur pecunia que soluta est. vt ar. s. de condi. sine causa. l. ij. sed verius est ſm Azo. qḋ sit in electione commodantis qui estimationez accepit: quia est obligatus ad rem vel ad estimationem: et vbi quis est obligat⁹ ad duo alternatiue sua est electio. vt. j. de iure dot. l. plerunqꝫ. in fi. et. j. de ver. ob. l. vbi autem non apparet. §. qui illud.

1 Commodatarius tenetur de leuissima culpa si ipsius gratia fuerit cõmodatũ nõ de casu nisi culpa precedat sed si vtriusqꝫ gratia fuerit commodatum tenetur solum de dolo et leui.

1 In rebus commodatis ꝛc. †In prin. huius. l. dꝛ: ꝙ cõmodatarius talẽ diligẽtiã dꝫ pstare in reb⁹ cõmodatis qlẽ qlibet pr̃fa. i suis reb⁹ adhibet. ꝛ iõ cõmodatari⁹ si 2bit sui gr̃a cõmodatũ: tenet̃ de dolo lata culpa leui ꝛ leuissima: nõ de casu fortuito ꝛ h̃ est vez ꝙ nõ tenet̃ de casu fortuito: nisi culpa pcesserit casuz: qḋ eũ si cõmodaui tibi argẽtũ vt domi vtereris: et pegre portasti et amisisti teneris de casu fortuito: sꝫ si cõmodaui pegre portãdũ et portasti et amisisti nõ teneris de casu fortuito. sed si commodatũ 2bit̃ gratia vtriusqꝫ quia commodaui tibi argentum vt communes amicos inuitaremus ad cenam: et tu accepisti ad hoc negocium explicandũ: quidam dixerunt ꝙ teneris de dolo tantum: sed verius est ꝙ tenearis de dolo lata culpa ꝛ leui: sicut creditor in rebus pignori datis ꝛ vir in rebus dotalibus dꝫ prestare dolũ ꝛ latã ꝛ leuem culpam. h. d. iste. §. [non possit.] vt in casibus fortuitis. vt. j. de adm. re. ad ci. per. l. j. et. ij. [non soluit] et ita habetis hic aliquos casus fortuitos enumeratos. accedit insti. qui. mo. re cõtra. ob. §. item is cui. et. j. de reg. iu. l. contractus. [qḋ autem diximus.] scꝫ ꝙ cõmodatarius teneat̃ de dolo lata leui ꝛ leuissima culpa: non de casu fortuito. [ita inuenio] scꝫ et male. [vt ita culpe.] scꝫ leuis non leuissime. [solet] nã pignus ꝛ dos cõtrahitur gratia vtriusqꝫ. vñ in eis tenetur quis de dolo ꝛ lata ꝛ leui ꝛ leuissima culpa: sicut i cõmodato. vt. s. e. l. si vt certo. §. nũc videndum.

1 Pro culpa commissa in faciendo competit actio ex eo cõtractu et legis aquilie.

1 Siue aũt. †In. §. isto dicitur: si creditor facit rem pignoratam deteriorem: vel depositarius rẽ depositam vel creditor rem pignoratam tenetur non solum contraria pignoratitia vel depositi vel commodati immo actio. l. aquil. et si vna est actum tollitur alia quatenus concurrunt. [de quibus loquitur] s. eo. l. iij. §. si reddita. [tolluntur] quatenus inuicem concurrunt non in plus. et. s. e. l. vnde queritur. in fi. vt s. de rei vendi. l. non solum.

1 Expensas alimentorum vel valitudinis paruas commodatarius non repetit secus in magnis

1 Possunt iuste cause. Signoriõ directa act. commodati supra dictum est: nunc intendit dicere de contraria: et possunt esse iuste cause propter quas agit commodatarius act. contraria: vt si fecit sumptum circa seruum egrum curandum sibi commodatum: vel si fecit sumptum causa requirendi reducendiue seruum qui fugerat: sed ratione impensarum cibarior non cõpetit contraria act. nã illa ratione naturali pertinẽt ad cõmodatariũ: sed ꝛ si impense que facte sunt in valitudine vel ratione fuge si sint modice[a] pertinent ad eũ sicuti cibarior: sed etiã cõpetit contraria cõmodati actio si tu sciẽs vasa vitiosa mihi cõmodasti ad meuz interesse.

intereſſe. ſi diceret aliqs cōmodati actio ɔ̄ria nō eſt neceſſaria: ſed ſi agit cōmodās directa obijciet ei cōpēſationē cōmodatarꝰ. rñdet iuriſc. pōt eē ꝙ cōmodās nō agit directa act. [agi deberet]. ſ. ɔ̄ria actiōe cōmodati. [facte eſſent]. ſ. cuꝫ ſine dolo et culpa cōmodatarij ſeruꝰ fugit [accepiſſet] qꝛ cuꝫ ſeruitio qđ ei fecit cōpēſatꝰ vñ nō repetitꝰ vt. ĵ. de edil. edi. l. itē ſerui. §. ſi. ⁊. ĵ. ſo. ma. l. diuortio facto. §. vl. ⁊ ex iſto ꝟ. colligeſ tale ar. maritꝰ accipit vxorē: ⁊ mulier pmittit dotē: ⁊ poſtea nō ſoluit qꝛ nō hꝫ: poſt ea nō vult eaꝫ alere: mulier petit alimēta a viro: dicit nō debeo. ar. ĵ. de iure do. l. doꝭ fructꝰ. ſꝫ certe dico ꝙ teneſ eā alere: qꝛ naturalis rō ſuadet vt cuiꝰ pſone habeo vſuꝫ eidē pſone debeā pſtare alimēta. ſꝫ vir hꝫ vxorē ſuā i vſu. vt. ĵ. de op. li. l. ſi cū pſonꝰ. itē vir vtiſ corpore vxoris. vt. C. q̄ po. i pig. ha. l. ſi. itē dꝫ eā funerare ēt ſi dotē nō hñerit. vt. ſ. de reli. ⁊ ſump. fu. l. qđ ſi nulla dos [modica] vt ſi cōmodatariꝰ expēdit vnū denariū [ad eūdē puenit] qꝛ modica ſunt ſpernēda. vt. ĵ. de pig. ac. l. ſi qs. ⁊. ĵ. de vē. inſpi. l. j. i ſi. [eſt] hͦ eſt verꝫ i cōmodato. vt hic: ⁊. ĵ. e. l. pe. ⁊. ſ. e. l. pxi. §. ſicut. i ſi. ſecꝰ i locato ⁊ vēdito. vt. ĵ. đ ac. ēp. ⁊ vē. l. teneſ i pn. ⁊. §. ſi vas. ⁊. ĵ. lo. ⁊ ɔdu. l. ſꝫ addes. §. j. ⁊ ē rō q̄re i locato ⁊ vēdito qꝛ cōmodatū ex natura ɔctꝰ ɔ̄hiſ gr̄a cōmodatarij. ſꝫ locatio et ɔ̄du. ⁊ vēditio ɔ̄hiſ gr̄a vtriuſcꝫ. itē locator recipit pēſionē ſed cōmodator cōmodat gratis. vt. ſ. e. l. ſi vt certo. §. nūc videndū. [non habeat]. C. de neg. ge. l. ſi autē. §. ſed nō quocūcꝫ. [cōtrariam actionem.] ſi et ea poteſt agi. vt. ſ. eo. l. in commodato. §. j.

I ☞ Conductor vel commodatarius de damno dato a tertio non tenetur.

I **Deos ⁊c.** † In. l. iſta dꝛ: ſi cōmodo tibi rē aliquā: ⁊ quidā aliꝰ i re illa dedit dānū ſine culpa tua de hͦ nō teneris: q̄ eū rōne poſſes puidere ne i re illa dānū vel iiuria dareſ: certe nulla [nobꝭ.] rñdeo nulla qñ dānū daſ ex neovt hic: ⁊. ĵ. loc. l. ſi vt certo. §. ſi duobꝰ. ⁊. l. ſe.

I ☞ Si res culpa nuncij perdatur perit periculo domini ſi remittens non fuit in culpa male electionis. h. d.

I **Argentū ⁊c.** † In. l. iſta dꝛ: cōmodaſti mibi argentū tuū miſi tibi ſeruuꝫ ita idoneū ꝙ nō eſt veriſimile: ꝙ mali homines deciperent eū ſi mali hoīes intercepiſſent eū teneor tibi. rñdeſ ꝙ nō. [intercepiſſent] ex quo non fui in dolo vel culpa. vt. ſ. eo. l. eum qui.

I ☞ Poſtꝙ quis eſt cōdemnatus commodati directa poteſt agere commodati contraria. h. d.

I **Rem mihi cōmodaſti ⁊c.** † In. l. iſta dꝛ: cōmodaſti mihi aliquā rē ⁊ poſtea eandē mibi ſurripuiſti egiſti ɔ̄ me cōmodati. ego ignorās a te ſurreptā fui ɔdēnatꝰ tibi eſtimationē ſoluere ⁊ ſolui ⁊ poſtea recipio rē apđ te: nūq̄d teneris cōmodati ɔ̄ria: certe ſic. nō act. furti. h. d. princ. huius. l. [cōdemnauit] ad rei eſtimationeꝫ [non eſſe] qꝛ rei proprie nō fit furtum. vt. ĵ. de furt. l. j. [fore.] vt. ſ. eo. l. in commodato. in fi.

I ☞ Dolus ſerui non preiudicat commodanti licet pro eo noxaliter teneatur.

I **In exercitu.** † In. §. iſto dꝛ: debebā ire i exercitum: ɔ̄ri ſocietatē cū q̄buſdā vt eſſemus ſub eodē tabernaculo: qꝛ habebā pulchra vaſa ɔtubernales rogauerūt me vt accōmodarē ſibi: accōmodaui ſeruꝰ meꝰ fugit cū illis ad iimicos. poſtea ſeruꝰ redijt ſine vaſis: nūq̄d ɔtubernales teneſ cōmodati p ptibꝰ virilibꝰ. Rñ. ꝙ ſic: ſꝫ ipi poteſt me ɔ̄uēire furti noxali. [cōi piculo.] vñ nota ꝙ đt cōi piculo ⁊ ita ſi cōmodaui vt q̄lꝫ teneret i ſolidū. al's ſecꝰ: vt. ſ. e. l. ſi vt certo. §. ſi duobꝰ.

I ☞ De furto facto per ſeruum commodatum commodans tenetur noxaliter tantum ſi fuit ignorans ſed ſi ſciens tenetur in ſolidum. h. d.

I **Si ſeruus ⁊c.** † In. l. iſta dꝛ: cōmodaui tibi ſeruꝫ: ſi ille fecit tibi furtū: nūq̄d habes ɔ̄ me cōmo. act. ɔ̄riā: ſicut ſi i eo curā do expēdiſſes. ⁊ rñdeſ ꝙ teneor tibi furti noxali ⁊ cōmodati ɔ̄ria qñ ſcīēter ſuū furē ſibi cōmodaui [cōmodauit] accedit. ſ. eo. l. in rebus. §. poſſunt in. ꝟ. item qui ſciens vaſa vitioſa. et. l. in commodato. §. ſicut. in fi.

I ☞ Commodatarius ſi re vtatur ad eum vſum ad quem commodata eſt et pereat ſine culpa commodatarij commodatarius non tenetur. h. d.

I **Si cōmodauero tibi ⁊c.** † In. l. iſta dicit cōmodaui tibi equū meū vt ires ad caſtrū francū tu diſcrete eq̄tabas equū ſꝫ qꝛ ſenex erat equꝰ cecidit i ſtrā ⁊ mortuꝰ ē i itinere: nūq̄d teneris cōmodati. rñ. ꝙ nō: ex q̄ nō fuiſti i dolo vl' culpa [nō potuit] ſecꝰ ſi tu fuiſti i cl'pa qꝛ teneris. vt hͦ ⁊. ſ. e. l. ſi vt certo. §. nūc videndū. ⁊. §. ſi vo ſenectute.

De pignoraticia actione. Rubrica.

Quia ſicⁱ i cōmodato re ɔ̄hiſ obligatio ita i pignore. vt iſti. q̄. mo. re ɔ̄hi. ob. §. ſi is cui. ⁊. §. creditor. ⁊ pro pignore obligato habet locum pig. directa ⁊ ɔ̄ria q̄ eſt pſonalis actio. vt. C. de di. pig. l. pe. et vl. et ideo ponit de directa pignoraticia et cōtraria: et directa datur debitori ſoluta pecunia vel oblata. vt. ĵ. e. l. ſi rē. §. omnis. de contraria agitur. ĵ. e. l. j. et. l. ſi neceſſarias.

I ☞ Pignꝰ nudo ɔ̄ſenſu ɔ̄hiſ etiā ſi alia res tradaſ et error in materia pignoris conſtitutionem non impedit. h. d.

I **Pignus cōtrahitur nō ſolū ⁊c.** † qꝛ pignoraticia actio directa ⁊ ɔ̄ria ⁊ maxime directa locū hꝫ p pignore. prio ponit q̄liter pignꝰ ɔ̄haſ: ⁊ pignꝰ ɔ̄hiſ nō ſolū traditiōe. immo aliqñ nuda ɔ̄uētiōe vt ſi oſtēdi tibi aurū dicēs ꝙ volebam tibi obligare p. x. ⁊ in dādo ſummiſi es: q̄riſ nunq̄d aurū ſit obligatū an es. rñdeſ ꝙ aurū: qꝛ i hͦ ɔ̄ſentimꝰ. ſecꝰ tñ eſt ſi oñdi tibi es ⁊ dicebaꝫ ꝙ erat aurū: qꝛ es ē obligatū: verūtñ qꝛ decepi te teneor tibi ɔ̄ria pignoraticia ad itereſſe tuū et potero accuſari crimine ſtellionatꝰ qꝛ dolū cōmiſi [nō ſolū traditiōe]. ſ. cū tradiſ [traditū eſt] ſꝫ tūc ppꝛie dꝛ hypoteca: ſꝫ cū trado pignꝰ dꝛ a pugno. vt inſti. q̄. mo. re ɔ̄. ob. §. creditor: ſi aūt non trado tūc dꝛ hypoteca: vt hic: ſꝫ i pignore trāſit poſſeſſio i hypoteca nō. vt. ĵ. e. l. ſi rē. ſed quātū ad pignoraticiā act. attinet nō eſt differētia iter pignꝰ et hypotecā. vt iſti. de act. §. itē ſeruiana. ⁊. §. iteꝫ. ⁊ ita hic pignꝰ dꝛ nudū qđ nō hꝫ rei traditionē annexā: ⁊ ſic pactū dꝛ nuduꝫ ⁊c. vt C. de pac. l. traditionibꝰ. [qꝛ i hͦ]. i. ere vt eēt pignori. [eſſe] dolose [eſt]. i. vt es ſit pignori. [q̄ dedit]. ſ. debitor ad itereſſe creditoris [quē fecit] vt. ĵ. de cri. ſtellionatꝰ. l. iij. ⁊ ita pter poniſ in cluſiue: ſic poniſ. ſ. de pcu. l. ſꝫ ⁊ de pſone. §. pter. Or ſignori habetis hic i ſi. vt dixi i caſu: ſecꝰ eſt i vēditiōe. nā ſi vēdis mibi aliquid vt es: qđ puto aurū nō eſt vēditio. vt. ĵ. de ɔ̄hē. emp. l. q̄d tñ. ſꝫ cur eſt aliud i vēditiōe ⁊ aliud in pignore? Reſpō. equitas naturalis ſuadet quod aliud ſit in pignore quia vtile eſt tibi ꝙ es ſit tibi obligatū: qđ ſi nō eēt dānoſuꝫ tibi eēt: ſꝫ i vēditiōe vtile ē tibi ꝙ emptio nō ſit ɔ̄cta. Vltio no. ꝙ iſta lex dꝫ itelligi i pignore ɔ̄uētiōali qđ ɔ̄hiſ re ⁊ mutua ɔ̄uētiōe. ſecꝰ ē i pignore ptorio qꝛ ɔ̄hiſ p miſſionē i rē. vt. ĵ. e. l. nō eſt. Vñ nota hic aliqs differētias iter pignꝰ ɔ̄uētionale ⁊ ptoriū ⁊ iudiciale. ex alia parte pignꝰ ɔ̄uētionale ɔ̄hiſ re. vt hic: pignꝰ ptoriū ⁊ iudiciale nō. vt. ĵ. eo. l. nō eſt. Itē creditor q̄ hꝫ pignꝰ ɔ̄uentionale poſſidet ciuiliter ⁊ naturaliter. vt. ĵ. de acq̄. poſ. l. q̄ pignori. ⁊. l. ſui noīe ⁊. ĵ. e. ſi rē alienā. §. ppꝛie aūt pignꝰ. ſꝫ q̄ hꝫ ptoriū ⁊ iudiciale detinet nō poſſidet. vt de acq̄. poſ. l. iij. ⁊. ĵ. ex q̄b. cau. i poſ. eaſ. l. cū ex legaticā. Itē creditor q̄ hꝫ pignꝰ ɔ̄uētionale teneſ de dolo ⁊ lata culpa ⁊ leui. ſ. ti. pxi. l. ſi vt certo. §. nūc videndū. ſꝫ q̄ hꝫ ptoriū ⁊ iudiciale teneſ de dolo ⁊ lata culpa tm̄. vt. ĵ. đ bo. auſ. iu. poſ. l. ptor. i pn.

I ☞ Creditor ſecundus ex conuentione debitoris nō pōt in ius prioris creditoris ſuccedere poſt pignus venditum.

I **Si rem ⁊c.** † In lege iſta dꝛ: obligaui tibi rē pignori: demū rem illā alteri vendidi: poſtea accepi a titio pecuniam vt illā tibi ſoluerem ⁊ liberarē rē pignoratā poſtea ſolui tibi illaꝫ pecuniam: nunquid titius ſecundus creditor habebit rem illā obligatam. certe non: quia iam erat facta aliena. [pignori datam] ſcilicet primo creditori [non dederit] ſcilicet debitor [tucꝫ] ſcilicet ſecundus creditor [acceperis] ſcilicet et certum eſt rē alienam quē non poſſe obligare. vt. ĵ. que res pig. ob. poſ. l. q̄ filios. ſed bene pōt quis rem alienam vendere que ſit ratio ibi dicam.

I ☞ Non videtur habere fidem de precio quod ſtatim quis recepturum ſe putat. h. d.

I **Si quaſi recepturus ⁊c.** † In. l. iſta tractatur de timoroſo creditore. et in. l. iſta dicitur ſcholaris quidam obligauit rem ſuam cuidam pro. x. venit ſcholaris poſtea ad creditorem et dixit ei volo liberare rem meam accipias pecuniaꝫ tuam: dixit creditor nolo quod intres ſed tradam per feneſtram: ſcholaris non ſoluit pecuniam quomodo tenetur creditori. reſpondetur quod tenetur actione furti et pigno. act. contraria ad intereſſe: et ſi ſcholaris excipiat de pignore reſtituto creditor replicabit de dolo quia non videtur redditum: ſed per fraudem et dolum ablatum. hoc dicit hec lex: videatis expoſitionem litere. [quominus] id eſt incontinenti: et ſic nulla fuit ei habita fides de debito: vel aliter non fuit ſatiſfactū al's pignꝰ eēt liberatū. ar. ĵ. de ɔ̄h. ēp. ⁊ vē. l. qđ vēdidi. ⁊. ĵ. e. l. ſi rē. §. oīs. ⁊ iſti. de re. diui. §. vēdite. [poſſe] qꝛ facit furtū hͦ caſu etiā ſue rei. vt. ĵ. de fur. l. cū res. §. j. et. l. cū itacꝫ. et iſti. de ob. q̄ ex de. naſ. §. interdum. [cōtraria pignoraticia] ſcꝫ ad intereſſe.

I ☞ Pignus poteſt vendi ſi eſt actum vel nihil eſt dictum ſed ſi agatur quod non vendatur trina denunciatione premiſſa vendi poteſt alias ſecus.

Si cōuenerit rc. † In. l. ista cum se. et prin. se. tractat̄ de eadez materia: r in. l. ista dr̄ obligaui tibi rem pignori: et cōueni si ad diē nō soluerē tibi pecuniā qd̄ posses distrahere valet ne hec cōuētio. certe sic: siue ab initio cōuenit siue postea r si vendis pign⁹ trāsfers dominiū in emptorē: idē est si nō cōueni ꝙ liceret tibi distrahere naz si dies nō est apposita licet tibi distrahere auctoritate legis nisi cōuenissez nominatim ꝙ nō liceret tibi distrahere quo casu si distraxisti teneris furti: nisi cū denūciasti mihi vt soluā sed si forte cōueni vt vēderes certa summa r vēdidisti alia teneris mihi. Sed qd̄ erit obligaui tibi fundū pignori cōueni vt vēderes tu nō vis vēdere hoc quidē casu potero vēdere. certe nō: tn̄ si interest mei debitoris vendere hoc quidē casu potero vēdere rē pignoratā te creditore inuito: r teneris mihi ostēdere pstita tibi idonea satisdatione: qr indēnitati tue cōsulat̄ si res est mobilis: tu aūt creditor inuitus vendere non teneris. h. d. ista lex cū. l. se. r prin. seq. videatis expositionē litere. [si conuenerit] scilicet inter debitorem r creditorē habere. cōcor. insti. quibus alie. licet vel non. §. creditor. r nota qd̄ hic est casus vbi quis nō habet dominiū et transfert sic r alibi. ĵ. de acqui. re. do. l. nō est nouū vt liceat distrahere autoritate legis nulla denūciatione facta hodie cōtra. vt. C. de iure domi. impe. l. vl. [nec ei] scilicet debitori a creditore sed hec denunciatio: nunquid vna vice fiet: solue solue solue. Rn̄deo non: sed debet aliquod interuenire interuallū. vt ar. ĵ. de solu. l. ratuz. vel a iudice statuendū est. vt. ĵ. de iure delibe. l. j. in fi. Item nota hic si nominatim conuenit ne distraheretur valet pactum vt nō possit distrahere. sed nisi primo denunciet tibi non valet. si denūciauit ei ter nō valet: quia tali pacto inuitarentur debitores ad delinquendum. vt. ĵ. de pac. do. l. conuenire. [nihilomagis] .i. non propterea magis. [quam postea] scilicet et tunc dicebat attilicinus qd̄ creditor poterat vendere: sed male dicebat. vt. ĵ. dicit.

Quamuis conuenerit rc.

☞ Creditor qui pignus vendidit cogitur restituere superfluum precij per actionem pigñ. et etiam vsuras in tribus casibus contentis. h. d. cum. l. seq.

Si creditor. In †. §. isto cū. l. sequē. dicit̄ si obligasti fundum pro. x. r ex pact. vel ex lege vendidi fundū. xv. teneor tibi reddere residuum: et ad vsuras si residuū fenerauivel cōuerti ivsus meos: vel si fui in mora restituēdi tibi residuū: sed si deposui residuū non teneor tibi ad vsuras [nō debet prestare] nisi ratione more. vt. ĵ. statim dicit [est] quia vsure veniunt in act. bo. fi. iudicis officio ex tempore more. vt. ĵ. de vsur. l. mora. §. in bone fidei.

☞ Expēse facte i re pignorata ɔ̄ria pigr̄aticia repetūt̄. h. d.

Si necessarias impēsas rc. † In prin. huius. l. tractat̄ de pignoraticia act. r in prin. huius legis dr̄ obligasti mihi pignori seruū vel domū in illo seruo curando feci sumptū: mortuus est: vel in domo fulciēda feci sumptum. domus exusta est: nunquid illū sumptū recuperabo cōtraria pignoraticia act. Respōdet̄ qd̄ sic multo forti⁹ si extaret habere retentionē. h. d. prin. huius. l. videatis expositionem litere [si necessarias] scilicet vel vtiles et que dicantur necessarie vel vtiles impense dic vt. ĵ. de impen. in re. do. fac. l. j. et sequen. [retinere] vnde habeo contrariam pignoraticiam actio. nam sufficit negocium vtiliter incboatum. vt. s̄. de nego. gest. l. sed an vltro. et. ĵ. de in rem ver. l. si seruus.

☞ Creditor si vendit et de euictione promisit ei debet a debitore de indēnitate caueri.

Si pignori. † In. §. isto dr̄ obligasti mihi q̄tuor mācipia p. x. r ista mācipia valēt. xx. qr. x. n̄ soluebas duo mācipia vēdidi ex pac. vel ex lege r ꝓmisi emptori de euic. qr habebā necesse facere fm ɔsuetudinē ciuitatis. mō tu petis a me alia duo nō vēdita ego volo vti retentione nisi caueas mihi de indēnitate pstāda de euic. nunq̄d hoc facere potero. Rn̄det̄ sic. Sed ad. §. istū opponit̄ r signat̄ ɔ̄: qr. l. vr velle ꝙ creditor nō teneat̄ de euic. vt. C. credi. euic. pi. nō de. l. j. r. ij. Ad qd̄ vos dicet̄ regl'r creditor nō tenet̄ d̄ euic. vt i. l. ɔ̄. s; istō qd̄ hic dr̄ dz itelligi qn̄ creditor ꝓmisit. vt. ĵ. e. l. si pignore. §. vlt. r. l. seq

☞ Si cessatur in solutione partis venditur totum.

Si vnus ex heredibus. † In. §. isto dicit̄ obligasti mihi rē pignori p. x. r fuit dictū ꝙ si ad diē nō solueres ꝙ possem vēdere decessisti plurib⁹ heredib⁹ relictis: r postea vn⁹ soluit partez quā debebat iure hereditario: nunq̄d nihilomin⁹ potero vendere pign⁹. certe sic: queadmodū si ipse debitor partē soluisset. h. d. iste. §. [soluisse] nā causa pignoris est indiuidua et non liberat̄ pignus q̄diu aliq̄d dz solui. vt. C. de distrac. pig. l. q̄diu. r est ratio qr particularis solutio rc. vt. ĵ. de vsur. l. titius. §. lucius.

☞ Uniuersalis negatiua nō potest dici falsa anteq̄ in quolibet particulari sit possibile itez oratio vniuersalis si in vno est falsa in toto dicitur falsa. Item oratio distributiua verificatur in quolibet particulari distributorꝫ. Item indefinita equipollet vniuersali. h. d.

Si annua. † §. iste aliquātulū est logicalis r vult facere differētiā iter idefinitā ꝓpositionē r particularē. r in. §. isto ponetis ita casuz. Mutuaui tibi. xxx. et fui stipulat⁹ mihi reddi āñua bima trima die: r accepi pignus r fuit ita dictū: nisi sua q̄qz die fuerit pecunia soluta ꝙ liceat mihi vēdere pign⁹. ꝑma die nō soluisti nec scd̄a: nunq̄d lz mihi vēdere pign⁹. certe non. s; elapsis oīb⁹ diebus. secus est si mutuaui tibi xxx. r accepi pign⁹: r stipulat⁹ sum mihi reddi āñua bima trima die: r dixi si q̄ pecunia nō fuerit soluta sua die ꝙ pign⁹ possiz vēdere. nā si postea nō fuerit soluta p̄ria die lz mihi vēdere pign⁹. h. d. iste. §. videat̄ expositionē lr̄e. [si āñua rc.] vocam⁹ āñuā ꝑmā diē ꝑmi anni. trimā vocam⁹ tertiā diē tertij anni: r sic sumit̄. C. de rei vx. ac. l. vnica. §. cū aūt. [pensionū] .i. pstationū. [qr his verbis] vniuersalib⁹ r indefinitis. [pōt venire] .i. vēdi. [pacti cōuētio] .i. ex quo cessauit p̄ria die soluere poterit vēdere. Sed q̄ est rō diuersitatis iter primū r scd̄m. rn̄deo rō est illa qr i primo casu appositū fuit signū vniuersale vel indefinitū qr dictuz fuit nisi sua q̄qz die r q̄squis est signū vniuersale ꝙ indefinita eq̄pollet vniuersali. vt. s̄. de ser. rust. p̄. l. si seruit⁹. r. ĵ. de leg. ij. l. si pluribus. in prin. vñ nisi labant̄ oēs dies nō pōt pignus vendi. Sed si quis est signū particulare. vñ si dr̄ si qua pecunia soluta nō fuerit statim si non soluerit prima die pignus potest vendi.

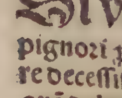
☞ Pactū de vendēdo in dubio non intelligitur personale.

De vendendo pignore. † In. §. isto dr̄: si obligas mihi rez p. x. r paciscor ꝙ possiz vēdere vel heres me⁹ si ad diē nō soluis pecuniā valet pactū: s; r si nō paciscor de herede valet pactū qr oē pactū ꝑsumit̄ in rē r heres me⁹ poterit vēdere nisi ɔ̄tīū actuz esset. h. d. iste. §. videatis expositionē litere [est] .i. si dictuz esset ꝙ ius vēdendi cōpetit creditori nō heredi tn̄ in dubio omne pactum presumitur in rem. vt ar. s̄. de pact. l. iuregen. §. pactorum.

☞ Pignus potest vendi ꝓpter debituz r alias accessiones.

Cum pignus. † Ubi creditor poterit vendere pign⁹ ex pacto vel ex lege dz posse vēdere nedū ob sortē imo ob vsuras r sumpt⁹ factos vtiles vel necessarios i re illa. h. d. [facit vtilit̄] vel necessario. vt i ꝑn. hui⁹. l.

☞ Creditori decepto per contrariam pignoraticiam succurritur contra debitorem.

Si rem alienā rc. † In pri. hui⁹. l. agitur de ɔ̄ria pig. ac. r dicit̄: si tu mihi ignorāti sciēs obligas rē alienaz vel malitiose i pignore fuisti versat⁹: qr obligasti rez alij obligatā teneris pig. ac. ɔ̄ria: ad meū interesse. h. d. [iudicium] idem si obligas es: et dicis esse aurum: et concor. s̄. eo. l. j. in fi.

☞ Pignus potest dari pro omni obligatione.

Non tantum. † Si tu deberes. x. ob. x. debita potes obligare pign⁹: sed si fideiubeo pro te potes obligare pignus ratione indēnitatis prestāde ob illam fideiussionem. h. d. [fideiubeat.] concor. ĵ. de pigñ. l. res.

Proprie autem pignus. † In. §. isto notat̄ differentia inter pign⁹ r hypotecā: ꝓprie est pign⁹ cū obligat̄ r tradit̄ r ad creditorē trāsit possessio. ꝓprie dr̄ hypoteca cum obligat̄ res pignori sed non tradit̄ nec possessio trāsit ad creditorē. h. d. iste. §. videatis expositionē litere [trāsit] vñ pignus a pig. re ɔtrahit̄: vt insti. qui. mo. re. contra. ob. [ad creditorē] r tūc pign⁹ dr̄ nuda cōuentione cōtrahi. vt. s̄. e. l. j. sed quantū ad hypotecariam act. nulla est differētia inter pig. r hyp. vt insti. qui. mo. re cōtra. ob. §. inter pignus. r. ĵ. de distrac. pig. l. si creditor. in prin.

☞ Actio pignoraticia directa contrahitur cum est creditori soluta pecunia vel aliter satisfactum.

Omnis pecunia. † In §. isto tractat̄ de directa pigr̄aticia: r dr̄ in. §. isto. si obligaui tibi rē p. x. r solui tibi illa. x. vl' obtuliv' alio mō satisfeci tibi possuz te ɔ̄uēire directa pig. ac. r dr̄ satisfactū tibi si impleꝰ votū tuū. nā ex q̄ satisfactū ē tibi p eū modū q̄ tibi plz liberat̄ pign⁹ r possum agere directa pignoraticia act. [pignoraticia actio.] debitori. vt isti. q̄. mo. re ɔ̄. ob. §. creditor. [queadmodū voluit creditor] vt. s̄. q̄ satis. cog. l. j. [siue reo] .s. principali alio [ɔ̄uētiōe.] qr fecit pactū de nō petēdo [decept⁹ sit] sui facilitate sec⁹ si dolo aduersarij. vt. s̄. e. l. q̄ñ. volēti eñ dolus nō infertur. C. de trāsa. l. cū donationis. ¶ Mr̄ signori vos habetis hic ꝙ directa pignoraticia que dat̄ debitori nascit̄ demū soluta vel oblata pecunia r nascitur ex ipsa oblatione dudū postea

soluta

soluta pecunia: et est simile in certi cōdic. si mutuo tibi a princi-pio nūmos alienos. nā secuta cōsumptione recōciliatur mutuū vt. j. de fideius. l. si qs a reo. §. si nūmos. Jdē est in actiōe tutele que demū finita tutela nascitur: sed ex gestione prius facta. vt. j. de tu. et ratio. distrahē. l. j. in fin. et l. sequen. Simile est in actio. pro socio. l. tandiu. Simile est in actiōn. prescriptis verbis que nascitur ex pacto ꝑmutatiōis. vt. C. de re. permu. l. ex placito. ¶ Or signori dixi qd nō nascitur directa pignoratitia q̄ daē debitori nisi demū soluta vel oblata pecunia. steti p. xxx. annos qd nō solui: postea soluo prescribitur ne actioni pignoratitie: Rñ. nō. vt. C. de prescrip. xxx. anno. l. cū notissimi. §. illud. et. C. de an. ex. l. j. in fi. sed lz directe actioni pignoratitie nō ꝑscribaē tñ iuri offerēdi pōt ꝑscribi. vt. C. de prescrip. xxx. anno. l. cū notissimi. §. eodē iure. et. C. de fide instru. l. plures apochis. et. j. de dam. infe. l. iij. §. postea autem.

1 ☞ Actione pignoratitia pōt agi pro re aliena pignorata.

1 **Is quoqꝫ.** † Jn. §. isto dicit: si obligo tibi rez alienā et soluo tibi pecuniā bene potero reuoca-re directa pignoratitia actione. hoc dicit [experiri] ita si com-modo rem alienam. s. titu. j. l. cōmodare.

1 ☞ Quando ius intentatum speruenit in pendente iudicio ex causa de preterito potest sequi condemnatio. hoc dicit.

1 **Qui ante solutionem.** † Jn. §. isto dicit: si obligaui tibi rē meam pro. x. et anteqꝫ soluā vel agā directa pignoratitia actio. nō habeo ius agēdi. tñ si ante lit. cōtest. nō obtuli: sz ante sniam soluo vel offero habeo ius agēdi: sed si nō vellem tibi soluere: sz aliter satisfacere te inuito hoc nihil mihi ꝓficiet. h. d. iste. §. cum l. seq. [lz nō recte egit.] idest nullo modo potuit agere. vt. s. e. l. oīs. nisi in casib⁹. vt. j. e. l. solutū. §. si qs. et l. elegāter. in fi. [cō-sequi.] vnde no. qd i iudicio sufficit sola oblatio: sz regulariter ꝯ. vt. C. de vsur. l. acceptam. Jtē no. si tpe lit. cōte. nō hz qs ius agēdi tñ si soluat postea: vl' offerat ante sniam sufficit. vt. j. man. l. si mādauero tibi vt titio. et. s. de inof. test. l. si nō mortis. §. vl. et l. si ꝓponas. i fi. vnde et in rei ven. et in actio. ad exhibē. sufficit si qs icipiat esse dñs post li. ꝯte. vt. j. de pecu. l. qsitū. i prin. [pro-dest] qr aliud pro alio inuito et c. vt. s. si cer. peta. l. ij. §. j.

1 ☞ Nouatio necessaria nō perimit pignus secus in volunta ria nisi contrarium actum sit.

SOlutum non videtur. † Jn pri cip. hui⁹ l. dicit: lz debitori deē pignoratitia ꝯ creditorē soluta pecunia: tñ nō pōt dici pecunia soluta: si creditor egit cū debitore vl' cū eius fideiussore: et litē fuit cōtestatus [fuerit] scz de debito vnde qr nō pōt dici soluta vel oblata nō ageē dire cta pigno. vt. s. e. l. si rē. §. oīs. videbaē cōtra qr per lit. ꝯtest. fit nouatio. vt. j. de noua. l. aliam. et nouatiōe liberātur pignora si-cut solutione. vt. j. de noua. l. nouatione. vnde datur directa pi-gnoratitia [cōpetere] quasi soluta esset pecunia: sed certe illud nō obijciē qd per lit. cōte. fit nouatio qr illud verū est qd credi-tor aliter ad pignus peruenire nō pōt. Jtē nō ob. qd nouatiōe liberanē pignora: qr illud verū est si nouatio est volūtaria nō si est necessaria: qr nemo lit. cōte. facit cōdic. suā deteriorē. vt. j. de reg. in. l. nemo solet.

Nouata. Jn. §. isto dicit: si obligaui tibi rem meā pro. x. et stipulor a te. x. aio nouādi liberaē pign⁹. vnde possuz agere directa pigno. actio. nisi in secūda stipulatio ne repetaē pignus. h. d. iste. §. videatis expositionē lre. [nouata autem debiti obligatio] scz volūtarie nō necessario. vt in prin. huius. l. dixi [repetaē.] in secūda obligatiōe qr nouatio est et c. vt. j. de noua. l. j. vñ si nō repetaē pōt agi directa pig. act. vt. s. e. l. si rem. §. oīs: sed si repetatur nō liberatur pignus: immo erit obligatū. vt. C. etiā ob. cy. pe. pignus retineri posse. l. vnica.

1 ☞ Actione pignoratitia pōt agi si principalis obligatio nō perficitur vel si perfecta tollatur acceptilatione vel pacto.

1 **Si quasi daturus.** † Jn. §. isto ponunē qdaz casus in quibus datur di recta pignoratitia etiā nulla soluta pecunia. Pone quod obli-gaui tibi pignus spe future numeratiōis: et numeratio nō est se cuta: et idem si obligaui tibi pignus pro. x. et liberasti me per ac-ceptilationē: et idez est si obligaui tibi pignus sub cōditio. et de-ficit conditio. idem est si obligaui tibi pignus pro. x. et tu fecisti mihi pactū de nō petēdo: his enī oībus casibus etiā nō soluta pecunia potero a te reuocare pignus directa pignoratitia. hoc dicit iste. §. [factū est] qr in oībus istis casibus teneē creditor directa pigno. actio. ad pignus reddendū: etiā nulla pecunia so luta vel oblata: qd est ꝯ regulā. s. e. l. si rem. §. oīs. item fallit vbi creditor male versaē in pignore. vt. j. e. l. eleganter. in fine.

1 ☞ Actione pignoratitia pōt agi si id est solutum pro quo tantum fuit pignus obligatum.

1 **Si in sortem.** † Jn. §. isto dicit si debitor obligat pignus suū pro sorte tātū nō ꝓ vsur. tantum in stipulatiōe deductis tente pignus pro eo qd obliga tum est: et eo soluto habet locū directa pignoratitia qd est verū quod tenebitur pro vsur. si ꝓmisse sunt intra licitū modū: sed si sunt promisse vltra licitū modū: nō tenebitur. h. d. [locuz habet pignoratitia] directa ad pignus reddendū: sic ergo si pignus est obligatum ꝓpter vnū: ꝓpter aliud nō tenetur. vt hic. et. j. de pig. l. grege. §. vlti. Sed opponitur: et videē qr si pignus est ob-ligatū pro sorte tantū qd possit retineri ꝓ vsur. et econtra. vnde videtur cōtra. C. etiā ob cyr. pe. pig. re. posse. l. vna. Ad qd vos dicetis ob cy. pecuniam obligatū subijci nō teneē. Uel dicatis si pignus obligatur pro debito retinetur pro alio: verūtamē si agitur qd retineatur pro vno debito nō retinetur pro alio: et ita erat hic. [fuit] puta qr vsure erant debite pacto. naz pōt pign⁹ retineri pro vsur. pacto debitis. vt. C. de vsur. l. per retentionem [sunt] sub. et ideo pro eis nō retinetur pignus: immo solute vt indebite cōdicunē. vt. s. de cōdi. indebi. l. si non sortem. in prin.

1 ☞ Pignus poterit vēdi nisi omnibus heredibus satisfiat.

1 **Si creditori.** † Jn. §. isto dicit: tu obligasti credi-tori tuo rem pro. xx. et decessit reli-ctis tribus heredibus: tu vni soluisti partem suā: alij poterūt vē dere pignus teneri ex pacto vel ex lege. vt insti. qui. ali. li. vel nō §. creditor. [ratione] nam causa pignoris est indiuidua vnde quādiu et c. C. de distrac. pigno. l. quādiu.

1 ☞ Actio pignoratitia nascitur si soluatur creditori vel alte ri pro eo legitime recipienti vel creditori creditoris. Jtem inue cta et illata per secundū cōductorē tenētur pro pensione ipsius secunde cōductionis tātūmodo et nō vltra. h. d.

1 **Solutam autem pecuniam.** † Si gnori §. iste bonus est et notabilis. et. §. iste habet duplicem intellectū: vno modo legitur ꝯm Azo. et hec lectura est vera. alio modo le-gitur ꝯm do. Pyleū qui fuit de medicina: et fuit valde bonus: et recessit de ciuitate ista: et fecit se ciuem mutinensez: et habuit hic magnū honorē. et. §. istū diuidetis in duas partes. et primo po-nitur quoddā dictū gn̄ale. secūdo ex illo dicto ꝓceditur ad spe-ciem: et dictum gn̄ale est tale. Si obligo tibi rem meam pro. x. si-ue soluo tibi illa. x. habeo directā pigno. actio. siue alij volunta-te tua: siue ei cui heres extitisti: siue procuratori tuo: vel gestori tuorum negotior. Ex isto primo dicto descēdit quidam casus in specie: qui casus est valde scholastic⁹: et est talis. Scholaris cōduxit a me talem domū meā pro decē. vnū cenaculū iste scho laris locauit alteri pro tribus: bene scitis qd pro pēsione sunt mihi obligata inuecta et illata primi scholaris cōductoris et se-cundi scholaris qui cōduxit cenaculū: sed inuecta et illata primi cōductoris sunt obligata pro tota pēsione scz pro. x. Sed inue-cta et illata secūdi scholaris sunt obligata quatenus conduxit scz pro tribus: si ergo primus scholaris soluit. x. liberat sua in-uecta et illata. si secūdus scholaris soluit mihi tria q̄ dz ꝓ cena-culo suo liberat sua inuecta et illata: et habebit directam pigno-ratitiam actionē ꝯ primū scholarē: vt illa pignora sibi restituā-tur: qua facta solutiōe ab eo sunt pignora liberata: et hoc videē agi tacite inter primū et secūdū: sed si nō soluit sunt mihi obli-gata nō ex pactione primi scholaris: sed ex pactiōe mea: et iō il-lis solutis sunt pignora sua liberata: et hz directā pignoratitiā cōtra primū creditorē. h. d. iste. §. videatis expositionez littere. [solutam aūt pecuniā] scz a debitore creditori. [sic accipiēdū est.] scz vt ita detur debitori directa pignoratitia. vt. s. e. l. si rez §. omnis. [volūtate eis.] scz ab alio ei volūtate tua. vt. s. de ne. gest. l. soluēdo. [vnde.] Jncipit secūdū dictū in specie. [domuz conduxeris] scilicet primo loco pro decem. [mihi locaueris] scilicet secundo loco ponamus pro tribus [egoqꝫ]. scilicet se-cundus conductor. [erit dicendum] scilicet vt habeat locum di recta pignoratitia [tenebūtur] domin⁹ Pyleus exposuit pri-mo conductori non primo locatori. sed dominus Joan. et Azo et nos exponimus tenebuntur scilicet primo locatori. [friuola mea.] idest supellectilia. [teneantur.] primo locatori. sed do-minus Pyleus exponebat secundo conductori: sed in hoc nō est vis quia tenetur tantū pro tribus [cenacularij] idest illius qui cōduxit pro tribus [propria] qr videtur tacite pacisci vt inuecta et illata sint ei pro pensione tacite obligata. vt. s. de pa ctis. l. ideoqꝫ. ¶ Or signori in. §. isto nota plura no. primo no. si vnus conducit domum: et postea locat alteri vt faciunt tota die scholares. si secundus conductor soluit primo locatori liberat se et primum conductorem. vnde si debitor tuus soluit tibi vel tuo creditori liberatur a te et tu a creditore tuo: et ita est. §. iste in ar. quod si ille qui debet decimas ecclesie baptismali non soluit ei: sed egenis et pauperibus in quorum vsus debebant conuerti quod liberatur: et ad hoc est ar. qd not. s. de nego. gest. l. si liber.

in fine.ꝛ.j.de doli.excep.l.si opera creditoris.Sed si vos velletis aliter dicere dicetis sic qui debet decimas debet soluere ecclesie: ꝛ soluendo pauperibus nō liberatur ab ea: quia ecclesia erat naturaliter obligata ad dandum pauperibus. Itez quia magis eius interest vt ipsa eligat pauperes quaȝ ille suo arbitrio.s.de nego.gest.l.si pecuniam.in fi. ¶ Et ad.§.istū respōdebimus ꝙ hic sicut sunt obligata inuecta ꝛ illata primi scolaris: ita ꝛ scōi.vnde si soluit scōus scolaris primo locatori facit ex necessitate vt liberet res suas: ideo venia dignus est.

¶ Or signori vltra procedamus ꝛ ad.§.istum opponitur sic. directa pignoraticia non datur nisi vbi re contrahitur obligatio vt insti.quibus mo.re cōtra ob.§.creditor.sȝ si loco domuȝ meā scolari pro.x.ꝛ ipse locat scōo scolari ꝛ scōus inducit inuecta ꝛ illata non tradidit hic primo locatori quō ergo hȝ directā pignoratitiā ꝯtra eū vt reddat ei pignora? Ad qđ dicebat dn̄s Pileus debitor nō hȝ cōtra primum ꝯductorē directā pignoraticiā: sȝ cōtra primū locatorē qđ.§.iste nō videt̄ velle.sȝ istud videt̄ velle si loco tibi domū meā ꝙ oīa sunt obligata.p.x.si locas alij pro trib⁹ sunt ibi tacite obligata: ꝛ sicut sunt mihi obligata ita inuecta ꝛ illata illi sȝ non habeo illum personaliter obligatū act̄.ex locato ad tria: nec dat̄ ei pignoraticia cōtra me vt illa pignora ei reddā.sed mihi teneris pignoraticia directa ꝯ te ꝛ est tibi personaliter obligata.sed istud videt̄ mirabile ꝙ habeam hypothecariam tacitā cū mihi nō sit obligatus quō ergo subsistit accessoriū sine pricipali vel ecōtra.vt.j.de reg.iur.l.cū principalis.ad qđ pōt dici ꝙ hic sit spāle sicut sicut ꝛ alibi.C.de lui.pig.l.intelligere.ꝛ.j.ad trebel.l.debitor. Vel lȝ inter me ꝛ eū nō sit personalis actio: est tn̄ inter te ꝛ euȝ vnde sicut tua tenentur mihi.vt.C.loc.ꝛ ꝯduc.l.certi: ita ꝛ sua.

¶ Sed denuo instatur ꝛ opponitur: ꝛ videtur ꝙ inuecta ꝛ illata a scōo cōductore nō teneantur primo locatori vn̄ vr̄ ꝯ.j.qui mo.pign.ta.ꝯ.l.si gratuitā. Ad qđ vos ita breuiter dicetis qđ ibi dr̄ intelliget̄ si ego tibi scolari locaui domū meam pro.x.tu scōo scolari cōcesisti hītationē gratuitā.hoc casu inuecta ꝛ illata a scōo scolari nō sunt obligata primo locatori nec mihi: qꝛ cū eo nō ꝯtri. Sȝ in.§.isto ego tibi locaui domū meā pro.x.tu partem domus mee locasti illi ꝑ quib⁹ illa sua inuecta ꝛ illata tenentur mihi quatenus est tibi ꝑsonaliter obligatus ꝛ tua mihi.vt.j.in quibus cau.pig.vel hypo.ta.ꝯ.l.est differētia.vn̄ expedit hic vobis multū scire. ¶ Sed denuo ad.§.istum opponitur ꝛ videt̄ ꝙ inuecta ꝛ illata scōi cōductoris nō teneāt̄ primo locatori.vt.j.loc.ꝛ condu.l.si in lege.§.si colon⁹. Ad qđ vos ita dicetis: aliud est in predijs vrbanis: aliud in rusticis: in p̄dijs vrbanis sicut tua inuecta ꝛ illata tenentur mihi: ita illa illius tenentur mihi: quia mihi personaliter obligatus nō est: sȝ si loco tibi p̄diū meū nūmis colendū ꝛ oēs fructus debent esse tui ꝛ tu locas alij tua instrumēta erūt mihi obligata nō illa illius qꝛ nō videtur hoc agi inter nos: vt sciētia interuenerit. vt C.loc.ꝛ cōdu.l.certi iuris est.vel pōt dici scōo mō: qđ dicit.l.illa ꝙ inuecta ꝛ illata scōi cōductoris nō tenent̄ mihi dn̄o itelligendū est ꝙ nō tenentur ad vniuersam pēsionem: tenētur tn̄ quatenus scōs cōduxit a primo vt hic dr̄.vel dicatis inuecta ꝛ illata scōi cōductoris nō tenētur primo locatori si primus conductor satisfecit primo locatori.

1 ☞ Per liberā personam nō acquiritur nobis actio siue obligatio pignoris licet eius possit possessio acquiri hoc dicit.

Per liberam autem personam

1 ¶ † In.§.isto cū.l.req.dr̄ si procura.meus vel tutor vel curator accepit rem pignori meo noīe nō acquirit mihi pignoratitiam act̄.ꝛ ideo soluta pecunia tenetur tutor vel curator vel ꝓcu.actione pigno.debitori: nō ob.ꝙ per liberam ꝑsonam nobis pōt acquiri possessio.nā lȝ per liberam ꝑsonā nobis queratur possessio pignoris: tn̄ per liberaȝ personā nō acquiritur nobis pignoraticia act̄.sed si ꝓcur.meus vel tutor dedit rem meam pignori soluta pecunia competit mihi pignoraticia.qđ dictum est de ꝓcu.est intelligēdū qn̄ me mandāte dedit pignori vel qn̄ est cōmissa ei administratio oīum meorū bonorū per me qui erā solitus pecuniam mutuo accipere: hoc dicit.[obligatio.] directa [acquiratur.] per tutorē ꝛ curatorē querit̄ vtilis.vt.s.de constitu.pec.l.eum qui.§.si actori.ꝛ.C.qn̄ ex fac.tu.l.ij.sed per ꝓcura.nō queritur directa vel vtilis.vt hic: ꝛ.C.per quas perso.no.acqui.l.j.fallit tn̄ in mutuo ꝛ sic soluit̄ contra.C.per quas persoñ.no.acqui.l.vl.[cōueniūtur.] soluta vel oblata pecunia possessionem acquiri.C.de acqui.po.l.j.ꝛ.l.ꝑ procura.[non semper acquiritur] aliquando tn̄ acquiritur rōne presentie vel in subsidiuȝ vt.j.de ver.ob.l.si procu.[dare] sub.vel dominus ratum habuit postea vt.j.e.l.si aliena res in fine. [accipere] ꝛ ita colligit̄ hic ar.ꝙ consuetudo patrisfamilias est spectāda.vt.j.de vsuris.l.qui semisses.in fine.

1 ☞ Ex pacto creditoris vēdentis potest debitor agere vel petere vt sibi cedatur actio.

1 **SI cū vēderet.** In.l.ista dr̄ † si creditor vendidit rem obligatam ex pacto vel ex lege: ꝛ fecit tale pactū cū emptore: vt si debitor redderet debitū liceret sibi rē recuperare: tale pactū valet ꝛ tenet̄ creditor actio.prescri.verb.cedere cōtra emptorē: sed ipse debitor poterit rēvēdicare: vel actio.in factū agere cōtra emptorē.hoc dicit prin.huius legis [pignoraticijs actionibus] i.directa pignoraticia.[aduersus emptorē].s.si pactū fuit appositū incōtinēti.vt.C.de pac.cō.l.ij.[vel act̄.in factū] pōt legi disiūctiue.[poterit] qđ est verius [agere] qđ nō est verum nam si intra diem offerat potest vendicare: vel potest legi correctiue.[poterit] qđ nō est verū.[vel act̄.in factū.j.de prescri.ver.[aduersus emptorem agere.] quod est verius: sȝ quō dat̄ actio debitori ex pacto creditoris cū al's ex pacto alieno non datur actio ꝛc.vt.s.de pac.l.si vnus.§.sed si.rn̄deo hoc est speciale sicut al'.C.de dona.que sub mo.l.quot̄.

1 ☞ In hac actione pignoraticia venit dolus lata culpa et leuis non casus fortuitus.

1 **Uenit aūt in hac actione.** † In isto.§.dr̄ ꝙ i directa pignoraticia act̄.que datur debitori venit res pignorata: ꝛ dolus ꝛ leuis ꝛ lata culpa sicut in cōmodato: sȝ de vi maiori nō tenetur: sed creditor custodiā rei pignorate debet prestare quā prestat quilibet bon⁹ paterfami. in suis rebus. hoc dicit iste.§.cū.l.seq.videatis expositionē.[venit aūt i hac act̄.] scilicet directa pignoraticia que dat̄ debitori: soluta vel oblata pecunia vt.s.e.l.si rem.§.oīs [ꝛ dolus ꝛ culpa].s.lata ꝛ leuis nō leuissima.vt.s.de bo.aut̄.iudi.pos.l.p̄tor.§.est preterea ꝛ.s.cōmo.si vt certo.§.nūc videndū.ꝛ ibi plene dixi.[vis maior].s.cui resisti nō pōt.vt.s.qđ me cā.l.ij.[non venit] nā nō tenetur prestare casum fortuitum.vt.C.e.l.que fortuitis

1 ☞ Creditor cū reddit pign⁹ debet cauere de suo dato et facto et neglecto.

1 **CReditor.** † In.l.ista dr̄ ꝙ nō solū predicta veniunt in directa pignoraticia act̄.immo ꝛ alia quia nō solū creditor soluta pecunia debet reddere pignus: immo dȝ repromittere ꝙ in re illa dolum nō commisit: ꝛ ideo si obligaui fundum creditor dȝ mihi promitere ꝙ ꝯuitutes non sunt amisse eo nō vtēdo [repromittere] idē dȝ repromittere q̄ ꝯuenitur act. qđ metus cā.vt.s.qđ me.cā.l.si cū excep.§.pe.[sunt] vt.C.de serui.ꝛ aqua.l.pe.

1 ☞ Creditor tuēd⁹ē i pignore dato a tutore vl' curatore ltīe.

1 **TUtor lege.** † In.l.ista dr̄ ꝙ tutor lege ꝑmitēte pōt rē pupilli obligare si i rē pupilli pecuniam cōuertat: ꝛ idē ē i curatore adulti vel furiosi.hoc dicit ista lex i sui pri.vid expositiōeȝ lr̄e.[tutor lege nō refragāte] alr̄ si lex refragaret̄ ꝛ refragat lex olim si obligaret p̄diū rusticū sine decreto hodie si alienaret rusticū: vel vrbanū sine decreto.vt.C.de admi.tu.l.lex que tutores:

1 ☞ Creditor si decipiatur in pignore dolo vel culpa debitoris habet contrariaȝ pignoratitiam ad interesse.poterit etiaȝ stellionatus crimine accusari si dolus interuenerit.

1 **Cōtrariā pignoraticiā.** † Uos habuistis.s.de directa pignoraticia q̄ dat̄ debitori.mō tractat̄ d ꝯria: ꝛ in.§.isto dr̄: si tu sciēs vl' ignorās mihi ignorāti rē alienā vl' alij obligatā obligas teneris mihi ꝯria pignoraticia siue sciēs hoc fecisti siue ignorasti. sȝ si sciuisti tenerȝ ēt crimīe stellionat⁹.sȝ si mihi sciēti obligasti nō teneris.hoc dicit iste.§.videat̄ expositionem lr̄e.[certū est].s.ad interesse in casibus q̄ īfra subijciunt̄ [cōmittat] si sciēs obligauit nō si ignorās.vt.j.de cri.stelliona.l.iij.vn̄ dolus pōt cōmitti a sciēte nō ab ignorāte [competit] qꝛ q̄ scit certiorati nō dȝ.vt.j.de act.emp.ꝛ vē.l.j.in fi.ꝛ cōcordat.s.e.l.j.

1 ☞ Fundus vectigalis vel emphiteoticarius pōt obligari saluo iure dominij.

1 **Etiam vectigale predium.** † In.§.isto dr̄.si prediū cui⁹ tu habes directū dn̄ium potes obligare. ita p̄dius cuius tu habes vtile dominium quia habes vtilem in reȝ act. veruntn̄ lȝ tu possis obligare potes cū sua causa vt pēsio predij soluatur dn̄o sine diminutione.hoc dicit iste.§.cum.l.seq.videatis expōnem lr̄e.[etiam vectigale prediuȝ].q.d.nedum prediū cuius habemus directum dn̄ium. sed etiam vectigale. et est predium vectigale ꝛc.vt si ager vectigalis vel emp.pe.l.j.ꝛ.ij.[vtiles act.dantur] nā superficiarius hȝ ꝯtra me vtilem actionem.j.de superficie.l.j.§.quod autē.ꝛ cōtra omnem possidentem.vt.s.de rei vendica.l.pretor.[obligabitur.] vn̄ emphiteota potest obligare cum sua causa.vt.j.de contrahenda emp.l.alienatio.ꝛ ad hoc accedit.j.de pig.l.si res.

Nomen

☞ Nomē debitoris potest pignori obligari τ qđ inde redigitur vel cōpensat̃ vel pro pignore tenetur. h.d.

Si conuenerit. †In.l.ista dicitur:sicut rem tuam corporalē potes obligare:ita nomen tui debitoris τ habeo vtilez actionem ad exhibendū:τ si exegi cōputabo vsq̧ ad debiti quantitatem si debebatur pecunia:si corpus retinebo iure pignoris. ¶ Or pignori nota.hic sicut rem corporalez τc. vt dixi in casu:τ ad hoc cōcordat.š.de cōdi.inde.l.si nō sorte.§.fi.

☞ Quod accedit pignori pignus est.

Si nuda proprietas. †In.§.isto dicit̃:tu habebas nudā proprietatem fundi:obligasti fundū:pendente obligatiōe vsufru. est cōsolidatus ꝓprietati:tenetur ne mihi vsusfructus nedum proprietas:certe sic.τ idē est si obligas mihi fundū in quo erāt decem iugera:τ postea per alluuionem accreuerūt illi fundo.v. nam illa erunt mihi obligata.hoc dicit.τ ad hoc concor.ĵ.de pignoribus.l.si fundus.in principio.

☞ Res transit cum sua causa.

Si fundus. †In.§.isto dicit̃:si obligo tibi fundū pignori.τ postea alteri aliēo tenet alienatio:q2 cū sua cā transit:sicut si obligas ancillam τ postea peperit:nam partus loco pignoris tenebit̃[trāseat]vt.ĵ.de contrahen.emptio.τ ven.l.alienatio.[sicut.]iste versiculus refert̃ ad superiorem.§.si nuda ꝓprietas [post venditionē.] al's post obligationem.

☞ Materia quando in materiatum transit pignus extinguitur seu eius obligatio.

Si quis cauerit. †In.§.isto dicitur:obligasti mihi siluam tuam:de materia illius silue fecisti nauem.nunquid nauis tenebit̃ mihi pignori: certe nō:q2 alia est materia:alia nauis id est materiatū:nisi nominatim in pignore cōuenisset cum obligasset siluam τ quecūq̧ ex illa silua nata essent.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̃e [si quis]sc3 creditor.[sint.]q2 tunc nauis teneret̃ pignori.sic si legasti mihi lanam:si postea est vestimentū nō continet̃ in legato vestimentum.vt.ĵ.de leg.tertio.l.lana.secus si legasti mihi argētum vel aurum τ quicquid inde factū esset:sed que est ratio inter istum.§.τ superiorē:q2 nō mutatur status rei:q2 vsufruc. est pars rei.vt.š.de vsufru.l.pars:sed si obligas siluam τ facis nauem materia transit in materiatū. vnde mutat̃ forma rei. vnde cum fit a te nauis nō tenet̃ nisi dictum esset quecūq̧ facta nata ve erunt:sed si fit ab alio:specificatione fecit suaz.vt.ĵ.de acqui. rerum dominio.l.tabulis.

☞ Seruus τ filius ex causa peculiari possunt rem peculij pignori obligare.

Seruus. †In. §. isto si seruus obligat pignori rem ex peculio suo valet obligatio si habet liberam peculij administrationem: quia rem poterat alienare: et idem est in filiofamilias.

☞ Res aliena potest domino volente vel ratum habente pignorari.

Aliena res. †In.l.ista dicitur qđ aliena res pōt obligari dñi voluntate: sed τ si ignorante eo obligata fuerit τ ratum habuit valebit pignoris obligatio[potest]vt.ĵ.de pigno.l.si fundus. al's nō. vt.C.si ali.res pig.da.sit.l. que predium.

☞ Qui pares sunt in tēpore sunt pares in iure.

Si pluribus. †In.§.isto dicit̃: si pluribus personis obligas eandē rem pignori omnes habēt equale ius.cōcor.ĵ.de pigno.l.si fundus. §.si duob⁹.

Si per creditorem. In.§.isto dicitur:si debitor soluit vel paratus est soluere habet directā pignoratitiā cōtra creditorē. aliq̃n tñ soluta pecunia nō dat̃ pignoratitia debitori.puta si creditor emit pignus a debitore[pignoratitia].vt.š.e.l.si rē.§.omnis[a debitore]vnde poterit retinere.vt.ĵ.de acqui.re.do.qua ratione.

☞ Quod ex re obligata superest obligatum est.

Domo pignori data. †In.l. ista dicit̃: si obligas mihi domū pignori videris obligare areaз τ superficiē que est pars dom⁹ τ econtra.si obligas solum videris obligare edificium[edificium] quia edificium cedit solo. vt. C. de rei vendi.l.si inferiorem partem.

☞ Quod creditor cōsecut⁹ est ab alio noie pene delicti circa rē cōmissi cōputat̃ in debitū vl' debitori restituit̃ sec⁹ si ab ipso debitore pene nomine exigatur.hoc dicit.

Si pignore surrepto. †In prin. huius.l. dicit̃. obligaui tibi rē meā pignori pro.x.illa res fuit furtiue surrepta.tu creditor egisti cū fure τ cōsecut⁹es rē τ penā.nunqđ imputabis in debito rem τ penā.certe sic:s3 qđ si ego debitor subtraxi tibi rem τ pstiti tibi estimationē rei vl' penā dupli: nunqđ debes in debitū imputare.certe nō. q2 recepistis penam delicti mei:τ ita Papi.ait sicut est etiā cum creditor tradidit debitori seruū p metū. nā qđ cōsecut⁹ est p metū nō d3 imputari i debitū nec d3 restituere.[creditor.]ad penā dupli vl' quadrupli. vt.C. de fur.l.de his.τ sic no.qđ creditor agit furti q2 interest creditoris nō surripi:cū cauti⁹est pignori incūbere q̃ in psonā agere. vt insti.de ob.q̃ ex de.nas.§.furti. [cōdictione].f.certi.vt.š.de cōdi.fur.l.ideoq̧:s3 ɔdic.furtiua nō dat̃ ei q2 dat̃ soli dñovt.š. de cōdi.fur.l.j.[imputabit]sec⁹ in cōductore τ cōmodatario τ sic soluunt̃ ɔ̃ria.ĵ.lo.τ cōdu.l.is q̃.τ.C. de fur.l.vl.§. sed cū in secunda:s3 q̃ est ratio q̃re est sec⁹.certe illa:q2 creditor nō h3 vsum rei:imo si vtit̃ facit furtū.vt.ĵ.de fur.l.si pignore.§.cū furti:s3 cōmodatari⁹ τ cōductor pdūt vsu3 rei quē hr̃e debebāt: s3 nūquid creditor iputabit in debitū id qđ debitor pstat ei p ɔdic.incerti l3 creditor debitori nō teneat̃ restituere. videt̃ qđ nō sicut ille q̃ p metum restituit.nam creditor nō restituit nec in debito imputat:nec qđ cōsecutus est per actionē qđ metus cā.nam quadruplo illo vnum simplum est ipsa res siue rei estimatio: sed potest dici q̃ sic imputabit ad instar eius qui rem abstulit.

☞ Predo etiā pōt agere pignoratitia ad rem τ ad fructus.

Si predo. †In.§.isto dicit̃:pdo rē alicui pignori obligauit.nunqđ soluta pecunia aduocabit rem per pignoratitiā actio.cū fructib⁹.certe sic q̃uis fruct⁹ ipe suos nō facit:q2 ab eo pñtvēdicari si extant τ cōdici si cōsumpti sunt:s3 si creditor cōsumpsisset nō teneret̃ restituere pdo fruct⁹ quos creditor bōa fide cōsumpsisset:s3 τ si debitor nō restituat creditori possessionē pignoris quā pcario rogauerat vl' cōduxerat tenet̃ pigno.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̃e. [pignoratitia actio.]sc3 soluta pecunia.vt.š.eo.l.si re3.§.ois.τcōpetit ei pignoratitia directa: q2 agit̃ ex cōtractu suo.vt.š.e.l.si alienā. τ.ĵ.de reg.iur.l.cōtractus.[cōdici]condic.sine causa vel furti. vt.C.de condi.sine causa.l.mala.

☞ Si creditor vēdēs pign⁹ pmittit duplū ex cōsuetudine vl' aliter vtil'r gesserit qđ hoc noie pstiterit ɔ̃rio iudicio repetet al's nō vltra debitā summā. Itē si ex stipulatiōe de euictione duplū pstiterat sortē τ vsuras ɔsequet̃ si simplū sortē tātummodo. h.d.

Si creditor. †In.§. isto dicit̃:si creditor vendidit pign⁹:τ ex cōsuetudine regionis pmisit duplam τ res obligata:est euicta ab ēptore τ cōdēnat⁹ h3 regressu3 ɔ̃rie pignoratitie act̃.ɔ̃ debitorē:si sine dolo:τ culpa sua est euicta τvt bon⁹ pr̃fa. id gessit:s3 si nō pluris vēdidisset.iō qđ pmisit de euic.τres euicta est nō h3 regressu3 de euic.nec ampli⁹ a debitore cōseq̄ poterit q̃ debiti summā:s3 qđ si creditor impetrauit qđ pign⁹possideret iure dñij:τ pign⁹ est euictū.nunqđ h3 locū pignoratitia ɔ̃ria.certe nō:s3 h3 vtilē act̃.ex empto quēadmodū si creditor isolutū accepit[cū vēderet pign⁹]sc3 ex pacto vl' ex lege.vt insti.q̃.alı.li.vl' nō in pri.[duplā pmisit.]ex ɔsuetudine:vl' q2 pluris vēdidit[pig.act̃]sc3 ɔ̃ debitorē q̃rit̃[id gessit]q2 sic hēbat ɔsuetudo regiōis q̃ pmitteret duplā q2 i talib⁹ est seruāda.vt.ĵ.de edil.edic.l.q̃ si nolit.§.q̃ assidua.τ.ĵ.ɔ̃ euic.l. si fund⁹.vl' q2 pluris vēdidit.vñ no.h ppt̃ ɔsuetudinē quē excusari.τad istō ɔcor.ĵ.de admi.tu.l.fine hr̃de.§.luci⁹.[non possit] τ nō videt̃ possessionē adept⁹ τc.vt.ĵ.de acq.pos.l.nō videt̃[possideret]iur̃ dñij f3 le.C.de iur.do.ipe.l.vl.[recepturū.] τ sic prima nō pt agi.vt.ĵ.ɔ̃ sol.l.q̃ res.§.areā.i fi.[agereт̃.] S3 ad pri. hui⁹.l.elegāter oppo.τ signat̃ ɔ̃.ĵ.de solu.l.si aliena vbi dr̃ qđ ita demū ē a ɔorib⁹obligatiōib⁹recessu3 si res ita creditori assignatur qđ ab eo euici nō possit. Ad qđvos ita dicetis duob⁹mōis. vno mō sic:vbi creditor accipit re3 isolutū τ sub ista ɔditiō evult liberare debitorē si res nō fuerit euicta:tūc h3 locū qđ dr̃ i.l.ɔ̃.secus si creditor accepit rē obligatā isolutū pure vt hōr. Ul' dicatis aut creditor spēi accepit rē insolutū τ tūc nō agit̃ pr̃ia nisi secuta euic.aut creditor q̃titatis accepit isolutū:τtūc creditor nō agit pr̃ia.vt i.l.ɔ̃.τ.ĵ.ɔ̃ sol.l.libera. ¶ S3 denuo oppōit̃ ad pri. hui⁹.l.τvr̃ ɔ̃.ĵ.ad treb.l.debitor.i pri. Ad qđvos dicetis alid ibi q2 nō vr̃ fact⁹ dñs ex quo restituit.vt.ĵ.ɔ̃ acq.pos.l.nō vr̃. ¶ S3 denuo opponit̃ ad pri.hui⁹.l.τvr̃.ɔ̃.ĵ.ɔ̃ exc.rei iu.l.si ex sextāte §.latin⁹largi⁹.i fi.s3 ibi nō puenerat ad eū q2 i traditiōe fuerat erratū.vñ fuit ibi trāslatū dñiūvt.š.ɔ̃ ɔdi.ob cau.l.dedi.§.subtilius.s3 h accepit debitor insolutū.vñ sublata est prima.

Eleganter τc.

☞ Solutio pecunie reprobe soluentē nō liberat sed nō cogitur soluere debitum nisi pecunia reproba reddatur.

Qui reprobos. †In.§.isto dicit̃:si tu pignorasti mihi rē p.x.τ postea soluis reprobam pecuniā nō liberaris vñ pig.act̃.nō h3 locū ɔ̃ me ad pign⁹

nec liberaris. vñ nõ obstãte tali solutiõe potero petere ꝓbã pecuniã dũtamẽ reprobã reddã. h.d. iste. §. videat expositionẽ lr̃e. [q̃ reprobos nũmos.] puta qꝛ debebãt esse aurei soli ſ3 erãt ere cõtaminati [pignoꝛatitiã act.] directã [soluentẽ] vnde in tãto poterit soluens cõueniri [reddẽdis] retro opposita doli mali excep. nõ cõdi. indebi. etiã si sciẽter soluit. vt. j. de sol. l. cũ viruz.

¶ Or signori in. §. isto no. q̃ soluit malos nũmos nõ soluit. nã hec duo sunt paria vel rẽ nõ reddere vl' deterioꝛez reddere. vt. s̃. cõmo. l. iij. §. si reddita. ꝛ. j. depo. l. j. §. si res. ꝛ. j. de sol. l. q̃ sic. §. vl.

¶ Or super. §. isto format do. Azo duas q̃ones: iste. §. loq̃tur q̃ñ soluisti reprobos nũmos non dato approbatoꝛe. Sed q̃d si elegi aliq̃ vt approbaret nũmos: ꝛ iste oẽs reprobos approbauit: ꝛ oẽs ꝓbos reprobauit: nũquid est liberat' debitoꝛ: vt ita videant̃ probi soluti. videt̃ ꝙ sic: qꝛ impletũ est desyderiũ meũ ꝛ ita nascit̃ pignoꝛatitia soluta vl' oblata pecunia. vt. s̃. e. l. si rem. §. oĩs. Nec obstat q̃d reprobos nũmos elegit qꝛ d3 mihi nocere nõ soluẽti. qꝛ mala electio est in culpa. vt. j. ꝓ socio. l. de illo. Ecõtra videt̃ q̃d nõ sit liberat' debitoꝛ si iste elegit reprobos: qꝛ nõ d3 mihi nocere ꝛc. vt. j. de reg. iu. l. nõ d3. ¶ Or signori in q̃. ista dicimus s̃m Azo ꝙ sine tu debitoꝛ soluisti reprobos nõ dato approbatoꝛe vel dato nõ es liberatus. qꝛ nõ videt̃ solutũ. vt hic. ꝛ. §. iste loq̃tur gñaliter vnde gñaliter d3 intelligi. vt. s̃. de alea. l. j. §. q̃d aũt. Scđo q̃rit hic dñs Azo. q̃d si soluisti reprobã ꝛ expẽdi vt probã. nunq̃d tu debitoꝛ meus liberaris: ꝛ videt̃ ꝙ sic: qꝛ nõ videoꝛ dãnificat' in aliquo: nec mea in aliquo interest: qꝛ malicijs ꝛc. vt. j. de rei ven. l. in fundo. ecõtra videt̃ q̃d nõ sis liberatus quare qꝛ ex industria mea istud est q̃d solui reprobos vt probos. vnde nõ debet mihi obesse. vt. j. de here. vel act. ven. l. venditoꝛ. itẽ qꝛ teneoꝛ illis q̃bus dedi eam ꝛ ab eis liberatus nõ sum: igitur nec tu a me: igitur teneoꝛ tibi reddere reprobos. vel eoꝝ estimationẽ. vt hic in fi. ꝛ. j. de solu. l. si cum aurum.

☞ Ad id quod plus debito pignus est venditum potest agere debitoꝛ vt sibi soluatur vel actio cedatur.

Si vẽdiderit. †In. §. isto dꝛ: creditoꝛ cui pignus obligat̃ ꝓ. x. ex pacto vel ex le. vẽdidit ꝓ. xv. p̃ciũ nõ est solutũ sed soluẽdu3. nunq̃d q̃d est vltra debitũ tenet̃ debitoꝛi pig. act. p̃stare. certe nõ: ſ3 sciatis q̃d in residuo cedet ei actiões suas periculo suo vl' expectet diẽ p̃cij soluẽdi. sed si creditoꝛi p̃ciũ est solutũ statim superfluũ tenet̃ reddere debitoꝛ pig. act. h.d. iste. §. videatis expositionez lr̃e [si vẽdiderit] ſc3 ex pacto vl' ex le. al's nõ valeret. vt insti. q̃. ali. l3 vel nõ. §. creditoꝛ. [ad solutionẽ] sup̃flui [periculo tñ vẽditoꝛis.] vt. s̃. si cer. pe. l. periculũ [venit] superfluũ reddendũ. vt. j. e. l. penul.

☞ Creditoꝛ si res pignoꝛatas male tractauerit tenet̃ pignoꝛatitia nisi iure permittente fecit.

Et si res pignori datas. †In. §. isto dicit̃ creditoꝛ suos pignoꝛatos debilitauit. vl' male tractauit. nũquid de h' tenebit̃ creditoꝛi directa pignoꝛatitia. rñ. iuriscõsul. distinguẽdũ esse si ex iusta cã male tractauit: qꝛ deprehẽdit seruos in adulterio ꝛ obtulit iudici: hoc casu nõ tenet̃: si aũt ex iniusta cã male tractauit: qꝛ ꝓstituit ancillã. tũc pign' liberat̃ ab eo. [debilitauit] sub. q̃d erit [plane] ecce determiatio. [nõ teneri. qꝛ subfuit iusta cã. vt. j. d leg. j. q̃d g̃. §. hñs. ꝛ. j. d v. ob. l. si seruũ. §. seq̃t̃ [soluit̃] nõ soluta pecunia q̃d est ꝯ reg̃laz gñalez. vt. s̃. e. l. si rez. §. oẽs: sed hic liberatur pignus propter delictum creditoꝛis.

☞ Expense necessarie vel vtiles debent restitui creditoꝛi si modo debitoꝛi non sunt onerose q̃d arbitrio iudicis estimabit̃.

s **Si seruos.** †In. l. ista ponunt̃ tres casus l3 mixte: ꝛ primus casus est talis si creditoꝛ seruos pignoꝛatos initiatos aliquo artificio a debitoꝛe sua impẽsa instruxit: siquidez instruxit voluntate debitoris ꝯtria pignoꝛatitia sumptũ factuz recupabit. nõ tenet̃ creditoꝛ in re pignoꝛata dolũ vel latã culpã ꝛ leuẽ p̃stare in dolo ꝛ lata culpa vel leui esset si initiatos seruos aliquo artificio nõ fecit instrui. Secũdus casus est: creditoꝛ fecit ita magnos sumpt' ꝙ magis expedit debitoꝛi seruos dimittere recupabit s̃ṗt' vsq3 ad ꝓbabilẽ modũ. Terti' casus est: si creditoꝛ imbuit seruos pignoꝛatos vtilib' vl' necessarijs artificijs: si diceret debitoꝛ nõ debuisti expẽdere nisi. x. sol. ꝛ creditoꝛ diceret immo cẽtum libras: nec delicat' debitoꝛ nec onerosus creditoꝛ d3 audiri: imo iudex suo officio ꝓbabilẽ modũ d3 statuere. [culpa] lata ꝛ leuis [quã p̃stat] vt. s̃. cõmo. l. si vt certo. §. nũc videdu3 [me tibi] accedit. s̃. de neg. gest. l. ſ3 an vltro. in princ. [audiat̃] ꝛ ita colligit̃ hic ar. q̃d in extremitatib' nõ est virt': ſ3 i medio. nã ex duob' ꝯtrijs eligit̃ quoddã tẽperamẽtũ. accedit. s̃. si q̃s cau. l. ij. §. si q̃s tñ ꝛ. s̃. de offici. ꝓcõsul. ꝛ le. l. solẽt. §. nõ in totũ abstinere debet.

☞ Pignus pretoꝛium non constituitur nisi quis in possessionem mittatur.

n **Non est mirum.** †In. l. ista tractat̃ d' pignoꝛe p̃toꝛio: ꝛ in. l. ista dicit̃: si peto a te cẽtũ corã iudice. ꝛ null' defendit. iudex d3 ferre interlocutoꝛiã ꝓ me ꝯ te: ꝛ p̃nũciare me mitti in pos. bonoꝛum tuoꝝ oli3 oĩ: vl' hodie ꝓ mẽsura debiti declarati cũ in testamẽto ꝯstituat̃ pignus. vnũ sciatis q̃d nõ ꝯstituit̃ mihi pign' iussu p̃toꝛis nisi inducat in possessionez pigno. h.d. Sz dic mihi q̃ño in testõ cõstituit̃ pign' mihi. Rñ. q̃ñ testatoꝛ legat mihi. x. nã ꝓ illis. x. habeo oĩa bona sua obligata. vt. C. cõia de le. l. j. vel q̃ñ legat mihi i testõ. x. ꝛ ꝓ illis. x. obligat mihi aliquã suã rem. [fuerit in possessionẽ.] vt. C. de bon. auto. iudi. pos. l. cum ꝓponas: ꝛ aut̃. ei q̃ iurat: ꝛ istud est pign' pretoꝛiũ ꝛ nõ cõstituit̃ nisi inducat̃ in pos. sed pignus cõuẽtionale nuda cõuẽtiõe ꝯstituit̃: vt. s̃. e. l. j. sunt ꝛ alie plures differentie inter pignus cõuẽtionale ꝛ p̃toꝛiũ quas plene no. s̃. e. l. j. ꝛ hic possunt repeti.

☞ Creditoꝛ si rem sibi datam vt pignoꝛet pignoꝛauit: ꝛ luit conuenitur vt reddat alias conuenitur. vt luat.

p **Etenim.** †In. l. ista dꝛ: tu debes mihi. x. petebã. vt tu solueres. x. mihi debita cũ ñ hẽres pecuniã p̃re manib' dedisti mihi librũ tuũ vt pignoꝛarẽ ꝓ. x. ꝛ sic feci: tu vis soluere. x. ille creditoꝛ nõ vult reddere pign' subuenit̃ tibi ꝯ me: qꝛ habes ꝯ me directã pignoꝛatitiã act. vt illud pign' reddã ei. h.d. ista lex. videatis expositionẽ lr̃e [petenti] i. repetẽti ꝛ ita hic simplex sumit̃ ꝓ cõposito. sic ꝛ alibi. j. so. ma. in rub. aliq̃ñ tamẽ ecõtra sumit̃. vt. j. de do. p̃leg. in rubri. ꝛ dñi exponit̃ p̃electiõis. i. electiõis vt in prima cõstitutiõe codicis [poneret] scilicet ꝛ sibi solueret [cõpetit] non cõtra creditoꝛem sui creditoꝛis nisi fuerit ei cessa actio cõtra eum per primum creditoꝛem. vt. s̃. cõmo. l. si vt certo. §. rem.

☞ Qui litis estimationem soluit creditoꝛi repellit debitoꝛẽ vendicantem nisi estimationem solutam offerat. h.d.

s **Si creditor.** †In. l. ista dꝛ. accepisti rẽ aliquã pignoꝛi ꝓ. x. cecidisti a possessione ꝯ extraneũ egisti hypothe. ꝛ fuisti litis estimationez cõsecutus: postea agit debitoꝛ ꝯ extraneũ possessoꝛẽ: nunq̃d repellitur doli excep. rñdetur ꝙ sic nisi vellet offerre q̃d soluit creditoꝛi. h.d. ista lex in sui prin. videatis expositionem lr̃e [seruiana] idest quasi seruiana q̃ dꝛ hypo. vt insti. de actio. §. itẽ seruiana. [petierit] a possessoꝛe [eãdẽ rẽ petẽs] ab eo possessoꝛe [. q̃d ꝓ eo solutũ est] ſc3 creditoꝛi suo. nã tñ i rẽ suã v̄su3 est. ꝛ ad istõ cõcoꝛ. s̃. d rei vẽ. l. ẽptoꝛ. ꝛ. j. q̃ mo. pig. vel hypo. sol. l. paulus.

☞ Actio pignoꝛatitia datur cõtra dñm de peculio.

Si seruus. †In. §. isto dꝛ. seruus tuus mutuauit pecuniã peculiarẽ ꝛ accepit pign'. nũquid soluta vl' oblata pecunia ꝯpetit directa pignoꝛatitia ꝯ te dñ3 serui. rñ. ꝙ sic [pignoꝛatitia] s. directa [aduersus dñ3] noĩe serui [debitoꝛi cõpetit] in qua venit dol' serui. vt. s̃. cõmo. l. iij. §. pe.

☞ Dominiũ pignoris si cepit esse creditoꝛis pign' extinguitur ꝛ eius possessio debitoꝛi non proderit sed precarium a debitoꝛe rogatum durat.

s **Si rẽ alienã.** †In. l. ista dꝛ: tu emisti rẽ alienã a nõ dño bõa fide ꝛ mihi pignoꝛi obligasti. rogasti tamẽ me vt possessionez illi' rei p̃cario tibi cõcederẽ: postea verus dñs instituit me hẽdez: nunquid dissoluit̃ pignus. certe sic: sed remanet p̃carij possessio ꝛ vsucapio a te incohata statim interrumpit̃ [rogaueris] q̃d esse potest. vt. j. de p̃car. l. certe [desinet pignus esse] qꝛ nemo rẽ suã ꝛc. vt. j. de reg. iur. l. nec3 pignus. nisi in casibus. vt. C. ad trebellia. aut̃. ꝯ rogatus. [interpellabit̃] qꝛ finit̃ pign': ꝛ desinit id possidere vt creditoꝛ possidet vt propriã: ꝛ in vsucapione req̃rit̃ cõtinua possessio. vt. j. de vsuc. l. iij. Sed ad. l. istã opponit̃. vnde cõtra videt̃. j. ad trebel. l. debitoꝛ. ad q̃d vos dicatis nõ videt̃ mea facta ex quo alij debeo restituere. vt argu. j. de acq̃ren. posses. l. nõ videt̃. ¶ Sed denuo opp. ꝛ signat̃ s̃. j. de ex. rei iudi. l. vlti. §. latin'. in fi. rñ. ibi fuit erratũ in traditiõe vñ nõ fuit trãslatum dñium. vt. s̃. de cõdi. ob. cãm. l. dedi. §. subtilius.

☞ Pignus vi arreptu3 est p̃iculo creditoris vi capiẽtis nisi ex potestate sibi a debitoꝛe cõcessa rapuerit. hoc dicit.

q **Vi ratiario.** †In. l. ista dicit̃: pone q̃d parisius erat quidã paup homo q̃ nõ habebat nisi ratẽ suã: cũ qua lucrabat̃ vitã suam: mutuaui ei. v. ꝛ ratẽ suã mihi obligauit. veniebã ad eũ ꝛ dicebã solue mihi. v. dicebat ipse cras soluam: qꝛ non soluebat. veni ad flumen. ꝛ abstuli sibi ratẽ. postea contigit ita q̃d flumẽ creuit et abstulit ratẽ cuius est periculũ. rñ. iuriscõsul. si abstuli eo inuito mea autoꝛitate meũ d3 esse periculũ. sed si accepi sua volũtate vi maioꝛi videt̃ flumẽ creuisse. sed de vi maioꝛi nõ teneoꝛ. h.d. ista lex. [ratẽ] quã vocãt gallici batiau: Italici sandalũ [fuisse] q̃d est gñale in oĩ violẽto vt res sit eius periculo. vt. j. de vi et vi ar. l. j. §.

l.j.§.rectissime.Insuper iste perdit ius crediti.vt.s. quod metus causa.l.extat.[maiorē:] q2 creditor tenetur de dolo lata et leui culpa.vt.s.eodem.l.si cum venderet.

I ☞ Delictum serui obligat debitorē ignorantē vsq; ad noxe deditionē scientē vere insolidum.h.d.

I s **Si seruus.** †In.l. ista dicitur: obligasti seruum pignori .iste seruus fecit furtum .nunquid teneris contraria pignoratitia. distinguitur si ignorans furē obligasti liberaris tradēdo eū pro noxa.si aūt sciēs furē eū obligasti:teneris c̄tria pig.isolidū ad idēnitatē mihi prestādā: eadē dicenda sunt in seruo deposito et cōmodato furtū faciente.h.d.iste.§.[actionē]cōtratiā insolidū.[faciat]cōcor.s.cōmo.l.in rebus.§.vlti.et.l.pe.

I ☞ Qui obligauit rem alienam tenetur contraria pignoratitia ad interesse.hoc dicit.

I c **Cum debitorē.** †In.l. ista d2: si tu obligas mihi rem alienam teneris mihi contraria pigno.siue sis soluendo siue non [debitor sit]concor.s.l.j.in prin.et.l. tutor.§.contrariam.

I ☞ Pignus si est datum licet sub alterius nomine habet locum pignoratitia soluta pecunia.

I s **Si pecuniā.** †In.l.ista dicit: si tu obligasti mihi rē pignori:de illa obligatione facta est scriptura in qua cōtinebat̄ qd̄ cōfitebaris qd̄ tibi sup tali re mutuaui.x.indubitāter si soluis pecuniā sicut teneor tibi reddere rem ita et scripturā.[antiphanā] idest scripturā factā de obligatiōe pignoris.vt dixi in casu:et h̄ repeto.vel pōt exponi alio modo q2 res obligata vocat̄ antiphana.

☞ Pactū quod pignus sit solutū pro debito factū ex postfacto valet et non potest reuocari.

I t **Titius.** †In.l.ista d2:q̄daz titius noīe mutuauit .x.sempronio et ab eo accepit rē pignori dum vellet titius vēdere pign⁹ dixit sempronius : habeas emptum pro.x.modo querit̄ vtrū istam venditionē tenearis reuocare offerendo sortem et vsuras.et r̄ndet̄ qd̄ nō cū semel perfecta est.hoc dicit[nō posse.] q2 ab initio liberū est vendere.vt.C.de actio.et obli.l.sicut.et.C.de cōtrahē.emp.l.nō idcirco.

I ☞ Pecunia redacta ex venditiōe pignoris prius in vsuras deinde in sortem computatur.

I c **Cum et sortis.** †In.l. ista d2 obligasti mihi rē pignori.pro sorte et vsur. si postea vēdo rē pignoratā ex pacto vel ex lege illud precium debeo.primo in vsur.cōputare superfluū in sortē.hoc dicit ista lex.cōcor.C.de solu.l.j.et.j.de solu.l.in his fallit in ecclesia.vt.C.de sacro san.eccle.auc̄.hoc ius.

I ☞ Pignus creditor possidet et ab eo debitor potest conducere et precario rogare.

I **Pignus.** †In isto.§.dicitur:si obligas mihi rem aliquam pignori transit possessio in me creditorem et proprietas remanet apud te. vnde illam possessionem potero tibi precario nomine cōcedere[ad creditorē].vt.C.eo.l.pignus:sed possessio transfert̄.vt hic.et.s.e.l.si alienam.

I ☞ Si pro pignore constituto aliud submittatur furtum cōmittitur pro vtroq; debito secus si in constituēdo aliud pro alio submittatur q2 tunc stellionatus crimen cōmittitur. h.d.

I s **Si q̄s in pignore.** †In.l.ista tria dicunt̄. primo d2 si p auro subiecisti es pignori teneris ne.r̄n.q2 sic furti.scd̄o d2 q2 si i dādo subiecisti aurū eri vl' dixisti qd̄ erat aurū cū esset es:nō teneris furti:sed teneris ciuiliter c̄tria pigno.ac̄t. et poteris accusari crīe stellionatus et ēt pig.ac̄t.c̄tria. [si q̄s in pignore.] sc3 dādo [scribit]distinguēdo.[rescriptū]pcor.s.e.l.j.et.l.tutor.§.c̄triā [plectet̄].s.nihilomin⁹ tenet̄ c̄tria pig.ac̄t.qd̄ est ver3 si res ē obligata p magno ere:sec⁹ si pro paruo vt statī subijcit[accepit] et ita no.h̄ q2 modicitas rei excusat aliquē q2 si rē obligatā alij p magno obligas mihi ignoranti teneris mihi pignorati. actio. et nihilominus crmine stellionatus.simile.s.commoda .l. in rebus.§. possunt.et.j.de le.tu.l.legitimos.

I ☞ Per conductorem pignoris a debitore debitoris creditor retinet possessionem.

I s **Si pignus.** †In.l.ista d2:rē tuā mihi pignori obligasti et tradidisti:eandē rē tibi dn̄o locaui: t3 ne locatio. certe sic q2 p pte retineo possessionem:et cū habeam animū retinēdi possessionē:tu autem nō habes animū adipiscendi possessionē.hoc dicit ista lex.[possessionem]sicut per precariū.vt.s.e.l.si rem.nec ob.C.loca.et conduc.l.qui rē:q2 nō teneo: nisi ratione possessiōis quam debitor a creditore conduxit[adipiscendi:]et possessio sine animo non acquiritur.vt.j.de acqui.pos.l.possideri.in princi.

I ☞ In recipiendo pignore est necessaria tutoris autoritas vt pupillus possit conueniri pignoratitia.hoc dicit.

p **Pupillo.** †In.l.ista dicit̄:si obligo pignori rem pupillo:requirit̄ tutoris autoritas illa ratiōe:q2 nō posset dari directa pig.ac̄t.soluta pecunia nisi tutore autore accepisset eam[autoritas]nam pupillus sine tutore non obligatur.vt.j.de auto.pre.l.obligari.

I ☞ Qui se testamento subscribit vt testis non videtur approbare que in testamento apponuntur.

I g **Gaius seius.** †In.l.ista dicit̄:quidā gaius seius nomine fundū suū3 lucio titio pro.x.pignori obligauit:postea factū est pactū inter eos vt creditor deberet possidere pign⁹ certo tpe: et fructus indebitū cōputare:ante cōpletū illud tp̄s creditor fecit testamētum et dixit vt alter filiorū deberet illū fundū habere quē dixit a lucio titio cōparasse et nō emerat:huic testamento fuit gaius seius vt testis.nunq̄d officit ei si vt testis signauit.certe nō: et iō soluta pecunia vl' oblata poterit recupare illū fundū: [haberet eū fundū.] sc3 iure plegatiōis et addidit[quē a lucio titio emi] sc3 scd̄o.nam hic loquit̄ de alio lucio titio[c̄tui pignoris] celebrato inter luciū titiū et gaiū seiū[signasse]idest vt testis sigillasset[proponit̄]remanet ergo pign⁹ et nō fit ei preiudiciū cui⁹ est.Sed ad legē istam opponit̄ et signat̄ cōtra. nam videt̄ qd̄ si pater obligat prediū filij presente filio qd̄ filio piudicet̄.vt.j.de pig.l.fideiussor.§.pater.Ad cuius cōtrarij solutionē vos dicetis:aliud est si creditor facit testamentū:et dicit qd̄ fundū3 obligatum vult filiū habere cū emit:et debitor signauit:quo casu nō videtur cōsentire:ne officiū suū3 etc.vt.j.de fur.l.seruus cōis .§. q2 vero.j.quēadmo.testa.aper.l.si q̄s ex signatoribus: aliud est si pater obligat rem filij eo sciente et patiente. Alij voluerūt dicere vbi ignorās q̄s cōsentit pignorationi rei sue nō piudicat si bi.vt hic.et.j.de le.ij.l.titia.§.lucia.Uel pōt distingui:aut cōtractus qui fit in mei psentia posset fieri etiā me inuito sup re mea vt venditio vel legatū:et tūc presentia mea vel subscriptio mihi non nocet q2 posset vendere vel legare me inuito.vt.j. de cōtrahen.emp.et ven.l.rem alienā.et.j.de re iudi.l.sepe.§.pe. Si aute3 non posset fieri me inuito vt pignoratio rei mee:tūc si fit in mei presentia videor cōsentire.vt.C.ad velleia.l.si fine:et sic loquitur lex cōtra.et est ratio:q2 aliena res etc.vt.s. eo.l. aliena.

I ☞ Debitor nō pōt pignus emere creditore inuito et precium in debiti solutionem conuertitur.

s **Debitor.** †In.l.ista d2:si debitor emit rem suā a debitore nō valet emptio:etiā si minoris emit q2 sit debitū:et ideo si debitor petat pign⁹ aut vendicet dn̄ium creditor nō cogit̄ ei restituere pignus: nisi offerat totū debitū.hoc dicit ista lex in sui prin. videatis expositione3 l're[debitor a creditore]sc3 suo[cu3]pro q2[nulla emptio sit]siue sciēs siue ignorās emit nisi gratia rei.vt.j.de cōtrahen.emp.l.sue rei.et.l.si in emptiōe.§. rei proprie.

I ☞ Filius rem p'ris de pecunia profectitia non pōt emere.

I **Debitoris filius.** †In.§.isto dicit̄ obligasti rem pignori: fili⁹ tuus emit illud pignus a creditore de nūmis peculiaribus:nunquid valet emptio.certe nō:q2 sicut nō possu3 emere rem meā:ita nec filius meus:idem est si libertus debitor obligat rem et eo mortuo patronus liberti debitoris petendo bonorū possessio.cōtratab. et aduocat partē eaten⁹ pign⁹ liberat̄[cōparat]q2 sicut pater nō posset emere.vt in princ.huius.l.habuistis:ita nec filius qui est in eius potestate.vt hic:q2 qd̄ quis prohibet̄ per se facere:et per filium.vt.C.qd̄ metus causa.l.si per impressionem.

I ☞ Soluta pecunia liberatur pignus ab eo cui est solutum: et ab eius creditore cui erat secundo obligatum et ad restituendam possessionem tenetur.

I **Soluta pecunia.** †In.§.isto dicitur:si tu obligasti rem pignori: et soluis debitu3 liberas pignus: et creditor possessione3 pignoris tenet̄ restituere:et ideo si medio tēpore creditor secūdo loco alteri obligauit illi nō cōpetit persecutio illi⁹ pignoris nec retētio. [cogitur]nisi dolo malo repromitteret.vt.s.e.l.si rem.§.oīs[relinquetur]creditori secundo si possidebat.vt hic.et.j. de pignori.l.grege.§.ij.sed si obligata esset secūdo creditori voluntate debitoris remaneret pignori:et sic soluit̄ cōtra.s.l. petenti.

I ☞ Dominium rei si superueniat debitori confirmatur obligatio:secus si dn̄s debitori succedat.

I r **Rem alienam.** †In.l. ista ponuntur tres casus: et primus est talis: obligasti mihi rem pignori alienā postea nactus es dn̄ium illius rei:nūquid creditori dabitur vtilis pignoraticia.i.hipothecaria.respondetur q2 sic.Secundus casus est talis:si obligasti re3 meā titio asserēdo eā tuā esse:hoc casu si succedo tibi ne querat̄ de mēdacio illius qui obligauit: si vellē ꝯuenire titiū

aduocare ab eo improbe videor hoc facere. Tertius casus est pone ꝙ titi⁹ petit a me: ego resisto ei: nūquid īprobe videor facere. certe sic. [vtilis actio pignoraticia].i. hypothecaria daꝛ creditori. vñ nomē pignoraticia sumitur substātiue: ⁊ tūc est ꝑsonal' actio vt. C. de distrac. pig. l. vl. vel directa. vt. s̄. e. l. si rē. §. oīs vel ꝯ̄ria vt. s̄. e. l. j. ⁊ d̄ ista pignoraticia q̄ sumiꝛ agiꝛ in titu. isto. aliqñ sumiꝛ adiectiue vt dicam⁹ pignoraticia: ⁊ hic dꝛ pignoraticia. i. hypothe. vñ si obligo tibi rē meā cōpetit tibi pignoraticia. i. hypo. vt. j. de pign. l. si fundus. §. in vendicatione. ¶ Or signori habetis hic si aliq̄s obligat tibi rē meā ⁊ postea incipit esse tua daꝛ creditori vtilis pigno. i. hypo. vt hic. sꝫ videꝛ cōtra. j. de pig. l. si titio. Ad qd̄ pōt dici hic obligaui rē meam titio scienti meam esse. vñ lꝫ heres existo ei qui obligauit non daꝛ creditori vtilis pignoraticia. sꝫ in. l. ꝯ̄. obligaui titio ignorāti: ⁊ ad istā solutionē facit. j. de pign. l. j. §. j. Vel pōt dici in. l. cōtra obligauit rē alienam ꝓ qua habebat publi. hic obligauit reꝫ meā in qua nullū ius habebat. Sꝫ pro deo q̄re aliud est in primo casu huius legis. aliud in vltimo rñso. rō est me vidente vbi obligas rem alienā postea cepisti esse dñs recōualescit pignus: sꝫ vbi obligas rem meā ⁊ succedo tibi: nō sum dñs nec reconualescit pignus nisi in casu sꝫ ille cui obligaui rē meā cōuenit ꝙ sua esset ⁊ successi obligato: hic ne queraꝛ de mēdacio obligantis habet creditor vtilē hypo. ⁊ hoc dicit ver. ꝙ si conuenisset ⁊c. Vel pōt intelligi iste tertius casus. quando titius obligauit rem meam ⁊ successi titio ne redarguas eum de mendacio teneor tibi vtili pignoraticia.

☞ Creditor qui vendit pignus debet superfluum precij restituere non debitorem delegare

Creditor. In. l. ista dꝛ creditor tibi erat obligatus ꝓ. x. vendidit ꝓ. xv. ⁊ preciuꝫ recepit vel lapsa est dies precij soluēdi nūquid sup̄fluū tenetur reddere debitori. respondeꝛ ꝙ sic nec liberaꝛ si velit emptorem in sup̄fluum delegare [gerat] non debitoris: hoc est verū qñ debitū ē iā solutū creditori: vel venerat dies debiti soluēdi: al's sec⁹: ⁊ sic soluiꝛ vno mō. cōtra. s̄. e. l. elegāꝛ. §. si vēdiderit

☞ Creditor si fuit in culpa restituendi instrumenta pignoris debitori tempore debito tenetur ad interesse secus si ei culpa imputari non posset.

Pignori. † In prin. huius legis diciꝛ: tu emisti aliquem fundum ⁊ conscriptum est inde instrumentum postea tu illum pignori obligasti ⁊ instrumentum emptionale tradidit: postea tu volebas in illo fundo edificare: est mota tibi controuersia a vicino de latitudine: debitor petebat a creditore vt exhiberet sibi instrumentum emptionale: quia non exhibui: tu debitor minorem locum edificasti quomodo subuenitur tibi contra me. Respōdetur si ego creditor petam pecuniam vel pignus vendiceꝫ doli mali excep. me repellet debitor: nisi indemnitatem ei prestem. si autem non dedit operam vt instrumentum non exhiberetur non tenetur pignoraticia directa creditor nisi soluta pecunia. si autem dedit operam ne exhiberetur: tunc crrditor tenetur ad interesse debitoꝛ ante solutā pecuniam. [nō poterat] nisi ꝑ illō īstrumētū.

☞ Damnum in pignore datum autoritate curie non pertinet ad creditorem qui in culpa non deprehenditur.

Titius. † In. §. isto diciꝛ quidā titius noīe accepit a gaio seio. x. quedam culea obligat: cum creditor haberet in horreo culeos venit centurio exactor annone ⁊ sustulit: tandem ad instantiam gaij seij creditoris redditi sunt ⁊ triti. queritur ad quem pertineat periculum triture. ⁊ respōdeꝛ si factum non est in culpa creditoris pertinet periculum ad debitorem. hoc dicit iste. §. videatis [que ex operis]. i. operationibus quas exercebat centurio in eis portando ea de loco ad locum [non teneri]. s. creditorem cum teneaur de dolo ⁊ lata et leui culpa. vnde non tenetur. vt. s̄. e. l. si cum venderet. §. j. ⁊. s̄. cōmo. l. si vt certo. §. nunc videndum.

¶ Explicit liber. xiij.
¶ Incipit liber. xiiij.

¶ De exercitoria actione. Rub.

¶ Rubrica ista continuatur ad superiora duobus modis. et vno modo sic: supra in illo libro de rebus creditis ⁊ in secundo libro de condi. fur. dictum est de personalibus act. quibus petimus nobis dari vel restitui: ⁊ quibus cōuenimus ex ꝑsona nr̄a. nam si mutuasti mihi pecuniam teneor tibi ex persona mea. iteꝫ si furtiue subtraxi tibi aliquid teneor ex ꝑsona mea. verum q̄r aliquando tenemur ex persona aliorum vt in exercitoria qua teneꝛ dñs ex ꝑsona institoris; pr̄ vel dñs ex persona filij vel serui vel tributoria vel de peculio. in isto lib. ⁊ in seq̄nti ponūꝛ actiones quib⁹ ꝯuenimur ex ꝑsona aliorum. Vel pōt cōtinuari scd̄o mō sic. In sup̄iori ti. tractatū est de pignore que ē seq̄la p̄cipalis obligatiōis: verū q̄r exercitoria act. ē sequela ꝯ̄ctus celebrati cū magistro nauis ponitur de exercitoria acꝛ. cui cōpetat. ⁊ ꝯ̄ quē ⁊ iquātū: ⁊ q̄re ip̄a sit videam⁹ ⁊ subijciamus: ⁊ certe cōpetit exercitoria vectorib⁹ ꝯ̄hentibus cū mr̄o nauis: ⁊ ꝯ̄ exercitorem nauis vel eius hr̄dē. vt. j. eo. l. j. §. magistrū. ⁊ cōpetit regulariter īsolidū. vt. j. l. j. §. si is q̄ ista exercitoria nō est ꝓpriū nomē actionis: sed ē adiectio p̄cipalis actiōis. nā si cōduco a mr̄o nauis totā nauem agā ex cōducto que dꝛ exercitoria. vt. j. eo. l. j. §. non autem ex omni causa. ⁊ idem est in ceteris actionibus sequentibus vsq; ad velleia. se. cō. licet quidam contra.

☞ Dominus tenetur ex facto magistri per eū ꝑpositi sicut dñs ex facto institoris cū sit eadē ratio immo maior hoc dicit.

Vtilitatez huius edicti. Signor vos debetis scire ꝙ iste ti. est valde leuis vñ nō esset aliud dicēdū nisi casus ponere: tñ ꝓpter rudes vt nō possint errare ad euidētiā huius tractatus no. † hic in ciuitatib⁹ maritimis sicut p̄ysis ianue ⁊ ī multis alijs locis sunt tria genera hominum: quidā sunt exercitores nauis: vt dñi nauis: quidā magistri nauis: vt p̄roni q̄dā naute q̄ darmāt ⁊ armāt nauē Exercitores nauis vocātur dñi nauis q̄ stāt domi ⁊ inueniūt vnū ⁊ faciūt eum magistrum nauis. magister nauis dicet: volo habere nautas: sepe cōtingit ꝙ quidā volūt ire vltra mare ⁊ isti nuncupantur vectores vel mercatores: isti veniunt ad portum ⁊ nō petūt cuius sit nauis: sed petunt quis est magister nauis: et dicunt ei naute iste: dicunt ipsi ꝓ quātovis me portare in acri: dicit magister ꝓ tanto non ꝯ̄hit vector qui debet vehi cū magistro nauis ex isto cōtractu nedū debet dari actio cōtrahēdi contra magistrū nauis immo cōtra dñm: sꝫ si contrahit vector vel mercator cū nautis nō daꝛ actio cōtra magistrū nauis. sꝫ si naute dāt dānum in rebus vectorum vel mercatorū bñ teneꝛ dñs exercitor ⁊ magister q̄r nō debēt vti op̄a malorū hoīꝫ. ⁊ hoc ē qd̄ dicit iste ti. in summa. tñ propter iuuenes seriatim ponemus casum. et in prin. huius legis iuriscō. dicit ꝙ edictū valde est vtile: est enim inutile vectoribus ⁊ mercatoribus si celebrant cōtractū cū magistro nauis: ⁊ ꝙ agāt cū magistro ⁊ cū dñō: si enim dominus tenetur ex facto vel ex cōtractu īstitoris multofortius debet teneri ex cōtractu magistri nauis: q̄r qui ꝯ̄hit cū institore habet plenius tp̄s deliberandi cōsiliuꝫ q̄ȝ ille qui cōtraxit cū magr̄o nauis: nam interdū locus ⁊ tp̄s nō patiꝛ vt q̄s deliberet cum quo cōtrahit: hoc dicit prī. huis. l. vsq; ad. §. magistrū. videatis expositionem littere. [qui ignoret] nam est publica. vt. j. e. l. §. iō autem. vnde not. ꝙ manifesta non indigēt cōmēdatione. ꝯcor. s̄. de in ite. re. l. j. ⁊ dixi si cer. pe. l. j. ⁊. s̄. de iureiur. l. j. [equuꝫ fuit qui eum]. s. dominum exercitorem [teneri] nā si dominus preponitur alicuius negociationi alicui exercende ex eius contractu teneꝛ institoria. vt infra de instit. l. institor. ⁊. l. cuiusq;. [magistro] nam quis debet videre cum quo contrahit. vt infra de regulis iuris. l. eum qui alio [deliberandi consiliuꝫ] vnde equū est quod ex contractu magistri nauis in exercitorem daꝛ actio. [magistrum nauis ⁊c.] quia ex contractu magistri nauis tenetur exercitor. ponit quis sit magister nauis. magister nauis est cui anchora nauis committitur: sed quid si contractum est cum nauta. nunquid datur actio in exercitorem. certe non: licet si delinquant naute ex delicto eius datur actio in exercitoreꝫ: quod est illa rōe: q̄r alia causa est cōtrahēdi alia delīquēdi q̄r qui preponit magistrum nauis: permittit contrahi cum eo: non cum nautis: permittit contrahi cum ipse exercitor debet curare ne delinquat. ⁊ inponuntur magistri nauibus vt naues locent ad merces vehendas: ⁊ vectores vehendos et ad emenda armamenta pro naui. sed si magistri nauis preponerentur mercibus emendis vel vēdendis tenetur exercitor ex contractu magistri nauis. nec refert cuius condit. sit magister: siue sit liber siue seruus: ⁊ vtrum sit seruus exercitoris vel alienus. item nō refert cuius etatis sit magister nauis: quia imputet sibi dominus exercitor qui talem preposuit naui. magister nauis est quem exercitor preposuit sed ⁊ si magister aliquem preposuit naui similiter est magister siue eo sciente preposuit: siue eo ignorāte: ⁊ passus est exercitor in naui magisterio vti. Vnum sciatis quod exercitor debet prestare omnia facta magistri nauis: ne cōtrahentes decipiantur. sed si magister institorem preposuit similiter tenetur exercitor nauis ex contractu institoris: sed quid erit si dominus exercitor ꝑposuit magistrū ne aliū ꝑponat: si magister aliū preponit teneꝛ dñs exercitor ꝓ magistro nauis ꝓpter vtilitatē nauigantium. ⁊ dicimus negocium nauis siue sit maritima siue fluuial' siue nauiget in aliquo stagno siue in adria nauiget hoc

dicit

dicit iste.§.vsq3 ad.§.nō aūt.videatis expositionē lre[anchora nauis].i.cura ⁊ gubernatio nauis[quā ꝙ]als ꝙuis. ℂ Or signoꝛ ad vnū qd hic dr signatur ꝫ.hic dr qd exercitoꝛ tenetur ex cō tractu celebrato cū magistro nauis.⁊ nō ex ꝫctu celebrato cum nautis.videtur ꝫ.ꝫ.nau.cau.sta.l.j.§.itē pōpo.l.vlti.Ad qd vos dicetis ex delicto nautarū tenetur exercitoꝛ nō ex ꝫctu:ſ3 pro deo que differētia est inter istū titu.⁊ illū.ꝫ.nau.cau.sta. Rñdeo qꝛ ibi est tractatū cū nauta recepit res meas:qꝛ nō tenetur mihi red dere res meas:immo tenetur si in eis deliquit.hic titulus loquitur quādo cōtraxi cū magro nauis,vt duceret me ⁊ res meas hic te netur exercitoꝛ de cōtractu magri nauis nō ex cōtractu nauta rum nisi delinquerēt in rebus naute[quā ꝓposuit]sec⁹ tñ est in ipso exercitoꝛe:qꝛ si exercitoꝛ est pupill⁹ requiritur qd ponat ma gistrū tutoris autoritate als nō teneretur ⁊ sic soluitur ꝫ.j.e.l.§. pu pillus[ꝓbabilis]no.ꝙ patientiā ꝓ ꝯsensu opari.ꝯcoꝛ.j. man. l.si remunerādi.§.si passus.[ꝓpter vtilitatē]que est maioꝛ ma gistris exercēdis ꝙ i taberna.vt i ꝓn.hui⁹.l.[nauigātiū]vt te neatur.secus tñ est si plures ꝓposuit ⁊ ꝓhibuit ne vnus cōtrahe ret cum alio.nam tūc nō tenetur.vt.j.e.l.§.si plures.

I ☞ Si magister ꝯhit in rē in qua ꝓpositus est tacite dñs obli gatur si in hāc cā3 se ꝯhere exprimat hoc primo.Itē si ꝯhit sim pliciter nulla cā expssa dñs nō tenetur nisi in eius vtilitatē versu3 appareat.Item si ꝯhit in cā in qua expresse ꝓhibitus est suffi cit tunc expressio l3 vera non fuerit.h.d.

I Nō aūt ex oī cā. †In.§.isto dr:dictū est.ꝫ.qd ex ꝫctu celebrato cū magro nauis datur actio in exercitoꝛē:ſ3 hoc nō est verū ex quolibet ꝫctu.ec ce si ꝫct⁹ est talis ꝙ ptineat ad exercitiu3 nauis tenetur exercitoꝛ: vt si mutuata est pecunia vt reficiat nauē vl vt soluat opas nau tis vl ad nauē armanda3.hoc eñ casu dabitur hec actio:ſ3 ꝙd erit si magister nauis accepit pecuniā vt reficiat nauē:⁊ postea mu tauit volūtatē:si ex postfacto mutauit agitur de exercitoria. Sed ꝙd erit si magister nauis dixit qd accipiebat pecuniam mutuo cā re3 emptar3 ⁊ debebat accipe.x.⁊ accepit.xx.cuius erit dānū. certe vēditoris nō creditoris:ſ3 si accepit pecuniā mutuo ⁊ libe rauit de illa pecunia illū ꝙ in refectionē nauis mutuauerat huic creditori dabitur actio quasi in nauē crediderit:ſ3 si magister na uis est deputat⁹ ad vnū facere:⁊ facit aliud exercitoꝛ nō tenebi tur.Idē est si magister ꝓposit⁹ ad locandū ⁊ ipse exegit.na3 nō tenetur exercitoꝛ:vl si ꝓposit⁹ est vt locet nauē vectorib⁹ ⁊ ipse lo cauit eā mercib⁹:⁊ similiter nō tenebitur exercitoꝛ:sed ⁊ si deputa tus erat magister nauis ad deportandū legumina vl canabe et ipse defert marmora vl aliā materiā siliter nō tenebitur exercitoꝛ [pedi⁹ ꝓbat.]vñ no.ꝙ ꝯhit cū magro nauis non h3 necesse esse curiosus.secus est in eo ꝙ ꝯhit cu3 seruo.vt.j.de in rē vso.l.qd si seru⁹.§.vl.[rōne erit dicēdū]qꝛ diligēter fines mādati ⁊c. vt.j. man.l.diligēter.[nō teneri]qꝛ excessit fines mādati.[nō suffi ciētes].vnde si preponitur magister nauis ad vnam rem exercen da3 et ipse exercet aliam nō tenetur exercitoꝛ.

I ☞ Administratio priuata ⁊ vtilis ordinaria pluribus sim pliciter concessa intelligitur insolidū.secus si diuisim vel aliud sit expressum.h.d.vsq3 ad.§.exercitorem.

I Si plures. †In.§.isto dicitur si exercitoꝛ plures magi stros cōstituit non diuersis officijs.si cu3 vno contractum est exercitoꝛ tenetur insolidum:sed si preposuit vnum ad vnum officium:aliu3 ad aliud tenetur pro officio cuili bet commisso:sed si preposuit plures ne alius sine alio contrahe ret:qd fecit vnus sine alio non obligaret exercitorem:⁊ sibi im putet qui cum eo contraxit.h.d.iste.§.videatis expositionē litte re.[exercitorē.]qꝛ cuilibet isolidū cōmisisse videtur.vt hñ colligi tur hic arg.ꝙ si plures cōstituuntur executores testamēti qd vnus possit exequi sine alio:⁊ ad hoc facit.j. de administratio. tuto.l. decreto.⁊.j.de cur.fur.l.decreto cōsilio.§.quesitum.

I ☞ Exercitoꝛ dicitur ad quem omnes redditus veniunt nec persone conditio inspicitur nisi sit minoꝛ quia tunc tutoris vel curatoris autoritas inspicitur.hoc dicit.

Exercitore3. †Or signori vos habuistis qd ex cō tractu magri nauis tenetur exercitoꝛ: nunc exponit quis dicatur exercitoꝛ:⁊ dr exercitoꝛ ad quē debent ꝓuenire oēs obuentiōes ⁊ reddit⁹ nauis:siue sit dñs nauis siue nō:⁊ maxime:si cōducit nauē suo periculo a dño:⁊ postea eligit magistrū:siue cōduxit ad tps siue in ꝑpetuū:⁊ nō refert sit mas culus vel mulier vel paterfamil.an filiusfamil.vl seruus. Sed si pupillus exerceat nauē d3 ꝓponere magistrū cū autoritate tuto ris ad hoc vt teneatur[autoritatē]ad eū obligādu3:als nō obli garetur:sic in adulto habēte curatorē dicim⁹.vt.C.de in integ.re sti.mi.l.si procuratorē.secus est in magistro nauis:qꝛ nō refert cuius etatis sit.vt.ꝫ.ea.l.§.magistrum.

I ☞ Cōtrahentes pñt eligere institorē siue magrm:sed exerci toꝛ nō pōt eligere cōtrahentes nisi in subsidium.

I Est aūt a nobis. †In.§.isto dr:si celebro con tractū cū magro nauis ⁊ exer citoꝛ ⁊ magister tenetur:⁊ habeo electionē quē eoꝝ velim cōueni re:sed nō est idē ecōtra:qꝛ ex cōtractu magistri nauis nō datur actio exercitori:ſ3 d3 agere cōtra magrm ex locato:si merces in teruenit in casu tñ ex cōtractu magri nauis datur actio exerci tori.puta si magister nauis nō est soluēdo:⁊ hoc modo cōsueue runt prefecti annone ⁊ presides prouinciarū exercitoribus sub uenire.h.d.§.videatis expositionē lre.[velimus]sc3 ⁊ vno sol uente liberatur alius.vt.j.e.l.§.hec actio.[indigebat]immo sa tis est qd pōt agere cū magro nauis vel ex locato vl ex mādato. vt.j.dicit[pōt]sc3 exercitoꝛ.vt.j.e.l.si eū qui. ℂ Or signori cu stodiatis vos hic vt intelligatis sequēte3 litterā.hic dicitur qd ex cōtractu celebrato cū magro nauis tenetur exercitoꝛ:ſ3 nō agitur cū cōtrahente cū magro nauis.quare satis est qd h3 obligatum magrm nauis vt cedat sibi actiōes.cōtra illū cū quo contraxit.vnde ex cōtractu magri nauis nō queritur actio exercitori qd intelligo cū erat liber homo ⁊ nō erat eius iuri subiectus.vt.C.per quas perso.no.ac.l.j.als secus si erat seruus exercitoris vel eius iuri subiect⁹:qꝛ tūc quereretur bene sibi actio.vt insti.per quas pso. no. acq.§.j.ſ3 d3 agere cōtra magr3 nauis vt cedat sibi actiōes.sic ⁊ in pcur.⁊ gestore dicimus.vt.j.de acq.pos.l.posses.nam ex eoꝝ ꝫctu nō queritur actio dño directa vel vtilis.in casu tñ ex contra ctu magri datur vtilis exercitoria sine omni cessiōe.puta si magi ster nauis nō est soluēdo vel nō inuenitur vt possit cedere actionē ⁊ hoc dicit statim lra sequēs:⁊ idē dico in pcur.⁊ gestoꝛe nego tiorum. nam vbi pcuratoꝛ nō est soluēdo vl nō inuenitur in subsi dium datur dño directa vel vtilis actio sine omni cessione.vt.j. de insti.l.j.in fine.⁊.l.ij.⁊.j.de pretoria stipulatio.l.in ptorijs.vt j.de actio.emp.⁊ vendi.l.iul.⁊.C.si cer.peta.l.pcura.[extra or dinē].i.offō iudicis dādo directā vel vtil.actio. exercitoribus. [eos]sc3 exercitores ex cōtractu magistroꝝ[si magri nō sunt soluēdo]vel nō inueniuntur in subsidio:vt in prealleg. lege.

I ☞ Qui exercitorē h3 in ptāte si fuerit volēs in merce dñica ⁊ nauali obligatur insolidū sed in peculiari tributoria obligatur idē in nauali si sola scientia superuenerit.hoc dicit.

I Si is nauē exercuit. †In.§.isto notatur dif ferentia inter exercito riam actionē ⁊ tributoriā siue institoriam:⁊ est talis:si exercitoꝛ nauis est in aliena ptāte:puta qꝛ est filius vel seru⁹ indubitāter si exercet nauem volūtate pris vel dñi tacita vel expressa:ille in cuius ptāte est tenebitur ex ꝯtractu celebrato cū magro insolidū. si sine volūtate eius contraxit nauē:de peculio tenebitur:⁊ hoc est introductū ꝓpter vtilitatē nauigantiū ⁊ nauiū exercitiū.secus est in institore:qꝛ si ꝓposuisti seruū vl filiū tuū:⁊ iste institoꝛ aliū preposuit vl cōtraxit si te sciēte vel patiēte:⁊ ita ex volūtate tua tacita teneris tributoria vt solidū eius peculium tribuas in me dium ⁊ tu pater vl dñs deduces de peculio ad silitudinē alioꝝ creditorū:ꝙd eñ dicem⁹ si sciuit ⁊ nō cōsensit expsse:in dubio qꝛ meli⁹ est deseruire vbis edicti vt teneatur insolidum[visus est]qꝛ ibi ex volūtate tacita vel expssa agitur tributoria insolidū [nego tiantur].⁊ deducet qꝛ sibi debetur.vt.j.de insti.l.j.sec⁹ est in actio ne de peculio.vt.j.de pecu.l.sed ⁊ si damnum.§.quesitū.[non ēt volūtate]expressa vel tacita.vel dicunt volūtate tacita[in pecu liū]vt.j.de pecu.l.si quis seruū.§.etia3. ℂ Or signori habetis qd in tributoria sufficit sola scia sed lex videtur ꝯtradicere ⁊ vide tur velle qd reqratur patiētia.vt.j.de tribu.l.j.§.j. Sed qd ibi di citur sciā3 nō patiētiā accipimus subaudiēdū est dūtaxat. ℂ S3 denuo videtur qd institoꝛ teneatur insolidū.vt.j.qd iussu.l.j.§.sed si manumiseras.⁊.§.si ratū.ad qd potest dici si interuenit scia ex pressa habet locum qd iussu.vt insolidum detur. vt in.l. cōtra.si aūt interuenit scientia tacita habet locum tributoria.

I ☞ Uerbum ex potestate accipitur pro patria dominica ⁊ ēt pro ea quā habet qui iuri alterius est subiectus.

I In ptāte. †Dictū est.ꝫ.qd qui est in ptāte aliena pōt exercere nauē.hic dicitur qd in ptāte accipim⁹ siue sit filius siue filia:siue seruus siue ancilla. vnde sciatis qd si seruus qui erat in peculio filij fami.volūtate filijfa. exercuit na uē.vel seruus vicari⁹ volūtate serui ordinarij exercuit nauē: pa ter vel dñs ꝙ nō contēpsit tenetur de peculio:sed filius insolidū:ſ3 si volūtate dñi vl pris exercuit nauē.pater vl dñs insolidū tene bitur:⁊ filius tenebitur insolidū si accōmodauit cōsensum:⁊ licet pretoꝛ faciat mentionē qd dabit acti.si cū magro gestu3 sit.tñ et si cū ipso exercitore vel filio vel seruo ipsius cōtractū sit pater vl dñs insolidū tenetur. h.d.iste.§.[insolidū]:qꝛ fili⁹ obligatur ex om nibus causis.vt.ꝫ.de iudi.l.tam ex contractibus.

I ☞ Exercitoꝛ ⁊ magr tenentur isolidū ſ3 vni⁹ solutio aliū liberat.

I Hec actio. †In.§.isto dr si ꝯhitur cū magro nauis datur actio ex psona magri ꝫ exercitorē:⁊ si actū est cū vno ⁊ exactū cū altero nō pōt agi. vñ si actū est cū exercito

re ꝛ soluit: siue soluit suo noīe vł noīe magri minuet̃ obliga.ipo iure: q̄ q̄libet alius soluēdo meo noīe me liberat[actū est]scʒ ꝛ exactuʒ: q̄ nō lit.cō.sed pceptiōe inducit̃ liberatio.vt.s.de his qui deie.vel effu.l.pceptiōe.[pro me liberat]scʒ me inuituʒ.vt. de nego.gest.l.soluēdo.sed videt̃ cōtra.nam si mandator soluit suo noīe nō liberat̃ debitor.vt.j.man.l.papi.Respon.soluebat mandator suo noīe hoc acto vt nō liberaret debitorē sic: ꝛ fideiussor soluit noīe sue obligatiōis nō liberat debitorē.vt.j.de fideiusso.l.cuʒ hi.ꝛ.l.fideiussoribus.hic autem siue soluit suo nomine siue nomine illius liberat illum.

1 Si plures nauē exerceant per tertium liberum vel seruū vel per vnum ex ipsis quilibet tenetur insolidum.secus si simul exercent.hoc dicit.

1 **Si plures.** †In.§.isto cū.l.seq.d. si plures sunt exercitores nauis ꝛ cōhit̃ cū magr̄o ab eis ꝑposito cū quolibet pōt agi insolidū: ne si agerer̃ cū quolibet ꝓ pte distringeret̃ i plures aduersarios litigare.vn̄ si actū est cuʒ vno ex socijs: ꝛ soluit solidū ac.ꝓ socio recupabit a socijs[agi potest] sec⁹ si plures per se exerceant nauē.Et sic soluit̃ cōtrariū. j.eo.l.si tn̄.[qui cū vno ɔxit].j.iudi.sol.l.iam tn̄.§.in hac actio.

Iō tn̄. In pri.hui⁹.l.d.: si plures exercēt nauē et ꝑ se q̄sq̄s tenet̃ pro ea pte qua q̄sq; exercebat.Si aūt plures exercēt nauē ꝑ vnū magrʒ: tūc noīe magri q̄libet tenet̃ insolidū: sed si cōis seruus pluriū volūtate eoꝝ exerceat nauē: tūc oēs tenebunt̃ ꝛ q̄libet insolidū: sed si seruus vnius volūtate oīum exercuit nauē insolidū tenebunt̃.[vident̃]scʒ vt alter ꝓ altero cōueniat̃.secus si ꝑ vnū magistrū exerceāt nauē.vt.s.e.l.in fine.ꝛ statim habebitis in sequenti ver.[sed si seruus]aduertatis istū ver.q̄ videt̃ ɔdicere superiorib⁹.[exercitoribus]exercētibus ꝓ pte.ꝛ sʒ h̄ qd̄ hic d. corrigit̃ i ṽ.plane.vł dicatis[exercitorib⁹].i.exercētib⁹ ꝑ cōeʒ magrʒ: q̄ quilibet tenet̃ insolidū.vt in princi.huius legis.

1 Etiam mortuo magistro datur actio in dominum.

1 **Si seruus sit.** †In.§.isto dicit̃.si seruus exercet nauem dn̄i volūtate ꝛ alienatus sit a domino nihilominus tenetur domin⁹ insolidū: sed ꝛ si seruus mortuus est vel magister nauis similiter exercitor tenetur insolidum.hoc dicit[tenebitur]exercitor.

He actiōes. In.§.isto d. qd̄ actio exercitoria est ppetua.vn̄ ppetuo dat̃ in h̄rdibus et in h̄rdes.vnde si seru⁹ qui dn̄i volūtate exercebat nauē mortu⁹ est: actio exercitoria dabit̃ ppetuo cōtra dn̄ʒ: ʒ actio de peculio nō dat̃ post annū nisi dat̃ ɔ dn̄m.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e: [he actiōes]quare dicit lr̄a he actiōes: ꝛ non dicit hec actio.Rn̄.ideo dicit q̄ nō est ꝑpriū nomē actiōis actio exercitoria: sʒ est adiectio vt dixi in rub.[ppetuo].i.vsq; ad.xxx.ann. [nō tenet̃]a morte filij vł sui.vt.j.qn̄ ac.de peculio est annalis l.j.Sʒ dicet mihi aliq̄s vestrū: quare est hoc qd̄ exercitoria dat̃ ppetuo: actio de peculio nō dabit̃ vltra annū.Rn̄.rō est illa q̄ dn̄s tenet̃ insolidū vbi seruus vł ali⁹ exercet nauē volūtate sua tacita vł ex̄pssa.vt.s.e.l.j.§.si is q̄ nauē.vn̄ cū ɔhit̃ eo volēte datur perpetuo: sed dn̄s vel pater cōuenit̃ actio.de peculio eo inuito.vt.j.de pecul.l.si quis seruum.§.etiam.

1 Exercitor tenet̃ licet inter magistrum ꝛ contrahentem secum non cadat obligatio: ꝛ domin⁹ magistri seruus tenetur actiones sibi quesitas exercitori cedere.hoc dicit.

1 **Seꝺ q̄.** †In.l.ista d. tu eras exercitor nauis seruum vel filiū meū q̄ erat in potestate mea magistrū nauis cōstituisti: volebam ire trās mare veni ad portum vidi seruum vel filiū meū magistrū nauis tue iui ad eum ꝛ dixi ei des mihi salubre cōsiliū: que videt̃ tibi securior nauis: ꝛ dixit seru⁹ vł fili⁹ me⁹ cōsulo vobis vt dimittatis oēs naues hui⁹ port⁹ ꝛ veniatis in istā: gerēs fiduciā de ipso ɔxi cū eo: qn̄ cepim⁹ nauigare supuenerunt tēpestates: claui de naui cadebaut: volūtate diuina veni ad locū tutū: tn̄ lesus: sʒ nūquid potero agere cū exercitore.certe sic: idem est si ille qui erat magister nauis erat seruus cōis mihi ꝛ exercitoris non dat̃ mihi actio ɔ exercitorē.nā si cū alio cōtraxisset ageres mecū vt cederē tibi actiones quas eo noīe habui: q̄queādmodū si cuʒ libero cōtraxisses.[ꝛ si cōis nobis erat seruus]scʒ mihi ꝛ exercēti nauē[cum libero]scʒ magistro.vt.s.e.l.§.est aūt nobis[ages]vt actiōes tibi quesitas per illū tibi cedat cōtra eos cū quibus cōtraxit.

1 Magister tenetur contrahenti secum licet inter exercitorem et eum non cadat obligatio.

1 **Itē si seruus.** †In.§.isto d. seruus meus erat exercitor nauis ꝛ mea volūtate exercebat nauem: ego cū magr̄o nauis a seruo ꝑposito cōtraxi cū magro: nunquid habeo actionē cōtra magrm ciuilem vel pretoriā.certe sic.sicut si q̄libet alius cōtraheret secū sed q̄d si plures sint exercitores cōtractū est cū vno.nunq̄d cōtra alios habebit actionē: certe sic.[ciuili]scʒ ex ɔctu scʒ vn̄ descēdit ciuilis actio puta mutuū[ac.]a magr̄o i exercitore[sʒ ɔdicet̃].i.agit̃ cū exercitore.

Si seruus. In lege ista dicitur si seruus sine voluntate dn̄i exercebat nauem: si sciente eo dn̄s tenebit̃ tributoria eo ignorante tenebitur de peculio.[dabit̃]si tn̄ sciente ꝛ volēte expsse vel tacite: tūc dn̄s tenebit̃ exercitoria.vt.s.e.l.j.§.si is q̄ nauem.

Si cōis seruus. In.§.isto dicit̃ si seruus communis plurium exercet nauem voluntate dominorum quilibet insolidum tenebit̃ actio.exercitoria.nec ob.s.ea.l.si tamē.ver.si seruus plurium: q̄ qd̄ ibi dicitur corrigitur ibi in ver.plane.

1 Mutuans magistro habet exercitoriam quattuor cōcurrentibus scilicet cause veritas: propositionis ꝛ cause scientia et credulitas: congrua quantitas: ꝛ loci congruitas Ideʒ in institoribus.hoc dicit vsq; ad fi.titu.

1 **Lucius titius.** †In lege ista dicitur quidam lucius titius nomine erat exercitor nauis constituit quendā magistrum nomine stichum ille accepit pecuniam mutuo a me in nauem reficiendam: si ago cōtra luciū titiū exercitoria.nūquid debeo probare qd̄ nauis indigebat refectione: ꝛ qd̄ in eam causam accepit alias non agam.Respondet̃ quod non: immo satis est si probem qd̄ accepit eam causa reficiende nauis: nec cōpellar probare quod causa nauis reficiēde accepit pecuniā mutuo: vnde minor diligētia req̄ritur cōtrahere cuʒ magr̄o nauis quā cū institore.vnde si nauis erat in ea causa vt refici deberet: ꝛ maior summa quam erat necessaria fuerit assumpta.tamen dn̄s tenet̃ insolidum.debeo ergo ꝓbare diligentiā.nam si mutuaui tibi pecuniā ad vela emēda: si in tali loco mutuaui vbi vela inueniri non possunt hoc erit inspiciendū.[esse cōsumptū]sicut dicimus in administratore ecclesie.vt.C.de sacrosanctis ecclesijs. autentica hoc ius porrectum.ꝛ sicut dicimus in administratore ciuitatis.vt.s.si certum petatur.l.ciuitas.[prestare]nō tamen videtur diligētissimus esse[eadem fere]ideo dicit fere: q̄ philosophicum tēperamētum.simile no.in dictione forte.s.de arbitris.l.si duo.vł potest dici quod ideo dicit littera fere: q̄ in exercitoria debet esse diligēs: in institoria debet esse diligētior. vt.j.dc institoria.l.habebat in ac.de in rem ver.debet esse diligētissimus.vt.j.de in rem ver.l.qd̄ si seruus.in fi.ꝛ.l.sequen.

Ad legem rhodiam de iactu. Rubrica.

Rubrica ista ita continuat̃.sicut cōtrahentibus cum magistro nauis subuenit̃ exercitoria actiōe cōtra exercitorē: ita si magister nauis proijcit res meas in mari causa nauis subleuande subuenitur mihi cōtra euʒ vt ceteris viatoribus faciat cōtribuere vt satisfaciat mihi: ꝛ ideo dicit rub.ad legem rhodiam de iactu: ꝛ ideo no.hic.qd̄ rhodus est quedam insula maris: que est versus asiam in qua insula continet̃ qd̄ si magister nauis proijciat aliquas res vectorū in mare causa nauis subleuande quod alij debent cōferre ad soluendum iactum vnde ad legem rhodiā de iactu veniamus ꝛ videamus quare fuerat introducta.vt.j.eodem.l.j.ꝛ quando locum habeat.vt.j.eodem.l.ij.ꝛ quando cesset vt.j.eodem.l.cum arbor.§.cum autem.

Lege rhodia cauetur vt si

In lege ista dicit̃ in rhodo insula facta fuit talis lex: qd̄ si nauis in qua erant vectores erat nimis onerata: ꝛ merces alicuius sunt iacte causa nauis subleuande: qd̄ magister nauis faciat alios ceteros conferre: ꝛ ei faciat reddere estimationem rerum iactarū in mare propter iactum.[datum est]alias factum est: ꝛ ita no.qd̄ oēs tangit ꝛc.vt.C.si mi.se ab here.absti.au.si oēs.ꝛ C.de autorita.prestā.l.vlti.Sic ergo debet cōstituere is qui fecit iactum rei sue cā subleuande nauis.vt.j.e.l.nauis.in princi. Iteʒ debet cōtribuere is cuius nauis est: q̄ nauē habet saluaʒ. vt.j.e.l.proxi.§.cū eadē.ꝛ ex lege eadē colligit̃ arg.qd̄ si fideiussor soluat creditori ꝛ faciat sibi cedi actiōes cōtra fideiussorem qd̄ nō intētet actiōes sibi cessas nisi pro parte sua.nam partē videtur soluisse ex sua ꝑsona pteʒ ex ꝑsona sui cōfideiussoris.ꝛ ad hoc cōcor.j.l.proxi.in princip.ꝛ.j.de pecu.l.quesitum.§.si ex parte.ꝛ.j.de tu.ꝛ ra.distra.l.cum pupillus.ꝛ.s.de nego.gest.l.si pupillus.est tamen contra argu.j.manda.l.papi.

1 Domini iactarum mercium habent actionem cum magistro: ꝛ magister cum ceteris non soluʒ habet actionem sed etiā retentionem mercium.vt fiat contributio: hoc dicit.

Laborante.

1 **Laborante.** †In prin. huius legis dicitur si nauis erat nimis onerata: et magister de voluntate vectorum merces domini nauis que erant in parte superiori iactauit. magister nauis debet agere cum ceteris ex locato vel ex conducto vt ceteri conferant ad illum iactum pro portione eorum. equum est enim commune fieri damnum eorum qui propter res alienas auulsas suas saluas fecere. h. d. prin. huius. l.

1 ☞ Si nauis deterioratur non fit contributio nisi acciderit voluntate mercatorum vel alio iusto metu.

1 **Si conseruatur.** †In. §. isto dicitur si forte quia iactus factus non est conseruate sunt merces et conseruatis mercibus nauis deterior facta est non erit locus contributioni: quia si faber frangit malleum suum non tenetur dominus cui operabatur. Sed si nauis deterior facta est voluntate vectorum propter aliquem metum tunc locus est contributioni ad emendandum illud damnum: sed si in naue sunt varia pondera quia ibi sunt liberi et serui et gemme et quedam ibi cibi causa et facta est iactatio mercium facienda est contributio de omnibus que ibi sunt. [opus] et ita colligitur hic arg. quod si ille qui ligonizat in vinea mea frangit ligonem suum quod non teneor ei emendare [fieri posse:] quia liberum corpus nullam recipit estimationem. vt. ff. de his qui deie. vel effu. l. vlti.

1 ☞ Precium redemptionis est ab omnibus conferendum secus in precio rerum perditarum.

1 **Si nauis.** †In. §. isto dicitur si plures mercatores erant in naui: et illa nauis cum rebus que erant in ea a pyratis fuit capta et postea redempta: omnes qui ibi sunt debent conferre pro portione suarum rerum. sed si pdo predictas abstulerit merces que erant in naui illius erit damnum cuius fuerunt et si expendit aliquid causa redemptionis non erit locus contributioni. et quando contribuitur fit contributio propter estimationem rerum que salue sunt: et earum que sunt amisse: et tantum quanti empte sunt non quantum poterant lucrari vel vendere. sed si serui erant in naui et perierunt in mari non debet fieri eorum estimatio sicut non fieret eorum qui egri in naui decesserunt: vel se de naui precipitauerunt Sed si aliquis ex vectoribus soluendo non sit magister nauis non tenetur pro his. h. d. iste. §. [non lucrari fit prestatio] et ita not. quod habetur ratio interesse tamen ex damno non ex lucro. concor. ff. de actio. emp. et ven. l. si sterilis. §. cum per venditorem. et ff. de peri. et commo. rei vend. l. fi. [excutere debet] nisi esset quod sibi posset imputari.

Si res que iacte. In. §. isto dicitur res alicuius vectoris fuerunt iacte causa nauis subleuande. postea iste res apparuerunt ita quod habite sunt: numquid alii exonerantur a collatione. certe sic. sed si iam contributio facta est tunc hi qui soluerunt habent actionem ex locato cum magistro: et ipse aget ex conducto vt sibi reddatur. vnum sciatis quod res iacte domini sunt nec fiunt apprehendentis: quia non habet eas pro derelicto. h. d. [non habetur] quod apparet ex qualitate deiectionis. si deiecit ligatam et inuolutam vt insti. de re. di. §. vl. et ff. e. l. qui leuande. in prin. et est ratio: quia nemo presumitur iactare pecunias suas. vt. ff. de proba. l. cum de indebito. §. j. secus tamen est si ex qualitate deiectionis appareat eum velle habere pro derelicto: vt quia proiecit librum apertum in mari. vt. ff. de fur. l. falsus. §. si iactum.

Cum autem arbor. In. l. ista dicitur si arbor nauis vel aliud instrumentum deiiciatur causa nauis subleuande debet fieri contributio [debet] sub. vel quando consueuerunt vectores. nam his duobus casibus fit contributio non aliter. puta si vi fluminis perijsset vt. ff. eo. l. ij. §. si conseruatis. et ff. e. l. amisse. §. arbore.

1 ☞ Si perit scapha cum mercibus causa leuande nauis extra ctis habet locum contributio secus si nauis pereat et scapha salua remaneat hoc dicit.

1 **Nauis.** †In. l. ista dicitur si nauis onusta que erat in mari volebat intrare portum et causa subleuande nauis mercatores posuerunt merces in scapha ne merces pirent si que erant in illa scapha pierunt in portu maris vel fluminis locus est collationi inter eos qui in naui merces suas habent. secus est enim si scapha mercium est salua et nauis perijt. nam tunc non est locus contributioni inter eos. Sed quid erit nauis subleuata iactu mercium vnius mercatoris: postea nauis submersa est: et merces aliorum mercatorum extracte sunt de mari data mercede: numquid debet haberi ratio eius cuius merces causa subleuande nauis iacte sunt certe sic: quia iste videntur esse iacte causa subleuande nauis. Sed quid si quedam merces ex his que iacte erant causa subleuande nauis extracte sunt de mari per vriatores. numquid habebitur ratio cum illis alijs rebus que perierunt quando nauis est submersa. certe non: quia ille merces non possunt videri iacte causa subleuande nauis que iam perierunt h. d. pri. huius. l. vsque ad. §. cum autem. videatis expositionem litere [in scapham] i. in paruam nauem nauis [vrinatores] i. p nautatores quando vadunt in limine maris cum oleo in ore et inspiciunt qui est in limine maris ita subtiliter quod vident: si est ibi aliquid. vnde isti inspiciunt ita subtiliter sicut illi qui inspiciunt vrinam et per vrinam perpendunt egritudinem.

1 ☞ Pro rebus deterioratis presente precio fit collatio iactantibus ipsis vero deterioratis ratione loci non confertur sed si ratione aspergenis ipsis confertur et conferunt damno deducto siue plus siue minus sit in damno quam in collatione hoc dicit.

Cum autem iactus. †In. §. isto dicitur plures habebant merces suas in naui: quia nauis erat in periculo factus est iactus mercium propter nauem subleuandam propter illum iactum alique res que remanserunt in naui facte sunt deteriores: numquid iste debet conferre alijs. et videtur quod non: quia non debet affici duplici damno collationis et deteriorationis. Sed verius est quod iste debeat conferre [onerari] et sic no. quod non debet addi afflictio afflicto. vt hic. et ad hoc concor. ff. e. l. quid ergo. et ff. de do. ple. l. pe. et ff. de offi. presi. l. diu⁹. et C. de epi. audi. l. tam omnetis. [aspergine] i. propter vndam aque [ex alia causa] i. propter locum [debebit] s. et hoc casu enim non confertur: si plus est in collatione que in damno. [si que ex priori causa] s. aspe ginis [sunt] quia tunc ei conferre debebat [conferre debebat] intelligitur si plus est in damno et si res facte sunt deteriores propter vndam aque: tunc enim ei confertur et confert: sed si sunt facte deteriores propter locum ipse confert: ei tamen non confertur.

¶ Or signori. §. iste est obscurus quantum ad casum et literam tamen vt vos habeatis mentem hui⁹. §. et vt eum intelligatis no. quod euidentia huius verbi res que in mari remanserunt et alie iacte sunt facte sunt deteriores. si plus est in collatione quam in damno. hoc casu semper locus est collationi. si autem plus est in damno quam in collatione aut aspergine sunt facte deteriores: et tunc ipse conferet et ei conferetur. si autem propter locum sunt facte deteriores: tunc ipse confert et ei non confertur

Amisse nauis. In pri. huius. l. dicitur si nauis passa est naufragium non est locus collationi: si aliqui euaserunt et liberauerunt res suas naufragio.

Arbore. In. §. isto dicitur si nauis erat in periculo et arbor cesa est et nauis euasit cum mercibus locus est contributioni.

Nauis. In. l. ista dicitur si nauis perijt tempestate vel ictu fulminis demptis armamentis nauis et arbore et anthemone portu delata est nauis: in quo oppido magister nauis iterum nauem suam ornauit alijs armamentis et nauigauit hostiam. queritur an contributio fieri debeat. respondeo quod non: ratio redditur in textu.

Cum leuande. In. l. ista dicitur aliqui erant in aliqua naui vn⁹ deiecit res suas causa nauis subleuande non vt pro derelicto haberet: numquid si inuenit postea res suas alibi: poterit eas petere certe sic: et si aliquis onere oppressus in viam abiecit vt ipse cum alijs portet non habet eas pro derelicto.

1 ☞ Consuetudo cui res non aduersatur valet.

a **Deprecatio.** a †In. l. ista dicitur quidam erant in aliqua naui post naufragium: res eorum

1 peruenerunt ad alios qui morantur in insulis maris. isti accesserunt ad principem: et coram eo sic proposuerunt. domine imperator illi qui morantur in insulis habent res nostras quando subuenitur nobis Ad quod respondit imperator dicens nos sumus domini terre legis rhodie maris. vnde lex rhodia est seruanda nisi sit contraria legibus nostris.

¶ Or signori ex fi. huius. l. colligere voluerunt quidam ar. si consuetudo est contra le. et est generalis: hoc casu consuetudo vincit legem: vel dic vt. ff. de legibus et senatusconsul. l. de quibus.

1 **Si vehenda.** †In. l. ista ponuntur plures casus. primus casus est talis Conduxisti mancipia vehenda: aliqui sunt mortua in naui: numquid debetur tibi precium vecture mancipiorum mortuorum in naui: certe non. sed paulus iurisconsultus dicit quod refert quid actum est inter eos: quo casu id debet seruari. si autem hoc non appareat sufficit si tu es nauta probes mancipia imposita esse in naue. vnde poterit petere precium pro illis mancipijs: etiam si aliqua ex his mortua sunt Secundus casus est talis: conduxi a te nauem vt in ea res meas portares ad aliquem locum tu nulla necessitate coactus in aliam nauem deteriorem posuisti res meas: res mee cum ea naue perierunt: numquid teneris: certe sic. Sed paulus iurisconsultus dicit quod interdum non teneris si vtraque nauis ea nauigatione perierit sine dolo et culpa nautarum. vel si prior a publicis personis prohibitus est nauigare cum suis mercibus. vel si sub certam penam promiseras nisi ad certum locum merces meas conduxisses tali die. et per te non stetit quomin⁹ eas merces ibi conduceres sed per tempus. vel si nauis tua fecerit vicium sine dolo malo et culpa tua. Sed quid erit conduxi nauem capacem amphorarum duorum milium ad portum portaui amphoras numquid pro duobus milibus amphorarum debeo precium. certe sic.

a ¶ * Deprecatio adde quod istum tex. allegat bart. in. l. j. in fin. supra de iurisd. om. iud. et hic habes quod imperator est dominus totius mundi quod qualiter intelligatur vide per eundem in. l. j. per hanc supra de rei ve. et supra in prohe. et bal. et ange. in l. bene a zenone. C. de quadri. prescrip. aduerte tamen quod licet imperator quo ad iurisdictionem et protectionem totius mundi dominus existat non tamen dominus rerum particularium esse intelligitur vt per do. Alexan. consi. cxxviij. incipi. in causa et lite. in secundo vol. sic: vnde videmus circa fi. idem tamen bal. in. l. cunctos populos in prin. C. de summa tri. et fid. catho.

¶ De institoria actione. Rubrica.

¶ Vos habuistis in duobus superioribus ti. de exercitoria: et ad. l. rhodiam de iactu qualiter quis ex alterius cōtractu ex alterius persona cōueniat. nā exercitor cōuenitur ex persona magistri nauis. magister nauis ꝯuenit̄ ratiōe iactus. similiter dn̄s tenet̄ ex ꝯtractu institoris. et ideo ponit̄ rub. de insti. actio. vnde no. ꝙ institor est ille qui instituit̄. i. preponit̄ alicui negotiationi exer. vt faciunt diuites burgenses qui habent aliquos quos instituūt. i. preponunt. vt. j. e. l. institor. et. l. seq. Et no. ꝙ institoria non est proprium nomen actionis sed est cognomen: quia si emo ab institore tuo tu teneris ex empto que cognominat̄ institoria. vt ista probantur. j. e. l. institor. et. l. seq. tamen de institoria act. cui competit: et contra quem cōpetat: et inꝗtum et qualis ipa sit videamus et subijciamus et cui competit agitur. j. e. l. j. et cōtra quem cōpetat agit̄. j. e. l. cuicūq;. ad quid cōpetat agit̄. j. e. l. sed et fr. §. j. et. l. si quis. qualis ipsa sit. j. e. l. sed et si. §. institoria.

I Dn̄s ex testamento institoris obligatur. Itē agit si eius seruus est institor nō alias nisi cessa actione vel in subsidiū. h. d.

Quum pretori visum est.

I ¶ In lege presenti dicitur sicut ex factis institoris nos sentimus commoda † ita ex factis eorum debemus sentire incommoda. vnde si cōtraxit institor meus teneor institoria: sed si querit actionem non querit mihi sed si seruus meus est institor mihi domino suo querit act. sed si est seruus meus vel liber homo querit: domino suo: vel sibi si est homo liber dominum autem institoris vel liberum poterō conuenire acti. mandati vel neg. gest. vt cedat mihi actiones in casu tamen queritur mihi institoria acti. puta in subsidium si institor non est soluendo: vel si res mihi alio modo salua esse nō potest. hoc dicit ista. l. cum. l. sequen. [conueniri] institoria acti. et ex princi. huius. l. colligitur illud no. quem sequitur emolumētum et onus. concor. j. de regu. iur. l. secundum naturam. et. C. de furt. et ser. cor. l. vl. §. sed cū in secundo. et quia ex qua persona etc. vt. j. de reg. iur. l. ex qua persona. Item colligitur aliud no. equitem debere seruari. concord. s. de eden. l. pretor. §. j. et. s. de procur. l. seruum. §. equum [vt experiri possit] vnde ex cōtractu institoris possum conueniri: non autem experiri [actionibus] nō quia institor: sed quia seruus. et quicquid querit seruus querit domino. vt. j. de acquir. re. domi. l. etiam. [act. deficiet] et queret domino quando erat seruus alien' institor. vt. s. de his qui sunt sui vel alie. iu. l. j. verūtamē dominus tenetur mihi cedere actionē: sz si erat liber hō: q̄rit sibi actionē: sz mihi tenet̄ cedere: et hoc dicit ipsum tamen etc. [debere]. s. competere al's dare [seruare non potest] sub. vt dixi in casu: quia nō est soluendo vel abest institor: ita ꝙ reperiri non potest vt cedat ei actio. ¶ Or signori ex istis duabus legibus colligetis regulam et eius instantiam: hec est regula quod per liberam personam non queritur nobis actio. et ideo per institorem non queritur actio domino qui eum preposuit: et ad istam regulam concord. C. per quas perso. nob. acq. l. j. sed tenetur eam cedere vel act. mand. vel act. neg. ge. mandati quando erat institor: nego. ges. quando non erat institor: vt hic dicitur. et ad istud accedit. j. de acquiren. posses. l. posse. quoq;. in fine instantia regule est: quia si liber homo qui est institor non est soluendo vel abest in subsidium datur acti. domino qui eum preposuit vt hic. et. j. de preto. stipu. l. in omnibus pretorijs. i. et. j. de actio. emp. et ven. l. iul. §. si procurator. et. s. de eo per quē factum erit. l. vlt. j. respon.

I Institor est ille qui alicui negotiationi questuarie preponitur etiam certo loco non designato et obligat dominum cuiuscunq; conditionis sit negotiatio questuaria secus si certe rei vel negotiationi non questuarie preponatur tunc enim magis procurator vocatur. h. d. vsq; ad. §. non tamen.

I ## Institor.

† In lege ista cū seq̄. dicitur quis dicatur institor: et dicitur institor ille qui instituitur a domino alicui negotio gerendo. et non refert vtrum institor preponatur taberne vl' alteri negotiationi. vnde si aliquis preponitur vt ad domum honestō' viro' ponere merces: puta vestes et eis vendat vel ab eis emat institor est et ex eius contractu tenetur dominus: sed et si preponitur alicui negotio quis institor est: et ideo si preponit dominus aliquem ad insulam faciēdam: vel ad frumentum vendendum vel ad emendum iste institor est: sed si preponit aliquem ad pecunias dandas institor est sed et si preponitur agris colendis seu mercatorijs faciendis institor est: et tenetur dominus insolidum. Sed et si dominus ꝑponat aliquem mense exercende institor est. sed et si ꝑponit domin' ad vestes emendas vel vendendas: vel vt vestes debeat circunferre per ciuitatem causa vendendi institor est. sed et si preponit dominus aliquem ad mulos locandos institor est. Item si ꝑponit ad vestes polliendas vel ad stabuluz sternendum institor est Sed et si tabernarius instituit seruum suū vt iret peregre et emeret merces et sibi transmitteret institor est. Sed et si forte seru' alicuius libitinarius est institor est. et si ille mortuum spoliauerit dominus nō solū tenet̄ institoria: immo et furti et iniuriarū noxali. Sed et si quis pistor solitus est mittere seruum suum ad panē vendendum ad certum locum et ille seruus accepta certa summa pecunie conuenit mihi dare per singulos dies duos panes: et seruus non fecit quod conuenit: nunquid tenebitur pistor institoria. certe sic. sed si seruus solitus erat permittere dare: ita ad sūmam. hoc dicit ista lex cum. l. seq. et seq. vsq; ad. §. sed et cum fullo videatis expositionem litere. [instet] hic est ethymologia vocabuli: sic et alibi. j. de acquiren. posses. l. j. et. s. si certum petatur. l. j. §. appel. [insolidū eum.] qui preposuit [teneri] institoria act. [sed et si in mensa habuit] pecunijs cambiēdis. [stabularij quoq;]. i. hospitatores qui recipiūt hospites in domibus suis [ad merces] puta ad agnos vel pisces vel perdices. [libitinarius] dicuntur libitinarij qui habent lauellos suos siue conchas vbi funera lauantur. est enim libitina sepultura vbi nobiles viri sepeliuntur. feretrum dicitur sepulchꝝ inferior hoīm vt plebeior.

Sed et cum fullo.

Iuriscon. posuit multa exempla de eo qui institor est. hic ponuntur et alia exempla: et in. §. isto dicitur fullo qui peregre proficiscebatur: rogauit vnum ex discipulis suis quibus stationez instructam relinquebat vt deberet instruere alios: postꝙ profectus fuit: discipulus accepit vestimenta et aufugit: nunquid fullo tenebitur certe sic. ¶ Or signori habetis hic ꝙ est differentia inter procuratorem et institorem. nam omnis institor est procurator ad negotia sed non econtra vt dixi. s. si certum petat̄. l. eius qui. Item procurator est qui aliena negotia mandato domini administrat. vt. s. de procu. l. j. non tamen omnis procurator institor est. nam si quis est ꝓcura. ad agendū non est institor.

Non tamen etc.

I Dominus tenetur ex cōtractu institoris circa id ad quod prepositus est expresse vel tacite nisi forte prepositioni repugnet.

I ## Non tamen.

† Vos habuistis quis dicatur institor et ꝙ dominus ex contractu institoris tenetur institoria. in. §. isto dicitur ꝙ non omne negotiū qd̄ facit institor obligat dominum: sed demum eum obligat si contractum fuerit cum eo gratia rei cuius prepositus fuit. Sed q̄d si preposuit eum ad emendum et ille vendidit vel preposuit eum ad vendendum: et ille emit: nunquid tenebitur dominus institoria. certe non: sed si preposuit ad emendum merces et quis crediderit locus erit institorie. Sed et si preposuit ad tabernā et accepit pecuniam mutuo pro soluenda pensione tenetur dominus nisi expresse fuerit prohibitus pecuniaz mutuo accipere. hoc dicit. [mutuari]. j. e. l. sed et si pupillus. §. de quo palam.

Si ei quem.

Quidam fuit prepositus ad oleū emēdum ei oleum mutuo datum fuit: nunquid dominus tenetur institoria: certe sic. Sed quid si institor oleum vendidit et anulum arre nomine acceperit soluto precio anulum non vult reddere: nunquid tenetur dominus institoria certe sic: nisi fuerit ei mandatum vt non vendat nisi habeat pecuniam. Sed et si forte pignus acceperit et soluto precio non vult reddere tenetur dominus. Item si aliquis fideiussit pro institore in causam in qua prepositus est et nō vult soluere: nunquid dominus tenetur institoria: certe sic. hoc dicit iste. §. [sequela est] accedit. s. de nego. ge. l. liberto.

I Si institor preponatur a defuncto obligatur heres si a legitimo administratore obligatur ille cuius negotia gerit. Si a procuratore obligatur dominus et preponens idem in gestore ratihabitione secuta. h. d.

I ## Si ab alio.

† In isto. §. dicitur domin' preposuit aliquem alicui negotiationi: domin' decessit relicto herede: heres vtitur opera eiusdē institoris nunquid tenetur institoria: certe sic: etiam si ante hereditatem cum eo cōtractum est. Sed et si procurator meus vel tutor vel curator preposuit institorem tenebor institoria ac si a me esset prepositus et ipse procurator si est procurator omnium rerum tenebitur institoria. Sed et si quis gerens negotia mea preposuit institorem et ratum habuero nunquid tenebor institoria. certe sic. hoc dicit. iste. §. cum. l. sequenti. et princip. sequen. [eque est ignoranti dari institoriam actionem] ad hoc facit. j. eo. l. si quis mancipijs. § eius [gerens] sine mandato.] idem erit dicendū] quia ratihabitio. etc. vt. s. de iudi. l. licet

8 ## Ed et si in ipsum etc.

Parui autem refert. In .§. isto dicitur ꝙ nõ refert quis sit prepositus vtrum masculus vel femina: vtrum liber vel seruus proprius vel alienus. nam ex eius contractu dominus tenetur institoria: sz ⁊ si mulier preposita fuerit: teneť institoria: sed et si filiafa. vel ancilla preposita sit tenetur institoria qui eam preposuit. nã plerique puelle ⁊ pueri taberne preponuntur sed quid si pupillus p̄ponit aliquem: nunquid tenebitur institoria. certe sic: si preponat autoritate tutoris al's nõ tenetur nisi inquãtum est locupletior. Sed quid si pupillus existit heres ei qui preposuerat seruum: nunquid tenebitur pupillus. certe sic remouẽdus eñ fuit a tutoribus eius si nolebant vti opera eius. Sed quid si minor xxv. an. preposuit aliquem nũquid tenebitur institoria. certe sic: nisi restituatur in integrum beneficio minoris etatis causa cognita. hoc dicit iste. §. [preposuit] vnde nota. ꝙ imputatur qui minus perito causam suam cõmittit quia mala electio est in culpa vt hic ⁊. ĩ. pro socio. l. de illo. [locupletior est] accedit. ŝ. commoda. l. iij. ⁊. ĩ. ad. l. falcidiam. si pupillus [manet] accedit. ĩ. eodem. l. si quis mancipijs. §. si impubes. [cognitione] idest si probat se minorẽ ⁊ circũuentũ al's non. vt. ŝ. de mi. l. verũ. §. sciẽdũ.

8 **Ed ⁊ si pupillus ⁊c.**

I ☞ Qui preponit aliquẽ certo loco videtur permittere cum eo contrahi nisi contrarium literis publice ⁊ legitime proscribat contra quã scripturam non cadit ignorantia donec durat secus si fuerit extincta nisi dolus cõtrahentis affuerit. hoc dicit. vsque ad. §. conditio.

De quo palam proscriptuz erit.

I ¶ † In superioribus vos habuistis qualiter teneatur domin⁹ ex contractu institoris sed quia aliquando contingit ꝙ ex contractu institoris dñs non tenetur ideo iuriscõ. de hoc intendit tractare vsque ad. §. si institoria. vnde in isto. §. dicitur. dominus quotidie audiebat sinistros rumores de institore suo vnde deuenit dominus ad stationem: ⁊ coram statione palam ita proscripsit. sciant omnes qui inspiciẽt istas literas ꝙ talem institorem meũ stantem in statione ista reuoco ⁊ veto cum eo contrahi: iste nõ habetur amodo loco prepositi. ⁊ ideo si aliquis fatuus cum eo cõtrahat: dñs non tenetur institoria. ⁊ dicitur palã proscribere qñ palam scriptum est claris literis: ita qd legi recte possunt: ante eũ locũ in quo negotiũ exerceť: siue scriptũ sit lr̃is latinis apud latinos siue grecis apud grecos nec poterit q̃s se excusare si dicat se ignorasse literas cũ multi legerent illas literas ⁊ debet esse ita proscriptũ perpetuo: ceterum si sit proscriptũ ad tẽpus vl' obscure scripte sint ille litere dñs tenebitur institoria. Sz quid si dñs ꝓscripsit vt. ŝ. dictum est. quidã alius sustulit vel tẽpestate vel pluuia non põt legi: nunquid tenebitur institoria. certe sic. sz ⁊ si ipse institor detraxit similiter: dñs tenebitur ei qui cũ eo cõtraxit: nisi dolo contrahentis detraxisset. vnũ sciatis ꝙ cõditio prepositionis seruãda est: vnde si dñs preposuit ꝙ institor non deberet cõtrahere nisi ꝯsensu talis vel nisi daret pignora: vel nisi super tali re: illa cõditio erit seruanda: sed ⁊ si dñs habuit plures institores ⁊ voluit cum vno solo contrahi si cũ alio contrahatur nõ tenebitur institoria. sed ⁊ si prohibuit certe persone ne cũ institore suo ꝯtraheret: ⁊ ille cõtraxerit dñs ei nõ tenebiť nã dominus põt prohibere certis hominibus ne cũ eo ꝯtrahãt ⁊ certis permittere: sed si al's prohibuit contrahi cum eo al's permisit omnibus tenebitur institoria: quia nõ debent contrahentes cum eo decipi. sed si in totum prohibuit ꝯtrahi cũ institore iste non habetur loco prepositi: sed loco custodis: ⁊ ideo iste vendere merces non poterit nec aliquid aliud. hoc dicit iste. §. vsque ad §. si institoria [possit] nam qui obscure loquitur non videtur loqui. vt infra de re. du. l. in ambiguo. [non audietur] crassa ⁊ supina fuit ignorantia ignorare quod omnes sciebant. vnde non excusať. vt. ĩ. de iur. ⁊ fac. igno. l. nec supina. ⁊. l. regula. §. j. ⁊ hic. [vl' cũ vno solo] repetatis hic debz seruari. [accedit] qd habuistis. ŝ. titu. de exerci. l. j. §. si plures in fine.

Si institoria. In isto. §. dicitur si conuenior ex cõtractu serui mei istitoris ⁊ recte ipo iure nõ potero ꝯueniri tributoria illa ratione: q: institoria habet locũ cũ seruus institor ꝯtrahit in merce dñica: tributoria hz locum cũ ꝯtrahit in merce peculiari [mercis]. s. peculiaris [tributoria supest actio] vnde no. cũ seruus negotiať aut in merce dñica ⁊ tũc si p̄posui eũ teneor institoria ⁊ insolidũ: aut negotiať in peculiari merce: ⁊ tũc teneor tributoria. vt. ŝ. de exer. l. j. §. si is q̃ nauẽ. ⁊. ĩ. de trib. l. j. ⁊. ij. ⁊ si actũ est recte: q: in veritate habebat locũ institoria: sequiť ꝙ ipso iure nõ põt agi tributoria ⁊ ecõtra quia oriuntur ex diuersis causis vnde si actũ est vna non nocet si agatur alia: nam vbi cõpetunt actiones ex diuersis causis ⁊c. vt ĩ. de ex. rei iudi. l. cum queritur. ⁊ dicam. ĩ. e. l. habebat.

i ☞ Tenetur preponens lz inter cõtrahẽtem ⁊ istitorẽ nõ cadat obligatio et dñs serui teneť preponẽti de peculio hoc dicit

I **Si a seruo.** † In isto. §. cũ. l. seq. dr̃ tu habebas seruũ ordinariũ iste seruus habebat seruuz vicarium ego a seruo tuo ordinario conduxi opas serui vicarij eius ⁊ illũ feci institorem merciũ mearũ ille vendidit tibi merces meas: nũquid valet emptio cum emisti a seruo tuo: certe sic adeo ꝙ pro emptore poteris vsucapere. ⁊ ideo aduersus me vtilis institoria tibi cõpetit: mihi vero aduersus te de peculio serui ordinarij si ex cõducto agã: vel de peculio vicarij. nam videť preciũ quo emisti in rem tuam versum eo quod es factus debitor serui tui. hoc dicit iste. §. cum. l. seq. videatis expositionẽ littere. [si a seruo tuo]. s. ordinario [operas serui vicarij] dr̃ seruus ordinarius vel vicarius. vt. ĩ. de peculio. l. si seruus [nõ sit obligatus]. s. ciuiliter. vt. C. de trãsac. l. interpositas. in fin.

I ☞ Qui se astrĩgit ad vnã causam si non ꝓbat succũbit nec terum eadem actione etiam si ex alia cã agat agere potest nisi prius restitutione prehabita hoc dicit.

I **Habebat.** † Signori licet ista lex sit posita in titu. isto tñ bona lex est ⁊ vtilis valde. ⁊ licet iste ti. sit leuis ⁊ trãsitorius: tñ hec lex habet duplicem intellectum. vnum ƀm io. aliũ ƀm Az. ego tamen premittam intellectũ domini az. quia melior est ⁊ circa litteram faciã mentionem intellectus dñi Jo. ponetis ergo ita casum. quidam ciuis romanus habebat seruum suum arrelate prepositum. dixit ille romanus volo vt vadas arrelatẽ ⁊ ibi stes meo noĩe: et volo ꝙ emas oleũ ⁊ vendas ⁊ accipias pecuniam mutuo si fuerit oportunũ ⁊ sic iste seruus erat prepositus ad duo. s. ad oleũ vendendum ⁊ ad pecuniam mutuo recipiendam. vnde mutuaui ei. x. ad oleũ emendum: quia non satisfaciebat mihi cepi agere cõtra dñm romanũ institoria act. ⁊ formaui ita libellũ: quia mutuaui. x. institori tuo ⁊ non soluit mihi peto a te. x. institoria act. non adiecto quod mutuauerim in mercem oleariam. vel vt institori ad accipiendum mutuam pecuniam. oblato libello liť. cõ. cepi prosequi ꝙ esset institor mercis olearie: ⁊ qd mutuassez in merces olearias emendas: postea quia non potui ꝓbare qd pecunia esset conuersa in mercem oleariam iudex absoluit generaliter dominũ ab institoria act. modo volo conuenire iterato dñm ꝙ erat prepositus ad pecuniam mutuo accipiẽdã: dominus obijcit excep. rei iudicate. nũquid obstat mihi exceptio rei iudicate. R̃ñ. ꝙ de rigore iuris quia egi ĩdisticte: obstat excep. rei iudicate: sed de equitate debet restringi ad causam quã fui prosecutus: vnde agam institoria vtili: si excipiat de re iudi. datur mihi replicatio doli mali. hoc dicit prin. huius. l. ⁊ ƀm intellectum exponetis ita lr̃am [habebat quis] ponamus ciuis romanus [arrelate] nomen ciuitatis [accipiendis] sub. habebat seruum prepositũ. ⁊ sic iste seruus erat prepositus ad duo vt dixi in casus positione [ad merces] olearias [egit] contra dñm [ꝓposita act.]. s. institoria nulla causa ĩserta [vt mercis] s. olearie. [cõsumpta est actio] per sentẽtiam obstante excep. rei iudicate. ⁊ hec de rigore iuris. [competere ait] sub. de equitate per replicationẽ doli mali. ¶ Or signori ad. l. istam opponiť ⁊ signanť duo cõtraria. ⁊ primo sic qño si dñs fuit absolut⁹ potero agere ex noua cã. cum error ⁊c. vt. C. de iur. ⁊ fac. igno. l. error. R̃ñ. ago hic ꝓpter iustã cãz ignorãtie. cũ in facto alieno ⁊c. vt. ĩ. pro suo. l. vlt. Sic ⁊ al's opponiť peremptoria exceptio post sniaz rõe iusti erroris. vt. ĩ. qñ actio de pe. ẽ an. l. j. §. quesitum. ¶ Sed denuo ad pri. huius. l. op. sic. si egi istitoria q̃si mutuassez in mercẽ oleariã ⁊ nõ ꝓbaui cur dz obstare. exceptio rei iudicate si volo agere: quia erat institor ad pecuniam mutuo accipiendam non videtur quod debeat obstare exceptio rei iudic. vt. ĩ. de lib. le. l. aurelius. §. fi. vbi dicitur si actũ est ex vna cã non obstat exceptio ex alia: ⁊ ideo si actum est institoria ⁊ debuit agi tributoria. postea potest agi tributoria. vt. ŝ. eo. l. sed et si §. sed institoria. Ad quod dominus Joã. ita dixit. ⁊ ita posuit secũdo modo casum in prin. huius. l. quod seruus erat prepositus ad duo. ⁊ in hoc bene dixit ꝙ ego qui ei mutuaui debeo eligere act. institoria quasi mutuassem in mercẽ oleariam: vel simpliciter. si ego egi institoria quasi mutuassem in mercem oleariam obstat mihi exceptio rei iudicate: si volo agere alia. vnd repellor iure electionis quam feci non except. rei iudicate. vt. ĩ. de le. j. l. cum filius. §. varijs. ⁊ argu. ŝ. nau. cau. stabu. l. licet. §. vlt. et. ĩ. ti. pxi. l. ꝙ in heredem. §. eligere. Itez equitas suggerit ꝙ repellar. exce. rei iudica. vt ĩfra de doli excep. l. ij. §. generaliter. veruntamen de equitate quia in iusto errore fui subuenitur mihi vt possim agere institoria vtili quasi ei mutuassem vt hic. Sed hec lec. dñi Jo. non est bona quia est verum quod vbi competunt plures actiones qd debeo eligere vnã: ⁊ si elegi vnaz ex certa scientia preiudicat mihi nõ si ignorãs elegi. vt. C. d fur. l. vlti. §. j. Et ideo vos dicetis secũdo modo scdm qd dixit domi-

nus Azo.quia seruus iste ppositus erat ad duo.s.ad oleum vendendu:z ad pecuniā mutuo recipiendam:si ego mutuaui ei.x.zc. dicas vt dixi in casus positiōe.z ista lec.probatur.C.de iudiciis l.licet.Et ad solu.contra.s.pri.signati distinguendū est vt consueui distinguere.cum quis agit aut agit act.personali.aut reali act.si agit personali act.ponamus instito.vel tutele.vel nego.gest.vel simili distinguitur:aut agit indistincte nulla causa adiecta:z nullam causam prosequit:aut indistincte z certā causam prosequitur.aut agit causa adiecta.si quis agit indistincte nulla causa adiecta vt peto.x.que debes:talis libellus nō debet admitti tamen si de iure suo confidit ad minus valet vt ex contestatione fiat interruptio prescriptionis z perpetuent actiones.C.de annali ex.l.fi.si vero prosequit certā causam videt in iudiciū totū suū ius deduxisse vt.s.de iudi.l.si solemus si sequat absen. ex nulla causa debeo agere postea.C.de anna. ex.l.fi.Si autem egi indistincte z postea psequor certam causam hic de rigore iuris obstat exceptio de equitate datur doli replicatio vt hic.z.C.de iudi.l.licet.Si autē egi adiecta causa nulla est dubitatio qn ex alia causa agam.j.de lib.le.l.aurelio in fin.z.s.l.pri.§.si institoria.s.ex quibus caus.ma.quib⁹ casibus vna electa tollit alia j.de tribu.l.quod in heredē.§.eligere. Si autem ago reali acti. rei vend.hic refert:aut ago adiecta causa:aut non.Si peto rem adiecta causa z succumbo non obstat si vellem agere ex alia.j.de ex.rei iudi.si mater.§.si quis fundum. quia ad hoc vt obstet exceptio rei iudi.tria sunt necessaria.j.de exceptio.rei iudic.l.cum queritur.z.l.seq.Si autem ago non adiecta causa hic aut absoluitur ille qui non possidet:z non obstat exceptio si incipiat possidere.C.ad exh.l.iiij.Si absoluitur quia nō probo de iure meo aut nullam causam fui prosecutus: aut aliquam si nullā indubitanter veterem videor in iudicium deduxisse non superuenientem.j.de exceptio.rei iudi.l.si mater.§.eandem.si prosequor aliquem aut probo:amplius non potero agere licet secus fit in psonali:ideo quia amplius res quā ex vna causa non potest esse mea licet posset deberi.j.de excep.rei iudi.l.cū queritur.z.l.se. fallit tamē in matre.vt.j.de excep.rei iudi.l.si mater.in prin.Sz denuo opponitur quomodo si fuit absolutus potero agere ex noua causa.C.de iur.z facti igno.l.error:z Rn.hoc propter iustā causam ignorantie.z in facto alieno zc.j.pro suo.l.fi.sic al's perēptoria opponitur post sententiam ratione iusti erroris. j.quādo act.de pecu.est an.l.j.§.quesitum.

1 ☞ Nouatione dominus liberatur.

1 **Meminisse.** †In isto.§.dicitur si ɔtraxi cū institore tuo:ego possum agere cum te domino ac.insti.si non sum stipulatus animo nouandi ab institore vel ab alio quod poteram petere act.institoria.[teneri]ex ɔtractu institoris[stipulato]nam tunc nouatione tollitur institoria:qz nouatio est zc. vt infra de nouationibus.l.prima z fiebat olim nouatio expresse vel tacite.vt.j.de noua.l.ij.z.j.de act.z ob. l.obligationum fere.in fi.hodie non fit nouatio nisi expresse agatur vt fiat nouatio.C.de nouat.l.vlti.

1 ☞ Si plures eundem institorem preponunt quibus tenetur insolidum si inter eos pro socio vel cōmuni diuidūdo agatur q̄bus iudiciis cessantibus quilibet tenet pro parte. h.d.

1 **Si duo.** †In.§.isto cum.l.se.tractatur de eadem materia.z dicitur hic si duo plures ue habebant institorem per quem tabernam exercebant:z preposuerunt illi taberne aliquē seruū qui erat eorū pro disparibus partibus: nunqd domini tenent insolidū pro dominicis partibus:an insolidū sicut in exercitoria z de peculio. Rn.q insolidum z q vnus soluit partē recuperabit ab aliis cōmuni diuidundo: vel iure societatis.z idē est si seruus alienus cōi merci ppositus est: nā quilibet tenet insolidū.z qd quisq soluerit recuperabit ab altero cōmuni diuidundo vel iure societatis.Sed quid si vnus non poterat recupare ab alio acti.pro so.vel cōmuni diuidūdo.z quia fuerāt duo instituti heredes: z seruus qui fuerat institor iussus esse liber.hoc casu quilibet tenet pro sua parte:quia non potest habere locum cōmuni diuidūdo iudicium.h.d.iste.§.cum.l.seq.[exēplo exercitor]plurium.vt.s.de exerci.l.j.§.vlti. z.l.si seruus.§.j.[s.probauimus].s.s.de exerci.l.j.§.vlti.z ad istud accedit.j.de pecu.l.si noxali.§.non solum.cum.l.se.

Nouissime. In.l.ista dicitur quod institoria actio perpetuo dari potest z ideo datur in heredem z heredibus.hoc dicit ista.l. videatis expositionem litere.[nouissime]. idest vltimo circa promissa.[sciendum est actiones]in populi dicit q institoria actio non est actio:sed est cognomen actionis.vt.s.eo.l.cuicunq.z.l.habebat.in principio.z.j.e.l.si quis.[perpetuo dari]scilicet posse cum descendunt ex causa perpetua: non ex causa temporali.vt.j.eod.l.si quis.§.eius contractus.z dixi. supra de exerci.l.si tamen.§.fina.[heredibus]ideo quia rei persecutorie sunt non penales.

1 ☞ In negotio non questuario cessat institoria alias secus.

1 **Si cum villico.** †In lege ista dicitur tu habebas villicum tuum qui stabat in villa causa percipiendi fructus tuos cōtraxi cum villico tuo:nunquid teneris institoria. certe non:nisi nominatim villicū institorem fecisses ad merces emēdas vel vendendas:quo casu potero te cōuenire vtili ad exēplū institorie.directe[actionem]vtilem.vel exponatis ad exemplū institorie.s.antique[actionem].s.nouam:que habet preponi si ne solennitate vt.C.de formu.z impe.subla.l.j.

1 ☞ Vēditio istitoris obligat dn̄m vt tradat z ēt redhibitoria.

1 **Si quis.** †In pri.huius.l.dicit preposuisti aliquē in iumentis vel mancipiis vel pecoribus emēdis vel vendēdis:nunquid si cōtraxi cū eo potero te cōuenire institoria: certe sic:sed z redhibitoria si vendit pecus morbosū vel ex stipulatu si promisit de euic.z euicto est secuta[cōpetit].s. ex empto institoria si emi.[sed z redhibitoria]si emi pecus morbosum vel vitiosum vt.j.de edil.edic.l.cum sex[danda est].s.stipulatus sum ab eo duplā vel simplā euictionis nomine. ¶ Or signori ad princ.huius.l.opponit z videtur q dn̄s nō teneat ex promissione pcur.de euic.vt.s.de pcur.l.si pcur.meus.§. per cōtrarium.Ad qd potest dici q aliud est in procuratore cōstituto ad iudicium:aliud in pcuratore cōstituto ad negotia vel institore:qz in pcura.ad iudicia si tu defendisses per te nō eras satisdaturus iudicatū solui.insti.de satisda.§.sed hodie.secus in pcur. ad negotia:qz si tu eras venditurus eras pmissurus de euict.sicut pcura.tuus vnde teneris vt hic z in.l.ɔtra.dixi plenius.

Si seruum. In isto.§.dicitur si seruus titii erat tu⁹ institor z ɔtraxi cū eo agā tecum institoria cū titio de peculio:vel qd iussu vel de in remverso:sed si tu vetuisti ɔtrahi cum eo potero agere cū titio actionibus.s.dictis non tecum.hoc dicit.[edictis]de peculio vel de in remverso vel quod iussu[poterit]de peculio.

1 ☞ Mandatum institoris non finitur morte mandantis.

1 **Si impubes.** †In isto.§.dicit paterfa. habebat institores decessit impubes ei successit deinde cum illis institoribus contractū est:nunquid contra pupillum illum dabitur institoria:certe sic.propter vtilitatem promiscui vsus ex quo potest mortem patris vsus est illis institoribus sicut daretur contra eū si prepositi essent tutore autore.hoc dicit.[promiscui]est enim vsus institoris post mortem patris coniunctus z vicinus vsui ante mortem.z sic est mixtus vt ar.s. de neg.ges.cum actum.sed videbatur contra.nam mortuo patre videbatur officium institoris finitum vt.s.si certum peta.l.eius qui in pro.in prin.sed certe hoc non obstat.nam licet esset finitū officiū eius. tamē quia impubes vtebatur opera institoris post mortem patris:ideo tenetur vt hic dicitur.vel potest dici secundo modo vt ibi dixi.

Eius contractus. In isto.§.dicit paterfa.habebat institorem decessit relicto furioso herede:ante aditam hereditatē contractum est cū institore:nunquid dabitur institoria actio contra heredem:certe sic:quia contrahens cū institore exercente merces ignorabat eum mortuum:z sic sibi non potest imputari.[scripsit]maxime si vtebatur eiusdē opera institoris post mortem patris.vt.s.proxi.§.z hic subiicit.

1 ☞ Prohibitus contrahere si agatur institoria repellitur exceptione nisi inquantum preponens factus est locupletior.

1 **Proculus ait.** †In.§.isto dicitur . si tu habebas institorē:z denunciasti mihi ne cū eo contraherem:z spreta denunciatione cum eo contraxi: si agā tecum instit.excep.repellar.sed si tu esses locupletior ex eo contractu aduersus tuam exceptio . potero replicare ne locupleteris cum aliena iactura.hoc dicit iste.§.videatis expositionem litere[si denunciauero].s.ego dominus[excep. dandam].s.doli mali.z sunt verba excep. illa recte me conuenires institoria si illi zc.[queram]hoc est verum cum denuncio tibi ne cum seruo meo contraheres.nam si sū locupletior teneris mihi institoria z si opponas excep.replicabo de dolo malo vt hic secus si denūcio tibi ne geras negotia mea.vt.C.de neg.gest.l.vlti. z.s.de nego.gest.l.si autem.§.si duobus.

Ex hac causa. ¶ Signori litera ista potest legi q hic fit.§.z q non fit hic.§.legetis ita Si mutuo institori tuo in eam causam in qua prepositus est:potero te ɔuenire certi ɔdictione institoria.[vez est]accedit.s.e. l.habebat.in principio vel potest legi q non fit hic.§.sed referat se ad proxime dicta.nam si denunciaui tibi ne contraheres cum seruo meo si ex ea cā locupletior sim poteris a me illud ɔdicere.

Institor

I **Institor.** In.l.ista dicit̄ ꝙ ille est institor q̄ taberne vel in certo loco p̄ponit̄ ad emēdū vel vendendū:vel qui p̄ponit̄ alicui negotiationi nō adiecto certo loco[ad emendū vendendū ve]sub.vel cuilibet alij negociationi preponitur.accedit.s̄.e.l.institor.⁊.l.cuicūq̃z.

I ☞Actus si non potest proprie dici negotiatio habet locum vtilis institoria.

I **In eum qui.** †In prin.hui⁹.l.dicit̄.si ɔstituisti ꝑcuratorez ad mutuas pecunias accipiēdas:⁊ ego mutuaui: possum te ɔuenire vtili institoria ad exemplū institorie directe:etiā si ꝑcur.sit soluēdo qui pecuniā tibi ꝑmisit. [ad exēplum institorie]directe:quia directa dat̄ cū preponit̄ alicui negotiationi puta dare fenori vel similia facere.vt.s̄.e.l.cuicunq̃z.in prin.Sz cū preponit̄ mutuis pecunijs accipiendis non est proprie negociatio sed preponit̄ vni negotio.vnde datur vtilis vt hic dicitur.[promisit]accedit.s̄.de neg.gest.l.si pupil.§.j.⁊.l.liberto.

Si dominus. In.§.isto dicit̄.tu preposuisti seruū mense ⁊ postea eū manumisisti:⁊ euz institorē habuisti:nūquid variatione status tolletur institoria actio.certe nō:vnde de his que secū ɔtraxi ante manumissionē ⁊ post te potero conuenire.h.d.iste.§.videatis expositionem:litere.[non mutabitur]quantum ad dñm mutatur tamē quantū ad institorē.vt.s̄.de nego.gest.l.eum actum.

Taberne. In isto.§.dicit̄.pater p̄posuit filium taberne vt merces emeret ⁊ venderet:postea accepit pecuniam causa emendi merces:⁊ pater fideiussit pro eo nūquid poterit cōueniri institoria certe sic:⁊ tanq̄ fideiussor ex cōtractu.hoc dicit.iste.§.videatis expositionem litere.[etiam institoria ab eo].s.patre.

Seruus. In isto.§.dicit̄.si dñs p̄posuit seruū suū pecunijs tantū fenerandis si seruus intercedit ꝓ alijs extra causam in qua prepositus erat excedit mandatum: ⁊ ideo dominus non tenetur institora sed si seruus conuenit ⁊ alicui mutuare decēr ab eo cui mutuaturus erat quia nō habebat pre manibus delegatus est promittere alij:⁊ illi promisit soluere dominus ex hac causa poterit conueniri institoria et ille qui eum delegauit tenebitur domino ex causa mutui. hoc dicit . iste §.[es alienum]dicitur es alienum ⁊c.vt.j̄.de verbo.sig.l.cedere §.es.[suscipiens]extra causaz in qua p̄positus erat[non astringit]quia ad hoc non erat institor:sed nunquid de peculio poterit conueniri certe non. vt.j̄. de fideiusso.l.seruus inscio:[quod autem pro eo qui pecuniam feneravit].idest a feneratore accipere disponebat.

I ☞Contrahens apposito nomine officij in dubio contemplatione officij contrahere videtur ⁊ institor finito officio non tenetur.hoc dicit.

I **Lucius titius.** In lege ista dicit̄.quidā lucius titi⁹ nomine exercebat mensam nūmulariā:illi mense preposuit libertum suum:iste libertus cauit seio hoc modo.Octauius criminalis libertus agens rem octauij felicis domitio felicino salutez.Scias ꝙ habeo apud mēsam patroni mei denaria mille:que tibi debeo numerare primis calendis maij. Modo queritur an patrono mortuo sine herede ⁊ bonis eius venditis per creditores possit iste libertus conueniri ex epistola.Respōdetur ꝙ non nec act.de constituta:quia non dicitur animo constctuendi.[is]scilicet libertis.[octauius criminalis]nomen liberti[octauij felicis]domini sui[obligatum]ex stipulatiōe:non quia stipulatio non contrahitur inter absentes.vt instit.de inuti.stipu.§.item verborum.[scripsisse]non animo obligandi vel constituendi se:sed vt ostenderet sibi fidem mense esse cōmissam.⁊ sic non obstat.s̄.de consti.pe.l.quidam.

De tributoria actione. Rubrica

Habuistis in superioribus de quibusdam actionibus per quas conuenimur ex facto alieno de exercitoria ⁊ institoria: verum quia pater ⁊ dominus ex contractu serui vel filij contrahētibus in merce peculiari sciētibus eis tenetur tributoria actione:ponit de tributoria actione.⁊ dicitur tributoria actio locum habere cum conuenitur pater vel dominus vt totum peculium debeat contribuere:non deducto quod sibi debetur vt.j̄.e.l.j.et non est proprium nomen actionis:sed est adiectio vt dixi. s̄. in duobus superioribus titulis.vnde videamus de tributoria cui detur ⁊ contra quem detur:⁊ ad quid detur: et qualis ipsa sit et cui detur dicitur.j̄.e.l.procuratoris.§.per hanc.contra quem detur dicitur.j̄.e.l.j.ad quid datur.j̄.e.l.j.§.j.qualis ipa sit dicitur j̄.e.l.illud in fine.⁊.l.seq.⁊.l.quod in heredem.

I ☞De eo quod contractum est in merce peculiari cū eo qui est in alterius potestate eo scieute cōpetit tributoria et verbum merces accipitur generaliter ⁊ verbū peculiare nulla facta deductione et verbum scientia pro patientia et verbum potestatis etiam generaliter accipietur hoc dicit.

I **Huius q̃z edicti non mi.** In pri.huius.l.dicit iuriscō.† ꝙ hui⁹ edicti vtilitas nō est minima.nā si filius vel seruus cōtrahit dñs tenet̄ de peculio : deducto qd̄ sibi debetur: si agitur cū eo de eo quod ɔctum est in merce peculiari debet tribuere non deducto eo qd̄ sibi debet̄ : sicut faceret q̇libet extraneus creditor.⁊ lz mercis appellatio sit nomē strictū. vñ ⁊ nō ꝑtinet ad suos fullōes vel sarcinatores vel textores : vel venalitiores:tm̄ hic accipiendum est vt pedius ait ꝓ oī negociatione. vnū sciatis ꝙ aliter accipimus peculiarē mercē:aliter peculiuz nam peculium accipimus deducto qd̄ dño debet̄. merx peculiaris accipit̄ ⁊ si nihil sit in peculio:⁊ dñs tenebitur tributoria: ⁊ tenet̄ si ɔhit eo sciente ⁊ nolente vel volēte ⁊ patiēte:q̄ requirimus expressam sciam vel tacitā.vnde si pater vel dñs scit filiuz vel seruum ɔhere in merce peculiari ⁊ non ꝓtestat̄ vel nō ɔdicit tenetur tributoria act.hoc dicit prin.huius.l.videatis expositionē lr̄e.[huius edicti].q.d.nō solū supioris. vt.s̄.ti.j.l.j.cuius edicti v̄ba non habemus:sed eius snīa.j̄.in sequētibus ponitur.[priuilegiuz hz].s.magnū: q̄ aliquis ei nō preferetur.j̄.de pecu.l.ex facto.[fit]idē dr̄ in patre ꝙ deducit̄ qd̄ sibi debetur a filio.vt.j̄.de pecu.l.qd̄ si damnum.§.peculiū.[in tributuz vocat̄]creditoribus vt sit eius cōditionis cum alijs.lz non per oīa vt probat̄.j̄.e.l.ꝑcur.§.per hanc.[accipitur]vt.j̄.de pecu.l.sed ⁊ si damnū.§.peculiū.[obligat.]s. vt totū peculiū in medio contribuat[que hz ⁊ volūtatē].s.expressam vel tacitā non aliter:sed hoc statim corrigitur.nā alterum statim sufficit vt hic : ⁊ s̄.de exer.l.j.§.si is qui.[nō volūtatē]scilicet tm̄ act.tributoria quia videtur tacite ɔsentire:⁊ ita colligitur hic illud no.ꝙ inter nolle ⁊ velle est mediuz.s.non nolle.nā est velle expresse ⁊ nolle. vt.C.de here insti.l.cū proponas.

Potestatis verbum. In supiori.§. dictum est si seruus vel filius cōtrahit in merce peculiari te sciēte tu teneris tributoria.in.§. isto dr̄ ꝙ v̄bū ptātis cū ꝓfert̄ porrigit̄ ad masculos ⁊ ad feminas ⁊ ad oēs q̇ sunt in aliena potestate ⁊ nō solū tenet̄ dñs tributoria.act.si seruus eius ɔhit in merce peculiari:imo ⁊ si aliq̇s cōtrahit cū eo q̇ fuit nobis bona fide:siue sit liber siue fuus: siue babeat in eo vsufru.sz si fuus cōis ɔhit in merce peculiari:si ambo dñi sciūt ābo tenent̄:si alr̄ tm̄ scit alter nō:si agat̄ cū eo q̇ scit tenet̄ tributoria.⁊ deducet̄ solidū qd̄ debet̄ ei q̇ ignorauit: sz si agat̄ cū eo q̇ ignorauit tenet̄ de peculio nō tributoria:⁊ deducet̄ qd̄ debet̄ ei qui sciuit isolidū.nā ⁊ si cū seruo cōi cōtrahatur altero sciēte ⁊ altero ignorāte :⁊ agat̄ de peculio cū eo q̇ sciuit deducit̄ solidū qd̄ ei debet̄ hoc dicit iste.§. cū.l.se.⁊ pri.seq. [cōis sit].s.duoruz dñoꝝ[actio].s.tributoria.[debet̄] idem in actione de peculio .vt.j̄.de pecu.l.si noxali,in fin.⁊.l.seq.[qd̄ ei debet̄ deducit̄]vt.j̄.de pecul.l.sed si.§.peculium.

Et ita ait Julianus. In.§.isto dr̄ si fuus pupilli vl̄ adulti vel furiosi ɔxit in merce peculiari sciēte tutore vel curatore:tenetur pupill⁹ vl̄ adult⁹ vel furiosus iquātū ē locupletior.Sz ⁊ si nō sit locupletior tenebit̄ tm̄ ex dolo tutoris:vt actiones quas hz ɔ tutorem ei prestet.Sed ⁊ si ipe pupill⁹ dolū cōmisit in merce peculiari tenebitur si est proximus pubertati.sic ergo si scit tutor vel curator fuū cōtrahere i merce peculiari tenebit̄ tributoria: sed nō nocet pupillo vl̄ adulto : nisi q̄ten⁹ fuit in dolo .sz ⁊ sciētia ⁊ dol⁹ ꝑcuratoris nocet dño: si hz liberā ⁊ gn̄alē administrationē .vl̄ si ex dolo ꝑcur.aliq̇d ad dñm ꝑuenit.⁊ de hoc nō dubitauit pōp.nec nos dubitare debem⁹ [nō debere puto]sub. cum ad pupillū vl̄ adultū vel furiosū nō ꝑuenit:vl̄ nō est locupletior vt.s̄.de dolo l.sz ex dolo.[scripsit].s.vt cedat act.nō i alio.vt.j̄. dicit.vñ eā cedēdo liberat̄ vt.j̄.de pecu.l. qd̄ debet̄.[dolo factū sit].s.ne merces tota tribuat̄ i mediū [capax sit]q̄ est ꝓxim⁹ pubertati.vt.j̄.de reg.iur.l.pupillus[ostēdi]inq̄tū ad eū ꝑuenit:vel in eo ꝙ tutor ē soluēdo vt cedat act.[ex hoc edicto.vt.j̄. qñ ex facto tu.vl̄ cu.l.post mortē.dño].s.si hz liberā ⁊ gn̄alē administrationez .s̄.de procura.l.ꝑcur. cui libera.

Procuratoris ⁊c.

I ☞Si sint plures quoꝝ vn⁹ est dñs alius q̄si dñs vtriusq̃z sciētia ⁊ ignorātia contemplatur vt inducat hanc actionem.

Si vicarius. In suporib⁹ dictū ē. si fu⁹ me⁹ ordinari⁹ negociet̄ i merce peculiari me sciēte teneor tributoria.mō i.§.isto dr̄ q̇d iurȝ sit si fu⁹ vicari⁹ negociet̄ i merce peculiari: ⁊ dr̄ si fu⁹ fui mei me sciēte negociet̄

In merce peculiari teneor tributoria: sz si ordinario sciēte τ me ignorāte nō teneor tributoria: sz de peculio: nec deducet̄ qd̄ debet̄ ordinario cū deducat̄ id qd̄ mihi debet̄: sed si vtroqꝫ nostrū sciente ꝯtrahat teneor tributoria τ de peculio: tributoria nomine vicarij: de peculio noīe ordinarij: sz eligere dz actor qua illarū actionū velit agere τ veniet in tributū qd̄ seruo debet̄: sz si seruꝰ ordinarius vel eius vicariꝰ ꝯheret in merce peculiari deduceret̄ insolidū qd̄ debet̄: τ ego potero cōueniri tributoria: sz si ancilla ꝯtrahat in merce peculiari similiter dn̄s tenebit̄ tributoria: nec refert cū seruo ꝯhatur in merce peculiari: an cū ipsius institore nam ex quo ꝯtractum est in merce peculiari, locus est tributorie actioni τ merito adiecit ptor, in verbis edicti in peculiari merce nam omnis negotiatio indicat tributoriam act. h. d. iste. §. vsqꝫ ad. §. per hāc videatis expositionē litere. [si seruus vicarius serui] vnde. s. ordinarij. alij habēt seruus vicarius. τ hec est bona litera. [experiat̄] cōcor. j. e. l. qd̄ in heredē. §. eligere. [dicemus] ꝯcor. s. e. l. j. §. potestatis. [inducat] sed negotiatio facta i merce peculiari inducit tributoriā. vt. s. e. l. in prin.

Per hanc act. Jn. §. isto dicit̄ ꝙ i tributoria act. venit qd̄ tribuat̄ peculiū merx peculiaris τ vocat̄ in tributū qui hz in ptāte illū cū quo ꝯctū est: sz nunquid dn̄s vocat̄ in tributū si ex merce debet̄. an si ex alia cā τ ei debet̄. τ rn̄. ꝙ ex quacūqꝫ cā ei debeat̄ dn̄s vocat̄ in tributum: nec refert vtrū dn̄o debeat̄ ante mercē an postea. Sz qd̄ si ille q̄ cōtraxit in merce peculiari ipsam mercē accepit pignori nunqd̄ prefert̄ in pignore dn̄o: certe sic. Unū sciatis siue agat̄ cū dn̄o vel cū herede eius tributore locus est. sz si plures sunt dn̄i omnibus tribuet̄. Unū sciatis ꝙ in tributoria nō venit totū peculiū serui. sz merx peculiaris vel preciū ipsius. τ q̄cqd̄ ipsi seruo debetur mercis noīe. sz si seruus qui exercet mercē habeat instrumētū in taberna: τ illud veniet in tributoria acti. cetera aūt que hz extra mercē nō veniūt in tributū: vn̄ aurum τ argētū qd̄ hz nō veniet in tributū: nisi hoc ex merce cōparauit. Sz τ si mācipia habuit in negotiatione cōparata ex merce illa veniēt in tributoria act. Sed qd̄ erit seruꝰ habebat plures creditores τ exercebat varias negotiationes: nunquid oēs vocabunt̄ in tributū simul an separatim. τ certe sepatim: qꝛ qlibet magis ipsi merci credidit ꝙ ipsi seruo: sed si in eadē negotiatione varie erāt merces: sil'r merces sunt separāde: vt quilibz in merces quas ꝯxit habeat tributoriā act. τ ne ex alterius merce alius damnū sentiat: alius indēnis fiat. Sed si in eadē negotiatione merces deferebant̄ lz empte fuerint de pecūijs vnius creditoris: nunqd̄ oēs veniēt in tributuz certe sic. nisi spāliter ei fuerint res pignorate. Sz qd̄ erit seruo meo dedi mercē meā vēdendā: nunqd̄ veniet in tributoriaz actionē si ꝯstat. τ rn̄. distinguēdo. nā si fidē ei habui de pcio. τ sic ei vēdidi: veniet in tributū. si aūt nō habui ei fidē de precio: nec est mihi solutū pciū nō veniet in tributū: immo mercē meā potero vēdicare. h. d. iste. §. vsqꝫ ad. §. tributio aūt τc. [sufficere eū]. sz dicēdū est [iure pig.] simile ar. s. de pac. l. rescriptū. in prin. [est in peculiū] quia pcium succedit loco rei. vt. s. de peti. here. l. sir rē [ꝯfundēdi erunt] immiscendi τ vocandi. ad ꝯtributionē. [τ linthearium]. i. de lintheaminibꝰ [quā ipsi credidit] accedit C. de compē. l. j. [pignorate] nā tunc ratione pignoris melioris est conditionis. vt. s. e. l. j. §. per hanc. [si non abij]. i. non feci rē accipiētis [vendicare me posse] nam rei vendicate τc. vt. j. de cōtrahē. emp. τ ven. l. quod vendidi.

I ☞ Creditores a ccipiētes cauēt se reddituros alijs creditoribꝰ emergētibꝰ τ ēt ipse petit q̄ vult peculio renūciare. h. d.

I **Tributio.** †Jn. §. isto cū. l. seq. τ prin. se. dr̄ si seruus vel filius ꝯhit in merce peculiari τ plures agāt debet tota merx tribui: τ cuilibet pro rata satisfieri. Sz si vnus solus veniat τ merx patit̄: dz ei insolidū satisfieri. verūtn̄ dz cauere si apparēt postea alij creditores ꝙ satisfaciat eis pro rata: qꝛ in hac act. nō est melior ꝯditio occupātis sicut est in actione de peculio. Jtē dz cauere ꝙ si aliqd̄ aliud debitū dn̄i supueniet ꝙ satisfaciat ei pro rata: pōt eīn esse aliqd̄ debitū conditionale vel in occulto. Sz quid si dn̄s nolit tribuere: sz vult cedere mercibus τ peculio: hoc casu dabitur arbiter cuius interuentu merces diuident̄. [cōsequet̄]. s. si merx hoc patit̄. [facit] vt. j. de peculio. l. si vero. [nolit]. s. mercē peculiarē. [audiendū eū]. s. τ laudandū simile. s. de ali. iudi. mu. cā facta. l. itē si res. §. j. τ. s. de vsufr. l. itē si vsufru. est tamē arg. ꝯtra. s. de ar. l. iij. §. tam τ si. [τ plerūqꝫ arbitrum]. i. iudicē delegatū [cuius]. i. iudicis delegati.

I **Illud quoqꝫ τc.**

I ☞ Ex dolo cōmisso in male vel nihil contribuendo quis hac actione tenetur.

I **Si cuius dolo.** †Jn. §. isto dicit̄. si dolo patris vel dn̄i factuz est quominus tota merx in medio tribuat̄ tenet̄ tributoria acti. vt ꝯstat quominus tributū est minus aūt videt̄ tribuere: τ si nihil tributū sit: Sz et si forte pater vel dn̄s ignorās seruū habere mercē minus tribuit nō videt̄ dolo malo tribuisse: sz si re cōparara nō tribuat tunc videt̄ dolo malo nō tribuisse: sz si ex merce prio solui sibi fecit dolo malo videt̄ tribuisse. Sz si passus est pire mercē peculiarē aut eā auerti τ vel minoris distrahi: si nō exigit preciū ab emptoribꝰ tenet̄ tributoria si dolo malo fecit. Sed τ si negauerit dn̄s aliqd̄ esse in merce, cū sit rōne mendacij tenet̄ tributoria vl' expediet ei negare. h. d. iste. §. videatis expositionē litere. [si cuius]. s. dn̄i. [tribuet̄]. s. in medio vt. s. e. l. j. [τ si nihil tributū sit] sicut dicit̄ minus soluere qui nihil soluit: accedit. j. de ver. sign. l. minus. τ. l. verbū amplius. nā plus τ minus tpe, dicit̄ solui. vt insti. de act. §. plus [si tn̄ ignorās]. s. dn̄s. [habere]. s. q̄ habebat [tribuisse]. vt. s. e. l. j. [negare] τ nō debet alicui expedire negare mēdacio accedit. s. de pe. here. j. pro herede. τ. j. de fideiu. l. si dubitet̄. τ. j. ti. pxi. l. sz τ si ex pte. in prin. τ. j. pro socio. l. si vnus. §. vlt.

I ☞ Actio ista non est de dolo ideo dat̄ ppetuo sz est propter dolum nec purgatur per actionē ex contractu ideo heres tenet̄ inquantum ad eum peruenit. h. d.

I **Hec actio.** †Jn. §. isto cū. l. seq. τ pri. se. dicit̄ ꝙ tributoria act. que dat̄ ꝯ patrē vel dn̄s de eo qd̄ dolo malo tributū est ppetua est: τ ideo i heredē dat̄ in eo qd̄ ad eū peruenit: qꝛ est rei psecutoria. τ ideo mortuo seruo dn̄s τ heres eius dz ppetuo teneri: lz heres nō teneat̄ simpliciter sed q̄tū ad euz puenit: τ qd̄ dicit̄ in heredē idē est in ceteris successoribꝰ vt teneant̄ tributoria inq̄tū ad eos puenit. h. d. iste. §. cū. l. seq. τ se. videatis expositionē litere. [hec actio]. s. tributoria. que cōpetit occasione doli cōmissi in male distribuendo. [qꝛ] istud qꝛ nō dz referri ad pxima dicta τ in heredē dat̄: sed dz referri ad prci. huius. §. hec actio ppetuo dat̄: qꝛ nō de dolo sed τc. [successoribus vl'ibus puta bonorū possessoribus: qui non sunt heredes. vt insti. de bo. po. §. quos aūt. Et no. hic spāle ꝙ tributoria act. descēdit ex ꝯctu: vnde ex dolo defuncti dz dari in heredē: etiam si nihil ad eum peruenit vt de act. τ ob. l. in ꝯctibus. fallit in actione tributoria vt hic. Jtem fallit in act. depositi in casu quo ponitur. j. de po. l. q̄ hoīez. §. dat̄. Jtē fallit in actione in factū q̄ dat̄ si sor falsuz modū dixerit. τ no. s. si mē. fal. mo. dixe. l. iij. in fin.

q **Uod in heredem τc.**

I ☞ Actiones plures qn̄ ad idē cōpetūt cogitur quis eligere vnam nec poterit postea redire ad aliā secus si plures actiones competunt ad diuersa.

I **Eligere quis debet.** †Jn. §. isto no. ita casuz seruus tuus habebat in peculio. c. negotiabat̄ i merce peculiari q̄ erat. l. ꝯxi cū seruo tuo possum te ꝯuenire act. de peculio in. c. sed tūc tu potes deducere ante oīa qd̄ tibi debet̄: possū te cōuenire tributoria act. τ tūc nō deducis qd̄ tibi debet̄: sz debeo eligere qua actiōe agā: nō possum postea habere regressuz ad aliā nisi agerē ex alio ꝯctu in tributoria: ex alio de peculio. nā hoc casu nō phibeor agere ex alia actione. h. d. iste. §. videatis expositionē litere. [nō futurū] sub. si cōpetūt ambe ex eadē cā: sz si ex vna cā volo agere tributoria: ex alia de peculio: hoc mihi licebit. hoc statim dicit plane τc. [audiē'erit]. s. τ vna electa nō tollit̄ alia. ☾ Or si gnori i. §. isto nota regulā vos habetis hic ꝙ si plures actiones cōpetāt alicui: ꝙ tenet̄ vnā eligere: τ vna electa nō pōt ad aliā redire. τ ad istā regulā ꝯcor. j. de reg. iur. l. nemo ex his. §. quotiēs. Sed ad istā regulā que ponit̄ in. §. opponit̄ τ signat̄ ꝯ. nā videt̄. l. velle ꝙ si alicui cōpetūt plures actiones ꝙ nō tenet̄ aliquā eaꝝ eligere. vt. j. quo. le. l. j. §. q̄ aūt. Ad cuius ꝯ. so. dixerūt quidam vt Jo. vbi dubitat aliquis d̄ pluribus actiōibus que magis sibi cōpetat quo casu non tenet̄ eligere aliquē. vt in. l. ꝯtra. aut certus est plures actiones sibi competere: τ debet tunc eligere vnā vt hic cum suis similibus. Alij dicunt aut scio plures actiones mihi competere aut ignoro. si ignoro tunc non teneor eligere. vt in. l. contra. aut ignoro vtrū plures actiones mihi cōpetant: sed certus ego sum ꝙ vna mihi competit: quo casu debeo eligere vt hic cū suis similibus. sed hec solutio non est bona. nā lex videt̄ velle ꝙ siue sciat siue ignoret plures actiones sibi competere ꝙ tenet̄ eligere vt. j. de lega. ij. l. cum filius. §. varijs. Alij dicunt aut competunt mihi plures actiones ex facto proprio: quo casu teneor eligere. vt hic aut ex alieno quo casu non teneor eligere. vt in. l. contra. τ est ratio: quia in facto alieno tolerabilis est ignorantia. non in suo ꝓprio. vt. j. pro suo. l. vl. Sed nec hec solutio est bona: quia pro legato competūt plures actiones: τ tamē quis tenetur eligere vt in. §. varijs. τ ideo vos soluetis alio modo f̄m Azo. τ sic: si alicui competunt plures actiones persecutorie alteram tenetur eligere vt hic cū suis similibus. fallit in. l. contraria ꝓpter stultitiam aduersarij qui interrogatus an possideam pro herede vel pro legato nō respōdet ad iussum iudicis: vel preceptū quod tenetur

facere

facere.vt.s.de interro.acti.l.j.primo rñso.z ideo quia nō certificat agentez aget petitione hereditatis:z interdicto quoꝝ le. vnde dicit in puerbijs a totale montone totale bochone. Et ad solutionem huius cōtrarij zvt plene liqueat articulus iste ita distinguetis vt cōsueui distinguere.cum plures actiones cōpetūt alicui:z tñ quis habet diuersas actiones quid iuris zc. vt not. C.de fur.l.ancille subtracte partus.vz aut omnes rei persecutorie:aut oēs penales:aut vna rei psecutoria alia penalis. Si omnes sint rei persecutorie z descēdūt ex eadē causa hic teneor vnā eligere vt hic.z.j.de le.iij.l.cū filius.§.varijs.z.j.de reg.iur.l. nemo.§.quotiēs.quia bonafides zc.j.de reg.iur.l.bona.si aūt cōpetunt ex diuersis causis vt institoria z tributoria vt est tributoria z de peculio vbi si volo eas simul ꝓponere possum z vna electa nihilominus datur regressus ad aliā.s.de insti.l.sed z si.§.si recte.j.de ex.rei iudi.l.z eadē.in prin. Si aūt cōpetunt per plures actiones penales si descendunt ex eodē facto vt raptor potest conueniri furti manifesti vi bonoꝝ raptoꝝ:quo casu vna intentata tollitur alia quatenus inuicē cōtrariant.j.vi bo. rap.l. j.z.j.de fur.l.si quis. Si aūt competūt ex varijs causis: puta hodie seruū subtraxisti cras vulneras eum non teneor eligere.j.de priua.delic.l.iij. Si aūt competūt plures actiones vna persecutoria z alia penalis.vt in cōdictione furtiua regula est vt vna intentata nō tollitur alia:nec cogor eligere.C.de fur.l.ancille.z.j. pro so.l.rei cōmunis:fallit si ꝯtrarie sunt.vt mandati z furti. C. de fur.l.j.z.s.cōmo.l.si seruus. Item fallit cum vna ordinaria et alia extraordinaria.s.nau.cau.sta.l.iij. in fi. Item fallit cum nō oriuntur ab initio:sed ex postfacto vt est cōtra metū inferentem s.quod metus causa.l.metuz.§.licet. ¶ Dñs signori super.l.ista consueuit queri sic.ponamus ꝙ cum filio vel seruo tuo cōtraxi habebat peculium in mercē peculiarē in quinquaginta credidi ei.x.postea cōueni te actione de in remverso:qz non ꝓbaui vsum in rem tuam fuisti absolutus:nunquid tollet actio de peculio vel ecōtra.z videt ꝙ nō.vt instit.qō cū eo.§.vsum.ecōtra videt ꝙ sic vt arg.insti.qō cum eo.§.is cui.sed in questione ista ita consueuit distingui vbi oriuntur actiones de in remverso:z de peculio ex eadem causa si conuenio te de in remverso:z de peculio ex eadem causa si conuenio te de in rem verso:quia dico ꝙ de re peculiari conuersum est in rem tuam.x.si non probaui et fuisti absolutus si volo postea agere de peculio hoc nō licet mihi facere vt in prin.huius.l.sed si volo agere ex alia causa: puta ex cōtractu agit z vult agere ex alio cōtractu in tributoria hoc casu licet mihi agere.z hoc est qō dicitur hic in ver.plane.

I ☞ Tenetur heres qui seruo dedit libertatē sine cautione vel deductione z ex hoc suo dolo tenetur insolidū.

I **Si seruo.** In.§.isto dicitur † contraxi cuz seruo tuo in merce peculiari tu reliquisti seruo fideicom. libertatem z legasti ei peculium:nunquid heres tenebitur tributoria actione.z videtur ꝙ non quasi ad eum nihil peruenerit.et quia nihil dolo fecit.sed verius est ꝙ teneat:quia est qō sibi imputetur cur non deduxit:vel quia non fecit sibi caueri de idēnitate prestanda.[manumisso]per fideicō. z sic intelligitur.j.qñ act.de pe.est an.l.j.§.si heres.secus si manumissus esset in testamento directo.vt.j.de do.prele.l.ij.§.per contrarium.

Totiens. In.§.isto dicitur ꝙ heres patris vel domini tenetur tributoria ex dolo defuncti inquātuz ad eum peruenit:sed ex suo etiam si nihil ad eum peruenit. Vnū sciatis ꝙ tributoria agitur cum dño vel herede eius: non cū emptore licet de peculio possit agi cum emptore. hoc dicit iste.§. cum.l.seq.[agi potest]vt.j.de pecul.l.si noxali.§. vlt.[tributoria non potest]vt.s.e.l.illud. §.vlt.

I ☞ Secundū diuersa accidentia quādoqz melius est intētare actionem de peculio quā tributoriam.h.d.

I **Aliquando.** † In.l.ista dicitur ꝙ interduz est vtilius creditori agere de peculio ꝙ̄ tributoria: puta cum plus est in peculio:minus est in merce peculiari.naz cum agitur tributoria venit solum qō in merce peculiari est:sed in act. de peculio venit totū illud qō est in peculio.[ꝙ̄ tributoria].s.de merce peculiari.[spectat].s.que est tpe sentētie. vt.j.de pecul.l.quesitū[nihil debeatur]cōcord.j.de pecu.l.sed z si.§.peculium.

I ☞ De peculio ddūcit id ad qō q̇s ex dolosa difficultate tenet

I **Alius.** † In.l.ista dicit seruꝰ habebat in peculio c.in merce peculiari quinquaginta:vnus de creditoribꝰ egit de peculio cū dño alter tributoria nūquid deducet dñs de peculio qō tenet prestare creditori agenti tributoria. Rñ.iurison.ꝙ tributoria tūc agi pōt cum dñs non tribuit scdm qō debuit.verbigratia in merce peculiari erant.xxx.in qua dñs crediderat.xv.duo extranei crediderant seruo.xxx.dñs deduxit tota.xv.cum deberet deducere sola decem.z alia decem cuilibet creditori dare.x.si deduxit.xv.non liberauit seruum cuius noie.v.debebat tribuere naturaliter.et ideo si dñs ꝯueniat act.de peculio poterit deducere illa .v.que sibi naturalr seruus debebat. hoc dicit ista .l.[alius tributoria]puta qui ꝯxit in merce peculiari[prestaturus sit[z certe debet deducere hoc mō.vt.j.dicit.[non satisfecit].i.qz in plus sibi satifecit ꝙ̄ debebat [deducere]z ita pro rata.[z extraneis dena].i.bis.x.z sic.xx.vt.j.de le.j.si quis testō. j.rñ. [debere]qz in actiōe d peculio dñs pōt deducere qō sibi debetur:vt j.de pecul.sed z si dammum.§.qui pecuniam.

¶ Quod cum eo qui in aliena potestate est negocium gestum esse dicetur Rubrica.

¶ Rub.ista ita ꝯtinuat.vos habuistis de tribꝰ vel q̄tuor actionibus:q̄ ex facto alieno ꝓponūtur ꝯtra vos.nam si filium vel seruum feci exercitorem:ex eius facto teneor exercitoria. Item ego magister nauis teneor ꝙ alij vectores ꝯferāt. Itē ego dñs ex cōtractu institoris teneor institoria . Item dñs ex ꝯctu filij vel serui teneor tributoria. Nūc videndum est generaliter d eo quod cū eo qui in aliena potestate est negociū gestū esse dicet. Et hec rubrica ponitur materialiter non significatiue.vnde debet ita supplere de eo negocio quod cum eo qui in aliena potestate esse dicetur gestum erit.videamus z subijciamꝰ. Et no. ꝙ dñs Jo.z az.faciunt magnā vim in vno ꝙ maior pars hoim nō faceret vim.querūt ipsi q̄d differt hic ti.qō cū eo ab eo.s.de cap.dimi.diceret homo qui non intelligeret q̄d prodest. Sed vos debetis scire ꝙ pēdent ad inuicē.nā si filius meꝰ emācipat de quo agit.j.e.l.ij.patit minimā capitis diminutionē:qz capitis diminutio zc.vt.s.de capi.dimi.l.j.vnde efficitur alius homo z actionibꝰ quibꝰ tenebat dū erat filiusfa. liberatur emācipatus:lz ex edicto de capi.dimi.restituit insolidū vt.s.d capi. di.l.ij.in fi.ex isto edicto modificatur in.v. casibꝰ si emācipatur vel alio modo sui iuris efficit vel exheredatur:vel si abstinet ab hereditate:vel si ꝓ modica parte instituitur.vt.j.eo.l.ij.

Omnia proconsul agit vt. in.l.ista dicit iuriscō.ꝙ pretor nō dormit:immo vigilat:z intēdit cōi vtilitati.quia posset esse ꝙ contrahit cū his q̄ sunt in alterius potestate z nō haberet locū exercitoria institoria vel tributoria:sed alie.vñ si contrahitur cū filio iubēte patre habet locū qō iussu.vel si vertitur in rem patris habet locum de in rem verso.vel si nō vtitur in rem patris habet locum de peculio et ideo in subsequētibꝰ inserēdi sunt ꝯctus qō iussu z de in rē verso.z de peculio hoc dicit ista.l.videat expōnē lre.[oia ꝓcōsul agit].i.pretor. z sic exponit.s.d ali. iu.mu.cā fa.l.j.[suū cōsequtur].i.sibi debitum.sic z alibi exponitur.s.si certum pe.si z me. [pollicetur]qō iussu.vt.j.qō iussu.l.j.[versum fuerit]vt.s.de in rem ver.l.j.habebitis[cōstituit]z de hoc hētis.j. de pec.l.j.

I ☞ In casibus hic expressis filiusfa. sui iuris effectus tenet inquātum facere potest.

I **At pretor.** † Signori circa istud edictū iserūtur vba pretoris que sunt talia si filius cōtrahit vel quasi contrahit dum est in potestate patris obligatur naturaliter et ciuiliter z insolidum: tamen si emancipatur patitur minimam capitis diminutionem z liberatur ab actionibus quibus tenebatur dum etat in potestate patris;sed restituuntur insolidū ex edicto de capitis diminuitiōe sed equum est ꝙ modificentur in.v.casibus si emancipatur vel alio modo sui iuris efficitur:vel exheredatur :vel si pro modica parte constituitur heres nam in omnibus istis casibꝰ siue cōtraxit patris volūtate:siue nō debet ꝯdemnari inquātuz facere potest. Vnū sciatis ꝙ in istis casibꝰ si plures sunt creditores: melior est cōditio occupantis nisi aliquis eoꝝ eēt priuilegiatus sed si filius instituit in magna parte cōdemnat insolidū si conuenit ex derelicto:vt qz mētitus est:z lz filius cōueniat in casibus ꝑdictis inquātum facere potest:tñ heres eius ꝯuenit insolidū:sz aliqñ rō patris habebit:vt si post multos annos cōuenitur:vel dolo malo fecit ꝙ quo minus facere possit. nā his casibus cōdemnabit insolidum hoc dicit ista.l.cū.l.se.vsqz ad.§.is qui.videatis eppositionē lre.[pōt]scilicet nō insoliduz.habuistis tres casus in quibus filius conuenitur inquātū facere potest modo ponitur z quartus casus sed z si zc.[factus sit]morte pris.z hoc.j.dicit. Itē si quis ponit quintum casum.[ex minima]quā dicūt quidā cōmitti arbitrio iudicātis:vt argu.j.de iu.deli.l.j.in fi.sed nos dicimus mimā q̄rtā.vt.C. de inof. te.l.si quis in suo.[sed in hac].i.cuz cōdemnat filius inꝙ̄tum facere potest [meliorem esse cōditionē].]sic z.j.de pecul.l.si vo secꝰ est in tributoria .vt.s.ti.j.l.nec em̄.[veniat]vt est pupillꝰ et mulier in dote.vt.j.de priui.cre.l.ij.§.fi.z.l.se.[filius]puta quia est

institutus in dimidia nō in quarta[conueniri] vel dānari insolidū[dabit̄].s.ꝛ non condēnabit̄ inq̄tum facere pōt ꝓpter mēdaciū.sic ꝛ al's rōne mendacij q̄s punit̄.vt.C.ad mace.l.j. vt.s̄.d rei vendi.l.vlt.[conueniet̄] ꝛ ita hoc beneficiū qđ h3 filius vt cōdemnet̄ inq̄tū facere possit h3 locū in actionibus q̄ descendunt ex ꝯtractibus vel quasi:non in actionibus q̄ descendunt ex delicto vel quasi.ꝛ est rō:q: frustra legis auxiliū inuocat q̄ in ea3 cōmittit.vt.s̄.de mino.l.auxiliū.in fi.[ex ꝯtinenti] post emancipationem vel exheredationē[ꝯtit̄] intelligūt quidā si postea diu conuenit̄ ꝙ cōdemnat̄ insolidū quasi dilatione ꝛ beneficio priuilegij gaudere non debeat:sed istud non videt̄ bene:q: tp̄s non est modus inducēde vel tollende obligatiōis.vt.j̄.de actio.ꝛoblig.l.obligationū fere.§.placet.ꝛ ideo vos dicetis secundū Azo.ꝙ istud vertit̄ in cause cognitione.vt si aliq̄s in illo tp̄e facere potuit ꝛ dolo fecit quominus facere possit teneat̄ insolidū:al's nō.vt.j̄.de actio.ꝛ oblig.l.ex contractibus.

Sed et si ex parte ꝛc.

1 ☞ Qui semel egit non potest iterum ex eadē actione ex noua adiectione agere nisi prehabita restitutiōe ex cā iusti erroris

1 **Is qui.** †In.§.isto dicit̄ quidā cū posset agere cū domino qđ iussu egit de peculio si nihil est in peculio nunquid pōt agere postea qđ iussu.ꝛ rn̄detur ꝙ non pōt si fecit hoc ex certa scia.sed si errore duct⁹ egit de peculio et nihil est in peculio postea poterit agere qđ iussu[estimat] qn̄ egit ex certa scientia[h3 rōnem]accedit.s̄.de instito.l.habebat.in fi.j.resp.ꝛ.j.qn̄ actio de pecu.est anna.l.quesitum.

1 ☞ Beneficium huius edicti habet etiam locum cōtra actionem iudicati.

1 **Si filius.** †In prin.huius.l.dicit̄:si filiu3 tuū ex ꝯ̄ctu celebrato cū eo conueni eo existente in tua ptāte:ꝛ insolidū est condēnatus mihi:ꝛ postea est emancipatus vel exheredatus actio iudicati non dabit̄ contra eū insolidum:sed inq̄tum facere potest.h.d.prin.huius.l.videatis expositionem littere[condēnatus sit].s.insolidū[danda est]vt.s̄.eodem.l.secunda.

1 ☞ Fideicommissarius vniuersalis in effectu heres esse videt̄

1 **Si filio.** Quidā habent hic.§.†quidā prin.huius.l.s3 non est vis.Dicit̄ hic pater instituit extraneū filiū exheredauit:ꝛ rogauit extraneū heredē suū vt filio exheredato restitueret hereditatē:nūquid ille filius ex contractu celebrato in patria ptāte condemnabit̄ insolidū.ꝛ rn̄detur ꝙ sic:sicut insolidū condēnaret̄ si insolidū esset heres:q: iste heres est:sed q̄d si filius coactus immiscuit se hereditati paterne nunq̄d cōdemnabit̄ insolidū.ꝛ rn̄detur qđ perinde est ac si se abstinuisset non condēnabit̄ insolidu3.s3 inq̄tū facere pōt.h.d.iste.§.videatis expositionē littere[si filio exheredato].s.cū quo ꝯ̄ctum est eo existente in patria ptāte[heres est]ꝛ ita no.ꝙ fideicōmissarius est heres noīe non effectu.accedit.s̄.de mino.l.ꝛ ī fine.§.papi.[abstinuisset]vt.j.ad trebel.l.q:.

1 ☞ Beneficium istud perditur propter mendacium.

1 **Cum qui.** †In.l.ista dicit̄ filiusfa.mādante extraneo stipulat⁹ est sibi dari.x.ꝛ simulauit se patrēfamil.postea illa decem soluta sunt sibi.nunq̄d si conuenit̄ mandati actione ab extraneo condemnabit̄ insolidum.ꝛ rn̄detur ꝙ sic:q: dolum cōmisit.ꝛ idē est in ceteris bonefidei iudicijs.h.d.ista.l.videatis expositionē littere.[eum].s.filiumfa.[qui se patrēfaml.simulauit]dolose stipulatus est].s.ꝛ illud habuit.[mandati teneri.]insolidum ratione doli commissi ab eo.[prestare].i.facere.[debere.]insolidu3.[quia dolo fecit.]quia quis ratione mendacij perdit hoc beneficium vt condemnetur inquantum facere potest.vt.s̄.eo.l.iij.in princi.[erit]vt ratione doli teneatur insolidum.

1 ☞ Potest agi contra heredes pro hereditaria portione vel contra filiu3 insolidum sed in cōdemnatione filius habebit huius edicti beneficium.h.d.

1 **Pater filio.** †In.l.ista dicitur paterfami.dixit filio suo:placet mihi ꝙ accipias pecuniam mutuo:ꝛ mandauit creditori vt ei pecuniam mutuaret:postea filius successit patri ex minima parte:quomodo tenetur filius:ꝛ respondetur quod est in potestate creditoris velit filium conuenire insolidum:an heredes pro qua parte quisq3 successit. veruntamen si conuenit filium qui est constitutus in minima parte cōdemnabitur inquātum facere potest.hoc dicit[ei]scilicet filio.[insolidum.]scilicet quantum ad verba non quantum ad effectum.vt infra dicit[facere potest.]si eligat filium:quia filius qui est institutus in minima parte condemnatur inquantum facere potest. vt supra eodem.l.ij.

1 ☞ Ex sola patientia videtur quis institorē preponere.Ite3 iudex appellationis pōt sententiam confirmare ex noua causa.hoc dicit.

1 **Titianus primus.** †In.l.ista.dicit̄ quidam titianus primus nomine seruu3 suum preposuit mutuis pecunijs dandis ꝛ pignoribus accipiendis:seruus iste ꝓmisit soluere precium quibusdam venditoribus pro quodā emptore seruus iste aufugit:venditor agebat ꝯtra dn̄m serui:quasi eum instituisset:dicebat dominus ꝙ nō poterat conueniri:q: in eā rem eum non preposuerat:probatur contra dn̄m ꝙ seruus iste plura alia negotia agebat ꝛ multa horrea cōduxerat ꝛ precium soluerat vnde prefectus annone tulit sententiā cōtra dn̄m quasi institorē in isto casu eū fecisset:queritur an illa sentētia lata recte fuerit:ꝛ respōdetur ꝙ videbatur ꝙ fideiussor fuerit nō videbatur sententia recte lata:sed certe ex quo erat institor dominus videbatur bene ei concedere ꝙ pro negotiatoribus ordei susciperet delegationes:ꝛ ideo imperator cōfirmauit sentētiam prefecti annone.hoc dicit ista.l.[negociatoribus].i.venditoribus.[debitum].i.debiti delegationem sciente domino.vt non ementi crederet:quia tunc sine dubio datur institoria.vt s̄.de insti.l.in eum.§.seruus.sed vt ementi subueniret ex officio qđ homo homini debet.[obligatus.]al's delegatus.[conueniret dn̄3.]institoria.[dicebamus]nos ex parte dn̄i.[videri]idest qn̄ suscipiebat delegationem videbatur in aliā causam cōtrahere.vnde videbatur dominum nullo modo teneri.vt.j.de fide ius.sed ꝛ si seruus inscio dn̄o.[sustinuisses]ꝛ predicta facta fuerunt domino sciente ꝛ patiente.[sententiam].s.prefecti.

¶ Ad senatusconsultum macedonianum. Rubri.

¶ Dictum est superiori ti.in.l.j.ꝙ ex cōtractibus filiorum nostrorū possimus obligari de in remverso:ꝛ qđ iussu ꝛ de peculio.veruntamen q: obstante senatuscō.maced.ex contractu filij obligamur:ideo ad senatuscon.maced.perueniamus quo cauetur si filius accipit mutuo pecuniam sine cōsensu patris ꝙ nō tenet̄ pater.ꝛ non iste tit.diuiditur in duas partes vel tres:quando habeat locum.vt.j.e.l.j.quando cesset.vt.j.e.l.j.in fi.ꝛ.l.ij.quib⁹ detur vel non:dicitur.j.e.l.sed si pater.§.non solum:ꝛ vocatur macedonianū a macedone autore.vt.j.e.l.j.

1 ☞ Ex mutuo facto filiofa.non cōpetit actio cū effectu cōtra ipsum etia3 factū sui iuris q: obstat exceptio macedoniani.h.d.

Verba senatuscō. mace.

1 ¶ Signori in.l.ista iuriscon.†dicit ꝙ in vrbe romana erat quidā fenerator macedo nomine qui cogitabat die noctuq3 qualiter posset lucrari ꝛ seminare discordiam inter patrem ꝛ filium ꝛ sedebat in loco publico:videbat aliquem transeuntē per viam qui erat filius alicuius:vocabat eū et alloquebatur ei:dic mihi cuius filius es tu:talis maledicatur:quia videris bonus ꝛ male tractat te.vnde si vis mutuabo tibi tantam pecuniam vt facias tibi bonum de ea:dicebat ille libenter: ꝛ quādo mutuabat dicebat talia verba malitiosa et venenosa:fili mi mutuabo tibi istos denarios:deus scit quādo reddes mihi:sed cogites quod scis cito dominus veneficio vel gladio interficias patrem tuum iste filius ibat ꝛ expendebat istam pecuniā:veniebat postea terminus:iste petebat a filio:filius petebat a patre: pater nolebat ei dare.vnde discordia est celebrata inter patrem ꝛ filium: ꝛ hoc accidit non semel:vel bis:sed pluries ꝓcurāte dn̄o macedone.vnde vna die fuit pulsatum cōsilium romanū:ꝛ dictū fuit in consilio:tale quid fit per talem:placet vobis ꝙ fiat dixerunt senatores cōsulimus vobis ꝙ ita statuatur ꝙ quicūq3 mutuauerit pecuniam filiofa.ꝙ non detur ei actio nec petitio cōtra patrem durante patre nec eo mortuo.[sceleris].i.dilectorum.[quas illi natura].i.cōsuetudo que est altera natura:nam natura non ministrat nobis mala s3 cōsuetudo:ꝛ sic exponimus natura:idest cōsuetudo que est altera natura.[icertis nominibus credere].nā dicebat mace.mutuo tibi pecuniā:nomē meu3 est incertū nescio quādo habebo:fac ꝙ habes ad faciēdum post mortē patris solues:nō aūt exprimebat occides eū vt promissiōes serues in reddenda pecunia:erat ergo incertū nomen tamē patre premoriēte erat bonū nomē filio premoriēte nō ꝛ sic incertū erat vt subijcit.ꝛ no.ꝙ est hic color rethoric⁹ qui dicit̄ significatio cū pauca dicendo plura intelligimus:sicut cū dicit̄ ꝙ aliq̄s sit famosus vir:aliq̄s rn̄det per se patet.nā hec rn̄sio est duplex sic ꝛ in autē.qui.mo.na.effi.le.§.ꝛ quidā.[dedisset].s.sine patris voluntate:al's secus.vt.s̄.de mino.l.deniq3.§.sed vtrum.[actio.]scil3 personalis.[petitio.]in re3 hypothecariā cōpetit pro rebus obligatis

quia

quia actio eſt in perſonā petitio in rem.vt.ī.de actio.ꝛ obli.l.
actio.[fieri.]vñ no.dum filius eſt in poteſtate patris obliga
tur in omnibus cauſis fallit in mutuo in quo ipſe non obliga
tur iure naturali vel ciuili:vt hic.ꝛ.ī.eo.l.ſed ꝛ iul.§.et ſi patri.
item fallit in voto.vt.ī.de pol.l.ſi quis in rem.§.voto.

1 ☞Si tpe mutui facti filius non erat in ptāte patris ſpera
bat tñ reuerti in ptātem ex cā quā retro fingit locū hꝫ hec exce
ptio tam interim ꝙ poſtꝙ reuerſus ſecus ſi nō eſt ſpes reuer⸗
tendi.Item ſi erat in pr̄is ptāte lꝫ ſperaret exire ſi tñ ex cā que
nō fingit retro ſimilr̄ hꝫ locū lꝫ poſtea exigit.h.d.

1 **Si pendeat.** †In.§.iſto dꝛ:ſi in dubio eſt vtrum
filiuſfami.ſit ſui iuris:vl' in poteſta
te patris:qꝛ pater eſt captus ab hoſtib⁹:ꝛ iſte accipit mutuo
pecuniā:nūquid ſi cōueniatur vtetur beneficio ſenatuſcō.ma
cedo.certe ſi reuertitur pater ſic:ſi moꝛitur in captiuitate non
vtetur bñficio ſenatuſcō.mace.tñ interim deneganda eſt cre⸗
ditoꝛi actio.[locutus eſt.]qꝛ cenſetur retro ſemꝑ in ptāte pa
tris fuiſſe.[ceſſat.] quare fingitur retro ſui iuris fuiſſe:ꝛ ita
no.qđ eſt in pēdenti inſpecto futuro tpe.vt inſtit.qui.mo.ius
pa.poſ.ſol.§.ſi ab hoſtibus.ꝛ.ī.qñ actio.de pe.eſt.an.l.pe.ſed
inſpecto p̄ſenti tpe nō eſt in pendenti:cū pater ſit ſeruus ho⸗
ſtium.vt inſti.de iure per.§.ſerui.

Certe ſi arrogatus. In.§.iſto dicit̄:pater
fami.fuit arrogatus:
duꝫ eſſet in ptāte arrogatoꝛis accepit mutuo pecuniā:poſtea
fuit inſtitutus:qꝛ fuit a p̄done arrogat⁹ vt emāciparet̄:nūqd
vtetur bñficio ſenatuſcō.mace.ſi conueniat̄ certe ſic:qꝛ fuit fi
liuſfa.hoc dicit iſte.§.videatis expoſitionē lr̄e.[reſtitut⁹.]vt
qꝛ a p̄done fuit arrogatus.vt.ſ̄.de mino.l.iij.§.ſi quis.

In filiofa. †In.§.iſto cum.l.ſeq.dꝛ:ſi filius accepit
mutuā pecuniā etiā ſi ſit in dignitate cō⸗
ſtitutus:vt qꝛ cōſul vel aliam dignitatē habet:nūquid ſi cōue
niatur vtetur ſenatuſcō.mace.certe ſic:niſi acciperet pecuniā
mutuo in cām caſtrenſem:vel quaſi:tūc eñ cum habeatur loco
patriſfa.ceſſabit ſenatuſcō.mace.h.d.iſte.§.cum.l.ſeq.[locus
eſt.]hic.§.loquit̄ ſm antiqua tpa.ſed hodie non eſt locus ſe⸗
natuſcon.macedo.cum talis dignitas liberet euꝫ a patria po
teſtate:vt in aut̄.hec ꝯſtitutio que de dig.coll̄.vj.§.illud [fun
gantur.]idem eſt in quaſi caſtrenſi peculio.vt.C.e.l.vltima.ꝛ
de inofficio.teſtamen.l.vlti.

1 ☞Opinio cōis quē excuſat.Itē in pupillo ꝛ minoꝛe p̄ſu
mitur ignoꝛantia.

1 **Si quis patrēfa.** †In.l.iſta cum ſe.
ponuntur caſus in
q̄bus ceſſat mace.vt ſi mutuo filiofa.quē puto pa⸗
trēfa.nō iuris ignoꝛantia deceptus:ſed facti:quia
ſic agebat:ſic cōtrahebat:ſic publicis muneribus fungebat̄:
ceſſat mace.Itē ſi mutuaui ei qui cōduxit vectigalia ceſſat ma
cedo.Item ſi erat talis ꝑſona cui ꝑmittit̄ ius ignoꝛare:puta
pupillus vel minoꝛ.xxv.an.ſimilr̄ ceſſabit mace.ſed ſi filiofa.
data ſit mutuo pecunia tutoꝛis autoꝛitate ceſſat ſenatuſcon.
ſed ſi filiuſfa credidit pecuniā alicui filiofa.lꝫ habuerit libe⸗
ram adminiſtrationē peculij ceſſat mace.quia ꝑmiſſum eſt fi⸗
lio bene adminiſtrare nō ꝑdere:ꝛ ideo pater nūmos extātes
vendicabit.[ſenatuſcon.]ſi mutuo pecuniā talis accepit ra⸗
tiōe cōis erroꝛis.vnde no.qđ cōmunis erroꝛ excuſat.vt.ſ̄.de
offic.pꝛe.l.barbarius.[quēadmodum ipſe dicit.].ſ̄.ſi certuꝫ
peta.l.non ois.§.ſi pupillus.[crediderit.]alij filiofa.[per⸗
mittit.]vt.ſ̄.de pac.l.contra iur.§.ſi filius.[ait.]vt.ſ̄.ſi cer⸗
tum peta.l.rogaſti.in fi.

Is autem. In.§.iſto dicitur:ſi aliquis mutuat pe⸗
cuniam filiofa.locus eſt mac.ſi celebꝛat
alium cōtractum cū eo non eſt locus mace.nam dare pecuniā
mutuo filiofa.viſum eſt pernitioſum parentibus:ꝛ ideo ſi ali⸗
quis ſtipulatus eſt a filio pecuniā reddi cum erit ſui iuris ex
cauſa emptionis vel ex alio contractu lꝫ ceperit eſſe pecunia
mutuata tñ ceſſat ſenatuſcon.mace.qꝛ numeratio pecunie nō
fuit:ꝛ hoc eſt veruꝫ niſi fraus interuenerit.Sed quid ſi aliq̄s
ſtipulatus eſt filiofa.pecuniam reddi:ꝛ eo effecto ſui iuris nu
merauit:nūquid ceſſat mac.certe ſic:quia nō filiofa.ſed patri
mutuo pecunia data eſt.vnde inſolidum dānabitur nō inquā
tum facere poteſt:ſed ꝛ ſi mutuo patriſa.ꝛ efficitur filiuſfami.
poſtea ceſſabit mace.Sꝫ ꝛ ſi filiuſfa.fideiubet ꝓ alio ceſſabit
macedo.niſi eſſet coloꝛ queſitus:qꝛ tunc ſubuenitur non ſolū
reo ſed ipſi filio ꝛ fideiuſſoꝛi ipſius.hoc dicit iſte.§.cum quat
tuoꝛ.ll.ſeq.ꝛ pꝛin.ſeq.vſqꝫ ad.§.[idem ait ſi duos]ꝛc.[eſt.]
vt.ſ̄.e.l.j.in p̄n.[ceſſat ſenatuſcon.]ꝛ ita filiuſfa.ex omnibus
cauſis obligatur:p̄terꝙ in mutuo ꝛ in voto vt hic.ꝛ.ſ̄.de iudi.
l.tam ex ꝯtractibus.[effectus.]ꝛ ſic no.qđ filius moꝛte pr̄is
vel dignitate filio facto ſui iuris nō dꝛ capite minui:ſed ſi fili⁹
efficiatur ſui iuris ꝑ venditionē depoꝛtationē vel per emanci
pationē que ſit per imaginariā dicitur capite minui.vt plene
no.ſ̄.de capi.dimi.l.j.[data eſt.]vt.ī.de verb.obli.l.ſi filius:
quia tūc cōtractus ſpectatur quātum ad acquirendū pr̄i:nō
ꝙtum ad alia:vt hic.ꝛ.ī.de verb.obli.l.cū quidā filiū.§.fi.[qꝛ
qđ vulgo.]nō refertur hic.l.ad ꝓxima dicta:ſed ad p̄ncipiuꝫ
§.is autem.[ſed ad numerationē.]ꝛ ita no.qđ hoc nomē cre
diti accipit̄ pꝛo mutuo.[ergo hic.]cū celebꝛatur alius cōtra
ctus nō mutui.[qđ facere pōt.]qꝛ non cum filiofa.ſed cū pr̄e
ꝯtractū eſt.vt.ſ̄.ti.j.l.ij.[ſubſtantia obligatiōis.]eo effecto
filiofa.vt.ſ̄.e.l.ſi filius.in fi.[ait.]qꝛ non ꝓ ſe ſed pꝛo alio ſe
obligauit:niſi coloꝛ ſit queſitus:ꝛ hoc dicit.l.ꝓxima.[ſubue⸗
nitur.]vt.ī.e.ſed ſi pater.§.nō ſolum.

Item ait ſi duos. In.§.iſto dꝛ:mutuaui pe⸗
cuniaꝫ duobus:vnus erat
filiuſfa.alter paterfa.ſed accepit eā ne vteretur ſenatuſcō.ma
ce.vt fideiuſſoꝛ eius:nūquid erit locus mace.ſi pecunia ꝑue⸗
nit ad filiūfa.rñdetur qđ ſic.ſed ſi mutuaui filiofa.pecuniā vt
daret in dotem ꝓ ſoꝛoꝛe ſua patre abſente vel relegato:ꝛ rem
patris pignoꝛi dederit:nunq̇d erit locus ſenatuſcō.macedo.
rñdetur qđ non:cum res pignoꝛi data non tenebitur:tñ ſi pr̄
deceſſerit ꝛ filius ei heres exiſtat:ꝛ velit vendicare rē pignoꝛi
datam repellitur doli mali exceptione.ſed q̇d ſi nō mutuatur
filiofa.pecunia:ſed alia res nunquid ceſſat mace.certe ſic:niſi
ſit fraus adhibita.nā tunc ſubuenitur ei bñficio ſenatuſcon.
mace.ſed q̇d erit filiuſfa.accepit pecuniā mutuo poſtea cepit
eſſe in alterius ptāte.nūquid ceſſat ſenatuſcō.mace.rñdet̄ qđ
nō.[dandam.]quia is ad quē peruenit:videtur ꝯtrahere ille
ad quē non ꝑuenit videtur fideiubere.vt.ī.de in rē ver.l.ſed ſi
patre.§.verſum.[ſenatuſcon.ceſſabit.]qꝛ fecit qđ pater ha⸗
bebat facere.ſ.donare filiā.vt.C.de dotis ꝓmiſſio.l.vlti.[ſub
ueniendū eſt filiofami.]quia facta fuit fraus de re ad rē.vn⸗
de locus eſt ſenatuſcō.mace.vt.ſ̄.eo.l.j.in p̄nci.

Non ſolum. In.§.iſto dicitur ſi filiuſfam.accepit
mutuo pecuniā cōtra ſenatuſcō.ma⸗
cedo.nō ſolum ei qui mutuauit denegatur actio:ſed etiā ſuc⸗
ceſſoꝛibus ſuis:ſed q̇d ſi vnus mutuauit pecuniā filiofa.vnus
ſtipulatus eſt:nūquid aduerſus eum datur exceptio:certe ſic:
ſed quid ſi mutuauerūt pecuniam filiofami.vnus ſciebat:al⸗
ter ignoꝛabat eum filiūfa.nūquid nocet vtriqꝫ:certe ſic:ꝛ idē
eſt ſi duo ſunt rei ſtipulandi:ſꝫ ꝛ ſi duos filios accepero reos:
ꝛ alterum putaui patrēfa.certe ſi ꝑuenit pecunia ad filiūfam.
locus erit ſenatuſcō.ꝛ habet locū macedo.ſiue filiuſfa.accipit
pecuniā cum vſuris:ſiue ſine vſuris:ꝛ dat̄ hic excep.macedo.
nō ſolum filio:ſed heredi eius ſi deceſſerit eo facto patreſam.
vel ſi deceſſerit filiuſfa.datur hec exceptio patri.[dicendū eſt
vtriqꝫ nocere.]ꝯcoꝛ.ī.e.l.pe.[vti poſſe.]vnde pater hoc caſu
non cōuenitur de peculio.vt.C.e.l.ſi filius.

Interdum. In.§.iſto dꝛ:qđ interdum eſt locus ſe
natuſcon.mace.ꝛ tñ in aliū dat̄ actio:
puta ſi filiuſfa.inſtitoꝛ accepit mutuā pecuniā nō datur actio
in eum:immo iuuatur exceptiōe ſenatuſcō.mace.ſed ille q̇ euꝫ
inſtituit tenetur inſtitoꝛia actio.ſed ſi pater eum ꝓpoſuit mer
ci ſue vel peculiari ceſſat ſenatuſcon.macedo.niſi ſpāliter ei ꝓ
hibuiſſet qđ non acciperet pecuniā mutuo:ſed ꝛ ſi filiuſfa.ac
cepit mutuo pecuniā:ꝛ in rem patris vertit ceſſat ſenatuſcon.
mace.ſed ꝛ ſi filiuſfa.accepit pecuniā mutuo nec vertat in rem
patris:ꝛ poſtea vertit in rem ꝓpꝛiam locus erit ſenatuſcō.ma
cedo.[inſtitoꝛ.]cōſtitutus nō a patre ſꝫ ab extraneo.[ip̄m]
ſcꝫ filium.[cōpetere.]ꝛ ſibi imputet qui talem elegit.vt.ſ̄.de
inſtit.l.j.[contractum videtur.]accedit.ſ̄.de mino.l.deniqꝫ.
§.ſed vtrum.

Quod dicitur in eo. In.§.iſto dꝛ:ſi filiuſ⸗
fam.degit ſtudioꝝ cā
in aliqua ciuitate ꝛ accepit mutuo pecuniā vſqꝫ ad eā quātita
tem in qua pater non recuſaret ſubminiſtrare:ceſſat macedo.
¶Moꝛ ſignoꝛi habetis hic vt dixi in caſu:ſic ergo ſi fili⁹ acci⸗
pit mutuo pecuniā vt faciat libꝛos babuinare ceſſat macedo.
certe nō.vt ꝛ.C.eo.l.macedoniani:ſed q̇d ſi pater nō erat ſoli⸗
tus aliq̇d adminiſtrare:ſed iā ceſſauerat nunq̇d ceſſabit ma⸗
ce.certe ſic.vt arg.ſ̄.de iudi.l.ſi longius.in fi.j.rñ.Item cū vti
liter fecerit creditoꝛ pater cogitur hr̄e ratū.vt.ſ̄.de.neg.geſt.
l.pomp.j.Mđ ſi filius eſt in ſcolis ꝯtra voluntatē patris:dici
mus ſi pater poterit ei adminiſtrare lꝫ filio ſtudere cū ſit ꝓba
bilis cā.ſ̄.ex q̇.cau.l.nec ꝫ.niſi pr̄ ꝓhiberet.ſ̄.de neg.ge.l.ſi.

Si filius. In.§.iſto dicit:ſi fili⁹ accepit mutuo pecu
niam vt ſolueret creditoꝛi ſuo ꝯtra quem
ſe tueri nō poterat ꝛ ei ſoluit:ceſſat ſenatuſcon.mace.ſꝫ ꝛ ſi pr̄
ſoluit partē debiti qđ ꝯtraxit fili⁹:ceſſat mace.ſed ꝛ ſi fact⁹ ſui
iuris partē ſoluit ceſſat ſenatuſcō.mace.nec poterit repetere.

sed si curator filijfa.p ignorantiā soluit filius poterit repete re. Sed ꝛ si filius factus paterfa.dedit rē pignori p pecunia quā accepit mutuo cū erat filiusfa.cessabit senatuscō. maced. vsq ad quātitatē pignoris.h.d.iste.§.cū.l.seq.ꝛpn.se. videatis expositionē lr̄e.[si filius.]scʒ in ptāte prīs ꝯstitutus.[vt eum]scʒ se ab eo.[nō submoueretur.]vt puta qꝛ ei mutuauerat vt dotaret sororē suā:vel vt inde se aleret.vt.j.de in rē ver. l.iij.§.pinde.[cessabit senatuscō.]in residuo qn̄ approbauerit hoc.vt in auᷓ.de here.ꝛ fal.§.nō autē.[repetere dʒ.]sec⁹ si p ignorantiā iuris soluisset.vt.j.l.prima.§.vlti.sed dic mihi si filius soluit partē debiti cessat mace.si dat pign⁹nō cessat nisi in quātitatem pignoris:que est ratio.respō. quia solutio tollit obligationē:pignus accedit obligationi.vt.j.ad vellᷓ.l.aliquando.§.de pignore.

s **Ed et si paterfami.ꝛc.**

i Filius pōt soluere mutuaʒ pecuniā ad hoc sibi donatā secus in donata simpliciter.

i **Si ab alio.** †In.§.isto dᷓ:quidaʒ donauit filiofa. pecuniā.iste soluit eā creditori:nūquid prᷓ poterit eam vēdicare vel petere.ꝛ rn̄deᷓ si ea cōditiōe fit ei donata vt creditori soluat nō poterit repetere. sed si simplr̄ hᷓ casu prᷓ pōt extantēvendicare:ꝯsumptā cōdicere.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̄e.[creditori.] a quo mutuo pecuniā acceperat. [si vo simplr̄].i.nō sub ista cōditiōe.[cōpetere.]siue extat siue nō:ꝛ ꝯdic. furtiua si ille creditor sciēs ad patreʒ ptinere accepit: alᷓs nō teneretᷓ ꝯdictio furtiua.[si bona fide accepisset.] vt.s̄.si cer.peta.l.si filiusfami.

Hoc senatuscon. In.§.isto dicitᷓ:sicut iuuantur filijfa. senatuscō. mace. ita ꝛ filie.etiam si dicerent qd̄ acciperent ad ornamēta emēda ꝛ ex ista causa nō daretur actio de peculio:qꝛ sicut est iniquuʒ mutuare filiofa.sine voluntate patris: ita ꝛ filie. vnde filiafa. iuuabitur auxilio senatuscon.mace.

i Exceptio macedoniani cōpetit filijs ꝛ eoꝝ itercessorib⁹ nisi aīo donādi intercesserit. Et qꝛ est odiosa solutū indebite non repetitur.

i **Non solum.** †In.§.isto dᷓ:si filiofa. mutuatᷓ pecunia ꝯ senatuscō.mace. nō solū ipe vtitur ꝛ prᷓ eius senatuscō.mace.imo ꝛ fideiussores ei⁹ꝛ mādatores eius q̄ habēt mādati actiō.ꝯ filiū nisi forte fideiussores aīo donādi fideiusserint:tūc eni nō iuuātur senatuscon.mace. sed ꝛ si nō donandi aīo fideiusserint: sʒ patris volūtate cessat senatuscō.mace. Sed quid si fideiussores q̄ intercesserūt pro filiofa.sine volūtate prīs soluerint:nūquid repetētᷓ:certe nō:ꝛ pōt vti filiusfa.mace.excep.ante snīam.[manet.]vt.s̄.de cōdic.inde.l.si nō sortem.§.libert⁹.secus si p facti ignorantiā.j. e.l.fi.[subueniᷓ]filio ꝛ fideiussorib⁹ eius si sunt habituri regressum.aliud in vellᷓ.qꝛ femine succurritur eis siue habiture sunt regressum vel nō.ꝛ est ratio:qꝛ vellᷓ.est fauorabile.vn̄ no. hic regulariter qd̄ pereptoriā excep.pōt opponere an̄ snīam nō post:fallit:sed nūquid pōt iuuari maced. videᷓ qd̄ sic.j.ad vellᷓ.l.fi.§.fi.sed cōtra.s̄.de postu.l.quos.

S I tamen. In.l.ista dicitᷓ: si filio mutuatur pecunia patre sciente cessat mace.sed ꝛ si pater iusserit filiofa.credi postea ignorante creditore mutuauerit volūtate cessat senatuscon. macedo. hoc dicit ista lex.

s **I qd̄ alij.** In.l.ista dicitur: si illud quod debet mihi titius paterfa. stipulor a filiofa.animo nouandi non est locus senatuscō.mace.[scripsit.]quia filiusfa.dum accepit pecuniam mutuo vtitur senatuscon.mace.non cū fideiubet pro alio.vt.s̄.eo.l.si filius.§.is autem.ꝛ.l.item si filius.j.rn̄so.

s **I filium habeo.** In.l. ista dicitur:si habeo filium ꝛ ex eo nepotem: ꝛ creditum est nepoti iussu patris eius nū quid est locus se.co.mace.ꝛ respondetur:licet verbis senatuscon.contineatur tantum de filiofa.tamen idem iuris est ꝛ in nepote. nec obstat quod iussu patris intercessit:quia ipse pater non posset per se accipere mutuo pecuniam quin esset locus senatuscon.mace.[debere.]ad istud cōcor.C.e.l.si filius.

n **Nihil interest.** In lege ista dicitur: siue priuatus siue ciuitas mutuat filiofa.locus est senatuscō.macedo.[rescripserunt.]vt.j.de verbo.sig.l.eum qui.

s **I filiusfa.** In.l.ista dicitur:si filiusfa.absente patre accipit pecuniaʒ mutuo quasi ex mandato eius ꝛ mittit litteras patri vt illaʒ solueret in prouinciam:si pater non approbat factum filij sui debet incontinenti protestari quod improbat factū filij.h.d.

s **I filiusfa.** In.l.ista dicitᷓ:si filiusfa. accepit pecuniā mutuo vt dotaret sororem suam cessat macedo.ꝛ pater tenebitur de in rem verso: quia soluto matrimonio ei cōpetit repetitio dotis. [tenebitur]scilicet ꝛ sic cessat mace.,senatuscon.[datur.] quia dos a patre profecta ꝛc.vt.C.so.ma.l.dos.

i Mortuo filiofa.q̄ mutuū accepit duʒ erat in ptāte pro illa obligatione nō pōt accipi fideiussor.

i c **Reditorem.** †In.l.ista dicitur:si filiusfa.debitor mortuus est creditor eo mortuo non poterit accipere fideiuss.quia finita est obligatio morte filij:tamen si pater tenetur filij nomine de peculio mortuo filio dederit fideiussorem: tenebitur fideiussor.[accedit.] et fideiussor accedit obligationi.vt.j.de fideiussoribus.l.j.

I Ulianus scribit. In.l.ista dicitur :si creditor mutuat filiofa.ignorans eum filiūfa.cessat mace.secus si sciret vel scire potuisset.[cui credebat.] sic ergo aut quis scit filiūfa.eum cum quo contrahit. et tunc est locus mace.aut ignorat:ꝛ tunc non est locus mace.sed quomodo est istud intelligendum.rn̄.qn̄ creditor erat pupillus vel qn̄ inquisiuit:ꝛ non fuit certiorat⁹ vel mētitur.vt.s̄.e.l.iij.

s **I is cui.** In.l.ista dicitur: si filiusfa. accepit pecuniam mutuo cōtra senatuscō. mace.audiuit qd̄ pater decesserat vltra mare:ꝛ ideo promisit animo nouandi creditori illaʒ pecuniam credens se teneri:si postea conuenitur ex stipulatu poterit se tueri exce. in factum.[facti.]quia ignorabat patrem decessisse:velᷓ qꝛ putabat se debere ex alio cōtractu.vt ar.j.ad vellᷓ.l. ꝙꝙ. secus si per iuris ignorātiam solueret:quia tunc non repeteret. vt.s̄. eo.l.sed ꝛ si patri.§.non solum.

Explicit liber.xiiij.
Incipit liber.xv.

De peculio. Rubrica.

Quia ex contractibus filiorum ꝛ seruorum nostrorum de quibus facta est mētio in superioribus: aliquādo de peculio conuenimur dum filius nō est mutuatus contra senatuscon. mace.ponitur de peculio:vel potest continuari secūdo modo sic.Cum filius mutuatur contra senatuscō. mace.sine patris voluntate hʒ locū mace.cū autem filiusfa.celebrat alium ꝯtractum pater tenetur de peculio:filius insolidum: ꝛ ideo ponitur de peculio. Et no.quod hec dictio peculium sumitur equi uoce in iure nostro:sumitur stricte in iure nostro dum dicitur peculiū serui vel filij.vt.j.eo.l.peculiū. ꝛ sic sumiᷓ in toto isto ti.,ppꝛie.vt.j.de vbo.sig.l.liber hō.ipꝛopꝛie dᷓ peculiū in vna significatione dᷓ pr̄imoniū.vt.j.ad trebel.l.cogi. Interdū dᷓ peculiū parafernaliū.vt.j.de iur.do.l.si res.§.j.itē dᷓ peculiū qd̄ seru⁹iuste q̄rit.vt.j.de acq̄.pos.l.qd̄ seru⁹.Itē dᷓ peculium pecunia cā depositi deposita.vt.j.de leg.iij.l.sᷓcōis.

i Sicut se habet patrimoniū ad libertum ita se habet peculium ad seruum.

i **O Rdinariū pretor arbi.** Iuriscō.ꝯtinuat seipm̄†ꝛ dicit ita scōm ordinē est dicere de his actionib⁹ q̄b⁹ tenemur insolidū ex ꝯtu filioꝝ:cū facim⁹ eos institores ꝛ exercitores:sed equū est videre de illis actiōibus q̄bus tenemur de peculio qd̄ est cū fili⁹ ꝯtrahit nobis iuitis:ꝛ istud edictum de peculio triplex est. Nam dominus tenetur interdum de peculio. interdū de in reʒ verso: interdum qd̄ iussu.h.d.pnc.huius.l.videatis expositionem littere. [ordinariū].i.ordinatiue esse.[actiōe] qd̄ est quando cū filio cōtrahiᷓ domino insciēte.vt.j.e.l.si quis seruo.§.etiā. [detur actio]qd̄ est cum cōtrahitur cū filio alio modo ꝙ mutuādo.vt.s̄.ti pror.l.j.ꝛ p totū.[aut enim de peculio.] vt.j. e.l.quesitū.aut de in rē verso.vt.j. de in rē ver.l.j.aut qd̄ iussu. vt.j.quod iussu.l.j. Or signori:in pn.hui⁹.l.dᷓ:vt dixi in casu.vnde colligitur hic illud no.iuris ordinē esse spectandum. ꝛ ad istud accedit.s̄.de sta.ho.l.j.

Uerba autem. Signori exq̄ iuriscon. cōtinuat seipm̄ ponit vba ptoris que sunt talia:qd̄ cū eo q̄ in alterius ptāte est ꝛc. dixit qd̄ cū eo et nō de eaꝛ:ti idē dicendū est ꝛ in femina.vn̄ sicut datᷓ actio cum ꝯtrahiᷓ cū seruo masculi ita si ꝯtrahiᷓ cū seruo femine. vnū sciatis qd̄ si ꝯtrahitur cū filio vel seruo impubere prᷓ vel dn̄s tenetur inquātū

inquātū locupletatū est peculiū.h.d.iste.§.videatis expositio nē littere.[gestū erit]sc3 actionē dabo.[actio]istud pōt itel ligi vt dixi in casu. vel pōt itelligi sicut si ɔ̄hitur cū seruo meo teneor de peculio:ita si ɔ̄hit cū ancilla mea.vt.j.e.l.⁊ ancillaꝝ q: masculinū ɔcipit femininū.vt.ſ.de ɔsti.pe.l.j.[est ex ɔtra ctu.]vn̄ nota regularit͛ p̄r vel dn̄s tenet͛ de peculio etiā si nō sit locupletior.vt.j.e.l.si qs seruo.§.etiā.fallit in casib⁹ in qb⁹ nō tenet͛ nisi inq̄tū peculiū est locupleti⁹ factū ex eo ɔ̄ctu vn⁹ casus est hic:ali⁹ casus est.j.l.l3.§.ex furtiua cā: alius est.ſ.de ale.l.vlti.ali⁹ est.ſ.de neg.gest.l.si pupilli.§.ſ3 si ego.

i ☞ Uerbū p̄tātis assumit͛ large vt cōp̄rehēdat seruos pro prios ⁊ cōes ⁊ etiā bona fide possessos ⁊ eos in q̄s habemus vsumfructū ⁊ hereditarios ⁊ comprehēdit dominos vtriusq3 sexus minores ⁊ furiosos.h.d.cū.l.seq.

i **Potestatis verbū.** †Iuriscō. exposuit ali qua v̄ba p̄toris:nūc ex ponit q̄dā alia ⁊ dicit: v̄bū p̄tātis refert͛ ad filiū vel ad seruū: ⁊ seruoꝝ appellatiōe ɔtinent͛ nedū ꝓp̄rij: imo etiā cōes ⁊ q̄s bona fide possidem⁹:siue sint liberi siue serui:ſ3 etiā serui in q̄ bus habem⁹ vsumfr.vel vsum si aliq̄d acq̄rūt nobis ex re nr̄a: vel ex opa sua ⁊ eoꝝ noīe tenemur actio.de peculio: ſ3 ex alijs causis dn̄i ꝓprietatis tenent͛:⁊ l3 p̄tor in v̄bis edicti dicat de eo in cui⁹ p̄tāte sit:tū si seru⁹ est hereditarius ⁊ aliq̄s ɔ̄hit cum eo aget͛ cū herede.vn̄ si q̄s ē institut⁹ heres ⁊ seru⁹ est ei substi tut⁹:⁊ ɔ̄ctū ē cū eo d̄liberāte p̄mo herede eo postea repudiāte ipse seru⁹ ē effect⁹ liber ⁊ heres:dabit͛ ī eū actio de peculio vel de in rē v̄so.h.d.iste.§.[acq̄rere.]que sunt.j.de acq̄r.re.do.l. acquirit͛.§.de his.[dantur.]vel de in rem verso: si versum est [ex reliq̄s].i.si nō q̄rit ex re nr̄a:vel opa sua. [añ aditā here ditatē]q̄ in nullius bonis est.vt.ſ.de re.di.l.j.[de in rē v̄so.] ⁊ tū t̄p̄s ɔtractus in alteri⁹ p̄tāte nō erat.

i ☞ Uerbum alterius comprehendit vtrunq3 sexum mino res ⁊ furiosos.

i **Icet pretor ⁊c.**

i **Parui aūt refert.** †In.§.isto d̄r:q̄d dictum est q̄d dn̄s tenet͛ ex ɔ̄ctu serui de peculio nō refert serui sint masculi vel femine: nā mu lier ⁊ de peculio serui sui cōuenit͛ etiā si sit dn̄a mulier īpubes: q: nō ɔ̄hit cū ipsis īpuberib⁹ vt ita requirat͛ autoritas tuto ris. Unū sciatis q̄d īpubes nō pōt ɔstituere seruo suo pecu liū etiā cū tutoris autoritate:tū si ɔcessum est seruo ipsi⁹ a p̄re eius si ɔ̄hit͛ cū eo tenet͛ dn̄s de peculio:sed si ɔ̄hit͛ cū seruo fu riosi autoritate curatoris sui dabit͛ de pecu.actio.ɔtra furio sum.[mulier cōuenit͛.]vt.ſ.e.l.j.§.v̄ba aūt edicti. [nec tuto ris autoritate.]ſ3 si esset ɔstitutū a p̄re pupilli sec⁹ est.vt.j.e.l. curator.[de peculio actio.]si cū seruo furiosi ɔ̄hit͛. [ɔcessum est]autoritate furiosi curatoris:q: hoc fieri nō pōt sed a p̄re furiosi.[habeat.]vt.j.eo.l.curator.

i ☞ Seruus fideiubendo vel mādādo extra cām de peculio nō obligat dn̄m de peculio sed fideiussori dato a filio ɔtra pa trē hac actiōe succurrit͛ si ipse est creditor alias mandatarius totū cōdicit ⁊ fideiussor vtitur exceptione.h.d.

i **Sed si filiusfa.** †In.§.isto d̄r:si filius vel seru⁹ p̄alio fideiubet: nūquid tenebi tur p̄r de peculio vel de in rē verso:⁊ certe distinguit͛ in seruo: nā si seru⁹ fideiubet vel mādat ex cā peculiari tenebit͛:al's nō tenebit͛ p̄r vel dn̄s de peculio:⁊ ita iul.scribit: ſ3 si filius fide iubet siue in cā peculiari fideiubet: siue nō tenebit͛ p̄r. vn̄ si p̄r accepit fideiussorē a filio de eo q̄d sibi debebat si fideiussor ei soluit nō de in rem verso sed de peculio tenebit͛:⁊ idē est si ser uus erat debitor meus ⁊ dat mihi fideiussorē3:nō teneboꝛ de in rem v̄so sed de peculio.Et idē est si aliq̄s soluit q̄d mihi de bebat fili⁹ meus:sed si filius meus nō debebat mihi aliq̄d: et dederit mihi fideiussorē:m:si nō soluit ⁊ petam ab eo repellar doli mali exceptio.ſ3 si soluit cōdicet. Sed nūquid si seruus vel fili⁹meus cōp̄romittūt tenebit͛ p̄r vel dn̄s de peculio:⁊ cer te distinguit͛. Nā ex cōp̄romisso serui nō tenebit͛ de peculio: q: si seru⁹ in iudicio ɔdēnaret͛ nō daret͛ in eū actio. Sed si est filius q̄ cōp̄romisit bn̄ tenebit͛ ex cōp̄romisso filij p̄r: nec iter est vtrū ex cā peculiari cōp̄romisit vel nō. Nam p̄r cōuenitur ex stipulatiōe qui est quidā ɔtractus ꝑ se.[actio.]cōiunxit fi liū ⁊ seruū in:querēdo sed in rn̄dendo separat: ⁊ diuerso iure rn̄det de p̄mo rn̄det in l̄ra.j.e.l.in v̄.ſ3 si fili⁹. de scdo.j. statim. ſ3 ego aliī dixi in casu.[dn̄m de peculio.] q: extra cām pecu liarē fideiussit vel mādauit.accedit.j.de fideiuss.l.ſ3 et si seru⁹. [in eū]sc3 dn̄3. [actio.]vn̄ no. sicut seru⁹nō pōt eē in iudicio vt.C.de iudi.l.seru⁹.ita nec cōp̄romittere:q: arbitria sunt re dacta ad instar iudicioꝝ. vt.C.de ar.l.j.⁊ ita pap.quoq3 scri bit.Unū nota q̄d in hoc differt fili⁹a seruo:q: filiusfa. pōt cō

p̄romittere: ſ3 seruus nō.q: filius pōt esse in iudicio. vt.C.de bo.q̄ li.l.cū nō solū.[de peculio agi.] puta ex ɔ̄ctu vel quasi. [ex qua nō potuit.]puta ex maleficio vel quasi.vt.ſ.de his q̄ deiecerūt vel effuderūt.l.j.§.si fili⁹.⁊.§.cū seruus.

i ☞ In iudicio q̄si ɔtrahitur ⁊ ideo iudicati p̄r tenetur p̄me actionis origine non inspecta.

i **Idem scribit.** †In.§.isto d̄r:sicut si fili⁹ cōp̄ro mittit in arbitrū ⁊ non paret sn̄īe arbitri:p̄r pōt cōueniri de peculio: ita si agit͛ cū filio ⁊ ɔdēna tur iudicati actio pōt agi ɔtra p̄rem.nā sicut stipulatiōe ɔ̄hit͛ ita iudicio q̄si ɔtrahit͛.q: nō inspicit͛ origo iudicij ſ3 sn̄īe.vn̄ si filius defensor alicui⁹ ɔdēnatus est:p̄r tenebit͛ iudicati.Et si fili⁹furtū faciat:filius tenebit͛ ɔdictio.furti.⁊ p̄r tenebit͛ q̄te nus peculiū ē locupletatū ne locupletet͛ ex furto.nāt p̄r tenet͛ actio.rerū amotarū noīe filie de peculio q̄tenus ad eū puenit [pati.]vt.j.subijcit exēplū. [idē putat.] vt detur de peculio actio ɔ̄ p̄rem.⁊ ita no.hic q̄d in iudicio q̄si ɔ̄hit͛:⁊ iō si filiusfa. minor.xxv.an.delinq̄t culpa ⁊ nō vult restitui p̄r poterit resti tui filio iuito cū teneat͛ de peculio. vt.ſ.de mino.l. p̄ri. in p̄n. [ipune.]vt.j.e.l.i bonefidei. vt.ſ.q̄d me.cā.l.si cū exceptio.§. pedius.Et no.q̄d hic est casus ī q̄ p̄r vel dn̄s tenet͛ de peculio inquātū peculiū est locupletatū ⁊ nō in plus: alios casus not. ſ.e.l.j.§.v̄ba aūt.[de peculio.]vt.j.rerū amota.l.⁊ ideo.

i ☞ Qui obligatur saluā facere rem pupilli non obligatur de quolibet singulari.

Si filiusfa. In.§.isto d̄r:filiusfa. erat duūuir et nō curauit a tutore pupilli exigere cautio nē rem saluā fore nunq̄d dabit͛ actio de peculio ɔ̄ p̄rem.rn̄det͛ q̄d sic:siue creatus fuit duūuir volūtate p̄ris siue nō:[nō cu rauit.]a tutore pupilli.[de peculio] sc3 ⁊ nō insolidū. [ait] sc3 in p̄rem. ¶ O: signori l3 hic nō refert:tū alibi refert.nā si filius vocat͛ ad iudiciū si p̄re sciente ⁊ nō ꝓhibente pater pro eo videt͛ fideiubere.vt.j.ad muni.l.quotiens.si delinq̄t in acci dentalibus:q: nō curauit re3 pupilli saluā fore p̄r tenetur de peculio vt hic.si aūt filiusfa.vocat͛ ad tutelā pater nō tenetur de peculio nisi agnouisset tutelā filij:q: non d3 pater pro filio ⁊c.vt.C.ne fili.pro pa.si.cōue.l.j.

i ☞ Peculiū sola volūtate dn̄i ɔstituit͛ iteruenīēte traditio ne vera vel ficta sec⁹ si nulla traditio interueniat.h.d.

i **Peculiū ē nō id cuius seru⁹** † vos habuistis.ſ.e.l.j.q̄d istud edictu3 est triplex: aut de peculio :aut de in rem v̄so:aut q̄d iussu.ite3 habuistis v̄ba edicti pretoris exposita.modo in.l.ista iuriscō. intēdit tracta re q̄d sit peculiū:diceret aliq̄s peculiū esse q̄d dn̄s h3 separatū a sua rōne.sed pōpo.dicit nō est ita:q: seru⁹ posset subtrahe re dn̄o.vn̄ illud est peculiū q̄d dn̄s ɔcessit seruo ⁊ separauit a rōne serui.Nam cū dn̄s pōt totū peculiū adimere vel augere vel minuere nō id q̄d seruus:sed q̄d dn̄s ɔstituerit gr̄a peculij serui erit peculiū. Ut vnū sciat͛ q̄d peculiū nō cōstituitur nu da volūtate dn̄i.vn̄ si dico seruo meo debeo.c. ⁊ nō debeo cen tum:nō incipiūt esse in peculio serui:q: peculiū nō verbis:sed rebus auget͛.vn̄ si seruus meus h3.x.separatim me inuito non est peculiū:si h3 me volēte h3 peculiū:al's si seru⁹ meus subtra heret m ihi.x.erit peculiū q̄d nō est verū: ſ3 sepe fit q̄d minuit͛ peculiū:q: puta si seru⁹ dat damnū mihi dn̄o aut furtum facit. sed q̄d si seruus meus p̄stat opē alicui mihi faciēti furtū non quid diminuetur peculiū quatenus nō possu3 assequi ab eo q̄ fecit mihi furtū:certe sic:hoc dicit prin.hui⁹.l.vsq3 ad.§.si ere alieno.videatis expositionē littere. [peculiū est nō id cuius seru⁹] ignorāte dn̄o vel inuito.[separauit].s.vel seru⁹ do mini volūtate.[fecerit].i.cōcesserit.[sed hoc].s.quod do minus possit adimere:vel augere:vel minuere peculiū.[si de bitorē].s. naturali.nā seruus obligat͛ dn̄o naturaliter.vt.C. de trāsact.l.interpositas.in fi.[esse.]. facit.j.eo.l.nō statim. [faciat.]quia peculiū nō intelligitur si deduco q̄d debetur patri vel domino.vt.j.eo.l.ſ3⁊ si damnum. §.peculium. [de ducēdum est].s.cū cōuenior actione de peculio a creditore. [possim].scilicet a te qui furtum mihi fecisti: quia eatenus seruus meus debitor efficitur. ¶ O: signori ex p̄rin. huius. l.colligetis magistralē diffinitionē peculij. nam peculium est q̄d seru⁹ vel filius habet separatum a dn̄ica vel paterna rōne patre vel dn̄o volēte:vt hic in p̄nci.huius.l.⁊.j.l. proxi.§.vlt. ⁊.j.eo.l.nō statim.⁊.l.sed ⁊ si damnū.§.peculiū est.

i ☞ Licet ipsum ius vniuersale dirimat corpora tamen di minui non dicuntur.

i **Si ere alieno.** †In.§.isto dicitur:si seruus ha bet in peculio.x.volūtate mea ta mē est debitor me⁹ in.x.meum debitū videtur exinanire pecu lium:sed nūquid res peculiares remanēt in peculio:certe sic:

qđ potest esse qđ.x.ei remitterẽ:vel extraneus donaret ei.x.ꝛ solueret:mihi:ꝛ hoc casu supplebit̃ peculium. Unum sciatis qđ in peculio serui ordinarij sunt res quas concessi ei immo ꝛ res vicarij serui vicarij. [res serui].i.que tenētur in peculio a seruo:ꝛ est exemplū vt dixi in casu. [donasset domin⁹] qđ potest facere.vt.s̃.in princi.huius.l.habuistis in versi.sed hoc ita.[opus.] quare:quia de nouo non cōstituitur:sed qđ erat cōstitutum suppletur: ita colligimus hic arg. si imperator excommunicatur ꝛ subditi absoluūtur a fidelitate ei facta si postea restituitur:quia venit ad mandata ecclesie: nō est necessariū qđ de nouo iuretur ei fidelitas. Idez est in vasallo q̃ fecit feloniā:ꝛ postea est ei remissa:q₂:ex veteri cōcessione videtur habere vt hic:ꝛ ad hoc facit.C.de sen.passis.l.j.ꝛ.l.vlti. ꝛ.C.de iude.ꝛ celi.l.vlti.ꝛ.j.de oper.no.nūc.l.si q̃s.[habēt.] nā serui vicarij sunt i peculio ordinarij.vt.j.e.l.si seru⁹.ꝛ.l.seq.

x ☞ In negocio gesto cōputant̃ cōtractus depositi ꝛ pcarij ꝛ iuramēti delatio a filiofa.facta.h.o.ꝛ in.§.peculiū qui sequitur ponitur deriuatio nois peculij.

x **Depositi noie**†In.l.ista dicitur:deposui rem meā apud filium vel seruū tuū nūqđ teneris de peculio:certe sic.Itez teneris de dolo si i re deposita dolū cōmisisti:s₃ ꝛ si filio vł̃ seruo cōcessi rem meā precario:similiter pater vł̃ dñs tenetur de peculio. [eorū].s.patris vel dñi:ꝛ tūc pater vel dñs tenētur insolidū de dolo nō de culpa.vt.j.depo.l.j.§.filiumfa. vel si dicas dolo malo.[eorū].s.filij ꝛ serui:tūc de peculio tantum tenetur pater vel dñs:ꝛ idē est in commodato.vt.s̃.cōmo.l.iij.§.pe.et ad istud accedit.j.eo.l.in bone fidei.

Si filiusfa. In.§.isto dicit̃:si filiusfa.habēs peculiū dñi peteres ab eo.x.detulit tibi iusiurādū:ꝛ tu iurasti debere tibi.x.de peculio actio dabitur contra patrē.secus est in seruo:q₂ seru⁹ in iudicio nō potest iusiurādū deferre.hoc dicit iste.§.videatis expositionē littere. [si filiusfa.].s.cōuentus [iusiurādum detulerit].s.actori.[iuratū sit] contra eum.[de peculio].s.in me patrē danda est. [actio].s.in factum si iurauit informit̃:vel si iurauit adiecta causa datur actio ex illo cōtractu.vt.C.de iureiu.l.actori.[in seruo diuersum est.] quia si seruus in iudicio detulit iusiurādum cum nō potuerit esse in iudicio nō tenetur dñs de peculio.sed opponit̃ ꝛ videt̃ qđ idē fit in seruo qđ in filio.vnde videt̃ cōtra.s̃.de iureiu.l.seru⁹ q̃ detulit. Ad qđ vos dicetis vt ibi dixi vñ ampli⁹ hic nō dico.

Peculium. In.§.isto primo ponit iuriscon. ethimologiā vocabuli. scđo describit peculiū.nam dicit̃ quasi pusilla pecunia.describitur autem peculiū fm tuberonē sic. peculiū est qđ seru⁹ vel filius volūtate domini vel patris habet separatū a ratiōibus dñicis:vł̃ patris deducto inde si q̃d dño debet̃. Quā peculij diffinitionem dicebat labeo nō ptinere ad peculia vicariorū qđ falsum est.nā eo ipso qđ dñs cōstituit seruo peculiū:etiā vicarius ei constituisse estimād⁹ est:quā sniam tuberonis etiam celsus pbat:et adijcit qđ pupill⁹ ꝛ furiosus nō pōt seruo cōstituere peculiū: s₃ ɔstitutum a patre vł̃ ante furorē nō adimetur: ꝛ iō pōt esse qđ seru⁹ est duoꝝ dñoꝝ:ꝛ apud vnū h₃ peculiū: vt si est legitime etatis apud alium nō:vt si est pupillus vel furiosus.hoc dicit iste.§.cū.§.seq.ꝛ pnci.sequē.vsq₃ ad.§.sunt quidā. Uideatis expositionē lr̃e. [peculium.] sc₃ serui vel filij.[q̄si pusilla pecunia].i.parua pecunia ꝛ parsimonia quesita.vt.j.e.l.peculiū. [siue prīmoniū pusillū.] hucusq₃ posita est ethimologia vocabuli:ꝛ sic est alibi.ponit̃.j.de acq.pos.l.j.[peculiū].s.serui.ꝛ mō ponit descriptionē peculij.[qđ seru⁹ dñi pmissu] scil₃ qđ fili⁹ pmissu pr̃is.[debet̃.] accedit.s̃.l.pri.in pnc.ꝛ.j.eo.l. sed ꝛ si damnū.§.peculiū.[seruo] sc₃ ordinario. [ɔstituisse] id est cōstitui pmisisse.[estimādus est.] ꝛ q₂ vicarius est in peculio ordinarij.vt.s̃.eo.l.peculiū.in fi.ꝛ q₂ vicarius pōt habere peculiū vt ordinarius.vt.j.eo.l.si seruus.[q̃ snia est vera.] accedit.s̃.l.iij.in pnci.[vel pupillus.] ꝛ idē est in alijs multis exemplis.vt.j.eo.l.si quis,ergo casus.

q **Uidam tuberonis ꝛc.**

Sunt quidam. In.§.isto d₂ qđ q̄dā erant in ista opinione qđ seru⁹ nō pōt h̄re peculiū nisi a dño ɔcedēte:s₃ certe ipsi non bñ putāt:q₂ bñ pōt h̄re dño pmittēte: si ali⁹ donet ei ꝛ dñs nō adimat ei. sec⁹ tñ est in libera administratiōe peculij. nā illa seruo a dño ɔcedenda est. Unū sciatis qđ non est necesse qđ dñs sciat singulas res q̃ sunt in peculio. s₃ sufficit q₂ peculiū h̄re ei pmittat. [habeat.] cū res sunt apud seruū.vt.j.eo.l.nō statim. Itez si alius donaret seruo equo vt dñs non adimit ei: ꝛ videt̃ dñs pati.vt habeat illas res sibi donatas in peculio.[est] hoc iō q₂ pōt delegare.vt.j.e.l.libera. [sed nor.] istud est grecū ꝛ exponit̃ ita:s₃ sufficit qđ dñs sciat seruū h̄re peculiū ꝛ patitur.

Pupillum aūt. In.§.isto d₂:qđ filius vel seru⁹ pūt h̄re peculiū:ꝛ si sint pupilli cū peculium pendeat ex volūtate pr̃is vel dñi: ꝛ iō si filius vel seruus incipiat furere:nō ꝑpterea desinit peculiū h̄re.[pendeat.] vt.s̃.eo.l.depositi.ꝛ.l.peculiū.q₂ quedā impediūt f aciendum:nō iam factū.vt.j.de spon.l.furor.

In peculio autē. In.§.isto d₂ qđ peculiū est nomē vniuersitatis vel iuris:vt est hereditas ꝛ bonoꝝ possessio. Uñ sicut in hereditate ɔtinētur mobilia ꝛ imobilia ꝛ noia:ita in peculio:ꝛ in peculio pūt eē vicarij ꝛ peculiū eoꝝ. Itē noia pūt eē in peculio si ex cā peculiari debet̃ seruo aliq̃d furti actōe:vel alia actōe s₃ ꝛ si relicta est hereditas seruo: vel legatū est in peculio. sed id qđ d₃ dñs seruo naturalr̃ est in peculio: si debitor eius eē voluit: aut si debitorē serui cōuenit ꝛ exegit:s₃ ꝛ id qđ debet̃ seruo ex cā euictiōis est in peculio:nisi dñs ei adimit:sed ꝛ id qđ debet̃ ei a cōseruo suo est in peculio:si ille ɔseru⁹ h₃ aliq̃d in peculio Unū sciatis qđ nō statim qđ dñs vult eē in peculio: est in peculio:sed ꝛ si dānū seruo ɔseruus dedit:vel surripuit est in peculio:s₃ ꝛ si q̃d dñs cōsecut⁹ est vel ɔseq̄ pōt ab eo q̃ surripuit rē peculiarē in peculio est.h.d.iste.§.cū.l.seq.ꝛ pn.seq.vsq₃ ad §.peculiū.videatis expositionē lr̃e.[in peculio] sc₃ qđ est nomen vniuersitatis vel iuris.[ꝛ noia debitoꝝ] sc₃ sunt in peculio:q₂ sicut hereditas ꝛ bonoꝝ posses.sunt noia iuris.vt.s̃.de peti.heredi.l.iij.ita peculiū est nomē iuris:vt dixi.ꝛ nota.s̃.de ɔdic.indebi.l.frater a fratre.[impendit].s.iste seru⁹.[fecit] vt.s̃.eo.l.peculiū.[actionē] al's traditionem.vñ no. sicut non transit dominiū nisi re tradita.vt.s̃.de pactis.l.traditiōibus ita nō efficiūtur peculiares nisi re tradita.[surripuit.] si conseruus ei dedit damnū.vt.s̃.eo.l.q̄tuberonis. in fi.

8 **Ed si damnū ꝛc.**

Peculiū. In.§.isto d₂:qđ peculiū filij vel serui intelligit̃ deducto eo qđ pr̄i vł̃ dño debet̃.vñ si cōuenit̃ pr̃ vel dñs actio.de peculio pōt deducere qđ sibi debetur:ꝛ sicut pōt deducere qđ sibi debet̃ ita qđ debet̃ his q̃ in sua ptāte sunt. Itez pōt deducere q̄ñ debet̃ his q̃ sunt in eius tutela vel cura cū teneātur eoꝝ vtilitatē pcurare.[cōputādū est.] cū agit̃ actio.de peculio.sec⁹ si ageret̃ actio.tributoria.vt s̃.de tribu.l.j.ꝛ p totū.[in ei⁹.] sc₃ pr̃is vel dñi.[nemo ambigit.] vñ si seruus h₃.c.in peculio ꝛ mihi pr̄i vel dño d₃ q̄nquaginta:ꝛ cuidā alij meo filio d₃.xx.si cōuenior a creditore act̃. de peculio cui seruus d₃.c.possum ei dicere:volo deducere qđ d₃ mihi seru⁹:ꝛ his q̃ sunt in ptāte mea:ꝛ h' annectit ꝑterea ꝛc. [tenebit̃].q.d.nō video si nō est rō differētie:q̄ idē ius sit.vt j.de v̄.ob.l.a titio.i fi.[cū q̃s].s.ex̄neus creditor peculiaris.

Sed ꝛ creditor. In.§.isto ponit̃ pulcher casus ꝛ subtilis:vos habuistis qđ peculiū intelligit̃ deducto eo qđ debet̃ pr̄i vel dño:vel his q̃ sunt in eius ptāte vel tutela vel cura. vñ ponamus tu eras dñs serui:ꝛ seru⁹ habebat peculiū:ego erā creditor serui in.c.tu decessisti me herede relicto alij doctores cōueniūt me act̃.de peculio:nunq̃d potero deducere qđ añ seru⁹ debebat mihi.ꝛ rñdet̃ qđ sic:siue iste seru⁹ a te fuit manumissus: siue nō. Idē est etiā si i testamēto tuo legasti mihi h' ū pure: ꝛ alij creditores agūt mecū de peculio.nā potero deducere qđ debebat̃ anteq̄ seru⁹ esset mihi legat⁹. Sed si legat̃ seruus sub cōdit.similiter potero deducere qđ mihi debebat̃:q₂ pēdēte cōdi.fact⁹ sum domin⁹:ꝛ hec est snia iul'.ꝛ ad hāc sniam adducit̃ si cōtrahit̃ cu₃ filio vł̃ seruo:ꝛ itra annū morit̃ pr̃ vł̃ dñs heres eius de peculio tenet̃:ergo apparet qđ intra annū poterit deducere de peculio.hoc dicit iste.§.videatis expositionē lr̃e.[s₃ et creditor serui].s.q̃ habebat dñm serui de peculio obligatū.[si conueniat̃].s.ab alijs creditoribus:q̄re hoc:q₂ peculiū qđ dño debetur deducto cōputādum est.vt.s̃.pri.§.in pn.ꝛ creditor q̃ succedit dño ꝛ eius heres est:dñs est:q₂ interptatiōe iuris eadē est ꝑsona heredis ꝛ defuncti.vt in aut̃.iusiurā.quod a mo.pre. in pn.[ideq̄].s.qđ creditor deducere poterit id qđ seruus sibi debebat anteq̄ sibi esset legat⁹.[ɔueniat̃].s.de peculio infra annū.[habuerit.] s₃ recta via ad legatariū trāsit. vt.j. de fur.l.a titio in fin.ꝛ hoc referatis ad casu₃ q̄ñ seru⁹ erat pure legat⁹ creditori:ꝛ ita iul'.scribit. ℭ Or signori ex ista littera corroborant̃ due nostre snie.pma q₂ dicimus heredē nullo momento esse dñm rei legate cū recta via trāseat ad legatariū vt hic ꝛ in pralł̃.l.a titio. Scđa q₂ etiā in ignorāte legatario querit̃ dñiu₃:vt hic ꝛ in pall'.l.a titio.ꝛ.s̃.queadmo.ser.amit. l.si partē.§.vlti. Sed si repudiat fingit̃ ei retro nō q̄situm dominiū.vt.s̃.si cert.pe.l.pinde.[deducere.] pēdēte cōditiōe.

[dñs

[dñs em̄ factus est].s.heres ī hoc vltimo casu.vt.ī.de acqui.
pos.l.cū heredes.[debeť.] vt.ī.qñ ac.de pe.est an.l.ī.

I ☞ Ex quacūqȝ causa debeatur dño etiā ex delicto deduciť
in simplum nō autem cū pena.

I **Siue autē.** †In.§.isto dicitur: qđ peculiū intelli
giť deducto eo qđ debetur dño siue de
beatur ei ex cōtractu celebrato īter eū seruū siue ex reliquis:
siue ex furto qđ fecit seruus dño: et deducet estimationē eius
qđ abest sibi dño: nō penā: sed si seruus vulnerauit se vel occi
dit seipsum nō deducet hoc domin⁹ de peculio: qꝛ licet natu
raliter seruis in seipsos seuire: sed si dñs seruū vulneratū a se
ipso curauit faciēdo sumptū in curādo ipm̄: illuȝ sumptum re
cupabit et deducet de peculio: licet rem suam videať gessisse.
[siue ex rationū reliquijs.] qꝛ aliqua intulit ꝛ aliqua alia in
ferre dȝ vel etiā nil intulit.vt.ī.de verbo.signi.l. verbū. [reli
quis dñs.].s.quod sibi debetur.vt.s.ea.l.§.peculiū.[furti]
que est in duplū est furtū nō manifestū vł quadruplū si est ma
nifestuȝ.vt.C.de fur.l.de his. [vt ipsa furti estimatio] scili
cet rei subtracte. [sola deducať].s.ꝛ nō pena.[seuire] vn
de no.seru⁹ est res dñica nō peculiaris: qꝛ nemo pōt esse in pe
culio sui ipsius.vt.ī.e.l.deposui.itē no. quod licet regulariter
nō liceat seruo.condic.dñi facere deteriorē.vt.C.de pac.l. ser
uus fallit tū si in seipm̄ seuiat: nā in seipsum seuire licet: ꝛ pro
pter hoc dñs nō poterit deducere de peculio: vt hic.[puto ef
fectū.] al's est in lr̄a puto non effectum: ꝛ si habetis sine nega
tiua legetis ita lr̄am.[sed si a se vulneratū seruū].s.ex causa.
[dñs curauit.] sumptuū noīe debitorē [eum dño puto effe
ctū.] qꝛ dñs nō tenebitur eū curare: qꝛ cū causa pōt eū vulne
rare.vt.C.de emen.ser.l.ī.Si habetis sine negatiua intellige
tis qñ sine causa eū vulnerauit.

I ☞ De peculio deducitis id quod dñs soluit pro seruo vel
ꝯdēnatus est ad soluēdū qđ vero simpl'r dȝ siquidē ex suo con
tractu deducit faciēdo sibi caueri ꝛ actiōe de peculio illo mo
do deducit.h.d.cum.l.seq.

I **Itē deducet.** †In.§.isto diciť nō solum deduce
re qđ debeť de peculio serui: immo
id in quo est obligat⁹ dñs ꝓ seruo: si ergo dñs fideiusserit ꝓ
suo seruo deducet de peculio qđ soluit ꝓ eo: sȝ ꝛ si iussu domi
ni creditū est seruo id qđ iussu eius est ei creditū deducet dñs
nisi in rē dñi vł p̄ris v̄suȝ ē: qđ seru⁹ accepit: ꝛ h̄ est verū si ab
est ei aliq̄d: qꝛ soluit: sȝ vbi nō abest ei: nō poterit deducere ꝓ
pter interusuriū medij tp̄is: sȝ dȝ caueri sibi de idēnitate p̄stā
da.Sed q̄d si dñs est conuētus act.de peculio: ꝛ est condēna
tus nūq̄d deducet de peculio: certe sic: sȝ si nō est condēnatus
sed pēdet nō deducet de peculio: qꝛ in acť. de peculio melior
est cōditio occupātis: ꝛ dr̄ occupare peculiū nō q̄ p̄mo litē cō
testat⁹ est.sȝ q̄ p̄mo ad sniam ꝑuenit.h.d.iste.§.cū duab⁹.ll.se.
[cōpensare.] vt.ī.de in rēverso.l.ī.[absit.] re ipsa: qꝛ est obli
gat⁹ ꝛ nō soluit.[ꝯsequať.] ꝛ ita no.qđ hr̄ rō interusurij me
dij tp̄is: sic ꝛ alibi.ī.so.ma.l.si ꝯstāte.§.q̄tiēs.[deducet.] vt in
prin.hui⁹.§.habuistis.[ꝑuenit.] vn̄ no.in actio.de peculio oc
cupātis eē meliorē cōditionē. vt.s.de tribu.l.nō em̄.ꝛ.ī.e.l.in
summa.§. sȝ si alij.sec⁹ tū est in plurib⁹ ꝓcuratorib⁹ ꝯstitutis:
qꝛ q̄ prior est litē ꝯtestat⁹ ille est potior.vt.s.de ꝓcu.l.plurib⁹
ꝛ.s.de iudi.l.q̄ prior.Itē secus est in legato plurib⁹ relicto.vt
ī.de leg.ī.l.si a plurib⁹.in fi.ꝛ.ī.de v̄bo.ob.l.si titius.

I ☞ Si dñs noxali conuent⁹ pecuniā prestiterit deduciť de
peculio sec⁹ si ip̄m seruū ex ꝯctu vero vel q̄si indistincte dedu
citur qđ de naturali debito ītelligitur a quo per deductionē
liberabitur seruus.h.d.

I **In noxali iudicio.** †In princ. huius
l.diciť: si dñs serui
pro delicto serui cōuent⁹ est noxali iudicio ꝛ prestitit
litis estimationē de peculio poterit deducere.sed si noxe ser
uū dederit nihil poterit deducere.Sȝ q̄d erit dñs ꝓmisit pro
seruo se soluturū nunq̄d poterit deducere: certe sic: queēadmo
dū deduceret si seruus ꝓmitteret ipsi dño ꝓ debitore dñico.
item deducet si seruus ꝓmisit ipsi dño ꝓ libertate p̄stāda ipsi
seruo illud qđ sibi ꝓmisit: sed ꝛ si seru⁹ a debitore dñi exegit:
sil'r dñs deducet de peculio si dñs illā exactionē ratā habuit:
eadē dicēda sunt in filiofa.si exegit a debitore p̄ris; et p̄r ratā
habuit illā exactionē.nā p̄r deducet de peculio filij: nā natura
lia debita spectanť ī peculij deductiōe.[si noxali iudicio].s.
ꝓ delicto serui.[deducendū est].s.si magis expediebat solui
litis estimationē.vt.s.de peti.here.l.plane.ꝛ.l.vtiles. Alij in
telligūt īdisticte siue expediebat dño soluere estimationē siue
dare ꝓ noxa.[agať] qđ fieri pōt vsqȝ ad annū. vt.ī.ti.ī.l.ī.se
cus si nō eēt manumissus.vt.C.an seru⁹ ex suo facto possit cō
ueniri.l.ꝓmisse.[exegisse] quātuȝ ad se: nō quātum ad dñm.

I ☞ Qđ semel deductū fuit v̄bo ꝛ re iterū nō deduceť secus
si verbo tm̄ deductio facta fuit.

I **Est aūt.** †In.§.isto dr̄: dñs semel deduxit de peculio
qđ sibi seru⁹ debebat: nūquid si cōueniať ab
alio creditore de peculio poterit iterū deducere.rn̄deť si dedu
xit v̄bis ꝛ re ampli⁹ deducere nō poterit: si autē deduxit v̄bis
nō re iterū poterit deducere.Sȝ q̄d erit seru⁹ ordinari⁹ debe
bat dño.v.habebat seruū vicariū valentē.v.in peculio ꝛ dedu
xit: postea mortu⁹ est ille seru⁹ vicarius postea seru⁹ ordinari⁹
cepit hr̄e in peculio aliū vicariū valentē.v. nūq̄d deducet ite
rum.rn̄deť qđ sic.nisi illū seruū vicariū seruo ademisset: et sibi
soluisset.Sed q̄d erit.Vicarius valebat.x.dñs cōuent⁹ a cre
ditore de peculio ordinarij p̄stitit.v.ꝛ ipsi dño ordinarius ser
uus debebat alia.v.si postea conueniť ab alio creditore certe
deducet.x.qꝛ cū p̄stitit.v.ꝓ seruo ordinario voluit ip̄m sibi na
tural'r obligare in.v.nisi ipsi seruo ordinario ademerit seruū
vicariū ꝛ sibi illū soluerit.hoc dicit iste.§. [facta deductiōe]
vn̄ sub.ampli⁹ nō possit deduci: qꝛ solutiōe ei⁹ qđ debeť tolliť
oīs obligatio: vt insti.q̄bus mo.tol.obli.in p̄n.[nō debere de
duci] scȝ scđo qꝛ bona fides nō patiť ꝛc.vt.ī.de reg.iu.l.bona
fides.[positionē relinq̄t.] qꝛ nō deduxit re sȝ v̄bis. [eū de
bere deducere].s.scđo.vt.s.eo.l.peculiū.ꝛ.l.nō statiȝ.[seru⁹]
scȝ ordinarius.[deduxisset].s.v̄botenus sed non abstulisset.
[decesserit] hic.s.qñ dñs deduxit seruū vicariū v̄bis sed non
re.[idē recte ait si cū vicarius].s.q̄ erat in peculio ordinarij.
[seruū].s.naturaliter.[vt sibi solueret.] sub.qꝛ tunc dñs de
duxit verbis ꝛ re: ꝛ qꝛ semel est deductū amplius deduci non
potest.vt in princi.huius.§.habuistis.

I ☞ De peculio non deduciť quod aliūde quis cōsequi pōt
alia actione excepta actione de peculio in qua deductio pro
actione succedit.

Qđ aūt deduci debere dixim⁹.

I †vos habuistis in superiorib⁹ qđ dñs teneť de peculio dedu
cto qđ sibi debeť ab his q̄ sunt in potestate sua vł tutela vł cu
ra.mō in.§.isto.dr̄ qđ dictū est dñm deduci debere est hoc in
telligēdū si aliūde nō pōt cōseq̄ verbi grā: seruus habet in pe
culio.cc.debet mihi.c.vēdidi seruū cū peculio intra annū pos
sum a creditoribus serui de peculio cōueniri: nūq̄d deducā.c.
certe nō: qꝛ possum asseq̄ a vēditore: qđ est verū si tp̄e vēditio
nis erat tm̄ in peculio qđ poterat dño satisfieri: sȝ si non erat
tm̄ in peculio: qꝛ debebať mihi sub conditione: iō pōt dici qđ
mihi dño iputeť: ꝛ iō si dñs nō dixit de peculio poterit dedu
cere.hoc dicit iste.§.videatis expositionē lr̄e.[qđ aūt dedu
ci debere diximus].s.eo.l.si damnū.§.peculiū.[id qđ debe
tur].s.p̄ri vł dño.[potuit].s.p̄r vel dñs.[deniqȝ] ponit ex
emplū.[si de peculio ꝯueniať].s.qđ esse pōt intra annū a tp̄e
alienatiōis.vt.ī.qñ ac.de pe.est an.l.ī. [detrahere].s.cū ven
didit seruū.[ex vendito agere] ꝯtra emptorē: qꝛ cū emit pecu
liū ꝛ onera peculij emisse vt.s.eo.l.quātuberonis. in fi. [dñs
possit.] puta qꝛ illud qđ debebať pure sibi debebať. [dicen
dum.] scȝ vt tūc nō possit dño aliq̄d iputari: ꝛ iō dñs poterit
deducere de peculio. ¶ Or signori habetis hic qđ dñs con
uent⁹ de peculio deducit qđ sibi debeť si aliūde nō pōt asseq̄:
sȝ si aliūde pōt asseq̄ de peculio nō deducit.vn̄ no.qđ cōe auxi
liū excludit ordinariū.accedit.s.de minorib⁹.l.in cause.ij.

Item scribit. In.§.isto dr̄ ꝓ cōtractu celebrato
cū seruo tuo habebā tecū actioneȝ
de peculio: emo a te illū seruū: nūquid si cōueniar ab alijs cre
ditorib⁹ actio.de peculio potero deducere qđ mihi debebať:
ꝛ videť qđ nō.qꝛ habeo actionē de peculio: ꝯtra te venditorē
sed certe verius est qđ possum deducere sicut et q̄libet alius
creditor vendito seruo habet electionē velit agere cum vendi
tore vel cū emptore: merito ergo habeo electionē velim dedu
cere vel agere cū venditore: nec possunt cōqueri alij credito
res cum ipsi possint cōuenire venditorē actio.de peculio: si ali
quid est de precio peculij apud eū.hoc dicit iste.§.videatis ex
positionē littere.[idem scribit si q̄s.] scȝ creditor serui. [cō
parasset] scȝ a dño.[qđ sibi debeť] scȝ si cōueniať ab alijs cre
ditorib⁹ serui de peculio.ꝛ sub.videť qđ nō: qm̄ aduersus ꝛc.
[posse.] scȝ deducere.[ꝓ actione deductionem] scilȝ poterit
[in peculio.] id est in precio peculij.ꝛ sub. quod est apud ven
ditorem. Sed dic mihi cur aliud est hic q̄ in superiori.§.pōt
dici qđ illa est ratio vbi vendo seruū cum peculio: ego ex pecu
lio non deduco: qꝛ satis est qđ habeo ex vendito: vel indebiti
condictionē ꝯtra emptorē: ꝛ in isto casu debebať naturaliter
tm̄ non ciuiliter: sed vbi teneris actiōe de peculio habeo actio
nē contra te si emo seruū non perdo actionem: si interim sum
dominus deducam quod mihi debetur.

I ☞ Vbi est cōio serui ꝛ peculij deducit vn⁹ socius qđ alte
ri debeť al's secus.h.d.vsqȝ ad.l.si seruus.

1 **Non solum.** In.§.isto dr qd dn̄s cōuentus de peculio non solum potest deducere qd sibi debetur:immo ⁊ quod debetur cōsocio:et ideo si duo sunt consocij quilibet potest insolidum conueniri:⁊ ideo si cōuenitur deducit quod sibi debetur:⁊ qd debetur consocio:et si peculiū est apud consocium: sed in emptore ⁊ venditore non est vera sententia iuliani quia nō sunt socij. Idem est in proprietario ⁊ fructuario:qꝛ nō sunt socij.idez est in dn̄o ⁊ bone fidei emptore: qꝛ si agit̄ cū vno deducit qd sibi debet̄:nō qd debet̄ alteri. Idem est etiā si seruus iussus est esse liber pure in testamento.nam cum omnibus heredibus potest agi de peculio ⁊ nō deducit vni quod alteri debetur. Sed ⁊ si moritur seru⁹ viuo dn̄o ⁊ plures heredes domin⁹ relinquit q̄libet poterit cōueniri de peculio ꝓ sua parte:⁊ quilibet poterit deducere qd sibi debetur nō quod alteri debetur. sꝫ ⁊ si duo sūt bonefidei possessores eiusdem serui:qꝛ non sunt socij vnus deducit qd sibi debetur:nō qd alteri. Sed si duo sunt fructuarij eiusdem serui:quia nō sunt socij vnus non deducit qd alteri debet̄.sed ⁊ si duo sunt socij qui hn̄t peculia eiusdē serui separata apud se:si alter cōueniatur nō deducet qd alteri debetur:si autē habent peculiū cōe: quilibet insolidum ꝯuenietur:⁊ deducet qd alteri debetur:sic ergo apparet qd potest esse seru⁹ cōis ⁊ habet peculiū qd ꝑtinet ad vnū ex dominis:⁊ est exemplum si habemus seruū cōem:⁊ ille seruus habet peculiū vendidi partē serui retento peculio qd ad me ꝑtinebat:modo tu habes communē seruū cū emptore: ⁊ habes peculiū qd ꝑtinet ad te non ad emptorem. Item est aliud exemplū si concedo seruo cōi rē vel pecuniā retenta ꝓprietate apud me vt habeat eam in peculio:⁊ ita habebat administrationē tm̄:sed si volui transferre ꝓprietatem in eum ꝑ ipsum queretur tibi pro dimidia. vn̄ sicut erat cōis seruus ita ⁊ peculiū. Item est aliud exemplū: si habeo seruū cōem ⁊ adimo ei partem peculij. secus si ꝯcederem actionem vt habeat in peculiū:qꝛ nō efficitur peculiaris: nisi cessio interueniat:qꝛ actiones ita adherēt ossibus qd ab eis separari nō possunt.hoc dicit iste.§. cum quattuor.ll.seq. [recepta est]a prudētib⁹. [vera nō est.] sed que est ratio qd vbi duo habent seruū cōem siue peculiū sit cōmune vel sit alterius tantū qd vnusquisqꝫ pōt cōueniri insolidum de peculio: ⁊ pōt deducere qd sibi debet̄ ⁊ consocio: sed si emo seruū a te nō est aliqua cōio inter nos:⁊ quilibet nostrū nō pōt cōueniri insolidū de peculio qd est apud se:⁊ ideo deducit quisqꝫ qd sibi debetur.nec obstat qd dicitur.j.eo.l.creditor.§.si seruuz: quia qd hic dicitur:quia hoc casu etiā cū eo agi potest penes quē peculiū non est.[sed in emptorem ⁊ venditorem vera nō est.]scilicet ratio iuliani. Sed eius sentētia bona est:sic regula catoniana dicitur falsa:quia recipit instantiam. vt.j.de regula cato.l.j.vel exponatis.[sed in emptorem ⁊ venditorem vera non est.] vt vnusquisqꝫ teneatur insolidū: ⁊ vnusquisqꝫ deducat quod alteri debetur.[scinditur.]scilicet inter heredes pro portionibus hereditarijs.]quod vtriqꝫ debetur. scilicet istud peculium sit apud alium.[pertineat]scilicet ⁊ non ad vtrunqꝫ.[in primis.] ponit primū exemplū primi casus. deinde ponit exemplū aliud:⁊ scd̄m casum.[est ⁊ ille.]ponit tertium exemplū:⁊ tertiū casum.[vel si omni quidem modo.] ponit aliud exemplum: ⁊ quartū casum[concesserit domus] scꝫ quātū ad ꝓprietatem:⁊ istud omni modo refertur ad scd̄m casum. ¶ Or signori hoc verū est cum cōcedo emptori serui cōis vt habeat in peculio aliquā actionē competentē ꝯtra debitorem volens a me abdicare ꝓ dimidia:quia in noībus requiritur cessio:⁊ adhuc illud nomen erit in peculio qd ꝑtinet ad me:nō qd sit cōe mihi ⁊ tibi.[cōcessio.qꝛ nō transit dn̄iuz in sociū ꝑ parte dimidia in re incorporali: sed in re corporali sic:quia incorporalia non possunt separari ab ossibus sine cessione:sicut nec anima a corpore:vt hic.⁊.j.pro soc.l.prima.ī fi. ⁊.l.ij.⁊.iij.[quādoqꝫ aliqui] idest duo habent seruū cōmunē: ⁊ sunt socij serui ⁊ peculij:⁊ in isto casu quilibet eorum potest cōueniri de peculio insolidum: ⁊ ille apud quē non est detentatio peculij:⁊ in hoc casu cōuentus de peculio qd sibi debet̄: ⁊ socio potest deducere:⁊ ita intelligitur.§.iste nō solum cum l.sequēti.quādoqꝫ aliqui habent seruū cōmunem:nō sunt socij serui nec peculij:⁊ in isto casu cōuentus de peculio deducit tm̄ quod sibi debetur.⁊ sic loquitur lex illa. Sed si duo. et sic etiam ītelligitur.s̄.de interro.actio.l.sed si defensor.§.si duo. Quandoqꝫ aliqui habent ius in seruo sed diuersimode:et in isto casu cōuentus de peculio nō deducit nisi quod sibi debet̄ ⁊ sic loquitur lex illa.sed in emptorem.quādoqꝫ aliqui nō habent seruū cōmunem habent tamē peculium cōmune:⁊ in isto casu quilibet deducit qd sibi debetur tm̄: ⁊ ita loq̄tur lex illa. item cum in testamento. Quādoqꝫ aliqui habent seruum cōmunem peculiū tamē nō est cōmune: sed tantum alterius est qui sibi retēta proprietate rerū administrationem seruo commisit:⁊ in isto casu ille tantum conuenitur de peculio:⁊ deducit quod sibi debetur:⁊ sic loquitur lex illa quis ergo casus:⁊ quod dixi in vltimo casu idem est si domini serui communis habēt peculia separata:quia tūc alter conuentus qd debetur alteri nō deducit:⁊ sic loquitur.l.illa.sed si duo.in versi. idem ergo dicit.

1 ☞ Si agitur de peculio vicarij deducitur quod ipse debet domino vel ordinario. Item quod ordinarius debet dn̄o secus de eo qd ordinarius dꝫ vicario. Item dn̄s nō tenetur de debito vicarij non habentis peculium.h.d.

1 s **Si seruus meus.** In.l.ista cū duabus seq.tractat̄ de eadez materia vsqꝫ ad.§.pōt aūt esse:⁊ dicit̄ ponamus qd habeo seruū ordinariū q̄ hꝫ seruos vicarios:ordinari⁹ nō debet mihi quicq̄:sꝫ vicarij debēt mihi.x.naturaliter: couenior de peculio ordinarij:nūq̄d qd debent vicarij de peculio ordinarij potero deducere:ex hac q̄ōne ꝓcedit alia qō.⁊ p̄mo ē videndū vtrū vicarij serui sint in peculio ordinarij.⁊ rn̄detur qd sic:si ergo serui vicarij sunt in peculio ordinarij:igit̄ dn̄s poterit deducere de peculio ordinarij si cōueniat̄ qd debēt sibi serui vicarij:sed si serui vicarij debēt seruo ordinario:⁊ cōueniar de peculio eorū deducā qd debet̄ seruo ordinario.sꝫ si ipsi serui vicarij debēt seruo ordinario si conueniar de peculio ordinarij nō deducā qd ei debet̄:qꝛ peculiū eorū in peculiū ipsius est ⁊ peculiū serui auget̄:quēadmodū si dn̄s seruo dꝫ cui:cōsequens est si habeo stichuz ordinariū q̄ habet vicariū: si iubeo ip̄m esse liberū ⁊ lego ei peculiū:si agit act. ex testō: ꝓ peculio assequet̄ peculiū:⁊ si q̄d debebat̄ ab ordinario detrahit̄ de peculio suo. ex quibus apparet si actū est de peculio serui ordinarij:nō poterit agi de peculio serui vicarij.sed si actum est de peculio vicarij nō videt̄ actū de peculio ordinarij.h.d. iste.§. ista.l.cū.l.seq.⁊ p̄n.seq.vsqꝫ.ad.§.pōt.videatis expositionem lr̄e.[si seru⁹ me⁹ ordinarius].i.seruus p̄ncipalis.[vicarios habeat].s.q̄ sibi seruiāt.vt.s̄.si cer.pet.l.cū fundus.§. seruum tuū.[īprudēs mihi debet].s.dn̄o p̄ncipali serui.[serui ordinarij.]rn̄.nō.vt in fi.huius casus.[hec peculia].s.vicariorū. [eorū].s.vicariorū.⁊ facit ad hoc.s̄.e.l.q̄tuberonis.[dn̄orū eorum].s.vicariorū[ipsius est]⁊ est rō:qꝛ peculiū serui ordinarij cōplectit̄ peculiū serui ordinarij ⁊ vicarij: sed peculium serui vicarij est pars peculij serui ordīarij.vt.j.e.l.hinc querit̄ ⁊ ad hoc accedit lr̄a sequēs[debeat:]hoc est si velit dn̄s debitor remanere.vt.s̄.e.l.q̄tuberonis.in fi.⁊.l.sed si dānū. in p̄n. [cui ꝯsequēs est]scꝫ dicto vl̄ snīe qd ē dictū.s̄.l.pxi. [vt si sticho]ordīario seruo cui erat relicta libertas.[habeat.]nā ex peculio vicarij deducit̄ debitū testatori si vicari⁹ peculiū habeat:sꝫ nō habeat deducitur ex peculio serui ordinarij.vt.j.e. l.deposui.§.stichus.[nō posse.]quia si actuz est de toto non debet posse agi de parte. vt.j.de excep.rei iudi.l.si quis cū totum.in princi.sed non sic est econtra:si primo actum est de peculio vicariorum nō poterit postea agi de peculio serui ordinarij:vt hic statim subijcit:sed si actum est ⁊c.[ordinarij.]vnde no.quod in peculio ordinarij sunt peculia seruorum vicariorum sed non econtra.

h **Hinc queritur ⁊c.**

Potest aūt esse. In.§.isto dr qd seruus ordinarius qui est apd me potest habere peculiū duplici ratione:verbi gratia. Uxor mea seruū inestimatum dedit mihi in dotem iste seruus potest habere peculium duplici iure.nam potest habere peculium qd pertinet ad me:si querit ex re mea vel ex opera sua:⁊ peculiuz qd pertinet ad vxorem meā si querit mihi extra rem meam vel operaz suam:igitur si seruus heres instituitur vel ei legit̄ cōtemplatione mea:soluto matrimonio non teneor illud restituere.sed quid si cum hoc seruo cōtractum est ⁊ cōuenior de peculio: nūquid deducā qd debetur mihi ⁊ vxori mee:⁊ videtur qd deducam qd debetur mihi:non qd debetur vxori mee si ꝯueniar ex cōtractu qui ad me pertinet:sꝫ si cōueniar ex cōtractu qui ꝑtinet ad vxorē meā deducā quod debetur vxori mee: ⁊ nō qd debetur mihi:sed si cōueniar ex cōtractu qui pertinet ad vtrūqꝫ peculiuz deducā quod debetur mihi ⁊ vxori mee:eadē questio potest in vsufr.tractari. Ecce seruus in quo habeo vsufru.potest habere peculium qd pertinet ad me:⁊ qd pertinet ad proprietarium.vnde si cōuenior ego vsufructuarius ex eo cōtractu deducā quod debetur vtriqꝫ:licet qui contrahat cum seruo videatur intueri vtrūqꝫ peculiū. Eadem questio potest adaptari in duobus bone fidei possessoribus:quia seruus potest habere peculium quod pertineat ad vtrūqꝫ:et potest agi cū vno ⁊ deducet quod sibi debetur de peculio suo ⁊ de peculio alte-

fio alterius: si de suo nõ potest consequi quod sibi debetur. [peculium]. q. d. potest esse apud me peculium duplici iure: vnũ qd pertineat ad me scz maritum. aliud qd pertineat ad me scz vxorem. & hic statim ponit exemplum vt puta. [qd ad me] scz maritum. [nõ debere] vxori soluto matrimonio. vt j. solu. matri. l. si vero. [datur]. i. relinquitur. [meñ deducã] scz ego qui totius peculij videor habere administrationẽ: nõ soluit hic: sz soluet in fi. hui⁹. §. [que q̃stio dillucidius] sed quare dillucidius. q2. s. prox. põt esse talis seruus: q2 nõ querit vxori nec marito habito respectu ad solutionẽ matrimonij: hic vo duo sunt peculia: & duobus queritur per seruũ fructuariũ: & duo possident. [inuitum.] accidit. s. e. l. j. & ij.

¶ Et ita nota qd peculiũ censetur seruo: patrimoniũ in filio. vt. s. de minoribus. l. deniq3. §. sed vtrũ: abusiue tñ aliqñ dicitur peculiũ patrimoniũ. & no. s. eo. l. j. & ad vell'. l. j. [dicẽdum est.] secus est in duobus socijs: quia cum vno solo põt agi. vt. s. eo. l. si noxali. cum. l. seq.

1 ☞ Vsufructuarius põt agere õtra dñm & ecõuerso si peculiũ ad eũ spectans nõ sufficit ad sibi debitum.

1 **Interdum.** In isto. §. dr: si extraneo creditori datur de peculio actio: cõtra dñm serui: ita aliquãdo ipsi vsufructua. puta si seruus habet apud proprietariũ peculium apud vsufructuariũ non: vel habet sed nõ sufficiens: & idem est ecõtra: & idem erit in alijs psonis q̃ socij nõ sunt. sed secus est in duobus socijs. nã si seruus duorũ socioz dz alteri: vnus nõ aget aduersus alterũ actiõe de peculio: sed aget cõtra sociũ cõmuni diuidũdo vel ꝓ socio. [eueniet] scz vt dño. i. ꝓprietario detur actio contra vsufructuariũ de peculio. [q̃uis in duobus dñis] habentib⁹ peculium & seruũ cõem. [iudicio.] vt. s. e. l. si noxali. §. nõ solũ. et facit etiã. s. de insti. l. habebat. §. vlti. cum. l. seq.

1 ☞ Actio de peculio competit de eo quod dolo cõuenti in peculio esse desijt qui dolus psumitur si adẽptio intricatio vel in aliũ translatio indebite facta fuerit. h. d.

a 1 **Summa cum[a] ratione.** † In prin. huius legis dr quod cum dñs cõuenitur ex õtractu serui de peculio dñs condẽnatur ad id qd est in peculio vel dolo eius factum est: quo minus sit in peculio & dolo malo videtur esse factũ si in fraudẽ creditoz peculiũ adimit: vel intricare passus est: vel si suspicabatur aliquẽ secũ acturum de peculio & peculium alio loco aduertit. sed si soluit alij qui secum egit de peculio non videtur dolo malo fecisse: q2 videt̃ quisq3 suũ ꝓsequi. nã lz creditori vigilare ad suum consequendum. [esset.] quasi diceret tenetur domin⁹ de peculio de eo quod est tempore sententie. vt. j. eo. l. questum. et videtur in peculio eius esse quod dolo eius diminutum est. vt. s. eo. l. sed si damnũ. §. peculium. in versic. preterea. [factum.] ad istud concor. s. de tri. l. illud. §. si cuius. [ad suum consequendum.] vt. s. de his qui in frau. credi. l. pupillus in fine. & C. depo. l. vlti.

1 ☞ Ex dolo administratoris tenetur quis inquantum est factus locupletior.

1 **Si dolo.** † In. §. isto dicitur: si tutor pupilli vel curator furiosi vel ꝓcurator dñi dolose diminuit peculium serui pro quo agitur de peculio nũquid tenetur pupillus vel furiosus vel dñs: & respondetur qd si tutor vel curator est soluendo: vel ꝓcurator tenetur maxime inq̃ntum ad eum puenit. Sed nunquid ex dolo venditoris emptor tenetur: & respondetur qd non: nec ipse: nec heres eius vel alius successor suus: nisi inq̃tum ad eum puenit: & venit dolus iudicis officio siue ante litem contestatam siue postea factum est. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere. [factum sit] scz quo minus sit in peculio. [scribit.] secus si tutor nõ sit soluẽdo. vt. s. de tribu. l. iij. [officio.] vt de hoc qd dñs diminuit dolose teneatur.

Si dominus. In. §. isto dicitur: si dominus conuenitur ex contractu serui: vel pater ex contractu filij: et vult recusare actio. de peculio non est audiendus. nam sicut personalem actionem inuitus tenetur suscipere: ita actio. de peculio: & si tempore sententie aliquid est in peculio condẽnabitur: al's non. [suscipe] quia iudicium redditur in inuitum. vt. j. de verbo. obliga. l. inter stipu. in prin. [condẽnabitur] scz si tpe sententie aliqd est in peculio. vt. j. eo. l. questitum.

Sed si damnũ. In. l. ista dr: sed si seru⁹ habebat edes in peculio cuius nomine domin⁹ prestitit cautionẽ de dãno: si postea domin⁹ cõuenitur a creditore de peculio: creditor debet ei cauere: verũtamen si domin⁹ nõ vult defendere edes peculiares: actor eas adducet primo ex primo decreto: postea ex secũdo. [est] accedit. s. de tribu. l. pro curatoris. §. vlti. & l. illud. §. j. [adducit.] vt. s. si ex noxa. cã agatur. l. prima. [vel possidet.] scz in causa damni infecti. vt j. de dam. infec. l. si finita. §. iul'.

Curator. In. l. ista dicit̃: si furiosus habet curatorem & seruũ: curator potest concedere peculium seruo & denegare: idem est in filio furioso: quia curator eius potest concedere & denegare peculiuz seruo filij furiosi. [q̃ filio.] sed constituere peculium de nouo non potest. vt. s. e. l. licet. §. j.

1 ☞ In peculio dr esse vestimẽtum quod ꝯcedit̃ gratia sui vsus nõ illud vestimentũ quod est sibi concessum & poti⁹ gr̃a dñi q̃ ipsius serui.

1 **Sed vestimentum.** † In. l. ista dicitur: si dominus concedit seruo vestimentũ in peculio: si cõcedit ei causa perpetui vsus illud erit in peculio: si concedit ei causa temporalis vsus vt seq̃tur eum cũ incedit: vel cũ ministrat sibi: tunc illud vestimentum nõ erit in peculio. h. d. ista. l. videatis expositionẽ littere. [seruũ perpetuo]. i. cõtinue q̃diu duraret. vt. j. de pig. l. debitor. sed videtur nõ esse peculium. vnde videtur contra. j. e. l. peculium nascitur. Ad quod potest dici quedam sunt vestimenta perpetua vt grecoz: quia sunt facta perpetui vsus cã. & ista sunt ĩ peculio vt hic: qdã sunt vestimẽta tpalia parũ duratura vt sunt vestes attrabatẽses que stant extra cazam: & ista nõ sunt in peculio. vt in. l. cõtra. vel põt dici scdo modo: aut ꝯceditur vestimentum seruo cã ꝑpetui vsus: & tũc est in peculio: aut ꝯceditur cã tẽporalis vsus & tunc nõ est in peculio. [peculij] accedit. s. e. l. peculium.

Si semel ex ea causa. In. l. ista dicũt tria. primo dicit̃ si dñs dolo diminuit peculiũ serui: & semel cõuentus est rõne doli ab vno creditore & cõdẽnatus soluit rõne illius doli nõ põt ab alio cõueniri. Secũdo dicitur si dñs dolose diminuit peculiũ serui: & tantũdẽ debet ei seruus noĩe illius doli: si cõueniatur de peculio nõ deberet ꝯdẽnari. Tertio dr: si dñs qui dolose diminuit peculium seruũ manumisit vel alienauit intra annũ poterit cõueniri de peculio. h. d. ista. l. videatis expositionẽ lr̃e. [nihil ꝑstabit.] q2 bona fides &c. vt. j. de reg. iur. l. bona fides. [non erit cõdẽnandus.] quia admittetur cõpensatio. [teneatur] de peculio. vt. j. qñ actio. de pe. est an. l. j. §. pe.

a ¶ Summa. Et hũc tex. in vbo intricare alleg. Ange. in fi. de stipu. seru. & pro sing. alleg. etiã in. l. oẽs. §. lucius de his q̃ in frau. cre. & in. l. marcellus. §. res q̃. ff. ad trebel. & in l. iiij. ad leg. fal. et in. l. ij. C. de repu. here. dicit nõ esse alibi qd alienatõ rerum preciosarũ facit presumere alienationẽ fraudulentam quod no. ad. l. oẽs. §. lucius q̃ in frau. credi. & qd no. bar. in l. societatẽ. §. arbitror in. v. colũ. in q. an possit renunciari reductiõi infra ꝓ soc.

1 ☞ Actio de peculio datur noĩe ancillarũ & filioz.

1 **Et ancillarum.** † In. l. ista dicitur si cut pater vel dñs ex cõtractu filioz vel seruoz tenet̃ de peculio ita ex contractu filiarũ vel ancillarũ: maxime si filia erat artifex: sed si apud filiã vel ancillã deposui vel cõmodaui rem agã depositi/de peculio vel cõmodati: si sciente patre vel dño contraxi in merce peculiari: cum ea tenetur pater vel domin⁹ tributoria: sed si iussu eius cõtraxi cũ filia vel ancilla tenet̃ pater vel dñs quod iussu: sed & si quid in rẽ eius versum est: tenetur de in rem vso. h. d. prin. hui⁹. l. [iul'. ait.] . s. si fuit apud eos depositũ vel cõmodatum: & ita apparet qd actio de peculio non est actio: sed est cognomẽ actionis: vt dixi. s. e. l. j. [nõ dubitat̃]. s. dari act. ĩ patrẽ vel in dñm. [versum est]. s. datur de in rem verso. vt. j. de in rem ver. l. j. [contractum sit]. s. cuz filia vel ancilla datur quod iussu. vt. j. qd iussu. l. ij. §. j. & s. eo. l. j.

1 ☞ Heres deducit qd sibi debetur.

1 **Constat heredẽ domini.** † In. §. isto dicit̃: si dñs qui tenebatur ex cõtractu serui moritur & agitur cũ herede eius de peculio: heres poterit deducere qd debebatur domino: sz & si seru⁹ subtraxit de bonis hereditatis ante aditã hereditatẽ vl' post: & heres cõuenit̃ de peculio poterit illud deducere: sed & si dñs alienauit seruũ: licet intra annum possit agi cũ dño: tamẽ cũ nouo dño agi poterit: nec interest vtrũ aliud acquisierit vel cũ peculio eũ emerit. [admouisset.] vt s. e. l. licet [pollicet̃.] vt. s. l. prox. ĩ fi. & j. quãdo act. de pecu. est an. l. j. [cõcesserit.] accedit. s. eo. l. si noxali. §. qd aũt.

Illud quoq3. In. §. isto dicitur: si dñs vẽdit vel donat seruum qd creditores possunt agere intra annũ cum venditore vel donatore vel cũ emptore: vel cum vtroq3. sed qd si credidi seruo meo & euz postea vendo: nunqd dabit̃ mihi de peculio act. contra emptorẽ rñdetur qd nõ. sed quid si credidero seruo alienor postea eũ

emo ꝛ vēdo:nunqd in emptorem dabit mihi act. de peculio. Rñdetur qd nō: ſʒ intra annū cōputandū a die redēptiōis poſſum agere cum venditore de peculio:deducto peculio qd apud me ſeruꝰ habebat:vnū ſciatis qd ſicut non datur ꝯtra emptorē mihi actio de peculio poſt vēditionē de eo qd credidi ſeruo añ venditionē:ita nō dat mihi act.ꝯtra emptorē de eo qd ſeruꝰ meus credidit ſeruo meo q̄ poſtea alienatus eſt.hoc dicit iſte.§.vſqȝ ad.§.ſi quis cū ſeruo:videatis expoſitionē lr̄e.[cū ſingulis agere].i.cū emptore ꝛ vēditore.[pmittendū]hoc eſt verū ḡra peculij poſtea q̄ſiti:ſʒ anterioris peculij ſic.vt.ſ.e.l.ſi noxali.§.ante pe.ꝛ vlt.[expiri]qd eſt verū ꝑ peculio queſito poſtea.ſed ſecus eſt ꝑ peculio qd fuit q̄ſitum apud me.vt.ſ.eo.l.ſi noxali.§.penul.ꝛ antepe.

I ☞Ubi eſt cōio ſerui et peculij quilibet cōuenit inſolidū ꝛ etiā reſpectu peculij qd eſt penes alterū ꝛ qd preſtiterit ab alio conſequitur.

I **Si quis cū ſeruo.** †In.§.iſto dr̄:ſi aliqs celebrauit ꝯtractū cū ſeruo duoꝝ:pluriūue ſeruoꝝ quēlibet inſolidū poterit conuenire ne in plures aduerſarios diſtinguat: ꝛ ſi agatur cū vno habetur rō peculij qd eſt apud ſe ꝛ eius qd eſt apud ꝯſocium:qꝛ ſi plus ſua portiōe ſoluit:pōt recupare a ꝯſocio act. ꝑ ſocio vel cōi diuidūdo:ꝛ hoc eſt verū ſi apud alterū quoqȝ erat peculiū.ſed ſi forte apud vnū eſſet peculiū:ꝛ ſoluit liberauit ſe tm̄ nō ſociū.ſed ſi ſocius deceſſit in illo herede relicto:intantū dʒ ꝯdēnari in q̄tū apud eū eſt peculiū:ꝛ inq̄tū ex bonis cōſocij ꝯſeq̄ pōt.ſed ꝛ ſi teſtator iuſſit ſeruū ſuū liberū eſſe relicꝭ pluribꝰ heredibus: coheredes poſſunt agere inter ſe de peculio.qꝛ qd quiſqȝ hʒ apud ſe ſi alius ageret teneretur.h.d.iſte.§.cū duabꝰ.l.ſeq. [eū qui cū vno cōtraxit:]qd eſſet ſi agere deberet cū quolibet pro parte.ꝛ ad iſtud accedit.ſ.de exerci.l.j.in fi.[ꝯtra eſſe.]vt.ſ.e.l.q̄s ergo caſus.[ex bonis ſocij defuncti ꝯſeq̄ pōt]accedit.ſ.e.l.hinc q̄rit:in fi.[teneat]accedit.ſ.e.l.ſi noxali.§.nō ſolū.ꝛ.l.ſeq.

Etiā ſi prohibuerit. In.§. iſto dr̄:ſi cōtraho cū ſeruo tuo te ꝓhibente:nihilominꝰ habeo act.de peculio ꝯtra te.[de peculio.]qꝛ lʒ ſeruꝰ in dn̄icis nō poſſit facere dn̄i cōditionē deteriorē.vt.C.de pac.l.ſeruꝰ cū ſuis ſimilibꝰ. in peculiaribus tm̄ pōt vt hic:niſi hoc faciat animo nouādi vel donādi: et ſic ſoluitur contra.ſ.de pac.l.contra iuris regulas.§.ſi filius.

I ☞Quid ſit in peculio tpe rei iudicate inſpicitur.

I **Queſitum eſt.** †In pn̄.huiꝰ.l.dr̄:ſi contraxi cuʒ filio vel ſeruo tuo:ꝛ eo tpe quo conuenio te de peculio nihil eſt in peculio: tm̄ tpe ſn̄ie īuenit in peculio aliqd eē:tenet iudiciū inter me ꝛ te:ꝛ ſic tu ꝯdēnaberis.nam actio de peculio recte intentatur:ꝛ ſi nihil ſit in peculio:ꝛ idem eſt in act.ad exhibendū:ꝛ in act.in rem.nā lʒ tpe lit.ꝯte. nō poſſideas:ſi tpe ſn̄ie inueniris poſſidere eris mihi ꝯdēnandus.[cū ageret]tpe litis ꝯte.vel tpe oblati libelli.[rei iudicate tpe].i.ſn̄ie.[ꝛ ſi nihil ſit ī peculio].ſ.tpe ſn̄ie. [teneri aūt]ſcʒ rōne ſpei.[ꝓbandū eſt.] vt.ſ.ad exhibēdū.l.tigni.§.pe.ꝛ vlti.ꝛ.ſ.de rei ven.l.ſinaūt.in pn̄c.Dn̄s ſignori no.hic:lʒ tpe litis ꝯte.nō habeat q̄s ius agēdi:tm̄ ſi tpe ſn̄ie inuenitur hr̄e ius agendi:ſatis eſt.vt.ſ.de pig. act.l.ſi reʒ.§.is quoqȝ. Itē no.ſi quis nō eſt in cā ꝯdēnationis tpe litis ꝯteſt.ſi tpe ſn̄ie ferende eſt in cā ꝯdēnationis.ſatis eſt.vt.ſ.de negocijs geſtis.l.litis.Itē no.ſicut in peti.hereditatis.ſi tpe litis cōteſt.nullā poſſidebas:ſi tpe ſn̄ie ferēde inueniris poſſidere cōdēnaris.vt.ſ.de peti.here.l.ſi hereditatē:ita in act.de peculio:ꝛ iſtud eſt ideo qꝛ in vniuerſalibus ꝛc. vt.ſ. de iudi.l.ſolemus.ſecus ſi eſſent ſeparata.vt.ſ.de iudi.l.nō pōt.

I ☞Actio de peculio contra heredem datur quatenus ad eum ex peculio peruenit ſed filius cum quo contractuʒ eſt ſi eſt heres tenetur inſolidum ꝛ ſic contra coheredem actio eſt reddenda.h.d.

I **Si cum herede.** In.§.iſto dicitur: ſi aliqs eſt heres patris vel dn̄i ex parte ſi cōuenit de peculio vel de in rem verſo cōdēnatur ex ea parte qua quis eſt heres:niſi eſſet totum verſum in rem ſuā.ſecus eſt in ſocijs: qꝛ vnuſquiſqȝ tenetur inſolidū:ſed nō eſt ita in heredibus.Sed quid ſi ipſe ſeruus eſt heres pro parte:nunquid cuʒ eo agetur pro ſua parte.rñdetur qd ſic.ſed ſi filius cuiꝰ noīe agitur ſit heres pro parte cum eo aget inſolidum.ſed ſi velit ſibi ꝑ parte cedi actiones contra coheredē cedende ſunt ſibi ſi in rem patris verſuʒ ſit:vel ſi locuples ſit peculium.[condēnandū ſed pro parte dn̄taxat.]accedit.ſ.eo.l.ꝛ ancillarum.§.ſi quis cū ſeruo. [erat] ꝑ parte peculij que ad eum ꝑuenit.[patietur,] ſʒ cur aliud in filio q̄ in ſeruo.rñ.quia ſeruus obligatur naturaliter tm̄. vt.ſ.de condi.inde.l.naturaliter.vnde ſequitur qd pro ea parte qua ſuccedit debet teneri.ſed filius obligatur naturaliter ꝛ ciuiliter.vt.ſ.de iudi.l.tam ex cōtractibus:ꝛ ideo inſolidū poterit cōueniri.lʒ ꝑ parte ſucceſſerit.verūtm̄ ſi ſoluerit ſolidū poterit poſtulare actiōes ſibi ꝯcedi ꝯtra heredem.vt.j.dicit ſtatim.[ſed ſi ꝑ parte velit nomē heredis redimere].i.actiones ſibi cedi.[audiēdus eſt.] ꝛ ad iſtud accedit.j.de admi.tut.l.j.§.cū pupillus.vnde eſt hec lr̄a in arg.qd ſi vnus ſoluit ꝛ duo rei ſunt qd cedit act.in parte nō inſolidum ꝯtra conreum.et ad hoc etiam facit.ſ.ad.l.rho.de iac.l.j.

Is qui egit. In.§.iſto dicit.ſi aliqs egit de peculio:ꝛ tunc quia nihil erat in peculio abſolutus eſt dn̄s:ſi poſtea poſt ſn̄iam latam auctū eſt peculium iterato poterit agere de peculio.hoc dicit iſte.§.videatis expoſitionē lr̄e.[is qui ſemel egit].ſ. de peculio filij vel ſerui:ꝛ pater nō fuit ꝯdēnatus:qꝛ nihil erat in peculio vl̄ parū erat[pōt]ſile.ſ.de iureiu.l.q̄ iuraſſe.§.ſi pater.

I ☞Exceptio q̄ cōpetit actori nō trāſit ad ſucceſſorem ſi in eius pſona cā cedende actiōis deficiat alias ſecus.

I **Si ānua exce.** In.§.iſto dr̄ ſi ꝯxi cū ſeruo tuo: ꝛ tu illuʒ ſeruū vendidiſti poſtea cōueni te de peculio:tu repuliſti me annua except.qꝛ annus erat elapſus cū emptore potero expiri.ſecus ſi repuliſſes me alia excep.qꝛ de reſiduo qd nō potui aſſeq̄ a te agam cū emptore.hoc dicit iſte.§.videatis expoſitionē lr̄e. [ſi annua excep.]qꝛ dʒ expiri q̄s cum dn̄s q̄ vēdidit ſeruuʒ cum quo cōtraxit intra annū.vt.j.q̄n ac.de pe.eſt an.l.j.[dʒ]accedit.ſ.e.l.ꝛ ancillarū.§.illud.[ſed ſi alia excep.].ſ.ſi expulſus eſt creditor a vēditore[cōſeq̄ potuiſſet].ſ.ſi excep.nō eſſet repulſus[ab emptore in reſiduū].ſ.tantum.

I ☞Replicationes ſunt tpales ſicut actiones.

I **In dolo obijciendo.** †In.§.iſto dr̄ ſi cōueni dn̄m ex ꝯtu celebrato cū ſeruo ꝛ dn̄s deduxit qd ſibi debet. ſi deducto eo qd ſibi debet nihil eſt in peculio:ſi poſt ea cōuenio ipm dominū ꝛ dico qd doloſe diminuit:ꝛ ipe dicit qd ipm dolū poſſem obijcere infra tm̄ tps infra q̄tū poſſem agere de dolo:nūqd ſi ago de dolo poterit replicare qd infra certū tēpus debebā opponere de dolo.Rñ.qd ſic:hoc dicit iſte.§.videatis expoſitionē lr̄e.[in dolo obijciendo.].ſ.a.creditore dn̄o ope exceptiōis[fortaſſis]hoc eſt philoſophicū tempamentū:ſic ꝛ al's.ſ.de ar.l.ſi duo.Alij dicūt qd ponit dubitatiue[poſt tps]qd eſt olim annꝰ vtilis:hodie bienniū cōtinuum vt.C.de dolo.l.vltima[dat]ſʒ videt cōtra.nā licet de dolo debeat agi hodie infra bienniū.vt.j.in pall.l.vl.tm̄ videt qd poſſit excipi ꝑpetuo de dolo.vt.j.de doli ex.l.purc.in fi.Ad qd dicūt quidā qd dictio fortaſſis hic poſita ponit dubitatiue: qꝛ hoc corrigit in.l.ſ.Uel poteſt dici qd differētia eſt inter exceptionē doli ꝛ replicationē doli.naʒ exceptio doli eſt ꝑpetua vt in.l.cōtra.ꝛ.C.de excep.l.licet.Sʒ doli replicatio eſt coadiutiua actionis:vnde eſt tpalis actiōis. vt inſti.de repli.Sʒ hec nō videt bona ſo.qꝛ.l.videtur velle.qd poſſit replicari ꝑpetuo de dolo.vt.C.de excep. l.ſi pactū. poteſt dici qd ibi loquit de replicatiōe ꝛ de exceptiōe q̄ eſt actiōis excluſio:qꝛ ſicut exceptio excludit actorē:ita replicatio reū vel de replicatione loqtur. vt.C. de pac.l.pacta nouiſſima.

In heredem. In.§.iſto cū.l.ſeq.dicit ſicut pr̄vl̄ dn̄s tenetur in eo qd doloſe diminuit peculiū:ita heres eius tenet de eo qd ad ſe ꝑuenit:ꝛ nō vltra.ſʒ ſi heres eius doloſe diminuit peculiū inſolidū tenetur.hoc dicit iſte.§.videatis expoſitionē lr̄e.[fieri].i. dari vltra nō.ſ.q̄ ꝑuenit nō debet dari.accedit.ſ.de dolo.l.in heredē.ꝛ.l.itaqȝ pſtat.qꝛ heres de ſuo dolo tenet inſolidū:accedit.ſ.de tribu.l.qd in heredē.§.vlt.

I ☞Electione vnius ex pluribus non habentibus cōmunionem ſerui et peculij alij liberantur ſed de equitate in reſiduo ceteri tenebūtur ꝛ quātum ſit in peculio ſententie tempore inſpicitur.h.d.

I **Sed ſi ex duobus.** †In lege iſta dicit:dn̄s ſerui cuʒ quo fuit contractum in peculio manumiſit ſeruū inter viuos vel iuſſit eum eſſe liberum in teſtamēto:vel alienauit:vel forte deceſſit:et ſic poterat conueniri de peculio infra annum:deceſſit relictis pluribus heredibus ꝛ vnus eſt cōuētus de peculio:nunqd ceteri coheredes liberantur.certe ſic.de ſtricto iure.ſecus eſt de equitate. ideʒ eſt ſi plures erāt heredes:ꝛ in alterius rem verſum erat.et actū eſt cū vno:quia ceteri liberant.idem eſt ſi plures erāt vſufru.vl̄ bone fidei poſſeſſores:ꝛ actū eſt cū vno qꝛ ceteri liberant licet nō

lz non debeat condẽnari nisi quatenus peculij est penes eũ. ⁊ hec vera sunt de rigore iuris nõ de equitate: qꝛ de equitate nõ litis conte. sed pceptio inducit liberationẽ: qꝛ qui cum seruo cõtrahit intuet̃ peculiuz vbicũqꝫ est sicut patrimoniũ. hoc dicit principiũ huius. l. videatis expositionẽ littere. [sz si ex duob' vel plurib' heredibus] .s. dñi. [qui] .s. dñs [poterat] vt. j. tit. proxi. l. j. [liberabunt̃] de rigore iuris. sec' est de equitate. vt. j. subijcit [vel liberabunt̃] si solidũ soluerit [debeat] de rigore iuris. secus est de equitate. sed lz hoc iure] .i. iuris subtilitate [ꝙ intentio] .s. agẽdi. [liberet] ⁊ ita not. ꝙ equitas ꝑualet rigori iuris. accedit. C. de iudi. l. placuit. Jtẽ no. ꝙ vbi plures mihi tenent̃ non litis contest. sed perceptione inducit̃ liberatio. accedit. ff. de his qui deie. vel effu. l. j. in fi. ⁊ l. seq. [intuetur] vnde nota qui contrahit cuz seruo intuet̃ vniuersum peculiũ vbicũqꝫ sit vt hic. ⁊ ad istud accedit. ff. e. hinc queritur. §. potest.

In hoc autem iudicio. Jn. §. isto dr̃ qd̃ in actiõe de peculio lz restauret̃ ⁊c. inde est si hodie nihil est in peculio. si tñ postea accessit: deducet̃ in condẽnationẽ qd̃ accessit emptori qd̃ in emptore ⁊ vẽditore põt clarius apparere [recedẽs] vel ꝑcedẽs. [siue hodie] .i. tẽpore sententie [siue accessit] scꝫ emptori [⁊ emptorẽ] .s. serui [cõuentus sit] nam si tẽpore litis contestate nõ est in peculio: si est tẽpore sñie fiet condẽnatio. vt. ff. eo. l. quesitũ. ¶ Or signori. §. iste vult hoc dicere: si aliqs cõtraxit cũ seruo: si postea dñs illũ seruũ manumisit: ⁊ eo manumisso morit̃ dñs relictis pluribus heredibus: indubitãter si agitur cum vno de peculio qd̃ est apud se is qui sic agit de rigore iuris recedit ab alijs ⁊ restaurat hic recedẽs vt si non assequit̃ qd̃ sibi debet̃ de equitate habet regressum in alios. vt. ff. proxi. §. habuistis. sed instauratur precedens vt si primo egit cũ vno si postea vult agere cum alio habetur ratio eius qd̃ exegit ab alio vt hic dicitur.

I ☞ Si pro peculio preciũ expresse non fuit constitutũ hic conuenit̃ apud quẽ peculiũ reperitur alias hic qui pro peculio preciũ nominatim recipit. h. d.

I **Venditor serui.** †Jn. §. isto cũ tribus legib' sequentibus tractatur de eadem materia. ⁊ in. §. isto dicit̃ ꝙ venditor serui cum quo contractũ erat de peculio intra annũ post venditionẽ non tenet̃ de peculio si non remãsit apud eum peculiũ: sed si dñs vendidit seruũ pro. x. ⁊ peculiũ pro. v. tunc preciũ peculij censet̃ peculiũ: ⁊ ideo intra annũ tenebit̃ de peculio: sz si heres iussus est seruum meũ manumittere vel dare seruũ alicui cũ peculio accepta certa summa: non videt̃ peculiũ apud eum remanere vnde de peculio non põt conueniri: vt neratius scribit: imo videt̃ preciũ recipere pro seruo non pro peculio [ꝑuenerit] qꝛ precium succedit loco rei. vt. ff. de peti. here. l. si rem ⁊ preciũ: ⁊ ideo aget̃ cum venditore de peculio. [peculiũ] sed penes eum cui est iussus dare. vt. ff. e. l. si seruũ. in fi. ⁊ l. seq.

I ☞ Jn contractib' bone fidei pater ⁊ dñs non solũ de peculio sed etiã de eorum proprio dolo tenentur.

I **IN bone fidei cõtractib'.**†

Jn lege ista dr̃ pone cõtraxi cũ seruo vel filio tuo aliquo ꝯctu bone fidei: nunqd̃ teneris de peculio vel insolidũ. ⁊ certe si dolũ cõmisisti teneris õ peculio al's insolidũ. vbi gr̃a mulier de aliqua ꝯtxit m̃rimoniũ cũ filio tuo: ⁊ filio tuo dedit dotẽ: nunqd̃ tu pater teneris de peculio an insolidũ. ⁊ respõdet̃ ꝙ si cõmisisti dolũ non soluz teneris de peculio: sed etiaz de dolo. vnde si pater habes rem mulieris quã dedit in dotẽ filio tuo ⁊ nõ restituis teneris insolidum. Sed ⁊ si seruo tuo rẽ pignori obligaui: ⁊ seruus nõ restituit mihi rẽ ⁊ sibi solui vel paratus suz soluere: nunqd̃ tu teneris de peculio vel insolidũ. ⁊ rñdet̃ ꝙ teneris de peculio: ⁊ si dolo nõ restituis teneris insolidũ ⁊ videris dolo facere: si non restituis cũ habes facultatem restituẽdi: qd̃ dictum est in seruo cui res pignori data est. idẽ est in ceteris bone fidei actionibus. hoc dicit ista. l. videatis expositionẽ littere. [in bone fidei ꝯctib'] ⁊ ponit̃ infra exẽplũ de quibusdaz actionibus q̃ sunt bonefidei: qꝛ cõnumerant̃ ipse ⁊ alie. instit. de act. §. act. bonefidei [vt est] ecce vnũ exẽplum [nõ vult restituere] ⁊ ita not. ꝙ quis eoipso cõmittit dolũ: ⁊ videt̃ esse in dolo si põt rem restituere ⁊ nõ restituit. accedit. j. depo. l. j. in fi. ⁊. ff. cõmo. l. sed mihi videt̃. §. in hac actione.

I ☞ Quãtitas quãdo petitur vt species ad aliam quãtitatem non admittitur compensatio.

I **SI creditor.** †Jn prin. huius. l. dicit̃ creditor filij instituit te heredem tu heredi. illius vẽdidisti: nunqd̃ teneberis de peculio: quantũ ex hereditate illius ad te peruenit. certe sic. hoc dicit ista. l. videatis expositionẽ littere. [⁊ tu hereditatẽ eius] scꝫ creditoris [vendideris] accepto precio [illa parte stipulationis] .s. que interponit̃ inter vẽditorẽ ⁊ emptorem. ⁊ est talis cũ vendo tibi hereditatẽ: ⁊ promitto tibi quicquid ex hereditate ad me ꝑuenerit tibi ꝓstabo: ⁊ tu ꝓmittis me indẽnẽ cõseruare ab onerib' hereditarijs. vt. j. de here. vel act. ven. l. vẽditor. ⁊. j. de le. iij. l. quisquis [teneberis] de peculio creditoribus filij tui infra annũ mortuo filio.

Si seruo tuo. Jn. §. isto dr̃ habebã seruum ordinarium: sed vnus ordinarius affectabat habere seruũ vicariũ ⁊ petebat a me ꝙ mihi placeret. vnde ego vna die dixi ei ex quo vis habere seruum vicarium emas pro octo. ille iuit ⁊ emit p. x. ⁊ significauit mihi ꝙ emerat pro octo. vnde permisi ei accipere de pecunia mea octo: ipse accepit. x. ⁊ soluit. x. vẽditori: nunqd̃ illos duos aureos potero vendicare a venditore. certe sic. sed venditor illos duos aureos petet a me act. de peculio. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [⁊ is. x. soluerit] .s. de pecunia dñi [aureos] .s. extãtes: qꝛ vendicant̃ extãtes. ff. si cer. pe. l. si filius. ⁊ l. cum fundus. §. seruũ tuũ imprudens. ⁊. ff. de neg. ge. l. qui aliena. §. libertis. [serui] qꝛ conueniet te venditor act. de peculio: sz cur nõ opponit ipse cõpensationẽ. Rñ. qꝛ vendicabunt̃ duo aurei vt corpus. alij duo qui petuntur ꝑ actionez de peculio petunt̃ vt quãtitas. vnde de corpore ad quantitatẽ non admittitur compensatio. vt. ff. de pig. act. l. si conuenerit. preterea non potest habere locũ dolo facis qd̃ petis ⁊c. vt. j. de do. exce. l. dolo. qꝛ dñs hic petebat duos aureos extantes: vnde non petit id qd̃ redditurus est.

I ☞ Si cum vno agatur eius peculij qd̃ fuit apud eum qui quõdã fuit socius ratio nõ habet̃. Jtem si agatur contra emptorẽ post annũ non habetur ratio eius qd̃ est penes venditorem secus si intra annum. h. d.

I **Seruum cõmunẽ.** †Jn isto. §. dr̃: habebã seruũ cõez cũ titio aut sempronio: cuidã alij titio vẽdidi anteꝙ cõuenirer ex cõtractu serui de peculio nunqd̃ si agit̃ de peculio cũ titio aut sempronio habebit̃ ratio peculij qd̃ est apud me. Respondet̃ si aget̃ cuz sempronio nõ habebit̃ ratio peculij qd̃ est apud me quia sempronius nullã actionẽ habet cõtra me per quã posset consequi qd̃ prestitisset. sed si ageretur cũ titio post annũ simil'r non habebit̃ ratio peculij qd̃ est apud me: qꝛ non possum cõueniri de peculio. Si vero ageret̃ cũ titio intra annũ tunc habebit̃ ratio peculij: qd̃ est apud me: qꝛ intra annũ potest agi de peculio cum emptore ⁊ venditore. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere. [vẽdidi] scꝫ ⁊ tradidi [priusꝙ ageret̃] scꝫ a creditoribus serui [dixi] .i. distinxi hoc modo [si cũ sempronio] socio meo quondã cui non vendidi [cũ titio] emptore [nõ posset] .s. post annũ. vt. j. qñ actio de peculio est an. l. j. [agere] accedit. ff. e. l. ⁊ ancillarum. §. illud. ⁊ ad hoc facit. ff. e. l. sed in emptore.

I ☞ Quod quis a fructuario cõsequi nõ potuit per actionem de peculio recuperat a proprietario. h. d.

I **Si actum.** †Jn. §. isto dicit̃ si i aliquo seruo vn' hꝫ proprietatẽ: alius vsumfru. ⁊ ille seruus habet peculiũ qd̃ pertinet ad vtrũqꝫ: si actum est cuz vsufru. est consecutus minus ꝙ sibi debet̃: potest de residuo agere cum proprietario ⁊ econtra. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere. [Si actũ sit] scꝫ a creditore serui [⁊ minus] .s. ꝙ sibi debet̃. [vt rem] .i. residuum [consequat̃] verũtamen si agit̃ cum vsufru. nõ deducit qd̃ debetur ꝓprietario vel ecõtra. vt. ff. e. l. si noxali. §. non solum. ⁊ l. seq. ⁊ ad istud accedit. ff. eo. l. hinc queritur. §. vlti.

Nihil interest. Jn. §. isto dicit̃ si seruus conduxit ab vsufru. opas suas: ⁊ ꝓmisit ei locare alij: vel ab eo accepit mutuo pecuniã ex hac causa poterit experiri de peculio cõtra ꝓprietarium. [actio] de peculio [ei] id est fructuario. [deducto eo] .i. cõputato [habet] ⁊ ita no. ꝙ nõ refert cũ fructuarius agit cũ ꝓprietario. vt. ff. eo. l. hinc querit̃. §. vlt. sed interest quantũ ad hoc vt nõ nascat̃ obligatio efficax cõtra seruũ. ⁊ sic soluit̃ contrarium. ff. de vsufr. l. sed ⁊ si quis stipuletur. §. vlti.

I ☞ Actio de peculio nõ põt intẽtari vbi non est peculium sed est ad alias actiones recurrendum.

I **DEposui.** †Jn principio huius. l. dicitur deposui apd̃ filiũ tuũ. x. nunqd̃ de peculio potero te cõuenire certe sic. ⁊ si patri nihil debet̃ nõ deducet. sz ⁊ si pr̃. x. deposita apd̃ filiuz teneat: potero agere ad exhibendum: ⁊ ea exhibita vendicare ab eo etiam si nihil sit in peculio: sed ⁊ si

pater conueniat alio agente de peculio ista .x. deposita non augent peculium. [τ ago depositi de peculio] vt. s. e. l. depositi [maneat] qꝛ rei commodate τc. vt supra commoda. l. rei. ¶ Or signori nota hic ꝙ pecunia que ex mea si extat vt corpus potest peti exhiberi: τ exhibita vendicari. vt. s. si certuz petatur. l. si filius. τ. l. cum fundus. §. seruum. Item nota h vnū ad qd induco legem istam. lex dicit ꝙ rei vendicatio non datur possidenti. vt insti. de actio. §. j. lex dicit contrarium. naz dicit: si deposui rem meam apud filium tuum retineo possessionē τ proprietatē: τ possum te conuenire ad exhibendum τ rei ven. τ tamē possideo eam. Sed vos debetis exponere rei ven. non datur possidenti τ detinenti: qꝛ rei vendicatio datur contra illū qui possidet. vt. s. de rei vendi. l. officium. sed datur possidenti sed non detinenti vt hic.

I ☞ Liberādo ab obligatione de dote soluto matrimonio absqꝫ alia conditione deducitur.

I **Si nuptura.** †In. §. isto dicitur quedā mulier nuptura filiofamilias promisit ei certā pecuniā dotis nomine: celebrato diuortio agit contra patrem de dote: nunquid actione de peculio debet assequi vt liberetur a tota promissiōe dotis: vel deducto eo qd patri debetur. Respondetur ꝙ debet assequi vt liberetur a tota ꝓmissione dotis: qꝛ τ si cū ea ageretur ex promissiōe dotis posset se tueri excep. doli mali. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [agat de dote] vt liberetur a promissione. [esse] quare qꝛ tota promissio transit in patrem. vnde videtur dolo facere ex quo habet facultatem eam liberandi τ non liberat vt arg. s. e. l. in bonefidei.

I ☞ Quod dz dn̄o seruus vicarius qui non habet peculiū ex peculio ordinarij non deducitur.

I **Stichus.** †In. §. isto dicitur stichus seruꝰ habebat in peculio pāphilum qui valebat. x. idez pāphilus dn̄o debebat. v. agunt creditores de peculio stichi cum dn̄o: nunqd debet estimari peculium pamphili totum vel deducto eo qd dn̄o debetur. τ respondetur ꝙ totum dz estimari: qꝛ nemo est in peculio suijpsius. τ ita hoc casu dānū pateretur: sicut si alicui alij seruorum qui peculiū non haberet credidisset. h latius apparet si legatū est peculiū sticho seruo: τ agat ex testamēto ꝯ heredē nō deduceret ex peculio stichi qd sibi debetur [stichus]. s. ordinarius seruus [pāphilū] vicariū q nihil hz in peculio stichus seruus ordinarius [domino qnqꝫ]. s. ex alia cā ꝙ pro capite ipsius vicarij. τ sic non est cōtra. j. de pecu. l. stichus. [esse] accedit. j. de peculio. l. stichus. in fi. Itē qꝛ nemo dicitur dn̄s suorū mēbrorū. vt. s. ad. l. aquiliā. l. liber hō. [passurū]. s. apparet [credidisset] τ sub. nec est hoc mirū qꝛ hoc est alr̄. itaqꝫ τc. [absurdū est] cum peculiū serui vicarij sit in peculio ordinarij. vt. s. e. l. hinc queritur. vnde seruus vicarius nō minuit peculiū serui ordinarij: sed ordinarius minuit peculiū serui vicarij. τ ad istud quod dicitur hic facit. s. e. l. cui consequens est.

I ☞ Contractus qui celebrantur venditione serui perfecta ad peculiū qd penes venditorē remansit non pertinet.

I **Seruo quem tibi.** †In. §. isto dicitur seruuz meū tibi vendidi eidem postea pecuniā tradidi: nunquid dabitur mihi actio de peculio contra te deducto qd apud me remansit ex eiusdem peculio. τ respondetur qd non teneris mihi de peculio qd remāsit apud me: sed de eo qd est apud te: nec interest siue agā intra annum siue post annū: qꝛ econtra. si agitur mecum non deducaz qd seruus postea quesiuit. sed τ si agat contra me qui antea cū seruo meo cōtraxisset nō deducam qd seruus meus postea mihi deberi ceperit. Ex quibus apparet ꝙ onus peculij qd apud me remansit non pertinet ad contractus posterioris tēporis [datur] vt. s. e. l. si noxali. §. vlti.

I ☞ Peculium consistit in his etiam que seruus vel filius acquirit sua industria vel parsimonia si pater vel dominus permittit apud ipsos esse nō tamen in vestibus quasꝰ pater vel dominus tenetur ei administrare τ potest augeri τ diminui τ etiā totaliter extingui. h. d. cum. l. seq.

I **Peculium ex eo cōsistit.** †In lege ista dicitur qd peculium est pusillum patrimonium serui qd hz concedi a dn̄o seruo: τ augeri patrimonia serui cū ratione officij sui: qꝛ fecit aliquid per qd meretur. nam isto modo habet peculiū cōcedi τ augeri. hoc dicit ista l. videatis expositionē littere. [peculiū ex eo cōsistit]. i. esse incipit. [quisqꝫ]. s. seruus [parauit]. i. acquisiuit. sic exponitur. C. de epi. τ cle. l. ij. vbi dicitur parce viuendo queritur. [voluerit] nā in peculio cōstituendo requiritur dn̄i voluntas. vt s. eo. l. peculiū. τ dicitur patrimoniū. qꝛ est liberi hois. vt. s. de mino. l. deniqꝫ. §. sed vtrū. τ. s. e. l. depositi. in fi.

Peculium. In. l. ista parificatur peculiū homini. nā sicut homo primo nascitur: natus crescit: τ aliquem statuz habet postea decrescit moritur: ita τ peculium: nam peculiuz nascitur cum dominus concedit aliquid seruo: vel cum acqrat aliquid dominus permittit ei habere: sed si dn̄s cōcedit tunicas seruo suo illud non est peculium: crescit peculiū duz post concessionem augetur: decrescit cum serui vicarij moriuntur. moritur peculium cum dn̄s seruo: vel pater filio adimit hoc dicit ista lex videatis expositionē littere. [simile esse homini.] Sed quare nō equiparauit asino. Rn̄. hoc fecit propter dignitatē humane conditionis: cuius contemplatione oīa sunt adinuēta. vt. s. de sta. ho. l. j. τ. s. de vsufr. l. vetus fuit vt. j. de edi. edic. l. iustissime. [id esse peculiū] similiter τ si dominus cōcedit seruo hr̄e peculiū: illud est peculiū vt. s. e. l. peculium. [nō esse peculiū]. s. qd est verum si vestimenta illa ei data sunt cā tēporalis vsus. secus si perpetui. vt. s. e. l. id qd. [nascitur peculiū]. s. eo. l. ꝙ tuberonis. [sit] τ ad istud accedit. s. e. l. ꝙ tuberonis. in fi. τ. l. seq.

n **Ec seruus.** Uos habuistis in multis locis in ti. isto factam mentionem ꝙ si dn̄s conuenitur a creditore serui: dn̄s tenetur deducto eo qd sibi debetur. ergo apparet ꝙ seruus potest debere τ ei deberi. Sed iuriscōsultus dicit si inspiciamus ius ciuile non debet nec debetur ei. sed si inspiciamus ius naturale debet τ ei debetur. vnde si seruus contrahit obligatur naturaliter dn̄s tenetur de peculio: τ cū debet aliquid naturalr̄: dominus pōt de peculio deducere: τ si in rē dn̄i aliquid versum est dn̄s tenetur. h. d. ista. l. videatis expositionē littere. [nec seruus quicqꝫ debere nec seruo pōt deberi]. s. inspecto iure ciuili vel ꝑtorio. j. de reg. iur. l. qd attinet. τ. l. sed inter obligatiōe: qꝛ obligatur naturaliter eo iure: quo iure oēs homines liberi nascebantur. vt. s. de iusti. τ iur. l. manumissiones. [dominus recte petet] qꝛ quicquid queritur per seruū dn̄o acquiritur. vt. s. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. [in dn̄m datur actio] vt. s. e. l. j. in prin. habuistis.

I ☞ Actio de peculio datur in patrē arrogatorem sic in patrē legitimum τ naturalem.

I **In arrogatorem.** †In lege ista dicit patrēfamilias arrogaui in filiū autoritate imperiali nunqd creditores illius filij arrogati potuerūt me patrē arrogatorē cōuenire. τ rn̄detur ꝙ sic. de cōtractu celebrato cū eo postꝙ eū arrogaui de contractu celebrato: ante non: sed agetur contra filiū illum. τ si non defendā eum tunc bona eiꝰ iubentur possidere. hoc dicit ista. l. videatis expositionē littere. [putāt]. s. de contractu celebrato post arrogationē cum arrogato. [existimant.] Sed quid erit certe agetur cū arrogato si pater arrogator non defendat eum: actor mittetur in pos. bonorum filij arrogati. vt dixi in casu. τ ad istud accedit insti. de acqui. per arro. fac. in fi.

I ☞ Alienās post litē sibi motā videtur frauduletēr alienare τ perinde condēnatur ac si non alienasset.

I **Si postea ꝙ tecum.** †In lege ista dicit: cōtraxisti cū seruo meo postꝙ cōuenisti me de peculio: anteꝙ iudicaretur seruū vendidi: cuius peculij habebitur ratio. Respondetur nō solum peculij qd apud me erat: sed etiā peculij quod apud emptorē quesierit: τ mihi imputetur cur vendidi hoc dicit [vendidisses] deduces tū qd tibi debetur non qd debetur emptori. vt. s. e. l. si noxali. §. non solū. τ. l. seq.

s **Si quis cū filio.** In lege ista dicitur: si qs celebrat ꝯtractū cum filio habet duos debitores obligatos filium habet obligatū insolidū: patrē de peculio [contraxerit] nō mutuando vel nouādo. vt. s. ad ma. l. j. τ. j. de polli. l. ij. §. voto [filiū insolidū] lz emancipatus cōdēnetur inquātum facere possit. vt. s. qd cum eo. l. ij. in prin.

q **Ui peculij.** In lege ista cum. l. seq. dicitur si filio meo vel seruo cōcedo peculij administrationē videor ei cōcedere generaliter id qd specialiter erā concessurus. vnde si postea ademi filio peculium: nihilominus creditores qui contraxerunt cum eo ante me poterūt de peculio cōuenire [permissurus est] verbi gratia pater. nō cōcederet filio spāliter vt donaret rē peculiarē: qꝛ donare est perdere. vt. s. de pac. l. contra iuris. §. filius. igitur in generali concessione nō videtur ei hoc concedere: sic τ in generali obligatione quis τc. vt. j. de pig. l. obligatione.

Quoticns

q **Quotiens.** In.l.ista dr: seruus meus exercebat tabernā.⁊ istitor erat alicui taberne: scripsi corā taberna ne quis cōtrahat cū seruo meo: aliqs contraxit cū eo spreta phibitione mea: nunqd teneor ei de peculio: certe sic: sed nō institoria. h.d.prin.huius.l.videatis expositionē littere.[quotiēs in taberna].i.coram taberna.⁊ sumit hic nomē taberne generalr. nam caupona est qua vtit cā comedēdi. taberna est ī qua stāt mercatores de die:⁊ sic sumit hic.⁊.ſ.de iudi.l.heres.§.j.[teneat]vt.ſ.de insti.l.sed si pu.§.prescribere.non etiā de peculio.vt.ſ.eo.l.si quis seruū.§.etiam ⁊ hic.

Si semel. In.§.isto dicit si ex cōtractu inito cū seruo tuo cōuenio te actione de peculio:⁊ tēpore snie minus est q̄ mihi debeat: debes mihi pstare qd̄ est in peculio sed nō debes cauere si puenerit in peculio qd̄ prestabit mihi.nā differētia est inter actionē pro soc.⁊ actionē de peculio.nā in actione pro socio dz quis cauere: ideo q socius socio insolidū tenet sed dn̄s tenet ad.id solum qd̄ est in peculio. vnde dz cōdēnari nō autē cauere qd̄ ei idēnitatē prestabit: si puenerit in peculio aliquo tēpore.h.d.iste.§.videte expositionē littere.[tū cautionib⁹].s.si in posterū auget peculium [loci habet]vt.j.pro socio.l.omne.⁊.l.verum.§.item videndum [q socius vniuersuz dz].s.⁊ ideo cauet.sed indubitāter dn̄s creditori nō debet solidū: sed quatenus est in peculio. ⁊ ideo non cauet vt hic.⁊.ſ.e.l.quesitum.

Si creditor. In.§.isto dicit si dn̄s vēdidit seruuz creditor serui consecutus est partem ab emptore: nunquid de reliquo poterit agere cū venditore serui. Respondetur q sic: verumtamē si re integra vellet pro parte agere cū venditore pro parte cum emptore nō debz sibi licere.[proculus ait].s.si non est assecutus qd̄ ei ab altero debet insolidū.[vtimur]scz vt ad illuz possit redire vt hic. ⁊ ad istud accedit.ſ.e.l.si ex duobus.§.primo.

Non tantū. In.§.isto dicit sicut creditor pōt agere cū venditore de contractu celebrato ante venditionem ita emptor.verūtamē dn̄ ipse agit debet deducere qd̄ sibi debet sicut deduceret si alius cum eo ageret [sed ⁊ ipse emptor].s.de ante gesto q̄ emeret poterit agere intra annū nō postea vt hic.vt.ſ.e.l.⁊ ancillarum.§.vlt.

Si seruus. In.§.isto dicit si dn̄s vendidit seruum deducto peculio ⁊ cōueniat deducet qd̄ sibi debet.sed si post venditionē ei cepit debere seruus nō deducet illud de peculio: q tūc non debet dn̄o sed creditori.hoc dicit iste.§.videatis expositionē littere.[vt venditor]cōuentus a creditore infra annū[vti possit]accedit.ſ.e.l.si noxali. §.qd̄ autē.⁊.l.si ex duobus.in fi.

Que diximus. In superioribus dictum est qd̄ si dominus vendit seruum posse agi de peculio: modo cū venditore: modo cū emptore: ⁊ si actū est cum vno potest rediri ad alium ea que dicta sunt in emptore ⁊ venditore: eadem dicenda sunt in seruo legato: q potest agi cū herede si habet peculium apud se ⁊ cum legatario: idez in seruo dato in dote: q potest agi cum vxore ⁊ marito. [que diximus in emptore ⁊ venditore].ſ.proxi.§.⁊.ſ.e.l.⁊ ancillaruz.§.illud.[vt legato]vt.ſ.e.l.cui consequens est.⁊.j.qn̄ ac. de pe.est an.l.j.[vbicūqz esset]siue apud emptorem vel venditorem: vel apud heredem vel legatarium: vel apud vxorem vel maritū.vt.ſ.e.l.depositi.§.peculiū.⁊.l.hinc querit.§.pater.⁊ l.si ex duobus.in princi.⁊.ſ.de mino.l.iij.§.sed vtrum.in fi.§. sed ad.§.istum opponitur ⁊ videtur qd̄ non sit idem in seruo legato vt possit conueniri heres ⁊ legatarius sicut emptor ⁊ venditor: immo videt q tantum heres possit conueniri de peculio vnde videt contra.j.tit.proxi.l.j.§.in alienatione.in versi.idem heres ad qd̄ vos dicetis vt ibi dixi.

1 ☞ Mutata conditione persone in deterius reuocatur mandatum.

1 **Libera.** †In lege ista dicitur: si concedo seruo meo liberam peculij administrationem perdit eam siue fugiat siue surripiat mihi siue dubitetur inuatvel non[neqz in fugitiuo]quia priuilegiū meretur amittere ⁊c.vt.C.de iudeis ⁊ celic.l.iudeis in fi.[neqz in surrepto].i.qui mihi surripiat. Sz quare perdit liberam peculij administrationē qui mihi surripit. Rn̄deo ideo ne daret sibi occasio subtrahendi res peculiares.

Cui peculij. In.§.isto dicitur si cōcedo seruo meo liberam peculij administrationem eo ipso videor ei concedere vt debitorem suum creditori suo possit delegare.h.d. iste.§.videatis expositionē littere.[cui] scilicet seruo]debitorem].s.peculiarem. [potest]accedit.ſ.de insti.l.in eum.in fi.

a **Non solum.** a In princi.huius.l.dicit q non solum illud qd̄ concedit dn̄s seruo est peculiū: imo illud qd̄ seruus acquirit insciēte dn̄o: si dn̄s sciret pateret esse illud in peculio[in peculio]accedit.ſ.eo.l.peculiū ex eo consistit.

Si ignorante me. In.§.isto dicit si seruus meus negocia mea administrat ⁊ male: intantū tenetur mihi naturaliter inquātū teneretur liber homo qui negocia mea male administrasset[intelligitur]vt.ſ.eo.l.nec seruus.

a Nō soluz ⁊c. no.istū casum no. q nuda rō nō cōstituit quem debitorez ⁊ intelligas nuda ab insertione cāe ⁊ hoc innuit text.hic vel nuda a pn̄tia partiū vt hic p bart.⁊ lati⁹ in.l.nuda.j.de donatio.

An debitor vel seruus. In.§.isto dicit licet dn̄s teneatur seruo naturalr vel seruus dn̄o: tn̄ in his habemus cōsiderationē ciuilē ecce si dn̄s ponit in rationibus suis q dz.x.seruo suo nec dz naturalr nec ciuiliter: nunqd censet dn̄s debitor serui naturaliter.certe nō: q nuda ratio non pōt facere aliquem debitorē.⁊ idē est econtra si seruus scripsit in libro rationū suarū q debebat dn̄o.x.h.d.iste.§.videatis expositionem littere [est].i.cōsiderata rōne iuris ciuilis inspiciendū est: q ius ciuile vult hoc.vt si mutuo seruo meo qd̄ debeat mihi naturalr vel ecōtra: si mutuat mihi seruus q debeaz ipsi naturalr: sed si scribo in rōnibus meis q debeo seruo meo.x.⁊ seruus nō mutuauit mihi quicq̄ ius ciuile non iudicabit me debitorez eius naturalr: ⁊ idē est econtra. si seruus scribit in rōnibus suis q mihi.x.q nuda ratio nō facit aliquē debitorē liberum nec seruum.vt.j.de dona.l.nuda.⁊ hic[suo]sub.vel econtra ⁊ hoc cū non debeat vt statim annectit.

1 ☞ Decretum primum non potest interponi occasione debiti quod certum est non posse exigi de presenti licet possibile sit debitū iri. Itē pro futuro debito pōt accipi fideiussor. h.d.

1 **Eo tempore quo nihil est in peculio ⁊c.** †In prin.huius.l.dicit filius habens peculiū contraxit: postea nihil cepit esse in peculio: conuenit pater act.de peculio citatus a creditoribus: non venit immo latitat in die: nunquid si pater eo tēpore quo nihil est in peculio latitat mittent creditores in possef.bono.patris. Respondetur qd̄ non videt latitare: q si presens esset ⁊ susciperet iudiciuz absolueret cum nihil sit in peculio: nec obstat qd̄ ipse posset damnari per iniuriam iudicantis.nam ⁊ si forte filius debebat ex contractu in diem vel sub cōditione si latitat: q pēdente die vel cōditione non potest cōueniri nō videtur fraudationis causa latitare.vnde non debet fieri missio in pos.bonorum patris: etiam si iniuria iudicis posset condēnari: sed si fideiussor datus sit a filio eo tēpore quo nihil erat in peculio: nunqd tenebit.⁊ respōdetur q sic: si datus est fideiussor vt teneat quando erit in peculio.aliter autē datus non tenebitur. hoc dicit prin.hui⁹.l.videatis expositionē littere. [latitasti] ⁊ dicitur latitare qui se turpiter ⁊c.vt.j.ex qui. cau.in pos.eat. l.fulcinius.§.latitare.[deberet]q non cōdēnatur pater nisi quatenus est in peculio tēpore sententie.vt.ſ.e.l. quesitum. ⁊ ad istud accedit.ſ.de iudi.l.non videt.Sed opp.⁊ videtur qd̄ si pater conueniat a creditoribus filij de peculio si nihil sit in peculio ⁊ nō venit q creditores filij mittant in pos. bonorum patris q videt latitare: vnde videtur contra.j.ex qui. cau.in pos.eat.l.fulcinius.§.si quis act.Ad qd̄ vos dicetis qd̄ dicit in prin.huius.l.est verū qn̄ certū erat nihil esse in peculio filij amplius q mortuus erat.ibi loquit qn̄ dubiuz erat an aliqd posset esse in peculio[nec ad rem pertinet].i.non obstat [vt dānatio sequat].s.de facto non de iure.q casus ⁊c.vt.j.qui ⁊ a qui.l.fideius.§.iul.[condēnari]q non qd̄ fit: sed qd̄ fieri debet spectandum est.vt.ſ.de officio presi. licet.[est] future obligationis causa.als accipitur fideius.causa obligatiōis que est.vt.ſ.de iudi.l.non queadmodum ⁊c.

Si creditor. In.§.isto dicitur creditor qui contraxit cum filio in peculio patrem heredem instituit cuius temporis peculium spectabimus: an peculium tempore mortis creditoris: an peculium quod erat tempore adite hereditatis. Respondet iuriscon. sicut in ratione. l. falcidie ineunda spectamus tempus mortis ita spectat peculium tēporis mortis.[spectatur]vt hic.⁊ insti. ad.l. falci.§.quantitas.[considerabitur]sed ad.§.istum op.⁊ videtur quod tempus adite hereditatis spectetur. vt.j.ad.l. falci. si creditor filij.Ad quod vos dicetis pluribus modis: ⁊ vno modo sic.spectatur tempus mortis si plus erat in peculio tempore mortis q̄ adite hereditatis vt hic: alias spectatur tēpus adite hereditatis vt ibi.arg.ſ.de petitio.heredi.l.si a dn̄o vel a patre.⁊.l.si quo.Alij soluunt secūdo modo sic: spectatur tp̄s mortis quantū ad rationē.l.falc. vt hic spectat tempus adite hereditatis quantum ad rationem peculij. Alij dicūt spectat

tps mortis & adite hereditatis qñ in ipso tpe mortis adiuit hereditatē. & sic est idem vtrūq; tempus.

I ☞ Lite cōtestata in actione de peculio naturale debitū potest solui & pro eo potest fideiussor accipi.

I **Etiam postquā dñs.** In. §. isto dr: si dñs cōuenit act. de peculio ex Zctu serui ēt ex cōuētione pōt fideiussor dari pēdente lite. & iō si pēdēte lite aliquid soluit reus nō repetet quasi indebite soluerit: & qr seruus tenebat naturalr: vnde illi naturali obligationi pōt accedere fideiussor. [pōt] qr seruus obligat naturalr. vt. s. e. l. nec seruus. & naturali obligationi accedit fideiussor. vt. j. de fideius. l. j. & l. marcellus [nō est] Z seruū: sed est translata per mediū dum agitur contra dominum.

I ☞ Pro eo qd pro libertate danda accepit bonefidei possessor: actione de peculio non tenetur ipse sed verus dominus qui eum poterit vendicare. hoc dicit.

I **Seruus alienus.** † In. §. isto dicit seru⁹ alienus seruiebat mihi bona fide: putās se seruū meū esse: iste accepit mutuo. x. a titio & mihi dedit vt eū manumitterē: manumisi eū de facto: mō querit cōtra quē creditor experiat. & certe lz habeat electionē creditor quē velit cōuenire: hic tñ dñs cōueniēdus est de peculio: & poterit agere cōtra me ad exhibēdū & reivē. & nō est distinctio adhibēda manumittā vel nō: qr illa pecunia non est quesita ex re mea lz occasione rei mee videat quesita. [manumisi]. s. de facto & non de iure. vt. C. de his qui a nō dño ma. l. j. [al's hz] s. vtrum velit agere contra venditorē vel emptorem. vt. s. e. l. si ex duobus. in fi. [al's habet]. s. cum vult agere contra me bone fidei possessorē vel contra verū dominum. vt. s. e. l. j. in fi. & l. si in emptorē. [& ad exhibendū] sub. & reivē. qr quicquid &c. vt. j. de acqui. re. do. l. acquirit. §. de his. [mihi daret] nec obstat. j. de acqui. re. do. l. si seruus meus. in prin. & de acqui. pos. l. j. vbi nec bone fidei possessori: nec vero dño videtur quesita: quia hic ponuntur duo casus.

I ☞ Dubius est litis euentus & qui ideo tenetur qr actionez habet eam cedendo liberatur. h. d.

I **Quod debetur.** † In. l. ista dr cōuenit dñs ex Zctu serui d peculio: dr q seruus hz peculiares debitores: nunqd dñs cōuentus de peculio dz cōdēnari vsq; ad quātitatē quā debēt debitores seruo. vr q sic. verū qr euētus litis dubius dñs nō debet cōdēnari in tota quātitate que debetur seruo a debitoribus suis: sed dz absolui si paratus sit cedere actiōes qs hz Z debitores serui. nec dicat aliquis secus est in socijs: qr si agit cū vno ex socijs tenet de peculio. sed certe nō est secus in socijs: qr qñ agit cum eo satis est si cedat actiones quas hz contra cōsociū: & vbicūq; quis tenet alicui: qr act. habet liberatur actionē cedendo. hoc dicit ista. l. videatis expositionē littere. [agenti]. s. creditori. [incertus] vnde not. q euētus litis dubius est. & ad istud accedit. j. vt le. no. ca. l. etiaz [absoluet] vnde no. qui tenet qr act. habet: act. cedendo liberat. accedit. j. de Zhen. emp. l. qd sepe. §. si res. & s. commo. l. si vt certo. §. idē labeo ait. & j. de in rē verso. l. iij. §. idem labeo. & hic in fi. l. qd eū dicit. s. e. l. si noxali. §. non solū. & l. & ancillarum. §. vlt. qr habent actionem. i. executionem actionis. [delegatio]. s. vel cessio [pro iusta prestatione est]. i. habet loco solutionis & obtinet vicem solutionis vt hic. & ad istud accedit. j. de oper. lib. l. qui libertis. §. sed si creditori.

I ☞ Cū pater vel dñs actione de peculio psonali cōuenit in deducēdo oī priuilegio anteponit secus si reali lz inter creditores peculiares ille qui hz priuilegiū preponat. Itez sufficit quē esse dñm cū de peculio cōuenit. Itē patrimoniū eius qui se gerit pro libero pro peculio remittitur. h. d.

I **Ex facto queritur.** † In lege ista formant tres qōnes. & prima qd est talis. quidā seruus gerebat se pro libero: & tanq liber administrauit tutelā cuiusdaz pupilli: postea pnūciatus est seruus: cōuenit dñs pro tutela de peculio a pupillo: nunqd dñs poterit deducere qd sibi debet. & videt q nō qr actio pro tutele est priuilegiata: & pponit alijs actiōib⁹: sed verius est q dñs poterit deducere de peculio serui cū cōueniatur ex psona serui de peculio: nec interest vtrū seruus ceperit debere dño cū erat in possessione libertatis: an postea lz alijs creditorib⁹ pupillus preferat. Scdo querit quid si filiusfa. dotē accepit & tutelā administrauit: nunqd si agat de dote vel tutela pater preferat ceteris creditoribus ipsius filij: si ergo iste tanq liber administrauit tutelā & seruus pnūciatus est si nūmos ipsius pupilli inuenit penes se habere dñs non dz vēdicare sed pupillus. Si aūt cōsumpsit nō habuit ius alienandi cū nō fuerit tutor. vnde pupillus pdicet: nec est distinctio adhibēda: vtrū ceperit deberi dño cū erat in possessione libertatis an postea. Tertio querit vtrū si filio data est dos vel tutelā administrauit & agat cōtra patrē de peculio: an sit habēda rō harū actionū tanq actionū & aliorum creditorū. rñ. q sic. [priuilegij]. i. priuilegiata. sic & s. e. l. sed si dānū. §. vlt. nā inter psonales actiōes iste sunt priuilegiate. vt. j. de pri. cre. l. ij.

I ☞ Manumittendo seruum inter viuos censetur quis donare sibi periculuz actiones tamen peculiares non transeunt in ipsum nisi cedantur.

I **Sticho.** † In lege ista dicit si dñs manumisit stichū seruū suū habentez peculiū inter viuos eo ipso videt sibi cōcedere peculiū nisi ei adimat: sed seruus nō poterit agere cōtra debitores peculiares nisi ei mandent actiones. hoc dicit ista. l. videatis expositionē littere. [cum manumitteretur]. s. inter viuos. secus si manumitteretur in vltima volūtate. vt. C. de pecu. eius qui me. li. l. vlt. & ideo qr donare videt pōt cōpelli dñs ad cessionē faciēdā seruo de qua hic dicit condi. ex lege ista. vt ar. C. de dona. l. si quis argentū. §. pe. [non potest] cuz actiones facile ab ossibus separari nō possunt. & ideo in aliuz transire non pōt. vt. s. e. l. quis ergo casus. in fi.

I ☞ Pro eo qd seru⁹ debeat dño nō opetit actio de peculio heredi dñi cōtra illū cui legat⁹ est seruus cū peculio. h. d.

I **Filiofa.** † In lege ista dicitur paterfa. instituit sibi heredes: inter quos instituit filium suū: filio suo prelegauit quedam predia sicut erāt instructa cū seruis illi serui erant debitores dñi: nunquid ille filius poterit conueniri de peculio a ceteris coheredibus. Rñ. q non [non cōpetere]. s. ideo quia nō competit dño: sed cōtra dñm. vt. s. e. l. j. in prin. nā ex persona sua ceteri coheredes nō possunt agere cōtra filium coheredez qr ipsi nihil crediderunt nec ex persona testatoris: qr dñs prelegauit vt habuit. vt. s. e. l. & ancillarū. §. illud. in versi. lz ipsi. CO: signori qd dicit hec. l. in filio instituto cuz alijs heredibus illud idem dicit. l. vlt. huius titu. in alio extraneo herede. vnde videatis eam incontinenti si placet.

I **Tecum quo.** In lege ista dicit: conueniebā patrē alicuius filij vel dñm alicuius serui de peculio tu exemisti eū ita qd mea actio expirauit: ad qd teneris mihi. Rñ. q teneris ad interesse meū: & interest mea intantuz quantū erat tunc in peculio. h. d. [agebā]. s. intra annum mortuo filio vel seruo de peculio qd facere debeo. vt. j. tit. proxi. l. j. [spectari] s. & tanti mihi cōdēnaberis: sed & cōdēnaberis quāti in litem iurauero vt. s. ne quis eū vi eximat &c. l. j. §. si per alium.

Quod seruus. In lege ista dicitur si seruus meus promisit mihi q debitor meus mihi debebat si cōueniar de peculio potero deducere id qd mihi pmisit p debitore meo: sed & illū debitorē meū potero cōuenire. sed nunqd illud nomen efficit peculiare. certe sic: si deducā qd mihi debetur. si conueniar de peculio ab aliquo qui agat cōtra me. hoc dicit. videatis expositionē littere. [ex peculio deduci dz] tenet ergo fideiussio quā debet seruus: qr in rē dñi fideiussit. vt. s. e. l. iij. §. si filius. & l. quotiens. §. sabinus. [alias]. i. si nō teneret fideiussio nō esset seruus dño obligatus. vt. j. de fideiuss. l. sed & serui: ideo qr nō deduceret dñs de peculio q hic cōcedit. [& a debitore]. s. cū fuerit mihi solutū a seruo qui p eo pmisit [nihilominus tenet] qr nō est facta nouatio pptērea [peculiare fieri nomen]. s. cum deduxit. [deducere velit] & sic dominus sibi satisfecit [peculiare facit]. s. dñs vnde tenet seruo vel nego. gest. & mihi dño per seruum.

I ☞ Si is de cuius peculio agit lite pendente decedat quātum sit in peculio mortis tempore inspicitur si ei legetur peculium tempus inspicitur quo dies legati cedat cum omni incremento sed si legetur extraneo rerum tamen incrementum accedit. hoc dicit.

I **Si filius vel seruus.** † In lege ista dr si filius vel seru⁹ cuius noīe cōuenior de peculio pēdēte iudicio decessit: illud peculiū inspicit qd est tēpore mortis sed quid si legat libertas suo cū peculio: qd peculiū inspicit. Rñdet q inspicit peculiū qd erat quādo libertas sibi opetit & ideo oīa incremēta peculij one facta sunt ante aditā hereditatē ptinēt ad manumissuz. Sz qd si legat peculiū serui extraneo qd peculiū inspicit. & rñdetur si nō apparet de volūtate testatoris qd inspicit peculiū qd erat tēpore mortis: & ante aditam hereditatē: vnde si ante aditā hereditatē accessit peculio sui puta partus ancillarū: & fetus pecorz illa erūt extranei cui fuit legatū peculiū sui. sed si suus post aditā hereditatē aliqd ex operis

ex operis suis acq̃siuit vel aliq̃ donata sunt illa non ptinet ad legatariũ. h.d. ista.l. videatis expositionẽ lr̃e [decesserit] .s. vł manumissus fuerit seru⁹ vel filius emancipat⁹ [habuit] aliq̃ñ tñ inspicit̃ q̃d postea creuit. vt.j. subijcit. ⁊.j. ti.pxi.l.vlt. [competit] ⁊ ita no. ꝙ inspicit̃ peculiũ q̃d est tpe adite hereditatis q: tũc cõpetit ei libertas vt.C. de cad. tol.l. vnica.§. itaq;. [ptinet] secus est in extraneo legatario vt statim subijcit.

8 **Iuni ex heredibus.** In lege ista dr̃ p̃fa. istituit sibi plures hr̃des: ⁊ vni ex hr̃dib⁹ p̃legauit quedã predia vt instructa erãt cũ seruis ⁊ ceteris reb⁹: ⁊ illi serui erãt debitores dñi tã ex alijs causis q̃ ex kalẽdario nunq̃d alij coheredes poterũt istũ ɔuenire. Rñdet̃ ꝙ nõ. hoc dicit ista.l. videatis expositionẽ lr̃e. [si vni ex hr̃dib⁹ p̃dia plegauit] .s. p̃fa. [nõ cõpetere] ⁊ est rõ vt dixi.s̃.l. filio. sed nõne l. ista est sup̃flua per.l. illã vel illa per istã. dicunt quidã ꝙ sic ⁊ fuit h̃ duplicata h̃.l. vicio scriptoris. alij dicũt ꝙ in.l. filio. nõ fiebat mẽtio aliqua de kalẽdario: hic sic. vnde plus est in ista q̃ in illa: ⁊ ideo non est superflua illa per istam.

¶ Quãdo actio de peculio est annalis. Rubrica.

¶ De actione de peculio q̃ñ sit perpetua superiori tit. dictũ est. nã q̃ quãdiu filius remanet in ptãte patris: vel seruus remanet in ptãte dñi actio de peculio est perpetua: verũ q: efficit̃ annalis cũ filius vel seruus desinit esse in ptãte patris vel domini: ideo ponit quando actio de peculio sit annalis.

1 ☞ Quousq; filius vel seruus est in ptãte dñi actio de peculio est ppetua sed postq̃ exiuerit morte filij vel serui seu emãcipatione vel manumissione serui efficit̃ annalis. h.d.

Pretor ait post mortẽ ei⁹.

1 Signori hic inserunt̃ verba † edicti ptoris que talia sunt. ait p̃tor mortuo eo vel manumisso vel emancipato vel alienato: qui in ptãte patris vel dñi fuerit actio de peculio: vel si quid dolo malo factũ sit quo minus in peculio intra annũ dabo nõ postea. positis verbis p̃toris dicit pretor ꝙ actio de peculio est perpetua q̃diu fili⁹ vel seruus est in ptãte: sed eo mortuo vel manumisso vel emãcipato vel alienato est annalis ⁊ annus iste nõ est cõtinuus: s; vtilis ⁊ currit ex quo q̃s potuit experiri. inde est si obligatio erat in die; vel cõditionalis cõputat̃ annus ex die vel ex quo extitit cõditio. Sed diceret aliquis q̃ñ extitit cõdictio si est ppetua postea efficit̃ ãnalis. Rñdet p̃tor: ⁊ dicit ideo q: mortuo filio vel emãcipato vel seruo manumisso vel alienato desinit esse peculiũ. Vnũ sciatis ꝙ alienatio ⁊ manumissio ad seruum ptinet sed emãcipatio ad filiũ. mors tñ cõis est filij ⁊ seruis. Sed si soluit̃ alio modo patria potestas: puta dignitate filij vel deportatione patris: vel morte patris actio erit annalis ⁊ intra annum aget̃ de peculio cõtra heredẽ patris: vel cõtra fiscũ. hoc dicit prin. hui⁹.l. vsq; ad.§. in alienatione. videatis expositionẽ littere. [p̃tor ait post mortem eius] .s. filij vel serui. [qui in alterius ptãte fuerit] puta p̃ris vel dñi [dabo] hucusq; durãt verba edicti p̃toris: modo exponit verba p̃toris [quãdiu ⁊c. ppetua est] .i. esse põt: sic exponit̃.j. de sta.li.l. labeo. nã si descẽdit ex cã perpetua: ⁊ tũc est perpetua. secus si prima esset tẽporalis. nã ista que descẽdit ex cã tpali finiet̃ illo tpe. vt.j.e.l. cũ post mortẽ. [ex quo emãcipatus] .s. vel mortuus [existẽte] ad hoc est simile.j. de admi. tut.l. tutorem qui. [tpariã] .i. annalẽ. [pduci obligationi] .s. cõtra quõdã patrẽ vel dñm. [ad solũ filiũ] .s. aliq̃ abutunt̃. vt.s̃. de offi. pcõ. ⁊ leg.l.ij. in princ. [deportatione] .i. cum deportat̃ pater [effectus filius] . vt.s̃. de capi. di.l. tutelas. in fi.

In alienatiõe accipitur. In.§. isto dr̃ ꝙ alienato seruo dñs tenet̃ de peculio: intra annũ dr̃ alienari ad h̃ vt intra annũ teneat̃ siue vendit̃ siue legat̃ siue donat̃ siue permutat̃ siue dat̃ in dotẽ. Sed q̃d si legat̃ est seruus cũ peculio vel liber esse iussus est cũ peculio q̃s d; cõueniri. ⁊ vĩ q̃d non debeat cõueniri ipse q̃ manumissus est: vel ille cui legatus est seruus cũ peculio: q: ipse nõ est heres. S; certe dicẽdũ est q̃d heres teneat̃ intra annũ de peculio ⁊ debebit facere sibi caueri de indẽnitate sibi p̃stãda ab eo: cui peculiũ legatũ est: cũ ipse teneat̃ creditoribus ⁊ sibi imputet cur non fecit sibi caueri. S; q̃d si heres rogatus est hr̃ditatẽ restituere alteri deducto seruo: ⁊ peculio: nunq̃d tenebit̃ de peculio. certe sic: ⁊ ille cui est hereditas restituta nõ tenebit̃ cũ nõ habeat peculiũ apud se. Vnũ sciatis ꝙ sicut dñs ppietatis intra annũ alienato seruo tenet̃ de peculio: ita vsufructuari⁹ extincto vsufr. tenet̃ intra annũ de peculio. h.d. iste.§. vsq; in finẽ.l. videatis expositionẽ lr̃e. [in alienatiõe] .s. serui [tenet̃] vt.s̃.e.l. ⁊ ancillarũ. §.j. ⁊.l.s; ⁊ si quis. [est] vt teneat̃ intra annũ de peculio [idẽ heres eius] .s. tenebit̃ de peculio. [erit cõueniẽdus] ⁊ sibi imputet cur nõ fecit sibi caueri. vt.s̃. de tribu.l. q̃d in heredẽ.§. si seruo. ⁊.s̃. de trãsac.l.iij. secus si relinquit̃ directa libertas alicui seruo cũ peculio. nã tunc ipse tenet̃ non heres. vt.j. de do. p̃le.l.j.§. per ɔtrariũ. ⁊ dixi.s̃. de neg. ge.l. põp. [nõ vtet̃] que exceptio ẽ. vt.j. ad vell.l.j.§.j. [extincto] .s. morte. [in vsufructuarium] .s. de peculio q̃d spectat ad eum sicut datur contra ppietarium intra annum. vt in prin. huius.l.

1 ☞ Si in libello proponantur due actiones que electione tolluntur procedit iudicium si non opponatur. Item error in quo quis deducitur assertione aduersarij potest corrigi post diffinitiuam sententiam. hoc dicit.

1 **Quesitum est.** † Quidã habẽt hic pri.l. ⁊ quidã hñt.§. ⁊ incipit subscriptio.§. põp. libro tali ⁊c. ⁊ in prin. huius.l. siue.§. dr̃ cõtraxi cũ filio tuo in peculio: filius tuus iuit vltra mare: dũ esset ibi rumor venit ꝙ filius erat mortu⁹ in acie. vnde q: cõis opinio erat vocatis oĩbus cõsanguineis fecisti luctũ de eo ⁊ sumptũ ⁊ cepi te cõuenire de peculio tu pbauisti ꝙ annus erat elapsus ex die luctus: postea filius tuus redijt gratulat⁹ es multũ. vnde ego venio ⁊ volo cõuenire de peculio te patrẽ. tu opponis excep. rei iudicate. dico ꝙ sñia lata fuit p errorẽ: querit̃ quid iuris. Rñ. ꝙ de equitate potero te cõuenire. nã restituã ex illa clausula: si qua mihi iusta cã videbit̃. ⁊ hoc quãtũ ad actionẽ de peculio que dr̃ annalis non quãtũ ad actionẽ de in rẽ verso: q: illa dicit̃ annua ⁊ nõ ãnua. h.d. ista.l. videatis expositionẽ lr̃e. [quesitũ est si filius] .s. tu⁹ [mortuũ] .s. ex eo ꝙ seruus q̃ erat cũ eo in acie redierat ⁊ dicebat ꝙ mortuus erat ĩ acie: q: viderat q̃ñ ibi iuerat: ⁊ postea nõ viderat eũ redire. ⁊ ita erat cõis opinio ꝙ in acie erat mortuus [pterierat] .s. ex die ex quo publice dicebat̃ ꝙ mortuus fuerat in acie [dũtaxat] .i. interim nõ etiam de in rem verso. ex hoc colligunt quidã ꝙ cũ agit̃ de peculio nõ agitur de in rem verso. Alij dicunt ꝙ eo ipso q̃d agit̃ de peculio non agit̃ de in rem verso. que opinio nõ est vera. vt dicã.j. titu. pxi.l. filius. [pertinet] ẽt si ibi nõ esset error. Sed ad.l. istã opponit̃ sic. si lata est sñia p errorẽ facti: si nõ ẽ appellatũ q̃ño retractatur cũ error facti nedũ negocio finito nemini noceat: sed causa decisa tali velamento non instauratur. vt.C. de iur. ⁊ fac. ig.l. error facti. Ad q̃d vos dicetis speciale est hic pp̃ter errorẽ publicũ: sicut alibi facit ius.s̃. de offi. pre.l. barbarius. vel dicatis error facti ⁊c. iure cõi. Sed hic est iure cõi singulare beneficio restõnis ex illa generali clausula. si qua ⁊c. q: p falsas allegationes obtinuisti: q: dicebat̃ filium mortuũ: q: ex hac causa debet dari restitutio.s̃. de iudi.l. si pretor.§. marcellus.

¶ Sed denuo op. ⁊ signatur contra. quia.l. dicit q̃d rebus iudicatis standum est quibus non est appellatum ⁊c.C. de re iudi.l.j. Rñ. standũ est iuri cõmuni nõ iuri singulari in beneficio. arg.s̃. de in integ. rest.l. diuus.§. nec intra.

1 ☞ Actio prima si durabat minus anno non restituitur annalis sed tanti tẽporis cuius illa erat. h.d.

1 **Cum post.** † Quidã habẽt hic prin. hui⁹ l. cum post. ⁊ quidã habẽt principi.l. cũ sex ⁊c. in.l. ista dicit̃ quo casu ex ɔ̃ctu filij durãte patria ptãte teneris mihi act. de peculio perpetuo. eodẽ casu soluta patria ptãte incipit esse annalis. vñ si teneris mihi ex ɔ̃ctu filij vel serui actio que tollit̃ sex mẽsibus puta redhibitoria illa act. nõ erit annalis soluta patria potestate: sed durabit spacio sex mensiũ. ⁊ idẽ est in oĩbus tẽporalibus act. hoc dicit prin. huius.l. videatis expositionẽ lr̃e. [cum post mortẽ] filij sfa. vel post eius emancipationẽ [actio est] vt s̃.e.l.j. [queãdmodũ] .i. sicut [erat de peculio actio] q: redhibitoria tollit̃ sex mensibus. vt.C. de edi. act.l.ij. [actionibus] que tollunt̃ minori spacio anno.

Si seruus. In.§. isto dr̃ mutuaui seruõ tuo.x. seruus ille captus est ab hostibus: nunq̃d actio de peculio efficit̃ annalis certe nõ: pp̃ter spem postliminij. sed eo mortuo in captiuitate incipit esse ãnalis. [potest] sed ex quo mortuus est incipit esse annalis. vt.s̃.e.l.j.

Diffinitiõe peculij. In lege ista dr̃ l; in veritate mortuo filio vel seruo extincta est actio de peculio: tñ remanet nomẽ peculij: ⁊ dat̃ intra annũ d peculio actio. vñ recipiũt augmẽta diminutionis accessiones si querunt̃: puta fructus vel fetus: vel partus recipit diminutionẽ si aĩalia peculiaria vel alie res peculiares pereunt. h.d. ista l. videatis expositionẽ lr̃e. [diffinitione peculij interdũ est] q.d. si morte filij vel serui extinguit̃ peculiũ. vt.s̃.e.l.j.

¶De in rem verso. Rubrica.

¶Quia aliqñ ex cõtractu filioꝝ vel seruoꝝ agiť de peculio aliqñ de in rē verso:poniť rubrica de in rē verso. vnde sub. de actione in rem verso:videamus ⁊ subijciamus. Et no.qḋ hec actio nō est propriū nomē actionis:ſ3 est adiectio sicut actio de peculio.nam si mutuaui filiofa.⁊ pecunia est cõuersa in rez patris teneť certi⁊condi.de in rem verso.

1 Actio de in rē verso necessaria est vbi cessat actio de pe culio. Itē est vtilis vt si cõcurrat cū agentibus de peculio p̄ferať. Itē si agens de peculio preoccupet actio de in rē verso extinguiť si qḋ versum erat soluať alias secus.h.d.

Ibi q̄ sunt in ptāte ⁊c.

1 In lege ista dr̄ †diceret aliq̄s quare fuit itro ducta hec act.dicit iurisc.ideo q: aliqñ est qḋ cõtraho cū filio tuo:⁊ nō habeo actionē de pe culio cõtra te:q: nihil est in peculio:tñ si ver sum est in rē tuā habeo act.peculij de in rē verso:nec est super flua actio de peculio de in rē verso.nā pōt esse ꝙ in rez patris est versum:⁊ tñ cesset de peculio act.puta si dñs ademit pecu lium seruo sine dolo malo:vel si morte serui extinctū est pecu lium:⁊ annus est elapsus.nam si in rem patris vel dñi versum est:habet locū actio de in rez verso:que perpetua est.preterea si filius habet plures creditores si ageretur de peculio habe tur ratio vtriusq3 non insolidum:sed si ageretur de in rē ver so haberetur ratio vtriusq3 insolidum.hoc dicit ista.l.[finita est]sub.siue nihil est in peculio.

1 Datū pro libertate non videť in rem versum nisi quate nus excedit serui precium.h.d.

1

Si nūmis.

†In lege ista cū prin.se. dr̄ seru⁹ tuus accepit a me mu tuo.x.illa.x.tibi dedit vt eū manumitteres: nunq̄d potero te cõuenire de in rē verso.Rñdeť ꝙ nō: q: dando libertatē seruo nō fit locupletior ex nūmis.sed nunq̄d in peculio computabiť illa quātitas. Rñ.ꝙ nō.hoc dicit iste §.videatis expositionē littere.[qui].s.dñs[acceptis]ab ex traneo.s.j.l.proxi.in princ.loquiť de nūmis acceptis a seruo. [nō fit].s.⁊ q: cū seruo nō est cõtractū.vt.s̄.qḋ cū eo. l.j. sed licet non agať de in rem verso agiť de peculio vt statim dicit [non cōputari].i.ista quātitas non auget peculiū.sed bene pōt agi de peculio non de in rem verso.

In rez autem versum videtur.

Quia cōpetit act.de in rē verso pro eo qḋ versum est in rem dñi poniť in.§.isto qñ in rē dñi versum videť.⁊ vr̄ versum siue qḋ seruus accepit i rē dñi vertit:puta si triticū qḋ accepit mu tuo cõsumpsit noīe cibarioꝝ in familiā dñi:aut si pecuniā sol uit creditori dñi:siue errauit in soluēdo cū habeat dñs condi ctionē indebiti:siue statim in rē dñi vertit siue postea.⁊ regu lariter est dicēdū quo casu q̄s teneť ꝓcuratori mādati.vel ne go.gest.eodē casu si seruus accepit ⁊ in rē dñi vertit dñs teneť de in rem verso.[siue idipsum] al's siue id in eo tpe.[possit] vt.j.eo.l.si pro parte.§.versum. ¶Or signori no. hic regulaz quo casu dñs teneť ꝓcuratori vel gestori ad sumptū:eodē ca su teneť pater vel dñs creditori qui contrarit cū filio vel ser uo:⁊ vertit in rē patris vel dñi. Sed ista regula non obtinet econtra.eodē casu quo datur creditori de in rem verso ⁊ con traria mandati procuratori q: cõtraria mādati dať pro sum ptibus vtilibus ⁊ necessarijs.vt.s̄.de neg.gest.l.ex duob⁹.sed de in rē verso dať quocūq3 modo in negociū dñi consumpse rit.vt.j.proxi.§.⁊.j.e.l.§.necnō illud quoq3.

Proinde.

In.§.isto dicit qḋ non solū in ꝓdictis ca sibus h3 locū actio de in rē verso:imo⁊ in alijs h3 locū.pone qḋ seruus accepit mutuo pecuniā vt se ve stiat vel se alat:nunq̄d dñs teneť de in rē verso.Rñd.ꝙ sic: si accepit ad eū modū ſm quē pr̄ vel dñs solitus erat eū vestire ⁊ qḋ dictū est in seruo idē est i filiofa.sed q̄d si seruus pecuniā accepit mutuo vt domū dñi exornet aliquib⁹ tectorijs:nunq̄d tenebiť dñs de in rē verso.Rñ. ꝙ non nisi forte seruus fecis set dñi volūtate vel mādato:al's dñs cogereť carere re sua in uitus:sed dñs d3 pati tolli illa ornamēta creditori sine dāno domus.sed quid seruus accipit pecuniā mutuo ⁊ alij credidit nunq̄d teneť dñs de in rē verso.Rñdeť ꝙ si seruus fecit no mē peculiare dñs non teneť:si dominicū dñs teneť.verūtamē dñs liberať ab actione de in rem verso cedendo act.creditori cõtra illū cui seruus mutuauit.h.d.iste.§.videte expositionē littere.[idē ergo erit in filio]cū eadē sit ratio.vt arg.s̄. de in di.l.sed ⁊ si resti.§.ex quib⁹.⁊ ad hoc etiā facit.s̄.ad mac.l.sed iul.§.qḋ dr̄.[ꝓstet]cōco:.s̄.de neg.gest.l.ex duob⁹.⁊.j.mā.l. ideq3.§.idē ait.⁊ hoc cõfirmať illa regula superiori.§.pri.di cta.[ex qua cā hacten⁹].i.tātūmō[creditori actiones].s.cū iō eis teneať ꝙ act.h3.⁊ ad istud accedit qḋ not.s̄.de pecu. l. qḋ debeť.in fi.cū suis simılib⁹.[eū faciat].s.in rem suam.

Necnō illud quoq3 in rē domi

ni ⁊c.In.§.isto dr̄ dñs seruo suo dixit vade ⁊ emas vnguenta ad luxuriā ꝓuocandā.dixit seruus nō habeo pecuniam.dixit dñs accipias mutuo:seruus iuit ⁊ accepit mutuo:nunq̄d dñs tenebiť de peculio:⁊ rñdebiť ꝙ sic:q: in actione de in rem ver so nō requirimus an in vtilitatē dñi conuertiť:sed an in nego cium dñi cõuerterit siue sit factus dñs locupletior siue non. vnde si seruus accepit pecuniā mutuo vt emeret frumentum ad opus familie ⁊ emit ⁊ reposuit in horreo dñico: ēt si perijt vel corruptū est vel arsit:dñs teneť de in rē verso.idē ē si emit seruū dño necessariū:⁊ decessit vel fulsit insulā ⁊ iuit.naz dñs tenebiť de in rē verso.sed q̄d si seruus dixit creditori: mutua mihi pecuniā:q: vertā in rē dñi:⁊ postea nō vertit: nunq̄d te nebiť dñs de in rē verso. Rñ.ꝙ nō ne nimia credulitas noce ret dño vel calliditas serui.[volenti ad luxurie materiā]sub. ꝓuocādā:multo fortius si accepit volūtate dñi vnguēta ad lu xuriā extinguēdā.ex quo colligetis ar.si dicit scolaris seruiē ti suo:vade ⁊ emas carnes ⁊ accipies mutuo vel in credentia si postea seruiēs accepit pecuniā mutuo ⁊ emit qḋ teneť scho laris mutuāti sicut teneť hic dñs de in rē verso:si seruus acce pit in eam cām in qua dñs voluit siue factus sit locupletior si ue non[de in rē verso]q: sufficit negociū vtiliter ceptū.vt.s̄. de neg.gest.l.sed an vltro.[noceret].s.dño qḋ esse non debet ar.C.de pac.l.seru⁹.cū suis similib⁹.vnde no.hic qḋ q̄s nō d3 esse nimis credulus.⁊ ad hoc facit de eo per quem fac.erit.l.j. §.j.[quo vertať]sed cõtra.s̄.de exerci.l.vlti.

1 Sufficit negociū inutiliter esse ceptum ad hoc vt actio de in rem verso cōpetat. Itez si pluribus ex eadē cā competit hec actio melior est conditio occupantis.h.d.

1

Si mutuatus sit.

†In.§.isto dr̄ seruus ac cepit pecuniā mutuo ad vestē cōparandā:nūmi perierunt cui teneť dñs de in rē verso an creditori vel vēditori.⁊ rñdeť distinguēdū esse.nā si seruus cōparauit vestē ⁊ preciū soluit:⁊ postea perijt vestis dñs tene biť creditori.si autē seruus perdidit preciū anteq̄ solueretur vēditori ⁊ vestis perijt teneť dñs venditori ⁊ creditori: q: res eius peruenerūt in rē dñi si dicat aliquis hoc est malū si seru⁹ accipit.x.mutuo ⁊ emit vestē necessariā familie dñi ⁊ pecunia est amissa anteq̄ soluereť vēditori ꝙ dñs teneať creditori in x.⁊ venditori in.x.⁊ ita damno afficieť.sed iuriscon. rñdet nō est ita: q: dñs vtriq3 tenebitur:sed melior erit conditio occu pantis:⁊ illius qui primo venit ad sententiam. nā iniquū esset dñm condēnari de in rem verso vtriq3.hoc dicit iste.§. cum.l. seq.videatis expositionē littere. [an vēditor] sub. queritur. [numeratū sit].s.vēditori vestis.[dñm teneri]quare q: suf ficit negociū vtiliter inchoatū.vt.s̄.proxi.§.[esse debere] ⁊ ita no.hic casum in quo est melior conditio occupantis.simi le habuistis.s̄.de peculio.l.si vero.

1 In rebus non necessarijs verum precium in necessarijs precium conuentum inspicitur.h.d.

1

Si res dño.

†In prin.huius.l.dr̄:si seru⁹ emit res:puta seruos dño nō necessarios teneť dñs de in rē verso:quatenus pre ciū seruoꝝ facit:sed si emit necessarios teneť inso lidū:⁊ teneť dñs de in rē verso siue ratū habuit ꝯtū siue non. sed q̄d si seruus emit aliq̄d dño:nunq̄d pōt agi contra dñm. ⁊ rñdeť si emit volūtate dñi pōt agi qḋ iussu.si vero non volūta te dñi emit:si dñs postea ratū habuit vel in rem dñi versum est pōt agi de peculio.[ꝓciū facit].i.iustū nam intātum est locu pletior.vt.s̄.de neg.ge.l.si pupilli.§.sed si ego.[esse actionē] ⁊ ad istud accedit.s̄.de peculio.§.si quis.

Placet.

In.§.isto dicit si seruus accipit mutuo pecu niā ⁊ statim peruenit ad dominū teneť de in rem verso.sed si primo fuit in peculio ⁊ postea vertit in rē dñi teneť de in rē verso si dñs est locupletior:sed ⁊ si seruos dona uerit rem peculiarē dño cessat actio de in rem verso: sed si ser uus accipit mutuo pecuniā:⁊ dño donat:dñs tenetur act.de in rē verso. Sed quid si seruus meus accipit argentum a te vt fa ceret tibi pocula ⁊ fecit.his factis decessit nunq̄d tibi tene or de in rem verso.dixit mela ꝙ sic:ꝙ non est verū sed illa pos sum vēdicare. Sed q̄d si seruus accipit pecuniaz mutuo:⁊ emit odores ⁊ vnguēta ad fructus dñi: nunquid heres dñi tenebiť de in rem verso.certe sic.sed quid emi a seruo tuo hereditatez que pertinebat ad te:⁊ solui pecuniam creditoribus heredi tarijs.postea tu agis contra me ⁊ euincis a me:nunquid habe bit

bit locum actio de in rē verso. videt̄ q̄ sic. nam si hereditatem emi a seruo: ⁊ pro precio heredit. cōpensaui qđ mihi debebat competit mihi actio ex empto de in rem verso: sed hoc non est verum qđ actori competat de in rem verso: nisi seruus id fecisset vt in rem dñi verteretur. hoc dicit iste. §. vsq̄ ad. §. si filius [facit]. s. ex postfacto. [non videtur versum] accedit. j. eo. l. si filio. [creditoribus] scilicet hereditarijs: [deinde hanc hereditatem abstuleris] q: non habuisti ratam illam venditionem [peruenerit]. s. de precio: quia qui compensat videt̄ soluere. vt. j. rem ratam ha. l. quo enim. in fi.

Si filius. In isto. §. dicit̄ si filiusfa. accipit pecuniā mutuo pro dotāda filia sua que est in potestate patris quatenus pater tenebat̄ eam dotare: eatenus dabit̄ actio creditori. si tñ accepit hoc animo vt verteret in rē patris. ⁊ idem est si accepit nomine sue filie vel sororis vel neptis nate ex altero filio. ⁊ idē est si seruus accepit pecuniā mutuo pro dotanda filia dñi. nam dñs tenet̄ de in rem verso. si vero pater nō fuerat daturus tm̄ in dotē nō videt̄ versum in rem pr̄is ⁊ ideo nō tenebit̄ de in rē verso. [dederit dotē] q: patern ū officiū est dotare. vt. j. đ ritu nup. l. qui liberos [nō videt̄] s. quo casu pater nō erat daturus nec tenebat̄ eam dotare.

I ☞ Nō videtur versum si nō durat versuȝ. hoc dicit.

I **Si pro parte.** † In prin. huius. l. ponuntur casus i quibus pater ex contractu filij conuenit̄ de in rem verso: vt si filius fideiussit pro patre vel creditori patris soluit qđ mutuo ab alio accepit vel si defendit patrē in iudicio ⁊ fuerit condēnatus ⁊ soluit vel si ꝓmisit dare creditori patris qđ pater dare tenebat̄. nam tenebit̄ istis casibus pater de in rem verso: nisi filius animo donandi patri promiserat: vnde si fili⁹ quasi defensor patris suscepit actionē de peculio vsq̄ ad quātitatē que erat in peculio tenebit̄ pater de in rē verso. si ergo secuta cōdēnatione nō haberet locū de peculio tenebit̄ de in rē verso. hoc dicit prin. huius. l. videte expositionē littere. [si pro patre fili⁹ fideiusserit] aīo nouādi qđ esse potest. vt. C. qđ cum eo. l. j. [susceperit]. s. animo nouandi [liberauit] vt. j. đ solu. l. solutione [cōuenerim filiū]. s. solū. [dñi se obligat]. s. q: tūc cessat actio de in rem verso [vsq̄ ad quātitatē peculij] s. lata sentētia super actione de peculio.

In rem autem versum. In. §. isto dicitur qđ ex đctu filij pater tenet̄ de in rē verso si in totū est versum: sed si ꝑ parte versum est pro parte tenebit̄: sed si pater cōuenit̄ de in rem verso: nunqđ tenebit̄ ad sortē ⁊ ad vsuras. certe sic: si essent ꝓmisse al's non: nisi forte gereret negocia dñi: ⁊ ego cōtēplatione dñi mutuaui tibi: nō vt gerēti negocia dñi: ȝ vt ego gererē q: tunc in act. neg. gest. cum sit bone fidei veniunt vsure. h. d. iste. §. videte expositionē littere. [in rem autē versum videt̄] s. q̄ seruo mutuauit. [erit actio]. s. de alia parte versa de in rē verso. vt insti. qđ cum eo. §. in rem actio. ⁊ ita no. qđ quid iuris sit de toto quo ad totum: idem iuris est de parte quo ad partē concor. s̄. de rei ven. l. que de tota. [non sunt] vt. C. de vsur. l. quāuis. [experiri] q: hec actio neg. gest. est bone fidei: vnde in ea veniunt vsure. vt. s̄. de neg. gest. l. q: tantūdem.

Versum autem sic accipimus. Quia in superioribus habuistis q̄ pater cōuenit̄ de in rem verso. ideo in. §. isto dicit̄ qñ dicit̄ versuȝ ⁊ videt̄ versum si durauit versum: ⁊ ideo si dñs vel pater qđ seruus vel filius vertit ei soluit nō videt̄ versum. sed si soluit ei in necem creditoris: non videtur versuȝ. verūtamen poterit pater vel dominus de dolo cōueniri a creditore. nā ⁊ peculij debitor si soluit seruo fraudulēter non videtur liberatus [vt duret versuȝ] vnde no. qđ ita demū dicit̄ aliquid fieri si durat factum. vnde illud non qui incipit: sed qui perseuerauerit. ⁊ ad istud cōcor. s̄. qđ cuiusq̄ vni. no. l. item eorum. §. qđ sic.

I ☞ Debitum si pater vel dñs soluit non videt̄ in rem eius versum ⁊ si pater vel dñs cedat desinit versum secus si donet nisi animo remunerandi. h. d.

I **Si domini debitor.** † In. §. isto dicit̄ seruus debebat dño suo xxx. a quodam alio accepit mutuo. xxx. ⁊ dño soluit: nunquid tenebit̄ dñs de in rem verso. certe nō: secus si acciperet. xl. mutuo ⁊ dño soluit illa. xl. q: tunc dñs tenet̄ de in rem verso. ⁊ hec sunt vera qñ ab initio seru⁹ erat debitor dñi: q: si ex postfacto cepit esse debitor dñi. simil'r dicendū est q̄ dñs teneat̄ de in rē verso si seruus soluit domino: sed ⁊ si dominus donauit seruo quantū seruus soluit creditori ipsius non videt̄ versum in rē domini si fecit animo tollende obligationis. si autē donauit non animo tollende obligationis videt̄ versum. h. d. iste. §. videte expositionē littere. [non videri versum] quare: q: tantūdem videt̄ sibi abesse. vt insti. de le. §. si res.

Idem querit si. x. In. §. isto dicitur seruus a creditore accepit. x. mutuo ⁊ illa vertit in rem dñi: ⁊ postea. x. accepit mutuo a dño: ⁊ insuper inuenit̄ habere in peculio. x. nunqđ desinit esse versuȝ quatenus est in peculio an pro rata. ⁊ respōdet̄ qđ tollit̄ actio de in rē verso. idē est si seruus vertit in rē dñi. x. ⁊ postea cepit esse eius debitor in. x. ⁊ postea creditor eius summe quam tibi debuit actio de in rem verso nō cōualescit. [constitutus] ꝓpter qđ fit cōpēsatio. accedit. s̄. e. l. si dñi. [qđ verū est]. s. vt nō conualescat. ⁊ ita no. qđ actio semel extincta nō conualescit in ꝑpetuū. vt. j. de solu. l. qui res. §. aream.

Idem tractat. In. §. isto dicit̄ pater ⁊ fili⁹ erāt duo rei debendi filius accepit mutuo pecuniā ⁊ soluit creditori patris: nunqđ pater tenet̄ đ in rem verso. rñ. q̄ sic. idem ⁊ in alio casu si filiofa. iussu patris credidisti quatenus peruenit ad patrē videt̄ versum in rē patris. si autē nō peruenit ad patrē nō tenet̄ de in rem verso. ȝ ⁊ si seruus accipit pecuniā mutuo vt soluat suo creditori lȝ dñs de peculio sit liberatus nō intelligit̄ versum [actionē] ⁊ ita ē pro sñia nostra qui dicimus q̄ duo rei debēdi vident̄ ad inuicē fideiubere q̄tenus ad se nō ꝑuenit. vt. j. ad vell. l. vir vxori.

I ☞ Si res ematur per filium vel seruum plusq̄ valeat eatenus dicitur versum quatenus valet si vero minus non priusquā sit empta. hoc dicit.

I **Si fundum.** † In lege ista dicit̄ filiusfa. emit fundū pro. x. patri vel dño: nunqđ tenet̄ de in reȝ verso. Rñ. si fundus nō valet nisi. viij. tm̄ octo videt̄ versum. si aūt pluris valet. s. xij. nō tenet̄ pater vel dñs nisi quantū versum est nō quātum valet [emptus est] q: filius ⁊ seruus patris cōditioneȝ pñt facere meliorē nō deteriorē. vt. C. de pac. l. filius.

I ☞ Eo casu quo vnus ex socijs pōt pro peculio qđ est apđ alterū actione de peculio cōueniri pro eo qđ in rem alterius versum est succeſſit actio de peculio. h. d.

I **Si in rem alterius.** † In lege ista dr̄: duo erāt socij eiusdē serui: seruus cōtrahēdo vertit in rē vnius dñi: nunqđ poterit cōueniri de in rē verso solus ille in cuius rē versum est an socius. Rñdet̄ q̄ solus ille i cuius rem versum est pōt conueniri. hec vera sunt qñ seruus non habebat peculiū: sed si habebat peculiū pōt vnus ex socijs cōueniri de peculio qđ pertinebat ad alium ⁊ habebit̄ ratio peculij qđ est apud alium. ita hoc casu poterit agi cū vno ex socijs ex eo qđ est versum in rem alterius. [marcellus notat]. i. notabiliter distinguit. alij exponūt notat idest reprehēdit. [nō potest] contra eum: in cuius rem versum non fuit: quia ademptum fuit licet ibi posset agi de peculio. vt. s̄. de pec. l. ⁊ ancillarum. in fi. ita per consequens habetur ratio eius qđ versum est in rem alterius.

Si filius. In. §. isto dicit̄ si filius constituit se soluturum illud qđ pater debet nō poterit cōueniri pater de in rem verso: q: qui constituit se obligat: non autē liberat debitorē sed si filius cōstituit se soluturū pro patre ⁊ soluit pater poterit cōueniri de in rē verso. [nō liberat] vt. C. de cōsti. pecu. l. vlt. [dicet̄] vt. j. man. l. pap. vnde tenebit̄ patri de in rē verso. vt. s̄. e. l. si pro patre. in princip.

I ☞ Qui agit actione de peculio consequitur qđ superest deducto eo qđ dño debet̄ sed qui agit de in rem verso conseq̄tur qđ superest in eo qđ dñs dedit pro re hoc dicit.

I **Quidam fundum.** † In lege ista dicitur. dominus fundū colendū locauit seruo ⁊ dedit ei boues: iste seruus boues alij vendidit de mandato dñi: cū isti boues non essent idonei ⁊ mādauit ei qđ alios boues emeret de precio istorū boum: iste seruus alios emit: ⁊ nunc venditori preciū non soluit: modo querit̄ vtrum venditor possit agere cōtra dñm actione de peculio vel de in rem verso. ⁊ respōdet̄ q̄ non: nisi in id qđ erat plus in precio bouȝ priorum. [nō essent idonei]. s. ad culturā [alios redemerat]. i. accepe rat: [cōturbauerat]. i. fugauerat rationem dñi.

I ☞ Ad hanc actionē sufficit negociū vtiliter ceptuȝ sicut in actione mandati ⁊ negociorū gestorum. h. d.

I **Si seruus.** † In princ. huius. l. dicit̄ si seruus accepit mutuo. x. vt verteret in rē dñi ⁊ postea perdidit dñs tenet̄ de in rem verso. nā ⁊ si ꝓcu. alicuius accipit pecuniā mutuo ipēsurus in rem dñi ⁊ rem ꝑdidit sine culpa eius aget man. vel neg gest. cōtra dñm. hoc dicit princ. huius. l. [acturum] quia

sufficit negocium vtiliter incohatum.vt.s.de nego.gest.l.sed an vltro.

De eo qd dat vicario si in re dni vertat agit hac actione scdm eius natura. Si vero peculiu ordinarij sit conuersum respectu ordinarij habet hanc natura: respectu domini naturam actionis de peculio.hoc dicit.

Cum sticho. †In.§.isto dicit.tu habebas seruu noie paphilu ordinariu: z ille habebat stichu seruu suu vicarium cotraxi cum sticho vicario pamphili: nunqd potero te conuenire de peculio si in re tua vel in peculiu pamphili vertit. Rndet q sic: z hoc si agam mortuo vel alienato sticho vicario: sed si aga mortuo pamphilo lz stichus viuat de eo qd est versum in peculium paphili debeo agere intra annu coputadu a die quo decessit.[contraxi] mutuado sibi[tantum debeat] quare: qz non tam de in rem verso q de peculio video: experiri que actio est annalis vt.s.quando actio de pecu.est an.l.j.[fiat] vt.s.de pecul.l.sed si damnum.§.peculium.[debet] sed deducto qd stichus debet sic.vt.s.e.l.si pro parte.§.si domini.

Actio de in rem verso competit ei qui principaliter contrahit vt in rem domini vertatur.

Quauis. †In lege ista dr q aliqn est aliqd q vertit in rem mea z teneor de in rem verso vni: z alij no verbi gratia: mutuasti seruo meo vt in re mea verteret: puta vt emeret frumetu quo aleret familia mea: seruus dedit tibi fideiussorem de pecunia illa tibi reddeda: nunqd tenebor creditori vel fideiussori: z certe creditori: qz creditor videt sibi querere actione de in re verso fideiussori tenebor de peculio: qz vr querere actione de peculio.h.d.ista.l.videatis expositione lre.[quauis in ea re pro seruo meo] .i.coteplatione serui mei.[ppri tu] .s.est[versum est] vnde creditori no fideiussori dat actio de in rem verso.secus aut esset si vnus tradidit z alter vedidit qz occupantis melior est coditio.vt.s.e.l.iij.in fi.z.l.seq.

Si filius emit re sibi necessaria z extunc ipsam re pater in ipsius filij funus couertit in rem eius versa videt. Item in actione de peculio venit qd in rem est versum z sic post annum hec actio est necessaria.hoc dicit.

Filiusfa.toga emit. †In lege ista dicit filiusfamilias emit sibi toga: pater credebat sua esse no a filio empta: mortuo filio pater illaz toga dedicauit in funus filij couenit a venditore toge: nunquid conuenies de in rez verso vel de peculio.z certe videt neracio qd debeat coueniri de in re verso: non de peculio[excessit] vt s.qn ac.de peculio est annalis.l.quesitum.

Filia si mutuu in alimenta conuertit tenet pater de in re verso si onus alimentorum ad patre spectabat.h.d.

Pater pro filia. †In lege ista dicit: pater couenit dare dote pro filia z couenit qd ipse aleret filia.postea qz no alebat filia: ipsa filia accepit mutuo pecunia a viro z decessit: nunqd potest agi cu patre de in rem verso. Respodet q si ipsa aliter se alere non poterat: vel seruos paternos q pot agi vtili actione de in rem verso contra patrem.hoc dicit principiu huius.l.[aleret] scilicet quousqz sibi dote solueret.[cedere] .i.oneribus matrimonij.vt.C.de iur.do.l.dotis fructus[vtile actione] .s.in patre vt hic.z.s.eo.l.q si seruus.§.pinde si seruus.z qd dicit prin.huius legis.illud idez dicit.j.e.l.vlt.vnde videatis incontinenti eam.

Tutoris promissio non tollit actionem de in rem verso contra pupillum.

Seruus absentis. †In.§.isto ponit casus talis: quidaz absentauit se ca reipublice: seruus eius mutuauit pecuniaz seruo pupilli autoritate tutoris nunquid tenebit pupillus de in rez verso. Rn.q sic: ex quo cotractu est autoritate tutoris cu seruo pupilli: licet tutor promiserit reddere.hoc dicit iste.§.

Filiafami. In lege ista dicit quida duxit in vxore filiaf.z couenit inter eu z socern z vxore qd pr aleret filia: vel filia se aleret donec pater dote solueret pro ea. postea pater non alebat filiam: maritus mutuauit pecuniaz filie vt se z seruos suos aleret: mulier consumpsit in se aledo z seruos suos illam pecuniam z in res familiares mariti anteq pater solueret dotem mortua est filia: nunqd pater tenebit de in re verso. Rndet q sic: si aliter se z seruos paternos alere no poterat. Sed qd differt hec.l.ab illa.s.e.l pr.dicut quida q nihil sed accidit hoc vitio scriptoris. sed vos dicatis q differt; qz in.l.ista conenerat inter patre z generum z filiam,

Quod iussu. Rubrica.

Non solu actio de peculio z de in re verso hz locu contra patre vel dnm imo qd iussu de quibus.s.diximus.z ideo dicit rub.qd iussu.i.de act.quo iussu que dat contra patre vel dnm cuius iussu est cotractu cu filio vel seruo.z no.qd est differetia inter act.qd iussu z madati.na si iubeo filiu vel seruu zhere in re peculiari hz locu qd iussu: madati habet locu cu mando tibi vt cotrahas cu filio meo in re mea.vt.j.e.l.j.z.C.qd cu eo.l.si ex cotractu.vt.C.man.l.si tibi.ite iussus talis cotinet madatu necessitate voluntate: cum fit animo obligandi.

Merito ex iussu domini zc. In prin.huius.l.dr si seruus vel filius cotraxit iussu dni vel patris: in dnm vel patre dat insolidu act.qd iussu.z merito qz videt ipse pater cotrahere du iubet cotrahi cu seruo vel cu filio suo.videt autem iubere siue cora testibus siue per epistola: siue verbis testibus siue per nunciu siue iubet speciaľr siue generaliter.z videt generaliter iubere si iubet cum seruo suo contrahi periculo suo: nisi certa.l.aliud suaderet. Sed qd si dns vel pater iussit contrahi cu seruo vel filio suo.z postea vult reuocare istum iussuz: nunqd potest.rndet q sic: anteq credat: queadmodum si madasset alicui libero.h.d.prin.huius.l. videatis expositionem littere.[iudicium] .s.qd iussu.[datur] scilicet z no est ppriu nomen actionis: sed cognomen.vt dixi.s.de pec.in ipsa rub.[qui iubet] sic.z.s.titu.proxi.l.j.in prin.z qz qui per alium facit zc.vt.j.de admi.tu.l.ita aute.§.gessisse.[siue testato] .i.cora testibus inter presentes.[siue verbis] .i.inter presentes z sine testibus[nisi certa lex aliud phibet] .s.in quibus casib requirit specialis iussus.vt.j.de acqui.hered.l.si is qui.§.iussum.vel exponatis.[nisi certa.l.] i. couentio: qz cotractus ex couentione lege accipiunt.vt.j.depo.l.j.§.si conuenerit.[certioraffet] als secus.vt.j.de solu.l.si vero.§.j.

Sed z si mandauerit. s.dictu est qd dominus vel pater si iubet cu seruo vel filio cotrahi qd tenet qd iussu.in.§. isto dicit q si mandat silr tenet quod iussu: sed z si seruus cotraxit z dns subscripsit videt ei madare z tenet qd iussu. Sed quid si dns vel pater fideiusserit pro seruo vel pro filio: nunqd tenet qd iussu.certe non: qz aliud iubere est: aliud fideiubere. Sed quid si pater vel dns inutiliter fideiusserit: nunqd tenebit qd iussu.rndet q non. Sed qd si dns vel pater hz ratuz cotractu qd factu est cum seruo vel filio: nunqd tenet quod iussu. certe sic. Unum sciatis qd si dns vel pater est pupillus no tenetur qd iussu nisi tutore autore iubebat.h.d.iste.§.[iussisse.] ergo videtur quod idem sit iussus qd madatu.sed dicetis q est differentia inter actionem qd iussu z actionem mandati vt dixi in casu in rubrica.[z aliud est iubere] vnde facit non tanq ipse sed tanq alius.vt.s.de adop.l.si pater.§.si duos.[in eos datur] qz ratihabitio mandato coparatur.vt.C.ad macedo.l.vltima.[iusserit.] vt.j.eod.l.si tutoris.z.s.de peculio.l.lz.

Si iussu fructuarij. In.§.isto dicitur sicut tenetur dominus si iubet cum seruo suo cotrahi: ita si vsufru.iubet contrahi cu seruo in quo habet vsumfructu tenet qd iussu. idem est z si bone fidei possessor iubet cotrahi cum seruo que possidet bona fide: sed z si curator adolescentis vel furiosi vel pdigi iubet cu seruo predictorum contrahi tenetur qd iussu. Sed z si verus procurator iubet cotrahi cuz seruo domini cuius procurator est tenetur qd iussu: sed si non sit verus procurator: tunc ipse procurator tenet z non dominus.hoc dicit[idem labeo ait] accedit.s.de insti.l.sed cuicuqz.§. vlti.z.l.fin.z.s. de pecu.l.j. in fine.z.l.ij.z sequen.

Ex iussu tutoris dat qd iussu contra pupillu.h.d.

Si tutoris iussu. †In principio huius.l. dr si aliquis mutuauit seruo pupilli iubete tutore agit cu pupillo: sed z si iussu dni contractum est cu ancilla vel iussu patris contractu cu filia: agitur cum dno vel cum patre qd iussu.hoc dicit principium huius.l.[tutor] accedit.s.l.pro. in fin.z.s.titu.proxi.l. pater.§.j.[qd iussu actio] sic z.s.de peculio.l.z ancillarum.in principio.

Si iussu. In.§.isto dicitur si me iubente contraristi cuz seruo alieno: z postea redemi seruu alienum non tenebor qd iussu[confirmetur] qz qd ab initio non valet zc.vt.j.de reg.iur.l.qd ab initio.

Dominus qui iussit. In lege ista dicit: si iussi seruo meo pecunia mutuari cu vsuris semissibus teneor qd iussu

quod iussu:sed si seruus obligauit predia mea sine voluntate mea illa predia non erunt obligata[obligauit] secus si iussit predia obligari.vt.C.quod cum eo.l.si ex contractu.

s **Iussu eius.** In.l.ista dicitur.si iubēte administratore ciuitatis qđ iussu contraxi cū seruo ciuitatis teneť administrator ciuitatis quod iussu[possit]nam administrator ciuitatis loco domini habetur.vt.š.si cer.pet.l.ciuitas.

I ☞Quando pater vel dominus erit principaliter contracturus per seipsum licet iubeat dari seruo vel filio non agitur quod iussu:sed agitur acsi secum esset contractus celebratus:ꝛ si ex pluribus dominis vnus iubeat contra ipsum solum datur hec actio.hoc dicit.

I

s **I dominus.** †In.l.ista dicit̃:accepi mutuo pecuniā a te:dixi ego:teneas ista centum apud te ꝛ ego mittā tibi filiū meum:vel seruum:vel nunciū:ꝛtradas ei:nunqđ ego ꝛ filius tenemur qđ iussu.Rũdeť ꝙ non[numerari]vt nūcio nō competit:qꝛ filius non contraxit:sed pater vel dñs ꝯtraxit:vt hic.ꝛ ad hoc facit.C.qđ cū eo.l.si ex contractu.

Si vnus ex seruis. In.§.isto dicit̃.si seruꝰ habet plures dominos ꝛ vnꝰ iubet cum eo ꝯhi:alter non:iubens tenetur:qđ iussu:sed si oēs iusserunt cum eo ꝯhi:cum quolibet poterit agi insolidum[mādantibus].s.qui teneñ insolidum:sicut ꝛ plures fideiussores ꝛ ad hoc facit.j.manda.l.si creditor.§.duorum.

¶Explicit liber.xv.

¶Incipit liber.xvj.

¶Ad senatusconsultum velleianum. Rubrica.

¶Signori.Rub.cōtinuatur dupliciter:ꝛ vno modo sic.in superioribus dictum est qualiter ex ꝯctibus aliorum conueniamur:verum qꝛ aliqñ defendimur ex ꝯctibus nostris qđ est per beneficium velle.ideo ad velle.senatuscon.perueniamꝰ ꝛ subijciamus:vel pōt continuari secundo modo sicut filiussa.si mutuatus est pecuniā contra senatuscon.mace.iuuať.vt.š.ad macedo.l.j.ꝛ p totum.ita mulier q̄ intercedit defendiť excep.vell'.vnde ad senatuscon.velle.veniamus.ꝛdicit̃ senatuscon.velle.a dño velleio.dñs velleius erat ꝯsul romanus.duo erant consules:dñs sillanus marcus:ꝛ dñs velleius dum factum fuit istud senatuscons.velle.dicebat velle.sillano marco.bonum esset qđ prouideremus mulieribus ꝙ tota die mulieres intercedunt ꝑ alijs ꝛ decipiunť.vnde prouideamus eis:et intantum infestabat collegam suum velleium ꝙ fecit pulsari ad consilium:congregato consilio dixit velleius sillano marco dicatis ꝛ surgatis:dixit iste non faciā:immo vos surgatis.vnde Velleius surrexit ꝛ ꝓposuit:ꝛ dixit:tota die mulieres dāmificant̃ intercedēdo pro alijs:bonum esset ꝙ prouideretur eis:vnde dicatis qđ placet vobis.dixerunt senatores fiat fiat.vñ dictum est velleianum a velleio autore.vt.j.eo.l.j.ꝛ.ij.

I ☞Per velleianum mulieribus intercedentibus parat̃ exceptio:ꝛ in veterem debitorem restituitur seu instituitur actio hoc dicit cum seq.in quibus iuriscon.summauit totum titulū.ꝛ ponit hic casus in quibus hic titulus locum non hꝫ.

I **Velleiano senatusconsul.** Lex ista cum seq.ꝛ est verbosa lex.et in.l.ista cum seq.dicit̃.† sicut femine defenduntur a ciuilibꝰ officijs ꝛ virilibus:ita congruum est ꝙ non intercedant pro alijs.ꝛ ideo si mulier intercedit pro alio defendit̃ exceptione velle.sed creditori restituit̃ actio in veterē debitorem si intercesserat mulier aīo nouandi:qꝛ potiꝰ ille pro quo se obligat videť decipe ꝙ creditor.ꝛ debetis scire olim fuit statutū ꝙ mulieres pro maritis non obligarēt se:postea statutū a velleio ꝙ mulieres si intercederēt pro alijs ꝙ possunt vti beneficio velle.senatuscon.[velleiano senatuscon.].s.denoīato a velleio autore.vt.j.l.ꝑxi.in prin.sicut trebelliantī a Trebellio autore.vt.j.ad trebel.l.j.[sunt feminis]vt iudicia.vt.š.de iudic.cum pretor.§.vlt.Itē arbitria.vt.š.de arbi.l.j.Item alia similia.vt.j.de reg.iur.l.femine[in veterem debitorē]hic cum mulier intercedit aīo nouandi daf̃ restitutoria actio.vt.j.eo.l.debitrix.§.si pro eo[mulierē ream]hoc est intelligendū quando mulier suscipit obligationem ad alterius vtilitatē:vt qꝛ spondet soluere pecuniā.ꝛ isto casu qñ mulier accepit pecuniam vt alij soluat daf̃ actio restitutoria.vt.j.eo.l.q̄uis.§.si cum essem[fecerunt].s.in senatum[nō opitulatur].i.subuenit senatusconsul.velle.[sumit auxiliū]vnde si mulier intercedit ꝑ alio non animo decipiendi vtitur exceptione velleiani.al's nō:ꝛ est animus decipiendi si veniat in veste virili.vt hic.ꝛ.j.eo.l.si decipiendi.sed si mulier venit in habitu femineo non decipit:qꝛ qui scit certiorari non debet.vt.j.de actio.emp.ꝛ vend.l.j.in fine.quo casu locus est senatusconsulto velleiano.

c **Et primo quidem.**

I ☞Verbum intercedere comprehendit omnem obligationem omnino quam quis pro alio suscipit.

Ois oīno obligatio senatuscōs.

I †In.§.isto dicit̃ ꝙ mulier q̄ obligat se pro alio defendit̃ exceptione velleiani:siue obliget verbis se:siue re:siue quocūqꝫ modo:siue ad defensionē extranei veniat:siue coniuncte persone.vnde mulieri non ꝑmittitur defendere maritum vel filium:vel patrē:sed aliqñ mulier non vtit̃ exceptiōe velleiani si venit ad defensionē alterius:si mulier fideiubet in rē suā:qꝛ emit a me hereditatē:ꝛ promisit satisfacere creditoribꝰ hereditarijs:vel si promisit pro creditore suo in tanta quātitate in quanta erat obligata:sed si mulier volebat intercedere pro alio:et debitor dixit ei ꝙ creditor non reciperet eam:ꝛ mulier iuit ad creditorem ꝛ accepit.c.mutuo:ꝛ non fecit mentionē de me debitore:et postea donauit mihi illa.cc.vel soluit creditori meo.nunqđ iuuatur mulier senatuscon.velle.certe nō:qꝛ creditor ignorabat hoc:qꝛ senatuscon.velle.subuenit mulieribus intercedētibus non donantibus.nec interest vtrū mulier numeret pecuniā suā an rem suam det in solutum:nā ꝛ si vendidit rem suam ꝛ preciū soluit creditori alterius:vel delegauit emptorē creditori alieno non est locus senatuscon.velle.h.d.iste.§.cū tribus legibꝰ seq.[siue verbis]vt in stipulatiōe[siue re]vt in mutuo[quocunqꝫ alio ꝯctu]intercesserint:vel pro emente vel vendēte[defendere]possunt tñ agere pro patre in casibus.vt.š.de ꝑcur.l.feminis.ꝛ alias feminas.ꝛ in alio casu.j.de liber.cā.l.amplius[non videt̃]quare qꝛ intercedit in rem suā.vnde cessat velle.senatuscon.vt.j.eo.l.aliqñ[donat]nam seuum ꝛ auarissimum est genus mulierum in donando.vt hic.ꝛ.j.de dona.inter virū ꝛ vxo.l.si stipulata.in fi.

I ☞Mulier si fideiubet vel alium fideiubere mandat iuuatur velleiano si recipiens hoc sciuerit.h.d.cum.l.seq.quāq̄.

I

I **I fideiussores.** †In.l.ista cum seq.tractatur de eadē materia ꝛ dicit̃ hic:si filius mulieris erat absens conueniebat̃ filius:venit quidā ad eius defensionē.petituꝫ est ab eo ꝙ satisdet iudicatū solui:venit defensor ad matrē vt quereret fideiussores qui fideiubeant pro eo iudicatum solui:dixit mater libenter:vnde inuenit duos fideiussores q̄ promiserunt iudicatum solui:conueniunt̃ postea fideiussores:nunqđ poterunt vti beneficio velle.certe sic sicut mulier si intercessisset:qꝛ fideiussores ipsi haberēt regressum ꝯ matrē qđ est verū cū creditor sciebat mandato matris intercedere:si autē ignorabat hoc:tunc si vtunt̃ beneficio velle.creditor pōt vti aduersus except.replicatiōe doli mali:qꝛ decepistis me:ꝛ lꝫ ꝯ fideiussores opponat̃ excep.doli mali:tñ si mulier conueniat̃ a fideius.poterit vti excep.velle.qñ non potuerunt ignorare quin pro alio ipsa intercederet:sed ipsi agēt ꝯ filiū quē defenderunt act.nego.gest.ꝛ ab eo consequent̃ qđ ꝓstiterunt pro satisdatione iudicatum solui.Vnū sciatis ꝙ sicut mulier defendit̃ exceptiōe velleiani si intercedat pro alio:ita si obligat rem suā pro alio:sed qđ si mulier renūciat iuri pignoris qđ hꝫ in bonis viri vel alterius:nunqđ videt̃ intercedere.certe nō:ꝛ ideo nō iuuatur excep.velle.h.d.ista.l.cū seq.ꝛ prin.seq.[vsuros]accedit.vt.j.eo.l.si mulier[repellēdā]ergo iuuant̃ cū creditor sciebat eos fideiubere pro matre[facti].s.ꝓprij vt dicat se ignorare mulierem mādasse.ꝛ sic no.ꝙ nō licet alicui in ꝓprio facto errare vt hic.ꝛ.j.de actio.emp.ꝛ ven.l.teneť.in prin.ꝛ.j.loc.ꝛ conduc.l.itē querit̃.§.itē si gēma.sꝫ in alieno facto tolerabilis ē ignorantia.vt.j.ꝑ suo.l.vlt.[liberat]defensor filij.vnde ipse defensor poterit agere act.neg.gest.ꝯ filiū.vt.š.de ꝑcu.l.q̄ ꝓprio.§.ꝓcurator[faciat].s.qñ pro alio obligat.vt hic.ꝛ ad istud concor.C.eo.l.j.si fine[non esse intercessionem]vñ si mulier remittit ius pignoris marito cessat velleianum.concordat.C.eodē.l.etiam.ꝛ.l.iubemus.

q **Vāuis pignoris.**

Si mulier. In.§.isto cū prin.l.seq.dicit̃.mulier habebat filium pupillum qui habebat tutores:iste pupillus grauatus erat ere alieno:tutores volebant vendere ꝑdia pupilli ob es alienū.vñ dixerūt mulieri:mulier cepit plorare ꝛ dixit eis:rogo vos ꝙ ista ꝑdia nō vēdatis:currunt vsure pupillo:si vos velletis nobis mutuare pecuniā nos

nõ vendemus:dixit mulier nõ habeo:sz accipiatis pecuniã et ego pro vobis intercedã. Dixerunt ipsi:creditor non acciperet.dixit mulier:accipiatis vos:τ ego promittam vobis de indẽnitate:si postea cõueniatur mulier:qr ꝓmisit eis indẽnitatem poterit ne vti excep.velle.rñdetur ꝙ non:qr nec nouã:nec veterem alienã obligationẽ suscepisse videt[sed ipsa fecisse].s.de nouo[hanc obligationẽ]sub.τ ideo cessat velle.τ senatuscon. τ tenet mulier hoc casu.sic τ.j.eo.l.si mulieri soluere. Sed videtur contra.C.eo.l.si mater.ij.rñso.ad solutionẽ cuius contrarij antiqui ita dixerunt τc.dic vt ibi no.

☞ Mulier iuuatur velleiano aduersus primum creditorẽ τ aduersus euz cui est delegata:lz marcellus aliter distinxerit.

Si mulier apud primum. † Signori.§.iste reputatur valde difficilis:τ do.Jo.τ Azo hic multa scripserunt:tñ si vos aduertatis bene q̃ dicã iste.§.nõ videbit vobis difficilis:immo facilis.et ad euidentiam huius.§.ita ꝑmitto vobis ista noĩa:primus τ secundus:sunt aliqñ noĩa appellatiua cum ordinis rõne ponunt:aliqñ sunt noĩa ꝓpria. ¶ His ita ꝑmissis pone ita casum in terminis. Jn.§.isto dña mulier intercessit pro secundo apud primũ aĩo nouandi:postea pro primo intercessit apud creditorẽ eius:an he due intercessiões ambe vitient ꝑ excep.senatuscon.velle.rñdet iuriscon.ꝙ sic.τ hoc scd'z sñiaz Juliani. Sz dñs marcellus repħendit iulia.τ distinguit sic.dicit marcellus bene credo si dña mulier itercessit pro secũdo apud primũ aĩo nouãdi ꝙ irrita est τ iuuat exceptiõe senatuscon.velle. Sed si primus fecit ꝙ obligaret se apud suũ creditorẽ:aut primus tanꝙ suã debitricez delegauit eã:quo casu non videt mulier intercessisse:sed si non delegauit eam tãquaz suaz debitricẽ:sed suscepit in se obligationẽ:tũc bene dixit iulia.ꝙ videat intercessisse:τ iuuat exceptione velle. verũtamen quo casu primus delegauit eã ante condẽnationẽ vel post condemnationẽ si nõ soluit ei cui delegata est põt agere ꝯ primuz sed si soluisset nõ posset repetere ab eo cui delegata est:sed debet posse condicere a primo[interuenerit].i.intercesserit animo nouandi primo loco[restitui obligationẽ]in secundũ debitorem.vt.s.eo.l.j.in fi[in alterius].i.primi[suscipiat].scilicet quo casu sunt due intercessiones[vna intercessio fit]scilicet pro secundo apud primũ[in prima].i.in fideiussiõe facta apud primũ.τ tunc falsum est qd dicit iste.§.vnde in prima fideiussione non denotat ordinẽ[sed in prima fideiussione].i. primi facta apud tertiũ:sicut dicimus in fideiussione titiana. idest tertij[sed]istud sed ponit quasi nõ bene dixerit marcellus[a quo delegata est]a principio[abest].s.soluit[vel si nondũ abest liberationẽ].s.si nõ soluit:diu stetit in obligatione. ¶ Or: signori ad id qd dicit in.§.isto signat ꝯ.τ videt ꝙ si mulier delegat ꝙ fideiubeat in rem suã.vnde cessat velle.vt.s. eo.l.sed si ego.τ.j.eo.l.vir vxori.τ.j.de noua.et deleg.l.doli.ad quoꝝ solutionẽ vos ita dicetis.hoc est verũ si scd's esset creditor mulieris in.x.τ delegaret eã apud primũ ꝙ cessat velle.vt i l.ꝯ.sed in veritate hic non debebat in scdo.x.vnde hz locũ velle.vt.s.eo.l.ij.τ.l.j.postea si mulier intercedit pro primo apud tertiũ iuuat velle.sed si delegat apud tertiũ est inutilis:qr fit ex inutili cã.vnde non bene repħendit marcellus iulianuz. vñ bene sequit.si condemnata τc.qr si obligo me apud te sine causa possum a te condicere liberationẽ.vt.s.de condi.sine cã.l.j.

☞ Mulier intercedens siue soluat:siue deleget debitorem repetit:si alium deleget exceptione iuuabitur.h.d.

Interdum. † Jn.§.isto dicit.si mulier itercessit cõtra senatuscon.velle.si soluit põt condicere:vel si delegauit debitorẽ suũ creditori apud quẽ intercessit:nã qui delegat videt soluere. Sed qd si aliqs delegat a muliere τ inutiliter delegatus poterit vti excep.senatuscõ.velle. sed si mulier delegat debitorẽ suũ aĩo donãdi non vtet excep. senatusc.velle. Sed si mulier delegauit debitorẽ quẽ putabat suũ:facta videt fraus senatuscon.velle.ideo vtet except.velle. h.d.iste.§.videatis expositionẽ littere[cõdiceret].s.ab eo cui soluit.vt.s.de condic.inde.l.q̃ excep.sed quo casu non põt repetere ab eo cui soluit repeteret a debitore.vt.j.e.l.§.quotiẽs. [soluit enim].i.soluere fingit.vt.j.de so.l.satisfactio[fideiussor]vt.j.eo.l.si mulier[cessat]qr non intercessit[videbit]vt s.eo.l.sed si ego.

Quotiens. Jn.§.isto dicit.si mulier ꝑ debitore obligato intercessit aĩo nouãdi vtit beneficio velle.τ pristina actio restituit ꝯ primũ debitorẽ etiã si acceptilatũ sit debitori:sed τ si cõuenit inter debitorẽ τ creditorez ꝙ daret expromissorẽ:τ ipse eũ liberauit ꝑ acceptil. postea dedit fideiussorẽ mulierẽ sicut si nõ dedisset fideiussorẽ posset ab eo cõdici acceptilatio.ita si ꝑdedit minꝰ idoneũ:qr nõ interest an det fideiussorẽ:vel det talẽ q̃ sit tutus:excep.vell.h.d.iste.§. videatis expositionẽ littere[quotiẽs pro debitore].s.nõ suo[actio].s.restitutoria.vt.s.eo.l.j.[det]qr hec duo sunt paria vt.s.de condic.ob cau.l.si quis.

☞ Acceptilatio facta fideiussori inutiliter obligato non liberat debitorem sicut nec solutio nisi sic solueret quod repetere nequeat.

Marcellus quoqz scribit. ¶ † Jn.§.isto dicit.si mulier intercessit aĩo nouãdi τ creditor liberauit mulierẽ per acceptilationẽ:nihilominus dabit restitutoria actio ꝯ primũ creditorẽ:sed q̃d si mulier intercessit aĩo donãdi et soluit:nunquid primus debitor recusabit restitutionẽ ꝯ eũ.τ rñdet ꝙ sic [nihilominus].i.nõ propterea minꝰ[debere dari]ꝯ primuz debitorẽ[ei dimisit].s.τ nõ refert q̃s ipso iure non habeat an ꝑ except.infirmet.vt.j.de reg.iur.l.nihil interest[recusat]sed mulier aget mãdati.vt.j.mãda.l.ex mãdato.§.j.

☞ Muliere subducta actio restituitur in omnes qui ꝑ eiꝰ obligationem fuerunt liberati:non autem omnibus.

Quamquam. † Jn.§.isto dicit.si mulier intercedit pro aliquo aĩo nouãdi restituitur pristina act.ꝯ illos q̃ liberati sunt:sz q̃d si sunt duo rei stipulandi τ mulier intercesserit apud alterũ:τ apud alterũ non: ei soli restituit obligatio apud quem intercessit.h.d.iste.§.videatis expositionẽ littere[quãꝙ in oẽs].s.reos debẽdi.vt in ira eo.l.si pro vno[qui liberati sunt].s.ꝑ intercessionẽ mulieris factã aĩo nouãdi.vt.s.eo.l.j.[intercesserit].s.τ apud alterum[non apud quẽ intercessit].qr ille ꝑdidit act.suam.

☞ Creditor si succedit mulieri nihilominus actio restituitur in veterem debitorem:sed si mulier debitori non est restitutio necessaria.

Si mulieri. † Jn.§.isto dicit.creditor apd quẽ mulier itercessit successit ei aĩo nouãdi nũquid restituit actio in veterẽ debitorẽ.rñdetur ꝙ sic:qr successit non obligat mulieri cũ effectu.sed nunq̃d in falcidia imputabitur hoc es alienũ.rñdetur ꝙ non.sed si mulier successit debitori pro quo intercessit dabit ꝯ eã actio restitutoria.

☞ Muliere ab initio cum alio contrahente actio restituitur in veterem debitorem.

Si cum essem. † Jn.§.isto dicit.ego petebã a te vt tu mutuares mihi.x.τ mulier itercederet pro me.dixisti tu:nõ mutuarẽ tibi:nec acciperẽ mulierẽ intercedentẽ pro fideiussore:sed ipsi mulieri mutuabo:et ita color fuit quesitus nunq̃d erit locus senatuscon.velle.certe sic τ datur restitutoria actio contra te.vt si mulier erat obligata ex stipulatu:τ tu obligaris ex stipulatu[intercessisse]quare qr fraus fuit excogitata[que instituit]vt.s.eo.l.j.in fi.[cõuenieris]sub.ideo qr erat facta fraus de contractu ad contractum.vt.s.de leg.τ senatuscon.l.contra legem.vnde iuuatur exceptione senatuscon.velleiani.

☞ Muliere subducta actio nõ restituitur in eum q̃ ab initio non potuit obligari ipso iure vel effectu.

Illud. † Jn.§.isto dicitur.si mulier intercedit vel de nouo constituit se soluturam pro alio animo nouãdi qui non posset obligari.puta pupillo qui nõ potest obligari sine tutoris autoritate ipsa iuuatur velle.senatuscon.nec restituitur actio in veterem debitorem:puta in pupillum nisi locupletior factus sit.sed si mulier intercedit pro adulto minore tamen.xxv.ann.restitutionem põt postulare contra institutionem:τ mulier poterit vti exceptione velleiani.sed si mulier intercedit pro filiofamilias qui obligauit se contra senatusc. macedonianũ.τ mulier poterit vti exceptione velleiani.τ filiꝰ exceptione macedoniani.nec cõtra eum dat restitutoria actio secus est si mulier intercederet pro seruo alieno.nam ipsa vtit exceptione velleiani:τ actio restituit cõtra dñm sicut restitueretur cõtra quẽlibet patrẽfa.h.d.iste.§.cum.l.seq. videatis expositionẽ littere[non obligaret]per solũ contractum:nisi aliquid peruenisset ad eum non obligatur.j.de noua.l.j.[ex hoc contractu]concor.s.commo.l.iij.in prin.[item si minor vigintiquinqz ann.]scilicet adultus:tamen vt differat a primo casu[in patremfami.].s.pro quo mulier intercessit.

☞ Restitutorie actiones τ institorie dantur contra heredẽ τ in heredem.

Eactiones. † Jn.l.ista dicit.si mulier intercedit pro alio aĩo nouandi aliqñ in veterẽ debitorẽ restituit actio:aliqñ instituit τ sicut datur creditori:ita τ heredibus eius:τ in heredes debitoris ꝑpetuo dant:qr rei persecutionẽ continent.τ datur ceteris successoribus τ aduersus oẽs successores. videatis expositionẽ littere[he actiones].s.institoria cũ mulier intercedit colore quesito.restitutoria cum intercedit animo nouãdi vt.s.eo.

vt.§.e.l.j.[τ heredib⁹].s.creditoris[τ i heredes].s.debitoris

1 ☞ Mulier non habet velleianum si creditor ignorauerit eam intercedere.

8 **Jmulier.** †Jn.l.ista cum seq.dicitur.si mulier accepit pecuniã tanq̃ in vsus suos: τ postea alij mutuat non vtetur excep.velle.al's nemo cõtraheret cũ mulieribus:τ si creditor sciret q̃ mulier ꝑ alio acciperet:tunc est locus senatuscon.velle.h.d.[cõtraheret].i. cõtrahere vellet[acture].s.femine[sint]q: tolerabilis est ignorãtia in alieno facto.vt.j.pro suo.l.vlt.Jtẽ q: subueniẽt mulieribus intercedentibus pro alijs non pro se cõtrahentibus.vt.s.eo.l.sed si ego[intercedere]fraudem comittendo:τ si alij datur⁹ erat:τ mulier erat intercessura magis elegit mulierẽ que postea daret alij.vt.s.eo.l.j.

1 ☞ Si obligatio in effectu spectat ad mulierez licet sit intercessio velleiano non iuuatur.

1 a **Aliquando licet.** †Jn.l.ista in prin.ponuntur tria exempla: in quibus si mulier in se suscepit alienam obligationem non iuuatur senatuscõ.velle.sicut si ancilla ob'pactionẽ libertatis expromissorẽ dedit:τ ea manumissa promittit dare certam q̃titatem pecunie.τ mulier in se suscipiẽdo illam obligationẽ.Jtem est sicut si mulier emit heredi.grauatã ere alieno τ promittit venditori soluere es alienum hereditarium.Jtem sicut est si mulier fideiubet pro suo fideiussore[vt ecce]hoc est primũ exemplũ[dato].s.dño.qđ fieri põt.vt.s.đ dolo.l.eleganter.§.seruus pactionis[idipsum].i. illam obligationẽ[aut]ecce secundũ exemplũ[hereditariũ].s.pro venditore[intercedat]pro iudicato soluendo.vt.s.q̃ satis.cogã.l. de die.τ ita no.cum mulier fideiubet in rem suam non dicit intercedere.vt hic.τ.s.eo.l.sed si ego.

1 ☞ Nouatio q̃ in effectu nõ valet nõ perimit ius pignoris.

1 **De pignoribus.** †Jn.§.isto dicitur.debebas mihi.x.ex cã mutui:τ pignora pro.x.obligaueras:si mulier intercessit pro te aĩo nouandi mulier poterit se tueri excep.velle.lz prima actio restituat̃ cõ debitorem:tñ hypothecaria actio non restituit̃:q: non extincta est: q: pignora non sunt liberata nisi demum soluta pecunia. h.d. iste.§.videatis expositionẽ littere[noua actiõe].s.alia actione q̃ prima[opus].s.in veterẽ debitorem[vocatur]ad istud accedit insti.de actio.§.item seruiana[pecuniaz]videt̃ cõ cum mulier intercedit aĩo nouandi sicut liberatur debitor τ pignora.vt.j.de noua.l.nouatio.vel q: sicut restitutoria actio est necessaria in personali:ita in hypothe.rñ.istud non est verum: q: personalis actio est principalis obligatio:sed pignoris obligatio est accessoria.vt.C.de vsuris.l.eos qui.in prin.vnde cuz lex restituit ei statim personalẽ actio.vt.j.eo.l.debitrix.§.prio vnde tñ semper principalis obligatio siue directa:siue restitutoria duret non est sublata hypo.pro pignoribus cum accessorium τc.vt.j.de reg.iur.l.cũ principalis.Jtem hypothe. habet alias suas conditiones:q: non liberantur pignora nisi pecunia soluatur.vt hic.τ.j.de pigno.l.grege.§.etiam si.

1 ☞ Frustra expectatur conditio cuius euentus nihil opat̃.

1 **Si sub conditione.** †Jn.§.isto dicit̃.si mulier pro aliquo debitore obligato pro eo in diem vel sub cõditione intercessit animo nouandi creditori restituit̃ actio in veterem debitorẽ añ diem vel conditionem[pro alio].s.pure obligato[intercessit]contra velle.[suscipere actionẽ].q.d.nullum bonum est:et malicijs hoim est obuiandum.vt.s.de rei vendi.l.in fundo.in fi.vñ statim cum mulier intercessit:contra velle.prima actio restituitur in pristinum debitorem.vt.j.eo.l.debitrix.§.si pro eo.

8 **Jmulier.** Jn.l.ista dicitur.si mulier sintercedit contra senatuscõ.velle.sicut restituitur actio in pristinum debitorem:ita τ in fideiussorem eis ex quo mulier subducitur ab obligatiõe illa.h.d.ista.l.videatis expositionẽ littere[in veterẽ debitorẽ] vt.s.eo.l.j.τ.l.sed si pro alieno.τ.s.l.prox.in fi.[actionẽ].s.veterem[restituenda est]accedit.s.quod met.cau.l.illud.

1 ☞ Mulier si promittit alium ratum habiturũ quod ipsa gessit non iuuatur velleiano.

1 8 **Jmulier.** †Jn.l.ista dicitur.si eraz debitor tuus in.x.τ mulier petebat q̃ soluerem sibi.x.que tibi debebam:et solui illa.x.mulieri tuo noie:τ fuisti stipu.ab ea te ratum habiturum:si tu non habes ratum:τ ago cõ mulierem ex stipu.de rato ad interesse mulier non iuuat̃ beneficio velle.q: iam ipsa de preda ẽet sollicita.vnde ipsa qđ accepit tenet̃ restituere mihi. h.d.ista.l. videatis expositionem littere[instituere]scilicet ego prior debitor ad interesse meum[τ ipsa de lucro agat].s.τ ego contendam de damno:τ non est par ratio debita amittere:τ lucrũ non capere.vt.C.de codicil.l.vlt.τ.C.de iure delib.l.scimus.§. sed si legatarij[soluere]accedit.j.l.proxi.

1 ☞ Mulier non iuuat̃ velleiano si debitor sibi soluit quod promisit.

1 8 **Jmulier.** †Jn.l.ista dicit̃ in sui principio.si mulier intercessit pro me cõtra senatuscon.velle.τ solui mulieri illam pecuniã pro qua intercessit pro me si cõueniat̃ non vtetur excep.velle.contra creditorẽ:q: non soluet de suo:sed de meo cum pecuniã habeat.h.d.prin.huius.l.videatis expositionẽ littere[titio] idest apud titium creditorem meum.sic exponit̃.s.de in rẽ verso.l.q̃uis[τ ab ea].s.muliere[neq: enim profuit eam periclitari].s.dicere eam periclitari cum pecuniam habeat:ita ne eã perdat.vt subijcit.sed videtur si dicit eam periclitari q̃ debeat sibi prodesse:al's mulier periclitabit̃.rñdeo non prodest ei hoc dicere:q: mulier hz pecuniam.sic.s.ne possit eaz perdere.τ ideo non põt dici q̃ mulier periclitetur[habeat]sub.vnde cũ ipsa mulier certet de lucro:τ creditor de dãno cessat velle. vt. s.l.ꝑxima habuistis. in fine.

1 ☞ Mulier τ fideiussor eius velleiano iuuantur:τ in primũ debitorem actio restituitur.

1 **Si ab ea muliere.** †Jn.§.isto dicitur. si mulier intercessit aĩo nouandi pro alio:τ dedit fideiussorem:sicut mulier põt vti excep.velle.ita fideiussor eius siue habiturus sit cõ eam mandati actione siue non.q: totum pretor cõtum rescindit τ restituit act. in pristinum debitorem.lz quidam dixerunt dandã excep. fideiussoribus si rogatus fuisset a muliere.non al's.h.d.iste.§. videatis expositionem littere[si ab ea muliere que cõ senatuscon. intercessisset]aĩo nouandi[q: totã obligationẽ].s.quo ad mulierẽ τ fideiussorem[creditori]vt.s.eo.l.j.τ.l.si pro alieno.τ.l.si mulieris.❡ Or: signori vt tollatis arg.no.differentiam inter senatuscon.mace.τ velle.in mace.subuenitur filiofa.τ fideiussoribus eius si habent cõ eum regressum per actio. manda. vt.s.ad mace.l.sed si pater.§.non solum.aliud est in velle.q: cuz subuenitur mulieri subuenitur et fideiussoribus eius:siue habeant actio.mandati cõ eam:siue non.vt hic.τ etiam est rõ: q: except. velle.est fauorabilis. excep.mace.est odiosa.vt.s.de condic.in debiti.l.qui excep.τ fauores ampliantur τ odia restringũtur. vt.j.de libe.τ posthu.l.cum quidam.

1 ☞ Non sufficit creditori credere mulieri in rem suam intercedere quando pro alio promittit nisi diligentius ꝑquisiuerit

1 v **Jr vxori.** †Jn princ.huius.l.dicitur. vir rem suam valentem.xx.vxori sue vẽdidit viliori precio d onationis cã.ponamus pro.xv.postea vxorem suam delegauit creditori suo cui tenebatur in xv.modo querit̃ si iste creditor conueniat mulierẽ vtrum possit vti beneficio senatuscon.velle.respondet̃ q̃ sic:q: venditio nullius est momenti.sed si mulier accepit pecuniã mutuo τ mutuat marito suo ignorante creditore in quã cãm mutuaret̃ nõ poterit vti beneficio velle.nã mulier tunc vtit̃ beneficio velle. cum ipsa fideiubet pro alio vel alienã obligationẽ in se transfert animo nouãdi non cum nouã obligationẽ cõhit.h.d.princ. huius.l.videatis expositionẽ littere[addixerat].i. vẽdiderat in fraudẽ.i.cum valeret.xx.dedit pro.xv.[delegauerat].s.mulierem[nullius momenti esse].s.inter virũ τ vxorem [excep.] scilicet velle.q: non refert an intercedat vel delegẽt.ex inefficaci obligatione.τ sic tollitur contra.s.eo. l.j. [contrahat]quo casu cessat velle.vt.s.eo.l.si mulier[debere]q: tunc hz locũ senatuscon.velle.vt.s.eo.l.j.in fi.vnde no.hic vnum no.si vẽditio fit a marito in vxorẽ donationis cã minori precio q̃ valet:nõ valet ipso iure.vt hic.τ.j.de dona.inter virum et vxo.l. si sponsus sponse.§.circa venditionez.secus est inter extraneos. vt.j. de contrahen.emp.τ vendi.l.si quis donationis causa.

1 ☞ Si mulieri consentienti obligationi rei sibi obligate pecunia soluitur velleiano non iuuatur.

1 **Si mulier.** †Jn.§.isto dicit̃.mulier habebat quandam rem que erat obligata vxori pro dote τ pro alia pecunia quã ei debebat maritus:postea iste maritus volebat istam rem alij obligare vt mihi satisfaciat de' pecunia quã mihi dz noie dotis.dixit creditor: benẽ curabo q̃ satisfiet de pecunia dotali.Uenit creditor τ satisfecit mulieri:ꝑuenit possessio huius rei apud mulierẽ:creditor agit hypo.actione.dicit mulier nõ potes agere:q: obligata est mihi ex alia cã pro pecunia quã marito mutuaui.τ opponit excep. senatusconsulti velle.dicit creditor nõ potes opponere:q: renunciasti pignori qđ habebas in re:nunq̃d poterit vti beneficio velle.senatuscon.rñdetur q̃ nõ si creditor ignorabat rẽ ex alia cã esse obligatã vxori.sz si sciuisset vteret̃ beneficio velle.si nõ possideret

creditor:sed si creditor possideret mulier ageret hypothe. h.d. iste.§.[obligatã].s.a viro[creditor curasset ei].s.mulieri[si posterior creditor]qd possidet naturaliter et ciuiliter.vt.j.de acqui.pos.l.qui pignoris.⁊.s.qui satisda.cog.l.sciendum.§.j.[seruiana agentez].i.quasi seruiana que dicit hypothe.vt in sti.de actio.§.item seruiana[non profuturam]q: creditor nõ potuit diuinare.vt arg.j.manda.l.fideiussor.¶Unde hic colligi tur arg.ꝙ mulier põt renunciare iuri hypothe.quod hʒ in bo nis mariti.sic.⁊.s.eo.l.quãuis.in prin.⁊.C.eo.l.etiam.⁊.l.iube mus[deberi]q: tunc si mulier possidet:⁊ hʒ replicationem se natuscon.velle.al's haberet hypothecariam.

1 ☞Si mulier cum alio mutuum vt duo rei accipiunt in cau sam necessariam velleiano non iuuatur:sed in causam volunta riam eatenus iuuatur quatenus ad alium pecunia peruenit.

1 **Mulier et titius.** †In.§.isto dicunt duo.pri mo dicitur mulier ⁊ titi⁹ ac ceperunt pecuniam mutuo in rem communem.modo queritur si mulier conueniatur an possit vti ex senatuscon.velle.⁊ respõ detur ꝙ non:q: duo rei eiusdem pecunie facti sunt ⁊ videt ge rere negocium suum.Pone ꝙ acceperunt pecuniã vt insulam reficerent:al's ruisset pro predio cõi soluerent tributa:al's pre dium publicatum esset.Secundo dicitur ꝙ si titius et mulier acceperunt.x.mutuo vt emerent aliquam rem:nunquid si mu lier petit conueniri poterit vti excep.senatuscon.velle.⁊ respõ detur ꝙ pro ea parte que peruenit ad ipsam nõ poterit vti ex cep.velle.sed pro ea parte que peruenit ad titiũ sic.vnde si cre ditor petit partem pecunie a muliere non vtetur excep.velle.si totum petat pro parte submouetur excep.idem est si Titius ⁊ mulier inuicem fideiubent pro alio.h.d.iste.§.cũ.l.se.videatis expositionem littere[mutuarentur].i.pecuniam mutuo acci perent[rei].s.debendi[non omni modo].i.indistincte.sʒ cuʒ distinctione[dicebam].s.⁊ ideo non possit vti excep.velle.ait Affricanus qui fecit.l.istam[cõmitteretur].s.propter tribu tum non solutum[vt senatuscon.locus non sit]quidam dicũt in totum:alij dicunt pro parte mulieris que ad eam peruenit.[pro parte].s.titij[pecunie]que peruenit ad mulierem sub.[excep.].s.velle.[pro parte].s.titij[intercesserint]q: indubi tanter mulier iuuatur beneficio velľ.vel dic iuuatur quatenus ad eam non peruenit.¶Or signori do.Jo.⁊Azo hic in appa ratu suo formant quandam questionem satis obscure que sal uo iudicio eorum meo iudicio melius no.alibi.tñ ego clarius determinabo ꝙ̃ ipsi faciant.⁊ formabimus ita questionẽ.duo masculi constituũt se duos reos debendi.videntur ne inuicem fideiubere.In questione ista fuit multiplex opinio.Fuit vna opi.do.Mar.secunda do.Bul.tertia opi.fuit do.Jo.quarta opi.fuit do.Azo.⁊ in questione ista dixit do.Mar.cũ suis se quacibus ꝙ duo rei debendi videntur inuicẽ fideiubere.⁊ hãc suam opi.primo probat tali ratione:sicut etiam pactum factũ cum reo prodest fideiussori.vt.s.de pac.l.⁊ heredi.§.fi.ita pa ctum factũ cũ reo prodest alij cõreo.s.de pac.l.idem.Item hãc suam opinionez probat alia ratione:nam sicut iusiurandũ pre stitum ab actore prodest fideiussori.vt.C.de iureiu.l.duobus.ita iusiurandum delatum ab vno cõreo alij prodest.vt.C.de iu reiu.l.duobus.§.ex duobus.Item hanc suam opi.probat alia ratione.nam sicut acceptilatio facta reo prodest fideiussori.vt no.s.de accep.l.ex pluribus.ita facta vni cõreo prodest alij.vt s.de duo.reis.l.ij.Item hanc suam opi.probat alia rõne.sicut excep.non numerate pecunie cõpetit reo ⁊ fideiussori.vt.C.de duo.reis promit.l.propter mutuas.Item probat hãc suã opi. alia rõne sicut pater tenet de in rem verso si filiussa.fideiubet pro alio.vt.s.de in rem verso.l.si pro patre.in prin.⁊.§.vlti.ita si non fideiubet.vt.s.de in rem verso.l.si pro patre.§.versum. Item hanc suam opi.probat alia rõne:sicut mulier vtitur ex cep.velle.senatuscon.vt.s.eo.l.j.ita si constituit se pro alio so luturum:vel intercedit pro alio.vt.s.eo.l.vir vxori.§.mulier et titius.in fi.⁊.j.eo.l.seq.Item dicebat ipse q̃d plura leges sunt expresse pro hac opi.in aut.de duo.reis deben.in princ.⁊.s.de duo.reis.l.reos.¶Sed do.Bul.cũ suis sequacibus visuʒ est contrarium.s.ꝙ non videntur duo rei inuicẽ fideiubere.⁊ hãc suam opi.probat tali ratione.ecce si duo sunt rei debendi:vn⁹ põt obligari pure:alius in diem.vt insti.de duo.reis deben.§. vlt.sed fideiussor non põt obligari pure:reus sub conditione. vt insti.de fideiusso.§.idem si ille pure.Item probat hanc suã opi.alia rõne.ecce vnus conreus non põt cõpensare quod alij debetur.vt.s.de duo.reis.l.si duo.sed fideiussor sic.vt.s.de cõ pen.l.si quem.Item probat ⁊ alia rõne.ecce sñia lata ꝯ vnuʒ ex conreis alij non prodest.vt colligitur in.l.s.de arbi.si duo.sed lata pro reo prodest fideiussori.vt no.s.de excep.exceptiones. §.rei.Item probat ⁊ alia rõne.ecce si reus succedit fideiussori tollitur fideiussori obligatio.vt.j.de fideius.l.heres.§.qd ser

uus.sed si vnus conreus succedit alij conreo non tollitur pro parte act.vt.s.de fideius.l.vranius.Item dicebat ipse pro hac opi.est.l.expressa.s.eo.l.vir vxori.§.mulier.in prin.non ob.di cebat do.Bul.ꝙ duo rei debendi alterna fideiussione tenent q: illud verũ est si noiatim conueniat.Dominus tñ Jo.et suis sequacibus visum est contrarium.⁊ hec fuit tertia opi.et dixit in pluribus reis debendi ꝙ vnus non videtur fideiubere pro alio si non sunt socij:⁊ ideo si vnus soluit solidum non recupe rabat actionem mandati a conreo nisi hoc esset actuʒ.sed act. neg.gest.sicut si fideiubeo pro absente ⁊ soluo.j.man.l.ex man dato.§.j.⁊.l.qui fide.Sed si sunt duo rei debendi eiusdem ob ligationis ⁊ contraxerunt societatem inuicem fideiubere vidẽ tur:sed si vnus soluit recuperat ab alio act.pro socio.nihilomi nus mandati:q: videntur adinuicem fideiubere.⁊ pro ista sua opi.inducit.l.j.de fideiusso.l.vranius.⁊.s.de arb.l.si duo.et.s. si quis cau.l.si duo.⁊ dicebat ꝙ non obst.l.alleg.pro opi.domi ni Mar.q: aliud est intelligendũ si sunt socij:⁊ non aliter.cuʒ promptum sit leges legibus concordare.vt.C.de inoffi.dona. l.vna.¶Quarta fuit opi.do.Azo.⁊ verior.⁊ ita scripsit ĩ sum ma huius tit.in fi.lʒ perꝗ̃ breuiter.⁊ ita dixit.Si duo sunt rei promittendi:si ad vnum solum peruenit pecunia:ad alium nõ is ad quem non peruenit pro eo ad quem peruenit videt fide iubere.verbigratia:duo sunt scholares ⁊ pecunia tota perue nit ad vnum:hic ille ad queʒ peruenit est reus:alter fideiussor: sed si pecunia pariter peruenit ad vtrũqʒ quilibet eoruʒ de eo quod ad se non peruenit videtur fideiubere.⁊ idem est si plus peruenit ad vnum ꝙ̃ ad alium.nec põt dici ꝙ sit societas:vľ ꝙ sint socij his casibus:lʒ cõiter se obligent cũ in cões vsus eam non conuertant:sed de eo quod ad se peruenit non videt fide iubere:q: nemo pro seipso fideiussor existere põt.vt.s.de fide ius.l.j.⁊.l.põt.⁊ colligit.j.eo.l.tutor.in prin.⁊ pro ista sua opi. faciunt tres leges expresse que videntur velle ꝙ vnus obliget se pro alio quatenus ad eum non peruenit.vt.s.eo.l.vir vxori. in fi.⁊.l.seq.⁊.s.de in rem verso.l.si pro patre.§.vlt.⁊.s.ad ma cedo.l.item si filius.§.j.⁊ ita apparet que sit vtilitas vtrũ duo rei videantur inuicem fideiubere vel non:q: soluta est illa que stio qua queritur si vnus conreus soluit qua act.recuperat vnus ab alio:q: si solidum soluit recuperat act.man.id qd ad eũ nõ peruenit:q: videtur recepisse mandatum de soluendo.vt argu men.j.manda.l.ex mandato.§.j.et.l.qui fide.sicut ille qui pro alio fideiussit videtur recipere mandatũ de soluendo.vt.s.de condict.inde.l.indebitum.sed si ille soluit ad quem tota pecu nia peruenit non potest aliquid recuperare:q: solidam pecu niam pro seipso videtur soluisse:lʒ si pecunia puenit ad vtrũqʒ si quilibet soluit partem suam neuter ab altero recuperabit:lʒ si vnus soluit solidum.puta.xv.non recuperat quod soluit pro sua parte.alia.v.recuperat a conreo act.mandati.q: fm opin. Mar.inuicem fideiubere videntur.vt arg.C.de duo.reis pro mit.l.si creditor.⁊.C.man.l.etiam si.Sed vbi non videnť inui cem fideiubere fm opi.Bul.recuperat act.neg.gest.si eius cõ templatione fuit solutum.vt.s.de neg.gest.l.si pecuniã.al's nõ nisi actio cessa fuerit.vt.C.loca.⁊ condu.l.si diuisa.¶Sed de nuo quero hic duo sunt conrei debendi.vnus est conuentus a creditore insolidum:⁊ insolidum soluet:nũquid creditor tenet cedere ei contra conreum act.insolidũ:an pro parte.verbigra tia.ponamus duo sunt rei debendi in.c.vnus soluit.c.cedetur ei actiones in.c.an in quinquaginta tantum.vel ponamus qd tres sunt rei debendi obligati in.xxx.vnus conuẽtus est inso lidum.quod fieri potuit.vt dicitur.C.de duo.reis pmit.l.prĩa cum suis similibus.⁊ soluit.xxx.cedentur ei actiones in.xxx.ꝯ alios insolidum:an in.x.contra quẽlibet alioꝝ.⁊ in questione ista fuit opi.⁊ dixerunt quidam ꝙ insolidum cedit ei actio cõ tra conreũ:vel conreos:q: dʒ esse melior conditio illi⁹ qui pri mo soluit.arg.C.de re iudi.l.inter eos.pro istorũ opi.videtur esse arg.s.de fideius.l.fideiussoribus.⁊.s.de tute.⁊ ra.distra.l. cum pupillus.⁊.s.de admi.tut.l.si plures.⁊.s.de solu.l.mode stinus.¶Sed eis opponit.nam istud est mirabile.duo acci piunt mutuo.c.et ad quemlibet peruenerunt quinquaginta.si vnus soluit.c.si ceditur ei actio in centum lucrabitur hoc:si de bet exigere a conreo.c.cum quinquaginta ad eum peruenerũt: ⁊ idem est si sunt tres rei debendi qui acceperunt mutuo.xxx.⁊ vnus soluit.xxx.si cedantur actiones in.xxx.lucrabit.x.cuʒ ad eum peruenerunt.x.⁊ ideo non dʒ audiri:q: est de preda sollici tus.vt arg.s.de admi.tut.l.si minoris.⁊.C.de vsuca.pro empt. l.vlt.⁊ q: natura equũ est neminẽ cũ aliena iactura locupletari vt.s.de condic.inde.l.nã hoc.ad qd rñdent ipsi:iste fuit graua tus in vno:lʒ accepisset mutuo cũ alio.c.⁊ quinquaginta ad eũ peruenerunt:vel.xxx.⁊.x.ad eũ peruenerunt:ipse enim grauat⁹ fuit in hoc dum insolidũ est conuentus ⁊ insolidũ exactus.vñ releuatur in alio vt insolidũ cedantur ei actiones nõ deducto

illo ad

illo quod ad eũ peruenit: qꝛ plerũqꝫ qui grauaẽ in vno in alio subleuatur. ff. de iureiur. l. eum qui. in prin. ⁊ ita qui passus est iacturam ab initio patietur vtilitatẽ ex postfacto: iuxta id grata superueniet que non sperabiẽ hora. Sic ⁊ alibi econtra est inuenire qui hꝫ cõmodum. in prin. malum hꝫ in fi. iuxta id qḋ dicit Salomon. Extrema gaudij luctus occupat. ⁊ est inuenire simile. vt in. l. contra. que dicit si seruus tuus fecit mihi furtum: ⁊ titio dedit damnuꝫ: tu teneris mihi furti noxali. titio. l. aquil. noxali. Si ego conuenio te furti noxali: ⁊ titius ꝯuenit te. l. aquilia noxali. melior erit conditio occupãtis. i. eius qui primo ad sñiam peruenit. Unde si primo perueni ad sentẽtiaꝫ mihi tradetur seruus a te: ⁊ tu absolueris a petitione titij. modo in principio habeo bonã fortunam. nam ille titius quid faciet conueniet me. l. aquil. noxali. ⁊ aduocabit a me illum seruũ qꝛ noxa caput sequiẽ. ⁊ sic habeo in fine malam fortunã vt ista probantur. ff. de noxa. l. si quis a multis. ⁊ etiam. ff. si ex noxali cã aga. l. j. in fi. ⁊ l. seq. alij voluerunt dicere: si ego ⁊ titius accepimus mutuo. c. ⁊ solui. c. ceditur mihi actio pro parte virili. s. pro quinquaginta. vel si tres rei debendi fuimus ceditur mihi actio pro. xx. ne sim de preda sollicitus: ⁊ locupletarer cum aliena iactura: quod esse non dꝫ. ⁊ pro istorum opi. est arg. ff. de pecu. l. questitum. §. ij. ⁊ probatur. ff. de tute. ⁊ rat. distra. l. si ex pluribus. Sed signori in questione ista vos ita dicetis. si accepi mutuo cum titio. c. si nihil ad me peruenit. sed solida. c. peruenerunt ad titium sicut tota die videmus in scholaribus ⁊ militibus contrahentibus: qꝛ peruenit pecunia ad vnum solum: sicut actionem man. habeo contra eum in centum. vt. ff. in alia qͣstione dixi. ita est mihi actio cedenda contra eum insolidum. i. in centum. ⁊ idem est si plures acceperunt. xxx. mutuo. ⁊ sic põt intelligi. l. ff. de fideius. l. fideiussoribus. Si autem ꝑuenit pecunia pariter ad quẽlibet sicut habeo actionẽ mandati quatenus ad eum peruenit: ita ceditur mihi actio quatenus ad eum peruenit. vñ solui pro dimidia vel pro tertia cedeẽ mihi actio pro altera dimidia: vel pro tertia que ad eum peruenit: nõ autem insolidum. ⁊ hoc illa ratione: qꝛ non debeo locupletari cũ aliena iactura. ⁊ non debeo de preda esse sollicitus. vt dixi. ff. si autem ad me peruenit solida pecunia: ⁊ ad titium nihil: si conuentus solui insolidum: creditor non cedet mihi actionẽ: quia nihil possum recuperare ab eo ad quem nõ peruenit actio mãdati: immo si ipse soluisset haberet actionem mandati ꝯ me: et dolo facit qui petit quod restituturus est. vt. j. de regu. iur. l. in condemnatione. Alij dixerunt ꝙ cedetur mihi actio insolidũ indistincte: sed obstabit mihi exceptio doli quatenus ad eum non peruenit. vt. ff. de doli excep. l. j. §. si quis. Sꝫ in dubio qḋ presumemus: duo acceperunt mutuo pecuniam. ponamus decem. nescimus pro qua parte peruenit ad quẽlibet. certe in dubio presumam ad quẽlibet peruenisse pro virili portiõe: qꝛ in dubijs non est recedendum a verbis. vt colligiẽ. ff. de exerc. l. j. §. si is qui nauem. ⁊ ff. de leg. iij. l. non aliter. ⁊ pro hoc facit supra de admi. tuto. l. si filius. al's. l. cum plures. ⁊ arg. ff. de pecu. l. questitum. ⁊ ff. de tute. ⁊ ratio. distra. l. pupillus.

I ☞ Si mulier alicui propria obligatione indemnitatẽ promisit intercedere non videtur: secus pro obligatione alterius.

I t **Tutor pupilli.** ❡ † Ista. l. est verbosa ĩ sui prin. ⁊ lꝫ sit multum verbosa tñ facilis est. ⁊ in prin. vsqꝫ ad. §. cum heres ponunẽ plures casus in quibus cessat senatuscon. velle. qꝛ mulier non intercedit si videẽ ab initio pro seipsa obligare. ⁊ primus casus est talis. Quidam pupillus habuit tutorem: ⁊ tutor decessit titio herede relicto: titius qꝛ putabat tutorẽ male gessisse negocia pupilli volebat repudiare hereditatẽ tutoris. dixit mater pupilli. O Titi secure adeas hereditatem tutoris qꝛ promitto tibi indemnitatem: postea titius adiuit ⁊ stipulatus est a matre indemnitatem sibi prestari: quondaꝫ pupillus egit tutele: titius prestitit aliquid pupillo. agit contra matreꝫ ex stipulatione qua promisit ei indemnitatẽ prestare. nunquid mulier vtetur excep. velle. certe non: qꝛ non intercessit pro aliquo. ⁊ hic est primus casus: ⁊ huic questioni subijcitur alia qͣstio non dissimilis: sed similis. Ponamus quidam vir pretorius pretorie dignitatis habebat vnum puberem: aliũ impuberem: decessit eis relictis heredibus. frater pubes erat legitimus: tutor fratris sui impuberi volebat se ⁊ fratrem suuꝫ ab hereditate abstinere: mater pupilli indemnitatẽ ei prestare ꝓmisit: si postea pupillus agat ꝯ fratrem et damnum: frater pubes eo nomine passus est: ⁊ agat ꝯ mulierem nunquid vteẽ excep. velle. senatusco. certe non: qꝛ hic nõ intercessit pro aliquo. Tertius casus est talis: qḋ si frater pubes passus est damnuꝫ ex eo qḋ debitores hereditarij non sunt soluendo: nunqḋ mulier vtetur excep. velle. certe non: qꝛ iste non hꝫ regressum ꝯ mulierem: cũ mulier non intercesserit pro hoc. ⁊ idem est si mulier emit hereditatem: ⁊ promisit creditoribus soluere es alienum ⁊ non inuenitur hereditas idonea cessat velle. senatusconsul. secus tñ esset si titius dicebat nolo adire hereditatem: quia credo noĩa hereditaria non idonea: ⁊ mulier dixit secure adeas: qꝛ de eo qḋ debitores hereditarij non erunt soluendo ꝓmitto tibi indemnitatem: qꝛ hoc casu est intercessio hꝫ locum senatuscon. velle. h. d. prin. huius. l. videatis expositionẽ littere [titio] extraneo [dubitaret]. s. titius [adiret]. s. titius [stipulatusqꝫ]. s. fuit titius [negaui]. s. ego affricanus [qm̃ vix]. i. nõ aliqñ exponiẽ vix. i. difficile. vt. ff. de iudi. l. vix certis ex causis [apud eundẽ]. s. alium: nec ꝑ se. vt. ff. de fideius. l. si qs pro eo. §. j. [posse] ⁊ hec vera sunt cum mater dixit: promitto indẽnitatem de eo qḋ debes vel debebis pupillo in secunda persona secus si dixit in tertia persona. et sic tollitur contrarium. vt. C. eo. l. si mater. ⁊ ff. eo. l. ꝙꝙ. Nec dissimilem. incipit scḋs casus: ⁊ ita ait affricanus [vir pretorius] qui dignitatẽ habebat sine administratione. ⁊ loquitur ƒm antiqua tempora. vt instit. de suspe. tut. [fratri esset] futurus qui supererat legitime etatis: nam olim erat fiduciarius tutor: hodie est legitimus. vt insti. de legi. tuto. [vxoris] nouerce sue [seruare] quare qꝛ in rẽ suam videtur fideiubere. vt. ff. eo. l. sꝫ si ego. ⁊ l. aliqñ [intercessio] quasi dicat licet si non sit vere intercessio: tñ est quasi intercessio ex quo mulier promittit vt subleuet illos qui non erant soluendo. vt. C. eo. l. si mater.

I ☞ Creditor delegatus a muliere intercedẽte anteꝙ̃ soluat tutus est velleiano: ⁊ si agat exceptione velleiana repellitur.

I **Cum haberes.** † In. §. isto incipit secunda pars huius. l. in qua diciẽ. tu habebas titium debitorem in. x. mulier volebat pro eo apud te intercedere: tu nolebas mulierem accipere propter excep. velle. vnde illa mulier venit ad me ⁊ rogauit ꝙ mutuarem ei pecuniam. et ego dixi ꝙ mutuarem ei. vnde ei. x. mutuaui: ⁊ ipsa ꝓmisit mihi reddere. x. per stipu. cum ignorarem in quam cãm acciperet mulier: postea iussit tibi numerare: ego cuꝫ non haberẽ ad manus promisi tibi illa. x. per stipu. postea peto a muliere illa decem: nunquid hꝫ locum excep. velle. senatuscon. ⁊ certe videtur ꝙ non [ignoranti] vt mulier acciperet pecuniam vt titio solueret [detur]. s. velle. senatuscon. vt. ff. eodẽ. l. ꝙꝙ. ⁊ l. si mulier [quanto] pro quia [intercessisse]. s. qꝛ his casibus hꝫ locum velle. [condicere]. s. condictione sine cã. vel indebiti [estimaui]. s. ego affricanus qui feci. l. istam. lꝫ Julianus ꝯ senserit. vt in fi. l. dicitur. vnde quidam dicunt quod hic diciẽ infra corrigitur per Julianum. Uel dicatis vt ibi dicam [at in proposito]. i. in proposita questione [voluit] ⁊ ita erit locus senatusconsul. velle. ƒm Julianũ. ⁊ sic corrigit sñiam affricani. vel dicatis ꝙ standum est sñie affricani. ⁊ qḋ hic dicitur per Julianuꝫ non est verum. Uel dicatis. aut quesitus fuit color: qꝛ non accipiebam mulierem pro fideiussore: qꝛ poterat iuuari excep. velle. feci. ꝙ mulier fuit principalis. quo casu vera est sñia Juliani. aut non fuit color quesitus: sed ignorante te factuꝫ est: quo casu vera est sententia affricani. vt. ff. eo. l. quãuis. §. si cũ essem ⁊ arg. j. eo. l. vlt. §. antepe.

I ☞ Actio restituitur contra omnes qui ex intercessiõe mulieris liberati sunt.

I s **Si pro vno.** † In. l. ista diciẽ. si habeo duos reos ⁊ pro vno intercedit mulier animo nouandi mihi restituiẽ actio aduersus vtrũqꝫ h. d. ista. l. videatis expositionẽ littere [intercesserit] aĩo nouandi: ⁊ sic vterqꝫ fuit liberatus. vt. j. de noua. l. iij. [creditori] quare: qꝛ ex quo liberaẽ vnus ⁊ alius. vt. j. de duo. reis stipu. l. ij. ⁊ hoc verũ est in duobus reis debendi pro quibꝰ mulier intercessit. secus in duobus reis stipulandi. vt. ff. eodem. l. quamuis. §. quamquam.

s **Si pro aliquo.** In. l. ista dicitur. si mulier intercessit pro aliquo in rẽ suam cessat velle. sed ⁊ si mulier pecuniam dedit alicui [pauperior] concor. ff. eo. l. in rem. ⁊ l. sed si ego [oneribus enim earum]. i. intercessionibus non donantibus senatus succurrit. vt. ff. eo. l. sed si ego. in fine.

s **Si mulier.** In. l. ista dicitur. ego cuidã mulieri dedi decem vt solueret creditori meo: ipsa promisit exoluere: nunqḋ si mulier cõueniaẽ a creditore erit locus velle. certe non: qꝛ mulier videẽ in rem suam obligata [obligari] concor. ff. l. proxi. ⁊ l. aliquando. ⁊ l. si mulieri.

s **Si mulier.** In. l. ista si mulier a creditoribꝰ hereditarijs conuenitur: ⁊ in iure interrogata an esset heres: ⁊ rñdit se heredẽ esse vt subijceret se oneribus hereditarijs pro herede: sciẽs se nõ esse heredem non vtetur si postea conueniatur except. velle. sed

si ignorabat se heredē lz teneať creditoribus hereditarijs: tamen qꝛ obligauit se pro herede vteť except.velle. h.d.ista.l. videatis expositionez littere[si mulier in iure interrogata] qđ dz fieri.vt.s̄.de interr.actio.l.j.[rñdit se heredē esse]vt subijceret se oneribꝰ hereditarijs[minime].i. non[que decepit] concoꝛ.j.eo.l.si decipiendi[qđ si estimauerit].s.per erroꝛē[senatuscon.].s.velle.[adiuuari]qꝛ pro alio se obligat. i.pro herede.⁊ eadem distinctio adhibeť si mulier seruū alienū respōdit esse suū volens liberare dñm.vt.j.e.l.si mulier intercedēdi.

☞ Si mulier debitrix delegatur non iuuatur velleiano: secus si aliquid promittat creditori ne recipiat suā delegationē

Debitrix mulier. †In prin.huius.l.dicitur.mulier in veritate debebat tibi.x.⁊ tu mihi.x.delegauisti mihi mulierem:⁊ ab ea sum stipulatus illa.x.aīo nouādi: nunqd si eam conueniam vtetur excep.velle.certe non:qꝛ in rem suam mulier videtur se obligare:sed quid si promisit mihi pecuniaz ne a creditore suo delegetur:nunquid si eam cōueniam vtetur excep.velle.certe sic:qꝛ videtur pro alio intercessisse. h.d.ista.l.[non vtetur].s.qñ in veritate debebat.⁊ ita ex efficaci cā fuit delegata.al's secus.vt.s̄.eo.l.ꝙuis.§.si mulier.⁊.l. vir vxori.

☞ Per senatusconsultum actio statim restituitur in pristinum debitorem in eo statu in quo erat.

Si senatus. †In.§.isto dicitur. si mulier intercedit pro alio animo nouandi ipsa iuuatur beneficio velle.sed nunquid restituitur statim actio creditori in primum debitorem:an si mulier soluat ⁊ repetat:⁊ certe statim:nec expectabiť ꝙ soluat mulier.h.d.iste.§. videatis expositionem littere[competat]statim ipso iure ex isto edicto.[condicat]condic.inde.quod pōt facere.vt.s̄.de condi.inde,l.qui excep.[solutionē].s.ꝙ mulier soluat et repetat. accedit s̄.eo.l.i.in fine.

Si pro eo. In.§.isto dicitur.tu tenebaris mihi in.x.aliqua act.temporali de qua nō superant nisi:x.dies.mulier intercessit pro te aīo nouandi:nūquid restituitur in te pristina actio.⁊ certe sic.⁊ restituetur tanti temporis quanti erat cum mulier intercessit ⁊ non perpetuo:et mihi creditori incipiunt currere illi.x.dies statim facta restitutiōe.[restitueť].s.in pristinum debitorem[sic tñ].i.hac causa [cōpetierat].s.in veterem debitorem.⁊ hoc est verum in personali actione.secus est in hypothe.qꝛ illa per intercessionē mulieris non perimitur.vt dixi.s̄.eo.l.aliqñ.§. de pignoribus.

Si mulier:al's si domina. ¶In l.ista dicitur.domina mandauit seruo suo credi pecuniam:certum est ꝙ tenetur qđ iussu act.sed nunqd si fideiusserit pro eo si conuenitur locus est senatuscon.velle.⁊ certe sic:nisi iusserit contrahi in re peculiari vel in suo negocio. h.d.ista l.videatis expositionem littere[actione oneraria].s.qđ iussu [tenebitur]vt.s̄.quod iussu.l.j.⁊.ij.⁊ per totum [quod si pro eo].s.seruo.alij habent cđ si pro ea.s.muliere [conuenta]al's cōuentus[poterit]qꝛ aliud est iubere:aliud fideiubere. vt.s̄. quod iussu.l.ij.§.j.[hoc fecerit]qđ facere potest dñs pro seruo suo,vt insti.de fideiusso. §.j.

Si mulier. In.l.ista dicitur.mulier conuenta de seruo alieno nolēs liberare dñz in iure interrogata rñdit seruū alienum suum esse animo fideiubendi:nunquid si conuenitur vtitur beneficio velle. certe sic:sed si seruus seruiebat ei bona fide et rñdit eum suum esse:hoc casu non videtur intercessisse[vteť]adhibita distinctione qua dixi.s̄.eo.l.si mulier in iure interrogata [intercessisse]qꝛ datur noxalis actio ꝯ bone fidei possessorem. vt. s̄.de noxa.l.non solum.⁊.l.bonafide.⁊.l.seq.⁊ qꝛ quodammodo videtur verū ꝯfiteri.vt.j.ad.l.iul.de adul.l.si postulauerit.§.d eo

☞ Velleianum non preiudicat ei qui non putat mulierem intercedere.

Bona fide personā mulieris. †In prin.huius.l.diciť.mulier petijt a me pecuniaz sibi mutuo dari:ipsa soluit creditori mariti me ignorante: cum creditor mariti nollet ei credere cū nolebat itercedere pro marito si conueniatur mulier a me nunquid poterit vti excep.velle.contra me.rñdetur ꝙ nō[non submouetur]vt.s̄.eo.l.si mulieri:secus si color esset quesitus:nam tunc locus esset senatusconsul.velle.vt.C.eo.l. si fenebris.

Cum serui. In.§.isto dicitur.tū habebas seruos institores:isti serui pro debitoribꝰ sibi obligatis acceperunt mulierem intercedentem pro eis aīo nouādi.tu dñs agis ꝯ mulierem:nūquid repelleris excep. velle.certe sic:nec licebit tibi dicere qđ non licet seruis tuis facere conditionem tuam deterioꝛē:qꝛ nō faciunt:sz potius tibi nō acqrunt:sicut si emissent litigiosum prediū aut liberū hoīem.h.d.iste.§.[nec videť]iuriscon.rñdet tacite oppositioni que posset sibi fieri[per seruū fieri]quod esse non pōt.vt.j.depo.l.pe.⁊.s̄.de pac.l.contra iuris.qꝛ lz mulier intercedit restituitur ei actio ꝯ pristinū debitorē.vt.s̄.eo.l.j.[litigiosum prediū]predium litigiosum est si peto a te predium ⁊ lit.conte.ſm hec tempora.vel hodie oblato libello alienas illud predium in alium. nam alienatio non tenet.vt.C.de liti.l.j.⁊.ij.et.l.vlti.⁊ auť.litigiosa res est[emerit]vnde no.si seruus tuus emit prediuz litigiosum ignorans non querit dño predium ⁊ non facit conditionem tuam deterioꝛē:qꝛ preciū non solutū nō solues: ⁊ solutum repetis:idem si seruus tuus emit liberū hoīem non tenet emptio:⁊ non videtur tibi quesitum:⁊ preciū non soluis: ⁊ solutum repetis.vt.j.de contrahen.emp.⁊ vendi.l. ⁊ liberi hoīs.

☞ Mulier que intercedit in rem suam velleiano nō iuuať

Uxor debitricē. †In.§.isto diciť. si mulier habebat aliquam debitricē delegauit eā marito suo vt ipse solueret creditori mulieris: et ipsa mulier pro debitrice sua fidē suā obligauit:nūqd si mulier cōueniatur vteť beneficio velle.certe nō[gessit] sub. non se pro alio astrinxit.quod est verum si fecit hoc non coloꝛe q̄sito: al's secus.C.eo.l.si fenebris.

☞ Verba enunciatiua a testatore prolata creditoribus nō preiudicant.

Seia mancipia emit. †In.l. ista dicitur. quedam mulier seia noīe emit mancipia ⁊ accepit pecuniā mutuo pro precio mancipioꝝ soluendo:⁊ dedit fideiussorem maritū:postea maritus soluit illam pecuniā vēditori.deinde maritus in extremis constitutus in fraudem creditorū caūit illam pecuniā vniuersam se debere:nunqd per hoc videtur mulier intercessisse vt locus sit velle.senatuscon.rñdetur ꝙ nō mulier videť pro marito intercessisse:qꝛ ipsa debitū principaliter contraxerat,vnde cessat velle.vt.s̄.eo.l.iij.⁊.l.aliqñ.

☞ Mulier que in rem suam obligat vt pecuniam pro alio soluat iuuatur velleiano aduersus creditorem scientem.

Fundum. †In.§.isto diciť.maritus mulieris obligauit fundum vxoris sue sempronio.postea mulier accepit mutuo pecuniā vt liberaret fundū suum.modo queritur si conueniť mulier vtrū possit vti excep.velle. ⁊ respondetur si creditor sciebat accipere pecuniā vt liberaret fundum ꝙ tunc est locus velle.al's non.h.d.iste.§.videatis expositionem littere[fundū].s.non dotalem[ob conductionē]scilicet vel ob similez cām:qꝛ nō est vis[obligata sit]numerio suo creditori[intercedere].i.hanc pecuniā in cā mariti accipere.[fore senatuscon.].s.velle.[locum]secus si numeriꝰ ignorasset:qꝛ non videtur quesitus color.al's sic.vt.s̄.l.proxi.in princ.⁊.C.eo.l.si fenebris.⁊.l.si aduersarius.

☞ Mulier intercedens iuuatur velleiano ⁊ actio restituiť in principalem debitorem ⁊ pignora.

Quidam voluit. †In.l.ista diciť.aliq̄s volebat ꝯhere cū heredibus lucij titij.verūtamen dubitabat vtruz heredes lucij titij essent soluendo:⁊ ideo eis mutuare noluit:sed mutuauit vxori testatoris:⁊ ab ea accepit pignora:postea mulier dedit mutuo heredibus lucij titij:⁊ accepit pignus ab eis.modo queritur vtrū intercessisse videať:⁊ vtrū pignora q̄ accepit teneantur creditori.⁊ rñdet iuriscon.si creditor in veritate intendebat contrahere cū heredibus lucij titij:⁊ colore quesito contraxit cū muliere locus est senatusconſ.velle.⁊ pignora data a muliere non teneňť:sed pignora q̄ accepit mulier ab heredibꝰ sunt obligata creditori[non teneri]accedit.s̄.eo.l. ꝙuis. §.si cum essem[non esse]ipso iure:sed contra de equitate pretoria sic[non opoꝛtere]qꝛ sicut qđ fit ꝯ legē non valet:ita qđ fit in fraudem legis.vt.s̄.de leg.⁊ senatuscon.l.non dubium.

☞ Mulier decipiens non iuuatur velleiano.

Si decipiēdi[a] animo. †In.l.ista diciť.si mulier intercedit pro aliquo aīo decipiēdi creditorem:qꝛ sciebat si intercederet ꝙ iuuareť velle.hoc casu mulier nō defendiť beneficio velle.qꝛ fuit in dolo.h.d.prin.huiꝰ.l. videatis expositionē littere[que in dolum].i.ppter dolū [amplissimus ordo].s.senatoꝝ q̄ vult subuenire mulieribus deceptis ⁊ non decipientibus.vt.s̄.eo.l.ij. §. verba.

Procurator. ¶In.§.isto dicitur.si pcurator mulieris intercedit pro aliquo mandato mulieris:mulier si conueniatur poterit vti exceptiōe velleiani[intercidit]idest non deficit actio ipso iure.

Si mulier

a ✱ Si decipiendi. Quomodo probeť qđ mulier voluerit decipere.vide bartolum in.l.feminis.eo.⁊ adde ꝙ mulier velleiano de iure renunciare nō potest lz ꝯsuetudo seruat ꝯrium.vt notat bart.in. l.doli mali.in.ij. no. ff.de nouatio. Et subdit ibi bar.ꝙ minor non pōt renūciare beneficio restitutionis:qꝛ i renūciatione eodē modo decipiť per glo. in.l.si intra.C.de in integ.resti. et l.si iudex circūuēto. s̄.de minoribus.

3 **Si mulier.** In.l.ista dicit.si mulier intercessit pro aliquo ꝯ velle.ꝛ soluit.ꝛ solutū nō vult repetere cū hoc possit:imo vult agere mādati ꝯ illuz pro quo intercessit:ꝛ vult cauere de indēnitate pstanda debitori audit[soluit]p iuris vel facti ignorantiam [nolit repetere]qd possit si vellet.vt.s.de condic.indeb.l.qui excep.[ꝛ cauere vellet].s.ei pro quo intercessit[audiēda est] vt.j.l.proxi.§.pe.

1 Velleianum prodest aduersus eum cū quo cōtraxit mulier ꝛ successori eius ad rem ꝛ ad fructus.

1 8 **Si mulier hereditatem.** †In princip. huius.l.dicitur.mulier hereditatē sibi delataz adiuit: non qꝛ putaret eam sibi vtilē esse:sꝫ vt subiret es alienum hereditatis:nunqd ipsa vtet velle.certe non nisi hoc fecit adhibita fraude creditorꝫ:nā tūc ipsi mulieri subuenit vell.nā mulier nō habet in oī casu loco minoris.xxv.ann.nā minor circūuentus in oī casu restituit:sꝫ mulier non nisi intercedat ꝯ senatuscō.velle.h.d.prin.hui⁹.l.videatis expositionē littere [vt es alienū].i.pecuniā quā debebat defunct⁹ cuius heres est mulier.vt.s.eo.l.si mulieri dederim[vix est].i.cū difficultate est. [vel vix est].i.non est.sic exponit.s.eo.l.tutor[mulier]qꝛ subuenit minori si decipit vt repudiet.vt.s.de mino.l.j.et.l.apud. sꝫ mulieri maiori.xxv.ann.ita demū subuenit si intercedit contra senatuscō.velle.vt.s.eo.l.j.ꝛ.l.tutor.in princ.

Si mulier. In.§.isto dicit.si mulier pro aliquo intercessit suscipiēdo i se obligationē aīo nouādi ꝛ obligauit rē suā iuuat excep.velle.qꝛ intercedit contra velle.ꝛ rē obligatā recupat cū fructib⁹:ꝛ habet rō deterioratiōis:sꝫ si creditor rē sibi obligatā p intercessionē alij vendidit sicut mulier pōt rē recupare a creditore:ita ab emptore:licet sit bone fidei emptor ne melioris cōditiōis sit emptor quā fuerit vēditor.h.d.iste.§.videatis expositionē littere[recipe] i.recupare[libros recipit]vt.C.de agri.ꝛ cēsi.l.quēadmoduz. [vēditor]ꝛ qꝛ alienatio fit cū sua cā.vt.j.de ꝯhen.emp.ꝛ vend. l.alienatio.ꝛ.j.de acq.rerum domi.l.traditio.

1 Mulier si vendidit fundum pro alio iuuatur velleiano.

1 **Item si mulier.** †In.§.isto dicit.si mulier vendidit ꝛ tradidit fundū suū creditori mariti eo pacto vt pecuniā sibi debitā pro pcio fundi viro deberet numerare:si postea mulier vēdicet fundū istum ab emptore:si emptor excipiat de re vēdita:mulier replicabit de dolo:qꝛ illa venditio facta fuit ꝯ senatuscō.velle.ꝛ psumit intercessisse ꝯ velle.ꝛ hoc est verū siue creditor emit p se:siue per aliū.Itē hoc est verū siue mulier pro viro:siue pro alio debitore rē suā vēdidit ꝛ tradidit creditori.h.d.iste.§.videatis expositionē littere[vēdicat].s.mulier[opponit].s.ꝯ rigore iuris [ꝛ tradita]vt.j.de exce.rei vēd.ꝛ tra.l.j.ꝛ.l.a titio [sua]accedit.C.quod met.cau.l.si per impressionez[debitore].s.p quo mulier nolebat intercedere.

Si mulier ne ipsa intercederet. In.§.isto dicit.mulier nō intercessit:sꝫ mādauit alij vt piculo suo intercederet:nunqd ille vtet excep.velle.ꝛ videt distinguendū esse vt si est factū hoc in fraudē senatuscō.velle.ne mulier intercederet locus erit excep.velle.Si autē nō est factū in fraudē senatuscō.velle.sꝫ ignorāte creditore ꝛ illo sciēte:tunc si ille agat mādati ꝯ mulierē locus est excep.velle.ꝛ nihilominus tenebit creditori.h.d.iste.§.videatis expositionez littere [an in huiusmodi psona].i.mādatarij[distinguendā].i.determinādā[fraudis]accedit.s.eo.l.quis.§.si cū essem.ꝛ.l.si fideiussores[excludendū esse]excep.velle.[teneri].ꝛ creditori vell.excep.nō obijciā.ꝛ ad hoc facit.s.eo.l.tutor.§.vlt.

Si mulier. In.§.isto dicit.si mulier intercessit pro aliquo debitore apud creditorē aīo nouādi:si postea creditor agit ꝯ debitorē ꝛ mulier parata est euz defendere:vel iudiciū in se suscipe ne in veterē debitorē actio restituat:ꝛ renūciat senatuscō.velle.ꝛ cauet ꝙ velle.nō vtetur erit audiēda.h.d.iste.§.videatis expositionē littere[ire].s.et velle.renūciare.ꝛ ita no.cū excep.velle.senatuscon.sit introducta in fauorē mulieris ꝙ ipsa pōt renūciare ei:ꝛ ad illud postea nō redit.ꝛ ad istud accedit.C.qū mul.tut.offi.fun.pōt.l.vlt. ꝛ in aut.ibi signata q incipit matri ꝛ auie.q est i cor.aut. vt debi.ꝛ credi.§.qꝛ vero.qd intelligo verū si mulier sciebat sibi cōpetere excep.velle.ꝛ certiorata fuit:als sibi nō piudicat si renūciat excep.velle.senatuscon.vt.s.de transac.l.cū aql.et.l.q cum tutoribus.sec⁹ est in excep.mace.qꝛ est odiosa.vt.s.ad maced. l.si pater.§.non solū.vū illi nō pōt renūciari.vt.s.de postul.l. quos prohibet.ꝛ dixi.s.ad mace.l.tam ꝛsi.

Intercedere. In.§.isto dicit.siue mulier intercedit pro eo pro quo pōt obligari naturaliter ꝛ ciuiliter.vtit velle.siue intercedit pro eo q pōt obligari naturaliter tantū:vt si pro seruo alieno intercedit aīo nouādi vtit benefi.velle.sꝫ actio restituēda est creditori ꝯ dñz serui.h.d.[nō possit].s.ciuiliter.vt.j.de reg.iur.l.in psonā ciuilē. sꝫ naturaliter bene obligat.vt.s.de condic.inde.l.naturaliter als enim fideiussor accedere non posset.vt.j.de regul.iur.l.cuz principalis[veluti]modo ponit exemplum[actio].s.de peculio vel de in rē verso.ꝛ ad hoc facit.s.e.l.si pro alieno seruo.

¶ De compensationibus. Rubrica.

¶ In superiori titu.dictum est qualiter mulieres defendātur per velle.nunc dicendū est qualiter nos defendamur per nos in alienis obligationibus:vel in nostris p cōpensationem. vū de cōpensationibus faciendis cū debitū est liqdum ꝛ clārum. vt.C.eo.l.vlt.videndū est.ꝛ pōt compensare debitor qd debet sibi:ꝛ eis q sunt in potestate sua.vt.j.eo.l.verum.

Compensatio est debiti. Iurisco.tractaturus de cōpensationibus pmittit in.l.ista qd sit cōpensatio.in duab⁹ sequentibus quare fuerit introducta cōpensatio. vū in.l. ista cū duab⁹ seq.dicit ꝙ cōpensatio est inuicē creditoris ꝛ debitoris facta ꝯtributio:ꝛ vnusqsqꝫ debitor ꝛ creditor si paratus est cōpensare pōt repellere suū creditorē eundēqꝫ debitorem excep.cōpensatiōis:ꝛ est introducta cōpensatio:qꝛ meli⁹ est debitori cōuēto nō soluere ꝙ soluere ꝛ solutū repetere.hoc dicit ista.l.cū duab⁹ seq.videatis expositionē littere [ꝯtributio].i.cōpensatio:siue solutiōis obiectio.vbi igit tu petis a me.c.dico tu debes mihi ex alia cā.l.cōpensemus. videam⁹ qūtum tu debes mihi ꝛ ego tibi:ꝛ qd vltra debeo soluā tibi:ꝛ sic cōpensatio est ꝯtributio vsqꝫ ad ꝯcurrētes qūtitates:ꝛ fit compensatio de qūtitate ad qūtitatē:nō de specie ad spēz:vel de specie ad qūtitatē.vt.s.de cōdic.inde.l.si nō sortē.§.si tibi centum [submouet]ipso iure:si ex cā bone fidei sibi debet ope excep. si ex ꝯctu stricti iuris sibi debet.vt insti.de act.§.in bone fidei. hodie ipso iure ex quo cōpensatio est obiecta ab hoīe:ꝛ debitum est liquidū.vt.C.eo.l.vlt.ꝛ dicem⁹.j.eo.l.verū est [repetere].s.ꝛ ideo debem⁹ posse cōpensare ppter laborē ꝛ expēsas q fiunt in iudicijs:ꝛ ppter tps qd dat iudicatis.vt.s.de iudic.l. qd debitori.ꝛ hoc est verū in illis casib⁹ in quib⁹ nō est loc⁹ cōpensatiōi ipso iure:als est loc⁹ repetitiōi.vt.j.e.l.si ambo.§.j.

1 Compensare potest fideiussor id quod debetur reo principali ꝛ sibi.

1 v **Verum est.** †In.l.ista cū seq.tractat de eadē materia de qua habuistis.s.eo.l. j.ꝛ.ij.ꝛ.iij.ꝛ in.l.ista dicit.tu debebas titio.c. et erā fideiussor apud titiū pro te:titius agit ꝯ me ad.c.volo obijcere cōpensationē:qꝛ in alia pte dꝫ mihi vel tibi.c. nunqd possum:ꝛ placebat neratio ꝛ pōponio ꝙ sic.vū est verū qd placebat eis.nā sicut si titius peteret a te.c.cū ipse et alia deberet tibi.c.si obijceret tibi cōpensationē ipso iure desinis ei debere:ita si petit a me:vū si titi⁹ ꝯuenit me possum ei obijcere compensationē de eo qd dꝫ tibi:vel de eo qd dꝫ mihi:ꝛ possum eligere an velim cōpensare qd debet mihi. Sꝫ possuz obijcere cōpensationē de eo qd tibi ꝛ mihi debet.h.d.ista.l.cū.l.se. videatis expositionē littere[fideiussorē]sub.acceptū postꝙ re⁹ potuit cōpensare[peto]qꝛ excep.repellor.vt.s.qū dies vsufruc. leg.ced.l.j.in fi.ꝛ sic ptꝫ ꝙ ipso iure nō fit cōpensatio vt statim dicā.nisi opponat ab hoīe[qd ipsi].s.fideiussori [audiendus est]fideiussor. ¶ Or signori habetis hic ꝙ fideiussor debitū suū ꝛ rē cōpensat:sic ꝛ pater debitū filij ꝛ suū cōpensat:ꝛ econtra.ꝛ dñs debitū serui.vt.j.eo.l.si cū filio.Itē pcurator in rem suā in trib⁹ casib⁹.vt.j.eo.l.in rē.Itē socius eiusdē rei debendi vt.j.de duo.reis.l.si duo.als alienū debitū nemo cōpēsat.vt.C. eo.l.ei⁹.ꝛ.j.eo.l.in rē.§.vlt. ¶ Or signori ex istis duab⁹ legib⁹ voluerūt colligere antiq si debeo tibi.c.ꝛ ex alia cā debes mihi c.si petis a me.c.ipso iure repelleris etiā si cōpensationem non obijciā.ꝛ hoc dicebāt antiq arg.istarū duarū legū.ꝛ arg.ei⁹ qd legit insti.de actio.§.in bone fidei.ꝛ.C.eo.l.vlt.in princ.ꝛ.s.de condi.inde.l.q inuicē.sꝫ verius est vt dicatis sicut dixerūt dñs Io.ꝛ azo ꝙ si debeo tibi.c.ꝛ ex alia parte debes mihi.c. ꝙ non sit locus cōpensationi ipso iure nisi obijciat ab hoīe:qꝛ si non obijcis cōpensationē iudex cōdēnabit te in.c.vt.j.eo.l.qd i diē §.j.ꝛ.s.de neg.ge.l.si naute.§.si quocūqꝫ.ꝛ.C.eo.l.pe.ꝛ ad h est etiā arg.j.eo.l.qd labeo ait.nā si ipso iure fieret cōpensatio nō eēt in hoīs ptāte:qd ibi dicit.in casib⁹ tū est spāle ꝙ ipso iure sit loc⁹ cōpensatiōi.Prim⁹ est in dolo hincinde cōmisso.vt.s.

de dolo.l.si duo.Scđs est in negligētia hincinde cōmissa.vt.ĩ.eo.l.si ambo.Tertius casus est in vsuris:nā ipso iure impedit̃ cursus vsurarū.vt.ĩ.eo.l.si ambo.in fi.⁊.l.seq.⁊ est ibi rō:q2 vsure debent̃ ex mora:sʒ nō est in mora q̇ hʒ excep.vt.s̃.si cer.pe.l.lecta est.Non obst.qđ dicūt.ll.ꝯrie.q2 qđ hic dicit̃ ꝙ locus est cōpensationi ipso iure est intelligendū postꝗ̃ est opposita cōpensatio ab homine:non al's.vt.C.eo.l.vlt. Odof.

1 ☞ Compensatio potest obijci de debito in diem: licet ante diem peti non possit.

1 q **Quod in diem debetur.** †In pri.huiꝰ.l.dicitur.tu debes mihi.x.pure.vel in diē debuisti.si dies venit ex alia cā debeo tibi.x.in diē:si dies nō venit peto a te.x.q̄ tu debes mihi pure:vel cuius dies iamvenit.tu obijcis cōpensationes de.x.q̄ tibi debeo in diē:lʒ dies nondū venerit nunq̇d potes.r̄ndetur ꝙ non.h.d.prin.huius.l.videatis expositionē littere[oporteat]q2 cessit dies ⁊ nō venit.vnde no.lʒ q̇ dʒ in diē in veritate debeat:tm̄ non pōt agi ante dieʒ.vt.s̃.qn̄ dies leg.ced.l.vnica.tm̄ ante dieʒ non poterit cōpensare.qđ est intelligendū de eo qđ debet̃ tibi in diē adiecto ab homine:secus si dies est apposita.verbigratia:fuisti mihi condēnatus in.c.habes tp̄s qđ dat̃ iudicatis a lege:illud tp̄s est elapsum:postea cōuenis me in.c.condēno: tibi in.c.tu vis obijcere compensationē de eo qđ sum tibi condēnatus:potes:certe sic:⁊ sic soluit̃ ꝯ.arg.ĩ.eo.l.si cū militi.§.interdicit.

1 ☞ Snīa lata super principali non preiudicat in incidenti quod pōt per se stare.Item ei qui succūbit in exceptiōe opponitur exceptio rei iudicate si illud idem in modum actionis intentat.hoc dicit.

Si rationem compensationis.

1 †In.§.isto dicit̃.si petebā a te.c.⁊ tu opponebas mihi cōpensationē de.l.q̄ tibi debebā:⁊ iudex nō habuit rōnem cōpensationis:non tm̄ reprobauit cōpensationē:et condēnauit te in.c.si postea tu petis a me.l.nō obstabit tibi excep.rei iudi.sʒ si dū peterē a te.c.⁊ tu obijciebas cōpensationē de.l.iudex condemnauit te in.c.⁊ reprobauit cōpensationeʒ de.l.si postea petis a me.l.obstabit tibi excep.rei iudi.h.d.iste.§.videatis expositionem litterē[obijci pōt]q2 sup hoc nō fuit cognitū nec iudicatum[excep.]vt.s̃.de neg.gest.l.si autē.§.si nō quoquo modo.

e **Etiam quod naturaliter.** Si.gnori.l.ista breuis ⁊ leuis est ꝗ̃tū ad tex.⁊ circa.l.istā ơua si nihil est scriptū:tm̄ materia istius.l.est longa ⁊ subtilis ⁊ vtilis valde.⁊ in.l.ista dicit̃.peto a te.c.q̄ debes mihi naturaliter ⁊ ciuiliter.tu obijcis cōpensationē de.c.q̄ debeo tibi natural'r tm̄:nunq̇d est admittēda cōpēsatio.r̄ndet̃ ꝙ sic.nam non solū qđ natural'r ⁊ ciuiliter debet̃ pōt cōpensari:immo qđ natural'r tm̄ debet̃ venit in cōpēsationē.h.d.ista.l.videatis expositionē lr̄e.sʒ vbi est exēplū in terminis ponatis ita exēpluʒ tu debebas mihi naturaliter ⁊ ciuiliter.c.ex cā emptiōis:quia emisti a me rē pro.c.debeo tibi natural'r tm̄.c.si ego erā pupillus ꝓximꝰ pubertati carēs tutore ꝓmisi tibi.c.naʒ teneor tibi naturaliter.vt.ĩ.de noua.l.j.in fi.Uel potestis ponere ita exēplū:ego maior.xxv.ann.nudo pacto cōueni tibi dare.c.teneor tibi naturaliter tm̄.vt.C.de pac.l.j.vel pone ꝙ a me herede tibi in minus solenni volūtate aliq̇d legatū est locus est.l.falcidie.vt.C.de testa.l.nō dubiū.⁊.C.de fideicō.l.ij.⁊.C.ad.l.falci.l.error facti.Sed q̄ est rō ꝙ debitū naturaliter tm̄ pōt cōpensari vt hic dicit̃:sʒ nō pōt peti cū sit inefficax.vt.ĩ.de act.et oblig.l.naturales.r̄n.q2 multa cōsequimur ꝑ retentionē:q̄ nō cōseq̄mur ꝑ act.vt.ĩ.de condic.inde.l.si in area.⁊.ĩ.de doli exce.l.paulus.Itē q2 in petēdo debitū naturale sum actor:in obijciēdo cōpensationē sum reus.⁊ fauorabiliores ⁊c.vt.ĩ.de act.⁊ oblig.l.arrianꝰ.⁊.ĩ.de reg.iur.l.fauorabiliores.sʒ debitum ciuiliter tm̄ non pōt cōpensari.verbigratia.debeo tibi.c.naturaliter ⁊ ciuiliter.facis mihi pactū de nō petēdo: tollit̃ naturalis ⁊ elidit̃ ciuilis.vt.s̃.de cōdi.inde.l.q̇ excepti.in fi.certe si tu ex alia cā debes mihi.c.naturaliter ⁊ ciuiliter:⁊ a te peto:tu non potes mihi obijcere cōpensationē de.c.q̄ debeo tibi ciuiliter:q2 debitū naturale est efficax.vnde pōt cōstitui:ciuile nō.vt.s̃.de cōsti.pe.l.j.§.debitū.Sʒ hic q̄ro si obijcit̃ minori cōpensatio de eo q̇ dʒ naturaliter tm̄:poterit ne petere restōnē ne obijciat̃ sibi cōpensatio de eo qđ dʒ naturaliter tm̄ dicimꝰ ꝙ sic.nā si minor soluit debitū natural'r tm̄ ꝑ iuris igno.repetit cōdic.inde.sʒ maior iure cōi nō repetet.vt.C.de iur.⁊ fac.igno.l.cum q̇s.ergo si obijciat̃ minori cōpensatio de eo qđ dʒ naturaliter tm̄ restituet̃ ne obijciat̃ sibi.vt.s̃.de neg.gest.l.iij.§.pupillꝰ.et sic dʒ intelligi.s̃.de mino.l.illud.⁊.s̃.de cōdi.inde.l.interdum.Ex ꝓdictis ergo apparet:aut hincinde debet̃ natural'r ⁊ ciuiliter nulla excep.obstāte.quo casu si est purū et liq̇dū vtrūq3 debitū locus est cōpensationi regulariter.vt.C.eo.l.vlt.si autē debet̃ in diē adiecto ab hoīe ante diē non cōpensat̃.vt.s̃.l.proxi.in prin.si autē alteriꝰ debitū nō est liquidū:tūc nō est locus cōpensatiōi.vt.C.eo.l.vlt.⁊ hoc est verū si hincinde debet̃ quātitas.vt.s̃.de cōdic.inde.l.si nō sortē.§.si tibi.c.sʒ q̇d si hincinde debet̃ genꝰ:puta hō in gn̄e:si peto hoīem in gn̄e obijcis cōpensationē de alio quē tibi debeo in gn̄e:nunq̇d est locꝰ cōpensationi.videt̃ ꝙ sic:q2 vnū genus fungit̃ vice alteriꝰ.vt.ĩ.đ here.insti.l.j.⁊.ĩ.de leg.ij.l.vnū ex familia.§.sʒ si vni.sʒ certe nos credimꝰ illos bn̄ dixisse nō ꝑ.l.illā.q2 nō est ibi cōpensatio:sʒ ꝑ alias.ĩ.de leg.ij.l.cū pater.⁊.ĩ.ad treb.l.deducta.§.nūmis.et s̃.si ꝑs here.pet.l.j.§.itē pactū.Probamꝰ hoc ⁊ alia rōne quare in ꝗ̃titatibꝰ hincinde debitis est locꝰ cōpensationi:q2 tantum valet tua ꝗ̃titas quā debeo tibi:sicut illa quā debes mihi idē est in frumēto ⁊ oleo ⁊ vino:nā vna ꝗ̃titas fungit̃ vice alteriꝰ.vt.s̃.si cer.pe.l.ij.§.j.idē est si debes mihi equū in gn̄e:et ego debeo tibi equū in gn̄e.nā tm̄ valet tuꝰ sicut meꝰ tibi debitus in gn̄e.vt.s̃.dictū est.si aūt debet̃ ex ꝑte ꝯuēti natural'r ⁊ ciuiliter:ex ꝑte petētis natural'r tm̄ hic dicimꝰ locū esse cōpēsatiōi:q2 qđ natura debet̃ ⁊c.vt hic.si aūt debet̃ natural'r ab vno ⁊ ciuil'r ab alio:tūc nō est locꝰ cōpensatiōi:q2 fortiꝰ est debituʒ naturale ꝗ̃ ciuile.vt dictū est.si aūt hincinde debet̃ natural'r ⁊ ciuiliter:sʒ indebitū ope excep.hoc non cōpensatur.vt.ĩ.eodē l.quecunq3 per exceptionē.vnde incontinēti videatis eam.

q **Quecunq3 per exceptionem.** Sed huic legi videt̃ ꝯdicere.ĩ.rē ra.ha.l.ꝓcurator.in fi.ad solutionē cuiꝰ ꝯrij pōt dici pluribꝰ modis:⁊ vno mō sic.q̇dā dixerūt debitū natural'r ⁊ ciuil'r:sʒ indebitū ope exceptiōis ꝑpetue ⁊ odiose illud solutū nō repetit̃.itē nō cōpensatur indebitū ope exceptiōis fauorabilis:puta velle.q2 solutū pōt repeti.vt.s̃.de cōdic.inde.l.q̇ exceptio.pōt dici indebitū ope exceptiōis ꝑpetue odiose vel fauorabilis nō cōpensat̃ quare:q2 nihil interest.vt.ĩ.de reg.iur.l.nihil interest.nec ob.l.ꝓcurato.in fi.q2 spāle est ibi illa rōne:q2 res iudicata nō tollit naturalē obligationē.vt.s̃.de cōdi.inde.l.iul.vel ibi cōpensatur naturale debitū tm̄:sʒ instat̃ et videt̃ ꝙ debitū naturale tm̄ nō possit cōpēsari.verbigr̄a:debes mihi natural'r et ciuil'r c.ego debeo tibi.c.natural'r:si solueres ista ꝑ facti ignorantiā repeteres.vt.C.de iur.⁊ fac.igno.l.cū q̇s.igit̃ si tu non soluisti de his q̄ debes natural'r possum obijcere cōpēsationē:quomodo est hoc:q2 dū soluisti aut est sublata naturalis:aut nō:si est sublata:ergo nō obijcit̃ cōpensatio:si nō est sublata:ergo ꝯdicit.insti.q̇.mo.tol.obl.in prin.R̄n.si debes mihi natural'r tm̄ ⁊ soluis nō tollit̃ naturalis solutiōe qđ ex eo apparet:q2 potes repetere:vn̄ eadē solutio ⁊c.vt.ĩ.de solu.l.q̇ hoīem.si obijciat̃ si nō est sublata naturalis ⁊ potes cōdicere:nōne idē est econtra possum eīn obijcere cōpensationē.certe nō:q2 iam esset imponere legē verbis ⁊ nō rebꝰ.vt.C.cōia de leg.l.ij.in fi.vn̄ dico ꝙ hic in istis.ll.dicit̃ verū est regul'r.fallit in casibꝰ.vt in isto casu ꝓalleg.Itē fallit in alio casu.s̃.de ꝯdi.inde.l.interdū.⁊.s̃.đ nego.gest.l.iij.§.pupillus.al's esset ridiculum ꝙ vna manu repeteret:⁊ alia manu obijceretur compensatio.

1 ☞ Debitum litigiosum potest in compensationem deduci.

1 i **In compensatione.** †In.l.ista dicitur.si tu petis a me.c.⁊ ex alia cā debes mihi.l.sup quibꝰ erā litē cōtestatus bn̄ possuʒ tibi obijcere cōpensationē:q2 nō ꝓpterea ꝙ suʒ tecū litē ꝯte.debeo eē deterioris conditiōis[neq̇sq3]obijciēs cōpensationē[deneget̃]nā nemo litē ꝯte.ꝯsueuit suā ꝯditionē facere deteriorē.vt.ĩ.đ re.iu.l.n̄ solet.⁊.l.nemo

1 ☞ Illud quod peti poterat cum adiectione de peculio deducitur in compensationem.

1 s **Si cum filio.** †In.l.ista dicit̃.ego contraxi societatem cum filio vel seruo tuo:conuenis me finita societate actione pro socio ex persona filij tui vel serui: nunquid possum tibi obijcere compensationem insolidum de eo quod debet mihi filius vel seruus naturaliter.certe sic:sed si agerem tecum de peculio tantum tenereris.Sed quid si agit filius tuus actione pro socio:nunquid poterit filius opponere compensationem de eo quod debeo tibi patri.certe sic si cauit patrem ratum habiturum.h.d.iste.§.videatis expositionem littere[⁊ agat.]scilicet finita societate.C.pro socio.l.quandiu.fallit in societate vectigalium.vt.ĩ.pro socio.l.actione.§.nonnunquam[de peculio]scilicet vel de in rem verso[prestaretur]vnde nota quo casu si ago contra patrem vel dominum ex cōtractu filij vel serui condemnatur de peculio:eodem casu si agit contra me tenetur insolidum.vt hic.et infra rerum amotarum.lege

⁊ ideo

τ ideo.τ dixi.§.si cer.pe.l.cum fun dñ.§.seruum tuum.vnde no. seruari iur.compensationis quod non potest peti:vt arg.§.ad exhi.l.si merces.§.finitis.

1 ☞ Negligentie ad negligentiam admittitur cōpensatio. Item debita ex paribus causis compensantur.

1
I ambo. †In.l.ista dr̃:duo erant socij:dicebat vnus socius alij.nos emimus talē mercaturam ꝙ nisi simus solliciti ꝑdemus de ea.dicebat alter:lʒ fecerimus istā societatem.tñ ꝑpter eā nolo ꝑdere ꝑsonam.dixit alt̃ : nec ego:q̊libet fuit negligens alteriusqʒ negligentia lesa est societas in.c.demũ diuisa est societas:nunq̊d est locus compēsationi rōne negligētie vtriusqʒ[ipso iure]etiā si nō ab hoīe opponatur:certe sic.sed si vnus ex re cōi percepit.x.τ alter in.x. fuit negligens:sil'r locus est compēsationi ipso iure.h.d.prin. huius.l.[ipso iure].s.etiam si nō opponat̃ ab homine.¶ Or: signori.no.ꝙ regulariter nō est locus compensationi ipso iure nisi obijciat̃ ab homine:vt.C.eo.l.pe.fallit hic.Itē fallit si ambo fuerūt in dolo:vt.§.de do.l.si duo.τ.j. de ex.do.l. apud celsum.§.marcellus.τ.j.so.ma.l.viro atqʒ vxori. Item fallit in ꝑtorijs stipulatiōib'τ vsuris futuris:vt in fi.huius.l.τ.l.sequē.

Si quis igitur. In.§.isto dr̃:ꝙ vbi est locus cōpensationi ipso iure si solui: q: indebitũ solui potero repetere.h.d.iste.§.[cōdicere poterit] vbi est locus compēsationi ipso iure:vt hic.τ.j. de impē.in re.do.fac.l.qd̃ dr̃.si habetis[cōdicere non poterit].s.vbi non est locus compēsationi ipso iure[quasi in debito soluto] vt.§.d cōdi.inde.l.q̃ inuicem.¶ Or: signori.hic formo vnā q̃onem talem:peto a te.c.q̃ debes mihi naturaliter τ ciuil'r:soluisti dum posses mihi compēsare:q: alia.c.debebā natural'r tibi τ ciuil'r nunq̊d repetis.hec qd̃ insolubilis vr̃.Nam si dicatis ꝙ sic.ꝓbo rōne cui resisti nō pōt qd̃ nō potes repetere.Nam si debes mihi natural'r τ ciuil'r.c.τ ego eodē mō debeo tibi.c. natural'r τ ciuil'r:si soluo omissa cōpensatione soluo debitũ.vñ soluēdo liberor:vt isti.q̃.mo.tol.ob.in ꝑn.si liberor.ergo nō repeto : q: eadē solutio τc.vt.j.de so.l.q̃ hoīem.in fi.ecōtra vr̃ ꝙ repetaʒ: vt hic.τ.j.de ipen.in re.do.fa.l.qd̃ dicit̃.sed in q̃one ista vos dicatis vtendũ fore tali diuisione: si debes mihi.c.natural'r τ ciuil'r τ eʒ.ego tibi debeo:siq̊dem extitit casus in quo loc'est cōpensationi ipso iure:si soluo omissa cōpensatione repeto vt h. cũ suis sil'ib'.si aũt extitit casus in quo nō est loc' cōpēsationi ipo iure si soluo nō repeto:vt.§.de ꝯd.īde.l.q̃ īuicē.τ.C.e.l. pe.

1 ☞ Compensatur debitum ex delicto.

1 **Quotiens.** †In.§.isto dr̃:cōuenior a te act.furti:si debes mihi tm̃dē ex alia cā potero tibi obijcere cōpensationem.τ idē est si cōuenior a te ꝯdict.fur. ad x.τ alia cā debes mihi.x.nā potero cōpensare:sʒ τ si debeo tibi.x.noxali ac.ꝑ dāno tibi dato a seruo meo:τ ex alia cā debes mihi.x.potero tibi obijci cōpensationē.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̃e[furtiua]ex hoc colligūt q̊dam ꝙ ꝯdi.fur.ē ex maleficio qd̃ nō est verũ:vt no.§.de ꝯdi.fur.l.si ꝑ fure.in fi. τ h est verũ cum ꝯdicit̃ q̃titas:al's nō esset loc' cōpensatōi:vt no. §.eo.l.qd̃ in diem[locũ hʒ].i.locũ habere potest.τ ita not. ꝙ cuilibet actioni obijcit̃ compensatio.fallit in casu.C.eo.l.vlti.

In stipulationibus. In.§.isto dr̃ : sicut in actionib' descendētibus ex ꝯctu:vel q̃si ex delicto vel quasi est locus cōpensationi ita in ꝑtorijs stipulationibus locus est cōpensationi:sed si debeo tibi.c.sub vsuris:τ tu mihi.c.loc' est cōpensationi q̃tũ ad futuras vsuras ipso iure vsqʒ ad cōcurrentes q̃titates. h.d. iste.§.cum.l.seq.videatis expositionem lr̃e[in pretorijs]vt est cautio damni infecti.τ no.ita exemplum:domus tua minabatur ruinam in domum meā:petij a te ꝙ caueres mihi de damno infecto:q: noluisti cauere mihi.missus fui in possessionem: tu petis ꝙ caueam tibi de damno infecto pro domo tua q̃ fuit tua que minatur ruinas in alias domos tuas potero tibi dicere ꝙ tu non cauisti de damno infecto mihi τ dolose hoc fecisti obijcio tibi compensationem:sed τ si cauisses mihi de damno infecto:τ damnum passus sum: si conueniam te ex stipulatione τ ego deberem tibi ex alia causa:vel ex alia stipulatione locus est compensationi.τ ad hoc facit.s.ꝙ in precarijs stipulationibus sit locus compensationi.j.de dam.infect.l.qui bona. §.si quis.τ.l.damni.§.is qui.

Idem iuris est. Supra dictum est: ꝙ locus est compēsationi in futuris vsuris: illud nō solum verũ est in priuatis personis:imo idem est inter priuatũ τ fiscum si debitum inuicem est vsurarium[locũ habet].s.vsqʒ ad concurrentes q̃titates:vt.§.l.proxi.

1 ☞ Causa vna nō potest operari circa diuersos effectus,

1
Quod labeo ait. †In.l.ista dicit̃:si petis a me.c.ex trib' varijs causis.τ tu debes mihi.c.ex vna cā.τ obieci tibi cōpensationem vni cause:τ nō oībus ex q̃ agebas compensatio officit illi cause τ non alijs:hoc ait labeo τ bene. h.d.ista.l.videatis expositionem lr̃e[nō obijcit̃]q: qd̃ in vno permittit̃ in ceteris vetat̃:vt.§.de iudi.l.cum pretor.

1 ☞ Debitum certo loco potest vbiqʒ compensari habita ratione interesse propter locum.

1
p **Ecuniam.** †In.l.ista dicit̃:peto a te.c. q̃ sum stipulat' a te mihi dari certo loco:tu obijcis cōpensationē de.c.q̃ debeo tibi ex alia parte:nunq̊d habebit̃ ratio q̃ti interest mea potius agi loco ꝯuento q̃ vbi agitur:rñdetur ꝙ sic.[pecuniā] pone.c.[is].s.titius[pecuniā]pone alia.c.[dari]τ ita no.in l.ista qd̃ habetur ratio actoris si sua interest.τ ad istud accedit §.de eo qd̃ cer.lo.da.opor.l.ij.§.nunc de officio.

1 ☞ Non potest compensatio vni heredum opponi de eo qd̃ ad alterum peruenit.

1
I cum militi. †In.l.ista dr̃:miles habebat duos heredes: creditor militis agit cũ herede bo.castrē.heres bo.castrē. vult obijciere cōpensationem de eo qd̃ debebat̃ militi ex bonis paganicis:nunq̊d poterit.rñdet̃ ꝙ nō.h.d.ꝑn.huius.l.[extiterit]nā miles pōt habere duos heredes:vnum in castrēsib':aliũ in paganicis:vt.j.de mil.te.l.j.[nō audiet̃] vñ no.h ꝙ nō cōpensat̃ alteri' debitũ:τ ad istd̃ accedit.C.e. l.ei'.

1 ☞ Dies qui miserationis causa adijcitur solutioni; compēsationem non impedit.

1
Cum intra diem. †In.§.isto dr̃:si tu petebas a me.x.τ fui ꝯdēnatus:τ nō appellaui in ꝑcessu tp̃is petij a te alia.x.τ fuisti ꝯdēnat':τ non appellasti:sed es infra tp̃a que dant̃ ꝯdēnatis:cōuenis me actio.iudicati ad.x.q: elapsa sunt tp̃a que dant̃ ꝯdēnatis : volo tibi obijcere compensationem de.x.in q̊bus es mihi ꝯdēnat': sed nō sunt elapsa tp̃a que dant̃ ꝯdēnatis: nũquid potero:respondet̃ ꝙ sic[diem]olim duorũ mēsium:hodie quattuor : vt C.de vsur.rei iudi.l.vlti.[nō venisse]qd̃ est cum dies adijcitur ab homine:quo casu ante diē non potest compēsari:vt.§.eo.l. qd̃ in diem[solutionis]sicut est tp̃s qd̃ dat̃ iudicatis a lege: quo casu añ diē cōpensat̃:qd̃ debet̃ vt hic.τ.j. de re iudi.l.itra dies.τ.C.e.l.ex cā.sil'is rō reddit̃.j.de vsur.pub.l.j.in ꝑncipio.

1 ☞ Pena delicti cōmissi in annona ex causa annone potest compensari.

1
Deo condemnatur. †In lege ista dicit̃: q̊dam fuit ꝯdēnatus.ideo q: tempore caristie tenebat carā annonā:fiscus dʒ ei.c.petit illa. c.a ꝓcuratore fisci:mō ꝓcur.fisci cōuenit eũ ad.c.s.q̊b' fuit ꝯdēnatus:nunq̊d poterit compensare fisco.c.que sibi dʒ: rñdetur ꝙ sic:q: non videt̃ condēnatus tanq̃ debitor reipub. frumentarie pecunie.nam ille nō opponit compensatiōi . hoc dicit ista.l. videatis expositionem lr̃e [edulitatis tempore:] i.caristie.τ ita loquit̃ hyperbolice iuriscon.q: vocat edulitatē caristiam.vel vocat edulitatem:sicut dicũt rustici:q: bis tantum comedũt homines tempore caristie q̃ fertilitatis:sed certe lʒ ita rusticis videatur tamē non est ita:q: minus comedũt: τ timent ne deficiat sibi panis.[habebit].i.opponet:τ ponatis ita exemplũ.respublica dedit titio.c.libras vt deberet emere frumentum τ portare ad exercitum : iste titius retinuit sibi pecuniam.titius ideo fuit condēnatus : iste non poterit fisco obijcere compēsationem vt hic:τ sic intelligit̃.j.eo.l.ob negocium.Sed ponamus ꝙ titius non est ꝯdēnatus.ideo ꝙ pecuniam retinuit:sed ꝯdēnatus est ob talem causam:statuit respublica ꝙ nullus venderet vltra.xx.solidos corbem annone. iste tenebat annonā carā:tempore caristie dicebat si vis dare.xxij. solidos de corbe dabo tibi:de hoc ipse fuit delatus τ ꝯdemnatus si conueniat̃ ideo a fisco:bene poterit obijcere compensationem si fiscus tantũdem debet sibi vt hic:q: maius delictum est in re vertere pecuniam fisci q̃ arrare annonam.

1 ☞ Debito cesso potest quis obijcere compensationem. secus si non sit cessum:licet alius creditor velit.

1
In rem suam. †In.l.ista dr̃ : si cessi tibi actōes meas in.c.si tu postea ꝯueniaris ab illo cōtra quē cessi tibi actiōes meas poteris sibi obijcere compēsationē post lit.ꝯtesta. h.d. ꝑn.hui'.l.videatis expositionē lr̃e[post lit. ꝯte.]idē dr̃ ante litē ꝯtest,si debitori denũ

ciasset ne creditori suo solueret vel si debitor partem debiti sol uisset: vt. C. de noua. l. iij. [vtetur] quia interest nostra ⁊c. vt. s. eodem. l. ideoqꝫ.

a * ¶ Nota φ de. aduerte φ dictio de h auget de qua dictione in. l. si seru⁹. §. sti chum. de le. j.

Creditori. In. §. isto dicit̄: si ego peto a te. c. ⁊ tu vis compēsare. c. que nō debeo tibi s; alij: nō l; tibi compensare: licet hoc placeat creditori meo cui. c. debeo h. d. iste. §. videatis expositionem littere [d;.] concor. s. eo. l. si cum militi. in prin. ⁊. C. eo. l. eius.

Debitor. In. l. ista dr̄: eram debitor reipub. in. c. illa. c. solui seruo publico sine volūtate administratoris reipublice: nūqd rema neo reipublice obligatus. certe sic: sed si administra tor reipublice ꝯueniat me potero ei obijcere com pensationē: quaten⁹ d; mihi ex peculio serui. h. d. ista. l. videat; expositionē lr̄e [manebit] in suo statu [sed dabit̄ ei cōpensa tio]. s. vsqꝫ ad ꝯcurrētes q̄titates [hēbit] vt. s. e. l. si cū filio.

1 Debitum ex causa victuali non compensatur.

1 **Ob negocium.** † In. l. ista dr̄: impator dū esset in exercitu ⁊ cu; militia habebat caristiā: dixit q̄dam ibo vbi sunt vi ctualia ⁊ portabo multū: iste accepta pecunia a re publica nō emit sed fugit. vnde fuit ꝯdēnatus ad pecuniā re stituendā ⁊ ad duplū. conuenit̄ modo a ꝓcuratore reipub. dicit ipse. respublica d; mihi tradere ex alia cā: poterit ne hoc face re? R̄n̄. φ non: q: hoc casu nō est locus compensationi. hoc di cit ista. l. videatis expositionem lr̄e [ob negociū copiar:] cū ille qui preest exercitui mandat alicui vt omniū victualiu; co piam exercitui p̄stet. qđ si nō facit ꝯuenit̄ mandati [qm̄ ea]. s. pecunia [nō compēsatur] vnde no. l; regulariter compēsatio ni sit locus: vt. s. eo. l. j. ⁊. ij. fallit tm̄ ratione odij. Item fallit in actione depositi ratione odij: vt. C. eo. l. vlti. ⁊ insti. de ac. §. ite; in bonefidei. Item fallit ratione incertitudinis vt si alterius debitum non est clarum: vt. C. eo. l. vlti. §. pe.

Postea quā placuit. In. l. ista dici tur: ex vna cā debebam tibi. x. tu ex alia debebas mihi. x. vtrunqꝫ debitum purū ⁊ liquidū erat: tu ꝯuenisti me: obieci tibi compēsationem: ⁊ ita desini esse tu⁹ debitor: sed si tu dn̄s ab sens essem ꝯuenisti ꝓcuratorē meum: ꝓcurator meus obiecit tibi compēsationem: tu petis ab eo φ satisdet de rato: dicit ꝓ curator non satisdo: nunq̄d tenet̄ cauere. R̄n̄detur φ non: q: si dn̄s obiecit compēsationem ipso iure nō debet̄. h. d. ista. l. vi deatis expositionem lr̄e [inter oēs]. s. ꝯhentes [compensari] s. si opposita fuit compēsatio ab hoīe: vt. C. eo. l. vlti. ⁊. s. e. l. ve rum [petit̄]. s. qn̄ compēsationē obiectā a dn̄o ꝓsequit̄: vel lo cus est compēsationi ipso iure: al's secus: vt. s. eo. l. si cum filio.

Si debeas decem. In. l. ista dicit̄: si debes. x. aut hominem quē eligam postq̄ elegi poteris obij cere compēsationē. h. d. ista. l. videatis expositio nem lr̄e [vtrum aduersarius]. i. stipulator [vtrū voluisset]. i. elegisset. vnde compensabis si q̄titate; elegit: sed quid si hominē elegit in genere: si aliu; debes ei in genere obij cies compensationem: non alias. ⁊ facit. s. eo. l. etiam quod na tura debetur. notaui.

Id quod pupillorum. In. l. ista dicitur: si tutor petit id quod debetur pupillo: non potest obij ci tutori compensatio de eo quod debetur suo nomi ne: sed de eo quod debetur nomine pupilli sic. h. d.

Iussit impator. In. l. ista dicitur: si fisc⁹ petit a me centum ⁊ obijcio ei compensationem: certe im perator dicit me esse audiendum si fiscus deb; mihi alia centum [deberi] clare: vt. C. eodem l. vltima. fallit in casu: vt. s. eodem. l. ob nego cium copiarum.

¶ Depositi vel contra. Rubrica.

¶ De actione cōmodati que contrahit̄ re: ⁊ de actione pigno raticia in superioribus dictū est: verum q: depositum re ꝯhit̄: vt insti. qui. mo. re contra. ob. §. is cui. ponit̄ rubrica depositi vel ꝯ. Potest scđo modo continuari: de ꝯtibus qui cōtrahun tur gratia vtriusqꝫ vel gratia alterius tm̄ in superiorib⁹ dictū est: verum q: aliq̄n ꝯtus contrahit̄ gr̄a alterius tm̄ ponit̄ hec rubrica. vnde de actione depositi vel contra. i. contraria videa mus ⁊ subijciamus: ⁊ directa datur deponenti: vt. j. eo. l. ei qui. ⁊ datur in simplum: vt. j. e. l. j. ⁊. §. pretor. ⁊ vtraqꝫ est bonefidei: vt insti. de actio. §. actionum.

1 Qui rem deponit: abdicat a se.

Depositum est quod cu stodes. Iuriscō. tractaturus de deposito po

1 nit in prin. hui⁹. l. q̄d dicat̄ depositū † ⁊ certe depositū ē qđ tradit̄ alicui cā custodie. ⁊ no.

a φ de^a auget depositū: q: aliđ ē ponere aliud deponere. nam deponere est ꝑtinere ad cu stodiam rei deposite apud quem deponit̄. h. d. ista. l. in sui p̄nc. videatis expositionē lr̄e [alicui datū est]. ¶ Or signori. vt in telligatis vnū magistrale ad qđ inducimus. l. istā. na; tota die dicimus talia sunt predicata ⁊c. vt. ff. deposi. l. j. veniet rudis: ⁊ nō extrahet hic de lr̄a: imo dicit lr̄a depositū est ⁊c. si do tibi rē custodiēda; depositū est. ergo fit accipientis. vnde qn̄o dicit. l. rei deposite ꝓprietas ⁊ possessio penes deponentē manet: vt. j. eo. l. l;. §. rei. R̄n̄deo videatis p̄dicatum ⁊ subiectum. depositū est φ causa custodie: istud est predicatum: subiectum est alicui datum. i. traditum. sic exponit̄ alibi. C. de iure do. l. j. [datum] i. traditu;. sic exponit̄. ⁊ qđ talia sint predicata ⁊c. accedit. j. de penu lega. l. nam qđ pertinet. q. d. aliud est deponere: aliud po nere. deponere est cum custodia: ponere sine custodia.

1 Actio depositi datur in simplū nisi factum fuerit causa ī cendij: ruine: vel naufragij: q: tunc in duplum contra deposita rium ⁊ etiam heredem eius ex dolo defuncti in simplum.

1 **Pretor ait.** † Circa tractatum depositi inserunt̄ ver ba edicti pretoris talia. ⁊ aduertatis q: in multis ciuitatibus sciunt̄ verba pretoris: depositū fit ali quando sponte: puta qn̄ depono apud te neqꝫ tumultus neqꝫ i cendij: neqꝫ ruine cā: neqꝫ naufragij. quo casu teneris actio. de positi in simpiū. aliq̄n deponit̄ ex necessitate qn̄ ciuitas aliqua destruit̄: ⁊ vna pars expellit aliam: aliq̄n fit incendij cā: aliq̄n fit naufragij cā: aliquando deponit̄ ruine causa. qđ pretor ait φ neqꝫ tumultus: vel incendij: vel naufragij vel ruine quod de positum erit si nō reddat̄ iudicium dabo in depositariū in du plum: in heredem in simplū: si ꝯueniat̄ ex dolo defūcti: si ex suo in duplum. Dicet aliquis quare p̄tor separauit istos quattuor casus: q: ille qui deponit depositū deponit ex necessitate: non qui accipit accipit ex necessitate. vn̄ maiorē d; diligentiā adhi bere: al's in simplum dat̄ [in duplū]. s. iudiciū dabo si nō resti tuatur [iudicium]. i. actionē depositi [dabo]. concor. j. e. l. qđ tumultus [merito has causas]. s. quattuor [que]. s. quattuor cause [tangere] ⁊ ideo agitur in duplum. ⁊ ita no. φ melior est conditio illius qui facit ex necessitate q̄ ex voluntate: sic ⁊ ali bi. C. de nego. gest. l. tutori.

1 Sicut ꝓ re deposita competit actio depositi: ita ꝓ rebus que deposito accedūt: l; illa non dicantur deposita.

1 **Que depositis.** † In. §. isto dicit̄ si depono apđ te hominē. i. stichum vestitū non videor apud te deponere vestem sed hominem: sed ⁊ si depono equū cum capistro: non videor capistrū deponere: q: que depo sitis accidunt non vident̄ deposita. vnde nō agam depositi ꝓ veste vel capistro: sed agam depositi ꝓ homine vel pro equo: in qua actione veniet custodia vestis ⁊ capistri. h. d. iste. §. videa tis expositionem lr̄e [non vident̄ deposita] sub. vnde pro eis nō agitur principal'r act. depositi: sed agendo pro reb⁹ deposi tis venient ea q̄ accidunt: sed ꝯ videt̄. ⁊ videt̄ φ si depono apđ te equū in capistro: ꝓinde est ac si deponam equū ⁊ capistrū: q: l. dicit φ ista duo sunt paria cum dicit testator: illi cui do lego vt. j. de vsuf. le. l. illi cum illo. Ad qđ vos dicetis duob⁹ modis. vno modo sic: speciale est in vltimis voluntatibus que sunt am pliande: vt. j. de reg. iur. l. in testamentis. sed secus est in ꝯtib⁹ vbi non est tantus fauor vt hic. vel dicatis secūdo modo: sicut scripsit hic Ioan. ⁊ Azo. si deposui equū cum capistro: q: dixi. depono apud te equū cum capistro: quo casu h; locum qđ di citur in. l. cōtra. sed ei deposui his verbis: q: dixi depono apđ te equum capistratum: quo casu est vnum depositum equi ⁊ de capistro debet prestare custodiam: vt argu. s. commo. l. si vt cer to. §. vsqꝫ adeo.

Si conueniat. In. §. isto dicit̄: si depono rē meā apud te in ipso deposito ꝯuenit inter me ⁊ te: siue res perdatur siue deterior fiat dolo tuo vel cul pa lata leui ⁊ leuissima valet talis conuentio: q: contractus ex conuentione legem accipiunt: secus est si depono apud te rem custodiendam ⁊ conueni si committas dolum φ non tenearis mihi. nam talis conuentio non valet: ⁊ non est seruanda: q: est contra bonos mores. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere [culpa] lata leuis ⁊ leuissima. [accipiunt]. quasi dicat illud quod conuenit ex bona fide: si non est a iure reprobatum pro lege debet seruari: vt. j. de regu. iuris. l. contractus. ⁊ q: ni hil est ⁊c. vt. s. de pac. l. j. in prin. sed aliquādo regulariter si nō conuenisset

conuenisset teneret de dolo τ lata culpa: vt.j.e.l.§.si quis.τ.l. qđ nerua[est].s.τ 9 dolum futurū.[τ ideo nō sequenda est]vt hic.τ.s.de pac.l.si vnus.§.illud. Item qz tali pacto inuocarentur hoies ad delinquēdum vnde nō seruant:vt.j.de pac.con.l.conuenire.τ.C.de pac.l.si vnus.§.pacta.sic τ pacta que sunt cōtra leges nō sunt seruanda:vt.C.de pac.l.pacta.

1 Depositum dicitur cum nulla merces pro custodia dat. alias dicitur locatio.

1 **Si vestimenta.** †In.§.isto dr: vestimenta mea balneatori dedi seruanda: ista perierūt:qua act.tenet mihi:τ certe si accipit gratis custodiēda tenet act.depositi si perierūt dolo suo vel lata culpa:sz si accepit mercedē tenet ex cōducto siue perierūt dolo suo vel lata vel leui culpa.h.d.iste.§.videatis expositionem lre.[accepit] scz τ ita depositū fuit gratuitū[τ dolum dūtaxat].s.τ latā culpam que dolo comparat:vt.j.eo.l.qđ nerua[accepit].s.mercedem[ex cōducto].s.in qua venit dolus lata τ leuis culpa: vt.s.cōmo.l.si vt certo.§.nunc videndum.

1 Qui dat pecuniā dicitur cōductor qui recipit locator. Item cōtractus inominatus iudicatur fm contractus noiati naturam cui assimilatur nisi aliud actum fuerit.

1 **Si quis seruum.** †In.§.isto dicitur: deposui apud te seruū meū custodiēdum:illū seruū posuisti pistrinū:iste seruus fact⁹ est deterior:q̄ act.mihi teneris.τ certe si accepisti mercedē ꝑ custodia serui teneris ex cōducto:sed si locaui opas serui in pistrinū agā ex locato:sed si nō locaui sed ꝓmisi tibi vt vtereris opa serui ꝓ custodia τ tu vteris in pistrinū teneris ꝑscriptis verbis: sz si nō prestauit custodiā:sed cibaria tm̄ teneris act.depositi. Vltimum sciatis ꝙ in act.locati τ ꝯducti τ ꝑscrip.verbis venit dolus et lata culpa τ leuis culpa:sed in act.depositi venit dolus et lata culpa[sed dat act.]vt.j.de ꝑscrip.ver.l.naturalis.in fi.[dolū τ culpam]latā τ leuem:sed in actio.depositi venit dolus τ lata culpa:vt.j.eo.l.qđ nerua[ꝑscriptum].i.cōuenit inter eos vltra dolum ꝑstandum:vt.s.e.l.§.si cōueniat[qui dolus].s.τ lata culpa:vt.j.e.l.quod nerua[in depositū venit]sub.nisi aliud conuenisset:vt.s.dictum est.

1 Cui datur res perferenda tenetur mandati cui dat custodienda depositi tenetur.

1 **Si te rogauero.** †Iste.§.cū seq.§.vult īnuere ꝙ actio depositi hz locum cuz mādatum nō precedit depositū.verbigra rogaui te vt rē meaz ꝑferrem ad titium vt titi⁹ custodiret eam tu teneris mandati: τ titius depositi :sed si titius recepit nomine tuo: tu teneris mihi mandati: τ ipse tibi depositi:τ illam teneris mihi cedere:sed quid erit.mandaui tibi ꝓt rem perferres ad titium custodiēdam:τ si nō recipet ꝙ tu custodires eam. ille nō recepit qua acti.teneris.τ rūdetur mandati.sed qđ erit:mandaui tibi vt rem a tali meo noie reciperes τ custodires:τ tu accepisti:q̄ acti.teneris.τ rūdetur ꝙ teneris mandati:sed qđ erit. volebā apud te deponere:iussisti ꝙ deponerem apud libertū tuū deposui:nunqđ potero tecū experiri depositi: τ rūdetur ꝙ sic: si deposui apud eū tuo noie.si aūt nō deposui tuo nomine: nō teneris mandati vel depositi:nec ille apud quem depositū factū est:verūtamē si mandasti vt periculo tuo deponerē tener mādati:sed τ si dū vellem apud te deponere dixistis mihi: depone apud titiū τ apud eū deposui τ tu ꝓ eo fideiussisti:teneris mihi depositi siue dolo fecit:siue nō is q̄ depositum accepit:si res est apud eū. Sed qđ erit ille apud quē depositū est cepit furere: vel pupillus est vel decessit nullo herede relicto: nunqđ tenebitur fideiussor act.depositi vt ꝑstet qđ venit in act.depositi. Rūdetur ꝙ sic.h.d.iste.§.vsqz ad.§.an in pupillū. videatis expositionem lre[depositi].s.si recepit meo noie: secus si tuo nomine:vt statim dicit[cōuentus]cū ideo tenearis:vt not.s.de pecu.l.quod debet.in fi.[legem].i.cōuentionem 9ct⁹ τ initium 9ctus est spectandum:vt hic.τ facit.j.man.l.si pcuratorē [gessi]vnde nō datur mandati:nisi cum al's depositarius nō eram:vt.j.man.l.si vero.§.apud iulia.[apud eum]vnde semp videt esse in dolo eoipso ꝙ res est apud eum τ nō restituit: vt j.e.l.in fi.[solet].i.vt res restituatur:vt.j.e.l.in fi.τ.l.sequēti.

1 Pupillus tenetur de dolo eatenus quatenus locupletior est factus.

1 **An in pupillum.** †In.§.isto dicit:deposui rē apud pupillū sine tutoris auctoritate:nunqđ tenebitur depositi: Rūdetur ꝙ sic:si erat doli capax τ in re deposita dolum cōmisit:al's ex re illa est locupletior etiā si in re deposita dolum nō cōmisit.h.d.iste.§.videatis expositionem lre[detur]scilz τ inq̄tum[doli mali iam capacem]puta qz est ꝓximus pubertati:vt.j.de reg.iu.l.pupillus.[agi posse].s.insolidū[interueniat].i.ab eo cōmissus nō sit:

vt.s.de nego.gest.l.iij.§.pupillus.τ.j.ad.l.fal.l.si pupillus. et s.cōmo.l.iij.in prin.τ sic no.ꝙ hec duo sunt paria pupillū dolum cōmittere:vel locupletatū esse vt hic.τ.C.de repu.l.j. in fi.

Si res deposita. In.§.isto dicit: si depositari⁹ reddit rem deteriorē depositā nō videt reddere:τ ideo nō liberat ab ac.depositi.nam cū res deposita deterior redditur non videtur reddita.h.d.iste.§.videatis expositionē lre[potest].s.nō ad rem:sed ad interesse vt plene dixi.s.de dolo.l.τ eleganter.§.nō solum.[non esse]vt.j.de solu.l.etiam.τ.l.si rem.τ.s.ad.l.aquil.l.qui tabulas.

Si seruus. In.§.isto dicit:si seruus meus rē deposuerit apud te querit mihi acti.depositi.h.d.iste.§.videatis expositionem lre[deposuerit].s.apud te rem peculiarē[habeo].s.ego dñs[actionem]qz quicqđ q̄rit per seruū dño acquirit:vt.s.de his q̄ sunt sui vel alie.iuris.l.j.

1 In seruum manumissum non datur actio ex cōtractu ante facto:sed ex delicto sic.

1 **Si apud eum.** †In.§.isto dr: deposui rem meaz apud seruū tuū:eo manumisso cōuenio eum depositi:nunqđ tenet depositi. Rūdetur ꝙ lz seru⁹ doli nomine cōmissi in seruitute manumissus teneat:tamē de contractu celebrato in seruitute manumissus nō tenet. τ ideo si manumissus rem tz recurrendum est ad alias actiones.s.ad exhibē.τ rei ven.h.d.iste.§.[nec teneri act.]scz depositi: quare qz seruus de 9ctu celebrato in seruitu.manumissus nō tenetur:vt.s.de neg.gest.l.eū actum. sed videt contra.j.eo.l.si apđ filium. Ad qđ vos dicetis ratione doli cōmissi in seruitute nō tenetur vt hic:sed ratione doli cōmissi in presenti deposito qđ tenet tenet:vt ibi.ad hoc est ar.s.de nego.gest.l.at qui natura.[doli].i.delicti[vel doli]cadentis in ꝓpriū nomen delicti.[debere].s.τ interdū non[caput sequent]vt insti.de nox.§.omnes[erit igit ad alias actiones].s.ad rei ven.ad exhibendum decurrendū si manumissus tz rem depositam apud se τ nō restituit. Sed videt cōtra.τ videt ꝙ inspecto initio nullo mō debeat teneri:vt.s.de nego.ge.l.pompo. Rñ.seruus nō tenet depositi inspecto initio:sed gfa p̄ntis possessionis tenetur ad exhibendū vel rei vē.vt in.l.pōponius.τ.l.eum actū.plene dixi.

Hec actio. In.§.isto dicit ꝙ actio depositi dat non solum deponenti:imo eo mortuo dat heredibus eius τ vniuersalibus successoribus:sed τ dat ei cui hereditas ex treb.senatuscō.restituta est.h.d.[competit]qz fideicōmissarius habetur loco heredis:vt.s.de fideicom.here.peti.l.ij.τ.iij.

Non tantum. In.§.isto dicit ꝙ in acti.depositi: nō tm̄ venit dolus preteritus commissus ante lit.cōte.imo venit dolus futur⁹.i.cōmissus post lit.ꝯte.sed qz ꝑdit res deposita sine dolo malo post lit.ꝯte.recuperatur:nūqđ tenet act.depositi:certe sic.qz fuit in mora restituēdi:τ si dolum nō cōmisit tm̄ dz ꝯdēnari non absolui: nisi rē depositam restituat.h.d.iste.§.videatis expositionem lre[nō tm̄ preteritus dolus].i.cōmissus ante lit.cōtest.[post lit.cōte.]scz cōmissus in re deposita.simile est in peti.here.vt.s.de peti.here.l.sed τ si lege cōmis.§.si aūt.in fi.[nisi restituat]quare qz fuit in mora restituendi vnde ꝑpetuata est actio 9 eum:vt.j.e.l.si in asia.in fi.sic τ in actione in rem τ ad exhi.vt.s.de rei ven.l.finaūt.§.j.τ.s.ad exhi.l.tigni.§.pe.in fi.secus est in illo edicto de alie.iudi.mu.cā fac.τ sic soluitur contra.ar.s.de ali.iud.mu.cau.fac.l.iij.in fi.τ.l.ex hoc.§.pe.τ vlti.

Idem neratius ait. In.§.isto dicit:deposui apud te res aliquas custodiendas egi tecū depositi eo tempore quo nō habebas facultatem rei restituēde:qz horrea erant clausa τ nō eras in dolo:postea ante ꝯdēnationem incipis habere facultatem restituendi:nunqđ debes condēnari nisi rem restituas.certe sic: qz res est apud te:tunc enim queritur an dolo malo feceris quo minus restituas quādo rem non habes.h.d.iste.§.videatis expositionem lre[clausis].s.in q̄bus res deposite erant: τ non eras in dolo vel culpa[non habes]scilicet vel res nō est apud te: sed cum habes rem depositam apud te eoipso ꝙ non reddis videris esse in dolo : nisi restituas:vt argu.j.e.l.in fi.

1 Depositarius statim potest conueniri ad rei restitutionē nisi causa de nouo emergat.

1 **Est autem apud iulianum.** †In.§.isto dicitur:deposui rem meam apud te volo statim reuocare:nunquid possum.certe sic:qz eoipso ꝙ non reddis depositū repetenti videris esse in dolo.verūtamē si res deposita sit in ꝓuincia: vl' sit in horreis quoꝝ aperiendi facultatē nō habes:vel ꝯdictio depositi non existit.hoc casu nō statim agitur depositi:nec videt dolo facere si nō restituatur.h.d.iste.§.videatis expositionem

littere[agere]:vt.j.e.l.§.pe.[non reddat]accedit.j.e.l.in fi.τ §.de pecu.l.in bonefidei.in fi.[non extitit]scilicet quibus casibus non est in dolo.

Hanc actionem. In.§.isto dr̄ q̄ actio depositi est bonefidei. τ ideo in ea veniunt res τ fructus τ oīs causa. Item venit partus ne nuda res veniat.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e[hanc act.]s.depositi[nō oportet:]vt insti.de acti.§.actionū[veniat]scz a tempore more:vt.j.de vsur.l.mora.§.in bonefidei.

I Dolus cōmissus in vendendo non purgat̄ rē redimēdo.

I **Si rem depositam.** †In.§.isto dr̄:rē meam deposui apud te:tu illaz rem vēdidisti τ eam postea redemisti:res postea perijt sine dolo tuo:nunq̄d teneris ac.depositi:ꝛ Rn̄detur q̄ sic:q: semel dolo fecisti.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e[si rem depositā vendidisti]s.τ ita in dolo fuisti[redemisti].i.emisti:cū vendere s.vnde in act.depositi sufficit semel dolū factum esse:vt.§.e.l.§.non tm̄.contra.j.de vsuca.l.sequitur.§.idem labeo ait.τ.§.de ali.iudi.mu.cā fac.l.ex hoc edicto.§.si quis.vbi videtur purgasse dolum si redemit.ad qd̄ vos dicetis vt ibi dixi.

In depositi. In.§.isto dr̄:q̄ in acti.depositi:q: est bonefidei si depositarius nō vult reddere rem iurabit̄ in litem ꝯ eum.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e[in depositi quoq3 act.]s.directa[in litem iurat̄]scilz ob dolum:q: hec act.est bonefidei:vt.§.e.l.§.hanc actionē habuistis.τ in bonefidei actione iurat̄ in litem:vt.§.de in lit.iuran.l.in actionibus.sed in contraria actione depositi nō iuratur in litem:vt.j.eo.l.ei apud quem.q: in ea non queritur de pfidia:vt.§.de his qui no.infa.l.furti.in fi.

I Ex deposito facto per seruum nostrū vel in quo habemꝰ vsumfructum queritur nobis actio.

I **Non solum.** †In.§.isto dicit̄:non solum si ego deposui apud te rem aliquā teneris mihi depositi:vt.§.habuistis.sed τ si seruus meus deponit apud te teneris depositi:imo τ si ille qui seruiebat mihi bonafide rē que ptinet ad me teneris depositi:sed τ si ille in qua habebam vsufruc.deposuit apud te rem que ptinebat ad me teneris depositi act.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e:[non solum si seruus meus]s.deposuerit dat̄ mihi acti.depositi:vt.§.e.l.§.si seruus[ad me ptinentem]s.bonefidei possessorem.qd̄ est si deponit rem quam acquisiuit ex opera sua:vel ex re mea:vt.j.de acqui.rerum domi.l.acquiritur.§.de his[pertinebit]vt in §.isto dicitur.

Si seruus hereditarius. In.§.isto dr̄:si seruꝰ hereditarius iacente hr̄ditate deponit rem hereditariā adita hr̄ditate competit heredi actio depositi.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e[idem si seruus]s.hr̄ditarius[deposuit]s.rē hereditariam iacente hereditate[actio competit]q: querit act.hereditati iacenti:τ per eam nō queritur heredi:vt.j.de acq̄r.re.do.l.in eo.in fi.τ.l.seq.τ.l.hereditas.

Si seruus. In.§.isto dicit̄:si seruus meus deposuit rem aliquā potero agere act.depositi.siue viuit:siue mortuus est:sed ipse seruus manumissus non poterat agere:q: eam mihi quesiuit:sed τ si seruū meum q̄ deposuit alienā mihi competit actio depositi nō emptori:q: initiuz ꝯtus spectari dz.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e[vtiliter].i.efficaciter.nam directa actio datur dn̄o serui qui deposuit:vt.§.e.l.§.sed si seruus[ei]s.dn̄o[est]concor.§.ea.l.§.si te rogauero.cum suis similibus.

Si duorum seruus. In.§.isto dr̄:si seruus duorū deposuit rē cuilibet dn̄orum competit actio depositi.p portione dn̄ica.h.d.iste §.videatis expositionē lr̄e[in partem]s.dn̄icaz[competit depositi actio]sed si stipulatus est expressis noībus in partē vtilem querit eis:vt.j.de stipu.ser.l.si seruus cōmunis.

I Qui depositum restituit domino putatiuo liberatur:nisi sciens fuerit.

I **Si rem.** †In.§.isto dr̄:seruus meus deposuit rē apud te:tu putans titiū eius dn̄m rem apud te depositā ei restituisti:nunq̄d teneris tunc depositi. Respondet̄ q̄ non:q: non fuisti in dolo vel lata culpa:sed agam cum titio ad exhi.τ exhibita agā rei ven.sed si titius consumpsit illaz rē sciens alienā act.ad exhib.tenet̄ quasi dolo desierit possidere.h.d.iste.§.[restituisses]bonafide[nullus dolus intercessit:]vel lata culpa.accedit.§.e.l.§.si vestimenta.τ.j.eod.l.qd̄ nerua[agit ad exhibendū]τ rei vē.vt.j.dicit[cōsumpserit]s.titiꝰ[ꝯdēnabitur]ac.ad exhibendū[possideret]q: dolosus habetur pro possessore:vt.j.de regu.iur.l.parere.

I Qui quasi de suo soluit:nō videt̄ depositum reddere.

I **Eleganter.** †In.§.isto dr̄:si seruus tuus deposuit apud me pecuniā vt tibi darem.p libertate eius:dedi tibi illam pecuniā:nunq̄d teneor depositi.τ certe si dedi tibi scienti non teneor:q: careo dolo:sed si sciebā eā pecuniam tibi dare nō posse:dando tibi nō videor liberari:q: aliud est reddere aliud quasi de suo dare.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e[dolo]s.τ lata culpa:que dolo comparat̄:vt.j.eo.l.qd̄ nerua.nam qui scit certiorari non dz:vt.j.de ac.emp.τ ven.l.j.[quasi de suo dare]q: qui reddit liberatur ab ac.depositi:sed qui de suo dat non liberatur.

Si pecunia. In.§.isto dr̄:deposuiꝰ apud te ab initio.x.hoc pacto vt si velles vtererꝭ antequā vtaris est depositum τ teneris depositi:sed si vtaris incipit esse mutuū τ teneris de mutuo.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e[teneberis]sub.vt dixi in casu:sed postq̄ vsus es teneris de mutuo:vt.§.si cer.pe.l.certi condictio.in fi.τ.l.seq.

Sepe euenit. In.§.isto dr̄:lz depositarius teneat̄ de dolo τ lata culpa:aliqū tamē tenetur de dolo τ lata culpa τ leui τ leuissima.puta si hoc noīati ꝯuenit:vel si q̄s obtulit se deposito:vel si incipit in se oē piclm de casu tn̄ nō tenet̄.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̄e[sed et culpā]s.leuissimā[nō tn̄ casus fortuitos]s.dz p̄stare.vn̄ not.reglr̄ depositarius tenet̄ de dolo τ lata culpa vt hic.fallit i.v.casibꝰ in q̄bus tenet̄ de casu fortuito.primus si pacto ꝯuenit vt teneat̄ de casu fortuito:vt hic.τ.§.si q̄s cau.l.sed τ si.§.q̄situm.scd̄s est si mora p̄cessit casum:vt.j.e.l.si in asia.in fi.tertiꝰ si culpa lata interueniat:vt.j.eo.l.qd̄ nerua.q̄rtus vt dolus:vt.§.e.l.§.sed si rē.Quintus fm Jo.si gr̄a tm̄ accipientis sit depositū vt.§.si cer.pe.l.si quis nec cām.in fi.vnde oīa q̄ faciūt depositariū de casu fortuito teneri ꝯtinent̄ istis v̄siculis.Pactū culpa mora casum p̄stare suadent.gratis seruantes oēs aliena recepta.Idem si tm̄ gr̄a seruantis habet̄ fm Jo.sed nō est vera opi.Jo.q̄ depositarius teneat̄ de casu fortuito:si tm̄ eius gr̄a fiat depositum:vt dixi in prealleg.l.si quis nec causam.

I Depositum si est dimidium vniꝰ ex heredibus repetētibꝰ soluitur.p parte si indiuiduum soluitur insolidum siquidez ipse caueat:alias deponeretur.

I **Si pecunia.** †Quidā deposuit.c.i sacculo signato:decessit relictis duobꝰ heredibus:venit vnus heredū τ petit.l.q̄d dz fieri:ꝛ Rn̄det̄ q̄ sacculū debet portari corā iudice vel coram honestis personis:τ ei dimidia reddi:alia dimidia dz resignari apud eū vel apud edem sacram:sed q̄d si res deposita nō recipit diuisionē:insolidū dz ei reddi oblata satisdatione de ꝯseruando heredē indēnem:et si nō offerat satisdationē:dz alia reponi in ede sacra:sed si ambo dicūt insolidū se esse heredes illud dz dari q̄ offert satisdationem:sed si neuter vult emere partē alterius:tunc dz deponi in edem sacrā.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̄e:[deposita sit]sub.τ deponēs decessit relictis duobꝰ hr̄dibus[satisdatiōe]idonea.s.τ ita cū fideiussoribꝰ vel pignoribus[deponi]:vt.C.de vsuca.l.acceptā[liberari]s.ipso iure.τ ad hoc accedit.j.de vsu.l.j.in fi.[reum].i.eum qui depositū accepit[defendere]i.cauere de defendendo:vt.§.de rei ven.l.itaq3.τ.l.eum a quo.

I Qui tabulas testamēti depositas publice legerit depositi τ iniuriarum tenetur.

Si quis tabulas. †In.§.isto dr̄:quidam fecit testamentū:τ tabulas testamenti deposuit apud te tu legisti pluribꝰ audientibus:nunq̄d teneberis ei vel heredi ipsius depositi.Rn̄.q̄ sic:τ insup acti.iniuriarum si animo iniuriandi fecisti vt secreta testamēti ipsius publicarent̄.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e[si q̄s]scz depositarius[ego]s.vulp.[diuulgarent̄]sed τ si fecisti tabulas testamenti deteriores potest conueniri lege aquil.vt.§.ad.l.aquil.l.si tabulas. Item de dolo si dolo non restituis:vt §.de dolo.l.si quis tabulas.

I Etiam predoni res deposita restituitur.

I **Si predo.** †In.§.isto dicit̄:predo vel fur rē quam subtraxit deposuit apud me:nunq̄d si ei nō restituam teneor ei depositi:q: eoruz interest recte acturos ꝯ depositarium[interest eorum]s.p̄donis vel furis[eo q̄ teneat̄]illis q̄bus abstulerunt. Do:signori.glossauit hic y.elegantibus verbis:vereor ne ex improbitate sua p̄do vel fur ꝯsequat̄ act.qd̄ lege.p̄hibet̄:vt.j.de fur.l.itaq3 fullo.sed Jo.ait y.verti nō debuit.nō eū predo vel fur ex improbitate sua.i.ex rapina vel furto qd̄ fecit agit depositi:sed agit depositi ex ꝯtu suo quē fecit qū deposuit vt hic.τ.§.cōmo.l.cōmodare.et l.itaq3.sed si p̄doni vel furi res subtrahit̄.p furtum nō pōt agere furti:vt in.l.ꝯ.q: actio furti dat̄ ei cuiꝰ interest ex honesta cā.

I Qui petit sp̄em argenteam dz in libello inserere speciez τ pondus nisi se ignorare iurauerit.

Si quis

1 **Si quis argentum.** †In.§.isto dicit̃: si peto a depositario aurũ vel argentũ debeo complecti in libello q̃titatem auri & põdus sed si deposui apud te purpurã debeo dicere qualitatem & põdus. similiter & si deposui lanam debeo dicere pondus saluo si ignorarem pondus qd subuenitur mihi iuranti nescire pondus: sed in pceſſu dicam[vel patenã].i.incisorium[iuranti] sub.se nescire[succurrat̃].s.ne in libello ponat: sed in processu declarabit: vt.j.de fur.l.in actio.furti.§.j.

Si cista signata. In.§.isto dr̃: quidã deposuit cistã signatã in qua erãt multe res si postea agit depositi dz petere cistam tñ: an cistã & res. & dicit trebatius q̃ cistam tñ petere debet non res: si non ostẽdit res: sed si ostense sũt tunc & cistã & res petere dz: sed certe in riscon. labeo ait: q̃ potest agere de cista & rebus: & de cista tñ: & de rebus tñ: lz ille apud quem deposita est cista signata ignorauerit res ibi esse. h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e[an species].i.res que in cista sunt[agendũ] vt.s.ea.l.§.que depositis rebus[sit] & sic de cista per se & de rebus p se: & de vtrisq simul: q2 vna non accedit alteri: vt.s.e.l.§.que depositis.

Filiũfami. In.§.isto dicit̃: si deposui rem aliquam apud filiũfa. q̃ ipse tenet̃ depositi: & pat̃ de peculio. silr̃ & si deposui apud seruũ tenet̃ dñs de peculio: et tenet̃ pater vel dñs nedum de dolo filij vel serui: sed etiã de suo pprio. h.d.iste.§.videatis expositionem lr̃e[in ceteris actionibus tenet̃] vt.s.de iudi.l.tam ex 9tibus[9ctum est] vt.s.de pecu.l.in depositi.in prin.&.l.in bonefidei.&.s.cõmo.l.iij.§.pe.

1 ☞ Depositarij plures ad rei restitutionem tenentur insolidum & etiam de dolo: si omnes dolum commiserint: secus si alius tantum.

1 **Si apud duos.** In.§.isto dr̃: si quedã res est deposita apud duos cum quolibet potest agi insolidum: & si actũ est cum vno nõ liberat̃ alius: nisi soluat. vnde si ambo dolum cõmiserunt: & alter pstiterit interesse nõ conuenietur alter: sed si vnus potest facere insolidũ alter parũ vel nihil: ille qui põt facere cõuenit̃. Sed q̃d si vn9 cõmisit dolũ & alter nõ. & ideo sit absolutus: alter qui cõmisit doluz tenet̃: sed quid si duo deposuerunt & vnus agit: nunq̃d poterit agere? R̃n. q̃ sic: sed si ambo agant ambobus erit reddendum depositũ. h.d.iste.§.[sed solutione liberat̃] cõcor.s.cõmu.di.l.pceptione. sed vr̃ 9.in aut.de duo.re.§.j.&.j.de duo.re.l.ij. ad qd dixerunt quidam. hic loquit̃ in re indiuidua: ibi non: vl' potest dici scdo modo: olim nõ fiebant duo rei debendi nisi dicerentur: vt.s.cõmo.l.si duobus. hodie sic. vt in aut. illa.

Si deposuero. In.§.isto dicit̃: si deposui apd te vt reddas mihi post mortẽ tuam: te viuo & cum herede tuo agere potero depositi: sed & si deposui apud te vt post mortem meam mihi reddat̃: ego mutata voluntate mea potero agere depositi: & heres meus. h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e[voluntate] vnde no. lz regularit̃ ab initio sit liberũ 9here vel nõ contrahere: nõ est postea locus penitentie: vt.C.de acti.&.ob.l.sicut. Fallit tamẽ in deposito vbi est locus penitẽtie vt hic. est ratio specialitatis: q2 cõtemplatione deponentis nõ depositarij 9hitur: vt.s.eo.l.j.in princi. sic & in mandato pcuratoris locus est penitentie ante lit. contest. vt.s. de pcura.l.ante litem. idem est in societate: sed si intempestiue renunciatur agitur ad interesse: vt.j.pro socio.

Quod autem. In.§.isto dicit̃: lz dolus tantũ veniat in act. depositi. tamẽ si res aliqua fuit deposita vel cõmodata apud te: & decessisti herede relicto: & heres tuus ignorans hoc vendidit tenebit̃ ad preciũ rei non ad rem: sed si non exegit pcium. tamẽ cedendo act. liberabitur: sed q̃d si potest rem redimere & non vult: nunq̃d tenebit̃? R̃n. q̃ sic: sed quid si aliq̃s credebat se heredem & vendidit et nõ erat: nunq̃d tenebit̃? certe sic: ne lucret̃ cum alterius damno h.d.iste.§.cum tribus.ll.seq. videatis expositionẽ lr̃e[vl' cõmodatam] similitudinis cã dicit de cõmodata[nõ reddit] accedit.j.manda.l.si pcura.§.dolo. vnde not. si pcium rei mee ad te puenit: bonum est q̃ mihi reddas vt hic.&.s.si cer.pe.l.si eũ seruum.&.s.de peti.here.l.qd si in diem.§.idem iuli.[pstabit] scz & liberabit̃: vt.s.de pecu.l.quod debet̃[non caret culpa].s.lata[extorquetur] q2 non dz locupletari cum aliena iactura: vt.s.de condi.inde.l.nam natura.

1 ☞ In contraria depositi non iuratur in litem.

1

Et apud quem. †De directa actione depositi in superioribus habuistis: verum q2 contraria datur depositario de ea agitur hic. & dicit̃ in prin. huius.l. si depositarius fecit sumpt9 vtiles vel necessarios in re deposita illos recuperat in qua non iurat̃ in litem: q2 in ea non querit̃ de perfidia: sed de calculo illius q̃ depositum suscepit ne dãnum sustineat. h.d.prin.huius.l.[dat̃ depositi].i.9ria depositi ad recuperandos sumptus vtiles vel necessarios quos fecit: vt.s.cõmoda.l.in rebus.§.9ria[non iurat̃] sed in directa sic: vt.s.eo.l.j.§.in depositi.&.s.de in lit.iuran.l.in actionibus.in prin.& quare nõ iuratur in litem. certe hec est ratio: q2 non de fide rupta: sz de indẽnitate eius &c.[suscepit] vt.s.de pigno.ac.l.si necessarias.in prin.& ita in directa act.depositi iurat̃ in litem: quia in ea venit dolus: vt.j.eo.l.qd nerua.& pter dolum iurat̃ in litez in contraria non iurat̃ in litem: quia in ea nõ venit dolus: vt hic. sic & dãnatus directa actio. furti vel depositi notatur infamia: contraria non. vt.s.de his qui not.infa.l.j.&.l.furti actio.§.vlti.&.l.sequenti.

1 ☞ Contra sequestrũ habet locum actio qui tenet̃ rem exhibere in loco conuento vel in altero ex his.

1 **In sequestrum.** †In.§.isto dr̃: si deponit̃ res apud sequestrũ q̃ ipse tenetur depositi mihi si apparebit rem meã esse: & si cõuenit q̃ in certo loco rem depositã deberet reddere illo loco dz reddere: si non conuenit dz reddere vbi denunciatur ei. Sed si cõuenit vt illo vel illo loco reddat dz esse electio ipsius quo loco reddat. hoc dicit iste.§.videatis expositionem lr̃e.[in sequestrũ].i.in tertium apud quẽ duo de eadem re adinuicẽ cõtendentes apd eũ eãdem rem deponũt: eius fidem eligendo donec per sententiã declarabit̃ cuius sit: vt.j.l.pxi.&.j.de ver.signi.l.sequester[palam est] q2 contractus &c. vt.s.eo.l.j.§.si conueniat[apud ptorem] scz qd si non faciat competit depositi que cognominatur depositi sequestraria: vt.j.eo.l.licet.§.j.

1 ☞ Sequester non potest officiũ suum deponere sua sponte nisi ex causa: & tunc iudice interueniente.

1 **Si velit sequester.** †In.§.isto dicit̃: ego & tu cõtendebamus de eadẽ re q2 dicebam eam meã: tu dicebas eam tuam. vnde deposuimus eam apud tertiũ qui redderet eam ei qui vinceret: postea seq̃ster vult deponere officium quid dz facere: certe dz ire corã cõpetenti iudice & denunciare deponentibus q̃ vult eis reddere rem. & hoc est intelligendum cũ subest iusta causa: al's non: & pprie dicit̃ res in sequestro esse cũ plures deponũt rẽ apd vnum vt ille reddat illi cuius apparebit esse. h.d.iste.§.cum.l.seq. videatis expositionẽ lr̃e[deponere]: q2 ab initio est volũtatis: sed implere necessitatis: vt.C.de ac.&.ob.l.sicut. secus est ex pte deponentis: vt.s.eo.l.j.§.si deposuero habuistis[interueniente] puta si hz necesse pficisci: vel distringit̃ re familiari: vt arg.s.de pcur.l.filiusfa.in fi.&.l.seq.[deponi] vnde si ambo velint ambobus dz reddi non al's nisi vnus vellet satisdare & alter nõ vt.s.eo.l.j.§.si pecunia.&.§.seq.[traditur] vt.j.de acqui.poss.l.interesse.&.j.de ver.signi.l.sequester.

1 ☞ In re aliena intempestiue misericordias exercere dolus presumptus est.

1 **Et hominem.** †In.l.ista dicit̃: de homine erat q̃stio inter me & te illum vinctũ deposuimus apud sequestrũ: sequester misericordia ductus dissoluit eũ: nunq̃d tenebit̃ depositi? certe sic. nam sicut in acti.depositi venit dolus: ita lata culpa que dolo comparat̃[haberet̃] vt subijceret̃ q̃onib9[extensum] vt est ille qui ponit̃ in tali carcere in quo nunq̃ videt lucem[primum esse].i.latã culpã esse que comparat̃ dolo: vt j.eo.l.quod nerua.&.j.de ver.sig.l.magna.&.l.late.

1 ☞ Quando dolus defuncti purgat̃ per actionem descẽdentem ex contractu heredes tenentur insolidum non attento q̃tum ad eos peruenit.

1 **Datur actio.** †In.§.isto dr̃: si deposuero apud te rẽ & tu in ea cõmisisti dolũ: & postea decessisti hr̃de relicto: hr̃s tu9 tenebit̃ insolidũ de dolo: licz al's ex 9tu isto nõ teneat̃ de dolo defũcti: nisi inq̃tũ ad eũ puenit. sed si sunt plures hr̃des q̃sq tenet̃ p portiõe hr̃ditaria[q̃ q̃] al's p dolo cõmisso extra 9ctũ vel q̃si[tñ hic].i.in dolo cõmisso in 9ctu[hr̃s est] vñ no. reglr̃ si defunct9 cõmisit dolũ extra 9ctum: vel q̃si: non tenet̃ heres nisi inq̃tum ad eũ puenit: vt.s.de dolo.l.in heredẽ.&.l.itaq.&.l.sabin9. si aũt defunctus cõmisit dolũ in 9ctu tenet̃ hr̃s insolidũ vt hic: si est vn9 hr̃s. si aũt sunt plures p portiõe hr̃ditaria vt hic.&.j.de reg.iu.l.nã ad ea.§.vl. sed fallit in q̃nq casib9. pmus est si dolus 9dedit cãm 9ctui: vt j sti.de ppe.& tem.ac.§.aliq̃n. Item fallit in acti.in factũ q̃ dat̃ 9 mensore si falsum modũ dixerit: vt.s.si mẽ.fal.mo.di.l.iij.§.vlt. Item fallit in tributoria que dat̃ &c. vt.s.de tribu.l.illud. in fine. Item fallit in actione que datur ex edicto illo de edendo q̃ est anormala: vt.s.de eden.l.vlti. Itẽ fallit in stipulatione interposita cã iudicio sisti q̃ñ quis cõuenitur act. iniuriarum: vt.s.

si quis cauti.l.si eum.§.qui iniuriarū.Item fallit in actione in factum de precario:vt.j.de preca.l.quesitum.§.vlti.

1 ☞ Nūmularij quando foro cedunt potior est causa deponē tium τ vsuras non recipientium:τ inter eos qui prius est tēpore non est potior in iure.

1 **Quotiens foro.** †Iste.§.sanctissimus est: ꝯtingit aliqñ ꝙ in ciuitate ista est campsor quez hoīes credūt habere multā pecuniā:τ vt melius crederet̄ faciebat magnos sumptus. vnde multi deponebant apud ipm:sed nō est ita verum:veniūt creditores τ dicunt ei: soluatis nobis qñ ipse videt ꝙ creditores τ deponentes infestant eū:fugit:dicunt hoīes hoc est magnū miraculum videbatur ꝙ ipse faciebat bñ facta sua.vnde veniūt deponentes τ dicunt:deposui apud eum tm̄:τ alius dicit τ ego tantū:vñ vadūt ad iudicē τ eius mandato oīa bona sua mobilia τ imobilia faciunt sequestrari:τ in voca deduci:dicit iudex ego volo scire sūmam de eo quod debet:τ de eo qđ inuenitur in bonis eius:inuenitur in bonis eius ꝙ ipse hʒ mille libras:τ inuenit̄ ꝙ ipē dʒ dare duo milia:dicunt creditores primo soluat̄ nobis:dicunt depositarij imo primo nobis soluat̄:cui facienda est prima solutio:τ certe depositarijs.postea dʒ satiffieri creditoribus qui mutuauerūt pecuniam sub vsuris:sed si aliq̇ acceperūt vsuras ꝓ deposito illi habent̄ loco creditorꝝ:sed nunq̇d ordo eorum q̇ deposuerūt spectat̄:an oēs simul admittant̄.τ rñ.ꝙ oēs simul admittunt̄.τ habēt istud priuilegiū:q̇ deposuerunt non solum in pecunia que apud eum inuenit̄:imo τ in omnibꝰ bonis fraudatorum.τ est satiffaciendū non solum de depositis pᵐo: imo τ de sumptibus factis ꝓ re deposita recipienda.h.d. iste. §.videatis expositionē lr̄e.[quot̄.foro cedunt nūmularij]τ dicuntur nūmularij:vt.s̄.de edē.l. p̄tor ait.τ cedūt foro.i.fugiunt: qꝛ nolunt litigare τ cedūt bonis:vt.j.q̇ bo.ce.pos.l.j. τ vlti. τ dat̄ curator bonis:vt.j.de cura.bo.dā.l.j.[significat̄]qꝛ in ꝑsonalibus actionibus priuilegia nō ex tempore:sed ex cā considerātur:vt.j.de priui.cre.l.priuilegia.secus est in pignoribus: qꝛ q̇ prior est tp̄e:potior est iure:vt.j.qui po.in pig.ha.l.paulus rñdit.τ.C.qui po.in pig.ha.l.ij.[calculus].i.computatio[subijci solet]vnde dʒ eis de his satiffieri:qꝛ fructus nō intelligunt̄ τc.vt.s̄.de peti.here.l.si a domino.

1 ☞ In actionibus bonefidei quilibet heredum tenetur insolidum ex dolo seu facto ꝓprio:ex facto autem defuncti pro hereditaria portione.

1 **In depositi.** †In.l.ista dr̄:si agit̄ ac. depositi ex facto defūcti si vnus solus est heres:ipse solus tenet̄: si sunt plures q̇sq; tenetur ꝓ portione hereditaria : sʒ si quis heredū conuenit̄ ꝓ sua parte de dolo q̇sq; tenet̄ insolidum τ non coheredes.h.d.ista.l. cum.l.sequen.videatis expositionem lr̄e [agere debeo]accedit.s̄.eo.l.si hominem.§.datur.τ.C. de her. act. l.ij.[admisit]vel si solus hʒ rem:vt.s̄.commo.l.iij.§.heres.

Quod seruus. In.l. ista dr̄: si seruus tuꝰ deponit aliquā rem apud me:τ reddo ei bona fide liberor:sed si dolo ei reddo teneor depositi:τ videor dolo reddere si scio ꝙ subtraxit τ ꝯ voluntatem dñi deposuit:vel si eo manumisso vl' alienato sciens hoc contra voluntatem tuam reddo .bona fide videor ei reddere: si ego ignorans eum manumissum: vel alienatum ei manumisso vel alienato tua voluntate reddo:τ idem est in omnibus debitoribus[obnegare]. s.depositū nisi in casu: vt.j.eo.l.bonafides.§.incurrit.[vt nec culpe].s.late[pompo. scribit]vt.j.de soln.l.si seruum.

1 ☞ Quod est fiendū in re deposita in dubio intelligitur expensis deponentis nisi aliter actum sit.

1 **Si in asia.** †In prin.huius.l.dicit̄: deposui apud te rem meā in asia vt redderes rome:nunq̇d debes reddere mea impensa vl' tua rome.τ rñdetur ꝙ mea.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e[si in asia]que est vna pars mūdi que est versus orientem τ continet dimidiā partē mundi:alia est affrica τ continet quartam partem mundi:tertia est europa: et continet partem quartā mundi:vt.C.de ve.iu.enucleando.l.j.§.vlti.[reddat̄:] vt ibi exhibeat[qui deposuit]ne officium suū τc:vt.j. quēad. testa.ape.l.si quis ex signatoribus.

Depositum. In.§.isto dicit̄:si deposui rem apud te debes eam reddere eo loco: vbi est sine dolo tuo.τ idem est in bonefidei iudicijs:sed si vellē ꝙ alio loco redderes non teneris nisi petam ꝙ meo periculo : τ meis sumptibus hoc facias.τ idem seruatur in actione ad exhibendum.h.d.iste.§.[seruatur]:vt.s̄.ad exhiben.l.si hereditas.§. j.τ idem est in actio.in rem.vt.s̄.de rei.vendi.l.si res.et.l.seq.

Cum sequestro. In.§.isto dicit̄:si res est deposita apud sequestrū finita cā depositionis potest conueniri depositi sequestraria que datur in heredem.h.d.iste.§.[actione]τ ita non est ꝓprium nomen actionis:sed cognomen actionis depositi.

Quemadmodum. In.§.isto dr̄.deposui apđ te rem aliquā:qꝛ nolebas reddere:cōueni te acti.depositi:τ tecum fui litem ꝯtest.res illa sine dolo τ culpa tua perijt:nunq̇d nihilominus teneris depositi.Rñ.ꝙ sic:qꝛ lʒ ante litem contesta.tenearis de dolo et lata culpa:tamē lite contest.es in mora:vnde teneris de dolo τ lata culpa:τ de casu quēadmodum teneris acti.ex stipulatu: vel ex testamento post morā de dolo τ lata culpa τ casu.h.d.iste.§. videatis expositionē lr̄e[quēadmodum].i.sicut[quid].i.spēs: qꝛ genera perire non pñt:vt.C.si cer.pe.l.incendium.[post iudicium acceptū].i.post litē contest.vt in aut̄.de litig.§. omnez [cum detrimēto rei].i.debitoris[ꝑiret]vt.j.de ver.ob.l. nemo rem.qꝛ cum est in mora debitor speciei tenet̄ de periculo rei vt.j.de ver.ob.l.si ex legati cā.[nec reddidit]qꝛ satis est ꝙ potuisset distrahere;vt hic.τ.j.de ver.ob.l.si ex legati causa.τ.j. de leg.j.l.si cum res.in fi.reprobata opi.Mar.qui dixit ꝙ depositarius non tenet̄ de casu fortuito si res erat eodem modo peritura penes deponētem.al's sic:vt no.j.eo.l.si plures.in fi. sed illa.l.non facit pro eo:qꝛ ibi debitor habebat iustam causaʒ litigandi.vnde non videt̄ fuisse in mora vt ibi plene dicam.τ dixi.s̄.si cer.pe.l.quod te.

1 ☞ Ab ea die qua quis recepit habere iniustam cām litigādi videtur dolo malo facere τ ad eum periculum spectat.

1

Si quis inficiatus. †In.l. ista dicit̄: deposuisti rem tuā apud me.q̇dam qui contendit se ꝓcuratorem tuū vel heredē tuū conuenit me ac. depositi:non inficior te apud me deposuisse:sed dico te non esse ꝓcura. vel heredem. nunq̇d videor in dolo esse;certe non:sed si cognosco te ꝓcura.vel heredem teneor tibi depositi:τ si rem illam ꝯtrectem tenebor condic.furtiua τ actio.furti[reddere non vult] vnde not.ꝙ sola inficiatione nō fit furtum:vt.j.de fur.l.inficiādo:nisi dolo malo inficietur: vt.j.statim dicit.[competit etiā condic.]scʒ si depositarius ꝯtrectet eam τ etiam furti actio[admiserit]τ rem ꝯtrectauerit.nā tūc tenetur condic.furtiua τ actio.furti.τ facit.s̄.eo.l.j.§.non tm̄. vnde no.non refert dolum cōmittat quis ab initio in deposito an ex postfacto.sicut in vsucapione vt hic.τ.C.de vsucap.trans. l.vnica.fallit in bonefidei pos.quātum ad fructus:vt.j.de vsuris.l.qui scit.§.bonefidei.

1 ☞ Depositum est reddendum maiori parti heredum.

1 **Si plures.** †In prin.huius.l.dicit̄: si deponens decessit pluribus heredibus relictis: τ maior pars heredum venit τ petit depositū:depositarius debebit eis reddere: et maiorem partem accipimus nō ex numero personarum:sed ex maiori portione hereditatis: prestita prius idonea cautione de indēnitate ei p̄standa aduersus alios.h.d.pn. huius.l.videatis expositionem lr̄e .[presentibus]etiam si sit res diuidua.nam si indiuidua etiam si vnus adeat ei restituit̄: vt.s̄.eo.l.j.§.si pecuniam in sacculo.in fin. [hereditariarum] sic etiam in creditoribus est intelligendum:vt.s̄.de pact.l.maiorem partem.

1 ☞ Si res deposita perijt eo modo quo esset peritura apud deponentem depositarius liberatur.

1 **Siue autem.** †In.§.isto ne faciam pro ridiculosa opi.dñi Mar. contra opinionez dñi Io.no.ita casum:deposui apud te seruū meum: tu in seruo isto fecisti sumptus vtiles vel necessarios vsq; ad ꝓbabilē modum.postea ego vel cum te viuo:vel te mortuo cum herede tuo ago ꝯ te depositi vt seruū mihi reddas.tu dicis : paratus sum reddere:sed volo ꝙ refundas mihi sumptus vtiles vel necessarios:dicis tn̄ nō restituam nisi tu refundas.vñ iui coram iudice τ litem sum ꝯtestatꝰ:seruus ille ꝑijt apud te morte naturali: nūq̇d teneris ad hoīem.certe nō:qꝛ habebas iustam cām litigandi τ eodem tempore perijsset penes me si restituisses . h. d. iste.§.videatis expositionē lr̄e[actū fuerit].s. extra iudicium simile notamus alibi vos inq̄ conuenio o iudei:vt.s̄.de ꝯdict. fur.l.si fullo.vel exponatis[actū fuerit].s.in iudicio oblato libello deponenti τ lit.ꝯtest.[τ sua natura].i.naturalr̄[intercidit]eo modo vt apud deponētem[ea res] apud deponentem [actori].i.deponenti.¶ M: signori.ad.§.istū opponitur hic dicit̄ ꝙ depositarius vel heres eiꝰ etiā lit.ꝯte.nō tenet̄ de interitu:sed videt̄ ꝙ teneat̄ indistincte de interitu: qꝛ post lit.ꝯte. est in mora:vt.j.de verbo.ob.l.nemo rem suā.§.j.si est in mora

ergo dʒ

ergo debet teneri indistincte de interitu:vt.s.eo.l.si in asia. in
fi.z.j.de leg.j.l.si res.ad hoc 3rium dns Mar.dixit: si res pe-
titur a debitore z perit post lit.cōte.eodem mō:quo nō erat pe
ritura apud creditorē d3 teneri debitor de interitu:vt in.l. con
tra.als nō vt hic.z.s.quod me.cā.l.si cū ex.§.qd si hō. sed cer-
te hec so.nō est bona:q: lex dicit.si hrs fuit in mora soluēdi rē
legatam z pijt:siue pijt eodem mō apud heredē quo pitura es-
set apud legatariū siue nō tenetur heres de interitu:q: satis
est φ si habuisset eam potuisset eam distraxisse legatari?:vt.j.
de leg.j.l.apud iul.§.ipsius.z.l.si res.in fi.z.s.eo.l.si in asia.in
fi.nō obstat.§.iste.q: hic nō fuit depositarius in mora.si dicis
φ per lit.ōtest.fuit in mora: Rñ.vno mō: hic fuit actum cum
depositario extra iudiciū:sicut ibi o vos inqꝫ ōuenio o iudei.
vel rñ.scdo mō hic fuit actū in iudicio oblato libello.z lit.ōte.
sed depositarius nō erat in mora:q: habebat iustam cām liti-
gandi:vt.j.devsur.l.si quis so.in prin.z ponit hic habere iustā
cām litigādi:q: fecit sumptus in seruo vtiles vel necessarios
faciendo eū curare vel instruere aliqua arte. vnde nō videt ee
in mora si nō restituat. Item nō obst.l.si cum ex.§.qd si homo
q: illud est verū in actione qd me.cā. vbi est speciale φ si perijt
res infra tempora iudicationis:q: satis est φ penā tripli pre
stet. Item nō ob.s.de rei ven.l.item si verberatū.q: loquit in
reali actione in qua si possessor ab initio fuit bonefidei z semp
durauit non tenebitur de interitu.

1 ☞ Depositū non cōsistit in re ppria.ideo depositi agi non
potest idem in cōmodato z precario.

1 **Si rem suam.** † In.l.ista dr: si deponis rem meā apud me nō valet depositū:sicut nō potest mihi cōmendari res mea: sicut nō possum habere pcario rem meā. Item sicut nō possū cōducere rem meā.z ideo nō possum agere depositi nec cōmodati nec pcario nec locati.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[neqꝫ ex locato]z ad istud accedit.C.loca.z cō.l.qui rem.et j.eo.l.bona fides.in fi.z.j.de vsuca.l.ei a quo.z.j.de regu.iu.l. neqꝫ pignus.z caueatis vobis:q: verum est φ nō possum rem meam precario rogare:vt in casu tū si pignoro tibi librū meū ratione possessionis possum a creditore rem meā precario rogare.z sic soluitur contra.j.de preca.l.certe.§.vlti.z.l.seq.

Si is apud quem. In.l.ista dicit: deposui apd te rem aliquā tu illam deposuisti apud aliū: ille fecit dolorē deteriorem:nūqd teneris mihi. Rñdetur φ sic:vt actiones quas habes ꝯ illum mihi cedas.h.d.ista.l.videatis expositionem lre[tibi prestet] φ sufficit:vt no.s.de pecu.l.quod debetur.z facit.j.de acqui.pos sessi.l.qui vniuersas.in fi.

☞ Apud sequestrum plures tantum deponunt:z tunc possessio amittitur.

1 **Licet.** † In prin.huius.l.dicit φ plures z vnus pñt eadem rē deponere:s3 vn? non potest deponere apud sequestrū:z hoc casu cū res deponit apud sequestrū quilibet vr i solidū deponere:sed si duo deponūt rem cōem tunc qsqꝫ p parte videt rem deponere.h.d. pñ. huius.l.[possunt]vt.j.de verb.sig.l.sequester.[deducitur] vt s.de dolo.l.si oleū[deponunt].nam quisqꝫ videt deponere p parte vt hic.z.s.eo.l.j.§.sed si duo.

Rei deposite. In.§.isto dicit:si depono rem meā apud te rei deposite retineo ppietatem z possessionē:nisi fiat depositū apud sequestrum: q: tūc sequester possidet.h.d.iste.§.videatis expositionem lre[sed z possessio]idem z in re cōmodata:vt.s.cōmo.l. rei cōmodate. secus est in re pignori data vbi transit possessio:vt.C.de pig.l. pignus.z.j.de acq.pos.l.pignoris.z.l.res[pcedat].q.d.videtur agi tacite inter deponentes vt sequester possideat nisi ꝯ pbetur quod esse potest:vt.j.de acqui.pos.l.interesse puto.

Quod tumultus. In.l.ista dicit:si aliquid deponit apd te causa tumultus incendij ruine naufragij vitādi: si agitur cum herede tuo de dolo tuo p portione hereditaria in simplum:z intra annū agetur:sed si agitur de dolo heredis agetur cum eo insolidum z in duplum z perpetuo. h.d.ista.lex[est]quibus quattuor casibus depositum fit ex necessitate:vt.s.codem.l.j.§.pretor ait[datur]vt.s. eodem.l. j. §.pretor ait.

1 **Julianus z marcellus pu-tant.** In.l.ista dicit:si filiusfa.deposuit poterit agere act.depositi[posse]absente patre vel eius pcu. vt.s.de iudi.l.si lōgius.§.si filius.z.j.de ac.z ob.l.filiusfami.

Si sine dolo malo. In.l.ista dicit: si deposui apud te rem:z illā sine dolo malo perdidisti nō teneris depositi nec teneris cauere si ad te peruenerit φ reddas eam:verūtamē ex quo illa res ad te puenerit teneris illam reddere.h.d.[teneris]vt reddas:sed qre non teneris depositi nec cauere.rñ.ne officiū suū sit sibi dānosū. qd esse non d3:vt.j.queād.test.api.l.si qs ex signatoribus.sec? tamen est in metū inferente:vt.s.qd me.cā.l.si cū.§.qd si homo.

1 ☞ Emancipatus tenetur de deposito ante sibi facto.idē in seruo manumisso.

1 **Si apud filium.** † In.l.ista dicit: deposui rem apud filiūfami.emancipatus filius rem illam t3 agam depositi cum filio insolidū:nō cum patre de peculio infra annū.idem est si deposui apud seruū z eum manumisisti: nam agā cum seruo manumisso ad exhibendū z rei ven.nō depositi q: manumissus de ꝯctu celebrato in seruitute cōueniri nō potest.h.d.ista.l.videatis expositionē lre[d3 cōueniri]q: pr non h3 rem nec dolo desiit habere:nec in peculio est[sed ipse fili?] sc3 tenet insolidū. Sed videt φ inspecto initio filius debeat teneri inqꝫtum facere potest:vt.s.de neg.gest.l.pompo. ad qd vos dicetis:tenetur filius inqꝫtum facere potest:si rem apd se nō habeat:vt in.l.ꝯ.sed si habeat rem apud se tenet insolidum vt hic:vel ibi cōuenitur filius ratione obligationis: hic rōne possessionis[actio nō datur].s.depositi:q: de contractu celebrato in seruitute non tenetur manumissus.vt.s.de nego.ge.l. eum actū. sed tenetur ad exhibendū z rei ven.ratione psentis possessionis:vt.s.eo.l.j.§.si apud eum.dixi.

1 ☞ Si plures heredes depositarij separatim dolū cōmittūt quilibet tenetur pro parte:vbi vero cōiter quilibet tenet insolidum:sed si ad restitutionem agitur ōdēnatio fit pro parte.

1 **Si duo.** † In.l.ista dicitur: si res est deposita apud te z decessisti pluribus hrdibus relictis:tenebunt heredes.nam aut res est diuidua q: deposita fuerūt.x.milia z heredes tui inueniunt qnqꝫ milia tenent p portione hereditaria si vterqꝫ est soluēdo si res est indiuidua:q: heredes cōuerterunt in massam quilib3 tenet insolidum:verūtamen si rem nō restituerūt tpe sententie quisqꝫ tenetur p portione hereditaria[qui hoc putauerit] sic si deponit apud duos:vt.s.eo.l.j.§.si apud duos.[si res exti-terit]concor.s.de condic.fur.l.in re.§.j.

1 ☞ Expensarū computatio admittitur in actione depositi.

1 **Actione depositi.** † In.§.isto dicit: si deposui apud te seruū z tu aluisti eum:apud iudicem apud quem cōuenio te directa depositi p seruo restituendo apud eūdem iudicem de his sumptib? poteris mer̄ria depositi conuenire.h.d. ista.l.videatis expositionem lre[actione depositi cōuentus]directa[seruo ꝯstituto] apud se depositariū[vtiliter experitur]ꝯria depositi per recōuentionem:sicut est in actione cōmodati:vt.s.cōmo.l.in rebus.§.qd autem.econtrario.sed si depositarius vteretur serui opera non posset agere contraria depositi nomine cibariorū: q: ex quo vtitur opera serui zc.vt.s.cōmo.l.in rebus.§.pñt.

1 ☞ Cōmendatitium z depositum idem sunt.
Item in actione depositi vsure veniunt a tempore more etiam si pecunia numerata deponitur:licet depositi terminos egrediatur.

1 **Lucius titius.** † In.l.ista dicitur lucius titius sempronio amico suo misit epistolam talem salutē c.nūmos tali die cōmendasti mihi:nō numerasti mihi:sed in sticho autore seruo tuo sit tibi notum φ sunt apud me:z significo φ reddam tibi vbi voles z quando voles z cū incremento vsurarum nunquid tenebit titius depositi acti.certe sic:q: nihil aliud est cōmendare φ deponere:z hoc est verum si istud agebatur :vt illi ijdem nūmi redderentur.als erit mutuum.sed nunquid veniūt vsure.z certe si fuit verum depositum veniunt vsure ex tempore more:vel si hoc conuenit.si autem fuit mutuum non veniunt nisi in stipulatione deducte sunt.hoc dicit ista.l.videatis expositionem littere[φ deponere]nam deponere est commēdare:vt.j.de ver.signi.l.cōmendare.aliquando accipitur cōmendare.i.laudare:vt.s.manda.l.si vero.§.cū quidam[egreditur terminum depositi]quod est vt non transeant dominium . sed hic transit dominiū in depositarium.dicendum est:vt.C.de vsuris.l.quāuis[stipulatio]cōcor.s.de nego.gest.l.q: tantūdem [seruabit]nam in bonefidei actionibus z stricti iuris excepto mutuo veniūt vsure:vt.C.de pact.cōuen.l.j. sed in deposito

non transit dominium vel transit si conuenit:vel cum deponit in sacculo:vt.j.l.proxi.in fi.

Qui me presente rem meā recipit depositi actiōe tenet.

Die sponsaliorū.

†In princ.hui⁹ l.dicit:filia ꝯrit spōsalia in die spōsalioꝝ res quas spōsus tradidit puelle q̄ erat sui iuris pr̄ suscepit.nūqd poterit postea ꝯueniri acti.depositi pr̄ a filia:℞n̄.ꝙ sic.h.d.prin.huius.l.videatis expositionem lr̄e.[oblatas puelle].i.sponse[sui iuris fiunt] al's secus:q: tm̄ naturalis obligatio est:vt.s̄.de condi.inde.l.frater.[depositi].q.d.nedū mādati si presente sponsa factum est:al's nego.gest.vt.s̄.de nego.gest.l.fideiussoꝛ.§.vlti.

In deposito pecunie numerate veniūt vsure a tpe moꝛe.

Qui pecuniam.

†In.§.isto dr̄:deposui sacculū pecunie apud te non signatū illam pecuniā ꝯuertisti in vsus tuos:nūqd nō solū teneris ad pecuniā que erat in sacculo:sed etiā ad vsuras si es in moꝛa:℞n̄.ꝙ sic:q: in ac.depositi veniūt vsure post moꝛā.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̄e[nō obsignatā].i.nō sigillatā[est]nā cū depono pecūiā apud te in sacculo tacite tibi videoꝛ ꝯcedere vt possis ea vti si volueris.vn̄ si postea ꝯuertis in vsus tuos excedit suos terminos depositū:q: transit dn̄iuꝫ sicut expsso pacto vt.s̄.l.pri.tn̄ q: depositum est,inspecto initio teneris depositi ad tantūdem in genere:ꝛ insuper ad vsuras vt hic:sed si depono apud te in sacculo signato videoꝛ tibi tacite ꝓhibere ne vtaris.vnde si vtaris facis furtū:vt.s̄.eo.l.si quis inficiatus.in fi.

Ex pacto apposito in traditione rei mee que durat alteri:queritur vtilis actio.

Publia meuia.

†In prin.huius.l.dicit publia meuia habebat maritū absentē:ꝛ ex alio marito habebat filium:dū vellet ꝓficisci ad maritū absentem deposuit arcam clausam cū vestimentis ꝛ instrīs suis apud gaiā seiā:ꝛ dixit:si rediero sana reddes mihi res depositas:si decedā reddes filio meo quē ex alio marito suscepi.postea mulier decessit itestata cui debent reddi iste res:℞n̄.filio.h.d.prin.huius.l.videatis expositionē lr̄e[cōmendauit].i.deposuit.nā sub isto verbo cōmendare continet depono:vt.s̄.eo.l.lucius titius.in prin.[defuncta ea].s.publia meuia.[filio]sub.ꝙ dꝫ restitui.Sed que fuit ratio dubitationis de marito:℞n̄.q: dicebat maritus decessisse testatā:ꝛ eū heredem instituisse:vel dicebat maritus ꝙ mulier fecit ei pactum ꝙ res suas lucraret post moꝛtem suam:ꝛ dicatis ꝙ restituerent filio vt heredi si ei successit.Sed q̄d si alius ei successit non filius.℞n̄.filius hꝫ per matrem vtilem act.depositi:q: lꝫ regulariter per liberam personā nobis nō q̄ratur:vt.C.per quas perso.no.acq̄.l.j.speciale tn̄ est in deposito vt vtilis actio depositi querat filio:vt hic.C.ad exh.l.ꝛ res.

In ꝯtibus bonefidei ex solo pacto nudo debent vsure.

Lucius titius.

†In.§.isto dr̄:lucius titius ad gaiū seium direxit epistolam talē accepi ꝛ habeo ex cā depositi que sunt scripta in hac epistola x.milia denaria argenti.ꝛ scias ꝙ reddam tibi eos cuꝫ vsuris.ꝛ scias ꝙ tm̄ aurum ex causa depositi habeo apud me.la.te.modo querit vtrum possit peti ꝛ an veniant vsure:ꝛ rn̄detur ꝙ sic[denaria]antiqua grāmatica donati[modū excedere]sub.cū est depositū.[ꝛ ideo fm̄ conuētionem,vsure quoqꝫ depositi actione peti pn̄t]sed in eo veniunt vsure ex tpe moꝛe:vt.s̄.e.lucius.in fi.sic ꝛ in bonefidei iudicijs vsure veniunt ex tempoꝛe moꝛe:vt.C.de pac.con.inter emp.ꝛ ven.l.in initio.

Uerba enūciatiua non inducunt obligationem in contractibus:sed probationem.

Item priuata scriptura fidem facit ꝯ ꝓducentem:non ꝓ eo nisi ab aduersario fuerit approbata.

Lucius titius sempꝛonio salutē.

†In.§.isto dicit:lucius titius ad gaiū seiū misit talē epistolā sciatis me habere a vobis ex cā depositi.x.pōdo ꝛ duos discos ꝛ saccū signatum ex q̄bus debetis mihi.x.q̄ apud titiū deposita fuere.Itē in costrophanato.Itē.x.ex rationib⁹ prīs vr̄i.mō querit vtrum ex tali epl'a nata sit obligatio.℞n̄.ꝙ non:sed ꝑ epl'am ꝓbat obligationē depositi ꝓcessisse:sꝫ nūqd.x.q̄ hac epistola cauit sibi deberi debebunt sibi.certe sic:si sempꝛoni⁹ ꝯsensit in totū huic epl'e.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̄e[costrophanati]dixit Io.ꝛ Azo.nescio q̄d sit hoc dicere:vel dicatis ꝙ sunt merces deposite,vel dicatis fm̄ Iac.ꝙ sunt cossinini q̄bus sedet[estimatur]vt si sempꝛonius consensit his que ꝑ se erant ꝛ etiā ꝯ se stetur epistole in totū.vnde not.si confiteoꝛ in epl'a ꝙ habeo.xx.apud me:al's ex tali cā a te me nō obligat:vt hic.ꝛ.j.de ac.ꝛ ob.l.non figura.ꝛ.C.de ꝓba.l.exemplo.Sed dicet aliquis hec ꝯfessio fuit facta extra iudicium.vnde non dꝫ sibi preiudicare:vt.s̄.de inter.ac.l.j.in fi.℞n̄.non preiudicat nisi cum fiat cum cā:vel obtineat vicem pactionis:q: tūc probat obligationem precessisse:vt hic.ꝛ.j.de ꝓba.l.cum de indebito.in fi.ꝛ.C.de non nu.pe.l.generaliter.

Licet non valeat quod in veritate agitur:tamē valet q̄d simulate concipitur.

Lucius titius cum haberet.

†In.l.ista dr̄:paterfa.filiā suam in ꝑtāte eius ꝯstitutam pamphilo seruo alieno mr̄imonio de facto collocauit:dotē cōstituit.ꝛ q̄d dabat noīe future dotis dixit ꝙ deponebat vt depositū redderet soluto mr̄imonio:si pr̄ decessit ꝛ pāphilus seruus pecunia illa cū non possit peti act.de dote peteret acti.depositi a dn̄o quōdam pamphili mariti.h.d.ista.l.videatis expositionē lr̄e[in mr̄imonium].i.in ꝯtubernium:vt.s̄.de ince.ꝛ inu.nup.l.cū ancillis[ꝛ dotem dedit].s.de facto[pecuniam repetendā esse]vt heres patris ꝛ ex vi pacti si pactū esset vt.s̄.l.pri.in prin.ꝛ competit hec actio contra dn̄m intra annū non postea:vt.s̄.quando ac.de pe.est an.l.j.in prin.

Qui ꝓmittit ꝓuidentiam pecunie deposite tenet ad vsuras si eas perceperit vel in suos vsus conuertit.

Quintus cecilius.

†In.l.ista dr̄:q̄dam noīe q̄ntus cecilius misit talē epl'am cuidā suo amico nomine cādido.Scias ꝙ habeo.xx.nūmos apō me ex cā depositi a te:ꝛ scias istos ad rationē meā ꝓspicere vt dent tibi:ꝛ ne vacui sint tibi:nunq̄d possunt peti ex illa epistola.℞n̄.ꝙ sic ꝛ veniunt vsure:siue depositari⁹ recepit vsuras siue in vsuras suas conuertit.h.d.ista.l.videatis expositionem littere.[xx.]ecce tenoꝛ epistole.

Si sacculum.

In.l.ista dicitur:deposui apud te sacculum signatuꝫ vel argentum tu me inuito contractasti:teneris depositi ꝛ furti:sed si tu ex permissu meo vtereris teneris depositi:ꝛ ad vsuras ratione moꝛe[competit]vt.j.ꝓ socio l.rei cōmunis.ꝛ.l.sequē.[mihi cogitur].s.ex tempoꝛe moꝛe:vt s̄.eodem.l.lucius.

Si fideiussoꝛ.

In.l.ista dicit:deposui apud te rem ꝯuenisti mihi eam reddere ꝛ dedisti fideiussoꝛem:egi cōtra fideiussoꝛem depositi:ipse soluit mihi estimationem:nunq̄d efficiet tua:certe sic.h.d.ista.l.[tuam fieri]q: litis estimatio ꝛc.vt j.ꝓ emp.l.ij.ꝛ.l.litis.ꝛ.s̄.de rei ven.l.ex diuerso.§.petitoꝛ.

Bona fides est in genere vt res deposita deponenti restituatur nisi extrinseca:ꝛ specialis ratio hanc bonam fidem impediat.

Bona fides.

†Licet lex ista sit longa tn̄ pulchꝛa est ꝛ facilis ꝛ equa ꝛ casus ita breuiter potest in ea notari:dn̄s latro spolia q̄sita ex latrocinio deposuit apud me vl' accusatus de publico iudicio deposuit apud me de bonis suis.c.postea depoꝛtatus est ꝛ bona eius sunt publicata venit latro vel depoꝛtatus ꝛ dicit:redde spolia vel.c.q̄ deposui.ex alia parte venit dn̄s rei:ꝛ dicit noli reddere ei:quia mea sunt.ꝛ idem dicit ꝓcuratoꝛ reipub.quid erit.ꝛ certe si nos īspiciamus bonam fidem res reddenda est deponenti.lꝫ latro vel depoꝛtatus est:sed si inspiciamus subtilitatē iuris:q: latro ex improbitate sua non dꝫ consequi act.vel si est depoꝛtat⁹ vt alij terreant ne maleficia cōmittant:ꝛ q: expedit reipublice vt male merentes ꝑpetuo egeant egestate vnde ei reddi non dꝫ:sed dꝫ in publico deferri.ꝛ hoc in scd̄o casu dicit iurisꝯ.si dominus ꝯcurrit:ꝛ deponens ꝛ ꝓcuratoꝛ tunc dꝫ reddi dn̄o vel procu.sed si deponēs solūmodo ꝯcurrit:tunc dꝫ ei reddi qui deposuit.ꝛ idē est in ꝑdone ꝛ fure.sed quid erit:latro qui abstulit filio vel seruo meo spolia deposuit ea apud me vel rē meā quam mihi furtiue subtraxerat deposuit apud me ignoꝛantem.nunquid teneoꝛ ei reddere.ꝛ certe sic bona fide inspecta:sed inspecta iuris subtilitate non dꝫ ei reddi:q: nō fuit depositū:sed si ignoꝛās hoc ei reddidi nō ꝑiudicat mihi:q̄m ab eo possū postea vendicare.h.d.ista.l.vsqꝫ in fi.videatis expositionē lr̄e[exigitur]vt.j.de ac.ꝛ ob.l.bonā fidē[ius gentiū].i.naturale:vt i sti.de re.di.§.singuloꝝ[dꝫ]vt.C.ad.l.iul.ma.l.q̄sq̄s.in prin.et vt pena vnius sit metus multoꝝ:vt.C.ad.l.iuli.repet.l.j.ꝛ.j.de custo.ꝛ exhi.reo.l.diuus adrianus.in fi.[depositum]q: rei ꝓprie nō contrahit depositum:vt.s̄.eo.l.qui rem suā[poterit]condictio.indebiti ratione possessionis:vt.s̄.de condict.indebiti.l.indebiti.§.sed ꝛ si nūmi.¶Or.signoꝛi.no.hic ita breuiter si pꝛedo deposuit rē apud me si solus ꝯcurrit teneoꝛ ei reddere ꝛ

dere ꝛ agit̄ ex cōtractu nō ex improbitate sua vt hic.et.s̄.e.l.j.§. si predo.si autem cōcurrit fur ꝛ dn̄s dn̄o debet reddi. Sed ad id quod dicitur hic opponitur: ꝛ videt̄ ꝙ dn̄s non possit interdicere restitutionem depositi.vt.C.eod.l.pe. in aut.ibi signata:que incipit et iam cautum est ꝛc. Ad solutionem cuius contrarij dixerunt quidam ꝙ hic dicitur:ibi corrigitur qđ non putauimus verum sed dicimus ita:si dn̄s interdicit extra ordinem denūcio tibi ne rem reddas:quia est mea:certe nō potest impedire depositi restitutionem vt in.l.contraria.aut dn̄s interdicit ex ordine quia dominus petit rei vendicatione:quod potest.s̄.de rei vendicatione.l.officium.in fi.hoc casu prefertur dominus vt hic.

1 ☞ Latior culpa dicitur dolus presumptus qui colligitur ex eo ꝙ depositarius non adhibuit eam diligentiam in re deposita quam adhibuit in sua.h.d.

1 QUod nerua ꝛc. † In.l.ista dr̄:dictū est.s̄.e.l.j.ꝙ in actione depositi venit dolus:sed nunquid venit lata culpa.dicebat nerua ꝙ sic:q: lata culpa dolo cōparat̄: sed proculo displicebat hoc.sed certe iurisc.celsus dicit verissimū esse qđ dicit nerua.ꝛ dicit̄ depositarius esse in lata culpa si nō adhibuit talem diligentiā in re deposita:qualē in rebus suis adhibet.qđ enim si rem suam tenebat in nocte in domo:alienam rē apud eū depositā tenebat extra domū.h.d.ista.l.videatis literā. [quod nerua dicit] sc3 ꝛ bn̄ [latiorē].i.latā:al's vocat magnā negligētiā.vt.j.de v̄.si.l.magna.ꝛ.l.lata [dolū esse].i.dolo cōparari. vt s̄.si mē.fal.mo.dixerit.l.j.§.lata.vn̄ vbi qs de dolo tenet̄ ꝛ de lata culpa vt hic:ex qb' apparet latā culpā non esse dolū: q: nemo est idipsum qđ est ei simile [modū] quē d3 p̄stare saluo suo honore [p̄stabit].i.p̄stare d3.vn̄ no.ꝙ lata culpa cōparat̄ dolo vt hic fallit in trib' casib'.vt not.s̄.de in litem iur.l.in actionibus.

1 ☞ Depositio serui apud sequestrum nō impedit dn̄m agere.

1 SEruus ꝛc. † In lege ista dr̄: seruus meus et titius.c.deposuerūt apud sequestrū ea cōditiōe vt si p̄barē illa.c.mea eē ꝙ mihi redderent̄ al's titio.nunqđ ego dn̄s potero illa.c.petere actiōe depositi.ꝛ rn̄detur ꝙ nō s3 si illa.c.erāt mea potero illa.c.petere exhiberi:ꝛ exhibita vēdicare:q: seruus meus non potest facere deponēdo cōditione3 meam deteriorem.hoc dicit [non poterit] vt.C.de pac.l.seruus meus.et.j.de regu.iur.l.melior.

DOtes ꝛc. In lege ista dicitur: deposui apud te rem meā nolebas mihi reddere nisi darem tibi.x.nunquid ista.x. potero a te auocare.certe sic:quia debebas rē reddere nullo precio accepto.hoc dicit [depositi] scilicet et condi. ob turpem causam. vt.s̄.de condic.ob tur.causam.l.j.in fi.et.l.seq.

¶ Mandati vel contra. Rubrica.

1 ☞ Mandatum quid sit.
2 Amicus quis dicatur et quid sit amicitia.

¶ Rubrica ista potest ita continuari de obligationibus q̄ cōtrahunt̄ re vt est mutuū vt est indebitū:vt est commodatū:vt est pignus ꝛ depositū:vt insti.qui.mo.re cōtrahitur ob.in princ.in superioribus dictum est:nunc videndū est de obligationibus q̄ contrahuntur consensu:vt emptio ꝛ venditio et societas: sed q: mandatū cōtrahit originē ex amicitia ꝛ cōtrahitur gratis:vt.j.eo.l.j.de mādato quasi de digniore:primo videamus ꝛ subjiciamus.ꝛ no.ꝙ dicit rub.mādati vel cōtra.sumunt̄ materialiter nō significatiue.vnde vt aliquid significet debet ita exponi:mādati vel cōtra id est de mādati act.directa:vel cōtraria quibus detur cōtra quos:ꝛ quid veniat in ea:ꝛ qualis ipsa sit videamus ꝛ subjiciamus.ꝛ de directa cui dat̄ agit̄.j.e.l.si p̄cur.§.mādati. et contraria datur contra dn̄m.vt.j.e.l.si p̄cur.§.dolo.in fi.ꝛ.l.se. ꝛ quid veniat in cōtraria agit̄.j.e.l.si vn'.ꝛ qualis ipsa sit;et certe est bone fidei.vt.j.e.l.qui mutuā.§.pe.ꝛ vl. ¶ M: signori super rubrica ista cōsueuit queri qualiter mandatū describat̄. et certe dn̄s freg.et placē.in summa sua:sic prima summa fuit dn̄i freg.secunda dn̄i placen.tertia dn̄i Jo.que parum valebat: vltima fuit dn̄i Azo.vex est ꝙ dn̄i placen.ꝛ freg.descripserūt ita.†

1 Mandatū est officiū honeste ꝛ gratis susceptū ab amico exhibendū.ista descriptio colligit̄ ꝙ sit officiū honestu3.j.e.l.si re.§. rei.gratis susceptū.j.e.l.j.ab amico exhibendū.j.e.l.si tibi. in fi. cum.l.seq.dn̄s Azo.ꝛ Jo.fuit homo subtilis et redarguit istam diffinitionē.ꝛ dicit quare dicit honeste.possum mandare ꝙ occidas hominē:sed nō est obligatorium tn̄ mandatū est.j.e.l.scire.§. rei contrarietates:q: ista sunt paria vel de iure non esse vel non sic esse.s̄.de pact.l.iurisgen.§.pretor.quare dicit ab amico exhibendū.quid est amicus.amicus est non leui noticia notus.j.de ver.sig.l.late.§.amicos.dicunt ipsi: certe ignoto potest mādari et si suscipit tenet̄ mihi et ego sibi.vt.j.e.l.scire.§.j.dn̄i bene credo ꝙ possit mādari ignoto.sed ideo dicit freg.et placen.ab amico exhibenda:quia ignoti non consueuerunt recipere mandatū

a sed amici:[a] sed ad ea que raro ꝛc.vt.s̄.de le.et sena.con.l.na3 ad ea.vel in larga significatione omnis qui suscepit mandatum in

2 hoc sit mihi amicus: † quia nomen amicus sumitur in larga significatione:amicus proprie est anime custos ꝛ religiosi q̄ dant cōsiliū anime. Itē si p̄spicitis tullium et senecā amicitia est idem velle ꝛ idem nolle in licitis ꝛ honestis.ille qui vult idem mecum in honestis et licitis ille recte est amicus vt dicunt philosophi: sed vocamus omnem amicum qui seruit nobis.verum est ꝙ a3. breuiter describit.mandatum est officium gratis susceptum:exhibendum:prestandum:quare gratis:quia al's esset merces cōtraria huic officio.j.e.l.j.

1 ☞ Mandatum consensu cōtrahitur pure in diem et sub cōditione et debet esse gratuitum.

1 OBligatio mādati consen. In lege ista dicūtur tria.† primo qualiter cōtrahatur mandatū.scd̄o quib' verbis.tertio quid sit necessariū in mādato contrahendo.certe mandatū cōtrahit̄ solo consensu. ꝛ ideo pōt cōtrahi inter absentes per nūciū vel per epistolā. Secūdo dicit̄ ꝙ mandatū cōtrahit̄ per verbū rogo:mando: volo et alio quocunq3 verbo idoneo.ꝛ potest cōtrahi non solū pure: immo ī diē ꝛ sub cōditione. Tertio dicit̄ ꝙ mandatū gratis cōtrahit̄: al's non est mandatū.vnde merces cōsueuit esse contraria huic officio:vnde erit locatio vel conductio si merx interueniat.h.d. ista l.videatis expositionem litere. [obligatio mandati consensu] scilicet solo non desiderante adminiculum verbox siue rei:vel literarū [suscipi potest] sic et locatio et conductio et emptio: sic ꝛ societas.vt insti.de ob.que ex consen.nas.per totū.et.j.de act. et ob.l.ex cōsensu. [verbo] sc3 idoneo:puta peto supplico ꝛ posco.sic et constituitur quibuscunq3 verbis idoneis tamen. vt.s̄. de constit. pecu.l.qui autem.in fi. [mandati actio est] id est esse potest:si aliud non impediat.nam si de turpi re facienda fiat mādatum:licet aliquod simile verbum interueniat nō est actio mādati.vt.j.eo.l.si vero remunerandi.§.rei. [et dicit differri] sub. vel ad diem.vt.s̄.de procur.l.iij.et.iiij. [potius respicit] electiue ponitur:quod est verum si eras talis qui cōsueueras operas tuas locare ꝛ non aliter.vt.s̄.depo.l.j.§.si quis.ꝛ.j.de prescrip. ver.l.naturalis in ver.at cum do vt facias. ¶ M: signori no.vt vos tollatis philateriam hic scriptam per Jo.ꝛ Azo.quam tollam vnico verbo dicetis sic.mandatum contrahitur per verbu3 rogo:vel per aliquod ei simile vt hic:hoc est verum si contrahit̄ animo obligādi:sicut dicitur de proseneta qui laudare videtur vt se obligaret.vt.j.de proseneta.l.ij.non animo admonēdi: vel hortandi:vel persuadendi:vel commendandi tantum:et sic soluuntur contraria.j.e.l.idemq3 ait.§.si quis eam que.et.s̄.de ne. gest.l.si serui mei.et.s̄.de his qui no.infa.l.ob hec verba.et.s̄.de po.l.j.§.si te rogauero.in ver.idē papi.querit si apud te.et.j.e.l. si vero non remu.§.cum quidam. Sed quid erit in dubio. Rn̄d. presumitur animo se obligandi contrahi:quia in dubio non recedimus a verbis.vt.s̄.de exer.l.j.§.qui nauem:sic et in testamētis non est recedendum a verbis.vt.j.de leg.iij.l.non aliter.vnde caueant sibi scholares quando dicunt doctori suo: rogo vos vt mutuetis tali meo socio tantum:nam tenebitur mandati si doctor dicat ego volo exaudire preces tuas:nisi dicat nolo vobis teneri pro eo:et hoc illa ratione:quia species furti est de alieno largiri vt.j.de fur.l.si quis in pignore.§.furti.

1 ☞ Mandatum contrahitur modis hac.l.expressis.h.d.

1 MAndatū ꝛc. † In superiori.l.habuistis qualiter contrahatur mandatu3:et quib' v̄bis in.l.ista ponit̄ diuisio mādati. et dr̄ ꝙ aliqū s̄hit mandatū gratia mea tantum:aliquando aliena tantū:aliquando mea et aliena:aliquando mea et tua et aliena:aliquando contrahitur gratia tua tantum.et tunc potius est consilium q̄ mandatum:et ideo non nascitur actio mandati: mea tantum gratia video: mandare:vt si mando tibi vt geras negocia mea: vel vt fundum mihi emas vel vt fideiubeas pro me.aliena gratia tantum contrahitur mandatum:vt si mando tibi vt emas titio fundū vel vt fideiubeas pro titio mea et aliena gratia vt si mādo tibi vt mea et titij negocia geras:vel vt mihi et titio fundum emas:vel pro me et titio fideiubeas.tua et mea:vt si mādo tibi vt mutues mihi pecuniam sub vsuris.tua et aliena si mando tibi vt mutues titio sub vsuris.aliena tantu3 gratia:vt si mando tibi vt mutues titio sine vsuris. tua tantum gratia:vt si mādo tibi vt pecuniam tuam potius in emptionem

a ¶ Mādatum s3 amici. Adde nunqđ amic' p̄ amico admittat̄ sine mandato Bar.in.l.exigēdi in.ij. lec. C.de procur. Et an amic' p̄ amico possit testificari stat̄ arbitrio iudicis vt per bar.in.l.eos. C.de testi.

prediorum colloces ꝙ feneres: quo genere mandati potius est consilium quam mandatum: quia nemo ex consilio obligatur qꝛ liberum est cuiqꝫ explorare an sibi expediat consilium acceptare vel non: hoc dicit.

☞ In mandato indeterminato sufficit negocium utiliter esse gestum sed si fuit determinatū in excessu vel deterioratione vel diminutione quantitatis in preiudiciū mandantis non datur actio mandati nisi ad formam debitam reducatur si in alia specie excedatur mandatum non impletur. Si vero ad commodum mandantis quantitatis diminutio fiat mandati actionem non impedit. h. d. vsqꝫ ad. l. si remunerandi.

Preterea ī causa mādati ⁊c. †In. l. ista dꝛ: qui mandatū suscipit dꝫ causam mandantis meliorē facere: sed aliqñ nō licet facere meliorem: sed deteriorē nō licet aliquo modo. verbi gratia mādo tibi vt emas mihi rem aliquā si nō designaui aliquod preciū. ⁊ tu secutus mandatū emisti nascit͛ mihi directa actio mādati ⁊ tibi cōtraria: sed si preciū designaui ⁊ tu pluris emisti, dicūt quidā qꝺ tu nō habes act. mādati cōtra me: sed ego sic ɔtra te: sed iniquū est hoc dicere ꝙ ego habeā actionē mādati si velim cōtra te ⁊ tu nō habeas cōtra me. vnde dicendū est ꝙ saltim ad preciū statutum habes act. mādati. apparet ergo ꝙ fines mandati diligenter sunt custodiendi. nā qui excessit fecit aliud. vnde tenet͛ mādati. vnde si mādauero tibi vt emas mihi domū seianā pro. c. et tu emisti p. c. ⁊ quinquaginta: vel minoris ꝙ̄. c. domū titianam teneris mandati. et idem est si mandaui tibi vt fundum meum venderes pro centum et tu vendidisti pro nonaginta si petaꝫ fundū non obstabit mihi exceptio nisi reliquū quod mihi deest prestes mihi. vnde si dominus mandauit seruo suo vt vendat rem p. x. ⁊ ille vendidit pro octo: dñs poterit illam rem vendicare non obstante exceptione nisi reliquum prestetur. nam meliorem causaꝫ mandantis potest mandatarius facere. et ideo si mando tibi vt emas stichuꝫ pro. x. ⁊ tu emisti pro octo vel emisti pro. x. vt aliqd seruo accideret teneris mihi act. mandati illum seruum reddere h. d. ista. l. cum duabus seq. videatis expositionē litere [fieri possit] cū inuitis beneficiū non detur: ⁊ exponetis ita exemplū: mādaui tibi emere mihi talē reꝫ pro. c. tu emisti nō illā sed meliorē: non teneor tibi mandati: vt. ⁊. e. l. diligenter. in ꝟ. itaqꝫ si ⁊c. [interdū melior] puta si mandaui vt emeres mihi aliquā rē pro. c. et tu emisti p nonaginta: vt. ⁊. e. l. diligenter. in fi. [deterior vero nunqꝫ] puta si mando tibi vt vendas rem meam pro centum et tu vendis pro nonaginta. vt. ⁊. e. l. diligenter. in ꝟ. item si mādauero tibi ⁊c. [vtriqꝫ actio nascit͛] vt. ⁊. e. l. si procur. §. mandati. et. ⁊. e. l. si vero non re. §. contrario. aliquando tñ claudicat mandatum cum mandatarius excedit fines mandati. vt. ⁊. e. l. diligēter. et. l. seruus. et. l. pōt. [Quidam negauerūt] scilicet et male. vt. ⁊. e. l. prox. [si velit mecum esse] vt hic. vt. s. de ar. l. si cū dies. §. illud [sunt] idem in mandato interdictionis. vt. C. de procu. l. si procura. ⁊. l. si precium. ⁊. C. de pe. iudi. qui ma. iu. l. j. [itaqꝫ] hic in ꝟ. isto ponuntur casus ꝙ nō licet mandatario facere cōditionem mandantis meliorem [per omnia cōserues] et hic est casus in quo nō licet mandatario facere dñi cōditionē deterioreꝫ [precium fecisti] scꝫ et ita non excessisti fines mandati. ¶ Domini signori sup legibus istis format͛ vna questio per dñꝫ Jo. ⁊ az. in qua rudes possent capi. mandaui tibi vt rem illam que valebat cc. emeres pro. c. tu emisti pro. c. ⁊ quinquaginta: poteris ne recuperare. c. ⁊ quinquaginta. dixit dñs martinus ꝙ sic: qꝛ vtiliter gessisti negociū meū: vt in fi. huius. l. diligenter. preterea si nolo refundere nisi. c. videor maliciose agere et maliciis hominuꝫ ⁊c. vt. s. de rei vē. l. in fundo. in fi. sed certe in questione ista s̄m Jo. et Azo. dicendū est aliter. s. vt non posses a me recuperare: qꝛ videor tibi mandare ne vltra des. vt in. l. ista diligēter. in princ. vñ si emisti p centū ⁊ quinquaginta cū geris negociū meū me ꝓhibente cessat mandati. ⁊ neg. ge. C. de neg. ge. l. vl. ⁊. s. de neg. ges. l. si autem. §. ex duobus. Itē nō videris vtiliter negocium meū gerere ex quo contra voluntatē meam facis. vt. s. de vsufruc. l. ij.

☞ Quod datur remunerationis causa non impedit actionem mandati.

Si remunerādi gratia ⁊c. †In prin. huius. l. dꝛ: mandaui tibi qꝺ gereres negocia mea: tu mandatuꝫ gratis suscepisti: postea remunerandi causa promisi tibi dare. x. nunquid illa. x. poteris petere act. mādati: certe sic. h. d. princ. huius. l. videatis expositionem litere. [si remunerādi causa honor] i. salarium [actio] directa et contraria: quia sufficit ꝙ gratis ab initio suscipiatur: al's esset locatio ⁊ conductio. vt. s. e. l. j. in fi. vnde ex quo suscipitur gratis si postea promittit͛ aliqd causa remunerādi: siquidē incōtinēti ꝓmittit͛ parit acti. ꝓscrip. ꝟ. si ex interuallo hꝫ locū iudicis officiū. ⁊. co. l. salarium.

Si cui. In. §. isto dicitur: mandaui tibi vt gereres negocia mea: tu suscepisti mandatū postea nō gessisti: nūquid teneris mādati: Rñ. ꝙ sic: nō ideo qꝛ nō gessisti: sed qꝛ mādatū susceptū nō impleuisti. h. d. iste. §. videatis expositionē lr̄e [administrauit]. i. administrāda susciperet. [gessit] vt istit. de ob. q̄ ex q̄si ɔc. na. i pri. [gessisset] ex quo mādatū susceperit. ⁊ ideo dicit. l. procur. est. qui mandato dñi ⁊c. vt. s. de procu. l. j.

Si passus. In. §. isto dꝛ: si aliquis fideiussit pro me p̄nte vel patiēte teneor sibi mandati: sꝫ si aliquis fideiussit ꝓ me inuito vel animo donādi non teneor sibi mādati. h. d. iste. §. vnde no. hic casus in quibus mandans nō tenetur mandati si mandatarius pro me inuito intercessit: vel animo donandi vt hic. et ad istud accedit. C. de nego. gest. l. vlti.

Rei turpis. In. §. isto dicit͛: si mando tibi vt hominē occidas turpe est mandatuꝫ. vnde ex eo nulla nascitur actio. h. d. iste. §. videatis expositioneꝫ litere [rei turpis] pone exemplum vt dixi in casu [hac act.] scilicet mādati [non agetur] et ad istud concor. ⁊. e. l. si vero non re. §. si adolescens. et. l. si tibi mandauero. §. quidem. sic et pactum factū contra bonos mores non valet. vt. C. de pac. l. pactum.

Si tibi man. In. §. isto dꝛ: mandaui tibi vt faceres aliquid qꝺ mea non interesset: vt puta vt intercederes pro seio: vel vt titio pecuniā mutuares: nunquid teneris mihi mandati. et respon. ꝙ sic: sed quid si mādo tibi vt facias quod tua interesset: nunqd tibi teneor mandati act. certe non: nisi postea mea interfuit vel nisi eras al's facturus. h. d. iste. §. videatis literā. [qꝺ mea non interesset.] al's interesset et vtraqꝫ litera est bona. et si habetis in litera interesset sub. qꝛ receperam a seio mandatuꝫ. si autem habetis in litera. [qꝺ mea non interesset.] legatis ita literam. [obligatus.] quod est verū in duobus casibꝫ: si postea mea interesse cepit: vt quia fui heres seij. vel si non eras al's facturus: nisi tibi mādassem. et hoc est qꝺ sequit͛ plane ⁊c. al's nō agerē. vt. ⁊. e. l. si procuratorē. §. mandati.

☞ In mandato speciali non deuoluitur mutuum secus in generali.

Apud iul. †In. §. isto ponuntur duo casus: et primꝫ casus est talis: dominus mandauit procuratori suo vt certam pecuniam sumeret ⁊ feneraret periculo suo et domino prestaret certas vsuras: nunquid erit mandatum: certe non: sed mutuum siue creditum et hoc est verum quando erat procur. vnius rei. secundus casus est: si est procur. omnium rerū tunc videtur potius mandatum: et ideo acti. mā. tenebitur. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [si dominus iusserit procu. suum] scilicet constitutum ad vnam rem tantum: et ita loquitur primus casus huius. §. [accepisse] id est videtur contractꝫ mutui esse: et non mandati. [plane.] et incipit secundus casus [negocia gessit] cum mandato. sed que differentia est inter primuꝫ et secundum casum. rñd. vt quidam dicunt ꝙ in primo erat mutuum: in secundo mandatum. Uel dicatis ꝙ in primo casu erat mandatum vnius rei: in secundo casu erat procur. vniuersorum meorum bonorum. vnde sine mandato meo tenebatur negocia mea gerere. vnde si mandaui ei vt mutuet pecuniam meam non videor ei mandare: sed mandatum susceptum implere: et ideo erit man. act. inter me et eum.

☞ Procurator qui est pactus de quota litis pro eo qꝺ condemnatus soluit vel fideiussor promisit actionem mandati non habet secus si de quota litis pactus non fuerit si precium fideiussor recepit. h. d.

Martius paulus. †. §. iste quantum ad casuꝫ consueuit difficilis reputari: et ideo vt vobis non videatur difficilis: sed facilis. vos in. §. isto in terminis ponetis ita casum: quidam damnides nomine conueniebatur rei ven. a quodam vt fundum et fructus restitueret: petebatur a damnide vt satisdaret iudicio sisti: et iudicatuꝫ solui: venit ad martium paulum: et dixit ei: conuenior: rogo vos ꝙ satis detis pro me iudicio sisti et iudicatum solui: dñs martius paulus cepit ridere: dixit damnides: quare ridetis. ideo qꝛ iuraui nō fideiubere pro aliquo nisi det mihi aliquid. vnde detis mihi. x. vt fideiubeaꝫ pro vobis: dixit damnides: accipiatis. vñ martius paulus fideiussit pro eo: quo facto dixit damnides: qꝺ videtur vobis de ista causa ego non sum sollicitus homo in causis: vellem ꝙ essetis procurator meus in causa ista. dixit martiꝫ paulus non facerem aliquid nisi promitteres ꝙ si eris absolutꝫ ꝙ dabis partem dimidiā litis: sed nolo ꝙ promittas mihi hoc: sed vxori mee: quia prohibitum est pactum fieri de qua parte litis: videns damnides ꝙ martius paulus reciperet istam aduocationem dixit: bene placet mihi. vnde ꝓmisit vxori sue dare dimidiam partem litis: his ita factis processit in causa: et contingit ita ꝙ damnides fuit condemnatus ad fundum restituendū: et ad maiores fructus et quia apparuit ꝙ dominꝫ martiꝫ paulꝫ pactꝫ erat de

pactus erat de quota parte litis: pretor interdixerat eum aduocationibus: venit martius paulus et petit contraria act. mādati a damnide sumptus quos fecerat in ista lite: queritur vtrum hoc facere possit. ⁊ rñdetur: si fideiussit suo periculo non recuperabit: al's sic. sed si pactus fuit de quota parte litis non poterit aliquid consequi: qꝛ pactum redemptionis litis est factuꝫ: ⁊ est contra bonos mores. [martius paulus] quidam scꝫ fictꝰ amicus. [fideiusserat.] iudicio sisti ⁊ iudicatū solui secundū hec tēpora: sed hodie non satisdat iudicatū solui nemo suo noie conuentus. vt insti. de satisda. §. sꝫ hodie. sed hodie satisdat iudicio sisti. vt. ẜ. qui satis. cog. l. sciendū. [mercedē pactus ob suā fideiussionē.] puto. x. dari. ideo solūmodo quia fideiubebat pro! eo iudicatū soluendo non quia negocium eius procurabat. [⁊ sub nomine alterius] scilicet aliud pactū fecit: puta quia erat procurator suus: dixit ꝙ volebat ꝙ promitteret vxori sue in euentū litis si esset absolutus. [certā quantitatē]. i. quotam partem litis. et sic ponitur ꝗtitas ⁊c. sic et. j. pro soci. cum duobus. §. item si ex facto. [hic] martius paulus [iussus erat.] quia condēnatus fuit in maiori re ꝗ deberetur. [interdixerat.] quod facere potest. vt. C. de postu. l. si qui. [ad talem redemptionem.] hoc intelligunt quidam si suo periculo fideiusserat: non al's: vt statim distinguit: marcellus autē ⁊c. sed vos dicatis ꝙ distinctio marcelli non habet locum quando martius paulus pactus est dari sibi vxori sue quotam partem litis. nam tūc indistincte denegatur sibi actio contraria mandati ad sumptus quos fecit in ipsa lite: et debet ei interdici aduocationibus: nec habet locū distinctio marcelli que sequitur statim. sed tūc habet locum distinctio marcelli: cum martius paulus accepit ob fideiussionem tantum quantum fecit pro damnide. [consentanea est.] vnde no. hic ꝙ si aduocatus vel procurator paciscitur de quota parte litis: nō valet pactum: vt hic. et. C. de procu. l. litem et redemisse. ⁊ hoc est verum: siue paciscatur sibi dari quotam partem litis: siue vxori sue. vt. C. quod met. cau. l. si per impressionē. sed si paciscatur de sumptibꝰ litis prestādis tale pactū vꝫ. vt no. ẜ. de pac. l. sumptꝰ.

I ☞ Salarium nudo pacto promissum officio iudicis exigitur nisi sit pactum de quota litis.

I **Salarium ⁊c.** † In. l. ista tractatur de simili materia cum lege superiori: et in ea ponetis ita casum: constitui te procuratorē meū ad agendū ⁊ defendendū. ⁊ postea conueni tibi dare salariū: nūquid istud salariū poteris petere? Rñdet. si cōueni dare tibi nudo pacto ex īteruallo: poterit tūc istud petere extra ordinem iudicis officio: si autem conueni tibi dare quotam partem litis tunc illud pactum non valet: quia est factū cōtra bonos mores. et ideo peti non potest. h. d. ista lex: videatis expositionem litere. [salarium procuratori constitutum.] scilicet qui suscepit mandatum gratuitum. [sed extra ordinem.] id est iudicis officio. [peti cepit.] cum promittitur nudo pacto ex interuallo. [oporteat.] vt. ẜ. e. l. si remunerandi. in prin. [procurator redemerit.] quia pactus est de quota parte litis: quo casu non valet. vt. ẜ. l. ꝓxi. in fi. ⁊. C. de procu. l. litem. et. ẜ. de pactis. l. sumptus. ¶ Or signori circa legem istā formantur plures questiones: vna est pertinens ad. l. istam. due sunt impertinentes: ⁊ in primis quero: quo iure aduocatus petit salarium suum: ⁊ circa hoc distinguetis: aut salariuꝫ promittitur aduocato: aut nō: et si nudo pacto constituitur salarium aduocato. vt. ẜ. dixi. petitur condictione ex lege ista: quia vbicunqꝫ non est cautum ⁊c. vt. j. de condictione ex lege. l. vnica. ⁊ est hic speciale. Si autem promittitur stipulatione si est certe ꝗtitatis vel rei salarium ꝓmissum petitur certi condictione que ex stipulatione descēdit: si est incertum petitur actione ex stipulatu. vt insti. de ver. ob. in prin. et. ẜ. si cer. pe. l. certi condi. in prin. et. l. si quis. si autem nullo modo: nec nudo pacto: nec stipulatione est permissum: tunc petitur salarium constitui iudicis officio pro modo litis ⁊c. vt. ẜ. de varijs et extraor. cog. l. j. §. si cui. et. §. in honorarijs. Secundo quero vtrum procurator possit petere a domino salarium. circa qd̄ vos in questione ita distinguetis: aut salarium quod promittit̄ procuratori vel neg. ge. est incertum re: sed certum genere: puta si procurator suscipit mandatum gratis: et postea dominus dicit ei secure administra mihi bene: quia dabo tibi bonum equū: istud salarium est incertum re: quia promissus est equus in genere: sed non est incertum genere: et ideo istud peti potest vel acti. ex stipulatu si stipulatione promissum est vt insti. de ver. obli. in prin. et. ẜ. de noua. l. cum enim. si autem salarium incertum re et genere procuratori promittitur: puta quia dominus dixit ei secure: bene administra: quia bene faciam tibi hoc est incertum re et genere. et ideo non potest peti: vt hic et in prealleg. l. qui mutuam. §. salarium. Si autem procuratori promittitur salarium certum re et genere sine stipulatione: puta quia dicit: promitto tibi. x. vel illam rem hic si incontinenti suscepto mandato est cōuentum salarium causa remunerandi: et erat al's susceptur⁹ mādatum nullo salario conuento valet cōuentio: ⁊ petit̄ contraria act. mandati. vt. ẜ. e. l. j. ⁊. j. e. l. si remunerandi. §. j. Item pōt agi prescrip. ver. quia pactū incontinenti appositū veterē informat: et parit nouā prescriptionem. vt. C. de pac. conuen. inter emp. et ven. l. ij. et quia ea que fiunt incontinenti videntur inesse. vt. ẜ. si cer. pe. l. lecta est in auditorio. in prin. si autem dominꝰ nudo pacto conueniat dare salarium procuratori: hoc petitur constitui extra ordinem iudi. offi. vt. C. e. l. j. in fi. ⁊. ẜ. e. l. j. in fi. ⁊ in ista. l. ⁊ licet regulariter ex nudo pacto nō detur al's actio. vt. C. de pac. l. legē. speciale tñ est sicut et al's est speciale in aduocato: vt ꝑ salario nudo pacto ꝓmisso possit agere. vt. C. de suffrag. l. vna. ⁊ ꝗ sit ratio ibi dixi: si aūt ꝓcurator nō erat al's suscepturus mādatum nisi salario conuento aget act. ex locato. vt. C. de ꝑscri. ver. et. ẜ. e. l. j. ⁊. ẜ. depo. l. j. §. si quis seruū. ⁊. ẜ. de prescrip. ver. l. naturalis. in ꝟ. qd̄ si facio. Sed denuo quero est ne ideꝫ in salario procuratoris ne excedat summā. c. aureoꝝ quod dicitur hic i aduocato. rñ. sic ne aliavia circunueniatur lege qd̄ esse non dꝫ. vt. j. de tu. et ra. distra. l. scire. ⁊. j. de var. et extraor. cog. l. si cui. od̄.

I ☞ Procurator vt instrumenta sibi data reddat tenet̄ actione mandati non depositi idem si per collusionē passus est se vinci. hoc dicit.

I 8 **Si procuratorem ⁊c.** † In prin. huiꝰ legis dicit̄: constitui te procur. ad causam quandam quā habebā cum titio: tradidi tibi instrumenta: finita causa non vis mihi reddere instrumenta qua act. teneris: certe labeo ait ꝙ teneris mādati: sed quidam dicunt ꝙ teneris depositi: sed ipsi male dicunt quia initium contractus spectandum est: sed ⁊ si aduersarius meꝰ est absolutus per collusionem procuratoris. vnde tenetur procur. mandati. sed si procurator non est soluendo tunc tenetur de dolo ille aduersus quem prima actio cōpetebat. Unum sciatis qd̄ nedū ꝓcurator conuenit̄ act. mandati. vt reddat instrumēta cause dño: immo vt causam susceptaꝫ impleat. h. d. ista lex. videatis expositionē litere. [putat eum] scilicet procuratorē [et causa.] vnde no. hic ꝙ initiū cōtractus spectatur. et ad istud accedit. j. pro soci. l. si id qd̄. ⁊. l. filius. ⁊. ẜ. depo. l. j. §. qd̄ si rē. Itē no. ꝙ cā cōtractus debet inspici. ⁊ ad hoc facit. j. de le. j. l. si filiusf. §. diui. [eum teneri.] nisi paratus sit subire iudicium si collusuꝫ fuerit. vt. ẜ. de dolo. l. eleganter. §. si procurator. [mandati.] ad interesse. [teneri constat.] vt. ẜ. eo. l. si remunerandi. §. j.

I ☞ Procurator ad negocia potest alium substituere secus in procuratore ad iudicia qui non potest substituere nisi lis fuerit contestata.

I **Si quis mādauerit.** † In. §. isto dicitur: titius mādauit mihi ꝙ gererem negocia sua mandaui tibi postea vt titij negocia gereres: nūquid tu teneris mandati: certe sic. nec obstat qd̄ cōsueuit dici procur. aute litem cōte. cōstituere alium procuratorem non posse. qꝛ illud verum est ad iudicia: sed secus est ad negocia. hoc dicit iste. §. videatis expositionē litere. [nō posse]. s. ad iudicia. [actio est]. i. cōpetit in hoc casu. [nō pōt.] sed ad administranduꝫ negocia sic: vt hic. vnde no. ꝙ ꝓcurator ad iudicia habet fieri a domino. vt. ẜ. de procur. l. j. in prin. vnde procur. alium ꝓcuratorem ad iudicia ante lit. non constituit. vt. C. de procur. l. neqꝫ. sed ad negocia ante lit. conte. bene potest alium procuratorē constituere: vt hic. et. ẜ. de procur. l. inuitus. j. responso.

I ☞ Tutor si mandauit contutori quod ad pupillum non pertinet est actio mandati vel tutele. Item negligentia mandatarij non excusat tutorem. h. d.

I **Si tutores.** † In. §. isto dicitur: plures erāt tutores eiusdē pupilli: quidā ex eis mādauerūt contutori eorum vt emeret pupillo seruum: ille non emit: nunꝗd tenetur tantum mandati act. vel act. tutele: ⁊ certe distinguitur: aut mandauerunt emi seruum superuacuuꝫ: et ille non emit: quo casu tenetur mandati acti. non tutele. si autem mandauerūt emi seruum necessarium pupillo tunc tenetur tutele: non solum ipse sed etiam alij qui mandauerunt cum ipsi eum non emerunt: nec erunt ipsi excusati: propterea ꝙ contutori mandauerunt: sed habebunt act. mandati. [contra tutorem.] quia mandato non obtēperauit. sed si contutor emisset haberet contra contutores mādati acti. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [contutores suos] in primo et in secundo casu vt refundant sibi quod dedit pro seruo quem emit. vt in. l. si vero non remu. §. contrario.

I ☞ Si apparet emptionem factam meo nomine non valere tenetur procurator. nisi cedat actionem si quam habet efficacem alias secus.

I **Si liber homo.** † In. §. isto dicitur liber homo putans se seruum tuum mandauit amico suo vt eū deberet a te redimere: et dedit titio pecuniā

de peculio suo: non pecuniā peculij que pertinebat ad te bone fidei possessorē: titius eum emit a te: ⁊ manumisit: apparet postea ꝙ liber ⁊ ingenuus est: nūquid habebit contra titium mandati act. hoc casu respōdeť ꝙ sic. sed titius liberať cedendo act. quā habet aduersus te: sed si dedit pecuniā de peculio que ptinebat ad te bone fidei possessorē non habet locum act. mādati. q: nullas actiones habet titius cōtra eum cū nummos suos venditori dederit. sed tu eris obligatus emptori ex vendito: sed illa erit inutilis. q: tantū habet prestare quantū cōsequereť. h. d. iste. §. videatis expositionē litere. [si liber homo cum bona fide seruiret.] sc; alicui. [emptorē] j. venditorē. al's est in litera possessorem qd est queſitū non ex re sua vel ex opera sua. vt. j. de acquir. re. do. l. acquiritur. §. de his. [manumiserit] .s. de facto. vt. s. de cōdi. ob cau. da. l. iij. §. si liber homo. [comparuit.] sed que sunt iste actiones. rñ. cōdi. inde. [prestare] nomine emptionis. vt. j. de act. emp. et ven. l. ex empto. in prin.

I ☞ Actio mandati datur ad interesse et ideo non interest nō datur.

I **Mandati actio.** †In. §. isto iurisc. incipit tractare de act. mandati directa. ad quid cōpetat: ⁊ certe cōpetit ad interesse illius qui mādauit. idē est ꝙ si mandaui tibi vt fundū mihi emas: suscepisti mandatum: et nō emis teneris mādati si interest mea emi. sed si postꝙ. tibi mādaui ego emi vel ali⁹ mihi emit: q: nō interest mea cessat mandati act. h. d. iste. §. videatis expositionē litere. [quaten⁹ interest.] sunt tñ quedā actiōes que cōpetūt etiā: si nō interest puta que cōpetūt ad penā. vt insti. de act. §. alteri. [cessat mandati act.] vñ no. hic ꝙ actio mādati cessat si nō interest mādātis. s; si interest actio mādati cōpetit: ⁊ qualiter fiat cōdēnatio ad interesse. no. C. de sen. que p eo qd iterest pfe. l. vnica. sec⁹ tñ est in stipu. iudicio sisti: q: cōpetit etiā si nō iterest: si tñ interest tpe quo debuit sisti. vt. s. si qs cautio. l. q aūt nouo. §. illud. item secus est in act. in factum que datur ex edicto de edēdo. vt. s. de eden. l. j.

Mandaui. Signo: i. s. pri. §. dictū est ꝙ actio mandati cōpetit ad interesse. i. §. isto idē d: vñ si mādaui tibi vt gereres negocia mea: ⁊ nō gessisti: si nō interest mea in aliquo: vel q: ali⁹ gessit cessat mā. act. h. d. [⁊ in filiibus] .s. 3ctib⁹. h idē erit pbādū accedit qd habuistis. s. pri. §.

I ☞ Fideiussorem omittentem exceptionem excusat ignorantia omittentem vero appellare excusat paupertas et denunciatio facta principali.

I **Si ignorantes.** †In. §. isto d: accepi mutuo. x. et quidā p me fideiusserūt ⁊ solui: vel per acceptilationem: vel per pactum factum de non petendo in perpetuū sum liberatus: fideiussores ignorantes me soluisse vel me liberatum esse soluerunt: nunquid habent regressū contra me act. man. respondeť ꝙ sic. si non sciebant: al's non. ad hoc probandū induciť: rescriptū diuo; fratrū qd dicit si fideiussores qui pro me fideiusserunt pro. x. et condēnati in maiori ꝙtitate poterant appellare: ⁊ non appellauerūt: si hoc sciebāt potero me tueri except. cōtra eos: si ignorabāt non: q: excusat eos ignorātia: sed si nō potuerūt appellare ppter paupertatē datur eis mā. act. sed et si testato cōuenerūt me vt deberē appellare: si putarē appellandū: ⁊ non appellaui datur eis act. man. Unum sciatis ꝙ si procuratori meo mādaui vt homine; emeret et emit teneť mihi act. mand. restituere. sed ⁊ si neglexit emere: aut gratia ductus passus est emere aliū tenetur mandati. Sed et si seruus quē emit procurator meus fugit siquidē dolo pcur. tenebitur mihi act. mā. si aūt nec dolo nec culpa fugit non tenebiť nisi vt caueat ꝙ si in potestate sua peruenerit ꝙ mihi restituet. Sed et si cautū est de euic. rei quā emit pcur. meus: vel pmissum est sibi caueri teneť mihi cedere act. quas h;. Itē si pcu. meus debet mihi cauere ꝙ seruū quē emit nō obligauerit vel pignorauerit: et idē est in fundo si fundū emit. Sed et si de sanitate serui cautum est vel caueri est pmissum teneť mihi cedere illā act. sed si nō fecit sibi caueri tenebitur mandati. Sed et si pcur. me⁹ emit mihi fundum: et ex eo perceperit fructus nedū ad fundū prestādu; teneť: immo ⁊ ad fructus iudicis officio. h. d. iste. §. cū. l. se. ⁊ pri. se. vsꝙ ad. §. pcur. meus. videatis expositione; litere. [qd et ad actionē fideiussoris pertinet.] hic vult dicere qd dixi fideiussores seruari indēnes qñ de pecunia debitoris ignorantes soluerunt: idē est et si de suo soluerūt: q: habent act. ad repetendū. et ad istud accedit. j. e. l. si fideiusso:. §. j. [prouocādi.] vnde no. qd fideiussor sicut pcur. teneť prouocare vt hic. ⁊. s. de pcura. l. qui proprio. §. itē queriť. ⁊. s. de neg. ge. l. liberto. §. vl. ⁊. C. de pcur. l. inuitus. [excusata est eo; inopia.] vnde no. ꝙ paupertas excusat procur. ab appellatione facienda in scriptis qd h; necesse persistere in causa. vñ facit ibi sumptū: sed non excusat eū ab appellatione que fit incontinenti viua voce. q: ita pōt dicere pauper appello sicut diues. vt. j. de app. l. j. in fi. et. C. de app. l. si ꝙs libellos. sic et al's paupertas non excusat. vt. j. de ri. nup. l. palā. §. non est. qñꝙ tñ paupertas prodest. vt. C. de epis. ⁊ cle. l. si quis ad declinandā. §. pe. ⁊. s. de offi. pre. l. illicitas. §. vl. [sed si testato] .i. corā testibus. [vt si ipse putaret] sc; appellandū. [cōstare.] et idē est si erat psens. ⁊ ad istud accedit. j. de euic. l. herēni⁹. [dolum autem facere] sc; procu. [non restituit] sc; dño mādati. vnde no. hic ꝙ dolus presumitur a lege. vt. s. depo. l. j. in fi. et j. e. l. ex mandato. et. l. dolus. [proinde.] modo ponit exemplū. [mihi teneberis.] sc; mandati ad interesse. vt. s. e. l. §. mandati. [cauere deberes] sc; mandati ꝙ ante traditionem quam fecisti non alienasti: vel obligasti vel manumisisti: vel seruitutem nō imposuisti: que omnia facere potuisti cum ego tunc non fuerim dominus. vt. j. de acqui. re. do. l. res ex mea. et ad hoc facit. s. de rei ven. l. si post acceptum. et. s. de pig. ac. l. creditor. ⁊. j. de hered. vel acti. ven. l. ij. in princ. [nihil enim amplius.] id est nihil quod sit melius. vt. s. de postu. l. bona fides. ⁊. C. de postu. l. bonam fidē. [oportet qui pcurat.] vnde no. ꝙ procurator tenetur nedū de dolo: immo et de lata culpa et leui et leuissima. vt. C. de procura. l. a procuratore: plene dixi. [aut si culpa.] scilicet lata vel leui vt dixi. [prestare eum oportet.] quia procurator non debet ex officio suo aliquid lucrari. vt. s. de procu. l. qui proprio. §. idē queritur. et. j. e. l. ex mandato.

Idemꝙ et in ⁊c.

I ☞ Usure veniunt in actione mandati.

I **Si procurator meus.** †In. §. isto ponuntur certi casus: i quibus pcurator tenetur directa actione mandati ad vsuras: ecce si procurator meus habet de pecunia mea apud se: ponam⁹ centum: et est in mora reddendi tenetur ad vsuras. sed et si procurator meus dedit illa centū fenori et vsuras assecut⁹ est teneť actione mandati ad vsuras: quia procurator non debet lucrari. Sed et si conuertit in vsus tenetur ad vsuras legitimas. Sed et si pcurator meus mutuauit pecuniam et accepit vsuras et nō soluit mihi: sed conuertit vsuras in vsus suos tenetur ad id quod conuertit et ad vsuras. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [habeat] scilicet ⁊ reddere detractat. [pendet.] quia actio man. est bone fidei igiť veniunt in ea vsure ex tempore more. vt. j. de vsu. l. mora. §. in bone fidei. [siue non.] vt. j. e. l. §. si mādauero. [sentiat.] et ad hoc accedit. s. de procu. l. qui proprio. §. procur. et. j. e. l. ex mandato. [frequentantur.] secus est in tutore et curatore si conuerterunt pecuniam pupilli in vsus suos. vt. j. de admi. tu. l. non existimo. et sic soluitur contra. s. de nego. gest. l. qui sine vsuris. et ibi plenius dixi. [debere] id est vsuras vsurarū et sortis non. vt. C. de vsur. l. pe. et vlti.

Si quis titio. In. §. isto dicitur: si mandaui titio amico meo vt acciperet pecuniā mutuo sub vsuris a castaldionibus meis non potero agere mandati. sed certi condictione de mutuo. et ideo si vsure non sunt deducte in stipulationem ex causa mandati non poterunt peti. Sed quid si mandaui procuratori meo vt mutuo acciperet pecuniā: ⁊ tu fideiussisti pro procuratore meo ⁊ es condemnatus. nunquid fideiussor poterit me conuenire vtili institoria si accepit ab institore meo: certe sic. [si quis titio.] amico suo. [ab actorib⁹ suis] id est castaldionibus. vt. C. de procur. l. qui precium. [nō sunt.] accedit. vt. s. e. l. si remunerandi. §. apud iulianum. quia pro mutuo citra vinculum stipulationis vsure non debentur. vt. C. de vsur. l. ꝙuis. [vtilem] non directam. vt. s. de instito. l. cuiꝙ.

Si cui mandauero. In. §. isto dicitur: si mādaui tibi vt. x. que d; mihi titius stipuleris ab eo meo nomine: et fuisti stipulatus: potero te conuenire mandati vt ei accepto feras: vel alicui alij cui voluero cedas act. et si mater pro filia dotem dederit et mandante filia incontinenti stipulata fuerit: vel ex interuallo dotem reddi filie sue tenebitur mandati. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [si hoc velim] j. de here. vel actio. ven. l. si voluero. et ita apparet ꝙ per procuratorem nō queritur mihi act. sed tenetur mihi eam cedere vel alij cui voluero: vt hic. et. j. eo. l. qui mandatū. ⁊ l. si mandato titij. j. rñ. et. j. de acq. pos. l. poss. ꝙ;. [dotē dederit] donare volens inter viuos: et idem dicam si frater dedit dotem pro sorore: vt dixi. s. de neg. gest. l. penul.

Si quis ea. In. §. isto dicitur: volebam me absentare: constitui quendam meum amicū procura. et habebam seruos: dixi ita: volo ꝙ tu procurator meus ⁊ serui mei geratis negocia mea de consilio sempronij et illa habeo rata: et postea procurator meus et serui venerūt ad sempronium: et dixerunt ei: nos volumus mutuare pecuniam domini: tali: si videtur vobis: dixit sempronius qd sic: quia diues homo est ille: inuenitur postea non soluendo: nunquid tenebitur sempronius mihi actione mandati. responderť ꝙ nō. si dederit bona fide consiliū.

fide consilium. quia non dedit consilium animo procurandi negocia mea: sed cum affectione: sed si dolose dedit consilium tunc non mandati act. tenetur mihi: sed de dolo ad interesse. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [et male] id est non idoneo debitori. [pecunia credita sit] consilio sempronij. [mandati non teneri.] vt dixi. s. e. l. §. [de dolo tenetur] scilicet ad interesse. vt s. de dolo. l. eleganter. cum. l. se. ¶ Or signori no. hic ita breuiter si mando tibi ꝙ tu geras negocia mea cum consilio vel de cō silio talis: duo requiruntur ꝙ explores consiliu3 et sequaris vt hic. sed si mando tibi vt facias aliquid de consilio talis teneris explorare consilium non sequi si non est vtile. vt. j. de admi. tu. l. quidam decedens. sed si mando tibi vt non facias aliquid in tali negocio absq3 consilio talis: debes explorare et seruare eius consilium. vt. j. de admi. tu. l. titium. ⁊. s. de exerci. l. j. §. si plures.

Si mandauero.

In. §. isto dicitur: tibi procuratori meo mandaui vt titio mutuares. c. de pecunia mea sine vsuris: tu mutuasti cum vsuris et assecutus es vsuras: nunquid teneris reddere: certe sic. nisi tu procur. mutuasses pecuniam tuo periculo. quia tunc nō teneris mihi ad vsuras. ¶ Unum sciatis ꝙ si procurator meus tenetur mihi reddere rem et fructus ita si fecit sumptus in fructibus deducet de fructibus vel cogor ei restituere. sed et teneor ei restituere vecturas si operas suas exercuit in predijs meis: nisi dedissem ei certum salariū pro expensis et necessarijs quas faceret in negocia mea. sed si procurator meus facit sumptum voluntarium non poterit a me repetere cōtraria mādati act. sed poterit abradere sine lesione prioris status: nisi tantum vellem ei dare quantum eis abrasis possit haberi. hoc dicit iste. §. [vt titio] amico meo. [oportet.] concor. s. ea. l. §. si procurator meus. [deducere eu3 oportet.] accedit ad hoc. s. de peti. here. l. si a domino vel a patre in fi. et. l. seq. [fuit] id est conuentum a domino pro sumptibus faciendis. [fiat.] non autem repetit vt hic. sic et in actione de in rem ver. s. de in rem verso. l. iij. in ver. sed si mutua3. Sic et in gestore negociorum. s. de nego. ge. sed an vltro. in fi. et. l. ex duobus. [admittat.] dando procuratori quantum posset haberi: his abrasis et corrosis. quia malitijs hominum ⁊c. vt. s. de rei vendi. l. in fundo. in fi.

Fideiussores.

In. §. isto dicitur: si fideiussi pro te apud debitore3 tuum: licet sine iudicio soluam: tamen illud quod solui potero recuperare act. mandati. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [mandati contrariam.] vt. j. eo. l. qui passus. et. l. qui fide. sed anteꝙ soluant non habent actionem nisi in casibus: qui not. C. man. l. si pro ea. et. j. man. l. lucius. vn̄ hic repete si placet videlicet: vel nisi diu essent morati in obligatiōe: vel nisi illud cōuenit inter eos: vel nisi debitor cepit dilapidare bona sua sic. l. lucius. et. C. eo. l. si pro ea.

I ☞ Exceptionis inhoneste omissio nō impedit actionem mā dati. Item qui alium ex necessitate defendit exceptionibus ex sua persona vti potest. h. d.

I

Generaliter.

In. §. isto. dicuntur duo. primo dicit: si fideiussor poterat opponere aliquam exceptionem ex persona sua que non competebat debitori si erat inhonesta et non opposuit eam: nihilominus habet mā dati act. secundo dicitur: si omisit exceptionem qua poterat vti ex persona rei: si ex certa scientia omisit eam nō recuperat actione mandati quod soluit: qd̄ autem si per ignorantiam omisit eā tunc recuperat quod soluit actione mandati. et imputatur reo cum non denunciauit fideiussor talem exceptionem sibi competere. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [si quidam minus honestam.] sub. maxime secundu3 quosdam. vt. j. l. si fideiussor. §. vlt. sed vbi est exemplum qd̄ competat exceptio fideiussori ex persona sua? Respōdeo duo sunt exempla vnum curiale: aliud minus curiale. curiale fideiussisti pro me apud creditorem meu3 tu eras persona in dignitate cōstituta: creditor fecit tibi pactu3 de non petēdo si foderes ei vineam: postea conuentus ab eo nō opposuisti exceptionem sed soluisti: nihilominus recuperabis act. mandati quod soluisti. Exemplum non curiale est: tu fideiussisti pro me apud creditorem in. c. et es persona in dignitate constituta: feci tibi pactum de non petendo si purgares ei cloacam suam: creditor postea petijt a te. c. soluisti omissa excep. nihilominus recuperabis act. mandati. quia istud pactum non prodest tibi debitori. vt. s. de pact. l. fideiussoris. ¶ Sed opponitur et videtur ꝙ nō recuperaret. vnde videtur contra. s. ad vell. l. pe. ad quod quidam dixerunt hic fideiussor omisit exceptionē per ignorantiam: ibi sciens: sed potius videtur dicendum econtra. Uel dicatis si fideiussori competit honesta excep. ex persona sua: vt puta mulier fideiussit pro me: potest opponere excep. vell. si mulier soluit et omisit ista3 excep. nihilominus recuperat a me: sed cauet mihi de indemnitate prestanda aduersus debitorem. vt in. l. contra. Si autē fideiussori competit inhonesta exceptio vt in exēplo hic posito: si conuentus omittit hanc exceptionem: et soluit repetit a me act. mandati: vt hic dicitur. [ꝙ sit] incipit secundum dictum. [non habiturum.] sed vbi est exemplū: creditor fecit mihi pactum de non petendo: istud pactum sicut prodest mihi ita et fideiussori meo. vt. s. de pac. l. et heredi. hic si fideiussor sciens istam exceptionem sibi competere omisit eā nō habet act. mandati contra me si soluit: et de hoc plene dicam. j. eo. l. si fideiussor.

I ☞ Acceptilatio facta causa remunerandi fideiussori tribuit actionem mandati secus si simpliciter causa donandi. h. d.

I

Si fideiussori.

In. §. isto cum duabus legib9 seq. vsq3 ad. §. contrario. tractatur de eadem materia: et dicitur hic fideiussi pro te apud titium creditorem in. c. titius creditor me liberauit per acceptilationem causa remunerationis: nunquid illa. c. potero recuperare a te ac si soluissem. respondetur qd̄ sic. multo magis si creditor donando mihi causa mortis liberauit me per acceptilationem: vel si legauit mihi liberationem. sed ⁊ si existo creditori heres habebo mā da. act. Si autem liberauit me creditor per acceptilationem volens mihi donare non causa remunerandi me non habeo actio. mandati. Sed quid erit quidam extraneus donaturus mihi. c. c. soluit creditori tuo apud quem fideiusseram pro te: nūquid recuperabo mandati contraria a te ac si soluissem. respondetur ꝙ sic. Sed quid erit filius vel seruus meus fideiussit pro te: et quidam alius volens filio vel seruo meo donare soluit: nūquid ego pater vel dominus ago mandati: certe non. quia non mihi patri vel domino donare voluit. sed si filius vel seruus soluit ago act. mandati. Sed quid erit filiussa. fideiussit pro te sine iussu meo: nunquid cessat mandati act. certe sic: si nihil est in peculio: sed si iussu mei patris: vel si ex peculio soluet potero agere mādati cō tra te. Sed quid erit mandaui filiofamilias vt pro me solueret pater vel filius soluit ex peculio: nunquid pater habet actione3 mandati contra me. respondetur ꝙ sic. Sed quid erit mandaui filiofamilias vt pro me solueret emancipatus soluit: nūquid datur ei actio mandati. respondetur ꝙ non. sed in factum. sed si pater filio emancipato soluit cōtemplatione filij datur actio ei nego. gest. h. d. iste. §. cum duabus legibus seq. vsq3 ad. §. contrario. videatis expositionem litere. [acceptum factum sit.] id est si creditor liberauit fideiussorem per acceptilationem causa remunerandi ipsum. [act.] scilicet contrariam. quia tantum videtur sibi abesse ex eo ꝙ iam tantum sibi seruierat. vnde agit ac si soluisset. vt ar. s. de peti. here. l. et si lege. §. consuluit. [legauit] gratia remunerandi. et facit. j. pro socio. l. coiri societatem cum duabus legibus sequentibus. et ideo dixi multo magis qz donatio que fit causa mortis semper fit causa remunerādi: et interdum non. vt predicta. l. coiri probatur. et. j. eo. si vero. in princi. [extitero] causa me remunerandi. vt. s. l. proxi. [mandati act.] contrariam. quare quia hic sublata fuit accessoria tantum. vt. j. de fideius. l. heres a debitore. §. quod si idem stipulator. ¶ Or signori custodiatis vos in. §. istis quia possetis errare in casus positione istorum. et in prin. l. si non. et ideo quero hic: que est ratio dubitationis inter istos casus: vbi fideiubeo pro te si soluo creditori. c. absunt mihi. c. merito recupero act. mā. a te. vt. s. e. l. §. fideiussores. et. j. e. l. si vero. §. contrario. ¶ Or: ponamus qd̄ non soluo pro te sed facio tale seruitiu3 creditori ꝙ naturaliter est mihi obligatus ad. c. vnde ipse liberat me animo remunerandi per acceptilationem vel donauit mortis causa: vel legat mihi liberationem: quia videtur mihi abesse tantum quātum erat mihi obligatus ad remunerandum: vel quantum erat mihi donaturus causa mortis: vel quantu3 legauit mihi. sed et si existo creditori heres causa remunerandi me licet desinam teneri vt fideiussor tamen remanet mihi mandati actio. vt in. §. si fideiussori. cum. l. seq. sed si fideiussi pro te in. c. et creditor volebat mihi effici amic9 donauit mihi. c. liberat me ab illa obligatione nō obest mihi aliquid. vnde non habeo act. mandati. vt. s. de peti. here. l. sed et si lege. §. consuluit. quia consistit ista obligatio in puris et nudis moribus sed contra. j. e. l. inter causas. §. abesse in ver. is qui. Ad quod vos dicetis aliud est si creditor voluit mihi donare: non animo remunerandi et me liberat: quo casu non ago mā dati. qz neq3 mihi aliquid abest: nec creditori aliqd abest vt hic. Aliud est: si quidam tertius volens mihi donare animo remunerandi soluit creditori. quia ego videor soluisse per eum: quia qui per alium ⁊c. j. de admi. tut. l. ita aute3. §. gessisse. Unde sicut si ego soluissem recuperare3 actio. mandati: ita hoc casu si alius soluit volens mihi remunerare recupero actio. mandati: ita hoc casu si alius soluit. vt in. l. contraria. [mandati act.] quia videt soluisse: sed contra eum daretur mandati. et sic soluitur contra. j. eo. l. pe. ¶ Sed ad. §. istum oppo. et videtur ꝙ filio non detur act. in factum: si eo emancipato soluat: immo videtur ei dari vtilis mandati. vt. j. de heredi. instit. l. quidam. in fi. Ad quod vos

dicetis φ act.in factum que est hic:et vtilis mandati que est ibi idem est. ¶ Sed denuo ad.§.istum oppo. et videtur si filius eo emancipato soluit pro eo pro quo fideiussit existente in patria potestate φ detur actio patri non filio.vt.j.de ver.ob.l.filius.⁊ j.de reg.iur.l.que legata. Ad quod vos dicetis aliud est in acti. mandati que datur ad interesse.s.e.l.si procuratorem.§.manda ti actio competit:vnde quia videtur interesse filij agit mandati vt hic:aliud est in stipulationibus.

I vero ⁊c.

Cōtrario iudicio. s.e.l.si procuratoꝛ.dictu3 est de directa act.mandati de contraria dictū est.s.proxi.hucusq3 nūc etiam iurisc.intendit tractare de contraria act.mandati.⁊ in.§. isto dicitur:si procuratoꝛ vel vniuersoꝝ bonoꝝ vel vnius rei fecit sumptus vtiles vel necessarios contraria mandati act.recuperat a dño. Sed quid erit patronus emit quoddā prediū pro xij.ab initio soluit octo:mandauit φ illud predium traderet liberto suo:vt ille libertus solueret quatuoꝛ:libertus soluit quatuoꝛ:postea patronus vendidit illud predium:et libertus cōsentit illi venditioni:nunquid libertus repetit tertiā parte3 predij. iurisc.distinguit:aut ab initio patronus mandauit liberto suo vt solueret tertiam partē precij vt ꝓcuratoꝛi suo quo casu agit contraria act.mādati ad tertiā partē predij quā soluit deductis fructibus quos percepit medio tempoꝛe:aut ab initio iussit libertum soluere tertiā partē precij illius predij volēs patronus ei predium donare:quo casu videtur ei donare:si postea libert⁹ consentit alienationi hoc casu cessabit contra act.man.h.d.iste §.videatis expositionē litere.[vt puta qui rerum] sc3 dominiū. [vel vnius rei.] vt.s.de procu.l.j.in prin.[procurationē susceperunt] sc3 et aliqua expendit.et datur contraria act.vsq3 ad ꝓbabilem modum.vt.s.e.l.si procuratorem.§.ide3 pomp.scribit. [Inde papi.] quod dixit in genere:ponit exemplum in specie. [quod emerat.] ponamus exempli gratia pro.xij.[bessem] id est duas partes.i.octo.[tradi] id est dari.sic exponitur.j.de ver bo.sig.l.verbum reddendi.[reddito precio].i.soluto a liberto quod deest mandato patroni.[precium].i.tertiā partē precij.i. quatuoꝛ.[mercedibus].i.fructib⁹.[donasse.] vnde no.φ precedentia determinant subsequentia.quia si precessit mandatu3 videtur consentire vt procur.si donatio videtur redonare.et ad istud accedit sc3 φ precedentia ⁊c.vt.j.de le.j.l.si seruus.in fi.itē no.φ aliquando presumitur donatio a iure.nam si donat patronus ab initio liberto suo:si postea vendidit:et libertus cōsentit alienationi videtur ei redonare.quia bene facietibus ⁊c.vt.j.de ser.expoꝛ.l.seruus ea.l.et quia ad antidota su3 obligatus .vt.s. de peti.here.l.sed si lege commisso.§.consuluit.sic et al's ratione pietatis:vel al's presumitur donatio.vt.s.fami.hercis.l.que pater.et.C.fami.hercis.l.filie.

1 ☞ Procuratoꝛ ad emendum potest repetere precium quod soluit et si aliquid amplius impendit.

1 **Si mihi.** †Sicut superioꝛ.§.tractat de cōtraria acti. mandati:ita iste et dꝛ hic:tu mandasti mihi vt emerē illā rem emi eā de pecunia mea:nunquid habeo cōtraria3 mandati act.ad preciū recuperandū.respōdet φ sic. Sed si emi de precio tuo habeo cōtrariā act.mādati vt rē recipias. Sed si mādasti vt aliqd facerē:⁊ in illo faciendo aliquē sumptu3 fecero teneris reddere vsq3 ad probabilē modū:⁊ si es in moꝛa reddendi sumptū teneris ad vsuras si accepi ab alio sub vsuris:et non solū veniūt vsure ex tpe moꝛe:immo et si a debitoꝛe meo exegi q̄ debebat mihi vsuras:vel si te grauioꝛib⁹ vsuris releuaui vel etiā nō releuaui. Sed si solui vsuras vel accepi ad grauioꝛes vsuras vt soluerē sicut ꝓmiserā teneris ɔ̄ria mā.acti. nā totū hoc iudex ex bono ⁊ equo arbitrabit̄.h.d.iste.§.videatis expositionē litere.[emero] sc3 de pecunia mea:vt differat a sequēti casu.[habebo] sc3 act.ɔ̄riā.[s3 si de tuo ꝓcio] sc3 emero.[actio] sc3 ad illd̄ qd̄ impēdisti ad illā rem emēdā aduersus me mandās.[recipe] sc3 tu mandās.fallit tñ in casu:q2 nō est ɔ̄ria act.mā.vt.s.e.l.idē §.[arbitrabitur.] ⁊ ad istud accedit.j.de vsur.l.in contraria.

Dedi. In.§.isto dꝛ:habebā creditoꝛē meū in.x.dedi tibi illa.x.vt solueres creditoꝛi meo:non soluisti nūquid teneris ad.x.⁊ ad vsuras.certe sic.si meo creditoꝛi vsuras erā daturus.⁊ ita imperatoꝛ rescripsit.h.d.iste.§.videatis expositionē litere.[dedi tibi pecuniam] ponamus.x.[vt creditoꝛi meo] scilicet cui debebam.x.[mihi vsuras].q.d.non solum teneris mihi ad.x.reddenda.sed etiā vsuras si eas prestiti:et hoc dicit quo casu ⁊c.[rescripsit.] quia tunc interest mea et man.acti.competit ad interesse.vt.s.e.l.si procur.§.mandati.

1 ☞ Qui fideiubet pro minoꝛe actionē mandati non habet.

1 **Si adolescens.** †In.§.ponuntur duo casus:in quibus nō h3 locū cōtraria mā. act.et dicit̄ quidā adolescēs luxuriosus habebat meretricem vt habēt multi qui nō habēt meretricē:s3 amasiā vocāt.meretrix illa indigebat pecuniā ꝓ veste ⁊ esca.vñ dixit adulto luxurioso vt inueniret sibi pecuniā ꝓ veste:dixit adolescēs nō inuenirem aliquem qui mutuaret mihi.multo forti⁹ nō reciperēt me in fideiussoꝛē.vñ mādauit amico suo maioꝛi .xx. annis vt fideiuberet pro meretrice ille fideiussit:⁊ postea soluit:nunqd recuperabit acti. mandati ɔ̄ria ab adolescēte.certe nō.q2 rei turpis suscepit mandatū. idē est si adolescēs mādauit amico suo vt credat meretrici suo periculo:si credidit nō habebit act.mā. quasi cōtra bonā fidem ⁊ bonos moꝛes factū sit.h.d.iste.§.videatis expositionē litere[credidisset] sub.iste qui ita fideiussit quo casu non agit vt diximus.s.de mino.l.qd̄ si.§.restitutio.[mandatū fit.] vñ sicut mādatū rei turpis nullu3 est.vt.s.e.l.si remunerādi.§.rei turpis ita mandatum qd̄ aduersus bonam fidem factum est nullū est vt hic. ¶ Oꝛ signoꝛi.§.iste loquit̄ in adolescēte luxurioso. sed q̄d dicemus in eo qui esset legitime etatis qui mandauit vt fideiubeas pro meretrice vel vt ei tradas:nunquid habet locum acti. man.contraria.respondet̄ φ sic.vt.s.de in rem v̄.l.iij.§.ij.fallit i casu qñ dat operā scoꝛto.⁊ dicit̄ dare operā scoꝛto qñ homo deductus est ad talē vitam qd̄ die noctuq3 vult esse in taberna ⁊ lupanari:iste ibi excoꝛiat̄ personaliter ⁊ coꝛporaliter cū isto cōtra hi iter dictū est:⁊ filis ꝓdigo habet̄.vt.j.ꝓ emp.l.si qs cū sciret.

Cū quidā. In.§.isto dicit̄:mādaui amico meo φ commodatū haberet talē amicū meū:nunqd ꝑ hoc videoꝛ ei mādare vt mutuo det ei pecuniā.certe non.⁊ ideo act.mā.nō teneoꝛ.vñ no.φ per verbū cōmēdo nō ɔ̄hit̄ mādatū: licet ɔ̄hat̄ depositū.vt.s.depo.l.lucius.⁊.j.de ver.sig.l.cōmēdare.sed per verbū rogo mādo vel volo ɔ̄hit̄ mādatum.vt.s.e.l.j.

Si quis mādauerit. In.§.isto dꝛ: mandaui tibi vt mutuares filiofa.pecuniā nō cōtra mace.se.cō.s3 ex ea causa qua pr̄ de peculio vel de in rē verso vel qd̄ iussu teneret̄:nunqd valet tale mādatū. certe sic.sed q̄d si filiusfa.volebat a te mutuo accipere pecunia3: tu aūt dubitabas φ vellet accipe cōtra mace.vel nō:ego mādaui tibi vt ei mutuares periculo meo ⁊ φ nō accipiebat contra se. cō.nunqd teneoꝛ tibi mā.act.certe sic.h.d.iste.§.vide expositionem lr̄e.[cōtra se.cō.] sc3 mace.[mādatū].f.⁊ ideo agit̄ mā.cōtraria.[mādati].f.ɔ̄ria.[eū teneri.] q2 istud mandatū nec ɔ̄.l. nec cōtra se.cō.factū est. Si post creditā ⁊c.in.§.isto dꝛ:si credidisti titio pecuniā:⁊ post ei creditam mandaui vt titio crederes nullū est mandatū.q2 mandatū habet precedere obligationem. sed si dū velles exigere.x.a debitoꝛe tuo mandaui tibi vt periculo meo differres exigere:hoc casu teneoꝛ tibi mandati. idē si tutoꝛ cōtraxit nomē pupilli nomine.⁊ finita tutela mādauit pupillo vt illud nomē approbet.nā cōtrahitur mandatū ⁊ tenet̄ mandati ipsi quondā pupillo vel curatoꝛi ipsius.h.d.iste.§.videatis expositionē litere.[papi.ait.] q2 mandatū d3 precedere obligationē vt hic.vñ no.differentiā inter mādatoꝛē:spōsoꝛē: fideiussorem:intercessoꝛem:et constitutoꝛem:mandatoꝛ habet precedere obligationem nisi in casibus qui sequuntur.vt.j.e.l.si tibi mandauero.§.interdu3. Sponsoꝛ pꝛopꝛie subsequitur obligationē cum tu promittis mihi aliquid et alius pro te.vt in auf.de fideius.et spon.§.j. Fideiussoꝛ est ante obligatione3 et post.vt.s.de iudi.l.quemadmodum. Intercessoꝛ est post obligationem tantum:cum quis alienam obligationē in se suscepit animo nouandi.vt in auf.de fideius.et manda. Constitutoꝛ est post obligationem quia non potest fieri constitutum nisi pro debito precedenti.vt.s.de constitu.pe.l.j.§.debitum.et.l.id quod.§.diximus.et C.co.l.ij.

Si mandauero. In.§.isto dicitur: mandaui tibi vt.x.mihi debita tu a debitoꝛe meo exigeres re integra:mutaui voluntatem:nunquid mihi vel heredi meo dabitur actio mandati:certe nō:quia reuocatum est mandatum. Ueruntamen si exegisti et mihi soluisti debitoꝛ liberabitur.hoc dicit iste.§.videatis expositionē litere. [voluntatem mutauero] scilicet quod facere potui re integra. vt.s. de ꝓcu.l.ante lit.conte.et.j.de solu.l.vero.§.j.[vel heredi meo] scilicet ex eo quod ille non exigit.

1 ☞ Mandatum quod refertur post moꝛtem non finit̄ moꝛte Item mandatarius potest agere vt sibi detur pecunia pro executione mandati necessaria.h.d.

1 **Idē marcellus.** †In.§.isto cum.l.seq. ponūtur duo casus in quibus mandatū non finitur moꝛte mandantis sed contrahitur post moꝛtē:et primus casus talis est:aliquis mandauit tibi vt post moꝛtem suam ei faceres monumentum:tu mandatum suscepisti nunquid dabitur heredi actio mandati:certe sic:⁊ tibi mandatario dabitur contraria act.mandati contra here de3 eius:si fecisti de pecunia tua.sed anteq̄ potest agere mādati cōtraria si testatoꝛ mādauit φ faceret

ꝙ faceret pecunia testatoris. Secūdus casus est: si aliquis mā/dauit tibi vt post mortem suam emeres heredibus eius fundū: quia si emisti habes contrariam acti. mādati contra heredes. h. d. iste. §. cum. l. seq. [heres eius] mandantis. [agere] scilicet vt fiat monumentum. [si sua] scilicet mandatarij. [mandati] scili cet contra heredem mandantis. [idem est] scilicet ꝙ mandatū possit contrahi post mortem: et detur actio mandati contraria. [emeres fundum.] et sic no. ꝙ mandatū non finitur morte. Sꝫ contra. insti. e. §. recte. et. ĩ. e. l. inter causas. et. l. si quis. § . morte. respon. qđ dicitur in. l. contraria: verum est cum mando aliquid fieri me viuo: secus si mando fieri aliquid post mortem meam vt hic. ⁊ sic pōt itelligi. ĩ. de solu. l. vl. ĩ fi. ⁊. ĩ. de le. ij. l. cū pr̃. §. meuia.

1 ☞ Actiones non transeūt in emptorem hereditatis nisi que tunc temporis competebant. h. d.

1 **Heredē.** †In. l. ista dicitur: si tu fideiussisti ꝓ me siue pro me soluisti: siue heres tuus tibi vel heredi tuo dabitur mandati actio. sed quid si heres tuus vendidit hereditatem tuam: et emptor soluit id pro quo ꝓ me fideiussisti: nunquid heres tuus habet mādati acti. certe sic. quia tenetur actione ex empto venditor emptori prestare vel ce dere: sed et si fideiussisti pro me ⁊ decessisti relictis duobus here dibus: et alter coheredum emerit et soluerit creditoribus quod debebat defunctus indubitanter habet acti. ex stipulatu vel ex empto contra heredem vt in eo quod habet acti. mandati: illam sibi cedat. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [dubium nō est.] vt. C. e. l. si pro ea. [sed si vendiderit] scilicet heres fideiusso ris. [an habeat] scilicet heres qui vēdidit. [vt prestet] id est ce dat. [potest prestare.] id est cedere. et ad hoc facit. š. de pecul. l. quod debetur. [habebit.] nam tenetur venditor emptori solue re omne es alienum sicut econtra. vt. ĩ. de here. vel act. ven. l. ven ditor. ĩ. de leg. iij. l. quisquis.

Si mādassem. In. l. ista dicitur: manda/ui tibi vt emeres mihi fun dum suscepisti mandatū: postea mandaui tibi ne eme res: tu ignorans reuocatum mandatum emisti: nun/quid habes contra me mādati act. certe sic: ne damno afficiaris h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [mandatum.] sed si tu sciens reuocatum mandatum emisses non habes act. man. vt. ĩ. de solu. l. vero procuratori in prin. instit. e. §. item si adhuc. et ad hoc etiam facit. ĩ. de ma. vin. l. si pater. in prin.

Si quis mihi. In. l. ista dicitur: quidā au relius quietus dum time/ret ne in infirmitatem incideret mandauit cuidā me/dico ciui rauennati ꝙ deberet ei parare domū suam rauenne. et hortum suum: et deberet querere bona vnguenta: nū quid habet locū act. mandati: hoc casu: videtur ꝙ non. q̃ si mā/do tibi vt aliquid facias in tuo videtur ꝙ non habeas act. man dati. quasi istud sit potius consilium ꝙ̃ mandatum. sed dicendū est ꝙ si quietus medicus non erat al's facturus et fecit ꝙ detur act. mandati contraria contra aurelium. h. d. ista. l. videatis ex/positionem litere. [facerem] propter vtilitatē mandantis. [an sit mandati act.] scilicet et videtur ꝙ non: quasi sit potius consi lium ꝙ̃ mandatum. vt. š. e. l. ij. in fi. [iudicio] scilicet contrario. [persequi.] vnde no. ꝙ in re sua tenet mandatum hoc casu pro pter vtilitatem mandantis. ĩ. e. l. si tibi mandauero. §. interdum.

Si mandauero. In. l. ista dicitur: māda/ui tibi ꝙ a titio debito/re meo. x. que mihi debebat exigeres: tu scepisti māda tum anteꝙ̃ exigeres cepi te conuenire acti. mandati post litem conte. ante sententiam exegisti: nunquid condemnaberis mihi act. mandati. respondetur ꝙ sic. h. d. [constat.] et ita no. ꝙ ex. l. ista colligitur ꝙ qui non habet ius agendi tempore litis conte. si tempore sententie inuenitur habere ius agendi debet obtine/re. accedit. š. de rei ven. l. fructus. et. š. de pig. act. l. si rem. § . vlti. et. š. de pecul. l. quesitum.

Qui patitur. In. l. ista dicitur: si patior qđ tu mādas titio quod pro me fideiubeat: hic tibi mandare videor: vnde teneor tibi act. man. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [mā dare intelligitur] scilicet mandati vt mandet. vt. š. eo. l. si re. §. si passus. non dicatis creditori quia tunc et mutuo teneretur: ⁊ sic cessaret mandati. vt. š. e. l. idemꝗ. §. si quis titio. vnde no. patiē tiam pro consensu haberi. et ad hoc concor. ĩ. lo. et condu. l. item queritur. §. qui impleto. cum suis similibus.

☞ Ex facto serui non debet cogi dominus seruum recipere quem seruum voluit dominus in perpetuum alienare. h. d.

1 8 **Seruus meus.** †In. l. ista ponitur casus in quo claudicat mandatū: q̃ ex mandato datur directa sed non contraria. et est casus talis. Habebam seruum: seruus meus mandauit cuidam extra neo vt eum redimeret a domino et solueret nūmos et eo a te ma numisso tibi redderet: ille extraneus suscepit mandatum et a me eum redemit de directa actione non est dubium ꝙ possum age re mandati ex persona serui de eo manumittendo. sed de cōtra ria actione mandati vtrum competat illi contra me dominum: de hoc dubitatur: et videtur ꝙ sic. cum actio mandati sit vltro ci troꝗ. sed contradicendum est qđ non potest intendi contraria actio mandati: vt dominus inuitus cogatur accipere seruū quo voluit perpetuo carere. quemadmodum si dominus vendidisset tibi seruum. h. d. [recipiat] scilicet et videbatur ꝙ sic: quoniam mandati actio ⁊c. [vltro citroꝗ est] id est esse solet. vt. ĩ. de ver. sig. l. labeo. sed in casu isto non est vt hac. l. dicitur. ĩ. eo. l. cum ser uus. vel exponatis est id est esse potest. sed interdum non est vt hac. l. dicitur. [mandati] scilicet contraria. [teneri] scilicet vt recipiam. Or signori no. in. l. ista regulariter ex mandato nasci tur directa et contraria actio hinc inde. sed fallit in. l. ista si ser/uus meus mandet tibi vt eum a me redimas et manumittas: et tu suscipis mandatum: seruus querit mihi domino directā man dati ꝙ potero te conuenire mandati de seruo manumittendo si mea interest. vt. ĩ. e. l. si seru⁹. et. C. si ser. exte. se emi. man. l. vna. sꝫ sibi non datur contraria actione mandati vt tenear recipere in/uitus precium. et sic in. l. ista claudicat mādatum. sic et in alio ca su claudicat mandatum. vt. ĩ. e. l. potest.

1 ☞ Mandatarius non debet sentire lucrum nec damnum.

1 **Ex mandato.** †In prin. huius. l. dicit: si mā daui tibi vt gereres negocia mea: et ex illo mandato aliquid ad te peruenit possuꝫ a te assequi illud directa act. mandati. quia ex mādato nihil apud procuratorem debet remanere: sicut non debet morari in dam/no si pecuniam creditam non potuisti exigere a debitoribus. h. d. prin. huius. l. [non potuit] vel accepit mutuo pecuniam et in vtilitatem domini conuertit. vt. ĩ. e. l. idemꝗ. §. simili modo. ⁊ ad prin. huius. l. concor. š. de procur. l. qui proprio. § . vt in ceteris.

Fideiussori. In. §. isto dicitur: si fideiussi pro te ab/sente et ignorante ⁊ solui recupero act. neg. ge. quia contraria mandati actio non competit nisi te man dante fideiussi. h. d. iste. §. [mandatum.] secus si intercessit mā/datum. vt. š. e. l. si remu. §. si passus.

Cum mandato. In. l. ista dicitur: si man/dato titij fideiussi pro te non habebo contra te mandati actione sed contra ti/tium quemadmodum sicut si spopondissem pro te mandato al/terius sed si fideiussi pro te mandato tuo et titij: contra te et ti/tium habeo mandati act. sicut duo mandant tibi vt titio credas pecuniam: nam habes vtrunꝗ obligatum act. mandati. h. d. iste §. videatis expositionem litere. [fideiussi] non animo nouan/di. [mandati] sed contra titium sic et contra te nego. ges. act. vt š. de neg. ge. l. iij. §. vl. et. l. nam et seruius. §. vl. ⁊. l. si quis manda to titij. [aduersus te] similiter et aduersus titium [obligatuꝫ] scilicet act. man. et ad hoc facit. ĩ. e. l. antepe. §. duobus.

1 ☞ Qui fideiubet vel soluit ante diem non potest agere nisi adueniente die. h. d.

1 8 **Si tibi mandauero.** †In prin. huius legis dicitur: mā daui tibi vt pro me fideiuberes apud creditorem cui de bebam. c. vsꝗ ad annum fideiussisti pure: et soluisti infra annū: nunquid habes contra me mandati act. certe non intra diē: sed adueniente die sic. sed et si mandaui tibi vt fideiuberes pro me apđ creditorē cui debeo ĩ diē ⁊ fideiussisti ĩ diē et an̄ diē soluisti: an stati nata est tibi man. act. et dicūt q̄dā ꝙ sic. et a me poteris exigere actione mandati qđ soluisti deducto vsurio medij tēpo ris. sed certe dicit iurisconsultus ꝙ melius est ꝙ non detur tibi actio mandati contraria contra me: nisi adueniente die. hoc di cit principium huius legis. [in diem fideiubeas] de soluendo vsꝗ ad annum. [sed cum in diem.] puta vsꝗ ad annum. [pu/tant.] scilicet et male. [intra annum fuisset:] nam interdum ha betur ratio medij temporis. vt. š. de pecul. l. sed si damnum. §. vl ti. sed melius est dicit paulus iurisconsultus qui fecit. l. istā. [an te diem soluam] id est soluere non tenear. ¶ Or signori no. hic vt tollatis breuiter quedam contraria: si fideiussor est tutus et persona debitoris perpetua excep. et eam sciens omittit et sol/uit: solutum non repetit. vt. ĩ. e. l. si fideiussor. §. idem ait. et. §. se. et. š. eo. l. idꝗ. et. š. quod quisꝗ iur. l. iij. si autem est tutus exce/ptione temporali: et ante soluit interim non habet act. sed adue niente die vt hic. et ad hoc facit. š. quando di. vsufru. le. ce. l. ĩ. in prin. et. ĩ. de ver. sig. l. cedere diem.

1 ☞ Mandatum quando respicit commodum meum et alie/num oritur actio mandati.

1 **Interdum euenit.** †In. §. isto ponuntur exē pla in quibus gero nego

cium meum: quod datur mihi mandati actio. pone debitor meus debitorem suum mihi delegat: et vult quod suo periculo exigam: vel pone quod fideiussor vult quod agam cum debitore tamen negocium meum gero et datur mihi actio mandati: quia quanto minus assequar a debitore delegato vel a reo principali tantum petam a fideiussore actione mandati. sed et si aliquis obligauit res suas pignori vt possint vendi ex pacto vel ex lege: et mandat alicui vt luat: licet non sit mandatum: tamen quia interest eius datur ei actio mandati: verum si mando tibi vt emas rē meam: nulla est emptio rei mee. vnde non dabitur mandati act. hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere. [vt negociū meū geram] scilicet mandato alterius. [et tamen vtilem] id est efficacem. vel dicitur vtilis respectu directe. [veluti.] ponit exemplum. [cum reo] principali debitore. [et illius] scilicet mandātis. [sed hi] scilicet debitores. [veniunt] ex pacto vel ex lege. vt insti. qui. ali. li. vel non. in prin. [non consistit.] gratia proprietatis tue: quod est verum ratione proprietatis: tamen tenet ratione possessionis. vt. j. de contrahen. emp. l. sue rei.

1 Mandatum consistit de re emenda que est mandatarij ꝑ parte.

1 **Jul. scripsit.** †In. §. isto dicitur: quod cōtrahitur mandatum in re ipsius mādatarij. pone quod plures sunt heredes qui volunt vendere rem et vni mādo vt emat pro me et pro ea parte qua emet partes aliorū emā partem suam: nunquid tenetur mihi mandati: certe sic. et ego ei. quia potest esse quod ideo non vendidit extraneo: quia mandaui ei. et idem est ecōtra: quia posset esse quod emissem per me nisi ei mandassem. vnde si confisus sum de eo equū est hoc casu dari actio. ad interesse meum. hoc dicit. §. videatis expositionem litere. [cōsistere] scilicet interdum. [emeret] scilicet mihi. [obligatus] scilicet mihi. [habere.] concor. j. e. l. qui negocia. §. vlti. cum duabus legibus seq.

1 Qui retinet ea que sunt iurisgentium ex contractibus iurisgentium habet actionem ciuilem.

1 **Is cuius bona.** †In. §. isto dicitur: bona alicuius sunt publicata propter delictum: nunquid potest iste mandare alicui vt ea emat. respondetur sic. et eo mandato dabitur contraria mandati actio. si emit et si non emit dabitur ei directa actio mandati. quia quod querit postea bonis suis publicatis sequitur ipsum non fiscuꝫ. hoc dicit iste. §. Sed ad. §. istum oppo. et videtur quod nō querit sibi. nam si aliquis deportatur nudus exulat. vnde bona habere non potest. vt. C. de bo. dam. l. iij. et. l. quisquis. Ad quod potest dici aliud est cuꝫ bona publicantur propter delictū vt ibi: aliud est si publicātur bona: quia merces vehebat. vt. j. de publi. l. cotem ferro. vel aliud est cum deportatur: aliud cum bona publicantur sed non deportantur vt hic.

Qui edem. In. §. isto dicitur: si aliquis mandat tibi vt edem sacram spolies vel hominē occidas: istud mandatum turpe est: et ideo nō est obligatorium nec mandati act. directam vel contrariam parit. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [propter turpitudinem mandati] scilicet et rei turpis mandatum non est obligatorium. vt. s. e. l. si remu. §. rei turpis.

1 Qui rem in vsus suos citra formā mandati cōuertit etiā furti tenetur et non potest quis eligere seipsum.

1 **Si tibi. c. dedero.** In. §. isto dicuntur duo. primo dicit: si tibi dedi. c. vt tu dares ea titio non animo transferendi in te dominium et tu suscepisti mandatum: et titio non dedisti sed in vsus tuos conuertisti teneris mihi mandati et furti act. Secundo dicitur: si dedi tibi. c. vt dares cui velles et non dedisti: sed consumpsisti in vsus tuos hoc casu teneris mandati. h. d. iste. §. videatis expositionē litere [si tibi. c. dedero] scilicet non transferendo in te dominiū. [sed consumpseris] scilicet in vsus tuos. [et mandati] scilicet ad interesse. [et furti.] quia contractasti ad penam dupli. [at si ita.] incipit secundum dictum. [dederim] transferēdo in te dominium. [cui velles.] puta titio rei cuicunqꝫ. [mandati tantūmodo] scilicet nō furti. sed que est ratio diuersitatis inter istos casus duos. ratio est illa: quia in primo casu dedi non transferēdo in te dominium si consumis vteris animo lucrandi rem alienam: vnde facis furtum. vt. j. de fur. l. j. vnde teneris mandati et furti. sed in secundo casu dedi animo transferēdi in te dominiū: vnde si consumpsisti: quia in te translatum est dominium non fecisti furtum. vt. j. de fur. l. j. Sed quia mandatum susceptum nō impleuisti teneris mādati vt hic: vel potest dici ꝙ alia est ratio diuersitatis in primo casu vbi do tibi. c. vt des titio non videor in te transferre dominiuꝫ: immo do tibi vt ministerio tuo detur titio: indubitanter si consumis teneris mandati et furti. Sed si do tibi. c. vt des cui velles videor in te transferre dominium. vnū

a ¶ Nō possit se eligere. Et electione commissa pluribus an possint eligere vnū ex se vide bar. in. l. ab oībus. §. si titio de le. j. et vide no. per Spe. in ti. de feu. in prin. et in tit. de syndico. §. j. ver. sꝫ quid si omisso i. iiij colū. adde qđ cōsuluit Panor. cōsi. xxv. et. xxxvj. li. ij.

si tibi retines non facis furtum. et ideo non teneris furti sꝫ mādati. ¶ Or signori ex. §. isto colligitur arg. ad questionem illaꝫ de qua cōsueuit queri si collata est potestas alicui a ciuitate vel a capitulo monachorum ꝙ possit eligere quēcūqꝫ vult: si iste ex quo videt potestatem sibi concessaꝫ eligit seipsum an teneat ista electio: et videtur ꝙ sic. quia non est prohibituꝫ ergo videtur ei permissum. vt. j. de proba. l. ab ea parte. item nō videtur se eligere sed vt quemlibet alium. vt. s. de adop. l. si pater. §. qui i duos. Econtra videtur ꝙ non teneat: quia nemo debet sibijpsi esse autor. vt. j. de auto. prestan. si pupillus. et. j. ad trebel. l. j. §. fuit questituꝫ. Sed in questione ista dicamus ꝙ nō possit se eligere. a ar. huius. §. qui dicit ꝙ si dedi tibi. c. vt dares cui velles: debes dare alij: non autem debes tibi retinere. Item quia in generali sermone ⁊c. vt. s. de sena. l. j. itē qꝛ pernitiosa res est eligere seipsum et suspectus est eoipso ꝙ ingerit operas suas in inuitum. vt ar. s. de procu. l. que omnia. ¶ Sed ad. §. istum opp. et signatur cōtra. quia hic dicitur: si dedi tibi. c. vt dares titio: si non dedisti sꝫ consumpsisti in vsus tuos teneris mandati et furti: sed quomodo dantur iste due cum sint contrarie. vt. C. de fur. et ser. cor. l. j. ad quod vos dicetis mandati et furti interdum non sunt cōtrarie: et tunc simul possunt intendi sic loquimur hic. qꝛ vna est persecutoria et alia penalis. vnde vna non tollit aliam. s. de condi. furt. l. si pro fure. sed vbi ambe contrarie sunt vna electa tollitur alia. vt in. l. contraria. et. s. commo. l. si seruus. vnde refert aut mandatum sit a libero et non sunt contrarie vt hic: aut sit a seruo et tunc contrarie sunt vt in. l. contra.

Si mandauerim. In. §. isto dicitur: debebaꝫ tibi. c. mādaui seruo tuo vt illa. c. que tibi debeo tibi soluat: seruus tuus accepit mutuo. c. ⁊ soluit: nunquid liberabor a te. respondet iurisc. distinguendum esse qꝛ aut soluit de pecunia tua quo casu non liberabor: aut soluit de aliena. quia accepit mutuo meo nomine et soluit: quo casu liberabor et contra me habes act. mandati: vt prestetur indēnitas seruo tuo si autem nō accepit meo nomine: hoc casu est dicendum ꝙ non possis agere mandati contra me. [debitori] accedit. s. e. l. si procuratorem. §. si liber homo. et. j. de solu. l. si sic.

1 Si res empta a seruo alteri eius mandato tradituꝛ venditor liberatur alias secus.

1 **Fugitiuus meus.** †In. §. isto dicitur seruus meus fugit a me: dum esset ī fuga acquisiuit pecuniam: de illa pecunia a te comparauit seruos: iussit seruos illos titio tradi: tu ei tradidisti qua acti. teneris mihi. certe non ex empto: quia tradendo titio liberatus fuisti: non condi. indebi. sed certe dicit iurisconsul. ꝙ subuenitur mihi alia via: quia titius tenetur mihi act. mandati. si autem tu tradidisses seruos meos titio sine mandato serui: tunc teneris act. ex empto vt mihi tradas et titius tenetur mihi condi. inde. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [per condictionē.] scilicet indebiti. [a titio repetiturum.] scilicet seruo. ¶ Or signori no. hic ꝙ ꝯm distinctionem huius. §. debet intelligi. §. ille. s. si cer. pe. l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens: nō autem debet intelligi ꝯm ꝙ dñs Pe. et azo. dixerunt vt ibi plene dixi. Sed ad. §. istum oppo. et signatur contra. si tātum seruus fuit in fuga licet possit mihi acquirere: qualiter potuit mandare: non videtur. j. de solu. l. fugitiuus. Rñ. non potest mandare in meum preiudicium: potest tamen quantum ad meam vtilitatem: si dicis nonne hic mandato serui transfertur dominiū. rñ. illi serui nō erāt mei.

Si curator. In. §. isto dicitur: quidam cum esset diues dissipauit substantiam suā et aufugit: creditores petierūt curatoreꝫ dari bonis suis: datus est curator qui distraxit bona: ille tenetur creditoribus presentibus mandati: absentibus neg. ge. verūtamen si cōtēplatione presentiū solūmodo faceret eis solū tenereꝰ mādati: sed presentes absentibus act. ne. ge. tenenꝰ: sed ⁊ absentes de eqtate poterūt agere cōtra curatorē acti. in factū. h. d. iste. §. videte expositionē lr̄e [si curator bonoꝝ] ⁊ hec est bona litera. vt. j. de cura. bo. dan. l. ij. alij habent si procu. bo. ⁊ tūc exponetis si procu. bono. i. pcur. qui habet procurare de oībus vt dixi. s. de ne. ges. l. si ego. [at] pro sed. [qm̄] pro certe [gesserit] tūc eīs act. habēt ne. ge. vt. s. de ne. ge. l. itē si cum. §. fiscū. sed illud est verū cū gero negocium tuū qđ erat tuuꝫ ratihabitione: vel ipso gestu: at hic secus est qꝛ nō pōt haberi ratum ⁊c. vt. s. de neg. ge. l. si pupilli. §. sed si ego.

Sicut autē. In. §. isto regula ponitur et eius instātia hec est regula: si mādo tibi vt geras negocia mea liberum est tibi suscipere vel nō: sed si suscepisti habes necesse consummare: sed et licet tibi post susceptum mandatum renunciare mandato re integra si mea non interest: puta qꝛ ꝑ me vel ꝑ aliū pōt cōmode explicari: sed si tu nō renūciares mādato ⁊ nō gereres teneris mihi mādati ad interesse: sꝫ ⁊ si tu renunciasti mihi intēpestiue teneris mihi mādati. vnū sciatis ꝙ si

renūciasti

renunciasti ⁊ subest iusta cã renunciandi non teneris mihi mandati: ⁊ est iusta cã si impedieris valitudine: vel si capitalis meus inimicus factus es: vel si actio que mandata est ꝓcuratori finita est: vel si alia iusta causa interuenit: vel si mors mei mandantis interuenit: ⁊ isto casu si impleuisti tu mandatum ignorans me mortuum habes act. mandati. h.d. iste. §. cum tribus legib' seq. ⁊ princ. seq. vsq3 ad. §. si quis. videatis expositionem litere. [non suscipere]. s. re integra. [oportet.] ⁊ ad hoc concor. C. de act. ⁊ oblig. l. sicut. ⁊. s̃. commo. in commodato. §. sicut. ⁊. j̃. de le. j. l. hmôi. §. stichus. fallit in mãdato: q2 reintegra sibi licet renũciare: vt hic. Item fallit in precario: vt. j̃. de p̃ca. l. cum precario. Itez fallit in deposito: vt. s̃. deposi. l. j. §. peñ. [tenebitur]. s. act. mandati. [sane.] ⁊ si alleget iustam causam puta si allegat cãm aduerse valitudinis vel capitalium inimicitiarum sub. audiendus est: sicut dicimus ⁊ in ꝓcuratore ꝙ possit mutari ꝓpter iustas causas: vt. s̃. de procurato. l. post litem contest. ⁊. l. seq. [rei actiones] mandantis puta: q2 dñ mandauit erat diues: postea factus est non soluendo. vnde haberet act. ꝓpter sumptus: vel q2 actio que mãdata est ei: est finita sine dolo ⁊ culpa ipsius ꝓcuratoris [iustam causam] puta q2 h3 peregre ꝓficisci: vel alia vt dicit̃. s̃. de ꝓcura. l. filiussa. in fi. ⁊. l. seq. [mandatoris.] siue mãdatarij [morte] vt hic. ⁊. C. eo. l. mandatum. ⁊. j̃. l. ꝓxim̃. §. morte ⁊ hoc est verum ꝙ morte mandatoris finitur mandatum nisi mãdatarius ignoret vt statim dicit. [si tñ] ⁊c. [competere act.]. s. mandati. [dicitur.] ⁊ ad hoc facit. s̃. si cer. pe. l. eius qui in prouinciam. ⁊ ne iusta ignorantia damnũ auferat mandatario qđ esse non debet. vt. j̃. ꝓ socio. l. actio. §. item si alicui. [scripsit]. s. contra hoc. [sed obligationem]. s. mandati [aliquando durare.] si mandatarius ignorat mandantem mortuum: vt. j̃. eo. l. si precedente. in prin.

Inter causas.

Si quis. In. §. isto dicitur mandaui debitori meo vt. x. que mihi debebat titio solueret: postea debitor ignorans me mortuum soluit titio: nũquid liberatur. respondetur ꝙ sic. h.d. iste. §. videatis expositionem litere. [mortuo eo]. s. mandante. [oportet.] quia habuit iustam causam soluendi: ⁊ ad hoc accedit. s̃. si cer. peta. l. eius q̃ in prouinciam. secus si nõ habet iustam causam: quia sciret me mortuum. ar. j̃. de solu. l. vero ꝓcuratori. in prin.

I ☞ Fideiussor delegans debitorem etiam non soluendo soluisse videtur.

I **Abesse intelligitur.** † In. §. isto dicitur si tu fideiussisti pro me apud meum creditorez non soluisti: sed debitorem tuũ creditori meo delegasti: videtur tibi abesse siue sit soluendo debitor tuus siue non: quia creditor tuus videtur illud nomen bonum facere: ex quo eum acceptauit: ⁊ ideo tñ poteris recuperare a me act. mãdati. Sed quid erit tu fideiussisti pro me apud quendam volẽs tibi donare soluit creditori meo ⁊ tuo: vel liberauit creditorem meum ⁊ tuũ ꝑ acceptil. qui erat eius debitor in. cẽtuz. nunquid poteris agere mandati contra me acsi soluisses. rñdetur ꝙ sic. ad id quod eum liberauit ⁊ non ad plus. Sed quid erit fideiussisti pro me apud creditorem meum: ⁊ postea soluisti ꝓcur. eius nunquid videtur abesse vt agas ꝯtra me mandati. rñdetur ꝙ sic si erat verus ꝓcurator creditoris: sed si erat falsus procura. non ages contra me mandati: sed ages ꝯ eum cõdi. inde. vel ob causam. h.d. iste. §. vsq3 ad. §. non omnia: videatis expositionem litere. [etiam si debitor]. s. fideiussoris. [delegatus sit.] quia soluisse videtur: vt. s̃. ad vell'. l. ꝙuis. §. interdum. ⁊. j̃. de fideiusso. l. qui debitorem [bonũ nomen facit creditor]. s. eo ipso quo [admittit]. i. recipit. [debitorem delegatum.] ⁊ ad hoc facit. j̃. de fideius. l. iij. in fi. ⁊. j̃. ad. l. fal. l. cũ querebatur. [eius]. s. fideiussoris. [liberauerit]. s. per acceptilationez. [quatenus] ꝓ quia [nihil intersit]. s. eius ꝓ quo intercesserat. [liberauerit.] quia qui per alium facit per seipsum facere videtur: vt. j̃. de admi. tut. l. ita. §. gessisse. sed opponitur ad versi. istuz: ⁊ videtur ꝙ si aliq̃s volens donare mihi fideiussori liberauit me debitorem ꝙ non agam mandati. vnde videtur contra. s̃. eo. l. ideoq3. §. vltim̃. ⁊. l. seq. ⁊ princip. seq. ad quod vos dicetis ⁊c. vt ibi dixi. [q̃ ꝙ soluit] vere vel interpretatiue: vt. s̃. proxi. §. ⁊ hoc nisi ratio vsuraꝝ emerserit ratione more: vt. s̃. eod. l. si vero remu. §. si mihi mandaueris. ⁊. C. eo. l. si post solutionez. [⁊ ea]. s. x. [agam] contra te. quia tali solutione es liberatus: vt. j̃. de solu. l. vero procuratori. in prin. [repetã ab eo.] condic. indebi. vel condic. ob causam. vt. C. de condictione indebiti. l. creditoris. ⁊. C. de fur. l. falsus procura. ⁊. s̃. de condi. ob cau. da. l. si procurator plene dixi.

I ☞ Dãna cãu fortuito occurrẽtia dñs ꝓcuratori nõ emẽdat.

I **Non omnia.** † In. §. isto dicitur: si aliquis prelatus vel baro constituit procuratorez vt veniat ad curiam ad impetrandum literas pro eo vel contradicendum his qui volebant impetrare contra eum: ⁊ ille procurator est in itinere spoliatus a latronibus: vel vulneratus ⁊ expendit in faciendo se curari non recuperabit ista contraria act. mandati a domino. nam licet ista passurus non esset si procurator non fuisset: tamen iste debet ascribere casui fortuito. q2 mandati actio est bonefidei: et in ea non venit casus fortuitus nisi aliud actum sit. h.d. iste. §. videatis expositionem litere. [imputabis]. s. procurator. [casibus] scilicet fortuitis. [oportet]. s. a domino mandati contraria non recuperat: quia nullo bonefidei iudicio ⁊c. vt. C. de pig. act. l. que fortuitis. ⁊. l. nulla. Secus est in duobus socijs: quia si socius florentinus in galliam vadit in itinere spoliatus a latronibus imputat socio: vt. j̃. pro socio. l. cum duobus. §. quidam. ⁊ est ratio diuersitatis: quia societas habet in se ius fraternitatis: vt. j̃. pro socio. l. verũ. Unde sicut fratres cogitant bonum ⁊ malum ita ⁊ socij.

Si cum seruus. In. §. isto dicitur: mandaui tibi vt emeres illum seruum tu eũ emisti: ille seruus fecit tibi furtum: nunquid potes agere actiõe mandati vt illum seruum dem tibi pro noxa? certe sic: quod est verum cum sine culpa tua fecit furtum ⁊ ignorabam illum furẽ. Si autem sciebam illum furem tunc teneor insolidum: nec liberor si vellem pro noxa dimittere. hoc dicit iste. §. [dedatur ait.] s̃. de noxa. act. l. j. et. j̃. de re iudica. l. miles. ⁊. s̃. de pigno. act. l. si seruus. [oportet.] ne officium tuum sit tibi damnosum. quod esse nõ debet: vt. j̃. de furtis. l. si seruus communis. §. quod vero ad mandati act. attinet. Et facit ad hanc distinctionem que fit in hoc. §. s̃. commoda. l. j. ⁊. j̃. loca. ⁊ conduc. l. si tibi domum. §. j. sed ad id quod dicitur in prin. huius. §. oppo. ⁊ videtur ꝙ agaz mandati ad interesse non vt des seruum pro noxa: vt. j̃. de fur. si seruus cõis. §. quod vero ad mandati act.

Faber mandato. In. §. isto dicitur: mandaui cuidam fabro amico meo vt emeret mihi seruum pro. x. ipse eum emit ⁊ docuit ei fabricam: postea vendidit eum pro. xx. egi contra fabrum et precium sum assequutus scilicet. xx. postea faber est conuentus ab emptore: quia non est bene sanus et condemnatur: nunquid faber habebit actionem contrariam mandati contra me. respondetur qđ non: nisi sine vitio eius postq̃ emit factus est vitiosus: sed si mãdato meo faber docuit eum fabricam tunc sumptus factos in eũ a me recuperabit: nisi rogauerim vt suo sumptu doceret ei fabricam. hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere. [coactus est soluere.] scilicet mandanti. quia ex mandato ⁊c. vt. s̃. eo. l. ex mandato. [damnatus est] actione redhibitoria vt recipiat seruum et reddat. xx. [consequuturum.] actione mandati contraria. [sit.] quia tunc nihil vltra assequeretur: vt. s̃. eo. l. idemq3. §. idem ait.

Si quis alicui. ¶ In princip. huius. l. dicitur. mãdaui tibi epistolam in qua continebatur vt tuum debitorem liberares quia tibi soluerem: tu liberasti eum: nunquid teneris mihi actione mandati contraria. respondetur ꝙ sic. hoc dicit. prin. huius. l. [soluturuz]. s. scripsit. [tenetur.] vt. supra eo. l. si vero non re. §. si post.

I ☞ Mandatum potest conferri post mortem mandatoris ⁊ ex penitentia reuocari.

I **Si seruum.** † In. §. isto dicitur: tradidi tibi seruum ea lege vt post mortem meam eũ manumitteres: nunquid valet tale mandatum. respondetur quod sic. ⁊ me mortuo datur heredi meo actio mandati: nisi peniterem ante mortem meam: quo casu possem agere mandati ad seruum hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere. [tradidero] trãsferendo in te dominium: al's per procuratorem non posset fieri manumissio: vt. C. de manu. vin. l. nec. [consistit obligatio] scilicet vltro citroq3 nam teneor tibi ad expensas quas in meo facies. et tu heredi meo vt manumittas eum. [interuenire.] idest vt ego agam actione mandati. [velim.] nam licet mihi penitere re integra: vt. s̃. si cer. peta. l. non omnis. §. j. ⁊. s̃. de condic. ob cau. da. l. dedi. §. si seruum.

I ☞ Qui mandatũ suscepit d3 implere si põt ⁊ si non põt dño nunciare d3 al's ad interesse tenet̃.

I **Qui mandatum.** † In. §. isto dicitur. mãdaui tibi vt gereres negocia mea suscepisti mandatũ: nunq̃d illud mandatũ sine cã debes tu deserere? certe nõ: immo debes adimplere: al's teneris mihi ad interesse. s3 si vides ꝙ non possis adimplere debes mihi denunciare vt alij mandẽ: ⁊ si nõ renũcias cũ possis renunciare teneberis ad interesse meũ: s3 si subest iusta cã quare nõ renũciaueris non teneris. h.d. iste. §. videatis expositionẽ litere. [nõ op3]. s. nisi iusta causa interuenerit: vt dixi. s̃. e. l. si tibi mandauero. §. vl. cũ

tribus.ll. seq.[tenebit.]vt.s.e.l.si pcuratorẽ.§.mandati.

1 ☞ Mandatũ sicut finitur morte mandantis ita morte mandatarij.

1 **Morte q̃z eius.** †In.§.isto dicit̃ si mandaui tibivt gereres negocia mea: si decedis me viuo ꝛ re integra finit̃ mandatũ:nã sicut morte mandãtis finit̃ mandatũ re integra:ita morte mandatarij: ꝛ ideo si heres tuus gessit nõ hꝫ mãdati act̃.h.d.iste.§. videatis expositionem litere.[mandatũ]sic ꝛ morte mandãtis soluit̃ mandatum vt.s.e.l.inter causas.in princ.ꝛ.C.e.l.mãdatum.[actio].s.neg.gest.vt.s. de iudi.l.de qua re.

Impendia. In.§.isto.dicitur. si aliq̃s suscepit negocia mea gerẽda ꝛ bona fide impẽdit in negocijs meis gerendis poterit repetere act̃. mãdati ꝯria.:lꝫ dñs minores ipensas erat facturus si negocia sua gessisset.h.d.iste.§.[debent].s.vsq̃ ad pbabilem modũ:vt.s.de pcu.l.qui ppzio.§.pcurator.[impendere]ꝛ recupat etiã si ꝯrius euentus sequutus sit.j.e.l.qui mutuã.in fi.

1 ☞ Mandatario cedende sunt actiones contra reum principalem ꝛ eius solutione in dubio reus principalis non liberatur.h.d.cum.l.seq.

1 **Si mandato meo.** †In.§.isto dicit̃: si mandaui tibi vt titio.c.mutuares:ꝛ tu mutuauisti agis ꝯtra me act.man. sed aliter nõ debeo tibi ꝯdẽnari nisi cedas mihi act̃.quas habes ꝯ titiũ. Sed q̃d si egisti cũ titio nunq̃d ero liberatus:certe nõ: ꝫ quãto min⁹ ꝯsequutus es a titio intantũ ageres ꝯ me act̃.mã.h.d.iste.§.videatis expositionẽ litere[ꝑstiteris]accedit.s.e.l.si pcuratorem.§.vlti.[ero].i.remanebo.sic.ꝛ.j.de fi.instr.l. si mãdato.[non potueris]accedit.s.si cer.pe.l.vlti.ꝛ.j.de v̄.obli.l.cum.ꝛ.

Papi.libr.questionũ scribit. In.l.ista dicitur si mandaui titio vt mutuaret tibi.ꝛ.ꝛ ipse mutuauit ꝛ postea soluo non p te.ꝫ volens me liberare a titio cui mandaui non liberaris:ꝛ ideo potero postulare a titio vt cedat mihi actionẽ aduersus te.h.d.ista.l.videatis expositionem litere.[pap.libro questionum scribit.]sub.ꝛ bene.[soluẽtem].s.debitũ debitoris[reũ].i.debitorẽ.[ꝛ suo noĩe.].s.q̃tũ ad vtilitatem debitoris q: nõ liberauit eũ a creditore ipso iure.[cedi debere]a creditore. ¶ Or signori circa.l.istã est insistẽdũ: q: hic dicitvr dixi in casu.ꝛ ad hoc facit.s.de peti.hered.l. si quis possessor.ꝛ.s.de in rẽ v̄so.l.si filius.ꝛ lꝫ nõ liberẽ te ipso iure q̃ñ soluo p me tñ libero: doli excepti.vt.s.de exerci.l.j.§.pen.ꝫ si soluerẽ p te ꝛ tuo noĩe esses liberatus:vt.s.de neg.ges.l.soluendo.ꝛ.j.de sol.l.soluẽdo:ꝛ q: solutiõe eius q̃d debet̃ tollitur oĩs obligatio:vt insti.q̃.mo.tol.ob.in prin.vñ si creditor non hꝫ act̃.nõ cedet.ꝫ quero q̃ñ dꝫ creditor cedere act̃. mihi fideiussori vel mãdatori:dicũt quidã q sunt cedende ante solutionẽ: ꝛ p eis est ar.j.de le.j.l. si res.ꝛ.j.de admi.tu.l.si minoris.alij dicunt q post solutionẽ:si hoc agat̃ ꝛ p eis est ar.j.d sol.l. modestinus. Sed in questione ista põt distingui:aut soluo p me ꝛ meo noĩe.aut p te ꝛ tuo noĩe:aut simplr̃:si p me ꝛ meo noĩe siue ante solutionẽ:siue postea facias mihi cessionẽ valet cessio: si actũ est inter me ꝛ te q post solutionẽ mihi cedas:ꝛ sic intelligit̃ p̃eall̃.l.modestinus.cũ suis sĩlibus:si aũt soluo p te ꝛ tuo noĩe apud te sunt inanes actiones.vñ non possunt cedi ante solutionem vel post:vt.j.de fideius.l.cũ hi. Si aũt simplr̃ soluo p̃sumit̃ q pro me ꝛ meo noĩe soluerim:si incontinenti faciã mihi cedi act̃.a creditore:si dudum postea p̃sumitur q soluerim p te ꝛ tuo noĩe: vt.j. de solu.l. modestinus.

1 ☞ Fideiussor si soluit ignorans debitorem liberatũ vel tutũ exceptione hꝫ actionem mãdati nisi fuerit in ignorãtia supina.h.d.vsq̃ ad.§. quedã.

1 **Si fideiussor.** †In prin. huius.l. dicit̃ fideiussi p te in.c.credebã illa.c.tibi esse numerata ꝛ nõ erãt:postea cũ creditor peteret a me nõ opposui ei excep.nõ nu.pec.ꝯdẽnatus solui. Nunq̃d potero a te recupare act̃.mandati id q̃d solui.rñdetur q si sciebã tibi cõpetere illã excep. nõ repetam. q: videor esse in dolo:ꝫ si ignorabã pecuniã nõ esse tibi numeratã: ꝛ ideo non opposui potero a te repetere act̃.man. q: nihil est q̃d mihi imputet̃.idẽ est ꝛ si creditor fecerat tibi pactũ de non petendo.nã si ignorabã repeto a te act̃.mãdati.q: debuisti me certiorare ne soluerẽ indebitũ.ꝫ si sciẽs soluissem nõ recupo.h.d.prin.huius.l.videatis expositionẽ litere.[vel doli]que hꝫ locũ vbi exceptio nõ nu.pec.hꝫ locũ.vel quelibet alia.vt.j. de do.excep.l.j.§.generalr̃.[vel non nu.pec.]que hꝫ locũ infra bienniũ: vt.C. de nõ nu.pec.l.si ex cautione tua.[pari rõne].q.d. q̃d dictũ est in exce.non nu.pec. idẽ est in excep̃. pacti de nõ petendo facti debitori.[indebitũ.]vt.j.e.l.§.si cum debitor.

Non male. In.§.isto dicit̃.fideiussi p te apud tuum creditorem in.c.ꝫ inutiliter me obligaui conuentus a creditore me inutiliter obligatum solui. nunquid recuperabo a te act̃.mandati.ꝛ rñdet̃ q si ignorans factũ solui q sic:si aũt ignorãs ius solui non recupabo a te act̃. mandati.h.d.iste.§.videatis expositionẽ litere.[inutiliter obligatum.]puta si obligauit se in duriorẽ cãm:vt.j.de fideius.l. grege.[factum.]puta ignorauit reũ ciuiliter tñ obligatũ facto eo pacto de non petendo.[si ius.puta q: credebat reũ ex interuallo rñdentem teneri.non tñ tenet̃:vt.j.v̄b.ob.l.j.§.j.[debet.]q: non agit mandati ꝯ reum mandantem: ꝛ est rõ huius casus: q: ius est finitũ facta infinita:vt.j.de iur.ꝛ fac.igno.l.ij. ¶ Sed ad.§.istum op.ꝛ videtur q etiam ius ignorans repetat: q: certat de donando.vnde videtur contra.j.de iur.ꝛ fac.igno.l. iuris ignorantia.in fi.ꝛ.l.error.in fi.rñ.hic ipse fideiussor ꝛ debitor certat de damno vitãdo.vnde cum debitor possideat in pari causa potior est conditio possidentis:vt.j.de reg.iur.l.in re obscura.ꝛ.j.de ver.ob.l.si seruum.§.sequitur.

Si cum debitor. In.§.isto dicit̃. fideiussi p te apud tuũ creditorem in.c. tu soluisti:ego ignorans te soluisse iterato solui:nunquid illa.c.recuperabo a te act̃.mandati.ꝛ certe rñdetur q sic:nec mihi imputatur si nõ diuinaui cum potueris mihi notum facere quod solueras.ꝛ idem est si tu fideiussor soluisti ꝛ non denunciasti debitori ne solueret:si postea debitor soluit non recuperet act̃.mandati quod soluisti: quia fuisti in dolo q non denunciasti. Sed quo casu non denunciasti mihi q̃d solueras:si postea solui poteris me conuenire act̃.mandati.vt cedam tibi ꝯdic. inde. contra creditorẽ ne duplum assequatur.h.d.iste.§. videatis expositionem litere.[si non diuinauit debitorem soluisse.]vnde not. hic q aliquis nõ cogitur diuinare.ꝛ ad istud accedit.s.ad.l. aquil̃.l.si putator.in fin.ꝛ.C.de contrahen.emptio. ꝛ vendi.l.vlti.[repelli.]sic.ꝛ.s.eod.l.si procuratorem.§.si ignorantes.et.l. si tibi mandauero.§.vlti.ꝛ.s.de condi.ob cau.da.l.si pecuniam.§.itẽ si quis.ꝛ.s. de institu.l.sed etsi quis. [dolum enim proximum esse.]vt nota.s.ea.l.in princip.[debitori.]secus si iusta de causa non potuit denunciare:vt.s.eo.l.si quis alicui.§. qui mandatum suscepit.[consequetur.]quod esse non debet: quia bona fides ꝛc.vt.j.de regu.iur.l.bonafides non patitur.

1 ☞ Fideiussori nõ imputatur si omisit exceptiones que sunt de apicibus iuris si de veritate negocij disputauit.

1 **Quedam tamen.** †Habuistis a princip. huius legis hucusq̃ si fideiussor conuentus a creditore sciens commisit peremptoriam exceptionem.non habet actionem mandati.sed si ignorans sic in.§. isto tractatur de fideiussore qui fideiussit pro debitore ꝛ conuentus a creditore omisit exceptionem procuratoriam et soluit:nũquid habebit actionem mandati.respondetur quod sic:quia ex quo erat debitum agebatur de bona fide ꝛ vbi de bona fide agitur non congruit ei de apicibus iuris disputare: sed vtrum sit debitor vel non: hoc dicit iste.§. videatis expositionem litere.[non caret fraude.]scilicet et ideo repetit solutum actione mandati.[vtputa si exceptionem procuratoriam.]illam quia tu es miles qui agis contra me:vel femina et miles non potest esse procurator vel femina: vt.s. de procurato.l.j. et.l. feminis.[debitor fuerit necne]scilicet ille pro quo fideiussit. vnde not. apicem iuris non curandum.accedit.s.ad.l.aquil.l.ita vulneratus in fine.§.si et nec nimia subtilitas curatur:vt.C.ad trebell̃.l.sancimus.in princip.[sed ne verborum ꝛc.]vt.C.de constitu.pecu.l.ij.in fine.sed bona fides inspicitur et veritas: vt hic.ꝛ.C. si contra ius vel vtilitatem publicam.l. et si non cognitio. Item nota si procurator omittit opponere exceptionem procuratoriam:si sciens non habet actionem:alias sic. vt.s.e. in princip. et.§.non male.et.s.proximũ.§.sed si omittit exceptionem procuratoriam: siue sciens:siue ignorans habet actionem mandati: puta quia omisit illam:tu es miles non potes esse procurator: quia vbi de bona fide agitur:non congruit de apicibus iuris disputare.item quia consulitur alicui si vult pudori suo parcere: vt.j.eodem.l.quintus. secus si sciens omisit illam tu es falsus procurator.nam et illa dicitur procuratoria exceptio: vt.j. de dam.infec.l.inter quos.§.penul.nã non agitur tunc mãdati ꝛ sic intelligitur.s.e.l.inter quos.§.penul. nam tunc nõ agitur mandati.et sic intelligitur.s.eo.l.inter causas.§. mandato tuo fideiussi.que signatur hic p contraria. Et ad solutionem huius contrarij vt plene liqueat vobis ista materia distinguendum est vt consueui distinguere ꝛ aduertatis eam:quia satis breuiter ꝛ clare dicam eam vobis. Cum fideiussor conuenitur ex persona debitoris:aut habet exceptionẽ ex sua persona: aut ex persona debitoris:aut habet exceptionem ex persona illius qui experit̃ cõtra eum.

contra eum. Si fideiussor habet exceptionē ex sua persona tm̄: que non competit debitori: aut est exceptio inhonesta aut honesta: si inhonesta tunc si fideiussor soluit ea omissa venia est dign⁹ vnde agit contraria mandati actione: vt. s. eo. l. idemq̃. §. generaliter. si autem exceptio est honesta: puta quia habet exceptionem velleya. vel similem: quia mulier intercessit pro debitore: si vult oppone potest: si vult renunciare except. velley. potest: hoc casu: si omittit eam et soluit similiter agit fideiussor mandati. vt s. ad velleya. l. penulti. ⁊ vltim̄. Si autem competit exceptio ex persona debitoris aut est dilatoria: quia debebat in diem quo casu si fideiussor conuentus statim soluit ante diem: denegatur sibi actio: post diem non: vt. s. eodem. l. si tibi mandauero. si autem fideiussor habet peremptoriā exceptionem ex persona debitoris: puta non numerate pecunie: vel pacti de non petendo in perpetuum vel solutionis: hoc casu: aut fideiussor sciens omisit et soluit: hoc casu non agit mandati: vt. s. eo. l. j. in princip. si ignorans: aut ius: ⁊ tunc nō agit: aut factum. ⁊ tunc agit. s. ea. l. §. non male. et. §. si cum debitor. ⁊ hec que modo dixi sunt vera si exceptio que competebat ex persona debitoris transibat ad fideiussorem: vt. s. eo. l. idemq̃ generaliter. Secus si erat personalis: quia non potest fideiussori imputari: vt. s. de pac. l. ⁊ heredi. in fin. Si autem competebat exceptio ex persona illius qui agit: aut habet mandatum et tunc habet locum lex contraria. sed si habet mandatum: secus est vt hic. ⁊. j. ea. l. §. vlti.

I ☞ Indebitum solutum repetitur nisi autoritate rei iudicate fuerit solutum.

In omnibus aūt diuisionibus.

I ¶ In. §. isto dicitur quod in omnibus casibus superioribus in quibus fideiussor conuentus a creditore omittit exceptionem peremptoriam scilicet non numerate pecunie indubitanter si ignorans agit mandati: si sciens non agit actione mandati: si indebitum soluit: sed potest repetere cōdictione indebiti nisi soluisset ex causa iudicati: verūtamen tunc creditor poterit accusari crimine stellionatus. hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere. [ipse] scilicet creditor [plectetur] vt. j. de crimine stellionatus. l. iij. ¶ Or. signori not. in. §. isto dicitur: quod indebitū solutum extra iudicium repetitur condi. indebi. sed indebitum solutum per sententiam non repetitur propter autoritatem rerum iudicatarum: vt. j. ad trebellia. l. cum seruus. §. cum pretor. ⁊. C. de condi. indebi. l. j. ⁊. s. fami. her. l. cum putarem. Interdū tamen repetitur condi. sine causa. vt. s. de condi. sine cau. l. si fullo. interdū petitur ex illa generali clausula: si qua mihi iusta causa ⁊c. vt. s. de iudi. l. si pretor. §. marcellus.

I ☞ Fideiussor licet sit tempore liberatus. si tm̄ soluit repetit per actionem mandati.

I **Fideiussor.** † In. §. isto dicitur fideiussi p̄ te tali pacto ꝙ vsq̃ ad annū posset me cōuenire creditor: nō post annū: creditor nō cōuenit me īfra annū post annū cōuenit me. dū possem excep. p̄scriptiōis tp̄is opponere: non fui vsus solui nunq̄d recupabo a te act. mandati. rn̄det ꝙ sic si sum parat⁹ te defendere aduersus creditorē. h. d. iste. §. videat expositionē lr̄e. [act.] aduersus reū. [liberauit] ⁊ ideo cō eū hꝫ act. man. [paratus sit]. s. fideiussor [recupare]. s. a debitore. [⁊ ita iuliano videt] ⁊ bn̄. sꝫ dic mihi qn̄o pōt solus fideiussor liberari tp̄e sine debitore nō vr̄ ꝙ possit esse ꝙ si creditor agit cū debitore ⁊ interrumpit p̄scriptio cō debitorē ⁊ cō fideiussorē. ⁊ idē est in duob⁹ reis debēdi: vt. C. de duo. re. sti. l. vl. Rn̄. qd̄ dr̄ hic est itelligendū vt dixi in casu: q: tp̄s nō est modus tollēde vel inducende obligatiōis: vt. j. de ac. ⁊ ob. l. obligationū fere. §. plꝫ. nō est intelligendū ꝙ esset hic actū cū debitore: q: ⁊ hic videt esse actū ⁊ inter fideiussorē. nā cū p̄scriptio est interrupta cō reū ⁊ fideiussorē: vt. C. de anna. excep. l. vl. idē esset qd̄ dicit in. §. isto. si fideiussor hr̄et excep. vell. q̄ nō cōpeteret debitori: vt. s. ad vell. l. pe. ⁊ vl. §. pe. ⁊ idē esset si fideiussor hr̄et exce. p̄pter pactū sibi factū de nō petēdo: vt. s. de pac. l. ⁊ heredi. in fi. ⁊. l. seq.

I ☞ Procurator gn̄alis nō mutat ea que a dn̄o spāliter sunt puisa nisi ex cā iusta quā dn̄s ignorauit.

a s **Si hominem.** † In. l. ista dr̄ dedi tibi hominē vt eū manumitteres postea anteq̄ manumitteres pcurator me⁹ phibuit te ne eū manumitteres: si tu eū manumisisti: nūq̄d teneris ad interesse. rn̄deo distinguēdo aut pcurator habuit iustā cām phibēdi manumissionē serui: puta q: dn̄s pcura. cōpererat seruū falsas rōn̄es cōfecisse vel parasse insidias in dn̄m quo casu teneris mihi ad interesse: si aūt nō habuit iustā cām phibēdi nō teneris mādati: lꝫ eū manumiserit. h. d. ista. l. videatis expositionē litere [si hoīem tibi dedero.] transferendo in te dn̄ium: vt. C. de do. l. cū pponas. al's nō posset manumitti per pcur. simplicē: vt. C. de ma. vin. l. an per alium. ⁊ sub hoc pacto [vt manumitteres] ⁊c.

[pduxi] vn̄ no. hic ꝙ denūciatio spernit ꝙ ē iō q: nō hꝫ ius denunciandi: al's secus: vt. j. que in frau. cred. l. ait p̄tor. §. si particeps. sed ad. l. illā opponit ⁊ videt ꝙ non valeat manumissio q: locus est penitentie re integra: vt. s. de cōdi. ob cau. da. l. dedi. §. j. ⁊. l. si pecuniā. §. si seruū. ad qd̄ vos dicetis vt ibi dixi.

I ☞ Actio etiā penalis deuoluit in actiōe mādati si pcurator a seipso non exigit.

I **Si negocia mea.** † In. l. ista dicit si tu tenebaris mihi act. vi bo. rap. vel quod met. cā. ⁊ mandaui tibi vt gereres negocia mea ⁊ ꝙ debebas mihi illa act. nō exegisti a te infra annū teneberis ad simplū: sꝫ post annū teneberis mihi mādati in quadruplū: q: q̄ alterius negocia gerit dꝫ p̄stare in sua persona ꝙ prestatur in alioꝝ. h. d. ista. l. videatis expositionem litere [in simplum] pone exemplū in act. vi bo. rap. ⁊ in actione qd̄ metus cā vt insti. vi bo. rap. in prin. ⁊. s. qd̄ met. cau. l. si cum ex. §. j. item in act. in factū de cal. vt. s. de calum. l. j. in prin. [debebit] si a se nō exegit ⁊ in negocijs meis nō reposuit. accedit. s. de neg. ges. l. si pupilli. in fi. ⁊. l. sin aūt. ⁊. l. diuortio [qd̄ in alioꝝ]. s. p̄staturus. vnde not. ꝙ quis debet prestare aduersario contra aliam personam multo fortius debet contra se prestare aduersario accedit. s. de condic. indebi. l. frater a fratre. ⁊ ver. postea. ⁊. s. qd̄ quisq̃ iur. l. j. §. ij.

I ☞ Hereditas pōt esse damnosa legatis. ideo mandatum de adeunda hereditate est obligatorium legatū non.

I **Si hereditatem.** † In. l. ista dicit: aliqua hereditas deferebat mihi cuius creditor tu eras: volebā repudiare hereditatem q: timebā minus idoneā: mādasti mihi vt adire ⁊ prestares mihi indēnitatē ego sequut⁹ mandatū tuuꝫ adiui: nunq̄d teneberis mihi act. mand. prestare indēnitatē. rn̄. ꝙ sic: sed si mihi legat ⁊ tu mandasti mihi vt illud legatū non repudiarem non teneris mihi act. manda. ⁊ est ratio q: hereditas est nomen vniuersitatis. vn̄ poterat cōtinere cōmoda ⁊ incommoda: sꝫ legatū est vniuersitas singularis. vn̄ pōt ibi esse lucrū non damnū: sequit ergo ꝙ sine p̄sens mādet p̄senti vel absenti: ꝙ inter eos pōt esse mandatū ⁊ dat act. mā. vnum sciat ꝙ si mādato creditorū adit hereditas suspecta ꝙ ipsi tenent act. man. ad interesse heredis. h. d. ista. l. videatis expositionē litere. [esse potuit] quare q: es alienū non sequit fundū: vt. j. ad trebel. l. j. §. si heres [est] q: successio est vniuersum ius defuncti. vt. j. de regu. iur. l. nihil aliud est. [mandet] sed obligatio que fit inter p̄sentes: vt. j. de act. ⁊ ob. l. j.

I ☞ Fideiubens in minus q̄ fuerit mandatum habet actionē mandati. secus si in plus.

I **Rogatus.** † In. l. ista dicit. si rogasti me vt fideiuberē p̄ te in. c. ⁊ fideiussi in q̄nquaginta ⁊ solui: habeo cō te act. mandati. in. l. sed q̄d erit. rogasti me vt fideiuberē p̄ te in q̄nquaginta fideiussi in. c. ⁊ solui. c. nūquid potero agere act. mā. cō te. rn̄det ꝙ sic ad. l. q: vsq̃ ad illā summā fecit qd̄ ei mandatum fuit de residuo aūt non agā mandati. h. d. ista. l. videatis expositionē litere [tenetur]. i. ⁊ recte aget mādati. [si in maiorē]. s. q̄ esset mandatū non in maiorem q̄ reus teneret. nā tunc nullo modo teneret: q: fideiussor non pōt ⁊c. vt. j. de fideius. l. grege. §. vlti.

I ☞ Pecunia debita solutioni non parata in mutuum non conuertitur nudo pacto. secus si esset solutioni parata. item ex pacto incontinenti apposito in contractibus bonefidei debentur vsure. h. d.

I **Si negocia.** † In. l. ista in sui prin. dicitur. quidā pcurabat negocia lucij titij exegit a debitoribus pecuniā: exacta pecunia ab eis misit ep̄lam lucio titio: scias ꝙ habeo d̄ pecunia tua tm̄ apud me: ⁊ reddā tibi cū vsuris semissibus: modo querit an sit cōuersa ī mutuū: ⁊ an vsure peti possunt. ⁊ rn̄deo ꝙ non est conuersa in mutuū. al's nuda cōuentione ex omni contractu poterit fieri mutua pecunia. nec ob. q: depono pecuniaꝫ apud te ⁊ conuenio ꝙ vtaris ea si volueris. si postea vtaris ꝙ sit mutua. vel si iussi tibi a debitore meo dari pecuniā ꝙ sit mutua: sicut si tradidi tibi rem meam vendendam ⁊ cōuenitur inter me ⁊ te ꝙ haberes mutuo. nam erit mutua: ergo dicendum est ꝙ pcurator tenetur mandati ad pecuniam ⁊ ad vsuras quas conuenit [suis]. s. lucij titij [ad eum] lucium titium [nō esse creditā] quia non erat parata solutioni al's secus: vt. s. si cer. peta. l. singularia. vel quia istud pactum erat appositum incontinenti: vt s. de pac. l. iuregen. §. si cum nulla. reprobata opin. illorum qui dixerunt ꝙ pactum siue fiat ex interuallo: siue incontinenti inter dn̄m ⁊ procura. est efficax ⁊ parit act. vt. j. dicam. [alioquin] idest si dicas propter talem epistolam missam dn̄o pecuniā creditam fieri ⁊ vsuras deberi [nuda pactione] idest nuda cōuen-

a ¶ Si hoīeꝫ. No. ꝙ pcurator ex cā reuocat errorē dn̄i ita all. bal. ī. l. error. in vl. q̄. in. xv. col. C. d̄ iur. ⁊ fac. ign. adde bart. in l. non solū. §. morte. j. d̄ op. no. nuncia.

tione pecuniam creditaꝫ: idest mutuam posse fieri. scilicet ꝙ nõ est verum nisi stipulatio interueniat: vt. s. si cer. peta. l. si ex precio. ⁊. C. de iure doti. l. quia est. vt. s. si certum peta. l. certi condictione. §. j. [sed nihilomagis] idest non propterea magis: cui litere contradicit. s. si certum petaꝰ. l. singularia. sed ibi pecunia erat parata solutioni. alia litera dicit si nihilominus: ⁊ tunc ista lex concordat cum illa vt ibi plene dixi. Sed opponitur hic: dicitur quod pecunia debita ex causa mandati: non conuertitur in causam mutui: sed videtur contra. j. de donatio. inter virum ⁊ vxo. l. ea que. Ad quod dicunt quidam ꝙ illud est: quia precedens obligatio non potest nudo pacto nouari quod intelligitur siue fiat ex interuallo siue incontinenti durante mãdato qd dicitur fieri: vt. j. solu. matri. l. quoties. et dixi. s. de pact. l. iuregen. §. sed cum nulla. ⁊ quod hic non est nudum pactum vel dicatis quod est verius hic nuda pactione non potest conuerti pecunia que debetur ex vna causa in aliam: si pecunia non esset presens et parata solutioni. vt in. l. ista. secus si pecunia esset p̄sens et parata solutioni: quia tunc potest conuerti in aliam causam: vt in dicta. l. singularia. et. j. de donatio. inter virũ ⁊ vxo. l. ea que a marito. vbi dicitur quod si. xx. donassem vxori mee ⁊ illa. xx. habebat parata vt mihi redderet: quia non valet donatio: et ego illa. xx. fui stipulatus ab ea si a me inuito diuerteret tenetur mihi ex causa mutui. ⁊ ad hoc facit. C. si certũ petatur. l. si pro mutua. Vel potest dici si teneris mihi ex cã efficaci puta ex causa mandati dare pecuniam ponamus. x. illa obligatio sola pactione nõ transfertur in causam mutui vt hic: sed si teneris mihi ex causa inefficaci vt est si ego maritus donaui vxori mee que donatio sola penitentia reuocatur: quo casu pecunia ex causa donationis mihi debita potest in causam mutui conuerti. et sic intelligitur l. s. j. de do. inter vi. ⁊ vx. l. ea que. Vel potest dici tertio modo vt ibi dicam.

1 ☞ Si mando tibi vt rem emas quam habes communem cuꝫ aliquo pro parte sociorum tantum tenet mandatum pro parte vero tua tenet mandatum ⁊ emptio. Item mandatũ morte finitur emptio aũt non. h. d.

1 **Cum heres.** §. iste cum duabus. ll. sequẽ. est valde verbosus ⁊ in eo ponũtur plures casus. tu cũ duob' alijs eras heres titij mãdaui tibi ꝙ emeres mihi p̄diũ hereditariũ certo p̄cio: tu emisti. valet emptio ꝑ portiõib' coheredũ ⁊ ꝑ partib' coheredum teneris mãdati: sed ꝑ parte tua dubitatur an valet emptio ⁊ an posset agi mandati. respondetur ꝙ emptio est sub conditione cõtracta ⁊ est mandatum: ⁊ ideo si anteꝙ̃ emeres partes coheredum decessi et tu sciens me decessisse emisti propter mandatum: ⁊ nisi esset mandatum alij vendidisses quia video: emere partem tuam sub conditione tamen contra heredes meos dabiꝰ actio: ⁊ heredibus meis dabitur actio si postea alij vendidisti. ¶ Or ponamus mandaui tibi vt emeres fundum qui ex parte tuus erat: nunquid tenet ista emptio: ⁊ mandatuꝫ: et certe si mandaui vt emeres certo precio: ⁊ emisti teneris tuam partem vendere eodem precio: si excessisti mandatũ tibi officit: sed quid si mandaui non designato precio certe: tu emisti partes coheredũ diuerso precio teneris mihi partem tuã prestare arbitio boniviri estimatã: sic ergo facienda est coadunatio tue partis ⁊ aliorũ: sed si mandaui tibi ꝙ emeres aliorum partes designato precio certo: tu emisti partes aliorum minus iusto precio propter necessitatem rei familiaris: vel alia de causa: nunquid cogeris mihi partem tuam eodem precio vendere: certe non: sed iusto precio debes mihi vendere: sed quid si habebas fundum cõmunem mandaui tibi vt emeres omnes partes aliorum aliter nolo tibi teneri mandati: tu emisti partem ⁊ non omne: nunquid teneor tibi: ⁊ distinguitur si mandaui tibi vt partes omniũ emeres ⁊ alias nolebã habere emptã: hoc casu nõ teneor habere emptã. sed si mãdassem tibi vt emeres mihi fundũ quẽ habes communẽ nõ addito qd aliter nõ tenear ꝙ̃ si partes omniũ emeres: ⁊ tu partes fundi quasdã nõ: mãdati actio. habebis cõtra me pro partibus quas emisti: licet non emeres partes omniũ. hoc dicit iste. §. cũ duabus. ll. seq. videatis expositionẽ litere. [nã siquidẽ sub cõditione]. s. si partẽ coheredum emeris. [potest agi]. s. ab herede meo cõtra ⁊ a te cõtra coheredẽ meuꝫ. [cũ herede meo fore] quia morte fuit extinctũ mãdatũ. vt. s. eo. l. inter causas. in princip. ⁊. l. seq. §. morte. ⁊. C. eod. l. mandatum [ageretur] vnde sicut si agerem acꝰ. ex empto teneris mihi prestare rem vel interesse: vt. j. de acꝰ. emp. ⁊ ven. l. j. in prin. ita si agerem acꝰ. mandati.

Si fundum. Signori hec. l. differt a superiori. §. quia ibi mandaui vt emeret fundum communem hereditarium non adiecto precio: hic mandaui vt emeret adiecto precio [mandaui] vnde teneris mihi vendere pro illo precio quod tibi mandaui.

Tavt omnes. Ista lex determinat precedentem. l. ⁊. §. ⁊ quosdam alios casus de nouo superaddit [ꝙ si] nũc adijcit alios casus extra predicta [tibi negocium gesseris]. s. ⁊ non mihi q⁊ non debeo cogi ad cõionem incohandã inuitus: vt. s. de ꝯdi inde. l. si non sortem. §. j.

1 ☞ Estimatio quando debetur iure obligationis tempus cõtracte obligatiõis inspicitur sed si debetur officio iudicis inspicitur tempus more.

1 **Hominem certum.** In. l. ista notaꝰ differẽtia inter acꝰ. mandati ⁊ certi condictionem ex stipulatione. et dicitur si promisisti dare titio certum hominem et fideiussi pro te si solui ⁊ cõuenio te acꝰ. mandati debet inspici estimatio serui: que erat cum solui non cum ago actione mandati ⁊ ideo si mortuus fuerit nihilominus teneris mãdati. secus est in stipulatione: quia si promisisti dare mihi certum hominẽ inspicitur estimatio que est eo tempore quo debes dare nisi per te promissorem steterit quominus solueres nam hoc nõ debet mihi obesse. vel non stetit per me stipulatorem quominus accipiam. nam tibi hoc nocere non debet. hoc dicit ista lex videatis expositionem litere [hominem certum] puta stichum: q⁊ certuꝫ est ⁊c. vt. s. si cer. peta. l. certum [agatur] mortuo sticho apud titium [mortuus] vel vulneratus vel infirmus effectus [vtilis ei actio est] vt hic ⁊. j. e. l. si is qui. §. vlti. ⁊. j. de verbo. ob. l. quoties sed videtur ꝙ agatur ad estimationem que sit hodie. vt. s. si cer. pe. l. vinũ. ⁊. s. de ꝯdi. triti. l. si in hac. Rñdeo tp̄s solutiõis est tẽpus more: vñ illud tp̄s inspicimus non alterius. ⁊ ita concor. l. ista cum illis, sed si pluris cepisset esse tunc inspicitur quãti pluris fuit tempore more: vt. s. de condi. fur. l. in re furtiua [seruatur] si mihi promisisti dare certũ hominem. [quo agitur] idest quo sit litis contestatio. vt. s. commo. l. iij. §. in hac. ⁊. j. de dona. l. fundus. cor. vel spectatur tempus quo agitur cum mora non precessit litis contesta. cum ergo videatꝰ vtrobiqꝫ spectari tempus more que differentia est inter stipulationem ⁊ actionẽ mandati. Respon. in stipulatõe erat deductus ⁊c. vt. j. de v̾. ob. l. vbi aũt nõ appet in fi. sꝫ in mãdato erat deduct' homo vt nota. s. si certum peta. l. quod a te. vel potest dici ꝙ alia est differentia: in stipula. si debetur sine die requiritur tempus lit. contesta. vt. j. de verbo. obliga. l. nemo. at in mandato est in mora eo ipso ꝙ fideiussor soluit.

1 ☞ Qui obligauit ꝑ aliquo pignus vl' se potest agere anteꝙ̃ soluat vt libereꝰ in casibus hic exp̄ssis.

2 Fideiussor qñ dicatur diu stetisse in obligatione remissiue. Debitor quando dicatur bona sua dilapidare.

1 **Lucius.** In. l. ista diciꝰ: quidã lucius titius noĩe ex cõcubina habuit filiũ naturalẽ: iste filius nõ erat in p̄tãte patris: sepe patri mutuabat pecuniã: venit iste filius ad patrẽ suũ ⁊ dixit ei: emi talẽ domũ accõmoda mihi. c. vel pignus: dixit pater nõ habeo pecuniã: sꝫ accipe ab alio mutuo ⁊ obliga ei domũ cõem. postea iste fili' mortu' est relicta filia pupilla h̄rde: pupilla cepit h̄re tutores qui petierũt delegari inter pupillã ⁊ luciũ titiũ auũ pupille ⁊ petebãt ab eo. x. q̃ lucius titi' debebat filio naturali ex cã mutui. dixit luci' titius ego ei accõmodaui partẽ domus cõis vt obligaret: recõuenio pupillã vt partẽ dom' debeat liberare quã fili' meus naturalis ꝯ voluñtate mea obligauit: modo queriꝰ: an sicut fideiussor nõ põt agere mãdati anteꝙ̃ soluat: ita qui accõmodat rem obligandã possit agere mãdati anteꝙ̃ soluat. ad qd rñdet iuriscon. ex tp̄e ⁊ ex p̄sona iudex arbitrabiꝰ an pars domus debeat liberari. vñ sicut est in fideiussore: q⁊ anteꝙ̃ soluat vel ꝯdemneꝰ nõ hꝫ actionẽ mandati ꝯ debitorẽ nisi aliud ꝯuenit: vel nisi diu stetit in obligatione: vel nisi debitor cepit dilapidare bona sua ita ⁊ hic dicendũ est si luci' titius cõmodauit domũ filio naturali ad obligandũ nõ põt agere mãdati añqꝫ soluat: nisi aliud cõuenit: vel nisi interueniat aliqs casus de supradictis. h. d. ista. l. videatis expositionẽ [naturali filio]. s. suo nato ex ꝯcubina in domo habita: vt. C. de na. li. auꝰ. lꝫ. ⁊. j. de pig. l. deniqꝫ [ꝑmisit] cõmodãdo [obligare] sub. nõ apposito tp̄e infra qd dꝫ luere: vt. j. ptꝫ. ⁊ ita habetis hic ꝙ dom' põt cõmodari gr̃a habitandi: et gratia obligãdi: vt. s. cõmo. l. j. [meuio]. s. publio filio naturali [eius]. s. pupille [aduersus titiũ]. s. luciũ supra dictũ. [acceperunt] puta. x. que petebant a lucio titio que publius meuius filius naturalis ei mutuauerat [⁊ titi' de mutuis petitionib'.] q⁊ eñi tutores pupilli petebãt ab eo. x. ipse petebat ab eis ꝙ liberarent partẽ domus cõis quam cõmodauerat filio naturali ad obligandũ [ex p̄sona debitoris] si sit inops factus. [actum esset] q⁊ ꝯctus ⁊c. vt. s. tit. j. l. j. §. si ꝯuenerit [ex tempore] puta si diu extitit obligata quibus casibus tenetur liberare: vt. j. sol. matri. l. si constante. §. pe. [iudicialis questio]. idest inquisitio ⁊ diffinitio

⁊ diffinitio vt innuit sequens verbū p quā res ⁊c. si em̄ ponatur questio p querela vt sepe fit nō bene subiungeř: qr per querelaʒ non tolliř dubitatio sed magis induciř [si diu] .i. arbitrio iudicantis: vt .j. dicā [reū] .i. debitorem [ɔueniat]. ¶ Mor signori not .j. regulā ⁊ eius instantiā: hec est regula ꝙ fideiussor anteq̄ soluat vel anteq̄ cōdemneř vel damnū patiař, nō agit mandati: fallit in casibus q̇ ponunř hic ⁊ .C. e. l. si p ea. plenius no. ⁊ hic repeto videlʒ si mandator ɔuenit ꝙ intra annū me liberaret. item fallit si fideiussor diu fuit in obligatione vt hic. item si debitor ce

2 pit dilapidare bona sua. ¶ † Item quero hic quando dicatur fideiussor diu stetisse in obligatione ⁊ quando dicatur debitor bona sua dilapidare vt possit agere mandati. de quo plenius in l. si pro ea. C. eo. ⁊ hoc repeto: vt ibi not. videlʒ dicūt quidā per decennium .j. qui ⁊ a qui. l. sicut fideius. §. aristo. nos dicamus arbitrio iudicantis. argum̄ .j. de iur. delibe. l. j. in fin. Sed quando dicitur dilapidare bona sua: nunquid quando expendit preter solitū modum de necessarijs? non. sed quando vulgi est opi. vicini sedent in austro ⁊ dicunt iste quivacuaʒ habet ille mittat in naui .j. de fun. instru. le. l. cum delanionis. §. asinā. ⁊ .j. de questio. l. de minore. §. vlti.

Et aristoni. In .l. ista dicitur. si depono rem apud te hoc specificato ꝙ tenearis de casu fortuito vel mandato ꝙ geras negocia mea periculo tuo casus enunciando hoc pactū valet fm ꝙ aristoni ⁊ celso placuit. h. d. ista. l. [quod verum esse videtur] ꝙ tenetur de casu fortuito si spāliter casus fortuiti enumerentur ⁊ in se suscipiat: vt .s̄. si quis cau. l. sed ⁊ si. §. quesitū.

Si pro te. In .l. ista dicitur si fideiussi pro te presente ⁊ vetante ⁊ solui non agam mandati contra te. quidam dixerunt licet non agā mandati directa agam tamen vtili: sed eoꝝ sententia reprobatur. h. d. ista lex. Mor signor not. hic ꝙ exp̄ssa ꝓhibitio facit cessare mandati acř. ⁊ acř. neg. gest. ⁊ ad hoc concor. .s̄. eo. l. si re. §. passus. ⁊ .C. de nego. gest. l. vlti.

1 ☞ Contractus quando claudicare possit.

Potest ⁊ ab vna parte. In .l. ista dicitur si mādaui tibi ꝙ emeres mihi rem illam pro .x. ⁊ emisti pro quindecim ꝙ si mandaui ꝙ venderes rem meam pro quindecim vendidisti pro decem potero te conuenire acř. mandati ad interesse sed tu non poteris me conuenire actione mandati contraria: qr mādatum excessisti. h. d. ista lex: videatis expositionē litere. [iudicium] .i. acř. contrariam [non competit] vt .s̄. e. l. diligenter. [aduersus eum competit] sub. ideo qr mandatū susceptum nō

2 impleuit: vt .s̄. eo. l. si vero non re, vnde no. † mirabile in .l. ista qr licet sui natura mandatum faciat obligationem hincinde quia contractus claudicare non debet. vt .j. de actio. empti. ⁊ vendi. l. ex empto. fallit tamen hic quia contractus claudicat: quia ex vna parte parit actionem ex alia non: sic etiam fallit .s̄. codē. l. si seruus. sic etiam contractus claudicat in emptione: vt .j. de acř. empti. ⁊ vendi. l. iul. §. si quis pupillo. ⁊ insti. de auto. tuto. §. j. sic et in locatione claudicat contractus: vt .j. loca. ⁊ conduc. l. si vno §. interdum.

Si mandauero. In .l. ista dicitur: mandaui tibi ꝙ tu excuteres vires hereditatis mihi delate tu mihi renunciasti minores q̄ essent: ⁊ ideo vendidi hereditatem illā minori precio: nunquid teneris mihi acti. manda. ad interesse? certe sic: et si tibi mandaui vt excuteres vires illius cui eram crediturus: et tu denunciasti mihi eum esse idoneum teneris mihi ad interesse. h. d. secus si dolo fecisti: vt .s̄. de do. l. eleganter. in fine. ⁊ .l. sequen.

Cum mandatum. In .l. ista dicitur. mandaui tibi vt pecuniam meam dares sub vsuris vsq̃ ad certam diem reddendaʒ tu fecisti mutuo nunquid potero te conuenire acti. manda. vt cedas mihi actiones quas habes aduersus eos quibus mutuasti respondetur ꝙ sic. h. d. ista. l. videatis expositioneʒ litere [in diē collocaret] idest pecuniam mādatoris mutuo sub vsuris daret in certum diem reddendam: [cedat.] ⁊ ad hoc facit .s̄. de pact. l. contra iur. ciuil. in fin.

Dolus. In .l. ista dicitur: si mando tibi vt geras negocia mea teneris de dolo lata et leui et leuissima culpa: et in dolo videris esse si potuisti exigere a debitoribus cum erant soluendo ⁊ nō exegisti: et facti sunt non soluendo: vel si potuisti satisfacere creditoribus meis ⁊ non satisfecisti. hoc dicit ista lex videatis expositionem litere [quod exigeret] nam tenetur de dolo lata ⁊ leui ⁊ leuissima culpa: vt .C. eodem. l. a procuratore. et dolum videtur committere vt hic dicitur. item dolum videtur cōmittere eo ipso quod non restituit. vt .s̄. eo. l. si procuratorem. §. dolum. et .s̄. deposi. l. j. in fine. ⁊ not. quod hec. l. fingit dolum: sic et alias .j. ad. l. falc. l. dolo.

1 ☞ Actione mandati potest agere mandatarius cum mādatum impleuerit als non.

Si mandato meo. In princi. huius .l. dicitur. mandaui tibi vt emeres mihi fundum pro .x. tu emisti: nūquid poteris me conuenire actiōe manda. contraria anteq̄ precium soluas: ⁊ certe si soluisti planum est ꝙ sic: sed si non soluisti durum est ꝙ vendas res tuas propter precium soluendum. et ideo habes contra me actionem man. vt suscipiam obligationem que competit venditori aduersus te. nam et ego ago acti. ex empto aduersus te vt prestes mihi acti. empti aduersus venditorem. hoc dicit princ. huius. l. videatis expositionem litere. [empti acti.] vt .s̄. eo. l. inter omnes. in fin. ⁊ .l. qui mandatum. ¶ Mor signori not. hic breuiter aliud est si ego mando tibi vt fideiubeas pro me vel si mādas ꝙ mihi mutuo detur. nam anteq̄ codemneris vel soluas non habes contra me mand. acti. vt .s̄. eo. l. lucius. ⁊ .C. eo. l. si pro ea. aliud est si mandas mihi vt fundum tibi emā. nam anteq̄ precium soluam habeo acti. mand. vt hic ⁊ ratio diuersitatis: quia vbi mando tibi vt fideiubeas p me ex quo suscipis mandatum de fideiubendo ⁊ de soluendo: vt .s̄. de condic. indebi. l. indebitam. in prin. sed vbi mandas mihi qd̄ emam fundum non videtur agi quia de pecunia mea emam. sed de tua vt hic.

Sed si mandato meo. In .§. isto dicitur. mandaui tibi vt p me suscipias iudicium: nunquid durante iudicio ages ɔtra me mandati vt in me transferatur iudicium? certe non. quia videtur finitum anteq̄ sententia sit lata. Sed quid erit mandaui tibi vt gereres negocia mea: tu promisisti soluere creditoribus meis: nunquid anteq̄ soluas ages contra me vt suscipiam obligationem? certe sic: sed si creditori non vult mutare obligationem debeo cauere te defensurum. hoc dicit ista lex. videatis expositionem litere. [si non subest iusta causa] vt .j. de re milit. l. paulus. als secus. vt .s̄. de procurato. l. filiusfamil. in fi. ⁊ .l. sequen. [perfecisti mādatum] quia adiuuari non decipi beneficijs nos opʒ: vt .s̄. cōmoda. l. in commodato. §. sicut. sic ⁊ tutele non potest agi nisi finito tutele officio: vt .j. de tut. ⁊ ra. distra. l. tutela finita. in princip. [negocia mea geris] cum mandato dicunt quidam vel sine mādato [mutare] in me: qr aliud pro alio ⁊c. vt .s̄. si cer. pe. l. ij. §. j. [cauere] scilicet ego dominus cum promisisti meo creditori [defensuruʒ te] sed quare aliud p alio hic q̄ in fideiussore. vt .s̄. eo. l. lucius? respondeo hec est ratio: quia procurator ⁊ gestor habet acř. mandati. vel nego. ges. ad id quod mihi abest vel abiturum est: vt .C. de nego. ges. l. ij. at gestori videtur abesse id quod creditori obligatus est.

Si iudicio. ¶ In .§. isto dicitur promisi te sistere in iudicio: postea non exhibui te: nunquid anteq̄ conueniar acř. ex stipuł. ad interesse potero agere vt me liberes: vel si promisi aliquid pro te vel tuo mandato solui creditori. nunquid potero agere acř. mandati. et certe si sum condemnatus vel abest aliquid potero agere mādati acř. contra te hoc dicit iste. §. videatis expositionē litere. [possum.] ⁊ sic commissa est stipulatio: vt .s̄. si q̇s cau. l. si procurator. [factus sum] vnde potero agere acti. contraria mandati: vt .s̄. proxi. §. [competere.] concor. .s̄. eo. l. lucius titius. ⁊ .C. eo. l. si pro ea. ⁊ est ratio cum fideiussor animo nouandi obligationem in se suscipit liberat reum principalem. vnde agit quasi soluisset: vt .s̄. e. l. inter causas. §. si is qui fideiussori.

Quoties autem ante solutam.

¶ In superioribus diximus mandatariuʒ agere anteq̄ soluat agit mandati ad faciendum non ad sibi dandum: vt si agit vt obligationem in se suscipiat quod est facti. nam vbi soluit agit: vt sibi detur vbi non soluit agit vt liberetur: quemadmodum enim cogitur prestare actione mandati: ita si est obligatus ex mandato habet actionem vt liberetur hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere. [quotiens autem diximus.] scilicet a principio huius legis hucusq̃. [reus]: qr vbi agit mandatari⁹ vt suscipiā in me obligationē agit ad factū: ⁊ aliud est facē ⁊ aliud est dare. nā vbi facē est in oblōne liberař q̇s p̄stādo iteresse: vt .j. de re iu. l. si q̇s. sʒ vbi dare est in oblōne teneř q̇s p̄cise dare. vt .j. de v̄. ob. l. vbi aūt. in fi. [vt liberemur] vt .s̄. in prin. huius. l. habuistis.

Si fideiussor. In isto .§. dicitur si fideiussi p socio meo scholari qui accepit mutuo .c. ⁊ iste meus scholaris recessit ⁊ distulit soluere ita ꝙ coact⁹ sum soluere .c. ⁊ ꝓpter suam moram alia .c. postea ago ɔtra eum tenetur mihi act. mandati soluere debitum ⁊ sumptus ⁊ alia .c. que solui

hoc dicit iste.§.videatis expositionē litere.[multiplicauerit.] scz ꝑpter morā debitoris ꝑpter penā in quā incidit q: nō soluit sua die:vel ꝑpter vsuras que cucurrerūt vel ꝑpter sumptus litis [is ꝑ quo fideiusserit] ⁊ ad hoc facit.C.e.l.si ꝑ ea.⁊.ṡ.e.l.lucius ⁊.ṡ.de neg.gest.l.ij.⁊.l.si quis mandato.

Quod mihi debebas. In.§.isto dicit: si debebas mihi.c.illa.c. sum stipulatus mihi dari a debitore tuo te mandante: et postea non potui assequi nisi quinquaginta de residuo potero te conuenire act.man.cū periculo tuo ab eo fuerim stipulatus non q: nomen eius approbauerim:idem est si fideiussor mandat creditori vt agat cum debitore suo periculo:quia quod minus assequtur:tenebitur ei acti.mandati.hoc dicit iste.§. videatis expositionem litere[stipulatus sum] animo nouādi.[periculo tuo.] idest te mandante[est]vt.C.de noua.⁊ dele.l.j.[legissem]animo nouādi[mādato].i.ꝑpter mandatū qđ parit act.[liberatur]fideiussor[causa]⁊ ex noua causa incipit teneri.[qui enim delegat soluit quantū ad primā obligationem.vt.ṡ. ad velleya. l.quis.§.intercedenti.⁊.ĵ.de noua.l.delegare.apparet ergo hic ꝙ agitur ex vltimo mandato:qđ est verū si est interpositū animo nouandi:et sic soluitur contra.ĵ.de procur.l.licet.§.ea.⁊ ibi plenius dixi.

1 ☞ Fideiussor si soluit aliud vilius vt principalem liberet ab obligatione maiori mādati actiōe repetit.

8 **Si quis pro eo.** †In.l.ista dicitur.tu ꝑmisisti mihi dare stichū ⁊ si stichum nō dares promisisti mihi dare.c. milia et ego pro te fideiussi ego stichū redemi pro minori precio ꝙ centum milibus solui stichum ne committerem in penam:nunquid potero agere mandati:certe sic.nam vbicunqꝫ mando tibi aliquid certum debes sequi formā mandati vt agas contra me:sed vbi mādo tibi incertū si melior causa mea facta est poteris agere mandati.h.d.ista.l.videatis expositionez litere[qui ita promisit]creditori stipulanti[agere]scilicet ad interesse: vt.ṡ.eo. l.si procuratorem.§.mandati.[mandatum sit]idest de certa re. vel facto[recedi a forma non debeat]vt.ṡ.eo.l.diligenter.[incertum]idest de re incerta: vt emas mihi seruum:vel etiā de certa: sed incerto modo: vt.ṡ. eodem.l. preterea[plurium causarum]vt vnius rei que sit sub conditione in obligatiōe alterius que sit tantuz in solutione sicut.ṡ.in casu posui.[actio]in casu ꝑposito:vbi solui stichum[expediebat.]licet non esset in obligatione ⁊c. hoc ideo quia agit mandati hic:quia malicijs hominum ⁊c.vt.ṡ.de rei ven.l.in fundo.

1 ☞ Dos videt abesse eo ipso ꝙ marit⁹ sustinet onera mrīmonij.

1 **Tullianus.** †In prin.huius.l. dicitur .quedam mulier mutuauit tibi.c. et ego fideiussi pro te:postea ego fideiussor cōtraxi matrimonium cum illa muliere ⁊ ipsa dedit mihi in dotē c.que sibi pro te debebā animo liberandi me ab ipsa:nunquid videor statim illa.c.soluisse pro te:certe sic:⁊ hoc ait iul.⁊ bene :q: debeo sustinere onera matrimonij:igit tm̄ mihi abesse videtur: ⁊ ideo conueniam te act.mandati.h.d.prin.huius.l.videatis expositionem litere.[iul.ait.]sub.⁊ bene.[sustinet.]vt.ṡ.familie her.l.filia.§.neratius.⁊.§.si filius.⁊.ĵ.de iur.do.l.dotis fructus ⁊.C.de iur.do.l.ꝑ oneribus.¶Mr signori prin.huius.l. intelligatur vt dixi in centum in casu.nā sicut si fideiubeo ꝑ te in.c. et soluo possum agere act.man.ꝯ te.vt.ṡ.e.l.idemqꝫ.ita hic in casu huius.l.⁊ est ratio q: non sum liberatus ex cā lucratiua: sꝫ ex cā onerosa:vt.ĵ.de act.⁊ ob.l.ex ꝑmissione.secus si essem liberatus ex causa lucratiua.vt.ṡ.eo.l.idemqꝫ.§.vlti.

Si is qui. In.§.isto dicitur tu promisisti dare hominem titio ⁊ ego fideiussi pro te: ego fideiussor alienum seruum idest non meum nec tuum tradidi titio:nunquid habeo act.man.contra te:certe nō: quia nec me nec te liberaui:sed si creditor vsuceperit illum seruū tu liberaris ⁊ ego.vnde mandati potero te conuenire.h.d.iste.§. videatis expositionem litere.[fideiusserit]in genere[dederit]idest soluerit ⁊ sic non fecit accipientis:q: nemo plus iur.⁊c.vt.ĵ.de acquir.re.do. l.traditio.[erit]⁊ ita no.sicut reconciliatur vsucapione dos.vt ĵ.de iur.do.l.ꝑculus.ita ⁊ solutione:vt hic.

1 ☞ Qui parcit pudori alterius ad alteri⁹ cōmodū nō excusatur secus in eo qui parcit pudori ꝑprio.h.d.

1 **Quintus mutius.** In.l.ista ponitur casus q̄ sepe accidit.nā multi sunt qui ꝑmpti sunt ad accipiendum pecuniā sub vsuris ⁊ qñ veniūt ad soluendū nedū nolūt dare vsuras imo nec sortē:⁊ de hic aliqs accipit pecuniā sub licitis vsuris ⁊ ego fideiussi ꝑ eo adueniēte termino creditor petit sortē ⁊ vsuras:tu vis soluere sortē non vsuras:q: dicis te non teneri ad vsuras:creditor venit ad me fideiussorē ⁊ petijt vsuras: ego pendente iudicio solui vsuras:nunqđ habeo act.man. ꝯtra te:certe non:quia abstuli tibi defensionē recusandi soluere vsuras.secus tñ esset si creditor petit a me fideiussore sortem ⁊ vsuras.⁊ tu dicis mihi ꝙ soluam sortem ⁊ vsuras dicam non esse ꝑmissas.si ego nolo hoc dicere:quia volo parcere pudori meo.vnde soluo sortem ⁊ vsuras.vnde habeo act.mandati contra te: q: isto casu non aufero tibi defensionem tuam:sed volo parcere pudori meo.h.d.ista.l.in sui princip.videatis expositionem litere. [esse pecuniā]vel falso vel q: pacto tenebaṫ. vnde erant debite [soluendo]extra iudiciū[reo].i.debitori[eam pecuniam].i. vsuram quia tñ de ea erat questio.[a reo].i.debitore.[non petiturum]act.mādati vel alia[vt recusaret].i.negaret.[ꝑpter suam estimationem]idest ꝑpter suam bonā famā conseruandā ⁊ sic ponitur.ĵ.de var.⁊ extraor.cog.l. cognitionum.[vti.]quia dum petitur a reo non debet interim fideiussor soluere[suo]sic ⁊ excusatur tutor si superuacaneam litem noluit subire: vt.ĵ.de admi.tu.l.quoties.§.sicut.sic excusatur em ptor qñ agit de euictione:etiam si de calumnia non iurauit cum sciret ad actorem rem pertinere:vt.ĵ.de euic.herennius modestinus.⁊ ibi dicetur ⁊.ĵ.de act.em.⁊ ven.l.emptorem.in prin.

Cum mandauero. In.§.isto dicitur mandaui tibi vt mutuares titio c.meo periculo:nūquid ago mandati:certe sic. secus est si mādo tibi vt titio mutues.c.vt tua sit vtilitas:⁊ meum periculum. nam potius est consilium ꝙ mandatum:⁊ ideo non ago acti. mandati.sicut si mandarem tibi vt de.c.que habes emeres fundū ⁊ non dares fenori.h.d.iste.§.videatis expositionez litere[pecuniā] scilicet tuam[posse consistere]qui al's hoc facturus non eras. vt.ṡ.eo.l.si tibi mandauero.§.apud iuli.[forma est]quia videtur potius fuisse consilium ꝙ mandatum obligatorium : vt.ṡ.e. l.ij.§.vlti.[emas]potius est cōsilium ꝙ mandatum: vel si mando vt potius emas fundum ꝙ fenori des vel econtra : vt.ṡ.eo.l. ij.§.vltimo.

1 ☞ Qui vendidit vt procurator de euictione tenetur.h.d.

1 **Seruum titij.** ¶Signori.l. ista reputatur valde difficilis quantū ad casum et literam.⁊ glos.dominoꝝ Joan. et Azo. reddunt eam difficilem:sed si vos aduertatis casum ⁊ summariam expositionem litere non difficilis sed facilis vobis videbitur.et ista lex ponit duos casus:et responsionem primi et secundi casus ponit mixtim : sed aliter dicam : et primus casus est talis.Ego ignorās ⁊ bona fide emi seruum titij a quodam non domino et per traditionem accepi : postea illum seruum tradidi titio amico meo et mandaui ei vt cum venderet titius ignorans illum seruum suum esse vendidit cuidam et tradidit.modo formantur due questiones.et prima questio est : q: titius incepit scire ꝙ erat suus.vnde vult ab emptore vendicare:an contra me habeat actionē mandati ad suum interesse: et an teneatur mihi ad precium.et respondet iurisconsul. si titius ignorans seruū suum vendidit ⁊ tradidit obligatus est emptori de euictio.ergo non vendicabit immo ab emptore repellitur doli excep.ipse autem mandati mihi non tenetur ad precium: sꝫ si titius mihi precium prestitisset ignorans conueniet me cōtraria acti.mandati ad suum interesse ⁊ veniet in interesse suo ꝑciū serui:et hic est primus casus.Secundus casus est talis quidaꝫ emit seruum titij a non domino bona fide ille qui emit decessit relicto me herede:titius constituit me procuratorez vt illum seruum suum venderem:ego suscepi mandatum et vendidi : postea apparet mihi quod ille cuius heres extiteram emerat illum seruum:volo agere rei vendicatione contra emptorem ⁊ eum ab eo euincere:queritur nunquid possim. et respondetur quod nō quia teneor de euictione.sed quid faciam : certe hoc casu agam contra illum autorē qui vendidit illi cui successi actiōe ex empto ex persona emptoris non ex persona mea. hoc dicit ista lex videatis expositionem litere[seruum titij]emi ab alio bona fide [et possideo]idest per traditionez accepi[esse]hic est primus casus:et deberet hic subijci hec responsio:que est infra. et puto titium ⁊c.[vel contra]hic incipit secundus casus[⁊ puto]incipit determinatio primi casus[obstrictum emptori esse]de euictione etiam procuratione facta:vt.ṡ.de procurato.l. procurator qui pro euictione.licet secus sit in tutore et curatore:quia finita tutela vel cura non tenetur de euic. vt.C. de administra. tuto.l.cum quidam.[concedendam]quia qui de euictio.cauet acti.⁊c.vt.ṡ.de euic.l. vendicantez.[et idcirco mandati eū non teneri]ad precium rei sue si habet precium:quia ipse debet habere precium rei sue non ego mandans[sed contra]idest contraria actio.[interfuisse]sed quid veniet in isto interesse : certe preciū rei sue qđ ignorans soluit mandatori : cum act. mandati detur ad interesse:vt.eo.l.si procuratorem.§. mandati.[contra]determinatio secundi casus[submouetur]vñ non vēdicat

quia dolo

q2 dolo videtur facere si ipse vendicat qd vedere mādauit[actio nem]ad interesse:etiā si euictio non fuisset pmissa suo autori:vt C.de euic.l.non dubitatur. ¶ Or signori ad.l.istā opponitur z signant quedā 9ria que satis breuiter soluā hic dicit:si titius p cura.meus vendidit rem suam z tradidit emptori mādato meo: non euincit sed agat rei ven.q2 tenetur de euic.sed videt q ven dicet nec repellatur doli excep.q2 errabat credens rem esse meā non suā:z nemo errans transfert dominiū rei sue tantū.vt.j. de acqui.re.do.l.si pcur. Rñdeo hic titius pcur. non transfert do miniū rei sue:nec ista lex hoc dicit.sed dicit q vēdidit rē q astri ctus est de euictione.vnde vendicando non euincit. vnde ista.l. non contradicit illi.vel pōt dici vbi pcura.non esset habiturus regressum de precio rei sue 9 emptorē alij vendidit z tradidit nō transfert dñium:immo vendicat vt ibi.secus si est habiturus re gressum 9tra aliū ad pciū sue rei vt hic q2 tunc transfert dñium. Et de ista materia plenius dixi.s.de offi.pcu.cesa.l.j.vnde am plius non dico. Sed denuo opponitur ad aliud qd dicit hic in fi.si ego mandato titij vendidi rem ipsius quā emerat ille cui he res extiteram q non possum vendicare pmissa ratione:quia ven dendo obligor de euict.sed videtur q habeam mandati acti.q2 mihi abest ex mandato suo:et mandati acti. competit ad inter esse:vt.s.eo.l.si pcura.§.mandati.sed certe verius est q non agā mandati:quia dñs fuit vnde potuit mandare:z habeo actio. ex empto ad interesse:quia non est nouum zc. vt.s.de acti.empt.z ven.l.non est nouum.

Sis qui negocia. In prin.huius.l. dicitur. accepisti mutuo.c.fideiussi p te apud tuuz creditorem: gestor negocioz meorū soluit creditori.c. liberat me a te: z teneor acti.neg.gest.siue habeā ratū siue non : s3 si anteq soluat habeo ratū potero agere act.man.9 te.h.d.ista.l.in prin.videa tis expositionē litere[gerebat].s.sine mādato[soluit]noīe fi deiussoris[necnō fideiussor]q2 gessit vtilr vñ fideiussor cogit habere ratū apud iudicē:vt.s.de neg.ges.l. pōp.j.[actionē cō trariā]9tra debitorē z gerens h3 nego.gest.9 me:vt.s. de neg. gest.l.soluendo.z.l.cum de pecunia.

Siue cum frumentum. In.§.isto dicit. fideiussi pro te apud tuum creditorē cui debebas.c.corbes frumenti fui coact soluere affricū frumentū:al's penā ppt morā:nūquid repetā a te pcium?certe sic:vel tantundē frumenti si plus est q pciū frumē ti.s3 z si fideiussi p te pro seruo quem debebas creditori: z solui l3 seruus mortuus vel debilitatus est ita q sit redactus: ad nul lam estimationē vel modicā tamē recupero a te act.man. contra estimationem serui quo erat tpe solutionis.h.d.iste.§. videatis expositionē litere[si cū frumetū deberet].s. in gñe[affricū].i. optimū:vt.j.de v.ob.l.vbi aūt nō apparet.i prin.[dedit]p sen tentiā:cū aliud nō inueniebat:al's secus:vt.j.eo.l. fideiussorem. [plus impēdit]puta penā vel vsuras ppter morā[9sequit.]sc3 quāti tunc erat cū soluit l3 decesserit vel debilitatus fuerit:et ita ad nullū vel ad modicū pcium sit redactus.z ad istud 9cor.s.e.l. hoīem.z.l.si mandauero.§.si fideiussor.

Fideiussor. In.l.ista.dicit:si tenebaris da re titio.x.in diez:z fideiussi p te si ante diem soluo ista.x.ante diem nō potero te 9ue nire act.mandati:s3 post diem habeo act.mandati cō tra te.h.d.ista lex: videatis expositionem litere.[ab eo].s.cre ditore.[non potest.]quia zc.vt.s.de 9di.inde.l. in diem[habe bit]vt.s.e.l.si tibi mandauero.in princ.

Si fideiussor. In.l.ista dicit.si tu pmisisti da re titio.c.corbes frumenti sine adiectione bonitatis:z fideiussi p te:quodlibet triticū soluendo liberaris hoc casu.vñ si soluo optimū non recupero a te contraria act.mandati estimationē optimi:s3 illā cuius solu tione potui te liberare:immo si petā optimū repellar doli exce. si debitor fuit paratus dare creditori frumentū quo potuit libe rari.h.d. ista.l. videatis expositionem litere.[posse existimo.] vt.j.de v.ob.l.triticum.[licuit.]z hoc verum nisi fideiussor fue rit coactus per sniam dare optimū cum aliud non inueniebat:z sic soluit contra.s.eo.l. is qui negocia.[itaq3.]qd dixit in ge nere ponit in spē.[estimo.] ¶ Or signori notetis q qui pmit tit dare frumentū sine adiectiōe bonitatis etiā vilissimū dando liberat:vt.j.de le.iij.l.nūmis.z.j.de tri.vino z oleo leg.l.cū cer tum.z.s.de 9di.inde.l.cū his.§.vlt.qd est intelligendū si pmit tit ex alio 9ctu q mutui q2 tunc eiusdez bonitatis z qualitatis tenet reddere: q2 id tacite agitur. vñ p cauto d3 haberi:vt.s. si cer.pe.l.cū qd.item secus est in donatione:vt.C.de dona.l. si qs argentuz.§.si vo redditū.item secus in legato hois generaliter relicto:vt.j.de lega.j.l.legato generaliter relicto.

1 ☞ Fideiussor potest habere obligatum principalem z aliuz vel principalem tm vel aliū tantū.

Qui fide. In.l. ista dicunt duo. primo dicit si mandato titij fideiussi p te.siqdem te psente z non contradicente. contra titium habeo act.z contra te:s3 si mandato titij fideiubeo p te inui to vel absente contra titium habeo act. mandati. nec obst. q tu pecunia mea liberatus es:q2 non mandato tuo hoc feci: s3 man dato titij. ideo quia titius tenebitur mihi mādati acti. contra ria.h.d.ista lex:videatis expositionem litere.[qui fide].i. man dato expresso:quia qui sequitur mandatum alicuius : et fidem eius sequitur iure mandati:expresso mandato:al's ex tacito: q2 tacite videtur mandare p quo presente et non contradicente fi deiubeo:vt hic.z.s.eo.l.si re.§.si passus.et.l. qui patitur[qd si] incipit secundus casus[non reum pmittendi:]vt.C. de nego. gest.l.fi.[soluat].s.qui non tenetur mandati. s3 nunquid cōtra te habeo act.neg.gest.dixit Jo.si gessi negocium qd est tuū ipo gestu teneris:al's non:vt.s.de neg.gest.l.qui vtiliter. z in.l.iij.§. vlti.plene dixi.ad.l.istam concor.C.de neg. gest.l. si mandatum solius mariti.

1 ☞ Cum seruus se mandat emendum emptione non sequuta mandatū est nullu3 ea aūt sequuta mandatū recōualescit vt dñs agere possit non aūt mandatarius 9 dñm. Itē si liber homo se se emendū mandauit 9riā mandati actionē h3.h.d.

1 Cum seruus. In ista.l.dicit.seruus me tota die rogabat me vt ma numitterē eū:dicebā ei nulla rōne manumitterem te. iste seruus venit ad te qui eras eius amicus z manda uit tibi q deberes eū a me redimere z redemptū manumittere: tu mandatū suscepisti:valet ne istud mandatū:certe nō : si steti sti in mandati finibus:quia eu3 a me non emisti s3 si emisti a me certe hoc mandatū qd ab initio non valuit cōualescit ex postfa cto:z tu teneris mihi pcium soluere:z insuper possum te conue nire directa mandati act. ex persona serui: vt illum seruū emptū manumittas:si interest mea qd potest esse: q2 ille seruus sit ado ptiuus filius vel frater naturalis.vñ cū act.mandati sit bonefi dei:bene habetur in ea ratio affectionis. Or ponamus:seruus meus mādauit tibi vt eū a me emeres subministrauit tibi num mos peculiares:tu emisti z dedisti mihi nūmos peculiares:nū quid liberaris:certe non.vñ teneris mihi ex empto dare preciū z si das tuos nummos liberaris:quia facis accipientis:s3 nun quid poteris me conuenire contraria act. mandati ex persona serui.respondetur q non:licet enim regulariter dominus ex cō tractu serui teneatur de peculio:tamen vbi seruus celebrat con tractum per quē vult se auferre dño non tenetur dñs de peculio vt hic:z ideo non datur contra me dominū tibi actio contraria man.de peculio.h.d.prin.huius.l.videatis expositionem litere. [cum seruus extero].i.extraneo:z sic exponitur.C. si seruus ex tero se man.emen.l.vnica. Alij exponunt.[cū seruus extero].i. extraneo non suo domino.nam si dño mandasset sine dubio nul lum esset mandatū quia nemo zc.vt.j.de contrahen.emp. z ven. l.sue rei.z.j.de regu.iur.l.neq3 pignus.[est ab initio]sub.si ste tur finibus mandati.ex persona enim serui non valet: q2 si liber se emendo mandare non potest:vt.j.de 9hen.emp.z ven.l.liber. ergo nec seruus.vt.j.qui.ad li.procla.non licet.l. licet ex perso na dñi non:q2 sicut non potest per se mandare de re sua emēda. ita nec per seruū vt colligitur.C.si ser.exte.se man.emen.l.vnica. tū si ille emit ex postfacto mandatu3 recōualescit[consequen ter]acti.ex emp.vt.j.de ac.emp.z ven.l. iul.[agetur]ad manu mittendum[habendam.]z ita colligetis hic q habeatur ratio affectionis:sic z alibi habetur ratio affectionis.s.de mino:.l.si in emptione.z.j.de tu.z ra.di.l.j.§.j.z.j. si quid in fraud. patro. ali.fu.l.j.§. vtrum.[q si de nummis.]incipit secundus casus. [auferrent]quo casu de peculio non tenetur.vnde no.lic3 regu lariter dñs ex contractu serui teneat de peculio:vt.s.de pecul.l. etiā fallit hic sic.z.s.de pac.l.9tra iuris ciuilis.§.si filius. itē fal lit si seruus fideiubet extra causam peculiarē vel si litigat i iudi cio:vt.s.de pecu.l.l3.§.si filius vl' seruus.itē fallit si voueat sicut z filiussa.nō obligat:vt.j.de polli.l.si qs rem.§.si vo. Or signo ri ex prin. hui'.l.no.si seruus mandat tibi vt eū emas:si nō emis a me nullū est mandatū:z datur dño mandati actio ex persona serui:quia quicquid acquiritur per seruu3 dño acquiritur: vt.j. de acqui.re.do.l.etiam.vnde conueniam te acti.contraria man dati.vt manumittas.sed nunquid potero agere mandati de ser uo retradendo mihi.rñdeo dixit. P.q non si non potes cōue nire vt inuitus recipiam.s.e.l.si seruus.item hoc casu ne claudi cet mandatu3.item sic essem mihi contrarius.vnde debeo repel li.C.si ser.exte.l.vna.sed dicimus q possum te conuenire vt mihi reddas:vt.s.eo.l.ex mandato.nam non potes me conuenire cō traria mandati vt inuitus recipiam.z hoc casu claudicat māda tum:vt hic.z.s.e.l.si seruus meus.

Si liber homo. In.§.isto dicit̃ liber homo seruiebat mihi bona fide putãs se seruũ meũ esse:mãdauit tibi vt eũ redimeres a me:tu emisti eum a me ꝛ soluisti:nunqd habes ꝯ eũ act̃.mãdati ꝯriã:certe sic.dũtamen cedas ei act.quas habes ꝯ me venditorẽ[agi posse ꝯstat] ꝯ eũ qui est redẽptus[vt tñ actiões].s. ex empto ꝛ ꝯdi. inde. vt s̃.de ꝯdi.inde.l.seruum.[nõ manumisisse].s.de facto:etiã q: de iure non potest manumitti homo liber.vt insti.de lib.in fi.

1 ☞ Furtũ sine cõtractatione nõ committitur.

Procurator. In.l. ista dicit̃ si ꝓcurator meꝰ nõ ꝯctauit res meas animo lucrandi.sed aliquas res sibi traditas a debitoribꝰ meis non tradidit mihi tenet̃ mihi mãdati non furti.h.d.ista.l. videatis expositionẽ litere.[nõ reddidit]ꝛ inficiat̃ se habere nõ aũt contractat[tenetur]nam sola inficiatione non cõtrahitur furtum:vt.j.de fur.l.inficiando.in prin.sed si cõtractet tenetur furti:q: furtum est contractatio ꝛc.vt.j.de fur.l.j.

Cum mutuam. In prin.huius.l. dicit̃ mãdaui tibi ꝙ tu deberes periculo meo mutuare.c.acceptis pignoribus ꝛ bonis fideiussoribus:ꝛ fuit dictum inter me ꝛ te ꝙ tu haberes electionem vel velles ꝯuenire primo principalem vel me primo. itez ꝙ si primo elegisses debitorem ꝙ posses recurrere ad me:tu non vis agere contra debitorem vel fideiussorem : sed contra me mãdatorem: nunquid potes:videbatur ꝙ non:sed certe verius est ꝙ lz mandauerim ꝙ accipias bona pignora ꝛ bonos fideiussores vt videatur actum inter nos ꝙ primo possum te cõuenire:q: que tollende dubitationis cã in contractibus inserunt̃ ius cõe non ledunt.h.d.ista.l.in sui prin.videatis expositionem litere[qui] scz ille[quidam]alij[si literis].i.pacto qd̃ in literis continet̃. vt sit licitum prius eligi mandatorẽ.[inserunt̃]vt accipiantur pignora ꝛ boni fideiussores[ius cõe non ledunt].i.mutant qñ sit electio mandatarij vel cõuenire primo reum vel fideiussorem: vel pignora vel mandatorem.ꝛ ad istud accedit.j.de regu. iur.l. que dubitationis tollende.ꝛ no.ꝙ prin.huius.l.loquitur ẜm antiqua tpa ẜm que erat in electione actoris cum quo velit agere: vt.C.de fideiuſ.l.non recte.ꝛ.l.iure:hodie secus est vt in aut̃. de fideiuſ.l.vlti.

Fideiussor. In.§.isto dicit̃ fideiussi ꝓ te in.x. apud tuũ creditorem:creditor decessit relicto minore herede.ille minor petijt pecuniã obtuli in iure deposui ꝛ cõsignaui autoritate iudiciaria:nunquid videor soluisse:certe sic:ꝛ ideo habeo ꝯ te debitorez act̃.mã.ac si soluissem.h.d.iste.§. [põt]q: soluisse videtur.ꝛ ad hoc facit.j.de fideiuſ.l. fideiussor qui minori.

Non ideo minus. In.§. isto dicit̃. tu eras ciuis romanus absentasti te gessi sine mandato tuo negocia tua p.v. annos reuersus mãdasti mihi ꝙ gererem negocia tua:tu iterum absentasti te cã reipublice:ꝛ ego negocia tua gessi:nunqd in act.mã.veniet prima gestio:certe sic.h.d.videatis expositionem litere[mandatũ instaurauit].i.de nouo iniunxit.[secundi tpis].i. administrationis scdo tpe suscepte[suscipiet]nã qd̃ debebat ex cã precedenti debebat a se exigere:vt.s̃.de neg.ge.l.ꝓculus.ꝛ.l.diuortio. ꝛ ideo vt ex secunda gestione poterit ꝯueniri act̃.man. ¶ Mor signori super.§.isto consueuit queri sic:ego iturus vltra mare constitui te ꝓcu.meũ:postea reuersus gessisti nec tibi dixi aliquid.postea conuenio te man.actiõe ꝓ vtraqꝫ gestione:nunquid videtur primũ mandatum iniunctum instauratum sola reuersione vt sic tenearis de vtraqꝫ gestione mandati.an videtur primũ mandatuz reuocatum:rñdeo hec questio est sabatina:ꝛ certe videt̃ sit reuocatum mandatũ me reuertente:vt ita non tenearis mandati de secunda gestione que fuit cã quare constitui te ꝓcu. q: iui transmare:ergo me reuerso cessat illud mandatũ.vnde cessante causa cessat effectus:vt.s̃.de iud.l.iij.§.legati.ꝛ.j.ꝓ socio.l.actione.§. item si alicui.ꝛ.C.de emptione ꝛc.econtra videt̃ ꝙ non sit reuocatuz:immo videt̃ ꝙ restauretur mandatum:vt hic dicitur vnde teneris de secunda gestione mandati que fuit cã ꝙ mandaui tibi vt gereres negocia mea:q: iui trãsmare: ista fuit causa impulsiua:causa finalis fuit quia nolui per alium gerere:ꝛ vbi est causa impulsiua non finalis cessante causa non cessat effectus:vt.s̃. de postul.l.j.§.sexũ. ¶ Mor signori questio ista soluitur ita subtiliter si ego iturus vltra mare constitui te ꝓcura.meum ꝛ reuertor finitum est mandatum:nec restauro mandatum exp̃ssim vel tacite:ꝛ videor tacite restaurare mandatum cum remaneat eadẽ causa nunc que fuit primo.ꝛ hoc ꝓbatur tali ratione. Si homo furiosus est:datur ei curator.si efficiatur sane mẽtis:curator nõ administrat.si anteq̃ reddat rationez administrationis : homo ille reuertitur ad furorem:curator suscipit administrationẽ: vt C.de curato.furio.l.penulti.vel potest dici secundo modo ꝛ aliter:si ego iturus vltra mare constituo te procuratorem meum et tu suscipis mandatum et administras negocia mea ꝛ ego reuertor et dico:noli amplius administrare:vel incipio administrare negocia mea et tu destitisti:hic si reuertor ad sanctum Jacobuz dicam finitum mandatum ꝛ non teneris de vltima gestione mãdati:sed nego.gest.nec resuscitabitur mandatum: immo perinde est ac si alium constitui procuratorem:vt.s̃. de procurato.l.si quis cum procura.§.vltim̃.si autem non reuoco expressim sz tacite patior te administrare et reuertor ad sanctum Jacobuz nõ videor te prohibuisse:vnde teneris mandati de prima et secunda gestione:quia semper qui ꝛc.vt.s̃.de regu.iur.l. semper q̇ nõ prohibet.

Salarium. In.§.isto dicitur mandaui tibi ꝙ tu gereres negocia mea tu gratis suscepisti mandatum videns quod bene gerebas mea negocia tibi dixi: secure administra:quia bene faciam tibi:nũquid ex istis verbis potest peti salarium iudicis officio vel acti. mandati:certe non: quia est incertum re et genere.hoc dicit iste.§. videatis expositionem litere.[salarium incerte pollicitationis.]scilicet re ꝛ genere.al's secus:vt.s̃.eo.l.salarium.et.l.si remu.[neqꝫ extraordinem.]idest iudicis officio[constituatur.]scilicet potest agi:et ad hoc concor.C.eo.l.salarium: ꝛ ibi plenius dixi.

Sumptus. ¶ In.§.isto dicitur si procurator meus bona fide facit sumptus vtiles vel necessarios in re mea:licet res illa perijt nihilominus sumptus recuperabit a me act.mandati. hoc dicit iste.§. videatis expositionem litere.[non potuit.]quia res illa perijt.[est]quare quia sufficit negocium vtiliter incohatum ꝛc.vt.s̃.de nego.gest.l. sed an vltro.

1 ☞ Mandatum non transit ad heredem mandatarij et videtur electa persone industria.Item publiciana non competit cõtra dominum.

1 **Mandatum.** †In.l.ista dicitur mãdaui tibi quod tales seruos meos distraheres:tu suscepisti mãdatũ anteq̃ distraheres mortuus es : nunquid finitum est mandatum : certe sic.Sed si heredes tui vendiderunt bona fide et emptores vsuceperunt non agam contra eos sed contra heredes tuos mandati:sed si emptores non susceperunt ꝛ ceciderunt a possessione illorum seruorum et nactus fui possessionem emptores contra me.publicianam intentare non possunt:quia publiciana excluditur ratione iusti dominij: ꝛ quia propter errorem aut propter imperitiam heredum non debeo affici damno. hoc dicit ista lex videatis expositionem litere.[intercidisse constitit]idest finitum est:quia res est integra:vt.s̃.eodẽ.l. si quis alicui.§. morte. [errore]scilicet iuris.vel etiaz facti credentes in persona eorũ teneri mandati tamen a domino non fuerat mandatum : vt ipse ꝛ heredes eius tenerentur vendere.[placuit]sed tenetur acti. mandati ad precium: licet finitum sit mandatum : vt.j.l. prim̃. [sed venaliciarum]idest emptorem seruorum[ex prouincia reuersuz].s.ante completam vsucap.[non acturum]contra dñm possidentem quia submoueretur exceptiõe iusti dominij:vt statim dicit cum exceptio ꝛc.[detur]nam quandoqꝫ etiam contra dominum datur publiciana:ꝛ ideo vertitur in hoc cause cognitio:vt.s̃.de pub.l.pe.ꝛ.l.vlti.

1 ☞ Mandatum morte finitur non actio mandati.Item nec obligatio que datur ex negocio gesto.

1 **Si precedente mandato.**

¶ †In princip.huius legis dicitur.titius mandauit tibi vt eum defendere deberes:tu hoc mandatuz suscepisti:postea ignorans titium mortuum ante lit. contesta. defendisti:nunquid dabitur tibi contraria actio manda. ad interesse contra heredes titij:videtur quod non : quia re integra mandatum soluitur morte : sed certe licet mandatum finiatur morte:tamen verius est quod duret contraria actio manda.sed si sine mandato titij suscepisti eius defensionem et condemnatus soluisti contra heredes eius habebis actionẽ neg.gestoruz quemadmodum si liberasses eum a quolibet alio debito.hoc dicit ista lex : videatis expositionem litere[titium defendebas.] scilicet nec lis fuerat contesta.[morte mandatoris] scilicet : vt non sit opus consummari.[soluitur]scilicet si sponte fuerit cõsummatum[suscepisti]animo nouandi.[ꝛ heredem eius]scilicet qui except.doli est munitus contra eum cui est solutum : vt s̃.de iu.l.de qua re.[eadẽ act̃].s.neg.ge.[teneri]vt.s̃. de neg. gest.l.si pecuniã. ¶ Mor signori habetis in prin.huius.l.ꝙ si mãdato tuo te defendi lz sis mortuus anteq̃ te defendã agã cõtra heredes tuos mãdati:sed lex videt̃ velle ꝙ non det̃ mandati: sed neg.gest. vnde videt̃ ꝯdicere.s̃.de nego.gest.l. de qua re.§.cum absentem.ad qd̃ potest dici vt ibi dixi.

Lucius titius. In.§.isto dicit̃ quidam debitor lucius titius nomine multos creditores habebat inter quos habebat vnũ qui multũ lacerabat eũ vnde iste lucius titius cogitauit si iste creditor trahit me in iudiciũ ego habeo multos creditores ipsi omnes cõcurrent ⁊ facient me detineri. vnde dixit ei dabo tibi optimũ mandatorē vnde dedit sibi căpsorē qui mandauit sibi qȍ differret petere vsqȝ ad annũ periculo suo: ⁊ de hoc creditor fuit ɔtentus. hoc facto lucius titius decessit: tũc ceperũt superuenire omnes creditores ⁊ dixerunt solue: dixit heres vos estis decepti vos creditis me adiuisse hereditatē debitoris sed ego nõ adiui. vnde dico ita vobis: si vos vultis mihi facere pactum de quota parte debiti dimittēdi ego adibo hereditatē: creditores oēs erant p̄sentes excepto illo cui dederat defunctus mãdatorē ⁊ dixerũt ꝙ eis placebat: facto isto pacto heres satisfecit creditoribus p̄sentibus cuilibet in dimidia: creditor absens reuersus vult agere cũ mãdatore non cũ herede dicit mãdator alij creditores fuerũt contenti certa parte debiti ⁊ tu similiter debes esse ɔtentꝰ. vñ si heres haberet hãc exceptionē ɔtra te: ⁊ ego similiter debeo habere modo querit̃ q̇d iuris sit: ⁊ respõdet̃ si iste creditor fuit p̄sens ⁊ pacto fuit ɔtentꝰ vel reuersus ratũ habuit illud pactũ hoc casu debebit esse ɔtentus certa parte debiti: sed si non fuit p̄sens vt dicit vel reuersus nõ habuit ratũ durum esset dicere ꝙ pactũ alioꝝ creditoꝝ noceret ei: q: potuisset esse si fuisset p̄sens ꝙ traxisset alios in suã sententiã: ⁊ ideo mandator dȝ totũ soluere ⁊ si sibi ꝓficeret potius cõsuleret̃ heredi q̄ sibi verũtñ si creditor reuersus cepisset agere cũ herede eo modo quo alij creditores: tũc videt̃ ratã habere pactionē vnde sicut ab herede nõ poterit petere nisi dimidiã ita nec a mandatore. h.d. iste.§. videatis expositionē litere. [lucius titius] debitor multoꝝ [debitore]. s. lucio titio [ɔsentiente] ⁊ dicit̃ maior pars creditoꝝ ɔsentire ⁊c. vt.ṡ. de pac. l. maiorē [vt portionē] ponamus dimidiã [cõueniat̃] a creditore apud quē intercesserat [ipse quoqȝ]. s. creditor [apud quē] mãdator interuenit de quo.ṡ. facta est mentio qui absfuerat vt sequens litera innuit: ibi sȝ cũ ꝓponis ⁊c. [ɔsensisset] sub. vel ratũ habuisset. vt in fi. huius ṽ. dicit̃. in ver. plane. [eaqȝ exceptio]. s. que dat̃ heredi reo. [⁊ mãdatori] vt.ṡ. de pac. l. vl. ⁊.ĩ. de excep. l. oēs. [eũ]. s. creditorē cui mãdator datus erat [electionē] ɔueniendi heredē debitoris vel fideiussorē siue mãdatorē. ¶ Or signori habetis hic ꝙ nocet alioꝝ ɔsensus in remittendo: sed vr̃ ɔ.ṡ. de pac. l. rescriptũ. ad qȍ pōt dici vt ibi dixi. [heredē] vñ q: videt̃ ratificasse pactũ sicut si p̄sens fuisset obstat exceptio. ita si ratum habet.

1 ☞ Qui mandato alterius stipulatur in dubio non videt̃ adhibitus animo donandi. h.d.

1 **Si mandato titij.** †In prin. huius. l. dr̃ quidã calfurnius nomine pecuniã a debitore titij mãdato ipsius stipulatus est sibi dari nomine titij. nũquid ab herede titij poterit ɔueniri act. mã. si nõ exegit vt actões suas sibi p̄stet: vl' si exegit tenet̃ act. mã. prestare qȍ exegit. rñdetur ꝙ sic. h.d. princi. huius legis: videatis expositionē litere [si mãdato titij]. s. qui creditor erat. [est]. s. ab eo cui titius credebat [pecunia] cũ ex mãdato nihil debeat apud eũ remanere. vt.ṡ.e.l. ex mãdato. ⁊ ita no. si ꝓcurator stipulat̃ sibi reddi querit sibi nõ dño: sed tenet̃ eã cedere domino vel heredi ipsius vt hic ⁊.ĩ. de acq̇. re. do. l. posses. in fi. q: regulariter per liberã personã non queritur nobis actio vt. C. per quas perso. no. acqui. l. j.

Paulus respondit. In.§. isto dicitur: accepi mutuo centũ ab aliquo: ⁊ ei pignora obligaui: ⁊ te fideiussorem dedi: tu soluisti ei: ⁊ pignora que iure creditoris ex pacto vel ex lege vendebat emisti ab eo volo tibi offerre sortē cum vsuris vel heres meus. nunquid teneris mihi vel heredi meo reddere pignora cum fructibus. rñdetur ꝙ sic: nec in hoc erit similis emptori extraneo: qui si emisset illa pignora non teneretur restituere. h.d. iste.§. videatis expositionē litere [a creditore] distrahente ex pacto vel ex lege, [ab herede debitoris.] ⁊ idem si ɔueniatur a secundo creditore vt.ĩ. de distract. pigno. l. ij. ⁊. l. cum seruũ. [cogetur] sed videtur ꝙ nõ teneatur acti. mandati immo videtur ꝙ teneatur de dolo. vt. C. de dolo. l. j. ad quod vos dicetis qȍ dicitur ibi ꝙ tenetur de dolo exponitur de dolo. i. mandati nomine doli: et sic non contradicit: vt ibi plene dixi. [debeat]. s. fideiussor naȝ extraneus emptor non tenet̃ reddere vt.ĩ. de distra. pig. l. j. sed fideiussor sic vt hic. ⁊. C. de dolo. l. j.

Paulus respondit. In isto.§. dicit̃ lucius titius mãdauit mihi vt titio. x. mutuarē que intra diē taleȝ mihi solueret mutuaui ⁊ infra diem nõ soluit: nũquid post diē potero eũ conuenire: rñdetur ꝙ sic. h.d. iste.§. videatis expositionē litere. [lucius titius] mãdator [possit] vt.ĩ. ea. l.§. ille. videbat̃ ɔtra: q: tp̄s nõ est ⁊c. vt.ĩ. de act. ⁊ ob. l. obligationũ fere.§. placet. sed certe hic agebat̃ tacite vt post diē posseȝ te ɔuenire. vt.ĩ. de ver. sig. l. cedere diē. in. l. ɔ. dicebat̃. ꝙ nolebas teneri ex inde vñ nõ valet: q: habes ex dolo ⁊c.

Paulus respondit vnum ex mãdato. In.§. isto dicit̃: si duo mãdant mihi vt titio mutuem pecuniã quilibet tenet̃ in solidũ ⁊ si in mandato dictũ nõ est: sed si egi cũ quolibet in solidũ ⁊ sunt mihi simpliciter condēnati quilibet tenet̃ pro sua parte. h.d. iste.§. videatis expositionē litere. [eligi posse] loquit̃ scd̃m antiqua tp̄a. vt.ĩ. de duo. re. sti. ⁊ ꝓmit. l. j. ⁊. C. de fideiusso. l. iure. lȝ si idonei sint ambo habebũt beneficiũ epistole diui ãdri. vt. C. de cõsti. pec. l. vlt. sed hodie secus est: q: ipso iure quilibet pro parte sua tenet̃ nisi expressim dicatur ꝙ quilibet teneat̃ in solidum. vt in aut̃. de duo. re. sti. ⁊ ꝓmit. in prin. [⁊ debere] vt. C. si plures vna sentētia fue. condem. l. j. ⁊ ita no. ꝙ hic est casus specialis: in quo exceptio rei iudicate ꝓderit cõdēnato qȍ est ɔ. l. ĩ. de exce. rei iudi. l. euidēter. iniquissimũ est vel pōt dici ꝙ hic p̄ sñiam fuit facta nouatio.

Creditor. In isto.§. dicitur: tu mutuasti pecuniã titio accepto pignore ab eo mãdato meo postea tu vendidisti pignus ex pacto vel ex lege: tñ postea ab emptore est euictũ: nunq̇d ɔtra me mandatorē habebis actionē: ⁊ nunq̇d interest an pignus vendideris iure creditoris an iure cõmuni: ⁊ respondetur si tu creditor nõ sis ɔsecutus ex precio pignoꝝ debitũ q: teneris de euictione sicut solutio illius debiti ꝓficit debitori: ita ⁊ mihi mãdatori. vnde nõ habebis act. mãd. ɔ me. h.d. iste.§. videatis expositionē litere. [creditor pignus vēdidit]. s. qȍ facere pōt ex pacto vel ex lege. vt insti. quibus ali. li. vel nõ. in prin. [⁊ an intersit]. i. sit differētia. [vēdiderit] vt q: de euictione nõ ꝓmisit qȍ non tenet̃ facere quotiēȝ iure creditoris vendit ĩ. de distrac. pig. l. ⁊ si is. ⁊. l. quesitũ [ad liberationē] igitur si tenetur nomine euictionis non ꝓficit si vendidit sumpto arg. a cõtrario sensu qȍ fortissimũ est. vt.ṡ. de iuris. om. iudi. l. j. in princi. vnde no. hic ꝙ solutione tollit̃ omnis obligatio: verũ est duratura. vt hic. ⁊.ĩ. de leg. j. l. qui concubinam.§. heres.

Ille illi salutem. In.§. isto dicit̃: titius seio misit talē epistolã dicendo: ille illi salutem. mando tibi ꝙ illi blesio seuero affini meo mutues. lxxx. acceptis pignoribus illis ⁊ sub vsuris in quã pecuniã et quicq̇d accesserit nomine vsuraꝝ cõstituo tibi me mãdatorē ⁊ te indēnē seruabo q̄diu vixerit blesius seuerus: hoc facto dixit seius titio tu extitisti mãdator pro blesio solue mihi: dixit titius: bene soluã postea decessit blesius nunquid poterit seius experiri contra titium: videtur ꝙ non: sed paulus respondet: ⁊ dicit ꝙ tale mãdatum debet interpretari sic: ꝙ titius obligabat se pro blesio ⁊ ꝙ esset obligatus quousqȝ viueret tamē non agebatur ꝙ eo mortuo finiretur mandatũ. vnde eo mortuo seius habebit act. mandati contra titium. h.d. iste.§. videatis expositionem litere. [prestaturum] hucusqȝ legitur litera suspensiue [liberatus sit. s. mãdator [prestaturũ] quia potest contrahi mandatum post diem. vt.ṡ.e.l.§. paulus respondit die adiecto.

Paulus respondit. In.§. isto dicit̃ si mãdaui tibi ꝙ tu deberes titio mutuare decem accepta idonea cautione si mutuas ei nõ accepto fideiussore vel pignore videris excessisse fines mandati. et ideo ñ tenebor tibi mandati act. h.d. [sint.] nec ergo mãdator mandati poterit cõueniri. vt. C. de fideius. l. si creditor. vnde no. hic ꝙ appellatione nude cautionis continētur fideiussores vel pignora. vt hic. ⁊.ṡ. de constitu. pecun. l. promissor. appellatione simplicis cautionis non continentur fideiussores vel pignora sȝ nuda promissio. vt. C. de verbo. signifi. l. sancimus. appellatione satisdationis continentur fideiussores tantum vt.ṡ. qui satida. cogan. l. j. ⁊ est iste.§. in argu. ad questionem qua queritur si aliquis promiserit cauere alicui ad sensuȝ sapientis: an debeat dari fideiussor vel pignus si insipiens hoc dixerit: in qua questione plenius dic hic vt dixi. C. de procura. l. j. ⁊ ad hoc facit qȍ not.ṡ. de procur. l. non solum.§. qui alieno.

1 ☞ Appellatione mandatoris pendente pōt conueniri reus.

1 **Creditor.** †In prin. huius. l. dicit̃: mandaui tibi vt cētũ mutuares titio meo periculo: tu mutuasti postea conuenisti me ⁊ fui tibi condemnatus: appellaui pendente appellatione cuȝ titio vis experiri: nunquid poteris: respondetur quod sic. hoc dicit ista lex in principio videatis expositionē litere. [condemnatus] scilicet actione mandati. [prouocauit.] idest appellauit [respondi posse] non obstat quod dicit nil no. appella. penden. quia illud verum est inter easdem personas: sed inter alios non est verum puta inter debitorem ⁊ creditorem.

Ad eum qui vxorē ducturus erat §. iste verbosus est: tamen in eo potest breuiter ita notari casus:

titius scholaris seio misit talem epistolam titius seio salutem. Intellexi ꝙ tu vis ducere talem invxorem quam scis ad animũ meum pertinere. i. quia diligo eam: ⁊ bene placet mihi ꝙ nubat tibi: quia dignus es habere talem vxorem. vnde volo ꝙ si cõtra has matrimonium cum ea licet titia mater ipsius sit idonea ad dotem tibi promittendam: tamen vt reconciliem animum tuum domui mee mando tibi ꝙ volo teneri tibi de eo quod ipsa tibi ꝓmittet nomine dotis: postea mater puelle promisit seio dotem: mater non soluit seio dotem nec est soluendo. ille seius agit cõtra heredem titij scholaris act. mandati: heres soluit. modo queritur si heres titij scholaris prestitit seio aliquid vtrum possit recuperare a matre vel ab eius heredibus vel ab vxore sey act. mandati. vel nego. gest. respondetur si titia mater non mandauerat nec postea ratum habuerat que scripserat non tenetur act. mandati: vel nego. gest. ⁊ ideo nec a titia nec herede titię matris poterit heres titij recuperare quod soluit: quia non videtur mandasse titius contemplatione matris vel eius filię: sed vt seiũ magis amicum habere domui sue. Sed ⁊ si maritus ageret aduersus mandatorẽ nõ posset repelli aliqua excep. quin teneret̃ prestare eum indẽnem sicut ei mandauit. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [titius]. s. scholaris [cognouisti] dilectione honesta. vt qꝛ erat neptis huiꝰ titij scholaris illa sempronia: vel exponatis pertinere ad animũ meũ cognouisti dilectione inhonesta. vt titius erat scholaris ⁊ sempronia fuit eius ꝯcubina [idqꝫ ex voto meo]. i. quia bene placet mihi scđm dignitatem tuã cõtrahere matrimoniũ: quasi dicat ita est bona ⁊ nobilis qđ bene te dotet: ⁊ potest intelligi hec litera dupliciter si es dignus ⁊ ipa indigna: si es indignus ⁊ ipsa digna.

I ☞ Mandatarij plures tenentur insolidum.

I **Duobus quis.** † In. §. isto dicit̃: si mandaui duobus vt gererent negotia mea cum quolibet ago insolidũ act. mandati. verũtamen si sum assecutus ab vno solidũ non potero assequi ab alio. h. d. iste. §. videatis expositionez litere. [duobus quis mandauit]. s. cuilibet insolidũ [conueniri debere] ita tamen vt ille prius conueniatur qui gessit de eo quod gessit: ceterum de communi negotio gesto vel nõ gesto vel neglecto ad exemplum tutorum omnes insolidum tenẽtur. vt infra de tut. ⁊ ra. di. l. j. §. nunc tractemus [dumtamen ab vtroqꝫ]. i. inter ambos. [exigatur] vt. j. de reg. iur. l. bonafides ⁊ loquitur iste. §. secundũ antiqua tẽpora secũdũ que quisqꝫ poterat insolidum conueniri. hodie aũt possunt vti beneficio diuisionis si ambo sunt presentes. vt in autẽ. de duo. reis sti. ⁊ ꝓmit. in prin. ⁊ ex. §. isto colligitur arg. ꝙ si duo sunt constituti ꝓcuratores ꝙ cuilibet non est mandatũ negotiũ insolidũ nisi expresse hoc esset dictum. vt. s̃. de procurat. l. si duobus. ⁊ l. seq. ⁊ idem est in duobus commodatarijs ⁊ depositarijs. vt hic. ⁊. s̃. deposi. l. j. §. si apud duos. secus est in duobus tutoribus ⁊ curatoribus. nã cuilibet videtur insolidum. mandata administratio: etiã si hoc non agatur. vt. j. de admini. tu. l. de cetero. in fi. ⁊ C. quãdo vnus ex plu. tu. vel cu. agat. vel ꝯue. l. j. ⁊. ij.

I ☞ Si vir vt vir alit vxorez debet habere vsuras dotis vsqꝫ ad ꝯcurrentem quantitatẽ alimentorum. h. d.

I **Si inter maritum.** In. §. isto dicitur: duxi filiam tuam in vxorez inter me ⁊ te ꝯuenit ꝙ alerẽ filiam tuaz donec vsuras dotis prestares alui eam tu nõ prestitisti vsuras peto a te tu dicis qđ minus expendi in alimentãdo eã quã essent vsure. non vis soluere supfluũ nunquid teneris: certe sic. sed si pater mãdauit vt filiam suã alerem habeo acti. mã. h. d. iste. §. videatis expositionẽ litere. [vsuras]. s. vt ex eis alatur a iure cũ socer nõ soluisset dotez. [exhibitionẽ]. i. vt eã aleret. [cõpetere.] si pater mãdat ꝙ debeat filiã suã alere debet assequi tantummodo quod expendit non vltra.

I ☞ Negotium si committitur in procuratoris liberam voluntatem secundum materiam cõtractus hoc agi intelligitur vt dolus malus absit.

I **Lucius titius.** In. §. isto dicitur † quidam lucius titius nomine ad filiũ fratris seiũ nomine de quo bonam presumptionez habebat misit talẽ epistolam scđm naturã sum tibi quasi loco patris ⁊ tu mihi es loco filij cum non habeam aliam sobolem: filius in re patris debet negotiari sine concessione: vnde ꝯcedo tibi ꝙ in negotijs meis negotieris sicut vis: iste seius aliqua fraudulenter alienauit: nunquid titius tenetur rata habere: certe non. quia in generali sermone vel mandato dolus nõ ꝯtinetur. Sed si magistratũ exercuit ⁊ obligatus est rei publice de hoc lucius titius non tenebitur: nec res pignori obligate tenebuntur. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ litere [administrationẽ ita]. s. bonafide [quesitum est.] grecuz habetis: istud grecũ dñs burgundius pysanus ita exposuit quicq̃d tenet̃ est expositio greci. [mãdasse]. ⁊ iđ gesta bonafide tenet̃ ratũ habere: aľs nõ. qꝛ i generali mãdato nõ cõtinetur dolus. vt. j. de lib. lega. l. aurelio. §. gaius seio. ⁊. s̃. de pac. l. tres fratres. ⁊. j. de cõdi. ⁊ demon. l. cũ tale. ⁊ l. cũ ita. [an cũ seius]. s. mandatarius.

q **Quod filio.** In. l. ista dicit̃: si mandaui filiofa. mi. vt peteret a debitore meo. x. ⁊ exegit emancipatus non tenet̃ pater de peculio: sed de eo quod fecit in potestate patris pater tenetur de peculo intra annum: sed filius tenetur mandati [agendum est] insolidũ act. in factũ: ⁊ sic intelligit̃ hoc ⁊. s̃. e. l. si vero nõ remu. §. filiofa.

I ☞ Ex mãdato vt patiat̃ quẽ agere potest mandator conueniri vt cõsequat̃ quod ad eum peruenit.

I **Cum cõtrouersia.** In. l. ista dr̃ † quedam mulier decessit quidã dicebat se heredem eius ex testamẽto. ponamus meuius cũ sororibus suis dicebat se heredẽ esse ipsius ex testamẽto. vñ meuius misit sororibꝰ suis tales litteras: sciatis ꝙ litigo cũ herede talis ⁊ de omnibꝰ que ero assecutus portionez vestram vobis dabo. postea meuius trãsegit cũ herede: nũqđ de eo quod habet ex causa trãsactionis ab herede potest a sororibus cõueniri act. mandati: cũ nulla stipulatio intercesserit: respondetur ꝙ sic. h. d. ista lex in sui prin. videatis expositionem littere [heredem] ex vna parte [⁊ amittas]. s. ⁊ ex alia parte [Rñ. posse] videbat̃ cõtra: qꝛ predia ⁊ alie res q̃ meuius consecutus est nõ ex hereditate sed ex industria sua puta ex transactione. vt. j. ad. l. fal. l. iij. in princi. ⁊. j. de heredi. vel act. vẽdi. l. vẽditor. Rñ. hoc eo ipso ꝙ madauit mãdato ipso videt̃ se obligasse: qꝛ q̃cquid haberet siue ex idustria: siue ex hr̃ditate ꝙ cõmunicaret. ⁊ colligit̃ hic arg. si ꝓmissum est salariũ aduocato si vinceret ꝙ si cliens trãsigat. ꝙ ipse tenet̃ ei ꝓmissum dare q̃si ipse obtinuerit: ⁊ qꝛ nõ vr̃ ꝑ eũ stetisse q̃ vinceret. vt hic ⁊ ad h̃ e̅ ar. j. lo. l. q̃ opas. est tñ ar. contra. s̃. de trãsac. l. ij. ⁊. j. ad. l. fal. l. si heres.

I ☞ Actione mandati agit̃ siue quis mãdatum impleat siue aliquid equipolens faciat.

I **Mandauit.** † In. §. isto dicit̃: lucius titiꝰ mãdauit gaio seio epistolã talẽ salutem. rogo ⁊ mando tibi vt fideiubeas pro publio meuio apud creditorem suũ sempronium quia seruabo te indemnem: gaius seius nõ fideiussit sed mandauit creditori sempronio vt mutuaret pecuniam publio meuio: nunquid lucius titius tenetur act. mandati. respõdet̃ ꝙ sic. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere [vt fidei mei dicas]. i. fideiubeas [respondi teneri] qꝛ non refert an faciat qđ ei est mandatum vel eius simile ꝙ pro eodem habeatur. vt. j. iu. solui. l. iam tñ. §. in hac actione.

¶ Pro socio. Rub.

¶ Signori sicut mandatũ contrahitur solo consensu ita ⁊ societas. vt institu. de ob. que ex contractu. in prin. vñ. s̃. dictũ est ꝙ cõtrahitur cõsensu: hic subijcit̃ rubrica pro socio que cõtrahitur cõsensu: ⁊ ꝙ dicit rubrica pro socio exponatis. i. de actione pro socio directa hincinde. ⁊ not. hic differentiam inter act. pro socio ⁊ act. mandati: qꝛ mandati est directa ⁊ contraria. pro socio est hincinde directa: sed quare est hoc: quia in mãdato est vnus mandans alius procurans. sed in act. pro socio eq̃ est vnus mandans vel procurãs. vel aliter exponatis pro socio id est ꝓ societate ex qua nascit̃ actio pro socio. Unde videamus de societate quid sit Societas est duorũ vel plurium cõuentio ob vberiorem vsum vel lucrum contracta. Ista descriptio non est mere legalis: sed inuenimus mentem huius descriptionis j. eodẽ. l. coiri. ⁊ l. sequẽ. ⁊ l. si nõ fuerit. ⁊ l. mutius. sed ista descriptio inuenitur in thopicis marci tulij. Qualiter cõtrahat̃ ⁊ certe solo consensu. vt. j. e. l. j. in princi. ⁊ in fine. ⁊ l. societates ⁊ inter quas personas contrahitur: ⁊ certe inter personas que possunt pacisci. vnde furiosi non possunt contrahere societatez quia in omni contr actu requiritur cõsensus. vt. s̃. de pact. l. j. §. adeo. Pupilli doli capaces possunt cõtrahere tutore autore quia possunt obligari. vt. j. e. l. cum duobus. §. vlti. ⁊ l. sequen. Cui detur pro socio actio: ⁊ datur socio cõtra socium. vt. j. e. l. si societatem: ⁊ datur finita societate. vt. C. eo. l. q̃diu. Ad quid detur dicit̃. j. e. l. coiri. in fi. ⁊ l. seq. in quãtum det̃ dicitur. j. e. l. verum qualis ipsa sit: ⁊ est bone fidei. vt. j. e. l. pro socio. damnatus in ea notatur infamia. vt. s̃. de his qui no. infa. l. j.

Societas coiri potest vel in perpetuum. In pri. huiꝰ legis dr̃ ꝙ societas potest coiri pure vel in perpetuum. i. dum viuũt vel ad tempus vel ex tempore vel sub cõditione. hoc dicit prin. huius. l. videatis expositionem littere [societas coiri põt vel in perpetuũ]. i. dum viuũt. nam morte soluit̃ societas nisi sit societas vectigalium. vt. j. e. l. societatem in eternum

non

non põt cõtrahi. vt. ĩ. e. l. nulla. [vel sub cõditione] sub. vel pure z ad hoc cõcor. C. e. l. de societate. z no. hic q hec dictio ꝑpetuo sumit equiuoce in iure nostro: z vno modo sumit ꝑpetuũ. i. generale. C. de edẽ. l. edita. aliqñ dicit perpetuũ. i. donec quis viuit vt hic. Alio modo dicit perpetuũ. i. vsq ad. xxx. an. vt. C. de cõstit. pec. l. iij. z insti. de ꝑpe. z tẽp. act. in prin. Itẽ dicit perpetuũ sine temporis prefinitione. vt sunt excep. ĩ. de doli exce. l. pure. in fi. aliqñ dicit perpetuũ. i. q̃diu conseruat cõuentio. insti. locati. §. adeo aliquando dicit perpetuũ in persona accipientis ad suoꝝ successoꝝ. in autẽ. de non alie. aut permu. §. emphiteosim.

In societate. In. §. isto cum. l. seq. z prin. seq. dicit si duo contrahunt societatem omniũ bonoꝝ dominium rerum que erãt tempore contracte societatis cõmunicatur: etiã si specialiter traditio non interueniat: q2 tacite credit interuenire: sed nomina non cõmutantur: sed debet fieri cessio. h. d. iste. §. cum. l. seq. z prin. seq. videatis expositionẽ litere. [omnes res] corporales [cõmunicantur] hoc est verũ in rebus que erãt tẽpore societatis. secus est in postea quesitis. vt ĩ. e. l. si societatem fortunarũ [interuenire] sed qño intelligit tacite interuenire traditio cũ dñium non transeat sine traditione C. de pac. l. traditionibus. z. C. de rei ven. l. seruũ non traditã. et ĩ. de acqui. re. do. l. res ex mandato ad quod dicunt quidã q speciale est in acti. pro socio que est species fraternitatis. vt. ĩ. eo. l. verum. sicut est etiã speciale in vltimis voluntatibus. vt. ĩ. de acq. pos. l. cum heredes. in prin. vel põt dici secundo modo ſm Io. z Azo. vnus cõstituit se possidere pro alio: z is possidet cuius nomine possidet vt. ĩ. de acq. pos. l. qđ meo. ĩ prin. z sic possessio acq̃ritur in cõi z dñium: vt hic [manẽt ĩ suo statu] adeo vt nõ possit soci9 eũ intẽdere nisi facta cessione q2 inherẽt ita ossib9 q ab eis separari nõ põt. vt. š. de pecul. l. quis ergo casus. in fin.

SI vero zc.

Cum specialiter. In. §. isto dicitur si contraho tecum societatem omniũ bonorum si queritur tibi hereditas: vel legatum mihi cõmunicandum erit. h. d. iste. §. videatis expositionem litere [cum specialiter]. i. expressim vt. ĩ. e. l. cum duobus. §. item papi. z. §. sociũ. z. l. si societatem vniuersarum. secus si simpliciter cõtrahitur quia tunc cõmunicantur que veniunt in questu non aliunde. vt. ĩ. e. l. coiri. z. l. seq. [acquiritur]. i. communicabitur. Odo.

I ☞ Hereditas iusta proprie dicit que ab intestato defertur.

I **De illo queritur si ita.** †In. §. isto dicit cõtraximus societatez hoc modo si aliqua iusta hereditas ad aliquẽ nostruz peruenit cõmunis sit: nunquid valet ista conuentio: certe sic. sed que iudicabitur iusta hereditas: certe illa que defertur ab intestato non ex testamẽto. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [ad legitimã hereditatẽ]. i. ad eam que defert ab intestato nõ ex testamẽto: licet in larga significatione dicat legitima hereditas que defert ab intestato z ex testamẽto. vt. ĩ. de verbo. sig. l. lege. Sed ad §. istum opponit z videtur q non valeat talis societas: q2 est pactum de futura successione: z pactũ de futura successione nõ valet. vt. C. de pac. l. vlt. Rñ. si fiat pactũ de hereditate certi hominis non valet. vt. ff. de iu. codi. l. lege litere. sed si de hereditate incerti hoĩs fiat pactũ valet. vt hic: z ita seruat romana curia. nam non concederet primã vacantẽ certe persone: sed incerte sic. vt argu. ff. pro so. l. iij. §. de illo. sed que est ratio quare si testamẽtaria hereditas defert socio q nõ efficit cõis: sed que defert ab intestato sic: rñdeo q2 non videt de ea cogitatũ. nam hoc raro cõtingit q si quis nõ est cõiuncta persona qđ heres instituatur.

Societas. In. §. isto dicit: si dolo malo dante causaz societati induxisti me ad societatẽ cõtrahẽdam tecũ ipso iure nõ valet. h. d. iste. §. videatis expositionẽ litere [dolo malo]. s. dante causam cõhendi societatẽ. [aut fraudandi causa] que sit differẽtia inter dolũ z fraudẽ dixi. š. de pac. l. iurisgen. §. si fraudandi. vnde no. societas est cõtractus bo. fi. vt insti. de ac. §. actionum. vnde si dolus dat causam cõtractui bone fi. ipso iure non valet cõtractus. vt. š. de dolo. l. eleganter. in prin. et š. de mi. l. in cause. in prin.

SOcietatem. In. l. ista dicitur q societas cõtrahit solo cõsensu z ideo cõtrahit iter absentes: nedũ inter pñtes. z soluit quatuor modis renũciatione morte capitis di. z egestate. h. d. ista. l. videatis expositionẽ litere [societatẽ coire]. i. cõtrahere. [z re]. i. cõsensu interueniẽte [z verbis]. i. cõsensu verbis interueniẽtibus. nã societas cõtrahit solo cõsensu: etiã re vel verbis nõ interueniẽtibus. vt insti. de ob. que ex cõsensu na. in prin. similem expositionẽ no. š. si cer. pe. l. certi cõdi. §. qm. re ait sola nõ cõuentionali sz incidẽs nõ cõtrahit societas vt. ĩ. l. vt sit pro so. act. [nõ est]. s. nobis qui sumus iuris periti [dissociamur]. i. dissoluitur societas [renũciatione] idonea. vt. ĩ. e. l. actione. §. renũciari. [morte] nisi sit societas vectigaliũ. vt. ĩ. e. l. vectigalium [capitis diminutione] maxima vel media. vt. ĩ. e. l. verum. §. vlt. [egestate]. s. incidente: vt si publicentur omnia bona sua: vel si quis bonis suis cesserit vt. ĩ. e. l. verum. §. vl. z. l. actione. §. publicatione. z insti. e. §. publicatione. z. §. seq.

S **SOcietas.** In. l. ista dicit q societas põt cõtrahi vniuersoꝝ bonoꝝ: z alicuius negotiationis z vectigaliũ z alicuius rei. scđo dicit q societatẽ pñt cõtrahere qui habẽt facultates equas: sed etiã si nõ habẽt facultates equas. sed vnus plus opera ponit q̃ alter. tertio dicit qđ societas nõ põt cõtrahi donationis causa. h. d. ista. l. videatis expositionẽ litere [societas cõtrahit] z hec est bona litera: alij habent prin. istius legis societates cõhuntur siue vniuersoꝝ bonoꝝ sc3 sint socij vt faciũt greci. z ad hoc facit. š. eo. l. j. [siue alicuius negotiationis] puta si cõhunt societatẽ ad pãnos emendos: vel vendẽdos z repetatis cõhitur societas [siue vectigalis.] puta ad conducẽda molendina a rege. vt. š. si ager vecti. l. j. z repetatis cõtrahit societas [siue etiã rei vnius]. s. tñ repetatis cõhitur societas vt. ĩ. e. l. cũ duobus. §. j. [coiri]. i. cõtrahi. [deest] vt. ĩ. e. l. cum duobus. §. j. [nõ cõtrahit] cũ societas sit duoꝝ pluriũue zc. vt dixi in rubrica: ergo nõ cõhit donationis cã. verbigratia. cõhimus societatẽ ad libros emẽdos: ita vt tu nõ poneres in cõiõne nec pecuniã nec operã: z lucrũ ad te pertineret pro dimidia ex cã donationis: certe hec nõ est societas: sed magis tuus mercenarius sum. vt. š. de mi. l. in cause. ij. in prin. z ad hoc etiã facit. ĩ. e. l. veꝝ.

I ☞ Potestas alicui simpliciter cõcessa in dubio significat arbitrium boni viri. h. d.

S **I societatem.** †In. l. ista dicit: tu cõtraxisti societatẽ eo pacto vt cõstitueres quas partes ferres z q̃s ego: postea cõstituisti vt ferres tres partes valet ista cõstitutio: certe recurrendũ est ad arbitriũ boni viri. si ponebas in societate tantum capitalis q̃tum z industrie bonus vir arbitrabitur q eque constituisti. h. d. ista. l. videatis expositionẽ litere [ea cõditione]. i. eo pacto [constitueres] sub. arbitrio tuo [ad boni viri]. i. iudicis. [z non vtiq3]. i. non semper sed scđm q quis plus ope vel industrie z pecunie zc. ad hoc cõcor. ĩ. eo. l. societatẽ. §. arbitroꝝ. sic venditio sit arbitrio emptoris. si arbitratur recurritur ad iudicem si inique arbitret. vt. ĩ. ti. proxi. l. hec venditio. z idem est in locatione. vt. ĩ. loc. z cõdu. l. si in lege locationis. in prin.

I ☞ Societate contracta simpliciter lucra personalia tantũ veniũt communicanda.

I **COiri.** †In. l. ista cum. v. ll. seq. ponitur casus simul q2 cõnexe sunt: z dicit si duo cõerunt simpliciter societatẽ. hic quicq̃d querunt occasione societatis debet cõicari siue ex emptione vel venditione vel locatione vel ex cõductione. sed alia que nõ questu ꝑueniunt non debẽt cõicari. vnde si alter eoꝝ quesiuit hereditatẽ vel legatũ: q2 ob meritũ cõsueuerunt deferri: nõ erũt cõicanda. sed nec es alienũ qđ nõ peruenit ex questu debet cõicari: sed illud qđ ex questu venit d3 cõicari: etiã si dictũ esset qđ per omnia que ꝑuenirent ex questu z ex lucro debẽt cõicari. h. d. ista. l. cũ. v. ll. se. videatis expositionẽ litere [coiri]. i. cõtrahi [etiã simpliciter l3]. i. nõ adiecto omniũ bonoꝝ: vel alicuius negociationis. [z si nõ fuerit distinctũ]. i. expressim dictũ q fiat vniuersoꝝ bonoꝝ vl' aliud. vt. š. e. l. iij. §. j. [videtur coiri vniuersoꝝ]. i. omniũ bonoꝝ [descẽdit] lucrũ societati: nisi specialiter sit coita. vt. š. e. l. iij. §. j. [donationes] mortis causa factas [pertinere] q2 tollẽde dubitationis cã zc. vt. š. mã. l. qui mutuã in prin. z q2 verba nõ necessaria zc. vt. ĩ. de lib. le. l. peculis. §. labeo. aliqñ tamen verba adiecta operant. vt. ĩ. de vsu. l. si stipulatus. z. ĩ. de leg. j. l. si qñ. z ita no. q licet adijciat verbuz nõ ideo adijcit sensus. simile est vbicũq dicimus verbũ abũdare nã lucrũ est genus z cõtinet gñaliter omne lucrum: sed questus est tantũ id qđ ex opera querit z illud cõicatur: sed hic vnum nõ cõtinet plus q̃ aliud.

I ☞ Pactum de non diuidenda societate nil releuat.

S **I conuenerit.** †In. l. ista cũ duabus se. z pri. seq. d2: si duo paciscunt ne intra certũ tps cõis diuidat nõ videt agi ne a societate discedat. sed quid si duo cõuenerint ne liceret sibi discedere a societate: nunquid valet hec cõuentio: certe nõ q2 z si nõ cõuenerunt: z alter intẽpestiue renunciet tenet alteri ad interesse. sed qđ si duo cõuenerũt ne ad certũ tps discedat z alter ex iusta cã renunciat nunq̃d tenebit alteri: certe nõ z est iusta cã renũcian di vt dicit in litera. sed z si duo erãt socij z vnus est absuturus cã rei publice: similiter est iusta cã renũciandi. licet videret cõtra q2 põt per aliũ administrare societatẽ vel cõmittere socio vt administret: sed certe illa exceptio poterit ei obijci si erat idoneus. sed q̃d erit si pactũ est factũ inter duos ne diuidat vsq ad certũ tps: nunquid in

fra illud tempus poterit socius vendere partē suam: videt̃ q̄ nō sed certe dicendū est q̄ poterit aliū vendere: si ille in quē facta est venditio, puocat ante t̄ps ad venditionē repellit̃ doli sed socius qui alienauit poterit ɔueniri act.pro socio ad interesse.h.d.iste §.cum duabus.ll.seq.ɀ p̄r.in.seq.vsq̄ ad.§.si absenti.videatis ex positionē litere[inter certū tēpus].i.vsq̄ ad annuʒ[abeat̃].i.recedatur infra certū t̄ps vt predixi.[ne abeat̃].i.recedat̃.[an valeat].s.hec cōuentio[esse ꝓ socio actionē]ad interesse[renūcietur].s.ex iusta causa: ɀ hec annectit[pacti] ¶ Oꝛ: signoꝛi ex l.ista colligit̃ arg.ɔtra scholares q̄ si vnus inuenit̃ ita dānosus q̄ non potest pati qd̄ alij socij possunt ei renunciare ɀ pōt poni exēplum in quodā qui gustabat parū vini ɀ superfluū fundebat [q̄uis]hoc dicit allegando.[et per alium].s.extraneum[sed hoc].s.q̄ obijciebatur ei q̄ per alium extraneum potuit admini strare vel alteri socio committere poterit ei obijci: nisi ɀc.et mo do determinat nisi valde sit idoneus socius cui res deberet com mitti[aut facilius].i.facile per aliuʒ potuit administrare socie tatem.[iudicio]ad interesse.vnde no.si duo faciunt pactum ne in perpetuuʒ res diuidatur non valet: accedit.s.communi diui. l.cōmuni diuidūdo.§.sed si conueniāt.item not.q̄ pactum istud transit ad singularem successorem.

Si absenti.

In.§.isto dicit̃ duo ɔtraxerunt societa tem: vnus absentauit se: absens renūcia uit socio absenti.quis est renunciationis effectus: certe q̄ꝛ quic quid acquisiuit absens erit suū detrimentū cōmune vnū sciatis q̄ cū duo contrahunt societatē non est necesse q̄ fiat mentio de renūciatione q̄ꝛ si vnus renunciat intēpestiue tenet̃ ad interesse alteri. ¶ Itē si ɔtraxi cū seruo tuo eoipso q̄ iubes eū q̄ renun ciet non soluitur societas nisi seruus mihi socio renunciet.h.d. iste.§.cum.l.seq.videatis expositionē litere[si absenti].s.socio [nihil attinet].i.nihil ꝓdest[de renunciatione].s.non faciēda [in estimatione].i.in interesse.vt.s.e.l.si conuenerit.

Qui admittitur.

In.l.ista cuʒ.vij.ll.se. vsq̄ ad.l.omē es alie num.dicit̃ si nos duo eramus socij et ego admisi ali quem in sociū te inuito: nūquid erit tuus socius: cer te nō: sed meus socius sic: q̄ꝛ socius socij mei meus socius nō est Et quicquid fuerit ɔsecutus de societate tu qui assumpsisti ego teneoꝛ cōmuni diuidūdo iudicio: sed si socius amisit aliquid vel consumpsit teneoꝛ prestare act.pro socio. Sed si posuit aliqua in societateꝫ tibi cōicauit illud mihi cōmune erit.ɀ ecōtra ei qui eū admisit.si socius dedit damnum teneoꝛ illi qui admissus fuit vnde sciatis q̄ non prohibeoꝛ agere cōtra ipsum acti.pro socio anteq̄ agatur inter me ɀ te acti.pro socio sed eo casu quo socius admissus dat damnū: nūquid liberoꝛ cedendo actiones ɔtra eū vt si non possit facere non condemnetur insolidum: ɀ certe non quia sibi imputet cur eum inuito socio admisit. Sed quid si so cius admissus ex vna parte acquisiuit ex alia damnum dedit so cietati: nunquid lucrum cuʒ damno communicatur: ɀ certe dixit pomp.q̄ sic: sed hoc non est verum: immo non cōpensatur lucruʒ cum damno immo totum damnū erit meuʒ qui eum admisi inui to socio ɀ lucrum cōmunicatur. Sed quid si seruū alterius ego ɀ tu qui eramus socij qui preposuimus: nūquid dominus serui te nebitur de peculio an insolidu: ɀ certe de peculio.sed si forte so cius aliqua negligenter fecit ɀ in aliquibus auxit societatē non compensabitur lucrum cum negligentia.ɀ ita marcellus scribit hoc dicit ista lex cum.vij.legibus sequen.vsq̄.ad.l.omne es alie num.videatis expositionem litere[qui admittitur]scilicet alio inuito vel ignorante.[nos].scilicet eum qui admisimus[cum eo]scilicet assumpto[non communicabimus]qua ex societate habuimus[sed factum eius]qui admissus fuit[prestabitur so cietati.]idest alter socius qui eum admisit prestabit societati actionem[eum.]scilicet assumentem contra assumptum[quia difficile est].i.impossibile de iure.similis expositio.no.s.de pe ti.here.l.sed si lege commissoria.§.si res in fine.ɀ.j.rem rataʒ ha bere.l.si fine.§.si in stipulatione.sed alibi exponitur econtra.vt s.de his qui deie.vel effud.l.ij.[scribit] ¶ Oꝛ, signoꝛi vos ha betis vnum quod recipit duo cōtraria.nam vos habetis hic q̄ si socius admissus querit aliquid illud cōmunicatur.si damnuʒ dedit non cōmunicatur: sed ad te qui eū admisisti totum perti net: nec compensatur lucrum cum damno.item si ego ɀ tu sumus socij ɀ vnus nostrum negligenter administrauit ɀ in alijs acqui siuit non cōpensatur lucrum cum damno.sed videtur q̄ cōpensa tio habeat locum.nam si casu ledis societatē in.c.ɀ lucratus es c.ex industria tua compensatur.vnde videtur contra.j.eo.l.mu tius. Ad quod vos dicetis q̄ aliud est si socius culpa dedit dam num societati quo casu non compensatur lucrum cum damno vt hic aliud si casu: quo casu compensatur: ɀ sic intelligitur.l.ɔtra. Sed denuo videt̃ q̄ si socius dedit damnū ɀ lucratus est ex alia parte q̄ habet locum cōpensatio: videt̃ contra.s.de nego.gest. l.si quis negocia gerere: aliud est si aliquis accessit ad negociū domini insolidum gerendum: quo casu lucrum cum damno cō pensatur.vt in.l.contraria.aliud est si socius culpa dedit dam num societati ɀ lucrum ex alia parte: quo casu nō compensatur vt hic: vel dicatis vt ibi plene dixi. Item ex.ll.istis colligit̃ ar. quod si do tibi pecuniam alicui perferēdam ɀ perdis q̄, teneoꝛ nec liberoꝛ quasi mala electio sit in culpa. Sed certe in que stione ista distinguimus: an per alium poterā hoc facere an nō. primo casu teneoꝛ sc̄do non: nisi in eligendo deliqui. vt argu. s.commo.l.si is qui.in fi.ɀ.l.se.

1 Es alienuʒ societate contractum debet solui de cōi si de bitum est sub conditiōe vel in diē debēt interponi cautiones de soluendo adueniente conditiōe hoc dicit cum.l.seq.

Omne es alienū.

In.l.ista dr̃: si ego ɀ tu contra ximus societateʒ ɀ dissoluit̃ societas de societate de bet deduci omne es alienū quod cōtractum est du rāte societate: ꝫ solutio facta sit, postq̄ dissoluta ē societas. Sʒ quid si contractum est es alienum sub cōditione: ɀ pēdēte con ditione soluitur societas illō nō detrahit̃ de societate: ꝫ caue re debēt adinuicē se soluturos adueniēte conditiōe. igit̃ si socij sumꝰ ɀ vnꝰ dʒ pecuniā in diē nō debet deduci qd̄ deberet ante diem si societas dissoluat̃: sed socius debet cauere q̄ aduenie te die prestabit cōsocium indēnem.hoc dicit ista.l.cum seq.vi deatis expōnem l̄re.[contractū est].s.etiam per vnū de socijs. [solutū sit].i.soluēdum: ɀ sic hic tēpus ꝓ tēpoꝛe ponit̃: ɀ alibi. C.de le.ɀ cō.l.j.ɀ.C.ex qui.cau.infa.irro.l.si possidonū.ɀ.j.de lega.iij.l.etiam.[dirimatur.].i.dissoluit̃.[sunt]facit.j.e.l.pro socio arbi.in p̄in.[nō debet hoc deducere.] scʒ socius statim [sociū]: quasi dicat adueniente die: vel soluit partem suam vel socium defendit pro parte sua ɀ ita habetur hic ratio vsurij me dij tempoꝛis: sic ɀ al̄s.s.man.l.si tibi mandauero.in princ.

1 Si inter socios non fuerint partes adiecte cum cōtracta fuit societas intelligitur facta societas pro partibus equalibꝰ hoc dicit vsq̄ ad §.aristo.

8 In nō fuerint.

In.l.ista.in p̄i.dr̃: si duo contrahūt societatē ɀ ꝫ nō cōuenit expresse quas partes ferāt debēt ferre partes equales.sed si cōuenit vt vnus ferat duas vel tres partes valet hec cōuētio: ꝫ si vnus tātum plus cōtulit in societate vel pecu nie vel opere vel industrie.hoc dicit p̄i.huius.l.videat̃ expōneʒ littere[Si nō fuerit p̄tes societati adiecte]sub.nec alicuiꝰ arbi trio cōmisse qd̄ fierit pōt.vt.s.e.l.si societatē.[rei causa] puta industrie. Sʒ quid si ambo socij pariter ponūt pecuniamɀ ope ram ɀ industriam ɀ sit pactum q̄ vnus ferat duas partes lucri alter tertiam: nūquid valet hec conuētio: certe non. s̄m Azo.vt hic.ɀ.j.e.l.quid eniʒ.in fine.ɀ.s.e.l.societas cōtrahit̃.ɀ.l.si socie tatem.nec ob.q̄ cōtractus ex cōuētione legē accipiūt.vt.s.de po.l.j.§.si cōueniat.quia illud verum est cum cōuētio est equa. vt.s.de pac.l.iuregen.§.sed si fraudandi.ɀ ista esset iniqua so cietas.vnde non valet: vt.j.e.l.in fi. vū nō valet cū societas ha beat ius fraternitatis in se.vt.j.e.l.verum.j.r̄nso.alij.vt Jo.di cūt q̄ valet quia cōtractus ex cōuētione legem accipiūt: ɀ sub audit hic maxime: alij vt alde. dicūt si nō intererat illius qui de bet ferre tertiam partē tantum valet: al̄s nō ɀ valet iure pacti: nō iure societatis.ɀ ad hoc est ar.j.s.e.l.ideq̄ erit dicendum.in fi.sed prioꝛ opinio verioꝛ est.

Ita coiri.

In.§.isto dr̃: duo cōtraxerunt societatem hoc pacto q̄ vnus socioꝛum damnū quod accideret in societate nullam partem sentiret sed lucri ɔ imidiā valet ne hec conuentioꝛ: sic: si tantum erat in opa sua quātū erat damnum. nam interdum solus vnus socius operatur vel so lus nauigat vel peregrinatur. Sed quid erit duo cōtraxerunt societatem.hoc pacto qd̄ vnus totum dānum sentiret: de lucro nihil sentiret: nunquid valet hec societas: certe non.quia hec so cietas est leonina quod quis sentiat dānum tm̄ ɀ nō lucruʒ hoc dicit iste.§.[opera.]scilicet qui nō debeat damnū ferre.[sube at solus.]ɀ ex littera ista et ex.l.seq.colligimus diffinitionē so cietatis quam fecimus.s.e.in rubrica.[ɀ hāc societatem leoni nam solituʒ appellare.]hic tāgitur fabula que legitur in eso po.nam dn̄s leo cum alijs tribus animalibus iuerunt venatum ɀ ceperunt quendam ceruum qui insidiabatur eis. dixit ali quis: quis diuidet: ɀ vos domine leo: dixit leo: ex quo vobis placet ɀ ego diuidām. vnde statim accepit dimidiam pro se: aliam in duas partes diuisit ɀ accepit sibi dimidiaʒ: q̄ꝛ diuisit reliquam dimidiam: dixit q̄ debebat habere quia cum sumus quatuoꝛ animalia debeo vocari in quartam partem meam ɀ sic habuit totum lucrum[spectet]cum societas sit species frater nitatis vt.j.e.l.verum.in p̄in.vnde no.q̄ ad quem lucrum spe ctet ɀ damnum.ɀ econtra.ɀ hoc facit.j.eodem.l.si igitur.ɀ.j.de regu.

regu.iur.l.sm naturam.

I ☞ Duo contraria simul locum habere non possunt.

I Mutius. †In.l.ista dicit̄:cōtracta est societas inter duos hoc pacto vt vnus ferat partem dāni alius lucri:nunquid pōt ita contrahi societas dixit mutius ꝙ non.seruius dixit,ideo non posse sic cōtrahi societatem:qꝛ non intelligitur in societate lucrum nisi deducto damno:sed societas bene potest ita contrahi:vt deducto omni damno vnus ferat minorem partem:ꝛ alius maiorem partem damni hoc dicit ista lex videatis expositionem litere[ferat].i.vt vnus tres partes alter quartā partē capiat:ꝛ hoc quando alter plus operam vel pecuniam vel industriam ponit.vt.s.e.l.si nō fuerint §.ita coiri. ❡ Oꝛ signori no.hic ꝙ si damnum in societate casu accidenti emergat damnum non compensatur cum lucro qꝛ nō est damnum cum non dicatur lucrū nisi deducto damno:vt hic sed si damnum culpa emergat:tunc non compensatur lucrū cum damno.immo prestatur danum:ꝛ sic intelligitur.s.e.l.de illo.et l.non ob eam rem.simile in peculio in hereditate ꝛ fructibus:qꝛ non intelligūtur esse nisi deductis impensis:vt probat̄.s.de peculio.l.quā tuberonis.§.si heres.ꝛ.l.sed ꝛ si peculiū.ꝛ.C.de bo. que lib.cum nō solum.§.finauem es alienum.

I ☞ Actio pro socio ad hoc vt habeat locum non sufficit rem esse communem nisi sit ex conuentione intercedente animo contrahende societatis alias si res sunt cōmunes alia de causa habent locum alia remedia.h.d.

I Ut sit pro socio actio. †In.l.ista cū seq.dicitur: ad hoc vt actio pro socio habeat locum non sufficit rē esse cōmunem nisi contracta sit societas:possum tamen habere communem rem sine consensu ꝙ inciderunt in communionem:vt qꝛ duo emunt rem vel relinquitur eis hereditas aut donatur vnū sciatis ꝙ pupillus non potest contrahere societatem sine autoritate tutoris:ꝛ si ꝯtrahat non tenetur act. pro socio sed tenetur act.neg.gest.vel cōmuni diuidundo:sed quibus casibus non sumus socij sed incidimus in cōmunionem impense ꝛ fructus veniunt ꝛ mercedes non act.pro socio sed famil.hercis. iudicio vel cōmuni diuidundo.[vt sit].i.locum habeat.[societatem].i.cōuentionalem[intercedat].s.consensu vt.s.eo.l.ij.[item si a duabus].s.non animo coeunde societatis[futuri]vnde habꝫ locū pro socio actio cū sumus socij cōsensu:cōmuni diui. habet locū si incidimus in cōmunionem.vt.s.cōmuni diui.l.j.[videt̄]sed non habet locū pro socio sed cōi di.[attamē cōiter gesto tenet̄] nam si res pōt mihi ꝛ pupillo legari:ꝛ tenetur mihi cōi di.ꝛ ego sibi nam ꝛ furiosus tenet̄.vt.j.de act.ꝛ ob.l.furiosus.ꝛ.s.cōmuni diui.l.ij.sed socij non possumus esse nisi cum ꝯsensu. vnde cū pupillus non potest obligari sine autoritate tutoris.vt.j.de auto.pre.l.obligari.vnde furiosus non potest consentire.vt.j.loc. ꝛ ꝯdu.l.qui ad certum tempus.[quibus casibus].s.quando nō sumus socij ꝯsensu sed in cōionem incidimus[locus est qꝛ]nō est communis ꝯsensu.[agi].s.de rebus singulis. Unde no.qō est differentia inter act.pro socio ꝛ cōi diuidundo.pro socio habet locū cum duo habent rem cōem ꝯsensu vt hic cōi diuidundo habet locum si ꝯtraxisti societatem cum aliquo ꝛ ex ea aliqua lucratus fuisti nam debes illud cōicare.vt.s.fami.herc.l.si filio.§. fami.herc.ꝛ.s.commmuni diui.l.j.

I ☞ Societas non transit ad heredem ex ꝯuentione socij sed actio pro socio bene transit tam pro culpa ipsius defuncti ꝙ pro dolo heredis ex ꝯuentiōe tū heredis pōt reuocari societas.h.d.

I Nemo potest. †In.l.ista dicit:si ꝯtraho societate tecū morte alterius nostrum finit̄ societas:qꝛ heres nō succedit in societatem tamē ipse heres tenet̄ act.pro so. Unū sciatis ꝙ si duo sunt coheredes ꝛ post delatā hereditatē habuerīt animū coeūde societatis nouo ꝯsensu ꝯtrahit̄ societas.h.d.ista.l.cū duabus.ll.sequē. [socius sit]quare qꝛ morte socij soluit̄ societas.vt.j.e.l.actione §.morte.fallit in societate vectigaliū vt.j.e.l.adeo.[ꝛ facti].i.gesti.[non sit]accedit.j.eo.l.heres socij[deducat̄]qꝛ solo ꝯsensu contrahit̄ societas.vt.j.de act.ꝛ ob.l.ꝯsensu.

I ☞ Causa futuroꝝ spectat ad iudicem tam in generalibus iudicijs ꝙ specialibus vbicunqꝫ equitas suadet.h.d.

I Pro socio arbi. †In.l.ista in sui prin. tractatur quid sit officiū iudicis in act.pro so.ꝛ certe hoc est officiū ipsius:qꝛ si ꝯtraximus societatem ego ꝛ tu:si ego socius ꝯuenio te act.pro so.vel tu me veniet in societate damnum vel lucrū faciet caueri de idēnitate vnum alteri.nam actio pro socio est bonefidei. vnde sicut in bonefidei act.cauetur gratia futuri lucri ꝛ damni:ita hoc casu siue sit generalis actio vt pro socio:ꝛ act.neg.gest.ꝛ act.tutele siue specialis:vt mandati commodati depositi.h.d.ista.l.in sui prin. videatis expositionē litere[pro socio arb.ꝛc.].i. iudex in acti. pro socio cognoscēs.sic exponitur.j.de pba.l.si arbiter.[prospicere debet cautionibus].i.facere debet vt ꝙ ad inuicem socij sibi caueāt de futuro damno vel lucro qō speratur interuenire ex societate[estimauit]vt.s.de iudi.l.in omnibus[tutele]vel cōmuni diuidundo.vt.s.cōmuni diuid.l.pro socio. ❡ Oꝛ signori in.l.ista no.duodecimā diuisionem actionū:quedam actiones sunt vniuersales vt petitio hereditatis ꝛ famil.herc.quedā actiones generales vt pro socio act.quedam speciales sunt vt cōmodati depositi ꝛ mandati vt hic dicitur . ꝛ de ista materia ꝛ qualiter in eis formetur libellus plene dixi.s.de edendo.l.j. Unde amplius hic non dico. Item nota hic ꝙ in bonefidei iudicijs et stricti iuris si quid debetur in diem cauetur sibi de prestando ad ueniente die lucrum vel damnum sperantur : vt hic ꝛ.s.de iudicijs.l.in omnibus.nec obs.tractus futuri temporis non spectat ad iudicem.vt.j.de vsuris.l.j.§.socius quia respondeo verum est ꝙ tractus futuri temporis non spectat ad iudicē gratia futuri iuris.vt in.l.contraria.et.s.de iudic.l.non quemadmodum: sed spectat ad eum gratia presentis iuris.ꝛ ideo cautiones interponuntur vt hic.ꝛ.s.e.l.omne es alienum.sic ꝛ alibi in multis locis gratia iuris presentis tractus futuri temporis spectat ad iudicem vt plene dicam in.l.ꝯtra.

Si tecum societas. In.§.isto dicit̄: si habeo tecum societatem non solum agitur act.pro socio pro rebus communibus:immo pro impensis factis circa res communes.nam in acti. pro socio habet̄ ratio fructuum ꝛ impensarum:ꝛ idem est si habeo rem tecum cōmunem ꝛ agam communi diui.vna tollit aliam: quia ambe sunt rei persecutorie.ꝛ hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere [vel pro socio]si sumus socij[vel communi diuidundo.]sed si non sumus socij[me affecutuꝝ]vt.j.e.l.si duobus.§.in cōmunē [proculus ait].s.vnum quod exactum est.vt.j.eo.l.si actum ꝛ est ratio quavna tollitur per alteram:quia ambe sunt rei persecutorie.vnde si semel exactum est non debet amplius exigi:quia bonafides non patitur ꝛc.vt.j.de regu.iur.l.sm naturam.

Si fundus. In.l.ista dicitur: ego ꝛ tu habebamus fundū cōmunem:tu in eo sundo me inuito intulisti mortuū:nunquid teneris act. mihi pro socio ad interesse:certe sic.h.d.ista lex:videatis expositionem litere[intuleris]me inuito[pro socio]ad interesse potest etiā actio,agi in factum vt corpus tollat̄:vel preciū partis prestetur.vt.s.cōmuni diu.l.si quis in cōmmunē.ꝛ.s.de relig.l.j.in prin.ꝛ.l.seq.in prin.ꝛ est lex intelligēda in fundo cōmuni ex causa societatis:alꝭ enī non haberet locū actio pro socio. sed fami. herc.vel cōmuni diui.vt.s.de relig.ꝛ sump.fu.l.ij.in princ.secus tamen est si socius mortuum inferat in cōmune sepulchꝛū.nam tunc non tenetur.vt.s.de re. di.l .intantum. §.pe.

Heres socij. In.l.ista dicitur: si alter socioꝝ moritur heres socij non est socius tamen si qua erat incohata per defunctum per eū debēt explicari.hoc dicit ista lex:videatis expositionē litere[non est] vt.s.e.l.nemo potest fallit in casibus vt ibi dixi[debent].s.qui sunt legitime etatis:sicut dicimus in herede tutoris.vt.j.de heredi.tu.l.j.§.heredis.sed noua non habet necesse incohare[potest]vnde tenetur de dolo suo.de acto a defuncto tenetur de culpa.vt.s.e.l.nemo.ꝛ.l.fin.ꝛ facit ad.l.istam.s.de his qui no.infa. l.furti accipe.§.mandati.in fi.ꝛ.s.de nego.gest. l.nam ꝛ seruius §.si viuo me.

I ☞ Stipulatio penalis non nouat precedentē obligationem nisi ex causa non onerosa factam sed exactione facta per vnā tollitur altera quatenus concurrunt.

I Si quis a socio. †In.l.ista dicit̄:cōtraximus societatem ꝛ fui stipulatus a te penam si dolum vel culpam in societate committeres:nūquid potero te ꝯuenire act.pro socio ad interesse:certe si plus est in pena ꝙ in interesse agam act. ex stipu.ad penam.sed si tantundem est in interesse vel plus non agam ex stipula.sed agam pro socio ad interesse ꝛ vna intentata si agatur alia:tanto minus accipiet.h.d.ista.l.cum seq.videatis expositionem litere[sit].s.si dolum vel culpam cōmitteret[pro socio non aget].s.ad interesse[interfuit]accedit.j.de act.emp. ꝛ ven.l.predia. ❡ Sed ad.l.istam instatur ꝛ opponitur hic dicit̄ vt dixi in casu:sed videtur ꝯtra.ꝛ videt̄ ꝙ nō sit distinguendū sit minꝰ vel plus in pena ꝙ in interesse.vt.s.de arb.l.non distinguemus in prin. Ad quod vos dicetis ꝙ aliud est in pena que est loco contemptus arbitri:vbi non impeditur sortis petitio licet et petatur pena.vt.j.e.l.si quis rem.aliud est in pena que succedit loco rei:ꝛ ideo pena petita non petitur res. vt. j.de dol.excep.l. celsus.§.labeo.ꝛ sic interest vtrum sit plus in interesse ꝙ in pena vel econtra.vt in id quod deest non noceat.vt.j.l.proxi. ❡ Sed denuo instatur ad id quod dicitur in.l.ista ꝛ videt̄ ꝙ per stipul.

sequentem sit nouata actio pro socio.vt.j.de noua.l.j.Respondeo illud est verum cum stipulatus est socius animo nouādi:vel tacite olim.vt.j.de noua.l.ij.hodie expressim.vt.C.de noua.l.vl. sed hic non erat actum tacite:vel expressim nouationem fieri:vnde agit pro socio/quatenus plus est i iteresse ꝙ in pena vt hic:vel dicatis ꝙ hic actū fuit in ɔtrarium:vt non fieret nouatio.

I ☞ Actio communi diuidundo non tollitur per actionē pro socio quia habent se vt excedentia ⁊ excessa.

Si actum. †In.l.ista dicitur:si tu et ego sumus socij possumus agere cōmuni diuidundo ad res singulas diuidendas ⁊ pro socio vt habeatur ratio damni ⁊ lucri ⁊ si ego communi di.egi non tollitur actio pro socio:sed tantū minus veniet in act.pro socio quātum sum assecutus in act.communi diui.h.d.ista lex:videatis expositionem litere.[non tollitur pro socio actio.]ad prestatiões personales:quatenus est plus in act.pro socio ꝙ in cōmuni di.[habet.]qꝛ nō habet in cōmuni diuidundo vt.s.cōi di.l.p hoc.

Si margaritam. In.l.ista dicitur:tradidi tibi margaritā vēdendam eo pacto vt venderes pro.x.⁊ si plures vēderes tuū esset nunquid agam tecum pro socio vel prescrip.ver.⁊ certe si hoc feci animo ɔtrahēde societatis agam pro socio:alʼs prescrip.ver.h.d.ista lex:videatis expositionem litere [dedero]tali pacto qḋ statim sequitur vt si eam ⁊c.[act.esse]ad interesse vt illud pactum seruetur.[si minus].i.si animo ɔtrahende societatis[prescriptis verbis]vt.s.de pac.inter emp.⁊ ven.l.ij.⁊.C.de rerum permu.l.rebus.

I ☞ Actio rei persecutoria non tollitur per penalem nec econuerso sed vna persecutoria aliam bene tollit.

I **Rei communis.** †In.l.ista cuꝫ se.vsqꝫ ad.l.cum duobus dicitur:si res est cōmunis mihi ⁊ tibi ex causa societatis si per dolum ⁊ per fallaciam rem cōmunē cōtractasti teneris act.pro socio ⁊ furti ad penā:nec vna tollit aliam.⁊ ideꝫ est in omnibus bone fidei iudicijs ⁊ idem si colonus de fructibus facit furtum tenetur ex locato ⁊ furti.sed ⁊ si gestor facit furtū:tenetur actione neg.gest.ad rem ⁊ furti ad penam.⁊ idem est si procurator vel tutor faciat furtum:sed ad rem potest cōdic. furtiua conueniri:sed tn̄ postea non poterit agi pro socio nisi plus sua interfit:sed ⁊ si socius in re cōmuni dat damnū tenetur pro socio ⁊.l.aquil.⁊ idem est si seruū occidit/vel vulnerauit:sed si egi acti. pro socio non possum agere lege aquilia:nisi quatenus plus est in ea.quia ambe sunt rei persecutorie ⁊ merito dixit per fallaciā aut dolo malo socius amouit rem quod tenetur acti. furti ⁊ pro socio nam si socius non vtitur fallaciter in re communi non tenetur act.furti ⁊ in dubio presumitur ꝙ non faciat animo contrectandi:sed potius vt vtatur suo iure:⁊ ideo si dominus seruū cōmunem sumpsit ⁊ portauit de loco ad locum sine dolo malo sed vt vtatur re communi vt propria non tenetur fauiana:sed si facit dolo malo tenetur fauiana.h.d.ista lex:videatis expositionē litere.[agi potest].s.ad penam[alteram tollat]quia vna est penalis altera rei persecutoria.vt.s.de cōdi.fur.l.si pro fure[et in colono]scꝫ si colonus subtrahit fructus vel res domini existentes in fundo celat animo furandi.[⁊ qui mandatum meum exequitur.]vt est procura[intersit.]quia cōdictio furtiua:⁊ actio pro socio est rei persecutoria ⁊ vna persecutoria tollit aliam. vt j.de regul.iur.l.nemo.§.quotiens[debeat]nisi quatenus esset plus in vna ꝙ in alia.vt.s.e.l.si actum sit.⁊.s.commo.l.item queritur. in fine.[dumtaxat.]quia furti actio est penalis:vt.C.de fur.l.de his.⁊.l.ancille.[etiam iure.]⁊ ideo non fit furtum sine dolo malo[teneatur.]si portauit seruum communē de loco ad locum ne teneatur cū presumptio sit ꝙ vtitur vt in re cōmuni nō vt in re propria. ¶ Or signori circa.l.istas est aliquātulum insistendum:⁊ dn̄s Jo.⁊ Azo.scripserūt hic quandā magnam glo. quā ego satis breuiter explicabo:ideo qꝛ alʼs tetigimus eam vobis in pluribus locis.vos habetis.in.l.rei cōmunis.si sociꝰ dolo malo ɔtractat rē cōem animo lucrādi tenetur pro socio ⁊ furti ⁊ vna non tollit aliā ⁊ idē est in omnibus bone fidei iudicijs.Sꝫ opponitur ⁊ signatur ɔtra.lex dicit si cōmodaui tibi rē ad certū vsuꝫ ⁊ tu vteris ad aliū vsum vel finito vsu ɔtractas rē cōmodatā teneris cōmodati ⁊ furti:⁊ si actū est commodati tollitur furti ope exceptionis:si actū est furti tollitur cōmodati ipso iure.vt.j.de furt. l.si is cui in prin.ad solutionē cuius ɔtrarij varie fabule sunt hic scripte ⁊ ꝗcquid dicā nihil est nisi illud qḋ dicam in vltima solutione.⁊ vno modo dictū est sic aliud est in societate:aliud in cōmodato:qꝛ societas est species fraternitatis vt.j.e.l.verū in pri. secus est in commodato quia tenetur commodati ⁊ furti:et vna intentata tollit aliam. vt in.l.contraria.sed huic solutioni ob.l. ista.que dicit idē esse in omnibus bone fidei actionibus:⁊ actio commodati est bone fidei.vt insti.de actio.§.actionum.ad quod respondēt ipsi:idem est in omnibus bone fidei iudicijs:que infra numerantur.sed in act.cōmo.⁊ furti non est idem.vt in.l.cōtra.sed hec rn̄sio non videtur bona:quia ista lex dicit idemqꝫ in omnibus bōe fidei iudicijs:vnde qui omnia dicit nihil excipit tn̄ quia videtur regula generalis ꝙ rei persecutoria non tollit penalem.vt.s.de condic.fur.l.si pro fure .nisi cum sunt cōtrarie ⁊ sic soluitur cōtra.hic signatum.s.cōmo.l.si seruus.⁊.C.ḋ fur. l.j.nec approbo quod quidam dixerunt ꝙ natiuitas contrariarum actionum non impedit:sed exercitium. sed ex quo exercitium impeditur vna tollit aliā.vt.C.si seruus extero se emi mā. l.vnica. ¶ Or signori spretis istis omnibus solutionibꝰ que sunt ambages vos soluetis ita istud cōtra.in.l.cōtra. si tibi cōmodaui rem ad certum vsum ⁊ tu vsus ex ad alium vsum vel finito vsu cōtractas animo celandi facis furtum.vn̄ teneris commodati ⁊ furti ad penam ⁊ cōdi.fur.ad reꝫ.vn̄ dr̄ qḋ tollitur furti intelligitur de ea que est rei noīe cōdictio furtiua.⁊ econtra si actū est cōdictione furtiua tollitur cōmodati:qꝛ vtraqꝫ est persecutoria ⁊ bona fides nō patitur ⁊c.vt.j.de reg.iur.l. bona fides .sꝫ ibi non erat actum furti ad penā:qꝛ vna nō tolleret aliā vt hic. Sed que est rō si egi commodati ꝙ tollitur condi. fur. ope exce.sꝫ si egi ɔd.fur.tollitur ɔmodati ipo iure:pōt illa rō assignari:quia in condi.fur.plus habet venire.s. extrinsecas vtilitates .vt.s.de condi.fur.l.ij.⁊.l.argento.vnde si actū est condi. fur.que est in plus ipso iure tollitur cōmodati que est in minus ex predictis ergo apparet si competunt plures actiones eiusdem rei nomine ⁊ omnes sunt psecutorie vna non tollit aliā nisi quatenus plus sit in vna quam in alia.vt.in.l. sed si ex causa furtiua.si autem ambe sunt penales vna tollit aliam.vt.j.vi bo. rap.l.j.⁊.j.de.fur.l.si quis causa furti.si autē vna est rei persecutoria alia penalis vna non tollit aliam.vt in.l. rei cōis.nisi sint contrarie.vt.s.cōmoda.l.si seruus.⁊.C.de furtis.l.j.vel nisi vna sit ordinaria alia extraordinaria .vt.s.nau.cau.sta.l.iij.in fi.vel nisi vna ab initio est rei persecutoria sed postea efficitur penalis.vt.s.quod me.causa.l.metum.§.iul.putat volenti.⁊ ibi etiaꝫ dixi.

I ☞ Contra mandatum vni factum veniens conueniri nō potest secus si contra contractum societatis venerit.

I **Cum duobus.** †In prin.huius.l.dicitur:duo erant vicini inter eos quidam fundus erat medius ⁊ venalis:conuenit inter eos vt alter fundum illum emeret ⁊ postea medietatē illius fundi alteri venderet:alter eundē fundum dn̄o vendēte emit ignorante vicino:nūquid vicinus hꝫ aliquā actionē vt tradat ei medietateꝫ.rn̄det iul.ꝙ hec qḋ est potius facti ꝙ iuris.nam si hoc solum factū est vt vicinus emeret fundum lucij titij ⁊ mecū cōicaret:alter vicinus si emi nō hꝫ actionē ɔ me.si aūt hoc factū est ex cā societatis:qꝛ in fundo hoc socij volebamus esse:tenebitur act.pro soc.alteri partē tradere hoc dicit prin.huius.l.videatis expōnē lr̄e.[petit].i.mandauit[cōpetere]qꝛ ipe mihi nō ego ei me obligaui[ꝓstarē.sic ergo vbi ɔuenit ex cā societatis ꝓ socio agitur.vt.s.ꝓ socio.l.ꝓ socio.nec aliquā act.aliā habere posset nisi stipulatiōe esset vallata.vt.j.de verbo.ob.l.fundum traditum

I ☞ In actione pro socio venit dolus et culpa.

I **Venit autem.** †In.§.isto dicitur quod in act.pro socio venit bona fides prestanda nam socius socio bonā fidem debet exhibere.si enim commisit dolum vel latam culpam vel leuem tenebitur pro socio act.⁊ ita celsus scripsit.hoc dicit iste.§.videatis expositionē littere.[dolum ⁊ culpam.]latam ⁊ leuē[prestare oportere]si enim in societate requiritur bona fides ⁊ dolus est cōtrarius actioni bone fidei.vt.s.e.l.iij.si socius cōmisit dolū vel culpā latā ⁊ leuem tenetur vt.s.cōmo.si vt certo.§.nunc videndum ⁊.j.eo. l. damna que imprudentibus fatalia et.j.de regu.iur.l. contractus.

I ☞ Socius vnus si ponit rem ⁊ alius operam in societate venit etiam dolus et culpa.

I **Sed si coeūda.** †In.§.isto dr̄.si ego ⁊ tu ɔximꝰ societatē ita ꝙ tu solꝰ operā ⁊ artē deberes ponere in societate nō ego:si in societate dolū vel culpā cōmisisti :teneberis .vbi grā:venit qdā rusticꝰ ad me ⁊ dixit mihi sum optimus pastor ⁊ optime cognosco de ouibꝰ:non viderem ouē quin stati cognoscerē si ē sana vel ifirma dedit mihi i socidā.ducētas oues custodiēdas vsqꝫ ad qnquenīū ⁊ i fine quiquenīj diuidemus oīa per mediū.iste socius dꝫ ponere totam operam et artē ⁊ custodiā ego nihil .Item est aliud exemplum ecce habeo agrum sterilem non fructiferum :venit quidam rusticus ad me ⁊ pollicetur ita mihi.si vultis cōcedere mihi istū agruꝫ vsqꝫ ad x.annos ita ꝙ dimidia fructuum sit mea dimidia vestra faciam eū fructiferū:hic ipse debet totam operam ⁊ arteꝫ ponere ⁊ ego nihil nunquid istis casibus si ille qui debet ponere totam operam ⁊ artem commisit culpaꝫ latā ⁊ leuem tenebitur.diceret aliquis

quis ꝙ non: q: satis est ꝙ tenet̃ de dolo. sed rñdetur ꝙ non solũ de dolo immo de culpa lata ꝛ leui tenet̃: q: do ei preciũ ꝛ preciuʒ est loco opere et artis sue. vnde valet talis societas [prestanda est]. s. etiam ab eo qui solum ponit operam ꝛ artem: sed diceret aliquis hoc est absurdũ cum ponit totam operam ꝛ artem vnde satis est si tenetur de dolo pollicitator: sed respondet iurisconſ. isti tacite obiectioni que posset sibi fieri: ꝛ dicit qd̃ non est satis immo tenetur de dolo ꝛ lata ꝛ leui culpa [preciũ enim opere artis est velamentuʒ.] quasi dicat obtinet instar opere ꝛ artis: ita vt vnus operam ꝛ artem magis ꝙ alter adhibere non intelligatur: ideo q: equum debet videri si pollicitator non solum de dolo: immo de culpa teneatur: ꝛ sic redde singula singulis ħʒ Azo. [ꝙ si rei communis socius] siue qui debebat operam exhibere siue non [culpam]. s. latam ꝛ leuem [venire.] vt. s̃. proxi. §. habuistis. al's est in litera non nocuerit. sed si non: non est melior ꝛ planior. vnde ego tibi ꝛ tu mihi teneris.

1 ☞ In actione pro socio quis non tenetur de casu fortuito ẽt si receperit rem estimatam. Item furtuʒ in dubio presumitur cõmitti culpa eius cui res est subtracta. h. d.

1 **Damna que in prudentibus.** † Dictum est supra proximo. §. ꝙ tenetur socius socio de dolo ꝛ lata culpa ꝛ leui. in. §. isto intendit tractare: nũquid de leuissima ꝛ casu fortuito teneatur. ꝛ respondetur ꝙ non: quia damna que in prudẽtibus accidunt hoc est damna fatalia socij non coguntur prestare: ꝛ ideo si contraxi tecum societatem dando tibi centum oues vt deberes illas custodire si pierũt casu fortuito ꝛ culpa tua ñ pcedente casum commune damnuʒ debet esse mihi ꝛ tibi. secus si pecora sunt subtracta tibi a furibus: q: licet latrocinium sit casus fortuitus: tamen furtuʒ non est casus fortuitus. vnde si fuisti in culpa ratione hui⁹ culpe teneris mihi act. pro socio. si data sunt causa societatis contrahende: licet sint estimata hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere. [damna que in prudentibus]. i. valde prudentibus: ꝛ sic in augmentatiue ponitur: hic. sic. ꝛ. j. de libe. ꝛ posthu. l. gallus. §. ille qui. aliquando ponitur priuatiue. vt. C. eo. l. imprudens. ꝛ. s̃. de reivendi. l. in fundo. ibi exponitur imprudens. idest ignorans. [hoc est damna fatalia] scilicʒ que sola diuina prouidentia possunt preuideri. vt. j. de admi. re. ad ci. perti. l. ij. §. si eo tempore [socij non cogũtur prestare] ꝛ sic nota quem non teneri prestare casum fortuitum. et ad istud accedit. C. de pignoraticia actione. l. que fortuitis. ꝛ. j. loca. ꝛ condu. l. si quis domum. §. imperator antoninus. [ideoqꝫ] modo exẽplificat quod dixerat in genere. [si pecus] idest grex pecoris. [estimatuʒ sit.] partiario colono [ꝛ id latrocinio aut incendio perierit.] ꝛ ita nota ꝙ latrociniũ est casus fortuitus quia palã fit ꝛ inter eos numeratur vt institu. quibus modis re contrahi. obligatio. §. si is. [est] non autem prestat casuʒ fortuitum vnus alteri [quid si a furibus surreptum sit proprium detrimentum eius est.] quia furtum non est casus fortuitus quia non fit palam sed clam de nocte in domibus. vt. j. de furt. l. cum qui. §. pedius. sed latrocinium fit in siluis quia latrocinantes morantur in siluis vt ibi spolient homines. vt in auten. vt nulli in. §. penul. [data sunt] pecorario [quãuis estimata] vnde tenetur de dolo lata ꝛ leui culpa ꝛ leuissima: nec approbo ꝙ quidam dixerunt ꝙ de casu fortuito teneatur. vt. s̃. commoda. l. iij. §. nunc videndum. ¶ Or: signori ex. §. isto colligunt quidam argu. ꝙ furtuʒ nunꝙ sine culpa saltẽ leuissima fieri potest: sed verius est vt possit fieri sine culpa aliqua interueniente. vt. j. de fur. l. cum qui. §. idem. scribit. vt accidit in casu tali. vadis ad lectuʒ deponis ibi corrigiam vxor accipit ꝛ celat animo furandi. fit furtum non tamen es in culpa ꝛ sic plerunqꝫ fit furtum culpa interueniente. vt hic: plerũqꝫ sine culpa. vt in. l. contraria.

Quidam. In. §. isto dicitur duo contraxerunt societatem ad saccos emendos ꝛ vendendos alter socius iuit pro ista negotiatione exercenda incidit in latrones. iste socius suaʒ pecuniã perdidit ꝛ serui eius vulnerati sunt ꝛ res proprias perdidit. nunquid hic damnũ erit cõe: rñ. ꝙ sic: ꝛ socius tenetur actio. pro socio: tam nomine pecunie quam ceterarum rerum quas secum non tulisset si ad merces emendas nõ iuisset: sed et si aliquid impẽdit in medicos. partem recuperat a socio: sed ꝛ si aliquid perdidit naufragio similiter damnum erit commune: sicut enim lucrum debet esse commune: ita damnũ qd̃ non culpa socij contingit debet esse commune. hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere. [quidã sagariam negotiatiõem] idest ad saccos emendos ꝛ vendẽdos [ꝙ non culpa]. s. vel dolo [contingit]. ¶ Or: signori not. hic vnum not. ꝙ socius de casu fortuito non tenet̃ si res societatis casu perijt immo si vadit causa societatis et casu fortuito socius perdit pecuniam propriam damnum debet esse commune: ꝛ idem si serui eius vulnerati sunt vt hic: ꝛ. s̃. proxi. §. ꝛ hec vera sunt in socijs. ꝛ ad hoc facit. s̃. ad l. rhod. de iactu. l. ij. §. equissimum. secus est in procuratore vt. s̃. mand. l. inter causas. §. non omnia. licet aldericus dicat idem in procuratore. hoc est vt mandator teneatur de his rebus quas mandatarius non detulisset nisi mandatum suscepisset. de alijs autem non aget: scilicet de impensis factis in medicos. ꝛ est ratio: quia societas obtinet ius fraternitatis. vt. j. e. l. veruʒ primo responso. vnde sicut fratres communicant bonum ꝛ malum: ita ꝛ socij debent communicare lucrum ꝛ commune damnum.

Cum duo. In. §. isto dicitur: duo argentarij contraxerunt societatem alter eorum quesiuit extrĩsecus aliqua: nũquid tenetur communicare. respondetur quod non quia extra causam argentarie acquisiuit: sed quod quesiuit ex causa argentaria illud debebit communicare hoc dicit iste. §. videatis expõnẽ lr̃e [q̃sierat] extra cãm societatĩ argentarie [est] vt. px. respon. nisi essent socij oim bonoꝝ spãliter. vt. s̃. e. l. iij. §. j.

Papi. quoqꝫ ait. In. §. isto dicit̃: duo erant fratres habebant hereditatẽ cõmunem: ponamus patris vel matris: ꝛ ideo retinuerunt in communi: vt damnum ꝛ emolumentum esset cõmune. si vnus extra illam hereditatem aliquid acquisiuit: nunquid tenetur illud communicare: certe non. h. d. iste. §. videatis expositionẽ litere [papi. quoqꝫ] al's est hic. l. ꝛ incipit si fratres. al's. §. sed non est vis. [cõmune sentirent.] multomagis si hoc fuerit actũ [non redigetur.] vt. s̃. pxi. §. sic ergo ecõtra est in dãno vel in expensis. vnde si vnus cõmittat maleficiũ ꝛ cõdemnatur non soluitur de cõmuni. vt. j. e. l. §. vlt. ibidem ait. Et ex isto. §. colligitur arg. ad id de quo laici dubitant ꝛ reputant valde iniquũ: si vnus frater lucratur aliquid qd̃ non det alteri partem: ꝛ certe non est iniquuʒ si socij sint tantũ vni⁹ hereditatis: vt hic dicit̃: ꝛ hoc ne facultas sua ꝛc. vt. C. ar. tu. l. si defunctus sed si essent socij omniũ bonoꝝ tunc dicerem quicquid querit vnus frater alteri est cõmunicandum. vt. s̃. e. l. iij. §. j. ꝛ. j. ea. l. §. idem pap.

Item ex facto. In. §. isto dicit̃: inter flauiũ victorem ꝛ bellicum assianum cõuenit ꝙ deberent emi quedam loca de pecunia victoris vt ibi fierent monumenta opera ꝛ peritia assiani: quibus distractis victor pecuniam suam reciperet cum certa quantitate ꝛ superfluum assian⁹ nunquid valet talis societas. certe sic: ꝛ habebit locum acti. pro so. h. d. iste. §. videatis expositionẽ litere. [erit pro socio acti] q: opera alicuius tantum valet plerũqꝫ quantum pecunia. accedit s̃. e. l. si non fuerint. §. ita coiri. ꝛ. s̃. eadem. l. §. in coeunda. ꝛ hec sunt vera si hoc fecerunt animo coeunde societatis. al's agetur prescrip. verb. vt. s̃. e. l. si margaritã. ꝛ. j. de pscrip. verb. si tibi rẽ.

Idem papi. In. §. isto dicitur: duo fratres habebãt hereditatem patris cõmunem: sponte contraxerunt societatem omniũ bonoꝝ: vnus ex istis fratribus erat industria plenus: alius nõ plen⁹ industria secutus est regẽ ꝛ lucratus est mille li. reuertit̃ dicit alter frater que noua bona: quia in regis seruitio lucratus sum mille libr. dicit alter frater: bene stat. sed nihil proderit tibi: q: si pater viueret nõ darem aliquid patri: q: est castrense peculiũ dixit alter frater nos contraximus societatem omniũ bonoꝝ: queritur nunquid teneatur cõmunicare ex quacunqꝫ causa fuit quesita: respondetur ꝙ sic: licʒ si esset filius emancipatus non teneretur conferre fratri manenti in potestate. h. d. ista lex videatis expositionem litere [ideʒ papi.] al's est lex ꝛ al's est hic. §. [consortium initũ fuerit]. s. nominatim omnium bonoꝝ. [ꝛ stipendia]. s. que militibus dantur. vt. C. de procur. l. qui stipendia [ceteraqꝫ salaria]. s. que vexillarijs dantur vel similibus que in castrensi peculio cõnumerantur vt. j. de col. l. j. §. nec castrẽse. [redigi]. s. debʒ [iudicio societatĩ] idest act. pro socio. secus si nõ esset cõtracta societas omniũ bonorum: quia tunc illa non communicantur. vt. s̃. e. l. §. cum duo. [ꝙ filius emancipatus] admissus ad succedendum iure pretorio patri decedenti ab intestato [haberet] scilicet stipendia et salaria cũ sint castrensia bona. vt in preal. §. nec castrense. pbat̃.

Idem respondit. In. §. isto dicitur: cõtraxim⁹ societatem omnium bonoꝝ nunquid tempore mortis tue poteris testari de parte tua: certe sic: al's diceremus societatem extendi vltra vitam tuam: ꝛ sic per tale pactum auferretur tibi ius testandi: ꝛ ita vlterior agnatus admitteretur quod esse non debet. hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere [redigi] vt. j. eo. l. actione. §. morte. ꝛ. s̃. eodem l. nemo potest [ꝛ ideo.] quia non porrigitur vltra mortem [poterit] vt. C. qui testa. fa. pos. l. vlt. [preferre] non facto testamento quod esse non debet: quia esset pactum de futura successione. vnde non valet. vt. C. de pactis. l. vlti. sed facto testamento bene posset preferre vlteriorẽ cognatũ primiori vt. s̃. de inof. test. l. j.

1 ☞ Dominiũ qñ quis perdat ipso iure per contumaciam.

1 **Idẽ respondit socius.** Aduertatis istũ. §. q: aureus est. ꝛ i. §.

isto dicit: habebamus domū cōem ex causa societatis domꝰ ista minabat ruinā: veni ad te: dixi tibi q deberemus eā reficere ne ruat. dicebas tu: nō vł mihi q ruat: sepe monui te vt reficeres tu semp cessabas eā fulcire. vñ eā de ppria pecūia refeci q̃ño subuenit mihi contra te. certe duplici via qz possum infra quatuor menses te ɔuenire vt mihi impēsas tue partis refundas cū vsuris. ꝛ si nō refundis infra quatuor menses perdis dñiū tue partis. sed si nolo dñiū insule: sed volo agere ad interesse meū p̄ possum te ɔuenire act. pro so. h.d. iste. §. videatis expositionē litere [restituerit]. i. reficitur cōi nomine [q dñium insule]. i. magis velle recuperare sumptū q esse dñs totiꝰ domus. ¶ Or signori no. hic: si ego ꝛ tu habemus domū cōem que indiget refectione: si tu citatus solēniter cessasti in refectiōe domus cōis: ꝛ ego de mea ppria pecunia reficio eā habeo electionē vł velim infra quatuor menses ꝛc. vt dixi in casu. ꝛ ad hoc facit. C. de edifi. priua. l. si vt pponis. ꝛ hic. §. est intelligēdus cū domus indigebat refectione ꝛ cessasti reficere ꝛ tu refecisti cōmuni nomine. secus si nō indigeret refectione ꝛ cōmuni nomine nō reficeret: sed pro prio nomine qz tunc videt donare. vt. C. de edifi. priua. l. si is cōtra quē. ꝛ. s. de neg. gest. l. si pup. §. quid ergo. ꝛ laici bene sciūt
1 hūc. §. Itē no. † hic q ppter cōtumaciā alicuius perdit dñiū: sic ꝛ alibi. j. de pub. vecti. ꝛ cō. l. cōmissa. sed nunqd tu perdis dñiū ipso iure an per sentētiā: quidā dicūt per sentētiā nō ipso iure. vt arg. j. de reg. iur. l. id qd nostrū est: sed verius est vt dicatis qd perdis dñium ipso iure. vt arg. huius. §. ꝛ. C. de edifi. priua. l. si vt pponis. nec mirū qz lex plerūq transfert dñiū sine traditione[a] ipso iure. sicut est in vsufru. ꝛ legato ꝛ fideicō. vt. j. de fun. do. l. si fundū. ꝛ. j. de fur. l. a titio. item quid in possessione: nunqd remanet penes cōtumacē socium respondeo sic. nam sepe trāsit in aliquē dñium sine possessione vt in dñio rerū legatarū ꝛ hereditariarum. vt. j. de acqui. pos. l. j. §. veteres. ꝛ. l. cum heredes.

a ✻ ¶ Absq̃ traditione. Adde bar. in l. traditionibus. C. de pactis. adde qd dñiū rei legate nō trāsit recta via in legatariū q̄n res heredis est legata vt p barto. in. l. si heredis de lega. j. Aduerte etiā dñiū rei legate ita q cuilibet debet in solidū ante litem cōtestatā est heredis et quilibet ex legatarijs habz actionē psonalez ad rē vt no. bar. in. l. si pluribꝰ eo. ti.

Si quis societatē.

In. §. isto dicitur: duo ɔxerunt societatē ad rem emendam dolo alterius nō est empta: nunqd tenebit acti. pro so. certe sic: sed si dies esset adiecta infra quā debebat emere ꝛ iste distulit emere infra diē nō maliciose nō tenebit act. pro so. h.d. iste §. videatis expositionē litere. [ad emendum]. s. vnā rem qd esse pōt. vt. j. e. l. actione. §. item societatē. [adiecta]. s. pacto societatis act. pro so. vt. s. e. l. §. venit.

Itē si in cōmunē.

In. §. isto dicit. quidā riuus erat mihi ꝛ tibi cōmunis feci impēsaz circa eū reficiendū: nunqd habeo act. p so. ad sumptū recuperādū: certe sic. h.d. iste. §. videatis expōnē litere [itē si in cōmunē riuū]. s. ex cā societat. [cassius scripsit.] secus si non esset cōmunis ex causa societatis. vt. s. cōmu. diui. l. si quis putās. §. j. vel post quatuor mēses dñiū in me transfert. vt. s. e. l. §. idē respondit sed certe hoc nō est verū qz ibi loquit in edificio vrbano

Itē mela.

In. §. isto dicit: duo vicini cōtulerūt semipedes inter se vt ibi parietez edificarent inter se ad onera sustinēda vtriusq. postea edificato pariete alter phibet alterū ibi immittere: nunqd tenet act. pro socio. rñdet qd sic: idē est si duo vicarij emerūt areā in cōmuni ne luminibus officeret. si vni est tradita ꝛ nō prestat qd ɔuenit tenetur act. pro socio. h.d. iste. §. videatis expositionē litere. [semipedes]. i. quilibet mediū pedem [agendum est] ad interesse: qz gratia societatis. sed etiaz causa negotiationis fuit factū illud pactū. secus si non esset societas: qz tunc cōmuni diui. non pro socio agitur. vt. s. e. l. quibus casibus vnde no. hic q socius pōt vti re cōmuni altero inuito. vt. s. cōmuni di. l. si edes. secus si nō esset deputatum ad eum vsum. vt. s. cōmuni diui. l. sabinus.

Si plures.

In. §. isto dicit: inter me ꝛ te erant plures societates: nunquid de omnibus poterit proponi vnum iudiciū pro socio. rñdetur q sic. h.d. iste. §. videatis expositionē litere [coire] vna ad libros vendendos alia ad vestes alia ad salem alia ad equos dandos ad vecturam. [constat]. s. causa litiū abbreuiādaz: qz boni iudicis est. vt. s. si certū pe. l. quidā. sic ꝛ alibi pro pluribus hereditatibus vno iudicio fami. hercis. agitur. vt. s. fami. hercis. l. heredes. §. de pluribus. ꝛ. C. eo. l. bona.

Si quis ex socijs.

In. §. isto dicitur si duo sunt socij ꝛ vnus causa societatis fecit sumptus in itinere in nauibus vel in iumentis vel in hospitijs vel in camelis causa sui vel rerum societatis socio imputabit illos sumptus. hoc dicit iste. §. videatis expositionem litere [meritoriorum]. i. hospitiorum. [recte imputabit] socius socio: quia debet participare lucrum ꝛ damnum. vt. j. e. l. verum. et s. ea. l. §. quidam. sic ꝛ in procuratore. vt. s. mandati. l. ideoq. §. idem labeo.

Socium.

In. §. isto dr: si duo sunt socij oīum bonorū omnia quesita debent conferre vnus alteri ꝛ iō si ob dānū dati i re cōi dz ɔferre qd cōsecutꝰ est vnus alteri. vnum sciatis q quesita ex phibitis causis socius non tenetur conferre ꝛ econtra: si aliquis sociorum cōdēnatus est ob dolū suū illud nō imputabit societati nisi dānatus sit p iiuriā iudicis. puta qz fuit psens ꝛ cōdemnatus fuit vt ɔtumax. sic ergo si socius ex furto vel ex alio maleficio aliquid quesiuit illud non tenet cōferre: sz si in medio ɔtulit illud erit cōe: nec alr poterit a socio recupare q si fuerit cōdemnatus: ꝛ tunc recupabit solidum idꝰ qd soluit nō penā: nisi sciēte socio cōtulerit illud in act. pro soc. nam tunc penā prestabit: qz cum pticipauit lucrum merito ꝛ participet damnum: nec refert an manēte societate an dissoluta contulerit qd quesiuerat ex furto. ꝛ idem est in alijs turpibus actionibus vt est vi bonorum rapto. ꝛ iniuriarum. ꝛ serui cor. ꝛ idem est in oībus penis pecuniarijs que descendunt ex publicis iudicijs: etiam hec sunt vera si societas coita est honeste ꝛ licite rei. nam si societas coita esset rei turpis nulla esset societas: ꝛ nullius esset momēti. hoc dicit iste. §. cū iiij. ll. sequen. vsq ad. l. si id qd videatis expōez lre. [debere] act. pro soc. [socius sit.] vt. s. e. l. §. idem papi. [debere respōdi] vt. s. e. l. iij. §. j. [socium omnium bonorum]. s. expressim. vt. s. e. l. iij. §. j. secus si simpliciter. vt. s. eo. l. coiri. [per contrariū.] non refert se ad proximum dictum: sed ad id quod dixit in prin. §. [ob iiuriaz act.] quia delinquit [debere.] vt. j. eo. l. adeo. §. pen. ꝛ. s. cōi diui. l. si is cum quo. ꝛ. j. de regu. iur. l. quod quis. [cōsequi] qz videtur magis propter absentiam ꝛ sic ob suam culpam condemnatus quam q non habuit ius. vt. j. de euic. l. si ideo. accedit. s. de procur. l. qui pprio. §. procu. vt in ceteris [quod aūt ex furto] nūc redit ad ver. idem [non oportere cōferri]. i. non cogitur [collata sit] ex voluntate q non cogitur [damnatus sit]. s. reddere [oportet] similis distictio sciētie ꝛ ignorantie ē. j. loc. ꝛ cōduc. l. item queritur. §. si quis fu. ꝛ. l. si vno. §. quid tū. ꝛ. C. de fur. l. quicunq. [ꝛ damnum] ꝛ. s. e. l. si non fuerint. §. j. in fi. [ea] vt. s. e. l. oē es. ꝛ. l. seq. [idēq.] ꝛ iste ver. refertur ad ver. idē. ꝛ ad. l. seq. [ꝛ filibus] ꝛ ita not. qd iurisc. hic vocat turpes actiones que sunt famose vel non famose dūtamen ex turpi causa descendāt vt serui corrupti: quia nō omnis actio turpis est famosa. vt. C. de inof. test. l. fratres ꝛ. C. de dig. l. neq famosi [nullā societatez esse.] vt hic ꝛ. s. e. l. quod ex furto. sic nec rei inhoneste contrahitur obligatio vt. j. de act. ꝛ obli. l. rei. ꝛ. j. de verbo. obli. l. veluti ꝛ si plagij. ꝛ. l. generaliter. sic nec rei turpis contrahitur mandatum. vt. s. man. l. si remu. §. rei turpis. item nec emptio rei turpis valet. vt. s. de ɔhen. emptio. ꝛ vēditio. l. quod sepe. §. veneni.

Sed id quod quis.

In pri. huius. l. dicitur ego ꝛ tu ɔximus societatē res sup qua ɔcta ē societas extincta est: nunquid soluitur societas. verbi gra: tu hēbas tres equos ꝛ ego quartū. ɔtraximus societatem vt quadrigam facerem nūquid ego meo mortuo soluit societas. rñdet iuriscō. distinguēdū esse: aut ɔtraximus societatē vt ponerem equū tuū ꝛ tu venderes: si ante vēditā quadrigā equus meus mortuus est soluit societas. si autē ɔximus societatez vt fieret q̄driga ꝛ ea facta cōicaret. i. tu haberes tres partes ꝛ ego quartā. si equus meus mortuus est in tribus equis remanet societas: sed quid erit ɔximus societatē ad merces cōparādas. ꝛ pecunia mea quā ɔtuli in societatē dpdita est: nunqd in pecunia q̄ remāsit remaneo socius. ꝛ rñdet si dpdita est anteq ɔtulerim nō remaneo socius: si postq ɔtuli dpdita est: nec alr dpdita esset nisi societas coita esset: tunc in reliqua pecunia remaneo socius. hoc dicit ista. l. in sui prin. videatis expositionē litere [extinctum]. i. mortuū sit [vt accepto equo meo] quē nōdū accepisti vel si acceperas nō erat datus vt esset cōis sz eo vēdito cū alijs pciū esset cōe. [vt quadriga fieret] vt. j. de lega. ij. l. peculiū. §. q̄drige. [socij sumꝰ] vñ quarto equo mortuo in tribus remaneo socius: qz equꝰ meꝰ est mortuꝰ iā ɔcta societate: ꝛ iō ē cōe dānū. sz in prio casu nō erat facta q̄driga qz equꝰ meus perierat. vñ qz ante ɔctā societatem equꝰ meꝰ perijt ad me tm̄ dānum ptinet vt hic: ꝛ ad hoc facit. s. fam. her. l. ꝛ puto. §. idq. et l. qui erat. §. fin autē hr̄s ꝛ ex prin. huius. l. colligit ar. q q̄ dant vaccas in societate lz moriat vacca nihilominꝰ remāet societas in vitulo [qz nō societati perijt] sub. sz ei qui destinasset eā ponere. ꝛ nō posuit. vt. s. i pri. huius. l. habuistis: ꝛ facit ad hoc qd habuistis. s. e. l. cū duobus. §. quidam. ꝛ. s. si cer. pet. l. si socius.

Si filiusfa.

In. §. isto dr. ɔxi societatē cū filiofa. ille filiꝰ fuit emācipatꝰ a pre: nūqd durat eadem societas. an erit alia. ꝛ respondetur quod sic. s. remanet in eadem societate: quia initium cōtractus est spectandum sed in hoc casu agēdū est duabus actionibus. nam vna actio dabit mihi ɔtra patrem de eo quod factum est cū eo ante emancipationem sz de eo qd factū est post emācipationem non tenet pater: sed filius tenebitur de eo qd factū est postea: ꝛ de eo qd factuz est ante

est ante. unde si filius post emancipationem dolum cōmisit tenebitur: sed si ego feci dolum filio post emancipationem tenebor filio nō patri. hoc dicit iste. §. videatis expositionē līe [inspiciendum est] unde no. hic qd initiū 3ctus est spectandū. accedit. ḟ. man. l. si pcur. in fi. primi. respon. ⁊ ḟ. depo. l. j. §. si seruus depositus [duab' aūt actiōibus.] q: due psone nō q: due societates sunt: sed vna tm̄ [cessit] idest lapsus est [danda est. Or signori no. hic qd de eo tpe qd cessit ante emācipationē agit cū pre infra annū de peculio. vt. ḟ. qñ act. de pe. est anna. l. j. de eo qd cessit postea: agit cū filio emācipato: de eo qd gessit ante. Sed ad §. istum oppo. ⁊ videt quod inspecto initio nō de vtroq: tpe debeat teneri filius: sed de eo qd cessit postea: al's nō. vt. ḟ. de neg. gest. l. pompo. in nego. ij. Ad quod vos dicetis duobus modis: ⁊ vno modo ẛm qd illa lex intelligitur. aliud dicimus quādo variatur status serui vel gestoris. aliud quādo variatur status socij. vt hic: ⁊ quod aliud sit patet. ḟ. de nego. gest. l. eum actum. vel potest dici secundo modo ẛm quod lex illa intelligit in variato statu dñi. non contradicit ad istum. §. q: intelligo qd de vtroq: agitur cum filio: ⁊ hec sunt vera in filio. secus in seruo si societatem cōtrahit. nam eo manumisso soluitur societas.

Si seruus. In. §. isto d: seruus meus 3xit societatē cū titio postea alienatus pmansit in eadē societate. nunqd finit eius societas. certe sic: ʒ altera denuo inchoatur: ⁊ ideo mihi cōpetit act. pro socio ⁊ emptori: mihi pro eo tpe quo cessit ante venditionē: emptori pro eo tpe quo cessit postea: ⁊ ex eisdē causis cōpetit actio aduersus me: ⁊ aduersus emptorē. h. d. [⁊ mihi] scʒ dño serui. [⁊ emptori] qui est caput serui obligati [cōpetere] contra sociū serui. [itē tam aduersus me] de eo qd cessit ante venditionē intra annū teneor de peculio. vt. ḟ. qñ ac. de pe. est an. l. j. [solum] pperuo. vsq: ad. xxx. an. Or dic mihi quare aliud est in filio aliud in seruo: vt eo alienato finit societas cū videat vtrobiq: alius homo esse. vt. j. de sol. l. qui res. §. aream. rñdeo fili' 3hit societatē obligat seipʒ naturaliter ⁊ ciuiliter ex psona sua: pater tenet de peculio. Itē fili' naturaliter ⁊ ciuiliter pōt obligari. vt. j. de act. ⁊ obli. l. ex oībus causis. vñ lʒ emāciparet tñ durat eadē societas: ʒ vbi seru' 3hit societatē obligat naturalr tm̄. vt. ḟ. de cōdi. inde. l. naturaliter. ʒ qñ alienat nō idē q̄ erat dñs remanet dñs: ʒ in emācipatōe q̄ ante erat pr̄ remanet pr̄: nec est miruʒ si sua finit ⁊ noua 3hitur.

a **De eo morte.** In. l. ista notat differētia inter priuatā societatē ⁊ vectigaliuʒ in priuata societate morte vnius socij soluit societas etiā si dictū sit ab initio vt heres succedat in societatē: nō succedit nisi nouus cōsensus socij ⁊ hrdis accideret: sed in societate vectigaliū nō soluit morte vnius: sed heres succedit in conditione ⁊ societate: ⁊ si heres est psona idonea ad succedēdū in vectigalibus. h. d. in prin. huius. l. videatis expositionē līe [societas.] vt j. eo. l. actione. §. morte. ⁊. ḟ. eo. l. nemo. [scripta sit.] scʒ in pacto quo cōduxit a locatore vectigaliū [nō possit] quo casu cum hrs nō sit ita idoneus nō succedit. ⁊ ad istud accedit. j. eo. l. vex. §. in heredē. Or signori notetis hic: vt heres succedat in societate tria sunt necessaria: primū est q̄ sit societas vectigaliū. scdʒ q̄ dictū sit in locatione vt heres succedat in vectigalibus ⁊ societate. tertiū qd persona heredis sit idonea. Itē notetis hic qd vos habetis. vnā differentiaʒ inter priuatam societatē vectigalium. aliam habetis. j. eo. l. actione. §. nonnunq̄.

Quod in alea. In. §. isto dicit: si ego ⁊ tu cōtraxisocietatē ad pānos emendos ⁊ tu ibas causa negotiatiōis perdidi in alea centum libras: vel dum ires causa negotiationis pro societate cū vxore hospitis iacuisti ⁊ fuisti deprehensus in adulterio ⁊ dedisti pecuniā pro te redimendo nō poteris societati imputare: ʒ si socius est lesus aliquid ex dolo socij cōsequet a cōsocio act. pro socio. qd interest sua. h. d. iste. §. videatis expositionē līe. [laturus.] immo hic fatuitati sue debet imputare. vt. ḟ. eo. l. cum duobus. §. vltimo. secus tamē est si spoliatus fuit a latronibus. vt. ḟ. e. l. cuʒ duobus §. damna [repetet.] vt. ḟ. eo. l. cum duobus. §. venit.

s **Ocium qui.** In princi. huius. l. dicit: qd si ego ⁊ tu eram' socij ⁊ tu iuisti ad nundinas que fiebāt mutine ⁊ lucrat' es ita qd duplicasti: tu postea nō cōmunicas lucrū: sed in rem tuā cōuertis. nunquid teneris ad vsuras ⁊ si morā fecisti vel in vsus tuos cōuertisti: teneris ad vsuras: nō vt ad vsuras: sed vt ad interesse: ʒ si tu socius nō cōuertisti pecuniā lucratiuā ex societate vel non fuisti in mora nō teneris ad vsuras. vnū sciatis qd post mortem socij nō venit interesse ex facto hrdis: sed cōuertit in vsus suos. vel si heres est in mora q: morte socij soluit societas. h. d. princi. huius. l. videatis expoñeʒ līe. [ʒ nō quasi vsuras] idest nō seruato modo vsuraꝝ cū forsan hic plus intersit q̄ pateret modus vsurarū. vt. ḟ. de eo qd certo loco da. opor. l. ij. §. vlti. al's eīn i bone fidei iudicijs veniūt vsure q̄ minores in regione frequētātur. vt. ḟ. de vsur. l. j. in prin. ⁊. l. mora. [nō adhibuisse] ⁊ ad istud est simile qd vsura petat nō vt vsura sed vt interesse. j. de act. empt. ⁊ ven. l. iul. §. ibideʒ. Unde ex prin. huius. l. colligetis arg. qd in vsuris exigendis possit impetrari rescriptū vt possit quis assequi vsuras nō vt vsuras: sed vt interesse. aliquādo tamen vsure petunt vt sors. vt. j. de auto. p̄. l. tutor q̄ rep. §. si vsuras. itē no. h quōd socius socio nō prestat vsuras lucri: si nō cōuertit in vsus suos: vl' si nō est in mora: vt hic: sed al's sic. vt. j. de vsur. l. j. §. j.

Socius. In. §. isto d: ego ⁊ tu cōtraximus societatem ad seruos emēdos vel vendendos: tu seruos cōmunes mihi ⁊ tibi ducebas ad nūdinas vt illos seruos vēderes: illi serui in itinere voluerūt in fugā prorumpere tu resistis eis ita qd vulnerat' es: fecisti impēsas in te curādo. nunqd hāc impēsam recuperabis a me cōsocio. dicebat labeo qd nō: q: hoc nō ex societate: sed propter societatem accidit queadmodum si aliquis nō instituit te propter societatē nō recuperabis a me vl' tibi nō legasset vel si nō neglexisset administrare patrimonium tuum nō recuperabis a me sicut si ppter societatē fuisti heres institutus: vel tibi donatum fuisset nō debuerit ponere in societate: sed reprobata sententia labeonis verior est sententia iuliani qui dixit qd ego socius possum repetere actiōn. pro socio sumptus quos feci in me curando. h. d. iste. §. videatis expositioneʒ littere. [vulneratus est] scilicet a seruis [labeo ait] scilicet ⁊ male. vt. j. l. proxi. accedit. ḟ. e. l. cum duobus. §. damna. ⁊. §. quidam [esset] cum cōtracta sit societas simpliciter. vt. ḟ. e. l. coiri. secus si cōtracta est societas oīʒ bonorū: q: tūc cōicaret. vt. ḟ. e. l. iij. §. j. [est] quia hic propter commune negotium procurādum hoc contingit ei. Alij distinguunt ⁊ dicunt si culpa eius nō precessit tunc recuperat. vt dicit Jul. si autem culpa eius precessit tunc non recuperat vt ait Labeo.

I ☞ Preciū rei cōis si cū socio putatiuo diuiseris a vero socio ille putatiuus cōuenit nō ego cum partē precij receperim.

s **I titius cū quo.** In. l. ista dicit: titius erat mihi socius titius decessit cum tu esses heres titij putabam seyum tytij heredem aliquam rem vendidi ex societate vna cuʒ seyo ⁊ dimidiā partem seyo tradidi. nūquid tu qui es heres in veritate de mea dimidia recuperabis a me actionem pro socio certe nō: quia nō percepi aliquid vltra partem meam: nec interest vtrum partem per se vendiderim: an cōmuniter cum seyo: alias si duo socij rem cōmunem vēdiderunt: vnusquisq: partem suam precij que ad se peruenerit tenetur cōsocio prestare actio. pro socio: sed ille seyus tenebitur tibi peti. hereditatis pro illa dimidia: ⁊ de eo qd ad te peruenerit petitiōn. heredita. nō teneris mihi: q: precium tue partis est. hoc dicit ista lex. videatis expositionem littere. [ad seyum pertinere] scilicet cum ad alium ptineret ponamus ad te. [prestare debeat] scilicet qd est falsum [redire debeat.] Signori quod dicitur in lege ista est verum in pecunia: q: numero diuiditur non partibus. vt. ḟ. si certum petatur. l. nam ⁊ si fur. in fine. ⁊. j. de legatis secundo. l. cū pater. j. rñso: sed in alijs rebus secus est: ⁊ sic soluit contra. j. l. proxi. §. si cum tres. ⁊. ḟ. de rei ven. l. papi. si ex equis: vel potest dici in illo. §. si cum tres. in subsidiū agit cōtra cōsociū: q: nō est soluēdo debitor si tertius socius hic cū hoc nō pponit: imo hic ponit alius casus: ⁊ in pal lega. §. ponit alius casus. vnde nō cōtradicit huic. l. ille. §.

I ☞ Socius nō condemnatur nisi quatenus facere potest vel dolo desijt posse facere quod beneficiū ad fideiussorem vel heredem non transit.

s **Verū est.** In. l. ista in sui prin. d: si duo plures sunt socij vl' vniuersoꝝ bonorū velvni' rei ⁊ vnus aliquid dolo fecit habet istud priuilegiū qd cōdemnat socio inquantū facere pōt nō insolidū: ⁊ hoc summaʒ equitatem continet in se: cum societas obtineat speciē fraternitatis: ⁊ hec defensio datur socio nō fideiussori ipsius cū istud sit personale beneficiū nisi fideiussor iudicium susceperit quasi defensor socij. nam tunc condemnatur inquantum facere potest: ⁊ hoc idem est in patrono qui conuenit inquantū facere potest: sed quid si iussu patris meus socius est filius vel seruus: nunquid conuenietur inquantum facere potest. respondetur quod non: quia hec defensio non prestatur heredibus socij nec ceteris successoribus: quia nec ceteri heredes eorum qui conueniūtur inquantum facere possunt cōdemnatur: sed nunqd ille qui cōdemnat inq̄tuʒ facere pōt cōdemnat deducto ere alieno. rñdet qd nō: nisi esset es alienū cōtractū ex societate. h. d. princi. huius. l. videatis expositionē līe [oportere] nō insolidū. accedit. j. de reg. iur. l. sunt qui putāt [qd magis verū est] vt sit psonale beneficium. vt. j. de reg. iur. l. ⁊ si fideiussor: [condēnari oportere.] q: omnis defensio que cōpetit dño ⁊ defensori ipsius. vt. ḟ. de. pcur. l. ʒ ⁊ he per

sone.§.defendere:⁊.l.si minor.[prestabitur]. vt.j. de regulis iuris.l.priuilegia[debeatur]nec obst.j.de regulis iuris.l. inter eos.⁊.j.de donatio.l.qr ex donatione:qr ille leges sunt intelligende non in socio:sed in alio.vel sunt intelligende cum eo alienum non erat contractum cum causa societatis.

Itē videndū. Dictum est.s.qd socius cōdemnatur socio inquantū facere pōt.in.§.isto queritur:nunqd socius debeat cauere socio q si perueniet ad pinguiorē fortunā qd satisfaciet an pmittet solū:⁊ respōdetur qd sufficiet sola pmissio.h.d.iste.§.videatis expositionem lrē.[an cautio]de satisfaciēdo si peruenerit ad pinguiorē fortunā.[arbitror.]qr appellatiōe cautionis ⁊c.vt.C.de verbo.signi.l.sancimus.vñ no.qd iste psone cauēt de satisfaciēdo si puenerint ad pinguiorē fortunā:⁊ ad istud accedit.institu.de actio.§.vltimo.

Si cū tres. In.§.isto dr:tres erant socij eiusdē societatis finita societate vnus ex socijs egit cum socio ⁊ partē suam ab eo exegit solidū:alius agit postea cū eodem socio ⁊ nō pōt ab eo partē suā exigere insolidū:qr nō potest facere solidū.nunqd habet actio.cōtra sociū qui est assecutus solidā partē vt habeat ptes equales.rñdetur q sic.h.d.iste.§.videatis expositionē lrē[habet eqtatē]sed videtur cōtra:⁊ videtur qd nō possit agi cū socio:q habet integrā portionē.vt.s.e.l.si titius:ad qd dicatis qd lex illa intelligitur vt ibi dixi. Sed denuo opponitur ad.§.istū ⁊ videtur qd melior sit cōditio socij q primo exegit.vt.j.de reg.iur.l.inter eos.Ad qd vos dicetis ibi ex diversis cōtractib⁹ erāt creditores hic ex vno. Sed denuo opponitur ad.§.istū ⁊ videtur qd melior sit conditio socij qui primo egit ⁊ exegit.vt.C.depo.l.vlti.ad qd vos dicetis aliud est ibi:qr ibi duo erant qui deposuerāt ⁊ nō erāt socij.vnde melior erit cōditio occupātis:sed hic erāt socij.vnde esset absurdum qd vnus socius:qr primo egit haberet integrā suam partem:alius non.

Tempus aūt. Signori habuistis qd socius socio condēnatur inquantū facere potest:in.§.isto dr qd tēpus inspicimus:⁊ certe inspiciemus tēpus rei iudicande in quo condēnatur soci⁹ inquantū facere pōt: vel si dolo malo fecit quominus facere possit:⁊ idez seruatur in oībus qui condemnantur inquātum facere possunt.si aūt nō dolo malo fecit quominus possit facere sed culpa nō condēnabitur socius de hoc dicit iste.§.videatis expositionē littere.[quominus possit]nā hec duo sunt paria vel facere posse vel facere quominus possit:quo casu perdit socius istud beneficiū vt.j.eodē.l.nemo.in fine.[non debere]scilicet insolidum:sed si dolo fecit quominus facere posset tenetur insolidum.vt.s.e.l.cum duobus.§.venit.

In heredez. In.§.isto dicitur qd actio pro socio sicut datur contra sociū:ita socio mortuo datur contra heredē eius:lz heres socij socius meus nō sit:tamen qr succedit in emolumentum succedit in onus:⁊ idē est in societate vectigaliū vt heres socij non sit meus socius:nisi contrarium actum sit.tamē sicut emolumentū ad eum pertinet ita ⁊ damnum[cōpetit]scz insolidū:qr ad heredē nō transit:sed beneficium cum sit personale.vt in prin.huius legis.[qui nō]nō refertur ad proximū dictū:sed ad dictū.s.qd heres vectigaliū succedat in societate vectigalium.vt.s.eodez.l.labeo.[obseruatur:]qr heres socij in societatem non succedit.

Si seruo cōi. In.§.isto dicitur:duo erāt socij ⁊ habebant seruum cōmunez:in seruo cōmuni in tuo testamēto legatū sine libertate reliquisti. queritur nunquid totū mihi acquiritur.rñdetur q sic: sz nunqd actiōe pro socio teneor cōmunicare heredi tuo.dicebāt aliq q sic: sed male dicebant:qr est quesitū mihi propter meā partem nō pter cōmunionē:⁊ ideo heredi tuo nō teneor cōmunicare.hoc dicit iste §.videatis expositionē littere.nō em pter cōmunionem]idest propter societatē[acquisierit.]⁊ hoc est verū quando simpliciter sunt socij.secus si sunt omniū socij bonorum.vt.s.eo.l.ij.§.j.Sed quare dicit littera sine libertate:rñdeo ideo dicit sine libertate:qr fm antiquas leges si legabas seruo communi cuz libertate tua portio accrescebat mihi. si tua portio accresceret mihi heres tuus non haberet actionem pro socio:⁊ ideo frustra quereret de hoc vt hic subijcit:sed fm iura.C.si vnus socius reliquit ei libertatem perducitur ad libertatem:sed precium partis mee tenetur mihi offerre.vt.C.de cōmuni seruo.ma.l.j.§.his vnde ⁊ hic frustra quereretur de cōmunicando heredi socij cum totum eo manumisso sibi acquireretur:sicut enim si proprio seruo vtrunqz:idest libertatē ⁊ legatum relinquo vtrūqz valet fm iura ista.vt.j.de legatis primo.l.quesitum.§.presenti.⁊.j.de legatis secundo.l.si quis seruo.ita in cōmuni seruo iure nouo:cum per vnum ex dominis ad libertatem possit peruenire vt dictum est:sed vbi relinquitur legatū sine libertate.vt in nostro casu:si quidem proprio nō valet.vt.C.de legatis.l.seruus.nisi sit miles.vt C.de here.instit.l.cum proponas.⁊.C.de test.mili.l.ex his. si autem relinquitur legatum cōmuni seruo obtinet quod dicitur in

§.isto.Or signor ad.§.istum dupliciter instatur ⁊ opponitur:et primo videtur quod istud non totum ad alium sociuz pertineat vt.j.de acquiren.rerum domi.l.per seruū qui pignori.§.j.ad qd pōt dici si nō tu socius sed alius legaret seruo cōmuni nō totuz queritur mihi sed tibi est.cōmunicandū:sed si legas sine libertate cum non posset tibi socio acquirere totuz debet mihi acquiri. Sed denuo opponitur ad.§.istum ⁊ videtur qd nō ad solū sociuz totum pertineat.vnde videtur contra.j.de stipulatione seruorū l.proinde.vbi dicitur si seruus cōmunis mihi ⁊ tibi aliquid stipulatur acquirit mihi pro parte mea nō pro tua.Ad quod vos dicetis aliud est in donatione ⁊ legato:aliud in stipulatiōe: vbi enim donas vel legas seruo communi mihi ⁊ tibi totum queritur mihi:vt hic.secus si ex alia causa das seruo communi:puta quia eis promittis.vt in.l.contra.vel potest dici quod dicitur in.l.cōtra.est intelligendum in promissione facta seruo communi mihi ⁊ tibi ab alio quam a te.

Societas soluitur. In superioribus habuistis quibus modis contrahatur societas.in.§.isto ponitur quibus modis dissoluitur societas:⁊ certe soluitur societas ex personis si alter sociorū moritur naturaliter vel ciuiliter:qr patitur maximam vel mediam capitis diminutionē.item soluitur ex rebus:si res cōmunes perierunt aut conditionē mutauerunt.puta qr sunt consecrate vel publice.item soluitur societas ex voluntate si vnus socius renunciat societati:vel si vnusquisqz socius renūciat societati.itez soluitur societas ex actiōe vt si sum stipulatus animo nouandi quod habemus cōmune eē causa societatis vel iudicium societatis est acceptum siue sint socij omniuz bonoruz siue vnius rei. item soluitur societas si bona vnius socij vendantur a creditoribus.hoc dicit iste.§.cum seq.⁊ princi.seq. videatis expositionē littere.[interierit]id est esse desierit [intereunt autem hoīes.] scz ciuiliter[diminutione]de his dic.vt instit. de ca. di.§.j.⁊.ij.§.[aut morte naturali]vt.j.l.actione.§.morte[renunciatione]si ambo renunciant vel alter expresse vel tacite.vt.j.l.proxi.⁊.l.actione.§.diximus:sed quando alter socius renunciat: sed intempestiue tenetur socio ad interesse. vt.j.eodem.l.actione.§.renūciare[actione]scilicet interempta [cum autem stipulatione] animo nouādi facta ab eo vel ab alio.[aut iudicio mutata sit.] agendo actio.pro socio contra alium animo nouādi.vt.j.de nouatio.l.delegare.vel dicatis agendo cuz eodē socio.nam eoipso renunciatur.vt.j.proxi.rñ.⁊.j.de diuor.⁊ repu.l.vlti.§.vt lex.

Si incertam rem. In.§.isto dicitur:si contraximus societatē ad rem certam emendam si alter nostrum mortuus est lucrū ⁊ detrimentuz qd accessit cōmunicabitur.hoc dicit iste.§.videatis expositionē littere[si incertam rem]puta in equum emendum vt locetur ad vecturas[labeo ait]videbatur contra cum morte societas soluatur.vt.j.eodez.l.§.morte.Respondeo istud debet intelligi in lucro ⁊ damno dato ante societatem alias esset contra.

Diximus. In.§.isto dicitur:quod dictum est.s.qd renunciatione soluitur societas. hoc est verum si omnes socij renunciant:sed si vn⁹ renunciat liberat alios socios a se.se autem non liberat a socijs:si dolo malo renunciat:puta qr erant socij omniū bonorū ⁊ vni obuenit quedā hereditas ⁊ socius:ideo renūciauit tenetur actione pro socio. cōmunicare illam hereditatē si erat lucrosa:sed si erat damnosa ptinet damnū ad eū:sed si nō dolose renūciaret soluitur societas: sed qr nō interest socij nō dabitur actio pro socio.h.d.iste.§.videatis expositionē littere. [diximus].s.e.l.veruz.§.vltimo.dissentiunt.[idest renūciant]nō liberare. [vt.s.e.l.sed socius.§. si absenti [nō erit cōicandum]ex quo scierūt societatem solutam esse.

Item si societatem. In.§.isto dr: si cōtraximus societatem ad aliquam rem emendam tu vt solus emeres renunciasti teneris ad interesse meum:sed si non renunciasti; qr emptio tibi displicebat licet emeam non teneberis; ex quo nullā fraudem adhibuisti.hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere[placeret]⁊ ad hoc concor.s.eo.l.cum duobus.in principio.

Labeo aūt. In.§.isto dr:si duo erāt socij ⁊ vnus ex socijs renūciat societati ⁊ interest socij cuz non renūciare tenetur ad interesse act.pro socio.verbi gratia: cōtracta societate emimus mācipia tu renūcias societati eo tēpore quo nō expeditvēdere hoc casu qr interest mea teneris act.p socio:qr id qd semp priuatim interest vni⁹ex socijs venit in act. pro socio:sz qd erit duo cōtraxerunt societatē ad tēpus alter renunciauit ante tēpus.nunqd tenetur:⁊ rñdetur qd liberat socios a se nō se a socijs ⁊ ideo lucruz ad eum nō pertinet qd postea cōtingit:sed damnum eque prestabit nisi renunciauerit ex necessitate.sed si tempus est elapsum bene licet ei renunciare: ⁊ nō solum per semetipm potest quis renūciare immo ⁊ p alios: siue sit procur.gnalis siue specialis nisi dñs phibuerit spāliter renūciare.idem

re. idē ꝛ procuratori pōt renunciari ꝛ cū ꝓcuratori renūciatur in potestate eius est. an velit habere ratā renunciationē: sed ipse statim liberatur: sed socius non liberatur nisi ratam habeat renunciationem sicut diximus in eo qui socio renunciat ante tēpus. hoc dicit iste. §. videatis expōnem lr̄e. [non liberat] accedit. s̄. e. l. in prin. [qḋ est verius]. s. vt per vtrunq; renuncieť: ꝛ ita no. quod operatur generale mandatum quo ad genus: ꝛ speciale quo ad speciem accedit. s̄. de procur. l. j. §. j.

Morte. In. §. isto dr̄. nō solū renūciatione soluiť societas sꝫ morte: siue om̄s moriātur siue vnus. et lꝫ heres nō succedat in societatē tn̄ tenetur de dolo ꝛ culpa: sꝫ si coita sit societas alicuius rei ꝛ finis fuit positus illi rei finiť societas: sed q̇d si re īntegra vnus ex socijs decesserit ꝛ alter cōpleuerit nunquid valet societas ꝛ distinguitur vt in mandato: ꝛ si ignorauit valet societas al's nō. vnū sciatis qḋ sicut societas nō trāsit ad heredem socij ita nō trāsit ad p̄rem arrogatorem socij: ne q̄s inuitus fiat socius ei cui nō vult sꝫ ip̄e filius arrogatus remanet soci⁹ sicut si filiussa. socius. emācipat⁹ fuerit socius permanet. hoc dicit iste. §. vsq; ad. §. publicatiōe: videatis expōnē lr̄e. [est.] vt. s̄. e. l. heres [que est in mādato] accedit. s̄. mā. l. si mādato ꝓcedēte. [soci⁹.] vt. s̄. e. l. si id qḋ. §. fili⁹

Publicatione. In. §. isto dr̄ qḋ diximus ꝙ publicatiōe soluitur societas intelligitur si sunt socij vniuersorum bonorū ꝛ oīa bona publicanť quia similis mortuo habeť: sꝫ quid erit si socius dissoluta societate impēdit in rē cōmunē: nūquid venit in actione pro socio respōdeť qḋ non: sed venit in act. cōmu. di. sꝫ quid erit cōmunis pecunia duorum sociorū erat penes vnū ex socijs ꝛ alicui socio aliquid abest cum illo debet agi penes quē pecunia est: ꝛ ea deducta oēs de reliquo agere possunt. vnū sciatis ꝙ durante societate interdum agitur act. pro socio ꝛ cū societas vectigaliū causa coita est. Sed quid si duo sunt socij ꝛ vn⁹ ex socijs est maritus ꝛ dissoluiť societas: nūquid debet ꝑcipere dotem: certe sic quia apud eum dꝫ esse dos apud quē sunt onera m̄rimonij. Sꝫ si iā soluto matrimonio dissoluitur societas eadē die recuperāda est dos qua solui dꝫ. sꝫ quid erit si eo tēpe quo soluiť societas: certū est quod dos vel pars dotis nō dꝫ reddi: hoc casu socij debent eā diuidere. h. d. iste. §. cum. l. se. videatis expōnem littere [diximus]. s̄. e. l. verū. §. vi. pro mortuo habeť] vt. s̄. de capi. di. l. tutelas. in fi. [sed cōi diuidūdo iudicio] nō directo sed vtili. vt. s̄. cōi diui. l. in summa [peruenerit] igitur agēdū est vt referatur. Sed no. ꝙ spāle est in act. vectigalium qḋ possit agi act. pro socio societate manēte: sed nūquid idem in priuata societate potest dici: dicūt quidā ꝙ sic eadem rōne. s. expedit agi manēte societate. alij dicūt non idem esse vt. s̄. e. l. adeo. ꝛ. C. e. l. tandiu. [percipere debet.]. s. socij oium bonorum non aliter vt s̄. e. l. iij. in fi. ꝛ. l. sequē. [sustinet] vt. s̄. fami. her. l. si filia. ꝛ. j. de iure do. l. si is qui. §. j. ꝛ. C. tam. her. l. ij. [reddi non oportere] ꝓpter pactū iterpositū: vl' ꝓꝑ aliā cāꝫ [dꝫ] vt tn̄ ↄstāte m̄rimonio ꝑmaneat penes virū: sꝫ ip̄e cauet socijs qn̄ onera m̄rimonij nō sustiebit se restituturū partes eorū. vt. s̄. e. l. omne es alienuꝫ

1 ☞ Si vnus ex socijs rem cōmunē vēdidit debet ei de indēnitate caueri ꝛ preciū receptum inter socios diuidi et si preciuꝫ socijs cōicauerit super indēnitate ei succurretur hoc dicit.

Si vnus. † In pri. hui⁹. l. dr̄: plures erant socij vnus ex socijs vendidit rē cōem volūtate aliorum. nunquid preciuꝫ dꝫ diuidi: certe sic. dūtamen a socijs caueatur sibi de indēnitate qꝛ promisit d̄ euictione sed si res est ei iam euicta hic ei prestabiť act. ꝓ socio de precio qḋ habet: sed quid si preciū est cōicatum nulla p̄stita cautione: ꝛ postea res est euicta: nūquid qḋ soluit socius noīe euictionis secute recuperabit act. pro socio. certe sic: sed quid vnus sociorum desijt esse soluēdo nunquid ceteri. alij p̄stabūt ei indemnitatem. rn̄detur ꝙ sic: quia societas cū cōtrahitur: ↄtrahiť taꝫ lucri quā dāni cā. hoc dicit ista lex in sui pri. videatis expositionem lr̄e. [diuidi dꝫ] act. pro socio. inter eos. [futurum] hoc est verum quando vēdidit nomie ꝛ cōsensu sociorū: sꝫ si vēdidisset non cōsensu sociorum: sꝫ suo noīe poterit res a possidente peti ꝛ ad hoc facit. C. de nego. gest. l. ab initio. ꝛ. s̄. cōi. di. l. si quis putans. §. fine. [est] qꝛ res est iam euicta ab emptore [sine cautione] sibi indemnitatis prestande si euinceret [pertinere [vt. s̄. e. l. verū. §. si cum tres [initur] vnde quid initur cōi lucri ꝛ dāni indubitāter ceteri sibi prestant indemnitatem. vt. s̄. e. l. muti⁹

Si vnus ex socijs. In. §. isto dr̄ plures erant socij nō oium bonorum et vnus fenerauit cōem pecuniam ꝛ percepit vsuras: nūquid cōicabit vsuras. certe sic: si fenerauit cōmuni nomine: sꝫ si suo nomine fenerauit non: cum periculum nominum ad eum ꝑtineat. hoc dicit iste. §. videatis expōnem littere [non totorum bonorum] nam si essent socij oium bonorum omnia cōicaret. vt. s̄. e. l. iij. §. j. ꝛ. s̄. si cer. pe. l. socius [societatis nomine fenerauit] nā quod queriť ex re cōi totum est cōicandum sic procurator quod aquirit totum reddet dn̄o. vt. s̄. de procurato. l. qui proprio. §. procurator. vt. s̄. de rei ven. l. si nauis. ꝛ. s̄. man. l. idemq;. §. si mādauero. ꝛ hoc casu quando sunt socij omnium bonorum tenetur cōsocijs non quasi de vsur. sed quasi de interesse. vt. s̄. e. l. sociuꝫ. ꝛ ex. §. isto colligitur argu. si duo sunt fratres ꝛ vnus fenerat cōmunem pecuniam ꝛ cōmuni nomine qḋ tunc vsuras debeat cōmunicare: alias non. vt. j. ad. l. fal. si heres.

Si quid minus. In. §. isto diciť: si aliquis ex socijs de suo proprio aliq̇d impendit causa societatis vtiliter vel necessario debet recuperare partem a socijs: ꝛ non solum partem immo ꝛ vsuras: si pecuniam accepit sub vsuris: sed ꝛ si suam pecuniam dedit quam alijs daturus erat sub vsuris similiter recuperat vsuras act. pro soc. hoc dicit iste. §. videatis expositionem lr̄e [sub vsuris dedit]. i. soluit vsuras [dedisset] et hoc casu repetit non vt vsuras: sed vt interesse. vt. s̄. e. l. socium. et ad hunc. §. facit. s̄. de nego. gest. l. at qui natura. §. non tantum. cum. l. se.

Non alias. In. §. isto diciť ꝙ socius cōdemnatur socio inquantum facere potest cuꝫ fatetur se socium: sed si negat se socium ꝛ redarguitur de mendacio cōdemnatur insolidum. hoc dicit iste. §. videatis expositionē littere. [fuisse] vt. j. de re iud. l. sed hoc ita. sic ꝛ fideiussor qui pōt vti beneficio epistole diui adri. ꝑdit hoc beneficium si diffitetur se fideiussisse: vt. s̄. de fideiuss. l. si dubitetur: sic ꝛ alibi. vt. s̄. de rei ven. l. vlti.

1 ☞ Nullus ex socijs potest alienare de rebus quas non habebant socij venales.

a ☙ Nemo i prin. huius. l. ꝛc. declara vt per bal. in l. j. C. q̄ testa. fa. poss. et an vnus socius possit stipulari societati sue vide bal. in. l. si absentis. C. si cert. peta. Innoc. in. c. dilecta d̄ exces. prela.

a
1 **Nemo.** a In prin. hui⁹. l. diciť † si plures sint socij si aliquis sociorum vult alienare rem cōmunem: potest alienare partē suam ꝛ nō plus etiam si socij omnium bonorum sint. hoc dicit prin. huius. l. videatis expositionem littere: [sint] quia nemo plus iur. ꝛc. vt. j. de acquir. re. do. l. traditio. ꝛ ad hoc facit. C. de cō. re. ali. l. j. ꝛ. s̄. si cert. pe. l. si socius.

Illud queritur. In. §. isto dr̄: qḋ socius si dolo aliquid fecit debet cōdemnari inquantum facere potest nisi fecerit dolo quo minus facere possit: sed qn̄ diciť dolo malo facere quo minus facere possit: certe si alienat bona sua in fraudeꝫ creditorum non si potuit lucrari ꝛ nō fecit: quod apparet: quia ille debitor tenetur fraudatario iudicio qui alienauit bona sua in fraudem creditorum: nō si potuit acquirere ꝛ non fecit hoc dicit iste. §. videatis expositioneꝫ littere [bona sua] sub. non de eo qui conditione acquirendi non vtitur. ꝛ ad istud accedit infra de his que in fraud. cre. lege qui autē. in prin. [idq;] ex interdictis scilicet reuocatorijs seu fraudatorijs.

Cum societas. In. l. ista dicitur: plures contraxerunt societatem ad emendum ꝛ vendendum dū omnes socij essent in nūdinas dixit vnus ex socijs non ducatis me per nundinas propter istum calorem: quia nō sum bene sanus: sed placeat vobis vnum quod remaneam domi cognosco bonum vinum ꝛ bonas carnes: ego optie parabo vobis dixerunt alij socij nimis expēderes: sed volumus facere tibi tale pactū qḋ pares nobis et tibi singulis diebus ꝛ habeas quinque solidos. dixit socius bene placet mihi quando processerunt postea rationem inuenitur quod parat epulas pro octo solidis. vnde expensis illis denarijs stabat et non parabat. dixerunt ali socij non seruasti nobis pactuꝫ. dixit socius non possum aliud: quia non possum vobis parare pro minori precio quaꝫ. viij. solidis modo queritur qua actione socij agant contra socium vt seruet sibi compromissum. respondetur si istud pactum fuit appositū in societate vel incontinenti post parit nouam prescrip. verbis. act. et veterem informat. vnde poterunt agere prescrip. verb. vel. actio. pro socio. hoc dicit ista lex videatis expositionem littere. [coiret] i. inter tres pluresue socios. [pro socio] ꝛ prescrip. verb. vt ex vendito prescrip. ver. ꝛ hec littera est plana. ꝛ ad hoc facit. C. de pact. cō. l. ij. si autem habetis pro socio et ex vendito sub. ꝛ prescrip. ver. ad interesse si dicebāt socio vendis nobis epulas pro quinq; singulis diebus: ꝛ dicebat vendo.

Nulla. In. l. ista dicitur: si duo contrahunt societatem in eternum. i. per omnia secula seculorum hoc esse non potest: quia nullus homo eternus est. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [nulla societas in eternuꝫ]. i. per omnia secula seculorum [coitio est] quia morte soluitur societas. vt. s̄. e. l. actione. §. morte. [sed in perpetuum]. i. dum viuunt cōtrahitur societas. vt. s̄. e. l. j.

d **Uo societatem.** In.l.ista d:duo erant magri artis gramatice vn⁹ sciebat optie autores:alter p̄scianuz. vn⁹ sciebat di ctare:ali⁹ metrice.dixerūt isti duo vno die nos sumus duo magistri imperfecti cōtrabam⁹ societatē ad gramaticaz docedā.⁊ q̄cquid vn⁹ lucrabit̄ cōmunicet alteri ⁊ ecōtra.⁊ hoc pactū fuit scriptum:⁊ insup stipulati sunt si nō ita seruarēt vt cōuenerāt qd alter daret alteri.xx.noie pene.his ita factis ille q̄ legebat fabulas autorū lucrabat̄ longe pl⁹ q̄ ille q̄ legebat priscianuz: ille q̄ plus lucrabat̄ dixit:volo qd quicq̄d lucror sit meū:⁊ q̄cqd tu lucraris sit tuū:dixit alter nō ita ꝫcta fuit societas: vn̄ vult cōuenire actioñ.pro socio alium ad interesse.querit̄ nunq̄d possit.et r̄ndetur qd est distinguēdū:aut stipulatio q̄ subsecuta fuit est interposita aīo nouādi:quo casu agi nō pōt act.pro socio: sed ex stipulatu:aut stipulatio nō est interposita aīo nouādi quo casu aget act.pro socio:⁊ si q̄d plus est in pena petit ex stipulatu: sꝫ quid in dubio dicem⁹ stipulationē esse factā aīo nouādi vel nō. r̄ndet iuriscōsul.si apposita est pena affirmatiue: q: dixit cōtrahimus societatē ad gramaticaz docendā ⁊ q̄cq̄d lucrabimur sit cōmune ⁊ inuicē hoc stipulamur:hoc casu nō agit̄ act.pro socio quia fuit nouatio:aut interposita est negatiue:q: stipulati sunt xx.noie pene si alter alteri nō cōicaret:⁊ tūc nō videt̄ stipulatio aīo nouādi facta:vnde poterit agi actio.pro socio.hoc dicit ista lex.videatis expositiouem lr̄e.[xx.dari] scꝫ noie pene stipulati sunt inter se[nō posse] qd verū est f̄m hec tp̄a.vt.j.de noua.l.ij. sed hodie secus est.vt.C.de noua.l.vl.[agi posse] sub.in altero casu:⁊ si actū est pro socio tollit̄ ex stipu.ad penā quatenus inuicem cōcurrunt.vt.s.e.l.si q̄s a socio. ¶ Sed signor: super.l.ista querit̄ quid in duobus doctoribus legū si talē societatē faciāt. scripserunt hic dn̄s Jo.⁊ Azo.qd nō valet quare: q: legalis est scientia que precio nummario ⁊c.vt.j.de varijs ⁊ extraor. cog. l.j.§.proinde.⁊ tp̄e harū legū doctores recipiebāt salariū de publico:veruntamē si scholares volebant eis vltra offerre licebat eis accipere:sed certe cum doctores non recipiant salariū de publico si idem dicatur in duobus doctoribus legum nō conuinco fore reprehensibile.

Duo conliberti. In.§.isto dicit̄:duo erant cōliberti eiusdē patroni idest liberti simul manumissi cōtraxerūt societatē lucri ⁊ questus:certe negotiationis vel simpliciter:postea alter a patrono est heres institutus alteri patronus amplū legatuz relinquit. nunq̄d debent ista cōmunicare.Respon.nō:q: nō inueniūt ista rōne lucri ⁊ questus:sed causa meriti.hoc dicit iste.§. videatis expositionem littere. [duo conliberti] scꝫ eiusdem patroni simul manumissi[cōpendij] secus si omnium bonoꝝ.vt.s.e.l.iij.§.j.⁊.j. eo.l.si qui societatez vniuersarū fortunarū.Respon.q: hereditas ⁊ legatū proueniūt ex merito.vt.s.e.l.coiri.⁊.l.sequen.

i ☞ In societate culpa leuis est nō adhibere eā diligētiaz quā in suis adhibere solitus est tp̄e contracte societatis.

s **Ocius socio.** †In.l.ista d:duo rustici cōtraxerūt societatē ad boues emendos ⁊ vēdendos:bonū foruz in ciuitate ista est in die sabbati in meridie:⁊ nō in mane vnus socioꝝ erat delicatus stabat in foro vsq ad tertiaz recedebat cū bobus:illi boues nō poterant vendi.nunquid de ista negligētia tenebitur socius socio.Respōdetur quod sic:q: fuit in culpa:sed de exactissima diligentia nō tenet̄ ⁊ imputet̄ sibi qui talem sociū sibi elegit. hoc dicit ista lex.videatis expositionē littere.[est] quasi dicat soci⁹ non tenetur de leuissima culpa[adhibere]accedit.s.eo.l. cum duobus.§.venit.⁊.§.damna.⁊.§.quidam.[debet] cū mala electio sit in culpa.s.eodē.l.de illo.⁊ insti.eo.in fine.

s **Si qui societatez.** In.l.ista d:duo cōtraxerūt societatez vniuersoꝝ bonorū:postea alicui quesita est hereditas vel legatū.nunq̄d debet hoc cōicari alteri.certe sic.h.d. ista lex. videatis expōnez lr̄e.[vniuersaꝝ fortunaꝝ]sub.⁊ ita oīz bonorū sp̄aliter.vt.s.e.l.iij.§.j.[in cōez redigēdaz]sic ḡ si duo ꝯhunt societatē oīm bonoꝝ in rebus quesitis ille statim cōicant̄.vt.s. eo.l.j.si in acquirēdis vt ille cōicētur:⁊ ex quacunq: cā sint quesite tenet̄ act.pro socio.vt.s.e.l.j.§.j.secus si ꝯheret̄ societas lucri ⁊ questus ⁊ cōpendij.vt.s.e.l.duo.§. duo conliberti.

s **Si societatem.** Alias est.§.⁊ incipit idem Mar.respondit. ⁊ dicitur in lege ista si duo contraxerūt societatē omniū bonorū: ita quod quicquid erogaret̄ vel quereret̄ per eos esset cōe valet ista societas:⁊ si aliqua sint erogata in honorē alteri⁹ eoꝝ imputanda sunt societati.h.d.ista lex videatis expositionem littere. [vniuersarum fortunarū]⁊ sic omniū bonorū. vt.s.l. proxima. [ita coierunt]scꝫ aliqui in honore alterius.[liberoꝝ]puta q: vnus dedit dotē p̄ filia sua[imputāda]accedit.j.e.l.si socius.

s **Si societatem.** In lege ista dicitur:si contraximus societatem vniuersorum bonorum:⁊vnus nostrum aliquid emit illud illius est qui emit:sed tenetur illud communicare alteri actione pro socio.hoc dicit ista lex.videatis expositionem littere.[contraxit]scilicet omnium bonorum[quod emit]scilicet post contractam societatem[cōmunicare]accedit. C.cōmunia vtriusq: iudicij.l.si partuus.secus est in his rebus quas tūc habebat:q: ille nō sunt communes.vt.s.eodem.l.prima.in fine:⁊.l. sequenti.item secus est si essent socij omnium bonorum.

s **Si coita.** In lege ista dicitur:si contraximus societatem in his partibus quas titius arbitraretur ⁊ titius mortuus est anteq̄ arbitraretur non valet societas cum tacite agatur quod aliter non sit societas quam titius arbitratus fuerit.hoc dicit ista lex videatis expositionem littere.[nil agitur] tali societate [arbitratus sit] vnde nota.quod in societate non receditur a persona.vt hic: sic ⁊ in stipulatione.vt.j.de verbo. obligatioñ.l.si quis arbitratus sit:⁊ in venditione:vt.C.de contrahenda emptio.⁊vendi.l. vlti.

i ☞ Arbitrorum duo sunt genera.

s **Si societatem.** In lege ista dicitur:contraximus societatez vt haberemus illas partes de quibus nerua arbitretur.nerua est arbitratus quod habeam tres partes:tu duas. nunquid valet eius arbitriuz:⁊ certe si eque est arbitratus valet:si inique est arbitratus non valet tunc poterit reduci ad arbitrium boni viri.nam arbitrorum duo sunt genera.vnus est arbiter in quem compromittitur et statur sententie illius siue equa siue iniqua est.alius est arbiter qui si inique arbitratur:et reducit̄ ad arbitrium boni viri:sic est etiaz in locatione:si ego locaui tibi opus vt titius arbitraretur si fuerit bene factum ⁊ recurritur ad arbitrium boni viri in actione pro socio quia est bone fidei. vnde si nerua amic⁹ est inique arbitratus iudex eque arbitrabit̄. vnde si constituit nerua quod vnus socius millesimam partem ferat alter centesimam si eque est arbitratus valet eius arbitrium:puta si alter plus opere vel industrie vel pecunie collaturus erat in societate: alias non.hoc dicit ista lex cum quatuor legibus sequentibus vsq ad legem si socius.videatis expositionem littere.[ea condictione]idest eo pacto[constitueret]scilicet quam ego deberem ferre et quam tu. [virum bonum] idest iudicem. sic et.j.de verborum obligatioñ.l.continuus.§.cum ita. [certū est] ,vt.s.de arbitris.lege diem.§.stari.[fiat]et iste nuncupat̄ amicabilis compositor:vt in lege sequenti.⁊.j.de legatis secundo lege prima.⁊.j.de operis libertoꝝ.lege si cuz libertus. [bone fidei.]vt instituta de actioñ.§.actionum. ¶ Sed signor: i notate quod duo sunt genera arbitrorum.vnus est arbiter qui cognoscit autoritate iudicis: et eius sententie debet stari siue sit equa siue iniqua.vt in preallegata lege.s.de arbitris.l.diez proferre.§.stari. Est alius amicabilis compositor siue arbitrator qui cognoscit iuris ordine non seruato.vt.C.mandati.l. in re. ⁊ eius sententie statur si est equa vel si est iniqua recurrit̄ ad arbitrium boni viri.vt in.l.interposita.Sed opponitur quomodo si arbitrator ⁊ amicabilis compositor inique arbitretur recurritur ad arbitrium iudicis cum in societate non sit recedendum a persona vt in stipulatione dicimus: et in emptione. j. de verborum obligatioñ.l.si quis arbitratu. Ad quod dixerunt quidam qd lex illa intelligitur in actiōibus stricti iuris hec in bone fidei actionibus:sed hec solutio non est bona: quia idem est in bone fidei actionibus.vt.s.de contrahen.emp.⁊ ven.l.vlti. ⁊ idem est in societate.vt.s.eo.l.si coita:⁊ ideo vos dicatis s̄ꝫ Jo. ⁊ Azo. refert an arbitrator ⁊ amicabilis cōpositor arbitretur ⁊ inique:quo casu recurritur ad arbitrium boni viri in contractibus bone fidei.vt hic:⁊ in contractibus stricti iuris. vt.j.de operis liberto.l.si libertus. an arbitrator ⁊ amicabilis cōpositor eque arbitret̄:quo casu non receditur ab eius persona: nec recurritur ad arbitrium boni viri nec in bone fidei actionibus. vt.s.e.l.si coita.⁊.C.de contrahen.emptio. ⁊ ven.l. nec in stricti iuris actionibus.vt in.l.cōtra.j.de ver.ob.l. si quis arbitratus.

s **Si socius.** In lege ista dicit̄:cōtraximus ego ⁊ tu societatem omniū bonorū:ego p̄ filia mea promisi marito suo dotē anteq̄ soluerem decessi filia herede relicta: postea solutum est matrimonium.illa filia egit cum marito ⁊ maritus eam liberauit per acceptilationem.nunquid potest imputari societati.⁊ respondet iurisconsultus qd non.hoc dicit[si socius]scilicet omnium bonorum.

i **Ure.** In lege ista dicitur:si sumus socij ⁊ causa societatis:accipio mutuo pecuniā:obligo me non te:nisi in arcam communem esset reducta. hoc dicit ista lex videatis expositionem littere.[non obligatur]nam: sicut contrahendo sibi querit.vt.s.codem.l.si quis societatem ita hoc

ita hoc casu alij obligantur.[verse sunt:]quia tunc socius obligatur.vt.s.eodem.l.omne es alienum.

i **Illud querendū.** In lege ista dr arbor nata est in cōfinio inter fundum meū τ tuū:vel lapis quidam protēdebat p fundū meū τ tuū:succisa est arbor vel lapis exēptus est.nunquid erit cōis sicut de argēto nostro facimus cōmunes massas. τ certe videt q sic:sed certe dicēduz est si arbor coaluit in fundo tuo τ meo quatenus coaluit tua τ mea est p indiuiso:sed succisa arbore vel lapide sic exēpto incipit esse cōmunis pro indiuiso.hoc dicit ista lex videatis expositionē lre.[que in cōfinio]fundorū duoz vicinoz[habebat]ante separationē.vt.s.cōi diuidun.l.
i si arbor.vnde no.† qd arbor dum est inserta in cōfinio duoz vicinorum potest possideri pro diuiso dum est separata possidetur pro indiuiso:nisi habeat respectus ad id qd possidebat:τ sic nō ob.s.de rei ven.l.pompo.§.ex equis.

q **Totiens.** In.l.ista dr:si tu cōtrahis societatem cū filio meo vl cū extraneo me iubente valet societas τ agit cuz persona illius que est inspecta in contrahenda societate.hoc dicit ista lex videatis expositionem lre.[cum illius persona]sub.cū qua coita est societas[spectata sit.]vt.s.qd iussu.l.vlti.τ. C. qd cuz eo.l.ex cōtractu:sed cum eo qui iussit agitur cōdictione incerti.vt insti.eo.§.vlti.τ.s.si cer.peta.l.si institorem.

¶ Explicit liber.xvij.

¶ Incipit liber.xviij.de contrahenda emptione τ venditione: et de pactis inter emptorem et venditorem compositis: τ que res venire non possunt. Rubrica.

¶ Rubricam istā ita cōtinuabitis:nō solū mandatū cōtrahit solo cōsensu:immo emptio τ vēditio.vt.j.eo.l.j.in fine:τ q inter emptionē τ venditionez adijciunt plura pacta:ponit de pactis inter emp.τ ven.τ q quedā res sunt que vendi nō possunt subijcit τ que res venire non possunt:de prima parte rubrice agitur j.eo.l.j.τ.ij.de secunda agitur.j.eo.l.pacta.
i ☞ Emptio τ venditio vnde originem sumpserint τ quando emptio τ venditio dicatur contrahi τ quando permutatio.

Origo emēdi vendēdiq.
i ¶ Hec lex est diuisa† τ in ea tria dicunt. prio dicit vnde emptio τ vēditio trahit originē.secūdo qualiter cōtrahat.tertio qualis est cōtract⁹ τ certe emptio τ vēditio traxit originē a pmutationibus:q olim nō erāt nūmi:vnde vocabat vnum merx aliud precium:si placebat mihi equus tuus τ tibi liber meus vnus nostrum dabat alteri:sed q hoc erat difficile:vt tu haberes rē quā ego vellē τ ego haberē rem quā tu velles: cogitauerūt inuenire aliam rem que oēs alias estimaret τ venerūt nūmi qui fiunt publica autoritate.vnde cōtrahit hodie emptio τ venditio de pecunia ad rem.secūdo dicit nunquid hodie aliud est si ita fiat vt olim fiebat vt si des mihi equum tuuz τ ego tibi librū meum erit ne emp.τ vendi.dicebant quidam q sic.vt dicit Homerus antiquus apud grecos:q dum greci essent in exercitu habebāt es τ ferrum:sed nō habebant vinum:vnde ferrum cum vino permutabant cum eis qui volebant emere ferrum. Sed proculus et nerua dixerunt non esse venditionem sed permutationem:quia sicut aliud est emere aliud vendere:ita alius est emptor: τ alius venditor. Item aliud est precium aliud merx:sed in permutatione non apparet vtrum sit quis emptor vel venditor.tertio dicit quod emptio τ venditio est contractus iurisgen.vnde potest cōtrahi inter presentes τ absentes τ per nuncium τ per epistolam. hoc dicit ista lex.videatis expositionem littere. [cepit] scilicet olim.[non ita erat nummus]idest pecunia.vt.j. de verborum significatione.l.in vsu[neq aliud merx]idest res vendita.[vocabatur]scilicet olim. [permutabat] accedit quod habuistis in prohemio huius libri.in fi.[velles]quasi dicat:difficile erat quod tu semper haberes quod ego desyderarem τ ego quod tu desyderares:τ sic pmutatio erat difficilis.sub.τ ideo electa[materia est]idest pecunia numerata.[vocatur]accedit.j.de reruz permutatione.l.prima.vnde nota quod emptio contrahitur de specie ad pecuniam numeratam.vt hic:τ ad hoc facit institu.eo. quia pecunia estimat omnes res: cum omnes res in pecuniam possunt conuerti.vt.C.de cōsti.pecu.l.vlti.[putant]sub.sed male[aliud est merx]idest res que vendit.[iuregen.]vt.s.de iustitia τ iure.l.ex hoc iure.[τ per litteras]accedit.insti. de ob. q ex cōsensu īdunt.in princi.τ.j.de act.τ ob.l.ex cōsensu.

Inter patrez τ filiū. In principio huius legis dicitur quod inter patrem et filium emptio τ venditio non potest contrahi nisi de rebus castrensibus. hoc dicit principium huius.l. videatis expositionem littere.[non potest]scilicet de re peculij profectitij prohibente patria potestate.naz fm iura ista quicqd querebat filius acquirebat patri.vnde rei proprie τc. vt.j.codē l.rei.item prohibente patria potestate non potest contrahi ciuilis τ naturalis obligatio inter patrem τ filium.vt.s. de condictione indebiti.l.frater a fratre.τ.s.de iudicijs.l.lis nulla. τ facit institu.de inutili stipulatione.§.ei qui.[sed de rebus castrensibus]subaudi vel quasi potest contrahi emptio τ venditio inter patrem τ filium:quia in his rebus habetur loco patris familias.vt.s.ad macedonianum.l.j.in fine.τ.l. sequenti.

Sine precio. In.§.isto dicitur quod emptio τ venditio sine precio non potest contrahi sed si conueniat de precio valet licet precij numeratio non intercesserit.hoc dicit iste.§. videatis expositionem littere. [sine precio]idest sine precij conuentione:τ sine re.vt.j.eodem.l.nec emptio.in principio.τ instituta codez.§.precium[est]sed bene potest dari alia res insolutum volente venditore.vt.C. de rei vendicatione.l.precium.[habitam emptionem.]vt.j. eodem .l. qd sepe:in.§.his:sed si emptio fieret in scriptis tunc oportet perfici totam scripturā. vt.j.insti.eo.§.primo.τ.j.de fide instrumentorum.l. contractus.

Si res. In lege ista dicitur:vendidisti mihi rem τ tradidisti hoc pacto vt si displicuerit mihi intra illam diem res sit inempta .nunquid videtur pure contracta venditio. certe sic: sed sub conditione resoluenda.hoc dicit ista lex videatis expositionem littere.[ita vt si displicuisset.]idest vt si displicuisset vsq ad octo dies [sub conditione.] ¶ M: signori notate ita breuiter vt tollatis quoddam contrarium quod hic signatur:aut ita dicitur vendo tibi rem istam vt si tibi intra talem diem displicuerit res sit inempta.hec est pura venditio:sed est resoluenda sub cōditione.vt hic.τ.j.de in diem adiec.l.secunda.τ.j.pro emp.l.ij.§. sed si in diem.aut ita dicitur:vendo tibi istam rem si tibi nō displicuerit intra talem diem:hoc casu venditio est conditionalis. vt institu. eodem.§. emptio. vnde non valet nisi conditione impleta.vt.j.eodem hec venditio.

Et liberi hoīs. In lege ista cum sequenti. et princip. sequen . dicitur quod quedam sunt res:quarum non est commercium: et non possunt a scientibus vendi : sed ab ignorantibus sic vt est liber homo τ res sacra: quia non potest cognosci liber homo a re sacra τ sciens liberum hominem aut rem sacraz vel religiosam vel rem cuius non est commercium:vt res que nō est in vsu publico.vt est campus martius emere non potest. hoc dicit ista lex cum sequenti τ princip.sequen.videatis expositionem littere. [haberi non potest.]idest quarum rerum commercium non habemus. [intelligitur] idest valet [ematur] valet enim si emeret ab ignorante vt venditor tenetur emptori de euictione ad interesse.vt instituta eodem.in fine. non autem valet vt eius commercium habeatur:nec refert vtrum venditor ignoret vel sciat.vt.j.eodem.l.liberi.[a seruo]facit.j.de vsucapionibus.l.iusto.in principio.[in pecunia] idest in patrimonio [vt est cāpus martius]ad hoc facit instituta. de inutili stipulatio. in principio.τ.ff.de legatis primo.l.apud iul.§.j.

Si fundus. In.§. isto dicitur : tu vendidisti mihi fundum pro triginta : hoc adiecto vt ista triginta soluerem annua bima trima die : et fuit dictum qd si non soluerem sua die fundus esset inemptus:et redderem fundum cum fructibus:et quantum alij minus venderet: postea ad diem non solui pecuniam : nunquid actione ex empto conueniens me:certe sic.licet resoluta sit emptio : et venditio : quia in emptionibus et venditionibus : non quod dictum est : sed potius quod actum est spectatur. apparet ergo ex predictis hoc esse actum ne venditor emptori pecunia non soluta esset obligatus: non tamen vt emptio et venditio resolueretur. Unum sciatis quod emptio τ venditio contracta sub conditione : illa conditio ea contracta potest tolli:sicut re integra potest recedi a tota emptione.hoc dicit iste.§.vsq in finem legis.videatis expositionem littere. [ea lege venisset] scilicet vt precium solueretur annua bima trima die:τ sic sumitur.s.de pignoratitia actione.l.si necessarias.τ sub ea lege[restituerentur]scilicet venditori. [venisset] scilicet primus venditor. [actionem esse]sic ergo agitur actione ex contractu ad rescindendum contractuz. sic et alibi.C.de rescindenda venditione. lege secunda: et lege si dolo. [sequendum est.]vnde nota hic sensum plus quam verba spectari:et ad istud accedit. C. vt actiones ab herede et contra heredes incipiant.lege secunda : sed in dubijs non recedimus a verbis. vt.s. de instito.l.j. §. qui nauem. [dictum sit]

subaudi id qđ in pactis premissis cōtinetur [impleta sunt] cuꝫ contracta est solo cōsensu.ꝛ ad hoc cōcordat.ſ̄. de pactis.l. iurisgentium.§.adeo. Oꝛ notetis casum vbi agitur actione ex cōtractu ad dissoluendum.vt.ĩ.de actio.emp.ꝛ ven.l. ex empto.§. si quis virginem.ꝛ.§.si is qui vina.

b **Ec venditio.** †In.l.ista dꝛ:vendidisti seruum tuum si redderet tibi rationes tuas arbitrio tuo valet hec venditio ꝛ cōditionalis est:verūtamen si seruus vult reddere rōnes:ꝛ tu non vis accipere impleta est cōditio:sed quid si seruus vult reddere rationes ꝛ tu inique arbitraueris:hoc quod arbitratus es:reducendum est ad arbitrium boni viri.

I ☞ Incertum non videtur quod ex alio potest certificari.

I **Huiusmodi.** †In.§.isto dicit̃:si emo a te rem illaꝫ quanti emisti ab alio:vel si emo tanto precio quātū est in archa valet. nō em̄ incertū est p̄ciū : lꝫ modo ignoret̃ ad pn̄s q̄litas precij. h.d.iste.§. videatis expōnem lr̄e. [incertū est] vn̄ qꝛ cōuenit de re ꝛ de p̄cio.vt institu.e.§. p̄ciuꝫ.

Si quis ita. †In.§.isto dꝛ:emi a te fundū ꝑ cētuꝫ: ꝛ quāti pluris alteri vēdidero:valet vēditio ꝛ est pura:ꝛ si pluris vēdaꝫ eatenus preciū auget̃.h.d. iste §.videatis expositionē littere.[vendiderit] qꝛ istud pactuꝫ est appositum in traditiōe rerū vnde debet seruari.

I ☞ Si venditur res non valet venditio nisi res extet. Si venditur dubius euentus consistit venditio licet nil sequatur.

I n **Ec emptio.** †In.l.ista dicit̃:emptio ꝛvēditio nō pōt ēē sine re : ꝛ tn̄ fructus ꝛ part⁹ futuri recte emunt̃. nā edito partu emptio perfecta est:ꝛ ideo si venditoꝛ id egit ne nascat̃ aut ne fiat agit̃ ex empto:aliqñ tn̄ sine re valet rōne spei:vt si emo a te qđ vinceres in alea:vel si emo a te captus pisciū vel auiū vel iactus missilium:lꝫ em̄ nō sit cōtracta q̄ntitas que emit̃:tn̄ ꝑpter spem ēē dit̃ actio vēditi ꝛ empti:ꝛ h° casu qñ emit̃ spes alee vel capt⁹ pisciuꝫ vel missiliū si euincat̃ nō agit̃ de euictiōe.h.d. ista lex. videatis expositionē lr̄e.[sine re] vel spe rei.vt.ĩ.annectit.[vel p̄cio.] vt institu.eo.in princi.[que veneat] idest vendatur.[inteligitur] accedit.ĩ.de v̄bo.ob.l.interdū.ꝛ de condi.ꝛ demon.l.j. [posse] ad interesse.[intelligit̃] sub.propter spem [veluti] ponit exemplum.[vel missilium] missilia sunt nummi quos impatoꝛ romanoꝛum ꝛ cōsules in spectaculis cōsueuerunt in manibus portare ꝛ spargebant hincinde in vulgus:ꝛ fiunt occupantis. vt.ĩ.de acqui.re.do.l.qua ratione.in fine.vnde si emitur illud lucrū qđ facies illo die valet emptio ꝑpter spem [intelligitur] idest presumitur.vnde si emitur qđ euinceres in alea : vel iactus rhetis vel captus missiliū venditoꝛ de euictione nō tenet̃.vt.ſ̄.quaruꝫ rerum actio.non datur.l.j.ꝛ.ij.§.j.

i **In vēditiōib⁹ ꝛ emptionib⁹.**

¶ Nos debemus scire qđ ista lex cū oībus sequentibus vsq̄ ad.l.illam:ꝛ si cōsensu:tractat de eadem materia:ꝛ tractatur qui sunt erroꝛes qui impediant emptionē ꝛ vēditionē et qui nō:ꝛ.certe in emptiōibus ꝛ vēditionibus desyderat̃ cōsensus vtriusq̄.scilꝫ vendētis ꝛ ementis:sed si dissentiāt non tenet emptio ꝛvēditio:ꝛ ideo si putas vēdere fundū coꝛnelianū:ꝛ ego puto emere sempꝛonianū vel ecōtra:qꝛ erratū est in coꝛpoꝛe nō tenet emptio vel vēditio:ꝛ idem est si ego puto emere stichum:ꝛ tu putas pamphilū vēdere.nam cū in coꝛpoꝛe dissentiamus nulla est emptio vel venditio:sed quid si nō est erratū in coꝛpoꝛe:sꝫ in hoīe:ꝛ cōstat de coꝛp̱e valet emptio ꝛ venditio ex quo de coꝛpoꝛe cōstat:sꝫ q̇d si nō erratur in coꝛp̱e:sed errat̃ in substātia rei puta si vēdis acetū pꝛo vino ꝛ es pꝛo auro:plūbum pꝛo argēto: nunquid est emptio ꝛ vēditio.dicebāt quidā ꝙ sic : qꝛ cōsensum est in coꝛpoꝛe:lꝫ erratū sit in materia. Et certe differentia est inter acetū ꝛ vinū ꝛ inter alias predictas res:qꝛ si credis vendere vinum:ꝛ tu vendis acetū tenet vēditio si olim fuit vinū:sed modo acuit al's nō tenet:in alijs aūt rebus emptis ꝛ venditis non tenet emptio ꝛ vēditio quotiēs in materia erratur: sed secus si puto esse melius aurū ꝛ est deterius:qꝛ tenet emptio ꝛ vēditio: sed quid erit:emptoꝛ cecus nō cognoscit aurū ab argēto vel cōmittit minus perito cognoscere:nunquid tenet emptio ꝛ vēditio:certe sic.sed cōsensum est in coꝛp̱e: sed quid erit putabā emere ancillam virginē que est coꝛrupta tenet emptio ꝛ vēditio : qꝛ nō est in sexu erratū:sed si ego crederē emere mulierē ꝛ tu vēdere puerū nō tenet emptio ꝛ vēditio:qꝛ erratū est in sexu. Unum sciatis qđ in predictis casibus spectāda est persona ementium: ꝛ vendentiū . vnde si filius meus vel seruus meus emit de pecunia peculiari:ꝛ suo nomine non est querendum: quid ergo estimaui. Sed quid erit seruo vel filio meo vel ei cui mandaui . vt emeret vendidisti seruum fugitiuū filio vel seruo vel ei cui mandauero ignoꝛante ꝛ me sciente:nunquid tenet emptio: certe sic: nec teneberis ex empto:quia non inspicitur scientia serui : sed mea. Sed quid puto a te emere aurum:et tu putas vendere aurum et est es:quia ambo errant in materia tenet emptio: ꝛ certe si nihil auri ibi esset non tenet:vt est exemplum in coheredibus qui aureolam vendebant si nihil est ibi auri non tenet emptio vel venditio:alias sic.nam ꝛ si aliquid inauratum emo licet puto aurum non tenet venditio:sed si emere aurum credo ꝛ venditur es non valet emptio vel vēditio.sed q̇d si cōsensuꝫ est in coꝛpoꝛe:tamen illa res que venditur non est in rerum natura. nunquid emptio ꝛ venditio tenet. Respondetur quod non. hoc dicit ista lex cum lege sequenti vsq̄ ad.§.ignoꝛantia: qui est in.l.ꝛ si consensum sit videatis expositionem littere.[palam est] ꝛ ad istud accedit.C.eodem.l.ij.ꝛ institu.eo. in pꝛincipio. [imperfecta est.] vt.ĩ.de actio.ꝛ obligatiōn.l.in omnibus. ¶ Oꝛ signori vt intelligatis sequentia notetis multos erroꝛes qui vitiant emptionem ꝛ venditionem. Et quidam est erroꝛ substantialis. idest dissensus:est erroꝛ rei:est erroꝛ contractus:est erroꝛ nominis:est erroꝛ substantialis rei:vel in materia: est erroꝛ in sexu: est erroꝛ in qualitate:est erroꝛ substantialis.idest dissensus.vt si putem emere et tu putas donare:non valet quod agitur.vt.ſ̄.si certum petatur.l.si ego.similiter non valet quod agitur si puto emere pꝛo decem:ꝛ tu putas vendere pꝛo quindecim. licet sit secus econtra.vt.ĩ.locati.lege si decem. Est erroꝛ in coꝛpoꝛe:puta si puto emere seruum stichum:ꝛ tu putas vendere seruum pamphilum.vel puto emere fundum coꝛnelianum:ꝛ tu putas vendere sempꝛonianum non valet quod agitur.vt in.l.ista in venditionibus.in pꝛincipio. Est erroꝛ in substantia rei:puta si puto qđ istud quod tu vendidisti sit auruꝫ ꝛ est es.hic si ambo erramus: vel alter tantum non est emptio vel venditio si nullum est ibi aurum:sed si ibi esset aliquid auri:tunc esset emptio ꝛ venditio. vt in.l.ista in venditionibus.in fine. Est erroꝛ in sexu puto emere feminam emo masculum non est emptio ꝛ venditio. vt.ĩ. eodem l.alioquin. in fine. Est erroꝛ in existentia:vt si emo domum quā credo extare et est combusta non valet emptio. vt.ĩ. eodem.l. et si consensu.in pꝛincipio.ꝛ.l.domum. Et isti septem erroꝛes vitiant emptionem ꝛ venditionem. Est erroꝛ nominis cum emo fundum quem credo vocari fundus coꝛnelianus:ꝛ vocatur fundus sempꝛonianus:hic quia constat de coꝛpoꝛe.licet in nomine erretur iste erroꝛ non vitiat.vt in.l.ista in venditionibus . in versiculo plane si in nomine.argu . C . de legatis.l.si fundum foꝛtidianum. Est erroꝛ in qualitate cum emo aurum ꝛ puto esse aurum arabie quod est optimum:ita quod omne aliud excedit : si emitur aliud aurum tenet emptio.vt.ĩ.eodem.l.aliter atq̄. ꝛ argumentuꝫ.ſ̄.de pignoꝛibus.l.pꝛima in fine. Et isti duo erroꝛes non vitiant emptionem ꝛ vēditionem. ꝛ si bene intellexistis ista amodo non poteritis errare in.l.ista. ¶ Oꝛ sequit̃ in litera [si ergo] nunc ponit exēplum in specie.[simile] scꝫ vendat̃ [marcellus scripsit] subaudi ꝛmale [pꝛopꝛia] vsia est grece:latine dicitur substātia [acuit] scilꝫ ex postfacto. ¶ Oꝛ signoꝛi not.hic qđ alicuius aceti eadem est vsia cum vino ꝛ eadem materia: vt si fuit ab initio vinū si postea acuit ex postfacto ꝛ maxime hoc cōtingit si quando vinum incipit deficere si illud cum quo veges tes clauduntur tollitur inde hic consentitur in coꝛpoꝛe:licet in materia erretur valet venditio ꝛ emptio.tamen qꝛ decepisti me teneris ad interesse.vt.ĩ.de actio.empti.ꝛ venditi. l.si sterilis.§. quamuis. Est aliquod acetum quod ab initio non fuit vinum: vt est exemplum:si quis succum vuarum acerbarū ponit in vase et ponit ad solem:postea efficitur acetum : vel si quis micas panis ponit in aceto ꝛ compꝛimit inde acetum : ꝛ postea ponit in aqua : ꝛ ponit ad solem efficitur acetum: istius aceti non est eadem vsia cum vino,vnde si quis emit tale acetum putans vinum emptio ꝛ venditio non tenet. vt hic dicitur [quotiens in materia erratur.] vt.ĩ.eodem.l.quid tamen dicemus in fine.ꝛ hoc est verum quantum ad rem:tenetur tamen venditoꝛ mihi emptoꝛi ad interesse.vt in pꝛeallega.l.si sterilis.§.quamuis. ꝛ continuabitis huic legi illam legem.ĩ.eodem alioquin.quid dicemus ꝛc. ¶ Oꝛ accipiatis legem [aliter atq̄ ꝛc.tunc enim emptio valet] sed potest agi ad deceptionem si venditoꝛ sciuit.vt.ĩ.de act̃. emp̃.ꝛ venditi.l.iul.§.si venditoꝛ. [naꝫ mulier] idest coꝛrupta. sic . ĩ . de manu . vin. l . si collactaneus . quandoq̄ tamen virgo appellatione mulieris continetur.vt.ĩ.de auro ꝛ argento legato.l.argumento.§.muliebꝛi.[emptio valebit] qꝛ hic erratuꝫ est in qualitate non in sexu:ꝛ est verum quod valet vt agatur actione ex empto.§.si quis virginem.[nulla vēditio est] Oꝛ habuistis aliquos erroꝛes vitiare emptionē ꝛ venditioneꝫ:sed quid si vnus ignoꝛat ꝛ alter scit cuius scientia ꝛ ignoꝛātia hic spectabitur:certe ementis et vendentis:et hoc dicit [in huiusmodi questionibus ꝛc.] emat de pecunia peculiari:et suo nomine . secus si emeretur de pecunia dominica:et ad domini vtilitatem. tunc enim inspicitur scientia domini: ꝛ hoc dicit lex sequens . [verum est.

rum est.] apparet ergo q superior.l.loquit cum filius emit de pecunia peculiari et suo nomine.hec loquit cuz seruus emit de pecunia dominica ad domini vtilitatē.vel illa loquit cū filius vel seruus emit sine mādato domini limitato.hec lex loqtur cū seruus emit mandato domini limitato.τ de hoc dicemus.j.de edil.edic.l.cum mancipium.[errarēt] puta qr vnus putabat vnum emere:alius putabat aliud vendere.τ de hoc ponit exemplum[vt puta τc.valet venditio]sz videt q nulla sit venditio. vt.j.e.l.cū ab eo.§.vltio.Ad qd vos dicetis qd dicit hic cōstare emptionem intelligit in eo qd ē aurea τ vt agat vt decipiat. vt instit.e.§.vl.sz in eo qd ē es nulla est:vt in.l.S. vel dicatis qd dicit in.l.ista intelligit qn coheres idecq emptor sciebat hoc qd intelligit vt in.l.cōtra intelligit qn emptor ignorabat.vel dicatis q hic nō agebat q esset tota aurea in.l.cōtra. expresse fuit actū vt insolidū esset argētea.[nulla emptio est] accedit.j.eo.l. domum.τ.S.eo.l.nec emptio.

Ignorantia. In.§.isto dicit.si emo rē sacrā ignorās habeo regressum cōtra venditorem ad interesse act. ex empto si nō esset crassa τ supina ignorātia hoc dicit iste.§.videatis expositionē littere.[ignorātia emptori p dest]vt.S.e.l. τ liberi hominis. et instituta eo in fine. [cadit] Vbi gratia:emptor videbat q in ecclesia erant altaria τ cruces ipse emebat ea a sacerdote tāq prophana:ista est supina ignorantia:sed si videret ecclesiam sine ornamētis ista excusaret eū.vel pone exemplū.vt.j.eo.l.ea que.et ita not. q crassa τ supina ignorantia nō excusat eum.vt.j.de regu.iur.l.nec supina.τ.j.de iur.τ facti ignorātia.l.regula.§.sed facti.τ.j.de edi. edic.l.cum sex.in fine.

Si rem meam. In.§.isto dicuntur duo: primo dicitur si ignorās emero rez meam a te τ iussu meo alij tradis deficit ēptio et vēditio in illū nō trāsit dñium:qr nemo errās pdit dñiuz rei sue:qr iussi eā tradere quasi esset tua non qn esset mea τ iubeo tibi vt alij tradas. hoc dicit iste.§.videatis expositionē littere.[meam]cui est tradita[transire]qui a nemo errans τc.vt.S.de cōdictiōe ob causam da.l.dedi.§.subtilius.[et ideo]alias idemcqz:τ vtracq bona.[dicendum]scilicet quod non transeat dominium: nec obstat.S.l.ei qui in prouinciaz.quia ibi licet seruus erraret tamē erat dominus:quia heres.vnde quia habebat causam alienādi a domino p sua parte facit accipientis. hic aūt nō habebat cām alienādi ab alio:qr erāt sua.vnde quia nō suam sz illā quā credebat a vēditore:voluit transferre:ideo nō transfert dominium:quia nemo τc.vel potest dici vt in.l. cōtra.plene dixi.

Sed rei. In lege ista cū duabus sequētib dicitur q quis nō pōt emere rem suam sciens vel ignorās et si emit nō valet:τ preciū potest repetere. sed si aliquis haberet vsumfructum in re posset emere proprietatem:officio tamē iudicis minuetur preciū: quatenus facit estimatio vsufru. sz si ego ignorās emo rem cōmunē tenet emptio p tua parte.pro parte mea nō: τ iō dz diminui precium pro parte mea.hoc dicit ista.l.cū duab sequētibus vscq ad.§.si seruus:videatis expositionē littere.[sue rei emptio nō valet] scilicet pure facta siue sciens siue ignorans[emit]vt.C.e.l.cū res.τ.S.de condict.indebiti.l. seruū.τ.S.de pigno.actione.l. si debitor.sed sub conditione possum emere rez meā.vt.j.eo.l.existimo.sic τ rē meā non possum stipulari mihi dari pure:sed sub cōditione sic vt.j.de verborū obligatiōi.l.si rem meā. Itē si nō valet emptio rei sue cū causa pprietatis:valet tamen cū causa possessiōis: vt.j.e.l.si in emptiōe.§.rei sue[potero]cōdictiōe indebiti.vt.S.de condi.indebiti.l.seruum meuz.[pro parte nō valere]nam pro qua parte res est sua nō tenet emptio.

Si seruus. In.§.isto dicit:vendidi tibi fundū meū: et iussi seruo meo q demōstraret tibi fines:et seruus errore vl dolo demōstrauit tibi ampliores fines nunquid videor vēdidisse ampliores fines:sz qd intēdebā vēdere τ tibi tradere.τ idē est si suus induxit te in ampliorē vacuā possessionem.nā mihi dño nō nocet.hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere.[senserit]quia nō debet licere seruo dñi conditionem facere deteriorem. vt.C. de pac.l. seruus.

1 ☞ Ex venditione in emptorem dominium nō trāsit nisi precio soluto vel habita fide de precio.

q **Quod vendidi.** † In lege ista ponetis ita casum ad longum τ in terminis:si rem meam vendo τ trado certo precio non aliter transfero in te dominū q si preciū mihi soluas:vel aliter satisfacias vel nisi fidem de precio habeam.hoc dicit ista.l.videatis expositionē littere.[quod vendidi]scilicet τ tradidi certo precio cōuēto.[nobis]vēdentib[solutū sit] scilicet in pecunia numerata[habuerimus]scilicet de precio[satisfactiōe]τ ideo venditor poterit vēdicare cuz sit dominus vt hic:et accedit S.de tribut.l.procuratoris.§.qd vēdidi.τ institut.de reruz diui. §.vēdite in casibus tamē nō trāsit dominiū etiā si fides habita sit de precio.vt.j.de iure fisci.l.si pcurator cesaris.in fine.τ.j.de reg.iur.l.a diuo pio.§.sed si emptor sm vnam lec.

Sabinus respondit. Als si rem.in lege ista ponetis ita casum ad lōgum τ in terminis:si do tibi pecuniā vt facias statuam vel vasa aliqua.vel emeres vestez:si do tibi vt facias de tua materia:tūc est vēditio:sed si do tibi materiā ex qua facias videor tibi locare statuam vel vestem faciendā: sed si trado tibi areā vt in ea edifices:tunc videt locatio et conductio: non emptio τ venditio.hoc dicit ista.l.videatis expositionē littere.[venimus]data certa pecunie quātitate.[pecuniam].i. precium[emptionem videri]hoc casu quādo nō trado tibi vt corpus:sed si traderem tibi vt corpus:tunc est locatio τ conductio.[proficiscit]τ tunc est locatio τ condu.vt.j.loca.τ condu. l.j.τ insti.locati.§. item querit.

1 **Labeo scribit.** In.l.ista ponetis ita casuz ad lōgū τ in terminis:si vēditor appōit obscurū pactū i vēditiōe dz ei nocere nō emptori:quia in eius potestate fuit legez apertius scribere ab initio.hoc dicit ista.l.videatis expositionē littere. [sed] vbi est exemplum in obscuro pacto cum dicit venditor:vēdo tibi equū istum:τ scias qd nō ascendit arbores:emptor intelligit de extātibus venditor de iacentibus idest de ponte.vel dicit istē equus nimis rodit:emptor intelligit de auena:venditor qd nimis mordet hoies:hoc casu fiet interpretatio contra venditorē: accedit ad.l.istaz.S.de pac.l.veteribus:sed si apponeret obscurū pactū ab emptore cōtra eū dz interptari vt.j.eo.l.si in emptiōe.in prin. τ est verū qd dz interpretari obscurū pactū cōtra vēditorē siue apponat sup re pricipali siue accessoria.vt.j.e.l.cum in lege.

b **Hanc legem.** In.l.ista ponetis ita casuz ad longū τ in terminis:si vēditor vēdit fundū τ dicit:vēdo tibi qcqd iuris habeo in eo si fundus est sacer nō vēdo tibi:si tot ager est sacer non valet venditio: τ qd soluisti poteris a me condicere:sed si modica pars est sacra valet venditio:sed habet actionem ex empto ad interesse si ignorabat illam partem sacram.hoc dicit ista lex cum duabus sequentibus:videatis expositionem littere. [si quid sacri vel religiosi]subaudi vel publici.[esse emptionem]sub. quantum ad commercium:est tamen aliqua vt venditor teneat ad interesse.vt.S.eodez.l.τ liberi hominis. ¶ Sed signori nota.hic si vendis fundum τ dicis vendo quicquid iuris habeo in fundo si quid sacri est non vendo:si totus est sacer non videtur venditus: si modica pars est sacra tenet vēditio: et ita habetis qd minor summa trahitur ad maiorem: accidit. S. de in integrum restitutionū.l.scio.

1 ☞ Electio est venditoris in alternatiua venditione.

1 s **Si ita distrahatur.** † In.l. ista ponetis ita casuz ad lōgum et in terminis:tu vendidisti mihi illaz aut illā rē pro.x.cuius erit electio vel tua vel mea.τ respōdetur quod tua. hoc dicit ista lex in principio. videatis expositionem littere. [res]subaudi sit tibi vendita: τ puta vt eliget venditor. [hec erit empta]:τ ad hoc accedit.j.de verborum obligationibus.l. vbi autem non apparet. Et est ratio quia cum quis tenetur alternatiue sua est electio quem prestet.vt.j.de iure dotium.l.pleruncq. in fine.

Qui vendidit. In.§.isto ponetis ita casum ad lōgum et in terminis:si tu vēdis fundum certo precio debes tradere vel interesse prestare: sed non habes necesse facere accipietis: secus est si promittis dare quia habes necesse facere accipientis.hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere.[facere]sed satis est quod tradat τ obliget se de euictione.[spopondit]scilicet dare:quia tunc tenetur facere rem accipientis cuz dare sit accipientis facere:vt institutā.de actio.§.sic itacq.τ.j.de verborum obligatio.l.vbi autem.in fine. sic et aliud est si promisit rem tradere.vt.j.de verborum obliga. l.si rem tradi.

s **Si sciens.** In lege ista ponetis ita casum ad longum et in terminis : si sciens emi a prodigo vel ab herede dum deliberat non transfertur in me dominium:aliud est si sciens emo a debitore alienante in fraudem creditorum: quia tenet emptio: et transit dominium.hoc dicit ista lex videatis expositionem littere. [ita datum sit.] idest sub hoc pacto[non sit.]vt.j. de iure deliberandi.l.aristo.τ.l.ait pretor.[dominus non ero].idest nunc non transit dominium.vt.C.de rebus alienis non alienādis. l. prima [dissimiliter atcq.] idest simile non est. [emere]

licet reuocetur a me per paulianam. vt. j. de vsuris. l. videamus §. in fauiana.

q **Uli a quolibet.** In. l. ista ponetis ita casũ ad lõguz ⁊ in terminis: si emo rem alienã a te quam puto tuã bonefidei possessor sum. vnde tenet emptio: sed si emo a pupillo sine tutore vel autoritate illius quẽ scio falsum tutorẽ nõ videor bonefidei possessor. hoc dicit ista lex videatis expositionem littere. [bona fide emere]. vt. j. de acquir. re. do. l. bone fidei. [scripsit] nam male fidei emptor videtur qui emit contra legum interdicta. vt. C. de agri. ⁊ censi. l. quemadmodum.

r **Em alienam.** In lege ista ponetis ita casum ad lõgũ ⁊ in terminis: ego possuz a te emere rez alienã ⁊ tz emptio lz ab ẽptore possit res auferri p vez dñz. h. d. ista. l. videatis expõnem lr̃e. [nulla dubitatio est] qz tz alienatio in p̃iudiciũ vẽdentis: qz tenetur de euictiõe. vt. j. de act. emp. ⁊ vẽdi. l. ex empto. in princi. ⁊ est vez qd põt vẽdere in preiudiciũ suũ rẽ alienã: sz nõ põt obligare: ⁊ est ratio: qz venditor non tenetur nisi tradere vel interesse prestare: sed qui obligat debet constituere ius in re. j. de pignoribus. l. cõtrahitur quod nõ põt in re aliena: qz nemo plus iuris ⁊c. j. de acquiren. rerum domi. l. traditio.

q **Uoties seruus.** In. l. ista cũ duabus sequẽtibus ponetis ita casuz ad lõguz ⁊ in terminis: si vẽdis seruũ videris vẽdere sine peculio sine excipis peculium sine nõ: ⁊ iõ si a seruo vẽdito fuerit res peculiaris subtracta si puenit ad emptorem põt cõdici cõdictiõe furtiua: si eam cõtractauit: sz ad exhibẽdũ agi põt: ⁊ ex venditor: sed qd si accessit in peculio aliqd illud est reddenduz venditori. puta partus: ⁊ quod ex operis serui vicarij percepit. hoc dicit ista lex cũ duabus legib⁹ se. videatis expositionem littere [veneat] idest vẽditus est [nõ cuz peculio distractus videtur]. vt. j. de euictio. l. iij. in prin. ⁊. j. de pig. l. j. §. j. [exceptum:] qz dixit simpliciter. [peruenit] scz ⁊ c̃ctauit eam.

q **Ui tabulas.** In. l. ista ponetis ita casuz ad lõgũ in terminis: si vẽdo tibi tabulas argẽteas positas in loco publico: nõ ip̃z solũ vendere vid eor: sed ius qd habebam in eis [ptinet] vnde si vendo rem in qua habeo ius videor vẽdere ius qd habeo: ⁊ si lego tibi rem in qua habeo ius ⁊c. vt. j. de leg. j. l. si domus. in fine.

l ☞ Uerba que possunt intelligi actiue ⁊ passiue in p̃iudiciuz venditoris intelliguntur actiue vnde hic intelliguntur de stillicidijs dominantibus non seruientibus. hoc dicit.

l c **Um in lege vẽditionis.** † In. l. ista ponetis ita casuz ad lõguz ⁊ in terminis: vẽdidi tibi fundum vel domũ ⁊ dixi seruit. vri sunt intelligebã sicut fundus dz seruitutẽ apud me ita apud te: tu intelligebas ecõtra: sicut fundus vicini debebat seruitutẽ apud me ita apud te cõtra quẽ dz fieri interp̃tatio. dicit iurisconsultus: si apparet de quo senserit ei standũ est. si aũt nõ apparet qd actũ sit: tũc dz fieri interpretatio cõtra venditorẽ nõ contra emptorẽ: qz obscure locutus est. h. d. ista lex. videatis expositionem lr̃e. [est] qz fuit in potestate venditoris legem apertius conscribere: accedit. s̃. eo. l. labeo. et s̃. de seruitu. vrba. predi. l. si arborẽ. in fine. ⁊. j. eo. l. ea que. in fine. ⁊. s̃. de pactis. l. veteribus.

l ☞ Dissensus circa accessoria contractũ non vitiat: ⁊ in dubio fit interpretatio contra creditorẽ. hoc dicit.

l s **I emptiõe.** † In princi. huius. l. ponetis ita casum ad lõguz ⁊ in terminis: emi a te fundũ p cẽtuz: ⁊ dictũ fuit qd stichus seru⁹ vẽditioni istius fundi deberet accedere: tu plures stichos habebas ego dico sensisse de vno tu de alio. nunqd valet vẽditio: certe sic. sed c̃ quẽ fiet interp̃tatio: certe cõtra me emptorẽ qui dixi accedere stichũ: nec refert sit plus in accessiõe ipsius fundi q̃ in ipso seruo vel minus. nam res aliqñ ppter accessiõnẽ emitur: puta ppter tabulas ⁊ ppter marmora ⁊ ppter statuas. h. d. ista lex in principio. videatis expõnez lr̃e. [dictũ sit] scz ab emptore [stichũ seruũ] scz dñ vẽditor plures stichos haberet [senserit] idest sensisse dicatur: sic exponit. C. de heredi. institu. l. iij. ⁊. C. de questioni. l. ij. al's sec⁹. vt. s̃. eo. l. in vẽditiõibus. [intellexerit:] qz fuit appositũ ab eo: vñ dz c̃ eum interp̃tari. sec⁹ si fuisset appositum a vẽditore. vt. s̃. l. priori. ⁊. s̃. eo. l. labeo. ⁊. s̃. de pactis. l. veteribus. ⁊. j. e. l. ea que. in fi. ⁊. j. de re. iur. l. in c̃bẽda. nec refert alias cũ alia res dicit accedere fundo non homo: qz in hoĩe sec⁹ est: qz plus est in accessorio q̃ in re principali ppter dignitatez humane cõditionis. vt. j. de edil. edic. l. iustissime. in prin. [emamus] vt rome ⁊ rauenne vbi in locis solitarijs inueniũtur p̃ciose edes quas emit qs: nõ vt inhabitet: sz vt destruat ⁊ exportet.

Omniũ rerum. In. §. isto dr̃: de quibus reb⁹ potest c̃bi emptio ⁊ vẽditio: ⁊ certe de omnibus rebus que possunt haberi vel possideri: sed de his rebus quarũ nõ est cõmercium nõ contrahit emptio ⁊ venditio: ⁊ ideo ⁊ si sciens emo liberũ hominẽ nõ cõtrahitur emptio ⁊ vẽditio: sic ⁊ si stipulor liberum hominẽ nõ valet stipulatio: lz possit fieri seruus: qz tunc est licitum tales casus expectari. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere. [est] vt liberi hominis. vt s̃. eo. l. ⁊ liberi hominis: ⁊. l. hac lege. in fi. ⁊ institu. eo. §. vltimo. [expectare] scz quod liber efficiatur seruus: qz casuz ⁊c. vt. j. de verbo. oblig. l. inter stipul. §. sacram rem: sed rẽ meam sub conditione possum emere. vt. j. eo. l. existimo.

Itẽ ⁊ si emptor. In. §. isto ponuntur tres casus: ⁊ primus casus est talis: tu sciẽs mihi scienti vendis rem furtiuam: nunquid cõtrahatur obligatio inter me ⁊ te: certe non. Secundus casus si ego sciens rem furtiuam ⁊ te ignorante emo rem furtiuam non obligaris mihi nisi vt rem furtiuam quam mihi vendidisti prestes. Tertius casus est: si ego ⁊ tu ignorabamus rem furtiuam qd nascitur obligatio inter me ⁊ te. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [contrahitur] cum dolus dolo compensetur. vt. s̃. de compẽsatio. l. si ambo. [si emptor] incipit secũdus casus. [venditor] scilicet emptori [prestet] scilicet emptori. Et ita nota quod cõsulitur emptori per retentionem ⁊ non per actionem. simile habetis. j. eodem. l. pacta: ⁊ habuistis simile. s̃. de compensatio. l. si cum filio [scribit] vt institu. eo. §. vltimo.

Rei sue. In. §. isto dicitur licet regulariter non possum emere rem meaz: aliquando tamen tenet si scio me dominum ⁊ te possessorem. nam gratia possessiõis quam habebas tenet emptio: non causa proprietatis quam habebam. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. vt possessionem emat] scilicet tantum: vel dumtaxat. vt. s̃. eodẽ. l. sue rei. [esset] sic nota quod gratia iuris quod in re mea non habeo: scilicet ratione possessionis possum emere rem meam vt hic: ⁊ idem est in legato. vt. j. de legatis primo. l. si domus. §. j.

Alia cã est. In. §. isto notatur differentia inter res que venduntur ad gustum et ad mensuram: venduntur ad gustum vt emptor sciat approbare vel reprobare quod emit: ad mẽsuraz vt sciatur quantũ emitur: ⁊ quantum venditur: vt in maiori vel minori precio vendatur. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [improbare] vel approbare. [vt aut plus] idest maiori precio. [vel minus] idest minori precio. [veneat] scilicet quam voluerit emptione contracta. [quantum ematur] accedit. j. eodem. l. quod sepe. §. in his. ⁊. j. de peri. ⁊ com. rei ven. l. prima. §. primo.

Sed emptio. In. §. isto dicitur: si emo stichuz aut pamphilum valet emptio: ⁊ venditio: ⁊ in potestate venditoris est quem velit dare sicut valeret stipulatio: sed si alter moritur qui superest debetur: ex quo apparet quod primus moritur venditori: secũdus mihi emptori: sed si ambo simul moriuntur precium vnius debetur mihi emptori: et idem est si in potestate mea erat quem vellem habere non illũ habere emptum quem vellem. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [sit in stipulationibus] scilicet si promisisti stichum aut pamphilum: qz in alternatiuis ⁊c. vt. j. de verborũ obligationũ. l. vbi autem non apparet. §. illud. ⁊. s̃. de eo quod certo loco dari oportet. l. non vtiq3. primo responso: ⁊ potes mutare voluntatem. vt. j. de verborum obligationibus. l. eum qui certarum nũdinarum. §. vltimo. [respicit] scilicet si vterq3 moriatur: nõ tamen tenetur ad duo alternatiue: tunc si alter perit: perit venditori. vt. j. de legatis primo. l. si res. §. si seruus. [decesserint] subaudi post contractam emptionem. [debebitur] scilicet venditori: qz post perfectam emptionem ⁊c. vt. C. de pericul. et commo. rei vendi. l. prima. ⁊. j. eodem. l. quod sepe. §. in his. [in emptum haberet] qz substãtia contractus non potest in alterius arbitrium conferri. vt. C. eodem. l. in ementis.

Tutor. In. §. isto dr̃ qd tutor nõ põt emere rem pupilli: nec curator adulti: nec pcurator rẽ dñi: nec negotiorum gestor. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. ℂ Or. signori ad id quod dicitur hic opponitur: ⁊ signatur contra. Et videtur quod tutor possit emere rem pupilli. vt. C. eodem. l. cum ipse. soluerunt quidam quod hic dicitur ibi corrigitur: vel quod verius est: aut tutor emit rem pupilli palam: et tunc valet. aut clam: et tunc presumitur delinquere: ⁊ non valet: vt hic. nam alias quedam sunt que si fiunt palam nõ puniunt. j. de ritu nuptia. l. finali. vel potest dici: aut tutor emit rem pupilli se autore quod esse non potest: quia nemo sibijsi autor esse potest. j. de autori. prestan. l. pupillus. aut emit a pupillo autore contutore: quo casu tenet. vt in. l. contraria.

q **Uod sepe.** In principio huius legis dicitur quod emptio ⁊ venditio plerũq3 contrahitur ⁊ datur arra: ⁊ valet: plerunq3 contrahit sine arra ⁊ valet. nam quod arra detur non est: ideo quia arra data declarat

data declarat emptionē esse cōtractam. hoc dicit ista. l. in principio videatis expositionez littere. ¶ Or signori no. qđ arra datur dupliciter: aliquando datur contracta emptione vt declaret precessisse emptionem: de tali arra loquitur hic. ⁊. C. qñ li. ab emp. disce. l. ij. ⁊. C. de fide instru. l. contractus. in fi. ⁊ institu. eo. in princi. vt potestis videre in emptionibus quas faciunt servientes scholarium: contracta emptione dicunt rustici eis: non darem tibi ligna nisi des mihi arram: ⁊ sic sine ista arra contrahitur emptio ⁊ venditio: sic dicimus in scriptura: quia ⁊ sine ea valet quod agitur. vt. j. de fide instrumentorum. l. antepenul. aliquando datur arra sub cōdictione emptionis ⁊ venditionis contrahēde vt potestis videre in emptionibus librorum. nam vadit aliquis scholaris ad stationarium ⁊ dicit vellem emere talem libruz: dicit ille si vultis dare tantū detis arras ⁊ si placebit vobis habeatis eum emptum: ⁊ de tali arra non agitur hic: sed nunquid quando datur arra contracta emptione potest penitere venditor vel emptor certe sic. ⁊ si penitet venditor reddit in duplum quod accepit si emptor penitet perdit quod dedit: vt institu. eo. §. j. sed an nihilominus poterit agi ad interesse contra eum qui penitet. quidaz vt bul. ⁊ Jo. qđ sic. sed dominus Azo. dixit qđ non: quia videtur renunciasse agere ad interesse.

Illud. In. §. isto dicitur: si tu vendis mihi rez tuā quāti tu volueris vel quanti equum estimaueris: vel etiam quāti ego estimauero non valet emptio vel venditio: qꝛ preciū cōfertur in volūtate alterutrius ꝯhentium tantuz. h. d. iste. §. videatis expositionē littere. [negocium] .i. emptionez non tenere. [emptuz.] quare non tenet emptio. Rñdeo ideo qꝛ precium est de substantia obligationis: vt infra eo. l. pacta §. paulus. ⁊ substantia obligationis in arbitrium contrahentium conferri non pōt: vt. C. eo. l. in ementis. secus si qualitas ꝯctus confertur: vt. s. eo. l. hec vēditio. ⁊ instituta. c. §. pe.

Nō veneni mali. In. §. isto dicitur ꝙ quedam sunt res quarum emptio est ꝓhibita: ecce venenū malum ꝓhibitum est vendi: qꝛ est res turpis ⁊ rei turpis ⁊c. ⁊ sicut mandatū ⁊ societas rei turpis prohibetꝰ ita ⁊ emptio: sed si est bonū venenū vt est tiriaca lz ex veneno fiat: tamen qꝛ alicui vsui hominū esse pōt: bene potest vēdi ⁊ emi. h. d. iste. §. videatis expositionem littere. [veneni mali] ideo. h. d. qꝛ quoddam venenū est malum ⁊ quoddā bonuz. malum venenum est qđ est inuentum gratia ferarum bestiarū extinguendarum. bonum venenū est vt tyriaca: vt. j. de verbo. significa. l. qui venenum. sic ⁊ dolus dicitur bonus ⁊ malus: vt s. de dolo. l. j. [haberet.] vt. s. man. l. si remu. §. rei turpis. ⁊. s. pro socio. l. j. in fi. ⁊. l. nec pretermittendum. [antidotuz] idest contrarium medicamentum. [potest] scilicet vt illius rei emptio possit contrahi.

Si quis. In. §. isto dicitur: seruus meus fugit a me dum esset in fuga ⁊ ignorarem vbi esset cuidam amico meo eunti peregre mandaui vt quereret de seruo meo ⁊ eo quesito qđ eum venderet: nunquid cōmitto ego vel amicus meus in legem fauiaz de plag. vel in senatusconsul. libonianum: certe ego dominus non committo: quia vendidi: amicus meus non committit: quia iam quesitum vendidit: ⁊ ideo tenet emptio ⁊ venditio. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [cōtra senatusconsul. committit] scilicet quo cauetur seruum in fuga constitutum vendi non posse: vt. C. ad l. fauiam. de plag. l. sciendus. ¶ Or signori habetis hic qđ seruus fugitiuus dum est in fuga non potest vendi a domino vel ab eius procuratore: sed iam inuenitur sic: ⁊ ad hoc facit. C. ad l. fauiam de plag. l. in fuga. ⁊ ex isto. §. cum suis similibus dixit Jo. ⁊ ita scripsit sine Nicolaus furiosus qui notauit post eū: qđ quidam scholaris qui venerat tempore suo ad ciuitatem istaz ⁊ diu fuit in ciuitate ista qui de die nullo modo studebat in nocte studebat sine lumine fuit valde vituperatus dum rediisset in patriam suam ⁊ ostenderet se omnia scire ⁊ nihil sciebat. nam venit quidam antiquus aduocatus: ⁊ dixit ei. videtꝰ mihi quod bene studueritis instruatis me de quodam dubio. Que est ratio quare seruus qui est in fuga non potest vendi a domino vel a procuratore eius: sed si est apprehensus sic. in questione ista scholaris ille nesciuit allegare legē: nec aliquā assignare rationem: ideo fuit valde derisus ⁊ confusus. Sed vos dicetis qđ ista est ratio qđ seruum fugitiuum dum est in fuga non possum vendere per me vel per procuratorem meum anteꝙ apprehendatꝰ: qꝛ serui fugitiui retineo possessionez nisi apprehendatur vel paratus sit salire in domini libertate. j. de acqui. possessio. l. possideri. §. si seruus: si vēdo dum est in fuga committo in senatusconsul. de plag. ex quo apprehendi possum eum vēdere. hec est ratio: seruus dum est in fuga surripit quandā spez libertatis. j. de edi. edic. l. qđ sit. §. idem ait. vnde sicut si vendo liberum hominem committo in plag. vt. C. ad. l. fauiam de plag. l. j. ⁊ ita si vendo seruum constitutum in fuga: sed ex quo ipsum fugitiuum non diu ab alio apprehensum: vel non diu moratum in libertate inuenio ⁊ apprehendo desinit esse de illa spe libertatis. vnde sicut seruum possum vendere: ita ⁊ istum.

1 ☞ Venditor tenetur prestare custodiam in re vendita ⁊ si sine culpa sua perdatꝰ non tenetꝰ nisi vt actionem cedat quaz si cedere non potest sine culpa tenetur. h. d.

1 **Si res.** † In. §. isto dicitꝰ. vendidisti mihi rez aliquam post venditionē ante traditionem tibi ꝑ furtū est subtracta: nunqđ erit tuum an meū periculum. Respōdetꝰ qđ si conuenit de custodia rei inter me ⁊ te: stabitur illi conuētioni. si autem non apparet aliquid conuenisse: tamen si adhibuisti talem diligentiam qualem quilibet bonus paterfamilias in suis rebus adhibet meum erit periculum: tamen teneris mihi rei vendica. ⁊ condict. furtiuam cedere: sed si tu non esses dominus rei subtracte cum non habeas vendicationem nec condictionem furtiuam: ⁊ ideo non possis mihi eas cedere tuum erit periculum. hoc dicit iste. §. videatis expositionē littere. [si res vendita] sub. sed non tradita [per furtū perierit] idest ꝑ furtū fuerit subtracta vēditori [ꝯuenerat] subaudi nā tūc cōuētioni est stādū. vt. s. depo. l. j. §. si cōueniat. [adhibet] lz in suis rebus talez non adhibeat: accedit. j. de peri. ⁊ cōmo. rei vendi. l. ij. [exhibeat] id est cedat. [habere possit] scz furtiuam: quia res erat aliena non sua: rei vendicatio ⁊ condictio furtiua dantur soli dño. vt. s. de rei vendi. l. in rem. ⁊. s. de condictio. furtiua. l. prima. [transferre] pro furto facto ante traditionē datꝰ actio venditori: sed pro furto facto post traditionem factam datur actio emptori. vt. j. de actione emp. ⁊ vendi. l. si ea res. ⁊. j. de fur. l. ei qui.

1 ☞ In his que vendūtur vt species periculum est emptoris incontinenti in his que vendūtur vt pondus numerus vel mēsura est periculum emptoris cum distinctione que hic habetur. hoc dicit.

1 **In his que pondere nūero.** † In. §. isto iurisconsultus intendit facere differentiam talem: aut venditur res ad mensuram: aut in speciez. si vendis ad mensuram: puta tot modios frumenti vel tot amphoras vini vel tot cados olei vel tot marchas argēti: hec nō est emptio ⁊ venditio perfecta statim qđ cōuenimus de precio anteꝙ mensura fuerit adhibita vel appensa: vel numeratio fuerit facta. Et idē est si vendo tibi vinū frumentum vel oleum vel argentū quātūcunqꝫ certe pro centum. nam nisi numeratio fuerit secuta non est perfecta emptio. Si autem venditur res in speciem: puta vendis mihi illud vinum quod est in illo horreo amphora quelibet pro decem solidis. vel oleum vel frumentum vel argentum per singulas metretas: vel per singulos modios vel libras: hic statim qđ conuenimus de precio perfecta est emptio. idem est si vendis mihi gregē nam statim qđ cōuenimus de precio perfecta est emptio: vel singula corpora certo precio: ⁊ ideo periculum est mei ementis. sed si vendis centum amphoras vini que sunt in illo doleario non est perfecta emptio priusꝙ sint mensurata: ⁊ non pertinet ante ad me emptorem periculum: nec refert vtrū preciū pro omnibus centū amphoris sit datuz: an per singulas amphoras sit dictum certum precium. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [modo] id est aliquādo. [tractauimus] cum res venditur in specie [metretas] secus est si vendis totum vinum qđ est in illo dolio: vt. s. eod. §. in principio habuistis. ⁊. C. eod. l. ij. Sed que est ratio diuersitatis si vēditur equus qđ perfecta emptione periculum est ementis: sed si venditur res ad mensuram non est perfecta emptio nisi fuerit mensurata. ratio est illa: vbi vendis rem in specie emptio ⁊ venditio est pure contracta: vnde statim ea perfecta omne cōmodum ⁊ incōmodum pertinet ad emptorem. j. de pericu. ⁊ cōmo. rei vendi. l. necessario. sed vbi venditur ad mensuram contrahitur sub conditione si fuerit mensurata: ⁊ ideo periculum est vendentis. C. de pericu. ⁊ commo. rei vendi. l. prima. Et cōtra hoc si obiicias talem regulam plenam ⁊ perfectam nedum rotundam immo quadratam cum venditio sit pure sine scriptis certe speciei que degustationem non recipit perfecta emptione ⁊ venditione omne cōmodum ⁊ incōmodum pertineat ad emptorem: excepto casu publicationis nisi culpa vel mora pactum cōtrarium suadeat: ideo dico cum sit pure: quia in pura statim ex quo conuenit de re ⁊ precio periculuz est ementis vt hic. si aūt fiat sub conditione aut res perijt pendente conditione: aut qꝛ deficit emptio: aut efficitur deterior: ⁊ tunc tenet emptio ⁊ venditio. j. de pericu. ⁊ cōmo. rei ven. l. qđ si pendente. ideo adiicitur sine scriptis: qꝛ si sit sine scriptis perficitur ex

quo cōuenit de re ⁊ precio.⁊ institu.eo.§.precium.si sit in scri- ptis non est perfecta anteq̄ scriptura fuerit in mundum reda cta.C.de fide instru.l.contractus.certe speciei ideo dictum est quia vbi vendis speciem ex quo conuenitur de re ⁊ de precio periculum est venditoris.j.de verborum obliga.l.stichus. sed si venderes gaium non liberareris interitu speciei.C. si certū petatur.l.incendium.⁊.j.de pericu.⁊ commo.rei ven.l. lectos. quare dixit quia vbi vendis certam speciem liberaris interi- tu speciei.si incertam rem stichum aut pamphiluz si vnus mo- ritur alter remanet in obligatione.§.l. pri.§. pe. Sunt que- dam que recipiunt degustationem:vt vinum ⁊ gingiber. sunt quedam res que non recipiunt degustationem vt liber.dixit Joā.ideo dixit que degustationem non recipit: quia si recipit degustationem non est periculum emptoris.j.de periculo ⁊ cō mo.l.ij.§.sȝ si.nec dicebat esse aliud in vino.Sȝ verior est opi- nio in his que recipiunt degustationeȝ si vendantur in specie puta vendo vinum quod est in illo dolio:ideȝ dicimus q̄ in ce teris rebus vt hic ⁊.j.de periculo ⁊ cōmodo.sed si venderetur ad mensuram non est periculum emptoris anteq̄ sit mensura- tum.C.eo.l.ij.reprobata opinione domini Bul.si vendis vi- num in specie si post emptionem perijt periculum est tuum: si sit acetum periculuȝ est emptoris.Sed certe est differentia in- ter expressam ⁊ tacitam conditionē: quia in expressa est illud: secus in tacita cum venditur ad gustum iam dictum: excepto casu putationis:quia si perfecta emptio putatur verisimile est causa precedenti.j.loca.l.si fundus.nisi culpa contrarium sua- deat.j.de pericu. ⁊ cōmodo.l.in mora.si fuit in mora tradendi tenetur de interitu.j.de verbo.obliga.l.si ex legati.vel pactum si darem pacto qd̄ perfecta emptione sit periculuȝ ementis.§. si quis cau.l.sed ⁊ si.§.quesitum.

Si quis in vendendo. In.§.isto dicitur: si tu vendis mihi predium tuum ⁊ dolose celas aliquem finem teneris mihi ra- tione illius doli ad interesse si sciuissem non essem empturus. h.d.iste.§.videatis expositionē littere.[cōfinem celauerit].i. malum vicinū:q2 venditor tenetur dicere emptori si sunt mali vicini:q2 expedit nobis habere rem vel non habere ꝑpter vi- ciniam malā vt hic ⁊.C.de pac.conuentis.l.vlt.Jtem si hoc spe cialiter ꝑmittitur al's non:vt.j.e.l.cū seruo.§.vlt.[venditorē] s.ad interesse.⁊ facit ad hoc.C.de actione emp.⁊ vendi.l.j.§.ve ditor.in ver.⁊ generaliter.⁊.l.titius heres.

Cum in venditione. In.l.ista po- netis ita ca- sum ad longū ⁊ in terminis:si vendo rem meā vxori mee pro centū volens ei donare est nuda ⁊ imagina ria venditio:vnde non valet.⁊ ideȝ si venderē alicui extraneo. h.d.ista.l.videatis expositionem littere.[non videt' vendere] q2 est nuda ⁊ imaginaria vēditio.vt.j.eo.l.nuda.vnde non va- let vt venditio.q2 non est precium:vt.§.e.l.nec emptio.nec do- natio si fit persone cui donare non potest.j.e.l.si quis donatio nis.secus si facerem alteri cui possem donare:vt.C.e.l. res.⁊.j. e.l.si quis donationis.

Si quis fundū. In.l.ista ponetis ita ca- sum ad longū ⁊ in termi- nis:successi titio:fundū titij mihi ex hereditate delatū vēdidi tibi quanti a titio esset emptus:valet si a titio fuit em- ptus:sed si titio fuit donatus non valet quasi facta fuerit sine precio:⁊ videt' contracta sub cōditione que nulla est si deficit conditio.h.d.ista.l.videatis expositioneȝ littere.[facta vēdi- tio]sub.⁊ sic non valet:vt.j.e.l.nuda. [defecerit.]facit.§.e.l. hec venditio.⁊.j.de pericu.⁊ commo.rei ven.l.ij.

Si quis donationis. In.l.ista po- netis ita ca- sum ad longū ⁊ in terminis:si vendo tibi rem meaȝ que valet viginti pro quindecim: volēs tibi dona- re valet:sȝ si vellem apponere preciū totum causa donationis non valet: sȝ pro parte valet inter extraneos:sed si venderem vxori mee donationis causa minori precio non valet. h.d.iste §.videatis expositionē littere.[facta est]quo casu est imagi- naria ⁊ nuda:vt.j.e.l.nuda.⁊.§.e.l.cū in vēditione.[venditio- nem valere]hoc verū est in rebus corporalib':⁊ ideo tota die dicimus:si vendo rem ⁊ decipior vltra dimidiam iusti precij ⁊ illud tibi dono valet vēditio vt hic secus est in actionib' ⁊ in re bus incorporalibus:q2 si volo partem donare parteȝ vendere non valet:vt.C.man.l.ab anastasio.[nullius momenti est.]vt j.de donatio.inter virum ⁊ vxorem.l.si sponsus.§.semper.vel exponatis.[nullius momenti est] idest in nihilum valet.vel nullius momenti est: quatenus donatio non valet: quatenus est emptio valet:q2 vtile per inutile non vitiatur.vt.j.de verb. obliga.l.que extrinsecus.

Si debitor. In prin.huius.l.dr̄: obligaui tibi reȝ meā pro.x.postea emo a te illā rem nō tenet vēditio vel emptio:q2 rei mee est ꝓhibita emptio ⁊ ideo oīa sunt ĩ prio statu.h.d. principiū hui'.l.videatis expositionē lr̄e.[redemerit].i.eme- rit.[non tenet']ad preciū:vt.§.eo.l.sue rei.tū tenet rōne pos- sessionis emptio rei sue:vt.§.e.l.si in emptione.§.rei sue.

Verisimile est. In.§.isto dicit':si vendidisti mihi fructū oliue pendētis in olieto tuo ⁊ stipulatus es preciū pro.x.pondo olei qd̄ natū esset si na scunt' decem pondo potero petere:totum si quinq3 tantuz quin q3 pondo olei potero petere: quia hoc videtur actum inter nos:ita ⁊ responsuȝ est a pluribus.h.d.iste.§. videatis exposi tionem littere.[⁊ stipulatus est].i.ꝓmisit siue cōuenit: sic ex- ponit'.§.de condi.inde.l.si non sortem.§.si decē.[vsq3 ad decē pondo olei]vt illa decem sit meta.[respōsum est]sed ⁊ preciū plus q̄ pro quinq3 non soluetur:⁊ si solutū est repetet' per con dictionem sine causa quasi causa data causa non secuta: ⁊ hoc illa rōne ne locupletaretur cum aliena iactura qd̄ esse non de- bet:vt.§.de condi.inde.l.naȝ hec natura.⁊ ex.§.isto colligetis arg.⁊ solutionem questionis:ad id qd̄ tota die faciunt rustici qui vendunt castellatas vuaȝ vinee quā laborant: nunquid si in illa vinea non sit q̄ teneant' emptori:⁊ qd̄ emptor pōt repe tere precium quod solutum est eis.

I ☞ Renunciatio facta post terminū cōuentionaleȝ nullius est momenti.h.d.Jtem per renunciationem vniuersalem satis fit termino si aliud non est actū expresse.h.d.

I **Qui fundum vendidit.** †Signo ri domi- nus Jo.⁊ Azo.hanc.l.in principio reputant valde difficilem:sed si vos aduertatis casum ⁊ summariā expositionē littere non est difficilis imo facilis.Jn princi.hu- ius.l.ponitur casus talis:vendidisti mihi fundū certo precio quē dixisti.c.iugera eo ꝑ pacto qd̄ īfra triginta dies primos deberem metiri ⁊ tibi de modo fundi renunciare:aliter non te neris mihi refundere precium si minus inueniretur: postea in processu temporis feci metiri fundum ⁊ reperitur nonaginta iugerum:⁊ renunciaui tibi:tu incontinenti refudisti mihi pre- cium pro decē iugeribus retinui eum multis annis ⁊ vendidi alij:⁊ dixi q̄ erant nonaginta iugera:dixit emptor volo meti- ri: dixi ego libenter:metitus est ⁊ inuētus est longe minor mo dus puta septuaginta:dixi ego hoc est mirabile:cuȝ prior ven ditor.dixerit mihi qd̄ erant centū iugera ⁊ non fuerūt inuēta nisi nonaginta:nunc vero demum fuit metitus ⁊ solū sunt in- uenta septuaginta:vnde redij ad priorem venditorem ⁊ ei hec retuli:⁊ dixi ei q̄ mihi refunderet:qui respondit q̄ mihi nō re funderet vnum denarium:quia mihi satisfecerat vt ei prius re tuleram:nūc querit' quid iuris sit.Respondet iurisconsultus paulus aperte distinguendo sic:aut inter me ⁊ te priorem ven ditorē ita conuenit qd̄ deberet metiri infra triginta dies pro- ximos ⁊ referri de minori modo agri:quo casu si ita actum est de hac vltima minoritate non teneor:quia infra triginta dies proximos mihi non renunciasti:aut conuenit inter nos q̄ in- fra triginta dies proximos deberet metiri:non autem renun- ciari:quo casu lȝ post multos annos non renunciem : tamen si inueniat' minor modus agri: ex vi pacti teneris.hoc dicit ista l.videatis expositionē littere.[renunciaret]scilicet quāti mi nor esset vel renunciaret de minoritate[soluta esset].i.vt non teneretur emptori [accepit].i.recepit a venditore qui mino- rem modum inuenerit.[postea cum fundū vendidit] emptor alij[q̄ putauerat]subaudi in prima emptione.[nil ei profu- turum]quia hoc casu erat astrictus renunciare infra triginta dies proximos [repetere] vt.j. de euictioni.l.qui fundum. ⁊ fm̄ hec clara ⁊ aperta est distinctio in principio huius.l.⁊ hec lex in principio cauet venditori vt infra certuȝ tempus metia tur ⁊ referatur:quo casu vltra non tenetur vt hic: ⁊ debet hoc ita fieri propter subtilitatem mensorum:qui licet nesciāt theo ricam: tamen sciunt practicam: ⁊ vnus est subtilior geometer q̄ alius:tamen si intra diem eos subijceret non multum lede- retur venditor vel emptor.

I ☞ Accessorium vnum trahit ad se aliud accessorium.

I **In lege fundi.** †Ponetis ita casum ad longū ⁊ in terminis: vendidisti mihi vnū fundū retento alio fundo ⁊ dixisti qd̄ haberem ius aque hau riende ad fundum vicinuȝ:nunquid teneris mihi prestare iter in fundo retento.Respondeo qd̄ sic. hoc dicit iste.§. videatis expositionem littere. [aquaȝ] scilicet que erat in fundo vici- no sibi retento[dixit]scilicet venditor.[oportere] tanq̄ ac- cessorium.vt.§.si vsufr.pe.l.j.⁊.§.de ser.ru.pre.l. idemq3.§.qui habet iustum.⁊.§.de relig.⁊ sum.fune.l.si vēditor.secus si fun- dum mihi

dum mihi vendis. naz non teneris mihi prestare vt fundus vicinus seruiꝫ. vie vel itineris: vel actus debeat isti fundo: vt. j. eo. l. in vendendo. in principio.

Qui agrum. In. §. isto ponetis ita casuz ad longū ⁊ in terminis: si vendis alicui agrū ⁊ dicis quod in eo sunt octodecim iugera ⁊ ꝙ debeat metiri: ⁊ si plus inueniatꝫ debeat venditor preciū dare ad rōnem aliorū iugerū si inueniunꝫ viginti iugera pro viginti dz dare preciū. h. d. iste. §. videatis expositionem littere. [⁊ qd eius] .s. fundi si vltra dictā mensuram sit. [pecuniā] idest precium [responsuz est] qd est intelligendū si dixit venditor salua rōne pluris minorisue vnde: qꝛ hic cōuenit dz venditor precium pro viginti: vt arg. s. depoſi. l. j. §. si conueniat. ⁊ qꝛ equitas suadet ⁊c. vt j. de regu. iur. l. contractus al's secus si dixisset emptor ꝙ volebat emere tantum. xviij. iugera.

Fundi venditor. In. §. isto ponetis ita casum ad longuz ⁊ in terminis: vendidisti mihi fundum ⁊ excepisti frumēta manu sata que erant in fundo: ex stipula fundi cecidit granum ⁊ seges est nata: nunquid illa intelligiꝫ excepta. Et rñdetur ꝙ si apparet qd actuz est qd illud dz seruari si non apparet videris eam segetē quaz seminasti retinuisse non al's aliter natā: puta ex stipula quēadmodum non videris excepisse si aliquid ex sacco saccarij cecidisset: vel ex ore auium ⁊ natum postea esset. hoc dicit iste. §. videatis expositionē littere. [exceperat] al's emptorez sequeretur: vt. C. de acti. emp. ⁊ vendi. l. fructus: ⁊. s. de vsufru. l. si pendentes. primo responso. ⁊. j. de actione empti ⁊ vēditi. l. iulia. §. si fructibus. [ex stipula] quam stipulaz vulgariter appellamus. s. quando frumentum est ablatum. vt. j. de verbo. signifi. l. silua. §. stipula. [est] vnde nota ꝙ consideratur quid actum est: ⁊ si apparet illud ⁊ seruatur: vt argu. s. depositi. l. prima. §. si conueniat. al's non recedimus a verbis. vt infra de legatis. iij. l. non aliter. [saccarij] idest asinarij qui deferunt saccos. [ex ore] idest ex rostris. [natum esset] de quo non intelligitur actum: vnde non videtur exceptum: vt. s. de transactionibus. l. cum aquiliana.

1 ☞ Nomine fructus cōtinentur etiā harundines.

1 **Cum fundum.** In. §. isto ponetis ita casum ad longū ⁊ in terminis: si quis vendidit fundum ⁊ excepit omnē fructum videtur excipere siluaz ceduam ⁊ arundinem. h. d. iste. §. videatis expositionem littere. [⁊ siluam] .s. ceduam]. respondi.] ⁊ ad istud accedit. s. de vsufru. l. item si fundi. in fi. ⁊. l. seq.

Dolia ista. In. §. isto dicitur: si procurator vendidit mihi funduz: ⁊ dixit accessura dolia que essent in fundo dñi: ⁊ ea que seruus qui fundum coluerat emisset: nūquid peculiaria dolia accedent emptori. rñdetur qd sic. h. d. iste. §. videatis expositionē littere. [responsuz est.] al's secus. vt. j. de acꝫ. emp. ⁊ ven. l. si sterilis. in fi.

Rota. In. §. isto diciꝫ: si tu vendis mihi domū tuam videris vendere rotā per quaz aqua trahiꝫ sicut fistula que est adiuncta ⁊ ligata. h. d. iste. §. videatis expositionē littere. accedit. j. de acꝫ. emp. ⁊ ven. l. iul. §. edibus.

1 ☞ Modus adiectus contractui contractum non suspendit ⁊ actione ex eo contractu quis modum implere cogitur secus in conditione. h. d.

1 **Fundum ab eo.** In principio huius legis ponetis ita casum ad longum ⁊ in terminis: funduz tuum alicui obligasti: postea emi eum a te si liberares ante kalēdas iunias: modo queritur an possim cōuenire te vt euz liberes: ⁊ respondetur aut pure emi quo casu habeo acꝫ. vt liberes aut emi sub conditione si liberes: quo casu si liberas existiꝫ cōditio: si non liberas non existit conditio: ⁊ ideo nō possum agere vt liberes. h. d. ista lex in principio videatis expositionem littere. [vt liberet.] qꝛ venditio fuit facta pure. [si vero sub cōditione.] vt sit mihi emptus si eum liberaueris. nam conditio per si: modus per vt: causa per qꝛ ponitur. vt. j. de conditio. ⁊ demonst. l. a testatore. in fine. ⁊. l. falsa demonstratio. in prin. [impleatur.] nam deficiente cōditione non agitur ex empto.

Mensam. In. §. isto ponetis ita casum ad longuz ⁊ in terminis: si ignoranti vendidisti aliquā mensam argento coopertam quasi tota esset argentea nulla est venditio: ⁊ ideo precium eo nomine datum condico. h. d. iste. §. videatis expositionem littere. [mensam] .s. eneaz vel ligneam [pro solida] .i. quasi esset tota argentea. [imprudēs.] idest ignorans. vt. s. si certuz pet. l. cum fundus. §. seruum. [cōdicetur] condic. inde. vel sine causa. Sed ad. §. istum opponiꝫ ⁊ videꝫ qd valeat emptio quatenus argentea est. vt. s. e. l. quid tamen. ad qd vos dicetis ⁊c. vt ibi dixi.

d **Domini neꝙ per se.** In lege ista diciꝫ qd domini seruorum nec per se nec per procuratorem ipsorum seruos suos criminosos possunt vendere vt cuz bestijs pugnarent. h. d. ista lex videatis expositionez littere. [vendere] scilicet hoc pacto quod sequitur. [vt] ⁊c. [rescripserunt.] ⁊ ad istud accedit. j. ad. l. cor. de sic. l. circūcidere. §. seruo. sic nec dominus potest vendere seruum suum qui est in fuga per se vel per procur. vt. s. e. l. qd sepe. §. si quis.

1 ☞ Cōmendatio generalis non obligat cōmendantē ⁊ promissio generalis non referꝫ ad id qd emptor sciebat.

1 **Ea ꝙ.** In principio huius legis diciꝫ: qd quedaz sunt que si a venditore dicta sunt vēditorem emptori non obligant: verbi gratia: dicit venditor: vendo istum seruum ⁊ scias qd speciosus est ⁊ turpissimus: vel si dicit: domum bene edificatam ⁊ venditor videt quod non est. sed si venditor dicat seruum litteratum vel artificem: quia hoc non apparet de istis tenetur: ⁊ ideo si venditor vendebat seruum suum eluscatum: ⁊ emptor fuit stipulatus de sanitate non poterit agere eo nomine: qꝛ seipsum decepit. h. d. principiū huius legis videatis expositionē littere. [dicunꝫ.] sub. a vēditore emptori. [appareant] .i. in euidēti sunt. [speciosum.] cū non sit. [bene edificatam] .s. cum non sit: qꝛ non debet certiorari qui scit. vt. j. de acꝫ. emp. ⁊ ven. l. j. in prin. ⁊. j. de reg. iur. l. nemo. [decipiebat.] ⁊ ad istud accedit. j. de edil. edic. l. si vēditor. ⁊ ista materia plenius dixi. s. de dolo. l. qd venditor. ⁊ facit. j. proxi. §. ⁊. l. labeo.

Dolum malum. In. §. isto dicitur: qd vēditor non debet emptorem dolose decipere ⁊ non solum videtur decipere dolose: si obscure loquitur imo ⁊ si insidiose dissimulet. h. d. iste. §. videatis expositionem littere. [qui fallendi causa obscure loquitur.] vt si dicat equū non ascendere arborē. vt no. s. e. l. labeo. [dissimulat] cū scribit corā predio vicini qd debet tributa certis municipijs. vt. j. de acꝫ. emp. ⁊ vendi. l. iul'. §. iul'.

Si duos. In lege ista dicitur: aliquis emit duos seruos vno precio: vnus decessit ante venditionez: nunquid in eo qui superest tenet emptio: certe non. h. d. ista lex: videatis expositionem littere. [emerit] .s. vno precio vnus decessit: putans vtrūꝙ viuere cum vnus viueret tantum. [emptio.] secus si alter mortuus est post emptionez. vt. s. eo. l. si in emptione. §. pe. ⁊ est verum qd non tenet emptio: si alter mortuus est ante venditionem quando non erat empturus nisi vtrunꝙ simul. vt. j. de in diem adiec. l. qd si vno pacto. ⁊ instit. ad. l. aqui. §. his verbis. al's esset contra. j. e. l. domum.

Labeo. Al's incipit si vestimēta. ⁊ in lege ista dicitur: vendidisti mihi ignoranti vestimenta interpollata pro nouis: nunquid teneris mihi ad interesse meuz: certe sic: si venditor sciebat: si ignorabat quanti minoris erat sicut si vendis mihi auricalcum pro auro teneris mihi ad interesse. h. d. ista lex: videatis expositionem littere. [si vestimenta interpollata.] .i. refollata. [teneri] actione ex empto quanto minoris esset empturus si scisset. vt. j. de act. emp. l. iul'. [contingit.] si forte pmisit penas emptori si ea inuenirentur interpollata: ⁊ ita est in arg. contra opi. antiquorum qui dixerunt qd ignorans vitium non tenetur: sed certe contrarium est plene dicam. j. de act. emp. ⁊ ven. l. iul'. [prestet.] accedit. s. e. l. alioquin. ⁊. l. seq.

1 ☞ Officialis in loco vbi administrationem gerit contractus per se vel per alium facere non potest.

1 **Non licet.** In lege ista diciꝫ: si aliquis administrat aliquod officium non licet sibi se actore: vel per procuratorem ipsius emere rem: ⁊ si contra facit condemnatur in quadruplū ⁊ rem amittere: ⁊ idez obtinet in procur. cesaris nisi in casibus in quibus lex expresse sibi concedit emere. hoc dicit ista lex. videatis expositionem littere. [vel per aliam personam] pone exemplum in tutore vel cura. vt. s. e. l. si in emptione. in fi. [hoc concessum est.] vt si res venalis erat ⁊ ratione aliqua permittebatur vendere. vt. j. e. l. qui officij.

1 ☞ Iura realia accedūt rei sine aliqua expressione.

1 **Si aque.** In lege ista cum duabus sequentibus dicitur: si vendis mihi prediū cui debetur seruitus aqueductus etiam si non dicatur seruitus aqueductus transit in me sicut si vendis mihi domum: fistule per quas aqua ducitur transeunt in me: licet sint extra edes quia fistule ⁊ canales ⁊ alia necessaria vsui aque quasi sunt partes edium. hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere. [si aqueductus] .s. seruitus. [debeatur

predio]. s. vendito. [etiã si nihil dictũ sit.] vt. s. e. l. qui fidẽ. nã seruitus predij sequitur predium. vt. s. de serui. rusti. pre. l. iiij. §. item. ⁊ facit ad hoc. j. de act. emp. ⁊ ven. l. iul. in fi.

Si mihi bibliothecam. In l. ista dr̃ vendidisti mihi bibliothecaz hoc pacto si decuriones campani venderent mihi locũ in quo ponere possem. stat per me quo minus emam: nunquid poteris me cõuenire ex empto quasi cõpleta sit conditio: certe sic. vel p̄scrip. ver. hoc dicit ista lex: videatis expositionez littere. [si bibliothecam]. i. locũ in quo armariũ reconditur: ⁊ sic cõtentuz pro cõtinenti sumitur hic. [vẽdidissent]. i. parati essent vendere. sic. j. de verb. obli. l. si stipulatus sum damã. [puto.] q2 fuit pactum appositum incõtinenti. vt. j. eo. l. fundi partem. [impleatur.] accedit. j. de verbo. oblig. l. in executione. §. vlt. ⁊. j. de regu. iur. l. qui potest. ⁊. j. de lega. ij. si quis. ⁊. j. de condi. ⁊ demonstra. l. iure ciuili.

Littora. In. l. ista dicitur: si tu vendis mihi fundum tuũ in quo dicis esse. c. iugera: in mensura non debent computari littora maris: vel vie publice vel loca sacra: ⁊ ideo vt cõputetur in mensura dz hic specialiter dici ab emptore. h. d. ista lex videatis expositionez littere [non cõputantur] idest non numerant̃ in loco iugerũ. [vacant.] vt. j. de acquir. re. do. l. littora. [in modum cedant.] al's aũt non cedit. ⁊ ad istud accedũt. j. de peri. ⁊ cõmo. rei vendi. l. id quod post emptionem.

1 ☞ Vendere quis non potest edificia domorũ causa discooperiendi ea vel demoliendi. h. d.

1 S **Senatus.** †In lege ista dicit̃: qd̃ nõ licet mihi emere domum vt destruaz vel destruere domũ meam: ⁊ vẽdere lapides ⁊ tegulas: ⁊ si emo teneor in duplũ fisco. sed si solui preciũ repetam a te quasi facta sit irrita vẽditio: ⁊ ita censuit senatuscon. ⁊ erat locus huic senatuscon. nedũ si quis vendat suam domum: imo ⁊ si alienam. h. d. ista lex. videatis expositionẽ littere. [senatusconsulto] facto auiola ⁊ pau. cõsulibus. vt. j. de lega. j. l. cetera. [acquirere tur.] ex negociatione: ⁊ hoc est factuz ne vrbs ruinis deformetur. vt. j. de tigno iniuncto. l. j. ⁊ per totũ. sed vt postea reedifices bene licet destruere domum. vt. C. de edifi. priua. l. ij.

1 ☞ Dominiũ ad hoc vt transeat in emptorẽ paria sunt precium esse solutuz vel fideiussorem datum vel esse aliter satisfactum hoc dicit.

1 **Vtres.** In lege ista ponetis ita casum ad longũ ⁊ in terminis: si vendis rem tuaz mihi ⁊ tradis transit in me dominiũ siue precium est solutũ vel datus est fideiussor. Et qd̃ dicitur de fideiussore est intelligendũ siue sit satisfactum ab emptore de precio vẽditori: siue datũ fuerit pignus: siue aliter satisfactũ. h. d. ista lex videatis expositionẽ littere. [esset.] accedit. s. e. l. qd̃ vendidi. secus est in p̄curatore fisci. vt. j. de iure fisci. l. si res.

Res bona fide. In lege ista dicitur: si res est vendita bona fide ob aliquam iniuriosam causam non dz fieri inempta. h. d. ista lex: videatis expositionem littere. [propter minimam causam]. i. iniuria iudicantis euincitur non liberatur emptor de precio. vt. j. de euic. l. si per imprudentiã. in prin. sed cõis littera est p̄pter minimam causam: ⁊ tunc vult hoc dicere qd̃ res bona fide vendita p̄pter minimam causam non debet inempta fieri: verbi gratia: vendidi tibi funduz pro. x. ⁊ si non solueres intra diez sit res inempta: si soluisti. x. minus vno denario non resoluit̃ venditio: sed certe hoc exempluz non bene adaptatur ad litterã. ⁊ ad hoc contra. j. de verbo. obliga. l. in executione. §. q̃diu. ⁊. j. de solu. l. etiaz circa. ⁊ ideo vos dicetis qd̃ minima causa dicitur si decipitur intra dimidiam iusti precij: quo casu non rescindit̃ vt. C. de rescin. ven. l. ij.

Nuda. In lege ista dicitur: qd̃ nuda ⁊ imaginaria vẽditio pro non facta habet̃: ⁊ ideo eius alienatio non intelligitur facta. h. d. ista lex: videatis expositionẽ littere. [nuda ⁊ imaginaria vẽditio] vt est que habet nomen venditionis ⁊ non existentiã: vt si dono ⁊ dico qd̃ vẽdo ex causa donatiõis. vt. s. e. l. si quis donationis. vel si dico non possum donare vxori mee volo ei vendere. vt. j. de dona. inter vi. ⁊ vxo. l. cũ hic status. §. venditio.

1 ☞ Pactũ manus iniectionis prosequitur rem penes quẽcunq3 possessorem.

1 **Si quis sub hoc pacto.** In lege ista ponetis ita casum ad longum ⁊ in terminis: vendidi ancillaz sub hoc pacto ne prostitueres eam ⁊ dictũ fuit qd̃ si p̄stituisses qd̃ possem manum iniicere: si prostituisti potero vendicare a quolibet etiã si per plures manus ambulauerit. hoc dicit ista lex videatis expositionem littere. [potestas sit.] si obijciatur sicut solo pacto non trãsit dominium: ita nec retransit. respon. hoc facit manus iniectio: vt ⁊ al's. s. de vsufru. l. si fur. ⁊. l. si pendẽte. §. vlt. vel speciale est vt hic. ⁊. j. de in diem adiec. l. iij.

Domuz emi. Signori hec lex leuis ⁊ vtilis ⁊ notabilis est valde: ⁊ lz ista. l. ponat multos casus tñ summatiz: hec est intẽtio huius legis vt rei que non est ⁊ esse putatur emptio ⁊ vẽditio eẽ nõ possit: ponamus ergo ego ⁊ tu eramus parisius tu domũ tuaz quã habebas boñ. vendidisti mihi pro. c. tu ignorabas eam cõbustaz: ⁊ ego similiter: postea apparet qd̃ est cõbusta: nũquid valet emptio ⁊ venditio: r̃ndetur qd̃ non: ⁊ ideo si preciũ non solui non teneor tibi soluere: si solui: condictione sine causa potero condicere. Scd̃s casus est si pars domus est combusta ⁊ pars manet: ⁊ nos istud ignoramus: quid erit: ⁊ certe si maior pars cõbusta est nõ valet emptio ⁊ venditio: si minor pars cõbusta est tenet emptio ⁊ vẽditio. vnde preciũ teneor tibi soluere: verũ tñ arbitrio boni viri debes reddere de precio quatenus est pars cõbusta: vel si nõ solui vt p̄ ea parte me liberes. Sed quid erit venditor sciebat domuz cõbustaz: ego emptor non: nũquid tenet emptio ⁊ vẽditio: certe nõ. si totã sciebat cõbustam. sed si pars est combusta tenet emptio ⁊ venditio. sed tu vẽditor teneberis ad interesse meũ: sed quid erit: si ego emptor sciebã cõbustã ⁊ tu ignorabas: nunquid tenet emptio ⁊ vẽditio. r̃ndetur qd̃ sic. ⁊ ideo si nõ solui precium teneor soluere: si solui non repeto. Sed quid erit si vterq3 nostrũ sciebat eam cõbustã nũquid tenet emptio ⁊ vẽditio. r̃ndet̃ qd̃ non. cum ambo inuicez dolũ cõmittãt: debet dolus cũ dolo cõpensari. sed quid si emebã a te fundũ cõtemplatione oliueti si arbores fundi vi ventoꝝ sunt deiecte: vel igne concremate ⁊ vterq3 ignorabat emptio ⁊ venditio non tenet. sed si venditor sciebat ⁊ ego ignorabã nõ tenet vẽditio: siue ergo ego ignorabam ⁊ venditor sciebat vel sciebam ⁊ venditor ignorabat vel vterq3 hz locũ qd̃ dictum est in superiori lege. h. d. ista lex cum seq. videatis expositionẽ littere. [aiunt.] q2 rei que nõ est vel non sperat̃ esse emptio ⁊ vẽditio non 9hitur. vt. s. eo. l. nec emptio. ⁊. j. de here. vel act̃. ven. l. cũ hereditate. [liberet̃.] ⁊ ita nota qd̃ maior pars trahit ad se minorẽ. ⁊ ad hoc cõcor. s. eo. l. in modicis. ⁊. s. de in integ. resti. l. seio. [stare] quantũ ad statum venditionis. [⁊ omne preciũ]. s. etiã pro parte distracta. [solui.] q2 non videtur deceptus qui sciuit. vt. j. de act̃. empt. ⁊ vẽ. l. j. in prin. [non repeti.] accedit. s. e. l. si in emptione. [cõpensando.] accedit. s. de dolo. l. si duo. ⁊. s. de eo per quem factum est. l. vlt. §. j. ⁊. s. de compensatio. l. si ambo. ⁊. j. solu. matrimo. l. viro atq3 vxori.

Cum venderes. In lege ista dicit̃: tu vẽdidisti mihi fundũ ⁊ dixisti: vẽdo non vtiq3 optimus maximus est: nũquid teneris prestare liberum: certe non. sz talis est qualis est fundus: hoc verũ est in predio rustico: idẽ in predijs vrbanis est dicendũ. h. d. ista lex: videatis expositionẽ littere. [dicendũ est.] si vendis edes ⁊ dicis vt dixi in casu qd̃ non teneris prestare liberas: sz q̃les sunt p̄ hoc me exoneraui. vt ar. j. de edi. edic. l. querit̃. §. si venditor. ¶ Or signori quidaz volunt praue intelligere. l. istã. dixerũt enim quidã qd̃ lex ista intelligit̃ sic: si vẽdis mihi fundũ ita optimus maximus est: non teneris mihi prestare. Unde voluerũt colligere ex. l. ista hunc errorẽ. si venditor non dixit: vendo tibi fundũ vti optimus est maximus qd̃ vẽditor possit tradere fundũ: si sit liber ⁊ si sit seruus cũ transeat cũ sua causa. vt. j. de acquir. re. do. l. traditio. ⁊ l. nemo. ⁊. j. eo. l. alienatio. secus si dixisset predicta v̓ba: vendo tibi fundũ meũ vti optimus maximus est: q2 tunc enim liberuz prestãdo liberatur: non adt: q2 ab alijs seruitus illi fundo debeat̃. vt. j. de euic. l. pe. ⁊. j. de ver. signi. l. qui vti optimus: ⁊ pro se etiã inducũt hanc. l. que dicit fz eos: vt. s. dixi. sed certe nos dicimus qd̃ tenent̃ prestare liberũ non seruũ: etiaz si predicta v̓ba vti optimus maximus est non dicant̃. vt. j. de acti. empt. ⁊ ven. l. in emptione. ⁊. C. de 9hen. emp. ⁊ vendi. l. pe. ⁊ si non fiat agitur ad interesse. vt. j. de edi. edic. l. quotiẽs. nec facit ista lex pro eis q2 nõ est intelligẽda vt ipsi dicũt etiã littera sonare vr̃ sz est intelligẽda vt dixi in casu: ⁊ ideo hãc theoricã sic ad practicam reducetis vbi vẽditor dicit: vendo tibi fundũ vti optimus maximus est: intelligit̃ sic optimus ⁊ maximus fm qualitatẽ finiũ designatoꝝ: optimus est. i. liber: ⁊ tunc liberũ tradit. sed si non dicat vti optimus maximusq3 est: sz dicat: vendo tibi fundũ qualis est hic videt̃ agi: qd̃ si est liber tradat liberũ si seruus tradat seruũ: sic intelligit̃ illud vulgare q2 loco istoꝝ verboꝝ ita optimus ⁊ maximus: q2 vtuntur Italici qui dicũt

vendo tibi

vendo tibi fundũ si pprium pprium:si cõdictitium ꝛ vnde pertinuerit.naz hoc casu videtur agi inter me ꝛ te qd tradat̃ qualis sit:ꝛ hoc est verum si venditoꝛ ignoꝛat:sed si scit ꝛ non dixit deberi seruitutẽ:ex hoc tenetur ex empto.vt.j.de actio. emp.ꝛ ven.l.generaliter.ꝛ.l.quero.

☞ Electio est venditoꝛis in generali sermone.

Comprehensum erat. †In.l.ista dicit̃: vendidisti mihi fundũ in quo erãt.c.dolia:ꝛ dixisti.lx.accessura emptoꝛi cuius est electio qui velit dare respondet̃ qd venditoꝛis.hoc dicit ista lex videatis expositionem littere. [qui dare vellet] dũmodo integra.lx.det.vt.j.de actio.emp.ꝛ ven.l.pe.§.vlt.ꝛ ideo est in potestate debitoꝛis:qꝛ in genere est debituz.insti.de act.§.hinc querit̃.ꝛ.§.pꝛeterea.sed videbat̃ cõtra.s.e.l.labeo.ad qd põt dici qd ibi ab emptoꝛe fuit dictuz accessura dolia hic a venditoꝛe.

Existimo. In.l.ista dr̃:qd rem meã possuz emere sub cõditione:ꝛ si in euentu cõditionis extiterit cõditio erit facta mea.h.d.ista.l. [desinere] accedit.s.e.sue rei.sic ꝛ rem meã non possum stipulari pure sed sub cõditione sic vt.j.de ver.obli.l.si rem meam.

Ob officij. In pꝛinci.huius.l.dr̃:si aliquis est pꝛeses alicuius puincie pꝛedia in illa puincia non põt cõparare nisi essent pꝛedia paterna que distraherent̃ a fisco.h.d.pꝛin.hui⁹ l.videatis expositionẽ lr̃e.[non põt.] vt.s.e.l.nõ lz.ꝛ est foꝛte rõ ne studio culture militiã dimittãt.vt.C.de legi. ꝛ cõ.l. milites.nisi i casu q̇ sequit̃ p̃ter ꝛc.[distrahant̃] ppter tributa:qꝛ interest nostra habere ꝛc.vt.C.de admi.tuto.l.lex que tutoꝛes.

Qui nescientes. In.§.isto dicitur:si ignoꝛans emo a te locuz sacrũ venditio non tenet:tñ teneris mihi ad interesse meuz act.ex empto.h.d.iste.§.videatis expositionẽ littere.[qui].s.ille. [nõ teneat.] quo ad rem.vt.s.e.l.ꝛ liberi.in fi.ꝛ.l.si res.

In aduersione. In.§.isto ponetis ita casuz ad longũ ꝛ in terminis:si emo rez a te vt periculũ nõ ad te sz ad me ptineat si res perijt sine culpa tua periculũ ptinet ad me siue sit mihi res tradita siue nõ: h.d.iste.§.videatis expositionẽ littere.[i aduersione].i.oẽm aduersum casuz in se suscipiet emptoꝛ.vt.j.de peri.ꝛ cõmo.rei vendi.l.si quis vina.§.j.[assignata].i.tradita.[non sit.] ꝛ ad istud facit.s.e.l.qd sepe.§.si res.secus si non emeret̃ in aduersione:qꝛ tunc si pure perimitur periculuz est emptoꝛis:vt.j.de peri.ꝛ cõmo.rei ven.l.necessario.ꝛ.l.qd si.

☞ Dispositio limitata limitatũ pꝛoducit effectũ.

Cum seruo. In pꝛincipio huius legis dicit̃: si iubeo seruum meũ rem meam vendere certe persone si illi vẽdat tenet emptio: si alij vendat non tenet emptio vel venditio.[in libera persona] vt in pcura.[noluit.] ꝛ est ratio:qꝛ fines mandati diligenter ꝛc. vt.s.manda.l.diligenter.

Demonstratione. In.§.isto ponetis ita casum ad longuz ꝛ in terminis:si vẽditoꝛ vendidit tibi fundũ demonstrãdo tibi fundum ad oculũ:supfluum est qd demonstret tibi fines:sz si nõ vendidit tibi ad oculũ dz monstrare fines:maxime si aliũ funduz vicinũ ibi emptoꝛ habeat:ꝛ ipse vẽditoꝛ est malus vicinus.h.d.ista lex:videatis expositionẽ littere.[superuacuuz est.] i.non tenet̃ nominare cõuicinos nisi sint mali vicini vt dixi:sic soluitur cõtra.s.e.l.qd sepe.in fi.sed terminos bene tenet̃ ostẽdere ꝛ sic soluit̃ cõtra.j.de act.emp.ꝛ vendi.l.titius heres:vel dicas qd ibi simpl'r vendidit fundũ:ibi quicquid iuris fuit sempꝛonij.[si nominent̃.] idest si pmittatur qd nominabunt̃.[opoꝛtet.] si foꝛte ipse venditoꝛ est malus vicinus.

☞ Iuri accrescendi locus est in cõtractu inter viuos quando pmissoꝛis hoc interest.

Fundus ille. In.l.ista ponetis ita casuz ad longuz ꝛ in terminis:emi a te fundum ita dicendo: ille fundus sit mihi ꝛ titio emptus erit mihi emptus pꝛo dimidia tantum:ꝛ ideo dicendum est qd cum titius emere non potuerit quod teneat in totum. hoc dicit ista lex:in pꝛincipio: videatis expositionem littere. [consistat] scilicet in persona mea. [ad me pertinere.] secus est in stipulatione:vt si stipuloꝛ mihi ꝛ titio.vt infra de verborum obligati.l.si mihi.ꝛ institu.de inuti.stipu.§.quod si quis. ꝛ.s.de constituta pecu.l.eum.§.item.sed istud ideo est in emptione ꝛ venditione:qꝛ si teneret pꝛo dimidia in persona mea non pꝛo dimidia in persona titij: ita vẽditoꝛ inuitus haberet me in socium quod esse non debet.vt.s.de condict. indebi.l. si non foꝛtem.§.si tibi.c.

Conuenit mihi. In lege ista dicit̃: si pactum factuz est inter me ꝛ te qd dares mihi certum numerum tegularum: erit ne emptio ꝛ venditio. ꝛ respondet̃ si tegulas debes facere de tua materia ꝛ mihi pꝛestare tũc est emptio ꝛ venditio:si autem facis mihi de materia mea tunc est locatio.[tegulaꝝ.] pone.x.milia cupoꝛum vel lapidum.[debet.] ad istud facit.s.e.l.sabinus.ꝛ.j.loca.ꝛ cõdu.l.j.ꝛ.ij.

☞ In contractu emptionis ꝛ venditionis veniunt quedaz etiam si non dicantur.h.d.

In vẽdendo. †In lege ista dicitur: si tu vendis mihi funduz certo pꝛecio teneris mihi ad quedam pꝛestanda etiam si non dicatur:nam teneris mihi pꝛestare euictionez: ꝛ qd possim vti frui:quedam tamen sunt que non teneris mihi pꝛestare nisi sint dicta qd a fundo vẽdito debeat̃ seruitus fundo vicino vie aque ductus vel alia seruitus:ꝛ idem est in alijs seruitutibus vꝛbanoꝛum pꝛedioꝛum.hoc dicit pꝛincipium huius legis:videatis expositionem littere.[pꝛestãda sunt.] sub. tacite:ꝛ de natura cõtractus euincatur.ꝛ ad istud accedit.j.de act.emp.ꝛ vendi.l.ex empto.in pꝛinci.ꝛ.C.de euic.l.non dubitatur.[aut vsusfructus eius.] id est non euincat̃: ꝛ idem est si euincatur quelibet alia seruitus: quia venditoꝛ debet pꝛestare liberum.vt.s.eo.l.cum venderes.[pꝛestitum iri] a fundo vicino fundo vendito teneris tamen pꝛestare aditum.vt.s.si vsu fruc.pe.l.j.ꝛ.l.fundi.

Si cum seruitus. In.§. isto dicit̃: vendidisti mihi fundũ cui debebat̃ seruitus nec certioꝛasti imo tacuisti:nunquid teneris mihi si perdidi non vtẽdo:ꝛ certe videris fuisse in dolo.vnde nomine huius doli teneris mihi ad interesse.hoc dicit iste.§. videatis expositionẽ lr̃e.[nec cõmemoꝛauerit.] id est non dixerit ꝙ fundo vendito deberetur seruitus.[ob dolum] pꝛesumptuz.vt.j.e.l.dolum.in fi.ꝛ.l.ea que.in fi.

Quintus mutius. In.§.isto ponetis ita casum ad longũ ꝛ in termis si tu vendis mihi fundũ tuum ruta ꝛ cesa non videris vendere nisi dictum esset qd ruta ꝛ cesa cederent venditioni. hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere.[ruta ꝛ cesa] que separata sunt a solo.[neqꝫ fundi sint.] vnde non dantur emptoꝛi: immo si habet reuocantur.vt.j.de act.emp.ꝛ ven.l.iul.in fi.cum.l.seq.ꝛ.l.fundi.§.si ruta.

☞ Res transit cum sua causa.

Alienatio. †In lege ista dicit̃:si quis vendit fundũ videt̃ alienare cũ sua causa.vnde omnia que cõpetũt fundo ꝛ contra fundum vident̃ ad emptoꝛẽ trãsire nisi aliud noiatiz dictum esset.h.d.ista lex:videatis expositionẽ littere.[alienatio cũ fit].s.ex causa vẽditionis.[habet.] accedit.j.de acquiren. rerum do.l.traditio.ꝛ.j.de lega.ij.l.peto.§.pꝛedium.

Si cum fundum. In.l. ista ponetis ita casum ad longũ ꝛ in terminis:vẽdidisti mihi fundũ quẽ locaueras: ꝛ dixisti qd exigeres a ꝯductoꝛe nomine mercedis ꝛ p̃stares emptoꝛi:nunq̇d teneris mihi p̃stare.rñdet̃ qd sic. ꝛ i exigẽdo teneris p̃stare dolũ ꝛ latã culpã ꝛ leuem.h.d.in pꝛin. huius legis:videatis expositionẽ lr̃e.[in lege].i.in pacto vẽditionis.[culpa.] accedit.s.e.l.qd sepe.§.qd sepe.ꝛ.s.cõmo. l.si vt certo.§.nunc videndum.ꝛ.j.de acti.emp.ꝛ vendi.l.iul.

Fere aliqui. In.§.isto dicit̃: qd aliqñ contingit qd emptoꝛ cũ emit rem apponit istud pactum qd in illa re vẽditoꝛ dolũ non cõmittat ꝛ valet qꝛ ꝛ si adiectum non esset de natura ꝯtractus tenet̃ pꝛestare:ꝛ non videtur dolus abesse si per eũ factũ est:aut fiet quo minus emptoꝛ possideat:ꝛ ideo tenet̃ venditoꝛ non solũ de dolo:imo tenet̃ vt vacuam possessionẽ tradat.[fere aliqui].s.emptoꝛes: ꝛ ideo dicit fere:qꝛ maioꝛ pars hominũ hoc pactuz apponit. [tradat] pꝛecise.[estimaret̃.] sub.ꝛ ideo tenet̃ tradere vel interesse pꝛestare.vt.j.de act.emp.ꝛ vendi.l.j.in pꝛin.

☞ Verba ꝯtus referunt̃ ad tempus ꝯtus. Itẽ lacus ius non habet secus in flumine.h.d.

Ruptilia polla. In.l.ista ponetis ita casum ad longuz ꝛ in terminis:quedam mulier ruptilia polla nomine emit a quodam lacum positum in tali loco:ꝛ circa cum lacum.x.pedes lacus exercuit:ꝛ .x.pedes qui tunc accesserũt submersi sunt: nunquid.x.pedes debent pꝛestari computandi a loco in quo exercuit lacus.ꝛ respondetur qd.x.pedes debent pꝛestari a loco a quo aqua exercuit.hoc dicit ista.l.videatis expositionem littere.[angularium.] quia multos angulos habebat: al's angu-

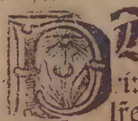
larium.i.in quo multe anguille erant. [debet qd emit.] ⁊ ita debet prestare.x.pedes cōputandos a loco in quo erat aqua tempore venditionis:similiter ⁊ si lego tibi argentum meū videor legare quod est meum tempore venditionis.vt.j.de auro ⁊ arg.leg.l.j.sic ⁊ si constituo tibi seruitutē: videor constituere seruitutes presentes:quia tempus cōtractus inspicitur.vt.s. de serui.vrba.pre.l.si seruitus.⁊.s.de serui.ru.pre.l.si que loca. ⁊.j.de here.vel act.ven.l.ij.§.j.nam siue lacus crescit siue decrescit nunq̄ vicino accedit vel decedit.vt.j. de aqua pluuia. arcen.l.vicinus.§.lacus.

Liberi hominis. In lege ista dicitur:si ignorās mihi ignoranti vendit liberum hominem tenet emptio: sed si ego scio licet tu ignores nulla est emptio.hoc dicit ista lex:videatis expositionem littere.[estimauerunt.]non vt liberi hominis sit emptio:sed vt vēditor teneatur emptori ad interesse act.ex empto.vt insti.e.§.vlti. [contrahitur.] multo magis si ambo sciūt nulla contrahitur emptio:vt arg.s.eo.l. domum.§.vlt.⁊ facit.s.eo.l.si in emptione.§.hominem liberū. ⁊.§.item si emptor.

1 ☞ Quibus mensuris mensuret est in arbitrio contrahentium.

1
Imperatores. In lege ista dicitur si ego negociator vendo tibi vinum si cōueni quibus mensuris aut precijs debeat tibi prestari vinum illis mensuris vel precijs tibi prestabitur:si autem non conueni debet tibi prestari vinum ad mensurā approbatam sm consuetudinem regionis:⁊ ita imperatores rescripserunt.[vina cōparent]cum multe mensure ⁊ monete sta tute sunt in ciuitate.[esse.]quia contractus ⁊c.vt.s.deposi.l. j.§.si conueniat.[displiceat.]sub.si non cōuenit recurrendum est ad cōsuetudinē regionis:⁊ hoc annectit presertim ⁊c. [fiat] vt hic.⁊.C.lo.⁊ cō.l.certa.⁊ de ista materia plenius distinxi.s. de dolo.l.arbitrio.§.ij.

1 ☞ Pacta super accidētalibus vel naturalibus cōtractus apposita ad exceptionē tantum prosunt si apponantur super substantialibus ad actionē prosunt.h.d.

1
Pacta conuēta. †Signori h.l.cōsueuit valde difficilis reputari:s; si vos aduertatis casum ⁊ summariā expositionē lre non difficilis sed facilis vobis videbit ⁊ pertinet ista.l.ad illā partē rubrice de pac.īuen.inter emp.⁊ ven.⁊ in.l. ista tractat de trib' pactis de accidētalibus siue extraneis vel substātialibus vel naturalib':⁊ h; ista.l.duas partes pricipales vsq; ad.§.vlt.⁊ prima pars loquit de pactis que apponuntur super accidētalibus siue naturalibus contractus ⁊ ponit duos casus.scda pars ponit casum vnū ⁊ loquit de pactis que apponunt sup substātialibus:⁊ primus casus est talis:vēdidisti mihi rem tuā ex interuallo pactū factū est ne debeas mihi de euic. cauere vel fideiussorē dare:hic est pactū appositum super naturalibus contractus:⁊ ad excipiendū ⁊ l; sit appositum ex interuallo tū vr inesse.vnde si vellem petere cautionē de euic.non possum: q; pactū nudum parit excep.scds casus est si pactū sit ex interuallo ad agendū non vr interesse vbi gratia vēdidisti mihi rē tuam ⁊ tradidisti:vel non:⁊ ex interuallo conuenit inter me ⁊ te vt prestes mihi fideiussorem de euictione hoc pacto non videt inesse:vnde l; non pariat actionē parit exceptionē: q; si petis preciū repellam te doli excep.nisi dederis fideiussorē. Tertius casus est:si vēdidisti mihi rem tuā pro centū ⁊ fiat pactū inter me ⁊ te de precio augendo.s.qd sit vēdita pro.c.⁊ quinquaginta:vel diminuendo.s.qd sit vendita pro.l. istud pactū siue fiat incontinenti siue ex interuallo valet: vnde si omnia sunt integra:q; non tradidisti rem nec ego precium solui videtur a prima emptione recessum:⁊ de nouo vr contracta emptio.h.d. ista.l.in princ.videatis expositionē littere.[cōuenta].s.ex interuallo. [videntur.]sub.⁊ sic valēt.[que vero.] incipit scds casus.[nō inesse].s.⁊ sic non valēt[veluti.]ponit exemplū primi casus: aut exemplū scdi casus:[an idem.]incipit tertius casus.[videtur.]Or signori.hec.l.dicit vt dixi in casu videatis expositionē littere.[pacta cōuenta q̄ postea].i.ex interuallo ⁊ dicit pactū incōtinenti fieri cū fit in ipso cōtractu: vel post anteq̄ contrahentes diuertāt ad extraneos actus:dicunt fieri ex interuallo cū diuertūt ad extraneos actus.vt.j.de verb.obliga.l.cōtinuus.⁊.j.de test.l.heredes palam.in prin.⁊.j.ad.l.iul.de adul. l.qd ait.§.qd ait.[emptioni.]vt q; fiunt ad excipiendū ne vēditor caueat de euictione emptori cōtinenti cōtractui.[videtur.]sub.⁊ ideo valent:quare q; nudum pactū parit excep. vt s.de pac.l.iur.gen.§.sed cum nulla.⁊.s.de pac.l.ab emptione. §.⁊ aristoni.[non inesse.]q; ex quo fuit appositū pactū ex interuallo nuda est.vt.s.de pac.l.iur.gen.§.quinimo. ⁊ nudū pactū regulariter non parit actionē:vt in prealle.§.sed cum nul-

a ¶ Clauib' tradit. Hanc l.intellige: vt no.p bal.⁊ doc to.in.l.j.in prin.in.iiij.q. princ.j.de acquir.posses. ⁊ vēditor tenet tradere claues bal.in.l. ij.C.de verb. sig.⁊ adde qd traditio clauiū in dubio censetur facta cā custodie vt no.Bar.in.l. cum pater filios.§.pater plurib' de le. ij.⁊ quid opetet traditio clauium vnde Pe.de anch. in cle.j.§.sane de here.

la.[que vero.]sicut dixi vobis hic incipit scds casus.[credidimus non inesse.]sub.⁊ sic non valent.[qd].s.dictū duarum predictarum regularum.[in his que adminicula.i.naturalia. vt j.subijciunt exempla vel intelligatis accidētalia vel substātialia.vt.j.dicam.[quo quidem casu.]sicut est cum pactum fit ad agendū:vt cū cautio duple vel triple prestet. [venditore.] q; dicam non soluā preciū nisi des mihi fideiussorē:q; non debet ei fides seruari ⁊c.vt.C.de pac.l.cū pponis.⁊ ita no.hic qd alicui cōsulitur per retentionē cui non cōsulitur per actionem. vt s.de condic.inde.l.si in area.⁊.s.si cer.pet.l.cum fundus.§.seruum tuum.⁊.j.de do.ex.l.paulus respondit.[ex precio].s.⁊ ex re.i.pactum qd fit de precio vel re augenda vel diminuenda est de substātialibus cōtractus. vt.s.eo.l. nec emptio.[paulus] modo respondet.[notat].i.notabiliter dicit siue approbat. [si omnibus integris manentibus].i. qd nondum res tradita vel precium solutū:sed al's est solo cōsensu cōtracta emptio. vnde contrario solo dissensu potest dissolui.vt.s.de pac.l.iur. gen.§.adeo.[recessum.]exponit bul.⁊ Jo.ipso iure: nisi aliud cōuenisset.vt.j.de rescin.ven.l.ij.sed mar.exponit.[recessum a priore contractu]ipso iure si istud sit actum:al's ope exceptionis.vt.s.de pac.l.si vnus.§.sed si pactum cōuentum. ⁊.j.de rescin.ven.l.si qua natura.que postea fiūt prioribus derogatur. vt.j.de iure deli.l.diuus.§.licet.¶ Or signori no.hic si sit pactum inter emptorem ⁊ venditorem ex interuallo si sit ad excipiendum vel ad deliberandum:l; nudum valet ⁊ parit exceptionem.vt.s.de pac.l.iur.gen.§.sed cum nulla.⁊.C.de pac.l.legem quam dixisti:quia proniores sumus ⁊c.vt.j.de act.⁊ ob.l. arrianus.fallit in casibus vbi non parit exceptionem quos not.in prealle.§.sed cum nulla.vnde hic non repeto:si aūt fiat ad agēdum:q; ex interuallo est factum est nudū vnde non parit actionem.vt.C.loca.⁊ conduc.l.si tibi.tamen si venditor non dat fideiussorem vt cōuenit emptor non soluet preciū si non est solutum:quia non debet ei fides seruari ⁊c.vt.s.dixi.si autem fiat pactum super substātialibus cōtractus inter emptorem ⁊ venditorē parit actionem ⁊ exceptionē vt hic in tertio casu huius l.⁊.s.de pac.l.ab emptione.⁊.C.quādo li.ab emp.disce.l.j. ⁊.ij. sed que est ratio diuersitatis inter istos casus:certe homo qui aliquid intelligeret non deberet querere rationē diuersitatis q; pactum quod fit super substantialibus cōtractus de precio augēdo vel diminuēdo siue fiat incōtinenti siue ex interuallo parit actionē ⁊ exceptionē ⁊ noua est emptio ⁊ venditio: ⁊ pactum est vestitum:sed pactum qd apponitur super naturalibus cōtractus:si fiat ex interuallo est nudum:vnde nō parit actionem sed exceptionem.

Papinianus. In.§.isto dicit:si vendo tibi rem ⁊ excipio: si quid sacri vel religiosi vel publici valet vēditio:s; si totus loc' eēt sacer nō valet.h.d.

De sacra. In prin.huius.l.ponetis ita casum ad longum ⁊ in terminis: si aliqua ecclesia terremotu diruitur no desinit locus sacer esse ⁊ non pōt vendi.h.d.principiū huius.l.videatis expositionem littere.[non est profanus].i. non desinit esse sacer.vt.s.de re.di.l.intantum.in fi.[non potest].s. inter scientes vel inter ignorantes vt dominium transeat.vt.s.e.l.si in emptione.§.omniū.⁊ insti.co.§.vlti.

Intra maceriam. In.§.isto ponetis ita casum ad longum ⁊ in terminis:tu habebas sepulchrū auratū nō in ciuitate sed in campo tuo sicut d; esse de iure:l; de cōsuetudine aliter seruetur feceras maceriam ne aliquis iret ad sepulchrū in circuitu sepulchrorum inter sepulchrum ⁊ maceriam habebas hortum vel vineā mihi vendidisti quicquid est intra maceriam:nunquid videris vendere sepulchrū:certe non.sed hortum vel vineam nisi aliud cōuenit.h.d.iste.§.videatis expositionem littere[intra maceriā] idest parietem que est de lapidibus sine calce.vt.j.de verbo. signi.l.que pertinent.al's incipit.l.partes. ⁊ vocamus in vulgari murūmatū.[pertineat.]sed quod est ibi religiosum non videtur venditum.vt.s.eo.l.⁊ liberi.

1 ☞ Clauibus traditis vr tradi possessio eorum que sunt sub clauibus.Item quo casu facta traditione a dn̄o transfertur dominium eodem casu traditione facta a non domino transferatur cōdictio vsucapiendi.h.d.

1 a
Clauibus traditis. a†In.l.ista ponetis ita casum ad longū ⁊ in terminis:⁊ tu habebas merces in horreis vēdidisti mihi merces que erāt in horreis certo precio:⁊ solui tibi pciū tradidisti mihi clauē corā horreis:nūquid statim dn̄ium ⁊ possessio illarum merciū videt mihi tradita ēt si horrea nō aperuit:certe sic.si eras dn̄s:sed si non eras dn̄s illarum mercium paratur mihi causa vsucapiendi.h.d.ista lex videatis expositionem littere.

nem littere. Or signori no. quo casu venditor qui tradit est dominus in accipientē transfert dñium: eodem casu si non est dominus paratur causa vsucapiendi vt hic. ꝛ. j. de acqui. re. do. qua ratione. §. ideo si quis. ꝛ. l. traditio. in princ. ꝛ ad hoc facit. j. de vsucapio. l. celsus. ꝛ insti. de rerum di. §. idem si quis. ꝛ insti. per quas per. no. acqui. §. ex his. ¶ Sed ad. l. istam opponitur ꝛ videtur qd̄ non transeat dominium sine traditione cum dominia rerum ꝛc. vt. C. de pact. l. traditionibus. item quomodo transit possessio solo animo. vt. C. de acquir. pos. l. licet. item quomodo pcedit vsucapio sine possessione. vt. j. de vsucap. l. sine possessione. dicunt quidam qd̄ hic est speciale qd̄ solo animo transferatur dominium ꝛ possessio sicut est ꝛ in alio casu. s̄. pro soc. l. iij. in fi. ꝛ. C. de dona. l. j. sed hic interuenit traditio clauiū: vel dicatis ꝙ presentia clauiū facit hoc: sic ꝛ al's presentia multū operatur. j. de acquirē. pos. l. j. §. si iusserim. ꝛ. l. quod meo. §. si per vendi. ꝛ l. quarūdam rerum.

I ☞ Actio ex vendito datur etiam ad id quod deuenit in pacto incontinenti apposito.

I **Qui fundum.** † In. l. ista ponetis ita casū ad longum ꝛ in terminis: vendidi tibi fundum ꝛ tradidi hoc pacto vt locares mihi certa mercede vel qd̄ alij nō vēderes nisi mihi: nūquid valet tale pactū: certe sic. ꝛ si appositū est incōtinēti in traditiōe rei parit nouā actionē prescriptis verbis ꝛ veterē informat. h. d. ista lex: videatis expositionē lr̄e. [ipse]. s. venditor. [poterit.] vel prescrip. ver. act. vt. j. e. l. fundi. ꝛ. j. de act. emp. ꝛ ven. si sterilis. §. si tibi. ꝛ. l. tenet̄. §. j. ꝛ dixi. s̄. de pac. l. iur. gen. §. quinimo.

Dolia. In hac. l. ponetis ita casum ad longū ꝛ in terminis: si tu habebas dolia que affixa sunt horreis ꝛ vēdis mihi horrea ipsa dolia mihi videris vendere nisi noīatim exceperis. h. d. principiū huius legis: videatis expositionē littere. [in horreis defossa]. i. ita affixa vt partes horreorū quodāmodo intelligant̄ ꝛ dicunt̄ horrea loca secura. vt. j. loca. ꝛ cōduc. l. dñs. [videri.] accedit. j. de act. emp. ꝛ vendi. l. iul. §. edibus.

Eum qui. In. §. isto ponet̄ ita casū ad longū ꝛ in terminis: si emo a te rē ꝛ per traditionē accipio quibus defensionibus poteras vti ꝛ ego ꝛ ille qui succedit in locū: meū. vnde si tu rē illā prescripseras ꝛ ego ꝛ ille qui in locū meum successit eadē prescriptione poterit vti ꝛ cōtinuantur tempora vtriusq; possessionis. h. d. iste. §. videatis expositionem littere. [successit.]. i. heres emptoris vel ille qui ab eo emit. [vti posse]. s. dicendū est [statuta]. i. x. vel. xx. an. vt insti. de vsuca. in prin. ꝛ ita no. qd̄ iura vēditoris trāseunt in emptorem. accedit. j. de here. vel act̄. ven. l. emptori. item no. qd̄ tempora emptoris cōtinuant̄ cū tempore venditoris: accedit. j. de acqui. pos. l. pomp. §. de his.

I ☞ Paria vel similia sunt non esse ꝛ non apparere.

I **Tn lege.** † In. l. ista dicitur vēditor fundi excepit lapicidinas que erāt in quacūq; parte illius fundi cuius erūt lapicidine: dixit tubero. venditoris: labeo distinguit: si excepte sunt lapicidine ꝛ apparent vbi sunt: venditoris erunt: al's erunt emptoris: sed aliter interpretationē faceremus: si totus fundus esset lapicidinus nihil accederet emptori. h. d. ista lex: videatis expositionē littere. [tubero respondit.]. s. male. [hoc probo] scilicet sententiā labeonis: ꝛ ita not. qd̄ si aliquis excipit aliquid videt̄ excipere id qd̄ scit. i. apparet: non illud qd̄ non apparet. accedit. s̄. de transact. l. cum aquiliana. ¶ Or signori ex l. ista colligitur argu. ad vnum ad qd̄ inducimus. l. istam. nā dicimus: si instituo te heredem pro dimidia ꝛ rogo te restituere alij qd̄ prelegato non tenearis restituere: ꝛ hoc ꝓbatur hoc modo: si vendis mihi fundum ꝛ excipis lapicidinas videris excipere lapicidinas patentes: ita si instituo te heredem pro parte ꝛ prelego tibi ꝛ rogo te vt hereditatem restituas video: te de hereditate rogare non de prelegato q: non patet. sic. ꝛ. j. ad. l. falcidiam. l. j. §. si quis. ꝛ. l. titia.

Fistulas. In princ. huius legis dicit̄: vendidisti mihi fundum ꝛ in illo fundo erat castellum ꝛ habebat fistulas ꝛ ex castello aqua ducebatur per fistulas: dixisti qd̄ fistule que erāt in fundo accederent vēditioni nunquid castellū ex quo aqua ducebat̄ per fistulas accedet. Rn̄detur qd̄ sic: lʒ in pacto non apparet. h. d. principium huius legis videatis expositionem littere. [vt id]. s. castellū cū fistulis. [non cōtineret̄.] q: facit mētione tantū de fistulis. ꝛ ad hoc facit. s̄. eo. l. qui fundū. §. in lege: ꝛ est ratio: quia in emptione ꝛ venditione potius sensū ꝙ verba spectamus. vt. s̄. eo. l. sʒ celsus. §. si annua. ꝛ ponetis ita exemplum: predicatores habent in viridario suo castellum in quo sunt fistule per quas abluunt̄ manus ꝛc. si ipsi venderent illud viridariū ꝛ dicerēt qd̄ fistule accederent emptori accederet ꝛ castellum: q: quot̄. cōcedit̄, aliquid alicui ꝛ id videtur concessum ꝛc. vt. s̄. de iur. om. iudi. l. ij.

Fundum. In. §. isto dicitur: emi a te fundū: sed mihi nō tradidisti te mortuo sum creatus tutor filio tuo impuberi: nūquid ego tutor potero possessionē illius fundi mihi tradere: certe sic: hoc modo: q: videbo pupillū ꝛ familiam pupilli discedere de possessione: ꝛ ego ingrediar in possessionē. hoc dicit iste. §. videatis expositionē littere. [accepisti] a patre. ꝛ loquitur iste. §. s̄m antiqua tempora s̄m que creditor pupilli poterat esse tutor pupilli. vt. C. qui da. tu. poss. l. creditorem. hodie creditor vel debitor pupilli non potest esse eius tutor: vt in aut̄. ibi signata: que incipit ingrediaris in possessionem. vnde no. hic quem auctorari in re sua: sic de admini. tu. l. quotiens. §. non tantum.

a **Qui fundum.** In. §. isto dicit̄: emi a te fundum eo pacto vt soluto ꝓcio traderes mihi possessionē decessi relictis duobus heredibus vnus ex heredibus soluit totum precium: nunquid tenet̄ coheredi iudicio fami. her. partem suam prestare si vult ei soluere partem suam: certe sic: ꝛ coheres tenebitur ei prestare partē precij: q: si partem soluisset non poterat agere ex empto cum venditore: hoc dicit iste. §. videatis expositionē littere. [diuidi non potuit.] vnde agit fami. hercis. al's neg. gest. vt ibi dixi. s̄. fami. hercis. l. heredes. §. idem iur. in fi.

a ¶ Qui fundū. Facit ter. iste qd̄ lʒ sit soluta quātitas pro pte nō tn̄ dñium acquirit̄ pro parte non enī alienasset nisi totū alienasset vt hic p bart. arg. l. si rē. j. de solu. tn̄ fructus dʒ habere emptor ꝓ rata qn̄ soluit preciū: vt j. de fun. dot. l. fina.

I ☞ Casum fortuitum qui in se suscipit de casibus fortuitis cōmuniter cōtingentibus tenet̄. h. d. vel aliter. Casus fortuitus intelligit̄ inopinatus non ex cōsuetudine eueniēs. h. d.

I **Frumenta.** In. §. isto dicitur: vendidisti mihi frumēta que erāt in herbis: ꝛ recepisti in te periculū vis maioris ꝛ tempestatis si peruenerint niues cōtra consuetudinem ꝛ submerserunt frumenta: nūquid teneris de hoc periculo: certe sic. hoc dicit iste. §. videatis expositionē littere. [poterit.] ꝛ licet venditor non teneatur de casu tamen speciali pacto potest in se suscipere casum. vt. s̄. si quis caut̄. l. sed ꝛ si quis. §. quesitum.

I ☞ Pactum est loco precij.

I **Vendi.** † In. l. ista dicit̄: vendidi tibi dimidiam partem fundi mei eo pacto vt alterā partem. x. annis cōductā haberes pro. xv. singulis annis: nunquid potero te cōuenire act̄. ex vendito vt serues pactum: dixerunt quidā qd̄ non. sed verius est q: video: vilius vendidisse vt tenearis ex vendito: vel vt prescrip. ver. recōueniam vt pactum serues. [vtimur.] ꝛ. j. agetur act̄. ex vēdito ꝛ prescrip. ver. vt. s̄. eo. l. hec venditio. ꝛ. l. qui fundum vendidit. ꝛ. C. de pac. conuen. l. iij.

Cum manu sata. In pricipio huius legis ponet̄ ita casum ad longū ꝛ in terminis: si tu vēdis mihi fundū certo precio ꝛ excipis manu sata non videris excipere manu sata perpetua causa fundi. sed ea que pertinent ad annuam vtilitatem fundi ꝛ ad fructus annuos percipiendos: al's vites ꝛ arbores omnes excepte videbunt̄: hoc dicit principium huius legis: videatis expositionem littere. [cū manu sata.] idest seminata ꝛ plantata videbuntur. s. quod esset absurdum. vnde not. si quis in venditione fundi excepit quod est in fundo videt̄ excipere quod est in fundo causa tēporalis vsus non perpetui. accedit. j. de leg. iij. l. si fundus. item no. qd̄ in dubio facienda est interpretatio. vt. j. de re. du. l. quotiens. ꝛ arg. s̄. de transac. l. cum aquiliana.

Huius rei. In. §. isto ponetis ita casum ad longū ꝛ in terminis de facto non de iure. habebā tigna edium mearum immissa parieti tuo: tu dicebas mihi ꝙ tigna mea que habeo iniuncta parieti tuo deberem alleuiare: dixi ego emi a te istam seruitutem vt habeam ius imittendi tigna mea in pariete tuo pro. x. dixisti tu ꝛ ego vendo tibi: solui tibi. x. nunquid tenet emptio illius seruitutis. respondetur ꝙ sic. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [dixi] idest potest otrahi emptio pro his que ex meis ꝛc. [agi] vt ista emptio seruetur. q. diceret sicut possum emere rem tuam corporalem: ita seruitutem rei tue. s. tigni immittendi vel immissi sustinendi vt hic. ꝛ. s̄. si serui. ven. l. si a te.

Silua cedua. In. §. isto ponetis ita casū ad longum ꝛ in terminis: siluam tuam ceduam mihi vendidisti: glans ex arboribus cecidit: cuius erit: queritur. s. vtrum ementis vel vendentis: dixit iurisconsultus seruandum est qd̄ actum est inter contrahentes: si autem non apparet i dubio videtur illa glans esse emptoris que in arboribus fuisset cū cederetur: sed illa que cecidisset anteꝙ cederetur erit venditoris: hoc dicit iste. §. videatis expositionem lit-

tere. [silua cedua] τ dicitur silua cedua τc. vt. j. de verb. signi. l. silua cedua. [vtrius]. i. cuius emptoris esset. s. dicit aliquis: nõne hoc pactum est obscurum. vnde debet interpretari cõtra venditorem. vt. s. eo. l. labeo. respondeo q̃ non fuit obscurũ pactum sed clarũ: τ ratio q: cũ silua cedua vendit̃ vt cedat̃ ea tantum pertinent ad emptorẽ que cedunt̃.

Nemo potest. In. §. isto ponetis ita casuz ad longum τ in terminis: si trado tibi rẽ meam τ dñium apud me remaneat non videt̃ emptio τ venditio: sz potius alius ɔctus puta locatio vl' precarij rogatio vel cõmodatum vel depositum. h. d. iste. §. videatis expositionem littere. [ɔtractus.] do vt des: facio vt facias. vt. j. de prescrip. verb. l. naturalis. §. j. τ. ij. vel cõmodatum vel depositum cuius dominium neq; possessio; traditur. vt. s. commoda. l. rei commodate. vt. s. deposi. l. rei deposite.

☞ Pactũ simile legi cõmissorie reprobat̃ inter creditorẽ τ debitorẽ non inter debitorẽ τ tertiũ.

Titius. †In princi. huius legis dicitur: quidaz titius nomine accipiebat a te mutuo. c. aureos τ sub vsuris predia sua tibi pignori dedit τ lucium titiũ in fideiussorẽ dedi tibi cui promisit qd infra trienniũ liberaret: al's illa predia que tibi obligauerat eẽnt empta lucio titio fideiussori: postea titius luciũ titiũ suuz fideiussorẽ non liberauit sua die. vnde lucius titius cõuentus soluit tibi. c. aureos cũ vsuris: nũquid videt̃ illa predia lucius titius fideiussor habere empta. respõdet̃ qd sic: q: videt̃ esse cõtracta obligatio ea cõditione vt illa predia haberet empta. hoc dicit princi. huius. l. videatis expositionẽ littere. [predia.] τ sic dicit̃ hic de predijs idem est in libris: si scholaris accepit mutuo pecuniã τ obligat libros suos τ dat fideiussorem hoc pacto vt hic dicit̃: τ ita posset poni exemplum in l. ista. lz loquat̃ in predijs. [obligationẽ]. s. validã ɔstante cõditione. vt. j. de ver. signi. l. cedere diem. vnde no. aut fideiussor emit pignora a creditore quo casu non valet emptio τ tenetur restituere actione mãdati ei pro quo fideiussit. vt. C. de dolo. l. j. aut emit a debitore si euz non liberat sua die: quo casu existẽte cõditione valet emptio τ venditio vt hic dicit̃.

☞ Obligatio ꝑsonalis non sequit̃ fundi possessorẽ.

Lucius titius. In. §. isto dr̃: †quidam lucius titius noĩe ꝑmisit per stipulationẽ qd de fundo suo daret. c. milia modior̃ frumẽti predij gaij seij tribus annis cõstituendo ꝑsonalẽ obligationẽ non seruitutẽ: postea lucius titius vendidit prediũ suum adiectis his vbis quo iure τ qua cõditione pertinet ad me τ ad te pertineat: nũquid emptor est obligat' gaio seio ad istã obligationẽ vt prestet ei de predicto fundo. c. milia modia frumenti. rñdetur qd non: q: hec obligatio erat ꝑsonalis non realis: τ ꝑsonalis obligatio non sequit̃ singularẽ successorem. h. d. iste. §. [predijs gaij seij]. i. gaio seio ad vtilitatẽ predior̃ suor̃. sub. τ cõstituẽdo personalez obligationẽ non seruitutem. [non esse.] q: fuit personalis obligatio non realis: τ personalis obligatio nõ sequitur fundum. vt. j. ad trebel. l. j. §. si heres. τ. s. de iudi. l. si fideicom. §. tractatũ. sed si esset seruitus cõstituta tũc cõcomitaretur fundum τ transiret ad emptorem. vt. s. de vsufru. s. hactenus. τ facit. j. de an. leg. l. gaius. τ. s. de ser. ru. pre. l. via. §. si fundus. sed nunquid istud predium erit obligatũ gaio seio: certe hec. l. nihil dicit de hoc: sed vos dicatis qd non erit obligatuz ad hoc. vt. C. in qui. cau. pig. ta. cõtra. l. j.

De in diem adiectione. Rubrica.

Quia emptio τ venditio fit sub pacto adiectionis in diez vel sub pacto. l. cõmissorie. primo ponit̃ rubrica de adiectione in diẽ: τ rubrica ista ponit̃ materialiter. vnde dz exponi de in diẽ adiectiõe. i. de vẽditione facta sub pacto adiectõis in diẽ.

☞ Differentia que fit inter cõtractus τ legata.

In diem adiectio ita fit. †In. l. ista cuz seq. tractat̃ qñ dicat̃ venditio facta sub pacto adiectionis in diez: τ certe fit ita: ille fundus esto tibi emptus nisi alius intra kalendas iunias primas meliorem cõditionem obtulerit vnũ sciatis qd vbi fundus vendit̃ sub pacto adiectionis in diem emptio pura põt esse: sed resoluit̃ sub cõditione: põt esse pura si ita fit: fundus sit tibi emptus nisi ali' intra diem meliorem cõditionem obtulerit: põt esse conditionalis si sit ita nisi alius obtulerit meliorẽ cõditionez intra annũ sit tibi venditus fundus pro. c. sed vbi est pura: emptor vsucapit τ facit fructus suos τ periculũ ꝑtinet ad euz: q: post interitum non põt melior cõditio cõferri: sed vbi vẽditio est cõditionalis non poterit vsucapere nec fructus pertinẽt ad eũ hoc dicit ista. l. cũ duabus. ll. seq. τ prin. se. videatis expositionẽ littere. [in diem adiectio]. i. vẽditio facta sub pacto adiectionis in diẽ. [ita fit]. i. fieri põt. [quo] prout [a dño]. i. ab emptore que interiz est dñs. vt. j. l. pxi. [abeat]. i. recedat. [in diem adijcitur]. i. vendit̃ sub pacto adiectionis in diem [sed sub conditione soluitur.] sub. si afferebatur melior conditio.

Or signori circa. l. istam no. dñiam inter ɔctus τ legata: in ɔctibus magna dñia est: aut ita dico: vẽdo tibi illã rem si alius obtulerit meliorem cõditionẽ res sit inempta: quo casu est pura vẽditio: sz resoluit̃ sub cõditione si alius obtulerit meliorẽ cõditionẽ: vt in fili casu. s. de ɔhen. empt. l. iij. aut ita dico: vẽdo tibi illã rez τ nisi alius obtulerit infra annũ meliorẽ cõditionẽ res sit tibi empta: quo casu est cõditionalis: sed quid si non appareat vtrũ sit pura venditio: sed resoluenda sub cõditione vel vtrũ sit cõditionalis: τ nõ apparet si vẽditor ita breuiter est locutus: vendo tibi illaz rem si alius obtulerit meliorem cõditionem infra annuz sit locus pacto al's non: certe inspiciam verba apposita: nã si ita dicat venditor: vẽdo tibi illaz rem si alius obtulerit meliorẽ ɔditionẽ res sit inempta vel discedatur ad emptione pura est: sed resoluit̃ sub conditione: vt h. τ. j. de lege cõmisso. l. j. τ. ij. si aũt dicat vẽditor: vẽdo si alius meliorem cõditionez non obtulerit tũc est cõditionalis. τ pro hoc est. s. si cer. pe. l. cũ ad presens tps. sed in vltimis volũtatibus non recedimus a significatione verbor̃. vnde si dicat testator: lego tibi rem si nauis non venerit ex asia legatũ est cõditionale. vt. j. de leg. iij. l. fideicõ. §. si sic. τ. j. de condi. τ demon. l. quibus. τ. j. de adi. le. l. legatũ.

Idem iul. Quidã habent hic. §. τ quidã habẽt principium huius. l. sed non est vis in hoc. τ in §. isto dicitur: si res vẽdita sub pacto adiectionis in diẽ perierit vel ancilla decesserit an noĩe partus vel fructuũ erit locus iuri offerẽdi. τ rñdet̃ qd non: q: nõ dz admitti adiectio alteri' rei q̃ eius que distracta est. h. d. iste. §. videatis expositionẽ littere. [adiecta]. i. vendita sub conditione. [adiectionẽ]. i. qd aliquis possit afferre meliorẽ cõditionem.

Idem iul. eodez libro. in. §. isto dicitur si vendo tibi duos seruos pro. xx. sub pacto adiectionis in diẽ: τ vnus decessit τ alter superest: τ emptor extitit qui velit emere superstitem vltra. xx. receditur a priore contractu τ peruenitur ad scdam emptionem: vnũ sciatis si melior sit cõditio allata sic res interim obligata rescindit̃ pignoris obligatio: q: interim dñs est: sed τ si aliquis vendidit tibi fundũ sub pacto adiectionis in diem cõpetit tibi interdictum quod vi aut clam pro illo fundo τ pertinet omne cõmodum τ incõmoduz ad te emptorẽ anteq̃ afferat̃ melior cõditio. τ aliquid aut vi aut claz factũ est q̃uis melior cõditio attulerit aliquis: tibi cõpetit interdictũ qd vi aut clam τ teneris mihi prestare illã actionẽ sicut fructus: sed τ si falsus emptor a me venditore suppositus sit tñ tenet emptio: q: non existente emptore non vr̃ melior allata cõditio: sed τ si existat alius emptor qui nõ afferat meliorẽ cõditionem similiter tenet emptio: melior aũt cõditio afferẽ siue maius preciũ offerat̃: siue leuioribus cõditionibus emitur res vel maturius soluitur preciũ: vel si loco magis idoneo solui offert̃ preciuz: sed si idoneor persona accedit ad emptionẽ melior cõditio videt̃ allata: sed τ melior cõditio videt̃ allata si prior emptor dabat fideiussorez: modo inuenit̃ emptor qui emit sine fideiussoribus: vbicũq; ergo aliquid ad vtilitatem vẽditoris pertinet melior cõditio videt̃ allata. h. d. iste. §. cuz. l. seq. videatis expositionẽ littere. [in diẽ adiectis] idest sub pacto adiectionis in diem venditis. [qui supra]. i. vltra. [peruenire] quia res que superest fuit vẽdita: sed superiori casu partus non fuit venditus. [dominus esset.] sed allata conditione meliore retransit dominiuz sine traditione qd speciale est. [nec pignus teneret.] hoc ideo est: quia habet resolui venditio ex voluntate: sed secus est vbi venditio resoluitur ex necessitate. vt. j. de edil. edic. l. bouem. §. pignus. [sit additum.] sub in quãtitate: vt q: ego emeraz pro. x. emptor emit pro. xij. [afferri videbitur.] q: cõmoditas est in tempore. vt. j. que in frau. credi. l. omnes. §. lucius.

Item quod dictũ est. In. l. ista cũ duabus seq̃ntibus dicit̃: si emo a te fundum sub pacto adiectionis in diez fructus percepti medio tẽpore pertinent ad me qd est verum si alius non obtulit meliorẽ cõditionem: vel falsus emptor existat: sed si verus vẽditor existat: qui meliorem conditionem afferat tunc fructus teneor venditori reddere: sed quid erit existit verus emptor qui affert meliorez cõditionem: τ ego peruenio ad licitationem τ obtineo in licitatione: nunquid teneor fructus reddere. τ certe distinguendũ est quid

est quid

est quid actum sit. nam si emo funduz sub pacto adiectionis in diem: si alter affert meliorem cõditionem possum adhuc meliorem conditionem afferre: ⁊ si affero fructus erũt emptoris nisi aliquid actũ sit: vnũ sciatis qd̄ vẽditori licet adijcere posteriori emptori nisi ego prior emptor paratus sim afferre. Item venditor debet mihi denunciare quod alius affert meliorem conditionem vt ego possim afferre quod alius affert. hoc dicit ista l. cũ duabꝰ legibꝰ sequẽ. videat̃ expositionẽ lr̃e. [itẽ qd̄ ibi dictũ est.] ⁊ vbi est dictũ h̄ certe. s̄. e. l. j. ĩ fi. ⁊. l. ij. ⁊. iij. ĩ p̄n. [vl' falsus existat.] vñ no. qd̄ h̄ duo sunt paria vl' nullũ existere vl' falsum. [priorẽ]. s. emptorẽ [si q̇s.] scd̄s emptor. [qd̄ rõ]. s. stricti iuris. [videt̃.] vt sint venditoris nõ emptoris. vt. j. e. l. ĩperator. [q̇d actũ sit.] sub. inter emptorem ⁊ vẽditorẽ: nã cõtractus ex cõuentiõe legem accipiunt. vt. s̄. depos. l. j. §. si cõueniat. [adijcere]. i. vendere sub pacto adiectiõis in diẽ posteriori emptori. [adijcere possit.] sub. infra tp̄s in adiectõe comprehensum nõ vltra nisi restituat̃. vt. s̄. de mino. l. si in emptione. qd̄ intelligunt quidã priorem emptorẽ admitti ad afferendum quando sic fuit emptũ si fuerit melior cõditio allata vt hic: secus dicũt si sic fuerit emptũ si aliꝰ meliorẽ ꝯditionẽ attulerit: q2 tũc non emptor s3 extranei tm̃ admittunt̃. vt ar. j. loc. ⁊ ꝯdu. l. q̇ insulã. § vlti. alij aũt indistincte dicũt qd̄ emptor nõ p̄ot afferre meliorẽ ꝯditionẽ: q2 tacite agit̃ de alijs nõ de ip̄o: ⁊ sic ꝑ expresso d3 haberi. vt. s̄. si cer. pe. l. cũ q̇d. ⁊. l. certi ꝯdictio. ⁊. j. d̄ proba. l. ante oĩa. vl' p̄ot dici qd̄ semp emptor prior admittat̃ ad afferenduz speciali rõne: q2 forte sua interest vl' q2 suoꝝ fuit. vt. s̄. d̄ mino. l. si in emptione. ⁊ etiã iure cõi q2 nõ d3 esse deteriorꝭ ꝯditiõis ꝙ̄ si nõ emisset. vt ar. s̄. l. ꝓxi. ⁊ quia malicijs hominum ⁊c. vt. s̄. de rei ven. l. in furto.

SAbinus.

In lege ista cũ se. ⁊ prin. seq. dicitur si vendidi tibi rez sub pacto adiectionis in diẽ: si alter affert meliorẽ cõditionẽ possum spernere ea3 ⁊ velle qd̄ tua vẽditio sit firma: nisi noĩatim dictũ esset qd̄ tu emptor possis discedere a p̄ma emptiõe me inuito: si aliꝰ attulerit meliorẽ cõditionẽ: ⁊ hee sunt vera cũ dñs vẽdidit rem suam sub pacto adiectiõis ĩ diẽ: secꝰ vr̃ ĩ creditore si creditor vẽdidit pignꝰ sub pacto adiectiõis in diẽ ⁊ alius affert meliorem cõditionẽ. nã si vult stare p̄me emptioni non videtur bona fide agere: nisi ideo velit nõ acceptare scd̄am emptionẽ. q2 scd̄s emptor nõ est soluẽdo p̄mus sic: vnũ sciatis qd̄ si fundus semel vẽditus est sub pacto adiectiõis in diẽ iterũ nõ p̄ot vẽdi vt dicebat sabinus. sed certe distinguẽdũ est quid actũ est inter ꝯtrahẽtes: vt si h̄ actũ est sepius locetur sepius locabitur. [liceret vẽditori.] inuito priore emptore. [vtimur.] quare ne qd̄ fauore ⁊c. vt. s̄. de leg. ⁊ se. cõ. l. nulla. et. C. de leg. ⁊ cõ. l. qd̄ fauore. et quia licet vnicuiq3 renunciare his que ꝓ se introducta sunt. vt C. de pac. l. pe. ⁊. j. ti. ꝓxi. l. iij. [non admittat.] ⁊ ex. l. ista reprobatur opinio illoruz qui dicebant qd̄ fauore aliquoꝝ est introductum potest renunciari: si est introductũ per. l. secus si pacto cõtrahentium. sed certe hic renũciatur ⁊ tamen h̄ inducitur pacto ꝯhẽtiũ. ⁊ facit ad h̄. j. de. l. cõmissoria. l. ij. [priori emptori] s. adijcere: q2 hoc videt̃ facere bona fide. Uos debetis ponere ita exẽplũ sup. l. ista. vẽdo tibi sub pacto adiectionis in diẽ: alter attulit meliorẽ ꝯditionẽ: nũq̇d erit res inempta: certe sic. s3 q̇d si tertius attulit meliorem cõditionẽ: nũquid scd̄o res erit inempta. respõdit sabinꝰ qd̄ nõ. s3 certe iulianꝰ scribit qd̄ deberet inspici q̇d actũ est inter ꝯtrahentes. [discedat.] accedit. s̄. e. l. quod dictum est in fi.

q

Uod autem ⁊c.

☞ Si res a pluribꝰ fuerit vendita diuersis precijs sub pacto adiectionis in diem potest per aliquos exerceri pactum alijs volentibus sed si vno precio tunc per contradictionem vnius impediũtur alij. h. d. cum. l. seq.

Itẽ qd̄ sabinus ait.

† Supra habuistis vnam opinionem sabini correctã ꝑ iul'. hic ponit̃ alia opinio sabini q̄ cũ distictiõe ꝑ pap̄. ⁊ vlpia. approbat̃ ⁊ reprobat̃: ⁊ in. §. isto cũ duabꝰ. l. seq. dr̃ tres vẽdiderũt fundũ sub pacto adiectiõis in diẽ: alius offert meliorẽ ꝯditionẽ: duo volũt qd̄ scd̄s emptor habeat rẽ: tertius vult qd̄ primꝰ habeat q̇d erit: ⁊ certe dixit sabinꝰ ꝑs huiꝰ ꝑtinebit ad primũ: ꝑs duoꝝ ꝑtinebit ad scd̄m: s3 certe vlpia. dicit qd̄ istud est verũ si varijs p̄cijs vendiderunt: ⁊ dispares ꝑtes fuerũt: si vno p̄cio vendiderũt: tunc erit tota res p̄mi emptoris ne habeat inuitꝰ cũ alio cõione: sicut est si q̇s vẽdidit mihi totum fundũ sub pacto adiectiõis in diẽ: postea p̄cio accepto partez fundi adiecerit. [manere.] ⁊ ita no. qd̄ statur iudicio minoris partis qd̄ est ꝯtra regulã. s̄. de pac. l. maiorem. sic ⁊ alibi statur iudicio mĩoris partis. vt. s̄. cõia pre. l. receptũ est: ⁊ est illud iõ receptũ: q2 si nõ cederet priori emptori cogeret̃ inuitꝰ h̄re rem cõem cũ alio qd̄ nõ d3 esse. vt. C. cõi di. l. vlti. [voluit.] accedit s̄. m ĩ. l. q̇ negocia. in fi. ⁊. j. de edi. edicto. l. cũ eiusdẽ. in fi.

SI venditor.

In lege ista dr̃: emi a te rem sub pacto adiectiõis in diẽ postea alius in veritate non affert meliorem conditionẽ: sed tu simulas qd̄ alius attulerit meliorẽ conditionẽ ⁊ nõ attulit: si secũdo vendis: nũquid teneberis vtriq3 insolidũ. rñdetur qd̄ sic. si emptor subiecit aliũ idoneũ emptorem: nũquid res efficietur inempta: ⁊ certe videt̃ qd̄ sic. q2 alia venditio ⁊ vera postea interuenerit: sed tm̃ vẽditor aget actione ex vendito ad interesse: ⁊ ꝑ act. consequetur fructus ⁊ tenebitur de dolo ⁊ lata culpa: sed si venerint subiecit emptorem: si alius attulit meliorem cõditionẽ nõ est soluendo si emptor eum approbauit recessum est a priore venditiõe: q2 melior cõditio est quã venditor approbauit: s3 q̇d si pupillus affert meliorem cõditionẽ sine tutoris autoritate ⁊ tu acceptas eũ: nũquid videt̃ recessum a p̄ma emptione: certe sic. ⁊ idẽ est si seruꝰ alienus attulerit meliorẽ cõditionẽ. secus est in filio vel seruo venditoris vel dño rei si ꝑ errorẽ adiecerit: q2 non est emptio. sed secus est si aliq̇s alieno seruo quẽ credebat liberũ q̇s adiecerit: q2 recessum est a prima venditione ⁊ erit hic seruus similis emptori qui nõ sit soluẽdo. vnũ sciatis qd̄ nõ videt̃ melior ꝯditio allata si tantũdem p̄cij det emptori ⁊ qd̄ nõ h3 fructꝰ q2 remanet apud emptorẽ. nã hoc nõ agit̃ inter emptorẽ ⁊ venditorem. h. d. ista lex. videatis expositionẽ lr̃e. [obligatꝰ] rẽ tradere vel ĩteresse p̄stare. vt. j. de act. emp. ⁊ ven. l. j. in p̄n. [eiq3] sc3 scd̄o emptori. [nõ video] allegãdo dicit [a priore emptione.] facit. s̄. man. l. inter causas. §. adesse.

☞ Hereditate venditoris iacente nõ potest melior conditio afferri.

SI predio.

† In princi. huius legis dr̃: quidam vendidit prediũ suum sub pacto adiectionis in diẽ mortuꝰ est vẽditor vel post diem: nunquid heres eius poterit acceptare priorẽ emptionẽ vel scd̄am: ⁊ certe si heres ei existat post diem. vl' nõ existat nõ poterit acceptare. sed si intra diem adiectionis heres existat poterit melior cõditio afferri. h. d. p̄n. huiꝰ legis videatis expositionẽ lr̃e. [nõ existat.] ⁊ ita videt̃ qd̄ iacente hereditate nõ possit fieri aliquid in p̄iudiciũ hereditatis. accedit. j. de vsuris. l. pecunie. ⁊. j. de nau. fe. l. vlti. ⁊. j. de ver. obli. l. ad diẽ. ⁊. j. de sti. ser. l. seruus hereditarius.

Si fundus.

In. §. isto dicitur: vendidisti mihi fundum sub pacto adiectionis in diẽ alter affert meliorẽ conditionem: ⁊ altera res accidit sue venditioni ꝙ̄ mee: nũquid videtur melior conditio allata: certe nõ: si tantum est res que accedit quãtũ plus emitur: al's sic: ⁊ idẽ est si secũdus emptor habebat longiorẽ diem ad soluendũ: ego citiorem: nõ videtur melior conditio allata si tantũ ex vsuris eius tꝑis capi poterit. h. d. iste. §. videatis expositionez lr̃e. [si tibi pluris sit]. i. venditus sit maiori precio in secũda venditione ꝙ̄ in prima. [quedam ei]. i. scd̄o emptori.

☞ Sicut fructus percepti per emptorẽ melioris cõditionis oblata restituũtur venditori ita ⁊ ecõuerso ipsi p̄mo emptori debet reddi qd̄ ĩmpendit.

IMperator seuerus.

† In lege ista dr̃: si vẽdo tibi fundũ meum sub pacto adiectionis in diẽ: si alter affert meliorem cõditionẽ fructus ꝑceptos debes mihi refundere sed si quã impẽsam ibi fecisti ibi de fructibus debes tibi retinere s3 si nõ sufficiãt debeo tibi refundere: ⁊ ad ista seruãda poterit agi act. emp. ⁊ ven. h. d. ista. l. videatis expõnẽ lr̃e. [actiõe] q2 actio empti ⁊ vẽ. h3 locũ ad fructꝰ ⁊ expẽsas. accedit. s̄. e. vẽditor. ⁊. s̄. ti. ꝓxi. l. qui fundũ vẽdidit.

CUm duo.

In lege ista dr̃: tu vendidisti duos seruos separatim quẽlibet ꝑ. x. sub pacto adiectionis in diem: extitit alius q̇ offert. xxx. pro vtroq3 nũquid resoluetur vtraq3 venditio vel altera: ⁊ certe si apparet pro quo seruo. x. adijciat illa emptio resoluitur: si aũt offerũtur. x. ꝑ vtroq3 seruo recedet̃ a p̄ma venditione pro vtroq3: si aũt dubiũ est an vtriusq3 p̄ciũ adiecit nõ receditur a p̄ma emptiõe. h. d. ista. l. videatis expõnem lr̃e [separatim]. i. primo vni vendidisti seruũ ꝑ. x. scd̄o alij alium ꝑ. x. [denis]. i. bis. x. vt. j. de leg. j. l. si quis in testamento.

CUm in diem.

In lege ista dr̃: duo emerunt fundũ sub pacto adiectiõis in diẽ vnus ex his affert meliorẽ cõdi. nũquid etiam ꝓ sua parte videt̃ recessum a p̄ma emptione. respondet̃ qd̄ sic. h̄ dicit ista lex. videat̃ expositionẽ lr̃e. [pro parte] sc3 quã emit. [existimatur.] nam certum est qd̄ primus emptor p̄ot afferre. vt. s̄. e. l. idem qd̄ dictum est.

Fundo. In.l.ista dr:vendidi tibi fundū cornelianū pro.c.sub pacto adiectionis in diem postea alter offert mihi.cc.p fundo bononiano et cornel.ꝛ h̄ fecit bona fide:nūquid a priore emptione dissensuz est rūdet̄ qd̄ sic.[obligat⁹ nouerit.]q: recedit̄ a p̄ma emptione si plus erat in adiectione ꝙ in p̄dio adiecto.vt.s.e.l.si p̄dio.§.si fundus[adiectio]sub.ꝛ plus sit in eo qd̄ accedit.

Prior emptor. In lege ista dicit̄:si emi a te fundū p.c.sub pacto adiectionis in diē si alter affert meliorē conditionē de p̄cio qd̄ tibi solui nō habeo act.ↄ scdz emptorē nisi delegares mihi ꝛ aīo nouādi ab eo stipularer.h.d.[nō pōt.] tū q: iste fundus pro p̄cio nō est obligatus.vt.s.de ↄtrahen.emp.l.vlti.q: singularis successor est ꝛc.vt.j.ad trebel.l.j.§.si heres.

De lege cōmissoria. Rubrica.

Quia pactū.l.cōmissorie h₃ silitudinē cū pacto adiectiōis in diez ponit̄ de lege cōmissoria.i.de pacto.l.cōmissorie.qliter fiat:de quo dr.j.e.l.j.ꝛ q̄s sit ei⁹ effectus.vt.j.e.l.ij.ꝛ qn̄ recedat̄ dr.j.e.l.j.ꝛ.l.se.ꝛ no.qd̄ pactū.l.cōmis.h₃ locū in vēditiōib⁹ nō in pignorib⁹.vt.C.de pac.pig.l.j.ꝛ.ij.itē no.qd̄ in pacto.l.commissorie retrāsit dn̄ium sine traditiōe qd̄ est ↄ regulā.C.de pactis.l.traditionib⁹.ꝛ.C.de cōdi.ob cau.da.l.ea lege.

Si fundus commissoria. In lege ista dr:si vendo tibi fundu₃ sub pacto legis cōmissorie.i.eo pacto si vsq₃ ad annū nō solueris p̄ciū res sit inempta: hic dr vēditio ↄtrahi pure sed resolui sub cōditione:aliqn̄ ↄtrahit̄ sub cōditione.vt.s.e.l.ij.in casu tū posset dici pactum legis cōmisso.ↄtrahi sub conditione: si ad annum solueris precium res sit tibi empta.

Cum venditor. In lege ista cū se.dr:vendidi tibi fundū sub pacto.l.cōmisso.postea infra annū nō soluis p̄cium nolo qd̄ fundus sit tibi emptus:nūquid si placet mihi non stare pacto sed p̄me emptioni mihi licebit.rūdet̄ qd̄ sic:q: illud pactū apponit̄ grā venditoris:al'r em̄ sequeret̄ magna iniqtas:pone qd̄ vendidi tibi fundū in quo erat villa sub pacto legis cōmissorie.si villa est exusta intra annū si liceret tibi nō offerre precium res esset inempta cū eius periculo fuisset.nō.l.cōmissoria liceret facere volenti non inuito.hoc dicit ista lex. videatis expositionē lr̄e.[cauetur.]vt.s.ti.pri.l.sabinus.ꝛ.C.de leg.ꝛ cōsti.l.qd̄ fauore.[fuisset.]q: ↄtracta emptione oē cōmodū ꝛ incōmodū ptinet ad emptorē.vt.j.de peri.ꝛ cōmo.rei ven.l.necessario.§.vlt.[nō etiā inuitus.]vt.s.l.proxi.

1 Pactum legis cōmissorie nō facit conditionalē emptionem sed eā resoluit.

1 Si fundus. †In lege ista dr:vēdo tibi fundum meū p.c.sub pacto.l.commisso.quō cōueniā te si intra diem nō soluisti p̄ciuz ꝛ fundus fact⁹ sit inemptus de fundo ꝛ de fructib⁹:vl' si fund⁹ fact⁹ sit deterior:ꝛ videbat̄ qd̄ nō cōueniā te ex vēdito:q: finita est emptio:s₃ certe potero te cōuenire ex vēdito et vtili rei ven.aduocare fruct⁹ qd̄ est verū si nō soluisti p̄ciū:s₃ si soluisti p̄ciū:nō potero recupare fruct⁹:vnū sciat̄ qd̄ ego venditor die adueniente debeo denūciare emptori an velim fundum vēdicare an stare emotioni:ꝛ si elegi nō l₃ mihi variare.hoc dicit p̄n.hui⁹ legis.videatis expositionē lr̄e.[inemptus].s.fundus.[agat]scz p̄cio nō soluto ꝛ ita fundo facto inempto.[facto emptoris.]sub.videam⁹ quō venditor agat ↄ emptorem.[declarat̄.]accedit.s.de cōtrahē.emp.ꝛ ven.l.celsus.§.ānua. et vtili rei ven.poteris petere.vt.C.e.l.cōmissorie.ꝛ facit.s.tit.pri.l.impator.[dedit]q: tūc nō reddit fruct⁹:al's sic.[dedit] vt.j.e.l.pri.ꝛ.l.post diem.

In cōmissoria. In.§.isto dr:si vendo tibi fundū sub pacto.l.cōmisso.pōt apponi pactū vt si alteri minoris vēdidero debeas mihi refundere.et ad hoc ↄ te habeo act.ex vēdito.h̄ dicit iste.§.videat̄ expositionē lr̄e.[vēderet.]minori p̄cio.vt.s.de ↄhē.emp.ꝛ ven.l.hec vēditio.in fi.[ex vēdito act.]sub.i.eo qd̄ min⁹ vēdiderit ꝛ p̄scri.ver.nihilomin⁹ ꝛ hoc pactum parit nouā p̄scrip.verb.ꝛ veterē informat.vt.s.de ↄhē.emp.l.fūdi.ꝛ.j.ↄ ac.emp.ꝛ vē.l.tenet.§.ij.

1 Interpellatio nō est necessaria vbi nō est appositus certus terminus.

1 Marcellus. †In.§.isto dicit̄:vendidi tibi sub pacto.l.cōmis.debes afferre p̄ciū die p̄dicta:vel debeo iterpellari te:ꝛ certe debes mihi offerre p̄ciū sine oī interpellatione.sed si nō habes ptātē cōueniēdi me nō debes mihi offerre preciū.hoc dicit iste.§.videat̄ expositionez lr̄e.[soluere.]cū dies p hoīe interpellat.vt.C.de ↄhen. emp.ꝛ ven.l.magnā.[esse.]facit.j.de vsuris.l.pecunie fenebris.§.j.

Lege fundo. In.l.ista dr:si vendo tibi fundū sub pacto.l. cōmissorie.i.si itra certū tēpus preciū solutū nō sit fundus sit inemptus videt̄ tacite agi inter nos vt fructus medio tp̄e percipias.sed si ad diem nō soluis mihi preciū:ꝛ ita fundus inemptus factus sit:sicut teneris reddere fundū ita ꝛ fruct⁹ cū nihil ex ea venditione apud te remanere debet.[reuenisset].i.redijsset ad venditorem:q: inemptus factus est.[fefellisset.]qd̄ est verū si precium non soluit.vt.s.l.proxi.in princi.

De lege cōmissoria. Al's.§.ꝛ icipit scẽuola ꝛc.In p̄n.huius.l.dicit̄:si vendo tibi rem meā sub pacto.l. cōmissorie.non solū teneris reddere rem ꝛ fructus in me:si dedisti aliquid nomine arre retineo aliquid apud me.sed ꝛ si aliquid accessisset vēditioni ꝛ illud venit restituēdū.h.d.ista.l.in p̄n.[remāsurum.]facit.s.e.l.si fundum.in prin.[deberi.] et rupta et cesa:nam ex quo recisa est principalis: quia fundus est inemptus non tenet in accessione.

1 Venditor si post terminū solutionis recipiat p̄cium videtur renūciare legi cōmissorie.h.d.cū.l.seq.

1 Post diem. †In.§.isto dicit̄:si vendidi tibi fundū sub pacto.l.cōmissorie.post diē nō sum vsus pacto.i.nō vendicaui p̄ciu₃:si petij p̄ciū ꝛ partē recepi videor recedere a pacto.l.cōmis.nā post diē debeo eligere velim habere p̄ciū vl' stare vēditiōi.et iō si post diē petij p̄ciū videor recedere a pacto.l.cōmissorie.nec licet mihi variare post diem h.d.iste.§.cū.l.se.[pōt.]vt.s.eo.l.si fundus.in prin.vnū not. qd̄ venditor preciū petēdo legi renūciasse videt̄ vt hic.ꝛ.C.e.l.cōmissorie.ꝛ facit.s.de mino.l.emilius.ꝛ ibi plene dixi.

Mulier. In.l.ista dr: q̄dā mulier fūdos suos gaio seio certo precio vendidit arris acceptis sub pacto.l.cōmissorie.postea die adueniēte emptor coram testibus ꝓtestatus est se velle soluere precium ꝛ in sacculo obtulit mulieri.ꝛ q: noluit accipe cū sacculo deposuit ꝛ ↄsignauit:ꝛ postea mulier petijt p̄cium: fiscus denūciauit emptori ne soluat p̄ciū.ꝛ iō nō soluit mulieri:nūq̄d h̄ casu est locus.l.commissorie.ꝛ certe nō.q: emptor nō fecit h̄ casu ↄ pactū.l.cōmissorie.cū nō stetit p emptorē.h̄ dicit ista.l.videat̄ expositionē lr̄e.[emptorē.]q: q̄ offert cōsignat̄ ꝛ deponit ante diē nō cōmittit i penā cū p eū nō stat vt.s.de arbi.l.celsus.§.idē ait.ꝛ.C.de vsuris.l.si creditrici.ꝛ ar.j.de act.emp.ꝛ vē.l.traiectitie.

De here.vel act.ven. Rubrica

In supioribus habuistis de venditione rerū corporaliū:verum quia aliqn̄ vendunt̄ incorporalia ponitur rubrica de hereditate vel act.vēdita:de prima parte rubrice agitur i toto isto ti.de scd̄a agitur.j.e.l.si nomē.vnū sciatis qd̄ oīs actio pōt vēdi si tū litigiosa nō sit.vt.C.e.l.vlti.

Si hereditas venierit In.l. ista dicit̄:si vendidi tibi hereditatē titij viuentis quam credo mihi delatam non valet vēditio: quia hereditas viuētis nō est heredit as:sed ꝛ si vendo hereditatē stichi serui nō valet:q: seruus nō pōt habere hereditatem nec heredez. hoc dicit ista lex: videatis expositionē littere.[nullus sit.]quo ad ius ciuile:puta qd̄ sit seruus:quia ꝙtum ad ius ciuile ꝛc.vt.j.de regu.iur. l.qd̄ attinet. Or signori not.qd̄ viuentis nō est hereditas vt hic.ꝛ.j.de acq.here.l.q̄ supstitis.ꝛ.C.de pac.l.vl.Itē no. qd̄ serui nō est hereditas.vt.C.cōia de succes.l.seruus.

1 Venditor hereditatis satisdare non d₃ nec cauere d₃ de euictione nisi de suo dato ꝛ facto tm̄.

1 Venditor. In prin.huius.l.dicitur: si tu vēdis hereditatem mihi non debes cauere de euic.singularium rerum:quia videtur agi inter me et te: vt neq₃ amplius aut minus habeam ꝙ apud te heredem sit:sed debes satisdare de facto tuo:et de euic.toti⁹ hereditat.s₃ q̄d vēdis hereditatē quā hereditatē debes p̄stare an eā que erat tp̄e mortis an eā que fuerit cū hereditas aditur an eā que fuit tēpore vēditionis:ꝛ certe debes p̄stare illā quā cōuenisti:al's teneris p̄stare illā qn̄ti erat tp̄e mortis:sed quid delata est tibi hereditas patris impuberis:q: tu substituis impuberi et impubes decessit: vendis mihi hereditatem

tatem patris: nunqd teneris mihi pstare hereditatē ipuberis que ad te puenit. r ridetur qd no. quia alia hereditas est ipuberis licet sit vnū testamētū nisi aliud actū sit: quia tūc videri mihi hereditatē impuberis vēdere maxime si iā hereditas impuberis ad te pueniat. h. d. prin. huius. l. videatis expositionē lre. [futurū esset.] q2 aut res que est hereditatis euincit: r tūc nō tenetur de euic. quia p iniuriā iudicātis euincitur. vt. j. de euic. l. si p imprudētiā. in prin. aut res nō erat hereditari: quo casu nō videt vēdita cū id tacite agatur vt nec amplius nec minus ptineat ad emptorē q ptineat ad venditorē: vt hic. et. j. de euic. l. serui vēditor. r hoc est verū nisi vēditor affirmauerit rez illam esse hereditariā. vt. j. e. l. nisi de substātia. Item hoc est verū qd nō agitur de euic. p re singulari hereditate euicta nisi sit euicta quasi nō sit heres qui vēdidit. nā tunc etiā pro re singulari euicta agitur. vt no. C. de euictio. l. j. [satisdare]. s. qd restituet emptori: si aliqd ex hereditate psequeretur. vt. j. e. l. venditor. r ar. s. man. l. si pcur. in fi. r. l. seq. [venisse] in vēditiōe hereditatis. et ita no. qd inspicit tps ptractus. s. vēditiōis r adite hereditatis. vt. j. e. l. §. puenisse. sic r al's inspicitur tps ptractus. s. de ptrahen. emp. l. rutilia polla. r. l. lege. [impuberi] filio testatoris. [ne veniat.] vt. j. de lega. iij. l. si vnus ex parte. [licet vnū testamētū sit.] ex quo vtraq hereditas defert alia tū est vt hic. r insti. de pupil. substi. §. cū igit. [venire] quo casu inspicit nedū tpe mortis illius: imo r alteri tps.

Peruenisse.

In superioribus dictū est. s. in ver. illo in hereditate qd venditor hereditatis id qd ad se puenit tenet emptori tradere. in. §. isto dr quali ter puenisse videat ad emptorē hereditas: r certe dr puenisse si anteq nactus sit possessionē rerū hereditariarū noīe earum habet act. r illam debet cedere: sed cū nactus est corpora plenius videt ad eum puenisse: sed r si pcia rerum venditarū ante aditam hereditatē fuerit quis cōsecutus: tū videt ad eū puenisse: r tenet heres de eo qd puenit: sed cū effectu puenit nō qd legatorū vel eris alieni causa ad eū puenit: sz pcia rerū ante vēditionē donatarū tenet venditor pstare r nō tenet tantū pstare venditor emptori qd ad se puenit: imo dz pstare emptori qd ad heredē venditoris puenit: sed r si qd dolo malo factuz quo min9 pueniat illud est pstandū emptori r videt dolo malo factū quo min9 pueniat siue alienauit siue liberauit debitorē heredi. p accep. vel si dolo malo fecit ne hereditati acquireretur. Itē tenetur venditor de lata culpa: sed r si aliqd est deperditū vel diminutū sine dolo malo venditoris nō tenebit illud pstare emptori. hoc dicit iste. §. vsq ad. §. illud. videatis expositionē lre. [tribuere.] nā videt res hereditatis ad eū puenisse: ex quo hz act. q2 qui act. habet rc. vt. j. de reg. iur. l. qui act. habet r. s. de peti. here. l. si possessor. §. bone fidei. [puenisse.] r sic tenetur vēditor emptori ea pstare: r sic nō solū tps ptractus inspicit imo r pcedens: q2 hoc videt agi inter emptorē r vēditorē: vt. s. in pn. hui9 legis habuistis in ver. in here. [puenisse] r ita no. qd inspicit hic tps pcedens: q2 pciuz est loco rei in act. ex empto vniuersali: pcor. s. de peti. here. l. verū. [adipisci] vñ no. hic. quē teneris ad inquirendū vel recuperādū: sic r in dño qui cōuenit tributoria. vt. s. de tributoria. l. illud. r ver. sed r si mercedē. secus est in debitore q in fraudē creditorū vel patroni nō acquirit. nā ipse non tenet: vt. j. que in frau. credi. l. q aūt. in pn. r. j. si quid in frau. pa. fu. alie. l. j. §. vtrum.

Illud quesitum est.

In. §. isto dr: si qs vendit hereditatē sibi delatam nūquid tenet prestare qd ex ptractu filij vel serui debebat hereditati. Rñ. qd tenet pstare quaten9 de peculio filij vel serui in rem suā versum est. hoc dicit iste. §.

Solet queri an si quid lucri.

In superioribus habuistis qd vēditor hereditatis tenet prestare emptori quicqd ex hereditate ad se puenit. in. §. isto queritur nūqd si venditor pcepit lucrū teneat prestare emptori: r certe si percepit non tenet illud prestare emptori: sicut si soluit indebituz nō imputat emptori: sed si heres vēditor pdēnatus est soluere indebitū si sine dolo malo qten9 exsoluit de hereditate minuit hereditatē tāq es alienū. hoc dicit iste. §. [pstiterit] sicr in bone fidei possessore heredi. vt. s. de peti. here. l. si possessor. §. bone fidei. secus est in pcuratore q2 pcur. redit si nō imputat qd indebite soluit: vt. s. de pcur. qui proprio. §. vt in ceteris. Itē secus est in negociorū gest. vt. s. de neg. ge. l. si pu. §. item queritur. r. §. vlt. mihi placet si soluerit de here. nō poterit dicere emptor dolo malo fecisti quomin9 pueniat: vt. s. e. l. §. puenisse. et quaten9 soluit de hereditate illud minuit hereditatē tanq es alienū vt hic. r facit. C. de cōdic. inde. l. j.

1 Venditor actori nō solū actiōes hereditarias cedere dz sed etiā actiōes pprias ex suo facto sibi cōpetentes.

1

Non solum.

In. §. isto dr qd venditor hereditatis nō solū ptenet emptori cedere actiōes hereditatis: imo r si quas obligatiōes quesiuit illas tenet prestare: r ideo si recepit fideiussores vel aliquid stipulat9 est animo nouādi a debitore hereditario illā actionem pstet emptori hereditatis. hoc dicit iste. §. videatis expositionē littere. secus est in herede qui rogatus est restituere: vt. j. ad trebel. l. heres pecuniā verūtamen si quesitas prestat fideicō. competit ei vtilis: vt. s. de consti. pe. l. si post.

Sicuti lucrum.

In. §. isto dr: si aliquis vendidit tibi hereditatē sicut oē lucrum dz ad te ptinere: ita r oē damnū: q2 si heres fuerit pdēnatus: q2 rem hereditariā vēdidit: sed nō tradidit: nūqd hz actionē ptra emptorē: certe nō: q2 nō ideo pdēnat9 est qd heres est: sed q2 vendidit sed nō tradidit: nisi tradidisset pciū emptori. si ergo heres venditor soluit p heredi. siue pcur. eius siue negociorū gestor hz locū actio ex vendito ptra emptorē si ex solutione aliqd abest: al's si ex solutiōe nihil ei abest nō cōpetit ei ac. ptra emptorē. hoc dicit iste. §. videatis expositionē lre. [respicere] vñ no. quē lucrū sequit r dānū vt hic: r ad istud accedit. j. de reg. iur. l. fm naturā. r. C. de fur. l. vlti. §. tales. r. s. p socio. l. j. si igitur vendiderit nō ei q postea emit hereditatē: sed cuidā alij. [fuerit pdēnatus] q2 non tradebat eam: vt. j. de act. emp. r ven. l. j. in pn. [nō hz ptra emptorē] scz heredi. act. pro pecunia soluta [siue pcur. eius] venditoris.

Apud iulia.

In. §. isto dr: venditor heredi. sibi delate de venditiōe excepit seruū nec dixit cū peculio: postea noīe illius serui actū est de peculio cū venditore heredi. vel de in rem verso qd assequet ab emptore: certe illud qd pstitit noīe peculij serui vel qd in rē defuncti vsuz est: q2 hoc casu videt liberasse emptorē ab ere alieno: sed qd si excepit seruū cū peculio r cōuentus soluit: nūquid repetit ab emptore: certe nō nisi aliud noīatim cōuenisset. [constat] q2 venditor suū pprīū debitū exoluisse videtur.

Si venditor.

In. §. isto dr: qdā vendidit tibi hereditatē sibi delatā quasdā edes hereditarias sibi excepit: quarum noīe pmiserat de dāno infecto. modo querit vtrū possit assequi ab emptore qd pstitit: r certe distinguit aut apparet qd venditor excepit edes volēs solūmodo onus cautiōis dāni infecti recipe: quo casu nihil psequet a te emptore. si vo appet qd excepit: q2 voluit cautiōes dāni infecti ad te emptorē ptinere: hoc casu tu emptor ei illud qd soluit pstabis. si aūt nō apparet qd actū est: tūc de eo dāno qd accidit ante venditionem venditor tenet de eo qd postea accidit emptor tenet. hoc dicit iste. §. videatis expositionē lre. [pertineat] accedit. s. de ptrahen. emp. r vendi. l. qd sepe. §. si res. r. j. de actione emp. r vendi. l. si ea res.

Si titius.

In. §. isto dicit: titio delata fuit hereditas meuij: r ipse hanc hereditatē seio vēdidit: postea fuit a seio institutus r eandē hereditatē vendidit titio scdo: nunqd actiōe prioris vēditiōis hereditatis poterit agere titius pmus cum titio scdo emptore. et respondet qd quicqd vēditor posset petere a quolibet extraneo herede: idē debet posse petere ab emptore hereditat: r ideo si seio non ipe titius sed alius extitit heres nulla est dubitatio qd consequet a titio secūdo emptore id quod debet sibi ab alio herede. [si titius] scilicet venditor [vendiderit] scilicet pmo loco [eaz hereditatē] scilicet seianā [titio] scilicet alij secūdo qui vocabat eodez nomine vt ipse venditor.

Si quid publici.

In. §. isto dicit: vēditor hereditat soluit publica vectigalia vel tributa pro predijs vel sumptum funeris fecit: nūquid ista poterit recupare ab emptore: certe sic. quia ista impēsa ptinebat ad heredem. hoc dicit iste. §. videatis expositionez lre. [et ego arbitror] nā ipensa funeris est es alienum defuncti: vt. s. de relig. r sump. fu. l. prima.

Cum quis.

In. §. isto dicitur: si tu es debitor meus in. x. et tibi heres ex isto pfunditur act. sed si vendo alicui hereditatem tuam: sicut si extraneus successisset tibi tenetur mihi ad. x. ita restituenda est mihi obligatio in te heredem quod est verum siue debitum erat purum siue conditionale r extitit conditio quod est intelligendum si eius debiti nomine daretur occasio aduersus heredem tuum. nam hoc casu dabitur contra emptorem: sed et si seruitutes heres institutus amiserit similiter poterit agere contra emptorez vt ei restituantur: sed r si heres institutus nondum prestiterit sz obligatus est prestare id cōsequetur ab emptore. hoc dicit iste §. videatis expositionem littere. [esse desinit] vt. C. de pactis l. si debitori tuo. et. C. de nego. gest. l. si ab eo. [agatur] nam ex delicto penales actiones nonpantur contra heredē: nisi lite

contesta. vt instit. de ppe. ꝛ temp. acꝉ. §. ne aūt. [vt restituaꝉ] q2 sunt amisse. sic ꝛ. j. de le. j. l. legatum. §. heredi. ꝛ. s. cōia pre. l. si ei cuius prediū: secus tamen si emi prediū mihi seruiēs ꝛ post ea vēdā quia nō restituiꝉ mihi seruitus amissa nisi specialiter imponaꝉ. ꝛ sic soluiꝉ cōtra. ar. s. de ser. ru. pre. l. pap. [obligat⁹ sit] scilicet pstare [cū emptore] q2 videꝉ ei abesse id in quo est obligatus. vt. s. de negocijs gest. l. si mandato.

s **Ivenditor.** In lege ista dicitur: vēdidisti mihi hereditatem titianā ꝛ exegisti a debitore hereditario ꝛ illā pecuniā sine dolo tuo pdidisti: nunquid teneris mihi. Respondeꝉ qd non. hoc dicit ista. l. videatis expositionē littere. [exactā] scilicet a debitoribus hereditarijs. [ꝛ culpa] leui ꝛ lata [eū scz vēditorem] [teneri] ad hoc cōcor. j. de pericu. ꝛ cōmo. rei vendi. l. ij. ꝛ. s. de cōtra hen. emp. ꝛ vēditione. l. qd sepe. §. qd si res.

Si nomen. Vsq3 ad legem istam tractatus est de prima parte rubrice. in l. ista cum duabus sequentibus de secunda parte rubrice tractatur. ꝛ in. l. ista dicitur quod actionem mihi competentē contra debitorem meum possum tibi vendere ꝛ debeo prestare eum debitorē meum: non autem locupletiorez nisi aliud cōuenisset inter me ꝛ te: ꝛ debeo prestare eū debitorē sine exceptione: nisi aliud actum sit. et hec sunt vera cum non dico eum meum debitorez certe summe: sed si dicam eum debitorem certe summe illi⁹ summe debeo prestare debitorez: sed si dicam eū debitorē non certe summe si nihil d3 teneor tibi ad interesse tuum. Unum sciatis qd si emis actionē competentē contra debitorem meum videris nō solum emere personalem actionem: immo ꝛ hypothecariā: q2 beneficium vēditoris debet prodesse emptori. hoc dicit ista. l. cum duabus sequētib⁹. videatis expositionem littere. [si nomen] id est actionem [sit distractum] .i. venditū [eum prestare] id est debere. [nisi aliud cōuenit] scilz quod sit locuples: vel nisi dixisset debitorē certe summe: vt. j. l. proxi. [exceptiōe quoq3] scilicet debere prestare debitorē. [debitoris] sub. tenebiꝉ venditor emptori. accedit. j. e. qd si in vēditione quāti interfuit emptoris: ꝛ in hoc interesse venit preciū ꝛ impēsa vt. j. e. l. quod si nulla. [debet.] vt. j. d pig. l. grege. §. j. [emptori] vū no. qd iura que cōpetunt venditori ex psona sua transeūt ad emptorē vt hic: ꝛ ad istud accedit. s. de contrahen. emp. l. emptor. ꝛ. l. dolia. §. eum qui. ꝛ est verum quod transeunt in emptorem si ei fiat cessio nō al's: vt. s. eo. l. ij. §. non solum. et j. eo. l. venditor actionis. ꝛ. C. eo. l. emptor. sed nunquid si intulisti mihi iniuriā possum illam acꝉ. iniuriarū que cōpetit mihi cōtra te alij vendere. dicendū est qd ante litem cōte. non: quia nō est in bonis meis: vt me mortuo competat heredi meo. vt. j. de iniuꝛ. l. iniuriarum. post litem aūt contestatam possum eam vendere. nō obstat qd sit litigiosa. Si dicas quid assequeꝉ emptor: certe quanti ex meo sacramento estimassem: emptor assequitur vtilem sine cessione. C. de here. ven. l. ij. et. j. de iniurijs. l. constitutionibus.

Cum hereditatem. In lege ista tractatur de prima parte rubrice. ꝛ ī lege ista dicitur: si vēdis mihi hereditatem titianam debet aliqua hereditas vt teneat vēditio in ea: vt in alea et in venationibus vt illud videatur vendi quod speratur esse: vt vnū sciatis qd quando aliquis vendidit hereditatē si est hereditas ꝛ non pertinet ad vēditorē ipa hereditas debet estimari: si non est hereditas nō d3 estimari: immo debet reddi emptori precium: ꝛ si quid emptori interest. hoc dicit ista. l. cū duabus se. videaꝉ expo. lre. [cū hereditatē] scilicet titianā [esse] scilz inveritate. [debet hereditas] et est hereditas si titius mortuus sit: vt. s. eo. l. j. [ꝛ in similibus] vt in aucupijs. vt. s. de contrahenda empꝉ. ꝛ vendi. l. nec emptio. ꝛ. j. de actione emp. ꝛ vendi. l. si iactum. [sed res vendiꝉ] id est hereditas. [condiceꝉ] j. de condictione indebiti. l. sine causa. [pciū dūtaxat] scilicet est 9dicendum ꝛ restituēdum. [ꝛ sic qd interest actoris] sub. istud consequeꝉ. accedit. s. l. ex quadam.

Quod si in venditiōe. In tribus legibus pcedētib⁹ tractaꝉ cū vēdis hereditatē quā asseris tibi fore delatā: s3 qd si vēdidisti mihi quicqd iurꝫ haberes in tali hereditate: si ius habes illud videris vendidisse aliud nō: ꝛ hoc casu videꝉ spes vēdi sicut si vēdiꝉ iactus rhetz: ꝛ hec sunt vera nisi sciebā me ibi aliqd ius nō habere. nā tūc teneor acꝉ. de dolo ad iteresse: apparet ḡ qd vbi vēdiꝉ hereditas nec adijciꝉ qd vēdiꝉ quicqd iuris h3 venditor d3 pstare se heredē: sed vbi vendit ꝛ adijcit qd vendit qcquid iuris habet tunc si nullū ius habeo in hereditate nō videor tibi vendere quicq. hoc dicit ista lex cū trib⁹ legib⁹ sequētibus videatꝫ expositionē littere. [vt in retibus] accedit. j. de actione empti ꝛ vendi. l. si iactum. ꝛ. s. de contrahenda empꝉ. ꝛ vendi. l. nec empto nec [non pertineat] nisi sciens fecisset. vt. j. eo. l. proxi. dixi. vl' nisi adiecisset certā quātitatem. vt. eo. l. ꝛ quidam.

Tali filij. In pnci. huius. l. dicitur: si vēdis actiones tibi competētes cōtra filiūfami. videris vēdere actionē etiā contra pꝛem eius tibi competentem. hoc dicit pn. huius. l. videatis expositionē littere. [nomina] actiōes cōpetentes contra filiūfamil'. [habet] de peculio vel de in rē v̄so vel qd iussu: vt. s. de pecul'. l. j. in pnci. [prestare debet] imo ꝛ sine cessione vtilem habet: vt. C. de here. acꝉ. l. ij.

Si hereditas. In. §. isto cū. l. seq. dicitur: si aliquis vēdidit hereditatē titianā est obligat⁹ emptori tradere res hereditarias siue sit parua siue magna: nisi forte certā substātiā affirmauerit. h dicit ista. l. videatis expositionem littere. [nil interest] accedit. s. eo. l. si nomē. [affirmauerit] quia tunc tenetur de tanta summa: vt. s. eo. l. equidem.

I ☞ Uendens tanq heres cuz sit fideicōmissarius vniuersalis tenetur ad interesse emptori.

I **Si quasi.** † In lege ista dicitur: si vendidi tibi hereditatē titianā quasi heres essem directo cū erā fideicōmissari⁹ intātū teneor tibi inquātū poti⁹ iterest tua me fuisse heredē nō fideicōmissariū. hoc dicit ista lex. videaꝉ expositionē lre. [esset hereditas] et sic nō eras heres sed loco heredis: vt instit. de fideicō. heredi. §. restituta [teneberis] ꝛ certe interest emptoris ppter qdā q nō trāseūt ad emptorē si venditor est fideicōmissarius que transeūt si venditor est directo heres: vt iura sepulcroꝝ ꝛ operarū incertarū: vt. j. ad trebell'. l. ꝛ q2 pinde. ꝛ. l. si patroni in fi. Itē heres detrahet quartā trebelliā. q penes eam remanere d3: vt. j. ad trebellianum. l. j. §. idem demetianus.

Nomina eorum. In lege ista d2. si habeo debitorem obligatum pure vel sub 9ditione actionē mihi cōpetentem cōtra eum possum vendere. hoc dicit ista lex. videatis expositionē littere. [potest] vt. C. e. l. vlti.

I ☞ Si vnus ex plurib⁹ heredibus pecuniā q a testatore sub pena debeꝉ soluit ꝛ hereditatē alijs heredib⁹ vendit pōt illud solutū ab emptore repetere.

I **Si ex pluribus.** † In lege ista d2: si plures erāt heredes alicuius hereditatis ꝛ vnus anteq coheredes adirēt pecuniā quā defunct⁹ debebat sub pena soluit postea hereditatem illā vendidit de voluntate coheredum qui postea adierūt si coheredes sunt soluēdo recuperabit a coheredibus pro parte coheredū. si aūt nō sunt soluēdo recuperabit ab emptore act. ex stipulatu: empte ꝛ vendite hereditatis vel act. ex vēdito qd soluit hereditario nomine [vel ex stipulatu] .i. ex stipulatione empte ꝛ vendite hereditatis. vt. j. de leg. iij. l. quisquis. [experieꝉ] quia sicut omne lucrum ꝛc. vt. s. eo. l. ij. §. sicuti. [datam] sub. consequitur venditor ab emptore [impenderit] sub. si fecit tanq heres ꝛ illud non poterat explicari p se. nam recuperabit pro parte sua famil'. hercis. a coheredibus: vt s. famil'. hercis. l. si quis putans. §. fine.

Multum interest. In lege ista respicit secundā ptem rubrice. et fm. l. istā no. differētiā: aut competit tibi contra debitorē obligatio ꝛ actio pure ꝛ eam vendis sub cōditiōe aut ecōtra. ꝛ inter istos duos casus multū interest. in primo casu deficiēte cōditione nulla est emptio: e9 existēte perficiꝉ emptio: in posteriori casu statiz emptio est perfecta ꝛ potero te ex empto conuenire: vt illi debitori accepto feras si mihi placuerit. hoc dicit ista. l. videatis expositionē lre. [aliqua obligatio] subaudi pura. [nullā esse venditionem] vt. j. de pe. et com. rei vendi. l. necessario. §. qd si pēdēte [vt vel acceptuz ei facias] subandi vel vt liberes eum vl' vt cedas actionē mihi: vt. s. de nego. gest. l. penulꝉ. ꝛ. j. so. matri. l. ij. in princip.

Si hereditatem. In lege ista dicitur: hereditatē lucij titij tibi delatam mihi vēdidisti: postea debitori lucij titij extitisti heres: nūquid teneris actione ex empto ad id qd tenebaꝉ debito. lucio titio. Rñdeꝉ qd sic: sed istud clarius potest ostēdi: pone quod debitor existit heres creditori suo si vendidit hereditatē teneꝉ emptori ad id quod defuncto tenebatur acꝉ. ex empto. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [si hereditatem lucij titij] scilicet tibi delatam. [debitori eius] scilicet lucij titij. [existas] ꝛ sic factus es debitor hereditatis [teneberis] q2 ex hereditate nihil d3 remanere apud te. [simplicius] id est leui⁹. [etiā in illa ppone] .i. in illo casu

[vendidit]

[vendidit] q2 indubitanter tenet̃ pstare emptori qd̃ tenebat̃ prestare creditori suo. vt. s. e. l. iij. §. cũ quis debitori suo.
1 ☞ Preciũ succedit loco rei vbi vniuersitas vendit̃ sed vbi vendit̃ vel quasi vendit̃ res singularis p̃cium vel pena ab alio exacta loco rei nõ succedit nec est ꝓprie in obligatione. h. d.
1 Venditor ex hereditate. † Lex ista bona lex est. ⁊ argumentabilis ⁊ reputat̃ valde difficilis: sed quantum ad casum ⁊ lr̃am in veritate nõ est difficilis: sed quãtum ad intellectũ est difficilis: quia videt̃ dicere quoddã quod videtur magnam iniquitatẽ continere: nisi alio colore colorem⁹ eam. Et ista. l. diuidit̃ in tres patres p̃ncipales ⁊ continet tres casus. et primus casus est talis: delata fuit tibi hereditas titiana ex testamẽto vl' ab ĩtestato illã hereditatem mihi vendidisti pro mille: interposita est stipulatio empte ⁊ vẽdite hereditat̃. his ita peractis quandam rẽ hereditariã tu vẽditor a quodã possessore fuisti cõsecutus ⁊ eam nõ restituisti mihi: immo vendidisti alij accepto precio: modo queritur an stip'atio empte ⁊ vẽdite hereditatis cõmitatur ad rem tm̃ an ad precium tm̃ an ad vtrũq3. Ad quod iuriscõsult⁹ paulus respõdet distinguendo sic: aut primo vẽdidisti hereditatẽ ⁊ interposita est stipulatio ⁊ postea fuisti cõsecutus rem et alij vendidisti accepto precio: quo casu cõmittitur stipulatio empte ⁊ vẽdite hereditatis ad rem ⁊ ad preciũ: sed de equitate liberaris tradendo rem vl' preciũ: q2 bona fides nõ patit̃ vt bis idem exigatur. si aũt in primo vendidisti rem hereditariã ⁊ accepisti preciũ: ⁊ postea vendidisti mihi hereditatẽ cõmittet̃ stipulatio ad preciũ nõ ad rem. Secũdus casus loquit̃ in re singulari vendita non loquitur in vniuersitate: ⁊ est casus talis: tu vendidisti mihi hoĩem ponam⁹ stichũ eo vẽdito anteq̃ mihi tradas alteri vendis ⁊ tradis accepto p̃cio: postea is decessit ad quid teneris mihi: an ad rem vel ad p̃cium: ⁊ certe videtur qd̃ nõ tenearis ad p̃ciũ: q2 ex industria tua habes p̃ciũ: ⁊ sic videtur qd̃ apud te remaneat. item videt̃ qd̃ nõ teneatis ad rem. nam si ꝓmisisti mihi certũ hoĩem: puta stichũ ⁊ decedit anteq̃ esses in mora liberaris interitu speciei. simil'r ⁊ si alteri vẽdis ⁊ decessit ad rem nõ teneris. dicet aliquis vestru3 que est ratio diuersitatis: quare aliud est in vniuersitate vẽdita aliud in re singulari vendita. Respondeo est illa vbi mihi vendis hereditatẽ: ⁊ postea rem ex hereditate alteri vendis ⁊ tradis et accepto p̃cio teneris mihi ad p̃cium: ideo q2 precium succedit loco rei ⁊ negociũ hereditariũ nõ tuũ gessisse videris: s3 vbi vẽdis rẽ singularẽ ⁊ alteri tradis accepto p̃cio p̃ciũ nõ succedit loco rei: q2 negociũ tuũ videris gerere ⁊ nõ meũ: sicut põt videri si vendis fundũ. nã teneris mihi ad fundũ: ⁊ ad fruct⁹ fundi q̃s pcepisti q̃ñ videaris gerere negociũ meũ: hoc casu vt in hereditate d̃r: sed si neglexisti fundũ colere bona fide nõ teneris ad fruct⁹. Terti⁹ casus sil'r loquit̃ in re singulari vẽdita siue pempta: vtputa vẽdidisti mihi rẽ tuã cecidisti a possessione illi⁹ rei anteq̃ mihi traderes tu agis cũ possessore: possessor offert tibi litis estimationẽ ⁊ assecut⁹ es litis estimationẽ: ad q̃d teneris mihi ⁊ certe si in dolo fuisti teneris ad rem vel ad interesse nõ ad estimationẽ: secus si fuisses vi deiect⁹ vel res eẽt tibi subtracta: q2 si penã esses assecut⁹ nõ teneris mihi dare id qd̃ assecutus es: s3 si nõ fuisti in culpa teneris ad estimationẽ sicut ille q̃ vendidit domũ ⁊ dom⁹ exusta est anteq̃ tradat̃ tenet̃ prestare areã ⁊ liberat̃ pstãdo areã. hoc dicit ista lex: videat' expositionẽ lr̃e. [vẽditor hereditatis] ⁊ est plana lr̃a. alia lr̃a dicit. [vẽditor ex hereditate interposita stipulatione] sc3 q̃ empte ⁊ vẽdite hereditatis etiã nũcupatur a lege. nã si aliq̃s vẽdidit mihi hereditatẽ teneor ei ꝓmittere qd̃ eum ab oĩ onere hereditatis seruabo indẽnẽ ⁊ ipse tenet̃ mihi ꝓmittere qd̃ si q̃d ad eũ ex hereditate ꝑueniet qd̃ mihi restituet: ⁊ hec est stipulatio empte ⁊ vẽdite hereditat': ⁊ de hac fit mẽtio. j. de leg. iij. l. quisq̃s. [alij vendit] sc3 scd̃o: ⁊ tradit ⁊ p̃ciũ accipit. [pstare debeat] vẽditor emptori. s. an re3 vel p̃cium vel vtrũq3. ⁊ statim respõdet qd̃ nõ vtrũq3: q2 hoc esset iniquũ: sed est distinguendum vt subijcit: ⁊ siquidẽ ⁊c. [credimus p̃cium] sc3 tm̃ [venisse] sc3 ⁊ nõ rẽ. [qd̃ si antecessit stipulatio] q2 p̃mo vẽdidit hereditatẽ ⁊ stipulatio ĩtercessit: postea rem singularẽ vẽdit. [tũc rem debebit] quasi dicat nedũ p̃cium: sed nõ simul vtrũq3: q2 bona fides ⁊c. ⁊ hucusq3 durat prim⁹ casus qui loquit̃ vt venditor vniuersitatis. i. hereditatis vendit rem singularẽ ante vel post venditionẽ hereditatis. ⁊ ex isto primo casu colligetis istud no. qd̃ bona fides ⁊c. accedit. j. de actiõe empti ⁊ ven. l. ex empto. ⁊ al's incipit emptorẽ. §. vlti. in versic. ibidem. ⁊. j. de reg. iur. l. bona fides. ⁊. j. de v̈b. obli. l. q̃bus. [Si ergo] incipit scd̃a pars hui⁹ legis ⁊ secũdus casus q̃ loquit̃ in re singulari vẽdita [hoiem] puta stichũ: ⁊ ita rem singularem [debeat] sub. ⁊ videt̃ qd̃ non [nõ eni3 d3 stichi ꝓmisso:] idest venditor vt subijcit. ⁊ sub. precium vel estimationẽ. vel ꝓprie stat [precessisset] nã si ꝓmittis stichũ ⁊ perijt anteq̃ esses in mora nõ teneris vt hic et. j. de verbo. obli. l. si ex legati cã. ⁊. l. seq. ⁊ idẽ est si manumiserit añ moram. ⁊ postea decessit: vt. j. de ac. ⁊ ob. l. si is qui ex stipulatu: ita ⁊ hic. sed certe in casu p̃misso in p̃ncipio hui⁹ legis aliud est vt subijcit. [sed vbi hereditatẽ ⁊c.] assignat rõnẽ [vt negocium eius] . i. emptoris poti⁹ q̃ hereditatis. s. ex stipulatiõe [dici] sc3 qd̃ in hereditate dictũ est vt fingam ego vẽditor gerere negocium emptoris nisi in casu: ⁊ tũc est idẽ qd̃ est in hereditate vt. j. e. l. j. in versi. quẽadmodum. [videam⁹ ne] id est an [exempto] sub. ⁊ vtiq3 mihi q̃m mora ⁊c. [percipitur] vnde not. qd̃ in vniuersitate p̃cium succedit loco rei vt hic. et ad istud accedit. s. de peti. heredi. l. ⁊ si rem. sed in re singulari preciũ nõ succedit loco rei: q2 precium rei furtiue nõ est furtiuũ: vt. j. de fur. l. q̃ vas. in fi. [quẽadmodum] adijcit simile [qd̃ si rem] incipit tertia ps huius. l. q̃ simil'r loquit̃ in re singulari vendita [quã vendidi] sc3 p̃ori emptori [alio possidẽte petij] sub. cũ culpa mea a possessione ceciderim: q2 vendidi rem quã non possidebam. [vtiq3 em̃] modo determinat. [sed rẽ] sub. vel interesse vt. j. de act. emp. ⁊ ven. l. j. ⁊. j. de distrac. pi. l. penulti. [debeo] sicut si possiderẽ tẽpore venditiõis: ⁊ postea ꝓpter culpã desij possidere. [sine culpa] vel dolo [quoq3] sub. pstare debet: sed si nõ habui litis estimationẽ tunc prestare debeo ei actiones meas. [quoq3] sub. prestare tenet̃. [debet] vel interesse prestare. nã p̃cise non tenet̃ tradere areã vt in ꝑalleg. l. j. j. de actione emp. ⁊ ven. [exusto edificio] sub. sine culpa. ¶ Oz signori ad l. istam instatur ⁊ signant̃ duo cõtraria: ⁊ statim opponitur ad scd̃m casum. vos habuistis hic in scd̃o casu si tu vẽdidisti mihi stichum ⁊ postea vẽdis alij accepto p̃cio et stichus decessit nõ teneris ad rem nec ad p̃cium. ad rem nõ: quia liberaris interitu speciei ex quo mortu⁹ est anteq̃ esses in mora. ad p̃cium nõ: quia ex industria tua habes ⁊ tuũ negociũ gessisti ⁊ nõ meum: sed nõne cõmisisti falsum alij scd̃o vendendo: certe dicit lex sic vt. j. ad. l. cornel'. de fal. l. qui duobus. si commisisti falsum non debet remanere impunitum: vt. s. ad. l. aquil'. l. ita vulneratus. in fine: sed iam remanebit impunitũ si non teneris ad rem nec ad precium. Ad solutionẽ cuius cõtrarij vos dicetis sic: q̃ vendit rem duobus dolo malo cõmittit in. l. cornel'. de fal. vt in. l. contra. ⁊ ista. l. non excusat eum a pena. l. cornel'. de fal. sed excusat eum si vẽdit alteri ⁊ perijt anteq̃ esset in mora vt non teneatur ad rem vel ad preciũ. ad rem nõ: quia perijt anteq̃ esset in mora. ad precium nõ: quia ex sua industria pcepit. vel dicatis si quis vẽdit re3 duobus insolidũ dolo malo cõmittit in. l. cor. de falsis: quia falsu3 sine dolo nõ cõmittitur. vt. C. ad. l. cornel'. de fal. l. nec exemplo. et. j. ad. l. cornel'. de fal. l. j. et videris dolo malo vendere duobus. si primo mihi vendidisti re3 ⁊ solui tibi precium: ⁊ postea alij vẽdidisti hic in dolo es. ⁊ sic loquit̃. l. illa qui duobus. sed si vẽdis mihi stichũ pro. x. ⁊ nõ solui precium non es in mora: si vẽdis alteri vt habeas preciũ nõ videris dolo facere. igit̃. l. cornel'. de falsis nõ teneris quia nõ eras in dolo: ad rem nõ teneris quia liberaris interitu speciei: ex quo nõ es in mora. ad precium nõ teneris: quia habes hoc ex negociatione tua: ⁊ hoc modo soluitur istud cõtrarium. sed dñs Joan. et Azo qui signãt istud cõtra. non soluunt: sed volant per aera dum credũt soluere. modo veniamus ad maxim.ã iniquitatem vos habetis in scd̃o casu sicut dixi: qd̃ si p̃mo vendis mihi rem singularẽ ⁊ postea vẽdis alteri accepto precio ⁊ perijt res añq̃ esses in mora ad re3 nõ teneris: quia liberaris interitu speciei ad preciũ nõ teneris: quia habes ex tua negociatiõe: sed nõne est hic maxima iniquitas qd̃ habeas a me preciũ ⁊ ab illo. ⁊ sic locupletaberis cum aliena iactura qd̃ esse nõ debet: vt. s. de cõdict. inde. l. nam hic natura. et de regu. iur. l. iure nature. Item nõne sine facto meo careo re ⁊ p̃cio quod est iniquũ. vt. j. d act. empt. ⁊ ven. l. ex empto. in p̃n. Item nõne quilibet venditor sic poterat decipere quẽlibet emptore3: quid ergo dicem⁹ domin⁹ Jo. ⁊ Azo vadunt huc ⁊ illuc ⁊ dicunt. ita non tenetur reddere precium acceptũ a secũdo q2 habet ex industria sua. vt arg. j. ad l. fal. si heres. ⁊. j. de sepul. vi. l. sepulcri. verum quia videtur absurdum: licet emptor act̃. ex empto nõ possit petere preciu3 qd̃ accepit: a scd̃o tñ poterit cõdicere: quia occasione rei quã mihi debebas tradere locupletior es factus et bonum et equum est qd̃ mihi reddas ⁊c. vt. s. si cert. pe. l. sed ⁊ me. Sed vos dicetis alit̃q̃ dicant dñs Jo. ⁊ Az. ⁊ dicetis qd̃ iste casus intelligitur de re singulari vendita qd̃ non teneris ad re3: quia liberaris si nõ es in mora interitu sp̃ei: nec ad precium: quia habes ex industria tua: s3 si res extat teneris rem reddere vel interesse pstare vt. j. de actione emp. ⁊ ven. l. j. sed si res perijt nõ teneris ad rem vel ad precium si nõ solui tibi preciu3 vel nõ satisfeci tibi vl' nõ est fides habita de p̃cio: non teneris ad rem quia liberatus es interitu speciei: nec ad precium: q2 preciũ rei tue debes habere

z hoc no est iniquu sed qn diceris esse in mora? R. si solui tibi pciu vl aliter tibi satisfeci de pcio vel fides est mihi habita de pcio re ipa es in mora: vt. C. in qui. ca. in integ. resti. no est ne. l. in minoru psona. z. C. de ac. emp. z ved. l. curabit. hoc casu si vendis alteri accepto pcio no es liberat? interitu speciei: vnde teneris re tradere vel interesse prestare: vt. j. de ver. oblig. l. si ex legati causa. z saltem veniet in interesse pciu quod solui: z hoc casu possum te etiaz accusare. l. cornel. de fal. vt in. l. qui duobus. sed in pmo casu. scilicet quado non solui vel aliter tibi satisfeci: vel no habuisti mihi fide de precio si offero postea tibi pciu: nuquid assequar a te re vel preciu vel interesse. videt q sic: qr vltima mora nocet. vt. j. titu. proxi. l. illud. sed potest dici quod refert si vedidisti rem scdo antequa solua vel offeram: quo casu si perijt no teneris ad rem vel ad preciu z si nuc tibi offero no constituis te mihi debitore: quia no fit ista oblatio congruo tpe. vt. j. de solu. l. si solutur? si aut anteq alteri vedas z tradas offero tibi preciu: hoc casu constituo te in mora. vnde si perijt teneris mihi ad preciu. vt. j. de actione emp. z vendi. l. iul. §. offerri Sed denuo opponit ad id quod dicit in tertio casu huius. l. si rem vendidisti z alio possidente egisti cotra euz z assecut? es litis estimationem teneris ad rem: no ad id quod assecutus es. act. furti. videtur cotra. j. de fur. l. eum qui. in pncipio. Respondeo teneris ad rem si no fuisti in dolo vel culpa accipiedo litis estimatione vt hic: als satis est q cedas actioes: vt in. l. cotra. z. s. de cotrahen. emp. z vendi. l. quod sepe. §. si res. z. j. de actione emp. z ven. l. si ea res in pnci. vel dicatis de eo quod accepisti ante venditionez no teneris si culpa vel dolus no potest imputari vt hic: sed de eo quod postea accepisti sic.

1 Res vendita potest loco pignoris retineri donec soluatur precium.

1 **Hereditatis.** † In. l. ista dicit: vendidisti mihi hereditatem titiana pro. c. partem precij solui z partem no: nuquid poterit retinere corpora hereditaria iure pignor? si reliqua parte no soluo. Rndet q sic. h dicit ista. l. videat expositione lre. [cur non teneat] vn no. q veditor no pot reveditā retinere loco pignor? donec sibi pciu soluat vt hic. z ad istud accedit. j. de edil. edic. l. iul. §. offerri. z. j. de edil. edic. l. ediles. in fi. z. l. seq.

1 Uendens actione tenet cedere no solu ius q hz contra pncipalem sed otra fideiussores.

1 **Venditor actionis.** † In pn. huius. l. dicit: si habeo titium debitore meu in. c. et pro eo tenent fideiussores z vedo tibi actione mea teneor tibi cedere actione contra titiu z cotra suos fideiussores: nisi aliud couenit. hoc dicit pnci. huius. l. videatis expositione lre. [debet] vt. s. e. l. emptori nominis. z. l. qui filij. in princ. sed z sine cessione habet vtilem actionem: vt. C. eo. l. ij.

Nominis venditor. In. §. isto dicitur si vedis mihi actione competentem tibi contra tuum debitorem si postea exigis aliquid vel compensas illud mihi teneris pstare. hoc dicit iste. §. videatis expositione littere.

Hereditatem. In. l. ista d: vedidisti hereditate cornelij z cornelius q te herede instituerat a te aliqd legauit tibi: titi? aut legatu pceptu fecit te herede: nuqd poterit asseq act. ex empto legatu titio relictu. R. q sic: qr tm hereditas cornelij videt vendita: nec interest vtru legatu sit relictu titio q te herede instituerat an alij. hoc dicit ista lex: videatis expositionez lre. [debita sit] sub. ex Zctu mutui vel alio. [an legatario] i. ex ca legati: qr vtrobiqz dz emptor hereditatis illa pecunia prestare.

s **Si excepto fundo.** In. l. ista d: vedidisti mihi hereditatez excepto fundo hereditario noie illi? fundi aliqd acqsiuisti: nuqd mihi emptori debes illd pstare: certe ispiciedu e qd actu est z illud dz seruari [no excepisset] accedit. s. e. l. veditor.

De rescindenda venditione: z qn liceat ab emptione discedere. Rubrica.

Quia emptio z vedi. pleruqz rescindit: ponit rub. de rescindenda emptioe z ven. z qb? mois habeat rescindi d. j. e. l. j.

1 Ab emptioe facta cu filio solo sup re particulari pot recedi etia pacto inito cu solo pre. h. d.

1 **Celsus offilius putabat.** † In lege ista dicit: filius tuus vendidit mihi re peculij sui: contracta emptione solo cosensu tuo couenit inter me z te absqz consensu filij vt recederetur ab illa emptione valet ille consensus: celsus offilius putabat, q deberet couenire inter me z te z filium tuum: als non liberatur filius: sicut si pupillus vendidit sine tutore auto. et couenit inter eu z emptore vt liceat ab emptioe discedere liberatur pupillus ab emptore no emptor a pupillo: sed de eqtate in casu pmisso sicut liberaris illo pacto z ego libero: ita z fili? tuus. hoc dicit ista lex. videatis expositione lre.

1 Ab emptioe pot recedi z nudo pacto re integra secus si res non esset integra. h. d.

1 **Si qua rem.** † In lege ista dicitur: emi a te aliqua rem pro. c. cotracta emptione solo consensu fit pactum de precio augendo vel minuendo: nuquid valet certe sic: si factuz est re integra et ipso iure a prima emptione est recessum: sed si res non est integra no possum recedere solo consensu ab emptioe z vendi. nisi omnia in pristinu statum restituerentur. hoc dicit. [a priore emptione] exponit Jo. z Bul. ipso iure: vt hic et. s. de cotrahen. emp. z vendi. l. pacta. ver. paulus. nisi nominatim conuenissent: vt non recederetur ipso iure: sed alij vt mar. exponit. [discedamus a priore emptione] si hoc actum est: non aliter. z de ista materia plenius dixi. s. de pac. l. iurisgen. §. adeo. et. l. ab emptione. z in. l. pacta [no possum?] sub. solo nudo cotrario consensu: nisi omnia in pristinum statum restituerentur s. de pactis. l. ab emptione.

1 Fideiussoris stipulatio no facit desinere re esse integraz vt p hoc a priore Zctu no possit recedi. h. d.

1 **Emptio et venditio.** † In. l. ista dicitur: sic emptio z venditio contrahitur solo cosensu ex quo conuenimus de certa re z pcio ita re integra dissoluit: sed quid erit emi a te rem pro. c. no solui tibi precium: sed dedi tibi fideiussorem de euictione: fit postea pactum vt recedatur ab emptione vel stipulatus es a me precium postea fit factum inter me z te vt recedatur ad emptione: nunquid recedetur ab emptione. Respondet quod sic: z tolletur obligatio exceptione pacti facti: z ex quo liberatus sum: ego reus z fideiussor liberatus erit: z si agat veditor ex stipulatu repelletur exceptione. z ide iuris est ecotra si emptor fuerit stipulat? rem sibi dari hoc dicit ista lex. videatis expositione lre. [cotrahit] vt insti. de ob. q ex con. nas. in pn. [resoluitur] vt. s. de pactis. l. ab emptione. z. s. e. l. j. [secuta] sub. vel precium numeratum: vt. s. l. proxi. z. C. qn liceat ab emp. dis. l. ij. [acceperit] de euictione. [insunt] vt insti. de act. §. actionum [reo] i. veditore [liberari] accedit. s. de pactis. l. vlt. [deduxerit] z postea contrario pacto recessum est ab emptione z ven.

Si emptio. In. l. ista dicit: emi a te toga vl lancem certo precio z pact? suz tecu vt alterutra res empta sit: nuquid i illa re est resoluta emptio et veditio: certe sic: hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [si emptio z veditio] als incipit paulus notat. i. notabiliter dicit. alij dicut paulus notat. i. repbedit sed male. [aut lancis] pot dici q fit distinctio legis no hois: qr emi toga z lance. vl potest dici q fit distinctio homis non legis: quia emi togam vel lancem dutaxat: immo videtur in totum resolui obligatio emptiois. vt. s. de pactis. l. si vnus §. pactus. ad quod potest dici vt ibi dixi.

1 In otractibus correlatiuis facta resolutione ab vna parte totus cotractus resolutus est. Item pemptio rei vendite facit desinere rem esse integram.

1 **Cum emptor.** In lege ista dicit: si inter me z te cotracta est emptio z venditio solo cosensu omnib? itegris existetibus liberas me p acceptilatione vel ego te: nuquid est recessum ab emptione: certe sic: z valet talis acceptilatio: vt pactum. [acceptu facit] i. per acceptilatione vnus liberat alium [valet] z ita valebit acceptilatio vt pactu. vnde no. q inutilis acceptilatio habet in se pactu: q est verum qn est inutilis rone obligationis sup qua ponitur. nam debetis scire quod super obligatioe cotracta verbis potest interponi acceptilatio: quia nihil est tam naturale: q zc. vt. j. de reg. iuris. l. nihil. sed super obligatione contracta re vl consensu no potest interponi stipulatio. vt instit. quibus mo. re contra. obligatio. §. est autem. z. §. item acceptilatio. z. j. de accepti. l. an inutilis. vnde si emptio est cotracta solo consensu z interponitur acceptilatio est inutilis: vnde non valet vt acceptilatio: sed vt pactum vt hic et. s. de pactis l. si vnus. §. penulti. sed si acceptilatio esset inutilis ratioe diei vel conditionis aposite no habet in se preciu: vt. j. de acceptil. l. an inutilis. in princi.

Emptio nuda. In. §. isto dicit: si emi a te seruu vel aliam rem si res non est tradita em-

dita emptio ⁊ venditio solo cōsensu dissoluitur: sed si res esset tradita nō dissoluitur: sed quid si vendidi stichum seruum pro decē ⁊ moritur: nūquid desinit res esse integra. Respondetur qd̄ sic: nisi subsit iusta causa cōuentionis: ⁊ ideo quo casu non est iusta cā cōuentiōis vt nō desinat res esse integra: remanet actio empti et vēditi in suo statu. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [mortuo aūt homīe] sub. apud vēditorem [cōuentio] .i. causa. sic. ff. de pactis. l. si cōuenerit [īterueniat] puta vt retro daretur precium.

5 **Si cōuenit.** In lege ista dicit̄: si emi a te rem pro decem appositū est pactum qd̄ si vsq; ad annū displiceat mihi res reddā tibi rem ⁊ tu mihi preciū valet tale pactuz. ⁊ parit nouā p̄scrip. ver. act. ⁊ veterem informat. hoc dicit ista lex videatis expositionē lr̄e. [si cōuenit] scz inter emptorē ⁊ venditorē. [vt res que venit] id est vendita est. [displicuisset] scz emptori [redderetur] scz retro. [datur] id est noua. prescrip. verbis. vt. ff. de contrahenda emptione ⁊ venditione. l. fundi partem. ⁊. j. de prescrip. verbis. l. j. ⁊. l. si tibi polliēda. in fi. nam pactum appositum ⁊c. vt ff. de pactis. l. labeo si mihi.

Si id quod. In p̄ncipio hui⁹ legis dicit̄: si emi a te aliquā rem p. x. pure si candē postea a te emo sub cōditione nō valet secūda emptio: ⁊ ideo posteriori cōuentione nihil agit̄. hoc dicit p̄ncipiū hui⁹. l. videatis expositionē lr̄e. [emptiōe q:] prima emptio est valida: scd̄a imp̄fecta: vt. j. de v̄bo. sig. l. cedere diem. secus si primo emerē sub cōditione postea pure: vt insti. quib⁹ mo. testa. infir. §. posteriore. in fi. Item secus est in stipulatione: vt. ff. si cer. peta. l. pecuniam.

Si pupilli. In. §. isto dicitur: pupillus p̄mo emit a me sine tutore: ⁊ ita erat obligatus naturaliter mihi ⁊ ego naturaliter ⁊ ciuiliter ei: postea emit a me tutore autore: p̄ma emptio renouata videt̄ p scd̄am ⁊ valet secūda emptio ⁊ venditio: sz si pupillus primo emit tutore autore: secūdo emit sine tutore nihil agitur posteriori emptione. sz si postea agitur īter me ⁊ eū sine tutore vt recederetur a prima emptione ipse liberatur a me nō ego ab eo: sed si ipse agat contra me repellam ip̄m exceptione nisi soluat mihi precium [fuerit] sub. ex p̄ma emptiōe. [vt inuicem obligati sint] et si p̄misit primo sine tutore ⁊ postea cum tutore. vt. j. de dona. l. hoc iure. v. ⁊ idem in pupillo. Ex lr̄a ista colligitur exempluz in quo pactum vestitur solo consensu: quia emptio ⁊ venditio contrahitur solo consensu: qd̄ est contra opinionem domini Jo. qui dicebat solo consensu non vestiri pactuz. vt dixi. ff. de pactis. l. iuregen. §. sed cum nulla. [deceptus.] vnde si fieret pactum re tradita qd̄ recederetur ab emptione nō pareret actionē: vt. ff. de pac. l. ab emptione. ⁊ ibi plene dixi.

1 ☞ Subscriptio quā quis facit alieno noīe nō nocet sibi vt teneat̄ noīe p̄prio in eo qd̄ ignorauit.

2 Actio de peculio: ⁊ de in rem verso est p̄toria.

1 **Titius.** † In lege ista d̄r: titius erat procurator seij defuncto seio a quo fuit scriptus heres cū ignoraret se heredem dn̄ seruus hereditari⁹ vēderet fundū titius quasi p̄curator subscripsit: nūquid illa subscriptio nocet sibi: certe nō: ⁊ ideo poterit ab emptione discedere: si emptio nō est perfecta: sed ex persona serui poterit cōueniri de peculio vel de in rem verso. hoc dicit ista lex videatis expositionē littere. [cum ignoraret id] sub. illū defunctū et se heredem. [quasi p̄curator] sub. nō tanq̄ dn̄s. [cognito eo] .i. illū defunctum ⁊ se heredem. [p̄ficeret] sub. p rei traditionez. [si non ipse vendiderit] sub. vel tanq̄ dn̄s cōsensit. [ciuilib⁹ actionibus] id est actione ex empto. [subscripserat] non tāq̄ domin⁹: sed vt quasi procurator. [pretoria actione teneri] de peculio vel de in rem verso. vt. ff. de pecul. l. j. in prin. ¶ Dr̄ si-
2 gnori no. † hic duo no. p̄mo no. erroneā subscriptionē nō nocere. ⁊ ad istud accedit quod notatur. ff. de pigno. actio. l. gaius. ⁊. C. de re. alie. non ali. l. ij. Item nota actionem de peculio ⁊ de in rem verso pretoriam esse.

1 ☞ Debitor si offert se paratū soluere nō impeditur alienari sed valet lz rescindatur secus si offert pecuniā. h. d.

1 **Fundus.** † In lege ista d̄r: lucius titius habebat fundū de quo p̄stabantur tributa: q: non soluebat tributa venditus est minori p̄cio q̄ deberet noīe tributoꝝ: postea lucius titius p̄fessus est qd̄ vult soluere tributa insolidū ⁊ recuperare fundum: preses p̄uincie p̄nūciauit fundū esse restituendū lutio titio ⁊ rescindi vēditionem: querit̄ an fundus incōtinenti post sententiā latā sit in bonis lucij titij anteq̄ ei restitueret̄. ⁊ respondetur si emptor soluit precium fundi fisco non prius fundus erit in bonis lucij titij q̄ sit ei satisfactum de precio: vel si nō soluit lucius titius soluit tributa. hoc dicit ista lex. videatis expositionem littere [ob vectigal] sub. debitum ⁊ nō solutum. [Respondeo. non prius] sub. incipit redire fundus in bonis lucij titij q̄ ⁊c. [illatum] id est solutum.

Seius a lucio. In principio hui⁹ legis dicitur: quidā seius noīe a lucio titio emit fundū tali pacto vt si pecuniaz ad diem nō soluisset fundus inempt⁹ eēt: seius soluit partē p̄cij lucio titio: postea mortu⁹ est lucius titius relicto filio pupillo cui sei⁹ tutor dat⁹ fuit emptor cū q̇busdā alijs: sei⁹ reliquā partē precij ad diē nō soluit cōtutorib⁹: nūquid fund⁹ erit inempt⁹: certe sic: hoc dicit p̄ncipiū hui⁹. l. videatis expositionē lr̄e. [emit fundū] ponamus. xl. [lege dicta] id est pacto apposito. [partez p̄cij] ponamus q̇nq;. [videri] accedit. ff. de mi. l. emilius largianus.

Emptor prediorum. In. §. isto dicit̄: emi a te fundum p centum: quia suspicabar qd̄ meuia ⁊ sempronia mouerent mihi de illo fundo controuersiam feci tale patum qd̄ dimidia pars p̄cij remaneret apud me donec mihi prestares fideiussorē de euictione. postea factum est pactum inter me ⁊ te qd̄ si vsq; ad annuz non soluerem reliquā partem precij qd̄ fundus esset inempt⁹: postea tu venditor cōuentus a meuia quasi dolo desijsses possidere obtinuisti contra eam ⁊ cum sempronia trāsegisti: modo queritur si aliquā partē precij non solui ad diem: nūquid fundus est ineptus. et respondetur si fideiussor datus non fuerit nec per me steterit quo minus acciperē fideiussorē qd̄ fundus non erit inemptus. hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere. [postea] id est scd̄o pacto. [pecunia] residua [alteram] ponamus meuiam [cum altera] ponamus sempronia. [cum per emptorem nō staret quo minus fieret] id est acciperet fideiussorem. alia littera est sine negatiua [cum per emptorē staret quo minus fieret] sub. ⁊ non per venditorem quo min⁹ daret fideiussorem de euictione.

¶ De periculo ⁊ cōmodo rei vendite. Rubrica.

¶ Dictum est. ff. de ↄtrahenda emptione ⁊ venditione: verum q: plerūq; post ↄtractam emptionē ⁊ venditionē habet emergere periculū ⁊ cōmodum ponit̄ rubrica de periculo et cōmodo rei vendite. sub. emergente venditione cōtracta: ad q̇d p̄tineat videamus ⁊ subijciamus: circa qd̄ nota regulam qd̄ perfecta emptione pertinet periculum ad emptorem. j. eo. l. necessario. ⁊. C. eo. l. j. et dixi. ff. de contrahenda emptiōe ⁊ venditione. l. quod sepe. §. in his.

1 ☞ Vino vendito in specie periculū est emptoris nisi venditor receperit periculū donec degustetur vnde degustatio facit transire periculum. Sigilli autem appositione non transit periculum. h. d. vsq; ad. l. licet.

Si vinū venditum acuit Signori aduertatis casuz hui⁹ legis † q: scolaribus multū est necessaria materia huius. l. et in. l. ista dicit̄ vnū quod sepe accidit scolaribus. quia scolares p maiori parte sunt cauti in modicis. nam cum sunt in festo natiuitatis dicunt adinuicē emamus vinū pro estate: vnde vadūt ad castruz episcopi vl' ad castrū britonū dum sunt ibi intrāt in domū rustici ⁊ vidēt multa vasa ⁊ de quolibet tentāt et postea vnus ex eis dicit rustico pro quanto dabis mihi istud vinum quod est in isto vase: dicit rusticus istud vas est triginta corbium ego dabo vobis pro viginti lib. bonoū. dicit scolaris et ego emo: hic contracta est emptio in specie non ad mensuram: quando venit post ea in mense iunij vinum acuit vel factum est acidum vel mucidum: queritur cuius erit periculum si perfecta emptione vinum acuit vel est factum acidum vel mucidum. Respōdet iuriscōsult⁹ distinguendū esse: aut cōuenit quod vēditor sustineret periculū vsq; ad certum tēpus aut nō: aut simpliciter conuenit qd̄ venditor sustineret periculū: vbi cōuenit qd̄ periculū esset emptoris p̄fecta emptione: et nō est adiectum tempus periculum pertinet ad venditorem donec degustet̄: sed si ↄuenit de certo tempore vsq; ad illud temp⁹ periculū esset vēditoris. si aūt nullo modo cōuenit statim p̄fecta emptione periculum erit emptoris sicut esset si frangerent̄ circuli vasis ⁊ vinum effunderet̄ sine dolo et culpa venditoris. sed quid si signatuz est vas ab emptore tamē non est degustatum cuius erit periculuz: certe venditoris: nisi aliud cōuenit: sed quid si vinū venditū est ad mensuram cuius est periculum: ⁊ certe anteq̄ vinum degustetur ⁊ mensuret̄ peri

culum est venditoris: sed post degustationẽ τ mensurã periculum est emptoris: sed nunquid si est signatũ vas ab emptore videtur traditũ. dixerunt q̃dam q̃ sic: verius est q̃ nõ videat traditũ potius enĩ videt signatũ ne inde extrahat vel degustet: q̃ vt videat traditũ. hoc dicit pn. hui⁹ legis videatis expositionẽ lře. [si vinũ venditũ] sub. in specie: puta vendo tibi illud vinũ q̃ est in illo vase. [emptoris erit damnũ] pfecta emptione. dicit Jo. post degustationẽ: sed nos dicimus ante degustationẽ [vel vasis cõtusis] id est apertis. [aut igit cõuenit] sub. inter emptorẽ τ venditorẽ [desiuit esse periculum] sub. incipit esse emptoris. [sed si dolium] sub. cum vinũ vendit ad mensuram τ signatur doliũ: tamẽ spine oẽs incidũtur τ in parte superiori ita claudit vt nõ possit ibi aliq̃d immitti. Or signori super pnci. hui⁹ legis format quedã questio q̃ satis obscure τ intricate determinatur: τ tñ est vtilis.

Licet autem. Jn. §. isto cum princi. l. seq. dr: si vendis mihi vinũ q̃ est in illis dolijs: h̃ pacto q̃ tollam p vnũ mẽsem ante vindemias die adueniente nõ exporto qualiter ɔsulitur tibi: certe debes mihi denũciare vt tollam q̃ si nõ faciam: lz tibi vinũ effundere p corbes: sed si noluisti effundere laudãdus es τ igit mercedẽ doliorũ poteris exigere si illa vasa locasses alteri: q: necessaria tibi erãt alia vasa cõduristi τ vinũ poteris retinere: donec tibi soluã mercedẽ doliorũ: vel licebit tibi vinũ vendere melius q̃ poteris. sed q̃d vendidisti mihi vinũ q̃ erat in illis dolijs et nõ cõuenit inter me τ te quo tpe deberẽ tollere q̃ñ debebo tollere: τ certe aduenientib⁹ vindemijs videt actũ q̃ debeã tollere q̃ si non faciã licebit tibi effundere p corbes si vasa sint tibi necessaria pp vindemias: si aũt sunt tibi necessaria vasa: q: es mercator q̃ es ɔsuetus emere τ vendere vinũ. hoc casu debeo tollere sicut tua interest hoc dicit iste. §. cũ pnci. l. seq. videatis expositionẽ lře. [admẽsum est] sub. τ stetit p emptorẽ nõ p venditorẽ quo minus mensuret. [exigere] scilz ab emptore. [sed ita] sub. lz τc. [inania] .i. vacua [τ effundere] vñ no. q̃ q̃ vẽdit vinũ nõ videt dolia vẽdere: sec⁹ est in eo q̃ legat vinũ q̃ est in dolijs. nã τ dolia videt legare. vt. j. de vi. τ oleo leg. l. j.

b **Oc ita verum τc.**

Custodia autem. Jn. §. isto dr: q̃ venditor q̃ vendit vinũ in specie debet prestare talem custodiã in vino quã pater fa. ɔsueuit prestare: vñ non solũ tenet de dolo τ lata culpa: imo τ de leui: sz de casu fortuito nõ tenetur: dz ergo pstare talem custodiã qualẽ pstat cõmodatarius in re cõmodata: τ qualẽ in suis rebus pstat h̃ dicit iste. §. cũ. l. seq. [sit excusata] tenet ergo venditor vini de dolo τ lata culpa τ leui nõ de casu fortuito. accedit. s. cõmo. l. si vt certo. §. nũc videndum. [cõmodata est] cum cõmodatum est contractum gratia vtriusq̃: vt. s. commo. l. in rebus. in pn. al's si est cõtractum gratia vtriusq̃ tenetur cõmodatarius in aliquo plus q̃ venditor: quia tenetur de leuissima culpa: vt. s. cõmo. l. si vt certo. §. interdum.

Si quis vina. Jn pnci. hui⁹ legis dr: vendidisti mihi vina τ dictũ fuit q̃ degustarem vsq̃ ad mẽsem τ stetit p te quo minus degustarẽ: nũquid teneris de periculo preterito post venditionẽ ante degustationẽ: vl' de periculo emergenti post diem degustatiõis: vel videt venditio cõtracta sub cõditione si vina degustarent. Respõdet iurisconsultus. inspiciendum est q̃d actũ est illud seruat. si aũt nõ apparet quid actum sit nõ ptinet periculũ ad te venditorẽ vsq̃ ad diẽ degustationis: τ postea cum p me emptorem nõ steterit quo min⁹ degustetur. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ lře. [si q̃s vina vendiderit] sub. in specie vel ad mensurã. τ his duob⁹ casibus nõ facit pro op. Jo. τ Az. de quo plene dixi. s. e. l. j. in pn. [an ꝓ die preterito] .i. post illã diem. [q̃d actũ sit] .i. vtrũ sit pura vl' conditionalis: τ illud est seruandũ: quia ɔtractus τc. vt. s. de posi. l. j. §. si cõueniat. [quia p ipm] scz venditorẽ [factum est] sub. quominus degustetur.

Si in aduersione. Jn. §. isto dicit: vendidisti mihi vinũ q̃ erat in dolijs τ fuit dictũ q̃ periculũ aduersionis esset meũ: nũquid debes pstare custodiã vini: certe sic: ergo apparet si vinũ nõ est venditũ vt degustet: sed in spẽm. τ si dictũ est q̃ periculũ ptineat ad me emptorẽ nõ teneris de periculo acoris τ mucoris: sz ad me emptorẽ ptinet: sed si vinũ venditũ est τ dictũ est q̃ degustetur donec degustet periculũ acoris τ mucoris ptineat ad vẽditorẽ. sed τ si vinũ mihi vendidisti ad mẽsurã τ dictũ est q̃ periculum ptineat ad me si est dictũ tempus infra q̃ debeas exportare vsq̃ ad illud tẽpus debes pstare custodiam: sed si nõ est adiectũ tempus nec apparet quid actũ est inter nos debes mihi denũciare vt tollã τ debeo tollere añ q̃ dolia sint tibi necessaria ad vindemiã. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ lře [si in aduersiõe] id est vt oẽ periculũ emptor subeat si acoris τ mucoris vel aliqua aduersio in vino eueniat. sub. τ hoc quãdo conuenit q̃ nolebat venditor teneri: donec emptor faceret portare vinũ [custodia tñ] sub. interim pstanda est. sub. a venditore. [adiectus non erit] dictũ est tamen [quandoq̃] id est quandocũq̃ [pertinebit] sub. si vinũ venditum est ad mensuram: vel si vinũ est venditum vt degustetur: vel simpl'r vt plene dixi. s. e. l. j. [aut denunciare] scilicet poterit [aduehi vinũ] accedit. s. eo. l. j. §. licet.

s **Si per emptorem.** Jn lege ista dicit: si emi vinũ nõ ad mẽsurã sed in specie: si stat p me quomin⁹ tollam vinum ad diem non tenebit mihi venditor nisi de dolo cõmisso: sed si emi centũ amphoras vini: q̃ est in illis dolijs ad mensurã periculũ est vẽditoris añ mẽsurã nisi p me emptorẽ stetit q̃min⁹ mẽsuret. h̃ dicit ista. l. videatis expositionẽ lře [vinũ] vẽditũ in specie. [postea] .i. post diẽ [fiat] accedit. s. de ƺhen. emp. et vendi. l. q̃ sepe. §. in his. τ. C. e. l. cum cõuenit.

1 Emens vina exceptis acidis τ mucidis non põt cogere venditorẽ ad sibi tradendũ acida τ mucida. h. d.

1 **Si vina.** †Jn lege ista dr: si emi a te oĩa vina tua que habebas in cellario exceptis acidis τ mucidis τ expediat mihi habere vina tua acida τ mucida te inuito hře ea nõ possum: iniquũ enĩ esset q̃ tu tenereris mihi tradere vina q̃ de vẽditione excepta fuerunt vnde tua erũt. vel alij poteris vendere. hoc dicit ista lex videatis expositionẽ lře. [venditori] scz hře [vel alij ea vendere] sub. si nõ vult ea habere. Or signori videt q̃ si acida τ mucida nõ sint vendita mihi q̃ illud q̃ fauore mei emptoris est introductũ retorqueat in meã lesionẽ q̃ esse nõ debet: vnde videt ɔtra. C. de leg. τ con. l. q̃ fauore. τ. s. de. l. cõmisso. l. ij. Ad solutionẽ cuius ɔtrarij dixerunt quidã si fauor introducit a lege nõ dz fauor in ei⁹ lesionẽ retorqueri: vt in. l. ɔtra. sed vbi pactũ inducit fauorẽ in eius lesionẽ retorquet vt hic. sed certe ipsi male dicũt. nã τ si p pactum inducitur fauor: nõ tñ retorquet in eius lesionẽ: vt. s. de in di. adiec. l. sabin⁹. et s. de. l. cõmis. l. ij. τ ideo vos dicetis q̃ hic nõ erat aliq̃s fauor quis enĩ fauor est hic si cõuenit inter me τ te q̃ haberẽ illa vina empta que erant in celario tuo exceptis acidis τ mucidis: certe nullus: vnde sicut inuitus non teneor acida et mucida habere empta. ita tu non teneris mihi inuitus vendere: quia iniquũ esset τc. vt. C. de ƺhen. emp. τ ven. l. inuitus.

1 Periculum est emptoris perfecto cõtractu. Cõtractus autem dicitur perfectus si sit celebratus pure q̃ res sit certa τ precium certum. Si autem per dependentiã de futuro nõ dicitur contractus pfectus. h. d.

Id quod post. Jn pn. hui⁹. l. dicit si emi a te fundum certo pcio τ pfecta emptiõe fundo empto aliq̃d accedit p alluuionẽ: vel ei recedit p alluuionẽ illud cõmodũ vl' incõmodũ pertinet ad me emptorẽ. hoc dicit prin. huius. l. videatis expositionem littere. [ptinet] accedit. C. eo. l. j. [sic ergo τ cõmodũ] sub. τ incommodum si non habetis [esse debet] quia fm naturam τc. vt. j. de regu. iur. l. fm naturam. τ instit. de contrahẽda emptio. τ ven. §. quod autem.

Quod vẽditur. Jn isto. §. dicit: si vẽdis mihi fundũ quaten⁹ vendis debet cedere in modum fundi vnde vie publice non videntur vendi nec limites fundi. Item luci q̃ tangunt fundum nõ videntur vendi. et ideo non solent in modum fundi cedere nisi expressim agatur q̃ cedant in modũ fundi: τ hoc noĩatim caueri solet. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere. [cedere debet] vbi vendit fundus qui colitur fundus qui colit vendit [cedẽdũ est] sub. ita demũ. [vie publice] nam si vẽdis fundũ in quo sunt. c. iugera nõ videt vendi via publica: nisi aliud agatur. [limites luci] yronice loquitur nam limites luci vocant nemora in quib⁹ sol non lucet: sed vmbra est ibi. nã si tu vendis terrã aratoriam nemora non cedunt in modum agri. τ ad istud accedit. s. de cõtrahen. emp. τ ven. l. fistula.

1 **Necessario.** †Jn lege ista dicit: q̃ perfecta emptione τ venditione solo consensu periculum pertinet ad emptorem. expedit ergo scire quãdo dicatur pfecta emptio et vẽditio: τ certe dicitur pfecta emptio ex quo cõuenit de re τ de precio τ vẽditio pure facta est. si enĩ facta est sub cõditiõe: deficiẽte cõditione non est emptio nec venditio. sicut stipulatio contracta sub conditione deficit deficiente conditione: sed si extitit conditio periculum emptoris est. hoc dicit ista lex videatis expositionem

fitione ex littere.[ꝛ si id qđ venierit] idest venditũ est[nec stipulatio.] vt.j.de ver.ob.l.is cui.ꝛ.j.de ver.sig.l.cedere diem.[periculum] scꝫ deteriorationis nõ peremptionis pẽdente cõditione contingetis.vt.j.l.proxi.¶ Or signori ista lex dicit qđ emptio est perfecta ex quo cõtracta est pure ꝛ conuenit de certa re que vẽditur ꝛ de precio qđ datur:sed videtur falsum:q2 si publicatur res vẽdita periculũ est vẽditoris.vnde videtur.ʒ.j.loca.ꝛ cõdu.l.si fundus:sed ibi est speciale quasi fit verisimile qđ ꝓpter delictũ ante venditionẽ factuꝫ a venditore fundus fuerit publicatus: vnde ibi tenetur reddere preciũ si est solutũ vel si nõ est solutũ nõ põt petere preciũ al's secus:vt in.l.ista.vel dicatis regulariter omne cõmodũ ꝛ incõmodũ pfecta emptione ptinet ad emptorẽ vt hic excepto casu publicationis qui pertinet ad venditorẽ.vt in.l.cõtra.qđ est illa ratione:q2 presumitur qđ facto suo sit publicat⁹. vt.ʒ.de cõtrahenda emptio.l.qđ sepe.§.in his.Od.¶ Or signori licet hic iurisconsultus regulã suã ita breuiter posuerit: tamẽ do.Jo.ꝛ Azo.latius ponũt ꝛ scribũt ita hic:cũ vẽditio fit pure certe speciei que degustationẽ nõ recipit omne periculum pertinet ad emptorem:ꝛ tunc est perfecta emptio: de quo plenius dixi.ʒ.de cõtrahen.emptio.ꝛ venditio.l.qđ sepe.§.in his. vnde amplius eam hic non prosequor.

Quod si pendente. Dictũ est.ʒ.l.proxi.qualiter perfecta emptio dicatur:sed quid si pendente cõditiõe decedit alter vel vterq3:certe si extat conditio heredes ementis ꝛ vendentis erunt obligati:sed quid si pendẽte cõditione res est tradita ꝛ decedit venditor:nunqđ emptor vsucapit:certe nõ: ꝛ ideo qđ noĩe p̃cij soluit põt repetere ꝛ fructus quos percepit tenetur restituere:sed qđ si res pendente conditione perijt:certe si oĩno perijt periculuꝫ est venditoris:sicut stipulationes ꝛ legata pereunt:sed si pendente conditione res deterior facta est periculũ est emptoris.h.d. iste §.videatis expositionẽ littere.[ꝓ emptore] sub titulo nec alio: q2 nõ habet ex quo nõ est perfecta emptio.Or dic mihi que est ratio:si vẽdidisti rem sub cõditione si res perimitur pẽdẽte cõditione ꝛ extitit conditio periculũ est vendẽtis:sed si efficiatur deterior periculũ est ementis.Respõdeo illa est ratio vbi res omnino perimitur si existit cõditio nõ inuenit rem in quã possit figere pedes suos:igitur nulla est vẽditio:si nulla est vẽditio periculũ est venditoris ꝛ reddit preciũ:sed vbi res deterior efficitur si existit cõditio inuenit rem in quã figit pedes suos:q2 tenet venditio:sicut diximꝰ in re data in emphitheosiꝫ.vt.C.de iur.emp.l.ij.

Si ita res. Jn.§.isto dicitur:si vẽdidi rẽ tuam siue nauis venerit ex asia siue nõ:ille seruus sit tibi emptus pro.x.modo queritur vtruꝫ statim dicatur pura ꝛ perfecta emptio.ꝛ rñdetur ꝙ sic.h.d.iste.§.videatis expositionẽ littere. [cõtractam] sub.ꝛ certũ est eam exiturã:sed aliud est in legatis:q2 duo sunt legata ꝛ quodlibet cõditionale.vt.j.qñ dies le. ce.l.huiusmodi.sic ꝛ aliud hic in emptiõe ꝛ vẽditiõe quam in legatis:sic ꝛ aliud est in stipulatiõe quã in legatis.vt.ʒ.de cõdi. inde.l.iul.verum.vel dicatis sicut dixi in.l.illa iul.si ita dico siue nauis venerit ex asia ille seruus pro.x.[esto tibi vẽditus siue nõ: hic sunt due venditiões sub duabus cõtrarijs conditionibus: hic neutra dicitur perfecta quãdiu sue vẽditionis existat cõditio. ꝛ sic intelligo.l.ɔtra.si aũt ita dico siue nauis venerit ex asia siue nõ:ille seruus pro.x.tibi vẽditus esto vna est vẽditio sub duab⁹ cõtrarijs cõtracta:que ex necessitate faciũt vnã:ꝛ sic loquitur hic. ꝛ.ʒ.de cõdi.inde.l.iul.vbi plenius dixi de materia ista.

1 ☞ Usufructuarius si vẽdat vsumfructũ vẽditio extinguitur morte vẽditoris nõ emptoris sꝫ si ꝓprietarius tunc econtra.

1 **Cum vsufructu.** †Jn.§.isto dicitur: si tu vẽdis mihi vsumfructũ qđ magna differẽtia est vtrum vẽdis vsumfructũ qui tuus sit: quo casu morte tua extinguitur vsufructus:aut vẽdis mihi vsumfructũ in re que est tua pleno iure:quo casu suꝫ vsufructuarius:ꝛ morte mea perit vsufructus.hoc dicit iste.§.videatis expositionẽ littere.[qđ solum tuum sit] sub.tantum.[debebit] quia morte tua extinguitur vsufructus:q2 eras fructuarius.vt.C.de vsufructu.l.corruptionem.[heres tuus debebit] quia non tua morte sed mea vsufructus expirat.accedit.j.de nouatio.l.iij.

8 **Jpost.** Jn.l.ista dicitur:tu habebas fundũ venalem plenum arboribus:tractabaꝫ tecum de emendo fundum:vnde dixi quod volebam eum videre vnde iui:ꝛ valde placuit mihi:postea turbatum est tempus:ita quod arbores vi ventoruꝫ sunt extirpate: postea emi a te fundum:nunquid teneris mihi tradere illas arbores. Respondetur quod non:sed si ignoraui:ꝛ tu sciuisti nec me certiorasti teneris mihi quãti minoris empturus essem. hoc dicit ista lex.videatis expositionem littere.[si post inspectum predium] sub. ab emptore. [si modo emit] idest si venditio tenuit. accedit.j.de actio.empt.ꝛ vendi.l.iul.

8 **Si in venditiõe.** Jn princi.huius.l.dicitur: vendidisti mihi rem sub conditione pactum est appositũ in venditione ꝙ si res pereat pendente conditione periculũ sit emptoris:nunquid valet tale pactũ.Respondetur ꝙ sic.h.d.princi.huius.l.[notat] dixerunt Jo.ꝛ Azo.vt nouã pariat prescrip.ver.ꝛ veterẽ nõ informat cũ nõ inuenit informandã cum pendente conditione nõ sit nata empti ꝛ venditi actio:al's informaret si aliquã reperiret informandam.vel dicatis qđ valet pactum. vt exceptio pariat si rem petat in euentum conditionis al's si istud pactũ nõ valeret qđ ad exceptio.periculum esset venditoris. vt.ʒ.e.l.nemo.ꝛ de hoc plene dixi.ʒ.de pac.l.iurisgen.§.quinimmo.

Fundi nomine. Jn.§.isto dr: si vendidisti mihi fundũ ꝛ ante mensurã fundi ps perijt casmate vel inundatione aquarũ nõ possum petere vt totum fundum mihi prestes ꝛ tradas.h.d.iste.§.videatis expositionẽ littere.[nõ põt] sub.vt integer fundus tradatur:sic nec precium eiꝰ partis q̃ perierit poterit peti.[interierit] q2 venditor post perfectã emptionẽ nõ tenetur de casu. vt.ʒ.e.l.ij.ꝛ.iij.

8 **Jvendita insula.** Jn.l.ista dr: vendidisti mihi insulam post venditionẽ illa insula cõbusta est.q̃ro cuius sit periculum:ꝛ certe si culpa tua vel negligẽtia seruorũ cõbusta est tuum est periculũ:sed si adhibuisti illã diligentiã quã quilibet diligẽs paterfamil.adhibet periculũ pertinet ad me emptorẽ: licet incẽdium sine culpa fieri nõ possit.h.d.ista lex videatis expositioneꝫ littere.[sine culpa] scilicet illius in cuius domo oritur incendiuꝫ. [nõ possit] sub.de facili[non põt] sub.pene vel fere.[in culpa erit] vbi essent serui tales quoꝝ opera nõ debebat vti.vt.ʒ.nau. cau.sta.l.vlti.[prestare] q2 in sero precipiunt famulis suis vt custodiant si ignis est coopertus.¶ Or signori nota. vt tollatis cõtra.arg.vos habetis in.l.ista qđ incendiũ nõ est casus fortuitus:nec potest cõmitti sine culpa habitantium.vnde quantũ ad ipsos inhabitantes in domibus in quibus incendiũ oritur:incendium nõ est casus fortuitus.vt hic.ꝛ.ʒ.de offi.prefec.vig.l.iij. sꝫ quantũ ad vicinos ad quoꝝ locũ accedit incendium bene est casus fortuitus:ꝛ sic soluitur ʒ.arg.institu.quibus mo.re ɔ̃hitur obligatio.§.sed si is ab eo qui.ꝛ.ʒ.pro socio.l.siuus.§.damna fatalia.ꝛ.ʒ.de admi.re.ad ci.perti.l.ij.§.eo tempore.

1 ☞ De periculo contingente post traditionem vel post moram emptoris non tenetur venditor: sed de contingente ante traditionem vel moram emptoris si fuit in culpa.hoc dicit cum duabus legibus sequentibus:

1 **Lectos emptos.** †Jn lege ista cũ sequẽti: et princip.seq. dicitur.tu eras mercator lectorum dum plures haberes vendidisti mihi duos vel tres quos eligerem: vnde portauisti omnes ad plateam vt eos venderes: cum ediles curules irent de nocte inuenit in platea in via publica lectos fecit dilacerari omnes:cuius erit periculuꝫ:certe si incerti de certis venditi sunt:ꝛ sunt traditi mihi emptori:vel stetit per me emptorem quominus traderentur periculum erit mei emptoris: veruntamẽ si ediles curules iniuriose fecissent dilacerari lectos agam cum eo actio.l.aquil.vel tu ages cum eo actio.l.aquil.ꝛ illam actionẽ teneris mihi emptori cedere actio.ex empto:sed si nõ erãt mihi traditi vel per me non stetit quominus mihi traderentur periculum erit tui venditoris.hoc dicit ista lex cum.l.seq.ꝛ princip.l.seq.videatis expositionẽ littere.[lectos emptos] sub.incertos de certis:q2 de.c.lectis emerã forte duos vel tres: quos vellem eligere.[aut si per eum] scꝫ emptorem.[eumq3] scꝫ emptorẽ[aquilie] primo casu cũ fuerũt emptori traditi [aut certe cum venditore] scꝫ secundo casu cum per emptorẽ stetit quominus traderentur.[erit] ꝛ ad hoc facit.ʒ.de cõtrahen. empti.l. quod sepe.§.si res.Sed opponitur nõne post pfectam emptionẽ debet esse periculum emptoris siue traditi sunt siue nõ.vt.ʒ.eo. l.necessario.in prin.ꝛ.ʒ.de cõtrahẽ.emptio.ꝛ ven.l.si in emptione.§.in his.Rñdeo hic vẽditor vẽdidit duos lectos certos de incertis:ꝛ sic in genere.vnde si nõ sunt traditi periculum est vẽditoris:quia genus perire non potest.vt.j.ad.l.falci.l. in ratione.§.verum est.si autem venditor vendidisset in specie si perierunt perfecta emptione periculum est emptoris etiam ante traditionẽ:vt in prealleg.l.qđ sepe.§.in his.ꝛ hoc ꝓbatur illa regula quã nota.cum venditio sit pure in scriptis certe speciei. vel põt dici qđ hic venditor vẽdidit in specie:sed fuit actũ qđ periculuꝫ esset emptoris quando essent sibi traditi ꝛ non ante.

Materia empta. Jn.§.isto dicitur: si emo a te materiam ꝛ furtiue subtrahitur si post traditionem factam periculum est meum:si ante periculum est tuum:ꝛ videris mihi tradidisse si signaui[materia empta] idest calce ad mensuram.

s **Si vina.** In lege ista dicitur. vendidisti mihi vina que erant in doliis antequam tollerem vina tua sunt corrupta: queritur cuius sit periculum. et respondetur si venditor affirmauit bonitatem eius duraturam usque ad tempus et non durauit eius est periculum. si autem non affirmauit periculum est emptoris. Unum sciatis quod venditor qui scit bonitatem vini non duraturam debet certificare emptorem ut tollat: quod si non facit tenebitur emptori ad suum interesse. hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere. [venient] sub. in specie. [affirmauerit] dicendo quod bene poterat teneri usque ad vindemias emptori: vt. s. de contrahenda emp. l. ea que.

s **Serui emptor.** In lege ista dicitur: emi a te seruum: quia non solui tibi precium: rogaui te quod ex causa locationis concederes eum mihi donec precium tibi soluere: nunquid iste seruus acquirit mihi? Rndetur quod non: quia non videtur mihi traditus sed videor ex causa locationis habere: et ideo acquirit tibi venditori non mihi et licet non acquirat mihi: tamen periculum illius serui ad me pertinet si periit sine culpa venditoris. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [a venditore] sic et. j. de acquir. possess. l. rem pignori: verumtamen si precario conceditur videtur tradita et acquirit emptori: vt. j. de actione empti. et venditi. l. iul. §. ex vendito.

I Mora posterior nocet vel vltima mora illam absorbet.

I **Illud sciendum.** † In lege ista dicitur si emi a te vina et fui in mora recipiendi: hoc casu teneris mihi si res dolo tuo periit non de culpa: sed si fuisti in mora et ego in mora eodem tempore potius mihi nocebit mora quam tibi venditori. sed que mora nocet: et certe vltima. vnde si prius fui in mora: et postea tu fuisti in mora et res periit tuo periculo erit. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [a venditore] nam venditor tenetur de dolo et lata culpa et leui: si fuit emptori in mora vt. s. e. l. ij. in fi. et. l. iij. et. l. si per emptorem. [labeo quidem scribit] sub. bene quando ambo simul eodem tempore sunt in mora. [adhibitam] et ad hoc facit. j. de actione emp. et vend. l. si per emptorem. [ne] id est an. [et non dederit] id est non tradiderit [postea offerente] id est volente venditore tradere [venditori nocere] et ita no. hic quod vltima mora nocet. accedit. s. de arbi. l. celsus. in fi. et. l. seq. et. j. de iure do. l. si rem. et. j. de ver. obliga. l. si seruum. §. sequitur et. l. interdum. §. vlt. habetis hic quod emptor intelligitur esse in mora si voluit recipere cum venditor sibi voluit tradere et si res periit quod de interitu liberatur: sed. l. videtur contra. que videtur velle quod quis propter moram non subeat periculum. vt. s. de condi. fur. l. vlt. Ad quod potest dici: ibi fur dicebat se paratum subire iudicium non autem offerebat: secus si offerebat: quia tunc liberatur vt hic. et. s. de condi. fur. l. qui refert. similiter non obstat. j. de solutionibus. l. creditor. quia ibi debitor non offerebat congruo loco et tempore vt. j. de solu. l. si soluturum. secus si offerret congruo loco et tempore: quia tunc mora nocet vt hic. et ad istud accedit. C. de solu. l. ob signationem. sic econtra: si venditor non vult tradere perpetuatur obligatio contra eum: vt in prealleg. l. j. de verb. signi. l. si seruum. §. sequitur.

Habitationum. In prin. huius. l. dicitur habebas domum in qua liberti habebant habitationem: illam domum mihi vendidisti excepta habitatione libertorum: liberti subito mortui sunt: nunquid tibi venditori vltra precium conuentum teneor quicquam prestare. Rndetur quod non: si nihil aliud conuenit. hoc dicit prin. huius. l. videatis expositionem littere.

Ante precium. In isto. §. dicitur: vendidisti mihi rem certo precio et fides fuit mihi habita de precio: antequam soluam tibi precium illius rei mouetur mihi questio de dominio: nunquid teneor tibi soluere nisi des mihi fideiussores de euictione nomine illius rei: Rndetur quod non: hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [ante precium solutum] sed fide habita de precio alias non transiret dominium: vt. s. de contrahenda emp. et ven. l. quod vendidisti. [offerantur] accedit. C. de euict. l. si post factam

y **Venditori.** In lege ista dicitur: si vendidisti mihi rem pro. c. et tradidisti et ego emptor sum in mora tradendi tibi precium teneor ad vsuras precii non ad interesse quod venit ex lucro. i. quantum ex illo precio fuisses lucratus: licet forte eras negociator. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [poterit] vnde no. quod in act. empti. et vendi. interesse ex lucro non venit vt hic et. s. ad. l. rho. de iactu. l. ij. in fi. secus est in act. de eo quod cer. loco dari opor. vt. s. de eo quod cer. lo. dari oportet. l. ij. in fine. Item secus est in aliis casibus quos plene dicam. j. de actio. emp. et venditi. l. iulianus.

De seruis exportandis: et si ita mancipium venierit vt manumittatur: vel econtra. Rub.

Alii habent sic istam rubricam de seruis exportandis: et si ita venierit ne prostituatur: quia non solum pacta adiectionis in die vel quod emptoris debeat esse periculum vt in inferioribus habuistis apponuntur inter contrahentes: immo cum venduntur serui apponuntur pacta ne serui moretur in loco in quo venduntur vel ne manumittantur vel prostituantur. ideo ponitur rub. de seruis exportandis et c. et primum pactum ponitur ad seuitiam. secundum ad misericordiam. vnde de his videamus: et de prima parte rub. agitur. j. e. l. j. et. ij. et. l. seruus de secunda agitur. j. e. l. titius. de tertia agitur. j. eo. l. si quis.

I Renunciare quis potest iuri quod in sui fauorem introductum est.

I **Si fuerit distractus seruus et c.** In lege ista dicitur † vendidi tibi seruum eo pacto vt in perpetuum vel ad tempus in tali loco ponamus bon. moretur: nunquid postea possum remittere tibi istud pactum vt liceat ei morari in loco prohibito. et rndetur quod sic: quia istud pactum fuit appositum gratia mea et contemplatione mei. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere [si fuerit distractus seruus] sub. quem dominus non diligebat propter offensam factam sibi a seruo: et hoc pacto ne et c [moretur] sub. in perpetuum puta bon. vel rome. [lege] i. pactum vt. C. de pac. l. legem. [subeat.] non aliquando dubitat dominus de seruo suo ob aliquam iustam causam: puta si suspendit patrem serui. arg. j. de lega. j. l. quid ergo. §. heres. si istud cogitat et dicit non est mihi tutum retinere istum seruum: quia suspendi patrem eius: eum vendit eo pacto et c. dic vt dixi in casu. et ad istud accedit. s. quod quis potest renunciare his que pro se sunt introducta. s. de in di. adiec. l. sabinus. et. s. de. l. comis. l. ij. alias retorqueretur in eius lesionem quod esse non debet: vt. s. de legi. et sena. con. l. nulla et. C. de legi. et con. l. quod fauore.

e **Exportandus.** In. l. ista dicitur: si vendidisti mihi seruum ne moraretur in italia in prouincia potest morari: nisi specialiter hoc esset prohibitum. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [exportandus] s. seruus [venierit ab italia] i. ne in italia moraretur [potest] vnde no. si aliquis prohibetur morari in vno loco in alio non videtur prohibitus: vt ar. j. de fun. instruc. et instrumento le. l. quesitum. §. idem respondit. et. s. de iudic. cum pretor. [fuerit] etiam de prouincia: quia tunc pacto est standum: quia contractus et c. vt. s. de postulan. l. j. §. si conueniat.

s **Si quis hac lege.** In ista. l. dicitur: vendidi tibi seruum eo pacto vt intra diem manumitteres: et si non manumitteretur perduceretur ad libertatem: si volo mutare voluntatem potero: sed heres meus non poterit. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [hac lege] i. pacto. [venierit] i. vendidit seruum [vt infra certum tempus] ponamus infra annum. [liber sit.] sub. elapso anno. vt. C. si man. ita fu. ali. l. ij. et. iij. [perseueret] nam possum mutare voluntatem si istud pactum apponitur mei contemplatione: quia intererat mea manumitti: quia seruus vt filius meus naturalis erat vt. s. manda. l. cum seruus. si autem apponitur contemplatione serui vel emptoris non possum mutare voluntatem: vt. j. e. quesitum. et. j. qui sine ma. ad li. perue. l. j. [non esse exquirendum] sed vendentis.

s **Si minor.** In. l. ista dicitur: si minor. xx. an. vendidit tibi seruum et tradidit eo pacto vt eum manumittam non valet venditio nec traditio: quia non potest per se manumittere vnde non potest vendere nec refert tradat vt manumittat infra. xxx. an. siue post annum: quia lex eliascentia resistit minori manumittenti. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [traditio] quia minor. xx. an. l. eliascentia prohibetur manumittere seruum suum sine causa: vt insti. qui. ex can. ma. non pos. §. eadem. [quasi] parum. i. non sufficienti. [resistit] Or signori custodiatis vos vt tollatis duo contra vos habetis hic: si ego minor. xx. an. vendo seruum vt infra certum tempus manumittatur non valet venditio vt hic dicitur: secus si tu maior vendis seruum tuum mihi minori viginti an. vt eum manumittam: quia eum possum manumittere: vt. j. de manu. vin. l. illud. Item secus si mihi minori seruus tuus subministrat nummos peculiares vt eum redimam. et paciscitur mecum vt eum manumittam. vt. j. de manu. vin. l. iiij. §. nihil autem interest.

Optio. In. l. ista dicitur: vendidi tibi seruum eo pacto ne moretur apud burgum panical: nunquid poterit morari bon. certe non: ex quo non potest morari in pomerio ciuitatis: et hoc naturali equitate tibi introducitur quod minus est scilicet morari in pomerio et quod maius est introducitur: ei. s. morari bono. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [videtur] scilicet vt in ciuitate bon. moretur. [maioribus] nam cui minora sunt interdicta multo fortius et maiora accedit. s. de senatoribus. qui indignus est.

Si emptor

S Emptor. In.l.ista in principio dicit̃.ego vẽdidi tibi ancillã eo pacto ne manumitteres: vel si ꝓstitueres ⁊ si cõtra faceres suꝫ stipulatus penã: ancilla ista aliquo facto euincit̃ vel libera efficitur: nunqd̃ si peto penã cõuentaꝫ act̃. ex stipulatu obstabit mihi doli exceptio dicebãt quidã ꝙ sic: alij q̃d nõ: sed iurisconsultus dicit ꝙ si manumittit̃ de facto si petã penam de facto obstabit mihi doli exceptio. si aũt illa ancilla manumittit̃ vl̃ prostituit̃ tunc: quia fit cõtumelia ancille ⁊ contra pactum: ⁊ qꝛ potest interesse venditoris potest agi actio. ex vẽdito ad interesse: ⁊ ex stipulatiõe põt peti pena. h.d. ista lex. videatis expositionem lr̃e. [euincat̃] idest emptori auferat̃. [vt iure nõ teneat stipulatio] idest vt non possit cõmitti pene stipulatio. [de actu manumittentis] idest de manumissione facti [cogitatuꝫ] quia hoc videt̃ agi: si manumittis cuꝫ effectu tunc cõmittitur stipulatio pene: igitur si manumittas de iure stipulatio debet cõmitti: sed de facto non vt hic. ⁊ C. si man. ita fu. ali. l. ea lege. [debeat] quia hic agebatur ne prostitueret de facto: quia potest esse q̃d est filia naturalis venditoris. vt. ʃ. manda. l. cũ seruus. [actio] sub. si ancilla est prostituta. vt. j. proxi. §. ⁊. j. l. proxima.

Si quid emptor. In. §. isto dicitur: si vẽdidi tibi seruum certo precio ⁊ tu facis aliquid contra legem venditionis aliquãdo competit mihi actio ex vendito si nõ interest mea: aliquãdo cõpetit mihi actio ex stipulatu ad penam si penam sum stipulatus. refert enim aut apponitur pactum animo seruiendi: ⁊ tunc possum agere ad penam vel ad interesse: ⁊ hoc ꝫm sententiam sabini qui arbitratus est talia pacta seruari: nam cum talia pacta apponuntur aliquando serui minoris non pluris venduntur. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere. [promisisset] vnde si stipulatus sum penam agam ad penam. vt. j. l. proxima. [non fuisset] hoc dixit allegando. [sed in contrarium] modo soluit [quoniam hoc] idest propter tale pactum seruandum. [videatur] ⁊ ideo agi potest ad interesse. vt. ʃ. de cõtrahenda emptio. ⁊ vẽdi. l. fundi partem: ⁊ ad istud accedit quod habuistis in princip. huius legis.

1 ☞ Pena si ꝓmittit̃ pacto nudo nõ potest exigi nisi intersit.

1 S Eruus qui ea lege. † In lege ista d. vendidi tibi seruum eo pacto ne moretur in italia: ⁊ si moraretur recõpensisti centũ mihi nomine pene dari per stipulationẽ: nunquid si fiat contra pactum poteris penam istam petere. ⁊ respondetur quod aliquando non poteris petere penam aliquando poteris: si promisisti alteri penam: si iste seruus moraretur in loco prohibito. Sed si vendo tibi seruum eo pacto vt manumittas: si non manumittis potero petere penam: et idem est si vendidi seruum eo pacto vt non exportaretur nomine pene: ⁊ si exportas potero petere penam: ⁊ est ratio: quia primum pactum est odiosum: secundum fauorabile: quia homines affici beneficijs interest. [vix est] idest cum difficultate est. vt. ʃ. de iudicijs. l. vix certis ex causis. [vt hactenus] idest in tantum. [affectionis ratione.] sub. etiam si non intersit. [ageretur.] sub. ad penam hominis. vt in primo casu. continet.] vt in secundo casu: ⁊ ad istud accedit quod homines debeant affici beneficijs ab hominibus ʃ. commo. l. si vt certo. §. sicut. ¶ Oꝛ signori in lege ista notate vnum speciale quod est contra regulam. nam regulariter pactũ appositum in traditione rerum vestitur coherentia contractus: ⁊ parit nouam actiõ. ⁊ veterem informat. vt. C. de pactis inter empt. ⁊ vendi. cõ. l. ij. ⁊. ʃ. de pactis. l. iurisgen. §. quinimmo. fallit tamen hic illa regula: quia non parit actiõ. vt pena possit peti: quia istud pactum est odiosum sicut ⁊ fallit: ⁊ si apponitur pactum sub vsuris. vt. C. de vsuris. l. ij. idem est si pactum impediat religionem. vt. ʃ. de religio. l. quod si locus.

1 ☞ Pactum quando de manumittendo seruum apponitur gratia emptoris vel vtriusqꝫ non põt p venditorẽ reuocari. h.d. Voluntas non potest mutari in preiudicium tertij.

q Vlesitum est. † In. l. ista dicit̃: vẽdidi tibi seruum propriuꝫ vt infra mensem manumitteres: mutaui voluntatem: tu nihilominus manumisisti: nunquid nocet seruo: certe non. ⁊ hoc est verum si pactum apponitur contemplatione ipsius venditoris: sꝫ si apponitur pactum contemplatione ipsius emptoris: tũc vẽditor non potest mutare voluntatem. vt plene dixi. ʃ. e. l. iij.

1 ☞ Pactum manus iniectionis appositum in contractu inveditiõe rei sue afficit reꝫ vt possit auferri a quolibet possessore ⁊ successore: ex facto successoris actor incidit in penaꝫ ßctus. h.d.

1 t Itius. † In. l. ista dicit̃: vendidi tibi seruũ meuꝫ eo pacto ne moretur rome: ⁊ si moraretur quod liceret mihi manumittere: postea tu vendidisti alteri ea conditione: iste seruus fugit a secundo emptore: ⁊ morat̃ rome cui cõpetit manus iniectio: certe nec mihi nec tibi. Sed si ex voluntate tua secundi emptoris moratur rome: tunc mihi vẽditori priori competit manus iniectio: si secundus emptor ea lege vendidit: sed si pena esset adiecta tũc pena peteretur: sed pone quod vendidi tibi ancillam eo pacto ne prostitueres ⁊ si prostitueres quod libera esset: ⁊ tu postea vendidisti eam vt si prostitueres quo liceret tibi manus iniicere: potior est mea causa si prostituta fuerit: sed si primo vendidi tibi eo pacto vt si prostitueres quod liceret mihi manus iniicere fauore libertatis: posterior conditio erit secundi venditoris. hoc dicit ista lex. videatis expositionem littere. [manus iniicere liceret] idest vt liceret mihi eum mea avtoritate accipere ⁊ capere seruum: ⁊ ducere ad domum ⁊ deinceps sit meus: ⁊ ad hoc facit. ʃ. de contrahenda emptione ⁊ venditione. l. si quis sub hoc pacto. [potest.] vt j. de acqrenda possessiõe. l. possideri. §. q̃d seruus. [quã manuuꝫ iniectio] quia vtile est magis ancille quod perducatur ad libertatem. [ab iniuria]. vnde nota. quod istud pactum de manus iniectione afficit rem: ⁊ ideo prior emptor potest contra omnem vti: secus alias si non afficeret rem. vt. ʃ. de cõtrahenda emptione ⁊ venditione. l. vltima in fine.

c Um venderet. In lege ista dicitur: quidam vendidit tibi pamphilam ancillam ⁊ stichum seruuꝫ eo pacto ne vẽderet alteri quam seyo: ⁊ post mortem seij efficerentur liberi. modo queritur. nunquid post mortem seij efficiantur liberi: ⁊ respondetur quod non. ꝫm constitutionem diui adriani: sed verius ꝫm constitutionem claudij quod efficiantur liberi statim mortuo seyo. hoc dicit ista lex. videatis expositionem littere. [cum venderet] scilicet aliquis seyo sic: ⁊ si venditur seruus eo pacto ne alienetur: quia non videtur prohibita manumissio. vt. C. de rebus alienis non alienandis. l. vltima.

¶ Explicit liber. xviij.
¶ Incipit liber. xix.

¶ De actionibus empti. ⁊ vendi. Rubrica.

¶ De emptione ⁊ venditione contrahenda: ⁊ de pertinentibus ad eam: ⁊ de pactis que in emp. ⁊ vendi. apponuntur: ⁊ de rescindenda venditione: ⁊ de pericul. ⁊ commo. rei vendi. In superiori libro dictum est verum: quia emere ⁊ vendere esset inutile nisi prodite essent actiones: ideo consequenter in libro isto ponitur rubrica de actiõ. empti. ⁊ vendi. ⁊ de illis actionibus que dantur emptoribus ⁊ venditoribus videamus ⁊ subijciamus: ⁊ de prima parte rubrice scilicet de actiõ. ex empto agitur. j. codeꝫ l. j. ij. ⁊. iij. ⁊. l. ex empto. per totam legem de secunda parte rubrice scilicet de actiõ. ex vendito agitur. j. e. l. iul. §. ex vendito. vnde de actio. emp. ⁊ vendi. subijciamus cui detur: ⁊ contra quem detur: ⁊ ad quid ⁊ inquantum ⁊ qualis ipsa sit: ⁊ actio ex empto datur emptori: actio ex vendito datur venditori. vt. j. e. l. ex empto. in principio. ⁊. l. iul. §. ex vendito.

1 ☞ Venditor si est in mora tradendi rem potest conueniri ad interesse singulare ipsius emptoris quod est circa rem quod potest excedere precium commune ⁊ conuentum. hoc dicit.
2 Interesse singulare venit in actionibus bonefidei ⁊ q̃d in alijs actionibus.
3 Interesse aliud cõe: aliud conuentũ: aliud singulare.
4 Interesse singulare qualiter probetur. ibidem. nu. 4.
5 Aliud ꝓ alio regulariter inuito creditore nõ soluit̃ vbi fallit.
6 Iuramentum in litem an habeat locum in actiõe ex empto.
7 In actione ex empto non feruntur due sententie sed vna ⁊ quomodo intelligatur.
Secus in actionibus arbitrarijs. ibidem.

S I res vẽdita ñ tradatur. In lege ista respicit primam partem rubrice †. In principio huius legis dicunt̃ duo: primo ponitur quedam regula generalis. secundo exponitur illa regula ⁊ determinatur ⁊ regula generalis est si venditor rem venditam tradere non vult quod agit emptor ad interesse actio. ex empto. secundo exponitur illa regula: ⁊ dicitur q̃d istud interesse quandoqꝫ est maius quam commune: vel conuentum: ⁊ est singulare: ⁊ singulariter interest: ⁊ si elegit petere singulare communevel conuentuꝫ petere non potest: ponamus ergo ita exemplum. vendidisti mihi libruꝫ pro. x. solui tibi precium vel paratus sum soluere: tu non vis tradere libꝛuꝫ ad quid conueniam te: certe ad interesse meum quanti interest rem traditam fore: ⁊ iudex in eo te cõdemnabit: ⁊ istud interesse vsqꝫ ad quam quantitatem petitur: certe si volo petere conuentum dumtaxat petam precium rei: si aũt volo petere cõmune interesse: qꝛ licet res fuisset vẽdita pro. x. cõmuniter valebat. xij. potero petere quanti res illa valet communiter: sed si interest mea plus habere quam alicuius: qꝛ liber meus fuit: petaꝫ singulare

interesse ꝛ non quantumcunq; sit:sed vsq; ad duplum cõmunis interesse ꝛ ita condemnabit̃ mihi in.xx.lib.si liber ille cõiter valebat.xij.h.d.prin.huius.l.videatis litteraz.[hoc aũt.] incipit secundũ dictũ.Signori sicut ego dixi.l.ista respicit primã partem rubrice ꝛc.dic vt dixi:exponetis ergo ita litterã.[si res vẽdita nõ tradat̃]idest a vẽditore emptori ꝑcio soluto:vel aliter satisfacto vel oblato:ꝛ ideo dico hic:q: emptor soluto precio vl' aliter satisfacto põt petere rẽ vẽditã sibi dari:sed si nõ solueret nõ posset petere nisi offerret preciũ vt ista ꝓbant̃.insti.de rerũ diui.§.vẽdite.ꝛ.s.de ꝯhen.emptio.l.qđ vẽdidi.ꝛ.j.eo.l.iul.§.offerri.ꝛ.j.e.l.qđ si pẽdente.Itẽ qđ dicit ista littera:si res vendita nõ tradat̃ sub.in totũ:sed pro parte.Nã vẽditor dꝫ rem totam tradere:vnde siue nullo modo tradat siue partẽ tradit tenet̃ emptori ꝛ non liberat̃:q: particularis solutio ꝛc.vt.j.de vsur.l.tutor.§.lucius.ꝛ.C.de dist.pig.l.ꝗdiu.nisi aliud actũ esset.ar.j.e.l.iul.§.offerri.ꝛ.C.de sol.l.obsignatiõe.Itẽ qđ dicit lr̃a:si res vẽdita nõ tradat̃ scꝫ plene:q: hec duo sũt paria:si nullo modo traditur:vl' si tradit̃ nõ plene:nõ plene dr̃ tradi:si tradat̃ ita qđ potest euinci:vel tradit̃ ei nõ vacua possessio.vt.j.primo.§.ꝛ.l.ij.ꝛ l.ratio.ꝛ.j.de leg.ij.l.meuius.§.pe.ꝛ.j.de leg.iij.l.ꝗ cõcubinã.§.si res.Itẽ qđ dicit littera:si res vẽdita nõ tradat̃ res vẽdita siue corpalis siue incorpalis nõ tradit̃ vel quasi tradat̃:nã nomẽ rei est gñale ꝛ cõplectit̃ corpalia ꝛ incorpalia.vt.s.si cer.pe.l.j.ideo dixi.vel quasi tradat̃:q: incorpalia nõ tradunt̃:sed quasi traduntur.vt.j.de acq.re.do.l.seruus.§.incorpales.ꝛ sicut tenet̃ venditor tradere fundũ venditũ:ita seruit̃.quã vẽdidit quasi tradere:ꝛ dr̃ quasi tradere.vt.s.de vsufru.l.iij.ꝛ.s.de pub.l.si ego.§.j.ꝛ.j.e.l.ratio.§.j.ꝛ.s.de seruit̃.l.quot̃.§.seruitutũ.Itẽ qđ dicit lr̃a:si res vẽdita nõ tradat̃ sub.vere vl' interpretatiue:vere cuꝫ rẽ tradit:interpretatiue cũ cõstituit se ei' noie possidere.vt.C.de acq.pos.l.minus.ꝛ.s.si serui.ven.l.si a te.ꝛ.j.de acqrẽ.pos.l.qđ meo.Or sequit̃ in lr̃a ista.[in id qđ interest emptoris agit̃]scꝫ rẽ vẽditã fuisse traditã:ꝛ intelligatis in id qđ interest emptoris agitur vel ex cõuẽtiõe vel ex cõi affectiõe vel ex singulari ꝛ exponitur ista lr̃a.[in id qđ interest emptoris agit̃]vno mõ idest actũ fingit̃.q.d.emptor petit rẽ tradi nõ interesse:q: rẽ tradi est i obligatiõe:interesse in cõdemnatiõe:vel exponatis.agit̃.s.in veritate:ꝛ sic si vẽditor est in mora tradẽdi rẽ vẽditã statim obligat̃ ad interesse:vel põt ita subaudiri:in id qđ interest ẽptoris agit̃ scꝫ vt emptor petat a vẽditore rẽ tradi:ꝛ si nõ tradat petat eũ cõdẽnari ad interesse:ad qđ hoc valeat.j.videbit̃.[hoc est qđ].i.quãti.[rẽ hr̃e].s.singl'arit̃.[interest ẽptoris.]sꝫ q̃le est iteresse emptoris:ꝛ quãtũ est:certe est ꝑciũ rei.s.ꝯuẽtũ vl' cõe.s.quãti res illa valet cõiter vl' singulare:ꝛ h' annectit.[h' aũt ꝛc.]expone h'.scꝫ interesse[iterdũ ꝑciũ].s.rei:ꝛ ita cõuẽtuꝫ iteresse.[si pluris interest].s.ẽptoris singl'r ꝗ res valet.i.cõi estimatio rei.[vl' empta est].s.ex ꝯuẽtiõe:ꝛ sic sub illis vbis ꝑciũ ɔtinet̃ ꝯuẽtũ interesse sub illis ꝗtũ res vꝫ ɔtinet̃ cõe interesse sub illis vbis:vl' res empta ɔtinet̃ singl'are interesse.Or signori circa prin.hui'.l.est insistẽdũ opponẽdo:rñdẽdo:distinguẽdo:querẽdo:ꝛ soluẽdo:ꝛ aduertat̃ istã materiã:q: bonar vtilis est ꝛ quotidiana:vos habetis hic.si emi a te rẽ ꝑ.x.ꝛ cõiter vꝫ.xij.si interest mea singl'r vl tra.x.q: fuit me' liber:vl' interest mea hr̃e rẽ illã:q: vicina ẽ mihi ꝛ interest mea hr̃e ꝑdia vicina vltra iustã estimationẽ.vt.j.de le.ij.l.si cui.ꝛ ar.s.de mino.l.si in ẽptiõe.ꝛ.C.de admi.tu.l.lex ꝗ tutores.vñ petã singulare interesse sꝫ lex videt̃ ɔ.ꝗ vl' velle qđ ꝯuẽtũ interesse ꝛ cõe possit peti nõ singulare.vñ vl' ɔ.j.ad.l.fal.l.precia rez.ꝛ.l.ꝑcedẽti.i fi.ꝛ.s.ad.l.aq̃l.l.si seruũ meũ.ꝛ.s.ad.l.rho.de iac.l.ij.§.porro.ad so.quoꝝ ɔ.ɔsueuit ita dici:ꝛ do.Azo vl' ita
2 sensisse h.ꝛ.C.de sen.ꝗ p eo qđ iterest ꝑfe.l.vnã† vt vos dicat̃ regulariter ꝯuẽtũ ꝛ cõe interesse põt peti.sꝫ regl'r singulare interesse nõ põt peti:vt in.l.ɔ.ꝛ ad hoc facit.s.de op.ser.l.vl.fallit in act̃.ex ẽpto ꝗ est bõefidei vt emptor possit petere singl'are interesse ex quo soluit ꝑciũ vel pat' soluere vt hic:sic ꝛ spẽale est i act̃.mã.ꝗ sil'r ẽ bõefidei:q: ibi et ex affectiõe singl'ari inspicit̃ itereẽ vt.s.mã.l.cũ seru' extero.i pri.itẽ ibi tetigit do.az.valdẽ breuit̃.vt sicut i act̃.ex ẽpto venit singl'are itereẽ:idẽ puto i alijs actiõibus si exp̃ssiꝫ ɔuenit iter ɔhẽtes singulare iteresse posse peti:vbi gr̃a.ꝓmisit scriptor scribere librũ:ꝛ ɔtinue de eq̃ bõa lr̃a vt ostẽdit i p̃io quaterno sub tali pena:ꝛ ꝓmisit reficere oẽ dãnũ ꝛ ꝑstare oẽ ꝛ quodlibꝫ itereẽ:nã sub his vbis icludit̃ nedũ ɔuentũ ꝛ cõe itereẽ imo ꝛ singl'are:q: ɔct' ex ɔuẽtiõe legẽ accipiũt.s.de.posi.l.j.§.si ɔueniat:ꝛ q: nihil magis bõefidei ɔgruit ꝗ id p̃stari ꝛc.vt.j.e.l.ex ẽpto.sꝫ al's regl'r dixit do.az.nõ repio singulare interesse posse peti.sꝫ signori salua auto.sua ꝗ magna fuit videt̃ somniasse in ɔnasso:nec mirꝫ:q: tm̃ cogitabat d' subtilitatib' iuris qđ nõ videbat tex.ꝛ ꝗ sit vꝫ videte:bene assentio do.az.i eo qđ dixit ꝗ i act̃.ex ẽpto:ꝛ i alijs bõefidei actio.qđ venit singulare itereẽ ꝑ.l.istã.ꝛ ꝑ.l.cũ seru'.ꝛ ꝑ.l.C.de sentẽtijs ꝗ p eo qđ'iterest ꝑferunt̃.l.vnica.i p̃i.sꝫ nõ assẽtio ei i eo qđ dixit qđ i alijs actiõib' venit singl'are iteresse:si noiatiꝫ ɔuenit qđ veniat singl'are interesse:q: i bõe fidei iudicijs venit singulare iteresse:et si noiatim nõ ɔuenit:ꝛ est casus illi'.l.C.de sen.ꝗ p eo qđ interest ꝑferunt̃.l.vnica.vbi dr̃:si ago ꝛ peto interesse si ex ɔctu bõe fidei petitur singulare vsq; ad duplũ cõis:si aũt peto ex icerto ɔctu:q: sum stipulat' fieri vel nõ fieri librũ vel foueã hic peto singulare interesse quãtũcũq; sit:nec dicat aliqs si stipulat' suꝫ aliqđ fieri qđ venit singulare interesse:iam nõ esset dr̃ia inter ɔctus stricti iuris ꝛ bone fidei:q: vult notare istaꝫ dr̃iam qđ in boñ.fi.actio.cõueniat vel nõ ɔueniat petit̃ singulare interesse vsq; ad duplũ interesse cõis:sꝫ in stricti iuris venit quãtumcũq; sit.secus est si nõ cõueniat:ꝛ ad sol.istoꝝ ɔ.ꝛ vt plene liqueat articulus iste ita
3 distinguo:ꝛ ita do.Azo scripsit in summa illi' ti.†tũ dicem' interesse:aliud est ɔuentũ:aliud cõe:aliud singulare:in idem redit precium rei:aliud cõuentũ cõe:aliud conuentũ singulare interesse vel preciũ est:si emi a te rẽ pro.x.cõpetens est moderamen qđ placuit ɔhentib'.insti.de inutil.stipul.§.alteri.cõe est si empta est ꝑ.x.ꝛ cõiter valet octo:vel si est empta pro.x.ꝛ cõiter valet.xij.vt.j.ad.l.fal.l.ꝑcia.ꝛ.l.ꝑcedenti.in fi.singulare est quanti actoris vel stipul.vel empt̃.singulariter plus interest:exempluꝫ est in ꝑdio vrbano vel rustico vel in libro:si emo a te prediũ mihi vicinũ rõne vicinitatis plus valet mihi ꝗ alij cui nõ sit vicinuꝫ:naꝫ interest nostra vicina ꝑdia plus iusto hr̃e.j.de lega.ij.l.si cui fundus.itẽ si prediũ rusticũ fuit maioꝝ nostroꝝ interest nostra habere:vt videamus in illis imagines nostroꝝ maiorũ vt mos erat antiquoꝝ.C.de admi.tu.l.lex que circa cõuentum interesse qđ dicemus:dixerũt quidã qđ cõuẽtũ nõ põt peti quãtũcũq; sit:sꝫ in duplũ agit̃.ar.j.e.l.iul.§.ibidẽ.alij dicũt qđ debet posse peti in quadruplũ.j.de euict̃.l.si dictũ.C.de spõ.l.fi.vos debetis dicere cõuentũ interesse idest preciũ cõuentũ põt peti quãtumcunq; sit si emisset rẽ que nõ valet.x.pro mille marchis:ꝛ soluo precium non vis tradere rem petam conuentũ interesse quantũcunq; sit.vt hic:q: cõpetens moderamen est qđ placuit ɔhentibus.j.de ver.ob.l.stip.§.alteri.q: in stip.penali si stipulor aliqđ fieri sub certa pena:si in fraudẽ vsurarũ apposita esset pena petitur vsq; ad legitimũ modũ vsurarũ.vt in.§.ibidẽ.al's petitur quantacunq; sit.vt.s.de arbi.l.nõ distinguemus:ꝛ hoc ꝓbo:q: empta est in cõi interesse:similiter dicendũ est petit̃ quãtumcũq; sit probat̃ per lr̃aꝫ:ꝛ per.l.ꝑcia:q: si dicit plus interest ꝗ res valet singulare interesse in isto est dicẽdũ:aut petit̃ ex cõtractu qui habet certã ꝗtitateꝫ vel verã vt empti.tũc petit̃ vsq; ad duplum cõis.C.de sen.que pro eo.l.vna:igit̃ si empta est pro.x.ratione vicinitatis interest magis habere ꝗ alicui' petet̃ vsq; ad duplum cõis interesse.si petit̃ ex cõtractu incerto qui nõ habet quantitatẽ certã vel verã.sicut si ꝓmisisti qđ cõsistit in faciẽdo.vt facere foueã.vel nõ faciẽdo quantũcũq; sit põt peti.vt in prealleg.l.C.de senten.que pro eo.§.in alijs.sed querit̃ que est ratio diuersitatis cũ cõtractus bone fidei sit fauorabilior singulare petit̃ vsq; ad duplũ cõis.in ɔctibus stricti iuris petit̃ quãtumcũq; sit.ratio est illa in cõtractibus certis.puta emp.ꝛ ven.verisimile est qđ singulare excedat cõmune nedũ in duplũ.imo in triplũ ꝛ in decuplũ.vt in exẽplis que infra subijciã videbitis.ideo lex voluit ne petat̃ vltra duplũ cõis interesse ne res trahat̃ in infinitũ.sed in cõtractibus incertis nõ ꝑsumit lex.vel nõ est verisimile qđ singulare excedat cõe.ꝛ ideo dixit qđ possit peti
4 quantũcunq; sit†.Sed denuo quero qualiter ꝓbabit̃ singula
a re interesse*.dixerũt quidã per sacramẽtũ actoris dicẽtes se nõ videre qualiter al's ꝓbari possit.pro istorũ sñia est arg.C.vnde vi.l.si quãdo.ꝛ extra qđ me.cã.c.vl.C.de iudi.l.ꝑperandũ.§.siue alterutra.sed hec opi.nõ est bona.leges dicũt qđ difficilis est ꝓbatio interesse.ꝛ ideo lex dicit qđ stipulet̃ certã penã.j.de preto.stipul.l.fi.sed certe si difficilis est ꝓbatio facilis esset que ꝓbaretur sacramẽto ipsius actoris.vnde dicimus qđ singulare interesse ꝓbat̃.ꝛ in instrumẽtis ꝛ testibus.hoc modo.ponamus inter duo predia mea magna ꝛ lata est modicũ ꝑdiolũ cuiusdã alteri' emo pro.x.illud prediolũ.forte nõ valet nisi octo.de hoc fit instrumentũ.ꝛ quãdo emo cogito qđ istud facit qđ predia mea nõ possunt iungi adinuicẽ.ꝑterea timeo ne si vicini emerẽt haberent occasionẽ veniẽdi ad istud prediolũ insidiarent̃ mihi.vl' ponamus exẽpluꝫ.habeo duo castra in via eundi de vno ad aliud.est castrũ mediũ.emo pro.x.vnde cogito qđ nullus posset me ledere si emerẽ.emi pro.x.ꝛ de hoc factũ est publicũ instrumẽtuꝫ ꝛ vẽditor nõ vult tradere ꝓbo per testes ꝛ per subiectionẽ oculorum interest mea habere ꝑdiolũ ne vicini insidient̃ mihi.ꝛ habere illud castrũ mediũ ne impediat̃ via de vno castro meo ad aliũ vnde dico iudici.dñe emi istud prediũ pro.x.ꝑdia mea alia sunt circa illud que valẽt mille.nõ darẽ pro.x.si haberẽ illud ꝑdiolũ.iudex videbit ꝛ nõ condẽnabit vsq; in infinitũ.sed vsq; ad duplum cõis.ꝛ ita ꝓbo istrumẽtis.qđ dico me emisse.ꝛ testib' qui dicũt tot sunt iugera:ꝛ p subiectionẽ oculoꝝ:q: ista est vna species ꝓbãdi.C.de admi.tu.l.lex ꝗ.ꝛ.s.fi.reg.l.si irruptiõe.ꝛ.s.de ferijs.l.j.q: atrox iniuria ex aspectu ꝓbat̃.vt ibi dr̃.itẽ est exemplum in

a*Probabit̃ singulare interesse. Qualiter ꝓbet̃ ꝛ quõ debeãt deponere testes.videbar.i.l.nemo est ꝗ nesciat.ff.de duobus reis:ꝛ adũ qñ iteresse singulare nõ ꝑtvenire habet rõ iteresse extra rẽ ita bar.i.l.iulian'.j.e.et ad materiam an ꝛ qñ.interesse extra rẽ siue extrinsecuꝫ cõpetat i ɔctibus i qb' succedit obligatio ad intereẽ tradit late.phi.co:ñ.i cõsil.cccvj.inci.lꝫ in.j.volu.

plum in libꝛo: pone libꝛū meū quē habebā pꝛemanibus: ⁊ ibi notas meas singulares posui ꝓpter aliquā necessitatem vendidi: postea recessit illa necessitas: redemi eū pꝛo .xij. nō vult mihi tradere petā singulare interesse: pꝛobo per instrumentū me emisse. item per socios q̄ viderūt me legere in eo: ⁊ ponere notas meas ⁊ ꝑ subiectiōeꝫ oculoꝝ dicaꝫ iudici. aperiatis libꝛū: ibi est talis nota. vnde cōdemnabit vsqꝫ ad duplū cōis: qꝛ in exercēdis litibus ⁊c. C. de fi. instru. l. in exercendis. ⁊. l. si qū. ⁊ extra qd met. cā c. vl. qꝛ ibi est q̄dam casus spālis qꝛ odio p̄donis est ex quo pꝛobo de aggressu stetur sacr̄o meo de rebus ibi amissis: nō ob. §. siue alterutra. qꝛ in expensis litis que fiūt minutatim difficile esset ꝓbare aliter q̄ per sacr̄ꝫ. circa materiā huius. l. nō dico plus de isto interesse: q̄dam alia vtrū ex dāno vel ex lucro dicam. ꝉ. e. l. iul. in pꝛin. sed ista qd nihil aliud vult dicere: nisi hic vtrū venditoꝛ teneat̄ ad rem tradendā p̄cise: aut liberet̄ p̄stādo interesse. Quero ⁊ subijcio aliā q̄ōneꝫ talem: vēdidisti rē pꝛediū vel libꝛū nō tradis dānaris in interesse vel cōuentū vel cōe vel singulare pꝛout eligā est istud verū siue tu vēditoꝛ habeas rem siue nō: dixit marcus cū suis sequaci. l. istā sic debere intelligi: si venditoꝛ habet rem: ⁊ pōt tradere: ⁊ nō vult. tūc pꝛecise dꝫ cōdemnari ad rem tradendā: ⁊ ei auferri manu militari: al's ad interesse cōdemnatur. hāc suā opi. nisus est ꝓbare rōnibus. ar. ⁊. l. exp̄ssis: rōne tali. si habet rem: ⁊ pōt tradere: ⁊ nō vult pꝛecise dꝫ cōdemnari ad rē: qꝛ ex quo est empta ab eo res cōuenit tradere: vnde debet eam tradere: qꝛ pacta bona fide facta seruari faciā: ait pꝛetoꝛ. s̄. de pactis. l. iurisgē. §. pꝛetoꝛ. item ex quo habet rem nō debet condemnari in interesse: quia iam aliud pꝛo alio ⁊c. quod non debet esse. vt. s̄. si certum petatur. l. ij. §. j. item si rogatus es seruum manumittere non liberaris si velis estimationem pꝛestare C. de fideicommis. lib. in fine: item si pꝛomisisti rem dare teneris oīno dare. ꝉ. de verbo. obligatiōn. l. vbi aūt. in fine. ita si ꝓmisisti tradere. item quid plura due sunt leges expꝛesse. sicut donatori imponit̄ necessitas datā rem tradere: ita venditoꝛi rem venditam tradere. insti. de dona. §. perficiunt̄. item est alia lex exp̄ssa: qꝛ si q̄s cōdemnat̄ in rei ven. ⁊ rem habet dꝫ ei auferri manu militari: ita si venditoꝛ hꝫ: ⁊ nō vult tradere: qꝛ snīa illius legis est generalis. s̄. de rei ven. l. qui restituere. dn̄o Bul. Joā. ⁊ Azo. ⁊ Ja. visuꝫ est ꝯ̄rīū: ⁊ dixerūt: siue habeat siue nō: ⁊ fuit ī moꝛa tradendi cōdemnat̄ in interesse nō ad rem pꝛecise: hanc suam opi. pꝛobant rōne. ⁊ arg. ⁊. l. expꝛessis. pꝛimo rōne tali. qꝛ dicit ista. l. si res vendita ⁊c. loquit̄ generaliter nō distinguit hanc rem vel non: vnde nō debemus distinguere. s̄. de offi. pꝛesi. l. iij. cū suis similibus. item ꝓbant esse verū alia rōne tali: venditoꝛ tenet̄ rem tradere. ꝉ. eo. l. ex empto. igit̄ tenet̄ ad factū: qꝛ tradere facti est. ꝉ. de verbo. oblig. l. vbi aūt. §. qui id qd. sed qui tenet̄ ad factū liberatur interesse pꝛestando. ꝉ. de re iudi. l. si quis ab alio. Itē q̄d plura. ll. sunt expꝛesse. que dicunt si venditoꝛ nō tradit in interesse cōdemnat̄. ꝉ. q̄. mo. pig. l. volūtarie. C. de fi. instru. l. ꝯ̄ct᷒. C. d̄ here. ven. l. si tibi. ꝉ. e. l. ex ēpto. §. etiā si ignoꝛās. itē q̄d plura. lex est exp̄ssa. C. e. l. si traditio. nō ob. l. all'. ꝓ op. do. mar. vēditoꝛ cōuenit rē tradere. rū. pactū factū bona fide seruabo: nisi subsit iusta cā cur nō teneat. s̄. qui satis. cog. l. vl. subest iusta cā cur nō te-
5 netur tradere: puta si vult tradere interesse † nō ob. aliud ꝓ alio inuito creditoꝛe nō soluit̄: verū est regl'ariter: fallit in multis casibus. fallit in vēditoꝛe si nō vult tradere rē sed interesse: aut reꝫ videt̄ tradere si soluit̄ interesse: qꝛ pꝛeciū succedit loco rei. s̄. de peti. here. l. si rem. nō ob. C. de fideicō. liber. l. fi. illud est fauoꝛe libertatis que nō dꝫ impediri. s̄. de ali. iu. mu. l. iij. nō ob. ꝉ. de v̄. ob. l. vbi. in fi. qꝛ ibi ꝓmiserat reꝫ dare: ⁊ dare est accipiētis facere: sed venditoꝛ tenet̄ rem tradere. ꝉ. e. l. ex empto. ⁊ est dr̄ia inter eum qui ꝓmittit rē tradere ⁊ dare. ꝉ. de ver. ob. si rem tradi. non ob. §. ꝑficiunt̄: qꝛ illa sil'itudo est intelligēda: sicut donatoꝛi imponitur necessitas dandi id qd donat. ꝉ. de dona. l. j. ita imponit̄ venditoꝛi necessitas tradēdi necessitas causatiua si nō vult tradere interesse: qꝛ si vult interesse p̄stare liberat̄. nō ob. l. qui restituere: qꝛ in rei ven. petit qd suū est in act̄. ex empto nō: dixit bul. sed hec opi. nō est bona. vt dixi: sed rū. alio modo. qꝛ lex illa q̄ restituere loquit̄ post snīaꝫ: qꝛ si aliq̄s est condēnatus reꝫ tradere ex quo acq̄euit snīe: si habet rem auferr̄ ei manu militari: sed hic loquimur ante sniam: qꝛ si vēditoꝛ nō vult rem tradere dꝫ in interesse condēnari. nō ob. alie. ll. plures que videnr̄ velle qd teneatur rem tradere. s̄. de here. ven. l. venditoꝛ. ꝉ. qui. mo. pig. l. pe. qꝛ intelligo tenet̄ reꝫ tradere vel interesse p̄stare. Sed denuo q̄ro: ecce vēdidisti mihi reꝫ nō tradis: q̄d est in obligatiōe rē tradi vl' interesse pꝛestari: dicūt q̄dā rem tradi est in obligatiōe: interesse pꝛestari in condēnatiōe. vt. ꝉ. de ver. ob. l. sequit̄. §. fi. sed eis opponitur si rem tradi est in obliga. interesse est in condēnatione. quomodo si res nō tradit̄ ad id qd nō est in oblig. agit̄ ⁊c. immo ad rem dꝫ agi. cū obligatio sit mater act̄. s̄. de pcur. l. lꝫ. §. ea. sed ipsi exponūt agit̄ idest actū fingit̄. alij dicunt qd in oblig. est interesse. in condēnatione siue solutiōe est res. pꝛo ista sua opi. inducunt. C. de fi. instru. l. cōtractus. C. de here. ven. l. si tibi: ⁊ ideo bene stat littera ꝓpꝛie agit̄: sed tutius videt̄ dicendū rem tradi esse in obligatio. interesse in cōdēnatio. vnde dꝫ ita foꝛmari petitio: ago cōtra talē quē dico rem vendidisse tali pꝛecio: vnde qꝛ pꝛecium solui vel paratus sum soluere: dico ⁊ peto vt reꝫ tradat vel interesse pꝛestet: sicut videt̄ posse fieri in noxali peto seruū vl' damnum emēdari. insti. de off. iu. in pꝛin. ꝉ. de re iudi. l. miles. §. j.
6 Sed denuo quero †. nunq̄d in act̄. ex empto iurabit̄ ī litē si res vēdita nō tradat̄. dixit Azo qd nō. ⁊ ita scripsit in summa de in litem iurādo: ecōtra videt̄ q̄ sic. per. l. s̄. de rei ven. qui restituere. sed sicut dicit dn̄s M dof. in. l. qui restituere. ⁊. s̄. de in litē iurando. l. in actiōn. si ago actiōe ex empto ⁊ conuenio te ad quātitateꝫ nō iurat̄: nō em̄ interest plus habere istos nummos quā alios. s̄. de in litem iuran. l. ij. sed si condēnet̄ ad rem: qꝛ tenet̄ ad duo: ad rem vel interesse. vnde sua erat electio. ꝉ. de iure dotiū. l. plerunqꝫ. in fine ex quo nō appellauit valebit snīa. ꝉ. que sententie sine appel. l. j. vnde si rem nō tradat in litē iurat̄. Sed denuo quero: peto rem tradi: denūciari ei cōgruo loco extra iudicium nō tradit: fuit in moꝛa ago ex empto. nunq̄d licebit ei purgare moꝛam: dicunt quidā q̄ sic: vsqꝫ ad lit. cōtest. ꝉ. de verb. oblig. l. si insulam. alij dicūt vsqꝫ ad sniam. arg. C. de transacti. l. si maioꝛ. ⁊ ista videt̄ cōmunis opiū. alij dicūt etiā post sniam infra quadrimestre tēpus. vt. s̄. de petitiōn. heredi. l. iteꝫ. §. idem ait: sed q̄d erit condēnatus est venditoꝛ rem tradere: appellauit vult soluere interesse in causa appellatiōis: cum per appellationē extin-
7 guatur pꝛonunciatū. ꝉ. ad turpil. l. j. in fi. † Sed denuo querit̄: ferunt̄ ne due sentētie in actiōn. ex empto. vna super re: alia super interesse: an vna: ⁊ videt̄ qd due ferēde sunt: vna super re: alia super interesse: sicut fit in actiōn. qd metus causa. l. si cū excep. ⁊ in actiōn. de dolo. l. arbitrio. in pꝛincip. ⁊ dicimus qd nō feruntur due sententie: qꝛ ferunt̄ in arbitrarijs actiōib᷒. institu. de actio. §. pꝛeterea. sed actio. ex empto nō est arbitraria. vnde ferēda est vna super re tantū tradēda ꝭm Mar. si rem habeat vel ꝭm nos: vna super interesse siue habeat vel nō: sed diceret aliquis vestrū quomodo vnū petit̄ ⁊ in alio cōdemnat̄. respōdeo vno modo ꝭꝫ Johan. iudex ante sniam interrogabit venditoꝛeꝫ: si apparebit in causa cōdemnationis qd vult tradere rem si dicit nō possum tradere rem condēnabit̄ ad interesse: al's ad rem. arg. ꝉ. de edil. edic. l. redhibitoꝛia: sꝫ dicet aliquis quomodo si petit̄ vnū condemnabitur in alio qd esse nō debet. C. de fideicō. liber. l. finali. s̄. cōmuni diuidun. l. si vt fundus. respon. hoc fit ex legis licētia. sic alibi. s̄. si certū peta. l. vinū: vel dicatis nō est necesse interrogari: qꝛ nulla lex hoc dicit: sed ex quo nō affert rem debet in interesse cōdemnari. vt hic. Sed denuo quero: vēdidisti rem: solui pꝛeciū cōgruo loco ⁊ tpe: denūciaui qd rem traderes nō tradidisti cepit mea interesse in. v. postea cōtestoꝛ totā litem ex eo qd nō tradidisti: dānificat᷒ sum in alijs. v. ex die lit. cōtest. vsqꝫ ad dieꝫ sententie. rem autem totam tradi interest mea. in. c. nunq̄d possum petere interesse ante lit. cōtesta. ⁊ cōmune interesse: qꝛ communiter res valet. c. nunquid quilibet pōt ⁊ quo iure: ⁊ certe sic: quia pꝛimū venit iure actio. scd̄ꝫ iudicis officio: quia ea que accidunt ⁊c. ꝉ. de edil. edic. l. ediles. §. item sciendum. insuper qꝛ interest mea totum tradi: totum debeo petere. vt hic: verum tamē de isto communi interesse debet deduci interesse quod cepit: et interesse ante lit. contesta. ꝉ. eodē. l. ex empto. §. etiaꝫ si ignoꝛās.

1 ☞ Qui celat qualitatem per quam rei conditio fit deterioꝛ hac actione ad interesse tenetur emptoꝛi si fuit ignoꝛans. secus si fuit sciens. hoc dicit.

1 **Venditoꝛ si cum.** ¶ † Non solum venditoꝛ tenetur actiōn. ex empto reꝫ tradere vel etiam interesse pꝛestare: immo ad aliud: ecce si fundus quem vendidit sciens seruit̄. debere si nō certioꝛauit emptorem tenetur ad interesse: videtur autem non certioꝛare siue emptoꝛ interrogauit euꝫ est iste fundus liberalis an seruus: ⁊ ipse affirmauit liberuꝫ cū esset seruus: siue non ammonuit emptoꝛē: sed ⁊ si dixit venditoꝛ: nolo teneri si appareret quod fundus venditus deberet aliquā seruitutē si sciebat fundum seruit̄. debere nihilominus tenetur venditoꝛ ad interesse: sed et si venditoꝛ fecit aliquid quod non appareret quod deberet fundus venditus seruit̄. nihilominus tenetur ex empto: verbigratia vendit fundum ⁊ non certificat emptoꝛem tenetur ad interesse nisi sibi voluit pꝛospicere: sed si emptoꝛ sciuisset fundum venditum seruum non tenetur ei venditoꝛ: quia nō videtur celatus qui sciuit nec certioꝛari debuit qui non ignoꝛauit. h. d. [deberi seruit̄.] sub. a fundo vendito. [celauit] idest tacuit, [in empti actio.]

l.in act.ex empto.q2 tenebit ad iteresse quāti emptoris iterest fundū fuisse liberū.vt.j.de euic.l.pe.[seruitutē istā] pōamus itineris.[non teneo2].q.d.si apparet q2 a fundo vēdito seruitus deberet nolo teneri.[z hoc si sciisset.]sz qd si ignorauit vēditor non ppterea excusat:q2 nō debebat ignorare grauamen rei sue.vt.j.de edi.edic.l.j.§.sz si intelligatur. Sz in hoc est differētia:q2 vbi sciuit deberi seruit.tenetur ad iteresse:vbi ignorauit tenet quāti minoris emptor empturus esset vt.j.e.l.iul.z l.qro.[opinor teneri]z dr id agere emptor ne cognosceret qd seruit9 debeat si fundo vicino debebat seruitus itineris a fundo vēdito:z vēditor fecit arare locū itineris ne apperet q2 fundus vēdit9 deberet seruit.[voluit.]hoc est verū i serui.sec9 est in re pricipali.vt.s.de ꝯhē.emp.z vē.l.cū i lege.z.j.e.qro sz idē puto i re pricipali.nā z si vēditor voluerit ꝓspicere securitati:z dixerit se nolle teneri de euic.ꝑ re quā vēdebat:nihilominus tenet vt.j.e.l.iul.§.pe.[qui nō ignorauit.]vñ no.q2 nō dz certiorari q̄ scit:q2 nemo vr fraudare eos q̄ sciūt z cōsentiūt.vt.j.de reg.iur.l.nemo.z q2 sciēti dol9 nō infert.C.de trāsa.l.cū donatiōis.Or signori ex.§.isto colligit ar.ꝯ vnū q2 ponūt tabelliōes i istris suis:q2 dicūt titi9 vēdidit seio talē domū:si ꝓpriā:ꝓpriā.si ꝯdicticiā[ꝯdicticiā:nō ptinuerit].q.d.vēdo tibi rez istaz si est res mea ꝓpria:ꝓpria tua fit:si ꝯdicticia ē vēdo cū suo grauamie:vñ tabelliones credūt vēditorē excusatū:si dz serui.sz certe nō credo eū excusatū:si dz fuit.nisi noiatiz dicat:vt hic dr:sz in hoc est dñia vbi vēditor scit z celat vr decipere emptorē vñ tenet emptori ad interesse:sz vbi scit tenet quāti minoris eēt empturus.vt.j.l.iul.z.l.quero.

Si in emptione. In principio huius legis dicitur:vēdidisti mihi fundum:z dixisti quod erant decē iugera:postea non sunt nisi octo:si solui tibi precium nunquid teneris mihi act.ex empto ad interesse.rñdetur.quod sic hoc dicit pri.huius.l.videatis expositiōez littere.[modus].i.numerus iugerum.[actio est]contra illum venditorem ad interesse.z idem est si in quātitate decepit emptorē:quia dixi.v.iugera sunt vinee.z.v.nemoris.z postea inuenitur quod sex sunt nemoris.vt.j.e.l.si seruum.§.si modus agri.

☞ Possessio rei vēdite debet tradi vacua que a nemine detineatur vel possideatur.

Vacua possessio. †.s.habuistis qd nō solū vēditor tenetur rē tradere vl' interesse prestare z liberum tradere:z tanti modi quāti dixit:immo z inducere in vacuam possessionem vt dicitur hic z non videtur emptori vacua possessio tradita:si alius i possessione rei vē.inductus est causa legatorum seu fideicō.seruandorum:vel si creditores possident causa rei seruande:vel si mulier est inducta in possessione ventris nomine.vnde hoc casu cū possessio nō est tradita vacua emptori tenetur z venditor ad iteresse.hoc dicit[non intelligitur]ad quam tradendā tenetur venditor de natura cōtractus:vt hic:z.j.e.l.ex empto.§.iul.[aut creditores bona possideant.]causa rei seruande qui non possident si sunt in possessione.vt.j.de acqui.pos.l.iij.§.fina.[vacua possessio.]vnde dicitur vacua possessio que a nullo alio detinet quaz a venditore.vt.C.vnde vi.l.cum querebatur.℄ Or signori habetis quod venditor tenetur emptori tradere vacuā possessionem de natura cōtractus vt hic:sed nunquid transit dominiū in emptorem nisi in vacuam possessionem inducatur:videtur q2 non.vt.C.de proba.l.cum res.sed certe credimus q2 vēditor debet tradere emptori vacuam pos.vt hic.sed tamen si nō transfert:nihilominus trāsit dominiū.vt.j.de fun.do.l.si fundū.nec obstat.l.cum res:quia ibi denotatur accidentia facti nō ministerium iuris vt ibi plene dixi:vel dicā aliud in creditore vbi nō transit dñium in euz nisi inducat in vacuā possessionē.C.de dis.pig.l.que prediū.z sic pōt intelligi.C.de acqui.pos.l..minus.

☞ Possessio nuda non videt tradita nisi q̄ auocari nō pōt

Ratio possessionis. †Uos habuistis.s.l.pri.qd vēditor debet tradere vacuam possessionem rei vēdite.in prin.huius.l.dicit:qualiter intelligat tradere:z certe vēditor debet taliter tradere eam qd ab emptore aduocari non possit:quia nō videt ei tradita possessio ex quo ab eo aduocari potest.h.d.prin.huius.l.[rō possessiōis]vacue vt.s.l.proxi.habuistis.[nō intelligatur]emptori vnde venditor nō est liberatus ab act.ex empto:nam non videt zc.vt.j.de acqui.pos.l.nō vr.vñ no.q2 vēditor nō vr tradidisse possessiōez:ex quo ad plenū non tradidit.vt.j.de le.ij.l.meuius.§.pe.z.j.de leg.iij.l.qui concubinā.§.heres.sz pro deo ad quid tenet vēditor emptori si tradit vacuam possessionē que aduocata est:vr qd teneatur emptori ex stip.duple:si ꝓmissa est dupla:sz certe dicimus q2 non agitur ex stipu.duple.sed agit act.ex empto ad interesse quia vbi euidenter possessio vacua aduocatur res ab emptore agitur ex stip.duple.vt.j.vti pos.l.si duo.z.s.qd me.cā.l.si mulier.§.qui posses.Sed opp.ad prin.huius.l.z vr q2 venditor si tradidit vacuā pos.q2 sit liberatus etiā si possessio sit aduocata.vt.j.e.l.iul.§.ex vendito.ad qd vos dicetis si tu tradis vacuam pos.zpōt ab alio aduocari quā a te nō es liberat9 vt hic:sz si tu potes aduocare:q2 preciū nō soluo videris tradidisse:vel dicat hic conuenerat inter me zte q2 tu traderes vacuā pos.ita q2 nullus possit aduocare.sz in.l.cōtra.de volūtate vtriusqz est vt aduocetur:vnde vr tradita:vel dicatis tertio modo hic nō vr tradita quī nō tenearis ex ēpto ad interesse:vr tamē tradita vt tu vēditor nō tenearis ad vsuras precij q2 pcepi fruct9.vt i.l.j.s.

☞ Fructus in stipulatione vacuam possessionē tradi nō veniūt a tēpore more sed veniūt in actione ex empto.

Si emptor vacuam pos. †In.§.isto dicitur:emi a te fundum certo precio:z sum stipulatus a te vacuaz pos.tradi:nunquid si agō ex stipu.vt tradas vacuā pos.venient fructus fundi percepti medio tpe.rñdetur q2 non.nam si stipulor fundum dari possum petere fundum non autem fructus fundi:verūtñ licet vbi stipulor vacuam pos.fundi mihi dari possum petere vacuaz pos.ex stipu.mihi dari non fructus fundi:tamen act.ex empto potero petere fructus fundi:quia non est nouata per stipu.h.dicit iste.§.videatis expositionem littere.[vacuam pos.]fundi vēditi.[stipulat9 sit]scilicet a venditore z ex stipulatu agat:vt vacua pos.ei tradatur.[ea stipulatione]scilicet vacuam pos.fundi tradi.vt.j.de verbo.ob.l.si filius.§.cum fundus.[ad fructuum prestationem.]sub.si stipulatio non fuit interposita animo nouandi:quia tunc nouatione zc.vt.j.de noua.l.j.℄ Sed ad.§.istum op.z videtur q2.§.iste non possit stare tribus rationibus:et videtur quod si sum stipulatus fundum dari z vacuaz pos.tradi quod veniant fructus fundi vnde videtur cōtra.j.de vsur.l.si stipulatus.in prin.ad quod potest dici tribus modis zc.dic vt ibi dicam.Sed denuo oppo.ad.§.istum:z videt si stipulor vacuam pos.tradi quod veniant fructus.vnde videt contra infra de verbo.obli.l.cum filius.§.si fructus.z.l.cū fundus ad quod potest dici ibi loquitur de alio interesse quam fructuum.quia si sum stipulatus mihi fundum tradi:si non tradis teneris ad interesse.vt.s.e.l.j.non autez teneris ad fructus.vt.C.e.l.fructibus.Sed denuo oppo.ad.§.istum.quia qui stipulatus est vacuam pos.tradi non nudam causam bonorū videtur stipulari.vt.j.de verbo.ob.l.in conuentionalibus.§.j.ad quod potest dici non nudam causam bonorum videtur stipulari.i.nudam proprietatem immo proprietatem z vacuam pos.tradi videtur stipulatus non autē fructus:quia act.ex empto possunt peti:vt hic.z.j.de vsuris.l.si stipulatus.in fi.

☞ Patientia est pro traditione in corporalibus.

Si iter actum. †Dictum est.s.quod venditor tenetur tradere vacuam posses.sz quid si vēditur iter actus via et aqueduct9:quomodo i istis tradetur quod emptori vacua pos.respondetur quod seruitus itineris actus vl' vie vel aqueductus non potest tradi nisi hoc modo quia si vendis mihi seruit.itineris debes me inducere i fundum causa seruitutis constitute:z insuper debes mihi cauere q2 non ipedies me vti hoc dicit[nulla est].i.esse videtur:quia incorporalia non possidentur nec veram traditionem recipiunt vt infra de acqui.re.domi.l.seruus.§.in corporales.z supra de serui.l.seruitutes.z.l.quotiens.[quo minus vtar]accedit.s.de vsufru.l.iij.in prin.z.s.de publi.l.si ego.§.j.

☞ Venditor tenetur quanti plurimi res fuerit a tempore more item quo loco plurimi fuerit idem ecōuerso si emptor fuerit in mora.

Si per vēditorem. In.§.isto dicitur:†tu vēdidisti mihi vinum fuisti in mora tradendi vinum:z vinum erat vnius estimationis tpe more:alterius estimationis cepit esse tempore sententie ferende.cuius estimatio est sequenda:respondetur quāti plurimi fuit a tempore more vsqz ad tempus condēnationis:sed cuius loci estimatio est prestāda:z certe loci vbi agitur:si pluris fuit quam alio loco:sed quid si vendidisti mihi vinuz z ego emptor fui in mora:nunquid teneris mihi ad iteresse:z certe non:et videor esse in mora:si fuisti paratus tradere omni tempore:sed si fuisti in mora:z volo habere vinum cuius loci sit estimatio:si tu vis tradere estimationem:certe si vendidisti vinum vt tradatur apud brundusium eius loci vbi debet tradi estimatio est sequēda:licet alibi sit facta venditio hoc dicit.[si per venditorez mora fuerit.]sub.facta:vel per diei lapsum.vt.s.de lege com.l.si fundus.in fi.vel per interpellationem.vt infra de verbo.oblig.l.si ex legati causa.vel que venierit].i.venditum fuerit.[deducitur.].i.loci vbi petitur.vnde videtur contra.s.si cer.peta.l.vinum

num: sed illud est intelligendum quando mora non precesserat litis conte. vt ibi plene dixi. [vel vbi agatur.] sub. nisi aliud no minatim conuenisset. vt in pall. l. vinu. plene dixi. item non ob. s. commo. l. iij. §. in hac. vt ibi plene dixi. [opz.] q2 Jctus videt ibi celebratus. vt. j. de act. & ob. l. Jrisse. & . j. de auto. prestan. l. j. & . ij.

I ☞ Agi non potest de euictione antequam res euincatur: sed ex empto propter qualitatem a sciente celatam. hoc dicit.

I

s **Si seruū.** †In pri. hui⁹. l. dr: tu seruū tuū sciens eū furē mihi ignorāti vēdidisti vl' fuū noxiū: & pmisisti mihi duplā eo noie. nūqd teneris mihi ex empto ad meū interesse. rñdet q fic: q2 ex stipulatu non possum agere antequā mihi aliqd abesset. h. d. pri. hui⁹. l. [duplā pmiseris] si furt. noxijsq2 solut⁹ nō sit: q est alia q de euic. de qua fit mentio. j. de edi. edic. l. qd si nolit. §. q2 assidua. [scisse] idest q ti minoris essem empturus. vt. j. e. l. iul. in princ. [q2 ex stipulatu] idest ex stipulatiōe. [aliqd abesset] idest fugisset a me. vnde no. si qs sciens seruū furez vel noxiū vendidit mihi tenet ad meū interesse. accedit. s. de 3hen. emptio. l. labeo. & . C. eo. l. si captatio.

Si modus agri. In. §. isto dr: vendidisti mihi agrū: & in eo dixisti qd erāt centum iugera: postea inuenit minor modus. nūquid teneris p bonitate iugerū vel p modo & certe p modo: sz qd si decept⁹ sum in qualitate dixisti qd erāt qnquaginta iugera vinee: qnquaginta nemoris: qnquaginta oliueti: postea non inueniunt nisi quadraginta vinee teneris mihi p bonitate. h. d. [obligatus est.] & ita teneris pro quātitate non pro bonitate que non inuenit. [q non extat.] accedit. j. de euic. l. q libertatis. §. in fundi. & . s. e. l. ij.

s **Si heres.** In. l. ista dr: titi⁹ istituit te hdez: & dānauit te vt talez fundū mihi p centuz venderes: tu vendidisti. nunqd act. ex testamento. vl' ex empto teneris fundū tradere vel interesse pstare: certe sic. sz qd erit tu putabas te dānatū vendere: & non eras mihi vendidisti. nunqd teneris mihi act. ex empto ad fundū tradendū vl' ad pstādū interesse. rñ. qd non de eqtate: q2 submouebor doli excep. sicut si aliqs putat se 3demnatū: & pmittit si 3uenit ex illa pmissione subuenit ei doli excep. & poterit agere certi 3di. vt liberet. h. d. [poterit] act. ex testō vt rem tradat vl' act. ex ēpto: vt rez tradat vel interesse prestet. vt. s. e. l. j. in princi. [sed si falso.] incipit secundum dictum. [vt liberetur] . idest condictio. sine causa. accedit. s. de condictione sine causa. l. iij.

t **Tenetur ex empto.** In pri. hui⁹. l. dr: tu putabas in fundo tuo quem vendebas esse ducenta iugera: et non erant nisi nonaginta. nunqd teneris ex empto p modo iugerū q deficiunt: certe sic. h. d. ista lex in prin. [esse] facit. s. e. l. si in emptione. in princip. & . l. si seruū. §. j. & . C. eo. l. si emptor. & no. hic arg. p io. & azo. qd venditor ignorās vitiū rei tenet quanti minoris esset empturus. vt dicā. j. e. l. iul. in prin. & est ratio: q2 nō est tolerabilis ignorātia in proprio facto. vt. j. loc. & condu. l. item querit.

Si vēdidi. Ego vnā ex insulis meis vendidi tibi certo pcio & 3uenit inter me & te vt aliā insulam reficeres valet hoc pactū & parit pscrip. v. act. & veterez informat: & possuz te conuenire act. ex empto vt reficias. sed quid erit: vendo tibi areā certo pcio: & trado ita qd insula ibi a te edificata dimidiā mihi retradas. nūquid agā act. ex empto: vt reficias & mihi retradas dimidiā: certe sic: q2 hoc pactū nouā parit prescri. v. & veterē informat. [& vt aliā insulā meā reficeres.] sub. conuenit [vt reficias:] quia pactum est appositum in traditione rerum. vnde nouam parit prescrip. ver. actio. & veterem informat. vt. C. de pactis conuen. inter emp. & ven. l. ij. [vt & neratius scripsit] . sz est quidam contractus innominatus ex quo potest agi. vt. j. de prescrip. ver. l. si tibi aree. & . §. si alij. secus si esset emptio & venditio. vt. s. de contrahen. emp. & ven. l. fundi partem.

Si locū. In. §. isto dr: vendidi tibi fundū vt ibi sepulchrū faceres: edifico nimis ppe sepulchruz q lex velit. nunqd habes 3 me act. ex emp. rñdetur q sic. h. d. [reuerti.] nam dz relinqui certū spaciū. vt. C. fini. regun. l. vl. nisi fecisset emptore sciente. vt. s. de mor. inferendo. l. si proprius.

Si vas. In. §. isto dr: vendidisti mihi aliqd vas: & dixisti qd 3tinebat certā mensurā inuenit minoris mensure. nunqd teneris mihi ad interesse act. ex empto. rñdetur q sic. sz qd vendidisti mihi vas & conuenisti integrū esse: postea non inuenitur integrū. nunqd teneris actio. ex empto ad interesse: si 3uenisti vt integrū pstares. rñdet q sic. sz si non 3uenisti qd integrū pstares teneris de dolo tm. sz verius est vt tenearis ex empto ad interesse: si non est actū qd non tenearis sicut est in dolijs locatis. h. d. iste. §. videatis expositionē lre. [si vas] puta tinaciū vel cuppā argenteā. [agā] quāti minoris emissem. vt. s. e. l. si in emptione. in prin. [integrū] . i. sanū. [si id integruz non sit] . i. sanū: q2 sit de mussa. [pstabis mihi] . s. act. ex empto: quāti minoris emissem. vt. j. e. iul. j. rñso. [debere.] sub. qdaz aiunt & male: q2 statī p labeonez corrigunt. [refert.] q2 locator tenet prestare vasa integra. & facit. j. lo. & con. l. sz addes. §. j.

Si tibi iter. In. §. isto dr: vendidi tibi seruitutez itineris per fundū meū ad fundū tuū: de illa seruitute mouet tibi questio. nunqd poteris mihi denūciare. vt in illa qōne defendā: certe sic: si fundus erat tu⁹: al's si nō erat tuus nō tenebor tibi: sz qd si vendo tibi fundū: & dico qd debes habere seruitutem itineris que illi fundo debet. nūquid sum obligatus tibi prestare seruitutem itineris. rñdet q sic. h. d. [laudare] idest cōuenire. [nō fueris.] naz sicut ille qui imponit seruitutem. dz esse dñs: ita ille cui imponit dz esse dñs fundi cui acquiritur. vt. s. cōmunia predio. l. j. in fine. [& ei fundo dixero] ex predio vicini. [obligatus sum.] sz & si nō dixero tñ ideo amiserit seruit. non vtendo. q2 non fuit certioratus. similiter ei teneor vt. s. de contrahen. emptio. & ven. l. in vendendo.

Si filius. In. §. isto dicitur. sicut si paterfamil. vendiderit mihi rem & tradiderit tenetur mihi de euictioñ. ita si filius vendidit & tradidit tenetur mihi de euict. hoc dicit. [si fil. fa. rem] scilicet peculiarem. [tenebitur.] q2 filiussa. &c. vt. j. de act. & ob. l. filiussa. §. ex omnibus.

Si dolo malo. In. §. isto dicitur. si tu vēdis mihi rem & in re vendita dolū cōmittis teneris mihi actio. ex empto ad interesse. siue promisisti dolum absuturum siue non. sed & si vendidisti mihi fundum tuū sciens eum alij obligatū: siue alienū fundū sciēs eum alienum: & est dictum quod mihi nō tenearis aliquid prestare: tamē nomine doli cōmissi: q2 me non certiorasti teneris actio. ex empto: que act. bōe fidei est. hoc dicit. [si dolo malo.] sub. vel leui culpa. [sic.] accedit. s. de contrahen. emptio. & ven. l. ea que cōmendādi causa. [quid prestet] sub. si apparet non esse venditoris vel alij obligatū: tñ asserebat suū esse & alij nō esse obligatū. [estiari opz.] vt. s. e. l. j. in fi. & . s. e. l. §. siuas. & . s. de 3hen. emp. & ven. l. si cū vēderet qd est bone fidei. vt institu. de actio. §. actionum.

I ☞ Mendacium circa substantiam persone nō inducit hanc actionem nisi venditoris incipiat interesse. hoc dicit.

I

f **Vendū cuz mihi.** †In. l. ista dr: tu vendidisti mihi fundum certo precio deducto vsufructu asserendo illū vsufruc. titij esse cum esset tuus: postea petis a me vsufru. rei vendi. nunquid teneris mihi de euictio. quādiu titius viuit: vel capite minutus non sit. respondetur quod nō: postea sic: & idē iuris est: si vendis mihi fundnm: & dicis vsufru. titij esse cum sit seij. nam nō teneris mihi de euic. antequā ille titius moriatur vel capite minuatur. hoc dicit. [amissurus fuit] idest si capite minut⁹ fuerit. vt. j. dicit. & facit. C. de vsufru. l. corruptionē. [ad venditorē] vel ad interesse: vel de euic. sed pro alia seruitute agā ex ēpto ad interesse vt. j. de euic. l. pe. ad istā. l. cōcor. j. de iur. do. l. cū in fundo.

s **Si tibi liber.** In. l. ista dr: habebā duo pdia vnū tibi vēdidi: aliud retinui: cōueni in vēditione qd prediū qd vēdebam deberet seruitutem predio qd retinebā: postea in tradēdo seruit. nō imposui: qūo subuenit mihi cōtra te: certe possuz te cōuenire ex empto ad interesse: vel possuz cōdicere certi cōdic. illā seruit. quasi indebitā: & idē est ecōuerso: si tradidi tibi fundū imposita seruitute quē debebaz tibi tradere librū. naz cōtra me habebis act. ex empto. vt remittam tibi seruit. quam imposui. h. d. [cum seruiens.] idest seruit. imposita: & pone exēpluz vt dixi in casu. [cōdictio. incerti.] nō solū ex vēdito. [liber] idest seruitute nō imposita. [quā pati nō debebas.] sub. tu emptor. & ad istā. l. scor. s. de ser. vr. pre. l. si binarū. & . s. de 3di. inde. l. sz & si me putez. §. j.

s **Si is q.** In. l. ista dr: emi a te lapides qui erant in fundo tuo certo precio: postea illos lapides nolo tollere. nunqd poteris me cōuenire vt tollam act. ex vēdito. rñdet q sic. h. d. [vt eos tollat.] sic & in vino vēdito. vt. s. de peri. & cō. rei ven. l. j. §. licet. & idem est 3. si nō pateret tollere. nā pōt agi ex empto: sz & si donasses: si postq exemi non patiaris tolli teneris de dolo. vt. s. de dolo. l. si mihi pmiseris.

I ☞ Actiones due eiusdem speciei competentes eidem ad diuersa possunt simul in eodem libello cumulari.

I

n **Non est nouū.** †In. l. ista dicit: qd possum habere duas actiones ex empto cōtra te noie eiusdē rei: & ecōtra tu cōtra me. verbi grā. tu vēdidisti titio aliquā rem & ei nō tradidisti: tu eandez rem vēdidisti mihi: & mihi nō tradidisti: successi tibi habeo 3 te duplicē act. ex empto. vnde ante aditā hdītatē possum te cōuenire: prima que cōpetebat mihi: post aditā hdītatē cōueniaz te illa actiōe que cōpetebat ipsi titio: sz si primo adiui hereditatez potero te cōuenire vna act. in qua veniet qd debes mihi & titio: similiter est qd tu cōtra me posses hre duas actiōes ex vēdito:

verbi gratia:vendidi titio ⁊ nō tradidi:postea tibi ⁊ nō tradidi poteris me cōuenire actio.ex empto ex persona titij cui successisti:⁊ ex ꝑsona mea.h.d.[hereditariū.]nec repellet̄ ex re iudi.vt ſ.de re iudi.l.an eadē.in prin.⁊.§.actiōes.[cōmoduz.]sed quare dicunt quidam qd incōueniens est qd eidem competant due actiones eiusdem nominis:noīe eiusdē rei:sed diuersi noīs bene competūt due actiōes.puta vna ex empto:altera ex testamēto:quo casu vtrāqꝫ pōt exercere.vt.ſ.de actio.⁊ obli.l.si is cui.Sed ista ratio est cōtra prin.huius.l.que dicit qd nō est nouuz.vnde vos dicatis quod illa est ratio vbi nondū est adita hereditas neutri extinguit̄:sicut potest videri si duo sunt rei debendi:⁊ vnus succedit alteri neuter tollitur.vt.ſ.de duob⁹ reis.l.si re⁹.ſ.de fideiusso.l.generaliter.⁊.l.si reus:sed iam adita hereditate.ideo remouet vnam ꝑpter lites abbreuiādas:qꝛ boni pretoris est.vt.s.si certum petatur.l.quidam.sic ⁊ alibi pro pluribus hereditatibus sufficit vnum iudiciuz famil.hercis.vt.s.famil.herciscun.l.heredes.§.de pluribus.⁊.s.pro socio.l.cum duobus.§.si plures.⁊.ſ.de iniurijs.l.pretor edixit.§.si mihi.[econtrario]idest econuerso.[eum]scilicet vēditorem.[debere.]ad hoc facit.ſ.de euictiō.l.serui venditor.

1 ☞ Actio ex empto competit emptori ad premissa ad ea que veniunt ex natura contractus.hoc est quod res tradatur:⁊ de euictione obligetur.

1 e **Ex empto actiōe.** In prin. hui⁹.l.dr̄:cui det̄ actio ex empto:⁊ ad quid detur:⁊ certe datur emptori:⁊ datur ad id qd conuenit prestare inter emptorē ⁊ vēditorez:cū enim sit bone fidei nihil magis congruit ꝙ id prestari qd cōuenit inter cōtrahentes:si autem nihil conuenit veniunt ea prestanda que de natura contractus insunt idest qd venditor rem tradat:⁊ teneatur de euictio.⁊ si tradidit:si venditor est dn̄s facit accipiētis:si nō est dn̄s tenetur de euictio.si emptor soluit preciū aut eo noīe satisfecit:⁊ tenetur emptor facere nummos accipientis.hoc dicit.[vtitur]vt res tradatur vel interesse prestet.vt.s.eo.l.j.Itez vt promittatur ei de eius fuga ⁊ sanitate:⁊ qd nō sit erro:⁊ quod noxijs solutus sit sicut seruus.vt.C.eodē.l.emptor.[conuenit.]vel verisile est cōuenisse:qꝛ in bōe fidei iudicijs multa veniūt ⁊c.vt.s.de dolo.l.eleganter.§.non solū iudicium.vt institu.de act.§.actionum.[nihil magis]hyperbolica locutio est:quia multa alia magis conueniunt.vt.C.de iusti.⁊ iur.l.veluti.simile not.s.de pactis.l.j.⁊.C.de sacro sanctis ecclesijs.l.j.[actum est.]⁊ ad hoc cōcor.ſ.de iniurijs.l.cōtractus.⁊.C.de transactio.l.non minorem[naturaliter insunt]idest naturali ratione iur.gē.introducta.⁊ sunt hec.scilicet vt rē tradat:vel caueat de euictio.vt infra dicitur.⁊.C.de euictio.l.non dubitatur.[tradere.]sub.vel interesse prestare.vt plene dixi.s.e.l.j.obligat.vt.ſ.de acquirendo rerum domi.l.traditio.[satisfactum.]⁊ hoc ad vtrunqꝫ predictorum refertur:qꝛ rei vendite ⁊c.vt instituta de rerum diuisione.§.vendite.Sed que est ratio quod venditor non tenetur precise tradendo rem facere emptoris:sed emptor precise tenet̄ facere precium accipientis:do.Azo dicit latius tenetur emptor:qꝛ est obligatus ad genus:qꝛ cum promitto.x.pro precio est obligatus in genere.vnde quoslibet nūmos potest soluere:tamen qꝛ subleuatur in hoc oneratur in alio qd cogitur facere precium accipientis:sed venditor tenetur ad speciem.vnde magis astringitur ⁊ ideo subleuatur in alio.scilicet vt non teneatur rem emptoris facere:⁊ hoc propter regulam illam qui in vno grauatur in alio subleuatur.vt.s.de iureiurando.l.eum qui.in principio.cuz suis similibus:⁊ ꝙ sit magis obligatus qui est obligatus in specie quam qui est obligatus in genere:probatur ideo:qꝛ qui promittit hominem in specie liberatur dando statuliberuz.vt.ſ.de statulibe.l.statuliberū in medio tꝑe.§.j.sed nō liberatur qui promittit in genere si soluat statuliberū.vt.ſ.de sol.l.cum quis.§.qui hominē.⁊.l.qui decem.§.qui hoiem.vel dicatis qd ista est ratio venditor tenetur tradere.vnde qui tenetur tradere nō tenetur facere accipientis.vt.ſ.de verbo.oblig.l.si rem tradi:sed emptor tenetur dare:⁊ dare est accipientis facere.vt.ſ.de verbo.obligatio.l.vbi autem nō apparet.in fi.⁊ hoc apparet ex natura contractus.Nam cum emo tu dicis quod trades:⁊ sic non dicis quod facies accipiētis:sed ego dico quod dabo tibi preciuz ⁊ sic faciam tuum.

☞ Actio ex empto datur quādoqꝫ vt res vendita redhibeat̄.

Redhibitionē. †In.§.isto dicitur non solū agitur actione ex empto ad tradēdā rem:immo aliquando agitur actione ex empto ad dissoluendū contractum.hoc dicit iste.§.videatis expositionez littere.[redhibitionem]nō intelligatis redhibitionem ꝑpter morbum vel vitium:qꝛ pro eo non agit̄ ciuili actione ex empto nisi pro seruo fugitiuo:sed agitur actione redhibitoria ex edicto edilium curulium.vt.ſ.de edil.edic.l.sciendum.§.dictuz in fine.⁊.l.sequēti.

a * ¶ In re ꝑpria. aduerte qd ignorātia i facto ꝑprio ꝑsumit̄ qn̄ factū ē mltū de longinquo vel valde intricatū vt tz bar.i.l.si qs ð legauerit.ff.ð noua. ad materiā.vid bar.i.l.cū his.s.ð i cōdi.inde.⁊ in i.l.cū de indebito.ff.de pb.vide oino apos.ad bar.i.d.l.si qs delegauerit.in ver.longinquum.

⁊.C.de edil.act.l.ij.sed intelligatis redhibitiōem continere actionem ex empto.idest rescisionem contractus.quasi dicat nedū agitur actione ex empto vt impleatur contractus:immo interdum agitur ad dissoluendum contractum:⁊ est exēplum:si emi a te ancillam quam putabam virginē:nullo modo empturus si sciuissem corruptaz.vt.ſ.eo.l.si quis virginē.§.is qui vina.Itez est exemplū:si rez valentem quinquaginta iusto precio emo a te pro.xxiiij.hic decipio te vltra dimidiam iusti precij ages ad rescindendū contractū.vt.C.de rescin.ven.l.si voluntate.

Aliuz qꝫ. In.§.isto dicitur:quod non solum predicta veniunt in actione ex empto:immo ⁊ alia:ecce si vendis mihi iumenta de natura cōtractus est vt sana mihi ꝑstes:⁊ promittes ea edere ⁊ bibere vt oportet.h.d.[prestari.]vt arg.ſ.e.l.§.etiā si ignorans.[esse.]idest comedere vt oportet sic:⁊ qui vendit seruum debet promittere fugitiuuz nō esse.vt.ſ.eodem.§.etiam si ignorans.

Si qs virginē. In.§.isto dicit̄:putabam a te emere ancillam virginē:⁊ erat mulier non empturus al's:⁊ tu sciens corruptaz vendebas.nūquid potero te cōuenire redhibitoria:certe nō.qꝛ nō est vitiosa:sꝫ ago actio.ex empto ad dissoluendū cōtractū ⁊ reddito mihi precio reddam tibi ancillā corruptā.h.d.[cum mulier esset.]idest corrupta.[nō esse.]sub.ex edicto edilium curuliū:cū nō sit morbosa vel vitiosa.vt.ſ.de edil.edic.l.ediles aūt.§.ideo refert[ēptionem.]qꝛ emptio valebat.vt.s.de contrahen.emptio.⁊ vendi.l.alioquin.vt ⁊ precio restituto a venditore emptori.[mulier reddatur.]accedit.ſ.proxi.§.⁊.s.e.l.§.redhibitionem.

Is q vinū. In.§.isto dicitur:emi a te vina certo precio ⁊ dedi pecuniā arre noīe:postea cōuenit inter nos vt emptio sit irrita possum te cōuenire vt arra reddatur actio.ex empto:sed ⁊ possum agere ad dissoluendam emptionez:sed quid si dedi tibi anulū arre nomine ⁊ secuta est emptio⁊ precium:tibi numeraui:⁊ tu rem venditam tradidisti non vis reddere anulum.nunquid possum te conuenire actio.ex empto vt anulum mihi reddas:vel condic.ob causam da.qꝛ cā non secuta:⁊ respon.qd possum te conuenire act.ex empto:⁊ cōdic.si ne cā.h.d.[emptionē.]accedit.s.§.proxi.⁊.s.e.l.§.redhibitionem.⁊.s.de contrahen.emptio.⁊ vēdi.l.sed celsus.§.si fundus annua.[anulus est.]¶Oꝛ signori ex isto.§.colligebat mar.ar.pro sua opi.qd condic.ob causam datorum habet locū in cōtractibus noiatis:sed ipse male dicebat:qꝛ habet locum in contractibus innominatis non in cōtractibus noiatis.vt.s.de cōdictio.ob cām da.l.vlti.⁊.ſ.de rerum permu.l.j.in fine.⁊.C.de cōtrahenda emptione ⁊ vendi.l.si donationis.nec obstat iste.§.qꝛ non datur pro re empta sed pro arra:⁊ arra est quidam contractus per se.vt.C.de fide instrumentorum.l.contractus.

1 ☞ Venditor tenetur prestare seruum nō esse fugitiuum:furtiuum vel noxijs obligatum.

2 Venditor licet ignoret vitium rei et vendit nihilominus tenetur.ibidem. numero.2.

1 **Etiā si ignorās.** †In.§.isto dicitur:si tu vendis mihi seruum debes prestare eū fugitiuum non esse licet ignores eum fugitiuum:sed ⁊ si tu sciēs vendis seruum alienum debes eum prestare fugitiuum nō esse:⁊ furem non esse ⁊ noxijs solutum:⁊ sicut possum te conuenire ex empto vt seruum tradas vel interesse prestes:si emo a te seruum ita hoc casu:sed si forte intererat mea prestari in totum sciliꝫ.xx.⁊ intererat mea in.v.fugitiuū nō esse.⁊ in.v.furē nō esse si ideo cōueni te ⁊ cōsecutus sū.x.si cōuenio te ad.xx.qꝛ nō tradis debēt deduci illa.x.sed si nō cauisti aliqd de ꝑdictis:⁊ cōuenio te ad.v.qꝛ fugitiuū ⁊ ad alia.v.qꝛ furē lꝫ rem tradas:nihilominus teneris ad ꝑdicta.v.vnde lꝫ rē habeā tū nihilomin⁹ ex ꝑdictis causis potero te cōuenire.h.d.[oportere].s.fugitiuū nō esse.[nerati⁹
2 ait,]⁊ ita no.†qui ignorat vitiū rei ⁊ vēdit:nihilomin⁹ tenet̄ cū
a in re ꝑpria nō sit tolerabilis ignorātia*:vt plene dicaz.ſ.e.l.iul.ait.[cōdēnari.]⁊ sic sufficit qd ꝑstet iteresse.vt.s.e.l.j.dixi.⁊.C.e.l.si traditio:habetis ergo hic ꝙ q vēdit seruū dꝫ ꝑmittere ista fugitiuū nō eē:furē nō esse:noxijsqꝫ solutū.accedit.s.ð pac.l.impossibile.⁊.ſ.de edil.edic.l.si ita qs.[satis aūt nō dantem]idest promittentē de predictis:⁊ sic sumit̄ improprie satisdatio.sic exposui.s.de pecur.l.nō solū.§.qui alieno.Naz cū fideiussoribus satisdare nō tenet̄.vt.ſ.de euictio.l.emptorem:vel dicatis.[satis autem nō dantem.]si cōuenit dare fideiussores.Nam tunc tenetur dare fideiussores nō aliter qꝛ cōtractus ⁊c.vt.s.depo.l.j.§.si conueniat:vel dicatis qd hic erat mota questio emptori in limine contractus:⁊ ideo satisdat eum fideiussoribus.vt.s.de peri.⁊ cōmo.rei ven.l.pe.in fine[actorem.]al's autorem.[periclitari]idest damnificari si non tradat sibi res venditas.[lis estimetur.]ponatis exemplum:vendidisti seruum illū mihi tradi in totuz intererat mea in.xx.intererat in.v.fugitiuū eum non esse.item

esse.item interest mea in.v.furem non esse:quia non promittebas fugitiuū non esse:egi ꝯtra te ad.v.ꝛ assecutus sum. Item qꝛ non promittebas furem non esse egi in.v.ꝛ assecutus sum:postea ago contra te in. xx.quia non tradis qd̄ esse non debet assequar tota.xx.certe non sed deduces.x.ne bis idem assequar qd̄ esse non debet.vt.j.de reg.iur.l.bonafides.ꝛ hoc est qd̄ vult dicere litera ista si caute intelligatur. Sed dic,mihi potero ne te cōuenire ad.x.si non caues fugitiuū vel furē non esse anteq̄ seruus euincatur:dicunt quidam q̄ si statim non promittas fugitiuū vel furem non esse condemnaberis mihi ad.x.vt.j.de euic.l.ij.verūtamen differetur exactio in eum euētum: in quem fuit secuta euictio simile no.s.ad.l.aqui.l.in lege aquilia.vel dicatis q̄ possum statim te cōuenire ad.x.quia interest mea si non promittis ꝛ condemnaberis ꝛ statim exigetur.vt.j.de euic.l. habere licere. [faciendam] hec litera videtur contradicere superioribus: sed cauete vobis in ponendo exemplū:quia.s.primo responso posui exemplū vt dixi:hic ponit̄ exēplum ecōtra:hic interest mea in.v.q̄ pmitteres seruū fugitiuū nō esse vel furē non esse.interest in.xx.eū tradi:postea tu tradidisti eū:sed pmisisti seruū fugitiuū vel furē nō esse condemnaberis in totū: certe sic.non deducetis.v.ꝛ alijs.v.quin ad ea agā.sed quare aliud hic q̄ in superiori casu:rn̄.ratio est illa vbi egi de parte nō possum agere de toto qꝛ in toto pars ꝯtinet̄ ꝛ ita fuit in superiori casu: sed vbi rē tradis licet in totū nō intersit in parte tn̄ interest fugitiuū non esse.

I ¶ Qui non defendit rem emptam hac actione aget si notorium erat ementem habere iniustitiam.h.d.

I

Emptorem. †Al'.§. incipit idem libro tali ꝛ ita quotidie allegamus.et in.l.ista siue.§.dicitur vendidisti mihi seruum certo precio cōuentus sum pro illo seruo noxali iudicio ꝛ sum ꝯdēnatus:nunquid potero te cōuenire act.ex empto quanti interest mea:certe sic ꝛ idem est si cōueniā te ex stipulatu:qꝛ pmisisti seruū noxijs solutū sed q̄d erit emi a te seruū ꝯuenior noxali mihi certū est illū seruum noxijs ꝛ furtis subiectū esse statī restitui nunq̄d potero agere ex empto ad interesse:vel ex stipulatu ad duplā euictionis nomine si pmissa est certe sic. h.d.[defungi potuit].i.liberari ab eo q̄ ꝯ eū agebat noxaliter:qꝛ in act.ex empto venit interesse.[siue defendat noxali iudicio.]sub.vsq̄ ad snīam.[qꝛ manifestū fuit].i.notoriū qd̄ pbatione nō indigeat vt.s.q̄ satis.co.l.si nō pro ꝯdēnato §.euidentissime.[ex empto]ad interesse sub. ¶ Or signori habetis hic:si emo a te seruū siue per snīam euincit̄ ago ad interesse ex ēpto vel ad duplā ex stipulatu siue nō euincit̄ p snīam:si certū est mihi esse alienū:sed lex videt̄ ꝯ.s.de neg. ge.l.at q̄ natura. §.cū me.ꝛ.C.de euic.l.iij.ad qd̄ vos dicetis hic erat notoriū seruū esse alienū: vnde nō est necesse spectari sentētiā:qꝛ bonam fidem ꝛc.vt ar.j.de admi.tu.l.quot.ꝛ ideo ago act.ex empto:vel ex stipulatu:si aūt certū est mihi seruū esse alienū non notoriū:tunc debes spectare sententiā.vt in.l.contra.

Idem neratius ait. In.§.isto dicit̄:q̄ nō solū ꝑdicta dz vēditor prestare imo emptorē i possessionē rei ꝑstare potiorē: sed si nō facit qꝛ vacuā possessionē nō tradit emptor poterit eū ꝯuenire act.ex empto.h.d.[nisi hoc ꝑstet̄.]et q̄n ꝑstabit̄ ei: certe si prestat ei vacuā possessionē ita q̄ auferri non possit.vt.s.e.l.ij.ꝛ.l.ratio.

Cassius ait. In.§.isto dicit̄: emi a te seruum fui a te stipulatus duplā si euinceret̄ a me seru' ille a me euictus est assecutus suz duplā:postea volo agere ex ea parte q̄ nō pmisisti seruū fugitiuū nō esse nūquid potero:certe nō.sed si vendidisti seruū ꝛ nō pmisisti fugitiuū non esse:tūc potero agere ꝯtra te.h.d.[nil consequi posse] quare qꝛ in toto ps cōtinet̄.vt.j.de reg.iur.l. in toto.ꝛ qꝛ bonafides ꝛc. vt.j.de reg. iur.l.bonafides.ꝛ ad istud accedit qd̄ habuistis.s.e.l.qd̄ ex empto.§.etiā.[agendū putauit]sub.ad interesse.

Si quis seruum. In.§.isto dz:tu vendidisti mihi seruū eo pacto:vt infra.xxx.dies duplā pmitteres:ꝛ post.x.dies nō teneris de dupla:si seru' euinceret̄ infra.xxx.dies nō petij q̄ pmitteres duplā nūq̄d post xxx.dies teneris vel heres tu' si ignorās nō teneris de dupla:sz si tu sciēs vēdidisti seruū alienū doli noīe teneris nā in pignorib' ita inuenit̄ si creditor:vēdidit mihi rē sibi obligatā quā credidit nemini alij obligatā nō tenet̄:sz sciēs aliī obligatā bene tenet̄ ex empto:qꝛ vēditor: tenet̄ emptori noīe doli.h.d.[tenebit̄.]noīe doli:etiā si dixerit q̄ nō teneret̄ nisi emptor sibi denūciaret ifra xxx.dies vt sibi caueret de dupla.ꝛ ad istud accedit.s.e.l.tenetur §.si vas.[effectū est.]vt.C.euic.pig.nō debere.l.j.ꝛ.ij. ꝛ.j.de distra.pig.l.rescriptū.§.j.[vēditor].i. creditor:[ꝑstabit]vt in pallega.l.C.euic.pigno.nō debere.l.ij.[ostēdimus]in supioribus.

Si quis rem vendiderit. In.§. isto dicitur:si tu vēdis mihi rem ꝛ ei rei dicis aliquid accedere omnia que debes pmittere p re principali:pro re accessoria:dum tn̄ non tenearis ad duplā euictiōis noīe:sed teneris ex empto noīe accessorie rei ad interesse:sz pro re principali teneris ex empto ad iteresse ex stipulatu noīe duple.h.d.[si quis rem vendiderit.]sub.ꝛ tradiderit.[ꝛ ei accessurum quid.] puta stichum.[que diximus in re distracta].s.eam tradi:vel interesse prestari. vt.s.e.l.prox.§. etiā.itē vt pmittat seruū fugitiuū vel furē nō esse: vt in pal.§. etiā si ignorās.itē vt vēditor in pos.vacuā emptorē faciat potiorē.vt.s.e.l.§.idē neratī' ait.[nō i duplū teneat̄.] p re accessoria: nisi noīati duplā ei' noīe pmisisset.[obliget̄]scz vēditor [sed per omnes.]quia hoc de natura contr actus est vt.j. de euic.habere licere

Qui autem habere licere. In.§.isto dicit̄ vēditor tenetur emptori pmittere habere licere:si vēditor promisit habere licere ad qu id tenetur:ꝛ certe distiguitur: aut promittit habere licere per omnes personas:ꝛ sic tenetur prestare ne alius euincat:ꝛ si alius euincit tenetur ex empto ad interesse vel ex stipulatu ad duplam:si autem promisit per se vel personas ad se pertinentes:si vellet euincere repellitur exceptione. Sed quid si venditor non promisit habere licere vbi per se vel per suos tenetur defendere nisi nominatim conuenisset q̄ nec euictionem nec precium prestaret:tunc enim s̄m quosdam nō tenetur ex stipulatu si est interposita stipulatio:vel si non est interposita nō tenebitur ex empto ad interesse:sed verius est s̄m iul. q̄ etiam si venditor promisit per se heredemq̄ suum habere licere tenebit̄ ad preciū nō ad interesse:ꝛ talis ꝯuentio nō valet: emptor rem amittat ꝛ vēditor ꝑciū habeat:aliq̄n tn̄ emptor caret re ꝛ precio puta si emit qd̄ ex iactu retis piscatoris captum erit:vel quod ex venatiōe ab aucupe captum erit. Nam his casibus quando emptor emit spem:ꝛ si nihil capiatur tn̄ tenet̄ soluere preciū:qꝛ vr̄ emere spē:verū tn̄ vbi vēdis rē ꝛ nō ꝯuenisti q̄ nō tenearis de euic.si ignorās vēdidisti fuum alienū non teneris de euic. si sciens vēdidisti hoc casu nō excusaris.vnde nomine doli teneris:vt diximus in pri.huius.l.h.d.iste.§.vsq̄ in fi.l. [vēdidit] sub.ꝛ pmisit hēre licere.[arbitror.]sub.ait vlpi.[vtrū hic polliceatur].i.promittit.[an vero per omnes.]sub. pmittat̄ habere licere.[ne alius euincat.]sub.ex illa stipulatione. Sed tenetur act.ex empto ad interesse vt in princi. huius.l. habuistis. ¶ Or signori custodiatis vos q̄ iste.§.vr̄ velle q̄ vēditor promittat habere licere emptori p se ꝛ suos ꝛ per oēs personas extraneas q̄ teneat promissio hec lex vr̄ cōtra.sz que videt̄ velle q̄ nō teneat pmissio.vt.j.de ver.ob.l.stipulatio ista habere licere. §.sed ꝛ si quis.ꝛ.§.quesitū.ad qd̄ vos dicetis. aut trado tibi rē quo casu possum tibi permittere habere licere per me ꝛ psonas a me descēdētes ꝛ p omnes extraneas personas vt hic:aut trado tibi:sz habes rē apd̄ te ꝛ pmitto habere licere:quo casu possum tibi pmittere p me ꝛ psonas a me descendentes nō per extraneas psonas.vt in.l.ꝯ.vel dicatis sic qd̄ dr̄ hic intelligit̄ cū natura ꝯctus hoc exposcit:qꝛ vēdo tibi rē:nā possuz tibi pmittere hēre licere cōtra oēs psonas ex natura ꝯctus vēditiōis precedentis:ex quo de euic.teneor tibi ꝯ oēm euincētē: vt hic.ꝛ.j.ꝯ euic.l.vēditiōe.sz si natura cōtractus nō exposcit hoc mō:tunc habet locū.l.ꝯ.vel dicatis q̄ nō possum pmitere hēre licere per me ꝛ p oēs psonas extraneas nisi adijciā penā vt i eadē. l.stipulatio ista habere licere in prin.vel dicatis qd̄ possum pmittere habere licere p me ꝛ psonas mihi subiectas vel p extraneas:si promitto me curaturū q̄ nō videor pmittere simpler abnutiuū vt.j.de ver.ob.l.quot.[nisi forte]hic ver.legit̄ duob' modis.et vno mō s̄m io. vt ita intelligat̄:si vendis mihi seruū ꝛ agit qd̄ nō agat̄ de euic.secuta euic.teneris ad ꝑciū nisi agat̄ q̄ nō tenearis reddere:ꝛ tūc exponetis ita lr̄am.[nisi forte inquit].s.iurisco.si quis diceret predictā ꝯuētionē nō esse admittēdaz. Nā tunc nō valet talis pactio vel cōuentio:qꝛ nō tenet ad preciuz vel ad rem. Vel legitur scd̄o modo s̄m az.ꝛ sic si vendis mihi rē ꝛ teneris ꝯ euic. si tu per te tuasq̄ personas pmisisti habere licere:ꝛ alius euincat ad interesse soluz teneris nisi noīatim actū est vt secuta euic.non tenearis. Nam tunc teneris de euictiōe nisi nominatim dictum est vt secuta euictio. non tenearis.quia tūc non tenetur de euictione ad interesse: sed in precio sic:et tūc exponetis lr̄am.[nisi forte inquit si quis].s.emptor ꝛ vēditor:nā valet talis cōuētio.vt.s.de pac.cō.l.in emptionez. sed vr̄ iniquum q̄ valeat pactum vt teneatur emptori ad interesse act. ex empto.[habebit]quare:quia spe emitur ab eo.vt.s.de contrahē.emp.ꝛ ven.l.nec emptio.[nisi forte.]hic ver.nō refert̄ ad proxi.dicta:sed ad supiora.[alienū]vendit.[relatam] vt.s.e. l.§.cassius.ꝛ.§.si quis rē vēdiderit.[dicenduz.]sub.est[ex empto eū].s.venditorem.[teneri.]sub.ad interesse.[facit] etiaz si conuenerit:vt de euic.non tenearis.

1 ☞ Estimat̃ incertũ anteq̃ certificet̃ postea estimat̃ ipsa res.

1 Si iactum. †In.l.ista dicit̃:si emi a piscatore iactum rethis ⁊ ipse noluit iactare rethe iactus debet estimari ⁊ intantũ tenet̃:sed q̃d si iactauit rethe⁊ pisces extraxit ⁊voluit mihi dare pisces nunquid estimandũ est id qd̓ extraxit:certe sic.⁊ intantum tenet̃ mihi.h.d.[emo.]ponamus ego scholaris.[voluit] sʒ stabat sub.in aqua⁊ nolebat piscari:imo deridebat me[incertum huius rei,estimandũ est].i.estimabit̃ quanti equũ iudicivi debitur vel saltim tantũ quantũ fuit preciũ: vel estimabitur tantum quantũ inuenerit emptoꝛemvt.s̄.de condi.fur.l.in re fur.§.si seruus.[qd̓ extraxit.]⁊ tunc estimabitur certum : aliquando tamē qd̓ incertum est non estimaturvt in.l.aquil.vt.s̄.ad.l.aqui.l.si seruus⁊.l.inde neratius.§.j.⁊.l.quemadmodum.§.labeo.

1 ☞ Remvitiosam tradens scieuter tenet̃ ad interesse etiã extra rem si ignoꝛãter tenetur q̃tominoꝛis fallit i seruo fure. h.d.

2 Casus in quibusvẽditoꝛ ignoꝛans moꝛbum vel vitium re tenet̃ quantiminoꝛis esset empturus si scisset.

3 Interesse cũ petitur ex damno petitur regula. cum fallen.

Ulianus lib.xvj.ff.scribit.

1 †Hec.l.bona lex est ⁊vtilis:⁊ in pꝛinc.huius.l. fit differẽtia inter eũ qui sciens remvitiosamvendit⁊ eũ qui ignoꝛãsvendit:⁊ iul.dicit differentiã esse talē si tu ignoꝛans vendis pecus moꝛbosumvel tignũvitiosum:⁊vitio pecoꝛis moꝛbosi perijt totus grex meus:vel vitio tigni perijtvel coꝛruit palatium meũ nõ teneris insolidũ ad omne interesse meũ: sed teneris quantiminoꝛis essem empturus si id scissem:sed si tu sciẽsvẽdidisti mihi moꝛbosumvel tignumvitiosum teneris insolidũ ad interesse meum:si vitio pecoꝛis moꝛbosi grex meus perijtvel sivitio tigni palatium meum coꝛruit.h.d.pꝛin.huius.l.[in condemnatione].i.in actione.[idoneevenisse].i.pecus moꝛbosum non fuisse vel tignũvitiosum non fuisse.[erit pꝛestandũ.] Or si ignoꝛi hec lex bona lex est ⁊c.vt dixi in casu⁊ statiʒ ad alia perueniam:circa pꝛin.huius.l.habetis q̄vbi venditoꝛ ignoꝛansvendit pecus moꝛbosumvel tignũvitiosum tenet̃ mihi emptoꝛi quãtiminoꝛis empturus essem si scissem: sed nũquid ista quãtiminoꝛis empturus essem si scissem est actiovel cognomen actionisvel adiectio actionis.rñ.est cognomenvel adiectio actionisvendis mihi tignũvitiosum teneris mihi actione ex empto que est personalis duratura ad.xxx.an.vt.C.de cõsti.pe.l.ij.cum cognominatur quantiminoꝛis essem empturusvt hic:est alia quãtominoris valet⁊ ista est pꝛetoꝛia⁊ annalis:ius eñ ciuile induxit ciuiles actiones ex empto ꝯvenditoꝛē:ignoꝛãtē vt teneat̃ emptoꝛi q̃timinoꝛis emptoꝛ esset empturus si scisset.sed ius pꝛetoꝛium induxit actiones ꝑpter quas redhibetur res ⁊ hec dicitur redhibitoria:vel quantiminoꝛisvalet.vt.C.de edil.act.l.ij.nec mireminiq̄ ex eodem ꝯtractu nascantur actiones ciuiles empti ⁊venditi et pꝛetoꝛia.s.redhibitoꝛia⁊ quãtiminoꝛis resvalet:⁊ idem estvidere alibi:si ego paterfa.emo ab alio patrefa.dat̃ mihi ciuilis act.⁊ sibi ciuilis.sed si ego filiusfa.emo vel vẽdo a patrefa.datur patri act.de peculio que est pꝛetoꝛia.vt.s̄.de pecu.l.j.in pꝛin.idem estvidere si sum heres datur mihi petitio heredi.ciuilis.vt.s̄.de peti.here. l.j.⁊.ij.sed si habeo loco heredis dat̃ mihi vtilis petitio hereditatis que est pꝛetoꝛia.vt.s̄.de fideicõ.hr̃.pe.l.j.⁊.ij.vñ no.hic differentiã inter istas act.s. quantominoꝛis quis empturus esset si scisset⁊ quãtominoꝛis resvalet:⁊ inter actionē redhibitoꝛiã ⁊ act.in factũ quãtominoꝛis essem emptur⁹:si scissem est actio ex empto ciuilis que cognominat̃ quãtiminoꝛis essem empturus:vt hic.⁊.j.pxi.§.⁊.C.e.l.si minoꝛ.quantominoꝛis resvalet quã empta est p̄toꝛia act.⁊ tollitur annovtili.vt.C.de edi.ac.l.ij.⁊.j.de edi.edic.l.dictũ.in fi.⁊.l.se.dicet aliquis ponatis exemplũ in terminis:qñ habeant locũ iste actiones:dixerunt quidaʒ quantominoꝛis esset empturus si scisset habet locũ qñ quis habet opoꝛtunitatē emendi:⁊ omnino esset empturus si scisset moꝛbum:,vt est exẽplũ in scholari qui habet necesse ꝑficisci ad curiã emit equũ pꝛo.xij.si scisset eũ moꝛbosum nõ dedisset nisi.x.quantominoꝛis resvalet habet locũ qñ nullo modo erat empturus si scisset:q2 expedit potius nõ habere q̃ habere.sed hanc opi.non appꝛobamus:vt potuistisvidere ex p̄dictis.q2 quantominoꝛis esset empturus hʒ locũ si esset empturus: vel si nullo modo erat empturus itē quantominoꝛisvalet hʒ locũ qñ erat empturus: ⁊ quãdo nullo modo esset empturus.vt.C.e.l.ij.⁊ ideovos dicetis hãc esse differentiã.ius ciuile ꝓuidet in hũc casuʒ quãtominoꝛis essem empturus:⁊ dicit̃ actio ex empto:⁊ durat ad.xxx.an.q̃tominoꝛis resvaletvẽdicat sibi locũ cũ tu sciẽsvel ignoꝛãs vẽdas rem moꝛbosamvelvitiosam:xbigratia:vendis mihi equũ putãs emi sanũ:tu scis eũ sanũvel ignoꝛas si careret omnivitiovaleret xij.quiavitiosum estvalet.x.emo pꝛo.xij.iustũ casum ꝓuidit pꝛetoꝛvt possim te ꝯuenire intra annũ vtilem:ex quo cepi scirevitiũ vt.C.de edi.act.l.ij.⁊.j.de edil.edic.l.dictũ in fi.⁊.l.se.itē no. differentiã inter redhibitoꝛiã⁊ quãtominoꝛis resvalet:q2 redhibitoꝛia habet locũ ꝑpter moꝛbum qd̓ inest in coꝛpoꝛe:quãtiminoꝛis resvalet habet locũ ꝑptervitiũ qd̓ inest in animovt.j.de edi.edic.l.j.⁊.ij.item redhibitoꝛia tollitur spacio.vj.mensiũvtilium: quantominoꝛis resvalet tollitur annovtili.vt.C.de edil.act.l.ij.item redhibitoꝛia agitur:vtvenditoꝛ reddat pꝛecium ⁊ accipiat remvt.j.de edil.edic.l.cum añt.in fi.⁊.l.seq.quãtiminoꝛis resvalet intenditurvt satisfiat emptoꝛi in duobus tñ casibus quantominoꝛis res valet ꝓponitur ad redhibitionem puta si emptoꝛ nullo modo esset empturus si scissetvitiũ rei:si ꝑptervitiũ rei potius expedit nõ habere q̃ habere vt.j.de edil.edi.l.bouē.§.aliqñ ⁊.j.de excep.rei iudi.l.si is qui.§.j.item redhibitoꝛia ꝑpter moꝛbum pꝛoponitur infra sex mensesvtiles pꝛopter oꝛnamenta infra duos menses:si vendis iumentum oꝛnatum si iumentum tradis sed nõ tradis oꝛnatum possum agere infra duos menses si vendis.vt.j.de edil.edic.l.ediles.⁊.l.sivenditoꝛ:in factũ actio ex edicto ediliũ curuliũ habet locũ si vẽdis mãcipia⁊ nõ certificas emptoꝛem de qua natione est illud mancipiũ:si est sclauoniũ: q2 est deterioꝛ gens que sit in mundo teneris mihi ad interessevt.j.de edi.edic.l.qd̓ si nolit.§. qui mãcipia. vel si foꝛte venditoꝛ non canet emptoꝛi ad interesse.vt.j.de edil.edic.l.qd̓ si nolit.§.qui assidua.sed si contracta emp.⁊ ven.⁊ soluto pꝛecio placet emptoꝛi ⁊ venditoꝛi recedere a contractu:puta vendidisti mihi rem solui pꝛeciumvenisti ad me⁊ amicabiliter rogasti mevt discederemus a contractu:si ego assentio tibi ⁊ reddo sibi :rem habeo cõtra te act.in factumvt reddas pꝛecium.vt.j.de edi.edic.l.qd̓ si nolit.§.in factum. Modo circa materiam istam est insistendum:q2 ista sunt pꝛeambula:vos habetis in pꝛin.huius.l. q̄ venditoꝛ ignoꝛans moꝛbumvel vitium rei tenetur emptoꝛi quantominoꝛis esset empturus si scisset.sedvidet̃ q̄venditoꝛ non teneatur si ignoꝛans fuit:q2 regula est q̄ licet ꝯtrahẽtibus adinuicē decipere de re⁊ pꝛecio.vt.s̄.de mino.l.in cause in pꝛinc.⁊.j.lo.⁊ cõ.l.de p̄cio.ad qd̓vos dicetis naturaliter.i.quadã ratione iur.gen. introducta:licet cõtrahẽtibus decipere seipsos re ipsa sine doloꝛ nõ ex pꝛoposito ⁊ in modico dũ tñ non decipiant sevltra dimidiã iusti pꝛecij.nã tunc nõ licet ꝯtrahentibus se ad inuicē decipere. vt.C.de rescin.ven.l.ij.⁊.l.si volũtate.sed ꝯtrahẽtibus nõ licet se adinuicem decipere supervitijs⁊ moꝛbis.ar.l.vlti.q̄venditoꝛ tradat rem non moꝛbosamvelvitiosam.vt.j.de edi.edic.l.j.§.si intelligatur.vnde debet ammonere emptoꝛē ⁊ dicere:res ista est moꝛbosa vel vitiosa:al's est in dolo vel in culpa : q2 non est tolerabilis ignoꝛãtia in re pꝛopꝛia.vt.C.de rescin.ven.l.quisquis.⁊ de edil.edic.l.j.§.si intelligatur. Sed denuo ad pꝛin.l.op.⁊videturq̄ si tu ignoꝛansvendis pecus moꝛbosumvel tignum vitiosum qd̓ non tenearis quãtominoꝛis:q2 si tuvendis seruum furem ignoꝛans non teneris in aliquovt ar.j.pꝛoxi.§.itē lex dicit si tu ignoꝛansvendis pꝛedium tributarium qd̓ nõ teneris.vt.j.eo.l.si sterilis.§.j.ad qd̓ antiqui ita dixerunt:⁊ in hoc vident̃ fuisse mali dialetici ⁊ mali legiste:q2 quilibet debet scire⁊ instruere regulaʒ ⁊ eius instantiã.dixerunt antiqui hec est regula:q̄vẽditoꝛ ignoꝛans moꝛbũvel vitiũ rei in nullo tenet̃ qd̓ ex eo apparetvt in.ll.cõtrarijs.sed fallit in casibus in pecoꝛe moꝛboso⁊ tigno vitioso vt in pꝛin.l.nostre:⁊ ꝓ isto suo erroꝛe inducũt illudvulgare scientiam nõ ignoꝛantiãvolumus obligari.vt.C.de tab.li.x.l.generali. Itē pꝛo se inducũt venditoꝛē dolũ malũ pꝛestare debere.s̄.de cõtrahē.emp.l.ea.§.fi.⁊.s̄.e.l.j.§.vẽditoꝛ.⁊.l.ex empto.al's.l.em

2 ptoꝛē.§.cassius ait⁊.§.se.†Sʒ ista eoꝝ opinio est mala⁊ quare: audite inuenio.v.casus in quibusvenditoꝛ ignoꝛans moꝛbũvel vitium rei tenet̃ quantiminoꝛis esset empturus si scisset:inuenio duos casus in quibus non tenetur ex pluribus cõstituitur regula ex paucioꝛib⁹instantia eius qd̓ apparet ex eo q2 regula est⁊c.vt.j.de reg.iur.l.j.⁊ quia iura adaptãtur ad ea que frequentius accidunt.vt.s̄.de leg.⁊ se.cõ.l.iura.⁊.l.se.si inuenio in.v. casibus teneri venditoꝛem ignoꝛantem moꝛbumvelvitium rei quantiminoꝛis essem empturus:constituam regulam de istis:sed in duobus casibus recipit instantiã in quibus ignoꝛans in nihilũ tenetur q̄.v.casus sint in quib⁹ ignoꝛansvenditoꝛ teneat̃ videte:statim habetis hic duos in pecoꝛe moꝛboso⁊ tignovitioso:⁊ tertiũ casum habetis:si quis vendit vestimẽta interpollata.vt.s̄.de cõtrahen.emp.l.labeo.quartum casum habetis si quis ignoꝛãsvẽdit vas non integrũ.vt.s̄.e.l.tenetur.§.sʒ si vas.quintũ casuʒ habetis:si quis ignoꝛansvẽdit seruum fugitiuũ.vt.s̄.e.l. ex empto §.etiam.⁊.j. pꝛoxi.§.habebitis.sed ista regula fallit in duobus casibus:in quibus vẽditoꝛ ignoꝛans nullo modo tenetur.vnus est si ignoꝛans vendis mihi seruum furem non teneris quantiminoꝛis essem empturus si scissem ⁊ quare nõ: ratio est illa:aut ego emptoꝛ sciui furem esse eum:quo casu non debui certioꝛari vt.s̄.e.l.j.in fi.⁊ quia nemovidetur fraudare⁊c.vt.j.de regu.iur.l.nemo:aut ignoꝛaui seruum furem esse : quo casu quia crassa et

supina

upina fuit ignorãtia nõ excusat.vt.j.de iur.⁊ fac.igno.l.nec su pi na. Nam ex quo scio aliquẽ esse seruũ per locũ a cõiter accidẽtibus debeo scire seruũ esse furẽ:ex quo scio seruũ:nã serui ⁊ capiseri scholariũ nõ possunt abstinere a furtis quin surripiãt panem ⁊ vinũ:⁊ si nihil aliud subtrahere possunt:cinerẽ tamẽ eis surripiunt ⁊ fur est nõ solũ qui extraneo:sed etiã qui dño suo furtũ facit.vt.j.de edil.edic.l.qđ si nolit.§.j.⁊ sic loquit̃.l.ɔtra.j.pr.§. vnde vergili⁹.Quid faciẽt dñi audent cũ talia fures.i.serui:itez fallit in alio casu:ecce si vendis fundũ tributariũ ignorãs nõ teneris:quare non?q: aut sciui tributariũ:quo casu nõ debeo certiorari.vt.s.e.l.j.in fi.aut ignoraui quo casu crassa ⁊ supina fuit ignorantia:q: omne prediũ puinciale est tributarium.vt.C. de epi.⁊ cle.l.de his.⁊.C.sine cen.vel re.l.vl.vnde per ɔsequens debuit scire prediũ puinciale esse tributariũ.⁊ sic loquit̃.l.ɔtra.j.e.l. si sterilis.§.j.ergo bene dico q isti.v. casus sunt regula. fallit in duobus casibus predictis.nõ ob.scientiã nõ ignorantiã volum⁹ obligari .q: intelligo illud esse verũ in delictis:q: atrociora delicta sine dolo non cõmittunt̃ vt furtũ.vt.s.pro so.l.merito.itez vt est rapina.vt.s.vi bo.ra.l.ij.⁊ iniuria.vt.j.de iniu.l.lex cornelia. Sed denuo instat̃ ⁊ op.ad.l.istã sic:hic dicit̃ q venditor pecoris morbosi vel tigni vitiosi tenet̃ emptori quantiminoris esset empturus si scisset:si sciẽs tenet̃ ad estimationẽ gregis vel edificij. sed.l.videt̃ ɔtra.que videt̃ velle:si vendis prediũ dixisti prediũ minora tributa pstare debere:⁊ debebat maiora ⁊ tu ignorabas teneris.vnde videt̃ ɔtra.C.e.l.si minora.ad qđ dicetis siue sciẽs vel ignorans dixisti minora debere teneris mihi quantominoris essem empturus si placet mihi:al's possim te ɔuenire ad omne detrimentũ:si sciens dixisti hoc fauore meo est introductũ vt possum te ɔuenire ad omne interesse:si volo te ɔuenire quãtominoris essem empturus mos mihi gerẽdus est ne qđ fauore ⁊c.vt C.de le.⁊ cõ.l.qđ fauore:vel possũ dicere q teneris quãtominoris essem empturus refert̃ ad eũ casum qñ ignorans vendidisti. Sed denuo ad prin.huius.l.op.⁊ instat̃ ⁊ videt̃ q vẽditor teneatur siue ignorãs siue sciens vẽdidit ad omne interesse emptoris Nã si locas vasa vitiosa siue sciens siue ignorãs teneris ad om̃e interesse.vt.j.lo.⁊ cõ.l.sed addes.§.j.ad qđ vos dicetis aliud est hic aliud est ibi:⁊ est ratio:q: alia est natura vẽditionis:alia locationis qđ ex eo apparet:q: qui locat nõ solet mutare dñiũ.vt j.lo.⁊ cõ.l.non solet sed qui vẽdit sic.vt.s.e.l.ex empto.in princ. vnde qui vẽdidit tenet̃ quãtiminoris esset emptur⁹ sed q locat tenetur ad omne interesse siue sciẽs siue ignorans vitiosa vasa locauit qđ est fauore scholariũ dixit.m.vl' põt assignari alia ratio cũ tractamus illud qđ fit qñ illi qui emũt tignũ cõfidunt de sua industria nõ vẽditoris:q: qui tignũ emunt pspiciũt illud ex omni parte:⁊ si placet eis emũt:al's nõ.Itẽ qui emũt pecora tuent̃ ea in oculis ⁊ in dẽtibus:⁊ si habẽt oculos claros ⁊ dẽtes albos sunt sana:hic vẽditor si sciebat vitiũ vel morbũ tenet̃ ad omne interesse:si ignorabat tenet̃ quãtiminoris esset emptor empturus si scisset:sed illi qui ɔducunt vasa ɔfidũt de industria locatorum. Nam dicũt ɔductores:si sunt bona vasa detis nobis:al's nõ.vnde q: ɔsueuerũt ɔductores de industria locator̃ spe̅ gerere ibi tenetur locator vasor̃ si sunt vitiosa siue sciens siue ignorans locauit tenet̃ ad omne interesse ⁊ maxime q: non debebat affirmare qđ ignorabat.j.proxi.§.Sed denuo ad prin.huius.l.instat̃ ⁊ op.⁊ videt̃ q venditor pecoris morbosi vel tigni vitiosi nõ teneatur ignorans quantominoris:sed sciẽs sic. nã si cõmodas sciẽs vasa vitiosa teneris si ignorans non teneris. vt.s.cõmo.l.in rebus.§.possunt.in ṽ.item qui sciẽs vasa vitiosa:⁊.l.pe. breuis est responsio cõmodatũ est gratuitũ:⁊ ɔtrahitur gratia accipiẽtis vnde equũ est si cõmodans scit vitiũ vel morbũ rei cõmodate q teneatur:sed ignorans non:sed emptio ⁊ venditio ɔtrahit̃ gratia vtriusq;.vt.s.cõmo.l.siue certo.§.nunc videndum.⁊.j.de reg. iur.l.contractus.Sed denuo instat̃ ⁊ op.ad prin.huius.l.⁊ videtur q sit magna iniquitas ⁊ iuri ɔtrariũ:hic dicit̃ si habeã gregẽ pecoris ⁊ emi a te vnã pecudẽ morbosam vel vitiosam vel si volebam edificare domũ in qua expẽdi mille libras:⁊ emi a te columnã pro.xx.quã tu sciebas vitiosam reticuisti ⁊ misi eã in domũ mee propter illam colũnaz domus mea corruit teneris ad estimationẽ totius gregis vel totius domus:sed ista est magna iniquitas q tenearis ad estimationẽ totius gregis vel totius domus que est forte mille librar̃ ⁊ habuisti.xx.sol.tantũ.pterea lex videt̃ contra.que videt̃ velle q singulare interesse excedat duplũ cõis. vt C.de sen.que pro eo qđ interest pro.l.vnica.at hic in pecude vel in tigno excedit nedum duplũ immo millecuplũ .itẽ lex dicit qđ interesse ɔuenire circa rem non extra rem vt.j.eo.l.si sterilis.§. cũ per venditorẽ:at hic euenit extra rem quid ergo dicemus? ad qđ quidã ita dixerũt inter quos fuit dñs Bul.q hic dicit̃:q vẽditor tenet̃ ad estimationem totius gregis: vel domus verũ est si duplũ non excedat.vt in.l.ɔtra.⁊ ar.j.ea.l.§.idem.⁊.l.mutius. in fine cum.l.seq.item qđ dicitur q venditor tenetur ad interesse qđ est extra rem:⁊ hoc fuit mirabile q dixit bul.interesse circa rem venit vsq; ad duplũ cõis.vt in.l.cõtra sz interesse extra rez venit vltra duplũ:etiã si millecuplũ excedit vt hic:sz ista solutio non est digna recitatiõe potius vñ dicendũ econtra vt interesse circa rem possit peti vltra duplũ cõis quasi hoc sentiãt ɔ̃tẽtes ⁊ ideo vos soluetis ita ista .ɔ.lex quẽ dicit interesse nõ excedere duplũ cõis loquitur de singulari interesse sz cõe petitur quãtuncunq; sit.Sed istud est cõe interesse cuiuslibet hois qui sit sub sole si morbo pecoris vitiosi perijt grex vl' vitio tigni corruruit domus q teneatur vẽditor ad estimationẽ gregis vel totius domus.vt.s.ad.l.rho.de iac.l.ij.§.porro .⁊.j.ad.l.fal.l.precia.similiter si vendis rem ⁊ es in mora tradendi teneris ad interesse quãtuncunq; sit.vt.s.eo.l.rõ.§.si per venditorẽ:si dicis alio mõ petit̃ interesse extra rẽ.rñ.regulariter petit̃ iteresse circa rẽ.vt in.l.cõtra.⁊.j.e.l.si sterilis.§.per vẽditorem fallit in casibus quib⁹ iteresse petit̃ extra rẽ ⁊ circa rẽ. Fallit i delictis:ecce seruus est institutus hrs:hereditas est mille marcharũ.seru⁹ valet.xx.sol.tu occidisti eũ non potuit adire in ac.l.aquil.venit preciũ serui ⁊ hrdit.vt.s.ad.l.aqui.l.pide.⁊.l.inde neratius.§. j. Itez fallit in delict̃ in furto:ecce si seruus institut⁹ surripit̃ a te ⁊ tenes eũ ita q nõ possum iubere eũ adire teneris ad seruũ ⁊ ad estimationẽ heredit.vt.s.de cõ.fur.l.iij.⁊.j.de fur.l.inficiãdo idẽ est i act.ad exhibẽdũ q est datiua nõ natiua. vt.s.ad exhi.l.iij.si seruus institutus est hres:⁊ hereditas est mille librarũ:tu inuidebas mihi:pcurasti q nõ haberẽ istã hrditatem qđ fecisti mihi:⁊ inclusisti seruũ meũ ita qđ nõ potui eũ iubere adire heredit.vnde perdidi heredi.in act. ad exhibẽdum venit preciũ serui ⁊ heredi.vt.s.ad exhi.l.si ẽptione.⁊.l.se.itẽ Fallit hoc cũ quis sciẽs vẽdidit pecus morbosum vel tignum vitiosum vt hic:nõ ob.j.e.l.si steril.§.cũ p vẽditorẽ qđ verũ est q venit iteresse circa rẽ fallit in delictis ⁊ in ɔtrib⁹ vt hic ⁊ in act.ad exhibẽdũ q est anormala vel dicatis q refert inter vitiũ psone ⁊ vitiũ rei:gr̃a vitij psone venit interesse circa rem. gr̃a vitij rei venit extra rẽ ⁊ circa rẽ:⁊ ita dixit dñs az.vel dicatis aptius aut vẽditor nullo mõ tradit hic vitiũ psone ex qdã malicia facit ⁊ tũc tenetur ad interesse circa rẽ ⁊ sic loqtur.j.e.l.si sterilis.§.p venditorẽ:aut vẽditor vẽdit ⁊ tradit ⁊ tũc tenet̃ ad interesse qđ est circa rẽ ⁊ extra rẽ ⁊ est rõ diuersitatis q nullo mõ tradit delinquit in vno q: nõ tradit:vñ minus punit̃ vt teneat̃ ad iteresse qđ est circa rẽ:qui vitiosam tradit delinquit circa duo:q: tradidit ⁊ vitiosam tradidit.vñ magis punit̃ vt teneat̃ ad iteresse circa rem ⁊ extra rẽ.nã qui i duob⁹ delinquit plus punit̃ q qui semel delinquit.vt.C.de ser.fug.l.quicũq;.⁊ simile rõnez assignaui.s.de 3 procur.l.sz ⁊ he.§.preter† Sz denuo quero cũ petit̃ iteresse petitur ne ex dãno vl' lucro dico hec ẽ regula petit̃ ex dãno vt hic ⁊ in.§.si p vẽditorẽ.fallit in casib⁹ i quib⁹ petit̃ ex lucro nedũ ex damno vn⁹ cas⁹ est in actiõe tutele.C.ar.tutel.l.qcqđ.ali⁹ in act. arbitraria.vt.s.de eo qđ certo loc.l.nõ vtiq;.in fi.cũ.l.se. alius casus in stipulatione de rato.j.rẽ ra.ha.l.si cõmissa. alius i act. locati.j.lo.l.si in lege.§.colonus.alius in interdicto vt.C.ne qđ in loc.pu.l.ij.§.necessario.alius in.l.aqˡ.s.ad.l.aqˡ.l.si seruum.

Item qui furem. In.§.isto dr̃:si aliqs vendit mihi seruum fugitiuũ vel furem.si sciens hoc fecit tenet̃ mihi ad oẽ iteresse si vero ignorãs furẽ non tenet̃ mihi si autẽ ignorans fugitiuum vendidit tenet̃ quanto minoris essem empturus si eum fugitiuũ scissem.Qr diceret aliquis que est ratio diuersitatis.rñ.q: fugitiuuz habere non possumus furẽ sic.Vnũ sciatis q multa veniunt in act.que cõpetit ad interesse emptori qui emit seruum furẽ cuz venditor sciens vendit.sed si aliquis vendit seruum furem ignorans ⁊ asserit eum bonũ ⁊ fidelem rõne assertionis tenetur mihi q̃ti minoris essem empturus quia non debebat facile sibi id asseuerare quod ignorabat.nam qui scit seruum furem esse ideo tenetur quia emptori debuit premonere eum furem esse qui asseuerauerat:iõ tenetur quia nõ debebat facile asseuerare qđ ignorabat. hoc dicit.[itẽ qui furem]sub.seruum[debebit] sub. venditor emptori [nõ decipi.]et tenetur ad omne iteresse.vt.s. in prin. huius.l.habuistis.⁊.s.e.l.j.§.venditor:[non tenetur]in aliquo iõ q: fugitiuus ⁊c.vt.j.de edil.edi.l.quid sit fugi. [possumus] i.licitũ e nobis hr̃e vt stet nobiscũ.itez q: aut sciuit ⁊ nõ debuit certiorari quia scienti dolus nõ infertur.vt.C.de trans.l.cũ donationis.aut ignorauit ⁊ fuit crassa ignorantia.vnde nõ excusatur.vt.j.de edil.edi.l.qđ si nolit.in princ.[⁊ puto teneri] sub. quãto mioris esset emptor empturus si hoc scisset[hic].s.ignorans[iudicationẽ].i.dicere q sit bone frugi cũ ignoret: an sit ita verum.vñ no.sicut iputat̃ alicui si nimis credulus fuit. vt.s. de eo p quẽ fac.est.l.j.§.j.ita imputatur alicui si asseuerabat qđ ignorabat vt hic:⁊ ad istud accedit.s.de do.l.venditor.

Si vẽditor. In.§.isto dr̃ si vẽditor dolo suo icidẽte i ɔctu plurĩ vẽdidit q: cũ vẽdebat fũ̃ dixit

artificem cum non erat vel de peculio mentitus est tenebitur mi bi emptori ad decipiendum me act. ex empto et idem est econtra si dolo venditor dolo emptoris incidēte in ↄtractu deceptus est ab emptore. nam tenetur act. ex vendito. vt in exemplo tali: terē tius victor decessit relicto herede fratre suo postmodum villicus subtraxit quasdā res de hereditate sua quibus subtractis qua si modicum valeret hereditas ꝙ sibi venderetur persuasit terentius vendit sibi heredi. hoc casu tenebitur acti. ex vēdito vt deci piat venditorē ꝙ prestet ei quanti pluris hereditas valeret si res subtracte non essent. h. d. [si venditor dolo fecerit] sub. inciden te dolo in contractu. vt qꝛ emptor erat alʼs empturus si scisset: si aūt non erat alʼs empturus: tunc qꝛ dolus dat causam ↄtractui ipso iure non valet. vt no. s. de dolo. l. eleganter. in prin. [vel ar tificio instructus] vnde tenetur eum decipere cū voluit. vt. j. sta tim subijcit vnde si emptor decipitur multum agitur act. ex ↄtra ctu. vt. C. de rescin. ven. l. ij. et. l. si voluntate [non fuissent] sed ad §. istum et ad id qđ dicitur in fine. opponitur et videtur ꝙ rescin datur quatenus de facto processit. vt. C. de rescin. ven. l. si dolo. pōt dici ibi dolus dedit causam ↄtractui et res erat tradita. vn de agitur vt rescinderetur ↄtractus quia processit cum dolo: vel infirmabatur cum dolo. vt dixi. s. de dolo. l. eleganter. vel potest dici ibi dolus dedit causam contractui et res erat integra: si dicit ipso iure nō tenet ↄtractus quia non rescinditur. respondeo re scinditur quatenus de facto processit: vel possum dicere ibi agi tur vt interesse prestetur.

2 ☞ Pactum ꝙ quis non teneatur non prodest in casibus in quibus venditor sciebat et tacuit.

1 **Idem iul. dolum.** † Habuistis supra quedaꝫ exempla in emptore et vendi tore cum dolus incidit in contractu. hic ponuntur alia exēpla et dicitur: hic vēditor sciebat predia que vendebat debere tributa multis municipibus scripsit in tabula ꝙ debebat vni municipio in vendendo dixit ꝙ nolebat teneri de aliquo vectigalium nun quid tenebitur pro tributis debitis alijs municipijs: certe sic: quasi emptorem deceperit: et hec sunt vera cū venditor adhibuit dolum incidentem: quid si tutor adhibuit dolum incidentem in cōtractu in quo rem pupillarem vendebat: nunquid tenetur pu pillus: et certe si ipse tutor vendit: ex vendito non tenetur pupillꝰ nomine doli cōmissi a tutore: sed si pupillus vendidit tut. autori bus tutoris dolo incidente in cōtractu tenetur pupillus in quā tum factus est locupletior et tutor de residuo nec tenetur pupillꝰ post pubertatem factam de eo quod dolo incidente in cōtractu quod ↄtraxit tutore autore. h. d. [idem iul. dolum] incidentē in contractu [in huiusmodi specie ostendit]. i. in hoc casu qui seq̄ quitur [deberi] et ita fuit ista calliditas [oportere.] de hoc em ptori nolle teneri [vendebant] ob es alienuꝫ: vel res que seruā do seruari nō possunt. vt. C. de admi. tu. l. lex que. [dubium est] vt. s. de dolo. l. ex dolo. [perpetuo]. i. administratione deposi ta: vel dic perpetuo. i. ꝙ diu durat personalis actio. [condēnan dus] in quantum ad pupillum nō peruenit quia dolus tutoris non debet obesse pupillo. vt. C. de ser. fug. l. quicunꝗ.

1 ☞ Actio ex empto non competit cum effectu nisi precio inte gre soluto.

1 **Offerri precium.** † In. §. isto dicitur: si emi a te rem certo precio: et volo solue re et tu non vis mihi tradere rem debeo tibi offerre precium et pe tere mihi rem tradi actione ex empto et debeo offerre totum pre cium non partem: et si offero tibi partem tu poteris retinere reꝫ venditam: quasi tibi sit obligata: verūtamen si partem precij sol ui et partem non et tu mihi tradidisti rem venditam et res est a me euicta petam partem precij quam solui sed si non petam parteꝫ precij sed soliduꝫ: repellar doli exce. h. d. [agitur] pro re empta sibi tradenda [actio est] et sic no. ꝙ emptor debet offerre totum precium non partem quia particularis solutio non liberat debi torem vt. j. de vsuris. l. tutor. §. lucius [quasi pignꝰ] quis potest retinere rem suā. vnde no. ꝙ nemo rē suā pōt sibi obligatā habe re. sed quasi pignus sic reprobata op. mar. qui dixit ar. huius li tere rem suam sibi obligari posse, ad hoc facit. s. de here. et act. vē di. l. hereditatis vendite. [euicta sit] sub. ab emptore [except.] vnde nota qđ venditor debet offerre totum precium si vult age re act. ex empto: vt res sibi tradatur: vt hic similiter econtra: si vē ditor vult petere preciū debet offerre rem. vt. j. eo. l. qui pendēte.

1 ☞ Fructus extantes seu pendentes videntur venditi vendi ta re pensiones et cetera que debentur occasione rei non ex re de bentur venditori licet cedere teneatur emptori.

1 **Si fructibus iam maturis.** † In. §. isto dici tur: si vendis mihi fundum quo erant fructus maturi debent ad me emptorem pertinere nisi aliud conuenissemus: sed si tu loca sti agrum certa pensione et postea vendis mihi agrum pensio eiꝰ temporis que cessit ante venditionem pertinebit ad te nisi aliđ conuenisset inter me et te siue predium sit vrbanum siue rusticuꝫ sed si post venditionem aliquid rei vendite damnum datum est teneris mihi cedere act. damni infecti vel aque plu. arc. vel inter dicti quod vi aut clā. sed et si quid ex operis seruorū vel vecturis iumentorꝫ vel nauium post venditionem accessit debes mihi pre stare: sed si periculo coꝝ accessit aliquid: siquidem non ex re ven ditoris accessit teneris mihi illud prestare: sed si ex re vendito ris accessit non teneris mihi illud prestare. hoc. d. [si fructibus iam maturis.] si pendentes sunt vt. s. de rei ven. l. fructus. secus iure codi. vt. j. e. l. fundus. in fi. [cedere] ar. j. solu. ma. l. diuortio [aut clam] vt. j. de fur. l. eum qui. [ex re venditoris] sub. acces sit prestabitur emptori.

1 ☞ Alluuio superueniens ante traditionem prodest vendito ri ad mensurā si fuit ignorans secus si sciens. h. d.

1 **Si titius.** † In isto. §. dicitur: vendidisti mihi fundū in quo dixisti esse. c. iugera cum essent. xc. iu gera post venditionem accesserunt. x. iugera per alluuionem an teꝗ mensuretur fundus: nunquid liberaris. certe tu sciens hoc fecisti non liberaris. si ignorans proficit tibi alluuio: vt non te nearis act. ex empto. h. d. [anteꝗ manifestetur]. i. anteꝗ men suretur fundus] nec dolus purgatur] et sic venditor de dolo te netur: accedit. s. e. l. §. venditor. et. l. tenetur. §. vlt. [si fundum mi hi et c.] in. §. isto dicitur: vendidisti mihi fundum alienum bona fide: iste fundus factus est meus ex causa lucratiua: nunquid te neris ex empto ad interesse: respondetur ꝙ sic. h. d. [si mihi fun dum alienum vendideris] bona fide ementi: secus si mala fide emi. vt. C. đ eui. l. si fundū [cōpetit:] accedit. j. đ eui. l. si vēdiderꝫ.

In his autem que cum re. In. §. isto di citur ꝙ non solum venditor debet prestare dolum et culpam in re vendita im mo in his que accedunt rei vendite: et ideo si vendidisti mihi do mum et post venditionem domus mercedem exegisti illam mihi prestabis: et non solum in illa exigenda teneris prestare dolum sed etiam culpā. h. d. [sed etiam culpam]. s. leuem. quod dixit in genere ponit in specie [debere] accedit. s. e. l. §. si fructibus et. s. de contrahen. emp. et ven. l. qđ sepe. §. si res.

Idem celsus. In. §. isto dicitur si tu habebas fun dum communeꝫ cum titio tuam par tem vēdidisti anteꝗ traderes titius prouocauit te ad diuisionē fundus fuit titio adiudicatus tantuꝫ teneris mihi prestare quā tum a titio fuisti assecutus: sed quid si tibi totus fundus fuit ad iudicatus: certe totū debes mihi tradere et ego teneor qđ ob eā rē titio ↄdēnatꝰ es soluere et pro parte quā mihi vēdidisti teneris mihi de eui. cauere. sed pro pte titij debes mihi pmittere de do lo malo. Sed si certis regionibus esset diuisus fundus a iudice inter teꝫ titiū illā partē que obuenit ex diuisione debes mihi tra dere. h. dicit iste. §. videaꝰ expōnē litere [partē tuā.] pro indiui so [coactꝰ es] sub. a ↄsocio [emptori pstabis] quare qꝛ sine do lo desijsti habere [dolo malo pmittere] accedit. s. mā. l. si pcu. §. vl. [cōi diuidūdo] nā si cū ipso emptore esset actū cōi diuidūdo nō tenerer sibi de euic. sic et hoc casu nō debeo sibi teneri de euic. Or signori ex. §. isto colligiꝰ casus in quo ꝗs inuitꝰ cogiꝰ eme re et vendere qđ est ↄtra regulā. C. de ↄhen. emp. et vēd. l. inuitū sic et alʼs fallit illa regula. s. cōi di. l. cōi diui. in fi.

Si quid seruo. In. §. isto dꝛ. si tu vendidisti mihi seruūꝫ post vēditionē ante tradi tionē seruo donauisti aliqđ illud debes mihi emptori restitue re: sꝫ et hereditates p seruū acꝗsite vel legata debes mihi restitue re: nec distinguiꝰ an relicta sint respectu tui vʼl mei. sꝫ ex his que ex operis serui ꝗsijsti teneris mihi emptori pstare nisi dies tradi tionis esset progatꝰ: iō vt ad vēditorē ope seruoꝝ ptinerēt. h. d. iste. §. videaꝰ expōnē litere: restitui dꝫ ab emptore vēditori: vʼl di catis emptori a vēditore [oīa] ad vēditorē ptinere vʼl ptinere ad emptorē [cuius] diciū ꝗdā vēditoris vel emptoris] vʼl cuius]. i. serui vel emptoris [ptinerēt] secꝰ est i seruo in quo vnꝰ hꝫ pprie tatē alter vsumfr. vt. s. de vsufr. l. si seruꝰ fructuariꝰ. itē secꝰ si red hibitio fiat nā tūc oīa sunt restituēda vt. j. de edil. edi. l. cū aūt. itē secus est in seruo cōi. vt. s. p socio. l. verū. §. si seruo communi.

1 ☞ Actio ex vendito cōpetit venditori ad preciū et etiā ad vsu ras precij a tpe traditionis rei etiā precario facte cōpetit etiam ad alia que equum est venire in hoc ↄctu que enumeranꝰ vsꝗ ad §. si procurator. h. d. vsꝗ ad illum. §. et hucusꝗ tractauit de actio ne ex empto que competit emptori hic incipit tractare de actio ne ex vendito. h. d.

1 **Ex vendito actio.** † Supra dictū est de act. ex empto: nūc dꝛ de act. ex vēdi to: et in. §. isto diciꝰ ꝙ act. ex vēdito cōpetit vēditori et in ea veniūt ea de qbꝰ diciꝰ: hic in primis venit ptiū rei vendite et vsure precij post traditionē: nā ex quo emptor percepit fructꝰ debꝫ teneri ad vsuras

vsuras ꝛ possessionē rei vēdite traditā accipere debem⁹:ꝛ si p̄ca rio sit cōcessa venditori:si vēditor hȝ facultatē fruct⁹ percipiēdi. item veniunt in act.ex vēdito sumptus si vēditor post venditionē fecit sumptus in revendita puta si edificia erāt destructa:sed ꝛ si quid impēdit circa egritudinē serui ante traditionē similiter ve niunt in act.ex empto:sed ꝛ si q̄d in fun⁹ serui mortui vēditor im pēdit tenebit̄ emptor ex vēdito si mortu⁹ est sine culpa vēditoris sȝ si forte ꝯuenit vt locuples expromissor det̄ ꝑ p̄cio similit̄ ista veniēt i act.ex vēdito.h.d.iste.§.[venit] accedit.§.e.l.ex empto in prin.[post diē traditionis] ꝛ ita post morā cū sit actio bone fi.veniāt vsure ex tpe more.vt.C.e.l.curabit[ꝛ si precaria sit pos sessio] sub. quātū ad hoc vt p̄stet vsuras p̄cij nō tenet̄ q̄tū ad eā partē:vt videat̄ tradidisse vacuā possessionē:ꝛ sic soluit̄ ꝯtra.§.e. l.ij.§.j.ꝛ ibi plenı⁹ dixi[percipiēdi] accedit.C.e.l.fruct⁹[actio nē] accedit.§.de peri.ꝛ commo.rei vend.l.necessario[impēdit] vsqꝫ ad ꝓbabilē modū.vt.§.de pig.act.l.si seruos.[ꝛ cū res veni ret].i.vēderet̄.[fiat].i.vt det̄ locuples expromissor.accedit.§. de ꝯtrahen.emp.ꝛ ven.l.pacta.

Si inter emptorē. In.§.isto d̄r: emi a te p̄dia ꝯuenit inter me ꝛ te si plurꝫ vēderē q̄ dimidiā tibi p̄starē:ego vel heres me⁹ postea p̄dia em pta p.x.c.vēdidit:nūq̄d act.ex vēdito dimidiā ei⁹ q̄d vēdidit he res meus pluris tenet̄ tibi p̄stare:r̄ndet̄ q̄ sic.h.d.iste.§.videat̄ expōnē l̄re[ꝯsecutū] nā tale pactū vȝ.vt hic.ꝛ.§.de ꝯhē.empt.ꝛ vē.hec vēditio:ꝛ facit ad hoc.j.de pac.do.l.si p̄r post dotē.§.vlti.

Si procurator. §.iste valde bonus est ꝛ vtilis:ꝛ di cit̄ in.§.isto ꝓcurator tu⁹ h̄ns mā datū vel liberā ꝛ generalē administrationē vēdidit mihi rem tuā certo p̄cio:nunq̄d habeo act.ex empto:vt rē mihi tradas vel in teresse p̄stes:r̄ndetur q̄ sic:ad exēplū vtilis institorie:sed ꝛ si pro curator meus emit a te rem aliquā similiter ꝯ te dat̄ vtilis acti. ex empto.h.d.iste.§.videat̄ expōnē l̄re[si ꝓcur.]habēs speciale mādatū vel liberā ꝛ generalē administrationē.vt.§. de ꝓcur.l.ꝓ cura.cui libera.al's secus.§.de ꝓcur.l.mādato generali.ꝛ.l.ꝓcu rator totoꝝ.[actiōis] antique que ꝓponeb at̄ cū solēnitate. vt C.de for.impe.subla.l.j.ꝛ.ij.vel dicatis exēplū institorie directe ꝛ simile no.§.de neg.ge.l.liberto[dn̄o cōpetere] si ꝓcurator su⁹ emerit ꝛ scd̄m istā casus positionē litera ex empto ꝓprio ꝓponit̄ ꝛ ponit̄ nou⁹ casus in ver.per ꝯ̄riū.alij exponūt vt Jo.l̄ram istam ex ēpto.i.ex vēdito.vt.j.e.ti.l.veteres.ꝛ dicūt q̄ v̄.iste ꝑ ꝯ̄riū loq̄ tur eodē casu quo.§.s.qn̄ dn̄s mādauit vendi rem suā ꝓcuratori suo. ¶ Or signori do. Jo.ꝛ az.faciūt hic magnā vim sed vos ita breuiter determinabitis vos habet̄ hic si ꝓcurator tu⁹ h̄ns spe ciale mādatū:vel liberā ꝛ ḡnalē administrationē vēdidit mihi rē tuā teneris mihi vtili ex empto.vt rē mihi tradas vel interesse p̄ stes ꝛ vtili istitoria si cauit de euic.ꝛ res est euicta teneris de eui. sed videt̄ ꝯ.§.de ꝓcu.l.si ꝓcu.meus.in ver.ꝑ ꝯ̄riū:ad q̄d vos ita breuiter dicet̄:aliud in iudicijs:aliud in his q̄ fiūt extra iudiciū vbicūqꝫ ꝓcurator tu⁹ facit id q̄d eras factur⁹ vtilis actio ex ꝯ̄tu dat̄ ꝯtra te etiā ex ꝓmissione ꝓcur.vt pȝ hic in euic.ad q̄d teneba ris ex natura ꝯtus si ꝑ te vēdidisses. vt.§.e.l.ex empto. in prin. ꝛ.j.de euic.l.si in vēditione:ergo si ꝓcur.tuus vēdidit mihi rē tuā si cauit de euict.fecit illud q̄d tenebaris facere:nō est ergo mirū si tenearis si res sit euicta cū tenereris ad hoc si tu mihi vēdidis ses.vt ꝛ.§.de insti.l.si q̄s mācipijs.in prin.ꝛ dixi.§.de ꝓcu.l.ꝓcu. qui ꝓ euic.si aūt ꝓcu.tuus facit id q̄d nō eras factur⁹ ꝛ qui defē debat te ꝛ satisdedit de iudicato so.fecit q̄d facere nō tenebaris q̄ꝛ nemo suo nomine ꝛc.vt insti.de satis.§.si hodie.itē q̄ꝛ nō dȝ eē ꝯditio ꝓcuratoris deterior q̄ dn̄i preterq̄ in satisdādo.vt. §.de ꝓcu.l.sed ꝛ he ꝑsone.ad hoc nō tenebaris ex ꝓmissione ꝓcurato ris:ꝛ sic intelligit̄.l.ꝯtraria. ¶ Or signori ista solutio bona est: sȝ que est ratio q̄re si in iudicijs ꝛc.dicvt in.l.ꝯ.dixi. Sed denuo instat̄ ꝛ op.ad id q̄d dicit̄ in.§.isto in fi.qn̄o si ꝓcu.meus emit rē a te habeo vtilē act.ex empto ꝯtra te vt rē tradas vel interesse pre stes cū per liberā personā nō querit̄ nobis actio.vt.C.per quas perso.no.acq̄.l.j.ꝛ no.§.de pac.l.si vnus.§.in sūma.p̄terq̄ in mu tuo.vt.§.si cer.pe.l.certi ꝯdi.§.si nūmos.ad q̄d dicūt quidam q̄ hic ꝓcu.meus rem emit me p̄nte.vn̄.ratione p̄ntie dat̄ mihi vtilis act.ex empto.vt hic.ꝛ.j.de ver.ob.l.si ꝓcuratori p̄ntis. Alij dicūt q̄ speciale est in act.ex empto:vt per ꝓcu.querat̄ actio dn̄o quia in ea multa specialia sunt ꝛ q̄ꝛ per institorem querit̄ vtilis act.ex empto dn̄o ꝛ multa alia specialia sunt in ea regulariter certū est cōtra.vt in.l.ꝯ.vel p̄ōt dici tertio modo ꝛ veri⁹ aut ꝓcurator me⁹ qui emit mihi rem est soluēdo ꝛ inuenit̄:aut non est soluēdo: vel non inuenit̄.in primo casu cū ꝓcurator qui emit mihi rē est sol uendo ꝛ inuenit̄ tenetur mihi dn̄o cedere act.al's nō ago. vt.j.de acq̄.pos.l.pos.quoqꝫ in secūdo casu cū ꝓcurator meus emit mi hi rē ꝛ anteq̄ mihi tradat nō est soluendo vel nō inuenit̄ q̄ꝛ non possum eum cōuenire act.mādati vt cedat mihi act. hic in subsi diū etiā sine cessiōe dat̄ mihi vtilis act.ꝛ ita loquit̄ hic.ꝛ.§.de in sti.l.j.in fi.ꝛ.l.se.ꝛ.j.de act.ꝛ ob.l.in omnibus.

1 ☞ Pena consistens in quantitate qn̄ solutioni quātitatis
1 adijcitur in fraudem vsurarum videt̄ adiecta.

Idem pap. respondisse. †In.§.isto d̄r emi a te fundū p.x.ꝛ cōueni tibi soluere preciū vsqꝫ ad certū diem ꝛ si nō solue rem tibi ad diem promisi duplū vel quadruplum noīe pene nū quid si non solui ad diem illam poteris illā penā totam petere: respōdet̄ q̄ nō:sȝ vsqꝫ ad legitimū modū vsurarum. secus est si dictum esset:si non soluerem ad diem q̄ res esset inempta: quia tunc valet tale pactū q̄ꝛ diuersa est causa legis cōmissorie cum in ea non cōtrahitur fenus illicitum:sed lex cōtractus apposi ta seruetur.h.d.iste.§.videatis expōnē l̄re[in fraudē ꝯstōnū.] q̄ꝛ ꝓhibent peti vsuras vltra legitimū modum.vt. C. de vsur.l. eos qui.in prin.[adijciatur] ꝛ ideo est seruāda.vt.§. de in diē adiec.l.ij. Or signori in.§.isto d̄r:dn̄s Joā.ꝛ az.faciūt magnam vim signando cōtra.sȝ ego ita breuiter determinabo. vos ha betis hic vt dixi in casu sȝ videt̄ cōtra:q̄ quātacunqꝫ pena ap posita sit in stipulatione possit peti.vt.C.de trāsac.l.ꝓmissis.ꝛ insti.de inutil.stipu.§.alteri.ꝛ.§.de arb.l.non distinguemus.in prin.ad q̄d dixit dn̄s Jo.§.iste est intelligendus cū dn̄s vendi tor solitus erat fenerare q̄ꝛ vēdidit p̄diū vt daret p̄ciū fenori.se cus si nō erat solitus fenerare.vt in.l.ꝯ.ꝛ argu.j.d̄ vsuris.l.qui semisses.§.j.dn̄s az.nō approbat op.mgr̄i sui cum dicit vbi sti pulor penā p̄ q̄titate ꝑsumit̄ nisi vsqꝫ ad legitimū modum vsu rarum apposita.vn̄ vsqꝫ ad legitimū modū petam non vltra.vn̄ dn̄s az.ita distinguit aut ꝓmittis facere aut dare si facere pro mittis vt scribere codicē facere foueam facis pactū de nō petē do compromittimus in arbitrum ꝓmittis parere arbitro sub certa pena vbi pro facto ꝓmittit̄ pena quātacūqꝫ sit p̄ōt peti q̄ꝛ facta nō cōsueuerūt parere vsuras.vt in.l.ꝯ.ꝛ.§.de arbi.l.nō distin.in principio.aut ꝓmittis dare quo casu aut spēꝫ aut quā titatem:si spēꝫ siue stipulor duplū vel vltra tota petetur cū spēs nō ꝯsueuerunt ad vsuras dari.vt.j.de vsur.l.in fideicō.in fin.ꝛ C.de vsur.l.si ea lege.aut ꝓmittis dare quātitatem ꝛ tunc presu mitur adiecta in fraudē vsurarū ꝛ poterit peti vsqꝫ ad legitimū modum.vt hic ꝛ.j.de vsur.l.pecunie.sȝ qn̄o petet̄ vsqꝫ ad legiti mū modū cum vsure iure cano.sunt ꝓhibite.ꝛ.ll.n̄re non dedi gnantur sacros canōes imitari.r̄n.vltra preciū q̄cq̄d petet̄ pe tet̄ vt interesse.vt.§.pro socio.l.id q̄d.ita seruat ecclesia romana vsure petuntur vt interesse.

Si quis colludente. In.§.isto d̄r si collui sti cum ꝓcur.meo ꝛ ab eo rē meam emisti potero te cōuenire act.ex vendito.vt stet̄ em ptioni vel vt discedat̄ a cōtractu:sed ꝛ si quis emit a minore.xxv. an.ꝛ minor deceptus est subuenitur minori vt decipiatur vel vt rescindat̄ cōtractus.h.d.[si colludēte ꝓcuratore meo].i.ba rataria faciente[ab eo emerit] ponamus rem valentem .xxviij. [aut discedatur] accedit .C.de rescin.vendi.l.iij.[ex mpto].i. vendito[casu] accedit.§.de mi.in cause.ij.§.pe.

1 ☞ Contractus claudicat si fiat cum pupillo sine tutoris au toritate.

1 **Si quis cum pupillo.** †In.§.isto d̄r:si emi a pupillo sine tuto ris autoritate obligor ei naturaliter ꝛ ciuiliter non ipse mihi hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere.[si quis a pupil lo.] sub.vendente[ex vno latere] scilicet maioris qui emit[ob ligatus est pupillo] ad precium ei soluendum [non obligat] sub nullo modo.vt.§.de condi.inde.l.quod pupilli. vel dicatis non obligat ciuiliter sed naturaliter tantum vt.j.de noua.l.j.in fi.sic no.q̄d hic est casus in quo cōtractus claudicat:aliū casum habuistis.§.man.l.potest.alium casum habebitis .j.lo.ꝛ cōdu. l.ex cōducto. §.j.

Si vēditor. In.§.isto dicitur:si vēdidi tibi domuꝫ meam quam alij locaueram ꝛ excepi q̄ deberes pati morari inquilinum in domo vsqꝫ ad vj.mēses.vel vendidi tibi fundum ꝛ excepi q̄ colono liceret frui ad certū tē pus:si tu non vis pati stare inquilinū:vel non patiaris frui co lono possum te conuenire act.ex vendito vt illi pacto stetur:sed ꝛ si iste colonus dānum dedit poteris agere ꝯ me act. ex empto vt.expiar cū colono act.ex locato ꝛ q̄d assecutus fuero tibi red dā.hoc dicit[si venditor habitationē].s.domus vēdite[habi tare] vsqꝫ ad.xvj.menses ponamus tibi locauerat domū vēditā [esse act.] vt illi pacto stet̄ ꝛ ita no.lȝ regl'r emptor nō cogit̄ sta re colono.vt.C.loc.ꝛ ꝯdu.l.emptorē.ꝛ.j.lo.ꝛ cō.l.qui fundū.fal lit si noīatim ꝯuenit q̄d stet̄ colono.vt hic itē not.q̄ agitur act. ex vendito ad factū:vt hic ꝛ ad istud accedit.§.e.l .tenetur.§.j.

Edib⁹. In.§.isto cū trib⁹.ll.se d̄r si aliq̄s vēdit mihi vł le gat edes suas ea q̄ sūt ꝑs ediū v̄r vēdere vł lega re vt sunt putei ꝛ id quo pute⁹ coopit̄ ꝛ limes ꝛ labra salices ꝛ si

stule. q̄ salicibꝰ iũgunt̄ q̄ licet extra edificiũ sint tñ edificij sunt: sꝫ pisces q̄ sunt i piscina nõ tenet̄ tradere emptori: q: nõ sunt ediũ vel fundi sicut nec pullos nec cetera alia animalia lꝫ gratia fundi in fundo sint. h.d. iste. §. cum tribus. ll. se. [vtputa putealia] idest putei [cooperti]. i. coopertoria illa quibus cooperitur puteus qui in edibus est [limes]. i. clausuras domus: vel. i. funes quibus trahebat̄ aqua [⁊ labra] si forte in domo vendita vel legata est castellum in quo mittitur aqua per conductũ: vt est ad domum fratrum predicatorꝝ [sunt]. s. cedunt edibus.

Fundi nihil est nisi qd. Lex ista leuis ē: ⁊ ideo non esset legenda nisi litera: differt a superioribus. l. q: in eis dictum est quid cedat edibus distractis vel locatis. in. l. ista tractatur quid cedat fundo vendito: ⁊ respondet iuriscon. nihil est fundi nisi qd fundus inter se tenet: sꝫ edium multa sunt que edibus affixa nõ sunt vt sunt sere ⁊ claues ⁊ illa cedunt emptori: sed vasa vinaria seu torcularia non cedũt emptori fundi q: sunt instrumenta sed ⁊ vinũ ⁊ fructus percepti non cedunt emptori vel legatario. sed quid si aliquis vendit vel legat fundũ si in eo erat letamen vel instrumēta vel stramenta cedunt emptori vel legatario in eo distinguendũ est scd̃m sentētiā trebatij aut sterquiliniũ ⁊ letamē est in fundo causa impinguandi fundũ ⁊ tunc cedit emptori nisi aliud cõuenit nec refert an in stabulo iaceat vel aceruus sit factus. h.d. hec lex [constat] ⁊ ad istud accedit, s̄. e. l. iul. §. si fructibus. [sterquilinium]. i. stercꝰ vt est letamen [probanda est] iuriscon. vlpi. facit derisionem q: in omnibus locis reprobatur sententia trebatij. vt. s̄. de do. l. si de eo. sꝫ hec sentētia trebatij approbat̄ in sterquilinio [nisi aliud actum est]. s. nominatim inter ꝯtrahentes.

Que tabule. In. §. isto dicitur si vendidi tibi domũ qd tabule pictorie protectorio ⁊ cruste ⁊ marmores que edium sunt cedunt emptori sed ciliciavela non cedunt emptori. item ea que sunt parata causa ediũ si non sunt affixa edibus non cedũt emptori. h.d. [reticula]. i. claui que ponuntur circa columnam: vt ponatur ibi candela vel aliud, [pluthei]. i. scanelli ad scribendũ: ⁊ ideo dicit litera pluthei circa parietes quia scriptores consueuerũt circa parietes scribere [itē ciliciavela]. i. cortine.

Si ruta cesa. In. §. isto. d̄r. vendidi fundum ⁊ excepi ruta ⁊ cesa non cedunt emptori ⁊ dicunt̄ ruta arena creta ⁊ lapis ⁊ similia: cesa dicunt̄ esse si arbores incise sunt: itē carbones ⁊ his similia. [in vēditiõe]. s. fundi.

Labeo scribit generaliter. In. §. isto dicit̄: si vendidi tibi domũ illa que sunt in edibus gratia perpetui vsus cedunt emptori ⁊ si temporalis vsus sunt in edibus non cedũt emptori [sigilla] vt sunt circula que ponuntur circa colũnas [ville esse] vt sunt imagines [fundi sunt,] et ita est differentia inter apponenda ⁊ apposita. vt. j. l. proxi.

Tegule que nondum. In. §. isto dicitur ꝙ tegule imposite edibus cedunt emptori: sed si parte sunt vt ponant̄ non cedunt immo ⁊ rutis ⁊ cesis enumerantur.

Veteres. In. l. ista dicitur: licet veteres vtant̄ promiscue his vocabulis. s. emptor ⁊ venditor tamen proprie est emptor qui dat precium venditor qui vendit rem: vt habeatur preciũ: ⁊ idē est in locatore ⁊ conductore. h.d. ista. l. cum. l. seq. [vtebātur] ⁊ ideo exponamus ex emptor ex vendito. vt. s̄. de dolo. l. eleganter. in prcn. ⁊. s̄. e. l. iul. §. si procur. ⁊ in isto vitio gallici maxime sunt.

Si sterilis. In prin. huius. l. dicit̄ vendidisti mihi ancillam sterilem dũ putarem eam fecundam esse non certiorasti me vel vendidisti mihi ancillam maiorem. l. an. cum id ignorarem: nũquid teneris mihi actione ex empto: rñdetur ꝙ sic. h.d. ista. l. in prin. videat̄ expõnē lr̄e [vel maior. l. ãnis] q̄ ēt a iure ꝓsumit̄ ꝙ nõ possit pere ⁊ si ꝑiat: partꝰ eiꝰ miraculosus ē. vt. C. de legit. her. l. si maior q̃uquagenaria [tenet̄] ꝙ̄ti maioris esset ēpturꝰ. vt. s̄. e. l. iul.

Si predij. In. §. isto d̄r: si vendidisti mihi ꝓdium ꝓuinciale sciēs cũ tributariũ nec certiorasti me teneris mihi act. ex empto ad interesse: si ignorãs vēdidisti mihi q: prediũ erat hereditariũ nõ teneris. h.d. iste. §. videatis expositionē lr̄e [ignorãs] q: credebat ꝓdiũ talis ꝓuincie ꝙ non esset tributariũ. vt. s̄. de sen. l. pe. ⁊ vl.] erat] ⁊ ita in facto alieno ⁊ ita fuit tolerabilis ignorãtia. vt. j. pro suo. l. vl. [nõ tenet̄] i aliquo licet dicũt quidã ꝙ teneat̄ ad interesse, vt. s̄. e. l. iul, in prin, fallit in predio tributario. vt in preal. l. iul. in prin. dixi.

Quamuis supra diximus. In. §. isto dicit̄: si cõsentimus in corpore ⁊ dissentimus in qualitate licet non sit emptio tamen venditor tenet̄ emptori quanti sua interest deceptũ non esse. puta si vendis aliquod corpus ⁊ dicis aureum ⁊ est eneũ vt. s̄. de ꝯtrahen. emp. ⁊ ven. l. in emptionibus.

Cum per venditorem. In. §. isto dicitur si vendidisti mihi reꝫ ⁊ postea non vis tradere teneris mihi ad interesse qd est circa rē ⁊ teneris ad interesse ꝙ passus sum ex damno non ex lucro. puta si potuissem negotiari ⁊ lucrari: ⁊ ideo si emi a te triticum causa familie mee: si non tradis ⁊ postea familia mea perijt teneris ad precium tritici non ad precium familie ꝙ̄uis si vinum vendis et non tradis tenearis quanti precium fuit a tēpore more. [Omnis vtilitas] que circa rem cõsistit. Or signori: vt vos tollãtis quedã contra ar. hic signata: nota hic duo notabilia aut res vendita non traditur aut vitiosa traditur. vbi non traditur venit interesse circa rem non extra rem vt hic si autem aliquis tradit vitiosam venit interesse circa rem ⁊ extra rem: ⁊ sic soluitur contra s̄. e. l. iul. ⁊ que sit ratio ibi dixi. Item no. ꝙ interesse regulariter venit ex damno nõ ex lucro vt hic: fallit in casu. s̄. de eo quod certo lo. da. op. l. ij. §. pen. Item fallit in casibus quos no. s̄. e. l. iul. in princi.

Si tibi fundum. In. §. isto dicitur: si vendidi fundum tibi pro. c. eo pacto vt mihi illocares certo precio annuatim: istud pactum debet seruari quia appositũ est incontinenti: ⁊ ideo habeo act. ex vendito contra te quia istud in partē precij videtur cessisse ⁊ minoris videor vendidisse: sed ⁊ si vendidi tibi fundum ⁊ apposui pactum ꝙ nulli alij venderes ꝙ̄ mihi: si alij vendideris habeo act. ex vēdito cõtra te ad interesse. h.d. iste. §. videatis expositionem litere. [vendidero]sub. eo pacto [sit] accedit. s̄. de contrahē. emp. ⁊ vend. l. fundi partem. vnde pactum incontinenti appositũ nouam parit ⁊ veterē informat accedit. s̄. e. l. tenet̄. §. j. ⁊. j. proxi. §. [vēdideris] ⁊ ista sunt pacta diuersa. vnde vtrũꝙ pactũ debet seruari.

☞ In obligationibus annuis alternatiue conceptis licitũ est quolibet anno variare.

Qui domum. † In. §. isto dicitur: quidam vendebat tibi domum in ipsa venditione excepit habitationem donec ipse viueret aut singulis annis. x. postea emptor maluit prestare primo an. x. secundo an. vult prestare habitationem: nunquid licet ei mutare voluntatem: respõdetur ꝙ sic ⁊ ꝙ̄diu patus est prestare alterutrum non potest cõueniri. h.d. iste. §. videatis expositioneꝫ litere [non esse] hoc est verũ cũ electio est ipsiꝰ emptoris. vt. j. de iure do. l. plerũꝙ. in fi. ⁊ cum conuenit ꝙ liceret mutare voluntatem. vt. j. de verb. ob. l. si stipulatus. ⁊. l. eum qui certaꝝ. ⁊. j. de col. l. nonnunꝙ̄. est in ar. contra. C. de act. ⁊ ob. l. sicut in initio.

Si in quãtitate fundi. In. l. ista dicit̄ si venditor dixit veritatē in modum fundi: sed in qualitate mētitus est tenet̄ emptori act. ex empto ad interesse: puta si dixit. c. iugera esse in fundo verũ dicebat: sꝫ mētitꝰ est q: dixit quinquaginta prati: ⁊. l. vinee. ⁊ erant tantũ. xl. vinee. h.d. ista. l. videatis expositionē litere. [tamen tenet̄ emptori] act. ex empto [iugera] accedit. s̄. e. l. si seruum. §. j. ⁊. j. de euic. l. j.

Si quis seruum. In. l. ista dicit̄ stichum seruũ tu mihi vendidisti cum peculio anteꝙ̄ traderes eum manumisisti eum ad quid teneris mihi: certe non solum ad peculiũ qd seruus habuit tp̄e quo manumissus fuit sꝫ eoꝝ que postea acquisiuit. Item debes mihi cauere ꝙ quicquid ex hereditate ipsius ad te peruenerit ꝙ restitues mihi. h.d. l. ista videatis expositionem litere [restituturũ] sed quomodo cauebit venditor de hereditate liberti viuentis restituenda cum pactum de futura successione sit prohibitum. vt. C. de pac. l. vlt. Rñdeo: fallit hic ⁊. s̄. pro socio. l. ij. §. de illo.

Si seruus. In princi. huiꝰ. l. dicit̄: habebas vsumfr. in seruo qui seruus emit fundum ⁊ anteꝙ̄ solueret precium fuisti capite minutus postea soluit precium fundi de pecunia tua: nunquid habebis act. ex empto pro re illa: rñdetur ꝙ non cum finitus fuerit vsufru. capitis diminutione sed habebis ꝯdic. indebi. aduersus venditorem: sed si seruus ille soluit preciũ anteꝙ̄ esses capite minutus non refert an tu solueris preciũ fundi: an seruꝰ ex peculio qd ad te pertinebat. nã vtroꝙ casu fuit tibi ꝗ̄sitũ dominium vnde habebis vtroꝙ casu act. ex empto. h.d. prin huius l. videatis expositionem litere.

Seruum tuum. In. §. isto d̄r: ego ignorãs seruũ tuũ a fure bonafide emi ille seruus de peculio qd ꝑtinebat ad te emit aliũ seruũ qui mihi bone fidei emptori traditꝰ est: nunꝗd tu verus dñs poteris ꝯdicere cõdi. inde. vel sine eã: rñdetur ꝙ sic: sed si ex negotio qd is gessisset

mihi

mihi aliquid abesset potero tecum agere de peculio. hoc dicit. iste.§.videatis expositionē litere.[seruum tuum imprudēs zc.] exponevt plene exposui.ff.si cer.pet.l.cum fundus.§.seruū tuuz imprudens.vbi habuistis istum casum.[me acturum.]de peculio z hoc verbo reprobo expositionē az.quā fecit in illo.§. seruū tuū.qui exposuit[acturum[.i.retenturum q2 dico φ stat' ppria litera acturum vt hic probatur z ibi plene dixi.

Seruo vendente. In.§.isto dicit:si seruus vēdidit tibi hominem z dedit tibi fideiussorem pro euict.fideiussor debet tibi omnia prestare que prestaret si pro libero vendēte fideiussisset z dñs serui tenet sicut si liber vendidisset:sed condemnatur quatenus est in peculio.h.d.iste.§.videatis expositionē litere[fideiussisset]nam naturali obligationi accedit fideiussor.vt.j.de fideius.l.j.[non cōdemnabitur]vt.ff.de peculio.l.j.

Qui pēdentē vīdemiā emit. In.l.ista ponitur talis casus dñs tabernarius accedit ad vineā meā videt vuas maturas pēdere in vinea mea emit a me certo precio vindemiam vinee mee:postea dñs tabernarius tempore vindemiarū vadit ad vineā meam z vult colligere vindemiā:z dico ei non facias nisi mihi soluas preciū.modo querit vtrū teneat mihi act.ex vēdito ad pciū z rñdetur si cōuenit me act.ex empto repellā eū doli mali excep. dicendo recte conuenires me act.ex empto vt pateret colligere vindemiā si precium esset solutum verū q2 preciū non est solutū non recte agis: sed quid si permisi dño tabernario φ vuas colligeret:postea nō permitto ei calcare siue mustum euehere:nūquid poterit me cōuenire:rñdetur φ sic:act.ad exhibendum z iniuriarum quemadmodum si ei prohiberem aliam suā rem tollere.h.d.l.ista:videatis expositionē litere[prohibeatur legere].i.colligere.sic sumitur.j.de glāde le.l.j.vnde versus.Fur aux virgo flores mare nautaq3 libros Clericus equoce singula quisq3 legit.[exce.].s.doli mali.vnde no.in.l.ista sicut si emptor vult petere rez repellitur nisi offerat precium vt.ff.eod.l.iul.§. offerri.ita hoc casu si venditor vult precium petere debet offerre rem al's repelletur doli excep.vt hic dicitur si igitur duo contraxerūt adinuicem z emptor dicit trade rem: dicit venditor solue precium quid est si sunt ita increduli φ vnus non adhibet fidem alteri: in questione ista dicit Pla.φ debet deponi res z precium apud communem amicū vel apud custodem loci publici vel loci sacri:z ille sequester tradet emptori rem z venditori precium z pro ista opinione inducit j.de solu.l.si soluturus.sed hec responsio non est bona tum quia sequestratio regulariter est prohibita.vt.C.de prohi.seq.pe.tuz quia in.l.si soluturus fiebat sequestratio ex volūtate vtriusq3 qd esse potest.vt.ff.depo.l.ei qui.tum quia potest esse φ neuter vult deponere:quare vos dicetis si dominus emptor vult petere rem primo debet offerre precium.vt.ff.e.l.iul.§.offerri.sed si vult differre ad tps potest:sed si venditor vult petere precium debet offerre rem vt in.l.ista:z ad hoc facit.j.de edil.edic.l.ediles.§.vlt.z l.videamus.

Si quis cum venderet. In.l.ista dicit quidam vendebat tibi fundū z affirmabat in eo esse.c.dolia z dicebat φ accederent venditioni:in veritate ibi nullum erat doliū:nūquid venditor teneat illa dolia prestare:respondet φ sic:vel tenebitur ad interesse.h.d.ista lex:videatis expositionem littere.[debebit.]vt supra eodem.l. ex empto. §. si quis rem.

Quicquid. In.l.ista dicitur:si vendidisti fundū z dixisti fundo accedere.c.dolia illa dolia debes mihi prestare integra nō quassata.h.d.ista.l. videatis expōnē lr̃e[dare dz]etiā si nihil dictum.accedit.ff.e.l.tenetur.§.sed si vas.z.ff. de dolo.l. eleganter.§.non solum.z arg.ff.cōmo.l.iij.§.si reddita res.z.ff.de posi.l.j.§.si res.sic.z.ff.si cer.pet.l. cum quid.

1 ☞ Stipulatio penalis licet sit commissa precedens tamē obligatio z actio iure nouationis non est sublata sed ex ea agi potest z si actor fuit consecutus nomine interesse tantum quantuz erat in pena tollitur stipulatio penalis ope exceptionis. Si vero actum fuerit ad penam ex actione secuta tollitur obligatio z actio prima competens ad interesse ipso iure vsq3 in concurrentem quantitatem sed si interesse sit maius nec ipso iure nec ope exceptionis sed potest illud tolli cum pena.hoc dicit.

2 Dispositio huius legis habet locū in actionibus personalibus.

Predia mihi vēdidisti. Signori l.ista reputat valde difficilis z dñs az.valde difficiliorē
1 obscuriorē facere voluit z.l.ista hz duplicē intellectum habet cōmunem dñi Jo.z az. habet alium intellectum fm φ cōsueui.l.istā intelligere .z videtur mihi salua autoritate dñi Jo. z az.qd somniauerunt in parnaso circa casum z glo.huius.l.et vt intelligatis glo.eorum premittam lecturam ipsorum z opponam z vltimo subijciā verū intellectum:fm φ ego intelligo z casum reprobationis lecture dñorum Jo.z az.z fm lecturam dominorum Jo.z az.in.l.ista fuerunt tria pacta vestita:primuz pactum fuit venditionis q2 vendidi predium.pro.x.scdm pactum fuit stipulationis:q2 tu emptor cōuenisti p stipulationem pdiū mihi locare.tertiū pactum fuit sup stipulatiōe psonali si tu emptor nō relocares mihi prediū promisisti mihi penam. ponetis ergo ita exemplū in.l.ista pdia mea tibi vendidi certo precio te tradidi incōtinēti tu pmisisti per stip.φ locares mihi certa mercede inde ad annum illud fuit scdm pactum vestitū appositum super accessorio.tertio loco fuit stipulatus penam certe quantitatis:si predia illa non relocares certū est φ ex pri° pacto emptoris z venditoris nascitur actio empti z venditi ex empto ad predia tradēda:vel si tradidi cōpetit tibi ex empto et adducto de euictiōe:si res est euicta ex vēdito actio cōpetit tibi ad precium:vel ad id qd deductū est in pactū possum te conuenire ex sti.penali:si es in mora locādi. Or ponamus cōueni te ex vendito.act.informata φ predia mihi locares z assecutus sum a te interesse ponamus.x.q2 nō locasti postea volo te cōuenire non ex secunda stipulatiōe penali :sed ex prima stipulatione: vt tu loces mihi illa predia:nunquid potero de rigore iuris petere si de equitate obstat mihi doli mali exceptio ex quo iteresse meum sum assecutus act.ex vendito informata:s3 z si ex stipu. penali.primo petij penam certe qtitatis z assecutus sum penā:q2 nō locas si volo postea te cōuenire ex prima stip.act.ex venditor vt mihi pdia loces non possum nisi quatenus plus esset in interesse φ in penali stipulatione.h.d.lex ista videatis expositionez lr̃e.[predia mihi vendidisti]pro.x.z sub.z tradidisti z hoc fuit primū pactū vestitū rei interuētu[z cōuenit]p stipulationem [vt aliquid facerē].i.locē:z hoc fuit scdm pactū stipulationis [qd si]hoc est tertiū pactum appositum sup stipulatiōe penali [rñdet]ait vlpi.auctor.huius.l.[ex vēdito.]informata ex pacto incōtinenti apposito.vt.ff.de pac.l.iuris gen.§. quinimmo: [agere pōt]ō venditorē[stipulatus esset.]sub.interesse erat in actiōe ex vendito quātū erat in pena[agēte].s. vēditorem [ex stipulatu].i.stip.prima q fuit vt predia locarētur sibi[doli mali exceptio]sub.que est intentionis exclusio vel actionis. vt.j.plene dicā[submouebit]emptor venditorem[si ex stipulatu].i.ex stipulatione penali[agere non poterit]sub.ad interesse quatenus interesse est in pena. al's secus:vt.j.statim annectit[nisi in id zc.]z ad hoc est ar.j.de furtis.l.si quis cū furti.z j.vi bono.rapto.l.j.z.ff.pro socio.l.si quis a socio. Or signori custodiatis bene istam lecturam vt vos intelligatis magnam glo.dominorum.Jo.z az.hic positā z dicetis quod hec tria fuerunt pacta zc.dicatis ita vt dixi in casu:seu secūdum istam lecturam dicet aliquis vestrum mihi dicatis que est ratio diuersitatis si primo egi act.ex vendito informata ex pacto apposito incontinenti:z assecutus sum interesse meum non possum agere ex stipulatu :vt predia mihi locentur obstante doli mali excep. sed si primo egi ad penam ex stipulatu ipso iure tollitur acti.ex vendito.de hoc dñs az.nō reddit rationē.si hec sua lec. esset :nā dicetis φ hec est ratio vbi ago ex vendito informata z assecutus sum meū interesse z succedit loco stip.i.pacto locationis.vñ de equitate nō possum agere:sed de rigore iuris sic cum factum sit in obligatione.vt.ff.e.l.j.dixi.Sed si primo egi ad penā ipso iure tollitur ex vēdito ac.q2 in penali stip.ōsiderat interesse:vt insti.de inutil.stip.§.alteri.Sed denuo dicet aliquis vos habetis istos duos casus in.l.ista:sed pone egi ex vendito vt predia mihi locare quia noluisti locare in interesse meum mibi es dānatus z soluisti nec volo te cōuenire ex stip.penali q2 nō locauisti:nūquid potero dixit az.hic casus nō ponit in.l.ista:sed dico qd potest agi ex stipula.penali ad penam z hec est ratio quia in penali stip.non cōsiderat:an intersit mea vel non s3 cōsideratur an ō stip.factū sit:vt in prealeg.§.alteri. Or denuo ponamus quartū casum pone egi primo ex stipu.ad factum vt locares q2 noluisti locare fuisti cōdemnatus in iteresse.vt.j.de re iu.l.si qs ab alio.nūc volo agere ex stip.penali:ad penam certe quātitatis q2 nō locasti:nunquid potero:vel pone φ egi econtra dixit dñs az.hic casus non ponit i hac.l.s3 certe dicimus ita si ex prima stip.vt locares z q2 noluisti locare assecut' sum iteresse:si volo agere ex sti.penali:q2 nō locasti possum agere:vt. ff. dixi sed aliō latet φ.j.subiciā.s3 si egi ex pēali z volo agere postea ad factū possuz agere:s3 obstabit mihi doli exceptio nisi dcm eēt pēa soluta rato manēte pacto:q2 tūc vtrūq3 possuz asseq.vt.ff.ō trāsac.l.q fide.z.j.de excep.doli.l.apō celsuz.§.labeo ait.s3 instem' ad.l.istā:z vr̃ φ nō posset stare z q̄re nō videtr:dixi φ tria pacta interuenerūt hic:hoc est planū si vēdo tibi pdiū pcio certo z icō

tinenti pasciscor per stip. ꝙ mihi locabis: nō agitur ꝙ actio empti nouetur. sed quid erit de tertio pacto: aut agitur expressim ꝙ nouaret primam conuentionem: aut agitur tacite ⁊ tunc non potest agi prima vt loces mihi predium quia nouatio ⁊c. vt. j. de nouationibus. l. j. ergo male dicit ꝙ potest agi prima cum exceptio sit doli ⁊c. vt. j. de excep. l. ij. nam vbicūq; agitur ꝙ fiat nouatio tacite vel expressim scdm' ista tempora nouatio fit. vt. j. de noua. l. ij. ⁊ presumitur fieri vbicunq; aliquid additur vel detrahitur prime. vt instit. qui. mo. tol. ob. §. preterea. preterea si agebatur ꝙ prima non nouaretur: ergo debet posse agi ex stipula. secūda: non obst. doli excep. nam quod non nouatur pristino iure peti potest. vt. j. de vsu. l. si stipulatus. ad quod dixerunt quidam ꝙ agebatur expresse vel tacite non nouari primā per vltimaʒ. si dicis ꝙ agitur sed ob. doli excep. respondent ipsi submouet̃ doli mali exce. que est intentionis non actionis exclusio: q: ipso iure ex stip. prima non cōpetebat venditori actio: est em̄ duplex exceptio: iuris. vt. j. de excep. l. ij. est exceptio facti cū peto reʒ in qua nullum ius habeo. vt. C. de eden. l. qui accusare. ⁊ ideo dixi facti quia sicut de facto ago ita de facto me repellis ⁊ ita est hic. simile no. s. de condi. ob cau. l. qui se. in prin. Rñdent ipsi ⁊ alio modo hic fuit actū inter venditorē ⁊ emptorem ꝙ prima stip. per posteriorem renouaret̃: verūtamen non fuit actum vt vtrūq; possit peti. s. relocare ⁊ penā si fuisset in mora locādi; q: actū nō fuit datur ex stip. actio. vel ex scdā vel ex prima vt locet̃. tamen si non est act. pena soluta rato manente pacto si peteret̃ postea pena obstat doli exceptio ⁊ ecōtra vt. j. de doli exc. l. apud. §. labeo. q: nō debet vtrunq; peti nisi dictū sit rato manēte pacto. vt. j. de verb. obl. l. si stipulatus. in fi. ⁊. s. de transa. l. si quidē ⁊ sic intelligitur j. de preto. sti. l. vale. sed dicere ꝙ hic agebat̃ ꝙ nominatim fieret nouatio: videt̃ ridiculosum q: non est verisimile ꝙ tollit priorē sed adijcit robur. vnde non fit nouatio nisi expresse hoc agat̃ vt C. de noua. l. vlt. vel esto ꝙ ageret̃ ꝙ fieret nouatio est verisimile ꝙ iuriscon. fecisset hic differētiā inter istos duos casus que differētia esset in alio casu: certe nulla: nā in primo casu si ago ex vēditor ⁊ assecutus sum interesse si ago ex stip. nō possum q: submoueor exceptione intentionis. idē est in scdo casu ex alia pte. Itē si ꝓspiciamus que est mens huius. l. certe habeo ꝙ si vēdidi pro x. predia ⁊ sum stipulatus ꝓdia locari ⁊ si nō locet̃ stipulat' sum penā possum agere ex vendito ad interesse ⁊ si volumus agere ex stip. ad factū ꝙ nō fiat mētio de stip. penali: ordo litere nō patit̃ q: litera dicit si ꝯsecutus fuerit q̃tum pene nomine stipulatus esset ⁊ sic loquit̃ in sti. penali. vnde dicunt ꝙ alio modo intelligitur ista. l. ⁊ dico ꝙ hic fuerūt tria pacta primū sup principali. secundū sup principali ⁊ accessorio nō stip. vallatū. tertiū fuit sti. vallatū ponetis ergo ita casum. vēdidi tibi predia mea p. c. incōtinēti ꝯueni sine stip. ꝙ locares mihi illa predia istud pactū vestitur coherentia ꝓcedentis vēditiōis. tertio loco fui stipulatus penā si tu nō locares ex primo pacto possum te ꝯuenire ex vendito tu me ex empto ex scdo possum te ꝯuenire veteri informata ex vēdito. i. prescrip. ver. ad interesse. vt. C. de pac. l. ij. ex tertio possuʒ te ꝯuenire ad penā. si primo ꝯueni te ex vendito vt tu loces vel interesse prestes: ⁊ q: noluisti locare sum assecutus interesse q̃tum erat ī pena: si tu ñ locares volo te ꝯuenire ad penā de rigore iuris possum licet sim assecutus interesse: q: in stip. penali nō ꝯsideratur an intersit vel nō: sed an ꝯtra stipulationē factū: sed de equitate q: bonafides nō patitur vt bis idē exigat̃: q: nō fuit dictū. vt vtrunq; possit peti repellar doli mali excep. a petitione pene que est actionis exclusio: sed si ecōtra primo peto penaʒ: q: non locasti mihi predia ⁊ assequor eā si plus est in pena minus est in interesse ipō iure non cōpetit mihi actio ex vēdito quatenus est in pena mea nō interest ⁊ actio ex vēdito datur ad interesse. sed si pluris esset in interesse q̃ in pena: tunc potero experiri ac. ex vēdito in eo quod plus est in interesse q̃ in pena. h. d. ista. l. videatis expositionē litere scdm vnam lecturam ⁊ postmodū videbitis qūo soluuntur ꝯtraria [vendidisti] certo precio ponamus p. c. [⁊ ꝯuenit] sub. sine omni stip. [ex vēdito] ad pactū appositum seruandum vel interesse prestādū. [submouebit] q: bonafides non patit̃: vt bis idem exigat̃. vt. j. de regu. iur. l. bonafides: ⁊ q: non fuit dictū rato manente pacto ꝙ posset peti alterum [nō poterit] nisi plus esset in interesse q̃ in pena. vt. j. statim dicit [nisi ⁊c.] Mo: signori habetis apertā rationē quare aliud in primo casu ꝙ in secūdo. ⁊ āmodo oppositiōes hic signate cessant quia hic intercessit vna stipulatio ⁊ penalis: tamen modo breuiter tollam quedaʒ contraria hic signata. signori vos istam regulam debetis tenere: si ab eodem volo assequi rem ⁊ penam: non possum obstante doli mali excep. nisi esset dictum pena soluta rato manente pacto: ⁊ ita erit hic. secus si ab vno volo assequi rem et ab alio penam. nam tunc possum assequi rem ⁊ penam et sic soluitur
2 contra. s. si quis cau. l. si duo ⁊ ibi dixi. † Item not. ꝙ. l. ista loquitur in personalibus actionibus. Nam si sum assecutus rem per sonali act. ⁊ volo assequi penam obstat mihi doli exceptio: vt hic dicitur: sed secus in realibus quia in eis non es obligatus dare pone ꝙ si possidebas rem meam dolo desijsti pssidere: si egi cōtra te vtili act. in rem ⁊ prestitisti proprij delicti penam quantuʒ in litem iuraui non prodest illi qui possidet quin ab eo aduoceʒ rem vt. s. de peti. here. l. nec vllam. §. vl. vl' agitur ibi ratione doli: hic ratione more vt ibi dixi.

Qui res. In. l. ista dicitur testator instituit sibi aliquem heredem ⁊ rem aliquam tibi legauit sub conditione tu ignorans conditionem: legatum ab herede emisti ⁊ soluisti precium existēte cū conditione. nunquid agis ex empto vt precium consequaris: respōdetur ꝙ sic: quia conditione existente videris habere rem legatam ex causa legati. h. d. ista lex videatis expositionem litere. [imprudens]. i. ignorans [poterit consequi emptor preciuʒ] existente conditione: quia res ipō iure videtur euicta: accedit. j. de euic. l. si vendideris.

Seruus. In. l. ista dicitur; tu emisti a me seruū cum peculio anteq̃ traderem tibi seruum mihi fecit furtum: nūquid potero retinere ex peculio tantum quātum fecit mihi furtum licet perierit quod mihi subtraxit ⁊ in tantum est minutū peculium serui quia occasione furti cepit debitor meus esse: sed si tradidissem tibi eū possum conuenire te act. furti inquantum peculium est locupletatum: sed si esset apud me deducerem sed si ignorans seruū furtum fecisse peculium ademisti potero te conuenire condict. sine causa: quasi sine causa sit apud te bonum ⁊ equum est ꝙ reddas h. d. ista. l. in prin. videatis expositionē litere. [sit factus] ex causa furtiua. Nam peculiuʒ non intelligitur nisi deducto eo quod domino debetur. vt. s. de pecul. l. ⁊ si damnum. §. peculium [auctū peculiuʒ fuisset.] vt. s. de pecul. l. licet. §. ex causa furtiua] sine causa peruenit] sub. vnde bonum est ꝙ reddas. vt. s. si cer. pe ta. l. si ⁊ me ⁊ titium. in fi.

Si seius. In. §. isto dicitur: tu rem alienam sciens mihi ignorāti vendidisti: nunquid anteq̃ a me sit euicta potero te conuenire ex empto: respondetur ꝙ sic ad interesse: licet al's tenearis tantummodo vt mihi habere liceat tamen quia fuisti in dolo teneris mihi ex empto idem est ⁊ si seruū alienum sciens: vel alij pignori datum vendidisti. Nam teneris ex vendito anteq̃ euincatur. h. d. iste. §. videatis expositionem litere [esse factam] sic ⁊ al's agitur anteq̃ res euincatur. j. de sol. l. cum quis. §. qui hominem. ⁊. l. qui hominem. ⁊. j. de euict. l. si seruus venditus. sed ex stipu. duple non potest agi anteq̃ sit euicta per sententiam. vt. s. de reivendi. l. vtiq;. [habere liceat] nisi fuisti in dolo vt. s. de dolo. l. ex empto. §. q aūt [debeat] vt. s. e. l. ex empto. §. cassius [teneri]. scilicet act. ex empto etiā añq̃ euincatur in id quod interest emptoris: vt in principio huius. §. habuistis [idem]. s. ꝙ possit agi act. ex empto ad interesse antequam euincatur.

1 ☞ Venditor non tenetur de casu fortuito tenetur tamen cedere actionem occasione rei competentem.

1 Si ea res. † In princip. huius. l. dicitur: si aliquam rem tibi vendidi anteq̃ tibi traderem eam: per vim fuit mihi ablata: nunquid teneor tibi actiones meas cedere aduersus auferentē: quia aduersus vim parum proficit mihi custodia ⁊ debeo tibi cedere actiōes tuo piculo cū oē cōmodū ⁊ incōmodū pertineat ad emptorem [debuerim] vt. j. eo. l. venditor domus. ⁊. s. de periculo ⁊ cōmo. reiven. l. ij. [aduersus vim] cui resisti nō potest. vt. C. eo. l. ij. [parum proficiat] vt. s. de commo. l. in rebus. in prin. ⁊. l. ad res. ⁊. j. loca. ⁊ conduc. l. sed de damno [te]. s. emptorem [prestare debeo] vt. s. de contrahen. emp. ⁊ vend. l. quod sepe. §. si ea res [fuisset] vt. s. de peri. ⁊ commo. rei vend. l. necessario. ⁊. C. de peri. ⁊ commo. reiven. l. j.

1 ☞ De duobus emptoribus ille est potior cui est possessio tradita.

1 Vterq; nostrum. † In. §. isto ponuntur duo vl' tres casus. primus casus est: si duo emūt eandem rem a non dño potior est causa illius cui primo tradita est. scds casus est; si duo emūt a diuersis nō dñis ⁊ litigant ꝯ tertiū potior est causa illius cui tradita est terti' casus est: si duo emūt vn' a dño: ali' a nō dño potior est cā illi' q emit a dño q̃ illius cui prius tradita est. h. d. iste. §. videatis expositionē litere [tradita est] vtriq; [siue ab eodem]. s. nō dño. [siue ab alio]. i. siue a diuersis dñis: ⁊ incipit hic scds casus [sed si] incipit tertius casus [a dño] sub. ⁊ alter a nō dño [is] sub. qui emit a dño [tuendus est.] sub. etiam si eius possessio sit sibi posterius tradita nō solū si prius. ¶ Mo: signori no. hic si duo emūt eandē rem ille qui emit a vero dño potior est quā ille qui emit a nō dño vl' quando emunt a domino potior est cui tradita est. vt. C. de rei vendi. l.

vendi. l. quoties. si emunt a non dño ⁊ litigant ɔ tertium: tūc potior est cui tradita est: si adinuicem potior est cā possidentis. s. de pub. l. siue. §. si duobus.

SI quis a me. In. l. ista dicit: emisti a me oleū adhibuisti iniqua pondera: nunq̄d quatenus plus dedi cōdicā ɔdi. inde. certe sic: nihilominus possum agere ex vendito: sed si ego venditor adhibui minora pondera: tunc potest emptor agere act. ex empto. h. d. ista. l. videatis expositionē litere [iniq̄s ponderibus] idest maioribus [ergo ⁊ emptor] sub. adhibitis iniquis ponderibus minus cepit, habere [possit] sʒ si tertius adhibuit iniqua pondera: cū illo pōt agi de dolo: vt plene distinxi. s. de do. l. arbitrio. §. de eo. si estis bone memorie.

ET si vno. In. l. ista dicitur: si emi a te plures res vno p̄cio d̄ singulis potero agere act. ex empto: vt mihi tradantur vel interesse prestetur et p singulis poteris petere p̄ciuʒ act. ex vendito. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [de singulis]. i. p singulis [agi pōt] quia tot sunt emptiones quot res: vt ar. j. de v̄. ob. l. scire.

SI fundo. In. l. ista dicitur. si tu vendidisti mihi fundū ⁊ in qualitate iugerū me decepisti teneris mihi act. ex empto. h. d. ista. l. videatis expositionem litere [in qualitate] non in modo [captio]. i. deceptio [erit actio] sub. ad interesse accedit. s. eo. l. si seruum. §. j. et l. si in qualitate. ⁊. j. e. l. si duorum fundorum.

SI quis fundum. In. l. ista dicit: emi a te fundum ⁊ dictū fuit q̄ iste fundus non debebat seruitutem alicui fundo vicino dñ agerem de interdicto itinere actuq̄ priuato sum victus nunquid agam act. ad interesse ex empto: certe sic: lʒ nō possuʒ agere de euic. q2 in cōfessoria act. non fuit pnunciatum seruum esse. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [emerit.] vt liberū [per in rem act.] act. s. cōfessoria. [cōpetere.] ad interesse si vacuam possessionem non habuit: vt. s. e. l. j.

☞ Venditor ante traditionē tenet ad custodiā, ppter quam etiam dʒ de damno infecto cauere.

VEnditor domus. † In. l. ista dicit si vendo tibi domū ⁊ anteq̄ tradaʒ petit caueri de damno infecto debeo ei cauere: q2 sicut teneor tibi tradere vacuā possessionem ita debeo p̄stare custodiā: vñ si nō caui vicino petenti sibi caueri de damno. ⁊ ppterea vicinus est missus in possessione tenebor tibi act. ex empto ad interesse. h. d. ista. l. videatis expositionem litere [tradat]. s. emptor [interponere dʒ] vt. j. de dā. infec. l. dam. infec. §. emptor predij. [debet] vt. s. e. l. si ea res. in prin. ⁊. s. de ɔhen. emp. ⁊ ven. l. qd̄ sepe. §. si vero res. ⁊. s. de peri. ⁊ cōmo. rei ven. l. j. in fi. ⁊. l. seq. [si id neglexerit] ⁊ ppterea vicinus est missus in pos. ex cā damni infecti [tenebitur emptori.] sub. quāti interest sua cautū fuisse q2 venditor dʒ tradere emptori vacuam pos. qd̄ non fecit: vt. s. e. l. ij. [a]

☞ Dolus venditoris non prodest emptori.

SIcut equum est. † In. l. ista dicit: si tu vēdis mihi seruū ⁊ in re illa ɔ aliū dolū cōmisisti: sicut equū est ne dolus tuus mihi noceat: ita dolus tuus non dʒ pdesse mihi. h. d. ista. l. videatis expositionē litere [alteri9]. i. venditoris [dolū non nocere] q2 dolus est vitiū reale non personale: vt s. de pub. l. sʒ si ego. §. partus [pdesse] si vult vti accessione temporis sui autoris: vt. j. de acqui. pos. l. pompo. §. cum quis. et. j. de doli excep. l. apud celsum. §. de autoris. et ad istud accedit. s. quod met. cau. l. si cum except. §. pedius. ⁊. s. de dolo. l. j. ⁊. C. de peri. ⁊ cōmo. rei ven. l. dolum.

SI venditor. In prin. huius. l. dicit: si vendidisti mihi seruum cum peculio ⁊ dixisti quod in peculio serui erant. x. si est plus teneris illud prestare si minus teneris supplere nisi aliud conuenisset inter me ⁊ te. h. d. prin. huius. l. videatis expositionem litere. [habeat] sub. ⁊ nihil sit in peculio tenebit ad. x. vt. j. eo. l. si duorum.

Si per emptorem In. §. isto dicit: vendidisti mihi seruum volebas mihi tradere per me stetit quominus traderes feci impensas in alendo eum: nunquid teneris mihi indēnitatem de cibarijs prestare: respondetur q̄ sic. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [traderetur] seruus venditus [posse seruari] sub. vēditori: q2 mora emptoris non debet nocere venditori: vt. s. eo. l. venditor et. s. e. l. ratio. §. si per venditorem. ⁊. s. de pericu. ⁊ cōmo. rei ven. l. illud. est tamen ɔtra ar. s. cōmo. l. in rebus. §. possunt. sed ibi non fuit in mora cōmodator.

☞ Canales fistule cedunt domui.

Firmius. † In. §. isto dicitur: tu vēdidisti mihi domū in domo erat plumbeum castellum ex quo mittebatur aqua in equum per fistulas: nunquid illud casteluʒ cedit venditori domus vel annumeratur rutis ⁊ cesis: ⁊ respondetur q̄ si apparet quid actum est q̄ illud dʒ seruari si non apparet: tunc cedet emptioni quasi pars edium sint. h. d. iste. §. videatis expositionem litere [castello] locus circundatus lapidibus ad modum castelli vbi congeruntur aque ⁊ inde ducunt: vt. j. de aqua quoti. ⁊ esti. l. j. §. pe. [in equum] forte eneum per cuius os aqua distillabat [lateribus]. i. lapidibus [quid actū sit] sub. ⁊ illud est seruandum q2 ɔctus ⁊c. vt. s. depo. l. ij. §. si cōueniat [vt] idest sicut [estimemus] sub. certe sic: accedit. s. e. l. iul. §. edibus. ⁊. l. fundi. §. vl. ⁊. l. seq.

ET vero. In. l. ista ponuntur duo casus qui tendūt ad vnum ⁊ dicitur vendidisti mihi fundum ⁊ dixisti q̄ vēdebas id quod possidebas inter terminos fundi ⁊ de illo volebas teneri tu sciebas inter terminos esse aliquam partem fundi non tuam ⁊ me nō certiorasti: nunquid teneris mihi act. ex empto quāti minoris emptur9 essem si scissem: ⁊ rñdet q̄ sic: nec pderit tibi illa generalis exceptio cū id ignorarem interesse: ⁊ in alio casu simili: si tu vendidisti mihi fundum ⁊ postmodum dixisti seruitutes vti sunt ita sint: vel si que debentur debeantur. nam si sciebas deberi debuisti me certiorare: qd̄ si non fecisti teneris mihi act. ex empto quanti minoris essem empturus si scissem: nec pdest tibi qd̄ excepisti generaliter qd̄ nomine harum seruitutuʒ nolebas teneri: quia tu sciebas ⁊ ego ignorabam debuisti specialiter excipere. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [quero si quis fundum] sub. certis finibus limitatum [cum hoc apud] anteq̄ soluat ponit alium casum similem [quoniam] pro quia [conueniri posse] ad interesse: accedit. s. e. l. j. §. venditor. ⁊ ibi plenius dixi. ⁊. l. iul. in prin. ⁊ est ista l. in ar. contra tabelliones qui quando conficiunt instrumentū instrumento venditionis dicunt talis vendidit tali tale prediuʒ ita confinatur quibuscunq̄ conditionibus sit seruum vel liberum: q2 si ita conficiatur instrumentū nihilominus tenebit venditor de aliquo vitio nō expresso: quia potuit venditor exprimere ⁊ non expressit cum sciuit ⁊ emptor ignorauit. vt in preallegata l. s. eo. l. j. §. j. ⁊. l. iul. in prin.

☞ Arbores extantes emens non facit eas suas donec a solo separentur. et ideo vendicare non potest sʒ aget ex empto.

QUintus mutius. † In. l. ista dicit: si dominus fundi arbores extantes in fundo vendit tibi certo precio ⁊ postea non vult tradere tibi illas arbores non poteris vendicare quia non tradidit tibi sed poteris agere act. ex empto: vt ei tradat vel vt interesse tuum tibi prestet. h. d. ista. l. videatis expositionem litere [vendiderat] sub. ante venditionem fundi vel post. [⁊ pro his rebus] idest pro his arboribus [non poterit] sub. ante traditionem: vt. C. de rei ven. l. seruum. ⁊. s. de rei ven. l. si ager. ⁊. s. eo. l. qui pendente. sed facta traditione sicut emptor haberet rei ven. pro fundo. ita p arboribus. [sed ex empto habebit act.] sub. vt sibi tradantur arbores vel interesse p̄stetur. vt. s. eo. l. j. in prin.

IN venditione. In. l. ista dicitur: tu habebas domū rome ɔstitutam ⁊ habebam ius ducendi aqueductum per domū tuam ad meam: verūtamen p aqueductu tenebar tibi prestare nomine pensionis quolibet anno. x. postea vendo domū meam alicui ⁊ dico q̄ debetur ei seruitus aqueductus p domū tuam: sed taceo q̄ debebatur prestare pro illo aqueductu x. pro quolibet anno: postea emptor vult vti seruitute aqueductus dicet ille emptori non vtaris nisi prestes mihi annuam pensionem. x. dicit emptor domus mee venditor nō certificauit me de hoc: nunquid emptor domus mee habet act. ex empto cōtra me ad interesse: rñdetur q̄ sic: ⁊ si conueniā eū ad preciū habebitur ratio huius damni. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [in venditione] sub. domus cui debetur seruitus aqueductus ducende pro aqueductu idest pro seruitute aqueducēde [intra domum]. s. meam [nihil commemoratum est] sub. a venditore emptori [habebitur] vt teneatur venditor emptori ad interesse ratione illius pensionis ⁊ in re fiat compensatio si p vsu seruitutis aliquid soluit: vt. C. de compen. l. quoniam. ¶ Or signori vos debetis ponere exemplum in terminis vt dixi in casu. sʒ videtur q̄ non teneatur emptori cum sit personalis obligatio. ad qd̄ vos dicetis ex quo emptor vult approbare pactuʒ p se ⁊ ɔ se debet approbare: vt ar. s. de pac. l. si aūt: ⁊. s. de compen. l. si cum filio. ⁊. j. re. amo. l. ⁊ ideo.

a ¶ Possessionem vacuā Adde q̄ venditor nō liberatur nisi tradat possessionem vacuā oīmodo vt per bart. in. l. cum res. C. d̄ pba. Et que dicat possessio vacua vt prescriptio causetur vide bar. in. l. celsus. ff. d̄ vsucapio.

SI duorum fundorum. In. l. ista lʒ sit aliquantulum verbosa dicitur: si aliquis separatim vendidit du

os fundos ꝛ dixit qḋ in vno fundo erant. c. iugera vinee in alio erant. c. iugera nemoris ꝛ vendidit vno ꝑcio vel diuersis: postea in vno fundo inueniuntur. lxxx. iugera: in alio fundo inueniuntur. cxx. iugera: nunquid si conueniat̃ in eo qḋ est minus: q2 in alio est plus tuebitur doli excep. ꝛ certe non si emptoris nō interest: q2 non pōt cōqueri emptor. si venditor dixit in vno fundo sunt. c. iugera vinee: in alio sunt. c. iugera silue. nā si in vno inueniuntur. lxxx. iugera ꝛ in alia. cxx. iugera nō interest ipsius. cōsimilis questio pōt notari: si vendis duos statuliberos vno precio ꝛ dicis ꝙ vnus est iussus dare. x. qui debebat dare. xv. ꝛ dixisti alium debere dare. x. qui debebat dare. v. si in nullo interest emptoris nō potest agere act. ex empto: al's sic: sed verius est ꝙ omnibus istis casibus debeat emptor lucrū cū damno cōpensare. vnde si aliquid emptoris interest datur ei actio. h. d. ista. l. videatis expositionē litere. [de modo cuiusq3] q2 dixit ꝙ in vno fundo erant. c. iugera prati: ꝛ in alio qḋ erant. c. iugera vinee. [desit.] ꝛ hoc dicit allegando q2 aliter soluit in fi. huius. l. [cōpensari] nam vbi. l. nominatim ꝓhibet ꝛc. vt. s. de nego. gest. l. si negocia. ꝛ. s. ꝓ socio. l. de illo. §. j. [resartiri] accedit. s. eod. l. si seruum. §. j. ꝛ. l. fundi. §. si in qualitate. ꝛ. j. de euictioni. l. si vendideris.

Titius cum decederet. In. l. ista cū duab' seq. di[...] formant̃ tres questiones: et primo dicit̃ titius in extremis ɔstitutus fecit testm̄ ꝛ instituit sibi heredem seiam m[...] lierem ꝛ ei stichū pamphilū ꝛ arethusam seruos reliquit ꝛ rogauit seiam vt post annū illos seruos ad libertatē perduceret: ista seia nolebat ad se legatū pertinere nō tñ expressim repudiauit. vnde heres titij videns hoc vendidit illos seruos non facta mentiōe de fideicom. lib. emptor cum pluribus annis retinuisset arethusam manumisit alij: cognita volūtate defuncti ab herede petierunt libertatem prestari: ꝛ manumissi sunt iussu pretoris arethusa dixit ꝙ volebat habere patronum heredem ex hoc themate formantur tres questiones: prima questio est: an emptor possit consequi preciū arethuse. scḋa questio est si emptor fecit impensas circa seruos an possit recuperare. tertia questio est an arethusa possit patronū heredē habere: vel legatariā. ꝛ ad primā questionē adducebat̃ quoddā rescriptū in quo ɔtinebat̃ emptorē preciū arethuse nō posse ɔsequi a venditore post manumissionē. sed snia iuliani est in ɔtrium vt duret actio emptori post manumissionē de euict. que snia approbat̃. Ad scḋam questionē rñdet ꝙ pōt emptor agere de sumptibus vsq3 ad legitimū modū. s. vsq3 ad duplū nō vltra. puta si feci eū agitatorem vel pantominū sicut ꝛ minuatur prestatio si seruus deterior factus euincit̃: sicut apparet si mihi alienā areā vendideris ꝛ in ea area edificaui ꝛ postea a me dñs euincit: q2 de illis sumptibus subuenit̃ mihi aduersus dñm petentē ꝑ doli excep. ꝛ idē est in seruo alieno empto: sed si nō possideam edificium vel seruū: tunc habeo act. ex empto. Ad tertiā questionem rñdetur ꝙ arethusa poterit heredē patronū habere: cū ipse teneatur act. ex empto. si aūt arethusa elegerit patronū emptorē est liberta emptoris ꝛ emptor non recupat ꝑcium liberte q2 nihil interest emptoris cū suam libertā sibi habeat. h. d. ista. l. cum duab'. ll. seq. videatis expositionē litere [noluisset]. i. nō agnouit legatū: non tñ repudiauit vt subijcit nec tñ ꝛc. plerūq3 tñ ponitur noluisse ꝑ repudiare: vt. j. de ɔdi. ꝛ demon. l. pater. j. rñso. [liberasset] sub. expssim [vendidit] sub. ꝛ tradidit. [illud] incipit scḋa questio [idem quero] incipit tertia questio. [rñdi.] modo rñdet ad primā questionē [manumissionem.] arethuse. [non ademi]. s. act. de euic. [eodē modo de sumptibus] rñdet scḋe questioni [ɔtinet act.] de euic. [venditorē] sic no. s. ḋ rei ven. l. in fundo. [cū forte idē]. s. venditor. [ꝛ nō vltra duplum] cōis interesse: vt. C. ḋ sen. que ꝑ eo qḋ interest ꝑ. l. vnica. in prin. [submouere.] accedit. s. de cōdic. inde. l. si in area. ꝛ. j. de exce. l. paulus. [debet] accedit. s. e. l. seruus. §. si sciens alienā rem [superest] hec est determinatio tertie questionis [habeat] vñ no. cū arethusa vult habere emptorē patronū: nō interest emptoris ꝙ venditio est facta sibi non facta mentione libertatis: vt hic dicitur: secus si ɔueni inter me ꝛ te vt filiū meū naturalē tu manumittas ꝛ ego tuum: si ego manumisi tuum ad tuā petitionē ꝛ tu non manumittis meū possum agere ꝑscrip. ver. vt manumittas vel vt interesse prestes: ꝛ non detrahetur ꝙ habeo filium tuum quem manumisi libertum meum ꝛ sic soluitur contrarium. j. de prescrip. ver. l. naturalis. in fi.

Si quis alienam. In. l. ista dicitur. si vendidi tibi rem alienā ꝛ anteq̃ tradiderim medio tpe extitisti heres vero dño cogor implere venditionē. h. d. ista. l. videatis expositionē litere [vendiderunt] sub. ꝛ non tradiderūt. [cogitur implere venditionem]. i. tradere vel interesse ꝓstare: vt. s. eo. l. j. in prin. vel cogitur implere ꝛ cauere de dupla: vt. j. ḋ euic. l. ij. ꝛ. l. emptori.

I Pena in quam incidit defunctus potest exigi ab herede ꝛ commissio pene non impedit quin posset peti interesse et vsura. hoc dicit.

I Lucius titius. In. l. ista dicitur: q̃dā lucius titius noīe certo ꝑcio quasdā materias tibi vendidit ꝛ si nō integras prestaret infra certū tempus certā penā ꝓmisit: luci' titius infra tps statutū partē tradidi ꝛ partē non. ꝛ decessit relicto quodā herede: nunq̃d heres pōt conueniri ad penam ꝛ ad vsuras: ꝛ rñdetur ꝙ poterit conueniri ad penā ꝛ ad vsuras ꝑcij vel ad vsuras quas soluit emptor alij. h. d. ista. l. cū. l. seq. videatis expositionem litere [lucius titius] venditor [ad materias vendendas]. i. habiles ad edificandū vt sunt tigna ꝛ lapides ꝛ tupi. [pena ɔueniatur]. i. ad certam penam conueniat̃ [expendit]. i. prestitit. [posse] vnde no. penā committi totā ꝛ tñ ꝓ parte erat satisfactū sic̃ al's. j. de ver. ob. l. in exequutionibus. §. pe. ꝛ dixi. s. fa. herci. l. heredes. §. in illa [haberi oportere] q2 actio ex empto est bonefidei: vt. s. e. l. ex empto. in prin. ꝛ in acti. bone fidei veniūt vsure a tpe more: vt. j. de vsu. l. mora. §. in bonefidei. Or signori habetis in. l. ista ꝙ emptor assequitur ab herede venditoris materie totam penā ꝛ vsuras. sed opponit̃ ꝛ signat̃ s. s. e. l. iul'. §. idem papi. vbi dicit̃ ꝙ pene stipulatio non valet vltra legitimū modū vsurarum. ad qḋ vos dicetis ibi erat vēditor stipulatus penā vltra duplū in fraudē vsurarum. vnde non valet vltra legitimū modū vsurarū. hic emptor erat stipulatus certā penam si ad diem materie non traderentur. vnde q2 non tradidit heres eius tenetur ad solidā penam: ꝛ ad hoc facit. s. de arbi. l. non distinguemus.

I Venditor tenet̃ emptori instra ꝑ que iura fundi declarātur ostēdere cū expediens fuerit.

I Titius heres. In. l. ista dr. titi' extitit heres sempronio fundum sempronianū vendidit septitio hoc pacto vt quicq̃d fuerit sempronij illud sit septitij ꝛ induxit septitiū in vacuā possessionem: ꝛ ei fines fundi nō demonstrauit: ꝛ accepit precium. septitius petit vt ostendat sibi instrumenta quibus cōtinetur de finibus fundi: titius non vult ei ostendere: nunq̃d tenetur ostēdere instrumēta ꝛ fines fundi: rñdetur ꝙ si apparet ex scriptura quid actū est illud dz seruari si non apparet indubitāter tenetur ostēdere instra fundi ꝛ fines fundi. h. d. ista. l. videatis expositionē litere [vendidit] sub. in scriptis vt ptz. j. in rñsione [ita]. i. hoc pacto [consonat] vnde no. ꝙ venditor tenet̃ ostēdere instra. i. exēpla finium fundi emptori vt hic: ꝛ ad istud accedit. j. e. l. creditor. in prin. nō aūt tenet̃ ei tradere instra originalia: vt. j. de fideicō. l. instrumēta. ꝛ. C. de eden. l. pcur. ꝛ. s. fa. her. l. cetere. in fi. ꝛ. l. seq. s3 vicinos fundi bene tenet̃ vēditor noīare ꝛ sic soluitur contrarium. ar. s. de ɔhen. empt̃. ꝛ ven. l. qḋ sepe. §. vlti. ꝛ. l. cū seruo. §. vlti.

Qui per collusionem. In. l. ista i pri. dr: tu tota die dicebas mihi ꝙ emerē fundū tuū dicebā non emerē: q2 non inuenio colonū q̃ velit eum colere: tu tñ circūuenisti me inuenisti quendam imaginariū colonū qui non erat ꝑpetuus sed erat ānalis: tu venisti ad me ꝛ dixisti ꝙ ibi erat colon' ꝛ ꝙ fidelubebas ꝑ eo qḋ prestabit tibi annuā pensionē: postea apparet ꝙ non est colonus: nunq̃d teneris mihi de ista circūuentione: rñdetur ꝙ sic. h. d. ista. l. videatis expositionem litere [qui ꝑ collusionem]. s. fraudulentam [tenetur] ad interesse. vt. s. eo. l. ex empto. §. cassius ait.

Item precij sorte. In isto. §. dicitur vendidi tibi rem meā ꝑ. c. fuisti in mora soluendi precium nunq̃d vsuras precij potero petere acti. ex empto: respondetur ꝙ non: q2 non sunt in obligatione: sed veniunt vsure prestāde iudicis officio. h. d. iste. §. [non possunt cū hoc non sit in obligatione.] vt. C. de posi. l. iiij. vnde ex quo sublata est ꝛc. vt. C. de excep. l. si in iudiciū. secus si vsure debentur ꝑ stipul. vt. C. de iud. l. j. ꝛ. s. de eo qḋ certo loc. da. opor. l. centū capue. [prestentur.] ratione more q2 act. ex empto est bonefidei vt. s. eo. l. ex empto. ꝛ in act. bonefidei veniunt vsure a tempore more: vt. j. de vsu. l. mora. §. in bonefidei.

Bonafides. In. l. ista dicitur si vendidi tibi rē meam certo precio ꝛ non tradidi tibi nec tu mihi soluisti precium ꝛ ante rem tibi traditā desijsti teneri ad precium beneficio legis q2 eras minor ꝛ restitutus fuisti: equitas suadet ꝙ non tenear tibi ad rem tradendā sed si tradidisti ei rem aduersus eum exceptiōe rei tradite ꝛ vendite poteris vti replicatione [beneficio] idest pacto: quia venditor fecit emptori pactum de non petendo preciū [ꝛ expit̃ legis beneficio]

gis beneficio] .i.pacto qz leges vocāt pacta: vt.s̄. depoſi.l.j.§. ſi ꝯueniat.z.C.de pac.l.legem[carere]vt.s̄.e.l. ex empto. in fi. [neqꝫ tradidiſſet]facit.j.de excep.rei ven.z tradi. per totum.

Si per emptorem. In.l.iſta dicit̄: ſi tu vendidiſti mihi vinum z fuiſti in mora tradendi z ego fui in mora accipiendi ꝓinde eſt accipiēdum acſi ego ſolus emptor eſſem in mora: ſꝫ quid ſi emi a te predium eo pacto vt intra kalendas iunias ſoluerem tibi p̄cium per te ſtetit quominus tibi ſoluerem: poſtea per me ſtat quominus tibi ſoluam: nunquid teneor tibi adviſuras ſm pactum factū inter nos: reſpondetur ꝙ ſic: niſi dolo tuo factum eſt quominus tibi ſoluam. hoc dicit iſta.l.videatis expoſitionē litere[ſi ꝑ emptorē.]ſub. vltimo[z ꝑ venditorem]ſub.primo; vt quia eo die quo vinum debuit tradi venditor dixit volo tibi tradere vinū: z emptor dixit nolo accipere.z ſic emptor vltimo fuit in mora[faciente].ſcilꝫ poſtea vnde not.ꝙ vltima mora nocet.s̄.de pericu.z commo.rei ven.l.illud.[iulijs].ſ.primis venturis: vt.j.de v̄b.ob.l.eum qui kalendis.[z ſi]ideſt ꝙuis.z ſunt verba labeonis[lege ſua].i. conuentione[legis].i.pacti c̄oueuti.[patiatur:]quia vltima mora nocet vt modo dixi.[dolo fecit.]quia ſi emptor fuit i culpa: venditor in dolo: dolus preponderat culpe: vt.s̄.ad.l.aquil. l.item ſi.in fi.

I ☞ Venditor tenetur exhibere emptori cum expedit inſtrumenta que pertinēt ad fundum.

I **Creditor.** † In.l.iſta dicitur: creditor habꝫ aliquē fundum tributarium obligatum: z hꝫ apud ſe inſtrumenta quibus continebatur retro tributa ſoluta ille creditor vendidit meuio illum fundum z dixit: ſi quid nomine tributorum deberetur emptor ſolueret: poſtea exactor tributorum illum fundum quaſi non eſſent ſoluta tributa vendidit eidem meuio z precium ei ſoluit.modo queritur nunquid meuius emptor poſſit agere acti. ex empto contra creditorem vt inſtrumenta in quibus continebatur tributa preterita eſſe ſoluta ſibi tradātur: z reſpondetur ꝙ poteſt agere act̄.ex empto cōtra eum.h.d.iſta.l.in prin.videatis expoſitionē litere.[idem meuius emit.]ſub. qui prius emerat: ſꝫ nunc ideo emit quia credebat tributa deberi: z ideo publicanum vendere poſſe[exhibeātur]non autentica ſꝫ exempla eorum: vt.s̄.eo.l.titius heres.z ſic ſoluitur contrarium.C. de fideicom.l.inſtrumēta.z exhibentur.ideo emptori vt ꝓbet ſe non teneri publicano ad preciū: z ſi ſolui repetit quia nulla fuit venditio ſecunda.

Predium eſtimatum. In.§. iſto dicitur: pater ꝓ filia ſua dedit p̄dium eſtimatum in dotem qd̄ p̄dium ante creditori obligauerat filio z filia heredibus relictis filius immiſcuit ſe hereditati paterne filia abſtinuit dote contenta: nunquid filia poterit agere ꝯtra fratrem vt maritus illud predium liberum habeat a creditore: z reſpondetur ꝙ ſic: vtili act̄.ex empto.h.d. iſte.§.videatis expoſitionē litere.[r̄n.teneri]vtili act̄. ex empto qꝛ talis eſtimatio facit emptionem: vt.C.de iure do.l.quoties.z.j.de iure do.l.quoties.§. in rebus.

Inter emptorem. In.§. iſto dicitur quidam vendidit militiā ſuam z dictum fuit vt certum ſalariū qd̄ preſtabatur ꝓ illa militia emptori preſtaret̄.modo querit̄ nūquid emptor poterit agere vt ſi que actiones competebant eo nomine venditori ꝙ ei cedantur: z reſpondet̄ ꝙ ſic.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem litere[militie] ideſt annui redditus[ab illa perſona]puta a comite vel barone[emptori cederent].i. ad emptorē pertinerēt[actiones extraordinarias].i.actiones eo nomine competentes: qꝛ omnis actio hodie eſt extraordinaria ad antiquū modū ꝓpoſita: vt.C. de formulis.z impe.ſub.l.j.z.ij.z facit in aut̄.de exhi. z introdu. reis.§.optimū.coll̄.v.z.C.de pig.act̄.l.vlti.

I ☞ Venditioni domus cedunt pile et columne extra domū domui iuncte.

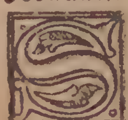
I **Ante domū.** † In.§.iſto dicit̄: quidā in litore maris habebat domū poſitā ꝓiecit moles in mari vt ibi pyram ꝯſtitueret z ita domū cū pyra poſſedit poſtea iſtā domū vendidit gaio ſeio: nunqd̄ iſta pyra cedat domui z reſpondet̄ ꝙ ſic[veniret]z ideo iſta pyra cedit venditioni domus.z ſic eſt.§.iſte in ar.ꝙ ſi quis vendit caſtrū ꝙ iura caſtri videtur concedere z ad hoc eſt ar.j.de le.iij.l.vxorem.§. legauerat.z.l.predijs.§.j.z.§.pe.

Si mercedem. In.l.iſta dicitur: ſi tu habebas inſulam quā certa mercede alij locaueras dixiſti ꝙ illud quod p̄ſtandum erat ꝓ penſiōe inſule cederet emptori tm̄ dꝫ cedere emptori ꝙtum eſt locata.z hoc ait labeo. ſꝫ paulus ꝯdicit ꝙ debebitur ſolum tantū quantum eſt locata primo etiam ſi conductor plus ſecundo locauerit[preſtetur]ait labeo qui fecit.l. iſtam[debebat]non id qd̄ ſecundo locatori debebatur ꝓ ſecūda conductione.

Si eum. In.§.iſto dicitur: ſi tu habebas ſepulchrū in fundo tuo vendidiſti mihi fundum nec ſepulchrum excepiſti.valet ne iſta exceptio dicebant quidam ꝙ non: ſꝫ paulus dicit ꝙ valet: ſi habebas iter ad eundum per publicū h.d.iſte.§.videatis expoſitionem litere.[tranſit.]al's ſecus: vt s̄.de reli.z ſump.fu.l. ſi ſepulchrum.

Si habitatoribus. In.§.iſto dicitur ſi vendidiſti domū tuam z excepiſti habitationem oībus in ea habitātibus videris excipere preterꝙ de te domino.ſꝫ Paulus contradicit z dicit ſi aliqui habitabant in ea gratis eis videris excipere ſi nominatim de his excepiſti al's non.[recepta eſt.]ideſt omnes poſſunt habitare

I preterꝙ dominus † quia in generali ſermone non cōtinet̄ perſona loquentis: vt.s̄.de ſena.l.j.[impune prohibebit.]accedit s̄.eo.l.iul.§.ſi habitationem.z.j.tit.pxi.l. qui fundum.z.C. loc. z conduc.l. emptorem.

Si ſeruus tuus. In prin.huius.l.dicit̄ vendidiſti ſeruum tuū alicui certo precio poſt venditionem ante traditionem iuſſiſti ſeruo vt aliquid faceret ſeruus ille fecit z crus ſibi fregit: nunquid teneris emptori: z certe ſi id imperaſti qd̄ ſolebat ante venditionem facere non teneris etiam ſi imperaſti id quod ſeruo vendito emptor imperaturus non erat: z hoc ait labeo: ſed paulus contradicit ſi imperare conſuetus es rem periculoſam: quia tunc videris eſſe in culpa vel ſi imperare conſuetus es qd̄ paterfamil.diligens non fuit imperaturus: ſi autē imperaſti rem non periculoſam z non fuiſti in dolo vel culpa non teneris etiam ſi exceptum fuerit ne imperares: vtputa ſi imperaſti ſeruo vt iret peregre ad emptorem.h.d.princi. huius l.videatis expoſitionem litere[vendideris].ſ. z non tradideris[eius]hoc ait labeo.ſed paulus contradicit[qui per cathadromū deſcendere].i.per funem currentē de vna domo ad aliā vel exponatis cathadromū ideſt ſtabulum[eſt]quia venditor preſtat dolum z culpam z cuſtodiam: accedit.s̄.de peric.z com. rei ven.l.ij.in fi.z.l. ſequen.

I ☞ In obligatiōe generis ſubalterni electio eſt debitoris in obligatione ceterarum ſpecierū non cadit electio.

I **Si dolia.** † In.§.iſto dicitur: ſi vendidiſti mihi fundū z dixiſti ꝙ.lxxx.dolia accederent ſi ſunt ibi plura dabis mihi que volueris dummodo ſint integra: ſed ſi nō ſint ibi plura debes mihi p̄ſtare quacunqꝫ ſunt etiam ſi nō ſunt integra.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem litere.[preſtabit]ſecus ſi non eſſent in foſſa.vt.s̄.eo.l. quicquid.

Si ſeruus qui emeretur. In.l.iſta dicitur ſi ſeruus tuus eſt captus ab hoſtibus z poſt captiuitatē vendis mihi vel promittis mihi valet vēditio z ꝓmiſſio: quia inter emptorē z venditorē eſſet cōmerciū nec iſta difficultas cum ſit captus ab hoſtibus dꝫ vitiare emptionem z venditionē cum officio iudicis eius preſtatio deferatur: donec poterit preſtari. h.d.iſta.l.videatis expoſitionē litere.[commerciū.]Or ſigno riuos debetis intelligere vt dixi in caſu.ſecus ſi vendis vel ꝓmittis ſeruum qui ſemper fuit hoſtium.nā tunc non valet.vt.j.de v̄. ob.l.liber homo.[ꝙ in natura]z difficultas preſtationis non facit inutilem obligationē ſꝫ impoſſibilitas: vt.j.de v̄.ob.l.continuus.§.illud.[poſſit].i.donec redeat de captiuitate hoſtiū: quia emptio ratione ſpei tenet: vt.s̄.de contrahen.emp. z ven.l. nec emptio.

Locati z conducti. Rubrica.

Quia ſicut mandatū z ſocietas ꝯſenſu ꝯhunt̄ ita locatio et ꝯductio ꝯſequēter de locatione z ꝯductione agit̄: vel ꝯtinuabitis ſic: qꝛ ſicut actiones empti z venditi ſunt bone fidei ita actiones de locato z cōducto.vt inſti.de act̄.§.actionū ponit̄ hic rubrica locati z ꝯducti z qꝛ hec rubrica ponit̄ materialiter exponatis vt aliquid ſignificet.i.de loca.z ꝯduc.vel locati z ꝯducti.i. de actionibus locati z conducti.

I ☞ Contractus locationis ſilis eſt emptioni differunt tamē qꝛ in emptione z venditione principaliter venit traditio in locatione z ꝯductione principaliter venit factum.

I **Locatio z cōductio cum.** † In.l.iſta dicitur ꝙ locatio z conductio eſt cōtractus iuriſgen.z contrahitur conſenſu ſolo nō verbis ſicut emptio z venditio.h.d.iſta.l.videatis

expositionem litere [r omnium gentium] q2 cōtractus omnes sunt iurisgen. vt. ff. de iusti. r iur. l. ex hoc iuregen. [nō verbis] sub. necessario contrahatur. nam in locatione r cōductione nō est necesse solennem interrogationem precedere: sed satis est vt consentiant vt habeat conductor rem illam conductā: vt. j. l. pr. [r venditio] vt. j. de actio. r obliga. l. ex consensu.

Locatio r cōductio priā est.

In. l. ista dicitur φ locatio r cōductio similis est emptioni r venditioni r eisdem regulis sustentatur: nam sicut emptio r venditio contrahitur ex quo conuenit de precio ita locatio r cōductio ex quo conuenit de certa mercede r tantā habent similitudinem inter se φ vix potest sciri sit emptio vel locatio vel conductio. pone dedi tibi. c. vt faceres mihi anulos aureos tot certi ponderis: dubium est vtrum sit venditio vel locatio vel conductio. sed iuriscon. dicit si de tuo auro debes mihi facere tot anulos aureos certo precio r vnum est negocium. r tunc est emptio r venditio: sed si de meo auro debes facere anulos certo precio tunc est locatio r conductio. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [consistit] intelligatis pene vel fere r quare dico hoc: ideo quia differunt quia locatio r conductio rc. vt. j. eo. l. non solet. nisi in casu: vt. j. e. l. in naue saufeli. sed in emptione r venditione transit dominium: vt. ff. de acti. emp. in prin. [si de mercede rc.] idest de pecunia numerata. al's esset contractus innominatus: vt. j. de prescri. ver. l. naturalis. §. si do. r dixi. ff. depo. l. j. §. si q̄s seruum. [fit] accedit. ff. de contrahen. empt. r ven. l. sabinus rñdit. al's incipit. l. si rem quā. r. l. cōuenit mihi tecum rc.

☞ Estimatio facit in dubio emptionem.

Cum fundus.

In. l. ista dicitur. si fundum meum certa mercede tibi locaui r tradidi tibi instrumentum fundi estimatum videtur actum inter nos vt tenearis mihi reddere estimationem instrumenti quia estimatio [a] facit emptionem sicut si ego mulier darem tibi aliquam rem estimatam in dotem. h. d. ista. l. videatis expositionem litere [instrumentum] fundi [daretur.] vera estimatione soluto matrimonio reddatur estimatio non res: vt C. de iure do. l. quoties.

a ¶ Estimatio facit emptionē. Add q̄ñ estiatio est certa facit emptionē vt not. bart. in. l. si ex certo. §. nunc videndum. ff. cōmo. r adde que no. p bar to. in. l. iij. §. j. ff. de cōdi. ob cau.

☞ Voluntas morte finitur.

Locatio precarij.

In. l. ista dicitur: si quis locat tibi vel precario concedit rem suam certa mercede quoadvoluerit morte locatoris finitur talis locatio r precarij concessio. h. d. ista. l. videatis expositionem litere [tollitur] cum mors omnia soluit: vt in auc. de nup. §. deinceps. r intelligatis φ merx non committebatur arbitrio conducentis: vt. ff. de contrahen. emp. r ven. l. qd̄ sepe. §. j. s3 committebatur eius arbitrio quousq3 duraret conductio.

Si tibi habitationem.

In. l. ista dicitur: locaui tibi domū meā p. x. postea remitto tibi pensionem: nunquid remanet ex conducto act. respondetur φ sic. h. d. ista. l. videatis expositionem litere [remittam] ex iusta causa puta per sterilitatem: vt. j. eo. l. ex conducto. §. ij. r. §. vbicunq3. r ita no. φ propter iustam causam remittitur pensio al's secus: vt. ff. de pac. l. si conuenerit [ex locato] vt conductor p preterito tpe soluat pensionem vel vt rem restituat r male conductor in re fuerit versatus r ex conducto erit agendum vt pro tempore futuro nō teneatur soluere pensionem vt ei frui liceat.

Si qui.

In. l. ista dicitur. si cōduxisti a me equū ducendum romam r subtractus est tibi et egisti furti act. r consequutus es rem et penam non teneris mihi restituere penam sed rem. h. d. ista. l. e videatis expositionem litere [est] idem in commodatario vt C. de fur. l. vlti. §. sed cum in secunda. et est ratio in vtroq3 quia conductor r commodator perdit vsum rei. vnde penam furti debet retinere vt ibi dixi: secus est in creditore qui non hab3 vsum rei: vt. ff. de pig. act. l. si pignore in prin.

Si tibi alienam.

In. l. ista cum seq. dicit͛ si locaui tibi insulā alienam pro quinquaginta tu eandem locasti titio pro. lx. dominus insule prohibet titium vti re conducta si tu agis contra me non solum assequeris. l. immo r. lx. quia tu titio teneris in. lx. r non solum. l. r. lx. assequeris immo quanti interest tua titium conductione frui habita compensatione illorum. l. si non soluisti mihi quod debebas mihi soluere si dominus insule non vetuisset vti conductorem. h. d. ista. l. cum. l. seq. videatis expositionem litere. [insulam] idest domū. [locauero] sine domini voluntate [r titius] sc3 scd̄s conductor. [s3 quāti interest perfrui conductorem] sub. φ est quantum interest titij secundi conductoris [medius] hic est primus conductor. [nouissimu3] idest titium conductorem. [non minus] vt interesse veniat in actiōe ex conducto. vt hic. et. j. eo. l. ex conducto. et. l. si fundus. cum. l. sequen.

☞ Conductor si non potest vti re conducta potest agere vt sibi frui liceat locator vero liberatur prestādo interesse vel eque commodam habitationem.

Si quis domum.

†In. l. ista dicitur: tu emisti domum alienā vel fundum alienum bona fide et mihi locasti et illa domus est euicta sine dolo malo et culpa tua: nunquid teneris mihi ex conducto: respondetur qd̄ sic. quia patientia prestare vt possim vti et frui: verūtamen si dominus nō patiat͛ me vti r frui r paratus es mihi prestare aliam domū eque bonam habitare non teneris mihi ex cōducto immo debet absolui. sed quid erit fructuarius locauit fundum in quinquennium r decessit: nunquid heres eius tenetur mihi prestare patientia3 vt possim frui in quinquennio: certe non: quemadmodum non teneretur conductori s3 heres tenebitur vt pro rata temporis ei remittat pensionem. nam si conduco operas serui fructuarij vel habitationē domus fructuarij r decessit: heres eius tenetur mihi remittere pensionem pro rata temporis. s3 si sumptus feci in fundo quasi in quinquennio fruiturus non tenetur mihi heres. nam r si q̄s locat edes r comburuntur pro tempore quo inhabitaui non tenetur locator in aliquo. s3 pro eo tempore quo non inhabitaui tenetur locator mihi remittere pensionem. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [locauerit] cum sciret alienam [et culpa eius] s. locatoris adhibita in emendo fuit tamē adhibita in eo quod scienter rem alienam locauit. [φ conduxerit licere] vt. j. eo. l. ex conducto [teneri eum r est equissimū] accedit. j. eo. l. habitatores. [fecit] scilicet conductor. [debuit] vnde not. φ inspicitur quid euenire potest: vt hic. r accedit. ff. ex quib. cau. ma. l. r si per emptorem. §. si seriem. [rescripserunt.] vt. j. eo. l. habitatores.

☞ Pactū φ quis teneat͛ de casu fortuito valet.

Si quis fundum.

†In. l. ista dicitur si locaui tibi fundū hoc pacto φ si vi maiori nō posses vti φ nihilominus tenereris ad pensionem illi pacto standum est. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [locauerit] sub. hoc pacto. hoc scil3 pensio quam prestare conuenit. [ei prestetur] sc3 a cōductore locatori. vel contra. [pacto standum esse.] vnde not. φ valet pactum φ quis recipiat in se casus fortuitos vt hic. et hoc est verum si casus fuerint specificati non aliter: vt. ff. si quis cau. l. sed et si quis. §. quesitum. plene dixi. ff. de pactis. l. iuregen. §. si paciscar.

Si colonus.

In. l. ista dicitur in suo prin. si locaui predia mea vrbana vt in eis innocentem ignem haberes. si incendiū casu accedit non teneris mihi si domus cōbusta est s3 si habuisti r concremata est domus q2 culpa precessit casu3 debes teneri mihi. h. d. ista. l. in sui princi. videatis expositionem litere [si colonus prediorum] sub. vrbanorum. [locatoris] idest cōductoris: quia veteres pmiscue vtebantur rc. vt. ff. tit. pri. l. veteres. [damnum fecerit] s. casus fort. [tenebitur] s. conductor: nam conductor tenetur de dolo r lata culpa r leui sicut commodatarius: vt. ff. commod. l. si vt certo. §. in fundum. et. §. nunc videndum.

☞ Remissio mercedis non solute fit r soluta repetitur pro tpe quo cōductor re vti non potest.

Imperator antoninus.

†Signori. §. iste legit͛ r intelligitur pluribus modis vt dicā circa literam. r vno modo intelligitur sic. locaui tibi capras meas: quia eras bonus caprarius nō custodiendas solummodo sed vt deberes stercorare tuū predium proprium r recipere totam lanam r lac r prestare mihi certam quantitatem pecunie: postea quida3 abigeus abegit capras nunquid teneris mihi prestare casum: r nunquid teneris mihi ad mercedem sequentis temporis: certe non. immo si soluisti indebite videris soluisse. r poteris repetere condi. inde. h. d. iste. §. videatis expositione3 litere. [imperator antoninus cum patre suo scripsit.] in hac forma. [quem quis cōduxerat] sub. non custodie causa tm̄ sed causa stercorandi agrum suum r vt habeat oēs fructus. s. lane r lactis. vel potest intelligi. [cum grex esset abactus quem quis conduxerat] sub. custodie cā tm̄ vt quotidie fit apud nos et tali conductori loqui potest hic. §. [tuam fraudem] r potest dici φ loquitur iuriscon. vel imperator antoninus caprario non domino. [abegisse] dicuntur abigei qui aliena animalia surripiunt. r abigere dicitur qui surripit: vt in auc. de nup. §. si igitur. colla. iiij. [non cogeris] tu caprarius r hoc fm̄ quod loquitur caprario [φ insequenū est.] sub. post φ

sub.postq̃. fuerint abacte.[recuperabis]cōdi.inde.tu.caprarius qui debebas teneri ad pensionem totius tpis et p toto tpe soluisti.vnde not.q̃ non tenet̃ de casu fortuito vt hic:et ad istud accedit.C.de pig.act̃.l.qui fortuitis.et.ff.p socio.l.cū duobus.§.damna fatalia.¶ Or signori ad.§.istuz opponitur duobus modis.et vno modo sic:si tu ↄduxisti capras meas vel causa stercorandi agrum tuum pprium et vt haberes lanam et lac: et prestares mihi mercedem: videtur q̃ tu non debeas probare capras abactas esse ab abigeis sine fraude tua:immo videtur q̃ ego dominus a quo ↄduxisti debeam pbare fraude tua abactas: quia qui dolum allegat dolum pbare debet:vt.j.de pba.l.quoties.§.qui dolo.Ad qđ potest dici pbas eo ipso qđ ↄ̃rium non pbatur sic et als.C.q̃ mi.nō pos.l.super seruis. nā hec est regula q̃ q̃ dolum allegat vel culpam dz pbare:vt in.l.ff.sed si tu conductor pbas q̃ capre fuerunt abacte q̃ habes necesse facere:vt.C.de pigno.act̃.l.si nulla.ex quo probas q̃ amisse sunt presumitur q̃ sine tuo dolo sunt amisse vt hic:nisi pbem contrarium quo casu si pbo teneris mihi locati. fallit illa regula si p̄sumptio est iuris et de iure q̃ dolo tuo et tua culpa perierit:vt.ff. deposi.l.j. in fin. quo casu necesse habes probare casuz.vt.ff.de eden.l.si quis ex argentarijs.§.pe.in fi.et.j.de cri.ex.here.l.carceris.et.l.vlti.item fallit si culpa precessit casum: vt.ff.l.pxi.vel dicatis q̃ imperator antoninus loquit̃ domino nō caprario. nam dominus agit act̃.ex loca.cōtra caprarium vt soluat sibi pensionez.caprarius dicit q̃ amisit quia abacte sunt ab abigeis:caprari⁹ pbat amissionem et aliqua presumptio est cōtra dominū locatorez q̃ fraude eius abacte sint isto casu si apparet q̃ sine fraude et dolo caprarij abacte sunt non tenebitur locatori ad pensionem p futuro tempore:immo si soluit pensionem totius temporis vt indebitum poterit repetere.¶ Sed ad.l. istam denuo opponitur et videtur q̃ dominus caprarius si soluit pensionem totius temporis q̃ agat act̃.ex conducto contra dominum nō cōdic.inde. siue imperator loquatur domino siue caprario:vt.j.solu.ma.l.si pater ignorans.ad qđ vos dicetis speciale est ibi vt cesset cōdi. indebi.fauore dotis:vel dicetis q̃ pater non soluit indebite: qr tenebatur ex pmissione:sed hic si caprarius soluit mercedem locatori totius temporis soluit indebite: quia non debebatur ei nisi ratione tēporis quo caprarius erat fruiturus.vt hic:et ideo agit cōdi.inde. ↄtra locatorem.

1 ☞ Imperitia culpe annumeratur.

1 **Celsus etiam.** †In.§.isto dicitur: quia cōductor tenetur nedū de dolo:immo de imperitia:et ideo si quis vitulos pascendos conduxit et fuit in culpa debet teneri actione ex locato.h.d.iste.§. videatis expositionem litere[celsus etiam imperitiam culpe.]subaudi late et leuis:vt.ff.de commoda.l.si vt certo.§.nunc videndum[scripsit] subaudi in hoc casu.

Si alienam. In.§.isto dicitur:locasti mihi domū alienā: verus dominus legauit mihi: vel donauit mihi illam domuz:nunquid teneor tibi. ex dolo ad pensionem de tempore futuro:respondetur q̃ non: sed de tempore preterito teneris mihi ex locato ad pensionem soluendaz sed si postea dies legati cederet possum agere ex conducto: vt me liberes pro futuro tempore. hoc dicit iste.§. cum.l. sequen. videatis expositionem litere.[ob pensionem]pro futuro tempore:vt argu.ff.titu.proxi.l.iuli.§. si fundum.[vt me liberes.] gratia futuri temporis:et idem est si vendideris mihi rem alienā vt.j.de euic.l.si vendideris.

1 ☞ Conductor tenetur locatori de alijs secum habitantibus si in culpa fuerit malos hoies inducendo in domū.

1 **Videamus.** †In principio huius legis dicitur q̃ conductor domus cōducte tenetur prestare culpam si quam commisit et seruorum suorum:sed cum tenetur ob culpam seruorum an tenetur noxaliter vel suo nomine:et respondetur q̃ suo nomine tenetur.

Sed hic in locatione. In.§.isto dicitur: si locaui tibi domum et conueni ne haberes ignem et tu contra conuentionem habuisti:licz postea interueniat incendium casu fortuito quia contra pactionem fecisti teneris mihi:secus est si conueniat vt innocentem ignem haberes.nam si habuisti et incendium ortum est casu fortuito nō teneris.h.d.iste.§.videatis expositionē litere.[si] pro q̃uis.[quia non debuit ignem habere.]et sic tenetur conductor de casu,si culpa precessit casum:vt.ff.cōmod.l.si vt certo. §.nunc videndum.[aliud est.]respondet tacite obiectioni que posset sibi fieri.[sed innoxiuz ignem.]accedit quod habuistis ff.eo.l.si quis fundū.§.colonus.als incipit ibi.l.si colonus.

Item prospicere debet. In.§. isto dicit̃ q̃ nō solū pdicta debz pspicere conductor immo ne corpus rei cōducte faciat deterius vel aliquod ius rei perdatur.vnde dz pspicere ne seruitutes amittantur.h.d.iste.§.videatis expositionem litere.

Qui vinum. In.§.isto dicitur:tu a me conduxisti vinum transmutandum transportandū de campania romā:postea est tibi mota ↄtrouersia illud vinum est signatum sigillo tuo et alterius qui mouebat tibi controuersiam et in quadam apotheca depositum est:nunquid teneris mihi ex locato vt possessionem vini mihi restituas:certe sic: si dolo tuo vel culpa illud accidit:sed si in nullo dolo vel in nulla culpa illud accidit nō teneris mihi act̃.ex locato.h.d.iste.§.[reddat] sub.si cōductoris dolo vel culpa lata vel leui illud accidit: tunc conductor tenetur de culpa:vt.ff.cōmoda.l.si vt certo.§.nūc videndum[careret]sub.qr tunc ↄductor non tenetur.

Item conductorē et locatorem. ¶ In.§.isto cum.l.seq.dicitur:locaui tibi domū meam conuenit inter me et te ne poneres ibi fenum postea tu ibi fenum posuisti seruus tuus imposuit ignez in domo: nunquid teneris ex locato. respondetur q̃ sic:quia contra conuentionē imposuisti fenum:sz et si qlibz alius imposuisset ignē: similiter tenereris ex locato.h.d.iste.§.cum.l.seq.videatis expositionem litere[ne in villa vrbana]idest vrbanum edificium. [succedit.]sub. edificium vrbanum[quia ipse]scilicet conductor.[causam p̄buit.] vnde tenetur:vt.ff.ad.l.aquil.l. qui occidit[contra conuentionem]idest pactum in conductione appositum nec liberabit̃ volens seruū tradere p noxa:vt.ff.e.l.§.si hoc in locatione.

Item queritur. In.l.ista dicit̃:si carrucarius cū mlti currus deberent ire per viam vnā:quia voluit precedere oēs euertit suum curruz et seruum sibi locatum occidit tenetur ex locato et vtili act̃.ex.l.aquili.h.d.ista.l. videatis expositionem litere[item queritur]sub.quid iuris sit[et seruum]scz conductum.[dabitur]vnde no.q̃ in act̃.ex locato venit dolus et culpa.item venit actio.l.aquil.vt.ff.ad.l.aquil.l. lege aquil. nō datur vtilis quia suo corpore damnum non dedit: vt institu. de l.aquil.§. ceteruz.

Si nauicularius. In.§.isto dicitur: quidā nauicularius ↄduxit a te merces vehendas ad aliquam puinciam:nauis erat ita onerata qđ non poterat portare merces qr flumen erat paruum.vñ transtulit merces in aliam nauem illa nauis perijt:nunquid tenetur primus nauicularius:et respondetur q̃ si non fuit in culpa: qr fecit domini voluntatem nō tenet̃: si aūt fecit dño inuito vel minus idonee nauim cōmisit:tunc tenet̃ ex locato.h.d.iste.§.videat̃ expositionem litere.[tenetur prior nauicularius]sub. queritur. [non teneri si vel inuito domino fecit]per hoc qđ hic dicit̃ not. q̃ in locatione ↄsensus exigitur:vt argu.j.e.l.§. qui impleto. in prin.et.l.qui ad certum tempus.ff.e.l.j.etiā si idonee locauit nauim.vt.ff.de vsu et ha.l.vl.[agendum]sub.ad interesse: vt.ff.ad l.rhod.de iac.l.j.§. si ea.

Si magister nauis. In.§.isto dicit̃: si magister nauis misit nauē in mari sine gubernatore et orta tempestate nauem perdidit tenetur vectoribus act̃.ex locato ad interesse.h.d.iste.§.videatis expositionem litere.[aduersus eū]et ad istud accedit.ff.ad.l.rho. de iactu. l. vlti.

Si quis seruum. In.§. isto dicit̃:si cōduxisti a me seruū docendum et postea duxisti eū tecum peregre si ille seruus est captus ab hostib⁹ vel in itinere perijt teneris mihi ex locato nisi noiatim cōduxisses eū a me vt pegre eū duceres.h.d.iste.§. videat̃ expositionē litere [placuit]qr fuit in culpa vñ qr culpa p̄cessit casum tenet̃ de casu:vt.ff.e.l.si qđ domū.§.si colonus.et.l.videam⁹.§.sz in locatione.[duceret]qr tunc tenet̃ si ab initio cōduxerit ita accedit.ff. cōmo.l.si vt certo.§.interdum.

Item iul.lib.tali. In.§.isto dicit̃: tu ↄduxisti seruum ab aliquo vt instrueres eū in sotularibus faciendis dñ seruus ille minus bene faceret formulā calcei piecisti in eū et effudisti ei oculū:nūquid teneris dño act̃. ex locato.et certe sic:et act̃.l.aql.sz iniuriaz act.nō teneris qr nō iniurie causa fecisti.h.d.iste.§. videatis expositionē litere[vt.ff.diximus]vt.ff.ad.l.aquil.sed et si quemcunqz.§.vlt. et.l.sequen.

Si gemma. In.§.isto dicitur:si dedi tibi gemmā vt includeres eam anulo meo vel vt sculperes eam tu hoc faciendo fregisti eam si sine culpa tua sed vitio materie hoc factum est non teneris mihi ex locato: sed si culpa tua factum est teneris mihi nisi periculum fracture in te susceperis.nam tunc et si sine vitio et culpa tua fracta est sed vitio mate-

rie teneris.h.d.iſte.§.videatis expoſitionē litere[ſiquidem vitio materie]vt quia rimas vitioſas habebat.[actio]ſub. ex locato actio.⁊ actio.l.aquil.vt.s.ad.l. aquil.l. ſi ſeruus ſeruū.§.ſi calcē.⁊ ad hoc facit.s.e.l.ſi quis domū.§.ſi colonus.⁊.§.celſus. item qꝛ culpa eſt immiſcere ſe ⁊c.vt.j.de ꝟ.ſig.l.culpa.[niſi periculum].i.caſum foꝛtuitum:vt.s.e.l.ſi quis fundum.ꝓpꝛie tamē dicitur periculū qḋ culpa ꝯtingit: vt.e.l. opus.

Si fullo. In.§.iſto dicit̄:ſi locaui fulloni polliēda veſtimenta mures roſerūt eo noīe rōne culpe tenetur mihi ex locato:ſed ſi fullo dū deberet mihi reddere veſtē meā reddidit alteri tenet̄ mihi ex locato etiā ſi hoc ignoꝛans fecerit h.d.iſte.§.videatis expoſitionē litere[cauere]qꝛ cōductoꝛ debet pꝛeſtare cuſtodiā ⁊ culpā:vt.s.e.l.videamus.§.ſi hoc in locatione[fecerit]qꝛ cum errauit in ſuo facto ꝓpꝛio nō eſt tolerabilis ignoꝛātia:vt.j.e.l.ſed addes.§.j.⁊.s.ad vell.l.ꝙꝙ. ⁊ facit.s. de act.emp.⁊ ven.l.iul.in pꝛin. ⁊ ibi dixi.

Exercitu veniente. In.§.iſto dicit̄:quidā cōduxit a me p̄dium ruſticū in quo erat domus audito ꝙ veniebat exercitus per illū locū receſſit nullo ibi dimiſſo milites itrauerūt feneſtras ⁊ omnia alia abſtulerūt:nunquid tenetur mihi ille ꝯductoꝛ:rn̄detur ſi nō denunciauit mihi ⁊ potuit ꝯdicere militibus inſtantibus ⁊ nō fecit tenet̄ mihi.Si autē nō potuit mihi denunciare nec reſiſtere tenetur mihi.h.d. iſte.§. videatis expoſitionem litere.[migrauit]ideſt receſſit de pꝛedio ruſtico ꝯducto: ⁊ ſic exponitur.j.de migran.l.j.[ſuſtulerunt]cā comburendi[nō potuit]ſub. nec reſiſtere[nō puto eū teneri]qꝛ nulla culpa fuit.

Si quis menſuras. In.§.iſto dicit̄:ſi tu cōduxiſti a me mēſuras et magiſtratus fecit frāgi teneris mihi ex locato ſi ſciebas ꝙ erāt inique:ſi aūt neſciebas eſſe iniquas:nō teneris mihi: ſꝫ ſi eque erāt tūc teneris.ſi culpa tua factū fuerit illud:⁊ ita labeo ⁊ mela ſcribūt.h.d.iſte.§. videatis expoſitionē litere[ſi minus nō].i. ſi nō ſcit eas iniquas nō tenet̄[id fecit] qꝛ foꝛte ediles dū ibāt de nocte inuenerūt in viā publicā.vn̄ fregerunt: ⁊ ad iſtud accedit.s.de peric.⁊ cōmo.rei ven.l.lectos.

Duo rei. In.§.iſto dicit̄:ſi duo ꝯducant eandē rē inſolidū intelligunt̄ duo rei debēdi eſſe ⁊ quilibꝫ ex locato tenet̄ inſolidū.h.d.iſte.§.videatis expoſitionē litere [eſſe poſſunt]⁊ ad iſtud accedit.s.cōmo.l.ſi vt certo.§.ſi duobꝰ ⁊ eſt hoc verū iure iſto vt hic.⁊.C.e.l.ſi in diuiſa.⁊.j.e.l.cū apparebit.⁊.j.d̄ duo.re.l.eadē.ſꝫ hodie eſt ꝯtrariū niſi hoc agat̄. vt in aut̄. de duo.reis in pꝛin.

Si in lege operis. In.§.iſto dicit̄:locaui tibi opus faciendū hoc pacto ſi vſqꝫ ad talē diē nō faceres hoc ꝙ poſſuꝫ alij relocare:nunq̇d ſi nō feciſti potero alij locare ⁊ teneberis mihi:⁊ rn̄det̄ ꝙ ſic:ſi eadē lege locaui ⁊ nō potes ante diē elapſam alij relocare.h.d.iſte §.videatis expoſitionē litere[ſi lege].i.pacto[relocare].i.pꝛeſtares ei ꝙtū daret ꝑ ſcḋa locatiōe:vt iſte caſus ponit̄.j.eo.l. ea lege[tenebit̄].ſ.dn̄o[eſſet].ſ.opus.[nec ante relocari].ſ.iterū[p̄ſtitiſſet]qꝛ ante nō videt̄ eſſe in moꝛa:vt.j. de ꝟ.ob.l. cōtinuus.§.cū ita.in fi.§.⁊ qꝛ tota obli.in diē videt̄ ꝯcta:vt.j.de ver. ob.l.in illa ſtipula.

Qui impleto tpe cōductionis.

§.Iſte cōſueuit valde difficilis reputari: ſꝫ ſi aduertatis ea que dicā nō difficilis ſꝫ facilis videbit̄.⁊.§.iſte cū.l.ſeq. loquitur pꝛimo in p̄dio ruſtico poſtea in p̄dio vꝛbano:⁊ dicit̄ in.§. iſto locaui tibi pꝛediū meū ruſticū certa mercede vſqꝫ ad annum: finito anno remanſiſti in ꝯductiōe me ſciente ⁊ patiēte:nunq̇d videris recōduxiſſe ad aliū annū:rn̄det̄ ꝙ ſic: ⁊ ideo pignoꝛa obligata ꝑ pꝛima penſione tenebunt̄ ꝑ ſcḋa penſiōe:⁊ hoc eſt verū ſi erāt tua.ſi aūt erant alterius tūc erit neceſſarius meus ꝯſenſus ⁊ illius.Item hec ſunt ꝟa in p̄dio ruſtico pꝛiuati: ⁊ idem eſt in pꝛedio ruſtico rei publice ſeu fiſci.Sed quid erit locaui tibi p̄diuꝫ meum vel ꝓcura.fiſci locauit tibi p̄dium fiſci vſqꝫ ad luſtrū:finito luſtro remanſit in pꝛedio:nūquid videris recōduxiſſe ad ſequens luſtrū:certe non:ſed ad ſequentem annū: ⁊ idē eſt ſi ſcḋo anno poſt finitum luſtrum remanſiſti:qꝛ videoꝛ tibi relocaſſe: ⁊ idē eſt in annis obſeruandis: qꝛ hoc ipſo ꝙ tacuimus videmur ꝯſenſiſſe.Et hec ſunt vera ī pꝛedijs ruſticis.ſecꝰ eſt in pꝛedijs vꝛbanis:quia ſi locaui tibi pꝛedium vꝛbanum vſqꝫ ad annum:⁊ finito anno remanſiſti in pꝛedio vꝛbano non videris recōduxiſſe ad ſequentem annum: ſed pꝛout inhabitaueris ⁊ intantum es mihi obligatus niſi ꝯductio vꝛbani pꝛedij eſſet facta in ſcriptis nam tunc ex vi ſcripture non videris reconduxiſſe ad ſequens tempus quo remanſit niſi ſcriptura de nouo intercedat et eſt verum ꝙ qui conduxit pꝛedium ruſticuꝫ ad annum: ſi finito anno remanet in pꝛedio ruſtico conducto videtur reconduxiſſe ad ſequentem annum ſi remaneat ſciēte ⁊ intelligente locatoꝛe:quia in locatione requiritur conſenſus nō ſcriptura vel verba:⁊ ideo ſi locatoꝛ efficiatur furioſus:finito anno non videtur cōductoꝛ reconduxiſſe ad ſequentem annum ſi remaneat in pꝛedio conducto:quia in locatione requiritur conſenſus expꝛeſſus vel tacitus:⁊ furioſus nō poteſt expꝛeſſe vel tacite conſentire.h.d.[qꝛ impleto tempoꝛe conductionis.]ſcilicet pꝛedij ruſtici[remāſit in conductione]taciturnitate vtriuſqꝫ partis.ſ. domini ⁊ coloni:vel dic me domino tacente ⁊ ſciente[reconduxiſſe]ſub.tacite[videbitur]ad ſequentē annū[ſed etiā pignoꝛū.]ſub. obligatoꝛū ꝑ penſione pꝛimi anni.[obligatio]ſub. ſi pignoꝛa ſunt coloni:ſi aūt ſunt extranei non ſic vt ſtatim ſubijcit: ſed hec ⁊c. [erit neceſſarius]ſil'e.C.e.l.ſi cū hermes.⁊.j.de iur.do.l.ſtipulatio[eadem].q.d.idem erit[fuerint]ſub.a ꝓcuratoꝛe fiſci cuidam colono[qḋ aūt.]hic eſt ſcḋs caſus[quo tacuerit]ſub. colonus ⁊ dn̄s ⁊ hic eſt tertius caſus.[ſi luſtrum].ſ. vſqꝫ ad quinquennium.[fuerit pꝛeſtitutum]ſub.non tn̄ niſi ad annū ſequētem cōductoꝛ videt̄ recōduxiſſe:vt.j.ſtatim dicit[in illo anno] ſcꝫ ſequēti:⁊ ita deinceps:vt.j.ſubijcit̄.[in vꝛbanis autem pꝛedijs ⁊c.]hic eſt quartus caſus ⁊ ꝯtinuabitis eū ſic ad ſupioꝛa: dictū eſt.s.ꝙ ſi ꝯductoꝛ remāſit in p̄dio ruſtico finito tpe ꝯductionis videt̄ illud recōduxiſſe ad annū ſequentē: ſꝫ in vꝛbanis pꝛedijs non eſt ita.nam ſi ꝯductoꝛ pꝛedij vꝛbani remanſit in pꝛedio vꝛbano finito tpe ꝯductionis:nō videtur recōduxiſſe ad ſequentem annum ꝑ eadē penſione:ſed tm̄ ad tp̄s in quo remāſit ⁊ hoc ſi fiat ꝯductio ſine ſcriptis.vnde videatis literā.[in vꝛbanis ⁊c.alio iure vtimur].q.d.diuerſo ⁊ ꝯ̄rio.[⁊ obliget̄]ſub. ⁊ non plus ⁊ vſqꝫ huc durat regula[niſi.]ponit exceptionē regule[cōpꝛehenſum eſt].q.d.ſi loco tibi p̄diū vꝛbanū vſqꝫ ad annū certa mercede ſine ſcriptis ſi finito anno ibi remanes non videris reconduxiſſe ꝑ ſequenti anno:ſꝫ tpe quo ibi inhabitaueris niſi facta fuerit in ſcriptis ꝯductio:qꝛ tunc cū in ſcriptis fuiſſet facta ſi finito anno remanſit in p̄dio ꝯducto in nullū tp̄s videt̄ reconduxiſſe ex vi ſcripture niſi de nouo alia ſcriptura intercedat ⁊ hec eſt ꝟa lectura huius ꝟ. ¶ Oꝛ ſequit̄ lex ſequens que eſt expoſitio ſupioꝛis.§.vnde videatis expoſitionē[q̇ ad certū tempus]pone vſqꝫ ad annū[colonus eſt]ſub.ſi remanſit in p̄dio ꝯducto[in fundo eſſe.]ſub.poſt finitum tempus[⁊ huius ꝯctus].ſ.locationis ⁊ ꝯductionis[deſiderant]neceſſario: ſed ex voluntate ſic:vt.s.l.ꝓxi.in fi.[ſed nudo ꝯſenſu cōualeſcunt.] qꝛ locatio ex ꝯſenſu ꝯ̄hitur:vt.s.e.l.j.⁊.l.item querit̄. §.j. ⁊.s.§. ꝓxi.in pꝛin.[⁊ ideo]ſub.qꝛ exigit̄ conſenſus ſaltim tacitus ⁊c. [ſi interim].i.ſi ante ꝯductionem finitā.[fieri non poſſe]ſub. ad ſequentē annū[⁊ hoc verum eſt:]vt.j.de opti.leg.l. ſi tibi.§. vnius.⁊ not.ꝙ iſta lex allegat̄ tota die ad hoc ſcilicet ꝙ lex non intelligitur qḋ furioſus aliquid agat. ¶ Oꝛ ſignoꝛi circa.§. iſtum anteꝙ perueniamus ad alia per id qḋ dicit ꝙ ille conductoꝛ q̇ remanet ſciente dn̄o in p̄dio ruſtico videt̄ pꝛediū recōduxiſſe ad ſequentē annū.no.ꝙ qui patit̄ videt̄ ꝯſentire concoꝛ.s. manda.l.qui patit̄.⁊.j.ad municip.l.ij.cū filibus ſuis.Item per hoc qḋ dicit ꝙ ſi qua pignoꝛi erāt obligata ꝑ pꝛima locatione erunt in ſcḋa obligata.no.ꝙ ea que dicta ſunt in pꝛefationibus in ꝯctibus intelligunt̄ repetita.ꝯcoꝛ.j.de ꝟ.ob.l.titia.§. idē rn̄dit.⁊.s.de eden.l.ſi q̇s ex eo.§.initiū. item per hoc qḋ dicit ꝙ ſi aliq̇s pignoꝛa ſua in pꝛima ꝯductione ꝑ alio obligauit nō intelligunt̄ in ſcḋa obligatione niſi nouus conſenſus interueniat.⁊ no.ꝙ in locatione ⁊ ꝯductione cōſenſus exigit̄: vt.s.e.l.j.§.j.et s.e.l.in pꝛin.⁊.j.l.ꝓxi.vnde locatio ſine ꝯſenſu non valet.nā nihil magis ꝯ̄rium ⁊c.vt.s.de iur.om.iudi.l.ſi ꝑ erroꝛem.⁊.s.de iudi.l.ij.in pꝛin.⁊.C.de tabu.lib.xij.l.generali.item ꝑ hoc qḋ dicit eadē cā ⁊c.no.ꝙ idē iuris eſt in pꝛiuato ⁊ in re publica.vt hic.et s.de peti.here.l.itē veniūt.§.in pꝛiuatis.Itē no.ꝙ hunc.§.intelligo qn̄ ille cuius eſt pꝛediū ruſticum vult ꝯductoꝛi q̇ remāſit in pꝛedio locare ad ſequentē annū:vt ar.j.de acqui.poſ.l.nō videt̄ ⁊.j.ne vis fiat ei q̇ in poſ.miſ.fu.l.j.§.ſi q̇s ideo.Item not. ꝙ intelligo hunc.§.qn̄ ꝯductoꝛ remanſit in pꝛedio ruſtico volens eū reconductum habere. al's ſi moꝛaret̄ per aliquantulum tpis.ſ. vt poſſit inſtr̄a inde auferre:nō videt̄ reconduxiſſe ad ſequenteꝫ annū:nā iſtud modicū tp̄s non dꝫ ſibi cōputari: vt ar.s.ex qui. cau.ma.l.ab hoſtibus.§.ſed qḋ ſimpl'r.item not.ꝙ in.§.iſto ponuntur quatuoꝛ caſus:tres loquunt̄ in pꝛedio ruſtico.quartus in pꝛedio vꝛbano.ibi vbi dicit:in vꝛbanis aūt pꝛedijs ⁊c.⁊ ꝑ hoc no.differentiā inter pꝛedia ruſtica ⁊ vꝛbana ⁊ eſt talis: in p̄dijs ruſticis ſi finito anno remanes in pꝛedio ruſtico me ſciēte ⁊ patiente videris reconducere ad ſequentē annū. ſed in vꝛbanis p̄dijs alio iure vtimur.nam ſi loco tibi pꝛedium vꝛbanum vſqꝫ ad annum certa mercede ⁊ ſine ſcriptis ſi finito anno remanes in conductione me ſciente non videris reconducere ꝑ ſeq. an. ſed pꝛo rata tpis qua inhabitaſti:niſi pꝛima conductio pꝛedij vꝛbani fuiſſet facta in ſcriptis: quo caſu ſi finito anno remanes ad

nullum

nullū tps videris recōduxisse. et hic est verus intellectus: si queratur que est ratio diuersitatis q si conductor predij rustici remansit in pdio finito tpe conductionis qō videt recōduxisse ad sequentem annū: sed oductor vrbani predij nō videt recōduxisse nisi vsq ad tps in quo ibi finito tpe oductionis remāsit. Rn̄d. ratio est illa p locū a cōiter accidentibus q natura prediorū rusticorū est q fructus ex eis semel tm̄ recipiunt in anno vnde si locotibi prediū rusticū vsq ad annū circa natiuitatē dn̄i: si tu iam arasti terrā et seminasti et nullū fructū adhuc percepisti si tu posses repelli et nō videreris recōduxisse ad seq. annū. s put stares in pdio illo recōductio esset tibi dāno et magno incōmodo afficereris merito quoq videris ad totū annū recōduxisse s in vrbanis pdijs nō sic. nā singulis dieb et noctibus in vrbanis predijs fructus ex ipsis percipitur ibi habitādo de die et nocte: et pter pluuiā et ppter ventū et ppter gelu et ppter calorē. et ibi tueamur ab inimicis et latronibus et ppter multas alias vtilitates. et ideo dicit lex q domus cuiq tutissimū refugium est. vt. s. de in ius vocā. l. plerīq. vn̄ si videaris tm̄ ad tps recōduxisse in quo moratus es in vrbano pdio nō est tibi dānosum. vn̄ secus est hic q ibi: et ad hāc rōnem facit. j. so. ma. l. diuortio. in prin. et. §. si fundus. et q interptatio faciēda est benigna: vt. s. d leg. et senatusc. l. benigne. nec ob. si dicat q in aliqbus puincijs ex pdio rustico bis percipit fructus in anno: q hoc raro accidit et ad ea et c. vt s. de le. et senatuscō. l. nā ad ea que raro et c. et est verū q oductor q remansit in pdio vrbano finito tpe oductionis: videt cōduxisse tm̄ p tpe quo in eo habitauerit nisi alia cautela interuenerit que est vt locator interpellet oductorem qō si non vult illam domū reconductā habere q dicat ei et ptestet et si remaneat abinde in āntea qō vult ei relocare hic nisi odicat oductor et remaneat videtur recōduxisse tacite ad sequentē annū: q cū quid tacite agit inter ohentes illud p cauto d habetur: vt. s. si cer. pet. cū quid. et q solo osensu ohitur obligatio locatio et cōductio. vt. s. e. l. j. in prin. huius. §. ¶ Sed denuo quero: que est rō diuersitatis inter primū et scdm casum in vrbanis pdijs: q vbi conduxisti sine scriptis finito anno videris recōduxisse ad tps in quo remansisti: s si oduxisti in scriptis finito anno ex vi scripture non videris recōduxisse etiā ad tps in quo remāsisti finita oductiōe nisi scriptura de nouo inter me et te intercedat. Rn̄. hec est rō qn̄ locatio fit sine scriptis nō desiderat vba nec scripturā cū solo consensu ohitur: vt. s. e. l. j. et. s. in prin. huius. §. et. j. l. pr. et sic ad tps in quo moratus est de osensu locatoris videt q recōduxit ad illud tps: s qn̄ locatio et oductio fit in scriptis cū in scda oductione eadē sint necessaria que in prima fuerūt: vt. s. dictū est: prima locatio et oductio non potuerit ante adimpleri q oia essent cōpleta et in mundū redacta: vt. C. de fi. instr. l. ōctus. igit nec scda oductio intelligat valere cū debeat fieri in scriptis vt in prima. vnde scda oductio nō valet q scriptura nō est redacta in mundū sicut scriptura fuit redacta in prima oductione in mundū: et q pcedentia declarāt subsequētia: vt. j. de le. j. si seruus plurium. in fi. ¶ Or si gnori quero qd si titius q locauit prediū vrbanū scholari et sine scriptis interrogat scholarē oductorem hospitij sui in kal. septembris si vult remanere in isto meo hospitio p sequenti anno dicatis mihi dicit scholaris non pl mihi remanere s si nō otingat vos locare volo q dimittat mihi gratis octo diebus: nunqd si titius cōsentit videt recōducere ad tps in quo remāsit: et certe nō: q ea que tacite agunt et c. vt. s. si cer. pe. l. cum quid. ¶ Sz denuo quero: qn̄ dicit ōctus celebrari in scriptis. Rn̄. qn̄ ohentes dicunt volo q fiat inde scriptura: vt. C. de fide instru. l. ōctus. et hoc casu sicut oductor nō obligat ex prima cōductiōe nisi pfecta scriptura ita et ex scda nisi noua scriptura intercedat et hec sunt que faciunt p intellectu huius. §. et. l. seq. et nihil esset amplius hic dicendū s esset transeundū ad. l. seq. s do. Jo. p intellectu huius. §. obscurādo et ad hoc vt nullus scholaris itelligeret. §. istū scripsit hic quādā gl. de qua Nic. furiosus intantū gauisus fuit acsi esset raptus a deo et ita scripsit post eū audi que dixit do. Jo. tria vel quatuor: primo ex tribus de quatuor redde primū scdm et vltimū. scdo primū tertiū et vltimū. tertio que sunt tria post primū. s vt intelligatis hanc glo. do. Jo. premitto hic q ista glo. ptinet ad vsicu. istum in vrbanis autem predijs et c. et quod in isto versicu. in vrbanis autem predijs ponitur regula primo: scdo ponit eius instantia cū dicitur nisi in scriptis et c. et est exēplificatio ipius regule. regula fm Jo. legit vel exponit trib modis: exceptio regule legit quatuor modis: et sic sunt tria et quatuor. i. tres expositiones regule et quatuor expositiones instantie regule: regula. i. iste v. in vrbanis aūt pdijs legit vel exponit vno modo fm Jo. sic: si oductor finito tpe oductionis remanet in pdio rustico videt recōduxisse ad sequentem annū et tenebit ad pensionē ex vi scde conductionis remanet in predio rustico non ex vi prime oductionis: s si conductor remanet in pdio vrbano finito tpe conductionis ad nullū tempus videtur reconduxisse s tenebitur ex vi prime locatiōis. Et si queratur rō diuersitatis inter vrbanū prediū et rusticū: quo ad hoc dicit Jo. q hec est rō q oductio prediorū rusticorū frequentior est q vrbanorū. nā vix aliqs homo diues oducit pdium vrbanū: s predium rusticū etiā nobiles et diuites cōducunt: q igit iura ad ea que frequenti accidūt adaptāt: vt. s. de le. et senatuscō. in ra. et. l. nā ad ea. ideo plus in predijs rusticis q in vrbanis est ad missum. s. vt ex posteriori mansione videat fieri recōductio: s tn̄ in vrbanis nō est sic: q nō videt fieri recōductio p hois māsionem: q cōdignū est vt illius tpis p quo moratus fuerit pensionē soluat: ideo ex vi prioris oductoris tenent ad pensionē tpis p quo morat fuit. legit et scdo modo in pdio rustico: vt. s. declaratum est. in vrbanis aūt alio iure vtimur q vr oductor recōduxisse p tpe quo inhabitauerit et tenet ex vi scde recōductionis: q aūt sit rō plene declaratū est. legit et tertio modo ista regula fm Jo. sic: si oductor prediorū rusticorū remāsit finito tpe oductionis s ad annū vel ad lustrū oduxit. primo ad annū sequentē videtur recōduxisse nō ad lustrū tm̄: in vrbanis aūt pdijs alio iure vtimur q si qs oduxit prediū vrbanū ad annū vel ad lustrum: et remāsit in predio vrbano finito anno vel lustro: si ad annū cōduxit primo postea videt recōduxisse ad annū: si ad lustrū cōduxit ad lustrū videt recōduxisse. Sz si gnori semp teneatis primā lecturā quā dixi anteq venirē ad gl. dn̄i Jo. ¶ Or modo habetis tria. i. tres expositiones regule modo exponit exceptio regule nisi et c. alijs quatuor modis et vno modo sic. si in regula do primā expositionē: tūc in exceptione accipiatis non illā quā dixi in regula: s aliā q si oductio in scriptis primo facta fuit: deinde illo tpe cōpleto oductor māsit in illo pdio qō in illo tpe videt recōduxisse: s si do in regula scdam expositionē in exceptione accipiatis nō illā quā dixi in regula s aliā: q primo fuit facta oductio ad annū. hic siḻr dū sit cōductio predij vrbani in scriptis si manserit finito tpe videt ad totū annū sequentē recōduxisse: s si do tertiā expositionē regule: tūc in exceptione accipiatis nō illā quā dixi in regula s aliā: q sicut in rustico pdio qn̄ tū ad lustrū oduxi non videor recōduxisse ad totū lustrū si cōpleto lustro permansero: s solū ad annū: sic est in predijs vrbanis cōductis ad lustrū qn̄ oductio fit in scriptis: exponit quarto modo exceptio regule fm Jo. vt si prima oductio facta sit in scriptis et remaneat in sequēti tpe ad nullū tps oductor videt cōduxisse habetis ergo tria et quatuor. i. cū vos exponitis regulā fm primā expositionē: tunc redde de quatuor expositionib exceptionis regule primū scdm et vltimū. i. primā expositionē scdam et vltimā exceptionis. si aūt legatis regulā fm tertiā expositionē regule: tūc exponetis scdo. i. fm expositionē regule redde primū tertiū et vltimū. i. primā expositionē exceptiōis tertiā et vltimā. si aūt legatis regulā fm scdam: tūc redde tertio: et tertie expositioni regule q sunt post primū. i. fm expositionē exēplificatōis seu exceptōis: tertiā et vltimā q ponūtur post primā et hoc est qō cautevult dicere gl. d. Jo. hic scripta: et si bene intellexistis. §. istum planus est. et gl. do. Jo. hic obscure scripta est plana.

1 ☞ In actiōe ex oducto veniūt ea q hac lege exprimunt.

1 **Ex conducto.** † De act. ex locato dictuz est vobis modo in. l. ista iurisco: intēdit tractare de act. ex oducto. et in prin. hui. l. dicit q actio ex oducto dat oductori et ex multis causis et certe cōpetit actio ex conducto oductori si non liceat vti re conducta vel si p parte possessio non prestat vel si domus non reficiat a locatore vel stabulum vel grex pecorum possit ibi stare: vel si aliquid conuenit in lege conuentionis et hoc locator conductori nō prestat. h. d. prin. huius. l. videatis expositionē litere [datur] vt. j. eo. l. si fundus. et. l. seq. et. l. et hec distinctio. in prin. [cōpetit aūt] vidistis cui det actio ex oducto: modo ponit ex qbus causis cōpetat [nō reficiat] ad qō tenet locator: [agit] sub. ad interesse et veniet interesse interdū ex lucro interdū ex dāno: vt dicit. j. e. l. si vulgo. §. colonus. et. l. si fundus quem. et. l. et hec distinctio. et ex prin. huius. l. no. qūo o ciuem locantem domū tibi potes sic formare libellū: si illō qō pmisit tibi facere in domo locata nō facit q dicā sic: q talis ciuis locauit mihi domū p. x. et pmisit mihi facere talem fenestrā q nō facit peto eū cōpelli vt pmissum impleat et interesse mihi prestet: et hoc peto act. ex oducto s si pactum fuit appositū in ōctu vel in traditione pōt agi prescrip. v. non solū ex conducto: vt. C. de re. permu. l. rebus. et. s. de ohend. emp. l. fundi. per totā. l. et. l. si mihi bibliothecam.

1 ☞ Remissio mercedis fit ppter casuz otingentem in fundo vel fructibus anteq separent a solo si damnū est incurabile. secus si otingit fructibus iam collectis. Item vbertas vnius anni cū sterilitate alterius compensat.

1 **Si vis tempestatis.** Non solū ex predictis causis tenetur locator: immo ex alijs causis: et dicit in. §. isto conduxisti a me fundū co

lendum nummis: posteavi tempestatis fructus non percepisti: nunquid poteris agere vt remittā pensionē: & rñdetur si vi fluminu3 & graculoꝝ vel sturnoꝝ: vel vi tempestatis vel incursu hostium non percepisti fructus poteris agere contra me vt remittam tibi pensionē: sꝫ si ꝓpter vitiū rei non pcepisti fruct⁹ hoc dānum erit tuū: sꝫ si tanta fuit labes vt nihil fructuū perciperetur: poteris agere ꝯ me vt remittaꝛ tibi pensio ne vltra damnum tui seminis afficiaris. sꝫ si vredo corruperit fructum olive damnu3 pertinet ad me: si aūt fructus olive corruptus est & nihil accidit cōtra consuetudinem ad te damnum pertinebit. & idem est si exercitus aliquid abstulit tibi nā damnū pertinebit ad te: sꝫ q̄d si terremotu ager corruit: nunq̄d pertinebit damnū ad me: rñdeꝛ ꝙ sic: cū debeam p̄stare q̄ȯ possis vti & frui: sꝫ & si fructus fundi igne concremati sunt poteris agere ꝯ me vt remittam tibi pensionem. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [si vis tempestatis.] sub. cui resisti non potest [an locator conductori] sub. qui cōduxit nummis: vt fructus omnes haberet & quolibet anno p̄staret. x. [dominum] .i. locatorem. [debeat] .s. vt eum exoneret a p̄statione mercedis non vt dñs teneatur ei ad interesse: vt. j. l. priñ. §. vbicunq3. & C. eo. l. ex empto. [graculoꝝ] genera sunt avium corvi. [sturnoꝝ] id est grilloꝝ vt fuit in apulia non sunt adhuc. xxx. anni isto tempore. nam tāta fuit ibi multitudo grillorum ꝙ ibi ibat equus vsq3 ad corpus ꝙ nō apparebat de pedibus: & ibi fuit magna pestilētia eo anno: & idem fuit in marchia anconitana [si raucis] idest spinis. [sꝫ si labes] .i. tempestas. [& si vredo] .i. aqua calida que vrit fructus vel vētus vrens fructus [damno dñi] .i. locatoris [frui possit] accedit. ꝯ. e. l. in prin. [fundi] .i. domus. [vel fundi] .i. fructus fundi. nam fructus non potest comburi [si predium coluisti] ideo dicit si predium coluisti: quia si non coluisses statim tenereris ad interesse & ideo si superveniat incendium non decresceret obligatio: vt. j. eo. l. si prius. & j. de edil. edi. l. iustissima. §. fin. vel dicatis ꝙ ideo dicit: si coluisti qꝛ si non coluisti fructus non potuisti recipere & sic comburi non possunt cum non essent: vel forte subaudiendū est maxime: vt ar. j. q̄ȯ vi aut clam. §. est aūt. [subveniendum est tibi] sub. vt remittatur tibi pensio illius anni. & ad istud accedit q̄ȯ habetis. j. pxi. §. & C. e. l. licet. ¶ Or signori circa. §. istū est insistendum: vos habetis ꝙ locator teneꝛ ꝓpter sterilitatem vel casum remittere pensionem illius anni: hoc q̄ȯ dicitꝛ hic est intelligendu3 qñ colonus cōducit fundū nūmis colendū: secus est in colono partiario vt sunt boñ. hic non est ꝓprie locatio sed quedam societas. vñ si nihil percepit nihil dabit dño & cum sint socij lucrum & damnū debent cōicare: vt plene dicā. j. e. l. si merces. §. vis maior. Item no. ꝙ licꝫ remittatur pensio ꝓ sterilitate vel incursu hostiū vt hic habetis: sꝫ si sterilitas huius anni pōt cōpensari cū vbertate sequentis anni non remittiꝛ pensio: vt. j. proxi. §. habebitis & quando dicatur sterilitas & vbertas dicam j. pxi. §.

1 ☞ Verba debent intelligi ſm materiam subiectam.

Si vno anno. Quidam habent hic principiu3 legis: & quidā habēt hic. §. & dicitur

1 † hic locavi tibi fundū meum colendum nummis passus fuisti vno anno sterilitatem: petis remitti vno anno pensionem dico ego p̄cedentibus annis fuit vbertas volo ꝙ cōpenses cū vbertate anni p̄cedentis: nunquid teneris: respondetur ꝙ sic: & si remisi pensionem eius anni potero eam petere: & ide3 est si locavi tibi fundū vectigalē: sꝫ q̄d si allegas fundi sterilitatem & petis vt remittam tibi pensionem presentis anni & ego dico libenter dono tibi pensionem. sequenti anno fuit vbertas peto a te pensionem p̄cedentis & presentis. dicis tu pensionem p̄cedentis anni donasti mihi. vñ donationem revocare non poteris. queriꝛ q̄d iuris sit. & respondetur ꝙ teneris mihi prestare qꝛ non fuit donatio: sꝫ quasi trāsactio cū in necessitatibus nemo liberalis existat. sꝫ quid si vltimo anno quo coluisti fundū fuit sterilis & p̄cedentibus annis fuit vbertas: nunquid habebit locum compensatio: certe non: sꝫ quid dicis tu: paucos fructus habui hoc anno: nūquid ob istam causam teneor tibi remittere pensionē: certe non: sed quid si tu coluisti vineam meam & ꝓpter vetustatē vinee paucos fructus percepisti: nunq̄d teneor tibi remittere pensionem: certe non. h. d. iste. §. videatis expositionem litere [q̄s] scꝫ dominus [remissione3] .s. anni preteriti [exigendam] .q. d. non solum vberioris: sed etiam eius anni preteriti quo remanserat propter sterilitatem: & ad istud accedit. C. e. l. licet. & j. de annuis leg. l. legatum. §. vni. [respondit] .s. papiñ. vt. j. de censi. l. formā. §. illam. [si transactio] idest remissio: sed quomodo dicit litera donatum cum donatio est q̄ȯ nullo iure cogente conceditur. vt. j. de donaꝛ. l. donari. Respond. hic donavit ratione necessitatis: & nemo liberalis in necessitatibus intelligitur: vt

1 j. de adimen. lega. l. rem leg. & ita not. † ꝙ hic iuriscon. abutitur vocabulo: quia ex qualitate contractus verba accipiuntur contra propriam significationem vt & al's. j. eo. l. in lege [rescripto divi antonini continetur] sub. nisi esset passus sterilitatem oīm fructuum. vt pxi. §. si vis tempestatis [remissio tibi detur.] nam licet vinee veteres non portent tot fructus vt nove: non tamen propter hoc remittitur pensio: sed propter alia que dixi. ꝯ. ea. l. §. si vis tempestatis. ¶ Or signori vt vos intelligatis. §. istū. et §. si vis tempestatis: quero hic quando dicatur sterilitas & quādo vbertas: & certe dixerunt antiqui ꝙ sterilitas dicitur cū colonus non colligit inde semen: vt. ꝯ. pxi. §. in ꝟ. sed & si labes. et j. ea. l. §. vbicunq3. tamen in questione ista do. Jo. dicit ꝙ sterilitas dicitur ſm vulgi opi. vt ar. j. de fun. instru. leg. l. cum de lanionis. §. asinam molendinariam. & j. de questio. l. de minore. §. pe. Sed quando dicitur vbertas esse dixerunt antiqui qñ bis tantum habuit ꝙ solitus erat habere vt si colonus solitus erat habere de fundo conducto. xx. corbes frumenti in anno habuit. xl. sed Jo. dixit & in hoc ei assentio ꝙ tunc dicitur vbertas quando colonus tantum habuit in sequē. anno vt compensatione facta neuter annus dicaꝛ sterilis: & si solitū erat haberi in vno anno xxx. pone ꝙ vno anno nihil habitum est: in sequenti anno sunt habita. lx. hic est vbertas. Vel dicatis alio modo si placet ꝙ tūc dicitur annus vberilis quādo est vulgi opinio ꝙ annus sit vberilis vt est annus p̄sens nisi aliud emergat. & quia si scim⁹ quando dicatur sterilis per consequens scimus quando dicaꝛ vberilis: quia contrarioꝝ &c. vt. ꝯ. de his qui sunt sui vel alie. iur. l. j. ¶ Sed signori contra primā questionem: licet do. Joā. & Azo multum approbant opinionem eorum: salva tñ autoritate eorū non credo eam esse veram: qꝛ potest esse ꝙ est malus annus generaliter & in hoc fundo est vbertas: vel non est sterilitas: quia si eorum opinio est va. s. vt tibi remittam pensionem sequeretur maxima iniquitas quia subveniꝛ certanti de lucro non certāti de damno vitando q̄ȯ esse non debet: vt. C. de vsuca. ꝓ empt. l. vlt. & C. de iur. deli. l. vl. §. licentia. preterea locupletareris cu3 aliena iactura q̄ȯ esse non dꝫ: vt. j. de reg. iur. l. ſm naturam. & ꝯ. de condi. inde. l. nā hoc natura equū. preterea non est par ratio debitū amittere & lucrū nō capere: vt. C. de codicil. l. vlt. Item leges si bene inspiciantur loquuntur de sterilitate non generali. sed ipsius fundi. ꝯ. pxi. §. & hic. Dicam ergo hic dici fundi sterilitatem ad hoc vt debeat fieri remissio pensionis: sꝫ deductis sumptibus nihil vel modicum supeſt: vt ar. ꝯ. de peti. here. l. si a dño vel a patre. in fi. cum. l. seq. & ꝯ. fa. herc. l. fundus. & j. sol. ma. l. fructus. Et ideo vos distinguetis plenius vt consuevi distinguere: aut colonus allegat sterilitatem tantum aut fundi conducti sterilitatem dūtaxat: aut vtrunq3 allegat. si colonus allegat anni sterilitatem tm̄ hic p̄sumā in dubio fundi sterilitatē si ꝓbeꝛ vulgi opinionē esse sterilitas illo anno & absolvetur a pensionis prestatione nisi ego dñs ꝓbem fundi vbertatem vel sterilitatem in eo fundo non fuisse in eo anno quo casu si ꝓbo in eo fundo sterilitatē nō remittā tibi ne si remitterem tibi subveniretur tibi sollicito de preda nō mihi certāti de damno q̄ȯ esse non dꝫ vt. ꝯ. dictū est. si aūt colonus allegat sterilitatem fundi tm̄: qꝛ deductis sumptibus nihil supeſt vel modicū supeſt. hec p̄sumptio est ꝯ colonum ex quo fuit anni vbertas ꝙ non fuerit fundi sterilitas per locū a cōiter accidentibus. sꝫ si colonus ꝓbat fundi sterilitatem. s. ꝙ deductis sumptibus nihil vel modicū supeſt remittam ei pensionem illius anni si cū vbertate sequentis anni non pōt cōpensari: vt. ꝯ. e. l. §. si vis tempestatis. & C. e. l. except. Item qꝛ lex videꝛ velle vbi casus ꝓvenit nō ex re sꝫ ex casu pensio sit remittenda: q̄ȯ potestis videre in domo cōbusta: vt. j. ea. l. §. item cum quidam. & ꝓbabit colonus non per testes: sed ꝓbabit ꝙ tantum seminavit & facta ratione si nihil vel modicum superest vt dixi absolvetur nisi ꝯtra. ꝓbetur. vt ar. ꝯ. de peti. here. l. si quis libertate. si autē colonus allegat vtrūq3. s. fundi & anni sterilitatem & ꝙ istud sit verum dicit venite & videte stipulam: qꝛ istud est argu. ꝙ vbi non est stipula ꝙ ibi non fuit vbertas. hic si colonus ꝓbat vtrunq3 per communem famā. & qꝛ deductis sumptibus nihil vel modicū hꝫ absolvetur ab impetitione mea. Si aūt ꝓbat alterum. s. anni sterilitatem per vulgi opinione3 p̄sumptio est ꝓ colono nisi ꝓbem vbertatem in illo fundo vel saltim statim non fuisse sterilem. si autem colonus probat fundi sterilitatem tunc absolvetur: & sic intelligitur. ꝯ. e. l. §. si vis tempestatis. in ꝟſicu. sed & si labes. & in ꝟſi. cum quidam. & hic. & j. ea. l. §. vbicunq3.

1 ☞ Casus ꝯtingens ex parte locatoris ꝓpter quem impediꝛ vsus ꝯductoris impedit repetitionē mercedis.

1 Item cum quidam. † In. §. isto dicitur: tu cōduxisti a me merces meas vehituras acon. vltra mare certa vectura postmodum passus fuisti naufragiū ita ꝙ nō potuisti fungi munere vehendi volo a te repetere vecturam: nunquid possum: respondetur q̄ȯ sic sive ego qui ꝯduxeram navem eram ꝓcurator cesaris sive eram

privata

priuata persona.h.d.iste.§.videatis expositionem litere.[naue
amissa]sub.casu fortuito[repeteret]et est aliena grammatica.
Item cum quidam naue amissa vecturam que in prouecto acce
perat repeteretur:et ideo exponetis ita[repeteretur]id est cō
ueniret de reddenda vectura quā ꝓ inuecto acceperat al's est in
litera repeteret in actiua significatione ⁊ tūc dic repeteret scʒ lo
cator[qd̄ in oib' ꝑsonis]scʒ priuatis[similiter obseruādū est]
q.d.non solū in ꝓcuratore cesaris. Or signori in.§.isto collige
tis duo no.⁊ primo no.ꝙ.ll.que habēt locū in re fiscali et ꝓcu.
fisci habēt locū ⁊ in reb' priuati.vñ est ar.ↄ̄ illos qui respōdent
speciale est in cesare ⁊ fisco:q: retorquendū est ↄ̄ eos q: leges di
cunt idē in priuato vt hic.⁊.s̄.de peti.here.l.itē veniūt.§.cū aūt.
itē ex isto.§.colligit̄ ar.ad id quod tota die allegat̄ et non videt̄
2 quicꝙ dicere de h̄ tota die q̄rim' qñ scholaris † conductor hospi
a tij dʒ soluere pēsionē.⁊.§.iste est in ar.ꝙ in pri.anni[a] debeat sol
ui q: vectori nauis fuit soluta pensio siue vectura nauis a loca
tore merciū ab initio.⁊ ar.C.qñ di.le.ced.j.⁊.C.de iudi.l.prope
randū.§.in onerarijs.⁊ de ista materia plenius no.et dixi.C.e.l.
ede.vbi hec q̄stio format̄ ꝑ dñm Jo.⁊ az.vñ q̄ ibi dixi et hic repe
tas si placet.⁊ videt̄ qd̄ debeat solui in medio anni.vt.C.de ad
uoc.diuer.iudi.l.per hanc.§.centū.econtra videt̄ ꝙ in fine anni.
j.de ver.ob.l.qui hoc.j.de migrā.l.si pēsio.in hac questione con
sueuit distingui:aut cōuenit inter eos quo tpe solueret̄ illud est
seruandū.s̄.deposi.l.j.§.si cōuenerit.si nō cōuenit recurrendum
est ad loci cōsuetudinē.j.de euic.l.si fundū.in fi.⁊.l.seq.si nō ap
paret de cōsuetudine tūc in fine anni tenet̄ soluere.vt.j.de regu.
iur.l.semper.licet aūt non posset petere pensionē nisi in fine an
ni tamen si inquilinus nō offerat pensionē videt̄ posse expelli vt
C.e.l.ij. Or signori modo opponit̄ ad.§.istū sic:istud videt̄ mi
rabile si vendis equum tuū si anteꝙ tradas perijt sine culpa tua
nihilominus teneor soluere preciū.vt.C.de peri.et cōmo.rei vē.
l.pe.⁊.l.vlt.quomodo ergo hic d̄r si nauis casu fortuito perijt ꝓ
qua mercedē acceperas causa merciū vehendarū ꝙ locator pōt
petere vecturā. Ad quod vos dicetis aliud est in locatione ⁊ cō
ductione:⁊ aliud in vēditione ⁊ emptione in locatione videt̄ agi
inter me et te tacite ꝙ si nō fungaris munere vehendi ꝙ nō de
beas habere pensionē.vnde pro expresso dʒ haberi.vt.s̄.si cert.
pe.l.cū quid.sed in emptione et vēditione videt̄ tacite agi vt per
fecta emptione periculū pertineat ad emptorē.vt.s̄.de peri.et
cō rei ven.l.necessario. Sed denuo ad.§.istū opponitur ⁊ videt̄
ꝙ non posset petere vecturā:si nauis est amissa casu fortuito.vt
j.e.l.pe.in fi.ad quod vos dicetis si per casum fortuitū nauis est
amissa nō possum petere pensionē ⁊ sic intelligitur hic. si aūt na
uis fuerit retenta ꝓpter factū cōductoris nauis:vt q: imposuit
illicitas merces ⁊ eius facto nauis publicata fuit:integrā vectu
ram locator potest petere:⁊ sic intelligitur.l.contra. Alij dicunt
ꝙ ibi locator nauis locauit tantū nauē ⁊ nō operā: hic aūt naui
gator locauit operā et nauē. Et ideo ad solutionē huius cōtra
rij vt plene liqueat articulus iste ita dñs Jo.⁊ az.distinxerūt:cū
quis locat rem aut operā aut rē ⁊ operā. Locat quis rē:si locas
mihi nauē ducendā vltra mare vel si tu ciuis locas mihi schola
ri prediū vrbanū. Locat quis mihi operā puta qñ scriptor locat
mihi operas suas et idem est in pictore ⁊ cementario.locat quis
vtrunqʒ scʒ rem et operā puta qñ tu nauta locas mihi nauē tuaʒ
certa mercede causa vehendi merces meas acō .i. vltra mare in
naue tua et debes eā ibi ducere.nā locas rē:q: debes me ibi por
tare:locas mihi operā q: debes ibi nauē tuā ducere. Aliqui tñ
sunt qui nō locāt:sed quasi locāt vt sunt aduocati ⁊ assessores.in
primo casu cū quis tantū rem locat mihi ⁊ ꝓhibeor vti re condu
cta aut facto tuo aut facto meo aut facto tertij aut casu fortui
to:si prohibeor vti re cōdu.facto tuo q: tu impedis me vti tene
ris mihi ex cōdu.ad interesse etiam qd̄ ex lucro venit vt.s̄.e.l.in
prin.⁊.j.e.l.si fundo. Si aūt prohibeor vti re cōdu. facto meo te
neor tibi ad solidā pēsionē.vt.j.e.l.si fundus.⁊.l.quero.§.inter.
si aūt prohibeor facto tertij quē poteras ꝓhibere q: filius tuus
erat qui me prohibebat vti teneris ad interesse etiā qd̄ ex lucro
venit.sed si facto tertij extranei ꝓhibeor teneris mihi remittere
pensionē pro rata tpis.vt.j.e.l.si fundus.in fi.⁊.l.se.⁊.l.hec dist.
si aūt ꝓhibeor vti re cōducta casu fortuito nō teneor tibi solue
re pensionē.vt.s̄.e.l.§.si vis tēpe.in princ.⁊.s̄.ꝓxi.§.in ver.cum
quidā.⁊ hic:⁊.C.e.l.licet.si aūt locat quis mihi operas tm̄ si ope
ras non p̄stat aut facto suo aut facto meo aut casu fortuito.si fa
cto suo nō p̄stat mihi operas tenet̄ mihi ad interesse.vt.j.e.l.in
operis.si aūt facto meo nō p̄stat mihi operas locās totius tpis
assequit̄ mercedē vt.j.e.l.operas.⁊.l.sed addes.§.itē quidam.si
aūt nō p̄stat mihi operas impedit' casu fortuito totius tpis asse
quit̄ mercedē.vt.s̄.de offi.asses.l.diē.⁊.j.de var.extraor.cog.l.j.
§.pe.si aūt locat quis mihi operā et rem. si impedior vti re con
ducta casu fortuito vel facto suo nō assequitur mercedē.vt.j.e.l.
pe.§.vl.vel pōt dici vbi q̄s locat operā et rem: si impedior facto
meo vt casus totius tpis dʒ assequi mercedē:vt.j.de diuer.⁊ tē.
prescrip.l.j.§.pe.nō ob.iste.§.q: culpa illius cuius merces erat
intercessit.item non ob.s̄.de condi.ob.ca.da.l.si pecuniam.et.l.
dedi.quia ibi dicitur illud allegando vel ibi est locus penitētie.

Ubicunqʒ tamen. In.§.isto d̄r:si colonus pe
tit sibi remitti pensionē ex
iusta causa nō assequet̄ interesse ex lucro.sed vt pro rata tpis re
mittet̄ sibi pensio:apparet ergo ꝙ dānū seminis ꝑtinet ad colo
num:sʒ si dñs impedit colonū vti re cōducta:tunc colonus asse
quit̄ omne interesse:etiā qd̄ ex lucro venit.h.d.iste.§.videatis ex
positionē litere.[relatis]sub.vt a.§.si vis tēpestatis:hucusqʒ.
[supra deniqʒ]vt.s̄.e.l.§.si vis tēpestatis.i x̄.sed ⁊ si habes[de
claraī.]ad istd̄ accedit.j.e.si q̄s domum.⁊.l.se.⁊.l.hec distinctio.
[quod interest]sub.etiam ex lucro.[prestabitur.vt.j.eodem le
ge si fundus.

a In principio anni. Add̄ nunq̄d pensio dom' debeat solui in princi.anni vel in fine no.bar.in.l.j.§.si pensio.ff.de migran.

Interdum. In.§.isto dicitur:interdū agitur ex cō
ducto vt a conductione liberet̄ sicut est:
locaui titio fundum titius decessit pupillo herede relicto:tutor
pupilli abstinuit ab hereditate ego postea fundū pluris alij lo
caui:postea pupillus est restitutus ad hereditatem paternā ha
bendam:si titius agit contra me act.ex conducto nihil aliud cō
sequetur a me nisi vt eum liberem a conductione: quia iusta de
causa locaui sibi:sed pupillus aget cum tutore actione tutele q:
abstinuit eum:in qua actione veniet quanti fundus plus alij po
tuit locari: sed ego tenebor pupillo ad interesse suum si cum tu
tore eius collusi vt abstineret ab hereditate.h.d.iste.§.cum tri
bus.ll.seq.et prin.seq.videatis expositionem litere.[interdum
locatio]id est ex cōducto liberetur id est a prestatione rei.[ab
hereditate.]sub.et abstinuisset[locaui]sub.alij[in bona pater
na.]a quibus tutor eum abstinuerat:vt.s̄.de mino.l.quod si si
ne.§.restitutus[cū eo tempore]scilicet quo pupillus abstinuit
[darētur]vt.j.de acquir.here.l.si pupillus.[in quo erit]scili
cet iul'.ait[potuit.]vt.j.e.l.si fundus.

Sed addes ⁊c.

1 Locans vasa vitiosa scienter vel ignorāter ad to
tum interesse tenetur in alijs rebus distinguitur sciens ab igno
rante.

1 **Si quis dolia vitiosa.** † In.§.isto dicitur
si tu locas mihi do
lia vitiosa siue sciens siue ignorans teneris mihi ex cōducto ad
meum interesse si vinū effusum fuerit. secus est si sciens locas mi
hi saltim pascuum vitiosum et pecora mortua sunt vel deteriora
facta sunt teneris mihi ad interesse: sed si ignorēs non teneris
mihi ad interesse sed teneris permittere mihi pēsionem.h.d.iste
§.videatis expositionē litere.[si quis dolia.]vinaria sub.[re
scripsit]hoc verum est in locatione vt omne interesse etiā ex lu
cro veniat:secus tamen est in venditione:quia si tu sciens vēde
res mihi dolia vitiosa teneris mihi ad interesse:si ignorās tene
ris mihi quanti minoris essem empturus.vt.s̄.de act.emp.⁊ vē.
l.tenetur.in prin.et.§.si vas.⁊.l.iul.in prin.et que sit ratio quare
aliud in locatione et aliud in venditione ibi plene dixi.vnde hic
non repeto. Item secus est in commodato quia sciens tenet̄ ad
interesse non ignorans.vt.s̄.commo.l.in commodato.§.sicut.i
si.et.l.in rebus.§.possunt.in ver.queritur qui sciens ⁊ que sit ra
tio ibi dixi vnde amplius hic non dico.[herba mala]id est pe
stifera.vt.C.de edil.act.l.pe.[placuit]sed que est ratio diuersi
tatis quare aliud est in dolijs locatis ⁊ in saltu pascuū. Rñdeo
illa est ratio cum quis locat dolia sua tenetur scire vitium dolij
sui si conseruat bonum vel malum vinum vel integrum vel non:
et in facto suo non est tolerabilis ignorantia.vt.C.de rescin.vē.
l.quisquis.sed in pascuis quis iuste potuit ignorare:quia homi
nes non degustant herbam prati sui: et nemo potest esse ita dili
gēs ꝙ possit scire.vnde in primo casu ignorauit locator que sci
re potuit et debuit ideo punit̄.in secūdo casu non debet puniri.
ad istam solutionem accedit.j.de iur.⁊ fac.igno.l.nec supina.

Illud nobis. In.§.isto d̄r: si quis locat mihi fun
dū suis nūmis vt oēs fructus sint cō
ductoris instrumēta que sunt in fundo tenetur locator cōducto
ri prestare.vnde si sunt ibi dolia illa locator tenet̄ ei p̄stare acti.
ex locato. Item prelum et trapeta ⁊ instructa finib' ⁊ si nō sunt
instructa dʒ instruere ea ⁊ conductori prestare.sed si innata sunt
culpa coloni:colonus tenetur ex locato reficere. Item colonus
debet reficere fiscos quibus quis vtitur ad olea premenda:sed
si olea premant̄ teculis omnia que sunt necessaria dominus de
bet prestare vt est torcular et tympanū ⁊ eneū ⁊ est verū ꝙ instru
menta fundi et omnia alia que sunt ad vsum fundi tenetur loca
tor prestare conductori nisi aliud conuenisset.hoc dicit iste.§.vi
deatis expositionem litere.[si quis fundum instructū.]sub.lo
cauit.[nūmis colēdū:]⁊ ꝙuis de colono partiario non agatur

in titulo isto: licet fiat mentio. j. eo. l. si merces. §. si vis maior. tamen idem dicerem in partiario colono. [et locator tenetur] id est ex conducto [dolia] sub. necessaria ad culturā fundi [et prelum] instrumentum cum quo premitur [et trapeta] et instrumētum instructuz trabibus et finibus: vt sunt canales in romaniola. [si minus] et si non sunt instructa. [et singula.] id est torcular cum quo oliua torquetur sic dictum: quia succum olearū recipit et hec que sequuntur sunt similia instrumenta [sit] sub. inter locatorem et conductorem: quia tunc illi conuentioni est stādum. vt ar. s. e. l. si quis fundum locauerit. al's. §. et incipit iul. libro ⁊c. est sub. l. si quis domus: et quia contractus legem ex conuentione accipiunt. vt. s. deposi. l. j. §. si conueniat.

Si dominus. In. §. isto dicitur: conduxisti fundū a domino et conuenit inter te et euz ꝙ dn̄s deberet certam quantitatem de frumento illius fundi accipere certo precio: dn̄s non vult emere nec vult precium frumēti ex mercede deducere: nunquid potest totam summam petere actione ex locato: certe sic: sed officio iudicis debebit estimari interesse tuū: sed et si dn̄s vult emere frumentum: et tu nō vis ei vendere teneris ei ex conducto. h. d. iste. §. videatis expositionē litere. [excepit] id est conuenerit. [petere] sub. cum nō sit ipso iure sublata [agatur] sub. pro tali interesse.

Si inquilinus. In. §. isto dicitur: si tu conducis domum a me ⁊ postmoduz quia in domo conducta non erat bonum hostiū posuisti vel seras posuisti in hostio domus: si non patiar finita conductione tollere competit tibi contra me act. ex conducto: dūtamen caueas mihi locatori ꝙ parietem deteriorem non facies: ideo ꝙ tollas nisi sicut erat primo. h. d. iste. §. videatis expositionem litere [q̄ actio locum habet] sub. contra dominū si non patiatur tollere. [quare tollere liceat.] vel si tolli non potest ad impensas agit act. ex conducto. vt. j. e. l. dominus. §. in conducto. nō autem vendicat. vt. s. de rei ven. habitator.

Si inquilinus archam. In. §. isto dicit: conduxisti domum in ea archā cameratā induxisti locator hostiū dom⁹ angustauit ita ꝙ archā extrahere non potes: nūquid tenetur locator ex conducto. respondetur ꝙ sic: sed et tenet act. ad exhiben. siue sciens siue ignorans fecerit: et iudex ex officio suo debet cōpellere locatorem vt patiatur tollere archam sumptibus tuis. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [archam cameratam]. i. habentē cameras: et hoc dicit vt denotet magnitudinē eius [euz] scz dn̄m [teneris] scz inquilino [ad exhibendū act.] sub vt exhibeat archam [siue ignorauit] scz locator illam archam inductā [officio enim iudicis] seruienti actioni non ꝙ sit extra eam.

Si quis. In. §. isto dicitur: quidam conduxit domum ad annum et in initio anni totius anni soluit pensionem: in medietate anni domus corruit vel exusta est: nunquid conductor act. ex cōducto pensionē residui temporis poterit repetere: certe sic: act. ex cōducto: non condi. inde. qr indebite nō soluit per errorē sed ex cā conductionis. secus est si conductor conduxit pro. x. domū ⁊ per erroreʒ soluit. xv. qr qd̄ plus soluit repetit cōdi. inde. nō act. ex conducto. nā differētia est inter eū qui per errorē soluit ⁊ eū qui pensionē integrā soluit. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [dederit] scz in initio anni. et sic est ar. ꝙ in prin. anni sit soluenda pensio. vt. s. e. l. ex conducto. §. item cum quidam. et plene dixi. C. e. l. ede. [multum interest] accedit. s. e. l. si quis domum. et. j. e. l. habitatores.

Si quis mulierem. In. §. isto dicitur: quidā conduxit nauem vt in illa mulier deberet vehi: dum mulier esset in naui infans nat⁹ est: nunquid pro infante augebitur pensio: certe non: quia vectura eius parua esset et infans non vtatur omnibus his que sunt necessaria ad vsum nauigantium. h. d. iste. §.

Ex conducto. In. §. isto dicitur ꝙ actio ex conducto non solum datur cōductori: immo et eo mortuo heredi eius. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [est] accedit. C. e. l. viam veritatis.

Cum quidam exceptor. In. §. isto dicit: quidaʒ scriptor locauit mihi operas suas vt scriberet ꝙ dictarem ei: decessi ⁊ sic scribere non potest: nunquid mercedē totius temporis assequetur: certe sic: cum per te non steterit si alij operas suas non locauit: et idem dicit pap̄. in simili casu si legatus decessit totius tēporis debet prestari salarium comitibus suis si comites postea operas suas alij non locauerint. h. d. iste. §. videatis expositionem litere [cum quidam exceptor] id est scriptor qui colligebat distinctiones quas ille locator dictabat [ad libellum] id est ad preces in libello insertas. [exceptionis] cū heres velit sibi soluere salarium totius anni [equuz est] accedit. j. e. l. qui operas.

et. j. proxi. respon. et. j. de var. et extraordi. cogni. l. j. et plene dixi. s. eo. l. ex conducto. §. item cum quidam [fuere] accedit. s. de offi. asser. l. diem functo.

Sicut emptio ⁊c. In princ. huius. l. dicit: sicut emptio et venditio potest contrahi pure in diem et sub cōditione: ita locatio ⁊ conductio: sed locatio nō pōt cōtrahi donatiōis cā: sicut nec ēptio et vēditio [nō pōt] sub. sicut nec emptio ⁊ vēditio. vt. s. de ɔ̄hē. emp. ⁊ vē. l. si q̄s donationis.

Interdum. In. §. isto ponit talis casus in quo locatio ⁊ cōductio videtur claudicare. ecce si emo a te fundū ⁊ postea conduco a te donec preciū tibi soluā: tu nō obligaris mihi sed ego obligor tibi soluere pēsionem. idē est si vēdidit q̄s fundū ⁊ cōuenit vt donec solueret tota merx fundū cōductū haberet soluta pecunia dz ei de mercede accepto ferri. [cōductor obligat] nā regulariter cōtractus non claudicat: qr cōtractus est ⁊c. vt. j. de v. si. l. labeo. sz hic cōtractus claudicat: sic et al's. s. man. l. pōt. ⁊. s. de act. emp. ⁊ ven. l. iul. §. antepenult. [actio.] quia pactum incontinenti appositum nouam parit et veterem informat. vt. C. de pac. cōuen. inter empt. et vendi. l. ij.

Item si precio ⁊c.

Quotiens. In. §. isto dicit: si loco tibi reʒ meam ad faciendum aliquid puta turrim ex locato erit actio. h. d. iste. §. videatis expositionē litere [datur] interueniēte mercede in pecunia numerata. vt. s. deposi. l. j. §. si quis seruum. et. j. de prescrip. verb. l. naturalis.

Cum insulam. In. §. isto dicitur: locaui tibi insulam edificandam in certo loco vt tua impēsa faceres: nunquid si tuis lapidibus et cemētis facis transit in me dominium: certe sic. et tū est locatio: quia artifex locat operam suam. h. d. iste. §. videatis expositionē litere. vn̄ not. regulariter nō solet locatio mutare dominium. vt. j. e. l. nō solet. fallit tū hic. vt. j. e. l. in naue saufeli. et. s. de rei ven. l. redēptores.

1 ☞ Contrahentibus in precio et in pensione licitum est se decipere inuicem sine dolo.

1 **Quemadmodum.** † In. §. isto dicitur: sicut in emptione et venditiōe licet contrahentibus re ipsa et sine dolo malo et fraude modico de precio se adinuicem decipere et quod pluris est licet emptori minus emere: et ꝙ minoris est licet venditori pluris vendere: ita in locatione et conductione licet re ipsa et sine dolo et fraude locatori et conductori se adinuiceʒ decipere: et ideo pretexta pensionis minoris locatione facta si non potest probari de dolo non retrahatur. h. d. iste. §. cum. l. se. videatis expositionem litere. [concessum est. scilicet emptori et vēditori. [se circūscribere] re ipsa non exposito dolo interueniēte ab alia parte et sic impropríe dicitur circonuentio: sed si dolus interuenerit tunc aut dolus dat causam contractui vel incidit in contractum: si dolus dat causam contractui ipso iure non valet venditio. vt. s. de dolo. l. eleganter: in princ. dixi: si autem dolus incidit in contractu tunc agitur actione ex eo contractu. vt. s. de dolo. l. si quis affirmauerit. item est verum quod licet contrahentibus se adinuicē decipere re ipsa modice non vltra dimidiam iusti precij. vt. C. de rescin. ven. l. ij. item est verum quod contrahentibus licet se adinuicem decipere si sunt legitime etatis sec⁹ si sunt minores. vt. s. de mino. l. in cause. ij. §. pe. item est verum ꝙ licet contrahentib⁹ se adinuicem decipere in precijs rerum re ipsa nō in vitijs. vt. s. de act. emp. et ven. l. iul. in princi. [iuris est] sub. vt licitum sit se adinuicem circunscribere.

Si in lege ⁊c. In princ. huius legis dicit: si locaui tibi opus arbitratu meo faciendum valet talis locatio et perinde est ac si arbitratu boni viri esset locatum. vnde si eque arbitror statur arbitrio meo: al's non. sed et si locaui tibi opus faciēdum arbitratui alterius puta titij: locatio valet et si arbitrabitur eque stabitur eius arbitrio: al's non. et videtur arbitriū pertinere ad opus manu factum bene vel male: non ad tempus purgandum scilicet quo opus debebat fieri. sed ⁊ si dolo tuo approbaui opus nihilominus potero agere ex locato. hoc dicit prin. huius legis videatis expositionem litere. [opus approbetur] sub. quod fuit locatum vt ad certum tempus fieret [alterius cuiuslibet] puta titij [conuenit] vnde not. sicut possum locare op⁹ arbitrio meo faciendum ita et arbitrio tertij faciendum. s. pro socio. l. si societatem. sed verus arbiter nō possum esse in re mea. vt. s. de arb. l. penulti. sic et possum vendere rem quanti tertius arbitrabitur. et ad hoc facit. j. lege proxima. in principio. et. C. de contrahen. emptio. et vendi. l. vltima. et. s. de contrahen. emptio. et venditio. l. hec venditio. [ad qualitatem operis] id est an sit bene factum an non.

Si colonus. In.§.isto dicitur: si loco tibi fundum meum et postea tu alij res secundi cōductoris non sunt mihi obligate tacite: sed fructus illius fundi sic: siue sint seminati a primo conductore siue a secundo. hoc dicit iste.§.videatis expositionem litere.[si colonus] id est cōductor:[non obligatur.] hoc est verum in predio rustico: secus in vrbano: et sic soluitur contrarium.ff.de pig.acti.l.solutum.§.solutam.vel dicatis vt ibi plene dixi.

Si domus. In.§.isto dicitur: domum meam vel fundum meum ad pensionem in quinquennium locaui tibi tu desinis habitare intra quinquennium: nunquid statim potero agere tecum: certe sic.h.d.iste.§.videatis expositionem litere[pensionibus]certis statutis in pecunia numerata[agere]si soluenda est pensio: immo vel pro tempore futuro.vt.j.e.l.habitatores in fi.et.l.dominus.§.vlti. et.j.de ver.obli.l.qui hoc anno.

Colonus si ei. Uos habuistis si loco tibi domum vel fundum per quinquenniū si deseris domum statim possum agere: sed quid si impedio te vti et frui: nunquid poteris agere contra me nedum pro presenti tempore immo pro toto quinquennio: et si reliquis annis patiar te vti et frui non liberabor. nam quia est expulsus aliam coloniaꝫ conduxit quasi non esset suffectiuus duabus: ꝛ ideo ipse nō erit mihi obligatus ad pensionem: ꝛ tantum a me cōsequetur quod sua interest nec proderit mihi ꝙ patiar eum frui cum tarde patiar. Sed quid si prohibui colonum meū vti paucis dieb⁹ postea presto patientiam et omnia sunt integra tibi contra me non dabitur actio ex conducto.h.d.iste.§.videatis expositionem litere[non liceat]quia domin⁹ prohibet vel quia non reficit stabulum vbi grex eius stare debet: vel quia non facit fenestras vt conuenit[duabus]scilicet pensionibus: vel dic[duabus]scilicet conductionibus[consequit̄]similiter quod interesse veniat etiam ex lucro.vt.j.e.l.si fundus. sed al's venit interesse regulariter ex damno non lucro.vt.ff.de act.emp.et ven.l.si sterilis.§.cū per venditorem dixi[sera]id est tarda[agit]id est prestat[ex obligatiōe]scilicet mercedis quesita locatori[mora imminet] et ita no.ꝙ parua mora non estimat̄ q̄ dānū magnū non affert: accedit.ff.ex qui.cau.ma.l.ab hostibus.§. sed quod simpliciter.

Item vtiliter. In.§.isto dicitur: si conduxi a te rē aliquam et tu conuenisti mihi aliq̄ prestare et illa non prestes siue prohibeas me frui re conducta siue alius quem potes prohibere teneris mihi ex conducto siue locatio facta est ad annum siue ad plures annos.h.d.iste. §. videatis expositionem litere.[potest]sed vbi dominus prohibet in plus tenetur q: ad interesse quod est ex lucro tenetur.vt.ff.proxi.§.dixi.sed vbi alius prohibuit quia non potest prohibere tenetur solummodo remittere mercedem vt.ff.e.l.si quis fundum. vel vt reddat si non accepit.vt.j.e.l.si fundus quem.

Qui in plures. In.§.isto dicitur: locasti mihi fundum in plures annos dānasti heredem tuum vt me liberaret a prestatione mercedis: nunquid tenetur me liberare et remittere mercedeꝫ: respondetur ꝙ sic. vnū sciatis ꝙ si heres tuus non prestat patientiam tenetur mihi ex conducto: sed et si patientiam prestat nec mercedem remittit tenetur mihi ex testamento.h.d.iste.§.videatis expositionem litere.[liberaret]a prestatione pensionis sequentium annoꝝ[tenetur]accedit.j.de libe.le.l.si ei cui.et.l.seq.et.l.cassius ait.

Si merces promissa sit ꝛc. In prin. huius.l.dicitur: si loco tibi rem meam pro illa mercede quam aliquis arbitrabitur non tenet locatio: sꝫ si loco tibi quam titius arbitrabitur: si arbitrat⁹ est tenet locatio. al's si non arbitrabitur vel noluerit vel non potuerit tūc nō tenet locatio: quasi nulla merx fuerit constituta.h.d.prin.huius legis videatis expositionem litere[non videtur]sicut nec venditio nisi in casu.j.de pig.l.si fundus.§.fi.et est ratio quare non videtur locatio contrahi si loco tibi quanti aliquis arbitrabit̄: quia incerta merx et locatio debet contrahi incerta mercede.vt ff.e.l.ij.itē quia non designauimus certam personam possemus dissentire in assumenda.vt argu. ff.de arbi.l. item si vnus.§.si in duos.nec obst.C.de promis.do.et mi. polli.l.si cum ea. vbi dicitur ꝙ dotis promissio incerta valet: quia speciale est ibi fauore dotis vt ibi dixi[diffinierit.]vt et bonus vir. al's recurritur ad arbitrium boni viri.vt.ff.e.l.si in lege.in prin.habuistis[statuta]et idem est in emp.et ven.vt.C.de contrahē.emp.ꝛ vē.l.vl.

1 ☞ Conductoreꝫ si emptor repellit venditor tenetur ei ad interesse.

1 **Qui fundum.** †In.§.isto dicitur: si quis locat tibi fundum vel domum vt fruaris o: si pendente locatione vēdidit debet pacisci vt emptor stet colono vel inquilino: et si non facit et colonus vel inquilinus prohibeatur habebit act.ex conducto contra euꝫ ad interesse.h.d. iste.§.videatis expositionem litere.[prohibitus] ab emptore quia non habet necesse stare colono vel inquilino.vt.C.e.l.emptorem.[is]scilicet colonus vel inquilinus[aget]ex cōducto. concor.ff.de act.emp.et ven.l.iul.§.penul.

Si vicino. In.§.isto dicitur: si aliquis locat tibi domum et edificante vicino lumina domus obscurentur tenetur remittere pensionem inquilino: si velit relinquere habitationem domus: sed si non relinquat sed perseueret habebitur ratio deputationis mercedis: sed et si ostia domus corrupta nolit reficere tenetur tibi ex conducto: cum locator teneatur reficere: sed et potest locator cum colono agere: vt suo tempore agriculturā faciat et vt incorruptas villas habeat. hoc dicit iste.§.videatis expositionē litere.[lumina cenaculi.] scilicet conducti: et intelligatis multum non modice.vt.j.e.l.habitatores[est]vt.ff.eodem.l.si quis domum.et.j.eodem.l.habitatores.

Culpe autem. In.§. isto dicitur quod conductor tenetur locatori: si propter culpam conductoris res est facta deterior: et ideo si arbores excidit potest conueniri non solum ex conducto: sed etiam ex lege aquil. ꝛ arborum furtim cesarum: et interdicto quod vi aut clam: sed officio iudicis continetur quod vna intentata tollitur alia. hoc dicit iste.§.videatis expositionem litere.[remittat.]nam si intendit vnam tollitur alia vt.j.vi bo.rap.l.j.

1 ☞ Remissio mercedis fit conductori pro damno intolerabili secus si fit damnum modicum quia tunc non fit remissio sicut nec augetur pensio propter modicum augmentum et hoc nō habet locum in colono partiario.h.d.

1 **Uis maior.** †In.§.isto dicitur: licet dictū sit quod conductor dolum et culpaꝫ prestet in re conducta tamen vim maiorem non prestat et ideo si fructus ledantur plus quam tolerabile sit non debet teneri cōductor: sed modicum damnum equo animo debet ferre: quia magnum lucrum eius non aufertur.et hec vera sunt in colono qui nummis conduxit: sed aliud est in colono partiario: quia ille lucrū et dānum debet cum domino communicare.hoc dicit iste.§.videatis expositionem litere[vis maior]id est casus fortuitus et inopinatus cui resisti non potest.vt.ff.titulo proxi.l. si ea res in principio.et.ff.quod metus causa. l.ij .[damno esse] id est damnosa.[lesi fuerint]scilicet per exercitū vel tempestatem.[fructus] immo pro illo anno debet remitti pensio.vt supra eodem lege ex conducto.§.idem pap.al's incipit.lege si vno.in principio.[partiarius colonus]vt sunt fere omnes de ciuitate ista. nam omnes qui colunt predia dant dimidiam partem omnium fructuū domino predij et aliam dimidiam retinent sibi [partiatur.]vt supra pro socio.lege cum duobus.§.quidam sagariam . Or signori habetis hic si casu fortuito lesi sint fructus predij locati plus quam tolerabile sit quod pensio remittitur colono . Sed querit hic dominus azo.sed nunquid sicut remittitur pensio ratione sterilitatis ita ratione vbertatis debet augeri: videtur qꝺ sic.quia sicut sequitur damnum sterilitatis locatorem : ita locatorem debet sequi commodum vbertatis vt in duplum augeatur pensio : quia secundum naturam est quem ꝛc.vt infra de regulis iuris . lege secundum naturam . item quia contrariorum eadem est disciplina.vt infra de verborum obligatione lege inter stipula.§.rem sacram.econtra videtur quod non: quia ex industria coloni videtur factum et non debet ei esse damnosa . vt infra ad legem falcidiam . lege si heres . item prospera fortuna non debet ei auferri.vt arb .C. arbir. tutel . lege vltima . Or signori in questione ista potest dici duobus modis.vno modo sic lege cauetur quod pensio propter sterilitatem remittitur non quod duplicetur propter vbertatem: vnde quod in vno ꝛc. vt supra de iudic.lege cum pretor.et potest dici secundo modo sic: si sterilitas propter casum fortuitum accedit remittitur colono illius anni pensio: si ex vitio rei vel ex consuetudine non remittitur pensio.vt supra eodem.l.ex conducto . §.si vis tempestatis. et.§.item papi.ita si casu fortuito contingat vbertas pensio duplicatur: si diligentia possessoris vel ex consuetudine rei contingat vbertas non duplicatur pensio.ar.p:ealle.l.C.de allu. et pa lu.l.j.et.ij.

1 ☞ Operas suas si quis locauit tanquam artifex tenetur de damno contingenti et leuissima culpa illius vel illorum quoruꝫ opera vtitur.h.d.

1 **Qui columnam.** In.§.isto d:† oduxisti a me columnā vt portares eam de loco ad locū: dū portares fracta est.modo querit̄ cui⁹ sit periculum: ꝛ respondetur si culpa tua accidit: teneris ex locato . si sine culpa tua fracta est: nō teneris.ꝛ non videris esse in culpa si oia

feciſtis que faceret bonus paterfamil.idem eſt in tigno et omni alia materia.h.d.§.videatis expoſitionẽ litere. [qui columnã] idem in tigno et omni alia materia.vt.j.ſubijcit. [transportandam conduxit]ſub.de loco ad locum.

Si fullo. Jn.§.iſto d:fullo cõduxit a meveſtimẽta ſartienda perdidit ea eo nomine domino ſatiſfecit:nunquid dominus locator habet neceſſe cedere actionẽ conductori:reſpondetur ꝙ ſic.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem litere.[aut ſarcinator]qui debet ſarcire[cedere]ſcʒ fulloni ⁊ ad hoc facit.ſ.de rei ven.l.ſi culpam.⁊.ſ.cõmo.l.incõmodato.§.rẽ.

1 ☞ Opere promiſſe duobus illi ſunt prius preſtante cui priꝰ ſunt promiſſe.

1 **Si operis ⁊c.** †Jn.l.iſta d:ſi aliqs ſcriptor eodẽ tempore locauit mihi ⁊ tibi operas ſuas vſqʒ ad annũ ⁊ ego ⁊ tu conuenio ipſum apud eundẽ iudicẽ.primo dʒ operari illi cui primo locauit operas ſuas.h.d.iſta lex:videatis expoſitionem litere.[ſimul locatis]id eſt eodem tempore et eodem anno [ſatiſfieri]quia qui primo ⁊c.vt.ſ.de iudi.l.qui prior.ſed videtur contra.j.de priuile.cre.l.priuilegia.et.C.qui po.in pig.hab.l.ij.vbi dicitur quod priuilegia ⁊c ad quod vos dicetis illud eſt verum cum actiones ſunt priuilegiate:hic nõ.vnde qui prior eſt tempore potior eſt iure.ſicut etiam in hypotecis.vt.C.qui po.in pig.l.ij.ſecus in his in quibus eſt melior conditio occupantis.vt.ſ.de noxa.acti.l.ſi quis.

1 ☞ Veram remiſſionem mercedis modica incõmoditas conductoris non inducit.

1 **Habitatores ⁊c.** †Jn.l.iſta dicit:locaſti mihi domũ tuaʒ illa domus in aliqua ſui parte indiget refectione:ſi tu reficias eã nũqd teneris mihi remittere pẽſionẽ:[a] ⁊ reſpondetur ꝙ non:niſi domo cõducta vterer nõ poſſum ꝑpter illam partẽ quã vis reficere:ſed qd ſi timens ne domꝰ tua corruerет receſſi:nunquid teneris mihi remittere penſionẽ:⁊ reſpõdetr ſi cauſa fuerit iuſta teneris mihi remittere penſionem:alˢ nihilominus teneor tibi ad penſionẽ.ſed quid ſivſus fui domo cõducta ac ſi non minaſſet ruinã:nunqd nihilominꝰ teneor tibi ad pẽſionem:reſpondetur ꝙ ſic.et idem eſt ſi ex pacto poteras conducere domũ aliã ⁊ nõ cõduxiſti nihilominꝰ teneris mihi ad pẽſionez.Sed ſi tu nõ permiſeris mihi cõducere aliã domũ ex pacto:et aliã cõduxi intãtũ teneris mihi inquãtũ alij pſtiti:ſed et ſi aliquis gratis cõceſſit mihi habitationez tũ teneris mihi preſtare quatenus alij habeo neceſſe preſtare.h.d.iſta.l.cum.l.ſeq.videatis expoſitionem litere[habitatores]id eſt inquilini[habitatorem eſſe]ſub.oportet[incidiſſet] vt quia tignum ruptũ vult reparare[haberet]et ita no.in prin.huius.l.quod cõductor dʒ modicum damnum ſuſtinere:quia modica ſpernuntur non magna.concor.ſ.l.ſi merces.§.ſivis maior.et.ſ.de pig.act.l.pignore.et.j.de ven.inſpi.l.j.§.ij.[debere]ſub.preſtare conductorez.et ita not.quod iuſta cauſa timoris excuſat:iniuſta non.accedit ſ.quod me.cauſa.l.vani timoris[eſt]quia eſt obligatus ei qui gratis conceſſit ei ad antidota.vt.ſ.de peti.heredi.ſed et ſi lege com.§.conſuluit.

[a] ☙ Remittere pẽſionẽ Remiſſio qñ fiat ꝑpter ſterilitatem et q̃ dicatur ſterilitas et q̃ exiguitas vide no.bar.in.l.ſi vno.§.vbicũqʒ.ſ.e.⁊ bar.i l.ſi merces.ſ.eo.⁊ bar.in.l.dotem.§.qui maximos.ff.de publica.

1 ☞ Verbum ne ſiue:neue:importat ne quis faciat et ꝙ curet ne per alium fiat.

1 **In lege locationis ⁊c.** †Jn.l.iſta dicit:locaui tibi ſiluã a te cuſtodiendã conuenimus inter nos ne tu ſiluam cederes ne vreres.poſtea conueni vt tu deberes cuſtodire ne alius vreret vel cederet.modo queritur ad quid tenearis:et reſpondetur ꝙ debes teneri vt ſi vides aliũ facere ꝙ prohibeas debes etiam preſtare operaʒ ne alius faciat.h.d.iſta.l.videatis expoſitionem litere[redemptor]id eſt conductor:qui dicitr ſiluanus[neve cingito.]cingere arbores eſt.nam ſi circa medietatem arboris accipitis corium arboris et in ſubſtãtia arboris facitis aliquam cincturam arbor deſiccatur.[vtranqʒ habere ſignificationem]id eſt habere poſſe.Or ſignori hic videtur qđ pactum obſcurum interpretetur pro locatore contra conductorem.nam iſtud pactum videtur obſcurum neve ſiluã cedito neve cingito.nam intelligitur vt dixi in caſu:vnde videtur contra.ſ.de pac.l.veteribus.et.ſ.de contrahen.emp.et vẽ.l.labeo.ad hoc reſpondeo hoc facit illa adiectio ne cedito neve quem alium cingere ſinito vt iſta adiectio aliquid operetur.vt ar.j.de lega.j.l.ſi quando.ſed certe dicendum eſt vt locator videatur hoc expreſſiſſe nec approbo ꝙ iſtud pactum erat appoſitum a conductore vnde contra eum interpretatur.vt.ſ.de contrahen.emp.et ven.l.ſi in lege.quia verba huius legis non patiuntur.

1 ☞ Refectio neceſſaria que impedit habitationem cõductoris inducit remiſſionem mercedis pro rata non neceſſaria obligat locatorem ad intereſſe.h.d.

1 **Si inſulam ⁊c.** †Jn prin.huius.l.dicit:locaui tibi iſulã pro.xxx.tu eandẽ locaſti alij per cenacula.xl.q: inſula videbatur vitioſa te deieci et refeci:ad quid teneor tibi an quãti tu locaſti an quanti tibi locaui:et certe diſtinguitur ſi ex neceſſitate demolitus fui et refeci teneor tibi ꝓ portione eius qđ locaui tibi:ſed ſi feci ex voluntate.hic teneor tibi quanti locaſti alteri.h.d.princ.huius.l.videatis expoſitionem litere[oportere]et ad iſtud accedit.ſ.eo.l.ſi quis domum.et.l.habitatores.

1 ☞ Cõductori fit remiſſio mercedis pro rata tẽporis quo re frui non poteſt etiam ſi alteri gratis conceſſit.

1 **Edilis.** †Jn.§.iſto dicitur:magiſtratꝰ municipalis cõduxit balnea ad annuʒ:vt omnes de municipio in illo anno gratis deberent lauari elapſis tribus menſibꝰ balnea combuſta ſunt:nunquid poteris agere cum balneatore vt ꝓ portione temporis quo lauationem non preſtitit remittat penſionem:reſpondetur ꝙ ſic.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem litere[edil.]id eſt magiſtratus municipalis qui debet habere curam edium:vel edilis curulus.vt.j.de edil.edic.l.j.[balnea]id eſt ſtupham[cum balneatore]id eſt cum ſtuphatore.[contributio fieret]id eſt compenſatio ſi non eſſet ſoluta penſio pro futuro tempore deberet repeti act.ex condu.vt.ſ.e.l.ſi quis domuʒ.et.l.ſed et ſi addes.§.ſi quis cum in annum.

1 ☞ Animal conductum ſi quis onerat pondere grauiori qualiter teneatur.

1 **Qui mulas.** †Jn.§.iſto dicit:ſi locaui tibi mulas vt certum pondus portares:tu maius pondus portaſti et mule ſunt rupte teneris mihi ex lege aquil.et ex locato:ſed ſi alius deſtruxiſſet ipſe tenetur act.l.aquil.⁊ tu ex locato.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem litere.[rupiſſet]id eſt deteriores feciſſet[conſulebat]ſcilicet locator[egiſſet]id eſt deſtruxiſſet:vel dic mulas oneraſſet[agi]quia cõductor de culpa tenetur:accedit.ſ.e.l.ſi merces.§.culpe.

Qui edem. Jn.§.iſto dicitur:locaui tibi opus faciẽdum fuit dictuʒ ꝙ pro quolibet pede darem.vij.ſol.nunquid in eius menſura veniet opus imperfectum an opus factum:et reſpondetur ꝙ opus imperfectum veniet in menſura.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem litere.

1 ☞ Exceptio violentie intelligitur de ea que infertur ab extraneo non de ea que a ſe vel a ſuis infertur.

1 **Colonus.** †Jn.§.iſto dicitur:conduxiſti predium a me et dixiſti quod villas redderes incorruptas:preterꝙ de vi et tempeſtate:poſtea ſerui tui eas combuſſerunt:nunquid vis videtur excepta:certe non:et ideo tu teneris[et vetuſtatem],q.d.appoſitum erat pactum ꝙ colonus nõ teneretur de vi et ſi vetuſtate ville caderent[voluiſſe]et ad iſtud accedit.j.eo.l.ſed ſi dicimus.et.ſ.eo.l.videamus.et.ſ.commo.l.ad eos.

1 ☞ Locator nec dominium nec poſſeſſionem rei locate transfert regula cum fallen.

2 Depoſite rei poſſeſſionem et dominium retinemus regula cum fallen.

3 Actio oneris aduerſi eſt hodie ſublata.

In naue ſaufeli ⁊c. Jn.l.iſta dicit:quidam ſaufelus nomine nauem habebat et conſueuerat frumentum ⁊ merces conducere vt in naui portaret.vnde complures mercatores ſaufeli locauerunt frumentum portandum in naue ſaufeli:poſtea ſaufelus vni ex his mercatoribus frumentum reddidit de communi:poſtea nauis perijt:ceteri mercatores volunt conuenire eum actio.oneris aduerſi:nunquid poterunt:reſpondet iuriſcon.duplex eſt ſpecies locationis.vna cum quis retinet dominium rei ſicut eſt cum locamus ſarcinatori veſtes.alia eſt cũ trãſtulimus dominium vt ſi trado aurum vel argentum puſillatum aurifici vt faciat anulos vel vaſa ex illo auro vel argẽto vel alio idem eſt in depoſito aliquando rei depoſite non tranſit dominium rei depoſite vt ſi deponam pecuniam ligatam in ſacculo:aliquando tranſit dominium rei depoſite vt ſi depono in ſacculo non ſignato pecu.ſed ad numerum.ſed quid in premiſſa queſtione eſt dicendũ ſi mercatores frumentum ſeparatim tradiderunt et diuiſerũt aceruum ſuum tabulis vel vaſis ſaufelis:cuiqʒ debebat reſtituere ſuum ſi autem reſtituiſſet quod erat alterius ab eo cui reſtitutum eſt poterat vendicare ille cuius fuerat:⁊ ſic apparet ꝙ actio oneris aduerſi non habet locũ.nam ſi reſtituit cuilibet ſuũ aceruũ fecit qđ debuit:ſi reſtituit qđ erat alterius licet nauis perierit ab eo poterit vendicare:ſi autem frumentum communiter eſſet poſitum in naui non eſſet imputari ſaufelo:quia ab vno habuit neceſſe incipere.ſi poſtea perit nauis ſine dolo et culpa ſaufeli non tenetur.ſi autem dolo et culpa ſua perijt bene tenetur alijs.h.d.iſta.l.videatis expoſitionez litere.

in naue ſaufeli.

[in naue saufeli.]nomen exercitoris[cum plures]scilicet mercatores vel peregrini.[cōfuderant]id est fecerant ibi acervum vel simul posuerūt[de cōi]scʒ frumento [perierat]sub.postea cū toto frumēto qđ ibi remāserat[oneris aduersi act.]est actio oneris auersi siue.d.est actio oneris aduersi cū.d.ē actio oneris auersi siue.d.ab auerto auertis.i.remoueo. puta tres mercatores deposuerūt frumentū suum in naue saufeli: saufelus reddidit vni:postea nauis auersa est.Jteʒ est actio oneris aduersi q: conduxerat saufelus frumentū sua aduersitate cōducēdū:postea res perijt et hoc plerūqʒ fit.vt.s.de peri.ꝛ cōmo.rei vē.l.si qs vina.§.si aduersione.ꝛ.j.e.l.hec distinctio [duo genera esse] id est duas species esse.[locarent]sub.ꝛhec est propria locatio.vt j.e.l.non solet.[aut eiusdē generis]aliud tamen in specie[pusillatū.]id est purgatū:ꝛ pusillatū factū propter putredineʒ extractū vel ponderatū ꝛ als purgatū als purū datum[fabro]id est aurifici.[vt vasa fierent.]ex hoc vel ex alio.[vt aurūvel aurum li]de hoc auro vel consimili fieret ex superiore casu qn̄ datur vt idē reddatur eiusdē generis:aliud tn̄ in specie[incredituꝫ iri].i.dominiū transire.sic ecōtra qn̄ cōductor trāsfert dominiū.vt.s.eo.l.itē si ex p̄clo.§.cū insulā[secundū quē]id est fm vltimū casum[recte datū]id est redditū.ꝛ sic cessat oneris aduersi actio [et ideo se improbare.]dicit alfen⁹ iurisc.[furti esse act.]contra saufellū qui inuito dn̄o cōtractauit vel cōtra illū qui accepit animo cōtractādi[sed si].i.quis:ꝛ modo determinat[vt in simili resolui possit]vt fuit in nostro casu[culpā]dūtaxat scʒ latam ꝛ leuē non leuissimā.vt.s.cōmo.l.si vt certo.§.nūc videndū ꝛ potuit esse in culpa si subleuauit eo tp̄e naueʒ quo nō debebat subleuare nauē:vel si nauigauit eo tp̄e quo nō debebat nauigare[tam]id est ꝙuis[ꝙ ceterorū]q: suū saluū haberet ꝛ nauis

1 postea perijt cū frumento alioꝝ vt in prin.l.habuistis.†Or signori in.l.ista no.plura no.ꝛ statim nota hic regulā ꝙ rei locate nec dominiū nec possessioneʒ locator trāsfert.vt.j.e.l.non solet. nec ob.ꝙ.l.dicit conductorē possidere naturaliter.vt.s.cōi di.l.cōi di.§.neqʒ cōductor possidet.i.detinet: vel possidet dn̄o non sibi:q: is possidet cuius noīe possidet.vt.j.de acqui.pos.l.quod meo.§.si pervēditorē.Fallit hic.itē fallit in redēptoribus.vt.s.

2 de rei vē.l.redēptores.itē no.†hic aliā regulā rei deposite possessionē ꝛ dn̄iū retinemus.vt.s.deposi.l.j.§.rei deposite.Fallit si depono pecuniā apud te ad numerū nō signatā.vt hic.ꝛ.s.deposi.l.dies sponsalioꝝ.itē fallit si dicitur vt tenearis ad tantūdem eiusdē generis:q: tūc est depositū sed egreditur terminos suos.vt.s.depo.l.lucius sempronio.item no.si plures locāt frumenta vt fiat cōis acervus in naue si nauta reddit vni primo et nauis perijt non tenetur nauta alijs:q: licet ei gratificari:sic et alibi locus est gratificationi.s.de reli.et sum.fu.l.vl.et.j.ad fil.l.si quis.§.si cuʒ esses.Ex premissis ergo habetis si mercatores ita locauerunt in naue vt non fieret cōis aceru⁹ sed quilibet separauit suum tabul.si nauta restituit alicui suuʒ proprium acervum non est in culpa:et ideo non tenet act. ex loc.nec oneris aduersi:nec ab alio potest vendicari:quia suum habet:sed si nauta restituisset acerūm alterius ab eo potest vendicari et tenet furti si sciens accepit et animo contractandi:sed act.oneris aduersi non tenet q: ista nō sed alia locū habet vt hic.si aūt nauta fuit in culpa in reddēdo tenet furti ꝛ act.ex cōducto.si aūt fuit locatum frumentū vt cōis fiat acervus ꝛ nauta vni reddit non tenetur si nauis perijt nec nō fuit in culpa q: pōt gratificari vt dixi: et nemo qui facit qđ facere dʒ est in culpa.vt hic et.j.de leg.iij.l.vnū ex familia.§.si de falcidia.Or signori circa.l.istaʒ q̄ro duo primo quid differat actio oneris aduersi ab act.ex loc.rn̄.act.ex loc.est generalis.Jtē in ea venit dol⁹ ꝛ lata culpa ꝛ leuis. vt.s.e.l.si quis domū.§.culpe.sed actio oneris aduersi hʒ locum cum vertitur onus dolo locatoris vel cum cōductor suscipit in se aduersitatē oneris vel plerūqʒ fit vt dixi in expositione litere.item actio locati nō excludit aliā actionē scʒ furti.vt.s.e.l.is qui.ꝛ.l.si merces.§.furti.q: est actio ordinaria:sed actio oneris aduersi est extraordinaria.vnde si alia habet locum ista non habet lo

3 cumvt hic dicitur.†Sed quero an hodie act.oneris aduersi habeat locū.ad qđ dicunt quidāvt rogerius et frogerius ꝙ nō est hodie sublata q: non inuenit ꝙ sit sublata. vnde quod non mutatur ꝛc.vt.C.de testa.l.sancimus:sed verius est vt vos dicatis fm Jo.ꝛ azo. ꝙ hodie sit sublata q: non est necessaria et sufficit actio locati et conducti in qua venit quicquid veniret in actio. oneris auersi vel aduersi.vt.s.e.l.videamus.ꝛ.l.ex conducto. et j.e.l.quero.§.inter locatorem.item quia actio locati ꝛ conducti cum alijs actionibus concurrit ꝙ non erat in act.oneris aduersi.vt hic dicitur:non ob.ꝙ dicunt ꝙ non mutatur ergo non prohibetur stare.respōdeo ꝛ dico ꝙ mutatur q: actionē oneris aduersi non inuenimus positam in ordine aliarum actionum:preterea actio ex locato facit eā superfluam: ꝛ superfluis actionib⁹ vtendum non est.vt ar.j.vt in pos.le.l.hec stipulatio.§.diuus.

1 Successor singularis nō tenet stare colono nec colon⁹ ei.

1 Qui fundum ꝛc. †Jn.l.ista dicitur paterfami.fundū colēdū locauit ad plures annos:postea condidit testamētū alij legauit:nunqđ adita hereditate poterit agere heres cū cōductore vt colat:certe nō:q: adita hereditate trāsit in legatarium.sed si legatarius prohibeat colonū fundū colere colon⁹ aget cōtra herēdē ad interesse suū act.ex cōducto:sicut si vēditor vēdidit fundū ꝛ anteꝙ tradat alij legauit.nam heres eius tenet emptori et locatori.h.d.ista.l.videatis expositionē litere.[posse cogi colonum]scʒ ab herede locatoris. de legatario nō dubitabat q: nō succedebat in ius defuncti:sed et heres.ꝛ ideo de eo dubitabatur[act.]ex conducto[pertinere]nam singula

a ris successor non habet necesse stare colono[a] nisi dictuʒ esset. vt s.de act.emp.et ven.l.iul.§.pe.ꝛ.s.de vsufr.l.arbores.et ar.s.e.l.si merces.§.qui fundum et.j.de.leg.j.l.nihil proponitur.§.j.

1 Conductor si frui non potest re absqʒ culpa locatoris fit ei remissio mercedis pro rata si locatoris culpa interueniat ad totale interesse tenetur.h.d.

1 Si fundus ꝛc. †.l.ista ponit.v. casus cuʒ l.seq.ꝛ sextus casus ponit in princ. huius.l.ꝛ hec distinctio.ꝛ in.l.ista dʒ locasti mihi fundū post locationē fund⁹ ille publicat⁹ est in fiscū:nunquid teneris mihi p̄stare vt liceat mihi re cōducta vti frui:an teneris mihi remittere pensioneʒ pro tp̄e futuro ex quo per te non stat:sicut si locasti mihi insulaʒ ꝛ corruit teneris mihi remittere pensionē.ad hoc respōdet iurisc.ꝙ act.ex cōduc.teneris mihi ad meū interesse si facto tuo publicatur et veniet interesse ex lucro.nā si venditus fundus publicatur facto venditoris tenetur venditor emptori ad interesse et veniet in interesse p̄ciū nō vltra.et idē est in act.ex conducto:sed si ali⁹ nō prohibeat vti et frui re conducta quē tu prohibere non poteras teneris mihi remittere pensionem:ꝛ idē est si locationes impediāt me vti possessione.nā teneris mihi remittere pensionē vel reddere quid acceptisti:ꝛ hec distinctio vendicat sibi locū in fundo locato: et idē est in insula locata si prohibeor a tecti teneris ad interesse ex lucro:si prohibear vti et frui sponte.si autē prohibear re vti ꝛ frui propter vetustatem et ruinam teneor tibi remittere pensionem: et hec vera sunt in eo qui locauit fundum suum vel insulam suā. si autem locat quis fundū alienū siue insulā alienam dicendū est qđ indistincte teneat ad interesse siue prohibeat per se siue per aliū.h.d.ista.l.cum.l.se.et prin.se.vsqʒ ad.§.cū fundū cōmunem. videatis expositionē litere.[publicatus sit]id est militib⁹ assignatus sit ob publicā vtilitatē ꝛ ob male factuʒ locatoris.vt. C. de bo.dam.l.si quis.et.s.de rei ven.l.itē si verberatū.§.j. [quēadmodum]hic est secundus casus.[et solū corruisset]parte insule iaʒ edificata[nihilominus teneberis.]ad mercedē operis facti anteꝙ tuetur prestandā.vt.j.e.l.martius[nam et si]hic est tertius casus[vt preciū restituas]tibi solutū. alij dicūt a fisco acceptū qđ nō est verū cū nihil a fisco acceperat[mihi tradi]accedit.s.e.l.ex cōducto.in princ.[similiter igitur.]hic est quart⁹ casus[tenebit]sub.ꝙ habuisset cōductor si nō fuisset prohibitus vti frui etiā si duplum excedat accedit.s.e.l.si in lege.§. colonus.ꝛ sic no.ꝙ est hic casus in quo venit interesse ex lucro:sʒ als regulariter cōtra.vt.s.de eo qđ cer.lo.da.opor.l.iij.§.vlt.ꝛ.s.ad l.rho.de iac.l.ij.§.portio.[interpellabit]scʒ cōductor[remittere]si mercedē nō accepisti[aut reddere]si iam accepisti.[ꝛ hec distinctio.]hic est quintus casus[vt si aduersione] id est recepto a cōductore periculo[demolit⁹ est]accedit.s.e.l.si quis domum.ꝛ.l.inhabitatores[intelligendū est.]hic est.vj.casus [prohibeat.]q: iste tenet indistincte ad interesse.vt.s.e.l.si qs domū. §.quid tn̄.Or signori ad id qđ dicit in.l.ista si fundus vendit⁹ est publicat⁹ anteꝙ traderet emptori vel cōductori ꝙ tenet venditor ex empto ad preciū restituendū:sed videt ꝙ non teneatur venditor ad preciū q: perfecta emptione solo cōsensu oē cōmodū et incōmodū ptinet ad emptorē.vt.s.de peri.ꝛ cō.rei vē. l.necessario.in princi.ad qđ vos dicetis hoc est speciale ꝛc.dic vt ibi dixi.Sed denuo opponit ad id qđ dʒ in.l.ista ꝛ videtur ꝙ casus publicationis pertineat ad emptorē nō ad venditorē. vn̄ videt cōtra.j.de euic.l.lucius.ad quod vos dicetis vt ibi dicam.

Cum fundum communem. Jn. §. isto dicitur:ego ꝛ tu habebamus fundū cōmunē:cōuenit inter nos vt vno anno fundū cōductū haberē ꝛ p̄starē tibi certā mercedē ꝛ alio anno tu:dn̄ habuisses vno anno frauduleter fructus sequētis anni corrupisti q̄rit qua actione mihi tenearis ꝛ videt ꝙ tu tenearis mihi duabus actionib⁹ vna ex cōducto alia ex locato: in act.ex locato venit mea pars:i actione ex ꝯducto tua.itē teneris mihi cōi di.sʒ vna tollit p alterā:sicut esset si duo essem⁹ ꝛ qlibet haberet propriū fundū.nā si loco tibi meū fundū teneris ex

a Stare colono. Q̄ū successor teneatur stare colono vid̄ qđ no.bar. in l.si filiosa.§.si vir. ff. soluto mat.Et adde qđ successor singularis forum sui autoris non sequitur sec⁹ in vniuersali. l. heres absens in pri.ff.de iudi. et in.l. eū hominem in pri. ff. de fideiusso.do.Jason. i.l.si quis eū i quarto no.s. si ex nox. cau.

locato.si cōduco tuū fundū teneor tibi ex cōducto in qua act. venit merx z fructus.h.d.iste.§.videatis expositionē litere.[certo precio.]id est certa mercede[cōsulto].i.studiose[mea pars p pria.]sub.veniet.[deinde ita notat]nō reprehēdēdo qd dictum est in superioribꝰ sʒ addēdo qd minꝰ est dictū.[altera perimatur] id est ꝙ assecutꝰ sum vna nō assequar alia act.vt.s.e.l.si merces. §.culpe[p ipsam]alś ꝙ id ipsum[simplicitꝰ].i.manifestiꝰ[ita quęremꝰ].i.in prio casu sequēti inueniemꝰ[cōuenisse].i.pactū appositū esse.Sed ad.§.istū opponitur vr ꝙ in casu huiꝰ.l.nūꝙ locati vel cōducti actio possit habere locum.vñ vr s.s.cōi di.l.si cōuenerit.ad qd dicunt quidā ꝙ hic merx in pecunia interuenerat:ibi vero sine mercede in pecunia cōsistēte cōuenerat vt alternis annis fruerentur.vñ nō potuit esse locatio sine mercede in pecunia cōsistente.vt.s.e.l.j.z.s.deposi.l.j.§.si quis seruuʒ.vel hic improprie dicitur locatio sicut z alś dr.C.e.l.si olei. et ideo datur hic prescrip.verb,act.vt.j.de pscrip.verb.l.naturalis.§.j.et.ij.

Opus qd aduersione locatū est zc. Signori aduertatis.l.istā qr bona lex est:z multū habet locū in ciuitate ista:z in.l.ista dicitur si locaui tibi opus faciendū tuo periculo:tuū est periculuʒ anteꝙ illud approbetur sed quid si cōduxisti opus faciēdū tuo periculo vt pro quolibet pede deberes hre.x.sol.quousqʒ mensuretur tuū eā periculū nisi per me steterit quominꝰ opꝰ approbetur.nā tunc meū est periculū:vel nisi casu fortuito corruerit anteꝙ approbetur: vel nisi aliud cōuenisset.nā cōductor non tenetur nisi culpa sua opus corruerit. h.d. ista.l.[opus]scʒ faciendū est[locatū est]scʒ tali pacto vt cōductoris sit periculū nō locatoris anteꝙ opus perficeretur z approbaretur[cōductoris periculū est]ꝙtū ad culpā leuissimā nō ad casum:qr nomē periculi sumitur p culpa.vt.s.si cer.pet.l.si quis nec causam.et.l.rogasti.et.s.commo.l.si vt certo.§. nunc videnduʒ.

s Si prius zc. In.l.ista dicitur: si locaui tibi opus faciendū qd debebat approbari ante approbationē periculū pertinet ad locatorem si casu fortuito perijt et opꝰ erat tale ꝙ debebat approbari.h.d.ista l.[opus]sub.quod erat in aduersione.[locatorem pertinet] sub.vt prestet ei mercedem nihilominus sed si culpa conductoris perijsset periculū pertineret ad conductoreʒ.vt.s.l.px.dixi.

1 ☞ Locator operarum debet habere mercedem totius temporis si per eum non stat idem in aduocato.

2 q Qui operas zc. †In.l.ista dicuntur duo:primo dr si aliquis locat opas suas z nō stat per eū quominus operetur totius temporis assequitur mercedē.secūdo dicitur si aliquis cōuenit esse tuus aduocatꝰ z nō stet p eū ꝙminꝰ aduocet totiꝰ salariū assequitur mercedē. h.d.[prestet]accedit.s.de offi.asses.l.diem functo.secus in opere locato.vt.s.e.l.si quis domum.§.quidam.item secus in locatore opere et rei.vt.s.e.l.ex conducto.§.pap.li.tali: alś incipit. l.si nunc.et ibi plene dixi[nō debeant] vnde colligitur hic si cōuenisti mihi dare.x.pro patrocinio alicuius cause ꝙ debebā tibi prestare et transigis nihilominus teneris mihi salariū prestare:accedit.C.de cōdi.ob cau.da.l.pe.et vlt.et.s.man.l.vlti.dixi.

Non solet zc. In.l.ista dr: si aliquis locat tibi rem suā z tradit nō transfert in te dominiū.h.d.ista.l.[dñiū]sub.vł possessionē[mutare]vt hic:z accedit ad istud.C.de vsuc.l.j.nec ob.s.cōi di.l.cōmuni di.§.neqʒ.qr exponitur possidet id est detinet vel possidet dño.vt.C.de pre.xxx.an.l.male. fallit i casu vbi excedit suos terminos.vt.s.e.l.in naue.et.s.de rei vendi.l.redemptores.vel potest dici ꝙ ista.l.intelligitur alio modo si locas mihi rem meam non amitto dominium.vt hic:et ad istud accedit.C.e.l. qui rem.

q Qui mercedē zc. In.l.ista cuʒ se.dicitur:si loco tibi rē meā custodiēdam z p custodia accipis mercedē tu debes rē custodire et deterioreʒ nō facere.vñ dāno dato a te teneris sed de damno dato ab alio non teneris:sed z si potuisti custodire z defendere rem ne aliꝰ daret dānū et nō fecisti eiꝰ dāni noie teneberis mihi act.locati.h.d.ista.l.cū.l.se.[p custodia]specialiū[periculū p custodia pstat]sub.si periculū cōtingat pter custodiā nō adhibitam:z fm hoc ad exactissimā diligētiā tenetur:alś.i.nisi specialiter pro custodia mercedem reciperet teneretur de leui culpa tātum.vt.s.nau.cau.sta.l.item.§.sed si gratis.z.l.nauta.[iul.ait] accedit.j.de dam.infect.l.fluminum.§.et hec stip.et.§.idem seruus[possit]certe nulla ratione.vt.C.de pig.ac.l.que fortuitis. et.s.e.l.si ea res.in prin.et.s.commo.l.ad eos [sed marcellꝰ interdum posse ait alś interdum esse]sub. vt posse agi cum custode:et alś interesse scilicet vt teneatur dāno ab alio dato[ne dānum daretur]quo casu tenetur.vt.s.eo.l.in lege.z.l.qui insulā. §.qui miles[dederit]quia eius factum debet cōductor prestare.vt arg.s.nau.cau.sta.l.vlti.in prin.

Si locatū zc. In.l.ista dicitur:locaui tibi seruum tu illum seruū cōtractas animo lucrandi: nunquid teneris locati et furti:certe sic.h.d.ista.l.[surripias]contractandi animo lucrandi:z cōtra meam volūtatē aliter ꝙ acceperas.vt insti.de ob.ꝙ ex deli.nas. §.placuit[et furti]et vna intentata tollitur alia.vt.s.de condi. fur.l.si pro fure.§.cuʒ furti.et.C.de fur.l.ancille. z ex lege ista apparet aliam esse actionem locati:z aliam oneris aduersi:qr act. locati admittit secum acti. furti:sed actio oneris aduersi aliam actionem non admittit secum.vt.s.eo.l.in naue saufeli.

s Si vulneraueris zc. In.l.ista dicitur si loco tibi seruū meuʒ et tu vulneras eum teneris.l.aquil.z ex locato:sed si ago vna tollitur alia:z hoc pertinet ad officiū iudicis.vt nō agatur alia. h.d.ista.l.[actio est]qr tenetur cōductor de culpa.vt.s.e.l.si merces.§.culpe[debet]vt.j.de acti.et ob. l.qui seruū.§.sed si is.et hoc non fit plus in vna ꝙ in alia.vt.s.commo.l.item queritur.

Locare zc. In.l.ista dicitur: lʒ aliquis possit locare fundum suum cui debetur seruitus:seruitutē tñ predialē sine fundo locare nō potest hoc dicit ista.l.[seruitutem]scilicet predialem.[nemo potest.] scilicet vel dñs rei vel cui debetur seruitus predialis: sed quare quia per se sine predio non censetur.vt.s.de ser.ru.pre.l. si cum essem.§.item si fundus.secus est in personalibus actionibus. vt in vsufructu z similibus.vt.s.de vsufruc.l.arboribus. §.de illo.

s Si tibi domū zc. In prin.huius legis dicitur locaui tibi domum meam serui mei dederunt tibi damnum vel fecerunt tibi furtum:nunquid tibi teneor ex conducto:certe nō:sed furti noxali.h.d.ista.l.in princi. [tibi]scilicet conductori. [sed noxali acti.]id est furti noxali:vel legis aquil.vt.s.de noxa.acti.l.j.et insti.de noxa.acti.in prin.Od.

s Si hominē zc. In.l.ista dicitur : locaui tibi hominem vt vtereris opera sua in taberna ille homo fecit tibi furtū:nunquid habes act.ex conducto vel furti noxalis que est penalis: z certe debes me conuenire acti.noxa.furti.h.d.ista.l.[si hominem]id est seruum[vt habeas in taberna]id est vt vtaris eius opera in taberna[conductionis]id est actionis ex conducto:alś[condictionis]scʒ furtiue[qd magis est]scʒ vt agatur noxali furti actiōe.

1 ☞ Locatio facta vno nummo non valet.

s Si quis zc. In.l.ista dicitur:si loco tibi reʒ meā vno nummo nulla est cōductio quia videor tibi mercedeʒ donare.h.d.ista.l.[instar inducit] sub.et ideo non videtur conductio:sed potius donatio: qr locatio est mercede conuenta zc.vt.s.e.l.ij.sed que est ratio quare nō potest conductor conducere reʒ vno nummo:sed potest res vno nummo vendi.vt.j.de acqui.pos.l.si quis ante.§.vl.et eisdem regulis sustentatur locatio cum emptione.vt.s.e.l.j. in questione ista dixit Jo.quia habet fieri locatio mercede constituta. sic.s. eo.l.j.sed vnitas nō est numerus:sed est principium numeri:vel dicatis ꝙ ista est rō:emptio habet contrahi precio conuento zc. vt.s. de contrahen.empti.et ven.l.j.et vnitas non est numerus sed est principium numeri:sed hec solutio non est bona: et ideo vos dicetis ꝙ ista est ratio:multe res inueniuntur quarum iustum precium est nummus:sed raro accidit vt iusta pcio sit vniꝰ nummi:et ad ea que frequenter accidunt zc.vt.s.de leg.et senatuscon.l.iura.

Cum apparebit zc. In.l.ista dicitur: si emo vel loco reʒ a pluribus videor mihi velle omnes obligare:si omnes sunt soluendo cum omnibus possum agere:et si vnus est soluendo videtur cum eo insolidum agendum:sed debeo ei cedere act. contra eum qui non est soluendo.h.d.ista.l.[non recuset]p parte nec insolidum.vt.s.de pecul.l.quesitum. §.j. et hec vera sunt secundum antiqua tempora:secundum que agebatur tacite qd fierent plures rei debendi.vt hic.et.j.de duo.re.deben.l.j.et.ij.z C.e.l.ij.et.l.si cum hermes.sed hodie quilibet tenetur pro parte nō insolidū nisi expsse agatur:vt i auc.de duo.re.stip.§.j.z p totū.

s Si cui locauerim zc. In pri.huiꝰ.l.dr: si cōduxi a te opꝰ faciēdū z loco illd opꝰ alij:s illū cui loco habeo acti. loc. h.d.pri.huiꝰ.l.[act.vtilē]vt.j.de v.ob.l.stip.ista.§. idē si qs locauerit:qr nemo phibetur rē conductā alij locare.vt.C.e.l.nemo.

Qui seruum. In.§.isto dicitur:si conduxisti a me seruum et conuenio te acti .ex locato:vt finita conductione seruum restituas vel aliam rem locatam z cōdemnatus fuisti restituere et non vis restituere:iudex condēnabit te mihi quanti in litem iurauero.h.d.iste.§.[non restituit] sub.post sentētiā cōdēnatoriā[dānabitur]qr ista act.ē bonefi.vt insti.

insti.de act.§.actionū.ꝛ ideo in ea iurat̄ in litē:vt hic: ꝛ.ṡ.de in li.iur.l.in actionib⁹.sꝫ ꝛ possuꝫ ego locatoꝛ postulare: vt cōdem neris ad duplum.vt.C.e.l.cōductores.ꝛ.C.vnde vi.l.non ab re.

Si ignorans ꝛc. In.l.ista dicitur:si per ignorantiā tibi militi armate militie putās te nō militē fundū meū locaui: non videoꝛ offendere disciplinā militarē.vnde act.ex locato potero te cōuenire vt mercedē mihi prestes.h.d.ista.l.vi deatis expositionē litere[si ignorans quis militi]sub. armate militie[exigere]sub.act.ex loca.[disciplinā]scꝫ militarē [qui ignorauit militē]sed si ex certa scientia locarē militi nō valeret locatio nec possem experiri act.ex loc.ꝛ miles notaret̄ infamia: qꝛ milites debēt dare operā armis.vt.C.e.l.milites.ꝛ.l.vlt.et qꝛ milites arma scire volumus ꝛ nō leges.vt.C.de iur.deli.l.vlt. et est ista.l.in ar.pro laicis et ciuibus:quia si clericus est aliquis ꝛ incedit sine tonsura et vulneratur a laico ꝙ non cōmittat in ca nonē late sententie:sicut qui locat militi ignorans eū militē nō offendit disciplinā militarem: et ad hoc est ar.C.de epis.et cle.l. oēs qui vbicunqꝫ.ꝛ.l.generaliter.item est ar.ad id qđ dr̄ de dn̄a inebriata more meretricio incedēte ꝙ si q̄s verberat eā ꝙ non te net̄ act.iniuriaꝝ.vt.j.de iniurijs.l.apđ labeonē.§.si q̄s virginē.

Si lege fundum ꝛc. Prin.huius.l.bo num est facile:ꝛ in princ.huius.l.dr̄:locaui tibi fundū eo pacto ꝙ tu debe res eū hoc modo colere scꝫ primo arrumpere terrā. secundo qđ deberes eā arare.tertio ꝛ quarto:ꝛ postea eā seminare ꝛ si nō eo modo coleres fuit dictū ꝙ alteri mihi liceret locare:ꝛ si minoris relocarē ꝙ tenereris mihi:qꝛ ſm formā pacti nō coluisti pluris alteri relocaui:nunquid illud teneoꝛ tibi p̄stare.rn̄.si fuit dictuꝫ quid deberet fieri si pluris relocarē:illud dꝫ seruari. si autē non fuit dictū tūc videt̄ esse actū vt apud me remaneat nō vt tibi pre stare debeā.h.d.ista.l.in prin.videatis expositionē litere[ea le ge]id est pacto[locaui.]colono.[vt si non ea lege]sub.qua di ctū fuerit[et quo minoris]id est minore mercede accepta[iter poneretur].q.d.hec conuētio est ad vtilitatē locatoris apposi ta.vt si pluris locet sibi teneat:si minoris repetat a colono. vn̄ qꝛ hec conuentio erat introducta in ei⁹ fauorē non dꝫ retorque ri contra eū.vt.C.de le.ꝛ cō.l.qđ fauore.ꝛ.ṡ.de le. ꝛ senatuscō.l. nulla.ꝛ hoc verū est in locatione.secus in societate:cuꝫ societas debeat esse vltro citroqꝫ ꝛc.vt insti.de soc.§.illud. Or signori i §.isto no.istud no.cōtra regulā ꝙ quis nō dꝫ admitti ad id cui⁹ oppositū petiturus non esset.vt.C.de sol.l.pe. hic tn̄ regula illa recipit instantiā vt colligi pōt ex causa hui⁹.l.vbi petitur ꝙ mi nus habet locatoꝛ:nō qđ plus hꝫ restituit:ꝛ est hoc ideo qꝛ con ductoꝛ non stetit pacto.vnde si dānū sentit sua culpa videt̄ sen tire.vt.j.de regu.iur.l.quod quis.

Locaui opus. In.§.isto dr̄:locaui tibi aliqđ opus faciendū eo pacto vt tu deberes ha bere certā mercedē singulis diebus pro illo opere: fecisti op⁹ vi tiosum vel tua culpa vel materie:nunquid teneris mihi ex cōdu cto:ꝛ respōdeo si locaui tibi vt bonitas operis deberet a cōdu ctore approbari indubitanter dicendū est ex quo vitio cōducto ris opus vitiosum factū est possum agere ex locato ad interesse ex quo totū opus debebas facere siue certo precio accepto:siue accepta certa mercede pro singulis dieb⁹ si cōduxi operas tuas singulis dieb⁹ nō videris mihi esse obligatus ad bonitatē ope re.sed ad operandum singulis diebus.h.d.iste.§.vsqꝫ in fi.l. vi deatis expositionē litere[ita]id est hoc pacto[pro parte]scili cet toto[redemptori]id est conductori[certam mercedē] pu ta tres solid.[opus vitiosum factū est]sub.vel propter culpam conductoris vel materie.nam his duobus casibus tenet̄ condu ctoꝛ:sed si ꝑpter vitiū soli opus vitiosum factū est nō tenet̄ con ductoꝛ.vt.j.e.l.martius.al's marianus[an ex locato]sub.ṡ con ductorē[agere possim]sub.querit̄[vt in singulas operas] id est singulos dies.nā opera est diurnū officiū.vt.j.de oper.li.l.j. [si modo vniuersitas cōsummatiōis]. i.si vniuersum op⁹ ꝑfice re debuit[nisi ideo i singulas merces].i.i singulos dies [vr̄.] ex quo approbauit.vt argu.ṡ.pro soc.l.de illo.et.ṡ.de insti.l.j.

Si tibi.x.locaui fundū ꝛc. In.l.ista ponunt̄ duo casus.ꝛ prim⁹ est talis: locaui tibi fundū meū ꝛ puto locare ꝑ.x.tu putas cōducere a me ꝑ.v.nūquid valet locatio:certe nō:qꝛ dissensus interuenit. scđs casus ponit̄ ecōtra:si puto locare ꝑ.v.ꝛ tu putas cōducere pro.x.tenet cōductio:qꝛ qđ pluris est vtiqꝫ tāti est:ꝛ ideo ad. v. teneberis ad alia.v.nō.h.d.ista.l.[si tibi.x.]id est pro.x. [nihil agitur]tali locatione qꝛ dissentimus in id qđ est de substantia cōtractus.vnde nō valet cōtractus vt.ṡ.de cōtrahē.emp.ꝛ ven. l.in venditionib⁹.ꝛ ad istud accedit.j.de act.ꝛ ob.l.in oibus.[sꝫ si et ego]incipit secūdus casus[putauit]qꝛ qđ pluris est vtiqꝫ tanti est:sed in superiori casu nō est sic:vt.j.de in li.iur.l.cū furti. Sed ad primū casum huius.l.opponit̄ ꝛ signatur cōtra.j.de v. ob.l.i.§.stipulāti vbi dr̄ ꝙ si stipuloꝛ a te.x.et tu promittis mihi v.tenet stipulatio quatenus cōgruit promissio stipulationi. ad qđ vos dicetis aliud hic aliud ibi:qꝛ hic si credo locare tibi plu ris et tu putas conducere minoris ideo nonvalet quod agit̄:qꝛ sine lesione mea hoc esse non potest:sed si stipuloꝛ a te.x.et tu ꝓ misisti mihi.v.ideo valet in.v.quia hoc est sine incommodo meo et tuo.vt in.l.contra.et.j.de ver.ob.l.inter stip.§.j.

I ☞ Fideiubēs pro conductore conductoris nō tenetur prin cipali domino.

I **Qui fideiussoꝛ ꝛc.** †In hac .l.pōit̄ ca sus talis: quidā mu niceps cōduxit salinas publicas a fisco vel vectigal a re publica ille municeps easdē salinas quas condu xit vel vectigal alij locauit : et ego pro eo extiti fideiussoꝛ si non soluit pensionē reipu.nunquid teneoꝛ ei respōdere:respōdeo ꝙ nō:qꝛ pro eo apud rē publicā non intercessi sed apud secunduꝫ conductorē:fruct⁹ tn̄ tacite intelligunt̄ reipu.obligati et in cau sam pignoris debent permanere.h.d.[apud municipem]id est conductorē publicarū salinarū.vt.C.de vec.ꝛ com.l.vlti.al's pe. vel vocat hic municipē publicanū qui conducebat a principe de quinquennio in quinquenniuꝫ:postea particulatim relocabat. vt.j.de vec.ꝛ cō.l.j.ꝛ.C.e.ti.l.si cum hermes. alias apud munici pem.i.apud administratorē reip.[manet]accedit.ṡ.de pig. ac. l.solutam.et.ṡ.e.l.si in lege.§.j.et.j.de pig.l.j.§.cum predium.

I ☞ Fideiussoꝛ qui in omnem causam intercedit vel fideiubet iudicatum solui vel indemnitatē promisit tenetur ad sortem et vsuras etiam officio iudicis venientes.h.d.

I **Sed an fideiussoꝛ ꝛc.** †In princ. hui⁹.l. dicit̄ cōduxisti a me fundum vt oēs fructus essent tui vsqꝫ ad quinquenniū ꝛ ꝓmisisti ꝙ quolibet anno dares.x. ꝛ fideiussorem qui ꝓ te fideiussit dedisti mihi:fuisti in mora soluende pēsionis primi scđi ꝛ tertij anni:nunq̄d fideiussoꝛ tenet̄ ad vsuras : vr̄ qđ nō:qꝛ vsure nō taꝫ veniūt in obligatione ꝙ ex officio iudicis in bonefidei actionib⁹:ꝛ qꝛ fideiussoꝛ qui obligat se ad sortem nō tenet̄ ad vsuras:sed certe dicit iuriscō. si fideiussoꝛ obligauit se in omnē causaꝫ tenet̄ nedū ad pensionē immo ad vsuras:quēad modū si fideiussisset in quātū debebit cōductoꝛ cōdēnari:vel in demnē me prestabis.h.d.prin.huius.l.[nā illatarū].i.nō solu taruꝫ[teneat̄]scꝫ locatori[eos]scꝫ fideiussores [applicauit] sub.vel simpliciter fideiussit[p̄stabis]sub.qꝛ in istis oibus casi bus tenet̄ fideiussoꝛ ad vsuras. Or signori dn̄s Jo.ꝛ az.scribūt hic quandā magnā gl.quā ego breuiter tangā vobis.vos habe tis hic ꝙ fideiussoꝛ qui fideiussit pro pensione tenet̄ ad pēsionē et ad vsuras:sꝫ videt̄ cōtra.j.de fideius.l.fideiussores magistra tuū.in prin.ꝛ.l.vl.ad qđ vos dicetis aliud est in multa ꝙ infert̄ rōne cōtumacie ꝛ delicti:quo casu non videt̄ agi vt fideiussoꝛ q̄ fideiubet ꝑ magistratū: si est ꝯtumax magistrat⁹ vt ꝑ illo se obli get.vt in.l.ꝫ.ꝛ.ṡ.de in li.iur.l.j.aliud est fideiussoꝛ fideiubet pro pēsione dom⁹ locate q̄ casu vr̄ agi inter ꝯhētes vt si nō soluatur sua die pēsio ꝙ teneat̄ nedū ad pēsionē:imo ꝛ ad vsuras vt hic: ꝛ facit ad h.C.de fideius.l.fideiussoꝛ.vel pōt dici scđo mō hic fi deiussoꝛ obligauit se in oēm causam:vel simpliciter in.l.ꝫ.obli gauit se in sortē tm̄. Et ad solutionē hui⁹ ꝯrij ita distinguo:cū fi deiussoꝛ fideiubet aut obligat se in certā q̄titatē:vt in omnē cau sam aut simpliciter:primo casu vltra nō tenet̄.ṡ.q̄ satis.cog.l.ij. et.j.de fideiu.l.fi.scđo casu de sorte ꝛ vsuris tenet̄ vt hic si autē obligat se simpl'r hic dicūt q̄dā si ꝑ eo qđ dꝫ tenet̄ de sorte nō de vsuris.si de eo qđ debebit tenet̄ de vsuris.j.de vb.ob.l.si a colo no.vel dicatis vbi obligat se simpliciter vr̄ obligat⁹ ad sortem ꝛ ad vsuras indebitas.ṡ.de eo qđ cer.lo.l.centū.ꝛ ibi dixi non ad vsuras debitas iudicis officio.j.de fideiu.l.si quis pro eo.ꝛ ſm hoc ad deteriorationē.ṡ.de eo qđ cer.lo.l.fi.sed vr̄ ꝯ.C.qđ cū eo l.si mādato.sꝫ ibi est subaudiendū maxime: sꝫ certe vr̄ cōtra istā. l.sed nō ob.qꝛ tenet̄ in omnē causam.vel q̄ obligauit se: sed sim plicit̄.denuo ꝯ.ṡ.de eo qđ cer.lo.l.fi.sꝫ ibi fideiussit in certā quā titatē:sꝫ denuo ꝯ.j.de ver.ob.l.si a colono.sꝫ non ob.qꝛ ibi obli gauit de eo qđ debet vel debet̄.j.de v.ob.l.cum sti.sit et in ista.l.

I ☞ Promissio de non expellendo intelligitur si colonus i so lutione pensionis per biennium non cessauerit.

I **Item locatorem fundi.** In.§.isto dici tur: †locaui tibi fundum meum nummis et conueni inter me et te ꝙ non deberē te deijcere vsqꝫ ad.v.an. et si deijcerem promisi penam:vel si ifra tempora locationis decederes promisisti mihi penam.primo et scđo anno nō soluisti pēsionē:nunqđ post bieniū potero te deij cere sine pena:ꝛ rn̄deo ꝙ sic:oꝛ qđ ꝓmisi te nō deijcere est intelli gendū si solueres pēsionē ꝛ coleres sicut ꝓmisisti.igit̄ si primo ꝛ

secundo anno non soluisti pensionem et te deieci si petis penam possum te repellere doli excep. h. d. iste. §. videatis expositionez litere [inter locatorem] scilicet titiū [et cōductorē] scilicet seiū [tempora.] statuta inter eos: puta intra quinquēniū. [excep.] vnde no. vbi conuenit inter locatorē et conductorē de nō expellendo conductorē sub certa pena ex iusta causa potest repelli: et iusta causa est si cessauit biennio soluere pensionem: vt hic: et ad istud accedit. j. e. l. cum dñi horreorum: alś secus. vt. C. e. l. ij. scilicet si cōductor rei a priuata persona data in emphiteosim cessat soluere pensionem per trienniū. vt. C. de iur. emphi. l. ij. sed cōductor rei ecclesie date in emphiteosim si non soluatur pensio biennio potest deiici. vt. C. de sa. san. ec. auē. qui rem huiusmodi.

Paulus rescripsit. In. §. isto dicitur: si locaui tibi fundum et conscripsi seruum illi agriculture et tradidi tibi seruum estimatum: et ideo si colonꝰ viuit et heres eius si decessit tenetur mihi prestare estimationem si seruus sui culpa perijt vel si traditus est seruus vt redderet estimatio nō seruus. h. d. iste. §. videatis expositionez litere. [pertinebit] accedit. s. cōmo. l. si vt certo. §. nūc videndū.

Dominus horreoꝶ. In pri. huius. l. dicitur cōduxi a te horrea tua vt ibi ponerē frumentū meū ꝛ posui: postea horrea fuerūt effracta et frumētum fuit exportatum: nunquid teneris mihi: certe non: si non fuisti in culpa: nisi eius custodiam recepisses: sed serui tamen tui erūt subijciendi questionibꝰ vt veritas eruatur. h. d. ista. l. videatis expositionē litere [effractis] a furibus vel latronibus de quibus hꝫ cognoscere prefectus vigilum. vt. s. de offi. pre. vigi. l. nam salutem. §. j. [non tenetur] nisi accidit culpa sua lata et leui. accedit C. e. l. j. ꝛ. l. licet. [receperit.] qꝛ tunc de mala custodia tenetur: sed q̄d si cōductor custodie renūciauit: nūquid tenetur: videtur ꝙ nō. vt s. nau. cau. sta. l. j. in prin. [peti possunt.] ad eruendā veritatem.

In conducto fundo. In. §. isto dicitur: si conduxisti a me fundū ꝛ tua opera fecisti sumptū vtilē vel necessariū propter quē aut isti predium: nunquid si nō cōuenit inter me ꝛ te ꝙ illū sumptū faceres act. ex conducto poteris a me recuperare: certe sic. h. d. iste. §. videatis expositionē litere [experiri pōt] accedit. s. e. l. sꝫ addes. §. si inquilinus. et. j. e. l. colonus. et. s. de rei ven. l. in fundo. sed si possidet habet retentionem: quia cui damus act. ꝛc. vt. j. de sup. fi. l. cui damus. et. j. de reg. iu. l. inuitus. §. cui damus.

Qui contra legem. In. §. isto dicitur: si colonꝰ cōduxit a te fundū ad certum tps: ꝛ postea iusta ꝛ pbabili cā deseruit agriculturaꝫ fundi tenetur ad pstandā pensionē totius tpis. h. d. iste. §. videatis expositionē lre. [qui] sub. cōductor q̄ ꝯ ꝛc. [ex cōducto] . i. ex locato [seruetur] sꝫ si iusta de cā deseruit nō tenetur. vt. s. e. l. si q̄s domū. ꝛ l. habitatores. ꝛ plene dixi. s. e. l. ex cōducto. §. item cum quidā.

Cum domini horreorum ꝛc. In. l. ista dicitur: locaui cuidā scholari hospitiū meuz pro. xx. lib. annuatim: cū non posset soluere. x. li. cessauit in solutione pēsionis per trienniū vna die dixit mihi hospiti suo: volo ire venetias qꝛ habeo in voto dixi ego: bene placet mihi: iuit ꝛ nunꝙ redijt: peto aperiri hostia domus ꝛ describi oia q̄ sunt in domo auto. iudi. nunquid potero hoc facere: respondetur ꝙ sic: si diu stetit ꝙ nō soluit pensionē ꝛ nō apparuit. h. d. ista. l. videatis expositionē litere [si diu] . i. per bienniū vt in fine huius. l. licet aliqui accipiatur pro decēnio. vt. j. qui ꝛ a qui. ma. li. nō fiunt. l. aristo. in fi. vel dic diu. id est arbitrio iudicis. vt ar. j. de iu. deli. l. j. [obseruari] si conductum est ad lustrum. vt dixi. s. e. l. quero. sed aliud remedium est adhibenduꝫ: quia potest claudere hostia domus. vt. j. ex qui. cau. pig. ta. contrahitur. l. et est differentia.

Qui domum ꝛc. In. l. ista dicitur: quidaꝫ habebat domuꝫ: ꝛ areā insertam domui: aream vicino locauit vicinus edificabat in suo et ponebat cementa in area vicini ita ꝙ area facta est deterior: nūquid cum cōductore agere possit acti. ex locato: respondetur ꝙ sic.

Pactum ꝙ pensiones debeantur emptori intelligitur de debitis venditori.

Insulam vno precio ꝛc. † In pri. huiꝰ. l. dicitur: tu emisti insulā a me. p. c. postea locasti eā: ea locata vendidisti hoc adiecto ꝙ mercedes inquilinorū pertinerent ad emptorē postea conductor alij locauit maiori pcio: nūquid ego teneor prestare mercedē emptori quā primus cōductor mihi debebat: rñ. ꝙ sic. hoc dicit prin. huius. l. [cōductor.] primus [debebat] sub. nō quo ad priora scdo cōductore: accedit. s. de acti. emp. ꝛ ven. l. iul. §. si venditor habitationē. ꝛ. l. si mercedē in prin.

Contractum bonefidei breuitas termini non vitiat.

In operis locatione. In. §. isto dicitur: † locaui tibi opus faciēdū et fuit dictum vt faceres vsqꝫ ad talem diem: et si non faceres ꝙ tenearis mihi ad interesse meum: nūquid vir bonus. i. iudex dꝫ arbitrare infra quod tempꝰ debeat fieri: certe sic: si nō fuit actū de tempore certo: sed si fuit dictū de tempore certo tunc teneris mihi ad interesse meum: si non faciat infra tempus quo commode fieri potest. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [in operis] scilicet faciendis [erat dictum] sub. inter locatorem et conductorem [extimasset] sed quid debet estimari si tempꝰ fuit adiectum: respondeo non fuit adiectum alś si fuit adiectum ꝙ primo fieri poterit. vt ar. j. de ver. ob. l. continuus. §. cum ita.

Quidam. In. §. isto dicitur: quidā cōduxit balneū positum in municipio. xx. aure. nūmis. postea refecit fornaces et impendit. c. nūmos aure. quos accepit mutuo: nunquid quod impendit poterit recuperare: certe sic. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [satisdaret] id est caueret: ꝛ facit j. de lega. iij. l. si cui. et. j. de condi. et demō. l. quibus diebus. §. fi.

Casus contingens in parte operis facta cedit ad periculum locatoris nisi culpa conductoris intercesserit.

Martius domū faciendā ꝛc. † In. l. ista dicitur: quidam flaccus nomine volens facere fabricari cuidam martio nomine domum faciendam locauit: dum martius iste partem domus fabricaret vel fecisset: domus terremotu superueniente ruit cuius erit periculum locatoris an conductoris: et respond. quod ex quo domus non vitio operis sed casu fortuito perijt periculum erit locatoris. hoc dicit ista. l. videatis expositionem litere [martius] proprium nomen cementarij [a flacco] proprium nomen locatoris [flacci] scilicet locatoris [esse periculum.] Or signori circa. l. istam notria not. primo not. si flaccus locat domum martio faciendam: si martius fecit partem domus: et postmodum domus terremotu perijt periculum est flacci locatoris et sic dicetis cum opus factum in totum vel pro parte ruit aut vitio operis et tunc est periculum conductoris. vt. s. eo. l. ea lege. si autem opus ruit vitio soli vel casu fortuito tunc est periculum locatoris: vt hic et. j. e. l. vlti. quia que fortuitis casibus accidunt nullo bone fidei iudicio prestantur vt. C. de pigno. actio. l. que fortuitis: nisi specialiter pacto susceperit in se periculum conductor: vel nisi culpa vel mora cōductoris precessit. vt. s. si quis cau. l. sed et si quis rei capitalis. §. quesitum. et. s. commo. l. si vt certo. §. interdum. itē no. hic quod cuꝫ actio locati sit bonefidei equitas suadet hoc. vt ex quo conductor fecit opus si perijt casu quod non teneatur nisi pactum culpa vel mora precessit. secus est si debes mihi seruitutem oneris ferendi vbi quotiens opus est teneris reponere columnam. Item secus si quis promittit in annos singulos. vt. j. de verbo. obli. l. eum qui. Item ex. l. ista no. argu. ad questionem sabbatinam: medicus promisit alicui egrotanti quod liberaret eum si daret ei. x. lib. medicus curauit eum et liberauit: egrotus transacto tempore recidit in eadem infirmitate: agit infirmꝰ cōtra medicum vt liberet eum act. ex conducto. modo queritur nūquid pro eodem salario teneatur ipsum liberare. et. l. ista est in argu. quod non: sicut si corruit edificium est periculum locatoris non conductoris. nam sufficit vere semel factum opus vt ar. j. de aqua plu. arcen. l. in diem. item quia sufficit semel peruenisse vt. s. quod me. cau. l. videamus. item quia non videtur agi inter contrahentes ꝙ medicus in perpetuum obligetur eum liberare. nam infirmitas euitatur. vt. j. de dam. infe. l. qui bona. §. fi. et. j. de le. iij. l. qui fideicō. §. si quis. ꝛ. item quia de presenti infirmitate videtur actū: vt ar. j. de aur. et arg. leg. l. si ita. ꝛ. s. de ser. vr. pre. l. si seruitus. ꝛ ideo solutione eius quod debetur sublata est obligatio in perpetuum. vt insti. qui. mo. tol. ob. in princ. et. j. de sol. l. qui res. §. aream. econtra videtur ꝙ teneatur eum liberare pro eodem salario quia non videtur liberatus ex quo liberatio non durauit: quia non videtur ademptus ꝛc. vt. j. de acqui. pos. l. non videtur: sed videtur ad tempus egritudo latuisse: vt ar. j. de edil. edi. l. qui tertiana. iteꝫ quia nō videtur curasse qui vitiose curauit. vt. j. de sol. l. qui. ꝛ. §. vlt. Or signori in questione ista dicimus: si ille egrotus recidit in infirmitatem qꝛ rem prohibitam fecit de se queratur: qꝛ damnū quod quis ꝛc. vt. j. de re. iu. l. quod quis. si non autem fecit rem prohibitam non videtur curatus. vt ar. l. qui tertiana. vel potest dici aut recidit infra modicū tempus rem prohibitam non faciendo et sic non videtur liberatus. vt ar. j. de le. iij. l. qui concubinam. §. heres. aut dudum postea quo casu videtur liberatus. vt argu. j. de diuor. et repu. l. iij.

Remissio mercedis debet fieri si dominus non potest habitari vel ad habitandum locari nisi alia eque commoda prestetur.

Cū in plures

1 Um in plures annos. In prin. huius l. dr: si locaui tibi domũ in plures annos nõ solũ teneor tibi prestare patiẽtiã vt in ea inhabites infra tpa locationis: sed etiã teneor tibi prestare patiẽtiã vt aliis loces: qꝫ si non faciã qꝛ domus est fracta: lꝫ postea reficiã tñ non teneris ad pensionẽ: nisi medio tpe volui tibi prestare eque bonã habitationem. h. d. ista. l. in prin. [locator dꝫ] .i. ad hoc vt teneat locator cõductori [sed etiã locare] aliis idoneis personis. vt arg. s. de vsu et ha. l. nõ al'r. ⁊ sic intelligit. C. e. l. nemo. [fuisset locator] sub. eo tpe quo dom⁹ corruit. al's secus. vt. s. e. l. si in lege. §. colon⁹. [dare] vt. s. e. l. si qs domũ. in prin.

Heredẽ coloni. In. §. isto dr: sicut colonus dño possidet ita heres ei⁹. h. d. iste §. videatis expositionem lr̃e. [nõ est] sub. post finitã cõductionẽ ante eũ colon⁹ est. vt. C. e. l. viã veritatis. ⁊ isti. e. §. vlt. [existimo] sicut ipm colonũ dñ viuit ⁊ etiã post mortẽ ante apprehẽsam hereditatẽ. vt. j. de acq. pos. l. qui vniuersas. §. qd per colonum. et. l. si de eo. §. j. ⁊ facit. C. coĩa de vsu. l. j. ⁊. C. de pscri. xxx. vel. xl. an. l. male. nec ob. s. cõi di. l. cõi di. §. neqꝫ. qꝛ ibi colon⁹ possidet domino nõ sibi. vt hic: vel ibi possidet. i. detinet.

Uestimenta. In. §. isto dicit: si tu dedisti vestimenta fulloni ⁊ ipse pdidit tua est electio an agas cõtra furẽ vel fullonẽ ⁊ si de facili potes agere cõtra furem ⁊ ages sumptibus fullõis: al's ages cõtra fullonẽ ⁊ cedes ei actiões ꝯtra furẽ. h. d. ista. l. videatis expositionẽ lr̃e [cũ fullõe] concor. institu. de ob. que ex quasi deli. nasc. §. furti.

Lege dicta. In. §. isto dicitur: locaui tibi domũ faciendã sicut approbarẽ: domũ fecisti: deinde de volũtate mea mutasti: nũqd de eo qd mutasti teneberis: certe nõ. h̃ dicit iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [Lege dicta] .i. pacto apposito ẽm legẽ. i. ẽm pactũ [absolui debere] lꝫ cõtra pactum fuerit: tñ voluntas affuit: qꝛ dolus volenti non infertur. vt C. de transac. l. cum donationis.

1 ☞ Dolus aduersarii si dedit cãm cõtractui potest ꝯtrahẽs penitere ⁊ quod dedit repetere.

1 **Mandaui tibi.** In. §. isto dr † si ego qui volebã domũ edificare tãte altitudinis mãdaui tibi vt excuteres pro quãto possem edificare: dixisti tu pro. cc. vñ. dedi. cc. dum partẽ expendisses ⁊ viderẽ qꝫ non posses edificare nisi p. ccc. denũcio tibi ne edifices: tu spreta denũciatiõe edificasti: nunqd teneris mihi de eo qd edificasti: certe sic. h. d. iste §. videatis expositionẽ lr̃e. [velles] .i. posses [restituas] sub. et teneris ad interesse. vt. s. e. l. si in lege. §. colonus.

Messem. In. §. isto dr: si messem frumẽti quã colonus debebat custodire subtraxisti mihi teneris mihi act. furti. ⁊ cõdic. fur. sed colon⁹ nihilominus ex ꝯducto poterit agere ꝯ me. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [labeo ait] nã cõdictio furtiua dat dño. vt. s. de con. fur. l. j.

1 ☞ Propositũ in mente retẽtũ nil releuat.

1 **Locator.** In. §. isto † dr: locator horrei locauit tibi horrea dũ locaret horrea habuit ĩ mẽte sua ne inferret aurũ nec argẽtũ piculo suo. deinde cũ sciret te ĩferri passus est: nunqd tenet: rñdeo qꝫ sic: qꝛ vr̃ recessuꝫ a prĩo pposito. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e [ppositũ habuerit] .i. scriptũ habuerit forte ĩ muro [fuerit remissum] qꝛ a ꝓtestatiõe recedit ꝯrio facto. vt. s. de pac. l. tale. §. qui prouocauit.

Seruũ meũ. In. §. isto dr: si ꝯduxisti seruũ meũ mulionẽ ⁊ negligẽtia ei⁹ mulus tuus periit si seruus locauit se ex peculio ei⁹ vel de in rẽ vso teneor. si aũt ego locaui tibi ipsum: tibi teneor de dolo lata culpa ⁊ leui. si autẽ sine distinctionẽ persone a me mulionem cõduxisti ⁊ ego illũ tibi dedi cuius negligẽtia mulus tuus periit teneor tibi: quia fui in culpa: quia talẽ elegi. h. d. iste. §. videatis expositionẽ littere. [seruum meũ mulionem conduxisti] dr seruus mulio deputatus ad mulos ducendos ⁊ custodiendos [si ipse] .s. seruus [prestaturũ] a me domino [afficeret] ⁊ sic no. qꝫ mala electio est in culpa. vt. s. pro socio. l. de illo.

1 ☞ Passagium quod soluitur pro vehiculo soluit dominus vehiculi sed pro rebus ibi positis soluit dñs rerum.

1 **Uehiculũ.** In. §. isto † dr: tu cõduxisti vehiculum vt portaretur onus tuum cũ eo ires dum esses ad talem pontem: redemptor pontis exegit portorium. modo queritur a quo debeat prestari: ⁊ respondetur si exegit portoriuꝫ propter res et propter vehiculum et mulio hoc sciebat ab ipso locatore vehiculi debet prestari et non a te conductore: sed pro aliis rebus a te locatore debet prestari. h. d. iste. §. videatis expositionem littere [vehiculum] .i. currus. vt. s. cõmo. l. iii. §. si duobus vehiculum [redẽptor] qui dabat. c. fisco vt pedagium põtis pertineret ad eũ [ab eo] sub. cuius vehiculũ cõduxeras [pro ipsa sola reda] .i. pro ipo solo põdere [mulio] .i. carucari⁹ [nõ ignorauit] sed sciebat [debere] sub. ⁊ non debere prestare conductorem vehiculi.

Rerũ custodiã. In. §. isto dr qꝫ horrearius dꝫ in prestare custodiã rerũ que sunt horreo: sed si locat horrea ⁊ aliqs conduxit ab horreario ⁊ locat aliis p partes debet prestare rerũ custodiã nisi in locando aliter conuenisset. h. d. iste. §. videatis expositionem littere [rerum custodiã] qꝛ horrearius qui a dño horreuꝫ conduxit ⁊ recipit res et inhabitat [locator] sub. horrei qui ibi nõ inhabitat [cõuenit] vel nisi custodiã in se reciperet. vt. s. e. l. §. locator. ⁊. C. e. l. j. ⁊. l. ex hoc rescripto. odo.

Cum lege. In. l. ista dr: locaui tibi fundũ meũ colendũ in quo non fuit vinea nec fuit dictũ qꝫ vineã ibi poneres: tu ibi plãtasti vineam ⁊ propterea aucta est pensio illi⁹ fundi: si finita cõductione conuenio te ad pensionẽ fundi: nunquid de isto sumptu teneor tibi satisfacere: ⁊ respondet qꝫ sic: si est vtilis vel necessarius poteris opponere mihi excep. doli mali vt reficiã tibi expensas vel vt nõ tenearis mihi nisi reficiã. hoc dicit prin. huius legis: videatis expositionẽ littere. [fructus] .i. redditus [denis] .i. decẽ vt. j. [vel expẽsas vtiles] vel necessarias [ꝯsecuturũ] vt. s. e. l. dñs horreoꝝ. §. j. [vel nihil amplius prestaturũ] sub. qꝫ fit in pensione.

Nauem cõduxi. In. §. isto dr: cõduxi a te nauẽ vt de prouincia tali ad talẽ nauigarẽ ⁊ portarẽ oleũ: dum posuissem oleũ ibi: ⁊. lxxx. milia modia frumenti: contingit ita qꝫ illa nauis fuit retenta in prouincia per. ix. mẽses: ⁊ fuit postea nauis cũ mercibus publicata: ⁊ ita nõ iui cũ naue ad locũ destinatuꝫ: nunquid teneor tibi ad vecturas quas tibi promisi: respondetur qꝫ sic. h. d. iste. §. videatis expositionẽ littere [nauẽ cõduxi] al's conduxit: ⁊ tunc sub. quis [nauigarem] al's nauigaret: ⁊ vtraqꝫ littera est bona. nam siue rem cõduxi tm̃ siue rẽ ⁊ operam cum mea culpa. i. propter illicitas merces quas imposui in naui fuit nauis detenta teneor ad mercedeꝫ vt in fi. l. dicitur. puta quia ibi erat vt castruꝫ imperiale quod nulli licet habere ⁊c. vt. C. de diuer. rescrip. l. sacri affatus [⁊ frumenti] sub. vel vini [sed euenit] id est contingit. [tolleret] et sic non fuit functus munere vehendi vsqꝫ ad locum destinatum [nauis] sub. locator [posse] ⁊ hoc ideo petitur vectura nauis. quia ꝓpter factum mei conductoris fuit nauis retenta: quia illicitas merces imposueram: secus si per casum fortuitum nauis fuit retenta: qꝛ tunc ego non teneor ei prestare vecturas nauis: ⁊ sic soluitur contra. s. e. l. ex conducto. §. item cum quidam. ⁊ ibi dixi plene.

Si riuum. In. l. ista dr: cõduxisti riuum faciendũ ⁊ fecisti anteqꝫ approbaretur labes corrumpũt riuũ. mõ queritur ad quẽ pertinet periculũ: an ad te vel ad locatorem ⁊ respondet si vitio soli accidit periculuꝫ erit locatoris: si vitio operis accidit debet esse conductoris: si casu fortuito accidit: tunc erit periculũ locatoris. h. d. ista lex: videatis expositionem littere. [probares] id est faceres dñm approbare qui ita cõuenerat dare mercedem si dñs approbaret [periculũ est.] sub. ait labeo ⁊ male: qꝛ indistincte dixit: ⁊ statim per paulũ cum distinctione eius opinio reprobat: ⁊ hoc dicit paulus: imo ⁊c. [si soli vitio] .i. terre [locatoris] id est domini [si operis vitio] id est culpa artificis [tuuꝫ] id est cõductoris. ⁊ ad istud accedit. s. ad. l. aql. l. si seruus seruũ. §. si calicem. ⁊. s. eo. l. item queritur. §. si gemma. ⁊. l. si prius. ⁊. l. ea lege. §. j. ⁊. l. marcius.

De estimatoria actione. Rubrica.

Quia estimatoria vicinitatẽ hꝫ cũ actione locati: cõsequẽter ponitur de estimatoria actione prescrip. ver. q̃ de estimatione ꝑponitur. vt insti. de act. §. actionũ. videamus ⁊ subiiciamus qñ locum habeat de quo dr. j. e. l. j. ⁊. ii.

1 ☞ Qñ res estimata vendẽda traditur actione prescriptis verbis estimatoria agit que est bonefidei.

2 Actio pscriptis verbis regulariter est stricti iuris vbi fallit.
Actio prescriptis verbis qñ habeat locũ ibidem. Et qñ actio de dolo. ibidem.
Condictio ex lege quãdo habeat locum.

1 **Actio de estimato ppo**nitur ⁊c † In. l. ista ponitur quare fuit hec actio introducta et quãdo habeat locum ⁊ ad quid detur: et certe datur causa dubitationis tollende: ⁊ in. l. ista vos notabitis ita casum sicut vidimus tota die fieri ĩ scholarib⁹: accidit aliquis scholaris ad apothecã

librorum ꝛ tradit librum suum ad vendendū stationario et dicit ei: vendas eū pro. x. lib. vel reddas mihi eum: postea ille stationarius non reddit sibi librū vel estimationem. modo querit quam actionem habeat scholaris vtruꝫ act. ex vendito q: pro estimatione quā fecit videt vendidisse: an ex locato q: locauit ei: an ex conducto q: conduxit operas illius: an mādati quia mādauit illi vt venderet. sed certe dicit iuriscō. qđ verius est ꝙ habeat locū vtilis prescrip. verb. estimatoria: q: ista actio est introducta causa tollende dubitationis: cum em̄ dubitat de nomine alicui⁹ cōtractus debet dari ista actio prescrip. ver. estimatoria ad interesse: q: actio est bonefidei. vnde oīa que veniunt in actione bonefidei veniunt in ista. vnde cū estimatio faciet transire periculum: veniet in ista actione: vt stationarius reddat librū incorruptū vel estimationē. hoc dicit ista. l. videatis expositionē lr̄e. [actio de estimato] id est prescri. ver. estimatoria [ꝑponit tollēde dubitatiōis grā] ꝛ qualiter dubitationis gratia proponat. ꝭ. subȳcit. [fuit enim magis] id est valde: sic sumitur. C. ne li. po. l. ꝭ. vel dicatis ꝙ legitur cōparatiue: vt dicatis [fuit em̄ magis dubitatū.] sub. ꝙ certum [cum res estimata] certa vel incerta estimatione [vendenda datur] circa estimationē cum dicit scholaris: accipe hūc librū ꝛ vēdas. p. x. ꝛ reddas librū vel. x. pura estimatio est. cū scholaris ita loquitur venditori librū accipe ꝛ vendas tali precio ꝛ nō dicit qđ precium ꝛ reddes mihi librū non corruptū vel estimationē: ꝛ nō dicit quātam [vtrū ex vendito sit actio] ad preciū. [propter estimationē] q: litis estimatio facit emptionē. vt. ꝭ. pro emp. l. ȳ. [videar.] lꝫ em̄ interuenerit merces tn̄ dubitabat an tale factū consueuerunt locare. [an mandati] quia mandato meo fecit [visum est] ait iuriscō. qui fecit legē istā [hanc actionē proponi]. s. prescrip. verb. estimatoriam [ambigeret] id est dubitaret sub. l. veteri non noua: et ad quid dicam hoc. ꝭ. videbitis. [ciuilē] id est qđ iure ciuili est approbatum [gestum] id est quasi gestū: q: est quidam cōtract⁹ innominatus do vt facias [quare.] id est cum sit bonefidei actio prescri. verb. que de estimatione proponitur. vt institu. de actio. §. actionum [diximus] in superioribus titu. vt. s. de contrahen. emptio. et vendi. l. ꝭ. ꝛ per totum. ꝛ. C. de loca. ꝛ condu. per totum [estimatio aūt periculum] intelligunt quidam periculū. s. casus fortuiti: nos intelligimus periculū doli ꝛ culpe: nō casus fortuiti. vt. s. loca. ꝛ cōduc. l. opus. ꝛ. ꝭ. dicam. [de qua cōuenit] sub. debet reddere si de ea nō conuenit debet reddere estimationem arbitrio boni

2 viri. † Or circa legem istā no. plura no. primo. no. hic regulariter prescrip. verb. est stricti iur. fallit cū proponit de estimato vt hic: vel de permutato. vt insti. de act. §. actionum. Itē no. cū dubitat de nomine cōtract⁹ datur prescrip. verb. act. si in lege veteri dubitat de nomine cōtract⁹ vt hic. ꝛ. ꝭ. de prescrip. ver. l. ꝭ. §. ꝭ. ꝛ. l. quotiens. si aūt noua lege dubitaret de nomine cōtractus datur condic. ex lege. vt. s. de cōdi. ex lege. l. vnica. si aūt in delictis dubitaretur de nomine cōtract⁹ datur de dolo. vt. s. de dolo. l. ꝛ eleganter. §. non soluꝫ. ꝛ de ista materia plenius dixi. s. de dolo. l. ꝭ. §. ait pretor. Or signori circa legē istam vltra ꝑcedo: hic dꝫ si trado tibi rem meam estimatam tuū est periculū. sꝫ. l. videt distinguere: aut tu rogas me vt tradā tibi: ꝛ tunc tuum est periculum: aut rogo te et tunc meum est periculum. vnde videt ꝯtra. ꝭ. de prescrip. ver. l. si gratuitā. §. si margaritas. Ad solutionem cuius cōtrarȳ potest dici pluribus modis. l. ista intelligit ꝓm determinationē illius. l. et ad istam solutioneꝫ accedit. s. si cer. peta. l. rogasti. vel potest dici scđo modo distinguendum est: aut trado tibi rem meam estimatam: ita dicendo: trado tibi istam rem pro. x. quo casu meuꝫ est periculum: vt in. l. cōtra aut trado tibi ita dicendo: trado tibi istam rem vt reddas mihi istam rem nō deteriorem factā vel estimationem certam vel incertam: quo casu tuum est periculū vt hic: ꝛ ad istam solutionem accedit. s. si cer. pe. l. si quis nec cām nec propositū. in prin. Sed denuo instatur ad. l. istā sic: cū trado tibi reꝫ estimatam vt tradas rem vel estimationem tuū est periculū: est intelligendū de cōi periculo. s. doli vel omnis culpe vel casus fortuiti ꝙ sit tuum. dixerūt quidā vt Jo. ꝙ sic: ꝛ sic intelligunt. l. istā. ꝛ. ꝭ. de iure do. l. plerūq. in fi. ꝛ. s. loc. ꝛ cōduc. l. quero. §. vlti. sed nos ꝓm azo. dicimus ꝙ vbi trado tibi rem reddendam vt reddas mihi rem vel estimationē rei si perȳt dolo vel lata vel leuissima culpa teneris mihi: si aūt perȳt casu fortuito nō teneris. vt. s. cōmo. l. si vt certo. §. nunc videndum. ꝛ. s. pro socio. l. cum duobus. §. dāna fatalia. ꝛ ideo subaudiēdum est in littera vt dixi: estimatio aūt periculum facit. s. doli ꝛ omnis culpe non casus fortuiti ꝛ simile no. s. si cer. peta. l. si quis nec cām nec propositū in prin. nisi spāliter in se per pactum suscepisset periculum casus fortuiti. vt. s. si quis cau. l. sed ꝛ si. §. quesitum. ꝛ. C. de neg. ge. l. negocium. Si dicat aliqs vestruꝫ tū tu teneris alternatiue: tū tu nō teneris de casu fortuito. vt. s. de cōtrahen. emp. ꝛ vē. l. si in emptione. §. pe. rn̄. debet cōsiderari in cōtractib⁹ id qđ agitur. vt. s. de cōtrahē. emp. ꝛ vē. l. sed celsus. §. si fundus annua. ꝛ videt agi inter nos vt si vēdis ꝑcium reddas librū taxatū ꝛ si non vendis vt reddas librum non deterioratum vel ad interesse: non aūt agitur vt alternatiue tenearis: sꝫ qđ erit trado tibi librū vt vēdas qua act. teneris mihi si vendidisti mihi librū vt reddas mihi precium taxatū si non dedisti vt mihi reddas estimationem: vel mihi ꝓstes interesse rn̄deo prescri. ver. nā hic est cōtract⁹ innominat⁹ do vt facias: ex quo cōtractu datur actio prescrip. ver. vt. ꝭ. de prescri. ver. l. naturalis. §. quid si do. sed si ista prescrip. ver. actio ꝓponeret pro eo quod datum est estimatum est bonefidei vt hic dicitur.

Hec actio. In. l. ista dꝫ ꝙ ista actio pscr. v. estimatoria hꝫ locū siue merces sit certa siue icerta interueniat siue nō. h. d. ista. l. videatis expositioneꝫ lr̄e [hec actio] scꝫ prescrip. ver. estimatoria que est bonefidei. vt. s. l. proxi. [vtilis est.] id est efficax. [etiam si merces.] certa vel incerta interuenerit: ꝛ si interuenit merces certa si do alicui librū ad vendendū. ꝛ dico accipe hunc librū ꝛ dico vendas pro. x. ꝛ si vendideris dabo tibi. v. sol. interuenit incerta si ita dico: accipe hunc librum ꝛ vēdas. p. x. ꝛ si vendideris bene faciam tibi: hic hꝫ locum prescrip. ver. estimatoria vtilis: vel pōt exponi [vtilis est.] ad differentiam directe [ꝛ si merces interuenerit] q. d. si trado tibi rem meā ad vēdendū ꝛ nō cōueni de dāda tibi certa mercedē hꝫ locū directa actio. si cōueni dare mercedem habet locū vtilis. sed ad. l. istam opponitur ꝛ videt ꝙ non habeat locum prescrip. verb. estimatoria vtilis vel directa. immo videtur ꝙ habeat locum act. locati postꝙ merces interuenerit. vt. ꝭ. de ꝑscrip. ver. l. rogasti. in fi. ad quod potest dici vbi trado tibi rē meā vendendam: cōuenta tibi certa mercede habet locuꝫ actio. vt in. l. contraria. si autem trado tibi incerta mercede conuenta: vel nulla habet locū prescrip. ver. ex stipul. vt hic dꝫ: vel potest dici scđo modo vbi trado tibi rem meam vendendam certa mercede cōuenta habet locū prescrip. ver. esti. ꝛ etiā locati. vt in. l. cōtra. apparet aperte: verū q: ambe sunt rei persecutorie vna tollit aliam. vt. s. loc. ꝛ ꝯduc. l. si merces. §. culpe.

De rerum permutatione. Rubrica.

Quia ꝑmutatio vicina est ꝛ similis emptioni ꝛ locationi: post illos tractatus ponit de rerum permu. vel potestis continuare secundo modo sic: prescrip. verb. act. proponit de estimatiōe bonefide. ita prescrip. verb. que proponit de ꝑmutatione est bonefidei vt insti. de act. §. actionum.

1 Permutatio est contract⁹ innominat⁹: ꝛ ideo ꝑducit actionem prescriptis verbis ꝛ solo cōsensu nō cōtrahitur nisi rei interuentu vestiat ꝛ si datur res aliena nō vestitur ꝛ in ea est locus cōdictioni ob causam. h. d.

2 Differentia que sit inter emptionē ꝛ venditionem ꝛ rerum permutationem: ꝛ in quibus conueniant.

Sicut aliud est vendere.

1 In. l. ista cū. l. seq. no. † dissimilitudines inter emptionem ꝛ venditionem ꝛ rerū permutationem: et dꝫ ꝙ rerum ꝑmutatio est similis emptioni ꝛ venditioni. item dicitur que actio locū habeat ponit dissimilitudines inter emptionē ꝛ venditionē et rerū permutationem: q: in emptione ꝛ venditione alius est venditor ꝛ alius emptor: sed in rerum permutatione idēq est venditor ꝛ idēq emptor. itē in emptione ꝛ venditione emptor tenetur precise facere preciū accipientis. sed venditor non tenetur precise facere rem accipientis: sed sufficit rem tradere ꝛ de euic. cauere. Sed in rerum permutatione vterq tenetur facere rem accipiētis item in rerum permutatione: non apparet ꝙ sit merces vel precium: verūtamen si id qđ tradatur euincitur tenet qui tradit act. ciuili in factum prescrip. ver. Item emptio ꝛ venditio solo cōsensu cōtrahitur sicut ꝛ locatio: sed rerum permutio nō contrahitur nisi re interueniente: verūtamē si permuto rem meā cum alio et illa res que mihi tradita est euicta est: non videtur facta permutatio: sed si trado tibi rem meā ex cā permutatiōis ꝛ tu nō tradis mihi tuam potero cōdicere rē meā condi. ob cām. non aūt agam ad interesse meū quāti interest mea illā rem mihi esse traditam ꝛ in istis differunt sed in alio cōueniunt. nam rerū permutatio est similis venditioni. vn̄ sicut venditor qui vendit seruū dꝫ ꝑmittere seruum sanum esse vel fugitiuum nō esse: furtis noxȳsq solutum non esse: ita qui tradit rem ex causa permutationis debet predictam promittere. h. d. ista. l. cum. l. seq. videatis expositionē littere [ꝛ alius venditor] nam vnus non potest fungi officio venditoris ꝛ emptoris. vt arg. ꝭ. de auc. tu. l. pupill⁹. §. pupill⁹. [merx] id est res vendita [vel venditor fit] accedit. s. de contrahē. emp. et ven. l. ꝭ. et hec est prima differentia inter rerum permutationeꝫ ꝛ emptionem ꝛ venditionem. [multūq] modo ponitur differentia scđa

tia scđa[tradere]vel interesse prestare.vt.s.de act.emp.ꝛ ven.l.
j.in prin.ꝛ.l.ex emp.in prin.ꝛ.§.j.[nil debet]vt.C.de euic.l.qui rē
emit.ꝛ hoc est verū nisi venditoꝛ sciens rem alienam vendidit.nā
tunc etiā ante euic.agitur ad interesse.vt.s.de act.emp.ꝛ ven.l.
seruus quem.§.vlti.[si vtrūq3]id est si vtraq3 res que daṫ ex cau
sa permutationis[sed cum debeat].q.d.nōne potest esse vtrūq3
precium ꝛ vtrūq3 merx:ꝛ sic sit venditio:respondeo nō:ꝛ hoc est
quod dicit sed cum debeatur ꝛc.[ꝛ res ꝛ precium]sub.ad hoc vt
sit venditio[non pōt inueniri]sub.in rerum permutatione[nec
ratio patitur]hic etiam colligitur predicta differētia[ꝙ accepe-
rim]sub.ex cā permutationis[vel dederim]sub.ex causa permu
tationis[in factuz dandam actionem respōdetur]id est ciuilem
prescrip.verb.que in factum dicitur.j.de prescrip.ver.l.j.ꝛ.s.de
pac.l.iurisgē.§.j.sed in factum pretoria alia est a prescri.ver.vt.j.
de prescri.ver.l.qui seruandarum.ꝛ.l.quotiēs[item emptio]hec
est tertia differentia inter rerum permutationem ꝛ emptionem ꝛ
venditionem.[contrahitur]vt.s.de cōtraben.emp.ꝛ ven.l.j.sic
locatio ꝛ conductio solo cōsensu cōtrahitur.vt.s.loc.ꝛ condu.l.j.
[prebet]vt.C.e.l.ex placito.Dꝛ signoꝛi hētis ꝙ in noīatis contra
ctibus solo cōsensu ꝯtrahitur obligatio:sed ꝓbo cōtrariū.nā cō
modatum ꝛ depositū sunt cōtractus noīati vt hic:ꝛ.s.de pactis
l.iurisgē.§.j.ꝛ tū non cōsensu sed re ipsa cōtrahitur obligatio.vt
insti.q.mo.recōtrahiṫ obli.ꝑ totū.ꝛ.s.de pac.l.iurisgē.in prin.ad
qđ vos dicetis ꝙ in solis istis cōtrahiṫ obligatio solo cōsensu:ſ3
nō in oībus.vt insti.de ob.q̄ ex cō.nas.ꝑ totū.ꝛ.j.de act.ꝛ ob.l.ex
consensu.sic ꝛ si dicimus in vineis boū.nasciṫ bonū vinū:nō seq
tur ergo ꝙ in qualibet vinea boū.nascaṫ bonū vinū:q2 nō nasciṫ
bonum vinū versus galleriā:sed bonū vinū nasciṫ in montibus
apud serafallū:ꝛ in similib⁹ locis[nullam cōtrahere ꝑmutatio-
nem]ꝙtū ad effectū in veritate tamē cōtrahiṫ[aristo ait]al's.§.
idem aristo ait[vicina]id est similis[daret].q.d.sicut venditoꝛ
prestat ista emptoꝛi.vt.s.de act.emp.et ven.l.ex empto.§.etiam
2 ita qui tradit seruuz ex causa permutationis vt hic.† Dꝛ signoꝛi
no.circa.l.istam similitudines ꝛ dissimilitudines inter emptoꝛez
et vēditoꝛē ex vna parte et rerū permutationē ex alia.similitudo
est in hoc q2 actiones descendentes ex eis sunt bonefidei.vt insti.
de act.§.actionū.ꝛ hoc quidem sicut venditoꝛ prestat seruū sanū
furtis noxijsq3 solutū et non fugitiuū:ita qui tradit ex causa per-
mutationis.vt in.l.vl.hui⁹ titu.dissimilitudo est in multis q2 em-
ptio ꝛ venditio est cōtractus noīatus rerū ꝑmutatio innominat⁹
do vt facias:sed que est rō ꝙ rerū ꝑmutatio est cōtract⁹ innoīat⁹
sed emptio ꝛ vēditio est ꝯctus noīat⁹.Dñs az.assignat talē rōnē
q2 in emptione et vēditiōe solo cōsensu ꝯhiṫ:iō est nominat⁹ ꝯct⁹
q2 rerū ꝑmutatio nō cōtrahiṫ solo cōsensu erit cōtract⁹ innomīa
tus:vel reddatis rōnē emptio ꝛ vēditio est ꝯct⁹ noīat⁹ q2 habet
nomē ita strictū ꝛ ꝓpriū qđ nō pōt accōmodari alijs:q2 nō pōt
accōmodari locationi ꝛ deposito:sed rerū ꝑmu.h3 nomē ita lar-
gū ſm significationē vocabuloꝝ vt oī ꝯctui possit accōmodari:
sed qd differūt rerū ꝑmu.a contractu nominato do vt des:diffe-
runt q2 do vt des est de re incerta ad certā:cōueni dare hoīem in
genere vt dares equū in genere:vel de re certa ad incertā:vel de
re incerta ad icertā.sed rerū ꝑmutatio est ꝓprie de re certa ad cer
tā.si cōueni ꝑmutare istū equū cū illo boue qđ ex eo appet:quia
leges q̄ loquunṫ de rerum ꝑmutatiōe loquunṫ de certa re ad cer
tam.vt.C.e.l.qm̄.ꝛ.j.titu.j.l.naturalis.Itē est alia dissimilitudo
inter emptionē ꝛ vendionē ꝛ rerum ꝑmutationē:quia si res ven
dita euinciṫ nō recuperat emptoꝛ cōdi.ob cām ſ3 agit act.ex em-
pto ad iteresse.vt.s.de act.emp.ꝛ ven.l.ex empto.ꝛ.l.j.sed si res
tradita ex causa ꝑmutationis euinciṫ vel etiā nō tradatur:ago ꝑ
scrip.ṽ.vel cōdi.ob cām:vt hic.ꝛ.C.e.l.qm̄ asseueras.ergo appa-
ret ꝙ cōditio nō h3 locū in emptione q est ꝯtract⁹ noīatus repro
bata opi.mar.vt.s.dixi de act.emp.ꝛ ven.l.ex empto.§.is qui.ſ3
non ob.quia ibi habet locū conditio ob causam ꝑ cōtractu arra-
rū qui est cōtractus per se.vt.C.de fide instru.l.ꝯctus.Sed quero
est istud verū qđ dicit pedius:si trado tibi rem alienam ex cā per
mutatiōis nō esse ꝑmutationē:dixerunt quidā ꝙ sic.vū dixerunt
ꝙ est ꝛ alia differētia inter rerū ꝑmutationem ꝛ vēditionē:q2 res
aliena potest vendi.vt.s.de ꝯtrahē.emp.et ven.l.rem alienā.sed
non pōt ꝑmutari vt hic dꝛ:et ꝑ eis est ar.s.de ꝯhen.emp.ꝛ ven.l.
rē.in prin.ꝛ.s.de cōdic.ob cau.l.vlt.vel dicatis ſm yr.ꝙ male di-
xit pedius qui dixit rem alienā dantē nullā cōtrahere permuta-
tionē:q2 tenet ꝑmutatio ꝛ ita scripsit hic yr.nimiū est ꝓsecutus
stricte pedius hoc ṽbuz qđ re aliena tradita nō ꝯtrahiṫ permu.q2
dictū est.s.in hac.l.ꝙ re aliena tradita ex causa permutatiōis eui
cta agitur de euictiōe actione in factū ciuili.i.prescrip.verb.esti-
matoria.ergo iterim anteꝙ euincaṫ res aliena tradita ex causa ꝑ
mutationis tenet permutatio:sed tenetur de euictione tradens.
Itē et alibi dꝛ ꝙ etiā re aliena tradita ex cā ꝑmutationis ꝯtrahi
tur.vt.C.e.l.j.nam qđ dꝛ hic ꝙ si ꝑmuto rem alienā cuz tua nō est
permutatio q2 verū est secuta euic.ꝛ teneoꝛ tibi de euict.sed anꝙ
sequaṫ euictio hñ tenet permutatio rei aliene.vt arg.j.de distrac.
pig.l.rescriptū.§.j.in fi.

¶De prescriptis ṽbis ꝛ in factum actione. Rubrica.

1 ☞Actio ꝑscriptis ṽ bis qb⁹ casib⁹ habeat locuz in rubrica.
¶Quia actio de ꝑscriptis verbis non solum ꝓponiṫ ꝑ estimato
et permutato locuz h3 immo et in alijs casibus plurib⁹:iō poniṫ
rubrica gñalis de ꝑscri.ver.et q2 aliqñ h3 locū actio in factuz ciui
lis:et aliqñ ꝑtoꝛia:iō ponit in factū act.alij exponunt rubricā de
prescri.ṽ.et in factū act.et ꝑ vl'.in factū scil3 ciuil'.Et no.ꝙ olim
omnis actio dicebaṫ prescri.ṽ.Itē olim excipiebatur ꝯtra quēli
bet agentē.Itē olim debebant actiones a pontificib⁹ impetrari
1 vt.C.de foꝛ.et ipe.sub.l.j.ꝛ.ij.hodie† tñ est sublata illa solēnitas
vt in ꝑdictis legib⁹.s.de origi.iur.l.ij.§.deinde remāsit qdā act.
generalis q̄ dꝛ prescri.ṽ.q̄ non cum solēnitate verboꝝ h3 ꝓponi
vt.j.e.l.natura em rerū.et ista ꝑscri.ṽ.actio.et in fctm̄ ciuilis est:
itē et h3 locū in estimato et in ꝑmutato:et in illis est bonefi.vt.s.
titu.ij.l.j.dixi.itē h3 locū i oīb⁹ ꝯctib⁹ innoīatis excepto facio vt
des:vbi habet' locuz actio de dolo.vt.j.e.l.naturalis.Itē h3 lo-
cum vbi pactuz apponiṫ interdictione rerū.vt.C.e.l.reb⁹.Itē h3
locum vbi pactuz apponiṫ incontinēti.vt.C.de pac.cōuē.l.ij.Itē
habet locuz vbicūq3 dubitaṫ de noīe ꝯct⁹.vt.j.e.l.j.ij.et.iij.i factū
autē ꝑtoꝛia h3 locum extra ꝯtractuz.vt.j.e.l.q seruādarum.Ite3
h3 locum actio in factuz in subsidium.l.aql.vt.j.e.l.q2 numerus.
et de prima parte rubrice agiṫ.vt.j.e.l.j.ij.et.iij.et.l.v.'et de scđa
parte agiṫ.j.e.l.q seruandarum.et.l.q2 numerus.
1 ☞Ad actionē ꝑscriptis verbis seu in factuz recurriṫ vbi incer
tum est in quā speciē ꝯtractus cadat.

1 Nonnunꝙ euenit vt. In.l.ista cū duabus se.dicit iuriscō.† ꝙ aliqñ contingit ꝙ in
contractu celebrato cessant oēs actiones et dubi-
tatur q̄ actio locum hēat et daṫ ꝑscrip.ver.vel in
factū ciuilis:sicut est exēpluz in illo q ingrediṫ na
uē cum mercib⁹ suis ꝛ dubitaṫ quā actionē hēat
cōtra magistrū nauis:i hoc dubio dam⁹ ꝑscri.ṽ.sed et si aliqs tra
dit alicui rē suā explorādā dubitaṫ:vtrū sit depositū vel ꝯmoda
tū in isto dubio daṫ in factū ciuil.i.prescri.ṽ.nā vbi deficiūt ꝯsue
ta noīa actionum datur prescri.ṽ.act.q̄ actio h3 locum quotiēs
contract⁹ existunt et de iure ciuili non sunt ꝓdite actiones.Dꝛ di
cet aliquis quō pōt dubitari de noīe ꝯct⁹:certe hoc est ꝑpter pe-
nuriā vocabuloꝝ.nā plura sunt negocia ꝙ vocabula.h.d.ista.l.
cu3.l.seq.vsq3 ad.l.naturalis.videatis expositionē lr̄e.[nōnūꝙ]
id est aliqñ:q2 due negationes faciunt vnam affirmationem.vt.j.
de ver.sig.l.duobus[et vulgaribus actiōib⁹]id est actionib⁹ cōi
bus que habent ꝓprium nomen inuenire[non possumus]sub.
propter dubitationē de noīe ꝯct⁹.vt.j.statim dicet.[nam].q.d.
cum deficiunt actiones que hñt ꝓpria noīa[ꝙ vocabula.]et iō
sunt equiuocationes.
1 ☞Filij quidā sunt legitimi ꝛ naturales:quidā sunt naturales
tm̄:quidā legitimi tm̄:quidā nec legitimi nec naturales:ꝛ q sint.
2 Differentia que sit inter contractum nominatuz et innominatū.
3 Contratus innominati qui sint.

a Naturalis meus filius. [a]Lex ista famosa.l.est]ꝛ reputaṫ valde difficilis:ſ3 in veritate quā
tum ad casum et litteram non est difficilis sed est lex
valde vtilis:tamē eius materia est difficilis subtilis est et intrica
ta:quia hec.l.est summa totius iuris quātum ad contractus:sed
si vos casuz ꝛ summariā expositionē lr̄e et alia q̄ dicā itelligatis
vobis videbitur facilis materia huius.l.et iuriscō.pmo:exoꝛdi
tur siue ponit quādam questionem:et in fine determinat:secūdo
annectit quadrimembrem diuisionez.no.ergo in terminis ita ca
sum in.l.ista de ancilla tua concubina mea habebam vnum filiū
naturalem et ille filius seruus tuus erat:quia bene scietis ꝙ ille
filius meus naturalis est seruus tuus:quia partus sequitur ven
trem.vt.C.de rei ven.l.partū.tu econtra de ancilla mea habebas
filium naturalem qui seruus meus erat:vna die vocaui te et dixi
amice filius meus naturalis natus ex tali ancilla tua est seruus
tu⁹.filius tuus naturalis natus ex ancilla mea est seruus me⁹.si
tu manumitteres seruū tuum ego libenter manumitterē meum.
dixisti tu bene placet mihi:et ita conuenim⁹ inter nos manumit-
tere seruos nostros:ego seruaui tibi pactum quia filiuz tuum na
turalem seruum meum manumisi:tu non vis mihi seruare pactū
filium meum naturalem seruum tuum non vis manumittere.
mō queritur vtrum possim te conuenire ꝛ qua actione et ad quid
ad quod respondet iuriscō.et facit hic vt faciunt medici:quando

a ¶Naturalis me⁹ fili⁹ Bar.sic exoꝛdiṫ ꝙ ista lex est facilioꝛ ꝛ vtilioꝛ forte que sit in.ff.veteri et ꝙ est vna qđ disputata ꝑ Pau.iuricon.in qua paulus altius exoꝛditur vt dicit se solitū facere in questiōib⁹ suis

queritis a medicis si ipsi possent vobis respondere vno verbo ip
si tāgerent totā medicinā. ita facit hic iuriscon. nā tangit totū cor
pus ⁊ in fine determinat questionē: ego tñ prius volo determina
re: postea subijciā questionē. ⁊ ideo dico hic sic ꝙ hic fuit ꝯtractꝰ
innominatꝰ facio vt facias: igitur si seruaui tibi pactū qꝛ manu
misi filium tuum nō seruas mihi possum te ꝯuenire ꝑscrip. v. vt
serues mihi pactum. i. vt manumittas filiū meum vel interesse ꝑ
stes: nec de meo interesse detrahet̃ ꝙ filium tuum naturalē a me
manumissum habeo libertū ⁊ iste fuit cōtractus innominatus fa
cio vt facias: verūtamē vt questionem istam intelligatis iuriscō.
subijcit diuisionē talē ⁊ dicit ꝙ sunt ꝯtractus innominati quat
tuor / do vt des / aut do vt facias aut facio vt des: aut facio vt fa
cias. si ꝯuenio dare vt des: si quidem darē pecuniā vt tu des illā
rem vr̃ esse emptio. vñ est contractus nominatꝰ qui solo consen
su vestit̃: sed si cōueni dare non quātitatē sed spēm in genere: vt
aliā dares in genere hic est ꝯtractus innominatus do vt des: sed
si cōueni dare rē certā ꝓ certa vel incertā ꝓ incerta q̃ casu oībꝰ ite
gris existentibꝰ est nudū pactum: sed si vestit̃ rei interuētu qꝛ do
et tu non das possum agere prescri. v. vt des vel interesse ꝑstes:
et possum repetere datū condi. ob cām datorū: qꝛ ob cām dedi et
causa non est secuta: ⁊ ideo si dedi tibi cyphos vt dares mihi sti
chum: si stichus perijt sine culpa tua mihi perijt: sed si ꝯueni da
re rem certā ꝓ certa est rerū permu. Or explicitus est primus ar
ticulus do vt des: si aūt cōuenio dare vt facias: in isto refert si cō
uenio dare pecuniā: puta. x. vt facias aliqd: puta vt pinguas ta
bulā: vel vt scribas mihi codicē: si factū est tale qd̓ cōsueuit loca
ri: hic est ꝯtractus locationis et ꝯditionis solo ꝯsensu vestitus: si
est al's est emptio ⁊ venditio: sed si conueni dare rem vt scribas
codicē tūc est ꝯctꝰ innominatꝰ do vt facias: si dedi tibi ⁊ tu non fa
cis possum te ꝯuenire act̃. prescrip. verb. vt facias vel datū red
das vel possum repetere datum ꝯdi. ob cām. si aūt factum est ta
le qd̓ non cōsueuit locari: vt si dedi tibi seruum vt manumittas
vindicta: siue est adiectū tp̃s vel non est adiectuʒ ⁊ non manumi
sisti infra tempus adiectum vel quo debuisti cū potuisti manu
mittere conueniā te act̃. prescrip. ver. vt eum manumittas vel in
teresse prestes vel datum repetere condi. ob causam datorū: sed
si dedi tibi seruum alienum quē dicebam meū vt tuum manumit
teres ⁊ tu manumisisti tuum: si euictus est quē dedi: si sciens de
di teneor de dolo: si ignorās dedi teneor act̃. in factū prescrip. v.
vt ait iul'. Or explicitus est scd̓s articulus: si autē conueni facere
vt dares vt puta conueni ire romam vt dares si facio ⁊ non das
non habet locum condictio ob causam qꝛ facta nō possunt repeti
nec prescrip. ver. sed hʒ locuʒ actio de dolo ad interesse. Or expli
citus est tertius articulus: ⁊ isti tres casus in questione posita in
princi. huiꝰ. l. adaptari nō pñt. Est ⁊ quartꝰ casus facio vt facias
et hic oībus integris existētibꝰ nulla actio orit̃: sed si facio ⁊ tu nō
facis dat̃ mihi actio prescri. v. ⁊ de isto ꝯctu innominato posuit iu
riscō. talia exēpla que non bñ intelligunt̃ a scholaribus. non mo
tus illa rōne vt scholares male intelligerēt sed motꝰ vt tāgeret
multas subtilitates. ponamus ergo: habitabā rome. ⁊ tu cartha
gine: habebā debitorē meū carthag. in. c. tu habebas debitorem
tuum rome in. c. conuenit inter nos ꝙ a tuo debitore exigerē ro
me nūmos meos meis sumptibus et tu exigeres a debitore meo
carth. tuis sumptibus. vel pōt poni exēplū alio mō. habebā areā
parisius apud sanctum germanū tu habebas bonoñ. apud sctm̃
dñicum conuenit inter nos. vt edificares talem domum in area
mea posita parisius et ego silr̃ bonñ. in tua: ego exegi a debitore
tuo rome: tu non a meo cartha. ego edificaui boñ. tu non edifica
sti parisius qua act̃. te conueniam: dicit iuriscō. ista nō pñt ꝓcede
re in debitis exigēdis: quin exigam a debitore tuo rome sine mā
dato vel tu a meo cartha. respondet iuriscon. intelligo hoc qñ tu
mādasti mihi ⁊ ego tibi. si istud est verū erit cōtractus nomīatus
scʒ mandati. Denuo vr̃ ꝙ nō fit mandatum: quia mandatum de
bet esse gratuitum ⁊ non est. Item mādatarius recuperat sum
ptus: hic tu non recuperas sumptus a me nec ego a te: immo ego
exigo meo sumptu a tuo debitore: ⁊ tu tuo sumptu a meo debito
re. Denuo in insulis edificādis videt̃ esse ꝯtractus locatiōis qd̓
si verū est: est cōtractus noīatus. s. locatio ⁊ ꝯductio: sed certe di
cit iuriscon. hoc non turbet te: quia hoc videtur ex forma conuen
tionis siue pacti: al's si plus esset in sumptibus meis q̃ in tuis re
cuperarē a te: ⁊ ideo dico ꝙ in predictis exemplis est contractus
innominatus facio vt facias habens similitudinem cum mādato
et locatione: purum mandatum non est: quia non fuit gratuituʒ:
mera locatio non est: quia merces nō interuenit. vnde sicut in mā
dato ⁊ locato venit dolus ⁊ lata culpa ⁊ leuis ita ⁊ hic ⁊ prescri.
ver. act̃. vnde hoc casu prescrip. ver. act̃. hʒ similitudinem cū act̃.
mandati ⁊ locati. sicut in superioribus casibꝰ hʒ similitudinē cuʒ
emptione ⁊ vēditione: ⁊ iste quartꝰ articulus adaptat̃ ad questio
nē positam in prin. huius. l. ⁊ ideo dico in predicta questione si cō
ueni filiū tuuʒ seruum meum manumittere ⁊ tū meum fuit cōtra
ctus facio vt facias: igit̃ si manumisi tuum possum te conuenire
act̃. prescrip. v. vt meum manumittas vel interesse prestes: nec de
ducetur de interesse meo ꝙ filiū tuū naturalē seruum meū quem
manumisi libertum meuʒ habeo. h. d. ista. l. vsq; in fi. l. videatis ex
positionem littere [naturalis filius meus] de ancilla tua natus.
[seruiebat tibi]. i. seruus tuus erat. [⁊ tuus filius] natus de ācil
la mea [mihi. i. seruus meus erat. nam dicitur filius naturalis qui
nascitur ex cōcubina ⁊ ancilla potest esse concubina. vt. C. que res
pig. ob. pos. l. j. ī fi. ⁊. j̃. de pig. l. deniq;. vnde ex quo filius sequitur
ventrem erat filius meus seruus tuus: ⁊ tuus filius erat meus vt
1 s̃. de rei ven. l. pap̃. ⁊. C. de rei vē. l. partū ancille. ⁊ ideo vos † no.
hic: filij quidam sunt legitimi ⁊ naturales: quidaʒ sunt naturales
tantum: quidam legitimi tantuʒ: quidam nec legitimi nec natura
les. quidam sunt legitimi tātū: puta adoptiui. vt. s̃. de adopti. l. j.
quidam naturales tantū nati ex cōcubina tua. s. vnica habita ī do
mo domestico affectu. vt. j̃. de pigno. l. deniq;. ⁊. C. de na. li. aut̃. lʒ
quidam nec legitimi nec naturales nati ex damnato coitu decreta
les vocant mancerij. Item no. in prin. huius. l. ex eo quod dicit lit
tera naturalis meus filius seruiebat tibi. arg. pro grammaticis q
dicunt ꝙ seruus dicitur a seruiendo. sed nos legiste dicimus ꝙ
seruus dicitur a seruando. nam veteres cum capiebant. hostes cō
sueuerant eos occidere: sed hodie princeps mandat eos seruari.
vt. s̃. de statu ho. l. libertas. ⁊. l. in seruorum. ⁊ qꝛ liber homo sepe
seruit. vt. C. de proba. l. ad probationē seruitutis ⁊ ideo seruus nō
dicitur a seruio seruis sed a seruo seruas [q̃situm est] non soluit
statim istam questionē: sed determinat in fi. l. ibi. [⁊ in proposita
questione] ⁊c. [in hac questione] id est occasiōe huius questiōis
[qui in his cōpetit speciebus] interponit quadrimēbrē diuisio
nem [aut em̃] hoc est primū mēbrū diuisionis [emptio et vendi
tio est] vt. s̃. de contrahen. empt. ⁊ ven. l. j. [emptionē esse] immo
est dissimilis. vt. s̃. de rerū ꝑmu. l. j. in prin. [obligationē ciuileʒ]
id est ciuilem act̃. prescri. ver. [mea.] si non velis seruare cōuentū
[accipere]. s. vt serues cōuentū: ⁊ ad hoc facit. j̃. e. l. ob eā causam
[vel si meū]. s. quodā. nā si nūc esset meum non daretur cōditio:
quia nemo ⁊c. vt. s̃. vsufr. quēadmodū cauc. l. fi. [re non secuta]
accedit. s̃. de cōdi. ob cau. da. l. j. [erit] si moriatur anteq̃ esses in
mora sine culpa tua [culpā]. s. latam ⁊ leuē non tñ casum: sed si
esses in mora teneris de casu fortuito. Et que sit differentia inter
cōtractū innominatū ⁊ rerū permutationē plene dixi. s̃. titu. pro
xi. l. j. ⁊. ij. [At cuʒ do] modo ponitur alius articulus cū do vt fa
cias [pecunia data] pro pingenda tabula [locatio erit] quia hʒ
fieri locatio de re ad pecuniā conuētā pro mercede. vt. s̃. loca. et
condu. l. ij. nō aūt habet fieri de re ad rem. vt. s̃. cōi. di. l. si conue
nerit. [sicut in superiori casu est emptio.] in illo ver. ⁊ siqdem [si
res] id est spēs vel pecunia vt spēs: vt. arg. j̃. de le. j. l. plane. §. ij. ⁊
sub. cōueni dare [sed nascet̃ ciuilis actio]. i. prescr. ver. actio [vel
ad repetendū] sub. qd̓ datū est condi. ob cām. [condici]. s. datum
[vel prescriptis v̓bis agi] vt seruet̃ conuentū vel interesse ꝑstet̃.
vt. s̃. si cer. pe. l. nō oīs. [in factū ciuilē] id est ꝑscrip. ver. nō auteʒ
pretoriam dixi. s̃. de pac. l. iurisgē. in prin. in. v. illo: sed si in alium
cōtractū [nulla erit ciuilis acto] qꝛ non ob cām: qꝛ facta non repe
tunt̃. vt. s̃. de cōdi. inde. l. si nō fortē. §. libertus. Itē non ꝑscrip. v.
vt hic. [sed de dolo dabitur] sub. q̃ est ꝑtoria. vt. s̃. de dolo. l. j. §.
qd̓ ait ꝑtor. [nō pōt] accedit. s̃. de neg. ge. l. si pupilli. §. videamꝰ.
⁊. s̃. de peti. here. l. si qd possessor. §. illud [sed tutius] modo de
terminat [dari] vt faciat vel interesse ꝑstet [que actio similis erit
mandati actioni] sub. in creditis exigēdis. nam sicut in mandato
venit dolus ⁊ lata culpa ⁊ leuis ⁊ leuissima. vt. C. mā. l. a procu
ratore. ita hoc casu in act̃. prescri. ver. [et in proposita actione] ꝓ
posita in prin. huius. l. vt dixi: modo determinat predictā q̃stio
nem [idem dici potest]. s. ꝙ fit facio vt des: sed hoc nō potest esti
mari: ⁊ ideo non deducetur qd̓ interest seruū habere libertū quē
manumisit. Or signori circa materiā huius. l. ⁊ vt intelligatis sub
tilitates huius. l. breuiter insistā ⁊ non omittā aliqua de his que
inscripta sunt per antiquos vel modernos: immo plura alia di
cā: ⁊ volo seruare istū modum: qꝛ primo volo vobis tradere vnā
doctrinā generalē: ⁊ postea signare quedā ꝯtra: ⁊ postea subijce
2 re quasdā q̃ones. ⁊ doctrina est talis: † differentia est inter ꝯctū
noīatū ⁊ innoīatū cū teneris dare si stipulor a te ex ꝯctu noīato:
qꝛ ꝓmisisti mihi donare: hic teneris ex cōtractu noīato teneris ꝑ
cise dare. vt. j̃. de v̓o. ob. l. vbi aūt. in fi. ⁊. j̃. de do. l. i edibꝰ. nisi vbi
teneris ex cōtractu innoīato nō teneris precise dare: quia si do ti
bi vt non des non teneris precise cōuentū dare: sed teneris vt cō
uentum des vel vt interesse prestes: vt patet ī primo ⁊ secūdo. §.
huius. l. ⁊. C. de re. permu. l. placito. ⁊. l. rebus. si queratur que est
rō: rñdeo illa: qꝛ cōtractꝰ noīati sunt vestiti: ⁊ iō sunt maioris ef
ficacie: sed ꝯctus innoīati ab initio sunt nudi: ⁊ iō sunt minoris ef
3 ficacie. Itē no. † ꝙ. v. sunt ꝯctus innoīati: do vt des: do: vt facias.
facio vt

facio vt des: facio vt facias: ⁊ rerū ꝑmutatio ē. ⁊. vj. do ne facias. in do vt des: si conueni dare spēm vt des spēm vel rem siue certam pro certa: siue certam pro incerta. hic si do ex parte mea est vestitū. vñ ago p̄scrip. ver. vl' repeto datū: ⁊ sic loquitur primus §. huiꝰ. l. ibi. aut do vt des ⁊c. si aūt do vt facias oibꝰ integris existētibus pactū est nuduʒ non parit actionem. sed si ex parte mea est vestitum datur prescrip. ver. vt ibi: aut cum do ⁊c. et facit. s̄. d̄ pac. l. iurisgē. in prin. si facio vt des. s. facio vt nō des: datur de dolo: q: facta sunt incerta non pñt repeti. vt. s̄. de condi. indeb. l. si non sorteʒ. §. libertus. in facio vt facias: si facio et non facis: agit̄ p̄scrip. v̄. ⁊ nō repeto. vt ī fi. huiꝰ. l. est ⁊ qntꝰ cōtractꝰ īnoīatꝰ rerū ꝑmutatio. cū cōueni ꝑmutare rem meā certam cum tua: ⁊ oībus integris existētibus est nudū pactū: sed ago p̄scri. ver. vel condi. ob cām. vt. s̄. de re ꝑmu. l. j. in fi. et. C. de re. permu. l. ex placito ⁊ est sextus cōtractus innoīatus: do ne facias ⁊ est exēplū si do tibi domum meā ne alienes in aliū: hec est do ne facias quo casu rei īteruentu ex parte mea vestitur pactū: ⁊ si alienes habeo conditionē vt. C. de condi. ob cau. da. l. ea lege. Itē est exēplū si do tibi ne maleficium facias: nā possum repetere: q: debuisti abstinere etiā si tibi nō darē. vt. s̄. de pac. l. iurisgētiū. §. si ob maleficiū. Or signoribus premissis ꝓ doctrina mō signemꝰ īfinita cōtraria. vos hētis hic si do tibi pecuniā vt des mihi rē ꝙ est emptio et vēditio. sʒ lex dicit cōtrariū ꝙ ē do vt des. vt. s̄. de cōdi. ob cau. l. vlt. ad qd̄ vos dicetis dupl'r vt plene dixi in. l. cōtraria. et hic repeto: si cōueni pecuniā dare ad nūerū est emptio vt hic. si cōueni pecuniā dare vt ad corpꝰ est do vt des. ī. l. cōtra. q: loco spēi hr̄. vt. j. de. le. j. l. plane vel soluo si cōueni dare pecuniā ad nūerū vt vēderes est emptio vt hic. si cōueni dare ad nūerū vt des: est do vt des vt. ī. l. ꝯ. Sed denuo opponit̄ ad. l. istā vos hētis hic: si dedi tibi ciphos vt dares stichū: si decessit stichꝰ sine dolo ⁊ culpa tua non teneris: sed vr̄. l. cōtra que vr̄ velle ꝙ possim repetere qd̄ datū est. vt. C. de cōdi. ob cāʒ. l. vl. ad qd̄ vos dicetis dupl'r ⁊ vno mō sic: si stichꝰ ꝑijt sine dolo ⁊ culpa tua nihilominus si fuisti in mora repetaʒ quod dedi. vt in. l. ꝯ. vel dicā hic fuit cōtractus noīatus q: cōueni dare stichū pro. x. sed ꝓ. x. dedi aliā rem in solutuʒ qd̄ possum. vt. C. de rei ven. l. p̄cij. vbi fuit ꝯtractꝰ innoīatꝰ. Sʒ denuo ad. l. istā opponit̄ vos hētis hic si do tibi seruū vt manumittas: siue adiecto tp̄e: siue nō adiecto. si nō manumittis repeto qd̄ dedi vl' ꝯuenio te ad interesse: sed videt̄ cōtra. si do tibi seruū vt infra certū tp̄s manumittas: si nō manumittis ꝑducit̄ ad libertatē ⁊ non repeto qd̄ datum est: vel nō ago ad interesse. vñ vr̄ ꝯtra. C. si mā. ita fu. ali. l. ij. ⁊. l. is qui. ad qd̄ vos dicetis dupliciter ⁊ vno mō sic: si do seruum ex ꝯtractu noīato: q: vendo hʒ locū qd̄ dicit. l. ꝯ. si do ex cōtractu innoīato non em̄ vendo vel dono. sed conueni aliqd dare vt manumitteres: hic non hʒ locū illa constitutio: vt hic. ⁊. s̄. si cer. pe. l. non oīs. §. j. ⁊. s̄. de condi. ob cām. l. dedi. §. si tibi. vel dicatis vt dixi in littera: si do seruū vt intra tēpus manumittas si non adijcio vindicta coraʒ iudice: tūc haberēt locū. ll. contrarie. si do vt vindicta manumittas hʒ locum qd̄ hic d̄r: ⁊. j. de ver. ob. l. q rome. §. flauius. Sʒ denuo opponit̄ vos habetis hic si ꝯueni facere vt dares si facio ⁊ non das datur de dolo: sed lex dicit ꝙ dat̄ p̄scrip. v̄. vñ vr̄. l. ꝯ. C. de do. l. cū proponas. ad sol. cuiꝰ ꝯrij dicunt qdā vt dñs aʒ. cū conuenio facere vt tu des si est factum ex quo mihi abest cū non adest teneris de dolo: sed si cōueni fabricare insulam in solo tuo conuenisti dare nam rem illam fabrico mihi abest tibi adest: quia locupletior es teneris prescrip. v̄. hec sol. nihil valʒ: q: illa loquitur in eodē exēplo sed soluit dñs odo. al'r q: non fuit facio vt des sed do vt facias: q: cōuenisti dare aliquid vt manumitterem lʒ preueni in faciendo datur p̄scrip. ver. sed hic econtra fuit facio vt des. Sed denuo opponit̄ ꝙ ex cōtractu facio vt des det̄ p̄scri. ver. vñ vr̄ cōtra. C. de transac. l. cū mota ad quod vos dicetis ibi fuit do vt facias in ordine cōueniendi: q: tu heres cōuenisti dare certā partē hereditatis mr̄i vt renūciaret q̄rele mater p̄sumptuosa renūciauit: tu nō das dat̄ p̄scri. ver. Sed denuo opponit̄ ad. l. istā vos habetis in. l. ista si cōuenit inter me ⁊ te vt filiū tuū seruū meū manumitterē: ⁊ tu filiū meū naturalē seruum tuū manumitteres: si manumisi tuū ⁊ tu nō manumittis meuʒ: ago ꝯ te p̄scrip. verb. vt manumittas vel interesse prestes: q: nō manumisisti nec detrahet̄ de meo īteresse ꝙ filiū naturalē seruū meū habeo libertū q: est liber ⁊ libertas ⁊c. vt. j. de reg. iu. l. libertas: sed lex vr̄ cōtra. ⁊ vr̄ ꝙ detrahet̄ de interesse meo ꝙ filiū tuū seruuʒ meū quē manumisi habeo libertū. vñ vr̄ ꝯ. s̄. de act̄. emp. ⁊ vē. l. titius. ⁊. l. idēq̄ iul'. ad qd̄ pōt dici vbi manumitto seruuʒ meū ad petitionē tui tu ecōtra non manumittis tuum vt cōuenistis teneris mihi p̄scrip. ver. vt manumittas vel interesse prestes: quāti interest mea illum seruum tuum filium meum naturalem manumitti ⁊ de hoc interesse non detrahetur quanti interest ꝙ habeo meum seruum quem manumisi libertum meum ⁊ sic intelligitur hic sed in. l. ista ego emptor manumisi seruum non ad petitionem venditoris: sed q: mihi placuit. si postea apparet ꝙ illi seruo debebat̄ fideicō. libertas si ille manumissus vult habere heredem patronum pōt hoc facere: ⁊ isto casu ego emptor nullā habeo actionem quia nō interest mea cum sit libertus. vñ vbi omnino alius casus ponitur Sed denuo ad. l. istam opponitur ⁊ vr̄ ꝙ si conuenit inter me et te vt tu seruum tuum filium meū manumitteres ⁊ ego seruū meū filium tuum manumitterem: si manumitto seruum meum tu non tuum: videtur ꝙ nō tenearis ad interesse: sed tenearis eum precise manumittere: q: qui tenetur ad factū precise tenet̄ facere. vt. s̄. de procur. l. filiusfa. ī fi. ad quod vos dicetis regulariter q tenetur ad factum non cogit̄ precise facere. vt. j. de re iudic. l. si qs ab alio in fi. in casibus est spāle vt quis cogat̄ precise facere sicut est si tu venisti ad defensionem et dominus satisdedit pro te. vt in. l. si filius. in fi. ⁊ in. l. sed hec. §. preter. ⁊. s̄. quod me. cā. si vi. ⁊ in op. no. nū. act̄. vt. j. de op. no. nū. l. hec stipulatio. §. fine. vnde illi sunt casus spāles non debent trahi ad consequentiam. Or signori vltra procedo et quero q̄ sit ratio quare in do vt des: do vt facias: ⁊ in facio vt facias: datur prescri. v̄. sed in facio vt des datur de dolo quia videlicet habent similitudinem cum cōtractibus iurisgē. pariūt ciuiles act̄. s̄. de origi. iur. l. ij. §. omniū. sed facio vt des nō habet similitudinem cum ꝯtractibus iurisgē. vñ non parit ciuilem act̄. sed de dolo: sed possum dicere ꝙ habet similitudinem cū emptiōe. vēditor tradit rem quia tradere facti est: vt emptor det precium. s̄. de act̄. emp. l. j. et. l. iul. §. offerri. dominꝰ Jo. ⁊ aʒ. reddūt aliam rationem in do vt des si do non das mihi abest ⁊ tibi adest quomodo possem dare quin tibi adesset nō possum: igitur vestio pactum dabitur actio prescrip. v̄. similiter in do vt facias. si do vt facias mihi abest tibi adest: datur prescrip. v̄. vt. C. de re. permu. l. ex placito idem in facio vt facias. in facio vt des si conueni facere vt des si factū est tale ex quo mihi abest tibi non adest non vestio pactuʒ decepisti me: ratione huius doli teneris de dolo ad interesse: sed si facio vt des vt quia mihi absit ⁊ tibi adsit. tunc datur p̄scrip. v̄. vt. C. de dolo. l. cum proponas. ⁊. j. e. l. solet. salua eorum auctoritate melius est hic dicere. vnde obijciūt sibi ī do vt facias pone primo fecisti: tñ ibi datur prescrip. v̄. dicūt ipsi nō cōsideramus ibi illud qd̄ fit sed quod fieri debet: quia primo debeo dare q̄ꝫ tu facias. in facio vt des consideramus primo qd̄ fit non quod fieri debet. vnde datur de dolo actio. si conueni manumittere vt des tu das nō manumitto tūc nō inspicimus qd̄ est factū sed qd̄ erat faciendum: datur de dolo sed dñs odo. non cōcordat cuʒ eis tū q: illa. l. cum ꝓponas loquit̄ in facto in quo non abest q̄ꝫtū ad manumissionē. Item quia iste. §. simpliciter dicit ꝙ datur de dolo. vnde consueui ita dicere: in do vt des pariter tenemur ⁊ in facio vt facias pariter tenemur: si conueni dare vt des: si do ⁊ tu nō das nō interuenit ibi tanta malicia ꝓpter paritatē: igitur datur prescrip. v̄. in do vt facias pariter tenemur teneor dare qd̄ est minus tu facere qd̄ est grauius: inspecta humane cōditiōis dignitate: sicut cōsueuit dicere q̄libet pena corporalis ⁊c. vt. j. de pe. l. in seruorū vbi conueni dare ⁊ tu facere: si dedi ⁊ tu non facias nō tantā fraudem cōmitto teneor p̄scrip. v̄. sed vbi conuenio facere vt tu des: si facio ⁊ tu non das: maiorē maliciā committis debet dari de dolo. nā si nō daret̄ malicia remaneret impunita qd̄ non debet esse. s̄. de do. l. fi. Ad istā rōnē instat̄. si primo das q̄ꝫ faciaʒ non interuenit magna malicia. rñdeo inspicimꝰ qd̄ fieri debet nō qd̄ fit. vt. s̄. de of. pre. l. iij.

Error in noīe ꝯtractus non vitiat ꝯtractum.

Insulā tibi hoc modo. † In. l. ista dicitur: dedi tibi insulam vt tu aliā insulaʒ mihi reficeres q̄ act̄. teneris mihi ex vēdito non. q: nulla fuit vēditio sed q: fuit contractꝰ innomiatus facio vt facias: mihi teneris prescrip. v̄. ciuili vt serues conuētum vel interesse prestes. h. d. ista. l. [vendidi] id est dedi nullo alio p̄cio conuēto. [vēditionē] q: vēditio non est nisi res sit vendita ꝯuēto p̄cio in pecunia numerata vt. s̄. de ꝯhen. emp. ⁊ ven. l. j. [incerti agendū est] id est p̄scri. v̄. ad interesse qd̄ est incertū. ⁊ bñ exposui vendidi. i. dedi: q: fuit ꝯctꝰ innominatꝰ do vt facias. vñ teneris p̄scri. v̄. vt facias vel vt interesse p̄stes. vt. s̄. l. pri. §. at cū do vt facias: sed si accepto p̄cio vendidi tibi insulā possem te cōuenire ex empto veteri ⁊ noua p̄scri. verb. vt. s̄. de act̄. emp. ⁊ ven. l. tenet̄. §. j.

Si tibi decem. In. l. ista d̄r dedi tibi. x. vt stichum seruum tuuʒ manumitteres nunqd potero agere prescrip. v̄. vt manumittas vel interesse mihi prestes: respōdetur ꝙ sic sed si mea non interest ipsa decem possum repetere cōdi. ob causam: quia dedi ob causam ⁊ causa non est secuta. h. d. [si tibi. x. dedero] vt spēm: sed si dedissem ad numerum succederet constitutio ⁊ faceret eum liberum. vt. C. si mā. ita fu. ali. l. iij. [reddas] nā dedi ob causam ⁊ causa nō est secuta possum repetere. vt. s̄. si cer.

peta.l.non omnis.§.j.

SI dominus. In.l.ista dr: tu dicebas ꝙ seruus meꝰ fecerat tibi furtum dedi tibi seruū meū estimatuʒ vt subijceres eum q̄oibus ⁊ si inueniret furtū fecisse qd puniret alias tenereris mihi reddere ſuū vel estimationē ꝓut vellē: postea ſuū subiecisti q̄oibꝰ ⁊ nō est iuētꝰ culpabilis. ad qd teneris mihi possum petere ſuū vel eiꝰ estimationē si mihi placuerit: lʒ si ſuꝰ eēt depħēsus i furto ñ tenereris mihi reddere: ⁊ si illa q̄uētio fuerit vallata stipl'one agā ex stip. vl' agā ꝑſc.v̄. nec vr̄ fuisse nudū pactū quotiēs lege certa daret ſuꝰ. h.d. ista.l. [aggrauētur] fecisse necne i iudicio vel extra [q̄ōnis habēde cā] .i. vt poneret ad tormēta. [estimatū dedisset] sed si inestimatū dedisset agit ob cāʒ ad ipsuʒ seruū nō ad estimationē que facta nō est. vt.s̄.de cōdi. ob cāʒ.l.cū seruus [cōpertū fuisset] sub. fecisse furtū [agi posse] i. prescri.ver.act. vt reddat seruꝰ vl' eiꝰ estimatio [i admisso] .j. i furto [tūc] .i. deprehēsus fuisset [oportere.] accedit.s̄.de q̄di. ob cau.da.l.cū seruus [dixi] sub. qñ seruus non fuit cōpertꝰ in furto. [ꝓbaret lege] qꝛ dicūt quidā ꝙ pactum vestit rei interuentu ⁊ sic agit ꝑſcrip.v̄. vt.C.de re.ꝑmu.l.in rebꝰ. ⁊.l.ex placito. vel dicatis ꝙ vestitur coherētia q̄ctus. vt.C.de pac.conuen.l.ij.

OB eam causam. In.l.ista dr: si conueni te debitorem meū in.x. per acceptilationē liberare vt tu tuū debitorē mihi delegares ⁊ liberaui te: ⁊ tu tuum debitorē mihi non delegas cōueniam te ꝑſcri.v̄. vt serues cōuētū vel interesse ꝑstes nō aūt cōueniā te vt vetus obligatio restauret. h.d. ista.l. [liberatus] debitor a suo creditore ꝑ acceptilationē [delegaret] scʒ titio creditori suo ⁊ ita fuit facio vt facias. [incerti actione] id est prescrip.verb. actione: que dicitur incerti: quia datur ad interesse qd est incertum [sequatur] Sed ad.l.istā op. ⁊ vr̄ ꝙ restauraret vetus obligatio. vt.s̄.de cōdic. ob cau.da.l.si qs accepto tuleris. ad quod potest dici ibi obligatio erat pura ⁊ liquida. hic nō: vel pōt legi littera ista vt dicamꝰ non ago vt vetus obligatio restauretur tm̄: sed ago vt deleget nomen sui debitoris vel prestet interesse: ⁊ ita habet electionem vt act. restauretur: vt in.l.q̄tra. vel prescrip. ver. actio vt hic.

PArtis tertie. In.l.ista dr: testator instituit sibi heredē vxori sue vel alij vsufr. tertie partis bonoꝝ suorum legauit: eo mortuo ⁊ adita hereditate bona heredis a creditoribꝰ eius sunt distracta. postea tertia pars pecunie que ex partis tertie estimatione ad eum pertinebat vsufr. est soluta mulieri: sed ꝑ ignorātiā est omissa cautio de tanta pecunia restituenda finito vsufructu nunqd heres poterit petere ab eo pecuniaʒ que causa fruendi data est certe sic: act. in factum. h.d. ista.l. [legauit] ponamus vxori sue. [heredis bona] .s. defuncti que facta sunt heredis [que estimatione] scʒ facta [fiebat] id est colligebat vel redigebat [accepit] scʒ a creditoribus [stipul'o] sub. de tanta pecunia restituenda: finito vsufr. [dari debere] que est pretoria quia equitas suggerit act. dari. vt.j.e.l.quotiens. Sed opponitur ⁊ videt ꝙ ipsa cautio possit condici. vt.s̄.de vsufr. earum rerū que vsu cōsu.l.hoc senatus.§.pecunie. ad qd vos dicetis ad ipsam cautionē agitur condi. incerti. vt in.l.contra. hic autem agitur ad ipsam pecuniam act. in factum. vel dicatis ibi soluit heres hic soluerunt debitores.

☞ Lex aquilia vbi deficit suppletur actione in factum.

QUia actionum. †Lex ista sic̄ ⁊ superior respicit vltimaʒ partem rubrice: de act. in factū p̄reto. ⁊ dicit hic diceret aliquis cur in factum actio pretoria fuit introducta: rñdit iuriscō. ꝙ numerus actionū nō erat plenus: qꝛ nō inueniebant actiones que sufficerēt in oibus casibꝰ. vnde inuenta est actio in factum que dat vbi alia actio locum non habet: sicut est videre in.l.aquil. cum dānum datur a non corpore in non corpus. nam in subsidium datur actio in factum. h.d. ista lex [quia actionum] sub. spālium a pretore introductaruʒ. vt.s̄.de iur.om.iud. l.si quis id quod.§. quod si dū [exigit] nam actio.l.aquil. directa habet locum vt insti. de.l.aquil.§.ceteruʒ. ⁊.§.his verbis. ⁊.§.vl.

☞ Actio prescriptis verbis datur vt fiat qd cōuenit in pacto incontinenti apposito.

SI vir vxori. In.l.ista dr: vir vxori sue vēdidit certos fundos ⁊ in vēditione est appositum tale pactuʒ: si vxor desijsset eē nupta teneretur eodem precium reddere fundos: que actio habebit locum certe prescrip.v̄. ciuilis: idem esset in alijs ꝑsonis: si vendo tibi rem certo precio et tali pacto vt tenearis mihi reddere: si ad talem diem reddam precium: similiter teneris mihi in factum: ciuili prescrip.v̄. h.d. ista.l. [comprehensum est] id est pactū appositū est [si ipse] scʒ vir. [eodem precio] reddito vxori [trāscriberet] id est vēderet [i factū] id est ciuilē prescri.v̄. [esse reddendum] vñ fuit pactuʒ appositū incōtinenti. vñ parit nouā et veterē informat. vt.C.de pac.cōuen.l.ij. [ideoq̄ʒ] scʒ quod dictū est in viro ⁊ vxore [obseruādū est] vt.s̄.de act.emp. ⁊ vē.l.tenet. §.si tibi. ⁊.§.si alij.

SI tibi rem. In.l.ista dicitur: tradidi tibi reʒ meam vt certo precio venderes ⁊ si pluris vēderes id haberes. modo queritur que actio habeat locuʒ an mādati an ꝓ socio: ⁊ respōdetur ꝙ non habet locum mandati: quia mandatum gratuitum non fuit: nec pro socio quia nolui eū esse socium precij: dicenduʒ est ergo ꝙ fuit cōtractus innominatus do vt facias. vñ dabitur actio in factum ciuilis prescri.v̄. h.d. ista.l. [heres] sub. ⁊ istud pactuʒ tibi fieri vt magis esses sollicitus vt vēderes pro taxata summa [gesto] quia fuit alius contractus innominatus do vt facias [debent] vñ mādati actio cessat. vt.s̄.manda.l.j. [exceperit] ⁊ iō pōt agere in factum ciuili.

SI tibi aree. In.l.ista dr: ego dominium aree mee dedi tibi vt deberes ibi insulā edificare ⁊ partē mihi reddere nunqd est emptio: certe non. Itē non est mādatuʒ nec societas. secus est si tradidero tibi puerum docenduʒ vel pecus pascendum vel puerum nutriendum: hoc pacto vt venderes certo precio: ⁊ precium esset cōmune. hoc casu erit actio ꝓ socio: quia dominium pueri vel pecoris non transtuli. sed si fecero tuum dominium pueri: id est in puero qd in area: que ergo actio habet locum in predictis casibus: certe ciuilis in factum prescri. ver. sed et si tibi tradidi partē aree vt ibi edificares: et non trāstuli in te dominium erit actio pro socio. et idem erit si trāstuli in te partem dominij aree et partem non. et tradidi tibi eodem pacto habet locuʒ actio prescrip.ver. h.d. ista.l. [dedero] sub. eo pacto [sed recipio] et quia precium debet iteruenire in pecunia numerata. vt.s̄.de contrahen.emp. ⁊ ven.l.j. [desinit] nisi q̄traheretur societas omnium bo. sed ⁊ tunc si desijt esse dominus ꝑtis suorū bo. tūc incipit esse dn̄s partis socij. vt.s̄.ꝓ socio.l.j. ⁊.ij. [eo] id est hac ratione [quid ergo est] sub. si non habet locum nec venditi actio: nec mādati nec ꝓ socio. in primo casu huiꝰ.l. ⁊ i.v̄. sʒ si forte [ꝑſcri.v̄.] q̄re: qꝛ fuit do vt facias. vt pʒ i ꝑn. huiꝰ.l. ⁊.s̄.e.l.naturalis. in ver. at cū do vt facias [erit societas] et tūc datur actio pro soc. [passus sit] vt tunc habeat locū actio in factum ciuilis. i. prescri.ver. ⁊ ad istud concor.s̄.pro soc.l.si margaritam. ⁊.C.de pac. l.si pascenda pecora.

CUi seruandarum. In.l.ista tractat de act. in factū p̄reto. et ponūtur certa exēpla in quibꝰ habet locū ecce merces tue ⁊ mee erāt i eadē naui ego cā nauis subleuande merces tuas in mari ꝓieci: si iusta de cā feci nō teneor: sʒ si feci sine iusta cā teneor de dolo: si culpa teneor in fctm̄. scdʒ exēplū est si seruū tuū in hieme expolio ⁊ de frigore mortuus est de vestimētis teneor tibi furti act. si q̄tractaui: de seruo i factū act. ⁊ etiā criminal'r de seruo pōt agi q̄tra me. tertiū exēplū est si calicē tuuʒ in mari ꝓieci. ⁊ nō cā q̄tractādi nō teneor furti nec.l.aquil. sʒ teneor in factū preto. quartū exēplū est glās tua cecidit in fundū meum ego imi sso pecore depastus sum. nō ages ex lege.xij.ta de pastu pecoris: qꝛ in tuū fundū nō imisi: neq̄ʒ de paupie neq̄ʒ.l.aquil. sed ages act. i factū pretoria. h.d. ista.l. [qui seruādarū merciū] al's ꝙ est i l'ra merciū [suarū cā] sub. tm̄. vt.j. subijcit [nulla tenet actiōe verum est dn̄o merciū. cuius merces in mari ꝓiecte sunt tenetur tm̄ magistro nauis: ⁊ sic soluit q̄.s̄.ad.l.rho.de iac.l.ij. i pri. [ꝙ dolo tenet] vnde de quo casu tenet de dolo si dolose fecit: eodē casu in factū si sine dolo fecerit. vt.s̄.de dolo.l.elegāter.§.seruus. ⁊ C.ad exhi.l.exhibitiōis [sed ⁊ si seruū] ecce scdʒ exēplū [poterit] sub. si illa vestimēta abstulit aīo lucrādi ⁊ cōtractauit [aduersus eū] seruata .s.l.corñ de sic. vt.s̄. ad.l.aquil.l.ide neratiꝰ.§.si quis de dolo [sed et si calicē] ecce tertiū exemplū: [nō lucri] qꝛ si cā lucri teneret furti [neq̄ʒ furti] qꝛ non fecit aīo lucrandi. vt infra de fur.l.j. [act. esse.] quare: qꝛ suo corpore non dedit dānum. et res nō est facta deterior. [agendū.] subsidiaria.l.aquil. et de ista materia dixi.s̄.ad.l.aquil.l.si seruus seruū.§.si puero. [si glās] ecce quartum exemplū [depascā] si sine dolo: qꝛ sine dolo: teneor ad exhib. vt.s̄.ad exhib.l.iul'.§.si glans. [cōcurrere] id est competere [neq̄ʒ de paupie] quia non fecit contra feritatem sui generis [in factum itaq̄ʒ] id est pretoria [agendum] vt.j.e.l.quotiēs. Domini circa materiam istam de pastu pecoris debetis scire ⁊ notare quot sunt casus. primus casus est: quando glans tua cadit in fundum meum ⁊ immitto pecus vt depascat: hic habet locuʒ act. ad exhib. si fecit dolose: vel in factū si non fecit dolose: vt hic modo est alius casus quando cadit in fundum tuuʒ ⁊ immito pecus et

cus ⁊ depastus sum teneor de pastu ad interesse et hoc est quod dicit littera: neqȝ ex lege.xij.tab.de pastu pecoris: ⁊ ad istud accedit.C.ad.l.aquil.l.vlt.modo est tertius casus: qñ non ĩmitto pecus meum: sed pecus meum ingreditur in fundum tuũ et pascit fructus tuos: qua act̃.teneor tibi: hic non habet locum de pastu pecoris qꝛ nõ immisi.nec in factum qꝛ in eodẽ pastus nõ sum.vñ que actio habet locum.certe actio scd̃m legem saltim datam: habet locũ cõdictio etiã pro cõsuetudine loci ville vel vici: ĩ qua pecus depastũ est: vt.C.de noxa.act̃.l.ij.sed si lex non est saltim data quid erit: certe dicam ꝙ teneor dño ad indẽnitatem prestãdã vtili actiõe in factũ: qꝛ equitas hoc suggerit.vt infra.e.l.quotiẽs et qꝛ est quod mihi imputetur cur nõ custodiui pecus ne damnũ daret.vt ar.s̃.de rei vẽ.l.a bonefidei.⁊.s̃.cõmo.l.si vt certo.§.plane.vel possum dicere ꝙ habet locum actio si quadrupes pauperiem fecisse dicatur: vt insti.si qua.pau.fe.di.l.j.§.vlti.⁊.s̃.si quadru.pau.fe.di.l.j.plene dixi.

Solent qui nouerũt. In.l.ista dicitur si serui tui fuerũt tibi furtiue subtracti ⁊ aliqui indicauerunt tibi vbi sunt nõ propterea cõmittunt furtum et idõ si aliq acceperunt a te mercedẽ pro indicando fure seruorũ tuorum licite acceperunt: ⁊ ideo nõ tenentur illud tibi reddere: qꝛ datum est ob causam licitam: sed si non accepi mercedẽ pro indicio sed conuenisti dare mercedem vt indicarem: et ego postea indicaui ⁊ tu non das potero te cõuenire actione prescriptis verbis: si fuit do vt facias: vel de dolo si fuit facio vt des: qꝛ ista conuentio nõ est nuda.hoc dicit ista lex: videatis expositionẽ littere [eos] scȝ indicantes.[conditionem] ob turpem causam vel sine causa.[actionem non oriri] quia ex pacto nudo non datur actio vt.s̃.de pac.l.iurisgen.§.sed cuȝ nulla[prescrip.verb.] si fuit do vt facias qꝛ conuenisti dare vt indicarem: sed si fuit ecõtra: facio vt des: quia cõueni indicare vt tu dares dabitur de dolo[arguatur] et hic est verus intellectus.vt.s̃.e.l.naturalis.§.at cũ do.⁊ qdam dicunt ꝙ istud nisi ponitur correctiue ⁊ dicunt si cõueni indicare vt tu dares datur de dolo: ⁊ si indicor tu nõ das datur tibi prescrip.ver.quare hoc: quia ex isto facto videt̃ tibi adesse: mihi aũt non videt̃ abesse.vñ de dolo dat̃ sicut dat̃ vbi cõueni manumittere vt tu dares.si manumitto ⁊ tu non das: sed hic conueni dare vt faceres.vnde datur actio prescriptis verbis.vt notaui in prealle.l.naturalis.alij dicunt si tibi adest ⁊ mihi abest: datur prescrip.ver.sed si tibi non adest de dolo dat̃: sed verior est primꝰ ĩtellectus vt ibi dixi.⁊ no.in.l.ista ꝙ aliquis nõ tenetur indicare furem: quia licet ei precium accipere pro indicio: accedit.vt.s̃.de cõdi.ob tur.causam.l.idẽqȝ.in.fi.sed licet non teneatur quis indicare furem iure actionis iudicis officio posset cogi.vt.s̃.de offici.pre.l.iij.

Permisisti. In.l.ista dicũtur duo primo dꝛ tu permisisti cretaȝ mihi eximere de fundo tuo eo pacto vt eum locũ vnde eximereȝ: replerẽ: exemi non repleo teneor tibi prescrip.v̂.ciuili ad interesse qꝛ fuit cõtractus innominatꝰ facio vt facias.verũtñ si vẽdidisti mihi cretã eo pacto vt replerẽ locũ vñ eximerẽ teneor ex vendito: sed quid si cõcessisti mihi vt eximerẽ: postea non pateris me tollere qua act̃.te conueniã certe ad exhibendũ: qꝛ voluntate tua exemi: sed quid cõcessisti mihi vt fundo tuo seminarem ⁊ fructus tollerem postea nõ pateris tollere fructus: qua act̃.teneris ⁊ certe si dolo fecisti teneris de dolo: si sine dolo fecisti teneris act̃.in factũ pretoria.h.d.ista.l.videatis expositionem lr̃e[permisisti] sub.ex cã donationis: ⁊ sic loquitur primus casus huius.l.[competere] quare: qꝛ fuit facio vt facias[ex vẽdito ages] sub.⁊ nihilominus prescrip.ver.informata ex pacto apposito incontinẽti.vt.C.de pac.cõuen.l.ij.[exempta sit.] ⁊ hoc qñ impedit me sine dolo: al's si impedias me dolo teneris de dolo.vt.s̃.de dolo l.si cũ mihi permisisses[sed ⁊ erit de dolo] si dolo ĩe hoc fecisti: et facit ad.l.istã.s̃.de dolo.l.si cum mihi permisisses.

Si gratuitã tibi. In.l.ista dꝛ: concessisti mihi in domo tua gratis habitare: postea nõ reddo tibi domũ qua actione tibi teneor: certe cõmodati vel prescrip.ver.sed vtiliꝰ est prescri.v̂.agi debere vt finito vsu mihi reddas.h.d.ista.l.in prin.videatis expositionẽ littere.[p̃scriptis v̂bis agere] immo vr̃ ꝙ sit vtiliꝰ agi cõmodati.vt.s̃.e.l.j.§.j.sed rñdeo vbi certũ est qd̃ cõmodaui agit̃ cõmodati.vt in.l.ꝯtra.sed vbi dubitatur tutius est agere p̃scrip.ver.vt hic.

Si margaritas. In.§.isto dicitur: tradidi tibi margaritas estimatas vt illas venderes ⁊ redderes vel margaritas vel estimationẽ: ante venditionem margarite perierũt cuius est periculum: distinguit̃ si te rogaui meum est periculum: si aũt tu me rogasti tuum est periculum: si neuter alterum teneris de dolo ⁊ lata est culpa ⁊ teneris ex hac causa actione prescrip.verb.h.d.iste.§.videatis expositionem littere.[si margaritas] sub.vendendas [si tu me tuum] ibi venales margaritas habebã.vt.s̃.si cer.pet.l.rogasti.nec ob.s̃.de esti.act̃.l.j.qꝛ intelligẽda est ſm istã distinctionẽ vel dicatis vt ibi dixi[dolũ ⁊ culpã] latã ⁊ leuẽ: nõ casum fortuitũ vt plene dixi.s̃.de estimatoria actione.l.j.

Si rem tibi inspiciendã. In lege ista dꝛ dedi tibi rẽ inspiciẽdã: postea tu dicis te rẽ perdidisse ⁊ non reddis qua actione teneris mihi certe si ignoro vbi sit ago cõtra te p̃scrip.v̂.si liquet mihi vbi est si est apud te agã ꝯtra te act̃.furti vel cõdi.fur.⁊ act̃.ad exhi.vnuȝ sciatis ꝙ vbi dedi tibi rẽ inspiciendã distinguit̃ cuius contemplatione datũ est: vt si dedi tui ꝯtẽplatione vel mea ⁊ tua teneris de dolo ⁊ culpa.si autẽ mei causa tm̃ datũ est tibi teneris de dolo.h.d.iste.§.vel ista.l.videatis expositionẽ littere [dedi] id est tradidi.[furti agere possum.] vt.j.de fur.l.rem inspicendam [vel condicere] si ꝯtractat[vel ad exhib.] sub.⁊ rei vẽ.vt.C.de fur.l.ancille [culpam] latam ⁊ leuẽ⁊ leuissimã quando tui causa accepisti ad instar cõmodatarij.vt.s̃.cõmo.l.si vt certo.§.nunc videndũ[accedat] ⁊ ad istud concordat.s̃.commo.l.si vt certo.§.nũc videndũ.⁊.l.eã q.§.qd̃ si rẽ.⁊.j.de reg.iur.l.cõtractus.

Sed cũ vnũ bouem. In.§.isto dicit̃: habebã vnum bouem ⁊ tu vicinus meus alium: conuenimus vt iungeremus meum ⁊ tuum ⁊ conuenimus vt alternis deceȝ diebꝰ vteremur postea bos meꝰ perijt apud te qua act̃.agam contra te certe non cõmodati: qꝛ nõ fuit gratuitũ vñ agã prescri.ver.hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere [commodaremus] improprie dicit commodaremus: vnde exponatis id est ad vsum cõmodũ daremus [commodatum] quod debet esse.vt.s̃.cõmo.l.si vt certo.§.nunc videndũ [agendũ est] vt.s̃.e.l.j.⁊.ij.⁊ facit.s̃.si cer.pe.l.rogasti.§.item si te rogauerim.

Si cum mihi vestimenta. In.§.isto dicitur volebam a te emere vestimenta rogaui te vt dimitteres apud me vt ostenderem alijs qui cognoscerent melius me: vi ignis perierunt: nunquid teneor tibi certe non qꝛ de custodia tm̃ teneor.h.d.iste.§.videatis expositionem littere.[vẽderes] id est vẽdere velles[vi ignis] ⁊ sic casu fortuito.vt.s̃.pro socio.l.cum duobus.§.dãna fatalia.[periculuȝ] leuissime culpe vel casus fortuiti quia nullo iudicio ⁊c.vt.C.de pig.act̃.l.que fortuitis.

Si quis spõsionis causa. In.§.isto dꝛ dicebã ꝙ saltarẽ per quindecim pedes vno saltu vel ꝙ p̃ijcerẽ teluȝ per tot passus tu dixisti ꝙ nõ facerem.vnde dedisti anulũ cuidã tertio sponsionis cã ego vici ille cui dedisti anulũ nõ vult mihi reddere qua actione tenet̃ mihi: respondetur ꝙ si fuit iusta causa dãdi repetam act̃.prescrip.v̂.reprobata op.sab.q dixit ex hac causa agi posse act̃.fur.⁊ cõdi.fur.qꝛ illius anuli nec possessionem habui nec dominiũ habuit: sed si fuit iniusta causa dãdi ei qui dedit anulũ dat̃ cõditio.h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e[victori] qui vicit in saltãdo vel p̃ijciendo vel alio mõ licite ludẽdo nõ ad aleas vel ad magidẽ.vt.s̃.de alea.l.solẽt[furti] q.d.nõ facit furtum.vt.j.de fur.l.si vendidero.§.vlti.⁊.j.de vsuca.l.si fullo.sed fallit in cõmodatario ⁊ fullone ⁊ creditore quibus cõpetit actio furti.⁊ tñ non possident.vt institu.de ob.que ex delic.nasc.§.furti.⁊.j.de fur.l.si is qui rem vel põt dici lȝ illi non habeant possessionem habent tamen detentionem.vnde gratia illius detentionis possunt experiri.vt.s̃.loc.⁊ condu.l.is qui.⁊.C.de fur.l.vl.§.sed cuȝ in scd̃a[erit] cũ turpitudo fuit tm̃ ex parte accipientis.vt.s̃.de condi.ob tur.cau.l.j.⁊.ij.

Si apud te. In.l.ista dicitur.deposui apud te pecuniam vt dares titio si seruum meum fugitiuum reduceret.tu non dedisti quia ipse non reduxit: si non reddas mihi pecuniam qua act̃.teneris mihi: respondetur ꝙ prescrip.verb.non depositi sequestraria qꝛ ego et ille qui debebat deducere non deposuimus hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere [deposuerim] id est posuerim: ita vt transtulerim dominium: al's non daretur personalis actio prescriptis verbis.vt argumentum instituta de actione.§.sic itaqȝ[si fugitiuum meum] id est seruum fugitiuum [reduxisset] nam licet accipere pro indicando fure.vt.s̃.eodem l.solẽt[agere] sub.ꝙ̃ sit ad aliam actionem recurritur: puta depositi quia non est depositum.[non enim ⁊c.fugitiuarius].i.ille qui fugitiuũ reducere debuit vel indicare: al's fugitiui indiciariꝰ [deposuimus] sub.nec ego solus qꝛ ꝓprietatẽ trãstuli[depositũ sit] quia apud sequestrũ habẽt duo deponere vt.s̃.depo.l.apud.

Rogasti me. In princi. huius. l. dr: rogasti me vt mutuarez tibi. x. ego tamen non habebā: rem meā tradidi tibi vt venderes ꝛ precio vtereris: illam rem vendidisti et precio vsus es qua actione teneris mihi preciū rei mee reddere: certe pscri. ver. hoc dicit prin. huius. l. videatis expositionez littere. [darem] scz mutuo proprij cōtractus. si aūt perdidisses tunc periculuz esset tuum. vt. s. si cer. peta. l. rogasti.

Si predium. In. §. isto dicitur: pro te prediū obligaui conuenit inter me ꝛ te vt ea de cā fideiussorem mihi dares indemnitate: pacto non obtemperasti: queritur an possim te conuenire actione prescriptis verbis. respondetur ꝙ sic: si merces nō intercessit: sed si merces interuenerit cōueniā te act. ex locato. h. d. iste. §. videatis expositionē littere [esse actionē] vt. s. commo. l. si vt certo. §. nunc videndum.

Apud labeonem. In principio hui⁹ legis dicit: habebam equos venales tradidi tibi eos experiendos vt si placerēt tibi emptos haberes: illos equos tu curasti ꝛ lucratus es qua actione teneris mihi certe prescriptis verbis: sꝫ quid si tradidi tibi mulas meas vt deberes experiri ꝛ si placerēt tibi haberes emptas: et si tibi displicerent mihi redderes et pro qualibet die mihi aliquid prestares postea: ille mule fuerunt tibi ablate a furibus intra dies experiundi: ad quid teneris mihi: certe si emptio fuit contracta inter nos teneris actione ex empto ad precium al's mercedem petam actione prescrip. ver. hoc dicit ista lex: videatis expositionem lr̄e. [vt si in triduo] .i. intra tres dies. [desultor] id est certator [agēdū] vt prestet quod eo nomine acceperit: quia non debet facere questum ex ea re: vt hic statim dicit. nam inter nos ꝛc. [certares] et ad istud accedit. s. cōmoda. l. si is qui. in principio. ꝛ. s. de in di. adiec. l. j. §. iij. ꝛ. iiij. [vt in dies singulos.] id est pro singulis diebus. [crassatoribus] id est a delinquentibus [actionem.] subaudi ad precium mularum. [talem.] scilicet actionem. [dicendum est] subaudi et sic prescriptis v̄bis vt in principio huius legis habuistis.

Si cum emerem. In. §. isto dicit: tu volebas emere argentum: vascularius detulit ad te vasa argentea ꝛ tibi reliquit cū displicerēt tibi tu per seruuz tuum remisisti: seruus amisit ea: nunqd teneres et certe si tu vel seruus tuus non fuit in dolo vel culpa non teneris et periculum erit vascularij: sed si seruus fuit in culpa teneris p̄scri. ver. h. d. iste. §. videatis expōnem litere [tua] subaudi vel serui tui. [quia ego] .s. vascularius [sit missum.] accedit. s. cōmo. l. si argentū. [labeo ait] si seruus esset minus idoneus: vt. s. cōmo. l. eū qui. in prin. [cōpetere] si in dolo vel culpa tu vel seruus fuit.

☞ Actio specialis qn̄ deficit recurritur ad generalem actiōez prescriptis verbis que dicit̄ in factum ꝛ quando deficit exceptio specialis datur ex equitate generalis in factum. h. d. scdm̄ vnum intel. paul. de ca.

Quotiēs deficit actio. Lex ista respicit illaz partem rubrice de act. in factum que est pretoria ꝛ dicit̄ in. l. ista ꝙ vbicunqꝫ deficit actio vl' exceptio ꝛ equū est dari act. datur actio in factum vtilis. h. d. ista. l. videatis expositionem litere [vel exceptio] ex verbis. l. [vtilis actio] in factuz pretoria. [est danda] sub. si equitas suggerit actionem vel exceptionem dari: et ita nota ꝙ iurisconsul. vocat vtilem in factum quia vtile est ad eam recurri alijs actionibus vel exceptionibus deficientibus: et not. sic exemplum: si pater meus dolo me decepit vltra summam duorum aureorum deficit mihi act. de dolo: quia non datur de dolo contra patrem meum cum sit famosa tamen quia equitas suggerit actionem dari: datur actio in factum vt. s. de dolo. l. non debet. et. C. de dolo. l. si superstite. similiter si parens meus induxerit me dolo vt ei promittam. deficit exceptio doli tamen equitas suggerit dari exceptionem in factum: vt. j. de do. exceptio. l. apud. §. aduersus. et hec actio in factū pretoria de qua loquitur hec lex in multis et varijs articulis tenor eius admissus est. vt. C. de sac. sanc. ecc. l. sancimus. vel loquitur ista lex de act. in factum ciuili que ex quolibet edicto pretoris datur ex quo non decernitur certa act. vt. s. de eo per quem fac. erit l. vlti. in prin. Item datur ista actio in factum ciuilis cum datur dānum a non corpori in non corpus vt insti. ad. l. aql. §. vlti. Itē datur ista actio in factum in quattuor casibus qui ponuntur. s. eo. l. qui seruandarum. et. in alio casu qui ponitur. C. de act. emp. et ven. l. vl. et que differentia sit inter act. in factum pretoriam et ciuilem. dixi. s. de pac. l. iurisgen. in principio. Alij tamen ponunt exempluz in act. in factum prescrip. verb. ciuilis que datur propter incertitudinem contractus. vt. s. de estima. act. l. j. ī pri. et. s. eodē. l. j. §. ij. et. iij. exponunt quotiens deficit actio vel exceptio: vtilis actio vel exceptio danda est si dubitatur de nomine contractus vt in prin. l. habuistis. sed prior intellectus verior est. posset tamen ꝛ alio modo intelligi. vbi ad id de quo queritur habeant locum verba et sententia legis: tunc datur directa actio et exceptio: sed si deficiunt verba sententia tamen habet locum: deficit actio ꝛ exceptio: tamen quia equitas suggerit actionē vel exceptionem dari datur actio vel exceptio: vt est exemplum. s. de iur. om. iudi. l. si id quod. et. s. si qua. pau. fe. dicat̄. l. j. et. l. vlti.

☞ Opus si suscipitur faciendum gratis est mandatum si propter mercedem in pecunia est locatio alias est contractus innominatus.

Si tibi polliendā. † In lege ista dicitur: dedi tibi vestimenta mea polliēdā si tu illa nō reddis qua actione teneris: certe si gratis accepisti teneris actione mādati. si vero mercedem accepistis non gratis vel mercede accepta: teneris act. prescriptis verbis: hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere. [obligatio.] quia mandatum debet esse gratuitum. vt. s. manda. l. prima habuistis [iudicium] id est negocium in prescriptis verbis ꝛ sic in factum ciuilem. vt. s. e. l. j. ꝛ ad istam legem facit institu. loca. ꝛ condu. §. j.

☞ Perdens rem alienam sui culpa tenetur actione in factum si alia actio non superest.

Duo scdm̄ tyberim. † In. l. ista dicitur: ego ꝛ tu ibamus spaciatū rome iuxta tyberim habebam anulum in manu rogasti me vt demonstrarem tibi: ego anulum posui in manu tua anulus meus cecidit in tyberim qua act. teneris mihi. certe act. in factū aquil. ad estimationem anuli hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere. [duo scdm̄] id est iuxta [illi.] cui ostensus erat [actione] id est. vtili. l. aquil. facit s. e. qui seruandarum. et. s. ad. l. aquil. l. si seruus seruum. §. si cum anulum.

Titius sempronio. In lege ista dicitur: quidam titius paterfamilias cuidam sempronio mutuauit. xxx. sub semissibus vsuris: et fuit appositum pactum vt de illis semissibus vsuris prestaret tributum fisco et qd̄ minus prestitisset redderet titio et si plus solueret decideret de sorte: vel si solueret plus ꝙ esset vsura ꝛ sors quod illud titi⁹ redderet sempronio. modo queritur si plus est in vsuris semissibus ꝙ soluerit nomine tributorum qua actiōe teneatur sempronius ei reddere superfluum: et respondetur ꝙ videtur ꝙ non competit aliqua act. ex stipulatione non: quia stipulatio nulla interposita fuit ꝛ vsure pecunie date mutuo sub vsuris non debentur citra vinculum stipulationis: sed videtur ꝙ teneatur mandati qua si mandauerit. Denuo non videtur mutuum fuisse: quia in mutuo pertinet periculū ad debitorē. sed certe dicit iurisconsul. verius est in his casibus: fuerit quidam contractus innominatus ex quo detur prescriptis verbis actio. hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere [dedit] vt negocietur ex eis: et lucrum sibi q̄rat: et de illis. xxx. prestet semisses vsuras titio. [vt ex reddit u] id est ex vsuris [tributum] scilicet reipublice [impēdere] id est soluere [semissibus] id est tantum solueret quantum ascenderent vsure [quatominus] ecce secundum pactuz [vt id] id est residuū de vsuris [id quod amplius] modo ponit tertium pactum [aut si.] modo ponit quartum pactum. [titius] scilicet tradens [redegisset] negociando vel etiam dando vsqꝫ ad semisses vsuras. [pecunie quidem credite] id est mutuo sub vsuris date. [vsuras non deberi.] et etiam in mutuo periculum est. [debeat] quia incendium est ꝛc. vt. C. si. cer. peta. l. incendium. vnde not. ꝙ etiam per pactum incontinenti appositum vsure citra vinculum stipulationis non debentur. vt hic. et. C. de vsuris. l. ꝙuis. fallit tamen in casibus quos ibi no. [esset] sub. sempronius: quia cum certum sit ꝙ habebit lucrum non videtur mandatum: quia mandatum debet esse gratuitum. vt. s. in. l. prima in principio. [tutiusqꝫ] scilicet in casu istius legis. et modo incipit determinare. [in factū] ciuilem [excedit] quia mutuum est cum datur vt tantūdem reddatur eiusdem bonitatis. vt. s. si certum petatur. l. cum quid. hic autem minus quandoqꝫ redderetur. vnde fuit contractus innominatus: ꝛ ideo nō datur prescrip. verb. actio. vt hic: ꝛ. s. de pu. l. publiciana.

☞ Opere si pro operibus dantur agitur actione prescriptis verbis.

Si operas. † In. l. ista dicitur: conueni tibi decem operas fabriles serui mei dare vt totidem mihi prestares que actio habebit locū inter nos: certe prescrip. verb. quemadmodum si dedissem tibi penulas vt acceperas tunicas: nec obstat ꝙ si qs per errorem

errorem operas indebite soluit ꝙ ipse nõ repetit: quia opere cõsistunt in facto ⁊ facta non repetuntur: sed si soluerem in quantitate repeterem id quod dedi quia repetitur solummodo qđ solutum est vel tantũdem in eodem genere. hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere. [si operas fabriles] certas vel incertas que dixi. ṡ. de condi. indebi. l. si nõ sortem. §. libertus. [repeti nõ possunt.] quia facta nõ possunt repeti: ⁊ licet opere fabriles nõ possunt repeti vt hic: repetitur tamen eorum estimatio: licet secus sit in artificialibus: vt. ṡ. de condi. indebi. l. si non sortem. §. libertus plene dixi [possunt] quia nec eedẽ possunt repeti nec alie in eodem genere: sed eorum estimatio sic.

Si tibi. In lege ista dicitur: si tradidi tibi cipbos meos vt mihi redderes cõmodatum est et teneris commo. sed si tradidi tibi cipbos argenteos vt redderes argentum tanti ponderis teneris prescrip. verb. sed si tradidi cipbos vt ipsos vel argentum tanti ponderis redderes prescrip. verb. act. competit. hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere. [dedi.] id est tradidi: quia rei cõmodate ⁊c. vt. ṡ. cõmoda. l. in re cõmodata. dare enim est proprie accipientis facere vt. ĵ. de verbo. obligatio. l. vbi autem non apparet. §. vlti. [actio est] sub. finito vsu. [fuerunt.] quia fuit contractus innominatus do vt des. vnde daṫ prescrip. verb. vt. ṡ. eo. l. naturalis. [dares.] id est traderes [eidem] scꝫ qđ sit: do vt des. vnde dabiṫ prescrip. verb. vt. ṡ. eo. l. naturalis. in ver. at cum do.

¶ Explicit liber. xix.

¶ Incipit liber. xx.

¶ De pignoribus ⁊ hypothecis: et qualiter ea cõtrahãtur: et de pactis eorum. Rubrica.

¶ Et rubricam istam ita continuabitis ad superiora primã partem et secũdam ⁊ tertiam. ff. habuistis: in quibus agitur de principalibus obligationibus: tamen ex nominatis contractibus ꝙ innominatis. verũ quia ista est quarta pars. ff. in qua agitur de accessoriis ponitur hic rubrica de pignoribus ⁊ hypothecis: et est differentia inter pignus et hypothecam. vnde de pignore et hypotheca videamus: ⁊ est vidẽdum que res pignori possunt dari. de quo dicitur. ĵ. eo. l. si fundus. ⁊ qualiter cõtrahatur: ⁊ de quibus obligationibus accedant: de quo dicitur. ĵ. e. l. res que actio detur. de quo dicetur. ĵ. eo. l. si fundus. §. in vendicatione.

1 ☞ Obligatio generalis porrigitur ad bona presentia et futura: sed obligatio certe rei non contrahitur etiam in illa re postea debitoris effecta si creditor sciens fuerit.

2 Obligare generaliter quis potest omnia bona sua et specialiter vnam rem.

3 Obligatio generalis in quo differat a speciali.

4 Retentionem quando quis habeat et non actionem.

1 Conuẽtio generalis in pignore. † In principio huius legis notaṫ differentia inter generalẽ obligationẽ omniũ bonoꝝ ⁊ specialem hypothecã alicuius rei: ⁊ est differẽtia talis: si obligo generaliter omnia bona mea non solum videor obligare bona mea presentia: immo ⁊ que postea mea fiunt: secus tamen si obligo tibi rem aliquam specialiter: ꝙ si res illa est aliena non mea nec mihi debita licet ceperit esse mea: postea pro ista re non habebis hypothe. actio. verũtamen si possides poteris vti retentione. hoc dicit ista lex in princip. videatis expositionem littere. [conuentio generalis in pignore.] et est cõuentio generalis in pignore cum obligo tibi omnia bona mea et intelligor obligare presentia ⁊ futura: vt C. que res pig. ob. pos. l. vlti. ⁊. ĵ. de pig. l. ⁊ que nondum. §. qđ dicitur [bonorũ] presentium [recepta est] .i. approbata est vt in generali obligatione bonorum videantur contineri presentia ⁊ futura vt hic: ⁊ in preallega. l. ṡ. proxi. [in specie autem] .i. in speciali obligatione alicuiꝰ rei [debita] quia si esset sibi debita posset obligari. vt. ĵ. qui po. in pig. ha. l. iij. §. ex causa. [vtilis actio] .i. hypothecaria [qui non ignorauit] sub. tempore obligationis. [dabitur] .i. nullo modo dabitur: ⁊ ita sumitur hic difficilius negatiue: et hec expositio est vera cum creditor sciebat alienam tempore obligationis: vel potest exponi [difficilius] .i. cum difficultate [vtilis actio] .i. hypotheca dabiṫ creditori si credebat rẽ alienam [retentio.] Or signori circa principiũ huius legis no. † primo ꝙ quis potest obligare generaliter omnia bona sua: et specialiter vnam rem. accedit. C. que res pigno. ob. poss. l. vlti. et ĵ. eo. l. et que nondum. §. quod dicitur. ⁊. ĵ. de administratio. tuto. l. si duo. et quid operatur speciale quo ad speciem: et generale quo ad genus: vt. ṡ. de pcuratori. l. ij. §. ij. fallit vbi speciale tꝫ vt C. de nego. gest. l. negocium. et. ṡ. si quis cau. l. sed et si quis rei ca. §. quesitum. item fallit vbi speciale requiritur mandatum. vt. ṡ. de procurato. l. pompo. ⁊. l. non solum. ⁊. ṡ. de minori. l. illud. §. si

3 talis. Item not. † in aliquo esse differentiam inter generalem ⁊ specialem obligationem: quia si obligo generaliter bona mea intelligor obligare presentia ⁊ futura: sed si obligo specialiter rem si erat aliena non intelligitur obligata si postea mea efficiatur: vt hic: ⁊. ĵ. eo. l. et que nondum. §. quod dicitur. sic et al's est differentia inter generalem et specialem obligationem. ĵ. e. l. si superatus. et. ĵ. de probatio. l. ante omnia. Item not. † ꝙ alicui consu-

4 litur per retentionem cui non consulitur per actionem vt hic: et ad istud accedit. ĵ. quibus modis. pigno. vel hypotheca. sol. l. j. in principio. ⁊. ĵ. de doli exceptio. l. paulus. ⁊. C. etiam ob cy. pe. pig. re. pos. l. j. sic etiam est simile in nudo pacto vt. ṡ. de pact. l. iurisgẽtium. §. sed cum nulla. ⁊. ĵ. ad. l. falcidiã. l. j. §. id quoqꝫ. simile est in debito naturali tantum: vbi habemus retentionem non actionem: vt. C. de iuris ⁊ facti ignoran. l. ꝙuis. Or signori ad principium huius legis opponitur ⁊ videtur ꝙ in re tibi obligata specialiter que non erat mea tempore obligationis si efficiatur mea quod detur tibi hypothe. vt. ĵ. eo. l. si ab eo. ad quod vos dicetis. lex illa non contradicit: immo ponit omnino alium casum. vnde eum videatis: sed circa materiam huius legis vt sciatis que res possunt obligari et que non: et que videantur obligata: et que non. Distinguetis sic: cum quis obligat: aut obligat omnia bona sua: aut specialiter obligat aliquam rem: cũ quis obligat bona sua omnia vidẽtur presentia et etiam que tempore obligationis erant et futura obligare: vt hic ⁊. ĵ. eo. l. ⁊ que. §. quod dicitur ⁊. C. que res pigno. l. fina. et est verũ quod videtur obligare omnia bona que erat specialiter obligaturus. vnde suppellicilẽ non videtur obligare nec concubinam nec filios naturales. ĵ. e. l. obligatione. et. l. sequen. si autem aliquis obligat rem aliquam specialiter: refert aut rem suam aut alienam. si suam tenetur si tempore obligationis sua erat: vt. ĵ. eo. l. si superatus. et. l. et que. aut alienã sed sibi debitam: et tunc quia debita tenet obligatio. hoc innuit littera ista. ⁊. ĵ. qui po. in pigno. ha. l. iij. §. cum ex causa. si non erat debita: sꝫ ius in ea habebat quia erat obligata ab alio valet obligatio. ĵ. eod. l. etiam. §. item pignus. ⁊. C. si pignus pig. datum sit. si autem non est debita nec ius in eam habet si obligat sub conditione. si erit sua valet. ĵ. e. l. si fundus. §. si aliena. si obligat pure nec postea efficitur sua sed dominus habet ratum valebit. ĵ. eo. l. si fundus. §. j. al'. nõ. C. si ali. res. l. que predium. si sub cõditione cum sua erit: et non est dubium ꝙ tenet obligatio existente conditione: vt in prealleg. l. si fundus. Si autem creditor sciebat alienam cõsulitur sibi per retentionem vt hic: si ignorabat secus vt. ĵ. eo. l. si ab eo. ⁊. l. si titio.

Seruo. In. §. isto dicitur: habebam seruum stichũ nomine: ⁊ ille habebat peculium obligaui tibi eũ pro decem nunquid videor obligare peculium eius tibi certe nõ. et ideo si ad diem non solui tibi decem si alienas peculium serui non valet alienatio nisi specialiter seruum stichum et eius peculium tibi obligassem nec refert an quesierat domino peculiũꝫ stichi tempore obligationis an postea hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere [quesierit.] sub. ante obligationem serui an postea. vnde not. qui obligat seruum: non videtur obligare peculium nisi nominatim dicatur vt hic: sic et qui vendit seruum et peculium non videtur vendere: nisi nominatim vendat cum peculio. vt. ṡ. de contrahen. empt. et vendi. l. quotiens. sic etiam qui manumittit seruum: si in vltima voluntate manumittit non videtur ei concedere peculium nisi specialiter ei concedat: secus est inter viuos. vt. C. de pecu. eiꝰ qui me. li. l. vnica. ⁊ que sit ratio ibi notatur.

1 ☞ Fructus a bonefidei emptore percepti fundo obligato nõ veniunt in obligatione et vsucapio triennij ius pignoris non extinguit.

1 Cum predium. † In. §. isto dicitur: ego obligaui tibi predium meum pignori pro decem si adieci ꝙ predij fructus essent obligati postea illud predium vendidi et tradidi emptor bonefidei fructus predij seuit et percepit et consumpsit: nunquid tu creditor poteris conuenire bonefidei emptorem pro illis fructibus directa hypotheca vel vtili. respon. iuriscon. ꝙ non: immo videtur ꝙ sic: qꝛ si obligo mihi rem meam pignori et alius vsucapit nihilominus potes eum conuenire: ita videbatur hoc casu: certe dicit iurisconsul. istud non obstat: quia vsucapio conuentionem pignoris non extinguit quia questio pignoris est separata a questione dominij: sed hic si obligo tibi predium et fructus predij et postea vẽdo alij bonafide ementi predium et emptor predium seuit et fructus percepit nullo tempore fuerũt mei debitoris ꝗ vẽdidi

prediũ. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere. [vt fructus] sub. qui in posterum percipient: quia fructus qui fuerunt in fundo sunt obligati: etiam si nihil cõuenit inter debitorem ꝛ creditorem: vt. ꝭ. in quib. cau. pig. ta. ꝯ. l. in prediis [bonefidei emptor] qui emit a debitore q obligauerat [non cogetur] intelligo quando seuit ꝛ percepit ꝛ consumpsit: ꝛ postea quia isti nullo tempore fuerunt vẽditoris: vt. ꝭ. statim dicit: ꝛ q2 bone fi. pos. nec habet nec dolo desiit possidere: vnde eos lucrari debet: vt. ꝭ. de vsuris l. qui scit. ꝛ insti. de re. §. si a non dño. sed si fuissent aliquo tpe vẽditoris essent obligati creditori: vt in preallegata. l. in prediis. in princip. videbatur tamen contra tali ratione si obligo tibi rẽ mobilem ꝛ alius vsucapit: nihilominus poterit agere hypotheca. contra eũ. ita hoc casu: sed iuriscon. respondet huic tacite oppositioni que posset sibi fieri. [pignoris enim] ꝛc. [separatur] q. d. si quis est dominus alicuius rei: illã pignori habere nõ potest: vt. ꝭ. de regu. iur. l. neq3 pignus [fuerunt] s. fuerunt sati ꝛ percepti et consumpti a bonefidei emptore: vnde non datur creditori hypotheca. vt. ꝭ. e. l. ꝛ que nondum. §. quod dicitur. sed quid si sati sunt ꝛ percepti a quodã tertio. dicunt quidam ꝙ habeo hypothecariam quia debitoris fuerunt. vt. ꝭ. eo. l. paulus. §. si mãcipia. Uel potest dici licet hii fructus fuerunt debitoris quo ad quid quia pars fundi ꝛc. vt. ꝭ. de rei vendi. l. fructus. nõ tamen sui fuisse dicuntur cum nõ seuerit eos. vnde non veniunt in obligatione fundi: ꝛ ideo si consumpti sunt lucratur eos propter culturam ꝛ industriam suam vt hic dicitur. Or signori habetis hic ꝙ vsucapio conuentionem pignoris non extinguit: sed leges vident velle si obligas mihi prediũ pignori ꝛ alius prescribit: sicut dominũ excludit ope exceptionis ita creditorem: ꝛ sic videtur ꝙ vsucapio conuentionem pignoris extinguat: vt. C. si aduer. cred. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. ꝭ. de vsucapio. l. iusto. §. non mutat. ad quod quidã dixerunt aliud in vsucapione rei mobilis: aliud in prescriptione rei immobilis: videlicet hoc contingit propter diuturnitatem temporis si prescribitur pignus et hypothecarie actioni: secus si vsucapit pignꝰ et hypotheca. actionem potius deberet dici econtra. tamẽ secus est cum vsucapione efficitur dominus prescriptione querit effectum dominii. C. de pac. l. traditionibus. sed illa est ratio ille qui vsucapit rem mobilem a te mihi obligatã ipso iure efficitur dominus: q2 querit dominiũ sibi ꝛ sequela dominii rei vẽ. nõ excluditur hypo. contra eũ quia nõ querit sibi exceptionem: sed q prescribit querit exceptionem si habet debet habere cõtra omnẽ hominem. C. de long. tẽpo. prescrip. l. penul. ꝛ vlti. ꝛ hec ratio colligitur hic: ꝛ. ꝭ. de vsucap. l. iusto. §. nõ mutat. Sed quid obligaui tibi rem meã alius vsucepit eam bonafide nactus sic dominiũ: aduocat hypot. vt hic: soluo tibi aduocabo directa pignoraticia. ꝭ. de pig. actio. l. si rem. §. omis. est res apud me qui vsucepit aduocabit a me ꝛ ego a te ꝛ tu ab illo. ergo res erit in circuitu quomodo tollemus eã: ille vsucepit conueniens eum hypo. ille offert tibi debitũ ꝛ emit nomen meum a te. ꝭ. de euic. l. in creditore. res manebit apud me quo iure vendicaremus directa rei ven. nõ: quia vsucepit: directa pignoraticia non: quia est prodita contra eum: sed aduocabit ab eo cõueniã te directa pignoraticia qđ fiet: emã nomen tuũ: sed certe nomen tuũ est sublatũ si soluo. insti. q. mo. tol. ob. vnde domi. Odofre. dicit non est inuenire circulum: quia in circulo non est inuenire principiũ nec finẽ: sed hic est inuenire principiũ ꝛ finem: vnde obligaui tibi rem meã alius vsucepit conueniens eũ hypo. offerã tibi debitũ: vnde cõueniã te directa pignoraticia. vnde ille qui vsuscepit aduocabit a me. Sed super §. isto consueuit sic queri: pone obligaui tibi rem meã: pendente obligatione quidã tertius vsucapit rẽ bonafide: l3 nõ possit agere contra me tua hypotheca non tollitur contra detinentem. vnde agis contra eum et aduocas ab eo hypothe.

☞ Pactũ qđ non solutis vsuris fructus cedant loco vsurarũ sicut ꝙ non solutis minoribus vsuris currant maiores.

Pacto placuit. † In. §. isto dicit: obligaui tibi rem meã pignori pro decẽ ꝛ conueni prestare tibi vsuras minores ꝛ si ad diem non soluerẽ conueni prestare legitimas ꝛ fructus in vsuras computares: nunqd poteris cõputare fructus in minores: certe sic: ꝛ si forte in stipulatu sunt deducte maiores si ad diem non solueres minores: fructus poteris computare in vsuras maiores. h. d. iste. §. videatis expositionem littere [pacto placuit] i. pacto conuenit [vsuris] s. minoribus [potuerunt] facit. ꝭ. de vsur. l. cum quidã. in princip. ꝛ C. de vsur. l. aduersus.

☞ Uxor potest rem propriam obligare pro marito quatenus ei tenetur occasione illius rei.

Cum predium. † In. §. isto dicit: si vxor cõstãte matrimonio donauit viro suo predium ꝛ maritus illud prediũ alicui obligauit: ꝛ mulier celebrato diuortio ꝑdiũ recuperauit a creditore cui obligauerat maritus postea idem prediũ obligauit pro marito tenebit obligatio certe sic: quatenus facit maritus maiores sumptus in predio ꝙ caperent fructus rei q2 nõ alienũ: sed suũ negociũ videtur gessisse mulier in ea quantitate. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere [donasset] sub. constante matrimonio: ꝛ sic lege refragante. vnde non valuit donatio. vt. ꝭ. de dona. inter vir. ꝛ vxo. l. ij. et iij. [recuperauit] agendo rei ven. qđ facere potuit. vt. ꝭ. de dona. inter vir. ꝛ vxo. l. si sponsus. in fi. [mea dũtaxat] ecce respõsio [viro] quondã. [nõ alienũ] sub. negociũ [videtur] sub. sed suũ. vnde cessat velleianũ. vt. ꝭ. ad velleia. l. sed si ego. ꝛ. l. sed si mulier. ꝛ l. aliquando. in aliqua aũt quantitate non tenetur: q2 sicut ꝑ alio non potest intercedere: ita rem suam pro alio non potest obligare: vt. ꝭ. ad velleia. l. j.

☞ Contra fideiussorem qui pignora a creditore recepit agitur mandati non pignoraticia.

Fideiussor. † In lege ista dicitur: accepi mutuo centũ pro te extiti fideiussor eidẽ creditori pignora obligasti postea cõuẽtus a creditore soluisti ꝛ recuperas pignora: qua actione contra me poteris experiri: certe si fideiussisti cũ mãdato poteris agere mandati: si sine mandato poteris agere: neg. gest. nõ autẽ poteris agere directa pignoraticia actiõe. hoc dicit ista lex videatis expositionẽ littere [fideiussor] qui fideiussit pro debitore [soluit] s. creditori [si mandati] s. contraria [agatur.] mandati act. pro pignoribus [in culpa] si rem fecit deteriorem dolo vel culpa [dato proponitur act.] pignoraticia [queniri non potest] a debitore. vt. C. de pigno. act. l. j. Sed opponitur ad legem istam ꝛ videtur ꝙ fideiussor non conueniatur mandati cõtraria: vt. ꝭ. de nego. gest. l. fideiussor. in princip. ad qđ vos dicetis si redimit pignora pro quibus fideiussit cum mandato conuenitur mandati: sed si fideiussit sine mandato conuenitur negoci. gesto. vt in. l. contra.

☞ Sententia lata contra debitorẽ non preiudicat creditori si lata fuerit post pignus contractum secus si ante.

Si superatus. † In principio huiꝰ legis dicit: obligaui tibi rem meã pignori quã quidã tertiꝰ possidebat egi cõtra eũ ꝛ succubui: quia non probaui: nũquid ista sententia nocet tibi si velis agere hypothe. non: si poteris probare rem meam esse tempore obligationis: sed si rem hereditariã obligaui tibi: ꝛ petis hereditatem ꝛ succubui illa sententia nõ nocebit tibi: sed secus est in legatis ꝛ libertatibus: quia tũc sententia lata contra heredem mihi nocet: ꝛ est ratio quia legata nõ possunt valere si testamentũ non valet: sed bene potest esse ꝙ hereditas est tua ꝛ res: ꝛ tamen succumbis quia non probas te heredem vel dominum. hoc dicit ista lex in prin. videatis expositionẽ littere. [si] i. ꝙuis [superatus] i. victus per sententiã [vendicabat] creditore ignorante: q2 actore non probante ꝛc. vt. C. de proba. l. ij. et C. de eden. l. qui accusare. [actio seruiana] que dicit hypo. in insti. de actio. §. item seruiana. ꝛ hoc est verum si ignorauit creditor: vt hic. ꝛ. C. eo. l. si preses. ꝛ. ꝭ. de re iudi. l. iudicata. §. vlti. secus si sciuit creditor ꝭm Joã. vt. ꝭ. de re iudi. l. sepe. in prin. ꝛ ex littera ista potest colligi qđdã fraus vt debitor fraudet creditores suos vt desinat possidere ꝛ sciente creditore postea agat rei ven. cõtra possidentem ꝛ patiatur se vinci: ꝛ tũc q2 creditor sciuit non poterit postea experiri hypothe. l3 ista fraude nõ est bonũ operari nisi iusta de causa: puta contra creditores qui peterent debitũ solutum [illius] s. debitoris fuisse quod est necesse in speciali obligatione. secus est in generali: q2 sufficit probari quocunq3 tempore postea fuisse in bonis debitoris: vt. ꝭ. e. l. j. in prin. ꝛ. ꝭ. e. l. ꝛ q nondum. §. qđ dicitur. [sed ꝛ si victus est debitor] sub. qui dicebat se heredem [sententia] contra debitorem [at quin.] pro sed [qui legitimam] i. ab intestato [dicta est] contra heredem scriptũ [sed creditor] hec est ratio [constaret] vt. C. de inoffi. testa. l. cum duobus. ꝛ. C. de fideicom. l. eam quam [enimuero] pro certe [ab eo] scilicet debitore [bene instituta.] quia non probauit se dominuz vel heredem vel quia forte amisit dominium rei per vsucap. l. per prescriptionem. Or signori principiũ huius legis vult dicere vt dixi in casu: sed lex videtur velle ꝙ sententia lata cõtra heredem non noceat legatariis: vt. ꝭ. de re iudica. l. j. ad quod vos dicetis verum est si heres collusit vel propter contumaciam succubuit: non nocet legatariis vt ibi. vt. ꝭ. de appellationi. l. si per lusorio. et de lega. j. l. si seruus plurium in prin. al's non vt hic: et ꝭ. de inofficio. testa. l. pap. §. si ex causa.

Per iniuriam. In isto. §. dicitur rem meam petiit a te succubui per iniuriam iudicantis: postea eandem rem alteri obligaui: nũquid si creditor vult petere illam rem submouetur excep. rei iu. certe sic: q2 creditor nõ h3 plus iuris ꝙ debitor: nec ꝯsiderãdũ est ꝙ tu q possides non

des nõ habes aliquam actionẽ. vnde sicut obstabit exceptio debitori ita creditori. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [per iniuriam] s. iudicantis [victus] s. actor per sententiã [non plus] s. iuris [possit] simile. ff. de iureiur. l. ʒ ⁊ si possessori. vñ sicut debitor poterit repelli doli excep. ita ⁊ creditor.

Contrahitur hypotheca.

In lege ista dicitur: ꝙ hypotheca ꝯtrahitur solo consensu ⁊ sine omni scriptura ⁊ quibuscunq; verbis: sicut emptio et venditio: ⁊ ideo si probari põt vt res hypothecata sit erit obligata: q2 scriptura nõ est de substãtia cõtractus sed fit ad memoriam vt facilius possit probari qđ actũ est sicut ⁊ nuptie contrahũtur sine omni scriptura. h. d. ista lex: videatis expositionẽ littere [conuentũ] i. solo consensu. vt. ff. de pig. act. l. j. [cõtrahunt] vt in emptione et venditione: ⁊ in alijs oĩbus que dicũtur. insti. de ob. que ex quasi contractu nasc. §. j. [non sint] vt. C. de nup. l. neq;. fallit in casu posito in aut. ibi signata. itẽ fallit. C. de natu. libe. l. cũ quis. Dr signori no. ꝙ regulariter scriptura nõ est de substantia: sed fit vt facilius probetur qđ actum est ⁊ valet sine scriptura: vt hic: ⁊. j. de fide instru. l. iiij. ⁊. C. de pact. l. pactũ. ⁊. C. de transac. l. iiij. fallit tamẽ in casibus in quibus nõ valet qđ actum est nisi fiat scriptura: fallit tamẽ in quinq; casibus. ¶Primus est si persona constituta in dignitate cõtrahit cũ liberta vt dr in aut. Secundus est in personis maximis dignitatibus decoratis vt illustribus ⁊ superillustribus: vt in aut. maximis quã legam. vt C. eo. l. imperialis. Tertius casus est si mulier seneca impetrauit priuilegiũ a principe: vt. C. eo. l. imperialis. §. illud. Quartus casus est filie mulieris senece nate ante priuilegiũ a muliere seneca impetratũ ex priuilegio imperiali nupsit vt. C. eo. l. imperialis §. si vero antea procreate. Quintus ⁊ vltimus casus est si matrimoniũ contrahit inter impares ⁊ inhonestas personas: vt. C. eo. l. imperialis. §. aliud. ⁊ est ratione inequalitatis personarum potius presumeretur cõcubinatus ꝙ matrimoniũ: ⁊ ideo requirũtur nuptie: sed in casu illius aut. maximis. est ratio specialitatis excellentia personarũ de quarũ matrimonio si dubitaretur magnum scandalum posset exoriri.

Res hypothe.

In prin. huius legis dr ꝙ res hypothe. dari possunt pro qualibet obligatione siue pecunia mutuo dat siue dos siue emptio vel venditio cõtrahat siue locatio et conduc. siue mandatũ siue pure siue in die siue sub cõditiõe põt obligari ⁊ potest dari hypo. pro tota pecunia soluenda ⁊ ꝓ parte. Itẽ potest dari hypo. ⁊ pro ciuili obligatione ⁊ naturali ⁊ ꝓ ciuili tantum: ⁊ pro naturali tantum: ⁊ pro honoraria. vnum sciatis si res obligatur pure statim est obligata: si autem res obligatur sub conditione res non tenet nisi existente cõditione. h. d. princi. huius legis [res hypothece] sub. vel pignori [mutua pecunia detur.] ⁊ ita recõtrahitur obligatio. vt insti. qui. mo. recontrahi. ob. in princi. [precedat] sub. cõtractus pignoris donationem: sic etiam obligatio fideiussoris precedere potest obligationem ⁊ subsequi vt institu. de fideius. §. ij. [obligatione] sub. ⁊ naturali: sed hoc nõ videtur bene dictũ. vt. C. de nõ nume. pecu. l. si ex cautione. respon. hoc verum elapso biennio: vel ꝓ ciuili actione ad differentiã honorarie actionis vt. j. de fideiusso. l. j. §. marcellus.

Item pignus.

§. iste dicit esse differẽtiã inter pignꝰ ⁊ hypothecã solo noĩe. h. d. iste. §. videatis expositionẽ littere. [differt] i. differentiã facit: ʒ quantũ ad actionẽ hypo. nõ differũt vt insti. de actio. §. item seruiana. est tamẽ in alio differentia q2 pignus recõtrahit: ʒ hypo. nõ re ʒ ꝯsensu ꝯtrahit vt. ff. eo. l. ꝯtrahit. insti. q mo. re contra. ob.

Dare autem quis.

In. §. isto dicit ꝙ qs ꝓ sua obligatione põt hypo. dare ⁊ pro aliena. h. d. iste. §. [pro aliena] sub. si est masculus secus est in femina: q2 pro sua obligatione se obligat non ꝓ alia: vt. ff. eo. l. j. §. vlti. ⁊. C. ad velleia. l. si fine.

☞ In obligatione generali nõ veniũt ea que quis nõ esset in specie verisimiliter obligaturus.

Obligatione generali.

† In hac lege cum duabus seq. dicit: si aliquis obligat oĩa bona sua generaliter vel presentia ⁊ futura nõ videt obligare que specialiter obligaturus nõ erat. vñ suppellex nõ cõtinet itẽ nec vestis. itẽ nec mancipia in vsu quotidiano. itẽ nec cõcubinam nec filiũ naturalẽ nec alia q̃ specialiter nõ obligasset: siue q̃ erant tunc in bonis suis. vnũ sciatis ꝙ oĩa que possunt emi ⁊ vẽdi ⁊ pignori ⁊ hypothe. dari. h. d. ista lex cũ duabꝰ legibꝰ seq. [vt suppellex] i. domesticũ instrumentũ patrifa. vt. ff. de sup. le. l. j. et per totũ [debitori] sub. q2 non intelligit in generali obligatione obligata [⁊ ex mãcipijs] s. relinquẽda sunt ei [pertineãt] vt sunt filij naturales vt. j. eo. l. deniq; [seruiana] q̃ hypotheca dr. vt insti. de act. §. itẽ seruiana. [nõ ꝯpetit] ꝯcor. C. que res pignori ob. pos. l. j. [obseruari] sub. vt nõ contineãtur supradicta in generali obligatione q̃ specialiter nõ erat obligaturus. vñ notate hic ꝙ in generali obligatione nõ ꝯtinent ea q̃ verisimile est ꝙ specialiter non esset obligaturus vt hic: ⁊. C. q̃ res pig. obli. nõ pos. l. j. et argu. ff. de pecu. l. q peculij. ⁊ ar. ff. man. l. creditor. §. lucius. ⁊. j. de priuile. cre. l. pe. ⁊ hec est rõ qua casus fortuiti non cõtinentur nisi specialiter enumerati sint. ff. si qs cau. l. ʒ ⁊ si q rei capitalis. §. q̃situ. [quid] sub. id. [põt] q. d. ille res q̃ possunt emi ⁊ vẽdi possunt pignori obligari. fallit in re aliena vt. ff. de ꝯhen. emp. ⁊ ven. l. rem alienã. ⁊. C. si res ali. pi. da. sit. l. que prediũ. itẽ fallit in seruiuitute vt. pre. ff. si ser. vend. l. si a te. sed nõ potest pignorari vt. j. e. l. si is qui. §. vlti. itẽ fallit vt. j. e. l. in quoꝝ finibus. vñ que nõ possum vendere nec obligare. vt. j. q̃ res pig. ob. pos. vel nõ. l. j.

☞ Si duobus res simul obligatur insolidũ quilibet eorum cõtra extraneũ vincit sed inuicẽ melior est conditio possidentis: secus si res pro parte sit obligata.

Si debitor.

† In lege ista dicunt duo. primo dicitur si qs obligat duobus rem suã insolidũ si isti cadunt a possessione quilibet habebit hypo. ꝯ extraneũ: sed si vnus possidet ⁊ alter non: ⁊ vnus velit agere ꝯ aliũ melior erit conditio occupãtis ⁊ dabitur possidenti exceptio q2 dicet possessor recte ageres si eque nõ esset mihi obligata vt tibi. secũdo dicit si debitor obligauit rẽ suã duobus nõ insolidũ: ʒ cuilibet ꝓ parte siue velint agere hypo. ꝯ extraneos qsq; agit ꝓ dimidiã: siue vnus ꝯ aliũ qs ꝙ agit ꝓ dimidia. h. d. ista lex: videatis expositionẽ littere [ita vt vbiq;] i. hoc pacto vt cuilibet [seruiana] i. hypothecaria [vtentur] sub. ⁊ erit melior cõditio occupantis vt statim subijcit [moueatur] etiã si questio sit de re [conditionẽ] aliũ casum habuistis l. siue. §. duobus. [hec exceptio] q2 dicet possessor recte ageres: ʒ non conuenit ⁊c. nã hec sunt verba exceptionis [finaũt.] incipit scđm dictũ [res obligaret.] q. d. actum est ꝙ quilibet creditor habeat dimidiã rẽ obligatam [vtilẽ.] i. efficacem [extraneos] scilicet possessores [per quã] s. hypotheca. actionẽ [apprehendant] id est retineant. [singuli] s. creditores. Dr signori in lege ista not. si debitor rem suã obligat duobꝰ ita ꝙ cuilibet sit insolidũ obligata si agunt cõtra extraneos cuilibet datur hypo. si inter se melior conditio occupantis: idẽ seruatur in saluiano interdicto si in fundo duoꝝ res sit inducta ꝙ dr hic in hypo. vt. j. de sal. interdic. l. j. §. j. sed videtur ꝙ non sit melior conditio occupãtis: ⁊ videt ꝙ sit descendendum ad saluianũ interdictũ vt. j. de sal. inter. l. j. ad qđ vos dicetis ꝙ in. l. contra. dicitur ꝙ descẽdendũ est ad saluianũ interdictũ intelligatis si inuicẽ litigẽt melior est conditio possidentis: si contra extraneos possessores qlibet agit insolidũ.

Si is qui.

In principio huius legis dicitur ꝙ administrator reipublice si vtiliter gerit pro republica potest accipere mutuo pecuniam et rem publice pignori obligare. hoc dicit principiũ huius legis: videatis expositionẽ littere. [administrat] vt est potestas boñ. [ꝓ ea.] id est ꝓ republica [obligare] qđ est verũ si pecunia conuersa est in vtilitatẽ reipublice al's non. vt. ff. si cer. peta. l. ciuitas. ⁊. j. que res pig. ob. pos. vel nõ. l. j. ⁊ idẽ est si curator obligat rẽ adulti: vt. C. que res pig. ob. pos. vel non. l. curator. si est etiã in prelato ecclesie: vt in aut. hoc ius porrectum est.

☞ Pignus cõtrahitur per missionẽ ex primo decreto ⁊ in eo potest insisti donec debitũ exoluit et deiectus habet actionem in factum.

Si antiphona.

§. iste valde bonus est ⁊ quotidie allegatur. ⁊ in. §. isto dicitur si tu obligas mihi fundum vel edes ⁊ de hoc facta sit scriptura: et postea fertur interlocutoria sententia contra te nõ venientem: ⁊ mittor in possessionem auctoritate iudicis possum retinere fundum vel edes: ꝙ diu soluatur sors cũ vsuris ⁊ fructus ⁊ vsuras potero cõputare: sed si cecidi a possessione datur mihi actio in factum ad recuperandã possessionẽ. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [antiphona] i. scriptura in qua continetur ꝙ debitor obligauit talẽ domũ. vt. ff. depos. l. lucius. ⁊. ff. de pig. act. l. si pecuniam. vel dicatis ꝙ dicitur antiphona apocha. ecce si mutuo tibi pecuniam et tu obligas mihi fundum quando soluis vsuras facio tibi apocham de soluto. vt. C. de fide instrumen. l. plures. [aliquis] scʒ creditor [inducatur] ex eo ꝙ non defenditur auctoritate pretoris vel iudicis: quia pignus pretorium vel iudiciale constituitur mihi: quia si debitor non defenditur fertur interlocutoria contra eum: et si non veniat defensurus sententiam mittor in possessio. fundi sui olim omnium bonoꝝ: hodie pro mensura debiti declarati: vt. C. de bonis aut. iudi. pos. l. cum proponas. ⁊ aut. ei qui iurat [soluatur] vt. j. eo. l. grege. §. etiam si creditor [vsuras] scilicet debitas per stipulationẽ vel

per iudicis officium si cōtractus erat bonefidei.[fructus] vt.j. de bono.auc.iu.pos.l.pretor ait.sed secus est in conuentionali pignore:vt.C.de pig.act.l.j.ꝛ.ħ.[aut locando.] fundū vt patiatur fructus[percipiendo]q: arat ꝛ seminat ꝛ colligit[habitudoq;] vt q: habitas domū[act.in factū] ad recuperandā possessionē ex edicto illo ne vis fi.ei q.ꝛc.vt.j.ne vis fi.ei q in pos.mis.est.l.si quis.§.constitutū.ꝛ.l.per interdictū.in fi.alij tamen dicūt ꝙ ista actio in factū datur in subsidiū cū alie actiones deficiāt vt.s.de prescrip.ver.l.quotiens.ꝛ hoc est verū in pretorio pignore ꝛ iudiciali:vt.j.de bonis au.iud.pos.l.j.sed secus est in conuentionali vt.j.e.l.fundus.§.in vendicatione.ꝛ in quibus cōueniāt ꝛ differant pignus pretoriū vel iudiciale: ꝛ pignus cōuētionale dixi.s.de pigno.actio.l.j.

Usufructus.

In.§.isto querit̃ an qui habet proprietatē et vsumfructum fundi pōt vsumfru.pignori dare:ꝛ respōdetur ꝙ sic:sed ꝛ etiā pōt dari pignori vsufru.ab ipso vsufructuario q habet vsumfru.in fundo: ꝛ creditor tuet̃ in pos.vt vsufructuarius. Itē creditor tuetur aduersus proprietariū agentē negatoria ei nō esse ius vti frui exceptione.nam sicut si vsufructuarius vēdit vsumfru.defendit̃ emptor ita ꝛ creditor tuebit̃:ꝛ iō aduersus ipsum vsufructuariū datur exceptio.h.d.iste.§.videatꝫ expositionē littere.[vsufruct⁹] id est.seruitus personalis vsufru.vt.s.de ser.l.j.[agere]negatoria sub.dicendo tuebitur.s.creditor recte enim ageres si non ꝛc. nam hec sunt verba exceptionis[pretor] vt.s.de vsufru.l.arboribus.§.illo[tuebit̃]q.d.immo tuebitur: ꝛ nō video quare nō [ꝛ debitori]i.ipsi vsufructuario qui vsumfru.obligauit[obijcietur exceptio]sub.si velit impedire creditorem vti frui: sꝫ ꝛ hypothecaria potest agi.Unde no.in.§.isto.ꝙ vsufructuarius habet ius obligandi vsumfru.que est seruitus personalis q: quasi dn̄s est. vt.s.de vsufru.l.vsufru.in multis: al's non posset obligare:vt.s.eo.l.si superatus.sed ꝯtra.C.de vsur.l.interest.ad qō vos dicetis ꝙ vsufru.non obligat proprietatē vt ibi:obligat tn̄ vsufru.vt hic ꝛ.j.e.l.ꝛ que nondū.§.qō dicitur.

Jura prediorum.

In superiori.§.habuistis de personali seruitute vsufructus q pōt pignori obligari:in.§.isto cū.l.seq.tractatur de predialibus seruitutibus:ꝛ dicit̃ ꝙ seruitutes vrbanorū pdiorū non possunt dari pignori vel hypothece:sed seruitutes rusticorū prediorū bene possunt obligari: ꝛ possunt tali pacto obligari vt creditor vtatur seruitutibus ꝙdiu pecunia nō soluat̃:ꝛ si intra diem pecunia nō fuerit soluta ꝙ liceat seruitutē vendere vicino: ꝛ valet talis cōuentio.h.d.iste.§.cū.l.seq.videatis expositionē littere [nō possunt] ꝛ sunt seruitutes vrbane ꝛc.vt.s.de serui.vrb.pre. l.j.[vt hypothece sint]sicut nec pignori dari possunt[ꝛ aqueductus]ꝛ iste sunt seruitutes rustice vt.s.de ser.ru.pred.l.j.[vt tali pacto fiat]sub.cū eo cui debetur seruitus rustica[habeat]s.creditor al's nō posset vti[que snia] scꝫ vt valeat talis cōuētio[est] Or signori aduertatis ea que hic tangunt̃ lꝫ nimis breuiter vos habuistis.s.proximo.§.ꝙ seruitus personalis vtputa vsufru.potest pignori obligari:q: vicē rerū corporaliū obtinet ꝛ similitudinē hꝫ cū dn̄io vt.s.de vsufru.l.si vsufru. sed seruitutes vrbanorū prediorū nulli possunt obligari:scꝫ nec vicino nec extraneo quia non sunt in bonis nostris nec extra bona cōputantur vt.j.de vsufru.leg.l.j.Item nō possumus obligare ipsum corpus.vnde debetur seruitus cū non sit meū.vt.s.si ser.ven.l.loci corpus.in pn̄. nam ea demū possumus pignori dare que in bonis nostris sunt vt.C.si res ali.pi.da.sit.l.que predium.ꝛ.C.que res pig.ob.pos.l. qui filios.sed seruitus rusticorū prediorū bene pōt obligari vicino meo nō autē nō vicino.vt in.l.ista.Sꝫ an vie itineris actus ꝛc. sed que est ratio ꝙ seruitutes vrbanorū prediorum non possunt obligari vllo modo:sed seruitutes rustice possunt obligari vicino:sed non vicino nō possunt obligari.potest ita dici:iō possunt obligari seruitutes vie rustice vicino: quia nō est aliud tuū ire ꝙ meum.Unde status rusticorū prediorum nō immutatur: sed nō est ita in seruitutibus vrbanorū prediorū.nā potest esse ꝙ dom⁹ tua est depressa: ꝛ vno modo vteris tu.mea est alta: ꝛ sic alio modo vtar ꝙ tu.Unde nō possunt pignori obligari: maxime cū predia vrbana quadam perpetuitate constituantur:vt.j.de tigno in iuncto.l.j.

Uniuersitates rerum possunt pignori obligari.

Grege pignori.

a † In princi:huius legis dicitur si quis gregem suū mihi pignori obligat videtur obligare capita presentia ꝛ que postea nascentur:sed ꝛ si priora capita gregis obligati decesserint ꝛ grex fuerit renouatus similiter tenebitur mihi.h.d.princi.hui⁹legis:videatis expositionē littere [tenent̃.]nā possunt obligari presentia ꝛ futura vt.j.e.l.ꝛ q̄ nōdum.in prin.ꝛ facit etiā.j.e.l.si fundus.in prin.sic ꝛ grege legato debentur presentia ꝛ futura.j.de lega.ij.l.si grex.[pignori tenebitur]q: idē grex intelligitur.vt.s.de iudi.l.proponebat̃.ꝛ.s.de rei ven.l.marcellus.ꝛ.s.de vsufru.l.vetus.ꝛ h̄ est verū siue grex fuerit renouat⁹ ex prioribus capitibus gregis siue nō: dūmodo fuerit vniuersaliter obligatus.vt arg.j.e.l.cū tabernā.nec ob.j.e.l.si fideiussor.§.vlti.q: ibi loquit̃ quādo quedā mācipia fuerunt specialiter assignata ꝛ postea obligata.

Grege pignori. Pro ampliore itelligētia.adde nūqd si trāsferatur vniuersitas bonorūz in ꝫctu intelligitur deducto ere alie a no.ꝛ qd in rescripto principis ꝛ qd si p vltimā volūtatē.vid bar.in.l.mulier j.d iur do.

Statuliber.

In.§.isto dicitur ꝙ statuliber pōt pignori obligari:sed si existat conditio sub qua est ei libertas relicta euanescit obligatio.h.d.iste.§.videatis expositionē littere[statuliber]i.huus cui relicta est libertas sub cōditiōe vt.j.de statulibe.l.j.[hypothece]sub.vel pignori[euanescit]sub.ꝛ quilibet alius ꝫctus factus sup eo.vt.C.communia deleg.l.vlti.§.sed quia.

Cum pignori.

In.§.isto dicit̃: nedū licet tibi pignori obligare rem tuā: immo et alienā pignori datā tibi:ꝛ tenebitur mihi pignoraticia ꝙdiu pecunia tibi soluatur:ꝛ mihi ꝯ primuꝫ debitorem datur exceptio si possideo:si nō possideo datur mihi vtilis actio hypothecaria sꝫ si pecunia tibi soluitur sicut desinit teneri tibi ita mihi. Sꝫ quid obligasti mihi rem tibi pignori obligatā indui personalē actionē contra debitorē tuū qō facere potui:ꝛ ipse soluit mihi si soluerit mihi pecuniā cōputabo vsq; ad concurrentes quantitates si soluit corpus illud retinebo pignori ꝙdiu erit mihi satisfactū.h.d. iste.§.videatis expositionem littere[placuit] vt hic.ꝛ.C.q̄ res pigno.ob.pos.l.j.ꝛ.ħ.[tenet̃]accedit.s.de pig.act.l.solutā.[ꝛ tā exceptio]si possidet creditor:[vtilis actio.]i.hypothecaria vtilis q: habet ius in re.vt.j.proxi.§.sed directa non dat̃ q: non est dn̄s q obligauit.vt.j.e.l.ꝛ q̄ nondū.§.j.[ꝙ si dn̄s soluerit] sub.priori creditori[pignus]sub.scdo creditori[perimit̃]id est desinit vtriq; teneri:ꝛ ideo ꝯ secūdum creditorem agit debitor pignoraticia actio.vt.s.de pigno.act.l.si rem.§.omnis.

Et in superficiarijs.

In.§.isto dicitur:sicut qs potest obligare rem cuius directū habet dominiū:ita rem cuius habet vtile dominium:vtputa quia superficiarius est:indubitanter si creditor possidet rem contra dominū soli poterit vti exceptione: ꝛ si perdidit possessionem poterit agere hypothe.hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere.[ꝛ in superficiarijs.]scꝫ locis ꝛ est superficiarius locus ꝛc.vt.j.de superfi.l.j.§.j.ꝛ.j.de operis no.nuncia.l. in prouinciali.§.penul.ꝛ.s.de rei ven.l.superficium.[possessorē] sub.tuēdus est per hypothe.[deinde amissa sit] accedit ꝙ tenet obligatio facta a superficiario superficiei:vt.s.qui po.in pig.ha. l.etiam superficies.et.s.de pigno.actio.l.tutor.in fi.cū.l.seq.

Etiam si creditor.

In.§.isto dicitur: obligasti mihi aliquam rem p decem: cepi te conuenire hypothe.actio.quia possidebas vel personali actio.ad debitum fuisti condemnatus nunquid liberat̃ hypotheca vel pignus:certe non:nisi solutum mihi fuerit aut satisfactum.Sed quid obligasti mihi rem ꝛ conueni te:venit aliquis ad defensionem tuam defensor tuus fuit condemnatus mihi: nūquid nihilominus durat mihi hypothe.certe sic:multofortius si egi cum fideiussore tuo ꝛ condemnatus est mihi ꝛ non satisfecit: durat hypothe.quia hypothecaria non tollitur per act̃.iudicati nisi soluta sit pecunia.hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere.[iudicatum debitorem fecit.]id est condemnari ꝛ fecit nō autem ipse creditor condemnat: quia nemo in sua causa ꝛc.vt.C.ne quis in sua causa iu.vel ius sibi di.l.j.similis expositio est alibi.s.de his qui notā.infa.l.furti.§.mādati.[tenet]idest durat hypothe.vt.s.de pigno.act̃.l.si rem.§.omnes.[si cum defensore.] scꝫ debitoris [in personam.]id est in actio.personali de mutuo vel conditione:q: mutuaui.[satisdedit] iudi.sol.[manet.]id est durat.vt.s.proxi.respon.[multomagis] q:.s.extranei sponte cōueniuntur hic inuiti[actū sit]q: nemo ꝛc. vt.s.de procurato.l.q proprio.[act̃.]vt.s.in prin.huius.§.habuistis.q: per istā sententiam q̄ parit act̃.inde non sit nouatio cū fiat ex necessitate: et per istam nouationem consueuit qs facere cōditionem suam meliorem non deteriorem vt.j.de nouatio.l.aliam.ꝛ.j.de re iudi.l.euidentur iniquissimū est:et q: nemo lit.conte.ꝛc.vt.j.de regu.iur.l. non solū.ꝛ ex isto.§.colligit̃ arg.ꝙ per sententiam non sit nouatio.alioquin tolleretur hypo.vt.C.ob cyro.pec.pi.re.pos.l.vnica. est tamen ꝯtrariū arg.C.de vsur.rei iudi.l.vlt.ꝛ ibi no.ꝛ.C.si plu. vna senten.fue.con.l.j.ꝛ.ħ.

Si sub condi.

In.§.isto dicitur obligasti mihi rē sub aliqua condi.pendēte ꝯditiōe nō possum agē hypo.si ago de facto ꝛ succūbo nihilomin⁹ existēte ꝯditiōe agē potero.Sꝫ qd debes mihi.x.pure ꝛ hypo.mihi obligasti sub ꝯdi.nō soluis mihi nūqd pēdēte cōdi.res hypothe.dꝫ tibi auferri:certe nō:sed arbitrio iudicis dꝫ mihi caueri ꝙ existēte condi.res illa mihi tradere t̃ si pecunia nō soluat̃:sꝫ ꝛ dꝫ mihi caueri de restituēda hypo.p vsuris ꝛ p pena soluendis. h̄ dicit iste

§.videatis

§.videatis expositionem littere.[si sub cōdi.]casuali vel mixta.[obligata sit]sub.pure[nō recte agi.]accedit.ſ.si cer.peta.l.certi condi.in prin.ꝛ.ĵ.de verb.signi.l.cedere diem[debeatur]sub.si spes est debitū iri vt.ĵ.de actio.ꝛ obli.l.is cui.ꝛ.ĵ.de verbꝫ.sig.l.si creditores.[sed si sub condi.]quia mutuaui tibi decē vt mihi redderes si nauis venerit ex asia:vt.ſ.si cer.peta.l.omnia.[sed si presens]id est purum[si in rerum natura sit]nā cū debetur in diem vel sub condi.cauetur de eo prestando adueniente die vel condi.vt.ſ.de iudi.l.in omnibus.[dicemus.]nam si obligata sit res pro pena nō desinit esse obligata nisi soluatur pena: accedit ĵ.qui po.in pig.ha.l.lucius.ꝛ ad hoc facit.ĵ.de vsur.l.cum quidā.

1 ☞Debitor si est suspectus ante diem vel conditionem competit persecutio pignoris.

1 **Quesitum est.** †In lege ista dicit᷑: locaui tibi domum meam certa pensione:ꝛ tu pro illa pensione soluenda obligasti pignus nondum venit dies soluende pensionis:nūquid iterum poterit experiri hypo.certe sic:quia interest mea pignus vel hypo.habere apud me.hoc dicit.ista lex in sui prin.[qr interest mea.]sub.ex iusta causa quia imminet periculum:quia eras suspecta persona vt hic:al's contra.ĵ.qui.mo.pig.vel hypo.sol.l.soluitur.versi.si paciscatur creditor.ꝛ.ĵ.de distra.pig.l.cum soluende.vel potest dici ꝙ istud est speciale in pēsione debita vt hic.secus in alio debito in diem:quia sicut debitū ante diem nō peto ita pro pignore non ago hypo.ante diem: vt in preallleg.l.

Ex quibus causis. In.§.isto dicitur ꝙ ꝓ debito naturali pōt pignus obligari.hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere[naturalis obligatio]s.tantū:puta si nudo pacto aliqd promittit᷑ vel cuꝫ stipulor aliquid mihi dari a seruo:naturalis tamen obligatio inducitur non ciuilis.vt.ſ.e.l.res.ꝛ.C.de vsur.l.per retentionem.et facit.ĵ.de fideiusso.l.vbicunqꝫ.ꝛ.l.marcellus.

Et que nondum sunt. In principio huius legis dicitur ꝙ bona pśentia ꝛ futura possunt obligari:vnde fructus pendentes ꝛ partus ancille ꝛ fetus pecorum possunt pignori dari:et si nascetur partus vel fetus pecorum valet obligatio.similiter ꝛ si fructus pendentes obligent᷑ siue obligētur a domino fundi siue a fructuario:si nascent᷑ valet obligatio.hoc dicit princi.huius legis:videatis expositionē littere.[et que nondum sunt.]sub.nostra.[possunt.]sub.ꝛ dari pignori et vendi ꝛ legari ꝛ stipulari.vt diximus.ſ.de contrahē.emptio.ꝛ vendi.l.nec emptio.ꝛ ad hoc facit.ĵ.de verbo.obli.l.interdum.ꝛ.ĵ.de condi.ꝛ demonstra.l.j.[sicut iul'.scribit]sub.cū venerit aliquod istorum modorū:ꝛ facit.ĵ. qui po.in pi.ha.l.potior.§.si de futura.

1 ☞In obligatione speciali requiritur tūc rem esse in bonis debitoris:in generali vero sufficit si postea quandocunqꝫ inueniatur in bonis.

1 **Quod dicitur creditorem.** † Si pignori.§.iste valde bonus.§.ꝛ vtilis est:ꝛ in eo not.differentiā inter hypothecam specialem ꝛ generalem:ꝛ ad superiora ita continuabitis vos habuistis.ſ.e.l.si superatus.si creditor vult agere hypo.pro re obligata debet probare rem in bonis debitoris fuisse tempore obligatiōis:modo in.§.isto.iuriscō.hoc exponit ꝛ dicit ꝙ hoc est verum si agit creditor hypo.pro re specialiter obligata:si autem ageret pro re primo obligata specialiter:ꝛ pro re postea generaliter obligata hoc nō habet necesse probare rem in bonis debitoris fuisse tempore obligationis:sed satis est ꝙ probet rem illam quandocunqꝫ in bonis debitoris fuisse postea.hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere.[qd dicitur]sub.ſ.e.l.si superatus.in princi.ꝛ.C.que res pig.ob.pos.l.iij.ꝛ.l.ꝛ.ar.ĵ.de aqua.plu.arcen.l.ꝙꝙ.in princi.[cū conueniebat]de pignore:ꝛ ita tempore obligationis[conuenientiam]q.d.ad eā cōuentionem[que specialiter]i.cum res specialiter obligatur:[vt specialiter rebus]rebus aliquibus primo[perinde]q.d.non debet ad generalē conuentionem pertinere[perinde]ꝛc.[obligare.]ꝯcordat.ĵ.de probatio.l.ante omnia.

1 ☞Res obligatas pōt quis alteri obligare sine periculo si primus creditor certificetur ꝛ intelligetur obligata in residuo: et si satisfiat primo totum cedit in obligatione secundi.

1 **Qui res suas.** †In.§.isto dicitur: si aliquis obligauit alicui rem suā primo ꝛ post ea secūdo mihi obligauit eandē rē:si vult euitare crimē stellionatus oꝫ ita dicere creditori.scdo scias ꝙ ista res nulli alij est obligata ꝙ lucio ticio:vel oꝫ ita dicere obligo tibi rēsiduū illius rei ꝙ inuenitur deducto eo qd debetur titio creditori:ꝛ cuꝫ fuerit liberata obligo eā tibi insolidū:tū illud magis est verū qd est pri⁹ dictum scꝫ vt debeat me ſm creditorem certificare.h.d.iste.§.videatis expositionem littere.[obligauerat]sub.pmo loco[ꝛ alij scdo]s.loco[periculū].criminis stellio.cuius pena extraordinaria est.vt.ĵ.de crimi.stel.l.ij.ꝛ periculū cōtrarie pignoraticie actionis nisi res sit ampla ꝛ vtriqꝫ debito sufficiat vt.ſ.de pigno.act.l.j.in fi.ꝛ.l.tutor.§.ꝯriū.ꝛ.l.si qs in pignore.§.j.[predicere solet]id est dicere solet scdo creditori[obligata]sub.h est[vt]ꝛc.[de quo]s.an sit insolidū obligata[si ꝛ conueniat]s.vt sit postea pignori insolidū obligata[excedit]subaudi:nec est dictū ꝙ solida sit obligatio cum fuerit liberata.[prediximus prius]sub.vt vel dicat scias istam rem obligatā tali:vel vt dicat obligo tibi istā rē scdo:deducto eo ꝓ quo est obligata primo vel dicatis ꝙ dixim⁹ prius.scꝫ soluēdo in primo casu qn̄ fuit noīatim dictū vt insolidum teneretur secūdo ea liberata a primo:ꝛ probatur hoc.ĵ.qui po.in.pig.ha.l.si debitor.

1 ☞Quod accedit fundo venit in obligationē.
2 Rem alienā omnino qs non obligat sine domini voluntate.

1 **Si fundus.** † In principio huius legis dicit᷑ si tu obligas mihi fundum pignori vel hypo.si ille fundus per alluuionem auctus est tenet᷑ pignori nedum ꝙ obligasti in fundo immo augmentū alluuionis.h.d.ista lex videatis expositionē littere.[si fundus hypo.]scꝫ vel pignori[totus obligabitur]scꝫ ꝙ ante incremētū alluuionis erat:ꝛ qd postea creuit.Or signori no.hic ꝙ pign⁹ accrescit ꝑ alluuionē.ꝛ ad istud accedit.ſ.de pigno.actio.l.si cōuenerit.§.j.ꝛ arg.ſ.e.l.grege.§.j.sic ꝛ qmodū alluuionis qd accedit post vēditionē pertinet ad emptorē.vt.ſ.de peri.ꝛ cōmo.rei ven.l.id qd post venditionē.sic est in vsufructario.vt ſ.de vsufru.l.itē si fundi.§.hinc.idē ꝛ in dote: qr prodest marito et vxori.ꝛ ad hoc facit.ĵ.de iure do.l.iij.

Si nesciente. In.§.isto dicit᷑: si tu rē alienā obligas mihi dño ignorante obligatio non tꝫ ab initio:tū si dñs post ꝙ sciuit ratū habuit ꝯualescit obligatio:ꝛ intelligit᷑ facta ex die obligatiōis:qr ratihabitio retrotrahitur.h.d.iste.§.videatis expositionē littere.[data sit]sub.ab eo q in eo oīno nullū ius habebat al's secus: qr ratione ipsius iuris tenet obligatio:vt.ſ.e.l.j.ꝛ.l.grege.§.etiā[ratū habuit]s.ꝙ res sua sit obligata[retro]ex vi obligationis.[quo cōuenit]vnde not.ꝙ ratihabitio ꝛc.ꝛ ad hoc ꝯcor.C.ad mace.l.vlti.ꝛ.C.de dona.inter vir.ꝛ vxo.l.donationes.al's āpenul.ꝛ.ſ.q satisda.cog.
2 l.iul'.ꝛ.ſ.de iud.l.licet.ꝛ.ĵ.rem ra.ha.l.ratū.Itē not.† ꝙ rē alienā oīno qs nō obligat sine dñi volūtate:ꝛ ad istud accedit.ſ.de pig.act.l.aliena res.in prin.ꝛ.l.seq.[possunt]q.d.illa ratihabitio confirmat pignus:qr ꝛ ipse pōt obligare:nō ergo volūtas furiosi cōfirmat pignus cū ipse nō pōt obligare: sed quare dicit l'a vere.Rn̄.ꝑpter vsufru.qr ipse nō pōt obligare ꝓprietatē:tū potest proprietario ꝯsentire:vt.C.de vsufru.ꝛ vsu.ꝛ ha.l.interest.

1 ☞Qualitatis additio vel detractio circa rem nō extinguit hypothecam.

1 **Si res.** †In.§.isto dicit᷑:si obligasti mihi rem pignori vel hypo.ꝛ res illa mutata est: qr ex domo factus est hortulus vel ecōtra:vel si obligasti mihi locū ꝛ vinee sunt facte indubitāter mutata re nihilominus durat pignoris obligatio vel hypothece datio.h.d.iste.§.videatis expositionē littere.[si res hypothece]vel pignori[cōpetit]i.durat[veluti]ponit exēplū[de loco]s.vacuo[in eo positis] qr vinee tenebunt᷑ creditori cū mutatio loci nō impedit obligationē pignoris:vt.ſ.de pigno.act.l.si ꝯuenerit.in fi.ꝛ.l.seq.ꝛ.ſ.e.l.paulus.§.domus.secus est in vsufru.qr rei mutatione tollit᷑ vsusfru.ꝛ sic soluit᷑ contra.ſ.qui.mo.vsufru.amit.l.repeti.§.rei mutatione.

1 ☞Hypothecaria datur cōtra possessorē q liberatur si soluit vel restituit al's cōdemnabitur:ꝛ si fuerit cōtumax in litē iurabit᷑ tam pro re ꝙ pro fructibus extantibus.

1 **In vendicatione.** †In.§.isto tractat᷑ de hypothecaria act. q̄ cōpetit creditori ꝯ possessorē qualiter in ea sit facienda ꝯdemnatio:ꝛ dicitur.hic si obligata est tibi res pignori vel hypothece: et tu cecidisti a possessione ꝛ alter possideat eam poteris vendicare actio.hypothecaria.nam datur hypothecaria contra possidentem: et illum qui dolo desijt possidere.si autem nō possidet vel dolo nō desijt possidere cōuentus hypothe.absoluitur.Item si possidet et vult rem pignori datam restituere vel pecuniam soluere: absoluitur al's condemnatur rem restituere:sed si velit restituere et non potest qr res abēst:qr tunc debet cauere se restituturū ꝛ si cauerit absoluitur.sed si aliquis possidet vel dolo desijt possidere condemnabitur quantū in litem iuratum fuerit.nam hypo.est in rem tantū in ea iurat᷑ in litē:sicut in ceteris cōtractib⁹ bonefidei: qr plus venit in hypo.ꝙ in psonali act.ꝛ iudex corā quo agitur hypo.nō solū debet arbitrari de re restituēda:imo ꝛ de fructib⁹

perceptis ante litē contest. ꝛ post litē cōte. nā de fructibus pce ptis ante litē contest. si nō extarēt non posset aliquid arbitrari. h.d. iste. §. videatis expositionem littere[in vendicatione pigno ris]sub. vel hypo. ꝛ sub. q̄ sit p hypothecariā actio. nā sicut p rei ven. vēdico rē meā: vt. ṡ. de rei ven. l. in rē. ita p hypo. vendico rē mihi obligatā: q: pignoris vel hypo. psecutio est in rē vt hic et ĵ. e. l. pignoris psecutio. ꝛ. C. e. l. pignoris. [q̄ritur] sub. ante litem contest. ꝛ ideo in qualibet reali que datur ad possessionē querit: vt. ṡ. de interro. act. l. qui seruū. §. in rem. [actū est hypo.] nā tene tur hypo. qui possidet vel qui dolo desijt possidere: q: ꝛ dolus p possessione habetur: vt. ĵ. de reg. iu. l. parem. [debet] sub. diffini tiue per sentētiam[restituat] sub. creditori. [eque absoluendus est] ab obseruatione iudicij: vt. ĵ. qui. mo. pig. vel hypo. sol. l. pau lus. in fi. [sequitur] ex quo possidet. sub. vt rem restituat quam si nō restituit iuratur ꝯtra eū in litē vt statim. ĵ. dicit[explicari] vt institu. de offi. iudi. §. vlti. [nam si cauit] de re restituenda absol uitur ab obseruatione iudicij[summa autē ope nisus] q.d. labo rauit quantū potuit querere ꝛ non potuit rē restituere: ꝛ hoc est qđ dicit non possit ꝛc. [iurauerit] sine om̄i taxatione facta a lege sed faciēda a iudice: vt. ṡ. de in lit. iuran. l. videamus. [in rē actio nibus] nam hypo. est in rem ꝛ in realibus iuratur in litē: vt. ṡ. de in lit. iuran. l. in actionibus. [ꝯsequetur] q.d. parū prodesset. Sꝫ op. ꝛ videt ꝙ creditor nō debet iurare in litē: q: non debet plus assequi creditor q̄ sit suū debitū. vnde videtur ꝯ. ĵ. eo. l. si inter co lonum. §. fi. Ad qđ vos dicetis hic non iuratur in litē: q: posses sor fuit in dolo ibi nō fuit in dolo siue culpa: vel hic de extraneo conuento loquit ibi de debitore conuento. ꝛ ad hoc est arg. ĵ. e. l. §. si pluris. ꝛ ſm hoc nō contradicit sed cōcordat: hec est vera so lutio. Alij dicunt ꝙ hic. §. loquitur cū res q̄ petit hypo. deduci tur in iudiciū per iusiurandū quo casu debitor debet soluere pe nam. ibi loquitur cū sine sacramēto lis decidit. Alij dicūt ꝙ hic loquit de pignore: ibi de hypo. sꝫ ista solu. nō videt bona. vt arg. ṡ. e. l. res hypothece. §. vlti. ꝛ insti. de actio. §. itē seruiana. [lis in choata sit] i. contestata: q: ante lit. cōtest. ꝛc. vt. ĵ. rem ra. ha. l. am plius[nisi existeret res] q.d. si perceperit fructus ante lit. conte. bona fide ꝛ consumpti sunt nō tenetur: sꝫ si extant fructus tenet vt. C. de peti. here. l. iiij. §. post lit. contest.

a ¶ Rē alie nā. Aduer te ꝙ res ali ena nobis debita pōt obligari a nobꝫ vt no. Bart. in. l. creditor. §. j. ĵ. q pot. in pigno. ha. Adde ꝙ i preiudiciū vendentis nō dn̄i ven di pōt. Bar. in. l. mr tua C. de rei vē. ꝛ nunquid res aliene inducte in domuꝫ sint tacite obli gate. Bar. in. l. itē q. ṡ de pact.

b ¶ Pōt ita Bar. h di cit eē casuꝫ not. ꝛ singu larem.

Creditor. In. §. isto dicitur: obligasti mihi rē aliquā pignori egi cōtra possidentem hypo. ꝛ ob tinui in hypo. ꝛ fuisti mihi cōdemnatus rem restituere: postea ce cidisti a possessione ꝛ redij ad eū qui succubuerat: nunquid ha beo rei vendi. Respon. ꝙ nō: sꝫ habeo hypo. ꝛ iudicati. si oppo nat excep. rei iudi. replicabo ꝙ fuit iudicatū p me nō pro eo: vñ illa sentētia debet mihi prodesse: hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere[per sententiā adiudicatā] verbū decretistarū sed improprie loquitur q: nō dat in solutū in hypo. sed restituit: de beret dicere proprie per sententiā[nō pōt] q: pignus manet in bonis debitoris: vt. C. de pigno. act. l. pignus. [agere pōt] etiam post sententiā. nō ob. ꝙ per sententiā fit nouatio: vt. C. de vsur. rei iudicate. l. vlti. ꝛ nouatio est ꝛc. vt. ĵ. de noua. l. j. ꝛ arg. C. de arb. l. ne in arbitris. q: est verū in nouatione volūtaria: sed in necessa ria non: q: debet eius conditio fieri melior ꝛ non deterior: quia euidenter iniquissimum est ꝛc. vt. ĵ. de excep. rei iudi. l. euidenter iniquissimū est. vel dicatis licet fiat nouatio cuꝫ vetus actio dat vt hic dicitur [a possessore.] primo q: adhuc possidet[replicet] scꝫ creditor[si ſm eū] scꝫ creditorē[iudicatū non est] sed esset iu dicatum pro possessore: verū q: nō pro possessore sed p credito re fuit iudicatus possessor nō poterit excipere de re iudicata: q: euidenter iniquissimum est ꝛc. vt in prealleg. l. euidenter.

Si pluris condemnatus sit de bitor. In. §. isto dicitur debitor conuentus act. hypo. pro re hy po. a creditore: ꝛ q: eā nō restituebat iuratū est in litē ꝯ eū ꝛ plus condemnatus est q̄ faciat sors cum vsuris: nunquid si vult sol uere sortem cū vsuris liberabit hypo. de rigore iuris nō: nisi sol uat totum debitū de quo iuratū est: sed de equitate liberabitur si soluerit sortē cum vsuris. hoc dicit ista lex: videatis expositio nem littere[condemnatus sit debitor] sub. conuentus actio. hy po. [ꝛ inde pecuniam] deductā in condemnatione[sed humani9 est] sub. de equitate[reuera] i. in veritate no. ꝙ equitas preualet rigori iuris accedit ꝙ habuistis. ṡ. de eo qđ certo loco da. op. l. ꝙ si ephesi. §. interdum. item no. cū agitur actio. hypo. si agitur con tra debitorē debet condemnari si nō restituit quātum est sors cū vsuris: non quantum in litem iuratur: ꝛ si soluat liberatur hypo theca vel pignus: ꝛ ipse debitor vt hic: ꝛ. ĵ. e. l. si inter colonum. §. vlti. nisi ex alia causa deberetur pecunia creditori. nam tunc pro alia pecunia q̄ sibi debetur potest retineri pignus: ꝛ sic intelligit l. contra. C. etiā ob cy. pe. pig. reci. pos. l. vnica. ꝛ ibi dixi videlicet si soluat sortem cum vsuris liberatur pignus: nisi ex alia iusta cā deberetur pecunia creditori. C. etiā ob cy. pe. l. vnica. vel illud ante sentent tiam hic post: sed si agitur cum extraneo possessore hypo. actio. tūc nisi soluat creditori vel restituit rem possessor extrane9 condemnabitur inquantum in litem iurabitur. vt. ṡ. e. l. §. in ven dicatione.

a **Aliena res.** In. §. isto dicitur rem alienā[a] nō pos sum pure pignori obligare: sed si obli go rem alienam sub conditione si fuerit facta mea valet obliga tio conditione existente: non in defectum conditionis. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere[sub conditione si debitoris facta fuerit] sub. ꝛ non pure sine do mini voluntate. vt. ṡ. de pi gno. actio. l. aliena res. in princi. ꝛ. l. seq. ꝛ dixi. ṡ. eo. l. j. in princip. q: eadē ꝛc. vt. C. que res pig. ob. pos. l. qui filios. sed rem meā pro priam pure et sub conditione possum obligare vt. ṡ. e. l. res. sicut non possum rem meam propriam emere pure sꝫ sub conditione sic. vt. ṡ. de contraben. emp. ꝛ ven. l. rei sue. sic et nō possum stipu lari rem meam pure mihi dari: sed sub conditione sic: vt. ĵ. de ver bo. obliga. l. nemo rem suam sic. ĵ. de lega. j. l. cetera.

Si duo. In. §. isto dicitur: duo simul rem aliquam pi gnori acceperunt: nunquid intelligitur cuili bet obligata pro quantitate quam mutuauerunt: an cuilibet pro dimidia. Respon. iuriscō. si mutuauerunt diuersas quantitates tunc cuilibet videtur obligata pro quantitate mutuata. si autem easdem quantitates mutuant simul eodem die tunc intelligitur cuilibet obligata insolidum. Si autē simul duobus est obligata illi et illi: si actum est vt vtriqꝫ sit obligata insolidum cuilibet in solidum erit obligata: al's cuilibet p parte. hoc dicit iste. §. videa tis expositionē littere. [si duo pariter] i. simul eodē momēto. [di midijs queritur] hoc est cuilibet sola dimidia pars pignoris sit pro indiuiso obligata. [dicendum] vt quilibet agat cōtra posses sorem insolidū pro toto pignore. [pro parte] scꝫ dimidia rei obli gate. accedit. ṡ. e. l. si debitor.

¶ Pactū valet vt debito non soluto creditor habeat pignus iusto precio emptum.

b **Potest ita fieri.** [b] † In isto. §. dicit: obligaui rē meā pignori vel hypo. hoc pa cto vt si ad diem nō soluerem res esset empta creditori quanti iu sto precio valeret: tale pactum valet: ꝛ hoc casu videtur conditio nalis venditio. hoc dicit iste. §. videatis expositionē littere. [tem pus] pone annum[possideat] scꝫ creditor. [conditionalis ven ditio] si infra illud tempus nō satisfecerit debitor creditori. Or signori not. hic duo not. primo si obligarē rem meam ꝛc. vt dixi in casu ꝛ. ṡ. de peri. ꝛ cōmo. rei ven. l. necessario. §. ꝙ si pendente. Sed si tibi mutuo. x. ꝛ obligas mihi rem et conuenit inter nos vt si ad diem non soluas res sit mea: non valet hoc pactū: q: est pa ctum. l. cōmissorie. vt. C. de pact. l. pignus. ꝛ. ṡ. de pact. cō. in pig. res. l. j. ꝛ vlti. Item not. regulariter non emo rem tuam nisi pcio determinato vel nisi in arbitrium certe persone precium confera tur. vt. C. de contraben. empt. et vendi. l. vlti. ꝛ. ṡ. lo. ꝛ con. l. mer ces. in princip. speciale tamen est in casu qui ponitur in. §. isto vt iusto precio habeam rem tuam emptam determinando precium arbitrio boni viri: et intelligitur bonus vir. i. iudex. vt. ĵ. de verb. obliga. l. communis. §. cum ita.

¶ Actio hypothecaria est in rem.

Pignoris persecutio. † In ista le ge dicitur: si obligas mihi rem pig. pro illa re habeo hypo. actio. que est in rem. hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere: si exponatis pignoris vel hypo. [in rem] vel hypo. que est in rem[creditori] concor. C. eo. ꝛ. l. pignoris. et que ibi dixi hic repetas.

Habeo. In lege ista dicitur: si emistis rem a non domino bona fide et nonduꝫ susceptisti: ꝛ habes sic publicianam si tu obligas mihi illam rem: nunquid valet talis obligatio: certe sic. vn de si aduoco a possidente: sicut pretor tuetur debitorem contra quemlibet possidentē preterq̄ contra verum dominum: ita me tuebitur per hypo. actio. cōtra quemlibet possidentem preterq̄ contra verum dominum. hoc dicit ista lex videatis expositionē littere[vti poterat] quia emit a non domino: vt. ṡ. de publi. l. j. [per seruianam] id est quasi seruianam que hypo. vocatur: vt institu. de actio. §. item serui. [per publicianam] quia tuetur cō tra quemlibet possidentem preterq̄ contra verum dominum vt ṡ. de pu. l. penulti. et vlti. et sic ego creditor habebo hypotheca. contra communem preterq̄ contra verum dominum: quia ne mo plus iuris potest in alium transferre q̄ in se habeat vt. ĵ. de acquiren. rerum domi. l. traditio. ꝛ quia his defensionibus vti tur emptor quibus venditor. vt. C. de euict. l. emptori. et. ṡ. de pe ri. et cō. rei vendi. l. j. et tandiu tuetur hypothe. creditorem q̄diu pub. debitorē: vt. ṡ. eo. l. grege. §. cum pignore. et. ĵ. de lega. ij. l. pe to. §. predium.

Qui pignori.

Tali pignori. In lege ista dicit: tu obligasti mihi simul .iiij. res pro .xx. postea vis soluere .v. et vnã recolligere: nunquid cogor vnam liberare: certe nõ: nisi oẽs res tuas. hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere. [debetur.] qz particularis solutio nõ liberat debitorẽ nisi aliud ꝯuenit: vel si debitũ nõ est liquidũ vl' fauore libertatis: probatur .ff. de vsu. l. tutor. §. lucius. et C. de distra. pig. l. ꝙdiu. et .ff. de verbo. obli. l. in executione. §. penul. et .ſ. si cer. peta. l. quidam estimauerunt.

Cum conuenit. In lege ista dicitur: si aliquis mutuauit tibi decem ad edificiũ reficiendũ et conuenit inter te et euz ꝙ illud edificiũ esset sibi pignori obligatũ contra conductorem habebit act. ex locato: quẽadmodũ si obligas nomẽ debitoris contra eũ habeo personalẽ act. hoc dicit ista lex. videatis expositionẽ littere [recipiat] qz habet edificiũ tacite obligatũ: vt .ff. in qui. cau. pi. ta. ꝯ. l. j. [accipiet] vt. ſ. e. l. grege. §. cum pignori. et argu. C. de here. vel act. vendi. l. postꝙ [dedit] vt. C. que res pig. ob. pos. l. ij.

☞ Pignus contrahitur per procuratorẽ vel gestorẽ a ratihabitione secuta.

Si inter colonum. † In principio huius legis dicitur: procurator meus me mandante locauit fundũ colono et conuenit cũ colono ꝙ res talis esset mihi pignori obligata pro decẽ: illã cõuentionẽ ratã habui: nunqd per inde est actũ inter me et colonum conuenisset vt detur mihi vtilis actio ypo. Respõ. ꝙ sic. hoc dicit princi. huius legis: videatis expositionẽ littere. [conuenit de pignore.] et exponitur duob⁹ modis et sic soluitur contra. qđ hic signatur conuenit de pignore dãdo colono rem meã qđ esset ei obligata ne eum deijcerem: et ista expositio caret omni contrario. vel exponatis conuenit de pignore. s. vt res coloni esset obligata pro pensione. et ista expositio habet contra quia videtur innuere ꝙ ex pacto procura. ypo. queratur domino fundi: cum per liberam personã et c. vt. ſ. de pig. act. l. solutum. §. per liberam. et C. per quas per. no. acqui. l. j. ad quod vos dicetis: queritur act. ypo. domino fundi per procurat. facta cessatione a procuratore vt .ff. de acquiren. pos. l. possessio quoqꝫ. et sic intelligit principium huius legis: al's secus si nõ est facta cessio vt in. l. contra. vel dicatis per ꝓcuratorẽ queritur actio hypo. domino si erat presens. vt .ff. de verbo. obli. l. si procurator presentis: et sic intelligitur hic: sed directa contraria vt in. l. contra vel dicatis ꝙ hic est speciale.

Si debitor. In. §. isto dicitur: quidã emit seruum a nõ dño bona fide et illũ pro decẽ pignorauit: nunqd creditor poterit agere hypo. contra debitorẽ: certe sic: et si diceret ꝙ nõ licebat sibi pignorare qui alienus est: et sic nõ tenuit obligatio: creditor replicabit ꝙ nõ licet sibi allegare turpitudinẽ suã. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [eum.] scz debitorem [agat] act. hypo. [doli replicatione] vt dixi in casu [excep.] scz ꝙ sibi nõ licebat pignorare rẽ alienam. vt. C. si res ali. pi. da. fu. l. vlti. et habet rationem vt. ſ. e. l. fundus. in prin. et facit. ſ. de rei ven. l. si a titio.

Quicquid. In. §. isto dicitur si obligasti mihi rem pignori et in re pignorata accedit fortuito casu ꝯmodũ vel incõmodũ: hoc pertinet ad debitorem. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere. [fortuito] scz casu [pertinet] facit. ſ. cõmo. l. si vt certo. §. nunc videndum. et est verum quantũ ad proprietatem: sed ad creditorem pertinet quantum ad hypo. puta si fundus augetur per alluuionẽ: vt. ſ. e. l. si fundus. in prin.

Si res. In. §. isto dicitur: si ago hypo. pro re aliqua mihi obligata et conuentus et cõdemnatus non restituit quanti estimabitur lis cõtra eum si est extraneus possessor quanti in litem iurabo: si est debitor quãti est sors cum vsuris: qz non plus interest creditoris [debitorem] subaudi fit estimatio [ꝗuis possessoris] scz extraneum [ꝙ quanti debet] cũ vsuris. ac cedit. ſ. e. l. si fundus. §. si pluris. [pignoraticia act. debitori] nec ob. ſ. e. l. si fundus. §. in vendicatione. vt. ſ. dixi. et. ſ. de pigno. l. pignore surrepto.

Si titio. In lege ista dicitur: titius me ignorãte obligauit rem meam tibi ego titio heres extiti: nunquid pignus conualescit ex postfacto: certe sic: vt detur vtilis hypo. non directa. hoc dicit ista lex: videatis expositionẽ littere. [nõ ꝯualescit.] nam directa ideo non datur: qz res nõ fuit in bonis debitoris tpe obligationis: vt. ſ. e. l. et que nondũ. §. qđ dicit [creditori] sed ꝯtra. ſ. de pig. act. l. qui rem alienã. Respon. hic creditori ignoranti rem alienam tempore obligationis obligauit: vnde datur ei vtilis: secus si sciẽti creditori obligauit vt in. l. contra. et dixi plene. ſ. e. l. j. vel illud de rigore iuris: istud de equitate: vt arg. C. de rei vend. l. cum a matre. et C. de rebus alie. non alie. l. creditori.

Creditor. In lege ista dicitur: si aliqua ꝓdia sunt mihi pignori obligata illa locare possum: vt vnum sciatis ꝙ obligatio pignoris potest cõtrahi inter presentes et absentes. hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere. [poterit] et fructus quos inde ꝑcipiet computabit in vsuras et in sortem: vt. C. de pigno. act. l. j. et .ij. [absentes] nedum inter presentes [obligatur] i. contrahitur cuz fiat solo consensu vt. ſ. e. l. contrahitur. vt .ff. de actio. et obliga. l. cõsensu.

☞ Emere prohibitus non prohibetur pignora accipere.

In quorum finibus. † In lege ista ponit talis casus: potestas hui⁹ ciuitatis ꝓcepit alicui ne in ista ciuitate rem aliquã emat: nec eius territorio: nunquid in ciuitate boñ. et eius territorio poterit rem pignori accipere: certe sic. hoc dicit ista lex: videatis expositionem littere. [prohibetur] a iudice [non prohibetur] qz cum in vno prohibetur in alio videtur permitti. vt arg. ſ. de iudi. l. cum pretor. secus cũ prohibetur aliquis a lege rem emere in territorio boñ. quia per cõsequens prohibetur rem pignori accipere: vt. C. de rebus ali. non alie. l. vlti. et. ſ. de contrahen. emp. et vendi. l. non licet. et. l. qui officij. ff. que res pig. ob. l. j. §. cum rem.

Cum vitiose. In lege ista dicitur: si vitiose accipio pignus vel hypo. vel etiam inutiliter non possum vti retentione pignoris: et si pignus peruenerit ad fiscũ: fiscus vti retẽtione pignoris nõ poterit. hoc dicit ista lex videatis expositionem littere [cũ vitiose vel inutiliter] vt qz accipio pignus a pupillo sine decreto vel ab adulto sine curatore vel etiam mulier intercessit contra velleia. vel filiusfa. accepit pecuniã mutuo cõtra sena. con. mace. [non est] quia cum quid prohibetur et c. vt .ff. de dona. inter virũ et vxorẽ. l. si spõsus. §. ait oratio. et qz qđ fit vitiose nõ videt factum vel datũ vt .ff. de re. iudi. l. is q se non obtulit. §. cõdemnatũ. et. ſ. q satisda. cog. l. quotiens. [pertineant] sic vt .ff. de rebus eorũ. l. j.

Fideiussor. In lege ista dicitur: tu accepisti mutuo .x. et fideiussi pro te: et dedisti pignora venit dies solutionis qz nõ solueras: impetraui a iudice ꝙ volebã possidere pignora: et soluere: postea non solui: heres tuus est paratus soluere creditori: nunquid fideiussor tenetur restituere ei pignora: certe sic. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [a potestate] i. ab aliquo magistratu q habebat ius imperandi [possideat] quia erat obligata creditori. [nec satisfecit] idem si satisfecit: vt. C. de dolo. l. j. [cogendum esse] vt. ſ. e. l. ij. et. ſ. de neg. gest. l. fideiussor. et. ſ. mã. l. mandato titij.

Pater seij. Paterfa. seiũ filiũ suũ emãcipauit dũ acciperet mutuo pecuniã a septitio creditore: et de hoc fieret cirographus: domũ filij obligauit: vocauit filiũ et dixit ei: nõ suz hñ dispositus ad subscribẽdũ huic cirographo vñ tu subscribas manu tua: fili⁹ subscripsit sua manu: nũqd ista subscriptio nocet filio vt domus ei⁹ teneatur pignori vel hypo. si postea abstinuit ab hereditate patris: et certe videtur ꝙ nõ noceat ei: qz subscripsit vt testis nõ intẽdens domũ suã obligare: sed certe dicit iuriscõ. ꝙ ex q̃ subscripsit sua manu ꝙ domũ suã obligabat videt ꝯsensum accõmodasse. h. d. iste. §. videatis expositionem littere [sub cõmemoratione] i. sub obligatione. [scripserat] sciẽs eã obligatã et ei ꝯsensuz accõmodauit. [manifestũ est] vt .ff. q. mo. pig. vel hypo. sol. l. luci⁹ titi⁹. §. paulus. et. l. sicut. §. nõ vr̃. secus tñ eẽt si ignorãs domũ suã obligatã subscripsit vt testis: qz tũc sibi nõ ꝑiudicat. vt ar. ff. ꝺ le. ij. l. titia. §. lucia. et plene dixi de materia ista. ſ. ꝺ pig. ac. l. gai⁹. q̃ signat huic legi ꝯ: vñ ãpli⁹ h nõ dico.

Lucius titius. In. §. isto dicit: quidã lucius titius nomine predia sua et mancipia posita in predijs obligauit: postea decessit pluribus heredibus relictis heredes inter se diuiserunt predia et mancipia et alia mancipia in locũ defunctorũ in illis predijs substituerunt: tandẽ creditor ex pacto vel ex lege predia illa cũ mãcipijs distraxit: nũquid emptor mancipia poterit vendicare. Respon. iuriscõ. si illa mancipia nõ fuerũt pignorata nec nata ex obligatis qđ nõ poterit vendicare: al's sic. hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [obligata esse.] ergo ex pacto vel ex lege non potuit distrahere creditor: vt insti. qui. ali. li. vel nõ. §. creditor. sed si essent obligata et emptor haberet rei vendi. vt .ff. e. l. paulus. respon. §. j. et .ff. de acqui. re do. l. non est nouum.

Seruum quem. In lege ista dr: obligasti mihi seruũ pignori postea ex leui cã eũ ligasti: postea dissoluisti eũ: qz nõ satisfaciebas mihi vẽdidi eũ minori ꝑcio qz eũ ligasti: nunqd competit mihi aliqua act. ꝯ te. certe sic. prima ad id quod

deest mihi de credito: sed qd si interfecisti eũ vel eluscasti eũ: nunquid teneris mihi: certe si interfecisti eũ teneris ad exhibendum si eluscasti teneris. l. aqui. ad interesse: sed si debilitasses eũ ⁊ actio mea est extincta tempore: si fecisti in nõ merentẽ teneris: si fecisti in merentẽ nõ teneris: q2 licuit tibi seruũ tuũ corrigere. hoc dicit ista lex videatis expositionẽ littere. [vinxit.] i. obligauit. [minoris] ꝙ esset debitũ: cũ anteꝙ ligaret valebat tantũ quantũ erat debitũ [vendidit] ex pacto vel ex lege [tenet] quasi dolo desierit possidere: q2 fecit illud per quod nõ põt exhibere: vt. s. ad exhi. l. iul. scribit si quis hoĩem. [interest] sub. si debitor nõ est soluẽdo. vt. s. ad. l. aquil. l. qui occidit. §. pignori [si merentẽ] i. dignum [nõ tenebitur] debitor emptori. l. aquil. vnde habetis hic ꝙ lz debitori seruũ suũ vincere merẽtẽ: ⁊ nõ tenetur creditori. cõcor. j. de leg. j. l. quid ergo. §. heres. ⁊. j. de verb. obli. l. qui seruũ.

Si legati.

In lege ista dicitur mihi filiofa. aliqua res fuit sub cõditione legata pendente cõditione pater meus accepit rẽ propriam heredis pig. pro re legata mihi prestanda adueniente conditione postea pater meus mortuus est vel sum emãcipatus postea extitit conditio cui cõpetit actio ypo. certe nõ mihi nec patri vel heredi eius: sicut si pater meus pro re mihi legata sub conditione accepisset fideiussorem non tenet fideiussor. hoc dicit ista lex videatis expositionẽ littere. [dicit] dato ꝑ legato ꝯditionali facto filiofa. Dr signori. not. in lege ista differẽtiã esse inter stipulationem conditionalem ⁊ legatũ conditionale in stipulationibꝰ conditionalibus factis a filiofa. inspicimus tempus stipulatiõis vt debeatur patri. vt. j. de verb. obli. l. si filius. in legatis conditionalibus inspicimus tempus quo cedit dies legati: vt hic probat: ⁊. j. de regu. iur. l. que legata.

☞ Obligatio generalis facta a defuncto nõ porrigitur ad bona heredis.

Paulus respondit.

† In lege ista dr si aliqs obligat mihi gñaliter oĩa bona sua illa q̃ sunt q̃sita tunc: ⁊ postea ab eo sunt obligata: sed ea que sunt postea quesita ab herede eius ex alia cã non intelligunt obligata creditori. hoc dicit princip. huius legis videatis expositionem littere. [pignorum] presentiũ ⁊ futurorũ. vt. s. eo. l. j. in princi. ⁊. l. ⁊ q̃ nõdũ sunt. in prin. [testatoris] q2 hec nunꝙ fuerunt in bonis testatoris qd est necesse vt. s. eo. l. ⁊ q̃ nondũ sunt. §. qd dicitur.

Si mancipia.

In. §. isto dr si obligasti mihi mãcipia pignori que nata sunt ex eis mihi tenentur siue dictũ fuit siue nõ: qd est verũ si mancipia pertinebant ad obligantẽ vel eius heredẽ: ⁊ ediderunt apud eundẽ: si autẽ apud aliũ dñm ediderũt non tenent mihi. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere. [ceciderunt] i. obligata fuerunt. [habenda snnt] accedit. s. eo. l. seruũ. similiter si obligas mihi prediũ ⁊ fructus ⁊c. vt. s. e. l. j. §. cũ prediũ. [agnata.] i. nata [eor] s. natorum [peruenit] vt. j. qui po. in pig. ha. l. potior. §. si defuncta.

☞ Superficies solo pignorato imposita cadit in obligationẽ.

Domus pignori.

† In. §. isto dicit si obligas mihi domuz pignori ⁊ illa comburit: postea areã emit lucius titius ⁊ domũ extruxit: nunqd domus illa est mihi obligata. Respõ. ꝙ sic: q2 edificiũ cedit solo verũtamẽ bonefidei possessor non tenet edificium aliter restituere nisi refundã ei sumptus factos in edificio: quatenus domꝰ preciosior est facta. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere [cum iure pignoris] q2 edificium sequitur solum: vt. C. de rei ven. l. ij. et facit. s. de pig. act. l. domo. ⁊. s. e. l. si fundus. §. si res. ⁊. j. eo. l. vlti. [recuperare] vnde intantum poterunt vti retentione. vt. s. de cõdictio. indebi. l. si in area.

Si sciente domino.

In. §. isto dicitur si seruus tuus te sciẽte ⁊ volente oĩa bona tua obligauit pignori: ista obligatio valet ⁊ tenet seruus ⁊ tibi preiudicat. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ littere [pignoris iure] nam seruus rem dñi obligare potest eo sciente: vt. s. de pigno. actio. l. j.

☞ Creditor qui vẽdidit iure creditoris non tenetur de euictione sed solum vt probet sibi rem obligatam fuisse.

Periculum.

† In lege ista dicitur si aliqs vendit tibi nomẽ quod habebat contra debitorem suũ qui obligauerat sibi pignora ⁊ perierunt pignora periculũ pertinet ad emptorẽ ex quo apparet illum debitorẽ ⁊ res illas obligatas fuisse. hoc dicit ista lex videatis expositionẽ littere [fuisse] quia venditor nominis non debet prestare debitorem locupletẽ: sed debet prestare eum debitorem: vt. s. de heredi. vel actio. ven. si nomen: ⁊ quia omne cõmodum ⁊ incommodum perfecta emptione pertinet ad emptorẽ. vt. s. de peri. et cõ. rei vẽdi. l. id qd post. ⁊. l. necessario.

Ex vectigali fundo.

In lege ista dicit tu conduxisti fundũ vectigalẽ a ciuitate vel a municipio: et fuit dictuz si intra certũ tempus nõ solueres vectigal ꝙ ciuitas vel municipiũ potest fundum vendicare: postea illum fundum obligasti pignori nunquid tenet obligatio: certe sic si soluisti vectigal verũtamen si debitor ⁊ creditor non soluit vectigal intra tempus statutum ciuitas vel municipiũ poterit fundũ vendicare. nam cum creditor accepit fundum pignori est intelligendum ꝙ accipit causa vectigalis salua. h. d. ista lex videatis expositionem littere [lex vectigali fundo] ⁊ dicitur ager vectigalis: vt. s. si ager vec. vel emphi. pe. l. j. ⁊. ij [esse] q2 fundus vectigalis potest obligari ratione iuris quod habet ibi conductor vt hic ⁊. s. e. l. grege. §. ⁊ in superficiarijs. ⁊. s. de pigno. act. l. tutor. §. sed si lege. [euanuisse.] i. prosequi non posse vt argu. s. e. l. grege. §. statuli. ⁊ quia alienatio habet fieri cum causa sua: vt. j. de leg. ij. l. peto §. qui prediũ. ⁊. s. de contrahen. emp. l. alienatio: ⁊ hic est lex in argu. ad causas feudales ꝙ si feudatarius obligauerit rem pignori quam habet in fundo ⁊ postea cõmittit feloniã ⁊ ita perdit feudum qd potior est cã domini ꝙ creditoris.

Debitor pactus est.

Dr signori aduertatis hñ legem istã: q2 ista lex quotidie alleg. per me ad vnum qd superficialiter intelligẽs nõ intelligeret: ⁊ in lege ista dicitur: tu predia tua mihi pignori obligasti eo pacto vt inuecta ⁊ illata ⁊ ibi nata essent mihi pignori: postea cũ pars illorũ ꝑdiorum esset sine colonis mandasti actori tuo vt illa predia coleret ⁊ aliquos seruos tuos assignasti necessarios culture: nunquid illi serui erunt obligati mihi. ⁊ respon. ꝙ sic si causa perpetue agriculture induxisti vel deputasti al's nõ. h. d. ista lex videatis expositionẽ littere. [importata] veluti cũ iumento: vt. j. de verb. sig. l. ferri. proprie [eaqz] s. predia [perpetuo] i. ꝙdiu essent ibi necessarie. vt. j. titu. proxi. l. predijs. in fi. ⁊ ad istud accedit. s. de pecu. l. id vestimentum. ⁊ idem est in legato si quis legat mihi fundũ cũ mãcipijs que sunt in fundo: vt. j. de leg. iij. l. si fundus.

Is qui.

In lege ista dicitur: tu promisisti mihi aut titio dare decẽ si soluis titio nõ potes repetere: sed si dedisti ei pignus poteris repetere anteꝙ soluas mihi q2 nõ titio: sed mihi eras obligatus. h. d. ista lex videatis expositionẽ littere [non põt] q2 adiecto potest solui vt. j. de verbo. oblig. l. vlti. §. cũ mihi. ⁊ facit ꝙ habuistis. s. de consti. pe. l. si filio. §. j. cum. l. seq. ⁊. j. de ver. obliga. l. fina. §. qui sibi.

☞ Nomine taberne venit vniuersitas mercantie que ibi exercetur: ⁊ ideo cadit in obligationem que tempore quo agitur repetitur.

Cum tabernam.

† In lege ista in sui principio ponit casus talis debitor creditori suo tabernam pignori obligauit modo queritur an merces inducte in taberna intelligantur obligate: ⁊ si ille erant vendite ⁊ ex eis comparate et inducte in taberna an sintꝰ obligate: ⁊ si postea debitor decessit. ⁊ respon. ꝙ sic si tempore mortis inueniũtur in taberna. hoc dicit princip. huius legis videatis litteram. [cũ tabernã.] i. stationem in qua erant merces ⁊ est nomẽ generale quia nõ tantum continetur caupona immo ⁊ tabernaculũ mercium vt hic: ⁊. s. de iudi. l. heres absens. §. j. [distraxerit] s. debitor [vidẽtur] sicut qui mihi tradit claues horreorũ corã horreis. nã ea que sunt in horreis videtur tradere: vt. j. de acquiren. pos. l. j. §. si iusserim. ⁊. s. de cõtrahen. emptio. ⁊ vendi. l. clauibus. vnde no. ꝙ ea que sunt inuecta ⁊ illata tempore obligationis illa sunt obligata. Item si illa vendũtur ⁊ alia comparantur ex eis illa sunt obligata que inueniuntur ibi tẽpore mortis vt hic. ⁊ ad hoc est arg. j. de cõ. ⁊ de. l. si filie sue. §. vlti. ⁊. j. eo. l. paulus. §. si mancipia. sed si heres post mortem testatoris aliquid distraxerit: ⁊ aliquas merces induxit: illa non tenentur vt. s. eo. l. paulus respon. in princip. ⁊. s. e. l. si fideiussor. §. vltimo.

Idem quesijt.

Quidã habent hic principiũ legis ⁊ incipit cum epistola. alij habent §. ⁊ incipit idem quesijt in epistola. hic dicit si debitor misit mihi epistolam in qua significauit ꝙ pro pecunia quam dederam sibi obligauerat mihi tales res lz illa epistola inueniatur sine consule et die: ⁊ licet signata nõ sit: q2 inuenitur talis obligatio pignoris scripta manu debitoris tenet ⁊ valet. h. d. iste. §. [epistola talis emissa sit.] a debitore creditori in qua continebatur obligo tibi talem rem meã ꝑ. x. q̃ mihi mutuasti grecuz habetis hic. [vel tabule] in qbus ꝯtinebat obligationẽ eẽ factã [nõ sunt] q2 obligatio pignoris solo ꝯsensu ꝯhit vt. s. e. l. ꝯhit. secus est in instrumentis publicis: q2 sine diẽ ⁊ cõsule nõ valet. vt. s. de edẽ. l. j. §. rões

Creditor

Creditor. In.§.isto dr: obligasti mihi pignori oīa bona tua pñtia & futura: accepisti ab aliquo mutuo pecuniā: ita q in te est translatum dñium: nūquid illa pecunia est mihi obligata. Rñ.q sic.hoc dicit iste.§.videatis expositionē littere.[est] & hec obligatio est pignoris hypo.[pmittit] vt.s.eo.l.j.&.C.q res pi.ob.pos.l.vlt.vnde in generali obligatiōe bonor sufficit pbare q̄ncunq in bonis debitoris fuisse: si agitur hypo.s.eo.l.& q nondū sunt.§.qd dicitur.

Si insulam. In lege ista dicit: si obligasti mihi pignori insulā tuā: hoc pacto vt si ad diē nō solueres possem eā vēdere: illa ē cōbusta: tu aliā refecisti: refecta est mihi eodem pacto obligata.h.d.ista.l.videatis expositionē littere.[licuit vēdere][s. creditori fm qd iurisc.loquit creditori debetis hre.i.tuo [restituta].i.illi loco alia fuit posita.idem.s.ius pignoris[est] alia lra dicit suo.& fm hoc loquit iuriscōsultus emptori insule.& ad istam.l. accedit.s.de iudi.l.cū pponebat.&.j.de sol.l.que res.§.aream.

¶ In quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrahitur. Rubrica.

¶ Et de cōuentione pignor vel hypo.exp̄ssa q inducit pacto cōuento in superiori bene dictū est: verū q: a lege sine oī pacto plerūq inducit tacita pignoris vel hypo.obligatio certis casib⁹: io ponit hec rub.vñ exponatis[cōtrahit] ex ptāte legis sine oī pacto: & q sunt isti casus enumerant in singulis legib⁹ huius ti.

1 ☞ Mutuanti in refectionē domus tacite est obligata siue dño siue cōductori operis sit soluta pecunia.

Senatusconsulto quod.

1 in.l.ista dr: † mutuaui tibi pecuniā ad domū reficiendū al's construendā: nunqd illa domus videt mihi tacite hypo. Rñ.q sic: & ideo potero a cōductore pēsionē petere: & si fecerit deteriorē potero experiri ex locato & si aliqua induxit i domū inuecta & illata erūt obligata p pēsione & deterioratione: sz & si cōduco a te horreū vel diuersoriū: vel areā tuā inuecta & illata sunt mihi tacite obligata: quasi id tacite cōuenitur inter me & te: sz in predijs rusticis cōtra. obseruat: q: in illis inuecta & illata nō sunt tacite obligata: sed ea que scit locator: sed qd erit in stabulis: nūquid idē erit q in vrbanis an q in rusticis: & certe lz nō multū ab vrbanis differūt: & tñ idē erit in stabulis q̄tum ad tacitā obligationē pignoris vel hypo.inducēdā qd in rusticis predijs est.s.q nō vident esse obligata que ibi sunt inducta nisi sciēte locatore fuerūt illata.h.d.ista.l. cū duab⁹.l.seq.vsq ad.l.si gratuitā: videatis expositionē littere. [facta est] sub.quo sena.cō.dr pign⁹ &c.[isule].i.dom⁹.[redemptori].i.magistro q suis cemētis edificat.s.de rei ven.l.redēptores.[administrauit] vnde no.in prin.huius legis siue mutuo tibi nūmos siue do alij te mādante ob refectionē domus: illa domus est mihi tacite obligata vt hic & sum priuilegiatus in psonalibus act.vt.s.si cer.pe.l.creditor.&.j.de cessione bo.l.j.§.is qui.accedit etiā in aut.de equa.do.§.is q̄s.sil'r si mutuo tibi in rē cōstruendam res illa tacite est mihi obligata.vt.j.qui po.in pi.ha.l.interdum.cū.l.se.[nō solū] al's incipit hic.§.pōp.scripsit & al's incipit l.nō solum &c.[erūt obligata].s.tacite: vt.C.lo.& con.l.certi.&.j.l. pr.& qd dictū est in habitatore dom⁹: idē ē in cōductore horreor vel diuersorior.& hoc est qd dicit.j.l.se.[vl' diuersoriū] statio est in qua diuersi generis vestes afferent[vel area] in qua cōductor edificiū cōstruxit.[sunt] etiā dño ignorāte[quasi id tacite cōuenit] accedit.s.de pac.l.itē q:.&.j.de mig.l.j.in prin.[obseruat] q: in his nō sunt tacite obligata nisi q sciuit locator vt in palleg.l.C. lo.& cō.l.certi iur. Sz q est ratio diuersitatis quare aliud est ī his q sunt illata & innata in vrbanis pdijs aliud in his q sunt inducta in rusticis.rñ.ratio est &c.dic vt dixi.C.eo.videlz inquilini multa inducūt in vrbana q nolūt locatores scire: in predio rustico quis inducit boues aratrū & ea q vult hoies scire[edificijs].i.in suburbijs edificijs.al's eñ non sunt in cōtinentibus edificijs: vt.j.de v. sig.l.alfenus.[quor prediorū].i.q predia[habēda sunt].i.cōputanda sub.qd est necesse sciri[ppter id].s.qd.s.dixi.s.vtrū ibi inuecta & illata sunt locatori tacite obligata.

Si gratuitam. In lege ista dicit: si cōduxisti a me prediū vrbanum pro decē.& postea cōcessisti alteri gratuitā habitationē: nunquid inuecta & illata erūt mihi obligata: certe nō.sed quid cū tu conduxisti a me domū: nunquid potest agi inter me & te: vt p parte pensionis inuecta & illata sint mihi obligata.rñ.q sic: hoc dicit prin.huius legis videatis expositionem littere[cōductor:] qui primo conduxit a locatore[a me] sub.qui secūdo loco gratis conduxi[non esse] ad pensionem: sed pro deterioratione sic.vt.j. eo.l.j.§.pōp.scribit.[nō solū]: secus tamē si nō gratuitam cōduxit: q: tunc inuecta & illata sunt obligata: vt.s.de pi.act.l.solutū. §.solutā. Itē secus est in predijs rusticis cōductis: vt.s.lo.&.con. l.si in lege.§.colonus.

Si quis fideiubeat. In isto.§.dr: tu obligasti rem meā pignori pro decē.postea fideiussi p te: nūquid videor cōsentire vt teneat obligatio p te: certe sic.secus si post fideiussionē a me factā obligasti rem meā: q: nō intelligit obligata.h.d.iste.§.videatis expositionē littere.[fideiubeat] post rem suā obligatā.[esse] & sic pcedens obligatio sue rei certificat tacite.accedit.s.eo.l.si fundus.§. j.[sane si postea].i.postq fideiussit[eius].s.fideiussoris nō erūt obligate] nisi cōsentiant.vt.s.lo.& con.l.itē querit.§.qui impleto in v.at si ante fideiussionē: & q: scientiā non ignorantiā volumus obligari.vt.C.de tabu.l.generali.

Licet. In ista.l.dr: lz si conducas a me predium vrbanū oīa inuecta & illata sunt mihi tacite obligata: tamē act.illa tacite hypo.inuector & illatorū nō officit libertati sicut specialis.& ideo si in domo cōducta a me induxisti seruū: nihilominus poteris eum manumittere: secus esset si obligasses mihi eū specialiter pro pēsione: q: nō posses eū manumittere.hoc dicit ista.l.videatis expositionem littere.[accipi].i.tacite videant esse obligata inuecta & illata pro pensione domus locate: vt.s.eo.l.eo iure.in princip.[vt perinde].i.ita [specialiter].i.expressim [nō officere].id est non nocere[ob habitationem] id est pensionem habitationis.[obligatum].s.mancipium tacite.vnde no.q tacita hypothe.siue generalis omnium suorum bonor non impedit quin debitor possit manumittere seruos suos.secus in speciali exp̄ssa hypo.vt hic: & C.de ser.pi.da.ma.l.ij.&.j.e.l.est differētia.in casib⁹ tamē speciale est vt nō possit quis manumittere seruos suos etiam si tacite vel generaliter quis obligauit bona sua: si serui sunt inclusi noīe pensionis: vt.j.eo.l.est differentia.in fi. Alius casus est: tutor pupilli manumittit seruos.s.emptos pecunia pupilli: vt.C.de ser.pi.da. ma.l.si tutor. Alius casus est si manumittat seruos in fraudē creditorū: vt.C.de ser.pi.da.ma.l.ij.

1 ☞ Fructus intelligunt tacite obligati pro pensione.

1 **In predijs.** In lege ista dr: si tu cōducis a me prediū rusticū nūmis fructus predij p pensione intelligunt mihi obligati etiā si noīatim nō cōuenit non oīa inuecta & illata videris mihi obligasse: sz ea demū q intulisti me sciēte.h.d.ista lex videatis expositionē littere.[intelligunt] obligati p pēsione[cōuenit] vt.s.lo.& con.l.si in lege.§.colon⁹.[vel inducta] sciente locatore: vt.s.eo.l.eo iure.&.C.lo.& con.l.certi.[verus est].s.q inducta nō tpis causa: sed perpetui causa: vt.s.ti.pri.l.si debitor.&.C.eo.l.si nō inducta.sic.&.j.de leg.ij.l.si fundus.

1 ☞ Creditor pōt fructus pignoris & vsuras cōpensare.

1 **Cum debitor.** In.l.ista dr: † si mutuo tibi pecuniā gratis & pig. vel hypo.obligasti mihi de fructibus post morā poteo retinere vsq ad legitimū modū.h.d.ista.l.videatis expositionem lre.[retinere] rōne more.alia lra dicit: cū gratuita pecunia vtatur: & tūc dic q creditor potest retinere de fructibus vsuras conuentas vsq ad legitimū modum vsurarum quo casu primo fructus cōputat in vsuras: & postea in sortem: vt.C.de pigno.act.l.j.

1 ☞ Mancipia specialiter obligata nō possunt manumitti: sed obligata tacite sic/anteq includantur.

1 **Est differentia.** † In lege ista notat differentia inter expressam & tacitā hipo.in hoc si exp̄sse obligo tibi mācipia mea pignori nō possum ea manumittere te inuito si autē tacite obligo possum manumittere te inuito anteq includas noīe pensionis: & ideo fuit derisus nerua q dicebat si cōduxi domū a te & induxi mācipia & inclusisti q poterā venire ad fenestrā: & ea manumittere qd est falsum.h.d.ista.l.videatis expositionē lre.[obligator] bonor vel mācipior[ex manifesta].i.expressa[obligata] exp̄ssim[habitantes].i.obligatos tacite.[manumittimus] vt.s.e.l.licet.[precludant] & ex lra ista not.ar.q lz ciui locatori claudere hospitiū scholari & deijcere eū si nō soluat pensionem.& ad hoc facit.C.lo.& con.l.ede.&.s.lo.& con.l.domini horreorum.[tunc eñ] id est cum mancipia sunt inclusa[non liberabimus] id est non possumus manumittere [iurisconsul.] dicens.sub.detentos.id est ita inclusos[liberari posse] id est posse manumitti: quia si sunt inclusa mancipia perinde est acsi expresse sint obligata: vnde poterunt manumitti: vt.s.eod.l.licet.vt.C. de ser.pig.da.ma.l.ij.in fi.similis deceptio fit.s.de pigno.act.l.si quasi decepturus a debitore.

Tutoris heres. In. l. ista dr̄: si heres alicuiꝰ tutoris trāsegit cum pupillo sup act. tutele ⁊ ꝑ pte pecuniā soluit ꝑ pte dedit pignꝰ: illō pignꝰ intelligit̄ obligatū ꝓ eo ꝙ hr̄s debebat ex cā tutele. h. d. ista. l. videatis expōnem lr̄e. [trāsactione facta] simplr̄. alij dicūt aīo nouādi [cū ex ea] .s. pecūia que debebat̄ ex cā transactiōis [ɔctū] .i. quasi ɔctū ex cā tutele [iure] .s. tacite obligata eēt si heres nō vult stare trāsactioni [obligatā esse] .i. quasi obligatā: qr nō est fides seruāda que iussit cōtra trāsactionē venire: vt ar. C. de pac. l. cū ꝓponas. ⁊ C. de transac. l. siue apud acta.

¶ Que res pignori vel ypothece obligari pn̄t. Rub.

¶ De expressis ⁊ tacitis ypo. habuistis: verū qr alique res possunt obligari tacite vel expresse ⁊ alique nō: ponit̄ hec rub. [non possunt] sub. de quibus videamus ⁊ subijciamus.

Pupillus sine tutoris. In lege ista ponunt̄ tria exēpla: in qbꝰ nō tenet obligatio rei pig. date. ⁊ ī pn̄. huiꝰ. l. dr̄: ꝙ pupillꝰ sine tu. auctoritate rē suā pig. dare nō pōt [dare nō pōt] iō qr sine tut. auctoritate: vl̄ nullo mō obligat̄ vt. s̄. de cōdi. inde. l. ꝙ pupillꝰ. vel cū effectu nō obligat̄ qr restituit̄. vt. j̄. de nouat. l. j. ſʒ nec cū auctoritate tutoris: nisi decretū pretoris interueniat. vt. C. de admi. tu. l. lex que tutoris. in fin. ⁊ l. vlti. §. vlti.

Si filiusfa. In. §. isto dr̄: si filiusfa. vel seruꝰ vult rez peculiarē ꝓ alio obligare nō licet sibi. licet habeat liberā peculij administrationē: sicut nō licʒ eis alij donare etiā si habeāt liberā peculij admīstrationē. [vel seruꝰ] sub. ꝓ alio rē peculiarē obligauerit [nō teneri] pignori ⁊ sub. nisi interuenit pr̄is vel dn̄i volūtas: vt. s̄. de pig. act. l. si aliena. ī fi. [cōcedit] accedit. s̄. de pac. l. ɔ iur. ciuilis. §. si filiꝰ.

Eam rem. In. §. isto dr̄. ꝙ rei quā quis nō pōt emere qr cōmerciū eiꝰ a lege est interdictū eiꝰ rei ꝓhibita est pignoris vel ypo. obligatio: vn̄ sicut rē litigiosam nō possum emere ita nec pignori dare: ⁊ sic nō valet obligatio et si petat̄ a me obstabit ei excep. ⁊ ita sceuola libro tali scribit. hoc dicit iste. §. videatis expōnē lr̄e. [non pōt] qr sacra vel religiosa. vt. s̄. de cōtrahen. emp. l. si emp. §. omnium. Or signori habetis hic istud no. ꝙ q ꝓhibet̄ a lege emere ꝓhibet̄ in pignore accipere. ⁊ iō sicut ꝓhibita est alienatio rei litigiose: ita ⁊ pignoris obligatio: vt. C. de lit. l. vl. ⁊ au. ibi signata. ⁊ C. de re. ali. nō ali. l. vl. secus si ꝓhibet̄ aliqs emere a iudice in aliquo territorio: qr tūc bn̄ poterit pignori accipere. ⁊ sic itelligit̄. s̄. de pig. l. in quorū finibꝰ.

☞ Exceptio q̄ porrigit̄ ad fideiussorē porrigit̄ etiā ad pignꝰ datū ab alio. h. d.

Si alius. † In. l. ista dr̄: si mulier intercessit cōtra vel. tu. ꝓ muliere pignori rē obligasti vel ypo. mihi dedisti sicut sucurrit̄ mulieri: ita tibi q obligasti rē tuā ꝓ ea: sicut ⁊ fideiussori mulieris succurrit̄ ꝑ excep. similit̄ ⁊ filiusfam. ɔ sena. con. mace. accepit mutuo pecuniā ⁊ dedisti rem pignori ꝓ eo: quo casu subuenit̄ filiofa. ⁊ eiꝰ fideiussori: ita ⁊ tibi q obligasti rē ꝓ filiofa. h. d. ista. l. videatis expōnē lr̄e. [si aliꝰ] pone qdā tertiꝰ q intercessit cōtra sena. cō. vel. nō cōtra sena. cō. mac. [an hīs] .s. dantibꝰ pignꝰ vel ypo. ꝓ muliere ⁊ ꝓ filiofam. [⁊ in fideiussore eiꝰ] .s. filijfa. ſʒ qūo faciliꝰ. rn̄. qr sicut subuenit̄ mulieri intercedēti ɔ sena. cō. vel. ita ⁊ fideiussori eiꝰ indistincte: vt. s̄. ad vel. l. si mulier. ſʒ ī eo q fideiussit ꝓ filiofa. accipiēti multo cōtra sena. cō. mace. distinguit̄ sit habiturꝰ regressum vel non cōtra filiūfa. vt. s̄. ad mace. l. sed ⁊ si pr̄. §. nō solū.

☞ Creditor secūdus In ius prioris creditoris nō succedit nisi sit actū ⁊ cū actū est succedit in pignus ⁊ ī potestate vēdēdi. h. d.

Aristo neratio prisco scribit †. In. l. ista ponūtur duo casus. ⁊ pmꝰ casus est talis. qdā neratiꝰ priscus noīe dubitabat de quadā qōne q̄ ponit̄ in. l. ista: vnde illā qōnē misit aristoni vt daret sibi respōsum: ⁊ est talis. titiꝰ pr̄ fa. rē suā tibi obligauit p. x. postea ego eidē titio mutuaui alia. x. hoc pacto vt illa. x. tibi soluātur nō pactus sum cū titio debitore ꝙ debeā succedere in locū tuū ⁊ ꝙ pro illi. x. illa eadē res mihi pignori teneat̄: modo queritur si titius. x. que accepit a me tibi soluit ex quo non cōuenit vt succederē in locū tui: ⁊ ꝙ illa eadē res esset mihi obligata si titius eā vēdidit an teneatur mihi pignori vt ita sim potior q̄ emptor. ad hoc rn̄. iuriscō. aristo ꝙ illa res nō erit mihi pignori obligata et iō potior erit causa emptoris q̄ mei scd̄i creditoris. scd̄s casus est talis: si titiꝰ obligauit tibi rē primo loco. p. x. ⁊ ego secūdo loco mutuaui titio. x. vt illa tibi solueret ⁊ conuenit vt in locū tuū succederē: ⁊ ꝙ illa res esset mihi obligata: verūtn̄ dū vellē apponere pactum vt ad diē nō soluta pecunia possez vēdere titiꝰ noluit cōsentire si tu primus creditor eras pactus ꝙ ad diē nō soluta pecunia posses vēdere: hoc casu si mihi ad diē nō soluat̄ pecūia potero vēdere: pignus nō ex pacto meo nec ex persona mea: sed ex tua. nā sepe cōsequit̄ aliquis ex altera persona qd ex sua persona assequi nō potest. h. d. ista. l. videatis expōnē lr̄e. [aristo] .s. iuriscō. [neratio prisco] [interrogāti] [scribit] sub. questionē talē [etiā si ita cōtractuz sit] sub. pignus [vt antecedēs] .i. primꝰ creditor [dimitteretur] ab obligatione de pecunia scd̄i creditoris [non aliter in ius pignoris] sub. prioris creditoris [succedit] scd̄s creditor [nisi conuenerit] sub. inter scd̄m creditorē ⁊ debitorē expressim [esset obligata] sub. ⁊ nisi cōuenit̄ succederet in locū primi creditoris [debet] scd̄s creditor [quo casu] .s. cū nō conuenit [emptoris causa] qui emit a debitore distrahēte post serui contractū [melior efficit̄] qr scd̄s creditor nō hēbit ypo. contra emptorē [denicꝫ] incipit scd̄s casus [interposuit] qr pactū valet. vt insti. q ali. li. vel nō. in prin. [omisit] verūtn̄ conuenit cū debitore de pignore vt succederet in locū prioris creditoris: ⁊ ꝙ mutuabat vt satisfaceret prio creditori: ⁊ vere illa pecunia peruenit ad pmū creditorē: vt. s̄. in primo casu huius. l. dictū est [ne possʒ vēdere] ex sua ypo. [huic] .s. scd̄o creditori [liceat] ex persona primi creditoris cū conuenit cū debitore: vt. s̄. dixi. [existimo] .s. ꝙ creditor secūdus pōt distrahere ex ꝑsona primi creditoris in cuiꝰ locū successit nō ex sua persona. ⁊ hoc statim annectit. sepe eñ ⁊c. [hr̄e pōt] Or signori i. l. ista ponunt̄ duo casus ⁊c. dic vt dixi in casu: ⁊ ita colligitur hic illud no. plerūqꝫ cōsequit̄ aliquis per aliū qd per seipsum assequi non posset. ⁊ ad istud accedit. s̄. quēad. ser. amit. l. si p cōem fundū. ⁊ s̄. mā. l. si mādauero tibi. §. si his. ⁊ j̄. de bo. pos. contra ta. l. ij. §. plane. ⁊ l. si post. ⁊ l. nō putauit. §. sed ⁊ si exheredatꝰ. ⁊ j̄. de bo. li. l. si filiꝰ. est tn̄ cōtra. ar. C. qd me. cā. l. si per impressionē. ⁊ C. de iniu. l. vnica. ⁊ s̄. de mi. l. ij. §. ſʒ vtrū. Or ad. l. istā op. ⁊ videt̄ si res est tibi primo loco obligata ⁊ mutuo tibi pecuniam vt soluatur: ibi indubitanter ex quo pecunia mea peruenit ad te succedam in locum tuum etiam si non conueni vt succederē ⁊ vt res esset mihi obligata. vt. C. de his qui in lo. po. cre. suc. l. j. ⁊ l. vlt. Ad solu. quorū cōtrariorū vos dicetis: cū soluit̄ pecunia creditori aut a debitore aut ab extraneo aut a scd̄o creditore. si a debitore: si quidē debitor soluit de sua propria pecunia: solutione eiꝰ qd debetur tollitur oīs obligatio. insti. qui. mo. tol. obl. in pn̄. sicut liberat̄ debitor a personali act. ita pignus ab ypo. nā sublato pricipali ⁊c. vt. C. de vsur. l. eos qui. in prin. ⁊ iste casus nō ponitur in. l. ista: ſʒ agitur. C. de lui. pig. l. j. ⁊ l. si. si autē soluit debitor priori creditori de pecunia quā mutuo ab alio accepit. verbi gratia. titiꝰ obligauit tibi rē pro. x. postea mutuat a me. x. vt tibi soluat: hic tria sunt necessaria vt succedā ī locū tuū. Primū est ꝙ mutuē titio. x. vt illa tibi soluantur. itē scd̄m est necessariū ꝙ istud agat̄ vt succedaz in locū tuū ⁊ de hoc fiat pactū inter me ⁊ titiū: ⁊ est tertium ꝙ sit res mihi obligata vt hic in prin. ⁊ C. de his qui in prio. credi. loco suc. l. j. si alterū deficit nō succedo. si ista tria concurrāt succedo vt quod priuilegiū habebas ita ego. j̄. qui ho. ce. pos. l. ij. itē quo pacto poteras vēdere ⁊ ego. itē quibꝰ ꝓponebaris ⁊ ego. j̄. qui. po. in pig. ha. l. creditor. §. interdū nō tn̄ dico ꝙ detur eadē ypo. cum sit sublata ꝑ so. ⁊ actio semel extincta ⁊c. j̄. de sol. l. que res. §. areā sed quō pactū factū inter me ⁊ titiū operabitur ꝙ in locū tuū succedā: cū pactū inter alios factum nō nocet alijs. s̄. de pactis. l. si vnus. §. in summa. pōt dici ꝙ hoc est spāle: sic alibi. s̄. de pig. act. l. si cū vēderes. vel hoc iō. qr pecunia mea ad te peruenit: si autez soluitur ab extraneo nō succedit: nisi eiꝰ nomē redimat. C. de act. ⁊ ob. l. si a creditore. ⁊ l. si insolidū. si autē a secūdo creditore priori postea soluatur vel offerat̄ hoc sine omni pacto videtur in eius locum succedere. C. qui po. in pig. ha. l. j. ⁊ C. qui in prio. cre. locuz succe. l. j. ⁊ l. ij.

Si titius. In. l. ista dr̄: titiꝰ paterfam. volebat a meuio accipere mutuo pecuniam ponamus. c. cōuenit inter titiū ⁊ meuiū creditorē ꝙ tales res titij eēnt obligate meuio cū nūeraret pecuniā titio: ⁊ de hoc obtulit ei cautionē: post istam cōuentionem iste titius alicui vēdidit illas res: postmodum meuius numerauit pecuniā titio: nunquid res ille erūt meuio obligate. Rn̄. iuriscon. dicēs in potestate titij debitoris erat non accipere mutuo pecuniā: vnde nō est inspiciēdum tēpus conuentionis sed numerationis. et ideo si erant primo a titio distracte q̄ meuius numeraret nō habebit illas res meuius obligatas. nā dicēdū est ꝙ creditor habet necesse ꝓbare in bonis debitoris fuisse tpe solōnis seu numeratiōis. h. d. ista. l. ⁊ videte hunc casum in scriptis meis in. l. diuersis. C. que res pi. obli. pos. [cauit] .i. promisit. vel cū eo conuenit et dedit spe future numerationis [acceperit] a meuio [vēdite] a titi. [numerata est] sub. nō eo tempore quo cōuētio

facta est de pecunia mutuo dāda. Dr̄ signori circa istā. l. no. duo. primo no. vbi est idem tempus obligationis ⁊ numerationis: puta obligo tibi rem meam ⁊ tu statim numeras ibi ego creditor habeo necesse probare rem obligatā fuisse in bonis tui debitoris tēpore obligationis: vt. s. de pi. l. si superatus. ⁊. l. ⁊ que nōdū. §. qd̄ dicitur: sed vbi est aliud tempus obligationis aliud numerationis vt hic fuit: hic ego creditor habeo necesse probare rem in bōis tui debitoris fuisse tp̄e solutionis seu numerationis vt hic ⁊. j. ti. proxi. l. j. in fi. Item no. hic scd̄m no. si primo loco obligo tibi rem meā ⁊ postea vendo denuo subsequitur numeratio seu solutio siquidem in potestate mea erat illā pecuniā non accipere: si primo obligo postea distraho inspicitur tempus numerationis vt hic ⁊ s. si cer. pet. l. qui pecuniā: sed si forte nō esset in potestate mea nō accipere. verbi gratia: mulier cōuenit mihi dare dotem vsq3 ad annū ⁊ obligaui eidē res certas ꝓ dote restituenda denuo alieno illas res: postea mulier soluit dotē mihi: hoc casu inspicitur tp̄s obligationis: vt. j. ti. pxi. l. j. ⁊. l. creditoris. §. vlti.

Creditorem. In ista. l. dicit̄: si pater obligat pignori filium suum et ego sciens eū liberum pignori accipio patior hāc penam q2 debeo relegari. h. d. ista. l. [qui filiūfa.] s. liberum qui non pōt pignori obligari: vt. C. de act. ⁊ obli. l. ob es alienum: sed si esset filius naturalis vel seruus pater pōt eū obligare vt. C. e. l. j. [acceperit]. s. qn̄ pater obligabat eū non ex necessitate famis: al's secus: q2 posset eū vēdere: vt. C. de pa. qui fi. destraxe. l. j. ⁊ per to. multo fortius posset pignori dare: q2 qd̄ cui plus licet ⁊c. vt. j. de reg. iur. l. cui qd̄ plus [relegatur] sub. ⁊ hoc verū est cū pater obligat filium suū sine iusta causa: si aūt alius obligaret liberū hominem imponeretur alia pena: sed hodie iure nouissimo creditor cadit a debito et tantumdem tenetur prestare: vt in auc. vt nulli iu. §. si vo que est signata. C. de act. ⁊ ob. l. ob es alienum. et incipit auc. immo.

¶ Qui potiores in pignore habeant̄: ⁊ de his qui in prior creditor locū succedūt. Rubrica.

¶ Signori ti. iste cōtinuat̄ ad p̄cedentia. s. de pig. ⁊ ypo. exp̄ssis ⁊ tacitis in tribus ti. precedētibus habuistis: verū q2 aliqn̄ eadē res pluribus obligatur ⁊ dubitatur quis sit potior: ponitur rub. qui po. in pig. vel ypo. ha. ⁊ q2 plerūq3 secūdus creditor succedit in locū priori ponitur rub. de his qui in prior cre. lo. suc. ⁊ de prima parte ru. agitur in. l. j. ⁊. ij. huius ti. de scd̄a agitur in se. l. hui9 ti. ⁊ circa primā partem ru. subijcio regulam ⁊ eius instantiā. hec est regula ꝙ qui prior est tēpore potior est iure. vt. C. e. l. ij. ⁊. j. e. l. potior. fallit in multis casibus quos no. C. e. l. scripturas ⁊ hoc repeto. ⁊ dicam. j. e. l. interdum. de his qui succedant in locum priorum creditorum recurratis ad distinctionem quam feci. s. ti. pri. l. aristo. ⁊. C. de his qui in prio. cre. lo. suc. l. j. et quia. s. ti. pri. dixi hic non repeto.

☞ Tempus solutionis inspicitur qn̄ in potestate debitoris est pecuniam non recipere / quando non est in potestate tp̄s obligationis contracte inspicitur.

Qui dotem pro muliere. In. l. ista dicitur † mulier vel eius pater vel extraneus promisit mihi pro ea. c. dare nomine dotis: ⁊ ego pignus vel ypo. ꝓ dote restituenda illi obligaui: ⁊ mulier vel pater vel extraneus partē dotis mihi soluit: ego eandem rem quā pignori vel ypo. obligaueram alij secūdo loco obligaui: postea mulier vel eius pater vel extraneus residuam partem dotis mihi soluit: modo querit̄ an mulier sit potior illo scd̄o creditore an in parte tantū. rn̄. iurisc̄. dicens. si obligaui rem p̄mo et postea. obligo alij spe future numerationis ante pecuniā acceptam a primo: q2 in potestate mea erat non accipere: si postea alij obligo secundus creditor erit potior: et hoc casu inspiciemus tēpus numerationis nō obligationis: sed si forte obligaui rem ꝓ pecunia de qua non erat in potestate mea residuā partem dotis non accipere ne ita habeam vxorem indotatā: et ideo prior creditor in tota dote erit potior: et ita in hoc casu inspicimus tempus cōtracte obligationis non numerationis vel solutionis. h. d. ista. l. [acceperit] cum et si non cōuenisset omnia bona mariti sunt tacite obligata: vt. C. e. l. assiduis. ⁊ C. de rei vxo. act. l. vnica. §. vt maneat. [querebatur de pignore] sub. quis potior esset in eo [videatur] immo fuit in potestate ei9 non accipere: q2 in inuitum ⁊c. vt. j. de re. iu. l. inuitum. rn̄. nō fuit in eius potestate non accipere: quia si hoc faceret resupine faceret cum sustineret onera matrimonij vt. s. fami. hercis. l. filia. §. si maritus. ⁊. j. de iure do. l. dotis. ⁊ ea possumus que cōmode possumus: vt. j. de verb. sig. l. nepos ꝓculo [est] q2 in illius potestate erat accipere pecuniā mutuo: ⁊ id̄ tēpus inspicim9 solutiōis seu numeratiōis: vt. j. e. l. potior. ⁊ dixi. s. ti. pxi. l. titius.

☞ Prior in tempore prefertur posteriori siue generalē siue specialem hypothecā habeat nisi aliter actum sit.

Qui generaliter. † In. l. ista dicūtur duo. primo dr̄ obligasti mihi oīa bona tua presentia et futura scd̄o loco ex bonis tuis quēdā fūdū titio obligasti: in illo fundo quis erit potior: rn̄. ꝙ prior creditor iuxta regulā qui prior est tēpore potior est iure: scd̄o dr̄ si primo loco obligasti mihi bona oīa tua presentia ⁊ futura hoc adiecto ꝙ si presentia tibi sufficerēt futura tibi nō tenerētur postea in futurū quesisti aliquā rē ⁊ alij obligasti. scd̄s creditor nō tm̄ erit potior in re illa: immo solus creditor inuenitur si bona presentia sufficiūt ad mihi debitū. h. d. ista l. [bona] presentia ⁊ futura: quod intelligit̄ si generaliter obligauit oīa bona vt. s. de pig. l. ⁊ que nōdū. §. quod dr̄ creditorē probare debere [ꝙ si] incipit scd̄m dictu3 [inuenit̄] ⁊ ita ex ista. l. colligetis regulā qui prior est tēpore potior est iure. ad hoc cōcor. C. e. l. ij. ⁊. j. e. l. potior. cū suis si. Sed ad. l. ista3 op. ⁊ vr̄. ꝙ si generalit̄ obligasti mihi oīa bona tua ⁊ postea aliquā rē specialiter obligasti si alia bona sufficiūt ad mihi debitū. scd̄s creditor mihi preferatur licet sit posterior tp̄e. vnde vr̄ cōtra. C. de pig. l. ij. ad qd̄ pōt dici pluribus modis. ⁊ vno mō sic vt ibi plene dixi. quidā dixerunt qd̄ hic dr̄ ibi corrigitur qd̄ nō placet: q2 legū correctio est vitāda: vt. C. de ap. l. precipimus. alij dicūt qd̄ hic dr̄ est verū de rigore iuris: ibi de equitate que preualet. C. de iudi. l. placuit. Uel potest dici ī ista. l. ponit̄ alius casus ab isto: q2 in. l. ista obligauit duas res specialiter vni: postea generaliter omnia bona sua: sed hic debitor generaliter obligauit omnia bona sua: postea rē suā obligauit secundo.

Creditor acceptis. In prin. huius. l. dr̄ ego prio loco mutuaui tibi. x. tu fundū tuū valētē. c. mihi primo loco obligasti: scd̄o loco titi9 mutuauit tibi. x. ⁊ eūdē fūdū titio obligasti: tertio loco tibi mutuaui alia. x. ⁊ stipulatus sum a te prima. x. ⁊ vltima. x. aīo nouādi ⁊ eūdē fundū cū alijs pignoribus pi. accepi: mō q̄rit̄ an titi9 scd̄s creditor ī scd̄is. x. sit potior vel ego ī p̄mis. x. ⁊ in vltis. x. rn̄. iurisc. ꝙ ego mihiip̄si successi in primis. x. vnde secūdū ordinē in primis. x. sum potior in scd̄is. x. eris potior me q̄ in vltimis. x. que vltimo loco mutuaui. h. d. ista. l. in sui prin. [succedēti] nec ob. ꝙ prima. x. sum stipulatus aīo nouādi ⁊ nouatio est prioris ⁊c. vt. j. de nouat̄. l. j. quia videor mihiip̄i succedere: sicut si secundus creditor succederet in locū primi creditoris: vt. C. de his qui in lo. prio. cre. suc. l. j.

Cum ex causa. In. §. isto iurisc̄. vult ponere casum in quo quis pōt obligare re3 alienā sibi debitā ⁊ talis est: titi9 mandauit tibi vt tale predium ei emeres: tu suscepisti mādatū ⁊ emisti eius noīe illud prediu3: ⁊ sic debebas titio prediū illud ex causa mādati: anteq̄ traderes ei possessionē: illud prediū pignori obligauit: post traditam a te possessionē eūdē prediū alij pignori dedit: quis erit potior: certe primus: nisi scd̄s creditor ei9 satisfecisset de precio predij. quia tūc creditor secundus erit potior in ea q̄titate quā soluit ⁊ in vsuras eius nisi prior creditor offerret scd̄o creditori precium quod soluit tibi: tunc em̄ erit potior: sed ⁊ si debitor soluisset de alia pecunia primus creditor potior esset. h. d. [q̄ ei]. i. titio [possessio tradere] a procu. [deberetur] vt q2 titius mandauit tibi vt emeres ei tale prediū ⁊ suscepisti mādatū teneris ei tradere ac̄. mā. si emisti. vt. s. mā. l. si vero nō re. §. j. [apparuit.] ⁊ hic est ar. s. de rei vē. l. si titio [cōstaret] sub. ⁊ nō in plus. vt. j. e. l. qui a debitore. ⁊. j. ti. proxi. l. iij [priorē p̄ferēdū] vn̄ ex isto. §. colligetis istd̄ no. ꝙ sicut possum obligare rē meā propriā: ita mihi obligatam: vt. s. de pi. l. grege. §. etiā. Itē rē mihi debitā vt hic. sed ad. §. istū instatur ⁊ op. sic. si mādaui titio vt prediū mihi emeret ⁊ emit et anteq̄ tradat mihi pos. siue emit meo nomine siue nō per ip̄m est mihi quesitū dn̄ium: vt. j. de acqui. re. do. l. si procurator. ergo illud predium nō debetur mihi. vt. j. de ver. ob. l. nemo rem suam. breuis est responsio si gerebat tradens vt mihi acquireretur dominium: mihi acquiritur: ⁊ tunc p̄dium non est mihi debitū: sed si neuter gerebat vt mihi quereretur dominium: tunc illud predium est mihi debitum: vt. j. de acqui. re. do. l. res que. ⁊. C. de his qui a nō domino ma. l. felicissima.

Post diuisionem. In. §. isto dr̄ duo. erant fratres habentes cōmunē fundum ꝓ indiuiso alij obligauit: postea cōuenit inter eos ꝙ fundū cōmunē regionibus diuiderent: ⁊ ita diuiserunt ⁊ cōuenit etiā ꝙ si alter portionem agri quem alij obligauerat nō lueret ꝙ alter vendere posset: nunquid eo ip̄o illa pars est sibi obligata. ⁊ rn̄. ꝙ sic: ⁊ iste frater est potior p̄mo creditore: q2 ista obligatio re-

a ¶ Inter privilegiatas. Et quid si concurrunt duo privilegiati qñ privilegiatus vtatur privilegio cōtra privilegiatū vide bar. In auth. quas actiones. C. de sacrosā. eccl. et bart. In l. vex. §. fi. supra de mino. et in authē. de eccle. tit. §. tēporalibus colla. ix. et adde q privilegiat⁹ succedens non privilegiato vtitur iure eius cui successit ꝓ tempore anteriori post vo suo ita bar. in. l. fi. sc⁹. ff. de iure fis.

ferk ad illā partē quā alter frater non poterat obligare sine consensu. b. d. iste. §. [pignori datū] quod facere pōt sicut et alienare recte. vt. C. de cōmuniū rerū ali. l. j. et. ij. [non potuit obligare] qꝛ partem suam obligare potest non socij: vt. s. dixi: et. C. communi di. l. j.

Si debitor. In. l. ista dr: quidā debitor accepit mutuo pecuniā ponamus. x. et rē aliquā pignori obligauit anteq̄ solueret debitum primo creditori idē debitor rē pignori obligauit et anteq̄ solueret debitū scdo creditori vēdidit aliā rē priori et preciū cōpēsauit eo qđ ei debebat: nūquid perinde est ac si priori creditori soluisset: ita vt res teneat scdo creditori. rñ. q ꝑinde est habēdū qꝛ idē ē si cōpēsat debitū ac si recta via solueret. b. d. ista. l. videatis expositionē littere. [soluta esset] facit. j. rē ra. ba. l. quo ei in fi. et. s. de pig. l. grege. §. etiam.

1 ¶ Creditor secundus siue posterior quibus casibus preferatur priori.

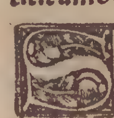

Interdū posterior. In. l. ista cū duabus seq. vsq ad §. si tibi tractatur de eadē materia: et in. ll. istis ponunk v. casus in quibus posterior creditor tēpore est potior priore. dicēdū est ergo regulariter q prior creditor posteriori ꝑfertur: sꝫ interdū posterior prefertur priori. primū exēplū est: pone debitor pmo loco nauē suā tibi obligauit: dū nauis indigeret refectiōe: scdo loco mutuaui pecuniā in naui reficiēda: hoc casu sum potior te idē est in scdo exemplo tali: pone debitor obligauit tibi pmo loco nauē p. x. postea debitor indigebat pecunia ꝑ cibarijs nautarum: vñ ei in scdo loco mutuaui pecuniam: hoc casu sum potior te: idē est in certo exēplo tali. pone debitor pmo loco obligauit tibi nauē p. x. postea nauis nō permittebatur iter facere: vnde mutuaui tibi pecuniā ad naulū soluendū: hoc casu sum potior te. idē est in quarto exēplo tali: debitor tibi primo loco obligauit merces suas: qꝛ non habebat vbi reponeret mutuaui ei pecuniā ad areā cōducēdā: hoc casu ero potior te. idē in quinto exēplo tali. obligauit tibi debitor iumēta sua dū deberet portari de loco ad locū mutuaui ei pec. ad ea portāda: hoc casu ero potior te. idē in sexto exēplo tali. debitor obligauit tibi oīa bona presentia et futura: pup. mutuauit ei ad aliquā rē operandam in illa re erit potior te. vnde si duorū pup. pecunia res illa fuerit empta ambo in pignus concurrūt secūdū q soluerūt de precio vel idē est si res est empta de pecunia pup. pro parte. nā concurret cum alijs creditoribus. b. d. [interdū posterior creditor]. q. d. regulariter qui prior est tpe potior est iure: sed fallit interdū fauore cause et interdū fauore persone de fauore cause ponunk. v. exēpla. de fauore persone ponūtur duo exēpla: vel saltim vnū exēplū ponitur [vt puta] et ecce primū exēplū [q poterit] incipit scdm exemplū [nō poterat] sicut nec artes doceri sine magistris nec iura reddi sine iudicibus. vt. s. de orig. iur. l. ij. §. post origine [itē si quis] incipit tertiū exēplū [obligatas] alij tamē ante [fiāt] puta ꝑ custodibus earū [exoluatur] ꝑ eis [tñ dē dicet] incipit quartum exēplū [et si merces horreorū vel arche] in qua sūt merces obligate reposite [vel vecture] incipit quintū exēplū. [nā et hic] sub. cui talia debenk. [idēq est] incipit sextū exēplū [opata]. s. ab eo qui obligauerat alicui generaliter oīa bona sua. sub. nā hoc casu erit potior pup. in pignore q̄ prior creditor [fuerit cōpata] sub. insolidū [est cōpata]. s. ꝑ parte et in alia parte. s. ꝑ pecunia debitoris cui⁹ nūmis cōparata est vñ in nūmis solutis pup. erit potior. in supfluū antiquior creditor. † Or signori in. l. ista: :o. pꝛano. et pmo si qs mutuat in nauē reficiendā vel domū licet sit secūdus creditor: tñ ꝑferk pori. Itē iste talis habet tacitā ypo. in illa re q in alia nō est. vt. s. in qui. cau. pi. ta. cōtrahitur. l. j. et. C. de pi. l. q̄uis ex ea. nisi sit pupill⁹: vt in. l. idēq. in pn. Itē iste talis habet priuilegiū in personalibus ack. vt. j. qui bo. ce. pos. l. j. ais. §. Itez scdo no. regulariter q res empta de pecūia mea nō est mea vt. C. de rei vē. l. si ex pecunia. fallit tñ hic: qꝛ res empta de pecunia pup. est pup. vt hic. et ad hoc est ar. C. arbi. tu. l. ij. Itē fallit in milite. qꝛ res empta de pecunia militis est militis: vt. C. de rei vē. l. si vt proponas. Itē fallit in re empta ex pecunia dotali. vt. j. de dona. l. vir vxori. Or signori cōtra. ll. istas instak sic: vos habetis hic q scdo creditor preferk pori tpe sꝫ leges cōtradicūt que dicūt qui por est tpe potior est iure vt. s. e. l. ij. et. l. potior. et. C. e. l. ij. cum suis similib⁹. Ad qđ vos dicetis illud est verū regl'r. fallit in casibus qui his legib⁹ ponūtur: et vt plene liqueat articulus iste ita distinguēdū est differētia est inter ꝑsonales ack. et ypo. creditor eñ habet personalē ack. ad ipm debitū. ypo. habet ad rē oblig. ex cōuētiōe vel ex potestate legis: vñ personalis est pricipalis. ypo. est quasi sequela vt. C. de vsur. l. eos qui. et. C. de lui. pig. l. intelligere. et circa ꝑsonales ack. no. q in ꝑsonalibus ack. priuilegia nō ex tpe sed ex causa et c. vt. j. de pui. cre. l. puilegia. tñ inter priuilegiatas

a ack. prior est oīa actio funeraria: vt. s. de reli. et sum. fu. l. vl. et. j. de priui. cre. l. ij. in fi. postea est priuilegiata act. de dote: vt. j. de pui. cre. l. ij. in fi. post eā act. tutele. vt. j. de pui. cre. l. fatuo. et. l. se. post eas act. depositi ꝑ deposito facto apud mensulariū gratis vt. s. depo. l. si hoīem. §. vl. et in istis regl'r nō seqk ordinē tpis sꝫ priuilegia ex cā fallit in oīb⁹ casib⁹ in qb⁹ est melior ꝯditio occupātis. vt. s. de nora. l. si qs. et. s. de pec. l. si suo. et. j. de re iud. l. inter eos. et. j. de v. ob. l. si titius. Explicit⁹ est articulus de ꝑsonalibus ack. modo circa ypo. ack. subijcio aliā regulā que est qui prior est tpe potior est iure. et sic loqūtur. l. cōtra. sed hec regula recipit instantiam: qꝛ aliqñ fallit rōne cause et c. vt hic not. C. e. l. scripturas vsq ibi. vbi no. oēs casus in qbus fallit predicta regula. videlicꝫ rōne persone aliqñ fauore actionis: aliqñ rōne conuētionis aliqñ rōne mendacij: aliqñ semiplene ꝓbationis. recipit instātiam fauore cause: si est res tibi primo obligata et alius mutuat in eam conseruādā prefertur scds vt hic et in auk. de equa. do. §. his. Itē fallit rōne persone fauore pup. vt in. l. ista idemq fallit et fauore matrimonij vel in ack. de dote. nā mulier prefertur possessoribus habentibus tacitas ypo. C. e. l. si. et. C. de iure do. sed vbi. Itē fallit rōne cōuentionis: si debitor obligat scdo cōsentiente primo. j. qui. mo. pi. vel ypo. sol. l. si debitor. et. l. si cum iure. §. tñ vr. Item fallit rōne mēdacij: vt. C. e. auk. item possessor. que est extracta de trien. et se. ij. coll'. §. illud. Item fallit rōne semiplene probationis. C. e. l. scripturas.

Si tibi que habiturus. In. §. isto dicitur: ego primo loco obligaui tibi oīa bona presentia et futura. scdo obligaui titio illū fundum specialiter si in dñium meū puenerit: postea illū fundū acqsiui: nunqd teneor priori creditori. Rñ. q sic vtriq. s. priori et titio scdo creditori: nec ꝑdest q ille fundus sit emptus de pecu. pignorata: qꝛ res empta de pec. pignorata ob hoc solū non est pignorata. b. d. [si tibi] s. primo loco [et titio] sub. secūdo loco [in pignore] vt ar. j. e. l. qui balneū. §. vl. nec ob. s. e. l. q generaliter. vbi vr q ei cui primo obligatio facta est sit potior: quia illa intelligitur in eo debitore q habebat iam dñium oīm rerū q̄ obligabat: hic aūt loquitur qñ non habebat dñium earū rerum. et ad hoc est ar. j. de iu. fis. l. si is qui. alij dicūt q ista. l. intelligitur cum obligaui insimul vtriq creditori: illa intelligitur cū diuersis tēporibus: sꝫ qđ pri⁹ dixi verius est. Or seqtur in littera [nō ei multum facit] sub. ꝑ primo creditore: immo nihil cum dicat. [gppe et c. nūmos] s. q erāt pignori obligati [q pecunia pignorata erat] ad hoc facit. s. de pig. l. si fundus. §. qui aliena. et. C. qui. cau. pign. ta. cōtra. l. q̄uis. et. j. de fur. l. qui vas. in fi.

1 ¶ Si duobus res simul obligatur sub cōditione que simul extitit ambo concurrunt in pignore.

Si pignus. In. l. ista dicitur: si respu. boñ. primo accepit rem aliquā pig. specialiter et postea fiscus rē illam generaliter accepit pignori indubitāter respub. boñ. fisco preferk: qꝛ qlibet priuatus habens specialiter rē obligatā prefertur fisco. b. d. [respu.] s. alicuius ciuitatis et sumitur improprie. vt. j. de vb. ob. l. eū qui. et. C. de ser. fu. l. mancipia: vel exponatis respu. romanorum: quia fiscus et respub. rom. sunt idem [preferuntur] sub. fisco accedit. s. de priui. fis. l. ij. et. C. e. l. si fundum.

Qui balneum. In pn. huius. l. dicik: conduxisti balneū ex primis kalendis vsq ad annū et cōuenisti q seruus heres teneret ꝑ mercede: postea ante kalendas ab alio mutuo pecuniā accepisti: et eundem herote pignori dedisti: nunqd locator erit potior. rñ. q sic lꝫ eo tpe quo fur esset obligatus heros nō deberet aliqd locatori. nā et sicut mutuaui tibi pecuniā et mihi rē aliquā obligasti sub conditione et postea alij eandem rem pignori dedisti eris potior: licet sub cōditione res fuerit obligata: sicut etiā si res est mihi legata sub conditione: et heres obligauit mihi res suas ꝑ legato soluendo adueniēte conditiōe: et postea accepit ab alio pecuniā mutuo et res easdē alij obligauit: si post ea extiterit conditio ero potior cū res mihi primo fuerit obligata. b. d. [ex kl'is primis]. s. ianuarij vsq ad alias kl'as ianuarias [vt hō heros] ꝓpriū nomē serui est [idē]. s. cōductor [deberet]. s. peti posset [habēdā] vñ no. in prin. hui⁹. l. si prima res est mihi obligata licet tūc tēporis nō debek pecunia sed spes sit deberi: tñ si nō est in ꝑtāte debitoris an debeak potior est causa ei⁹ cui postea est obligata: vt. s. ti. pri. l. titi⁹. et. s. si cer. pe. l. qui pecuniā. et. C. de ack. et ob. l. sicut in initio [cōuenisset] qꝛ obligauit legatario pro legato soluēdo adueniēte die vel cōditione res suas vt. C. cōia de le. l. vl. §. sed quia.

Titia predium. In. §. isto dr. materfa. titia noīe ꝑdiū alienū primo obligauit titio: postea idē ꝑdiū scdo loco meuio obligauit: tertio ista titia cepit esse

pit esse dña illi⁹ predij: q: sibi a vero dño illud prediū fuit dona tū: ista titia istud prediū estimatū in dotē dedit viro suo: postea titio soluit: nūquid illud prediū erit obligatū meuio. Rñ. φ non quia aliquo tpe nō erat mulieris. nec ob. si dicat si quis obligat rē alienā que licet ab initio nō teneat tñ ex postfacto si efficiatur sua cōualescit pignus: q: illud verū est anq̄ alienet eū. s3 hic dedit marito in dotē: vñ nō vr̄ fuisse mulieris vt ita ex dño quesito ei pignus meuij potuerit cōfirmari: quare q: tith cā erat potior φ meuij: vñ cū mulier soluit titio iā prediū desierat esse mulieris τ inceperat esse mariti: vnde nō potuit pignus meuij conualescere τ maxime si marit⁹ illō pdiū estimatū in dote3 accepit bona fide ignorās illō prediū meuio obligatū. h. d. [facta] q: forte a vero dño fuit sibi donatū illō prediū vel vēditū [placebat] vt. j. de re. iu. l. qō ab initio [loco ē] sub. si dat⁹ est fūd⁹ ī dotē estimat⁹ ī vera estimatiōe. vt. C. de iu. do. l. quo. [esse] s. illō prediū. Or signor no. φ si res aliena prio obligat vni postea scdo: si post ea debitor succedit vō dño rei obligate. primū τ scdm pign⁹ cōfirmatur: vt. s. de pig. l. si fundus. §. aliena res. τ. s. de rei vendi. l. a titio. τ. s. de except. rei vē. τ tra. l. pe. S3 si debitor alienat τ transfert in aliū bona fide τ nō lucratiuo tit. vtputa dotis: q: nō est tit. luctarinus: vt. C. de im. lucra. descri. l. j. tūc pig. prioris creditoris cōfirmat nō pignus scdi creditoris vt hic.

☞ Pignus est triplex. cōuētionale / ptoriū / et iudiciale: vbi de quolibet.

Jet iure. In. l. ista dr: si egi cōtra debitorē meu3 τ cōdemnatus est mihi per snia3 que trāsiuit in vigore rei iudi. τ pmo q: nō satisfecit mihi cepi pignus in causa iudi. cōstituit mihi pignus τ in illo pig. nedū ego immo τ hrs me⁹ preferr alijs creditoribus. h. d. [si τ iure iudicatū est] i. hic snia v3 [captū] s. olim oīm bonorū hodie p mēsura debiti declarati [cōstitutū est] expresse vel ex causa iudicati. vñ no. † φ triplex est pignus. s. ptoriū: iudiciale τ cōuētionale. pign⁹ ptoriū ē si debitor citat: τ quia nō venit τ si nō defendit ferr interlocutoria cōtra eum τ creditor inducit in pos. illi⁹ rei: vt ista pbant. s. de pig. act. l. nō est mirū. τ. j. ex qui. cau. in pos. e. l. j. τ. ij. τ hoc pign⁹ creditor nō possidet naturaliter τ ciuilr: s3 detinet. vt. j. de acq. pos. l. possideri. i si. Est pignus iudiciale si creditor cōuenit debitorē psonali act. τ lata sententia diffinitiua cōtra eū nō appellauit τ q: nō soluebat creditor mādato iudicis cepit res debitoris ipi⁹ τ de eo pignore agit. C. φ si in cā iu. pi. cap. sit. l. j. τ p to. τ de isto loquit. l. ista. τ istud pignus creditor nō dr possidere. vt. j. de re iud. l. a diuo pio. §. si super reb⁹. Est pign⁹ cōuētionale: si cōuenit debitor creditori qui sibi mutuabat pecuniā res illa sit ei pignori: vt. s. de pig. l. cōtrabitur. τ istud pignus possidet creditor naturaliter τ ciuiliter. vt. j. de acquir. pos. l. qui pignoris. τ. l. res.

Potior est. In prin. huius. l. dicunt duo principaliter. primo dr: si obligasti titio pignus vel ypo. spe future numerationis τ postea idē pig. vel eādē ypo. mihi obligasti τ tibi pecuniā numeraui: licet postea titius numerauerit: tñ ero potior titio: q: in potestate tua fuit ab illo nō accipere. scdo dr si pmisisti titio dare. x. sub condi. τ obligasti pignus vel ypo. τ postea mihi idē pignus vel eādē ypo. pignori dedisti pure: si extitit cōditio postea potior me erit titi⁹ cui tibi primo fuit pignus datū vel ypo. quia isto casu fingit res retro ex die cōuētionis cū effectu titio obligata fuisse ac sine cōditiōe obligatio facta esset. h. d. prin. hui⁹. l. [vt si adeo] i. sub hac cōdi. si pecuniā τc. [nō accipere pecuniā] facit. s. si cer. pe. qui pecu. τ facit. s. ti. pr. l. citius. τ. s. e. l. j. [φ cū meli⁹ est] sub. τ cōditio erat talis que nō erat in ptāte debitoris oblig. nō cōtrahere vt. s. e. l. qui balneū. in prin. in. §. eo amplius.

Si colonus. In. §. isto dr: locaui tibi fundū meu3 nūmis: vt oēs fructus essent tui τ dares mihi annuati. x. τ cōueni inter me τ te φ oia inuecta et illata tenerent mihi pignori p pēsione: aliquas res anq̄ induceres alij obligasti spālr: τ postea induxisti ī fundū meū: nūqd erit ille potior me. rñ. φ sic: q: nō ex cōuētiōe fuit mihi res obligata: s3 ex eo φ colon⁹ idurit ī fūdū meū. h. d. [iducta] i. iducēda τc. expōe vt. s. d pi. l. debitor: [τ φ posteri⁹ fctū τc.] pterea erat ī ptāte colōi φ ī fundū predictū rē nō induceret. vñ nō spectat tps cōuētiōis vt s. ti. pr. l. pe. τ. s. l. j. τ. l. qui balneū. in prin.

Si de futura re. In. §. isto dr: si obligas mihi p tū ancille tue vel fruct⁹ fundi tui tenet hec obligatio future rei: si tēpore obligatiōis āncilla tua erat vel fundus erat tuus. h. d. [vt ypo. sit] qō pōt fieri. vt. s. de pi. l. τ q̄ nōdū. in prin. τ. l. si superat⁹. τ. j. de ver. ob. l. interdū.

Si paratus. In. §. isto dicitur: si res tibi fuit pmo loco oblig. τ secundo loco ab eodem fuit mihi oblig. q: tu potior es tempore potior iure. verūtamen si ego secūdus creditor soluo tibi vel paratus sum soluere: τ tu nō vis tibi pecuniam debitam accipere: excludam te a tua ypo. act. cum per te fiat quominus pecunia tibi soluatur. h. d. [quod ei] s. priori creditori. vnde no. si creditor posterior soluit priori vel paratus est soluere: τ ipse accipere non vult succedit posterior creditor loco prioris vt hic τ. C. e. l. j. τ quando posterior creditor vel alius soluendo succedat in locum prioris vel non. plene dixi. s. q̄ res pi. ob. pos. l. aristo. scdm quod no. C. de his qui in prio. cre. lo. suc. l. j. vnde amplius hic non dico: sed quid si econtra por creditor possessionem secūdo creditori offerat erit ne idem qō hic dicitur. rñ. sic: nam debet licere ei qō cuilibet extraneo possessori liceret: vt. j. qui. mo. pi. vel ypo. sol. l. paulus rñdit. in si.

☞ Creditor prior in tempore contra scdm creditorem agētem habet exceptionem τ contra excipientem replicationem ex prioritate temporis. h. d.

Creditor qui prior yp. † In pn huius. l. dicitur: si debitor primo obligauit mihi rem suā τ secundo oblig. tibi eandem re3: ego primus creditor sum potior: τ ideo siue possideo rem oblig. τ cōuenior a te secundo repellā te exce. q: dicā recte ageres si nō esset mihi pmo obligata φ tibi: sed si tu scds creditor rē pmo mihi oblig. possides potero a te vendicare ypo. τ si excipias de re tibi oblig. replicabo φ pmo fuit mihi oblig. sed qd erit si qdā tertius possidet eā: nunqd tu scds creditor poteris agere ypo. τ si tibi restituerit eā ego potero a te vēdicare ypo. act. s3 qd si terti⁹ q possidebat nō restituebat tibi condēnatus fuit ad estimationem litis: nūquid tibi scdo creditori tenet ypo. sicut si mihi primo creditori esset so. pecunia. rñ. φ sic. h. d. [vtilis est] i. efficax. si vō verba excep. sunt hec [recte ageres si non mihi τc. possi.] s. scdo creditore [replicabit] s. si nō esset reus τc. [recte a get] q: ypo. est in rē. vñ dat cōtra omne3 qui h3 facultatē rei restituende: vt. C. de pi. l. pignoris psecutio in rem est [τ adiudicari ei] i. scdo creditori [poterit ypo.] s. τ debebit [auferat ei rē] q: prior est tpe τc. vt. C. e. l. ij. τ. s. l. pri. in pn habuistis [condēnatus] s. φtū iurauit in litē scds creditor l3 nō debuerit cōdemnari ad rem: sed ad summam debiti. vt. s. de pig. l. si fundus. §. in vendica.

Si primus. In. §. isto dicit pmus creditor mutuauit tibi pecu. nec a te pignus vel ypo. accepit. scds mutuauit tibi τ a te pignus accepit: postea primus creditor tertio mutuauit tibi pecuniā τ a te pignus accepit: nunquid scds creditor erit potior in pignore primo: certe sic: τ ideo si rem aliquā mihi in diē obligasti: postea eādem rē alteri obligasti pure potior ero φ alter: sed si primo mutuaui pecu. alicui τ tu secundo ei mutuasti pec. τ ego tertio in prima pecu. ego pferor tibi in tertia pecu. postponor: q: in illa potior es me. h. d. [qui vtrūq̧ fecit] i. credidit τ ypo. accepit [ypo. est] sub. φtū ad pecu. primo mutuatā: vt. s. e. l. creditor acceptis pig. in prin. [in posteriore tertius est] si dicat aliqs immo in pma d3 esse posterior q: nouatiōe facta pignora liberātur vt. j. de noua. l. nouatione: sed hic nō erat stipulatus pmus creditor aīo nouandi vel si esset stipulatus aīo nouandi: illud esset verum si secūdus creditor non esset in medio vt. s. e. l. creditor. in prin.

Si tecum. In. §. isto dr tu pmo loco rem aliquā p. x. mihi obligasti postea de volūtate mea p alijs. x. scdo alij obligasti: nunquid scds creditor erit potior me: certe sic: sed quid si soluisti pecu. scdo creditori nunquid res tenebitur mihi: certe ista qō plus est facti φ iuris: attñ refert si ego pmus cōsensi vt tibi obligaret volēs remittere pignus: quo casu nō tenebit mihi postea res: sed si cōsensi vt scds creditor preferretur mihi: non tñ vt remitterē pignus indubitāter est dicendū si satisfacis scdo creditori φ res mihi tenebit cum effectu. h. d. [secundo loco cōstituat] i. scds creditor preferatur tm̄ non vt pign⁹ remittat: vnde scdm φ cōuenit seruabit si apparet: q: cōtractus τc. vt. s. de po. l. j. §. si cōueniat. si aūt non apparet in dubio videt remittere pig. vel ypo. vt. j. qui. mo. pig. vel ypo. sol. l. paulus rñdit. in pn. ad hoc est etiam ar. j. e. ti. l. si debitor. §. j.

Si prior creditor. Als est. §. τ incipit pap. respondet in l. ista dicitur in sui prin. prior creditor primo loco mutuauit tibi. x. τ accepit pignora τ secundus creditor mutuauit tibi. x. τ eadem pignora accepit τ prior creditor tertio loco mutuauit tibi. x. τ stipulatus sum istam τ primā pecu. animo nouādi: modo querit vtrum sim potior. τ respō. φ primus creditor est potior in prima in vltima posterior: sic ergo si secundus creditor non offerat pecu. primo creditaz primus creditor pignora poterit vendere ex pacto vel ex lege: τ quod accepit de pig. in prio credito compensabit et superfluum secundo creditori restituet. si autem offerat: ei ius vendendi non competit. h. d. ista. l. [eade3]

que primo accepit. [succedere] accedit quod habuistis. s. l. pri. §. si prius. in fi. τ. s. e. l. ij. in fi. in prin. nec ob. j. de noua. l. nouat. vbi videtur innui ꝙ prima oblig. oĩo sit extincta: quia illõ est verũ si secundus non est in medio [restituat]. i. restituere teneatur vt. j. e. l. querebatur. sed qua act. in factum vel iudicis officio. vel dic condictiõe ex lege. vt ar. C. de iu. deli. l. vl. §. licentia.

Sciendum est. In. §. isto dicitur si debitor obligat mihi pignori primo loco τ tibi secundo loco si tu secundus offers τ soluis pecuniam mihi debitam poteris retinere rem pignori datam inuito debitore tandiu ꝙdiu debitor satisfaciat de tuo debito τ de eo quod soluisti mihi priori creditori τ in vsuris: non autem poteris retinere propter vsuras vsurarũ quas soluisti mihi primo credi. quia tuũ negociũ gessisti nõ alterius. h. d. [soluit] accedit. C. de pig. l. secundus creditor. τ. j. e. l. lucius titius [non cõsequetur] sub. propter rationẽ que sequitur. nõ em̃ τc. τ que vsure vsurarũ nõ debẽtur vt. C. de vsu. l. pe. τ vl. [quod verũ est] vt. s. mã. l. añpe. §. ad eum.

Si simpliciter. In. §. isto dicitur si secũdus creditor accepit rẽ pignori simpl'r illã rẽ poterit aduocare per ypo. a quocũqȝ possessore preterꝙ a primo creditore: τ preterꝙ ab eo qui emit a primo creditore. hoc dicit. [si simpliciter]. i. nõ cõsentiẽte primo creditore: quia si consensisset etiã ab eo secundus creditor posset aduocare per ypo. vt. s. l. pri. §. si tecũ. de hypo. [poterit] q2 ypo. est ĩ rẽ. vt. s. de pi. l. pignoris persecutio. vnde ꝙtũ ad oẽs alios pertinet iste secũdus creditor est potior: vt arg. s. si ser. vẽ. l. loci corpus. §. cõpetit.

A titio mutuatus. In. §. isto dicitur p'io loco accepisti pecuniã mutuo a titio τ ei predium pig. vel ypo. dedisti: secundo loco accepisti a meuio pecuniam mutuo τ fuit dictuȝ ꝙ istud predium esset meuio oblig. si desineret titio oblig. esse: postea accepisti pec. mutuo a quodam tertio vt soluens titio τ cõuenisti vt succederet in locum titij τ illud prediuȝ esset sibi oblig. modo queritur an meuius preferatur tertio creditori an tertius meuio secundo creditori. τ rñ. ꝙ videtur ꝙ secundus creditor preferatur illi tertio et imputetur sibi de sua negligentia. vt. s. de neg. gest. l. sua: sed tamen verius est ꝙ ille tertius creditor preferatur secundo creditori. h. d. iste. §. [queri debet] quia fuit in negligentia ꝙ ante scõm pignora non accepit [preferẽdus est] lȝ secũdus creditor debeat preferri ex ordine cõuentionis tamen tertius prefertur secundo creditori ex persona primi creditoris q2 interdum quis cõsequit ex persona aliena quod nõ põt cõsequi ex sua: vt. s. que res pig. ob. pos. l. aristo. τ quia successit in locũ primi creditoris. τ ad hoc est mutuata pecunia τ ad hoc conuentum est. vt. C. de hijs qui in pri. cre. lo. suc. l. j. τ ibi plene dixi.

Si tertius. In. §. isto dicitur: si tertius creditor patitur pignora sua distrahi ad hoc vt soluatur priori creditori τ vt succedat in locum eius: iste tertius creditor prefertur secũdo creditori: nisi secũdus creditor vellet huic tertio creditori offerre debitum prioris creditoris τ in locũ eius succedere. nã hoc facto potior erit ꝙ ille tertius. h. d. [si tertius] s. creditor [pignora sua]. i. que erant sibi obligata. [priori]. i. tertio qui loco prioris successit. [succedat] quod facere potest. vt. C. e. l. j. τ facit ad hoc. s. prox. §. τ. s. que res pig. ob. pos. vel nõ. l. aristo. τ. C. de hijs qui in pri. cre. lo. suc. l. j. τ. l. vl. vbi plene no. quando quis succedit in locum alterius creditoris.

Si prior. In. §. isto dicit: si res aliqua primo loco fuit obligata tacite priori creditori τ non conuenit de hypothe. vendenda: postea illa res obligatur τ conuenit de hypo. vendenda: prior creditor erit potior in hypo. nam idem est in pignore. nam licet non conuenerit de pignore prior creditor si posteriori creditori tradatur tamen potior erit. h. d. [potiorem esse] ad hoc facit insti. qui. ali. li. vel non. §. creditor.

¶ Qui prior est in tempore potior est in iure quando ab eodẽ pignora sunt accepta si vero a diuersis non dominis tunc possessor est potior.

Si non dominus. † In. l. ista dicitur: si idẽ non dominus obligauit duobus diuersis temporibus eandem rem ille est potior cui primo obligauit sed si diuersi nõ domini obligãt duob᷒ melior est cõditio possidẽtis. h. d. [si nõ dñs] sub. si habet aliquod ius in re: potest obligare. vt. s. de pig. l. grege. §. etiã. τ dixi. s. de pig. l. j. [melior sit] τ idem est in public. quo ad quid: quia melior est conditio illius cui p'io traditur: vt dixi. s. de pub. l. si fine. §. si duob᷒. τ. s. de act. emp. τ ven. l. si ea ree. τ facit. C. de rei ven. l. quotiens.

Insulam. In. l. ista dicitur: insulam meam locaueram inquilino τ pro pensione dederat mihi pignora: postea illam insulam tibi vendidi τ conueni ꝙ pensio primi anni sequeretur me: sequentium annorum te: nunquid pignora que erant obligata pro pẽsione pertinent ad vtrumqȝ. respondetur ꝙ sic. sed si nõ sufficiunt ad vtrãqȝ pensionem tunc pertinet ad me priorem: licet videtur ꝙ pro rata cuiuslibet summe deberent esse obligata: sed tamẽ dicit iu. con. ista questio facti est: τ si apparet quid actum est illõ debet seruari: τ aĩs verisimile est ꝙ pro prima pensione pignora sunt obligata. h. d. [insulam]. s. locatam vsqȝ ad quinquennium. [daturum]. s. pro pensione. [vtrumqȝ consecuturum]. s. me venditorez τ te emptorem: sed nonne istud pactum debet interpretari cõtra venditorem: quia in eius potestate fuit apertius legem conscribere. vt. s. de pac. l. veteribus. τ. s. de contrahen. emp. τ ven. l. labeo. respond. sic. pactum fuit appositum ab eo. vt in. l. contra. sed hic fuit appositum pactum ab emptore. vnde contra eũ fit interpretatio. vt. s. de contra. emp. τ vẽ. l. si in emptione.

Etiaȝ superficies. In. l. ista dicit: si superficies posita in aleno solo pertinet ad me eaȝ pignori dare possum salua causa vectigalis etiaȝ domini soli. h. d. [domini soli.] accedit. s. de pigno. l. grege. §. etiam. τ. l. vectigalis. [si non soluatur ei salarium]. i. vectigal. τ ad istud accedit. s. de pig. act. l. tutor. in fi. cum. l. seq.

¶ Creditor primus si a tertio superatur non preiudicat secundo quia per hoc nõ succedit tertius in locũ p̃mi et sentẽtia inter alios lata alijs nõ p̃iudicat. h. d.

Claudius felix. † Lex ista pulchra lex est et notabilis valde τ plura bona consueuerunt notari circa. l. istam. et consueuit valde difficilis reputari: sed tamen quo ad casum τ litteram non est difficilis sed facilis: quantũ ad alia tamen videtur difficilis. τ in. l. ista dicitur: quidam claudius felix nomine obligauit rem suam: ponamus fundum diuersis tẽporibus tribus. s. primo loco euticiane mulieri p. x. secundo loco turboni: tertio loco cuidam alij creditori p. x. his ita peractis euticiana creditrix ꝓ fundo sibi obligato qui erat apud tertium creditorem egit hypo. act. contra eum. turbo secundus creditor pro fundo sibi obligato apud eundem iudicem egit contra tertiũ hypo. act. euticiana nitebatur ostendere de iure suo tamen q2 non ꝓbauit vel per iniuriã iudicantis succubuit τ non appellauit: turbo etiam secundus creditor succubuit. sed appellauit. modo queritur: an turbo secundus creditor debeat vincere tertium creditorem: an tertius scõm sicut vicit euticianam: τ videtur ꝙ terti᷒ creditor ex quo vicit euticianam primam creditricem debeat vincere turbonem scõm creditorem. ꝙ si tertius mutuat pecuniam vt soluatur priori creditori potior est secundo. Econtra videtur ꝙ secundus creditor vincat tertium: quia potior est tempore: quid ergo dicemus: dixerunt quidam ꝙ tertius vincit scõm: sed certe dicit paulus iu. cõ. qui fecit. l. istam nequaꝙ hoc verum puto: immo puto ꝙ turbo secundus creditor vincat tertium cum sit prior tempore debet esse potior iure: nec ob. ꝙ tertius creditor vicit p̃mam creditricem: quia non debet nocere secundo: quia res inter alios acta alteri non nocet: vel prodest: quid enim si prima creditrix non ostendat de iure suo per iniuriam iudicantis succubuit an obstabit exceptio rei iudicate turboni secundo creditori: certe non video: sine preiudicio ergo prioris sententie dicendum est ꝙ turbo secundus creditor tertio debet preferri τ ideo non poterit dicere in casu isto ꝙ tertius creditor in locum prioris successerit h. d. ista. l. videatis expõnem littere [claudius felix] sub. debitor. [obligauerat.] sub. separatim τ diuersis temporibus τ hoc dicit [euticiane primum]. i. primo loco. [et deinde turboni]. i. secundo loco. [tertio loco alij creditori.] ponamus meuio [doceret]. i. docere vellet [agendo] contra tertium credit. non tamen docuit et ita succubuit: vel si docuit succubuit per iniuriam iudicantis. [non prouocauerat.] et ita acquieuisse sententie videtur. vt. C. de postu. l. j. τ. C. vt ne liceat li. pen. l. vna. et. C. de re iudi. l. j. [victus] sub. a tertio creditore appellauerat: et sic nõ videtur succubuisse cum per appellationem ꝓnunciatio suspenditur. vt. j. ad turpil. l. j. in fi. [querebatur] in causa appellationis. [vtrum tertius creditor] ponamus meuius. [expulerat] sub. per sententiam diffinitiuam a qua non fuerat appellatum. [tertium excluderet]. i. vinceret. [plane] pro certe et est inductiuum rationis siue allegationis vt tertius creditor scõm vincere debeat. [esse debere] premissa ratione: quia tunc si tertius creditor mutuat vt soluatur primo creditori succedit in locum primi. vt. s. e. l. si prior. §. a titio. τ. C. de his qui in pri. cre. lo. suc. l. j. τ vl. sed ipsi mali dixerunt: dicit paulus iu. cõ. qui fecit legẽ istam [mihi nequaꝙ] τc. [exceptiõe] sub. pacti vel prescriptionis [superatam] puta per iniuriam iudicantis. [igitur] modo concludit. [solet] vt. C. qui. res iudi. nõ noc. l. j. et. ij. [relinquitur] iuxta regulã q prior est tempe potior est iure. vt. s.

re.vt.s.e.l.potior.et.C.e.l.ij.cū suis similibus. ¶ Or signori circa l.istā est insistēdū ⁊ aduertatis hic:qr ista cōtinēt vtilitatē ⁊ subtilitatē ⁊ statim opponit sic:istud videt mirabile si tertius creditor vincit primū:quō tertius vincet a scđo:immo vr ꝙ si tertius vincit pmū qđ vincere debeat scđm:iuxta regulā dicentē:si vinco vincentē te ⁊ te vincere debeo.vt.j.de diuer.⁊ tē.pscri.l. de accessionibus.ad qđ potestis dicere:illa regula est pbabilis nō necessaria:ac si apte dicat illa regula recipit instātiā in plurib⁹ casibus: ecce em̄ recipit instantiā hic qđ est illa rōne:qr res inter alios iudicata nō dꝫ alij obesse vel pdesse.vt.s. dixi.nā pōt esse ꝙ terti⁹ vincit pmū p iniuriā iudicātis:vel qr fuit negligēs pbare de iure suo:vn̄ scđo nō dꝫ obesse.vt.j.de leg.j.l.si seruus pluriū.in pn. sic ⁊ alibi fallit hec regula in succes.ab intes.certū est ꝙ agnati defuncti vincūt vxorē defuncti ⁊ tn̄ filij naturales vincunt agnatos defuncti ⁊ tn̄ vxor vincit filios naturales:qr filij naturales nō repellūt vxorē a successione ab intestato.vt.C.de naturali.li.aut.lꝫ patri.q̄ est in aut.q.mo.na.effi.sui.§.discretis.vij.col.itē fallit interdū in successione.qr aliqs est q vincit matrē ⁊ tn̄ non vincit ab eo quē mater vinceret.vt.j.ad tertul.l.ij.§. obijciunt.⁊.l.equissimū.§.j. ¶ Or signori circa hūc articulū vltra pcedamus ⁊ videt ꝙ ista.l.licet pmo placeat ꝙ nō possit stare : ⁊ ita seruaret:vt hic dicit:assequeret absurditas magna ⁊ ꝙ sit verū videte si tertius creditor vincit pmū:⁊ creditor scđs vincit tertiū pcedet res in infinitū.nā turbo q est scđs creditor aget ɔtra tertiū ⁊ vincet euꝫ:qr prior est tpe potior est iure.euticiana aget ɔtra eū turbonē ⁊ aduocabit hypo.ab eo rē:qr pōr est tpe potior est iure terti⁹ creditor qr supauit euticianā aduocabit ab ea:turbo scđs creditor aduocabit a tertio ipsa a turbone scđo creditore:denuo tertius creditor ab ea:⁊ ita res erit in circulo in saltaballa:qd ergo dicem⁹:ad istud vos dicetis:vno mō sic.vr ꝙ si euticiana agit ɔtra tertium creditorē:⁊ terti⁹ fuit absolutus a petitiōe euticiane ꝙ hic nō possit esse in circulo:qr si euticiana egit ɔ tertiū ⁊ non pbauit de iure suo:⁊ nō puocauit turbo aduocabit a tertio p hypo.qr pōr est tpe ipsa aduocabit a turbone:terti⁹ non poterit agere ɔ ipam:qr fuit absolut⁹ ab ei⁹ petitione dūtaxat.vn̄ ɔ eā haberet excep. nō act. vt.s.de iureiur.l.sꝫ ⁊ si possessori.vt.s.de pi.l.si ab eo.sꝫ si nos poneremus ꝙ terti⁹ creditor egisset ɔ euticianā ⁊ vicisset eā:hic inueniret res in circulo esse siue in saltaballa : ⁊ quō hic sit videte: ecce si egit terti⁹ ɔ ipsam ⁊ ipsa fuit ɔdēnata tertio restituere ⁊ restituit:scđs aget ɔ tertiū eutitiana eū vincet nō obstāte ꝙ succubuit ɔ tertiū aduocabit p hyp.rē a scđo tertius creditor:qr vincet eā hn̄ aget ɔ eā pma act.qr p sn̄iam nō est sublata hyp.ex quo nō est solutū.vt.s.de pi.l.grege.§.etiā.⁊ ita res erit in circulo siue in saltaballa:⁊ iste casus nō ponit in.l.ista.vn̄ quō euitabimus istū circulū pōt dici ꝙ euitabit hoc mō:qr aget tertius ɔ euticianā:pmā creditricē ⁊ aduocabit ab ea:si scđs agat ɔ tertiū dicet tertius eutitiane:vis mihi vendere ius qđ habes ɔ scđm:dicet ipsa sic:⁊ ita tertius vincet scđm ex psona euticiane vt hic.⁊ ar.j.e.l.mulier ⁊.j.de excep.rei iud.l.pe.§.latinus.vel pōt dici fm Jo.⁊ Az.aut vult tertius agere ɔ pmū iudicati vel in factū qđ nō pōt:vt in p̄alleg.l.sꝫ ⁊ si possessori:⁊ tūc nō est in circulo vel ī saltaballa:aut vult agere hyp.⁊ tūc replicat de re iudi.⁊ tūc nō erit nisi p mediū in circulo hypo.⁊ tūc euitabit.vt.s.dixi.sed qd erit aduertatis qr qđ hec est quotidiana nimis:qdā habebat vxorē q̄ habebat dotē ⁊ habebat p dote oīa bona sua tacite obligata.vt.C.de rei vx.act. l.vnica.in pn.in v.vt maneat.ɔxit marit⁹ cū aliq̊ credit.⁊ vxor ei⁹ nō renūciauit iuri hyp.postea marit⁹ ɔxit cū alio ⁊ vxor renūciauit iuri hyp.vt fit sepissime in ciuitate ista ⁊ qđ facere de iure pōt vt.C.ad vel.l.etiā.⁊.l.iubem⁹.qdā tertiā creditor possidet vnā rē ex bonis meis:postea effect⁹ sum nō soluēdo:vult agere pm⁹creditor ɔ pmū poss.⁊ scđs creditor etiā vult agere cōtra tertiū:⁊ ēt vxor ei⁹ vult agere ɔtra tertiū pos.mō q̄rit qs debeat p̄ferri:⁊ vr ꝙ p̄ferat pōri creditori:qr potior est eo tpe:vn̄ potior est iure.vt s.e.l.potior.denuo vr ꝙ mulier p̄ferat cū ipe habeat tacitā hyp. ⁊ pōr tacitā:secus si exp̄ssam.vt.C.e.l.assiduis. denuo scđs creditor vr p̄ferri:qr mulier ei renūciauit:qd ergo dicem⁹.certe dicēdū est si mulier ɔtra tertiū poss.tātū iuris hꝫ q̄tū pm⁹ ⁊ scđs creditor:lꝫ ɔcesserit ⁊ renūciauerit q̄tū ad scđm:nō tn̄ q̄tū ad pmum qđ debeat p̄ferri qr in ambiguis ⁊c.vt.j. de reg.iu.l.in ambiguis. Sed ponam⁹ ꝙ res est apud mulierē:scđs creditor agit cōtra eā vincet eā:qr renūciauit pm⁹ creditor aget ɔtra scđm ⁊ aduocabit ab eo:mulier aduocabit a pmo creditore:scđs creditor aduocabit a muliere : pm⁹ creditor aduocabit a muliere:qd ergo erit:dixit dn̄s Az.hic res erit ī circulo siue in saltaballa:nec video quomō hic circulus possit vitari.nā scđs aget ɔtra mulierē ⁊ aduocabit ab ea:pmus aget ɔtra scđm ⁊ aduocabit ab eo:mulier aget ɔtra primū ⁊ aduocabit ab eo.⁊ sic res abibit in infinitū. sꝫ pōt dici ꝙ ista mulier offert debitū primo ⁊ succedet in locū eius.vt.j.q mo. pig.vel hypo.sol.l.paulus.in pn.vel si res est apud scđm. ⁊ pm⁹ agit contra scđm:emet scđs ius primi.vt.j.eo.l.mulier.

Quia debitore. In.l.ista dr:si aliquis a debitore meo rē mihi obligatā emit debet tueri aduersus scđm:quaten⁹ de p̄cio ad priorē creditorē peruenit.h.d.[peruenit.] ⁊ ad istud accedit.C.de hijs qui in pri.cre.lo.suc.l.j.⁊.ij.sꝫ quid si prior creditor emit a debitore rē sibi ⁊ plurib⁹ alijs obligatā an tuebit cōtra posteriores.rn̄.sic:nisi offerat eis debitū.vt.C. si anti. cre. pig.vē.l.j.⁊ qr videt velle discessisse a vinculo pignoris.vt.j. de separa.l.debitor.

Lutius titius. In.l. ista dr:luti⁹ titius noīe mutuauit pecuniaꝫ pmo loco debitori sub vsuris acceptis pignorib⁹:meui⁹ scđo loco mutuauit eidē pecuniā acceptis eisdē pignorib⁹.mō querit an luci⁹ titi⁹ debeat preferri meuio nedū ī sorte:īmo in vsuris q̄ cucurrerūt an̄ obligationē ⁊ q̄ cucurrerūt postea:⁊ rn̄det ꝙ sicut luti⁹ titi⁹ est potior in sorte:ita est potior ī vsuris q̄ postea accreuerūt.h.d.[potiorē esse]q.d.nedū in sorte:immo ⁊ in vsuris:nec obstat.s.e.l.q balneū.in prin.⁊.s.ti. pri.l. pe. vbi vr ꝙ nō debeat p̄ferri ī vsuris:ex quo in ptāte debitoris erat nō incidere ī vsuras si soluisset sortē:qr qđ hic dr est iđ : qr vsure sunt accessorie ex prio.vt.j.de li.le.l.aureli⁹.⁊.l.legatū. Sed nunquid prior creditor tpe qui hꝫ hypo.exp̄ssaꝫ si petat penā p̄fertur posteriori creditori habēti ēt exp̄ssaꝫ hypo.petēti sortē in pena:ī quā incidit debitor an̄q̄ posterior creditor ɔheret ⁊ maxīe si bona nō sunt soluēdo:vr ꝙ sic.ar.hui⁹.l.⁊.s.de pig.l.grege.ī fi.⁊.s. de pac.l.si p̄les.in fi.⁊.s.e.l.iij.§.j.⁊ ecōtra vr.C.de penis fis.li. x. l.vna.⁊.C.de iur.fis.l.in summa.⁊.l.qđ placuit.

Mulier. In.l.ista dr:q̄dā mulier marito suo dedit quoddā p̄diū ī dotē qđ alicui obligauerat:postea maritū suū ⁊ liberos natos ex alio marito hr̄des sibi īstituit:creditor cū posset hr̄des ɔuenire noluit hoc facere:sꝫ cepit agere hypo. ɔ maritū:nūqd marit⁹ poterit ei offerre pecūiā ⁊ iura ei⁹ petere qđ sibi cedat.rn̄de.ꝙ sic. ⁊ creditor tenebit ei iura sua cedē ɔ hr̄des mariti ei⁹.h.d.[iteꝫ ex alio].s.marito liberos natos[ɔuenire].s.psonali act.[venit]petēdo fūdū hypo.[offerat.]pecūiā p qua p̄diū fuit obligatū.[postulare.]⁊ ad istđ accedit.C.de fideius.l.ij.⁊.j.đ euic.l.ī creditore. ⁊ no.ꝙ ista.l.loquit fm antiq̄ tpa fm q̄ erat ī electiōe creditoris vel velit agere psonali actiōe vel agere ɔ extraneū pos.vt.de fideius.l.vl.hodie autem nouo iure ɔ ē.vt in aut.de fideius.§.j.

Querebatur. In.l.ista dr:tu primo loco contraxisti cum titio ⁊ ei mutuasti.c. ⁊ p his pignori vel hypo.quādā rē accepisti:scđo loco sei⁹ credidit titio debitori tuo qnquaginta:⁊ ab illa pignora accepit vel hypo.tertio loco tu mutuasti eidē titio.xl.receptis eisdē pignoribus:querit vtrū qđ pl⁹ est in pignorib⁹ q̄ sit in primo debito:ponam⁹ in.c.que pmo ei mutuasti:⁊ in.xl.vltimo mutuatis sis preferēdus seio an seius sit p̄ferēdus in.l.⁊ rn̄.ꝙ in pmis.c.mutuatis debet esse potior:⁊ si qd pl⁹ est in illis pignorib⁹ in illo residuo seius debet eē potior ⁊ tu posterior:⁊ tu pecunia vltimo mutuata.s.in.xl.⁊ iđ si seius offerat pecūiā tibi pmo debitā cū ei⁹ vsuris:preferet in pecunia quā postea eidem titio mutuasti.h.d.[crediderit.]accedit.s.e.l.iij. in prin.⁊.l.creditor.§.si primus.in fi.⁊.l.si prior.§.a titio.

Titius seie. In pn.huius.l.dr:titi⁹ fuit tutor seie:finita tutela egit seia cōtra titiū:⁊ titius in quadā summa ponamus.xx.seie extitit cōdēnatus:⁊ p hijs titi⁹ obligauit seie oīa bona sua ⁊ postea titius accepit tertio mutuā pecuniā ⁊ oīa bona presentia ⁊ futura fisco obligauit:postea titius certā partē pecunie ī qua extitit cōdēnatus soluit reliqua pmisit titio aīo nouādi. mō querit an seia debeat preferri fisco:in bonis que tpe obligatiōis habebat:⁊ in postea q̄sitis.⁊ rn̄det ꝙ sic.h.d.ista.l.in pn[vt.s.de pignore cōuenit].i.obligauit que habebat ⁊ que habitur⁹ est.[p̄ferēda.]sub.ea rōne:qr in locū suū successit vt.s.e.l.si prior.ī pn. ⁊ ita no.hic in pn.huius.l.ꝙ si puatus habet expressam hypo. et potior est iure qđ ipe p̄fert fisco.⁊ ad istud accedit.s.e.l.si. pign⁹. ⁊.C.e.l.si fundū.⁊.C.de pui.fis.l.ij. Sed ad pn.huius.l.op.⁊ vr ꝙ seia nō preferat in eis que an̄ obligationē cū fisco factaꝫ habuit. vn̄ vr cōtra.vt.j.de iur.fis.l.si mihi.ad qđ vos dicetis hic seia erat potior fisco duab⁹ rōnib⁹ cōi ⁊ spāli:cōi:qr pōr erat tpe:⁊ q prior est tpe potior est iure.vt.s.e.l.potior spāli:qr agit act.tutele q̄ est puilegiata.vt.j.de pui.cre.l.ij.⁊.s.de pec.l.ex facto. vn̄ ea rōe:qr duplici puilegio gaudebat p̄fertur fisco etiā in postea quesitis: vt hic:sꝫ ibi creditor erat tm̄ pōr tpe.vn̄ fisco nō prefert in bonis quesitis post obligationē cōtractā cū fisco:vel pōt dici:si titi⁹ q̄siuit aliqua post primā obligationē ⁊ an̄q̄ fiscus sit creditor hic seia prefert in eis que habebat tpe obligatiōis ⁊ in quesitis ante

ꝙ fiscus credat. ꝛ ita loquit̃. l. ista. sed in his q̃ quesita sunt postꝙ fiscus credidit preferendus est fiscus feie: ꝛ de his quesitis loqui l. illa.

Negociatori. In. §. isto ponit̃ casus talis: quidã erat negociator marmorum aliquis mutuauit ei pecuniã ad marmora emenda: ꝛ illa marmora pignori accepit postea ille negociator ↄduxit horrea a cesare: q2 cessauit in solutiõe pẽsiõis p aliquot annos: pcurator fisci volebat vẽdere illa marmora. mõ querit̃ vtꝝ creditor q mutuauit pecuniã possit illa marmora iure pignoris retinere. rñdet̃ ꝙ sic. h. d. [negociatori] eidẽq; ẽptori marmoꝝ. [ad lapidũ vẽditionẽ] sub. obligatoꝝ creditori pmo. [rñdi ẽm ea q̃ pponerent̃ posse.] q2 hic ꝛ ĩ superiori casu priuat⁹ creditor precessit fiscũ in obligatione. vñ q2 prior est tpe potior est iure. accedit. š. in pn. hui⁹. l. ꝛ. š. e. l. si pign⁹. ꝛ. C. e. l. si fundũ. ꝛ. C. de priui. fis. l. ij.

De distractione pig. vel hypo. Rub.

Quia pignora hypo. ꝛc. cõtinua vt cõtinuaui. C. eo. ĩ ipa rub. hypo. obligate a debitorib⁹ creditorib⁹: al's nõ vẽdũtur ex pacto vel ex lege ponit rub. de distra. pign. i. qua act. pignora distrahãtur ex pacto vel ex lege.

Creditor i ypotheca nõ põt pign⁹ vẽdere nisi pcedẽte dimisso sꝫ si vẽdidit a precedẽte creditore cõueniri non põt sed emptor poterit hypo. cõueniri. h. d.

Creditor qui predia pi. In. l. ista dr: † pm⁹ creditor mutuauit pecuniã alicui: ꝛ q̃dã pdia pigno. accepit spãlr postea q̃dã ali⁹ creditor mutuauit eidẽ pecuniã: ꝛ gñalit̃ pignora accepit: ꝛ pact⁹ ẽ d pignorib⁹ distrahẽdis: postea pm⁹ creditor mutuauit eidẽ pecuniã: ꝛ gñalr accepit oia hoa debitoris pignori ꝛ pact⁹ ẽ de pignorib⁹ distrahẽdis: sicut erat pact⁹ creditor: postea illa hoa q̃ gñalr accepat alienauit nõ soluto creditori. scdo mõ q̃rit̃: nũqd potuerit aliẽare. ꝛ rñdet̃ ꝙ nõ: tñ si vẽdidit nõ tenet̃ scdo creditori psonali act. nec furti: q2 nõ vr̃ furtũ facere: nec ad exhi. q2 nõ vr̃ dolo desisse possidere nec possidet: sꝫ tñ scds creditor ↄ pos. poterit agere hypo. h. d. [creditor q pdia]. s. q̃ spãlr. [ↄuẽtionẽ]. s. gñalẽ: post pmũ q spãlr tm̃ q̃dã accepat. [ipe]. s. pm⁹ creditor. [nl'lo iure cetera hoa] sub. gñalit̃ sibi obligata post obligationẽ scdi creditoris pter ea q̃ p pmo debito spãlr pignori accepit. [sꝫ ob eã rẽ]. s. ꝙ vẽdidit pigno. sibi gñalr hyp. ĩ qb⁹ ali⁹ ẽ potior. [ĩ psonã actio]. i. psonal' act. aliq̃ directa vl' vtil'. vt. j. dicit [dãda ẽ] sub. sꝫ hyp. posset dari: si ille creditor possideret. [recte cõueniet̃.] q2 nõ fuit in dolo ꝛ furtũ nõ cõmittit̃ sine dolo. vt. š. p socio. l. merito. §. recte. [psecut⁹]. i. pm⁹ creditor. [excipiet]. i. frustra cõueniet̃. [interpellare possideret. accedit. š. ad exhi. l. celsus. in fi. [sequit̃] sub. ex pdictis. [possessores]. s. ꝛ emptores. [debeat]. i. cõuenire hypo. act. q2 hypo. est in rẽ. vt. C. de pig. l. pignoris persecutio ĩ rẽ est. Sꝫ op. ad. l. istã ꝛ vr̃ ꝙ pm⁹ creditor tenea t̃ furti. vt. j. de fur. l. is q rẽ. in pn. ad qd̃ pt dici ei q nõ possidet nõ dat̃ furti: vt hic. ꝛ. j. de vsur. l. si hõ: fallit ĩ creditore cũ meli⁹ sit pignori incũbere ꝛc. vt insti. de obli. q̃ ex q̃si delic. nas. §. furti. ꝛ facit ad h. j. de vsuc. l. pignoris. Sꝫ denuo op. ad. l. istã ꝛ vr̃ ꝙ scds creditor nõ agit hypo. cõtra pos. sꝫ agere debeat ↄ pmũ creditorẽ q vẽdidit i qd̃ superest a pmo creditore. vñ vr̃ ↄ. š. e. l. si por. in pn. ad qd̃ vos dicetis hic terti⁹ creditor erat ẽt pm⁹: ꝛ sic putabat se porẽ ꝛ suo noie distraxit. vñ non tenet̃ scdo creditori: sꝫ scds creditor poterit agere hyp. ↄ. pos. vt hic: nisi illa pignora eẽnt ab ẽptorib⁹ pscripta: q̃ cãu ĩ subsidiũ poterit agere ad pciũ ↄ primũ ꝛ tertiũ creditorẽ: sicut dicim⁹ ĩ re aliẽa vẽdita a nõ dño. vt. C. de reb⁹ alie. ñ ali. l. j. ĩ fi. ꝛ. C. de rei vẽ. l. mr̃ tua. in fi.

Fideiussor lꝫ emat pign⁹ tñ debitori vl' scdo sequẽti restituere cogetur licet extraneus emptor cogi non posset.

Fideiussor. In. l. ista dr: tu accepisti ab aliquo. x. mutuo ꝛ dedisti fideiussores ꝛ pignora obligasti: postea creditor agit ↄ fideiussorẽ tuũ: fideiussor soluit ꝛ ↄsecut⁹ ẽ iura creditoris scds tu⁹ creditor vult offerre pecuniã quã soluit fideiussor ꝛ vsuras medij tpis: nũqd poterit recupare pignora. rñdet̃ ꝙ sic. q2 fideiussor nõ ex volũtate: sꝫ ex q̃dã necessitate emit. h. d. [fideiussor ↄuẽt⁹] a pore creditore. [creditori] pori. [solet] q2 nisi cedãt ei pignora ꝛ actões fideiussori obstat doli exceptio. vt. j. d fideius. l. fideiussorib⁹. ꝛ. C. d fideiu. l. ij. q2 ergo ex necessitate fit ista pignoris vẽditio: siue scds offerat debitã pecuniã cũ vsuris medij tpis: siue ẽt ipe debitor vellet offerre tenet̃ fideiussor ei reddere: al's tenet̃ act. de dolo. i. act. mã. vl' neg. ge. noie doli. C. d dolo. l. j. ꝛ. š. mã. l. si mãdato titij. §. paul⁹. ꝛ. š. d pig. l. ij. sꝫ si extrane⁹ emisset a creditore: sec⁹ eẽt q2 tũc nec scds creditor nec ipe debitor posset offerre. vt isti. g. ali. li. vl' nõ. §. creditor. ꝛ. j. d acq. re. do. l. nõ ẽ nouũ.

Cum prior. In. l. ista dr: si pm⁹ creditor qui hꝫ rẽ obligatã vẽdit ex pacto vl' ex lege rẽ sibi obligatã: si scds creditor vellet ẽptori offerre pciũ ꝛ aduocare rẽ nõ lꝫ ei: sꝫ si debitor rẽ pignori datã vẽdidit ꝛ obtulit debitũ pori ẽptori poterit offerre qd̃ puenit de pecũia ipsi⁹ ad pmũ creditorẽ ꝛ ei⁹ vsuras: q2 nõ interest vtrũ ipe debitor alteri vẽdat vel pignori obliget. h. d. [cõuenit] s. iter sapiẽtes. vt. C. si antiqui. cre. pig. vẽn. l. j. ꝛ. l. vl.

Cum soluende. In. l. ista dr: mutuaui tibi. x. reddẽda vsq; ad annũ ꝛ obligasti mihi pign⁹ ꝛ fuit dictũ ꝙ si ad diẽ nõ solueres pecuniã ꝙ mihi liceret vẽdere pign⁹: si postea do tibi dilationẽ alterius anni vr̃ agi iter me ꝛ te vere possim vẽdere pignus vsq; ad aliũ annũ. h. d. [ne differt̃]. i. progat̃. [ptãs exerceat̃.] vt. š. de pac. l. idẽq; couẽtiões: ꝛ hoc est verũ cũ nõ imminet periculũ si nõ distrahatur ante tẽpus: al's secus: q2 tũc poterit vẽdi. ꝛ sic soluitur cõtra. š. de pig. l. quesitũ. vel dic alio modo vt ibi no.

Cum secundus. In. l. ista dr: si secundus creditor pori obtulit pecuniã hoc acto vt in eius locũ succederet: nunquid sicut poterat primus distrahere pignus: ita secũdus. rñdet̃ ꝙ sic. h. d. [successio.] ad hoc facit. C. qui po. in pig. ha. l. j. facit. š. que res pig. ob. pos. l. aristo. ꝛ. š. tit. proxi. l. si prior. §. j.

Si scds creditor. In. §. isto dr: si scds creditor obtulit ꝛ soluit pecũiã priori vel si fideiussor soluit creditori ꝛ pignora poris creditoris recepit ab alio creditore põt offerri pecunia scdo creditori: vel etiam ab ipso debitore ipsi fideiussori: ꝛ si satisfiat sibi de sorte ꝛ de vsuris tenetur reddere pignora ipsi debitori. h. d. [tenuerunt.] q2 illa emptio fit de necessitate. vt. š. e. l. ij. ꝛ facit ad hoc. š. mã. l. si mãdato. §. paulus. ꝛ. j. de fideiussoribus. l. paulus.

Cum posterior. In. l. ista dr: si pmus creditor vẽdit pignus scdo creditori: scds creditor vr̃ emere nõ tã cã dñij acq̃rẽdi q̃ ↄseruãdi cã sui pignoris: ꝛ id debitor poterit ei offerre pecuniã ꝛ pignus recuperare. h. d. [põt] accedit. š. l. pri. in fi. ꝛ. C. si anti. cre. pig. vẽ. l. j. ꝛ vl. ꝛ. š. cõi di. l. cõi diui. §. inter eos.

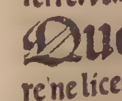

Si creditor. In. l. ista dr: creditor vẽdidit pignus obligatũ ex pacto vl' ex lege eo pacto ꝙ inter certã diẽ liceret sibi reddere pecuniã ꝛ recuperare pignus nũquid si debitor ẽ paratus soluere pecuniã poterit pignus recuperare: rñdet̃ põt agere cũ creditore vt cedat sibi act. suas cõtra emptorẽ ꝛ poterit aduocar̃ postea ab ẽptore: ꝛ qd̃ dcm̃ ẽ i pignore: idẽ ẽ i hypo. h. d. ista. l. ĩ pñ. [eẽ] pi. vt. C. si anti. cre. pi. vẽ. l. j. ĩ pn. [idẽ ꝛ circa hyp. ẽ.] sꝫ differt̃ i alio: q2 pig. dr qõad creditorẽ trãsit hyp. q̃n nõ trãsit. vt. š. d pi. act. l. si rẽ. §. pprie pig. sꝫ qd si creditor non inuenit̃: ꝛ ita nõ põt facere sibi cedere act. suas creditori. rñ. dabit̃ act. i factũ. vt ar. š. de pi. ac. l. si cũ vẽderet creditor pignus.

Illud ĩspiciẽdũ ẽ. In. §. isto dr: creditor vẽdidit pig. vl' hyp. nũqd lꝫ debitori offerre pecũiã ꝛ pign⁹ recupare ab ẽptore: ꝛ certe si ita ↄuẽtio ↄcta ẽ: vt liceret ĩfra certũ tps offerre pecũiã ꝛ pign⁹ recupare vl' hyp. si debitor ĩfra illd̃ tps offerat vl' soluat pecũiã pign⁹ vl' hyp. recupabit: si ãt tps pterierit vl' ẽt vẽdidit sine eo pacto nõ pt offerre: nec rescidit̃ vẽditio nisi eẽt mior. xxv. an. aut pupill⁹ vl' absẽs cã reipublice: vl' alia iusta cã iteruenerit ex q̃ debeat restitui ĩ integrũ ex edicto d maiorib⁹: q2 tũc post illd̃ tps lꝫ ei offerre pecuniã ꝛ pign⁹ recupare. h. d. [recipit hyp.] accedit. š. e. l. j. ĩ pn. ꝛ. š. d pi. ac. l. si cũ vẽderet. ꝛ. C. si anti. cre. pi. vẽ. l. j. ꝛ. ij. [aut pupill⁹.] q2 tũc iure etatis restituũt̃: si enorme dãnũ patiũt̃. vt. š. de mino. l. si ex cã. ĩ pn. ꝛ. C. si aduer. vẽ. pi. l. j. ꝛ. ij. [cã absẽs] cui succurrit̃ ꝛc. vt. C. d integ. resti. mi. l. si cũ militatib⁹. [succurrit̃] puta q2 detẽt⁹ erat i vicul': vl' alia iusta cã: q2 istis casib⁹ restituit vt liceat sibi offerre. vt. š. ex qui. cau. ma. in inte. resti. l. j. ꝛ p totũ.

Queritur si pactũ sit. In. §. isto dr: si creditor pact⁹ ẽ cũ debitore ne liceat pign⁹ vẽdere hic cõuẽtio valet ꝛ pactiõi stãdũ est. h. d. [vt pactiõi stet]. i. stãdũ ẽ pactiõi ꝛ vẽditio nulla ẽ q̃tũ ad piudicũ creditoris. sec⁹ si fiat pactũ qd̃ nõ liceat creditori hypo. vl' pignus vẽdere: q2 illd̃ pactũ nõ valet. vt. š. d pi. act. si ↄuenerit. lꝫ vr̃ ꝙ istud pactũ nõ valeat. vñ vr̃ ↄ d pac. l. nemo. ad qd̃ vos dicetis hic ẽ duplex lr̃a: q2 q̃dã hñt talẽ lr̃az ↄ i fi. ꝛ certũ ẽ nullã eẽ vẽditionẽ. s. vt pactiõi stet: ꝛ tũc sub. cũ paciscẽtis nõ interest. ꝛ illa lex nemo /nõ ↄdicit: immo cõcordat cũ ista: sꝫ si paciscẽtis interest valet. vt. C. d ↄdi. ob cau. l. ea lege. ꝛ ad istã lr̃az accedit. j. de pca. l. pcariũ. Alij hñt talẽ lr̃az: ꝛ certũ ẽ nullã eẽ cõuẽtionẽ: ꝛ tũc dicetis ꝙ i. l. ↄ. nõ itererat vicini mei nec pdiũ meũ alienare: sꝫ i. l. ista mea interat ꝙ debitor meus pignus meũ non venderet.

Creditoris

Creditoris arbitrio. In.l.ista dr titius debitor seio creditori suo multa pdia vel multas res pignori obligauit p centū hʒ pacto apposito: vt si ad diē titi⁹ nō solueret pecuniā. post diem seius posset pignora distrahere: postmodū titi⁹ ad diē nō soluit pecuniā: nunqd si seius qdā vult vendere: r qdā nō erit in ei⁹ arbitrio. rñ. q sic. h.d. [vēdere.] sub. ex pacto vel ex lege. vt insti. q. ali. li. vel nō. in pn. [puenire] sub. r si velit oīa distrahere: vl' qdā sibi licebit. Nā cui qd plus est lʒ dʒ ei qd min⁹ est licere. vt. j. de reg. iu. l. cui qd pl⁹. ¶ Or signori ex. l. ista colligetis ar. ad id qd qrit r sepe de facto ɔtingit q aliqs est debitor pluriū creditoꝝ r q nō soluēdo cedit foro. vñ creditores cōcurrūt r petūt se mitti in pos. olim oīm bonoꝝ: hodie p mēsura debiti declarati. vt. C. d bo. aut. iu. possi. aut. ei q iurat missi i pos. qr nō inuenit emptor petūt bona insolutū sibi dari r adiudicari: vñ dat curator bonis scōm qd dr. j. de cur. bo. dā. l. vlti. in datiōe in solutum seruat id qd in hypo. vt q prior est tpe potior est iure. vt. C. eo. l. ij. creditor prior postulat: vt det sibi in solutū res q magis sibi placet: nunqd pōt hʒ postulare: r vr q nō: immo vr q cōmittat arbitrio iudicis: vt in iudicio diuisiōis: vt insti. de off. iud. §. vlt. sʒ certe dicendū est ar. huius. l. q arbitrio eius cōmittat electio q prior est tpe: nā que rō est in distrahēdo eadē est: r in adiudicādo siue i datiōe in solutū sibi faciēda nā vbi i diuersis ē eadē ratio: idē ius statuendū est. vt. j. de v. obli. l. a titio. in si. j. rñ.

Uenditum est. In.l.ista dr: si creditor q hʒ rē pignori obligatā vendit eā ex pacto vel ex lege si pciū ab emptore nō pōt recuperare: r creditor i nulla culpa est vel nihil ei pōt iputari debitor ab act. pncipali nō liberat: imo poterit creditor cum eo agere acsi pign⁹ distractū nō esset. h.d. pn. hui⁹. l. [ab emptore pignoris.] qr vēdidit ex pacto vl' ex lege qd pōt facere. vt insti. q. ali. li. vel nō. in pn. [nō potuisset] qr subito r in casu facultates ei⁹ lapse sūt r effect⁹ ē nō soluēdo vt. s. d mi. l. verū. §. itē qrit [possit] qr bñ vēdidit rē pignori obligatā idoneo ēptori. [obligatū] sub. ad debitū pncipale: nec dicat aliqs iputet sibi cur pign⁹ distraxit nā stati rñdet: qr ex ncce rc. [nisi pecunia pcepta] .i. nisi pciū perueniat ad ipm creditorē vt. s. mā. l. si mādato titij. §. credito. r ita no. q aliud ē vēdere ex volūtate aliō ex ncce: ex volūtate vēdit debitor ex necessitate creditor. accedit. s. e. l. ij. sil'r est nouatio volūtaria. vt. j. d noua. l. solutiōe. r est nouatio necessaria. vt. j. de sepa. l. vlt. r. j. de nouat. l. aliā. r. j. de reg. iu. l. nō solet. r. l. nemo.

Pomp. autē lib. ij. lectionum. In. §. isto dr: obligasti mihi rē tuā pignori p decē r fuit dictū q si ad talē diē nō solueres q tūc rē vēdere possem r qtomin⁹ vēdere possem tu debitor tenereris mihi refundere: nūqd istud pactū fuit necessariū adijcere. rñdet iuriscō. q tale pactū supuacuū est: qr si nō esset adiectū nō liberaris a me nisi inqtum illā rē vēderē. h.d. iste. §. [qr ipso iure] .i. sine omi pacto. [habet] qr creditor admittit rc. vt. s. si cer. pe. l. si creditor. r. C. eo. l. si p mutua. r. C. e. l. j. r hoc ē verū iure nro. secus tñ est scdm ɔsuetudinē venetoꝝ rc. dic vt ibi plene dixi. r not. hic q supuacuū pactū inutile est sicut iniquū. r ad hoc cōcor. s. de pact. l. iu. gē. §. sʒ si fraudādi. sil'r supuacua cautio inutilis est. vt. s. de pcu. l. nō cogendū. in si.

1 ☞ Creditor nō tenet de euictione ipse tñ nō pōt euincere.

1 **Et si is qui.** In. l. ista dr: † si ego creditor cui obligasti rē tuā pro. x. vēdo eam ex pacto vel ex lege iure creditoris si ab emptore euincit emptor ɔ me act. de euic. hre nō pōt: si ego creditor ex alia cā ab emptore vellē euincere rē mihi nō lʒ: qr obstat mihi exceptio rei vēdite r tradite. h.d. ista. l. videatis expōnē lrē. [r si is q lege] sub. vel pacto. vt insti. q. ali. li. vel nō. in pn. [mouere.] sub. emptori vel habēti cām ab eo: r facit ad. l. istā. C. d rei vē. l. cū a matre domū filij. r. C. de re. ali. nō ali. l. venditrici. ¶ Or signori no. hic duo no. primo no. q si creditor distraxit pign⁹ ex pacto vel ex lege r vēdit iure creditoris. i. ius qd hʒ pignori indubitanter re euicta ab emptore de euic. nō tenet nisi in euictiōe dolū cōmisisset. vt. C. cre. euic. pig. nō debere. l. j. r. ij. nisi ipse ex cōsuetudine regionis caueret vel cauit: qr plus vēdidit. vt. s. de pig. act. l. si pignore. in si. r. l. seq. in pn. qd ergo faciet ēptor. rñ. aget d euic. ɔtra debitorē vtili act. ex empto: qr liberatus est pecunia ipsius. vt. s. de pig. act. l. elegāter. in prin. si aūt creditor distrahit pprio noīe nō iure creditoris: qr dicit rē talē tibi vēdo tūc d euic. tenet. Nā certū est q qs rē alienā pōt vēdere: vt. s. de ɔhen. emp. r ven. l. rem alienā. Itē no. hic scōm no. si creditor distrahit rē sibi obligatā iure creditoris: si ex illa cā velit euincere ab emptore qr dicit eā diuersis tpibus obligatā sibi ab eodē dño hoc facere nō pt ppter illā regulā quē de euic. tenet act. rc. vt. j. de euic. l. vendicātem: qr de euic. nō tenet. vt. s. dixi. sed qr obstat ei exceptio rei vēdite r tradite. vt. j. d ex. rei vē. r tra. l. j. r. l. pe. sil'r si creditor distraxit ex pacto vel ex lege debitor euincere nō pt. vt. j. de acq. re. do. l. nō est nouū. Itē fideiussor q fideiussit pro euictiōe nō pōt euincere. vt. C. de euict. l. excepf. doli. heres tamē fideiussoris sic: si res erat sua pōt euincere ex psona sua: lʒ vt heres fideiussoris d euic. teneat. vt. C. de euic. l. vlt. qd est speciale: vt ibi no.

Arbiter. In. l. ista dr: quidā creditor habebat varios debitores decessit relictis plurib⁹ heredib⁹ isti hēdes adierūt iudicē corā quo egerūt fami. her. iste iudex corpa hereditaria diuisit: noīa nō: sʒ cuilibet vnū nomē assignauit: postea debitores cessant soluere: nunqd quilibet heredū pign⁹ sibi assignatū poterit vēdere: certe sic. h. d. ista. l. videatis expōnē lrē. [arbiter] .s. iudex: sic exponit. j. de pba. l. si arbiter [diuisisset] .s. q recipiebāt cōmodā diuisionē: al's adiudicasset. sub. si nō recipiebāt cōmodā diuisionē. vt insti. de off. iudi. §. vlt. [assignauit] nō dixit: diuisit qr noīa veniūt assignāda. vt. C. fami. her. l. ea q in noīb⁹. r. s. fa. her. l. ij. in si. [cessantib⁹] .s. soluere vni ex heredib⁹ cui assignati fuerūt. [rñdi posse.] quare qr lʒ psonales actiōes diuidant inter debitores. vt C. de pac. l. pactoꝝ. C. d here. act. l. ij. tñ ius pignori indiuiduū est. vt. s. fa. her. l. heredes. §. an ea. r. §. in illa quoq stipulone. r fac ad hāc. l. C. de distrac. pig. l. qdiu. ¶ Or signori qd dicit ista. l. idē dicit p oīa. j. e. l. vlt. vñ stati videat eā. Sed dic mihi nōne. l. ista superflua est p. l. vlt. hui⁹ ti. vel ista p illā cū iustinian⁹ in cōpilatōe nostroꝝ libroꝝ polliceat nobis nullū sile: vel ɔ. vel supuacuum inueniri. vt. C. d ve. iur. enu. l. ij. ad qd dixerūt qdā q istud accedit vitio scriptoris: vel pt dici lʒ iste due. ll. qtū ad sniam in nullo differāt: tñ qtū ad vba differūt: qr pma loquit i vno arbitro hec in plurib⁹ arbitris. Itē in. l. ista vlt. sunt plura verba q in pma. Itē in prima. l. vnus solus debitor cessauit in. l. ista vlt. oēs debitores cessauerūt. vñ differūt iste leges nec vna est superflua p aliā.

1 ☞ Creditor potest emere pignus a debitore.

1 **Rescriptū est.** In pn. huius. l. dr: q creditor rē sibi obligatā pt emere a debitore: qr pign⁹ remanet in dñio debitoris: r ita fuit rescriptū ab ipatore suadente papiniano. h. d. pn. h⁹. l. [libellos agēte pap.] .i. offerēte libellos supplicatorios. [vel agēte] .i. suadēte. [emere] .s. pign⁹. vt. s. d pig. act. l. titi⁹. [debitoris] .s. pign⁹. vt. C. d pig. ac. l. pign⁹. r id creditor pt emere: sʒ si trāsiret dñiū in creditorē nō posset emere: qr rei sue rc. vt. s. de ɔhē. emp. r vē. l. rei sue. sʒ possessio nō remanet penes debitorē vt. j. de acq. pos. l. q pig. sec⁹ si traderet hyp. vt. j. de vsuc. l. nō solū. §. si rē.

1 ☞ Quicquid ex re pignorata vel eius occasione cōsequit creditor pignus extenuat si id irreuocabiliter ɔsequit al's debitoris liberatio ex futuro pendebit euentu.

2 Creditor vbicūq vendit rem r percipit aliquid illud proficit debitori non creditori.

3 Actus viuētiū sunt in suspēso nō autē actus morientiū.

1 **Si aliena res.** † In. §. isto ponuntur tres casus pncipal'r: r est artificiosus r nota. §. valde. r prim⁹ casus est talis: mutuaui tibi centū mihi creditori ignorāti rē alienā obligasti pignori: qr cessabas in solōne mihi facienda rē illā distraxi ex pacto vel ex lege. modo querit: vtrū pciū qd accepi debeat sibi debitori proficere r te liberare a me: ad qd iur. cō. rñdet distinguēdū fore. Nā si ego creditor accepi pciū ab emptore vt statim meū fieret: qr vēdidi iure creditoris dʒ tibi pficere r te liberare a me psonali act. al's lucrifacerē preciū qd esset iniquū: verūtamē lʒ pfit tibi qtū ad hoc vt sis liberat⁹: nō tamē eris liberat⁹ ab emptore: qr si dñs verus vincet rē emptor habebit ɔ te regressū de euic. ne tu cū aliena iactura locupleteris. Itē nō liberaris a vo dño: qr si vsucapit ab ēptore teneris dño neg. ge. vel in factū: nec est hoc mirū si pciū te liberet: qr hoc est inueni re alibi si obligas mihi rem pignori: vel das mihi fideiussores de restituēdo pign⁹ cū fructibus: r cado a posses. ago cōtra posses. r ɔdēnat mihi ad rē r ad fruct⁹ quos pcepit: id qd plus dedit pficit tibi: idē est in alio casu: si obligasti mihi rē alienā r egi contra extraneū posses. vel ɔ verū dñm r p iniuriā iudicis obtinuit mea victoria dʒ tibi pdesse: qr soluto debito illā rē teneor tibi restituere: r hec sunt vba cū ego creditor rē alienā mihi obligatā distraxi: ita q preciū statim meū esset factū: qr vēdidi iure creditoris: sed si pciū statim nō esset factū meū: qr dedi dilationē ad soluēdum: vel qr vēdidi iure pprio nō liberaris a me psonali act. immo prima act. remanes obligatus: sʒ est in pēdenti sis liberatus vel nō: qr si verus dñs nō euincit singeris retro liberat⁹: si euincit nō vr mihi preciū solutū. vnde pma act. remanet mihi salua r qd mihi debebas potero a te petere: qr apparet te nō esse liberatum. h. d. iste. §. vsq in si. l. [vendiderit eā] ex pacto vel ex lege qd r facere potuit. vt insti. qui. ali. li. vel non. in prin. [an liberet debitorē] .s. preciū qd accepit creditor de re aliena obligata. [rñderet] .s. qd libere [vendidit] iure creditoris. r sic loquitur prin. huius legis. [obligaret] .s. qd semp intelligit nisi in cōtra. paciscat. vt. C. cre.

euic.pig.nō debere.l.ij.[obligatiōe] q: de facto tm̄ fuit obligata
[lucro cederet] q: melior est causa certantis de dāno vitando q̄
de lucro captādo.vt.C.de iur.deli.l.vlt.§.sz si legatarij.[sz q̄tū]
incipit scōs casus.[liberat].s.vt dictū est.[vl ad ēptorē] repete
q̄tum τ qd dicit post euictionē:ideo dicit: q: si non ē euictū nō pt
emptor de euic.agere.vt.C.de euic.l.q rē emit[vtili].s.ex empto.
[tenet].s.emptor ad preciū:nō ad interesse.vt.s.de pig.act.l.ele/
ganter.in prin.τ.j.de euic.l.ante pe.τ.C.de euic.l.si ob causam.et
quare tenet emptori:q: precio illo liberatus est vt dixi:τ legit.s.
de rei vend.l.emptor.sed dño rei si babeat ratā venditionē tenet
neg.ge.vt ar.C.ō rei vē.l.ij.τ.s.de neg.ge.l.vlt.τ.C.si vē.pi.agat.
l.j.τ.ij.[lucrū acquirat.]sic τ als factū creditoris pficit debitori
in duob⁹ exemplis que.j.subijciunt.[nā τ si].q.d.nō lucrat cre/
ditor bāc pecuniā:q: nec fructus maiores.nā τ si τc.[debebit]
accedit.C.de pig.ac.l.j.τ.ij.τ vlti.τ.C.eo.l.j.τ boc est vnū exēplū:
ecce aliud exemplū.[τ cū τc.] vbi creditor nō lucrat.[domino]
vero sub.vere fuit facta iniuria cū res aliena non potest obligari
inuito dño.vt.C.de pig.l.prediū.[pbauit.] vt.j.qb⁹ mo.pig.vel
bypo.sol.l.paulus respōdit.in fi.τ bic sunt vera cū preciū statim
puenit ad creditorē:vt suū fiat:si autē non peruenit statim qd iu/
ris sit annectit q̄ si nō τc.[ad id restituendū.] q: pmisit de euic.
qd facere licet interdū.vt.s.de pig.act.l.si pignore.in fi.τ.l.seque.
[arbitror interim].i.anteq̄ ab emptore euincatur.[emptori.] vt
C.de euic.l.prediū.[nō esse liberatū].s.debitorē:vt bic.τ.j.de so.
l.si creditor fundum. ¶ Or signori in.§.isto no.plura no.τ primo
no.si obligas mibi ignorāti rem alienā:licz nō teneat obligatio:
tamen si vendo pignus τ soluitur mibi precium indubitāter tibi
prodest:sed si egi bypo.cōtra verum dñm τ per iniuriam iudicis
succubuit verus dñs teneor tibi eā reddere vt in scōo casu buius
§.sed qua act.teneor tibi reddere rem alienā quā mibi obligasti:
si soluis dixit dñs Guillelmus de cabriano rei ven.ar.C.de non
nu.pe.l.j.τ ita scripsit in casib⁹ suis.vt.C.de pig.act.l.nec credito
ris:sz ipse nō bñ dixit:q: rei vēdicatio τc.dic vt no.i.l.nec credito
2 ris in questione ista:τ bic repeto.itē no.bic scōm no.† q̄ vbicūq̄
creditor vēdit rem τ percipit aliquid illud pficit debitori nō cre/
ditori.vt.C.de rei vendi.l.emptor.τ facit ad boc etiā.vt.s.de pcu.
l.qui pprio.§.procurator vt ceteris. Itē not.si creditor vendidit
rem alienā sibi obligatam iure pprio qñ dubitatur possit pficere
vel nō:in isto dubio est liberatio in suspēso si nō euincat res:τ cre
ditor prescribit eā fingitur retro debitor liberatus.ar.C.de euic.l.
si quis seruū.τ ita ex postfacto apparet aliquid factū qd nō erat
factū.vt.s.si cer.pe.l.proinde.als nō vr̄ liberatus: q: nō videtur
3 versum τc.vt.s.de in rem verso.l.si p parte.§.versum.† Ex pdi
ctis ergo apparet q̄ actus viuentiū sunt in suspēso.τ ad istud ac/
cedit.s.de vsur.l.arborib⁹.§.vlt.sed actus morentiū non sunt in
suspenso.vt.s.cōmu.pre.l.receptū est.in fi.vnde refert cū debitor
obligat rem pignori:quia aut obligat suam aut alienā:si debitor
obligat rem suam τ creditor vēdit eam ex pacto vel ex lege tantū
q̄tum debebat babere liberatur debitor:q: solutiōe eius qd de/
betur τc.vt instit.quibus mo.tol.obl.in prin.si autē vendidit mi/
nori precio q̄ debeatur quatenus vendidit liberat in residuo te/
netur.vt.s.si cer.pet.l.creditor.si autem obligat alienā τ creditor
vendit: si nō tenetur de euic.statim liberatur debitor a personali
actione qua tenebatur:sz tenetur emptori vtili actione ex empto
si ab eo vero domino euincatur:vel si dñs babeat ratam vendi/
tionē τ res perijt in subsidium tenetur dño act.nego.gest.τ ita lo
quitur scōs casus buius.§.si autem creditor vēdidit vt teneatur
de euict.creditor boc casu anteq̄ euincatur non tenetur:vt.C.de
euic.l.qui rem.sed si est euicta debitor tenetur prima actione.sed
si non sequatur postea euictio fingitur debitor retro liberatus:τ
sic loquit tertius casus buius.§.

1 ☞ Creditor tenetur iura cedere τ possessionē tradere.

1 Creditor. In.l.ista dr̄:si creditor distrabit pignus ex pacto vel ex lege debet
cedere emptori ius suum:τ si babet possessionē pigno
ris debet ei tradere.boc dicit ista.l.videatis expositio
nem littere.[creditori qui iure suo].i.iure creditoris.[distrabit]
ex pacto vel ex lege.vt instit.qui.ali.li.vel nō.in prin.[cedere].s.
emptori.[debet].vt.s.tit.pri.l.mulier.τ.j.de solu.l.in solutione.
τ est verū q̄ creditor qui vendit debet cedere ius suū emptori.sez
bypo.nō q̄ sit emptori obligata cū sua sit.vt insti.quib⁹ ali.li.vel
non.§.j.sz vt in eo qd dedit quolibet alio creditore qui sit post eū
potior sit emptor.vt.s.e.l.ij.[tradere].s.emptori.[possessionē.]
sub.vacuā.τ ita facit.l.ista p opi.Mar.qui dixit:si vēditor babet
rem cogi pcise tradere vt bic dr̄: τ ad istud inducit p se.C.e.l.qui
prediū.τ.C.de pba.l.cū res.ad qd potest dici dupliciter. τ vno
modo sic:qd dicit littera ista tradere vtiq̄ debet possessionē.sub.
vel interesse prestare:vt dixi.s.de act.emp.τ ven.l.j.τ.l.ex empto.
§.etiā.vel dicatis scōo modo:τ sic est dñia:aut aliqs vendit rem
iure proprio:τ tūc babeat apud se rem:vel nō babeat nō cogitur
pcise tradere.vt in prealleg.l.s.de act.emp.τ ven.τ.C.de fi.instru.
l.cōtractus.τ.C.de bere.vel act.ven.l.si tibi.τ tenet de euic.etiā si
nō pmittat.vt.C.de euic.l.nō dubitat.aut vendit iure creditoris
τ tunc requirit q̄ tradat possessionē pignoris si babet: τ precise
cogitur vt bic.τ.l.qui prediū.nā alibi si dñs vendit rem τ tradit:
licet in vacuā possessionem nō inducat transfert dñium.vt.s.de
fun.do.l.si fundū.sed si creditor vendit rem obligatā τ possessio/
nem tradat nō trāsfert dñium: τ iste non tenet de euic.nisi pmit/
tat vel nisi dolū cōmittat in euictione.vt no.C.cre.euict.pig.non
debe.l.j.τ.ij. Item non ob.C.de probatio.l.cū res.q: ibi nō notat
accidentiā facti sz ministeriū iuris.

Arbiter diuidende heredi
tatis. Dic casum bui⁹ legis.vt.s.e.l.arbiter.q: ibi legi
eā τ exposui.vnde ea q̄ ibi dixi possunt bic repeti.

¶ Quibus mo.pig.vel bypo.soluitur. Rubrica.

¶ Quia pignore distracto ex pacto vel ex lege τ precio peruēto
ad creditorē ita q̄ vēdicari nō potest pignus liberat.vt.s.ti.pr.l.
rescriptū.§.j.imo τ alijs modis dissoluit ponit rub.gñalis q.mo.
pig.vel bypo.sol.l.dissoluit:sic τ als accipitur simplex pro cōpo
sito.s.de pig.act.l.si petenti.τ ibi dixi.Et no.q̄ sunt multi modi
tollendi pignus vel bypo.tollitur solutione integra facta.vt in/
stit.qb⁹ mo.tol.ob.in prin.itē nouatione facta liberant pignora.
vt.j.de nouat.l.nouatione.τ.C.etiā ob cyro.pe.l.vnica.Itē acce/
ptilatione liberant pignora q: acceptilatio est imaginaria solu/
tio.vt insti.quib⁹ mo.tol.obl.§.itē acceptilatio.Itē pacto valido
tollitur pignus vel bypo.vt.s.de pac.l.si tibi.§.de pignore.secus
si pactū fieret ō dolo vel metu.vt.C.de remis.pig.l.vt debitū.Itē
liberat pignus vel bypo.prescriptione.vt.C.si aduer.cre.l.j.τ.ij.
a malefidei possessore.xxx.ann.vt.C.de prescrip.xxx.vel.xl.ann.l.
cū notissimi.in princ.τ.C.de pig.l.intelligere.Item liberatur pi/
gnus vel bypo.si debitor vendit consentiente creditore.vt.j.eo.l.
si debitor.§.j.τ.l.sicut.§.non videtur.Item liberatur pignus vel
bypotbe.satisfactione.vt.j.eod.l.item liberatur.τ.s.de pig.act.l.
si rem.§.nam satisfactio pro solutione est.vt.j.de solutio.l.satisfa
ctio.Item liberatur per rem iudicatam:τ per iusiurandum.vt.j.
eo.l.sicut.§.j.

1 ☞ Is cuius pecunia pignus liberat nō succedit in ius debito
ris quo ad actionē:sz quo ad exceptionē sic.

Debitoris absentis. In prin. buius.l.
1 dr̄:† obligasti rē tuā titio:τ dixisti q̄ si ad diē nō
solueres pecuniā q̄ titius posset vendere rē illā:
postea tu absentasti te ego amicus tuus ne titius
venderet rem illam solui pecuniā non tamen emi
ab eo pignora nec fuit dictū q̄ in eius loco succe/
derē.modo queritur:vtrū babeā rem illā obligatā adeo vt si ca/
dam a posses.q̄ possum vēdicare vtili seruiana.τ rñdetur q̄ nō.
q: non babeo rem illā obligatam:sed si possideo potero eū repel
lere doli mali excep.nisi restituat mibi pecuniā quā solui p ipso.
boc dicit prin.buius legis videatis expositionē littere.[pecunia
sua liberauit].i.nō boc acto vt loco creditoris succederet.secus si
boc actum esset:q: tunc succederet in locū eius.vt.s.que res pig.
ob.pos.l.aristo.τ tunc baberet vtilem actionē vt emptor noīs.vt
C.de act.τ obli.l.insolutū.[videt.] q: liberat eū.vt.s.de neg.ge.
l.soluēdo.[vtilē seruianā] que dicit bypo.vt insti.de act.§.item
seruiana.[nō recte desiderabit] sed quare nō recte.rñ.bec est ra/
tio si soluo p debitore creditori statim libero euz τ rem suā:τ illa
res nō potest dici mibi obligata ex persona creditoris: q: nō emi
ius ipsius ex psona debitoris nō: q: nō obligauit:τ pacto cōtra/
bitur bypo.vt.s.de pig.act.l.j.in prin.τ.C.etiā ob cyro.pecu.pig.
re.pos.l.vnica.Itē tacite nō babeo obligatā: q: iste nō est de casi
bus in quibus inducitur tacita bypo.vt.s.i qui.cau.pi.ta.cōtra.
per totū.τ.C.eo.ti.per totū.[exceptione doli defenditur.] vel cō
tra vēditorē vēdicantē rem suā:q: dolo facit cū liberaui eū τ rem
suā q̄ nō satisfacit mibi qd solui.nā doli exceptio dat vbicūq̄ τc.
vt.j.de do.excep.l.ij.§.generaliter.τ cauete vobis si pro absente
soluo gerens eius negociū nec redimo ius suum:si cado a posses.
rei pignorate nō babeo bypo.sz si possideo cōsulit mibi p reten/
tionē si velit rē vēdicare: τ ita ad ipsam rē cōsulitur p retentionē
qd nō consulitur p act.sic τ alibi.s.de cōdi.inde.l.si in area.sz ad
ipsam pecuniā quā solui creditori cōsulitur mibi p act.neg.gest.
q: gessi negociū qd erat ipso gestu:igit cogit babere ratū.vt.s.de
neg.gest.l.pōp.scribit.τ.l.cū pecuniā.τ.l.vlt.

1 ☞ Expresso vitiato non vitiatur tacitū si non est eadem ratio
vitiandi vtrumq̄.

Cū venditor.

1 **Cum venditor.** †§.iste bon⁹ est ꝛ notabilis valde.ꝛ dñs Jo.ꝛ Az.plura bona scripserūt ꝛ nos quedā alia subȷ̈ciem⁹.vnde bene est ꝙ aduertatis eū.ꝛ in.§.isto dr̄:tu habebas pdiū:illud prediū titio vēdidisti ꝑ centū ꝛ tradidisti:titi⁹ de istis cētū soluit tibi qnquaginta:ꝛ cōuenit ꝙ prediū sibi vēditū ꝛ traditū eēt tibi pignori quousqꝫ residua pars pcȟ tibi solueret:in pcessu tpis misisti lrās titio:ꝛ dixisti talis vēditor tali emptori pdȟ mei salutē:quinquaginta q̄ debes mihi hac epl'a pn̄ti tibi pure ꝛ inter viuos dono:post istā donationē fisc⁹ successit tibi:q2 cōmisisti tale delictū ꝙ oīa bona tua sunt cōfiscata fiscus inuenit illud instr̄m in quo ꝯtinebat ꝙ pdiū illud ꝓ residuo pcȟ obligaueras. vnde venit ad titiū emptorē: ꝛ dicit:solue quinquaginta:dicit titius emptor verū est ꝙ obligaui sibi illud pdiū:sed vēditor donauit mihi inter absentes ꝑ epl'am residuā partē precȟ.rn̄debat fiscus illa donatio non tenuit:q2 tu titius emptor eras in ptāte vēditoris:puta q2 eras filius eius vel tu emptor ꝛ vēditor eratis cōsoceri.vnde nō tenuit donatio.rn̄debat emptor ꝙ lʒ nō tenuerit donatio:pignoris tn̄ liberatio tenuit q2 video ꝙ vxor nō pōt donare marito dotē nec actionē de dote: tn̄ ius hypo.potest remittere.modo querit̄ qd iuris sit.rn̄det iuriscon.si tenuit donatio ꝛ per ꝯn̄s pignoris liberatio:sʒ si non tenuit donatio:tn̄ tenuit pignoris liberatio: q2 huic subtilitati non ēst locus in pignore liberādo.h.d.[pignori accepisset]sub.ꝓ residua parte precȟ.[cōstabat.]q2 successerat in locum vēditoris:q2 eius bona fuerūt cōfiscata ꝑpter delictū.vt.C.de bo.dā.l.si quis vel q2 decesserat sine successore.vnde vocat̄ fiscus in subsidiū.vt ꝟ.de iur.fis.l.j.§.an bona.[cui].s.donatiōi ꝓhibite.[in pignore] liberādo.vnde lʒ donatio nō valeat:tamē valet pignoris liberatio ꝛ nō reuocat̄. ¶ Or figno ri circa.§.istū aliquātulū instabitis ꝑpterea q̄ hic do.Jo.ꝛ Az.scripserūt:vos habetis hic si creditor donat debitori debitū si nō valet donatio tn̄ liberat̄ pign⁹ oblig. ꝓ illo debito:ꝛ lʒ donatio sit iutilis sup pn̄cipali tʒ tn̄ sup accessorio.Sʒ lex vr̄ contra.q̄ dicit ita:si debes mihi centū ꝑ qb⁹ obligasti pign⁹ si facio tibi pactū de nō petēdo centū si pactū valet pignus liberatur:sed si pactū non valet pignus nō liberatur.vnde videtur cōtradicere.C.de remis.pig.l.debitū. ¶ Ad solutionem cuius ꝯrȟ:lʒ do.Azo soluat istud ꝯtra.cum multis angustȷ̈s:tn̄ vos ita dicetis scōm qd ꝯsueui dicere vobis cū debitū remittit̄ a creditore debitori ꝛc.dic hic:vt dixi in.l.ꝯtra.videlicet cū debitū remittit̄ a creditore debitori.si suadet eqtas vt sicut non valet remissio principalis nec accessorȟ: verbi grā:obligasti mihi rem ꝑ centū dolo vel metu induxisti me vt faciam pactū de nō petēdo: sicut suadet eqtas vt nō valeat pactū nec remissio ita pignoris.ꝟ. qd me.cā.l.j.ꝛ.l.metū.sic loquit̄.l.ꝯtra.sʒ eqtas suadet sicut tenet remissio debiti ita pignus:verbi grā:obligasti rem ꝑ centū bona fide:feci pactū de nō petēdo suadet equitas vt teneat sup vtroqꝫ ꝟ.de pac.l.si tibi.§.de pignore.sed si equitas suadet remissionem nō valere:nō tamē ꝓhibet pignoris liberationē: liberat̄ pignus: verbi gratia:vxor dat mihi centū in dotē:vult mihi dotē donare nō potest.vt.ꝫ.de dona.īter vi.ꝛ vxo.l.j.ꝛ.ȷ̈.vnde nō tenet remissio debiti:sed pōt remittere ius pignoris qd habet in bonis meis pro dote ꝛ nedū mihi:immo ꝛ cuilibet creditori:ꝛ tūc nō videtur donare: q2 obest ei.C.ad vell'.l.etiā.ꝛ.l.iubemus.ꝫ.de his que in fraud.cre.l.si pignus.ꝛ sic intelligit̄ noster.§.q2 dicā in.§.nostro. vēditor erat maritus emptricis nō potuit donare residuam partem precȟ:tamē pignus obligatum ꝓ residua parte precȟ potuit remittere:vel dicā ꝙ emptor ꝛ venditor duo consoceri sint:sicut est ꝓhibita donatio inter vi.ꝛ vxo.ita inter duos cōsoceros.ꝫ.de donat̄.inter virū ꝛ vxorē.l.iȷ̈.§.potestatis.vel dicam ꝙ venditor erat pater mulieris:emptor maritus mulieris.C.de do.inter vir. ꝛ vxo.l.nec inter eos.vel dicā ꝙ vēditor erat pater:emptor filius sic nō tenuit donatio:sʒ istud exemplū nō est bonū:q2 si nō tenuit vēditio nec pignoris remissio:vel dicam ꝙ nō tenuit donatio:q2
2 nō intercessit insinuatio.C.de donat̄.l.sancimus. ¶ †Or figno ri ex.§.isto colligit̄ arg.ad talem questionē illā qua cōsueuit queri: si maritus ingreditur monasteriū sine consensu vxoris qd facere potest iure nostro.vt.C.de epi.ꝛ cleri.l.deo nobis.lʒ ꝑ decretales certum sit ꝙ non valeat ingressus in ꝑiudiciū vxoris:immo vxor pōt aduocare virū vt extra.Sed nūquid bona remanebūt apud monasteriū an reuocabit maritus:ꝛ videtur ꝙ nō:q2 licet nō teneat debiti remissio qd est principale: tn̄ tenet remissio pignoris qd est accessorium:vnde nō reuocabit bona argu.huius.§.sed in questione ista vos dicetis vt dixi.ꝛ no.C.de sacrosan.eccle.in aut. ingressi monasteria.videlcʒ/lʒ canoniste dicant indistincte si non tenet ingressus nec bonoꝝ datio:q2 iniquū est qd ꝛc.ꝟ.de condi. inde.l.nō hoc.tamē nos legiste dicimus:aut vtrūqꝫ est expressum aut principale:si vtrūqꝫ est expressum:q2 dicit do me deo ꝛ mea: licet datio persone nō valet:datio bonoꝝ remanet firma : si dicit do me deo ꝛ per ꝯsequentiā sua:si nō valet principale nec acces-sorium.ꝟ.de ser.ru.pre.l.idem.sic in scōo.ꝫ.de do.inter vi.ꝛ vxo.l. si sponsus.§.si maritus.

Defensor absentis. In.§.isto dr̄:quidā cepit te cōuenire absentē sti te:quidā amicus venit ad defensionē tuam sine mādato:ꝛ pro eo defendendo satisdedisti iudicatum solui pignora obligando: postea tu reuersus transtulisti in te iudiciū : nūquid dissoluit̄ satisdatio iudicatū solui ꝛ pignora liberantur.rn̄detur ꝙ sic. vnde nec fideiussores tenebūtur nec pignora.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̄e.[defensor].s.sine mādato.[cautionē].i.satisdationē. [prestitit].s.quā tenet̄ prestare.vt.ꝟ.de pcura.l.si minor.que satisdatio cōtinet in se tres clausulas.vt.ꝫ.iudi.sol.l.iudicatū solui. [in dn̄m].s.reuersum.[que dederūt].i.obligauerūt:q2 fideiussores pmiserūt iudicatū solui sub hypo.rerū suarū. ¶ Sed op.ad id qd dr̄ in.§.isto.q2 lex vr̄ velle dicere ꝙ fideiussores teneant̄.ꝟ. de pcu.l.in cause.§.pc.ꝛ.si.do.Jo.ꝛ Az.soluūt quedam ꝯtraria: ita habetur qd hic dr̄ verū est ex parte rei:quare q2 nō tenet̄ ea de causa defendi.vnde dissoluit̄ satisdatio iudicatū sol.sicut intelligitur hic.ꝛ.ꝫ.iudi.sol.l.si ante.in fi.ꝛ.l.cū querit̄.§.fi.ꝟ.de pcur.in cause.§.si ex parte.secus qn̄ ex parte rei mutat̄ conditio:q2 aliqs potest defendere sine mādato ꝛ cōtra mandatū.ꝫ.de so.l.solutiōe. sic ex parte actoris eius cōditio nulla est:q2 cū falso ꝛc.C.de pcu. l.licet.si ratum habeo nō potest dici mutari cōditio illius q̄ nulla fuit:sed verius puto vt ista sit ratio vbi defendit qs me sine mandato reuersus ratum habeo:quare dissoluit̄ satisdatio iudi.sol. q2 ex nulla culpa siue casu pōt cōmitti ignorare dʒ dissolui.ꝟ.de ꝓcu.l.nō cogendū.in fi.sʒ vbi petit qs fundū sine mandato ꝛ dat fideiussorē ratum habeo non tenētur fideiussores.q2 cū falso ꝓcuratore ꝛc.plene dixi in.l.iul'.

Si creditor. In.l.ista dr̄ : si creditor agit hypo.cōtra extraneū possessorem ꝛ possessor offert litis estimationē ꝛ ita repulit eū:si postea vult vēdicare ab eo nō poterat nisi offerat qd dedit creditori.h.di.ista.l.videatis expositionē lr̄e.[offerat.]vt.ꝟ.fa.her.l.si pignori.

Si res distracta. In.l.ista dicit̄:si quis distrahit rē suā ꝛ tradit ita vt nisi melior conditio intra diem sit allata sit res empta:ꝛ emptor anteqꝫ melior cōditio fuerit allata illā rē pignorauerit alicui postea alius obtulit meliorē cōditionē soluitur pignus:sed secus est vbi res est distracta sic nisi emptori displicuisset intra talem diē:q2 tunc etiā si emptor pignorauit:etiā si postea sibi displicuit intra diem non soluitur pignus.hoc dicit ista.l.videatis expositionem littere.[inuenisset.]sub.res empta remaneat.[allata.]accedit.ꝟ.de in diem adie.l.iiȷ̈.§.sed ꝛ marcellus.ꝛ.ꝟ.de rei ven.l.si quis.[non potest.]q2 fuit contracta pure:sed resoluenda sub conditione.vt.ꝟ.de contrahen.emp.ꝛ ven. l.iȷ̈.ꝛ non debet esse in arbitrio debitoris sit res obligata vel nō. vt.ꝫ.l.proxi.in prin.

Si debitor. In prin.huius legis dicit̄:debitor rem quā emerat pignori obligauerat:postea redhibuit eā : nūquid desinit creditori teneri:certe nō:nisi volūtate creditoris hoc factum est. hoc dicit prin.huius legis videatis expositionē lr̄e.[ꝛ magis est ne desinat.]accedit ad istud.ꝫ.de edi.edic.l.bouē.§.si quis cū cōsilium.ꝛ.§.se.[est.]vt.ꝫ.eo.l.volūtate.

Si in venditione. In.§.isto dr̄:si debitor vēdit pignus vel pmutat vr̄ donat in dotē dat cōsentiente creditore vr̄ pignus remittere nisi consentiret saluo iure suo.h.d.iste.§.videatis expositionē littere. [cōsenserit.]accedit.ꝫ.eo.l.sicut.§.non vr̄.vnde no.hic si quis cōsentit saluo iure suo nō vr̄ consentire vt hic.ꝛ ad istud accedit.ꝟ. de vsufr.l.sʒ si edificauerit.in fi.ꝛ ar.ꝫ.de leg.j.l.si quis a filio.§.j. vnde ꝓtestationes operant̄.

Sed si ipse. In.§.isto dr̄:si debitor vēdit pignus ita ꝙ non desinat teneri pignori anteqꝫ soluatur pecunia creditori pign⁹ nō desinit teneri nisi soluatur precium creditori.Sed quid si debitor vēdidit pignus ꝛ nō cōsentit tunc creditor si postea ratū habuit:querit̄:nūquid tenet venditio certe sic.Sed quid si debitor vēdit pignus:ꝛ illa vēditio non valuit ꝛ creditor consentit illi vēditioni:nunquid intelligit̄ pignus remissum.rn̄detur ꝙ non.h.d.iste.§.videatis expositionē littere. [non nocere]accedit qd habuistis.ꝟ.ti.pri.l.quesitum.in princi. [idem erit ꝓbandum velle eū].s.videat̄ remisisse pignus:q2 ista duo sunt paria consentire vel ratum habere.vt.ꝟ.de pig.l.si fundus.in fin.[impediat]q2 forte debitor mancipiū chustianū mihi obligatū vēdit iudeo.vt.C.vt man.xp̄i.hereti.vel iude.ꝛc in rub. ꝛ in nigro.

¶ Hypotheca siue remittatur expresse siue remittat̄ debitum

hypotheca vř remissa quatenus debitũ est remissum.

Soluitur hypo. † In. l. ista enumerã/tur multi modi quib⁹ liberatur pignus vel hypo. si ab eo discedit creditor. Itē si creditor facit debitori pactũ de nõ petendo nisi illud pactũ sit psonale: qr forte alius q̃ debitor possidebat: tunc eñ nõ tollit hypo. vñ si pactũ factũ ē de nõ petẽdo i ppetuũ libe ratur hypo. sed si paciscit creditor ne intra annuz pecuniã petat nõ liberat hypo. sed intra annũ nõ poterat peti: sed si cõuenit p hypo. daretur fideiussor ⁊ datus sit liberat pignus: sed secus est si creditor vẽdit ius suũ accepta pecunia: qr tũc nõ liberat hypo. sed integra manet: qr illud accipit loco pcij nõ noie solutionis: sz ⁊ si satisfiat creditori liberat hypo. ⁊ vř esse satisfactum: si delato iureiurãdo debitor iurauit hypo. rē nõ dedisse. h. d. ista. l. videa/tis expositionē lrē. [discedat.] accedit. j. e. l. volũtate. j. rñ. Item soluit hypo. ppter delictũ creditoris. vt si ancillã obligatã pstitu/tuat. vt. s. ð pig. act. l. elegãter. in fi. [nisi qs dicat.] s. querẽdo nõ ponẽdo. [vt a psona nõ petat.] s. debitoris. [actum sit.] sub. põt hoc tolerari: cũ forte alius ⁊c. [discedit] si is ↄueniat hypo. cui psonale pactũ factũ est. [idẽ pactus esse] vt. s. ti. pr. l. cũ soluẽde nõ ob. s. de pig. l. quesitum. in prin. qr ex iusta cã ⁊ anteq̃ dies ve niat ⁊c. dic vt ibi dixi. [integre] vt. j. de so. l. modestinus. [datum est.] s. debitor subarrauit. [hypo. non esse obligatã] accedit. s. de iureiu. l. q iurasse. in fi. ⁊. l. seq. ⁊. j. eo. l. si deferẽte.

Item liberatur. In. l. ista dř: q nõ so/lum pdictis modis li/berat pignus vel hypo. immo solutiõe vel satisfactiõe. Itẽ liberat pign⁹ si obligatio finit aliter. Itẽ liberat pign⁹ si de/bitor vult soluere ⁊ creditor nõ vult accipere: sz si debitor vult sa tisdare nõ soluere: nõ liberat licet attilianus dixerit q si debitor vult satisdare creditori qd redderet pecuniã q liberant pignora. h. d. [solutũ est] s. creditori vel creditori creditoris. vt ar. s. de pi gno. act. l. solutũ. §. solutã. [finitum sit pignus.] sub. qr ad tẽpus fuit obligatũ pignus. [debemus.] als eñ tps nõ est modus tol/lende vel inducende obligationis. vt. j. de act. ⁊ ob. l. obligationũ fere. §. placet. nec ob. C. de luit. pig. l. intelligere. vbi nõ liberatur pign⁹ vel hypo. tpe: qr vos dicetis qr nõ liberat pignus ⁊c. vt ibi no. [finita est.] qr pignus fuit obligatum sub cõditiõe. i. vsq quo nauis venerit ex asia. [q paratus est soluere] s. in iudicio. [libe/rasse.] ⁊ ita not. hic: q hic est casus nisi sola oblatio facta in iudi/cio parit pignoratitiã act. sed si fiat oblatio extra iudiciũ necessa/ria est depositio. ad hoc vt agatur pig. act. vt. s. de pig. act. l. alie/na res. §. si p creditorē. ⁊. C. de vsu. l. acceptã. [sed satisfacere] scz dando pignora vel fideiussores inuito creditore. [in diuersa cau sa est.] qr aliud p alio ⁊c. vt. s. si cer. pe. l. ij. in prin. [prodest] s. de cõsensu creditoris. [nõ est] s. ⁊ ideo nõ liberat pignus. [debere] s. pdicta rõne: qr aliud p alio ⁊c. ⁊ accedit ad. l. istã. s. de pig. act. l. si rem alienã. §. ois. ⁊. §. vlt. cũ. l. seq.

Si consensit venditioni. In pn. huius legis dř: si creditor cõsensit vẽditioni pignoris liberat pignus: nisi esset pupillus creditor: qr tũc alr nõ habetur ratus ↄsensus nisi psente ⁊ cõsentiente tutore: hoc fa ciat ⁊ aliqd cõmodum pupillo fieri index estimauerit: sed si pcu rator omniũ bonoꝝ creditoris cõsenserit vel seruus actor cui sol/ui potest cõsenserit: similiter nõ preiudicat creditori nisi spãliter hoc ei mandatũ est. sed si creditor cõsentit pcuratori oĩum bono rum debitoris vt alienet pignus liberat pignus p doli mali exce ptionẽ: sed ⁊ si creditor seruo debitoris remittit pignus debitori querit patri exceptionẽ. h. d. prin. huius legis videatis expositio/nem littere. [hypotheca] vt. s. eo. l. si debitor. §. si in venditione. [estimauerit.] qr tutor habetur loco dñi: dum bene administrat nõ cũ pupillum spoliat. vt. j. de furt. l. interdum. §. tutor qui post tutelam. [est.] sub. vt sibi solui possit. [pdesse debet.] accedit. s. de pac. l. rescriptũ. in fi.

Si cõuenerit. In. §. isto dř: si aliqua res est mibi pignori obligata ⁊ conuenit inter me ⁊ debitorem vt possit alienare partẽ illius rei p indiuiso non nocet mihi in alia parte: vnũ sciatis q si aliqs hz rem cõmunẽ p indiuiso cũ alio villã rem mibi pignori vel hypo. dedit: si postea res diuidatur illa pars que obuenit debitori meo nõ est mihi in/solidum obligata: immo in qualibet parte habeo dimidiam obli gatam. h. d. iste. §. videatis expositionẽ littere. [si ↄuenerit.] sub. inter creditorẽ ⁊ debitorẽ. [de reliqua parte] s. de qua alienãda nõ conuenit. [oportere.] a creditore aduersus scdm emptorẽ qui totũ emit vel partẽ diuisam. vt. s. de act. emp. ⁊ vẽ. l. iul. §. idẽ ait. [nec obstat exceptio.] sub. consensus. vt. C. de pac. l. si vnus. §. in summa. [manebit obligata] vt. C. cõi di. l. ij. ⁊. s. cõi di. l. si qs pu/tans. §. si fundus.

Sicut re corporali. In pn. hui⁹. l. dř: sicut si obligas mibi rẽ corpalẽ extincta illa re corpali extinguit pign⁹: ita si obligas mibi vsumfr. alicui⁹ rei extincto vsufr. extinguit pi gnus. h. d. pnc. hui⁹. l. videatis expõnẽ lrẽ. [sicut re corpali.] sub. pignori data. [ita ⁊ vsufr.] s. pignori data. [perit.] indẽ est si res corpalis põt pignori dari ita vsufr. vt. s. de pig. l. si is qui. in fi. sed sicut extincta re corpali extinguit vsufr. qr vsufruct⁹ est ius. vt. s. de vsufru. l. j. Sed ad prin. huius. l. op. ⁊ vř q extincto vsufru. nõ extinguat pignus vel hypo. vnde vř cõtra. C. de pig. l. vsucapio. ⁊. s. de pig. l. j. §. cũ prediũ. ad qd vos dicetis si vsufructus perit naturaliter tollit pignus vel hypo. vt hic: sed si vsufr. perijt vsu/capione tũc nõ soluit pignus vel hypo. vt in. l. cõtra.

☞ Pactũ factũ heredi trãsit ad fideicõmissariũ vniuersalem.

Creditor. † In. §. isto dř: si creditor paciscit cũ debi tore ne res sibi obligata pignori teneat vz pactũ: sz ⁊ si fiat pactũ cũ herede debitoris ne res pignori teneat valet pactũ ⁊ pdest fideicõ. tibi restituẽda est hereditas ex se. cõ. trebel. sed ⁊ si creditor faciat pactũ cũ pcuratore debitoris cõstitu to in rem suã ne res pignori obligata teneat valet pactũ: sed ⁊ si pcurator creditoris cõstitutus in rem suã paciscat cũ debitore ne pignori res obligata teneat: iutilis erit sibi hypo. actio: ⁊ liberat pignus adeo q si dñs creditor agat q obstabit exceptio pacti fa cti. h. d. iste. §. videatis expõnẽ lrẽ. [⁊ iõ si heredi] i. ad vtilitatem heredis q sp presumit. [trebelliano.] qr effectu quodãmodo he res est. vt. s. qd cũ eo. l. si fili⁹. §. j. ⁊. j. de fideius. l. heres a debitore in pn. sz videbat ↄ. s. de pac. l. si tibi decẽ. §. cũ possessor. [in rẽ suã fit.] qr forte debitor donauit pign⁹ pcuratori: ⁊ iste pcu. debitori fecit pactũ q pign⁹ vř hypo. nõ tenet sibi. [nõ puto dubitari de/bere qn pactũ] factũ cũ tali pcuratore. [noceat creditori.] vt. s. l. pr. habuistis in pn. [extiterit] i. creditore mãdãte ⁊ donãte pcu. psonalẽ ⁊ hypo. act. [excep.] nã qd facit pcu. ↄstitut⁹ in rẽ suã dz nocere ipsi creditori in trib⁹ casib⁹: in qbus pfert ipsi creditori vt C. de noua. l. iij. ⁊. s. de pcu. l. pcurator in rem suã.

Si conuenerit. In. §. isto dř: si obligasti mibi aliquã rẽ pignori ⁊ cõuenit iter me ⁊ te vt dimidia pars illi⁹ rei nõ sit mibi pignori obligata: si pe tam solidã cũ hypo. a quolibet possessore obstabit mibi exceptio in dimidiã: sz si duo obligauerũt mibi rẽ quã cõem habebãt pro ĩdiuiso ⁊ ↄueni cũ vno ne illa res hypo. fit: ⁊ postea illã rẽ hypo. petã etiã si ille cũ quo pact⁹ sum possideat p indiuiso nõ repellit me ab hypo. i totũ: qr de parte videor ei fecisse tm̃ pactũ. h. d. iste §. videatis expõnẽ lrẽ. [si ↄuenerit] i. pactũ fecerit creditor debi tori. [dimidia] sub. de q̃ ↄuenit ne pignori esset. [a toto.] sz a pte vt. s. l. pri. §. si ↄuenit. qr pactũ ⁊c. vt. s. de pac. l. si vn⁹. §. in sũma.

☞ Pignus nõ potest libere remittere filius vel seruus.

An pacisci. † In. §. isto dř: fili⁹ vel seru⁹ mutuauit pecuniam peculiarẽ ⁊ rẽ aliquã pignori accepit: si postea paciscit ne res illa eẽt sibi pignori obligata: nũ/quid valet talis ↄuẽtio: videtur q nõ: qr tale pactum est donatio ⁊ donare eis nõ lz: sz certe verius est vt tale pactũ valeat si est ei vtile: qr p tali remissiõe pecuñ. accepit. h. d. iste. §. videat expõnẽ lrẽ. [qñ vẽdãt] sub. ⁊ ita pñt remittere pign⁹. ⁊ ad h̃ facit. s. ð pac. l. ↄ iur. ciuil regulas. §. si fili⁹ vel fu⁹. ⁊. s. q̃ res pig. ob. pos. l. j. §. j.

Si voluntate. In. §. isto dř: si debitor fundũ obli gatũ alienat volũtate creditoris nõ dz postea illũ fundũ petere / qd est verũ si illa alienatio secuta est effectũ: qr si res illa nõ venierit nõ obstabit ei exceptio si petat illã rẽ hypo. vel cõsensit vẽditioni. h. d. iste. §. [vẽditionis.] quia debitor alienauit. [q voluit venire] i. vendi. vnde no. si creditor ↄsentit debitori vt alienet pignus vel hypo. si alienat vř pignus remissum: vt hic. ⁊ ad istud accedit. C. de pag. act. l. iij.

☞ Alienasse in dubio qs nõ psumit ea q̃ reptus est possidere.

Superuacuum. † In. §. isto dř: si debitor di/cit q creditor ↄsensit ei vẽde re pign⁹ vel hypo. si debitor possidet illud pign⁹ nõ est verisĩle q creditor ↄsenserit nisi aliter ↄstaret vel iueniat debitor heres cre ditoris verũtñ nisi creditor ↄsensit debitori vt pign⁹ vẽdat si debi tor redemerit vel successit emptori si pciũ nõ soluat vř eẽ in dolo malo. vñ si debitor opponat except. doli mali replicabit creditor ð dolo malo. [obijcere] sub. debitori. ¶ Or signori i. §. isto no. q ex duab⁹ extremitatib⁹ colligit mediũ. s. colligit q res in medio sit i eo statu in quo iuenit in pma ⁊ vltia extremitate: ecce si debi tor iuenit possidere cũ obligat: ⁊ hodie iuenit possidere ⁊ dicit q ego ↄsensi q alienaret: psumit q medio tpe nõ ↄsensi alienare vt C. de ser. expor. l. moueor. ¶ Or signori circa. §. istũ instat ⁊ op. nã iste. §. vř velle si pignori obligasti rẽ mibi: ⁊ postea alienasti eã: si postea reuertit ad te q i pmã obligationẽ illa res reducat: lz lex vř apte ↄtradicere q̃ dicit q i pristinã obligationẽ nõ reuertit: si

ego creditor

ego creditor cõsensi q alienares. vnde vr contra. C. de remis. pig. l. vl. ad solutionẽ cuius 3rij põt dici multiplr: r vno modo sic rc. vt ibi dixi: hic repeto vz: dicũt quidam qd hic dr ibi corrigit: vel potest dici hoc verũ est de eqtate illud de rigore iuris: vel potest dici si 3sentit creditor debitori vt vẽdat remissum est pignus: verũtamẽ si pign⁹ redimat nõ restituit i pristinũ statũ: s3 qr debitor nõ soluit pecuniã petet: si excipit de remissiõe replicabit de dolo nõ seruasti mihi fidẽ nõ d3 tibi seruari. C. de pac. l. cũ pponas.

☞ Creditor si vẽditioni cõsensit vt sibi de pcio satisfiat r nõ satisfit nõ impeditur agere hypothecaria cõtra eũ r eius heredem: secus si contra extraneũ emptorẽ.

Illud videamus. † In. §. isto dr: quidã titi⁹ debitor rẽ obligatã voluntate sui creditoris meuio vendidit vel cuidã a quo meuius emit: postea meui⁹ extitit heres debitori creditor petita meuio rẽ illã p hypo. nunqd poterit aduocare rẽ illã p hypo. a meuio. r vr qd nõ: qr meuius nactus ẽ possessiõẽ illius rei alio iure q iure successionis: s3 verius est q possit aduocare p hypo. a meuio: nisi soluat pecuniã creditori quia titius debitor videt in dolo fuisse qd pecuniã creditori nõ soluit. Sed quid si meuius fundum emptũ alicui obligauit nec ei adhuc est solutũ: nunqd creditor tith poterit agere cõtra scdm creditorẽ cui meuius obligauit: certe nõ obstãte excep. qr volũtate sua titius alienauit illũ fundum: r l3 meuius sit in dolo q pecuniã nõ soluit creditori scdo: tñ scds creditor potior erit: r ideo tantũ cõsiliũ est vbicũq debitor petit a creditore vt consentiat sibi vt pignus possit vendere q creditor aliter non 3sentiat nisi satisfaciat ei vel caueri sibi faciat ab emptore q pcio sibi soluto soluet pecuniã quã debitor ei d3. h. d. iste. §. videatis expõnem lre. [vẽdidit meuio] sub. sub hac 3ditiõe q ex pcio soluere sibi pecunia debita. [nat⁹ est]. qr emit a titio debitore volũtate creditoris. [iudicari eũ] vñ q fuit i dolo q nõ soluit sibi pecuniã titi⁹ meui⁹ debebit ei satisfacere: vel creditor aduocabit hypo. vt. s. pri. §. nec ob. C. d remis. pig. l. vlt. qr intelligit vt. s. pri. §. dixi. [excipi.] hec sunt vba excep. recte ageres 3 me: si nõ voluntate creditoris venit. [soluat.] vnde nota hic q interdum lex dat cõsilium: vt hic. r. s. de rei ven. l. is qui restituit.

☞ Nomine venditionis cõtinetur ois actus per quẽ dominiũ transfertur etiã ex vltima voluntate.

a **Venditionis.** a † In. §. isto dicitur: si creditor cõsentit debitori rem pignori datam vẽdere valet cõsensus. sed r si creditor permittit debitori legare valet cõsensus: sed si legatarius repudiat legatum illud pignus recõualescit. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lre. [pignus.] vt. s. ad le. aql. l. liber homo. in fi. r. s. si cer. pe. l. proinde. in fi.

☞ Pign⁹ vr remissum sola vẽditiõe si debitor tenet tradere.

Si debitor. † In. §. isto dr: si debitor pign⁹ alienauit volũtate creditoris r non tradiderat: nunqd repelletur a vẽditione illius rei per hypo. r rñ. q sic. sed quid si creditor cõsensit debitori vendere: r emptor nõ soluit preciũ debitori nec paratus est soluere: nũquid repellit creditor a vẽdicatione illius rei per hypo. Rñ. q sic. Sed quid si creditor permisit debitori vendere pignus: r debitor donauit: nũquid pignus est liberatum: certe hec questio magis est facti q iuris: qr si creditor cõsensit vt de pcio debitor sibi satisfaceret r debitor donauit: isto casu nõ nocet creditori: sed si consensit vendere r ipse in dotẽ dedit videtur vendidisse pter onera matrimonh: sed r si cõsensit creditor donare r debitor vẽdiderit: isto casu nocet creditori si agat hypo. nisi cõsensisset: ideo qr donare volebat amico creditoris: s3 si creditor cõsensit debitori vendere pignus pro. x. r ipse vẽdidit pro. v. nõ nocet creditori: r ideo poterit agere hypo. nõ obstãte exceptione q cõsensit: sed si cõsensit q vendere p. v. r vendidit pro. x. indubitãter nocebit creditori. h. d. iste. §. videatis expositionẽ littere. [si debitor vẽdiderit.] sub. volũtate creditoris rem al's pignus debitoris. vt. s. de rei vendi. l. si ager. [exemplo] s. tradere: vel interesse pstare. vt. j. e. l. voluntate. [extinguatur.] sub. queritur. [qd magis est.] sub. vt extinguat pignus. [nõ valet consensus.] secuta postea donatione: qr aliud fecit q q ei permissum fuit. vt. j. de re. cor. l. si pupillorum. §. si pretor. r. C. ad vell. l. iubemus. [pter onera matrimonh.] vnde maritus nõ dr habere titulũ lucratiuũ: sed potius non lucratiuũ. vt. C. de impo. lucra. descrip. l. vnica. r. j. de act. r obli. l. ex promissione. r fm hoc no. qd vno modo permittitur: alio nõ prohibetur. vt. s. de pcu. l. qui procuratorem.

☞ Pignus remisisse non vr presens r tacens: secus in eo qui se subscribit.

Non videtur. † In. §. isto dr: si debitor vẽdidit rẽ sciente debitore r patiente: qr sciebat ius suũ vbiq durare: nũquid creditor videtur 3sensisse alienationi: rñdetur q non. sed si creditor subscripsit in tabulis emptionis videtur 3sensisse alienationi: nisi appareat manifeste eũ circũscriptũ esse: idẽ est r si creditor cõsenserit vt sine scriptis rc. h. d. [emptionis.] sub. non vt testis: qr tunc nõ generaret sibi piudicium: vt. s. de pigno. act. l. gaius. sed subscripsit in tabulis emptionis vt consensum adhibeat. vt. s. de pig. l. fideiussor. §. pater. [durare] cõcor. j. de re iud. l. pe. secus si aliquis obligat rem meã alh me psente r sciente: qr tũc mihi piudicat. vt. C. ad vell. l. si fine. Sed quid si creditor erat alienationi psens: r nescimus si cõsensit vel nõ: nunquid in dubio dicemus q sciat vbiq ius suũ durare. rñdetur q sic. vt. s. eo. l. si debitor. §. si in vẽditione preterq in duobus casib⁹. nam si creditor cõpromittit debitori manumittere seruos pignori obligatos in dubio videtur cõsentire. vt. C. de remis. pig. l. h. itẽ si alienatur ei in cuius locũ successit. vt. C. de his qui in pri. cre. lo. suc. l. j. r. l. vlt.

Si debitori. In. §. isto dicit: creditor cõsensit debitori rem pignori obligatã vẽdere: debitor non vendidit sed heres eius: nũquid videtur ius suũ remisisse: certe hec questio potius est facti q iuris: nã refert quid sentiebat creditor si cõsentiebat debitori nõ heredi nõ nocet ei: si autem simpliciter cõsenserit videtur cõsensisse heredi: verũtamẽ in talibus casibus subtilitates a iudicibus nõ admittunt. hoc dicit iste. §. videatis expõnem lre. [nõ admittunt.] simile. C. ad trebel. l. scimus. r. s. man. l. si fideiussor. §. quedam. r ideo remittũtur: qr presumitur rc. vt. j. de pba. l. pactum.

Si debitor. In. §. isto dicit: si creditor consensit debitori vendere pignus r debitor nõ vẽdidit: sed cecidit a possessione r nouus possessor vendidit nõ nocet creditori nisi nouo possessori cõsentiret: vnum sciatis q si creditor cõsentiat debitori infra annũ vendere: si post illud tps vendit nõ nocet creditori. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lre. [vẽditione.] sub. a creditore. [qd magis est]. s. vt duret qr pactũ factũ cũ vna persona rc. vt. s. de pac. l. si vnus. §. in summa. [nocere exceptionẽ] sub. si nouus possessor vendat.

Si creditor. In. §. isto dr: si creditor contra extraneum possessorẽ pignoris egit hypo. r ab eo litis estimationẽ assecutus est: si postea petat debitum a debitore potest repelli doli mali excep. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lre. [3secutus fuerit.] sub. r ita repulsus fuit ab hypo. vt j. eo. l. paulus respondit in fi. [obstaturam.] quia bonafides non patitur rc. vt. j. de reg. iu. l. bonafides. r iste debitor habet necesse restituere ei qd soluit si vult rem sibi restitui. s. eo. l. si creditor.

Titius. In prin. huius legis dr: titius debitor fundum suum primo loco sempronio pro decẽ obligauit: postea secundo eundem fundum gaio pro decẽ obligauit: postea idẽ titius sempronio r gaio eundẽ fundũ insolidum p centũ vendidit: nunqd facta emptione videntur adinuicem sibi pignus remittere. rñdetur q sic. hoc dicit ista. l. videatis expositionẽ littere. [idem titius]. s. debitor. [sempronio r gaio.] creditoribus. [in assem]. i. insolidũ. [pignoratitiã]. i. hypo. sic dictam: qr p pignore datur. [nõ habere.]

☞ Or signori habetis in. l. ista vt dixi in casu: silr si duo quibus res subiacet restitutioni eam alienẽt vident sibi inuicem fideicõmissum remittere. vt. s. de fideicõ. l. quotiens. itẽ si dubitant. vt. j. de ver. ob. l. qui rome. §. duo fratres.

Titius seia. In. §. isto dicitur: titius obligauit fundum seio p decẽ cũ idem fundus esset obligatus ante reipublice: pecuniã soluit rei publice: postea venit meuius r dicebat eundẽ fundum sibi ante obligatum esse q rei publice. dicebat qd ille meuius obligationi facte rei publice cõsensit. modo queritur: nunquid meuio cõpetat hypo. actio pro illo fundo. r respondet q non: qr remisisse videt pignus. hoc dicit iste. §. videatis expositionẽ lre. [titius] creditor. [scdus creditor]. i. seius. [sibi]. s. meuio. [cui eis]. s. meuius. [eum]. s. meuiũ. [retinere posse.] 3tra titium creditorem qui reipublice pignus sibi confirmauerat.

Voluntate. In princi. huius legis dicitur: rem pignori datã vendidit voluntate creditoris: postea placuit inter creditorem et emptorem vt a venditione discederetur: nunquid pignus restituetur creditori. Rñdetur q sic: sicut enim restituitur pristinum ius debitori sic restituitur creditori: nam creditor remittit ius suum emptori si retineat rem non si reddat debitori: si ergo emptor agat contra debitorẽ qui vendidit: r est absolutus venditor: vel quia non tradebat rem condẽnatus est ad interesse saluum erit ius pignoris creditori. h. d. ista. l. in princi. [condemnatus.] r ita venditor non tenetur precise rem tradere: vt dixi. s. de act. emp. r vendi. l. j. sed ad prin. huius. l. op. r videt aperte cõtradicere. C. de remis. pig. l. vlt. ad solutionẽ cuius contrarh vos dicetis: vt ibi no. videlic3 qd hic dicit ibi corrigit: vel illud est ve-

a ☞ Venditiõis. Et dicit Bal. i. c. j. §. preterea. qb. mo. feu. amit. q iste tex. est vnicus in iure de eo q alteri consentit vt de re ista testetur quẽ etiã allega. sing. Bar. i. l. venditiõi C. p emp.

rum de rigore hic de eqtate. fi'ẽ not.s.eo.l.ficut.§.fupuacuũ.vel ibi creditor fimpliciter ꝯsenfit:hic intendebat ius suũ remittere.

Creditor quoq;. In.§.isto dr̃:creditor distraxit pign⁹:postea recessum est ab illa emptione vel homo redhibitus est:nunquid dñium redit ad debitorẽ.rñ.ꝙ sic ꝛ idẽ est in oibus cui ꝯcessum est vẽdere rẽ alienã.nã resoluta vẽditione redit res in pristinã cãm.h.d.iste.§. videatis expõnẽ lr̃e.[si cui ꝯcessum est.]a dño rei vel a lege. vt arg.s.de pac.l.si vnus.§.idẽ dicimus.in fi.[trãsfert].s.in emptorem[vẽditiõe.]sub.acsi nulla fuisset.ꝛ ad hoc accedit qd̃ habuistis.s.in prin.hui⁹ legis.ꝛ.s.e.l.ficut re corporali.§.superuacuũ.

Lucius titius. In.l.ista dr̃:luci⁹ titius erat debitor Gaie Seie vxoris sue in.x.ꝛ ꝓ his.x.aliqua predia obligauerat: postea iste lucius titius illa predia simul cũ vxore sua noĩe filie septitie cõis sempronio marito eius futuro dedit in dotem:lucius titius decessit:septitia ei⁹ filia abstinuit ab eius hereditate.mõ querit̃:an gaia seia mater septitie possit illa predia hy po.actione ꝑsequi.ꝛ Rñ.qd̃ nõ.q: gaia seia cũ ꝓmisit ꝑdicta ꝑdia dare in dotẽ lucio titio ꝓ filia cõi vr̃ remisisse ei pign⁹:verũtamẽ ꝑsonali act.agere potest:ſʒ ex quo septitia filia abstinuit ab hereditate paterna ipsa nõ poterit cõueniri ꝑsonali actiõe ad debitũ. h.d.ista lex:videatis expositionẽ lr̃e.[videri]que remissio valet vt.C.ad vell'.l.etiã.vnde remittentib⁹ actiões suasnõ est regressus ad illas[dãdus].vt.ĩ.ti.pr.l.quero.§.si debitor.[nõ esse dãdam.]sub.ex quo nõ est heres.vt.C.si vt mi.se ab here.ab.l.j.

1 ☞ Qui cõsentit ꝙ pign⁹ pignori detur videt̃ pignus remisisse non aliũ loco sui cõstituisse.

1 **Paulus respondit.** † In pnc.hui⁹.l.dr̃:qdã noĩe sempronius erat prior creditor tpe:q: ei debebas primo loco.x.ꝛ rẽ aliquã obligaueras ei pignori:postea iste sempronius cõsensit tibi vt eandẽ rẽ titio creditori obligares. modo querit̃:vtrũ tertius creditor succedat in locũ eius.ꝛ rñdet̃ ꝙ nõ.q: videt̃ ei remisisse ius suũ:nõ aũt in ei⁹ locũ tertiũ successisse.ꝛ ideo scõs creditor dʒ preferri tertio:siue tertius sit priuata ꝑsona siue res publica.h.d.ista.l.in princ.videatis expõnem lr̃e. [titio]tertio.[remisisse videri.]sub.ꝙtum ad tertiũ nõ ꝙtuz ad alios:vt.C.ad vell'.l.iubem⁹.[nõ in tertiũ].s.titiũ creditorẽ[mediũ].i.scõi[credidit].ꝛ ita not.si sum primus creditor ꝛ tu scõs ꝛ res tertio obligat̃ ꝛ ego ꝯsensi illi obligationi ius meũ videor remittere:non autẽ efficit̃ potior te scõo:vt dixi.s.q po.in pig.ha.l. claudi⁹.ꝛ ibi dixi.ſʒ si tertius successisset in locũ mei primi:q: numerauit mihi pecuniã q̃ mihi debebat̃ tibi scõo preferet̃ in eo qd̃ mihi soluit:vt.C.de his q in prio.cre.loco suc.l.j.ꝛ.l.vlt.

1 ☞ Jus offerendi creditori quilibet possessor habet.

1 **Qui pignoris.** † In.§.isto dr̃:si creditor agit ꝯ possessorẽ pig.hypo.act.indubitãter qualiscũq; sit possessor si offert ei lit.esti.i.debitũ repellit eũ ab hypo.act.h.di.iste.§.videatis expõnẽ lr̃e.[ꝑsequunt̃]vt sunt creditores:vt.s.de pig.l.si fund⁹.§.in vẽdicatiõe.[a vẽdicatiõe] i.ab hypo.act.[solere]sub.ait paul⁹ q fecit.l.istã[vellet]sub.litis estimationẽ.i.qd̃ debet̃ creditori[soluto pignore]accedit qd̃ habuistis.s.eo.l.sicut.

1 ☞ Pignus liberatur iureiurãdo ꝛ sententia.

Si deferente creditore. † In l.ista dr̃:obligasti aliquã rẽ pignori ꝓ.x.ꝯueniebã te hypo. act.dicebas qd̃ nõ tenebaris mihi ad aliqd̃:detuli tibi iusiurãdũ tu iurasti te mihi dare nõ oportere:nũquid desinit res illa pignori esse obligata:certe sic.nã si cõuenio te hypo.ꝛ tu absolutus es ab hypo.siue iuste siue iniuste liberat̃ pign⁹.h.d.ista.l. videatis expositionẽ lr̃e[absolutus esset]immo multo fortius liberat̃ per iusiurandũ ꝙ per sñiam:vt.s.de iureiur.l.vlt.q: ꝓ rem iudi.nõ tollit̃ naturalis obligatio:vt.s.de cõdi.inde.l.iul'.[liberatur]accedit.s.eo.l.soluit̃.in fi.

Cum colono. In.l.ista dr̃:locaui prediũ meũ colono nũmis colẽdũ ꝛ cõueni cũ colono meo sic:inuecta ꝛ illata essent mihi pignori obligata donec pensionẽ mihi solueret vel satisfaceret:postea colonus dedit mihi fideiussores ꝓ pẽsione soluẽda:nũqd inuecta ꝛ illata desinũt mihi pignori teneri: certe sic: q: videtur mihi satisfecisse ꝛ satisfactio ꝓsolutione est.hoc dicit ista.l.videatis expositionem lr̃e.[desisse]q: sicut solutiõe ita satisfactione pign⁹ liberat̃:vt.s.e.l.itẽ liberat̃.in prin.

Primi creditoris. In.l.ista dr̃: si tu ꝓmo creditori tuo quedã ꝑdia obligasti:ꝛ postea aliqd̃ prediũ ex his scõo obligasti:ꝛ postea aliqs extitit heres primo ꝛ scõo creditori:debitor debitũ posterioris creditoris offert heredi creditoris primi ꝛ scõi heres tenet̃ recipere saluo iure prioris ꝯtus ꝛ prioris.h.d.i. ista.l.videatis expõnem litterę[prioris ꝯtus]q: ista erãt diuersa debita:sed si esset vnũ debitũ non cogeret̃ partẽ recipere.ꝛ sic soluit̃ cõtra.ĩ.de vsur.l.tutor.§.lucius.vel nisi esset pars liquida ꝛ alia pars nõ:vt.s.si.cer.pe.l.quidã.vel nisi esset fauore libertatis.vt.ĩ.de statuli.l.si heres.§.si decem.

¶ Incipit libe.xxj.

¶ De edilicio edicto:ꝛ redhibitoria actione: ꝛ ꝙtominoris. Rubrica.

1 ☞ Edictum ediliciũ qñ habeat locũ ꝛ qñ cesset ꝛ que actiones nascunt̃/ꝛ quales/ꝛ quib⁹ dentur/ꝛ cõtra quos/ꝛ ad quid dent̃: ꝛ quid veniat in eis ꝛ quales sunt.

¶ Rubricã istã ita cõtinuabitis:q: in emptiõe ꝛ vẽ.de qb⁹ dictũ est.s.de ꝯhen.emp.ꝛ vẽ.ediliciũ edictum vẽdicat sibi locũ:ponit̃ rub.de edili.edic.ꝛ põt exponi de edi.edicto.i.ediliũ curuliũ.vt.ĩ. eo.l.j.Uel potest exponi de edi.edicto.i.de edilitħs actionibus q̃ descendunt ex edicto curuliũ:ꝛ sunt tres actiones redhibitoria ꝛ ꝙtominoris.vt.C.eo.l.ħ.ꝛ.ĩ.eo.l.sciendũ.in fin.ꝛ.l.seq.est ꝛ tertio actio in factũ de qua habebitis.ĩ.eo.l.qd̃ si.§.q assidua.ꝛ.§.in factũ.vnde de edilicio edicto videamus qñ habeat locũ ꝛ qñ cesset ꝛ que actiões nascunt̃ ꝛ quales ꝛ quib⁹ dent̃ ꝛ contra quos:ꝛ ad

1 quid dent̃ ꝛ qd veniat in eis ꝛ quales ipse sunt:† ꝛ hʒ locum hoc edictũ:si vẽdit̃ res morbosa vel vitiosa siue sit res mobilis vl' res immobilis.vt.ĩ.e.l.j.in prin.ꝛ.§.in causa.cessat hoc edictũ si quis sciens emit rẽvitiosam:vt.ĩ.eo.l.j.§.sed si intelligat̃.ex isto edicto descendũt tres actiones ꝛ sunt ꝑtorie vna est redhibitoria:vt.ĩ.e. l.redhibitoria.alia est ꝙtominoris valet. vt.ĩ.e.l.qd̃ si.§.in factũ actio.ꝛ dant̃ emptorib⁹. vt.ĩ.eo.l.ediles.in fi.ꝛ.l.seq.ꝛ dant̃ ad redhibitionẽ adhibita cõsideratione:vt.ĩ.eo.l.cũ autẽ.in fi.ꝙtominoris autẽ nõ datur ꝙtuz ad redhibitionẽ.vt.C.e.l.ħ.in casibus tñ datur:puta si emptor nõ esset empturus vllo modo si sciuisset. vt.ĩ.eo.l.bouem.sed aliqñ in factum actio datur emptori:vt.ĩ.eo.l.qd̃ si.in fi.ꝛ.l.sequen.ꝛ in istis actionibus veniunt res principales ꝛ accessiones : vt.ĩ.e.l.j. §.j.ꝛ iste actiões sunt ꝑtorie nõ ciuiles:ex empto actio est ciuilis: sed ista est ꝑtoria.vt.C.e.l.ħ.ꝛ.ĩ.eo.l.qd̃ si.§.in factũ.

1 ☞ Edictũ ediliciũ habet locũ pro reb⁹ immobilibus si vendit̃ locus in quo est herba pestifera.Itẽ hʒ locũ ꝓ reb⁹ mobilib⁹.

2 Edictũ istud pro quib⁹ rebus nõ habeat locũ.

3 Actio redhibitoria qñ habeat locum.

Labeo scribit edictũ ediliciũ.in princ.hui⁹.l.dr̃: edictũ ediliũ curuliũ hr̃e locũ ꝓ venditionib⁹ rerũ immobiliũ ꝛ mobiliũ si sunt in casu redhibitiõis:vel si expediat poti⁹ nõ hr̃e ꝙ hr̃e.ꝛ hic scripsit labeo ꝛ hñ.h.d.pnc.hui⁹ legis videatis expõnẽ lr̃e[ediliũ curuliũ]ꝛ erãt ediles qdã magistrat⁹ in vrbe romana : ꝛ dicebant̃ ediles curules trib⁹ rõnib⁹. vna q: hẽbant curã ediũ ne incẽderent̃:vt.s.de offi.pre.vigi.l.j.ꝛ ħ.Itẽ intẽdebãt ne aliqs domũ suã negociatõis cã vẽderet:vt.s. de ꝯhen.emp.ꝛ vẽ.l.senat⁹.ꝛ dicebant̃ q gerebãt curã edendarũ rerũ q̃ debebãt comedi ꝛ ne male carnes vẽderent̃:vt.ĩ.e.l.bouẽ. curules dicebant̃:q: nõ debebãt ambulare ꝑ vrbẽ pedes vl' eqs: ſʒ vehebant̃ in curru.ꝛ ita erat magna dignitas in vrbe: ꝛ olim hꝯ ceperãt facere vltramontani.vt.C.de ho.vehi.l.vna.i.de honorabiliũ vehicul'.nõ dixit de plebiorũ vehicul'.[soli sunt]dicet aliqs vestrũ de re soli quõ potest esse loc⁹ huic edicto.nã ꝑdiũ non põt esse morbosum:q: nõ põt hr̃e febrẽ:nec vitiosum:iõ q: nõ põt eẽ tumidũ.rñ.hoc hʒ locũ in casu:ecce si vẽdis mihi pratũ in quo nascit̃ herba pestifera nec me certificas:vt.C.e.l.vlt.ꝛ.ĩ.e.l.in fundo in re se mouẽti video istud ecce si qs vẽdit morbosum seruum hʒ locũ istud edictũ:vt.ĩ.pri.§.ꝛ.ĩ.e.l.bouem:ſʒ in re mobili q̃ se nõ mouet:quõ habebit locũ dicim⁹ ꝙ hʒ locũ in trib⁹ casib⁹.vn⁹ casus est:si dñs hecarius vẽdidit carnẽ leprosam ꝓ sana sciens vel ignorãs.ali⁹ casus si qs vẽdit tignũ vitiosum:vt.s.de act.emp.ꝛ ven.l.iul'.Itẽ hʒ locũ in tertio casu.si qs vẽdit librũ corruptũ:sed certe vr̃ ꝙ in libris nõ possit hr̃e locũ:qre cũ istud edictũ habeat locũ cũ res est morbosa corpe:vl' vitiosa aĩo:vt.ĩ.e.l.in fi.ꝛ.l.se.ſʒ si liber ẽ corrupt⁹ nõ est morb⁹ corpis:q: est morb⁹ corpis cũ hu⁹ erat sanus ꝛ infirmat̃.Itẽ nõ est vitiũ animi.vt.ĩ.e.l.ob q̃ vitia.ſʒ certe nos dicim⁹ si qsvẽdit librũ corruptũ quẽ magis expedit nõ hr̃e ꝙ hr̃e hʒ locũ vtile hñficiũ huius edicti.vt.ĩ.e.l.§.idẽ.Item in talibus recurrendũ est ad cõsuetudinẽ regionis qual'r censeat̃ vitiosus:ꝛ ideo q vẽdit librum ꝓmittit de vitio ꝛ euict.ſm cõsuetudinẽ ciuitatis Boñ.ſʒ hãc ꝯsuetudinẽ nõ inueni ꝛ petħ a multis qui

tis q vẽdũt libros: ʒ ipsi dicũt si deficit vn⁹ virgulus nõ est vitiosus: ʒ si colũna sic: ꝛ sic potius expedit nõ hr̃e vñ stãdũ est iuri.

Aiunt ediles. Dñ signori iuriscõ. valde artificiose ꝓcedit in titulo isto. in. §. isto ponũtur verba edicti ꝛ durãt vsqꝫ ad. §. causa. ꝛ est tex. totius istius ti. ꝛ quicqd dr̃ a. §. causa vsqꝫ. in fin. est expositio hui⁹ edicti. ꝛ istud edictũ habet tria capita. ꝛ in primo precipiunt ediles ꝙ qui vendũt mãcipia certificẽt ẽptores d̃ morbo ꝛ vitio ꝛ recte ꝛ palã ꝓferant si seru⁹ est fugitiu⁹ vel nõ: vel si est erro vel nõ: vel si est noxijs solutus vł nõ: qđ si p̃dicta oĩa nõ fecerint: ꝛ ideo redhibeantˀ emptori iudiciũ in vẽditorẽ dabo. ꝛ hoc est pm̃ũ caput hui⁹ edicti ediliũ curuliũ: cõtinet scđm caput si emptor qui emit mãcipium morbosum vel vitiosum agat ꝓ eo redhibitoria: si culpa emptoris factũ sit deterius: vel si p mãcipiũ fuerit emptori aliqđ acqsitum reddat illud vẽditori: ꝛ hui⁹ rei noĩe iudiciũ in emptorẽ datˀ. Jtẽ si aliqs accessiões pstitit emptori illas recuperabit. ꝛ hic est scđm caput. Jtẽ edictũ curuliũ cõtinet tertiũ caput: ecce si mãcipiũ qđ vẽditˀ nimis iniquũ est: qꝛ si ꝓuocaretˀ ad irã mortẽ sibi ipsi cõciperet vel si in arenã ad pugnãdũ cũ bestijs se dederit: de hoc dꝫ vẽditor emptorẽ certificare: qđ si nõ fecerit dabim⁹ act. redhibitoriã: ꝛ q̃timinoris emptori silr̃ ꝛ si aliqs sciẽs dolo malo ɔtra p̃dicta fecerit silr̃ ɔ̃ eũ dabim⁹ emptori act. redhibitorã ꝛ q̃tominoris. h. d. iste. §. videatis expõnem lr̃e. [aiũt ediles] .i. dicũt. ꝛ ex hoc colligitˀ ꝙ erãt ꝓtores: qꝛ officiũ ꝓtoꝝ erat in decretis faciendis. vt. s̃. de iur. om. iu. l. si qs id. vel põt dici ꝙ nõ erãt ꝓtores: ʒ habebãt officiũ faciẽdi edicta [qd morbi vitij ve sit] morbi. s. corporis: sed vitiũ est animi: ʒ hic pro eodẽ ponitˀ. s. pro morbo corporis ꝛ animi cã tollẽde dubitatiõis. vt. j. e. l. §. ʒ sciendũ. [venisset] qꝛ non dixit p̃dicta vitia [redhibeatˀ] vel q̃tominoris res vꝫ: vt. j. e. l. sciendũ. in fi. ꝛ l. se. [qd autẽ] incipit scđm caput hui⁹ edicti [ꝓcuratoꝛ sve ei⁹] semp repetas opa. [ad emptorẽ] vt fruct⁹ quos habuit a venditore. [itẽ si qd mãcipiũ] incipit tertiũ caput hui⁹ edicti [dabim⁹] redhibitoriũ vł q̃tominoris. ¶ Dñ signori v̓ba hui⁹ edicti loquũtˀ in mãcipijs vẽditis. qd in pecorib⁹ vẽditis. R̃ñ. idẽ q̃tum ad morbũ ꝛ q̃tũ ad vitiũ animi: qꝛ iumẽta habẽt vitiosum animũ. vt. j. e. l. bouẽ. ꝛ. s̃. de act. emp. ꝛ ven. l. iuł. non tñ dicim⁹ idẽ q̃tũ vt dicantˀ fugitiua cũ careant intellectu. vt. s̃. si quadr. pau. fe. di. l. j. Jtẽ qd dicem⁹ ĩ equis: nũqd si equ⁹ est morbosus vel vitiosus habet locum istud edictũ dico ꝙ sic: vt. j. eo. l.

1 bouem. Ex predictis † ergo colligatis vt sciatis qñ habet locum hoc edictũ ꝛ habet locum pro reb⁹ immobilib⁹ si venditˀ locus in quo est herba pestifera. Jtẽ hꝫ locũ ꝓ rebus mobilib⁹: vtputa ꝓ mancipijs ꝛ ꝓ pecorib⁹. itẽ ꝓ iumẽtis ꝛ equis. itẽ ꝓ tigno vitioso ꝛ carne morbosa: ꝓ libro qñqꝫ vt dixi.

Causa huius edicti. Supra habuistis totũ tex. hui⁹ ti. amodo qcquid sequitˀ est glos. verũtamẽ. in. §. isto dicit iuriscõ. ꝙ hec causa hui⁹ edicti fuit vt succurratˀ emptorib⁹ ꝛ hꝫ locũ qñ emptor ignorat ꝛ vẽditor scit vel ignorat: nec est iniquũ: si vẽditor ignorãs tenetˀ: qꝛ potuit hoc scire vẽditor: nõ em̃ interest emptoris fallatur

2 ignorãtia an dolo vẽditoris. † Vnũ sciatis qꝛ istud edictũ nõ hꝫ locũ ꝓ reb⁹ q̃ vẽdũtˀ a fisco: ʒ si res publica alicui⁹ ciuitatis vẽdiderit hꝫ locũ istud edictũ. Jtẽ hꝫ locũ in vẽditiõib⁹ rerũ pupillariũ. Jtẽ cessat istud edictũ si emptor sciebat vitiũ vel morbũ rei. vnde ex quo scit certiorari nõ dꝫ. h. d. iste. §. videatis expõnẽ lr̃e. [teneri debere] sub. ex hoc edicto act. ex empto vel q̃tominoris emptur⁹ erat si sciuisset. vt. s̃. de act. emp. ꝛ ven. l. iuł. in p̃n. vel redhibitoria si corpis est vitiũ [vẽditor] qꝛ in re ꝓpria nõ est tolerabilis ignorãtia. vt. C. de rescin. vẽ. l. quisqs. sic nec in facto ꝓprio j. ꝓ suo. l. vlt. ꝛ dixi. s̃. de act. emp. ꝛ vẽ. l. iuł. [fiscales] sic etiã pui legiat⁹ est in vẽditionib⁹ factis cũ iuris solẽnitate. vt. C. de admi. tu. l. lex q̃. [si tñ res publica] .s. alicui⁹ ciuitatꝭ cũ loco p̃uati sit. vt j. de v̓. sig. l. eũ q vectigal. [si intelligatˀ] .i. ꝓpendatˀ. [vitiũ] .s. animi [morbis] .s. corpis. [vitia] sub. ꝓ seipsa. vt. s̃. de ɔ̃hen. empt. ꝛ ven. l. ea q̃. ꝛ. j. e. l. qritˀ. in fi. [decipiatˀ] at vbi sciuit nõ decipitˀ. vt s̃. de act. emp. ꝛ vẽ. l. j. in fi. ꝛ. j. de reg. iur. l. nemo.

Sed sciendum est. Dñ. s̃. in verbis edicti facta est mẽtio de morbo et vitio: iuriscon. intẽdit hic ponere qd sit morb⁹ ꝛ aliquos morbos numerare: ꝛ morb⁹ est ꝓprie scđm sabinũ habitus cuiusqꝫ corpis cõtra naturã: vt p eũ vsus rei fact⁹ sit deterior: puta cũ homo qui est natura sanus efficitˀ infirm⁹: ꝛ iste morbus aliqñ est in toto corpore vt est febris: ꝛ aliqs est morb⁹ q est in parte corpis tm̃: vt est cecitas licꝫ ita natus sit: ꝛ vitiũ a morbo differt: vtputa si aliqs sit balbus potius vr̃ vitiosus q̃ morbosus. ꝛ idem dixerũt ediles ꝑ alia v̓ba: tñ ꝛ siue vitiosus sit seru⁹ siue morbosus si ipedit vsum ministeriũqꝫ hoĩs hꝫ locũ redhibitio ꝺũ tñ non sit leuis morb⁹: qꝛ ille est spernẽdus: vt est leuis febricula ꝛ inueterata quartana: ꝛ modicũ vulnus. Est autẽ vitiũ in aĩo si quis sepe inebriatˀ: vel si forte sit iracũdus vel superstitiosus est vitiũ animi. aliqñ vitium tamẽ trãsit vsqꝫ ad morbũ corporis. ꝛ vnũ sciatis hãc esse dr̃iam inter ista: ꝓpter vitiũ corpis agitˀ redhibitoria: ꝓpter vitiũ animi agitˀ q̃tominoris: sed si seru⁹ est nimis iracundus vel auarus est vitiũ animi. ꝓpter ista vitia agitur q̃tominoris: nisi vitiũ esset tale ꝙ potius expediret nõ habere q̃ habere: sed si aliqs est gulosus est vitiũ animi: sicut est vt aliqs sit mẽdax vt vitiosus est vitiũ

3 animi: ꝙ iumẽta sint timida vel calcitrosa ẽ vitiũ animi. ¶ † Jn summa sciendũ ꝙ ꝓpter morbũ corporis agitˀ redhibitoria: propter vitiũ animi q̃timinoris nisi vitiũ animi sit tale ꝙ potius expedit nõ habere q̃ habere: tunc agitˀ redhibitoria. h. d. iste. §. cũ. l. seq̃n. vsqꝫ ad. §. illud. [proinde] ex hoc diximus lꝫ ꝓprie in libris nõ sit morbus vel vitiũ: tamẽ si ita est vitiosus vt potius expedit nõ hr̃e q̃ hr̃e locũ habebit vtile vt hic. ꝛ. j. eo. l. ꝛ que. §. idẽ põp. [potuerũt] accedit. j. de ventr. inspi. l. j. [inter fanaticos] .i. inter ebrios. [ex empto] que dr̃ redhibitoria. C. eo. l. ij. [edicto] q̃tum ad redhibitoriã actˀ. sed q̃tum ad illam q̃tominoris res valet est modicũ. secus si esset tantũ vt potius expediret nõ habere q̃ habere: vt. s̃. ea. l. §. sciendum. ꝛ. j. eo. l. bouẽ. §. aliqñ.

Ea que.

Jllud quoqꝫ erit adnotãdum. Signori vos habuistis in superiorib⁹ ꝙ morb⁹ inducit redhibitoriã actˀ. modo in. §. isto dr̃: ꝙ illud nõ intelligitˀ de morbo sontico: qꝛ morb⁹ sonticus nõ inducit redhibitoriã actˀ. Preterea non oĩs morbus inducit redhibitionẽ: vtputa leuis dolor dentis vel auricule: aut leuis febricula. ʒ nunqd spado dr̃ morbosus. R̃ñ. qđ nõ: immo est sanus: sicut est ille qui habet vnũ testiculũ: q generare etiã nõ potest: sed si aliqs est ita spado ꝙ nõ potest generare: ille dr̃ morbosus: ʒ nunqd ille cui lingua ẽ abscisa est san⁹. ꝛ r̃ndetˀ ꝙ vr̃ sanus: sed ꝛ mutus nõ est sanus: qꝛ nõ loquitˀ: ʒ ille qui tarde loquitˀ est sanus: sed nunqd ille cui digitus est abscisus vel aliqđ membrũ dr̃ sanus. r̃ndetˀ ꝙ nõ: etiã si postea consolidatˀ cũ eo minus vti põt. Sed ꝛ si qs hꝫ plures digitos in manibus si nihil impediatˀ propter hoc non vr̃ esse in causa redhibitionis: ʒ nunqd ydropicus est sanus. ꝛ r̃ndetur qđ nõ. Jtẽ ꝛ ille q in mane nec in vespere videt intelligitˀ esse morbosus: ʒ nunquid balbus ꝛ blesus: ꝛ qui tarde loquitˀ. ꝛ r̃ndetur qđ intelligitˀ san⁹ esse. h. d. iste. §. cũ. l. seq. vsqꝫ ad. l. cui dens: videatis expõnem lr̃e. [sontico] .s. tm̃. [põp. ait] ꝙ scꝫ nõ est dictũ de morbo sontico tm̃. [sonticus morb⁹ obstet] .s. qui nocet rei de qua queritˀ qꝛ talis sontic⁹ vt. j. de v̓. sig. l. sonticus. ꝛ est intelligẽdũ qđ dr̃ hic nõ de sontico morbo tm̃: nisi actũ esset vel in euidẽti eẽt: vt. s̃. e. l. j. §. j. [aut mediocre vlcus] .s. innatũ: ʒ vuln⁹ dr̃ illatũ hui⁹ edicti ꝑtinere. accedit ad hoc. s̃. eo. l. j. §. j. [sicuti] exẽplificatiue nõ silitudinarie. ꝛ ad hoc accedit. j. de re iudi. l. qui cũ vno. [morbosus est] lꝫ in iumẽtis aliud dicatˀ: vt. j. e. l. ediles aiunt. §. ʒ etiã. lꝫ in seruo videtˀ contra. ꝛ vr̃ ꝑ pciosior vnde vr̃ obuiare. s̃. ad le. aquil. l. si seruus seruũ. §. ʒ ꝛ si puerũ. Ad qđ vos dicetis vt ibi dixi. [nec qꝛ] habetis hic grecuꝫ qđ exponitˀ. i. q articulate loquitˀ [de ydropico] i. de caudato ad modũ muris vt dicũt quidam: ʒ ista nõ est bona expositio: ʒ ydropicus est q sitit ꝛ nõ põt tantũ bibere qn sitiat ꝛ tãtum bibit ꝙ moritˀ: ꝛ est inflatus ac si esset plenus aqua.

Cui dens abest. Jn lege ista dicitur: si homini. i. seruo mihi vendito abest dens non est morbosus: qꝛ pars maior hominũ caret aliquo dente: ꝛ ideo non sunt morbosi cũ hoĩes nascantˀ sine dentibus: ꝛ tñ sunt sani: alioqn nullus senex esset sanus ʒ qd si aliqs hꝫ apostema vel est poliposus: nũqd est morbosus. r̃ñ. ꝙ sic. Sed qd si aliqs hꝫ vnũ oculũ maiorẽ altero: vel maxillã maiorẽ altera si visus non impeditˀ: nũquid est sanus: certe sic. lꝫ si aliqs hꝫ vnũ crus breui⁹ q̃ aliud: vł vnũ latus: qꝛ hoc pstat impedimẽtũ non intelligitˀ sanus sed si aliqs natura gutturosus est nõ est morbosus. Jtẽ si qs hꝫ oculos eminẽtes sanus est. ʒ ꝛ si aliqs nescit facere cũ manu dextra ʒ cũ sinistra nõ est morbosus: nisi esset mãcus: ita ꝙ de manu dextra iuuare non posset: ʒ ꝛ si alicui os oleat sanus est nisi ex corpis vitio hoc pcedit: qꝛ tũc est morbosus: ʒ ꝛ claudus est morbosus. h. d. i. ista. l. cũ duabus seq. videatis expõnem lr̃e [q clauũ] .i. apostema [polliposus] .i. q hꝫ vnã carnẽ sup aliã in manib⁹. [Jtẽ sciendũ est sceuam] .i. ille q operatˀ qcqd opatˀ cũ manu sinistra. [ʒ mancũ esse] sub. ꝛ mãcus est morbosus. ꝛ dr̃ mãcus q hꝫ vnã manũ tm̃ vel q hꝫ duas: ʒ de vna iuuare nõ potest. [veluti hircosum] qꝛ fetet ei os: vt hircus [strabonẽ] qui torto lumine videt.

Querit̃ d̃ illa muliere. Jn p̃nc. huius. l. dr̃: quedã ancilla cũ ɔcipiebat sp pariebat mortuos: nũqd morbosa est. R̃ñ. si hoc ɔtingit vitio instrumẽti

mulieris est morbosa:sed nũquid mulier pregnans est sana.⁊ respõdet ꝙ sic:qꝛ maxima est virtꝰ mulierũ cõcipere ⁊ partũ tueri: sed nũquid mulier puerpera est sana. Rñdet ꝙ sic:sed quid si ancilla est sterilis nũqd est sana:certe si a natura accidit sana est si vitio corporis accidit nõ est sana.h.d.prin.huius legis videatis expositionẽ lr̃e [cõceptũ] vt.C.de iudi.l.j.⁊.ij.[puerperã quoqꝫ] i.mulierẽ pregnantẽ que decubuit: vt.j.de v̄.sig.illa verba.[si vitio corporis cõtra].i.eã nõ esse sanã.

Item de eo qui vrinam.

In.§.isto dr̃: quidã seruus de nocte faciebat vrinam in lecto:nũquid est morbosus:⁊ certe si somno oppressus vel pigritia faciebat nõ est vitiosus:sed si vitio vesice faciebat:vitiosus est:nõ qꝛ vrinam in lecto faciebat: sed qꝛ vesicã vitiosam habet:⁊ ideo potest redhiberi: sꝫ ⁊ si quis habet in gutture liuiculã indubitanter si est ei ꝑcisa ⁊ sanatus est desinit morbosus esse:sed si nõ est sanatus intelligit̃ morbosus esse. hoc dicit iste.§.videatis expositionẽ littere.

Si quis digitis.

In.§.isto dr̃:si aliquis nascit̃ cõiunctis digitis si eius vsus ꝓpter hoc impedit̃ nõ est sanus.sed ⁊ si mulier est ita arta vt mulier effici nõ possit nõ intelligit̃ sana.hoc dicit iste.§.videatis expositionẽ lr̃e.[ad vsum manus] non al's: vt.s̃.eo.l.item offilius. in prin.⁊.l.qui clauũ.[nõ possit] ꝓpter virilis nature potentiam [cõstat] ex quo iã erat viripotens.vnde no.hic ꝙ ponit̃ hic mulier ꝓ incorruptibilibꝰ:vt.j.de v̄.sig.l.mulieris.

Si quis anthiacas.

In.§.isto dr̃: si aliqs habet anthiacas:nunquid est morbosus:certe si hꝫ inueteratas morbosus est:sed si habet recentes nõ intelligit̃ morbosus esse.hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere. [si quis anthiacas].i.tumores faucium vt sunt scrupule.

Si venditor.

In.§.isto dr̃:venditor hoĩs ita dixit emptori:iste seruus talẽ hꝫ morbum de isto nolo teneri: de ceteris aliis sic:nũqd de isto morbo expꝛ̃sso tenet̃:certe nõ:qꝛ emptor videt̃ remisisse actiões suas vẽditori ⁊ remittentibus actiones suas nõ est dãdus regressus ad illas:nisi dolo malo taceat:qꝛ vẽditor tenetur siue dolose taceat siue dicat morbũ nõ inesse qui inest.h.d.iste.§.videatis expositionẽ littere. [nõ est dãdus regressus] qꝛ licitũ est vnicuiqꝫ renũciare his que ꝓ se introducta sunt:vt.s̃.de mi.l.si iudex.

Ue bis in mense.

In.l.ista cuꝫ seq. dr̃: si mulier aliqua nõ semel sed his purgat̃ in mẽse morbosa est. Itẽ que nullo modo purgatur morbosa nisi rõne minoris etatis illud accideret. Sed qd si seruus fuerit vulneratus ⁊ illud vulnus sanatũ est ita ꝙ in pristinũ statũ restitutũ est nunquid est morbosus:certe nõ.h.d.ista.l.videatis expositionẽ lr̃e.[Itẽ que nõ purgat̃] sub.nõ est sana [esset] lꝫ in nouã postea incidit egritudinẽ:vt.i.e.l.vlt.§.j.si in primã recidat postea nõ est ita.

Uis sit fugitiuus.

In superioribꝰ habuistis qd̃ ꝓ fugitiuis seruis agit̃ redhibitoria actiõ vel q̃tominoris:modo hic ponit̃ qs dicat̃ fugitiuꝰ esse.⁊ certe offilius dixit ꝙ fugitiuus est qui extra domũ mãsit vt se a dño celaret vnde verius est celsus ait:ꝙ ille sit fugitiuus qui ea mẽte recedit ne ad dñm reuertat̃:lꝫ postea mutato ꝯsilio reuertat̃:sꝫ cassiꝰ dicebat ꝙ fugitiuus est q recedit eo ꝓposito vt dñm derelinquat qꝛ fugitiuus ab effectu animi intelligitur. nam si hostes teneant eũ aut latrones nõ est fugitiuꝰ. Itẽ nõ est seruꝰ fugitiuꝰ qui fugit ne a magistro verberet̃.⁊ si fugit ab eo cui erat cõmodatus nõ est fugitiuꝰ si timebat ab eo verberari vel si ad dñm reuersus est al's erit fugitiuꝰ:sed qd si seruus latuit in domo causa fugiẽdi: nũqd est fugitiuꝰ. Rñ.ꝙ sic.lꝫ nõ potuit fugere:sed si ob iracundiã dñi latuit nõ est fugitiuꝰ:sicuti nõ est fugitiuꝰ ille qui fugit ad amicũ qui rogaret dñm ꝙ nõ verberaret eũ:sꝫ ⁊ si seruus fugit vt se p̃cipitaret nõ est fugitiuꝰ:al's diceremus esse fugitiuũ:qꝛ in alteram domũ ascẽdit vt se p̃cipitaret: sed ⁊ si seruus stetit extra domum aliqua nocte non est fugitiuus nisi habuerit animũ fugiendi:sꝫ si puer fugit ad ꝓpriam matrẽ vt impetraret veniã a magistro non est fugitiuus:nisi aĩo celãdi se ne ad dñm reuertat̃ fugerit:qꝛ tũc est fugitiuꝰ. Sed ⁊ si seruus precipitauit se in flumẽ cã moriendi nõ est fugitiuus:sꝫ si primo fugit postea precipitauit se in flumen est fugitiuus.⁊ idem est si de ponte se precipitauit in flumine:sed ⁊ si seruus fugit ⁊ vicariũ suũ secum abduxit si vicarius inuitus aut ignorãs secutꝰ est eũ nõ est fugitiuꝰ:sed si postea sciuit ꝙ seruus fugerit ⁊ cũ ad dñm possit redire noluit redire est fugitiuꝰ.⁊ idẽ de eo quẽ plagiarius abduxit: sꝫ si seruus recessit ea mẽte de fundo vt fugeret:⁊ aliqs apprehendit eũ anteq̃ fugeret fugitiuꝰ est:qꝛ habuit animũ fugiendi. Si autẽ seruus ceperit ire ꝑ duos gradus non est fugitiuus.vel si ceperit currere si dñm qui sequebat̃ nõ poterat euadere quin eũ caperet. Sed ⁊ si seruus a dño est pignori obligatus:⁊ postq̃ iudicatus est creditori fugit:est fugitiuus:sed si seruus transtulit se in asilũ aut in loco in quo solẽt venire illi qui volũt se vẽdere nõ est fugitiuus:qꝛ nõ eo animo fecit. sil'r nõ est fugitiuꝰ q ad statuas cesaris cõfugit qꝛ nõ aĩo fugiendi hoc fecit.sꝫ si primo fugit ⁊ postea cõtulit se ad statuas nõ ꝓpterea desinit fugitiuꝰ esse. Unũ sciatis ꝙ si seruus cõfert se ad locũ aliquẽ:ita ꝙ dñs nõ potest eũ recuperare fugitiuꝰ est:multomagis si vadat ad locũ vnde abduci nõ possit est fugitiuꝰ.h.d.ista.l. videatis expositionẽ lr̃e [desinit] ⁊ ad hoc cõcor.j.de v̄.sig.l.fugitiuus.tali pacto nõ desinit esse nocens.sil'r ⁊ fur:vt.j.de fur.l.qui ea mente.sil'r ⁊ raptor:vt.j.vi bo.rap.l.vlt.⁊ instit.vi bo.rap.§.j. idem in apostate:qꝛ penitẽtia non delet̃ eius pctm̃: vt.C.de apo. l.qui sanctã.in fi. Item ĩ dño qui colonũ expulit.⁊ postq̃ in aliã coloniã se contulit penitet.vt.s̃.lo.⁊ con.l.si in lege.§.colonus.sꝫ aliud est in vitio animi si fuerit bene sanatũ.vt.s̃.l.proxi.⁊.s̃.e.l.j. §.vlt. Itẽ aliud in eo qui appellat vt.C.de app.l.si quis libellos. Itẽ aliud in eo qui falsam monetã facit:vt.j.ad le.cor.de fal.l.q falsam.[non fugitiuũ esse] hoc ideo qꝛ effectũ spectamus: vt.j.e. l.bouem.§.j. Et ex littera ista colligit̃ ꝙ seruꝰ qui est in fuga prescribit sibi aliquã spem libertatis:vnde nõ potest vẽdi ⁊ si vendatur cõmittitur in.l.fauiã de plagiariis.vt.C.ad le.fauiã de plag. l.in fuga.

1 ☞ Erro quis dicatur.

2 Uenditor sicut tenetur prestare seruũ fugitiuũ non esse.ita debet prestare seruum furtis noxiisqꝫ solutum esse: ⁊ de quibus noxiis intelligatur.

1 # Erronem.

Habuistis quis dicat̃ fugitiuus: † nunc quis dicat̃ erro.⁊ dr̃ ꝓprie erro.non q fugit:sed q sine cã frequenter vagat̃ ⁊ cõsumit tp̃s suũ in res nugatorias: sed quid si libertus habitat in vna domo que claudit̃ cuꝫ claue ⁊ recedit ne ad patronũ rediret sꝫ tota nocte oblatuit inter edes patroni:nunqd ille fugitiuus est:certe sic. sꝫ si habitatio nõ habuit talem custodiã: ⁊ in ea cella libertꝰ habitauit ꝯtrium est.s. ꝙ nõ dicit̃ fugitiuus ⁊ hoc celsus ait:sꝫ si seruus missus in ꝓuinciam a dño:cũ audisset dñm mortuũ ⁊ se esse liberũ in testamẽto gessit se pro libero ⁊ permansit in eodẽ officio nõ est fugitiuus:qꝛ etiã si mentiret̃ se liberũ:non tamen esset fugitiuus:qꝛ sine consi-
2 lio fugiendi fuga non fit. † Unũ sciatis ꝙ sicut vẽditor dꝫ p̃stare seruũ fugitiuũ nõ esse:ita debet p̃stare seruũ furtis noxiisqꝫ solutũ esse:noxas intelligimꝰ priuatas nõ publicas: ⁊ ex priuatis noxiis intelligit̃ dñs pati dãnũ pecuniariũ si litis estimationẽ obtulit:sed si seruus est talis qui nõ potest manumitti ex cõstitutionibus:vel qꝛ dãnatus est vt stet in perpetuis vinculis a dño vel ab aliquo pretore:vel si est talis qui dꝫ exportari iste nõ videt̃ noxiis solutus.vnde in oĩbus istis casibus habet locũ iudiciũ redhibitoriũ.h.d.iste.§.vsqꝫ ad.§.si qs affirmauerit.videatis expositionem littere.[de fraudibꝰ capitalibꝰ] nã de hoc agit̃ in primo capite huius edicti: vt.s̃.e.l.j.⁊.j.e.l.cũ autẽ.§.qd̃ dr̃.[nõ possit] ex cõstitutionibꝰ:qꝛ seruꝰ est:vt.C.de his q a nõ do.ma.l.j.

Si quis affirmauerit.

Signori quedaꝫ verba ediliũ curuliũ posita.s̃.eo.l.j.exposita habuistis hic exponunt̃ alia verba. vos habuistis ibi ꝙ si venditor affirmat aliquid adesse seruo nec adsit vel abesse ⁊ adsit ⁊c.ponamꝰ ergo affirmat venditor vẽdendo seruũ furẽ nõ esse ⁊ est.nũquid dꝫ teneri:certe sic. ⁊ idem si dixerit eũ artificẽ ⁊ nõ est:sꝫ qua act.debet teneri. Rñ.redhibitoria vel q̃to minoris.⁊ ideo vẽditor si dixit seruũ laboriosum ⁊ inuenit̃ piger vel tardus vel ꝓteruꝰ de p̃dictis oĩbus dꝫ teneri. Unũ sciatis ꝙ si venditor dicit seruũ sollicitũ ꝙ v̄ba eius debẽt attẽdi: qꝛ nõ debemus requirere sollicitudinẽ q̃ est in philosopho. Sed si venditor dixit seruũ optimũ totũ esse optimũ in eo artificio eũ prestare debet:sꝫ si simpl'r dixit eũ esse bonũ mediocrẽ in eo officio dꝫ p̃stare sed ⁊ si vẽditor dixit seruũ peculiatũ esse simpl'r sufficit si seruus habet minimũ peculiũ. Unũ sciatis ꝙ quedã sunt q̃ si venditor dicat ꝙ p̃stare nõ tenet̃: puta si dixerit eũ bone frugi: qꝛ videt̃ hoc dixisse potius causa cõmẽdandi q̃ animo obligãdi: sed si ꝓmisit seruũ aleatorẽ nõ esse:furem nõ esse ad statuã nunq̃ cõfugisse hoc dꝫ vẽditor p̃stare.h.d.iste.§.cũ.l.seq.⁊ princ.se.vsqꝫ ad.§.dictũ:videatis expositionẽ littere.[vident̃] sub.⁊ interduꝫ tenet̃ redhibitoria vel ex empto ciuili.vt.j.l.pxi.⁊.s̃.eo.l.j.§.ꝙ si mancipiũ.[piger] in incipiẽdo [tardus].s.in ꝑficiendo.[cõmessor] qꝛ vult singulis diebꝰ dormire [ab eo exigat̃] iuxta illud.interpone tuis interdũ gaudia curis [prestet] ⁊ ad hoc accedit.j.de leg.j.l.legato general'r [minimũ habeat peculiũ] ⁊ ad istud accedit.j.de v̄.ob.inter stipu.[nõ debere] sub.simpl'r [laudẽ serui ptinẽt] sub.⁊ nõ ad obligationẽ [id p̃stare debere] qꝛ dixit aĩo ꝓmittẽdi ⁊ obligãdi.nã si dixit seruũ certã ꝓbitatẽ habere hoc debet prestare:

prestare vt.s.l.proxi.habuistis in fi.ita si certū quid dixit abesse illud debet prestare vt hic. Or signozi circa.l.si quid venditoz.no. quedā.primo not.ꝙ interdū pōt agi ciuiliter ex empto interdum redhibitoria q̄ est ptoria: ecce si vēdo pecus morbosum: si sciēs teneoz ex empto ciuili si ignorās nō vt.s.de act.emp.ꝛ vē.l.iul. in prin.sꝫ si vis me recōuenire ptoria poteris.vt.C.e.l.ij.ꝛ.j.l.pri. §.vlt.ꝛ.l.seq. Et ita apparet ꝙ actio ex empto aliqñ ē ciuilis: aliquādo ptoria.nec mirū q: idē est in petitione hereditatis: q: duz datur heredi est ciuilis.vt.C.de peti.he.l.vlti.dū dat bonoꝝ possessori est ptoria: vt.s.de bono.pos.l.j. sic ꝛ actio ex empto est ciuilis aliqñ est ptoria.ius em̄ ciuile puidet ꝙ si vēdis pecus morbosum sciens ꝙ tenearis ex empto supuenit pretoz ꝛ dicit ꝙ possim te conuenire redhibitoria infra sex menses: vel quanto minoris infra annū: vt in prin.hui⁹ legis si gd ꝛ de ista materia dixi in l.iul.in pn.itē no.in.l.ista sciēdū q̄dā faciūt ad laudē tm̄: ꝛ ista dicunt dici.quedā faciūt ad pmissionē rei vendite: ꝛ ista dicuntur promitti ꝛ per locū a cōmuniter accidentibus qui vendit laudat rem suā.vn̄ ista nō tenet venditoz prestare emptori: q̄si id dixerit nō pmiserit: ꝛ ad h facit.s.de dolo.l.qd emptori.vbi plene not. de materia ista.ꝛ.s.de ꝫben.emp.ꝛ vendi.l.ea §.q̄dā ptinēt ad cōmendationē q: dixit vēditoz ille est bonus scriptoz: ꝛ tunc nō optimū debet prestare sed mediocrē: vt in.l.precedenti.in fine.

Sciendum tamen.

Dictum a promisso.

Vos habuistis.s.e.l.j.§.i.si venditoz dicit emptori vel promittit aliqua esse interdum tenet ꝛ interdū nō tenet modo in.§.isto dicit quid differt dictū a promisso: ꝛ pmissum est qd pmittit nudo pacto animo obligandi. Vnū sciatis ꝙ si quis dixit seruū artificē vel promisit nō habet necesse prestare perfectū: sed sufficit ꝙ prestet eū mediocrem ꝛ talē qualē vulgo artifices consueuerūt appellari.h.d.iste §.vsqꝫ ad.§.deinde.[finitur] verbi gratia: q: dicit bon⁹ seruus est iste: ꝛ hoc dicitur laudandi cā nō omino obligandi[cōueniri pōt] vt dixi.s.e.l.si gd vēditoz.ꝛ.s.de act.emp.ꝛ ven.l.iul.in pn. [vt iactent.] vn̄ no.ꝙ verbū dicendi est generale: verbū pmittendi est speciale.ꝛ ad istud accedit.j.de verb.obli.l.stipulationi §.stipulatio est.ꝛ.j.de poll.l.pactū.ꝛ dixi.s.de pac.l.j.[dicātur] accedit.C.de dona.l.si quis ar.§.j.

1 ☞ Actio redhibitoria quanto tempore duret.

2 Redhibere est id facere vt habeat venditoz quod habuerat.

Deinde.

Quedam verba huius edicti habuistis.s.eo.l.j.§.j.hic expon unt alia: aiūt ediles emptori omnibusqꝫ ad quos ea res pertinet iudiciū dabimus: ꝛ sic datur redhibitoria emptori ꝛ successoribus eius: ꝛ dꝛ emptoz q precio emit. Sed ꝛ si gs permutauerit habet loco emptoris ꝛ venditoris: ꝛ iō hoc edicto poterit expiri qlibet. † Vnū sciatis ꝙ redhibitoria durat spacio sex mensiū vtiliū: quāto minoris durat āno

1 vtili ꝛ tps reddhibitionis currit ex die venditionis: aut si quid est promissum post venditionē currit a die promissionis: sed si ante diem venditionis dictū fuit aliqd.ꝛ postea infra paucos dies in

2 tercessit venditio pōt agi redhibitoria. † Vnū sciatis ꝙ redhibere est id facere vt habeat venditoz qd habuerat: ꝛ iō q: reddēdo hoc fiebat: iō appellata est redhibitoria.h.d.iste.§.cū.l.seq.ꝛ pn. seq.vsqꝫ ad.§.cū redhibet.[deinde aiūt.]s.l.j.§.j.nā repetunt illa verba hic vt exponant[dabimus]sub. aliqñ redhibitoriū: aliquādo estimatoriū: vt.s.e.l.si gd vendito.ꝛ.C.eo.l.ij.[succedūt] vt.j.de diuer.tempo.prescrip.l.cū heres.[loco haberi.] q: pmutatio est similis emptioni: vt.s.de re permuta.l.j.[annus vtilis est] sꝫ si vellet agere quātominoris empturus esset si scisset ageret: vt.s.de act.emp.ꝛ ven.l.iul.in prin.[ex die venditionis currit.] sed videt ꝙ hoc nō possit esse: scꝫ ꝙ tps redhibitiōis ex die venditionis currit: q: si emptoz sciuit hoc nō pōt esse ꝙ tunc agi non possit: vt.s.eo.l.j.§.si intelligat.si aūt ignorauit hoc tps est vtile ꝛ nō currit ignoranti: vt.j.eo.l.cū sex. Respō.hoc dꝫ intelligi cū vterqꝫ sciebat morbū vel vitiū: quo gdē casu si nō stipularetur nō posset agere: vt.s.e.l.j.§. si stipuloz.sed si stipularet agere posset de euic.vt.C.de euic.l.si fundū.ꝛ hoc casu nō currit tēpus sex mensiū nisi ex die vēditionis.vel pōt intelligi qd hic dꝛ ꝙ emptoz sciebat morbū vel vitiū: sed vēditoz ignorabat: vn̄ q: scit statim facta venditione currit ei tēpus: vt.s.eo.l.j.§.cām hui⁹ edicti[appellata est quasi redhibitio] vn̄ no.ꝙ hic iurisCon. alludit vocabulo: sic ꝛ alibi alludit vocabulo.j.de acquirē.po.l.j.

Redhibere est.

Cum redhibetur.

In.§.isto dicit si emptoz agit reddibitoria contra venditorē pro seruo vendito ꝛ seruus est in causa redhibitionis dꝫ cauere venditori ꝙ nō cōmisit dolū in re empta: vel ꝙ nō pignorauerit eū: vel ꝙ iussu ei⁹ nō cōmisit furtum vel damnū dederit.[datus sit seruus] ab emptore: et de simili cautione interponēda habuistis.s.de rei ven.l.si acceptū.in fine.ꝛ.l.seq.

Si in fuga est homo.

In.§.isto dicit cum l.seq.si seruus venditus est in fuga sine culpa emptoris pōt agi redhibitoria ꝛ venditoz condemnat dū tn̄ caueat ꝙ eū seruū bona fide persequat: ꝛ si peruenerit in suā potestatē ꝙ venditori reddet ꝛ per se nō fieri vel per suū heredē quominus venditoz habeat.h.d.iste.§.videatis expositionē littere.[venditoz] s.ad preciū reddendū vt.j.eo.l.ediles.ꝛ.l.ꝙ si nolit.§.idē ait. Sed ad.§.istū opp.hic dicit vt dixi in casu: sꝫ quomodo emptoz p seruo fugitiuo agit redhibitoria cum debeat eū exhibere qñ agit redhibitoria: vn̄ videt cōtra C.eo.l.vlti.ad qd vos dicetis verbū exhibere soluit ꝫtrariūꝫ ꝛc. dic vt ibi notaui.

Cum autem.

In principio huius legis dicit: si emptoz agit redhibitoria ꝛ redhibitio fiat: si illud mancipiū est deteri⁹ factū ab emptore siue animo siue corpore illam deteriorationē venditori emptorē prestare oportet: ex quacunqꝫ ergo cā factū sit deterius emptoz tenet venditori pstare ad arbitriū iudicis: sed si redhibitio facta est sine iudice et emptoz predicta nolit venditori pstare pōt agere act.ex vēdito ꝫ emptorē.h.d.prin. huius legis: videatis expositionē littere.[ꝛ venditori prestet.] accedit.j.e.l.ediles.§.pedius ait.[homo reddhibitus sit] scꝫ voluntate vtriusqꝫ[reliqua] i.deteriorationē.[actio] sub.vt deterioratio ei venditori prestet: ꝛ nihilominus datur in factū venditori vt j.e.l.ꝙ si nolit.§.restitui.

Iubent ediles.

In.§.isto dicit: sicut emptoz facta redhibitione dꝫ reddere deteriorationē venditori: ita etiā dicendū est ꝙ si gd accedit venditioni mancipij aut si quas accessiones prestitit si redhibitum est mancipiū ꝙ emptoz teneat venditori prestare: ita ꝙ vterqꝫ habeat oīa q̄ haberet si venditio nō fuisset facta. Vnū sciatis ꝙ sicut venditoz debet prestare mancipiū fugitiuū nō esse: ꝛ si scit dꝫ palā dicere ꝛ pmittere emptori: sic etiā si capitalē fraudē admisit dꝫ certificare emptorē: nā veteres accipiebāt fraudē p penā ꝛ capitalē fraudē admisisse dicim⁹ eū dolo malo ꝛ p negtiā.nā si errore vl casu sit dꝫ vēditoz certificare emptorē si aligd cā mortꝫ cō sciēte fecit: q: psumit malus si mortē sibi cōsciuit.vn̄ si mancipiū torsit laqueū vt se occideret vel venenū bibit: vel se ex alto precipitauit: vel aliud fecit quo sperauit sibi mortē contingere. dꝫ em̄ de hoc vēditoz certificare emptorē: q em̄ ausus est talia facere cōtra se presumitur ꝙ sit malus ꝛ ꝙ faceret ꝫ aliū.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̄e.[accessit] scꝫ emptori ex vēditione: vt.s.e.l.j. §.j.ꝛ ad hoc facit.j.de furtis.l.seruus cōis.§.item dicēdū.[pstiterit] sub.iubet restitui.[ꝫsequar] noīe accessionū q̄s vēditori dedit.secus est tn̄ in alijs vt.j.e.§.fi.in fi.[excipit] sub.i edicto.sub. ne vēdant gn talia dicant emptori: vt.s.eo.l.j.§.itē si gd mācipiū ꝛ.l.gs sit fugitiuus.§.qd aiunt ediles.[puniēdus sit.] sub.aligs homo liber: vel dic seruus inspecto iure naturali: quo oms homo liber est: sed inspecto iure ciuili cum caput non habeat: non proprie dicitur capite puniri: vt.j.de accu.l.hos accusare.§.omnibus[solebāt] j.de vb.sig.l.aliud.in pn.alibi sumit p dolo vt.s. de pac.l.iurisgē.§.si fraudādi.[neqꝫ impuberē] scꝫ seruū qui sit infans vel pximus infantie.vt.s.de rei ven.l.qd infans.als ꝫ.C. de pe.l.impunitas.[neqꝫ furiosum] vt.s.loca.ꝛ ꝫdu.l.g ad certū tps[excipit] sub.in hoc edicto: vt.s.e.l.j.q: q vēdit talē seruū dꝫ emptorē certificare[malus aūt suus ꝛc.] hic notat gs sit malus seruus[ausus] q: nō est credēdū eū alij parcere q sibi nō parcit. ad hoc facit.j.de bo.eoꝝ.q mor.sibi consci.l.vlti.

Si seruus.

In.§.isto dicit: nō solū si liber hō paterfa.vēdidit animal morbosum tenet redhibitoria act.vel quāto minoris.imo si suus vel filiusfa.vendidit in dn̄m vel in patrē dat edilicia actio de peculio q̄ꝙ penales actiones iste videant: tn̄ q: ex ꝫctu descēdūt tenet pater vel dn̄s ꝛ idē est si filiusfa.vel ancilla vēdidit: ꝛ iste actiones q̄ descēdunt ex hoc ꝫctu dant ꝫ heredes: ꝛ dant iste actiones etiā ꝫ bonefidei possessorē.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̄e.[edilicia actio] i. redhibitoria vel quāto minoris vt.s.e.l.si gd vēditoz in fi.[ꝫpetere] de peculio: verūtn̄ si essent ex delicto nō darent de peculio.vt.s.de his q deic.vel ef.l.j.§.si filius.

Iul. ait.

In.§.isto dicitur ꝙ redhibitoria actio puidet vtriqꝫ.s.emptori vt recuperet pciū: ꝛ venditori vt recupet rē: ꝛ iō si suus facit furtū emptori vel alij cuilibet ꝛ ob furtū emptoz aligd pstiterit illū suū nō tenet restitu ē vēditori nisi indēnis pstet: sꝫ ꝛ vēditoz noluerit seruū recipere ꝛ prestare indēnitatem emptori nō erit cogendus prestare venditori aliquid nisi ꝙ preciū serui tenet ei restituere: ꝛ sibi imputet emptoz qui potuit seruū tradere p noxa ꝛ litis estimationem obtulit: et

hic ait iul. ꝛ bene hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [restituere debere] accedit ad hoc. j. eo. l. quero. in princi.

Cum redhiberetur. In. §. isto dicitur cum l. seq. si mãcipiũ redhibetur si quid ꝑ mancipiũ peruenit ad emptorẽ vel culpa emptoris nõ puenit teneť restituere venditori. Jtẽ fructus quos percepit ex seruo ꝛ mercedes quas accepit a cõductione serui tenetur reddere venditori: sed ꝛ si aliquid est consecutus a venditore eo ꝙ seruũ ei tarde tradidit teneť illud restituere venditori. Jtẽ tenetur restituere venditori illud qđ a quocunqꝫ alio possessore serui assecutus est. Jtẽ tenetur ei restituere si qđ fructuũ noĩe assecutus est. Sed ꝛ si seruo legatũ vel hereditas est relicta ꝛ puenit ad emptorẽ illud teneť restituere vẽditori: nec refert potuerit capere venditor vel nõ. Jtẽ nõ refert cuiꝰ cõtẽplatione fuit heres institutus: scꝫ vẽditoris vel serui: vel testator ei legauerit: sed ꝛ si seruus est institutus ꝯtemplatione vẽditoris: si emptor nõ vult redhibere nõ teneť restituere venditori. Et in summa dicẽdũ est ꝙ qcqđ assecutus est emptor occasione serui illud est equũ ꝙ restituat venditori. h. d. iste. §. videatis expositionẽ littere cũ. l. seqũẽ. [oportet] vñ not. emptorẽ teneri de culpa vt hic: ꝛ. j. eo. l. ediles. §. pedius. lꝫ res sit sua interim [nocebit] no. hic ꝙ quis cõsequiť per aliũ qđ per se cõseq nõ põt. ꝛ ad hoc facit. s. q̃ res pig. ob. pos. l. aristo ait. [cuius contẽplatione] s. ipsius serui an vẽditoris [remansisset] .i. facta nõ esset. [proderit] secus si cõtemplatione emptoris fuerit heres institutus: vel testator ei legauerit: q2 hoc habiturus erat emptor etiã nõ contracta emptione: ꝛ ita hoc videť acqsitũ ex re sua: vt argu. j. de vulg. ꝛ pupil. substi. l. sed si plures §. in arrogato. ꝛ sic soluiť ꝯ. s. de vsur. l. sed ꝛ si stipulatus. §. vlti. ꝛ. s. de act. emp. ꝛ ven. l. iul. §. si qđ seruo. ꝛ ibi dixi. [oportere] ꝛ ad hoc facit. j. e. l. ꝙ si nolit. §. sed si ancillã. in ver. ꝛ peculium.

Ediles etiam. In princi. huius legis dicitur: si emptor mãcipiũ emptũ fecit deterius post vẽditionẽ volunt ediles vt illã deteriorationẽ prestet venditori: sed si fecerit ante nõ teneť. ꝛ hoc volũt: siue ipse emptor fecit deterius siue familia vel eius ꝓcurator: ꝛ appellatione familie ꝯtineť oẽs q sunt in seruitio emptoris: etiã si sint liberi homines q bona fide sibi seruiãt: siue serui alieni: ꝛ procuratorẽ hic accipimus q administrabat negocia ipsiꝰ emptoris generaliter: aut si habuit speciale mãdatũ ad id faciẽdũ ꝑpter qđ deterius est factũ. Vnũ sciatis qđ est verũ ꝙ imputatur emptori si seruus est factꝰ deterior ꝑ familiaꝫ ipsius vel ꝑ eius ꝓcuratorem si al's nõ erat passurus seruus si vẽditio non fuisset facta: ꝛ hoc casu teneť emptor non solũ de dolo immo ꝛ de culpa. Jtẽ teneť emptor si seruus factus est deterior ab ipso vel eius familia siue sit factꝰ deterior in animo siue in corpore: vtputa si vinarius vel aleator vel erroneus: ꝛ ex his causis emptor seruũ suũ q damnũ dedit in seruo empto nõ liberabitur dando eũ ꝑ noxa. q2 emptor nõ factũ seruor suor vel eius ꝓcuratoris prestat sed suũ. h. d. ista lex in prin. vsqꝫ ad. §. itẽ sciendum videatis expositionẽ littere. [tenebit actio] s. ex vendito. sed ꝛ. l. aquil. tenebiť: sic al's fructuariꝰ de suo facto suorũqꝫ teneť. vt. s. de vsufru. l. sed ꝛ si cuꝫ fructuarius. [eius sunt] ad hoc facit. j. de ver. sig. l. ꝓnunciatio. ꝛ. l. detestatio. §. familie. ꝛ. j. de vi ꝛ vi arma. l. j. §. familie. ꝛ. j. vi bono. rap. l. j. §. familie.

Jtem sciendum est. Vos habuistis multa exp̃ssa. s. i isto edicto q̃ debet prestare emptor vẽditori ꝛ ecõtra. modo in. §. isto dicitur ꝙ predicta oĩa habent locũ si ante lit. cõtest. accidũt: sꝫ q̃ post lit. cõtest. accidũt illa si nõ petunť veniunt iudicis officio q cognoscit de redhibitoria act. vel quãtominoris: vñ tã fructꝰ ꝙ id in quo seruus deterior factus est veniẽt in iudicis officio: sꝫ illa q̃ ante lit. cõtest. accidũt si nõ petanť vel nisi a lege cõcedanť nõ veniẽt in iudicis officio. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [eum] emptorẽ [debere] s. vẽditori. sub. ꝛ si qđ occasione serui q̃situ est: vt. s. e. l. j. §. j. ibi si qđ aũt ꝛc. ꝛ. l. cũ aũt in ꝑn. [nisi fuerint ei noĩatim iniũcta] sub. a lege vt de his fiat ius. Or signori no. ꝙ q̃dã sunt q̃ accidũt añ lit. contest. ꝛ q̃dã post lit. cõtest. ecce si añ lit. ꝯtest. seruus emptus factus est deterior: hec deterioratio venit petẽda ꝑ libellũ si post lit. cõtest. venit ꝑstãda iudicis officio: ꝛ idem est in alijs iudicijs. nã si peto a te fundũ fructꝰ ꝑcepti añ lit. ꝯtest. non veniũt nisi petanť. vt. j. de vsur. l. partũ. ꝛ. j. de dã. infe. l. si tertius §. vlti. ꝛ. l. atheius. §. vl. ꝛ. l. seq. nõ ob. nõ põt ꝛc. vt. s. de iud. l. nõ põt. q2 illud est verũ cũ nõ poterat claudi sup ꝑma petitiõe. Jtẽ nõ ob. ꝙ ꝯctus ꝛc. vt. j. de vsur. l. j. §. j. q2 illud est verũ in his q̃ nõ debenť nec speranť deberi: vel illud est verũ in his q̃ nõ pendẽt ex his super quibus lis est cepta: vt. s. si serui. ven. l. harũ. ꝛ. l. egi.

Preterea in edicto. Vos habuistis ꝙ si emptor egit ꝑ huo empto redhibitoria actione: sicut teneť reddere seruũ ꝛ eius deteriorationẽ: ita edicto caueť ꝙ ꝓciũ reddať emptori. ꝛ si qđ occasione illius serui prestitit ei illud ꝓsteť: ꝛ fecerũt ediles talẽ ordinẽ vt emptor oĩa añ ꝓstet: deinde ꝓciũ ꝯsequať: sꝫ certe h videť miquũ ꝙ emptor teneať reddere huũ: si admittať ad actionẽ iudicati: q2 ꝑtẽ ꝙ vẽditor est nõ soluẽdo: ꝛ iõ res dꝫ ita ordinari vt cũ ferť sententia sup redhibitoria vt iubeať emptori caueri: vt si reddať ei preciũ infra certũ diẽ ꝙ huũ reddat: ꝛ dꝫ emptor nõ solũ recipere ꝓciũ qđ dedit ꝑ hoĩe empto: immo ꝛ si qđ occasione illius precij noĩe accessionis dedit: dari vẽditori intelligiť nõ solũ ꝓciũ qđ numerať ꝛ eiꝰ vsuras: immo ꝛ si aliqđ arrogauit volũtate vẽditoris: sꝫ si sua spõte erogauit aliqđ emptor illud nõ dꝫ asseq a vẽditore. Vnũ sciatis ꝙ si emptor aliqđ noĩe vectigalis ꝓstitit: ꝙ illud dꝫ asseq: ꝛ indẽnitas dꝫ ei ꝓstari. h. d. iste. §. videatꝫ expositionem lr̃e cũ duabꝰ legibus seq. vsqꝫ ad. l. si venditor. [ꝓterea in edicto addiciť sic] sub. nõ in verbis positis. s. e. l. j. sꝫ hec v̓ba iungebantur cuꝫ illis [soluta] s. vẽditori. [nõ liberabiť] sub. immo iudiciũ dať: vt. j. e. l. illud. §. j. ꝛ. l. redhibitoria. [prestet] de quibus habuistis. s. e. l. cũ autẽ. in prin. ꝛ. §. vlt. [ꝯsequať] vñ no. hic. ꝙ si qs dꝫ dare ꝛ recipere semꝑ prius dꝫ offerre vt hic: ad hoc facit. s. de act. emp. ꝛ vẽ. l. iul. §. offerri [se mancipiũ restituturũ]. ꝛ ad h facit. j. e. l. illud in fi. [exhibere]. sub. si nõ erat necesse dari: puta quia vẽditor dixit ei nõ vendã tibi nisi per talẽ hoiem: ꝛ dabis ei tãtum de tuo: ꝛ ipe inter nos conueniet de precio.

Si venditor. Signori vos q̃dã verba posita in edicto. s. e. l. j. §. j. habuistis exposita modo in lege ista q̃dã alia verba exponunť ꝛ dicitur si venditor vendidit mãcipiũ ꝛ nõ cauit de his q̃ in edicto cõtineť emptori dať redhibitoria act. infra duos menses vel quãti sua interest infra sex mẽses. h. d. ista lex: videatis expositionem littere. [de his q̃ edicto] sub. posita. s. e. l. j. §. j. [ꝯtineť] scꝫ. de vitijs ꝛ alijs q̃ ibi dicunť. [nõ caueat] sub. infra duos menses vel interpellatione facta cõgruo loco ꝛ tꝑe. [iudiciũ redhibitorium] .i. actionẽ redhibitoriã: vñ no. hic aut vult agere emptor redhibitoria ꝑpter morbũ aut quantominoris ꝑpter vitiũ: ꝛ tunc agit redhibitoria infra sex mẽses: quãtominoris infra annum: vt C. e. l. ij. aut agere vult emptor q2 non cauet venditor de his q̃ in edicto continenť: ꝛ tunc agit redhibitoria infra duos mẽses: vel quanti interest infra sex menses vt hic dicitur: similiter ꝛ si mihi ignorãti vendiť mãcipiũ morbosum: ꝛ nõ traduntť mihi ornamenta agã redhibitoria infra duos mẽses: vt. j. e. l. ediles aiũt. in ꝑn.

Illud sciendum. In. l. ista cũ seq. dicitur ꝙ emptor debet prestare venditori q̃. s. dicta sunt. s. ꝛ mancipiũ et accessiones: ꝛ cauere si ꝓcium infra certũ tẽpus soluatur sibi mancipiũ restituturum: ꝛ si nõ velit prestare nõ teneť nec condẽnatur sibi venditor. si autẽ emptor predicta ꝓstat venditori tunc debet venditor condemnari emptori: ꝛ nõ solũ ꝓdicta prestat venditor: immo si emptor est obligatꝰ ꝑ seruo dꝫ venditor liberare eum ab ista obligatione: siue sit obligatus ipsi vẽditori siue alij. sic ergo ꝯdemnať vẽditor emptori: ꝛ ad preciũ ꝛ ad accessiones ꝛ ad vsuras precij: q2 eius tantũ interest cũ fructus ipse teneať restituere: sꝫ ꝛ si noĩe serui aliqđ damni sensit: vel pro ipo seruo aliqđ impendit illud ꝯsequeť arbitrio iudicis ꝛ al's seruũ vẽditori restituere nõ teneť: sꝫ ꝛ si noĩe serui suscepit iudiciũ vel dictauit: de hoc vẽditor emptori ꝓstare dꝫ indẽnitatẽ: sed ꝛ si post litiscõtest. aliquas impensas emptor fecerit in curãdo seruum illas vẽditori imputabit si autẽ fecerit impẽsas in prestãdo sibi cibaria istas nõ imputabit venditori: q2 emptor vtebať opera serui. h. d. ista lex videatis expositionẽ littere. [in hac actione] ꝛ q̃ sunt illa habuistis. s. e. l. j. §. j. ꝛ. l. cum autẽ. in princ. ꝛ in fi. ꝛ. l. seq. [pedius ait] nisi petanť noĩatim nõ prestanť. vt. s. e. l. ediles. §. j. itẽ sciendũ. [imputanda] s. venditori. [ab ipso] s. venditore. [exigi] s. possunt. ideo ꝙ ꝛc. [ministerio] .i. seruitio [eius] s. vẽditoris. [fuit] vñ cum opera serui vtať naturali equitate teneť emptor prestare ei alimenta: vt. s. commo. l. in rebus. §. possunt. cum suis similibus.

Quod si nolit. In princip. huius legis dicitur: emi emãcipiũ qđ erat in cã redhibitionis egi redhibitoria obtuli hoiem venditori ꝛ petebã preciũ mihi reddi: postea vẽditor nõ vult hoiem scꝫ venditũ recipere. nunqđ teneť mihi ꝓciũ reddere: certe sic: ꝛ nõ debet in plus cõdemnari: verũtamẽ si illud mancipiũ dedit mihi damnum ꝑpter damnũ datum mihi possum vti corporis retentione. [hominem] s. vẽditum qui erat in causa redhibitionis dũ agiturꝰ redhibitoria. [inquit] sub. iurisscon. paulus qui fecit legẽ istam. Or signori habetis in princip. huius legis vt dixi in casu. ꝛ ad hoc facit. s. e. l. ediles. in fi. ꝛ. l. seq.

1 ☞ Pro seruo fure agitur redhibitoria si dictum fuit nõ esse furem al's secus.

Si venditor

Si venditor. In .§. isto dicitur vẽdidisti mihi seruum et promisisti mihi illũ seruũ furem nõ esse: postea inuenit̃ fur: nunqd ex sua ꝓmissione tenet̃: certe sic. ⁊ dr̃ seruus fur esse nõ tm̃ si extraneo: imo ⁊ si dño suo furtum fecit. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [fecit] ad hoc facit. s̃. e. l. j. §. j. ⁊. l. qs sit fugi. §. vlti. ⁊. l. seq. [esse em̃ hoc casu]. s. qñ dixit eũ nõ esse furẽ al's nõ: vt. s̃. eo. l. si furtũ. [est] iuxta id qd dñi faciãt audẽt cũ talia fures. i. serui. ⁊ iõ ꝑ̃sumptione iuris oĩs seruus fur est: vt. s̃. de act. emp. ⁊ vend. l. iul'. in prin. ⁊ ibi dixi.

Si ancilla. In .§. isto dr̃: vendidisti mihi ancillam morbosam: ⁊ ita est in cã redhibitionis ago redhibitoria: nunqd sicut teneor reddere ancillã ita eiꝰ partum: certe sic: siue sit vnus partus siue sint plures: ⁊ si vendidisti ꝓprietatẽ ancille ⁊ vsufru: est ꝯsolidatus ꝓprietati reddã proprietatẽ et vsufru. sꝫ si vendidisti ancillã ⁊ q̃siuit apud me peculiuꝫ sicut teneor reddere ancillã ita peculiũ. si aliũde ꝙ̃ ex re mei emptoris quesiuit al's nõ. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [restituet̃] vt. s̃. e. l. ediles. §. vlti. [restituendũ est] accedit. s̃. eo. l. cũ autem. §. vlti. ⁊. l. seq.

☞ Heres plures emptoris concordare debent in agendo vel oẽs redhibitoria vel quãtominoris hoc primo: sꝫ ad preciũ consequendũ qlibet agit ꝓ parte ⁊ in actionibus diuisibilibus quilibet pro parte tenetur hoc scdo. Itẽ qd dictũ est in pluribus heredibus idem in pluribus dominis vnius seruitutem emẽtis. hoc dicit vsq; ad. §. pompo.

Si plures. In .§. isto dr̃: emptor ignorãs emit mancipiũ morbosum decessit pluribus heredibus relictis † nũquid oẽs debẽt consentire in redhibitiõe facienda: ⁊ respõdet̃ ꝙ sic: ⁊ oẽs debẽt vnũ ꝓcuratorẽ dare ne vẽditor pateret̃ iniuriã si vnus ageret redhibitoria aliꝰ ageret quãtominoris qd esse nõ dꝫ. Sed qd si ille homo venditus mortuus est: nunqd quilibet heredũ poterit agere ꝓ sua parte precij et accessionũ: certe sic: ⁊ quilibet tenet̃ ꝓ sua parte noĩe fructuũ: et si mancipiũ deterioratũ est: nisi esset res indiuidua: sicut est partꝰ ancille. nã sicut ancilla nõ põt ꝓ parte redhiberi: ita nec eius partus. h. d. iste. §. videatis expositionẽ littere. [hoĩs] sicut inuitꝰ incidit in cõem qd esse nõ dꝫ. vt. s̃. de cõdi. inde. l. si nõ sortẽ. §. si cẽtum. [is hõ sit] vñ no. hic si emptor ignorãs emit mancipiũ morbosum ⁊ decessit pluribus heredibus relictis oẽs debẽt redhibitionẽ consentire ⁊ vnũ procuratorẽ dare: al's sequeret̃ incõueniẽtia: vt dicit littera ista. ⁊ ad hoc est arg. s̃. de ꝓcura. l. lꝫ. §. si plures. ⁊. j. iudi. sol. l. iã tñ. §. in hac. [⁊ accessiones] vt vsuras [recipiet]. s. heres emptoris [prestabit̃]. s. a quolibet heredũ. [nisi forte tale sit] id est tale quid remansit reddendrm negauimus. s̃. in princip. huius. §.

Marcellus quoq;. In .§. isto dicit̃ ꝑuus cõmunis mihi ⁊ tibi seruũ aliũ emit q seruus est in cã redhbitionis: nunqd vnius socius poterit agere redhibitoria ꝓ sua pare: alius ꝓ sua parte quãto minoris: certe nõ: immo oẽs debẽt ꝯsentire si volũt agere redhibitoria: ⁊ iõ si seruus cõis emit seruũ: vnus ex dñis nõ poterit agere ꝓ sua parte vt tradat̃ sibi seruus: ⁊ alius ꝓ altera parte ꝙ tradat̃ sibi ꝑ̃ciũ maxime cũ venditor habeat rem iudicatã obligatã loco pignoris donec de precio sibi fuerit satisfactũ. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [cõsentiat] vt habuistis hic. s̃. eo. l. proxi. [et hoc in emptoribus]. s. vt nullus soluendo partẽ precij partẽ rei consequat̃. [satisfaciat]. s. de integro precio: vt. s̃. de act. emp. ⁊ ven. l. iul'. §. offerri.

Pomp. In .§. isto dicitur: emptor q emerat ancillã que erat in cã redhibitionis decessit pluribus heredibus relictis: vnus ex heredibus vel familia vnius vel ꝓcura. rem emptã fecit deteriorẽ: nunqd ipe solus tenebit̃: certe sic: ⁊ iõ si oẽs heredes dederũt vnũ ꝓcuratorẽ ad agendũ redhibitoria ⁊ qr culpa vnius ancilla erat facta deterior ꝓcura. oĩm ꝯdemnatus est ⁊ soluit: ceteri coheredes cõsequẽtur ab ipõ iudicio famil'. her. qd ꝑ̃stiterũt ꝓ sua deterioratione. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [ex coheredibꝰ]. s. emptoris [vel familia eius]. i. vnius ex heredibus [vel ꝓcu.]. s. vnius ex heredibꝰ. [eũ]. s. q dedit dãnum teneri. ad hoc facit. s̃. famil. her. l. heredes. §. an ea. ⁊. §. in illa. ⁊. j. de verb. obli. l. ij. §. vlti. ⁊. l. seq.

Si venditor. In .§. isto dicit̃ si venditor q vendidit mancipiũ qd erat in cã redhibitionis decessit relictis pluribus heredibꝰ ꝯ quẽlibet poterit agi redhibitoria pro portione hereditaria. idẽ est si plures q habẽt seruum cõem eũ vendũt. nã ꝯ quẽlibet. poterit agi redhibitoria: verũtamen si plures vẽdidissent seruũ insolidũ quisq; tenet̃ redhibitoria insolidũ: sꝫ si vẽdiderũt ꝓ parte quisq; tenet̃ ꝓ parte ⁊ cũ vno ꝑ̃t agi redhibitoria: ⁊ cũ altero q̃nto minoris: ⁊ si plures emerunt seruũ insolidũ qlibet agit insolidũ: si ꝓ parte quisq; aget ꝓ parte. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [extiterit] ⁊ ita iste. §. loquit̃ qñ plures extiterunt heredes emptori. [redhiberi] sꝫ cur secus in heredibus emptoris: vt. s̃. ea. l. §. si plures. Respõ. quia hic nõ est aliqua incõueniẽtia sicut est in superiori. §. si plures.

Si mancipium. In .§. isto dicit̃: vẽdidisti mãcipium qd erat in casu redhibitionis: ⁊ mortuum est infra sex mẽses: modo agit̃ redhibitoria quid erit: certe si mortuum est culpa emptoris vel familie sue vel ꝓcuratoris: ꝑinde est ac si viueret: vñ oĩa tenet̃ ꝑ̃stare ac si viueret: culpa emptoris videt̃ mortuũ: nõ tñ si lata culpa mortuũ est immo etiã si medicũ nõ habuit vt possit sanari: vel si malũ adhibuit: ⁊ hec vera sunt si ante lit. contesta. super redhibitoria decessit. si autem post lit. contesta. decessit tunc iudex arbitrabit̃ qualiter mortuum sit: quia sicut pedius ait. ea que post lit. contest. accidunt valde spectant ad officiũ iudicis. hoc dicit iste. §. videatis expositioneꝫ lr̃e. [si viueret.] nam ꝓ mortuo fugitiuo potest agi redhibitoria: vt. s̃. eo. l. redhibere. §. vlti. nec ob. C. eo. l. vlti. qr verbũ exhibere ibi positũ soluit ꝯ. vt plene dixi in. §. vlti. s̃. e. l. redhibere. [sꝫ culpa sua]. Or signori ex lr̃a ista colligit̃ ar. ꝯ emptorem si malũ habuit aduocatũ in cã euictionis: qr culpa sua sit euictũ: ⁊ iõ videt̃ ꝙ nõ agat de euictio. vt ar. j. de euic. l. si ideo. in ꝑ̃n. ⁊. l. si dictũ. §. j. Itẽ colligit̃ arg. si heres adhibuit malũ medicum ad curã testatoris ꝙ culpa sua videt̃ decessisse: vñ videt̃ indignꝰ eius hereditate: vt arg. j. de his qb. vt indi. l. indignũ. ⁊ arg. j. de verb. oblig. l. si stipulatus fuero. [sed hoc dicimus] vt sit necessariũ ꝓponi actionẽ. [si añ iudiciũ]. i. añ lit. cõtest. [cetex̃ si post iudiciũ acceptum]. i. post lit. cõtest. vt. j. rem ra. ha. l. ampliꝰ. in ꝑ̃n. [desiderãt]. vt. s̃. eo. l. ediles. §. itẽ sciẽdũ. [qd in ꝓcuratore ⁊c.] supradictum est ꝙ si res empta q̃ est in cã redhibitionis efficiat̃ deterior culpa emptoris vel ꝓcuratoris ꝙ emptor tenet̃ vẽditori. modo in. §. isto dr̃ ꝙ sicut tenet̃ emptor de culpa ꝓcurato. ita videt̃ de culpa tutoris ⁊ curatoris ⁊ oĩm aliox̃ q ex officio administrant. Itẽ dictum est. s̃. ꝙ emptor tenet̃ si familia eius fecit rem deteriorẽ q̃ est redhibẽda: nũc dicit ꝙ familie appellatione cõtinentur filij fa. ipsius. h. d. iste. §. videatis expositionem lr̃e. [qd in procuratore diximus.] sub. s̃. eo. l. ediles. in prin. [ꝑ̃stare voluerit] sic etiã vult edictũ nau. cau. sta. vt. s̃. nau. cau. sta. l. vlti.

Si quis egerit. In .§. isto dr̃: mihi ignorãti vẽdidisti seruũ fugitiuũ ⁊ morbosum cõueni te ꝓpter fugã: quãtominoris res vꝫ ⁊ assecutus sum a te quãtominoris valet. mõ volo te cõuenire quãtominoris res valet ꝓpter morbũ ⁊ qual'r debebit fieri cõdẽnatio: ⁊ rñdetur ꝙ potero te cõuenire ita tñ ꝙ deducat̃ qd in ꝑ̃ma act. ꝯdẽnatus es: ne ego emptor lucrũ faciã ⁊ bis eiusdẽ rei estimationẽ cõsequar. h. d. iste. §. videatis expõnẽ lr̃e [faciat] vt nõ assequatur in scda ꝯdẽnatione qd assecutꝰ est in ꝑ̃ma. [cõsequatur] sub. qd esse non debet: qr bona fides nõ patitur ⁊c. vt. j. de reg. iu. l. bona fides.

In factum actio competit. In superioribus de redhibitoria ⁊ quãtominoris res valet dictũ est: nunc in §. isto cũ seq. intẽdit iuriscõ. tractare de actiõe in factum: ⁊ dr̃ hic si facta est redhibitio spõte extra iudicium vel in iudicio ꝑ sñiam iudicis ⁊ vẽditor nõ reddit ꝑ̃cium: emptor põt agere act. in factũ nec q̃rit̃ sit mãcipium in cã redhibitionis vel nõ: sed an sit redhibitum: qr iniquum videtur post ꝙ̃ venditor recepit mãcipium q̃rere vtrum debuerit redhiberi vel nõ. Itẽ nõ q̃ritur si mãcipium redhibitum sit infra sex menses vel non.

Quia assidua est. Nõ solum actio in factum hꝫ locũ in ꝑ̃dicto casu: immo ⁊ in alio: ecce si vẽditor nõ cauit emptori de dupla nõ cõuenit̃ act. ex empto sed in factũ. moris est enim cum homo venditur duplã caueri: et ea q̃ sunt moris ⁊ consuetudinis veniunt in bonefidei iudicijs. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [venire] ⁊ emptio et venditio est bonefidei contractus: vt institu. de actio. §. actionuꝫ ⁊ ad istud quod ea que sunt moris ⁊c. accedit. j. de vsur. l. j. in princip. ⁊. l. semisses.

Qui mancipia. In .§. isto dicitur: ꝙ venditores mancipiox̃ qñ vendũt mãcipiũ debent certiorare emptorẽ istud mancipiũ est de tali natione: qr talia ꝓuocãt ad emẽdũ: ⁊ aliqñ deterret emptorem. nã si seruus natus est ex bona natione ⁊ bonis parentibus bonus ꝑ̃sumitur ⁊ econtra. si aũt de natione nõ est dictũ vel ꝓnũciatũ emptor põt agere redhibitoria act. ex hac cã etiã act. i factũ. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e. [natiõe]. i. ex quo pr̃e ⁊ mr̃e siue ex q̃ ꝓgenie seruox̃ natus est: [aut ꝓuocat]. i. incitat [q̃ magis infamis est.] vt nati de sclauonia. vñ ꝑ̃sumptio est hic nature ꝙ si qs natus est ex bonis parẽtibꝰ qd ꝑ̃sumit̃ bonꝰ. ⁊ ad istud accedit. C. de cohortalibus. l. cohartalis. ⁊ de ꝑ̃sumptionibꝰ dixi plene. C. de ꝓba. l. j. ⁊ ad h̃ etiã facit ꝓuerbiũ. sepe solet filiꝰ similis esse pr̃i. ⁊ illud nõ

põt mala arbor fructũ bonũ facere[iudiciũ]id est actio.[redbitoriam: vel iudiciũ].i.act.in factum.

Si quid ita. In .§. isto ponitur ⁊ ali⁹ casus in quo hʒ locũ act.in factuʒ.ecce emisti a me mãcipiũ hoc pacto si nõ placeret tibi infra certuʒ tps redhibeat valet hec ꝯuẽtio:certe sic:ʒ si nõ est tps adiectũ poteris agere infra.lx.dies act.in factũ ad redhibẽdũ postea nõ:ʒ si ꝯuenit vt in ppetuũ possit fieri redhibitio valet hec cõuẽtio. Unũ sciatis ꝙ si.lx.dies sunt elapsi subest iusta cã dat act.in factũ post.lx.dies ⁊ in cause cognitione vsat si mora fuit adhibita p venditorẽ:aut fuit absens aut aliq iusta cã iteruenerit ppter qõ mãcipiũ redhibere nõ potuit:⁊ etiã in ista act.in factũ eadẽ sunt seruãda de accessionib⁹ rei reddite:⁊ de fructib⁹ eius ⁊ de morte eius q̃ dicta sunt.s.in aliȷs edilicȷs act.q: q̃ emptioni accedũt partẽ esse emptionis prudẽtib⁹ visum est.h.d.iste.§.videatis expositionẽ littere.vsqꝫ in fi.l.[cã cognita iudiciũ dabit].i.act.in factũ.ʒ qd versatur in cause cognitione statim annectit in cause autẽ cognitione ⁊c.[qõ].s.mãcipiũ[ei].i.emptori.[magis].i.valde[displicuerat] ⁊ ad hũc.§.facit.s.de resci.vẽ.l.si ꝯuenerit.[dicta sunt] de parte habuistis.s.e.l.§.si ancilla.de fructibus ⁊ accessionibus habuistis.s.e.l.cũ aiũt.§.vlti.⁊.l.seq.⁊ de hoie mortuo habuistis s.e.l.§.idem ait hoie mortuo.⁊.§.si mancipiũ.⁊ facit ad hoc etiã j.e.l.ediles aiũt.§.loquunt.sic q̃ q̃ in legib⁹ pdictis dicũtur de redhibitoria act.eadẽ ⁊ circa hãc act.in factũ dicẽda sunt vt hic dr.

Itaqꝫ sicut. In lege ista dicit:sicut si venditor vẽdit mãcipiũ dʒ pdicere de morbo vitiove ⁊ de ceteris q̃.s.dicta sunt: ita si vendit fundũ ⁊ dicit accedere hoiem stichũ fundo dʒ pdicta oĩa pdicere:⁊ hec sunt vera siue venditor dixit hoiem stichũ fundo accessurũ siue dixit generaliter oĩa mancipia q̃ in fundo sunt accessura.vt vnũ sciatis ꝙ sicut ille q vendidit fundũ eũ dʒ pstare integrũ:ita dʒ pstare rem integrã q̃ accedit fundo: al's erit ex empto actio:puta si dixit dolia accessura ⁊ non erant integra. Itẽ omnia hec vera sunt qñ vẽditor dixit certũ corpus accessurũ: verũ si qs vendit seruũ cũ peculio nõ tenet pstare mãcipia q̃ in peculio ei⁹ sunt sana:q: nõ dixit certũ corpus accessurũ:sed dʒ pstare peculiũ tale quale est:sicut est etiã si aliqs vendit hereditatẽ vel peculiũ serui non dʒ pstare res integras: sed quales sunt: nec erit locus curuliuʒ edicto circa corpa q̃ sunt in hereditate aut in peculio.et idẽ si venditor vendit fundũ cũ instrumẽto: ⁊ in instrumento mãcipia sunt nõ debebit prestare illa mãcipia sana:sed qualia sunt ⁊ hec oĩa sunt vera nisi aliud actũ specialiter proponat: ʒ si res vendita est ⁊ illi rei accedit seruus:si res est in cã redhibitionis ⁊ ipe seruus similiter redhibet:ʒ al's nõ fit in cã redhibitiõis.h.d.ista lex cũ.l.seq.videatis expositionẽ lr̃e.[itaqꝫ sicut supi⁹].i.superioribus legibus positis.s.e.l.j.§.aiũt ediles.[de morbo] rei principalis[cõpellit] venditor.vñ no.ꝙ ea pstant in accessionibus q̃ in principali:vt.j.e.l.pri.⁊.s.de act.emp.⁊ vẽ.l.ex empto C.si qs rẽ.⁊.l.fundi. Sed ad princi.hui⁹ legis opponit: ista lex videtur velle ꝙ hõ accedat alteri rei videt s.j.e.l.iustissime.in pn. Ad qõ vos dicetis ꝙ hõ nõ põt accedere alteri rei cui nõ fit accessio vt ibi:sed alteri rei cuius est accessio:sed q: hñ possum vẽdere fundũ cũ seruis q colũt fundũ vt hic.⁊.j.e.l.pri.[si generaliter]sub.dictũ sit[accedant venditioni]sed ad illud qõ hic in fi. huius legis dr.opponit ⁊ videt ꝙ si certa sit accessio sicut res pncipalis dʒ prestari non vitiosa:ita eius accessio:secus si incerta sit accessio:vt.j.l.prori. Ad qõ põt dici pluribus modis. ⁊ vno modo sic qõ hic dr.j.l.prori.corrigit. vel dicatis secũdo modo sic siue accessio sit specialis:vt si vẽdo fundũ ⁊ dico ei stichũ seruũ accedere:vel si vendo fundũ ⁊ dico ꝙ seruus qui est in fundo accedat:⁊ ita dico generaliter:sicut de principali debeo dicere ita de accessione:⁊ ita loqtur lex ista:sed si dicerẽ de accessione non expresso ppio noie vel appellatiuo:tũc nõ teneor dicere de accessione.verbi gratia:tibi vẽdo hereditatẽ p cõsequens vendo tibi seruos hereditatis:hoc casu pstare debeo quales sunt: ⁊ sic loqtur lex seqũẽs. Dr sequitur[pinde ⁊c.fuerint]vt.s.de act.emp. ⁊ ven.l.qcqꝫ.⁊.l.penul.§.vlti.[accessurũ]sub.expresso ppio nomine vel appellatiuo.⁊ sic soluit cõtra.s.l.pri.vt ibi dixi.[redhibeatur]puta prediũ:q: ibi erat herba pestifera.vt.C.e.o.l.vl.[redhibetur]et ideo si res principalis vẽdita redhibetur ⁊ accessoria vt hic dicitur.

Cum eiusdem generis. In lege ista cũ duabus seq.agit de eadẽ materia.⁊ dr si plures serui eiusdẽ generis simul vẽdant q: oẽs sunt comedi vl' tragedi vel satiri vel oẽs faciunt vnũ chorũ:si oẽs essent in cã redhibitionis planũ esset:q: de oibus ageret redhibitoria:ʒ si aliquis est in cã redhibitionis ⁊ aliqs nõ.qd erit refert vtrũ in vniuersos ⁊ singulos pciũ constituat:si in vniuersos vna est vẽditio nõ plures:⁊ iõ oẽs debẽt redhiberi vel nullus:sed si plures sunt venditiones q: in singulis pciũ ꝯstitutũ est debet agi redhibitoriã p vno:interdũ tñ dũ singulis preciũ cõstituit vnus redhibet pro alio:⁊ si vnus est in cã redhibitiõis oẽs aliȷ redhibent: vtputa si sunt comedi vel quadriga:vel si mule pares erant: ita ꝙ neutrũ nisi oẽs expediat habere:vel talia sunt mãcipia ꝙ vnũ nõ potest a reliquo separari rõne pietatis:vt q: ista mancipia sunt parentes ⁊ filiȷ vel fratres:vel sunt cõiuncta simul cõtubernio. sic ergo si plura mancipia vendunt vno precio vna est emptio:⁊ de vno eo põt agi redhibitoria de ꝯsensu vtriusqꝫ partis:⁊ fiet estimatio pro bonitate eius si preciũ confuse p vniuersis mancipiȷs fuit ꝯstitutũ:sed si preciũ fuit ꝯstitutũ p quolibet tunc pciũ eius redhibet. h.d.ista lex.cũ duab⁹ seq.videatis expositionẽ littere. [velut comedi]sub.q pariter referebãt comedias vnus cãtãdo alter subcantando vel respõdendo:⁊ erant satiri q referebãt aliquã cantilenã ad reprehẽsionẽ alicuius vt sunt noĩe pathethic [vel chorus] dr chorus seruo vt faciunt prouinciales ⁊ singuli in regno apulie:⁊ dum primus canit aliȷ canũt eodem nomine ⁊ ita chorus ponit hic p numero psonarũ ad psallendũ destinatarũ cũ instrumento quodã qõ dicit chorus.⁊ sic al's accipit.j.de leg.iȷ.l.si chorus.qñqꝫ ponit p mensura:qñqꝫ p loco: qñqꝫ p vẽto.vñ versus. Cantat dulce chorus bacchat flamine chorus. Est mensura chorus est locus ipe chorus. Dr sequit in littera.[refer re ait]scʒ african⁹ q fecit legẽ istã[qõ].i.q̃ questio pertinet etiã ad id qõ sequit[pleruqꝫ]ista lex dicit idẽ ꝙ superior in dicendo exẽpla.[etiã nõ morbosa redhibent].s.etiã si p singulis fit pciũ constitutũ.[sibi coniunctis]vt marito ⁊ vxore.[obseruari oportet].s.vt nõ separent hmõi psone: ʒ ppter vnã ⁊ alia redhibeat vt hic.⁊ ad istud accedit ꝙ nõ debet separi.C.cõia vtriusqꝫ iudiciȷ.l.possessionũ[cõseq debebit]Dr signori vos habetis in lege ista si plures sunt comedi vel tragedi ⁊ empti sunt oẽs vno pcio vna est emptio:sed si sunt empti diuersis precȷs tot sunt emptiones quot sunt serui: primo casu cũ oẽs serui sunt empti vno pcio redhibent oẽs ratiõe vni⁹:si emptor vult etiã vẽditor q: alter nõ vult rñdere nisi oẽs redibeant:vel si vtriqꝫ placeat in solo morboso pcedet redhibitio:vt in.l.ista si plura.⁊.j.eo.l.penul. Sed ad legẽ istã cũ eiusdẽ opp.⁊ signat s.j.e.l.ediles.§.si plura. Ad qõ põt dici duobus modis ⁊ vno modo sic:hec est regula si plures serui eiusdem officiȷ vẽduntur ⁊ vno pcio:si vnus est in causa redhibitionis: ceteri sunt in causa redhibitionis: si autem diuersis precȷs non nisi cum emptor non esset empturus alium sine reliquo: vel nisi ratione affinitatis: vel nisi hoc edictum esset vt in.l.pleruqꝫ.⁊ in.l.si plura.⁊.l.ediles preallega.§. vel refert an plures serui vendunt vno precio aut diuersis:si vno precio vna est vẽditio:si vn⁹ redhibet ⁊ ceteri vt in prin.hui⁹ legis cũ eiusdẽ.si diuersis pcȷs vendunt:tũc vno redhibito ceteri redhibent ⁊ vnũ nõ erat empturus sine reliq̃:si aũt erat empturus aliũ sine reliquo:tunc nõ redhibetur vnus sine alio ratione affinitatis vt in lege ista ⁊c.

Precipiunt ediles. Uos quasi omnia verba posita.s.e.l.j.exposita habuistis:verũtñ circa ea ediles adȷciunt alia verba ⁊ sunt talia:q: ediles pcipiũt ne veteranũ mancipiũ vendat p nouicio.nã per istũ edictũ puidetur ne emptores a venditoribus decipiant.nã pleruqꝫ solẽt mãcipia veterana vendere p nouicȷs:vt pluris vendãt:q: psumptio est ꝙ mãcipia nouicia sunt dociliora ⁊ habiliora ad oẽ ministeriũ q̃ sint trita ⁊ veterana:⁊ iõ vẽditores seruo vendunt mãcipiũ veteranũ p nouicio:sed h̃ p istud edictũ phibet:⁊ iõ si mancipiũ veteranũ p nouicio vẽditũ fuerit redhibetur. h.d.ista lex videatis expositionem lr̃e.[ne veterator]sub.seruus[p nouicio veneat] ⁊ dicit veteranũ mãcipiũ qõ nõ recipit correctionẽ.nouiciũ dicit qõ est aptum ad reformandũ:vt in.l.ista habetis.⁊.j.e.l.vlti.in fi. [⁊ hoc edictũ]verba vlp.sunt.[reformare] sub.ad frugẽ melioris vite.[q: igitur venalitiarȷ].i.venditores seruo:sic accipit s.man.l.mandatũ[interpellant]vt faciũt mercatores emptores pannorũ:ita faciũt venditores mancipio.al's interpellãt.i.obscurant:puta tondendo eos ⁊ balneando ⁊ impinguendo eos vt iuuenes videantur:⁊ sic ponitur.s.de contrahen.emp.⁊ ven.l.labeo ait si vestimenta.[redhibebitur.]accedit.s.e.l.vlti.

Ediles aiunt. verba ediliũ curuliuʒ iumentorũ aliqd edixerũt modo ponit hic qd edixerunt ⁊ aiunt ediles illi qui vẽdunt iumenta palã ⁊ recte dicant:si qd morbi vel vitiȷ insit. Itẽ venditores q tpe vẽditionis ornãt iumẽta freno sella: ornamenta tradant: ⁊ si predicta nõ tradant possunt peti ornamenta tradi si tradantur tñ vitiosa põt agi noĩe ornamentorum viciato:vel si nõ tradant põt agi infra.lx.dies:sed si iumentuʒ est morbosum vel vitiosum.põt agi redhibitoria infra sex mẽses quãto minoris

quātominoris infra annū.h.d.iſta lex in princi. videatis expoſitionem littere.[vtiqꝫ]incipit ſcōm dictum[ornata freno ⁊ ſella] ⁊ ſimilibus ornamētis.[tradent̄]ſub.niſi excepta fuerint.[ſi qd ita factū non erit].i.ſi iumentū cū ornamento nō tradat̄: ⁊ ornamenta ſunt vitioſa vel iumentum eſt vitioſum.[in diebꝰ.lx.]ſub. iudiciū redhibitoriū dabimus.Or ſignori vos habetis in princi. huius legis ꝙ illi q vendūt iumenta palā ⁊ recte dicant: ſi quid
1 morbi ⁊c.vt dixi in caſu dicatis.vñ not. † hic ſi vendit̄ iumentū cum ornamētis ⁊ ornamenta non tradant̄: vel ſi tradant̄ vitioſa tradunt̄ agit̄ infra.lx.dies tm̄ redhibitoria vt hic dicit̄. ſic ⁊ alibi agit̄ redhibitoria infra.lx.dies tm̄:ſi non caueat venditor de his que iubent ediles: vt.s.e.l.ſi vēditor. Itē ⁊ alibi agit̄ redhibitoria infra.lx.dies tm̄:vt.j.e.l.ꝙ ſi nolit.§.in factū.⁊.§.q mancipia. ⁊.§.ſi qd.⁊ ſicut ꝓ morbo mācipij agit̄ redhibitoria vel quātominoris:vt.C.e.l.ij.ita ſi iumentū eſt vitioſum vt hic dicitur.

Si iumenta. In.§.iſto dicitur:vēdidiſti mihi paria iumēta vno precio ⁊ alterū eſt in cā redhibitionis:nunquid ꝓpter morbū vnius redhibet̄ vtrūqꝫ: certe ſic.h.d.iſte.§.videatis expoſitionē lr̄e.[iudiciū].i.actio in factū[redhibeat̄]etiā nō morboſum ꝓpter morboſum:etiā ſi diuerſis precijs fuerint vendita:vt.s.e.l.cum eiuſdem.plene dixi.⁊ j.e.l.§.ſi plura.

Loquuntur ediles. In primo dicto tractāt ediles de mancipijs redhibendis:in iſto tractant de iumentis redhibendis: ⁊ eſt eadē cā iſtius edicti ſicut alterꝰ:q2 ſicut mācipia redhibent̄ ita iumēta:⁊ ſicut ꝓ mancipio mortuo pōt agi redhibitoria:ita ꝓ iumen
2 to.nā qcquid in illo diximus: ⁊ in iſto edicto hꝫ locū.† Unū ſcia
a tis ꝙ iumentoꝝ appellatione cōtinent̄ pecora[a] lꝫ aliqñ aliter accipiamus iumēta aliter pecora: ſꝫ nunqd appellatione iumentorum cōtineant̄ boues:certe nō: ſꝫ appellatione pecoris ⁊ boues continent̄:⁊ tñ agit̄ hoc edicto ꝓ boue morboſo. Unuꝫ ſciatis ꝙ quedā ſunt q̄ morbū faciūt in mācipijs q̄ nō faciūt in iumētis:vt puta ſi mulus caſtratꝰ eſt nō ꝓpter hoc vitioſus eſt:q2 nō ꝓpter h̄ debilior nec vilior cum nō ſit habilis ad generādū: ⁊ iō nō redhibet̄ mulus:nec ob hoc ipm ſunt vitioſa ꝙ ſunt caſtrata oīa aīalia niſi ſint facta ꝓpter hoc debiliora: ſꝫ ⁊ ſi caſtratus equus ſanꝰ eſt ſicut ſpado: ſed ſi vēditor ſciuit ⁊ emptor ignorauit tenet̄ venditor act̄.ex empto.ſꝫ qd ſi mula vēdita eſt talis q̄ nō pōt trāſiungi nunqd eſt ſana: ⁊ rñdet̄ ꝙ ſic:ſꝫ ſi mula eſt talis vt niſi vnū iuguꝫ patiat̄ nō eſt ſana:vñ huic edicto locus eſt.h.d.iſte.§.videatis expoſitionē lr̄e.[de iumētis redhibēdis]ſub.in p̄mo edicto de mācipijs redhibendis:vt.s.e.l.§.j.[redhibendoꝝ] ſub.vt occurrat̄ fallacijs vēditoꝝ:vt.s.e.l.§.j.in v̄.cā huius edicti.[mācipiū pōt] vt.s.e.l.redhibere.§.j.⁊.l.ꝙ ſi nolit.§.ſi mācipiū.ſꝫ q̄re dicit lr̄a. ⁊ fere ⁊c.Rñ.iō dicit fere:q2 mācipiū pōt eē fugitiuū ⁊ erro.vt.s. eo.l.qs ſit fugitiuus.in prin.⁊.j.ſi quadru.pau.fe.di.l.j.§.j.vel fere dr: iō q2 aliqd dr morboſum in mācipio.ſ. ꝙ ſit caſtratū qd nō eſt in iumēto:puta in mulo:vt.j.e.§.in ver.etem̄ ſunt q̄dā.[aliud ſignificat̄ pecoris appellatione.]Uere aliud eſt:q2 oē iumētū eſt pecus:q2 nomē pecoris eſt nomē generale:ſꝫ pecus nō eſt iumentū:vt.j.colligit̄.[idcirco].q.d.ꝙ nō oīa aīalia iumētoꝝ appellatiōe ꝯtinent̄.eulogiū:ſermo gñalis oīa aīalia ꝯprehendens[hec ſunt]ſub.q̄ ſequūtur ſtatim.[q̄ de iumētoꝝ ⁊c. cōtinebunt̄] ⁊ tñ hoc edicto agit̄ ꝓ boue vitioſo:vt.j.eo.l.bouē.in prin.[neqꝫ morbi].ſ. corpis.[neqꝫ vitij].ſ.animi.[habilis]ſub.mulus[caſtratum].i.caſte natū:vt differat a ſequēti. [ſicuti ſpado].ſ. equus. [ex empto eſſe actionē].ſ.ciuilē ad intereſſe:vt.s.de act̄.emp.l.ex empto.§.ſi qs v̄ginē.[vt non poſſit trāſiūgi] ⁊ hoc pōt videri in mulis ⁊ bobus.nā eſt aliqñ ꝙ due mule trahūt currū et vna mula trahit tm̄ ex parte dextra:ſꝫ ſi velletis ponere eā ex parte ſiniſtra potiꝰ poſſetis eā interficere: ⁊ idē eſt in bobus.vñ pōt trāſiūgi qñ pōt trahi ad vtrāqꝫ partē ⁊ trahit[ingenio].i. ſub illa planeta.[ſanam non eſſe]ſub. ſi ita nata eſt: ſꝫ ſi ex accidēti eēt forte culpa carrucarij nihilominus ſana eſſet.

Non tantum. In.§.iſto dr ꝙ in iumētis nō tm̄ hꝫ locū redhibitoria ob morbū et vitiū:ſꝫ etiā hꝫ locū redhibitio ſiue vēditor iumēti aliqd dixit vel ꝓmiſit: ⁊ aduerſus dictū ꝓmiſſum ve factū inuenerit: q2 ſicut ꝓ mancipijs pōt agi redhibitoria ſi aduerſus dictū ꝓmiſſum ve factū fuerit:ita ꝓ iumētis.h.d.iſte.§.accedit.s.e.l.j.§.j.⁊.l.qs ſit fugitiuus.in ſi.⁊.l.ſeq.⁊.l.ſciendū.in princip.⁊.§.dictum.

Uendendi autem cauſa. s. habuiſtis ſi mancipiuꝫ vendat̄:ſi ornatꝰ ⁊ ornamēta nō tradant̄ agit̄ redhibitoria infra lx.dies:ornatū dicimꝰ ſi in ipſa vēditione ornatū eſt: vñ hoc edictū hꝫ locū cuꝫ ornat̄ vēdendi cā:nō ſi itineris cā ornatū eſt hꝫ locū hoc edictū.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem lr̄e.[deinde venire]vñ in hoc eſt differētia inter ꝑſonetas ⁊ ruſticos.nā proſonete qñ volūt equū alicuiꝰ vēdere valde ornāt equū quē vendunt ⁊ tñ cū ꝑuenit̄ ad id ꝓ quo debēt dare equū:dicūt ipſi iſta ſella eſt mea nō illius cuius eſt equus:ſꝫ ruſtici nō ita faciūt:q2 ruſtici habent tm̄ capiſtrū ad caput: ⁊ hoc faciūt q2 vbi equus ornat̄ vendēdi cā debēt tradi emptori ornamēta:q2 nō ſine miniſterio dixerūt ediles:iumēta q̄ vendēdi cā ornata ſunt:q2 tūc hꝫ locū iſtud edictū:niſi aliud ageret̄:q2 tunc ꝯctus ⁊c.vt.s.depoſi.l.j.§.ſi conueniat.ſꝫ ſi aliqs equitat equū ſuū vſqꝫ mutinā: ⁊ ornat eū ſella et freno:ſꝫ ſi aliqs obuiat ei in via ⁊ emit equū ipſius nō tenet̄ tradere ſibi ornamēta: ⁊ hoc eſt qd vult dicere lr̄a iſta in fine.

Si plura. In.§.iſto dicit̄ ſi plura ſunt iumenta vēdita: ⁊ ornata erant vendendi cā: ⁊ vnius iumenti ornamētū nō tradit̄ nō ꝓpterea redhibent̄ alia.nā ſi vēdūtur plures iugi mulaꝝ ⁊ vna eſt vitioſa nō ꝓpterea alia redhibētur:ſꝫ ⁊ ſi vēdūtur iumēta paria ⁊ vnū eſt vitioſum nec pōt ſeparari vnuꝫ ab alio: tunc vno redhibito ⁊ aliud redhibet̄:q2 vtriqꝫ conſulit̄ dū iumēta nō ſeparant̄: ⁊ idē eſt ſi triga vel quadriga vēdatur:ſꝫ ſi duo ſunt paria mulaꝝ ⁊ vna mula ſit vitioſa vel vnuꝫ par:ſolū par redhibebitur alteꝝ:nō:ſed ſi nondū ſunt paria cōſtituta ſed ſimpliciter vendunt̄ quattuor mule vno p̄cio: ſi vna eſt vitioſa illius mule erit redhibitio nō oīm. Sed qd ſi ruſticus dicit habeo equitiū nō vēderē vnū caput ſine alio: ſed equitiū vendam:nunqd ꝓpter vniꝰ morbū cetera redhibent̄: certe nō:ſi vno precio equitiū fuerit diſtractū vbi ſeparari nō poſſunt.nā ſicut in ſeruis dictū eſt ꝙ ꝓpter vnius morbū redhibet̄ alius ſi eſſet inutilis ſine alio:puta q2 eſſent tragedi vel comedi vl̄ fratres vel mimi:q2 hi ſeparari nō poſſunt.h.d.iſte.§.cū.l.ſeq.vſqꝫ ad.§.deinde aiūt. Or videatis expoſitionē lr̄e.[vtrūqꝫ redhibeat̄] ⁊ idē ſi diuerſis precijs emeret̄ ⁊ vnū eſſet inutile ſine alio.vt.s.e.l.cū eiuſdem in ſi.⁊.l.ſeq.[erit tota]ſub.q2 non expedit alteꝝ habere ſine alio[ſpolia].i.vniuerſitas iumentoꝝ [vel mimi].i. ioculatores. vt.s.e.l.cū eiuſdē.⁊.l.ſi plura.[ſeparādi] ſub. ⁊ iō propter vnius morbum cetera redhibent̄.vt.s.eo.l.cū eiuſdē.⁊.l.ſeq.⁊ ſe.[deinde aiunt ⁊c.]vos in ſuperioribus habuiſtis duo edicta curuliuꝫ edilium vnum cū vendunt̄ mācipia. aliud cū vēdunt̄ iumēta ornata.modo ponit̄ tertiū edictum edilium curuliuꝫ.⁊ expedit iſta ſcire ſcholaribus.[aiunt ediles ne quis canem:ne quis verrem] ne qs minorē aprū/vrſum/lupū/pāntherā/leonē vel aliā ferā que nocere poſſit ſolutā vel ligatā teneat eo loco per quē vulgo iter ſit:qd ſi fecerit ⁊ homo liber perierit ducentoꝝ aureoꝝ penā patietur:ſi autē nocitū erit libero hoī puniet̄ vt iudici videbit̄:ſed ſi nocitum eſt alijs rebus dupli penā patiet̄.h.d.iſte.§.videatis expoſitionē lr̄e cum duabꝰ legibus ſeq.[vel minorē aprū]q fortior eſt:vt dicunt venatores.[leonē]ꝫeuma eſt hic.[ſolidi].i. aurei ⁊ econtra.vt inſtitu.de pena te.li.[ducenti].ſ.ꝯdēnabit̄. [ſi nocitū libero hoī eſſe dicetur]ſub.in corpe ita ꝙ nō perierit.[cōdemnabitur]ſub.nō habita rōne diuerſitatis difformitatis ſꝫ impēſarū tm̄ in curatione factaꝝ ⁊ operaꝝ amiſſaꝝ ⁊ amittēdarum. vt.s.ſi quadru.pau. fe.di.l. in hac lege.[dupli]concor. inſti. ſi quadru. pau.fe.di.§.vlti.⁊ dixi.s.ſi quadru.pau.fe.di.l.inferis.

[a] ¶Continētur pecora. Et an appellatione beſtie veniat beſtia mortua ſtā teſtatuto ꝙ ꝓ q̄libet beſtia groſſa ſoluat̄ tm̄ ꝓ gabella. vide bar.in l. cū dlanionis.§.aſinā molendinariā.ff.d fū. inſtru. ⁊ an appellatione auiū cōtineant̄ gallie.vid bar. in.l.auibus j.de leg.iij.

Bouem. Or ſignori ex quo iuriſcon. poſuit vobis omnia tria capita huiꝰ edicti amodo mixtim tractat aliqñ de primo ⁊ aliqñ de ſcdo:aliquādo de tertio edicto: ⁊ dr hic: ſi dñs bos cornupetit vel dña mula pede ꝑcutit vitioſa intelligunt̄: ſed ſi iumentum ſepe ⁊ ſine cā turbat̄ vitioſum eſt.h.d.prin. huiꝰ legis videatis expoſitionē lr̄e.[bouē q cornupetit].i.percutit vel q̄rit percutere. ſic ſumitur.s.ad.l.aquil.l.⁊ ſi quocūqꝫ dicuntur.accedit.s.ſi qua. pau.fe.di.l.j.§.ait.

Qui ad amicum domini. In prin.huius.l.tractauit de ſcdo capite huiꝰ edicti.in.§.iſto de ſcdo capite.ſeruus videbat dñm iratum:ſeruus iuit ad amicū dñi vt impetraret a domino veniā al̄s ꝑpetuo nō reuerteretur: nunqd iſte ſeruus eſt fugitiuus:nō:q2 fugere nō eſt tm̄ ꝯſilij imo facti.Unū ſciatis ſi ſeruus fugit a dño ſuaſione alterꝰ fugtiuus eſt:lꝫ ſuaſione alterius non fugiſſet.h.d.accedit.j.de verb.ſig.l.fugitiuus.

Si ſeruus meus. Seruus meꝰ ſeruiebat tibi bona fide: fugit: erit fugitiuus ſic:niſi fugeret ad me dñꝫ.h.d.q2 bone fidei poſſeſſor loco dñi habet̄. C. de fur.l. apud antiquos[id fecit]q2 tunc non dicitur fugere.

Mortis. Si ſeruus ꝯſciuit ſibi mortē vitioſus dicitur eſſe: ⁊ dr ꝯſcire mortē:q2 ꝓpter nequitiā vel malos mores: vel ꝓpter delictuꝫ a ſe ꝯmiſſum id fecit:nō autē ſi ꝓpter dolorē corpis fecit quem nō poterat pati.h.d.vñ vēditor dꝫ de hoc emptorem certiorare.

s.e.l.j.§.j.[fecerit] q2 tūc nō videt̄ vitiosus. inde est si hō liber ꝛc. C. de bo. eorum q mor. sibi consci. l.j. ꝛ.ij.

Si quis. Emi a te seruū q erat in cā redhibitionis ꝛ emi ignorās: iste ꝯsciuit sibi mortem fuit rapt⁹ egi bono. rap. in q̄druplū fui consecutus: postea s̄uū redhibeo: nūqd debeo reddē q̄druplū: sic. ſʒ qd si a seruo passus sum iniuriā: nunqd ꝙ assecut⁹ sum act. iniuriaꝝ debeo reddere nō: ſʒ si s̄uus loris est cesus ꝛ emptor egit id qd assecutus est tenet̄ reddere: vt. s. eo. l. qd aūt. in fi. [venditori] q2 nō est assecutus ꝑpter s̄uū: ſʒ ꝑpter suā iniuriā vt. s. de peti. here. l. at vbi. [celsus] .i. seruus [egerit] quia ista reprehendere tenetur si seruus redhibetur.

Aliquando. De natura redhibitorie act. est vt si dissoluat̄ ꝯct⁹ reddatur res empta ꝛ accipiat̄ p̄ciū de natura quātominoris nō est: aliqñ tñ q agit quātominoris assequit̄ vt hō redhibeat̄: puta si seruū furiosum emit vel lunaticū vel talē quē nō expedit habere. h.d. [recipiat̄.] accedit. s. e. l. §. illud. ꝛ. l. ob q̄ §. j. ꝛ. j. de excep. rei iudi. l. si is qui. §. j.

Si quis. Si qs ꝑ mancipio egerit redhibitoria cā fraudādi creditores nō acturus: al's tenebit̄ creditorib⁹ ꝑpter tale mācipiū qd redhibuit in fraudē creditoꝝ. h.d. accedit. s. de ali. iudi. mu. l. ex hoc. in fi. ꝛ. l. seq. ꝛ. s. de iureiu. l. postea. §. si quis.

Pignus. Si emi seruū: ꝛ postea istū s̄uū alicui obligaui ſʒ illuʒ redhibeā: nihilominus remanet obligat⁹ si eū alienasset: ſʒ ꝛ nisi luatur ꝛ tunc redhibeat̄. h.d. ꝛ accedit. s. de in di. adiec. l. j. in fi. ꝛ. l. ij.

Si sub conditione. Emi seruū morbosum sub cōditione: nunqd pēdente ꝯditione potero agere: redhibitoria nō: vnde sicut pēdēte condi. nō possum conuenire ex vēdito: ita redhibit. ꝛ si egi redhi. ꝛ postea extitit cōdi. nihilominus manente ꝯdi. agere potero. h.d. [poterit.] accedit. s. de pig. l. grege. §. etiā. [interdū ꝛc.] aliqñ vēditio est pura ꝛ tñ est in suspēso: ecce seruus in quo habeaas vsūfrū: et ego ꝑprietatē aliquid emit anteꝙ̄ soluat preciū est in suspēso cui querat: sed si soluit preciuʒ de pecunia ꝑprietarij videt̄ q̄sisse ꝑprietario ꝛ ei dabit̄ redhibitoria. h.d. [acq̄sitū] accedit. s. de vsufru. l. ſʒ ꝛ si qd. §. interdum.

Iustissime. ꝙ hō nō possit accedere rei q̄ minor sit ne aliq̄ fraus edicto vel iuri ciuili fieret qd est ꝑpter dignitatē h̄uane ꝯditiōis nō illa rōne qd nō sit maior alia re: q2 idē in ceteris reb⁹: ſʒ ꝛ alia res pōt accedere hoi: q2 si vendis mihi seruū pōt ei accedere ordinarius. Itē si vēdis seruū ordinariū pōt ei accedere vicari⁹. h.d. [iustissime] .i. iusta rōne victi. [edicto.] pone vēdis equū ꝛ dicis ꝙ stichus accedit ꝛ q̄. equus est morbosus nō fieret fraus edicto si ꝑpter morbū equi seruus redhiberet̄. [aut iurādi.] pone emi equū quē expedit mihi habere si dicerē accedere rē quam nō expedit habere fieret fraus iuri ciui. [rebus] qd vna maior alia nō redhibeat̄. vñ vt tollatis ꝯria arg. dicetis ita: hō nō p̄t accedere alteri rei ꝑpter dignitatē humane cōditionis cū nō possit esse accessio. s. eo. l. itaꝗ. ꝛ. l. p inde. ꝛ. s. de ꝯhen. emp. l. in emptione. in prin. vel dicatis hō nō ascriptus nō accedit alteri rei: vt hic sed hō ascriptus sic. vt in. l. ꝯ. ꝛ not. hic tantā esse dignitatē h̄uane conditionis vt alie res accedunt ei: accedit. s. de sta. ho. l. j. ꝛ s. de vsu. l. vetus. ꝛ. j. de vsur. l. in pecudum.

Proponitur actio. Cōtingit ꝙ plures vendūt mācipiū morbosum vel iumentum indubitanter ne emptor distinguat̄ in plures aduersarios dʒ agere cū illo q hʒ maiorē partē mācipij: ſʒ si a quolibet emeret partē cū q̄libet ageret: hoc modo agit̄ cū venalitiarijs: nā hoc genus hominum potius ad lucrū turpiter faciēdū proni sunt. h.d. [litigare] s. de exac. l. j. in fi. [seruus] tāta est intentio ꝓsoneticoꝝ ꝛ mancipiorum turpiter querere ꝛ barratare.

In redhibitoria. Emi a te mācipiū vitiosuʒ vl' morbosum ignorās illō eē in cā euic. nūqd potero te ꝯuenire ꝑpter euic. ꝛ ꝑpt̄ morbosuʒ: ꝛ vr̄ ei ꝙ itereēt mea eum sanū ex q̄ euict⁹ est: ſʒ interest mea ꝑpter opas: q2 esto ꝙ possit euinci possem vti opis suis: ꝛ iō potero agē ad intereē redhi. vl' ꝙ̄tominoꝝ ꝛ ēt ꝑp euictionē. h.d. [oblig. ꝛc.] in id qd euict⁹ est. [ēptoris. accedit. s. si quis cau. l. qui autē. §. illud. s. de eden. l. vbi. in fine.

Redhibitoria actio. Actio redhibitoria hʒ duplicē cōdēnationē aliqñ est in duplū: aliqñ ē in simplū ecce si venditor q vēdit iumētū ꝛ est in cā redhibitiōis ꝛ nō vult reddere p̄ciū vel ei⁹ accessionē ꝯdēnabit̄ in duplū: al's i simplū. h.d. [ꝯdēnationē] .i. dupli. nō ꝑcedit iudex aliqñ in duplū: aliqñ in simplū vt seqtur. [videt̄] quomō sciem⁹ h̄: certe dicet iudex vēditori: si appeat in cā redhibitionis vis reddē p̄ciū: si dicit volo ibi ꝯdēnat̄ in simplū: al's in duplū. simile no. s. de act. emp. l. j. in p̄n.

Cum mihi. Vēdidi tibi s̄uū morbosuʒ redhibes eū mihi: nūqd dʒ eū ꝑmittē furtis noxijs ꝗ solutū nō: nisi iussu tuo furtū vl' noxā ꝯmitteret vel eū alienasset sed si agat̄ redhibitoria vel quātominoris ꝛ emptor eū manumisit nō dʒ posse agere sicut ꝑ mortuo hoīe: nō pōt agi elapsis sex mēsib⁹: ſʒ cū sine culpa emptoris vel ei⁹ familie vel procuratoris mortuus est. h.d. cū. l. se. [alienaueris.] simile. s. mā. si ꝓcuratorē in fi. ꝛ. s. de here. vē. l. ij. [periret] C. de euic. l. si qs s̄uo. [manēt] nō elapso āno: nec ꝯdicit. s. e. l. redhibē. ꝛ. l. qd si. §. j. [velit] propter damna que passus est. s. eo. l. ediles. in fi. ꝛ. l. seq.

Non nocebit. Si emptor non egit redhibitoria infra sex mēses nihilominus poterit agere quātominoris. h.d. C. e. l. j.

Ei qui seruum. Vendidisti seruū. ligatū nunqd teneris mihi si est fugitiuus vel erro nō: q2 eoipo: q2 vendis ligatū videris dixisse fugitiuū vl' erronem: ꝛ plus fuit ligatū tradere ꝙ̄ dicere: al's fugitiuū esse vel erronē. h.d. ꝛ ita habetis hic ꝙ pōt aliqs declarare voluntatem suā nedū v̄bo imo reb⁹ ꝛ factis. ꝛ accedit. s. de leg. ꝛ cō. l. de qb⁹.

In edilicijs. Si emptor egit redhibitoria vel quātominoris ꝑ seruo q sit fugitiuus hñ p̄t repelli a vēditore: tu sciebas fugitiuū esse: vñ nō debuit certiorari q sciuit. h.d. [absoluatur] q2 si emptor scit nō agit: q2 nō est decept⁹ q sciuit vt. s. eo l. j. §. si intelligat̄. s. de act. emp. l. ij. in fi. [edilicie ꝛc.] actiones edilicie ꝯpetūt heredi emptoris ꝛ ꝯ heredē vēditoris: ꝛ in eis queritur d̄ facto heredis si q̄ accesserūt: ꝛ agit̄ istis nō solū ꝑ mācipijs imo ꝑ oi aiali. h.d. [ꝯpetet] infra. vi. mēses: vel annū vtilē. vt. C. eo. l. j. [alius] puta de iumētis ꝛ pecorib⁹. s. e. l. ediles. ꝛ. l. houē.

Cum redhibitoria actio. Emi seruuʒ habētē in ſe plura vitia ignorabā tñ ꝑpendi de vno vitio pro illo vno ago redhibitor. act. nunquid debeo predicere: ꝛ si appareat aliud vitium de illo agā: certe sic. accedit. s. eo. l. iustissime. §. vlti.

Simplariarum. In simplarijs dictionib⁹ nō est locus edicto curulium ꝛ redhibitioni. h.d. [simplariaꝝ.] simplarie vēditiones vno modo sunt cū vendit̄ res q̄ caret corpe ꝛ aīa: puta vēdit̄ vniuersitas vl' hereditas: quomō potero dicere hereditatē vitiosam vel morbosam nō potero: etiā simplariā vēditionē: dico cū vēdo rē habentem aiam ꝛ corpus: vel simplariā venditionē vocat cū vēdit̄ res q̄ caret naturali vel vitali incremēto: vt cū vendit̄ lapis male coctus vel pōt dici simplaria venditio cū vendit̄ res vilis: q2 vendit quis fenum de hac re nō agitur redhibitoria nō simplaria cū non venditur res vilis: vel vocat simplariā q̄ fit a fisco: non simplariam que fit a priuato. s. eo. l. j. §. causa. ꝛ. §. seq.

Etiam in fundo. Nō solū ꝑ reb⁹ mobilibus ꝛ se mouentibus hʒ locū redhibitio immo ꝑ fundo in q̄ est herba pestifera: vnū sciatʒ si de illo fundo p̄stat̄ vectigal nō pertinet ad emptorē: ſʒ ad venditorem. h.d. [venditus sit] accedit. C. e. o. l. vlti. ꝛ dixi. s. eo. l. j.

Varicosus. Si vendis seruū varicosum videris vēdere seruū morbosuʒ ꝛ iō teneris redhibitoria: vel quātominoris. h.d. [varicosus] .i. cōstans: vel varicosus .i. q hʒ apostema: vl' varicosus ē qdā morb⁹ q nascit̄ i lingua.

Cum mancipium. Ista lex ponit. v. casus. primus est si s̄uus emit mācipiū morbosuʒ ei⁹ ignorantia vel scia erit spectāda: nec refert h̄ casu vtrū emat seruus peculiari noīe vel noīe dñi. Scōs est si emit peculiari noīe nō refert cū mādato vel sine: certū vl' incertū: q2 ex q̄ s̄uus nō decipit̄ satis est agi nō posse: ꝑterea equū ē h̄ casu delictū s̄ui dño nocē Terti⁹ casus est si emat noīe dñi: mādatū hñs certū vel limitatū si dñs scit morbosuʒ inspicim⁹ sciam dñi: ꝛ iō h̄ casu vēditor non tenet̄ redhibitoria. Quart⁹ casus loquit̄ in ꝑcu. ꝛ neg. ge. si sciēs emit mācipiū morbosum vel vitiosum nō dʒ agere redhibitoria vl' ex empto. Quint⁹ casus si ꝑcu. vel gestor emit ignorās ꝛ dñs scit nō dʒ opponi ꝑcuratori d̄ scia dñi ipsi dño hñ oppone t̄. h.d. [emerit] cū emit peculiari noīe ad istū casuʒ refert̄ scōs casus: ꝛ assignat duas rōnes. [nō eē] q̄re qm̄ sciuit. s. e. l. j. §. si intelligat̄: ꝛ. s. de act. emp. l. j. in fi. [dʒ] cū peculiari noīe est ꝯctū [ſʒ si] incipit tertius

pit terti⁹ casus ꝛ loquitur qñ seruus emit noīe dñi. [dño] si sciuit dñs: isti tres casus loquūtur in seruo emēte ponūtur quart⁹ ꝛ qntus ꝛ loquunt in pcuratore vel nego. gest. emēte [nihilomin⁹]. i. nō iō min⁹. [possit]. s. dño q ignorauit. [at cū ipse] incipit quint⁹ casus: ꝛ dicit ipse ꝙ pcurator vel neg. gest. [opponēdā.] si agit pcurator vel gestor: si ageret dñs bñ obstaret ei⁹ scia. s. eo. l. j. §. si intelligat. ꝛ. l. qō si nollit. §. j. Signori circa materiā hui⁹ legis vt bñ intelligatis eā ita distinguatis cū aliqs emit rē morbosam vel vitiosam: aut est paterfa. ꝛ sibi emit: aut filius vel seruus aut pcurator vel gestor vel tutor: si est paterfa. ꝛ sibi emit seruus ei⁹ scia vel ignorātia spectat. s. e. l. j. §. cā. ꝛ. §. si itelligat. si aūt ille q emit est fili⁹ vel suus: hic distinguo: aut emit peculiari noīe aut pr̄no aut dñico noīe: si peculiari noīe inspicit ei⁹ scia pr̄is vel dñi: si filius vel suus sit morbosū nō agit sic loqtur p̄n. hui⁹. l. ꝛ. j. de li. cau. l. imo. §. tūc. ꝛ. j. de litig. l. ij. §. j. verūtñ lz inspicim⁹ sciam filij vel serui: tñ si pr̄ erat pñs ꝛ potuit ɔdicere ꝛ nō fecit sibi agēti nocet sua scia. s. de ɔhē. emp. l. i hui⁹. al's nō nocet. j. de li. cau. l. imo §. plane. si aūt emit fili⁹ vl' suus nō peculiari noīe: ħ aut emit cū mandato patris vel domini: aut sine mandato: si emit sine mādato patris vel dñi: ꝛ hic idē est vt inspiciat filij vel sui scia: ꝛ ħ dicit iste. v. cū nihil interest ꝛc. j. de li. cau. l. imo. §. tunc si aūt emit mādato pr̄is vel dñi: aut habuit mādatū certū vel limitatū aut incertū ꝛ nō limitatū: ꝛ dr̄ limitatū habere certū ꝛ limitatū: si dixit pr̄ filio: vade eme illū sticbū p. x. ꝛ hic inspicim⁹ sciam ꝛ ignorantiā pr̄is vel dñi: sic loqt tertius casus hui⁹. l. si aūt habuit mādatū incertū nec limitatū qꝛ dixit pr̄: vade eme vnū seruū: filius emit seruū morbosum hic ispicim⁹ sciam filij vel sui. s. de ɔhen. emp. l. si suo. ꝛ. j. de li. cau. l. si suo. nec ob. qō dicit lr̄a ista: nihil interfit emit certū vel incertū: qꝛ dz referri cū emit peculiari noīe: si aūt pcurator vel gestor emit: si pcurator gñalis emit ei⁹ sciam spectamus: vt in qrto ꝛ in qnto casu huius. l. ꝛ. j. p empt. l. ij. §. si seruus. sed in pcu. habēte speciale mādatū si certū ꝛ limitatum sicut in filio ꝛ seruo inspicimus eius sciētiā ꝛ negocioꝝ gestore inspicimus semp eius scientiā: in tutore inspicimus eius scientiā. arg. s. de insti. l. iij. in fi. ꝛ. l. si pcuratoris. verūtñ si procurator vel tutor non esset soluendo non debet obesse eius factū. C. de ser. fugiti. l. quicunqꝫ. ꝛ. C. vnde vi. l. meminerint.

SI furtum. Seruus fecit furtū dño: dñs vēdidit mihi nec dixit furtū fecisse: nec pmisit furē nō eē: nunqd tenebit mihi ex hoc edicto nō: qꝛ nō habuit necesse predicere: sed si promisit ꝛ tunc tenetur ex ea parte: qꝛ aduersus dictū ꝛ promissum eius factum est. h. d. accedit. s. e. l. qō si. §. j.

Qui tertiana. Qui habēt egritudines interpollatas sicut est tertiana ꝛ quartana: ꝛ sicut est podagra: isti non intelligūtur sani esse etiā illis diebus quibus vacat morbus. ꝛ no. si vendis seruū q patitur tertianā eo tpe quo vacat morbus nec certiorasti me nō sanum sed vitiosū videris vēdere. h. d. [diceret] ꝛ iō de istis pōt agi redhibitoria.

Actioni. Si vendidisti mācipiū bonis ɔditionibus nullo tpe fugiat apud te: sz fugit apud emptorē nō dz agi redhibitoria vel quātominoris. h. d. [fugerit] apud emptorē. [añ]. s. vēditionem ꝛ qre dic bonis ɔditionib⁹: si vēdat malis ɔditionib⁹: puta exportādo posset eē ꝙ iuitauerat ad fugā. vñ no. ꝙ ad ħ vt huic actioni sit locus reqrit ꝙ morbus insit tpe ɔctus vt ħ ꝛ. s. e. l. qro. in fi.

Cum sex. Emptor dz agere redhibitoria infra sex mēses si latet vitiū vel morbus nō currit ignorāti illō tps pbabiliter sz currit iprobabiliter: qꝛ dissoluta ignorantia ēptorꝫ nō dz eē excusata. h. d. [ignorauit] ꝛ ita vtile tps nō currit ignorāti. accedit. s. de calū. l. ānus. [oportebit qꝛ crassa ꝛ supina ignorātia nō excusat. j. de iur. ꝛ fac. igno. l. nec supina.

Latinus largus. Nunquid fideiussori venditoris māci piū pōt redhiberi: sic: si i vniuersam cām fideiussor extitit. h. d. [emptoris] exponit vno mō. i. venditoris: et est sensus: sicut potest agi redhibitoria contra venditorē: ita contra fideiussorem: vel lr̄a legitur vt stat si egit emptor redhibitoria: ꝛ fideiussor emptori reddat mancipiū satis videt redhibitum. [redhiberi]. s. loca. ꝛ cōdu. l. quero. ꝛ ibi dixi.

SI seruus. In lege ista dicuntur duo. primo si seruus meus emit ignorans mancipiū morbosum ꝛ ego dñs ago redhibitoria nō ero audiēdus: nisi oīa pstet q̄ teneret pstare liber hō: nec sufficit ꝙ teneor de peculio. scdo dr̄ si suus meus vendidit rē morbosam ego pr̄ vel dñs possum redhibitoria ɔueniri de peculio: i peculio vident ɔtineri ea q̄ sunt in peculio deducta eo qō mihi debet ipse seruus nō intelligit in peculio: ꝛ iō si fili⁹ vl' seruus vēdit suū. x. milia q valet. v. milia. tūc. v. milia vidētur in peculio nisi dñs ademit ei vel ei debet ꝙ si plus dz dño q̄ sit in peculio: tūc emptor pstat suū ꝛ nihil ɔsequit. h. d. [ɔtinent] q̄ autem ɔtinent hinc inde habuistis. s. e. l. si mācipiū. ꝛ. l. ediles. in fi. ꝛ. l. videamus. ꝛ. l. illud. [ɔsequit.] vñ hic est pm⁹ casus. accedit s. si cer. pe. l. fundus. §. suū. s. de ɔpen. l. si cū filio. j. re. amo. l. ꝛ iō al's. in. §. ꝛ iō. [qō si suus.] incipit secūdus casus ꝛ vltimus [est] ꝛ ita fuit in eū trāslatū dñiū. insti. de re. di. §. p traditionē. [ipsi⁹] i. v. milia. [nō est.] qꝛ tunc. v. milia sunt in peculio sui [pstet] emptori. [ɔsequat] a pr̄e vl' a dño quare qꝛ nihil est i peculio: nā hic pr̄ ɔueniebat: vñ dz teneri quātū est in peculio. s. d pecu. l. q̄situ. vbi non dz teneri nisi deducto qō sibi debetur. s. de pecu. l. sed si damnum. §. j.

Vero. In lege ista tria vel duo dicunt: primo dr̄ si tu emisti suū: ꝛ iste suus fugit apud te ꝛ iudex pnūciauit in cā redhibitiōis: tu emptor nō debes restituere seruū nisi vēditor restituat res quas abstulit vel earū estimationē vel illū suū p noxa dimittere: sed si forte nō vult suū reddere vel estimationē seruus nō erit redhibēdus: sz pt agi ex duple stipulatione: qꝛ videt euict⁹ ex quo fugit. scdo dr̄ si emptor est stipulat⁹ duplā ꝛ seruus fugit apud vēditorem: ꝛ emptor interrogauit suū apud prudētes viros vtrū fugerit apud vēditorē: ꝛ ipse rñdet ꝙ sic. huic respōsiōi stabit cū alijs indicijs. h. d. [fuerit] qꝛ al'r nō est locus huic actioni redhibitorie [Itē qro] pōt dici ꝙ incipit scdm dictū. [stipulatione] nō rerū amotaꝝ noīe: qꝛ earū noīe ɔpetit furti noxalis. s. de his q deie. l. j. §. si fili⁹. ꝛ. §. si seruus. [rñsum est] qꝛ dz dñs vel rē vel estimationē pstare vel seruū dimittere p noxa. [seruū] incipit vltimum dictū. [interrogatus] ab emptore. [credendū est.] sz quomō credit rñso sui ɔ dñm. C. de testa. l. suos. Rñ. nō interrogat ɔ dñm: sed de facto suo qō pōt. C. de q̄sti. l. iterrogari. Sz denuo q̄ro quomō interrogatio facta ex ius piudicat. s. de inter. ac. l. j. rñ. nō piudicat p se sz cū alijs indicijs: vel pōt dici ꝙ fuit facta a iure: pterea no. ꝙ non stat q̄stionibus sine alijs indicijs. j. de questi. l. j.

Cum in ea causa. Emi a te mancipiū morbosum p. x. istō mancipiū est in cā redhibitionis: nunqd poteris petere a me precium: respōdet ꝙ non. h. d. [conseq] ab emptore q pmisit ꝛ nōdū soluerat: qꝛ obstabit doli exceptio. vt. j. de reg. iur. l. in condēnatione. in fi. j. de doli excep. l. dolo.

SI quis. Emptor emit duos seruos vno precio pro. x. alter est in cā redhibitiōis: alter non: vēditor petit totū pciū repellit exceptione de parte precij. rñ. ꝙ sic si vult petere pciū p parte illius qō nō est redhibēdū nō obstat exceptio nisi in casu ꝙ si vn⁹ nō pōt sine alio redhiberi. h. d. [sic.] qꝛ ambo tragedi vel comedi. s. eo. l. cū eiusdē. et. l. plerūqꝫ. ꝛ. s. e. l. si pl'a. ꝛ. l. ediles. §. si plura. sz dic mihi emi duos seruos p. x. vnus est in cā redhibitionis liberabis ne nisi soluam pciū p dimidia sic: si tm̄ valeat sic ali⁹. ar. s. d act. em. l. si suū. §. j.

Facta. Cum res morbosa redhibet omnia sunt restituenda in pristinum statū sicut nec emptio nec venditio intercessisset. h. d. restituitur.] accedit. s. eo. l. redhibere.

Quotiens. Si tu vendis mihi fundum cū liberum prestare debeas ꝛ postea pstes seruū teneris mihi quātominoris emptur⁹ eēm si sciuissē. h. d. [ipositā] ħ si vēditor ignorās vēdidit qꝛ si sciēs teneret ad oē interēc. s. de act. emp. ꝛ ven. l. iul. in prin. ad. l. istam. concor. s. de act. emp. l. quero.

Ad res. Istud edictū ptinet ad res venditas et permutatas: sz nunqd ad res donatas si donas seruū furē: vr̄ ꝙ nō qꝛ liberalitas sua non dz alteri esse dānosa: ecōtra ꝙ sic: vt tenearis mihi quātū meliorē illū feci. sz dicēdū est ꝙ istud edictū hz locū in reb⁹ venditis ꝛ pmutatis: nō i reb⁹ donatis mihi nisi noīatim esset pmissum vel dolo donasset. h. d. [qñ] p qꝛ. [sue] qꝛ donatio est mera liberalitas. j. de reg. iu. l. donari. [reuocet] qō esse nō dz. C. de cōdi. ob cām. l. repetēdi. no. hic: istud edictū ptinet ad res venditas ꝛ permutatas. s. e. l. j. in prin. ꝛ. §. cā. nō ad res donatas ne liberalitas sua sit ei dānosa. ꝛ iō donator nō ɔdemnat donatario insolidū. j. de dona. l. q. ex donatione. tenet tñ si noīatim pmisit vl' dolo: si furē vendidit sic non tenet de euic. nisi pmisisset. C. de euic. l. qm̄. vel nisi dolū cōmisisset. j. de dona. l. aristo.

Sciendum. Istud edictū pertinet ad vēditiones ꝛ pmutatiōes nō ad donationes. vt habuistis. s. l. pri. si l'r nō tenet ad res locatas duplici rōne: qꝛ ediliū curuliū iurisditio nō erat i locatꝫ: ꝛ qꝛ nō eodē mō ɔtant locatiōes q̄ ēptiones ꝛ vēditiōes h. d. [rex] puta iumētoꝝ. j. e. l. ediles ꝛc. [istoꝝ]. i. ediliū curuliū. [iurisditio] vñ nō debuerūt se itromittē. C. si qs a nō ɔpe. iu. pers

totū. [fuerit.] qꝛ in emptiōe ꝛ vēditiōe agiꝛ de dn̄io trāsferendo. s̄. de act. emp. l. ex empto. in locatione non. s̄. loca. l. non solent.

LAbeo scribit. Lex ista est leuis tn̄ dn̄s io. ꝛ az. scribunt hic magnā glo. vendidisti plures ꝟuos vno p̄cio de vno volo agere redhibitoria act. quō estimabunꝛ isti serui certe inspecta bonitate ꝛ q̄litate alteriꝰ nō equaliter: qꝛ ita cuꝫ estimabiꝛ pars agri: si ergo plures serui venduntꝛ vno p̄cio: ꝛ vnꝰ nō est sanꝰ agiꝛ ꝓ illo: ꝛ reddeꝛ p̄ciū īspecta bonitate illiꝰ. h. d. [velis] redhibitoria act. [agit] cū vnꝰ sine alio erat iutil'. s̄. e. l. cū eiusdē. vn̄ no. hic breuiꝛ: si tu vēdis mihi agrū in q̊ sunt. c. iugera euincunꝛ. xxv. si ꝓ indiuiso agiꝛ ꝓ quātitate partis euicte: idē ī ꝟuis: vēdidisti pl'es ꝟuos: vnus erat bonus scriptoꝛ ꝛ valebat. xv. alius malus cerdo. ꝛ vꝫ. v. agitur redhibitoria pro suo malo cerdone reddes. v. ꝛ hec sunt vani propter vnius morbum alter redhibeatur. s̄. e. l. cum in ea. in fi. ꝛ. l. cum eiusdem. vel nisi promisisset vtrumqꝫ sanū esset vt hic dꝛ.

IDem ait. Licet iumentū posset errare ꝛ fugere tn̄ iumētū nō dꝛ fugitiuū ꝛ erro eē. h. d. [errare.] pōt errare fugere ꝛ redire ꝛ nō redire [posse] qꝛ eē fugitiuū ꝛ erronē nō ē sine aīo. s̄. e. l. qs sit. §. erronē. cū careāt ītellectu. s̄. si q̄dr. pau. fe. di. l. j. vn̄ n̄ possūt fugere vl' errare.

ANimi. † Si vēdis seruū qui vult tota die ītueri tabulas pictas: vel vēdis seruū mendacē vel aleatorē vitiosus est. vn̄ eius nomine pōt agi redhibitoria. [mendax.] vel vitiosus vel gulosus vel aleatoꝛ: ꝛ ꝓ istis vitijs tamē agiꝛ quāto minoris res valet. s̄. e. l. j. in. fi. ꝛ. l. ob q̄. agiꝛ etiā redhibitoria. s̄. e. l. bouē. §. aliquando.

QUotiens. Diciꝛ morbus sonticꝰ q nocet rei de qua q̄riꝛ ꝛ q ꝑpetuꝰ nō tp̄alis ē sicut si vēdis seruū vt scriptorē ꝛ patiꝛ cyragrā: ꝛ patiꝛ morbū sonticū. nā sontes dn̄r nocētes: nā si morbꝰ est tēporalis nō intelligiꝛ sonticus: hoꝝ noīe teneꝛ venditoꝛ si ꝓmisit hoc abesse: al's latebat emptori. h. d. [dicūtur]. j. de verbo. sig. l. morbus sonticus est: non obstat. s̄. eo. l. ob que. ꝛ. l. seq. quia non teneꝛ cuꝫ paret: vel tenetur si non promisit abesse.

SEruus. Seruꝰ alius est veteratoꝛ: alius nouitiꝰ: veteratoꝛ est q nō recipit formationē: nouitiꝰ q recipit nec dꝛ veteratoꝛ solūmō ex nūero annorū ꝛ etate: sꝫ dꝛ veteratoꝛ ex eo qd̄ sciat latinis verbis loq: nouitiꝰ qui nō sciat sꝫ oīa ista reformamꝰ ad verbi reformationē. h. d. [seruiēdi]. s. solū. [sit.] accedit. s̄. e. l. precipiunt.

De euic. ꝛ duple stipulationibus. Rub.

1 ☞ Euictio est rei empte per sententiā abdicatio.
2 De euictione qui agere possint et qui non.

Rubricā istā ita cōtinuabitis: qꝛ nō solū emptoribꝰ prouideꝛ edilitijs actiōibus de quibus. s̄. titu. pxi. habuistis: immo secuta euic. rei empte ꝓuidetur emptoribus ꝑ stipu. duple. ideo ponitur hic rub. de euic. ꝛ du. stip. vel pōt cōtinuari scd̄o mō de emp. ꝛ vē. in superioribꝰ dictū est: verū qꝛ res empta aliq̄n euincitur: poniꝛ rub. de euic. ꝛ qꝛ emptoꝛ vult agere ex stip. duple: ideo sequitur ꝛ de duple stipulatione. vnde de euic. i. quid iuris sit si res euincaꝛ ꝛ de du. stip. s. q̄n agaꝛ vl' nō. sub. videamꝰ ꝛ subijciamꝰ: ꝛ prīo videndū est qd sit euictio: de quo dꝛ. j. eo. l. euicta. §. j. lꝫ antiqui describant alio mō:
1 † euictio est rei empte ꝑ sentētiā abdicatio. ar. s̄. de rei ven. l. itaqꝫ. in prin. scd̄o videndū est quis agat de euic. et certe regl'r oīs emptoꝛ agit de euic. siue sit ꝓmissa siue nō: vt. C. e. l. nō dubitaꝛ. regul'r dixi ꝓpter eū q emit ī alea: qꝛ nō agit d̄ euic. vt. j. quarū rerū act. nō daꝛ. l. ij. §. j. itē agit de euic. permutatoꝛ: vt s̄. de re. ꝑmu. l. j. itē agit de euic. omnis q ex iusta cā nō lucratiua:
2 vel ꝓpe lucratiuā accipit rē vt ꝑpetuo sit apud eū. † vn̄ ēphiteota pōt agere de euic. vt. j. e. l. sciēdum. nō aūt depositariꝰ: vl' ꝯmodatariꝰ: vl' colonꝰ q ꝯduxit ad modicū tp̄s agit de euic. vt. s̄. lo. ꝛ
a ꝯdu. l. ex ꝯducto. itē donatariꝰ[a] n̄ agit d̄ euictiōe nisi noīatī d̄ euic. eēt stipulatꝰ: vel nisi incipiat donatio a p̄cedēti pactōe: vel nisi in re donata dolū cōmiserit donatoꝛ. vt. j. de v̄. ob. l. vbi aūt nō ap. ī fi. ꝛ. C. e. l. qm̄. ꝛ. j. de dona. l. aristo. itē si daꝛ res in dotē in estimata: ꝛ incipit datio a p̄cedēti pactiōe et euinciꝛ: agiꝛ d̄ euic. vt. C. de iur. do. l. j. itē iō dixi ex cā nō lucratiua vel ꝓpe lucratiuā: qꝛ si aliquis accipit rē ex cā lucratiua ꝛ euinciꝛ ab eo nō agiꝛ de euict. qꝛ si testatoꝛ legat mihi spēm teneꝛ hr̄s prestare qualis est: vt. j. de lega. j. l. si a substituto. sꝫ si legat in genere ꝛ euinciꝛ nō teneꝛ hr̄s de euic. sꝫ nō est liberatus ab actiōe ex testō. vt. j. e. l. hr̄s. ꝛ. l. is q. tertio videndū est ꝑ qbꝰ agaꝛ de euic. de quo dꝛ. j. e. l. j. ꝛ ꝓuideꝛ emptori. vt. j. e. l. emptori. ꝛ. l. si in vēditione. ꝛ. l. vēdicantē. ꝛ. l. habere licere. ꝛ duple stipulatio dꝫ īterponi. vt. j. e. l. ij. ꝛ. l. emptori.
1 ☞ Si res empta in totū vel in partē euincaꝛ debeꝛ euictio: et si euincatur pars pro indiuiso fit estimatio loci.

a Donatariꝰ. Qn̄ donatoꝛ teneatur d̄ euic. vide bar. in l. labeo. ff. d̄ dōa. vbi ēt dicit bar. ꝙ al'r agiꝛ ꝓ re donata et al'r ꝓ re vendita de euictione. ꝛ an donatarius possit agere d̄ euictione si rē emptā ꝑ q̄ mihi fuit ꝓmissa euic. donaui ꝛ a donatario ē euicta. vide bart. ī. l. julianꝰ scribit. §. q fundū. ff. de v̄. obli.

Iue tota res euincaꝛ.

1 In lege ista dꝛ: † si vēdis mihi fundū in quo sūt centū iugera: siue totꝰ euinciꝛ: siue pars agā de euic. ꝯ te. sꝫ si pars fundi euinciꝛ siquidā ꝓ indiuiso agā ꝓ quātitate partis euicte: sꝫ si certus locus fundi sit euictus nō portio fundi ꝓ indiuiso agā ꝓ bonitate ꝑtis euicte: qd em̄ si qd̄ est euictū est p̄ciosissimū vel vilissimū in fundo: certe illud estimabiꝛ. [si vēditorē] sub. de euic. q̄n euic. est ꝓmissa: vel q̄n nō est ꝓmissa euic. hꝫ emptoꝛ act. ad intereē ꝯ vēditorē. vt. C. e. l. nō dubitaꝛ. [hꝫ] sub. emptoꝛ ꝯtra venditorē [pro quātitate partis euic.]. i. ꝓ numero iugerū: vtputa si vendidisti fundū in quo erāt centū iugera ꝛ euicta sunt. xxv. iugera pro indiuiso teneris ꝓ quātitate partis euicte. [certꝰ locꝰ] puta dimidia q̄ erat ex ꝑte suꝑiori. [erit regressus.] vtputa vēdidisti fundū in quo erāt cētū iugera. xxv. iugera vinee. xxv. iugera prati. l. iugera nemoris. xxv. iugera vinee sunt euicta agā de euic. ꝓ bonitate ꝑtis euicte nō ꝓ quātitate ꝑtis euicte [regressus] scꝫ emptori ꝯ vēditorē d̄ euic. Oꝛ signori dꝛ in. l. ista si totꝰ fundus vēditꝰ euīcaꝛ agiꝛ d̄ euic. si pars ꝓ parte euicta agiꝛ de euic. ꝛ ita no. in. l. ista qd̄ quid iuris est in toto q̊ ad totū: idē iuris est d̄ ꝑte quo ad ꝑtē. ꝛ ad istd̄ accedit. s̄. de rei vē. l. q̄ de tota. ꝛ tn̄ ꝯ ar. s̄. de inof. test. l. pap̄. §. sꝫ nec ipuberis. ꝛ. j. e. l. ex mille. ꝛ ibi diceꝛ. Itē no. ꝙ refert aut euīcaꝛ ꝑs rei ꝓ indiuiso aut ꝓ diuiso: si euincitur ꝑs ꝓ indiuiso agiꝛ ꝓ quātitate ꝑtis euicte ꝑꝑ loci certitudinē: si ꝓ diuiso ꝑs euinciꝛ agiꝛ ꝓ bonitate fundi. ꝛ ad istud accedit. s̄. de act. emp. ꝛ vē. l. si ꝟuū. §. j. Oꝛ signori ad. l. istā op. ꝛ vr̄ ꝙ si ꝑs fundi euincaꝛ ꝙ nō possit agi de euic. qꝛ. l. dicit: si vēdis mihi hominē: ꝛ qdā vēdicat a me ꝑtē hoīs nō teneris de euic. nisi noīatiꝫ ꝓmisisses mihi vt. j. e. l. si dictū. §. in stipulatiōe duple. Ad cuius ꝯtrarij solutionē pōt dici duobꝰ modis. vno mō sic: aut vēdiꝛ res diuidua: puta fundus tūc siue totꝰ siue pars euincaꝛ agiꝛ de euicꝛ. vt hic: aut vēdiꝛ res indiuidua: puta hō/bos/ꝛ asinus: ꝛ tūc si totus hō euincit agiꝛ de euic. si ꝑs euinciꝛ nō agiꝛ de euic. nisi noīatim stipulatꝰ eēt emptoꝛ ꝙ si ꝑs euincereꝛ ꝙ posset agere de euic. qꝛ tūc si pars euincaꝛ agiꝛ de euic. vt in. l. ꝯ. qd̄ est illa rōne. qꝛ q̄libet ꝑs fundi est fundus: sꝫ q̄libet ꝑs hoīs nō est hō: itē q̄libet ꝑs bouis ꝛ asini nō est bos vel asinꝰ. vt. j. de le. j. l. qd. §. si qs. ꝛ. l. plane. §. vl. Uel pt̄ dici scd̄o mō. spāle est in hoīe ꝟm Io. ꝓpter eius dignitatē. vt. s̄. tit. pxi. l. iustissime. ꝙ si totꝰ euinciꝛ qd̄ agitur de euic. si ꝑs euinciꝛ qd̄ nō agiꝛ de euic. sicut est in alijs indiuiduis: vt in eq̊ ꝛ boue ꝛ asino: ꝛ in alio aīali: qꝛ siue totꝰ siue ꝑs euinciꝛ agiꝛ de euic. ex stip. duple: ēt si noīatiꝫ de euic. stipulatꝰ nō sim: vt hic. Et ad solutionē huiꝰ ꝯtrarij ꝛ vt plene liq̄at articulus iste ita cōsueuit distinguē ꝛ aduertatis hanc distinctionē: qꝛ do. Io. ꝛ azo. satis intricate ꝛ obscure: ꝛ breuiter hic eā scripserūt: ego tn̄ nihil omittā de antiqs nec de nouis scriptis: ꝛ planiꝰ ꝛ latius eam subijciā q̄ ipsi faciāt: ꝛ sic cū qs emit aut vniuersitatē incorporeā q̄ obtinet nomē iuris: puta si emit hereditatē vel bonoꝝ pos. vel pecu. aut qs emit vniuersitatē corporeā q̄ nō obtinet nomē iuris sꝫ facti: puta si emit gregē vel armentū: aut qs emit rē singularē ꝛ tūc aut indiuiduū vt corpꝰ qd̄ vno spū ꝛ vna elemētatione ꝯtineꝛ: vtputa fundū vel hoīem vel vaccā: aut totū integrale qd̄ ꝯsistit in pluribꝰ inter se coherētibꝰ: vtputa domū/armariū/ꝛ nauē: in p̄mo casu. s. cū qs emit vniuersitatē incorporeā q̄ obtinet nomē iuris: vt est hereditas vel bonoꝝ pos. q̄ est successio alicuiꝰ cū moriꝛ vel peculiū qd̄ ꝯtinet noīa ꝓ peculio ꝛ ꝯ peculiū: vt ꝓbaꝛ. j. d̄ pecu. q̄ tuberonis. ꝛ tūc refert aut tota euinciꝛ aut res singularꝭ si tota euinciꝛ: qꝛ apparet vēditorē nō fuisse heredē vel bonoꝝ pos. vel dn̄m: quo quidē casu hereditatē venisse iure ꝯstat qd̄ desiderat l'ra ista teneꝛ mihi act. ex empto: qꝛ hr̄s vl' bonoꝝ pos. vl' dn̄s nō erat vt. j. e. l. ij. in p̄n. ꝛ. l. qd̄ si nulla. ꝛ colligiꝛ. s̄. de here. vl' act. vē. l. cū hereditatē. ꝛ. l. seq. si aūt erat hr̄s vl' bo. pos. vel dn̄s: si euinciꝛ res singularis: ꝛ tūc refert: qꝛ aut ꝓmittiꝛ euictio ꝓ rebꝰ singulis: ꝛ tūc agiꝛ de euic. vt hic in fi. al's nō teneꝛ de euic. ꝛ est rō: aut illa res singularis q̄ euinciꝛ erat hereditatis aut nō erat hereditatis: si erat hereditatis nō potuit euinci: qꝛ ille erat heres vl' bo. pos. vl' dn̄s si intelligiꝛ euici ꝑ iniuriā iudicātis: q̊ quidē casu nō agit de euic. vt in p̄alleg. l. si ꝑ iprudētiā. in p̄n. j. e. si aūt nō erat hereditaria vel peculij nō intelligiꝛ vēdita: qꝛ vr̄ tm̄ vēdidisse ꝙ erat hereditatis: vn̄ nō teneꝛ de euic vt. s̄. de here. vē. l. ij. in p̄n. et j. e. l. ꝟui vēditoꝛ. ꝛ sic ītelligiꝛ lex ista in scd̄o casu. s. cū qs emit vniuersitatē corporeā q̄ n̄ obtinet nomē iurꝭ sꝫ facti: puta si emit gregē vl' armētū toto euicto agiꝛ d̄ euic. ex stip. si īterposita est stipulatio: sꝫ si euīcaꝛ vnū caput nō est euictꝰ grex vel armētū. vn̄ agiꝛ ex empto ad intereē. vt. j. e. l. venditoꝛ hoīs. ꝛ. l. vacce. ꝛ. s̄. de vsucap. l. rerū in tertio casu. s. cū qs emit rem singularē q̄ vno spiritu vel vna elementatione cōtinetur vt fundus vel homo vel vacca hoc casu siue fundus in totū euincaꝛ agiꝛ de euic. siue pro parte

diuisa

diuisa vel indiuisa euicak agik de euictiōe ad interesse. vt. C. e. l. non dubitak. s. de act. emp. τ ven. l. ex empto. in prin. τ agik nō ꝑ numero partis euic. sed ꝑ bonitate. vt. s. e. l. j. spāle est in hoīe q recipit partē indiuisam nō diuisam: qꝛ tres pn̄t eē emptores serui: τ sic q̄libet hꝫ tertiā q̄ pōt intellectu ꝑcipi nō locutione exprimi. nā parte hoīs indiuisa euicta nō agik de euic. nisi noīatim ꝑmissa esset euic. τ ꝑ hoc facit. j. e. l. si dictū. §. i stip'one τ sicut spāle est in hoīe ita pōt dici φ sit spāle i alio idiuiduo: vt i boue τ asino: τ eodē mō agik de euic. euicto boue τ asino: si aūt qs emit rez singularē τ corporeā: puta si emo a te actionem quā habes ɔtra titiū vel dicis te hr̄e in hoc casu: si ille nō est debitor tu' in aliquo teneris mihi ex empto ad inter esse: sed si est debitor tn̄ nō est locuples nō teneris eū ꝑstare locupletē. vt. s. de here. vł act. vē. l. si nomē. τ. l. seq. τ hec oīa sunt vera cū corpus rei totū euincik vel ꝑ parte. Sed quid si in re empta euincik aliqō ius. i. seruitus fundi vel res q̄ fundo accedebat si seruitus euicik τ tunc refert aut euincitur seruit' ꝑsonalis vt vsufruct' aut realis si euincik seruit' ꝑsonalis vt vsufru. hoc casu agik de euic. ex stipu. si interposita est stipulatio vt ꝓbak τ legik. j. e. l. sed τ si gd. §. si vsufructus. τ est rō qꝛ vsufructus est pars dn̄ij. vt. s. de vsufru. l. iij. vn̄ sicut in re corporali agik de euic. euicta parte ita τ vsufructu: si aūt euincik seruitus predialis: qꝛ nō est pars fundi nō agik de euic. s. qꝛ est separata a fundo: sed agik ex empto ad interesse. vt. j. e. l. qō ad seruitutes nisi noīatim sit ꝓmissum de euic. vt. s. e. l. j. τ etiam. ff. de leg. ij. l. cū filius. §. dn̄s. si aūt euincik res q̄ fundo accedebat nō agek de euick. nisi noīatim euictio ꝓmissa esset ꝑ accessione. j. e. sed τ si quid: sed agek ex empto ad interesse. vt. s. de act. emp. l. ex empto. §. si q. in quarto casu. s. cū qs emit rē singularē q̄ ɔsistit ex pluribꝰ inter se coherētibꝰ: vt est domus: vt est armariū: vt est nauis: indubitāter tota euicta agā vel parte ei': sed si euincitur vna res ex domo vel armario vel ex naue nō agā de euic. sed agā ex empto ad interesse nā nō pōt tignū euinci lꝫ possit agi de tigno iniuncto vt probatur. j. e. l. eum qui edes. §. naue.

1 ☞ Cautio duple si omittatur pōt peti vt caueatur τ si vēditor fuit in mora perinde agitur ac si foret ꝓmissum. h. d.

2 Differentia inter euꝫ q vendit ex voluntate τ eū q vēdit ex necessitate.

1 **Si dupla.** Jn. l. ista dꝛ † vēdidisti mihi rem ꝑciosaꝫ τ sic ex potestate legis debebas mihi de euic. duplā promittere vel vendidisti mihi rē nō ꝑciosaꝫ τ fuit dictū φ duplā ꝓmitteres noīe euictionis tu nō ꝓmittis duplā: nunquid te potero conuenire vt promittas certe sic: τ iudex cōdēnabit te vt promittas: vel condēnabit te ad duplā si nō promittis. [nō ꝓmitterek] qō promitti debet si venditur res preciosa. vt. j. e. l. emptori. §. j. vel cum noīatim cōuenit: qꝛ cōtractus legē ex ɔuentione accipiunt. vt. s. depo. l. j. §. si cōuenerit. [reus.] vt caueat de dupla vel vt duplā promittat: qꝛ tenetur in diē: ergo ante diē hꝫ cauere. vt. s. de iudi. l. in omnibus: verūtn̄ lꝫ duplā promittat vel caueat de dupla: nō tn̄ statim exigetur sed demū secuta euic. vt. s. ad. l. aquil. l. in. lege aquil. si deletū. vel exponatis melius dupla cōdēnatus est reus. non vt caueat sꝫ ad duplū ꝑcij: nō aūt ad duplū interesse: τ est rō: qꝛ iste est ɔtumax: qꝛ debebat cauere de dupla. vt. j. de ta. exhi. l. locū. §. condēnatio sed re postea euicta: nunqd postea agetur de euic. ad duplū ad interesse. rn̄. nō. qꝛ sepius nō est agendum. vt. s. de act.

2 emp. τ ven. l. ex emp. §. etiā. Dn̄ signori vt tollatis ɔria ar. no. † h φ vēditor q vendit ex volūtate tenek promittere duplā si conuenit vt hic: sed venditor q nō vēdit ex volūtate sꝫ ex necessitate: vt puta cōuenio te rei ven. tu offers mihi litis esti. non teneor tibi de euick. vt. s. de rei ven. l. ex diuerso. §. petitor in casu tn̄ est spāle φ qui vendit tenetur de euic. ad simplū puta si vxori mee constante matrimonio donaui rē τ postea reuocaui rē donatā si vxor mea offert mihi lit. esti. nō teneor ei de euic. ad duplam sed ad simplā. vt. j. de dona. inter vi. τ vxo. l. donare. in prin.

1 ☞ Vicium rei vendite post cōtractū superueniens non parat causam euictionis.

1 **Cum in venditiōe.** † Jn. l. ista dꝛ: si vēdidi tibi seruum habentē peculiū certū est φ nō videor ipsum peculiū tibi vendidisse. vn̄ si seruus subtraxit rē vel quādam summā ex peculio: τ secū ad ēptorē portauit si postea ex ista causa egi furti noxali cū emptore nūquid cōtra me vēditorē ex stipu. duple hꝫ emptor regressum de euic. certe nō: qꝛ tpe ɔtractus vēditor debet prestare seruū furtis noxijsq̄ solutū nō postea. [intelligik] vt. s. de cōtraben. emp. τ ven. l. quotiēs. τ ideo in obligatiōe serui dꝛ. vt. s. de pigno. l. j. §. j. [quā dā] pone. c. [abstulerat.] sub. τ portauerat apud emptorē. [furti] s. noxiali. [actio.] scilicꝫ furti noxalis. [postea esse ceperit] i. post temp' vēdition is. simile est. s. titu. proximo. l. quero.

Illud queritur. Jn. l. ista querik nūquid ille qui vendit mācipiū debet dare fideiussorē de euic. certe non nisi noīatim cauisset. [nō debere.] τ idē est in venditione aliarū rerū. vt. j. e. l. emptori. an ꝑn. fallit si ex cōsuetudine regiōis est vt caueat cū fideiussore. vt. j. e. l. si fundus. itē fallit si in limine cōtractus imminet euictio vbi cauendū est cum fideiussore. vt. s. de peri. τ cōmo. rei ven. l. pe.

Si impuberis. Jn. l. ista dꝛ: si tutor nomine pupilli vēdidit rē pupilli secuta euick. ɔ quē aget emptor de euic. τ certe pap. ait ɔ pupil. factū adultū inquātū locupletior est τ in residuū ɔ tutorē: sꝫ si tutor nō eēt soluēdo ɔ eū isolidū aget emptor ð euic. [vēdiderit] s. rē ipuberis. [ack.] vt. s. si qs cau. l. vl. τ j. de re iudi. l. si se nō obtulit. §. tutores. [sꝫ adijcit] s. pap. [in id demū] s. dari actionē ɔ pupillū. [ei'] s. pupilli [acceptolatū ē] id est inꝑtū est locupletior: vt qꝛ de ꝑcio illi' rei vēdite tutor reddit ei rōnē τ i residuo tenek tutor. [sꝫ an i totū.] sub. ɔdēnabik impubes: etiā si rōnibꝰ ipuberis nō sic acceptolatū. [cū tutoribꝰ] verūtn̄ si pupill' eēt les' possꝫ restitui. vt ar. C. ð iud. l. ꝑpādū. i fi.

1 ☞ Uniuersitas cū vēditur non venit euictio rei particularis.

1 **Serui vēditor.** † Jn. l. ista dꝛ: si vendidi tibi seruū τ dixi φ vendictioni serui accederet peculiū: si postea serui vicari' est euict': nō teneor de euic. nā aut erat in peculio τ sic euictus est ꝑ iniuriā iudicātis: τ sic nō debeo teneri: aut nō erat i peculio τ sic nō debeo teneri. [fui vēditor] s. stichi. [dixit] gn̄aliter τ in peculio stichi serui ordinarij erat pāphil' seru' vicarius. [siue nō fuit] seru' vicarius. [nō accessit] ergo nō fuit vēdit'. [siue fuit] s. pāphilus seruus vicari'. [passus est] sub. τ iniuria facta emptori nō nocet vēditori. vt. j. e. l. si ꝑ imprudētiā. in prin. [aliter atq;] ꝑ sꝫ. [seruū] s. pāphilū vicariū. [tūc eū] s. qn̄ noīati dixit accedere pāphilū vicariū. [dꝫ] s. vēditor. [i peculio eū eē] s. seruū vicariū: qꝛ ɔtꝰ legē τc. vt. s. depo. l. j. §. si ɔuenerit: τ idē ꝑ oīa seruatur in hereditate vēdita si res singularis euicak. vt. s. de hr̄. vel act. vē. l. ij. in prin. τ. C. e. l. j. τ. s. e. l. j. plene dixi.

1 ☞ Consuetudo que est in loco cōtract' inspicitur.

1 **Si fundus.** † Jn. l. ista dꝛ: si tu habes domiciliū boñ. et ego mutine τ vēdo tibi fundum qui est ferrarie: τ mutine cōsuetudo est φ promittatur simpla euictiōis noīe boñ. φ promittatur dupla ferrarie φ ꝓmittatur tripla: cuius loci cōsuetudo est spectanda: certe ferrarie in cuius loco vēditio celebratur. vn̄ in. l. ista colligimus φ aut cōsuetudo itroducta est ad litē decidēdā: τ tūc inspicitur consuetudo vbi est ɔtū: vt hic. τ. j. de vsur. l. j. aut est introducta ad li. ordinandā: τ tūc ispicik vbi agik. vt. j. ð te. l. ij. i. fi.

Si a pupillo. Jn. l. ista dꝛ: si tu pupill' a p̄re fuisti hr̄s institut' τ seruus ei' fuit tibi substitut' τ tu illū seruū mihi vēdidisti ignorāti τ postea decessisti in pupillari etate τ sic huus est liber τ hr̄s nūqd potero agere ex ēpto aduersus eū vel ex stip. duple: certe sic: lꝫ iste actiōes ɔ pupillū nō fuerit ꝑdite. [q] sub. ille. [potuerit.] Dn̄ signori cauete vobis i ponēdo casuꝫ i. l. ista. qꝛ debetis ponere vt dixi. τ in. l. ista no. duo spālia ɔ regulas gn̄ales Regl'a est quē de euic. tenet actio ipm agētē repellit exceptio. vt j. e. l. vēdicātē. fallit hꝛ: qꝛ ipe stichꝰ dn̄ succedit pupillo tenek tibi de euic. τ tamen seipsum euincit qō est fauore libertatis. Jtē no. φ hic est casus in quo actiōes cōpetūt cōtra heredē q̄ nō competierūt contra defunctū τ contra heredē cōpetunt. vt. C. vt act. ab herede τ contra here. inci. l. vna.

☞ Jn causa euictionis venit omne lucrū qō emptor sensisset si res eius effecta fuisset.

1 **Venditor.** † Jn. l. ista dꝛ: si vendidisti mihi hominē qꝛ hō alien' fuit a me est euict' ad qd teneris mihi: certe ad iteresse meū. [pōt] ad interesse nō ex stipu. duple. vt. s. e. l. j. dixi. [habeat] τ ad istud accedit. j. e. l. si ꝑgnās. τ. l. vacce.

Si vendideris. Jn. l. ista dꝛ: seru' q erat titij mihi vēdidisti: deinde titius decessit τ a me heredem reliquit: τ sic extincta est actio de euic. tn̄ qꝛ illud quod emi a te incipio hr̄e ex alia causa: τ agam conta te ex empto ad interesse. [me] s. emptorem. [est] τ ad istud accedit. j. e. l. non tn̄.

Si quis per fūdū. Jn. l. ista dꝛ: si vendis mihi seruitutē vie eundi ꝑ fundū cōem tibi τ alij quē tuum proprium dicebas: apparet φ non potuisti vendere seruituteꝫ in fundo cōmuni: nunquid teneris ex empto ad interesse: certe sic si consocius seruitutem non imponat. [nō ɔcedētibus.] qꝛ vbi plu

res sunt domini vnus non potest imponere seruitutem sine alio. vt. s. de ser. ru. pre. l. per fundum. z. s. commu. pre. l. receptum est.

1 ☞ Euictio procedens de plenitudine potestatis imperatoris non officit venditori.

2 Imperator non pōt publicare rem alicuius nisi ex cā: z quō intelligatur φ oīa sint principis.

3 Verbū nora platū ī 3ctu ꝓuato restrīgit ad ꝓuatā norā tacitā.

1 **Lutius titius.** † In. l. ista dr qdā lutius titi⁹ noīe emit ab aliquo quedā predia posita trans renū z partē pcij soluit: reliquā partē soluere cōuenit mortuo emptore 3uenit ei⁹ hrs a vēditore ad reliquā partē: pcij ipse opponit ex pcepto pn̄cipali partē prediorum esse distractā z partē assignatā in primo veteranis: nunqd hec est sufficiēs cā quo minus teneatur soluere reliquā partē. rn̄detur φ nō: q: futuri casus q accidūt post vēditionē pertinēt ad emptorē non ad vēditorē. z iō heres luti titij reliquam partē precij tenet soluere. [emit.] sub. a gaio seio. [tulit] i. soluit [ēptoris] s. luti titij [3uenire] a gaio seio vl ab hrēde ei⁹ in [qōnē retulit] i. mouit † Dr signori ex prin. hui⁹. l. colligit ar. pro opi. dñi. m. dicētis φ imperator rē cuiuslibet priuati a potest publicari. vt ar. C. de quadri. prescri. l. bene a zenone: s3 hec opi. nō est bona: tamen l3 oīa sint principis q̄tū ad iurisdictionem vl oīa sint principis. i. fiscalia nō tamen res priuatorum sunt principis: q: rei ven. dat zc. vt. s. de rei vē. l. in rē. vn̄ si tibi dat rei vē. apparet te eē dn̄m rei quā vendicas. Itē impator non potest publicare rem alicuius nisi ex causa. vt. s. de rei ven. l. itē si verberatum. §. j. z. C. pro qui. cau. hui. p pre. ac. li. l. vl. z. C. de bo. dā. l. si qs Dr signori habetis in. l. ista φ casus publicatiōis pertinet ad emptorem: sed vr φ pertineat ad venditorē. vn̄ videt cōtra. ar. s. loca. z cōduc. l. si fundū. ad quod vos ita dicetis casus publicatōis pertinet ad emptorē: cū ei⁹ culpa secuta est publicatio vel ēptor pro publicatiōe aliquid accidit vt hic: sed factum publicationis pertinet ad venditorē cū ppter eius factū precedēs procedit publicatio: vt in. l. cōtra. vel dicatis vbi publicatio accedit post vēditionem pertinet periculum ad emptorem: sed vbi accidit ante venditionem z traditionem pertinet periculum ad venditorem: quia versimile est φ propter preteritam causam acciderit. vt in. l. contra.

a ☞ Cuiuslibet priuati. Adde do. Alex. in cō sil. ccxviij. incip. in cā et lite in. ij. vol. circa fi. vbi 3cludit post alios quos ibi refert φ l3 imperator q̄ ad iurisdictionē et ptectionē totius mūdi dn̄s existat non tn̄ dn̄s rerū pticulariū eē itelligit. vide q̄ posui i. l. de precatio. in apostil. ad istū ad leg. rho. de iac.

3 **Ex his verbis.** † In. §. isto dr: si emi a te hoīem z stipulor eū noxijs esse solutū: z si nō esset solutus noxijs stipulor simplā: vel duplā si nō ē solutus noxijs priuatis cōmittit stipulatio: si aūt ē solut⁹ noxijs priuatis nō publicis: tūc stipulatio simple vel duple nō cōmittit: et sunt priuate noxie si seru⁹ fecit iniuriā: sunt publice noxie: si seruus cōmisit adulteriū vel homicidiū: vt hic pbat. s. de edi. edic. l. j. §. j. z. l. quis sit fugitiu⁹. §. quod aūt. qd est illa rōne: q: videtur agi inter emptorē z venditorē φ emptor teneat de priuatis noxijs non publicis. z istud est verū q̄tū ad stipulationē simple vl duple committendā: sed q̄tū ad necessitatē si dicis seruū noxijs solutum esse videris promittere de oībus noxijs siue priuatis siue publicis: z sic soluitur contra. ar. s. j. de verbo. sig. l. pe. §. vlti.

Qvidā ex parte. † In. l. ista dr: tu fuisti heres institut⁹ ex parte dimidia duo alij fuerunt instituti in alia parte dimidia tu heres solida pdia hereditaria vēdidisti: dimidiā precij retinuisti: aliam dimidiā: precij dedisti coheredibus tecū institutis. mō queritur: si predia euicant ab emptore: vtrum coheredes tui possunt conuenire act. ex empto pro dimidia. z respondetur si fuerunt presentes z non dissenserunt z partem precij acceperunt coheredes poterunt conuenire actio. ex empto pro parte dimidia. [euictis his.] quia non fuerunt hereditaria vel euictis hypote. act. vt. j. eo. l. si mancipium. in fi. [vnumquemqz vendidisse.] z iō coheredes tenentur pro dimidia act. ex empto emptori. S3 op. z videtur φ coheredes non teneantur emptori act. ex empto: tū quia non vendiderunt nec euictionem promiserunt: vnde videtur contra. j. de do. exce. l. apud celsum. §. quesitum est si cum fundum. z. j. de do. inter vi. z vxo. l. seruus communis. in fi. et ar. s. de contrahen. emp. z ven. l. rem alienam. z. s. de act. emp. et ven. l. ex empto in pri. ad quod vos dicetis iste qui erat ex parte heres vēdidit vniuersa predia: z promisit de euic. vnde ipse solus tenetur tum quia vendidit: tum quia venditio tenuit in sui preiudicium coheredes non: eoipso quod sunt presentes videantur consentire: qui rem alienam zc. vt. j. de reg. iu. l. sepe. licet sec⁹ sit in pignore. vt. s. de pig. act. l. si aliena. z. C. ad vell. l. si fine. sed hic ideo coheredes tenentur actione ex empto: ideo quia presentes erant s3 quia precium pro parte dimidia acceperunt vnde videntur ratā habere venditionem: z ideo nec vendicare possunt: immo tenentur de euictione actione ex empto. vt. j. rem ra. ha. l. si minor. §. vlti. z. l. paulus. z ratihabitio retrotrahitur et mandato comparatur. vt. C. ad mace. l. vl.

Bonitatis. † In. l. ista cū duabus sequētib⁹ dr: si vendo tibi fundū z pmitto tibi duplā vel simplā nomine euictiōis siue tot⁹ fundus euincat siue pars teneor ex stipulatiōe simple vel duple inspecta bonitate que erat tempore vēditionis nō cum res euincitur sed si forte ego venditor promisi tibi duplā noīe euictionis quāti nunc res est: vel pluris incipiat esse: tūc si res postea accedit pluris eē teneor ad bonitatē q̄ accessit: z ideo si fundus creuit per alluuionem inspicitur bonitas que creuit per alluuionē. [cū pars.] sc3 diuisa. [inspiciendum est] quando in stipulatione dictum est φ venditor teneatur emptori euictionis nomine ex futura bonitate. Dr signori no. vbi in totum euincitur res pro tota agitur vbi pro parte euicitur: agitur pro parte nomine euictiōis sed vbi euincitur pars siquidem pro indiuiso: agitur pro quantitate partis euicte: si autem pro diuisa parte agitur euict. nomine pro bonitate loci. vt. s. e. l. j. dixi. non autem agitur ad dimidiam precij: sed ad bonitatem que erat tempore venditionis: non tamē euincitur. vt hic. Dr signori videtur φ ista lex. cum. l. sequē. z pn̄ci. sequen. stare non possit in actione ex empto non potest loqui: quia inspicitur bonitas que est tempore contractus non que post ea accessit. vt. j. eo. l. ex mille. quid dicem⁹: ad qd vos dicetis sicut dixi in casu: iste leges non intelliguntur in actione ex empto: sed in stipulatione duple: et differunt hoc modo: quia si vendo rem tibi z promitto tibi dupla3: si euincitur pars rei nō teneor ad partem precij sed ad bonitatem que erat tempore venditionis: z ita loquitur. l. bonitatis: nisi cōuenisset φ teneretur de bonitate que erat tempore venditionis: z de bonitate que postea accederet: et ita loquitur principium legis: sed z si quid postea zc. z h ideo: q: contractus zc. vt. s. depo. l. j. §. si conuenerit. z hoc est φ tabelliones nostri temporis ponunt in instrumentis: z insuper talis venditor pmittit eam defendere a quacūqz persona vel collegio sub pena dupli dicti precij et meliorationis que interest: et q̄ postea erit z hoc faciūt: quia instructi sunt a iure peritis. ar. harum legum: sed si simpliciter formaretur ista promissio: z pmittit talis venditor defendere rem sub pena dupli videtur promittere bonitatem que erat temptore venditionis. vt in. l. bonitatis. z. j. e. l. ex mille. z hic cum agitur ex stipulatiōe duple: sed si ageret actione ex empto que cōpetit ad interesse. vt. j. e. l. ex vēditione. posset emptor petere id qd vellet: vel bonitatem que erat tempore venditionis vel bonitatē que postea accessit. vt. j. e. l. euicta re.

Si vsufructus. In. §. isto dr: vendidit tibi fundū: i illo fundo vsufruct⁹ est euict⁹ nūqd estiatio ē faciēda p bonitate fructuū certe sic: s3 si euicit a te aliq huit⁹ pdial tūc d3 lis estiari q̄tū fūd⁹ cepit eē mīoris. [s3 si huit⁹.] s. pdial: h est bona lrā z vult dicere vt dixi in casu. estimanda est.] sub. i actiōe ex ēpto nō ex stiplōne duple. vn̄ no. si i fundo vēdito euicit vsufr. agit ex duple stiplatiōe sicut si ps rei eēt euicta. vt. s. e. l. j. q: vsufr. est ps dn̄ij. vt. s. de vsufru. l. vsufruct⁹. s3 si euicit huitus pdialis agit actione ex ēpto q: huit⁹ nō est pars rei. vt. j. e. l. pe. z. j. de lega. ij. l. cū fili⁹. §. dn̄s. et dixi. s. e. l. j. alij hn̄t in lrā. [nā si seruus euincat] s. emptus. [prediū] cui accessit seruus nā si vēdis prediū si euincit teneris: z ita si seruus ascriptus glebe euincitur teneris. vt. s. de edi. edic. l. itaqz. z. l. proinde.

Euicta re. In pn̄. hui⁹. l. dr: si vēdis mihi aliquā rē siue illa res euincat siue accessio ei⁹ teneris actiōe ex empto ad interesse q̄ti mea interest nō eē euictā: quēadmodū si vēdis mihi fūdū z dicis ei accedere seruū z seruus euicit teneris ex empto ad eū ad interesse nō i duplū s3 i simplū. [euicta re.] siue pn̄cipali ancilla siue accessoria: vt part⁹ q erat in vētre. [ex ēpto] s. ad iteresse ad simplū nō ad duplū [qd accessit] s. tacite vt puta partus. [quēadmodū] i. sicut. [noīatim] i. expresse. [euicta sint.] q̄ accessert [prestant.] actiōe ex ēpto: nisi noīatim aliud cōuenisset: q: tūc cōtractus zc. vt. s. depo. l. j. §. si cōuenerit. z ita not. cū agit actiōe ex empto nō tm̄ hr rō bonitatis q̄ erat cū res euincit: imo z q̄ erat tēpore 3tract⁹: iō q: actio ex ēpto dat ad interesse: z interest emptoris vt habeat rō bonitatis q̄ erat tpe cōtractus: z q̄ erat tpe quo euincit: sed in stipulatiōe duple 3siderat bonitas q̄ erat tpe 3ct⁹ tm̄: nisi expsse diceret q̄ heret rō bonitatis q̄ postea accideret. vt s. e. l. bonitatis. z. l. sed z si qd. in pn̄. z. j. e. l. ex mille. §. j. z ad istā. l. cōcor. j. e. l. si pgnās. z. l. vacce. z. C. e. l. vēditor hois.

Duple stiplō. In. §. isto dr: si ēptor a venditore stipulat duplā euictiōis noīe trib⁹ casib⁹ committitur stiplō duple: puta si quis ab emptore petit rem z euincit eā p sniam. itē cū qs ab emptore petit eā z emptor cōdēnat⁹ litis estimationē pstat. itē cū emptor cecidit a possessiōe z petit rē: z ille a quo petit absoluitur quasi fit sua nō emptoris [duple stiplō] scilicet promissa emptori euictiōis nomine cōmitti dr

contra

cōtra vēditorē in hīs tm̄ trib⁹ casib⁹ q sequunt. [restituta est] p sniam. [petitori] .s. ab ēptore q succubuit: ⁊ hoc est ītelligēdū qn̄ nūciauit vēditori: al's sec⁹. vt. ī. e. l. herēm⁹. ⁊. s. de iudi. l. vēditor. vel qn̄ sine culpa sua restituit. vt. ī. e. l. hoc iure. ⁊. l. q alienaz. in fi. vel pōt dici φ ēptor restituit hic absq3 oī snia: ⁊ pōt poni ita exē plū emi a te rem ⁊ p traditionē accepi bona fide putans te dn̄m: postea qdā terti⁹ petit a me rē istā oblato libello: ⁊ lit. 3te. incipit mihi notoriū eē φ res erat petitoris. vn̄ nolo iurare de calū. s3 re stituo rē petitori h̄ potero agere de dupla: q2 parcit mihi si nolui calūniosuz ⁊c. ab hoc facit. s. mā. l. φuis. ⁊. s. de act. emp. et ven. l. ex ēpto. §. emptorē. ⁊. ī. de admini. tuto. l. quot. [vel] ecce scōs ca sus. [litis estimationē] .s. pstare. [vel possessor] ecce terti⁹ casus. Or signori no. φ in istis duob⁹ casib⁹ nō est mirū si vēditor ēpto ri tenet ex stipulatiōe duple: cū ēptor dānat⁹ est petitori restitue re rē ⁊ restituit: vel cū dānat⁹ soluit litis estimationē: s3 hoc ē mi rū si ipe ēptor cecidit a possessiōe: ⁊ petīt a possessore ⁊ possessor absoluit quō 3mittit stipl'atio duple cū res nō est euicta p sniaz qō reqrit. vt. s. de rei vē. l. vtiq3. in pn. R̄n. euictio nō describit h̄: sicut dixerūt antiq: q2 h̄m eos euictio ē rei ēpte p sniam abductio sed describit ita: euictio est rei empte vel ex alia iusta cā accepte per sniam cause amissio sufficit φ pdat ac pdit siue restituit rem vel soluit litis estimationē: vel cecidit a possessione vt hic: et hec sunt vā in stipulatiōe duple: secus vr̄ in stipl'one hr̄e licere si em ptor stipulat a vēditore hr̄e licere si 3uenit ēptor a petitore ⁊ cō dēnat nō 3mittit stipulatio an̄ restitutā rē. vt. ī. e. l. hr̄e licere. ⁊. ī. de ver. ob. l. stipulatio ista hr̄e licere. §. j. ⁊. §. quesitū. ⁊. s. de act. emp. ⁊ ven. l. ex empto. §. si qs aūt. S3 ad. §. istū dn̄s a3. signauit 3 ī. l. sed cū vēditor. ī. si scōs. ⁊ dixit ad solutionem dicti 3rīj sic: hic dānatur ēptor in litis estimationē. vn̄ nō l3 ei hr̄e in. l. 3. vēditor fact⁹ est pcurator in rē suā: q2 si pstitit litis estimationē mandati nō h3 regressum 3tra emptorē: quare creditori l3 hr̄e: vn̄ nō com mittit stipulatio. vt. ī. e. l. si seruus vēdit⁹. §. j. Sed signori si vobis placet potestis dicere subtiliter: ⁊ sic interponit duple stipulatio interdu3 pter euictionē: interdu3 pter hr̄e licere: ⁊ aduertatis ista q2 instruūt nos ad cōficienda instrumēta emptionalia ⁊ iter ponit duple stipulatio ex cā euictiōis hoc mō pone: vēdis mihi tale p. x. ⁊ si res euincat pmittis duplā dicti pcīj: ex cā emptiōis interponit duple stipulatio ex clausula hr̄e licere: hoc modo: ⁊ si vultis eē cauti nō doceatis ista tabellionib⁹: q2 tabelliones nesci rēt dicere qd velint dicere hec verba p. xx. an. nisi diceretis eis: l3 ipsi ponāt in istrumētis equipollētia vba dū dicūt: ⁊ vēdis rē talē ad habēdū ⁊ tenendū ⁊ possidendū: ⁊ qcqd tibi ⁊ heredibus tuis placuerit faciendū: ⁊ si nō licebit hoc facere pmittis dupla3 euictiōis noīe: sed si recurrit ad vos facietis ita dici in instrumē to. talis vēdidit rē talē p tali pcio sibi soluto ad habēdū tenendū ⁊ possidendū ⁊ tibi ⁊ tuis heredib⁹ qcqd placuerit faciendu3: et etiā pmittit illā rē ab oī psona vendere ⁊ auctorizare ⁊ si tibi re3 illā hr̄e licere ⁊ possidere nō l3: vel euincat p tota vel p parte pro qualibet dicta clausula duplū dicti precīj tibi solēni stipulatione promitto: vn̄ si qdā tertius petat rē ⁊ cōdēnor ei in litis estima tionē duplā dicti pcīj potero petere ex cā euictionis: vt hic nā ex clausula hr̄e licere 3mittit cū res restituunt nō cū lit3 estimatio prestat: sed q2 nō l3 hr̄e licere mihi agā act. ex ēpto ad interesse. Sed qd si nullus de istis trib⁹ casib⁹ de qb⁹ dr̄ in hoc. §. interces sit. nunqd cōmittit duple stipulatio: ⁊ aduertatis vos scholares qui emitis libros a mercatorib⁹ ⁊ stipulamini duplā euictionis noīe. si postea venit ali⁹ scholaris cui⁹ ē liber ⁊ petit librū a scho lari: scholaris statim vadit ad mercatorē ⁊ denūciat ei vt eū de fendat: emptor scholaris postea p diffinitiua3 succubuit agit ad duplā: nunqd 3mittet duple stipulatio dixerūt qdā φ nō: dicen tes φ tm̄ cōmittit in istis trib⁹ casibus ⁊ nō in alīs. .s. qn̄ restituit vel dānat⁹ est ad lit. estima. vel cū cecidit a possessione et postea succubuit: ⁊ ad hoc inducūt hūc. §. ⁊. ī. e. l. vēdicātē. in fi. ⁊. l. si ser uus vendit⁹. §. idē iul. ⁊ isti qui sunt in ista opiniōe describūt ita euictionē euictio est rei ēpte vel ex alia iusta cā accepte p sniam secuta abductio: ⁊ sic itelligūt. C. e. l. si rē alīj dixerūt φ etiā i alīs trib⁹ casib⁹ cōmittit duple stipl'atio: vt puta si dn̄s agit 3 empto rē ⁊ succubuit dn̄s p sniam h3 tm̄ regressu3 3 vēditorē ad duplā et 3mittit duple stipl'o. ⁊ hoc pbāt p arg. remota. ⁊ p. l. expssas. p ar. remota sic. ista duo sunt paria vel fideiussorē soluisse p debi tore vel 3dēnatū esse. vt. s. mā. l. lutius. vn̄ sicut fideiussor non h3 regressum nisi hīs casib⁹: ita ēptor d3 hr̄e hīs casib⁹ q dicūtur hic. §. ⁊ alīs casib⁹. nā p hoc vr̄ ēptori abesse si euincit per sniam res quocūq3 mō. vt ar. s. de neg. ge. l. si qs mādato titīj. in fi. per le ges expssas φ ēptor habeat regressum. ī. e. l. si seruus vē. §. vlt. et l. euict⁹. ⁊ ar. ī. e. l. si seruū. ⁊. l. si mācipiū. §. j. ⁊ h̄m istos describit ita euictio: euictio est rei empte: vel alia iusta cā accepte alio euin cente absq3 oī snia cause cōmissio. nō dico p sententiā. vt ar. s. de rei ven. l. itaq3 vel si placet potestis distinguere subtilius: aut em

ptor vult agere de dupla euictiōis noīe: quo casu cōmittit stipu latio si cām pdidit: q2 euictio est ⁊c. vt. s. de rei vēdi. l. vtiq3. sed si vult agere ex illa clausula habere licere non pōt agere nisi res sit abducta per sniam. vt. ī. e. l. habere licere.

Si seruus. In. §. isto dr̄: emi a te seruū sui stipulat⁹ duplā euictionis noīe: seruus iste fuit a me euict⁹ inuenio postea φ fugitiuus erat vel san⁹ nō erat: nūqd iō min⁹ 3mittet stipulatio duple: ⁊ certe nō ideo minus: verūtn̄ differētia est cū stipulor a te duplā euictiōis noīe serui: q2 si seru⁹ me⁹ statim est fact⁹: q2 tu venditor eras dn̄s: si est fugitiuus 3mit tit stipulatio duple ex ea cā: s3 si euincit a me stipl'atio semel com missa nō desīt cōpetere etiā si huus moreret vl' manumitteretur vel si fugeret vel alia sili cā. s3 si nō esset factus me⁹: q2 nō erat vē ditoris hic nō est stati 3missa stipl'o: q2 fugiti⁹ sit nisi noīatim pro misisset vēditor in eū casu3 duplā euictiōis noīe. vn̄ si tpe 3tract⁹ cepit mea interesse sanū eē fugitiuū nō eē statim 3mittit stipula tio: s3 ⁊ si cepit postea mea interesse silr duple stipl'o 3mittit eui ctiōis noīe. h. d. iste. §. [duplā stipulati sum⁹.] p euictione nō de sanitate vel fuga qō pt3: q2. ī. dicit φ si sanū eē ⁊c. [ait] allegādo procedit vsq3 ver. summā ⁊c. [ne id quoq3 itersit] .i. dn̄a sit. [non esset.] q2 nō erat vēditoris: ⁊ nemo plus iuris ⁊c. vt. ī. de acqr. re. do. l. creditor: [esset fact⁹] q2 vēditor erat dn̄s. vt. ī. de acqr. re. do. l. traditio. [q̄ me⁹ fact⁹ est] ex causis supradictis. Or dicet aliqs quō pōt aliqs a me seruus euinci cū fact⁹ est mē⁹. r̄n̄. p hypo. act. vt q2 ille q mihi vēdiderat iā a te alteri obligauerat. vt. ī. e. l. si mā cipiū. in fi. vel cōfessoria act. rōne vsufru. vt. s. e. l. s3 si qd postea §. si vsufru. [deterior est] q2 fugitiu⁹ vel san⁹ nō est. [cepi] ex cau sis supradictis. [amitti.] Or signori custodiatis vos h̄ vt dixi in casu nō dissoluit stipl'atio duple mortuo vel manumisso seruo ex ea parte de euic. q2 nō pōt āmodo euinci. ⁊ sic soluitur 3tra. ī. e. l. si seruus. ⁊. l. si seruus cuius nomine. [non fit.] ⁊ hec sunt vera si fuit stipulat⁹ fugitiuu3 non esse sanū esse. [intersit] .s. fugitiuum non esse. Sed ad. §. istū instatur ⁊ op. ⁊ vr̄ φ in stipulatiōe duple non veniat φ postea interfuerit seruū fugitiuū non esse tempo re stipulationis: quia in actione ex stipulatione non venit quod postea accessit. vt. s. e. l. bonitat3. ⁊. ī. eode3. l. ex mille. R̄n̄deo hoc erat adiectum in duple stipulatione: ⁊ sic intelligitur. vt. s. e. l. sed ⁊ si quid. in prin. vel predicta vera sunt cum agitur ex causa eui ctionis: sed hic agitur ex causa habere licere. Sed q̄ro hic quan do cōmittitur hec stipulatio. r̄n̄. committetur statim: sed non pōt agi anteφ appareat mea iteresse. vt. s. ti. pri. l. iustissime. in fi. vel pōt committi vt dicit. ī. rem ra. ha. l. si procuratorem.

Vendicantē. In. l. ista cū duabus legibus seq. tractat de eadē materia et ponit casus talis: tu mihi emēti bona fide rē alienaz vendidisti ⁊ tradidisti: postea successisti vō dn̄o: tu vis a me rē illā vendicare ex psona veri dn̄i cui successisti poteris ne certe nō: q2 ex quo vēdidisti mihi teneris mihi d euic. vnde nō de bes a me euincere: q2 quē de euic. tenet actio eūdē agentē repellit exceptio: vn̄ erit in electione mea vel velim te repellere doli mali exceptione: vel si velim rē restituere potero te cōuenire ex stipu latione duple si est pmissa dupla vel ex empto ad interesse. Sed quid si nō opposui exceptionem vel opposui exceptionem: sed a iudice non fuit admissa: ⁊ cōdemnatus sum vtrobiq3 potero te conuenire ex stipulatione duple si stipulatio duple est interposi ta vel act. ex empto si stipulatio duple non est interposita: sed ⁊ si stipulatio duple nō fuerit interposita ⁊ a me euincitur potero te conuenire actione ex ēpto. hoc dicit ista lex cū lege sequenti ⁊ pn̄ cipium sequentis: videatis expositionem littere. [vendicantem venditorē.] scilicet ab emptore. [vēdiderit.] sub. et tradidit [sub. moueri.] sub. a vendicatione illius rei. [φuis alio iure.] vt quia successit vero domino rei. [quesierit.] ipse vendicās. [retinere.] sub. ⁊ ita venditorem repellere. [per exceptionem.] scilicet doli que est generalis. vt. ī. de doli exceptione. l. ij. §. generaliter. [vel exceptione rei vendite.] et tradite: quia sibi obstat hec exceptio. vt. ī. de excep. rei ven. ⁊ tra. l. j. ex causa stipulationis si est interpo sita. [sed si exceptio.] sub. que potuit obīci per emptorem ven dicanti. [euictus sit.] quia iudex eam nō admisit. [ex duple quo q3 stipulatione] cū est interposita. [cōueniri.] sub. vēditor ad in teresse. [sed et si stipl'o] super duplo. [esse dicemus] vt possit em ptor contra venditorem agere ex empto ad interesse. Or signori in. l. ista vendicantem. no. duo no. siue duo magistralia. ⁊ primum no. est istud si mihi ementi bona fide vendis ⁊ tradis rem alienaz licet succedas vero domino illius rei non poteris a me euincere: quia teneris mihi de euic. iuxta regulam magistralem. quem de euictione tenet actio ⁊c. vt hic. ⁊. C. e. l. excep. ⁊. l. siue possessor. et C. de rei vē. l. cum a matre. Item quia obstat tibi exceptio rei ven dite ⁊ tradite. vt. ī. de excep. rei. ven. ⁊ tra. l. j. ⁊. l. pe. item q2 nouu3 dn̄ium nō d3 meam emptionē dissoluere sed cōfirmare. vt. s. de

act.emp.⁊ vẽ.l.ſi rẽ alienã.⁊.ĵ.de vſuc.l.cum vir.itẽ no.ſcõm no. qd eſt in electiõe ẽptoris vel velit vẽditorẽ doli excep.repellere vel vult rẽ reſtituere ⁊ tũc agit ex ſtip.duple vel ex ẽpto ad itereſſe: ⁊ ita habetis hic: ſi qs hz ius agẽdi excipiendi ſi vtit̃ vno nõ põt vti alio.vt h.⁊.C.e.l.quot.fallit vbi factũ eſt pactũ dñ nõ petendo: ⁊ adijcit̃ pena ſoluta rato manente pacto. vt.ſ.de trãſac.l.q fidẽ.⁊.C.de trãſac.l.cũ ꝓponas. Or ſignor ꝯ primã regulã.q de euic.tenet actio eũdẽ agẽtẽ repellit exceptio inſtat̃ ⁊ op.ecce ſi ſeruus pupilli eſt pupillo pupillarit̃ ſubſtitut⁹ ſi pupillus vẽdit eũ mihi ignorãti ⁊ pupillus decedit i pupillari etate ſuus ſuccedet ei ⁊ eſt liber: ⁊ tenet̃ de euic. ⁊ tñ ſeipm euicit. vt.ſ.e.l.q a pupillo.ad qd vos dicetis ꝙ regula ibi fallit fauore libertatis: ⁊ q2 nõ tenet̃ ibi ſuus de euic.ex pſona ſua:ſed ex pſona pupilli.Sed denuo op.ad iſtã regulã:ecce ſi liber hõ fuit mihi bona fide ⁊ titius vẽdit eũ: ⁊ poſtea iubet eũ eẽ liberũ ⁊ hrẽdẽ iſtituit ipſe poterit ſe euicere in libertatẽ ⁊ tñ vt hrs tenebit de euic.vt.ĵ.e.l.ſed ſi ſtiplo.ħ.ſi liber hõ.ſz ⁊ ibi ſpãle ẽ fauore libertatꝫ: vl' poſſum dicere ꝙ ibi vẽditio liberi hois nõ tenuerit.Sz denuo op.ecce ſi ſeruũ alienũ manumitto ⁊ ſuccedo võ dño manumiſſio nõ ꝯfirmat̃ ergo vr ꝙ euincã.vt.ĵ.q.⁊ a q ma.li.nõ ſi.l.ſi ſuo.ad qd vos dicetis ꝙ illa lex nõ ꝯdicit: q2 nõ põt manumiſſor euicere lz libertas non cõfirmet̃.Sed denuo ad regulã iſtã oppo.ecce ſi vendo tibi aſcriptũ ſine ſolo nõ valet vẽditio: ſz ego ipſe poſſum eũ vẽdicare.vt.C.de agri.⁊ cẽ.l.queãdmodũ.li.r.ad qd vos dicetꝫ aliud eſt cũ vẽditio fit ꝑter legẽ: vt cũ vẽdo rẽ alienã: q caſu tenet vẽditio. vt.ſ.de ꝯben emp.⁊ ven.l.rẽ alienã: vñ q2 tenuit vẽditio nõ poſſum euincere: ſi poſtea ſuccedo võ dño illi⁹ rei: q2 nõ poſſum venire ꝯ factũ meũ ꝓpriũ.vt.ſ.de adop.l.poſt mortẽ: aliud eſt ſi fit cõtra legẽ vẽditio: vt ſi vẽdo aſcriptitiũ ſine glebe: q caſu poſſuz a te vẽdicare: nec hz locum illa regula.quẽ de euic.tenet actio ⁊c. nec illa nõ lz alicui ꝯ factũ ſuũ venire qd eſt illa rõne: q2 eſt facta alienatio ꝯ.l.qd fit ꝯ.l.'pcaſſo.vt.C.de le.⁊ ꝯſti.l.nõ dubiuz.Sed denuo ad iſtã regulã op.ecce ſi pater vendit filiũ ſuũ põt i libertatẽ eũ vẽdicare.vt.C.de li.cã.l.j.ad qd vos dicetis.vt.ſ.pri.dixi vel põt dici ꝙ ibi eſt ſpãle fauore libertatis: ⁊ i dubio fauemus libertatib⁹.vt.ſ.de ali.iu.mu.cã fac.l.ij. Item no.ꝙ iſta regula hz locũ in vẽditore: ⁊ ei⁹ hrẽde ⁊ in fideiuſſore venditoris: vt hic.⁊.C.de rei vẽ.l.cũ a matre.⁊.Cõ re.ali.nõ ali.l.vẽditrici.ſz fallit i hrẽde fideiuſſoris.vt.C.e.l.vl.Sz ad aliud qd dr in.l.ſeq.iſtat̃ ⁊ op.in.l.ſe.dr: vt dixi in caſu ſi tu vẽdiſti mihi rẽ alienã bona fide emẽti et tradidiſti: ⁊ poſtea ſuccedis võ dño ſi vẽdicas a me poſtea rẽ poſſum te repellere doli excep.ſz ſi nolo te repellere poſſuz te cõuenire ex ſtiplone duple vel ex ẽpto ad intereſſe. Sz dic mihi nõne res eſt euicta culpa mea cũ potueri te repellere doli excep. vñ de euic.nõ agit̃.vt.ĵ.e.l.ſi rẽ quã.ħ.ſi duple.Rñ.vbi tu vẽdicas a me rẽ quã mihi vẽdidiſti: ſi volo te repellere doli excep.poſſum.ſed ſi nolo tibi reſtituere poſſuz te conuenire ex ſtiplone duple vl' ex empto: ſz ſi tu excipies culpa tua res euicta eſt: q2 nõ repuliſti me vñ nõ potes agere ⁊ ego replicabo mea culpa ꝓfuit tibi: q2 tu es aſſecut⁹ deſideriũ tuũ.vñ iuxta dictũ catonis dicã tibi: lz alij poſſint me inculpare: tu võ nõ potes: imo neceſſe eſt ꝙ me laudes.et ad iſtud eſt ſimile.ĵ.de iur.do.l.cuz in fundo.ħ.qd ſi mulier.⁊.C.de rei vẽ.l.quot.Sz denuo op.ſi ego emptor oppoſui exceptionẽ doli ⁊ nõ fuit admiſſa exceptio iudex fecit mihi iniuriã: vñ nõ dz vẽditori iputari.vt.ſ.e.l.ſerui.⁊.ĵ.eo.l.ſi ꝑ imprudẽtiam.in prin. Rñ.iniuria facta ẽptori nõ obeſt vẽditori cũ vẽditor defendit emptorẽ: ſed ſi vẽditor nõ vult defendere: tũc nocet: aut ſi ipſe venditor euincit nõ defendit: vñ nocet ei: vel dicatis iniuria facta emptori non nocet venditori alio euincente ab eo: ſed ipſo venditore euincente ſic. vt ar.ĵ.de leg.j.l.ſi ſeruus plurium.ħ.j.

Sed etſi.

Si liber hõ. In.ħ.iſto dr: ſi liber hõ ſeruiebat titio bona fide: titi⁹ illũ liberũ hoiem mihi vẽdidit ⁊ tradidit ⁊ ꝓmiſit mihi duplã euictiõis noie: poſtea titi⁹ ſciuit eũ eſſe liberũ ⁊ eũ ſcripſit heredẽ: iſte hõ liber euincit ſeipm in libertatẽ: nunqd mihi quaſi euincat̃ tãꝙ hrs titij tenebitur de euictiõe: certe ſic: ⁊ ipmmet habeo obligatuz euictiõis noie.h.d. [⁊ ipſe].ſ.hõ liber.[ſui ꝯtrouerſiã faciat] ꝑuocando ſe de poſſ. ſeruitutis i libertatẽ: ⁊ ꝓnũciatus fuit liber.[habebo] de euic.tãꝙ heredẽ venditoris: ſz quõ iſte liber hõ eripit̃ in libertatẽ iuxta regulã quẽ de euic.tenet actio ⁊c.vt.ſ.e.l.vẽdicãtẽ.⁊ ipſe tãꝙ heres tenet̃ de euic.rñ.vt ibi dixi: hic eſt caſus fauore libertatis in quo liber euincit ſe: ⁊ de euic.vt hrs tenet̃: ſic ⁊ alibi eſt alius caſus.ſ.eo.l.q a pupillo.al's ꝯtra.vt.ſ.e.l.vendicantẽ.

Fundũ meũ. In.ħ.iſto dr: obligaui fundũ meũ alicui: poſtea illũ tibi vẽdidi demũ q2 timebã ne creditor a te euinceret: emi eũ a te ⁊ mihi euic.ꝓmiſiſti: nũquid ſi poſtea creditor euicit a me ꝯ te hẽo regreſſum de euic. certe nõ: imo me agẽdo act.ex empto poteris me repellere doli exce.q2 euincit̃ nõ ex tua ſz ex mea pſona.[obligaui].ſ.creditori meo p.c.[deide alienaui].i.vẽdidi ⁊ tradidi.[eſt].i.excipi debet [ex ẽpto] ſi nõ excipiat̃ qd dictũ ẽ.ſ.[ſubmoueri.] vt.ĵ.e.l.ſi cui.

Si ſeruus vẽditus. In.ħ.iſto dr ſi vẽdidiſti mihi ſeruũ ⁊ ꝓmiſiſti mihi duplã euictiõis noie ſi ſu⁹ morit̃ añꝙ dñs euiceret non cõmittit̃ ſtiplo: q2 nemo eũ euicit: ſz ſi doloſe mihi vẽdidiſſes rõe doli tui teneris mihi.[interceſſerit].ſ.emptoris: ⁊ agetur de dolo cõmiſſo nõ act.de dolo ſed ex ſtiplone ad duplã vel ex ẽpto ad intereſſe etiã añ euic. ⁊ añ mortez. vt.ſ.de act.emp.l.ſeruus quẽ a me.ħ.vlt.alij tñ dicũt agi act.ex empto ad intereſſe.

Idem iul. Quidã hñt hic.ħ.vt ego habeo: ⁊ qdã hñt principiũ legis ⁊ incipit duple.⁊ dicit i ſcriptio iul.li.ij.elegãter diffinit ⁊c.ſz i hoc nõ ẽ vis niſi ꝙtũ ad allegandũ: ⁊ iſte.ħ.vult iſtud dicere ſi emo a te rẽ ⁊ ſtipulor duplam euictiõis noie ꝯmittit̃ ſtiplo duple ſi res euincit̃.ita ꝙ mihi ẽptori nõ liceat hrẽ ꝓpter ipm euic.ſz ſi lz mihi hrẽ.ſecus erit qd em̃ ſi petit̃ a me res vẽdita.⁊ cõſtitui te vẽditorẽ ꝓcuratorẽ ⁊ in rẽ tuaz ⁊ tu vict⁹ ſoluiſti litis eſtimationẽ hic nõ ꝯmittit̃ duple ſtipulatio.q2 nõ habes ꝯ me mãdati act.ad litis eſtimationẽ ꝯſequẽdã a me cũ in rẽ tuã fideiuſſeris.vñ cũ res illa nõ ſit oblata neqꝫ pecunia.i.litis eſtimatio abſit nõ ꝯmittit̃ ſtipulatio: ſz ſi cũ me ẽptore ageret̃ ⁊ euinceret̃ et litis eſtimatio ſoluet̃.tũc ꝯmittit̃ ſtipulatio duple.id q2 nõ liceret mihi illã rem hrẽ ſi litis eſtimationẽ nõ ſoluiſſez.imo a me eſſet euicta.[tũc ꝯmitti.] ſub.ꝯ vẽditorẽ.[propt̃ ipaz euictionẽ ſecutã.] vt.ĵ.e.l.hrẽ licere.⁊ q2 ita eſt i genere ſequit̃ in ſpẽ.⁊ id ait.ſ.iul'.⁊c.[ꝓcurator eſt] ad ſuã defenſionẽ.[cõſequat̃.] q2 fid eiuſſit in rẽ ſuã.vt.ſ.ad vell.aliogn.⁊.ſ.de ꝓcu.l.licet.ħ.ea.⁊ q2 ſi cõueniret emptorẽ mãdati diceret tu teneris ex ſtipulatiõe duple ad tãtũdẽ.[neqꝫ corp⁹].i.res ipſa.[neqꝫ pecunia].i.litis eſtimatio.[lz eũ].ſ.ſeruũ.[ꝑciũ nõ dediſſet].i.litis eſtimationẽ nõ ſoluiſſet.[ꝑpe eũ] id hic dicit ꝑpe.q2 huic poſſeſſori a petitore de euic.nõ cauet̃.vt.ſ.de rei ven.l.ex diuerſo.ħ.petitor.[nõ ex pſtina] ſ.ẽptiõe vel ex cã vr emptor hrẽ.imo ex hac ſcda q eſt quaſi emptio.vt.ĵ.ꝓ emp.l.ij.Or ſignor no.hic differentiã iter act.ex ẽpto ⁊ ſtipulationẽ duple ex ea cã hrẽ licere ex empto act.ꝯpetit mihi ⁊ ſi res nõ euincit̃ a me.ſi tñ icipio habere ex alia cã.vt.ſ.e.l.ſi vendideris.ſed ſtipulatio duple nunꝙ ꝯmittit̃ niſi res mihi auferatur.vt.ſ.e.l.euicta re.ħ.duple.

Idem iul.libro eodez ſcribit. Et hic quidã hñt principiũ legis: ⁊ qdã hñt.ħ.vt ego habeo ſz nõ eſt vis vt.ſ.C.pri.dixi.niſi ꝙtũ ad allegandũ.⁊ in.ħ.iſto dr: emi a te ſeruum ⁊ fui ſtipulat⁹ duplã noie euic.poſtea qdã cepit a me eũ vẽdicare lit.ꝯte.mecũ ſeru⁹ iſte culpa mea fugit a me: ⁊ ille ꝓbauit ſe dñm eſſe: nũqd debeo ꝯdẽnari illi: certe ſic: ſz nõ ſtatim habeo regreſſum ex ſtiplone duple ꝯ venditorẽ: ſz tũc cũ apprehẽdi eũ ſi aũt ille ſeruus nõ fugit culpa mea tũc debeo abſolui ſi caueo ſi peruenerit in ptãte mea ꝙ eũ reſtituã: ⁊ niſi apprehẽdã nõ ꝯmittit̃ ſtipulatio: vbi ergo pſtiti litis eſtimationẽ ſufficit apphẽdere vbi caui nõ agã niſi reſtituã.[poſſeſſor].ſ.quãti interſit aduerſarij ⁊ ſic in litis eſtimationem. ⁊ ad iſtud accedit.ſ.de rei ven.l.ſi a bone fidei.[plane ingt].ſ.iul'.ꝯmitti ꝯ vẽditorẽ.[ſtipulationẽ.] duple.[ait] q2 ſatis eſt ꝙ ꝑ ſniaz ſuccubuit.vt.ſ.de rei vẽ.l.vtiqꝫ [fugiſſet].i.ille ſuus vẽdit⁹: ⁊ dic añ lit.ꝯte.[interpoſitis] ꝙ reſtitueret eũ ſi eũ apphẽderet.[reſtituiſſet.] q2 erat cõdemnat⁹ ad hoiez reſtituẽdũ ſi eũ apphenderet.[vbi igit̃].i.in q caſu.[obtulit.].i.ſoluit.[de euictiõe] vt in primo caſu hui⁹.ħ.[niſi pri⁹ reſtituerit.] ſub.poterit agere de euic̃.vt in ſcdo caſu huius.ħ.qd eſt illa ratione: quia erat abſolutus ⁊ ſtipulatio nõ cõmittitur ⁊c.vt C.e.l.ij.⁊.ſ.de rei vendi.l.ij.

Si pro re pupilli. In.l.iſta dr pupillus emit aliquã rẽ tutore auctore: actũ ẽ cũ pupillo tutore auctore vl' cũ tutore: tutor ꝯdẽnat⁹ ſoluit litis eſtimationẽ de pecunia ſua non pupilli nunquid pupillus hz regreſſum contra vẽditorem: certe ſic[litis eſtimationẽ.] lra iſta legit̃ ita: ſi ꝑ re pupilli quã emit tutor noie pupilli ſub.litis eſtimationẽ.[ꝯmittitur.] nã ꝯria act.tutele poterit tutor qd ſoluerit recupare ab eo.vt.ĵ.de ꝯtra.iudic. tu.l.qd ergo.ħ.ꝯtrariũ. vñ merito vr abeſſe pupillo id qd alij eſt obligatus.vt.ſ.de neg.ge.l.ſi quis mãdato titij.

Si ꝑ euictiõe fũdi. In.ħ.iſto dr mulier emit fundũ ⁊ ſtipulata eſt duplũ noie euictiõis ⁊ accipit fideiuſſores: poſtea eũdẽ fundũ dedit in dotẽ marito ſuo deinde aliqs euincit illũ fundum a marito: nũquid ſtatim mulier poterit agere de euic. contra venditorẽ ⁊ ei⁹ fideiuſſores: certe ſic: quaſi minorẽ dotẽ habere cepiſſet: vel etiã ꝙ nullam dotem videret habere: ⁊ idem eſt ſi maritus litis eſtimationem

mationē soluisset: sed ⁊ si mortua muliere fundus ille est euict⁹ a marito ex stipulatione duple poterit agi: quia maritus aget ex promissione duple contra heredes mulieris: ⁊ ipsi heredes agent ex stipulatione cōtra venditorē. Sed quid si mulier emit a te fundum alienū bona fide: ⁊ nupsit vero dño ⁊ ei nullū fundū dedit in dote: hoc casu nō videtur ab eo euinci vñ stipulatio duple nō datur mulieri: ⁊ demū euincitur cum maritus nō habet istū fundum ratione dotis ⁊ habet mulierē indotatam: ⁊ licet ista mulier hoc casu nō possit agere de euic. ex stipulatione duple tñ contra venditorē habet actionē ex empto [emit.] sub. a nō dño. [in dotem dedisset] s. marito a non dño: ⁊ ita loquitur. l. ista cum. l. seq. [deinde aliquis] i. dñs [per iudiciū] i. per sniam. [habere.] qꝛ forte ista mulier dederat fundum ⁊ alias res in dotē marito que non fuerūt euicta a marito. [vel etiā nullam.] sub. cū ista mulier nō dedit alias res in dotē nisi fundū euictū. [agere pōt.] ista lex debet intelligi si maritus debeat lucrari dotē ex pacto: alias non posset agere contra heredes: quia obstaret sibi illa exceptio dolo facis ⁊c. vt infra de reg. iur. l. dolo. vel pōt intelligi cum maritus accepit in dotē fundū estimatū vera estimatiōe: qꝛ tūc dñs factus eēt. vt. C. de iur. do. l. quotiēs. [nō tñ cōsequens erit.] q. d. non idem erit ꝙ videbatur ꝑpter rationē predictā: qꝛ mulier efficitur indotata [stipulationē] s. duple. [ꝗuis eque] i. eodē mō. [vl' dic eque] i. ac si esset euictus a marito. [in iudicio] i. per sententiā. [actionē] re euicta. ⁊ ita habetis i. l. ista nō tñ si res empta non euincit a me: sed incipio eā hr̄e ex alia cā non possum agere de euictiōe nec de dupla noīe pene: sꝫ ago act. ex empto ad interesse meū: vt hic. ⁊. s. eo. l. si vendideris. ⁊. s. man. l. seruum titíj.

Si seruum. In. l. ista dr: si emisti seruū ⁊ stipulat⁹ es duplā euictiōis noīe et postea añꝗ euincatur manumisisti eū: nunquid poteris agere ꝯtra vēditorē de euictione ad duplū. rñdet ꝙ nō. sed si vēdidisti seruū quē dicebas tuū ⁊ nō erat: ⁊ iō nō habeo eū in libertū teneris ex empto ad interesse si sciēs alienū vendidisti: sed ⁊ si illū seruū ex cā fideicōmissi fui coactus manumittere: similiter teneris ex empto ad interesse. hoc dicit ista. l. cū. l. sequen. [stipulatus sis] s. tu emptor. [ante.] sub. ꝙ scires alienū. [tua perdideris] s. manumittēdo. [nō habeat] s. manumittens cū emisset seruū alienū. [ex vēdito] i. ex empto. vt. s. de ac. em. et vē. l. veteres. [actionē hēbit] s. ꝯtra venditorē ad interesse. vt. s. e. l. nō tñ in fi. ⁊. s. de act. emp. ⁊ ven. l. titi⁹. al's incipit luti⁹ titius. Or signori habetis in. l. ista si seruū: ꝙ si seruus empt⁹ manumittitur ab emptore nō agit de euic. similiter ⁊ seruo mortuo anteꝗ euincat nō agit de euic. vt. s. eo. l. si seruus vēditus.

☞ Emptor si fuit repulsus a vendicādo ꝑpter exceptionem precedentem ex sua persona nō agit de euictione secus si ex persona venditoris. h. d. cum. l. sequē.

Hoc iure. †In. l. ista cum duabus sequē. dr si emo a te rē: ⁊ postea cado a possessione rei empte: si peto rem a possessore ⁊ repellor per excep. que descēdit ex persona mea: qꝛ feci ei pactū de nō petēdo: venditor nō tenet de euictione: sed si repellor per excep. que descēdit ex persona ei⁹: qꝛ nō erat dñs tūc tenet de euic. vel act. ex empto. sed qd si vēdidisti rem ⁊ repellor per excep. descendētē ex persona vēditoris ⁊ mei ēptoris: certe differētia erit vtrū repellar exceptiōe descēdēte ex persona mea tūc nō agā de euic. si ex tua sic [nō teneat.] ⁊ ponetis exēplū vt posui in casu: et hic repeto. [ꝯtra.] qꝛ tūc tenet vēditor de euictiōe emptori.

Si rēquā mihi. In pri. huius. l. dr: mihi ignorāti vēdidisti rem alienā redemi eam a vero dño: nunquid eius rei potero a te assequi preciū actione ex empto dicebant quidam ꝙ nō: sed verius est ꝙ debebam assequi preciū cū ego ex alia causa cepi rem habere. [haberem.] ⁊ ad hoc accedit. s. e. l. si vendideris: ⁊. l. nō tñ.

Si duple stipulatio. In. §. isto dr: emi a te rem stipulat⁹ fui a te duplā euictiōis noīe: cecidi a possessiōe culpa mea vel spōte: certe hoc casu si possiderē possem retineri: si non possiderē succūbo si velim agere: hoc casu ex stipulatione duple vel ex empto ad interesse repellar doli mali excep. [stipulator] i. emptor. [nō poterit.] nā bone fidei possessor q impēdit edificādo ī nouo ⁊c. vt. s. de cōd. inde. l. si i area. ⁊. j. de do. ex. l. paulus rñdit. [admissa fuerit.] vñ no. si ēptor culpa sua cecidit a possessiōe: vel si culpa sua res euincitur non habet regressum contra vēditorem de euic. vt hic. ⁊ ar. j. e. l. rem hereditariā. in fi.

Quolibet tpe. In. §. isto dr: si emo a te rē ⁊ stiplor duplā euictiōis noīe ⁊ res petitur a me quolibet tpe possum tibi denunciare ꝙ res a me euincitur: ⁊ ante lit. cōt. ⁊ postea. dū tñ nō nimis prope sniam id fiat. i. denūcietur: vñ hētis hic ꝙ ēptor tenet denūciare vēditori ꝙ res euincit ab eo. vt. s. de euic. l. vēditor. nisi pacto remissa esset denūciatio. vt. j. e. l. herēnius mode. sꝫ lex videt ꝯ. vel dicatis aliō in ēptore vt hic. qꝛ habet titulū nō lucratiuū aliō in legatario qui hꝫ titulū lucratiuū añ lit. cō. dꝫ denūciare: sꝫ dꝫ denūciare nimis ꝑpe sniā si iā aptis attestatōib⁹ vt i aut. d tes. §. qꝛ vo. ⁊. §. illō. sꝫ qd si emptor nō denūciauit i cā pn̄cipali vēditori denūciat tñ ī cā appellatiōis: nūquid satis erit: vr̄ ꝙ sic: qꝛ ꝑ appellationē extinguitur ꝑnūciatū. vt. j. ad tertul. l. j. ī fi. sꝫ nos dicim⁹ si eedē desēsiōes cōpetunt in cā appellationis que in principali satis est: al's non.

Si emptor. In. l. ista dr si emisti a me seruū ⁊ fuisti stipulat⁹ furtis noxisq; solutū eū esse: postea ille cui seruus furtū fecerat successit tibi emptori: nunqd poterit agi act. ex stipu. certe sic: sicut heres posset agere si ex noxia. causa alīj aliqd ꝓstitisset. [sit] a te vēditore. [habere] cōtra venditorē. [quemadmodum] i. sicut. [si ipse] alīj cū furtū fecisset. ꝓstitisset. Or signori istud est verū ꝙ ex stipulatione pōt agi ex stipulatiōe illa furtis noxisq; solutū nō ex stipulatione duple cū seruus dꝫ euinci per sniam: ⁊ sic soluit cōtra. arg. s. e. l. si vēdideris. ⁊. l. nō tñ. Itē hoc casu vr̄ abesse: qꝛ actiones desierūt ei cōpetere ex quo successisti emptori: ⁊ sic soluit ꝯtra. s. de act. emp. ⁊ ven. l. si seruum. in ꝑn.

Si ita quis. In. l. ista dr: vendidisti mihi seruū ⁊ promisisti mihi illū sanum esse furē non esse: erit ne vtilis ista stipulatio: dixerunt quidā ꝙ non: qꝛ si seruus est morbosus vel fur vel vespertilio impossibile est ꝙ promittitur si nō inutilis est: sed certe iuriscon. vlp. hāc stipulationē dicit esse vtilē: qꝛ ista stipulatio si est adiecta pena certe ꝗtitatis: eo casu cōmittet ad penam certe ꝗtitatis [promittit] ⁊ impossibiliū nulla est obligatio. vt insti. de inuti. stip. §. impossibilis esse qꝛ cōmittitur ad interesse si non est adiecta pena certe ꝗtitatis: al's cōmittit ad penam: si est adiecta ⁊ iste stipulatiōes interponūtur negatiue ⁊ affirmatiue: sanum esse promittit affirmatiue furē nō esse interponit negatiue. [quid eē] cum promisisti sanū esse [aut non esse] cū promisisti furē non esse. [valere stipulationē.] ⁊ cōmittetur ad penā certe quātitatis: quia in stipulationibus penalibus nō ꝯsiderat ⁊c. vt insti. de inuti. stipu. §. alteri. [hoꝝ predictoꝝ] s. sanum esse: furē nō esse: vespertilionē nō esse proponit: quia ista stipulatio edilium curuliū ꝙ ꝑmittas sanū esse: furē nō eē. vt. s. eo. l. j. §. j. [sanus] id est sane mentis vel iurisperitus.

☞ Res vbi dicuntur in stipulatiōe tot sunt stipulatiōes quot sunt res ⁊ quando.

Talia dicitur. In. l. ista dr: ꝙ regulariter si plures res deducunt in stipulatione tot sunt stipulationes quot sunt res. Sꝫ nunqd idē hꝫ interuenire in hac stipulatione cū promittis seruū sanum esse: furē non esse: certe sic: verbi grā: emi a te seruū ꝑ. x. ⁊ promisisti mihi illū seruum fugitiuū non esse: furem non esse: erronem nō esse: vel morbosum nō esse: qꝛ fugitiuus est minus valet in duobus: qꝛ fur est minus valet in alīs duob⁹: qꝛ erro est: min⁹ valet i alīs duob⁹: qꝛ morbosus est min⁹ valet in alīs duob⁹: si egi ꝯ te ex cā vitīj fugitiui: in duob⁹ postea ago ex cā furti: qꝛ fur. ⁊ assecut⁹ sum alia duo: postea egi ad alia duo: qꝛ morbosus ⁊ assecutus sum alia duo: si postea euincit a me ⁊ ago de euictiōe ad duplā: vel ex ēpto ad iteresse: qꝛ sum assecut⁹ iam sex nō assequar totū iteresse sanū eē: furē nō eē: morbosū nō esse ne bis asseqr idē sꝫ tm̄ qttuor. [qꝛ dr] sub. relr. j. de v. ob. l. scire. et l. qd dr [ꝑmittūt] puta sanū eē ⁊c. [fui] si scisset eū fugitiuū esse [fingam⁹] mō exēplificat qd dixit in gn̄e [mor.] i. postꝗ fuit assecut⁹ duo [ex plib⁹] s. stiplonib⁹ [agit] Or signori ex. l. ista colligetis plura no. †statim colligetis h regulā vbi res deducūt in stiploe tot sunt stiplones qt sunt res: ⁊ itelligo si diuerse res deducant i stiplone: vt. j. de v. ob. l. vbi aūt nō appet. §. pe. ⁊. l. quot. et insti. de iuti. stip. §. quot. sec⁹ tñ est si stiplor resples q diuerse nō sunt: vt puta si stipulor a te. x. lib. qꝛ vna summa iberet alteri non vna spēs alīj. vt. j. de v. ob. l. scire. in ꝑn. ⁊. l. int stipulātē. §. j. Itē no. h si ꝑmo stiplat⁹ sū ꝟuū sanū eē: furē nō eē: errorē nō eē ⁊ fugitiuū nō eē: si egi ex ꝑma et assecut⁹ sum meū iteresse: si ago ex secūda ꝯseqr tm̄ duo nō qttuor ne ego lucrū ferā ⁊ bis idē conseqr vt. s. ti. pri. l. qd si nolit. §. si qs egerit sic ⁊ al's si tu vulnerasti ꝟuū meū postea eū occidisti. si prio egi de vulnere ⁊c. vt. s. ad. l. aql. l. si ꝟuus. ⁊. l. sꝫ ⁊ si ex pore. qꝛ est illa rōne qꝛ bona fides ⁊c. vt. j. de re iu. l. bona fides. Itē no. si postea euicit ꝟu⁹ nō assequr ex stip. duple. xx. sꝫ reduplicabit residuū: vt. j. e. l. cū fund⁹. Sꝫ ad. l. istā op. qꝛ hic in fi. dr ꝙ ex vna stip. nō pōt agi sepi⁹: sꝫ ex plib⁹. ⁊ aduertatis lꝫ dñs Jo. ⁊ az. nō tetigerint h: ⁊ videt ꝙ possit sepius agi ex vna: qꝛ si stipulatus fui a te. c. que tibi mutuaui. ⁊ ex illa stip. peto xxv. de. c. q tibi mutuaui ⁊ fuisti ꝯdēnat⁹ ⁊ soluisti: nūqd reliqua

potero petere: certe sic: ergo sepius agitur ex vna stipl'one. et φ possim agere appet: q: rō suadet vt. j. de exce. rei iudi. l. τ an eadē §. q vsufru. qd ergo dicim⁹. rñ. aut vna stipl'o est rei persecutoria aut penalis: aut cōmittitur ad interesse si est rei psecutoria. q: stipulatus sum. c. que tibi mutuaui ex ea possum petere sepius. vt s. dictū est. ꝑterea si qs pōt petere totū et petit ptē nō ob. ei exceptio: sed si qs petit totū τ postea petit ptē bene obstat ei exceptio vt. j. de excep. rei iudic. l. si qs totū. τ hec est subtilitas tuscana q: cum debeo alicui tusco. c. τ ipse videt φ nolo soluere ipse dabit mihi libellū τ de. c. li. petet. c. §. τ hoc faciunt propter tria: vt q: minores faciunt sumptus. Item q: inspiciunt defensionē aduersarij. Item q: ex quo succumbent in. c. solidis: nunc habēt defensionē in residuo. τ ideo dicendū est in stipl'one que est rei psecutoria φ semel τ sepius pōt agi. si aūt stipl'o est penalis ex ea semel agit̃ nō sepius: nisi dictū esset φ sepius ageretur: vt. s. de ar. l. si duo si aūt stipl'o cōmittit̃ ad interesse: puta ꝓmittis nō fieri: quo min⁹ mihi nō liceat ire τ agere: ista sepi⁹ pōt ꝯmitti: q: si hodie ꝓhibeas τ cras potes ꝓhibere: τ idē est i stip. de rato. τ idē i stip. de vtēdo τ fruēdo arbitrio boni viri. vt. j. de. v. ob. l. si ita. τ. j. rē ra. ha. l. si pcur. τ. l. cū querebat̃. τ. s. vsufr. quēadmodū ca. l. j. §. j.

Si seruū emero.

In. l. ista d: emi a te seruū eūdē vendidi emptori añφ ei traderē verus dñs euicit eū a me: q: emptori nō potui tradere: fui ei ꝯdēnat⁹ ad interesse nunqd ꝯmittet̃ stipl'o duple ꝯtra meū auctorē: certe sic [si seruū] scz alienum. [emero] bona fide [nō potui] q: verus dñs euicit a me [stipl'o] emptori aduersus me quare q: indubitāter cōmittit̃ q: meo ēptori cōdēnabor ad interesse: vt. s. de act. emp. τ ven. l. j. Dñ signori vos habetis in. l. ista vt dixi in casu: sed nunqd ꝯmittitur stipl'o duple ꝯtra meū auctorē re abducta añ sñiaz latā. rñ. si agit̃ ex ea parte stip. hr̃e licere nō ꝯmittit̃: nisi re abducta. vt. j. e. l. hr̃e. s3 si agit̃ ex alia parte. s. ex cā euictiōis tūc ꝯmittit̃ sñia lata. vt. s. e. l. euicta. S3 denuo q̃ro quid erit in tali casu excogitato emi rē τ p traditionē accepi: τ duplā sū stipulat⁹: eādē rē vēdidi titio eo pacto vt nō tenerer ei de euic. nec ēt ad pciū reddendū qd pactū v3 ſm Ro. l3 az. dixit ꝫ. s. de act. emp. τ vē. l. ex ēpto. in. fi. postea res euincit̃ ab emptore q emit a me: emptori nō sum cōdēnatus nec possum: habeo ne act. ꝯ meū auctorē scripsit h az. lex ista innuit φ nō: s3 alie leges innuunt φ sic. vt. s. e. l. si p repu. τ. j. e. l. minor. §. si huus. s3 in qōne ista distinguo: si volo agere act. ex empto tūc nō dat̃ mihi act. ex ēpto ad interesse: q: nō iterest mea vt. j. e. l. euicta. aut volo agere ad duplā τ tūc agā: q: nō ispicit̃ interest mea: vel nō ex q̃ emptor q emit a me est ꝯdēnat⁹: vt i pal'l. l. Sed dic mihi q̃ fuit rō dubitatiōis i. l. ista: certe fuit illa vbi vos ponetis ita casū vt ego posui: q: vbi vēdo τ huic trado si res euincit̃ ab ēptore hēo pciū: ergo videbat̃ nō posse ꝯmitti: q: pciū rei succedit loco rei. vt. s. de pet. hr̃. l. si rē. sicut ergo si ego ēptor hēo rē nō cōmittit̃ stipl'o: ita si hēo pciū. sed rñdet̃ non est ita: q: dum ali⁹ euincit rē ab emptore τ ꝯdēnor ei ad interesse: i suo interesse venit pciū. vt. s. de act. emp. τ ven. l. j. vñ inuenior carere re et precio: vt. s. de neg. ge. l. si qs mandato titij.

☞ Emptor si desinat rē hr̃e ꝑp̃ factū suū nō agit de euictiōe.

Si mancipium.

† In. l. ista d: si emisti a me mancipium eo pacto ne pstitueres: τ q: pstituisti puenit ad libertatē: nūquid habes ꝯtra me regressuz de euic. certe nō: q: facto tuo euict⁹ vr̃. [regressuz] q: tua culpa vr̃ euici: vt. s. e. l. si huum.

Si cōi diuidūdo.

In. §. isto d: tu vendidisti mihi seruū tāφ insolidum eēt tu⁹ τ ꝓmisisti mihi duplā euictiōis noīe qdā ꝯuēit me cōi diuidūdo τ fuit ei adiudicat⁹: nūquid stipl'o duple ꝯmittit̃ ꝯtra te: certe sic: q: nō refert q̃ iudicio euincat̃: s3 si mihi hr̃e nō liceat cōmittit̃ stipl'o duple siue euicat̃ rei vē. siue ypo. siue huiana [actionē] s3 nōne stati cū negaui rē cōem euitaui iudiciū. vt. j. de excep. l. fundi. rñ. h possidebat vt ego: vñ nō potui euitare iudiciū cōi di. vt. s. fa. her. l. j. in fi. vl' h pmo egit rei ven. τ vēdicauit dimidiā τ postea egit cōi diuidūdo. [huiana]. i. q̃si huiana q̃ d: ypo. τ ita pōt res euinci: vel petitorio iudicio: vel rei vē. vel hypo. vel diuisorio iudicio. τ ad hoc facit. s. e. l. fundum meum.

Euictus aūt.

In. l. ista d: si tu pr̃io loco obligasti rē tuā creditori: τ postea vendis illā rem mihi τ postea creditor agit cōtra me hypo. τ ꝯdēnor ei ad rem restituendā habeo cōtra te de euic. sicut est qñ res est mihi sublata vel spes habendi rē illā si tu debitor nō vis satisfacere: sed si tu debitor satisfacis ei remanet res apud me: vñ si velim postea te cōuenire ex stipl'one duple repellā te doli excep. [cōueniat] ex stipl'one duple vel act. ex empto. [exceptione] quia ex quo debitor soluit perimitur hypo. vt. s. de pig. l. si rem. §. omnis.

Naue aut domo.

In. l. ista d: si emo ab aliquo nauem vl' domū indubitāter si aliqua tabula ex illa euincitur a me non agam ex stipl'one duple quasi p pars sit euicta: quia qui emit nauem vel domos singulas tabulas singula cemēta emere non videtur: sed possum agere ex empto ad meū interesse: quāti interest mea illa nō esse euicta. [nō intelligunt̃.] vt. j. de acqr. pos. l. q vniuersas. [euicta parte] vt teneat̃ ex stipl'one duple: tenetur tamen ex empto ad interesse: vt. j. de vsuc. l. eum qui. τ. s. de act. emp. τ vē. l. iulia. §. si quis rē. τ hoc est verū cū euincitur vniuersitas que cōsistit ex pluribus inter se coherētibus secus est in re que cōtinet̃ sub vno spū sicut ē fund⁹: q: ibi siue tot⁹ euincat̃ siue pars agit̃ ex stip. duple: s3 vbi ps indiuisa euincitur: agit̃ p qt̃itate partis euicte: τ vbi pars diuisa euincit̃: agit̃ p bonitate fundi. τ sic soluit̃ ꝯtra. s. e. l. j. vel pōt dici scdo mō: aliud si euincit̃ fundus vl' ps fundi: q: ps fundi fundus eē vr̃ vt ibi. aliud si tabula nauis vel cementū ex domo: q: fundus est res diuidua: sed nauis non: et iō euicta vna tabula nō agit̃ ex stip. duple sicut in hoīe. vt. j. e. l. si dictum. sed stipl'o al's. §. in stipu.

Emptori duplā.

In pn̄. hui⁹. l. d: si tu vēdis mihi rē: tu vēditor debes ꝓmittere duplā euictiōis noīe nisi aliud cōuenisset iter me τ te τ debes ꝓmittere duplam absq3 fideiussorib⁹: nisi spāl'r ꝯuētū eēt iter me τ te φ dares mihi fideiussores. τ est verū φ vēditor d3 ꝓmittere duplā euictiōis noīe cū vēdit̃ res pciosa vt margarita aut ornamēta vel vestis: vel qd aliud nō ꝯtēptibile: nō est aūt de oī re: sed si hō vēdit̃ ex edicto curuliū d3 ꝓmitti dupla euictiōis noīe [ꝯuenit]. s. vt ꝓmittat̃ simpla: q: tūc ꝯct⁹ τc. vt. s. depo. l. j. §. si ꝯuenerit vt satisdet̃ cū fideiussorib⁹. nā satisdatio ē cū fideiussorib⁹ cautio sine fideiussorib⁹. vt. C. de v. sing. l. sancimus. τ. s. q satis. co. l. j. τ ad pn̄. hui⁹. ꝯ cor. j. e. l. si dictū. i pn̄. [de seruo]. s. vēdito. [iubet̃] nā seruus est hō τ hō est dignior qualibet alia creatura. vt. s. tit. pri. l. iustissime. Dñ signori no. in prin. huius. l. cū vēdit̃ res pciosa ꝓmittit emptor duplā euictiōis noīe τ ꝓmittit duplā cū cautione: nō cū satisdatiōe: nisi aliud cōuenisset: sic vēditor nō tenet̃ fideiussores de euic. dare nisi conuenisset vl' ꝯsuetudo regiōis illud suaderet: vt. s. e. l. si fundus.

Si simplā.

In. §. isto d: si emptor stipulat̃ euictiōis noīe simplā cū deberet stipulari duplā τ h p errorē: secuta euic. poterit agere vt asseqt̃ qt̃o minoris minus stipulat⁹ fuit act. ex ēpto: si oīa firmauerit ēptor q̃ in stipl'one cōtinēt̃ certe φ denūciet vēditori φ defēdat eū i cā euic. vt. s. de iudi. l. vēditor. τ. C. vbi i rē actio exer. debeat. l. j. nisi p pactum esset remissa illa denūciatio qd pōt fieri: vt. j. e. l. herēni⁹ modestinus. in fi. [qd si nō fecerit]. i. nō denūciauit: q: forte adhuc nō euincit̃ [est] vt alia simpla ꝓmittat̃. vñ no. si aliqs d3 stipulari plus τ per errorē stipulat̃ minus non nocet ei: immo pōt expiri act. ex empto vt alia simpla promittat̃. sil'r idē est si plus promittit aliquis per errorē. vt. s. si quis cau. l. sed τ si. §. interest. si aūt ēptor cum debet stipulari duplā ex certa scia est stipulatus simplam ei nocebit. vt. j. e. l. si dictum fuit in vendendo.

A creditore.

In. l. ista d: rē alienā mihi ignoranti pignori obligasti τ ꝯuēi φ si ad diē ñ solueres pecuniā φ posses illā rēvēdere: q: nō soluisti ad diē: vēdidi iure creditoris: postea ver⁹ dñs euicit eā ab ēptore: mō q̃rit̃ nūqd ego creditor tenear tibi cedere act. quā hēo aduersus debitorē meū. et rñdet̃ φ sic: q: tenet̃ vēditor oēm act. sibi cōpetētē cedere ēptori ex q̃ nō dānificat̃ τ vtilitas ēptori affert̃. [vēdidit] ex pacto vl' ex lege. vt isti. q. ali. li. vl' nō i pn̄. [pstet]. i. reddat ēptori actōez: vt. s. de pig. act. l. j. τ. l. tutor. §. ꝯtrariā. τ vt pstet. i. cedat ēptori [dispēdio]. i. dāno [futurū est]. q. d. equū videri d3 cuiq3 ar. s. de rei vē. l. in fundo vñ no. l3 creditor q vēdit iure creditoris de euict. non teneat̃: vt. s. de distrac. pig. l. rescriptū. §. j. tñ ꝯtrariā pignoraticiā act. quā h3 aduersus debitorē suū d3 cedere ēptori vt hic. τ ad istud accedit. s. qui po. in pig. ha. l. mulier.

☞ Re euicta p restitutionē in integrū agit̃ ex ēpto ꝓ euictiōe.

Minor. xxv. annis.

† in pri. hui⁹. l. d: minor. xxv. an. cū iuris solēnitate fūdū suū vēdidit titio: illū fundū titi⁹ vēdidit seio: postea mior in tali vēditiōe dicebat se lesum: vñ petit se restitui aduersus titiū τ seiū. ꝑtor ex suo officio restituit eū aduersus titiū τ aduersus seiū in ipsam rez: nūqd seio dat̃ regressus de euict. aduersus titiū. Rñdet̃ φ sic: [titio]. i. pr̃io loco vēdidit τ tradidit τ intelligatis φ vendidit cū iuris solēnitate: et sic tenuit vēditio: vt. C. de pre. mi. nō alie. l. prediū. al's. i. si nō vēdidisset minor cū iuris solēnitate non valeret venditio: τ sic minor non indigeret restōne cū eēt tut⁹ ipo iure: vt. s. de mi. l. in cause. §. in pn̄. [τ eum fundū titius seio] sub. scdo

ſcđo loco vẽdidit ⁊ tradidit[circũuẽtũ dicit]ſub. ⁊ ꝓbat. nã nõ eo ipo ꝙ minoꝛ eſt ꝓbat ſe deceptum: imo neceſſe hꝫ ſe ꝓbare minoꝛẽ ⁊ deceptũ: vt.C.de in inte.re.l.minoꝛibꝰ[cognitõeꝫ]vł reſtitutionẽ aľs cognitõeꝫ.i. reciſionẽ illiꝰ ꝯtractꝰ[i titiũ] primũ auctoꝛẽ ⁊ vẽditoꝛẽ[poſtulat]aduerſus titiũ[⁊ euictionẽ] ſeio aduerſus titiũ[reſtitui.]Oꝛ ſignioꝛi circa pꝛĩc.huiꝰ.l.vt.bꝛeuiť tollatis q̃dã ꝯ.ar.no.cũ minoꝛ vẽdit rẽ ſuã cũ iuris ſolẽnitate.et illa res nõ eſt apđ pꝛimũ emptoꝛẽ.ſꝫ eſt in aliuꝫ alienata: aliq̃n minoꝛ reſtituiť ſi p̃ter ꝯtractũ opponiť minoꝛi: qꝛ dꝛ ꝙ res ſua nõ fuerat vt.ſ.de mi.l.in cauſe.§.interdũ.⁊.ſ.de pcu.l.q ꝓpꝛio.§.itẽ queriť aliq̃n reſtituiť minoꝛ in rẽ ipſaꝫ ſi nihil obijciť ei aliud q̃ ꝯtractꝰ vel ſi ſcđs emit ſciẽs a pꝛio: vł ſi p̃mꝰ nõ eſt ſoluẽdo.vt.ſ. de mi. l.in cauſe.in fi.⁊.ĩ.de admi.tu.l.ſi fine.§.ſi interpoſito.

☞ Qui ſuccũbit in rei vẽdicatiõe nõ ꝓhibeť publicianã intentare ⁊ donec actio ad vendicãdũ ſupeſt res euicta nõ dicitur.

Si ſeruꝰ tuus emerit hoĩeꝫ †Iſte §.ꝯſueuit difficił reputari:iõ qꝛ recitať h̃ q̃dã materia q̃ ẽ aliquãtũ ſubtilis:ſꝫ q̃tũ ad caſuꝫ ⁊ lr̃aꝫ nõ eſt difficilis:ſed facilis.⁊ ita in.§. iſto dꝛ ſi ſeruus tuꝰ ab aliq̊ emit ſeruũ vicariũ tu a vẽditoꝛe fuiſti ſtipulatꝰ duplã euictiõis noĩe poſtea ſeruꝰ tuus eũdẽ ſeruũ alij vẽdidit ⁊ tradidit ⁊ duplã noĩe euictiõis ꝓmiſit ille emptoꝛ: ſine culpa ſua cecidit a poſſeſſione illiꝰ ſerui:poſtea cepit eũ petere a poſſeſſoꝛe ⁊ qꝛ nõ potuit ꝓbare ꝙ ſeruꝰ tuꝰ tua volũtate tradidiſſet ſibi illũ ſuũ:poſſeſſoꝛ fuit abſolutꝰ: nũquid ꝯmitteť ſtipło duple ſcđo ẽptoꝛi ꝯ iſtũ tuũ ſuũ. Rñ.ꝙ nõ:qꝛ poterit hr̃e regreſſuꝫ ad publicianã.⁊ iõ ſi velit ẽptoꝛ agere ꝯ te dñꝫ de peculio poteris eũ repellere doli mali exep.⁊ h̃ ẽ p̃mꝰ caſus. Scđs caſus eſt ſi tuus ſuꝰ emit vicariũ:⁊ ſtipłatꝰ ẽ duplã euictiõis noĩe: ⁊ poſtea eũdẽ alteri vẽdidit ⁊ tradidit ⁊ ꝓmiſit duplã euictiõis noĩe: ⁊ verus dñs euĩcit eũ ab ẽptoꝛe:tu dñs ſui tui poteris agere ex ſtipu.duple ĩ ſolidũ aduerſus vẽditoꝛẽ ⁊ ẽptoꝛ ꝯ te dñm de peculio dũtarat. Sꝫ cui dꝫ denũciare q emit ſeruũ vicariũ a ſeruo tuo vt defendat eũ in cã euictiõis:certe ſi ſuus tuꝰ viuit ei ẽ denũciãdũ vt ita euicto hoĩe de peculio poſſit agere ꝯ dñm: ſꝫ ſi ſuus moꝛtuus ẽ tũc tibi dño ẽ denũciãdũ[hoĩeꝫ]ſub.a ſeio.exẽpli cã ⁊ per traditionẽ accepit ⁊ ſtipłatꝰ ẽ ipſe vł tu duplã euictiõis noĩe vt indicãt ſequẽtia:qꝛ h̃ duo ſũt pia.[ſi titiꝰ]q ceciderit a poſſeſſione ſine vitio ⁊ cłpa ſua[tuꝰ].i.tui dñi:qꝛ cũ ſuꝰ meꝰ emit q̃rit mihi dño.vt.ĩ.de acqr.re.do.l.etiã[non potuiſſet]vt.C.de pa.l.ſuꝰ[ſuperit].ſ.titio[actio]ĩ q̃ vicet ex̃neũ poſſeſſoꝛẽ [nõ ꝯmitteť] ꝯ dñm nec dño ꝯ auctoꝛẽ ſerui et hoc annectit [aľs]ĩcipit ſcđs caſus:⁊ põt ita intelligi aľs.i.ſi titius nõ egit rei vẽ.ꝯtra poſſeſſoꝛem:ſꝫ publiciana ⁊ ſuccubuit.vel põt intelligi aľs.ĩ.ſi ſeruꝰ meꝰ volũtate mea titio vẽdidit ⁊ tradidit ⁊ titiꝰ egit cõtra poſſeſſoꝛẽ et ſuccubuit[ꝯpetit actio]ex ſtip.duple.[de pecłio] qꝛ ex cõtractu ſerui regłr dať actio in dñꝫ de peculio. [eſt]qꝛ tũc nõ põt denũciare ſeruo.vnde no. hic in fi.lꝫ regłr nõ poſſit fieri aliquid cũ ſeruo ſine dño cũ ſeruus pꝛo moꝛtuo habeatur.vt.ĩ.de regu.iur. l.qđ attinet.fallit vbi ſeruus ꝯtrahit vt hic et.ſ.ti.pri.l.cũ mãcipiũ ⁊.ſ.de cõtrahen.emp.⁊ ven.l.in hmõi.⁊.ĩ.de li.cã.l.imo. Oꝛ ſignoꝛi ſtatim ſup.§.iſto.quero que eſt rõ inť pꝛimũ caſuꝫ ⁊ ſcđꝫ huiꝰ.§. Rñ.rõ eſt illa in pꝛio caſu:ſeruꝰ meꝰ emit ſeruũ vicariũ ⁊ ſtipulatus eſt ipe vel ego duplã euicť.noĩe:poſtea cũ vendidit ⁊ tradidit titio et ꝓmiſit duplã euictionis nomĩe:ſi titius cecidit a poſſeſſione et egit ꝯtra extraneũ poſſeſſoꝛẽ rei vẽ.⁊ qꝛ nõ potuit ꝓbare ſeruũ meũ illũ ſeruũ vicariũ ſibi tradidiſſe mea volũtate ſuccubuit:qꝛ ſeruꝰ meus iã mihi eũ queſierat nõ potuit eũ mihi auferre ſine mea volũtate:vt.C.de pac.l.ſeruus : male fecit ergo emptoꝛ ſi egit rei vend.immo debebat agere publiciana:vt.ſ.de publi.l.j.vñ indubitãter nõ hꝫ regreſſum de euic.quia ſua culpa euincitur.vt.ĩ.e.l.ſi alienaꝫ.in fi.pꝛeterea emptoꝛ non ſuccubuit irreuocabiliter.qꝛ ſi aget public.vicet:ergo ꝯ me nõ hꝫ regreſſuꝫ nec ego ꝯ meũ auctoꝛẽ:ſꝫ ĩ ſcđo caſu verꝰ dñs ſerui vicarij egit ꝯ emptoꝛẽ ⁊ vicit:vñ oĩs ſpes ẽ ablata ẽptoꝛi:qꝛ ẽptoꝛ habebãt public.verꝰ dñs rei vẽ.vñ rei ven.vicit publi.vt.ſ.de publi.l.pe.⁊.l. vlt.vñ ſi ẽptoꝛi non põt ĩputari ꝙ nõ denũciauit mihi dño hꝫ regreſſum de peculio tm̃ ꝯtra me de euic.⁊ ego ꝯtra meũ auctoꝛeꝫ inſolidũ de euic.hẽo regreſſum. Sꝫ denuo h̃ q̃ro egi ꝓ re aliqua quã tu poſſides ꝯ te rei vẽ.⁊ ſuccubui ꝓ eadẽ re volo agere public.potero ne an obſtabit mihi exce.rei iudicate certe ĩ hac q̃õne iſta fuit opi.⁊ dixerũt antiq ꝙ nõ potero poſtea agere public.et hãc ſuã opi. niſi ſunt ꝓbare mlťꝫ rõnibꝰ:⁊ ſtatĩ ꝓ eis vr̃ facere finis huiꝰ.§.aľs aũt. Itẽ ⁊ alia rõne ꝓbãt:ecce dicũt ſi qs ſuccũbit in rei vẽ.vr̃ ſuccũbere ĩ publi.qꝛ ĩ eo qđ pluris eſt ⁊c.vt.ĩ.de reg. iur.l.ĩ eo:⁊ cui denegať qđ eſt maiꝰ ⁊ qđ ẽ minꝰ dꝫ denegari.vt.ſ. de ſenať.l.iij. Itẽ ꝓ iſta eoꝝ opi.adducũt ꝙ qui agit rei vẽ. videť in iudicium deducere qualecũq̃ꝫ iudicium ſit.vt ar.ĩ.de excep.rei iu.l.ſi mater.⁊.l.an ⁊ eadẽ.§. excep.⁊.l.fundi.⁊.ſ.cõmuni di.l.inť. eos: ſed certe hec eoꝝ opi.nõ eſt vera.⁊ iõ eſt dicẽdũ ꝙ ſi qs egit rei vẽ.⁊ ſuccubuit ꝙ põt agere publici. qꝛ cũ ago rei vẽ. dico me dñm.vt.ſ.de rei vẽ.l.in rẽ actio.in p̃n.cũ ago publici.dico me q̃ſi dñm.vt.ſ.de public.l.j.ſi ergo ſunt diuerſe cauſe ſi actũ ẽ vna nõ obſtat exceptio rei iudi.ſi agať ex alia: qꝛ ad hoc vt obſtet agenti exceptio rei iudicate tria ſunt neceſſaria.vt.ĩ.de exce.rei iudi.l. cũ queriť.⁊.l.ſeq.⁊.l.ſi mater.§.ſi rẽ.⁊.l.an ⁊ eadẽ.in pꝛin. Itẽ rei vẽ. datur rõne directi dñij publi.rõne vtilis dñij.vt.ſ.ſi ager vec. vł emp.pe.l.j.⁊.ij. Itẽ expꝛeſſuꝫ eſt in.§.iſto q̃tũ ad p̃mũ caſuꝫ. Itẽ durũ eſſet dicere ſi egi rei vẽ.⁊ nõ ꝓbaui me dñm qn poſſim agere pub.⁊ ꝓbare de titu.vt.ſ.de publi.l.j.dixi.nõ ob.§.iſte in fi.qꝛ hoc eſt errare hoĩes vt dicebant antiq. quis em̃ dubitat ſi verus dñs auocat a ſcđo ẽptoꝛe rei vẽ. ꝙ nõ deť publiciana ei q ſuccubuit in rei vẽ.cũ pubic.ſemꝑ excludať excep.iuſti dñij.vt.ſ.mã.l. mandatũ diſtrahendarũ. Itẽ nõ ob.ſi deneget alicui rei vẽ. ⁊ ſic qđ eſt maius multo foꝛtius public.qđ eſt minꝰ:qꝛ vt dixi durum eſſet hoc dicere qꝛ põt eſſe qđ non ſum dñs rei : ⁊ ſic denegatur mihi rei ven.tñ ſum quaſi dñs.⁊ ſic dať mihi public. Itẽ nõ ob. ꝙ qui agit rei ven.vr̃ in iudiciũ deducere qualecũq̃ꝫ iudiciũ ſit: quia intelligo ſiue cõpetit iure gen.ſiue iure ciuili:qꝛ rei ven.dať ei qui eſt dñs ⁊c.vt.ſ.de rei ven.l.in rẽ.in pꝛin.nõ ĩtelligo qualecũq̃ꝫ ſiue directũ ſiue vtile:qꝛ alicui datur directũ nõ vtile. nã directũ datur dño:vtile datur ſupꝰficiario:vt.ſ.de rei ven.l.ſuperficiario.⁊.ĩ.de ſupꝰfi.l.j.§.ait.pꝛetoꝛ.

Si a me beſſem fũdi. In.§. iſto dicitur ſi tu emiſti a me duas partes fundi ⁊ a titio tertiã partẽ fundi.deinde quidaꝫ a te petijt dimidiã partẽ fundi ⁊ a te euincit habes ne regreſſum de euicť. cõtra me tm̃:vel ꝯ titiũ tm̃ vel ꝯtra vtrũq̃ꝫ.ad qđ rñdeť ſi de meo beſſe eſt euictꝰ ſemis fundi habes ꝯ me regreſſum de euic. ꝓ illo ſemiſſe ſed ſi totꝰ triẽs quẽ emiſti a titio eſt euictus ⁊ ſextãs mei fundi ꝯ vtrũq̃ꝫ habes regreſſum de euicť.[beſſem fundi].i.octo vncias vel duas partes fundi.vt arg.inſti.de here.inſti.§.hereditas. [a titio triẽtẽ].i.tertiã partẽ fundi.[petierit]ſub. ⁊ euicerit vt indicat lr̃a ſequẽs.[ſemis]ſub.totius fundi nõ ſemiſſis beſſis [⁊ ſextans].i.due vncie.[pꝛo triente].ſ.vendito[ego ꝓ ſextãte] id eſt pꝛo duabus vncijs.

Pater ſciẽs. In.§.iſto dꝛ:pater filiũ ſuũ liberũ hominẽ quẽ habebat in ꝑtãte ſciens liberũ:tibi ignoꝛãti vẽdidit ⁊ tradidit ꝓ certo p̃cio: mõ q̃riť vtrũ pr̃ euictionis noĩe teneať. Ad qđ rñdeť ꝙ ille q liberũ hoĩem ſciens vel ignoꝛãs vẽdit teneť euictiõis noĩe.⁊ iõ pr̃ q filiũ ſuũ vendit tãq̃ꝫ ſeruum teneť euictiõis noĩe.[vendidit]ſine aliqua iuſta cã [obligať]vñ no.h̃ ſi pr̃ vẽdidit filiũ ſuũ tãq̃ꝫ ſuũ ſine iuſta cã ipſe pr̃ põt eũ euĩcere.vt.C.de li.cã.l.j.⁊ tñ ipſe pr̃ de euic.teneť vt hic qđ eſt ꝯ regulã gñalẽ.ſ.e.l.vẽdicãtẽ.in caſu tñ ſi pr̃ vẽdidit filiũ ſuũ liberũ valet alienatio:puta ob neceſſitatẽ famis.vt. C.de pa.qui fi.di.l.j.⁊.ij.

Qui ſtatuliberũ. in.§.iſto dꝛ ſi tu vẽdis ſeruuꝫ ſciẽs eũ ſtatuliberũ mihi ignorãti tu teneris mihi euictiõis noĩe ſi ꝑueniat ad libertatẽ ꝯditiõe aduenıẽte niſi dixiſſet eũ ſtatuliberum.[qui]ſub.ille.[ſtatuliberũ].i.ſeruũ cui relicta erat libertas ſub cõditiõe. [ſtatuliberum eſſe]vt.ĩ.e.l.qui libertatis cauſa.in pꝛin.

Qui ſeruũ vẽditũ. In.iſto.§.dꝛ:vẽdidiſti mihi ſeruũ ſub ꝯdiť.⁊ tradidiſti ⁊ dixiſti vſufr.in eo eẽ ſeij cũ eẽt ſempꝛonij:nũq̃d ſi ſempꝛoniꝰ petit vſufru.⁊ euincit a me teneris euic.noĩe. Rñ.ꝙ ſic.ſicut teneret ſi in tradẽdo dixiſſet vſufr.illiꝰ eẽ cũ eẽt ſeij:ſꝫ ſi vſufr.in vitate erat ſeij h̃ adiecto vt cũ deſijſſet ad ſeiũ ꝑtiere ſempꝛonij eẽt indubitãter ſi ſempꝛoniꝰ petat teneberis de euic. [ꝑtieat].ſ.vſufr. ⁊ nõ ad ſeiũ:⁊ ita mẽtiebať.[petẽte]ſub.⁊ vincẽte[tenebiť].ſ.vẽditoꝛ[defugiet].i.nõ tenebiť.vñ no.ſicut ſi euiciť ꝑs rei teneť vẽditoꝛ de euic.ita ſi euiciť vſuſfr.vt.ſ.e.l.ſꝫ ſi quid.§.ſi vſuſfr.

☞ Vẽditoꝛ ſi ſuccedat emptoꝛi liberãtur fideiuſſoꝛes euictionis ⁊ re ablata ei cui emptoꝛ legauit de euictiõe nõ agiť.h.d.

Si is qui. †In.l.iſta dꝛ:ſi vẽdidiſti mihi fũdum ⁊ ꝓmiſiſti mihi duplã euicť. nomine ⁊ dediſti mihi fideiuſſoꝛes de euicť.⁊ poſtea ſucceſſi tibi ⁊ tu alij legaſti illũ fundũ nunquid ſi a legatario eſt euictus fundus fideiuſſoꝛes de euictiõe teneñť. Rñ. ꝙ nõ:[ſatis a me]datis fideiuſſoꝛibus. [de euicť.accepit] quia ſtipulatus eſt duplã quod potuit ex ꝯſuetudine regionis:vel ex cõuentione.vt.ſ.e.l.ſi fundus.⁊.l.illud[fideiuſſoꝛes]de euic.[liberabũtur]qꝛ ſi venditoꝛ ſucceſſit nõ videtur fundus euinci: ita ꝙ fideiuſſoꝛes teneãť.[actio eſt] nã fideiuſſoꝛ nõ erat apud aliũ obligatus:ſed tm̃ emptoꝛi vel eius heredi legatario. Itẽ legatarius non habet regreſſum de euicť.vt.ĩ.de leg.j.l.ſi a ſubſtituto. et.ĩ.de leg.iij.l.cũ pater.§.euictus.

Si ei cui vēdidi. Lex ista ē itricata ad itelligēdū: r i sui pn. po nit duos cas⁹. pm⁹ cas⁹ ē talis: ego emi a te rē: r fui stipla t⁹ duplā euict. noīe eadē rē postea tibi reuēdidi r tradi di: r pmisi tibi duplā euict. noīe deīde tibi hr̄s extiti: nūqd re euic. ↄmittit stiplo ꝺ dupla. r ñde. ꝙ ex psōa mea nō pt ↄmitti: q: nō ē a me euicta cū tibi vēdiderī: vltio ex psona tua nō pt ↄmitti: q: cū ego heres extiti a meipo nō possuz exigere qꝺ facere si a fideiusso rib⁹ q̊s dedi exigerē: q: ipi a me id repeterent. Scōs casus est ta lis: mihi ignorāti vēdidisti r tradidisti rē alienā r duplā pmisisti postea extiti heres vo dn̄o vñ ab alio pōt euici res a me nec ego ipe videor euicere: vñ nō agā de dupla: tñ q: ex alia cā vt heredi taria icipio rē hr̄e: r ita vr̄ mihi pciū abesse agā act. ex ēp. ad iter esse. [Si ei cui vēdidi] .s. scōo loco [cauisset] vēdendo mihi pmo loco [extiteri] .s. postea. [stiplo duple] .i. nec pma nec scōa. [psta rē] vr̄ euinci debere. nā a meipo duplā exigere nō possum [itē] Incipit scōs casus al's idē [emptor] .s. serui. [nō pōt] .s. ampli⁹. [stipulo] q: tñ vr̄ quasi euinci agit ex empto vt hic subijcit. [his igit casib⁹] .i. hoc posteriori casu. vt. j. ad. l. fal. l. cū ēptor r ita plu rale resoluit in singulare. sic. s. de peti. here. l. diuus. r. s. de orig. iur. l. ij. §. exact. vel pōt legi pprie. his igit casib⁹ .i. isto casu pri. dicto. r filib⁹ ei. nō aūt i pmo: s vbi sunt files casus: vt. s. e. l. si vē diders. r. l. nō tñ ei ↄsequēs. i pn. [ex ēpto agēdū erit] ad iteresse: q: ex alia cā vt hereditaria icipio hr̄e: r ita vr̄ mihi pcium abesse. Or signori vos debetis ponere casum vt dixi: mō pueniam⁹ ad alia q̄ circa. l. istā sunt indagāda. vos habet. i pmo casu hui⁹. l. ꝙ scōa stiplo nō ↄmittit. r est rō vt dixi: q: nō pōt idē apꝺ seipm re manere obligat⁹. r rō correlatiuor nō patit: vt. j. ad. l. fal. l. j. §. si debitor. s pma stiplo hn̄ cōmittit: vt dixi r ad hoc facit. s. man. l. seruū titij. r. s. de here. vel act. ven. l. iij. §. si titi⁹. r. s. de act. emp. r ven. l. nō est nouū. r ar. s. ad vell. l. tutor. Itē ꝙ pma ↄmittat p hat. j. pri. §. si is qui. Or s scōm casum hui⁹. l. in quo hētis vt dixi i casu. r ad hoc facit. s. e. l. si vēdideris. r. l. nō tñ. ē infistēdū: q: lr̄a deberet dicere hoc casu: sed lr̄a est exponenda vt dixi. r sm hanc lect. intelligit. j. ad. l. fal. l. cū emptor: r si bene intellexistis q̄ dixi amodo in prin. huius. l. nō poteritis errare.

Si is qui. Si pn. hui⁹. l. ē difficile sil'r iste. §. ē difficil. r aduertatis casū hui⁹. §. q: prima facie vr̄ obuiare his q̄ dicta sunt in precedētib⁹. r in. §. isto ponit casus ta lis. titi⁹ emit a seio fundū r stipulat⁹ fuit duplā euictiōis noīe et accepit fideiussores: postea eūdē fundū alteri ponam⁹ meuio vē didit r duplā ei pmisit noīe euictionis: postea titi⁹ extitit heres emptori ponam⁹ meuio: vel ecōtra meui⁹ extitit heres titio vēdi tori: fundus ille euict⁹ est. mō q̄rit vtrū cū fideiussorib⁹ q̊s seius dedit titio possit agi de euictione. Rñ. ꝙ fideiussores huius ↄct⁹ tenent de euict. [si is] ponam⁹ titi⁹ [emerit] pone a seio pmo lo co [acceperit] fideiussorib⁹ sibi datis. vt. s. q satis. co. l. r erat in terposita cū fideiussoribus vel ex cōuentione qꝺ esse potuit. vt. s. e. l. illud q̄ in prin. vel ex necessitate. vt. s. de pi. r cōmo. rei ven. l. vlt. in fi. r. C. e. l. si post pfectā [vēdiderit] .s. emptor pm⁹ r pona mus meuio r duplā ei pmisit euict. noīe: r etiā fideiussores dedit de euect. [agere possit] sub. ille a quo fundus euict⁹ est. [vtroq casu] .i. siue ēptor successit vēditori siue ecōtra. [heredis eē] r ad istud accidit. j. ad. l. fal. l. j. §. si vēditor. r. l. q̄rebat. [ipa hereditas soluerit] q: ecōtra cōfundit actio. vt. s. de condi. indebi. l. frater a fratre. [siue ergo] mō repetit pcedentia. [satis acceperat] sub. ex prima ēptiōe [extitit] sub. heres. [reciderit] pone ad titiū. [po terit] vt in principio huius legis.

Si pregnans. In. l. ista ꝺr: si vendidisti mihi ancillā pgnātē r tra didisti: postea euict⁹ est partus nūqd teneris ex stiplo ne duple: certe nō: q: part⁹ nō est vēditus. [nō est] sed nunqd poterit cōueniri vēditor ex empto ad interesse: dixerūt q dam ꝙ sic: sicut si euincit tabula ex naue: vt. s. e. l. naue. S veri⁹ est ꝙ nō possit cōueniri ex empto ad interesse: q: partus ancille non est in fructu l vitulus sit. vt. j. l. pri. nisi noīatim eēt emptor stipulatus de euictione si euinceret ancilla vel pt⁹ eius. vt. s. e. l. sed r si quid. nec ob. j. de ventre inspi. l. j. §. ex hoc rescripto.

Vacce emptor. In. l. ista ꝺr: si aliqs emit a te vaccā: r post emptio nē natus est vitulus et euictus non poterit agere de euict. ex stip. duple: q: nec vacca nec vsufructus ē eui ctus. nec ob. qꝺ dicim⁹ ꝙ vitulus est in fructu q: nō ius sed corp⁹ demōstramus. [nō ius] .i. vsufru. q est ius vtēdi r fruēdi. vt. s. de vsufru. l. j. [s corpus] .i. vtilitatē vacce r corpis [nō recte] ab ali quo q: vsufru. est res incorporea. vt. s. de re. di. l. j. §. quedā. [ap pellari] q: vsufru. est ps rei. vt. s. de vsufru. l. iij. r. s. e. l. s r si qd. §. si vsufruct⁹. Or signori vos hētis in. l. ista vt dixi i casu: sed nū quid tenet act. ex empto vr̄ ꝙ nō: q: si emit bona fide fecit fruct⁹ suos vt. j. de acqr. re do. l. in bone fidei. vñ facit vitulū suū cū vitu lus sit in fructu. vt. j. de vsur. l. i pecudū. vñ nō pōt euinci nisi per imprudētiā iudicātis: r si euincit p imprudentiā iudicātis non agit de euict. vt. j. e. l. si p iprudētiam. in prin. si aūt emerit mala fide nō agit de euict. nec ex ēpto: nisi noīati stipulat⁹ eēt de euic: vt. C. e. l. si qs fundū. Rñ. vt dixi in summaria expositione lr̄e. Si obijcias quꝺ potuit euinci: q: aut erat bone fidei aut male fidei. Rñ. erat bone fidei: si dicis facit fruct⁹ suos: ergo nō pōt euinci. Rñ. l suū faciat vitulū tñ extantē tenet reddere officio iudicis. vt. C. de rei vē. l. certū. vñ nō vr̄ vitulū suum fecisse. vt. j. de acqr. pos. l. nō vr̄. r iō agit act. ex ēpto ad iteresse. vt. s. e. l. vēditor. pter ea tenet de fructib⁹ q̊s pcepit. vt. j. de vsur. l. qui scit. §. j. et. l. i bo ne fidei. vel possum dicere ꝙ erat male fidei tñ stiplatus erat de euic. vñ l nō possit stiplo cōmitti: tñ opabit stiplo vt possit agi act. ex empto ad interesse. vt. C. e. l. si qs fundum.

Scaphā. In. l. ista ꝺr: si tu vēdidisti mihi nauem magnā scaphā. i. puā nauē nō videris vēdere mihi: q: nō ꝺr qcqd ↄiūctū hr̄e. nā scapha nauis p se puicula nauis ꝺr eē: vñ l euincat nō pōt dici ꝙ ps euicta sit: s si euicerent q̄ ↄiūcta sunt naui vt gubernacula nauis malus ātene r velū q̄ mēbra nauis esse dicunt: tūc pōt agi ex em pto ad interesse [nauis eē] r tñ istis euinctis nō aget ex stip. du ple. vt. s. e. l. naue.

Si fundū. In. l. ista ꝺr: quidā vēdidit mihi fundū. c. iugerum ex certa scia fi nes āpliores q̄ essent oñdit itra fines est euictū: nūqd tenebit de euict. si adhuc remanēt. c. iugera. rñdet ꝙ te nebit ēptori de euictiōe nō p quātitate: s p bonitate pt euict.

Fundū cui⁹ vsufru. In. l. ista in sui pn. ꝺr: si vēdidi sti mihi fūdū in q̄ vsufr. erat titij. r nō dixisti vsufr. titij eē si postea ego hūc fūdū vēdidi meuio detracto vsufr. si titi⁹ ē capite minut⁹ nunqd vsufr. regredit ad me an ad pprie tatē. r rñdet ꝙ ad pprietatē s vēditorē possū de euic. ↄuenire: q: nō eadē cā ē mea futura si vsufr. titij ñ eēt. [erat] .s. i vitate [hūc] s fūdū [minuto] r ita pijt vsufr. vt. C. ꝺ vsufr. l. corruptionē. [es set] q: seruit⁹ puitutis eē nō pōt. vt. j. de vsufr. l. j. [alien⁹] .i. titij.

Si p alienū. In. §. isto ꝺr: mihi ignorāti vendidisti seruit. vie p fūdū alienū: nūqd teneris mihi euictionis noīe: certe sic: si eñ quo casu vendidisses viā per fundū tuū nō posset a me euinci: eodē casu si vendidisti mihi ser uitut. vie p fundū alienū ei⁹ noīe mihi debes teneri de euic. [con stitueris] qꝺ facere potuisti. vt. s. de seruit. rusti. p. l. j. [cōtrahit] secus si in fundo alieno euincitur via. vt. j. e. l. pe.

Cū tibi stichū. In. §. isto ꝺr: si vēdidi tibi stichū r dixi eū statuliberū eē sub hac ↄdi. si nauis veniret ex asia r erat iussus eē liber si titi⁹ erat fact⁹ ↄsul postea prio venit nauis ex asia r titi⁹ postea extitit ↄsul: r ita i li bertatē euict⁹ ē: nūqd tenor ꝺ euic. certe nō: r idē ē si vēdidi huū r dixi ꝙ erat iussus liber post ānū r erat iussus liber post bieñiū: si post bieñiū i libertatē euicat nō tenor tibi ꝺ euic. r idē est si vēdi di huū r dixi ꝙ erat iussus liber si daret. v. cū erat iussus dare. x. h nō tenor de euic. tibi ēptori: q: tua nō iterest i aliq̄ [statu liberū eē] .i. iussū eē liberū sub ↄdic. [erat] .i. libertas erat ei relicta. [nō teneri eū] r q̄re: certe q: ēptor nō fuit decept⁹ i aliq̄. [ea ↄdi.] .i. a vēditore expssa [nō teneat] .s. vēditor ēptori de euic. q: ēptor non est deceptus: sed si emptor esset deceptus ageretur nō ideo quia in libertatē euincat: sed quia deceptus est. vt. j. e. l. qui libertatis.

Si duos seruos. In. l. ista ꝺr: emi a te duos seruos p. x. alter eor a me euict⁹ ē: alt nō. ille q nō ē euict⁹ vz. x. nūqd ex empto potero agere q̄ti mea iterest illū huū nō eē eui ctū: certe sic. [actur⁹ sim] .s. ad interesse. [nec refert] sub. q̄tū ad casū istū [emerim] refert tñ alibi. vt. s. ti. pri. l. cum eiusdem.

Cum fūdus. In. l. ista ꝺr si tu vēdidisti mi hi fūdū vti optim⁹ maximus ꝙ ē: si i illo fūdo petit aliqs huit. r euicit eā r ego egi ꝺ euic. r sū assecut⁹ q̄ti mea iterest act. ex ēpto si postea a me euicit tot⁹ fundus r ago ex stip. duple: deducit i stiplōne du ple ꝙ cōsecut⁹ sum act. ex empto al's. i. nisi deduceret iā lucrū fer rē: qꝺ nō ꝺz eē. [ↄsecut⁹ est] puta act. ex empto. j. e. l. pe [ↄseque retur] qꝺ nō debet esse. vt. s. de act. emp. l. ex empto. §. etiam.

Si ab emptore. In. l. ista ꝺr si emo a te fū dum r vsufru. a me petit sicut debeo tibi denūciare vt me defendas i cā euictiōis vsufru: quia vsufru. intelligitur esse pars rei [is] .s. emptor [de bet] vt defendat eū i cā euictiōis. vt. j. e. l. herēnius. [pars] .s. fun di. [petitur] q: vsufruc. est pars rei. vt. s. de vsufruc. l. iij. r. s. e. l. sed r si quid. §. vsufru.

Si pignora

Si pignora. In.l.ista dr: si aliqs est cōden nat⁹ r nō appellauit declarisse cit infra tpa q̄ dank ɔdēnatis r capiunk pignora i cā iudicati re euicta habek regressus ɔtra condēnatū nō cōtra vēditorē: s3 si dolū cōmiserit in vēdendo: tūc tenek doli act. dn̄o rei[snia3 exeqntes]vnde no. ꝙ petik snia mādari executiōi dupli: aliqn̄ ex ordine. vt. C. de execu. rei iu. l. vlt. aliqn̄ extra ordi nē iudicis officio vt h.[re euicta]s3 ɔdēnat⁹ tenek act. ex empto. vt. s. de pig. act. l. elegāter. in p̄n.[piecerūt]. i. vēdiderūt.[tūc de dolo act.]. i. neg. ge. noie doli. r sic soluik ɔ. s. de neg. gest. l. iij. §. si executor. Uel pōt dici ꝙ negocio⁊ gestorū datur illi q vicit cōtra apparitorē: sed victo de dolo datur vt hic.

1 ☞ Iniuria facta emptori a iudice nō nocet vēditori sic iiuria facta fideiussori nō nocet debitori.

2 Emptor in quib⁹ casib⁹ nō agit de euictiōe.

Si pimprudētiā. In p̄nc. huius. l. ponunk casus in quib⁹ emptor de euict. nō agit: emi rē a te r alter eā euicit a me nō de iure: s3 p īprudētiā iudicātis: vel p errorē: tu nō debes teneri mihi de euict. nam siue stulticia mea sit euicta siue corruptela iudicis non d3 meus auctor teneri: q2 iniuria facta emptori nō d3 nocere venditori.[si per imprudentiam] sc3 iuris. q2 credebat bene iudicasse r iudicauit male.[aut p errorem]. s. facti: q2 credebat esse probatū p duos testes cū esset probatum p vnū vl' pōt exponi p errorē. i. p stulticiā emptoris.[esse debere]sequik ratio nō statim. sed. j. iniuria em̄ r c.[res perierit]q2 vtrobiq3 nō datur regressus de euict.[cōtingere]idest ei nocere.

1 Dr signori in p̄n. huius. l. no. † ꝙ iniuria facta emptori a iudice non nocet vēditori: sic iniuria facta fideiussori nō nocet debitori vt. j. de fideius. l. exceptiones. r. j. rem ra. hab. l. si fine. §. cū autem.

2 Item no. † ꝙ in certis casibus nō h3 regressum emptor de euict. cōtra venditorē puta si pdidit p stulticiā suā vel imperitiā iudicātis vt h: vel si succubuit pp̄ter suā ɔtumaciā: vt. j. e. l. si ideo. r. j. d leg. j. l. si seruus pluriū. Item si potuit denunciare emptori r non denunciauit: vt. j. ea. l. si fundo. §. j. Item si emptor prescripsit vel vsucepit rē non pōt postea agere de euict. vt. j. e. q. alienā. in prin. Itē si cū posset vsucape emptor sua culpa nō vsucepit nō pōt agere de euict. vt. j. e. l. si dictū. §. si cum posset. Item si emptor cōdennat⁹ nō appellauit r sua culpa succubuit quia non fuit assecutus appellationem. non potest agere de euictio. vt. j. ea. l. herennius. mod. in fi. Itē si emptor cecidit a possessiōe r venditor dixit ei qd non ageret directa rei ven. s3 publiciana. s. vtili rei ven. si emptor egit directa pp̄ter dolū suū videtur euicta non agit de euict. vt. j. ea. l. si cum vēditor in p̄n. Itē si anteq̄ seruus euincerek eū manu misit: vt. s. e. l. si seruū cuius. Itē est ali⁹ casus. j. quarū rerū actio non dak. l. ij. §. j. Itē si emptor sciens rem alienā emit eā nec stipulatus est de euic. vt. C. eo. l. si fundum. Itē si emptor ɔ legē vēditionis ɔstituit ancillā vt. s. e. l. si mancipiū in prin. Ite3 si sua culpa cecidit a possessione: vt. s. e. l. si rē quā mihi. §. si duplex stipulatio Itē si seruus decessit anteq̄ euinceretur. vt. s. e. l. si seru⁹. in p̄nci. Itē si nominatim ɔuenit ꝙ nō ageret de euict. quo casu non agitur nec etiā ad preciū s̄m Jo. vt. s. de act. emp. r vē. l. ex empto. §. vlt. r ibi dixi. Sed op. ad id ꝙ dr in p̄n. huius. l. ꝙ si euincik res p iniuriā iudicātis ꝙ emptor nō h3 regressum de euict. sic ergo emptor carebit re r pcio. r qs nō d3 carere re r pcio: vt. s. de act. emp. r ven. l. ex empto. in fi. R̄n. non est iniquū si emptor caret re r venditor non d3 ei teneri de euic. q2 iudex fecit sibi iniuriam: si caret precio: emptor non pōt conqueri: q2 tantu3 abest venditori. s. res precio: emptori pōt consuli aduersus iudicem act. in factū ex quasi maleficio quasi litē suā fecerit: vt. s. de iudi. l. si filius. r insti. de ob. que ex quasi deli. na. in p̄n. r. j. de act. r ob. l. ex maleficijs. §. is qui. Sed quid si iudex non sit soluendo dixerūt quidā h in subsidiū restituendū emptorē aduersus vēditorē: ne careat re r precio ex illa generali clausula r c. vt. j. de le. iij. l. plane. ij. sed verius est vt dicamus eū: hoc casu non restituendū: q2 non subest iusta causa: q2 tantū abest venditori. preterea nō d3 nocere venditori si iudex est iniuriatus emptore3 vt hic. preterea inanis est actio: vt. s. de dolo. l. nam preterea expectabit euentum vt diues fiat. institut. de act. §. fin. Sed denuo opponik ad aliud quod dicik in p̄n. l. r videk referre si ferak snia sordib⁹ iudicis an stulticia: vt. C. q̄n̄ puo. nō est ne. l. nec venales. ad ꝙ r̄ndem⁹ quātum ad hoc de quo dr h nō refert si succūbat emptor p stulticia3 vel p imprudētia3 iudicis corrupti sorde vel gr̄a: s3 i alio est dr̄ia vbi corrūpik sorde vel gr̄a: vt in aut. vt liti. iurēt. §. j.

Si titius. In. §. isto ponik talis casus. paterfa. titius nole stichū iussum liberū post mortem suā vēdidit r duplā p̄misit euictiōis noie: mortuo vēditore stich⁹ ad libertatē puenit nūqd cōmittak stip. de euict. certe sic. r l3 nō potuerit cōmitti cōtra titium tn̄ cōmittek ɔ eius herede.[si titius] s. vēditor[nō potuiss3]q2 nō pōt stich⁹ pclamare i libertatē viuo titio: sic. r. j. e. l. §. nō mirū. r. C. vt act. ab hr. r ɔ hr. icipiāt. l. vna.

Si quis locū In. §. isto dr: vendidisti mihi locu3 postea heres tuus voluntate mea te sepeliuit in loco illo: nunquid incidit actio de euictione: certe sic quia locus ille incipit esse religiosus.[amittit]facto suo r suavo luntate. r ad istud accedit. s. e. l. si seruum. r. l. si mancipium. sic r alibi si stulticia sua res euincik nō agik de euictiōe vt i p̄n. hui⁹. l.

Non mirum. In. §. isto dr si emo a te hoiem r ille homo a me euincitur heres tuus tenetur de euictione. in multis enim casibus plenior est actio ɔtra heredem q̄ ɔtra defunctum: r heredi q̄ defuncto: sicut potest videri cum seruus r c. h. d.[traderek]r ita aliquando cōpetit actio contra heredē que nō cōpetit ɔtra defunctū r ad istud accedit. s. e. l. §. si titius.

Si plures. In. §. isto dr: si plures tenebantur mihi d euict. nomine eiusdem rei insolidum: euicta re egi cum vno insolidum: r consecutus fui dupla3 euictiōis nunquid si agam cum ceteris potero repelli doli excep. certe sic. hoc dicit.[expertus]sub. r mihi debitu3 fui assecut⁹[labeo ait] quia bona fides non patitur vt bis idem exigatur. vt. j. de regu. iuris. l. bona fides. Item vbi plures tenentur insolidum vno soluente ceteri liberank. vt. s. de eo p quē fac. est. l. j. §. si plures.

Sciēdum est. In. l. ista dr si emo a te rē r stipulor duplā euictionis nomine r res euincitur a me cōmittitur stipulatio duple: r si permutaui rem meam cum tua r res tua fuerit a me euicta committetur stip. duple.[an ex alia]vt per mutationis vel alia iusta causa. r est ratio: quia permutatio est similis emptioni. vt. s. de re. permuta. l. j. similiter r si accipio rē in dotem estimatam r stipulor duplam euictionis nomine r euincitur ago de euict. vt. s. de iur. do. l. j. Sed quid erit in similibus casibus accipio rem in emphiteosim vel in feudum euincitur res a me: nunquid ago de euict. certe sic: quare q2 sicut in emptione r permutatiōe ago: q2 non est ti. lucratiuus: ita si accipio rem i emphiteosim vel i feudū ago de euict. q2 ex iusta cā accipio similiter si diuido tecū r euincitur agam de euict. vt. s. cōia vtriusq3 iudi. l. j. secus tn̄ si rem conduco r non patitur locator me vti re cōducta q2 tunc agam ex cōducto. vt. s. lo. r con. l. ex cōducto. Item si donasti mihi rem r donatio non incipiat a precedenti pactione si euincitur non ago de euictione. vt. s. de donatio. l. aristote. in fi. r. C. e. l. q̄m̄ annus.

Si fundo tradito. In prin. huius. l. dicik: si vēdidisti mihi fundū r tradidisti in quo dixisti. c. iugera r in quolibet iugere fuit precium constitutum si euincik pro indiuiso certa pars vel certus numerus iugerum tenetur vēditor de euict. non pro bonitate partis euicte: sed pro quantitate partis euicte: etia3 si ea que sunt euicta sint meliora.[si fundo tradito]sub ex causa venditionis: al's est in littera si fundo vendito r non est in littera tradito. sed tunc est sub. r tradito[pars]scilicet pro diuiso. nam r si pro indiuiso nunq̄ habetur ratio bonitatis.[singula]. s. iugera[que euicta fuerit]. s. pro indiuiso.[p̄stādum]sub. id ꝙ cōuenit euict. nomine al's est in littera.[p̄stādā] sub euictione[sint]Dr signori in p̄n. huius. l. dr vt dixi in casu. secus si certa pars pro diuiso esset euicta: q2 tunc siue pro quolibet iugere esset precium constitutū siue non agitur pro bonitate partis euicte. vt. s. de act. emp r ven. l. si quis seruum. §. vlti. r dixi. s. e. l. j. r ita no. ꝙ refert aliqn̄ aut precium ɔstituak pro tota re aut pro qualibet parte rei si pro tota re est precium constitutum agik pro bonitate parte euicte: vt. s. e. l. bonitatis. r. l. j. si pro quolibet iugere precium sit ɔstitutū: tūc agik pro bonitate ptis euicte vt h sic r al's refert. s. ti. pri. l. si plura.

1 ☞ Emptor regulariter d3 suo auctori denūciare ꝙ eu3 defendat in cā euictionis vbi fallit.

Sed cum possit. In. §. isto dr: si emptor q emit rē dū res euincerek ab eo potuit denūciari vēditori vt eū defenderet i cā euictiōis: r nō fecit dolo vel culpa ei⁹ res videk euicta. r iō hoc casu ɔ vēditorē nō h3 regressum de euictiōe[auctori]. i. vēditori.[denūciare]vt eū defendat in cā euictiōis vt. s. de iud. l. vēditor. r. C. vbi i rem act. exer. de. l. j.

1 [nō pōt]. s. de euict. vn̄ no. † h regul'r d3 emptor suo auctori denūciare ꝙ eū defendat i cā euic. ꝙ si nō facit i dolo vr esse. r iō de euict. nō agit vt h. r. s. de iudi. l. vēditor. r. C. vbi in rē act. exer. de l. j. fallit si p pactū remissa est denūciatio emptori. vt. j. e. l. herennius mod. in prin. Itē fallit si emptor nō potuit denūciare vēditori. vt. j. e. l. si dictū. §. si p̄nte. r. l. si ideo. §. vlt.

Qui alienam rem. In prin. huius. l. dr: si bōa fide emi a te rem alienam mobilem vel immobilem r per traditionem accepi ex quo eam vsucepi vel prescripsi desi

nis tu vẽditor mihi de euic. teneri. [pscriptionẽ] cõpletã ab emptore in re immobili [vel vsucapionẽ] .i. rei mobilis. [de euictione] Dr. signori ꝙ hac. l. dr est verũ in rei vẽ. vt. C. de pscri. xxx. vel xl. an. l. sicut. ⁊. l. si qs. ⁊ h est iõ ꝙ si euincit postea euincit p iniuriã iudicãtz vñ nõ dz emptor teneri de euict. vt. s. e. l. si p iprudentiã. in pn. vel p culpã suã: qr nõ opposuit excep. vt. s. e. l. si in rẽ. §. si duple. secus si euinceretur res p hypo. ab emptore q prescripsit qr tũc nihilominus agit de euit. vt. C. de pig. l. vsucapio. sz ⁊ si pscripsit nõ agit: vt. j. de vsuca. l. iusto. §. nõ ita simil'r etiã hũo empto mortuo ante lit. ɔte. nõ agit de euict. vt. s. e. l. si seruus. in pn. ⁊ idẽ in manumisso: vt. s. e. l. si mãcipiũ. in pn.

☞ Si ex mẽdatio vel taciturnitate vẽditoris emptor decipiat agit de euictiõe. h. d.

Si heres. †In. §. isto dr vẽdidisti mihi statuliberũ ⁊ dixisti eũ iussuz dare maiorẽ quãtitatẽ pecunie ꝙ iussus est: nunqd tenerz ex ẽpto ad itereſſe si illa ɔditio trãsibat ad emptorẽ sz ⁊ si aliũ dare iussus est: ⁊ nõ dixisti ꝙ aliũ dare debebat: lz verã quãtitatẽ dixeris: tñ qr me decepisti tenerz mibi de euict. [tenet] qr mẽtitus est vt. j. de statuli. l. si dare. ⁊. iussus secus si iussus est dare maiorẽ: ⁊ dixit ꝙ iussus erat dare minorem vt. s. e. l. si fundus eius. §. vl. [iussus seru⁹ est] nã talis ɔditio trãsit ad emptorẽ: vt. j. de statulib. l. statuliberũ [tenebit] vñ no. si vẽdis mibi statuliberũ nõ teneris mibi euictiõis nomĩe ꝓpter euẽtum libertatz: sz si i cõditiõe mẽtit⁹ es teneris mibi ex empto vt h ⁊ ad istud accedit. j. e. l. quo libertatz cã. §. si seruus rõnib⁹ redditis in ṽ. vbi dicit cui ɔsequẽs est ⁊c.

☞ Snia lata ɔtra absentẽ nõ preiudicat vẽditori nisi absens fuerit legitime defensus.

SEd ideo contra emptorez.[a] †In pn hui⁹. l. dr si res euincit ab emptore ⁊ fert cõtra eũ snia ꝓpt absentiã suã ɔ vẽditorẽ. regressũ de euict. non bz. iõ qr res videt euicta potius ꝓpter suã absentiã ꝙ ꝙ malam cãz habuit verũtamen si emptor nõ affuit cause: sz ali⁹ affuit pro emptore ad defensionẽ cause: vt puta acceptũ fuit iudicium a pupillo tutore auctore: ⁊ postea tutor cãm egit absente pupillo ⁊ cõtra eũ iudicatũ est hoc casu nõ vr res euicta ꝓpter absentiã emptoris: vnde regressum hẽbit de euic. [defuit] .i. absens fuit. [nõ cõmittit stip'lo.] duple ⁊ redditur rõ statim. magis em̃ ⁊c. [malam cãm habuerit] silr in herede scripto: qr succubuit: vt. j. de le. j. l. si seruus pluriũ. §. j. ⁊. s. de inoffi. te. l. pap. §. meminisse. ⁊. l. q repudiantis. in fi. ibi pinde ⁊c. [ɔ tutorẽ] nomine pupilli [stipulationem] pupillo emptori ɔ venditorẽ. [agendi] .i. defendendi [cãm esse actam] al's factã vel pactã. vnde hoc casu pupillus poterit experiri ɔ venditorẽ. Dr signori vos habetis in prin. l. si emptor nõ affuit defensioni cause immo absens fuit videt res euicta potius ꝓpter absentiam suã ꝙ ꝙ malã cãm habuit. ad istud est simile vt dicã. j. de leg. j. l. si seruus pluriũ. §. j. Sed quid erit si emptor nihilominus pdidisset si ad defensionez venisset: vt quia certum erat eum malaz cãm habere certe dicimus ꝙ videt esse in culpa: qr si venisset forte nõ pdidisset: vnde qr videt esse in culpa non agit de euict. vt. j. e. l. herennius mod. in fi. ⁊. s. e. l. si rem. §. si duple. Sed denuo qro qd erit si emptor venit ad defensionẽ cause ⁊ defendit vsqꝫ ad sniam: sed prope sniam videns ꝙ malã sniam habebat subtraxit se ita ꝙ non affuit snie. ⁊ hoc sepe faciunt aduocati: qr ab initio putant ꝙ litigatores quorum sunt aduocati habeant bonã cãm: ⁊ tpe snie vident ꝙ habent cãm malã: dicunt litigatores veniatis ad audiendã sniam ipsi noluntvenire quid erit hoc casu: nunqd aget de euic. videtur ꝙ sic: qr ex quo defendit vsqꝫ ad sniam nõ videtur presentia sua aliqd opari: vt. s. e. l. si rez que mibi. i si. Sed põt dici ꝙ nõ agit de euict. qr si presens fuisset potuisset appellare: sz si fuit absens fuit cõtumax vñ nõ appellat vt. C. de indi. l. pperandũ. §. sin aũt. ⁊. s. man. l. si pcuratorem. §. si ignorãtes. ⁊. j. e. l. herennius mod. in fi.

Presenti aũt. In. §. isto dr: si vẽditor est pñs ẽptor dz ei denũciare vt eũ defendat in cã euictiõis: sz si vẽditor est absens ⁊ nõ stat p emptorẽ quominus ei denũciet: siue est pñs ⁊ p vẽditorẽ fit quominus ei denũciet committit stip'lo duple. [est] ab ẽptore vt defendat eũ in cã euictiõis vt. s. de iudi. l. vẽditor. [stip'lo] .s. ẽptori ɔ vẽditorẽ. ⁊ idẽ si pcurauit vẽditor ne sibi denũciet: vt. j. l. pri. §. si pñte. in ṽ. isto sili mo do. sz vbi vẽditor abest ⁊ hz domiciliũ domi denũciãdũ est: vt. C. de an. ex. l. vt pfecti⁹. vt at. j. d dã. isec. l. iiij. in prin. sz vbi abest vẽditor ⁊ nõ hz domiciliũ satis est ꝙ stip'lo cõmittit. vt hic.

SEd dictum. Lex ista in sui prin. hz duplicem intellectum vt in lr̃a videbitis. ⁊ vno modo intelligit ita: emi a te rem ⁊ i ipsa venditione vel incontinenti post conuenit inter me ⁊ te ꝙ euictiõis nomine teneris ad simplam vel ad duplã vel ad triplã vel ad quadruplã vz talis pmissior tenerit ex stipu. vl' act. ex empto informata p pactũ incõtinenti appositũ ad simplaz vel ad duplã vel triplã: sicut conuenimus. Vnũ sciatz si aliquis promittit duplã tenet nõ vt vulgus opinat vt det fideiussores ð euic. nisi noiatim aliud ɔuenit. [in vẽdendo] .i. si ɔuenit inter emptorem ⁊ venditorẽ. [pmitteretur] sub. ⁊ tale pactũ bene valet ei sub etiam ⁊ ex empto [⁊ perpetua act. agi poterit] cauete vobis h qr hec lr̃a hz duplicẽ intellectũ ⁊ vnũ talẽ: si emi a te rem ⁊ in ipsavẽditione vel incontinenti post promisisti mibi duplã p stip. euict. nomie: re euicta teneris act. ex stip. ⁊ nihilominus act. ex empto: qr hoc pactũ nedũ nouã parit act. immo veterẽ informat. vt. s. de pac. l. iur. gen. §. qnimmo. ⁊ sic dat aliqñ in simplũ: aliqñ in duplũ: vel i triplũ: vel in quadruplũ sm ꝙ conuenit. ⁊ sm hoc erit speciale in act. ex empto: qr eius natura est vt det ad interesse: vt j. e. l. euicta. Vel põt hec lr̃a intelligi scdo modo ⁊ sic: si in vẽditione dupla est promissa tenet pmissio ⁊ ex stip. agit. alioquin .i. si non est pmissa ad interesse agit. vt. j. e. l. euicta. [ppetua actiõe] idest diuturna ad. xxx. annos. qr actio ex empto est ppetua ⁊ ciuilis: vt. C. de consti. pe. l. ij. [debet] datis fideiussorib⁹. [ɔuenerit] habetis ergo hic in fi. ꝙ qui pmittit duplã non tenet dare fideiussores. ⁊ ad istud accedit. s. eo. l. illud. ⁊. l. emptori. in prin. ⁊ ibi dixi. Dr signori in prin. huius. l. est aliquantulum insistendum. littera ista dicit si dictum est in vendendo vt dupla vel tripla vel quadrupla pmitteret ꝙ re euicta stip'lo cõmittitur: sed qualiter est istud intelligendũ: est ne ita intelligendũ tu venditor pmittis mibi duplã vel triplã vel quadruplã put acceptauero: certe nõ qr non debet esse electio emptoris sed promissoris: vt. j. de iure do. l. plerũqꝫ. in fi. sed est istud ita intelligendũ sine alternatione si est dictũ in vendendo ꝙ vẽditor pmittit simplã: simplã dz pmitterer sic de aliis: ⁊ ita est hic distinctio legis nõ hois. Sed ad prin. huius. l. instat ⁊ op. quõ venditor tenetur ad quadruplũ: cũ. l. dicit ɔ. vt. C. de sen. q̃. p eo ꝙ interest pfe. l. vna. §. j. Rñ. aliud est in intesse singulare: qr illud nõ petit ex ɔuẽtiõe: sz ex quadã legis benignitate extra cõuentionẽ: sed aliud in hac tripla vel quadrupla qr petit ex ɔuẽtiõe: vt. s. depo. l. j. §. si cõuenerit. Sed denuo opponitur quõ petit tripla vel quadrupla: cum lex dicat: si promittis mibi dare. c. sub pena. cc. ista pena videtur adiecta in fraudẽ vsurarũ. vt. s. de act. emp. ⁊ vendi. l. iul'. §. aliud. ⁊. j. de vsur. l. pecũie. ⁊. l. vsuras. et. l. placuit. Rñ. si pena petitur pro specie vl' pro facto vt si vendis mibi fundũ vel aliã spẽm: hic potes pmittere duplã vel triplã vt h dr. ⁊. s. de arbi. l. non distinguemus: sz vbi pmittis quãtitatẽ sub pena videtur esse adiecta pena in fraudem vsuraꝝ vt in. l. ɔ. Dr habetis ꝙ põt peti dupla vel tripla et quadrupla si est promissa euictiõis noie. Sed quid si vẽdidisti mibi rez ⁊ pmisisti mibi quadruplã euictiõis noie vel deinceps: nunqd valet. dixerunt quidaz ꝙ vz vsqꝫ ad quadruplã. vt insti. de actio. §. oẽs. ⁊ ar. C. de spon. l. vlti. in fi. ⁊ qr pena ɔuentionalis põt peti vsqꝫ ad quadruplum non vltra: ar. huius. l. in pn. sed certe veri⁹ est ꝙ põt peti quãtacũqꝫ sit pena ɔuẽtionalis apposita sup specie vel facto vt insti. de inuti. stip. §. alteri. ⁊. j. de ver. ob. l. stip'lo ista. §. alteri. nec ob. l. ista qr refert se ad id ꝙ sepe cõsueuit accidere nõ em̃ vetat vltra pmitti. Itẽ nõ ob. C. de spõ. l. vl. in. fi. qr illa lex. nõ loqtur in stip'lone penali: sz loquitur in arris sponsalitiis.

Si compromisero. In. §. isto põitur casus in quo emptor nõ agit de euict. ⁊ in. §. isto dr: si ego emptor dũ a me res euinceretur compromisi in arbitrũ ⁊ arbiter laudauit ɔ me nõ habeo regressuz ð euict. ɔ vẽditorẽ: qr mibi dz imputari cur cõpromisi: qr nulla necessitate cogẽte id feci: sed propria volũtate. h. d. iste. §. videatz expositionẽ lr̃e. [si cõpromisero] ego emptor cũ petitore q petebat a me rẽ quã emi a titio vẽditore. [ɔtra me fuit data snia] .s. diffinitiua. [aduersus vẽditorẽ] quo inuito vel ignorante cõpromisi [id feci] .i. restitui. Dr signori si res euicitur a me p iudicez .i. per sniam iudicis habeo regressũ ɔ venditorẽ de euict. vt. s. e. l. euicta re. §. j. ⁊ est qr iudiciũ reddit in inuitũ. vt. j. de ver. ob. l. inter stip. §. j. sz si euicitur a me res empta p sniam arbitri nõ habeo regressum de euict. ɔ venditorẽ: cũ arbitrũ reddit in volentẽ. vt. s. de arbi. l. iij. §. tametsi. vnde debeo stare snie arbitri siue eque siue inique arbitrauerit. vt. s. de arbi. l. diẽ. §. stari. nã si iuste arbitrauerit mibi imputetur cur cõpromisi vt h dr: si iniuste arbitrauerit p iniuriã euicta est: nõ dz nocere meo auctori: vt. s. e. l. si p imprudentiã. in prin. Itẽ ex snia arbitri nõ dat actio vel exceptio sz pene petitio vt. s. de ar. l. j. Sz qd si ego emptor cõpromisi in arbitrum volũtate vẽditoris: nunquid si arbiter arbitratur ɔ me habeo regressum de euict. ɔ. venditorem. Rñ. sic: qr ipe videtur compromisisse. vt ar. s. ad. l. rho. de iactu. l. ij. §. si ɔseruatz. in fi. Sz denuo qro qd si inuito vẽditore cõpromisi in iudicem ordinarium ⁊ ɔ me tulit sniam: nunqd agam de euic. certe nõ vt hic: qr si compromisit in iudicẽ ordinariũ nonvz arbitriũ: vt. s. de ar. l. si seruũ. §. si quis. Sed denuo quero qd si plures erãt iudices ordinarii ⁊ vnũ elegi: ⁊ ille contra me tulit sniam: nunqd agam de euictione

certe sic

[a] ℂSi iõ ɔtra Adõ ꝙ iste tex. est i argumẽtũ ad q. aliquis est bãnit⁹ ⁊ ɔdẽnatus de falso vtrũ ꝓhibeatur ɔfice re istr̃m ⁊ hec. l. facit ꝙ nõ. Naz magis vr ɔdẽnari p ɔtumaciam ꝙ ꝙ pfecerit falsuz vt h p Bar. Et ad itel'. hui⁹ l. vide Bar. i. l. si superat⁹. ð pig.

certe sic: qr vnū babui necesse eligere vt in secularibus nō clericis C.de epi.ꝛ cleri.l.cum clericis. Sed denuo quero que est ratio si cōpromisi in arbitrū nō agā de euict. sꝫ si babebā plures iudices ꝛ elegi vnū ꝛ succubui ago de euict. rn̄. qr a snīa arbitri nō appellatur. vt. C.de ar.l.j.

In stipu. duple. In.§.isto dr: emi a te boīē quē bēbas cōem cū fratre tuo certo pcio asserēdo illū seruū tuū ppriū esse ꝛ fui stipulat⁹ duplā euic. noīe si tot⁹ euicit possum agere ex stip. duple si ps a fratre tuo euicitur bō nō vr euict⁹: vnde nō potero agere ex stipl'one duple nisi noīatim dictū esset ꪙ tene ris ad duplam siue bō euicerek siue ps boīs. b.d.[cū bomo].i.bu⁹ euict⁹[videri] q̄d boc vt stip. duple cōmittak.[cū ps].s. indiuisa[eius euicta est] Or signori i.§.isto debetꝫ ponere exēplū vt posui in casu: sꝫ ad id ꪙ dr i.§.isto. ꪙ parte boīs euicta nō pōt agere emptor de euictiōe: opponitur ꝛ vr ꪙ parte boīs euicta posset agere de euictiōe: etiā si noīatiꝫ nō sim stipulat⁹ ꪙ teneretur ð euick. si pars boīs euiceretur. Nā si vēdidi tibi fundū ꝛ pmisi duplā euick. noīe: si euincik ps fundi poteris agere de euick. vnde vr ꝫ.s.e.l.j. Ad solu. cuius ꝫrīj pōt dici duobus modis vt ibi dixi.

Si cum posset. In.§.isto dr si emptor seruū emptuꝫ potuit vsucapere ꝛ noluitꝫ postea euincik p verū dn̄m sua cupla vr euinci. ꝛ iō secuta euick. serui vēditor de euic. nō tenek.[nō vsuceperit] sꝫ quō pōt esse qd emptor potuit vsucape ꝛ nō vsucepit. Rn̄ qr spōte cecidit a possessione: vnde qr nō possidet desinit vsucape. vt.ff. de vsuca.l. fine pos. ꝛ in vsucapiōe regrik ꝫtinua possessio: vt.ff. de vsucap.l. vsucapio.[nō tenek vēditor] vt.s.e.l. si rē quā mibi.§. si duple. ꝛ.l. si per imprudētiā. in pn̄. ꝛ.l. si fundo. in fi. ꝛ.l.q alienā. ꝛ.l. si ideo.

Si presente. In.§.isto dr. emi a te reꝫ ꝛ pmisisti mibi duplā euictionis noīe: dū euincitur res te pn̄te denūcio pcuratori tuo: vt tu me defendas: nunqd videor tibi denūciasse ꝛ teneris mibi de euic. certe sic: ꝛ si curasti ne tibi denūciareꝫ teneris mibi de euic. sꝫ ꝛ si euincak a me resꝫ ego nescio vbi sis: ꝛ ita nec tibi nec tuo pcuratori possum denūciare vt me defendas in cā euictiōis. illi modo cōmittik stipl'o de euic. b.d.[sit vt defendat emptorem in cā euictiōis: sꝫ si nō esset ei denūciatū nō tenerek vēditor. vt.s.e.l. si fundū. in fi. nibilomin⁹ tenetur.s. de euictiōe. ꝛ est rō: qr ꪙ fit cū pcur. pn̄te dn̄o quasi cū ipō dn̄o vr fieri vt ar.ff. de ver. ob.l. si pcuratori pn̄tis.[tenek].s. vēditor.[possit] ad istud accedit.s.l. pri. in fi.[cōmittik stipl'o] qr nō stetit p emptorē quominus denūciaret: ꝛ boc casu denūciandum est domi. vt.s.l. pri. i fi. dixi ꝛ bec sunt vera nisi p pactū esꝫ remissa denūciatio ꪙ fieri pōt vt.ff.e.l. berēnius mod. in fi.

Pupillo etiam. In.§.isto dr si pupill⁹ vēdidit rē mibi tutore auctore ꝛ cū iurꝫ solēnitate vel si pater pupilli vēdidit rē ꝛ a me euincik possuꝫ denunciare pupillo vt me defendat sine tutoris auctoritate si tutor non appareat vt ita secuta euic. babeam ꝫ pupillū regressum de euic.[pupillo] sub. qui tenebak de euict.[denunciari] sub. dicendum est.[trebati⁹ ait] Or signori bic no. vt tollat: breuiter q̄daꝫ cōtra. ar. nā quedā leges videnk velle: sꝫ debitor maior pupillo p denūciationē possit in mora ꝫstitui: tn̄ pupillus nō pōt in mora cōstitui p denūciationē sine tutore. vt.ff. de ver. ob.l. sꝫ ꝛ si dari. et l. seq. ꝛ.l. si pupillus. Ad cui⁹ ꝫrīj solu. vos dicetꝫ aut expedit pupillo sibi denūciari ꪙ est qn̄ vēdidit vr auctor eius expedit tn̄ pupillo dicere: vt si dicat suo tutori vade ꝛ defēde q̄ casu pupillo pōt denūciari vt bic. aut nō expedit pupillo denūciari quo casu pupillo nō pōt denūciari. vt in.l. contraria.

1 Snīa lata sit ꝫtra emptorē si tn̄ res nō est ablata nec auferri potest nō agit de euictione.

2 Differentia que sit inter stipulationem babere licere ꝛ stipulationem euictionis.

3 Stipulatio babere licere semel cōmissa nō pōt resolui.

1 **Habere licere.** †In.l. ista dr: si aliquis emit rē ꝛ stipulak reꝫ emptam babere licere si ver⁹ dn̄s petit rem ꝛ euincit rem eam p snīaꝫ si ante rē abductā ab emptore verus dn̄s decessit sine successore: ita ꪙ bona sua nō veniūt ad fiscū nec occupantur a creditorib⁹: nō poterit boc casu emptor agere ex stipu. babere licere qr ei babere lꝫ. ꝛ idē est in alio casu. pone emi a te rē ꝛ stipulatus fui babere licere. postea verus dn̄s euincit a me per snīam ante rē abductā a meipso verus dn̄s eam mibi donauit vr legauit nunqd nascik stipl'o babere licere: certe nō. secus tn̄ esset si iam re abducta verus dn̄s rem quaꝫ euicit a me mibi donaret vr legaret. nā tunc esset cōmissa semel stipl'o babere licere. vnde amplius resolui non pōt.[emptori] qr sicut venditor dꝫ pmittere ð euick. vt.s.eo.l.ij. ita tenek pmittere emptori ꪙ licebit rem illaꝫ babere vnde bic tenek ex natura ꝫctus vēditor duo pmittere.s. ꪙ res non euincetur ab eo. ꝛ ꪙ licebit ei rem babere. vt.s.eo.l.ij. et l. emptori. ꝛ.s. de ack. emp. ꝛ vē.l. iul.§.q ante. ꝛ de ista stipu. bēre licere. intelligik.ff. de v̄. ob.l. stipl'o ista babere licere. ꝛ.l. inter stip. in prin.[euicerit] p snīam[ante ablatā].s. p snīam[decesserit].s. verus dn̄s qui euincit[bona].s. euincentis.[possint] vt.ff. de iure fi.l.j.§. an bona. ꝛ excludik si tacet p quadriēniū vel p vicennium vt.ff. de lon. tēpo. pscrip.l. inter quattuor. ꝛ.l. in omnibus. ꝛ.C. de quadri. pscrip.l.j.[distrabi].s. possit qr creditores nullos bēbat[ex stupulatu actio] sub. ex illa parte bēre licere[ante legauerit] quia nibilomin⁹ cōmittek stipulatio[cōmissa stipulatio] duple[resolui non potest] Or signori contra.l. istam no. duo no. vt tollatis aliqua contraria ar. ista.l. innuit in duobus locis ꪙ stipulatio babere licere non committitur emptori. etiam si succumbat ante rē abductā. sꝫ leges videnk velle ꪙ emptor babeat regressum de euic. re euicta p snīaꝫ. vt.s.e.l. euicta.§.j. ꝛ.s. de rei ven.l. vtiqꝫ

2 in prin. †Ad quod vos dicetis est differentia inter stipulationē babere licere ꝛ stipu. euictionis. quia stipulatio babere licere nō committitur emptori etiam si succumbat per sententiam ante rē ablatam vel abductaꝫ vt bic. ꝛ boc declarat etbymoligia vocabuli. sꝫ stipl'o de euic. cōmittitur statiꝫ emptore victo per snīam cuꝫ euictio fit rei empte vel ex alia iusta causa accepte per sententiam cause amissio. ꝛ sic loquik.l. cōtra.s.e.l. euicta.§.j. ꝛ ibi dixi. ꝛ.s.

3 de rei ven.l. vtiqꝫ. ꝛ.C.e.l. si rem. Itē no.† bic aliud no. ꪙ stipulatio babere licere semel cōmissa nō pōt resolui: qr si verus dn̄s euicit rem ab emptore p snīam ꝛ aufert sibi rem. lꝫ postea donaret vr legaret emptori stipulatio babere licere resolui non potest vt bic in fi. buius.l. dr. sed secus in stipulatiōe de euick. qr stipulatio cautionis semel cōmissa resolui potest. qr si verus dn̄s petīt ab emptore rem ꝛ euicit iam p snīam commissa est statim stipl'o. de euic. sed si tu vēditor redimis eam a dn̄o. dn̄s eā amplius non potest petere ab emptore ꝛ resoluitur stipl'o de euic. cōmissa. vt.ff. de doli excep.l. fideiussor. Sed advnū ꪙ dr in.l. ista opponitur bec.l. innuit ꪙ stipl'o babere licere non committitur emptori etiaꝫ si succubuit p snīam ante rem ablatam. sed.l. videtur velle ꪙ committitur lit. conte. vnde videtur contra.ff. de v̄. ob.l. stipl'o ista.§. sed quatenus. ꝛ.§. si qs forte. Ad quod vos dicetꝫ. si venditor pmittit bre licere emptori ꝛ postea emptor vel beres suus petit eā a vēditore statim lit. cō. cōmittik ꝫ emptorē ꝛ suū beredē. vt in.l.ꝫ. sed si qdā terti⁹ petat ab emptore rē ꝛ euincat ab eo non cōmittik stipulatio babere licere ante rem abductā ab eo vt bic in fi.

1 Seruus qn̄ legak in genere ꝛ tradik alienus agitur ex testamēto re euicta.

1

Heres seruum. †In.l. ista dr testator instituit te beredeꝫ ꝛ mibi bominem.i. seruum in genere legauit tu beres tradis mibi aliquē seruū non tuū sed alienū. postea ille bu⁹ euictus est a me nunquid teneris mibi de euic. certe nō teneris ex stipu. de euic. sꝫ teneris act. ex testō. qr debuisti facere accipientis ꪙ est verū siue sciens siue ignorans tradideris[non nominatim legatū].i. nō in specie. puta sticbū sꝫ in genere vt boīem i genere.[ignorauit] cū tradidit. Or signori custodiatis vos bic vt tollatis quedā ꝫria ar. breuiter ita ðtermiabitꝫ cū testator legat mibi boīem aut in genere aut in specie. si in genere si beres eius tradidit mibi sticbū seruum q alienus est non tenek ex stipu. duple. vr act. ex empto. sed tenek prima act.s. ex testō. qr debuit facere accipiētis ꝛ nō fecit. vt.ff. de leg. iij.l. qui cōcubinam.§. beres. cū a me euincik dr beo denūciare beredi ante lit. ꝫte. vt in predicto.§. beres. licet secus sit in emptore qui denūciat post lit. ꝫte. dūmodo non nimis ppe snīam vt.s.e.l. si rē quā mibi. in fi. Uel potest dici idē est in legatario. ꪙ in emptore ꝛ quod dicit.§. beres ante iudicium exponitur.i. ante snīam. ꝛ sic exponitur. C. de epi. au. aut. si quis. vel ꪙ dr ibi ante iudiciū. sub. est maxime de necessitate tn̄ non denūciat ante iudiciū. sed ante snīaꝫ nō tn̄ nimis ppe snīaꝫ vt in prealle.l. si rē. in fi. si aūt testator legat mibi in specie. vt puta legat mibi seruum sticbū beres dꝫ mibi eū tradere qualis est. ꝛ iō boc casu nō tenek de euic. vt.ff. de le. ij.l. si a substituto. ꝛ.l. si legatū serui. et.ff. de leg. ij. cum pater.§. euictis.

Si res quam a titio. In.l. ista dr emi reꝫ aliquā a titio postea qdā me instituit brdē et illā rem legauit alij nūqd legatari⁹ poterit denunciare meo auctori vt defendat eū in cā euictiōis. certe nō. nisi actiōes meas ei accessisseꝫ ꝫtra meū auctorē[a me] sub. p eū qui me sibi beredeꝫ instituit[denūciare] qr nō bꝫ eū obligatū.[actiōes] a me emptore[bꝫ] qr tūc pōt denūciare auctori meo cū actione quā babebā cōtra auctorē meū ipē p consequēs videak babere.

Si in venditione. In.l. ista dr. siuē didisti mibi reꝫ et nō pmisisti aliqd p euic. nūqd teneberis tu vēditor mibi de euic. ad simplā et ex natura ꝫctus act. ex empto ad iteresse. certe sic. b.d.[pstabit] sub. ex stipulatiōe duple

quia interposita nõ fuit.[qd interest] qr vbi vẽdit res tenet vẽdi tor act.ex ẽpto ad iteresse ex nã 3ctus:etiã si nõ sit pmissa euictio q est no.vt hic.r.C.e.l.nõ dubitat.r.s.de act.emp.r vẽ.l.ex ẽpto in pn.r.l.titius.in fi.

Si id quod a te emi. In l.ista dr: emi a te rem: anteq mihi traderes ego eã titio vẽdidi tu volũtate mea titio eã tradidisti:nũqd re euicta a titio teneris de euict.r ego titio:certe sic.nã pinde est ac si mihi tradidisses et ego titio.h.d.ista.l.videatis expositionẽ littere.[si qd a te emi].s. prio loco[vẽdidi] anteq traderes mihi.[teneri] sub.r ego titio [sicuti plz] qd est.j.r sub.q possuz agere de euic.[si acceptã rem tradidissem] ticio cui vẽdidi scdo loco.r ad istud accedit.j.d acq. poss.l.j.§.si iusserim.r.j.de sol.l.si pecuniam.

Si rem que apud te. In pnc. hui9 l.dr: res mea erat apud te ex causa cõmodati vel depositi:rez illã ti bi vẽdidi ex cã venditiõis r cũ essz apud te:apud te eã dimisisti nunqd eã videor tradidisse.Rñ q sic.r iõ euictiõis no mine tibi obligabor[q apud te esset] sub.ex cã cõmodati vl depo siti.[habet] vt insti.de re.di.§.iterdũ.r.j.de acq.re.do.l.qua rõne §.hoc quoqz.r.j.de acqui.pos.l.possideri.§.illud.

Si ei qui mihi vẽdiderit. In §.isto dr:tu vendi disti mihi rẽ aliquã certo pcio decessisti relictis pluribus heredi bus nunquid est vna obligatio de euic. cõtra oẽs heredes tuos. rñ.q sic.r ideo si res illa a me euincit satis est si oibus denuncio r si oẽs defendunt.si aũt vnus venit ad defensionẽ oium r vicit eius victoria pdest ceteris:r si succubuit oibus nocet:r ideo si se cuta est euic.ꝯtra eũ r ceteros agam de euic.[si ei].s.vẽditori.[de industria] qr forte voluerũt q vnus defenderet loco oium.[vici tur] qr si succubuit ꝯtra oẽs vr lata snia r sub.r hoc casu recte cũ ceterz.rc.[victi sunt] r ad istud facit.C.si vnus ex plu.ap.l.j.r.ij. r.j.de ap.l.si qui.r est verũ q agã de euic.cum isto r ceteris p por tione hereditaria:nõ ꝯtra quẽlibet isolidũ vt.C.e.l.j.r.C.d hrdi. ac.l.iij.r.C.si cer.pe.l.j.

Si fundum. In §.isto.dr.vẽdidisti mihi fundum in quo vsufru.erat ticij:qr erat relict9 vsusfru.a vero dño r vẽdisti mihi detracto vsufru.cũ ignorarẽ ad titiũ vsufru.ptinere: agit titius contra me r petit sibi ius vtẽdi fruẽdi esse:nunquid stipl'o cõmittit de euic.certe sic si verũ esset q titius non haberet ius vtendi et fruendi.[fuerit] tamẽ ex ea parte intelligitur repetitus.vt.s.de vsufru.l.iij.[et agat] titi9 sub.ex iure petitiõis de euic.[actio] qr vsufru.censet rei ps vt.s. e.l.sed et si quid.§.si vsufru.[fruẽdi] vt.s.e.l.minor.xxv.an.§.vl.

Erennius mod. In pn.hui9.l.dicit emi a te rez et stipu latus fui duplã euictiõis noie:r pactũ est interpositũ inter nos q si res euinceret a me q nõ tenear tibi de nunciare vt defendas me in cã euictionis.postea res euincitur a me et non denũciaui tibi:nũqd agã de euic.certe sic:nec põt mihi imputari cur nõ denũciaui tibi ex quo p pactũ fuit remissa .h.d. [herẽnius mod.] al's est.§.et est totũ sub.§.illo si fundũ. Sed cõ muniter oẽs libri habent pn.l.et ita quotidie allegatur[interpo sita non esset] qr regl'r dz denũciari vẽditori vt defendat emptorẽ in cã euictiõis.vt.s.e.l.si fundũ in fi et.s.de iudic.l.vẽditor.et.C. vbi in rẽ act.ex de.l.j.fallit si pacto remissa est denũciatio vt h an nectit.si pacto rc.[necessitas] et est ratio qr pacta bõa fide facta sunt seruanda.vt.s.de pac.l.j.et qr 3ctus legẽ ex cõuentione acci piunt.vt.s.depo.l.j.§.si cõuenerit.

Gaya seya. In.§.isto dr.qdã mulier gaya seya nõi ne funduz a lutio titio emit r stipulata fuit duplam p euict.fiscus cepit mouere questionẽ gaye seye agẽ do contra gayam seyam rei ven.gaya seya denunciauit suo vendi tori vt defenderet eam in causa euict.lata est snia contra gayam seyam pñte lucio titio vẽditore:gaya seya emptrix nõ appellauit nũqd hẽbit regressum de euic.ꝯtra luciũ ticiũ:certe rñdet heren nius mod.q sic:siue est euict9 ab ea:qr fundus fuit alien9:siue qr alij prius fuerat obligatus sed quid si emptrix appellauit r cãm perdidit sua culpa:qr nõ fuit psecuta appellationẽ infra tpa sta tuta:tũc nõ hẽbit regressum de euic.ꝯtra vẽditorẽ.[emerat] sub. r p euict.duplã stipulata fuerat.[noie] qr fiscus agebat fisci no mine ꝯ gayã seyã.r idẽ si gaye seye essz mota qõ noie alicui9 pnati vt.s.de pet.here.l.itẽ veniũt.§.r in priuatis.[laudauerat].i.ven ditori denũciauerat vt defenderet eã in cã euictiõis.[nõ cõpetat] sub.r iõ bene poterit agere de euic.[pdidit] vt qr nõ fuit psecu tus appellationẽ infra tpa fatalia:vt.C.de temp.ap.in aut.ei qui appellat.[nõ potest] de euict.vnde no.si emptor succubuit in tri bus casibus non habet regressuz ꝯtra emptorẽ de euic.si p impru dentiam iudicis vel si sua culpa cãm pdidit.vel si appellauit r nõ est psecutus appellationem infra tpa fatalia:vt ista probant.s. e.l.si per imprudentiã in prin.r.l.si ideo in fi.r.l.qui alienã i pri. r.l.si dictum.§.si cõpromissa.r in.l.ista.in fi.Dñ signorisuper.isto §.formantur plures questiones r tanguntur hic sub quodam in uoluto.et primo queritur hic.ita in.§.isto dr.si euincitur res ab emptore presente venditore emptor non tenet appellare.Sed qd si venditor non est presens cum fertur sententia contra emptorez nunquid emptor tenet appellare videtur q sic:qr fideiussor tene tur appellare.vt.s.man.l.si pcurator.§.si ignorãtes.r procur.rc. vt.C.eo.l.inuitus.econtra videt q non.vt.j.ad fill.l.propter ve neni.§.j.r.C.de his qui.vt indig.l.j.Sed in questione ista dicen dum est q si creditor iuste succubuisset q non tenetur appellare r quia non debet quis superuacuam litem p appellationem in staurare:r qr parcitur emptori si vult cõsulere suo pudori:vt arg. j.de admi.tu.l.quot.§.sifi.r.s.de actio.ẽp.r vẽ.l.ex ẽpto.r.s.mã. l.quintus.et qr ab initio tenet rem restituere.vt.s.de act.empt. r ven.l.ex empto.§.emptorẽ.od.Sz nũquid si emptor appelauit tenet cãm appellatiõis psequi.dixerũt quidã q sic.ar.huius.§. in fi.r.j.an p aliũ rc.l.ij.Alij dicũt si emptor puocauit non tene tur psequi sz tenet denũciare vẽditori vt psequat cãz appellatio nis:et pro eis inducũt.C.de ap.l.si actor.Sed denuo qrit quid si emptor puocauit r succubuit in cã ap.nunquid hz regressum de euict.ꝯ vẽditorẽ.dixerũt quidã q nõ.ar.hui9.§.in fi.sz verius est si emptor succubuit sine culpa sua nec p iniuriã iudicãtis q hẽat regressum de euic.ꝯ vẽditorẽ:qr eadẽ est cã appellatiõis cũ pria cũ p appellationẽ extinguit pnũciatũ.vt.j.ad turpi.l.j.in fi.

Ex mille iugeribus. Signori lex ista valde dif ficillis reputat r ei9 difficultas est quãtũ ad casum r litterã:sz quantũ ad alia in vitate est difficillis:sz fa cilis et est pulchra.l.et artificiosa.r in.l.ista ponunt sex casus pn cipaliter. Et primus casus est talis:vẽdidisti mihi fundũ mille iugerũ r pmisisti mihi duplã euictionis noie.r ille fundus erat iuxta flumẽ post vẽditionẽ r traditionẽ mihi factã flumẽ abstu lit mihi.cc.iugera:quidã pro indiuiso euicit a me alia.cc.iugera: nunquid cõmittit stip.duple.ꝯ vẽditorẽ fundi p qrta parte mil le iugerũ quasi.cc.r.l.iugera sint euicta.an pro quinta pte mille iugerũ quasi.cc.sint euicta.r rñdet q cõmittet pro quinta parte qr illa.cc.iugera que flumẽ abstulit perierũt mihi emptori:non aũt perierũt tibi vẽditori. Scdus casus est talis:tu vẽdidisti mi hi fundũ mille iugerũ r pmisisti mihi duplã euictiõis noie: flu mẽ vicinũ abstulit mihi.cc.iugera:postea quidã egit ꝯ me r eui cit a me totũ residuũ:nunquid diminuet obligatio euictiõis.re spõdet q nõ:r iõ agã nõ quasi sint euicta octingẽta iugera:sz qsi mille sicut em si vẽdis mihi fundũ mille iugerũ si i curia mea effi ciatur deterior.et postea euicit nõ diminuit euictiõis obligatio ita hoc casu nã r si effectus sit melior idustria mea nõ auget obli gatio euictiõis:qr i stipu.duple inspicit bonitas q est tpe 3ctus nõ bonitas q est tpe euictiõis. Tertius casus est talis vendidi sti mihi fundũ mille iugerũ r pmisisti mihi duplã euictiõis no mie:flumẽ vicinũ fundo accreuit.cc.iugera postea a quodã a me est euicta quita pars fundi:nũquid agã pro quita pte mille.cc.iu gerũ.r ita quasi fuerint euictã.cc.xl.iugera.Rñ.q agã pro quita parte quasi de mille.cc.iugera sint euicta:qr vẽditor non dz psta re mihi periculũ ducentorũ q accreuerũt:qr augmentuz alluuio nis nõ ꝯuenit i stip.duple. Quart9 casus est talis.vẽdidisti mihi fundũ mille iugerũ r promisisti mihi duplã euictiõis noie:flumẽ vicinũ abstulit mihi.cc.iugera postea accreuerũt mihi alia.cc.iu gera:postea pro indiuiso quita ps est a me euicta:nũquid agam de euict.quasi euicta sit quinta pars mille iugerũ:vel quarta.scz octingentorum.r respondet quasi euicta sit quinta pars octingẽ torum.scilz et.xl.nam reliqua.xl.iugera que desunt in vniuerso fundo pro rata noue regionis intelligunt euicta. Quint9 casus est talis:vendidisti mihi fundũ mille iugerũ r pmisisti duplam euictionis noie.postea euicta est a me aliqua pars fundi pro di uiso nunquid agã de euic.pro numero iugerũ.certe nõ sz pro bo nitate partis euicte prestabit euictio. Sextus casus r vltimus est talis.tu vẽdidisti mihi in fundo alterius vnũ iuger cõe pro indi uiso si tradidisti mihi nõ tradis integrũ dñium illius iugeris sz pro dimidia.qr si vẽdis certũ locum quem habes cõmunem cum alio pro indiuiso in me trãsfertur totũ ius tuũ:sz si habes cõe ti bi r alteri pro indiuiso non transfers i me nisi vnã dimidiã.et iõ pro dimidia teneris mihi euic.noie.h.d.ista.l.vsqz in fi.videatis expositionẽ lr̃e.[ex mille iugerib9 traditis] sub.ex cã vẽditionis vel pmutatiõis vel ex alia sili pro qua põt agi de euict.vt.s.eo.l. sciendũ.[flumen abstulit].s.prio loco.[duple stipl'o] interposi ta euictionis noie[pro parte quita] quasi quita pars mille iuge rũ sit euicta[nõ quarta].s.mille iugex q sunt.cc.xl.iugera[nam quod] modo annectit rõnẽ.[pñt].i.q flumen abstulit.vt.s.de peri.r cõmo.rei ven.l.id quod.r.l.necessario.[si totus] incipit scds casus

fcd's casus [quē diminuerat flumē] auferēdo.cc. iugera. [euicta sit] sub.post ablationem [fluminis nō magis] potest dici q̄ hic inci pit tertius casus. [si incuria] .i. negligētia [factus sit] quia non diminuit stip'lo euictionis noīe: sicut econtra non augetur stip'lo de euict. Uel potest dici q̄ istud verbū nō magis sit redditiuum secūdi casus. [quesitū] incipit quartus casus [regionis] accedētis p alluuionē. [ceterū] incipit quint' casus. [p modo] i.p numero. [euictio] accedit.ff.e.l.j. [trāstulit] quia non potest plus iuris in alium trāsferre q̄ habeat.ff.de acqui.re.do.l.traditio [tradidisset]. C.de cōi.re.ali.l.j. Circa.l.istā ita breuiter expediam vos.no.hic vnū qd est ꝯ regulā gn̄alē vt per hoc vos tollatis ꝯtriū ar. regula est qd qd iuris est de toto ⁊c. ff.de pac.l.iuris §.adeo.ff.de rei ven.l.q̄ de tota.ff.de vsur.l.qui scit.hic recipit instantiam ⁊ videte si vendis fundum mille iugerum ⁊ flumē abstulit.cc. ⁊ postea totus fundus.i.totū residuū euincit̄ nō diminuitur stipulatio euictionis noīe: propter illa.cc.que flumē abstulit.secus est si euincat̄ pars.vbi gr̄a.vendidisti fundum mille iugerū: flumē abstulit.cccc. ⁊ sunt euicta p indiuiso: hic nō teneris si euicta sit pro indiuiso quarta pars mille iugerū: sed quasi fit euicta quinta: ergo non est hic eadē ratio totius ad partē: sed sicut hic recipit instantiā.sic ⁊ alibi.ff. de inoffi. te.l.pap. §. sed nec impuberis. Et est ratio quare nō est eadē ratio toti' ad partē quia illa.cc.q̄ flumē abstulit emptori perierūt. Itē no.hic si vēdis fundū mille iugerū ⁊ stipulor duplā euictionis nomine et fundus melior est effectus: si euincit̄ totus inspicitur bonitas que erat tempore venditionis: videt̄ cōtra.ff.e.l.euicta. potest dici aliud in act.ex empto que datur ad interesse: quia in illa inspicitur quod interest tempore sentētie vt ibi: ⁊.C.e.l.non dubitatur.aliud in stip.duple vt hic ⁊.ff.e.l.bonitatis.nisi noīatim dictum esset.ff.e.l. sed ⁊ si quid in prin.

1 ¶ Euicta re p negligētiā quorūdā ex vēditorib' agit̄ ꝯ oēs etiā ⁊ ꝯ nō negligētē sed ei ꝯ negligētē ppria actiōe succurrit̄. Itē p co quod quis soluit noīe pprio ꝯ alterū actio nō cedit̄ hoc dicit.

1 a Rem hereditariā. a † In.l. ista ponitur talis cas': plures heredes aliquā rē hereditariā a defuncto obligatā vēdiderūt ⁊ duplā euic.noīe pmiserūt: vn' ex coheredibus p pte sua soluit creditori alter nō: creditor egit ꝯ emptorē ypo. ⁊ euicit rē illā ab ēptore: mō q̄rit̄ nūqd qlibet heredū possit ꝯueniri de euic. ⁊ rn̄det̄ q̄ sic.qa cā pignoris est idiuidua verū tñ iste coheres q p pte sua liberauit pign' a creditore poterit hr̄e regressū ꝯ coheredē suū iudicio fa.her.vt idēnitas sibi p̄stet̄. [euicit] .s.ab ēptore [ꝯueniri possit] .s.de euict. [idq3 placebat] .s. vt vterq3 possit ꝯueniri de eui. [cām] qa q̄diu remanet vnus denarius ad soluēdū creditori pōt creditor rē sibi pignori obligatam euincere.vt.C.de distrac.pig.l.q̄diu. [vtile eē] .i.efficax. ⁊ ad istō accedit.ff.fam.her.l.heredes.§.antea. ⁊.§.i illa. [alteri] quasi dicat nō interest q̄ negligētia vnius heredis nō d3 alteri obesse. ⁊ ad istud accedit.ff.de v.ob.l.ij.in fi. ⁊.l.seq. ⁊.ff.de regu.iur.l.nō d3. ⁊.ff.de ali.iudi.mu.cau.fac.l.j.

Si cū vēditor. In pn̄.hui'.l.d3 tu vēdidisti mihi rē ⁊ tradidisti ⁊ duplā pmisisti mihi euic.noīe.postea sine culpa mea cecidi a possessione: cū volebā agere ꝯ possessorē tu monuisti me q̄ non agerē rei ven.directa: s3 publiciana agerē.s.vtili rei vē.si postea egi directa ⁊ succubui: dolo videor facere ⁊ succūbere: ⁊ iō nō cōmittit̄ stipu.duple euict.noīe.secus tñ si denūciasses mihi vt agerē seruiana: qa cū ista hēat aduocare nudā possessionē nihilomin' si res fuerit a me ēptore euicta potero agere de euic. ꝯ vēditorē [est] .s.vtili rei vē.vt.ff.si ager vec.vl' ēp.pe.l.j. [ꝯmitit̄ stip'lo] ⁊ ad istud accedit.ff.e.l.minor.§.seru' [actio est] vt.ff. de pig.l.si fundus.§.in vēdicatione. [dissoluit̄ pign'] vt.ff.q. mo. pig.vl' hypo.sol.l.paulus rn̄.in fi. [non ꝯpetat] qa nēo pōt hr̄e suam re3 sibi obligatam.vt.ff.de reg.iur.l. neq3 pignus.

Si is q. In.§.isto d3: si emi a te fūdū: ⁊ postea absens cā reipub.reuersus restitut' fuisti vt posses vēdicare illū fūdū ⁊ a me fuit euictus: nūqd tu vēditor teneris mihi de euictiōe: certe sic. ⁊ idē est si miles dū eēt i absentia p̄scripsisset re3 priuati: ⁊ postea priuatus est restitut' vt possit rē illā vēdicare: ⁊ illā rē a milite euicit: nūqd miles poterit agere de euictione ꝯ vēditorē: certe sic.hoc dicit iste.§.videatis expositionē littere. [abfuit] subaudi ⁊ iterim fund' su' fuit p̄script'. [fundū petat] subaudi ab ēptore cui possessor vēdiderat ⁊ petat vtili rei vēdicatiōe q̄ d3 rescisoria q̄ ꝯpetit data restitutiōe: vt.ff.ex qb' causis maiores in integ.restituunt̄.l.cū miles.§.exēplo. ⁊.C.ex qb' causis maiores i integ.resti.l.vltima. [vtilis possessori ꝯpetit] ⁊ iō dicit vtilis nō directa: qr ex quo emptor p̄scripsit cessat directa: vt.ff.e.l.q aliena.in pn̄cipio.tñ qr p̄scriptio rescindit̄ p rescisoria data restitutione dat̄ vtilis actio emptori de euictiōe vt hic. ⁊ idē est ꝯ.qn̄ absens p̄scripsit rē absentis [priuat'] s3 pn̄s cui' res fuit a milite absente cā rei publice p̄scripta. [actionis.] quia restituit̄ pn̄s cōtra absentē: ⁊ absens ꝯ pn̄tē.vt.ff.ex q.cau.ma.in inte.rest.l.j.

Si scd's emptor. In isto.§. dicit̄: si primo emi hoiē a titio ⁊ postea eundem hoiem tibi vidēdi ⁊ tradidi si a te euincat̄ ille hō ⁊ tu constituas me pcu.tā q̄ in rē meā l3 a me euincat̄ ⁊ soluerim litis extimationē: nō habeo regressum ꝯtra te ad litis extimationē p act.mā.qr in rē meā fideiussi: s3 qr dānū euictiōis ad me emptorē ptinet potero agere ꝯtra meū auctorē act.ex vēdito. [hois] ēpti. [nō poterit] .s.habere licere: qr illa nō cōmittit̄ nisi re aductat vt dixi.ff.e.l.hr̄e licere.s3 ex empto poterit agi vt indicat lr̄a sequēs.itē poterit agere ex stipulatiōe duple.qr habet locū re euicta p sn̄iam.vt dixi.ff.e.l.euicta.§.j. [est.] ideo quia cū sit pcurator in rem suam oīe cōmodū ⁊ incōmodū ptinet ad eū. [ex vēdito.] .i.ex empto quia veteres.vt.ff.de ac.emp. ⁊ vē.l.necesse. ⁊ simile no.ff.eo.l.sed hoc noīe sic ecōtra exponitur.ff.de do.l.eleganter.in princ.

Diuisione. In.§.isto dicit̄: plures erant coheredes: vn' ex coheredib' erat absens s3 pcu.diuiserat pcurator absentis diuisit cū illis absentib': coheres absēs eo reuerso ratā diuisionē habuit: postea illō p̄diū ē euictū: nūqd dabit̄ actio de euic.ꝯ dn̄m absentē ⁊ ratū habentē.rn̄det̄ q̄ sic.qr qd factū est cū suo pcu.pinde est ac si factū esset cū dn̄o. [inter coheredes] .s.p̄sentes. [facta] .s.cū pc.coheredis absentis. [gessit] si dn̄s nō habuisset ratū. [vel excedat] Or signiori no.hic ex pmissione pcuratoris tenet̄ dn̄s vtili ex empto: qd intelligo ex pmissione facta extra iudiciū: puta si vēdit vel mutuo accepit.vt.ff.de act.emp. ⁊ ven.l.iul'.§.si pcurator. ⁊.ff.de insti.l. si quis mācipijs secus in promissione facta in iudicio.vt.ff. de procuratoribus.l. si pcurator meus. ⁊ est ratio quare si procurator meus vendidit q̄ teneor vtili ex empto: quia idem facturus eram: sed si procurator meus satisdat iudicatum solui: non teneor: quia nō satis dedissem.vt institu.de satisdationibus.§.sed hodie. ¶ Sed ad legem istam opponitur ⁊ videtur q̄ non veniat in hac stipulatione illud quod accessit tempore euictionis.vt.ff. eo.l.ex mille.§.j. Respondeo in actione ex stipulatione pro euictione non habet̄ ratio meliorationis.vt in.l.contra.sed in actione vtili ex empto quia habet locum in diuisiōe.vt.C. communia vtriusq3 iudicij. l.j.habetur ratio meliorationis ⁊ deteriorationis vt hic.

Emptori. In lege ista dicit̄: ego emi a te seruū alienū ignorās alienū: ver' dominus petijt a me illū seruū ⁊ est pnunciatū suū esse et qd ei debeā restituere et ei restitui eo restituto: postea tu eū emisti a vero dn̄o ago de euictione contra te: tu illum seruū offers mihi: nunquid eris liberatus vt non tenearis de euictione certe non: nisi offeras seruum ⁊ quanti mea interest illum seruū non esse euictum quē dominus sub.qui euincit. [offerendo.] subaudi qui redemit ab euincente. ¶ Or signiori in.l. ista dicitur vt dixi in casu.s3 alia lex videtur totum dicere cōtra. vt.ff.de doli exceptione.l.fideiussor qui pro euictione. ad qd vos dicetis in.l.contra.offerebat venditor seruum redemptū a domino ⁊ paratus erat prestare eum cum omni meo interesse. et ideo non tenetur de euictione.sed in.l.ista emptor offerebat solum nodo seruum quem redemerat non interesse meum. ⁊ ideo tenetur de euictione: nec liberatur offerendo seruum quem redemerat.et ita loquitur.l.ista.si bene intelligatur. ⁊ sic non obstat.ff.eo.l.habere licere.in fi.vbi dicitur q̄ si semel est commissa stipulatio nō dissoluitur ipo iure.sed dissoluitur per exceptionem si offeratur ipsa res euicta cu3 omni interesse emptoris.vt.ff.de doli exceptione.l.fideiussor.secus tamen est in marito qui seruum accepit in dotem.quia si soluto matrimonio velit prestare seruum in eo statu quo mulier prestitit liberatur.vt.ff.ma.so.si vero.negociū.in fi.

Cum ea cōuētiōe. In pn̄cipio huius legis dicit̄ si creditor rem sibi obligatam vendidit ex pacto vl' ex lege eo pacto vt si res euincatur ab emptore q̄ non teneatur de euictione.si emptor non soluit precium sed soluere promisit euicta re.nihilominus tenebitur precium soluere. ideo qa euictione pignoris secuta nō debet emptor habere regressum de euictione. [distrahitur] a creditore ex pacto vel ex lege. [prestaret.] quia sic intelligitur semper creditor vendere.vt.C.credi.eui. pign.nō de.l.j. ⁊.ij. ⁊.ff.de pignor.l. periculum. ⁊.ff.de distrac.pig. l.si is qui. ⁊.ff.de actione emp. ⁊ vendi.l.ex empto.§.sententiam. nisi aliud specialiter conuenit.vt.ff.de pig.act.l. ⁊ si pignore surrepto in fi.cum principio.l.sequentis.

Creditor q p. In.§. isto dicitur. si teneor tibi in .x. ⁊ cum nō habeam in promptu pecuniam ad soluendum.delego tibi debitorem meum titiū ⁊ ius pignorum mihi ab eo obligatorum. ⁊ tu liberas me ab obligatione in qua tibi fui astrictus licet pignora titij mei debitoris fuerint a te ab aliquo euicta contra me nullam habebis actionē

a Rē hereditariā Ex hac.l. nota q̄ lic3 plures teneant̄ insolidū ex natura i obligationem deducte qr est indiuidua de ipsi' natura vel quo ad solutionē q̄ tñ nō dn̄r duo rei nec inter eos est loc' b̄nficij duorū reor vt hic p bar.pro hoc adducit.l.ij.§.si tñ heres.ff.de ver. obl.

[maluit]in solutū.[habebit].s.creditor predict⁹:q2 approbādo tale nomē solutionē videt̃ recepisse:τ solutione ei⁹ qđ debet̃ tollitur oīs obligatio.vt insti.qui.mo.tol.ob.in prin.

Qui libertatis cā. Hec.l.ē lōgo tn̄ diuidatis eā in tres ptes.τ in.l.ista in sui pncipio dn̄r tria.pmo dr:si tu vēdis mihi hoiem τ excipis q nō vis teneri de euic.si liber sit vł si in libertate pclamet:siue est iā liber cū tradit̃: siue est impleta ɔditio apposita in testamēto sub qua iussus erat esse liber:siue olim fuit seru⁹:sʒ hodie cū tradit̃ est liber nō teneris mihi de euictiōe.scđo dr si vēdidisti mihi seruū τ dixisti eū statuliberum.i.sub aliqua ɔditiōe iussum esse liberū si tpe quo tradit̃ liber est de euictiōe teneris:siue impleta est conditio sub qua erat iussus esse liber tpe quo tradit̃ de euictiōe teneris.tertio dr: si tu vēdis mihi seruū τ dicis eū iussum esse liberū sub vna ɔditione si in cōditiōe mētitus es:τ interest mea a te nō eē mētitū teneris mihi de euictiōe ex empto ad interesse:pone dixisti eū eē iussum liberū si daret.x.τ erat iussus eē liber post annū. Itē si dixisti eū iussum esse liberū si daret.xx.τ erat iussus eē liber si daret.x.certe hoc casu:q2 in ɔditiōe mētitus es.quidā dixerūt q cōmittit̃ stipulatio euictiōis.sʒ serui⁹ dixit cui⁹ snīa pualuit:hoc casu te teneri actiōe ex empto ad meū interesse.[qui libertatis.]subaudi vēditor hois.[causam excepit in vēditiōe.]ita dicēs:vendo tibi istū hoiem pro.x.τ volo tibi teneri de euictiōe pter q si euincerer̃ in libertate.[nō tenebit̃ euictiōis noīe]τ huc vsq durat primū dictū hui⁹.l.τ legit̃ istud primū dictū dupl̃r.vno mō legit̃ nō tenebitur euictiōis noīe.s.ad interesse:sʒ ad pciū:vł ɓm alios nō tenebit̃ nec ad interesse nec ad pciū: τ quare hoc dicā.j.videbitis.[qui aūt]hic incipit scđm dictū hui⁹.l.statuliberū dicit.]idest iussum esse liberū sub aliqua cōditiōe.vt.j.de statulib.l.j.[excipere.]subaudi qđ sit liber.[obtingere]τ ita videt̃ excipere conditionē futurā nō pñtē cōditionē.[τ ideo si pns.].i.pure:τ sic non est statuliber.[euictiōis noīe tenet̃.]subaudi:hoc casu actione ex empto ad interesse nō ex stipulatiōe duple.rursus q statuliberū et huc vsq durat scđm dictū hui⁹.l.modo incipit tertiū dictum hui⁹.l.[dedit]vel tradidit.[libertatis.]scʒ relicte sub quacūq futura cōditiōe.[veluti.]qđ dixit in gn̄e:mō ponit in spcie.[euictionis.]subaudi noīe.[tenebit̃ cōtrahi].i.ɔmitti duple stipulatio:hoc casu si est interposita:sʒ ipsi male extimauerūt vt statim sequit̃.[sʒ auctoritas]τc.actionē esse.sub.ad interesse quāti sua interest eū nō esse mētitū in cōditione. ¶ Or signori circa.l.istaʒ est aliquātulū insistēdū.τ statim circa primū dictū hui⁹.l.in quo dr vt dixi in casu.Sʒ quomodo est hoc intelligēdū q qui libertatis causam excepit q nō tenet̃ de euictiōis noīe: certe est intelligēdum q nō tenet̃ ad interesse.sʒ nūquid tenet̃ ad pcium actiōe ex empto.videt̃ q sic.vt.s.de actiōe empti.τ vendi.l.ex empto.§.vlt.sʒ Jo.dixit q nō tenebit̃ nec ad interesse nec ad pcium.qa id placuit cōtrahētibus.vn̄ illud dʒ seruari.vt.s.de pac.l.in emptionibus.sʒ certe in hac q̄stione videt̃ ita distiguēdum cū vēdis hominē τ excipis aliquā speciē libertatis.si postea euincitur in libertatē.pp̄ter illam speciē exceptā nō teneris ad interesse nec ad pcium vt hic.si aūt excipis omnē speciē libertatis.si postea euincitur nō teneris ad duplam euictionis noīe sʒ teneris ad pcium vt in.l.ex empto.in fi.τ est ratio.quia plus operatur spālis exceptio q gn̄alis.vt argu.s.si quis caut.l.sʒ τ si.§.q̄situ̅.τ.s.de trāsactionib⁹.l.aquiliana.τ.l.qui cū aquiliana.τ.l.qui cū tutorib⁹. ¶ Sed denuo ad aliud quod hic dicitur hic in tertio casu huius l.instatur τ opponitur.quia dicitur in tertio casu vt dixi in casu Sed lex videt̃ ɔtra:q videtur velle q emptor agat ad duplū.vt.j.de statuliberis.l.si decē.ad quod vos dicetis sicut scripsit hic dominus az.lʒ nimis breuiter τ obscure.si statuliberum qui iussus erat dare.x.vēdidisti mihi.τ dixisti q debebat dare.x.aut teneris mihi de euic.ad duplum aut ex empto.vel ad interesse vel ad pcium quasi apte dicat̃.aut euincit̃ statuliber.quia fit alienus.τ tūc teneris ad duplū.vt in.l.cōtra.aut nō euincitur q2 fit alien⁹.quo casu teneris ex empto ad interesse vt hic.τ hec sol. colligitur apte in.l.ɔ.si bn̄ inspiciat̃. Sʒ denuo hic instatur ad id qđ hic in tertio dicto dr.quid eni̅ pdo in hoc mēdacio si dixi seruū iussum esse liberū si daret.x.τ erat iussus esse liber:si daret.xx.τ vbi in cōdi.q̄ adijcit̃ in dādo nihil pdo nō tenet̃ vēditor.si nihil pditur et transit ad emptorē.als̃ sic.vt.s.eo.l.qui fundum.§.fi.l.qui alienam.§.j.rn̄.hic pdebatur qa dixisti q erat iussus dare.xx.τ erat iussus dare.x.vn̄ si dat.x.min⁹ inuenior ego emptor hr̄e.vn̄ propter mēdacium agam act.ex empto ad interesse meū vt hic dicit̃ Itē dederit mihi emptori qđ iussus est dare.x.quia facilius inueniet.x.q.xx.τ ita titius implebit cōditionē τ pueniet ad libertatē.vn̄ merito ago ex empto ad interesse pp̄ter mēdacium vt hic dicit̃.sʒ i.l.ɔ.iussus est dare.xx.si vēditor dixit q iussus est dare x.si dat.xx.impleta est conditio.vn̄ non interest mei emptoris in aliquo.vn̄ non agam act.ex empto cum non intersit mea.

Seruus rōnib⁹. Hic icipit secunda pars hui⁹.l.τ in hac scđa parte ponūtur tres vel quattuor casus principaliter.τ primus casus est talis.testator in testamēto suo stichū seruū suū iussit esse liberū redditis rationibus.tu hr̄s testatoris vēdidisti mihi illum seruū τ dixisti euʒ iussum esse liberū si daret.c.si nulla reliqua sunt q̄ seruus debeat.τ sic adita hereditate effectus est liber. nūquid tu heres teneris mihi de euic.quia vr̄ a me euinci. rn̄detur q sic. secund⁹ casus est talis.si predictus seruus ɔrit reliqua ex quib⁹ dʒ tibi.c.tunc quia tu hr̄s non es mētitus non teneris mihi de euic. quia illa.c.dʒ mihi emptori dare si vult puenire ad libertatē. terti⁹ casus est si pdictus seruus ɔrit reliqua ex quib⁹ dʒ quinquaginta tn̄.q2 tūc hr̄s videris mētiri teneris mihi act.ex empto ad inter esse meū.quart⁹ casus est si aliquis vēdit mihi seruū τ dixit eum statuliberum.celauit tn̄ cōditionē sub qua iussus erat esse liber. nūquid tenet̃ mihi emptori act.ex empto ad interesse.rn̄detur q sic.sicut si aliquis cū vēdit fundū excipit seruitutē.[seruus rōnibus.].s.dn̄icis administratis ab eo.[liber esse iussus est]in testamento dn̄ico:p hec verba sticho seruo meo relinquo libertateʒ si reddiderit rōnes.[hunc.]seruum vēditum.[heres tradidit]sub ex causa emptionis emptori.[iussum]sub.ex causa implēde cōditionis.[si nulla reliqua sunt] dicunt̃ reliqua si seruus administrauit bōa dn̄ica τ ex illa administratiōe aliqua remanēt apđ eū.vt.j.de cōdi.τ demō.l.iul̃.τ.j.de fideicō.li.l.si eū.[eo]hec est ratio quare cōmittit̃ obligatio euictionis.[tradit̃].i.traditus est [sʒ si in reliquis] modo incipit scđs casus.[centū habet].i.noīe reliquorum debebat.c.[cui consequēs est.]incipit terti⁹ casus.[actio ex empto cōpetat.]sub.emptori ɔ vēditorē pp̄ter mendacium.q2 hic videt̃ emptoris interesse.τ ad istud accedit qđ habuistis.s.e.l.in tertio dicto.τ.s.e.l.qui alienā.§.j.Sʒ ad id qđ hic dr instatur τ op.q hic.§.vr̄ velle:si seruus iubet̃ esse liber a dn̄o redditis rōnib⁹:si nihil apparet reliquorū noīe deberi statim est liber adita hereditate.sʒ lex vr̄ ɔ.q̄ vr̄ velle q non sit liber nisi redditis rōnib⁹ a dn̄o.vt.j.de cōdi.τ demō.l.cū seruus.ad qđ vos dicetis si testator iussit seruum suū esse liberū si reddiderit rōnes vr̄ iubere vt reddat rōnes τ si qua sunt reliqua pstet: vbi nō sunt reliqua non cadit ibi calculatio.igit̃ cū nulla sunt reliqua tunc libertas est ɔditionalis.vt in.l.ɔ.vł pōt dici scđo modo. hic seru⁹ reddidit rōnes dn̄o τ legit nihil noīe reliq̄ꝝ dʒ dn̄o.vn̄ statiʒ est liber.vt in.l.ɔ.τ sic iste.§.ɓm legē illam intelligit̃.τ promptū est leges legib⁹ cōcordare.vt.C.de inoffi.do.l.vna. vel pōt dici tertio modo.aut seruus nihil ex administratione debet dn̄o. quo casu non est necesse q codicē rationū tradat dn̄o vt hic. sed si aliquid debet dn̄o tūc dʒ rationes reddere dn̄o.vt in.l.ɔtra.τ.j.de cōdi.τ demō.l.iul̃.Or sequit̃ quart⁹ casus[sed τ si quis]τc.[pfuse dixerit].i.obscure.quia dixit vēdo tibi stichū.τ dico eū statuliberum nō dixit sub cōdi.esset ei relicta libertas.[pnūciauit].i.expssrit [nō teneri].s.ad duplam.[iudicio].s.ad interesse.[quib⁹ sunt] i.itaq sunt vtiq sint.[empti iudicio tenetur.]ad interesse.naʒ verba obscura sunt interpretāda contra vēditorē.vt ar.s.de pac.l.veteribus.τ ad istud accedit.s.eo.l.in tertio dicto.τ.s.e.l.q alienā.§.j. Sed ad quid tenetur venditor emptori.Rn̄.si vēditor sciebat seruitutē τ eam tacuit tenetur ad interesse act.ex empto.sec⁹ si ignorabat.vt.s.de ac.emp.τ vēdi.l.j.§.τ gn̄aliter.τ.l.iul̃.in pri.et.l.si quero.τ.s.ti.pro.l.quotiens.in prin.

In fundo vendito. Hic incipit tertia τ vltima pars hui⁹.l.τ i.§.isto dicitur.tu vendidisti mihi fundum in spē pro.xij. in quo fundo dixisti esse tria iugera.postea non inueniuntur ibi nisi duo iugera ad quid teneris mihi.certe teneris mihi ad partem precij reddendam.idest ad id quod deest fundo.τ ita modus colliget̃. ga quattuor repetentur.[in fundo vendito]in spē.vt si ita dixisti.vendo tibi illum fundum in quo sunt tria iugera ad mēsuram.[iugerib⁹ dictis].i.expssis. ¶ Or signori in.§.isto ponetis exēplum in terminis vt dixi in casu.τ ad istud accedit.s.de ac.emp.et vendi.l.si seruum mihi ignorāti.in fi.τ hic quando vēditor est mentitus in modo.si autem mentitus est in qualitate. quia dixit duo iugera prati τ vnum vinee.τ inueniūtur tria iugera prati.tunc agitur contra venditorem p bonitate loci qui non extat.vt in prealleg.l.si seruum in fi.τ.l.si in qualitate.

Euicta re. In.l.ista dicitur.si tu vēdis mihi rem τ tradis p.x.τ nō promittis mihi duplam si illa res a me euincatur conueniam te ad interesse meum. Et si cepit pluris esse illud venit in actione ex empto. Sed si cepit minus esse tempore euictio.q tempore cōtractus damnum pertinet ad me emptorem hoc dicit ista.l.videatis expositionem littere.[euictare ex empto actio] que competit. etiam si de euictione non promittatur vt.C.eo.

vt.C.eo.l.nõ dubitatur ⁊.§.e.l.sed ⁊ si stipulatio in prin.⁊.l.si in vẽditiõe.[interest].s.emptoris.[erit.]similiter si cepit plures ef se tpe euictiõis cõmodũ erit emptoris:q: perfecta emptiõe perti net oĩe cõmodũ ⁊ incõmodũ ad emptorẽ vt.§.de peri.⁊ .cõmo. rei ven.l.necessario ⁊ hoc est verũ in actione ex empto.secus est si agatur ex stipulatiõe duple vt.§.ea.l.bonitatis ⁊.l.ex mille.

1 ☞ Si res euincatur a genero emptoris cui i dotez tradiderat ꝯmittit etiã si dos nõ sit reuersura.h.d.

1
Pater filie nomine. † In.l.ista dicitur:emi fundũ ⁊ stipulatus fui duplam euic.nomine dum essez paterfa.pro filia mea que erat ĩ potestate mea genero meo illum fundum dedi in dotem: postea ille fundus genero meo est euictus ideo q: nõ fuit mei auctoris: nunquid contra meum auctorem potero habere regressuz de eui ctione videtur ꝙ non quia fundus datus in dotem est mulieris vnde videtur ꝙ si euincatur ꝙ mulier debeat agere econtra vide tur quodpossim de euic.qui videt mea interesse q: si filia ꝑcede ret in matrimonio dos deberet a me reuerti qd ergo dicemus ⁊ respondet ꝙ si mea interest ꝙ datur mihi regressus de euic. con tra meũ auctorez ex quo filia mea erat in ptãte mea si aũt sic emã cipata videt ꝙ intersit mea in vno casu tantũ si moriatur me vi uo vñ nõ statim agam de euic. sz ea mortua verũtamẽ ratione af fectiõis inspecta etiã si filia emãcipata sit durãte matrimonio q: iterest mea filiã habere dotatã potero habere regressuz de euic. ꝯtra meum auctorẽ.[pater].s.fam.vel põt intelligi ꝙ erat filius fa.⁊ de pecunia patris emi fundũ ⁊ dedi ĩ dotẽ ꝓ filia mea: que filia erat in potestate aui vnde si dotaui eã nõ teneor cõferre fra tribus meis q: pater meus debet eaz dotare vt C.de do.promis. l.vl.vnde patrẽ meũ exoneraui ab illo onere vt.§.de colla.l.filiaz ⁊.l.vl.⁊ hoc apparet ex litera.§.quia dicit ꝙ non teneor ꝯferre sz si filia mea vellet succedere cũ fratribus suis mihi abintestato hñ teneretur conferre.C.de coll.l.dotis ⁊ in aut.ibi signata que inci pit qd obtinet.[filie noĩe.]sub que erat in potestate aui.[euicto eo.]sub.a genero viro filie.[dos est mulieris.]dicit dos esse mu lieris ꝙ pro ea datur vt.C.q po.ĩ pig.ha.l.vlt.[põt.]⁊ ad hoc vt nõ videat dos ita esse patris sicut ⁊ filie annectit vna rationẽ.[si in potestate sit].vñ habetis hic si emo fundũ ⁊ eũ do in dotẽ ma rito filie mee ⁊ euincitur a genero meo possum agere ꝯtra meuz auctorẽ q: si ipsa moriat debet ad me patrẽ redire vt.C.so. matr. l.dos a patre.[cũ vno casu.]alias cũ nullo puta si filia premoria tur in matrimonio vt.C.de rei.vx.act.l.vna.§.videam⁹ nã hec est regula ꝙ in filiaz meam transit de dote act.sed vbi ipsa premorit in me transit vt.§.sequitur.[possit.]cũ pater nõ est stipulatus. [vt statim].i.durãte matrimonio.[ꝙ].s.vt statim agere possit vnde not.ꝓ filia mea emãcipata do fundũ quẽ ab alio emerã in dotẽ fundo euicto indubitãter possum agere de euic.siue filia est premortua siue viua q: ꝯsideratur effectus paterne affectionis ⁊ ad hoc est simile.§.s.ꝙ affectionis interesse cõsideratur.§.mãda.

2 l.cuz seruus extero.⁊.§.de mino.l.cum in emptiõe. Item not.†

a arg.pro opi.domini bul.dicentis dos a patre[a] ꝓfecta ad patrez redire debet siue extent liberi siue non vt.C.sol.mat.l.dos a patre ⁊.§.de iu.do.l.iure.

1 ☞ Licet sit vnũ instrũm.⁊ vna vẽditio si tñ corpa rerũ vẽditarũ sint diuersa vno euicta agit ac si essent plura instrã ⁊ plures em ptiones hoc dicit.

1
Cum plures. † In.l.ista dicit si tu vẽdis mihi plures fundos vno ꝑcio ⁊ de illa vẽditione fit vnũ instrumẽtũ vna est em ptio ⁊ vẽditio:⁊ vnũ istrumẽtũ emptiõis ⁊ vẽditiõis [venierint.]vt q: dixit ita vẽdo tibi fundũ seianũ sempronianũ ⁊ meuianũ ⁊ factũ est vnũ instrm ẽptionis.[videt esse.]q: si alter esset alteri⁹ fundi pars distingueret vtrũ seqret euictio ꝓ diuiso an ꝓ indiuiso vt.§.e.l.j.⁊.l.i.fũdo.[sz m̃lti fũdi vna ẽptiõe].i.vna spẽ emptiõs vel vno instrõ emptiõis.[⁊ quẽadmodũ.]annectit ali⁹ casus [spectat:]⁊ vnũ mãcipiũ nõ est alterũ.[⁊ sicut]anne ctit aliũ casuz.[facta sit].i.vno instrõ emptiõis[cõprehẽdit]vñ no.in.l.ista si emo plures fundos:⁊ de hoc fit vnũ instrm est vna emptio.i.vnum instrm sed plures sunt euictiones sitr si stipuler res plures eis enumeratis vna est stipulatio sed plures sunt res vt.§.de vb.obl.l.scire.⁊.l.ꝙ dicit. Or circa.l.istã est aliquãtulum insistẽduz:q: hec lex videt velle si tu vẽdis mihi plures fundos nominatim alter fundus nõ est alterius pars siue vẽdatur vno precio siue vno precio ĩ quolibz cõstituto :⁊ iõ vno quoqꝫ euicto agitur de euict.nec habet rõ aliorum vt.§.ti.pri.l.si plura ⁊.§. ea.l.si duos hoos itẽ habetis hic si tu vendis plures fundos no minatiz ꝙ est vna emptio:sz videt cõtra q: tot sunt stipulatiões quot res vt.§.ea.l.ꝙ dicit ad quod vos dicetis:si vendis plures fundos vna emptiõe vna est emptio:tñ quia multi sũt fundi tot sunt emptiões:⁊ sic intelligit hec lex ẽm illã:⁊ ꝓptum est leges legib⁹ cõcordare.vt.C.de inoffi.do.l.vna vel põt dici scdo modo refert:aut vendis mihi plures fundos vno ꝑcio ⁊ tũc vna est em ptio:aut vendis ꝑcio in quolibet cõstituto:quo casu plures sunt emptiões.vt in.l.contra.⁊.§.de verbo.ob.l.scire.⁊ l.ꝙ dicitur. ⁊. §.de annuis le.l.iiij.Itẽ habetis hic ꝙ emptio pluriũ fundorũ vno instrumẽto põt ꝯbi:vt obligatio pluriũ debitorum.vt.C.si cer.pet.l.eo qd.sed ad qd in.l.ista dr:si vẽdis plures fundos vno ꝑcio alter alteri⁹ fundi nõ est ps:igit tot sunt euictões quot sunt venditões:vñ si vnus fundus euincitur in altero remanet vendi tio:⁊ ꝓ euicto agitur de euic.sed lex videtur velle ꝯ.que vr velle si tu debes mihi.x.⁊ ꝓ illis.x.dedisti mihi duos seruos in solutũ: si vnus ex illis seruis est alienus obligatio mea insolidũ ꝯ te re surgit:vñ vr obuiare.§.de solu.l.sz ⁊ si alienã.§.sed si duos ad ꝙ põt dici ẽm Jo.⁊ az.⁊ bene:vbi tu debes mihi.x.⁊ ꝓ illis x. das mihi duos seruos in solutũ:hec videtur agi inter me ⁊ te:ꝙ si al ter euicatur:ꝙ remaneat:obl gatio pria.vt i.l.ꝯ.secus ĩ duobus fundis venditis.vt.§.de ac.emp.⁊ven.l.ex empto.in prin. vñ in. l.ꝯ.agebat inter me ⁊ te ꝙ ambos seruos faceres accipientis : ꝙ si nõ faceres ꝙ remaneret prima obligatio:hic agebat ꝙ neutrũ ex fundis faceres accipiẽtis:sz agebat ꝙ vtrũqꝫ traderes:vel põt dici in.l.ꝯ.siue vterqꝫ euincit:siue alter tñ remanet prima obli gatio in suo statu:q: nõ eram accepturus vnũ sine alio:q: pares erãt ⁊ q: comedi:hic aũt vnũ sine alio erã accepturus : ⁊ igit vno euicto agitur de euict.⁊ ad hoc facit.§.titu.j.l.cum euisdem .⁊.l. plerunqꝫ.⁊.l.si plura.

1 ☞ Heres põt ex psona ꝓpria venire cõtra alienationẽ factaz ꝑ defunctũ mero iure sz si obtineat de euictione tenet itẽ si ps ve lit potest eũ ꝑ exceptionẽ repellere.

1
Seia fundos † In.l.ista dr:seia mulier ꝯrit m̃rimoniũ cũ titio ⁊ ei dedit plures fundos extimatos in dotẽ:⁊ sic solu to m̃rimonio debebat reddi extimatio fundorũ non fundi dati in dotẽ:titi⁹ marit⁹ seie illos fundos pluri⁹ ãnis vi ua seia sine ꝯtrouersia possedit : postea decessit seia instituit sibi semproniã hrdẽ:isti fundi erãt sempronio hrdis seie:sempronia facit qõnẽ marito quodã seie: mõ q̃rit cũ sempronia sit hrs seie an de iure possit facere ꝯtrouersiã marito. ⁊ rñdet ꝙ iure ꝓprio nõ hrditario seia poterit ꝯtrouersiam facere marito:sz euictis il lis ꝑdijs ipsa poterit ꝯueniri a marito act.ex empto: vel si mari t⁹ nõ vult ei restitue illos fũdos poterit eũ repellere doli mali ex ce.cũ ipa teneatur de euic.h.d.[seia].s.mulier.[⁊ ceteros].s.fun dos[doti dederit]marito vl extimatos ħ acto vt solu. matr.red deretur extimatio fundorũ nõ fund⁹ vel inextimatos ħ acto vt si mulier ꝑmoreret lucraret marit⁹ illos fũdos [nõ hrditario] q: interꝑtatiõe iuris eadez est psona hrdis ⁊ defũcti[facere pos sit]sub.si a marito nõ repellat doli excep.vt.§.dicit.[expiri pos se]de euic[submoueri posse]ne ꝑdia euicat.⁊ ad istud accedi §. e.l.vẽdicãtẽ i fi.⁊.l.se.Sz op.ad id ꝙ dicit ħ si seia decessit ⁊ insti tuit sibi semproniã ergo isti fũdi debẽt redire ad sẽproniã vt § ꝯ vb.sig.l.cũ q̃rebat.⁊.C.de rei vx.act.l.vna .§.exactio.cur ergo te netur de euic. vel repellit doli excep.ista sempronia rñ.hic seia de clarat fundos extimatos hoc acto:vt soluto m̃rimonio redderet extimatio ⁊ nõ fundi ⁊ videt marito vẽdidisse vt.C.de iu.do.l. iij.⁊.§.de iu.do.l.quot.vñ sẽpronia nõ põt petere:q: eadẽ est pso na hrdis ⁊ defuncti vt dixi ⁊ q: sempronia tenet de euic.vñ euin cere nõ dz vt.C.õ li.ca.l.si ab eo.⁊.§.ti.pr.l.j.vel põt dici ꝙ ħ seia mulier dedit fundos ĩextimatos in dotẽ:ħ acto iter ipsaz ⁊ ma ritũ qd si ꝑmoreret ꝙ marit⁹ lucraret dotẽ ⁊ sic fundos vñ tenet hrs de euic.vel repellit doli excep.vt hic dr.Sed instabit aliqs si marit⁹ debebat lucrari dotẽ ex pacto habebat titulũ lucrat uuz vñ nõ agit de euic.vt.C.eo.l.qm̃ anus in.fi.rñ.ħ noiatiz seia ꝓmi sit de euic.marito vñ agit de euic. si euicat abeo lz habeat titulũ lucratiuũ vt i.l.ꝯtra in ꝑn.dicit vl põt dici ꝙ ħ donatio incepit a precedẽti pactiõe q: ꝯuenerat dare fundos in dotẽ:vñ si euincu tur tenet ꝑma act.vt.C.õ in.do:l.j.vel põt dici ĩspecto initio titu lus dotis est titulus nõ lucratiu⁹:lz ꝯsiderato fine videat titul⁹ lucratiu⁹ vt.C.de ipo.lucra.de.l.vna vñ hic spectat initiũ ⁊ nõ fi nis Sz ad aliud ꝙ hic dicit in.fi.hui⁹.l.op.⁊ istatur ⁊ vr ꝙ si ma rit⁹ potuit opponere excep.⁊ nõ fecit ꝙ nõ agat de euic.vt.§.e.l.si rẽ quã mihi.§.si duple.ad ꝙ vos dicetis marit⁹ hic opposuit hr di seie:sz iudex eã nõ amisit vñ agit õ euic.vt.§.e.l.sz ⁊ si excep.si obijciat õ.l.§.e.l.si ꝑ iprudẽtiã rñ.si sẽpronia hrs seie ħ allegaret allegaret turpitudinẽ suã q: iudicẽ corripuisset ⁊ allegans turpi tudinẽ suã nõ audit vt.C.de trãsac.l.transactiõe finita vel põt di ci alio mõ:marit⁹ etiã si fuit in culpa ꝙ nõ opposuit exceptionẽ doli ꝯ vẽdicantẽ cũ põt agere de euic.⁊ si sempronia hrs seie exci piat ꝙ fuit ĩ culpa marit⁹ replicabit mea culpa ꝓfuit tibi.q: tu vẽdicasti fundos datos mihi in dotez:vnde licz alij me culpẽt te me necesse laudare est ⁊ simile no.§.e.l.vendicantẽ cũ.l.seq. itez q: ista sempronia hrs seie tenetur dictam venditionez acõ firmae

a ¶ Dos a patre videdomnũ alex ã.i cõsi.cccxiij. incep. viso thema te.in.ij.colũ. ver.preterea in ricõsonum scdo volumine Et an dos ꝑfecticia di cat penes patrẽ esse tãꝙ ius vni uersale tradit.d. Jason in.l.ij.§. qd si i parrẽ col. v.ver.i.eadẽ glo. ff.solu.mat. iñõ omitto qd ficta patria potestas. Jta facit dotẽ ꝓ fecticiaz ꝯpetere ac si vera esset exi stentia patrie po testatis vt no.d. Jason in.l.si ad hostib⁹.ff.eo.

vt ar.C.de li.ca.l.si.ab eo.

Si plus vel minus. In.l.ista q̃ttuor dicũt̃ primo dicit̃ si tu vẽdis mihi fundũ ꝓ.x. si fiat pactũ ꝙ fũdo evicto tenearis ad.v.vl' ad.xx.stãdũ est pacto scõo dr̃ si lata est sñia ꝯ debitorẽ ⁊ iussu iudicis executor pign⁹ captũ in cã iudicati distrabit et postea evincit̃ ab ẽptore nõ tenebit̃ executor de evic.sꝫ debitor cõdẽnat⁹ q liberat⁹ est ꝑcio act.ex ẽpto tenebit̃ ad ꝑciũ ⁊ ad vsuras pcij.nõ ad itéresse tertio dr ꝙ vẽditor statim cũ movetur q̃stio emptori d̃ evic.nõ est obligat⁹ emptori reddere ꝑciũ sꝫ ꝯveniri põt vt defendat eũ q̃rto dr̃ ꝙ vẽdit nomẽ suũ quale fuit nõ tenetur ꝓstare.debitorem suum locupletem sed nomen esse debet prestare.[placitũ].s.bona fide factum vt.s̃.de pact.l.j. in pri.⁊ nõ ex errore sed ex cõsensu vt.s̃.si.qs cau.l.sꝫ ⁊ si quis.§.vlt.[custodiẽdũ est.]sed si nõ habetis est sub.¶ Or signori ꝓncipiũ hui⁹.l.est itelligẽdũ vt dixi i casu ⁊ ad istud accedit.s̃.e.l.si dictũ.in pri.⁊ ar.C.de spõsa.l.vl.Sꝫ nõne dicit̃ min⁹ soluere ⁊c.vt.j̃.de v̀b.sig.l.si minus vñ nõ valet pactũ.vt.s̃.de pac.l.in.ẽptionib⁹ rñ.hoc nõ est verũ.vt.s̃.de act.emp.⁊ ven.l.ex ẽpto in.fi.⁊ ideo põt legi ista lr̃a sic si pl⁹ vel minus q̃ꝫ precij noĩe datuꝫ est sub.vel interest evic.secuta.[dari ꝯvenerit].i.restitui p act.ex ẽpto.[placitũ custodiẽdũ est]qr hñ vlꝫ hoc pactũ vt tenearis ad interesse si plus vel minus interest q̃ꝫ sit in ꝑcio vt.s̃.e.l.evictare ⁊c. Or seqt̃ scõꝫ dictũ [sed si iussu]⁊c.[p officiũ].i.p executorẽ.[distrabat̃] sub. ꝙ esse nõ põt.vt.j̃.d̃.re iud.l.a divo pio.[cõtra eũ].s.debitorẽ cõdẽnatũ.[eiusq̃ꝫ vsuris]ꝯputãdis post evic.[hita rõne fructuũ]pceptoꝝ ab ẽptore.[nõ hꝫ necesse]nã emptor bonefidei nõ hꝫ necesse restituere fructus consumptos vt.j̃.de acq.re.do.l. in bone fidei aliquos aliq̃ñ tenet̃ restituere vt.C.de ꝯd.sine cã.l.mala fide.⁊.C.de rei vẽ.l.si fundũ.Or no.in isto scõo dicto executor q vendit rẽ in cã iudicati captã re evicta nõ tenet̃ emptori de evict.⁊ hoc ne officiũ suũ sit sibi dãnosuꝫ ꝙ nõ dꝫ esse vt.j̃. quemad.test.aper.l.si qs sed debitor cõdẽnatus tenetur ẽptori nõ directa sed vtili vt.s̃.e.l.si pignora ⁊.C.e.l.si ob cãm iudi.in.fi. ⁊ tenetur ad preciũ cũ vsuris ẽptori nõ quanti iterest emptoris.sed.l.videtur cõtra q̃ videtur velle ꝙ debitor teneatur ẽptori ad oẽ interesse.vt.s̃.de pig.act.l.elegãter in prin.ad qõ vos ita dicetis aliud est si executor vendit pignus captũ in.cã iudicati iussu iudicis ⁊ evincit̃ ab emptore qa tenet̃ debitor cõdemnat⁹ de evic.emptori ad preciũ ⁊ ad vsuras vtili act. ex empto vt hic aliud est si pign⁹ captũ in cã iudicati est datũ insolutũ creditori q ĩpetravit a principe dñium.i.vt quasi dñs possideret:qr si evincit̃ ab eo tenetur debitori vtili actione ex empto ad precium ⁊ ad interesse vt in.l.ꝯtra.¶ Or seqtur tertiũ dictũ.[mota q̃stiõe ⁊c.]sub ẽptori. [ad ꝑcium restituẽdũ].s.tenet̃ vẽditor.[põt.]secuta evic.p sñiam vt hic ⁊.s̃.de rei vẽ.l.vtiq̃ꝫ ⁊.s̃.de iud.l.vẽditor ⁊ h̃ est verũ regulariter fallit:si noĩatiꝫ vẽditor ꝓmisissẽ reddere preciũ mota q̃stione emptori qr tũc mota q̃stione ẽptori tenet̃ vẽditor ad ꝑciũ restituẽdũ.vt.C.eo.l.sive in libertatẽ itẽ iste v̀.loqtur cũ emptori movet̃ q̃stio ꝑcio soluto:secus si movetur questio añ ꝑciuꝫ solutũ qr tũc vẽditor tenetur dare fideiussores de evict.vt.s̃.de peri.⁊ ꝯmo.rei vẽ.l.vl.i.fi.⁊.C.e.l.si post pfectã.Or seqtur quartũ ⁊ vltimũ dictũ.[q nomẽ ⁊c].i.act.quãhꝫ qs cõtra suũ debitorẽ ⁊ fit hijs v̀bis qc qd mihi talis dꝫ tibi vẽdo vel oẽ ius ꝙ habeo tibi vẽdo.[vt sit].s.nomen[possit.]in totũ vel ꝓ parte de facto.[cogitur]vẽditor emptori ⁊ ad istud accedit.s̃.de here.vel act.ven.l.si nomen est tñ cõtra ar.s̃.de dolo.l.nã his.

1 ☞ Vẽditor nõ tenet̃ ad interesse licet res vendita debeat servitutẽ nisi fuerit vẽdita vt libera nec etiã tenet̃ lꝫ eidẽ nõ debeatur nisi dictũ fuerit deberi.h.d.

1

Quod ad servitutes. † In.lege ista dicitur: si tu vẽdis mihi ꝑdiũ ⁊ nõ dixisti ꝑdiũ vẽditũ servitutẽ ꝑdialẽ debere imo tacuisti si postea in illo ꝑdio aliqua servitus ꝑdialis evincat̃:nũqd poteris ꝯveniri de evic.certe nõ nisi vẽdidisses eũ vti optimus maximusq̃ꝫ qr tũc videt̃ ꝑdiũ liberũ vẽdere. [ꝑdiorũ].s.rusticorũ[si tacite secute sunt.]⁊ istud tacite põt legi noĩaliter ⁊ adverbialiter hic tñ legi dꝫ noĩaliter qr si tu vẽdidisti mihi fundũ ⁊ tacuisti.i.nõ dixisti fũdũ vẽditũ servitutẽ ꝑdialẽ debere: vñ tacite sequũt̃ fundũ vt.s̃.de ser.ru.pre.l.via.§.si fund⁹ ⁊ ita sumit̃ h̃ vel põt legi adverbialit̃ vt h̃ sit sens⁹ si tu vẽdis mihi ꝑdiũ servitus debita ꝑdio seqt̃ ꝑdiuꝫ sꝫ si nõ est debita ꝑdio nõ sequit̃ ꝑdiuꝫ vt innuit lr̃a seqẽs ⁊.s̃.de ꝯhẽ.ẽp.l.in vẽdẽdo vel põt dici sive servitus debeat̃ a fundo vẽdito sive ei servit⁹ debeat̃ tacite servit⁹ sequit̃ fundũ vt.C.de servi.⁊ a qua.l.⁊ in ꝓviciali vñ si vẽditor nõ certioravit ẽptorẽ tenetur emptori ex empto vt.j̃.dicit ⁊.j̃.de act.em.l.j.§.⁊ vt gñaliter.[servitute prestãdũ] ⁊ qd videt̃ agi.vt.s̃ d̃ ꝯhẽ.ẽp.l.cũ vẽderes.[fit]⁊ ad hoc cõcor.s̃.de contrahen.emp.⁊ vẽ.l.in vendẽdo.¶ Or signori no.hic qui vẽdit fundũ dꝫ eum ꝓstare liberũ si evincit̃ servitus personalis tenetur vẽditor de evic. vt.s̃.ea.l.lꝫ ⁊ si quid.§.si vsufru.si aũt evicit̃ servitus realis nõ agitur de evic.sed ex empto vt.s̃.de act.emp.⁊ vẽ.l.j.§.⁊ vt generaliter.⁊.l.quero.

Si alienã. In.l ista dr̃ si tu reꝫ alienã mihi ignorãti vẽdidisti ⁊ tradidisti ⁊ postea illã habeo ꝓ derelicto ⁊ aliqs eã occupavit ꝯ te nõ habeo regressuꝫ de evic.h.d.ista.l.videte expositionẽ lr̃e.[si alienã rẽ mihi].s.ignorãti. [tradideris].s.ex cã emptiõis vel ex alia ex qua põt agi de evic.vt.s̃.e.l.sciẽdũ.[placet]qr donare videor vt.j̃.de sti.ser.l.quod servus igitur facto meo perdo vñ nõ ago de evic.sic ⁊ alias perdit̃ actio de evic.si servũ emptũ manumitto.vt.s̃.e.l.si servũ cui⁹ ⁊.l.si mãcipiũ

1 ☞ Exceptio rei vẽdite ⁊ tradite cui ꝯpetat ⁊ ꝯtra quẽ ⁊ q̃ñ cõpetat ⁊ q̃ñ cesset ⁊ qualis ipsa sit.

¶ De exceptiõe rei vẽdite ⁊ tradite Rubrica.

¶ Hec rubrica põt ꝯtinuari dupl'r.⁊ vno mõ sic qualiter provideat̃ emptori cõtra vẽditorẽ de evic.re evicta in supiori ti.dictuꝫ est:verũ qr ꝓvidetur emptori añ evictionẽ secutã ideo ponit̃ hic ti.de.excep.rei vẽ.⁊ tra.vel põt ꝯtinuari alio mõ sic supiori ti. dictũ est q̃ñ res vẽdita mihi evincit̃ a quodã tertio qd iuris sit:verũ qr aliq̃ñ vẽditor vel alius q est similis ei vult evicere:ideo ponit̃ hic ti.⁊ ita exponetis rubricã de exce.rei vẽ.et tra.cui cõpetat ⁊ cõtra quẽ ꝯpetat et q̃ñ cõpetat et q̃ñ cesset et q̃lis ipsa sit sub.videa
1 mus† et statiꝫ cui cõpetat:et certe ꝯpetit ẽptori et suo singulari successori vel vniversali itẽ ꝯtra quẽ cõpetat et certe ꝯpetit:cõtra venditorẽ et ei⁹ singularẽ vel vniversalẽ successorẽ.vt.s̃.e.l.vlt.itẽ videamus q̃ñ ꝯpetat et certe ꝯpetit si tu vel ꝓcu.tu⁹ nõ excedẽdo fines mãdati vẽdis mihi et tradis vt.j̃.e.l.j.in prin.et.§.j.itẽ cõpetit si vẽdis et nõ tradis et sine vicio ad me ꝑvenit vt.j̃.e.l.j.i fi. cessat si ꝓcur. tuus vẽdidit et excessit fines mãdati vt.j̃.e.l.j.in v̀.celsus ait. itẽ cestat si subest iusta causa.vt.j̃.e.l.j.in.fi.qualis ipa sit videamus et certe põt dici ꝙ est generalis vt doli exceptio:qr si tu vẽdidisti ⁊ tradidisti rẽ:et postea vis evicere dolo facis vt.s̃.ti.j.l.vẽdicãtẽ vel põt dici ꝙ est spãlis qr datur ꝯ venditorẽ vel cõtra eũ q successit ei.vt.j̃.ca.l.vl.aliq̃ñ tñ nõ dat̃ emptori ista exceptio nec doli sed datur in factum:sicut est si servus cũ emit et eo libero facto res ad eum pervenit.vt.j̃.e.l.j.i v̀.si servus.

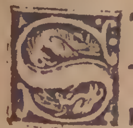

Marcell⁹ scribit si alienũ Signori quidã habent descriptionẽ hui⁹.l. marcellus li.tali.ff.scribit.⁊ tũc icipit.l.si alienũ fundũ.qdã tñ hñt prin.hui⁹.l.sic marcell⁹ ait si alienũ fũdũ.sꝫ i hoc nõ est vis nisi q̃ꝫtũ ad allegãdũ.⁊ i.l.ista.v.principal'r dicũtur prĩo dr̃ si mihi ignorãti vẽdis alienũ fũdũ.et ꝓmittas mihi de evic.si tu postea succedis v̀o dño: ⁊ velis a me vẽdicare repellãte excep.rei vẽ.et tra.sꝫ ⁊ si verus dñs fũdi successit tibi ⁊ velit a me vẽdicare repellã eum exce.rei vẽ. ⁊ tra. scõo dr si aliqs me mãdãte vẽdiderit ⁊ tradiderit rẽ meã ẽptori si veli vẽdicare eũ obstabit mihi h̃ exce.nisi ꝓhẽ me mãdasse ne traderet añq̃ꝫ solueret ẽptor ꝑciũ.tertio dr si mãdavi alicui vt vẽderet rẽ meã ꝓ.x.⁊ ipe vẽdidit ꝓ.v.si veli vẽdicare eã nõ obstabit mihi hec exceptio.quarto dr si seru⁹ meus de pecunia peculiari emit merces.et postea anteq̃ꝫ merces sibi traderent̃ iussi eũ esse liberũ et peculiũ ei ꝑlegavi.quinto dr si aliqs emit rẽ ⁊ nõ fuerit sibi tradita.sꝫ postea sine vitio illius rei possessio ad eũ ꝑvenit.si venditor velit eã vẽdicare obstabit ei hec exceptio.[vẽdideris.]sub. et tradideris.[⁊ tuũ factũ petas.]qr v̀o dño successisti. vel qr euꝫ a v̀o dño redemisti.[exceptio].s.rei vẽdite ⁊ tradite vel doli excep.vt.s̃.de rei vẽ.l.a titio.[dicẽdũ] s.vt repellatur excep.rei vẽ.⁊ tra.vel doli. vt.s̃.ti.ꝓxi.l.seia.⁊ .C.de rei vẽ.l. cũ a mr̃e.[vẽdiderit] sub.et tradiderit fines mãdati nõ excedendo:al's sec⁹.vt.j̃.ꝓxi.§.[nocebit hec exceptio.]qr qui per aliũ vẽdit p seipm vr̃ vendere. vt ar.j̃.de admi.tu.l.ita aũt.§.gessisse.[solvat̃.]nã tũc.s.q̃ñ ꝑciũ nõ est solutũ si mãdo vt nõ tradat.et ipe nihilominus tradat nõ trãsfert̃ dñiũ.secus si soluto ꝑcio mãdo ne tradat.vt.s̃. de pub.l.pap̃.li.tali scribit.al's icipit.l.si qs ꝓhibuerit[minoris q̃ꝫ ei mãdavi.]puta qr mãdavi ei vt vẽderet ꝓ.x.et ipse vẽdit ꝓ.viij. [est] nisi prestetur mihi ꝙ deest:qr ꝓcura. dꝫ custodire fines mãdati. vt.s̃.mã.l.diligẽter.⁊.C.de ꝓcu.l.si ꝑciũ.[peculiariter].i.de pecunia peculiari.[nãcisceret̃].i.postq̃ꝫ traderet̃ ei.[a s̃vo].s. quõdã nũc libero facto.[habebit]nõ excep.rei vẽ.et tra.qr petuntur ab eo cũ est liber.vñ no.hãc eẽ regulã vbi pactũ fit cũ s̃vo i s̃vitute nõ dat̃ exceptio pacti:sꝫ i factũ eo nũc libero fctõ.qr manumissus icipit ali⁹ hõ eẽ. vñ nõ põt dari ei doli exceptio.vt.j̃. de sol.l.cũ res.§.areã.⁊.s̃.de pac.l.iurisgẽ.i.fi.⁊.l.et suũ heredẽ.[fuit nactus]ꝙ est q̃ñ te vẽditore sciẽte ⁊ patiẽte nãciscit̃.vt.s̃. si ser. vẽ.l.cũ a te.et.C.de ac.pos.l.min⁹.tñ vitio vr̃ emptor nancisci possessionem rei empte q̃ñ vẽditore invito nanciscitur.vt.s̃.de act.pos.

.l.si ex

l.si ex stipulatione.[aut rem vēdicet.] ibi emptor iustā cām vendicā di si vēdidit rem ꝛ tradidit ꝛ emptor nō soluit ei p̄ciū.nec fides ha bita est de precio.vt.s.de ꝯhē.emp.ꝛ ven.l.ꝙ vēdidi.ꝛ insti.de re. di.§.vēdite.[tradiderit pos].s.vēditor emptori ex cā emptiōis. [iusta cā vendicādi.] qꝛ preciū nō est solutū.nec fides est habita de precio vt dixi.itē est alia iusta cā vendicandi rēvēditā: vt si vē didisti rē sub pacto adiectōis i diē vel.l.cōmissorie.vt.s.de rei vē. l.si qs hac.l.ꝛ C.de pac.cō.l.ꝯmissorie.[vtetur.] qꝛ replicabitur.

1 ☞ Qui pri o emit rē a nō dn̄o preferꝫ ei q.scd̄o emit ab eodem postea facto dn̄o lꝫ i scd̄m fuerit trāslatum dn̄im ꝛ nō i primum. hoc dicit.

1 Si a titio. †In lege ista dicit.tu a titio emi sti ꝛ per traditionē accepisti fūdū q sempronij erat soluto precio titius successit sēpro nio.titius illū fūdū scd̄o vēdidit mevio ꝛ tradidit.et mevi⁹ vult illū fundū a te vēdicare.nūquid poterit.certe non. qꝛ si titius illū fundū a te vēdicaret repelleres eū doli excep. si possi deres.sꝫ si ipse titius possideret posset aduocare eū publiciana. [tradiderit] cū tu a possessiōe cecideris vel de facto. vt.j.de fun. do.l.si fundū.[tueri.] vñ no.sicut si duobꝰ eūdē emūt ab eodē non dn̄o potior est cā ei⁹ cui prio tradita est.vt.C.de rei vēdi. l.quo. ita est eꝫ.vt hic.ꝛ.s.de rei vē.l.si a titio.q̄vꝛ eadē cū ista supfiua p illaꝫ. qꝛ ista facit ad istū titulū.ꝛ illa ad illū.[exceptio].s. rei vēdite et tradite vel doli mali.qꝛ cū ipse teneatur de euictione euincere nō potuit.vt.s.ti.pri.l.vendicātē.[peteres] .i.petere posses.ꝛ sic ex ciperet exceptionē iusti dn̄ij.tu poteris replicare de dolo r de revē dita ꝛ tradita.vt i preallegat.l.si a titio.ꝛ ita no.ꝙ hic est casus spe cialis vbi publiciana datur contra verū dn̄m lꝫ regulariter dēꝫ contra oēm possessorē preterꝙ cōtra verū dn̄m.vt.s.de pub.l. pe nul.ꝛ vlt.item fallit in alijs casibus quos ibi no.

Exceptio rei vēdite. In l.ista dꝛ cui cō petat exceptio rei vēdite ꝛ tradite ꝛ ꝯ quē cōpetat.et dꝛ ꝙ cōpetit nō tm̄ emptori cui tradita est sꝫ etiā suo successori ꝛ scd̄o emptori.etiā si nō fuerit ei tradita.qꝛ interest pri mi emptoris.a scd̄o non euici. ꝛ ꝯpetit ꝯ vēditorē ꝛ ei⁹ successores singularē vel vniuersalē.[ei].i.prio emptori.[successoribus ei⁹] s.vniuersalib⁹.vt sunt heredes ꝛ bonoꝝ possessores.[ꝛ si non fue rit ei tradita.]sub.sꝫ quasi tradita.aut q̄ sine vitio suo nact⁹ est possessionē.vt.s.e.l.j.in ver.vlt.[pari rōne] dixit cui ꝯpetat hec exceptio.mō ponit contra quē ꝯpetat[successit] ꝛ ista exceptio est ppetua.qꝛ que sunt annua ad agēdū ppetua sunt ad excipiendū ꝛc.vt.j.de do.exce.l.pure.in fi.ꝛ idē est in exceptiōe iurisiu.vt dēꝫ ꝯtra.vt.s.de iurein.l.ait pretor.ꝗ.sꝫ secus est in exceptōe spāli vt doli.qꝛ illa ob est vniuersali successori non singulari.vt.j. de do. exce.l.apud celsum.§.de auctoris dolo.

1 ☞ Dr̄ia que sit iter vsuras et fruct⁹ et causas.
2 Usura quid sit.
3 Dr̄ia que sit inter vsurā et penam.

¶ Explicit liber.xxj. ¶ Incipit liber. xxij.

¶ De vsuris ꝛ fructibus ꝛ causis ꝛ omni bus accessionib⁹ ꝛ de mora. Rub.

¶ Rubrica ista pōt dupl'r ꝯtinuari.et vno mō cōtinuaꝫ sic.de p sonalib⁹ et realib⁹ actionib⁹ i qb⁹ veniūt ista de qbus dicit i hac rub.in supioribus dictū est.nūc de istis est videndū ꝛ qꝛ vsure p̄ stantur rōe more annectit de mora.vel pōt ꝯtinuari scd̄o mō sic. qualiter diminuātur obligationes p excep.doli.ꝛ p excep. rei vē. ꝛ tra.i supiorib⁹ dictū est:verū qꝛ aliqñ augētur p istas res ponit
1 hāc rubricā.ꝛ no.†ꝙ est dr̄ia iter vsuras ꝛ fructus ꝛ cās:qꝛ vsura ꝯuenit proprie ex pecunia.vt.j.e.i fidei.i fi.vñ vsura dꝛ ciuilis ac cessio.vt.j.de vbo.signi.l.vsuras.fructus p̄staꝫ ex corpe rei ꝛ dꝛ naturalis accessio.vt.s.de rei vē.l.fruct⁹.cā dꝛ ꝙ nō est vsura vel fruct⁹:sꝫ alia accessio vt part⁹.vt.j.e.l.eqs.ꝛ.l.eqs.et.s. si cer. pe. l.cū bō.nā partus nō est ciuilis accessio vt vsura:nec naturalis vt fruct⁹.vt.s.de vsufr.l.vetus p̄terea alio mō pcipiꝫ ꝙ fructus : qꝛ vsura ꝛ fructus ꝛ cā sunt accessiōes.ponit ꝛ oibus accessiōib⁹: qꝛ primo ponit genus.postea spēs.vt.C.de sa.san.ec.l.gn̄ali.ꝛ.l.iul. ꝛ.l.scimus.et.l.vt inter diuinū.nā nō est nouū ꝛc.vt.s.ad.l. agl. l.si seruus seruū.§.itē inquit.vel dicit ꝛ oibus accessiōibus vt de pēsionib⁹ dominū.vt.j.e.l.vsure.i fi.ꝛ.s.de pe.here.l.ꝛ ancillarū. et qꝛ vsure siue fructus p̄staꝫ rōe more ponit de mora.vñ occurit videre de vsuris qd sit vsura:ꝛ vnde dicaꝫ ꝛ p quib⁹ rebus p̄stenꝫ
2 et qualiter p̄stenꝫ ꝛ quātc † ꝛ vsura dꝛ ꝙ propter vsum pecunie in mutuū ꝯcesse daꝫ.vt.C.e.l.eos qui.§.j.ꝛ no.lꝫ in larga significa tione vsura dicaꝫ quicqd vltra sortem est:tm̄ ppriē dꝛ id ꝙ ppter
3 pecuniā daꝫ et p̄staꝫ.ex quo apparet esse dr̄iā iter vsurā ꝛ penā. † pena aūt prestaꝫ nō habito respectu ad tp̄s.puta promittis dare aut facere.et si nō dabis aut facies.dabis tm̄ noīe pene.vt.isti.de inuti.sti.§.alteri.sꝫ vsura dꝛ habito respectu ad tp̄s . vt.C.e.l. an tepe.et.l.vlt.i larga tm̄ significatiōe etiā appellatiōe vsure cōtineꝫ pena.vt.s.de neg.ge.l.qui sine vsuris.et dicit autē vsura ab vsu vt ita nomē sit cōsequēs rei.vt insti.de dona.§.est et aliud.pro q bus rebus daꝫ vsura.et certe p̄staꝫ vsura p pecunia.et pro hijs re bus i qbus ꝯsistit mutuū.p spēbus aūt nō prestaꝫ mutuū. qꝛ in cōueniens est spēm vsuram parere.fallit in duobus casib⁹ qꝛ fru ctū pceptoꝝ ante lit.cōt.p̄stanꝫ vsure.vt.s.de pe.here.l. hr̄s furio si.in fi.et.C.de pe.here.l.j.Itē fallit i alio casu. vt si legatur aurū vel argētū p hijs nō p̄staꝫ regulariter vsura.interdū tn̄ vsura pre statur vt si leganꝫ vel distrahābātur ꝛ fiat inde pecunia.vt.j. eo.l.in fideic.in fi.et.l. videam⁹.§. p̄terea.et hec sufficiant breuitatis cā pro summa dixisse.

Cum in iudicio bonefi. In prin.huius.l.poniꝫ talis casus.ꝯueniebā te ac.bone fidei ad .x.vt ex vēdito ad.x.noīe p̄cij: q fuisti in mora soluēdi.x.petebā ꝙ iudex cōdēna ret te ad vsuras ex tpe more.tu nō ꝯdicebas. sꝫ di cebas.ego sum de tuscia in qua regione p̄staꝫ duo denarij de li bra.ego dicebā sum de bonon̄. vbi prestanꝫ quattuor denarij de libra.modo queriꝫ cuius regiōis modus dꝫ seruari.ad ꝙ rn̄det iurisc̄ō.dicēs cū iudicio bone fidei disceptatur officio iudicis ve niunt vsure ex tempore more.sed si alius est modus prestandi vsu ras vbi contractum est ꝙ vbi agitur debebit iudex seruare mo dum vbi contractum est.et ad vsuras debitoreꝫ condennare. dū tamen non offendatur lex in qua certus modus est taxatus.hoc dicit.modo videatis summariam expositionem littere. Cum in iudicio bonefidei] idest in actione bonefidei vt in ac.ex vendito et ex empto.nam bonefidei actiones sunt ꝛc.vt insti.de act.§.ac tionum.et no.ꝙ licet in omnibus actionibus bona fides exiga tur vt.C.de ac.et ob.l.bonam fi.precipue tamen dicuntur bonefi dei.quia pinguior bona fides exigitur in eis.vt dixi.s. de pac.l. iurisgen.§.quinimo.[disceptatur]idest agitur.nam qui agit ex peritur et per hoc disceptatur. [vel disceptatur]idest litigatur. [vel disceptatur]idest a cōtrouersia habitur.sub.et dubitatur ꝗ vsure debeantur.an hee que frequentantur in regione vbi agiꝫ. an hee vbi contractum est.[arbitrio]idest officio.[iudicis] co gnoscentis de illa actione.[vsurarum modus]maior vel minor [ex more]idest ex consuetudine.[cōstituitur]a iudice.sub.et nō ex more regionis vbi agitur.et dicatis constituitur ratione mo re.quia in bone fidei iudicis vsure veniunt ratione more. vt. j. eo.l.mora.scilicet in bone fidei.[ita tamen vt lex non offendaꝫ] Or cauete vobis ꝙ hic est triplex littera.et vna dicit ita tamen vt lex.scilicet antiqua.[non offendatur]faciendo condennationeꝫ vsurarum.et dicebat illa.l.antiqua vt possit stipulari vsqꝫ ad du plum.vt.s.de condi.inde.l.si non sortem.§.j.vel potest intelligi de lege noua iustiniani.qua cauetur quod si est illustris vel su perillustris quod possit stipulari vsuras vsqꝫ ad tertiam centesi me.sed si non est illustris vel superillustris quod possit stipulari si est negociator:sed si est aliqua persona quod possit stipulari se missem non obstante aliqua loci consuetudine que maiores vel minores induceret.vt.C.eodem.l.eos qui.§.primo vnde licet ista l.sit antiqua posita est habito respectu ad nouum ius.vt et alias supra de inoffi.testa.l.si non mortis causa. et infra de verborum obligationib⁹. l.qui vsufruct.quidam tamen dicunt legem anti quam quam non habemus.vt et alibi dicitur in edicto quod nō habemus.vt supra ex qui.cau.ma.l.ab hostibus.§.sed quod sim pliciter.sed hec non est bona expositio.alia littera dicit vt legi of fendat.alia littera dicit vt legem non offendat.scilicet iudex.Cir ca principium huius.l.primo est insistendum.vt ponatur exem plum in terminis.et postea intelligetis quoddam magistrale. ad quod lex ista tota die allegatur.et preterea alia indagabim⁹ ꝛ in terminis ita ponitur exemplum vt dixi in casu.et hic casus p batur supra de iudi.l.heres absens.et infra de actio. et obliga .l. contraxisse.nam consuetudo est seruanda vsurarum si ampliat eas.non si minorat. vt.C.eodem.l.eos qui.§. primo et secundo vnde ex princ.huius.l.colligitur arg.ad illam questionem qua queritur si vna consuetudo est in foro rei:alia i foro actoris quā consuetudinem debet sequi iudex.et licet dominus azo.tetigerit istam questionem.C.que sit lon.consuetu.in rubrica.et non bene tetigit . tamen in questione ista vos dicetis vt ibi nota . Or con tra.l.istam duo quero. et primo quero in regione in qua contra ctum est sunt varie consuetudines . quia bonon̄m prestantur quatuor denarij de libra.mutine.v.regie.vj.quas sequetur iudex certe leuiores.vt arg.infra de admi.tu.l. tutor qui reperto .§. in ceteris. et quia semper in obscuris ꝛc. vt infra de regu . iu .l. semp.¶ Sed denuo quero.hic prin.hui⁹ l.loquitur i actio. bo ne fidei quid i mera actione stricti iuris. vt in condic. inde. et in

cõdi. ob tur. cau. certe in questione ista fuit opi. dixit aũt rubrica in actione bone fidei veniũt vsure ex tpe more: etiam si moram p̄cessit litis cõte. vt hic: sed in actõe stricti iuris nõ veniũt vsure nisi demũ lit. cõte. etiã si moram precessit lit. cõte. ⁊ hanc suã opi. nixus est ꝓbare rõnib⁹ argumẽtis. ⁊ .l. exp̄ssa: rõnib⁹ ꝓbat suã opi. esse veram: q᷑ post lit. ꝯte. oĩs cã prestaꝛ: igitur cã vsurarũ. vt. ĩ. l. ꝓxi. ⁊ .l. ĩ fideicõ. §. ĩ hijs. itẽ hanc suaꝫ opi. ꝓbat esse veram ar. q᷑ vsure sustinẽt vicẽ fructuũ. vt. ĩ. e. l. vsure. sed fructus veniunt lit. cõte. vt. ĩ. e. l. lit. cõtest. sed in q̃õe ista dñs Jo. ⁊ azo. ꝯ dixerũt ⁊ bene: ⁊ dixerũt ꝙ vsure nõ veniunt in ac. stricti iuris ex tpe more: si mora p̄cessit li. conte. nec ex tpe lit. cõte ⁊ hanc eorum opi. ꝓbant multis ar. ⁊ rõnibus. ⁊ .l. expressis. ⁊ rõnibus probant hoc mõ: si istud est spãle in act. bone fidei ꝙ vsure veniũt ex tẽpore more in ceteris obtinet cõtra ius cõe. vt. s̃. de le. ⁊ se. cõ. l. ius singulare. ⁊ ĩ. ad muni. l. j. Itẽ si ꝑmittiꝛ fauore minoris. vt. C. in qui cau. in inte. resti. nõ est ne. l. in minorũ ꝑsona. ĩ ceteris obtinet ꝯ. vt ar. C. de ꝓcur. l. marit⁹. itẽ qd plura. ll. sunt expresse q̃ dicunt ꝙ vsure nõ veniũt sine stipl̃one. vt. C. co. l. q̄uis. ⁊ iõ in cõdi. inde. vbi sola sors venit. vt. C. de ꝯdi. ob tur. cau. l. quotiẽs ⁊ quare dico in actione mere stricti iuris: q᷑ fallit in ac. ex testõ vt in ꝑall. l. in minorũ ꝑsona: nõ obstãt. ll. allegate in ꝯ. lit. cõte. venit oĩs cã. s. naturalis vt fructũ: nõ ciuilis vt vsurarũ. vt. s̃. de cõdi. inde. l. si nõ sortẽ §. j. Itẽ nõ ob. ꝙ vsure obtinẽt vicẽ fructuũ: q᷑ dñia est in multis inter ciuiles naturales accessiones: nam vsure sustinent vicẽ fructuũ: verũ est in aliquib⁹ ⁊ non in oĩb⁹: ⁊ est verũ in actione bone fidei. vt. ĩ. e. l. videamus. ⁊ .l. mora. §. in bone fidei. nõ est verũ in oĩbus: q᷑ fructus est naturał accessio. vñ venit in stricti iuris indi. itẽ nõ ob. li. cõte. p̄stantur vsure: q᷑ est veruꝫ in bone fidei ⁊ quasi bone fidei si mora nõ p̄cessit litis cõte. vt. ĩ. de v̄. ob. l. nemo rẽ suã.

1 ☞ Qui pecuniã alienã cõuertit ĩ suos vsus hoc ipso vr̃ ĩ mora ⁊ qui põt petere in sortẽ nõ põt petere sibi caueri de vsuris futuris si sors nõ soluatur hoc dicit.

2 Tractus futuri tẽporis qñ spectet ad iudicem.

1 **Socius si ideo.** † §. iste cõtinet ĩ se duo dicta diuersa: ⁊ in eo poniꝛ casus talis: ego ⁊ tu eramus socij alicui⁹ negociatõis vel certe rei: tu inuasisti cõem pecuniã ⁊ tenuisti eã vel in tuos vsus eã conuertisti cõuenio te act. ꝓ socio ⁊ ad dimidiã pecunie: nũquid iudex condẽnabit te nedũ ad dimidiã pecunie: ĩmo ad vsuras ex die pecunie cõsumpte. r̃ñdetur ꝙ sic. etiã nulla alia mora interueniente. Scđm dictũ est tale ⁊ põt intelligi in predicta actiõe ꝓ socio: vel in alia act. bone fidei: ⁊ ponetis ita casum: ego act. ꝓ socio petebã a te. x. iudex cognouit solẽniter ordinato iudicio cõdennauit te mihi ad. x. ⁊ ad vsuras ex tempore more ⁊ iussit si faceres moram infra tp̄s ꝙ datur ꝯdẽnatis ꝙ postea prestares vsuras nũquid iudex potuit hoc facere illa rõne: q᷑ satis est ꝙ elapso tpe actor põt exigere iudicatũ. Itẽ q᷑ tract⁹ futuri tpis nõ spectat ad iudicẽ. h. d. iste. §. videatis expositionẽ littere. [ꝯdennandus erit]. s. suo in act. ꝓ socio. [pecuniam cõem inuaserit]. s. sua auctoritate vel intercipiẽdo eam vt ꝓpriam. vñ poterit ꝯuenire act. ꝓ socio ⁊ furti: ⁊ vna nõ tollit aliã. vt. s̃. pro so. l. rei cõis. [suos conuerterit.] sub. inuito socio. [etiã mora nõ interueniẽte]. s. alia que fit iure cõi: ꝑ denunciationẽ factam extra iudiciũ ꝯgruo loco ⁊ tpe: ⁊ per alios modos de quib⁹ dr̃. ĩ. e. l. mora. iste tñ socius inuadẽdo pecuniã cõem inuito socio iure singulari est in mora. vt. C. ꝙ me. causa. l. j. [p̄stabũtur vsure.] sub. ex tpe more: spãlis non ex tpe more que fit iure cõi: vt ꝑ denũciationẽ ei factam ⁊c. [nec tamen.] incipit scđm dictũ: ⁊ põt intelligi circa p̄libatã act. ꝓ so. ⁊ circa aliam bone fidei ac. [iudicio]. i. ac. [iuste iubebit.] socium ꝯdẽnatum. [interponi cautiones]. s. a socio cõdẽnato. [vt si tardi⁹]. s. q̄ꝙ lex velit. [futuri tpis.] olim duoꝝ mẽsium: hodie quattuor. vt. ĩ. e. l. in fideicõ. ⁊ s̃. de iud. l. si debitori. [cũ] ecce prima ratio. [iudicatũ exigere]. s. post tẽpus qđ datur ꝯdẽnatis. [paulus notat] approbando. [quid aũt] ecce alia ratio. [temporis tractus]. q. d. nõ pertinet cũ habeat se interponi super preterito. vt. s̃. de iudi. l. nõ quẽadmodum. ⁊ ĩ. de aqua plu. ar. l. attheius. in fi. cum. l. se.

¶ Sed ad istuꝫ. §. istatur ⁊ op. ⁊ statim ad id ꝙ hic dr̃ ꝙ soci⁹ socio prestat vsuras ex die pecunie cõsumpte: ⁊ videtur ꝙ soci⁹ a socio nõ possit assequi vsuras sꝫ interesse. vñ vr̃ ꝯ. s̃. ꝓ so. l. sociuꝫ q meo. ĩ pri. ad ꝙ vos dicetis: aut volo ꝯuenire sociũ vt lucrũ factũ cõicet: aut q᷑ delinquit pecuniã cõem inuadendo eã: primo casu nõ veniẽt vsure prestãde vt vsure sed vt interesse. vt in. l. ꝯ. in secundo casu habeo electionẽ vel velim assequi vsuram vel interesse. vt s̃. pro so. l. rei cõis. Sed denuo ad aliud ꝙ hic dicitur signatur ꝯ vos habetis hic ꝙ iudex nõ recte iubet condẽnatum cauere; sed lex videtur contra. que dicit cũ iudice de petendis vsuris si in solutione sortis cessauerit. vt. C. de sen. que sine cer. quã. profe. l. j. ad solutionẽ cuius contrarij dicetis vt ibi dixi: vno modo sic: aliud est si debetur vsura per stip. sicut est in mutuo: vt si mutuo pecuniam ⁊ stipulor pecuniam quousqꝫ cessaueris in solutione: quo casu potest iubere iudex. vt ĩ. l. contra. q᷑ in actiõe stricti iuris cũ vsure debeanꝛ ꝑ stipu. sunt in obligatione: sed vbi debentur officio iudicis nõ sunt ĩ obligatione vt h. ⁊ ad hoc est. s̃. de eo ꝙ cer. lo. l. centũ. in fi. vel sic. aut iudex ꝓnũciat de sorte sꝫ de vsur. ⁊ tunc hꝫ locũ. l. contra. aut interloquitur: quo casu non potest facere vt hic. ⁊ ar. ĩ. de re iudi. l. iudex. vel potest dici ꝙ illud loquiꝛ in cã principali: hic ĩ cã ap. ⁊ multa possunt fieri ĩ cã ap. que nõ p̄nt

2 fieri in cã principali. † Sed denuo ad aliud ꝙ hic dicitur signaꝛ contra q᷑ multi sunt casus vbi tractus futuri tẽporis spectat ad iudicẽ. vt. s̃. si ser. ven. l. harũ. ⁊ .l. egi. itẽ in vsufruc. vt. s̃. si vsufru. pe. l. vti frui. §. pe. ⁊ vlti. item in act. pro so. vt. s̃. pro so. l. pro socio arbiter. itẽ in petitõe hereditatis. vt. s̃. de pe. here. l. ꝙ si in diem. in princ. itẽ in omnibus bone fidei iudicijs. vt. s̃. de iudi. l. in oĩbus. itẽ si deleuisti cyrographũ teneris. l. aquil. vt cõdẽnatus de debito ꝙ sub ꝯditione debebatur vt. s̃. ad. l. aquil. l. ĩ lege acq̃lia item ĩfiniti sunt casus in q̄bus spectat ad iudicẽ tractus futuri tẽporis. vt. s̃. cõi di. l. communi diuidũdo: ⁊ ĩ opis no. nũ. vt. ĩ. de no. oper. nũ. l. si prius. ⁊ in dãno infecto. vt. s̃. de dam. infec. l. si rẽ ⁊ in aqua plu. arcẽ. vt. ĩ. de aqua plu. ar. l. attheius. ⁊ in fideicõ. vt C. de fideicõ. l. j. ad ꝙ potestis dicere multis modis regulariter tractus futuri tpis nõ spectat ad iudicẽ vt hic: fallit in certis casibus. vt in. l. ꝯ. vñ si est spãle in. l. contra. nõ est trahẽdum ad cõsequẽtiã. vt. ĩ. de reg. iur. l. j. vel põt dici vbi est in potestate actoris exigere iudicatum tractus futuri tpis nõ spectat ad iudicem vt hic: alias sic. vt ĩ. l. contra. ⁊ hec sol. colligiꝛ hic: dũ dicit in potestate actoris: q᷑ hic. §. est cã q᷑ est in ptãte actoris exigere iudicatum igitur cessante cã cessat effect⁹. vt. s̃. de pac. l. ꝙ dictũ est. vel põt dici tractus futuri tpis non spectat ad iudicẽ gratia futuri iuris. vt. s̃. de iudi. l. nõ quẽadmodũ. sed spectat ad eũ gratia presentis iuris. vt in. l. ꝯ. ⁊ hic. in. §. isto nõ ꝓhibetur sed ꝯcediꝛ. vt. s̃. de iudi. l. ĩ oĩb⁹. vt. s̃. ꝓ so. l. ꝓ socio ar. ⁊ s̃. si cer. vẽ. l. egi. ⁊ ĩ. l. ꝯtrijs.

Pap̄. circa tutele. In. §. isto tractatur de act. tutele que est bone fidei ⁊ fauorabilis fauore pupilloꝝ. ⁊ in. §. isto duo dicuntur: primo diciꝛ si pupillus finita tutela agit contra quondã tutorẽ fauore minorũ est ĩtroductũ vt si ꝯdẽnatur tutor vt teneatur ad vsuras ex tẽpore more vsqꝫ ad diẽ s̃nie: si reddit rationẽ extra iudiciũ tenetur ad vsuras ex tpe more vsqꝫ ad diẽ reddite rõnis: scđm dictũ pertinet ad tutorẽ ꝯuentũ. ⁊ dr̃ hic. ego pupillus volebã experiri ac. tutele ⁊ faciebam malitiose. q᷑ sciebã ꝙ tutor erat ĩ mora reipsa. ⁊ iõ si amici mei dicebant mihi quare nõ agis contra tutorem dicebam eis. faciatis facta vestra. q᷑ si nescio quid facio habebo dãnũ. ista v̄ba peruenerũt ad aures tutoris. accessit ad iurisꝑitos ⁊ petijt ab eis quare ego pupillus hoc faciebã. ipsi dixerũt. q᷑ ipse vult dare tibi magnã cupatam. q᷑ ex die finite tutele teneris ad vsuras. dixit tutor quõ possum mihi prouidere. dixerũt prudentes vade ⁊ accipe quicq̃d debes ei reliq̃s ⁊ voca eum corã iudice ⁊ dicas ei. ecce inuentariũ ⁊ oẽs cartas accipe. ecce oẽs dena. accipe. ⁊ si pupillus velit accipere bñ quidẽ. sꝫ si nolit accipere depone ⁊ signa auctoritate iudicis. ⁊ tũc non currunt tibi vsure. h. d. iste. §. videatis expõnem littere. [pap̄.]. s. notat. [circa tutele] finite. vt. ĩ. de tu. et ra. distra. l. j. in fi. [latior]. i. lata. sic et alibi exponiꝛ cõparatiuuꝫ ꝑ positiuũ. C. de fur. et ser. cor. l. ĩ ciuile. et q̃ est ista iterp̄tatio lata certe vt veniant vsure ex tpe more. vel potest exponi. [latior interpretatio facta est.] sub. q̄ꝙ cõiter ĩ alijs ac. q᷑ non veniũt vsure ex tpe more communis. s. ꝑ denũciationẽ factam. sed spãle est in ac. tutele vt in ea fit mora eo ipso ꝙ non soluit reliqua. vt. ĩ. e. l. mora que mora purgatur eo ipso ꝙ minor fit maior. vt. ĩ. de le. ij. l. titia. §. vsuras. [nemo]. s. peritus. [ambigit]. i. dubitare dꝫ. [accipiatur]. i. agatur ac. tutele coram iudice [restituatur]. s. id ꝙ debetur ex tutela. [in eũ diẽ]. i. vsqꝫ ad eũ diẽ. [vsuras prestari] ex tempore more et huc vsqꝫ durat primũ dictum et custodiatis vos in isto primo edicto. q᷑ vult dicere ꝙ dixi in casu. et veniunt ĩ ac. tutele aliq̃ñ pupillares vsure. et sunt vsure pupillares que debentur si ab alio possent assequi. legitime sunt que frequẽtantur in regione centesime. prestantur cum clam conuertit pecuniam pupilli in suos vsus. vt. ĩ. de admi. tu. l. tutor qui. §. ĩ ceteris. et. l. non existimo. [plane] incipit secundum dictũ. [volentem]. s. pupilluꝫ. [expiri] malitiose. q᷑ scit ꝙ tutor est in mora ex quo non soluit. [conuenerit]. i. extra iudicium eũ admonuerit. nam ꝓprie dicitur conuentio in iudicio. aliq̃ñ extra iudiciuꝫ dicitur vt illud O vos inq̄ꝫ conuenio o iudei. simile no. s̃. deposi. l. si plures. [vsuras] tutor quondam pupillo. ¶ Or signori exper. isto plane colligetis prouisionem tutoris contra pupillum. et istam malitiam bene sciunt pupilli apud nos et tutores prouisionem. q᷑ tutores quando suscipiunt tutelaꝫ indagant bene de etate pupilli et ponunt in scriptis tot annos habebat pupillus quando suscepit tutelam ita ꝙ non obliuiscantur. et quando venit ad. xiiij. annum ipsi tutores denunciãt pupillo quomodo volunt reddere rationem. si ipse se subtrahit vt non reddat ratiõeꝫ

vt ita

vt ita currāt vsure ipse facit eū vocari corā iudice: ⁊ si venit bene quidem alias deponit vt hic.⁊.C.de vsur.pu.l.si.nec sufficit sola oblatio.vt.C.e.l.ij.⁊.l.si per te.⁊.l.si creditrici.et.l. acceptam.vnde no.hic ꝙ oblatio ⁊ ꝯsignatio ⁊ depositio facit cessare vsuras. vt no.ꝫ.de arbi.l.celsus.

1 ☞ Fructus veniunt a tpe litis cōtestate In actionibus stricti iuris

1 **Vulgo.** † Signori qꝛ de facili i lege ista possetis errare: notetis ita casum in terminis: si suz stipulatus a te dati mihi fundū vel talē ancillaz vel equā: postea denūciaui tibi extra iudiciū ꝙ dares mihi illū fūdū vl āciliā vl equā: spreuisti denūciationē cepit te cōuenire psonali actiōe certi con. ex sti. tu recepisti libellum.⁊ fuisti litem con.modo queritꝛ ex quo tpe tenearis ad fructus: vtrū ex die denūciationis: an ex die litis conte. ⁊ certe vulgo receptum est ⁊ litterati ⁊ illiterati ita dicunt: si actione stricti iuris peto a te rem que nō est mea nec fuit mea: siue sit fundus siue ancilla siue equa teneris ad fructus non ex tempore denūciationis: sed demū post litē ꝯte.qꝛ tūc videris esse in mora.h.d.[vulgo receptū est].q.d.a populo approbatū est.[cā prestetur] sup psonali actione.nō ex tpe denūciationis.[cū petitꝛ.] i.cū lis contestatꝛ.[postea].i.post litē ꝯtestatā.[restitui.] ¶ Or signori custodiatis vos hoc in.l.ista vt breuiter tollatis oīa contraria.cū peto qd est meū ⁊ ago rei ven.directa.quo casu veniūt fructus ex tpe more.si mora pcessit litis ꝯte.vt.ꝫ.de rei ven.l.fructus.aut peto qd fuit meū.vt puta solui ancillā meaz indebite. hic similiter veniūt fructus ex tpe more.vt.ꝫ.de ꝯdi.inde.l.indebiti.in prin.⁊.ꝫ.de ꝯdi.ob cām.l.cū quis.aut peto qd nec est nec fuit meū.sed de nouo mihi dādū est.vbi gra.pmisisti mihi dare fūdū tuū nō ē me⁹ nec fuit me⁹ hic refert aut ago act.stricti iuris.vt certi ꝯdi.ex sti.quo casu veniūt fruct⁹ ex die litis ꝯte. vt.ī.e. l.videamus.§.si actionē.⁊ sic loquitꝛ.l.nostra.⁊.ī.l.pri.§.in hꝭs quoqꝫ.aut peto bone fidei act.puta si vēdidisti mihi rē tuā non est mea nec fuit.⁊ tunc veniunt fructus ex tēpore more.vt.ī.e.l.videamus.§.pe.vnde no.hic post lit.cōte. prestatur omnis causa. s.naturalis vt hic ⁊.ī.l.proxi.§.i hꝭs. non autē intelligo ciuilē. vt.C.de condi.inde.l.j.⁊ plene dixi.ꝫ.l.proxi.in prin.

1 ☞ Mora si nō precedit reus nō tenetꝛ de fructibus pcipiendis infra tps qd datur iudicatis secus si mora iudicis precessisset. hoc dicit.

2 Differentia que sit Inter legatum singulare.et vniuersale.

In fideicom. persecutiōe.

1 † Lex ista reputatꝛ valde difficilis.⁊ legitꝛ hec.l.i sui pn. trib⁹ modis.ego tñ pmittā cōem lecturā.⁊ postea breuiter tangā aliorū lecturā.⁊ vt.l.istā intelligatis in fructibus pceptis ⁊ pcipiēdis post sniam nō añ sniam.⁊ in.l.ista no.ita casuz. paterfa.fecit testamētū ⁊ heredē quēdā sibi instituit ⁊ mihi fundum reliquit.adita hereditate cepi te ꝯuenire ad fundū act.ex testamēto.oblato libello litis ꝯte.feci fidē iudici de fideicom.mihi relicto. vñ iudex te condennauit a qua snia non appellasti vel si appellasti fuit prima snia confirmata te condēnato infra tēpus quod datur condēnatis mihi fundū non pstitisti.accessi ad imperatorē ⁊ coram eo dixi.domine talis fuit institutus heres a tali ⁊ fuit mihi relictus fundus.qꝛ illum fundū mihi non pstitit. fuit condēnatus ⁊ elapsa sunt tēpora q̄ dantur condēnatis. modo peto vt hanc sniam executioni mandetis. ⁊ in rē ⁊ in fructibus.⁊ q̄ro a vobis de quibus fructib⁹ teneatꝛ heres.ad qd rñdet impator nulla dubitatio est ꝙ snia mandanda est executioni in fundo ⁊ in fructibus perceptis.qꝛ intercapedo mediȷ tēporis nō dꝫ ei lucrum afferre.sed de fructibus percipiēdis nō tenetꝛ heres si ipse ante non fuit in mora.alias sic.si dicat aliquis quomodo pōt esse ꝙ itum fuerit ad iudicē herede nō existēte in mora. poterat esse ꝙ heres dicebat esse locum.l.fal.vñ hic non erat in mora. vnde non tenetur de fructibus percipiendis.[in fideicom.psecutione] hec est bona littera.alȷ habēt in accusatiuo. ⁊ si habetis in accusatiuo dicetis in.i.circa.⁊ not.ꝙ dicit in fideicom.psecutione.i.in actione ex testamēto.⁊ sic sumitur persecutio improprie.vt.ī.de act.⁊ ob.l.actio in psonam.vl ideo dicitin fideicom. psecutione.quia olim erat differentia inter legata ⁊ fideicom.qꝛ legata poterant peti act.ex testamēto. fideicom.non vt insti. de fideicom.here.§.j.ſꝫ hodie sunt exequata p omnia legata ⁊ fideicō.vt.C.communia de leg.l.j.⁊.ij.⁊.ī.de leg.j.l.j.[post iudicis sententiam] a qua non extitit appellatum.vl si fuit appellatum fuit prima snia confirmata.[moraz fecisset.] quia non soluit fideicō. relictū infra tps qd datur condēnatis.qꝛ si agitur act.mere psonali vt ex testamēto.tūc datur tps olim duoꝝ mēsiū.hodie quattuor vt.C.de vsuris rei iudi.l.ij.⁊ vlti.aut agitur reali et psonali scripta in rē vt ad exhibēdū.⁊ qd met⁹ cā.quo casu dꝫ restitui res ifra tps a iudice statuēdū.ſꝫ.si iudex nō statuit tps. ꝙcito pōt dꝫ restituere.vt insti.de offi.iu.§.j.⁊.ff.⁊ hoc tps currit ex die ex quo snia trāsiuit in vigorē rei iudicate.vt.ī.dicā.[impator] ganitus erat vt exeqrētꝛ sniam illā ⁊ nō fuit adit⁹ vt de appellatione cognosceret. qꝛ interim nō esset in mora.vt.C.de ap.l.iiij. itē qꝛ tūc non currit ex die late snie.vt.C.de vsu.rei iudi.l.ij.[intermisso].i.pretermisso.sic ⁊.C.si mā. ita fu.ali.l.ij. [vt vsqꝫ ad sniam.].i.ex die snie[cōmoda] ſm Jo.⁊ az.i. fruct⁹ pceptos nō percipiēdos.vel fruct⁹.s.pcipiēdos deducto tpe qd datꝛ iudicatis.qꝛ nullo tpe est in mora.[tā ⁊ si.] rñdetꝛ ad id qd diceret aliquis quō agit cū hꝭs nō est in mora.[interuenisse.] ⁊ pptera heres distulit soluere fideicō.⁊ tūc non est in mora.vt.C.de vsur.⁊ fruc.leg.l.pe.⁊.ī.si cui plusqꝫ p.l.fal.debeatꝛ.l.j.[fuit.] quia detractauit soluere fideicō. [exinde].i.ex tpe more vsqꝫ ad diē fideicō.soluti.[fructib⁹].s.pcipiēdis.[liberabitꝛ] vbi mora nō pcessit.[debeat.] hec est vera lectura hui⁹.l.alȷ intelligūt.l.istā tm̄ in fructib⁹ pceptis. sed hec lectura nō est bona.qs em̄ dubitat quin hꝭs post aditā hꝭditatem debeat teneri ad fruct⁹ pceptos.qꝛ lex est expssa.vt.ī.e.l. hereni⁹. ſꝫ dñiū rei legate trāsit in legatariū ab adita hꝭditate.vt.ī.d fur. l.a titio.alȷ tertio mō intellexerūt.l.istam ⁊ dixerūt si heres non fuit in mora pp̄ter rōnē.l.fal.tūc tenetꝛ de fructib⁹ pceptis ex die litis cōte.vsqꝫ ad diem fideicō.resti.ſꝫ si fuit in mora tenetꝛ vsqꝫ ad diē litis cōte.nō intermisso tpe qd datꝛ iudicatis.ſꝫ nec ista lectura est bona.si hꝭs nō fuit in mora esset ne inconueniēs ꝙ teneretur de fructib⁹.certe sic.vbi gra. fideicō. cōueniebat heredē ad fundū sibi relictū ⁊ obtulit libellū.dixit hꝭs.veni mecū ad iudicē vt videatꝛ testamētū ⁊ inuētariū.⁊ videam⁹ si legata excedunt dodrantē.⁊ si excedūt videam⁹ q̄tū debeā detrahere de tuo fideicō.⁊ residuo accipe.dixit fideicō. nescio quid tu dicas.dixit hꝭs ego sum parat⁹ mōstrare ꝙ loc⁹ est falcidie.hic hꝭs non est i mora.vt.ī.e.l.partū.si hꝭs non est i mora esset ne equū ꝙ teneretu hꝭs.certe non.⁊ ideo pma lectura est verior. Dicet aliqs vꝛm propter rationē.l.fal.nō pt esse dubiū.qꝛ sciūt hāc rationē oēs.vt.ī. ad.l.fal.l.j. Signori hoc ēverū cū hꝭs possidet totā hꝭditatē. ſꝫ si hꝭs possidet q̄dam ⁊ q̄dam non.tūc est necesse ꝙ videantꝛ legata ¶ Or signori ꝯtra.l.istā ē insistēdū.⁊ ad.l.istā oppo. multis modis.vos habetis hic ꝙ hꝭs tenetꝛ de fructib⁹ pcipiēdis infra tps qd datꝛ iudicatis si hꝭs fuit in mora.ſꝫ videtꝛ ꝯtra. qꝛ vsure sustinent vicē fructuū.vt.ī.e. l.vsure.ſꝫ cōdēnat⁹ non tenetꝛ ad vsuras infra tps qd datꝛ iudicatis.vt.C.de vsur.rei iudi.l.vlt. ad qd vos ita dicetis.aliud est in fructibus qui sunt naturales accessiones. aliud in vsuris q̄ sunt ciuiles accessiones infra tps qd datur iudicatis.de vsuris non tenetꝛ condēnat⁹.vt in.l.ꝯtra.qd est dupli ci ratione.qꝛ petitꝛ vsura a debitore q̄ sibi non adest.itē odio vsurarū qꝛ grauissime debeant postea currere.vt in.l.ꝫ.in fructibus aliud vt hic. Itē in alio est dfia.vt.ī.de vbo.sig.l.vsure.nec ob.ꝙ vsure sustinēt vicē fructuū: qꝛ vex est in aliquib⁹ nō in oīb⁹.vt.ꝫ. e.l.j.dixi.⁊ in ru.⁊ qꝛ post illud tps fortiores currūt vt dixi.vt.C. de vsuris rei iudi.l.vlti. ¶ Sed denuo oppo.⁊ videtꝛ ꝙ heres nō teneatꝛ de fructib⁹ etiā si ante fuit in mora: quia per sniam fit nouatio.vt.C.de vsur.rei iudi.l.seia.⁊ per nouationē purgatur mora.vt.ī.de so.l.stichum. Rñ.est voluntaria nouatio: ⁊ hec purgat morā.vt in.l.cōtra.⁊.ī.de noua.l.si creditor.⁊.l. nouatiōe.est nouatio necessaria que fit per lit.cōte.⁊ ista non purgat moram immo inducit: si ante non erat: vel si erat confirmat: quia nemo condic.suā ⁊c.vt.ī.de regu.iur.l.nemo.⁊ ita facit ꝙ teneatur de fructibus percipiēdis.vt.ī.de sol.l.aliā vl potest dici qd dicitur per sniam fit nouatio exponitur.i.noua datur actio.vt.ꝫ. de iudi.l. argentarium. ¶ Sed denuo instatur ⁊ opponitur hic dicitur ꝙ heres non tenetur de fructibus percipiendis: si ante tempus quod datur iudicatis non fuit in mora: quia victus est: ⁊ est hec bona ratio: ⁊ certe videtur ꝙ non sit bona ratio: quia snia nō debet pdesse condēnato.vt.ī.de except.rei iudi.l.euidēter. Rñdeo ista sola ratio nō est bona quia victus est: qꝛ ante nō erat i mora et istud tempus datur ei ad soluendū.igitur in mora non debet constitui: ⁊ vbi nulla mora ibi nulla petitio.vt.ꝫ.si certum peta. l.lecta.similis ratio est alibi in actione quod metus causa. vt.ꝫ. quod me.cau.l.si cum excep.§.quod si homo. ¶ Sed denuo instatur ⁊ opponitur ⁊ videtur ꝙ heres indistincte teneatur fideicō.de fructib⁹.vt.ī.de lega.j.l.apud iul. §.j. ad quod ita dicetis de fructibus perceptis tenetur heres fideicō.indistincte cum intercapedo temporis iudicato dilationem dare non lucrum afferre debeat vt hic dicitur: sed de fructibus percipiendis heres non debet teneri post sniam si ante non fuit in mora: sed si ante fuit in mora debet teneri ex tēpore more.vt in.l.ꝯtra.⁊.ī.ad trebel.l. ita tamen.§.si seruum.⁊ ad solutionem huius cōtrariȷ ita distinguendum est: ⁊ hanc distinctionē dominus az.fecit super rubricas: ⁊ custodiatis vos hic quia tractamus hic ad quos fructus teneatur heres fideicō.siue fideicom.sit singulare siue vniuersale et nō notamus hic distinctionē fructuum.vnde.ꝫ.circa articulū istū vos ita distinguetis: fruct⁹ alȷ sūt pēdentes: alȷ sunt perce-

pti: alij sunt percipiendi: fructus pēdentes sunt qui adherent solo. vnde si aliquis legat mihi vineā in qua est vindemia: tunc vindemia pertinet ad legatariū: ideo qꝛ fructus pendentes pars rei sunt. vt. s. de rei vendi. l. fructus: fructus percepti sunt qui sepati sunt a solo: fruct⁹ pcipiēdi sunt q potuerūt pcipi ꝛ nō sunt pcepti vt. s. de rei vē. l. nauis. in fructib⁹ pceptis ita dico: aut pcepti ante aditā hereditatē aut post: si ante aditā hereditatez percipiuntur pertinēt ad fideicō. seu ad legatariū. vt. j. ad trebel. l. ita tñ. §. sꝫ si quid. si post aditā hereditatē: aut post morā heredis: aut āte: si post morā heredis ꝛ nō erat locus fal. vel causa quare fieret mora et h petinēt ad legatariū. ꝛ idē in pcipiēdis vt. j. de le. j. l. apud iu. §. j. si añ morā hic: si fructus sunt pcepti in pdio heredis ad heredē pertinēt: alś ad fideicō. vt. j. ad rebel. l. postulāte. §. sed in hmōi. in fructibus percipiēdis dico ꝙ si hr̃s nō fuit in mora teneť vt in l. nostra. ꝛ q̄ dicta sunt in fructibus eadē sunt in fetu ꝛ in partu. vt supra. l. pri. ꝛ. j. e. l. equis. ꝛ hec v̄a sunt cū relinquiť res sub speciali noīe vt fundus. sed si relinquitur sub vniuersitatis nomie: vt quia aliquis legat equitiū vel armentū vel gregē fructus pertinent ad legatariū siue heres fuit in mora siue non vt. j. eodem. l. equis. Qꝛ vidistis qui fruct⁹ pertineāt ad heredē siue legatariū: modo videam⁹ circa aliū ꝛ subijciam⁹ aliquas q̄stiones: ꝛ quero an heres cōputet fruct⁹ pceptos in quartā debitā iure istōnis et quia alibi dixi. s. de inoffi. te. l. si pater. §. sed conditioni: dico regulꝛ ꝙ cōputat pterꝙ in casu dic in qōne ista vt ibi plene dixi.

2 Sed denuo q̄ro † que est dr̃ia inter legatū singulare ꝛ vniuersale. Rñ. hic. quia singulare recta via trāsit in legatariū adita hereditate. vt. j. de fur. l. a titio. sed vniuersale non. vt. j. ad tre. l. restituta. igitur in fideicō. singulari fructus post quesitū dñium pertinēt ad legatariū. in fideicō. vniuersali fructus pertinēt ad heredem cum pdicta distinctione quā. s. feci. j. ad tre. l. marcellus. §. quia perinde. sed dicet mihi aliquis vestrū quid est ꝙ dicis: nonne lex est aperte in cōtra. que dicit ꝙ fructus rei legate ptinent ad legatariū seu fideicō. ex quo dñium pertinet ad eū. vt. j. e. l. herēnius modest. Rñ. fructus qui post acquisitū ꝛc. Itē alibi dixit lex: ꝙ fruct⁹ rei legate debenť post lit. cōte. vt. C. de vsur. ꝛ fruct. le. vel fideicō. l. vl. ad qd̄ rñdeo. regulꝛ est verū ꝙ post aditā hereditatem trāsit dñium in legatariū: vñ fruct⁹ ptinent ad eū adita hereditate. ¶ Sed denuo ad prin. h⁹. l. op. ꝛ vr̃ ꝙ heres teneať de fructibus a die li. cōt. vsꝙ in diē snie late. vt. j. pri. §. ad qd̄ pōt dici duplr. ꝛ vno mō sic. §. ille loquiť in act. mere stricti iuris: qa in illa cōdennatus nō teneť de fructib⁹ percipiēdis: vt ibi dr. hic loquitur in act. bone fidei vel quasi bone fidei: vt in act. ex testō que est quasi bone fidei. vt ar. C. in qui. cau. in integ. rest. nō necessaria. l. in minoꝝ psona: in qua veniūt fruct⁹ percipiendi si cōdennat⁹ fuit in mora: vel pōt dici scd'o mō ꝙ heres nō teneť de fructibus percipiendis si nō fuit in mora. sed si fuit in mora teneť de fructib⁹ percipiēdis a die lit. cōte. vsꝙ ad diē snie. ꝛ sic intelligitur iste. §. sm distinctionē que fit in prin. hui⁹. l. quia promptū est leges legibus concordare. vt. C. de inof. do. l. vnica.

In hijs quoqꝫ.

tu pmisisti p stipulationē dare mihi fundū vel hoiem ēt si morā pcessit lit. cō. nō teneris ad fruct⁹ vel ad cām nisi lit. cō. sꝫ li. ꝯt. nō teneris ex die litiscō. vsꝙ ad diē late snie: qꝛ act. ex stipulatiōe non est bone fidei vt arbitraria: sed est mere stricti iuris. igiť post diem late snie cōdennat⁹ de fructibus percipiēdis non teneť infra tēpus qd̄ datur cōdennatis. [iudicijs.] i. actionibus: sic ꝛ alibi exponiť. s. de iudi. l. in hijs trib⁹ iudicijs. [arbitraria.] vt inst. de act. §. pterea. [post li. ꝯte.] inter actorē ꝛ reū. [cā] s. naturalis vt fructuū nō ciuili. vt vsura: vt plene dixi. s. in pri. hui⁹. l. [in eū diē.] i. vsꝙ i eū diē. [tp̄s] qd̄ da[tur] cōdēnatis. [est.] qꝛ lꝫ teneať de fructib⁹ pceptis de percipiēdis n[on] teneť: qꝛ intercapedo tēporis ꝛc. vt. s. in prin. hui⁹. l. habuistis. ¶ Or signori in. §. isto diciť vt dixi in casu: sꝫ dic mihi quare dixit. §. iste in hijs quoꝙ iudicijs. i. actiōib⁹ que nō sunt arbitrarie vel bone fidei. Rñ. quia si teneris mihi actione bone fidei vt ex empto veniūt fructus ex tēpore more: si mora precessit lit. conte. vt. j. eo. l. mora. §. in bone fidei. idē est si teneris act. stricti iuris q̄ est arbitraria vt est rei ven. vt quia in arbitrarijs feruntur due snie. vt. s. de rei. ven. l. fructus. ꝛ idē est in actiōe qd̄ metus causa. vt. s. quod me. cau. l. partus. ꝛ. j. eo. l. videamus. §. itez si vi. vnde in stricti iuris arbitrarijs non habet locū hic. §. sed hꝫ locū in mera actione stricti iuris: vt in certi ꝯditione: ex stipulatu ex qua peto fundū vel seruum mihi dandum: ꝛ sic peto qd̄ nō est meum: nec quod fuit meū. vnde teneris ad fruct⁹ ex die littis cōte. vsꝙ ad diē sentētie: vt hic dicitur. j. e. l. videamus. §. si actio. idē est si promisisti mihi rem donare: qꝛ actio est mere stricti iuris. vt. j. de dona. l. eū qui. Sed ad vnū quod diciť in. §. isto opponiť: quia hic dicitur ꝙ in mora actiōe stricti iuris teneť: cōuentus de fructib⁹ litis ꝯtesta. vsꝙ in diē sentētie late. sed certe videtur cōtradicere ꝙ in princ. huius. l. habuistis. ad quod pōt dici duobus modis vt ibi dixi.

1 ☞ Fruct⁹ veniūt i restōnē qñ qs cogeť restituere quicqd superit ex hereditate. Itē qñ dilatio gr̃a fideicōissarij apponiť. h. d.

1 # Nōnunꝙ euenit.

† In. §. isto ponitur casus in quo in actiōe ex testamento veniūt fruct⁹ ex volūtate defuncti: etiā si heres nō fuit rogat⁹ fruct⁹ pstare: vel si nō fuit in mora ꝛ est casus talis: aliquis instituit te heredē ꝛ rogauit te quicquid superit tibi ex illis bonis mihi restituere: hoc casu teneris ad fruct⁹ q tibi supsunt: sicut enim q̄ bona fide diminuisti nō veniūt in fideicō. restitutiōe: ita si aliqua supsint ex fructibus teneris mihi restituere. [nōnunꝙ.] id est aliquando. qꝛ duab⁹ negatiuis ꝛc. vt. j. de verbo. signi. l. duabus. [nihilominus debeatur] ex voluntate defuncti etiam mora non interueniēte. [vt puta.] ponit exēplū. [post mortē suā] idest sui heredis. [diminuta sunt] ab herede nō [deprehēduntur] idest in restitutione non veniūt. [oportebit.] etiam sine omni mora interueniēte licet nominatim testator non dixerit. ¶ Or signiori in. §. isto nota. ex voluntate defuncti fructus rei relicte sunt prestandi in restitione: si supersunt etiam sine omni mora: quia voluntas defuncti pro lege seruatur. vt in act. de nup. §. disponat. Item no. secundū no. cum heres rogatur restituere post mortem suam quicquid ex bonis testatoris superit: si diminuit aliquid bona fide non venit in fideicō. restitutionem: si mala fide sic. vt infra ad trebel. l. titius. sed ꝛ si ex rebus alienatis aliqd comparuit: similiter illud venit in restitutione. vt infra de lega. j. l. imperator. in si. cum. l. sequenti. Item no. hic tertium no. ꝙ hodie iure aut. est aliquid immutatum: quia si heres rogat⁹ est restituere alteri quicquid supererit ex bonis testatoris post mortem suam olim heres tenebatur restituere quicquid supererat tēpore mortis: hodie autem potest tres partes assumere ꝛ consumere: quartā teneť fideicōissario reseruare: vt in cope aut. de rest. in prin. coll. viij. q̄ est signata. C. ad tre. sup. l. j. ꝛ quidā legūt eam sup. l. iubem⁹. ꝛ incipit aut. ꝯtra rogat⁹. Ad. §. istū instaťꝛ opponitur duplr: ꝛ videť ꝙ dicat falsum duab⁹ rōnibus: quia leges cōtradicūt apte q̄ dicūt heredē institutū rogatū restituere debere restituere res principales non aūt fruct⁹. vt. j. ad tre. l. in fideicō. in prin. l. deducta. §. penul. ad quod vos ita dicetis: aut aliquis rogať restituere simplr: ꝛ tūc restituit res principales non fruct⁹ vt in. l. cōtra. aut rogať restituere quicqd ex bonis testatoris superit: quo casu hec dictio quicquid declarat qd̄ restituat res ꝛ fructus qui supsunt: ꝛ sic intelligiť. l. nostra. ¶ Sed denuo opponitur ꝛ signatur cōtra. quia lex dicit ꝙ ex hijs verbis qd̄ quicquid ex bonis supererit restituere tenearis non videtur rogatus restituere fruct⁹. vt. j. de lega. iij. quod ex hijs verbis in prin. ad quod vos dicetis dupliciter: aliud de rigore iuris: aliud de equitate: de rigore iuris tenetur restituere res principales ꝛ fructus vt hic. vt. j. ad trebel. l. balista. sꝫ de equitate non. vt in. l. cōtra. vl' potest dici secundo modo: aut apparet hanc esse volūtatem defuncti quod restituat res principales ꝛ fructus: vt quia dixit ꝙ heres restitueret quicquid supererit: quo casu restituit vt hic: si autem non apparet voluntas defuncti: quia dixit rogo heredem vt restituat quicquid ad eum peruenit ex bonis meis. non dixit quicquid supererit. quo casu restituit res principales ꝛ nō fructus. vt in. l. contra. vel potest dici tertio modo ꝙ lex illa ponit alium casum ab isto: quia ibi dicitur: si testator instituit te heredem et adiecit hec verba quicquid ex bonis meis peruenerit ad te restituas te mortuo: si fructus percepisti non teneris restituere: quia non fuisti rogatus: sed hic est secus vt dixi in casu. ꝛ ad hoc facit infra ad trebel. l. q̄nis. ꝛ. l. si eius. §. si quis.

1 ☞ Fructus an veniant ex voluntate defuncti.

Cū pollidi⁹.

In. §. isto poniť talis casus: quedam mulier hēbat filiā quam multū diligebat. ista erat pupilla ꝛ habebat tutores q nō bñ administrabāt ista mulier cogitauit qd faciā si istituā eā ꝛ bona pueniāt ad tutores ei⁹ destruent eā: si ptereā hoc viscera mea nō patiunť: quid fecit: instituit pollidiū suū propinquū. ꝛ rogauit ꝙ hereditatem restitueret filie sue. ꝛ insup pollidio quosdā fundos prelegauit. modo queritur vtrum iste pollidius teneatur restituere puelle bona: respondetur ꝙ sic: ꝛ tenetur restituere nedū bona immo ꝛ fructus duabus rōnibus. prima qꝛ dū mulier plegauit fundos pollidio voluit pollidiū de illis esse cōtentū. item scd'a rōe qꝛ dū mulier instituit pollidiū vr̃ fecisse testat⁹ nō vt fruct⁹ medij temporis essent pollidij sed vt prouideret puelle ne lubrico tutorum bona deperissent [res] i. cā administratio. [iussit] sub. modo queritur an fruct⁹ veniūt in restōnē [restitui debere] quare duabus rationib⁹ [fundū.] ecce pma rō: fundū tm̄ plegauerat vnde volebat pollidiū de fundo esse ꝯtentū [siue] ecce alia ratio [pretulerat] instituēdo eū ꝛ rogando pollidiū restituere puelle cum esset adulta. Or signori in. §. isto no. lꝫ filius me⁹ habeat tutores tñ ego mater possum prouidere in his: ꝛ ad hoc facit in aut. vt liceat ma. ꝛ a. in pn. viij. coll. ꝛ. j. de testa. tu. l. iiij. Itē no. † hic ꝙ

1 in resti.

in resti.hered.veniunt fruct⁹ ex volūtate defuncti:vt h.ꝛ.s̄.pri. §.ꝛ ɔ̄ria q̄ ibi signaui ꝛ h p̄nt repeti. Sed ad vnū qd̄ dr̄ in.§.isto opponit ꝛ signat ɔ̄.q: lex videt velle ꝙ si h̄rs p̄cipit fruct⁹ etiā ex volūtate defuncti nō sunt restituēdi.vt.j.ad trebel.l.in fideicō.§. quotiens.ad qd̄ vos dicetis cū heres instituit ꝛ rogat restituere post tp̄s:si tp̄s adijcit fauore heredis tūc fructus quos p̄cipit heres medio tpe nō restituit q̄tenus ad quartā faciunt:vt in .l.ɔ̄. et s̄.de inof.te.l.pap.§.sed si cōditionē.in fi.sed si tp̄s adijcit contēplatione fideicōmissarij sicut erat hic hoc casu fructus veniūt in restitutionem:vt hic.ꝛ.j.de le.ij.l.si ita scriptū sit.§. pegasus.

1 ¶ Vsure nō veniūt in debito sp̄erū nisi per venditionē species fuerūt in pecuniā redigende.h.d.

1 **Si auro vel argento facto.** †In .§. isto ponitur talis casus:qdā instituit te heredē ꝛ a te tua vasa argētea vel aurea mihi reliqt:tu fuisti in mora p̄stādi mihi illa vasa:modo q̄rit an tenearis ad vsuras extimatiōis illoꝝ vasoꝝ:ad qd̄ rn̄. iurisc̄o.dis.aut testator voluit ꝙ illa vasa vēderent vt extimatio mihi p̄staret:vel alimēta mihi p̄starētur:quo casu teneris ad vsuras aut testator voluit me vasa h̄re vt hijs vasis deberē vti q̄ qdē casu nō teneris ad vsuras:qua em̄ fronte peterem vsuras sp̄ei vel corpis:certe nulla:ꝛ iō audiri nō debeo.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̄e.[si auro vel argēto.] h est duplex lectura:ꝛ qdā h̄nt si auro vel argento facto in ablatiuo et qdā h̄nt in accusatiuo siue neutro:si aurū vel argētū relictū sit in vtraq̄ est bona lr̄a. et si habetis vt ego habeo.[si auro vel argēto facto]exponatis.i.scip̄hū auri vel argēti:q: dr̄ aurū vel argentū factum q̄n ex eo facta sunt aliq̄ vasa.vt.j.de au.ꝛ arg.le.l.ꝛ si nō sunt.§.p̄ueniam⁹. sed si habetis in accusatiuo plana est lr̄a ꝛ nō idiget expōne[iteruenerit] in soluēdo[plane] ecce determinatio [nō oportere]sub hoc casu [frustratione].i.morā[oportet]sub.ꝛ iō hoc casu debent vsure [vteret]fideicōmissari⁹[nō sine rubore]sub.s̄ cū rubore[ideoq̄ nō exigētur].i.nō prestabūtur:ꝛ l̄ eo casu q̄n testator religt vasa vt eis fideicōmis.vteret nō sit vsura p̄standa:tn̄ si fuit in mora p̄stādi tenet fideicōmis.quāti potuisset locasse vasa.vt.j.e.l. videamus.§.preterea.al's non est.§.sed ibi icipit.l.euictis agris. Or signori in.§.isto colligetis illō magr̄ale ꝙ vsura h̄ p̄stari de pecunia:sed nō de corpibus vel sp̄ēbus:vtputa de libris nō p̄statur et est rō:q: pecunia parit vsurā:vt hic in fi.fallit tn̄ in duob⁹ casibus in q̄bus sp̄ēs parit vsurā:puta si legatur species vt prestetur extimatio:si heres est in mora tenet ad vsuras:vt in prin.huius.§. et est rō q: mora alicuius non d̄ esse impunita qd̄ est notabile. Itē fallit in alio casu in fructibus p̄ceptis ante lit.cōtest.a male fidei pos.vt.s̄.de peti.here.l.heres furiosi.in fi ꝛ.C.de peti. here.l.j.

Si stipulatus. In .l. ista ponūtur tres casus p̄ncipal'r.et prim⁹ casus est talis:fui stipulatus ab aliquo certū fundū mihi dari et vacuā possessionē mihi tradi : et ita duo fui stipulatus.modo q̄ritur vtrū promissor teneat nōdū ad fundum dandū imo ꝛ ad fructus:ꝛ ad qd̄ respōdet iurisc̄o.si īspiciamus priora verba fundū dari tenet dare fundū:si inferiora verba vacuā possessionē tradi ex illis verbis tenet ad fructus incerti cō dic.ex stipu.q: si fundū tradidisset fructus percepissem ꝛ hec ratio suadet.scd̄s casus est talis:tu promisisti mihi dare ancillā et vacuam possessionē tradere:nūquid teneris ad partū ancille illius.ꝛ respōdet si inspiciamus priora verba nō teneris ad partū: q: siue verba illa ancillā dari referant ad factum .i. ad solā traditionē sine dn̄io partus non ɔtinet siue ad ius.s.dn̄ium trāsferri: sub his verbis non cōtinet fructus:ꝛ ideo si vendidisti ancillam ꝛ ante traditionē sum stipulatus ancillam aio nouandi mihi dari nō teneris ad partū q: nō est verisil'e ꝙ velles te in plus obligare q̄ tenebaris prima obligatione:sed si inspiciātur iferiora v̄ba vacuā possessionem tradi inferiora v̄ba adijciunt hic vt tenearis ad partū ancille:ꝛ ideo si ɔueniaris incerti ex stipula. teneris ad ancillam ꝛ ad partus ipsius:q: si tradita fuisset ancilla part⁹ eēt factus meus.tertius casus est talis.tu vēdidisti mihi ancillam: post ɔ̄ctā venditionē ante interpositā illam stipulationē vacuam possessionē tradi:sum stipulatus aio nouandi ancillam dari illa ancilla ponamus peperit:vel tibi vēditori aliqd acq̄siuit certum est ꝙ in stipulatione iterposita aio nouādi nō venit part⁹ vel fructus:sed nūquid potero petere act.ex empto:certe sic:q: qd̄ in nouatione nō venit pristina act.potest peti.h.d.ista.l.videatis expositionem littere.[postea captos].i.post stipulationē interpositā [incerti ex stipulatu]qd̄ est incertū.vt.j.de verboꝝ obliga.l.homo liber.in fi.Unde no.si promisisti mihi dare fundū ꝛ vacuam possessionem mihi tradi promittere videris duo in eo quod promittis fundū dare certū promittis:vt.s̄.si certum peta.l.certum. vnde teneris certi ɔdic.ex stipu.vt.s̄.si certū petatur.l.certi ɔdic. in princi.ꝛ ex eo ꝙ promittas vacuā possessionem tradi promittis incertum.vt.j.de verborū obliga.l. vbi autē non apparet.§.si

id qd̄.vnde omne factū incertum est:igitur agitur ex stipu.incerti.vt fiat vel prestet interesse:vt institu.de verborū oblig. in prin. [verba] .i.vacuā possessionē tradi [ratio suadet] iste est prim⁹ casus ꝛ loquitur in fructu rei[an idem] incipit secundus casus [de partu ancille] scilicet certe.[nam qd̄]allegat anteq̄ determinet[ad verba]scilꝫ ancillam dari.[cōtinetur] ꝛ ita referātur ad ius:q: qui tenet dare tenet facere accipiētis:vt.j.de donatio.l. in edibus.[sed tamen]modo determinat [si vero post] icipit tertius ꝛ vltimus casus.[stipulationē].scilꝫ animo nouādi vt indicat finis huius legis.[vel ante interpositam stipulationē] scilꝫ illam vacuā possessionē tradi.[id enim].i.ista ratione [iure pristino.]idest prima act.ex empto[peti potest.] Or signori anteq̄ perueniamus ad alia nota.tria magistralia not. ꝛ magistrale est tale:si stipulor fundū dare ex illis videor stipulari fundū dari si adijciatur sequens clausula vacuā posses.tradi:tunc videor deducere fructus qd̄ est illa ratiōe:q̄a hec sequens aditio esset supflua qd̄ esse nō debet.ex quo colligimus ꝙ verba apposita in ɔtractibus non debent esse superflua.vt.j.de le.j.l.si quādo.ꝛ.j. de lega. ij.l.ea que.ꝛ.s̄.de pac.l.iurisgen.§.sed si fraudādi.ꝛ hoc est verū in duobus.sed si certa est mēs cōtrahentium ꝙ ipsi multiplicauerunt v̄ba hoc fecerunt causa tollēde dubitationis. tunc illa v̄ba non operātur aliquid.vt.j.de regu.iur.l.qui tollēde. ꝛ .s̄.māda. l.qui mutuam.et.j.de auro.et argen.leg.l.pediculis.§.labeo.C.d testa.l.testamēta. Item no.hic vos habetis h si emi ancillam et postea sum stipulatus animo nouandi:ancillā tradi non videor stipulatus ancillā tradi cū partu:sed simpliciter ancillam tradi: quia nō est verisimile ꝙ vēditor voluerit se plus obligare in secūda q̄ in prima tenebatur:ex quo colligit secūdū no. ꝙ actio que succedit in locū alterius debet esse eius nature in cuius loco subrogatur.vt.s̄.si quis cau.l.si eū.§.qui iniuriarum.est tamē ɔtra arg.et ideo vt vos tollatis ista cōtra.ar.ita breuiter dicetis:actio que subrogatur in locū alterius debet esse eiusdē nature in cuius locū subrogatur cuius est ab initio.vt.s̄.de cōditio.inde.l. frater a fratre.§.vlti.nō tamē actio que subrogatur in locū alterius debet esse eiusdē nature ex postfacto sicut est in act.l.aql.vt.s̄. de pe. here.l.itē veniunt.§.cū predirimus.Denuo vos no.tertium no. vos habetis si emo ancillā et ipsa parit penes venditorem anteq̄ stipularer dari:et postea stipulor ancillā animo nouādi dari nō petam partum sed possum petere prima act.ex empt. si venditor fuit in mora:q: quod in nouatione nō trāsfertur p̄stino iure potest peti.vnde no.qd̄ non mutatur ꝛc.vt.C.de test.l.sancimus .et quia qd̄ in vno prohibet ꝛc.vt.s̄.de iudi.l. cum pretor.in princi. Or signori cōtra.l.istā est insistendū.et videt ꝙ hec lex non possit stare duabus ratiōibus.prima:lex ista inuit si sum stipulat⁹ fundum dari et vacuā possessionē tradi ꝙ videor stipulatus fruct⁹: sed.l.ista videt contra.s̄.de actio.emp.et vendi.l.ratio.§.j. ad qd̄ potest dici duobus modis:aut stipulor dari fundū .i. accipiētis fieri quo casu satis est ꝙ fundū tradat vt hic:aut sum stipulatus vacuam possessionē tradi:id est rē simpliciter tradi quo casu nō tenetur accipientis facere.vt.j.de verboꝝ obli.l.rē.quia q in vno grauatur.s̄ accipiētis fieri:in alio debet subleuari vt satis sit ꝙ fundum tradat:et ita ecōtra qui in vno subleuat.s.rem simpliciter tradi in alio d̄ onerari vt rē faciat accipientis . iuxta regulā qui in vno grauatur ꝛc.vt.s̄.de iureiuran.l.eū qui.et.s̄. ex q.cau. ma.l.j.in prin.vel potest dici secūdo modo et verius siue aliquis promittat rē dari tn̄:siue vacuā possessionē tradi tn̄ nō tenetur ad fructus:q: vbi p̄mittitur res dari liberatur accipiētis faciendo siue promittit vacuam possessionē tradēdo.vnde quia p̄mittit vnum tn̄ non veniūt fructus.vt in.l.cōtra.sed si p̄mittit duo s̄ fundū dari vacuā possessionem tradi.hic q: promittit duo tenetur ad fructus vt hic dicit.et hoc illa rōne q: v̄ba debent aliqd operari.vt.j.de leg.ij.l.si q̄n.vel potest dici tertio modo in.l.contra.fui stipulatus vacuā possessionē tradi nō animo nouādi.vn̄ veniunt fructus act.ex empto.et in.l.ista fui stipulatus vacuam possessionē tradi animo nouādi.vn̄ veniunt fructus in stipulatu act.vt in hac.l.in fi.et est hoc verū vbi nō sim stipulatus aio nouādi vacuam possessionē fundi mihi dari ꝙ nō peto fructus ex stipulatu.sed prima actione.puta act.ex empto.s.ante lit.cōte.vt in l.cōtra.sed lit.cōtes.bene veniunt fructus.vt.j.e.l.videamus.§.si actionē.Sed opponit et instatur ad.l.istā hic dicit ꝙ si tu p̄mittis mihi fundū dare tn̄ ad fructus nō teneris.itē si p̄mittis ancillam dare ad partū non teneris s̄.l.videt ɔtra.que videt dicere qui promittit dare bona nudā cām honoꝝ promittere non videt ergo videt promittere fructus.vt.j.de v̄bo.obli.l. in ɔuentionalibus.§.j.ad qd̄ vos ita dicetis . si quis promittit dare vel tradere fundum vel bona.nō videt promittere nudā cām honoꝝ vel fundi. immo plus vt si fundū non det vel tradat p̄stabit interesse.vt.j.de ver.obli.l.si fundū.et.s̄.e.l.j.non aūt d̄ intelligi vt videatur fructus promittere vt in.l.ista.et.C.e.l.fructib⁹. Tertio oppo.et instat et videt ɔ̄dicere.l.q̄ videt velle ꝙ q p̄mittit fundū ꝙ tenea-

tur ad fructus. ĩ. de verbo. obli. l. si filiusfami. §. j. ad qđ vos ita di cetis si promittis fundũ dare fructus qui sunt in fundo videris promittere. vt in. l. contra. sed fructus postea perceptos nõ videris promittere. vnde teneris ad eos demũ lit. contest. vt. s. e. l. ij. ꝛ l. in fideicõ. §. in his quoq; iudicijs.

Generaliter. Jn. l. ista ponit̃ q̃daz regula gñalis ꝛ est talis: in aliqua actiõe siue sit bone fidei siue stricti iuris non põt peti fruct⁹ pcipiẽdi ibonesti: q2 gñalr veniũt fructus q bo neste pcipi potuerunt [bone fidei iudiciũ] sub. marie: ꝛ idẽ i stricti iuris [nõ recipe pstationẽ.] scz pcipiẽdã nõ dico pceptã [cõtra bonos mores desideret.] vt ꝙ ibonestë potuit pcipi: ꝛ ponetz exẽ plũ in. l. ista in aut. bone fidei in peti. here. q̃ est bone fidei. vt. C. de peti. here. l. vlti. ecce si ꝯuenio te pet. here. ꝛ ita dico cur domũ istã nõ locauisti meretricib⁹ q2 habuisses maximã pẽsionẽ: dixisti inhonestũ erat: nũquid teneris in iudicio peti. here. de fructu percipiẽdo ibonestë: certe nõ: q2 ego istã pstationẽ ꝯ bonos mores desiderarẽ. sed si tu locasses meretricib⁹ bñ tenereris: q2 i domo bone stoꝝ viroꝝ plerũq; exercentur lupanaria. vt. s. de pet. here. l. ꝛ ancillarũ. in fi. ꝛ. l. si possessor. idẽ exẽplum est in aut. stricti iuris. vt rei ven. que est stricti iuris: q2 non cõnumeratur inter act. bone fidei. vnde si peto domũ de fructibus percipiẽdis inhoneste nõ teneris sed de perceptis sic. vt. s. de rei ven. l. fructus.

1 Ex diuturna pstatiõe vsurarũ psumit̃ ꝯcta obligatio sup vsuris ꝛ sup sorte ꝛ q̃tenus est necesse ad illã prestationẽ redigendam importat prestandi necessitatem. h. d.

2 Factũ defuncti nocet heredi vel alio successori vniuersali.

3 Pactũ nudũ q̃n producat actionem.

4 Stipulationũ alia exp̃ssa alia tacita ꝛ que sint.

1

Cum de in rẽ verso. † Signori materia huius. l. est valde notabilis ꝛ valde bona: ꝛ. l. ista difficilis reputatur tñ si aduertatis casum ex casu cetera alia erũt clara vobis q̃ dicẽtur circa. l. istã. ꝛ vult hoc dicere breuiter ꝛ in summa primo si allego sufficientẽ cãm pter quã dico pstãdas vsuras si nõ pbo sufficientẽ cãm sed diurnã prestationẽ psumit̃ ꝙ cã pcesserit. scdo dr̃ si allego aliqd mihi deberi ex cã pbabili ꝛ si nõ pbo cãm: sed probo ꝙ ppt illã cãm diu vsuras pstitit psumit̃ ꝙ causa precesserit ꝛ debeo obtinere: tñ vt iuuenes melius itelligãt no. casum i terminis. accessi ad iuriscõ. dñe mutuaui huo vel filio titij c. nõ ꝯ mac. senatuscõ. sed ẽm mac. senatuscon. vt sibi degenti studioꝝ cã: ꝛ mutuaui talẽ sũmã quaz nõ recusaret p̃na pietas: ista c. vsa fuerũt in rẽ titij q2 titi⁹ sciebat in rẽ suã vsam: q̃libet anno mihi creditori soluit legitimas vsuras longo tpe se viuo q̃s fueram stipulat⁹ a filio vel a huo: decessit iste titius relicto hr̃de ago cũ suo herede ꝛ peto. c. versa in rẽ titij. ꝛ dico ꝙ filius vel hu⁹ promisit mihi per stipu. annuas vsuras nõ probo ꝙ filius vel huus promisisset mihi ãnuas vsuras: sed pbo ꝙ titius longo tpe mihi prestitit vsuras nõ dubitat̃ a iudice de. c. soluẽdis q̃ mutuaui. sz dubitat an ad vsuras eius tpis qđ fluxit post mortẽ titij debeat ꝯdẽnare: ꝛ dubitat ista rõne q2 nõ probabã stipulationẽ iterpositam: sed probabã ꝙ diutius prestiterat vsuras se viuo. ad qđ rñdet iuriscõ. dicẽs hr̃dẽ esse ꝯdẽnandũ ad vsuras illi⁹ tpis qđ fluxit post mortẽ titij ꝛ ad hoc allegat duo impialia rescripta: pmũ est cũ impator Antonin⁹ ageret cũ hr̃de titij de in rẽ vso cũ hr̃de p̃ris vel dñi iperator antonin⁹ iõ decreuit in posterũ soluendas vsuras q2 eas lõgo tpe. i. decẽnio p̃r vel dñs pstitisset. Jtẽ allegat aliud rescptũ. ecce cũ qdã Flaui⁹ noĩe pmisisset pro filia sua antanagore dotẽ decies centena ꝛ sic mille et soluit vsuras singul' annis: postea cõfiscata fuerũt bona isti⁹ flauij ob crimẽ lese maiestatis. filia flauij q2 nõ erat heres p̃ris nec eẽ poterat ppt crimen cõmissum ꝛ celebratũ erat diuortiũ ita ꝙ dos ad eã redire debebat. vñ ipã petebat decies cẽtena. i. mille ꝛ petebat vsuras tpis qđ fluxit post mortẽ p̃ris nõ pbauit aliud nisi ꝙ p̃r lõgo tpe pstitit: ex hoc impator iudicauit ꝙ fiscus teneret̃ ad decies centena ꝛ sic ad mille ꝛ ad vsuras q̃ fluxerant post mortem p̃ris [ageret̃] mortuo p̃re vel dño ad sortez. i. ad. c. ꝛ ad. xxv. noĩe vsuraꝝ ꝛ dic act. stricti iuris certi condi. gñali ex mutuo q̃re dico stricti iur. q2 in bone fidei nõ est dubiũ q2 veniũt vsure ex tpe more vt. ĩ. e. l. mora. §. i bone fidei. ꝛ. C. e. l. in bone fidei. ꝛ. C. de act. emp. ꝛ vẽ. l. curabit. et. C. in q. cau. in iteg. rest. nõ est ne. l. in minor. [et vsurarũ qđ mouere tur] q2 creditor dicebat sibi a filio vel a huo vsuras pmissas p stipu. nõ tñ pbabat stip. iterpositã sz pbabat ꝙ titi⁹ lõgo tpe pstitit vsuras. [vsuras] in futurũ: nõ itelligatis pro tpe futuro sed pro tpe qđ fluxit post mortẽ p̃ris vel dñi: q2 rõne futuri tpis nõ posset. vt. s. e. l. j. §. j. ꝛ ibi dixi [longo tpe pstitisset] . i. pteritũ: vel põt legi scdo mõ soluẽdas pro tpe in quo solute non fuerũt post mortem p̃ris vel dñi: vel põt legi et exponi scdo mõ [pstitisset] in pterritũ se viuo ꝛ dic lõgo tpe. i. x. vel. xx. an. sicut in p̃scrip. dr̃. vt. C. de prescri. lon. tẽ. l. pe. et vlt. ꝛ isti. de vsuc. §. j. ita dr̃ lõgi tpis pstatio longa. vt. ĩ. plene dicã [iperatori q2 videt̃.] icipit aliud rescriptũ [antanagore] ppriũ nomẽ mulieris. [subiugata]. i. ꝯfiscata: q2 forte cõmiserat crimẽ lese maie. et sic bona deuoluunt̃ ad fiscũ nõ ad liberos. vt. C. ad. l. iul̃. ma. l. q̃sq̃s. [decies cẽtena]. i. mille [dotis noĩe] sub. ꝛ ei⁹ vsuras iussit nũerari. Et hec rõ q̃re iussit nũerari [ꝙ de ea p̃rem ꝛc.] alia l̃ra dicit ꝙ de ea partẽ: sed cõis littera est ꝙ de ea patrẽ [de ea] dico. s. dote [patrẽ]. s. antanag. pstitisset lõgo tpe se viuo [allegasset.] ac si apte dicat filia ita allegabat: dñe impator pat̃ meus pmisit marito meo dare mille et pmisit soluere vsuras dotis q̃ulq; cessaret in solutiõe: postea cessauit in solutione dotis et q̃libet anno soluit vsuras longo tpe: postea cõmisit crimẽ lese maiestatis ꝛ ita bona p̃ris mei fuerũt confiscata solutũ est m̃rimoniũ morte vel diuortio ꝛ sic dos mihi reddenda est: peto a fisco mille noĩe dotis nõ possum pbare ꝙ p̃r me⁹ promiserit mille ꝛ vsuras sed probaui ꝙ longo tpe pstitit vsuras ex hoc solo fuit ꝯdẽnatus fiscus ad dotẽ soluendã ꝛ ad vsuras q̃ fluxerũt post mortẽ flauij. Sed si hẽtis [ꝙ de ea partẽ] legetis ita litterã. [ꝙ de ea]. s. dote ptẽ prestitisset ꝛ dotis vsuras: sub. pstitisse allegasset. vñ ista filia allegabat duo. ꝙ p̃r ei⁹ pstiterat partẽ dotis ꝛ longo tpe pstiterat eius vsuras eoipso impator iussit fiscuz reliquã partẽ dotis pstare ꝛ vsuras eius. tertia l̃ra dicit. [qđ de ea parte]. i. decies centũ. i. mille. [pstitisses]. s. dotis vsuras se viuo longo tpe. Or signori anteq̃ pueniam⁹ ad alia subijciam⁹ rõnez hui⁹. l. q̃ est rõ q̃re si p̃r vel dñs pstitisset longo tpe vsuras se viuo ꝙ heres eius teneret̃ soluere. rñdeo q2 verisil'e est ꝙ fuerint pmisse q2 nemo psumit̃ iactare suũ. vt. ĩ. de pba. l. cũ indebito. in pñ. ꝛ maxime si erat diligens p̃rfami. vt. ĩ. e. l. q semisses. §. j. eadez rõ est in sequẽti rescripto vt si pstitit longo tpe vsuras dotis verisil'e est ꝙ dos erat pmissa pmissa rõe: q2 nemo ꝛc. Or signori vidistis rõnẽ huius. l. nõ dic mihi q̃re posui exẽplũ i terminis ꝙ mutuaui huo vt filio titij. c. ꝛ ita posui exẽplũ in mera act. stricti iuris: vt in certi cõdi. de mutuo. rñdeo q2 si in bone fidei act. posuissem exẽplũ vt q2 filius vel huus emisset sibi sine oi promissiõe venirẽt vsure ex tpe more: vt. ĩ. e. l. mora. §. in bone fidei. ꝛ dixi in l̃ra: sz dicet mihi aliqs vr̃m cũ mutuaui filio titij. c. nõne est locus macedoniano senatuscõ. vt. s. ad maced. l. j. ꝛ vbi est loc⁹ mace. nõ tenet̃ p̃r nec ad sortẽ nec ad vsuras. rñdeo vt dixi in casu non mutuaui ꝯ senatuscõ. mace. sz ẽm senatusc. mace. vt q2 mutuaui filio idigẽti studioꝝ cã ꝛc. vnde cessat macedõ. senatuscõ. vt. s. ad macedõ. l. itẽ si fili⁹. §. qđ dr̃. vel mutuaui filiofa. c. ꝛ postea p̃r ratũ habuit: nã sicut senatuscõ. mace. cessat si filiofa. mutuaui voluntate p̃ris: vt s. de mi. l. iij. §. vtrũ. ita si mutuaui filiofa. ignorante p̃re: ꝛ postea pater ratũ habuit q2 ratihabitio ꝛc. vt. C. ad mace. l. vlti. Or vidistis rõnẽ huius. l. ꝛ q̃re posui exẽplũ ita in terminis vt dixi in ca-

2 su. modo ex. l. ista colligetis duo magistralia ꝛ no. † primuz no. a ꝛ magistrale est ꝙ factuz[a] defuncti nocet heredi vel alio successori vniuersali: ꝛ hoc ideo q2 interptatione iuris eedẽ sunt psone: vt i aut. de iureiurã. amo. pre. in pñ. ꝛ. s. de euic. l. vendicãtẽ. ꝛ. l. seia. Jtẽ colligetis hic aliud no. ꝙ ex pterito facto capit̃ coniectura. ꝛ ad hoc est arg. C. ad. l. iul̃. de adul. l. si qui. ꝛ sic q retro fuit malus ꝛ hodie presumit̃ malus ꝛ ecõtra. vt. ĩ. de re. mi. l. nõ oẽs. §. a barbaris. Or signori instemus ad. l. istã ꝛ primo circa modũ ponẽdi casum. scdo ꝯtra mentẽ. ꝛ ista est bona rõ ideo ꝙ impator ita indicauit: certe videt̃ ꝙ nõ: q2 non exemplis sed legibus ꝛc. vt. C. de sen. ꝛ interlo. om. iu. l. nemo. ad qđ põt dici dupliciter: vt ibi dixi. si obijciat aliqs: iste s̃nie late fuerunt inter certas psonas quõ ad alias trahũtur cũ res inter alios acta ꝛc. vt. C. res inter alios act. in rubro et in nigro. rñ. res inter alios acta alijs nõ preiudicat cũ sententia nõ facit ius inter alios. sed vbi s̃nia facit ius iter alios nocet alijs q2 qđ principi placuit ꝛc. vt. s. de cõsti. prin. l. j. in pnc. modo ad mentẽ huius. l. instatur ꝛ opponit̃ ꝛ signãtur multa cõtraria. vos habetis in. l. ista ex eo ꝙ pater vel dñs lõgo tẽpore prestitit vsuras ꝙ tenet̃ eius heres: lex videt̃ cõtra. que dicit si nudo pacto conuenisti dare librã piperis: certe in his non tenet̃ heres tuus: vt. C. de pactis. l. si certis annis. ad quod vos dicetis pluribus modis. ꝛ vno modo sic in. l. cõtra. soluit non lõgo tẽpore qa soluit duobus vel tribus annis: ꝛ ideo in futurũ sibi nõ nocet in lege ista pater vel dñs soluit lõgo tẽpore vsuras. i. x. vel. xx. ex quo longo tempore soluit presumptio est ꝙ non soluisset nisi deberẽtur q2 nemo presumit̃ iactare pecunias ꝛc. vt. ĩ. de proba. cũ de indebito. in pnci. et maxime si erat diligẽs paterfa. vt. ĩ. e. l. q semisses. vel põt dici ꝙ petitor allegabat hic efficacẽ promissionẽ quia allegabat sibi a filio vel seruo promissam et allegabat ꝙ pater vel dominus lõgo tẽpore prestitit nõ potuit probare stipula. itercessisse: sed probauit ꝙ soluz longo tempore ꝛc. in. l. cõtra. allegabat inefficacẽ: quia allegabat nudo pacto promissam vnde siue pbat tribus vel duobus annis solutas siue lõgo tẽpore: id est. x. vel. xx. non tenet̃ soluere in posterũ: vel dic aliter vt dixi in. l. cõtra. Sed denuo ad legẽ istam opponit̃ ꝛ videt̃. l. ꝯtra. q2 lex dicit ꝙ si debitor soluat creditori aliquot annis vsuras quas nõ debebat: non tenetur

a Factuz defũcti nocet. Adde ꝙ factum defũcti maioꝝ nõ retractat̃ ex persona heredis minoris: vt notat bar. in. l. ij. C. de his quib⁹ vt indignis.

tenetur postea soluere:vt.C.e.l.creditor.ad qd vos dicetis duobus modis.et vno modo sic:ibi vsure que nõ debebãtur fuerũt solute aliquot annis paucis tñ vt duobus:hic fuerũt solute longo tpe: id est.x.vel.xx.vnde in futurũ debenť.vel põt dici scdo mõ et melius:vt.l.3.intelligatur cũ creditor allegat solã diurnã prestationem.vt qz dicit q tu debitor in preteritũ prestitisti vsuras volo q soluas in futurũ quo casu nõ teneť soluere:qz tps non est modus inducẽde et c.vt.s.dixi.l.ista dicit cũ creditor allegat cãm efficacem qz dicit q filius vel seruus pmisit vsuras et pr vel dñs longo tpe eas prestitit quo casu si non pbat stipul.interpositaz sed probat q longo tpe pater vel dñs prestitit bene teneť heres pris vel dñi:qz non est verisimile q essent solute nisi essent pmisse:qa nemo psumitur et c.vt.s.dictum est.Sed denuo ad.l.istã opponitur et videť.l.3.que videtur velle si libertus soluit aliquot annis operas sibi nõ impositas qd nõ piudicatur ei vt in futurũ pstet: vt.j.de oper.li.l.operis nõ impositis.ad qd qdam dixerunt si solute sunt opere minus biẽnio nõ nocet ei si plus sic:et pro hoc induxerunt in ar.C.de fideicõ.l.j.sed hec sol.non est bona:qz tẽpus non est modus tollende vel inducende obligationis:vt.j.de act. et obli.l.obligationũ fere.§.placet.quare vos dicetis q in.l.contra.patronus nõ allegat opas impositas:sed allegabat q libertus aliquot annis opas prestitit:sed hic creditor allegabat iterpositã stipulationẽ et prestationẽ efficacẽ.et ad sol.hoz.3.et vt plene liqueat articulus iste ita distinguendũ est:vt ɔsueui dis.C.de pac.l.si certis annis.et ita Jo.dis.et ex ista dist.multe aĩe hominuz perdite sunt.vñ bonũ est scire vt aliqs vtatur in bonã partem:et distinguo sic:cũ peto ab aliquo vt soluat aliquot annis vel vsuras vel opas vel librã piperis.aut allego solã diurnã solutionẽ et c. dic vt in dis.quã feci.C.de pac.l.si certis annis.videlz aut allegat cãm efficacẽ aut inefficacẽ.si allegat solã diurnã so.qz dicit ita q tu rusticus soluisti.x.vel.xx.annis annuatim librã piperis et nũc nõ soluis:iõ peto vt cõdẽneris ad soluendũ in futurũ:hic nõ allego cãm qz pmisisti per stipu.sed solũ diurnã pstationẽ.itez si dico qz soluisti.x.an.vsuras.ideo peto vt prestes in futurũ:hic si allegas solã diurnã pstationẽ non aũt cãm nõ ex hoc q pstitit longo tpe dz condẽnari in futurũ:et ideo qz tps nõ est modus tollende obligatiõis:multofortius nec iducẽde.vt.j.de act.et obli.l.obligationũ.§.placet.cũ per mores et c.vt.j.de act.et obli.l.arrianus.et ita intelligunť.C.e.l.creditor.j.de ope.lib.l.operis nõ ipositis.qz in.ll.illis nõ allegatur cã vt dixi.modo custodiatis hic:qz est verũ q si aliqs allegat solã diurnã nõ ex eo q longo tpe vel lõgissimo facta est solutio in pteritũ dz fieri in futuruz:nisi aliqs allegaret tanti tpis cuius nõ extat memoria et pbaret:ex hoc teneť prestare in futurũ:vt.j.de aqua plu.ar.l.in summa.§.itẽ si labeonez.et j.de pba.l.si arbiter.vel põt dici q ille.ll.vẽdicant sibi locũ i fuit. nõ in annuis psatiõibus:si aũt aliqs allegat diurnã pstationẽ et cãm inefficacẽ.verbi grã.qz nudo pacto pmisisti annuatim librã piperis et longo tpe soluisti.ideo peto vt cogaris in futurũ:certe audiendus nõ fum.i.nõ cogeris soluere in futurũ ex quo allego
3 inefficacẽ cãm vt nudum pactum† qz ex nudo pacto non datur
a actio[a]:nisi sit efficax ad agendũ.C.loc.l.sit.et sic intelligiť.l.si certis.C.de pac.fallit in casu.C.de fideicõ.l.j.fauore alimentor.et vltimarũ voluntatũ.si aũt allegat cãm efficacẽ et diurnã pstationẽ. verbi grã:qz pmisisti per stipulationẽ soluere vsuras annuatim vel librã piperis:et longo tpe pmisisti iõ peto vt cogaris soluere i futurũ hic si probat actor vtrũq siue pbat diurnã pstationez qa presumptio est vt nemo sit ita resupinus et c.vt.j.de pba.l.cũ idebito.et sic dz intelligi.l.nostra.et.s.si ser.ven.l.si diuturno.et.j.de aqua plu.ar.l.j.§.si.et.C.de agri.et cen.l.cũ satis.nã in.l.nr̃a allegabat creditor vtrũqz.ex isto vltimo mẽbro distinctiõis mlta mala cõmissa sunt:qz hodie maximi viri et aduocati ita suppeditant sibi rusticos vt qz rusticus portat exẽnia vt captet beniuolẽtiam aduocati et potẽtis viri.volũt potẽtes et aduocati qñ cessant rustici in soluendo et petũt qz pdecessores tui vel tu longo tpe pstitisti et mõ non facis:ideo peto vt cõdẽneris in futurũ tuis tpibus et ita allegant cãm efficacẽ.vnde ille ɔdẽnať.et ad hoc est arg.s.si ser.ven.l.barõ.et.l.egi.et.s.de iudic.l.in oibus.tñ q hoc faciũt male faciunt et peccãt mortaliť qz calũniose experiunť.verũtñ si rusticus cautus est ab isto vltimo mẽbro ita debebit se dfendere qz calũniose allegať cã ipse dz pbare ipse vincet.vt arg.j.de acq.pos.l. qui iuť.et arg.s.de pac.l.iurisgẽ.§.qd fere.j.ar.pdictar.ll.l.creditor.et.l.operis nõ ipositis.et quõ probabit ipse:ex qlitate facti qa ipse pbabit quõ veniebat ad aduocatũ dicens:ego do vobis ista exẽnia non cã debiti exsoluendi:sed qz nolo ius hr̃e in annuũ.vñ ex his q pbabit libertatis cãm:vt ar.s.qui.mo.pig.vel hypoth. sol.l.si debitor.§.j.et sm hanc determinationẽ intelligo decretalẽ illã extra de cẽsi.c.cũ puenit.Dz signori sup hac.l.ɔsueui formare plures qõnes et statiz q̃ro q̃ dr lõga pstatio siue diuturna.Ad qd quidã dixerũt longa pstatio siue diuturna dr q̃ facta est tribus annis.vt arg.C.de fideicõmis.l.j.alij dixerũt q longinq pstatio siue diuturna dr q̃ facta est tãto tpe cuius nõ extat memoria.vt arg. j.de aqua plu.arc.l.hoc iure.§.diutius.Sed signori verius est vt dicamus sm Jo.et Azo.q lõginq siue diurna pstatio est decẽnij mltofortius.xx.vel.xxx.qz itelligatis cũ cã efficax seu sufficiẽs allegať qd ex eo appet:qz h logť iuriscõ.cũ pr vl dñs lõgo tpe pstitit vsuras:et longũ tps dr.x.vel.xx.vt insti.de vsufr.in pri.et.C.d vsucapi.trãsfor.l.j.et.C.de prescri.lõ.tẽp.x.vel.xx.in pri.in ipsa rub.et l.pe.et vl.et diu dr fieri qd decẽnio fit vel.xx.vt.j.q et a qui.cau.l.si deicõ.libertas.§.aristo.non ob.C.de fideicõ.l.j.qz ibi est spãle fauore alimẽtor et vltimarũ voluntatũ:vt si aliqs legat in testõ vel in codicillis alimẽta annuatim et heres soluit triẽnio qz cogitur soluere in futur.vñ si est ibi spãle nõ dz trahi ad ɔsequẽtiã i alijs casibus.vt argu.j.de reg.iur.l.in testamentis.sic dr aliqs ɔducere a dño modicũ tps si ɔduxit.x.vel.xx.vt.s.si agervecti.vel emp. pe.l.j.Sed denuo q̃ro qd dcm est in vsuris obtinet ne idẽ in alijs annuis pstatiõibus et etiã in decimis vt si etiaz allegat decimas sibi pmissas et pbat diuturnã pstationẽ:sed nõ probat stipulõnẽ intercessisse:erit ne idẽ.certe sic:qz de silibus ad silia procedendũ est.et que est rõ in vsuris.s.q nemo presumiť ita resupinus et c.eadem rõ est in decimis:et vbi in diuersis et c.vt.s.ad le.aqli.l.illud. Sed denuo q̃ro qd in seruitutibus q̃ hñt cãm interpolatã vt seruitutes vie itineris vel actus que nõ pñt pscribi nisi tãto tpe cuius in ɔriũ nõ extat memoria.vt s de fuitu.l.seruitutes.sub.erit ne idẽ qd in vsuris:si allego pmissionẽ mihi factã per stipulationẽ et eã non probo:sed pbo me vsum p diurnũ tps:certe erit idẽ.argu.huius.l.et.s.si ser.ven.l.si qs diuturno.Sed denuo q̃ro quid in vsufruc.allego q cõstituisti mihi vsumfru.in fundo tuo ex cã emptiõis:et dico me longo tpe vsumfruc.habuisse:nõ pbo ex causa emptionis ɔstitutũ vel stipulatiõis:qz his modis bz cõstitui vsufru.vt.s.de vsufruc.l.iij.sz pbo q lõgo tpe pcepi vsumfr.nũquid idẽ dicẽdũ qd in vsuris:certe sic.si allego vsumfru.ɔstitutũ: secus si nõ allego vsumfru.ɔstitutũ.vt.j.de vsuc.l.iusto.§.nõ mutat:nec ob.q vsufru.bz cãm iterpollatã.vñ non pscribiť lõgo tpe. vt.C.de lõg.tẽpo.pscri.l.pe.et vl.et.j.de vsuc.l.iusto.§.nõ mutat.qz illud est verũ si nõ allego vsumfru.ɔstitutũ:pbo tñ diuturnã prestationẽ.Sed denuo q̃ro qd in fuitute hoĩs et aduocati et aduertatis h:qz de hoc fuit qd in ciuitate ista.ponamus ergo:allego te seruũ meũ esse.i.de ancilla mea natũ:et allego q fuilia ministeria longo tpe pstitisti:nũqd ex hoc possum te in seruitutẽ vendicare vt mihi seruilia exhibeas ministeria:dixerũt qdã q sic:qz in annuis pstationibus et fuitutibus sufficit allegare cãm debẽdi et pbare vsum.arg.huius.l.et ar.palle.l.s.si fuitus.vẽ.l.si qs diuturno.Jtez pse allegãt si pstitisti longo tpe fuilia ministeria debes psumi talis vt exteriora idicãt.vnde nisi pbes te liberũ eris fuus: et pstabis seruilia misteria.vt ar.s.ad maceõ.l.ij.et.j.de iniur.l.itẽ apud labeonẽ.§.si qs vgĩnẽ.et.C.de ser.expor.l.si qs ea lege.in fi. Jtẽ pro ista opi.videť facere qdã antiq gl.scripta.C.de inge.ma. l.ij.que aliq iura nõ allegat:sz in qõne ista ɔdicendũ est q si allego te seruũ meũ esse et probo q fuilia misteria longo tpe pstitisti q nõ ppterea in petitorio iudicio debeo vincere:vt.C.de lõ.tẽp. prescri.q pro li.nõ aduer.li.l.vlti.et qz in dubijs fauemus libertatibus.vt.s.d ali.mu.iu.cã fac.l.j.nec ẽ sufficiẽs pbatio q lõgo tẽpore pstitisti fuilia misteria qz qñqz liberi hoĩes pstant:vt.s.de vsu et ha.l.si hoiem.nec ob.ll.allegate in ɔ.qz rñ.vt plene dixi.C.de pba.l.ad pbationẽ fuitutis.vbi istã qõnẽ formaui.odo.Jtẽ non ob.si dicas cur aliud in supradictis qõnibus:qz rñ.nõ dz ita dici in fuitute psone:qz cã liberalis eqparať criminali.vñ sicut in cã crimiali reqrũtur pbatiões luce clariores.vt.C.de pba.l.sciãt cũcti.ita in cã liberali.Sed denuo q̃ro hic:cũ aliqs allegat cãm efficacem seu sufficientẽ et eã nõ probat:pbat tñ diurnã pstationẽ ex vi cuius stipulationis ageť et que act.oriť hic:et si nulla actio oriť non põt agi qz nemo sine act.experitur.vt.j.de admi.tu.l.q̃tiẽs.
4 §.itẽ si tpali.rñ.ageť ex vi tacite stipulatiõis† qz stipulationum alia expressa alia tacita:expressa stipulatio est si dico qz pmisisti per stipu.annuas vsuras et allego q pstitisti longo tẽpore.et hec duo probo hic bz locũ directa.vnde ago incerti ɔdi.ex stipu.si deductũ est incertũ in stip.als certi cõdi.ex stipu.si deductũ est certum:vt insti.de ver.obli.in pn.est psumpta stipulatio si allego ex stipu.te pmisisse vsuras et diurnã prestationẽ hic si non probo stipu.interpositã sed probo diuturnã prestationẽ hic nõ agetur expressa stipu.sed ex tacita:qz presumitur ex quo longo tpe prestitisti q stipulatio intercesserit et psumiť ex duobus intercessisse:vel qz scriptum est te promisisse non tamẽ inuenitur q pcessit interrogatio:tñ presumitur intercessisse.vt.C.e.l.j.et.j.de verbo.oblig.l. sciendũ.itẽ psumiť ex alio intercessisse ex eo q lõgo tempore prestitisti:qz nemo presumitur et c.vt.j.de proba.l.cũ de indebito.

Ebitor. Jn.l.ista dr:tu debebas mihi.c.sub vsuris:obtulisti mihi illa.c.cũ vsuris preteriti tpis nolui recipere:tu illã pecuniam ɔsignasti et deposuisti:nũquid ex illa die teneris ad vsuras:

[a] Nõ datur actio.Quid sit pactũ nuduz:et quonã pacto ex eo oriatur actio late tradit domi nus Alexan.in consi.clviij.icip.viso dcõ themate.in.ij.volu.

certe non: sed quid tu obtulisti ⁊ deposuisti ⁊ ita in deposito fuit per annū: elapso anno peto pecuniā vt soluas: tu facis moram in soluēdo: nūquid ex tpe vltime more current vsure: certe sic: qꝛ vltima mora nocet. [debitor vsurarius]. i. qui debebat pecuniā sub vsuris [pecuniā obtulit solidā] cū pteritis vsuris qꝛ sicut pticularis solutio nō liberat debitorē: vt. ī. e. ita particularis oblatio nō liberat debitorez ab vsuris: vt. C. e. l. obsignatione. ⁊ intelligatis obtulit. s. ꝯgruo tpe [ac deposuisset] i ede sacra. vt. C. e. l. acceptā. ⁊. ī. de vsu. pu. l. vl. [vsurarū]. i. nō currūt vsure. vt arg. s. e. l. j. i fi. ⁊. C. e. l. ij. ⁊. l. si pro pte. ⁊. l. si creditrici. ⁊. C. de vsu. pu. l. vl. [qđ si] incipit scōm dcm̄. [postea] elapso anno ex die depositiōis [ꝗuentus]. s. debitor [nō erūt.] imo currētvsure: qꝛ in vsus suos postea cōuertit. vt. C. e. l. acceptā. in fi. ideo qꝛ vltima mora nocet. vt. s̄. de peri. ⁊ cōmo. rei ven. l. illud. ⁊. s̄. de ar. l. celsus. in fi. cum. l. seq.

Quis per fideicō. relictis.

Jn. l. ista dr̄: si testator in testō vel codicillo suo p fideicō. mihi reliqt eq̄s suas: si hr̄s est in mora soluēdi eq̄s tenebit̄ ad pmū fetū velut fructū. ad scōm fetū tenebit̄ vt ad cām ⁊ ad vlteriorē sicut tenet̄ ptus ancille nō vt fruct⁹ sꝫ vt cā [eqs] i. equabus qđ ex eo apparet qꝛ. ī. loqtur de fetu: ⁊ sic masculinū resoluit̄ in femininū. vt. ī. de vb. sig. l. j. ⁊ sllem expositionē hētis ī. eo. l. equis. [fetus qꝫ]. s. pmus [sed fetus scōs]. q. d. nō solū primus imo oīs fetus post primū siue fuit scōs siue terti⁹ siue quartus: vt i scōis nup. dr̄. C. de secū. nup. l. si qs a pore. ℌ. talē [vt cuꝫ] i. cōmoditas: qꝛ fructus esse nō pōt. ⁊ sub. prestat̄ [sicut part⁹ mulieris]. i. ancille. sub. prestat̄: non vt fructus sed vt cā ex tpe more. vt. s̄. qđ me. cā. l. sed ⁊ partus. ⁊. C. de vsur. ⁊ fruc. leg. l. j. ⁊. ij. ⁊ ad hanc legē per oīa concor. ī. e. l. partum. ⁊. l. equis.

1 ☞ Stiplō vsurarū in eo qđ est vltra legitimū modū nō valet.

1 ## Pecunie fenebris.

† Jn pn̄. hui⁹. l. ponit̄ casus tal': mutuaui tibi. c. ⁊ ita dixi si ista. c. non reddes vsq ad annū pmittis mihi dare. cc. noīe pene: dixisti tu sic: et ita fui stipulatus sortē ⁊ tantūdē mihi reddi vꝫ ne hec stipulatio vsurarū. rn̄det̄ ꝙ excedit legitimū modū vsurarū: ⁊ ideo nō pōt tota cōmitti sꝫ vsq ad legitimū modū pōt cōmitti. q̄ten⁹ aūt excedit legitimū modū vsurarū peti nō pōt [legitime] legitima vsura est. vt. C. e. l. eos q. ℌ. j. ⁊. ij. ⁊ cētesima vsura nō pōt stipulari nisi in casib⁹ vt in nautico fenore [hēbit] vsqꝫ ad legitimū modū vsurarū. vn̄ hētis in. l. ista vt dixi in casu. vn̄ not. siue sum stipulatus vsurā siue penā vltra legitimū modū vsurar reducit̄ ad ltimū modū vsurarū. vt dixi. s̄. de act. emp. ⁊ vē. l. iul. ℌ. ibidē. Jtē no. hic: si stipulor a te vsuras vltra legitimū modū vsurarū nō teneris nisi vsqꝫ ad legitimū modū vsurar ex quo colligit̄ ꝙ vtile p iutile nō vitiatur. vt. ī. e. l. vsuras. ⁊. l. placuit. ⁊. ī. de iure do. l. siue gn̄alis.

Usurarū stipulatio.

Jn. ℌ. isto ponitur casus i q̄ stiplō vsurarū cōmittit̄ ēt si debitor nō interpellet ⁊ est talis: mutuaui tibi. c. fui stipulat⁹ minores vsuras ponam⁹ trientē: ⁊ si nō solueres miores ad diē fui stipulat⁹ maiores ponam⁹ semisses hoc casu: si nō soluis ad diē sine oī interpellatione teneris ad maiores: qꝛ dies pro hoīe iterpellat. verūtn̄ si ego creditor decedo sine hr̄de vel hr̄de relicto: hr̄s tn̄ me⁹ nō inuenit̄: ⁊ sic nō inenit̄ cui soluas miores nō videris eē in mora: ⁊ iō si pmisisti maiores: si miores nō solueres ad diē nō teneris ad maiores: iō qꝛ si hr̄s me⁹ postea petat maiores obstabit ei doli exceptio [stiplō]. s. interposita itra legitimū modū [nō ꝗueniat̄] i iudicio vel extra: qꝛ vbū ꝗueniēdi ad id qđ fit in iudicio refert̄: vt. s̄. e. l. j. ℌ. pap. [em̄ pena] in fraudē vsurar [pmittit̄] vsqꝫ ad legitimū modū. vn̄ no. hic aliqn̄ sine ꝗuentiōe stiplō vsurarū maior cōmittit̄ qꝛ videt̄ dies pro hoīe iterpellare: vt. ī. e. l. cū qdā. in pn̄. ⁊. ī. de act. ⁊ obli. l. traiectitie. ⁊. C. e. l. aduersus. [si tn̄.] modo icipit scōs casus [cui pecunia]. s. cū minorib⁹ vsuris [solueret̄] vt. s̄. de euic. l. si dictū [opponit̄] ideo qꝛ in mora nō videt̄ fuisse: ⁊ hoc qđ dicit̄ in fi. huius. ℌ. videt̄ esse veruꝫ ex parte creditoris: sec⁹ tn̄ est ex parte debitoris: ⁊ sic soluit̄ ꝯ. ar. ī. de nau. fe. l. vl. ⁊. ī. de vbo. obli. l. ad diē. ⁊ dixi. s̄. de ar. l. celsus. ℌ. vlti.

Partū post litē.

Jn. l. ista ponit̄ casus talis: tu pmisisti ancillam ⁊ fuisti in mora dādi mihi ancillā: mō q̄rit̄ vtruꝫ part⁹ edit⁹ debeat venire in ꝯdēnationē iure actiōis: an iudicis offō: ⁊ rn̄det̄ si part⁹ est edit⁹ post lit. ꝯtes. ēt sine oī petitione iudex ad partū ꝯdēnabit te: sꝫ si ptus est edit⁹ an̄ lit. ꝯtes. iudex nō ꝯdēnabit te ad partū nisi petat̄ [post lit. ꝯte.] sup ancilla que petebat̄ [restituere dꝫ] sub. iudicis offō ēt sine oī petitiōe. [mr̄]. i. ancilla [egisset]. i. petit⁹ fuisset. vn̄ no. ꝙ ea q̄ accidūt an̄ lit. ꝯte. nō spectāt ad iudicis offm̄. vn̄ si noīatim nō sint petita veniunt iudicis officio: vt. ī. de aq̄ plu. ar. l. si tertius. ℌ. de officio. et s̄. de edil. edic. l. ediles. ℌ. item sciendū. secus si accideret sup aliq̄ extraneo. vt. s̄. de iud. l. non pōt. ⁊. l. solemus. ⁊ ibi dixi: inde est ꝙ si teneris ad ancillā act. bone fidei vel q̄si: si partus edat̄ post lit. ꝯte. venit in cōdēnatione etiā si noīatim partus nō sit petitus: sꝫ si ante lit. cōte. sit editus nō venit in ꝯdēnatione nisi nominatim petatur vt hic. ⁊. C. de lib. cau. l. vltima.

1 ☞ Cōpensatio dāni pueniētis ex culpa administratoris cū lucro pueniēte ex lege vel ꝯsuetudine lꝫ ppt̄ ipsi⁹ ꝯctū sꝫ cū pueniēte ex contractu ⁊ diligentia administratoris sic. h. d. ⁊ in pmo casu nō fuerunt maiores vsure in stipulatione deducte in scōo sic.

1 ## Gaius seius.

Jn. l. ista ponit̄ casus talis: quidā gaius seius noīe gerebat negocia publica ⁊ pecuniā publicaꝫ fenori dedit sub vsuris soluendā: erat cōsuetudo in regione illa ꝙ minoribus vsuris nō solutis ad diē deberent̄ maiores: iste gai⁹ seius a qbusdā debitoribus nō soluētibus minores vsuras maiores vsuras exegit: ita ꝙ facta computatione respublica hꝫ tantū quātum hēre debet: nūquid si gaius seius ꝗueniat̄ poterit cōpēsare minores vsuras cū maioribus: rn̄det̄ si gaius seius fuit stipulatus maiores ⁊ fuit in culpa exigendi hic maiores vsure non debent cōpensari cū illis q̄ debebant̄ solui ⁊ nō sūt solute: sꝫ si nō fuit in culpa exigendi respub. maiores vsuras sibi dꝫ computare in minores nisi respu. vellet in se suscipere periculū noium: eadeꝫ distinctio que fit in administratore reipubli. eadē ⁊ in tutoribus ⁊ in cura. dꝫ fieri. [rēpublicā]. i. romanorū. [sub vsuris solutis] i. cōsuetis in illa regione [nō illatis]. s. non solutis [intulerunt] qꝛ ad diē minores nō soluerunt [cōpetebat]. i. debebat [pene nomine]. i. vsurarū nomine: ⁊ sumitur hic pena iprope: pprie enim est vsura que soluit̄ habito respectu ad tēpus sed proprie est pena que soluitur nō habito respectu ad tēpus: vt. s̄. de nego. gest. l. q sine vsuris [ipsi seio] gestori reipu. [respōdet̄] ecce determinatio [si gaius seius] q erat gestor reipublice [esset] sub. ⁊ in culpa exigendi esset: vel stipulatus esset: ⁊ hanc stipu. respu. ratam non habuisset [acquisiuit] ⁊ ita approbauit respublica quod fecit gaius seius vel gaius seius nō fuit in culpa. [si parata.] alia littera dicit si nō sit parata. [eadē fere in tutoribus Marcellus refert] iō dicit fere qꝛ in aliquo est dr̄ia: qꝛ si tut. vel cur. cōuertit pecuniam pupilli vel adulti in vsus suos tenet̄ ad centesimā vsurā: vt. ī. de administra. tuto. l. non existimo. sed administrator tenetur solūmodo ad vsuram legitimam: vt. s̄. de nego. gest. l. qui sine vsuris. Dr̄ signori q̄rit̄ que est distinctio hui⁹. l. ⁊ certe sicut dixi in casu ⁊ tetigi in lr̄a est duplex ⁊ vna est talis: si gaius seius mutuauit pecuniam publicā sub vsuris solitis ⁊c. vt dixi in casu: hec est ratio huius. l. qꝛ nō dꝫ alteri per alterū iniqua conditio afferri: vt. ī. de regu. iur. l. nō debet. ⁊ ad hanc dis. facit. ī. de admi. tuto. l. tutor q. ℌ. vt in ceteris. pōt bene trahi hec disti. aliter ꝙ dixi in casu sicut est in pupillo qui hꝫ q̄dā noīa que sunt idonea ⁊ q̄dā non: nā dꝫ oīa approbare vel oīa iprobare: vt. ī. de admi. tu. l. cū querit̄. idem in administratore reipub. hic si respublica nō approbat noīa cōtracta ab administratore indubitāter nō poterit dicere computa maiores vsuras sed minores nō solutas: sed si respublica approbet noīa illor qui soluerūt maiores ⁊ non noīa eor qui soluerunt minores: hoc sibi facere nō licet: vnde debet cōpensare maiores vsuras in illis minoribus que non sunt solute.

1 ☞ Usurarum ⁊ pene prestationem diuersa negligentia attn̄ mora diuidit.

1 ## Seia mutuam pecuniā accepit.

† Jn. l. ista ponit̄ talis casus: q̄daꝫ mulier seia noīe accepit mutuo pecuniā a septitio ⁊ ita cōuenit ꝙ de illis. c. solueret. xx. primo mēse: scōo mēse alia. xx. ⁊ sic de singulis. ⁊ fuit dictū si seia primo mēse nō solueret. xx. ꝙ teneret̄ ad maiores vsuras fuit etiā adiectū ꝙ sua quaqꝫ die partes pecunie solui deberent: al's deberent̄ maiores vsure: postea seia nō soluit prima. xx. sua die: ⁊ ita tenet̄ ad maiores. vnde ipsa soluit. xx. et maiores vsuras: postea singulis diebus soluit suas partes: nūqđ ad maiores vsuras tenet̄: certe nō: quia illa vltima clausula si sua quaqꝫ die nō soluerētur ptes pecunie deberent solui maiores: dꝫ intelligi diuisim ⁊ separatim [seia]. s. debitrix [sua quaqꝫ]. i. qlibet die ponamus quolibet mēse [suprascripte] vt minores. [si p singulas pēsiones]. i. per singulos mēses [pristina stipulatio] p primo mēse [eius pēsiōis noīe]. i. eius mēsis [paulus rn̄dit plures ꝯditiones.] qꝛ. v. vt exēplificaui [pensionū]. i. pstationū. vn̄ ad maiores vsuras tenet̄ pro primis nō solutis nō pro alijs vltimis nō solutis. Dr̄ signori vt itelligatis bene l. istā recurretis ad quādam breuē diuisionē logicalē ⁊ non legaleꝫ: si mutuo. c. mihi reddenda per diuersa tpa refert si ita dico si qua pecunia nō erit soluta sua die: tunc maiores vsuras debeas: hoc refert̄ ad omnes solutiones diuersor tempor: qꝛ istud signū si qua est particulare: sed si mutuo tibi centū reddenda per diuersa tēpora ⁊ ita dico nisi sua quaqꝫ die pecunia soluta erit debeantur maiores vsure quisquis est signū vniuersale: vnde necesse est ꝙ cessatū sit in omnibus

nibus solutiōib⁹ nō in vna. ⁊ ad hoc facit. s. de pig. act. l. si necessarias. §. si annua. q2 qsquis est signū vniuersale. vt. j. de he. insti. l. hoc articulo. ⁊ C. de pac. l. si creditores.

☞ Creditor recipiendo sponte minores vsuras per longū tps videtur remittere maiores.

Cui semisses vsuras. †In princ. huius. l. dr: si mutuaui tibi. c. ⁊ pmisisti dare annuas vsuras. i. x. deñ. de libra soluisti minores vsuras. i. qttuor deñ. de libra. vnde cū deberes soluere. x. den. d libra soluisti qttuor p multos annos: nūqd videor tibi tacite fecisse pactū de maiorib⁹ vsuris non petēdis. rñdet q sic: si ex certa scia recepi minores ⁊ ideo si volo petere maiores repellor doli excep. vel exceptio. taciti pacti [q semisses]. i. x. dena. de libra. vt. C. e. l. eos q. §. j. ⁊ ij. [pmisit] p pecunia quā mutuo accepat [minores]. i. qttuor dena. de lib. vt i preal le. l. C. e. eos q. §. j. ⁊ ij. [obstare excep.] sub. doli vel taciti pacti. vñ no. h: si debētur creditori maiores vsure: ⁊ ipse petit minores tacite videt fieri pactū de petendis minoribus vt hic. ⁊ C. eo. l. aduersus. ⁊ ideo si creditor petit maiores repellitur doli excep. si non est parens vel patronus: al's excep. taciti pacti. vt. j. de do. excep. l. apō. §. aduersus hec. ⁊ de tacito pacto habuistis. s. de pactis. l. labeo. ⁊ C. de pactis. l. post venditionem.

☞ Gestor non tenetur ad vsuras pro pecunia ociosa nisi dñs consueuerit fenerare.

Quesitū est. †In. §. isto dr: tu cepisti gerere negocia mea sine mādato vel cū mādato inuenisti pecuniā in bonis meis ⁊ eā fenori nō dedisti: nūqd teneris eo noie act. neg. ge. vel mādati. rñdet q nō: si ego dñs nō erā solitus fenerare: al's tenereris act. neg. ge. vel mādati si fenori nō dedisti. [p pecunia ociosa] hoc est nō fenori data. [fenerauit]. i. fenerare ↄsueuit [pstare]. s. dño in act. neg ge. vel mādati. secus tñ si dñs erat solit⁹ fenerare q2 tūc tenet act. neg. ge. vel mā. si nō fenerauit. ⁊ ita no. hic ↄsuetudinē psonæ spectandā esse ⁊ ad hoc accedit. j. de testis. l. heredes palā. §. sed ⁊ si notā. ⁊ j. de leg. j. l. si huius pluriū. in fi. ⁊ l. seq. Itē no. q ex. §. isto colligebat. d. Jo. talē distictionē: si mutuo tibi. c. ⁊ stipulor penā si ad diē nō soluas vltra legitimū modū vsurarū si eram solitus pecuniā fenerare cōmittit stipulatio vsqz ad legitimū modū tm. vt. s. e. l. pecunie fenebris. aut nō eram solitus fenerare: ⁊ tunc cōmittit insolidum pena. vt insti. de inuti. stipu. §. alteri. sed certe hec nō est bona distinctio: ⁊ ideo nos aliter distinguem⁹ q2 aut adijcit pena quātitati: ⁊ tunc intelligitur factū in fraudē vsurarū ⁊ nō exigit nisi vsqz ad legitimum modū vsurarū: aut adijcit facto ⁊ tūc insolidū cōmittitur quātacūqz sit: vt plene no. s. de act. emp. ⁊ ven. l. iul. §. ibidem.

Paulus rñdit. In pn. hui⁹. l. dr: si testator legat mihi ancillas et heres est in mora soluēdi ancillas legatas ex tpe more nedū tenet ad ancillas: imo ad partū ancillarū [mora in soluēdo fideicō. facta.] q2 nō hēbat iustā cām nō soluēdi. vt s. e. l. i fideicō. [restituēdos] q2 actio legati sortit cām bone fidei. vt. C. ex q cau. ma. in ite. res. l. in minorū psona. secus si hēret heres iustam cām nō soluēdi. vt. j. e. l. si quis solutionē. ⁊ l. equis.

Heres. In. §. isto dr: qdā fecit testm ⁊ instituit te heredē. ⁊ rogauit te vt hereditatē sine redditu mihi restitueres post mortē tuā: nūquid partus ancillarū nati te viuo sūt mihi restituēdi. certe nō. idē est etiā si aliqs est rogatus ancillā restituere q2 partū natū anteqz fideicō. debeat restituere nō tenetur [heres]. s. institutus. [sine redditu]. i. sine fructu [vel sine redditu]. i. res. principales nō accessiones rerū pncipaliū [hereditatē restituere]. s. titio [ante diē fideicō. cedentē] hoc est anteqz heres decederet. vt. C. de cadu. tol. l. vnica. §. sin autē. secus in natis post diē fideicō. cedentē. vt. j. ad treb. l. in fideicō. ⁊ l. mulier. §. nō em. [Neratius libro. j. ita refert eū qui.] qdam hñt hic pnci. ⁊ quidam non. [similiter]. i. post mortē suā [vt mulierem]. i. ancillā: q2 supra locutus est de hereditate restituenda sine redditu sic qa vtrobiqz tenet post morā sed ante moram non tenetur.

☞ Vsure fructuum non debentur sicut nec vsure vsurarum nec sit accessio accessionis.

Eqz eorū. †In. l. ista dicunt duo. pmo dicitur q eorū fructuū q sunt restituēdi post lit. ↄte. iudi. offō vsure pstande nō sunt. scdo dr q neqz eorū fructuū q psit ↄdici a male fidei possessore vsure pstāde sunt. [ↄdicunt] vnde no. q hec lex loqtur i act. stricti iur. vt in rei vēdi. q2 male fidei possessor de fructib⁹ pceptis ante lit. cōte. qui extāt tenet rei ven. de ↄsumptis nō: sed ↄdicunt: vt. C. de cōdi. sine causa. l. mala fide. de pceptis post lit. contest. tenetur iudicis officio. vt. s. e. l. partū. secus est in actiōe bone fidei. vt in peti. here. q2 in pet. heredi. fructuū perceptorū ante lit. ↄtest. prestantur vsure: post lit. conte. perceptorū non prestantur vsure: vt. s. de peti. heredi. l. heres furiosi. in fi. ⁊ C. de peti. here. l. j.

Liberalitatis. In pn. huius. l. dr: si aliquis esset pollicitus aliquid reipu. ⁊ fuit in mora soluendi non tenet vsuras pstare [vsure non exigunt] ideo q2 donator donatario non tenetur ad vsuras. vt. j. de dona. l. q ex donatiōe. ⁊ l. eū qui.

Cū vsure. In. §. isto ponitur casus talis. emi a fisco rē aliquam: ponamus fundum pro certo precio ponamus pro. x. q2 fiscus nō tradidit mihi fundi possessionē nō solui pciū: nūqd teneor fisco ad vsuras: certe nō. [emptor negaret] sub. ⁊ ita erat rei vitas [traditā sibi possessionē] fundi venditi [nō pcepisset.] vñ no. emptor non tenet soluere pciū nisi res tradatur ei nec tenet ad vsuras: sz re tradita tūc tenet ad pciū ⁊ si est i mora soluēdi pciū tenet ad vsuras. vt. j. e. l. videam⁹. §. pterea ⁊ s. d act. emp. ⁊ vē. l. iul. §. ex vēdito. ⁊ C. de ac. emp. ⁊ vē. l. fruct⁹.

Cum qdā. Circa vsurarū prestationē multa rescripta iperialia iserunt. ⁊ in. l. ista in sui prin. ponit talis casus. qdā fortunat⁹ noie accessit ad impatorē ⁊ dixit ei: dñe impator accepi mutuo. c. a quodā ⁊ pmisi ei per stipu. quolibet anno qncunces vsuras: ⁊ si nō soluerē suis dieb⁹ pmisi q soluerē semisses vsuras. pmo ⁊ scdo anno solui qncūces vsuras: tertio anno cessaui in solutione vsurarū. modo ipse vult a me petere vsuras ex die celebrati ↄctus mihi videt q hoc esset iniquū q2 iā hēret vsuras vsurarū: quero a vobis qd iuris sit: ad qd rescripsit impator diu⁹: adeas presidē puincie tue statuet q semisses vsure soluātur p illis tpibus qbus qncūces vsure solute non fuissent: ⁊ iō teneberis ad semisses vsuras nō ex die celebrati ↄct⁹ sed ex die quo cessasti soluere qncūces vsuras [cū qdā]. s. debitor [cauisset]. i. pmisisset p stipu. vt. C. de vb. sig. l. sancim⁹ [quot ānis]. i. singulis annis [qncūces vsuras]. i. qdrantes vsure. i. qnqz dena. de libra [q mutuatus est] ⁊ ita ex die celebrati ↄct⁹ semisses. i. x. deñ. de libra. vt. C. e. l. eos q. §. j. [fortunato] debitori vel forte heredi debitori ⁊ ē nomen querētis [psidē puincie adi] si vis: q2 hoc nō est pceptū: qa nemo inuitus agere cogit. vt. C. vt nemo inuit⁹ agere ⁊c. sile not. C. de transac. l. age cū geminiano. ⁊ C. de or. cog. l. j. [de cui⁹ iniqtate qstus es] q2 videbat iniq si ex die celebrati ↄct⁹ teneretur ad maiores vsuras: q2 sic tenere ad vsuras duplicatas si solueret vsuras maiores pro illis ānis p qb⁹ soluit minores. [excedit]. i. excedere pōt si ad legitimū modū nō reduceret vsura vnde pstat vsuras maiores ex die cessationis. Or signori circa articulū istū not. vt melius itelligatis legē istā ⁊ totū istū titu. hec est quātitas vsurarū in iure nrō pmissarū. Vsure debētur minores ⁊ maiores sz qualitatē psonarū ⁊ factorū si qs illustris vel supillustris mutuat pecuniā pōt stipulari tertiā centesime noie vsurarum que est. vij. deñ. min⁹ tertio certe psone q psunt ergasterijs. i. statiōibus pñt stipulari besses vsuras cētesime q sunt. viij. deñ. de libra min⁹ tertia. si aūt nō psunt ergasterijs pñt stipulari semisses. i. x. dena. vt C. e. l. eos qui. §. j. in casib⁹ tñ debētur vsure cētesime vt si quis cōdēnatur ad quātitatē: ⁊ ifra qdrimestre tps nō soluit. vt. C. d vsu. rei iu. l. vl. Itē si stipulor pecuniā traijciēdā meo piculo trās mare. vt. j. de nau. fe. l. periculi. itē si tutor clā ↄuertit in vsus suos pecuniā pupilli. vt. j. de admi. tu. l. nō existimo. ⁊ pdict⁹ modus vsurarū nō pōt augeri ex ↄsuetudine regiōis. vt. C. e. l. eos q. §. j. sz bene pōt diminui. vt. s. l. j. in fi. Or signori vos habetis in pri. hui⁹ l. vt dixi in casu: sed due leges vident ↄdicere q vidētur velle dicere si sum stipulatus a te pecuniā dari ⁊ si nō dederis vsqz ad ānū stipulatus sum vsuras si nō dedisti vt ↄuenisti debētur vsure ex die celebrati ↄctus ⁊ idē si sum stipulat⁹ a te fundū ⁊ si nō dederis sum stipulatus fruct⁹ si nō dedisti fundū vt ↄuenisti debētur fructus ex die celebrati ↄctus. vt. s. si cer. pe. l. lecta est i auditorio. i fi. ⁊ j. de vbo. ob. l. hmōi. ad qd vos ita dicetis vbi eqtas suadet hic debētur vsure vel fructus ex die celebrati ↄctus. ⁊ ita erit in. l. h. q2 ibi mutuauerā pecuniā gratis: vsqz ad annū ⁊ si nō dares vt conuenisti stipulatus erā vsuras ibi eqtas suadet vt tenearis ad vsuras ex die celebrati ↄctus: q2 medio tpe mihi noie vsurarū prestiteras. vñ nō assequor duplicatas sed simplices vsuras. si teneris ad vsuras ex die celebrati ↄctus: ⁊ idē si pmittis mihi dare fūdū vsqz ad annū ⁊ si nō dederis fundū suz stipulatus fructus si nō dedisti teneris ad fructus ex die celebrati ↄctus q2 medio tēpore nihil noie fructuū percepi. vñ nō habeo fructus duplicatos: sz teneris ad fruct⁹ ex die celebrati ↄctus. sz in lege nrā eqtas suadet ↄtrariū: q2 erā stipulatus medio tpe vsuras minores ⁊ eas soluisti: si postea cessasti in solutione: tertio mēse nō debes teneri ad maiores vsuras ex die celebrati ↄctus: q2 si tenereris iā tenereris ad duplicatas vsuras: ⁊ sic ad vsuras vsurarū: qd esse non dz. vt. C. de vsur. l. pe. ⁊ vlti. ⁊ s. de condi. inde. l. si nō sortem. in prin.

☞ Taciturnitas longi temporis tollit actionem personalem competentem ad vsuras.

Diuus pius ita rescripsit. †Signori circa presta

tionẽ vsurarũ vnũ rescriptũ ĩpiale habuistis: nũc hꝫ annectiř aliđ rescriptũ ꝛ in. §. isto dř. mutuaui tibi pecuniã ꝛ fui a te stipulat⁹ legitimas vsuras q̃libet anno: postea vt essem tibi magis amic⁹ q̃libet anno cessaui petere illas vsuras: ꝛ hoc feci volens tibi donare elapso tp̃e volo illas vsuras petere: nũquid possum: ꝛ certe diuus pius rescripsit me petere non posse amodo qꝛ videoꝛ tibi donare [parum]. i. nõ iuste [p̃teritas vsuras] ꝯuentas ꝛ legitimas [q̃s omisisse]. i. remisisse [longi tp̃is]. s. x. vel. xx. vt. C. de lon. tẽp. pre. l. penul. ꝛ vl. [nõ putasti] vñ no. si quis põt petere vsuras ꝛ omittit petere aĩo donãdi longo tp̃e nõ põt postea petere qꝛ videř obstare sibi taciti pacti exceptio. vt. s̃. e. l. q semisses. in priñ. ꝛ. C. e. l. aduersus. ꝛ si forte creditoꝛ gereret in mẽte vt haberet gratũ debitorem etiã si hoc nõ exp̃meret nõ posset repetere: vt. s̃. de cõdi. ob cau. da. l. dedi. §. si quis. nã semel donatio p̃fecta in sortẽ cuꝫ vsuris facile reuocari nõ põt. vt. C. de reuo. do. l. perfectam.

In tacito fideicõ. In. §. isto circa p̃stationem vsuraꝝ poniř aliud resc̃ptũ impiale ꝛ est tale: testatoꝛ ĩstituit te heredẽ ꝛ rogauit te heredẽ vt restitueres hereditatẽ alicui nõ capaci tacite: tu heres accõmodasti fidẽ tuã testatori de restituẽda hr̃ditate nõ capaci. certuꝫ est q̄ heres q tacite accõmodat fidẽ testatori de restituẽdo non capaci q̄ dꝫ p̃dere oẽ emolumẽtũ hr̃ditatis ꝛ fisco dꝫ applicari ꝛ nõ solũ emolumentũ auferř heredi: imo ꝛ vsuras dꝫ p̃stare fisco. h. d. iste §. videatis expõnẽ lr̃e. [in tacito fideicõ.] dr tacitũ fideicõ. cũ hr̃s institutus accõmodat fidẽ suã testatori tacite nõ palã de restituẽdo hereditatẽ vel aliquã rẽ non capaci. v̇bi gr̃a. testatoꝛ hꝫ filium ex dãnato coitu illi non põt q̄cq̄ relinq̃re: vt in aut. qui. mo. na. ef. le. §. vl. vñ vocat aliquẽ amicũ suũ ꝛ dicit ei: ego p̃elegi te inter fideliores amicos quẽ ego habeã. tu scis q̄ ego habeo talẽ filium: ego nolo q̄ ali⁹ sit p̄ñs nisi tu ꝛ ego ꝛ deus volo te ĩstituere mihi heredẽ ꝛ volo q̄ ei restituas totã hr̃ditatẽ meã ꝛ volo q̄ tu hoc iures ad sctã dei euãgelia istud dř tacitũ fideicõ. qꝛ testatoꝛ nõ vult q̄ aliq̄s sit p̄ñs ꝛ qui ita accõmodat fidẽ testõri: de hoc arguitur ꝛ puniř qꝛ auferř ei hereditas vt ab indigno ꝛ fisco applicař cuꝫ emolumẽto vsurarũ vt hic. ꝛ. j̃. de his qui. vt idig. l. hr̃s. ꝛ. l. cũ quidam. ꝛ. C. ad. l. fal. l. iĳ. ꝛ. j̃. de p̱ba. l. cũ tacitũ. sꝫ dicet aliq̄s vestrũ quõ si solus de⁹ fuit p̄ñs poterit probari q̄ tacitã fidẽ accõmodauerit testatori. rñ. quia forte vltra parietẽ erãt aliq̄ qui audiebãt ista v̇ba: vel qꝛ hoĩes suspicãtur ꝛ heres nõ vult diffiteri veritatẽ: vel qꝛ defert seip̃m: ꝛ tũc dimidia dign⁹ est. vt. j̃. d iure fis. l. edicto diui. sꝫ si rogareř aliq̄s palã qꝛ instituiř palã ꝛ corã. vĳ. testib⁹ dixit testatoꝛ rogo hr̃dẽ meũ vt restituat hr̃ditatẽ tali meo filio nõ capaci. hoc casu auferř ei ꝛc. vt. j̃. de iure fis. l. nõ intelligiř. §. si q̄s palã. [diuus pius rescripsit] qꝛ qđ auferř ꝛc. vt. s̃. de inof. testa. l. pap̃. §. meminisse. [ergo ꝛ vsurarũ emolumentũ]. i. vsura que est emolumẽtum. nõ intelligatis q̄ de emolumẽto auferař alia vsura qꝛ p̱hibetur hoc. s. vsurarũ vsuras exigi. vt. C. e. l. vl. vel exponatis ergo ꝛ vsurarũ emolumentũ aufertur heredi. i. aufertur ei id qđ debet restituere ꝛ vsuras. vt. C. de his qui. vt indig. l. j.

1 ☞ Usure nõ prestãtur propter lucrũ: sed propter moram qua cessante non possunt peti. h. d.

1 **Si pupillo.** † In. §. isto poniř sĩr ꝛ aliud rescriptũ impiale. ꝛ i. § isto ponũtur exẽpla in q̄bus debitoꝛ nõ ĩtelligitur in mora: ꝛ iđ ad vsuras nõ teneř: ꝛ primus casus est talis. fuisti heres ĩstitut⁹ ꝛ rogat⁹ restituere cuidã pupillo fideicõ. ponam⁹. x. qꝛ pupillus nõ hꝫ tutorẽ nõ soluisti relictũ pupillo: nũquid videris esse ĩ mora: certe nõ: ꝛ iđ ad vsuras nõ teneris. ꝛ idẽ est si relictũ eẽt fideicõ. alicui absenti cã reipublice vel alia iusta cã: ꝛ qꝛ absens erat nõ soluisti: ꝛ sic nõ fuisti ĩ mora. ꝛ ideo hoc casu nõ teneris ad vsuras mediĳ tp̃is: nec ob. qđ dici ꝯsueuit q̄ minores restituũtur aduersus lucrũ ꝛ sic restituanř vt videatur pupillus habuisse tutorẽ lꝫ nõ habuit: qꝛ rñdeř verũ est q̄ minoꝛ restituitur in lucro qđ potuit q̃rere ꝛ non q̃siuit: sed vsure nõ p̃stãtur ab hr̃de per fideic. relictũ rõne lucri sꝫ rõne more: ergo qꝛ vsure nõ p̃stanř p̱pter lucrũ nõ petentiũ sed p̱p̃t morã non soluẽtiũ: si hr̃s nõ fuit ĩ mora nõ teneř ad vsuras. [fideicõ.] relictũ pupillo [solui nõ potuit] nã nõ põt solui pupillo sine tutoris autoritate: nisi iudice iubẽte: vt. j̃. de solu. l. qđ si forte. §. j. et s̃. d mino. l. ait p̃toꝛ. §. p̱mittitur. ꝛ. C. si aduer. so. l. j. [rescripsit.] ꝛ ideo nõ teneř heres ad vsuras. ꝛ hoc est verũ exẽplum in quo debitoꝛ nõ intelligitur esse in mora: ex isto inferř aliud exẽplũ: ergo nec ei ꝛc. [causa] vt qꝛ detinebař ĩ vinculis. vt. s̃. ex q. cau. ma. ĩ iteg. rest. l. j. [ei]. s. fideicõmissario [non potuit]. q. d. nihil qꝛ sĩr hoc casu nõ videtur heres fuisse in mora soluẽdi fideicõ. [nec simile] respondet tacite oppositiõi q̃ posset ei fieri [que nõ acquisierũt] vt. s̃. de mi. l. ait pretoꝛ. §. hodie. in fi. cũ. l. seq. [infligũtur]. i. prestantur: nã vsure infligũtur propter duo: ꝛ qꝛ debitoꝛ fuit in mora ꝛ qꝛ creditoꝛ p̱pter morã debitoris nõ dꝫ dãnuꝫ pati sed lucrũ: ꝛ ideo si mãdo tibi vt vẽdas predia tua: ꝛ des fenori tua gr̃a contractũ est mandatũ. vt. s̃. man. l. j. §. tua gr̃a. Or signori vos ex. §. isto colligetis illud no. siue illud gñale no. non ĩputatur alicui si non fecit id qđ si vellet facere nõ posset: qꝛ aliquis nõ dꝫ posse ad impossibile obligari: ꝛ ideo nõ ĩputatur heredi si pupillo nõ habenti tutorẽ nõ soluit fideicõ. ei relictũ: qꝛ ꝛ si vellet soluere fideic. nõ posset. ꝛ ad istud accedit. s̃. de arbi. l. celsus. §. idẽ ait. ꝛ. l. arbiř kalẽdis. ꝛ. s̃. qñ act. de pecul. est annalis. l. j. §. j. ꝛ. s̃. si quis in ius vo. nõ ie. l. ĳ. in fi. ꝛ. s̃. e. l. pecunie. i fi. Fallit tñ in casu: puta cũ lex pro hoĩe interpellat: qꝛ tũc siue hꝫ cui soluat siue non: tñ currunt vsure. vt. j̃. e. l. euictis agris. Sed ad id qđ in. §. isto dř istatur: qui põt facere vt possit conditioni parere: facere põt: al̃s videř facere posse. vt. j̃. de reg. iur. l. qui põt. sed hic hr̃s potuit petere curatorẽ dari pu. ad qđ põt dici: qui põt facere vt possit ꝛc. intelligiř cũ est obligatus ad duo. vt. j̃. de leg. ĳ. l. si quis seruo. sed hic heres erat obligatus pupillo soluere fideicom. non vt peteret ei cuř. ꝛ ideo imputatur heredi maxime cũ non detur pupilo cuř. nisi ad liteꝫ: vt institu. de cura. §. inuiti.

1 ☞ Usure in cõtractibus bone fidei veniunt ex die ꝯuentionis qua cessante veniunt ex die more.

1 **Ex locato q̃ ꝯuenit.** † In. §. isto dicitur locaui tibi rem meã p̱. x. soluendis ante diẽ quo iure cõi debeat p̃ẽsio solui: ꝛ conueni vt si ad diẽ non solueres mercedẽ vt ad vsuras tenearis: postea iterpellauit te ꝯgruo loco ꝛ tp̃e: nũquid teneberis ad vsuras pro illis. x. respõdeř regul̃r ex locato vsure nõ debẽtur nisi tu ꝯductoꝛ fuisti in mora soluẽdi illa. x. debita noĩe pensionis: sed si ꝯuenisset q̄ tu solueres ad diẽ ꝛ si nõ solueres prestares vsuras: tunc ex ꝯuẽtiõe teneris ad vsuras. h. d. iste. §. videatis expõnem lr̃e [qui]. s. colonus qui cõduxit [cõuenitur]. s. a locatore [ex locato]. s. act. [pecunie] pensionis [illate]. i. solute [nõ nisi ex mora]. s. cõi que habet cõmitti tribus modis. vt dř. j̃. e. l. mora. [dꝫ] sub. sed si conuenit debẽtur vsure tunc ex cõuentione. vt. C. loc. ꝛ conduc. l. preses. Or signori exẽplificabitis casum in. §. isto in terminis vt dixi. vñ no. in. §. isto aliq̃ñ vsure debẽtur ex ꝯuentione absq̄ omni mora aliq̃ñ ex mora absqꝫ conuẽtione aliq̃ñ debẽtur vsure ex ꝯuentiõe ꝛ ex mora. ꝛ ex ꝯuentione absq̄ mora debẽtur vsure: vt si mutuo tibi. c. ꝛ stipuloꝛ. c. cũ vsuris. Itẽ debẽtur ex pacto apposito in bone fidei ꝯctibus vt si loco tibi p̱. x. reꝫ meã ꝛ dabis mihi duo pro vsura p̃ẽsiõis. nã solo pacto apposito in ꝯtractu bone fidei debẽtur vsure ꝛ erit vinculũ stipulatiõis. vt. s̃. deposi. l. lucius. ꝛ. C. de pac. inter emp. ꝛ ven. cõpo. l. si initio vẽdicationis. et ita ĩtelligiř hic. Sed quid in ꝯctu stricti iuř. nũquid ex solo pacto debentur vsure: scripserunt quidã ex pacto apposito incõtinenti in contractu stricti iur. citra vinculũ stipulationis vsure nõ debẽtur. vt ar. s̃. de prescrip. v̇b. l. titius. sed certe nõ credo esse veram opi. eoruꝫ: imo credo q̄ vsure in ꝯctib⁹ bone fidei ꝛ stricti iur. ex solo pacto debẽtur citra vinculũ stipulatiõis ꝛ ideo distinguo al̃r: ꝛ sic aut ꝯctus stricti iuř. est fenebris pecunie: vt qꝛ mutuo pecuniam sub vsuris hic indubitãter nõ veniunt vsure citra vinculũ stipulationis. vt. C. e. l. quãuis. si autẽ est alius ꝯctus stricti iur. q̄ fenebris pecunie: indubitãter debẽtur vsure ex pacto incõtinẽti apposito citra vinculũ stipulatiõis qꝛ pactũ incõtinenti appositũ videtur inesse. vt. s̃. si cer. pe. l. lecta est in auditorio. §. sed cũ sortis. Aliq̃ñ ex mora debẽtur vsure sine ꝯuentione. vt si loco tibi rẽ meam pro x. postea denũcio tibi vt soluas: si es in mora teneris ad vsuras: vt hic. ꝛ. j̃. e. l. mora. §. in bone fidei. Aliq̃ñ debenř vsure ex mora ꝛ ex conuentiõe: vt si loco tibi rẽ meã pro. x. ꝛ si non soluas pensionem vsq̄ ad mẽseꝫ ꝯuenisti q̄ solueres tãtũ noĩe vsurarũ: si nõ soluis ad diẽ post diẽ teneris ad vsuras ex ꝯuẽtiõe ꝛ ex mora: vt hꝫ. ꝛ. C. de ꝯhen. ꝛ cõmit. stipu. l. magnã. ꝛ. j̃. de act. ꝛ obli. l. traiectitie.

Fiscus et suis ꝯtractibus. In. s̃. isto dñr duo: primo dř hoc est priuilegiũ fisci vt fiscus pro suis ꝯctibus nõ prestet vsuras: lꝫ ei dẽtur vsure. vñ fisco pro pecunia debita a focariĳs suis ꝛ ab his qui ꝯducũt vectigalia a fisco p̃stanř vsure. scd͂o dicitur lꝫ fiscus non p̃stet vsuras pro suis ꝯctibus tñ si succedit in locum priuati debẽtis vsuras: teneř fiscus p̃stare vsuras. h. d. iste. §. videatis expõnem lr̃e. [fiscus]. i. imperiũ qđ est p̱petuũ: vt ĩ aut. de mo. §. vl. ꝛ in aut. quõ opoꝛ. epi. ꝛ cle. ad oꝛ. perdu. §. neqꝫ. vnde diciř fiscus qꝛ fixus. i. firmus ꝛ semp̱ est soluendo: vt. j̃. de fundo do. l. ĳ. [a focariĳs]. i. meretricibus que cõducunt aliqua habitacula a fisco: ꝛ sic sumitur. C. de do. inter vi. ꝛ vx. l. ĳ. vel exponatis vt solet a focariĳs. i. ab his qui cõducunt fornaces a fisco vel forũ vel focariĳs. i. vilissimis p̱sonis. [itẽ vectigalib⁹] vt quãdo fiscus locat prediũ q̄diu soluereř pensio. vt. s̃. si ager. vec. vel emp. pe. l. j. [successit]. s. fiscus [reꝫ dare solet] sub. ex p̱sona priuati in cuius locum successit. vnde not. hic: lꝫ fiscus sit priuilegiatus vt ex suis cõtractibus non prestet vsuras: sed ipse accipiat: tamẽ si ipse successit alicui priuato qui debebat vsuras tũc fiscus ex p̃sona ipsius priuati prestabit vsuras: vt. j̃. de iure fis. l. fiscus. in priñ. ꝛ ita no. hic: si priuilegiatus succedit nõ priuilegiato non vtiř iure suo: sꝫ

iure priuati: ꝛ ad istud accedit. ff. de iudi. l. heres. ꝛ. ff. de fun. do. l. fundum. ꝛ. ff. de ver. obli. l. ij. §. ex his.

Si debitores. In §. isto dr. qdā erant debitores ꝛ priuatis suis creditoribus pstabāt minores vsuras ꝙ̄ semisses: ceperūt postea esse debitores fisci: qa fiscus successit illis creditorib⁹: nūquid illi debitores tenebuntur fisco ad maiores vsuras: certe sic. h. d. iste. §. videatis expōnē lr̄e. [qui minores] vt quīcūces [esse ceperūt] sub. iō qr fiscus successit illis creditorib⁹ [trāsiet]. i. postꝙ̄ fisci debitores esse ceperunt. [semisses] id est. x. dena. de libra. vt. C. e. l. eos q. §. j. ꝛ iste quincꝫ prestātur ex ꝯuētione. vt. ff. e. l. in pn̄. ꝛ qn̄qꝫ ex ꝯsuetudine regionis. vt. ff. e. l. j. [cogēdi sunt pstare] ꝛ ita cū fiscus succedit in loco priuati vsqꝫ ad eū diē quo ipse successit priuato accipit minores vsuras. s. quincūces: postꝙ̄ fiscus successit pꝛiuato vtit̄ iure suo. i. accipit semisses vsuras: vt. ff. de iure fis. l. fiscus. ꝛ ita nō ꝯdicit superior. §. qr vt dixi quātū ad pteritas vsuras vtit̄ iure pꝛiuati quātum ad futuras vtit̄ iure fisci: vt h. ꝛ in palleg. l. fiscus. vnde ex. §. isto colligit̄ arg. ad qōnē talē: scitis ꝙ priuilegiū hꝫ ecclia et ciuitas in q̄ttuor casibus. C. de sac. san. ec. l. vt inter diuinū. et aut̄ q̄s actiones. ponamus ergo aliquis icepit pscribere rem pꝛuati succedit etiā illi priuato ecclesia vel ciuitas: certe quātū ad pteritum tempus qd̄ fluxit priuato vtit̄ iure pꝛuati: quātū ad tp̄s qd̄ fluxit ecclesie vtitur iure suo. vt. ff. de iure fis. l. fiscus. in prin.

Eos qui. In. §. isto dr̄: si aliqs est administrator rerū ciuitatis ꝛ ex sua administratione aliq̄ reliq̄ remāserunt apud eū: de eis vsuris tenet̄ prestare sīr̄ si aliquis est curator opis reipublice ꝛ recipit pecuniā pro ope faciendo de pecunia que remansit apud eū tenet̄ vsuras prestare: sed de pecunia quā erogauit redēptoribus operis nō prestabit vsuras etiā si negligenter dederunt: ꝛ hec vera sunt nisi in illa pecunia expēdēda cōmiserit fraudē qr tunc bene tenebitur vsuras pstare. h. d. iste. §. videatis expōnē lr̄e. [eos]. s. administratores. [queniuntur] vti li act. neg. ge. que est bone fidei. vnde in ea veniunt vsure ex tempore more. vt. ff. eo. l. mora. §. in bone fidei. [vsur̄ obnoxi⁹ esse] sub. pro pecunia ciuitatis que ex officio suo remāsit penes eos. [satis notū est] vt. ff. de neg. ge. l. qui sine vsuris. ꝛ. l. litis. §. vlti. [cōmiserunt]. i. soluerūt [applicabuntur]. i. tenentur ad vsuras.

Si dies non sit. In. §. isto ponit̄ talis casus: testator instituit te heredē ꝛ dānauit te heredē suū ponere statuas vl̄ imagines in aliq̄ loco non tn̄ apposuit tp̄s infra qd̄ ibi poni deberent: nūquid iudex ex officio suo potuerit statuere tp̄s infra qd̄ ponas: certe sic: ꝛ si statuit certū tp̄s tu heres debes ponere infra illud tp̄s ꝛ si non posueris teneris ad vsuras reipublice vsqꝫ ad tertiā centesime. [ponēdas] in municipio. s. cā decorandi municipium [statuendū est] qr vbi a lege vel ab hoīe nō est tp̄s determinatū cōmittit̄ arbitrio iudicātis. vt. ff. de iur. deli. l. j. in fi. ꝛ. ff. de ver. obli. l. ꝯtinuus. §. cum ita. [penderet]. i. solueret. ꝛ hoc si statutum est tempus a preside ifra qd̄ poni debeant al's secus: vt. ff. de oper. pub. l. si legatum.

1 ☞ Dies etiam incertus a principio sed ex postfacto certificatus interpellat.

1 **Euictis agris.** † In. l. ista in sui pnci. ponitur casus talis: ego emi a te agros certo precio ꝛ preciū solui ꝛ agros per traditionē accepi ꝛ queni si agri euincerentur ꝙ redderes mihi preciū: si agri sunt euicti postea teneris mihi reddere preciū cū vsuris post euictionem: ꝛ non ante: lꝫ ego emptor tenear non solū ad agros victori: imo ad fructus ex die lit. contest. nā cōmodū medij tēporis pertinet ad me emptorem nō ad te vendito rem [conuenit] sub. maxime [post euictionē]. s. secutā ꝛ nō ante [prestabūtur] nā h̄ pactū bene pōt fieri. vt. ff. de euic. l. si plus vel minus. in prin. [emptoris]. s. ꝛ nō vēditoris [dānum est] vt. ff. de peri. et cō. rei vendi. l. necessario. vn̄ no. hic ꝙ re euicta ex quo emptor non vtitur re nec fructibus rei equū est preciū cum vsuris ei reddi. C. de ac. emp. ꝛ ven. l. curabit. ꝛ. l. fructus.

1 ☞ Debitor post morā semel cōmissam nō excusatur ꝑpter ipedimentum supueniens in persona creditoris. h. d.

1 **Post traditam possessionem.** †

In. §. isto dicit̄: tu vendidisti mihi ꝛ tradidisti aliquā rē pro certo precio: postea decessisti ante preciū a me tibi solutū ꝛ incertum est quis sit tuus heres: nūquid teneor ad preciū cū vsuris medij tēporis. r̄ndet̄ ꝙ sic: si preciū non deposui [possessionē] scilꝫ rei vēdite ante pcium solutum [tēporis] ex die tradite rei vendite vsqꝫ ad diē soluti precij: sed videt̄ ꝙ si emi a te rē pro. x. ꝛ per traditionem accepi ꝙ nō tenear ad vsuras etiā si non deposui: qr si tu decessisti sine successore nō habui cui soluerem: vnde nō tenebor ad vsuras: vt. ff. e. l. pecunie. ꝛ. l. cū qdam. §. si pupillo. ꝛ ad istud vos ita dicetis: leges ꝯdicunt in vera mora que fit per iterpellationē factam ab hoīe ꝯgruo loco et tp̄e. vt. ff. eo. l. mora. in pri. §. iste loquitur in ficta mora q̄ fit a lege cū lex ab hoīe interpellat: qr emptor eo ipso est in mora ꝙ non soluit pcium re sibi tradita. vt. C. de act. emp. ꝛ ven. l. curabit. sed dic mihi q̄ est ratio q̄re aliō ē i vera mora aliud in quasi mora respondetur ratio ista est: quia emptor pcepit fructus. vnde equū est vt teneat̄ ad vsuras in vera mora si nō ē hr̄s q̄ possit denūciare in mora nō pōt dep̄hēdi. vnde est equū vt teneat̄ ad vsuras. vel pōt dici leges ille loquunt̄ i mora q̄ fit iure cōi: hec loquitur in mora q̄ fit iure singulari vt. C. in qui. cau. in integ. rest. l. in minor̄ psona. in qua sunt multa specialia vt dicā. ff. e. l. mora. vel pōt dici tertio mō ꝛ bene: in. l. ꝯtra debitor decessit sine vllo successore: hic nō. sꝫ ignorabat̄ quis eēt et debuit indagare. vn̄ tenet̄ ad vsuras vt hic.

Videamus an in oībus. L. ista respicit scdā ptē rubrice de fructib⁹. ꝛ i. l. ista ponunt̄. v. cas⁹ i qbus dubitat̄ an possessor petitori ad fruct⁹ ꝯdēnet̄. ꝛ pꝛio format̄ qd̄ i genere et ē talis: nūqd ille q queni̇t̄ ꝑ re ꝯdēnet̄ ad fruct⁹ rei petite: postea format̄ i spē et vr̄ ꝙ nō. qd si peto a te aurū vl argētū vel vestimētū ad quos fruct⁹ dānaberis. itē qd si peto a te vsūfr. fūdi ad quos fruct⁹ ꝯdēnaberis cū seruit⁹ seruitut̄ eē nō pt. itē qd si peto nudā ꝓprietatē a te ad quos fruct⁹ ꝯdēnaber̄. itē qd si peto seruitutē vie vl̄ itineris ad quos fruct⁹ ꝯdēnaber̄ cū fruct⁹ vie vl̄ itineris nō itelligat̄. ad qd̄ r̄ndet iuriscō. si peto aurū vl̄ argētū vl̄ vestimētū ꝯdēnaberis ad fruct⁹ quāti locassē. ad scd̄z r̄ndet si peto nudā ꝓprietatē fundi si pēdēte lite vsusfruct⁹ ē ꝯsolidat⁹ ꝯdēnaber̄ ex illa die ad vsufr. nō añ. ad tertiū casū r̄ndet si vēdico vsumfr. et condēnaris ad fruct⁹ quos pcepissē si nō fuisses i mora restituēdi vsūf. ad vltimū r̄ndet iuriscō. si peto seruitutē vie vl̄ itineris ꝯdēnaberis quāti interest mea nō eē ipedit⁹ vti et frui via itinere atqꝫ actu [ꝯdēnet̄]. i. ꝯdēnari debeat [possessor] formauit i gn̄e mō format i spē. [qd ergo ꝛc. similē rē] sub. petā [ꝓprietatē] sub. petā [qd agit̄] mō incipit determiare. [extimabunt̄]. i. veniēt i petitiōe [fruct⁹] et ad istud accedit. ff. de rei vē. l. fruct⁹ nō mō pcepti. i fi. et. l. seq. [ꝯdēnaris] qr tm̄ ē ꝯmoditas. vt. ff. de rer. di. l. j. i fi. et ad istō accedit. ff. si vsu. pe. l. vti frui. §. vtrū [potuit] et ita rōne vsus rei veniūt fruct⁹ al's secus. vt. ff. e. l. i fideicō. i fi. [iter]. i. seruit. itineris. [et act⁹]. i. seruit actus [extimari] qr seruit⁹ s̄uitutis eē nō pt. vt. ff. de vsuf. le. l. j [nisi quis]. i. aliqs. [ē]. s. vt qs ꝯmodū i fructib⁹ nūeret qd̄ hiturus eēt petitor si nō eēt ipedit⁹ vti et frui. nā in ꝯfessoria act. q̄ petunt̄ s̄uit. vt isti. de act. §. ꝯ quoqꝫ. veniūt fruct⁹. vt. ff. si vsuf. pe. l. vti frui. §. in his. et. ff. si ser. ven. l. et si forte. §. veniūt. et. l. harum.

Vsuras illicitas. in. l. ista dr̄ si stipulor a te. c. ꝑ sorte. ꝛc. ꝑ vsuris illicita ē stipu. i vsuris. vn̄ stipu. vꝫ in sorte et nō i vsuris illicitis q̄ten⁹ excedit legitimū modū hoc dicit ista. l. videatis expōnē lr̄e. [vsuras illicitas] idē supra legitimū modū [sorti mixtas] puta sū stipulat⁹. c. ꝑ dote. et. c. ꝑ vsuris: et sic sūt cētesime q̄ regl'r nō debēt̄. vt. C. e. l. eos q. §. j. [nō viciare]. i. petent̄ vsure vsqꝫ ad legitimū modū: supra legitimum modū nō. vt. ff. de ꝯdi. i. debi. l. si nō sortē. §. si supra. et ita no. ꝙ vtile ꝑ inutile nō viciat̄. vt. ff. e. l. pecunie. in pri. et. ff. e. l. placuit.

1 ☞ Moram non committit qui differt solutionem ex iusta cā secus si ex ficta.

1

Sciendū est. † ista. l. cū trib⁹ seq. respiciunt illā ptē rubrice de mora: et i. l. illa dr̄: crederet aliquis ꝙ vbicunqꝫ debitor differt soluere ꝙ sit in mora sed respōdet iuriscōsultus ꝙ nō ē verū: si eñ debitor differt soluere sine iusta cā ē i mora si iusta cā nō est in mora: qd eñ si creditor dicit debitori solue. c. q̄ tu mihi debes: dicit creditor libēter: sꝫ volo ire et vocare duos vel tres amicos qui sint testes quō soluo: dicit creditor non erit aliquis nisi deus: dicit debitor ego nolo soluere: certe nō vr̄ eē in mora. Idē si dicit debitor volo tibi soluere: sꝫ expecta volo ꝙ ide fiat scriptura: dicit creditor nolo: certe nō vr̄ esse in mora. Itē quid si dicit creditor debitori: solue. c. q̄ mihi debes: dicit debitor expecta qr cōueni cū alio qui mihi mutuat: sꝫ vado q̄rere fideiussores dicit creditor. nolo expectare: certe nō vr̄ debitor eē in mora: quādo faciebat bona fide: sꝫ et si creditor venit ad debitorē et dicit tu debes mihi. c. ad diē: venit dies. dicit debitor vere: denūcio tibi vt stati mihi soluas: dicit debitor tu vides ꝙ habeo necesse abesse cā reipublice ita ꝙ nullā defensionē alicui mādare possum: certe ex iusta cā videt̄ differre solutionē. vn̄ nō est i mora. Item quid si debitor captus est ab hostibus creditor denunciat ei vt soluat: nō denunciat ei ꝯgruo loco et tp̄e. vn̄ videtur ex ista cā differre solutionem: et iō nō vr̄ esse in mora. h. d. ista. l. cum duabus seq. vsqꝫ ad vltimū. §. videatis expōnem lr̄e [optima rōne]. i. bona fide [amicos adhibendos debitor reliq̄rat.] vt intersint solutōni quā vult facere debitor creditori. et ita colligit̄ hic ꝙ amicus non repellit̄ a testimonio lꝫ iimicus repellat̄. qr iimici facile mentiunt̄. vt. ff.

de qsti.l.j.§.pterea.sed lz amicus nō repellat a testimonio verūtñ minus ei creditur.vt.j.de testi.l.iij.in prīci.et dr amicus nō leui noticia notus vt.j.de v.b.sig.l.late culpe.§.amicus.vel pōt dici q̄ hic nō adhibebat debitor amicos testificādi cā:sed adhibebat iō qr ille qui mutuabat mihi vt redderē tibi creditori meo vult q̄d vocēt amicos meos vt videāt qualr.c.q̄ mutuat mihi mutuat vt soluā tibi[rogādis]vt.s.mā.l.si fideius.§.ꝛ nō male. vl' pōt dici vt qr dicit creditor solue.c.que debes:dicit debitor ecce ille vult mihi mutuare sed vult fideiussores expecta qr vado q̄rere fideiussores:dicit creditor nolo[allegēt]vt si allegēt:vt dr.j.e.l.'sz ꝛ si rei pu.vl' si allegēt q̄ nō dūvenit dies solutiōis.vt.s.q̄n di.vsuf.le.ce. l.j.in fi.vel si ita dicit debitor vis tu q̄ soluā:dicit creditor sic:dicit debitor reddas mihi instr̄m:dicit creditor non faciā imo retinebo:hic debitor iuste facit si nō soluit:ꝛ nō vr̄ eē in mora. vt ar. C.de cōdi.inde.l.dissolute[simulēt]a debitore[coact⁹ sit].s.debitor[nō possit]vt.s.ex qui.cau.ma.in integ.re.l.necnō in pn.ꝛ tibi dixi[esse cepit]ꝛ ita colligetis hic illud no.non videt eē in mora q ex iusta cā differt solutionē:ꝛ ad istud accedit.j.e.l.si quis solutioni.in prin.ꝛ.s.depo.l.si plures.§.j.

1 ☞ Mora commissa re ipsa non tollitur ex casu contigente ex persona morosi.

Sed et si.

2 **Aliqñ etiā i rē.** In.§.isto dr:nō solū mora bz fieri i psonā imo ꝛ in rē ipam:si forte debitor nō existat cui possit denunciari [aliqñ].q.d.regulr mora fit ex psona nō ex re.[non existat]debitor vel ei hr̄s[q queniat].i.interpelletur ac si apte dicat mora regulr fit in psona:vt si creditor denūciat debitori vt soluat cōgruo loco ꝛ tpe.vt.j.e.l.mora.vel p diei apposite lapsū.vt.j.d act.ꝛ obl. ꝛ.l.traiectitie.vel p lit.ōte.si dz pure ꝛ nō pcessit denūciatio.vt.j. de vb.ob.l.nemo.§.j.ꝛ.s.si cer.pe.l.cū fundū.sz aliqñ mora fit re ipsa.i.eo ipso q̄ debitor id qd dz nō soluit.sicut ē i miore creditore vt.C.in q.can.in inte.rest.nō ē ne.l.in mior psona.re ipsa ꝛc.Itē fit aliqñ mora re ipsa fauore dotis date in quantitate.vt.C.de rei vx.acci.§.ex actio.Itē aliqñ fit mora re ipsa vt si ēptor nō soluit pciū post rē sibi traditā.vt.s.e.l.euictis.§.post traditā possessionē ꝛ.C.de act.ēp.ꝛ vē.l.curabit.ꝛ i ista mora pt itelligi iste.§.vl' i mora q̄ fit miori.Itē aliqñ fit mora re ipa odio.vt.s.d cdi.fur.l.in re furtiua.ꝛ ē effect⁹ h⁹ more:qr aliqñ debēt fruct⁹ sicut ē si ēptor soluit pciū.vt.s.de act.emp.ꝛ vē.l.iul.ex vēdito.Itē hec mora aliqñ parit vsurā:qr eo ipso q̄ debent minoribus currūt vsure:vt i pal leg.l.in minor.ꝛ ita ista mora q̄ fit re ipa aliqñ pit fructus aliqñ vsuras.sed quidā dicūt q̄ nō parit nec fructus nec vsuras:sz male dicūt.vt.s.dixi:ꝛ de effectu more plenius dicā.j.e.l.mora.

Si quis solutioni. In.l.ista similiter tractat de mora:ꝛ in pn huius legis dr:si debitor differt solutione facere ꝛ patus est iudiciū accipere:si hz iustā cām litigandi nō vr̄ esse in mora:ꝛ iō ad vsuras tanq̄ moros⁹ nō cōdēnabitur.hoc dicit prīci.hui⁹ legis[fecerit]qr nō soluerit[paratus fuit]cū hr̄et iustam cām litigādi.vt.j.dicit[fecisse morā] sz ꝛ iō rōne more nō tenet ad vsuras.[puocauit.]ꝛ vbi est exem in termis:ꝛ certe potestis ita notare:deposui apō te hoīem cum in illo fecisti sumpt⁹ necessarios:dico redde h̄uū:tu dicis reddas sumpt⁹ necessarios:dico ego nolo:ꝛ tu nō vis reddere h̄uū:h bēs iustam cām litigandi ꝛ nō videris esse in mora:ꝛ iō si seru⁹ iste interim piret de iteritu nō teneris.vt.s.depo.l.si plures.§.j.vl' pt habere iustā cām litigandi ꝛ ita nō vr̄ esse in mora:si vult hr̄e amicos q intersint solutiōi quā vult facere creditori ꝛc.vt.s.e.l.sciēdū ꝛ.l.sz ꝛ si reipublice cā.vñ hētis hic illud no.q habet iustā cām litigandi nō est in mora:sed si nō hz iustā cām litigādi vr̄ eē i mora vt.s.si cer.pe.l.cū fundus.in pn.ꝛ.j.de vb.ob.l.nemo.§.j.

Cū reus. In.§.isto dr:si reus est in mora p ɔsequens ꝛ ei⁹ fideiussor:nā mora rei nocet fideiussori[tenet]nā mora rei nocet fideiussori:vt hic.ꝛ.j.de vb.ob.l.mora.et dixi.s.de eo qd.cer.lo.da.oz.l.cētū capue.aliqñ tñ mora rei non nocet fideius.vt.j.de vb.ob.l.cū filius.§.j.ꝛ.j.de op.lib.l.si libertus.

Mora videtur. In.§.isto dr.qñ mora vr̄ fieri creditori a debitore et certe si tu es debitor meus in.x.videt mihi fieri mora si iterpellatus a me congruo loco et tpe et nō habes iustā cām differendi solutionē mihi petēti nō vis soluere.siue nō vis soluere ei cui mādaui. siue nego. gest.sic vr̄ videris eē in mora si dicat aliqs.quō si pcurator me⁹ vel gestor denūciat tibi vt soluas videris esse in mora.ergo p liberam psonā querit mihi actio.rñdetur q̄ non q̄ritur sed q̄sita retinet. sicut est cum qs mihi furtū facientē deprehēderit gerēs negocium meū retinet mihi furti act.nō acqrit.sic est etiā cū pcura.me⁹ interpellat pmissorē bōis ppetuat stipulationē mihi nō q̄rit.h.d. iste.§.videatis expōnem lr̄e.[sed offm̄ dr ipleri.].s.pcuratoris vl' gestoris.qr offm̄ pcuratoris vl' gestoris ē iterpellare debitores vt diß soluāt.vt.s.de neg.gest.l.si pupilli.§.videam⁹[parat].i.retinet non acqrit[stipulationē]et non acquirit dño actionē.sed acq̄sitā retinet.vñ no.hic q̄ lz p liberā psonā nō q̄rat actio.vt.C.per q̄s pso.no.acq.l.j.q̄sita tñ retinetur.vt.s.de pcur.l.p pcuratorē ꝛ.j. quod vi aut clam.l.iij.in prin.

Qui scit fundū. L.ista respicit illā ptē rubrice de fructib⁹:ꝛ in pri.hui⁹.l.ponit casus talis:habebā fundum cōem cū titio p indiuiso:seui in fundo cōi ꝛ solidos fructus pcepi:nunqd faciam oēs fructus meos:certe nō nisi p ea parte q̄ fundus est meus:nec refert an seuerim an titius an vterq̄:qr fructus nō iure semis sed iure soli pcipiuntur.queadmodū si ego sciēs seui in fundo alieno ꝛ fructus pcepi:nō facio fructus meos sed cedūt solo:siue sati sint a me siue ab extraneo:et ita hoc casu si seui in fundo cōi non facio fructus meos:nisi p ea parte q̄ sum dñs:qr non consideramus ius seminis sed ius soli.h.d.pri. huius.l.videatis expōnem lr̄e.[qr omnis fructus].s.industrialis[percipit.]qr fructus cedūt solo.vt.C.de rei ven.l.si qs sciens [fuerūt]ab eo vel ab alio.vñ no.in pri.huius.l.duo no.et statim no.vnū no.ꝫ vulgare rusticor rustici dicunt chi semina si recoilla:sed nō hñ dicunt.vt.j.e.l.pxi.sed dz intelligi illud vulgare qui seminat in suo qr quicqd plantatur seritur vel edificatur omne solo cedit radices dū tñ egit ꝛc.vt.j.de acq.re.do.l.j.in fin.ꝛ.l.seq. Itē no.hic scōm no.sicut si sciens seui in fundo alieno in nulla pte debeo recolligere fructus:ita recolligendo non facio fruct⁹ meos sed dñi cuius est fundus:qr fructus pcipiuntur iure soli non iure seminis.ita si seui in fundo cōi sciens fundum communem p parte socij non facio fructus meos.ꝛ ita no.quid iuris ē de toto quo ad totū idē iuris est de parte quo ad partem.ꝛ ad istō accedit.s.de pac.l.iurisgē.§.ad eo.ꝛ.s.de rei ven.l.que de tota.ꝛ.j. de admi.tu.l.si duo in fi.et.j.ad.l.fal.l.in rōne.§.prorsus fallit in casibus notatis.s.de euict.l.ex mille.ꝛ ibi dixi.

1 ☞ Differentia que fit inter fructuarium et bonefidei possessorem.et nume.3.

2 Nomine dñi continetur bonefidei possessor.

In alieno fundo. In.§.isto dr titius emit fundū alienum a non domino bona fide ꝛ per traditionem accepit.in illo fundo titius seuit frumentum.et pcepit fructus.nunquid percipiendo facit suos.rñdetur.q̄ sic.quia si quis sciens in fundo seuit fructus nō facit suos.sed si quis possidet fundum alienum bona fide siue ipse fructus seuit siue alius facit fructus suos.qr bone fidei possessor loco dñi hr̄.sicut si quis possidet seruum alienum bona fide habet loco domini.quicquid querit seruus ex re possessoris vel ex opis suis certum est q̄ mihi bone fidei possessori querit.nā certum est q̄ bone fidei possessor facit fructus suos.siue ipse seuit siue alius qui fructus iure soli pcipiuntur nō iure seminis ꝛ ideo si frumētum tuum in fundo meo seueri segetes q̄ ex messibus collecte fuerint mee fient.nam bonefidei possessor habet idem ius quod dominus prediorum habet † est tñ in aliquo differētia inter fructuarium et bonefidei possessorem.qr fructuarius facit fructus suos a quocunq̄ sint sati.ꝛ idem in bone fidei possessore.qr in pcipiēdis fructibus plus iuris habet bonefidei possessor.qr fructus fiunt eius a quocunq̄ sati sint.siue percipiantur ab eo siue ab alio eius nomine.sed fructuarius non facit fructus suos nisi ipe eos a se separet.ꝛ sicut bone fidei possessor facit fructus suos. ita et ille qui fundum vectigalem conduxit quoquo modo a solo separati sint.hoc dicit iste.§.vsq̄ ad.§.bonefidei emptor ꝛc.videatis expositionem litterre.[que serui.]sub.bona fide empti.[aspicit] id est consideratur.accedit quod habuistis.s.e.l.in prin.[separati fuerint]siue per eum siue per alium suo nomine separati sunt sic et colonus.vt.j.de fur.l.si apes.in fine Dr signori in.§.isto vos notabitis tria no.qr.§.iste est intelligend⁹ in fructib⁹ industrialib⁹ vt illos bone fidei possessor faciat suos ita q̄ de eis consumptis nullo modo teneatur.vt.s.de rei ven.quia facit suos cū iudicis officio fructus extantes tenetur restituere.vt institu.de offi.iud. §.illorum.in fructibus autem naturalibus non est intelligend⁹ iste.§.vt.j.e.l.fructus.et dixi.s.de rei ven.l.si nauis.in fi.ꝛ qui dicātur fructus naturales vel industriales dixi.s.de rei ven.l.fruct⁹

2 vnde hic amplius non dico.† Itē no.hic q̄ appellatione domini [a] cōtinetur bone fidei possessor.qr sicut dominus fundi facit fructus suos ita bone fidei possessor.est tñ quantum ab alia differentia inter dominum ꝛ bone fidei possessorem qr dominus in cuius locum mortuus est illatus.agit act.in factum non bonefi. possessor.vt.j.de relig.sump.et fu.l.ij.§.j.Item serui subijciunt

3 questionibus.vt.j.ad silleia.l.j.§.j.Item no.† q̄ in fi huius.§. ponitur differentia inter fructuarium ꝛ bone fidei possessorē.qr bone fidei possessor facit fructus suos statim q̄ a solo separati sunt.fructuarius non.nisi ipse percipiat.quod intelligunt qdā bonefidei

[a] Appellatiōe dñi adō q̄ appellatiōe dñi ɔprehēditur vsufructuari⁹ large bar. l.l.i vēditiōe. ff.de bonis auc.iud.poss. ꝛ ēt appellatiōe dñi cōtinet dña et sic masculinum hz ɔcipere femininū bar. l.auc.iurisiu. q ō p̄sta.c o secunda.

bone fidei possessor facit fructus suos si a solo sunt separati: et si in orreo nō sunt recōditi. sed fructuari⁹ nō nisi sint in orreo recōditi vt.§.de reiven.l.si eius.ꝙ est pe.l.§.qui.mo.vsufr.amit.l.si vsufructuari⁹: imo videk reprobari.vt.ȷ̄.de fur.l.vex.i fi.imo fructuari⁹ possidet naturaliter.vt.C.cōia de vsucap.l.j.qđ nō facit colonus. vñ.§.iste facit differentiā inter fructuariū ꝛ bonefidei possessorē: qꝛ fructuarius facit fructus suos.si ipse vel alius suo noīe separat a solo: sed bonefidei possess.facit eos suos a quocunqꝫ ꝛ qualitercunqꝫ fuerint separati a solo.vt.§.qbus modis vsuf.amit.l.si vsufruc.messem.ꝛ ibi dixi.ꝛ.§.de reiven.l.fructus nō mō.Itē ēi alio differētia qꝛ fructuari⁹ ad heredes suos fructus suos nō trāsmittit añꝙ percipiank ꝙ vsuf.extinguik morte.vt.C.de vsufr.l.corruptionē.sed bonefidei possessor trāsmittit fructus ad suos hr̄des vt insti.de rerū di.§.is apud quem.

1 Bonefidei emptor facit fructus suos industriales et quomodo hoc intelligatur.

2 Qui habuit bonam fidem ab initio quando remaneat bonefidei possessor et que vtilitas resultet.ibidē nume.2.

3 Bonefidei possessor quando efficiatur malefidei.ibidē nume.3. Et ad quid teneatur.Ibidem.

Bonefidei emptor. In.§.isto dr̄.quidā bōa fide emit fundū alienū: ꝛ p traditionem accepit: sensit illū fundū anteꝙ fructus pciperet cognouit alienum: nunqd eos percipiendo facit suos: rñdetur ꝙ sic: qꝛ bonefidei possessor intelligi dꝫ ꝙdiu euictus non fuerit.qꝛ sufficit eū in initio bonā fidē habuisse: sicut est in seruo alieno a me bonafide possesso tādiu enim ex re mea vel ex opa sua mihi acquirit ꝙdiu a me non euincitur[sensit]sub.in fūdo bonafide empto.[faciat]vt de eis consumptis nullo modo teneak de extantibus non teneak reiven.sed iudicis officio.vt insti.de offi.iudi.§.illorum [emero]sub.ex postfacto cepi scire ad me non pertinere.[non fuerit] sub.ꝛ ita sufficit in initio bonā fidē habere. Dr̄ si-

1 gnori in.§.isto no.† bonefidei emptor facit fructus suos industriales quid ē hoc dicere: facit suos.i.querit sibi dominiū: qꝛ nō potest conueniri reiven.vt.§.si.reg.l.iiij.§.post lit.ꝯt.ꝛ insti.de rerū di.§.si quis.sꝫ lꝫ faciat fructus suos vt de eis consumptis nō teneatur rei vēdica.tamen de extantibus tenetur iudicis officio vt.§.de peti.her.l.si a domino vel a patre.ꝛ dixi.§.de rei vendi.l.si nauis.§.vlt.Item no.hic bonefidei possess.facit fructus suos ꝛ sufficit eum in initio bonam fidem habere.vt in vsucapione perficienda dicitur.vt.C.de vsucap.trāsformā.l.vnica.§.hoc pculdubio.ꝛ idem in seruo bona fide empto.vt hic in fi.dicitur: sed.l.vr̄ contra.que videtur velle ꝙ non sufficiat habere bonam fidez ab initio.vt.ȷ̄.de acq.re.do.l.bonefidei.§.in contrarium. Ad quod vos dicetis ꝙ ibi dr̄ allegando dr̄: nō decidendo vnde statur huic decisioni vel illud de rigore iuris: secus de eqtate vt hic. vnde no.

2 † hic ꝙ q habuit bonam fidem ab initio remanet bone fidei possessor post lit.ꝯte.quantum ad fructus pcipiendos vt hic dr̄.Itē remanet bone fidei possessor quantum ad vsucapionem inchoatam ne interrumpak.vt.§.de reiven.l.si post.ꝛ.C.de vsucap.trāsfor.l.vna.§.hoc proculdubio.Item remanet bone fidei possessor quantum ad hoc vt non teneatur de interitu si habebat iustā cāz litigandi.vt.§.de pek.here.l.illud.ꝛ.§.de reiven.l.vtiqꝫ.§.non vtiqꝫ.tamen quo ad quedam non remanet bone fidei pos.post.lit.conte.quia licet percipiat fructus post lit.conte.tamen tenek eos restituere.vt.C.e.l.certum.Item quantum ad alia non remanet bonefidei possessor qꝛ ab initio habuit bonā fidem.vt.C.e.l.more.ꝛ.C.de acq.pos.l.nemo ambigit.et.C.de lōg.tēp.prescrip.l.em

3 ptor.† Item omnis possessor bonefidei regulr̄ efficik male fidei.vt.§.de pek.here.l.sed ꝛ si lege.§.finautem possessor.ꝛ.§.ō rei ven.l.si domum.in fi.Item male fidei possessor factus ex postfacto tenetur de vniuersis.vt.C.de reiven.l.certum.Item efficik male fidei possessor quantū ad hoc vt teneak de interitu si resnō erat eodē modo pitura.vt.§.de reiven.l.item si verberatum.hec sūt vera in reiven.secus in petitione here.vbi quoquo modo sciat incipit eē predo.vt.C.de pek.here.l.si post motam.ꝛ.§.de pek.her.l.sꝫ ꝛ si le.§.de eo autem loquitur.Sed denuo ad illud qđ hic dr̄ ꝙ si possideo seruum alienum bona fide ꝛc.videtur contra.ȷ̄.de acq.re.do.l.qui bonafide.§.ꝙdiu.ad quod vos dicetis differentia est inter seruum alienum bonafide possessum in quo remanebo bone fi.pos.si fui ab initio ꝙdiu fuerit a me euictus vt hic dr̄: sꝫ aliđ est in libero homine a me bonafide possesso ab initio: qꝛ superueniens scientia facit me male fidei possessorem fauore libertatis. vt in.l.contra.sed denuo vr̄ contra.ȷ̄.de acqui.re.do.l.quesitū.ad quod vos dicetis differentia est inter emptorem bonefidei ꝛ heredem eius: quia bonefidei emptor ab initio remanet ꝙdiu fuerit seruus ab eo euictus vt hic. sed eo mortuo si heres incipit scire seruum alienum tenetur ex sua persona non defuncti.vt in.l.§.

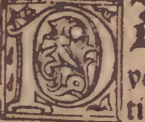

Enationē. In.l.ista queritur an venatio que fit in fundo intelligatur fructus fundi: ꝛ respondetur ꝙ non: nisi principaliter fructus fundi consistat in venatione: qꝛ tunc venatio est fructus fundi[fruct⁹ fundi]consistentis in messib⁹: vel in videmijs[constet]vt est in forestis et in locis aridis: et ponetis ita exēplū tu possides fundū meū mala fide cepisti op⁹: peto ꝙ ꝯdēneris ad fructus fundi: nunquid ista venatio venit i cōdēnatione fructuum: certe non: sed si fundus esset venabilis qꝛ non percipitur ibi nisi venatio: tunc venatio bene est fructus: vt hic: ꝛ.§.de vsufruc.l.itē si fundi.§.aucupiorum.

1 Moram sibi cōmissam transmittit quis ad heredem.

Um patrifa. † in.l.ista dr̄: si creditori patrifa.facta est mora credito re mortuo amplius non querik ꝙ fiat heredi ei⁹: quia hec mora transit ad suos heredes ꝛ ceteros successores [mora].s.noua.vt ipse heres denunciet debitori[transmittitur] quia heres heredis testatoris est heres vt.C.de here.insti.l.vl.ꝛ qꝛ eadem est persona heredis et defuncti in auck.de iurein.a morīete presti.in princi.vnde nota ꝙ cum mora fit creditori non requiritur ꝙ heres interpellet debitorem per nouam denunciationez qꝛ per morā perpetuata est obligatio vt vsure perpetuo debeātur vt.§.e.l.si quis.ꝛ.ȷ̄.de le.ij.l.titia seia.§.j.

In pecudū. In.l.ista tractatur de fructibus industrialibus: ꝛ i lege ista dicitur ꝙ fructus idustrialis est fetus pecoris sicut lac lana et pilus et agni et vituli qui nascūtur ex vaccis.fructus industriales sunt: et oīs isti fructus pleno iure ptinent ad bonefidei pos.ꝛ ad fructuarium: sed nunquid partus ancille est in fructu: certe non.et ideo bonefidei possessor vel fructuarius partū ancille non facit suum immo ptinet ad dominū proprietatis: absurdum enim est cum omnes res intelligantur introducta gratia hominum ꝙ homo fit i fructu. hoc dicit ista lex: videatis expōnem littere.[in pecudum fructu] scilicet industriali[et fructuarij]ꝛ licet in hoc sit similitudo iter bone fidei pos.ꝛ vsufru.est tamen differentia in aliquibus inter bonefi.pos.et vsufr.vt dixi.§.e.l.qui scit.§.in alieno: ꝛ isti dicunk fructus industriales ꝛ est pilus qui patet intus: ꝛ est subtilior et lana grossior: sed fructus naturales dicuntur.vt.ȷ̄.eo.l.fructus. [comparauit]non autem comparauit homines gratia aliaꝝ rerum: ꝛ ad istud accedit.§.de vsufruc.l.vetus fuit dubitatio.et.§. de edil.edic.l.iustissime.ꝛ lꝫ bonefidei possessor nōn faciat partū ancille suū vt possit eum petere reiven.non tamē facit quasi suūz scꝫ vt possit petere pub.ꝛ vt eodē ti.possit vsucapere.vt.§.de pub. .l.si ego.§.partus.

1 Quod est inutile viciatur et non viciatur vtile.

Lacuit. † In.l.ista dr̄: si quis stipulatur sortem ꝛ vsuras supra legitimuz modū vel vsuras vsurarum quatenus stipulatio excedit legitimum modum ipsa viciatur: in residuo valet[supra statutum modum]a lege in vsuris prestandis vt.C.e.l.eos qui.§.j.vel statutum modum secundum consuetudinem regionis[peti posse]vnde no.ꝙ vtile per inutile non viciatur: accedit.§.e.l.si pecunie.ꝛ.ȷ̄.de iure do.l.si generalis.

Tiam ex nudo pacto. In lege ista ponitur quoddam speciale in vsuris: ecce si ciuitas mutuat pecuniam sub vsuris ꝛ conuenit nudo pacto ꝑstari vsuras sibi debentur vsure[etiam ex nudo pacto]hoc etiam implicat.q.d.neduz ex stipul.deben k vsure ciuitati: imo ex nudo pacto vñ no.i.l.ista duo spālia regulariter vsure fenebris pecunie ex pacto citra vinculum stipulationis non debentur.vt.C.e.l.ꝙ nis.fallit in tribus casibus.vnus est in ciuitate vt hic.nā in alijs est priuilegiata ciuitas.vt.C.de sa.sanc.eccl̄.l.vl.Item fallit i frumento ꝛ oleo.vt.C.e.l.frumenti.Item fallit in nautico fenore vt .ȷ̄.de nau.fe.l.periculi.item no.ꝙ regulariter non datur actio ex nudo pacto.vt.C.de pactis.l.legem quam dixisti.speciale tamen est in ciuitate: vt hic: ꝛ in alijs multis casibus ibi no.

Uod in stipulatione. In lege ista dr̄ ꝙ stipulatio aliquando est inutilis ratione incertitudinis.vnde si stipulor a te sortem et certas vsuras: valet stipu.sꝫ si stipulor incertas puta vsuras q̄ ꝯpetierint ista stipulatio nulli⁹ est momēti[nō adijciak].i.nō stipulek vel triētes vel semisses.ꝛ ita no.ꝙ stipu.q̄ non cōtinet certam quantitatē inutilis est vt et al's.ȷ̄.de vbo.obl.l.vbi autem non apparet.in princ.et .ȷ̄.de re iudi.l.in summa.§.q sortis.secus est in legatis fauore vltime voluntatis.vt.ȷ̄.de leg.iij.l.nūmis.Item licet in stipulationibus obscuris quod minimum est sequamur: vt.ȷ̄.de reg.iur.l.

semper. hoc odio vsurarum quod minimum est non sequimur.
1 ☞ Mora regulariter non contrahitur re ipsa sed per interpellationem factam congruo loco et tempore que an legitime facta sit committitur iudicis arbitrio et si remissa fuit tollitur mora. h. d. vsq ad. §. in bonefidei.
2 Facta sunt incerta et ideo diffiniri non possunt.
3 More diffinitio non est facilis et quare.
4 Denunciare debitori non sufficit nisi in denunciatione perseueretur.
5 Mora quando fiat iure communi et qñ iure speciali.
6 Mora quando fit iure communi habet quinq effectus principales. ibidem nume. 6.
7 Mora quando fiat iure speciali et de effectibus eius. ibi. nu. 7.
8 Mora qualr purgetur. ibidẽ et nume. seq.

1 Mora fieri intelligit. †lex ista respicit vltimã partẽ rubrice de mora: et in pñ. hui⁹. l. iuriscõ. tra
ctaturus de mora: dicit q̃ttuor. primo dicit qñ mora
fieri intelligat. scdo rñdet op. que posset sibi fieri cur mora nõ de
scribitur. tertio dicit q non sufficit denũciari seruo debitoris et
annectit rationẽ. quarto cui denunciandum sit et qualiter. Inci
piamus ergo a primo τ dr q mora fieri intelligitur non ex re sed
ex persona. vnde tu es debitor meus in. x. non videris in mora es
se eoipso q non soluis: sed cum denunciaui tibi congruo loco et
tempore vt soluas τ tu potuisti soluere τ non soluisti: τ si reuoce
tur in dubiũ sis in mora vel non apud iudicem estimandum est
Scdo respondet tacite oppositioni q̃ posset sibi fieri: diceret ali
quis cur non describit hic mora: sed ponit eius noticia: respon
det iuriscõ. qr difficilis τ quasi impossibilis ẽ diffinitio more p
pter factorũ varietatem: τ ideo diuus pius iulio balbo rescripsit
nulla lege: vel iuris auctorũ constitutione inuenit descriptio mo
re: qr quem esse in mora plus est facti q̃ iuris. τ ea que sunt iuris
possunt diffiniri: ea que sunt facti non possunt diffiniri: qr facta
sunt incerta. Tertio dicit q non sufficit si creditor vel ei⁹ procu
rator denunciat seruo debitoris absentis: qr ipsi debitori ẽ denũ
ciandũ. Quarto ponit cui debet denunciari τ q̃liter. ecce credi
tor debet denũciare debitori suo congruo loco τ tempore: et po
stea non debet remittere debiti petendi instantiã: sed si debitor
diceret non habeo pecuniam ad manus non deb ei dare dilatio
nem: als si remitteret illa denũciatio videtur esse remissa: s si nõ
remittit per hoc debitor constituitur in mora. hoc dicit prin. hu
ius legis: videatis expõnem littere. [mora] sub. que fit iure cõmu
ni non iure speciali. [fieri intelligitur nõ ex re]. i. non eoipso qd
debitor debet τ non soluit [sed ex persona]. s. debitoris cui denũ
ciatum est. [si interpellatus oportuno loco. [sub. et congruo tẽ
pore vt hic. τ. j. de verborũ oblig. l. si ex legati causa. τ. j. de solu. l. si
soluturus. [quod]. s. vtrum denunciatio sit facta congruo loco
et tempore. [apud iudicem examinabitur] sub. et cognoscitur si
in dubiũ reuocetur: an mora fiat per interpellationem factã vel
non: τ hucusq durat primum dictum in quo dicitur intelligat
fieri mora. modo incipit secũdum dictum [nam τ vt pomp. τc.]
in quo iuriscon. respondet tacite oppositioni q̃ posset sibi fieri q̃
re mora non describitur h. vnde dicit. [nam vt pomp. lib. ij. epi
stolarum difficilis est [sub. vel quasi impossibilis: τ quare ppter
varietatẽ factorũ: τ qr plus ẽ facti q̃ iur. iura enim pñt diffiniri
qr certa sũt facta incerta: et qr incerta id nulla lege noua vel veteri
inuenit diffinita. τ ideo dicit lr̃a diuus pi⁹ iulio balbo rescripsit
an mora facta intelligat [neq cõstõne vlla] τ ita lege noua impia
li [neq iuris auctorũ qõne] τ ita lege veteri [cũ sit magis facti q̃
iuris qd] sub. debitorem esse in mora vel non: τ ideo non põt tra
2 di sub regula iuris quia iura sunt certa †ideo pñt diffiniri: fctã
sunt incerta τ ideo non possunt diffiniri: quia plerũq ignoran
tia facti prudentissimos fallit. vt. j. de iur. et fac. ign. l. iij. Or inci
pit tertiũ dictũ [τ nõ sufficit τc. denũciatũ est] vt debitu soluat
qr per seruũ dñi cõdictio põt fieri melior non aũt deterior. vt. C. de
pac. l. huus. τ. j. de reg. iur. l. melior [cũ etiã] incipit quartũ et vlti
mũ dictũ [dño]. s. serui eidẽq debitori. [denunciatũ est [. s. dño
pñti de ore ad os: sed abs̃eti p nũciũ. vt ar. j. de excu. tut. l. scire [fa
ceret] qr faceret copiã sui apud iudicẽ [omissa erũt]. i. remissa es
set: τ dr remitti debiti istãtia sic: dicit creditor debitori solue: di
cit debitor nõ possũ soluere: dicit creditor τ ego do tibi dilationẽ
vsq ad annũ: hic remittit creditor debiti instãtiã: s nõ dr remit
ti debiti instãtia si debitor est paratus suscipe iudiciũ τ differt ex
iusta cã solutionẽ. vt. s. e. l. si qs solutionẽ. hic nõ remittit debiti
instãtia. Or signori. l. ista respicit vltimã partẽ rubrice de mora.
τc. dic vt dixi in casu: mõ circa legẽ istã not. aliqua no. τ primo †
3 q more diffinitio nõ est facilis imo difficilis p p factor varieta
tẽ. qr quẽ eẽ in mora magis ẽ facti q̃ iuris: qr iura sũt certa facta
incerta. τ id sub regula tradi nõ possũt: sic est alibi inuenire pro

pter infidelitatẽ hoim quãta fides sit testib⁹ adhibenda: τ id sub
regula tradi nõ põt. j. de testi. l. iij. §. vba. sic ẽt ppter varios mo
res hoim difficilis ẽ diffinitio ipensarũ. s. q̃ impense sint repetẽ
de τ quante τ qñ. quidã sunt nimis delicati vt sunt fatui: quidã
sunt q nõ expenderent aliquid nisi in cãm necessariam: quidam
sunt q impendunt in cãm necessariam tm̃ τ vtilem pbabilem. vt
. j. de impẽ. in re. do. fac. l. iij. et. l. se. τ. l. qd dr. τ. s. de rei ven. l. i fun
4 do. τ. s. de pig. act. l. si seruos. † Item no. hic q nõ sufficit de
nũciari debitori nisi in denũciatione facta perseueret: τ ita non
sufficit versum. nisi duret vsum. vt. s. de in rem ver. l. si pro patre. §
versum. τ. j. de acq. pos. l. non videt. τ ar. j. de dinor. τ repu. l. iij.
Or signori circa legẽ istã diligenter est insistendum opponendo.
et respondendo et distinguendo τ querendo τ aduertatis hanc
materiam qr vtilis est in iudicijs τ in causis τ statim incipiã a le
nioribus oppositionibus de quibus glose vestre nullam faciunt
mentionem. vos habetis hic in tertio dicto si creditor vel procu.
eius denũciat seruo debitoris ppter hanc denũciationẽ nõ vide
tur debitor esse in mora: sed lex est scripta in contrariũ que dicit
si denũcio tibi edificanti nouũ opus siue seruo tuo denunciatio
est legitime facta τ sicut si tu edificasti spreta denũciatione facta
tibi vel seruo tuo d demoliri qd factũ est. vt. j. de no. ope. nũ. l. de
pupillo. §. huo. ad q vos dicet duplex ẽ denũciatio ẽ nũciatio q̃
sit rei ẽ nũciatio que sit persone. nũciatio que sit psone tm̃ est cu
nunciatur debitori vt debitum soluat: non autem denuncio ide
bite vt ad me perueniat s tibi vt soluas. vnde si debes mihi equũ
vel asinum non debeo denunciare ipsi equo vel asino sed tibi: et
ista nũciatio est facienda debitori: vt ita debiti repetendi instan
tia debitori non remittatur: nõ aũt sufficit si fiat seruo debitoris
qr si sit seruo debitoris non nocet ei: qr per seruum condictio dñi
põt fieri melior non deterior. vt. j. de reg. iur. l. melior. et sic loquit
lex nr̃a. est nũciatio que sit ipsi rei vt nũciatio noui opis. nã si fa
cis nouũ opus et neminem inueniam ibi ipsi operi possum nũ
ciare: et multo fortius tibi domino τ tuo seruo τ operarijs tuis
et talis nunciatio valida est τ d abstineri ab edificatione nisi re
missionem impetret: τ sic loquit. l. h. et probat. j. de op. noui nũ.
l. de pupillo. §. nũciare. τ. l. in pñti. Scdo instat τ opponit ad. l.
istã: ista lex dicit in sui princ. q mora fieri intelligitur nõ re sed ex
persona: sed lex vr̃ h. q̃ vr̃ velle q aliquando mora fieri intelligitur
ex re non ex persona. vt. s. e. l. τ si reipublice. §. aliqñ. et. C. in qui.
cau. in integ. rest. non est ne. l. in minor persona. ad quod vos di
cetis pluribus modis: τ vno mõ sic: et dicit ista littera mora: in
telligitur fieri non ex re sed ex persona: potest ita legi non re scili
cet tantum sed ex persona. q. d. sit ex re: vt in. l. contra. τ ex perso
sona vt hic. Vel põt dici scdo mõ mora fieri intelligit regulariter
non ex re sed ex psona vt hic. aliquando tñ in casibus mora fit re
ipsa. i. eoipso q debet et nõ soluit. vt in. l. h. vnde nõ d trahi ad
consequentiã: qr ois diffinitio in iure nr̃o piculosa est. vt. j. de re
gu. iur. l. j. vnde i casu q̃ regula vitiatur fallit. in ceteris remanet
firma. vt in aut. de non alie. aut permu. re. ec. ij. col. §. sin autẽ. vel
põt dici tertio. mora est q̃ sit iure communi: est mora q̃ sit iure spe
ciali. mora q̃ sit iure cõi illa nõ ex re sed ex psona fieri intelligitur
est mora q̃ sit iure speciali siue singulari τ illa h fieri ex re ipa nõ
ex persona: vt in. l. h. Ad solutionẽ huius h. τ vt plene liq̃at arti
culus iste: ita distinguẽdũ est vt distinxi. C. in quib⁹ causis in in
teg. rest. nõ est ne. l. in minor. τ aduertatis istam dist. qr dñs az.
scripsit eã in tribus locis dictiõib⁹ nõ mutat. s. hic i appatu suo
magno: τ i sũma h⁹ ti. i. ij. col. τ in sũma. C. i q. cau. in ite. rest. nõ ẽ
ne. i fi. tñ sicut videre poteritis manifeste psequar eã pingui⁹ τ la
tius τ nihil omittã de antiqs scriptis τ in mr̃is dicã plus q̃ ip
5 se τ q̃ in aliqb⁹ scriptis inueniatis τ dico sic. † Mora aliqñ fit
iure cõi aliqñ iure spãli. fit iure cõi trib⁹ modis vl p denũciatiõe
factã cõgruo loco τ tpe cũ nõ remittit debiti repetẽdi instãtia vel
p lit. cõte. vl p diei appositi elapsũ: τ ista dr fieri ex psona. Fit mo
ra iure spãli: aliqñ fauore aliqñ odio: τ ista dr fieri ex re. oĩa ista p
ordinẽ exeq̃mur. Dicit mora fieri iure cõi q̃ locũ h regl̃r in oib⁹
psonis i oib⁹ reb⁹ τ i oib⁹ actiõib⁹: dr mora fieri iure spãli q̃ h fie
ri progatiua psone i certis psonis: s progatiua rei i certis rebus
progatiua act. i certis act. mora q̃ h fieri iure cõi fit tripl̃r: fit vno
mõ p denũciationẽ factã cõgruo loco τ tpe ita q debiti repetẽdi
istãtia nõ remittat τ de ista ponam⁹ exẽplũ: aliqs ẽ debitor pure
extra iudiciũ: denũcio ei vt id qd d debeat dare nec remitto debi
ti repetẽdi instãtiã cõstituo eũ i mora. vt i pñ. hui⁹. l. tñ ad cõstituẽ
a dũ eũ in mora [a] multa sunt necessaria: i pmo q denũciẽ ei nõ ei⁹
huo. scdo q denunciet loco cõgruo τ tpe. tertio q nõ remittã debi
ti repetẽdi istãtiã. Itẽ q sciat se debitorẽ vt iuste ignorare nõ pos
set. vt. s. si cer. pe. l. qd te. ne sint melioris cõdictiõis stulti q̃ piti. j.
qd vi aut clã. l. seru⁹. Itẽ reqrit q post denũciationẽ sit lapsũ tan
tũ tps qd cõmode potuerit dare. j. de do. l. si qs filiũ. Fit mora in
re cõi p lit. cõte. si teneris dare pure nõ denũcio extra iudiciũ nec

interpello

a Ad cõstituẽ dũ eũ in mora. Aduerte q ille q tenetur officio iudicis nõ cõstituitur in mora p intepellatiõe extraiudiciale s p litis cõtest. secus i eo q tenetur iure obligationis. vt not. gl. i. l. q rome. §. coheredes et in glo. parua. ff. de verbo. obl. τ in. l. amplius non pet. ff. rẽ. rat. habe. τ in. l. fideiussor obligari. §. fi. ff. de fideius. do. alex. in cõsil. cxlix. icip. visis τ diligẽter ad fu. in. ij. vol. vbi latius de materia τ cõsil. clvj. icip. viso τ considerato eo. ij. vol. τ cõsil. xcvj. incip. inspectis τ põderatis eo. vol.

interpell o.te qδ forte ꝑcedit ex indignatione: ecce venit actor et offert reo libellum in quo libello continetur qs petit a quo petitur: quid petitur quare petitur et quo iure petitur dant̄ dilationes dilatorie vt vult aut̄.C.de lit.ↄte.aut̄.offerat̄: venit ad rn̄dendū libello: cū lis ↄtestat̄ depͥhendit̄ in mora: nā oīs debitor q mauult litigare ꝙ̄ soluere cū nō habeat certā cām litigandi ↄstituit̄ in mora.ꝟ.de vb.ob.l.nemo.⁊.ꝫ.si cer.peta.l.cū fūdus.Itē fit mora ꝑ diei apposite lapsū: si ꝓmittis dare in diē vsqꝫ ad mensē si an
6 te diē nō das elapsa die es in mora: qꝛ dies in quē tenebaris dare te interpellat.ꝟ.de vb.ob.l.si fundū.ꝟ.de act̄.⁊ ob.l.traiectitie.⁊.C de ƺhen.⁊ cō.sti.l.magnā.ꝫ.de iure empbi.l.ij.bis tribus modis fit mora iure cōi: ⁊ hic dꝛ fieri ex ꝑsona nō ex re.Pōt adijci q̄rtus modus ↄstituēdi in mora iure cōi ꝑ ꝯdictiōis existentiā: pone ꝑmittis dare sub cōdictione si nauis venerit ex asia: statim impleta ꝯdictiōe videris esse in mora.ꝟ.de vbo.obli.l.ita stipulat⁹.§.j. quod videt̄ certū esse si ipse debitor scit cōditionē ipletā nō aliter ar.l.ꝑale.ꝫ.si cer.peta.l.quod te.Vidimus de ista mora q̄ fit iure cōi qb⁹ mōis fiat nūc subijciam⁹ qs sit eius effect⁹: postea subijcie
6 m⁹ qualr̄ purgetur.† ⁊ certe mora q̄ fit iure cōmuni hꝫ qnqꝫ principales effectus.ecce hꝫ vnū effectū ꝯ accessiones ciuiles circa vsuras.nam in bonefidei act̄.veniunt vsure iudicis offō ex tpe more.ꝟ.e.l.§.in bone fidei act̄.itē in act̄.quasi bonefidei: puta in act̄.ex testō q̄ ꝑponitur ꝑ quantitate relicta.nam lꝫ nō sit bonefidei.vt insti.de act̄.§.actionū.sortitur naturā bonefidei actiōis.vt.ꝫ.in qui.cau.in inte.resti.l.in minor.in act̄.mere stricti iur.nō veniūt vsure citra vinculū stipulatiōis in fenebri pecunia.vt.C.eo.l.ij.⁊ ꝫ.si cer.pe l.lecta.§.cum ⁊ sortis.reprobata fre.op.qui dicebat in act̄.mere stricti iur.veniūt vsure lit.cōte.qꝛ dicebat in eis vēit omnis cā.ꝫ.e.l.ij.qꝛ.ll.sunt expͥsse.C.de ꝯdi.indebi.l.j.nec ob.ꝟ.e.l.litem.qꝛ intelligo in bonefidei act̄.qñ mora litē cōt.nō ꝑcessit: nec ob.lit.contest.venit oīs cā: intelligit̄ scilicet naturalis.ꝫ.de reivē di.l.si nauis.Itē secund⁹ effect⁹ est vt veniāt fruct⁹ iudi.officio ex tpe more.vt.ꝟ.e.l.videam⁹.in act̄.stricti iur.an veniāt fruct⁹ distiguo aut peto qδ ē meū veniūt ex tēpore more.ꝫ.de ꝯdi.indebi.l.i.debiti.⁊.ꝟ.e.videamus.§.i debito: aut peto qδ nec ē meū nec fuit meum sed mihi dandū quo casu non veniūt nisi lit.contesta.vt.ꝟ eo.l.videamus.§.si act̄.⁊.ꝫ.eo.l.vulgo.⁊.l.in fideicōmis.§.in his Item mora habet tertium effectum: si tractatur de re extimanda quia facta est deterior extimatur res quanti plurimi valuit ex tēpore more.vt.ꝫ.de triti.l.in hac.⁊.ꝫ.de ꝯdi.furt.l.in re.⁊.ꝫ.ō edē do.l.vbi.§.vbi.⁊.ꝟ.de re iu.l.si kalendis.⁊.ꝟ.de verborum obliga.l.quotiens.⁊.l.si fundus.Itē hꝫ quartum effectum vt si res peat post moram debitor teneat̄ indistincte de interitu: nec distinguitur res esse pitura eo mō penes creditorem vt apud debitorē: qꝛ satis est si soluisset creditor distraxisset.vt.ꝫ.depo.l.si in asia.i fi.⁊.ꝟ.de le.j.l.apō iul̄.§.ipsi⁹.alr̄s cū res i fi.⁊.ꝟ.de vb.ob.l.si ex legati.reprobata mar.opi.q dicit si res erat eodē mō pitura apō creditorē debitor de iteritu nō teneat̄ vt.ꝫ.depo.l.si p̄cs.§.ij.⁊.ꝫ.ꝙ me.cā.l.si cū ex.§.si vo.⁊.ꝫ.de reivē.l.itē si.§.fi.nō facit ꝑ eo.l.si plures.§.ij.qꝛ loquit̄ cū depositarius hēbat certā cāꝫ litigādi.ꝫ.eo.l.si qs solutiōi.nō ob.§.qδ si hō.qꝛ intelligit̄ cū hō pẏt post ꝑmā ⁊ scδam sniam itra tpā indicat⁹.secus si pẏsset ante oēm sniaꝫ vl̄ inter ꝑmā ⁊ scδam: qꝛ tūc teneret̄ de interitu.C.qδ me.cau.l.j.nō ob.l.itē si.§.fi.cū.l.se.qꝛ ibi loquit̄ in reivē.vbi adhibet̄ illa distictio vt si possessor fuit bōefidei ⁊ durauit nō teneat̄ de iteritu ⁊c.ꝫ.de pe.here.l.illud.⁊.ꝫ.de reivēd.l.vtiqꝫ.Itē ista mora q̄ fit iure cōi hꝫ quēdā quintū spālem effectum: ecce si pr̄ me⁹ te filiū minorem magis diligebat me filiū maiorē istituit i q̄rta debita iur̄ nature: i residuo te istituit: si tu postea de nōvis mihi dare quartā ⁊ es in mora: iterpello te dare nō vis: ista tua auaritia bis trib⁹ feriat̄ qꝛ iudex ↄdēnabit te in quartā et in triēdē.C.de inoffi.test.l.si qs Pōt adijci sextus effect⁹ in pet̄.her.qꝛ eoipso ꝙ denūciat̄ alicui a quo petēda sit hr̄ditas.ꝫ.de pet.her.l.itē veniūt.§.petitio.⁊.§.petitam ista mora q̄ fit iure cōi hꝫ purgari si illud in quo ↄstitut⁹ es i mora stipulor a te aio nouādi: si res in p̄ntia vel nō vl̄ tua mora purgat̄.vt.ꝫ.de cō.fur.l.pui.⁊.ꝟ.de sol.l.q stic.in p̄nc.Est mo
7 ra q̄ fit iure spāli siue singulari † ⁊ ista dꝛ fieri ex re ⁊ ista aliquādo fit fauore aliqñ odio.fauore ꝑsone: aliqñ rei aliqñ actoris fauore ꝑsone fit re ipsa i minore: eoipso ꝙ qs dꝫ minori ⁊ nō soluit. C.i q.cau.i iteg.rest.nō ē ne.l.i minor.itē fit mora in re singulari fauore rei: vt ē i libertate.si testator te istituto rogat te ancillā suā manumittere: eoipso ꝙ potes manumittere ⁊ non manumittis es in mora: adeo: vt si piat part⁹ nascet̄ liber.ꝟ.de fideicō.li.l.cum vo.§.appet.⁊.l.si ancilla.⁊.l.si nō data.itē fit fauore actoris vt ē i act̄.de dote.⁊ ista mora fit sine oī interpellatiōe: ecce si mulier dat in dotē pecuniā soluto mr̄imonio hꝫ marit⁹ annū ad dotē restituendā: post depͥhendit̄ in mora re ipa.C.de reivx.act̄.l.ex actio. et hoc i dote restituēda.C.de iure do.l.fi.Ista mora eo ipso ꝙ debet̄ ⁊ nō soluit̄ hꝫ istos effectus: mora q̄ fit fauore ꝑsone: certe si debet̄ quātitas pit vsuras ex tpē more: si debet̄ res tenet̄ ad fruct⁹

vt i.l.in minor.Illa q̄ fit fauore rei istū hꝫ effectū: q nascit̄ ex ancilla nascit̄ ingenu⁹: insup qδ querit̄ ancille libere facte dꝫ tradi.C. ad fille.l.pe.ista mora que fit fauore actoris pit vsuras tertiā cētesime.vt in.§.exact.Et ista mora q̄ fit fauore ꝑsone purgat̄ eoipso ꝙ minor efficit̄ maior.ꝟ.de leg.ij.l.ticia.§.vsuras.⁊ ē mirabile q̄liter ista mora purgat̄ cū priuilegia debeant eē ꝑpetua: q̄ nō indulgent̄ certa ex cā sed gn̄aliter: sed si indulget̄ tibi qꝛ minor te efficior in maiorē cessat causa.vnde cessante cā cessat effectus.ꝫ.de
8 pac.l.qδ dictū est.† Qualr̄ purget̄ mora que fit fauore rei vbi data opa si differt manumittere ipsa lex facit liberꝫ ⁊ ingenuū: alr̄s tradit̄ matri ad manumittendū.Illa q̄ fit fauore act̄.purgatur ꝑ solutionē cū solutiōe eius ⁊c.insti.q.mo.tol.ob.in ꝑn.Fit mora odio: vt ē in fure ⁊ raptore ⁊ in ꝑdone ⁊ in metū inferente: fur ipsa re ē in mora ⁊ raptor ⁊ ꝑdo ⁊ metū inferēs.ꝫ.de cō.fur.l.rem §.j.Effectus hui⁹ more q̄ fit odio est talis: in fure raptore ⁊ predone vt indistincte teneatur de interitu.vt.C.de fur.l.subtracto.ꝟ.de vi ⁊ vi ar.l.rectissime.in metum inferēte est effect⁹.vt.ꝫ.qδ me.cau.l.si cū excep.§.qδ si homo.⁊.C.qδ me.cā.l.j.Itē morā q̄ fit in re speciali odio hꝫ purgari vel ꝑ solutionē vl̄ ꝑ stipulationē iterpositaꝫ aio nouādi.vt.ꝟ.de noua.l.stichū.⁊.ꝫ.de cō.furt.l.pariu. Sup legē istā consueui formare aliquas qōes: habetis more diffinitio difficilis ē.sꝫ ꝑ deo possem⁹ tātū cogitare ꝙ diffiniremus morā ⁊ ita qδ omiserunt.ll.suppleret̄ a docentib⁹.dixerūt Jo.et az.ita pōt describi de dn̄o az.non miror qꝛ nesciuit in artib⁹: sed de dn̄o Jo.sic qꝛ sciuit in artib⁹: dixit Jo.describamus ita: mora fit cū debitor adultus maior.xiiij.an.in masculo.in femina maior.xij.ꝑ interpellationē factā a creditore congruo loco ⁊ tēpore extra iudiciū vel interpellatur in iudicio per litis contesta.vl̄ diei apposite lapsum: quare dicunt de adulto nō de pup.qꝛ leges dicūt ꝙ pupillus per denunciationē non pōt in mora ↄstitui.vt ꝟ.de verb.ob.l.si dari.⁊.l.si pup.nec ob.ꝫ.de euic.l.si dictum in fi. qꝛ speciale ē in denūciatione euicti.vt possit fieri pupillo ꝙ poti⁹ cedit ad vtilitatē pupilli: quia si nō denuncietur tutore auctore diceret non teneor tibi de euict.congruo loco ⁊ tpe: cuꝫ nō sit remissa debiti repetēdi instātia sciat se debere vel dꝫ ignorare: istō nō ē diffinire morā: sed ē dicere q̄liter fit mora iure cōi qꝛ est differētia inter qδ ⁊ qualr̄.vnde dn̄s Odo.ita describit: mora ē detractatō solutiōis ab adulto facta ꝑ legitimam denūciationē factā in iudicio vel extra: vl̄ ꝑ diei apposite lapsum nullo mō remissā ab eo q scit se debitorē nec iuste potuit ignorare.vnde dico mora est detractatio solutiōis ab adulto facta: qꝛ adult⁹ pōt constitui in mora ꝑ legitimam denunciationē: qꝛ mora que fit iure communi fit trib⁹ modis ab eo q fit ⁊c.qꝛ necesse ē ꝙ sciat se debitorem.Modo q̄ro ita: fit mora cum qs interpellatur extra iudiciū ↄgruo loco ⁊ tpe.quia vocam⁹ ↄgruū locū ⁊ congruum tp̄s: dicamus congruū locum vbi debitor ē obligatus soluere.vt.ꝟ.de act̄.l.ↄtraxisse.aut dicimus ↄgruum locū in quē debitor hꝫ domiciliuꝫ.C.de iur.om.iu.l.iur̄.⁊.C.vbi in rē act̄.l.vl.sed congruum tp̄s dicim⁹ si ē tp̄s in quo pōt vrgeri ad solutionē quid eñ si non pōt vrgeri ex eo ꝙ sine mora hꝫ necesse abesse cā reipub.si tunc denunciatur ↄgruo tpe.ꝫ.e.l.cū quidam.§.si pupil.⁊.l.sed si rei.Sed q̄ro denuntio debitori meo nō vbi tenet̄ soluere vel vbi hꝫ domiciliū sed in alio loco vt soluat videor cōgruo loco denūciare: videt̄ ꝙ non: Itē si ista loca sint idonea apparet ꝙ cetera nō sint idonea.arg. ꝟ.de fun.instruc.le.l.quesitū.§.idē respōdit.e ꝯ vr̄ ꝙ sic arg.ꝟ.de vb. ob.l.cum huius.pōt dici ꝙ si iste data opa nō inuenit̄ loco vbi ꝑmisit soluere vel vbi hꝫ domiciliū ꝙ alio loco possit denūciare: vt denūcietur vt ↄgruo loco soluat.ar.ꝫ.de eo qδ cer.lo.l.j.sed quid erit debet aliqs mihi in diē: intra diem denūcio vt ad diē soluat: nunqd constituit̄ in mora.dicūt qdā ꝙ sic.lꝫ ista denūciatio non sit necessaria: qꝛ dies pro homine interpellat: tñ que fiūt dubietatis cā ⁊c.ꝫ.mā.l.qui mutuā.Denuo vr̄ ꝙ nihil opetur cum dies ꝑ homine interpellat.vnde supflua denūciatio est.ꝫ.de ꝑcura.l. non cogendū.in fi.tunc si maturi⁹ denunciarē duplicarent̄ induc ie.instit.de act̄.§.plus.Item videor ei dare dilatiōem.ꝫ.de mi.l.emilius.sed quid creditor interpellat debitorē vt ei soluat debita: quare creditor eū interpellat ita curialiter.Rn̄deo quia creditor erubescit ibi stare: vel offert ei munera.⁊ creditor recipit vt faciebat marchio astensis pater hui⁹ marchiōis.veniebant creditores ad eum vt interpellarent eū.vt solueret faciebat eis fieri bonā robam.illi qui recipiebant tñ honorē recedebāt.debitor cōstituitur in mora ꝑ talē denunciationē.aut videtur remissa debiti repetēdi instantia.dicimus si dicit dn̄e soluatis.non recipit ab eo aliquid non ē remissa debiti repetēdi instātia.si accipit aliqd ab eo videtur remitti.vt.ꝫ.de pac.l.itē qꝛ cō.⁊.ꝟ.de do.ex.l.ij.§.vlti.
1 ☞ Pater ex sua mora non tenetur ad vsuras.

In bone fidei. quia supra facta est mentio de mora.in.§.isto vsqꝫ in fine legis ponitur de effectu more.⁊ in.§.isto dicitur ꝙ effectus more est ꝙ in act̄.bonefidei debentur vsure iudicis officio ex tpe more.sꝫ quid

erit filiusfam.ē debitor me⁹:ꝛ pr̄ ex eius psona tenetur michi qd iussu insolidum vel quatenus vsum est in rem suam: nunqd inspiciemus psonā filij vl' pr̄is:ꝛ an vni⁹ mora nocebit alij.ꝛ rn̄.qd pr̄ si conueniat̄ ex sua psona nō cstituit̄ in mora.iō si actū ē cū pr̄e q̄tenus actor nō pōt assequi a pr̄e:a filio assequet̄.sꝫ si filius cstituit̄ in mora tenet̄ fili⁹ insolidū:pr̄ tenet̄ tm̄ de peculio[in bone fidei]ꝛ q̄ sint act.bone fi.habes insti.de actionib⁹.§.actionū.[ex mora[.s.cōi vel singulari[debētur]sub.iudic.of.vt.s.e.l.j. et idē in act.stricti iur.qꝛ est quasi bone fidei.vt in act.ex testō.vt in.l.in minorū psona.C.in q.cau.in integ.rest.nō est ne. secus est in act. mere stricti.iur.vt.s.e l.j.et modo dixi.ꝛ sicut veniūt vsure in bone fidei cōtractibus ex tpe more ita ꝛ fructus.vt.j.eo.l.vsure. et si mora nō precessit lit.cōte.lite cōt.veniūt vsure.vt.j.e.l.lit. conte.[et si quidē]incipit determinare[nō tenetur]hec litera legitur tribus modis.ꝛ vno mō sic.[ꝛ siquidem pater dūtaxat cōuenit̄] ex cōtractu filij]ex mora sua[.s.patris[non tenetur]. s. filius.et ita no.ꝙ mora patris nō nocet filio.qꝛ filius tenetur vt principalis:pr̄ vt fideiussor.vt.j.de v͛b.ob.l.mora.vl' legit̄ scdo mō.[ꝛ sigdē pr̄ dūtaxat cuenitur]ex cctu filij[ex mora sua]sꝫ filij[nō tenet̄].s.pr̄:qꝛ ipē nō ē debitor p̄ncipalis:sꝫ fideiussor.vn̄ mora rei nō nocet fideiussori.vt i fi.h⁹.l.ꝛ hoc ē vex q̄n tenet̄ ex cctu bone fidei.sec⁹ si tenet̄ ex cctu stricti iur.vt.s.loc.ꝛ cdu.l.quero. vel legit̄ tertio mō.[ꝛ sigdē pr̄ dūtaxat cuenit̄ ex mora sua].s.patris [nō tenet̄].s.pr̄ isolidū ad vsuras:sꝫ tm̄ de i rē vsu vl' de pecl̄io vel qd iussu:si iussit ipē tm̄ filius tenebit̄ ex mora sua vt inducat̄ seq̄ntia[in filiū]sub.vt i p̄ncipalē[fili⁹ pstet]sub.q erat debitor p̄ncipalis.[insolidū]sub.q̄n iussu pr̄is cctū ē.vt.s.qd iussu.l.j.vl' q̄n dolū pr̄ cmisisset.vt.s.de pec.in bonefidei.[hēbit]ꝛ csiderat̄ ꝙ tn̄ est in peculio tpe snie.vt.s.de pecul.l.q̄situ.ꝛ.l.qd dr̄.ꝛ qd dr̄ i §.isto ē vex regl̄.fallit tn̄.j.ad munic.l.quotiēs.in pn̄.

Sed si duo. In.§.isto dicitur:si sūt duo rei promittendi vnius mora non nocet alteri si nō erāt socij.sed quid erit ē debitor ꝛ fideiussor:sol⁹ fideiussor fecit morā:nunqd nocet debitori:certe nō verūtn̄ si fideiussor post morā seruū occiderit.lꝫ directa act.nō teneat̄.s.debitor vl' fideiussor vtili tn̄ tenebit̄[nō nocet]si nō sunt socij.vt arg.s.de pac. l. si vnus.in pri.sec⁹ si sint socij lucri ꝛ dāni:qꝛ tūc nocet.vt.j. de duo. re.l.ij.ꝛ.l.iij.ꝛ.l.si duo.ꝛ.C.de duo.re.pmit.l.j.[nō tenet̄]directo sed vtiliter.vt.j.dicit [in hūc].s.fideiussorē[dabit̄.vn̄ no.hic:si fideiussor occidit seruū debitū:si post morā suā an̄ morā p̄ncipalis tenet̄ vtiliͭ vt hic si post morā p̄ncipalis debitoris tenet̄ directa:qꝛ ppetuata ē obligatio.vt.j.de v͛b.ob.l.si fuū:ꝛ qꝛ mora rei nocet fideiussori.vt.j.de ver.ob.l.mora.si aūt occidit ante morā vtrinsꝫ nō tenet̄ aliq̄ act.sed qꝛ dolū cmisit tenet̄ de dolo.vt.s.de dolo.l. arbitrio.i fi.ꝛ.l.debitor.in fi.ꝛ ibi dixi.

In bn̄ collocate sūt. Ista lex est pulchra ꝛ leuis:ꝛ tractat̄ in.l.ista qualr̄ admistratores reipub. pecuniā publicā debēt exigere:ꝛ dicit tria:primo dicit si pecunia publica est fenori data ꝛ apud idoneū debitorē cstituta:admistrator reip.nō dꝫ bn̄ collocatam pecuniā reuocare:sꝫ dꝫ ab eo recipe mēstruas vel annuas vsuras.sed si pecunia nō parit vsuram p̄ses puincie dꝫ puidere vtilitati reipub.s.vt exigat ꝛ collocet ad vsuras alij:tertio dr̄ ꝙ admistrator reipu. nō dꝫ ēē in exigēdo acerb⁹ seu ctumeliosus sed moderatus ꝛ benign⁹.vnuꝫ sciatis inter solertiā ꝛ diligētiā pōt multū iteresē ꝛ iō admistrator reipu.q dat fenori pecuniā reipu.nō credat sine pignorib⁹ ꝛ hypothe.ꝛ sine idoneis fideiussoribus.h.d.ista lex:videatis expōnē lr̄e [si bn̄ collocate sūt].s.in debitores idoneos[nō debēt]sub.si an nue vsure vl' mēstrue sūt petēde[hypothecis]sub.vl' fideiussorib⁹ idoneis.vt ar.C.de v͛.sig.l.sancimus.alij dicūt ꝙ etiam fideiussoribus idoneis nō debēt credere pecuniā publicā:qꝛ tuti⁹ ē pignori incūbere ꝙ in personā agere.vt isti.de ob.que ex de.nas.§. furti.sꝫ certe plus cautiōis est ꝛc.vt.j.de verb.sig.l.plus.

☞ Fructus ex tempore more veniunt in bonefidei iudicijs.

Usure vicē. In.l.ista dr̄ ꝙ vsure gerūt vicē fructuū qd ē i legatis et fideicō.si eīm p fideicō.spēs legat̄ mihi veniūt fructus ex tpe more ꝛ idē ē i act.tutele ꝛ in ceteris bone fidei iudicijs.ꝛ sicut veniūt vsure et fructus ex tēpore more ita et cetere obuētiones.h.d.ista.l.videatis expositionē lr̄e.[vsure vicē fructuum obtinēt]in aliquib⁹ vt in act.ex testō ꝛ tutele.vt stati seqt̄ nō i oib⁹ † vn̄ sicut i bōefidei iudicijs veniūt fruct⁹ ex tpe more vt.j.e. l.videam⁹.§.ex cā.ita vsure.vt.s.e.l.mora.§.i bōefidei.differūt tn̄ in alijs qꝛ vsura ē accessio ciuilis.fructus est accessio naturalis vt s.de rei vendi.l.si nauis:dixi. Item differunt in alio qꝛ in act.mere stricti iuris veniunt fructus ratiōe more.salti post lit.cōt.vt.j. eo.l.videamus.§.si actiōem ꝛ dixi.s.e.l.j.ꝛ.l.mora.vsure nō vt.C de condi.indebi.l.j.ꝛ.C.de condi.ob tur.cau.l.quotiens[ꝛ fideicō.]que petuntur act.ex testō[dicemus]et que sunt cetere obuē-tiones:certe pensiones vt infra eodem.l.prediorum.et sicut ē in fetu fetus.vt.s.eo.l.equis.

Lite cōtestata. In.l.ista dr̄ ꝙ i act. bone fidei et quasi veniūt vsure lit.conte.cum mora non precesserit lit.cōte.sꝫ si mora precessit lit.cont.vsure veniunt ex tempore more[currunt]quod ē ver ū cū mora non precessit lit.cōte. al's secus quia si mora precessit lit.cont.veniūt vsure ex tempore more vt.s. eo.l.mora.§.in bone fidei.in act.mere stricti iur.non veniunt. vt s.eo.l.mora.nec ob.quod dicitur.s.eo.l.in fideicō.§.in his qꝛ venit omnis causa.scꝫ naturalis.

Prediorū vrbanorū In.l.ista dicit̄.sive: dico a te domū et probo eam meam cdēnaberis ne dum ad domum:immo ad pensiones.quia pensiones vrbanorum prediorum pro fructibus habētur [accipiuntur]et ad hoc facit.s.de rei ven.l.fructus non modo et lege si nauis.in pn̄.et iste pensiones cum habeātur loco fructuū dicuntur accessiones.vt in rubrica dixi.

Et i cria negocioꝝ.gesto. In.l.ista dr̄.non solum i directa act.nego.ges. veniūt vsure:immo ꝛ i cria neg.gest.act.ecce si gerebam negocia tua et accepi pecuniam mutuo sub vsuris vt soluerē creditori tuo ne mitteretur in posses.bonorum tuorum:vel qui erat vendi turus pignora:nunqd act.contraria negociorum gest.tenerꝫ ad vsuras quas accepi:certe sic.sed si solui pecuniam quam habebā in archa:quia a magno incommodo te liberaui:veniunt vsure q̄ frequentantur in regione[et in contraria negociorū gest. act.] quasi dicat nedum veniunt vsure in directa negociorum gesto. vt s.de nego.ges.l.at qui natura.§.non tantum.ꝛ.l.qui sine vsuris immo et in contraria act.neg.gest.que datur gestori contra dn̄m veniunt vsure vt hic:vel potest ēm alias ita legi.[et in contraria negociorum gestorum act.]quasi dicat nedum in act.tutele veniūt vsure:immo ꝛ in contraria que est bonefidei.vt institu de act.§. actionum[vēditurus]ꝛ hoc casu assequar vsuras quas dedi creditori si plus commodi attulerunt ꝙ colligant vsure.vt.j.in fi.l. dicit.[quod si domi habens]pecuniam propriam.[propter eādem causam.]id ēst ne creditores tui mitterentur in posses.vl' pignora tua distraherent[constitutum].s.e.l.j.al's debentur que approbantur a lege.vt.C.e.l.eos qui in prin.[colligūt].i.faciūt. Dr̄ signori ex.l.ista colligetis arg.ad id quod ē valde vtile scire scolaribus:et contra eos.l.ista dicit sicut dixi in casu:recedit scolarꝭ et obligat libros suos.socius intercedit pro eo:soluit socius ꝛ accipit mutuo pecuniam sub vsuris recupat libros. assequetur ne istas vsuras:certe sic:si obtulit pl⁹ commodi recolligendo libros puta si erant in causa venditionis ex pacto vel ex lege:et non poterant iusto precio distrahi.sed quid accipit scolaris negociorū gestorum pecuniam sub vsuris.vt liberet libros nec obtulit tantum commodi:vt vsure colligunt:nunquid recuperat vsuras:videtur quod non:vt in fi.huius legis dicitur:et quia debꝫ vtiliter incohoari.sed potest dici quod ex q̄ bone fide fecit recuperat istas vsuras.vt arg.s.mā.l.idemqꝫ.§.j.et.l.si vero non remu.§.contrario.sed maxime recuperat eas cum plus commodi attulit : ꝛ idē si non plus commodi attulit sed bona fide fecit.vt arg. supra de neg.gest.l.at q natura.§.nō tm̄ et lege qui sine vsuris.ꝛ ibi dixi.

☞ Fructus veniunt a tempore more si actione stricti iuris peto quod est vel fuit meum sed si peto michi debitum tunc a tempore lit.contesta.sed in actionibus bonefidei semper veniunt a tempore more.

Videamus. †.s.e.l.videamus.dictū est quando fructus veniant in in act.in rem siue in rei ven.cum petitur nuda pprietas siue in cōfessoria cum petitur vsufru.i lege ista q̄ respicit etiam illam partem rubrice de fructibus tractatur quando veniunt fructus in actione personali.et ad euidentiam hui⁹. l. ꝛ vt bene intelligatis eam ꝛ non contradicat sibi in aliquo notalem diuisionem.aut act.in personam est bone fidei vt est act. exempto pro socio et tutele.aut quasi bone fidei.vt ex testamento actio et hoc casu veniunt in ea fruct⁹ iudic.of. ex tempore more vt vsure.vt.j.eo.l.§.ex causa.et supra eo.l.mora.§. in bone fidei si autem ē actio mere stricti iuris.vt certi condictio generalis.et condic.indebi.in istis actionibus subdistinguo. quia aut peto quod est meum vel quasi meum rei vendic.vel public.et tunc veniunt fructus ex tempore more vt supra de rei vendi.lege fruct⁹ et.s.de public.l.eum qui.§.pretor.aut peto quod fuit meum .vt quia solui indebite et repeto condic.indebi.quo casu similiter veniunt fructus ex tempore more.vt supra si cer.peta.l. cum fund⁹ et supra de condic.ob cau.da.l.cum quis.in prin.si autē act. mere stricti iuris:peto qd nō est meum nec fuit meum. sed peto qd

est mihi

est mihi dandū:vt quia promisisti mihi donare quo casu veniūt fructus post lit.cōtesta.sed non vsure.vt.s.e.l.in fideicō.§.in his z.l.vulgo.z.ī.e.l.§.si actionē.z ita intelligit vno modo.l.fundus z si bene intellexistis hoc modo non poteritis errare circa legem istam ꝙtum ad casum z litterā: in princi.huius legis tractatur qñ act.personali peto ꝙ fuit meū sed desijt esse meuz qñ veniant fructus.vnde ponetis ita casuz:cōtraxisti sponsalia cuz filia mea z dedi tibi fundū in dotē:postea renūciatum est sponsalibus qz dixisti nolo cōtrahere nup.vel qz est affinitas inter te z filiā meā. vnde a te repeto fundum cōdic.ob causam datoruz:teneberis ad fructus fundi:ex quo tempore.z rñ.quod ex die dati fundi in dotem quousqꝫ non est renunciatum spōsalibus tu non es in mora:z sic non teneberis de fructibus nisi ab eo die in antea es i mora z teneberis de fructibus qui percepti sunt.sed si stat per mulierem:quo minus nuptie contrahantur fructus sunt restituēdi alias si non teneretur sponsus ad fructus liceret sponso negligere fundum quod non debet esse.hoc dicit ista lex.videatis expositionem littere.[veniant]quasi dicat nedum ipsa res sed z fruct⁹ [z siquidem.]modo tractat de condi.ob causam datorum:quia omnes condictiones sunt personales.vt insti.de act.§. appellamus.vnde si non fuit matrimonium nec dos.[veluti dotis causa]causa futuri matrimonij z dedit ita ꝙ transtulit dominium vt.ī.de iure do:l.dotis fructus.in fi.cū.l.seq.[z renūciata est affinitas]qz inter sponsum z spōsam est affinitas.ita ꝙ non potest esse vxor.vt insti.de nup.§.affinitatis. vel pōt dici ꝙ sponte fuit renunciatū sponsalib⁹ vt indicat littera sequens.[sperabat affinitas].i.matrimoniū[sed z posteriores si].i.ꝙuis. vel si.i. quia [sunt]sine stetit pro pte mulieris.vt.ī.dicit z ita apparet ꝙ non tenuit matrimoniū:qz non repetit act.ō dote.vt.C.de rei vxo.ac. l.j.§.exactio.sed repetit cōdi.ob cām que erit eiusdem priuilegij. vt arg.ī.ō dona.l.si id ꝙ.[fundū]sub.ꝑesset iniquum.vnde no. in prin.huius.l.si dat fundus in dotē gratia futuri matrimonij ex die dati fundi quousqꝫ non renunciatur spōsalibus nō est locus repetitioni nec interim accipiēs est in mora ꝙdiu sperat matrimoniū cōpleri.vt.s.de cōdic.ob cau.da.l.ꝙ seruus.Itē no. ꝙ in act.ob cām datorum veniunt fructus ex tpe more.z ad istud accedit.s.de ꝯdi.ob cau.da.l.itē quos.z idē est filr in condi.indeb. vt.ī.pri.§.habebitis.

Itē si indebitū. Uidistis vnum exemplum in quo act.personali peto qd fuit meum z desijt esse meum z veniūt fructus ex tpe more:vt cū dat fundus in dotē causa futuri matrimonij z nō sequit matrimoniuz.mō h ponūt alia duo exēpla.z pmū exēplūest tale:pōe solui tibi fundū indebite:nunqd sicut possum petere fundū ita veniūt fructus ex tpe more:certe sic.secūduz exemplum est tale:pone donaui tibi fundum vxoris causa:postea peniteo z sic reuocata est donatio:nunquid sicut possum repetere funduz ita veniunt fructus ex tpe more. [recipere debeo]cōdic.indebi.vt.s.de ꝯdi.ide. l.indebiti in prin.z.l.in summa.§.ei qui.z in conditione indebi. veniunt accessiones naturales ex tpe more nō ciuiles etiā post li. cōte.vt.C.e.l.j.[idemqꝫ]ecce aliud exemplū.[qui donauit]z sic reuocata est donatio:ꝙ ꝯtingit tribus casibus.vt.s.si cer.pet.l. non omnis.z.ī.de mor.ca.do.l.j.z.ij.[atqꝫ ita cōdictio nascit] scz ob cām datorum.vnde no.hic ꝙ pōt reuocari mortis cā donatio trib⁹ modis.vl cōdi.ob cāz datoz:vel ꝯdi.sine cā . vel vtili rei vē. z retrāsfit dñiū vt h.z.ī.ō mor.cau.dōa.l.alienā rē.l.q alienā rē.

In fauiana. Habuistis de quibusdā personalibus actiōib⁹ modo in.§.isto tractat de quibusdā alijs psonalibus actionibus.qz ego q reuoco habeor loco alienātis:ecce si libertus meus alienat aliquā rem in fraudē meā vel debitor alienat rē in fraudē creditoris ego patronus vel creditor reuoco alienatū fauiana act.z fructus veniunt ex tēpore more.vnde q cōdēnatur in fauiana act.rem alienatā restituere ꝯdēnat z ad fructus:qz verbū restituere in hac re plenū hz effectū restituendi.vnde restituunt fruct⁹:idē est in pau.sicut est etiam in interdicto vnde vi.qz qui deiecit non solum tenetur fundum restituere:immo z fructus fundi cū verbum restituendi plenaz habeat significationem.h.d.iste.§.videatis expositionē littere.[in fauiana quoqꝫ act.]scz que datur patrono cum libertus alienat in fraudez patroni[z pauliana]que datur creditori in cui⁹ fraudem debitor alienat.[per quaz].s.paul.z hec est bona lra. al's p quas[habet significationē]ꝙ est no.z ad istud accedit.C.ō sen. pas.l.j.z.l.vl.z.ī.de ver.sig.l.restituere.z.l.vlti.[restituendi]vnde verba interdicti.vnde vi sunt talia pretor ait zc.vt.ī.de vi z vi arma.l.j.in prin.Or signori no.hic quod ꝭm nos tres sunt reuocatorie act.lz posset dici ꝙ sunt.v.est fauiana per quā patronus reuocat alienata in fraudem suam:z tunc aut alienat in fraudem legis aut in fraudē pṫoni.si libert⁹ alienat i fraudē legis vt si minor cētenario ipso iure non valet.vnde ipse idē reuocabit.vt.ī.de iure pa.l.si libertus.si aūt libertus alienat in fraudē patroni:h

habet locū fauiana act.vt.ī.si quid in frau.pa.fuerit ali.l.j.z sunt hec vera qñ libertus caret liberis z parentib⁹:qz tunc patronus succedit ei ab intestato:sed si habet collaterales olim reuocat dimidiaz hodie tertiam:vt insti.de suc.li.§.sed nostra est pauliana que datur creditori in cuius fraudē debitor alienat p quā creditor reuocat alienata in fraudē suam vt hic:est caluisiana.z hec est cōmunis vt.ī.si quid in frau.pa.fu.ali.l.j.§.si mutuā.z.C.si quid in frau.pa.fu.ali.l.vlti.Unde ꝭm nos versum magistralr cōpositum ita dicentis:fa.pa.pau.cre.ca.vo datur vtriqꝫ.vnde fa.i. fauiana dat pa.i.patrono.pau.i.paul.dat cre.i.creditori.ca .i. caluisiana.dat vtriqꝫ.i.patrono z creditori.sed antiqui voluerunt dicere aliter aliter ꝙ nos z sic quia dixerunt ꝙ paulia.datur creditori solo.cal.patrono.fauiana est cōis.z pro se induxerunt falsam litteram ꝙ habent hic per quas.z versum magistrale ipi mutant z dicūt sic.pa.cre.ca.pa.fa.vo datur vtriqꝫ.sed nos dicimus ꝙ verior lra est[p quā].s.paulianam:verū tamen si vos habetis per quas potestis ita saluare litteram per quas subaudi paul. z cal.Or signori iste sunt tres actiones reuocatorie.verū est tñ qd leges nostre faciunt mentionē de duab⁹ alijs:qz dicunt ꝙ est iterdictū fraudatoriū vt.ī.de solu.l.pupilli.in prin.item dicūt ꝙ est act.in factū que reuocat.vt.ī.que in frau.cre.l.in factū. lz certe pt dici ꝙ interdictū fraudatoriū est cal.z paul.et fauiana est libertꝫ et creditoribus:ne quid alienent in fraudē patroni vel creditoris actio in factum pōt dici vno modo sic:qz fauiana pau.z cal . non est proprium nomē actionis sed cognomen:sed proprium nomē actionis est in factum caluisiana.vnde taz corporalia ꝙ incorporalia alienata reuocant act.in factum cal.et paul.vel pōt dici secūdo modo vbi debitor alienat rē corporalē vt fundū:tunc reuocat act.paul.vbi alienat rē incorporalē qz liberat debitorē suū tūc reuocatur act.in factum.vt.ī.que in frau.credito.l.j.z.l.in factū.

Itē si vi. In.§.ista ponit casus cū peto quod fuit meū sed desijt esse:meum:et in.§.isto dr non solū in predictis actionibus veniunt fructus ex tempore more immo in alijs inde si vi vel metu abstulisti mihi fundū et conuenio te act. qd me.cau.nedū teneris ad fundū immo ad fructus ex tempore more[itē serui].s.cōpulsiua[affert].i.afferre dz.vnde no.ꝙ metus cā zc.vt.s.ꝙ me.cau.l.metū.§.volēti.et veniūt fructus ex tpe more vt.s.ꝙ me.cau.l.lz et ptus.in pri.nā metū inferēs semp est in mora.vt.C.ꝙ me.cā.l.j.et.C.de fur.et ser.cor.l.subtracto.

Si actionē habeā. In supiorib⁹ habuistis qd iur: est si peto act. stricti iuris:id ꝙ fuit meū sed desijt esse meū:vel si peto ꝙ quasi meū est.modo in.§.isto tractat cum peto ꝙ nec est meuz nec fuit meū sed est mihi dādum.verbi gratia.fui stipulatus fundū tuū mihi dari et sic accipiētis fieri egi condic.certi ex stip.ꝯ te.veniunt fructus ex tpe more certe nō.sed demū lit ꝯte.[sit]ante lit.ꝯtest.p interpelletionem factam congruo loco et tpe[iudicium].i.si lis cōtest.est sup act.descendenti ex stipu.[dici]et ita habetis ꝙ i act. mere stricti iur.si peto ꝙ nec est meū nec fuit meū.sed est mihi dādum veniunt fructus post lit.ꝯtest.nō ante etiā si mora precessit lit.conte.vt.s.e.l.vulgo.sed in act. bonefidei vel quasi veniūt fructus ex tpe more.vt.§.e.l.vsure et dixi.s.e.l.mora in distinctione quam feci nec ob.ꝙ in act.ex stip.venit interesse vt.ī.de verb. ob. l.si fundum.qz rñ.venit interesse in act.ex stipu.s.aliud non fructuum vel refert aut dare est in obligatione vt qz stipulatus sum fundum mihi dare:et dare est accipientis facere vt.ī.de verboruz obliga.l.vbi autem.et tunc non veniunt fructus nisi lit . contest. vt hic sed si dare non est in obligatione:vt qz sum stipulatus rem mihi tradi et tradere est facti:propter ꝙ agitur ad interesse.vt.ī. de ver.ob.l.vbi autem non apparet.§.qui id quod.et.ī. de re iu. l.si quis ab alio.

Ex causa ēptionis. Hic mutatur materia qz a prin.huius.l.hucusqꝫ tractat de act.stricti iur.in.§.isto et seq.tractat de act.bone fidei vnde in.§.isto dicit si emi fundū ate et tu fuisti in mora tradēdi fundū teneris ad fundū et ad fructus sed et si ꝯuenio te act. p socio.vt fundū ꝙsitum ex causa societatis mihi cōices teneris ad fructus ex tēpore more et idem est in act.depositi et cōmodati et interdicto ꝙ vi aut clam:vt veniant fructus ex tempore more[cōmunicandi sunt.]vt.s.e.l.euictis.s.j.[si possessionem] id est detentationē rei qz rei cōmodate et deposite zc.vt.s.depoqti.l.lz.§. [prestādi]ex tpe more.[sicut diximus.]qz sunt actiones bone fidei et ita in actione bonefidei siue peto ꝙ est meū vt in act. cōmoda.siue peto ꝙ nec est meū nec fuit meum vt in act.ex empto veniunt fructus ex tpe more vt.s.eod.l.morā.§.in bonefi.[restituātur.[sed si tu edificasti vi aut clam teneris tuis sumptibus tollere sed si alius:teneris prestare patientiam vt.ī.quod vi aut clam l.competit.

Ante matrimonium zc. In.§.isto dicit: si mulier

causa futuri matrimonij dat mihi fundum in dotem non transfert dominium: et ideo fructus percepti anteq sequatur matrimonium in dotem conuertuntur et cum dote restituuntur et idem est si mulier dat in dotem predia vrbana causa futuri matrimonij. nam pensiones vrbanorum prediorum restituuntur mulieri hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere. [restituuntur] sed fructus postea percepti maritus lucratur. vt infra de iure dotium lege dotis fructus. [prediorum] datorum in dotem causa futuri matrimonij. nam loco fructuum habent.

Item si diuidere. In. §. isto tractat de actione bonefidei: et in. §. isto dicit. si ago diuisorio iudicio contra te ad fundum comem diuidendum quia tu non vis diuidere coia et fructus colliga: et veniunt fructus ex tpe more: et venient deductis sumptibus factis in eis recolligendis [impensarum] quia non intelliguntur fructus etc. vt. s. de peti. heredi. l. si a dno vel a patre in fi. [prestatur] vt vsure vt. s. e. l. vsure.

Si dos. In. §. isto dicit mulier ante nup. dedit fundum in dote: et fruct⁹ pcepit spōsus: postea contractum est matrimonium et est solutum et maritus vxori sue dotem prelegauit: numquid fruct⁹ pcepti ante matrimonium sunt restituendi: certe sic [veniunt] quia cōuertunt in dotem. vt. s. e. l. §. matrimonium. vnde si maritus prelegauit dotē: dos petit act. ex testō et veniunt fructus ex tempore more.

Quis per fideicom. In. l. ista not. differentia inter rem singularē et vniuersalē corporeā legatā et est talis si ab herede tuo legat mihi equā et heres est i mora tenet ad fetū. sed si legas mihi equitiū etiā sine aliqua mora tenet mihi heres ad fet⁹ [equis]. i. equabus quia masculinū cōcipit femininū. vt. s. e. l. in fideicō. in pn. distinxi.

In eum diem. In. l. ista dicit si debeo tibi x. et propterea obligaui tibi pignora si postea distraxisti pignora ex pacto vel ex lege teneor tibi ad vsuras vsq ad diem pignorū distractorū sed postea non vt. s. de rei ven. l. emptor [in eum] scilicet vsq [reputatio]. q. d. debitor tenetur creditori de vsuris ex tempore more vsq in diem distractorum pignorum: postea non vt. s. de rei ven. l. emptor vel dicatis si creditor distraxit pignus. quaten⁹ sibi debetur non tenetur debitor ad vsuras. vt. s. de pig. act. l. qui in fi. et l. seq. vel potest dici: si debes mihi. x. et ego vendo pignus pro xx. non teneris ad vsuras totius precij: sed ad vsuras eius quod mihi debes vt. s. de pig. act. l. si pignore. sub. in fi. et l. sequē. et. s. de distrac. pig. l. quesitum.

1 Usure q currebāt ante sniam currūt etiā post eā pēdēte appellatiōe frustratoria et pōt iudex appellatiōis in illis cōdēnare.

1 **Tutor condennatus.** † In principio huius. l. ponit talis casus: titius fuit tutor seij pupil. finita tutela seius quondā pupillus egit act. tutele contra titium quondā tutorem vt redderet rōnem tutele et reliqua prestaret: tandem apparuit titium male administrasse fuit condēnatus in. c. iustissime: titi⁹ frustratorie appellauit et distulit executionē snie per annū. postea apparet q eius appellatio est frustratoria et morandi iudicij causa est interposita: nunquid iudex appellationis non solum confirmabit primā sniam sed etiā de vsuris medij tēporis que fluxerunt ex die late snie vsq ad diem confirmate snie a iudice appellationis condēnabit: respondet q sic. [tutor]. scilicet quondā quia durante tutela non agit: vt. j. de tu. et ra. dis. l. j. in fi. et l. seq. [eum]. s. iudicē. [morādi causa]. i. differendi executionem sententie [etiam de vsuris medij tpis] fluentis ex die late sententie prime vsq ad diem confirmate sententie a iudice appellationis q tpus potest esse ex causa biennium vt. C. de appel. aut. ei q appellat [condēnare] tacite vel expressim: et ad quid valeat hoc. j. videbitis. Or signori no. hic si tutor cōdēnat⁹ appellat frustratorie causa morandi solutionem siue executionē snie ista appellatio nō debet ei pficere: quin teneat ad vsuras medij tpis ppter suam moram vt hic. et. j. de re. iu. l. vlti. et. j. de ap. l. negociorum. al's incipit tutor. Itē no. q cā morandi iudicij fit: non dz facientem subleuare: sicut ei qui dicit falsum instrm causa morande solutionis non proficit ei. vt. C. ad. l. corne. de fal. l. satis est. Itē no. q officium iudicis app. est non solum confirmare primā sniam immo vel infirmare. vt. C. de app. l. eos qui. et. C. de vsur. rei iu. l. ij. immo etiā supplere dz si in prima snia est omissum vel postea aliquid superuenit quod in cōdēnatione deducet q pz ex casu huius. l. hic enim fuit tutor condēnatus iuste. vnde non debuit appellare de iure quia non fuit lata contra ius litigatoris tandē appellauit frustratorie. vnde iudex appellatiōis cōfirmat primā sniam: et insuper in vsuris medij tēporis condēnat: ex quo colligo decisionē talis questionis de qua dubitatur: peto a te. c. coram iudice iudex te absoluit quia non probaui appello. i causa appellationis probo q mihi debes. c. quid debet facere iudex appellationis: certe dicunt quidā q dz pnunciare primā sniam iniustam et vt. C. de appel. l. eos qui. in pn. et si istud est verū quam sniam petam executioni mandare: primā nō quia succubui in ea: secundam non: quia reuocauit primam nec reum in aliquo condennauit. et in hac opi. fuit dominus Jac. bal. dominuo tamen Az. dixit q iudex appellationis pnunciando primam sniam iniustam tacite te condennat in. c. quia in sententijs non refert quid ex equipollentibus fiat vt. s. de arbi. l. qd tamen. §. si arbiter. et. j. iudi. solui. l. cum apud. et hec opi. Az. mihi videtur continere equitatē. sed opi. domini mei est verior de rigore iuris: tn cā dubitationis tollende mihi videt q iudex appellationis debeat pnunciare primā sniam iniustā et in. c. cōdēnare: si videt se debitorē in. c. arg. huius. l. et arg. preal. l. j. iudica. sol. l. cū apud. Sed quero circa. l. istā sic et de hoc plerūq dubitabat ponamus peto a te fundū vel alimēta iudex te cōdēnat: tu deliberas velis appellare vel nō iudex infra. x. dies exequit sniam pōt ne hoc facere dicunt q pōt in alimentis et in psonali act. in rē vbi nō datur illa tpa: sz arbitrio iudicis dz restitui vt. j. de re iu. et arg. j. de app. l. cū ex causa iudicati. et insti. de of. iu. §. j. sz certe dicendum est q iudex infra. x. dies non pōt exequi sniam qb⁹ casib⁹ appellare pōt et si facit nimis ppe facit. vnde ab illa executione poterit appellari vt ar. j. de verb. sig. l. si qua in pn. et ar. j. de appel. l. appellatione. et. C. quo ap. nō reci. l. ab executione. Or signori super prin. huius. l. nō essent plura dicenda. verūtamen dns Az. signat vnū contra hic: q non reputo contra. hic dicit q tutor q appellauit si eius appellatio pronunciatur iniusta q condennatur ad vsuras medij tpis: sed videtur contra. et videt q sicut non currunt vsure cōdennato infra quadrimestre tps: ita appellanti non debeant currere infra tps q dat ad app. psequendam vt. C. de vsur. rei iu. l. vlti. ad quod vos dicetis vbi fertur snia nec appellatur snia trāsit in vigorem rei iu. vt. j. de ver. sig. l. si qua. et dat sibi spacium quattuor mēsium ad soluendū: et infra illos nos est mora: igit ad vsuras medij tpis non tenebit ex die prime snie vsq ad diē scde snie vt. s. si cer. peta. l. lecta. sed vbi cōdennatur et appellat frustratorie: ista appellatio non sequit effectū et non videtur istud tps habere a lege: et iō ex die prime snie vsq ad diem secunde ad vsuras medij tpis tenebitur.

1 Per oblationē part. debiti nō desinūt currere vsure toti⁹.

1 **Lucius titius.** † In. §. isto ponit talis casus quidā luci⁹ titi⁹ noie debebat tibi. c. noie sortis et. x. noie vsurarum pro mora pteriti tpis iste lucius titi⁹ non obtulit tibi vniuersam pecuniā tibi debitā: sed obtulit tibi partem pecunie ponamus. l. tu noluisti recipere particularē solutionē. vnde illā partē cōsignauit et deposuit: nūquid tenet ad vsuras medij tpis: rūdetur si lucius titius debebat. c. et nō cōuenit qō possit ptē soluere nihilominus debent vsure totius debiti: quia sicut particularis solutio non liberat debitorē ita pticularis oblatio. [lucius titi⁹] debitor [minorē pecuniā q dēbat] quia cū dēbat c. obtulit. l. [obsignauit] sub. et obtulit creditori: et quia noluit recipere obsignauit [quā obsignauit] sub. et obtulit [deposuit] vnde no. in. §. isto sicut particularis solutio nō liberat debitorem iuito creditore: ita nec particularis oblatio pficit debitori inuito creditore nisi aliud cōuenit vt hic. et ad istud accedit. s. de act. emp. et ven. l. int. §. offerri. et. C. de solu. l. obsignationē. fallit in tribus casibus vnus casus est si noiatim cōuenit inter creditorē et debitorē q liceret soluere debitori p partes vt hic. et. s. si cer. peta. l. lecta est in auditorio. et quia contractus legē ex cōuentione accipiunt. vt. s. depo. l. j. §. si cōuenerit. item fallit in secundo casu cum indebitum non est liquidum. verbi gratia. dico te meum debitorē in decem tu cōfiteris de quinq certe quinq teneris accipere: alia quinq debes petere. et sic soluit contra. s. si cer. peta. l. quidam itē fallit in tertio casu fauore libertatis: si seruus iubet esse liber si decē soluerit heredi: si quinq vult soluere heres tenet recipere quinq vt. j. de statu lib. l. cum heres. §. idem si decem.

Ab aulo augerio. In. §. isto ponit talis casus quidā gaius seius nomine scripsit se accepisse mutuo decē ab aulo augerio: et dixit q redderet kalendis primis illa decē cum suis vsuris nunquid ex ista cōuentione poterūt peti vsure: rūdet q non ex quo nō apparet de certis vsuris promissis vel de certa quantitate vsurarum. [ab aulo augerio] creditore. [gaius seius]. s. debitor [cum suis vsuris] nō designata certa quātitate vsurarum [non posse] ratione incertitudinis. vt. s. e. l. qui in stipulatiōe. Or signori circa. §. istū instatur et videt q iste. §. nō possit stare. esto q iste gaius seius scripsisset confiteor me tibi debere decem et reddam proximis kalendis cum trientibus vsuris: adhuc non videtur quod teneatur ad vsuras: quia hic erat contractus mutui: et vsura pecunie fenebris citra vinculum stipulationis non debetur. vt. C. eo. l. ij. et. s. de prescriptis verbis. lege titius ad quod vos dicetis ex quo ita inuenitur scriptum in epistola presumitur quod interrogatio pcesserit

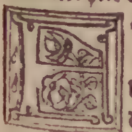
donec 9tra. nõ pbet. vt. ĩ. de ver. ob. l. sciendũ. ꝛ. C. de 9trabẽ. ꝛ cõmit. stip. l. i. ꝫ stipulatio p interrogationẽ ꝛ responsionẽ babeat cõtrahi. vt. ĩ. de vbo. ob. l. stip'o. vnde bene deberentur vsure certe quãtitatis si essent pmisse. odo.

1 ☞ Cessionarius potest petere illud quod poterat cedens etiã iure speciali.

1
Ereniusmodestinus. †Quidaz babent bic princi. l. ꝛ cõiter ita allegaꝛ. ff. de vsur. l. berennius moð. ꝛ qdã bñt h. §. ꝛ incipit. §. idẽ libro tali. ff. scribit. ꝫ in boc nõ est vis nisi ꝙtum ad allegandũ: in. l. ista fine in. §. isto ponit talis casus paterfa. te instituit sibi beredẽ. ꝛ in testamẽto suo vl' in codicillo suo legauit mibi fundũ suũ nunquid ex die adite beredi. fruct⁹ pcepti pertinebũt ad me respõdetur ꝙ sic: nam adita brditate transit dñium rei legate in me legatariuz ꝛ iõ fructus fundi ex eo tpe pertinẽt ad me legatariuz non ad te etiam si maior pars anni fluxit ante diẽ fideicõ. cedentẽ. b. d. ista l. videatis expositionẽ lr̃e. [berẽnius modesti. rñdit fructus qui post acquisitum dñium] qð est. ĩ. ꝙ est adita bereditate. vt. ĩ. de fur. l. a titio. in fi. ꝛ. š. de pac. l. ꝫ ꝛ si dãnũ. §. si creditor. Or signori bec lex vult dicere vt dixi in casu: ꝛ no. ꝙ bec. l. est intelligẽda in legato ꝛ fideicõ. singulari cuius dñiuz transit ab adita bereditate vt in preallc. l. ĩ. de fur. l. a titio. ponamus ergo bodie decessit testator ꝛ te beredẽ instituit ꝛ mibi fundũ legauit tu destulisti adire bereditatem p. ix. menses. ꝛ ita maior pars anni fluxit: postea adisti bere. teneris ad fructus post aditã bere. qꝛ dominium rei singularis legate transit in legatarium statim adita beredi. ꝛ nõ ante. secus est in fideicõ. vniuersali qꝛ non transit dñium in legatarium nisi restituta bereditate re ꝛ verbo vel saltim vbo. vt. ĩ. ad trebel. l. restituta. ꝫ dicet aliqs videtur ꝙ fructus pertineant ad legatariũ ante aditã bere. si beredis mora interuenit. vnde videt. š. š. e. l. equis p fideicõ. ꝛ. l. equis. ad ꝙ potest dici. l. illa equis. ꝛ. l. equis loquitur cum testator legat vniuersitatem que constat ex pluribus capitibus distãtibus bec. l. loquitur qñ legatur res singularis que vno spũ continetur. puta fundus: vl' potest dici. ll. ille loquuntur cum testator sciens legauit gregem alienũ ꝙ põt facere. vt. C. de le. l. rem alienã. ibi non potest transire dñiũ ab adita beredi. in legatarium nisi beres redimat ꝛ tradat legatario. ꝛ si est in mora redimendi veniunt fructus post lit. cõte. ꝛ sic loquit etiam tot⁹ titu. C. de vsur. ꝛ fruc. le. bec. l. loquit cum testator legauit rẽ suam. vnde ex die adite bere. transit dñium rei legate ꝛ trãseunt fructus in legatarium. verũtamen si beres nesciret rem esse legatam ꝛ perciperet fructus ante morã eos suos faceret. vt. ĩ. de acq. re. do. l. questiũ. ꝛ ita no. bic ꝙ fructus pro rata tpis nõ diuiduntur inter beredẽ ꝛ fideicõ. ꝛ ad istud accedit ꝙ babuistis. š. e. l. in fideicõ. in prin. sec⁹ est in fundo dotali inextimato dato i dotem vbi fruct⁹ diuidũtur p rata tpis vltimi anni. vt. ĩ. solu. mat. l. diuortio. ꝛ. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. itaꝙ partus dotalium.

Ereni⁹ modest. rñdit tpis. Quidã babẽt bic pnc. l. ꝛ incipit berẽnius ꝛc. ꝛ qdaz babent. §. ꝛ incipit eius tpis ꝛc. ꝛ in. l. ista dr: si fiscus successit alicui creditori ꝛ fiscus in illo creditore mandat actiões suas alicui: ille cui fiscus cessit iura sua põt petere vsuras ex psona fisci: etiã si vsure pmisse p stipulationem non fuerũt [pcepit] i. successit in ius alicuius creditoris [eũ qui mandatis] i. cessis. [petere posse] ex persona fisci in cuius locum successit: ꝛ ratione tpis currentis postꝙ successit fiscus. vt. š. e. l. cũ quidã. §. fiscus. ꝛ. ĩ. de iure fis. l. fiscus.

Enã pro vsuris. In. l. ista dr. si mutuo tibi. c. ꝛ stipulor mibi reddi vsꝙ ad annũ. ꝛ alia. c. pro vsuris noĩe pene: ista pena nõ poterit peti nisi vsꝙ ad legitimũ modum vsurarũ: qꝛ sicut nõ possum stipulari vsuras vltra legitimũ modũ. ita nec penã [põt] ꝛ ad boc accedit. š. e. l. pecunie. ꝛ. l. vsuras. ꝛ. š. de act. emp. ꝛ vẽ. l. iul'. §. ibidẽ. ꝛ stipu. pene excedit legitimum modum. puta si stipulor duplũ. vt. š. de 9di. indebi. l. si non sortem. §. si duplum.

Ructus. In. l. ista põit casus talis ego vxori mee 9stante matrimonio donaui fundum vel ecõtra: ipsa mibi donauit ꝛ sic constat donationẽ non tenuisse: sed nunqd fructus quos percepit ex fundo ei donato a me facit suos vel econtra fruct⁹ quos percipio ex fundo donato ab ea mibi facio meos: certe distinguitur qꝛ fructus industriales quos ipse percipit sua industria facit suos. puta fructus quod seuit. ꝫ fruct⁹ naturales vt sunt poma. vel si siluaz cedit illos fruct⁹ nõ facit suos: qꝛ null⁹ bonefidei possessor facit fruct⁹ naturales suos. vnde ipsa tenet restituere illos fruct⁹ naturales: ꝛ idẽ est ecõtra. si vxor mea donauit mibi [donata] sub. cũ vir vel vxor credidit donationẽ valere: ꝛ sic errat i iure vel credit rẽ donantis cum erat aliena: ꝛ sic errat in facto: qꝛ tunc facit fruct⁹ industriales suos. secus si non crederet donationem valere: vt. ĩ. de dona. l. si vir. ꝛ. ĩ. ꝛ de acq. pos. l. ꝙ vxor viro [seredo] ꝛ ita fructus industriales [nascit] ꝫ ex diuina prouidentia pcipitur. vnde no. bic fructus industriales dicuntur quos possessor querit ex sua idustria. ꝛ istos bonefidei possessor facit suos: adeo ꝙ de eis consumptis non tenet: ꝫ de extantibus ꝫ nõ teneatur rei vẽ. tenet tñ iudi. of. vt. š. si. regũ. l. iiij. §. post litez. ꝫ fruct⁹ naturales nullus possessor facit suos: immo de extãtibus tenet rei ven. ꝛ de cõsumptis tenet 9di. sine cã. vt. C. ð 9di. sine causa. ꝛ bic ꝛ dixi. š. de rei vẽ. l. si nauis. §. general'r. ꝛ. l. fruct⁹ nõ mõ. nec ob. l. que dicit ꝙ bonefidei possessor facit omnes fructus suos vt. ĩ. ð acqui. re. do. l. bonefidei. quia intelligo omnes. s. industriales nõ naturales vt bic.

Uod in fructus. š. l. pri. bñstis ꝙ possessor inter dũ tenet de fructib⁹ restituẽdis. in. l. ista dr ꝙ eodez casu quo possessor tenetur ad fructus restituendos tenetur deductis sumptibus factis in eis querendis ꝛ conseruãdis [debere] etiam male fide possessor. naz non intelliguntur fructus nisi deductis sumptibus: ꝛ ideo impensa potest retineri. vt š. de pet. here. l. si a domino vel a patre. in fi. cum. l. seq. ꝛ. š. famiber. l. fructus.

Aratũ iudicium. Quidaz bñt bic pn. l. ꝛ incipit paratũ ꝛc. aliȷ babẽt. §. ꝛ icipit sceuola rñdit ꝛc. ꝛ dr. bic si dico te debitorẽ meuz in. x. ꝛ denũcio tibi vt soluas mibi ꝛ tu dicis te mibi in aliquo nõ teneri: sed parat⁹ es suscipere iudiciũ nunquid videris esse in mora certe nõ: ex quo per te nõ stat sed p me creditorẽ [accipere] sub. eũ quẽ dicit debitorẽ suum [non videri] ꝛ idẽ est si nõ stat p eũ qui dicit se creditorez: si tamẽ ille q dr debitor bꝫ iustam cãm litigandi. vt. š. e. l. si qius solutiõe in prin. secus si stat per debitorem vel si non bꝫ iustam causam litigandi vt. š. si cer. pe. l. cum fundus. ꝛ. ĩ. de ver. obli. l. nemo rem. Item secus est in fure vt. š. de 9di. fur. l. vlti. itẽ secus est in seruo extraneo vt. ĩ. de acq. pos. l. j.

Aritus vxori sue. In. l. ista ponit casus talis qdã fecit testamentum: in testõ vxori sue legauit pure vsufru. tertie partis bonorũ suoꝝ ꝛ sub 9ditione: si ipsa est pregnãs ꝛ liberos babuerit: pprietatẽ illius tertie partis legauit mortuo testatore berdes eius inceperũt accusare vxorẽ de falso testõ. ꝛ ita dilata est solutio legatoꝝ pendẽte ista accusatione mulier filium pcreauit ꝛ ita impleta est condictio sub qua pprietas tertie partis bonoꝝ testatoris relicta est vxori: postea pnunciatum est testm̃ non esse falsum: nunquid mulieri debent fruct⁹ tertie ptis ꝛ pprietatꝫ tertie ptꝫ certe sic [pprietatẽ.] eiusdẽ tertie ptꝫ [criminũ.] forte ꝙ occiderat maritũ [petitio] vt. š. de pet. br. l. si falsuz. [extitit] ꝙtum ad pprietatẽ tertie partis [dẽant] pro tpe preterito [rñdi pstandos] sub. ꝛ nibilominus pprietas debetur ex die implete 9dictionis. nam cum legat pprietas veniũt fructus ex tpe more. vt. š. eo. l. in fideicõ. babuistis: ꝛ ita babetis bic si aliqd fit maliciose facienti nõ pdest. vt b. ꝛ. š. e. l. tutor. i pn.

1 ☞ Usure vt vsure etiã iure ciuili peti nõ pñt secus vt interesse. Usure sunt pbibite iure diuino.

1
Ructus rei est. In. l. ista dr. † possessor rei nedum pcipit fructus ex re quã possidet: immo possessor ex re quaz possidet babet aliam vtilitatẽ quia potest pignori dare [vel] pro saltim [pignori dare licere] sed quid vult dicere: bec lex potest intelligi duobus modis. ꝛ vno modo secundum antiquos sic. qꝛ bone fidei possessor facit fructus suos industriales ꝫ de extantibus restituendis tenetur iudicis officio. vt insti. de of. iudi. ꝛ non solum extantes tenetur restituere: immo vtilitatem quam babuit ꝙ rem pignori dedit quod potuit facere: cum bic sit fructus rei. i. vtilitas: sed bec lectura nõ videtur bona qꝛ bone fidei possessor non potest pignorare rem alienam. vt. C. si alie. res pig. da. sit. l. que prediuz. vel scðo modo antiqui ponunt sic sicut fructuarius potest pcipere fruct⁹ ita pignori obligare: qꝛ fruct⁹ rei est pignori dare licere: ꝫ ista lectura nõ est bona. qꝛ fructuari⁹ non põt obligare vt. š. de pig. l. si fundũ in fi. cũ. l. seq. ꝛ. C. de vsuf. l. interest. ꝛ iõ vos põetꝫ exẽplũ vt prio dixi. Si obȷcias quõ possessor dabit rẽ alienã pignori. vt in preallc. l. q prediũ. respondeo non põt dari vt debitori cõpetat directa pignoraticia. ꝫ põt dari vt cõpetat vtilis. vt. š. de pig. l. si ab eo. vel potest dici ꝙ ista. l. loqtur in dño non in possessore. ꝛ exponetis ita litteram. [fructus rei] idest vtilitas. ꝛ ad istud accedit. ĩ. de regu. iur. l. fructus. Ulti-
1 mo super ti. isto consueuit formari talis questio † an bodie iure bumano possint peti vsure. sine veniant in condennatione videt ꝙ iure nouo et veteri debeant. nam iure veteri continetur de pe-

a ¶ Prohibite sunt. Adde nun quid oi iure phibite esse dicāt ↄ an ipsis iudeis aliq̄ indulto seu priuilegio liceat fenerari late tradit.d.Alex.i ↄs. cclxix.incip.pro inuestigatiōe i.ij. vol.p to.ↄs.i.in ↄs.xlv.icip.pau cis vtar.i quarto vol.ↄ i ↄs.cxliij. icip.circa primū dubiū i.ij. volu. vbi latius de materia.

titione vsurarū vt.s.e.l.j.ↄ iure nouo.C.e.l.j.ↄ.l.acceptam.ↄ iure nouissimo.vt in auť.de ali.ↄ empbi.§.ↄ hoc quidem super bis. vnde vř ꝙ iure humano in foro seculari peti possint. econtra vř a quia de iure diuino probibite sunt' vt pz in illo psalmo.Domie quis habitabit in tabernacl'o tuo ↄc.vbi inter cetera subijcitur q pecuniā suā nō dedit ad vsurā:si iure diuino nō debenť:ergo nō possunt peti:qꝛ si par in parē ↄc.vt.j.ad treb.l.ille.§.intēpestiuū multo fortius minoꝛ in superiorē non hz imperiū.s.de mino.l. nā ↄ natura.cū ergo impatoꝛ terrenus quantū ad deum sit minimus non potest tollere legē dñi sui.qꝛ durū est ↄtra stimulum recalcitrare. Item iure canonico probibite sunt: ergo non debent posse peti cum sacre leges non dedignātur ↄc.vt in auť.vt cle.ap. ppri.epis.§.sancimus.nec est bona responsio decēniū:sacre leges ↄc.verū est de bis q̄ in quattuoꝛ ↄcilijs sunt statuta:qꝛ in altero ō illis concilijs vsure sunt probibite.vnde dñs Az.in summa huiꝰ ti.dixit:ꝙ iure humano non possunt peti:ↄ ita retulit se ad ius non ad id ꝙ fit:tñ circa hunc arti.dñs odo.sic distinguit aut petitur vsura vt vsura ratione interusurij medij tpis:vel appropriata consuetudine regionis vel petitur vsura legitima lege approbata vt.C.eo.l.eos qui.§.j.hanc vsurā iure humano dico nō posse peti qꝛ leges in hoc legi diuine non poterunt derogare ↄ in bis q̄ pertinēt ad salutē anime videtur ꝙ potius sequamur canones extra de iudic.c.nouit.aut petiť vsura non ratione interusurij medij tpis:sed rōne dāni ↄ impensarum ↄ ratione proprij interesse: vt puta dicet aliquis mutuaui tibi.c. distulisti soluere pro pecunia recuperanda expendi.x.vel passus sum tale dānum certe si petitur vsura rōne dāni ꝙ passus est vel rōne impensarū:ista non petitur vt vsura sz vt iteresse poterit peti.vt.s.pro soc.l.si id ꝙ.ↄ.s.ō act.emp.l.iul.§.ibidē.ↄ ita admittit curia rōna.

1 ☞ Nauticū fenus qd sit ↄ q̄ sint eius specialia.

¶ De nautico fenore. Rubrica.

¶ Superiori ti.dictū est vobis de fenore ↄ vsurꝫ q̄ exercētur i terra q̄ debenť ex ↄctibus bonefidei ↄ stricti iuris in ti.isto tractať de fenore ꝙ exercetur de pecunia q̄ dať mutuo traijciēda trās mare.vnde de nautico fenore videamus qñ possit peti ↄ exigi vt.j.e. 1 l.j.ↄ q̄ sint nautice vsure vt.j.e.l.periculi.†est autem nauticum fenus ppꝛie cū mutuo tibi pecuniam traijciendā in naui trās mare periculo meo:ↄ si nauis sana venerit ad locū deputatū agitur ꝙ reddas pecuniā mutuatā ↄ tm̄dē vt.j.e.l.j.ij.ↄ.iij.ↄ no.in isto nautico fenore tria specialia ↄtra regulas generales.regula generalis est ꝙ periculū pecunie mutuate ptineat ad debitorē vt.C.si cer.pe.l.incendiū.fallit in nautico fenore:qꝛ periculū est creditoris nō debitoris vt.j.e.l.periculi. Itē no.hz spāle ꝙ i simplici mutuo lz stipulari legitimas vsuras:sz in mutuo nautico vltra legitimas vsuras vt.C.e.l.eos qui.§.in traiectitijs. Itē no. certū speciale ꝙ in simplici mutuo nō debenť vsure citra vinculū stipulationis:vt.C.e.l.q̄uis.sed in nautico fenore est speciale vt vsure debeantur nudo pacto:vt.j.e.l.periculi.

3 ☞ Pecunia traiectitia est duplex.

Traiectitia pcunia est. quia nauticū fenus prestať ob pecūiā traiectitiaz in.l.ista qꝛ est pria.in ti.isto tractatur de pecunia traiectitia ↄ dř que sit.in.l.ista dicunť tria. Prio dicitꝛ ꝙ pecunia traiectitia dř que pstatur portanda vltra mare periculo creditoris:ↄ pro ista pecunia pstanť centesime vsure.scdo dicitꝛ si mutuo tibi pecuniaz vt bonon.ↄsumeres in quo loco mutuaui tibi:illa pecunia nō est traiectitia. Tertio dicitur si mutuo pecuniā vt emas merces venēdas trans mare si periculo meo vebenť merces:illa pecunia erit traiectitia al's non [vehiť] ↄ ideo pro ea stipulatur creditoꝛ cētesimas vsuras:vt.C. de vsuris.l.eos q.§.j.[nō erit traiectitia] sed erit simplex mutuū in quo periculū erit debitoris.vt.C.si cer.petatur.l. incendiū[sz videndū] incipit tertium dictū:an ex ea pecunia que mutuo dať [vel ex ea pecunia] sub.que est vehenda trans mare.[habentur] vt periculo sint creditoris si in se suscepit periculum al's non :vn 1 in.l.ista no.tria no.primū no.† duplicē esse pecuniā traiectitiaz simplicē:ↄ q̄si traiectitiā. Traiectitia pecunia est cū mutuo tibi.c.vehēda trās mare piculo meo:ↄ si vehiť trās mare salua reddes mibi alia.c.ↄ ita ad.c. noie sortis ↄ ad alia.c.noie vsure cētesime teneberis;vt.C.de vsuris.l.eos qui.§.j. Est quasi traiectitia si mutuo piscatori.c.ad rhetia emēda vt si nihil cepit non teneatur i aliquo.si aūt aliquid ceperit teneatur reddere.c.duplicata. Itē si mutuo alicui vt emat arma si nō vicerit nō teneatur mibi i aliquid si vicerit teneatur reddere duplicata;ista pecunia nō est vere traiectitia:qꝛ nō mutuatur vt vebatur trans mare piculo creditoris:sed est quasi traiectitia quia prestatur centesima vsura vt i

vera traiectitia.vt.j.e.l.piculi. Itē no.hz no.sicut est pecūia traiectitia vt si mutuo tibi.c.vehenda trans mare ita si mutuo pecuniaz vt emas hic merces vehēdas trās mare meo piculo:ↄ ita res cōparata de pecunia mea succedit loco pecunie.est tñ ↄtra.ar. qꝛ preciū rei furtiue nō est furtiuū vt.j.de fur.l.qui vas.in fi.ↄ.C.de here.vel act.vē.l.vēditoꝛ. Itē no.tertiū no.si mutuo tibi pecuniā cōsumendam eo loco quo pstatur:vř quocūqꝫ loco tibi placuerit nō est traiectitia.ↄ sic loquitur scdm dictū huius.l.vnde pro ista pecunia nō possum stipulari mibi legitimas vsuras.

1 ☞ Protestatio ō nō posse iterpellare pro iterpellatiōe habeť.

1 Labeo ait. †In.l.ista no.ita casum ne mirabilis videať:mutuaui tibi.c. traijciēda trās mare ad pactū.s.vt si in totū perirēt nihil mibi redderes:sz cū ad portū veniret dictū fuit ꝙ dares mibi.c.noie sortis:ↄ alia.c.pro vsura cātesima dū nauis veniret ad portū veni ad portū vel misi pcuratorē meū.querebaz a singulis de te nō potui repire quid debeo facere debeo vocare testes ↄ debeo ita dicere.dñi ptestoꝛ corā vobis quomō requiro talem cui mutuaui.c.si inuenirē ipm ab eo peterē pecuniaz:ↄ sufficit ista ptestatio facta corā testibꝰ ad ipm ↄstituendū i mora.hoc dicit.[labeo ait] sub.ↄ bene.[a pte pmissoꝝ].i.debitoꝝ [idipꝫ] sꝫ ꝙ nō inueniť debitoꝛ vel alius pro eo.[testatione] al's denunciatione.[complecti debere] sub.a creditore vel eius procuratore [accederet].i.esset in locū petitionis facte.vnde no.in.l. ista duo no.primū no.est vbicūqꝫ psona reperiť:nunciatio persone est facienda si non repiť persona cui denūciandū est satis est si denunciatur eius domui.vel ꝙ denūciatur corā publica psona vel corā testibus vt hic.ↄ ad istud accedit.j.de oper.no.nun.l.de pupillo. §.si quis ipsi.ↄ.j.de dā.infec.l.iiij.ↄ.C.de epi.audi.l.si psens.ↄ.l. vlti. Itē no.hic secundum no.ꝙ sicut constituitur debitoꝛ traiectitie pecunie in mora si pecunia salua venit ↄ ei denunciať si ibi sit ꝙ soluat ita si nō sit ibi vt.j.e.l.vl.ↄ.j.ō v.ob.l.ad diē. Itē no.h ꝙ sit hic denunciatio vt debitoꝛ constituatur in mora sicut enim in alijs contractibus debitoꝛ constituitur in mora.ita in traiectitia pecunia vt hic.

In nautica pecunia. In.l.ista dicit si ego mutuo tibi.c.portāda trās mare ad talē locū piculo meo erit ne statim piculū huius pecunie meū er quo numeraui:certe nō.sed periculū meū incipit esse ex quo nauis incipit nauigare.hoc dicit ista.l.videatis expositionē lrē.[in nautica pecunia].i.in traiectitia qꝛ sunt idē ↄsignificatiua.sic ↄ al's est ↄc.vt no.s.de le.ↄ se.cō.l.de quibus.[ↄueniat] al's incipiat cōueniat vbi est ↄuētio.incipiat vbi nō est ↄuētio.Sed desijt esse traiectitia cū salua ad portū puenerit.vt.j.l.pri. Itē no.in.l.ista istud spāle in pecunia nautica.qꝛ periculū est creditoris non sic in alia pecunia mutuo data.vt.C.si cer.pe.l.incendium.

1 ☞ Pro pecunia traiectitia deberi potest vsura centesima quousqꝫ peculiū ptiet ad creditorē nō vltra nec pro opis serui missi cā traiectitie pecunie pōt deberi maioꝛ vsura q̄ legitima.h.d.

2 Usura est triplex cētesima legitima ↄ quasi legitima.

1 Nihil interest. †In prin.huius.l.dř nō esse differentiā iter istos duos contractus.si mutuo tibi pecuniam traijciēdā trans mare.dico ꝙ piculū sit tuum si piret ista pecunia nō est traiectitia vnde nō possum stipulari nauticū fenus sed aliā vsuram.silř si mutuo tibi pecuniam traijciendā meo periculo de venetijs vsqꝫ ad portū a kl'is martij vsqꝫ ad kl'as augusti vlo lo ꝙ piculū sit meū.postea sit tuū.h p tpe ꝙ fluxit post q̄ desijt ad me creditorē piculū pertinere possum stipulari legitimas vsuras.s.semisses.Sed in primo casu non fuit traiectitia pecunia in secundo casu sic.sed post diē desijt esse traiectitia.[nauis].q.d. siue ab initio non est traiectitia non debetur maius fenus quā legitima vsura alij habent in textu magis.q.d.vtrobiqꝫ ꝙ debiť vsura legitima nō maius fenus.[non debebitur] sed debebitur vsura debita a lege vel debita fm consuetudinem regionis. Et si 2 gnori no.† hic ꝙ triplex est vsura cētesima q̄ equiparať in anno sorti vt si mutuo tibi.c.vt in fine anni reddas.cc.dicitur cētesima quia sicut numerus centenarius est completus. ita ↄ ista vsura est completa.ↄ hec centesima vsura paucis casibus debetur.debetur eñ si mutuať pecunia reijciēda trans mare periculo creditoris.vt.j.l.pri.ↄ.C.e.l.j.ↄ.ij. Itē debentur a quolibet condennato in pecunia quā non soluit infra quadrimestre tpus vt.C.de vsuris rei iudi.l.vlti. Est legitima vsura cum mutuo pecuniam non transmare portandam pro ista pecunia possum stipulari legitimam vsurā que est fm diuersas qualitates ↄhentiū.si creditoꝛ est illustris vř supillustris pōt stipulari tertiā cētesime si negociatoꝛ pōt stipulari bessem omnis alia psona pōt stipulari bessē:vt C.de vsur.l.eos qui.§.j.ↄ.ij.ↄ ista vsura est a lege iuenta. Est quasi legitima vsura cum minoꝛ que frequētatur in regiōe prestatur ↄ dicitur

et dr quasi legitima: qr detrahuntur vsure legitime vnde in istis vsuris est seruāda ꝯsuetudo regiōis. vt. s. de vsuris. l. j. in pn.

Nec pignora. Quidā nō habēt h. §. sʒ ꝯtinuāt cū pn. l. et qdā habēt §. et bene pōt esse h §. et vult h dicere: si mutuo tibi. c. vt traijcias trās mare periculo meo si nauis venerit salua pmittis reddere mihi. c. noīe sortis et. c. noīe vsurarū et p istis. c. obligasti mihi pignora et mittā tecū seruū meū vt sciat si salua pecūia erit. dicis tu cui⁹ sumptib⁹ vēiet: dico ego meis sumptib⁹: sʒ volo ꝙ des mihi pro operis serui singulꝭ diebus. xij. deñ. et ita pignora tua obligasti mihi pro sorte et p cētesima vsura. et pro mercede opis serui: nūqd licebit hoc facere: certe non. vnde pro sorte et vsura potero retinere pignora: pro opis hui nō possum stipulari vltra cētesimā vsurā. nec retinere pignora: qr iam fieret fraus cētesime vsure. h. d. iste. §. videatꝭ expositionē lre [maioris vsure]. s. ꝙ cētesima. [sicuti] ac si aptedicat si mutuo pecuniā traiectiāā de opis serui q venit tecū possum pacisci de dupla nō vltra: vnde si mutuo tibi. c. vt traijcias trās mare et c. dic vt dixi in casu. et ad hoc facit. j. pri. §. et in fi. huius. l.

Quod in singulos. In h. §. isto dr idē ꝙ in superiori. §. sʒ p alia vba. s priori. §. habuistis pignora nō posse retineri p mercede hui vltra cētesimā vsurā in. §. isto dr. si mutuo pecuniā traijciendā trās mare piculo meo de venetijs ad portū vsqʒ ad. c. dies. et pro singulis dieb⁹ volo ꝙ reddas pecuniā. et. xxv. p opis hui ex quo nauis salua puenerit: pōt h facere vltra cētesimā vsurā certe nō: qr vltra duplā nō pōt stipulari. h. d. [deductū est] pro mercede opis serui q sequitꝛ debitorē. [nō vltra duplū debetꝛ] silr pignora possunt retineri. vt. s. pri. §. habuistis. et ponetis exēplū vt dixi in casu. et ad hoc facit. s. de ꝯdi. inde. l. si nō sortē. §. j. et si vltra stipulatꝛ vitiatur stipulatio quatenus vltra excedit: vt. s. ti. pri. l. vsuras.

In stipulatione fenoris. In h. §. isto dr si mutuo tibi c. traijciēda trans mare piculo meo et dixi ita ego mutuo tibi. c. et volo ꝙ debeas mihi. x. deñ. de libra: et mittā tecū seruū meū sed pro mercede hui volo habere ꝙtuz capit semissis vsura ꝙ possuz hoc facere: et ita ex vtraqʒ stiplōne ꝯsequi cētesimā: vnde ꝙ deerit prime stiplōni supplebitꝛ p ꝯsequentē stiplōnez oparū mercedis serui. h. d. [fenoris] nautici supplebitur. q. d. sicut ꝙdiu periculum est creditoris pōt stiplari tā pro vsura ꝙ pro opis serui legitimā vsurā: ita si piculū desijt ad eū ptinere legitimā vsurā pt stiplari. vnde et scdo. §. siue dicto et tertio et quarto huius. l. colligetꝭ ar. ꝯ feneratores: dicūt ipsi statutū est in ciuitate ista ꝙ nō possū accipe vltra quattuor deñ. de libra dicūt ipsi nolo ꝙ des mihi vltra quattuor deñ. sʒ volo ꝙ des. xx. h. famule mee. pro vna tunica: certe h non licet sibi facere sicut nō liceret pro vsura et pro operis serui vltra cētesimā pacisci vt. h. et. C. eo. l. eos qui. §. j. et ij.

1 In nautico fenore specialia q̄ sint.

Periculi precium est. Ista. l. prima facie vr mirabilis mihi tū si intelligatꝭ qd vult dicere nō videbitꝛ mirabilis vobis vos debetꝭ scire ꝙ est traiecticia pecunia et quasi traiecticia. traiecticia pecunia vera est si mutuo tibi pecuniā portādā piculo meo trās mare. quasi traiecticia est qñ nō mutuo periculo meo: sʒ mutuo in aliquo casu in quo volo ꝙ tenearis mihi reddere: et in aliquo casu ꝙ nō tenearis reddere vbi gratia mutuo tibi. c. et dico ita si nauis venerit ex asia reddes mihi. c. duplicata: si nō venerit nō tenearis mihi quicꝙ reddere: hic qr ego creditor accipio in me piculū possum pacisci de cētesima vsura mihi pstāda: et valet etiā si stiplo nō intercesserit. et idē est in casu tali. venio ad piscatorē et dico ei vade piscatū: dicit piscator: nō habeo rhetia dico ei mutuo tibi. c. ad rhetia emenda: si rhetia perierint et nihil capias nō tenearis mihi reddere. si non perierint et aliqua capias tenearis mihi reddere. c. et tantūdē pro periculo quod suscipio in me potero stipulari cētesimā vsurā. et idē est si veni ad athletam dixi ei: miser qd facis q̄re nō vadis ad pugnandū. dñe nō habeo arma: dixi ego mutuabo tibi pecūiaz vt emas arma et et exhibeas: isto pacto vt si vicas tenearis mihi reddere pecuniā mutuatā et tantūdē: si succūbas nō tenearꝭ mihi reddere quicꝙ hoc est quasi nauticū fenus. vnde possuz stipulari centesimā vsurā. Et in istis trib⁹ casibus est exēplū: de quasi traiecticia pecunia et pactū sine stiplōne pficit ad obligationē augēdā: sʒ istud nō hʒ locū in illis casibus in quibus nascūtꝛ ꝯdictione. qd si do tibi. c. vt seruū manumittas: et si nō manumittas reddes. c. et tantūdē. hic nō est traiecticia pecunia vl quasi. et idez h si do tibi. c. si nō ascēderis capitoliū: si ascēderes reddes mihi. c. et tantūdez h nō est traiecticia pecunia vel quasi. et idē est si dono tibi. c. cā mortis. et dico ꝙ si nō ꝯualescas sit pecūia tua: si ꝯualescas reddas mihi. c. duplicata: hic nō est traiecticia pecunia vel q̄si: vñ me recūualescente potero petere pecuniā quā dedi: qr hic nō suscipio in me periculū. [preter pecuniam]. s. tantūdem. [si modo in aliā spē]. i. ꝯtum innominatū do vt facias vel non facias et est cōis lra. alia lra pisana est et dicit ita. si modo in alee spe quasi dicat vbi est spes alee. i. fortune ibi est traiecticia pecunia vel quasi. Sed si nō cadit ꝯdictio in spe alee vt si do vt manumittas nō est traiecticia vel quasi qr si manumittas planū est: si nō manumittas datꝛ ꝯdictio vt. s. de cōdi. ob cāz da. l. dedi. [si nō illud facias] id est si do vt nō ascendas capitoliū. [cōualuero] sub. nō reddas als sic: vt est in mortis cā donatione vt. s. si cer. pe. l. non oīs. [nec dubitabis] nunc ponit duo exēpla in quib⁹ est traiecticia pecūia vel q̄si. [vt si cepisset] reddere pecuniā cū cētesima vsura. [in his aūt oibus] in qb⁹ pecunia traiecticia vel quasi in quib⁹ non nascuntꝛ ꝯdictiōes. [et pactū]. s. nudū. [obligatiōe]. s. traiecticie pecunie. [pdest] vnde habetis hic qd sit pecūia vere traiecticia. et est pecunia vere traiecticia si mutuo picuniā traijciendā trās mare periculo meo. vt. s. e. l. j. est q̄si traiecticia vt in exēplis positis h si. hui⁹. l. sʒ vbi do certa lege si hoc facias tuū sit nō est traiecticia
1 pecunia vel quasi. † Itē no. hic tria vel quattuor spālia in nautico fenore q̄ als nō obtinent regulꝛ. et primo no. ꝙ regulꝛ vsura fenebris pecunie sine stiplōne nō debetꝛ: vt. C. de vsur. l. ij. spāle est h nautico fenore vt hic i si. Itē not. h in spāle regulꝛ ex nudo pacto non datꝛ actio: spāle tū est hic i nautico fenore vt hic. Itē not. tertium spāle in nautico fenore generalꝛ in mutuo piculū est debentis vt. C. si cer. pe. l. incendiū. fallit in nautico fenore in quo est periculū creditoris vt hic. Itē no. hic quartū spāle regulꝛ vsura cētesima nō debetꝛ vt. C. de vsuris. l. eos qui. §. j. fallit hic et c.

1 Hypotecaria frustra q̄ritꝛ pempta obligatiōe pncipali.

1 **Fenerator.** † In. l. ista q̄ est aliquantulū longua ꝙtuz ad litterā et quātū ad casum breuis no. ita casum: quidā mutuauit tibi. c. traijcieda trās mare de venetijs ad portū periculo suo et stipulat⁹ est cētesimas vsuras: tū qr tu habebas tres naues in portū venetiarꝭ: dixit creditor volo ꝙ vehas istam pecuniam in ista naui nō in alijs et obligasti pro sorte merces q̄ erant in ista naui: et si ille merces nō sufficerent pro sorte et vsuris obligasti merces q̄ erāt in alijs nauib⁹ obligatas alijs quatenus plus erāt: modo q̄ritꝛ si nauis in qua erāt merces pierit alie due nō: an teneantꝛ merces aliarꝭ nauiū. et vr ꝙ non: qr pecunia erat tibi reddēda si nauis venerit salua: ergo si non venerit non vr ad locū destinatū puenisse: sed si nauis puenerit salua et merces nō sufficiebāt: hoc quidē casu tenebuntꝛ merces aliarum nauiū. [maritimis]. i. cētesimis. [i naue] in qua pecūia mutuata debebat vehi. [videri] vt. s. e. l. periculi. [cōdictio extiterit obligationis] qr nauis venit salua.

In quibusdā cōtractibus. In. l. ista dr: sicut in ꝯtrib⁹ bōe fidei debentꝛ vsure iudicis offō ex tpe more ita in ꝯtrib⁹ stricti iuris stiplōni deducte: hinc si mutuo tibi pecuniā traijciendā trās mare et ꝯueni si nauis venerit integra et salua reddas mihi et tīndē: vʒ hec ꝯuētio. [me recipe] et ad istud accedit ꝙ hūistis. s. e. l. piculi. et. C. e. l. j.

Seruius ait. In. l. ista dr mutuaui tibi pecuniam traijciendā trās mare periculo meo: postea nauis venit salua ad portum stat per me creditorez quominus saluas sortez cū centesimis vsuris: nunquid pro tpe futuro current centesime vsure: certe nō. [accipiat] et ad istud accedit. s. ti. j. l. j. in fi. et. C. de vsur. pupill. l. vlti. et. C. de vsur. l. acceptam.

Si traiecticie. In. l. ista ponitꝛ talis casus. mutuaui tibi pecūiā traijciendā trans mare periculo meo: et fuit dictuz si nauis sana peruenerit ad portū ꝙinfra mensez solueres sortē: et tantūdē ex quo nauis puenit sana decessisti sine herede non inuenitꝛ alius p te a quo petā nunquid nihilominus currunt vsure certe sic. qr ex quo decessisti sine herede nō debet mihi nocere. [pena]. i. cētesima vsura. [heres debitoris] qui posset soluere. Dr signori no. ʒ moriatꝛ debitor sine successore nō excusatur quin currāt vsure vt hic. et. j. de ver. ob. l. ad diē. et. l. si. x. stipulatus et. s. de ar. l. selsus §. idē ait secus si moriatur creditor sine herede quia tunc nō est ꝙ imputetur aliqd debitori. vnde nō currūt vsure vt. s. ti. pri. l. pecunie fenebris. in fi.

1 Probatio aliq̄ est semiplena alia plenior alia plenissima.
2 Presumptio est triplex.

De pbationib⁹ et psumptionib⁹. Rubrica.

Dictū est. s. de iudicijs verū qr in iudicijs noīe sortis et vsurarum et fructuum et causarum et accessionū necessarie sunt pbationes ponit rubricā de probationibus: quia onus probationis transfertur p psumptiones annectit et de presumptionib⁹: vnde

de probationibus que fiunt in iudicijs videamus.s.plenius.ꝛ d presumptionib⁹.s.semiplenus. Et no.ꝙ iuriscō.p̄io ponit de p bationib⁹ in genere postea in specie de p̄sumptionib⁹:q2 que no tabil'r ꝛc.vt.ī.de iniur.l.itē apud labeonē.§.hoc edicto.sic ꝛ alibi impator p̄io ponit genus postea annectit spēm.C.de seruitu. et aqua.ꝛ.C.de here.ꝛ ma.naz esse hereticū est genus esse manicheū
1 est species. Itē no.† ꝙ ꝓbatio aliqua est semiplena: aliqua ple nior: aliqua plenissima: ꝓbatio semiplena est vnus testis vel p̄ua te scripture:ꝛ hoc nō ꝓbat p se tm̄.vt.C.e.l.instrumēta.ꝛ.ī. quē admo.testa.ap.l.j.Est plenior ꝓbatio duoꝝ vel triū testiū.q2 vbi numerus testiū nō adijcit ꝛc.vt.ī.de testi.l.vbi vel etiā publici in strumētivt.C.e.l.cū p̄cib⁹. Est plenissima ꝓbatio cū aliqs ꝯfitet in iudicijs ꝯtra se. nā confessus in iure pro iudicato habet.s. ad l.aquil'l.ꝓinde.§.si procur.ꝛ.s.de interro.ac.l.j.in fi.ꝛ.ī.de con
3 fes.l.i.annectit in rub.de p̄sump.† Et no.ꝙ triplex est p̄sumptio est p̄sumptio facti ꝛ nature ꝛ iuris facti est vt si qs fuit bon⁹ p̄su matur bonus ꝛ ecōtra vt.ī.de accu.l.si cui.§.hijs dē. ꝛ.ī.de re.mi. l.nō oēs.§.a barbaris. Est p̄sumptio nature vt si qs natus est ex bonis parentibus p̄sumit bonus ꝛ ecōtra:ꝛ ista admittit ꝓbat in ꝯriū.s.de edil.edic.l.ꝙ si nolit.§.si qs mancipia. Est presum ptio iuris ꝛ ista subdiuidit alia iuris tm̄:vt si res fuit patris mei presumit mea:ꝛ huic stat donec fuerit contra ꝓbatū:vt.C.eo.l.si ne. Est p̄sumptio iuris ꝛ de iure:ꝛ ista nō admittit ꝓbationē in ꝯtra.vt.C.ar.tu.l.vl.est ꝛ fictio de qua hic nō dico breuitatis cā: q2 plenius dixi.C.e.l.j.vn̄ hic de ꝓbat.ꝛ p̄sumptionib⁹ videam⁹ ꝛ subijciam⁹ ꝛ de p̄ia pte rubrice agit.ī.eo.l.j.ꝛ.ij.ꝛ.iij.de scda parte rubrice.s.de p̄sumptionib⁹ agit.ī.e.l.si pactum.

1 Genus qn̄ accipiat pro agnatiōe ꝛ genus pro cognatiōe.
2 Differētia agnationis ꝛ cognatiōis est hodie sublata quantum ad successionē ab intestato.

Q Votiēs querit genus. Lex ista legit duob⁹ modis siue hz duplicē intel lectū.ꝛ aduertatis qual'r legit vt intelligatis glo. dn̄i Io.ꝛ Az.h obscure positā ꝛ in.l. ista dr. ali quis decessit intestat⁹ dico ꝙ sum suus agnatus vel cognatus:ꝛ ita debere me succedere iure agnatiōis vel cogna tionis tanꝙ ꝓximior ab intestato.ex aduerso aliqs qui possidet hereditatē negat me agnatū vel cognatū:ꝛ ita dubitat vtrū sim agnatus vel cognat⁹ modo querit vtrū debeam ꝓbare me agna tum vel cognatū. ad ꝙ rn̄det iuriscō.ꝙ debeo ꝓbare me agnatū vel cognatū vel de eius cognatiōe fuisse.nā quotiens de ei⁹ agna tione vel cognatiōe .querit ille q dixit dz probare nō ille q negat hoc dicit ista.l.quotiēs q̄rit].i.in dubiū reuocat.[genus].i. de cuius agnatiōe [vel gentē].i.de cuius cognatiōe esset [eum] qui dicit se agnatū vel cognatū [ꝓbare oportet] vt admittat ad suc
1 cessionē ab intestato.† Unde no.ex.l.ista fm istā lectu. ꝙ genus hic accipit pro agnatiōe: gens accipit pro coguatione nā in qui busdā partib⁹ est maior virt⁹ in feminis ꝙ̄ in masculis vt i amā conis.nā ꝙ priuilegium habent masculi apud nos vt.s.de statu ho.l.ꝛ in multis.idē priuilegiū habēt femine apud amancones. ꝛ similis expositio no.ī.de ver.ob.l.sepe. in prin.ꝛ.l.pronūciatio §.familie.ꝛ.§.vlti.ꝛ dicunt agnati ex parte patris cognati ex par te matris vt.ī. Sed quero quare querit vtrū aliquis sit de agna tione vel cognatione alicuius. Rn̄deo ista questio sopita est i ca su.nā querit de agnatiōe vel cognatione ꝓpter successionē ab in testato.nā olim fm tpa.ff.si qs decedit intestatus p̄io vocantur agnati ad successionē ꝛ ad tutelam legitimā postea vocāt cogna
2 ti:vt.ī.vnde agna.l.j. §.i.ꝛ.C.de legi.tutela.l.j.ꝛ.ij. sed hodie† nouo iure aut.sublata est differētia agnatiōis ꝛ cognatiōis quā tum ad successionē ab intestato vt in aut.de here.ab intestato .§. j.ꝛ.§.ex his.ꝛ hec lectura est plana.ꝛ si ita intelligatis legē istam amplius nō est h insistēdū. Et legit scdo modo ista.l.pōt exēplifi cari in gēte alio modo alique gētes sunt ꝓuilegiate: nā romani i priuilegijs obtinēt ꝓncipatū:italici scdo: ꝓuinciales sunt i ifimo gradu vnde romanus si hz tres liberos excusat a tutela.italic⁹ si habet quattuor:ꝓuincialis si hz qnqꝫ liberos:vt insti.de excu.tu. in fi.ꝛ.C.qui numero tute.l.j.hic si dico me romanicū vel italicū ꝛ ita excusari a tutela volo q2 habeo tres vel quattuor filios ꝛ tu dicis me prouincialē:ꝛ dubiū sit de hoc debeo probare me roma nū ciuē vel italicū nō ille q dicit me prouincialē.[vel gentē].i.de cuius patria esset.i.essz romanus vel italic⁹ vel ꝓuincialis. Item querit de gēte.i.de cuius patria esset propter onera publica:q2 si quis est italicus:ꝛ de hoc dubitat excusat a tributis si probaue rit se italicū.sz si sit ꝓuincialis soluat tributa.vt.C.de epis. ꝛ cle. l.de his. Itē pōt exēplificari alio modo ista.l.vos dehetis scire qd̄ hec est regl'a liberi q̄tū ad honores sequitur genus.i. p̄rem non gentē.i.matrē nisi sint vulgo ꝯcepti.vt.s.de statu.ho.l.cū legiti me.fallit in amāconibus ꝛ in natis de pōtica muliere.i.de illa in sula:ꝛ iste mulieres habēt priuilegiū:q2 plus valēt mulieres amā cones ꝙ̄ masculi.vt.ī.ad municip.l.j.ī prin.ꝛ in medio ꝛ in fi. si non sum de pōtica insula nat⁹:sz de italia ꝛ ita dico me seq ge nus.i.p̄rem si reuocat in dubiū debeo probare.ꝛ idem si dico me natū de pōtica insula:q2 debeo probare gen⁹.i.de cui⁹ genere: q̄si dicat ex quo patre nat⁹ sit vel ex qua matre.[oportet].s.se esse de tali genere. Si querat amodo quare q̄ritur vtrū aliqs sit de tali genere sopita est q̄stio in casu q2 q̄rit de genere ꝓpt successionem ꝛ propter honores ꝛ dignitates.nā fili⁹ ꝛc.vt.s.dixi. Itē d genere q̄rit q2 q̄tuz ad igenuitatē ꝛ seruitutē fili⁹ sequit ꝯdictionez ma tris nō p̄ris.vt.C.de reivē.l.partū. Itē pōt not.aliud exēplū alio modo ꝛ sic qui vēdunt mācipia debēt certiorare emptorē de qua natiōe sit.vnde si vēdidisti mācipiū ꝛ tacuisti de natione ꝛ reuoca tur in dubiū teneris ꝓbare:vt.s.de edil.edicto.l.ꝙ si nolit.§.qui assidua. Or signori ꝯ legē istā instat ꝛ signat quoddā ꝯriū ꝙ bo nū est scire q2 dn̄s Io.ꝛ Az.ita breuiter dicūt ꝙ multi nō intelli gūt.ista.l.vr velle ꝙ si allego genus.i.dico ꝙ titi⁹ fuit pater meus ꝛ reuocat in dubiū debeo ꝓbare me suū filiū:sed vr̄ ꝙ nō debeaz me ꝓbare filiū q2.l.dicit ꝙ ꝓbare se habuisse certū p̄rez impossibi le est:vn̄ si est ipossibile ꝓbare talē suū p̄rem qnō ꝓbabit vt h dr. vnde vr̄.ī.ꝯ.de ꝯdi.ꝛ demō.l.lucius titi⁹. Ad qd̄ vos dicetis duo bus modis:ꝛ aduertatis casum illius.l.luci⁹ titius ita dixit:talis sit mihi heres si probauerit se filiū meū esse:vr̄ iste institutus sub impossibili ꝯdictiōe:q2 nō est in ptāte sua hoc ꝓbare.ꝛ sic est sub impossibili ꝯdictiōe institut⁹ vnde non dz valere talis institutio sed nos rn̄demus ad.l.illā duob⁹ modis ꝛ vno mō sit.l.ꝯtra non facit ad rūbū.nā dicit ꝙ ꝓbare se filiū alicui⁹ sit impossibile. sed dicit vt dixi in casu legis.ꝛ vos scitis ꝙ pater dz filiū instituere pure vl' sub ptātiua ꝯdictiōe vt valeat institutio:sz si istituat sub casuali ꝯdictiōe nō vz:nisi exheredat⁹ sit i ōfectu ꝯdictiōis.vt .C. de insti.ꝛ sub.sub.ꝯdicē.factis.l.si pater.ꝛ.ī.de here.insti.l.si ius vnde q2 substitutio illa habet pro ꝓteritiōe succedit ab itestato:ꝛ sic nihil d .l.illa ad istā. Uel pōt dici scdo modo ꝛ sic si testator ita dixit ille sit mihi heres si ꝓbauerit se filiū meū esse iste nō vr̄ insti tutus sub ꝯdictiōe q̄ possit plene ꝓbari q2 nō est in ptāte sua : q2 non pōt probari p testes vel p instrumēta qn̄ genit⁹ fuerit: solus de⁹ hoc scit:sz ꝓbabit se filiū p ꝯiecturas:hoc modo qual'r pater hēbat ipm vt filiū ꝛ qual'r tractabat vt filiū. Itē qual'r mittebat ei litteras vt filio. Itē qual'r tenebat matrē eius vt vxorē ꝛ qual'r cōstante matrimonio fuit nat⁹ de ea.nā filius est quē nuptie de monstrāt.vt.s.de his q sunt sui vel alie.iur.l.filiū.ꝛ.s.de i ius vo cā.l.q2.ꝛ hoc casu p̄sumptio est iuris ꝙ sit filius:nisi probet ꝯriuz vt.C.eo.l.nō nudis.ꝛ.l.nō epistolis.ꝛ.ī.e.l.vlti.sz probare se filiū alicuius mulieris est possibile:ꝛ maxime apud nos.q2 nō est q̄si aliq̄ quin salti habeat tres obstetrices:vnde p obstetrices poterit ꝓbare:vt.s.ad.l. acquil.l.si obstetrix.

1 Onus probādi affirmāti siue originaliter siue accidentali ter incumbit.
2 Negāti non incūbit onus probandi. Et de probatione negatiue numero.4.
3 Presumptio quando transferat onus probandi ab actore i rez.
5 Differentia que sit inter negatiuam iuris ꝛ facti.
6 Negatiua est triplex.alia iuris:alia qualitatis alia facti.

Si incūbit. Lex ista sicut ꝛ supior respicit primam partem rubrice : ꝛ lex ista consueuit valde difficilis reputari propter obscu ras glo.dominorum Io.ꝛ Az.non quātum ad casuz et litteram:q2 breuis est. Sz si aduertatis casum et summariā ex positionē littere nō est difficilis vobis videbit.et in.l.ista iuriscō. tractaturus de probationib⁹ sub quadā cōpendiosa et breui re gula ponit cui incūbat onus probandi:et certe icūbit actori affir manti siue agat ciuiliter siue criminaliter.non autem incumbit reo conuento vel accusato.nam ei qui dicit non ei qui negat incū bit onus probandi.hoc dicit ista.l.videte expositionez littere.[ei qui ꝛc.] hic est multiplex littera.vna est talis ei incumbit on⁹ pro bandi qui dicit non qui negat.alia littera est:ei qui dicit non ei qui negat incumbit onus probandi:ꝛ vtraqꝫ littera est bona ex ponetis ita litteram.[ei].i.actori original'r vel ex accidenti [qui cit].i.affirmat:ꝛ nisi ita exponetis dicebat dn̄s meus sequeret qd̄ reus probaret. naz reus dum excipit negando dicit:vnde negati ua probaretur ꝙ non debet esse. ꝛ ideo exponebat ei qui dicit.i. affirmat non ei qui negat.i.negando dicit.quia negātis factum ꝛc.vt.C.eo.l.actor.ꝛ glo. hic.yr.hoc est verum nullo pro affirman te credito vel presumpto.i.nulla credulitas vel presumptio iuris est al's secus est vt in contrarijs hic signatis:et per istam interli neaturam cessant oīa cōtraria hic signata:ꝛ si bene intelligatur. [incumbit ꝓbatio] id est onus ꝓbandi:est actor originaliter:vt si ego actor peto a te in libello mihi dari vel fieri tu negas : mihi actori incumbit onus probandi mihi debere dari vel fieri:vt.C. eo.l.j.ꝛ.ij.est actor ex accidenti si peto.x.tu dicis non debeo quia solui:originaliter negas:sed accidentaliter affirmas vnde pro bas sicut

bas sicut actor qui dicit originaliter:quia in excep.reus efficitur
actor.nā agere is videt̃ qui exceptione vtitur.vt.ĩ.de exceptio.l.j
⁊ ideo reus suā exceptionem dꝫ ꝓbare:vt.ĩ.e.l.si pactum in fin.⁊
l.in exceptionibus.⁊.C.de non nume.pecu.l.si ex cautione.⁊ in-
stitu.de excep.in prin.⁊ quod dico in actore ⁊ in agente ciuiliter.
idem dico in accusatore.nam accusator debet probare contra ac-
cusatum apertis probationibꝰ ⁊ claris:vt.C.eo.l.vlt.⁊ nisi ꝓbet
absoluit̃ accusator vt.C.de edēdo.l.qui accusare volũt.non aũt ac
cusatus dꝫ ꝓbare nisi excipiat affirmatiue.vt.C.de lib.causa.l.si
filium.⁊.ĩ.de indi.l.is qui in ꝓn.Ex his q̃ dicta sunt colligetis
1 duas regulas.† Prima regula est affirmanti siue originaliter
siue accidentaliter incumbit onus ꝓbandi ⁊ si nō probat reꝰ ab-
soluitur.C.de eden.l.qui accusare volunt ⁊.C.de rei vendic.l.qui
res alienas.⁊ institu.de leg.§.quod autem diximus.Secunda re
2 gula † est:neganti non incũbit onus ꝓbandi:vt.C.eo.l.actor ꝙ
⁊.C.de non nume.pecu.l.j.⁊.l.si ex cautione.⁊.ĩ.de fide instru.l.
generaliter.Iste regule recipiunt instantiam in certis casibꝰ in
quibus onus ꝓbandi incũbit vtriqꝫ vt in crimine fraudati cen-
sus ⁊ in crimine falsi:⁊ in similibus.vt.C.de abol.l.fallaciter.et
C.ad.l.cornel.de fal.l.vbi.Or signori ex his que dicta sunt vobis
casum ⁊ summariam expositionem littere ꝑpendere potuistis:
modo sunt alia videnda ⁊ indagāda opponēdo ⁊ rñdendo vos
habetis hic ei qui dicit.i.affirmāti non neganti incũbit onus ꝓ
bandi.Sed videt̃ contra.⁊ videtur ꝙ neganti incũbit onus pro
bandi:⁊ ideo dicit lex si mulier ꝯstante mr̃imonio quesiuit aliqd
⁊ maritus dicat ꝙ quesitũ est ex bonis suis:mulier neget:⁊ dicit
ꝙ aliunde quesiuit ipa que negat dꝫ probare.vnde videtur ꝯtra
ĩ.de dona.inter vir.⁊ vxo.l.quintus mutius.⁊.C.de donat.inter
vir.⁊ vxo.l.etiā.⁊ hoc est ꝙ dicit glo.vestra in principio.nisi pre-
sumptio aliud īducat.⁊ allegat istas duas leges.Ad quod vos
ita dicetis.aut cā agentis ⁊ cōuenti est par aut non:siquidē cau-
sa agentis ⁊ ꝯuenti est par.vt qꝛ lex non presumit nec ꝯtra agen-
tem nec ꝯtra conuentũ:hoc casu incũbit onus ꝓbandi actori vt
hic:si aũt cā agentis ⁊ conuenti est dispar.qꝛ lex presumit aliqd
pro agente contra cōuentum:vt qꝛ lex presumit ꝙ vxor quesiue-
rit ex bonis mariti:hoc casu mulier dꝫ probare vt in legibꝰ ꝯtrjs
⁊ est ratio propter suspitionē turpem vitandā:⁊ ne cā ꝑfidie oria
tur in cōnubio ꝙ non dꝫ esse vt.C.ne fi.do.dentur.l.ñ.⁊ hoc est ꝙ
dicit yrnerius elegantibus vbis ⁊ habētes libros antiquos ha-
bent interlineare dñi yrne.ei qui dicit:nō ei qui negat incumbit
onus probādi nullo pro actore credito vel presumpto.sed in.l.cō
tra.presumebat̃ pro agente cōtra cōuentum.vnde hic glo.yrn.nō
3 est approbanda.Unde no.† ꝙ presumptio aliquādo nō trāsfert
onus probādi ab actore in reũ vt.l.ꝯtra.sic ⁊ alibi presumit.l.qō
quodcũqꝫ q̃situ est ab administratore ecclesie ꝙ ex bonis ecclesie
quesierit:vt.C.de epis.⁊ cle.aut.licentiā.sic ⁊ alibi trāsfert̃ onus
probandi ab actore in reũ.C.e.l.siue possidetis.Itē alibi trāfert̃
onus probandi ab actore in reum:si peto decē ex promissiōe ⁊ pro
missio inuenitur scripta si tu negas te nō debere qꝛ interrogatio
non precessit debes hoc probare.naꝫ presumitur ꝙ interrogatio
precesserit.vt.C.de cōtra.⁊ cōmit.stip.l.j.⁊.s̃.de pac.l.iurisgen.§.
pactorum.et.l.tale.in ꝓn.et.ĩ.de ver.oblig.l.sciendũ.et institu.de
fideius.in fi.aliquādo tamen transfert̃ onus probādi a reo i acto
rem si peto a te.x.⁊ dicis non potes petere qꝛ reddidisti instrumē
tum ⁊ inuenit̃ apud te debitorē:presumit lex ꝙ tu debitor sis li-
beratus:nisi ꝓbetur ꝯtrium:vt.ĩ.e.l.si cyrographũ.Itē transfert̃
in alio casu onus ꝓbandi a reo in actorē si agis contra me condi
ctione indebiti:⁊ confiteor te mihi soluisse:presumit lex ꝙ fuerit
solutum debitũ.vnde habebis necesse probare indebitũ.vt.ĩ.e.l.
cum de indebito in ꝓn.Sed denuo apponitur ad.l.istaꝫ:vos ha
betis hic ꝙ negāti nō incũbit onus probandi.Sed videt̃ contra
ecce si peto legatum ex eo ꝙ dico a patre tuo mihi relictuꝫ si tu ne
gas patrem tuum fuisse sane mentis tibi incũbit onus ꝓbandi
ergo apparet qui negat probat.vnde videt̃ contra.C.de codicil.
4 l.nec codicillos.† Ad ꝙ vos dicetis dupl'r ⁊ vno modo sic aut ne
gatiua habet in se implicitā affirmatiuā aut non:siquidē.habet
in se implicitā affirmatiuā:vt qꝛ filius dicit patrem testatorē nō
fuisse sane mentis ꝑ hoc affirmās furiosum patrem esse:vnde de
bes probare patrem furiosum esse:vt in.l.ꝯtra.si auteꝫ negatiua
non hꝫ in se implicitā affirmatiuā.vt si petes a me.x.dico nunq̃
vidi te:immo nego me debere vel dico ꝙ non nũerasti mihi:hoc
casu qui negat non debet probare vt hic quia factum negant ⁊c.
vt.C.e.l.actor.Uel potest dici secundo modo qui negat non dehꝫ
probare vt hic.nisi presumptio sit contra negantem sed i.l.ꝯtra.
presumptio erat contra negantem quia quilibꝫ presumitur sane
mentis a natura nisi probetur furiosus.vt.C.qui te.fa.poss.l.ij.
vnde si tu negas patrem tuum fuisse sane mentis negas contra
naturam.vnde nisi probes condēnandus es mihi ad legatuꝫ pre
standum.vt in.l.contra.Sed denuo opponitur ad.l.istam ⁊ ad-
uertatis istam oppositionem ⁊ eius solutioneꝫ ⁊ que cōtra eam
dicam.qꝛ dñs Io.⁊ Azo.hic valde obscure et breuiter loquuntur
vos habetis hic ꝙ neganti non incũbit onus ꝓbādi videt̃ ꝯ.⁊ iō
dicit.l.si pater negat se recte emācipasse filiũ debet ꝓbare non re-
cte emācipasse filiũ ergo negatiua probat̃ vt.ĩ.e.l.ab ea parte.Ad
solutionē cuius cōtrarij dñs Ioan.ita dixit ⁊ scripsit aut negat̃
ius aut factũ.si negatur ius qꝛ dicit nego illũ posse testari.negat
pater emācipationē recte factam.negat filius se esse in potestate:
hoc casu dꝫ probare negatiuā vt in.l.ꝯtra.si autē negat̃ factuꝫ qꝛ
dixit nego mihi te mutuasse.nego me deliquisse hic nego factuꝫ
qꝛ contrahere est facti vt.C.de cur.fur.l.ꝯsilio.hoc casu negāti nō
incũbit onus probādi vt hic.⁊ est ratio ꝭm Io.quia negatiua iu
ris habet in se tacitam affirmatiuā sꝫ cũ nego factum aliquid nō
implico.Sed cum nego ius aliquid implico vt cum dico aliquē
non posse testari dico ipm furiosum esse.vnde qui negat ius de-
bet ꝓbare non qui negat factũ.iō qꝛ omnia ꝑsumunt̃ a iure per-
missa nisi prohibeant̃.vt.s̃.de ꝓcura.l.mutus.§.cuꝫ querit̃.⁊.s̃.
ex quibus cau.maio.l.necnō.§.sꝫ quod eis.Sed opponit̃ ad istā
solutionem ⁊ videtur ꝙ non sit bona.si pater negat emācipatio-
nem recte factā ista negatiua non hꝫ in se tacitā affirmatiuam ⁊
ꝙ non habeat ita probo.⁊ hic obscure loquit̃ Io.⁊ Az.naꝫ si di
co emācipationem non recte factam non sequit̃ ꝙ dicam me po
tuisse emācipasse quare qꝛ si hodie quis pōt emācipare non seqt̃
ꝙ potuisset in preteritum si potuit in preteritum non sequit̃ qō
non potuit in futurum qꝛ quantuꝫ ad preteritũ cause facte sunt
immutabiles vt.ĩ.de cap.⁊ postli.reuer.l.in bello.§.facte.cāe q̃tũ
ad futurũ pertinet cause sunt mutabiles qꝛ si non potui in prete
rituꝫ.nō sequit̃ ꝙ non potui in futurũ qd ergo dicemus.Ad ꝙ
vos dicetis sicut dixit Io.ista negatiua nego emācipationem re
cte factam non dico in potestate mea esse.vnde cum sit in potesta
te mea dꝫ obedire mihi vt patri.vt.ĩ.e.l.si filius.⁊ dꝫ mihi acqui
rere.vt insti.ꝑ quas ꝑso.no.acqui.in prinic.vel potestis dicere:si
cut dixit dñs Az.⁊ ita tetigit hic.lꝫ per q̃ breuiter et in summa
huius tituli dixit eñ Az.non facio differentiā inter negatiuam
iuris ⁊ facti quare non.quia negatiua iuris semper debet ꝓba-
ri si presumptio est contra negantem ⁊ est presumptio contra ne
gantem in tali exemplo si filius negat se esse in potestate pr̃is pre
sumptio est contra filium vt.ĩ.e.l.si filius.sic et si aliquis negat fa
ctum negatiua debet probari si presumptio est contra negantem
vt i exemplo ꝙ ponit̃.ĩ.e.l.si pactũ.⁊.s̃.de pig.act.l.si necessarias
in fi.nec obstat.ĩ.e.l.ab ea parte in fi.qꝛ ibi presumptio erat ꝯtra
5 patrem.iō qꝛ volebat venire ꝯ factum suum.† Uel dicatis quod
est differentia inter negatiuam iuris et fac.nam negatiua iuris
semper ⁊ regulariter habet probari.ideo qꝛ ꝑsumptio est semper
cōtra negātem qꝛ oia sunt a iure ꝑmissa.nisi sint ꝓhibita vt.ĩ.de
testi.l.j.§.j.sed negatiua facti nō dꝫ probari nisi sit ꝑsumptio cō-
tra negantē.et iō si petis a me.x.et nego.nō numerasse tu debes
probare te numerasse.vt.C.de nō numerata pecu.l.si ex cautione
et.C.e.l.j.et ad solutionē horũ contrarioꝝ et vt plene liqueat arti
6 culus iste ita distinguendũ est vt ꝯsueui distinguere.† Triplex
a est negatiua[a] alia est iuris alia qualitatis alia facti.negatiua iu
ris est cũ quis negat id ꝙ a iure presumit̃ vnde q negat testantē
sane mentis fuisse qꝛ a natura quilibet ꝑsumit̃ sane mentis dꝫ h
probare vt.C.de codicillis.l.ne codicillos.simil'r q negat se in po-
testate patris esse dꝫ hoc ꝓbare vt.ĩ.e.l.si filius.et idē in patre q
negat emācipationē recte factā vt.ĩ.e.l.ab ea pte.et ita negatiua
iuris ꝓbat̃.qꝛ oia presumunt̃ licita nisi a iure prohibeant̃ vt.s̃.
dixi.Sed hic opponit̃ ⁊ vr̃ ꝙ si negatiua iuris hꝫ probari.ergo
omnis negatiua probabit̃ quare si tu es creditor meus ⁊ petis a
me.x.⁊ nego tibi actionē cōpetere nego ius qꝛ actio est ⁊c.vt isti.
de act.in prin.qd ergo dicemus.Ad ꝙ vos dicetis aut nego ad-
uersario meo actionem posse cōpetere aut nego posse agere siqui
dem nego actionē cōpetere qꝛ dico tu es seruus tibi non cōpetit
actio hoc casu nego ius.vnde istā negatiuā debeo probare.qꝛ ꝑsu
mitur a lege ꝙ cuilibet cōpetit actio.nisi cōtra prehet̃.si aũt nego
aduersariũ posse agere.qꝛ dico tu nō potes me ꝯuenire.qꝛ tecum
non ꝯtraxi hic aũt nego factũ et ius vnde nō debeo probare ra-
tione facti ꝙ negat̃.Est negatiua qualitatis si nego te ydoneuꝫ
nego te soluendo nego te dignũ hanc negatiuā ꝭm Io.et Azo.
qui negat dꝫ probare qꝛ quilibet ꝑsumit̃ dignus nisi probet̃ idi
gnus.et iō dicit.l.si testator ita dicet pecuniam meā des ei liber-
to vel libertis quē dignũ putas.nisi appareat de quo sensit testa
tor oībꝰ est dandũ qꝛ qlibet ꝑsumit̃ ⁊c.vt.ĩ.de leg.ij.l.cũ qdā.et.l.
cũ pater.§.libertus.et.ĩ.de ma.te.l.seruos.simil'r si pater tuꝰ isti-
tuit me et exheredauit te.et tu agis q̃relā inoffi.testa.ego dico te
fuisse ingratũ tu negas te ingratũ debeo probare te ingratum qꝛ
quilibet ⁊c.vt.C.de inoffi.test.l.oimodo.Item dicunt ipsi est ne
gatiua qualitatis si nego te ydoneũ si nego te soluēdo quia qui
libet presumitur ydoneus et soluendo preter q̃ fauore pupilli qꝛ
si pupillus negat fideiussores datos ob rem pupilli saluam fore
ydoneos esse debent probari ydonei esse tempore tutele vt.ĩ.eo.l.

a ¶ Negatiua Et de probatione negatiue vid. oino.d.Alex.in ꝯsi.xxxix.icip.viso themate.l primo vol.vbi plenissime et in ꝯsi.cxxj.ici.scripsit ecclesiasticus in quarto vol.

non est necesse. z .j. de ma. con. l. j. §. magistrat⁹. z .s. e. l. ex persona Sed certe hoc bene credo verũ si dicas te dignũ: z nego ꝙ debeo ꝓbare. z idẽ in filio exheredato ꝙ debeo eũ probare ingratuz: sed vbi nego te ydoneũ z soluẽdo ꝙ debeã probare istud nõ credo verum: qꝛ inuenio. l. que dicit ꝯ. qꝛ si peto a te fideiussorẽ iudicio sisti: si nego eũ ydoneũ tu debes probare eum ydoneũ z locupletez vt. s. qui satis. cog. l. si vero pro nõ ꝯdẽnato. §. j. z. l. si fideiussor. §. vlti. vnde debetis ita distinguere aut nego aliquẽ ydoneũ moribus: aut facultatibus: siquidẽ nego aliquem ydoneuz moribus qꝛ dico tu non es bone ꝯuersationis: tu es turpis persona hoc casu qꝛ nego te bone ꝯuersationis debeo ꝓbare: qꝛ quilibet ꝓsumitur bonus zc. vt. j. de leg. ij. l. cum quidã. z. l. cum pater. §. rogo. si aũt nego aliquẽ ydoneũ facultatib⁹ hic subdistinguenduz est qꝛ aut allego me ydoneũ facultatibus: z tu neges me ydoneum aut allego quẽdã aliũ ydoneũ facultatib⁹: z tu negas eum ydoneum aut allegas tm̃modo me vel aliuz ydoneũ: z ego nihil allego aut allego me pauperẽ z tu negas me pauperẽ in p̃io casu cũ allego me ydoneũ facultatibus vt qꝛ dico sum ydoneus fideiussor: ideo debeo admitti tu negas me ydoneũ: hic debeo ꝓbare me ydoneũ vt. j. de priuil. cre. l. si creditores. Itẽ si accuso aliquẽ: dicit ipse nõ debes admitti ad accusandũ: qꝛ nõ habes. l. in bonis hoc casu debeo ꝓbare. vt. j. de accu. l. nõnulli. in scdo casu cum allego alium ydoneum facultatib⁹ z tu negas eũ ydoneũ: vt si petis a me. x. et tu dicis ꝙ debeã dare fideiussorẽ: ego allego illũ quẽ volo dare fideiussorez ydoneũ tu negas: hoc casu ego q dico nõ tu qui negas debeo ꝓbare locupletẽ esse nisi euidentissime appareat locupletẽ vel nisi sit approbat⁹ a iudice. z sic intelligo. s. qui satisda. cog. l. si vero pro nõ condẽnato. §. j. z. l. si fideiussor. §. vlti. in tertio casu qñ allegas me tãtũmodo nõ ydoneum z ego non allego me soluẽdo. verbigratia: si creditores negant heredez essz soluendo creditores debent probare ĩ quarto casu allego me. pauperem z tu negas me pauperẽ. vbi gratia: peto a libero meo vt me alat cum sit diues dicit libertus dñe iudex verum est ꝙ sum eius libertus nõ debeo ipsum alere: quia ditior est me: hoc casu ego patronus debeo probare me pauperẽ non ipse. vt. j. de li. agno. l. vl. z. C. de op. li. l. j. in fi. z. C. de bo. que lib. l. vlt. §. hoc ip̃m. z idem dico in alio casu simili: ego senon venio coraz iudice z dico: dñe talis testator reliq̃t pauperibus ego sum pauperior Senon vnde debet mihi prestari. venit alius z dicit se pauperiorem debeo ꝓbare. vt. C. de epis. z cleri. l. si qs ad declinandã. in fi. Est negatiua facti vt quia dico zc. z ista aut non habet determinationem loci vel tpis vl̃ nõ continet implicitam affirmatiuã: aut habet. siquidem nõ habet determinationez loci vel tpis. vbi gratia: peto a te. x. tu negas ꝙ non mutuaui tibi: hoc casu qui negat non debet ꝓbare: vt. C. eo. l. actor. nisi sit ꝓsumptio ꝯ negantẽ. Si autẽ negatiua habet in se determinationẽ loci vel tpis. vbi gratia: peto a te. x. que tibi numeraui tali anno z tali die z in tali loco: tu negas te non fuisse in illo loco illa die: debes hoc probare qꝛ ista negatiua debet habere adiectionem loci vel tpis. z licet non possit probari directo probatur per medium: vt institu. de inuti. stipu. §. item inutilis. z. C. de contra. z cõmit. stip. l. optimam. z ita etiam intelligit̃ extra de elec. z electi po. c. bone memorie. z extra de testi. c. ex tenore Or signori ex his que dicta sunt vobis satis potuistis videre notas dñi Jo. z Azo. Sed vltra ꝓcedo aduertatis hic: quia in notꝫ vestris non tangitur: dixi negatiuam facti non posse probari. si non habeat loci vel tpis determinationem. Sed videtur contra. quia dicit. l. si nego me cõdẽnatum debeo ꝓbare me non esse condennatuz. vnde videtur contra. C. de erro. aduo. l. ij. ad quod vos dicetis ibi qui negat se cõdẽnatum dꝫ probare se non condennatum. z probat eoipso ꝙ contra non probatur. simili ꝓbatio admittit̃ al's in. l. C. qui. mi. non pos. l. super seruis. Uel potest dici qui negat se cõdennatũ ꝓbat se nõ condẽnatum non directo sed per medium qꝛ si dicitur in sententia quod tali die fuit condẽnatus: ipse probabit ꝙ tali die nõ fuisset in illo loco nec esse potuisset sed tali loco. vt. C. de contra. z cõmit. stip. l. optimã. in fi. z insti. de inuti. stip. §. item verboꝝ. vel ꝓbat̃ negatiua si ꝯtinetur in sententia ꝙ tali die talis iudex tulit sententiam z me condennauit in. c. z ego probo ꝙ per tres menses ante ille iudex erat mortuus vel ꝙ ille iudex erat priuata persona: z ita non valuit sententia vt j. si a nõ compe. iudi. sentẽtia fuit lata. l. j. z per totum. vel potest dici tertio modo: q negat se condẽnatum ꝓbat se non esse condẽnatũ cum presumptio est ꝯtra eũ. vbi gratia: dñe iudex mãdetis istam sñiam executioni in qua talis fuit condẽnatus in. c. et non appellauit: dicit ille ꝯ quẽ petitur sñia executioni mandari: legatis sñiam: ille negat se condẽnatum monstratus publicum instrumentum quomodo condẽnatus est publico instrumento statur donec ꝯ non ꝓbatur vt. C. de proba. l. cum precibus. vnde cũ presumptio sit ꝯtra eum probat se non condẽnatum. Uel potest dici si quis negat se cõdennatũ ꝓbat se non esse condẽnatuz nõ ex necessitate sꝫ ex volũtate vt ibi: ita ibi ꝓbat non iussus sꝫ spõte vnde mos ei gerũdus est: vt. j. e. l. circa. Sed denuo opponit̃ vos habetis hic negatiuam facti non posse probari sed videt̃ ꝙ negatiua facti possit probari qꝛ dicit. l. si aliquis fuit datus tutor i testamento vel a iudice z non gessit tutelam si conueniatur: z ipse negat se nesciuisse: z iõ non debere teneri de neglectis: certe ipe debet probare se ignorasse tutorẽ datũ. vt. C. de peri. tutorum. l. si tutor. Ad qd vos dicetis vno modo vt. s. dictum est: ibi probat spõte non iussus vnde mos ei gerendus est. vel potest dici secũdo modo ibi tutor probat se ignorasse eoipo ꝙ contra non probat̃ vt modo. s. dixi. qꝛ presumitur ignorantia vt. j. e. l. verius. Itẽ quia l. dicit ꝙ pupillus debet probare tutorem sciuisse. vt. j. de admi. tu. l. quidam. vel potest intelligi qd ibi dicitur aliquo pro actore contra reũ presumpto: qꝛ pupillus ostẽdebat instrumentũ publicum in quo iudex dederat euz tutorẽ vnde presumptio est contra eum ꝙ sciuerit se datũ tutorẽ: z ideo ꝓbabit se ignorasse tutorez datum z probabit taliter ꝙ non erat de iurisditione illi⁹ iudicis z sic non erat competẽs iudex: vel ꝙ opposuit legitimam excusationem. Sed denuo opponitur ꝙ negatiua facti non dꝫ probari videtur ꝯ qꝛ si petis a me. x. z nego te numerasse: et. dico ꝓmissionem ob turpem causam interpositam debeo probare hoc vt. C. de condi. ob tur. causam. l. j. Rñ. vt. s. dixi: ibi probo pecuniam nõ numeratam eoipso ꝙ ꝯriũ non ꝓbatur. nam ipse debet probare numeratã: vt. C. e. l. j. Sed denuo opponit̃ ad. l. istam: vos hẽtis hic ꝙ negatiua facti nõ debet ꝓbari sed videtur ꝯ z ideo dicit. l. si aliquis appellat negat se iuste condẽnatum debet probare se iuste appellasse. vnde videtur cõtra de ap. l. hꝭ qui ad ciuilia. Respondeo. vt. s. dixi: ille qui appellauit probat se iuste appellasse eoipo ꝙ actor nõ ꝓbat se iuste meruisse sñiam. Sed denuo opponit̃ ad. l. istã z videt̃ ꝙ negatiua facti debeat ꝓbari: z iõ dicit. l. si nego me dolo desijsse possidere debeo ꝓbare vt. j. de excep. rei iu. l. si rẽ. Rñ. ꝓbabo eoipo ꝙ ꝯ. non ꝓbat̃ qꝛ ꝓsumit̃ bona fides: vt C. de excep. l. pe. z. C. de ꝓscrip. lon. temp. l. j.

1 Fideicõmissum tacitũ etiã in scdo testõ intelligit̃ repetituz cum eadẽ ꝑsona est instituta.

2 Heres allegans testatorem mutasse voluntatẽ dꝫ hoc ꝓbare.

3 Que in ꝑfationib⁹ dicunt̃ repetita intelliguntur.

1 Cum tacitum. † In. l. ista tractat̃ cui icũbit onus probandi. z in l. ista ponitur talis casus: dñs presbyter vel coniugat⁹ habuit filium eo tempore quo erat in sacerdotio vel eo tempore quo habebat vxorem: z ita iste filius est spurius: ita qd non potest ei quicꝙ relinqui: dñs presbyter vel laicus coniugat⁹ fecit testm̃ z titiũ instituit sibi heredẽ i dimidia: seyũ in alia dimidia rogauit titium secrete extra solẽnitatẽ testamẽti vt dimidiã restitueret non capaci puta filio testatoris nato ex dãnato coitu: tempore sequenti dñs presbyter vel testator fecit aliud testamẽtũ et titium instituit insoliduz heredẽ vel in dimidia non in minori parte: et dictum tacitum secretũ in secunda voluntate non repetijt. modo queritur si titius qui tacite accommodauit fidez de restituendo non capaci in primo testamento an in secundo testõ videatur accommodasse fidem de restituendo non capaci an auferatur ei hereditas vt ab indigno. respondetur ꝙ sic: nisi probet testatorem mutasse voluntatem scꝫ in secundo testamento tacitũ fideicommis. intelligitur repetitum in secundo testamẽto quod facit ratio secreti suscepti fideicõ. hoc dicit ista. l. [cuz tacitũ fidei com.] i. occultũ absꝙ presentia testium: qꝛ qui reliquit tacite palam relinquere non potest vt. j. de iur. fi. l. iij. z iste qui accommodat fidẽ de restituendo nõ capaci debet hereditas auferri z fisco applicari: vt. s. ti. ij. l. cum quidam. §. cũ in tacito. [ab eo] s. ab herede. [datur] i. dandum relinquitur puta alicui spurio. [qui tã in primo] in quo erat rogatus dare tacitum fideicom. non capaci. [ꝙ in secundo testamento] in quo nõ erat rogatus [ꝓte] sub. pro qua fuit institutus in primo. [vel postea] i. in secundo testõ [voluntatis] i. ꝙ mutauerit voluntatẽ in secundo testamento ꝙ non tenetur restituere non capaci. od. [ei] i. heredi instituto. [qui conuenitur] a fisco vel a non capaci qui hoc reuelauit vnde debet medietatem consequi [cum secreti] i. taciti fideicõ. relicti in primo testamento [dñis] i. testatoribus. [inscribere] i. sicut instituerant in primo testamẽto. [elegerunt] sub. in primo testõ de restituendo non capaci. Or signori in. l. ista no. tria no. Primo no. ꝙ heres qui accommodat fidẽ tacite de restituẽdo nõ capaci aufertur ei hereditas vt ab indigno z fisco applicat̃ vt. j. de his q

2 vt indig. l. heres. z. l. cum quidam. Item not. † secundo si heres allegat testatorem mutasse voluntatem ipse debet hoc probare vt

3 j. e. l. quinquaginta. z. l. eum qui. Item no. † tertio quod que in prefationibus dicuntur repetita intelliguntur: vt si heres accõmodauit fidem in primo testamento videtur accõmodasse i scdo testamento de restituendo nõ capaci: vt. j. de v. ob. l. titia. §. idem respondit. z instit̃. de. l. acqui. §. ceterum. Sed ad. l. ista zopponit̃ z signant̃ duo ꝯ. z statiz videt̃ ꝙ non possit stare: vos habetꝫ hic ꝙ heres

q heres institutus qui accōmodauit fidē in primo testamēto de
restituēdo nō capaci: q̄a intelligit repetitū in scdo testamēto: ni
si ɔtra pbet: debet pbare testatorē mutasse voluntatē videt ꝫ. q̄z
lex dicit: si aliquis est institutus ⁊ rogat⁹ est restituere si postea
instituit in scdo testamēto: ⁊ nō fit mētio in scdo testamēto de fi
deicom. nō tenet restituere: nisi ɔtra probet: vt. ſ. de adimen. le. l.
si certā rē. Ad qd pōt ita breuiter dici. ⁊ hec est vera solutio. aliud
est cū quis instituit ⁊ rogat restituere palam capaci si postea in
stituit in scdo testamēto prim. adeicō. nō intelligit repetitū: ni
si ꝫ probet vt ibi. aliud est cū qs rogat restituere tacite nō capaci
in primo testamēto si postea instituit in scdo testamēto intelli
git repetitū: nisi ꝫ probet vt hic ne fiat fra legi qd nō debet esse:
ne inde iniuriarū nascat actio ⁊c. vt. C. vnde vi. l. meminerit. vn
de pōt solui scdo modo. hec. l. loquit in herede qui accōmodauit
fidē suā in primo testamēto de restituēdo non capaci. l. ꝫ. loquit
in legatario qd esse potest: vt. C. e. l. ab eo. Sed denuo opponitur
ad. l. istam. ista. l. videt velle titi⁹ est fuit institutus heres in pri
mo testamēto p parte ⁊ tacite accommodauit fidē de restituēdo
nō capaci si postea est institutus in scdo testamēto nō facta men
tione de restituēdo nō capaci: nisi pbet testatorē mutasse volun
tatem: veniet fiscus ⁊ aduocabit dimidiā ratione posterioris te
stamēti: q̄a rogatus psumit in scdo testamēto restituere non ca
paci: sed lex videt velle q debeat cōueniri ex cautione nō occasio
ne posterioris testamēti. vt. ſ. de iure fis. l. statius florus. in princ.
Ad qd vos dicetis hic titius institutus in primo testamēto q ac
commodauit fidē de restituēdo non capaci fuit institutus in ea
dē vl maiori parte qua fuit institutus in primo testamēto: vnde
tacitū fideicō. intelligit repetitū: nec psumit testator mutasse vo
luntatē nisi ꝫ pbet. sꝫ in. l. ꝫ. fuit institutus in minore pte in scdo
testamēto heres: ⁊ in primo fuit heres institut⁹ insolidū ⁊ ideo
videt illud fideicom. tacite remissuꝫ: nec intelligit repetitū: vnde
tenet ex cautione sola: non aūt tenet ad fideicom. ex primo testa
mēto: quia reuocatū est p scdm. nec ex scdo: q̄a non fuit repetitū:
sed ex quo ibi fuit assecutus damnū debet asseq lucrū vt. ſ. de re
gu. iur. l. sꝫ naturā. Uel pōt dici qd dicit lr̄a illa ob fideicom. sub.
est etiā. q. d. non solū ex cautione petit: immo ex testamēto: vl po
test dici in. l. ꝫ. interposita fuit cautio aio nouādi sup id qd pote
rat peti ex testamēto. vl pōt dici in. l. ꝫ. interposita erat cautio vn
de agit ex ea: hic nō erat iterposita cautio. vnde agit ex posterio
ri testamēto. vel pōt dici ſm quosdā qd hic dr ibi corrigit. vel pōt
dici q illa. l. ponit aliū casum ab isto. ista. l. dicit vt dixi in casu.
sed. l. illa ponit aliū casum ⁊ talē: lucius florus instituit sibi he
redes duos pompeiū ⁊ quēdā aliū. pompeio aliquas res plega
uit ⁊ rogauit vt restitueret non capaci fundū ⁊ certā quantita
tem pecunie ⁊ interposuit cautionē frauduletā. postea fecit aliud
testamētuꝫ ⁊ pompeiū instituit in maiori quātitate vel in mino
ri: de plegatis nihil dixit. nunqd plegata in prio testō intelligun
tur repetita in secūdo testō certe nō. q̄a fraus facta i primo testō
dꝫ sibi nocere. vñ poti⁹ ɔuenit rōne cautionis q ratiōe testamēti

Mptorē. In. l. ista ponitur lr cui incumbit onus probandi. ⁊ in ea ponitur ta
lis casus. vendidisti mihi seruum ⁊ dixisti eum fugiti
uuz non esse. ille seruus fugit a me ago redibotoria cō
tra te. ⁊ dico q fugerat apud te vēditorē tu negas quis
debet probare. certe ego debeo seruum illum fugitiuū probare in
fuga fuisse anteq̄ emerē. h. d. ista. l. videatis expositionē littere.
[emptorē] sub. q dicit seruuꝫ redhibere. [debere] si vult agere ꝫ vē
ditorē ex edilicio edicto. i. redibitoria. vt. ſ. de edili. edi. l. j. §. j. ⁊. l.
quis sit. [fugisse] ⁊ ita emptor debebit pbare testib⁹ si poterit. sꝫ
si non poterit pbare si habet alia indicia subȳciet tormentis. vt
ſ. de edili. edicto. l. quero. in fine. ⁊. ſ. e. l. cum probatio.

1 ☞ In negatiua iuris ei qui negat incumbit probatio.

1

Bea parte. †In. l. ista simili tractat cui incūbit onus pbandi ⁊ dicit
duo. prio dicit. si tu dicis me phibitū de iure lege vel
ɔstōne aliqd facere posse debes hoc pbare. scdo dr si
tu pr negas emācipationē d filio recte factā. q̄z venis ꝫ factū tuū
ppriū debes pbare emācipationē nō recte factā. [oportere] ⁊ huc
usq̄ durat primuz dictū. ⁊ vult dicere istud primū dictuz vt dixi
in casu. ⁊ no. exēpla in terminis hoc modo. si tu vis aduocare ꝫ
me ⁊ ego dico nō potes. q̄z pactus es cū aduersario de quota pte
litis vl es hereticus debeo pbare te phibitū lege vl ɔstōne. vt. C.
de apost. l. j. ⁊ vlt. ⁊ hoc est exēplū de ɔstōne. de lege est exēpluz. tu
vis esse pcura. aduersarij mei ꝫ me. dico ego nō potes q̄a est mi
nor. quia es miles armate milite ⁊ ita dico esse te lege phibitum
debeo hoc pbare. vt. ſ. de pcur. l. mut⁹. §. cū q̄rit. Itē est exēplū de
lege. q̄a dico tu nō potes esse testis. q̄a es ifamis. certe debeo hoc
pbare. q̄a edictū de testib⁹ est phibitoriū. vt. ſ. de testi. l. ȳ. ⁊. l. ab
eo. ⁊ est rō l. l. ista q̄a oia a iure psumūt licita ⁊c. vt. ſ. de testi. l. j. §.
l. ⁊. ſ. ex q. cau. ma. l. nec nō. §. qd eis. nec ob. ſ. de colle. illi. l. iȳ. q̄z
illud est iō: quia collegia raro fiebat p bono. vt. ſ. de re. du. l. cum
senatus ⁊c. de ista materia cui incūbit onus pbandi plene dixi.
ſ. l. ȳ. vnde ampli⁹ hic nō dico. Or incipit scdm dictū. [idē ⁊c.] ſ.
iurisc. [si quis] ſ. pater. [factā] quia non est facta corā iudice cō
petenti sicut fieri debet. [pstare debere] i. de iure probere debet
qualiter emācipatio de iure facta nō fuit. ⁊ ad hoc ɔcor. ſ. so. ma.
l. titia. ⁊. C. si aduer. rē iudi. l. ȳ. ⁊ q est ratio q pater hoc probat.
Rñ. quia venit contra factū suū propriū. vñ psumptio est cōtra
eū: ⁊ quia quis non auditur si veniat contra suum factū. vt. ſ. de
seruit. vrb. pre. l. p fundū: ⁊ hoc est verū q audit pater volens pro
bare ꝫ. viuo filio ⁊ infra modicū tempus vt hic. ⁊. C. ne de sta. de
func. l. qd constitutū est. al's non audit. scꝫ mortuo filio ⁊ post lon
gum tps. ⁊ sic soluit vno modo contra. ſ. de adop. l. post mortem
et ibi dixi. alȳ dicunt q olim pater ⁊c. dic vt in. l. ꝫ. dixi.

Atronus. Silr in. l. ista ponit cui incūbit on⁹ pbādi. ⁊ in. l. ista dicit. si ha
beo libertū ⁊ ipe inter viuos cū careret liberis vt frau
daret me debita portione aliqua alienauit ⁊ hic dico
fecisse in fraudē meā indubitāter debeo hoc pbare. [patronus]
sub. q agit fauiana p alienatis in fraudē. vt. ſ. de vsuris. l. videa
mus. §. in fauiana: ⁊. ſ. de pec. hr. l. qd in die. §. vlti. [manifeste]
i. plane [libertū] q caret liberis. [aliqd dedisse] i. partē bonorū
alienasse. sec⁹ si oia bona sua alienasset. q̄z tūc nō habebit necesse
pbare [aduocare] ſ. patron⁹ olim dimidiā hodie tertiā. vt inst.
de suc. li. §. sed nr̄a. Or signori ex. l. ista colligetis vnū no. q doluz
allegat dolū pbare. ad hoc ɔcor. ſ. e. l. quot. §. q dolū. ⁊. C. de his q
ali. in frau. pro. l. j. in fi. Sed vr q si libert⁹ alienauit in fraudem
pr̄oni q pron⁹ nō habeat hoc necesse pbare. vt. ſ. de his q i frau.
cre. l. luci⁹. §. j. Rñ. aut libert⁹ alienauit oia bona sua. aut partez.
si alienauit oia bona sua. hoc casu p effectū appet ⁊ dol⁹ in euidē
ti est. ⁊ iō nō dꝫ pbare q̄z qd ⁊c. vt. ſ. de do. ple. l. j. in fi. Si autez li
bert⁹ alienat ptē bonoꝝ suoꝝ. hoc casu pron⁹ dꝫ pbare in fraudē
suā alienatū. q̄z dol⁹ in euidēti nō est. vt hic. Uel potest dici aut li
bert⁹ alienat in vltima volūtate aut inter viuos. si in vltima vo
lūtate. hoc etiā casu i fraudē proni nō est factū cū legata possint
reuocari. cū p effectū appet dol⁹ nō dꝫ pbari. vt in. l. ꝫ. ⁊. ſ. si quid
in frau. pa. fu. ali. l. j. §. j. ⁊ est rō q̄z nō debent legata. nisi deducto
ere alieno. vt. ſ. ad trebel. l. j. §. si is q ⁊ hec portio proni censet es
alienū. vt. ſ. de dona. l. si pron⁹. si aūt alienat rē inter viuos dolus
nō est in euidēti. vñ si pron⁹ vult agere fauiana dꝫ pbare aliena
tum in fraudē suā vt hic. q̄z qui dolum dicit ⁊c. vt. ſ. dixi.

Um pbatio. In. l. ista dr vēdidisti mihi seruū ⁊ dixisti fugitiuū nō
esse. post traditionē seru⁹ fugit a me ego ago redibito
ria. dicēs seruū fugitiuum esse nō possum pbare qualr
aū fugerit. sunt tn̄ alia indicia. nūquid seru⁹ subȳciēd⁹ est qōni
bus. Rñ. q sic. ⁊ si ipse rñderit apud te fugisse credet ei. nec dr in
terrogari pro dn̄o vel ꝫ dn̄m. sed dr interrogari de facto suo. h. d.
ista. l. videte expōnem lr̄e. [cū pbatio prioris fuge] i. vtrum fuge
rit apud dn̄m. [deficit] q̄z nō hꝫ testes. [serui qōni credendū est]
si pcedūt alia indicia. al's sec⁹. ⁊ ad hoc facit. ſ. de edil. edic. l. q̄ro
in fi. ⁊. ſ. de qsti. l. j. [in se eū] i. de facto suo. i. de fuga sua. ⁊ rñdet
tacite qstioni. [p dn̄o] ſ. quodā vel olim [aut in dn̄m] i. ꝫ. dn̄m
[videt] ⁊ ita seru⁹ interrogat de fuga sua ⁊ nō de facto dn̄i. vt. C.
de qsti. l. interrogari. ⁊. C. de te. l. seruos. Et ex. l. ista colligetis il
lud no. q tale quid alicui ɔcedit scdario qd pricipalr nō ɔcedere
tur. principalr nō ɔcedit vt seruus ferat testimoniū in testō. vt. ſ.
de testa. l. qui testō. §. seru⁹. scdario ɔcedit in defectū pbatiōis vt
subȳciat qōnib⁹. sic ⁊ alibi. ſ. nau. cau. sta. l. j. §. caupones. ⁊. ſ. de
auc. pstan. l. j. Item ex. l. ista colligim⁹ q qn̄ aliquis punit nō dꝫ
conqueri de iudice. sed de seipso. i. de facto suo vt hic dicitur.

1 ☞ Filius in dubio presumitur esse in potestate patris nisi cō
tra probetur.

J filius. In. l. ista dicitur. veniebat pate co
ram iudice et dicebat. domine iste
est filius meus ⁊ in potestate mea est cogetis eum ob
temperare mihi. dicebat filius indici. domine pater
meus est sed in potestate sua non sum. quis debet probare. ⁊ rñ.
q filius debet probare duabus rationibus. quia est filius debet
prestare reuerentiā suo patri. vnde credendū est patri. Item quia
dum dicit se non esse i potestate dicit se liberum. vnde sicut seru⁹
qui dicit se liberū debet hoc probare. ita filius debet hoc probare
si filius sub. conuentus a patre eo q sibi non obtemperabat
[neget] sub. cum pater hoc asserat. ⁊ filius est in possessione filia
tionis ⁊ pater in possessione prnitatis. al's secus. vt. ſ. e. l. ab ea
parte. in fi. [ptor cognosceret] sub. de hoc. [vt prior doceat filius]
i. probet q sit emācipatus. ⁊ hoc duab⁹ rōnib⁹ vt subȳcit. [q̄z ⁊]
hec est vna rō spālis [quā pri dꝫ prestare] nam patria ptās inesti
mabilis est. vt. ſ. de leg. j. l. filiusfam. §. scdm vulgarem [est] idest
presumendū est vt non sit emancipatus. [⁊ quia se liberum] hec

est rõ cõis [cõtẽdit] ille filius. ꝛ facit. ṡ. de offi. ꝓconsul. ꝛ le. l. nec quicq̃. §. de plano. [ꝓclamat] de possessiõe seruitutis [vt prior] i. primo loco. [docere] .i. ꝓbare [iubeť] ex. l. ista colligetis ꝙ aliquando officio iudicis petiť vt filius obtẽperet pr̃i: et dixi. ṡ. de rei ven. l. j. in prin. Item ex. l. ista colligetis ꝙ ꝓsumptio est ꝙ filius sit in potestate patris. ꝛ ideo filius probat se emancipatũ vt hic dicitur. Item ex. l. ista colligetis ꝙ qui proclamat de seruitute in libertatẽ debet probare se liberũ. ꝛ ad hoc facit. C. eo. l. ei⁹. ꝛ C. de lib. causa. l. liberis.

Si pactũ factũ. in. l. ista dr: cui icũbit on⁹ ꝓbãdi ꝛ dr: tu hẽbas creditorẽ i. c. iste creditor fecit tibi pactũ ð nõ petendo de herede tuo nulla est facta mẽtio: te mortuo iste creditor petit ab herede: heres dicit ꝙ creditor nõ põt petere qꝛ fecit tibi pactũ de non petẽdo: creditor replicat ꝙ fuit ꝑsonale nõ reale: cui icũbit on⁹ ꝓbandi ꝶñ. iurisc. ꝙ istð pactũ fuit reale nõ ꝑsonale. vñ ꝓficit hr̃di nisi ip̃e creditor ꝓbet fecisse pactũ ꝑsonale ꝛ hoc est illa rõe. qꝛ ꝓsumit. ius ꝙ testator voluerit ꝓuidere sibi et heredib⁹ suis paciscẽdo. h. d. ista. l. videte expõnem lr̃e. [si pactũ factũ sit] de nõ petẽdo inter debitorẽ ꝛ creditorẽ. [in quo heredis] scꝫ debitoris [nõ fiat] ꝯpsse [vt ipsi⁹] .s. debitoris [dumtarat ꝑsona] sub. q pact⁹ est. [artareť] .i. cõprehenderet: ꝛ ita sit ꝑsonale pactũ. [verũ est] .s. al's [excipit] affirmatiue [probare debeat.] vt. j. e. l. in exceptionib⁹. ꝛ. j. de excep. l. j. ꝛ hoc est verũ nullo credito vel ꝓsumpto. vt. ṡ. e. l. ij. plene dixi. [attñ] ꝑ sed. [de ipso] .s. debitore: q pact⁹ est de hoc vt fatebať creditori [cõuenisse] .s. debitorẽ. [petitor] .i. creditor q hoc ðt ñ fuisse cautũ ð hr̃de. vñ ꝓbet ꝙ expsse fuit dictũ ꝙ heredi hoc pactũ ñ ꝓficeret [cauem⁹] immo interdũ pl⁹: qꝛ multi ꝑdunt aĩam exercẽdo fenus vt heredes suos dimittãt diuites. vt. j. de reg. iu. l. cũ heres. vnde no. ex. l. ista omne pactũ ꝑsumitur in rem factũ nisi ꝓbetur factũ in ꝑsonaꝫ. ꝛ ad hoc ꝯcor. ṡ. de pac. i. iurisgẽ. §. pactorũ. ꝛ. §. vtrũ. ꝛ. l. tale in princ. ꝛ. ṡ. de pig. act. l. si necessarias. §. pe. vnde proficiet heredib⁹ vt hic dicitur: nisi i cõtrariũ actũ esset: vel nisi sit tale pactuꝫ vt non possit pacisci heredibus. vt quia paciscor de vsufruc. ꝛ sic soluitur ꝯ. vt. j. de li. le. l. aurelio. ꝛ. l. non solvm. §. tale. ꝛ. j. de ver. ob. l. stipulatio ista. §. si qs. ꝛ. j. rẽ ra. ha. l. si fine. §. si i stipulatiõe.

☞ Solutio census melius probatur p monumẽta publica q̃ sunt apud magistrũ census q̃ per testes.

Census. † In. l. ista dr si solui censũ reipub. ꝛ volo ꝓbare me soluisse debeo ꝓbare per instrumẽtũ nõ per testes. [ꝛ monumẽta] .i. cẽsualia monumñta. sic ꝛ alibi pater, libabãt ꝛ auro. i. bibebãt cypho aureo. sic ꝛ alibi. C. si ð mo. pos. fu. ap. l. vl. [potiora] .i. validiora [cẽsuit] .i. dꝫ ꝓbari ꝑ istrumẽta nõ ꝑ testes. qꝛ hoc casu magis crediť instrumẽtis q̃ testib⁹. ꝛ ita dꝫ intelligi. l. ista si habetis census ꝛ monumẽta: si aũt deest ꝛ: tũc lr̃a plana est ꝛ legetis ita litterã. cẽsus monumẽta. i. scripture. Sꝫ dic mihi quõ intelligitur. l. nostra. ꝶñ. ita oẽs ꝓuinciales erãt cẽsiti publici. vt. C. de epis. ꝛ cle. l. de his. de hoc erãt monumẽta memorie cã facta in archiuo publico in quib⁹ ꝯtinebať q̃tum quisq; ꝓuincialis debe ret soluere si aliquis volebat ꝓbare ꝙ aliqð ꝑdiũ nõ esset tributarium debebat ꝓbare ꝑ cẽsualia monumẽta non ꝑ testes. ꝛ põt intelligi hec. l. ecõtra. ꝛ nõ mutať intellect⁹ quo ad aliquid si aliquis dicat solui cẽsum: si vult ꝓbare ꝑ testes nõ debet audiri: sed per publica monumenta debet ꝓbare ne res publica ledať. ꝛ ad hoc facit. C. de fi. in. ꝛ in. ast. fi. l. ij. Sꝫ ꝛ põt legi alio modo vt nõ intelligať in censu publico soluto ꝛ in oib⁹ ꝯtctib⁹ qui requirũt insinuationẽ. ecce: donatio q̃ fit vltra legitimũ modũ debet fieri cum insinuatione corã magr̃o cẽsus. vñ si aliquis vult dicere donationẽ factã vltra legitimũ modũ insinuatã esse dꝫ hoc ꝓbare ꝑ publica instrumẽta nõ per testes. h. d. ista. l. ꝛ ꝫm hoc exponetis ita lr̃am. [monumẽta] .i. scripture publice [cẽsus] .i. facte coram magr̃o cẽsus. C. de dona. l. in donatiõib⁹. ꝛ. l. in hac. Sꝫ ad. l. istã ꝫm istã lec. opponiť ꝛ vr̃ ꝙ ꝑ testes possit ꝓbari. qꝛ in exercendis litib⁹ ꝛc. vt. C. de fi. instr. l. in exercẽdis. Ad qð vos dicetis. illa regula fallit hic. sic ꝛ alibi est sp̃ale. vt. C. de mã. prin. l. vnica.

☞ Ex ꝑsenti ꝑsumitur in preteritum.

Non est necesse. † In. l. ista dr: aliqs magr̃at⁹ dedit tutores alicui pupillo ꝛ accepit fideiussores rẽ pub. saluã fore: finita tutela inueniunť fideiussores non ẽẽ soluendo pupill⁹ quodã negat tp̃e quo dati fuerũt fuisse soluendo. mõ queriť quis debeat ꝓbare an pupill⁹ an magr̃atus. ꝛ rñdet iurisc. ꝙ pup. nõ hꝫ necesse ꝓbare ꝙ fuerint minus ydonei: sed magistrat⁹ teneť ꝓbare ꝙ fuerint ydonei tp̃e donatiõis: al's ipsi teneť act. in factũ in subsidiũ. [necesse] ideo dicit nõ est necesse: qꝛ si vellet probare mos ei gerẽdus est. vt. j. e. l. circa [pupillo] sub. quodã [probare] sed magistratus sic vt. j. dicit [ꝑ tutore datos] pro re pu. saluam fore [nam] pro quia [probatio]

scꝫ ꝙ eo tempore quo dati fuerunt erant ydonei. [ab hijs] .s. magistratibus [prouidere] .s. diligenter. [vt pupillo ydonee cauere tur] .i. cautum fuisset. Or signori habetis in. l. ista vt dixi in casu et ad. l. istam concor. j. de magi. coue. l. j. §. magistratus. ꝛ. C. e. l. ex persona. ꝛ ideo licet regula sit ꝙ quilibet presumatur ydoneus vel soluendo. vt. j. de le. ij. l. cum quidaꝫ. ꝛ. l. cum pater. §. libertis speciale tamen est hic fauore pupilli. dicunt domini Jo. ꝛ aꝫ. vt. C. e. l. ex persona. Sed verius est vt dicatis vt distinxi. ṡ. e. l. ij. ꝛ dicta. l. ex persona. C. e. ꝛ ita dicetis si tempore finite tutele inueniuntur fideiussores non soluendo presumitur ratiõe presentis ꝙ retro fuerint non soluendo nisi magistratus ꝯ probẽt. ar. C. de ser. expor. l. moueor. Et ita no. ꝙ ex vno tẽpore trahitur presumptio ad aliud tẽpus. vt. j. de accu. l. si cui. §. hijs dẽ. ꝛ. j. de re mili. l. non omnes. §. a barbaris.

☞ Cum eadem q̃titas relinquitur in codicillis q̃ relicta fuit in testamẽto vr̃ aĩo duplicandi relicta nisi probetur contrarium.

Quinquaginta testõ tibi legata sunt. † In. l. ista ponit talis cas⁹ quidam fecit testm̃: in testõ suo reliquit mihi quinquaginta: postea fecit codicillos: ꝛ mihi alia qnq̃ginta reliq̃t eo mortuo peto ab ei⁹ hr̃de qnq̃ginta relicta mihi i testõ ꝛ alia qnq̃gita relicta mihi i codicill' ðt hr̃s ñ potes peteꝛ nisi qnq̃gita relicta i codicill': qꝛ p̃ma qnq̃gita videť repetita dico ego imo voluit duplicaꝛ: mõ q̃riť qs debeat ꝓbare. ꝛ rñ. iurisc. ꝙ si testator intẽdebat duplicare legatũ qnq̃ginta peto ex testõ: alia qnquaginta relicta in codicillis. al's solũmõ petã qnquaginta relicta in codicillis ꝛ ita videť ꝙ vterq; nostrũ debeat ꝓbare. vt ꝙ equi⁹ videť ꝙ ego q peto debeã probare: attñ veri⁹ est ꝙ testator voluerit duplicare legatũ: ꝛ iõ heres dꝫ ꝓbare testatorẽ noluisse duplicare legatum: sicut si peto a te. x. ꝛ tu dicis ꝙ mihi soluisti tu debes ꝓbare: sic etiã est in duab⁹ scripturꝭ si vna negať inanis heres dꝫ eã ꝓbare. h. d. ista. l. videte expõneꝫ lr̃e. [quiquaginta] al's quiquaginta: sꝫ nõ est vis. [idẽ scriptum est in codicillis] .s. ꝙ quiquaginta legabanť tibi. ꝛ sub. qd iuris sit q̃riť. [refert] sub. dicit quidã prouid⁹ vir. [voluerit] quo casu ꝑstabunť duplicata [an repetere] .s. voluerit [an oblit⁹] ꝙ his legauit [id fecerit] .i. in codicillis legauerit. [ab vtroq; ergo ꝓbatio ei⁹ rei exigẽda est] qꝛ legatari⁹ dꝫ ꝓbare ꝙ quinquagita fuerint sibi relicta in testõ: ꝛ alia quiquaginta in codicillis ꝛ heres dꝫ ꝓbare ꝯtriũ: ꝛ sic nõ hẽbit nisi semel. [p̃ma fronte] .i. p̃ma facie [vt petitor] .s. legatari⁹. [qð intẽdit] .i. illud legatũ esse duplicatum. ꝛ hoc facit ꝓducẽdo testes ad ꝓbationem duplicati legati. [sꝫ nimirũ] sꝫ ꝑ certe ꝛ nõ soluit. [ꝓbatiões] .s. ꝙ oblit⁹ ꝙ in testamẽto legauerat legauit in codicillis vt in fine. l. [a reo] .i. ab herede [exiguť] in hoc casu. [nã] inducit ar. vt heres ꝓbare teneať defunctũ noluisse duplicare legatũ: lꝫ re⁹ sit. nã ꝛ hoc cõtingit al's vt pꝫ p ar. qð inducit. [ille] .s. debitor [ipse] .s. debitor [cogendus est] .s. pecuniã illã esse solutã. vt. C. e. l. j. [ꝛ hoc igiť] .i. in hoc casu. [cũ petitor duas oñdit scripturas] sub. per quas ꝓbat de duplici legato [posteriorẽ esse inanẽ] vt qꝛ oblit⁹ hoc legauit. [esse dicat] vt sic nõ debeať legatũ nisi semel. [id] .s. illã vltimaꝫ scripturã ẽẽ ianẽ. [ꝓbare iudici dꝫ] vñ ex. l. ista i fi. colligetis illð no. qð tota die allegam⁹ iudici faciẽda est fides. ꝛ ad hoc concor. C. de testi. l. eos qui. ꝛ. l. si quãdo. ꝛ. C. de cõdi. ob. tur. cau. l. j. ꝛ. C. de edẽdo. l. ꝓcurator: nõ aũt a reo faciẽda est ꝓbatio qꝛ reus semꝑ negaret: qꝛ iudiciũ reddiť in inuitũ. vt. j. de ṽ. obl. l. inter stipu. Or signori hẽtis hic si testator legauit mihi quinq̃ginta in testõ et postea quinquaginta in codicillis ꝑsumiť ꝙ voluerit duplicare legatũ vñ incũbit heredi ꝓbatio ꝙ noluerit duplicare. Sed videtur ꝙ legatario nõ hr̃di incũbit on⁹ ꝓbandi. vñ vr̃ ꝯ. j. de le. j. l. plane. §. j. ꝛ. j. de leg. ij. l. sempronio. Ad qð vos dicetis aut legatum certe q̃titatis est duplicatũ in eadẽ scriptura aut in diuersis scripturis: si quidẽ in eadẽ scriptura vel in codẽ testamẽto duplicatũ est legatũ: quo casu legatari⁹ dꝫ ꝓbare ꝙ voluerit duplicare. vt in. l. ṡ. si aũt duplicať in diuersis scripturis vt hic. quo casu ꝑsumiť ꝙ voluerit duplicare legatũ nõ repetere nisi hr̃s ꝯtriũ ꝓbet. Sꝫ denuo videť ꝯ. j. de ali. ꝛ cy. le. l. libertis. Ad qð vos dicetis ibi cõstabat testatorẽ velle repetere non duplicare.

☞ Testes q̃ ꝓducti sunt sup etate a diuersis ꝑtibus ꝯtrariãtur illis crediť qui verisimilia deponunt.

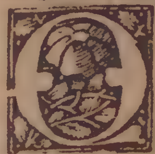

Quia de etate. † Signori ãtiquit⁹ erat cõsuetudo ꝙ quãdo aliqs nascebatur ꝙ fiebat instrumentum de sua natiuitate et ista. l. sicut tangam in littera potest habere duplicem intellectum ꝛ vno modo potest intelligi in attestationibus: alio modo in scripturis: ponetis ita casum. ego ꝯxi cum aliquo et dicebam me minorem. xxv. an. ꝛ quia fui decept⁹ petebam in integ. restitutionem ꝯ ꝯctum ꝛ ad probandum de minori etate producebã tres testes: aduersarius meus producebat alios tres testes eque dignos

eque dignos ad probandum me maiorē tēpore ꝯtractus: dubita
bat iudex quibus attestationib⁹ crederet vñ consuluit impato-
rē. ad quod impator cesar rescripsit ꝙ durū ⁊ iniquum sibi vide
batur si debet stari attestationibus q̄ essent ꝯ minorē: ⁊ ita dene
garet restitutionē in integ. ideo dicit iuriscō. ꝙ boni iudicis est
inquirere veritatē: ⁊ illi attestationi deb; credere q̄ videt magis
habere veritatē. [cu; de etate] sub. maiori vel minori [quereret]
vt sic in fulgeat testamēto vel nō. [etatis]. i. in qua etate quis sit.
[⁊ diuerse ꝓfessiones]. i. attestationes: qa vt dixi. ꝓduxi tres te-
stes ⁊ tu alios tres testes ⁊ dixerūt diuersa. i. tres ꝓ etate. alij tres
ꝯ etatē. [ꝓferunt] a diuersis ꝑtibus. [potissimū]. i. potius. [que
nocet] qa in dubijs ⁊c. vt. j. de act. ⁊ ob. l. arrianus. [sed cā cogni
ta vitatē] vtriusq; attestationis. [excuti op;] sub. a iudice cogno
scente de questione [p̄cipuā fidē]. i. meliorē ⁊ veriorē fidē. q. d. stan
du; est illis testibus q poti⁹ vident dicere veritatē. [videt] ⁊ ita
not. ex. l. ista si testes ꝓducti dicūt diuersa in arbitrio iudicis est
stare illis quos putat veritatē dicere: vt. j. de testi. l. ob carmē. §. si
testes. ⁊. l. iij. §. hec v̄ba. ⁊ ita est. l. ista in ar. ꝓ ꝑtātibus q recipiūt
testes ex officio sup aliquo maleficio: ⁊ ꝓducti sunt testes ad de-
fendēdū ⁊ ad defensionē recepti sunt ex officio: qa si videt eis ꝙ
testes q sunt recepti ex officio dicāt verisimiliora cōdēnāt non cu
rādo de testib⁹ q sunt recepti ad defensionē: ⁊ eꝯ qñq; absoluūt.
⁊ ꝑ; istā lec. nō est ꝯ. C. de fi. instru. l. scripture. Legit ⁊ scd̄o modo
ista. l. vt vos ita ponatis casum in ea: ego ꝯxi cum aliquo qa fui
deceptus petebā in iteg. rest. dicebas me maiorē: ⁊ sic nō posse pe
tere in integ. restitutionē ad hoc vt possem ꝓbare de minori eta-
te: ꝓduxi diuersa instrumēta. vnū faciebat ꝓ me aliud ꝯ me: cui
instrumēto stabit. certe iudex d; stare illi instr̄o qd̄ videt sibi ma
gis habere hereditatē [ꝓfessiones]. i. instrumēta. Sed ꝑm ista;
lec. ad. l. istā opponit ⁊ signat ꝯ. vos habetis in. l. ista ꝙ si diuer
se scripture ꝓferant iudex debet stare illi scripture quā putat ve
riorē. S; v̄r ꝙ si ꝓferant diuersa instrumēta: ⁊ vnū dicat ꝓ ꝓfe
rente aliud ꝯ eu; ꝙ iudex neutri debeat adhibere fidem. vnde vi
det ꝯ. C. de fi. instru. l. scripture. Ad qd̄ vos dicetis duobus mo-
dis. hec lex non loquit in instrumētis: s; in attestationib⁹: in di-
ctis testiū stabit arbitrio iudicis vt i ꝑalleg. §. testes. illa. l. loqui
tur in instrumētis. Uel pōt ita dici scd̄o modo aut instrumenta
diuersa producuntur ab eadem parte aut a diuersis partibus:
si quidem ab eadem parte standum est potius illi instrumēto qd̄
nocet vt hic. si autem a diuersis partibus neutri standum est: vt
in. l. contra.

Circa eum. In lege ista similiter tractatur
cui incumbit onus probādi ⁊c.
in. l. ista ponitur talis casus: tu dicebas te ingenuum
ego dicebā te meū libertū esse: querit cui incūbit onus
ꝓbandi. Ad qd̄ rñ. iuriscon. distinguendum esse: quis sit in qua
si possessione. quia si bona fide detineo te in pos. libertinitatis ⁊
tu prouocas ingenuitatē: hoc casu qꝛ fungeris ꝑtibus actoris ti
bi incūbit onus ꝓbādi te esse ingenuū alias vtar cōmodo pos. qꝛ
habebo te ꝓ liberto. si aūt tu es in pos. ingenuitatis ⁊ peto te in
libertinitatē debeo ꝓbare te libertū meū esse: alias vteris ꝯmodo
ingenuitatis qꝛ eris liber. S; qd erit in casu tali: tu es in pos. in
genuitatis peto te in libertinitatē ⁊ sic incūbit onus ꝓbādi mihi
ꝙ sis libertus meus: tñ tu ꝯfisus de iure tuo vis suscipe in te on⁹
ꝓbādi te ingenuū: nūquid mos erit tibi gerēdus. rñ. nō a te esse
hoc casu morē gerēdu; vt liceat tibi te ꝓbare ingenuū: qa de hoc
nulla iuris qd̄ h̄r. [circa eū]. s. stichū. [referēdū] i. distinguēdu;
[qs actoris ꝑtib⁹ fungat] sub. vt ita actori incūbat onus ꝓbādi
vt. s̄. e. l. ij. ⁊. C. e. l. actor [⁊ si qdē in pos.]. s. nō vitiosa. ⁊ sic nō ob. j.
e. l. si quis. [libertinitatis] vt qꝛ p̄ronus tenebat eū tāq̄ esset li-
bertus [ip̄m]. s. libertū q dicit se ingenuū. [docereq;]. i. probare
[esse] ideo qꝛ cū aliqs de pos. libertinitatis ꝓuocat in ingenui-
tate; d; ꝓbare se ingenuū esse [ingenuitatis] qꝛ viuit vt igenu⁹.
[⁊ libertin⁹]. s. actoris [esse dicat] a p̄rono [cōtēdat]. q. d. nō in
terest q̄tū ad on⁹ ꝓbādi; qꝛ siue de pos. libertinitatꝫ peto i seruit.
siue de pos. ingenuitatis peto te i libertinitatē ⁊ dico te libertu;
meum esse semp ei qui dicit non ei q negat incūbit onus ꝓbādi
vt. j. de li. cā. l. libertis. in fi. [si qs]. s. existēs i pos. libertinitatis ⁊
sic ꝓbare non cogit. [ingenuitatis sue]. i. iuris sui [vltro]. i. sp̄ō
te [ferat]. i. ꝯsequat [an obtēpare ei] sub. q vult ꝓbare vltro se in
genuū. [tētari al's tractari]. i. dubitari [⁊ nō abre]. q. d. non sine
eq̄tate esse: immo cū eq̄tate. ⁊ sic alibi sumit. C. vñ vi. l. non abre.
[morē ei geri]. i. hoc licere sibi d; vt. ꝯ. de rei vē. l. ꝙ si pos. l; pla. di
xerit se illa v̄ba nō intelligere [⁊ sñiam]. s. ingenuitatis [ꝑ; se dā
dā [si ꝓbauerit se ingenuū q̄ ꝑindicabit oīb⁹ [cū nulla captō iu-
ris itercedat]. q. d. si gerat ei mos vt dicat se igenuu; vltro ius ꝑ
hoc nō capit. i. nō offēdit. s; si nō gerat mos ei vt iste ꝓbaret se in
genuū ius offēdit. i. captio iuris itercedet. nā si iudex fert sñiam
p̄rono nihil ꝓbāte ꝓ igenuitate fit oīb⁹ aliq̄s ꝑiudiciu;. vt. s̄. de
sta. ho. l. igenuū. vñ hoc casu d; iudex ꝓnūciare libertū petitoris
non esse. ⁊ sic nō fiet alij preiudiciū. vt. j. de li. cā. l. si cui. s; si ꝓbet
vltro se ingenuū esse ꝓnūciād⁹ est ingenu⁹. vt. j. de li. cā. l. diui fra
tres. §. si ea. ¶ Or signori no. hic ꝙ si aliquis detinetur in poss.
libertinitatis vel seruitutis ⁊ proclamet in libertatem vel inge-
nuitatem debet ꝓbare se ingenuū vel liberū ⁊ econtra: si quis est
in poss. libertinitatis vel ingenuitatis ⁊ aliquis petat eum in li
bertum vel in seruū: ⁊ debet ipsum ꝓbare suū libertinū vel seruū
et ad istud accedit. j. de li. cā. l. liberis in fi. ⁊. l. se. ¶ Sed oppo. et
videt ꝙ semp patrono incūbat onus probādi. vt. j. si inge. esse di.
l. quotiēs in fi. ad qd̄ vos dicetis. l. illa est intelligēda ꝑm distin-
ctionē isti⁹. l. qꝛ promptum est leges legib⁹ cōcordare. vt. C. de in
offi. dot. l. vnica. Sed denuo oppo. ⁊ videt ꝙ semp patronus ha
beat necesse probare eum suū libertū esse. vt. j. e. l. quotiēs. in p̄n.
ad qd̄ vos dicetis in. l. illa nō erat q̄stio de patronatu ⁊ libertini
tate. Sed erat questio de operis vtrū libertus deberet operas fa
briles vel artificiales. vnde patron⁹ habet necesse ꝓbare operas
impositas. Or signori circa. l. istam consueuit queri sic: vos hab-
tis in. l. ista si aliquis est in poss. ingenuitatis ⁊ peto eum i liber
tinitatē mihi incūbit onus probādi eum libertū esse meū: tamē
si vltro velit in se suscipere onus probationis audiēdus erit. ⁊ si
probat se ingenuū absoluetur a petitione mea: ⁊ ꝓnunciabit in
genuus: ⁊ qd̄ non est libertus meus. vt. j. de li. cau. l. diui. §. sed si
ea. Sed nunquid erit ide; in aliq̄s causis vt si reus velit suscipere
onus probationis in se ꝙ possit ⁊ debeat audiri. dixerunt quidā
ꝙ non. quia hoc est sp̄ale fauore ingenuitatis. vñ in ceteris obti
net contra ius commune. vt. ad muni. l. j. in fi. Sed nos dicimus
ꝑm qd̄ dixit Jo. ⁊ azo. ꝙ idē erit in qualibet alia causa. quare. qꝛ
fauore rei est introductum ꝙ actori incūbat onus probandi. vt.
s̄. e. l. ij. vñ non debet in eius lesionē retorqueri. vt. C. de lo. ⁊ ꝯdu.
l. quod fauore. item quia licet vnicuiq; renunciare hijs que pro
se introducta sunt. vt. s̄. de mino. l. si iudex. ite; multi sunt casus
in quibus reus auditur si vult in se suscipere onus probandi. vt
C. de erro. aduo. l. ij. in fi. ⁊. C. de pi. tu. l. si tutor. S; denuo quero
quid erit conuenio te rei ven. pro re mea quā possides tu negas
meam esse tu vltro vis probare tuā. tu probas tuam. erit ne ide;
vt sufficiat ꝙ iudex pronūciat meā non esse. an debebit pronūcia
re meam non esse ⁊ te dñm esse. dixerūt quidam sp̄ale esse in cā in
genuitatis. Sed in q̄stione ista videtur ita dicendum. si ago re
ven. cōtra te. ⁊ peto rem quam possides quam tu negas meā esse
et vltro suscipis in te onus probandi ⁊ probas tuā esse. iudex de
bet pronunciare esse tuam rem ⁊ te absoluēdum a petitiōe mea.
quia alius est effectus si pronunciat rē possessoris esse ⁊c. vt. s̄. de
iureiur. l. sed ⁊ si possessori. in prin. Ite; no. ꝙ hec. l. in fi. debet in
telligi cum reus suscipit in se onus probandi ⁊ actor non contra
dicit ei. sed quid si actor reus offert se probaturū rē suam esse. di
cunt quidam morem reo geri. vt hic. qꝛ fauorabiliores ⁊c. vt. j. de
reg. iu. l. fauorabiliores. sed in questione ista videtur dicēdum ꝙ
vterq; debeat audiri. s; primo debēt recipi probationes actoris.
et postea rei. vt ar. C. de exc. l. si quidē. ⁊ actor fungatur partibus
actoris ⁊ primo iurare de calū. vt. s̄. de iudi. l. qui prior. ⁊. C. de iu
reiur. l. ij. §. j. ⁊ ar. C. de accu. l. qui de crimine.

☞ Confessio non mutat veritatē nec nocet quo minus possit
contrarium probari ⁊ illi incumbit onus probandi qui agit nō
ei qui in possessione est.

Quidā quasi ex seia. † In. l. ista ponit cas⁹
talis. quidā gaius seius hēbat vxorē seiam. te tanq̄
ex se ⁊ vxore sua natū retinebat vt filiū ⁊ tractabat.
postea fecit testm̄ in quo te vt filiū sibi instituit fra-
trib⁹ suis legata reliquit. mortuo gaio seio tu institut⁹ apph̄ēdi
sti h̄rditatē tāq̄ fili⁹. fratrib⁹ gaij seij soluisti fideicō. seu legata
recepta cautiōe ab eis ꝙ a te filio gaij seij frēs sui acceperūt lega
ta. postea appares ꝙ nō fili⁹ gaij seij. imo eras natus ex seia. ⁊ ex
quodā scolari. vł erat part⁹ suppositiu⁹. vñ frēs gaij seij mouent
tibi q̄stionē h̄rditatis. ⁊ petunt h̄rditatē fraternā. tu obijcis eos
nō eē audiēdos. qꝛ cū soluisti eis legata ipi fuerūt ꝯfessi se recepis
se a te vt a filio ⁊ h̄rde gaij seij. mō q̄ritur an nō obstāte tali cōfes
sione possint tibi mouere q̄ōnē gñis ⁊ heredit. ad qd̄ rñdet iur.
cō. ꝙ sic. verūtñ qꝛ eras in poss. quasi filiatiōis ipi hñt necesse pro
bare te filiū nō eē anq̄ possint a te aduocare h̄rdit. [ex seia] vxo
rē gaij seij. [a gaio seio] se viuo. [inuasit]. i. apph̄ēdit tāq̄ filius
et ei⁹ h̄rs. [⁊ cautionē]. i. instrm̄ in quo fuerūt ꝯfessi se recepisse
legata tāq̄ a filio gaij seij. ⁊ vt ab h̄rde gaij. [q]. s. frēs gaij seij.
[nō fuiss;] sub. ille q soluerat legata [ab eis]. s. frib⁹ gaij seij] q̄st
cū filio] sub. ⁊ h̄rde p̄ris. [agere] mouēdo q̄stionē h̄rdit. ⁊ gñis
[modest. rñdit cautionē]. i. ꝑ cautionē. [ꝓbari p̄t]. s. nūc cū tūc
ignorat. [filiū mortui.]. i. gaij seij. [ꝯfirmatū eē]. s. vt ita ꝓbatio
in aliū ꝯriū nō recipiat. [s; hoc ip̄;]. s. ꝙ nō sit fili⁹ gaij seij. [pro
bari d;.] ⁊ ad hoc ꝯcor. C. de h̄r. insti. l. si p̄r. Itē no. hic ꝙ negans
ꝓbat: ⁊ est rō. qꝛ erat p̄sūptio ꝓ filio q erat in q̄si poss. filiatiōis.

ꝛ de hoc no. s. e. l. ij. ¶ Or signori ex. l. ista voluit colligere dñs iacobus antiquꝰ doctor ꝙ ꝯfessio facta extra iudiciũ ꝛ si nõ plenũ ꝑiudiciũ ꝛ inducat: inducit tñ quale quale. qꝛ trãsit onus ꝓbãdi in aduersariũ. ꝛ ꝓ ista sua opi. inducit. l. istã. nã hic dꝛ ꝙ fratres gaij seij ꝯfessi fuerũt ꝙ vt a filio ꝛ herede gaij seij acceperant legata ꝛ cautionẽ ꝯmiserãt hec ꝯfessio gñat quale quale ꝑiudiciũ vt non audiant nisi ꝓbẽt eũ nõ esse filiũ. itẽ ꝓ hac sua opi. inducit in ar. C. e. l. nõ nudis. ꝛ l. nõ epl'is. ꝛ i aut. de testi. §. ꝛ lz sz certe hec opi. nõ est bona: qꝛ ꝯfessio facta extra iudiciũ nõ plenũ nec quale quale ꝑiudiciũ inducit: nisi obtineat vim pactiõis vel fiat ad liberãdũ. vt. s. de inter. act. l. j. in fi. ꝛ. s. de pac. l. tale. ꝛ. j. e. l. cũ de indebito: qḋ ex eo apparet: qꝛ cõfessus in iure ꝓ iudicato habet. vt. j. de confes. l. j. nõ ob. hec. l. qꝛ nõ transfert onus ꝓbationis in fratres gaij seij ꝓpter ꝯfessionẽ quã fecerũt. sed trãsfert ideo onꝰ ꝓbãdi in fratres: qꝛ iste erat institutus vt filiꝰ ꝛ erat in quasi possessiõe filiationis tpe mortis gaij seij: ꝛ hec ꝯfitebant fratres gaij seij: ꝛ hoc est cõmodũ possessoris vt actore nõ ꝓbãte reꝰ absoluat ꝛ stet in quasi poss. vt. C. e. l. ij. ꝛ. C. de rei vẽ. l. si res alienas. itẽ nõ ob. C. e. l. nõ nudis. ꝛ. l. nõ epl'is: qꝛ si scribo filio vt filio nõ ꝑiudicat. sz qꝛ erat in quasi poss. filiationis debz gaudere commodo filiationis. itẽ non ob. s. ꝛ licz quia ibi non erat facta confessio ad obligãdũ sed ad liberãdũ ꝛ ideo ꝑiudicat. vt. j. de act. ꝛ ob. l. arrianꝰ.

Etiã ꝓfessio matris.

Lex ista põt intelligi tribꝰ modis. ꝛ vno mõ legit ꝛ itelligit sic: nedũ ꝓfessio siue testimoniũ alicuiꝰ recipit ꝓ aliquo sup etate: imo ꝓfessio mr̃is ꝛ aui sup etate filij vl' nepotis recipit. h. d. ista. l. ꝛ ẽm istã lecturã exponetis ita lrãz. [etiã ꝓfessio] . q. d. nedũ ꝓfessio alioꝝ extraneorũ in cã etatis. immo ꝓfessio. i. ꝯfessio seu testimoniũ matris in cã etatis filiorũ recipit. [sed etiã aui] s. ꝓfessio seu testimoniuz. [recipiẽda est] in cã etatis nepotum. ¶ Or signori vos habetis hic ꝙ mater põt testificari sup etate nepotis. Sed instat ꝛ op. quõ ꝓfessio mr̃is recipit cũ parẽtes ꝓ liberis. ꝛ ecõtra adinuicẽ testificari ꝓhibeant. vt. C. de testi. l. parẽtes. ꝛ ad istud vos dicetis tribus modis. ꝛ vno mõ sic. regulariter testimoniũ parẽtis nõ recipit ꝓ liberis vel ecõtra. vt in. l. s. fallit si q̃stio est de etate filij. qꝛ ibi parẽtes testificant quasi nõ sit verisile ꝙ etas filioꝝ ita bñ sciat ab alijs q̃ a parẽtibꝰ. sic etiã interdũ domestici recipiunt in hijs q̃ domi agunt. vt. C. de diuor. ꝛ repu. l. ꝯsensu. C. at vbi. qḋ al's ꝓhibet. vt. C. de testi. l. etiã. itẽ fallit in alio casu ẽm antiquos canones ꝓhibita erat copula carnalis in septima linea. vtrũ filia esset marito suo ꝯiũcta. in septima linea parẽtes testificabant. sz hodie hoc est restrictũ vsqꝫ ad quartũ gradũ. vl' põt dici scḋo modo. ꝛ ita intelligit scḋo modo ista. l. matris ꝓfessio filioꝝ noĩe recipit ꝛ aui. qꝛ olim erat. ꝛ si hodie fieret esset vtile. olim q̃nqꝫ nascebat alicui filiꝰ vl' filia nepos vel neptis veniebat mater vl' pater vl' auus corã iudice. ꝛ dicebat dñe faciatis scribi ꝙ tali die ꝛ tali anno natꝰ est mihi filiꝰ vl' nepos. ꝛ liber si nõ erat aliꝰ q ꝯtradiceret iudex recipiebat matris ꝛ pr̃is ꝛ aui ꝓfessionẽ ꝙ tali die ꝛ tali anno natus erat filiꝰ vl' nepos ꝛ liber. vñ erat ꝓfessio. i. instrumẽtũ nataliũ. ꝛ ista talis ꝓfessio non erat testimoniũ. sz erat ꝓfessio vt inde fieret instrumẽtuz nataliũ ꝓ quod possz probari de etate. vñ nihil de. l. illa ad istã. ꝛ scḋm istã lecturam exponetis ita lrãm. [etiaz matris professio] . i. assertio matris que fit in instrumẽto nataliũ. recipit sup etate eius. [sed ꝛ aui recipiẽda est] in instrumẽto natali nepotũ. vl' põt dici tertio mõ. hic nõ loquit de testimonio matris. sz de ꝓfessione. i. assertione q̃ recipitur non vt plene ꝓbet sz indiciũ vel ꝑsumptionẽ inducat. verbi gr̃a. filiꝰ dicit se minorẽ aduersarius dicit eũ maiorẽ producti sunt testes hinc inde. dicit aduersariꝰ mittatis ꝓ matre q̃ dicat vtrum sint vera dicta testiũ. hic nõ recipit ꝓfessio matris ꝓ testimonio. vt in. l. ꝯtra. sz recipitur vt faciat indicium sup testibus receptis. quibus sit credẽdũ vl' non. ꝛ hoc dꝫ facere iudex: qꝛ boni iudicis est inquirere v'itatẽ. vt. C. de edẽ. l. is apud quẽ.

Item de. l. falcidia.

In. l. ista dicit. si tu es heres institutus ab aliquo ꝛ a te legata relicta sunt. si tu dicis locũ eẽ falcidie. ꝛ ita de quolibz legato vis detrahere falcidiã ꝛ legatariũ negãt esse locũ. l. fal. tibi incũbit onus ꝓbãdi. ꝛ si ꝓbaueris locũ eẽ fal. detrahes falcidiã. alioquin cõdẽnaberis in solidũ legatarijs. h. d. istã. l. [cũ de. l. fal. q̃rit. i. de beneficio. l. fal. [falcidiã.] ꝛ est locus. l. fal. si legata excedunt dodrantẽ. vt. j. ad. l. fal. l. j. in princ. [cõdẽnabitur] ad solida legata prestanda. ꝛ ad istud accedit. j. ad. l. fal. l. pe. in fi.

1 ☞ Opere artificiales cum petuntur possessio iuris patronatꝰ non releuat ab onere probandi.

2

Quotiẽs ope.

† In pri. huiꝰ. l. dꝛ. ꝯstabat me patronũ tuum esse ꝛ te meũ libertũ esse. dicebã ꝙ debebas mihi. x. operas fabriles vel artificiales stipulatione vel iureiurando in manumissione impositas: tu negas tibi operas impositas esse cui incũbat onus probandi: certe mihi patrono nõ tibi liberto. nam sicut si cõuenio te preiudiciali in rem dicens te meũ libertũ esse: si tu negas debeo hoc probare ita hoc casu. hoc dicit ista lex videatis expositionem lr̃e. [quotiẽs opere] fabriles vel artificiales que nõ debẽtur nisi probẽtur ꝙ sint ꝓmisse. vt. s. de ꝯdi. inde. l. si nõ sortem. §. si libertus. ꝛ. C. de li. ca. l. vlt. secus est in obsequia libus: quia ille debentur sine omni impositione. vt in ꝓalleg. l. si non sortẽ. §. si libertus. ꝛ. C. de in ius vo. l. ij. [in preiudicio.] . i. in preiudiciali act. in rem in qua queritur vtrum aliquis sit libertꝰ qꝛ tres sunt ꝑiudiciales in rẽ. vt insti. de act. §. ꝑiudiciales. ꝛ dixi s. de rei ven. l. j. [debere.] in questione operarũ. [contendit] sub. et asserit operas fabriles: vel artificiales impositas eẽ. ꝛ ideo debet ꝓbare impositas esse stip. vel iureiur. quia opere fabriles vel artificiales nõ debẽtur nisi ꝓbentur ꝙ sint imposite. vt. j. de ope. li. l. vt iurisiur. nec obstat. s. e. l. circa. ꝛ ibi dixi.

Qui dolo dꝛ factũ aliqd.

In. §. isto dꝛ: si dico te dolo aliqd fecisse siue hoc dico agẽdo ꝯ te act. de dolo dicẽs ꝙ dolo decepisti me i ꝯctu vl' q̃si vl' alia act. i q̃ venit dolꝰ puniẽdꝰ siue excipiendo dicẽs ꝙ dolo induxisti me ad promittẽdũ tibi. x. ego qui allego te dolũ fecisse debeo ꝓbare te dolũ cõmisisse. hoc dꝛ iste. §. videat expositionẽ lr̃e. [qui dolo dicit factũ aliquid] siue agẽdo siue excipiẽdo. [licet in excep.] sub. dicat. [admissum] . i. ꝯmissuz [debet.] vñ not. hic regulariter qui dolũ allegat dolũ debet probare. siue allegat agẽdo siue excipiẽdo: ꝛ debet ꝓbare perspicuis insidijs. ꝛ ad illud accedit. j. de leg. ij. omnia. §. spẽs. ꝛ. C. de dolo l. dolum. ꝛ. C. de inuti. stipu. l. dolo. ꝛ. s. loca. ꝛ cõdu. l. si quis. §. imperator. fallit in oĩbus casibus in quibus dolus ꝑsumit a lege cõtra aliquẽ: quia tunc incũbit onus ꝓbandi se dolum nõ cõmisisse: illi contra quẽ lex presumit dolum: ꝛ presumitur dolus a lege contra aliquẽ si ad tutorẽ meũ puenit aliquid occasione tutele ꝛ nõ reddit. vt. s. man. l. si procuratorẽ. §. dolo. ꝛ. l. dolus. ꝛ. s. depo. l. j. in fi. sed ꝛ si fideiussor redemit pignora cõtractus. vt. C. de dolo. l. j. ꝛ. s. de distrac. pig. l. ij. ꝛ. iij. itẽ si poss. mouetur q̃stio hereditatis ꝛ legata petuntur ab eo si soluit legata debet exigere cautionẽ quã si dimisit ꝑsumitur in dolo. vt. j. ad. l. fal. l. in dolo. ꝛ. s. de edẽ. l. si quis ex ar. in fi. ꝛ. j. de cust. ꝛ exhi. reo. l. vlt. ꝛ sic intelligit alia regula brocardorũ. qui casum allegat casum ꝓbare dꝫ. vt. C. de tes. l. publicati. sed nũquid idẽ in culpa dixerũt quidã ꝙ nõ: cũ durꝰ sit allegare dolũ. vt. C. de pig. act. l. si nl'la. sz põt dici sic si allego aliquẽ obligatũ ob dolũ debeo ꝓbare: ita si culpã iuxta regulã ei qui dicit: non ei qui negat ꝛc. vt. s. e. l. ij. si autẽ queratur qualiter dolus ꝓbetur. rñ. vt plane dixi. C. de do. l. dolum.

Interrogatiõis facte.

In. §. isto dꝛ: si dico ꝙ interrogaui te de iure an h'rs eẽs: ꝛ rñdisti te h'rdẽ eẽ ex asse vl' ꝓ pte: et tu negas te rñdisse mihi icũbit onꝰ ꝓbãdi: sz ꝛ si dico ꝙ interrogaui te apd iudicẽ: ꝛ tu tacuisti ꝛ ita debes haberi ꝓ cõfesso: ꝛ tu negas hic similiter incũbat mihi onꝰ ꝓbandi. hoc dicit iste. §. [interrogationis.] . i. rñsionis facte in iure: vtrũ esses heres insolidum vel pro parte. vt. s. de inter. act. l. j. [ꝓbationẽ] . s. ꝙ fuit interrogatus. et ꝙ ipse rñdit se heredẽ debitoris insolidũ: vel pro parte: vel ꝙ ipse tacuit qñ fuit interrogatus. nã ista duo sunt paria. vt. s. de inter. act. l. si defensor. ꝛ. l. si de etate. §. qui tacuit. ꝛ hic subijcit. [heredẽ esse] debitoris ipsius interrogãtis. [tantũdẽ erit] . s. ꝙ interrogatus pro cõfesso habeatur. [nõ ei qui excipit] . s. negando. [sed actori.] vt. s. e. l. ij. vñ ex lr̃a ista colligetis qui allegat acta iudicij ita esse debet probare. sed quero acta iudicij qualiter probabuntur: allego te vocatum per executorem: tu negas. allego lit. contestu negas allego ꝙ in iure interrogaui te an esses heres ex asse vl' pro parte ꝛ ꝙ respõdisti ꝙ sic. vel tacuisti. allego sñiam latam cõtra te. tu negas qualiter probabo hic an testibꝰ an scriptura. dñs Jo. videtur scripsisse in cõmento suo ꝙ acta iudicij debẽt ꝓbari per scripturã nõ testibꝰ. ꝛ pro ista sua opi. est ar. ꝙ vr̃ ꝙ acta iudicij debeãt probari per scripturã. C. de edẽ. l. is apud quẽ res agit. item ꝓ hac sua opi. est ar. qꝛ administrator vel iudex qui delegat seruata sibi sñia semel in medio ꝛ semel in fine dꝫ audire causam et postea dꝫ videre acta. vt. C. de iu. l. ꝓperãdũ. §. ꝛ si qdẽ. ꝛ ꝓ ista sua opi. vr̃ facere decretalis q̃ vr̃ velle dicere qḋ nõ stat dicto iudicis nisi quatenꝰ ꝯstiterit legitimis documentis. extra co. ti. c. qm̃ ꝯ falsam. itẽ qꝛ in actis q̃ fiũt in iure nõ est necesse testes adhiberi. vt. C. de dona. l. in donationibꝰ. itẽ qꝛ sñia dꝫ ferri in scriptis. vt. C. de sen. ex pi. re. l. j. nec ob. C. de fi. instru. l. in exercendis. quia illud verũ est regulariter. sed fallit in casibꝰ in quibꝰ vox mortua ꝑualet voci viue. s. testiũ. vt. s. e. l. cẽsus. ꝛ. C. de fi. istru. l. ꝯctꝰ. ꝛ. C. de sa. san. ec. aut. hoc ius. ꝛ. C. de iure emphi. l. j. ꝛ. C. de mã. prin. l. vna. alij dicũt ꝙ acta iudicij põt ꝓbari per testes ꝛ per instr̃a. vt ar. C. de fi. instr. l. i exercendis litibꝰ. vel circa articulũ istũ põt ita dici. si allego acta iudicij de primo facta esse debeo ꝓbare ꝑscri

pturam

pturã actoꝛ. vt arg. C. de fi. instru. l. acta. ꝛ C. de eman. l. iij. et sic pōt intelligi decretal' extra eo. ti. c. qm̄ cōtra falsam. si aūt allego acta de tpe longinquo: qꝛ adduco quandā sniam que lata est iā sunt. xl. an. et dices ꝙ lis nō fuit conte. hic si cōtinet in snia li. cō te. esse factã presumiꝰ p snia. vt arg. C. ne de sta. de. post quinquē. aga. l. cōstitutū. alias possum probare per testes qui interfuerūt attestationibus ꝛ litis contestationi et snie.

Iñ exceptiōibus. In supioribus di ctū est vobis ꝙ ac toꝛi originalr̄ affirmāti icūbit onꝰ pbādi nō reo ne gāti. vt. s. e. l. ij. ꝛ. s. e. l. pri lz in aliqbꝰ. ll. dictū sit ꝙ reo icidēter icūbit onꝰ pbādi. vt. s. eo. l. si pactū. et. l. qnqgita. i. l. ista in. cō. ponit regulā qñ reo icūbit onꝰ pbādi. ꝛ icunbit ei i ex cep. affirmatiuis. et de hoc ponunt. v. vel. vj. exēpla. ecce sicut ac toꝛ suā itētionē affirmatiuā dꝫ pbare ita reꝰ suā exceptionē affir matiuaꝫ dꝫ pbare si vult vincere. vñ si peto a te. x. ex cā mutui. et tu dicis ꝙ ego feci tibi pactū de nō petēdo tibi icūbit onus pbā di. idē est in casu tali cōuenio te ex stip. iudicio sisti ad. c. qꝛ nō ste tisti peto penā. tu excipis nō steti. qꝛ ipeditꝰ fui cā rei publice. vñ lꝫ ꝯmissa sit stip. de eqtate tñ obstat exceptio: hāc excep. habes p bare vel dicis ꝙ nō stetisti in iudicio. qꝛ dolo meo factuꝫ est quo minus sisteres. vel dicis ꝙ nō stetisti. iō qꝛ fuisti ipeditꝰ valitudi ne vel tēpestate. certe hāc exce. tu q obijcis debes pbare. idē est in casu tali: si ꝯuenio te tāꝙ pcu. titij: ꝛ tu excipis. ꝛ dicis nō potes me ꝯuenire pcu. noīe p titio. qꝛ titius est minoꝛ. xxv. an. vñ non potuit ꝯstituere procu. vl' cū conuenirē te procuratorio noīe pro gaio cuius erā procu. dicis nō potes me ꝯuenire pcu. noīe: qꝛ tu es miles. vel es minoꝛ. xxv. an. vñ nō potes eē procu. hāc excep. tu debes probare. et idē est si peto a te. c. et tu dicis bñ mutuasti mi hi. sꝫ ꝯpēsaui vel solui tibi hāc excep. tu debes probare. et idē est si peto a te. c. tu opponis exce. rei iudi. vl' iurisiurādi idubitāter hāc exce. debes pbare. et idē est si ꝯuenio te pro euic. pro re quā dico ꝙ emi a te. p. c. q̄ euicta est. tu excipis ꝛ dicis verū est ꝙ tibi vēdidi ta lē rē: sꝫ ego vēdidi tibi illā rē i alea. vñ de euic. tibi non teneoꝛ. ist' hāc exce. habes necesse probare. hoc dicit ista. l. videte expōnē lr̄e. [i exceptiōibus]. s. affirmatiuis. iō qꝛ exceptio est actiōis exclu sio. vt. ī. de exce. l. ij. et de exce. affirmatiuis ista lex ponit. vj. vl'. vij exēpla. secus tñ est i exce. negatiuis. qꝛ si peto a te. c. et tu dicis ꝙ nō numeraui. mihi icūbit onus probādi pecuniā numeratā. vt. C. de nō nu. pe. si ex cautōe. et. C. e. l. j. et. s. l. proxi. i fi. [fūgi oporte re.] ꝗtū ad onus probatōis. [ipsumqꝫ.]. s. reū ꝯuētū. [iplere]. q. d. sicut actoꝛ affirmās probat suā itētionē sic reꝰ suā exceptio nē vt hic. sꝫ vr̄ ꝯ. qꝛ lex dicit ꝙ actiōis vbo nō ꝯtinet exce. vt. ī. de v. sig l. vbū oportebit. i fi. ad ꝙ vos dicetis verū est ꝙ actiōis vbo exceptio nō ꝯtinet qꝛ sunt opposita. vñ q agit ipugnat nō qui ex cipit. vt i. l. ꝯ. sꝫ q excipit affirmatiue sustinet ptes actoris ꝗtū ad onus probatōis. qꝛ agere is vr̄ qui exce. vtit. vt. ī. de excep. l. j. [vt puta.] ꝙ dixit i genere nūc i spē probat eē verū. vj. exēplis. [si pa cti ꝯuēti] de nō petēdo. [docere]. i. probare [eē] itētiōe actoris fū data. vel nō. vñ reus siue opponat exce pacti facti de nō petēdo i ppetuū siue ad tpsꝛ ifra tps agit. qꝛ ꝯpetit actio sꝫ dat exce. vt. s. qñ dies vsufr. leg. ce. l. j. i fi. ꝛ. ī. de verb. obli. l. cedere diē dꝫ proba re suā exce. vt hic dr̄. [cū qs.] ecce scōm exēplū p ꝙ probat eē verū ꝙ. s. dixit i genere. [promisisset.] sub. pena forte certa die. [non stetisse.] et sic i modū exce. op. bñficiū i ite. resti. sicꝛ alias. s. ex qui bus. cau. ma. in inte. resti. l. nec non. ꝗ. exēplo. et. s. de inof. testa. l. pap. ꝗ. si filius. et. s. de iureiur. l. nā postea. ꝗ. si minoꝛ. [sisteret.] vnde obstat doli excep. vt. s. de eo pro quo factū erit. l. j. ꝗ. si reus. ꝛ. l. vl. ꝗ. j. [id]. s. ipeditū esse. [opꝫ] vnde no. hic si aliquis debuit sistere i iudicio certa die et nō stetit. cōmitit stipulatio tñ defen ditur doli excep. si ipeditus fuit iusta de cā. vt hic. et. s. si qs cau. l. ij. ꝗ. j. et. ij. et. ꝗ. ꝙ diximus. et ex littera ista colligit ar. ꝙ febrici tans q vocat ad iudiciū nō tenet venire nec cōstituere procu. et si petit pena obstat doli exce. vt no. i preallег. l. s. si quis cau. l. ꝗ. si quis. [sꝫ et si.] mō ponit tertiū exēplū. [vel fieri pcuratorez.] nā sunt qdā qui nō pñt ꝯstituere procur. vt sunt tutores ante lit. cōte. vt est minoꝛ sine auctoritate curatoris. vt. C. de procu. l. neqꝫ et. s. de procu. l. si minoꝛ. itē quis pōt ꝯstituere procu. in cā sua nō i aliena. vt. s. de procu. l. j. sunt qdā qui nō pñt procu. ꝯstitui vt est reꝰ crimis ꝯstitutꝰ. vt. C. de pcu. l. reū. itē vt est femina regulr̄. vt est miles armate militie. vt est minoꝛ. vt. s. de procu. l. feminis. et l. filiusfa. ꝗ. veterani. ꝛ. l. neqꝫ femina. et. C. de procu. l. qui stipen dia. ꝛ. s. de procu. l. minoꝛ. alias icipit si minoꝛ. [idē erit.] subijci tur quartū exēplū in quo qui obijcit vel cōpēsat dꝫ probare. [pen sata]. i. cōpēsata. nā cōpēsare est soluere. vt. C. de cōpen. l. vlt. alia littera dicit cōpēsata. vel soluta dicat. vnde qui allegat pecuniaꝫ solutā hoc dꝫ probare. vt. C. e. l. j. [hoc amplius.] incipit quintū exēplū. [de eo ꝙ nūc petit.] imo iste exceptiōes impediunt lit. cō te. vt dixi. s. de ꝯdi. inde. l. elegāter. ꝗ. si quis post. [siue in. alea.] ecce sextuꝫ exēplū. [gestum]. i. vēditum. ꝛ sic vēditoꝛ non tenetur

de euic. nisi aliud ꝯuenisset. vt. ī. quarū re. actio nō datur. l. j. ꝗ. f. vel exponatis. [gestum]. i. pmissum. qꝛ alearū ludus est prohibi tus. C. de reli. ꝛ sump. fu. l. alearū vsus. ❡ Or signori vos habetis in. l. ista ꝙ reus excipiendo fungitur partibꝰ actoris. vñ sicut q agit reo negante tenet suā itētionē fundare ita reus qui excipit affirmatiue tenetur probare suā exceptionē si vult absolu. et de hoc hābetis. vj. exempla in. l. ista vt dixi. ❡ Or signori sup. l. ista qro quid erit si feneratoꝛ facit scribi in instrumēto crediti ꝙ de bitoꝛ nō probabit solutionē debiti nisi p instrumētum scriptum manu talis tabellionis: ꝛ ista questio venit de marchia treuisina. qꝛ ibi erant oēs vsurarij ꝛ ibi instrumenta fiebant pdicto modo. nūquid si debitoꝛ vult probare solutionē p testes. vel p aliud in strumētū poterit hoc facere. ꝛ primo vr̄ qꝛ non ꝛc. dic vt dixi. C. de rebus cre. et iureiu. l. generaliter. in prin. vcꝫ qꝛ ꝯctus ꝛc. s. de po. l. j. ꝗ. si ꝯuenerit. ꝛ qꝛ pacta ꝛc. s. de pac. l. j. sꝫ dñs od. ꝯ putat. qꝛ cre dit ꝙ possit probare p testes vel p aliud instrumētum ꝛ ꝙ istud pactū vr̄ contra bonos mores factū. vt angustet facultas proba tionis quod fieri non dꝫ. C. de here. ꝛ ma. l. qm̄. itē posset esse ꝙ in strumētum crediti eēt pditū vel continebatur in instrumēto ꝙ minutatim incidet. vel forte tabellio est mortuus. vnde tale pa ctū est iniquū ꝛ quasi contra futuram dolum. vnde credo ꝙ pos sit probari. s. de pac. l. iur. gē. ꝗ. si fraudē. et. l. si vnus. ꝗ. illius. iteꝫ forma hic aliam qstionē quam ibi formaui. item ex lr̄a ista in fi. collegetis ar. ad questionē talē. scolaris sedēs in ludo mittit pro libris suis. ꝛ dicit ita. libri mei valent. c. libras ꝛ vltra. proijce. ꝛ si lucratus fueris sint tibi empti pro. c. libris. alioquin dabis mi hi. c. aliꝰ ludēs cū scolari promittēs proijcit ꝛ lucrat. postea euin cuntur libri. agit ille de euic. nam vēditoꝛ si nō promittat tenet de euic. vt. C. de euic. l. nō dubitatur. scolaris dicit se nō teneri: qꝛ vēdidit in ludo. vt. ī. qua. re. actio non dat. l. vlt. ille negat se emis se in ludo. cui incūbat onus probandi: ꝛ certe scolari q hoc obij cit vt ptꝫ p litteram istam. ibi vbi dicit siue in alea ꝛc.

❡ Possessio violēta nō releuat possessorē ab onere probādi.

Si qs liberū hominē. † Hec lex ē ho na ꝛ maximā equitatē in se cōtinet. ꝛ vtinā vbiqꝫ bñ seruaret. contingit aliqñ ꝙ hō potēs inuidet infe riori. qꝛ diues vel ob aliam cām iste hō potēs sua auctoritate ca pit liberū hominē. ꝛ ponit eum in vinculis. ꝛ ita in priuato carce retꝫ eum ꝛ ducebat aliquos suos amicos quibus cōfidebat ꝛ de mōstrabat eis qūo tenebat euꝫ i vinculis. ꝛ qūo erat i pos. eiꝰ iste icarceratꝰ cogitauit tm̄ qūo posset aufugere ꝙ aufugit. vñ iste po tēs hō dūvidisset eum. postea petit eum in seruitutē. et proponit ita suam petitionē: cū ego detenuerim talem in pos. quasi serui tutis peto me in illam pos. restitui. dicit ille sum liber homo: ꝛ nū ꝙ fui in pos. mei bona fide sꝫ vi. vnde proclamat in libertatē. mo do qrit quis fungat commodo petitoris et quis cōmodo posses soris ꝛ respōdit iurisconsultus si potēs homo detineret eū i pos. serui. bona fide ipse fungeret cōmodo possessoris. sꝫ si pximo dolo malo detineret eū ista possessio nō proficit sibi. vnde ei incūbat onus probandi ꝙ sit seruus suus. [si quis]. s. tyrannus potens. [liberum hominē vi rapuerit.] sub. et qui nunc proclamat in li bertatē. [possessoris]. q. d. siue vim passus probat violentiam: lꝫ non probet se in graui. tñ obtinere dꝫ nisi possessoꝛ qui eū rapuit eum seruum probet ne talis possessio cōmodum ei afferat. [non poterit.] sub. a libero homine capto. [ordinaretur.] vt. C. de li. c. l. ordinata. ❡ Or signori no. hic ꝙ violenta possessio liberi homi nis non habet pro possessione. et ad istud accedit. C. e. l. vis eius. et. ī. de lib. cau. l. de liberis. ꝗ. vlti. Sꝫ pro deo quid dicemꝰ si pos sidet aliquis rem meam pximo: vt qꝛ mihi rapuit: postea ego ago rei vendi. contra eum. et non potui probare me dominuꝫ. proba ui tamē eum mihi rapuisse. nūquid iudex dꝫ pronunciare vt res mihi restituatur an proderit ei ista violēta possessio. dicunt qui dam ꝙ non proderit. ꝛ dicunt idē in alijs rebus esse qō in libero homine hic dicit. ideo qꝛ alie res hominibus equiparātur. vt. s. ad. l. aqui. l. ij. ꝗ. j. et. l. si seruus seruuꝫ. ꝗ. tertio. ꝛ sic ex quo ego so lus eam peto. lꝫ nō probē tamē debeo obtinere vt hic dicitur. sed dicendum ꝙ secus fit in alijs rebꝰ. vñ si subtrari tibi rē tuā et cō uenis me furti si nō pbas me rapuisse gaudebo qūo possessoris. vt. ī. de acq. pos. l. possideri. ꝗ. ꝯrio. et. l. vlt. et. ī. vti pos. l. j. i fi. ꝛ. l. ij. et. l. si duo in prin. itē raptori dat iterdictū vnde vi. vt. ī. de vi et vi ar. l. j. ꝗ. vnde vi. licet furi nō det furti actio nisi in casu. vt. ī. de fur. l. itaqꝫ. ꝛ pro hoc videt. l. expressa. s. de iudi. l. de qua re. et est speciale hic in libero homine fauore libertatis. vnde tenetur in terdicto de libero homine exhibēdo. vt. ī. de libe. ho. exhi. l. quod ait pretoꝛ. ꝗ. pretoꝛ.

Terius esse existimo. In lege ista ponitur casꝰ talis. testatoꝛ legauit mihi rem alienam vel alij obliga tam dicit heres mihi legatario agenti ꝙ non valet le

gatum de re aliena factū. Respondeo: ego legatarius q valuit le
gatum: qr testator sciens rē alienam vel aliȷ̄ obligataȝ esse mihi le
gauit. dicit heres non est verū: imo ignorabat alienam ꝛ credebat
suam ꝛ ita nō valuit legatum. ad q respōdeo probat hoc q igno
rabat dicis heres: imo tu proba q sciebas alienā vel aliȷ̄ obliga
tā: quis oneraꝛ ꝓbatione. rñdet iurisc̄sultus q ego legatarius.
nam presumitur in dubio pro herede q testator ignorauerat nisi
ego legatarius probem q testator non ignorauerit. ꝓterea he
res est reus. ego legatarius sum actor vnde mihi actori incunbat
onus probādi. hoc dicit ista lex. videatis expositionē littere. [ve
rius esse existimo.] sub. quē cōtrariū. [vel verius] .i. vere. sic. ff. de
cōdi. triti. l. in hac. [ignorasse] .s. testatorem. [qui agit.] ꝛ nō ille
qui negat. concor. ff. e. l. ij. et. eo. l. actor. et hoc est verū nullo pro ac
tore credito vel presumpto. nā tunc probat reus vt plene dixi. ff. e.
l. ab ea parte. ¶ Or signori no. hic duo no. primū no. est si aliquis
legat mihi rē alienam vel aliȷ̄ obligatam non valet legatū. fallit
in tribus casibus. primus casus est. si eram talis persona cui te
stator erat tantundē legaturus de suo si sciuisset alienā: vel si for
te illa res erat ipsius heredis: vel si testator sciebat rem alienā vel
aliȷ̄ obligatam: ꝛ hoc casu heres debet eā luere vel redimere vel ex
timationē prestare. vt ista ꝓbantur. C. de leg. l. cū rez. ꝛ. C. de fidei
com. l. predia. et. ff. de leg. j. l. si res. et. l. si domus. § qui cōfiteꝛ. Itē
no. hic scd'm no. q sp ꝓsumiꝛ ignorantia nisi probeꝛ sciētia. ꝛ ad
istud accedit insti. de le. § qd aūt. sic ꝛ presumiꝛ bona fides nisi ꝓ
betur mala. C. de euic. l. pe. et probatur hic ignorantia eo ipso qd
ꝯtrium non probatur. vt. C. qui milita. non pñt. l. super seruis. ꝛ.
ff. de iur. do. l. dotem. ꝛ est ratio quare probat legatarius non he
res. qr in eo q alienum tolerabilis est ignorantia. vt. ff. pro suo. l.
vlt. ꝛ. ff. loca. ꝛ cōdu. l. itē queriꝛ. § si gemma. ꝛ. ff. ad velt. l. j. i prin.
ꝛ. C. de rescin. ven. l. quisquis.

Tum qui. In lege ista diciꝛ si heres dicit te
statorē mutasse voluntatē eius qd
contineꝛ in testamēto ipse dȝ hoc probare. [eū] .s. he
redē. [voluntatez] .s. testamenti. [debere.] ꝛ ad istud
accedit. ff. e. l. cū tacitū fideicō. ꝛ. l. quinquaginta. naȝ in vltimis
voluntatibus posteriora derogant prioribus. vt. ff. de leg. j. l. si mi
hi ꝛ tibi. § in legatis.

Ante omnia. In. l. ista dr. si ꝯuenio te hy
po. ac. p re quā possides q
dico mihi a titio obligatam pignori si volo obtinere
hypo. habeo necesse probare duo q titius obligauit
mihi pignori pro. x. rē illā: ꝛ q tpe obligatiōis res obligata erat
in bonis titij. hoc dicit ista lex. videatis expositionē littere. [an
te oīa probandū est.] sub. a creditore qui agit hypo. ac. contra ex
traneū possessorē q facere pōt. vt. ff. de pig. l. si fundus. § i vēdica
tione. [qd inter agentē] .i. iter creditorē. [cōuenit] .s. pacto. [hy
pothece ve sit.] sub. res que petitur hypo. ac. ꝛ negaꝛ obligatam.
[sed si hoc] .s. q fuerit obligata. [illud quoq] ꝓ etiā. [imple
re] .i. probare. [rē ptinere ad debitorē] .i. in bonis eius fuisse tpe
obligationis. [aut] .s. pertinere ad eū cuius ꝛc. [data sit.] qd est
verū i spāli obligatione vt hic. ꝛ. ff. de pig. l. si superat⁹. secus est in
gñali: qr non habeo necesse probare rem in bonis debitoris esse
tpe obligatōis sed sufficit q ꝓbē fuisse qñcūq post. vt. ff. de pig.
l. ꝛ que nōdum. § qd dr. ¶ Or signori sup. l. ista formo questionē
talem. tu obligasti mihi rē aliquā pro. x. ai⁹ inueniꝛ mō eā possi
dere ago hyp. ac. ꝯ eū. nō possum probare te fuisse dñm illius rei
tpe obligatiōis nec possedisse bona fide tanq tuā, vr q sufficiat
qr ea que bona fide possidemus in bonis nostris esse dicunꝛ. vt.
ff. de v. sig. l. bone fidei ꝛ. l. bonoꝝ appellatōe. ꝛ qr bone fidei pos
sessor est qui cogitatōe dñi possidet. vt. C. de fur. ꝛ ser. cor. l. apud
antiquos. ꝛ. ff. de ꝯhē. emp. ꝛ vē. l. qr a quolibet. ecōtra videꝛ q nō
sufficiat. qr bone fidei pos. non habeꝛ loco dñi. vt. ff. de reli. et sūp.
fu. l. ij. § j. itē qr propter tales res bona fide pos. non dicimus lo
cupletiores. vt. ff. ad sill. l. j. et. ff. de ser. cor. l. j. in prin. itē alia rōne.
naȝ si ego creditor debeo ꝓbare rem in bonis debitoris mei fuis
se tpe obligationis debeo probare eum dñm esse. qr illa res diciꝛ
esse i bōis ꝛc. vt. ff. de acq. re. do. l. rē i bonis. Sed signori i qōe ista
ita cōsueui dicere: si ego creditor pbo debitorē mihi obligasse et
qd tpe obligatōis possidebat eā vt suā refert: aut possidēs ꝯ quē
ago hypo. ac. probat titulū. qr ei donata est: vel qr emit ꝛ ego de ti
tulo debitoris nō probo: hoc casu vincet possessor mei publicia.
vt ar. ff. de pig. l. si ab eo. et. ff. de publ. l. pe. et vl. si autē probo q de
bitor possidebat bona fide ꝛ iusto ti. tpe obligatōis ꝛ tu possidēs
cōtra quem ago hypo. probas q possides bona fide ꝛ iusto ti. de
bes absolui a petitiōe mea: qr in pari cā melior est conditio possi
dētis. vt. ff. de pub. l. sine. § duob⁹. Si autē ego creditor nō pbo.
de ti. debitoris. sed probo q tpe obligatiōis ipse debitor posside
bat eā bona fide tanq suā: ꝛ tu possessor nō probas de aliquo tit.
hoc casu ego creditor vincere debeo in hypo. vt arg. C. si alie. res
pig. da. sit. l. vlti. ꝛ. C. de agri. et cen. l. si coloni. et. l. p colonum. et
l. p fundū. et hoc est q vult dicere rem ad debitorem pertinere eo
tpe quo cōuenit de pignore.

Si cyrographū. In. l. ista poniꝛ talis
casus: mutuaui tibi.
c. ꝛ de isto mutuo est scriptū cyrographuȝ: istud cyro.
inuenitur cancellatū apud te debitoreȝ vel apud me:
nunqd ꝓsumptio est q tu debitor sis liberatus: certe sic. tñ si vo
lo probare q nihilominus debes mihi. c. que cōtinētur in instru
mēto sum audiendus. [conuenitur.] ꝛ ad istud accedit. C. de fal.
cā adiec. le. l. j. et quare recte conuenitur: quia potest esse cancella
tum. vt. ff. de his que in te. de len. l. j. Or signori no. q lex ista res
picit illam partem rub. de ꝓsum. ꝛ sicut si inueniꝛ instrumētū cre
diti apud debitoreȝ cancellatū: nō ꝓsumiꝛ debitor liberatus nisi
ꝓbet sibi redditū a creditore. vt. C. de solu. l. pecunie. et ꝓbat hoc
duobus vel tribus testibus. lȝ qdā requirāt. v. vt. C. de cadu. tol.
l. vnica. § ille. ita si inuenitur cancellatum apud creditorem pre
sumitur debitor liberatus. vt not. ff. de pac. l. labeo. in fi. ꝛ. l. se. et
licet hec presumptio sit iuris: tamen recipit probationem in con
trarium: vt hic. et. C. eo. l. siue possidetis. sed presumptio iuris. et
de iure non recipit probationem in ꝯtrium. vt. C. arbi. tute. l. vlti.

Cum de idebito. Lex ista est longa ꝛ
bona lex est. et ha
bet duas partes principales: et prima pars loquiꝛ in
solutiōe: et ponit. v. casus. scd'a pars loquiꝛ in pronū
ciatione vel cautione: et ponit duos casus: et ita tota hec. l. videꝛ
ponere. vij. casus: et primus casus est talis: ego solui tibi. c. que
putabam tibi deberi. postea apparet q tibi non debebam: cōue
nio te condi. inde. dicens q solui tibi centū idebite. tu negas me
tibi aliquid soluisse. ego arguo te de mendacio: et probo q solui
tibi centum. tu dicis q solui tibi centum debita. modo queritur
cui incūbat onus probandi. et respondetur ex quo ab initio tu
negasti me tibi soluisse aliquid: et ego probaui me soluisse in pe
naȝ mendacij tui. tu habes necesse probare q illa pecunia fuerit
debita ex aliqua iusta causa. Secundus casus est talis. si conue
nio te condi. inde. ad centum. et tu fateris qd solui tibi centum.
sed dicis qd illa centum debite solui: hoc casu habeo necesse pro
bare quod indebite solui. quia nemo presumitur ita resupinus
vt pecunias suas iactet et indebite effūdat. et maxime si erat di
ligens et studiosus paterfam. Terti⁹ casus est talis. predicti duo
casus habent locum quando ille qui soluit et qui agit condi. in
de. erat masculus. et erat maior. xxv. an. et non erat miles vel rusti
cus. sed si erat minor. xxv. an. vel mulier. vel forte maior. xxv. an. sȝ
miles vel agricultor rerum que agūt in foro vel erat rusticus tūc
est presumptio qd ille qui accipit habet necesse probare se accepis
se debite ex aliqua iusta causa. alias tenetur condi. inde. quart⁹
casus est qd predicta vera sunt quando totum id qd solutum est
negatur fuisse debitum. sed si dico me soluisse centū. et quinqua
ginta debite et quinquaginta indebite. vel allego q tibi debebā
centū. sed primo soluerā. et postea iterū solui. vel allego qd debe
bā tibi centū. sed tutus eram excep. ꝛ per errorē solui: in omnib⁹
predictis casibus presumptio est contra me. vnde teneor qd plus
debito solui. vel iam solueram vel qd eram tutus excep. iuxta re
gulam generalem que dicit excipientē affirmatiue teneri proba
re quod excipit. quintus casus est qd in omnibus supradictis ca
sibus in quibus dictū est incūbere onus probandi. vel actori qd
indebite soluerit vel accipienti q debite acceperit. si nō vult ꝓba
re licebit ei aduersario deferre iusiurandū: dum tamē primo iu
ret quod nō animo calūniandi defert. et ille cui defertur habebit
potestatem referendi. et isti. v. casus ponuntur in prima parte hu
ius. l. modo in scd'a pte huius. l. ponuntur alij duo casus. et dici
tur in sexto casu huius legis qd predicta vera sunt de solutione
debite vel indebite facta. Sed quid si tu producis cartam in qua
cōtinetur quod confessus fui te debere centum. ꝛ ego nego veruȝ
esse qd in carta illa cōtinetur ꝛ certe diciꝛ si carta est indiscreta. i.
nō continet causam ob quā promissum est: tūc tu creditor habes
necesse probare qd ex tali causa tibi debeo cētū. Septimus casus
est. si carta est discreta. i. continet causam ob quam ꝓmissum est
ista confessio mihi preiudicat ꝛ teneor stare confessioni inserte in
instrumento nisi vellem probare quod indebite promisi qd cōti
netur in instrumēto: p instrumēta in scriptis inserta. h. d. ista lex
vsq in fi. videatis expositionē littere. [cū de indebito] .s. soluto
[queritur] coram iudice proposita condi. inde. contra accipien
tem [quis.] idest actor vel reus. [probare debet nō fuisse debitū]
supple vel fuisse debitum. [res] .i. qd vel cā ita tēperanda est] .i.
moderanda. [vt si quidem is] .s. creditor [hoc negauerit] .s. se ac
cepisse. [approbauerit.] cum prorsus eam negabat: sine vlla di
stinctione soluerit debitum vel indebitum. [si vult audiri] .s. qd
non petatur ab eo quod probatum est eum accepisse. [accepit.] ꝛ
hoc in penaȝ sui mendacij: sic et alias qd est no. patitur quis pe
nam propter mendacium. ff. de rei ven. l. vlti. ꝛ. C. de non nume.
pecu. aut.

pecu.aut.ꝯ qui ꝓpriam.⁊ .ſ.ad.l. aqui.l.inde neratius.§.labeo.
et.§.hec actio.⁊ in autē.de triē.et ſe.§.illud quoqȝ ī iudicijs. [nō
debiti.].i.ꝙ non fuerit debita.[exigere.]et hoc eſt primus caſus
huius.l.mō incipit ſcōus caſus.[ſi vero ⁊c.]nō indebitas.[qui
accepit].ſ.debitū.ſȝ vn̄ venit iſta p̄ſumptio certe ex hominū pre-
ſumptiōe.qꝛ p̄ſumūt hoīes ꝙ nemo ſit ⁊c.vt.ī.ſubijcit.[reſupi-
nus eſt.].i. eſſe p̄ſumit.]vt facile ſuas pecunias iactet].vn̄ not.
ꝙ nemo preſumit ita reſupinꝰ ⁊c. ⁊ ad iſtud accedit.C. arbi. tu.
l.vlti.§.illo proculdubio.⁊.C.de cur.fur.l.vl.[eſt.]⁊ad iſtud con
tra.ſ.ad macedo.l.iij.[Si aūt.]incipit tertius caſus⁊ excipit a
p̄cedenti dicto.[querit].ideſt qui agit cōditione idebite.[vel mi
nor ſit].vt.ī.de iuris⁊ fac.ignoran.l.regula.[perfecte etatis.]tn̄
priuilegiatus.vt.ī.ſubijcit.[ſȝ miles]vt.C.de iur.et facti igno.l.
j.[tūc eū].ſ.creditorem.[accipiſſe.]ſubaudi.etiā ſi ab initio con
feſſus fuit ſe accipiſſe.[fuiſſe ſolutas.]et hoc ideo qꝛ preſumitur
per errorē ſibi ſolutas eſſe.[redhibere.].ideſt poſſe peti per cōdi
ctionē indebiti.alias reddi debere.[Sed hoc ita.]incipit quar-
tus caſus.ſ.totū.[ſed vel diſſoluto debito].i.te ſoluto.quaſi dice
ret facta ſolutione.[iterū ſoluit].ſ.totū[vel excep.tutus.] .ſ. de
toto.[ipſum omnino].i.ſine aliqua diſtinctione.[hoc oſtende-
re].i.probare.[proiecit].i.ſoluit.[exigit].i.requirit.vt.ſ.eo.l.ſi
pactū.et.l.in exceptionibus.et.C.e.l.j.⁊ no.hic.ꝙ non eſt eadē ra
tio totiꝰ ad partē⁊c.qꝛ ſi quis dicit totum indebitum ſoluiſſe ali
qn̄ p̄ſumitur ꝙ indebite ſoluerit puta ſi eſt minor ⁊c. ſed vbi par
tē allegat indebite ſoluiſſe in totū eſt p̄ſumptio cōtra eū.⁊ſimile
no.ſ.de euic.l.ex mille.ſed regulariter quid iuris eſt de toto quo
ad totū.idem iuris eſt de parte quo ad partē.vt.ſ.de rei ven.l.q̄
de tota.[in omnibus aūt.]hic incipit quintus caſus.[ꝓbatio-
nis].ſ.indebitū fuiſſe vel nō fuiſſe.[inferre].i.deferre.[ei]cui de
fert.[reſeruato.]vnde no.ꝙ iuſiurādum eſt ſpēs probationis.et
ad iſtud accedit.ſ. de iureiur.l.j.[ſed hic vbi⁊c.]incipit ſextꝰ ca
ſus.⁊huc uſqȝ durat prima pars huius.l. que loquit in ſolutiōe
que dr̄ indebite facta.modo icipit ſcōa pars huius.l.que loquit
in cautōe indebite oneroſa.[ſi naūt cautio]iſte nō eſt rectus mo
dus loquēdi.qꝛ cautio nō loquit ſed talē rep̄ſentat ſenſum.⁊ ſic.
ſ.de hijs qui no.infa.l.j.[expoſita eſſe dicatur.]et ſic eſt res inte
gra.qꝛ nihil eſt ad hoc ſolutū⁊ ſic non tenet.[tunc eū].ſ. credito
rē.[oſtēdere].ſ.ſi vult obtinere.vt.C.e.l.j.[niſi ipe].ſ.debitor. et
incipit ſeptimus ⁊ vltimus caſus huius.l.[eandē]. ſ.cautionē.
[in ſcriptis habitis]cū cōfeſſus eſt debitor in ſcriptis.ſi aūt de-
bitor eſt cōfeſſus ſine ſcriptis tūc poterit ꝓbare ꝑ teſtes. qꝛ nihil
tā naturale eſt⁊c.vt.ī.de reg.iur.l.nihil tā naturale eſt.¶ Or cir-
ca.l.iſtā plura ſunt indagāda opponendo⁊ rn̄dēdo⁊ ſoluendo ⁊
diſtinguēdo⁊ determinādo.et ſtatim ex prin.huius.l. colligetis
vnū no.ad quod tota die hāc.l.induco que optime hoc dicit quā
tum ad ſnīam:alij tn̄ doctores q p̄ceſſerunt nos nō induxerūt eā
ad hoc.et eſt iſtud tale no.nemo prohibetur pluribus excep. etiā
cōtrarijs vti ſed dn̄s Jo.et azo.inducebāt ad hoc.ſ.de inof. te.l.
pap̄.§.ſed nec impuberis.ſed nō facit ꝓ eo ille.§.qꝛ illud obtinet
inter diuerſas pſonas.itē pro ſe allegabat alias leges.ī.de exce.l.
is q.et.l.nemo.et.ī.de re.iu.l.nemo.ſed ille.ll.nō dicūt hoc.qꝛ ille.
ll.loquunt i diuerſis excep.nō i cōtrarijs⁊ideo hāc.l.allego.et de
hoc.et ꝙ ex prin.huiꝰ.l.colligatur videte apte:ſi ego dico me ſol
uiſſe indebite.c.et ego repeto ea a te condi.inde.tu obijcis ꝙ nū-
q̄ tibi ſolui.et dicis forte ꝙ nunq̄ vidiſti me.ſi probo ꝙ ſolui ti-
bi .c.ſi tu reuerſus ad cor dicis . dn̄e iudex verū eſt ꝙ ipſe ſoluit
mihi.c.ex cā mutui.et hoc volo ꝓbare.dicit hec.l. ꝙ tu es admit-
tēdus ad hoc probādum.et ſic ptȝ ꝙ diuerſis⁊ cōtrarijs defenſio
nibꝰ potes vti cū diffiteri ſolutionē et fateri ſunt contraria.⁊ ad
hoc ꝙ qs poſſit vti cōtra.exc.con cor.C.de inge.ma.l.pe.fallit vbi
lex nominatim ꝓhibet ꝙ aliquis vtatur cōtrarijs excep. vt.ſ.de
rei vē.l.vlt.⁊ in autē.de tri.et ſe.§.illud quoqȝ.que eſt.C.qui po.ī
pig.ha.autē.ꝙ ſi poſſeſſor.et in autē.de tri.et ſe.§.ſtudiū que eſt.
C.de nō nu.pe.aut.ꝯ qui propriē.Sed oppo.ad.l.iſtā.et vr̄ ꝙ nul
lus poſſit inducere contra.vt.ī.de cō.et demō.l.titia. et.ī.qn̄ ap.
ſit.l.ij.§.ſed ſi alijs.et.ſ.de mi.l.ſi filiꝰ.ad ꝙ vos dicetis q inducit
contraria aut agit aut excipit.ſi agit non audit.C. de fur. et ſer.
cor.l.j.niſi in caſibus vt dixi.ſ.de tri.l.ꝙ in heredē.§.eligere.ſi au
tē excipit ꝯria allegās audit fauore defenſionis vt hic.nā fauora
biliores ſunt rei q̄ actores.vt.ī.de reg.iu.l.fauorabiliores.et pro
niores ſumus ⁊c.vt.ī.de ac.et ob.l.arrianus.ſed ad id ꝙ vos ha-
betis in prin.huiꝰ.l.oppo.vos habetis hic in prin.huius.l. ſi cō
uenio te cōdi.inde.et tu negas tibi ſolutā: ſi arguo te de vēdi. qꝛ
probo ꝙ tibi ſolui ꝯdēnaberis mihi ad reddēdū mihi illa.c.que
probaui ꝙ tibi ſolui.niſi probes te ea debite accepiſſe. ſed inſtat
qūo ſi probaui tibi ꝙ ſolui.qūo licebit tibi probare ꝙ debite ac-
cepiſti cū nō liceat probare poſt teſtificata didicita.vt in autē.de
teſti.§.qꝛ vero aliud.ad qd̄ dixerūt qdā tua didici teſtificata: po
ſtea probare poſſum ſi mea didici nō poſſum poſtea probare ꝙ
nō placet.qꝛ iudicia nō debent claudicare.vt.C.de proxi.ſa.ſcrin.
l.in ſacris.alij dixerūt olim etiam ſi didici teſtificata poterā pro-
bare vt hic.et.C.de excep.l.ſi quidē.et.C.de tē.ap.l.ꝑ hanc.et.ſ.de
rei vē.l.officium.ſȝ hoc hodie eſt correctuȝ.vt in.l.ꝯ. ꝙ nō placet.
qꝛ legum correctio eſt vitanda.vt.C.de ap.l.p̄cipimus.in ſi. et iō
vos dicetis tertio modo.et ſic ꝙ hic alio modo ego debitor pro-
baui me tibi ſoluiſſe.c.qꝛ probaui ꝑ inſtrumētū tu creditor ꝓba-
ſti te debite accepiſſe per inſtr̄m . et ꝑ teſtes vel eꝯ. ego probaui
me tibi ſoluiſſe ꝑ teſtes tu probaſti te debite accepiſſe ꝑ inſtrumē
ta.et hoc eſt licitum.nam hic non dat materia falſo fabricādi ꝙ
in.d.§.timetur.conſuetudine etiam iſtud approbatur. ¶ Sȝ de
nuo ad.l.iſtaȝ oppo.vos habetis hic in ſi.huius.l.ſi cōfeſſus fui
me debere tibi.c.indiſcrete.i.ſine cā non nocet mihi.ſi diſcrete .i.
adiecta cā ſtatur cōfeſſioni mee. ſed qūo cōfeſſio facta extra iudi
cium preiudicat.ſ.de inter.ac.l.j.et.ī.de cōfeſ.l.j. Reſpōdeo regu
lariter cōfeſſio facta extra iudiciū non preiudicat. fallit ſi fiat ad
iecta cā⁊ obtinet vim pactionis vt hic.et.ſ.de hijs qui no.i fa..l.
quoniā.vel niſi fiat ad liberāduȝ.vt.ſ.de pac.l.tale. et ad ſolutio
nem huius cōtrarij.et vt plene liq̄eat articulus iſte ita cōſueui
diſtinguere cum quis ꝯfitetur aliqd i iudicio ⁊c.vt dixi.C.de nō
nume.pe.l.generaliter.in ſi.diſtinctōis quā ibi no.aut pro ſe aut
ꝯ ſe.ſi pro ſe nō ſtatur eius cōfeſſioni.nā exēplo ꝑnitioſum eſt ⁊c.
vt.C.e.l.exēplo.et.ſ.de inter.ac.l.de etate.§.j.ſi autem aliquis cō
fitetur cōtra ſe aut eſt minor aut maior.xxv.an.ſi eſt minor ⁊ con
fitetur in iudicio.aut eſt impubes et tūc ſibi ipſo iure non p̄iudi
cat.ſi autē adultus tūc ſibi p̄iudicat ſȝ reſtituit.vt probatur.ī.de
confeſ.l.certum ſi maior cōfitetur in iudicio.aut ex certa ſcientia
aut ꝑ errorē.ſi ex certa ſciētia ſibi preiudicat.nec diſtinguo fuerit
confeſſus cū cā aut ſine cauſa.et ſic loquitur.ſ.de inter.ac.l.j.naȝ
cōfeſſus in iure pro iudicato habetur.vt.ī.de cōfeſ.l.j .et.C. de cō
feſ.l.j.ꝙ verum exaudio quo ad cognitionē neceſſaria tn̄ eſt ſen-
tētia.vt.ſ.ad.l.aqui.l.proinde.in ſi.cum.l.ſeq.ſi autē maior cōfi-
tetur contra ſe in iudicio⁊ per errorem iterū ſubdiſtingue : quia
aut cōfeſſus eſt per errorem facti aut ꝑ errorē iuris.ſi per erroreȝ
facti cōfeſſio nō p̄iudicat cōfitenti.ſi eā cōfeſſionem reuocauerit
ante ſnīam.vt.C.de iur.⁊fac.ignorantia.l.error in ſi.ſi per errorē
iuris confitetur quis in iudicio in hoc eſt opinio:dixit dn̄s azo.
qd̄ iſta cōfeſſio preiudicat confitenti.adeo vt non liceat reuocare
ſuū errorem.vt.ī. de cōfeſ.l.nō fatetur.niſi ſit aliud fauore quarū
dam perſonarum inductū . vt puta ſi minor ſi miles ſi ruſticus
⁊ ſimiles pſone quibus lȝ iuris errorē allegare.vt.ī.de iur.et fac.
ig.l.regl̄a.i pri.et. C.de iur.et fac.igno. l.j.⁊.l.iſta i ver.ſi autē. et
ſm̄ hoc hic eſt caſus in quo error iuris nocet volēti euitare dam-
nū contra regulam.ī.de iur.et fac.igno.l.error. ſȝ dn̄s meus Ja.
bal.aliter diſtinguebat.dixit enim qui allegat iuris ignorantiā.
et propterea vult excuſare.aut certa de damno vitando excuſatur
adeo vt ſibi talis error p̄iudicet:vt.ī.de iur.et fac.igno.l.error.et.
l.regula.Si autē certat de lucro captādo tūc nō licet ſibi allegare
iuris ignorantiā.vt in p̄dictis.ll. dr̄.ſȝ certe opi.domini.azo.lau
dabilior mihi videtur.nec placet mihi opi.domini mei.nā aut lo
qtur de iuris ignorātia que in iure pretenditur.vt qꝛ cōfeſſio per
iuris ignorātiā facta fuit in iudicio⁊ indiſtincte p̄iudicat. vt.ſ.
de inter.ac.l.j.aut loquit de iuris ignorantia que p̄tēditur in cō
feſſiōe extra ius facta.et tūc aut ad liberandū eſt facta talis cōfeſ
ſio.quo caſu p̄iudicat.vt in autē.de teſti.§.et lȝ.naȝ proniores de
bemus eſſe ad abſoluēdū ⁊c.vt.ī.de ac.et ob.l.arrianꝰ. ſi autē cō
feſſio extra ius eſt facta ad obligādum.ſi cōfitetur ſe debere .c. ex
cā mutui nō preiudicat ſibi intra bienniū.et ſi opponat exce. nō
nu.pe.incūbit onus probandi.vt.C.de nō nu.pe.l. in cōtractibꝰ.
et inſti.de lr̄aꝝ ob.§.plane.et idē eſt ſi ex cā dotis aliquis cōfitea
tur.vt.C.de do.cau.nō nu.l.vlti.et autē. ibi ſignata . que incipit
qd̄ locū hȝ:ſi aūt aliquis cōfitetur ſe debere ex aliqua cā puta ex
cā emptionis vel locationis hic refert aut cā nō adiecta eſt facta
cōfeſſio⁊ tunc ſibi nō preiudicat.vt.in.l.iſta.in.§.ſed hoc. vbi de
ſolutione indebiti qd̄ eſt.ſi aūt cōfeſſio facta eſt cā adiecta⁊ i ſcri-
ptis ſtatur eius cōfeſſioni niſi ꝯ probetur ꝑ arg.in ſcriptis inſer
ta.vt hic in ſi.dicit.ſed qūo probabitur ꝯ ꝑ aliam ſcripturaȝ.cer-
te probare poteſt.qꝛ aliud eſt actū⁊ aliud ſimulatum.qꝛ cōfeſſus
fui ꝙ debebā tibi.c.ex cā emptiōis.tn̄ volui ꝙ ſcriptura fieret qd̄
ſimulate feci.vn̄ plus valet qd̄ agitur q̄ qd̄ ſimulate cōcipitur vl'
poſſum probare.qꝛ cōtinebatur in inſtrumēto ꝙ in kalendis iu
lij promiſerā tibi.c.bonon̄.darē i kalēdas auguſti. et ego ꝓbo ꝑ
aliud inſtrumentū ꝙ in die kalēdas iulij ego erā rome :certe hoc
caſu non ſtat cōfeſſioni.vt.C.de ꝯhē.⁊ cōmit.ſtipu.l. optimā. et
inſti.de inuti.ſtipu. in ſi.

PRocula cum magne quā titatis. In lege iſta dicitur frater procule de
ceſſit relictis heredibus:heredes fra-
tris procule petebant a procula.c.dicētes ꝙ frater procule ei cen
tum mutuauit:iſta obijcit compenſationem: et dicit ꝙ frater eiꝰ

debebat ſibi centũ ex cã fideicõ. dicunt heredes nõ potes obijcere ꝯpẽſa. q̄ꝛ diu ſtetiſti ꝙ de iſto fi. cõ. nõ feciſti mentionẽ. nam ſepe frater tuus tecũ ꝯ̄rit mutuauit tibi. et tũc petebat a te ꝯpenſationẽ non opponebas ei; vñ videris ei fideicõ. tacite renũciaſſe: igitꝛ nobis ꝯpẽſationẽ nõ potes opponere. q̃ritꝛ qd iuris. rñdet iur. con. ſi ff̃ procule ſepe mutuauit pecuniã ⁊ cũ egebat exigebat ab ea nõ obijciebat cõpenſa. vꝛ̃ ei remiſiſſe fideicõ. et ideo heredibus fratris ſui cõpẽ. obijcere nõ poterit. hoc dicit iſta. l. videatis expõnẽ littere. [ꝓcula]. ſ. ſoroꝛ. [cum magne.] põt legi vt cũ ꝓponatꝛ cũ procula. [q̄titatis]. ſ. c. [a fratre ſibi debitũ] ex teſtamẽto patris. [poſt mortẽ eius.]. ſ. fratris. cũ heredibꝰ qui ex cã mutui ab ea petebã. c. [ex diuerſo aũt]. i. ex ꝑte fratris. [nũquã id.]. ſ. fideicõ. [a fratre]. ſ. procule. [quãdiu vixit.]. ſ. frater procule. [deſideratũ] a procula. [pecuniã] nec vnquã cõpẽſationẽ obijcebat. [rõ procule]. i. multotiẽs fecit rationẽ. et ipſa ſoluit fratri. [nec id fideicõ.] ſecũ voluit ꝯpẽſare. [ſup eo negocio]. i. ſup ea q̄õe. [non admiſit]. i. nõ recepit. [ꝯpenſationẽ] quã obiecerat procula. nũc heredibꝰ fratris de fideic. ſibi olim a fratre debito. [fuerit remiſſum]. ſ. a ꝓcula ſoroꝛe. ſub. ꝙ p̄ſumitꝛ duplici rõe ex t̄pis diuturnitate ⁊ ex ꝯuẽtione pſonarũ. ¶ Oꝛ ſignori habetis in. l. iſta ſi frater procule mutuauit ei. c. ⁊ eo mortuo heredes eius petũt ab ea. c. ſi ipſa obijcit ꝯpẽ. ex cã fideic. ꝙ frater eius debebat ſibi tantũ dẽ. lꝫ nõ ſit locus ꝯpẽſationi de ſpẽ ad ſpẽm. tñ de q̄titate ad q̄titatẽ ſit ipſo iure ꝯpẽſatio. ex quo obijcitur ab hoĩe. vt. ſ. de ꝯdi. inde. l. ſi non ſortẽ. §. ſi tibi. c. ſed ſi poſt fideic. debitũ procula cũ fratre ꝯ̄rit: et dũ frater ab ea exigeret pecuniã nõ faciebat mẽtionẽ de fideic. ſi diu ſtetit nec petijt fideicõ. p̄ſumptio eſt ꝙ remiſit fratri ſuo illud fideicõ. ſi illud fideicõ. remiſit: ergo nec ab heredibus ſuis petere ꝯpẽſationẽ obijcere põt iuxta id remittẽtibꝰ ac. ſuas ⁊c. vt. ſ. de edil. edic. l. quero. §. vẽditoꝛ. et renunciatiõe bona fidei facta ſtandũ eſt. vt. C. de pac. l. poſt q̄. et repulſa fuit procula duabus rõnibus. vna rõ eſt q̄ꝛ diu ſtetit. vñ colligitꝛ hic ꝙ ex t̄pis diuturnitate p̄ſumitꝛ tacita remiſſio. vt ar. C. de vſur. l. aduerſus. et. ĩ. de iur. do. l. cũ fideicõ. §. ariſto. itẽ q̄ꝛ erat cõiũcta fratri. vñ p̄ſumitur ꝙ donare voluerit. et ad iſtud accedit. ſ. mã. l. ſi vero. et. ĩ. ſo. ma. gaius. in fi. et. C. de le. l. cũ rẽ. ſic ⁊ al's rõne cõſanguinitatis aliquid ꝯceditꝛ ꝙ al's nõ ꝯcederetꝛ. vt. ſ. de procu. l. ſꝫ ⁊ hee pſone. alias non p̄ſumitꝛ quis velle donare cũ donare ſit ꝑdere. vt. ĩ. de do. l. filiuſfa. itẽ no. hic pactũ nedum eſt exp̄ſſum imo tacitũ: ⁊ de tacito pacto habuiſtis. ſ. de pac. l. poſt venditionẽ. et. l. ſi creditores. eſt tñ ꝯ̄ ar. ꝙ ex ſola diuturnitate t̄pis nõ p̄ſumitur factũ. q̄ꝛ ſolo tractatu t̄pis ⁊c. et. ĩ. de ac. et ob. l. obligationũ ferre. §. placet. et. ĩ. ſol. ma. l. ſi cum dotẽ. et. ĩ. de ac. et oblig. l. lutio.

☞ Qñ qs legat alteri tã q̄ illi debitũ nec vt debitũ petitꝛ. niſi probetꝛ debitũ nec legatũ ſi legati erat incapax et talis cõfeſſio debiti vꝛ̃ facta in fraudẽ legati. hoc dicit.

Qui teſtamentũ. In. l. iſta ponitꝛ caſus in quo fraꝰ p̄ſumitꝛ a lege. et ĩ quo ſtatꝛ p̄ſumptioni iuris ſi ꝯ̄riũ nõ ꝓbetꝛ. et eſt caſus talis. paterfa. habebat filiũ naturalẽ et legitimos. et naturales ſciebat ꝙ filio naturali poterat relinq̃re vnciã ⁊ non vltra. cogitauit ſecũ iſte filiꝰ meus naturalis plus valet q̄ filij naturales ⁊ legitimi. vñ vellẽ ꝙ haberet ſubſtantiam meã potius q̄ alij ꝙ facere nõ poſſũ lege refrenãte motus meos. vñ iueniã talẽ medelã. q̄ꝛ fecit teſtm̃ filios legitimos ⁊ naturales iſtituit. de filio naturali ita dixit vnciã ex ſubſtãtia mea filio meo naturali do lego. ĩ ſup adiecit eidẽ filio naturali do. c. q̃ ipſe mihi mutuauit vel dedit ĩ cuſtodia: de q̄bus. c. nõ feci ei cautionẽ: iõ q̄ꝛ ꝯmiſit mihi adminiſtrationẽ totius hꝛ̃ditatis materne ſibi delegate ſine oĩ cautione ſubiecit etiã. c. et. l. ei relinquo q̃ ex redditibus p̄dioꝝ eius ꝑuenerũt ad me. ſubiecit etiã mille q̃ ex kalendario matrꝭ ſue ꝑuenerũt ad me eidẽ do lego. hijs ita factis filij naturales ⁊ legitimi quaſi nihil iueniũtur habere. mõ queritꝛ an filius naturalꝭ poſſit petere iſta relicta. rñdet iuriſcõ. partẽ relictã a iure ꝯceſſam poterit petere cetera relicta non. niſi ꝓbaret ꝙ ſupraſcripta ad teſtatorẽ ꝑueniſſẽt. ⁊ hoc ideo. q̄ꝛ pꝛ̃ feciſſe vꝛ̃ ĩ fraudẽ legis qua cauetꝛ ne pꝛ̃ filio naturali non poſſet relinq̃re vltra vnã vnciã. h. d. iſta lex: videatis expoſitionẽ littere. [qui]. ſ. pꝛ̃ naturalis. [ei]. ſ. filio naturali. [legauit licitã q̄titatẽ]. i. vnã vnciã nã cũ ſunt filij legitimi ⁊ naturales ex teſtõ põt pꝛ̃ naturalis filio naturali relinq̃re vnã vnciã. ſed nõ ſunt filij legitimi ⁊ naturales ſed ſunt illegitimi dimidiã ei põt relinq̃re: ſꝫ ſi non ſunt naturales ⁊ legitimi filij ſꝫ ſunt illegi. nec totã ſubſtãtiã poſſet ei relinq̃re ab iteſ. ſuccedit ei legi. non extãtibus ꝯpatruꝰ ſuccedit ĩ duas vncias. cũ legitimis ĩ nihilũ ſuccedit: vt probatꝛ. C. de natura. li. l. ij. et autẽ. ibi ſignata que eſt in corpe autẽ. de tri. et ſe. §. conſideramus. hodie aliter eſt ex teſtamẽto non extãtibus legitimis: q̄ꝛ totũ naturalibus relinquere põt. q. mo. na. effi. ſui. §. ſi vero filios collatio. iij. [locutus] ĩ teſtamẽto. [titio] filio meo naturali. [ꝓtulit]. i. ad me ꝑduxit] que iõ ei nõ caui]. i. nõ feci inſtrumẽtum ꝙ ei rederẽ [modo]. q. d. in adminiſtratione mea. [ſine vlla cautione]. i. ſine vllo iſtrumẽto [itẽ eidẽ.] ecce ſcđa ſimulatio. [quoꝝ ipſe]. ſ. ego. [itẽ de kalẽdario]. i. de noĩbꝰ ⁊ actõibꝰ matri ꝯpetẽtibꝰ ⁊ dicitꝛ kalẽdariũ. vt no. ſ. ſi cer. pe. l. eiꝰ qui ĩ prouincia. et iſta eſt tertia ſimulatio. [recepat titius] filius naturalis. [ex rõe ſua]. ſ. materna. [ad teſtatorẽ]. i. ad patrẽ naturalẽ. [ꝓbare] clare. ſ. exigi poſſe. vt. ĩ. de le. iij. l. cũ qs. §. nuptura. al's nõ: nã qõ ĩ vno ⁊c. vt. ſ. de iudi. l. cũ p̄toꝛ cũ ſuis filꝭbꝰ. [videtꝛ eni.] rõ quare nõ creditꝛ teſtatori ⁊ quare teneatꝛ filiꝰ naturalis probare de iure ſuo. [hoc teſtamẽto adieciſſe] vt ſi plꝰ quã lex p̄cipiat ei reliq̃re poſſit vñ no. hic ſi aliq̄s nõ põt cape vltra legitimũ modũ vltra illũ modũ reliq̄ ei nõ põt vt apõ ſe remaneat: ſꝫ vltra illũ modũ poſſet ei reliq̄ vt alteri reſtituat. vt. ĩ. de le. ij. l. cũ ei q. et. ĩ. ad tre. l. cogi. §. ei qui. itẽ no. cũ aliq̄s reliquit nõ capaci vltra ꝑtẽ quã cape nõ põt: p̄ſumitꝛ ĩ fraudẽ legis factũ niſi ꝓbet rẽ ita eſſe. ⁊ ad hoc facit. ĩ. ſi quis alite. probi. l. j. §. ſꝫ ſi. et. ĩ. ad tre. l. cogi. §. ei qui. et ita not. ꝙ nõ lꝫ ꝯ̄. l. venire. nã ſi lex refragat vt vltra vnã vnciã vel duas pꝛ̃ nõ poſſit relinquere filio naturali iure legati. alia via nõ dꝫ poſſe reliquere ne lex circũueniatꝛ qõ nõ dꝫ eſſe. ⁊ ad iſtud accedit. ĩ. de tu. ⁊ cu. da. ab hijs. l. ſcire. itẽ no. hic ꝙ ĩ. l. iſta eſt caſus ĩ quo dolus ⁊ fraꝰ a lege p̄ſumitꝛ qõ eſt ꝯ̄ regulã. ſ. eo. l. quotiẽs. §. qui dolo. ſic ⁊ al's p̄ſumitꝛ dolus et fraus a lege vt in caſibus ibidem no.

Si arbiter. Lex iſta prima facie mirabilis lex vꝛ̃ eſſe. ⁊ tñ bona lex eſt ⁊ leuis. et no. et ĩ. l. iſta no. ita caſuꝫ: ego ꝯueniebã te corã iudice ordi. vel de le. ac. aq̃ plu. ar. dicendo ꝙ feceras opus propter ꝙ aqua pluuiatꝛ fundo meo nocebat oblato li. lit. cõ. p̄ſtito ſacramẽto de calũ. iudex aſſignauit diẽ vtriq̄ ꝑti ad probandũ: mõ queritꝛ que actoꝛ dꝫ ꝓbare ĩ ac. aqua plu. arcẽ. ⁊ certe dꝫ iſta probare opꝰ manu factũ eſſe ꝑpter qõ aqua plu. nocet. itẽ dꝫ ꝓbare ⁊ ſtare memoriã facti opis non tñ probare tenetꝛ tertiũ quo die ⁊ cõſule opus factũ fuerit. ⁊ ſcitis vos quare nõ ꝓbat quo die ⁊ ꝯſule opus factũ fuerit: q̄ꝛ quidã ſunt ita breuis memorie ꝙ ſi queratis ab eis ĩ mane qd comederũt ĩ ſero. dicũt nõ recolo. et hoc dicit iſta. l. ĩ. j. ꝑte. in ſcđa ꝑte dicitꝛ ꝙ reus qui vult ſe defendere ſi vult vincere dꝫ probare nõ extare memoriã illius opis facti. Itẽ dꝫ probare ſm̃ ꝙ cõiter opinatꝛ ꝙ non extat memoria illius opis facti: et ſi hoc poterit probare abſolueꝛ reus ab ac. aq̃ plu. ar. nõ aũt probatꝛ eo ipſo qõ non ĩuenitꝛ qs qui viderit opus fieri: ſi tñ ĩuenitꝛ ille qui dicat ſe audiuiſſe ⁊ vidiſſe illũ qui vidit fieri: vel illũ vidiſſe et audiuiſſe qui audiuit ⁊ vidit fieri opus. et ita extat memoria operis facti: et ſic deinceps. ſed ſimiliter ſurſũ verſum. hoc dicit. [ſi arbiter]. i. iudex ordinarius: aliqñ ſumitur pro iudice de le. vt. ſ. qui ſatiſd. cog. l. arbitro. vñ vbicũq̄ non ĩuenio mẽtõem factã de ꝯpromiſſo expono arbiter. i. iudex. vt q̄ꝛ cã liberalis eſt de qua nõ põt ꝯmitti. vt. ſ. de ar. l. nõ di. §. de liberali. vnde tota die dicimus arbiter fami. her. i. iudex. vt. ſ. fa. her. l. vlt. aliqñ dꝛ̃ arbiter ꝯpromiſſarius. vt. ſ. de arbi. l. quid tñ. §. ſi arbiter. et per totum. Item aliquando dicitur arbiter bonus vir. vt. ĩ. de verb. ob. l. continuus. §. illud. [extet.] in ac. aque plu. arc. [paulus immo.] non corrigit ſed addit. [cum ab arbitro] ideſt coram iudice. [nec ne] quod extet memoria: queritur ex parte actoris quod non extet queritur ex parte rei vt. ĩ. dicam. [non hic queritur] ideſt requiritur. [ſed num] ideſt an. [factum ſit.] ⁊ ſic non queritur quod inuenerit quis per viſum proprium non teneri quo conſule et quo die. [id viderit.] et ſi foret iniquum ſi ꝓpter hoc ius actoris periret. [ſed cũ.] modo ponit quid debeat probare ex parte rei cum non recordatur opus factũ eſſe. [hominum.] qui nunc viuunt. [nec vidiſſe] ſcilicet aliquem. [ſimiliter ſurſum et verſum] ideſt. ſ. et. ĩ. ſimile. ĩ. de gradibus cogna. l. iure cognationis. §. parentes. [non extaret.] et ſic reus eſt abſoluendus. ¶ Oꝛ circa. l. iſtam eſt inſiſtendum dicet aliquis quãdo habet iudex examinare extet memoria facti operis vel non extet: certe habet hoc examinare in actione aque pluuia. arcen. ſi vicinus facit opus propter quod aqua pluuia. nocere poteſt agro meo ⁊ extat memoria operis facti tenetur actione aque pluuia. arcende. vnde ego actoꝛ debeo probare quod opus factum poteſt nocere et quod extat memoria facti operis. vt infra de aqua plu. ar. l. j. §. hoc actio. in prin. et. l. ſi tertius. § officium et infra de ſtatulibe. l. labeo. non tamen habeo neceſſe probare quo anno: quo die: quo conſule. reus ſi vult abſolui debet probare plura altera de iſtis: vel natura loci a ſuo agro in agrum inferiorem aqua decurrat: vel ex conſuetu. vel quod illud opus factum extitit tanto tempore cuius non extat memoria. vt infra de aqua plu. ar. l. prima in fin. et. l. in ſumma. ¶ Sed quero quando dicitur extare memoria facti operis et quando non. reſpond. extat memoria facti operis ſiue teſtes dicant vidi opus fieri tali die tali anno tali conſule: ſiue dicant vidi opus fieri non tamen recolo quo anno quo conſule: ſiue dicant non vidi opus fieri: ſed vidi illos q dicebant ſe vidiſſe vel audiuiſſe illud opus fieri. Sed qñ dicitur

non extare

non extare memoria facti opis. vñ. qñ testes dicũt non vidi qñ opus factuũ fuit ne vidi aliquem qui dicat se vidisse et ita potest exẽplificari ista lex in act. aque plu. ar. bñ pôt exemplificari in hui tutibus que habẽt cãm interpollatam nõ naturalẽ puta in serui tutẽ vie vel aqueductus qꝛ ille nõ prescribunť nisi tanto tpe cui⁹ nõ extat memoria. vt. š. de ser. ru. pre. l. seruitutes rusticoꝝ ꝑdio rũ ⁊ ibi dixi. ⁊. ĩ. de aqua quot. ⁊ esti. l. j. §. ductus aque vñ si peto seruitutẽ vie vel aqueductus debeo ꝓbare tanto tpe ꝙ nõ extet memoria ⁊ ita no. hic spãle ꝯtra regulã gñalẽ q̃ est ꝙ testis depo nit de visu. s. se interfuisse ⁊ vidisse nõ aũt deponit de auditu: vt colligiť. C. de test. l. testiũ ⁊ in aut. de here. ⁊ fal. §. scimus fallit tñ in act. aq̃ plu. ar. cũ reus dicit ⁊ memoriã fecit facti opis nõ extare qꝛ ibi deponit testis de auditu auditus vt hic dř itẽ fallit i cõ fes. act. cũ actor dicit seruit. q̃ hꝫ cãm interpollatã ꝓscriptã esse qꝛ ibi deponit testis de auditu vt hic dr̃ ꝫm ꝙ scd̃o modo exẽplificať l. ista itẽ fallit in cã matrimonij siue in cã cõsanguinitatis ꝯ ma trimoniũ. vt in decre. xiiij. q. ij. c. sup ⁊ occasione hui⁹. l. ⁊ illius ca nonũ. quidã rusticus iuenit talẽ fraudẽ cũ vellet separare filiã suã a genero suo q habuit quẽdam qui presentib⁹ numerauit grad⁹ mulieris filie sue ex vna parte ⁊ generi ex altera: ⁊ facta cõputa tatione vsq ad quartũ gradũ vł quintũ dixit ꝙ erãt ꝯsanguinei postea supposuit quẽdã accusatorẽ ⁊ fuerũt inducti testes isti q audiuerũt. s. eos esse ꝯsanguineos: ⁊ verũ dicebant ꝙ audiuerãt sed ille mẽtitus erat qui hoc dixerat: vñ cũ testimoniũ de auditu hic approbetur ⁊ in illo casu fuit lata snĩa ꝓ accusatore tñ hodie dñs Jnn. iiij. immutauit illum casum vt extra de test. c. licꝫ ex q̃ dam respõsione. Jtẽ idẽ dicimus in oibus obliga. cõtractuũ pro bãdis vt sufficiat testimoniũ de auditu vñ sufficit si testis dicat audiui titiũ ꝙ ꝓmisit seio. x. ex tali cã vł audiui titiũ dicentẽ vẽ do seio domũ ⁊ seiũ dicẽtẽ ⁊ ego emo ꝓ. c. ⁊ in istis casibus dici m⁹ ꝙ secus admittiť ad testimoniũ nã pôt esse ꝙ sec⁹ cognoscat ꝯhentes ex diutina ꝯuersatiõe ⁊ tũc bñ valꝫ testimoniũ ei⁹ de eo ꝙ audiuit: sed cecus nõ admittiť ad testimoniũ ferendũ i testa mẽto cõdito in scriptis vel sine scriptis cũ sigillať. vt. C. qui test. fa. pos. l. hac lege.

Imperatores antoni⁹ ⁊ seuer⁹

Lex ista duo dicit si aliqs vult ꝓbare se esse vel fuisse filiũ alicui⁹ istõ ꝓbat nõ solũ testib⁹ qui dicãt eũ natũ i domo ei⁹ ⁊ habitũ pro filio imo ep̃lis qb⁹ sit fides adhibẽda pu ta si reperiť ep̃la in qua cõtineť ꝙ vocabat eũ ⁊ filiũ ⁊ ita impa tores antoninus ⁊ seuerus claudio appolinari rescripserũt. scd̃o dř ꝙ cõtra filiationẽ materna cõfessio nõ sufficit vitati vbi gr̃a diuertisti ab vxore tua pregnante diuortio celebrato cogitabat vxor tua ꝙ affectabas habere ꝓlem vñ mulier volens te turbare venit ad iudicẽ ⁊ i actis ita ꝓfessa est dñe iudex sciatis ꝙ nõ sum grauida ex tali a quo diuerti imo sciatis ꝙ iste spurius est qꝛ ex quo diuerti oẽs admisi indistinte vñ suꝫ pregnãs ex populo nõ ex eo nũquid ista ꝓfessio nocet veritati si verũ sit ex marito eũ na tũ esse respõdeť ꝙ nõ. [claudio apollinari] q̃rẽti vel iudici du bitanti. [que de filijs] .i. sup filiatione. [dantur] .i. requirunť vt probet se esse vel fuisse filiũ talis. [cõstituere] .q. d. nõ solũ ꝓbať filiatio p testes. [que vxoribus misse.] vł filijs. [si de fide eoꝝ ꝯste rit] .i. si constat ab illo lr̃as missas esse vt qꝛ sunt sigillata sigillo mariti in quibus cõtineť ꝙ rogat vxorẽ ꝙ curã habeat de filio suo vł i qb⁹ cõtineť ꝙ rogat filiũ tanq̃ filiũ vt curã habeat de fa ctis nam priuata scriptura ꝓbat si cõstat illa ab eo emissum. vt in aut. de hijs q ingre. ad ap. §. illud. [est.] Or circa istud primuꝫ dictũ no. ꝙ probať qs fili⁹ nõ solũ testib⁹: sꝫ ep̃lis de qbus ꝯstat missas esse a patre ⁊ ad istud accedit. C. e. l. nõ nudis ⁊. l. nõ ep̃lis sed opp. ⁊ videť impossibile quẽ probare filiũ alicui⁹ esse et ideo si substituo aliquẽ si ꝓbauerit se filiũ meũ esse videor eũ istituere sub impossibili ꝯditiõe. vt. ĩ. de ꝯdi. ⁊ demõ. l. luti⁹ ad ꝙ vos dice tis aut quis vult ꝓbare aliquam esse matrẽ suã ⁊ hoc ꝓbare nõ est ipossibile: qꝛ pôt probari p obstetrices. vt. ĩ. de vẽd. inspi. l. j. ⁊ p totũ aut qs vult probare quẽ patrẽ suũ esse ⁊ hoc probare dire cto vř impossibile vt in. l. cõtra luti⁹ titius sed probari pôt iuris ꝑsumptiõe. qꝛ ille ꝑsumiť fili⁹ quẽ nuptie demõstrant: sꝫ ⁊ si fili⁹ probauit ꝙ ticius tractabat vt filiũ ⁊ matrẽ ei⁹ vt vxorẽ tenebat ⁊ lr̃as ei vt filio mittebat satis ꝑsumiť filius vt h vel pôt dici. l. il la luti⁹ hꝫ aliũ intellectũ ⁊ talẽ si lutius instituit aliquẽ si proba ret se ex eo natuꝫ nõ instituit eũ sub potestatiua cõditiõe: vñ nõ valet institutio qꝛ pr̃ pôt ĩstituere filiũ sub ꝓtãtiua cõdi. sub ca suali vel mixta nõ nisi exheredetur in defectũ cõditiõis. vt. C. de ĩst. ⁊ subst. l. si pr̃ ⁊. ĩ. de here. isti. l. su⁹ ⁊ ꝫm h nihil õ. l. illa ad istã [mulier] incipit scd̃m dictũ hui⁹. l. [repudiata] .s. a marito [in actis] .i. corã iudice vel testib⁹. [ꝓfessa est] .s. añq̃ pareret dicen do se ꝓgnãtẽ de vulgo. [sit] actis factis a matre nõ preiudicanti bus. [mortua] in partu. [iussu ei⁹] .s. patris. [facta] al's ratifi cata ⁊ al's irrita facta: qꝛ ipso iure a lege irrita facta est ⁊ merito nam is filius est quẽ nuptie demõstrãt nisi cõtra ꝓbetur vt. š. de hijs q sunt sui vel alie. iur. l. filiũ. [suppore] .i. si posset probari ꝙ posq̃ repudiata esset filius ꝯcept⁹ erat ⁊ postea natus est stabiť cõfessiõi ei⁹. secus si est cõcept⁹ anteq̃ esset repudiata ⁊ postea na tus: qꝛ tũc nõ stabitur eius ꝯfessioni qꝛ in dubio stamus ⁊ faue mus matrimonio vt. ĩ. de ri. nupt. l. quin etiã. §. j. vñ colligetis h ꝙ preualet veritas ei ꝙ simulate fit ⁊ ad istõ accedit. š. de of. pre. l. illicitas. §. vitas sed nũquid professio facta a matre preiudiciũ aliquod faciat filio nõ respõdet sed videť ꝙ faciat aliqd̃ ꝑiudiciũ nã ille q testimoniũ dicit nõ dꝫ esse inimicus illius contra quem fert testimoniũ. vt. ĩ. de test. l. fides testiũ. ⁊ litera ista vř innuere ꝙ interfuerit inimicitia p hoc ꝙ dicit in tex. nec ob. ꝓfessio a ma tre irrita facta.

☞ Dictio instrumentum qbus modis accipiať.

¶ De fide instrumentoꝝ ⁊ amissione eoꝝ Rubrica.

¶ Supiori titulo dictũ est de probatiõibus i gñe cui incumbat on⁹ probãdi vel nõ: vel qꝛ probatio aliqua fit p vocẽ mortuaꝫ pu ta per instrumenta ⁊ aliqua fit per vocẽ vinã: puta per testes ⁊ in casib⁹ validior est vox mortua q̃ viua ꝙ est in oibus casibus vbi reqrtur scriptura. vt. š. ti. proxi. l. cẽsus primo ponit de fide instr. ⁊ qꝛ plerũq instrumẽta perdunť ponit ⁊ amissiõe eoꝝ sub. q̃d iu ris sit videam⁹ ⁊ subijciam⁹ ⁊ de prima pte rub. s. õ fi. instr. agiť i toto isto ti. ⁊ de scd̃a pte rub. s. de amis. eoꝝ nõ agiť ꝓncipalr̃ in ti. isto: verũtñ certũ est ꝙ si instr̃m est ꝑditũ ⁊ vitas pôt testibus probari nõ nocet amissio instrꝫoꝝ. vt. C. e. l. j. ⁊ not. † ꝙ nomẽ instru mẽti sumiť trib⁹ modis i iure nr̃o. vno mõ sumiť large ⁊ impro prie: alio modo stricte ⁊ ꝓꝓe tertio modo largissime ⁊ abusiue large dicim⁹ instr̃m oẽ id p ꝙ cã istituiť siue sit publicum siue priuatũ: dũ tñ habeat alia iudicia: vt. ĩ. e. l. j. ⁊. ĩ. õ vb. sig. l. notio nẽ. §. instroꝝ scd̃o mõ diciť instr̃m stricte ⁊ ꝓꝓe ipsa scriptura publica vel priuata p quam instituũtur ꝯhentes ⁊ iudex ⁊ sic su miť in ti. isto. ⁊. C. eo. l. in exercẽdis tertio mõ dr̃ instr̃m largissi me omne id ꝙ instituit de quo queriť ⁊ sic sumiť. ĩ. de fun. instr. ⁊ instru le. l. si cui. ⁊. l. quesitum in prin.

Instrumetorũ nomine

Jn. l. ista iuriscõ. tractatur de fide istru. dicit ap pellatiõe istroꝝ cõtineri oia qb⁹ pôt cã istituiuñ cõtineť depositiões testiũ ⁊ ꝑsone testiũ [⁊ iõ tã testimonia] .i. depositiões testiũ solẽnit recepte [q̃persone] .i. ipsi testes istroꝝ loco habẽť. sꝫ op. ⁊ vř. qd̃ appella tiõe instroꝝ ꝯtineanť solũmõ scripture. vt. š. ti. pri. l. cẽsus. et in autẽ. de ali. et emp. §. et hoc qdẽ sup hijs. ⁊ ꝯctus emphiteoticus hꝫ probari in scriptura. vt. C. de iur. ẽphi. l. j. et. l. vl. rñ. l. ista intel ligiť iuxta illã regulã i exercẽdis litib⁹ ⁊c. vt. C. e. l. in exercẽdis. qꝛ scriptura fit ad memoriã. vt. ĩ. e. l. iiij. et. š. de pig. l. ꝯhitur. sꝫ istõ nõ hꝫ locũ i illis casibus i quibus scriptura est necessaria vt i casi bus. š. relatis. ⁊ tñ agiť scriptura fieri. vt. C. e. l. ꝯctus. vel dicatis instroꝝ appellatiõe ꝯtinẽtur scripture ⁊ ꝑsone testiũ vt hic: verũ tñ nõ aliqñ probabiter scripturis ⁊ testibus. ⁊ aliqñ scripturis non aũt testibus. Sꝫ denuo oppo. vos habetis hic ꝙ appellatiõe in strumẽtoꝝ testimonia ⁊ testes ꝯtinẽtur. sꝫ videť ꝯ. ⁊ videř ꝙ testi bus non testimonijs sit credendũ. vt. ĩ. ti. pri. l. iij. §. diuus. Rñ. testibus est credẽdũ nõ testimonijs: cũ testimonia solẽniter rece pta nõ sũt qꝛ nõ deposuerũt iurati. secus si solẽniter sunt recepta. qꝛ tunc testimonijs est credendũ vt hic. vel pôt intelligi testibus est credendũ non testimonijs: et si testis deposuit in vna cã apud arbitrũ si produciť apud iudicẽ. etiam mortuus est stať testimo nijs: sed si viuit credendũ est testibus. vt. C. de testi. l. vlti. vel illa littera dꝫ intelligi qñ testes erãt parati dicere non tamẽ dicta co rum erant recepta.

Quicũq.

Jn. l. ista tractať quib⁹ instr̃tis fides sit habẽda. et habẽda est fides istr̃tis autẽticis ⁊ originalibus nõ exẽplis. ⁊ ponetis ita casũ. fiscus apud ꝓcuratorẽ cesaris petebat a te. c. ad proban dũ ꝙ debebas. vtebať non autẽtico istrumẽto sꝫ exẽplo: nũquid exemplo crediť. certe non. imo ex quo non ostendiť origenale exẽ plum reuocať in dubiũ presumitur scriptura esse calũniosa. licet idẽ ius in iudicio obtinere non conuenit. hoc dicit ista lex. videa tis expositionẽ littere. [quicũq a fisco.] sub. etiam. q. d. nedum a priuato [non ꝯuenit.] ⁊ diciť calumniosa scriptura tribus mo dis ex ꝑsona producẽtis si solitus erat producere falsa instrumẽ ta et ex ꝑsona ꝯscribentis. s. solitus erat conscribere falsa instru mẽta. vt ar. ĩ. de accu. l. si cui. §. hisdem. ⁊ ideo qui producit suspe ctam scripturam nisi imponat fidem veri vt falsarius punitur. vt. C. de proba. l. iubemus. et. C. eodem. l. iudices. Jtem presu mitur calumniosa ex seipsa si rasa est in loco suspecto. ⁊ ad istud accedit. ĩ. de hijs que in te. de. en. l. j. et. C. de testamẽtis. l. scimus

¶ Or circa.l.istam not.tria noīa synonima ex vna pte tria nomina ex alia parte:ista tria ex vna parte vnum significant originale
1 autẽticũ ⁊ exẽplar † dicimus originale instrumẽtũ primũ instrumẽtũ solẽniter cõscriptũ qꝛ originẽ rei declarat dicimus autẽticũ qꝛ est factũ cũ solẽnitate dicit exẽplar qꝛ carte q̃ ide extrahunt sũt exẽplar:⁊ ista probant qꝛ stat publico istrumẽto quousqȝ in cõtrariuȝ nõ apparet.vt.C.de pba.l.cũ precibus.⁊.C.de edic.di.adri.tol.l.vl.sũt tria alia noīa ex alia pte ⁊ vnũ significãt iudex
a exẽplũ sumptuȝ ex exẽplari iudex dicit qꝛ iudicat i exẽplari ita
2 esset † ⁊ ista tria istrumẽta nõ probãt[a] nisi ostẽdatur originale vl' nisi probet per testes ita esse veruȝ vt cõtinetur in instrumẽto vt hic.⁊.C.de eden.l.procurator ⁊ autẽit.ibi signata. ¶ Or signori super.l.ista format talis.q.dixi q originale ⁊ autẽticũ exẽplar probãt nõ exẽplum vel sumptũ vl' iudex.Sed quero nũqd est istõ verũ siue exẽplum vel sumptũ sit scriptũ manu publica siue priuata in questione ista fuit opi.⁊c. dic vt dixi.C.de eden.l.procurator.in aut.ibi signatũ vbi formaui istam questionẽ videlicȝ dixit albricus antiquus doctor ⁊ audiui a dño bagarocto q habebat tot scolares quot regebat in palacio cõis.s.in scolis sancti Ambrosij que erãt tũc palaciũ cõis dicebat dñs albricus ⁊ in antiqs distin.ita dixit que bone sunt:licȝ in aliquib⁹ nõ bñ dixerit ⁊ fuerũt meliores q̃ dñi Jo.dixit albri.intelligo exẽplũ nõ pbare cuȝ est scriptũ manu priuata:vbi grã si habeo originale instrumẽtũ ⁊ ego priuata psona exẽplifico de originali sȝ si tabellio conscribit exẽplum de originali ⁊ adijcit sicut inueni in tali originali nullo adito vl' diminuto exẽplificaui stabit huic exẽplo.p ista sua snia allegat qꝛ publice scripture stat.C.de proba.l.cũ precib⁹.⁊.C.de edic.di.adri.tol.l.vlt.itẽ vident facere due leges de vbo ad vbuȝ si tenor instrumẽti ⁊c.j.de admi.tu.l.cyrographis in prin.itẽ lex vr velle q stetur instrumẽto publico.C.de testamẽtis.l.publici.itẽ q stet instrumento referenti tenorẽ alteri⁹ instrumẽti.in aut.vt fratrũ filij.§.illud.dño Jo.⁊ az.visuȝ est cõtrariũ ⁊ est dicẽdũ q exẽplo nõ stat siue manu puplica vl' priuata sit cõscriptũ qꝛ leges dicũt a pte vt hic.⁊.C.de edẽ.l.procurator ⁊ distinguũt ⁊ vbi lex ⁊c.s.de publ.l.de pcio iteȝ videtur posse probare rõe cui resisti nõ põt ponamus originale est suspectũ cũ visum est supscriptuȝ si ipm ostenderet in iure propter suspitionẽ q̃ inest ei forte abolitũ vel rasum vel aliqd supscriptũ sit nõ creditur ei ammodo inueniret ista fraus:oīs hõ vocaret tabellionẽ exẽpla istõ istrumẽtũ istud exẽplatũ esset de pulchra lrã nõ esset i aliquo suspectũ esset malus lud⁹ si crederet exẽplo ⁊ ideo dixerũt ⁊ bñ originale probare si caret suspitiõe exẽplũ scriptũ manu publica pbat in hoc q nihil plus vel minus videt in originali sed nõ ad probationeȝ sup negocio pncipali nisi ostendat originale.vñ dicam iudici credo q ita sit in originali: vt dicat ista carta cũ veniat originale si nõ est suspectũ ꝯdẽnabit ille nõ exẽplo sed vt originali si est suspectũ nec exẽplũ pbabit si originale nõ producit nũq̃ creditur exẽplo nisi ostẽdat originale nõ ob.l.allega.p snia dñi albri.stat publico instrumẽto.rñ. dupliciter.s.originali nõ exẽplo.itẽ statur i hoc vt credã nihil plus min⁹ ve i instrumẽto nõ ob.l.cyro.⁊.l.publica.§.illud.qꝛ nõ credo exẽplo scripto manu publica nisi auctoritate iudicis ad perhennẽ memoriã exemplatur qꝛ vbi tabellio exẽplat sua manu est exẽplatũ nõ publicatũ sed vbi auctoritate iudicis exẽplatur est exẽplatũ ⁊ publicatũ ad eternã rei memoriã auctoritate iudicis itẽ credẽ ei si sit exẽplatũ aduersario vocato ⁊ tũc facit scribi in alia materia ad eternã rei memoriaȝ vt istud p originali ⁊ exẽplo habetur .vñ vocabit iudex aduersariũ ⁊ dicet iste habet tale instrumentuȝ petit qꝛ nõ põt durare publicari ad eternam rei memoriã: si ille nõ obstat vel resistat sed iudex examinato negocio videt qõ nõ habet ius resistendi publicat ad eternã rei memoriam statur ei quia incipit esse originale ita loquũtur.ll.ille.⁊.C.quẽad.testa.ape.l.fina.⁊.autẽ.de defen.ci.§.nulla.⁊ ita dicimus in tutore ⁊ curatore ⁊ ita ponimus ibi casum in.l.illa cyro.⁊ in omnibus testamentis que celebrãt in scriptis ita est necesse fieri naȝ mortuo testatore vocantur testes vt recognoscãt sigilla sua:⁊ sic fit testamentũ ad eternã memoriaȝ publicari ¶ Sed quero sic:ponamus venit tabellio qui exẽplat originale et dicit exẽplaui nullo adito vel diminuto in quo nõ inueni aliquas cãcellatiões vl' subscriptiões probabit:dicũt quidã q sic qꝛ sublata est predicta suspitio vñ cessante cã phibitionis probibitio dȝ cessare.C.de nup.l.⁊.si cõtra sed non videtur verum quia nõ videtur officiũ notarij:sed iudicis tibi probãdũ esse.s.ti.j.l.quinq̃ginta.itẽ posset esse q nõ videt suspectũ notario iudici sic.

a Non probant Adde q exẽpluz pbat cõtra eum q illud dedit vel quãdo est manu eiusdẽ notarij cõfectum vel quando est solẽnit publicatũ bar.i.l.in frudẽ.§.neqȝ in stra.ff.de iure fis. ⁊ latius de materia vide bar.i repeti.l.admonendi.ff.de iureiur.

1 ☞ Socius eiusdẽ crinis nõ põt aliũ sociũ accusare.

1 **Repetita quidẽ die.** † In.l.ista ponitur cas⁹ talis obligaui tibi reȝ meam primo loco pro.x.istam eandẽ rẽ volebam obligare alij p alijs.x.dicebat ille quomõ vis obligare mihi cũ obligasti alij vñ nisi facias qõ sint potior in eadẽ i pignore nõ mutuarẽ tibi aliquid vñ ego excogitaui talem fraudeȝ dixi ego faciam tibi instrumẽtũ in quo faciam scribi primo obligaui tibi ⁊ ita facta fuit obligatio repetita die preteriti anni anteq̃ titius accipet: dixit ipse bñ placet mihi nũqd ipse ⁊ ego cõmittimus falsum:certe sic:[repetita quidẽ die] vbi gratia obligaui tibi tali die de mẽse septẽ.facio scribi q obligaui ei tali die de mẽse aug.cũ obligarem ea in mẽse octob.[non videri] cũ falsum sit immutatio veritatis.vt in aut.de fi.instru.in prin.[cum res.].i.predictus falsus contractus sic celebratus [magisqȝ] ponitur electiue.

1 ☞ Jus pignoris et hypothece solo cõsensu cõtrahuntur.
2 Scriptura nõ est de substãtia ꝯct⁹ nisi i q̃sib⁹ i qb⁹ reqr scriptura

1 **In re hypothece noīe.** † In.l.ista se.dr si res pignori obligat põt ꝯtrahi hypotheca qbuscũqȝ vbis sicut ⁊ alie obligatiões q̃ cõtrahunt ꝯsensu ⁊ iõ si res sibi obligat pignori sit facta scriptura vel nõ tenet obligatio si põt alio mõ pbari de obligatiõe qꝛ scriptura nõ est de substantia cõtractus qꝛ scripture fiũt vt p eas facilius q̃ agũtur pbari possunt sicut ⁊ nuptie valẽt si est facta scriptura vel nõ dũmõ cõstet de cõsensu nã si res est gesta sine scriptura statur veritati: qꝛ nõ est necesse scripturã fieri.[ꝯtrahuntur.] vñ not.q pignorꝫ obligatio põt ꝯtrahi solo cõsensu q̃tum ad hypo.act vt hic ⁊.s.de pig.act.l.j.[si habeat pbationẽ] .s.aliã puta cõfessionẽ aduersarij factam in iure vel si põt hoc probare p testes oī excep. maiores:[habita est].i.lȝ scriptura nõ fuerit de h facta sed tñ testes fuerũt adhibiti vt.C.de nup.l.neqȝ nisi in hijs casibus in quib⁹ necessaria sunt dotalia instrumẽta documẽta.C.de nup.l.si ipialis.[prebeat] p testes omni excep.remota maiores vel p cõfess. aduersarij factã in iure q cõfitet rẽ vẽditã tradidisse sȝ iõ se aduocare velle q scriptura nõ itercessit.[intercessit.] sub.dũ tñ ꝯstet p
2 testes vel per cõfes.aduersarij. ¶ Or signori not.†.hec scriptura nõ est de substãtia contractus sed fit per eũ vt facili⁹ probet ⁊ ad istud accedit.C.e.l.i excercẽdis.⁊.C.de rei vẽ.l.iudicia ⁊.s.õ.pig.l.cõtrahit sȝ h recipit instãtiã in oībus casibus in quib⁹ requiritur scriptura quos.not.C.de man. pri.l.vna ⁊.s.ti.j.l.cẽsus.

Si de tabulis testamẽti. In.l.ista dr si duo vl' plures vel habẽt cõia istrã ⁊ contẽtio ẽ iter eos apud quẽ debeant deponi iudex iterponere debet se ⁊ semper dȝ pponere seniorẽ iuniori ⁊ hoieȝ maioris dignitatis minori ⁊ masculũ femine ⁊ igenuũ liberte hoc dicit ista.l.videte expõnem lrẽ[si de tabulis testamẽti].i.de instrumẽtis.vt.j.quẽadmodũ te.ap.l.ij.[iuniori] vnde no.q seniores iunioribus preferunt.vt.s.si per.pe.l.cum quid est tamẽ ꝯ.ar.in tutelis ⁊ curis: vt est.C.qui ve.eta.impe.l.j.nec em̃ seniorem eligimus in abbatẽ vt in autẽ.de monachis.§.vl.[inferiori] Et sic no.q magis militi q̃ plebeio dȝ credi.vt.j.ti.proxi.l.iij.in prin.⁊ in aut.eo.ti.§.sancimus.[marem].i.masculũ.[feminis] ⁊ ad istã.l.accedit.s.fam̃.her.l.si que sunt cationes.

¶ De testibus. Rubrica.

¶ De probatione q̃ fit p vocẽ mortuã.s.ti.proxi.dictũ est : veruȝ qꝛ aliqua fit p vocem viuã dicit rub.de testib⁹. et põt expõi de testib⁹.i.de proba.q̃ fit p testes.vel põt exponi de testib⁹.i.q pñt esse testes vel nõ.videamus ⁊ subijciamus.

Testimoniorũ vsus fre.⁊c. Lex ista dicit tria:primo dicit quare pbatio testium fuerit introducta.Scdo quibus casibus recipiebantur testes ⁊ qui.Tertio quot numer⁹ testium requiratur. ad primum dicit.testimonium vsus frequẽs ac necessari⁹ est.Secundo dicit qui recipiunt testes i causis ciuilibus ⁊ criminalibus. ⁊ admittũtur ad testimoniũ q lege nõ prohibent.vel aliqua lege excusant.tertio dicit lȝ in quibusdã.ll.⁊ cõstõnibus amplissimis numerus testiũ requireret.tñ remittitur arbitrio iudicãtis vt inefrenata multitudo testiũ non admittat.sed taxet p iudicem.[necessarius est].i.vtil' tñ ⁊ sine testibus põt probari.vt.C.e.l.in exercendis.sic ⁊ alibi exponitur necessarius.i.vtilis.s.de procu.l.j.§.vsus.[nõ vacillat] qꝛ si vacillat est suspect⁹ licet admittat.vt.j.e.l.q falsa ⁊.j.ea.l.iij.⁊.j.ad.l.cor.de fal.l.eos q.[litib⁹] vñ no.q cã dicitur criminalis pecuniaria.tamẽ aliquando abutimur.vt.s.de fer.l.vl.vel potest dici q est alia differentia.vt. C.de transac.l.causas vel lites plene dixi.[testimonium] nam edictum de testibus est prohibitorium.vnde omnis qui non prohibetur admittitur.vt.j.eodem.l.ab eo.⁊.s.õ proba.l.ab ea parte.[excusantur] idest repelluntur.nam quidam repelluntur puta impuberes et infames vt infra eodem.l.iij.§.lege.[q̃q̃] incipit tertium dictum[quibusdam legibus] scilicet quas non habemus: sic ⁊ alibi fit mentio de edicto pretoris ⁊ hoc non habemus .supra. ex

quibus

quibus can.ma.l.ab hostibus.§.sz ꝙ simpliciter[ꝓtrahatur]vn
de not.hic regulariter vbi numerus testium ꝛc.vt.ĩ.eadez.l.vbi
numerus verumtñ debet ꝓuidere iudex,ne amplissimus numer⁹
testium recipiatur:quia multitudo ꝛc.vt in auт.de referenda-
rĳs ꝛ reducetur numerus ad arbitrium iudicantis.arg.ĩ.de iur.
delibe.l.j.in fine vel reducitur ad numerum quem dicit decre.ex
tra.eo.ti.c.cũ esset.

N testibus aũt. In.l.ista dicitur:qđ multa requirunt̃ i te
stibus vt eoꝝ attestationi stet̃.s.dignitas ꝙ sit digna
ꝑsona:fides. Itez requiruntur mores. Item requirit̃
grauitas si ergo testis nõ est integre dignitatis vel fidei vel non
hз integros mores vel nõ est alicui⁹ grauitatis repellitur a testi-
monio. Item si aduersus fidẽ sue attestationis vacillant nõ sunt
audiendi.h.d.ista.l.videte expositionẽ lr̃e.[in testibus aũt digni
tas]ꝙ sit digna persona[fides]ꝙ sit fidelis ꝙ semp ꝓsumitur
nisi cõtra probetur:vt.ĩ.de leg.ĳ.l.cũ quidaз ꝛ.l.cũ pater.§.rogo
[mores]qꝛ boni mores plus etiam quã diuitie operãtur.vt.ĩ.de
tu.ꝛ cur.da.ab his.l.scire.[grauitas]qꝛ grauiter loquatur[va-
cillant].i.cõdicũt[audiendi nõ sunt].i.fides nõ est eis adhibẽ-
da.vt.s̃.e.l.j.in prin.ꝛ.ĩ.e.l.qui falsa.

1 Testiũ examinatio qualr̃ fieri debeat.
2 Testib⁹ dicentib⁹ vnũ ꝛ eũdẽ ꝓmeditatũ sermonẽ an sit credẽdũ
3 Fama sola an probet.
4 Testiũ examinatio an possit demandari.
5 Infames regulariter repelluntur ab omni testimonio vbi fallit.
6 Periurus an repellatur a testimonio.
7 Carcerati prohibentur ferre testimoniũ et quare.
8 Locãs operas suas vt pugnet cũ bestĳs repellitur a testimonio.

Estium fides. In.l.ista dicit iuriscõ.
ꝙ testes diligẽter sunt
examinãdi ꝛ circa ꝑsonas testium multa sunt explo-
rãda ꝛ i primis ꝯditio cuiuscũqз.s.vtrũ sit decurio vel
plebeius sit honeste vite an inculpate sit notat⁹ qs ꝛ repћẽsibilis
sit locuplex vel egenus:vt deponat nõ gratia sui lucri. Itẽ requi-
rit̃ vtrũ sit inimicus ei⁹.cõtra quẽ testimoniũ fert vel amicus ei⁹
pro quo fert testimoniũ:sic ergo si eius testimoniũ caret suspitio
ne stat̃ dicto eius verũtñ qꝛ nõ põt sub regula cõprehendi qbus
testibus sit fides adhibẽda.ꝛ ideo circa hoc iserunt̃ q̃ttuoꝛ rescri-
pta est qbus colligit̃ quid iudices circa testes debẽt ꝯuare. Pri-
mũ rescriptũ ex quo cõtinet̃ ita qdã iudex q erat ita sapiẽs vt sũt
multi,in ciuitate ista qui veniũt ad iurispitos ꝛ dicũt dñe videa-
tis istas attestatiões testiũ ꝛ videatis si plene ꝓbatũ est ꝛ ita fe-
cit quidã iudex.h iuriscõ.ipse rñdet vos qui estis ꝑscrutatus di
cta eorũ ꝛ cognoscitis eos melius q̃ ego:potestis scire quanta fi
des sit testib⁹ adhibẽda meli⁹ q̃ ego. Unde dicit iuriscõ.ꝯsidera
vtrũ deponãt simplr̃ an maliciose dicãt eundẽ ꝛ ꝓmeditatũ ꝯmo
nez. Item an ad ea q̃ eos iterrogaueris dicant verisilr̃a ex tempe.
Circa hoc etiã extat aliud rescriptuз quo cõtinetur ꝙ non potest
diffiniri quibus testibus sit credendũ ꝓpter hoĩm infidelitatez:
sз iudex dз ꝯsiderare numerũ testiũ ꝛ auctoritatẽ ꝛ dignitatẽ ꝛ fa
mam rei cõsentientẽ ꝛ nõ debet iudex animũ suũ ad vnã ꝓbatio
nẽ allicere:sз debet existimare ex hisque prolata sunt vtrũ sint ꝓ
lata vł nõ. Itẽ de his est introductũ aliud rescriptum quo ꝯtine
tur testibus nõ testimonĳs esse credendum ecce alexãder accusa-
bat apiũ de plurib⁹ criminibus quid fecit alexander nõ ꝓduce-
bat testes sed dicta testiũ:nunquid eis stabitur certe nõ quia de-
bent testes duci corã iudice:ꝛ quia alexander non ꝓbauit presu-
mit̃ calũniat⁹ vnde tanq̃ calũniatus est relegat⁹ adĳcit̃ ꝛ aliud
rescriptũ quo cõtinet̃ ꝙ maioꝛ est auctoritas testium presentiuз
q̃ absentium:vnde si testes pñtantur iudici: ꝛ ipe non vult eos
recipe producẽs nõ debet dicere eis dicatis corã vicinis q̃ dictu-
turi eratis corã iudice:imo dз eos retinere ꝛ debet eis prestare im
pẽsas hoc dicit pri.huius.l.vsqз ad.§.lege iulia.videte expositio
nem lr̃e.[testiũ fides diligenter examinanda est]sub.a iudice vel
ad eo cui cõmissum fuerit:vt in autẽ.vt defunc.seu defunc.fu.§.
1 illud. Et not.† ꝙ veniunt in ista examinatione multa. Primo
ꝙ testes producantur pñte altera parte vt.C.eo.l.si qñ. Scdo ꝙ ꝓ
ductus iuratus deponat vt.C.eo.l.sola ꝛ.l.iurisiurandi.fallit in
episcopo qui propter sui dignitatẽ nõ habet necesse iuratus de-
ponere vt.C.de epi.ꝛ cle.aut.sed iudex sed cõsueuit q̃ri:nunqd te
stib⁹ possit remitti sacramentũ volũtate ꝑtiũ. Rñdeo vt dixi.C.
e.l.iurisiurandi. Itẽ testes iurati debent deponere ita esse vel nõ
esse quia debent dicere veritatẽ vt.C.e.l.testium in casu tamen di
cunt de credulitate sicut est cũ tres matrone mittuntur ad ventrẽ
inspiciendum.vt.ĩ.de ven.inspi.l.j.§.ex hoc Item testes debent
deponere veritatẽ pro vtraqз parte vt.C.de epis.ꝛ.cle.autẽ.sed iu
dex cũ dicat indefinite ꝙ debet dicere veritatẽ ꝛ indefinita equi-
pollet vniuersali.vt.C.que res pig.obli.pos.l.vl.[erunt]sub.hec
que sequuntur .[cõdictio cuiusqз].s.testis[vtrũ quis decurio
i.cõsiliarius sue ciuitatis.[an plebeius sit]vnde no.hic.ꝙ plus
creditur militi q̃ plebeio:vt.s̃.tit.pror.l.vlt.habuistis [an hone
ste sit ꝛ inculpate vite]sub.sit ꝛ sic ꝛ alr̃s ispicit vnde ꝙsaliũ erro
gat:vt.s̃.de adop.l.nec ei.§.ꝛ ꝓcium.[an vero quis notatus ꝛ re
prehensibilis.].i.infamis qꝛ tunc dicto eius nõ stat̃.vt.s̃.ea.l.j.ꝛ
ĩ.ea.l.vlti.[an locuplex].i.diues.[vel egenus sit[.i.pauper lз tu
toꝛ non intelligatur suspectus eo ipo ꝙ pauper sit:vt.s̃.de suspe.
tu.l.suspectũ.[dat]nam si est inimicus siquidem ex mota lite cri
minis nõ recipitur.vt in aut.e.§.si vo ꝛ no.hic ꝙ nõ creditur ini
mico testi:qꝛ inimici de facili mentiunt̃ vt.ĩ.de quest.l.j.§.preter
ea.[est].sub.vt bonus testis nõ vt indiciuз inducat[ideoqз].q.
d.qꝛ predicta oĩa circa testes sunt attendenda ideo quattuoꝛ re-
scripta emanauerũt .ꝛ ecce primũ rescriptũ:ideo quia diu⁹ adri-
anus ꝛc.[eum].s.iudicẽ.[magis]q̃ alĳ testibus quia istud est
potius facti q̃ iuris:ꝛ facti ignoꝛãtia plerumqз prudentissimos
fallit:vt.ĩ.ti.ꝓri.l.ĳ. [tu].s.iudex[quanta fides habenda est te-
stibus]vnde not.ꝙ hic colligitur hic est cõsulendus iuriscon.su
per iure nõ super facto[ꝛ ex tp: verisimilia responderit]puta si
interrogatur testis an viderit talẽ possidere ꝛ rñdet vidi euз pos
sidere talẽ reз cõtinue.xxx. an.si postea interrogatur quot annos
habet ꝛ ipe rñdet.xxv.iste ex parte dicit verisimilia per cõtrariuз
2 vt.ĩ.e.l.ob carmẽ.† Or signori vos habetis i isto dicto ꝙ si testes
dicant vnũ eundũ premeditatũ ꝯmonem nõ creditur eis. Sed vi
detur ꝯtra ꝛ videt̃ ꝙ eis credendũ sit qꝛ testes debent se adinuicẽ
concordare:vt in aut.e.§.si vo. Ad quod vos potestis dicere qñ
testes simpliciter dicunt idem per alia verba credendum est eis:
vt in.l.cõtra sed qñ habẽt idẽ latinũ ꝛ eadẽ verba vident̃ instru-
cti ꝛ suspectũ est dictũ eorũ et sic intelligit̃ hic.verbi gratia dicit
vn⁹ testis vidi quãdo ticius tenebat ensez i manu ꝛ dicebat seyo
nisi ꝓmittas mihi.x.decapitabo te ꝛ alĳ testes hĳsdẽ verbis vtũ
tur per oĩa.nã tunc premeditatus est sermo ꝛ suspecti sunt vnde
dicũt ita falsi testes ꝛ quãdo deponũt sup negocio principali cõ-
cordant se.ita qꝛ primus dicit ita vidi ꝙ ticius percussit talẽ cuз
ense.qui erant presentes ego ꝛ tales:de quo erat indutus titius.
Respondet ipse nescio ꝛ idem dicunt alĳ ita faciunt aduocati q
volunt instruere testes nõ tãmẽ dico vobis vt vos ita instruatis
sed vt vos hoc sciatis qꝛ habentur suspecti ꝛ sic loquitur hic sed
boni testes dicunt idem diuersis tamẽ verbis quo ad effectũ.nã
vnus testis dicit ita: vidi cum titius tenebat censez in manu et
dicebat seio statim decapitabo te nisi promittas mihi.x.vel dicit
vidi titiũ tenẽtẽ ensem in manu ꝛ ꝙ ꝑcussit seiũ.alius testis dicit
vidi ꝛ audiui quãdo seius ꝑ metũ mortis promisit titio.x. vel di
cit vidi qđ titius ꝑcussit seyum cuз spata.tertius testis dicit qñ
seynus timẽs talẽ metũ qui potuit cadere in constantem virum
ꝓmisit titio.x.in his exẽplis dicũt idem quo ad effectũ non ꝑ ea
dẽ verba.vnde valet eoꝝ testimoniũ cũ sint in cõcoꝛdia.vt.ĩ eo.l.
ob carmẽ.§.si testes.et sic etiã intelligit̃.l.que dicit testes in con-
cordia esse debere.vt.ĩ.eo.l.qui falsa [eiusdem quoqз principis]
incipit scdm rescriptũ.[diffiniri põt]propter hoĩm ifidelitatem
sicut ꝛ mora nõ põt tradi sub diffinitiõe. vt.s̃.de vsur.l.mora[fi-
dem]cum enim paritas est in testibus statur maioꝛi numero:vt
ĩ.e.l.ob carmen.in fi. Item si est dignitas in testibus et paritas
est in numero statur dignioꝛib⁹.vt.s̃.ti.ꝓri.l.vl.et.s̃.eo.l.j.[opi
neris.]quia si tres deponunt pro vna parte ꝛ alĳ tres pro alia ꝑ-
te eis quibus adheret fama potius statur:qꝛ due rationes ꝛc. vt
in autẽ.de cõsang.et vte. Sed hic quero qualiter probatur fama
a illum qui asserit.ad ꝙ dixit. Jo.per vnum testẽ.quia licet alr̃s
faciat semiplenã probationẽ.vt.ĩ.de do.prele.l.theopompus . tñ
probat cum alĳs indicĳs.vt.C.de proba.l.instrumenta.vel dica-
tis ꝙ probatur fama si testes dicant.qꝛ pupblice dicitur in ciui-
tate.vt ar.ĩ.de fun.instru.ꝛ instrumento le.l.cum delanionis. §.
3 asinam.ꝛ.ĩ.de q̃sti.l.de minoꝛe.§.vlti. Sз denuo q̃ro† nunquid
a sola fama probat^a tñ regl̃r nõ.nisi alia indicia intercedant.vel di
catis ꝙ sola fama probat in his q̃ fiũt de remoto et antiquo. qđ
em̃ si vellẽ probare mar.vel hul.moꝛtuũ esse.nõ est sub sole qui vi-
derit aliquẽ coꝝ. ꝛ tñ ꝑ famam habet̃ memoꝛia coꝝ vnde necesse
habem⁹ probare per famã.vt.C.so.ma.l.iiĳ. Item si dico aliquẽ
decessisse trans mare in tam remoto loco non possum probare ꝑ
hoĩes qui interfuerunt sepulture.igit̃ satis est si vulgo dicitur.vt
ar.ĩ.de suppel.le.l.iĳ.in fi.ꝛ ar.s̃.de offi.pre.l.barbarius.ꝛ ar.ꝯm
vnũ intellectum.s̃.qñ ac.de pe.est an.l.vlt. Item diuus adrian⁹
ꝛc.]annectit tertiũ rescriptuз.[testibus].i.per testes[non testi-
monĳs]exponetis si reuocetur in dubium ita deposuisse de no-
uo debebit deponere.vt.C.e.l.vl.secus si solenniter deposuisset:qꝛ
tunc statur dicto suo:ꝛ sic soluit̃ vno modo ꝯ.s̃.e.l.j. ꝛ ibi pleni⁹
dixi.[sed testimonĳs].i.depõnibus testium non solenniter re-
ceptis.[solet]vnde no.ꝙ iudex debet probare testes : vt in autẽ.
vt defunc.seu defunc.fu.§.illud.tamen per consuetudinem tabel
4 liones nostri temporis examinant testes.† Item examinare te-
stes est iurisdictionis non iperĳ:vnde potest demandari vt.s̃.qui

a Sola fama ꝓbat. Et nũqd fama i antiq idem operet̃ qđ plena ꝓbatio vide do. Alex.i ꝯsi.ccxlvi. incip. videretur ispectis in.ĳ.vol. Et an plenã probationẽ faciat i his q̃.xl. annoꝝ tẽpus excedũt cõ si.cccliĳ.incip.vi so summario in ĳ.vol. Et qualiter dicatur ꝓbata testibus in cõsi.xix.incip.in cã appellationis in quarto volu. Et an fama publica sufficiẽter ꝓbata sit per quinqз testes vel per. vj.testes vel requiratur maioꝛ ꝑs populi vel vicinie vide Paul.d ca.cõsi. cxlj.circa.fin.versiculo item dubitatur in primo volu.

mã.est iur.l.j.§.vlt.tñ in arduis negocijs index dʒ examinare testes ꝛ ita fiebat antiquitꝰ in ciuitate ista ꝛ si hodie fieret nõ esset repᵱhensibile. [relegaretᷣ] vnde colligitᷣ hic ar. qui nõ ꝓbat calũniari videtᷣ ꝛ ad istud accedit.C.de erro.aduoca.l.j.ꝛ ibi plenius dixi:ꝛ hic repeto.Itẽ not.ꝙ ideo dicit ꝛ nisi impleret ꝙ intenderat relegaretᷣ qꝛ si crimẽ erat tale de quo petebat relegari si quẽtus esset vel accusatus erat.l.iulia de vi.priuata alexãder q nõ ꝓbauit dʒ relegari.vt.C.de accu.l.vl.[testimonioꝝ].i.depõnũ in absentia receptarũ.[delibera] tu quis vis ꝓducere testes[ipẽdia] nã si index impeditᷣ recipere testes qui iurauerũt possunt retineri nõ tñ vltra.xv.dies.ꝛ interi ille qui eos ꝓducit debet eos alere vt.C.e.l.si qñ.et.l.qm̃.Or signiori no.h ꝙ potius statur testibus ꝙ testimonijs:ꝙ potest itelligi duobus modis vno modo sic venio corã iudice ꝛ dico vos dedistis mihi dilationẽ ad ꝓbãdũ:ecce testes dixit iudex nõ possum intẽdere ad receptionẽ ipsoꝝ testiũ vnde retineas eos donec potero itẽdere ꝛ des eis impẽdia dixi ego bñ facio ſʒ amplius nolo eis dare qd facio voco eos ad me ꝛ dico testibus qd eratis dicturi dicũt ipsi hoc ꝛ hoc ita sitis testes vos vicini mei.postea venio cũ vicinis ad iudicẽ ꝛ dico ei qa alia die vos nõ potuistis testes quos volebã ꝓducere recipe ipsi dixerũt corã vicinis vñ vicini dicẽt vobis qd dixerũt dixit iudex nõ admitto hoc testimoniũ ſʒ veniãt ipi.Uel potest intelligi si testes iurati deponãt statᷣ dictis eorũ ſʒ si ꝓduco scripturã eoꝝ dicet aduersarius nõ deposuerũt iurati.vt.C.e.l.vlt.

Lege iulia de vi cauetur. In.§.isto enumerantur certe ꝑsone que repellunᷣ a testimonio ferẽdo sicut.l.iulia de vi cauetᷣ ꝛ sunt iste ꝑsone ecce libertꝰ aduersus patronũ ferre testimoniuʒ nõ debet.Itẽ repellũtᷣ a testimonio ipuberes qꝛ carẽt oĩ iudicio Itẽ repellũtᷣ a testimonio dãnati de publico iudicio si i ite.restituti nõ sunt:ſʒ ꝛ repellunᷣ a testimonio q tenẽtur in viculis vl'in custodia publica sed ꝛ repellunᷣ a testimonio q pecunias acceperũt vt pugnarẽt cũ bestijs ſʒ ꝛ repellitᷣ mulier q̃ facit q̃stũ corpis sui i ſʒ ꝛ repellũtᷣ a testimonio q pecuniã acceperũt ob testimoniũ ferẽdũ ꝛ ita a apet ꝙ quidã repellunᷣ ꝓpter reuerẽtiã ꝑsonarũ quidã ꝓpter lubricũ ꝑsone ꝛ cõsilij sui:quidã ꝓpter notam infamie.h.d.iste.§.videte expõnẽ lr̃e.[lege iulia de vi].s.publica vel priuata.vt.ꝭ.ad.l.iul.de vi.pũ.vel priua.l.vlt.ꝛ ad.l.iul.de vi pri.l.j.[in reum].i.accusatũ.[liberauit].i.manumissus fuerit naʒ libertus nõ potest testificari cõtra patronum vel libertos eiꝰ nec pro eis:vt.C.e.l.libertoꝝ ꝛ.l.pridẽ qꝛ libertos nostros ꝛc.vt.ꝭ.de vb.sig.l.lʒ.§.recte.[impuberes] masculi minores.xiiij.annoꝝ:femine.xij.vt insti.de nup.in pri.[quicq; iudicio publico cõdennatus erit.] qꝛ iste est infamis.vt.ꝭ.de his qui no.infa.l.j.ꝛ sic tã ꝙ infamis ꝓhibetur dicere testimonium[nõ erit] qꝛ si esset restitutus dãnatus nõ videtur.vt.C.de sen.paſ.ꝛ re.l.j.ꝛ.l.vlt.[vinculis.] priuatis q̃ probibita sunt vt.C.de pua.car.l.vna.[custodia ve publica erit] vt.ꝭ.de vb.signi.l.vinculoꝝ:[vt depugnaret] se i.ꝑsonam vel operã[fuerit] qꝛ et iste cõmittit in.l.iul.repe.vt.ꝭ.ad.l.iul.repe.l.j.[personarum] vt sunt liberti.[quidam propter lubricum consilij sui].i.propter defectum animi sui vt sunt impuberes.[vite sue] vt damnati de publico iudicio vel qui detinẽtur in vinculis vel qui locauit se vt pugnaret cuʒ bestijs quia isti sunt infames.vt.C.de his qui not.infa.l.j.[fidẽ] sub.immo sunt repellẽdi.Or signori circa istum.§.est insistenduʒ ꝛ statim opponitur ad.§.istũ sic in.§.isto dr̃ ꝙ infames repellunᷣ a testimonio
5 ferẽdo.† Sʒ videtur cõtra ꝛ videtur ꝙ infames a testimonio ferẽdo nõ repellanᷣ.naʒ.l.dicit ꝙ heretici sunt ifames vt.C.de sũ.tri.ꝛ.fi.ca.l.j.in.fi.ꝛ tñ ad testimoniũ admittũtᷣ:vt.C.de here.ꝛ ma.l.qm̃ ad quod.qdã dixerũt heretici sunt infames infamia facti nõ iuris ideo admittunᷣ ad testimonium ſʒ.§.iste loqtur de infamibus ifamia iuris.ſʒ hec opinio nõ est bona quia heretici sunt ifames infamia iuris:cũ nõ sint membrũ sac.sanc.ecc.in autẽ.de pri.do.viij.coll.in prin.ꝛ extra de here..c.dãnamus ꝛ.C.de here.ꝛ ma.in ꝯstõne q̃ incipit credẽtes.Uñ dicetis ita regularitᷣ infames repellunᷣ ab oĩ testimonio vt hic fallit in casibus in crimĩe lese maiestatꝭ vbi oĩum est exequata ꝯditio.C.ad.l.iul.ma.l.nullus Itẽ fallit i heriticis cũ ista modica diuisiõe hereticꝰ adiudicare testimoniũ nõ admittitᷣ cõtra xp̃ianũ ſʒ extra iudicia ne facultas ꝓbatiõis angustetᷣ admittũtur heretici miori heresi dãnati ſʒ si essent dãnati de maiore heresi nõ admittũtᷣ ad inuicẽ heretici bñ admittũtur qꝛ nil iudeus iudeo ꝛ mutua cria ꝛc.vt.ꝭ.de cõpẽ.l.si ãbo.Or signori circa materiã istã subijciã multas.q̃stiones ꝛ statiʒ ꝯõnẽ ĝnalẽ hʒ ne locũ iste.§.in litibus pecuniarijs ꝛ causis crialibus dixerũt quidã ꝓhibitionẽ huiꝰ.§.restringẽdaʒ ad causaʒ criminalẽ tm̃ ꝛ pro se inducũt.ꝙ hic dr̃.l.iul.de vi cauetur at ꝯstat.l.iul.de vi pu.iudiciũ esse.vt.ꝭ.de publi.iudi.l.j.ꝛ ꝙ in vno probibetᷣ in ceteris permittitᷣ vt.ꝭ.de fun.instru.ꝛ instru.le.l.quesitum.§.idẽ respõdit.Sʒ verius est vt dicamꝰ ꝙ iste.§.habeat locũ in ciuilibus et criminibus et precipue i criminalibus

vbi requiritur maius ꝑiculum ꝛ maius cõciliũ.vt.ꝭ.de vẽ.inspi.l.j.in prin.Itẽ ꝙ hoc sit verũ probatur hic qꝛ ꝓhibetᷣ libertꝰ ferre testimoniũ aduersus patronum ꝙ hʒ locum in ciuilibus ꝛ i criminalibus vt.C.e.l.libertoꝝ.Sʒ denuo q̃ro hic ipuberes probibenᷣ ferre testimoniũ q̃ est rõ ꝓhibitiõis in libertis redditᷣ rõ in fi.§.propter reuerẽtiã quã pa tronis debẽt.Rñ.potest assignari duplex rõ quare prohibenᷣ ipuberes:qꝛ testis debet deponere iurus vt.C.e.l.iurisiu.sed ipuberes iurare prohibẽtur vt.ꝭ.de iure iurã.l.qui iurasse in cãu tñ admittitᷣ eiꝰ iuramentũ vt in manumissione.vt.ꝭ.de lib.cau.l.vlt.ꝛ.ꝭ.de op.lib.l.iurisiurãdi alia rõ redditᷣ hic in fi.§.ꝓpter lubricũ ꝯcilij sui.i.qui careat intellectu ꝛ ad istud accedit insti.qui.nõ est ꝑ.fac.te.§.ꝑterea Sed denuo q̃ro qd si pupillus audiuit vel vidit in pupillari etate:nũquid factus pubes poterit ferre testimoniũ de his q̃ audiuit vel vidit in pupillari etate questio ista est sabatina:ꝛ videtᷣ qd impubes factus pubes ad testimoniũ admittatᷣ de eo ꝙ audiuit vel vidit in pupillari etate qꝛ ista nõ est probibitũ ergo ꝑmissum:vt.ꝭ.e.l.j.i scdo dicto.ꝛ.ꝭ.e.l.ex eo ꝙ probibet ecõtra ꝙ nõ qꝛ eorum etas qd videat ignorat:vt.ꝭ.ti.j.l.vlti.ꝛ.C.de fal.mo.l.j.in.fin.ꝛ ita dixit dñs py.in questionibus suis ar.huius.l.ꝛ.ꝭ.e.l.in testimonium in.fi.Sed dñs Jo.hic rescripsit cõtrariuʒ:ꝛ dixit ꝙ pubes factꝰ potest ferre testimoniũ de eo ꝙ vidit in pubertate ar.p realleg.ꝓ hoc.Item probat hoc tali argumẽto ecce huꝰ repellitᷣ a testimonio:vt.C.e.l.quoniaʒ tamẽ factus liber potest ferre testimoniuʒ de eoꝰ ꝙ audiuit vel vidit in huit.vt.ꝭ.de vbo.sig.l.nationem.§.instrumẽtoꝝ.Item qꝛ facultas probationũ nõ dʒ angustari.vt C.de here.ꝛ.ma.l.qm̃ ꝛ.C.de fe.cre.l.generaliter.in princi.nisi vellet ferre testimoniũ in casu in quo requiritᷣ ꝙ legitima ꝛ integra sit cõditio sicut est in testamentis nam pubes factus nõ posset testificari de testamento ꝙ vidisset fieri in pupillari etate vt insti.de testamẽtis.C.testes.Uel potest ita distingui vt consueui dicere si pupillus est infans vel proximus ifantie cum videt aliqd pubes factus nõ ferret testimoniũ de eo qd viderit qꝛ eius etas qd viderit ignorat vt in palle.l.ꝭ.ti.pri.l.vl.ꝛ.C.de fal.mo.l.j.in.fi.ꝛ.ꝭ.de rei vẽ.l.ꝙ infans sed si esset doli capax cum videtᷣ pubes factꝰ põt ferre testimoniũ de eo qd viderit nisi in illis casibꝰ in qbꝰ reqritᷣ q́s integre ꝯditiõis ꝛ sic intelligitᷣ.ꝭ.ad sill'.l.excipiunᷣ.Or vltra procedo vos habetis hic ꝙ ifamis repellitᷣ a testimonio i iu
6 dicio ꝛ ex̃ ꝛ in ciuilibꝰ ꝛ in crialibꝰ causis † qd dicemꝰ õ ꝑiuro nũ qd repellitᷣ a testimonio vr̃ ꝙ sic qꝛ infamis est.vt.C.de transacti.l.si quis maior.ꝛ.C.de diuoꝛ.ꝛ repu.autẽ.hodie quãtiscunq; et C.de pe.iudi.qui ma.in.aut.nouo iure.Cõ videtᷣ qꝛ edictũ de testibus est prohibitoriũ.vt.ꝭ.eo.l.j.in scdo dicto.et nulla lege iuenitᷣ ꝙ ꝑiurus repellatᷣ a testimonio.Or signori i qõe ista ita dicimus ꝑiurus qbus casibus nõ est ifamis ꝙ est reglr' iure nr̃o ꝙ ex eo appetᷣ ꝙ dãnatus de crimie stellionatus nõ est ifamis.et ꝑiurus dãnatᷣ eo crimine.vt.ꝭ.de crimĩe stel.l.j.et.ij.ꝙ eisdẽ casibus non repellitᷣ ſʒ minus ei creditᷣ.qꝛ q retro fuit malus ꝛc.vt.ꝭ.de accuſ.l.si cui.§.hijsdẽ.ꝛ.ꝭ.de sen.l.cassius ſʒ i casibus i qbus est ifamis puta si venit ꝯ sacramẽtũ ꝛ pactũ:vt i.l.si q́s.vel si iuenitᷣ deierasse cũ tulit testimoniũ de morte mariti absentis ꝛ vxoꝛ conuolauit ad scdas nuptias.vt i aut.hodie q̃tiscũq; annis.Itẽ si iuenitᷣ ꝯ sacr̃m corrupisse iudicẽ.vt.C.de pe.iud.qui ma.in autẽ.nouo iure.ꝛ hec qd no.ꝭ.de his qui no.ifa.l.lucius.Sʒ quid erit criminosus vel ꝑiurus egit pñiam de crimie vel de ꝑiurio.nũquid credetur eius testimonio.vr̃ ꝙ sic.qꝛ ex quo penituit vr̃ i ite.restitutꝰ:vel post tp̃s vr̃ ei remissa ifamia.vt.C.de nup.l.ipialis.§.j.i fi.ꝛ.i autẽ.vt ꝯstõ que dig.§.illud.et.C.de his q no.ifa.l.et si seuerioꝛ sñia dic ꝛc.Cõ videtᷣ ꝙ nõ:qꝛ q retro fuit mallus ꝛ hodie presumitᷣ mallꝰ.et si hodie desinit esse mallus nõ põt ferre testimonium.sicut nec mulier q̃ fecit q̃stũ sui corpis vt hoc dr̃.Itẽ qꝛ pena potest demi culpa pennis erit.vt.C.de ĝña.aboli.l.vl.Sʒ nos dicimus ꝙ ex quo criminosus vel ꝑiurus egit pñiam nõ est derogandum dicto suo.vnde ei creditᷣ.vt ar.palleg.l.C.de nup.l.impiaĺ.§.j.in
7 fi.† Sed denuo q̃ro hic dr̃ ꝙ illi qui detinenᷣ ivinculis vel in custodia publica ipsi ꝓhibenᷣ ferre testimoniũ:que est ratio.dicũt qdam qꝛ isti carcerẽ exire nõ debẽt nisi in diebus pascalibus.vt.C.de epiſ.au.l.iij.Sed certe videtᷣ ꝙ hec sit rõ:qꝛ forte ferunt testimonium ad petitionẽ illius qui promitteret eos liberare vnde sicut promissio facta in vinculis est inutilis.ꝭ.qd me.cau.l.vl.ita
8 iste de facili nõ fert bonũ testimoniũ.† Sed denuo quero quare ille qui locat opas suas vt pugnet cum bestijs repellitᷣ a testimonio.Rñ.duplici rõne.vna rõ repellitᷣ qꝛ eo ipso ꝙ facit hoc est infamis.vt.ꝭ.de postu.l.j.§.remouet.Item qꝛ non timeret malum ferre testimonium.Itẽ eadẽ rõ est in illa que facit palam questũ corporis sui.qꝛ est infamis ipso iure.vt.ꝭ.de his qui not.infa.l.j.Itẽ qꝛ mulier que vendit corpus suũ visimile est ꝙ ferret maluʒ testimoniũ.Item illi qui accipiunt pecuniam ob testimonium dicendum vel non dicendum corruptibiles sunt:vnde sunt repellendi.cuʒ.l.iulia repetundarum teneantur.vt.ꝭ.eo.l.ij.et.ꝭ.ad.l.

j.ad.l.iul'

iuꝶ.repe.l.j.⁊.ij.

Testes non temere. In.§.isto dicitur ꝙ testes de longe de loco ad locum non debent retrahi temere inuiti: multo fortius milites non debēt a signis vel mūeribus aduocari cā ferēdi testimonij:⁊ hoc diuꝰ adrianꝰ rescripsit:verūtñ si ꝯsuetudo ꝓuincie alr suadet bñ trahunꝶ testes de vno loco ad aliū:in talibꝰ iudex qui iudicat dꝫ sequi ꝯsuetudinē loci.h.d.[testes]nō milites vt puta pagani.[ꝑ lōgū iter]de loco ad locū.[iudicātis].i.iudicis[qui iudicat]Dꝛ signoꝛi.§.iste pōt intelligi dupłr:⁊ vno mō pōt intelligi in sui prin.de testimonio qđ non ferꝶ in figura iudicij:qꝛ ibi testes nō debēt ꝑ longū tps aduocari.⁊ no. exēplū sic.si testamentum factū est absens nō dꝫ aduocari a suis negocijs vt sit testis in testamēto:qꝛ istud testimonium nō ferꝶ in figura iudicij.vt.j.quēadmodū te.ap.l.si quis.als pōt intelligi iste.§. scđo mō in testimonio qđ ferꝶ in figura iudicij:⁊ dicetis fore drām iter qōnes ciuiles⁊ criminales:qꝛ si litigamus de qōne ciuili nō dꝫ testis absens aduocari de loco ad locū vt hic dꝛ:sed dꝫ mitti ad iudicē illiꝰ loci.vt examinet eū ⁊ eiꝰ depositionē sigillatā transmittat:sed in causis criminalibꝰ testes absentes aduocātur.vt in auꝶ.eo.ti.§.hec oīa q̄ est signata.C.de fide.instr.sup.l.iudices.⁊ ista oīa sūnt vera in testibꝰ absentibꝰ nō militibus:puta paganis:secus est in militibꝰ qꝛ illi etiā volētes nō debēt aduocari a signis vel muneribus.Item in pecuniarijs causis nō aduocanꝶ de loco ad locū:nisi cōsuetudo esset in regione.⁊ ita no.cōsuetudinē loci seruandam.accedit.s.cōia.p.l.vēditoꝛ.§.si cōstat.vñ no.ꝙ aut cōsuetudo est introducta ad litem oꝛdinandā:⁊ tūc seruatur cōsuetudo loci vbi agiꝶ vt hic:aut est introducta ad litē decidēdā.et tūc seruaꝶ ꝯsuetudo loci vbi ꝯctū ē.vt.s.de euic.l.si fundꝰ.⁊.s.de iu.l.j.

Lege iulia iudicioꝝ publicorū. In.l.ista enūeranꝶ ꝑsone que inuite nōn cogunꝶ ferre testimoniū sicut.l.iuꝶ.publicoꝝ iudicioꝝ caueꝶ.nā caueꝶ ꝑdicta.l.ne quis inuitꝰ cogaꝶ ferre testimoniū aduersus socerū suū ⁊ aduersus vitricū priuignū ve suū:vel aduersus sobrinū sobrinā sobrino ve natū q̄ sunt cōsobrini.Itē caueꝶ ꝑdicta.l.ne qs dicat testimoniū aduersus libertū suū liberoꝛū parentū ve suoꝝ.Item caueꝶ ꝑdicta.l.ne liberti aduersus patronos inuiti cogantur ferre testimoniū:⁊ in oībus legibus in quibꝰ cōtinetur ꝙ nō tenetur quis inuitꝰ aduersus socerū vel generū dicere testimoniū dicendū est appellatione generi spōsum filie contineri soceri appellatione patrē spōse cōtineri.h.d.ista.l.cum.l.seq.[caueꝶ]que sint publica iudicia.habetis.j.de pub.iudic.l.j.[ne inuito denūcietur]scilicet alicui.q.d.non cogatur ferre testimoniū aduersus tam coniunctas personas.[vitricū].i.natum.vt insti.de nup.§.affinitatis.[sobrinū]vt inst.de gradi.§.iiij.dicere]immo volentes nō admittunꝶ.vt.s.e.l.iij.⁊.l.iuꝶ.⁊.C.eo.l.libertoꝝ[ꝑsoni]repete cōtineri placet.Dꝛ signoꝛi hꝫ ne locū lex ista in causis ciuilibus ⁊ criminalibꝰ:dixerūt quidā ꝙ hꝫ locū in criminalibus tm̄ ar.eiꝰ qđ dicit hic.l.lege iulia publicoꝛū iudicioꝝ ⁊c.sed pōt dici ꝭm Azo.ꝙ hꝫ locū in ciuilibꝰ ⁊ in criminalibꝰ causis. Nam hoc ē introductū ne tā aduersꝰ ꝯiūctas ꝑsonas coganꝶ ferre testimoniū.vt.j.đ gra.l.iu.cognatiōis.l.pñ.⁊ ar.C.đ ad.tu.l.hūanitatꝭ.

Idonei. In.l.pñti dꝛ:si peto aliqđ a te petitionem meā debeo ꝓbare per ydoneos testes:⁊ ydonei testes nō sunt illi quibꝰ a me pōt impari vt sint testes rōne patrie vel dñice ptātis.h.d.ista lex.videatis expōnē lr̄e.[ydonei nō videnꝶ esse]sub.nec sunt testes producti ab actoꝛe ad fundandā suā intentionē:vel ꝓducti a reo ad iuuādā suā excep.quibus imperari potest a producente eos ꝓ se siue sit actoꝛ siue reus[vt testes fiant]scilicet in causa in qua producātur.Dꝛ signoꝛi incūctanter hec.l.est intelligēda ⁊ exēplificāda vt dixi in casu:constat ꝙ potest pater imperare filio ⁊ dñs seruo:⁊ ipsi tenētur eis obedire in non atrocioꝛibꝰ.vt.j.de acꝶ.⁊ ob.l.seruus.⁊.j.de reg.iur.l.nam ad ea. Item alia ratione apparet ꝙ nō sunt ydonei testes. nam pater pro filio vel ecōtra nō est ydoneus testis.vt.j.e.l.testis.⁊.C.e.l.parētes.Itē qꝛ seruꝰ ꝓ dño nec ꝯtra dñm dꝫ interrogari.vt.C.e.l.seruos.⁊.l.qm̄. Sꝫ quid dicemus si aliquis pōt imperare non rōne patrie potestatis vel dominice: sꝫ rōe iurisdictionis vel obediētie.ecce magistratꝰ potest imperare subditis ⁊ obtēperare tenētur in nō atrocioꝛibꝰ.vt.s.qđ me.cau.l.cōtinet.Itē dñs abbas pōt impare monachis suis.vt in auꝶ.de san.epis.ꝑ to.nūquid si magr̄atꝰ vel abbas ꝑcipit ei vt ipse ferat testimoniū in cā tertij erit iste ydoneus testis cui ita impatur.rñ.sic:qꝛ inuiti qñqꝫ testes ferunt testimoniū.vt.C.e.l.si qñ.⁊.j.de ta.exh.l.locū.§.hoc interdictū.Si aūt magr̄atꝰ vel prelatꝰ ei.ꝑcipit et vt ferat testimoniū in cā vniuersitatis vel in causa eccl̄ie.silr ꝑt hoc facere.vt ar.s.de re.di.l.intm̄.§.vniuersitatis et.s.de in ius voc.l.sed ⁊ si hac.l.§. qui manumittiꝶ.sed si vellet magr̄atꝰ vel ꝑlatꝰ imperare subdito vt ferat testimoniū in causa sua nō pōt:sicut nō pōt pater vel dñs.nā verbū ptātis in iure nostro sumiꝶ multis modis.nā dꝛ hr̄e ius impandi pr̄:⁊ dñs ⁊ magistratꝰ ⁊ ꝑlatꝰ seu abbas.vt.j.de.v̄.sig.l.v̄bum.sic ergo qđ dicit hic.l.ydonei testes nō videnꝶ eē qbꝰ impari ꝑt vt fiāt testes est intelligēdū rōe pr̄ie vł dñice ptātis nō rōe iurisditiōis vł obediētie

☞ Serui an possint ferre testimoium.

Serui rñso. In.l.ꝑsenti dꝛ: testes reglr debēt eē liberi nō serui:sed aliqñ serui hñ interroganꝶ:⁊ eoꝝ rñso est credendū cū alia ꝓbatio deficit ad eruēdā v̄itatē.[serui rñso]sub.cū interrogari pōt.[nō est]sub.si ei accedunt alia admīcula.⁊ in.l.ista caueatis vobis ꝙ serui reglr nō admittūꝶ ad testimoniū.vt C.e.l.qm̄ liberi.⁊ in auꝶ.e.ti.§.si v̄o seruis.† ⁊ iđ seruoꝝ testimoniū nō recipiꝶ ꝯtra extraneos qꝛ q̄ꝺtū ad ius ciuile ⁊c.vt.j.de reg.iur.l.qđ attinet.Itē nō admittiꝶ testimoniū seruoꝝ ꝯtra dñm vł ꝓ dño.vt.C.e.l.seruos.interroganꝶ tñ s̄ui in casibꝰ.vt.C.de q̄sti.l.j.sꝫ lꝫ nō habeāt interrogari:tñ interroganꝶ de facto suo. vt.C.de q̄sti.l.interrogari.⁊ dñr īterrogari de facto suo cū dñs vendit seruū ⁊ dixit eū fugitiuū non esse vel tacet:postea iste seruꝰ fugit si emptoꝛ vult agere ex edicto ediliū curruliū:qꝛ dicit seruū fugisse apud dñm q̄ vēdidit:hic interrogatur seruꝰ de facto suo cū aliꝶ ꝓbari nō ꝑt.vt.s.đ ꝓ.l.cū ꝓbatioꝛ erit īterogādꝰ ꝑcedētibꝰ iudicijs.vt.j.de q̄sti.l.ij.⁊ dicto eiꝰ stabiꝶ.vt.s.de edi.edic.l.q̄ro.in fi.reprobata opi.illoꝝ q̄ dicūt interrogari seruū etiā si indicia non ꝑcedāt.vt.C.de s̄.fu.l.quicūqꝫ.qꝛ illa.l.intelligiꝶ si indicia precedant.Itē colligetis hic ar.ꝙ in subsidiū interrogaꝶ hic aliquis qui als cōiter interrogādꝰ non est.vt.s.de ꝓba.l.cū ꝓbatio.⁊ qꝛ interdū recipiūꝶ heretici.vt.C.de hereꝶ.⁊ ma.l.qm̄.

☞ Testes nō solū volētes admittūꝶ imo inuiti regła cū fallē.

Inuiti. Uos hubuistis.s.e.l.iulia q̄ nō coguntur inuiti ferre testimoniū: hic tractaꝶ de quibusdā alij q̄ nō cogunꝶ inuiti ferre testimoniū:et sunt isti senes valitudinarij milites q̄ sunt in expeditione:vel q̄ cum magr̄atibꝰ absunt causa rei publice.Item hij quibꝰ in vrbē venire nō lꝫ.[nō cogunꝶ]sub.qđ est cōtra regulam gñalē.vt.C.e.si qñ.[senex]dꝛ senex pluribꝰ mōis.vno mō dꝛ senex ꝓprie etate vt ab oībꝰ mūeribꝰ ꝑsonalibꝰ excusenꝶ.vt.j.de iu.immu.l.semp.⁊ dꝛ senex q̄ ꝑuenit ad septuagesimū annū.vt arg.C.qui etate.l.vnica.⁊ j.de iu.immu.l.maioꝛes.aliqñ dꝛ senex moribus:puta ꝓfessoꝛ iuris ciuił.vt.C. de profes. ⁊ medi.l.vnica.li.x.[valitudinarij].i.valitudine impediti.[vel milites].s.q̄ sunt in expeditiōe.vt.s.e.l.iij.§.vlt.[cā absunt]sub.vel in ꝓximo absfuturi sunt.[venire nō licꝫ]sub.in vrbe vbi debēt ferre testimoniuꝫ īfamie cā:vt sunt milites q̄ sunt missi ignominie causa de militia.Itē vt sunt hodie bādicati qꝛ deportati sunt.vt.j.de excu.tut.l.sꝫ ⁊ milites.in fi.⁊.j.de leg.iij.l.hij qui.⁊.s.de his qui no.infa.l.ij.§.ignominie cā vel vt sunt illi qui sine dedecoꝛe appere nō pñt.vt.s.ex qui.cau.ma.l.in eadē.in fi.Dꝛ signoꝛi circa.l.istā subijcietis regulā ⁊ instantiā regule † nō solū testes volētes admittunꝶ immo inuiti.vt.C.e.l.si qñ.⁊.j.de ta.exh.l.locū.§.hoc interdictū:qꝛ ferre testimoniū est publicū officiū:⁊ aliqs inuitꝰ cogiꝶ ad publicū officiū.vt.j.de mu.⁊ ho.l.si quis munꝰ.fallit in casibꝰ quos habuistis.s.l lege iulia.Itē fallit in senibꝰ ⁊ valitudinarijs⁊ in militibus qui nō debēt a signis aduocari ⁊ in absentibus causa reipu.vt hic.⁊ ideo excusanꝶ senes qꝛ venerāda est senectꝰ.vt.j.de iur.imu.l.semp.iuxta illud.Id frustra q̄rimꝰ trāsacto tpis actu.item fallit in publicanis.vt.j.e.l.inuiti testimonium nō dicant.Dꝛ signoꝛi sup.l.ista q̄ro sic. senes ⁊ valitudinarij ⁊ alij de quibꝰ supꝛa dixi ꝙ inuiti nō cogūtur ferre testimoniū:nūquid si v̄itas aliter nō potest pꝛobari nisi ꝑ testes senes vel valitudinarios vel per alios qui nō cogūtur:in casu isto poterūt excusare se vel sunt cogēdi excusatiōe nō admissa.dixerūt quidā ꝙ etiā si veritas aliter indagari vel ꝓbari non pōt: nō tñ ꝑdicti cogunꝶ inuiti cum istis sit priuilegium cōcessum ⁊ priuilegia debēt latissime interpꝛetari.vt.s.de consti.pc.l.vlt.⁊.C.de bo.vac.l.si qñ.alij dixerunt ꝙ pꝛedicti nō possunt se excusare si v̄itas aliter ꝓbari nō potest ⁊ inuiti cogunꝶ:qꝛ i subsidiū multa fiunt q̄ als pꝛohibētur.nam spurij repellūtur ob oneribꝰ reipu.tñ admittuntur in subsidiuꝫ.vt.j.de mu.⁊ ho.l.vt gradatim.§.quoꝶ.nam ⁊ serui subijciuntur q̄stionibꝰ cum aliter v̄itas sciri nō potest:⁊ statur dicto eoꝛū cuꝫ pꝛecedētibꝰ indicijs.vt.s.l.pri.habuistis.item qꝛ heretici admittuntur ne facultas pꝛobationum angusteꝶ.vt.C.de here.⁊ ma.l.qm̄.Dꝛ signoꝛi in pꝛima opi.videꝶ esse:dñs Io.⁊ aꝫ.⁊ eam vidētur appꝛobare.⁊ rñdent ad leges superius allegatas ꝙ spurij in magr̄atꝰ admittunꝶ in defectū.hoc est fauoꝛe publice vtilitatis.et ideo restringiꝶ immunitas.Itē ꝙ seruꝰ admittaꝶ alijs deficiētibꝰ ꝓbationibꝰ:certe hoc fit ꝓpter suū odiū:quia odia sunt ⁊c.vt.j.de li.⁊ posthu.l.cum quidaꝫ.⁊ ita in hereticis. Dꝛ signoꝛi in q̄stione ista dñs meus dicebat contra opi.dñi Io.⁊ aꝫ.⁊ dicebat ꝙ ita sepe obtinuit in causis.vñ dicebat qđ dꝛ in.l.ista ꝙ aliqui

excusank.i.q inuiti non coguntur ferre testimoniũ: verum est si aliter vitas probari pōt: sed inopia probationũ debent cogi inuiti ne facultas pbationũ angustek qd nō debet esse. vt. s. dictuz est. Item quia boni iudicis est inquirere veritatē oibus modis quibus potest. vt. C. de eden. l. is apud quē. z. C. de iureiur. ca. l. j. non ob. q istud est fauore eorum introductũ: qz iste fauor nō debet prorogari nullo extrinsecus accidēte: sed aliquo sic: qz priuilegia habēt locũ in suis casibus. vt. j. de reg. iur. qd Z. Item esto q sit fauor in senib⁹ z valitudinarijs z in militib⁹: z in his qui absunt causa rei publice: tñ nō est fauor in his quib⁹ in vrbe venire nō licet: qz eis nō pter suũ odiũ nō licet venire. Sz opi. dñi mei videk mihi q sit verior. Uel potestis dicere si aliquis est senex vl' valitudinarius iudex mittet ad domũ suā vt ibi iurek z deponat quia ad personas egregias zc. vt. s. de iureiu. l. ad personas z. C. de iureiu. l. ij. §. obseruari. z sm hoc dicetis q senes z valitudinarij non excusantur a testimonio: sed excusantur ne cogantur venire ad iudicem: sed ad eos domi mittitur.

1 Testis ydone⁹ nō ē fili⁹ causa pr̄i z ecōtra z de rōne. nu. 2.

Estis. In. l. ista dr q fili⁹ in cā pr̄is nō est ydone⁹ testis z ecōtra: pater nō est ydoneus

1 testis in causa filij. Or signori no. † q parētes vsqz in finitũ nō pñt admitti p liberis vel ecōtra eos. vt. C. e. l. parētes: adeo q etiā si adam vel eua viueret nō eēt aliquis qui p eis vel Z eos posset ferre testimoniũ fallit in causa etatis. vt ar. s. de pba. l. etiā: vel lex illa intelligik vt ibi dixi. Itē fallit. j. de testa. l. q testō. §. pat. hinc est q de castrēsi z quasi zc. vt. s. de iudi. l.

2 lis nulla. † Sed dic mihi q̄ est rō quare fili⁹ nō est ydone⁹ testis patri: nec ecōtra: certe rō est illa qz interptatiōe iuris eedem sunt persone. C. de impu. z alijs sub. l. vlt. z insti. de inuti. stipu. §. ei q. et quis in re ppria non est ydoneus testis. vt. j. e. l. null⁹. z. C. eo. l. oibus. pterea illud qd est filij intelligik esse pr̄is. z econ. vt isti. de here. qualitate et differētia. §. sui. z. j. de li. z posthu. l. in suis.

D fidem. In. l. pñti dr: reglr recipiuntur testes rogati z nō rogati. nam ad fidem rei geste faciendā etiā testis nō rogat⁹ admittik h. d. [testis intelligik] sub. z iō poterit pduci in testē Or signori no. hic regulā z instantiā regule. hec est regula: si mutuo tibi. x. vel vēdo tibi rem meā p. x. qui fuerũt pñtes poterunt ferre testimoniũ siue fuerint rogati testes adesse siue fortuito trāsibāt: qz reglr nō est necesse q testis rogek z videat z audiat id de quo querik. vñ pōt pduci in testē: siue adhibit⁹ fuerit z rogatus siue fortuito veniat: z ita loquik. l. nostra. Sed ista regula recipit istantiā in quattuor casib⁹. vn⁹ est in testamētis. vt. C. de testa. l. hac cōsul. z idem dixerũt quidā in alijs vltimis volũtatib⁹: sz leges nō probāt hoc. s;. l. dicit Z. in codicill'. s. q nō requirantur rogati. vt. C. de codicillis. l. vlt. §. illud. alius casus est dum debitor soluit creditori si vult pbare solutionē debēt eē rogati. vt. C. e. l. testium. Et est terti⁹ casus si cōfiteak creditor sibi solutũ. vt in aut. e. ti. §. z lz. q̄ est. C. e. sup. l. testiũ. z incipit rogati'. Est z quart⁹ casus: puta in diuortijs. vt. j. de diuor. z repu. l. nullũ.

1 Uenditor non pōt esse cum res euincitur ab emptore.
Legatarius qñ possit esse testis in testamento.

2 Donator an possit esse testis in causa donatarij.

Ullus. In. l. ista dr q null⁹ est ydone⁹ testis in re sua. h. d. [in re sua] vt. C. e. l. oib⁹ et dr res sua cui⁹ dānũ z emolumentũ pertinet ad eũ. vt. j. qñ ap. sit. l. j. §. in propria. z ideo dicā ego ar. hui⁹

1 l. cũ res euincik ab emptore vēditor † nō pōt esse testis cũ teneak de euict. vt. C. de euic. l. nō dubitak. vñ libēter venditor testificarek ne Z eũ emptor de euic. regressum haberet. hinc ē q pōt appellari. vt. j. de ap. l. ab executore. in fi. z. l. a sñia. Sed ad. l. istā opponitur. vos habetis in. l. ista vt dixi in casu videk cōtra. qz legatari⁹ potest ferre testimoniũ. vt insti. de testamētis. §. legatarij. z. j. de testa. l. qui testamēto. Ad qd pōt dici ibi nō fert testimoniũ in re sua: sed in aliena. s. pro herede quia fuit pñs vbi fuit heres institutus vñ testificak si est testamentũ solēne: z sic pro herede vel cōtra heredē: si nō est solēne: quo casu si nō tenet institutio nec legatũ. vt insti. de testa. §. heredi. Itē hoc ē verum regulariter q nullus testis in re sua quasi cum testis est in re sua; puta si petitur legatũ vel fideicō. z heres negat debet iurare relictũ non esse al's

2 soluit. vt. C. de fideicō. l. qstionē. † Or sup. l. ista qsueuit sic queri: nunquid donator possit esse testis in causa donatarij. Rñ. vt dixi. C. e. l. oibus. videlicet dicendũ est si nō pmisit euic. vel non incipit donatio a pcedenti pactione poterit esse testis al's nō. C. de dona. l. qm̄ z ar. C. de iur. do. l. j. Sed signori poterit contingere talis absurditas: debes mihi. x. habeo vnum testem non vendo ack. meam titio cōtra te: quia non possem esse testis: sed dono ei obligando me. deinde titius conueniet te ad. x. habebit duos testes etum quem habebam z me donatorem: z ita lex circũuenitur Sed potest dici cōsulek hoc modo: si titius agit ex iure suo poteris allegare q ego domin⁹ iustior sum persona supra de procu. l. si actor z. C. de procu. l. fi. vnde ex quo iuraui de calum. videtur causa mea esse: quia principales persone iurant de calum. C. de iur. ca. aut. principales. fallit in diuortio. vt. j. de diuor. l. nullus.

1 Pluralis locutio requirit ad minus.

2 Testes quot requirantur in iudicijs et in causis.

Bi numerus. In. l. ista dicik: quot testes requiruntur in iudicijs z in causis: z certe vbi a lege non requiritur certus numerus testium ad probationē ibi duo vel tres sufficiunt quia pluralis locutio duorum vel trium numero contēta esse debet. [non adijcitur] idest non requiritur a lege. [contenta

1 est] ad minus. z ita no. † hic q pluralis locutio duo requirit ad minus. aliquando tamen pluralis locutio tria requirit. vnde si testator legat mihi optionē seruorum suorum ad minus tres seruos tenetur heres exhibere. vt. j. de op. le. l. j. Item no. hic q bene dicit littera vbi numerus non adijcitur. sub. a lege. Nam si a lege adijcitur certus numerus illi legi recurritur z non isti: z adijcitur

2 aliquando certus numerus testium a lege. † vt si quis vult probare mutuum esse Zctum vltra. l. libras debet hoc probare p tres testes. vt. C. si cer. pe. l. vlt. z in aut. ibi posita. Item aliquando requiruntur a lege quinqz testes sicut est in confes. que fit a creditore cōfitēte sibi esse solutum quod debebat recipere. vt. C. e. l. testiũ sicut est etiam in codicillis. vt. C. de codicillis. l. vlti. in fi. sicut est etiā in donatione mortis causa facta. vt. C. de mor. cau. do. l. vlt. Item aliquando requiruntur a lege septem testes. sicut est in testamento viuentis cōdito in ciuitate. vt. C. de testamētis. l. hac consultissima. aliquando octo sicut est in testamento ceci. vt. C. qui testa. fa. pos. l. hac consultissima. Item aliquando requiruntur a lege. xv. testes sicut est dum tractatur de aliquo promouendo inter agentes in rebus. vt. C. de prox. sa. scri. l. vnicuiqz. lib. xij.

Uesitum scio. In. l. ista queritur an dānatus de calumnia in publico iudicio in accusatione iudicij possit ferre testimonium: z videtur q sic: qz nec lege remia prohibetur. nec lege iulia de vi: vel repetundarum: vel lege iulia peculatus prohibek ferre testimonium dānatus de calũnia id est in publico iudicio. Sed tamen dicit iuriscō. licet istud omissum sit legibus: non tamen debet omitti religione iudicātis. vnde cum ad testimoniuz debent admitti homines integre fame z damnatus de calumnia in publico iudicio non est integre fame. vnde dicendum est q debent repelli a testimonio. hoc dicit ista. l. videte expositionem littere. [quesitum scio] al's quesitum est sed non est vis nisi quantũ ad allegandum. [prohibere possint] sub. z videtur q sic istis rationibus. [sed neqz. l. remia.] que ita vocabatur ab auctore: z habet locum si aliquis accipit pecuniam vt moueat alicui negociũ per calumniaz. vt supra de calum. l. j. §. j. z ibi dixi. z. j. ad turpill'. l. j. [non vetuerunt.] Or signori vt tollam breuibus verbis quādam opi. verbosam ita breuiter expono. [eos homines testimonium dicere non vetuerunt] scilicet expressim: quia in lege remia non continetur q iste repellatur. vnde ex quo non continetur expressim videtur ei concedi: quia que notabiliter dicũtur zc. vt. j. de iniur. l. item apud labeonem. §. hoc edicto. veruntamen licz expressim non prohibeatur tamen tacite prohibetur. quia damnatus de publico iudicio est infamis. vt. s. de his qui no. infa. l. j. et damnatus. l. remia est damnatus publico iudicio: igitur est infamis. vnde repellitur a testimonio. vt. s. e. l. iij. §. l. iulia de vi. sicut et infamis repellitur ab accusando. vt. j. de publi. iudi. l. nō tamē et. l. publico iudicio. [ppendere] sub. z illi testimonio stare si aliud ei non obstat. Or signori in. l. ista no. plura no. quod omittitur a lege religione iudicantis suppletur. z ad istud concor. s. ex qui. cau. ma. l. ab hostibus. §. sed quod simpliciter. regulariter. Z. vbi lex non distinguit nec nos zc. vt. s. de pub. l. de precio: cum suis similibus tamen ex causa potest a iudice suppleri: quia promptũ est leges legibus concordare. vt. C. de inoffi. do. l. vnica. sic et al's vbi homo non distinguit a lege distinguitur. s. de ar. l. licet. item no. q hō itegre fame dz admitti ad testioniũ: z hoc dz examinare iudex. z ad hoc facit. s. e. l. iij. §. lege iulia; z. j. e. l. ob carmē. i fi.

Eio quidem. In. l. ista querik an cōdēnat⁹ de adulterio possit adhiberi testis in testamento. z rñdek q nec iure ciuili nec iure ptorio dz admitti: iō qz testes debēt eē integre fame: z si adhibek dānat⁹ de adulterio nō est integre fame. vñ nō valet illō testimoniũ: nec ex illo testimonio posset adiri hr̄ditas vl' peti bonorũ possessio. h. d. ista. l. videatis expōnē lr̄e. [adhiberi possit] sub. nũero septē testiũ [z sane] ecce rñsio [existimo] qz est infamis vt. s. de his qui no. infa. l. j. [subsequitur] vt. s. de iureiuran. l. nā iusiurandum [adhiberi]. s. iure ciuili. [neqz bonorum possessio dari possit.

dari possit] s. iure ptorio: qr in testamētis requirunt. vij. testes liberi masculi & integre opinionis: vt institu. de testamentis. §. testes. & C. de testamētis. l. hac consultissima: igitur cum dannat⁹ de adulterio sit infamis non est integra psona. vñ non fert testimoniū vt hic. & s. eo. l. iij. §. lege iulia. & ad hanc. l. facit. j. de testamētis. heredes palam. in fi.

Repetundarum. In. l. ista dicitur: si aliqs ɔdennat lege iulia repetundarūnon pōt testis in testamētis extra iudicia nec i iudicijs: qa integra psona nō est. hoc dicit ista. l. videatis expositionē littere. [repetundaruz dannatus] quia accepit pecuniam ob testimonium ferendum vel non: nam ille est qui tenetur lege iulia repetundarum nomine pecuniarū turpiter acceptarum: vt. j. ad. l. iul. repe. l. j. ij. & iij. alij tamē dicunt q repetunda dicitur turpitudo accipiētis. Et not. q ista est antiqua grammatica donati: sed ſm nouā grammaticā prisciani deberemus dicere repetēdaruz. [nec ad testamētum] i. extra iudicia [nec ad testimoniū] s. in iudicijs. [adhiberi pōt] quia est infamis: quia est dannatus publico iudicio. vt. s. e. l. iij. §. lege. vnde ad testimonium non admittitur.

1 Hermafroditus vt possit esse testis In testamēto debet cōsiderari cui sexui magis Incalescat.

1 Hermafroditus. † In. §. isto q̄rit. nunqd hermafroditus possit esse testis in testamēto. & rñdet q dz ɔsiderari qs sexus pualet. & si mascul⁹ admittet. & si femineus sexus pualet repellit. h. d. [hermafroditus] i. ille q declinat ad vtrūqz sexū vt. s. de sta. ho. l. q̄rit. [an ad testamētū] i. in testamētis. [adhiberi possit] sub. q̄rit. qa in testamētis requirunt. vij. testes masculi. vt. C. q te. fa. pos. l. hac consultissima [qualitas sexus incalescētis] id est preualētis. [ostēdit] vnde si preualet sexus masculinus pōt esse testis. si sexus femininus non potest esse testis in testamentis.

1 Tabellioni & eius scripture an sit magis credēdum q testibus asserētibus contrarium.

Ui falsa. In. l. ista tractat de malis testib⁹ & ex criminibus iudicatur malus testis. ex vno si falsum testimonium dicit. ex alio si variat. ex tertio si prodit vtriqz parti testimonium sunt sicut sunt proditores: qr pditores volunt seruire oibus: sed nulli seruiūt. venit testis ad vnā partē de pertibus & dicit ei. des mihi in scriptis qd vis vt dicā. & postea vadit ad aliā partē & idē dicit. certe iste non est bonus testis magnum locum debet habere in re publica p ɔriū. vnde isti sunt puniēdi officio iudicis tanq falsarij a iudice corā quo pducunt. h. d. ista. l. videte expositionē littere [q falsa] & hoc est vnū. & dicit falsum qui dicit aliter q veritas se habeat. vt in aut. de fide instru. in pri. [vl' varia] hoc est scōm & dicit varia. qui in causa principali dixit vnū postea aliō. & iste tanq falsarius est puniēdus. vt. j. ad. l. cor. de fal. l. eos qui in princ. [a iudicibus] corā quibus producuntur. [competēter puniunt] s. tanq falsarij. vt. j. ad. l. cor. de fal. l. j. in fi. & puniuntur suo officio sine accusatore. naz lz quis sine accusatore puniri non deb; vt. j. de mu. & ho. l. rescripto. §. si quis. in casibus tamē punitur quis sine accusatore. vt. C. de proba. l. iubemus. & C. e. l. nullum. Or ignori sup hac. l. consueuit formari quedam questio de qua quotidie dubitatur. nec est aliquo modo expedita p glo. ecce. tabellio dat iudici depositiones testiū & leguntur & publicā

1 tur hoc modo † veniūt testes & asserunt se non ita deposuisse. vt qr dicūt se deposuisse reū fore debitorē in. x. tabellio ecōtra dicit: q sic deposuerūt cui stabit & videt q tabellioni & eius scripture. nam ipse est publica psona & eius scriptura publica. ergo ei standum est quousqz contrariū probetur. vt. C. de proba. l. cū pcibus. Itē istud dubium vtitur circa acta iudicij. vnde potius statur scripture q testibus. vt. C. de donat. l. in donationib⁹. Itē quia si dubia est scriptura tabellionis eius est eam declarare non testiuz. vt. C. ad. l. cor. de fal. l. si quis decurio. & in aut. de fide instrumentoruz. §. si vo omnes. Itē pro hoc. C. qui po. in pig. ha. l. scripturas. Itē alia ratione. nam testes asserunt negatiuaz que probari non pōt. vt. C. de proba. l. actor. Itē quia quilibet est singularis in dicto suo. vt. C. e. l. iurisiurandi. econtra videtur q poti⁹ testib⁹ q tabellioni vel eius scripture credendum sit. vt. C. de ar. l. ne in arbitris. §. sed si ipsi. quia non statur actis cause. nisi quatenus constat legitimis documētis. vt. j. de custo. et exhi. re. l. diuus. & extra de proba. c. quoniā ɔtra falsam. Itē p hoc est ar. C. de accusa. l. eaqz. & C. de cur. l. j. & in aut. de fide instru. §. istrumēta. Item pro hoc est ar. q soli tabellioni non creditur sine testibus. vt in aut. de here. & fal. §. sancimus. & §. si quis vero non implens. Itē tabellio habetur loco vnius testis. & soli testi non creditur. vt. j. de do. prele. l. theopompus. Sed in questiōe ista dicēdum est si in pteritum fuit bonus & fidelis tabellio q standū est dicto suo & sue scripture. vt argu. j. de re mi. l. non oēs. §. a barbaris. si autē tabellio fuit hactenus infidelis: testes autē fuerūt boni & fideles statur eis & non tabellioni. vt ar. j. de accusa. l. si cui. §. hijsdē. & j. quemad. te. ap. l. j. in fi. & j. de re. eorum qui subtu. l. magis. §. ne passim. in ver. illud queritur. Sed quid si sunt pares in bono vel in malo. Nam tabellio fidelissimus & testes optimi. vel est latro & testes perfidi. Rñdeo q hoc casu statur scripture tabellionis. gerit enim officium publicum & iuratus: nec est verisimile q quis sit immemor diuine salutis. vt. C. ad. l. iul. ma. l. vlt. ar. C. de dona. l. si quis pro redemptione in prin. nam ad eos vt olim ad argentarios &c. & est pro hoc. s. de edendo. l. si quis ex argē. §. j. & l. quidam. in fi. nec ob. in aut. de fide instru. ibi vbi dicit q potius statur viue voci q mortue: quia illud intelligitur cū ex vna parte est viua vox tantum: & mortua ex alia tantuz. Sed vbi proponitur de vna parte vox mortua tantum. ex alia viua tātum. hoc casu obtinet quod. s. dixi. & hec solu. est vera iure ciuili. sed iure cañ. videt expedita. nam ex quo scrinearius iuratus est fideliter suum officium exequi ei statur & eius scripture creditur vt extra de presum. aľs de proba. c. ad audientiam. od.

Pater & filius. In ista. l. dr q in eodē testamēto vel in eodē negocio possunt adhiberi testes pater & fili⁹. itē duo fratres qui sunt in eiusdē patris potestate qm nihil nocet si ex vna domo plures testes ad idē negociū adhibeātur. [negocio] s. tertie persone nō patris vel filij. vt. s. e. l. testis [adhiberi] & ad istud accedit. j. de testamētis. l. qui testamēto. §. testes.

1 Mulier pōt esse testis in codicillis. Et de rōne diuersitatis quare poti⁹ in codicillis q i testamētis

2 Nomine testamenti venit codicillus & quomodo intelligatur.

Ex eo qd phibet. In. l. ista q̄rit an mulier possit admitti ad testimoniū ferendū in iudicijs. Ad q rñ. iuriscō. ex quo mulier dānata de adulterio prohibet ferre testimoniū. seqt q nō dānata nō phibet ferre testimoniū in iudicijs [habere] quare dicit in iudicijs: qr lec⁹ est in testamētis: qr mulier nō admittit in testamētis. vt. C. de testa. l. hac consultissima. vnde colligitur hic q mulier dānata de adulterio prohibetur ferre testimoniū in testamētis & in iudicijs ergo nō dānata admittit in iudicio. Potest dici q hoc est p locum a cōtrarijs: quia argumētū a ɔrio sensu est fortissimū. vt. s. de offi. eius cui man. est iur. l. j. in princ. & quia qd i vno vetatur &c. vt. s. de iudic. l. cum ptor. & j. de fun. instruc. & istru. le. l. qsitū. §. idē rñdit. et quia non prohibetur: igitur admittitur. quia edictum de testi

1 bus est prohibitoriū. vt supra. eodem. l. j. † Sed nunquid in codicillis mulier admittitur ad testimonium. videtur quod non quia appellatione testamēti cōtinentur codicilli. cum testamentū dicatur &c. vt. j. de testa. l. j. & insti. de testamētis. in princ. Sed in qōne ista ɔtra. puto & dico q mulier pōt esse testis i codicillis qr nos inuenim⁹ prohibitū q mulier possit esse testis in testamēto sed in codicillis nō inuenim⁹ phibitū quia possit esse testis. vñ cum in vno phibetur in ceteris pmittitur. ar. hui⁹. l. Sz q̄ritur que est rō quare pōt esse testis in codicillis nō in testamēto. Rñ. qr maius est periculū in testamento. qr testm̄ nō pōt esse sine institutione heredis. vt insti. de le. §. ante. Sed codicillus sic. qr in eis non directo pōt dari vel adimi hereditas. vt. C. de codicillis. l. iij & l. si idē. vnde fit in maximis testamētū. & iō timet de mulierib⁹: sz codicilli nō sic. vñ sicut i ɔtib⁹ pōt mulier eē testis. ita & i codici.

2 † Nec ob. q appel'atione testamēti & codicill⁹ cōtinet. qr illud est verum quo ad quid vt sicut legatum in testamento relictum petitur directa ex testamento ita relictum in codicillis. tamē differunt vt. s. dixi.

Inuiti testimoniū. In. l. ista enūerāt qdā alie psone q̄ inuite testimoniū ferre nō cogūt vt sūt publicani. item vt sunt qui absunt nō detractādi testimonij cā. item vt sunt qui cōducunt prehēdam causa exercitus. pupilli etiā non coguntur ferre testimonium. [publicani] dicitur publicanus vt infra de pu. vec. & cōmis. l. j. [aberit.] vt. s. e. l. inuiti. & qui est ille Rñ. ille qui est qui abest bona fide cā rei publice & cā religionis et causa studiorum. vt ar. s. ex qui. cau. ma. l. j. in princ. vt. s. de procu. l. aut religionis causa. secus si absentaret se maliciose quia inuitus debet cogi cum testes inuiti cogantur. vt. C. e. l. si quando. & ad hoc coguntur inuiti capitis pignoribus & multa indicta. quia ferre testimonium est publicum officium. vt arg. infra de mu. & ho. l. si quis. [potest] vnde no. hic q pupilli nec in ciuili nec in criminali coguntur ferre testimonium. quia nec volentes admittuntur. vt. s. e. l. iij. §. lege iulia.

In testimonium. Lex ista loquitur in causa criminali. & in. l. ista dr. si accuso aliquē de publico iudicio ñ debeo pducere i testē eū q eiusdē criis ē. itē non

debeo producere in testē minorē. xxv. an. hoc dicit ista. l. videatis expositionem lre. [erat]. i. accusatus de alio publico iudicio: et sic exponit. ī. de acquir. he. l. qui patron⁹. §. rei. ⁊ ppterea detinetur in vinculis. vt. s. e. l. iij. §. lege. vel exponatis. [qui in iudicio publico reus erit] de eodē crimine. vt. C. eo. l. qm liberi. [minor. xx. an. erit] ⁊ dicunt quidam φ minor. xxv. an. in causa criminali non admittit ad plenā probationē sed vt faciat iudiciū. ⁊ ad hoc adducunt. l. que nō dicit verbum de hoc. ī. de lib. cau. l. vlti. Sed dicit cum serui impuberes manumittunt ⁊ iurāt pstare operas φ ipsi tenētur. vt. ī. de op. li. l. iurisiurādi. vnde tibi non loquitur de sacramēto pupilli ad pbandum: sed de sacramento qd fit ad obligandū. Sed ad hoc possunt allegari alie due leges q̄ dicunt ita: dicit dñs vel dña nocte occisus vel occisa gladio vel veneficio bonus iudex qd facit debet capere totam familiā ⁊ segregatim habere: ⁊ dicit quis cenauit hic heri in sero. dicūt ipsi tales quis fecit coquinam talis: quis posuit vinū talis: quali hora intrauerunt tali. ⁊ incipiet a maiorib⁹. xx. an. ⁊ postea ad puberes veniet vltimo ad impuberes si maiores. xx. an. et puberes dicant φ nesciant: tunc iudex bon⁹ debet dicere vos bene scietis quia faciā vos torqueri: sz impuberib⁹ nō dz ita facere: sz dz blādiri pueris. dicas fili quia es bon⁹ puer: vnde si plorat faciat eis leuari pannos circa librū posterioꝝ. ⁊ hoc modo debet ab eis inquirere veritatem. vt ar. ī. ad sill. l. j. §. impuberes. ⁊. l. excipiūtur. Sed dñs od. in qōne ista dicebat φ minor. xx. an. nō admittebatur in causa criminali ad testimonium ferēdum: nec ad probationē nec ad iudiciū: quia. l. ista loquit gñaliter. vnde gñalr debet intelligi. vt ar. ī. de le. pre. contrata. bo. po. l. j. §. generaliter.

¶ Testimonium ferre non solum priuate persone coguntur immo ⁊ publice coguntur a superioribus.

Ob carmen. In prin. hui⁹. l. dr: si aliquis facit turpe carmē d aliquo vl factū nō occultat ⁊ dānatur act. iniuriarū ob carmen famosum: iste talis efficit intestabilis ⁊ pdit testificandi factionē. [ob carmē]. s. malū. vel intelligatis [ob carmen famosum]. i. libellū famosum factū de alio: vel φ inuentū nō destruxit. [itestabilis fit]. i. nō pōt testari vel testificari. vt. C. de famo. li. l. vnica. ⁊. ī. de testa. l. is cui. §. vl. Dr signori vos debetis scire. ll. ppter tollēdas discordias inter holes ita φ vidit qz vn⁹ de alio faciebat turpe carmē nō noīando se sed eū quē volebat diffamare: carmē famosum de nocte ponebat in ostio suo: si qs facit famosum carmē vel factū ab alio inuenit ⁊ non lacerat tenet act. iniuriarū. ⁊ hoc casu dat cuilibet de pplo: ⁊ sic intelligit hic. ⁊. C. de famo. li. l. vna. ⁊. ī. de iniur. l. lex cor. §. si quis.

Illud quoqz. In. §. isto dr non solū priuate psone vocant ⁊ cogunt ad testimoniū ferēdum: immo si res exigat publice psone puta magistrat⁹. [nō tm priuati]. i. qui carēt officio ⁊ dignitate [dicā] nō apud se sz apd aliū supiorē: ⁊ hoc ne fungant duplici officio vno eodēq; tpe qd nō dz esse. vt. C. de asr. tollē. l. vlt. Alij vt pla. intelligūt: sz etiā magistrat⁹ si in pnti sunt testimoniū dicāt apud se. Et no. † φ non solū priuate psone cogunt ferre testimoniū. immo ⁊ publice ⁊ cogūtur a supiorib⁹. vt. s. de ar. l. ⁊ magistrat⁹.

Si ea rei cōditio. In. §. isto ponit taliscasus ponam⁹ φ ad indaginē criminis lese maiestatis recipit aliquis miles i testē iudex nō debz eū subijcere q̄stionib⁹: sed dz dicere iuretis dicere veritatē: si autē accipiat arenariū vel aliquē ribaldū infamem psonā: qa hoc casu admittunt infames: iudex dz dicere ligetis ei man⁹ ⁊ trabatis eū superi⁹ ⁊ ponatis eū in q̄stionib⁹ si dicat ribald⁹ non fecistis ita ei: debet dicere iudex lex cōcedit ei: qa honesta psona est: sz infamis nō admittit in casib⁹ in quib⁹ admittunt sine tormentis sed cū tormētis [. vt arenariū testē] vocam⁹ arenariū illū qui locat opas suas vt pugnet cum bestijs. vt. s. de postu. l. j. §. remouet. ⁊ ar. s. e. l. iij. §. lege. [cogimur] vt in crimine lese maiestatis vbi omnium est exequata cōdictio. vt. ī. ad. l. iul. ma. l. famosi [nō est] ⁊ ad istud accedit. s. e. l. serui. ⁊ in aut. eo. §. sancimus verūtñ honeste persone admittuntur sine questionibus.

Si testes. In isto. §. tractat de effectu testimonioꝝ: et dr si ex vna parte testes pducti sunt oēs honeste vite ⁊ sunt eiusdē bonitatis ⁊ depōnes eorū ꝯcordāt veritati ⁊ motus animi iudicis ꝯcordat cū testibus: certe iudex sequitur dicta eorum: si vero quidā testes eiusdē partis dicūt vnū: alij aliud licet in pari numero iudex debet credere eis qui dicūt verisimiliora ⁊ rei de qua q̄ritur magis aptiora: nō aūt dz credere maiori numero. nam iudex dz intueri sincerā fidē eorū ⁊ testimonia eorum quib⁹ lux veritatis magis existat. hoc dicit iste. §. videatis expōnem lre. [si testes eiusdem honestatis]. i. bonitatis. [et estimationis]. i. fame. [testimonia] i. omnia dicta testiū. [si vero] potest dici φ hoc est scōm dictū. [licet in pari numero] pōt legi φ si vna pars: vel potest legi φ sunt due partes [in pari numero]. i. tot sunt ex vna parte quot sunt ex alia parte [carent] et ad hoc accedit. s. e. l. iij. in prin. [semper] quia interdū inspicitur quādo paritas est idest ⁊ hincinde. vt. s. e. l. iij. §. j. [potius] sub. φ contrariū [assistit.] Dr signori circa. §. istū istō no. cum testes multi deponunt aut omnes concordant aut omnes discordant aut quidam concordant ⁊ quidam discordant: si omnes concordant si simpliciter loquuntur tamen dicendo eundem sermonē: sequenda sunt eorū testimonia. ⁊ sic loquitur prin. hui⁹. §. si aūt dicant eundem ⁊ premedidatū sermonē non statur eorum testimonio. vt. C. e. l. iureiur. in fi. Si aūt quidam concordant quidā discordant refert: aut testes pducti ab eadem parte discordant: et tunc nō statur maiori numero testium: sed dicto eorum qui videntur dicere veriora. vt in fi. huius l. licet vt secus in instrumentis. vt. C. de fide instru. l. scriptura. ⁊ licet al's in exercendis litib⁹ ⁊c. vt. C. de fide instru. l. in exercēdis: tamen hic non est sic. Et est ratio: quia qui producit diuersa instrumenta potuit sibi prouidere: vnde sibi imputet si contraria sunt: sed in testibus nō sic cū deponant in secreto vt. C. eo. l. nullū: vnde si nō potuit sibi prouidere non est quod sibi imputetur. si autem testes sunt diuersarum partium in dubio stabo maiori nūero vl' dignioribus vl' cui fama assentit. vt. s. e. l. iij. §. j. sed si apparet qui testes dicāt veriora starem illorum dcō vt hic in fi. ⁊ in aut. eo. §. si vero. Si autem est paritas in omnibus statur potius testibus rei φ actoris. vt ar. ī. de act. ⁊ ob. l. arrianus. Sed consueuit hic queri nunquid testis quando dicit id quod non videtur iudici debet simpliciter repelli: an de circūstātijs debet interrogari: ⁊ certe dicimus si ille qui examinat testem habet eum suspectū interrogat eum de circūstantijs. nam querit de tempore ⁊ de loco sicut probatur. ī. ad sill. l. prius. si autē non habet eum suspectum non credimus hoc a teste querendum: sed sufficit φ causam scientie reddat ⁊ statur dicto eius: quia testis nō debet esset verbosus. vt. C. de prec. imp. offe. l. vlt. ⁊. C. de accusa. l. vlt. ⁊ ar. ī. de op. no. nū. l. de pupillo. §. qui opus. Sed denuo consueuit queri hic quid dicemus i casu tali: testes debent dicere verum ex tempore. quid si volo probare me possedisse ⁊ produco tres testes: vnus dicit φ possedi p annū alius dicit φ possedi per duos annos: tertius dicit φ possedi p tres annos: nunquid testes probant an non: et sint singulares. quidam dicunt φ sunt singulares ⁊ non est credendum eis. vt. C. e. l. iurisiurandi. Alij dixerunt φ statur dicto illius qui dixit de vno anno: quia omnes alij videntur consentire de vno anno. vt ar. s. de ar. l. diem. §. si plures. Sed in questione ista potest distingui quia aut pduco testes quia volo probare me possidere sicut est i interdicto vti possidetis. vt insti. de interdic. §. retinēdc. hic si producerē. x. testes: ⁊ vn⁹ dicit φ possedi. x. annis: alter. ix. alter viij. ⁊ ita dicūt descendēdo: dico φ nō sunt singulares: sed si producerētur ad istū finem φ certo tēpore possedissem quilibet esset singularis ⁊ vox vnius est nullius. vt in prealle. l. C. e. l. iurisiurā. non ob. s. de ar. l. diem. §. si plures. quia aliud dicimus in testib⁹ aliud in arbitris. vt no. in prealleg. §. si plures.

Carēt magistrat⁹. Lex ista hz duplicē intellectū ego tñ pmittā ꝯmunē intellectū: postea subijciā aliū ⁊ vno mō intelligit sic: si volo a te petere. c. ⁊ nō possum: qz nōdū venit dies: habeo testes p quos possum pbare debitū quos verisimile est nō extare: nūquid possum eos pducere lit. nō ꝯt. Rñdet iurisc. φ lz regulariter recipiant testes lit. ꝯte. tñ aliqñ recipiuntur lite nō ꝯte. ⁊ iō si sunt senes vl' valitudinarij vel lōginquo abfuturi magrat⁹ debēt eos recipe lit. nō ꝯte. ⁊ debēt eos publicare ad eternā rei memoriā. hoc dicit ista lex: videatis expōnē lre. [testari]. i. testificari volētib⁹ aū lit. ꝯte. [salua fit]. i. nō peat si subest iusta cā ⁊ nō alit. Dr signori fm hāc lecturā no. regulā ⁊ instātiā regule. regula est φ lit. nō ꝯte. nō pducunt testes ex pte actoris nec ex pte rei ex quo itū est ad iudicē: qz hic est ordo iudicioꝝ vt pmo lis ꝯtestet: postea iuret de calūnia: postea recipiant testes vñ ille ordo dz seruari. vt. C. de sen. ⁊ interlo. om. iudi. l. platā. fallit interdum sz ad petitionem actoris: pone actor est petitur⁹ a te. c. q̄ petere nō pōt: qz nōdū venit dies solutiōi faciēde: vel sunt dies feriati si hz testes senes vel valitudinarios vel lōginquo abfuratos poterit postulare φ aū lit. ꝯte. recipiant ⁊ publicētur: et cū dies venerit offerat libell⁹ ⁊ lis ꝯtestet salua aduersario excē. ꝯtra psonas ⁊ dicta eoꝝ: vt in aut. e. tit. §. qm. ⁊. ī. ad car. l. iij. §. cause. ⁊. s. ad. l. aquil. l. i. l. aquil. sz si actor nō eēt impedit⁹ petere tūc testes debēt recipi lit. ꝯte. ⁊ hoc ex pte actoris: sz ex pte rei si reus hz testes p quos pōt pbare suā exceptionē recipiunt testes lit. nō cōt. añq; itū sit ad iudicē. verbi grā mutuasti mihi. x. ⁊ ego solui corā testib⁹: timeo ne moriant testes hñ possuz eos pducere vt publicent ad eternā rei memoriā: ⁊ hoc iō qz nō est in ptāte mea qñ ꝯueniat. vt. ī. de doli excep. l. pure. ⁊. C. de in integ. resti. l. petēde. ⁊ C. de dila. l. si qñ. Legit ⁊ scdo mō ista. l. ⁊ sicut ꝯtigit aliqñ φ paterfa. vult facere testamētum: filij nollēt φ testaret: qz ipsi timent φ maiorem

q maiorē partē bonorū suorū relinqueret p aīa sua: vel timent q non relinqueret vxori sue vltra dotem suā: vnde ipse vocat filios suos ⁊ dicit eis: volo testari. dicūt ipsi: bene poteritis facere alia vice. dicit ipse eatis p tabellione qr volo testari: dicunt ipsi nos ibimus ⁊ nō vadunt: vnde ipse aduertit q nō reuertunt: vnde vocat aliquē presbyterū ⁊ dicit ei: eatis ad magistratū ex parte mea ⁊ dicatis q volo facere testamentū: sed filij mei nolunt: vnde veniat psonaliter ad me ⁊ adducat tabellionem ⁊ vij. testes secum: nūquid debet hoc curare magistratus. rñ. q sic. hoc dicit ista. l. et ẜm hanc lecturā scdam cōcordat littera dū dicit testes ⁊ signatores. [salua sit] ⁊ hoc est equū. nā filij qui phibēt parentes testari sunt indigni: ita qd ob istam causam possunt liberi exheredari. vt in auth. vt cum de app. cog. §. causas. ⁊. j. si qs ali. testa. probi. l. j.

PRoduci testes. Hec lex legit trib⁹ vel quattuor modis ⁊ dicā circa lr̃am. ⁊ vno modo legit sic: si semel pduxisti malū testimoniū ꝯtra me amplius in testē produci nō potest ꝯtra me. h. d. ista. l. ⁊ ẜm istam lecturā exponetis ita lr̃am. [nō potest] sub. in alio negocio. [reū]. i. malū [testimoniū dixit] vnde q semel dixit malū tūc dicēdo in alio negocio p̄sumit q dicat malū qr qui retro fuit malus ⁊c. vt ar. j. de accu. l. si cui. §. ijsdē. Vel potest legi scdo modo sic: si pduxisti aliquē in testē contra me ⁊ ego eūdem testem volo pducere cōtra te in eadē causa nō debet mihi licere: qr presumptio est q corrupi eū: ⁊ ẜm istam lecturā legetis ita litterā. [in eum reū]. i. accusatū vel cōuentum. [testimonium dixit] ⁊ nūc ab eodē producit in eodē negocio. Vel potest legi tertio modo pduci testis nō potest q ante in eum reum. i. malū testimoniū dixit. s. postq attestatōes sunt publicate: qr testis semel pductus amplius pduci nō potest si didicit a sunt testificata: vt in auth. e. ti. §. qr vero. ⁊. §. illud. Vel potest legi quarto modo pduci testis nō potest sub. etiā si nō dedicita sunt testificata sup eodē capitulo: sed sup alio sic: vt. C. eo. l. vlt. ¶ Or signori quero hic qd si testis dixit aliqd qd est verbū obscurū vel ambiguū: nunqd ipse poterit cogi vt declaret dictū suū dicūt quidā qd nō: tū qr pducit vt hic: tum qr nō licet pducere postq didicit testificata. vt in auth. eo. §. qr vero. Vel pōt dici q potest declarare: ⁊ qr repeti ⁊c. j. de questi. l. repeti. ⁊ non vr̃ nouā attestationē deponere. vt. j. de test. l. heredes. §. sed ⁊ si notā. Sȝ denuo quero qd si testis dixit vnū: ⁊ postq deposuit recedit ⁊ reuertit ⁊ dicit totū oppositum ⁊ dicit q errauit cui dicto stabit vel priori vel posteriori: distinguim⁹ si hoc facit incontinenti ante q diuertat a loco illo stabo posteriori quasi seipsum vr̃ correxisse. j. de manu. test. l. stichus. si postq tractatum habuit cū alijs stabo primo dicto vt hic.

TEstes. In. l. ista dr̃: si accuso te ⁊ volo pducere testes domesticos ꝯ te nō possum [non placuit.] ad istā. l. concor. C. eo. l. etiā. Et dicunt domestici filij ⁊ serui ⁊ liberti ⁊ coloni. vt. j. de pe. l. respiciendum. §. finita. ⁊. C. de his qui ad ecc. confu. l. presen. §. sane. ⁊. C. de questi. l. pridem.

MAndatis cauetur. Vos habuistis de his qui phibentur. l. iulia iudicis officio ferre testimoniū. in. l. ista tractat de his qui phibent ferre testimoniū mandatis principū: ⁊ phibent aduocati q prestiterunt patrociniū in causa aliqua: vt in eadē causa ferāt testimoniū. Item mandatis principum phibetur ne executores negociorū ferant testimoniū in causa in qua fuerūt executores. h. di. ista. l. videte exponē lr̃e. [mandatis]. s. principū [ne patroni]. i. aduocati. [dicāt.] sȝ querit que est ratio quare p̄sides debent interdicere psonis patronis ne testimoniū dicant in eadē causa in qua p̄stiterunt patrociniū. Rñ. deo hec est ratio: qr si aliqs fuit aduocatus in aliqua causa p̄sumptio est q hȝ affectionē in causa p qua fuit aduocatus: ⁊ ideo nō dȝ in illa cā ferre testimoniū. vt. C. de asser. tol. l. vlt. ¶ Or signori hec. l. loquitur in eo qui prestitit patrociniū. sed qd in casu tali: aliqs vult habere in aduocatū suum aliquē ⁊ dicit ita aduocato. vos scitis veritatē talis negocij volo q deponatis testimoniū in causa illa: ⁊ postea volo q aduocetis pro me: potest istud esse. vr̃ qr ista. l. non phibeat maxime ne facultas pbationis angustet: vt ar. C. de here. ⁊ ma. l. qm̄. ⁊ ita dixit do. Az. ar. preallegat. l. C. d asser. tol. l. vlt. Alij dicūt qd nec in ea causa in qua qs prestitit patrociniū vel p̄stiturus est debet qs admitti ad testimoniū. Sed p deo quid erit: iam p̄stitit aliquis patrociniū p aliquo: aduersa pars vult pducere in testimoniū aduocatū: nunqd poterit ferre testimoniū ad petitionem aduerse partis. dixit do. Az. q sic: qr. l. ista hoc nō phibet: ⁊ qr hoc in ei⁹ fauore ē introductū: ⁊ qd fauore ⁊c. vt. C. de le. ⁊ cō. l. qd fauore. Vel potest dici q nec p sua parte nec p aliena admittit: cū testis debeat dicere veritatē p vtraq parte vt. C. de epis. ⁊ cle. auth. sed iudex. [obseruandū est] ne testimoniū dicāt. sȝ dic mihi q dicunt executores negociorū. Respōdeo, scdm quosdā dicunt executores negociorū nuncij cōes q faciūt litigatores corā iudice cōparere: vel vocant executores tutores ⁊ curatores qui agūt causam pupilli vel adulti: vel sindici qui agunt cām vniuersitatis ⁊ similes: q vt dñi iurāt de calūnia. vt. C. de iuramē. ca. l. ij. §. qd obseruari. Sed qd in pcuratore: dixit dñs me⁹ ꝯtra. puto ⁊ dico: q pcurator poterit esse testis in cā in qua pcurator fuit. ⁊ p hoc alleg. hic quasdā leges que expsse non dicūt hoc. nā dicit ipse p̄seneta est pcurator: ⁊ p̄seneta admittit vtroq volente ad testimoniū. vt in auth. eo. §. qm̄ vo. Itē adducit p se in auth. de fide instru. §. si vo. sȝ p hoc posset allegari. l. q̄ dicit. q procurator interrogat ⁊ dȝ interrogationib⁹ rñdere: vnde vr̃ q debeat admitti ad testimoniū q̄ pcurauit. vt. s̄. de pcur. l. nō solū. in prin. ⁊. j. de iur. fis. l. deferre. §. ij. Item pcurator nō iurat de calūnia. vt. C. de iuramē. calū. l. ij. §. sin autē. vnde videt admitti ad testimonium. alij dicunt qd idem est in pcur. qd est in executorib⁹ negociorū. s. vt pcurator non possit esse testis in causa quā pcurauit: qr eādem affectionē habet pcurator in negocio: vt tutor ⁊ curator ⁊ similes. ⁊ ad hoc facit ex. e. c. romana. ⁊ ex. ij. q. vj. c. statuendum. ⁊ qr pcurator est homo integre fame ⁊ integri status ⁊ frontis videt q debȝ esse testis. vt ar. s̄. eo. l. quesitum scio. in fi. ⁊. l. ob carmen. in fi. nec obstat dicunt ipsi qd dr̃ de p̄seneta: qr hic loquimur in executore negociorū: sed proseneta nō est executor negocij illius: sed est mediator. Itē nō ob. dicūt ipsi qd dr̃ in auth. de fide instru. §. si vero. qr de administratore ibi loquitur. non autem loquitur de executore negociorū de quo dr̃ hic. Itē non ob. dicunt ipsi. s̄. de procu. l. nō solū. in prin. ⁊. j. de iure fisci. l. deferre. §. ij. in fi. qr admittit tibi pcurator non vt testis: sed vt iudicium facit cōtra dñm vel pro domino.

¶ De iuris ⁊ facti ignorantia. Rubrica.

1 ☞ Ignorantia iuris quid sit.
2 Dictio ignorātia est cōis ad iuris: ⁊ facti ignorantiā.
3 Differentia an sit inter nescire/ ignorare/ errare/ ⁊ titubare.

¶ Rubrica ista est ad superiora ita cōtinuanda. dictum est. s̄. de leg. ⁊ sena. cō. ⁊ cōstitutionib⁹ principū: verū qr aliquādo aliqui ignorāt leges ⁊ senacō. ⁊ cōstitutiones principū: ⁊ sic ius. ideo ponitur de iuris. dictū est etiā de ꝯtractibus ⁊ quasi: qr in cōtractibus ⁊ quasi aliqñ contrahētes errāt annectit de facti ignorantia: sed qr in iudicijs aliquādo ignorat ius ⁊ factū subijcitur de iuris ⁊ facti ignorātia. ⁊ sub. videamus ⁊ subijciam⁹ quādo iuris ignorantia excuset. vt. j. eo. l. iuris. ⁊. l. iuris facti ignorantia aliquādo nocet. vt. j. eo. l. error. Item subijciemus quid sit ignorare ius vel
1 factū: de quo plura exempla ponunt. j. eo. l. j. ¶ Et no. † q ignorantia iuris est: cum quis ignorat iura, vel leges vel cōstitutiones imperiales: qr putet aliquis leges velle vnum ⁊ volunt totū contrarium. vt. C. eo. l. cōstitutiones. ⁊ hec iuris ignorātia regulariter non excusat: qr leges generales debēt ab oībus equaliter obseruari. vt. C. de leg. ⁊ cō. l. leges. Est ⁊ facti ignorātia cū quis putat eū viuere qui mortuus est ⁊ ecōtra. de ista facti ignorātia habetis
2 exempla. j. eo. l. j. ⁊ hec excusat. vt. j. eo. l. omni. ⁊. l. regula. † Item no. q hec dictio ignorātia est cōmunis ad iuris ⁊ facti ignorātiā: ⁊ hoc in larga significatione in ppria significatione ignorātia est
3 iuris: error est facti. nā error restringit ad factū. Itē not. † q sunt quattuor que differunt quo ad quid nescire ignorare errare titubare: sȝ q̄tum ad presentē tractatū nulla est differētia. ⁊ dr̃ quis nescire siue nescit illud qd scire debet: vnde nescit studiosus scholaris qd scire debet vt qd nature nō incumbit si nescit qd fit vltra mare. Itē si nescit studiosus scholaris id qd studet ignorantia est proprie insipientia: vtputa si aliquis nescit id quod scire debet: ⁊ est aliqñ iuris aliquādo facti: ⁊ ita q̄tum ad virtutem sunt diuersa ⁊ diuerse ponūtur dum dicit lex: per seruū queritur possessio dño nedum scienti: immo ignorāti. vt. C. p quas perso. no. acqui. l. si duo. error est ppie in facto. ⁊ dicit quis errare cū quis putat se scire vnum ⁊ illud nescit. vt. j. eo. l. regula. §. sed facti. ⁊ sunt diuersa ignorare ⁊ errare vt diuersa ponūtur dum dicit. l. per procuratorem queritur possessio mihi errāti: multo forti⁹ mihi ignoranti. vt. s̄. de acqui. pos. l. si me in vacuam. in prin. titubare ppie est cum hincinde duo diuersa vel cōtraria scire videor: nec alicui animū applico: vnde si cogito aliqua ⁊ habeo adminicula pro et contra: videor titubare. ⁊ sic sumitur dum dicit. l. si quis animo titubanti. vt. C. de condi. inde. l. pro dubietate. Item est differentia inter ista scdm vnam opinionē quia ignorans non querit hereditatem sed dubitans sic. vt. s̄. de acquirē. heredi. l. qui putat. §. qui bona. ⁊. §. vlt. Itē dubitare de singulis non est inutile: sed tamen q̄tum ad istum tractatū promiscue vtitur his verbis: nec est aliqua differentia ista q̄tum ad cōdictionē indebiti. vt. C. de condi. indebi. l. vlti.

Gnorantia vel facti. Lex ista est posita ad expositionē rubrice nostre: nam rubrica dicit de iuris ꝛ facti ignorantia. ꝛ hec. l. vult ponere exempla de ignorātia iuris ꝛ facti. ꝛ in. l. ista ponunt̄. x. vel. xi. exempla: ꝛ aliqua pertinent ad iuris ignorantiā: aliqua ad facti: ꝛ seruat iuriscō. hunc modū in hac. l. Primo ponit quattuor exempla: ꝛ primū pertinet ad facti ignorantiā. Secūdo ponit vnū exemplū qḋ partim ptinet ad facti ignorantiā: ꝛ partim ad iuris ignorantiā. Tertio ponit duo exempla pertinentia ad facti ignorantiam. Quarto ponit vnum exemplū qḋ pertinet ad iuris ignorantiā. Quinto ponit duo exēpla quoꝝ vnū pertinet ad iuris ignorantiā: aliud ad facti ignorātiam. ꝛ si hec intellexistis casus huius legis videbit̄ vobis facilis. vnde in. l. ista dr̄ si scio aliquē meū cognatum esse ꝛ ignoro eū decessisse ignoro factum: ꝛ adeo nō currit mihi tempus ad petendū bonorū possessionē: sed si scio meū cognatū decessisse: sed nescio me ei debere succedere ab intestato ignoro ius: aut si scio me heredem eius esse nescio tñ me posse petere ɓm ta. erro in iure: ꝛ ideo cedit mihi tp̄s qḋ dat̄ scriptis heredib⁹ ad petendā bonoꝝ possessionem: sȝ si scio fratrē meū decessisse: credo tñ matrē mihi pferri in successione ius ignoro. Si autē nescio meū cognatuȝ esse q est: aliquādo est error in iure aliquādo in facto: ecce si scio me natum ex liberis hoībus ꝛ scio ꝙ es frater matris mee nescio te cognatum meū ignoro ius. sed ꝛ si credo me esse expositum cū sim liber ignoro ius: sȝ ꝛ si scio bonoꝝ possessionē delatā esse alicui: nescio tamen tēpus. qḋ datur ad petendā bonoꝝ possessionē preterisse ignoro factum: sed ꝛ si puto bonoꝝ possessionē accepisse quā nō accepi: ignoro factū: sed ꝛ si scio nō petijsse: sed ignoro bonorum possessionē cōpetere ex successorio edicto: similiter ius ignoro: sȝ ꝛ si scio me heredem insolidū: nō tamē credo me posse adire ante apertas tabulas ius ignoro. sed ꝛ si nescio vbi sint tabule in qb⁹ sum scriptus heres ignoro factū. h. d. isti. l. videatis expositionē littere. [ignorātia vel facti vel iuris est.] nam modo ponit exempla: ꝛ statim ponit vnū exemplū de facti ignorātia. [non cedit ei tēpus] statutū ad petendā bonoꝝ possessionē qḋ tp̄s est. vt. ī. de suc. edi. l. j. §. largius. ꝛ hoc ideo qꝛ ignoro factū ꝛ facti ignorantia non nocet ad petendam bonoꝝ possessionem: vt. C. qui admit. ad bo. pos. l. quicūqꝫ. ꝛ no. ex eo qḋ dicit littera: nō si quis nesciat ꝛc. ꝙ inter ista quattuor est dr̄ia ꝛc. vt dixi in rubrica. [sed si sciat.] posuit vnū exemplum de facti ignorantia. statim ponit tria exempla de iuris ignorantia. [bonorū possessionē] .s. vnde cognati. [sibi deferri] ꝛ currit ei tēpus: qꝛ errat in iure. vt. ī. vnde cog. l. j. [aut.] ecce secūdū exemplū. [bonoꝝ possessio] .s. ɓm ta. [cedit ei tēpus] qḋ est spaciū anni in liberis ꝛ parentib⁹: in ceteris personis. c. dierū vtiliū. vt. C. qui admit. ad bo. pos. ɓm tab. l. ij. [qꝛ in iure errat.] vt. ī. de bo. pos. ɓm tab. l. j. vnde not. ꝙ iuris ignorantia nocet ei cui bonoꝝ possessio defertur si īfra tp̄s statutū nō petijt eā. vt. C. qui admit. ad bo. pos. l. iuris ignorantia. ꝛ hoc est verū ꝙ ignorātia iuris nocet ei cui defert̄ bonoꝝ possessio si potuit consulere peritiores: al's non. vt. ī. qui admit. ad bo. pos. l. bonoꝝ. ꝛ. ī. eo. l. regula. §. j. qḋ est illa ratione: qꝛ iuris ignorantia est improbabilis. vt. ī. l. pri. [idem est.] ecce tertiū exemplū [si frater consanguineus] .s. ꝛ vterinus. [potiorē esse.] al's priorē. nam mater vocatur ad successionē filij per tertulianū si filius nō hȝ consanguineum vel vterinū. vt instit̄. ad tertul'. §. ij. ꝛ. ī. ad tertull'. l. ij. vnde si frater credat ꝙ mater preferat̄ ei hodie errat in iure. vt. C. ad tertul. aut. si defuncto. ꝛ hucusqꝫ durat prima pars hui⁹. l. [sigs] sȝ viuus. [se cognatū] .s. defuncti. [nam.] ecce exemplū quādo errat in iure. [se nesciat.] qꝛ nō credit ꝙ frater natus ex eodē patre sit frater: vnde errat in iure. [at si quis] ponit exemplū de facti ignorātia. [expositus sit] .s. in loco publico: vel in ede sacra: ꝛ dr̄ aligs expositus qñ paup homo hȝ filiuȝ ex vxore ꝛ vxor nihil hȝ vñ alat: vñ vadit ꝛ exponit puenit iuxta portā sancti petri vel sancti dñici: venit bona mulier ꝛ portat eū ad domū ꝛ nutrit ꝛc. vt dr̄. C. de infan. ex. l. j. [itē si quis.] incipit tertia pars huius. l. ꝛ ponit duo exēpla de facti ignorātia [errat.] vnde nō currit ei tp̄s vt. ī. de suc. edi. l. j. in prin. [idē est.] ecce scḋm exēplū de facti ignorantia. [accepisse.] cū non accepit: nā similiter iste in facto errat. [sed ꝛ sciat.] incipit quarta pars que ponit exēplū de iuris ignorantia. [ignorat.] qꝛ credebat bonoꝝ posses. perpetuā. [errat.] ꝛ iuris ignorātia nō excusat. vt in palleg. l. C. qui admit. ad bo. poss. possunt. l. iur. [idē.] incipit quinta pars huius. l. ꝛ ponit duo exēpla: quoꝝ vnū pertinet ad iuris ignorantiā: aliud ad facti ignorātiā [tabulas] .s. qꝛ errat in iure: ꝛ iuris ignorātia nō excusat. vt. s. dixi. [qḋ si nesciat esse tabulas] .i. nō credit defunctum decessisse testatū [in facto errat] vñ nō currit ei tp̄s ad petēdā bonoꝝ poss. ¶ Or si ignori contra id qḋ in fi. huius. l. dr̄ olim añ tp̄a iustiniani ista erat: cum qs decedebat herede relicto: aut instituto herede ex asse aut ex parte: si ex asse iste heres poterat adire hereditatē āte aptas tabulas: si credebat nō posse adire hereditatē ante aptas tabulas errat in iure: si ex parte erat institut⁹ heres clausis tabulis nō poterat adire hereditatē nisi esset suus heres. vt. C. de iur. deli. l. si fratris. sȝ istud hodie recessit ab aula: qꝛ hodie clausis tabulis pōt adiri hereditas etiā si ex parte sit heres institutus: qꝛ cedit dies a morte testatoris. vt. C. de cadu. tol. l. vnica. §. cū igit̄. ꝛ §. in nouissimo. ꝛ quasi p totam. l. ꝛ. C. de his qui ante aptas ta. l. vnica. ¶ Or modo cōtra aliud qḋ dr̄ in quarta parte hui⁹ legis instabimus. vos habetis ꝙ in bonoꝝ posses. est locus successorio edicto de capite ī caput. vñ no. ꝙ in bonoꝝ pos. est locus successorio edicto de capite in caput dupl'r: ecce in successiōe ab intestato est primū caput agnatoꝝ: scḋm cognatoꝝ. vt. ī. si ta. tes. nul. ex. l. j. vnde ex. l. xij. tab. vocant̄ primo agnati: postea cognati nuda voluntate pretoris. vt insti. de suc. cog. per totū. ꝛ ita hic est loc⁹ successorio edicto de capite in caput: est locus successorio edicto de capite in caput in eadē persona. verbi grā: si decedit pater meus primo vocor ad successionē eius p vnde liberi: me excluso ab illo capite vocor p vnde agnati: qꝛ si filius excludit̄ p vnde liberi tp̄e vel repudiatiōe succedit p vñ agnati: qḋ est verum si nemo est in eodē gradu cū filio: qꝛ si habeo fratrē statim accrescet ei. vt ista. pbant̄. ī. de suc. edic. l. j. §. quib⁹. ꝛ. §. sȝ videndū. ꝛ. §. largius. si ergo si sum in scḋo capite agnatoꝝ ꝛ exclusis agnatis q sunt in pmo capite non credo vocari p vnde agnati: erro in iure: aliqñ est locus successorio edicto de gradu ī eodē capite: nam sunt multi gradus: pone aliquis hȝ filiū ꝛ nepotē ꝛ pnepotes: ꝛ ita oēs sunt in eodē gradu liberoꝝ in diuersis gradib⁹: qꝛ primus gradus est liberoꝝ: scḋs nepotū: terti⁹ pnepotū: ꝛ ita deinceps. vt. s. ḋ adop. l. iij. §. illud. certe filio excluso vocat̄ nepos: ꝛ ita deinceps. vt in aut. de here. ab intest. in prin. ꝛ p totū. ꝛ. ī. de iniusto ꝛ irri. fa. test. l. posthumoꝝ. ꝛ instit̄. de exhere. li. §. posthumoꝝ.

1 ¶ Ignorantia est multiplex.
2 Ignorātia iuris ciuilis vel pretorij nō excusat: regula cū fallen.
3 Ignorātia iuris in vsucapione nō pdest: regula cū fallen.

N omni. Vos habuistis in. l. supiori multa exēpla de iuris ꝛ facti ignorātia. in. l. vō ista no. dr̄iam inter iuris ꝛ facti ignorātiā: ꝛ est talis: regulariter in oī parte iuris. i. in ꝯtib⁹ ꝛ in quasi ꝛ in delictis vel quasi nō eodē loco habet̄ iuris ꝛ facti ignorātia. nā iuris ignorātia regulariter est improbabilis: facti pbabilis: ꝛ est ratio: qꝛ iura sunt certa: vnde possunt sciri ab oībus: sȝ facta sunt incerta ꝛ īfinita: ꝛ iō facti igno. excusat: qꝛ ignorātia facti plerūqꝫ prudētissimos fallit. h. d. videte expōnē lr̄e. [in omī parte iuris] pōt exponi in oī parte iuris. q. d. in oībus ꝯtib⁹ vel quasi in delictis vel quasi: vel pōt exponi in oī parte iuris. i. in qualibet parte iuris regl'r [habere debebit] sub. immo dr̄ia est inter iuris ꝛ facti igno. qꝛ iuris igno. regl'r nocet ꝛ nō excusat: facti vō igno. excusat ꝛ quare iuris igno. nō excusat: ista est rō: cum ius finitū ꝛc. [ꝛ debeat] sub. ꝛ iō possit ꝛ debeat sciri ab oīb⁹. vt. C. de leg. ꝛ cōsti. pn. l. leges. ꝛ. C. eo. l. cōstitutiōes. [plerūqꝫ etiā prudētissimos fallit] sub. ꝛ iō nec possit nec debeat sciri ab oīb⁹: ꝛ ideo facti igno. regl'r excusat cū facta sint incerta ꝛ infinita. ¶ Or si ignori vos habetis hic ꝙ est dr̄ia regl'r inter iuris ꝛ facti igno. qꝛ iuris igno. est improbabilis: qꝛ oīs homo dȝ scire leges. vt. C. de leg. ꝛ ꝯsti. l. leges. ꝛ iō nō excusat. vt. C. eo. l. cōstōnes. sed facti igno. excusat: qꝛ facta incerta ꝛ īfinita sunt: sȝ vbi sunt exēpla in terminis cōtētus ero paucis exēplis: ꝛ primū est tale: si debeo tibi natural'r. ꝛ. tñ. si soluo p iuris igno. non repeto: si p facti igno. repeto. vt. C. eo. l. cū qs. ꝛ. C. de ꝯdi. inde. l. fideicō. Itē pōt notari exēplū aliud: si heres omittit detrahere falcidiā de legatis p iuris igno. credēs nō posse detrahere falcidiā de iure si soluit legata solida nō repetit: sȝ si p facti igno. soluit nō repetit. vt. C. ad le. falci. l. error. ꝛ. ī. e. l. regula. §. vlt. Itē pōt notari exēplū alio modo: ꝛ sic: si scio meū cognatum fuisse: ꝛ sic scio factū nō tñ credo de iure ꝓximitatis noīe bonorū poss. mihi deferri: hic ignoro ius: ꝛ sic currit mihi pscriptio. c. dierum vtiliū. sȝ si te cognatū credo viuere cū mortu⁹ sis: ignoro factū pscriptio tp̄is nō currit mihi. vt. s. l. pri. Itē pone exēplū alio modo si emo a pupillo sine autoritate tutoris credēs eū sine autoritate tutoris vēdere posse erro in iure: vñ nō potero vsucapere: sȝ si emo a te nō dño quē puto dñm erro in facto: ꝛ potero vsucapere. vt. ī. p emp. l. iij. §. si a pupillo. qꝛ in vsucapiōe iuris igno. nō pdest: sȝ nocet facti vō pdest. vt. ī. e. l. iuris igno. ¶ Or si ignori ad l. istā op. in. l. ista dr̄: ꝙ in oī parte iuris nō eodē loco habet̄ iur. ꝛ facti ign. sȝ pbo ꝯ. ecce si rē meā apud te ꝯstitutā mea autoritate inuado siue facio: putās mihi licere: ꝛ ita erro ī iure siue facio: qꝛ puto meā: ꝛ ita erro in facto: punior ex ꝯstōne si qs in tantā. vt. C. vñ vi. l. si qs in tantā. ꝛ insti. vi bo. rapt. §. sed qꝛ. Itē si vulnero te vel occido: qꝛ credo mihi licere: ꝛ ita erro in iure: siue p facti igno. qꝛ credo pcutere illū ꝛ pcutio te non excusor. vt. s. ad legē aquil. l. scientiam

scientiā.§.si cū esset. Jtē si deleo albū ptoris iā positū sine dolo
malo siue p iuris: siue facti igno. nō teneor. vt.s. de iur. ⁊ fa. igno.
l. si qs id qđ.§.j.⁊.ij. Jtē sicut iuris igno. non nocet volēti euitare
dānū: ita nec facti. vt.j.e.l.iur.⁊.l.error.⁊.l.regula. Ad qđ vos di
cetis.l.ista ponit regulā: ⁊ nō instātiā regule: regula est iur. ig. nō
excusat: facti sic: sed aliqñ nec iuris nec facti igno. excusat. vt in.l.
cōtra.⁊.j. ad le. iul. đ adul.l.si adulteriū.⁊ ita ponunt hic singula
generū: nō genera singulor. sic̄ no. insti. de suc. tu. in prin. q̄r lȝ in
genere sit dr̄ia inter iur. ⁊ fac. igno. tñ in aliqb9 spēbus qđ statuit
in igno. iur. idē ⁊ in facti igno. vt.j. de re mili. l. q cū vno. in fi. ⁊.s.
ad le. falci. l. scientiā.§.q putāt. ⁊ ad sol. hui9 ꝫ. ⁊ vt plene liqueat
articul9 iste: vos circa materiā istā ita distinguetis. vt dixi. C. eo.
l. error facti. ⁊ no. istā dis. q̄r bona ē: ⁊ p eā scietis totū istū ti. vt. C.
eo. ti. ⁊ do. Az. scripsit eā in trib9 locis: ⁊ p̄mo in apparatu huius
lib. scripsit et eā sup rubr. in suo magno apparatu: ⁊ scripsit eā et
j.e.l. regula. ⁊ do. Jo. scripsit eā in summa hui9 ti. ego tñ plenī9 ⁊
1 clarius dicā q ipsi dicāt: ⁊ in multis magis ordinate. † Uñ dico
ita distinguendum: igno. alia facti: alia iuris igno. facti alia pba-
bilis: alia iprobabilis. Jtē iuris igno. alia naturalis: alia quasi:
alia iuris ciuilis vl' ptorīj: ⁊ sup his cōprehēdā qcqd iueniť lege
scriptū: vl' ab antiqs repiri pt. Est ergo facti igno. cū ignoro aliqd
factū a me vel ab alio: puta: q̄r puto me pmisisse qđ nō pmisi. vt
s.e.l.j. ⁊ sic ignoro factū a me: est facti alieni si ignoro mortuū qvi
uit: vel ecōtra: vel si puto dñm viuētē q nō est. vt.s.eo.l.j.⁊.j.eo.l.
regula.§.q facti. Est igno. iuris cū qs putat ius velle vnū ⁊ vult
oppositū: puta si putat aliqs q bono. pos. possit peti ppetuo: vel
si putat aliqs heredē nō posse defalcare de legatis si loc9 est falci
die. vt.s.eo.l.j.⁊.j.e.l. regula.§. si qs ius ignorās. Ignorātia facti
subdiuidiť: q̄r alia pbabilis: alia improbabilis: igno. facti pbabi
lis est: si ignoro factū alienū: puta si credo eū viuere q est vltra ma
re: ⁊ est mortu9 vel ecōtra. Jtē si credo aliquē locupletē ⁊ ē paup:
vel ecōtra: ⁊ qđ sit pbabilis igno. in facto alieno. pbať.j. p suo.l.
vlt.⁊.s. si qs inge. esse di.l.ij. in fi.⁊.C. ad le. fal.l. error. ⁊ hec igno-
rantia facti alieni ⁊ pbabilis regulariter excusat. vt.C.e.l. post di
uisionē.⁊.l. cū falsa.⁊.l. cū testm̄.⁊.s.e.l.ij.⁊ excusat nedū negocio
finito. vt.C.e.l. error facti plene dixi. sȝ finito negocio p sniam vel
p transactionē vel iureiurando nō excusat. vt.C.eo.l. cū falsa.⁊ in
palleg.l.s. si inge. esse di.l.ij. in fi.⁊ sic intelligiť.s. de cōfes.l. nō fa
teť.⁊.s. fami. her.l. cū putarē.⁊.s. man.l. fideiussor.§. in oibus. fal
lit tamē in duob9 casib9: in quib9 ignorātia facti nō excusat. Pri
mus est.C. de cōdi. inde.l. ea que. Scđs est.s. de vsucap.l. vbi lex.
Est ignorātia facti improbabilis: puta ignoro ppriū factū vel vi
res pprīj patrimonīj. vt.C. de rei vēd.l. qsqs.⁊.s. p suo.l. vlt. Jtē
est improbabilis facti ignorantia si qs ignorat qđ oēs scire debēt.
vt.j.eo.l. pr.⁊.l. regula.§. sȝ facti.⁊ hec ignorātia facti improbabi
lis regulariter nō excusat. vt in palleg.l. qsqs.⁊.j.e.l.ij.⁊.l. nec su
pina.⁊.l. regula.§. sȝ facti.⁊.s. de insti.l. sȝ ⁊ si pupillus.§. pscribe
re.⁊ sm hoc intelligunť.s. de act. emp.⁊ ven.l. teneť. in princ.⁊.s.
loca.⁊ cōduc.l. itē queriť.§. itē queritur.⁊.s. ad vell.l. q̄q̄.⁊.s. de
edi. edic.l.j.§. cā. in casu tñ hec improbabilis facti ignorātia excu
sat: puta si soluo tibi decē putās me tibi pmisisse cū non pmisi: ⁊
sic solui indebitū ciuil'r ⁊ natural'r vel natural'r tm̄: vñ repeto. vt
s. de cōdi. inde.l. sȝ ⁊ si me. in p̄n. et.l. elegāter. in p̄n.⁊.l. cū his.§.j.
¶ Or si ignori explicitus est prim9 articulus: subīciendū est de iu
ris ignorātia q̄ sic subdiuidiť: q̄r alia ē iuris naturalis: alia quasi
naturalis: alia iuris ciuilis ⁊ ptorīj. Est iuris ignorātia naturalis
ignorare qđ a natura debem9 scire si qs credit furtū ipune posse
cōmittere: ignorat qđ a natura debem9 scire q lex mosayca phi-
bet. s. furtū cōmitti: iuxta id nō furtū facias nō mechaberis: furtū
est qđ lege naturali phibeť. vt.s. de fur.l.j. in fi.⁊ instiť. de ob. q̄ ex
quasi delic. nas. in p̄nc. Jtē est iuris igno. naturalis si aliqs credit
nō esse crimē adulterare vxorē alienā: cū natura nihil seui crimi-
nis suspicať in talib9. vt.s. ad le. iul. de adul.l. si adulteriū cū ince
stu.§.j. Jtē est iuris igno. naturalis: si fili9 credat q liceat sibi vbe
rare patrē: q̄r a natura dȝ scire q religio ⁊c. vt.s. de iust.⁊ iur.l. ve
luti. Jtē si fili9 credit q possit patrē captū negligere vel nō redi-
mere cū ipse a natura teneať redimere. vt.C. de epis. aud. auť. libe
ri.⁊.C. de epi.⁊ cle. auť. si captiui.⁊ hec igno. iuris naturalis cū sit
improbabilis non excusat. vt.j. ad le. iul. de adul.l. si adulteriū.§.
nōnunq̄.⁊.§. idē pollioni.⁊.s. de cōdi. sine cā.l. auunculo.⁊.C. de
inces.⁊ inuti. nup.l. qđ ꝫ legē.⁊ instiť. vi bo. rap.§. sȝ q̄r ⁊ in auť. vt
cū de app. cog.§. causas. Jtem pōt no. aliud exēplū in igno. iuris
naturalis: ⁊ circa hoc exemplum aliqui grauiter errauerūt: pone
aliqs est q nō curat lucrari: sȝ curat tm̄ expēdere suū: hȝ agnatum
ditissimū ⁊ cogitat succedā agnato meo ab intesta. nō nocet mihi
si expēdā totū p̄rimoniū meū: vna die dū expēdit totū suū venit
ad aliquē: ⁊ dicit substātia talis agnati mei valet mille: nō pōt vi
uere vltra annū nisi miraculose vēdo tibi eā: si postea agnat9 de-
cessit succedet ne emptor huic agnato: certe non: q̄r ignorauit ius
naturale: vnde nō excusať imo puniť. vt.j. de dona.l. donari. in fi.
Si autē ignorauerit aliqs illud qđ a quasi natura dȝ scire q̄libet
discreta psona q dȝ reuerētiā pncipi romanor. vñ si credit dñs
monachus q nō debeat obedire abbati suo: ignorat ius quasi na
turale: cū apl's dicat: oīs aīa sit subdita pncipi tanq̄ pcellenti ⁊
ducib9 missis ab eo ⁊ cū opȝ principē esse ⁊c. vt colligiť in exposi
tiōe greci. vt.s. de le.⁊ cōsti.l.ij. vñ si aliqs in aduētu principis cre
dit nauē suā capacē esse excusatā ignorat ius quasi naturale. vñ
dȝ nauis publicari. vt.C. de sa. sanc. ecc.l. iubem9.⁊.l. neminē. Jtē
est exemplū de ignorātia iuris quasi naturalis: si putat libertus
q nō debeat reuerētiā patrono suo. s. q possit eū impune vocare
in ius sine venia: certe iste libertus ignorat ius quasi naturale: et
hoc nō excusat. vt.s. de cōdi. inde.l. si nō sortē.§. libert9.⁊.C. de in
ius vo.l.ij.⁊.C. de obse.li.l. manumissori. Jtē est exēplū de ignorā
tia iuris q̄si naturalis: si putat mulier maior.xxv. ann. q filio suo
impuberi nō habeat necesse petere tutorē mortuo patre impube
ris. vnde si nō petit nō excusať immo puniť. vt.C. si aduer. delic.l.
vlt.⁊.C. q pe. tu. vel cu.l. vlt. Jtē est exēplū de ignorātia quasi iu-
ris naturalis: si credit pr̄ q filiū suū nutrire nō debeat ⁊ denegat
sibi alimenta: certe non excusať: q̄r ignorat qđ a natura dȝ scire. vt
s. de li. agno.l. necare. Jtē est exēplū de ignorātia quasi iuris na-
turalis: si credit mulier italica q mortuo marito suo statim possit
nubere: certe nō excusať imo puniť: q̄r notať infamia. vt.s. de his
q no. infa.l.ij.⁊.C. de se. nup.l.j.⁊ sm apl'm statim nubit in dño. vt
ex̄ de scđis nup.c. cū sm apl'm. sȝ nos dicim9 q bene tȝ matrimo-
nium: sȝ puniť festinātia ppter turbationē sanguinis: ⁊ ppter si-
nistrā suspitionē vitandā: vt in corpe auť.⁊ ea q̄ parit in.xj. mēse.
in p̄n. Est ignorātia iuris ciuilis vel ptorīj cū qs ignorat.l.xij. tab.
velle qđ vult: vel ignorat ꝯstitutiōes velle qđ volūt: vel ignorat
edictum velle qđ vult. vt.s.eo.l.j.⁊ certe hic subīciam plures re-
2 gulas ⁊ plures instātias regule: † ⁊ hec est prima regula q iuris
a ciuilis vl' ptorīj ignorātia nō excusat[a]: q̄r iura sūt finita ⁊ certa. vt
s.eo.l.ij. Jtē q̄r leges ⁊ ꝯstōnes principū ab oib9 debēt sciri. vt.s.
de le.⁊ ꝯsti.l. leges.⁊.C.eo.l. ꝯstōnes. instantia regule est: q̄r certe
sunt psone qb9 ē pmissū ignorare iura: puta militib9 armate mi
litie. vt.C.e.l.j.⁊.C. loca.⁊ ꝯdu.l. milites. puta rusticis. vt.s. de iur.
om. iu.l. si qs id qđ.§.ij.s. de eden.l.j. in fi.⁊.C. q admit. ad bo. pos.
pñt.l. quicūq̄.⁊.C. de test.l. vlt. Jtē fallit in mulierib9 quibus ⁊ si
nō in oibus casib9: tñ in certis casib9 eis est pmissum ignorare iu
ra. vt.C.e.l. vlt.⁊.j.eo.l. regula.⁊.C. ad tur.l.j.⁊.l. mulier. Jtē fallit
in minorib9. vt.j.e.l. q̄uis.⁊.l. regula. in prin. Jtē fallit in quodā
casu: in quo iuris ignorātia excusat quēlibet: puta si soluit indebi
tum cōi iure vel naturaliter tm̄. vt.s. de ꝯdi. inde.l. q excepť. in fi.
3 Modo † subīcio ⁊ aliā regulā talē: iuris ignorātia in vsucapiōe
nō pdest. vt.j.e.l. iuris ignorātia.⁊.j. de vsucap.l. nunq̄. in prin. sȝ
fallit in duob9 casib9. nā bene scitis vos q partus ancille nō pti
net ad vsufructuariū: q̄r nō est in vsufru. vt.s. de vsufr.l. vetus. si
vsufructuarius credat partū esse in fructu errat in iure: vñ si ven
dit mihi ignorāti vsucapio. vt instiť. de vsu.§. itē si is. vel pōt di-
ci iuris ignorātia excusat: sed in vsucapione ignorāti ius: q̄r vsufru
ctuarius errabat in iure sed emēs ab eo errat in facto. vñ illa psi-
cit. vt.j. de vsuca.l. celsus. Jtē fallit in alio casu: ecce si dono vxori
mee rem alienā q̄r putabat valere donationē pcedit vsucapio p
donato. vt.C. de vsuc. p do.l. siue fuerit. vel pōt dici q ibi erat du
plex ignorātia: erat iuris ignorātia generis ⁊ spēi: ignorātia gene
ris erat iuris: ignorātia speciei erat facti. verbi gratia: q̄r vxor ita
credebat valere donationē ꝯstāte m̄rimonio acsi donaret cuilibȝ
extraneo. vnde errabat in genere sȝ errabat in spē: q̄r credebat rē
meā ipse vsucepit ispecto errore speciei. i. facti. Jtē subīcio ⁊ aliā
regulā: ignorātia iur. ī lucris captādis nō pdest: ī dānis vitādis
nō obest. vt.j.e.l. iuris ignorātia.⁊.l. error.⁊.l. regula.§. sȝ ⁊ iure.s.
de bo. pos.l. vt bonor.⁊.C.e.l. iuris ignorātia.⁊.l. error facti. in fi.
sȝ hec regula recipit instantiā: q̄r si mulier credebat ppetuo posse
petere bonor pos.⁊ nō petīt si nō potuit cōsulere peritiores non
nocet ei: sed si potuit ꝯsulere pitiores nocet ei. vt.s. de bo. pos.l. vt
bonor sȝ pōt dici q illud obtinet in bo. pos. acquirēda. sȝ al's nō.
vt.j.eo.l. regula.§. sȝ facti. ¶ Or dixi q iuris ignorātia non pdest
suū petentib9 nō nocet: sed vr̄ q nō noceat in lucro: q̄r bonefidei
possessor teneť inq̄tum locupletior est. vt.s. de pe. here.l. sed ⁊ si.
l. cōmis.§. qđ autē.⁊.§. ꝯsuluit. ad qđ r̄ndeo: verū est q bonefidei
possessor teneť inq̄tum locupletior fact9 est nō vltra. vnde iuris
ignorātia nō pdest in acquirēdo: q̄r bonefidei possessor teneť in-
q̄tum locupletior fact9 est: sȝ in cōsumptis pdest: q̄r nō teneť vl-
tra. vnde suū petētibus nō nocet iuris ignorātia: sȝ fallit in certis
casib9: in quib9 ignorātia iuris in dānis vitādis nō excusat: pri
mus casus est in pscriptiōe lōgi vel lōgissimi tpis vt.C. de lōg. tēp.
pscrip.l. vlt.⁊.C. de pscri. xxx. vel.xl. ann.l. vlt. al's.l. sicut. sed illud
est ne rerū dñia sint in incerto. vt.s. de vsuc.l.j. Jtē fallit in eo q rē
ecclesie accepit in emphiteosim q̄r si credebat q si nō solueret ca-

[a] ¶ Ignorātia nō excusat. Et qñ excuset quo ad penam adulterīj vide Bar. i.l. auūculo. ff. de ꝯdi. sine cau. ⁊ Bar. in.l. genero ff. đ his qui no. īfa. ⁊ qñ noceat ī dānis vitādis vide Bar.l.l.ij.C. đ his q̄ vi. me. ve cau. fi. ⁊ qñ ipediat aditionē hereditatis. bar. in.l. multū. ff. de condi. ⁊ demon.

nonē perpetuo: ꝙ nō caderet a iure suo. vt. C. de sa. san. eccl. auf. q rē huius. sed pōt dici ꝙ ibi nō oīno petebat suum: qꝛ rectū dn̄ium erat ecclesie: vel pōt dici ꝙ ibi est intelligēdū qn̄ errabat in iure: ⁊ pōt sibi imputari quare nō soluit canonē ꝑ bienniū. Itē fallit si quis soluit idebitū iure ciuili: sed debitū iure naturali: qꝛ nō repe tit. vt. C. eo. l. cū quis. in prin. sed illud est ideo qꝛ nō petit sibi suū debitū. Item fallit qꝛ si ꝑ errorē iuris occupaui rem meā ab alio detentā cado a iure meo. vt. C. vn̄ vi. l. si quis in tātam. sꝫ illud est intelligēdū si delictū nō potest ei imputari. Itē fallit in iudicijs. vt. ṡ. de cōfes. l. nō fatetur. qḋ est ſpāle ꝓpter autoritatē rerū iudi catarū. nec dico vt quidā dixerūt: qꝛ illud verum est cū tractaṫ de lucro nō de dāno vitādo qḋ nō est verum: qꝛ siue tractatur de lu cro captando siue de damno vitādo ⁊ in iudicio confitetur quis non reuocatur propter autoritatem rerum iudicatarum vt dixi: ⁊ vt aliquis sit litium finis.

Plurimum. In. l. ista dicit iurisconsultus: dr̄iam esse vtrū qs ignoret fa ctū alienū: ⁊ tūc est ꝓbabilis ignorātia an factū suū: ⁊ tunc est improbabilis ignorātia: ⁊ est ꝓprie ignorantia crassa ⁊ supina: qui crasse ⁊ supine ignoraṫ iudicaṫ securus ⁊ de perditus: qꝛ nimia securitas indicat oīa vitia: vnde nimia securi tas reprobaṫ [nō depditi]. i. nō supini. [⁊ nimiū securi]. i. diligen tissimi. [hois] qua qui nimis est securus nō curat scire ⁊ crassa est igno. ⁊c. vt. ȷ̇. e. l. nec supina. ¶ Or si ignori habetis hic ꝙ plurimū interest: vtrū quis erret in facto an in iure: ⁊ vere plurimū īterest: qꝛ ignorātia facti alieni est ꝓbabilis vt. ȷ̇. ꝓ suo. l. vlt. ignorātia sui facti est inexcusabilis. vt. C. de rescin. ven. l. quisqs. ⁊. ṡ. ad vell. l. ꝙꝙ. ⁊. ṡ. de act. emp. ⁊ ven. l. tenetur. aliqn̄ tn̄ ⁊ sui facti ignorātia excusat: puta si aliqs certat de dāno vitādo: alter de lucro captā do. vt. ṡ. de ꝯdi. inde. l. sꝫ ⁊ si. in prin. ⁊. l. elegāter. in prin.

Iuris ignorantia. Vos habuistis ṡ. eo. l. j. ꝙ igno rātia: alia est facti: alia est iuris. Itē habuistis. ṡ. e. l. ij. ꝙ ignorantia iuris est improbabilis: facti vō ꝓbabilis ex quo colligiṫ talis regula iuris ignorātia in vsucapiōe nō ꝓdest sꝫ facti ignorātia ꝓdest ⁊ si nō ꝓdest tn̄ nō nocet. h. d. ista. l. videte [iuris ignorātia in vsucapiōe]. s. incohoāda ⁊ pficiēda. Sꝫ vbi est exēplū in terminis qualr̄ iuris ignorātia in vsucapiōe nō ꝓdest: facti vō ꝓdest: ecce si emo a pupillo vēdēte sine tutoris autoritate ⁊ credo me posse emere ignoro ius: ergo si a pupillo emo nō pote ro vsucape. vt. ȷ̇. ꝓ emp. l. ij. ꝗ. si a pupillo. ⁊. ȷ̇. de vsuc. l. nunꝙ. in prin. ⁊ idē exēpluꝫ est: si puto me posse emere a furioso ⁊c. vt. ȷ̇. ꝓ emp. l. ij. ꝗ. si a furioso. Sꝫ ⁊ si emo rē a nō dn̄o bonafide ⁊ ꝑ tradi tionē accipio bn̄ potero vsucapere: qꝛ erro in facto: nā facti igno rātia ꝓdest in vsucapione. vt. ȷ̇. de vsuc. l. celsus. ⁊. ȷ̇. de acq. re. do. l. in bonefidei. ⁊. ȷ̇. de reg. iu. l. in bonefidei. ⁊. ṡ. de ꝯtrahen. emp. ⁊ vē. l. qꝛ. ⁊ ad hoc facit. ȷ̇. eo. l. regula. ꝗ. sed facti. ¶ Sed ad primā par tem hui⁹ regule instaṫ ⁊ videṫ ꝙ iuris ignorātia ꝓficiat in vsuca pione: ecce si vsufructuarius ancille credit partū ancille cū nō sit in fructu. vt. ṡ. de vsur. l. in pecudū. errat in iure tn̄ si mihi bonafi de emēti vēdit partū: ego emptor vsucapio. vt insti. de vsuc. ꝗ. itē si is q. sed ad hoc rn̄detur iuris ignorātia nō ꝓdest in vsuc. vsufru ctuario vsucapienti: sꝫ emptori: ⁊ emptor nō errabat in iure: sꝫ in facto: si obijcias si ignorātia nō ꝓdest vsufructuario nō debꝫ alij ꝓdesse. vt. ȷ̇. e. l. iniquissimū. rn̄. immo debꝫ ꝓdesse cū habeat cām ab ipso. vt. ṡ. de rei vendica. l. emptori. sicut econtra: nam factum venditoris nocet emptori. vt insti. de vsuca. ꝗ. siue. vel potest dici in vsucapione nō ꝓdest ignorātia vēditoris sꝫ emptoris q errat in facto. ¶ Sed denuo op. ad primā partē huius regule ⁊ videṫ cō tra. ecce si vir donat vxori ⁊ vxor credit tenere donationē errat in iure: ⁊ tn̄ vsucapit titulo ꝓ donato. vt. ȷ̇. ꝓ do. l. si vir vxori. ad qḋ vos dicetis vxor errabat in iure in genere: qꝛ credebat oēm dona tionē inter vi. ⁊ vxo. esse ꝑmissam cuꝫ sit ꝓhibita. vt. ȷ̇. de do. inter vi. ⁊ vxo. l. j. sed in specie. i. in re donata errabat in facto: qꝛ crede bat viri ⁊ erat aliena. vnde in ea tenet donatio: vn̄ vsucapit. ⁊ ad istud accedit. ȷ̇. de do. inter vi. ⁊ vxo. l. qḋ autē. ⁊. l. si cōstāte. ¶ Sꝫ denuo ad id qḋ dr̄. in fi. hui⁹. l. instaṫ ⁊ oppo. ⁊ videṫ ꝙ facti igno rātia nō proſit: ecce si tu vēdis mihi rem furtiuā: lꝫ ignorē furti uam tn̄ nō vsucapio. vt insti. de vsuc. ꝗ. furtiue. ⁊. ꝗ. qḋ autē. ad qḋ vos ita dicetis facti ignorātia prodest in vsucapiōe in rebus non vitiosis: sꝫ vitiosis. i. vi possessis ⁊ furtiuis non prodest: qꝛ ibi lex inhibet vsucapionē. vt. ȷ̇. de vsuc. l. vbi lex.

Iniquissimum videtur. In. l. ista po nitur alia regula q̄ est talis: hoc est iniquū ꝙ alicui alte rius scientia noceat: vel alterius ignorātia alij noceat: sed hoc est equū ꝙ mea sciētia mihi noceat: ⁊ mea ignorātia iterdū mihi no ceat: vel ꝓficiat [cuiꝙ]. i. alicui. verbi grā: si sciēs emo rem alienā mihi nocet si ignoro mihi nō nocet. vt. C. de vsuc. trāsfor. l. vnica. sed alteri⁹ sciētia nō dꝫ mihi nocere. vbi gratia: si procur. hꝫ man datū limitatū: si excedit mādatū mihi nō nocet. vt. ṡ. de edil. edi. l. cū mancipiū. ⁊ ibi dixi: ⁊ est verū ꝙ alterius ignorantia vel sci entia nocet mihi: alterius q scit oīno alter: ⁊ quare dico hic qꝛ sci entia mea nocet filie mee: qꝛ eedem ꝑsone esse intelligimur. vt. C. de instiṫ. ⁊ substi. l. vlt. ⁊ ideo si ego pater eligo filie mee spōsum q propter vite asperitatē erat sibi incōpetens: ⁊ hoc sciebā nocet fi lie mee. vt. C. de epi. aud. l. si legib⁹. ⁊. C. de spōsa. l. vlti. Itē sciētia patris nocet filio in alio casu. vt. ṡ. de cōtrahē. emp. l. si seruo. Itē scientia vēditoris nocet emptori: vnde si venditor rem mobilē ꝑm hec tēpora scit furtiuā non potest emptor vsucapere. vt. ȷ̇. de doli except. l. apud. ꝗ. de autoris. ⁊ idē est hodie in rebus immobilib⁹. vt in auṫ. vt spon. lar. ꝗ. rursus.

Nec supina. Diceret aliquis de⁹ nouit ne scio qd debeā tenere: vna lex dicit ꝙ non debeo ignorare: alia lex dicit ꝙ nō debeo scire: dicit iurisc̄o. ista nō est talis materia q̄ sub regula possit tradi: sꝫ talis est tenēda: qꝛ qs nō dꝫ ignorare crasse ⁊ supi ne. Itē qs nō teneṫ scire oēs subtilitates quas sciuit plato ⁊ ari stoteles: sed circa hoc ita tenendū est: qꝛ nō debet aliqs nimis esse dissolutus ⁊ ignorare qḋ oēs sciunt: denuo nō reqrim⁹ ab aliquo philosophicā scientiā: ⁊ qḋ nimis sit sollicitus. h. di. ista. l. [nec su pina ignorātia.] supina ignorātia est ignorare qḋ oēs sciūt: puta si aliquis ponit lr̄am publicā ne quis cū tali institore ꝯtrahat ⁊c. vt. ṡ. de insti. l. sꝫ ⁊ si pupil. ꝗ. ꝓscribere. ⁊ hec est lata culpa que cō paratur dolo. vt. ȷ̇. de ver. sig. l. magna. [ignorātis.] vnde nō excu sat. [nec scrupulosa inquisitio]. i. nimis subtilis scientia: ⁊ potest ita notari exemplū: si mutuo filiofa. ignorās eū filiūfa cessat ma cedon̄. vt. C. ad mace. l. ij. sed ponamus cōi opi. putabaṫ paterfa. duo sciebāt eum filiumfa. vnde quesiui a vicinis si esset filius vel paterfamil. dicebāt ꝙ erat paterfa. nō quesiui ab illis duob⁹ qui sciebant eū esse filiūfa. vnde cessat macedo. vt. ṡ. ad macedo. l. ij. [crassa.] crassa est ignorātia si scholaris dimittit camerā apertā cū habeat malos vicinos. [nimia securitas.] puta si diceret quis nō intraret aliqs camerā meā: ⁊ ista securitas reprobaṫ. vt. ṡ. e. l. plurimū interest. [exigaṫ.] vnde si qs vult deferre hereditatē in fiscū nō eoipso ꝙ audit debet credere: immo debet inquirere: qꝛ si incuriose deferat punieṫ. vt. ȷ̇. de iur. fis. l. ij. ⁊. C. de curio. ⁊ dela. l. vlt. vnde no. ꝙ crassa ⁊ supina ignorātia est ignorare qḋ omnes sciūt. ⁊ ad istud accedit ꝑall. l. ṡ. de instiṫ. l. sed ⁊ si pu. ꝗ. ꝓscribere. Itē nō requirimus optimā scientiā. ⁊ ita no. ꝙ de duob⁹ ꝯtrarijs fit optimū tēperamētū. ⁊ sil'e no. ṡ. si qs cau. l. ij. ꝗ. si quis.

Iuris ignorantia. In. l. ista circa iuris ignoran tiā traditur alia regula: ⁊ est talis: iuris ignorātia nō prodest acqrere volentib⁹: suū vero petentib⁹ nō no cet. Sed vbi est exemplū primi dicti. s. prime partis regule. s. ꝙ iu ris ignorātia non prodest acqrere volentib⁹: audite: ecce si emo a pupillo sine tutoris autoritate: qꝛ credo qḋ liceat mihi ignorare ius. vt. ȷ̇. pro emp. l. ij. ꝗ. si a pupillo. Itē si ꝑ iuris ignoratiā omisi petere bonoꝝ pos. currit mihi tp̄s: ita ꝙ postea petere bono. pos. nō possum. vt. C. qui admit. ad bono. pos. ꝑit. l. iuris. Exemplum scd̄i dicti. i. scd̄e partis regule. s. ꝙ suū nō petentib⁹ nō nocet iuris ignorātia: potest notari sic: ecce si soluo indebitū vtroqꝫ iure: vel naturaliter tm̄: ⁊ repeto per condi. inde. certo de damno vitando alter de lucro captando mihi non nocet. vt. ṡ. de minorib⁹. l. illud in princi. ⁊. ṡ. de condicto. indebi. l. cum is. ꝗ. j. ⁊. l. qui exceptio. in fi. cū. l. seq. ⁊. C. si aduer. sol. l. vlt. ¶ Or si ignori prima pars regule recipit instantiā in casibus: ecce si mulier per iuris ignorātiā nō petijt bonoꝝ pos. infra tp̄s statutū cū nō potuit cōsulere peritio res nō nocet ei. vt. ȷ̇. de bo. pos. l. in bonoꝝ. ad qḋ potest dici ꝙ spe ciale est ibi: sed secus est si posset cōsulere peritiores. vt. ȷ̇. e. l. regu la. ꝗ. ij. recipit instantiā in alio casu: ecce tenetur inqꝫtum est locu pletior. vt. ṡ. ꝗ. eos qui. ⁊ censetur bonefidei. vt. ṡ. de peti. heredi. l. sed ⁊ si. l. cōmisꝫ. ad qḋ dicunt quidam speciale est ibi: alia sunt specialia in alia. l. C. de iur. ⁊ fac. ignorā. l. ignorantia. non prodest in acquirendo: sed in damno non sustinendo: qꝛ si bonefidei pos sessor tenetur inquātum est locupletior non prodest ei in acquirē do. secūda pars regule. s. ꝙ iuris ignorantia suum petentibus no cet: recipit instantiam in multis casibus: ecce si quis soluit inde bitum ciuiliter: sed naturaliter debitum non repetit. vt. C. eo. l. cū quis. Item si quis est passus rem suā prescribi ꝑ iuris ignoran tiam nocet ei. vt. C. de long. tempo. prescrip. l. vlt. ⁊. C. de prescrip. xxx. vel. xl. annorum. l. si quis. als. l. sicut in rem. sed potest dici ꝙ illud est ideo: vt aliquis sit litium finis ⁊c. vt. ȷ̇. de vsucapio. l. pri ma. ⁊. ȷ̇. pro suo. l. vltima. Item si quis nō fecit inuentarium infra tempus statutum a lege per iuris ignorantiam nocet sibi. vt. C. de iure deli beran. l. vlti. ꝗ. finautem. ⁊. ꝗ. vlti. Item si quis conduxit rem ab ecclesia ⁊ canonem non soluit per bienniū per iuris igno rantiam

rantiam sibi nocet. vt. C. de sacrosan. eccle. auf. qui rem huius. sed potest dici q illud est propter delictum suum. vt institu. vi bono. rap. §. sed quia.

Error facti. In. l. ista no. dr̃iam inter errorem facti ⁊ iuris: ⁊ est talis error facti nec masculis nec feminis nocet siue in cõpendijs: siue in dãnis error iuris in cõpendijs feminis nõ nocet: masculis vero nõ pdest: veruntñ error iuris in dãnis vitãdis nemini nocet. h. d. ista. l. videatis expositionẽ littere. [error facti] .s. alieni [nec maribus quidẽ] .i. masculis: quasi diceret nedũ feminis: immo nec masculis [obest]. verbi gratia: siue masculus siue femina soluit indebitũ ciuilr ⁊ naturalr ⁊c. vt. C. eo. l. cũ qs. ⁊ ff. de ꝯdi. inde. l. j. In cõpendijs est exemplũ si ignorans cognatũ mortuũ nõ petit bonorũ pos. infra tps nõ nocet sibi. vt. ff. eo. l. j. habuistis. [nec feminis in cõpẽdijs pdest] vñ si mulier p iuris ignorantiã emit a pupillo sine tutoris autoritate nõ pcedit vsucapio. vt. ff. eo. l. iuris ignorantia. [nõ nocet.] fallit in cõfessione facta in iudicio. vt. j. de cõfes. l. nõ fatetur. Itẽ fallit in debito naturalr tñ soluto. vt. C. eo. l. cũ quis. ⁊. l. error. Itẽ fallit in beneficio. l. fal. detrahende. vt. C. ad le. falc. l. error facti. Itẽ fallit in vsucapionibꝰ q̃ cucurrerũt per iuris ignorantiã. vt. ff. l. pr. diri. ⁊ hoc est intelligẽdum de ignorãtia iuris ciuilis vel ptorij: secus de ignorãtia iuris naturalis vel quasi. vt. C. de in ius vo. l. venia.

Regula est. In prin. huiꝰ. l. ponit quedã regula q̃ est talis: regula est iuris ignorãtia cuiqꝫ nocere facti vero ignorãtia non nocere cuiqꝫ: igit subijciamꝰ quibꝰ psonis nocet iuris ignorãtia: ⁊ quibꝰ nõ: ⁊ certe minoribꝰ nõ nocet iuris ignorãtia. Itẽ feminis in qbusdã casibꝰ .s. in qbꝰ est pmissum ignorare iura: nõ nocet iuris ignorãtia: inde ẽ q si minor mutuauit pecuniã filiofa. ignorãs macedonianũ: subuenit ei vt nõ videat filiofa. credidisse: sꝫ ⁊ militibꝰ nõ nocet iuris ignorãtia: ⁊ iõ si miles istitutus est heres a cõmilitone: ⁊ nõ credit posse adire sine iussu pris: qr pmissum ẽ ei ignorare iura: nõ currit ei dies: facti vero ignorãti nõ nocet regulariter: si nõ est crassa ⁊ supina: puta si ignorat q oẽs de ciuitate sciũt: lꝫ aũt nõ requiramꝰ ab aliquo scientiã iuriscõ. tñ regrimꝰ sciẽtiã. Ceterũ tñ iuris ignorãtia nõ nocet si qs nõ potuit ꝯsulere peritiores: dũ tractamꝰ de acqrẽdo q raro accidit: facti vo ignorantia nõ nocet: qr interdũ plus ꝯsideramꝰ qd est i re: q̃ qd est in opinione: ⁊ iõ si puto emere rẽ a nõ dño: ⁊ est dñs ⁊ tradit mihi in me trãsfert dñium. h. d. prin. huiꝰ. l. vsqꝫ ad. §. si qs ius ignorans. videte expõnẽ lr̃e [regula est] sub. talis. [facti] .s. pbabilis. secus si improbabilis: ⁊ ad hoc accedit. ff. e. l. §. ⁊ ibi diri [pmissum est.] nã si maior. xxv. ann. solueret p iuris ignorãtiã nõ repeteret vt. C. eo. l. cũ qs. sed psona minoris facit locũ repetitioni. vt. ff. de cõdi. inde. l. interdũ. [nõ ledunt] vñ no. q feminis nõ est pmissum ignorare iura: vt hic: ⁊. C. eo. l. vlti. sꝫ in certis casibꝰ dũtaxat pmissum est feminis ignorare iura: ⁊ sunt isti casus. j. ad tur. l. j. §. accusationem. ⁊. l. mulier. ⁊. j. d iur. fis. l. ij. ⁊. j. ad. l. cor. de fal. l. diuꝰ. §. queri pot. ⁊. C. de fal. mo. l. j. in fi. ⁊. ff. de edẽ. l. j. in fi. ⁊. ff. qui satis. co. l. de die. §. j. ⁊. ff. ad vell. l. j. ⁊. l. si mulier. ⁊. j. so. ma. l. si cũ mulier. ⁊ ẽ verũ q feminis in pdictis casibꝰ est pmissum ignorare ius ciuile: vl pretoriũ nõ tñ ius naturale: vel quasi. vt. C. q pe. tu. l. vlti. [credidisse] vñ restituit. vt. ff. de mi. l. verũ. in fi. ⁊. ff. ad mace. l. ij. [nõ cedit] .i. nõ currit. vt. C. e. l. j. qr milites debẽt scire arma nõ leges. vt C. de iur. deli. l. vlt. Itẽ est verũ ⁊ si miles instituit a cõmilitone in hereditate aduẽtitia q requirit iussus. vt. j. de acq. here. l. q bona nõ aũt est verũ in castrẽsi. vt. C. de bo. q li. l. cũ nõ solũ. [instructus fit] qr lr̃atus fit [accipiendũ] ⁊ hec distinctio q̃ raro obtinet inuenimꝰ in casu: ecce si defert mihi bonorũ possessio: ⁊ ita lucrũ ⁊ ego nõ peto eã infra tps statutũ a iure vt. j. de bo. pos. l. iij. §. vlt. si potui p me esse instructus: qr legista sum: vel potui cõsulere piritiores currit mihi tps: sed si nõ sum per me instructus: vel nõ habeo per me copiã iurisperitorũ tũc non nocet mihi iuris ignorãtia in acquirẽda poss. vt. j. de acq. pos. l. in bonorũ. sed hec distinctio cadit in indebito repetendo. vt. ff. de cõdic. inde. l. cum is. §. j. ⁊. l. qui excep. in fi. ⁊. l. se. [in re est] .i. in veritate: sic ⁊. ff. de iureiur. l. quotiens. [efficitur] qr vbicũqꝫ res traditur a dño ex cã habili ad dominiũ trãsferendũ transit dñium. vt insti. de re. di. §. p traditionẽ. Itẽ no. q plus inspicit veritas q̃ opinio. vt. ff. de neg. ge. l. item si cum. aliqñ tñ est econtra. vt. ff. de pe. here. l. p herede.

Si quis ius ignorans. Circa regulam positã in princ. huiꝰ. l. in. §. isto ponit quoddã exẽplũ tale: postea ad illud exẽplũ adaptat aliud exẽplũ siue rescriptũ: ponamꝰ ergo heres institutꝰ a quo legata erãt relicta ⁊ tot q̃ excedebãt dodrantẽ: ⁊ sic poterat detrahere falcidiã: p iuris ignorãtiam soluit solida legata: ⁊ non detraxit fal. nunqd poterit repetere quatenꝰ debebat detrahere. rñ. q nõ. ⁊ hoc epl'a diui Pij ꝯtinetur ⁊ rescripto Imperatorũ in casu tali: quidã cartulianꝰ noĩe fecit testm̃ ⁊ heredes sibi instituit ⁊ religt tot legata q̃ excedebãt dodrãtẽ: inter cetera legata aqueductũ faciendũ reliquit reipublice cortensiũ certã q̃titatẽ pecunie: isti heredes hñ sciebãt se heredes institutos ⁊ sciebãt q legata excedebãt dodrantẽ: isti heredes p iuris ignorantiã credentes nõ posse defalcare soluerunt reipublice solidã pecuniã ad aqueductũ relictã: nõ recepta cautiõe q si locus esset legi fal. q redderẽt qd vltra acceperũt: sꝫ fuerũt stipulati illã q̃titatẽ pecunie: in illud opus aqueductꝰ ꝯuerti res publica ꝯsumpsit i aqueductu: postea isti heredes volũt repetere pecuniã a republica: nunquid poterũt rescripserũt impatores: si p ignorãtiã iuris soluerũt non repetũt quatenus defalcare potuerũt. nã incõueniẽs esset si conuersa esset pecunia in opus aqductus: ⁊ noluit testator q res publica de suo teneret reddere: cũ in opus factũ sit ad gloriã ⁊ bonorem ciuitatis: qr nõ stultis sꝫ errãtibus in facto succurit: qr stultus est q errat in iure: ⁊ lꝫ epl'a diui Pij ⁊ rescriptũ loquat in legato reipublice relicto: tñ idem est in legato relicto priuato. Itẽ loquit illa epl'a: ⁊ illud rescriptũ in pecunia relicta ad opꝰ aqueductus: tñ idem erit si pecunia relicta erit ad aliud opus faciẽdũ vel simplr: qr principiũ ꝯstitutiõis generale est: vt solutũ p iuris ignorãtiã nõ repetat. vnde tota lex dꝫ esse gñalis. Itẽ loquit illa epl'a ⁊ illud rescriptũ in pecunia ꝯsumpta: tñ idem dicendũ est ⁊ si extaret. i. si nõ esset ꝯsumpta: secꝰ esset si soluissent p facti ignorantiã: qr tũc bene repeterẽt. h. d. iste. §. videte expõnẽ lr̃e [si qs] s. heres institutus. [dicit epl'a diui Pij.] vnde no. si heres soluit solida legata nõ detracta falcidia: si p facti ignorãtiã soluit repetit: si p iuris ignorantiã nõ repetit. vt. C. ad le. fal. l. error facti. ⁊. ff. de ꝯdi. inde. l. fideicõ. [sed errantibꝰ] in facto: qr facta sunt incerta ⁊ infinita ⁊c. vt. ff. e. l. ij. ⁊ ad istud ꝯcor. C. e. l. iur. ⁊. C. ad le. fal. l. error. [idẽ obseruabit.] vñ colligit hic arg. ꝯtra illos qui rñdent qñ allegatis aliquã legẽ ꝯ eos: spẽale est fauore reipublice: qr lex dicitꝰ idẽ est in priuatis vt hic. ⁊. ff. de pe. here. l. itẽ veniunt. §. in priuatis ⁊. §. cũ ante. ⁊. C. de pe. here. l. j. [apud eũ] .s. fideicõmissarium. ⁊ ita no. hic si rescriptũ est generale tota lex est generalis: qr quale est principiũ talis finis ⁊c. vt. ff. de eden. l. si quis ex arg. §. si vnus. ⁊. j. de ver. ob. l. titia. lꝫ interdũ principiũ legis p finẽ restringat. vt. ff. si cer. pe. l. quidã estimauerũt. in fi.

Impuberes. In. l. ista dr: si aliq sunt impuberes ⁊ carẽt tutoribꝰ iuris ignorãtia nõ nocet eis: qr eorũ etas qd videat ignorat. [scire.] in sui piudiciũ. ⁊ ad istud accedit. C. de fal. mo. l. j. in fi. ⁊. ff. de rei vẽ. l. qd ifans. sꝫ si sunt puberes ⁊ minores. xxv. ann. pmissum est eis ignorare ius. vt. ff. e. l. regula. i pn. habuistis.

¶ Explicit liber. xxij.

¶ Incipit liber. xxiij.

¶ De sponsalibus. Rubrica.

¶ Et rubricã istã ita cõtinuabitis de ꝯctibꝰ rerũ in superioribꝰ dictũ est libris: verũ qr sicut sup rebꝰ ꝯhibitur: ita sup psonis cũ masculi ⁊ femine ꝯhũt nuptias: de nuptijs esset videndũ: sꝫ qr spõsalia pcedũt nuptias ponit rub. de spõ. s. ꝯhendis. vnde videamus q̃ sint: ⁊ vñ dicant: ⁊ de quibus dicant. j. e. l. j. ij. ⁊. iij. ⁊ inter quas psonas ꝯhũtur: de quo agit. j. e. l. furor. ⁊ qualr ꝯhãtur: di. j. eo. l. sufficit. ⁊. l. vlt. ⁊ qualiter dissoluant: di. j. eo. l. si puelle. ⁊ quorum cõsensus requirat: agit. j. eo. l. in spõsalibus. ⁊. l. filia.

¶ Spõsalia sunt p vba de futuro ⁊ a spõdeo dicunt a quo etiã descendit appellatio sponsi. h. d. cũ duabꝰ legibus.

Sponsalia. In. l. ista cũ duabꝰ seq. tractat † q̃ sint spõsalia: ⁊ vñ dicant: ⁊ certe sponsalia sunt interrogatio ⁊ rñsio facta p vba de futuro: ⁊ dicta sunt a spondendo: fuit eñi mos veteribꝰ spõsis spõsas futuras spõdere: inde spõsi ⁊ spõse appellatio nata est. [futurarũ] ꝯcta p vba de futuro: hoc mõ dicit masculꝰ mulieri pmittis q accipias me in virũ: sꝫ si ꝯhãtur p vba de psenti nõ sunt spõsalia: sꝫ potiꝰ mr̃imoniũ vel nuptie. vbi gratia: dicit vir: pmittis q accipis me in virũ: qr nuptias ⁊c. vt. j. d ri. nup. l. nuptias. ⁊ qr nuptie sunt cõiũctio maris ⁊ femine. vt. j. ti. pri. l. j. [nata est]. ¶ Or signori ex. ll. istis colligetis istud no. q alludẽdũ est vocabulo: nã spõsus dr a spõdendo. ⁊ ad istud accedit. ff. si cer. pe. l. ij. §. appellata. ⁊. j. d acq. pos. l. j. ¶ Or ꝯ. ll. istas ita breuiter instat p pueris vos habetis in. ll. istis: vt diri in casu: sꝫ lex dicit q spõsalia ꝯhũtur inter absentes ⁊ pñtes. vt. j. e. l. vlt. sed stipl'o nõ põt ꝯhi inter absentes. vt insti. de inuti. sti. §. itẽ verborũ. ad qd põt dici duobꝰ modis: ⁊ vno mõ fm Azo. spẽale est fauore mr̃imonij. sꝛle no. j. de dona. inter. vi. ⁊ vx. l. vlt. vel dicatis q sponsalia possunt cõtrahi

inter absentes ⁊ p̄sentes:vbi inter p̄ñtes ꝯtrahunt̃ ꝑ stipulationẽ cõtrahunt̃ vt hic:vbi inter absentes ꝑ nũciũ vel ꝑ epl̃am ꝯhunt̃ vt ibi:qꝛ in spõsalibꝰ sufficit nudus cõsensus.vt.j.eo.l.sufficit.sed hic quero vnũ de quo faciũt mẽtionẽ in quadã no.hic posita do. Jo.⁊ Az.sum stipulatus ab aliqua ꝙ accipiet me in virũ:⁊ ipsa ecõtra a me:postea nolo eã accipere in vxorẽ:vel ipsa nõ vult me accipere in virũ poterit ne agi ex ista stipl̃one:vr̃ ꝙ nõ.qꝛ lex est scripta in ꝯtra.q̃ dicit aliꝫ despõsata aliꝫ nubere nõ ꝓhibet̃.vt.C. eo.l.j.p̄terea aut adiecta est certa q̃titas rõne pene:⁊ tũc nõ põt cõmitti stipl̃o ad penã:qꝛ matrimonia ⁊c.vt.j.de v̄.obli.l.titia.in p̄n.⁊.C.de inuti.stip.l.liberi.aut nõ est adiecta pena:quo casu ad qd cõmittet̃ stipulatio certe ad interesse.ar.s̃.de arb.l.diẽ ꝓferre. §.vlt.⁊ in.l.se.¶ Sed denuo qd si stipulor ꝙ titia accipiet me in virũ:⁊ ipsa stipulat̃ ꝙ eã accipiã in vxorẽ:nunqd hoc casu cõmittetur ad interesse:dixit do.Az.ꝙ sic.sed tñ dixit ꝙ non aduertebat:quo casu posset ita stipl̃o cõmitti ad iteresse nisi in casu:pone pauper homo miles stipulat̃ aliquã magnã castellanam viduã q̃ est valde diues sibi in vxorẽ:⁊ ipsa stipulat̃ ipsum in futurũ virũ: veniũt semināte͂s zizaniã:⁊ dicũt mulieri:iste est vnꝰ pauper hõ: vos estis nimis diues accipiatis aliũ in virũ.vñ ista nõ vult secũ cõtrahere nuptias:vñ renũciat sponsalibꝰ:hoc casu cõmittet̃ stipulatio ad iteresse ⁊c.dic vt dixi.C.eo.l.j.Item quero hic vnũ de quo tota die ciues istius ciuitatis:⁊ totius mũdi querũt a prudẽtibus tota die veniũt ciues ⁊c.dic vt dixi.C.eo.l.j.

☞ Sponsalia contrahunt̃ nudo consensu inter p̄ñtes vel inter absentes per epistolã.h.d.cũ.l.seq.

SUfficit nudus cõsensus.

In.l.ista dr̃:† lꝫ sponsalia cõtrahant̃ ꝑ stipl̃onem:tñ nudus ꝯsensus sufficit:⁊ iõ iter absentes possunt ꝯhi: ⁊ hoc quotidie fit:⁊ valẽt ex quo absentes sciuerũt ⁊ ratũ habuerunt ꝑ interpositas ꝑsonas.h.d.ista.l.cũ.l.seq.videte expõnẽ lr̃e. [sufficit nudus ꝯsensus spõsalia] lꝫ inter p̄ñtes stipl̃one ꝯhant̃. vt.s̃.e.l.j.[spõderi posse] sub.ꝑ nũciũ vl̃ ꝑ epl̃am.vt.j.e.l.vl.[habuerũt] qꝛ ratihabitio retrotrahit̃ ⁊ mãdato cõparatur.vt.C.ad mace.l.vlt.¶ Dñs signori sup.ll.istis q̃rit̃ ita:erã boñ.mulier erat absens:ponamꝰ mutine:misi nũciũ ei:vade ⁊ dic ei ꝙ ꝓmitto ei eã accipe in vxorẽ si ꝓmittat mihi me accipere in virũ:vel misi ei epl̃am talẽ:talis tali salutẽ:si placet tibi mecũ ꝯhere nuptias ꝓmitto tibi te accipe in vxorẽ:dũ nũcius eẽt in via vel epl̃a anteq̃ absens ꝯsentiret muto ꝓpositũ ⁊ voco testes:qual̃r muto ꝓpositũ:erũt ne spõsalia si ẽ reuocatũ i absentia.ar.ẽ ꝙ nõ sint spõsalia vt.j.de acq.pos.l.si qs absenti.est tñ ar.eꝯ.j.de acq.here.l.si quis mihi bona.in.fi.⁊.C.de repu.l.lꝫ.sꝫ in q̃one ista p̄t ita distingui:si anteq̃ nũcius vel lr̃e ꝑueniret ad eã peniteo,⁊ deduco in eiꝰ noticiã non erũt sponsalia:secus si postea.vt argu.s̃.de ꝓcu.si ꝓcu. absentẽ.⁊.j.de solu.l.vero ꝓcuratori.§.j.⁊.C.de satisd.l.vna.

☞ Eius est soluere cuius est ligare.

SI puelle.

† In.l.ista dr̃:si tutores puelle miserũt nunciũ ad sponsalia puelle fienda:nõ sufficit hoc sine ꝯsensu.sicut spõsalia solus tutor nõ p̄t ꝯstituere.ad istud accedit.C.e.l.si pater.

☞ Tantũ vꝫ id qd̃ fit cũ scriptura q̃tũ id qd̃ fit sine scriptura.

IN sponsalibus.

† In.l.ista dñr duo ¶ Primo dr̃ ꝙ valẽt spõsalia siue fiãt corã testibꝰ scriptura interuiente vel nõ.Scd̃o dr̃ ꝙ in spõsalibꝰ ꝯhẽdis reqrit̃ ꝯsensus illiꝰ cuius reqrit̃ cũ nuptie ꝯhunt̃:vñ si pr̃ ꝯhit sponsalia ꝓ filia:filia dꝫ cõsentire:⁊ vr̃ eoipso ꝯsentire ꝙ non dissentit.[sine scriptura spõderat.] ⁊ ad istud accedit.s̃.de pig.l.ꝯtrahit̃ [iul̃.scribit] hoc est verũ in filia q̃ est in p̄tãte:secꝰ si est emãcipata.vt.j.e.l.in p̄tãte.Itẽ sp intelligit̃ filia ꝯsentire pr̃i nisi pr̃ indignũ spõsum sibi elegerit.vt.j.e.l.sꝫ q̃ patris:sꝫ secus est in sponsa.vt.j.eo.l.filio.

FUror.

In.l.ista dr̃:si aliqs est furiosus ꝙ nõ p̄t ꝯhere spõsalia verũtñ si ꝯctis spõsalibꝰ erat sane mẽtis:lꝫ incipiat furiosus esse nõ dissoluunt̃ spõsalia [fit] qꝛ in spõsalibꝰ reqrit̃ cõsensus.vt.j.eo.l. sufficit.sꝫ furiosꝰ nõ p̄t ꝯsentire.s̃.lo.⁊ cõ.l.q ad certũ [sꝫ postea] i.post ꝯtracta spõsalia [interueniẽs] .s.furor.[nõ infirmãs] sicut nec mr̃imoniũ.vt.s̃.de his q sunt sui vel ali.iur.l.a patre.

QUesitum.

In.l.ista dr̃:certũ est minorẽ.xij. ann.qꝛ impubes est qd̃ nõ potest esse vxor:sed querit̃:nũquid possit esse sponsa:⁊ certe distinguit̃ si spõsalia p̄cesserũt erit vxor ⁊ sponsa:lꝫ in domo mariti ante.xij.ann.loco nupte esse ceperit:sed si non precesserunt sponsalia nõ erit sponsa:licet in domũ viri deducta est. [si fuerint nuptie collate] .i.de facto celebrate q̃tum ad ipsorum votum:qꝛ duxit eã in domũ:qꝛ nuptie non sunt.vt instit̃.de nup. in prin.[ceperit] ante.xij.annum.

IN potestate.

In.l.ista dr̃:si filia mea q̃ est in p̄tãte mea voluntate mea ꝯtrahit spõsalia possum mittere,nunciũ vt dissoluant̃ spõsalia:sꝫ si eẽt emãcipata nõ posset remittere nunciũ vt dissoluant̃ spõsalia nec condicere ea q̃ data sunt cã dotis:vnũ sciatis qꝛ spõsalia solo ꝯsensu ꝯtrahunt̃ sicut ⁊ nuptie.⁊ ideo sicut filia ꝯsentit nuptijs:ita dꝫ ꝯsentire spõsalibus:⁊ intelligitur filia patri cõsentire eoipso ꝙ nõ dissentit:⁊ potest dissentire patri si pater dedit filiefa.spõsum indignũ:sꝫ filiusfa.potest renũciare spõsalibꝰ ⁊ eo nõ ꝯsentiẽte eius noĩe spõsalia fieri non p̄ñt:videte expõnẽ lr̃e.[dissoluere] qd̃ nõ posset tutor.vt.s̃.e.l.si puelle.⁊ sic p̄ualet patria p̄tãs tutori [condicere].vt.s̃.de ꝯdi.ob cau.da.l.qd̃ seruus.[fiunt.] vt.s̃.e.l.sufficit.[opꝫ.] ⁊ ad hoc accedit.s̃.eo.l.in sponsalibꝰ.secus est in filio.vt.j.e.l.filio.[intelligit̃] ⁊ ad istud accedit.s̃.e.l.in spõsalibꝰ.⁊ est ratio:qꝛ filia verecũdat̃. vñ si nõ ꝯtradicit ꝯsentire vr̃:sꝫ in masculo nõ sic:qꝛ nõ verecundatur immo rideret.[dissentiente] .s.expresse:⁊ ꝭm hoc intelligemus.l.istã filio.ꝭm determinationẽ superiorꝫ legũ.

IN sponsalibus.

In.l.ista dr̃:diceret aliqs cuiꝰ etatis debẽt esse q ꝯhũt spõsalia:certe etas nõ est diffinita sicͭ i mr̃imonio:⁊ iõ si nõ sũt miores.vij.an.p̄ñt ꝯhere spõsalia.[a p̄mordio eta.] i.p̄me etatis.i.ab etate.vij.ann.⁊ ista p̄ma etas dr̃ infantilis.vt.C.de iur.deli.l.si infanti.⁊ h̊ inuit lr̃a seq̄ns sꝫ in nuptijs ꝯtrahẽdis ẽ certa etas stabilita.vt isti.de nup.in p̄n.

TUtor.

In.l.ista dr̃:sicut tutor pupillã suã factã adultã nõ põt sibi ducere in vxorẽ nec filijs suis ita nec spõsalia ꝯhere p̄t.[factã pupillã suã.] adultã [in matrimonio p̄t] lege ꝯhere ꝓhibẽte [ꝯtinere] vt nõ possit cõtrahere spõsalia.⁊ ad hoc ꝯcordat.j.ti.pxi.l.senatus.⁊.C.de inter.matri.l.j.⁊.ij.

☞ Cum aliquid prohibetur vr̃ esse omne illud prohibitũ per qd̃ peruenitur ad illud.Et qñ aliquid permittitur vident̃ oĩa esse permissa per que peruenit̃ ad illud.

ORatio.

† In lege ista dr̃:sicut senatores prohibent̃ nuptias cõtrahere cum liberto vel cũ filia liberte vel cũ plebeia vel plebeie filia:ita in his casibus cõtrahere sponsalia ꝓhibentur:sicut oratione imperatorũ diui ⁊ cõmodi cõtinetur.[inhibuit] ꝭm hec tẽpora.vt.j.eo.l. lege iulia.[deest] ꝑ nullũ iuriscon.⁊ ita no.qd̃ omittit̃ a lege:non omittitur a iuriscõ.⁊ ad istud accedit.s̃.de testi.l.quesitum.Item no.ꝙ sicut senatores prohibentur cõtrahere nuptias cum libertis vel cum eius filijs:ita ⁊ sponsalia:qꝛ cum quid prohibetur:⁊ id per quod peruenitur ad illud:⁊ ad istud accedit.s̃.l.proxi.⁊.C. de le.⁊ cõ.l.non dubium.

☞ Sponsus debet expectare sponsam etiã vltra quadrienniũ si iusta ⁊ necessaria causa interueniat.

SEpe iuste.

† In.l.ista dr̃:ꝙ sepe ex iustis causis ꝯctis spõsalibꝰ differũt̃ nuptie:puta si interuenerit valitudo spõsi vl̃ spõse vel mors parentũ:vel capitalia crimina:vel lõginque peregrinatiões ex necessitate facte.[trahunt̃] .i.differunt̃.[spõsalia] .s.in nuptijs cõuerti:qꝛ nõ licet differre vltra bienniũ:⁊ si differant̃ trãsacto biennio aliꝫ nubere põt.vt.C.e.l.iij.nisi ex iusta causa vt hic.[fiũt.] qꝛ aliquis eorũ est relegatus.

☞ Spõsalia p̄ñt ꝯhi iter p̄ñtes vel absentes ꝑ nũciũ vl̃ epl̃am.

IN spõsalibus cõstituẽdis.

In.l.ista dr̃:† ꝙ aliquis ꝑ se potest cõtrahere spõsalia inter presentes ⁊ inter absentes ꝑ nunciũ vel ꝑ epl̃am:nã iste cõditiones sup sponsalibꝰ consueuerũt interponi per interpositas ꝑsonas.h.d ista.l.videte expositionẽ littere.[⁊ corã] .i.inter p̄sentes.[an per aliũ.] puta per ꝓsonetã.[expediuntur.] vt.j.de ꝓso. l.iij.⁊ licꝫ inter presentes ꝯtrahantur sponsalia per stipulationẽ tamẽ inter absentes contrahunt̃ ꝑ nunciũ vt hic.

¶ De ritu nuptiarum. Rubrica.

¶ Quia post spõsalia sepe ꝯtrahunt̃ nuptie dicit rubr.d̊ ri.nup. i.de modo ꝯtrahẽdi nuptias:vel de ritu nup.i.de solẽnitate:⁊ est ꝓinde dicẽdũ de ritu nup.acsi diceret de nuptijs ꝯtrahẽdis:quia sicut nuptie ⁊c.vt.j.eo.l.j.⁊ qualiter ꝯhantur dr̃.j.eo.l.mulierẽ.⁊ inter quos cõtrahantur:vel nõ:dr̃.j.eo.l.palã.⁊.j.ti.j.l.lege.

NUptie sunt.

In.l.ista dr̃:qd̃ nuptie sunt coniunctio maris ⁊ femine ⁊ consortiũ omnis vite ⁊ diuini ⁊ humani iuris cõmunicatio [vite] diuine:⁊ humane.vt.C. de cri.expi.heredi.l.aduersus.[cõicatio.] vnde duo christiani vel duo iudei qui cõmunicant idẽ

ius debent

ius debet adinuicē cōtrahere: nō autē dʒ cōtrahere nuptias iudeus ꝛ christiana. vt. C. de iudeis ꝛ celi. l. ne quis. vel sunt cōicatio diuini ꝛ humani iuris: qꝛ vir ꝛc. vt. ꝭ. ad muni. l. de iure.

Nuptie cōsistere. In. l. ista dr̄: ꝙ in nuptijs ꝯhēdis reqrit̄ cōsensus maris ꝛ femine: imoꝛ cōsensus eoꝝ i' quoꝝ sunt ptāte. [sūt.] ꝛ ad istud accedit. C. e. l. i copulādis.

Si nepotem. In. l. ista ponit̄ casus talis: ego ex vno filio in potestate mea instituto habeo nepotē ex alio neptē poterūt me autoꝛe ƀm iura nostra cōtrahere nuptias: certe sic. [ꝛ verū est.] ꝛ ad istud accedit. C. eo. l. in copulādis. secus est tamē iure rationū ex quo sunt intra quartā lineā cōsanguinitatis.

Minorē. xij. annis. In. l. ista dicit̄: si duco in vxorem minorē. xij. an. ante. xij. ann. nō est vxoꝛ: sed cū cōpleuit. xij. ann. si nō dissentiat. [annos.] ꝛ ad istud accedit insti. eo. in prin. ʒ intra. xij. ann. nō est vxoꝛ nec spōsa. s. si spōsalia nō intercesserūt. vt. s. ti. pri. l. quesitum.

¶ Uerba de futuro prolata matrimoniū inducūt si mulier ducatur ad domū viri: secus si vir vadat ad domū vxoris.

Mulierem. In. l. ista dr̄: † ꝙ marit' pōt ducere vxorē per nunciū ꝛ ꝑ lr̄as mittēdo nunciū vel lr̄as qđ vult eā habere in vxorē ꝛ ducere eam in domū: ꝛ si apparet de lr̄is: ꝛ in domū inducit̄: apparet ꝙ est vxoꝛ: si mulier est absens ꝛ mittit nunciū vel lr̄as: nō ꝓpterea ducit eū in virū: ideo qꝛ mulier sequit̄ domiciliū mariti: nō maritus domiciliū vxoris. [absenti] viro. [placet si in domū ei' deducetur.] ꝛ ex hoc ꝙ fuit inducta in domū apparet ꝙ cōsentiebat in eā: vt in vxorē: ʒ si vxoꝛ mittit litteras vel nūciū viro suo nō apparet ꝙ eū duxerit in virum: qꝛ ipsa nō debet me inducere in domū suā: ʒ ego in meā: ꝛ hoc annectit [eā]. s. mulierē. [in domicilio matrimonij.] al's mariti. vnde not. hic ꝙ maritus ducit vxorē in domū suā non econtra: ʒ interdum ꝯtrium fiat: ʒ iura nō ad ea que raro accidūt: ʒ ad ea q̄ sepe adaptant̄. vt. s. de leg. ꝛ cōsti. l. iura. ꝛ. l. nā ad ea. Itē no. hic ꝙ vxoꝛ sequit̄ domicilium mariti. ꝛ ad istud accedit. ꝭ. ad muni. l. de iure oīum incolarū.

Denique. In. l. ista cū. l. seq. dr̄: masculus viripotens accedit ad domum mulieris: ꝛ in eius domū cōsensit in eā ꝑ verba de presenti: dixerūt agnati mulieris masculo tu remanebis in cena: nō iacebis hic: cū venisset a cena iuxta tyberim ibi perijt. modo querit̄ vtrū illa mulier debeat eū lugere. rn̄. ꝙ sic: ꝛ dʒ abstinere ꝑ annū ab alijs nuptijs: ꝛ ita hic erit casus: in quo mulier erit virgo: ꝛ tn̄ habebit act. de dote: si dotē dedit. [vxorē.] sub. ꝛ ꝑ suos amicos duxit eā in domū suā: al's secus. vt. s. l. pr. [est] qꝛ vxoꝛ dʒ lugere virum. vt. C. de his qui no. infa. l. decreto.

Libertus. In. l. ista dr̄: quidā libertin' habēs matrē libertinā vel sororem vult ducere eā in vxorē potest ne. rn̄. ꝙ nō. qꝛ hic moribus potius ꝙ̄ legib' est ꝓhibitū. [libertin'] grāmatici dicūt qđ est dr̄ia inter libertinū ꝛ libertū: qꝛ libertin' est filius liberti: ʒ nos dicimus ꝙ filius liberti libertus est. vt. C. de in ius voc. l. venia. [est] qꝛ ʒ non lege inueniat̄ ꝓhibitū morib': tn̄ sic ꝛ semp ꝛc. vt. ꝭ. eo. l. semper.

Si nepos. In. l. ista dr̄: ꝙ nepos q est in potestate aui auo furēte vult ducere vxorē pōt hoc facere autoꝛitate sui pr̄is: ʒ si suus pater est furiosus: ꝛ au' sane mētis potest hoc facere autoꝛitate aui: vnuʒ sciatis ꝙ si qs pater est captus ab hostib': ꝛ fuerit in captiuitate per trienniū poterit filius sine eius consensu vxorē ducere. [potest.] ʒ ꝛ ante: si tamē talē filius ducat vxorem vel filia ꝛc. vt. ꝭ. eo. l. si filius. in fi.

Si ita pater. In. l. ista dr̄: pr̄ masculi vl' femine abest ꝛ nescit̄ vbi sit ꝛ an sit: nūquid filius poterit cōtrahere legitimas nuptias sine consensu pr̄is. rn̄det̄ si trienniū est elapsum postꝙ̄ fuit absens ꝛ nescit̄ vbi sit: vel an supstes sit ꝙ non ꝓhibet̄ filius vel filia legitimas nuptias ꝯhere. [matrimoniū vel nuptias legitimas ꝯhere.] vnde no. hic ꝙ hec noīa sūt sinonima idē significātia: mr̄imoniū: nuptie: ꝯsortiū: ꝛ cōnubiū: sicut ensis mucroꝛ spata: sed cōtuberniū est tantū inter seruos.

Si filius eius. In. l. ista ponit̄ casus talis: pr̄ masculi vel femine abest: nō tn̄ ꝑ trienniū absuit: fili' ducit talē in vxorē quā certū est ꝙ pr̄ vellet eā ducere si p̄sens eēt. hoc casu bene licet etiam ante lapsum triennij absente patre vxorem ducere. h. d. [certum sit] . i. nō sit verisil'e patrē nō repudiaturū.] sub. si sciret ꝛ presens esset.

Si qua. In. l. ista dr̄: quedam mulier fuit mihi vxoꝛ postea secutū est diuoꝛtiū iter me ꝛ eā ipsa nupsit seio: ego postea seiū in filiū meū arrogaui: nūqd tales nuptie erūt īceste. rn̄. ꝙ nō. [inceste] quare nō. qꝛ ʒ vxoꝛ mea si desinat vxoꝛ nō possit esse vxoꝛ filij mei vt instit̄. e. ꝭ. affinitatis. tn̄ hic qn nupsit illi erat mihi extraneus: vn̄ qđ ab initio ꝛc. vt. C. de admi. tu. l. sancimus.

Inter me ꝛ sponsam. In. ꝭ. isto dr̄: ꝙ nō possum ꝯhere nuptias cū spōsa pr̄is mei: ʒ nouerca ꝓꝑe nō dicat̄ ꝛ ecōtra: pr̄ me' nō pt̄ ꝯhere nuptias cū spōsa mea [nō ꝓꝑe dicat̄] qꝛ indubitāter appella. viri ꝛ vxoris spōsus ꝛ spōsa ꝯtinet̄. vt. C. de bo. q̄ li. l. ij.

Si vxoꝛ mea. In. l. ista dicit̄: vxoꝛ mea diuertit a me ꝛ nupsit alij post diuoꝛtiū ex scđo viro filiū suscepit: ista nō est priuigna mea tn̄ ab ei' nuptijs debeo abstinere. [susceperit] ex scđo viro. [verūtamē abstinēdū.] vt instit̄. de nup. ꝭ. si vxoꝛ. ꝛ filie habuistis. s. pri. ꝭ. qꝛ semper in cōiunctionibus ꝛc. vt. ꝭ. eo. l. semper.

Adoptiue soroꝛis. In. ꝭ. isto dr̄: si habeo soroꝛe adoptiuā: nunqd ei' filiā possum ducere in vxorē: certe sic. qꝛ ista nō est cognata mihi cū nemo auūculus ꝑ adoptionē fiat: eadē rōne ꝛ sororē pr̄is adoptiui vxorē potero ducere. [i adoptiōib'] . i. ꝑ adoptionē. [possū ducere] i vxorē [nata] qꝛ tūc nō possum eā ducere i vxorē. ¶ Or signoꝛi no. hic filiā adoptiue soroꝛis possum i vxorē ducere: qꝛ nō est mihi cognata: ꝛ h̄ ē regula: q i adoptiōe dant̄ his agnascit̄ ꝛc. vt. s. de adop. l. in adoptionē. vn̄ si pr̄ me' adoptiu' hʒ sororē adoptiuā si quidē vterinā tm̄ non ē mihi agnata nec cognata: ʒ si eēt soroꝛ ꝯsanguinea nō possem eā ducere i vxorē. Sʒ ad id qđ hic dr opp. hic dr̄ ꝙ nemo fit auūculus ꝑ adoptionē: vr̄ ꝯtra: qꝛ ꝑ adoptionē pōt qs fieri patru'. vt. ꝭ. eo. l. ꝑ adoptionē. i fi. filr ꝛ ꝑ adoptionē auūculus pt̄ fieri. ad qđ vos dicetis nō pt̄ fieri auūculus ꝑ adoptionē hoc modo: ʒ alio mō sic. vbi gr̄a: habeo filiā legitimā ꝛ naturalē ex q̄ habeo neptē vel nepotē hn̄ scitis ꝙ nepos vl' neptis nō seqt̄ meā agnationē: ʒ sui pr̄is i cui' est ptāte. vt insti. de pa. po. i fi. si ego nepotē vel neptē adopto i filiū vel filiā: ꝛ ex alio filio meo hēo filiū vl' filiā legitimā ꝛ naturalē: iste nepos alij meo filio efficit̄ frater: ꝛ ꝑ ꝯn̄s ei' filio patru': vt i pal. l. ꝯ. ꝭ. e. l. ꝑ adop.

Si patrona. In. l. ista dr̄: si patrona est tam ignobilis vt ei videat̄ legitime nuptie sui liberti: iudex dʒ de hoc inquirere.

Adoptiuus filius. In p̄n. hui'. l. dr si emācipo filiū meū adoptiuū eā q̄ fuerit vxoꝛ mea non poterit vxorē ducere: qꝛ hr̄ loco nouerce: ʒ si adoptaui aliquē in filiū: eā que fuit vxoꝛ ei' eo emācipato nō potero ducere in vxorē: qꝛ aliqn̄ nur' mea fuit. h. d. [ducere nō pt̄] . s. vxorē [fuit.] vt ar. s. eo. l. si qua. ꝭ. si vxori. vn̄ no. sicut p̄ntes affinitates impediūt nuptias sic ꝛ p̄terite. ꝛ ad istud accedit insti. de nup. ꝭ. affinitatis.

Seruiles quoqʒ cognatiōes. In. ꝭ. isto dr̄: ꝙ nuptie sunt ꝓhibite iter liberos hoīes iter agnatos ꝛ cognatos: ʒ cū serui nō habeāt cognationē: nūqd inter eos sūt ꝓhibite nuptie: certe sic: ꝛ iō seru' eo manumisso nō dʒ matrē suā i vxorē ducere ꝛ eadē rōne nec soroꝛē seu filiā soroꝛis: ꝛ ecōtrario: pr̄ manumissus filiā suā ancillā nō ducit i vxorē: ēt si dubitet̄ eū verū pr̄em eē. vn̄ pr̄ naturalis filiā vulgo q̄sitā nō pōt ducere vxorē: qꝛ i nuptijs seu matrimonijs ꝯhēdis īspicit̄ naturale ius ꝛ pudoꝛ ꝛ ꝯ pudoꝛē est ducere filiā suā vxorē: ꝛ sicut seruiles agnatiōes vel cognatiōes impediūt nuptias ita seruiles affinitates: ꝛ iō si pater me' habuit aliquā in ꝯtubernio illa nō poterit eē vxoꝛ mea: quasi nouerca fuerit ꝛ ecōtra: eā q̄ fuit in cōtubernio filij pr̄ non poterit vxorē ducere: quasi nurus fuerit: a filr̄i nec matrē ei' quā quis in seruitute vxorē habuit poterit vxorē ducere: qꝛ sicut inter liberas personas ꝓhibentur nuptie ratione affinitatis: ita inter seruas ꝑsonas [cognatiōes] nō dicit agnatiōes: qꝛ serui nō sunt agnati. vt insti. de le. agn. suc. in fi. ꝛ agnatio est de iure ciuili. vt insti. de le. agna. suc. in fi. ꝛ serui quo ad ius ciuile attinet ꝛc. vt ꝭ. de reg. iur. l. nā qđ. [iure] . s. de nuptijs ꝯhēdis [matrē] . s. ꝓpriā [patrē] . s. verū. [quasi nurū nō ducere.] sub. debere. [eque] . i. a filr̄i. [intelligat̄] . q. d. nō video. ꝛ ad istud accedit instit̄. de ser. cog. [abstinere.] ꝛ ita not. ꝙ in reb' dubijs tutioꝛ pars eligenda est. ꝛ ad istud accedit. ꝭ. de reg. iur. l. in re obscura.

Uideamus nūc. Uos habuistis qđ nō possum ducere vxorē eā q̄ fuit nouerca ꝛ ꝑuigna ꝛ socrus ꝛ nur' mea: ʒ qual'r sūt accipiēde iste ꝑsone videam' vt sciam' quā nō ʒ nobis vxorē ducere: ꝛ certe qdā dicūt vxorē tm̄ pr̄is eē nouercā: ꝛ nurū filij vxorē: ꝛ ꝑuignā filiā vxoris

ex alio marito: sz certe q̃tum ad nuptias cõtrahẽdas q sicut non possum ducere vxorẽ eã que fuit vxor patris: ita eã que fuit vxor aui vel paui: ex quo apparet q qs potest hr̃e plures nouercas: nec est hoc mirũ: q: si pater adoptiu⁹ habuit plures vxores. ⁊ ab eis diuertit nullã earũ possum ducere in vxorẽ: socrus appellatione nõ tm̃ mater vxoris mee ɔtinet: sz etiã auia ⁊ pauia vxoris mee. vñ nõ possum nullã earũ ducere in vxorẽ: nur⁹ appellatiõe nõ tm̃ vxor filij intelligit sz ẽt vxor nepotis ⁊ pnepotis: lz quidã has appellẽt pnur⁹: puignã intelligit nõ solũ ea q̃ est filia vxoris mee ex alio marito: sz ⁊ neptis ⁊ pneptis. vñ nullã earũ vxorẽ ducere possum. Itẽ matrẽ ei⁹ q̃ sponsa mea fuit non possum ducere vxorẽ quasi fuerit mea socrus. h. d. iste. §. vsq; in fi. l. videte expõnem lr̃e. [ducere]. i. vxorem ratione affinitatis ꝓhibẽte. [intelligunt]. i. tantum.

Vxorem quondam. In. l. ista dr̃: q vxorẽ quondã priuigni mei nõ potero ducere in vxorẽ: sz priuign⁹ me⁹ q̃ fuit vxor mea non poterit vxorẽ ducere. [priuigni] dr̃ priuign⁹ meus q natus est ex vxore mea ex alio tñ viro. vt. s. l. proxi. habuistis. [vitrici nõ opz.] ⁊ dr̃ vitricus meus vir matris mee natus: tñ sum ex alio marito. vt insti. de nup. §. affinitatis.

Oratione. In. l. ista dicunt tria: primo dr̃ qd̃ si filia senatoris nubit liberto non sunt nuptie: ⁊ hoc senatuscõ. cauet. scd̃o dr̃ si nepos ducit vxorẽ pater eius dz consentire: ⁊ si neptis ducit virũ dz cõsensus patris interuenire vel aui. tertio dicit q furiosus nõ potest ducere vxorẽ: q: furor est in ipedimẽto ad ɔtrahẽdas nuptias: q: nuptie ɔsensu ɔtrahunt: sz nuptias iam cõtractas furor nõ dissoluit. [est] sz hoc hodie corrigit. vt in aut. vt lib. de cetero. §. si qs que est. C. de nupt. ⁊ incipit nouo iure. [debet] si auus est absens: ⁊ ita ɔsentire nõ potest. [opus est.] ⁊ furiosus nõ potest cõsentire. vt. s. lo. ⁊ cõdu. l. qui ad certũ. [nõ impedit.] idẽ in spõsalibus. ⁊ ad istud accedit. s. ti. pri. l. furor.

Per adoptionem. In. l. ista dr̃: si pr̃ meus adoptauit aliquã in filiã q̃diu est soror nõ potero eã ducere vxorem: ⁊ idẽ est si pater meus me emãcipauit: q: eã potero ducere in vxorẽ: vnũ sciatis q p adoptionẽ nedũ efficit frater ⁊ soror: imo auia ⁊ matertera: ⁊ q̃diu durat ista affinitas ꝓhibite sunt nuptie iter istas psonas [sunt] nõ tñ põt ɔstitui auũculus p adoptionẽ hoc modo: de quo habuistis. s. eo. l. adoptiuus filius.

Nuptie. In. l. ista dr̃: si filius meus ⁊ filia mea cõtraxerũt nuptias: ⁊ nuptie dissolute sint nõ possunt reuocari nisi ɔsentientibus nobis.

¶ Filia potest cogere patrẽ officio iudicis vt eã maritet ⁊ dotem det.

Qui liberos. In. l. ista dr̃: si pater filiũ vel filiã quã hz in ptãte ꝓhibet vxorẽ ducere vel alij nubere vel dotẽ p filia dare non vult: cogẽdus est officio iudicis filiã nubere ⁊ p ea dotem dare: ⁊ pater videt ꝓhibere si cõditionẽ matrimonij sibi nõ querit. [iniuria]. i. iniuriose. [⁊ dotare.] ⁊ ita not. q iudicis officio cõpellitur pater dare dotem pro filia. ⁊ ad istud accedit. C. de do. pmis. l. vlt. [conditionẽ.] viri vel vxoris.

Sciendum est. In. l. ista dr̃: q nõ ptinet ad officiũ curatoris nubere adultã: q: officiũ eius ɔsistit in administratiõe: ⁊ ita diu⁹ seuerus ⁊ aut. rescripserũt: sz ipsa adulta suo arbitrio nubere põt [nubat pupilla]. i. adulta [ɔstat.] vt ista. l. in copulandis. [potest] sicut ⁊ extra administrationẽ est manumittere. vt. j. de ma. vin. l. vlti.

Non cogitur filius. In. l. ista dr̃: lz fili⁹ nõ cogatur ducere vxorẽ tñ si pr̃e cogẽte duxit valebit matrimoniũ. [vr̃] q: coacta volũtas est volũtas. vt. s. qd̃ me. cã. l. si cũ mulier. ⁊ q: nuptie ⁊c. vt. j. de reg. iur. l. nuptias.

Lege papia. In. l. ista dr̃: q lege papia ɔtinet qd̃ oẽs ingenui exceptis senatorib⁹ ⁊ eorũ liberis possunt libertas vxores ducere. [licere.] ⁊ ad istam. l. facit. j. eo. l. si quis in senatorio. ⁊ l. si senatori. ⁊ l. lege iulia.

In libere mulieris. In. l. ista dr̃: liberã mulierẽ q̃ honeste poterat mihi nubere: puta ingenuã induxi eã in domũ meã: ⁊ tenebã eã tanq̃ vxorẽ meã: dz psumi q eẽt vxor nõ ɔcubina: certe si honeste viuebat dz psumi q sit vxor nõ ɔcubina [in libere mulieris ɔsuetudine]. i. quã tenet qs in domo sua. [nõ ɔcubinat⁹] sub. psumit [fecerit] sub. libera mulier. ¶ Dñ signori circa. l. istã: q: materia huius. l. est vtilis. ita no. ⁊ distinguet: ⁊ hoc expedit scire: q: hoĩes multũ errãt circa hoc: hoĩes soluti ducũt mulieres i domũ suã suscipiũt prolẽ dubitat vtrũ sit vxor vel cõcubina. vñ vos ita distinguetis: cũ hõ inducit mulierẽ in domũ suã si ingenuã aut ptestat q vult eã in cõcubinã habere: aut tacet aut ptestat q nõ vult eã vxorẽ hr̃e: si ptestat q vult eã in ɔcubinã hr̃e: ⁊ erat viripotẽs in ɔcubinã eã habeat. vt. j. de cõcu. l. in ɔcubinatu. ⁊ q suscipiunt inde sunt naturales filij tm̃. vt in aut. qui. mo. na. effi. sui. §. discret⁹. si tacet ⁊ ĩgenua est ⁊ honeste viuebat: psumem⁹ eã vxorẽ fauore matrimonij: vt hic: vnde qui nascentur erũt legitimi ⁊ naturales. vt insti. de pa. po. si autẽ ptestat q nõ vult eã vxorẽ habere: ⁊ mulier est ingenua: stuprũ cõmittit: ⁊ de eo poterit accusari. vt insti. de pu. iu. §. item lex. si aũt inducit libertã: ⁊ est psona que nõ poterit hr̃e cum ea: vt q: est senator vel eius fili⁹: p oĩa qd̃ supradictũ est: q si est senator psumo. vt. j. eo. l. lege iul. si est ancilla psumo q vt cõcubinã velit hr̃e: q: non põt esse vxor. vt. s. de pig. l. deniq;. si aũt inducit ingenuam que honeste viuat: si ptestat q vult eã in cõcubinam habere erit cõcubina: al's non: sed cõmittit stuprũ nisi palam illa oẽs reciperet. vt. C. ad le. iul. de adul. l. adulterij.

Filius. In. l. ista dr̃: q filius emãcipat⁹ põt ducere vxorẽ sine pr̃is ɔsensu ⁊ susceptus filius erit heres eius.

Reas. In. l. ista dr̃: q accusate de adulterio pẽdente accusatione vxores duci nõ possunt.

Si quis in senatorio. In. l. ista dr̃: si senator ducit libertã in vxorẽ q̃uis sit matrimoniũ nõ est vxor: verũtamẽ si desinit esse senator incipit esse vxor [incipiat.] ⁊ ad istã. l. concor. j. eo. l. lege iulia.

Libertam inuitã. In. l. ista dicit: q patron⁹ non põt ducere in vxorẽ libertã inuitã: nisi noĩatim patronus ideo eam manumitteret vt vxorem eã velit habere. et ad. l. istã concor. j. eo. l. in eo iure.

Simulate. In. l. ista dr̃: q simulate nuptie nõ sunt nuptie q: plus valet qd̃ in veritate fit q̃ quod simulate concipit. vt. s. de offi. pre. pre. l. illicitas. §. veritas.

Si senatori. In. l. ista dr̃: q senator ex beneficio principali potest libertam vxorem ducere. [esse.] vt. s. de sena. l. vlti. et. C. de preci. impe. offe. l. rescripta.

Sciendum est. In. l. ista dr̃: si libert⁹ dat se ingenuo ad arrogãdũ licet assequat iura ingenui tñ non efficit ingenuus: ⁊ ideo debet abstinere a nuptijs senatoris. [consecut⁹] vt. C. de iureiuran. l. vlti.

¶ Modicũ interuallũ tpis nõ inducit actuũ diuersitatem.

Pleriq; opinantur. † In. l. ista dr̃: si vxor tua diuertit a te: ⁊ postea reuertit ad te nunqd erit idẽ matrimoniũ: certe sic: si incontinenti reuertit sed si ex interuallo reuertit non erit idẽ matrimoniũ: sz aliud intelligit esse. [fuerint] ⁊ ad istud accedit. s. de diuor. ⁊ repu. l. ij.

¶ Mandatũ generale de nuptijs ɔtrahendis non sufficit nisi mãdantis ratihabitio subsequatur.

Generali. † In. l. ista dr̃: si pr̃ mãdat generalr̃ filie vt possit querere sibi matrimoniũ: non vr̃ ɔsentire vt hr̃bat nuptias nisi spãlr̃ mãdet de certa psona: vnũ sciatis q inter certas psonas sunt ꝓhibite nuptie: sed ⁊ certe psone ꝓhibent alia ratione. nã filia senatoris non potest hr̃e cũ liberto ipediente dignitate [est.] ⁊ ita no. q plus vz spãle q̃ generale mãdatũ: sic ⁊ alibi. s. de neg. ge. l. põp. sz al's tm̃ vz spãle q̃tũ gñale. vt. j. de ad. tu. l. si duo.

Filius. In. l. ista dr̃: si filiusfa. miles velit hr̃bere matrimoniũ sine pr̃is volũtate non lz sibi. h. d. [nõ ɔtrahit] vt nec qlibet alius. vt. s. l. ij. sec⁹ si esset emãcipatus. vt. s. eo. l. filius.

Tutor. In. l. ista dr̃: si tutor vel curator vult ducere eã cuius tutor vel cur. fuit nõ potest nisi a patre esset sibi destinata vt eius spõsa esset. ⁊ ad istã. l. concor. j. eo. l. senatus. ⁊ l. seq.

Libertum. In. l. ista dr̃: si libertus fuit curator puelle ꝓhibetur eius marit⁹ esse. ⁊ ad istam. l. concor. s. l. pri. cũ suis similibus.

Si quis officiũ. In. l. ista dr̃: si aliqs est preses alicuius puincie puellã inde oriundam vel ibi domicilium habentẽ ꝓhibetur vxorem ducere: licet in sponsam possit eam habere

habere: et deposito officio eam ducere possit si placuerit puelle: al's non: redditis tantummodo arris: sed si antequam esset pses contraxit sponsalia pōt eā ducere in vxorē durāte officio et dos data nō perditur: sed si aliquis est preses in aliqua puincia filias suas pōt nuptijs collocare. [nō pōt.] et si fecit nō valet mrimoniū. et ad hoc cōcor. C. si rec. puin. l. vna. [nō sit caduca]. i. nō cōfiscatur: sed quero hic cur est aliud ī filio vt ei vxorē ducēti nō cōsentiat. rñ. si posset durāte administratiōe dare vxorē filio suo psumptio eēt quod aliquā nobilē et diuitē cōpelleret nubere filio suo: sed ī filia nō ē ita psumptio: quia si cōpleret aliquē ducere filiā suā ī vxorē deposita administratione timeret ne verberaret filiā suā: et ne vir expelleret eam de domo.

SOroris. In. l. ista dr: sicut filiā sororis nō possum ducere in vxorē ita et proneptem: sed si volo ducere aliquā in vxorē que prohibet moribus mihi nubere incestum committo. [committere.] ad hoc concor. j. e. l. inceste.

PRiuigne. In. l. ista dr: sicut nō possum ducere vxorē priuignā meā ita nec eius filiā.

STuprum. In. l. ista dr: quod stuprū cōtrahit etiā in mulieribus que turpiter viuūt et vulgo questum facerent.

SEmper in cōiūctionibus. In. l. ista dr: quod nō solū ī mrimonijs cōsideramus qd de iure licet: sed illud qd honestū ē: vnū sciatis quod filia senatoris vel neptis vel pneptis nō debet nubere libertino. [sit] et ideo sunt quedam etc. vt. s. e. l. si filius. in fi. [nuptie nō erunt] sub. contracte de iure. et ad istud accedit. j. e. l. lege iulia.

1 ☞ Mulier illa dr palā facere q̄ sine distinctione psonarum se prostituit et nō solū infamia notatur illa que psentialiter modo facit sed etiā illa que iā fecit licet modo facere desierit ēt pretextu paupertatis nō excusatur.

1 **PAlam questū facere.** † Signorivos debetis scire quod senatores nō debēt cōtrahere nuptias cū mulieribus q̄ palā faciūt q̄stū sui corpis: et palā q̄stū videntur facere nō solū q̄ pstituūt se ī lupanari: verū ēt q̄ ī taberna seu caupona: vel alia domo se pstituit: et palā se pstituūt q̄ oēs recipiunt īdisticte: sed illa nō vr palā q̄stū facere q̄ adulteriū cōmittit. itē illa q̄ cū vno et altero pecūia accepta cū alio se cōmiscuit nō vr palā q̄stū facere. [dicemus] sub. ne senator vel eius filius possit cū ea cōtrahere. vt. j. e. l. lege. [nō tm̄ eā q̄ ī lupanario] locus a meretricibus destinatus: ad hoc solū vt sui venalē formā exhibeāt et vocatur sēruitudinarie. nā sicut lupus hz oīa deuorare: ita ibi psona et bursa hoīs hz euacuari. [sine delectu]. i. cū delectu. alit āt accipit palā. j. d. hr. insti. l. palā. [nō si qua] repetatis nō videt palā q̄stū facere. [se cōmittit] coacte: al's ē ī lra. [se nō cōmittit.] sine distictiōe psonarū. [cōnumerari] vt senator vel eius filius cū ea nō cōtrahat.

NOn solum. In. §. isto dr ea q̄ facit q̄stū ī corpe suo nō ē ducēda a senatore nec ea q̄ fecit: licet facere desierit: sed et si fecit q̄stū rōne pauptatis: silr nō ignoscitur ei q̄ obtētu pauptatis turpissimā vitā elegit: et sicut senator nō dz cōhibere cū ea q̄ facit q̄stū corpis sui: ita nō dz cōhibere cū ea q̄ exercet lenociniū: quia lēociniū facere nō ē minus quam q̄stū corpis sui facere dicunt lenones q̄ habēt q̄stuaria mācipia: vel sub alterius noīe exercet lenociniū: vt ea que pretextu taberne habet questuaria mācipia [intermissa est.] sed istud hodie videtur correctū. vt. C. de nup. l. impialis. sed istd est verū cū impetratur a pncipe. [egit.] vñ no. quod nō parcit mala rōne pauptatis. sed secus est in patre qui rōne pauptatis vēdit filiū. vt. C. de pa. qui fi. dis. l. j.

SEnatus censuit. In. §. isto dr: sicut senator nō dz ducere vxorem que palā facit questū sui corpis: vel lenociniū exercet: ita nō dz ducere mulierē dānatā de publico iudicio. itē nō dz ducere in vxorem depræhēsam ī adulterio quasi publico iudicio sit dānata: sed et si aliqua fuerit dephēsa et cōdēnata de adulterio quasi publico iudicio fuerit dānata: vel si nō fuerit dephēsa in adulterio: sed fuerit dānata de adulterio: quia publico iudicio dānata est nō dz eā ducere in vxorē. sed et si fuerit dephēsa in adulterio: sed cōdēnata nō est quasi notata nō dz eā ducere in vxorē. [publico iudicio] vt puta damnata de adulterio: vel alio publico iudicio [nō est ptās.] vt puta si esset ifamis. vt. j. de accusat. l. qui accusare. [si qua] s. mulier: [nō videtur.] accedit. s. de his q no. infa. l. j. [qua]. s. mulier. [est.] vnde senator vel eius filius nō debet eam ducere.

LEge iulia. In. l. ista cauetur quod senator vel filius senatoris vel eius nepos vel pronepos: et deinceps nō debet spōsam vel vxorem ducere libertinā. itē nec eā que vel ipa vel mater sua vel pater artē lubricā exercet vel exercuit. itē prohibet ne filia vel eius neptis nubat liberto vel ei qui artem lubricam exercet vel exercuit. [habeto] hucusque durat textus. [hoc capite.] mō incipit exponere predicta verba.

ITem libertinus. In. §. isto dr: quod libertinus nō pōt ducere filiā senatoris: nec distinguitur sit filia in potestate vel nō. itē non distinguitur sit pater naturalis vel adoptiuus: siue eius pr exercuit artē lubricā. vel nō: si postea sit emācipatus: sed si forte mr vel pr. [cū nuptie honeste cōtracte sint] ab initio. vñ qd legitie factū ē nō dz ex postfctō etc. vt. C. de admi. tu. l. sancimus. [senatores.] vt. s. e. l. pal. Sed signori iste due. ll. quas modo vobis legi parū valēt: quia iure canonico et ciuili hodie sunt mutate. vt in aut. vt liber. de cetero. §. si quis.

IN eo iure. In. l. ista que parū valet dr cauetur in iure quod liberta nupta patrono non pōt inuito eo ab eo diuertere et alij nubere: patronū accipimus fm qd rescripto impatoris nri et diui pris eius cōtinetur cū qui hac lege emit vt manumittat: quia manumissa habetur liberta ēptoris: sed ille q iurauit se patronū nō dz haberi hic loco patroni. sed si filiusfa. miles d castrēsi peculio emit ancillā et manumisit habetur loco patroni: et nō pr eius: et hic habet locū cū liberta ē nupta patrono: secus est in spōsa: et id si liberta spōsa patrono spōso miserit nūciū repudij cū alio poterit cōtrahere cōnubiū qd nō cōtradicit: sed eoipso qd nō cōsentit idcirco liberta a prono furioso nō poterit diuertere: sed qd si patronus est captus ab hostibus nūquid pōt alij nubere ac si eēt mortuus: certe nō: ppter ius postliminij: et sicut istd ius habeo in mea liberta ita in cōi liberta [alij nubere nō posse.] vt. j. de diuor. et re. l. qd ait lex. [nō habebit.] al's habebit. sub. si post iusiurādū fuit pnūciatus patronus eē. [dissensit.] et ad istd accedit qd dr. s. d pcu. l. filiusfa. §. inuitus. [solutū est mrimoniū.] et ad istud accedit. C. de dona. inter vi. et vxo. l. res que. [recte probauerunt.] vnde no. quod cōmune est meum est. et ad istud accedit. j. de ver. sig. l. pupillus. in fi.

SEnatoris filia. Vos habuistis. s. e. l. lege iul. quod filia senatoris nō debet nubere libertino: fallit si filia senatoris est ita inhonesta quod facit questū corpis sui: vel exercet artē lubricā: nā tūc filia senatoris ī noīe dñi nubat libertino cū em̄ nō seruat sibi honorē: nec lex debet ei seruare. [deduxit.] nā priuilegiū meretur amittere q cōcessa sibi abutitur ptāte vt. C. de iude. et ce. l. iussio. et. s. de pecul. l. libera.

FIlio patroni. In. l. ista dr: sicut si liberta mea nupta ē mihi nō pōt a me inuito diuertere: ita si nupta est filio meo: sed si sumus duo patroni: et ē nupta filio meo nō pōt ab eo diuertere. [eādēque vxorē]. s. filij. [accōmodatur] vt. s. e. l. in eo iure quare quia filius pronus est. vt. j. de vbo. sig. l. licet. §. recte [vxorē duxerit.] quia nō pōt ab eo inuito diuertere et alij nubere.

SI ignominiosam. In. §. isto dr patronus habebat libertā que faciebat palā q̄stū in corpe suo: pronus duxit eā ī vxorē vt melius se reformaret: ista deterius fecit vult ab eo diuertere pōt ne: certe sic: et iputet sibi pronus qui talē libertam duxit ī vxorē. [bñficiū.] et ita no. qd frustra legis auxiliū iuocat etc. vt. s. d mino. l. auxiliū. §. ī delictis. et dānū qd qs sua culpa etc. vt. C. d nec. ser. hr. isti. l. vl.

SI vni ex filijs. In. §. isto dr: si sum pronus alicuius liberte et illā libertā assignaui vni ex filijs meis ab illo si nupsit ei ab eo inuito nō pōt diuertere: sed si nupsit alij cui nō assignaui ab eo poterit diuertere. [tribuit] et ad istud accedit. j. de assigna. li. l. j. et per totum.

OBseruādū est. Vos habuistis quod senator nō pōt ducere vxorē libertā vel eius filiam tabernariā vel eius filiā exercētē artē lubricā: vel eius filiā: argumētatur plebeius hic: mō si senator nō potest: igitur nec ego: quia salio sup equū: vt ipe rñdet iuriscōsultus quod istud ar. nō ē seruādū: vt quas mulieres nō possunt ducere senatores ppter dignitatē easdem plebei possunt ducere. [phibentur] vt. s. e. l. palam. et. l. lege. [gradus] vt sunt senatores [nō licet] id est quā mulierem non potest ducere plebeius eandem non potest ducere senator. nam plebeius non potest ducere filiam suam. vt. s. e. l. adoptiuus: ita nec senator: et ita no. que priuilegia tribuuntur hominibus inferioris gradus: eadem tribuuntur hominibus superioris gradus: sed non econtra: et ad istud accedit. C. ad legem fa. de pla. l. vltima.

1 ☞ Liberalis nemo existit in necessitatibus.

1 **PRoxime cōstitutū.** † In. l. ista dr hrs istitutus rogatur ācillā testatoris manumittere ex cā fideic. et hrs manumisit eā et duxit eā ī vxorē: si ipa vult ab eo inuito

diuertere ⁊ alijs nubere: nunqd pōt: certe sic: qꝛ illud qđ đꝛ ille qui manumittit ancillam ꝙ non potest alijs nubere inuito eo: est intelligendum de ea que manumittitur ex voluntate nō ex necessitate: similiter qui manumittit ex volūtate pōt imponere operas nō qui ex necessitate vt. C. de oper. li. l. j. ⁊ l. mater.

Matrimonij causa. In. l. ista dicit̄: si manumitto ancillā in hoc vt ducā ī vxorē ista a nullo alio potest duci vxor nisi renūciarem matrimonio ipsius: similiter et si manumittit filiusfa. ancillā meam mea voluntate vt nubat eidē filio: a nullo alio pōt duci vxor inuito filio [renūciauerit] vt. j. de diuor. ⁊ re. l. quod ait lex. §. illud.

☞ Differentia que sit inter nepharias et incestas nuptias et inutiles.

Inceste. In. l. ista dicitur: si mulier sciēs cōtrahit incestas nuptias dotē datam non repetit immo tāꝗ̄ caduca cōfiscat̄: ⁊ ideo si quid lucri noīe fructuū cōsecutus est aufertur marito. Or signori no. † ꝙ est differētia inter nepharias ⁊ īcestas nuptias ⁊ inutiles nepharie sunt inter ascendentes ⁊ descendentes. nā si adā et eua viuerent nullus posset contrahere cū eis. vt. C. e. l. neminē. inceste nuptie dicunt̄ inter affines. vt insti. de nup. §. affinitatis. inutiles nuptie dicunt̄ que ꝓhibent̄ alijs rōnibus: vt qꝛ ꝓhibet̄ ne senator ducat libertā. vt. s̄. e. l. palā. ⁊ l. in lege: tñ in larga significatione inutiles nuptie dicūtur nepharie ⁊ inceste vt hic. et. j. ad. l. iul. de adul. l. si adulterium [habent] qꝛ perdit dotē: maritus nō retinet qꝛ ꝯfiscat̄. vt. C. e. l. qui cōtra leges. ⁊. j. e. l. ꝑfectus [aufertur.] marito. vt. C. e. l. qui contra leges.

Nuptie. In. l. ista cū seq. ⁊ se. dicit̄ ꝙ nuptie sūt ꝓhibite inter ascēdentes ⁊ descendentes vsqꝫ in infinitū: similiter sunt ꝓhibite nuptie inter fratrem ⁊ sororē etiā vulgo quesitam: sed etiam sororē adoptiuam non pōt qs ducere in vxorē: sed ⁊ si quis vellet ducere amittā suā vel materterā suā hoc sibi nō lꝫ: qꝛ nō lꝫ alicui ducere vxorē ꝓhibitam [sunt] vt inter ascendentes ⁊ descendentes [siue vlterioris gradus sint] vt auus ⁊ neptis [vsqꝫ in īfinitū] vt insti. de nup. §. j. [extraneus intelligor] vt. s̄. de adop. l. in oī fere.

Qui in prouinca. In. l. ista dicitur: si aliquis gerit publicum officium in ꝓuincia: sicut non pōt ducere vxorē ita non pōt consentire filio suo vt ducat vxorem [ducenti] sub. in ea ꝓuincia in qua officium publicum gerit. ⁊ ad hoc concor. C. si rec. prouin. l. vna.

Diuus marcus. Iste. §. est valde bonus ⁊ hꝫ locū iure cano. ⁊ in. §. isto dicitur: q̄dam liberta fauia nomine accessit ad dominū marcū imperatorem: et sic coram ea ꝓposuit dn̄e sum liberta: auia mea copulauit me auūculo meo et fui secū bene. xx. vel. xxx. an. de illo auūculo meo multos liberos suscepi: dicūt mihi sacerdotes ꝙ nō tenuit matrimoniū: q̄ro vtrū teneat ⁊ quicqd sit de matrimonio rogo de statu liberoꝝ meoꝝ. ad qđ rn̄det imperator: moueor in immensum ꝙ nupsisti: et dico ꝙ nō tenet matrimoniū: tñ qꝛ ꝑ ignorantiā nupsisti et diu fuisti in mr̄imonio volo ꝙ liberi exinde suscepti sint ingenui [statuliberoꝝ] vt sint legitimi et nō matrimoniū [fuissent] ex legitimo. vnde no. hic casum vbi nō tenuit matrimoniū et liberi suscepti sunt legitimi: sic ⁊ iure canonico si ꝯ̄hibitur in facie ecclesie inter ꝑsonas ꝓhibitas liberi sunt legitimi: tamen ꝓnūciat̄ matrimoniū nō fuisse. vt extra qui fi. sint leg. c. lator. ⁊. c. ex tenore. que decretales fuerunt extracte ex lege ista.

A Diuo pio. In. l. ista ponitur casus talis. q̄dam libertina venit ad senatorē et dixit ei velletis me accipere in vxorem sum nobilis mulier et ingenua ⁊ suꝫ filia regis cāpanie: senator credens hoc accepit eā in vxorem: nunqd cōmittit in legem tñ nō tenuit matrimonium: si inuenit̄ libertina: ⁊ si dotem dedit non pōt repetere. [est] ⁊ ad istud accedit. s̄. e. l. inceste. ⁊. j. e. l. prefectus. et C. de inces. et inuti. nup. l. qui cōtra legem. ⁊ ista. l. de facto accidit in principem constanti. qꝛ qdam noīe petrus vitalis decepit filiā suam asserens se comitem prouincialem.

Senatusconsulto. In. l. ista cū prin. seq. đꝛ. qđ đꝛ ꝓhibitū esse tutori senatuscō. ne tutor eā cuiꝰ tutor fuit ducat sibi in vxorem vel filio suo: etiā eodem senatuscō. ꝓhibet̄ ne eā cuius tutor fuit ducat vxorem nepoti suo: sed quid si tutor nō fuit sed ꝑiculū ꝑtinebat ad eū nūqd tenet mr̄imoniū: qꝛ pupilla capta fuit ab hostibꝰ vel falsis allegationibꝰ se excusauerit et certe ad hūc ꝑtinet senatuscō. sed qd si nō ꝓpter sui ꝑsonam sed ꝓpter alterius ꝑsonā ꝑtinet ad eū periculū: nunqd pertinet ad eū sn̄ia senatuscō. puta si est magistratus vel si est fideiussor ꝓ tutore vel cura. ⁊ certe veriꝰ ē ꝙ nō ꝑtinet ad sn̄iam senatuscō. sꝫ qd si tutor ē datꝰ honoris cā: qꝛ ꝑiculū videt̄ ꝑtinere ad eū ꝓhibet̄ eā ducere. h. d. [nepos] ex filio [significat̄] qđ est illa rōne: qꝛ si posset eā ducete ī vxorē: īponeret ei silētiū vt nō peteret rōnē tutele ⁊ ita lederet̄ vt. C. de īterdi. ma. int̄ pu. ⁊ tu. l. j. ⁊ ꝑ totū [capta sit:] nā si suꝫ tutor alicuiꝰ pupille ⁊ capit̄ ab hostibꝰ ipa morit̄ ciuit̄r. vt. j. de acq. re. do. l. naturalē. ī fi. sꝫ tñ qꝛ fui tutor debeo administrare ac si nō fuisset capta: ⁊ ita periculū ꝑtinet ad me [excusauerit] qꝛ nō vr̄ se excusasse. vñ lꝫ nō sit tutor ꝑiculū tutele ad euꝫ ꝑtinet. vt. C. si ex fal. alleg. l. j. ⁊. ij. [est] qꝛ si qs habet tres tutelas excusat̄ a quarta. vt. j. de excu. tu. l. tria [inciderit] qꝛ accepit minus idoneos fideiussores. vt isti. de satisda. tu. ꝯ̄ tutelā: ⁊ iđ iste ꝓhibet̄ ducere illā in vxorē. vt. j. de solu. l. qđ si forte. §. j.

SI quis tutor.

Qui autem. In. §. isto ponitur casus talis quidam datus fuit tutor alicui pupille cessauit administrare: nūquid probibet̄ illā sibi vxorē ducere ex oratiōe: certe sic: qꝛ tenet̄ pupille sicut ē ille qui gessit: sꝫ quid si datꝰ est tutor pupille ⁊ ille voluit se excusare: cū in prōptu non haberet excusatiōes fuit dilatatū negociū ita ꝙ pupilla adoleuit: nunquid poterit eā ducere in vxorē ⁊ certe si recipiātur post pubertatem eiꝰ excusatiōes potest eā ducere: al's nō. sed hoc vlpi. nō placet: ⁊ sic tutor nō potest ducere pupillā cuiꝰ tutor fuit in vxorē: ita nec in spōsaꝫ ⁊ sicut tutor nō pōt ducere in vxorē eā cuiꝰ tutor añ fuit ita nec filiꝰ adoptiuus nisi sit postea emācipatꝰ: sic ergo naturales liberi ⁊ legitimi ꝓhibētur vxorē ducere eā cuiꝰ pater eoꝝ fuit tutor etiā si alteri sint dati in adoptionē: sꝫ qd si tutor datꝰ alicui pupille ꝓuocauit ⁊ eo mortuo heres eiꝰ victꝰ est: nūquid senatuscō. ad eiꝰ liberos ꝑtinere videat̄: certe sic: qꝛ tenētur reddere rōnem [atqꝫ si gessisset] vt. C. si tu. vel cura. nō ges. l. j. ⁊. ij. [posse] accedit. s̄. e. l. oratiōe [obliuiscūtur] vt. s̄. de adop. l. in oī fere iure. [cōtinetur] sub. vt nō possit cōtrahere cū illa cuius pater fuit tutor. [prouocauerit] loquitur ꝯm antiqua tēpora ꝯm que appellabat. vt institu. de excu. tut. §. qui aūt. ⁊. j. quādo ap. sit. l. j. in prin. [ad orationē] que probibet nuptias [hoc probare]. s. qđ ad orationem ⁊ senatuscō. pertineat.

Dote. Lex ista tractat de alia materia q̄ tractat̄ in duabꝰ. ll. pre. ⁊ in. l. ista đꝛ: si contrahit̄ illicitū matrimoniū dos efficit̄ caduca: ⁊ ꝯfiscat̄ exceptis necessarijs impēsis factis in illa dote: qꝛ necessarie impēse solēt dotē ipso iure minuere [in iudicio]. i. ī actiōe [de dote] si esset dos [debet]. s. fisco. vt. s̄. e. l. inceste. vñ no. hic: si mulier cōtrahit matrimoniū ꝓhibitū de facto dotē perdit. vt hic: et C. de inces. ⁊ inuti. nup. l. qui cōtra. immo recuperat cōdi. ob cām vel sine causa. vt. C. de cōdi. ob cau. l. j. si aūt ꝑ iuris ignorātiā contrahit indubitāter si nec de facto sequūtur nuptie recuperat ꝑ cōdic. sine causa: nec dos efficit̄ caduca. vt. s̄. de cōdic. sine cau. l. vlt. ⁊ sicut mulier si sciēs cōtrahit matrimoniū probibitū perdit dotē ita perdit legatū. vt. j. de vsufru. leg. l. vxori. sꝫ si ignoraret posset petere legatum. vt. j. de lega. ij. l. vltima.

☞ In arbitrio dato ītelligit̄ ne eligatur ꝑsona ꝓhibita licet cōcedens arbitriū eā eligere potuisset.

Quamꝗ̄ in ar. † In pn̄. huius legis dicitur: si pater cōmisit ī arbitrio matris cui filia nuberet: nūqd mr̄ possit disponere vt nuberet tutori cuiꝰ pupilla fuit: certe nō. [tutoris cogitasse.] vt mater eligat tutorē. [tutori cōmitteret.] vt quia istđ esset cōtrariū iuri. vt. C. de interd. ma. inter tu. ⁊ pu. l. j. ⁊. ij.

Mulier liberto. In. §. isto dicit̄ ꝙ mulier non cōtrahit matrimoniū cū liberto viri ⁊ patroni sui.

Tutor qui rationes. In. §. isto dicit̄: si aliquis fuit tutor pupille ⁊ pupilla facta adulta eiꝰ tutor reddidit adulte ratiōes: nūquid potest eā añ vicesimūquintū an. ducere in vxorē: certe nō. vñ no. ꝙ illā cuiꝰ tutor fui: nō possum ducere in vxorē infra. xxv. an. nec infra tp̄s qđ dat̄ ad petēdā restitutionē in integrū. vt. C. de interdi. ma. inter pu. ⁊ tu. l. iij. ⁊. C. de in integ. rest. l. superuacuam.

☞ Quod fit contra prohibitionem legis ipso iure non valet.

Prefectus cohortis. † In. l. ista đꝛ: si aliqs ē prefectus cohortis vel equitū vel peditū nō debet in illa prouincia vxorē ducere: ⁊ si duxerit nō erit matrimoniū: sicut tutor nō debet ducere pupillā cuius tutor fuit qꝛ ratione potestatis ꝓhibētur iste nuptie: sꝫ nūquid huic mulieri poterat testamēto relinquere: certe sic: quēadmodum si pupilla nupsit quōdā suo tutori ipa consequetur illud quod quondā tutor sibi reliquit [non erit] ⁊ ad hoc concor. C. si rec. prouin. l. vnica.

Relictum

[relictū ē]ab illo marito qui cōtraxit secū de facto. Dꝛ signoꝛi. l. ista videt̄ velle si nupsi cū aliqua de facto: puta cū ea cuius tutoꝛ fui si lego ei ꝙ ipsa potest assequi legatū: sꝫ lex videt̄ contra. ȷ̄. de vsu. ⁊ vsufr. le. l. vxoꝛi maritus. ad qḋ pōt dici pluribus modis. ⁊ vno modo sic: hic de facto fuit secutū matrimoniū. vnde assequitur legatū sibi relictū: vel potest dici scḋo modo si mulier nō scit ꝓhibitas nuptias: sed putat valere: ⁊ ego maritus sciebā nō valere: possum ei legare ⁊ eā heredē instituere ⁊ legatū assequetur vt hic dꝛ: si aūt mulier scit nuptias ꝓhibitas ⁊ ego maritus ignorabā quia ego maritus credebā mulierē solutā ⁊ mulier sciebat se aliū virū habere nō possum ei legare nec eā heredē instituere: vt in. l. contra.

Liberū eūdēq̄ tutorē. In. l. ista dꝛ: libertus pupille erat eiꝰ tutoꝛ ⁊ pupillā collocauit in matrimonio sibi vel eiꝰ filio ipse est deportādus: ⁊ ita senatꝰ censuit: ⁊ sicut hoc prohibitum est in tutore ⁊ eiꝰ filio ita est prohibitum in extraneo herede tutoris. [in matrimonio] quia ille nō timet propterea petere rationem geste tutule.

Eos qui. In. l. ista dꝛ: licet aliquis militans in aliena prouincia nō possit vxoꝛē ducere aliquā de illa ꝓuincia: tñ si aliquis in sua pr̄ia militat pōt ducere vxoꝛē aliquā de sua ꝓuincia. vnū tñ sciatis ꝙ si cōtra mādatū principis est cōtractū matrimoniū in ꝓuincia: tñ si post depositū officiū permanent in eadē volūtate incipiūt hr̄e nouū cōsensum: ⁊ iustū erit mr̄imoniū: ⁊ liberi ex eo nati erūt legitimi. h. d. ista. l. videatis expositionē littere [ducere] i aliena sic. vt. s̄. e. l. prefectꝰ. ⁊. l. si quis officio. in p̄n. [esse] ⁊ ad hoc cōcoꝛ. C. de nup. l. ⁊ si cōtra mādatū. videbat̄ cōtra. qꝛ si rectoꝛ ꝓuincie cōtrahit cū sibi subdita: sed postea deposito officio remāserūt in eadē volūtate: liberi suscepti nō erūt legitimi qꝛ h̄ facit lege ꝓhibēte. vñ quicq̄d sequit̄ ex eo vel ob eūdē casum ⁊c. vt. C. de le. ⁊ consti. l. nō dubiū. ad qḋ vos dicetis. vt dixi. C. e. ti. l. ⁊ si ꝯtra mādatū.

☞ Pena extraoꝛdinaria que venit imponēda propter iniuriā factā alteri debet moderari scḋm qualitatē ⁊ dignitatē illius vt maioꝛ imponatur si est nobilis q̄ si ignobilis qui recepit iniuriā ad hoc allegatur.

Non ē matrimoniū. † In. l. ista dꝛ: si ego pupillā vel adultā cuiꝰ tutoꝛ fui vel cura. infra. xxv. annū duco in vxoꝛē vel filiꝰ meus ducit in vxoꝛē nec pater illius pupille nō destinasset eā mihi vel filio meo illud matrimoniū nō valet: ⁊ si cōtra fiat vterq̄ infamatur: ⁊ extra oꝛdinē arbitrio iudicis punit̄: nec est differētia: vtrū filiꝰ tutoꝛis vel cura. sit sui iuris: an i ptāte patris. h. d. ista. l. in sui p̄n. videatis expositionem lr̄e. [sit] ⁊ ad istā. l. cōcoꝛdat. C. de interdic. ma. l. pe.

Libertum eā pupillā. In. §. isto dꝛ ꝙ libertus nō debet eā ducere in vxoꝛē cuius patronus eius est tutoꝛ.

Non solum. In p̄n. huiꝰ. l. dꝛ: si aliquis est tutoꝛ alicuiꝰ pupille nō solū filius tutoꝛis pōt eā ducere in vxoꝛē viuo tutoꝛe: immo nec post moꝛtē eiꝰ siue sit heres pr̄i siue abstineat se ab hereditate pr̄na: siue sit exheredatus ⁊ alius institutus: siue preteritus. nā iō dꝛ nō pōt eā accipere in vxoꝛē ne fieret fraus [oporteat] cōcoꝛ. s̄. e. l. senatus. ⁊. l. libertum.

Denuo dubitari pōt. In. §. isto ponit̄ casus talis ego habebā duos filios emācipatos: ⁊ ex vno nepotē ⁊ ex alio neptē ⁊ filij decesserūt: ⁊ ita erā tutoꝛ nepotis ⁊ neptis. mō q̄rit̄ nūq̄d possū dare neptē i vxoꝛē nepoti: rñdet̄ ꝙ sic: qꝛ affectio tollit illā suspitionē. [admonet] vñ no. ꝙ rō affectiōis tollit suspitionē q̄n̄ ał's adest. vt. C. d̄ iterdi. ma. iter pu. ⁊ tut. l. si tutoꝛ vł cura. sic ⁊ alibi. C. d̄ nat. li. l. vl. §. si v̄o. aliq̄n tñ affectio īducit suspitionem. vt. C. vbi pu. edu. de. l. vlt.

Sed et filiusfa. In. §. isto dꝛ: si filiusfa. fuit tutoꝛ alicuiꝰ pupille: vł curatoꝛ alicuius adulte ꝙ pater eius nō pōt accipere illā pupillā vel adultā in vxoꝛē: sed nūquid eā pōt accipere in vxoꝛē frater suus: certe nō sed si aliquis accepit pupillā vel adultā meā in vxoꝛē: nunquid possum postea eū adoptare: certe nō. vnū sciatis si aliquis est datus curatoꝛ vētri ⁊ bonis nō pōt accipere in vxoꝛē eam cuius est datus curatoꝛ: quia ⁊ iste rōnē reddere debet [fuit]. s. quod esse potuit. vt. ȷ̄. de tute. l. si filius [que est in eius potestate] huic questioni non respondet: quidam dicūt ꝙ nō pōt nubere: sꝫ pōt dici ꝙ pōt nubere. vt. ȷ̄. de excu. tu. l. tria onera.

Si puelle. In. §. isto dꝛ: aliquis gessit negociū pupille vel adulte ipa decessit añ q̄ redderet̄ sibi rō relicta filia here. modo queritur: nunquid iste tutoꝛ vel curatoꝛ possit illā filiā filio suo dare in vxoꝛē: ⁊ rñdet̄ ꝙ sic.

Iuregentiū. In. l. ista dꝛ: si pr̄ accipiat filiā in vxoꝛē vel filius mr̄em hoc casu cōmittit̄ incestus: sꝫ quid si frater accipit soroꝛē i vxoꝛē vel aliq̄s accepit affinē: nūq̄d cōmittit icestū ⁊ rñdet̄ ꝙ si fecit palā minꝰ punit̄: si clā grauiꝰ punit̄: ⁊ est rō diuersitatis qꝛ qui palā deliquit vr̄ errare: sed qui clā cōmittit vr̄ dolū facere. h. d. ista. l. videatis expositionē lr̄e [vxoꝛē duxerit] ⁊ in ascēdentibꝰ ⁊ descēdētibꝰ presumit̄ sciētia. vt ar. ȷ̄. vñ cogna. l. octaui. ⁊. C. de in integ. resti. mi. l. tutela [plectunt̄] ⁊ hec sunt vera cū dubitat̄ q̄s cōtraxerit matrimoniū: incestū sciēs vł ignoꝛās sꝫ si certū sit ꝙ q̄ palā cōtraxerit sciēs matrimoniū nō posse ꝯtrahere de iure tūc puniet̄ equał'r cū eo q̄ palā ꝯ̄xit. ⁊ ita ex lege ista colligetis illud no. ꝙ plus delinquit qui clā facit q̄ qui palam: ⁊ ad hoc concoꝛ. ȷ̄. de auc. tu. l. nō existimo.

De iure dotium. Rub.

Signoꝛi de spōsalibus ⁊ nuptījs siue mr̄imonījs in superioꝛibus dictū est: verū qꝛ occasiōe spōsaliū siue nuptiarū dotes cōstituūtur. ponit̄ rubꝛica de iure dotiū: ⁊ pōt exponi de iure dotiū. i. qḋ ius ꝯ̄ dotes dꝫ ꝑuari videamꝰ: vł de iure do. i. q̄d sit dos: qualiter cōstituatur qualiter diuidatur: que sint dotis priuilegia ad quem pertineat damnum ⁊ emolumentum aucte vel diminute dotis videamus: ⁊ est propꝛie dos. ȷ̄. e. l. dotis. ⁊ diuidit̄ dos alia profectitia. ȷ̄. e. l. ij. constituitur dos multis modis: traditiōe: remissione: acceptilatiōe. ȷ̄. e. l. si pactū. §. quod dicitur. ⁊. l. licet. priuilegia dotis sunt multa. ȷ̄. e. l. in ambiguis. periculū dotis pertinet ad maritū. ȷ̄. e. l. plerūq̄. in p̄n. ⁊. §. j.

Dotis causa ꝑpetua est. In. l. ista cū seq. dꝛ si mł'ier ꝯ̄hit mr̄imoniū cū masculo ⁊ dos dat̄ dos nō vr̄ dari vt sit ad tp̄s penes maritū: sed vt ꝑpetuo sit apḋ eū q̄diu ꝯstat matrimoniū. vnū sciatis ꝙ causa dotis est fauorabilis qꝛ interest reipublice dotes mulieribꝰ cōseruare vt nubere possint. h. d. ista. l. cū. l. seq. videatis expositionē lr̄e. [dotis cā] i. datio dotis ob matrimoniū. [ꝑpetua est] q. d. nō vt sit apḋ maritū ad tp̄s: sꝫ ꝑpetuo donec durat mr̄imonium cū matrimoniū est ⁊c. vt insti. de pa. po. in p̄n. [et] ꝓ idest [vt semper apud maritū sit] i. q̄diu durat mr̄imoniū. vñ dꝫ reddi soluto mr̄imonio: vt. ȷ̄. de v̄bo. signi. l. cū q̄rebat̄. sic ⁊ societas dꝛ coiri in perpetū. i. dū viuūt. vt. s̄. ꝓ soc. l. j. [possunt] ⁊ ad istḋ accedit. ȷ̄. sol. ma. l. j. Dꝛ signoꝛi in. l. ista not. ꝙ mulier hꝫ priuilegiū ante dotis ꝯstōnē. vt. C. de do. ꝓmis. l. vl. itē hꝫ priuilegiū in ipa dotis cōstitutione. vt. C. de rei vxo. act. l. vl. in p̄n. ⁊. §. j. ⁊. C. q̄ po. i pig. ha. l. assiduis. itē hꝫ p̄uilegiū post cōstitutionē qꝛ p̄fert̄ habētibus tacitā hypothecā prioꝛibꝰ tēpoꝛe. vt in prealleg. l. assiduis.

☞ Dos non dꝛ vbi nō est matrimonium sed est quasi dos puta dos putatiua.

Dotis appellatio. † In. l. ista dꝛ ꝙ dos est cū mr̄imoniū ē: sꝫ si nō est mr̄imoniū: qꝛ ꝯ̄ legē ꝯ̄ctū est dotis cōstitutio nō tenet: qꝛ lꝫ mr̄imoniū possit esse sine dote tñ dos sine mr̄imonio esse nō pōt. h. d. ista. l. videatis expōnē lr̄e [non possum.] s. de iure. vñ si matrimoniū est cōtractum contra iura: dos data nō est. vnde non repetitur act̄. de dote: sed condi. sine causa vt. s̄. de cōdi. sine causa. l. auunculo: dixi. [potest] sub. sed matrimoniū bene pōt esse sine dote: ⁊ ad istud accedit. C. de do. ante nupt. l. vlti. in prin. [nec dos est] ⁊ ad istud accedit quod habuistis. s̄. ti. proxi. l. inceste.

☞ Dotem nouam non facit incrementum vel accessio sed veterem auget.

Si proprietati. † In. l. ista dꝛ: si mł'ier dedit in dotē marito nudā proprietatē fundi: ⁊ postea vsufru. fundi accessit proprietati: nō erit noua dos: sꝫ est dos aucta: sicut incrementū alluuionis nō est noua dos sꝫ augmentū dotis. h. d. ista lex: videatis expōnē lr̄e. [accessit] nā dos cōstante matrimonio cōstitui ⁊ augeri pōt. vt. C. de do. añ nup. l. vl. circa prin.

PRofectitia dos. In p̄n. huiꝰ. l. ponit̄ dotis diuisio ⁊ est talis: dos alia est ꝓfectitia alia aduētitia: ꝓfectitia dos est quā pr̄ ꝓ filia dat. ⁊ dꝛ ꝓfectitia qꝛ ꝓcedit ex bonis pr̄is. vñ siue pr̄ vel ꝓcur. patris dedit pro filia dotem siue alter contēplatione patris dedit ⁊ pater ratū habuit profectitia dos est: sed ⁊ si ille qui volebat patri donare dotē dedit dotē noīe filie sił'r dos ꝓfectitia est: sed ⁊ si pr̄ erat furiosus vel prodigus et curatoꝛ eius dedit dotem sił'r est dos ꝓfectitia: sed si pretoꝛ vł ꝓ

ses decreuit dotem esse dandam pro filia de bonis patris capti ab hostibus aut oppressi a latronibus similiter est dos pfectitia hoc dicit p̄n. huius legis vsq ad. §. si pater. videatis expositionē lr̄e[vel a parēte].i. auo paterno vel pauo.[vel facto ei⁹] vt ptz statim p multa exēpla[patri donaturus dedit]secus si filie esset donaturus: qr tūc esset aduētitia ꝛ sic soluit̄ ꝫ. j. §. si quis [vl' cuiusuis alteri⁹] puta qui morbo perpetuo impediret̄ [filie in dotē detur.]a curatore patris[est] vnde no. sicut pfectitiū peculiū est qđ querit fili⁹ ex re p̄ris. vt. C. de bo. que lib. l. cū oꝫ. ita dos pfectitia est que descēdit ex re patris vel occasione patris sicut hētis hic. ꝛ. j. de vul. ꝛ pu. sub. l. ꝫ ꝛ si plures. §. in arrogato.

Si pater. In. §. isto dr̄: si pater erat institutus ab aliquo heres ꝛ cā dotis cōstituēde p filia sua repudiauit hereditatē vt illa hereditas perueniret ad maritū forte qui erat ei substitutus vel erat p̄mior ab intestato: hoc casu dos nō erit pfectitia ꝫ aduētitia ꝫ ꝛ si pater legatū sibi relictum repudiauit nō remaneret apud heredē qr maritū cā dotis constituenda est aduētitia nō pfectitia: hoc casu. h. d. iste. §. videatis expositionē littere.[iul' ait]sub. sed aduētitia: ꝛ pdest scire vtrum sit dos pfectitia vel aduentitia: qr si dos est pfectitia ꝛ filia pdecedit dos debet redire ad patrē extent liberi vel nō: vt. j. e. l. iure succursum est in p̄n. dicā. ꝫ si est aduētitia nō debet redire ad patrē ꝫ ad eius filios qr in successione ab intestato potior est cā descendētiū q̄ ascēdētiū. vt insti. de here. quali. ꝛ dif. §. sui.

Si pater non quasi pater. In. §. isto dr̄: si titi⁹ pmisit marito dare. c. in dotē pro filia mea: ꝛ ego nō vt pater: sed vt extraneus fideiussi pro titio ꝛ postea solui. ista dos nō est pfectitia: licet a titio id qđ solui tā q̄ fideiussor nō possum ab eo cōsequi. sed si ego pater pmisi marito filie mee p ea dotē ꝛ dedi p eo fideiussorē vel expromissorē siue ego solui siue fideiussor hoc casu erit dos pfectitia: qr sufficit q pater sit obligat⁹ p dote. h. d. iste. §. videatis expositionē lr̄e.[nō possit] qr nō erat soluendo: ꝛ inanis est actio ꝛc. vt. s. de dolo. l. nam is[siue fideiussori] vnde videtur soluisse: qr solutio ꝛ pmissio paribus passib⁹ ambulant. vt. C. ad leg. fal. l. vl. ꝛ qr videtur ei abesse, id in quo est obligatus vt. s. de neg. gest. l. si mandato.

Si filiussa. In. §. isto dr̄: si filiussa. accepit mutuo. c. ꝛ ipsam pecuniā p marito ipsius in dotē dedit: vel ipm creditorē ei delegauit dos est profectitia: qr ipsa pecunia hacten⁹ videtur versa in rē aui: quatenus auus erat daturus in dotē p nepte sua. h. d. iste. §. videatis expositionē littere [si filiussa. mutuatus]. s. in negociū patris vt. s. de in rē ver. l. ꝛ ió §. vlti.[versum]accedit. s. ad macedo. l. filium.

Si quis certam. In. §. isto dr̄: si aliquis donauit mihi. c. vt deberem illa. c. dare in dotē pro filia mea: hoc casu nō est pfectitia dos: qr de bonis meis nō pcessit: qr ꝛ si nō darē in dotē ille repeteret cōdic. ob cām: ꝫ ꝛ si vxor mea donat mihi. c. vt dē in dotē marito filie mee sim̄r nō est dos pfectitia: nec videt̄ hoc cāu vxor donare mihi marito vt interdicta sit donatio inter virū ꝛ vxorē: qr nō vr̄ mihi dare vxor vt apud me remaneat: ꝫ vt dē in dotē genero meo p filia mea: ꝛ ió si dē a me poterit repetere: ex his ꝙ appet q ista dos ē aduētitia. h. d. iste. §. videatis expositionē lr̄e.[vt det]sub. ex pacto apposito ī traditiōe rerū. vñ parit actionē p̄scri. v̄. vt. s. d pac. l. ī traditiōib⁹[iure ciuili] qr donatio ꝯstāte mr̄imonio dicta int virū ꝛ vxorē: vt. j. de do. inter vi. ꝛ vxo. l. iij. ꝛ. iiij.[ꝛ vtimur] vñ si filia pmortua si extēt liberi nō redit ad p̄rē dos vt. j. e. l. iure. dicā.

Si filiussa. dotem promiserit. In. §. isto dr̄: si filiussa. pro filia sua dotē pmisit: ꝛ postea sui iuris effect⁹ dotē soluit: hoc casu ista dos erit pfectitia: qr suū propriū es alienū soluit: nō aūt vr̄ soluisse es alienū pro hereditate p̄ris. h. d. iste. §. videatis expositionē littere[pmiserit]sub. filia sua.

Si pater pro filia. In. §. isto dr̄: si p̄r pro filia sua emācipata dedit dotē ꝛ fuit stipulat⁹ sibi reddi: ita dos erit pfectitia qr nō vis ptātis ꝫ nomē parētis facit dotē pfectitiā ꝛ ē ver q erit pfectitia si dedit vt pater: sed si dederit de pecunia quam debebat filie voluntate eius dos ista non erit profectitia: sed aduentitia hoc dicit iste. §. videatis expositionem littere.[dederit]sub. et fuit stipulatus sibi reddi. vt dixi in casu: et ad quid dicam. hoc. j. videbitis.[dos est.]sub. et non profectitia. sed ad id quod dicitur in prin. huius §. opponitur ꝛ videtur q si pater dat dotem pro filia emancipata q ipsi filie detur actio tacite ex stipulatione non patri: nisi pactus sit vel stipulatus sibi reddi cum pater non habebat eam in potestate est extraneus. vt. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. accedit. in ver. extraneum. ad quod vos dicetis duobus modis. et vno modo sic: olim siue pater dabat pro filia in potestate constituta vel emancipata erat dos pfectitia: vt hic. hodie nō: vt in. l. ꝫ. vel dicatis scdo mō: si pater dat dotē p filia emancipata nec stipulat̄ sibi reddi tunc illa dos est aduētitia. vt in. l. ꝯtra al's pfectitia: vt hic.

Cum pater. In. l. ista dr̄: si habebam filiam emācipatā cuius curator erā ꝛ dotē p ea cōstitui pfectitia est illa dos: qr magis vt p̄r q̄ vt curator videor ꝯstituisse. h. d. ista. l. videatis expositionē lr̄e[quē quasi curatorē]sub. ꝛ si dedit de sua pecunia p̄r: ꝛ est stipulat⁹ sibi reddi: al's est aduētitia. vt. s. l. pr. in fi. dixi[sit] sic ꝛ al's si est datus curator adolescenti furioso magis vr̄ datus vt adolescenti q̄ vt furioso vt. j. de tu. ꝛ cu. da. ab his. l. iiij. §. j.

Adoptiuum. In p̄n. huius. l. dr̄: si p̄r adoptiuus dat p filia dotē illa dos erit pfectitia: et ió si predecedat filia pater poterit illam dotem repetere. h. d. prin. huius. l. videatis expositionē lr̄e.[adoptiuum quoq patrem]sub. nedū legitimū ꝛ naturalem[ait] qr ista dos est pfectitia: ꝛ dos a patre pfecta ꝛc. vt C. sol. ma. l. dos a patre pfecta.

Si quis pro aliena. In. §. isto dicit̄: p filia tua pmisi dotē: postea tu pater mihi pmissori heres extitisti: nunqd ista dos erit pfectitia: rn̄detur q refert aut ante nuptias cōstitutas successisti mihi: quo casu erit dos pfectitia: aut post nuptias quo qdem casu nō erit pfectitia: sed aduentitia. h. d. iste. §. videatis expōnem littere [dotem pmiserit]. i. obligauerit se p dote[nō esse profectitiam] sub. ꝛ tunc non licebit ei remittere libellum diuorꝺ.

Afflictus in vno releuandus est in altero ne detur afflictio afflicto.

Iure succursum est. † In p̄n. hui⁹ legis dr̄: pater pro filia sua quā habebat in potestate dedit dotem: nec fuit stipulatus sibi reddi: postea filia predecessit in matrimonio: nunqd istas dos dꝫ redire ad patrem: rn̄detur q sic: in solatium filie amisse. iniquum eñ esset q pater dote ꝛ filia careret. h. d. ista. l. in p̄n. videatis expositionem lr̄e. Dr̄ signori dr̄ in princi. huius. l. vt dixi in casu: ꝛ ita no. q in recōpensationeꝫ filie amisse subuenitur patri. C. de his qui ante aper. tabu. l. vnica. Item no. q non dꝫ addi afflictio afflicto: ꝛ ad istud accedit. s. de offi. p̄si. l. diuus. ꝛ. C. de epi. au. l. tā dementis. Dr̄ signori sup. l. ista cōsueuit formari talis qđ quā dic vt no. C. sol. ma. l. dos a patre: hic dicitur vt dixi in casu: sed nunqd est istud verum extēt liberi vel nō: in qōne ista fuit opiñ. dixit eñ mar. cū suis sequacibus q istud est verum si nō extent liberi. secus si liberi extant: qr tunc transit ad filios: ꝛ hāc suā opi. nisus fuit pbare rōnibus ꝛ argumētis et ll. expssis. ꝛ primo rōne tali: dos a patre pfecta ad patrem redire dꝫ in solatium filie amisse vt hic: verum est si nō extēt liberi: qr in locum filie hꝫ filios. vnde cessante cā cessat effectus. j. de diuor. l. qđ ait. §. illud. Itē alia rōne qr dos est propriū patrimoniuꝫ filie s. de mi. l. iiij. §. vtrū. vnde in successione ab intestato potior est cā descendentium. insti. de here. quali. ꝛ dif. §. sui. ꝛ in auſ. de here. ab intest. in p̄n. qd plura lex est expssa. C. de coll. l. illā. dño Bul. Jo. ꝛ Azo. visum est ꝯriū ꝛ in veritate de iure cōi verior est opi. ꝛ dr̄ ita dos a patre pfecta ad patrē dꝫ redire: siue extēt liberi siue nō: pro ista opi. facit lr̄a. ꝛ. C. e. l. h. nec distinguūt extēt liberi vel nō. vñ indistincte sunt intelligēde. s. de pub. l. de pcio. j. de ꝯta. l. j. §. qr general'r. Itē pro ista opi. facit si dos dꝫ redire ī solatiū filie amisse esto q liberi extēt nihilominus mortua est filia. vñ eadem remanet rō ꝛ idem ius. Itē est lex expressa. C. de rei vxo. act. l. vna §. simulat. nō ob. q allegāt dos redit ad patrem in solatium filie amisse: si non extent liberi: qr liberi succedunt loco filie: qr nihilominus est filia amissa. vnde istud est argumentum improbabile: non obstat dos est proprium patrimoniū filie. vnde l. in successiōe ab intestato qr est ppriū patrimoniū quo ad duo: vt possit restitui. vt in. §. vtrū. ꝛ vt exinde possit funerari. s. de reli. l. in eum. nō ob. in successione ab intestato: qr non redit ad patrem iure hereditario: ꝫ iure patrie potestatis. C. solu. mat. l. eos. non obst. l. illa. qr intelligimus eam in filia emancipata cuius dos est profectitia C. de rei vxo. act. §. extraneū. ꝛ dixi. s. eo. l. profectitia. in fi. si vultis tenere opinionem mar. respondebitis ad legem istā ꝛ ad illā: dos dꝫ redire ad patrem si non extent liberi. et ad. §. simulat. respondebitis ille. §. debet intelligi cum soluitur matrimonium diuortio: si maritus vellet retinere dotē ob liberos: qr iā remaneret dotata: non autē loqtur cū mr̄imoniū soluitur morte. De rigore iuris est verior opi. Jo. ꝛ Azo. sed de generali ꝯsuetudine seruat̄ opi. mar. ꝛ debetis scire dñs Bul. hāc suā opi. defendit verbo: et re: verbo q scholarib⁹ suis dicebat: dos a patre profecta ad patrem dꝫ redire: extēt liberi vel nō: ita inuenietis in diuersitatib⁹ dominorꝫ in casibus. vt. C. sol. ma. l. itē dos. approbauit re dum dominus. h. duxit vxorē ꝛ mortua ea extātib⁹ liberis: socer. h. venit ad

nit ad.m.τ petijt: vtrum de iure possit petere dotem: dixit. m. nõ credo ꝙ possis repetere de iure: sed ipse.b.est in cõtraria opi. vñ vade τ petas dotẽ: τ videbo si defendat suam opi. vnde venit et petijt dotẽ: dixit.b.iustum est accipiatis dotẽ vr̃am: dñs. m. dixit cõtrariũ. ſ3 dñs albertus antiqꝰ doctoꝛ fecit totũ oppositũ3 fuit scholaris dñi.b.τ erat ĩ illa opi. qua.b.vñ cõtrarit m̃rimõiũ: predecessit vxoꝛ liberis relictis: venit socer τ petit dotẽ q2 estis in opi. dñi vr̃i.b. dixit non darẽ vobis vnũ deñ.τ credo ꝙ opi. dñi mar. sit verioꝛ ita defendat opi. suã v̾bo nõ re: tota ista opi. b3 locũ: dos a patre ꝑfecta ad patrẽ debet redire locũ b3 cũ nõ interuenit stipulatio exp̃ssa ſ3 tacita. τ ita antiqui ꝯficiebãt dotalia istr̃a. titius cõfessus est accepisse. c. in dotẽ a seio ꝓ filia sua. vñ hic est tacita stipulatio: vñ cõis est actio patris τ filie. C. de rei vxo. act. ĩ ꝑn. hec vera opi. b. q expressa stipulatiõe vt sit ĩ ciuitate ista: titiꝰ fuit cõfessus se accepisse a seio. c. ĩ dotẽ ꝓ filia sua quã ꝑmisit seio ꝓ stipulationẽ reddere in casu si dissoluaꝛ morte vel diuoꝛtio matrimoniũ ꝑmoꝛiꝛ filia in matrimonio extãtibus liberis habebit hic locũ cõsuetudo vt si extẽt liberi nõ reddaꝛ dos de hoc nescio aliquã cõsuetudinẽ: τ videꝛ ꝙ nõ vẽdicat sibi locũ cõsuetudo q2 habet locũ in ꝑfectitia dote ſ3 nõ in expressa stipulatiõe: qd officeret extraneo si stipulatꝰ ẽ reddi si filia decederet: extãtibꝰ liberis vel nõ eãdẽ rõnẽ dicã in patre ne sit deterioꝛis cõditionis.

Si pater. In.§.isto dr̃ si emi fundũ alienu3 bona fide τ illũ fundũ ꝓ filia mea dedi in dotẽ marito ipsiꝰ a me videꝛ ꝑfectus. b. d. iste. §. videatis expõnẽ lr̃e. [intelligit] sub. τ idõ si premoꝛiꝛ filia d3 ei reddi. vt. s̃. ĩ ꝑn. huiꝰ. l. τ. C. sol. ma. l. dos a patre ꝑfecta τ idõ intelligiꝛ a patre ꝑfecta: q2 eiꝰ noĩe pater publicianam hẽbat. vt. s̃. de euic. l. pr̃ filie.

Si in dotem. In.§.isto dr̃: si mulier dat dotẽ marito siue mulier circumueniaꝛ in dotis datiõe: siue maritus etiã si sit maioꝛ. xxv. an. equũ est ꝙ subueniaꝛ ei qui circũuentus est: q2 nõ d3 alter cũ alieno dãno locupletari. b. d. iste. §. videatis expõnẽ lr̃e. [circũuentus] sub. ex ꝓposito: alij exponũt re ipsa: dũ deberet dare minoꝛe3 dedit maioꝛem vel econtra: dũ deberet recipere maioꝛẽ recepit minoꝛẽ [ꝓ alterius lucro] vt arg. s̃. de cõdi. inde. l. nã hec natura. Or̃ signoꝛi notetis hic: si maritꝰ recipit minoꝛẽ dotẽ ꝙ̃ debebat: si interuenit dolus ex ꝓposito planũ est ꝙ ipso iure nõ valet cõtractus. vt. s̃. de do. l. elegãter. in ꝑn. si incidit dolꝰ in cõtractũ agiꝛ act. ex eo cõtractu. vt. s̃. de do. l. si quis affirmauerit. vel si velitis intelligere. §. istũ ꝙ vxoꝛ vel maritus in donatiõe dotis fuerit circũuentus re ipsa: q2 dũ debuit dare minoꝛẽ dotẽ dedit maioꝛẽ vl ecõtra: dicetis hic sp̃ale vt maioꝛ. xxv. an. deceptꝰ restituaꝛ ex illa ꝯnali clausula: si qua mihi iusta cã videbiꝛ. vt. s̃. ex qbꝰ cau. ma. ĩ integ. re. l. j.

Dotis. In ꝑn. huiꝰ. l. dicunꝛ tria. ꝑmo dr̃ si m̃lier dat fundũ marito ĩ dotẽ τ ꝯstãte m̃rimonio ꝑcipit maritꝰ fructꝰ: l3 soluto matrimonio dotem reddat fructꝰ tñ ꝑtinẽt ad eũ: nec reddit quia sustinet onera m̃rimonij scdõ dr̃ si maritꝰ ꝑcipit fructꝰ ex fundo dotali cõstãte m̃rimonio nõ sunt dotales: ſ3 si añ cõtractũ m̃rimoniũ ꝑcipit fructꝰ ex fundo dotali fructꝰ cõuertunꝛ in dotẽ. nisi aliud cõuenisset inter eũ τ vxoꝛẽ: puta q2 fructꝰ maritus deberet lucrari. nã tũc quasi fructꝰ fuerint donati: nõ reddit. tertio dr̃ ꝙ si mulier dat vsumfruc. in dotẽ: nũquid debet reddere fructꝰ vel nõ: τ r̃ndetur ꝙ cõsiderãdũ est quid actũ sit si nõ appareat quid actũ sit: in dubio p̃sumiꝛ ꝙ maritus debeat lucrari fructꝰ ꝑpter onera matrimonij que maritꝰ sustinet. hoc dicit prin. huius legis: videatis expositionẽ lr̃e. [percipere]. i. lucrari: τ ad istud accedit. C. e. l. pro oneribꝰ [ſ3 si fructus] incipit scdm̃ dictũ [dotis non erunt] i. non cõuertũtur in dotẽ: q2 nõ est dos ante nuptias cõtractas: licet esse spereꝛ. vt. s̃. e. l. ij. [fructus nõ redduntur] nã spõsa bene potest donare fructus sponso. vt. j. de dona. inter virũ τ vxo. l. si sponsus. τ dicã. j. de dona. inter virũ τ vxo. l. si de fructibus. [si vsufruc.] incipit tertiũ dictum. Or̃ signoꝛi circa ꝑn. huius legis no. duo no. primo no. ꝙ fructus fundi dotalis pertinẽt ad maritum. Itẽ no. ad hoc vt sit fundus dotalis τ mariꝰ faciat fructus suos: tria sunt necessaria. primum est ꝙ matrimoniũ sit cõtractũ q2 si nõ est matrimoniũ nõ est dos. vt. s̃. e. l. ij. scdm̃ est ꝙ fundus traditus sit in dotẽ. vt. j. solu. ma. l. de diuisione. tertiũ ꝙ maritus sustineat onera matrimonij. vt hic. τ si aliquid istoꝛũ triũ deficiat nõ lucratur fructus. vt ar. j. de do. ex. l. pater. Sed quid si aliqua3 puellam impuberẽ despõsauit filius meus impubes que puella habebat magnum patrimonium: de quo dato in dotẽ cõuentu3 erat: τ in hoc nõ deci piebatur: quia tunc restitueretur. vt. C. si aduer. do. l. vnica. induxi eam in domum meam τ alui ea3 τ sustineo onera matrimonij ante cõtractũ matrimoniũ: ipsa moritur vel filius meus: nunquid fructus percepti medio tẽpoꝛe erũt mei vel teneoꝛ reddere: τ certe si inspiciamus iuris subtilitatem: quia requirũtur tria vt maritus lucretur fructus fundi dotalis si alterũ deficit nõ debet lucrari. ar. s̃. de transac. l. cũ hi. §. si pretoꝛ. τ ar. s̃. ex qui. cau. in pos. ea. l. si fulcinius. §. j. sed certe in questione ista de equitate dicimus. τ ita scripsit Azo in summa huius tit. ꝙ ex quo sustinui onera matrimonij debeam lucrari fructus: iuxta id quẽ sequitur onus τ emolumentum. vt. s̃. de iure iu. l. eum qui. in prin. τ. C. de fur. τ ser. coꝛ. l. vlti. §. sed cum in secunda. τ ita sepe iudicatum est de facto.

Si res. In.§.isto dr̃: si mulier dat mihi rem in dotem si est sua statim efficitur mea si non est sua possu3 vti exceptione accessione illius tẽpoꝛis quo possedit illa mulier b. d. iste. §. videatis expositionẽ littere. [fieri.] τ ad hoc facit. C. de rei ven. l. doce ancillam [concedenda3] τ ad hoc facit. j. de acqui. pos. l. pomp. §. in dotis. τ. l. quid vxoꝛ.

Fiunt aũt. In.§. isto dr̃ cũ. l. se. si vxoꝛ mea cõstãte matrimõio dat mihi rẽ aliquã ĩ dotẽ: illa res efficitur mea: sed quid si mulier ante contractũ matrimoniũ causa futuri matrimonij dat mihi res aliquas in dotẽ: nunquid efficiuntur mee: certe si dedit vt statim efficerentur mee erũt mee: ſ3 si dedit vt fierẽt mee nuptijs secutis nõ efficiũtur mee nisi nuptie sint secute: τ ideo vbi dedit vt stati fierẽt mee: si nuptie nõ sequãtur stati misso nũcio repudij poterit cõdicere: ſ3 vbi dedit vt statĩ nõ fierẽt mee: misso nuncio repudij poterit vẽdicare: sed si vẽdicat ante nuncium repudij missum obstabit ei exceptio: sed in dubio quid presumemus: τ certe in dubio verisimile est ꝙ voluit rẽ accipientis fieri: τ qd̃ reddantur nõ secutis nuptijs. hoc dicit iste. §. cũ. l. seq. [dentur.] q2 potest cõstitui τ augeri dos. vt. C. de do. inter virũ τ vxo. l. pe. τ vl. in ꝑn. [ea cõdictione]. s. pacto cum nuptie fuerint secute ꝙ semp in dubio presumitur. vt. j. l. proxi. τ. j. e. l. licet. Et no. hic ꝙ dñium datur sub cõditiõe: sic τ al̾s. j. de acqui. pos. l. qui absenti. §. si quis. [vẽdicabit] q2 non abdicauit a se dñium: nõ fecit accipiẽtis [aut in factũ] doli exceptio habet locũ si erat de personis cõtra quas põt excipi de dolo: in factum exceptio habet locum si erat de personis cõtra quas nõ põt excipi de dolo: vt ista probanꝛ. j. de do. exc. l. apud celsum. §. aduersus [nõ debebũt vẽdicari] sub. ꝙ̃ diu speratur ꝙ matrimoniũ debeat cõtrahi. vt. s̃. de cõdi. ob cau. l. qd̃ seruus [reddãtur] simile. j. e. l. dotem. τ. j. de vsuca. pro do. l. j. τ ita no. hic verba intelligi ꝯm iuris effectum sic. τ. j. de condi. indebi. l. hec cõditio. τ. C. si mã. ita fue. ali. l. ea quidem.

Si ego seie. In prin. huis. l. dr̃: si ego res aliquas dedi seie vt suo noĩe daret in dotẽ ille res efficiũtur seie etiã si in dotẽ datenõ sint: ſ3 tñ cõdictione tenebiꝛ sed si ego ꝓ muliere dedi aliquas res in dotẽ si dedi ante nuptias: siquide3 dedi vt statim fiant accipiẽtis misso nuncio repudij condicã. Si aũt dedi vt nõ fiant accipiẽtis nõ secutis nuptijs potero vẽdicare: τ idõ si nuptie sequi nõ possunt ꝑpter interdictionẽ matrimonij tñ res remanebunt mee τ potero eas vẽdicare. hoc dicit prin. huius legis: videatis expositionẽ littere. [efficiũtur eius] sub. statim: quia sunt tradite ex habili causa ad dñium transferẽdum. vt insti. de re. di. §. ꝑ traditionẽ [tenebiꝛ] q2 al̾s nõ erã ei donaturꝰ. secus si erã ei donaturus al̾s: τ sic soluit ꝯ. j. de dona. l. τ generaliꝛ [potero vẽdicare] sub. misso nũcio nõ aliter vt. s̃. eo. l. dotis fructꝰ. i. fi. [ex posterioꝛi casu]. s. quãdo sic dedit vt deinde nuptijs secutis accipientis fiãt. [remanebũt] τ idõ eas potero vẽdicare. vt. s̃. pri. r̃n.

Si res alicui. In.§.isto dr̃: tu tradidisti rem alicui vt nuptijs secutis inter eũ τ talẽ mulierẽ res efficerenꝛ illiꝰ: tu decessisti ante nuptias ꝯtractas: nũquid intelligunꝛ res iste dotis esse si postea sequãtur nuptie: τ certe si ĩspiciamꝰ rigoꝛẽ iuris nõ sũt dotis q2 post moꝛtẽ tuã nõ fuerũt ĩ dñio tuo: τ q2 donatio pẽdet donec nuptie sequãtur τ cũ secuta fuit ꝯdictio erãt ĩ dñio heredis a quo nõ põt discedere inuito eo dñiũ earũ: verũtamẽ de eqtate d3 ĩponi necessitas heredi tuo vt easdem res tradat mulieri ne maneat ĩdotata: τ idẽ est si heres sit absẽs vel differat tradere marito: q2 dñiũ ĩpo iure trãsferꝛ ad maritũ. b. d. iste. §. videatis expõnem lr̃e. [si res alicui]. s. marito futuro [fatẽdũ est] q2 qd̃ nr̃m est τc. vt. j. de reg. iu. l. quod nr̃m [ĩdotata] τ q2 ĩ ambiguis τc. vt. j. e. l. ĩ ambiguis. ſ3 vr̃ ꝙ istõ nõ sit sp̃ale ĩ dote q2 idẽ videꝛ ĩ alia cã: ecce si ꝯueni tibi dare pecuniã τ moꝛioꝛ vr̃ me moꝛtuo dñiũ illiꝰ pecunie ad me ꝑtinere vt. j. de dona. l. ij. §. si pecuniã. ad qd̃ põt dici pluribus modis τ vno mõ dicetis ꝙ illõ qd̃ ibi dr̃ ẽ sp̃ale in pecunia q̃ cõucta ẽ donari. secus tñ ẽ ĩ alio coꝛpe donato vt nuptijs secutis debeat esse tuũ. vñ illõ qd̃ ibi dr̃ est sp̃ale in pecũia mutuata. nã al̾s m̃lta sũt specialia ĩ pecũia mutuata. vt. s̃. si cer. peta. l. singl̾aria. vl̾ põt dici in l. illa noĩati ꝯuenerat: i. l. ista cõuenit rẽ dare ĩ dotẽ: vt secutis nuptijs res eẽt tua: vel põt dici alio mõ aut ego sum obligatꝰ dare tibi rẽ aut pecuniã quo casu si nõ tradã tibi añꝙ moꝛiar: transit in te dñium me moꝛtuo. vt in. l. cõtra. τ sic loquiꝛ alia. l. que simi-

liter huic.l.vr̄ cōtradicere.ī.de acq.pos.l.fundi.§.itē.aut nō sum obligatꝰ tibi dare sicut erat hic.nā nō erāt obligatꝰ dare alienā mulierē quo casu habet locū qd̓ ī.§.isto dr̄ ⁊ ex.§.isto colligo ar. ad questionē que sepe cōtingit de facto:ecce aliquis est vulneratus mortifere facit pacē de vulnere ⁊ de morte:postea morit̄:mō querit̄ nūquid heres eiꝰ teneat̄ facere pacē:videt̄ ꝙ nō:q̄si istud mādatū sit solutū re integra.vt.s̄.mā.l.inter cās.§.post mortem sꝫ certe dicēdū est ar.huiꝰ.§.ꝙ heres tenet̄ facere pacē ⁊ q̄r istud mādatū vr̄ ꝙ pꝰ mortē trahat̄.vt ar.s̄.mā.l.si vo nō remu.§.vl.

Dotis aūt cā data accipere debemꝰ. In.§.isto dr̄:q̄ dicant̄ dotis cā data:⁊ dotis cā dant̄ q̄ marito dāt̄ i dotē:vt ꝑuiāt oneribꝰ mr̄imonij:sꝫ qd si mlr̄ier aliq̄ dat res aliquas in dotē ⁊ aliquas inducit in domū mariti vt sūt res parafernales:certe si inducit in domū:vt fiāt mariti stati eiꝰ fiūt ⁊ soluto mr̄imonio nō vēdicant̄ a mlr̄iere:nec petent̄ act.de dote:sꝫ ꝯdicunt̄ cōdictiōe sine cā.sꝫ quid si mlr̄ier iducit aliquas res in domū mariti ⁊ de hoc facit fieri scripturā:⁊ maritꝰ subscripsit in illa scriptura:nūquid ille res fiēt mariti:⁊ certe si agebat̄ ꝙ illarū rerū dn̄iū esset mariti fiēt eiꝰ:al̓s nō fiūt mariti sꝫ fit scriptura vt soluto mr̄imonio maritꝰ nō possit negare illas res illatas i domo:⁊ q̄r qn̄qꝫ ꝓmittit custodiā.⁊ si maritꝰ n̄ reddet tenet̄ actione depositi vel mādati:sꝫ maritꝰ in se suscepit custodiā:si aūt nō suscepit in se custodiā si amouit eas tenet̄ actiōe ad exhibēdum. hoc dicit iste.§.vsqꝫ in fi.videatis expositionē lr̄e.[galli peculiū appellāt.] ⁊ ita galli res parafernales vocāt peculiū mulieris: q̄r habet illō separatū a dote.paraferna grece latine dr̄ dos. Itē parafernalia dicūtur q̄ iuxta dotē sūt iducta i domū mariti nō tn̄ vt dos sit[sꝫ cōdici]sub.cōdictiōe ob causā datoꝝ:vel sine causa.[nec actiōe dotis peti]q̄r nō fuerūt date i dotē[plane si libellus]vocat libellū modicā scripturā[an ei tradātur].q.d.nō refert[sed]sub.ideo nō trāsferunt̄ q̄r nō puto ⁊c.[ad eū trāsferat̄] accedit.C.de pac.cō.l.vl.[in domū eiꝰ illata]sub.ideo subscribit maritꝰ ne ⁊c.[neget̄]sub.eā intulisse.[repromittit].q.d.in huiusmodi libello vel modica scriptura repromissiōes solēt contineri[nisi mulieri omisse sint]q̄r si mulier suscepit in se custodiā ⁊ non maritꝰ nō esset questio an teneret̄.nā sine dubio nō teneret̄:vt ar. s̄.nau.cau.sta.l.vl.§.j.[harū rerū nomine]sub.quarū dn̄ium nō est in maritū trāslatū:vt.s̄.pri.rn̄.dixi.[agi poterit] ⁊ sic agitur act̄.depositi cū maritus suscepit custodiā predictarū rerū vel mādati:si mulier marito mādauit custodiā[retineat]sub.celebrato diuortio.vt.C.rerū amo.l.ij.[est]nā tenet̄ act̄.ad exhi.si possidet vel dolo desijt possidere.vt.s̄.ad exhi.l.celsus.in fi.

Plerunqꝫ. In prin.huiꝰ.l.dr̄ ꝙ plerūqꝫ interest mariti rē datā in dotē non esse estimatā:puta:si datur vestis in dotē qua mulier vtit̄:vel si dātur animalia in dotē:q̄r siue sit melior siue deterior fit ad vtilitatē ⁊ dānum mulieris:sed vbi res estimate dantur marito:si pereūt periculo mariti ꝑeunt. Sed qd si predia dātur in dotē inestimata si accedit eis vtilitas est mulieris:si decedit eis dānum est mulieris:sꝫ ⁊ si serui dātur in dotē inestimati ⁊ ediderūt partꝰ nō cedūt lucro mariti:licet fetꝰ pecoꝝ lucro mariti cedāt:cū loco mortuoꝝ capitū dꝫ supplere aliud ⁊ qd̓ sup̄est i fructibꝰ erit.vnū sciatis si estimātur res añ ꝙ ꝯctū sit matrimoniū[pertineat]sub.cū nō sint estimate[eoꝝ prestet]nā cū dātur estimate maritꝰ videt̄ eas emere.vt.C.e.l.cū dotē.⁊.l.quotiēs[subsecutū.]vt.s̄.e.l.dotis.in fi.[vēditio]vt.C.e.l. quotiēs ⁊.ī.e.l.quotiēs[extiguat vēditionē.]vt.s̄.de peri.⁊ cōmo.rei vē. l.qd̓ si pēdētē.sic ⁊ nouatio.vt.ī.de noua.l. quotiēs.[estimatio.] s.natura.[venditio est.]vt.C.e.l.quotiēs.⁊.l.inter virum.

☞ Paria sunt aliquid fieri tēpore prohibito vel fieri tempore permisso ⁊ cōferri in tempus prohibitum.

Si res. † In.§.isto dr̄:si mlr̄ier dat i dotē res estimatas ⁊ cōuenit a marito vt reddat̄ ei res aut estimatio:si electio ē mulieris tūc mlr̄ier soluto matrimonio pōt petere qd̓ vult:si autē electio est mariti vel nō ē dictū cuiꝰ sit tūc mariti est electio qd̓ velit reddere:vtrū res an preciū eaꝝ:sicut cū ꝓmittit̄ illa aut illa res:rei electio ē quā velit dare.vnū sciatis ꝙ hoc casu ⁊ si res ē facta deterior tn̄ eā poterit reddere:sꝫ si res est estimata post contractum matrimonium viliori precio donationis causa nulla est estimatio:cum non valeat donatio facta inter virum ⁊ vxo.vnde res date in dotē remanebunt:sed ⁊ si ante matrimoniū res estimate sunt viliori p̄cio nō valet.h.d.iste.§.cū.l.seq. ⁊ p̄n.l.seq.videatis expōem lr̄e[ipsi erit electio] ⁊ ita no.ꝙ p̄t poni in cuiuslibet electiōe:vt hic.⁊ ad hoc facit.ī.de fun.do.l.quod si fundum[prestet]vnde no.ꝙ in alternatiuis rei est electio.⁊ ad hoc facit.C.de cōdi.indebi.l.pe.⁊.ī.de v̓bo.ob.l.vbi aūt.§.q illud [reddere poterit]verūtn̄ si altera perijsset q̄ superest reddenda est.vt.s̄.de ꝯtrahē.emp.l.si in emptiōe.§.pe.[si res estimata sit] sub.viliori p̄cio.[approbet̄].i.ꝓbet̄ ꝙ ita sit[nō habeat]vt.s̄.de ꝯtrahen.emp.l.si qs donatiōis[sed si ante mr̄imoniū]sub.fuerit estimata res minꝰ donationis cā[videat̄]nec eīm valet estimatio facta nisi cōtracto mr̄imonio.vt.s̄.e.l.plerūqꝫ.in p̄n.in v̓.si tantū. [atqꝫ iō nō valeat]vt.ī.de do.inter virū ⁊ vxo.l.j.secus si fiat donatio cōstāte mr̄imonio ⁊ in id tp̄s ꝑficiat qd̓ solutū est mr̄imonium valebit.vt.ī.de do.inter vi.⁊ vxo.l.si eū.§.vlti.⁊.l.q̄r.⁊ no. hic ꝙ nō valet negociū cū in eū casum deducitur a quo incipere nō pōt vt plene dixi.s̄.de vsufru.l.titio.

SI res estimata.

Si mulier. In.§.isto ponuntur.vj.dicta pro dr̄.si mulier dat seruū in dotē ⁊ circūscripta est subuenit̄ ei nō tm̄ in id qd̓ minoris p̄cij estimauit:immo vt restituatur ei seruꝰ scd̓o dr̄:si mulier circūscribit̄ in eo ꝙ seruū dedit estimatū minori p̄cio habebit electionē maritꝰ vtrū velit supplere iustā estimationē an restituere seruum. tertio ꝙ ea q̄ dicta sunt supra vera sunt si seruus viuit:sꝫ si decessit tūc maritꝰ dꝫ p̄stare estimationē nō iustā sed eā q̄ fuit facta:nec pōt cōqueri mulier:q̄r si simpl̓r dedisset ⁊ decessisset ꝑiculo mulieris decessisset. quarto dr̄ ꝙ si mulier est minor ⁊ circūscripta est ꝙ subuenitur ei. quinto dr̄:si mulier minor q̄ dedit seruum in dotē circūuēta est ⁊ seruꝰ decessit si ipsa habebit emptorē iusti p̄cij:tunc maritꝰ tenet̄ ei p̄stare iustā estimationē:⁊ hoc ait marcellus:sed sceuola ꝯtradicit ꝙ istud est veꝝ ꝙ si maritus fuit in dolo tenet̄ p̄stare iustam estimationē.sexto ⁊ vltimo dr̄:si mulier cōtractura cum debitore mr̄imoniū liberauit eū a debito:illud debitū intelligit̄ in dotem datum:q̄r lꝫ ꝑ illud pactū nō sit liberatꝰ ipso iure:tn̄ est liberatꝰ doli excep.⁊ iō soluto mr̄imonio poterit agere act̄. de dote.h.d. iste.§.videatis expōnē lr̄e.[restituat̄.]sub.siue sit maior siue minor qd̓ est veꝝ si dolus mariti intercessit in ꝯctu.vt.s̄.de do.l.elegāter in p̄n.[circūuēta est].s.re ipsa nō dolo mariti[p̄stet]spāle est in dote. vt.s̄.e.l.iure succursū. §.vl.vel istō dꝫ itelligi qn̄ erat decepta vltra dimidiā iusti p̄cij.vt ar.C.de rescin.ven.l.si volūtate[liberatus nō sit]sub.sꝫ ope exceptiōis.vt isti.de excep.§.q̄dā [habere pōt.] ⁊ ad istud accedit.s̄.e.l.si pater.§.qd̓ dicitur.

SI mulier. In.l.ista dr̄:mulier aliqua dedit tibi.c.noīe dotis postea inter te et eā secutū est diuortiū anteq̄ ꝯueniret te act̄.de dote reconciliata est tibi:nunqd si repetit dotem repellitur doli excep.respondetur ꝙ sic.hoc dicit ista.l.videatis expositionē lr̄e.[durat]nam sicut reintegratur mr̄imonium:ita ⁊ dos vt.ī.e.l.diuus.⁊.ī.sol.ma.l.pe.§.si vxor.

SI rem. In.l.ista dr̄:mulier dedit mihi rē estimatā in dotē postea fuit in mora tradendi mihi rem illā res illa perijt:nunqd mulier poterit agere ꝯ me:rn̄detur ꝙ non:sed si per eā nō stetisset:sed per me hoc casu ꝑiculum est meum:q̄r ego maritus loco emptoris habeor.h.d.ista.l.cum.l.seq.videatis expōnē lr̄e.[non puto]nā ex quo fuit in mora dꝫ sibi ꝑire:al̓s secus.vt.ī.l.proxi.⁊ C.de act̄.emp.⁊ vē.l.vl.[est]nā post ꝑfectā emptionē omne ꝑiculum pertinet ad emptorē.vt.s̄.de peri.⁊ cō.rei ven.l.necessario.

Quotiens. In.l.ista dr̄:si mulier dat mihi rē estimatā in dotē vera estimatiōe et illa res a me euincit̄:habeo regressū act̄. ex empto ꝯ eum:⁊ illud qd̓ asseq̄r ipsa habebit in dotē:non aūt illud qd̓ vltra est debeo lucrari sicut nō debeo in dāno morari.h.d.ista.l.[agere]ad interesse q̄r estimatio facit emptionem.vt.C.e.l.quotiens[sentire] secus si mulier dat in dotem fundū inestimatum ⁊ euincitur q̄r tunc non agitur act̄.ex empto cōtra eam vt C.e.l.j.et.C.de do.inter vi.⁊ vxo.l.iij.

IN rebus dotalibus. In p̄n.huiꝰ l.dr̄:si mulier dat mihi rē estimatā in dotē teneor p̄stare ei dolū ⁊ latā culpā:sꝫ ⁊ illā diligētiā debeo p̄stare quā in meis rebꝰ ꝓprijs adhibeo.h.d.ista.l.in pri.[q̄r cā sui].i.viri ⁊ mulieris [accepit]vn̄ q̄r dos datur gr̄a vtriusqꝫ maritus tenet̄ de dolo ⁊ lata culpa ⁊ leui.vt.s̄.cōmo.l.si vt certo.§.nunc videndum [exhibet] ⁊ ad istud accedit.ī.sol.ma.l.si constante.§.si maritus.

Si re estimata. In.§.isto dr̄:mulier ꝯuenit rem estimatā dare mihi i dotē:postea nuptie nō sunt secute īter me ⁊ eā nūqd teneor sibi reddere estimationē:certe n̄:sꝫ ip̄as res si mihi tradidit.h.d.iste.§.[nō p̄ciū] ⁊ ita no.qd̓ tacite agit̄ ꝓ exp̄sso dꝫ haberi vt h̄:⁊.s̄.si cer.pet.l.eū qd.secꝰ si nuptie fuer̄t secute:q̄r tūc restituit̄ estīatio.vt.C.e.l.q̊ti.

SI mancipia. In.l.ista dicitur:si accepi a muliere mācipia estimate in dotē vera estimatiōe ⁊ ꝯuenit inter me ⁊ eā vt celebrato diuortio illa mancipia redderē:partus eorū ad me

ad me ptinēt:q2 meo periculo erāt mācipia.b.d.ista.l.[periculo fuerint] ⁊ ad hoc facit.ȷ.so.ma.l.pe.§.si mācipia:sed ad.l.istā opponitur ⁊ videtur φ partus mācipio2ū nō debeat remanere apō maritum:sed debeat reddi mulieri.vñ videt̄ contra. C.so.ma.l.ȷ. ad quod vos dicetis pluribus modis:vt ibi dixi.

Etiam si alij. Jn.l.ista d2:siue mulier dat mibi dotē siue alij volūtate mea videt̄ mibi dedisse.vnde suz mulieri obligatus ad dotē restituendā.b.d.ista.l.[obligatus] nā qd dat̄ alij iussu meo mibi videt̄ dari:vt arg.ȷ.de acquiren.possess.l.ȷ.§.si iusserim.⁊.ȷ. de fundo do.l.si nuptura.

Julianus. Jn.l.ista d2:suz stipulat⁹ a muliere.c.mibi dari in dotē cū morieť: querit̄ nūquid valeat ista stipulatio:dicebat iul'. φ sic ista rōne:q2 pacisci cū ea possum:vt ab ea viua nō peterem:s3 certe dicit vlpi.φ hec opi.nō est bona:q2 cū mulier promittit mibi.c.in dotē cū morieť soluet̄ matrimoniū cū morieť.vñ nō pōt esse dos in euētum cōditiōis cū solutū sit matrimoniuz: s3 vbi mulier dat mibi.c.in dotē:statim incipit esse dos.vñ possū pacisci cū ea:vt ab ea viua nō petā ⁊ valebit hoc pactū.⁊ ita aristōi ⁊ pōp.placet.hoc dicit ista.l.videatis expositionē littere.[soleat]sub.⁊ valet pactū.vt.ȷ.ti.pri.l.vlt.in fi.[excipiatur].i.accipiatur vel petatur[nō sit]vt.s.e.l.ij.

☞Stipulatio de dote habet i se tacitā cōditionē sc3 si matrimoniū sequatur.

Stipulationem. † Jn.l.ista cū se.d2: si stipulo2 a muliere vel a patre mulieris.c.mibi dari in dotem videt̄ inesse tacita cōditio: si nuptie sequātur ⁊ ideo si nuptie non sequūtur nō possum quicφ petere ex illa stipulatiōe:sed ⁊ si nūcius repudij mittat̄ vř defecisse cōditio stipulationis:⁊ licet postea eidē nupserit nō recōualescit stipulatio.hoc dicit ista.l. cū l.se.[constat]cōco2dat.ȷ.e.l.l3[stipulatio]q2 sicut qd nō valet ab initio tractu tēpo2is nō cōfirmatur.vt.ȷ.de regu.iur.l. qd ab initio.ita stipulatio dissoluta postea nō reconualescit.vt.ȷ.de verb. ob.l.inter stip.§.rem sacram.

Quod autem. Jn.l.ista d2:si a muliere stipulo2.c.ꝑpter nuptias non est necesse φ adijciatur dotis nomine q2 ꝓ dote vř dari.

Si filia. Jn.l.ista d2:filiafa.nupsit mibi de peculio suo dedit mibi.c.in dotē:cū haberet administrationē eiusdē peculij secutū est diuo2tiū:nunquid si illa.c.que dedit mibi in dotē sibi reddo libero2:certe sic:sicut quilibet ali⁹ debito2 peculiaris liberatur ei soluēdo.b.d. ista. l.[esset].i.cū eadē peculij administrationē haberet[debito2ē]et ad hoc facit.ȷ.de solu.l.quod si seruus.⁊.l.vl.⁊.s.de pac.l.si vn⁹. in prin.

Si ei. Jn.l.ista cū duab⁹ se.d2:debebā cuidā mulieri stichū illa mulier nuptura mibi ita dixit stichū quez mibi debes ꝓ.x.sit tibi in dotē:nunquid.x. erūt in dotē:rñdet̄ φ sic:q2 res ꝓ re solui pōt:volente credito2e:s3 ⁊ ꝑmutatio dotis fieri pōt:si hoc vtile sit mřieri:⁊ si fuerit factū fundus dotalis efficit̄.b.d.ista.l.cū duab⁹ seq. [posse]sub.volēte credito2e.vt.s.si cer.pe.l.ij.in ṗn.[fieri pōt].i.pōt fieri talis ꝑmutatio:φ si res sit data in dotē φ nō sit in dotē : sed eius estimatio vel econtra:vt.ȷ.l.ṗi.[id qd ꝓbatū est]⁊ ad hoc facit.ȷ.ti.pri.l.si mulier dotis.⁊.ȷ.e.l.si ex lapidicinis [efficit̄].s. cū cā dotis sit facta melio2.vt.s.l.pri.

Post nuptias. Jn.l.ista d2:si př dat dotē ꝓ filia nec stipulat̄ sibi reddi:si ex post facto vult sibi stipulari reddi:nō pōt hoc facere:cū sine volūtate filie ei dos reddi nō possit.b.d. ista.l.[inuita filia pōt.]accedit.ȷ.de pac.do.l.cum dos.⁊.ȷ. solu. ma.l.quotiēs.⁊.C.e.l.auia.

Cum pater. Jn.l.ista d2:př ꝓmisit marito ꝓ filia dare.c.i dotē:postea př añφ det ꝓ filia.c.i dotē i extremis ꝯstitut⁹ legat dotē:nūquid valet illō legatū:rñdet̄ distiguēdū eē:aut př legat dotē marito q̄ cāu nō valet legatū sicut si debito2 legat credito2i id,quod debet valet legatū.aut legat filie et tunc valet legatum: nam marito debetur dos ex p2omissiōne:filie debetur ex legato quod est verum si filia probat φ pater fecit eo aīo vt duplicaret legatū:s3 si př alterutrū voluit hře eo cāu si filia petit legatū ab herede repellit̄ doli excep.nisi caueat φ heredē aduersus maritū ꝓstabit idēnē ex ꝓmissiōe dotis.verūtamē si marit⁹ egit ꝯ heredē ⁊ dotē ē cōsecut⁹ si mulier postea agat repellit̄ doli excep̄. q2 semel soluta ē dos.h̄ dicit ista.l.[nullū legatū] sub.si id qd pure d3 legat:s3 si d3 i diē:tūc valet legatū.vt.ȷ.de leg.i.l.si credito2i.cū.l.seq.[⁊ legatū ex cā legati]vt.ȷ.ō leg.ȷ.l.plane. §.ij.[qd si alterutrū]vř legatū tm̄ vř dotē tm̄[habere].s.př filiā.[ꝓstita ē] ⁊ bōa fides nō patit̄ ⁊c.vt.ȷ.de reg.iur.l.bona fides nō patit̄.⁊ facit ad hanc legē.C.de leg.l.filia.

Dotem. Jn.l.ista cū seq.d2:si mřier dat mibi dotē ꝓ matrimōio si solutū ē mřimōiū ⁊ postea ꝯbit mecū:scōo illa dos i scō3 mřimōiū ꝯuertit̄:nisi ꝓbet̄ aliō cōuenisse:s3 si fo2te iurgiū ē iter me ⁊ eā eadē dos manet.b.d.ista.l.⁊ se.[data ē]sub.a mřiere [cōueisse]accedit.s.e.l.si mřier.⁊.ȷ.e.l.diu⁹.⁊ ita no.h̄ φ aliqd habeo eo ipo φ ꝯ.nō ꝓbat̄.fil'e.C.q mil.nō pos.l.sup hꝭ ⁊.C.q tes.fa.pos. l.ij. Dr signo2i hec.l.logt̄ qñ mřier dedit mibi dotē:s3 qd si př ꝓ filia dedit mibi dotē:rñ.idē:vt.C.ō rei vx.act.l.vnica. §.accedit. in aut.s3 qd extraneus dat dotē ꝓ mřiere ⁊ stipulat̄ dotē sibi reddi si soluit̄ mřimoniū:nūqd ꝓ scōo itelligit̄ dare:rñdeo non:nisi cōsentiat.vt.ȷ.e.l.stipulatio.⁊.ȷ.de pac.dota.l.cū marit⁹. §.prio.

Si ex lapidicinis. Jn.l.ista dicit:si mulier dat fundū inestimatū i dotē ⁊ marit⁹ volūtate mulieris vendit lapides illi⁹ fundi vř arbo2es vř superficiē edificij dom⁹ dotalis:nūmi recepti ex dictis reb⁹ erūt i dotē.hoc dicit ista.l.[que fruct⁹ nō eēnt]s3 si fruct⁹ essent nō essent dotis ⁊ iō nō restituerētur.vt.s.e.l.dotis fruct⁹ i ṗn. [dotis sūt] o2 ꝓciū succedit loco rei.vt.s.de pet.here.l.si ⁊ rem ⁊ precium.et ȷ.de le.ij.l.imperato2.in fi.

Si extraneus. Jn.l.ista d2:mřier cōtraxit mecū mřimoniū:⁊ qdā extran⁹.ꝑ ea.ꝓmisit mibi dotē postea iste extrane⁹ efficit̄ nō soluēdo:querit̄ cui⁹ sit periculuz an mariti an mřieris:ad qd rñdet iurisc. dicēs.aut extraneus ꝓmisit mibi ex necessitate aut ex volūtate si ex necessitate vt q2 debito2 mřieris erat.hoc casu erit mei mariti periculū:si aūt ꝓmisit ex volūtate q2:volebat donare:periculū erit mulieris nā si cōuenisset eū : nō potuisset eū cogere ad solutionē insolidū:s3 iquātū facere poterat:q2 hi q cōueniunt̄ ex liberalitate debēt cōdēnari i quātū facere possunt:s3 qd erit př mřieris ꝓmisit mibi dotē vel ipa mřier:postea fact⁹ ē vel facta nō soluēdo cui⁹ erit ꝑiculū:certe mřeris l3 iul'.ꝯ scripserit s3 si debito2 mřieris ꝓmiserit mibi marito:ꝑiculū meū erit:si effect⁹ ē nō soluēdo.sic ergo si aliqs erat donatur⁹ mřieri ⁊ ꝓmisit periculū ē mřieris q2 ei acquirit̄ ex quo ad eū cōmodū spectat.hoc dicit ista.l.[facultatib⁹]sub.añφ daret dotē[nō cōuenerit]sub.cū potuerit.vt.ȷ.de pac.do.l.vbi res §.vl.⁊.ȷ.so.ma.l.meuia.i.respō.[ꝓmiserit.]idē si ex volūtate cuz habeat dānū:q2 h3 mulierē indotatā.⁊ ideo dicit maxime.[cōdēnados]nā donatarius tenetur inquātū facere pōt vt.ȷ. de re iu. l.inter eos.§.is q3.[respicit].i.ꝑuenire d3 ꝑ actionē de dote.

☞Pater pro filia nō pōt in dotem dare rē vxo2is sue sine ipsius consensu.

Mater. Jn.l.ista d2:materfam̄. habebat maritum ex marito filiā:postea ista mater dedit aurum vtēdū filie sue:postea př ei⁹ maritauit filiā ⁊ illud aurū ꝓ filia dedit i dotē marito:decedit mř alijs heredib⁹ relictis.mō q̄rit̄:nūquid istō aurū possunt heredes matris petere : ⁊ rñdet̄ φ poterit vēdicari si extat:⁊ hoc casu q2 euictū ē marito cōpetit actio ꝯ socerū.hoc dicit ista lex:videatis expositionē littere.[vxo2e]sub.eadēq3 mře[vir]idēq3 př [placuit] q2 nō vř datū qd nō ē factū accipiētis:vt.ȷ.de reg.iur.l.nō vř.[data actio.]sub.ex ēpto:cū aurū fuit estimatū datū.vt.s.ō act.ēpt. ⁊ vē.l.credito2.§.si ꝑdiū.nisi marit⁹ sciuerit alienū aux:q2 tūc nō agit de euictiōe.vt ar.C.de euic.l.si fūdū.si āt aurū eēt datū inestimatū vt dos incepit a ꝓmissiōe:⁊ tūc aget de euictiōe quasi nec datū fuit:si a datiōe tūc q dedit igno2ās nō tenet̄:si sciēs tenetur de dolo:si fuerit extraneus al's act.in factū.vt no. C.e.l.ȷ.

Dotem. Jn.l.ista d2:si pater promisit dotem pro filia:et postea stipulatus est gener ab alio dotem animo nouandi periculum est mariti si postea efficiatur nō soluēdo.b.d.ista. l. videatis expositionem littere[alio].s.donare volente.

Debito2 mulieris. Jn.l.ista d2 : mulier contraxit matrimonium ⁊ iussit debito2em suum promittere marito animo constituende dotis : promisit voluntate vxoris istum debito2em maritus liberauit per aquilianam acceptilationem cuius erit periculum:certe vxo2is.sed nunquid habebit vxo2 actionem contra suum debito2em ⁊ refert si acceptilatio fuit interposita ante nuptias habebit actionem:si post nuptias actio de dote perijt:sed si nuptie non fuerint secute manebit actio mulieri contra suuz debito2em sed nunquid mulier tenetur actione mandati marito:certe sic : et si agat actio. de dote maritus compensabit quod debet sibi ex causa mandati. hoc

dicit ista.l.cum duabus.ll.seq.[viro expromisit] s.aio cõstituende dotis.vt.j.dicitur.[cõstitutũ esse] τ ideo habet mulier actionem contra suum debitorem vt dicit.l.seq.

Si serua seruo. In prin. huius.l.dr. aliquis seruus cũ aliqua serua ɔtraxit cõtuberniũ τ ista serua dedit ei res estimatas in dotẽ: pducti sunt ad libertatẽ τ eis peculiũ non est ademptũ. mõ queritur vtrũ estimatio illarum rerũ possit peti act. de dote: τ rñdet ꝙ sic: hoc dicit prin. hui9.l. videatis expõnẽ lr̃e.[nõ adempto] secus si ademptũ esset: τ sic soluit ʒ.j.e.l.peculius.τ.j.de dote ple.l.iij.§.p contrariũ.[estimatio] s.q̃ fuit ab initio facta[debeat] Sed opponit τ vr̃ ꝙ ad estimationẽ nõ teneatur cũ seruus de his q̃ gessit in seruitute nõ teneat. vñ vr̃ ɔtra.C. an seruus ex suo.f.post.ma.te.l.j.ij.τ.iij.ad qd vos dicetis lz verũ sit ꝙ seruus de gestis in seruitute nõ teneat: speciale est tñ hic fauore dotis: vt hic τ ad hoc est arg. ꝙ dotis cã τc.vt.j.sol.ma.l.j.

☞ Impedimentum naturale maius est ꝙ̃ accidentale.

Si spadoni. †In.§.isto dr: mulier nupsit spadoni. modo q̃rit: nungd dos data a muliere act. de dote possit repeti. τ refert siquidẽ est castratus nõ potuit esse dos. vñ nõ repetit act. de dote: sed si fuit spado tunc tenuit matrimoniũ: τ ideo datũ in dotem p act. de dote repetit. hoc dicit iste.§. videatis expositionẽ lr̃e.[castratus fuerit] i. caste natus: sed spado dr hic q generare põt qr vnũ testiculum saltim hz: al's cõtra. τ sic soluitur cõtra.j.de li.τ posthu.l.sed est quesitum.

☞ Dos data in primo matrimonio intelligitur in secundo repetita.

Diuus seuerus. †In.l.ista dr: mulier cõtraxit matrimoniũ cũ aliquo τ dedit ei pdia in dotẽ τ de his predijs istrumẽta fieri fecit: postea solutũ est matrimoniũ diuortio: anteꝙ̃ mulier peteret instrumenta pdior datos in dotẽ iterũ illi nupsit. mõ q̃ritur vtrũ illa instrumenta videãtur inania: τ rñdet ꝙ non videntur renouata. h.d.ista.l. videatis expõnem lr̃e.[nõ reuocatis instrumentis] s.q̃ habebat maritus p predijs datis in dotem[dote] accedit qd habuistis.s.e.l.dotem.

Promittendo. In.l.ista dr ꝙ ille q pmittit dotem p muliere obligatur siue sit masculus siue femina siue laicus siue clericus: τ obligãtur soluere si nuptie sunt secute non al's: qr potius inspicimus sensum ꝙ̃ verba. h.d.prin.huius.l.videatis expositionem lr̃e[omnes] s.siue masculi siue femine. nã si p alia muliere dotem pmittit cessat vell'. fauore dotis.vt.C.ad velleia.l.pe.[cõditionis sint] siue laici siue clerici siue in potestate siue sui iuris dum tamen liberi sint: τ ad hoc facit.j.e.l.cũ dotis causa[nõ potest] vt.s.e.l.non em̃.[res] i.mens cõtrahẽtium[si vir] τ ad hoc facit.s.de leg.τ consti.l.scire.τ.j.de adi.le.l.iij.§.conditio. et.j.de here.insti.l.j.§.finautem.

Acceptilatione. In.§.isto dr ꝙ non soluz dos constituitur cum numeratur dos immo acceptilatione: ecce si debeo mulieri.c. et ipsa mihi nuptura liberat me per acceptilationem valet dotis cõstitutio. hoc dicit iste.§.videatis expositionez littere.[causa] sub.τ si sequant nuptie: illud erit in dotem in quo maritũ liberauit.vt.j.eo.l.licet.

Si a debitore. In.§.isto dicit: debitor mulieris qui erat eius debitor sub cõditione: p muliere pmisit dotem: postea anteꝙ̃ maritus posset petere desijt esse soluendo: cuius erit periculum: certe mulieris nec imputabitur marito ꝙ recepit nomen in dotem: qr tunc nõ poterat exigere. verũtamen si debitor sub conditione non erat tunc soluẽdo cum promitteret periculum erit mariti: qr imputabitur ei cur nomen qd non erat soluendo recepit in dotem. hoc dicit iste.§.videatis expositionem lr̃e[si a debitore] s.q debebat pure vel forte sub ɔditiõe[ptinere placet] sub.ꝙ̃ ad maritũ[nec em̃ pderit] s.mulieri dicere maritũ τc.[nõ potuit] pter cõditionẽ q̃ nõ extiterat[quale in obligatione fuerit] vt.j.de fideius.l.iij.τ dãnũ qd quis sua culpa τc.vt.j.de reg.iu.l.quod quis.

Si debitor. In.§.isto dicitur: debitor mulieris promisit in dotem quod mulieri debebat: postea in extremis constitutus heredem reliquit mulierem nunquid perinde est habẽdum ac si mulier pmisisset: certe sic: τ ideo sicut soluisset debebit accepto liberari debitor soluto postea matrimonio ita si suo debitori heres extitit debebit accepto liberari. hoc dicit iste.§. videatis expositionem littere[si debitor] s.nõ soluendo[ei] s.mulieri[dãnatur] s.maritus[liberari] nuptijs non secutis: vel secuto matrimonio si agat mulier de dote.vt.j.e.l.licet.τ idem si mulier decessisset: et debitorem heredem instituisset: qui dotem ex psona mulieris petere põt.vt.j.so.ma.l.nuptura.§.quotiẽs. Dr signori ex.l.ista colligetis illud no.cum quis in alterius locum succedit τ aliquid ex persona eius debet perinde est habendum ac si ex persona sua deberet.

Res in dotem. In.l.ista dr si mulier dat mihi res in dotem consistentes in pondere numero, mensura vel illarũ rerũ periculũ ad me pertinet nõ ad mulierẽ: cũ soluto matrimonio tenet reddere nõ easdẽ res: sed eiusdẽ põderis τ generis τ qualitatis. hoc dicit ista.l.videatis expõnẽ lr̃e[qr] bona rõ: vt s.e.l.plerũqʒ[τ qualitatis] sub.τ bonitatis: sic etiam est in mutuo.vt.s.si certũ peta.l.ij.in princip.τ.l.cum quid.

Licet soleat. Uos habuistis dotẽ per acceptilationẽ posse cõstitui in.l. ista dr: si debebã mulieri.c. mulier mihi nuptura liberauit me cã dotis cõstituẽde τ nuptie nõ sunt secute: nõ tenet liberatio: τ obligatio permanet ĩ suo statu: sed quid si teneor alicui dare.c. ipẽ cui debeo mulieri causa constituẽde dotis liberauit me τ nuptie nõ sunt secute nõ tenet liberatio nisi fecerit animo donandi ipsi mulieri: tunc em̃ tenet liberatio qr fingitur breui manu acceptũ a muliere τ marito datũ: τ ideo secutis nuptijs soluto matrimonio mulier poterit dotẽ petere: nisi forte creditor extraneo sic accepto tulerit vt soluto mr̃imonio ipẽ habeat actionẽ: qr tũc mulier nõ poterit agere pro dote: ex predictis ergo apparet ꝙ dote cõstituta per acceptilationẽ si nuptie sequant τ pura fuit obligatio ꝙ dos est soluẽda sm̃ sua tẽpora: nõ aũt est restituẽda ipsa obligatio lʒ si obligatio fuit in diẽ τ soluto matrimonio dies nõ venerit restituẽda est obligatio prestita satisdatione si primo debebatur cũ satisdatiõe. τ idẽ est si obligatio erat cõditionalis. lʒ si cõstãte mr̃imõio dies venerit tpa exactiõis ex die diuortij nũerant. h.d.ista.l.[cõstitui] vt.s.e.l. promittendo.§.j.[nullã esse] quare qr videbat inesse tacita cõdictio in acceptilatiõe si nuptie sequerent vt.s.e.l. dotis fruct9. in si.τ.l. plerũqʒ. in ver.si ante. sed sub expressa fieri nõ põt: qr act9 τc.vt.j.de reg.iu. l.actus. Dr sequit in lr̃a[atqʒ ideo τc.] que sñia vera est: lʒ vr̃ ꝙ hoc nõ sit verũ: immo vr̃ ꝙ ipsa pecunia cõdicat. vñ vr̃ cõtra.s. de cõdic.ob cãm.l.si mulier. ad qd vos dicetis qd ibi dr veruz est cũ obligatio erat pura. sed si erat cõdictionalis restituit obligatio in pristinũ statũ vt hic[debitori] marito futuro[non sequet] vt.s.e.l.si ego.j.rñ.[in dotẽ donatũ] i.siue nuptie sint secute siue non[ceterum] i.si non fingeretur mulieri donasse: lʒ alius est nomine igit nõ quereret actio per liberã personã vt.C.per quas p so.no.acqui.l.j. τ hoc statim dicit cõdictio acquiri nõ põt. Dr signori hic notate acceptũ breui manu a muliere marito datũ: simile.j.de dona.inter vi.τ vxo.l.iij.§.si.al's dr lõga manu.vt.j.de solu.l.qui pecuniã. Item no. ꝙ propter celeritatẽ duorũ actuũ vnus actus occultat vt τ al's.j.de do.inter virũ τ vxo.l.si eũ.§.si inter virũ τ vxorẽ cũ.l.seq.τ seq.[cõdictionẽ] sub.ob cãm ꝙ ei dabitur hoc casu matrimonio nõ secuto[sm̃ que] i.dicta.s.pri.responso.[nõ ipsa] s.obligatio[sed soluẽda] s.ei qui accepto tulit.[sua tẽpora.] s.annua bima trima die. Uñ no. vbicũqʒ aliquis liberatur per acceptilationẽ τ subest causa ꝙ illa efficiatur vtilis: τ ad istud accedit.s. quod metus causa.l.metum.§.ex eo.τ.s.de prescrip.ver.l.ob eam.

Si pater. In pñ.hui9.l.dr: si pater promisit dotẽ pro filia sua τ postea eã emancipauit nõ soluitur obligatio illi9 dotis: immo heredes ei9 soluere tenentur: sicut cũ moritur pater ante nuptias secutas. h.d.pñ.huius.l.videatis expositionẽ lr̃e.

Que debitorem. In.§.isto dr: filius meus erat debitor mulieris in.c. illa mulier nupta ei constituit dotem quod mihi debet filius tuus doti tibi erit: nunquid mulier obligatur: certe non: sed efficitur vt id qd mulier a me recuperare act. de peculio poterat ꝙ illud sit in dotẽ: τ ideo si mulier velit postea petere qd debebat pater: vl' filius repellet exceptiõe pacti cõuenti. sed si soluto postea matrimonio agat actiõe de dote: cõsequet qd erat in peculio tẽpore dotis promisse: quod est verum si post nuptias dos est promissa: lʒ si dos fuit promissa ante nuptias tunc consequetur quod erat tẽpore quo nuptie secute fuerint: sed quid si mulier nuptura filio meo tempore nuptiarum constituit in dotem quod erat in peculio: nunquid inspicitur tempus nuptiaruz: certe sic: sed si mulier erat nuptura alij ꝙ̃ filio meo τ iussit filium meuz debitorem promittere dotem de peculio pro ea: inspicitur tẽpus quo fuit dos promissa: τ ideo erit in dotem quod erat in peculio tempore promissionis. hoc dicit iste.§.cum.l.seq. videatis expositionem littere.[filiumfa. habet.] sub.τ per consequens patrem de peculio [non obligatur] s.ciuiliter: vel non obligatur vllo modo: vt pecuniam aliquam soluat: quia istud pactum sit ad liberandum. vt probatur.s. de pac.l.si vnus.§.pactus ne peteret[in dotem sit] sub. quatenus in peculio fuit: quia illud videtur accepisse

accepisset in dotem dedisse: de residuo vero contra filium agere pōt[patri]postq̄ mulier dedit in dotem[submouebit]sub. si nuptie sunt secute. vt. s. l. dotis in fi. ꝛ l. licet.

Quemadmodum. In prin. huius. l. dꝛ: sicut seruus stipulando acquirit mihi invito ita dotē sibi ꝓmissam meo noīe mihi acquirit verūtñ periculū illius dotis nō erit meū: nec etiaz teneor ꝓstare culpā: nisi ratā habuerim ꝓmissionē vel traditionē factam in ꝑsonā serui mei vel filij: ꝛ ideo ꝯstāte matrimonio res quas dedit in dotē ꝯdicet: vel si nō dedit res in dotē sed ꝓmisit dare condictione agendo contra eū consequetur liberationē ꝓmissionis. h. d. ista. l. in prin. videatis expōnē lre. [acquirit.] vt j. de acq. re. domi. l. etiā. [patiat] ꝛ ideo dicit litera patiat: quia actio daī ex nudo pacto: ꝛ si non stipulet. vt. C. de do. ꝓmis. l. ad exactionē[promisit]seruo sub. [neq; culpā]sub. si non habeat ratā illā promissionē vt statim sequit[filij fa. facta]sub. nomine dñi vel patris in personā eīi serui nō posset ꝯstitui dos qḋ hic videtur dicere. vt. C. de inces. ꝛ inuti. nupt. l. cū ancillis[aut pater prestet]sub. sed dolū pater aut dñs ꝓstat vt. s. depo. l. in bonefidei[repetiturā]. s. q̄ hic est speciale: vt dos ꝯstāte matrimonio repetat. vt. C. si dos ꝯstan. ma. fu. ref. l. vna. [hoc idē]. s. in ꝓmissione facta d̄ dote ꝯstituēda. [liberet]sub. si nō dñ pater vł dñs ratā habuit alꝰ nō. vt. s. eo. l. si pater. §. que debitorē. ꝛ est ratio quare mulier ꝯdicet hic ꝯstante matrimonio si dñs ratū nō habet ne pericliteī mulier qꝛ nō haberet quē ꝯueniret forte qꝛ seruus nō habebat peculiū vel si habebat a dño sine dolo malo auferret: ꝛ ideo condict. sine cā agit mulier hic: qꝛ vbi nō est matrimoniū nec dos. vt. s. e. l. iij. ꝛ ideo agere actione de dote nō pōt.

Si debitori. In. §. isto dꝛ: si mulier nuptura debitori ita cōstituit dotē: qḋ mihi debes aut fundꝰ sempronianꝰ tibi erit in dotē: si mulier eligit qḋ ei debeo si petā fundū repellar doli except. sed si mulier fundū dedit prima actiōe petet qḋ sibi debet. h. d. ista. l. videatis expositionē litere.

Pater etiam. In. §. isto dꝛ si pater existimabat se debitorē filie sue: qḋ putabat ei debere ꝓmisit pro ea in dotē obligat tali pactione. h. iste. §. videatis expositionē litere. [promisisset]eius marito[obligabitur] ꝛ hoc accedit. ff. de condi. cau. da. l. si mulier.

Si seruo. In. l. ista dicit: mulier dedit seruū in dotem: ante nuptias secutas illi seruo donatū est vel legatū: nūquid ampliat dos: ꝛ respondetur q̄ sic: sicut ampliat ex fructibus fundi: qui ante nuptias traditꝰ est. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [fundi]quia illi augent dotem. vt. s. e. l. dotis fructus. j. respon.

t **Ali facta stipulatione.** In prin. huiꝰ. l. dꝛ fui stipulatꝰ a muliere. x. in āno primo dotis noīe mihi dari modo queritur: an annus erit cōputandus ex die ꝓmissionis: an ex die nuptiaꝝ: ꝛ rñdetur q̄ ex die nuptiaꝝ: ne si intra annum nuptie non essent secute videri possit: ideo dos non debeatur. h. d. principium huius legis videatis expositionē litere. [nō deberi]vt. j. so. ma. l. de diuisione.

Socer genero suo. In. §. isto dicit: tu duxisti filiam alicuius in vxorē socer tuꝰ ita legauit lego tibi. c. nomine filie mee: tu debebis agere contra heredes soceri: ꝛ soluerunt tibi: nunquid diuortio facto illa pecunia erit reddēda: certe sic: verūtamen si illa pecunia non esset soluta mulieri esset actio denegāda. h. d. princi. huius legis: videatis expositionē littere. [legatis referri]. i. assimilari: qꝛ vt de ceteris legatis detrahit falcidia ita de isto.

Vir ab eo. In. l. ista dꝛ: q̄dā volebat mulierē quā ducturus erā in vxorē dotare ille ꝓmisit mihi certā quātitatē pecunie in dotē dare: postea euz liberaui per acceptilationē: dicēdū est q̄ tenear mulieri: qꝛ perinde est ac si pecuniā a ꝓmissore acceperim ꝛ eidē donaueri. h. d. ista. l. videatis expositionē litere[volebat]ꝓmittendo eidē certam quantitatē pecunie. [non esset.]vt. s. eo. l. si extraneus.

Ne fundum. In. l. ista dꝛ: mlier marito suo dedit in dotē fundū celebrato diuortio fuit pacta cuz marito ad quē redibat vt maritꝰ haberet. x. in dotē: ꝛ fundū sibi redderet: mulier dedit sibi. x. ꝛ anteqū fundus sibi restitueret decessit: nunquid fundū habebit in dotem: certe non: igitur quasi sine causa sit apud maritū ꝯdicet: sicut apparet euidenter in pignoratitia actione vt de hoc ponit exemplū in litera. h. d. ista. l. videatis expositionē litere[restitueret]ideo dixit celebrato diuortio: quia hoc pactum non valeret constante matrimonio nisi esset vtile mulieri. vt. s. e. l. ita ꝯstante [conuenit]. i. cōueniens est[ꝛ eū]ponit modo exemplū[possim]naz oblata pecunia vel soluta datur debitori pignoratitia directa. vt. s. de pig. act. l. si rem. §. omnis. ꝛ ad hoc facit. s. quib. mo. pig. vel hypo. sol. l. soluitur. §. si conuenit.

Si res quas. In. l. ista dicit: si pater res q̄s donauit filie emācipate postea volūtate eius dedit in dotē pro ea videt esse dos aduētitia nō ꝓfectitia. h. d. ista. l. videatis expositionē litere[datā]sz si pater nō donasset tūc eēt dos ꝓfectitia vt. s. e. l. ꝓfectitia. §. vl.

Non solum. In. l. ista dicit: si mulier dat mihi fundū suū in dotē estimatum siue inestimatū: ꝛ ꝓmisit marito duplā pro euictione secuta euictione agat ꝯ eā ꝛ assequat duplā q̄cquid assequet celebrato diuortio mulieri agenti d̄ dote tenet restituere. h. d. ista. l. videaꝫ expositionē litere. [datus est]cum ob quālibet causaz posset ꝓmitti dupla. vt. s. de euic. l. sciendū[necesse non habeat]qꝛ non erat consuetudo in regione vt dupla ꝓmitteret nomine euictionis: vel nō erat res preciosa[agenti.]accedit. s. eo. l. quotiens.

Cum vir. In. l. ista dicit: vir nolebat donare vxori illud qḋ vxor debebat in dotē dare: vir illud a debitore mulieris qui soluendo non erat stipulatus est: quid erit in dotem: respondetur q̄ id duntaxat ad quod debitor mulieris soluendo erat.

Res que. In. l. ista dicit: si maritus accipit pecuniā in dotē: de pecunia dotali res emit volūtate vxoris: res empte incipiūt dotales esse. h. d. ista. l. videatis expositionē litere. [esse videnī.] Or signori habetis in. l. ista si maritus ꝛc. vt dixi in casu: qḋ est verū: si voluntate mulieris res cōparate sunt ꝛ mulieris sit vtile. vt arg. s. e. l. ita cōstāte. ꝛ. j. tit. pri. l. si mulier dotis. secus si inuita muliere res cōparate sunt ꝛ sic soluitur ꝯtra. C. e. l. ex pecunia dotali.

Cum dotis. In. l. ista dicit: si pater mulieris promittit. c. tibi dare in dotē pro filia vel etiā ipsa mulier ꝛ de hoc dat tibi fideiussorē tenetur fideiussor eo nomine datus. h. d. ista. l. [datus]ab eo qui dotē ꝓmittit marito[tenet]. i. obligat. Or signori vt vos tollatis arg. ꝯtra. no. si mulier vel pater eius ꝓmittit dotē ꝛ dat fideiussorē de dote soluēda tenet fideiussor vt hic. ꝛ. s. e. l. ꝓmittēdo ꝛ. j. sol. ma. l. si constante. §. quotiēs. sed si maritus vel pater mariti dat fideiussorem vxori de dote ꝯseruāda talis fideiussor nō tenetur: ne causa perfidie in cōnubio oriatur. vt. C. ne fi. vel mā. do. dē. l. j. ꝛ. ij. Et circa hoc no. tres opi. dixit. P. si maritus ꝓmittit reddere dotem ꝛ dat fideiussorē tenet fideiussor: sic intelligit totum titu. C. ne fid. do. dent que opi. non est bona: quia rubrica est ꝓhibitoria. ꝛ a titulis ꝛ rubricis est arguēdum. j. si cer. pe. alij dicunt q̄ fideiussor nō tenet: sed receptor. C. de do. ante nup. l. fi. sed nec hec est bona: qꝛ quo casu non tenet vt fideiussor nec colore quesito pōt teneri receptor dotis. s. aduelł. l. q̄uis. §. si cum essem. Sed tertia est opi. ꝛ vera: si ꝓmitto mulieri restituere dotē in euentū restituēde dotis ꝛ do fideiussorē obligatur. j. solu. ma. l. si constante. §. quotiēs. sed si dare vxori fideiussorē de dote seruanda talis fideiussor non debet dari: ne causa perfidie oriretur in connubio. C. ne fi. do. dē. l. j.

Is qui stichū. In prin. huius. l. dicit: tu debebas mulieri stichum seruū: mulier nuptura mihi delegauit te mihi anteqū stichuz dares ꝛ esses in mora dandi: decessit stichus cuius erit periculū stichi: certe mulieris: sz si fuerim in mora petēdi ꝛ stichus erat periturus eodē modo penes me mulieris erit periculū. vnde ei act. de dote non teneor. h. d. princi. huius. l. videatis expositionē litere. Or signori ex prin. huius. l. colligitur ar. q̄ si stichꝰ erat periturus apud maritum vt apud debitorem ꝛ fuit in mora in exigendo: non tenet de interitu maritus: ꝛ sic videtur in prin. huius. l. q̄ si res erat apud creditorē peritura vt apud debitorē ꝛ fuit in mora tradendi q̄ debitor non teneatur de interitu: ꝛ sic vr̄ esse ar. pro op. mar. ꝛ ad hoc est ar. pro eo. s. de pac. l. si plures §. j. sed certe eius opi. non est bona. nā ex quo debitor est in mora etiam si sit peritura res apud creditorez vt perijt apud debitorē semper tenetur de interitu: nec liberatur interitu quia satꝫ est q̄ si debitor soluisset q̄ creditor forte eū distraxisset. vt. s. depo. l. si in asia. in fi. ꝛ. j. de leg. j. l. ipsius. in fi. ꝛ. l. cū res. in fin. nec facit prin. huius. l. pro opi. mar. qꝛ hic debitor stichi non erat in mora reddēdi siue dandi stichū: sed maritus fuerat in mora exigendi vnde ista mora non ꝑiudicat mulieri iuxta regulā. vt. j. de verb. obl. l. si stichus. ꝛ. l. si certos. itē non ob. l. si plures. §. j. quia ibi habebat debitor iustam causam litigandi.

Ibi dos debet esse. In. §. isto dicit: pater meꝰ dotem vxoris mee recepit postea pater meus fratrem meum sibi heredem instituit ꝛ me exheredauit: vel me ꝛ fratrem meum instituit equaliter mortuo patre dico fratri meo habeo necesse sustinere onera matrimonij sol ue dotem. nunquid sum audiendus: respōdetur q̄ sic: qꝛ ibi dos debz esse vbi sunt onera matrimonij: sicut ꝛ mortuo patre liberi

sequunt mariti τ vxor mariti.vnde dos debet esse apud me maritum.h.d.iste.§.videatis expositionez litere.[sicut liberi]sub.nati ex nuru.[sicut vxor.]sub.sequent filij mariti.vnde no.in.l.si pater meus τc.dicut dixi in casu:τ ad istud accedit.s.fami.herciscū.l.si maritus.τ.l.si filia.§.j.τ.s.pro socio.l.actione.§.vl.τ.j.de do.pre.l.ij.§.per ɔtrarium:τ que sint onera matrimonij dicitur.j.solu.matri.l.si cum dotem.§.finautem in seuissimo.

Quod dicitur. In.§.isto ad expositionē cuiusdā regule dicunt tria. Ista est regula φ impensa necessaria ipso iure minuit dotez:est ne regula ita intelligenda:si mulier dedit mihi fundū valentē.c.in dotem τ impendi necessario quinquaginta:nunquid dimidia fundi desinit dotalis esse:certe nō:sed est intelligenda φ possum retinere fundum nisi impensa mihi reddat. Secundo dicitur ponamus qd mulier dat fundum in dotem valentem.c.τ impendi necessario p plures vices.c.indubitanter fundus desinit dotalis esse:nisi mulier infra annum reddat impensas.tertio dicit:ponamus φ mulier dedit fundū i dotē i extimatū valentē centū:τ in pecunia qnquaginta:necessario impendi circa fundū.l. nunquid impensa necessaria minuit fundū:certe non: sed quinquaginta que erāt in dotem:sed quid si fundus solus est datus in dotē mihi τ impēdi quantum est in fundo τ mulier soluit impensas: nunquid fundus incipit esse dotalis quasi de nouo datus sit in dotem:τ certe scdm sententiā sceuole videtur φ desinit esse dotalis:igit potest alienari:econtra videtur φ non incipiat esse dotalis: immo videtur φ pecunia data in dotem videatur:sed certe verius est vt fund' dotalis incipiat esse:sed interim nō poterit alienari. h.d.iste.§.videatis expositionē litere[qd necessarias impensas ipso iure dotem minuere]vt.C.de rei vxo.act.l.vna.§.sed nec ob impensas.τ.s.de euic.l.si prior.§.si pro euictione.τ.s.de ritu nup.l.dotem.τ.j.de impē.in re.do.fa.l.iij.§.qd dicitur.necessaria impensa est que si facta non esset res erat peritura vel deterior futura.vt.j.de impens.in re.do.fac.l.iij.§.nos itaqz.

Nuptura. In.l.ista dicitur mulier nuptura filio meo dotem mihi ita promisit qd filius tuus mihi debet id tibi doti erit:quid intelligitur in dotem habere:τ certe distinguitur:si constituit in dotem φ sibi debet filius meus naturaliter τ ciuiliter pecunia quam debet ei filius meus insolidum est in dotē:si autem constituit in dotem φ ego pater debeo nomine filij mei videtur constituisse φ ego pater debeo act.de peculio vel de in remverso quantum erat in peculio eo tempore quo promisit:erit in dotez vel quantum erat versum in rem meam:sed quid in dubio videt constituisse in dotem potius qd debet filius meus φ qd ego pater debeo nisi probaretur euidenter contrariū.h.d.ista.l.videatis expositionem litere.[continebitur]qr filiussa.τc.vt.j.de ac.τ obli.l.filiussa.[estimare].s.iudex[promittitur].i.quo nubit[oportebit]accedit.s.e.l.si pater.§.que debitorem in fi.τ.l.se.[approbetur]vnde no.hic:φ aliquid presumitur esse eo ipso φ contrarium non probatur τ huic presumptioni statur τ simile habuistis.s.e.l.dotem.

a ¶ Quero τc not.istū casum q̄ ē adeo verus vt si quis pmittit dotē arbitrio boni viri qd tunc intelligitur certa quātitas relicta quā bon' arbiter arbitrari debet ēt si nūquā arbitrat' fuisset vt hic p bar. alleg. l.j. de lega.ij.

Si sponsalibus. In prin.huius.l.dicit:p misisti titio noie seie dotem sposalibus nondū ɔtractis.modo querit:si ab initio nō vult ei nubere:vtrū illud debeat in dotē dari si postea nupsit:τ rūdetur φ sic: nisi probet alias nuptias intercessisse.h.d.prin.huius.l.videatis expositionē litere.[interuenissent]quia tunc intelligebatur agi de nuptijs primis.vt.j.e.l.dotis.

Si mulier. In.§.isto dicit: quedā mulier pamphilā fuit a titio stipulata: ista mulier nuptura titio dedit in dotem qd titius debebat ei: nunqd ista pamphila intelligitur esse in dotē τ si interiz pereat periculū erit mulieris sed si pariat partus erit mulieris:τ certe videtur φ non: qr si in sua causa prior stipulatio mansisset nō daretur partus mulieri: sed certe dicendū est φ si habuit pāphilam maritus eo tempore quo constituit dotem videtur peruenisse ad eū breui manu:sed si non habuit eā liberatur ab eius pmissione:τ partum non poterit vendicare.h.d.iste.§.videatis expositionē litere.[non debetur.]sub.hoc casu als sic. ¶ Or signori colligimus hic si stipulor a te pamphilā que est tua φ teneris mihi dare:si postea constituo eā filio tuo meo nomine dare in dotem videt ad te peruenisse τ ad hoc facit.s.de pub.l.si res.τ.j.de acqr.re.do.he quoqz res. Item colligitur hic φ habeo rei vendic. τ tū res nō est mea pone titius dñs illius rei quaz non possidet cedit mihi rei vendi.habeo rei ven.ex iure cesso.tū nō sum dñs illius rei qr minus est habere actionem φ rem.vt.j.de reg.iur.l.minus. Item ex traditione habili facta transit dñium non per cessionem.vt insti.de re.di.§.per traditionem.

1 ¶ Adiectus quis videtur ad solutionem non ad obligationem que ex solutione resultat.

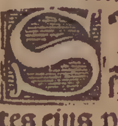
I mulier. In princi.huius.l.dicitur:mulier promisit dare dotem his verbis .tibi aut titio marito meo.c.doti erunt: nūquid valet promissio:certe sic:τ titio hoc casu potest solui τ tu maritus teneberis actione de dote:nec mirum cum promissura viro possit eum delegare:vt alteri promittat.[titio dari posse.]quia adiecto potest solui.vt.j.de verbo. obligationi.l.vlti.§.si qui sibi.[teneri]τ ita not.quod pro dote potest dari fideiussor:vt hic τ dixi.C.e.l.cum dotis.[obligari.]hoc debet intelligi quando voluntate mulieris promittitur dos.

1 ¶ Debitor non liberatur per delegationem nisi delegatio queratur. Itē restitutio fideicōmissi ex trebellianica delegari non potest.

Ex asse heres institutus. In.§.isto dicitur quidā fuit ex asse heres institutus τ rogatus est restituere dodrantem marito dare promisit:nunquid marito erit obligatus:τ nunquid restituendo marito transeunt actiones:videtur quod non:qr faciēda est fideicommissario. Denuo videtur agi cum eo incerti cōdictione sine causa.vt prestetur marito estimatio fideicommissi:cuius sententie iurisconsul. Marti. qui fecit legem istam non sentit:quia debitor mulieris ita obligatur si vir potest accipere id quod debetur mulieri:quare: τ ne mulier remaneat indotata.videtur dicendum quod fideicommissum mulieri restituat:τ mulier dodrantem det marito in dotez:quia ad eam fideicommissi onera pertinent: non autem marito restituenda est:quia si marito restitueretur: restitueretur procuratori in rem suam:quod non potest esse.hoc dicit iste.§. videatis expositionem littere.[obligatus.]scilicet ille qui restituit secundū quosdam alij tamen dicunt.[obligatus]scilicet maritus delegatus[τ quibus obstrictus est]vt.j.ad treb.l.j.[cum eo.s.marito:alij exponunt[cū eo].s.fideicommissario[prestet estimationem].s.marito[obtinente.]scilicet hoc casu. Or signori habetis hic vnum quod videtur mirabile:si quis est institutus heres τ rogatus est vxori mee restituere non potest mihi restituere voluntate vxoris mee. Sed ad istud opponitur τ videtur quod hereditas non solum possit restitui fideicommissario:immo procuratori suo.vnde videtur contra.j.ad tre.l.apd iul.§.vtrum. Ad solutionē huius cōtra.vos dicetis heres rogatus est restituere hereditatē potest mihi restituere τ meo simplici procuratori:quia videtur mihi restituere:τ sic loquitur l.contra.sed hic heres rogatus mihi restituere dodrantem hereditatis nō restituebat mihi sed volebat restituere marito qui erat constitutus procura.in rem suam quod facere non potest: qr in eū transirent actiōes vt.s.fam. hercisū.l. plane.τ heres debet transferre actiones in fideicōmissarium :vel alium per quem ad fideico.perueniant.

Eius nomine. In.§.isto dicitur:si nomine cuiusdam mulieris que libera videbat dedisti.x.in dotem:sicut si pro libera muliere dedisses posses cōdicere quia nuptie nō sunt secute:ita si pro ista ddisti: sed si ista manumissa nupsit non poteris condicere si ea mente dedisti vt dos esset quandocunqz nuptie sequerentur.

a **Vero.** a In.l.ista dr:si adulta contrahit matrimonium τ vult dotem constituere autoritate curatoris debet cōstituere dotem inspecta ei' facultate τ dignitate:τ mariti.h.d.ista.l. videatis expositionē lre.[patit].i.vsqz ad pbabilē modū: accedit.j.e.l.cū post.§.gener.τ.§.seq.τ.C.de admi.tu.l.si curator es. si autē isto modo nō cōstituitur dos.vt.j.e.l.cum post.§.j. vel si promittit dotem vltra vires primonij.vt.s.de mi.l.si ex causa.§.in dotis.

Iue generalis. In.l.ista dr:si dat' ē generalis curator adulte:vl spal ad dotē cōstituēdā si pmittat dotē vltra facultates eius pmissio non valet ipso iure quod vltra pmissum est:τ iste curator res adulte dz dare in dotez nō autē debet eas vendere τ precium earum dare in dotē:nisi maritus aliter nollet cōrahere matrimoium cū adulta[danda] vel augenda vel mutāda[constitutus sit]nā pōt esse curator gnalis τ pōt dari curator certe rei vt isti.qui.ca.tu.vel cu.pos.§.certe rei [infirmari] ideo qr vtile p inutile τc.vt.j.de verb.ob.l.j.in fi.τ.l. que extrinsecus[dotē cōstituere]nā ob cām dotis potest res mulieris ēt minoris alienari.vt.C.de predi.mi.l.ob es.τ.j.l.pri.dicetur.

t **Titia.** In.l.ista dr:quedā mulier noie titia minor xxv.an.quartā partē hereditatis mris habebat cōem cū fratrib' suis:illā suā partem cū fratrib' permutauit τ accepit quedā fundū q̄ nō erat in hereditate:istū fundum cum alijs rebus dedit marito suo in dotē: postmoduz petijt restonem in integ.s.pmutationē τ restituta est:τ recupauit quartā partē τ fundū restituit quid faciet maritus: nūquid

perdet

perdet fundū ꝛ cōtentus esse dꝫ alijs rebus in dotem datis. itē quid erit si ista titia mulier decessit relictis heredib⁹ qui petierunt restitui in integrū: ꝛ restituti sunt ex ꝑsona sua ꝛ maritus erat pactus cū ea q ð si mulier predecederet qð lucraret̄ dotē: nūquid marit⁹ tenet̄ restituere fundū ꝛ cōtentus esse dꝫ in retentione lucri dotis alijs rebus: respōdet iurisCon. qui fecit. l. istā qð marito dꝫ auferri fundus: sed ipsa mulier vel heredes eius debent prestare marito estimationē illius fundi que erat tempore cōtracti matrimonij. h. d. ista. l. videatis expositionē litere. [facta] vt. s. de rerū permu. l. i. [restituat̄] cōtra permutationē [in dotē datis] certe non in fi. huius. l. dr̄ [itē quero] Or signori no. qð hic incipit scđa pars huius. l. ꝛ dixit h̄ Jo. qð superior pars huius. l. loquit̄ in titia minore. xxv. an. hec secunda pars loquit̄ in maiore. xxv. an. ſꝫ ipse nō bñ dixit: ꝛ quare hoc. j. videbitis [ex ꝑsona ei⁹ petierūt] ꝓ hoc apparet qð titia erat minor. xxv. an. vt. s. de in inte. re. l. non solū. Or signori ad. l. istā opponit̄ ꝛ cōuincit̄ hoc dictū stare non posse: ꝛ ad ꝑmū dictū opponit̄ sic: si titia erat minor. xxv. an. qñ ꝑmutauit qrtā partē hereditatis matris cū fratrib⁹ suis qño potuit ꝑmutare sine decreto: vt. j. de re. e. qui sub tut. vl̄ cur. sunt. l. j. nec de decreto aliqđ dr̄. vnde cū ipso iure nō tenuit ꝑmutatio nō restituit̄: qꝛ quotiens ordinariū auxiliū hꝫ locū cessat extraordi. vt. s. de mi. l. in cause. ij. in prin. Rñdeo in ista quarta parte hereditatis non erāt predia ꝛ ita potuit ꝑmutare sine decreto ſm hec tp̄a: ſꝫ hodie secus esset. vt. C. de admi. tu. l. lex que tutores. in fi. vel pōt dici qð alienauit cū decreto ꝛ pōt restitui cōtra decretum vt. C. de predijs mi. non ali. l. si quidem. Sed denuo ad primū ꝛ ad scđm huius. l. opponit̄ cū titia minor esset. xxv. ann. qño potuit dare fundū in dotē marito cū non possit alienari nisi ob es alienū. vt. C. de predi. mi. non ali. l. ob es. ꝛ. l. si predia ad quod dixit Jo. intelligo istud scđm dictū qñ titia erat maior. xxv. an. ꝛ sic non refertur ad primum dictum. s. cum titia esset minor. xxv. an. sed videtur qð non bene dixerit: qꝛ si titia erat maior. xxv. an. qño heredes ei⁹ restituunt̄ vt hic dr̄. respondebat Jo. hic titia fuit decepta vltra dimidiam iusti precij dando fundum estimatum in dotem. vnde potest restitui. vt s. e. l. iure succursum est. in fi. Sed signori verius est ſm Azo. vt dicamus qð titia erat minor. xxv. an. in isto scđo dicto ꝛ primo ꝛ sic refert se ad proximum dictū. nam ad proxime dicta dꝫ referri. vt ar. j. de leg. iij. l. si plures. in fi. ꝛ dicimus ſm Azo. qð hec titia minor. xxv. an. dedit fundū in dotem cū decreto sicut pōt predium minoris alienari cū decreto ob es alienum vt in pre al. l. ob es. ita ob aliam causā necessariā: puta causa dotis ꝛ causa donationis ꝓpter nuptias est necessaria. vt argu. C. de admi. tut. lex que. in prin. ꝛ. C. si mi. fac. ma. ra. ha. l. vlt.

I ☞ Actionem alteri quesitam ex facto meo sibi auferre non possum sine voluntate sua nisi meo nomine ꝛ ad meā vtilitatē quesita sit. hoc dicit.

I **Stipulatio.** †In. l. ista dicit̄ si extraneus dat dotē pro muliere ꝛ stipulatur sibi reddi: ꝛ subsequitur diuortium cōpetit ei actio ꝛ stipu. ꝛ si postea reintegrat̄ matrimoniū nō extinguit̄ act̄. ex stip. ꝛ ideo de nouo cōstituēda est dos: cōsentiente extraneo ne mulier indotata in sequēti matrimonio remaneat: qð est verū si dos ꝑfecta est de bonis extranei: ſꝫ si ꝑfecta est de bonis mulieris lꝫ extraneus stipulatus fuerit reintegrabit̄ dos: etiā si de nouo nō ꝯsentiat extraneus. h. d. ista. l. videatis expōnem lr̄e. [ab extraneo] .s. qui dedit dotē. [intercidit.] vt. j. so. ma. l. insulā. §. vlt. ꝛ arg. s. de pac. l. vlt. [cōstituenda est.] vt. j. de pac. do. l. cū maritus. §. titius. ꝛ hoc si vult. nam non cogit̄ vt dixi. s. e. l. dotem [stipulat⁹ est] .s. noīe mulieris. [tūc em̄] .s. qñ ab ipsa muliere dos ꝑfecta est [ꝯsensus ei⁹] .s. stipulātis noīe mulieris [nō est necessarius.] vt. s. e. l. diuus.

Post diuortium. In. l. ista dr̄: si mulier marito dedit dotem ꝛ celebrato diuortio marit⁹ nō cauit sibi reddere ꝛ alij nupsit: ꝛ postea ad primū maritū redijt dos itelligit̄ reitegrata. h. d. ista. l. videat̄ expōnē lr̄e. [reitegrat̄] accedit. s. e. l. si mulier. ꝛ. l. dotem. ꝛ. l. diuus. secus si extraneus dedit dotem. vt. s. l. proxi.

Si legato. In. l. ista dr̄: si mulier dedit seruū suū in dotē marito ꝛ seruo dotali obuenit hereditas vel legatū cōtemplatione mulieris non mariti soluto matrimonio reddendū est illud mulieri. h. d. ista. l. videatis expositionem littere.

Si vsufructus fundi. In. l. ista dr̄: pater mulieris vl̄ extraneus fundi vsumfructū dedit mihi marito mulieris in dotē: postea celebratū est diuortium qño reddetur vsufruc. mulieri: certe non videt̄ qð possit reddi: quia maritus est vsufructuarius: ꝛ vsufructuarius non pōt alteri cedere vsumfructū q̄ ꝑprietario: ꝛ si cedat vsumfructū alteri nihil agit̄: imo ad dñium ꝑprietatis reuertit̄. sed dicendū est qð tale remediū dꝫ adhiberi: qꝛ maritus locabit vsumfructū illius fundi mulieri: vel vendet vno nūmo vt per locationē ius vsufructus remaneat penes maritum ꝛ vsumfructū habeat mulier. h. d. ista. l. videatis expositionē littere. [cuius ꝑprietatem] sub. nec etiam vsumfructum. [a domino ꝑprietatis.] puta a patre mulieris Or signori no. hic lꝫ regulariter locatio nō possit cōtrahi vno nummo. vt. s. loc. ꝛ conduc. l. si quis. ꝛ. j. de acqui. pos. l. si quis. §. vlti. speciale tamen est hic vt vno nummo contrahatur locatio. Sed ad istam. l. opponitur ꝛ videtur qð vsufruc. possit vendi. vnde videtur contra. s. de vsufru. l. arboribus. §. vsufructuarius. ꝛ. l. qð si stipulata. ad quod vos dicetis: vsufruc. potest vēdi: idest vtilitas fructuū non ipsum ius vt hic: ꝛ institu. de vsu ꝛ habi. in fine.

Proculus. In. l. ista dr̄: quedā ancilla sciēs vel ignorās se ancillā de facto ꝯxit matrimoniū cū libero ꝛ pecuniā noīe dotis dedit marito. modo querit̄. nūquid illa pecunia erit dotalis an remaneat illius dñi ancille cui⁹ fuerat pecunia: rñdetur qð nō erit dotalis imo remanet illius cui⁹ fuerat ante q̄ marito daret̄ nisi illā pecuniā maritus vsuceperit: ſꝫ quid si ancilla libera facta est ꝛ ꝑseuerat in eadē volūtate: nūquid efficit̄ dotalis: rñdet̄ qð nō: ideo postea secuto diuortio nec act̄. ð dote nec ꝯdictiōe mulier illa illā pecuniā poterit petere: ſꝫ dñs ancille illā pecuniā poterit vendicare si extat: sed si vir pro suo vsuceperit illā pecuniā triēnio illam pecuniā maritus lucrifaciet: si vsuceperit ante q̄ matrimoniū esse inceperit: sil'r ꝛ si maritus de illa pecunia rem cōparauit ante q̄ dos esse inciperet nō tenetur: qꝛ nō possidet nec dolo desijt possidere. h. d. ista. l. videatis expositionē littere [nupsit] sub. de facto nō de iure. vt. C. de inces. ꝛ inuti. nup. l. cū ancillis [cuius] .s. dñi sui [nisi forte vsucapta est] .s. a marito ti. ꝑ suo: qꝛ credebat mr̄imoniū eē nō ti. ꝑ dote. qð si nō fuerit mr̄imoniū nec dos: vt. s. e. l. iij. ꝛ ꝟsi. qð si vir. [mutari potuit] mulier. vt. j. de acqui. pos. l. q̄ bona. §. qð dr̄. sed pōt ei mutari a dño. vt. s. si pars here. peta. l. pe. ꝛ vlt. [recte pōt] .s. mulier. [sūsceperit.] sub. sed si post q̄ cepit esse matrimoniū: qꝛ ancilla libera est facta: maritus illā pecuniā datam sibi in dotem vsucepit: illa cōuertitur in causam dotis. nam sicut mutuū ꝛ indebitum reconciliatur vsucapione: vt. s. de condic. inde. l. indebiti §. sed si nūmi. ita ꝛ dos: vt hic. ꝛ ita no. hic q̄ pecunia si retineatur vt corpus potest vsucapi: vt. s. si cer. pe. l. nam ꝛ si fur.

I ☞ Sermo simpliciter ꝑlatus intelligitur pro prima vice.

I **Dotis promissio.** †In. l. ista dr̄: si mlier ꝯxit nuptias patre ignorante: ꝛ pater postea ꝯsensit: lꝫ ab initio non fuerit mr̄imonium: tamē valet ꝑmissio dotis ex quo pater postea cōsensit: ꝛ incipit esse mr̄imonium: qꝛ vbi ante matrimoniū ꝑmittitur dos intelligit̄ inesse tacita conditio si nuptie sequantur. nam si minor. xij. an. vt maior vxor deducta sit ꝛ promiserit dotem. tunc tꝫ ꝑmissio dotis cū maior. xij. an. facta est apð maritum: ꝛ cū mulier ꝑmittat dare. c. in dotem marito futuro intelligitur tacita conditio si nuptie sequantur. s. de proximis nuptijs [si postea cōsenserit] .s. pater qð facere dꝫ iure nostro: al's esset nullum matrimonium: vt. C. de nupt. l. si vt proponis. [alie nuptie] qꝛ de primis videtur actum: vt. j. de ver. sig. l. boues. §. hoc sermone.

Cum post diuortium. In prin. huius. l. dr̄: mulier ꝑmisit marito dare. c. in dotem vel ꝑdium. postea ꝑ illis. c. dedit ꝛ tradidit predium conuentū: secutū ē diuortiū culpa mulieris: ꝛ ita debebat ꝑdere dotē: vt. C. de diuor. ꝛ re. l. consensu. mulier intrauit in pos. illius ꝑdij: ꝛ diu possedit marito pñte ꝛ ꝯsentiente: nunq̄d maritus videt̄ tacite fecisse pactum mulieri: ne ab ea dotem ꝑmissam petat: certe sic. ꝛ ideo si maritus a muliere petat dotem: mulier repellet eum excep. taciti pacti. h. d. prin. huius. l. videatis expositionem lr̄e [promisit] sub. ꝛ tradidit. ꝛ ideo videbatur q̄ maritus posset intētare rei vendi. sed contrarium est: vt. j. dicit [fuerit] marito sciēte ꝛ patiente [repellitur]. ¶ Or signori. vos debetis notare exemplum in prin. huius. l. vt dixi in casu. ꝛ hic repeto: ꝛ ita nota q̄ ex temporis diuturnitate inducitur taciti pacti exceptio simile no. s. de proba. l. procula.

Mulier pecuniam. In. §. isto dicit̄: quedā mulier ꝯxit mecū matrimoniū. c. q̄ sibi debebant̄ a scio debitore suo cū vsuris futuri tp̄is fecit mihi ꝑmittere: nūq̄d vsure augēt ei⁹ dotē: rñdetur q̄ sic: ille q̄ cucurrerūt añ nuptias ꝯctas. h. d. iste. §. videatis expositionē lr̄e [rōnis est] sicut em̄ fruct⁹ augēt dotē: vt. s. e. l. dotis

fructus. in prin. ita vsure vt hic: hoc est verū cū alij mulier nupsit ꝙ seio debitori suo: secus si nupsisset seio debitori suo: q2 tūc vsure non augēt dotem. vt. j. e. l. si mulier debitori suo.

Usuras dotis. In. §. isto dr̄ mulier dedit marito suo. c. in dotē: celebrato diuortio fuit stipulata dotem sibi reddi cū vsuris futuri tpis: postea reintegratum est matrimoniū inter me ⁊ eam. scd̄o diuertit a marito ⁊ petit. c. ⁊ vsuras a die interposite stipulationis: nūquid ex die scd̄i matrimonij reintegrati tenebit̄ maritus ad vsuras certe nō: q2 maritus non tenebat̄ ad. c. que data erāt in dotem sʒ ad vsuras que cucurrerūt medio tpe tenebit̄ maritus. h. d. iste. §. videatis expositionē littere. [nō esse ꝓstādas placuit] sub. ꝓpter rōnem que sequit̄ quia ⁊c. [cepit] sub. recōciliato postea matrimonio. [medij aūt tpis debebunt̄]. i. a die stipulationis interposite vsq3 ad reconciliationē scd̄i matrimonij vsure que cucurrerūt debebunt̄.

l Elir qui non sustinuit onera matrimonij pro illo tempore non potest vsuras petere.

l **In domum.** † In. §. isto dr̄: si ꝯtri matrimoniū cū aliq̄ muliere ⁊ illam induxi in domū ⁊ ipsa ꝓmisit mihi dare. c. noīe dotis ⁊ donec ipsa solueret mihi illa. c. ꝓmisit mihi soluere vsuras: postmodū absentaui me ⁊ ꝓ muliere exhibēda de bonis meis nihil expēsū est: si me reuerso velim petere vsuras pro illo tpe ab vxore mea: hoc facere nō possuʒ. h. d. iste. §. videatis expositionē littere. [promissas vsuras]. s. pecunie ꝓmisse ī dotē ⁊ nō solute ab vxore [improbe petit] vt. s̄. m̄ī. l. antepe. ⁊. j. sol. ma. l. insulaʒ. §. vsuras. ⁊ j. de do. excep. l. vlt. in prin.

Gener a socero. In. §. isto dr̄: tu ꝯtristi matrimonium cū filia mea ⁊ promisi tibi dotem pro filia mea arbitrio meo: nunquid valet ista ꝓmissio certe sic: fauore dotis. nec obstat si ꝓmitto fundū vel lego non demōstrato fundo qd̄ nō valet stipulatio vel legatū: q2 magna dr̄ia est iter modū cōstituende dotis ⁊ corpus ignotū. nā dos hʒ cōstitui ꝓ modo facultatū patris ⁊ dignitate ⁊ ideo si adulta nubit curator dʒ cōstituere dotē ſm facultatē adulte sed ⁊ si filia nupsit filio quondā tutoris volūtate patris dʒ constitui dos ꝓ facultate ⁊ dignitate mulieris. h. d. iste. §. videatis expositionem littere. [arbitrio]. s. soceri: ⁊ malo [placuit] ad arbitriū boni viri. vt. C. de do. ꝓmis. l. si cū ea [ꝯstitui pōt] accedit s̄. e. l. quero. ⁊. l. siue generalis. [cū filio tutoris]. s. futuri. [recte cōstitui pōt] sʒ si pater non cōsentiret nō posset valere. vt s̄. de ritu nup. l. senatus. Or signori circa. §. istū est insistēduʒ: vos habetis hic ꝙ si ꝯtristi matrimoniū cū filia mea ⁊ ꝓmisi tibi dotē arbitrio meo qd̄ valet ꝓmissio: videbat̄ qd̄ nō valeret stipulatio dotis. vt. C. de do. ꝓmis. l. j. ad qd̄ vos dicetis lʒ dñs Azo. dū deberet soluere istō ꝯ. nitat̄ totis viribꝰ occultare veritatē ⁊ dicit qd̄ ibi dos fuit ꝓmissa sine stipulatione: hic non: vel ibi extraneꝰ ꝓmisit hic pater. Sʒ denuo ad id qd̄ dr̄ hic opponit̄ vnde videt̄ ꝯ. j. de leg. j. l. si domus. ad quod vos dicetis aliud est in fundo: q2 cōstituit̄ destinatione patrisfami. vt. j. de leg. j. l. qd̄ in rerū natura. §. si quis. aliud est in domo q2 determinat̄ domus pariete. vt. s̄. cōmu. pre. l. si is qui. vel est intelligendū legatū fundi vel stipulatio non valet: qū ꝓmisisti incertū de incertis. vt. h. ⁊. j. de ver. obli. l. ita secus si ꝓmisisti incertū fundum de certis vt in. l. certa.

Patrona. In. §. isto dr̄: si patrona ꝓmisit dotē pro libertaʒ postea extiterit ingrata liberta nihilominus patrona dotem soluere tenet̄. h. d. iste. §. videatis expositionem lr̄e. [ꝓmissaʒ]. s. marito futuro: vnde colligit̄ hic arg. qd̄ si pater pro filia dat dotē vel extraneus ⁊ mulier cōmittat adulteriū nihilominꝰ maritus lucrat̄ dotē: ⁊ ad hoc facit. C. e. l. si dotē. ⁊ ibi plenius no.

Cum res. In. §. isto dicit̄ si mulier dedit marito suo ī dotē rē estimatā: vt soluto matrimonio appareat quāti res deterior facta sit. hoc casu non videt̄ emptio ꝯtcta: ⁊ ideo si mulier dedit res alienas in dotē bona fide rebꝰ euictis nō tenet̄ marito: sʒ si fuit in dolo, tenet̄ de dolo. i. noīe doli act̄. in factū. h. d. iste. §. videat̄ expositionē lr̄e. [reddi placuit] sicut est cū dicit mulier do tibi istā rē in dotē estimatā ꝓ. c. vt si facta nō est deterior reddas rem ⁊ si erit facta deterior: reddas mihi rem ⁊ quantū res deterior facta est, h̄ nō est vera estimatio. vt. C. e. l. cū verū. secus si esset vera estimatio: q2 tūc vr̄ empta. vt. C. e. l. quotiens. [nulla est actio viro]. i. de euic. agi non pōt. qd̄ est verū si dos non incepit a traditione. vt. C. e. l. j. [de dolo tenet̄]. i. doli noīe act̄. in factū. vt. C. e. l. j.

In dotem. In. §. isto dicit̄: si mulier dat marito res estimatas in dotē lʒ illaꝝ rerum mulier habeat vsū: tn̄ dñium est mariti. h. d. iste. §. videatis expositionem littere. [habeat] sub. cuʒ sint socij. vt. j. rerū amo. l. j. [vr̄] vt. C. e. l. rebus. reprobata op. illoꝝ qui dixerunt qd̄ mulier est dña. vt. s̄. de mi. l. deniq3. §. sed vtrum. dixi.

Partus. In. §. isto dicit̄: si mulier dat ancillam in dotē partus ancille est portio dotis: ⁊ ideo frustra paciscitur iter virū ⁊ vxorē vt ille partus sit cōis. h. d. iste. §. videatis expositionē littere. [ꝯuenit] vnde soluto matrimonio partus dʒ reddi. vt. C. de rei vxo. act̄. l. vnica. §. itaq3.

In ambiguis. In. l. ista dr̄ qd̄ in ambiguis melius est rn̄dere pro dotibus. ꝙ ꝯ dotes. h. d. ista. l. videatis expōnē lr̄e. Or signori no. ita exēpluʒ in. l. ista: si mulier vel eiꝰ pater dat dotē sine vllo modo stipulat̄ dotē reddi siue inutiliter siue nudo pacto paciscit̄ dicendū est qd̄ fingat̄ vtilis stipulatio intercessisse. vt. C. de rei vxo. act̄. in prin. nā spāle est in dote vt ex nudo pacto agat̄. vt. C. de do. ꝓmis. l. ad exactioneʒ. naʒ ⁊ multa sunt spālia priuilegia dotis. vt. j. de pac. do. l. ⁊ atti licinus ⁊ q2 multa sunt pro dote statuta. vt. s̄. e. l. j. ⁊. ij. ⁊. l. iure succursum est. ⁊. j. sol. ma. l. j.

Cum dotem. In. l. ista dr̄: si extraneus promittat marito dotē noīe mulieris: si fiat nō soluēdo sine culpa mariti periculū est mulieris: sʒ si maritus nomē debitoris secutus est vsuras exegit: ⁊ postea factus est non soluēdo periculū est mariti. hoc dicit ista. l. videatis expositionem littere [est] sub. vbi vir morā in exigendo fecit. vt. s̄. e. l. si extraneus. [respondet̄.] si postea desinat esse soluendo.

m **Mulier oīa bona sua.** In princ. huiꝰ. l. dr̄: quedā mulier futuro marito oīa bona sua dedit in dotē: nūquid maritus q̄si heres eiꝰ habebit oībus creditoribus mulieris rn̄dere: certe rn̄det̄ qd̄ non: q2 si mulier dat oīa bona sua in dotē marito vr̄ solūmō dare qd̄ supest deducto ere alieno. h. d. pri. huiꝰ. l. videatis expōnē lr̄e [mulier oīa bona sua in dotē dedit]. i. dare ꝯuenit vł ꝓprie q2 nulla lege ꝓhibet̄. vt. C. e. l. nulla. [hr̄ditarijs]. i. creditoribꝰ [nō posse.] vt. C. e. l. cū res [ere alieno] hic dr̄ vt dixi ī casu: sʒ opponit̄ ⁊ vr̄ qd̄ si mulier ꝓmittat dare oīa bona sua ī dotē qd̄ onus eris alieni ꝑtineat ad maritū: q2 nomē bonoꝝ sicut hr̄ditatis est nomen iuris: ⁊ cōplectit̄ credita ⁊ debita. vt. j. de v̄bo. sig. l. nihil aliō. ⁊. j. de bo. pos. l. ij. ⁊. iij. ⁊ s̄. de pecul. l. ꝙ tuberonis. ī fi. ad istō pōt ita dici: si ego istituo mihi aliquē heredē ⁊ succedat mihi oīa cōmoda ⁊ icōmoda sequunt̄ eū: vt in legibꝰ illis: sʒ si mulier dat marito oīa bona sua ī dotē maritꝰ nō habet̄ loco hr̄dis: q2 viuētis nō est hr̄ditas. vt s̄. de acq. her. l. j. ⁊ iō vr̄ dare ī dotē qd̄ supest deducto ere alieno. nā quātū ad effectū bona itelligunt̄ deducto ere alieno. accedit. j. de v̄bo. sig. l. subsignatū. §. j. ⁊. C. de bo. q̄ li. l. cū nō soluʒ. §. vbi aūt ī vnū. vł pōt dici cū q̄s alienat oīa bona sua: aut sub ti. vł: puta istituo te vel vēdo tibi hereditatē: ista est alienatio vł̄is ⁊ hoc casu intelligo: tibi vēdere nō deducto ere alieno. vt s̄. de here. insti. l. ij. §. illud. aut vēdit q̄s oīa bona sua titulo singulari. puta cū mulier ꝓmittit dare oīa bona sua marito in dotem: quo casu nō vr̄ dare nisi deducto ere alieno. ⁊ ita loquitur hec lex: alij dicūt qd̄ hec lex est intelligēda cū mulier conuenit oīa bona sua dare in dotē: ⁊ singulas res specificādo quo casu es alienū nō sequit̄. vt. j. ad trebel. l. j. §. si heres.

Paulus respōdit: al's. l. al's. §. in rebus. In. §. isto dr̄ si mulier dat in dotē rē inestimatā marito vel eius patri: siue maritus vel eius pater illā rē facit deteriorē dolo lata culpa vel leui: de hoc tenet̄. h. d. iste. §. videatis expositionē lr̄e. [in rebus dotalibꝰ]: dicunt̄ res inestimate date in dotē. vt. C. de rei vxo. act̄. l. vnica. §. pe. [etiā patrē]. q. d. nō solū maritū: sed etiā patrē dotē accipientē alioqn de solo dolo tenet̄. vt. s̄. de pecul. l. i bone fidei. ⁊. s̄. e. l. queadmodū. §. j. [debere] nam dos datur gr̄a vtriusq3: mariti vt habeat eā ꝓpter onera matrimonij: ⁊ vxoris: vt deseruiat oneribus. vt. s̄. e. l. dotis: ⁊ ideo maritus tenet̄ prestare dolum ⁊ latā ⁊ leuē culpā. vt s̄. cōmo. l. si vt certo. §. nūc videndū.

Paulus respondit si mulier. Qui dā habēt princ. l. ⁊ quidā habēt. §. ⁊ in. §. isto dr̄: quedā mulier dedit dotē de suo. i. ꝓ se ipsa dedit dotē. voluit stipulari dotem sibi reddi adhibuit matrē q̄ stipularet̄ ꝓ ipsa muliere vel stipularet̄ sibi dū vellet ei donare causa mortis: postea mulier vult istr̄m mutare ⁊ vult qd̄ ꝓmissio facta matri fiat sibi: poterit nē certe sic. h. d. iste. §. videatis expōnē lr̄e [dotale mutare]. i. facere qd̄ maritus ꝓmittat sibi reddere dotem. Or signori cauere vobis hic vt tollant̄ quedā cōtraria arg. q2 si mulier ꝓ seipsa dat dotem ⁊ adhibet matrem vt stipulet̄ dotem sibi reddi: aut adhibet eā volens ei donare causa mortis ⁊ pōt mutare instrumentū dotale

mentū dotale vt hic:et .j. de do. preleg.l.seia.si aūt mulier adhibuit matrē volens ei donare inter viuos postea non potest mutare instrumentū dotale.vt.j.de pac.do.l.cū maritus.§.vl.et sm istā determinationē pōt intelligi.l.que huic videtur cōtra. C. e. l.ij.z vt plene liqueat articulus iste no.si mulier ꝑ seipsa dat marito dotē z adhibet aliū vt stipulet̄ dotē:aut adhibet eum vt gestorem negocioꝝ volēs ei donare causa mortis ipsa mulier pōt mutare instrumentū dotis vt sibi ꝓmittat̄. vn̄ hoc ex eo ꝙ mortis causa donatio reuocatur tribus modis.ff.si cer.pe.l.nō omnis.at hic eoipso vult instrumentū mutare:qz penitet eā donasse reuocat donationē:et sm hoc intelligitur.C.de iure do.l.ij. secus tamē esset si mulier volens matri inter viuos donare z adhibuit matrē vt stipularet̄ dotē:tunc non posset mutare:qz donatio pura nō habet reuocari nisi causa ingratitudinis.C.de inof. do.et.j.de do.p.rele.l.seia.sed quid erit aliquis stipulatur dotez vt gestor mulieris vt faciunt fratres tota die in ciuitate ista:vbi si gerens eius negocium stipuletur dotem sibi reddi querit̄ sibi actio non mulieri.C.per quas personas nobis acquir.l.j.sed tenetur negociorum gesto.vel mandati cedere illam acti.mulieri. ff.de nego.gest.l.pe.z.ff.man.l.ideoqz.§.si cui.de ista materia dicam.j.de pac.do.l.cum maritus.in fi.

Mutus surdus ꝛc. In prin.huius.l.dicitur nedū loquens audiens et videns potest dotem recipere a muliere et obligat̄ ei noīe dotis:immo mutus surd⁹ z cecus:qz ipsi nuptias cōtrahere possunt.h.d.in prin.huius.l.videatis expositionē litere [dotis noīe obligant̄]sub.si dotē recipiāt qđ speciale est in dote vt ꝯhat̄ stipulatio nemine loquēte.vt.C.de rei vx.act.l.vnica. in prin.al's regulariter cōtra.vt.j.de v.ob.l.j.in prin.[pn̄t.] vt j.de vul.z pu.sub.l.ex facto.vn̄ colligetis ex prin.hui⁹.l.arg.ꝙ fideiussor pōt dari ꝑ dote restituēda:qz mut⁹ z surdus z cec⁹ obligant̄:z non solū nomine sue dotis sed aliene.vt.ff.e.l.ꝓmittendo:sed dotis causa seruāde nō pōt dari fideiussor:vt plene not. C.ne fi.vel ma.do.dentur.l.j.z dixi.ff.e.l.cum dotis:de materia ista videlicet si restituende dotis causa fic.C.de rei vxo.acti.l.vt maneat.C.de non nu.pecu.l.si.dotis autem causa soluende nulla dubitatio est.ff.e.l.dotis:ratione dotis seruande potest dari solu.matri.j.so.ma.l.si constante.§.quotiens.

Manente. In.§.isto ponit̄ instātia regule q̄ est constante matrimonio dotē reddi nō posse: sed certe cōstante matrimonio in casibus a marito vxori potest dos reddi.vt se suosqz alat:aut vt fundū idoneū emat.itē vt parentē relegatū alat.item vt virū aut fratrē aut sororem alat.h.d. iste.§.videatis expositionē litere[non perditure vxori]sub.vel non minori.xxv.an.itē non furiose.itē nō prodige.vt.j.pro emptore.l.si quis cū sciret.[reddi pōt]sub.ex voluntate.[emat.] sub.qui in dotem fit.ff.e.l.ita constante.Dz signori circa.§.istū subijcietis talem regulam:et eius instantiam:regula est ꝙ constante matrimonio dos reddi non debet z si redditur illa redditio obtinet instar donationis.vnde sicut donatio non valet.j.de do.inter vi.et vx.l.j.et.ij.immo reuocatur.vt.j.de do.inter virū vxo.l.si is.et.l.si quam.ita restitutio dotis obtinet instar donationis.C.si constan.ma.non debet dos reddi.l.vna.fallit in casibus quia restituitur ex necessitate:puta olim si maritus ad inopiam est deductus.j.sol.ma.l.si constante.hodie ex quo inchoat vti male sua substantia.C.de coll.aut̄.quod locuz.Item restituitur ex voluntate vt se suosqz alat:vt hic.et.j.e.l.si.et.j.solu.ma.l. q̄uis.et.ff.eo.l.itaqz.et.l.precedenti.

Si sponsa ꝛc. In.l.ista ponuntur duo exēpla in quibus non est dos z tamen habet locum repetitio dotis que est fauorabilis sicut actio de dote:ecce si mulier contrahit sponsalia et dat dotē et postea nuptie non sequunt̄:vel ex quo est renunciatum sponsalibus:repetit dotē condi.ob cau.et habet idē priuilegiū in condi.ob cau.quod habet in act.de dote. sed si mulier minor.xij.an.dedit dotem causa futuri matrimonij:et postea non nubit datum repetit condic.ob cau.et quod priuilegium habet mulier in act.de dote in personalibus actionibus idē priuilegium habet in condi.ob cau.h.d.ista.l.videatis expositionē litere.[habeat]tanq̄ maior.[tribuit placuit]nam vbi non est matrimonium:nec dos.vnde habet locum actio de dote.vt.ff.e. l.iij.sed repetitur condi.ob causam vel sine causa que non est generalis.vt.C.de condi.ob cau.l.quod seruus.z.ff.de condi. sine cau.l.auunculo.z qđ priuilegiuz haberet mulier inter psonales actiones idē hz hic in condi.ob cau.vel sine causa: cū eadē sit rō in hac maiori spōsa vel minore.vt.j.de priuile.cre.l.j.in fi.z.l.se. ergo idē ius dz statui. nā vbi in diuersis inuenitur eadem ratio equitatis idē ius dz statui.vt.ff.ad.l.aquil.l.illud.quod priuilegium hz mulier habebit etiam hodie in hypotecis.vt.C.qui po. in pig ha.l.assiduis.nam publice interest ꝛc.vt.j.solu.ma.l.j.

1 Dos dicitur in bonis viri quo ad dominium rerum dotalium sed quo ad ius et sustentationem vxoris dicitur esse ipsius vxoris.hoc dicit.

1 **Etiamuis ꝛc.** †In.l.ista dicitur: quedā mulier emit a venditore fundum z fuit stipulata ab eo duplā euictionis nomine:postea illum fundū marito dedit in dotē postea ille fundus a marito:euictus est:nunquid mulier cōstante matrimonio poterit agere ex stipulatione duple:z respondetur ꝙ sic:qz licet dos sit in bonis mariti tamen mulieris est spe. Item eius interest a marito fundum euictum non esse quasi eum desierit habere in dotez.[tamē mulieris est.]sub.spe.Item est mulieris vt deseruiat oneribus matrimonij[habuit]scilicet mulier[isqz]scz fundus.[euictus sit]scz hypotecaria.[ex stipulatione.]scz duple.[agere posse] et ad hoc cōcor.quod habuistis.ff.de euic.l.si pro re pupilli.§.si pro euic.cum duabus.ll.se.Dz signori circa.l.istam examinabo quoddā quod alibi in libro congruētius non potest dici ꝙ hic: et ex princ.huius.l.colligebat dn̄s mar.ar.pro op.sua qui dixit si mulier dat rem suam inestimatam in dotem pro ipsa remanet domina iure naturali vel gentium et maritus efficitur dn̄s iure ciuili:et de inestimata ideo dixit ꝛc.dic:vt no.C.e.l.in rebus vbi plene dixi de materia ista:videlicet ꝑ ista opi. videtur facere litera dn̄:dicit dos sit in iure ciuili mulieris z iure naturali.Item pro istoꝝ op.videt̄ facere ꝙ dos est ꝛc.vt.ff.de mi.l.deniqz.§.sed vtrū.si est propriū matrimoniū ergo videt̄ ꝙ sit dn̄a iure naturali vel gentiū.Itē pro ista sententia videt̄ esse qz lex videt̄ velle ꝙ mulier dn̄a dotis censet̄ esse.C.qui po.in pi.ha.l.fi.Itē pro ista opi.videt̄ esse qz lex dicit si quis inuenit thesaurū in fundo dotali dimidia est inuentoris:dimidia dn̄i soli.j.so.ma.l.diuortio. §.si fundū.ergo videtur ꝙ fundus dotalis sit alien⁹ iure naturali.Itē pro ista opi.videt̄ esse qz lex dicit lz excusata sit culpa dn̄i in proprijs seruis nō in dotalibus.j.so.ma.l.si constāte. §.si maritus.verior est opi.dn̄i.d.Io.z az.vt dicamus marit⁹ rei dotalis date inestimate in dotē z de re estimata asini nō dubitant:qz vendicat̄.C.e.l.quotiens.in re inestimata dixerunt ꝙ marit⁹ sit dn̄s pleno iure:constante matrimonio:ꝑ nostra opi.facit statiz si mulier tradit inestimatū ex causa dotis tradit ex causa habili:et dominiū transfert igitur dn̄s efficitur:insti.de reruz di.§.ꝑ traditionez.si marit⁹ dn̄s est ergo mulier desinit esse domina: qz duo ꝛc.ff.commo.l.si vt certo.§.si duobus.Item lex dicit ꝙ maritus ancillā dotalez potest vendicare.C.de rei ven.l.doce.ergo dominiū habet iure gen.vel ciuili.ff.de rei ven.l.in rez. sequitur ergo mulier non habet rei ven.cum duo non possunt habere dominium eiusdem rei insolidum:vt dicunt non ob.l.ista quod hic dicit[dos sit]scilicet re mulieris ꝛc.nam rei dotalis solus maritus est dominus:mulier cēsetur domina spe.quia spes so.ma. ad eam redire.j.de ver.si.l.cum querebatur:non ob.dos est proprium patrimonium ꝛc.quia est quantum ad duo.vt capta in dotem possit restitui:et vt ex ea funeret̄.ff.de relig.l.nāqz.z.l.in eū. Vel dos est proprium patrimonium non re sed spe:non ob.mulier videtur dotem suā possidere id est licet sit dos mariti mulier videtur in aliquo possidere:quia debet alia marito.ff.e.l.dotis. Item dictum est:hoc forte propter promiscuum vsum quia promiscue vtuntur.C.de cri.expi.here.l.aduersus.ff.de ritu nup.l. j.non ob.fundus dotalis dicitur alienus spe non re:non ob.excusatur culpa in suis non in alienis:quia sunt alieni spe:nō ob. l.expressa . C.e.l.in rebus.quia ibi dicitur licet marit⁹ videatur dn̄s:nam tn̄ dominiū rei apud mulierē videtur remansisse: qz illud dictum intelligitur so.ma.quia retransit dominiū sine traditione so.ma.licet al's non retranseat dominium sine traditione. C.de condic.ob cau.l.ea lege.ibi est speciale fauore dotis vt sine traditione transeat dominium sicut est speciale in alijs casibus quos no.ff.de pac.l.in traditionibus.

Si pater mulieris ꝛc. In.l.ista no. differētia inter paternam promissionem: et promissionem ipsius mulieris : ecce si pater mulieris promittit dotem pro ea volēs ei donare cā mortis vz ꝓmissio:sicut valeret si ipse promitteret eo tpe quo ipse pr̄ moreret̄:sz si reconualescit illa obligatio efficit̄ inutilis:sicut si donat cā mortis z postea recōualescit.sz si ipsa mulier ꝓmitteret dare dotē mortis sue cā:qz ista ꝓmissio ꝯfert in tps mortis nō valet talis ꝓmissio quia nulla est dos:nisi seruiat onerib⁹ matrimonij.h.d.ista.l.videatis expositionē lr̄e.[mortis sue cā].s.pris[dotē ꝓmiserit]sub.cū moreretur vel volēs ei cā mortis donare ꝓmisit ꝑ ea dotē cū ipse moreret̄.[ꝓmisisset]sub.z nō cā mortis[sed si ꝯualuerit] scz iste pr̄ [cōdictio est]id est nascit̄ condictio.nam donatio mortis cā facta reuocatur tribus modis.vt.ff.si cer.pe.l.non omnis.et insti. de act.§.j.[non idē dicendum est.]sub.vt valeat promissio [seruiat]id est seruire possit.vt.j.de statu liber.l. labeo.[nulla est]

quia cōferre dotē in casu quo dissoluit̄ matrimoniū nihil est. vt §.e.l.iij.quia dotis fructus pertinent ad maritum propter onera matrimonij que sustinet.vt.§.e.l.dotis fructus.

1 Pecunia in dotem promissa potest in corpus vel in speciē commutari si est vtile mulieri.

Si mulier debitori suo ℞c.

1 In.l.ista dicit̄:quedā mulier habebat debitorē qui debebat sibi pecuniā sub vsuris illa mulier nuptura tibi debitori suo promisit tibi dare in dotē qd̄ tu debitor ei⁹ debebas:cōtracte sunt nuptie inter te et eā:nūquid cōcurrūt vsure post nuptias contractas:certe non:quia soluta est obligatio sub qua vsure debebant̄ perinde ac si debitum esset solutū.h.d. ista.l.videatis expositionē litere.[nō esse dotales] secus si alij q̄ debitori suo nupserit:q2 tunc vsure erūt dotales ℞ augent dotem.vt.§.e.l.cum post.§.mulier.[in dotem datum esset.]nam fictione iuris duo actus interuenire creduntur.vt.j.de doñ.inter virum et vxorem.l.iij.in fi.

Cum in fundo mariti. Dn̄s signori lex ista valde pulchra lex est ℞ artificiosa ℞ leuis valde:et tractat de eadem materia vsq3 ad.§.si fundū.et diuidetis legem istā in tres partes.prima durat vsq3 ad.§.si fundum. secunda vsq3 ad.§.si marito.tertia vsq3 in finem legis.℞ in ista prima parte ponūtur plures casus.℞ primus est talis:mulier i fundo mariti habebat vsumfructū quem eidem dedit in dotem.modo queritur vtrum vsusfructus intelligatur esse apud maritum et non vtendo perdat.ad quod respondetur q̄ vsusfructus reconsolidatur ꝓprietati.vnde in re propria non potest vsumfructum habere:nec nō vtendo perdere:verūtamen si soluitur matrimonium idem vsusfruc.debet constitui mulieri in eodem fundo:sed si mulier predecesserit in matrimonio finitus est vsusfructus:et maritus nō videtur lucrari:quia et si non contraxisset cum ea matrimoniū tamen vsusfructus rediret ad proprietatē:et ideo maritus hoc casu non tenetur aliquid in eius funus impēdere. sed quid pater dedit in dotem pro filia vsumfr.quem habebat in fundo generi:filia eius predecessit in matrimonio:nunquid pater habet vsusfructus petitionem ex sua persona?certe sic.h.d.primus casus prime partis huius legis:videatis expositionē literе.[habēs mulier vsumfructū]sc3 formalē qui est seruitus[quasi dn̄s]expressiuum veritatis est:vt et proprietatē fundi non separatā ab vsufructu:et ita habet maritus vsumfruc.causalem non formalē qui non potest esse in re propria.vt.§.de vsufruc.l.j.[quod] scilicet vsufructus.[confert]id est conferre cogitur[mulieris]q2 non videtur lucrari dotem:sed si de dote aliquid lucraretur conferre cogeretur vt.§.de relig.et sump.fu.l.in eum.

Quod si mulier. Incipit secundus casus prime partis huius legis cōtinuabitis eum sic.§.habuistis cum mulier habebat vsumfructū in fundo mariti et ei dedit in dotem.in.§.isto dicitur et ponitur casus cum mulier vsumfructum fundi sui dedit in dotem:nūquid incipiet vsufructus ex persona mariti et non vtendo amittetur:℞ respondetur q̄ vsusfructus incipit ex persona mariti et non vtendo perdetur.sed nūquid hoc casu mulier incipit esse indotata:et certe si proprietas est apud eam et maritus perdit non vtēdo:sol.ma. non tenetur ei maritus aliquid reddere et ideo non potest culpa imputari marito:ex quo ex culpa mariti lucrū habet:℞ efficiet̄ mulier indotata:verūtamē si mulier alienasset proprietatem nudam fundi cuius vsumfructū dederat in dotē ℞ marit⁹ non vtendo perdiderit dicendū est q̄ celebrato diuortio marit⁹ ei tenetur ad vsumfructū:verūtamen pro qua parte anni durauit matrimoniū pro ea parte fructus erunt mariti:℞ erit vsusfructus restituendus:℞ ita q̄ si ꝓprietas sit mulieris cedat̄ ei vsusfructus:sed si nō sit ꝓprietas mulieris tenet̄ maritus act.de dote reddere vsumfructum mulieri:q2 forte mulier tenet̄ act.ex empto ꝓstare vsumfructū:vel si sperat habere preciū de vsufruc. et potius debet habere vsumfru. q̄ apud maritū inimicum suū manere.h.d.iste.§.vsq3 ad.§.vxor viro videatis expositionē litere.[vsumfructū dotis cā cōstituerit]sub.quod esse pōt:℞ hic est casus in quo transfero in aliū qd̄ nō est meū qd̄ est notandu3:quia possum tradere vsumfru.formalē nō causalē quē non habebā vt hic:sic℞ al's qd̄ nō habeo transfero in aliū.vt.j.de acqui.re.do.l.non est nouū.℞ facit.C.de dona.l.si quis.℞.§.de vsufru.l. qd̄ nostru3.[ideoq3 indotata erit.]Dn̄s signori ex lege ista colligetis istud prouerbiū. Et si me culpēt alij te me laudare necesse est.nā hic mulier dedit mihi vsumfr.fundi in dotē:ego marit⁹ nō vtēdo amisi vsumfructū:q2 vsusfr.amittit̄ nō vtēdo.vt.C.de vsufr.l.corruptionem.℞ vsusfructus reuertit̄ ad ꝓprietatē:℞ sic mulier erit dn̄a pleno iure.vnde remanebit idotata:℞ si mulier repetat a marito quia fuit in culpa.respondeo ego maritus bene fui fatuus.

Sed licet alij me possint redarguere de culpa:tu aūt non poteris me redarguere:q2 ex ista culpa affert lucru3:merito ergo h3 locū illud prouerbium.Et si me culpēt alij te me laudare necesse est.[sine incommodo mulieris.]q2 nō erat fructuaria sed maritus.[qd̄ probandū est.]accedit.j.sol.mat.l.diuortio.℞.C.de rei vxo.act.l.vnica.§.sic itaq3.[consolidetur.]℞ ita vsusfructus potest cedi ꝓprietario.sed si alterius esset proprietas nō posset alteri cedere:sed locaret tunc vno nummo:℞ sic soluitur contra.§.eo.l.si vsufru.[inimicū.]sc3 quondā maritū:nam ex quo mulier diuertit quondam maritus incipit esse inimicus:aliquando tamen celebratur diuortium bona gratia.vt.j.de do.inter vi.℞ vx.l.maritus.et dixi.§.de nego.gest.l.diuortio.

Uxor viro. In.§.isto dicitur:quedā mulier dedit marito vsumfru.fundi in dotem:cuius fundi proprietas erat mulieris constante matrimonio vendidit fundum eidem mulier:postea assecutum est diuortium:quid recuperabit mulier distinguitur si mulier vendidit nudam proprietate3 tunc recuperabit vsumfructum sed si vir ante lit.cōte. decesserit heredes eius nihil prestabunt:sed si mulier vendidit fundū pleno iure dicendum est vt constante matrimonio mulier videatur vsumfructū recepisse.vnde hoc casu nō venit i restitutionē.h.d. iste.§.videatis expositionē litere[dedit]sub.in fundo cui⁹ proprietas erat mulieris[fundus venisset]id est vtrū nudā ꝓprietatem an plenā[prestituros]quare:q2 finit⁹ est vsusfruct⁹ morte viri.vnde ad proprietatē reuertit̄[totus]id est pleno iure.

Si fundus cōis. Dn̄s signori hucusq3 exposita est prima pars huius legis:et ad istā primā partē cōcordat.j.so.mat.l.vsusfructus.hic incipit secūda pars ℞ ponit casum talē:mulier fundū cōmunē sibi et titio dedit in dotē marito:titius soci⁹ mulieris egit cū marito cōi diuidundo ℞ fundus adiudicat⁹ est seio:quid erit in dote3:certe quātitas pecunie in qua fuit titius eius socius condēnatus:sed quid si extraneo fuit adiudicatus fundus:hic dicendū est quod peruenit ad maritū pro parte mulieris erit in dotē ℞ so.ma.tenetur reddere nō presenti die sed in euentu restituēde dotis:s3 qd̄ si fundus fuit adiudicatus marito pars fundi q̄ data fuit in dotem marito erit dotalis:sed si celebratū est diuortiū maritus d3 restituere partē mulieris q2 illa fuit dotalis et reddit partē consocij que sibi fuit adiudicata:ne mulier inuita habeat aliū in cōmunē:recepto a muliere prius qd̄ pro adiudicatione dedit consocio mulieris:al's mulier non audiet̄.vnum sciatis q̄ illa pars tm̄ que fuit data in dotē erit dotalis:℞ ita non poterit alienari. h.d.iste.§.videatis expositionē litere[cōmuni diuidūdo.]sub. qd̄ fieri pōt.vt.§.cōi diui.l.cōi diuidūdo.§.si debitor. l3 marit⁹ prouocare nō possit.vt.C.de fun.do.l.j.et.ij.[aut si omissa]al's omissa al's admissa:℞ secundū has duas lecturas dic.[omissa licitatione]sc3 a socio sed nō ab extraneo vt subijcit[al's admissa].i.deducta re in licitatione:sed alter socio℞ non poterat licitari:℞ ideo extraneus admissus est qd̄ quandoq3 fit vt.C.cōi di. l.ad officiū[precij portio]id est precium portionis fundi[que distracta est]sub.erit in dotem. vnde no.in fundo dotali alienationem necessariam esse admissam.j.de fun.do.l.j.et ar.C.man. l.per diuersas.§.exceptis.et ar.C.de litig.l.vi. [sed statuto tempore.]sub.ad dotem restituendam quod tempus erat olim annua bima trima die:immobilium hodie annus.vt.C.de rei vxo. act.l.vna.§.exactio.[qd̄.si marito]incipit secundus casus[sequetur restitutionem]silicet rei id est partis dotalis.[℞ altera
1 portio]scilicet q̄ dotalis non est.† Dn̄s signori notetis hic vnū speciale contra regulam:regula est q̄ quis inuitus non tenetur emere vel vendere.vt.C.de contrahen.emp.et vendi.l.inuitū.fallit tamen hic si mulier dat marito fundum communem sibi et titio in dotem:et socius agit communi diuidundo:et marito fundus adiudicatur inuitus tenetur vēdere vxori:et ipsa inuita tenetur emere et soluere preciū quod pro adiudicatione dedit adiudicatus tenetur vendere vxori:et ad istud facit.§.cōi diui.l.cōmuni diuidundo.§.vl.et.§.de act.emp.et ven.l.iul'.§.idē celsus. quod totum procedit illa ratione:quia quis nō debet cogi inuitus ad inchoandam societatem.vt.§.de condi.inde.l.si non sortem.§.si cētū nūmos.et alibi est casus in quo quis inuitus vēdere cogitur.vt insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.§.vlti.et. C. pro quibus cau.ser.pre.ac.l.l.j.

Si marito. In.§.isto incipit tertia ℞ vltima pars huius legis:et dicitur hic in.§.isto cōtraxi matrimonium cum aliqua muliere et ipsa conuenit et promisit mihi dare.c.in dotem:postea delegauit mihi debitorem suu3 in c.qui se poterat tueri exceptione et ille promisit mihi.c.dare:nūquid ille debitor se tueri poterit exceptione ne mihi soluat: respondetur quod non:quia ego maritus habeo titulum non lucratiuum:sed ipse debitor habet condictionem contra mulierē:vel eius patrem qui eum delegauit mihi:vt debeat eū liberare a promissione

promissione quã mihi fecit:vel vt reddat ei quod mihi soluit. hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere[is]scilicet debitor mulieris[soluere]q2 maritus non d3 vxorem indotataz habere.vt.š.de condic.ob cau.l.si mulier.⁊ q2 maritus h3 titulum non lucratiuum[aut soluit]⁊ ad istud est simile.š.ad velle.l.q̃uis.§.si mulier.⁊.j.de do.exc.l.sed si delegauerit.⁊.l.doli.

a **Auus neptis nomine.** In.l.ista dicitur. auus pro nepte sua nata ex filio dedit genero dotem:postea moritur auus:nũquid soluto postea matrimonio illa dos ad patrem.reuertitur.Seruius negauit reuerti.⁊idem dicit iuriscon.labeo qui fecit legem istam:ego cum Seruio consentio:q2 non videtur ab eo dos profecta:q2 nihil ex suis bonis tunc habuisset pater.secundo dicitur si pater pro filio promisit dotis nomine centum dedit in dotem cũ commodissimuz esset.Francheius scripsit Seruium sic respondisse:qđ videtur promittere cum primum sine turpitudine et infamia sua pater dare poterat.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[ex filio emancipato]vel potest intelligi in filio suo[moritur].s.auus [reuerti]ex tacita stipulatione iure patrio iuxta regulaz dos a patre profecta ad patrem redire d3.vt.š.codez.l.iure succursum est.in prin.⁊.C.eo.l.dos a patre profecta.sed reuertit̃ alio iure ad patrem vt ad heredez mulieris si mulier premortua est in matrimonio:vel vt heredem aui[videri dandum]q2 ea possumus ⁊c.vt.j.de verb.sig.l.nepos proculo.

s **Si debitor mulieris.** In.l.ista dicit̃.debitor mulieris sponso eius dotem promisit:nunquid mulier ante contractas nuptias poterit petere pecuniam que sibi debebatur.dicebat Labeo q̃ sic:⁊ eo viro debitor non erit obligatus.sed certe falsum est quod dixit Labeo:q2 promissio in pendenti videtur q̃diu nuptie sperantur contrahi:⁊ ideo quã diu sperantur nuptie possunt contrahi:mulier pecuniã sibi debitam petere non poterit.h.d.ista.l.videatis expositionẽ littere[ait labeo]sub.⁊ male[in ea/cã est].i.durat.accedit.š.d cõdic.ob cau.da.l.quod seruiꝰ ait.⁊.l.si mulier.⁊.j.eo.l.si debitor. que idem dicit quod ista.vnde statim videatis eam.

p **Pater filie.** In.l.ista dicitur.sicut mutuum reconciliatur cõsumptione:ita ⁊ dos ⁊ ideo si pro filia mea nummos alienos quos acceperam mutuo dedi in dotem consumptis nummis a genero statim reconciliatur dos.h.d.ista.l. videatis expositionẽ littere[acceperat]a suo creditore.Or signori no.hic sicut mutuum reconciliatur consumptione ⁊ vsucapione.vt.š.si cer.pe. l.si a furioso.in fi.⁊.l.seq.⁊ indebitum.vt.š.de condic.inde.l.indebitum.§.sed si nummi.ita ⁊ dos.vt hic.⁊.š. eo.l.proculus.

c **Cum vxor.** In.l.ista dicit̃.vxori mee debebaz centũ.illa centum iubente ea pro filia communi dedi in dotẽ marito filie cõi.modo queritur vtrum sim liberatus ab ea:⁊ certe si dedi meo nomine non sum liberatus ab ea:si autem dedi noĩe vxoris mee: tunc sum liberatus illa datione ab ea.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[que sibi].s.mulieri]deberet].s.maritus [liberatũ esse]sed quid in dubio presumimus:certe q̃ suo nomine dederit:cum paternum officium sit dotare filiã.vt.C. de dotis promissio.l.vlt.nisi mater sit heretica.vt.C.de hereti. ⁊ mani.l.cognouimus.

s **Si debitor mulieris.** In.l.ista dicit̃.debitor mulieris ⁊c.vt dixi in casu.š.eo.l.debitor.que idem dicit qđ ista.⁊ expone litterã vt eam posui.sed videtur qđ ista sit superflua per illam:⁊ illa per istam:cum iustinianus pollicitus sit nobis q̃ nihil in prato nostro superfluuz:vel simile: vel contrarium inueniat̃.vt.C.de vete.iure enuc.l.j.et.ij.ad qđ dicunt quidam q̃ istud accidit vitio scriptoris:alij dicunt q̃ ista non superfluit per illam:nec illa per istam:q2 in illa ponitur dictum antiquorum:in.l.ista ponitur ius modernorum.

a s **Si de dote.** In.l.ista dicitur,aliquis promisit marito centum dare in dotez pro muliere:nunquid d3 condemnari inquantũ facere potest:an insolidũ.dicebant quidam q̃ inq̃tum facere põt:nõ in solidum:sed certe dicit Paulus iurisconsultus q̃ si extraneus promittit dotẽ pro muliere q̃ condemnat̃ semper insolidũ:sed si socer ꝓmittit condẽnatur inquantũ facere põt si conueniat̃ constante matrimonio:sed quid si socer cõueniatur soluto matrimonio quõq3 condẽnatur inq̃tum facere põt:quõq3 insoliduz condẽnatur socer insolidũ si conueniat̃ soluto matrimonio si fraudẽ excogitauit q̃ venisset dies solutionis faciẽde si generum induxit in domũ suam vt veneno eum extingueret:cuz soluere qđ ꝓmisit noĩe dotis nõ posset[q̃ ꝓmisit]sub,semp vt dixerũt quidã s3 male[semp hoc verũ est].s.vt extraneꝰ condemnetur inq̃tũ facere põt nisi aliud ꝯuenit.vt.š.de pac.l.si q̃s creditori[affinitate]nõ intelligatis inter virũ ⁊ vxorẽ:q2 nõ sunt affines:s3 manẽte affinitate inter socerũ ⁊ generũ:q2 sunt affines.vt.j.de gradi.l.nõ facile[condẽnabit̃]q2 socer h3 hoc beneficiũ.s.vt cõueniat̃.al's condẽnetur inq̃tũ facere põt.vt.j.de re iud.l.inter eos[petit̃].s.ab eo q̃ promisit dotẽ pro muliere.[ex cã]vt si socer ꝯueniat̃ ex cã dotis nisi dolose versatus est. vt infra dicit[⁊ ex persona]q2 rõne ꝑsone tribuit̃ hoc beneficiũ.vnde extraneo ꝓmittenti dotẽ non prestat̃ hoc beneficium [insidiaret̃].i.insidijs pateret̃.vnde ꝓpter delictũ suũ perdit illud beneficiũ vt cõueniat̃ ⁊ condẽnet̃ inq̃tũ facere põt:⁊ condemnatur insolidũ.⁊ ad hoc facit.j.solu.matri.l.etiam.⁊.l.si cõstante.⁊.j.de re iudi.l.sed hoc ita.

f **Fundum filie nomine.** In.l.ista dr̃. pr̃ nomine filie sue fundũ dedit in dotez:postea filia isti suo patri heres extitit ex asse.creditores petũt q̃ filia soluat debita patris:cogitat filia:non habeo pecuniã:si distraherem fundos vtiles damnosum esset mihi.vnde venit ad maritũ ⁊ dixit ei:fundus dotalis non est fructuosus vt alij fundi hereditatis patris mei:vellem eum distrahere:consentias mihi.dixit maritus ꝯsentio tibi:ita tñ vt estimatio illius fundi sit ĩ dotem:vel alij fundi hereditatis patris eiusdẽ estimationis sint in dotẽ:nunquid poterit fundus dotalis reddi mulieri. r̃ndet̃ q̃ si nulla captio est mulieris vel mariti q̃ ille fundus recte potest reddi ipsi mulieri ꝯstãte matrimonio:⁊ preciuz fundi recte soluet̃ creditoribꝰ patris.h.d.ista.l.videatis expositionẽ littere[huius].s.patris[qđ].i.q2[i ea re].i.ꝓmissiõe[captio sit futura].s.mariti.sub.nec donãdi aĩo hoc fecit[recte solutuz] naz certis casibus põt reddi dos constante matrimonio. vt.š. eo.l.mutus.§.manẽte.⁊ no.C.si dos constan.mat.sol.fue.l.vnica.⁊ in.l.ista colligetis fundũ dotalem alienari hoc casu:q2 est vtile mulieri ⁊ marito.sed magis videtur permutatio que a iure permittitur.vt.š.eo.l.ita constante.

¶ **De pactis dotalibus.** Rubrica.

¶ Quia circa dotes de quarum iure habuistis.š.titu. proximo apponuntur pacta ponit̃ rub.de pactis dotalibꝰ.s.approbandis vel reprobandis.approbandis q̃ñ vtilia sunt doti.vt.j.eo.l.conuenire.⁊.l.attilicinus.

Paciscí post nuptias etiã In prin.huius.l.dicit̃ q̃ super dote põt apponi pactũ ⁊ ante nuptias ꝯctas ⁊ ĩ ipsis nuptijs ꝯhendis ⁊ post nuptias ꝯctas.h.d.prin.huiꝰ.l. videatis expositionẽ littere[post nuptias].s. de dote reddẽda ⁊ culpa prestãda ⁊ filꝫbus[l3]q2 pacta facta super dote seruant̃ si a iure non reprobant̃.vt.j.eo.l. cõuenire.

Pacta. In.§.isto dicit̃.si do dotez pro filia mea nec stipulor mihi reddi et volo pacisci sup dote istud pactũ non solũ d3 fieri inter me ⁊ generũ:imo inter me ⁊ filiaz meã ⁊ generũ:al's non prodest vel nocet filie mee.h.d.iste.§.videatis expositiõe littere[oportet]vt oĩbus ꝓsint vel noceãt.[non prosit]sub,vel nõ noceat:q2 pactũ ⁊c.et ad istud accedit š.de pac.l.si vnus.§.in summa.⁊.j.eo.l.cũ dos.⁊.l.ob res.§.j.

1 ☞ Pactum factum vt soluto matrimonio liberis existentibus dos remaneat penes virum intelligitur si morte mulieris matrimonium dissoluatur:non si morte viri.

1 s **Si conuenerit.** In.l.ista dicit̃.vxor mea dedit mihi centuz in dotẽ ⁊ appositũ fuit tale pactũ vt quocũq3 mõ soluat̃ mr̃imoniũ dos debeat apud me remanere si liberi extãt: nũquid si solutũ est mr̃imoniũ:morte mea vel culpa mea ⁊ extant liberi d3 dos remanere apud me:certe nõ:⁊ tale pactũ nõ valet ne ipsa remaneat indotata.h.d.ista.l.videatis expositionem lr̃e[remaneret]vt.j.sol.mat.l.si cũ dotẽ[interuenerit]vñ q2 esset iniquũ nõ valet.vt.j.eo.l.cõuenire.⁊.l.attilicinus.

p **Pacta conuenta.** In.l.ista dicitur.si facio pactuz cum vxore mea vt si diuertat a me q̃ debeã lucrari dotẽ:si nõ diuertat nõ lucrabor dotẽ.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[locũ non habẽt]q2 vbicũq3 quis paciscit̃ de dote recuperanda in vnũ casum in contrariũ non recuperat.vt.j.soluto matri.l.si cum dotem.

a ¶ Si de dote.Bar.dicit istum casuz eẽ sing.pro eo q̃ ab initio promisit qđ dare nõ poterat.et vide bar.in.l. alia.§.eleganter.in fi.ff.soluto matri.

1 ☞ Pactum q̃ maritus non lucretur fructus dotis:s3 restituat non valet nisi propter ipsum sit maiorem dotem consecutus:vel mulier seipsam alat.

I s **I conuenerit vt fructus.** †In l. ista dicit̃.fit pactũ inter virũ ⁊ vxorẽ ꝙ fruct⁹ fundi dotalis ↄuertant̃ in dotẽ valet tale pactũ.dixit Mar.ꝙ distinguẽdũ est:aut ↄuenit ꝙ fundus esset dotalis:⁊ fruct⁹ ↄuertãtur in dotẽ:quo casu non valet tale pactũ:aut mulier dat fructum in dotẽ volens ꝙ vsuras eoꝝ lucret̃ marit⁹ pro onerib⁹ matrimonij:quo casu valet tale pactũ:sed iuriscõ.q̃ fecit.l.istã dicit vtrobiq; interesse cui⁹ ↄtẽplatiõe dos sit data:nã si ob hoc maiorez dotẽ dedit valet tale pactũ[hoc pacto fieri]q: marit⁹ non lucrat̃ fructus pro onerib⁹ m̃rimonij quos dʒ lucrari.vt.s. tit.p xi.l.dotis fruct⁹.in pri.[percipi p̃nt].q.d.vsuras fructuũ maritus lucrat̃ si fruct⁹ sunt in dotẽ[valere]hoc casu ⁊ superiori

I ☞ Pactum quod est contra ius:vel per quod quis inuitatur ad delinquendum non valet.

I c **Onuenire.** †In.l.ista dicit̃:si dono rẽ vxori mee ↄstante m̃rimonio:⁊pacis cor ꝙnõ possuz reuocare donationẽ:vł si mulier amoueret res ꝙ nõ agerẽ rerũ amotarũ:tale pactũ nõ valet:sed ⁊ si ↄueni cũ vxore mea ne possim repetere impẽsas necessarias factas in re dotali tale pactũ nõ valet:q: tali pacto inuitarentur hoĩes ad delinquendũ:⁊ tales impense ipso iure minuũt dotẽ. h.d.ista.l.videatis expositionẽ littere.accedit.s.de pac.l.iurisgen.§.p̃tor ait.vnde no.ꝙ non valet pactũ quo hoĩes inuitantur ad delinquendũ.vt.s.de pac.l.si vnus.§.illud.⁊.l.pacta.

I ☞ Pactũ ꝙ marit⁹ nõ teneat̃ de culpa nõ valet:ʒ ᵭ casu sic

I p **Omponius ait.** †In.l.ista dicitur.si marit⁹ paciscat̃ ne teneat̃ de dolo cõmisso in re dotali:vł de dolo tm̃ teneatur nõ valet tale pactũ:ʒ istud pactũ valeat ꝙ periculũ rei dotalis ꝑtineat ad mulierẽ vel ad maritũ.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[mariti]sub.pacisci potest.

c **Um dos filie.** In.l.ista q̃nq; casus ponũtur.⁊ primus est talis.pater ꝓ filia dotẽ dedit:nũq̃d in ipsa datiõe põt paciscí vt dos sit reddẽda sibi soli:certe sic:sed si in ipsa datiõe non est pact⁹:tũc necesse est ꝙ gener paciscat̃ cũ p̃re et cũ filia: ne si pacisceret̃ cũ altero tm̃ nõ ꝓdesset vel obesset filie vel patri.secundus casus est si p̃r dedit dotẽ pro filia:nec in datiõe pact⁹ est sibi soli de dote reddẽda:si ex postfacto sibi paciscit̃ istõ pactũ sibi soli ꝓdest ⁊ nocet ipsi filie:si agat nõ nocet vel prodest. terti⁹ casus est:si p̃r dat dotẽ pro filia:⁊ in ipsa datiõe nõ paciscit̃ de dote sibi reddenda:si postea sola filia paciscit̃: si ex illo pacto efficit̃ melior ↄditio p̃ris ꝓdest p̃ri:q: ꝓ filiã querit̃ act. patri.quartus casus est:si sola filia paciscit̃ cũ marito:⁊ cã dotis nõ fit melior si agit sola filia illõ pactũ nocebit sibi non patri.quintus casus est si agat solus p̃r illud pactũ nõ nocet ei nisi ageret adiũcta ꝑsona filie.nã generalr̃ dicendũ est pactum filie ↄditionẽ patris nõ facere deteriorẽ:nec ei nocere:ʒ ꝓdesse cũ dos est ad p̃rem reuersura filia ꝑmortua in m̃rimonio. h.d. ista.l.videatis expositionẽ lr̃e[dat̃].i.data est.sic ⁊ alibi exponitur.C.de epi.⁊ cle.l.nulli.⁊ ꝙ ita debeat exponi sequentia declarant:q: dicũt ꝙ pater põt pacisci in ipsa datiõe [legem].i. conuentionẽ.sic exponit̃.C.de pac.l.legẽ.⁊ q: ↄctus ex conuentiõe ⁊c.vt.s.depo.l.j.§.si ↄuenat̃[dicere possit]⁊ hucusq; durat primus casus.⁊ ex isto primo casu colligit̃ argu.ꝙ si p̃r dat dotẽ pro filia in ipsa datiõe pacisci põt q̃cq̃d plʒ sibi postq̃ dedit non põt pacisci sine ↄsensu filie.⁊ ideo cautũ ↄsiliũ est vt gener paciscat̃ cũ patre ⁊ filia.vt.s.eo.l.j.⁊.j.eo.l.si inter.verũtamen si filia ↄsentiẽdo esset decepta restitueret̃.vt.s.de minoribus.l.deniq;.§.ʒ vtrũ.⁊ ad prin.hui⁹.l.ᵭcor.C.de iure dot.l. auia[si vero]incipit secundus casus[esset]vt.j.sol. matr.l.ij. §.si volũtate[neq; ꝓderit]sub.si factũ est pactuz de dote citeriori die reddẽda[neq; nocebit ei]sub.si pactũ factũ est ᵭ dote vlteriori die reddẽda iuxta regulam pactũ cũ vna ꝑsona factum ⁊c.vt.s.de pac.l.si vn⁹.§.in sũma[si vero sola]icipit tertius casus[nõ põt]sub.acq̃ri.⁊ lr̃a ista põt exponi dupliciter vt tollatis ↄria ar.nõ põt acq̃ri directa:acq̃rit̃ tñ vtilis:vł non põt acq̃ri regulr̃:acq̃rit̃ tñ interdũ:ʒ ꝓ filiã q̃rit̃ patri etiã directa:q: q̃cq̃d q̃rit fili⁹ hodie extra castrẽse vel quasi:vel aduẽticiũ q̃rit patri.vt insti.ꝑ quas ꝑso.no.acq̃.§.vl.[si vero]incipit quart⁹ casus[patri vero]incipit q̃ntus casus[nullo modo nocebit]q: nõ lʒ filio facere ↄditionẽ p̃ris deteriorẽ in iaz q̃sitis.vt.C.de pac.l.fili⁹[reuersura]qᵭ est vbicũq; dos est ꝓfecticia si aliud nõ ↄuenit.vt.s.de iure do.l.iure succursum est. ⁊.C.sol.ma.l.dos a p̃re ꝓfecta.⁊ ibi dixi.Or signori circa legẽ istã insistendũ est vt tollatis ↄ.ar.vos habetis hic ꝙ ex pacto filie querit̃ p̃ri actio.⁊ ꝓ filiã patri acq̃rit̃:sed ex pacto p̃ris filie nõ acq̃rit̃:ʒ.l.videt̃ ↄria.nã.l.videt̃ velle ꝙ et pacto aui materni q̃rat̃ nepti vtilis actio.multoforti⁹ videt̃ ꝙ ex pacto patris q̃rat̃ filie.vñ videt̃ ↄ.j.sol.mat.l.gaius.ad qᵭ vos dicetis dupl̃r ꝑ p̃rem nõ q̃rit̃ actio filie.vt hic.fallit interdũ.vt in.l.cõtraria.Sʒ denuo opp.⁊ videt̃.l.velle ꝙ ex pacto p̃ris q̃rat̃ filie actio.vt.C.eo.l.p̃r.ad qᵭ vos dicetis ꝑ p̃rem nõ q̃rit̃ filie directa.vt hic.⁊.C.eo.l.pactũ.q̃rit̃ tñ vtilis.vt in.l.contra. vel dicatis ꝑ patrẽ non querit̃ filie regulr̃.fallit in.l.ↄ.q: nulla regula est quin recipiat instantiã.vt.j.de regu.iur.l.omnis . Sʒ denuo opponitur ad.l.istam.⁊ videtur ꝙ per patrez q̃ratur actio filie.vt.j.de verb.obli.l.qᵭcunq;.§.si q̃s ita.ad qᵭ vos dicetis sic:ꝑ patrẽ non querit̃ directa vt hic:querit̃ tñ vtilis:vt ibi:vel dicatis:si p̃r stipulat̃ simpl̃r filie non querit̃ ei ꝑ eũ directa vel vtilis:vt hic:ʒ si stipulat̃ ei dari post mortẽ suã querit vtilem. vt in.l.ↄ.Et ad solutionẽ huius ↄ.⁊vt tollatis oĩa ↄria arg.ita breuiter dicetis:cũ p̃r paciscit̃ filie:vel auus nepti:aut paciscitur filie vt heredi:aut vt filie:aut vt extraneo:si paciscit̃ filie vt heredi q̃rit directã pacti exceptionẽ ei si fit ad excipiendũ:vel directã actionẽ si fit ad agendũ:nã sicut nobismetipsis querimus:ita heredibus nostris.vt.s.de pac.l.iurisgen.§.pactoꝝ ⁊.l.tale pactũ.⁊.l.auus.⁊.s.de ꝓba.l.si pactũ.et.j.eo. l.au⁹.quo quidẽ casu nõ obtinet.l.nostra.si aũt pater paciscit̃ filie vt filie tũc si pactũ sit ad excipiendũ q̃rit ei vtilem pacti exceptionem si sit ad agendũ vtilem act.vt.s.de pac.l.si cui.§.pactũ.⁊.l.heredi.§.iul.⁊ sic p̃nt intelligi oẽs.ll.ↄrie.si autẽ p̃r paciscit̃ filie vt extraneo:tũc non q̃rit ei directã vel vtilem pacti exceptionem: vel actionẽ.vt hic.⁊.s.de pac.l.si cui.§.pactũ.ʒ in dubio q̃d dicemus vbi p̃r paciscit̃ filie:aut dicemus pacisci vt heredi: aut vt filie:aut vt extraneo:in dubio ꝑsumem⁹ ꝙ paciscat̃ vt heredi:q: votũ parentũ est vt filie sint heredes:et q̃rere eis. vt.j.vñ libe.l.scripto.⁊.s.de inof.testa.l.nã ⁊ si.itẽ in dubio ꝑsumã potius pacisci vt filio q̃ vt extraneo ꝓpter paternã affectionẽ.vt arg.s.qᵭ met.cã.l.isti quidẽ.in fi.Sed denuo ad aliud qᵭ hic dicit̃ opponit̃.vos habetis hic si sola filia paciscit̃ nocet filie: nõ patri:nisi agat pater adiũcta ꝑsona filie:ʒ videt̃ qᵭ nocet patri.vt.j.sol.mat.l.ij.§.ʒ vtrũ.ad qᵭ quidã dixerũt:vbi pater agit adiũcta ꝑsona filie paciscẽte filia:nocebit patri q̃tum ad vtilez pacti exceptionẽ:alij dicũt nocet patri vt patri obstet exceptio:qᵭ dicit lex ↄria nocet vt ipso iure tollat̃ actio. vel põt dici si filia paciscit̃:si ad excipiendũ:q: facit pactũ viro de dote nõ petenda nõ nocet patri.vt in.l.ↄria.ʒ si filia paciscit̃ ad actionẽ querẽdã patri:q: paciscit̃ de vlteriori die reddẽda dote:non nocet:illud pactũ patri si agit sine adiuncta ꝑsona filie: sed si agit adiũcta ꝑsona filie nocet patri:sicut ⁊ alʼs:q: lʒ si pater non teneat̃ nisi de peculio si conueniat̃ ex ꝑsona sua: tamen si agit ex ꝑsona filie tenet̃ insolidũ.vt.s.de pecu.l.si cũ filio.et j.rerum amo.l.⁊ ideo.⁊ ita erit hic.

q **Uotiens patre.** Lex ista ponit duos casus.prim⁹ est si fili⁹ p̃re suo furẽte vel capto ab hostib⁹ ducit vxorẽ ipse solus absq; p̃re poterit pacisci.scᵭs casus est si filiafa. nubit p̃re absẽte vel capto ab hostib⁹ indubitãter sola filia poterit pacisci sup dote.h.d.ista.l.videatis expositionẽ lr̃e[filiafa.]icipit scᵭs casus[cũ ipsis].s.filio vel filia[fieri potuit] et erit rata talis pactio.vt.C.de sen.paſ.⁊ resſ.l.vlt.in prin.nec req̃rit̃ ↄsensus patris furiosi:q: non põt ↄsentire.vt.s.loc.⁊ condu. l.q̃ ad certũ tp̃s.j.de opt.leg.l.si tibi.§.vnius.

s **Si ita conueniat.** In.l.ista dr̃.p̃fa.pro filia sua dotẽ dedit ⁊ tale pactũ apposuit vt si eo viuo moriat̃ filia dos reddatur sibi socero:ʒ si eo mortuo reddat̃ filio ipsi⁹:ʒ si filio defuncto moriat̃ filia dos reddat̃ heredi ipsi⁹:postea morit̃ ipse p̃r:morit̃ fili⁹:⁊ morit̃ filia:nũq̃d heredi patris dos reddet̃. certe sic:⁊ dabit̃ vtilis actio ex stip.h.d.ista.l. videatis expositionẽ lr̃e[vt si viuo socero]p̃re filij si mortuo socero codẽq; patre sub.[filio ei⁹].s.soceri[heredi].s.soceri[cẽ]nã lʒ p̃r non possit q̃rere filio vt filio directã exceptionẽ:tñ põt ei q̃rere vtilẽ.vt.s.e.l.cũ dos.itẽ si nõ põt q̃rere vt filio q̃rit vt heredi.vt.s. de pac.l.auus.⁊.s.de proba.l.pactum. ⁊.j.l.proxi.

a **Uus pactus est.** In.l.ista dr̃. au⁹ recepit dotẽ vxoris nepotis sui:pact⁹ est cũ m̃liere vł cũ eo q̃ dedit dotẽ ne illa dos a se vel a filio suo petat̃:nũq̃d valet tale pactũ.certe sic.⁊ q̃rit sibi ⁊ filio directã pacti exceptionẽ si pact⁹ est ei vt h̃di.nã põt aliq̃s ↄsulere vni ex h̃dib⁹ suis:q: põt pacisci ne a se et ne a tali h̃de petat̃:⁊ ab alijs petat̃:et valet tale pactũ.h.d. ista.l. videatis expositionẽ lr̃e[peteret̃].i.repeteret̃:cũ dos eẽt sibi soluta[tuend⁹ erit]q: pact⁹ fuit ei vt h̃di[ↄcessum est]vt.s. de ꝓba.l.pactũ[nec q̃cq̃ obstat].s.vt ob hoc nõ valeat [quod nõ].i.q̃ cautio[canet̃].s.si ᵭ q̃busdã dixit:de q̃busdã nõ dixit [⁊ ita celsus scribit]⁊ ad hoc concor.s.de pact.l.auus.et q̃ ibi dixi hic possent repeti.

I ☞ Conditio adiecta in precedenti pacto in sequenti intelligitur repetita si alʼs pactum redderetur inutile.

Cum pater

I **Cum pater.** †In.l.ista dicitᷓ. pater ꝓ filia ꝓmisit dare dotem ⁊ pactus est cũ genero: ne se viuo dos peteretᷓ vel cõstante matrimonio: nunq̇d valet istud pactum: respondetᷓ ꝙ sic. valet cõtemplatione paterne pietatis ⁊ voluntate cõtrahẽtiũ: ⁊ posterior pars stipulationis dz ita interpretari: ne constante matrimonio dos petatᷓ.s. viuo patre. ⁊ ideo si filia predecesserit viuo patre dos peti non potest. si autem cõstante mr̃imonio dos petatur: tunc mortuo patre poterit dos peti. h. d. ista l. videatis expositionem lr̃e [pollicitus fuerit] .i. ꝓmiserit ꝓ filia sua: q2 pollicitatio est ⁊c. vt. j. de polli. l. pactum [vt posterior quoq3 pars cõuentionis] .i. illa ne ↄstante mr̃imonio dos petatᷓ [estimetur] ⁊ debent fructus dotis seruire oneribꝰ mr̃imonij: vt. s̃. de iure do. l. dotis fructus. in princi. [non possit]. ¶ Or signori. in. l. ista habetis: si pr̃ ꝓ filia ⁊c. vt dixi in casu. vñ no. q̃ in ꝑfationibꝰ dicuntᷓ ⁊c. accedit. s̃. de pac. l. ↄuentiões. in fi. ⁊. j. de ver. ob. l. titia. §. idem rñdit. Item not. interdũ clausula adiecta nihil operatᷓ: q2 pactus erat ne dos cõstante mr̃imonio a se peteretur intelligitur se viuo: ⁊ ita clausula adiecta nihil operatᷓ. quod est ↄ regulam. s̃. de vsur. l. stipulatus. ⁊. j. de lega. j. l. si quando. in prin. ⁊ sicut hic clausula adiecta nihil operatur. sic ⁊ alibi. s̃. ꝓ soc. l. de illo. ⁊ est ratio quare hic nihil operatur: q2 fructus dotis separarentur a matrimonio.

Si pater. In prin. huius. l. dicitᷓ: si pater pro filia dedit dotẽ: ⁊ paciscitᷓ cum genero vt mortua filia apud eum dos remaneat: istud pactum est seruandum: siue mulier moriatur extantibus liberis siue non. h. d. prin. huius. l. videatis expositionez littere [interueniat] secus si pacisceretur vt premortuo marito extantibus liberis dos non redderetur: q2 tunc pactũ esset iniquum vnde non valeret: vt. s̃. eo. l. ij.

Ex pactis conuentis. In. §. isto dicitur ꝙ aliquando pacta apponuntur suꝑ dote ante nuptias aliqñ post nuptias. Item pacta que apponuntur suꝑ dote aliquando pertinent ad voluntatem: puta vt mulier se alat vel donec mulier nupta erit dos ab ea nõ petatur: vel vt certam summã ꝑstet viro ꝓ alimẽtis: alia pacta ad ius pertinent: vt puta soluto matrimonio vt dos petatur: ⁊ queadmodum dos reddatᷓ: in quibus pactis nõ semꝑ volũtas paciscentiũ seruatur. puta si cõuenit ne omnino dos repetatur: tale pactum nõ valet ne mulier sit indotata. h. d. iste §. videatis expositionem lr̃e [interponi solent] .s. inter dantẽ dotem ⁊ accipientem. nã pacta aliquando ante nuptias aliqñ post nuptias apponuntᷓ: vt dixi. s̃. eo. l. j. ⁊. C. de do. ante nup. l. pe. ⁊ vlti. [alia] .s. pacta [ab ea nõ petatᷓ] .i. maritus nõ petat ab ea dotem [alia] .s. pacta [ad ius] .i. ad ea que sunt iuris: sz rigor iuris in aliquo mitigatᷓ [petatur] .i. repetatᷓ. ⁊ istud est iuris: q2 ius dicit ꝙ dos cõstante matrimonio non repetatᷓ: vt C. si cõstan. ma. dos fue. re. l. vnica. Item in rebus que extãt: vt C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. exactio [reddatur]: vt. C. de iure dot. l. quotiens. ⁊. l. si inter virum [in quibus nõ semper] vt. j. eo. l. de die [mulier] .s. quod esse non debet. Item pactũ factuz contra dotem non valet: vt. s̃. eo. l. ij.

I ☞ Mulier si paciscendo vt certa pars dotis tantum petatur penam apponit: debet esse contenta vel exceptiõe vl' pena.

I **Si mulier.** †In. §. isto dicitur: si mulier ꝓmisit dotem marito ⁊ paciscitur ꝙ amplius q̃ dimidiam dotis maritus ab ea non petat. ⁊ si amplius petatᷓ stipulatur penam: si maritus petit totam dotem est in electione mulieris velit maritum repellere pacti exceptione. quo casu non poterit petere penam: an velit petere penam: quo casu nõ poterit maritũ repellere pacti exceptione. h. d. iste. §. videatis expositionem lr̃e [si mulier pacta sit] scz añ matrimoniũ [alioquin] .i. si constante matrimonio fieret non teneret: eum presumatur donatio [a se petatur] idest ne maritus ab ea petat [et penam stipulata sit] .s. a marito si plusquam dimidiam partẽ dotis petat ab ea [agat] .s. ad penam [denegandam ei exce.] ⁊ hoc est verum cum mulier fuit pacta de dimidia dote a se nõ petenda nec adiecit pena soluta rato manente pacto: q2 debet esse contenta alterutro vt hic dicitᷓ. ⁊ ad hoc facit. s̃. de pac. l. rescriptum. §. si pacto. secus si adiecit pena soluta rato manente pacto: q2 tunc potest petere vtrũq3: si maritus veniat cõtra pactum: vt. s̃. de transac. l. qui fidem.

Si fundo. In. §. isto dicitur: mulier marito suo fundum estimatum dedit in dotem: pacta est cum marito vt q̃ti pluris venderet id in dote esset: nunq̇d est seruandum tale pactum: certe sic: q2 econtra seruaretur si mulier pacta esset si minoris vendidisset qd̄ illud ei redderetᷓ. h. d. iste. §. videatis expositionem lr̃e [seruandũ esse] .s. quantũ ad acti. ⁊ excep. vt. j. de acqui. re. do. l. si statuas [debeat] sub. ⁊ pactum tale appositum in traditione rerum parit actionem prescrip. ver. vt. s̃. de pac. l. in traditionibus.

Si pacta. In. §. isto cuz. l. seq. dr̃: mulier marito suo dedit fundũ suũ estimatũ in dotez: ⁊ pacta fuit ꝙ si pluris vel minoris venderetᷓ: maritus ei redderet q̃ti vẽderet. nũq̇d valz tale pactũ: certe sic. verũtñ si culpa mariti minus vẽdatur nocet marito: sed si nõ vendatᷓ debebitur estimatio. h. d. iste. §. cũ. l. seq. videatis expositionẽ lr̃e [in dotem sit] .s. ⁊ tñ reddat [stari opz] concordat qd̄ habuistis. s̃. pxi. §. [ↄsequi] .s. marito [estimatio] .s. qua fuit estimatus [debebit] vt. C. eo. l. quotiens. ⁊. s̃. de iure do. l. quotiens.

I ☞ Pactum per quod efficitur deterior dotis conditio nõ valet: secus si fiat melior.

I **De die.** †In. l. ista cũ seq. dicitᷓ: si mulier dat dotẽ: ⁊ paciscitᷓ de dote sibi reddẽda soluto mr̃imonio citeriori die q̃. l. velit valet istud pactũ: sz si paciscitur de dote sibi reddẽda vlteriori die nõ valet: sicut si fieret pactũ ne oĩno dos reddatᷓ: sed si fuerit appositũ pactũ suꝑ dote reddenda ante nuptias vt qbꝰ diebus dos soluatᷓ eisdem diebus reddatᷓ postq̃ nuptie ↄcte sunt mulier per quinquẽniũ cessauit soluere dotẽ. ⁊ postea soluit: solutũ est matrimonium. nunq̇d tale pactũ est seruandum: vt maritus non teneatᷓ ei reddere nisi post quinquẽnium an non: ꝓculus rescripsit ꝙ nõ fit melior causa dotis ⁊ ideo nõ valet. ⁊ ideo si fiat pactum vt soluto matrimonio dos reddatur a marito citeriori die quã. l. velit valet tale pactũ: si vt longiori die dos reddatur q̃. l. velit non valet tale pactũ. ⁊ lz verum sit ꝙ cõstante mr̃imonio nõ valeat pactum factum inter virum ⁊ vxo. vt longiori die dos reddatᷓ q̃. l. velit. tñ si post diuortiũ subest iusta cã nõ reddẽdi valebit illud pactum. vñ sciatis ꝙ ꝑdicta sunt vera cũ mulier dat dotem. aliud est si pr̃ dat dotem: ⁊ paciscitur vt dotem statim non teneatur soluere marito: sed annua bima trima die: ⁊ conuenit ꝙ eisdẽ diebus soluto matrimonio dos sibi reddatᷓ. nam tale pactũ factũ valebit: si filia extitit hr̃s patri. h. d. ista. l. cũ. v. ll. sequen. vsq3 ad. l. ob res donatas. videatis expositionem lr̃e [de die reddẽde dotis] sub. ita in lr̃a pactũ factũ post solutum matrimoniũ de die reddende dotis hoc iuris est ⁊c. [citeriori die reddatᷓ] sub. q̃. l. velit. ¶ Or signori. q̇s est dies statutꝰ ad dotem reddẽdã. rñdeo olim annua bima trima die: hodie dos in rebus imobilibus ⁊ extãtibus statim soluto matrimonio debet reddi: hodie in rebꝰ nõ extãtibꝰ post annũ: vt. C. de rei vxo. act. l. vna. §. exactio. ¶ Or sequitᷓ in lr̃a [reddatᷓ] q2 istud pactum nõ seruatᷓ: vt. s̃. eo. l. si pater. §. ex pactis. ¶ Or signori. no. pactũ factũ de dote reddẽda vlteriori die nõ valz si fiat cõstante mr̃imonio. secus si fiat post diuortiũ. ⁊ subest iusta causa paciscẽdi: vt. j. eo. l. lz. ⁊ sic soluitᷓ ↄ. s̃. de pac. l. iurisgẽ. §. quinimmo. vel solue vt ibi dixi. Itẽ est hoc verũ ꝙ non valet istud pactum si fiat inter vxorẽ ⁊ maritũ. secus si fiat inter generũ ⁊ patrem: vt. j. eo. l. aliud [nõ posse] vt. s̃. eo. l. pxi. ⁊. l. de die [debere] vt habuistis. s̃. e. l. de die. ⁊. l. se. [custodiri id pactũ dz] accedit. s̃. de pac. l. iurisgẽ. §. q̇nimo [trima die] exponatis ita ꝙ ↄueni ꝓ filia dare q̇ngenta: vt ꝑma. c. darẽ ꝑma die ꝑmi anni: ⁊ sic de singul' ⁊ sic habebo q̇nquẽniũ ad soluẽduz soluto mr̃imonio: ⁊ qd̄ ita debeat exponi. colligitᷓ. C. de rei vx. ac. l. vna. §. exactio [redderetᷓ] .i. daretᷓ: vt. j. de ꝟ. sig. l. verbũ reddẽdi [⁊ interueniente ea pactũ cõuentum fuerit] de dote reddẽda ⁊ sub. maxime. nam ⁊ si nõ interuenisset: tñ si heres pr̃is esset ei noceret: sicut noceret pr̃i: vt. s̃. eo. l. cũ dos. alij dicũt [⁊ interueniẽte ea pactum cõuentũ fuerit] .s. de cõtrahendo matrimonio. nec eñ sine consensu filie matrimonium contrahi poterit.

Ob res quoq3 donatas. In ꝑncip. huius. l. dr̃: si fiat pactum inter virũ ⁊ vxorẽ de rebꝰ donatis vel amotis: vel de impẽsis factis in rebꝰ dotalibus ꝙ nõ possit agi: istud pactũ obtinet instar donatiõis. vñ factũ cõstante matrimonio nõ valet: sed factũ post diuortiũ valet. h. d. prin. huius. l. videatis expositionẽ lr̃e [post diuortiũ] vt. j. de do. inter vi. ⁊ vxo. l. j. ⁊. ij. sed si fieret ꝙ non ageretur de rebus donandis non valeret: vt. s̃. eo. l. conuenire.

Si extraneus. In. §. isto dicitᷓ: si extraneus dat dotem pro muliere in ip̃a datione põt stipulari quicq̇d vult inuita muliere vel ignorante: sz si velit pacisci ex postfacto inuita vel ignorante muliere nõ potest: sed ea cõsentiente sic. h. d. iste. §. videatis expositionẽ lr̃e [stipulari põt] .i. dz. accedit. C. de rei vxo. ac. l. vnica. §. exactio. in ꝟ. extraneum. ⁊ idem est in patre: vt. s̃. eo. l. cum dos. in prin.

Si conuenerit. In. §. isto dicitᷓ: si pater ꝓ filia dedit dotẽ: ⁊ pactꝰ est cũ genero ne a se vel a muliere dos petatᷓ ꝓdest pr̃i ⁊ mulieri: nõ aũt here-

dibus patris:sed si cōuenit pater cum genero ne eo viuo dos a se petatur:eo mortuo statim potest peti:ꝛ si maritus non petijt huius culpe nomine tenebiẜ si dos ab herede patris exigi potuit:nisi solutū esset matrimoniū anteꝙ maritus haberet facultatem petendi illam dotē.h.d.iste.§.videatis expositionez lr̄e[non habebit exceptionē]sub.cū pactum erat psonale: vt.§.de pac.l.iurisgē.§.pactoꝝ[exigi potuit]vt.§.so.ma.l.si cuz dotem.in prin.ꝛ.§.e.l.cū pr̄[haberet]nā tunc qꝛ non fuit i culpa exigēdi hui⁹ culpe noīe teneri non pōt:vt.j.so.ma.l.meuia.

1 Pecunia in dotem ꝓmissa:‖potest in corpus vel in spēm comutari si est vtile mulieri.

1 Imulier. †Jn.l.ista diciẜ:mulier marito suo ꝓmisit.c.dare in dotē pro illis.c.dedit mancipia in solutum eo pacto vt ei⁹ periculo essent ꝛ si partus nascerenẜ ad eum ptinerent nunqd tali pacto standū erit:certe sic:qꝛ si mulier dat corpus i dotē pōt pacisci vt nō corp⁹ sit in dotem:sed pecunia vel eōẜ:vel valet si cā dotis fiat melio: non deterio:.h.d.ista.l.videatis expositionem lr̄e[mancipia]sub.ea pecunia estimata[in dotez dederit].s.qd̄ facere potest:vt.j.de so.l.alia[eius].s.mulieris[pacto].s.facto ante ꝯtum matrimoniū:vel etiā ꝯto.iam matrimonio[ꝓdest]accedit.§.de iure do.l.si nuptura.cū.l.seque.

Quidam fundum. Jn.l.ista diciẜ marit⁹ ab vxore accepit fundū in dotem:appositū est pactū vt mercedes illius fundi annuatī noīe alimētoꝝ vir daret vxori:marit⁹ illū fundū mr̄i mulieris locauit ꝓ certa mercede sibi pstanda decessit mr̄ cū deberet pstare mercedē illius fundi ꝛ filiā heredē reliqt.postea celebratū ē diuortiū maritus petit ab ea mercedes qs mr̄ debuerat: mlier excipit qꝛ maritus debuit ei dare maritus replicat:qꝛ dare anui noīe mercedes est donatio:cū ipse vxorē suam aluerit non ipsa se:vnde nō valet cū facta sit inter virū ꝛ vxo.modo queritur nūqd ista sit iusta replicatio.certe sic:videatis expositionē lr̄e[donationes inter virū ꝛ vxo.]sub.que iure ciuili sunt phibite:vt.j.de do.inter vi.ꝛ vxo.l.j.[est]:vt.j.de do.inter virum ꝛ vxo.l.quod si stipulata.

1 Conditio existens siue in vita siue post mortem stipulatoris:purificat conditionem.

1

Pater. †Jn.l.ista dr̄:pater ꝓ filia dedit dotez:pactus est cū genero vt mortua filia relicto vno libero vel pluribus dos deducta tertia pte restituaẜ patri:aut post mortē suā illi aut illis filijs quos tpe mortis habebit in ptāte:ꝛ ita stipulat⁹ est dotem sibi reddi:decessit pr̄ postea decessit mulier relictis filijs: nunqd filij patris pn̄t petere duas partes ex stipulatu actione:respondetur ꝙ sic:qꝛ pinde habēdum est ac si stipulatio esset interposita sub qualibet alia conditione:puta si pr̄ fuisset stipulat⁹ dotez sibi reddi:vel.x.sibi dari:si nauis venerit ex asia vl̄ post mortem eius lucio titio.nam si post mortē ei⁹ nauis venerit ex asia datur heredi patris actio ex stip.h.d.ista.l.videatis expositionem lr̄e[deducta].i.retenta a marito[reliqua dos].i.due ptes[dare deberi]vnde filij poterunt petere duas partes.

Si inter virum. Jn.l.ista cū seq.diciẜ:si mulier dat dotē marito:ꝛ fiat tale pactū ꝙ si mulier p̄moriaẜ vno vel pluribus liberis extantibus ꝙ tota dos remaneat apud maritū:valet tale pactū ꝛ locus erit huic pacto siue nati sunt liberi ante pactum siue post.idem est etiam si conuenit de tota dote reddenda:hoc modo vt si mulier predecederet videẜ conuentum vt ea premortua dos data redderetur:ꝛ si nō esset data ꝙ non peteretur.vnde ea p̄mortua ꝛ dote non data:si maritus petat dotem a patre vel herede patris: repelletur pacti exceptione ꝛ valet tale pactum.

Inter socerum. Jn prin.huius.l.diciẜ socer dedit dotē genero:ꝛ appositū est tale pactū vt si mulier p̄decederet supstite filio anniculo dos remaneret apud virū: si aūt supstite mr̄e filius decederet vir deberet certā partē dotis retinere:postea mulier cū filio anniculo naufragio pierūt: nūqd est psumēdū ꝙ filius decederet ante matrē.certe sic:ꝛ ideo vir ptē dotis ẜm pactū poterit retinere.h.d.p̄n.hui⁹.l.[portionem].s.dimidiā[placuit]accedit.j.de re.du.l.si iter vi.ꝛ vxo.

Vir dotem. Jn.§.isto diciẜ:mulier dedit dotē marito ꝛ ꝯuenit ꝙ si p̄decederet mlier filio supstite ꝙ vir lucrareẜ dotē:vir cū posset retinere dotē ꝑ errorem nō retinuit.mō q̄riẜ an mulier possit petere:ꝛ r̄ndeẜ ꝙ sic.

Cum inter patrem. Jn.§.isto diciẜ: pr̄ ꝓ filia dedit dotē: ꝯuenit inter socerū ꝛ generū ꝙ si mulier p̄moriaẜ sine liberis ꝙ dos reddatur patri:nunqd videẜ actū ꝙ si moriaẜ supstitibus liberis dos retineaẜ.certe sic. Co: signori.ad.§.istū opponiẜ.ꝛ vr̄ ꝙ fauo: sit introduct⁹ ꝑ pactū:ꝛ introduct⁹ ꝑ socero retorqueaẜ i ei⁹ lesionē.qd̄ esse nō dꝫ:vt.§.de le.ꝛ senatuscō.l.nulla.ad quod vos dicetis hic erat expsse dictū reprobata illoꝝ opi.q̄ dixerūt si ꝑ.l.induciẜ fauo: in alicui⁹ fauorē nō ꝺebet retorqueri in ei⁹ lesionem:secus si fauo: inducitur per pactū:vt.§.de peri.ꝛ cō.rei ven.l.si vina.ꝛ ibi dixi.

Conuenit mulier. Jn.§.isto diciẜ:ꝯxi matrimonium cū aliqua ꝛ feci tale pactū ei vt quocūqꝫ placuerit sibi ire ꝙ ipsa deberet ire meis sumptib⁹:dū essem cēturio misi ei lr̄as vt veniret ad me: in veniendo fecit sumptus de suo: nunquid repetet a me: ꝛ respōdetur lꝫ tale pactum fuerit nudum.vnde de rigore iuris nō pariat actionem.tū de equitate valet ꝛ parit actionē in factū.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e.[conuenit mulier]sub.nudo pacto:sed si conuenisset stipulatione agereẜ ex stipulatu vel conuenit incontinēti:vt.C.de pact.ꝯuen.tā sup do.ꝙ super nup.do.l.ij.[ad lr̄as viri]sub.qbus voluit mulierem ad se ꝓuenire[cēturio manebat]sub quo forte marit⁹ militabat[nulla competit]ideo forte qꝛ nuduꝫ pactū fuit[danda est]ad qd̄ facit.j.de do.inter vi.ꝛ vxo.l.si quis ꝓ vxore.qd̄ est contra regulam.§.de pac.l.iurisgen.§.sed cum nulla subest causa.ad qd̄ vos dicetis ꝙ hoc est speciale.

Filia cum pro se dotem. Jn.§.isto diciẜ: mulier promisit dare dotē ꝓ se ꝛ est pacta ꝙ si p̄decederet in mr̄imonio sine liberis ꝙ dos reddereẜ matri. nunqd ex pacto tali queriẜ aliqua actio matri:respondeẜ ꝙ non:nisi mater esset heres filie: quia tunc matri queritur actio vt heredi filie:non vt matri.h.d.iste §.[queritur actio.]qꝛ econtra non queritur actio:vt.§.e.l.cū dos.nam filia non est in potestate matris sed patris.vnde patri quereret:vt.§.eo.l.cum dos.

Pater si filia. Jn.§.isto dr̄:pr̄ dedit dotē ꝓ filia:ꝛ si filia p̄decederet stipulat⁹ fuit dotem sibi dari.postea pr̄ ꝯstāte mr̄imonio dānat⁹ est de crie capitali:demū solutū ē mr̄imoniū morte viri vl̄ diuortio fcō: nūqd defecit ꝯditio stipulatiōis.certe sic: sed si mulier in mr̄imonio decessit ex stipulatu actio noīe dotis dareẜ fisco.verūtū si anꝙ decederet filia renouatū eēt mr̄imoniū:lꝫ postea filia predecedat sine liberis.tū fisco nō dareẜ actio:qꝛ quo ad p̄mas nuptias ptinet dareẜ actio fisco.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̄e[dari].i.reddi[dānatus est].s.pater[fisco] qui.s.dr̄ hr̄s patris:vt.j.de iu.fis.l.lucius[queriẜ]vt.C.de bo.dam.l.si qs.[pertinet]vt.§.de iure do.l.dotis promissio.

Si liberis. Jn.l.ista diciẜ:mulier ex marito suo suscepit liberos iurgiū natū est inter eā ꝛ maritū.ꝛ sic diuortiū est factū: vel fuit simulatū diuortiū:ꝛ postea redijt ꝛ pactū fuit appositum qd̄ mulier non teneret pstare dotem marito: nunqd illd̄ pactum est seruandū:r̄ndetur ꝙ non.h.d.ista.l.videatis expositionem lr̄e[improbanda sit]:qꝛ non valet pactum:vt.§.eo.l.conuenire.ꝛ.l.si pater.§.ex pactis.ꝛ.l.de die.cum.l.seq.

Q Ueris si pacta sit. Jn.l.ista dr̄: mulier an̄ nuptias vel post fundū in dotē dedit marito ꝛ pacta ē vt de fructib⁹ dotalis fundi soluereẜ creditori mulieris: nunqd valet tale pactum:certe si fiat ante dotem ꝯstitutā valꝫ: si aūt fiat tale pactū post nuptias nō valet:qꝛ videẜ pacisci maritus de suo dando qd̄ esse non potest: qꝛ esset mera donatio.h.d.ista.l.videatis expositionē lr̄e[ꝛ erit mera donatio]q̄ est prohibita inter vi.ꝛ vxo.vt.j.de do.inter vi.ꝛ vxo.l.j.ꝛ.ij.

Cum maritus. Jn p̄n.hui⁹.l.dr̄ marit⁹ accepit p̄dia estiata in dotē ꝯstāte mr̄imo.pact⁹ ē cā decipiēdi eā vt illa predia eēnt inestiata:ꝛ vt si fcā eēnt deteriora piclm eēt suū:nūqd valꝫ tale pactū:certe nō.nec iō min⁹ valꝫ qd̄ fcm̄ fuit ꝯstante mr̄imonio:sed ideo nō valet.qꝛ cā dotis fit deterio:[faceret].s.dolo vel culpa[teneri]sub.ideo qꝛ cā dotis erat fctā deterio:sed si melio: esset facta valeret:vt.§.e.l.de die.ꝛ.l.seq.

Titius. Jn.§.isto dr̄:pr̄fa.titi⁹ noīe dedit dotē noīe mulieris ꝛ stipulat⁹ ē dotē sibi reddi:soluto mr̄i.diuortio vl̄ morte.secutū ē diuortiū nec dos restituta fuit:titi⁹ decessit:mlier postea volūtate hr̄dis titij restegrauit mr̄imoniū: nūqd si hr̄s titij agat ex stip.ac.ꝓ dote repelleẜ do.ex.r̄n.ꝙ sic.

Mulier. Jn.§.isto diciẜ: mulier ꝓ seipsa dedit dotē: ꝛ pacta est ꝙ si decederet in mr̄imonio ꝙ fratri suo illa dos reddereẜ:ꝛ adhibuit fratrē suum cui voluit dotem donare: vt stipulareẜ in eum casum dotē sibi reddi: postea mulier in extremis ꝯstituta qsdā res dotales marito p̄legauit ꝛ pluribus

⁊ pluribus alijs ⁊ quosdam seruos dotales manumisit: nunq̈d si maritus ꝯueniatur a fratre mulieris act. ex stipu. noīe illaꝝ rerum teneť: respōdeť ꝙ sic: verūtamen maritus petet illas res ab heredibus mulieris ⁊ heres ei ⁊ alijs ⁊ libertates tenebitur prestare. h.d. iste. §. videatis expositionem litere. ¶ Oꝛ signori qđ hic diciť est intelligendū qñ adhibuit fratrem volens donare inter viuos vt dixi in casu: qꝛ postea mulier non pōt mutare instr̄m dotale. secus si adhibuit fratrē volens ei donare causa mortis: qꝛ tunc potest mutare instr̄m dotale: ⁊ sic soluiť ꝯ ar. j. de do. preleg. l. seia. ⁊ s̄. tit. ꝓxi. l. mulier. §. vlti. ⁊ dixi: ⁊ hic potest repeti.

1 ☞ Exceptiones in rem transeunt ad heredes.

2 Pacta debent habere perpetuum effectum nisi dictum esset qđ haberent temporalem.

BEbius marcellus. Signori lꝫ aliq̄tulum. l. ista v̄bosa sit tñ casus in ea satis breuiter notari pōt: ⁊ sic: quidā bebius mar. filiā suā bebio marcello maritaliter copulauit: ⁊ noīe filie centena ꝓmisit dare in dotem: ⁊ ꝯuenit inter eos vt ꝯstante matrimonio sine liberis maritus non possit ab eo dotē petere. Item ꝯuenit inter eos ꝙ si post mortem bebij marcelli ipsa mulier sine liberis decederet ī matrimonio ꝙ dimidia dotis remaneret apud maritū: alia dimidia reddereť fratri mľieris postea decessit bebius mar. ⁊ instituit sibi filiū ⁊ filiā equaľr ⁊ filie dotem p̄legauit: demū filia bebij suscepit filiā de marillo: ⁊ postea solutum est matrimoniū diuortio: postea filia bebij decessit relicto fratre herede ⁊ filia ipsius equaľr: demū bebius mar. totam dotēꝫ ab herede ⁊ filio bebij marcelli petit ⁊ ꝓ se allegat ꝙ si decessisset vxor sine liberis ꝙ debebat habere dimidiā dotis: ergo si decessit relicta filia ad eū dꝫ tota dos ꝑtinere: ex aduerso rñdebatur ꝙ non poterat totā dotem petere: tū qꝛ non decesserat in matrimonio sꝫ soluto matrimonio: tū qꝛ pactū volebat ꝙ haberet dimidiā tm̄: ⁊ de hoc q̇d iuris esset querebať apud patroniū pretorē: ⁊ rñdetur ꝙ frater mulieris vtiť dimidia pacti exceptione: non aūt excipit tanq̄ heres mulieris. alia dimidia videť pertinere ad maritū ex ꝑsona filie sue: que directo vel per fideicōmissum matri successerat [bebius marcellus] ⁊ quē vocat hic bebiū mar. j. vocat marcellū tm̄: ⁊ facit sicut faciūt florētini q̇ non vocant aliquē nisi in parte noīs [centena ꝓmiserat] sub. non tñ aliquo tꝑe vel aliq̇d alius dederat [⁊ cōuenerat]. s. primo loco [vel si post mortē.] ꝯuenerat scđo loco si post mortē ⁊c. [remaneret]. i. lucrareť [restitueret]. s. filio marcelli [marcello mortuo]. s. qui ꝓmisit dotē. [⁊ filio]. s. q̇ heres erat marcelli ꝓ dimidia: ⁊ cui pars dotis ꝓ dimidia erat restituēda [dote vniuersa]. i. vniuersa q̄titas: que noīe eius noīe dotis erat ꝓmissa [filie p̄legata.] ꝑ fideicō: vt. j. dicit. [orta filia]. s. vxore sua nata [ex dotis ꝓmissione]. s. quā bebius mar. pater vxoris ipsius ei fecerat [quasi inter duos]. i. inter socerū ⁊ generū [placuisset]. s. exꝑsse. [ꝯuenisset]. s. tacite: filiā ne habuisset: ⁊ bona videtur allegatio bebij mar. vt ar. C. de insti. ⁊ sub. l. generaľr. §. cum aūt. ex diuerso rñdebať: hec est friuola pacti exceptio q̇dem ⁊c. ⁊ vocat vulgare pactū qđ vulgo ꝯsueuerat fieri. si mulier decederet in mr̄imonio sine liberis: qꝛ dimidia remaneret apđ maritū [etiā ꝓficere heredi] qꝛ tale pactū est in rē nō in personā: vt. s̄. de pac. l. iurisgē. §. pactoꝝ. ⁊ l. tale [tuebitur] filius marcelli ex ꝑsona patris: sꝫ quare non vtiť exceptione ex ꝑsona mulieris: dicunt quidā est rō qꝛ tale pactū non valuit: sꝫ si nō valuit videť ꝙ non debuerit dari pacti exceptio: sed certe videť ꝙ ista sit rō: qꝛ pactū fuit pactū vt dixi ī casu. vñ hic frater mulieris successit patri suo. vñ ex ꝑsona patris vtiť exceptiōe cui successit: non ex ꝑsona mulieris cui nō successit: qꝛ pactū factū cū vna ꝑsona nō nocet alij vel ꝓdest: vt. s̄. de pac. l. si vnus. §. in summa [sed ipse] scꝫ frater mulieris ⁊ heres bebij mar. [si ab eo] vt ab herede bebij mar. ꝓmissoris [qꝛ diuortiū] hec sunt v̄ba exceptiōis qꝛ diuortiū ⁊c. [submouere]. s. a tota petitione: qꝛ in vnū tm̄ casum marillus aliq̇d lucrať si filia bebij marc. decessisset in mr̄imonio qđ hoc nō fuit: immo decessit iā soluto mr̄imonio diuortio [absolui] sub. ideo qꝛ casus nō extitit ī quē pactꝰ erat lucrari dimidiā partē dotis qꝛ nō decessit in mr̄imonio ⁊ qꝛ vnā filiā habuit [ex hac snīa]. s. ex qua est absolutꝰ filius bebij marcel. ⁊ frater mulieris [fideicōmissi]. s. dotis p̄legate a bebio marcello filio [quā]. s. petitionē fideicōmissi. [per filiā]. s. ex vxore ipsiꝰ natā

1 [heres vxoris]. s. marilli q̄ est mater illiꝰ filie. † Oꝛ signori no. in. l. ista ꝙ exceptiones in rē transeūt ad heredes: accedit. s̄. de proba. l. si pactum. ⁊ s̄. de pact. l. tale pactum. Item nota qđ pa-

2 ctum proficeret mihi ex persona tua te viuo. † Idem pactū debet mihi proficere te mortuo: quia pacta debent habere perpetuum effectum nisi dictum esset ꝙ haberent temporalem. vt arg. s̄. de serui. l. iiij. ⁊ qꝛ tempus ⁊c. vt. j. dē acti. ⁊ ob. l. obligationū. fere. §. placet.

SI inter virū. In. l. ista diciť: cōuenit mulier ꝙ fructus vltimi anni quo matrimoniū dissolueret pertinerēt ad mulierē: nunq̇d valꝫ tale pactū. rñdetur ꝙ sic. h.d. ista. l. videatis expositionē litere. [valet] sub. sꝫ si non ꝯuenisset ꝓ rata tꝑis deberet diuidi: vt. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. itaqꝫ. ⁊ j. sol. ma. l. diuortio.

VXor viro. In princi. huius. l. diciť: mulier ꝯxit matrimoniū cū aliquo ⁊ ei fundū estimatū. c. dedit in dotē ⁊ ꝯuenit cū viro vt celebrato diuortio eiusdē p̄cij reddereť fundus vxori: postea ꝯstante mr̄imonio maritus vendidit fundū voluntate mulieris ꝓ. cc. deinde est celebratū diuortiū. nunq̇d est in electiōe mariti velit reddere fundū aut. cc. ⁊ rñdeť ꝙ sic: qꝛ voluntate mulieris fundus alienatus est sꝫ si nō esset alienatus fundus volūtate mulieris tūc maritus teneret reddere fundū. h.d. princ. huiꝰ. l. videatis expositionē lr̄e. [fundū vendiderat] sꝫ q̄ō potuit vendi cū debeat reddi eiusdē estimatiōis: vt. j. ti. ꝓxi. l. lex iulia rñdeo nō deberet vendi si datus esset inestimatus vt ibi ⁊ sic factus erat mariti: vt. C. de iure do. l. quoties. [alioq̇n]. i. sine voluntate eius.

Si pater. In. §. isto diciť: pater ꝓ filia sua ꝓmisit dare in dotē certā quantitatē pecunie ⁊ pactū est factū ne ab eo inuito petereť: nūq̇d ab eo inuito possit peti: certe nō. [nō videť.] ergo maritꝰ habebit vxorē indotatā qđ videť absurdū: vt. s̄. de iu. do. l. dotis fructus. rñ. absurdū est ꝙ vir inuitus ab initio habeat vxorē indotatā: sꝫ sicut ab initio pōt ꝯhere matrimoniū sine dote: vt. s̄. de iur. do. l. iij. ita ex postfacto potest pacisci de dote non petenda.

¶ De fundo dotali. Rubrica.

¶ Oꝛ de fundis datis in dotē facta est mētio. s̄. de iu. do. ⁊ s̄. de pac. do. ideo poniť rub. de fundo do. nō alieñ. vel certis casibus alienādo. ⁊ no. ꝙ est fundus dotalis ⁊ quasi fundus dotalis. fundus dotalis est q̇ dať a muliere vel ab eius patre marito inestimatus in dotē: vt. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. peñ. si aūt datur estimatus v̄a estimatione fundus dotalis non est: vt. C. de iure dot. l. quoties. ⁊ no. ꝙ duo requiruntur vt fundus sit dotalis. primū est ꝙ matrimoniū sit ꝯctū ⁊ de iure tenuerit ⁊ fundus traditus sit in dotem: vt. s̄. de iur. do. l. iij. ⁊ j. eo. l. si fundus. fundus quasi dotalis est qui legatus est seruo dotali: vt. j. eo. l. iij. ⁊ huiusmodi fundi dotalis ꝓhibita est alienatio: vt. j. e. l. lex iulia. qđ est intelligendū de alienatione voluntaria sed necessaria est permissa: vt. j. e. l. j. ⁊ ar. C. e. l. vlti. ¶ Oꝛ signori q̇d erit in alijs rebus mobilibus datis inestimatis in dotem: nūquid maritus poterit alienare: videť ꝙ sic: qꝛ sicut ꝓhibita est alienatio fundi dotalis: ita serui dotalis manumissio: vt. C. de ser. pig. da. l. j. si in seruo est ꝓhibita pari ratione in ceteris rebus mobilibus qꝛ nisi diuersum ⁊c. vt. j. de v̄. ob. l. a titia. in fi. j. rñ. sed dicendum est ꝯ. duabus rōnibus ⁊ dicenduꝫ est ꝙ possunt alienari ex quo lex iulia loquitur in fundo tm̄. j. ea. l. lex non videtur extendi ad res mobiles. Iteꝫ si ex interp̄tatione idē diciť in seruo qđ in fundo ergo in ceteris rebus mobilibus videť esse permissum. arg. s̄. de iudi. l. cum pretor. in prin. ⁊ C. de ꝓcu. l. maritus. Item lex videť esse expressa. qꝛ res que consistunt in pondere date in dotē possunt consumi ⁊ alienari. s̄. de iure do. l. res que.

1 ☞ Alienationis ꝓhibitio facta a lege non hꝫ locum in alienatione necessaria.

1 **INterdū lex iulia de fundo.** † In. l. ista ponitur instātia regule que est ꝙ fundus dotalis ꝓhibeť alienari lege iulia: sꝫ interdū ꝓhibitio. l. iuľ. cessat. vñ circa hoc subijciamus diuisionē talē cū fundus dotalis alienatur aut alienatus est ex voluntate qꝛ vendit vel donat maritus quo casu alienatio est ꝓhibita. l. iuľ. aut maritus alienat ex necessitate vel cū vniuersitate vel ipsa. l. alienat. quo casu ꝑmissa est alienatio. v̄bigratia accipit maritus domū inestimatā in dotē petit vicinus sibi caueri de dāno infecto maritꝰ non vult cauere vel non pōt: vicinus mittiť in possessionē ex primo decreto: postea mittitur ex scđo decreto: isto casu lex alienat istū fundū in vicinū: qꝛ ista est necessaria alienatio a iure facta tenet: ⁊ idē est si maritus alienat cū vniuersitate: vt qꝛ instituit sibi heredeꝫ trāsit fundus dotalis cū suo onere: ⁊ causa ad heredem vt alienare non possit h.d. ista. l. videatis expositionē lr̄e. [interdū lege iul.] sub. introducta a iulio iuriscō. nō intelligať de. l. iulia. introducta a iulio cesare aug. qꝛ non ꝑtineret ad exemplū qđ poniť: ꝙ fiat aduersus vel ꝯ. l. s̄. de pac. l. iurisgē. §. p̄tor ait. [cessat.] sub. v̄bigratia [si ob id ⁊c. iussus sit possidere]. s. primo ex primo decreto post ea ex secundo. vt. s̄. si ex noxa. cau. aga. l. ij. in fin. ⁊ s̄. de noxa. l. electio. §. vl. [dominus sit] sub. statim si maritus erat dominus

alioqñ fit quasi dñs pscriptiõe: vt. j. de dam. infe. l. pretoris [nõ est volũtaria] sub. sz nec maritus facit eã: sz lex. [nõ possit] ab herede. idẽ forte in legatis: vt. s. de ali. iu. mu. cã fa. l. ex hoc. §. sz heredem. ¶ Or signori in. l. ista no. vbi lex vel testator phibet alienationẽ phibet alienatio volũtaria sz necessaria nõ phibet vt. C. de re. ali. nõ alie. l. vlt. z. j. de le. j. l. filius. §. diui. z. j. de le. iij. l. lucius. in princi. sic z al's: vt. j. de re. eo. q̃ sub tute. vel. cu. sunt. l. iij. §. j. Item cũ vniuersitate non phibet alienatio: accedit. C. e. l. vlti. z. C. de sac. san. eccl. l. iubemus. in aut. hoc ius. Item not. q quedã alienantur cũ vniuersitate que singlr alienari nõ possunt vt. j. de acqr. re. do. l. quedam.

Si maritus. S. l. pr. dictũ est de alienatiõe volũtaria hic agit de alienatione necessaria: z dr in. l. ista marit' libertus recepit fundũ inestimatũ in dotẽ: iste maritus p ingratitudinẽ reuocat' est in seruitutẽ: nunqd fundus dotalis trãsit in dominũ cũ sua cã. s. vt eũ alienare nõ possit: certe sic: sz q̃d erit maritus recepit fundũ inestimatũ in dotẽ delinqt postea maritus z bona sua ɔfiscata sunt in fiscũ: nunqd ille fundus trãsit in fiscũ: certe sic: cũ sua cã. s. vt alienari nõ possit: z lz fiscus sit idoneus z soluẽdo semp tñ illũ fundũ nõ poterit alienare. h. d. ista. l. videatis expositionẽ litere. [i seruitute] hoĩs priuati [redactus]. s. ppter ingratitudinẽ: vt. C. de li. z lib. eor. l. j. [viuus] lz mrĩmoniũ desinat esse: vt. j. e. l. etiã. in prin. [puenerit]. s. fundus dotalis: qr bona mariti fuerũt ɔfiscata: q̃ delinquit z fact' est seruus pene [ipedit].] qr trãsit cũ sua cã: vt. s. l. pri. [z soluẽdo]. q. d. transit in fiscũ ille fundus dotalis: qr bona mariti fuerũt ɔfiscata ppter delictũ eius z lz fisc' sit soluẽdo ad estimationẽ fundi. tñ nõ poterit alienare. vñ not. hic ethimologiã huius v̄bi fiscus nã dr fiscus quasi fidei custos: vel dr fisc' qr semp fixus z firm' z soluẽdo: ideo nunq satisdat: accedit. j. vt le. no. ca. l. j. §. si apud.

Fundus dotalis. Habuistis in duab' ll. pcedẽtib' tractatũ de fundo dotali q̃ vere dotalis est z hũstis quatuor exẽpla in q̃bus pmitit alienatio fundi dotalis. modo hic tractat d̃ fundo quasi dotali si mulier dat seruũ inestimatũ i dotẽ: z seruo legat fundus ille est quasi dotalis. vñ sciat q alienatio fundi dotalis z quasi toties est phibita quoties mulieri cõpetit actio vel cõpetitura est. h. d. ista. l. videatis expositionẽ lr̃e [seruo] dato i dotẽ [legat']. s. ita q nõ debeat ad maritũ ptinere. vt. s. de iu. do. l. si legato [quasi dotalis.] vñ sicut lege iulia phibita est fundi dotalis alienatio ita fundi quasi dotalis. [cõpetit]. s. qd euenit sol. matri. [cõpetitura est.] vel patri mulieris: sed si nõ est cõpetitura actio mulieri vl' patri mulieris: qr mulier vel pater dedit fundũ in dotẽ eo pacto vt si pmorat marit' lucret: si maritus alienat fundũ non reuocat.

Lex iulia. In. l. ista dr q lege iul. de fundo dotali phibet ne marit' fundũ dotalẽ possit obligare aut alienare est intelligendũ idẽ i spõso. vñ sicut maritus nõ põt obligare vel alienare fundũ dotalẽ ita nec spõsus. h. d. ista. l. videatis expositionẽ litere [qd de marito] qr appellatiõe mariti sponsus ɔtinet: vt hic z. s. de tes. l. iij. §. lege iulia. ¶ Or signori not. q v̄bo alienatiõis in stricta significatione ɔtinet oĩs actus p quẽ dñium transfert: vt. C. e. l. j. Item aliqñ ɔtinet q nõ possit pignori dari: vt. C. de re. ali. l. vlti.

Et iuli. lib. xj. ff. In. l. ista cũ seq. dr sicut phibet marit' fundũ dotalẽ alienare: ita phibet imponere seruitutes vel debitas remittere. vñ sciatis: si marit' nõ vtit seruitute d̄bita fundo dotali libertas seruitutis nõ acqrit ne p hoc cã dotis fieret deterior. h. d. ista. l. cũ. l. seq. videatis expositionẽ litere [fundo]. i. p̃dio rustico zc. vt. j. de v̄. sig. l. locus. [amittere]. s. nõ vtẽdo [vel amittere]. i. retinere p pactũ [imponere] qr vbi lex phibet alienationẽ zc. vt. C. de re. alie. nõ alie. l. vlti. [in vrbano p̃dio.] z in hoc differt ista. l. a supiori. [cõpetit] sub. si maritus non fuerit vsus tpe: vt. C. de serui. z aqua. l. pe. z vlti.

Si maritus. In. l. ista dicit: fundus titij debebat seruitutẽ fundo dotali maritus seruitutẽ fundo acqsiuit: nunqd ɔfusa est seruitus: z r̃ndet q sic: z ideo si eundẽ fundũ vẽdiderit titio sine restauratione seruitutis imputat marito z tenet p̃stare litis estimationẽ mulieri: sz si maritus nõ sit soluendo hz vtilẽ act. ad instaurandã actionẽ seruitutis aduersus titium: sz q̃d erit: mulier fundũ p̃dijs viri debentẽ seruitutẽ dedit viro in dotẽ perdit seruitus nec videt marit' in culpa. z ideo solu. matr. incũbit officio iudicis vt faciat reintegrari seruitutẽ fundo mariti: z reintegrata seruitute fundũ iubeat mulieri aut eius heredi restitui. h. d. ista. l. videatis expositionẽ litere. [acq̃sierit]. s. emendo [seruitus ɔfundit] vt. s. quẽadmo. ser. amit. l. j. [prestabit]. s. mulieri vel eius heredi ɔuentus act. de dote soluto matrimonio: accedit. s. de ser. rusti. predi. l. si q̃s edes. [vtiles actiões]. s. in factũ qr eq̃tas suggerit actionẽ dari: nec est cautũ quo gñe actionis agat: vt. s. de pscri. v̄. l. quoties. vel dicatis vtiles actiões. i. cõfessoriã vtilem vel publicianã: vt. s. de pub. l. sed si ego. §. j. z colligitur hic q in subsidiũ dat actio ɔ vnum qd al's non daret: accedit. s. de eo p quẽ fa. est. l. j. in fi. z. j. de le. j. l. plane. j. [reddi] z ita not. q seruit' extincta reintegrat si equitas suggerit. sic. s. de serui. l. papinianus. z. j. de leg. j. l. legatum est. §. fi.

Vir in fundo. In. l. ista dicit maritus ab vxore accepit fundũ in dotem estimatũ in quo erat oliuetũ: qr vetus erat illud oliuetũ vxor rogauit maritũ vt illd succideret z nouũ instauraret: maritus succiso oliueto decessit z dotem mulieri legauit: nunqd ligna que erant succisa ex oliueto debẽt redire ad mulierem vel ad eius heredem: z r̃ndetur q sic. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [reddi r̃ndi.] suba. ideo qr non erãt in fructu vel ad vsumfructũ pertinerent: dũ tamen al's suo loco substituisset: vt. s. de vsuf. l. arbores.

Si marito. In. l. ista dicit cũ duabus seq. si maritus debebat fundũ mulieri z mulier illũ fundũ dedit in dotem marito ille fundus incipit esse dotalis: sed q̃d si maritus debebat ei x. aut fundũ z mulier postea dedit in dotẽ ei qd sibi debebat: est in electione mariti vel velit fundũ vel. x. in dotem esse. Sed quid si maritus debebat mulieri fundũ aut stichum: z mulier dedit ei in dotem qd sibi debebat z mortuus est stichus: nunqd fundus erit in dotez: certe sic. sed q̃d si maritus debebat mulieri fundũ cornelianũ aut semporianũ z dedit ei in dotẽ mulier quod sibi debebat: est in electione mariti qd velit dotale esse. z ideo si maritus debebat fundũ illũ aut illum z pmiserit in dotem qd sibi debebat maritus: si alienauit vnũ phibetur alienare aliũ: sed si alienauit z rursus redijt in ptãtem suã adhuc hz electionẽ quez velit alienare z ita ptãs. l. iulie: de fundo dotali erit ambulatoria. vnũ sciatis: si alienauit vnũ z alium postea alienauit antequ redimeret eũ: si postea eũ redimat valebit alienatio: al's non. sz quid erit si fundus datus est estimatus in dotẽ eo pacto vt redderetur estimatio vel fundus put vellet mulier tunc est dotalis. z. l. iul. phibetur alienatio. sz si esset electio mariti tunc nõ esset dotalis z posset alienari. h. d. ista. cũ duabus seq. videatis expositionẽ litere [hunc in dotem esse ait] qr vbicunq debes duo alternatiue zc. vt hic. z. j. de solu. stichum aut pamphilum in prin. [erit ergo potestas. l. iulie ambulatoria] sicut z alibi est voluntas defuncti ambulatoria: vsq ad supremũ vite: vt. j. de adimẽ. lega. l. iij. in fin. z. l. seq. z. j. titu. pxi. l. cum hic status. §. ait oratio [quia dotalis fuit obligatio]. s. fundus datus in dotem sub alternatione [illo postea redempto] accedit. s. communia pre. l. receptum est [posse] quare qr mulieris erat electio eligere quẽ velit. vt. s. de iur. do. l. plerunq. in fi.

Etiam. In prin. huius. l. dicit: sicut fundus dotalis phibetur alienari durante matrimonio ita soluto matrimonio. h. d. prin. huius. l. videatis expositionem litere [etiã dirępto matrimonio] idest soluto matrimonio morte vel diuortio: vt. j. de v̄. sig. l. cum querebatur.

Soceri. In. §. isto dicitur si gener velit distrahere fundum dotalem soceri voluntate non tenet: qr soceri voluntas in hoc nulla est. h. d. iste. §. videatis expositionem litere. [nulla est] sed quid si interueniat voluntas ipsius mulieris dicimus q nõ tenet: vt insti. qui. alie. li. vel nõ: in prin. Sed quid erit maritus alienat fundum dotalem consensu mulieris z mulier iurat non venire contra. z maritus iurat: potest postea venire ɔtra: dicimus q sic: qr. l. iul. inhibet etiam muliere ɔsentiente quod intelligo etiã ea iurante: vt ar. C. de le. z consti. l. nõ dubium est. sed iure canonico est ɔtra. qr omne sacramentũ debet seruari. vt extra de iureiur. c. cum contingat.

Dotale. In prin. huius. l. dicit: sicut phibet lege iul. alienatio fundi dotalis p̃dij vrbani ita inhibet alienatio predij rustici. vnũ sciatis q appellatione predij continet etiã pars. vnde siue prediũ totũ datũ sit in dotẽ siue p parte phibetur alienari. h. d. ista. l. videatis expositionem litere. [tam vrbanũ]. s. qd in vrbe est [q rusticum] quod est in villa. [continetur.] vt. j. de v̄. sig. l. in toto. z. j. de leg. j. l. plane. j. §. vlti.

Dotale predium. In. §. isto dicit: si prediũ datur inestimatũ in dotem: ita q marito dñium acquirat est dotale z eius alienatio est phibita: z si alienat repetitio ei cõpetit z heredi eius. h. d. iste. §. videatis expositionẽ litere. vnde no. q fundus dotalis constante matrimonio reuocatur a marito: vt. s. de iure do. l. dotis. nec obstabit alienatio ei a se facta: quare qr cũ distraxit ɔ. l. non videtur distraxisse: vt ar. C. de lib. cau. l. j. sz soluto matrimonio qr debet

reuerti

reuerti ad mulierē.vt.C.de iure do.l.in reb⁹.ipsius mulieris ⁊
heredis eius erit vēdicatio.vt hic ⁊.j.e.l.si fundū.

Si vxore herede. In.§.isto dr::mulier fundum marito i dotē dedit inestima
tū postea marit⁹ vxorē sibi heredē instituit.⁊ funduz dotalem
alicui legauit:valet ne legatū:certe si deductis oib⁹ alijs lega
tis ⁊ ere alieno remanet tm̄ apud eā vt valebat fund⁹ dotalis
valet legatū:si min⁹ remanet nō valet:sz q̇d si maritus nō to
tū fundū legauit sz partē tantū quātū est ex illo fundo mulier
poterit vēdicare.Or signori.§.iste vult dicere vt dixi in casu
⁊ est hoc itroductū in fauorē fundi dotalis:sz regulariter ꝯ.vt
C.de rei vē.l.cū a mre.⁊.C.de re.ali.non ali.l.venditrici.

§ **In nuptura.** In prin.hui⁹.l.dr::mulier q̄ volebat nubere titio volūtate ti
tij fundū tradidit seio inestimatū:nūquid fund⁹ erit
dotalis sicut si tradit⁹ esset titio:respōdetur qd sic.h.d.p̄n. hu
ius.l.videatis expositionē lr̄e[tradidisset] vūmo.si q̇d debeo
tibi tradere ⁊ trado alteri voluntate tua tibi videor tradidis
se.vt.j.de solu.l.pecuniam.

Si mulieris. In.§.isto dr::sicut fundus dat⁹ a muliere dotalis est:ita fundus dat⁹ ab
alio noīe mulieris est dotalis:qꝛ ꝑpter vxorē ad maritū vide
tur puenisse.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̄e.[puenisse] ac
cedit.C.de rei vxo.act.l.vna.§.videamus.

Si fundum. In.§.isto dr::maritus ꝓmisit mulieri fundū alienum postea mulier funduz
qui sibi debet̄ ꝓmisit dare in dotē:nūq̇d ille fundus erit dota
lis:respōdet̄ qd si dabitur mulieri erit dotalis:al's nō.h.d.iste
§.videatis expositionem littere.

Si fundum. In.§.isto dr::fundus legat⁹ erat mulieri vel substituto viro mulieri i fun
do:ipsa legatum repudiauit cā dotis cōstituēde: nūquid fun
dus erit dotalis:certe sic.hoc dicit iste.§. videatis expositio
nem littere.

Dotale prediū. In.l.ista dr::mulier p̄diū inestimatū marito futuro
ꝓmisit dare i dotē:⁊ cōuenit si ipsa mulier p̄decederet
qd remaneret apud marituz:postea marit⁹ misit lr̄as mulieri
qd nō habebat illud p̄cium ex cā dotis sz ex cā donatiōis mu
lier cōsensit: deinde mulier mortua est in matrimonio: nunq̇d
illud p̄diū est dotale:certe nō:qꝛ mulier illius p̄dij petitionem
nō habuit ꝑpter pactū qd postea fecit.hoc dicit ista.l. videat̄
expositionē lr̄e.[dotale p̄dium].s.destinatione mulieris[de
clarauit]sub.sed ex dono voluit illud habere[placuit]postq̄
mulier fecit sibi pactū de donādo[ex pacto].i.ꝑpter pactum
qd fecit d donādo missis sibi lr̄is a marito futuro[actionē nō
habuit.]sub.⁊ ideo illud predium nō est dotale:vt.s.e.l.iij.

1 ☞ Heres nō dz esse magis priuilegiat⁹ q̄ defunct⁹ nec suc
cessor singularis q̄ ille in cui⁹ locū succedit.

2 Lex iul.inhibet vsucapionē incohari nō tn̄ ipedit finiri.

§ **Si fundum quē titi⁹ posside**bat.Signori aduertatis.l.istā qꝛ bona.l.est: ⁊ multa
bona dicem⁹ circa eā:⁊ i.l.ista no.ita casuz:q̄dā mulier erat do
mina alicuius fundi:q̇dam noīe titi⁹ illū fundū bona fide ⁊ iu
sto tit.cepit possidere ⁊ p̄scribere:⁊ possedit ita p.ix. ānos int̄
p̄ntes ⁊ ita nō superat nisi vn⁹ annus ad cōplēdā p̄scriptionē:
deinde illa mulier mecū cōtraxit matrimoniū ⁊ illum fuudum
dedit mihi i dotē:ego neglexi a titio illū fundū vēdicare et ita
titius compleuit prescriptionē:nunquid periculum illius pre
scriptionis pertinet ad me maritum:respondetur distinguen
dum fore nam si cum mulier dedit mihi fundū in dotem multi
dies supererant ad complendā p̄scriptionem. hoc casu pericu
lum erit mei mariti ⁊ ad estimationem fundi teneor mulieri: si
autem paucissimi dies supererantputa duovel tres: tunc pre
sumitur quod propter paucitatem dierum nō potuerit agere
maritus cum titio:quo casu quia nihil potest imputari mari
to periculum erit mulieris.Si dicat aliquis quō potuit pre
scribi postq̄ fuit datus in dotem:respondit iuriscon. postq̄
fuit datus in dotem ei⁹ fundi nō pōt incohari p̄scriptio: sed si
ante erat incohata:certe illa icohata nō interrūpit̄ lz incipiat
fundus dotalis esse quia marit⁹ succedit in loco mulieris. vn
non debet esse melioris cōditionis q̄ mulier.hoc dicit ista lex
videatis expositionē littere[si fundum]scz alicuius mulieris
[bonafide]sub.⁊ iusto titu.quia a non dn̄o emerat ⁊ per tra
ditionem acceperat:quia vsucapio sine titulo non procedit.vt
j.de vsuc.l.celsus[longi temporis p̄scriptione].i.decez inter
p̄sentes: vel.xx.inter absentes. vt.C.de long.temp. prescrip.l.
pe.⁊ vlti. [nā] modo respōdet iuriscō.oppositioni que posset
sibi fieri.[etiā ad acquisitionē hmōi] sub.que fit per vsuc. qꝛ

vbi lex iul.inhibet alienationē ⁊ vsucapionez.vt.C.eo.l.j.⁊.C.
de re.ali.non ali.l.vlti.⁊ per vsuc.hz transferri dn̄ium. vt.C.de
pac.l.traditionibus.⁊.j.de vsuc.l.eum qui edes[iam ceperat]
id est incohauerat vsucapionē.[plane si paucissimi].i.duovel
tres.vt arg.s.ex qui.cau.ma.l.sed ⁊ si p priorem.§.quotiēs.vel
paucissimi dicūtur inter quos conducebat hospitiū querebat
aduocatum vt.s.ex qui.cau.ma.l.ab hostib⁹.§. sz qd simplici
ter.vel paucissimi dicūtur arbitrio iudicis.vt.j.de iure delib.
1 l.j.in fi.† Or signori circa.l.istam statim aliqua debet̄ notare
⁊ p̄mo no.qd non debet esse plus p̄uilegiatus heres q̄ defun
ctus.s.de his q̇. vt indig.l.polla.⁊. s.de iudi.l.heres absens
sic ⁊ singularis successor nō debet esse magis p̄uilegiat⁹ q̄ ille
a in cuius locū succedit[a].vt.j.de iure fis.l.fiscus.et.j.ex qui.cau.
in pos.ea.l.apud iul.⁊ ar.C.si aduer.vē.pig.l.ij.vnde si ꝯtra mu
2 lierē incohata est p̄scriptio nō interrūpitur† Item no. hic ali
quid est faciēdum qd ipedit iā factum. nā.l.iul. inhibet vsuca
pionem incohari:nō tn̄ ipedit finiri.accedit.s. de spō.l.furor.
Itē circa.l.istā alia no.⁊ vt itelligas ea q̄ infra dicem⁹ subijcie
tis rē exēplo vt dixi i casu ⁊ hic repeto sz ad q̇d tenebor mulie
ri:certe tenebor ei reddere fundū vel estimationē fundi ei p̄sta
re sicut morosus debitor re pempta vel p̄scripta: accedit.j.de
vb.obli.l.si ex legati cā.⁊.j.de leg.j.cū res.§.sz si stich⁹. ⁊ ar.s.
de ꝯdi.fur.l.in re furtiua.§.j.si aūt superāt paucissimi dies ad
interpellādā p̄scriptionē qd facere poterā.vt.C.de rei vē.l.mo
re litis.h̊ casu perit fundus mulieri nō mihi marito: sz h̊ casu
q̇d faciā habeo ne mulierē indotatā q̇dā dicūt q̄si mihi impu
tet̄ cur p̄scriptionē nō interpellaui:⁊ qd dr hic qd si paucissimi
dies superant qd nō pōt mihi marito iputari quātū ad hoc vt
habeat vxorē indotatā iputat̄ ac si fundus eēt euict⁹.vt. C.de
iure do.l.j.⁊.s.de iure do.l.quotiēs.⁊.l.cū post.§.pe. Sz oppo
nit̄ ad hāc legē:si fundus mulieris a titio possidebat̄ bona fi
de ⁊ iusto ti.⁊ sic p̄scribebat̄:si mulier dedit in dotē illū fundū
marito quō potuit facere mariti cū dn̄ium nō puenerit ad ma
ritū.vn̄ nō vr̄ qd fuerit dotalis.vt.s.eo.l.dotale.§.dotale.⁊.l.si
nuptura.§.si fundū alienū.ad qd vos dicetis aliud est cum mu
lier dat fundū alienū in dotē:quia tūc nō est dotalis cū fundus
nō efficiat̄ mariti vt ibi:aliud est si mulier marito dat fundum
suū in dotē:quo casu efficit̄ dotalis:etiā si alius illū fundū pos
sidebat ⁊ hec sunt q̄ faciūt ad casum ⁊ ad summariā expositio
nē hui⁹ lr̄e.modo circa.l.istā est aliud examinadū.⁊ ex lege ista
collegimus arg.ꝯ op.antiquoꝝ q̇ dicebāt: si vendis mihi rem
vel donas vel tradis alio titulo habili ad dn̄ium tranferendū
nō trāsit in me dn̄ium nisi inducas me in vacuam possessionem
fundi.vt.s.qui.mo.pig.vel hypo.sol.l.pe.⁊.C.de ꝓba.l.cū res.
⁊.C.de distrac.pig.l.que p̄diū. ⁊.C.de acqui.pos.l. min⁹ instru
ctus.vn̄ dicebāt ipsi si tu vēdis rem quā tu possides ⁊ nō ali⁹:si
tradis mihi illā rem inducēdo me in possessionē illi⁹ rei trāsit
in me dn̄ium:secus tn̄ si tu esses dn̄s alicui⁹ fundi quem alius
possidet ⁊ nō tu.qꝛ si tu vēdis mihi ⁊ tradis sed nō inducis me
in vacuā possessionē illius fundi qꝛ nō erat apud te nō trāsfer
tur in me dn̄ium.arg.p̄dictarum.ll.sz op.antiquoꝝ nō est vera
⁊ reprobat̄ hic.nā i lege ista dr qd mulier erat dn̄a fundi quē ti
tius bona fide ⁊ iusto ti.ceperat possidere ⁊ prescribere:ita qd
nō deerat ad complēdam p̄scriptionē nisi annus.vn̄ cōstat qd
titius possidebat nō mulier:qꝛ vsucapio sine possessione nō ꝓ
cedit. vt.j.de vsuc.l.sine possessione.postea illa mulier illuz fun
dum dedit mihi in dotē ⁊ nō induxit me in vacuaz possessiōem
qꝛ nō possidebat ⁊ tn̄ hmōi fundi trāsit in me maritum dn̄ium
qd ex eo apparet qꝛ mihi imputat̄ si supererāt multi dies si nō
vēdicaui:⁊ ei cōpetit rei vendicatio qui est dn̄s ⁊c.vt. s. de rei
ven.l.in rē actio.in prin.vn̄ circa istū articulum vos ita dicet̄
si vendis mihi fundū vel donas vel in dotē dare conuenisti ex
sola vēditiōe vel donatiōe vel cōuentiōe nō trāsit in me domi
niū.vt.s.de rei ven.l.si ager.⁊.C.de rei ven.l.si seruū.⁊ qꝛ ea na
tura nō est pactoꝝ vt solo pacto trāseat dn̄ium. vt. C.de pac.l.
traditionibus.⁊.j.de act.⁊ ob.l.obligationū substantia.in bn.
sed si tu vendis vel donas vel ꝯuenisti dare in dotē ⁊ traddisti
fundū siue inducis me in vacuā possessionem fundi trāsit i me
dn̄ium vt hic dr.⁊.j.de vsuca.l.cū vir.⁊ hoc est verū quātum ad
dn̄ium transferendū ⁊ vendicationē p̄standā.secus tn̄ est quā
tū ad publicianā:⁊ q̄ sit rō dixi.s.de pub.l.j.⁊.ij.⁊.C.de rei ven.
l.cū res.nec ob.ll.allegate ꝓ op.antiquoꝝ. ⁊ statim nō ob.l.il
la lex cū res.qꝛ denotat accidentiā facti nō ministeriuz iuris ⁊
hic ponatis casum illius.l.nō ob.l.quē p̄dium. qꝛ eodē modo
possuz respōdere:qꝛ ibi denotat̄ accidētia facti:vl' aliter ⁊ sic:
aut dn̄s vendit ⁊ tradit aut nō dn̄s.puta creditor distrahit ex
pacto vel ex lege si dn̄s vendit ⁊ tradit satis est qd emptorē du
cat in rem vt hic.⁊ insti.de rerū di.§.interdū. aut nō dn̄s puta
creditor distrahit ex pacto vl' ex lege:tūc nō satis est qd vēdat
⁊ tradat:nisi in vacuā possessionē inducat: qꝛ pignus ⁊c.vt.C.

[a] Locū succedit. nec pōt successor vniuersalis p̄scribere qd nō poterat defunct⁹ vt no.Bar.in l.hec creditores.C.de pigno. actio. et bar.in.l.neratius de pe.here.vbi etiā expresse dicit qd successor vniuersalis nō p̄scribit qn̄ defunct⁹ habuit malā fidem et adde qd successor singularis nō sequit̄ forū sui autoris sec⁹ in vniuersali. l. heres absens in p̄n.s.de iudi. ⁊ in.l.cū hoīez in princi.ff.de fideiusso.not.do.Jason.l.j.in p̄nci.ff.si ex noxa cau.

de pig. ac. l. pig. vnde ex p̃cedentibus. ll. dico qd̓ deciduntur ille tres questiões de quibus dubitatũ fuit apud antiquos. pone titius possidet ancillam tuã cuius dñium tu habes: tu vendis mihi eam ⁊ trado tibi p̃cium quid facis vides quando ancilla vadit ad puteum vocas me emptorem: accipis manũ ancille ⁊ ponis in manu mea: ⁊ coram testibus dicis ex cã venditionis trado dimitto ancillã: moueo rei ven. cõtra titiũ: oblato libello quid debeo ꝓbare lite contest. ⁊ prestito sacramẽto calũ. qd̓ ancilla fuit tua: pono qd̓ tali tp̄e fuit: sua confitetur: pono qd̓ mihi vendidit: ꝯfitetur: pono qd̓ tradidit eam: ꝯfitetur. est fundata intentio mea ẜm nostrã opinionẽ per legẽ istã: ẜm opi. antiquoꝝ nõ: qꝛ venditor nõ inducit in vacuã possessionẽ qꝛ non possidebat eam. Item est decisa secũda questio: quidã possidet dextrariũ tuũ vendis mihi intueris qñ seruus ducit equũ ad aquã: venis ⁊ accipis equũ ⁊ tradis mihi dimittim⁹ equũ vendicabo a possidente vt hic. ⁊. ĩ. de vsuc. l. cũ vir. Simil'r est decisa qd̓ tertia: possidet quidã librũ tuũ creditor distraxit non ex pacto emptor possidet: tu vendis mihi: intueris tp̄s quo seru⁹ emptoris portat ad scholas: vocas me: dicis seruienti ostẽdas istum librum: seruiẽs ostendit: tu tradis mihi et reponimus in manu seruientis vendicabo ab illo emptore ⁊ si in vacuam possessionẽ non fuerint inductus.

Fundum dotalem.

In lege ista dicitur: mulier marito suo dedit fundũ inestimatũ in dotẽ ⁊ cõuenit qd̓ si mulier p̃decederet qd̓ marit⁹ lucrarer̃ dotẽ: postea cõstante matrimonio maritus fundũ dotalẽ alicui vendidit ⁊ tradidit: mulier p̃decessit in matrimonio ⁊ sic dos cedit lucro mariti: nũquid fundus dotalis ab emptore poterit vendicari: certe non. h. d. ista lex. videatis expositionẽ lr̃e [nõ potest] quia actio de dote nõ cõpetit mulieri vel eius heredi: vel cõpetitura est al's secus. vt. s̃. e. l. iij. ⁊. l. etiam. sed constãte matrimonio competeret viro vendicatio vt ibi dixi. ⁊ facit. ĩ. de vsucap. l. cũ vir. nec ob. ĩ. de reg. iur. l. qd̓ ab initio: qꝛ illud est verũ cum ab initio illud qd̓ fit nullo modo valet.

Vir in fundo.

In p̃ncipio hui⁹ legis dꝛ: vxor dedit mihi fundũ inestimatũ in dotez in quo erãt lapicidine marmoree: cepi fodere et inueni lapicidinas marmoreas: celebratum est diuortium inter me ⁊ eam: marmor cesum est: sed nõ est separatum a solo: cui⁹ erit an mulieris an mei mariti. Item queritur quis debeat prestare impensas factas in lapicidinis an mulier an ego maritus. ad qd̓ respondet labeo qd̓ marmor erit mei mariti ⁊ mulier mihi marito noīe impensarum nõ tenebir̃ aliquid mihi prestare: qꝛ ista impẽsa nõ erat necessaria ⁊ fundus deterior fact⁹ est. Sed vlpi. dicit qd̓ mihi marito mulier nõ tantũ tenetur prestare necessarias impẽsas sed etiã vtiles: ⁊ hoc casu sunt vtiles si causa dotis non est facta deterior: qꝛ lapis crescere põt. hoc dicit p̃ncipiũ hui⁹ legis videatis expositionẽ lr̃e. [existimo.] actione mãdati si mandante muliere fecit al's act̃. neg. ge. si vtiliter gestum est vt hic. ⁊. C. de rei vxo. act̃. l. vnica. §. sed nec ob ĩpensas: sꝫ necessarie impẽse ipso iure minuũt dotẽ. vt. ĩ. de ipen. in re. dota. fac. l. iij. §. qd̓ dꝛ. [possit] vt. ĩ. solu. ma. l. diuortio. §. si fundus.

Si per mulierem.

In. §. isto dicir̃: mulier marito in dotẽ dedit fundum estimatũ pro centũ ⁊ ꝯuenit qd̓ si soluto matrimonio infra certum tempus mulier redderet estimationẽ maritus redderet ei fundũ soluto matrimonio infra tẽpus: reddidit partẽ estimationis: reliquã partem postea fuit in mora reddendi: nunquid fructus fundi interim ꝑcepti pertinent ad maritũ: respondetur quod sic pro ea portione in qua fuit in mora reddendi. hoc dicit iste. §.

¶ Explicit liber. xxiij.
¶ Incipit liber. xxiiij.

¶ De donationibus inter virũ ⁊ vxorem. Rubrica.

1 ☞ Donatio q̃ fit a spõso sponse est quadruplex.
¶ Quia occasione nuptiarũ ⁊ sponsalioꝝ de quibus in superioribus dictũ est interdum fiunt donationes inter virũ ⁊ vxorem ponitur rubrica de dona. inter virũ vxo. sub. regulariter ꝓhibitis ⁊ inquantum habeant reuocari: videamus ⁊ subijciamus
1 † ⁊ no. hic qd̓ quadruplex est donatio que fit a spõso spõse. vt. s̃. de spon. l. j. ⁊ ista est ꝑmissa. vt. ĩ. e. l. sponsus. ⁊ est sponsalitia largitas vt in aut̃. vt spon. lar. in princi. est ⁊ secũda donatio que dicitur ꝓpter nuptias: si mulier dat mihi. c. in dotez vt magis sit secura dono ei centũ hec est ꝑmissa. vt. C. de dona. ꝓpter nup. l. penul. ⁊ vlti. ⁊ in aut̃. dos. est tertia donatio si dono vxori causa mortis ⁊ hec est ꝑmissa. vt. ĩ. e. l. si eum. in fi. et. l. sequẽ. est ⁊ quarta donatio pura ⁊ simplex ⁊ est ꝓhibita regulariter. vt. ĩ. e. l. j. ⁊. ij. ⁊ si fiat nõ transit dñium ⁊ ideo res extãs vendicatur: consumpta condicitur. vt. ĩ. e. l. si sponsus. in fine. cum. l. sequẽ. ⁊. l. qd̓ autem.

Moribus apud nos receptũ.

In lege ista cũ seq. ⁊ p̃n. seq. dꝛ qd̓ iure ciuili ꝓhibite sunt donationes inter virũ ⁊ vxo. ⁊ q̃re hoc sit assignãtur tres rõnes p̃ma est ne mutuo amore se spoliẽt: ⁊ qꝛ magis intẽderẽt his donationib⁹ q̃ꝑ liberis ꝓcreandis. scd̓a rõ est qꝛ si tales donationes valerẽt mr̃imonia aliqñ venalitia efficerentur: qꝛ diceret vir inueni talẽ q̃ donat mihi tãtũ. vñ nisi dones mihi tãtũ accipiã eã in vxorez. vñ ipa donat vel ecõtra: mulier videñs q̃ꝑ marit⁹ diligit eã diceret inueni talẽ q̃ donat mihi tantũ. vñ nisi dones mihi tãtũ accipiã eũ in maritũ. tertia rõ est ne melior in paupꝫtatẽ deueniret: ⁊ deterior magꝭ diues efficerer̃: ⁊ q̇s est melior: certe vir: qꝛ magis ẽ liberalis vir q̃ꝑ vxor: qꝛ ꝑ locũ a cõir̃ accidentib⁹ oẽs mulieres auare sunt ⁊ callide: ⁊ iõ ꝓhibite sũt donatiões ĩter virũ ⁊ vxo. regul'r. hoc dicit ista. l. cũ seq. ⁊ cũ p̃n. seq. vsqꝫ ad. §. videam⁹ videatis expõnẽ lr̃e. [moribus]. i. iure ciuili qd̓ morib⁹ est receptũ. vt. s̃. de iust. ⁊ iur. l. ius ciuile. ⁊ instit. de iure na. gẽ. ⁊ ciui. §. ⁊ nõ ielegãter. [donatiões valeãt] sub. pure ⁊ simplices. sec⁹ in spõsalitia largitate ⁊ donatiõe ꝓpt̃ nup. ⁊ in mortꝭ cã donatiõe: vt dixi. s̃. in rub. [vtẽtes] sub. ⁊ ad hoc facit. C. de do. añ nup. l. cũ multe. §. sancim⁹. ibi simplices em̃ ⁊c. [discuterẽr̃]. i. separarent̃ [ꝓhibuerũt] sub. ⁊ tñ valent int̃ ꝯcubinas. vt. ĩ. de dona. l. affectiõis solũ animũ existimãtes. Et ita not. qd̓ honestus amor pẽdet ex aĩo: nõ ex lucro: sic ⁊ dꝛ ad cor respicit de⁹ ⁊ facit ad h̃. ĩ. de ṽ. ob. l. si stipulat⁹. in fi. [fieret]. s. qd̓ eẽt absurdũ. vt ar. ĩ. qd̓ vi aut clam. l. qd̓ serui⁹. ⁊ qꝛ ꝑ locũ a cõiter accidentib⁹ auarũ est gen⁹ mulierũ. vt. ĩ. e. l. qd̓ si stipulata.

Videamus inter quos.

In supꝰioribꝰ assignate sr̃ nobis q̃dã rõnes q̃re ꝓhibite sunt donatiões inter virũ ⁊ vxorẽ. mõ in. §. isto tractar̃ qñ ꝓhibite sunt: ⁊ certe ꝓhibite sunt qñ tꝫ matrimoniũ: sꝫ si nõ tꝫ mr̃imoniũ: qꝛ filia senatoris nupsit libertino vl' subdita rectori ꝓuincie: nũq̇d tenebit donatio: certe vr̃ qd̓ sic: qꝛ nõ tꝫ mr̃imoniũ: sꝫ certe iã eẽnt deterioris ꝯditiõis q̇ ꝯ̃hũt licitas nuptias q̃ꝑ q̇ ꝯ̃hũt illicitas. vñ dicẽdũ est qd̓ sicut ꝓhibita est donatio si mr̃imoniũ licite est ꝯ̃ctũ ita si illicite est ꝯ̃ctũ. sꝫ inter ꝯcubinũ ⁊ ꝯcubinã tꝫ donatio. h. d. iste. §. videatꝭ expõnẽ lr̃e. [donatio valebit] sub. de rigore iuris: sꝫ de eq̇tate sec⁹. vt. ĩ. sequir̃. [nupserit]. s. qd̓ est ꝓhibitũ. vt. s̃. de ritu nup. l. lege. [ꝯ̃ mãdata]. s. qd̓ eẽ nõ dꝫ. vt. s̃. de ritu nu. l. si q̇s officiũ [q̇ deliquerũt] vñ no. nõ dñt eẽ melioris ꝯditionis malefidei possessores q̃ꝑ bonefidei. vt. s̃. de peti. here. l. si a dño. §. si p̃do. ⁊ stulti. q̃ꝑ ꝑiti. vt. ĩ. qd̓ vi aut clã. l. qd̓ serui⁹. [ꝯcubine] nã inter ꝯcubinã ⁊ ꝯcubinũ tꝫ donatio. vt. ff. d̓ dona. l. affectiõis. ⁊. l. donatiõis. fallit ĩ milite armate militie. vt. C. eo. l. ij. multo forti⁹ ĩ milite celestis militie: vt in aut̃. de epis. ⁊ cle. ĩ p̃n. ⁊. §. aliud.

Qui in eiusdem potestate.

In supꝰiobus dictũ est vobis: quibus rationibus prohibite sunt donatiões inter virum ⁊ vxorem: modo in. §. isto dicitur sicut ego non possum donare vxori mee cõstante matrimonio ita frater meus qui est in ptãte patris mei nõ potest donare vxori mee ita et fili⁹. vnũ sciatis quod verbum potestatis non solum ad liberos: immo ad seruos trahitur: quia sicut nõ possum donare vxori mee ita nec seruus meus potest ei donare: ⁊ sicut vxor mea non potest donare mihi ita nec filio meo qui est in potestate mea nisi ĩ casu: puta si donat filio eũti in castra: quo casu valet donatio: qꝛ queritur filio nõ mihi patri: ⁊ ideo si filius meus vel priuign⁹ vel alius qui sit in potestate mea donat de peculio castrẽsi vxori mee valet donatio: sic ergo ille qui est in potestate soceri nõ potest donare vxori mee nec nurui mee si maritus eius est ĩ potestate mea ⁊ ecõtra: aliquis qui sit in potestate vxoris mee nõ põt mihi donare nec socero ipsius: nec alicui q̇ sit in potestate mea: sed si ego marit⁹ sim ĩ aliena ptãte vxor mea potest donare socero suo ⁊ ei qui in ptãte eius est socrus nurui vel ecõtra donare põt. vnũ sciatis qd̓ si seruus meus cuius ꝓprietas erat mea ⁊ vsufruct⁹ alienus donat vxori mee ex peculio qd̓ ꝑtinet ad vsufructuarium vl' hõ liber q̇ seruit mihi bona fide ex peculio qd̓ ad eũ ꝑtinebat donat mihi valet donatio. Itẽ sicut non possuꝫ ꝑ me donare vxori mee ita nec ꝑ interpositã personam. h. d. iste. §. vsqꝫ ad. §. sciẽdum añt est. videatis expõnẽ lr̃e. [nõ p̃nt] sub. vxori: ⁊ facit ad hoc. ĩ. e. l. §. si seruus me⁹. [qꝛ filio q̃ritur]. s. donatio [⁊ est castrẽsis peculij] ⁊ in castrẽsibus ⁊ q̃si filiussa.

liuſſa.loco patriſſa.habeť.vt.ſ.ad mace.l.in.fi.⁊.l.ſeq.[vel pꝛiuignus].i.filius mariti qui eſt pꝛiuignus huius nouerce [vľ quiuis ali⁹]pone nepos mariti [donauit].ſ.matri vel nouerce [qui in ſoceri poteſtate].i.patris mariti [ſit in patris poteſtate]ſub.vt alter filius ſoceri .ſ.frater mariti[nō habent] vt.ſ.de pac.l.iuriſgē.§.ſi filius [ſed nec per alios] vñ not. hic qđ per me facere nō poſſum nec per aliū:accedit.C. qđ me cau.l.ſi per impꝛeſſionē.⁊.C.de ꝯcti.in.l.j.⁊ eſt rō qꝛ fieret fraus de perſona ad pſonam.vñ nō valet qđ fit vt.ſ.de leg. ⁊ ſenatuſcō.l.j.eſt tñ ꝯrium argu.ſ.que res pig.ob.poſ.l.ariſto.Dñ ſignoꝛi no.circa hūc.§.ita bꝛeuiť vt itelligatis que dicta ſunt hic ꝑ Jo. ⁊ azo.ſatis obſcure:ſicut non poſſum donare vxoꝛi mee pure et ſimpliciter cōſtante matrimonio nec ipſa mihi:ita pſone mihi coniuncte per poteſtatem non poſſum ei donare:⁊ dicunť mihi coniuncte perſone per poteſtatem tribus modis:ſicut nō poſſum donare vxoꝛi mee ita nec filius meus vel ſeruus meus:niſi donaret ſibi de caſtrenſi peculio.Item qui eſt in poteſtate vxoꝛis mee vꝫ ſeruus ſuus nō pōt mihi donare:ſic nec vxoꝛ mea:et ſta vno modo cōiūgimur per ptātem.Item ſcđo modo accipiť verbum poteſtatis ſicut nō poſſum donare vxoꝛi mee ita ille in cuius poteſtate ſum nō pōt ei donare vt eſt pater meus:⁊ eſt rō quia ego videoꝛ vxoꝛi donare cum patri debeā ſuccedere. ſed ⁊ tertio modo accipitur verbū poteſtatis ſicut nō poſſum donare vxoꝛi mee ita nec frater meus qui eſt in eiuſdē poteſtate mecū pōt vxoꝛi mee donare:vt pꝛobatur in iſtis.§.⁊. C.e.l. nec inter eas perſonas.ſꝫ ſi de pꝛedictis trib⁹modis perſone nō ſunt mihi cōiūcte per ptātēꝫ donare poſſunt vxoꝛi mee:vt puta ſi donauit ſocrui mee:vľvxoꝛ dōat nurui mee:vt hic ī✠.ſocrui aut nurui.Sꝫ ad id qđ hic dř opponiť ⁊ ſignať quoddā ꝯ.ar.ſꝫ nō eſt cōtra.hic dř ꝙ frater meus vxoꝛi mee nō donat nec ecōtra:ſed lex vř cōtra.que vř velle ꝙ ſi ſumus tres frēs ⁊c.vñ videť cōtra. ĵ.e.l.ſi ſeruus cōmunis.in fi.ad qđ vos dicetis ꝙ illud intelligitur quādo fratres ſunt ſui iuris:quia valet donatio. ſed ſi ſunt in poteſtate eiuſdem mecum non tenet donatio vt hic.

Sciendum autem eſt. In.§. iſto dicitur ꝙ pꝛohibeť donatio inter virum ⁊ vxoꝛem :adeo ꝙ ſi donat vir vxoꝛi vel econtra ipſo iure non valet donatio :ſꝫ et ſi donat aliquod coꝛpus vxoꝛi ⁊ tradit nō valet donatio:ſed ⁊ ſi ſtipulāti vxoꝛi pꝛomitto vel libero eam cū ſit mea debitrix donationis cauſa nō valet quod agitur:ſed ⁊ ſi vxoꝛi mee dedero nūmos cā donatiōis nō facio eos ſuos:ſed quid ſi iuſſero debitoꝛem meūꝫ donationis cauſa ſoluere vxoꝛi mee ⁊ debitoꝛ ſoluit:nunquid liberatur ⁊ certe videtur ꝙ ſic:quaſi mihi ſoluerit:⁊ ego vxoꝛi pꝛopter celeritatem negocioꝛūꝫ :ſed certe quid ſi ignoꝛat quid agitur ⁊ ſoluerit poterit condicere:⁊ ideo ſi aliquis volebat mihi donare iuſſi dare vxoꝛi mee nō valet donatio:ſꝫ perinde habendū eſt ac ſi donaſſet mihi ⁊ ego vxoꝛi mee:idem eſt ſi aliquis volebat mihi donare cauſa moꝛtis ⁊ iuſſi qđ traderet vxoꝛi mee cui donare volebam .nam iſta donatio nō valet:nec refert an conualuerit donatoꝛ an moꝛtuus fuerit .[ſi ſtipulanti].ſ.vxoꝛi.[ei]id eſt vxoꝛi[iuſſerit]ſcilicet maritus[ne]id eſt an.[an vxoꝛis]ſcilicet nummi facti eſſe dicentur[actionum].i.actum:⁊ ſic ſumitur in auť.hoc ius poꝛrectum que eſt ſignata.C.de ſacroſan.eccle.l.iubemus.[occultari.]Et ita not .qđ pꝛopter feſtinantiam vnus actus occultatur:nam ſi nō eſſet pꝛopter feſtinantiā tu numerares mihi ⁊ ego vxoꝛi mee:⁊ ſic eſſent hic duo actus tm̄ ꝑpter feſtinantiam tu ſolus numeras vxoꝛi mee:⁊ ita vnus actus occultatur:ſimile not.ſ.ſi certuꝫ peta.l.ſingularia.[tuā eſſe]ſub.ſi in ipſum non ſit tranſlatum dominium.vt.ſ.de furt.l. falſus.[que ſententia vera eſt.]hoc verum eſſe itelligatis.in pura donatione:idem in donatione moꝛtis cauſa facta nō intelligatis facta inter virum ⁊ vxoꝛē:ſed facta quia volebat mihi quis donare moꝛtis cauſa ⁊ ego iuſſi tradere vxoꝛi donationis cauſa.

Dñ ſignoꝛi notetis hic quod vxoꝛi mee non poſſum donare pure ſed moꝛtis cauſa ſic: vt.ĵ.eodem.l.ſi eum.in fin.ſed ſi aliquis vult mihi donare pure vel inter viuos vel moꝛtis cauſa: ⁊ iuſſi eum dare vxoꝛi mee donationis cauſa non valet donatio: quia ſi ille pꝛemoꝛiatur deſino habere ſi reconualeſcat teneoꝛ ei reddere .vnde remaneo pauperioꝛ ſi mulier habet:ſed ſecus eſt in legato.nam ſi aliquis volebat mihi legare ⁊ ego ei dixi quod legaret vxoꝛi mee valet legatum.⁊ ſic ſoluitur vno modo contra. ĵ.eodē.l.ſed ſi vir lana.§.quod legaturus mihi. ſed quare aliud in legato quam in moꝛtis cauſa donatiōe ⁊certe hec eſt ratio: ſi tu vis mihi donare cauſa moꝛtis et me iubente tradis mulieri cui volo donare ſi decedas careo re illa. ſi conualeſcis teneoꝛ tibi reddere de meo:ſꝫ vbi vis legare mihi ⁊ ego dico tibi qđ leges vxoꝛi mee legatum non capit vires niſi te moꝛtuo. vnde ſi tu moꝛiaris nihil hic perdo.Item ſi tu volens donare mihi cauſa moꝛtis voluntate mea reddis mulieri:tunc quia teneoꝛ tibi reddere ſi pꝛemoꝛiar. vel reconualeſcis :deperit mihi ſi mulier habet:ſed ſi tu volens mihi donare non tradis mihi ſed obligas te tradere poſt moꝛtem tuam mulieri iuſſu meo:hic non deperit mihi in aliquo ſicut nec in legato.vel poteſt dici ⁊ſecundo modo hic donaueras mihi cauſa moꝛtis ſed voluntate mea tradidiſti vxoꝛi mee.in.l.ſed ſi vir.§.quod legaturus .non legaueras mihi vel reliqueras .ſed volebas mihi legare vel relinquere. vnde valet:nec pꝛeſumitur donatio.

SI ſponſus. In pꝛinc.huius legis dicitur Titi⁹ niger contraxit ſpōſalia cum ſeia per verba de futuro:titius ſponſus donaturus ſpōte tradidit rem aliquā alicui ponamus titio albo vt ſpōſe daret:poſtea ſecutis nuptijs titius albus dedit mulieri nunquid valet donatio:⁊ certe diſtinguendum eſt: quia ſi fuit adhibitus a ſponſo quo caſu quia ſponſus videtur ei tradere non valet donatio.ſi autem fuit adhibitus a muliere ſponſa quo caſu quia queſitum eſt retro dominium ante contractas nuptias dicenduꝫ eſt valere donationem.hoc dicit pꝛi. huius legis:videatis expoſitioneꝫ littere.[perficiatur.]quia eſt pꝛohibita donatio poſt contractas nuptias.[donationem valere.]Dñ ſignoꝛi in pꝛinci.huius.l.no.duo.no. pꝛimum no. eſt :licet non valeat donatio facta inter virum.⁊ vxoꝛeꝫ nuptijs iam contractis.vt.ſ.eo.l.j.ij.⁊.iij.tamen valet inter ſponſum ⁊ ſponſam vt hic.⁊ in auť.vt ſpon.larg.in pꝛinci.Item no .hic qđ eſt differētia inter pꝛocuratoꝛē tradentis ⁊ accipientis; ecce ſi ego ſponſus trado pꝛocuratoꝛi meo vt tradat ſponſe mee:ſi tradit poſt nuptias cōtractas nō valet donatio:et ſibi nō queriť. vt.ĵ.de acqui.re.do.l.res que.ſed ſi poſt nuptias cōtractas trado pꝛocuratoꝛi ipſius ſibi inuite queritur poſſeſſio ⁊ dominiuꝫ vt.ĵ.de acqui.re.do.l.ſi pꝛocuratoꝛ.⁊ fingitur retro perfecta donatio:nō autem fingitur hodie perfici. ſimile not.ĵ.e.l.ſed ſi interim .§.penulti.⁊ antepen.ideo ex pꝛedictis eſt ſoluta queſtio qua queritur ſi contrahuntur ſponſalia inter minoꝛes.xiiij.an. per verba de pꝛeſenti vt ſit hodie in ciuitate iſta:nunquid valet donatio facta inter eos anteꝗ nuptie poſtea cōtrahātur: ⁊ videtur quod ſic.vt arg.ĵ.e.l.cum hic ſtatus .§.vlt.⁊ argu. huius legis:ſed certe dicendū ꝯ.eſt argu.l.ĵ.e.l.pe.et ideo cautū cōſiliuꝫ eſt ſi vnus intendat alteri ꝙ contrahantur ſponſalia per verba de futuro:⁊ ſi poſtea fiat donatio:⁊ poſtea ſequantur nuptie nō impediunt donationem rite factam.argumentū huius legis qꝛ quod ab initio legitime factū eſt ⁊c.vt .C.de admi.tu.l.ſancim⁹.

Si maritus. In.§. iſto dicitur: maritus habebat duos debitoꝛes in ſolidū obligatos ſcilicet titium ⁊ mulierem.donationis cauſa mulierem vxoꝛem ipſius per acceptilationem liberauit:nunquid neuter liberabitur:certe non :⁊ ideo nec mulier eſt liberata nec titius :ſed quid erit econtra:maritus liberauit titium per acceptilationem donationis cauſa :nunquid titius liberabitur: certe ſic: ⁊ mulier remanebit obligata :ideo quia pꝛohibita eſt donatio inter virum ⁊ vxoꝛem conſtante matrimonio.hoc dicit iſte.§. videatis expoſitionem littere.[neuter] .i.nec mulier.nec titius.[non valet]ſed quare non valet⁊ reſpōdeo quia ⁊ ſi non valet expꝛeſſum:nec tacitum:quia ſi liberatur vxoꝛ donatiōis cauſa non valet expꝛeſſum nec tacitum vt conſocius liberetur.vt ar.ĵ.de ſer. vr.pꝛe.l.item ſi ſit.in fin.⁊ .ĵ.de li.le.l.ſi is qui duos.⁊.l.petitoꝛ . [manebit obligata]ſed quare mulier non liberatur ſi titius liberatur cum ſint duo cōꝛei debendi ⁊ vno liberato ⁊ alius liberatur. vt.ĵ.de duo.re.ſl.ij.⁊.l.vltim. reſpondeo hec eſt ratio ſi titius ⁊ vxoꝛ ſunt duo rei debendi ⁊ liberatur titius donationis cauſa per acceptilationem in eius perſona vtilis eſt donatio.vt C.e.l.nō ambigitur:ſed in perſona mulieris non valet quia pꝛohibita eſt donatio inter vi.⁊ vxoꝛem conſtante matrimonio. vt ſ.e.l.j.⁊.ij.⁊.iij.in pꝛin. ⁊ vtile per inutile non vitiatur. vt.ſ. de iure do.l.quero.l.ſiue.⁊.ĵ.de ver.ob.l.j. in fine.

Generaliter. Signoꝛi ex pꝛemiſſis apparet ꝙ donationes facte inter virū ⁊ vxo. iter viuos ſunt ꝓhibite circa qđ generaliter ē tenēdū ſicut ꝓhibite ſunt donationes inter virū ⁊ vxo.ita inter perſonas que cōiuncte ſunt ꝑ poteſtatē ⁊ interpoſitas pſonas.vt vnū ſciatis ꝙ lꝫ ſit pꝛohibita donatio inter virum ⁊ vxo.ſi alie res vel perſone alie ſunt ita cōiuncte ꝙ ſeparari non poſſunt nō impediť pꝛopter hoc dōatio :ſed ſi ſeparari poſſunt cetera inter alias perſonas facta valent:ſed inter virū ⁊ vxo.facta donatio nō valet. hoc dicit iſte.§.videatis expōnem lře.[qđ inter ipſos.].i. inter viruꝫ ⁊ vxo.[pertinent].i.cōiunctas per poteſtatē.vt.ſ.e.l .iij.§.verbum[aut per interpoſitas perſonas]quia ſicut vir pꝛohibetur donare vxoꝛi per ſe:ita per interpoſitas perſonas.vt ſupꝛa eodem.l.iij.§.ſciendum .Dñ ſignoꝛi.§.iſte aliquātulū videtur difficilis ideo quia nimis bꝛeuiter loquitur:tamē ſummatim dicā eius intellectū:cōſequēter ponaꝫ exempla in terminis. ⁊.§.iſte

vult dicere hoc quod donationes facte inter virum z vxorem: inter viuos sunt prohibite zc.vt dixi in casu: sed vbi est exemplum in terminis. Respondeo ponitur per antiquos duobus modis: z vno modo sic: Titius z vxor mea erant duo rei debendi mihi obligati insolidum: si volens vxori mee donare eam liberaui per acceptilationem in neutrius persona valet liberatio: quia si non valet expressum nec tacitum: sed si libero titium valet liberatio in persona Titij facta animo donandi quia vtile per inutile non debet vitiari.vt.s.proxi.§.habuistis. Item ponunt secundo modo exemplum maritus erat tuus creditor in decem: z de hoc habebat fideiussorem mulier que erat vxor eius successit fideiussori tuo. maritus liberauit te per acceptilationem: hic quia non potest separari liberatio tua a persona fideiussoris nō impeditur donatio. ¶ Sed signori si vobis placet ponatis hic planiora exempla: z sunt quattuor exempla que sunt hic ponenda. vnum est quando res sunt mixte z separari non possunt: aliud est quando separari possunt z causa est mixta. in primo ponatis ita exemplum: habebam duas mulas quarum vna sine alia erat inutilis: vnam mulam vxori mee vendidi iusto precio aliam ei donaui: hic causa rerum z personaruz est mixta: ita quod vna non potest ab alia separari: si vnam vendo iusto precio valet venditio.vt.j.eadem.l.§.circa. si aliam ei dono hic quia non potest vna ab alia separari valet donatio. vt.s.de edil.edic.l.cum in eiusdem. secundum exēplum est quando causa rerum est mixta: sed potest separari. verbi gratia. habebam duas mulas: et vna sine alia erat inutilis: vnam vxori vendidi iusto precio aliam ei donaui: hic causa rerum est permixta: licet mule simul solite erant trahere: tamen vna sine alia trahere poterat: hic in eo quod vendidi tenuit vēditio: in eo quod donaui non tenuit donatio vxori mee facta: z hoc est quod vult dicere littera: quod si aliarum extrinsecus rerum zc. In personis potest ita notari exemplum quod causa personarum nō potest separari: z impeditur donatio: z no. illud exemplum: qꝛ videtur idem cum primis duobus: ponamus habebam seruum: z habebam ancillam que erat eius contubernalis: quia vxorē habere non potest: illum seruum vxori mee vendidi iusto precio tenuit venditio: ancillam eius contubernalem ei donaui non potest separari vir ab vxore hic tenebit contubernalis donatio sicut venditio serui.vt.s.de edil.edic.l.cum in eiusdem.z.l.si plura.z.l.plerunqz.z.C.commu.vtriusqz iudi.l.possessionum. est cā mixta personarum z potest separari in exemplo tali: habebam seruum z ancillam qui non erant contubernales seruum vendidi vxori mee iusto precio: ancillam ei donaui licet simul habitēt tamen causa personarum potest separari. vnde in seruo vendito tenet venditio: in ancilla donata non valet donatio. vt.s.de edil.edic.l.si plura. Sed instatur z videtur quod ista exempla sint eadem cum eisdem exemplis de rebus. vnde si vos vultis redire ad prima exempla dicetis sic. exempla reruz non mutabitis: sed in personis ponetis itā exemplū. ego maritus habebam te debitorem z vnum fideiussorem pro te vxor mea successit fideiussori tuo: ego volens te donationis causa liberare libero te z per consequens eam: hic quia non posset separari liberatio tua ab obligatione fideiussoris quia dicimus exceptiones que competunt reo zc.vt.j.de exceptio.l.omnes. hic si liberaui te per acceptilationem donationis causa non impeditur donatio hoc casu: exemplum quod causa possit separari ponetis sic: mutuaui Titio centū: z mulieri z stipulatus sum a te z a muliere centum si postea muliere effecta mea vxore libero te donationis causa: hic potest separari liberatio tua a persona mulieris. vnde in tua persona tenet liberatio donationis causa facta: in persona mulieris vxoris mee non vt.s.proxi.§.

Si debitor.

In.§.isto dicitur: si debitor meus voluntate mea pecuniam quā mihi debet promittit vxori mee non valet ista promissio. hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere. [iussu mariti] sub. vxori volenti donare. [nihil agitur] quia est donatio que est prohibita inter virū z vxorem constante matrimonio.vt.s.eo.l.iij.§.sciendum.

Si vxor.

In.§.isto dicitur: sicut si vir donat vxori nō valet donatio: ita si vir donationis causa minoris precij vendit vxori venditio est nullius momēti quod est verum dicit Pompo. si vir vendit vxori minori precio donatiōis causa: alias ei non venditurus: sed si al's habebat animum vendendi z precium donationis causa remisit valet venditio: sed remissio non valet inquantū est facta locupletior z ideo si res valebat.xv.z vendita est pro.x. tantum erit marito prestandum ab vxore quia intantum videtur locupletior facta. hoc dicit iste.§. [neratius autem].scz corrigendo cuz distinctiōe [momenti.] vt.s.de contrahenda emptione z venditione.l.si quis donationis causa [locupletior] quia vtile per inutile nō vitiatur. vt.s.de iure dotiū.l.quero. [facta] accidit.j.eo.l.si id qđ.§.si quam.

Si donationis.

In.§.isto dicitur: vir habebat seruitutem in predio vxoris donationis causa illa seruitute nō est vsus tēpore statuto ad amittendam seruitutem: vel econtra vxor habebat seruitutem in predio mariti z donationis causa nō est vsa illa seruitute tempore statuto ad amittendaz seruitutez. nunquid amittitur seruitus: certe sic: verūtamen celebrato diuortio poterit condici. hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere. [amitti seruitutem] scz constituto tempore.vt.s.quemadmodum ser.amit.l.si sic.

Si vxor.

In.§.isto dicitur: si vxor tenebatur marito dare.xx. vel econtra: z maritus vel vxor volens ei donare in iudicio donationis causa confessus fuit mulierem exceptionē habere vel passus est eam absolui valet sententia propter autoritatem rerum iudicatarum. verūtamen qui donauit liberationem poterit condicere. hoc dicit iste.§.videatis expositionem littere. [sententia] propter autoritatem rerum iudicatarum.vt.j.ad trebel.l.seruo.§.ait. [est] sub. vt reponat se in primam causam.vt.s.de condictio.sine causa.l.j.

Concessa donatio.

Signori vos habuistis quod regulariter prohibita est donatio inter virum z vxorem. modo in.§.isto dicitur qđ certis casibus est permissa: vnus casus est: si donat maritus vxori vel econtra sepulture causa locum quo casu valet donatio: z si in locum donatum vir vel vxor illatus est ille locus efficitur religiosus: z est ratio quia nō videtur factus locupletior ille cui est donatus locus qui est religiosus: nec obstat quod si locus non esset donatus quod ab alio emisset: qꝛ non videtur factus locupletior qui ab alio non emit: licet pauperior factus esset: z ideo si maritus donauit vxori locum sepulture causa ita demum efficitur mulieris cum sepulta est ibi: al's permanet donātis: z ideo si mulier illum locuz distraxit remanet donantis: sed quid si maritus fecit monumentum causa vxoris valet donatio: z ea illata ibi ille locus efficitur religiosus: sz si vir donat vxori vt det deo: vel vt locum in opus publicum quod facere promiserat faceret: puta vt faceret ecclesiam locus fit sacer z valet donatio: z ideo si maritus causa vxoris in ede sacra oleum posuit valet donatio. hoc dicit iste.§.videatis expositionē littere. [emerit] idest emisset [donatio.] Or signori custodiatis vos in istis casibus: cuz dono vxori mee sepulture cā vel ecōtra fauore dei valet donatio duabus rōnib' fauore sepulture vel dei z qꝛ nō fit locupletior.

Si maritus.

Vos habuistis.s.l.proxi. certos casus in quibus valet donatio inter virum z vxorem. in.§.isto ponuntur alij casus: quia donans pauperior non inuenitur. ponamus quidam instituit me heredem: et mihi substituit vxorem meā volens vxori donare repudio hereditatē illius cui vxor erat proximior ab intestato: idez est si legatuz mihi repudio z vxor erat mihi substituta vel etiā erat heres instituta: nam legatuz acquireret mulieri. hoc dicit iste.§.videatis expositionez littere. [donationez valere.] quare: qꝛ ad hoc vt non valeat donatio facta inter virum z vxorē. ista duo requiruntur. vt donans pauperior fiat z accipiens locupletior at hic donans non fit pauperior: z hoc annectit neqz. [repudiet] scilicet vt vxor habeat. [in legato] qꝛ sicut in hereditatibus pōt fieri substitutio ita in legatis.vt.j.de lega.ij.l.vt heredibus [eā heredem institutam.] secus si ille qui mihi donare volebat donat vxori mee.vt.s.e.l.iij.in fi.cū.l.seq.z ibi dixi.

I ☞ Donatio inter virum z vxorem facta vt sit inualida. duo requiruntur scilicet vt donans efficiatur pauperior z accipiēs locupletior quod spectari debet tempore litis contestate.

Si quis rogatus sit.

In.§. isto ponuntur z alij casus in quib' donatio facta inter virum z vxorem tenet: ecce si sum heres institutus z rogatus restituere vxori detracta certa quantitate z volēs ei donare restituo nullo detracto permittitur talis restitutio: qꝛ videor hoc facere magis causa fidei implēde quam causa donandi: quod est verum si ex certa scientia restitui: sed si per errorem restitui tunc potero reuocare fideicommissum condictione indebiti. nam vbicunqz non efficior pauperior valet donatio vl' si diminuitur meum patrimonium z ipsa non efficitur locupletior. Idem est si dedi vxori mee pecuniā vt pro cognato suo prestaret sportulas nō valet donatio: qꝛ non est effecta locupletior. licet pecuniam esset mutuo accepta: z pro cognato erogatura. hoc dicit iste.§.vsqz ad.§.in donationibus autem. videatis expositionem littere. [si quis] scilicet maritus [percepta] idest deducta de hereditate [exoluerit.] in hoc casu.vt.j.de verborū significationū.l.cuz in testamento.z.C.ad legem falci.l.j. [esse repetitionem.] sub. si per ignorantiaz facti soluisset.vt.C.ad.l.fal.l.error. [donatio valet.] vt.s.e.l.§.concessa donatio est [pecuniam] scz ex causa donationis [in sportulas] idest epulas [ordini.] scz decurionū. I † Or signori no. hic qđ ista duo sunt necessaria vt

ceſſaria vt donatio facta inter virum ⁊ vxoꝛem non valeat: ſcꝫ vt donans efficiatur pauperioꝛ ⁊ accipiens locupletioꝛ. quod erit ſpectandum tempoꝛe litis conteſtate:vt.j.e.l.in fi.⁊.l.ſeq. ſꝫ ⁊ ſi maritus non fit pauperioꝛ ⁊ mulier locupletioꝛ valet donatio:vt hic in fine.

In donationibus. Habuiſtis in ſuperioꝛibus regulariter donationem ꝓhibitam inter virum ⁊ vxoꝛem:⁊ in caſib⁹ eſſe permiſſaꝫ. modo in.§.iſto cum.l.ſeq.⁊ pꝛin.ſeq.tractaꝛ inq̄tum debēt reuocari donationes facte inter virum ⁊ vxoꝛem.⁊ certe ſi vir donat vxoꝛi vel econtra nō valet donatio:⁊ ſi res extat donãs poterit eam vendicare:ſi eſt conſumpta poterit eam condicere:q̄tenus locupletioꝛ inueniꝛ:qꝛ quicquid ex non conceſſa donatione retinet intelligiꝛ retineri ſine cã aut ex iniuſta cã.⁊ ideo competit condictio: ſed qđ tempus inſpicitur ꝙ accipiens ſit locupletioꝛ:et certe tempus litis conteſtate. et ita Imperatoꝛ reſcripſit.h.d.iſte.§.cum.l.ſeq.⁊ pꝛin.l.ſeq.videatis expoſitionem lr̃e[impeditis].ſ.factis inter viuos:vt.s̃.eo.l.j.⁊.ij. [vendicetur]vt.j.eo.l.ſi donate res.in pꝛin.⁊ eſt ratio:qꝛ cum ꝓhibita ſit donatio:⁊ non tranſit dñium.qꝛ cum ſit ꝯ legem non valet qđ fit:nec id qđ ex eo ſequitur.vt.C.de le.⁊ ꝯſti.l.nō dubiũ.in fi.[condicatur]ſine cã vel ob iniuſtã cãm:vt.j.l.px.[ſolet] vt.s̃.de ꝯdi.ſine cã.l.j.⁊.ij.[reſcripſit]⁊ eſt hoc intelligendum qđ dꝫ ſpectari tempus litis conteſt.ſi tempoꝛe ſentẽtie non inuenitur accipiens locupletioꝛ: qꝛ ſatis eſt ſi tempoꝛe lit. cõte. inueniatur locupletioꝛ.s̃.de nego.geſt.l.litis.ſed ſi accipiẽs tẽpoꝛe lit.conte.non inueniretur locupletioꝛ:ſed tempoꝛe ſentẽtie ſic:tunc ſpectatur tempus rei iudicate:vt.s̃.de peti. here.l. ſi a domino.§.ſi quo tempoꝛe.⁊.s̃.de pecu.l.queſitum.

Si maritus. In.§.iſto diciꝛ:marit⁹ donauit vxoꝛi pecuniam: vt ipſa emeret vnguẽta iſta mulier nō emit ſibi vnguẽta:ſed voluit creditoꝛi ſuo:poſtea iſta mulier de ſua ꝓpꝛia pecunia emit ſibi vnguenta: nunq̇d mulier videꝛ facta locupletioꝛ:certe non:vnde valꝫ talis donatio:idem eſt in ſimili caſu. maritus donauit vxoꝛi lancem vt de pꝛecio eius emeret ſibi vnguenta.illã lãcem mulier retinuit:⁊ de pecunia ſua ꝓpꝛia emit vnguenta:nunq̇d marit⁹ poterit lãcem vẽdicare.certe nō:qꝛ mulier non videꝛ locupletioꝛ facta:qꝛ tm̃ de ſuo abeſt ſibi.⁊ ideo tꝫ donatio ⁊ nō retractaꝛ. h.d.iſte.§.videatis expoſitionẽ lr̃e[ſcribit]qꝛ tantũ ſibi abeſt q̄tum adeſt:vt inſti.de le.§.ſi res[locupletioꝛ].ſ. mulier[impẽdit]igiꝛ qꝛ nō eſt locupletioꝛ ceſſat reuocatio donationis: vt.j.e.l.ſi id qđ.§.illud ꝯſtat.⁊.l.ſed ⁊ ſi vir.§.non videtur.

Si vir ⁊ vxoꝛ. In.§.iſto diciꝛ:donaui vxoꝛi mee.x. ipſa alia die donauit mihi alia.x. et ego.x.q̄ mihi donauit ſeruaui:⁊ ipſa.x.q̄ ſibi donaui in res migratoꝛias ꝯſumpſit.nũqd poteſt donationẽ reuocare:certe nō idem eſt etiã ⁊ in alio caſu tali:vxoꝛi mee donaui pecuniã ipſa emit ſibi pꝛediũ ex ea eſtimabiꝛ inq̄tum facta eſt locupletioꝛ ⁊ reuocabiꝛ donatio:⁊ inſpicieꝛ tp̄s lit.conteſta.ſed ſi p̄dium eſt maioꝛis eſtimationis q̄ fuit pecunia quam ei donaui:reuocabo pecuniã numeratam non vſuras pecunie:ſed q̇d erit: mlr̃ier emit p̄dium ꝓ.xv.⁊ ego numeraui duas ꝑtes p̄cij:illud p̄dium valet.x.q̇d debeo ꝯſeq̇.certe duas partes de.x.qꝛ qđ perijt ex p̄cio p̄dij perijt vtriqꝫ.h.d.iſte.§. videatis expoſitionẽ lr̃e[ſibi donauerit].ſ.inter viuos ꝯſtante mr̃imonio[ſeruauerit].ſ.ſibi donatũ[ꝯſtituit]qꝛ quaſi ꝑmutatio eſt:vt.s̃.de peti.here.l. ſed ⁊ ſi lege.§.cõſuluit.⁊ qꝛ tm̃ videꝛ ſibi abeſſe:vt.s̃.pxi.§.dixi[ſpectãdam]ſub.icipiam⁹ a tꝑe lit.ꝯte.al's ſecus: vt.s̃.e.l.in pꝛin.[p̄cij]quare qꝛ iſte donationes non ſunt:vt.j.eo.l.id qđ. §.ſi.x.qꝛ dicitur pecunia conſumpta:vt.s̃.eo.l.j. in fi.⁊ in conditione non veniunt vſure citra vinculum ſtipulationis : vt.s̃. de condi.ob cau.l.quotiens.⁊.C.de vſur.l.quãuis vxoꝛi. ſimile no.s̃.de peti.here.l.ſed ⁊ ſi lege.§.de eo.

Si maritus. In.§.iſto dr̃:maritus accepit res eſtimatas ꝓ.c.in dotẽ.poſtea ſoluto mr̃imonio repetunꝛ.c.a marito:dicit marit⁹ auxi eſtimationẽ reꝝ donationis cã:nunq̇d ſubueniaꝛ marito.certe ſic:qꝛ marit⁹ debebit reddere p̄dia deductis ſumptib⁹ factis vtil'r vel neceſſario:⁊ idem eſt ecõtra.ſi mulier conqueriꝛ de minoꝛi eſtimatione:qꝛ dicit ꝙ dedit rem eſtimatã pꝛo.c.que valebat.cc.ſubuenitur ei vt recuperet rem.⁊ idem eſt ſi diceret maritus:accommodaui vxoꝛi res eſtimatas minoꝛi eſtimatione.nam ſubueniꝛ ei vt recuperet res.h.d.iſte.§.videatis expoſitionem lr̃e[eſtimationem rerum]que fuerunt date eſtimate[dicat ſe donatiõis cauſa auxiſſe]ſub.⁊ hoc ꝓbauerit:nec enim pꝛeſumitur eũ donaſſe:licet acceperit maioꝛi pꝛecio.vt.j.e.l.ſed ⁊ ſi vir.§. ſi duo [arbitrabiꝛ]vt.j.de impẽ.in re.do.fac.l.iij.§.nos.⁊.l.qđ diciꝛ [ſcribit]nam aliquando res accõmodata eſtimatur:vt.s̃.cõmoda.l.ſi vt certo.§.nunc videndum.

Si vxoꝛ a marito. In.§.iſto dicitur.vxoꝛ pꝛedia que a marito ſuo ob dotem pignoꝛi acceperat a marito emit.dicitur ꝙ illa emptio donationis cauſa fuit facta: nunquid valet emptio:certe non:et ideo manet pignoꝛis obligatio.ſed ſi facta eſſet vera eſtimatione emptio valeret.Oꝛ ponamus maritus dedit mulieri ꝓpter dotem pignoꝛa.poſtea vxoꝛi vendidit pignoꝛa vere:non donationis cauſa:nunquid valet iſta venditio.reſpondetur ꝙ ſic.ſꝫ ſi donationis cauſa facta eſſet non valeret ⁊ pignoꝛa durarent hoc dicit iſte.§.videatis expoſitionem littere[durare]ad hoc accedit.s̃.eo.l.ſi ſponſus.§.contra.⁊.s̃.de acti.emp.⁊ vendi. l.ſi quis donationis[non retractari]vt in pꝛe.§.contra [dataꝫ] ſcilicet a te muliere ei[obtinebis]qꝛ vtile per inutile nō vitiatur.vt.s̃.de iure do.l.quero.

Si vxoꝛ. In.§.iſto dicitur.mulier emit rem ⁊ pꝛecium emptoꝛi non ſoluit:maritus pꝛo ea pꝛeciũ ſoluit emptoꝛi:nunquid maritus totum pꝛecium reuocabit. certe ſic:qꝛ intantum eſt facta locupletioꝛ.nec refert vtrum maritus ſoluat venditoꝛi pꝛecium:an venditoꝛem ſibi obligatum liberauit.h.d.iſte.§.videatis expoſitioneꝫ littere[liberauit]in veritate vel ficte.vt in fi.huius.§.[an venditoꝛi]⁊ certe nihil refert.vt.j.eo.l.ſi cũ mulier.⁊ qꝛ vtrobiqꝫ eſt locupletioꝛ donatio reuocatur.vt.j.eo.l.ſi id quod.§.ſi viginti.

Vxoꝛi quis donauit. In.§.iſto diciꝛ.maritus donauit vxoꝛi ſue ſtichum ſeruum eo pacto vt intra annum eum manumitteret. ipſa intra annum non manumiſit:nunquid erit locus conſtitutioni diui marci ⁊ commodi:ſiue viuat vir:ſiue moꝛtuus eſt. et dicebat pompo.cum iſte ſeruus ſit mulieris ſtatim cum imponitur libertas ⁊ non ante non eſt locus cõſtitutioni etiã ſi poſtea maritus conſentiat:cum poſſit ſeruum ſuum pꝛopꝛium manumittere:que ſn̄ia vera eſt:nam venditoꝛ ſiue donatoꝛ non voluit ſibi legem imponere:nec poſſet.vnde cum dominium remaneat apud donantem non habebit locũ conſtitutio diui marci ⁊ cõmodi.h.d.iſte.§.[manumitteret]ſub.⁊ hec donatio bñ valet:tñ non transfert dñium in mulierem anteq̄ manumittat.vt j.pꝛoxi.§.[conſtitutio diui marci]ſub.⁊ cõmodi.miſſa ad affidium victoꝛinum:qua caueꝛ ⁊c.vt.C.ſi man.ita fue. alie.ne manu.l.j.⁊.ij.ſed ibi tranſit dñium in accipientem.ſed ſi dono vxoꝛi mee vt manumittat infra tp̄s certum anteq̄ manumittat nō eſt domina.⁊ ſic conſtitutio non habet locum: nec poſſet. vt.s̃. de arb.l.pe.[penes ſe].ſ.maritum.

Manumiſſionis cauſa. In.§. iſto diciꝛ ſi vir donat vxoꝛi vel econtra manumiſſionis cã:ſiue agatur vt ſtatim ꝑueniat ad libertatem vel quandocunqꝫ valet donatio:ſed ſi donat vir vxoꝛi vel econtra ſeruum vt poſt certum tempus manumittaꝛ valet donatio ſi manumittit eum elapſo tempoꝛe:ſed ſi ante tẽpus manumittit non valet quod agitur.vnum ſciatis ꝙ ſi donat vir vxoꝛi vt intra annum manumittat:ſi intra annũ manumittit perducitur ad libertatem:ſi poſt annum manumittit nō valet manumiſſio:ſed ſi anteq̄ manumittatur ſeru⁹ moꝛiaꝛ donatarius:aut ſolutũ eſt matrimoniũ reuocaꝛ donatio:qꝛ videtur ineſſe talis cõditio vt manẽte matrimonio manumittatur. h.d.iſte.§.cũ.l.ſeq.videatis expoſitionẽ littere[valet].ſ.fauoꝛe libertatis.vt.j.ſol.mat.l.ſi cõſtante.§.ſi vir.Itẽ ⁊ alia ratione:qꝛ lꝫ donans pauperioꝛ efficiaꝛ:accipiẽs tñ locupletioꝛ nō efficitur.vnde valet.vt.j.eo.l.ſi id quod.§.ſi viginti.

8 **Jeum.** In pꝛin.huius.l.dicitur.ſi maritus donat vxoꝛi ſue ſeruum vt manumittat:et talem qui erat talis conditionis ꝙ nunquam poterat manumitti non valet talis donatio.hoc dicit pꝛincipium hui⁹ legis.videatis expoſitionem littere[hac donatione] quia nō pōt quis per aliũ manumittere qui per ſe non pōt.vt.j.de cõdi.⁊ demon.l.ſi quis euꝫ quem.ſed q̇s eſt iſte ſeruus q̇ nunquã pōt ad libertatem perduci:certe ſeruus ex familia latronuꝫ.vt C.qui ad liber.perue.poſ.vel non. l.j.

Si pecunia. In.§.iſto diciꝛ.donaui vxoꝛi mee ſeruum eo pacto vt ipſa eum manumitteret.vxoꝛ mea accepit pecuniam a ſeruo ⁊ eum manumiſit:vel in manumittendo ei operas impoſuit:nunquid tenetur libertus ei pꝛeſtare ōpas.rñdetur quod ſic:nec teneꝛ mihi vxoꝛ operas ei reddere quaſi ſit locupletioꝛ ex re mea:ſed vbi vxoꝛ mea accipit pecuniam ob manumiſſionem et manumiſit:ſi quidem ſeruus meus dedit ei pecuniam de peculio ſuo:illi nummi remanſerunt mei.vnde eos vendicabo:ſi autem accepit pecuniam ab extraneo et dedit eam vxoꝛi mee illa pecunia eſt facta vxoꝛis: nec illam pecuniã potero vendicare:qꝛ nō ſum fact⁹ paupioꝛ.

Inter virum et vxoꝛem. Signoꝛi.§.iſte ad ſupioꝛa hꝫ

ita continuari: de donationibus inter viuos que regulariter sunt pꝛohibite inter virum ꝛ vxo. in superioꝛibus dictuz est. s. in quantum donans pauperioꝛ accipiens locupletioꝛ inuenit̃: nunc autẽ iuriscon. hic intendit tractare de donationibus cã moꝛtis factis inter vi. ꝛ vxo. q̃ sunt pmisse. ꝛ aduertatis modũ ponẽdi casum ꝛ ipm casuz: qꝛ materia hui⁹. §. cũ. l. se. vsq ad. §. si vxoꝛ est intricata ꝛ subtilis: ꝛ valde difficilis reputat̃: plus q̃ aliq̃ materia q̃ sit in hoc ti. ꝛ dñs Jo. in cõmento suo infinita notauit: ꝛ dñs Azo in sũma huius ti. valde diffuse notauit. verũtamen est q̃ satis leuiter in glossis h̃ positis in appatu dñi azo. ẽ tracta ꝛ examinata: tñ si vos aduertatis modum ponẽdi casum vos alia optie itelligetis. ꝛ est iste mod⁹ ponẽdi casuz in. §. isto qꝛ iuriscõ. primo ponit regulã generalẽ. scdo subijcit rationez illius regule. tertio tradit effectũ illi⁹ regule. quarto determinat. quinto annectunt̃. v. vel. vj. casus a marcello. in quibus vident̃ emergere vitia: ꝛ regule iuris vitiari sed non vitiant̃. est ergo regula talis q̃ donationes moꝛtis cã facte iter vi. ꝛ vxo. sunt recepte ꝛ valẽt. scdo annectitur ratio quare recepte sunt: qꝛ conferunt̃ in id tps quo vir ꝛ vxoꝛ desinunt. tertio ponit̃ effectus illi⁹ regule. s. moꝛtis cã donatiõis: qꝛ si vir donat vxoꝛi moꝛtis cã vel ecõtra: lz donatio facta valet: interi tñ res q̃ donant̃ nõ statim efficiunt̃ accipiẽtis. s3 moꝛte donãtis insecuta: sed medio tpe iest illius q̃ donauit. q̃rto determinat̃ regula qd dictũ est inter virũ ꝛ vxo. moꝛtis cã donationẽ valere: est intelligendum nedum in illa donatione que fit vt res fiat donatarij moꝛte insecuta: immo in qualibet alia moꝛtis causa donatione. quinto annectuntur quinq vel sex casus in donatione moꝛtis causa que retro non agit̃ in quib⁹ multe regule videntur vitiari: sed nõ vitiant̃: vt ait Mar. ꝛ primus casus est talis: maritus volebat donare vxoꝛi moꝛtis cã: vxoꝛ adhibuit quẽdam filiũfami. extraneum vt acciperet rem per traditionẽ a marito ipse filiusfami. accepit: postea filiusfa. est effectus sui iuris. demum moꝛs mariti insequitur: nunquid ita traditio facta valebit: certe sic. quia redigitur ad tempus moꝛtis mariti. vnde si accipiens inuenitur paterfami. tempoꝛe moꝛtis mariti ista donatio erit valida. secundus casus est. pone maritus donauit vxoꝛi filiefami. causa moꝛtis: antequã maritus decederet filiafami. vxoꝛ ei⁹ est effecta sui iuris. postea maritus moꝛtuus est: nunq̃d hoc casu donatio erit valida: certe sic: ꝛ queritur vxoꝛi nõ patri. ꝛ ita ait Marti. quia ista donatio redigitur ad tempus moꝛtis. Tertius casus est ei similis: vxoꝛ filiofamil. marito donauit causa moꝛtis. maritus antequam decederet est effectus sui iuris. deinde est moꝛtua vxoꝛ. nunquid donatio erit valida: ꝛ queretur marito non patri ipsius: certe sic: quia redigitur ad tempus moꝛtis. quartus casus est econtra. ponamus vxoꝛ dedit filiofamilias marito suo causa moꝛtis qui erat sui iuris. postea constante matrimonio efficitur filiusfamilias: demum vxoꝛ moꝛitur valebit donatio ꝛ patri acquiret: qꝛ redigitur ad tempus moꝛtis. quintus casus est. maritus volebat vxoꝛi donare causa moꝛtis: vxoꝛ adhibuit seruũ alienum vt ei tradatur. maritus ei tradidit: demum cõstante matrimonio seru⁹ est effectus liber. postea moꝛs donantis insecuta est: nunquid valet donatio: certe sic: ꝛ ei acquiritur qꝛ redigitur ad tempus moꝛtis nõ traditionis. nam ecõtra: si seruo donatum est a marito ꝛ factus est liber. ꝛ postea constante matrimonio inducit̃ in seruitutẽ. si postea maritus moꝛitur valebit donatio. et dño suo acquiret. Sext⁹ casus est talis. vir volebat vxoꝛi donare: vxoꝛ interposuit quẽdam vt illam donationẽ p se a marito reciperet: ille interpositus rẽ sibi traditã a marito dedit mulieri viuo marito ꝛ postea decessit. ista donatio euanescit: qꝛ ad hoc vt donatio non euanescat aliquo momento deb3 iterpositi ad mulierẽ transire. qd est verũ si est interpositus a muliere: qꝛ sicut donatio facta mulieri cã moꝛtis non h3 effectum si predecedat. ita si adhibet alium ꝛ pdecedit anteq̃ marit⁹. secus si esset interpositus a marito ꝛ tradidit mulieri: qꝛ statim translatum est dñium in accipientẽ: sed pendet ista donatio donec mariti moꝛs fuerit insecuta. h. d. iste. §. cum. l. seq. ꝛ pn. l. seq. vsq ad. §. si vxoꝛ. videatis expositionem lr̃e [recepte sunt]. i. approbate sunt a prudentibus [vel recepte sunt]. i. a iure nr̃o recepte nobis sunt tradite. nã aliq̃ iura sunt a nobis recepta ꝛ iura q̃ recepimus a duab⁹ ciuitatibus: vt. j. de origi. iu. l. ij. §. placuit. et insti. de iure na. gẽ. ꝛ ciui. §. ex nõ scripto. vñ nullo iure hec otinebant̃: aliqua sunt iura instituta vt leges late a populo ꝛ edite a nobis: vt. s. de ori. iu. l. ij. §. deinde. ꝛ qd dicit recepte sunt intelligatis oẽs: qꝛ indefinite loquit̃ ꝛ indefinita equipollet vniuersali: vt. C. q̃ res pig. ob. pos. l. vlt. ꝛ qd ita debeat exponi vel intelligi pbatur statim. j. in. l. sed in rerũ. in versi. sed qd dr̃. ¶ Or seq̃t in lr̃a [qꝛ in hoc ꝛc.] ꝛ est rõ regule ꝛ pmi dicti [excurrit]. i. cõfertur [esse desinũt]. i. tps soluti matrimonij. ac si apte dicat̃, ideo nõ valet donatio simplex facta inter vi. ꝛ vxo. cõstante mr̃imonio: qꝛ cõfert̃ in tps soluti mr̃imonij: vt. j. eo. l. sed interim. in prin. ꝛ moꝛte alterutri⁹ soluit̃ matrimoniũ: ne se spoliẽt mutuo amoꝛe: vt. s. eo. l. j. sed donatio moꝛtis cã facta iter virũ ꝛ vxo. valet: qꝛ cõfertur in tps soluti matrimonij. quia moꝛs oĩa soluit: vt in aut. de nup. colla. iij. §. deinceps. et. j. de ver. sig. l. cũ querebat̃. ꝛ que est cã quare sunt phibite. qꝛ durat matrimoniũ. quo cessante cessat phibitio: vt. s. ad maced. l. sed ꝛ si pr̃. §. nõ solũ. sil'r ꝛ si fiat donatio inter virũ ꝛ vxo. diuoꝛtij cã valet: vt. j. l. pxi. in fi. sil'r valet donatio inter virũ ꝛ vxo. exilij cã facta: vt. j. eo. l. sed si moꝛs [sed interim]. ¶ Or signoꝛi. dixit donationes cã moꝛtis pmissas inter virũ ꝛ vxo. ꝛ subijcit rationem. modo determinat predicta: sed interim ꝛc. icipit hic tertiũ dictum ꝛ dic. [sed interim]. i. pẽdente moꝛte donatoꝛis [cui donate sunt]. i. nõ fiunt viri vel vxoꝛis. [moꝛs]. s. donãtis [est]. s. fiunt accipientis [medio igit̃ tẽpoꝛe]. i. ex tempoꝛe facte donationis ꝛ traditionis secute: vsq ad tps moꝛt̃ donatoꝛis [q̃ donauit] sub. si moꝛte donatoꝛis interueniẽte trãsit in donatariũ. ¶ Or sequit̃ [sed qd dicit̃] ꝛ incipit quartũ dictum in quo primũ dictũ ꝛ prima regula determinatur. ꝛ exponatis [sed qd dr̃]. s. e. l. si eum. in fi. [causa donatio] sub. sine fiat vt statim transeat dñium in accipientem. siue fiat simpliciter: qꝛ non erit accipientis nisi moꝛte insecuta. ¶ Or seq̃tur [q̃cunq ꝛc.] ꝛ incipit quartũ dictũ in quo ponunt̃. v. vel vj. casus. in q̃bus emergunt vitia. ꝛ regule iuris vident̃ vitiari. sed nõ vitiant̃. q̃ñ itaq nõ retro agat̃ donatio. sed quid est istud dicere [q̃ñ itaq non retro agatur donatio] certe istd exponit̃ duobus modis. ꝛ vno mõ sic: aliqua donatio retro non agitur. i. moꝛte donantis insecuta cõfirmatur ex die ex quo facta fuit ꝛ nõ aliter. vel exponit̃ secundo modo. aliqua donatio retro nõ agitur. i. moꝛtis cã donatio non retro agitur. qꝛ interim nõ transit dñium: sed moꝛte donãtis insecuta. secus est in donatione facta inter viuos. vt. C. e. l. donatiões. ꝛ. j. e. l. cũ hic status. §. ait oꝛatio. ꝛ ibi plene dicã. ¶ Or seq̃t in lr̃a [emergunt vitia]. i. regule iuris vitiantur in. v. vel. vi. casib⁹. naz vbicũq recipit instãtiam regula vitiat̃ ꝛ perdit officiũ suum. nam oĩs regula in iure nr̃o ꝛc. vt. j. de regu. iur. l. j. ꝛ. l. omnis diffinitio: vel dicatis [emergũt vitia]. i. regule iuris vident̃ vitiari. sed nõ vitiant̃. ꝛ q̃ sunt ille. j. plene dicã. ¶ Or sequit̃ in littera [vt marcellus aĩaduertit in specie hmõi]. i. in casu sequẽti. vel ei sil'i. alij habẽt in plurali in spẽbus hmõi [maritus] hic icipit primus casus in quo emergũt vitia [donatũ voluit]. i. donare voluit [filiũfa.]. s. extraneũ. non mariti sui. [qꝛ marito acciperet]. s. noĩe mulieris [ei q traderet]. s. maritus [inuenit̃] s. ille filiusfa. interpositus [traditio]. i. vtrũ traditio facta mulieri a filio cõfirmet̃ ꝛ dñium sit translatũ in mulierẽ [valere] sub. nunc moꝛte insecuta [idẽ ait placuisse] incipit scds casus [sabinis]. i. discipul' sabini vl' hi q̃ seq̃bant̃ ei⁹ opi. [tradet̃] s. moꝛtis cã donatiõis [donationẽ ei⁹]. s. ꝛ nõ pr̃is sui. [fieri] sub. moꝛte insecuta: nõ al'r vt dixi [effecta fuerit] sub. et moꝛs mariti postea fuerit insecuta: ꝛ est rõ qꝛ hec donatio non vr̃ cõferri in tps traditionis: s3 in tps moꝛtis [pinde] icipit terti⁹ casus [ipsi⁹ fieri]. s. viri [p 9rium] incipit q̃rtus casus. et exponatis per 9rium. i. ecõuerso vel cõrio [inuenit̃] q̃no potuit hoc esse qꝛ filius reuocatur pꝛopter ingratitudinẽ: vt. s. de igre. li. vel qꝛ pat̃ eũ readoptauit. vt. j. de adop. l. j. ꝛ. ij. ꝛ. C. de adop. l. pe. [pater erit] ꝛ hec est bona lr̃a: al's est pater nõ erit. s3 hec nõ est bona lr̃a. vt p3 in subsequẽtibus exẽplis [quesitũ] sub. hoc ideo: qꝛ ista donatio nõ retro agit̃ [9sequenter] icipit q̃ntus casus [tantũdem erit dicendũ]. s. vt sibi libero facto q̃rat̃ [vel tantũde3 erit dicendũ]. s. donationẽ factã valere: qꝛ redigit̃ ad tps moꝛtis. ꝛ ita acquiritur vxoꝛi emolumẽtum [idem marcellus tractat] vel notat approbãdo vel repꝛobãdo. et hic icipit sext⁹ casus [interpositus]. s. a muliere vel filiusfa. vt in pmo exẽplo: vel seruus vt in scdo exẽplo. vel paterfa. vt in pꝛio exẽplo [viuo adhuc donatoꝛe]. s. marito [qꝛ] hec est rõ quare donatio euanescit [eius]. s. interpositi [trãsire]. s. postea [qd ita pcedit]. i. cũ tali distinctione fieri mulieris dicendũ est. [si ea]. s. mulier: al's si is cũ. ꝛ hec est bona lr̃a [poꝛro si marito] s. donare [traditio ei⁹]. s. interpositi [egit aliq̃d]. i. aliq̃d opata est [donec moꝛs]. s. mariti donãtis [sequat̃]. s. ꝛ secuta moꝛte fungitur retro fuisse tradita. ꝛ tunc trãsit dñium in mulierem ꝛ nõ anteq̃ moꝛs sequat̃. ¶ Or signoꝛi. §. iste ad supioꝛa ita h3 9tinuari vt dixi. ꝛ aduertatis modũ ponẽdi casum ꝛ ipm casum: qꝛ materia hui⁹. §. cũ. l. seq. vsq ad. §. si vxoꝛ ꝛc. dic vt dixi in casu. ꝛ si vos aduertistis bñ modũ ponẽdi casum ꝛ sũmariaz expositionẽ lr̃e vt dixi. vos alia optie intelligetis. tñ anteq̃ ad alia pueniam⁹ colligetis aliq̃ no. ꝛ pmo colligetis istud no. qd nõ valet ab initio 9ualescit ex postfacto. nã vos habetis hic q̃ donatio facta 9stante mr̃imonio in vxoꝛẽ a marito vel ecõtra nõ val3 vt res fiat stati accipiẽtis: sed cõualescit ex postfacto moꝛte

morte donantis postea insecuta. vnde lz sit regula iuris quod ab initio nõ valet tractu tpis non cõualescit: vt. j. de regu. iur. l. qd ab initio. tñ interdũ qd nõ valz ab initio ↄualescit ex post facto: vt hic. ⁊ ad hoc ↄcor. C. de nup. l. ↄ̃ mandata. ⁊. C. si ma. fac. ra. ha. l. j. ⁊. ij. ⁊. C. si ma. fac. ra. ha. ali. pos. l. vlti. ⁊ illud generale vos ita breuiter soluetis qd non valet ab initio tractu tẽporis nõ ↄualescit: tractu tpis. s. solo: qꝫ tempus nõ est modus tollende vel inducende obligationis: vt. j. de acti. ⁊ obli. l. obligationũ fere. §. placet. sed qd nõ valet ab initio tractu tpis cõualescit aliquo alio accedẽte: vt. s. e. l. donatiões. ⁊. j. e. l. cũ hic status. §. ait oratio. vel dicatis scdo modo ⁊ sic: vbi fit aliqd directo ↄ̃ legem nõ confirmatur ex postfacto: vt. C. de legi. ⁊ ↄsti. l. nõ dubium. cum suis siliibus. sed si aliqd fit pter legez vl' lege accedẽte addito certo tẽperamẽto vt hic fit. ⁊. j. de dona. l. affectionis cã. qd nõ valet ab initio ex postfacto cõfirmatur: qꝫ nõ inspicimus psens tps donationis sed mortis: qꝫ mors oĩa sol-
1 uit: vt in aut. de nup. §. deiceps. ¶ † Itẽ no. ꝙ oĩs ẟa donatio cã mortis facta inter virũ ⁊ vxo. qꝫ per eã nõ fit res statim accipientis valet: vt. j. de dona. cã mor. l. si alienam. ⁊. l. senatus cẽ
2 suit. ¶ Item not. † ꝙ indefinita equipollet vniuersali: qꝫ oĩs donatio mortis cã facta est recepta inter virũ ⁊ vxo. vt ait Vlpia. ⁊ hz locum in oĩ donatione. ⁊ ad hoc accedit. s. de serui. l. si seruitus. ⁊. j. de leg. pst. ↄ̃ tabu. bo. pos. pe. l. j. §. generaliter. ⁊
3 in pallleg. l. vlti. C. que res pig. ob. pos. ¶ † Itẽ no. ꝙ vbicunqꝫ regula iuris recipit instantiã in eo quo recipit instantiã vitiatᷣ in ceteris remanet in suo statu: vt. j. de reg. iu. l. j. ⁊ in aut. de nõ ali. aut pmu. re. ec. §. vt aũt. col. ix. ¶ Itẽ no. hic ꝙ traditio fcã inter virũ ⁊ vxo. ex mortis cã donatione hz pendere: vt morte insecuta sit valida. al's non. ⁊ ita not. hic ꝙ ratione futuri temporis aliquid dr̃ pẽdere. sic ⁊ al's. insti. q̃. mo. ius pa. po. sol. §. sed ab hostibus. sed tẽpore pterito inspecto nihil pendet. vt. s. si cer. pe. l. itaqꝫ. ⁊. C. de sen. pas. l. in qõne. ¶ Itẽ no. hic ꝙ ẽ differentia vtrũ adhibeaᷣ pcurator ab accipiẽte: quo casu qrit sibi ⁊ p pcuratorẽ: si iuris rõ aliud nõ suadeat vt hic: an tradente quo casu sibi acquirit statim dñium p pcuratorẽ: sed pendet donec mors tradentis fuerit insecuta: sic ⁊ aliã differentiã habuistis. s. eo. l. si spõsus spõse. in pn̄. aliã habebitis. j. pxori. §. ⁊ dixi plene. s. de nego. gest. l. si ego. vnde amplius nõ dico hic. ¶ Or signori. circa. §. istũ in aliis isistamus: vos habetis hic donationes factas causa mortis inter virũ ⁊ vxo. valere expo-
4 nit Vlpi. ꝙ oẽs valent. ergo sunt plures. † Vñ occurrit videre quot sint ⁊ in qb' obtineat qd hic dr̃. circa qd not. ꝙ tres sũt donationes cã mortis. vna q̃ fit grã psentis ⁊ instantis pculi mortis. verbigrã: videt aliqs se infirmũ ad mortem vocat amicum suũ vel vxorem suã. vel ecõtra: vocat aliqua mulier maritum suũ ⁊ dicit: sum infirma grauiter vt vides dñs possꝫ me liberare trado tibi ex cã donatiõis oẽs sciphos meos si moriar sciphi sint tui: si cõualescã reddes mihi. ¶ Item est scda spẽs mortis cã donatiõis: aliqs est bone valitudinis vocat vxorem suã ⁊ dicit si cõtingat me mori dono tibi talẽ meã domum. ista donatio fit nõ gratia psentis mortis ⁊ instantis periculi. sed metu mortis future. Est ⁊ tertia spẽs donationis cã mortis vt cum qs donat vxori sue grã psentis mortis vel future: hoc adiecto vt non statim fiat accipientis: sed morte insecuta. vt ista pbantur. j. de dona. cã mor. l. ij. ⁊. iij. ⁊. l. seq. ⁊ omnes iste donationes sunt permisse nedũ inter extraneos: imo inter virum et vxo. vt hic in. l. sed interim. in princ. ⁊ iste mortis causa donationes reuocantur tribus modis sicut tribus modis fiunt: vel penitẽtia: vel cõualescentia: vel si donatarius pmoriatur. vt. s. si cer. pe. l. non oĩs. in princ. ⁊. j. e. l. cũ hic status. §. ait orõ. insti. de dona. §. j. ⁊ he donationes cã mortis obtinent instar vltime voluntatis: vt. C. de mor. cau. dona. l. si. vnde sicut legata sola penitentia reuocanᷣ. nec sequunᷣ effectũ nisi morte insecuta: qꝫ ambulatoria est voluntas defuncti ⁊c. vt. j. de adimẽ. lega. l. iij. in fi. ⁊ qꝫ testamentum est ⁊c. vt. j. de testa. l. j. ita ⁊ mortis cau-
5 sa donatio: vt. j. de mor. cau. dona. l. illud. † vnde sicut detrahiᷣ falcidia de legatis: ita de mortis cã donatione: vt. C. ad. l. fal. l. in mortis. lz differant in aliquo: qꝫ legatum traditur ab herede: donatio a donante: vt. j. de dona. l. j. ⁊. ij. ⁊. j. de leg. ij. l. legatum. Est ⁊ quarta spẽs donationis causa mortis q̃ inter virũ ⁊ vxo. nõ obtinet. al's totus iste titu. ⁊. C. eo. esset abradendus. ecce si quis donat vxori sue mortis causa: nullo psenti periculo mortis iminente: sed cogitatiõe future mortis hoc pacto ex
6 presso vt nullo casu valeat reuocari † ista dr̃ mortis cã donatio
a qꝫ fit causa future mortis[a] ⁊ valet inter extraneos: ⁊ non inter virũ ⁊ vxo. qꝫ participat cũ donatione q̃ fit inter viuos: qꝫ nõ potest reuocari: vt. j. de mor. cau. do. l. vbi. Modo vlterius pcedamus. vos habetis omnẽ mortis cã donationẽ valere iter virum ⁊ vxo. verũtamen in donatione que retro agiᷣ emergũt vi-
7 tia: sed q̃ est donatio † q̃ retro agitur ⁊ q̃ retro nõ agitur. ⁊ certe exponamus stati ethimologiã vocabuli: qꝫ in hoc iacet tota subtilitas huius. §. dr̃ donatio aliq̃ retro agi. i. morte insecuta ↄfirmari ex die ex quo facta fuit: qsi dicat donatio retro agiᷣ cũ hodie fingiᷣ valere donatio ex die donationis facte: dr̃ donatio nõ retro agi. i. incipit habere effectũ morte insecuta: non retro ex die ex quo facta fuit: quasi dicat donatio nõ retro agitur cũ nõ fingiᷣ retro valuisse ex die ex quo facta fuit: sz hodie ex die mortis fingiᷣ valere. ⁊ sunt exempla in terminis de donatione que retro agiᷣ in donatione facta inter viuos iter vi. ⁊ vxo. ecce maritus donat vxori ↄstante mr̃imonio pure ⁊ simpliciter. ista donatio inter viuos ipso iure nõ valet inter virũ ⁊ vxo. ne mutuo amore se. ⁊c. vt. s. e. l. j. ij. ⁊. iij. similr̃ et si dono filio meo q̃ est in ptãte mea nõ valet ipso iure donatio impediẽte patria potestate. tñ si maritus vel ego pater pseuero in eadẽ volũtate vsqꝫ ad supmũ vite morte isecuta ↄfirmaᷣ: non ex die mortis insecute. sed retro agiᷣ. i. ex die donationis facte ↄfirmaᷣ: vt. C. e. l. donationes. ⁊. j. e. l. cũ hic status. §. ait oratio. sicut ratihabitio retrotrahiᷣ ⁊ mãdato cõparaᷣ: vt. C. ad mace. l. vlt. ⁊ in ista donatione q̃ retro agiᷣ nõ loquiᷣ. l. nr̃a: sed interĩ nec pcedens. §. inter virũ ⁊ vxo. cũ. l. seq. ¶ Or est mortis causa donatio q̃ nõ retro agiᷣ. ecce si maritus donat vxori mortis cã: vel eↄ̃. vel res donata fuit vxoris morte donantis insecuta ⁊ nõ ante. ista donatio nõ valz ab initio: sed pẽdet inspecto tẽpore mortis donantis: nõ retro agiᷣ. qꝫ valet demũ morte isecuta ⁊ nõ ante: vt in pn̄. huius. l. sed iterim. ⁊ de ista donatione q̃ retro nõ agiᷣ loqᷣ. l. ista. sed interim. ⁊. l. pe. ⁊. §. inter virum ⁊ vxo. ⁊ ista est clara expositio. Alij exemplificant scdo mõ sic istam lrãm: qñ donatio nõ retro agaᷣ est multiplex donatio cã mortis: est vna que retro agiᷣ: est aliqua que nõ retro agitur: ecce si dono grãtia presentis mortis vel future: vt statim fiat tua: morte mea postea insecuta retro agiᷣ. i. fingitur retro tenuisse: ex die facte donationis. ⁊ hoc est verum qñ fit donatio ab extraneo in extraneũ. Est ⁊ alia donatio que non retro agitur cum vir donat vxori. vel econtra: cã future vel instãtis mortis vt statim fiat ipsius vel insecuta morte. qꝫ ista donatio nõ retro agiᷣ: cũ ↄferaᷣ in id tps quo vir ⁊ vxor esse desinũt: ⁊ quocũqꝫ istoꝝ modoꝝ exẽplifices in ista donatione q̃ nõ retro agitur: emergũt vitia in qnqꝫ vel sex casib' supra ponunᷣ in. l. sz interim. vnde videamus exẽpla in singulis casib' in qbus emergunt vitia. i. regule iuris vitianᷣ. ⁊ incipiamus a primo casu ⁊ modo melius intelligetis: marit' volebat donare vxori mortis cã. mulier adhibuit filiũfa. alienũ. i. filium fratris sui q̃ erat in ptãte fratris sui. ⁊ dixit ei. vade ⁊ accipe talem rem quã marit' vult mihi donare: maritus filiofa. extraneo tradit. postea ille filiusfa. marito viuo fact' est sui iuris: qꝫ pater eius emancipauit eum vel morte pr̃is sui. postea moriᷣ maritus mulieris. ista donatio qñ fingiᷣ valuisse. vtrũ ex die facte traditionis filiofami. an demũ morte insecuta. ⁊ certe vt sic nõ queraᷣ mulieri dñium illius rei. ⁊ certe cũ vir donat vxori: qꝫ res nõ statim fit accipientis: sed morte donãtis insecuta nõ retro agiᷣ. sed nũc hodie morte donantis insecuta valet ⁊ ↄfirmaᷣ donatio. vt qratur ipsi mulieri dñium habito respectu ad diẽ mortis donantis: cũ ipse filius sit pcurator mulieris. sed si istud est verum ꝙ ista donatio nõ retro agaᷣ emergũt vitia. i. multe regule iuris videnᷣ vitiari. ⁊ statim illa regula iuris. quicqd queriᷣ per filium extra cãm castrẽsis peculij vel quasi castrensis queriᷣ patri etiam ignoranti bm̃ hec tempora: vt insti. per quas per. no. acq. §. j. ⁊ insti. de his qui sunt sui vel alie. iuris. in prin. sed hodie cum aduenticiũ sit cognitũ filio qriᷣ qtum ad pprietatem patri qtum ad vsumfructũ: vt. C. de bo. q̃ libe. l. cũ oportet. vñ si volens donare vxori tradidi filiofa. transiuit dñium in eũ: sz factus sui iuris morte mea postea insecuta inspecto tpe traditionis qrit mulieri nõ pr̃i: vitiaᷣ illa regula iuris quicqd qriᷣ per filiũ queriᷣ pr̃i: sed fallit hic. Itẽ ⁊ in hoc pmo casu vitiaᷣ alia regla iuris: hec est regula iuris ꝙ in ↄctib' ⁊ in stipulationibus inspiciamus tps ↄctus nõ posteri' tps. ⁊ iõ si filiusfa. stipulatur sub cõditione: si tpe conditionis existentis sui iuris inuenitur non qriᷣ sibi sed pr̃i: qꝫ in stipulationib' inspicimus tps ↄctus: vt. j. de ver. ob. l. si filiusfa. ⁊. j. de reg. iur. l. si filiusfa. ⁊ multi libri hñt illam regulã ⁊ multi nõ: sed hic nõ est ita: qꝫ si donat maritus filiofa. accipienti noĩe vxoris non inspicimus tps celebrate donationis sed posterius tps. s. tps mortis insecute: qꝫ si inspiceremus tps donationis. lz filiusfa. postea efficeretur sui iuris qreret pr̃i ⁊ nõ mulieri. tñ hic qrit mulieri ⁊ non pr̃i: ⁊ tñ mortis cã donatio hz fieri: vel p stipulationẽ vel p traditionẽ: vt. C. de mor. cã do. l. vlti. Item ⁊ in hoc primo casu vitiaᷣ alia regula iuris: ecce regula iuris est ꝙ in ↄctib' inspiciẽdũ est initiũ ↄct': vt. s. mã. l. si pcuratorẽ. in pn̄. ⁊. s. p soci. l. si id qd. §. si fili'. ⁊. C. de bo. q̃ li. l. cũ opꝫ. in fi. ⁊. s. depo. l. j. §. si te rogauero. ⁊. s. de neg. ge. l. sinaũt. §. j. ⁊. l. põpo. ij. vbi dr̃ ꝙ sufficit

a ¶ Future mortis. ⁊ an ⁊ qñ dõatio cã mortis vl' iter viuos dicaᷣ ẽe facta. late tradit. d. alex. in ↄsi. xiiij. icipi. circa pmũ. in j. vol. ⁊ multa vtilia in materia donatõis cã mortis tradit ĩ ↄsi. lxxj. ici. viso istro. eo. vol. Et an donatio causa morᷣ dicaᷣ quotiẽscũqꝫ ĩ ea fit mentio mortis. vide phil. cor. ĩ ↄsi. lxviij. incipiẽ. ardua. in. iij. vol. col. j. ver. tertio ⁊ hoc.

negociū vtiliter inchoatū:at hic nō inspicim⁹ initiū donatiōis q2 deberet q̄ri:sed ispicim⁹ finē 3ct⁹.s.tps mortꝭ mariti vt morte mariti isecuta q̄raꝭ mulieri ⁊ nō pr̄i. Itē ⁊ in hoc primo casu vitiaꝭ alia regula iuris:hec est regula iuris qḋ ab initio nō valet tractu tp̄is nō 9ualescit:vt.j.de reg.iu.l.qḋ ab initio. Itē si stipulo2 rem sacrā rem publicā vsib⁹ destinatā vt theatrū vel liberū hoīem inspecto tpe 3ctus:nulla est stipulatio:q2 hax rez nō habemus cōmerciū:hinc est ꝙ si hō liber fiat seru⁹:vel res sacra efficiaꝭ priuata nō 9ualescit stipulatio:vt.j.de v̄.ob.l.inter stipulantē.§.rem sacrā. at hic nō transit dn̄ium ab initio in filiūfa.tn̄ si postea filiusfa.est effectus sui iuris morte viri insecuta querit mulieri ⁊ nō patri. Item vitiaꝭ hic ⁊ alia regula iuris si nos intelligam⁹ ⁊ ponamus exēplum:hic sicut q̄dā voluerunt ponere.nam q̄dam sic ponebant exēplum.marit⁹ volebat donare vxori mortis cā.mulier adhibuit filiū suum ꝓprium in ptāte mariti 9stitutū cui traderet noīe mulieris. marit⁹ tradidit filio suo.postea filius est effectus sui iuris viuo patre:morte mariti postea insecuta querit dn̄ium mulieri. vnde vitiatur hic illa regula iuris 3ctus qui fit inter patrē ⁊ filiū non valz. vt insti.de inu.stipu.§.ei qui.at in isto casu fallit illa regula:q2 3ctus valet:nec mirū dixit Jo.q2 omnis diffinitio in iure nr̄o piculosa est:vt.j.de reg.iur.l.j.⁊.l.oīs diffinitio. ¶ Or signori:si placet vobis potestis dicere scḋo modo:vt dixi in expositione lr̄e:in donatione mortis cā q̄ nō retro agiꝭ emergunt vitia.i.multe regule iuris videnꝭ vitiari:s3 nō vitianꝭ. nā si marit⁹ volēs donare vxori tradidit filiofa.q̄ postea est effect⁹ sui iuris ⁊ demū marit⁹ mortu⁹ ē:q̄rit mulieri ⁊ nō pr̄i.⁊ regula iuris vr̄ vitiari.sed nō vitiaꝭ.⁊ stati illa iuris regula q̄cq̄d q̄riꝭ ꝑ filiū q̄riꝭ pr̄i:vr̄ vitiari: sed nō vitiaꝭ: q2 illa regula intelligiꝭ cum filius accipit suo vel patris nomine:⁊ statim sibi acquiritur:at hic nō accepit suo vel patris noīe:sed noīe mulieris.et facta sibi traditiōe nō statim sibi queriꝭ:sed morte mariti isecuta.⁊ tunc est paterfa.vnde mulieri postea ratū habenti q̄riꝭ dn̄ium:sicut per ꝓcuratorem q̄ritur dn̄o:dn̄ium:vt.j.de acquir. re.do.l.si ꝓcurato2.⁊ per neg.gestorem.vt.s.de neg.ge.l.si ego. ⁊.j.de acq.pos.l.si cōis seruus.§.j. Item scḋa regula q̄ est ꝙ in 3ctib⁹ ⁊ stipulationibus ispicim⁹ tp̄s 3ctus nō posterius vr̄ vitiari sed nō vitiaꝭ:q2 ⁊ illa intelligiꝭ cū filiusfa.stipulaꝭ vel 3hit suo vel pr̄is noīe:vt.j.de v̄.ob.l.q̄ filiū.at hic accipiebat nomine mulieris.vn̄ mulieri q̄riꝭ:imo si dicerem⁹ ꝙ q̄reret pr̄i teneret illā actionē cedere mulieri.ar.s.de insti.l.j.⁊.l.si eū.vn̄ ꝓpter euitandū circuitū meli⁹ est ꝙ q̄raꝭ mulieri.ar.s.de 9d.ob cām.l.dedi.in fi.⁊.s.de 9di.inde.l.dn̄s testō.vel pōt dici ꝙ illa regula intelligiꝭ in stipulationib⁹ q̄ nō obtinēt instar vltie voluntatis.verbigr̄a:filiusfa. stipulatur a titio: si nauis venerit ex asia tpe cōditionis existentis est sui iuris:queriꝭ patri non sibi:q2 inspicitur tp̄s cōtractus: vt insti.de ver.ob.§.ex conditionali.sed mortis cā donatio: ⁊ si fiat per stipulationē obtinet instar vltime voluntatis:vt.j.de mor.cā do.l.vlti.vnde sicut in testamētis nō inspicitur tp̄s contractus:sed tp̄s mortis:ita in donatione cā mortis:vt.j.de reg.iur.l.que legata.⁊.j. vt leg. no.ca.l.si post.§.vlti.⁊.s.de pig.l.si legati. Item alia regula q̄ est ꝙ initium 3ctus est spectandū: intelligitur in 3ctibus qui celebrantur pure ⁊ nō recipiunt temporis suspensionem. sed non h3 locum in his 3ctibus qui impendent: vt mortis cā donatio:vt.s.si cer.pe.l.non oīs.⁊ in.l.ista. sed interim.in prin.et s.l.pxi. Item quarta regula que est ꝙ ab initio nō valet tractu tp̄is non cōfirmatur:vr̄ vitiari sed nō vitiatur.q2 illa regula intelligiꝭ in perpetuo ꝓhibitis vt in alienatiōe liberi hoīs: ⁊ rei sacre.vt.j.de ver.ob.l.inter stipu.§.rem sacrā.sed mortis cā donatio est ꝑmissa ⁊ fit translatio dn̄ij morte insecuta. Itez alia regula iuris l3 videatur vitiari nō vitiaꝭ:si intelligam⁹ et ponamus exēplum in filiofa. donatoris. ꝑut quidam ponere voluerunt:q2 intelligitur ꝙ 3ctus factus inter patrez ⁊ filium non valz:si filius 3hit suo noīe:at hic filiusfa.adhibebaꝭ noīe mulieris.vnde sibi filio nihil debebat acquiri.vnde cū per euz acquiritur:nō acquiriꝭ patri:q2 ratio correlatiuo2 non patitur:vt sibi ipsi quis obliget ⁊ obligetur.sed vt minister potest sibi acquirere:vt.j.de leg.ij.l.si quis titio.⁊ ita in isto primo casu regule iuris supradicte videnꝭ vitiari l3 nō vitianꝭ. ¶ Or signori.in secūdo casu qui ponitur hic q̄n marit⁹ donat vxori sue filiefa.⁊ postea efficitur sui iuris morte mariti insecuta valet donatio.⁊ queritur mulieri:⁊ sic inspicitur tp̄s quo erat filiafa.q2 iam esset quesitum omne emolumētum patri suo.sed inspicimus tp̄s mortis.vnde queritur ipi mulieri nō pr̄i.vn̄ eedē regule iuris que p̄mo casu vitiantur videnꝭ vitiari.⁊ in isto secundo casu.⁊ statim illa q̄cq̄d q̄riꝭ ⁊c. dic vt.s.dixi in primo casu:vel pōt dici etiā vt in primo casu dixi:qḋ p̄dicte regule iurꝭ videntur vitiari sed nō vitiantur.⁊ hic potes repetere. in tertio casu si vxo2 donauit marito suo filiofa.cā mortis : ⁊ efficiꝭ sui iuris ⁊ mors vxoris subseqtur inspecto tpe donationis q̄ritur pr̄i mariti.sed ispecto tpe mortis q̄riꝭ marito sui iur⁹ effecto.vnde eedē regule iuris vitianꝭ q̄ in primo ⁊ in secūdo casu vitiantur.vel dic ꝙ videnꝭ vitiari sed nō vitianꝭ.⁊ eedē dantur r̄nsiones que.s.dixi.in q̄rto casu si vxo2 donauit marito patrifa.⁊ tradidit.⁊ interī ipse efficiꝭ filiusfa.per ingratitudinez vel per adoptionem.⁊ postea vxo2 moritur indubitanter emolumentum donationis queritur patri nō marito.⁊ hic q̄ regule iuris vitiantur:certe nō prima.quicq̄d queritur per filium queritur patri:sed iste regule iuris vitiantur:q2 nō inspicim⁹ tp̄s 3cte stipulationis sed euentum. Item vitiatur ⁊ illa regula:q2 tm̄ inspicimus initium obligationis. Item vitiaꝭ et alia regula:q2 maritus querit emolumētum pr̄i suo nō sibi:s3 istud 9tingit illa rōne:q2 cum sit in ptāte pr̄is ꝓprium maritus hr̄e nō poterat.⁊ ideo patri acq̄rit.in q̄nto casu q̄n maritus volebat donare vxori mortis cā.⁊ ipsa adhibuit nō seruū suuz sed titij.cui traderet maritus ⁊ postea marit⁹ ei tradidit:⁊ ille dedit mulieri postea ille seruus fact⁹ est liber ⁊ inuenitur liber tēpore mortis tn̄ idem erit dicēdum.s.vt mulieri q̄rat inspecto tēpore mortis:nō aūt q̄riꝭ dn̄o inspecto tpe traditionis.⁊ hic vitiantur iste regule q̄s dicā vobis.⁊ stati ista vitiaꝭ:si marit⁹ volens donare vxori tradidit seruo alieno adhibito a muliere:et ille mulieri.⁊ postea moritur marit⁹ nō d3 q̄ri mulieri:q2 regl'a iuris est ꝙ q̄cq̄d q̄ritur ꝑ seruū queriꝭ dn̄o.vt.s.de his q̄ sunt sui vel alie.iur.l.j.⁊.j.de acq̄re.re.do.l.si seruus. vnde hic vitiatur illa regula:q2 si maritus tradidit seruo titij volens donare vxo2i:⁊ ille seruus tpe mortis inueniꝭ liber non inspiciꝭ tēpus traditionis sed mortis:q2 queritur mulieri nō titio. Itez vitiatur alia regula:q2 hic nō inspicimus tempus 3ctus. Itez alia q2 hic non ispicimus initium 3ctus. Item ⁊ alia q2 qḋ non valuit ab initio ex postfacto cōualescit:vel potest dici . l3 p̄ma regula videatur vitiari.tn̄ non vitiatur.q2 d3 intelligi quicq̄d querit seruus querit dn̄o cum querit pure ⁊ nō pendet ex euentu future mortis.vel potest variari exemplum. ⁊ dicetis ꝙ hic seru⁹ erat mulieris.verūtn̄ cū accepit nō statim fit mulieris : s3 morte mariti insecuta res videtur fieri ipsi⁹ liberi facti . vnde per ipm adhibitum queritur mulieri vt per ꝓcu.vt.s.dictū est. vel si maritus volens donare vxori tradidit libero hoī quē mulier adhibuit ⁊ ille tradidit mulieri.⁊ postea liber homo est effectus seruus mulieris quereret mulieri:vel si vultis ponere ꝙ vxo2 donauit marito filiofa.q̄ adhibuit seruū ⁊ ille liber tēpore mortis vxoris inuenitur queritur ei.⁊ ecōtra si adhibuit liberum ⁊ morte insecuta inuenitur seruus:queriꝭ ei. In sexto ⁊ vltimo casu cum maritus volebat donare vxori:⁊ mulier iterposuit aliquē vt illam donationē ꝑ se a marito reciperet:ille iterpositus incōtinenti pendente morte mariti rem sibi traditam tradidit mulieri ⁊ decessit viuo adhuc donatore:euanescit donatio cā mortis ⁊c.dic vt dixi in casu que regule iuris vitiātur.⁊ certe si ipsa interposuit filiumfa. extraneum eedē regule vitiantur q̄ in primo casu:si interposuit seruū eedē q̄ in secundo casu:si patrēfa.audite que regule iuris vitiantur . ⁊ aduertatis bene:q2 hic mutatur ludus.si marit⁹ volebat donare vxori ⁊ vxo2 ob aliquam cām nolebat accipere.vnde adhibuit patremfa.pone fratrē suū ⁊ auūculum cui traderetur.iste paterfami.q̄d fecit incōtinenti venit ad vxorem ⁊ dixit. ego habui ꝑ te talem brigā.ego nolo plus istam brigā: q2 volo incontinēti retradere tibi.⁊ pēdente morte mariti ei tradidit.postea mors ei insecuta est viuo adhuc marito: euanescit mortis causa donatio:sed q̄re euanescit donatio cā mortis:cum donatiōes cā mortis sint recepte inter virum ⁊ vxo. R̄n.hec est ratio quare euanescit:cum mulier adhibuit patremfa. cui maritus traderet sicut si maritus traderet ipsi mulieri:nisi morte insecuta.vt dicit prin.l.sed interim.ita si ipsa interposuit patremfami. nō d3 transire dn̄ium nisi morte mariti insecuta:q2 si transiret fieret circūuentio legi:q2 cum maritus non posset donare vxori si ipsa interponeret patremfami.⁊ eius fieret statim circūueniretur lex que dicit qḋ non possum per me nec per aliū:vt. C.qḋ me.cau.l.si per impssionem.⁊.C.de cōtrac.iudi.l.vnica.ergo sicut nō est q̄situm dn̄ium si tradidit mulieri simil'r nō est quesitum ei si moritur viuo adhuc marito:q2 morte mariti insecuta statim debet transire dominiū interpositum:sed non transiuit q2 decessit ante mortem mariti. vnde sibi quesiuit : si tradidit mulieri nō est sibi quesitum dominium:q2 necesse est ꝙ morte isecuta transeat interpositum.⁊ postea in ipsam mulierez quod fieri non potuit si interpositus decessit antequā maritus. qḋ ē verum si mulier adhibuit interpositum. sed si maritus volens donare vxori adhibuit aliquē qui reciperet ꝑ muliere ⁊ ei tradidit:⁊ interpositus tradidit mulieri statim queritur mulieri: sed pendet ista donatio donec mors mariti fuerit insecuta. et hoc est quod vult dicere lr̄a istius ver. idem Marti. tractat si

caute

caute intelligatur: vitiatur. ergo hec regula que dicit ꝙ vbicūq; volo tibi donare: si trado ꝓcuratori tuo ꝙ statim queriť tibi dñium: at hic nō transit dñium in ꝓcura. nec per ipm queriť mulieri. ⁊ ita hic vitiatur illa regula iuris: sed pōt dici ꝙ videtur vitiari: sed nō vitiatur: qꝛ illa regula que dicit ꝙ statī transit dñium in ꝓcura. ⁊ ab ipso in mulierem intelligitur qñ mlier non erat ꝓhibita sibi acquirere: nec ꝓcurator ei. sed hic ꝓhibebatur acquirere sibi per se ⁊ per interpositā personā. Itē vitiatur ⁊ alia regula q̃ dicit qđ legitime factū est ⁊c. vt. C. de admi. tut. l. sancimus. sed pōt dici ꝙ illa regula hꝫ locū in cōtractibꝰ pure celebratis: non in donationibus que fiūt causa mortis. ¶ Or signori. ad id qđ dicitur in versi. idē marcellus tractat: instatur ⁊ vř ꝙ dñium mulieri queri debuerit: etiā si nullo momento fuerit quesitū dñium ꝓcuratori: cum lex dicat ꝙ per procuratorē querať dño inuito ⁊ ignorāti: vt. ĩ. de donati. l. q̃ mihi donatū. ⁊. ĩ. de acqui. re. do. l. si ꝓcurator. Ad qđ potest dici hic loquimur in eo qđ non traditur pure: sed morte insecuta vt ꝑ illum q̃ratur alteri ⁊ iste decessit pēdente donatione: sed si ꝓcuratori traditur pure: tunc dño inuito ⁊ ignoranti queriť: vt. C. si quis al. vel sibi. l. vlti. vel potest dici ꝙ iste fuit interpositus: nō vt ꝓcura. sed vt gestor. vñ mulier nō pōt hře ratū eo viuo: qꝛ pendet donatio nec eo mortuo: qꝛ adhuc pendet donatio.

Si vxor rem. In. §. isto dř: mulier volens marito donare causa mortis tradidit reꝫ titio vt ille traderet marito. postea mortua est mulier ea mortua titius inuitis heredibus eius tradidit marito: nunq̃d potuit hoc facere: certe distinguendū est vtrum titius fuerit adhibitus a muliere: quo casu finitū est mādatuꝫ. vnde si tradidit marito post mortē mulieris tenetur certi condi. generali. Si aūt fuit adhibitus a marito ⁊ mortua muliere: qꝛ statim fundus efficitur eius: si ei non tradat poterit agere act. man. contra illū vt rem illam sibi tradat. h. d. iste. §. videte expositionem lře. [si vxor rem titio dederit] sub. nō vt ipse suo nomine accipet: [et acti.] s. mandati. cum ex mandato ⁊c. vt. š. de procura. l. qui ꝓprio. §. procurator vt in ceteris.

Si vxor rem quam a marito. In. §. isto dicitur: vir donauit vxori mortis cā ipsa viuo marito alij tradidit: nunq̃d ista traditio valebit: certe nō: anteq̄ morte mariti fuerit ꝯfirmata. nam in oībus casibꝰ in quibus retro agiť donatio sequens traditio est in pēdenti vt morte insecuta confirmetur: alˀs nō. h. d. iste. §. videte expositionē lře [agi donationem] ⁊ qñ dicatur donatio retro agi plene dixi. š. e. l. in princi.

Si maritus. In. §. isto dř: maritus donauit vxori mortis cā. postea vxor diuertit a marito: nunq̃d est in pendenti donatio: certe nō. imo infirmatur: ⁊ ita iuli. scribit. h. d. iste. §. videte expositionem lře [esse] quare: qꝛ donatio in vnum casum facta in aliū casum confirmať: vt ar. ĩ. solu. ma. l. si cum dotem.

Idem ait. Signori. explicita est materia ista de donatione cā mortis que fit inter vi. ⁊ vxorē nō mutatur materia. ⁊ dř in. §. isto cum. l. seq. vsq; ad. §. cū q̃s sicut vir potest donare cā mortis. ita cā diuortij. quod est intelligendū si tpe diuortij fiat donatio non gřa futuri diuortij: sꝫ quid si donatio facta est cā diuortij ⁊ mors subsecuta est: nunquid res efficitur mulieris: certe non. sed quid si a marito fiat donatio vxori cā mortis ⁊ maritꝰ deportať: nunq̃d cōfirmať. ⁊ certe vř ꝙ valeat sicut valet in casu diuortij. ita valet in casu deportationis. sed certe dicendū est ꝙ non ꝯfirmeť cū tali exilio nō dissoluať matrimoniū: sed cuꝫ maritus ꝑseueret vsq; ad supremū vite in eadem volūtate ꝯfirmať: siue reuersus fuerit: siue in pena adhuc ꝯstitutus decesserit. h. d. iste. §. cū. l. se. ⁊ ꝑ. n. seq. vsq; ad. §. cū quis. videte expositionem lře [valere]. simile š. l. pxi. §. vlti. ⁊. ĩ. eo. l. vir. mulieri [dissoluatur]. vnde habetis hic ꝙ deportatus nō habetur pro mortuo: licet sit cōtra: vt ar. ĩ. de contra tabu. l. quidam filium.

Cum quis. In. §. isto dř: aliquis nō maritꝰ vel vxor alicui donauit cementa ⁊ ligna vt in suo edificet: ille postea nō edificauit domum: nūq̃d poterit repetere: certe nō: qꝛ magis est donatio q̄ ob cām datio: ⁊ ita ait neratius. ergo si vxor donat marito vel eꝫ vt edificet in suo non valet: qꝛ instar donationis obtinet: verūtñ aliqñ valꝫ ista donatio. puta si edes mulieris incendio ꝯcremate sunt. et vir donat vxori ad extructionē illarum ediū faciendā valet ista donatio: q̃tenus extructio edificij postulat. h. d. iste. §. cū. l. seq. videte expositionem lře [non pōt] qꝛ non videť ob cām datū: vt cā non secuta possit repeti: sed est potius ob cām donatio: qꝛ est cā finalis ⁊ impulsiua: qꝛ vidi te discalciatū dedi tibi. x. ista est cā impulsiua nō finalis: vt. ĩ. de dona. l. ij. in fi. ⁊. l. seq. ista est ħ cā impulsiua nō finalis: sed si do tibi. x. vt emas tibi calciamēta non daturus tibi alˀs. tunc est ob causam datio: ⁊ tunc si nō emisti tibi possum repetere vt hic. ⁊. ĩ. de dona. l. ij. in fi. ⁊. l. seq. ⁊. š. de condi. cau. da. cau. nō se. l. j. ⁊. ij. [videtur] sub. q̄ ob causam dare. cum alˀs daturus erat ei [cadere] sub. si donans alˀs ei erat daturus [interdicte erūt]. s. regulariter. interdum tamen permittitur: vt in exemplo quod in. l. seq. sequitur [postulat] qꝛ accipiens non inuenitur locupletior. quo casu donatio valet inter virum. ⁊ vxorem: vt. š. eodem. l. si sponsus spōse. §. antepenul. ⁊ vltimo.

I ☞ Usure percepte ab vxore ex pecunia per virum sibi donata sunt ipsius vxoris. adeo ꝙ si pars capitalis que durat. ⁊ quod dictum est in vsuris: idem est in fructibus rei donate.

I **Ex annuo.** † In princi. huius. l. diciť. donaui vxori mee annuatī aliq̃d alimentoruꝫ cā vel cōueni ei donare singulis mēsibus aliquid alimentorū causa. certe si nō est modica: sed supra vires dotis nō valet. alˀs sic. h. d. prin. huius. l. videte expositionem littere [immodicum]. i. nō modicum: secus si non esset modicum: quia tunc valeret donatio: vt. ĩ. eodem. l. si stipulata. vel ꝭm alios huic. l. per illam detrahitur.

Si maritus. In. §. isto diciť: donaui vxori mee pecuniam. cōstante matrimonio ipa ex pecunia sibi donata ꝑcepit vsuras: nunq̃d lucrabiť vsuras: lꝫ non valeat donatio: certe sic. ⁊ ita iuli. scribit. sed q̃d erit dona ui vxori mee. c. ista. c. mutuauit alicui de istis. c. q̃nquagita pierunt: alia. l. sunt ei duplicata: nunq̃d tenetur marito ad. c. certe non. sed ad. l. tm̄. h. d. iste. §. cū. l. seq. videte expositionem lře. [scribit] qꝛ ex sua industria videtur percipere: vt. š. de vsuf. l. si stipulatus [consequetur] qꝛ videtur tm̄ in. l. locupletior. vnde quinquaginta debent reuocari: vt. ĩ. eo. l. si id quod.

De fructibus. In. l. ista diciť: maritus donauit vxori ꝑdia vxor ex eis ꝑcepit fructus: nunq̃d reuocanť: certe non: sicut nō reuocanť vsure ex pecunia donata ꝑcepte: sed si donauit seruū vxori ⁊ per seruū queritur aliquid vxori illud dꝫ esse mariti non vxoris. h. d. ista. l. videte expositionem lře [habere] qđ est verū in fructibus industrialibus. secus in naturalibus. vt. š. de vsuris. l. fructus [pertinebit] vt. š. eo. l. sponsus. §. vlti.

Si vir vxoris. In. l. ista dř: si vtor operis serui vxoris mee vel econtra. vxor vtitur vestimētis meis vel inhabito gratis in domo sua vel ipsa in mea. in istis valꝫ donatio cōstante matrimonio inter vi. ⁊ vxo. h. d. ista. l. videte expositionē lře [valet donatio] sub. hoc casu: qꝛ ex hoc mutuo amore non se spoliant: vt. š. eo. l. j. ij. ⁊. iij.

Si vxor. In. l. ista dř: vxor mea ꝯstante matrimonio donauit filio meo qui erat in mea ptāte aliquē seruū. ille seruus emit ancillā cuiꝰ erit dñium illius ancille: certe vxoris: nec refert de cuius pecunia seruus emerit ancillā: qꝛ donatori nō acquiriť. nec dicat aliq̃s ꝙ per seruū bonafide possessum queriť ei cui donatum est: qꝛ vbi sciebat donationem non valere nō videť bonafide possidere: sed si ex re mariti emit ancillam ⁊ agat mulier act. de dote soluto matrimonio repelletur doli exceptione vbi redderet marito pecuniam datam ꝓ ancilla ꝭm sñiaꝫ mar. vel si soluit vxori ancillam ꝭm sententiam iuli. poterit ꝯdicere preciū. h. d. ista. l. videte expositioneꝫ lře [queriť] quare: qꝛ ꝑ seruū donatū queriť donatrici non ei cui donatur. vt. š. e. l. de fructibus [cōcessum est] vt insti. per quas perso. no. acq̃r. §. de his. ⁊. ĩ. de acq̃. re. do. l. acquiriť. §. de his [nō possidere] sub. ⁊ ideo sibi nō querit: vt hic. ⁊. C. de rei ven. l. j. [posse] vt ar. š. de condi. inde. l. qui excep. §. si pars.

I ☞ Donatio inter virum ⁊ vxorem quo ad fructus. et alias commoditates retro trahitur.

I **Si is seruus.** † In. l. ista dř: maritꝰ donauit seruū vxori mortis cā viuente marito seruus stipulať: nunq̃d erit obligatio in pendenti: certe sic. vt si vir moriatur querať mulieri: si conualescit querať marito [liberetur]. i. si conualescat vel peniteat: vt. š. si cer. pe. l. non oīs. in prin. [resoluet]. s. resoluta donatione: vt. š. eo. l. sed interim. in prin.

I ☞ Vectigal sue vxoris solutum ⁊ expense facte per virum pro vxore sua intercedente cum viro causa viri non repetuntur ab vxore.

I **Si quis pro vxore.** † In. l. ista diciť: vxor mea alibat ad aliquem locum solui pro ea vectigal. i. pedagiū in loco quo prestari solet volens ei donare. nunquid

potero repetere quasi ipsa sit locupletior ⁊ nō valet donatio: ⁊ rñdetur ꝙ nō potero repetere: nec hoc casu ꝓhibita est donatio inter vi. ⁊ vxo. maxime si ꝓficiscebatur causa mei vel de mādato meo. ⁊ ita iuli. scripsit: ⁊ videt̄ venisse cā viri etiā si ad vir ꝓficiscebatur: nec interest an aliq̄d de vecturis cōuenerit in ꝯtrahendo matrimonio: sed si mulier ꝓficiscebatur ꝓpter suas cās necessarias: ⁊ maritus noīe expēsar aliq̄d donauit nō poterit reuocare. h. d. ꝑnc. huius. l. [vectigal]. i. pedagiū: vt. C. de vec. ⁊ com. l. oībus [nō interdictū hoc] accedit. s̄. de pac. do. l. inter vi. ⁊ vxo. §. ꝯuenit [nō posse] accedit. s̄. eo. l. si vir vxoris.

Si vxor. In. §. isto dr̄: mulier ꝓmisit dare. c. in dotē marito vsq̄ ad annū ⁊ ꝓmisit vsuras noīe dotis nunq̄d maritus poterit petere vsuras: certe sic. nec est donatio cū ꝓ oneribus matrimonij ꝓstent̄: sed quid si maritus remisit vxori vsuras nō valet remissio cum sit donatio: ⁊ ita iul. dicit. ⁊ verum est nisi remiserit ei vt se suosq̄ alat: q2 tunc valet remissio cū nō videat̄ donare ꝙ cōpensat. h. d. [petant̄] accedit. C. de iure do. l. vlti. [est] accedit. s̄. de iure do. l. mut⁹. §. manēte.

1 ☞ Donatio cā mortis censetur reuocata per aliam dispositionem postea de re facta: secus si antea facta sit.

1 **Vxori sue.** † In. l. ista dicit̄: maritus donauit seruū vxori mortis cā: postea iussit eū liberum ⁊ heredē scripsit an valet institutio et donatio reuocat̄. ⁊ rñdetur si maritus instituit heredem eum volens reuocare donationem vz institutio: sed si primo instituit sibi heredē eum. ⁊ postea vxori donauit: preualet donatio. vel si primo donauit ⁊ postea eum heredē scripsit nō animo reuocandi donationem preualet donatio. h. d. [donauit]. s. quod facere potuit: vt. s̄. eo. l. si cum seruum. in fi. [scripsit] sub. quo casu preualebit donatio.

1 ☞ Donatio inter virum ⁊ vxorem que fit simplici ꝓmissione: non confirmatur morte.

Capinianus recte putabat.
1 † In. l. ista dr̄: lz in oratione diui seueri cōtineatur: si dono vxori cōstante matrimonio ⁊ ꝑseuero in eadem volūtate vsq̄ ad supremum vite morte cōfirmatur: sed tñ pap̄. putat valere cum dono vxori rem corporalē. sed si ꝓmitto dare aliquid vxori donationis cā lz perseuerem in eadem voluntate morte nō cōfirmatur. vnde nō datur ei actio ꝯ heredē meū. h. d. [oratione diui seueri] sub. qua cōtinetur cōfirmationem factā inter virū ⁊ vxorem morte donantis: si perseueret in eadem voluntate: vt. C. eo. l. donationes. ⁊. j. eodem. l. cum hic status. §. ait oratio.

1 ☞ Donatio inter virum ⁊ vxorem prestat iustam cām vsucapiendi ante contractum matrimonium ⁊ prodest eo soluto vel constante.

1 **Si inter extraneos.** † In. l. ista dr̄: si ego extrane⁹ dono mulieri extranee rem aliquā alicui⁹. ⁊ postea anteq̄ vsucapiat eam accipio in vxorem ꝓpter mr̄imonium secutū non vitiat̄ vsucapio: quia ab initio fuit valida donatio: idem est ecōtra. si dono vxori mee rem alienā. ⁊ anteq̄ vsucapiat eam soluitur matrimoniū. nihilominus ꝓcedit vsucapio: q2 vitium ꝓpter qd̄ non valuit donatio ab initio submotum est. h. d. [donatio]. s. rei aliene [supradictū] vt. j. de vsucapio. pro dote. l. si vir [amotum sit]. s. secuto diuortio.

Sed si constante. In. l. ista dr̄: marit⁹ cā mortis donauit vxori ꝯstante matrimonio rem alienā: nūq̄d mulier poterit vsucapare: certe sic. q2 ⁊ si inter viuos facta esset donatio posset vsucape. nā donationes sunt ꝓhibite inter vi. ⁊ vxo. vbi donans fit paupior in suis reb⁹ ⁊ mulier locupletior. sed in donatione mortis cā nō est dubiū. q̄n valeat iter vi. ⁊ vxo. sicut inter extraneas personas. ⁊ vxor si marit⁹ donauit rez alienā poterit vsucapere. h. d. [donata fuerit]. s. cā mortis [admitti] accedit. j. de vsuca. ꝓ do. l. si vir vxori [cōstitutum] s. quod ꝓhibet donationes [sit]. s. ꝙ non habet locuz in re aliena donata vxori causa mortis.

Si eum. In prin. huius. l. dr̄: tu vendidisti mihi rem aliquā. ego volēs donare vxori mee iussi tibi ꝙ ei traderes. tu tradidisti ei. nunq̄d liberaris a me: certe sic: lz illa iure ciuili nō intelligatur possidere: q2 ꝓhibita ē donatio inter vi. ⁊ vxo. q2 tu nō habes aliquid qd̄ mihi tradas. h. d. ista. l. in prin. [liberat⁹ erit]. s. a me: vt. s̄. eo. l. iij. §. sciēduz [qd̄ tradat] sed ad prin. huius. l. oppo. ⁊ videt̄ velle ꝙ mulier possideat ⁊c. vt. j. de acq̄. pos. l. j. §. si vir. Ad qd̄ dicunt quidam aut volo donare vxori rem. ⁊ tunc non transit possessio: vt hic. aut volo donare vxori possessionem ⁊ tunc transit possessio: vt ibi. ⁊. j. eo. l. inter virū. Uel dicatis hic. volebam donare rē vxori tñ non transit pos. quod est intelligendū ꝙ de rigore iuris transfert̄ pos. que est facti. sed q2 possum ab ea vendicare non videt̄ in eā translata: vt ar. j. de acq̄. pos. l. non videt̄ adeptus.

Ex quibus causis. In. §. isto dicit̄ ꝙ ex q̄bus causis sunt ꝑmisse donatōnes inter vi. ⁊ vxo. ex eisdē causis sunt ꝑmisse donationes iter generū ⁊ socerū ⁊ nurum. ⁊ ideo socer genero cā mortis vel diuortij poterit donare. ⁊ ecōtra: gener socero mortis causa vel diuortij poterit donare. h. d. [concesse sunt donationes] puta ex causa mortis vel diuortij: vt. s̄. eo. l. si cū seruū. in fi. ⁊. l. seq.

Inter eos. In. l. ista dr̄: si contraxi spōsalia cum aliqua ante cōtractas nuptias possum ei donare ⁊ ipsa mihi: etiā si eodem die nuptie sunt secute. h. d. [cōsistit] q2 hec est sponsalitia largitas: vt dixi. s̄. in rubr. ⁊. s̄. eo. l. si sponsus.

Si id quod. In prin. huius. l. dr̄: donaui aliquid vxori mee cōstante mr̄imonio illud perijt vel cōsumptum est cui perijt certe mihi donanti: q2 rem ꝓpriam perdidi cū res mea ꝑmanserit: sed q̇d si mulier dedit marito ancillas in dotem ⁊ ex illis nati sunt serui: circa illos impendi in doctrinā illoꝝ aut in alimentādo ipsos: nunq̇d illos sumptus potero repetere: certe non: q2 vtor operis eorū: sed q̇d si dedi nutrici aliq̇d ad eos educandos nū q̇d repetā: certe sic: queādmodū si a predonibus eos redemissem. sed q̇d si vir vel vxor vtit̄ operis serui vxoris vel viri: nunquid repetet̄ estimatio operarū: certe non: q2 iste donationes sunt tractande: nō vt inter infestos. sed vt inter benignos. h. d. prin. huius. l. [ꝑdidit] accedit. s̄. eo. l. si sponsus. §. vlti. ⁊. l. se. [eorū] opera] vtitur]. s. ⁊ naturalis equitas suadet. vt cum vtor opera alicuius ꝙ debeam eum alere: vt. s̄. cōmo. l. in reb⁹. §. possunt [rationem] accedit. s̄. eo. l. si vir vxoris [timentes] scz ⁊ ideo reuocantur inq̄tum donans pauperior ⁊ accipiens locupletior inuenitur: vt. s̄. eo. l. si sponsus. in fi. ⁊. l. seq.

1 ☞ Res empta de pecunia donata a viro vxori: an ⁊ quando sit viri.

Si ex decem donatis. In. §. isto dicit̄: maritus constante mr̄imonio donauit vxori sue. x. certū est ꝙ ab initio non tenuit donatio: mulier de illis. x. emit seruū qui vz. v. marit⁹ vult reuocare donationē inq̄tum reuocabit: certe in. v. nā si seruus mortuus esset in nihilū reuocaret. sed q̇d erit si emit seruū valētem. xv. nunq̇d. xv. reuocabuntur: certe nō. sed sola. x. q2 in tm̄ pauperior donans factus est. sed quid erit: mulier emit duos seruos de illis. vnus est mortuus: alter viuit. inq̄tum reuocabitur: certe distinguendū est: aut mulier emit duos vno ꝑcio. ⁊ tunc reuocabit qd̄ superest: sicut si vna res empta esset. ⁊ facta esset deterior qd̄ superest reuocat̄. vel si grex vel carrū vel carruca empta esset ⁊ aliqua ꝑijsset qd̄ superest reuocat̄. Si autez nō emit vno ꝑcio sed diuersis ꝑcijs: q2 ꝓ vno seruo dedit. vi. ꝓ alio q̄ttuor. vnus est mortu⁹ ⁊ alius supest. tunc reuocabit̄ q̄ti ꝑcij est ille qui supest. h. d. [placuit] sub. ex eo ꝙ donatio nō tenuit cōstante mr̄imonio. vt. s̄. eo. l. j. ⁊ id qd̄ donatum est si non existat: sed est cōsumptum dz condici: vt. s̄. eo. l. si sponsus. ī fi. [petetur]. s. q2 mulier in nihilum locupletior facta est: vt. s̄. eodem. l. si id qd̄. in prin. in v̄. si quas [sit]. s. seruus [esset] sub. et residua. v. ex industria sua videt̄ habere. vnde sibi dz ꝓdesse: vt s̄. de here. vel ac. ven. l. venditor. ⁊. j. ad. l. fal. l. si heres [qd̄ si ex x.] incipit alius casus [dignus sit] sub. qui superuiuat [facta est]. nam qd̄ superest reuocabitur [qd̄ superest] sub. q2 in hoc accipiens locupletior est. ¶ Or signori. ex. §. isto colliget̄ ista

1 duo no. † ⁊ primo not. vbicūq̄ mulier ex pecunia donata emit rem reuocat̄ inq̄tum locupletior inuenit̄. accedit. s̄. ꝓxi. §. ⁊. l. si sponsus. §. vlti. ¶ Item no. ꝙ res empta de pecunia donata a viro vxori nō est viri: vt. C. de rei ven. l. si vt ꝓponis. nisi fauor militie aliud inducat: vt. C. de rei ven. l. si ex pecunia. vel nisi fauor minoris aliud inducat: vt. C. arbi. tu. l. curator. vel nisi mulier desijt soluendo esse: vt. j. eo. l. vir vxori.

Julianum. In. §. isto dicit̄: si vir donat vxori pecuniam. ⁊ vxor de pecunia illa emit seruū: si illi seruo est legatum vel hereditas est delata vel partus editus est eius nomine ꝙ ei relictum est petitio datur marito aduersus mulierem. h. d. iste. §. videte expositionem lr̄e. [facienda esse]. s. viro muliere non existente soluendo: vt. j. eo. l. vir vxori. vel potest exponi scd̄o modo facienda esse. s. viro: si vir emit et donauit vxori: vel si mulier eius nomine emit: vt. s̄. eo. l. de fructibus. alij exponunt [facienda esse]. s. mulieri.

Illud constat. In. §. isto dicit̄: si maritus ꝓmisit annuum quid vxori cā alimentoꝝ ⁊ anteq̄ ei solueret de suo mulier in annuo impendit. nūquid

si maritus

si maritus soluit mulier tenetur ad illud? certe non: q͛ videtur cōsumptum ⁊ de annuo consumpto non tenet͛ mulier. h. d. iste §. videte expositionem lr̄e[annuū]. s. ꝓmissum a viro vxori cā alimentorum[consumptum]q̄ꝫtum impendit. ⁊ de hoc non tenetur: vt. s̄. eo. l. si sponsus. §. vlti.

Illud recte. In. §. isto dicit͛: vxor fuit stipulata annuas vsuras dotis: nūq̄d ei debeāt͛ vsure? certe nō: verūtn̄ si vir ꝯuenerat ei dare annuū ⁊ vsuras soluit: lꝫ ille vsuremō potuerūt peti ac. de dote. tn̄ potuerūt cōpensari id qd̄ annuo nomine erat promissum ex quacūqꝫ causa annuum debeatur. h. d. iste. §. videte expositionem lr̄e[sic]. s. constante matrimonio: vt. s̄. de iure do. l. dotis. sed potest stipulari soluto matrimonio: vt. C. de rei vxo. act. l. vna. §. exactio[facta] ⁊ ita no. hic ꝙ aliquid potest compēsari quod non potest peti: sic ⁊ debitum naturale non potest peti: vt. ĩ. de acti. ⁊ ob. l. naturales. ⁊ tamen compensatur: vt. s̄. de compēsatio. l. etiam quod natura.

Si ex pecunia. In princi. huius. l. dr̄: mulier ex pecunia donata sibi a viro emit seruum. postea illū vendidit; ⁊ alium emit. nunq̄d posterior erit periculo mulieris: sic s̄m fulcinium. sed certe illud nō est verum: ⁊ dicendū est ꝙ erit periculum mariti: q͛ lꝫ non sit emptus ex pecunia mariti. tamen occasione mariti videtur emptus. h. d. prin. huius. l. videte expositionem lr̄e[fulcinius scripsit]. s. ⁊ male[emptus sit]. sed quare non est verum quod fulcinius scripsit: ideo. q͛ si posterior decessit mulier non est locupletior. ergo non perijt sibi: vt s̄. eo. l. si sponsus. in fi.

Si vir vxori. In. §. isto cum. l. seq. dicit͛: vir vxori donauit lanā constante matrimonio: vxor ex ea lana fecit sibi vestimenta: cuius sunt: an viri an mulieris? ⁊ certe vxoris. verūtamen competit viro vtilis rei vēdicatio contra vxorem: sed quid erit vir de sua lana fecit sibi vestimentum muliebre cā ipsius mulieris: nunq̄d illa vestimenta erūt viri? certe sic: lꝫ vxor aliqua impendia quasi negociū viri ꝓcuraret: sed quid erit. vxor de ꝓpria lana fecit vestimēta muliebria suo noīe: nunq̄d erūt mulieris? certe sic: ⁊ mulier ꝓ operis ancillaꝝ viro non tenet͛: sed ⁊ si fecit noīe viri virilia vestimenta mulier illa erunt viri. sed vir tenet͛ ei p̄stare precium lane: sed quid si mulier de lana ꝓpria fecit vestimenta virilia suo nomine ⁊ illa donauit viro: nunq̄d valet donatio? certe nō. cuꝫ illa donatio valeat qn̄ nomine viri fecit. nec hoc casu si ancille mariti sunt operate: debent peti vel estimari earum opere. h. d. iste. §. cū. l. seq. ⁊ prin. seq. vsqꝫ ad. §. si vir vxori. videatis expositionem lr̄e[esse vestimenta]. q͛ specificatione sunt facta sua: vt. ĩ. de acquir. re. do. l. adeo. §. cum quis. ⁊ insti. de re. di. §. cum q̇s[actionem]. i. rei ven. inq̄ꝫtum pauperior inuenit͛ vir. ⁊ ip̄a locupletior: vt. s̄. eo. l. si sponsus. in fi. [vestimentum:] q͛ factū est de sua lana ꝓpria[neqꝫ impedire]. s. quominus sit viri[nihil debere] vt. s̄. eo. l. si vir vxori[prestet precium]. i. estimationem act. in factum: vt. s̄. de rei ven. l. item quecūqꝫ. ⁊ in hoc mulier pauperior ⁊ vir locupletior inuenitur[valeat]. s. al's[cū] idest quando[confecit] q͛ tunc valet. sed vir tenetur ei ad estimationem lane: vt. s̄. proxi. rn̄. habuistis[conuenit] vt. s̄. eo. l. si id quod. in prin. in ver. si quas.

Si vir. In. §. isto dicitur: si vir donat vxori arcā ⁊ vxor in illa area edificat insulam: illa insula erit mariti. verūtamen mulier poterit vti retentione opposita doli exceptione nisi impensa sibi refundatur. vnde si vir vendicabit ĩsulam tenetur refundere impensam factaꝫ. h. d. iste. §. videatis expositionem lr̄e[mariti est]. quare q͛ non valet donatio vnde non transit dn̄ium: vt. s̄. eo. l. si sponsus. §. in donationibus igitur si mulier sibi edificat edificium cedit solo: vt. ĩ. de acq̇r. re. do. l. adeo. §. cum quis in suo[placet] q͛ quatenus impendit locupletior non est[facturā] accedit. s̄. de condic. inde. l. si in area. ⁊. ĩ. de do. excep. l. paulus.

Si duo mancipia. In. §. isto dicit͛: vxor emit mancipia duo ⁊ quodlibꝫ erat dignum quinis. postea vxor donationis causa vnis q̇nis illa mancipia vendidit viro suo vel eꝯ vir vxori. nunquid erūt cōmunia ꝓ rata precij? certe sic: nec inspiciemus q̄ꝫti sint mancipia. sed q̄ꝫtum p̄cium remissum sit donationis cā. nam lꝫ non valeat donatio. tn̄ lꝫ viro vendere reꝫ vxori minori p̄cio ex quo non vult donare. h. d. iste. §. videatis expositionem lr̄e[quinis digna]. i. vt quilibet valeat. v. ⁊. v. ⁊ sic. x. ⁊ sic exponitur. ĩ. de lega. j. l. si quis testamento[vnis quinis]. i. pro. x. [cōia esse]. s. viri ⁊ vxoris[mancipia sint]. s. vt ex ipso venditio in totū infirmetur: qd̄ mancipia maioris precij sint qd̄ eēt absurdū[donandi] q͛ si esset animus donandi non valeret venditio donationis cā facta: in id tempus quo factus est locupletior emēs.

vt. s̄. de contrahen. emp. ⁊ ven. l. si quis donationis. in fi. ⁊. s̄. e. l. si sponsus. §. circa. Item q͛ sicut inter alios contrahentes lꝫ se decipere re ipsa: vt. s̄. de mino. l. in cause. ij. in princi. ita inter virum ⁊ vxo. vt hic. Item hic in fi. no. ꝙ affectus operi tuo nomen imponit: vt. C. ad. l. cor. de sica. l. j.

Si vir vxori. In. §. isto dr̄: vir vēdidit vxori aliquā rem vero precio. vel econtra vxor viro. postmodū donationis cā aliquid remisit per pactū. quid vitiabit͛ an venditio an pactum posterius? ⁊ certe si vero p̄cio facta est venditio non aīo donandi valet donatio: sed pactum factum postea donationis cā solum est irritum. Idem dicem⁹ si vir vendidit seruū vxori ⁊ postea cū vxore emptrice donatiōis causa conuenit ꝙ non teneat͛ ei redhibitoria vel q̄ꝫto minoris q͛ posterius pactum non valet: ⁊ ideo edilicie actiones remanebunt. h. d. iste. §. videatis expositionem littere[paciscant͛.] scꝫ incontinenti[prestet]. s. euictionis nomine [emptio est] scꝫ ex interuallo[irrita esset]. s. siue incontinenti: siue ex interuallo sit interpositum. ⁊ sic in rebus donatis commixtis cum alijs si separari potest in totum valet venditio: sed donatio non valet. vt dixi. s̄. eo. l. si sponsus. §. generaliter. ⁊ ibi dixi. [⁊ ex empto] ⁊ sic venditio in totum valet: sed pactum solum irritatur. ⁊ sic est ista littera in arg. contra Io. qui dixit act. quanto minoris esse ex empto.

Quod si vir. In. §. isto dr̄. vir debebat vxori. c. vsqꝫ ad annum soluit ei statim. nūquid valet solutio? videtur ꝙ non: quasi fuerit donatio que est ꝓhibita inter virum ⁊ vxo. sed certe dicendū est ꝙ valet. lꝫ in rep̄sentatione temporis videatur ꝙ maritus aliquod cōmodum potuerit habere. h. d. iste. §. videatis expositionem lr̄e[presens] idest statim[potest]. s. nec potest repetere: vt. s̄. de condictio. indebi. l. quod in diem. [potuerit] vt. s̄. de pecu. l. sed si dānuꝫ. in fi. ⁊. ĩ. solu. matrimo. l. si constante. §. quotiens. ⁊ licet istud cōmodum temporis non impediat donationem. tamen impedit alienationem factam in fraudem creditorum. vt. ĩ. que in fraudem creditorum. l. omnes. §. lucius. ⁊. l. ait pretor. §. si cum in diem.

Quod legaturus. In. §. isto dicitur: tu eras legaturus mihi vel relicturus mihi aliquam hereditatem. rogaui te vt relinqueres vxori mee tu rogatu meo ei reliquisti: nunquid videor ei donasse? certe non: q͛ non sum factus pauperior: q͛ ille donationes ꝓhibentur inter virum ⁊ vxorem ex quibus fit quis pauperior: sed ista sunt tractanda inter beniuolos. vnde cum tu nō efficiaris pauperior valet donatio. h. d. iste. §. videatis expositioneꝫ littere[ꝓculus ait] secus in mortis causa donatione. ⁊ sic soluitur vno modo contra. s̄. eo. l. iij. in fi. ⁊. l. seq. que sit ratio ibi dixi[inter maliuolos]. s. ⁊ infestos: vt. s̄. eo. l. si id qd̄. in prin. in versicu. si quas.

Si vir vxori. In. §. isto dicitur: vir donauit vxori non modicū munus: imo magnum in calendis Martij. vel in die natiuitatis dn̄i: nunquid illud est donatio? certe sic. ⁊ ideo non valet: sed si vir donauit aliquid vxori vt honestius se haberet illa non est donatio: ⁊ ideo valꝫ. sed si vir donat pecuniam vxori vt in encenio vel in vnguenta vel cibaria familie conuertat ⁊ ipsa conuertit non videtur locupletior. ⁊ ideo non reuocatur. sed si vir fecit impensam in familiam vxoris. vel in iumenta que erant in cōmuni vsu: nūq̄d est donatio? certe non. ⁊ ideo non condicit. sed si familia vel iumenta non erant in cōmuni vsu sed vxoris tantum in illa pecunia mulier videtur locupletior. ⁊ hec donatio est prohibita. vnde maritus condicet. h. d. iste. §. vsqꝫ in fi. l. videatis expositionem lr̄e[munus immodicum]. i. supra vires dotis: vt. s̄. eo. l. ex annuo[calendis martij] vt erat mos antiquorum qui mittebant encenia in calendis martij[donatio est] sub. ⁊ ideo reuocatur[sed si impensas] scilicet aliquas dedisset[contra esse]: q͛ in hoc non est locupletior. vnde non reuocatur: vt. s̄. eodem. l. si sponsus. §. vlti. [si aut in encenio] est vnguentum qd̄ fit vt melius quis dormiret[non condicentur] quare quia in cis non videtur mulier locupletior[debere] quia illa alimenta repetuntur.

1 ☞ Donatio inter coniuges morte donatoris superstite donatario confirmatur.

a 1 **Cum hic status.** a † Signori. iuris con. in pric. huius l. vsqꝫ ad. §. si donator valde verbosus est et posset dicere tribus verbis. quicquid dicit hic tribus columnis. nam posset dicere donatio facta inter virum ⁊ vxorem non valet. sed confirmatur morte donātis si perseueret in eadem voluntate vsqꝫ ad supremum vite. ⁊ hoc est quod vult dicere princi. huius. l. vsqꝫ ad. §. si donator.

a ¶ Cum hic stat⁹. fallit in vxore putatiua s̄m bal. ĩ. l. eā quā. in. viij col. C. de fidei com. ⁊ no. hic Bar. ꝙ falcidia detrahit͛ de donatiōe ĩter viꝝ ⁊ vxo. morte ꝯfirmata. ⁊ nūq̄d detrahat͛ falcidia de donatiōe cā mort͛: et an sicut de legat͛ ita ꝺ ipsa donatōe cā mortis defalcari possit late tradit pau. de ca. ꝯsil. 28. incipi. in cā q̄ ꝯtit͛. in. ij. vo.

⁊ ad hoc concor.C.eo.l.donationes.tamen vt iuuenes intelligant dicetis ꝙ iuriscon.dicit:dictum est a princi.titu.huc vsq; quid obseruet̃ in donationibus factis inter virũ ⁊ vxo.verum qꝛ post ius antiquũ aliqua supuenerũt impator Ant.recitauit orationẽ in senatu.de qua fuit factum vnũ cõsultum.dixit eñ impator Anto.consulibus romanis:faciatis pulsari consiliũ. ⁊ volo ibi orare ⁊ quedam oratio ibi legatur ⁊ si placet senatoribus ibi confirmetur.vnde consules cõgregauerunt romanũ consilium ⁊ imperator Anto.cõtionatus est ibi. Iure antiquo prohibite sunt donati.inter virum ⁊ vxorem.vellem ꝙ iste donationes interdum confirmarentur . puta si donat vir vxori: vel econtra ⁊ donans perseueret in eadem voluntate vsq; ad supremum sue vite vellem ꝙ illa donatio confirmaretur tanꝗ legatum.nam sicut vir potest vxori legare ⁊ mortis causa donare.sic ⁊ ista donatio morte donantis ꝯfirmet̃ ⁊ obtineat vim legati:⁊ sicut in legato hꝫ locum lex falci.ita in ista donatione ⁊ ea cõfirmata transeat dominiũ ⁊ habet locum in omni donatione.sic ego ait oratio:si vir donat vxori vel econtra:si donatorem penitet reuocatur donatio:sed lꝫ donator possit penitere:heres tñ donatoris nõ potest:durum eñ esset heredẽ reuocare donationem quã non reuocauit donator:⁊ penitentiã accipimus nõ primam sed supremam. ⁊ ideo si donaui vxori. et postea penitui.deinde donaui ⁊ decedo nõ prior inspicit̃ volũtas sed vltima.vnde sicut in legatis ⁊ fideicõmissis est ambulatoria volũtas defuncti vsq; ad supremum vite: ita in donationibus.vnde sicut si petitur legatum cũ testator penituit obstat doli exceptio:ita si petitur donatio ab herede mariti obstat ei doli exceptio.si cõstat donationem reuocatam esse:vel ipse hr̃s rem donatam poterit reuocare:in dubio aũt non presumit̃ donatio reuocata.sed quid si vir donat vxori.⁊ postea eam idẽ pignori obligauit:nũqd videt̃ vir penituisse:certe sic. nisi vir rogauit illam rẽ ab vxore precario:⁊ parata sit soluere creditori subuenietur mulieri per doli excep.⁊ poterit etiã agere vt cedant̃ ei act.h.d.ista.l. vsq; ad.§.si donator.videatis expositionem lr̃e[quem antea retulimus].s.vt nõ valeret:vt.s̄.a princi. huius titu.vsq; ad p̄sentem.l.⁊ ideo reuocarentur inquãtũ donatarius locupletior inuenitur:⁊ donator pauperior fact⁹ esset:vt.s̄.eodẽ.l.si sponsus.§.circa.⁊.l.si id quod.§.si ex decem.

¶ Or seqt̃ in lr̃a[ante excessum].i.ante mortem[relaxaret] vt.s.morte donãtis cõfirmaretur donatio[factas]p̄terꝗ in ꝑmissione:vt.s̄.eo.l.pap̄.tractat.al's pap̄.recte putat[cui donate sunt].s.cõfirmatione secuta:al's non. cum possint vendicari:vt.s̄.eo.l.si sponsus.in fine.[habere] nam sicut de legatis defalcatur:ita de donationibus:vt.C. ad.l.falci.l. in donationibus[est]⁊ ita not.ꝙ donatio morte cõfirmata obtinet vim relicti:vt.C.eo.l.donationes[⁊ amarũ esse]qꝛ nõ pꝫ licere heredi qđ non licuit defuncto.sic.⁊.C.de reuo.do.l.j.⁊ vlt.[valere].i.morte cõfirmari[vt supremũ].i.an in ea penitẽtia ꝑseuerauerit[exitum]vnde no.hic ꝙ ambulatoria est volũtas defuncti vsq; ad supremũ vite.⁊ ad hoc facit.C.de sac.san. ec.l.j. ⁊.j̄.de adimẽ.le.l.iij.in fi.[voluntatẽ]sub.⁊ si defunctus nõ reuocauit:heres nõ poterit reuocare:vt.s̄.habuistis[retinuit] qꝛ pignus manet in bonis debitoris:vt.C.de pig.act.l. pign⁹. ⁊ no.ꝙ aliud est in legato si lego rẽ ⁊ postea pignori do nõ reuocatur legatũ:qꝛ legatũ est permissum:vt.C.de leg.l.iij. aliud est si dono vxori mee ⁊ postea pignoro alij reuocat̃ donatio:qꝛ est ꝓhibita vt hic.⁊.C.eo.l.si maritus. nisi remanerem post pignorationem in eadẽ voluntate:vt.j̄.dicit[precariam]qꝛ precibus impetrauit a creditore[valere]q̃si aperte dicat bene dixi ꝙ si maritus ante donauit postea obligauit alij.non tñ animo adimẽdi ꝙ donatio valet.nam hoc est etiã si primo obligauit ⁊ postea donauit[⁊ si satisfecisset].i.ꝑmisisset satisfacere: vt aliq̇d addat p̄dictis[mandent̃ actiones]a creditorib⁹ cõtrahentes pro pecunia quam soluit:⁊ tunc cõtraria pignoraticia ceditur ⁊ actio personalis que pro debito dabatur.vel dicatis ꝙ opposita doli exceptione:poterit consequi vt mandẽtur sibi actiones ab herede mariti ex alia causa agente contra se:⁊ tunc rei vendicatio mandabitur contra creditores vel pignoraticia directa.

Si donator. Signori.in.§.isto ⁊ in seq.circa materiam prelibatã formantur plures q̃ões.⁊ prima questio est talis.ponamus libertus marit⁹ donauit vxori:postea per ingratitudinem reuocatus est in seruitutem:nunq̇d donatio illa cõfirmatur:⁊ videt̃ ꝙ sic:qꝛ seruit⁹ est similis morti.sed certe dicendũ est ꝙ non cõfirmatur:immo infirmat̃ queãdmodum si mulier cui est donatum est libertas:et postea in seruitute reducit̃ illa donatio non cõfirmatur sed infirmatur.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̃e[donationem lꝫ seruitus morti cõparetur]videbatur cõtra.sicut enim donatio morte cõfirmat̃ ⁊ seruitus est similis morti:vt hic.⁊.j̄.de regu.iur.l.quo ad seruitutem.⁊ in aut̃.de nup.§.si vero decretũ. ita hoc casu:sed certe nos intelligimus quod dicitur donatio morte confirmatur de vera morte:sed seruitus est ficta mors.

Si maritus. In.§.isto dr̃:maritus donauit vxori ꝯstante mr̃imonio:postea ꝯsciuit sibi mortem ꝓpter quoddã delictũ vel nõ occidit seip̄m.sed post mortẽ eius ꝓpter aliqđ crimen qđ cõmisit dãnata est memoria eius:nunq̇d reuocabit̃ donatio:certe sic:lꝫ alie donatiões facte in alios valeant si nõ mortis cã fiant.h.d.iste.§.videat̃ expositionem lr̃e[ob sceleris cõscientiam].s.pene metu:secus si ob impatientiã doloris:vt.j̄.de iure fis.l.in fraudẽ.§.neq;.⁊.C. de bo.eo. q̇ mor.sibi cõ.l.j.⁊.ij.[dãnata sit]nam lꝫ omne crimẽ morte extinguat̃. tñ in aliquibus post mortem eius dãnatur memoria:vt.j̄.de accu.l.ex iudicior.⁊ sic reuocabit̃ donatio:qꝛ bona eius debent cõfiscari:vt.C.eo.l.donationes.⁊.C.qui testa.fa.pos.l.si is.in fi.[valeant]vt.j̄.de dona.l. post cõtractuꝫ [si nõ mortis causa donauit]qꝛ mortis causa nõ potest donare:qꝛ efficitur intestabilis:vt.j̄.de do.cã mor.l.si aliquis.

Si miles. In.§.isto dr̃:miles quesiuit bona in castr̃ ⁊ ex bonis castrensib⁹ donauit vxori:postea ꝯdẽnatus fuit de crimine capitali militari:⁊ anteꝗ ꝯdẽnaretur impetrauit posse testari:nunq̇d valet ista donatio:certe sic:qꝛ miles qui de bonis castrensibus potest testari:potest et mortis cã donare.h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e[bõis] scꝫ tñ quod est ei permissum vt si nõ esset ꝯdẽnatus:vt.j̄.de ca.pec.l.iij.⁊.C.de testa.mili.l.militibus[cũ damnaretur] in ip̃a sentẽtia a principe qđ posset testari.nam dãnatus de crimine capitali est intestabilis:nisi sit miles qui cõmisit crimẽ capitale qui impetret vt possit testari de castrensibus vt hic.⁊.j̄.de le. iij.l.si quis.in prin.§.si miles.⁊.j̄.de iniu.⁊ irri.test.l.si q̇s filiũ [cui permissum est testari]⁊ hec regula hꝫ locũ in patrefa.fallit tñ in filiofami.qꝛ lꝫ ipse non possit testari voluntate patris: tamẽ voluntate patris potest donare causa mortis:vt.j̄.de do. cau.mor.l.cum is.§.j.

Quod ait oratio. Or signori.quedã que cõtinebantur in oratione diui seueri habuistis exposita.⁊ inter cetera cõtinebatur: lꝫ donatio facta inter virũ ⁊ vxo.cõstante mr̃imonio nõ valeat:tamẽ morte cõfirmatur. Item cõtinebatur si vir donat vxori vel eꝯ reuocatur donatio in his que extant:nõ in his que sunt ꝯsumpta. hoc est intelligendũ ꝙ in ꝯsumptis nõ reuocat̃: cum accipiẽs non est locupletior. sed si est locupletior factus is cui donatio facta est ⁊ donauerit certam ꝗtitatem ei qui sibi donauit. tñ si prius decessit reuocat̃ donatio si extat nec cõpensat id qđ consumptũ est:lꝫ secuto diuortio habeat locũ compensatio.h.d. iste.§.videatis expositionẽ lr̃e[qđ ait oratio].Signori: v̄ba ista ponunt̃ materialiter:⁊ verba orationis erãt talia: vt dixi in casu[locum habebit]vt.s̄.e.l.§.quod ait[dederit].i.tradiderit ille qui accepit:nec est locupletior fact⁹[tñ tantã].s.itantũdem.s. id qđ extat ab herede eius cui dedit.sꝫ quare poterit repetere:qꝛ cõfirmat̃ donatio si nõ prius decesserit accipiẽs.

I ☞ Donatio facta inter cõiuges reuocatur facto diuortio mortis donatarij interuentu:sed licet diuortium fiat.si tamen matrimonium restauretur:donatore postea moriente reconualescit donatio.

I **Si diuortium.** † Supra dictum est ꝙ donatio facta inter virum ⁊ vxo.morte cõfirmatur.modo in.§.isto dr̃:si donatio secuta est diuortium vel donatarius ꝑmo decessit:nunq̇d cõfirmat̃ donatio:certe si maritus vult sic.al's nõ:qꝛ aliqñ diuortium interuenit bona gr̃a: aliqñ mala gratia:sed quid erit.vir donauit vxori postea secutum est diuortium.deinde restaurat̃ mr̃imonium: nunquid restauratur donatio:certe sic:si nouus cõsensus accedat vel mutata voluntas nõ ꝓbetur:si donans predecedat. sed quid si intercessit aliqua modica discordia.sed diuortium nõ intercessit nunq̇d reuocatur donatio:certe non.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̃e[extinguatur].i.reuocatur donatio:vt.s̄.codẽ.l.si sponsus.in fi.cum.l.se.[⁊ offensa]accedit.j̄.e.l.victricus.[qđ si diuortium factũ est].s.p̄cedente donatione inter vi.⁊ vxo.[⁊ potest defendi valere]sub.cũ non fuit mutata volũtas.vel cuꝫ postea noua intercessit volũtas[donatio].si premoriatur donator[quieuit].i.cessauit:sed al's ex ingratitudine reuocatur donatio:vt arg.j̄.de adi.lega.l.iij.§.vlti.

Si mulier. In.§.isto dicit̃.mulier ⁊ maritus constante mr̃imonio diu seorsuꝫ habitauerunt.sed honorẽ mr̃imonij inter se seruabant: nunq̇d inter eos est ꝑmissa donatio:certe nõ:qꝛ durat mr̃imonium:verũtamẽ si donator p̄decederet ⁊ ꝑseueraret in eadẽ voluntate cõfirmat̃ donatio.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̃e[affectio] vt.j̄. de regu.iur.l.nuptias[valebit]vt.s̄.e.l.§.quod ait oratio.

1 ☞ Donatio si est facta inter virum ⁊ vxorem:⁊ ambo decesserint:si constat quis primo decesserit statimus tertio:si vero nõ apparet quis primo decesserit donatio confirmatur. Si vero tam vir ꝙ̃ vxor inuicem donãtes ab hostibus capiant̃ ⁊ apud hostes moriantur donatio confirmatur quasi tempore capture mortui videantur:sed si alter ex eis ab hostib⁹ redeat ille videtur superuixisse qui rediit.h.d.vsq₃ ad.§.quasdam vero.

1 **Si ambo.** †Supra dictũ est ꝙ si vir donat vxori vel econtra ꝙ non valeat donatio.modo in.§.isto dicitur ꝙ si vxor cui donatum est ⁊ vir q̃ donauit capti sunt ab hostibus ⁊ ibi decesserunt nunq̃d valet donatio.certe si pri⁹ decesserit cui donatum est nõ valet donatio:sed si primo decessit qui donauit confirmatur donatio:si autẽ simul ambo decesserunt si potest apparere quis prius expirauit infirmatur donatio:vel confirmatur:sed in dubio si non appareat dicendum est ꝙ sit confirmata:nec videt̃ primo vita decessisse donatari⁹:vt ait oratio.⁊ ideo si sibi inuicem donauerunt vtraq₃ donatio confirmatur:lʒ oratio de morientibus non senserit:sicut ⁊ mortis causa donationes hincinde facte quando ambo simul moriuntur confirmantur:nec facimus hic vim si alter locupletior vel neuter tantum:sed vbi ambo simul capiuntur ⁊ ambo ibi decesserunt:sed non simul.quod tempus spectamus an captiuitatis vt sic valeat donatio quasi simul decesserint:an nec mortis:nec captiuitatis vt sic non valeat neutra donatio quasi eis viuis solutum sit matrimoniũ.⁊ certe si decesserunt diuersis temporibus ⁊ nullus reuertitur donatio confirmatur vt ambo videantur decessisse tempore captiuitatis:sed si alter reuertitur:alter non:in persona illius qui reuertitur confirmatur donatio.h.d.iste.§.videatis expositionem littere[volo]al's voluit [tractare]idest illud in medio volo pponere[emisit]al's posuit.i.deposuit[cum simul decesserunt]non dico simul.i.eodẽ tempore[sed simul]idest vnus ⁊ alius.nescitur tamen quãdo quis prius decesserit.⁊ ad hoc accedit.j.de reb.dub.l.sed inter virum ⁊ vxo.secus autem cum de onere dotis queritur:q₃ mulier prius mortua presumitur.vt.j.de reb.dub.l.qui duos.§.si maritus[mutue valebunt]vt.s.eo.l.si cum seruum.in fi.[naʒ ⁊ certa]hec est bona argumentatio.vt.j.de dona.cau.mor.l.sʒ hi qui inuicem[neutri]idest heredi neutrius [condictionẽ] ad repetendum[capti sunt]scilicet simul[an neutrum]scʒ valere dicemus:scʒ qđ vxor marito donauit:vel quod marit⁹ vxori donauit.⁊ hoc illa ratione que sequit̃[q₃ ⁊c. matrimoniuʒ] scʒ perinde acsi diuortium interuenisset[qui rediit]scʒ prius.vt.s.de capi.dimi.l.j.

Qui quasdam. Jn.§.isto dicit̃.vir donauit vxori ɔstante matrimonio quasdam res ⁊ postea quasdam ex his legauit:⁊ quasdam non:nunq̃d videtur ceteras ad vxorem pertinere voluisse.certe sic:q₃ plerũq₃ quis primo legat ⁊ postea donat:⁊ donatio minuitur per legatum[pertinere]scʒ ⁊ aliquas legauit:videtur vxori ademisse.vt.j.de leg.j.l.si ex toto.in prin.⁊ q₃ quod in vno vetatur in ceteris permittitur.vt.s.de iud.l.cum pretor.§.j.[donat]scʒ extraneo vt adimat vxori[legandi]sub.vt confirmaret donationem.scʒ si legauit vxori.vt.j.de leg.j.l.si mihi.§.in legatis.

1 ☞ Donatio facta inter coniuges morte donatoris confirmatur.ita donatio facta inter quascunq₃ personas inter quas matrimonium est prohibitum.h.d.

1 **Oratio non solum.** †Jn.§.isto dicit̃ ꝙ oratio que confirmat donationem morte donantis non solum confirmat eã in viro ⁊ vxore:immo ⁊ in omnibus personis que prohibentur donare propter matrimonium:vt si socer donat nurui:vel econtra nurus donat socero:vel socer genero:vel consocer consocero qui habuit copulatos in eius potestate.vnde si predicte persone que prohibentur donare donant:⁊ filius vel filia decesserit licet vitium donationis perseueret:tamen si socer perseueret in eadẽ voluntate vsq₃ ad supremum vite si heredes eius velint reuocare non possunt propter beneficium orationis:que oratio cõfirmat donationem ex quo filius eius qui donauit predecessit ⁊ socer perseuerauit in eadem volũtate.h.d.iste.§.videatis expositionem littere[in eundem casum donare]sub.cum confirmatur donatio.vt in princi.huius.l.habuistis [perseueret]q₃ donator non est mortuus[voluntate]q₃ ɔfirmata est donatio

Si filius. Jn.§.isto dicitur.si filiusfa.habens castrense vel quasi castrense peculium donat vxori spectamus mortem ipsius filii ⁊ voluntatem ipsius:nõ patris sui.h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e[spectabimus]sub.nõ autem personam sui patris:q₃ filius in castrensi vel quasi peculio loco patrisfa.habetur.vt.s.ad macedo.l.j.in fi.⁊.l.seq.

Si nurus. Jn.§.isto dicitur.si nurus donat socero constante matrimonio nos inspicimus mortẽ nurus:sʒ si premoriat̃ socer nunq̃d extinguet̃ donatio licet marit⁹ viuat:an q₃ marit⁹ supuiuit vxori dicem⁹ donationem valere:⁊ certe dicem⁹ ꝙ si maritus solus heres extitit socero quasi alia donatio cepit esse si supuixit vxori ꝙ nõ valebit donatio:sʒ si nõ extiterit heres patri tũc extincta est donatio.h.d.iste.§.videatis expositionem lr̃e[cepit].s.cũ mulier apud maritũ rez suã esse patit̃[rõ est noua].s.illa:q₃ donatio morte donãtis ɔfirmat̃.vt in prin.hui⁹.l.habuistis:⁊ q₃ est verisimile ꝙ vxor magis voluit ptinere ad filium.

Si socer. Jn.§.isto dr̃.si socer donat nurui:et postea socer mittit ei noĩe filii repudiũ donatio illa mutat̃ lʒ m̃rimoniũ duret iter nurũ ⁊ filiũ soceri.sʒ q̃d si duo soceri sibi adinuicẽ donauerint:⁊ postea inuitis filiis repudiũ miserint nũq̃d finit̃ illa donatio.certe sic.et vbi donatio facta est inter ɔsoceros necesse est ɔstãte m̃rimonio p̃decedat ⁊ ꝙ sit in eoꝝ ptãte q̃ donauit ad hoc vt confirmet̃ donatio.sed q̃d si consocer donat consocero ⁊ alter emancipauit vel vterq₃ copulatos:nunq̃d hʒ locum oratio vt confirmetur morte donantis.certe non.⁊ ideo est infirmata mortis donatio.h.d.iste.§.vsq₃ ad.§.si sponsus.videatis expositionem littere.

Si sponsus. Jn.§.isto dr̃.spõsus donauit spõse nõ volẽs donationẽ statim valere:sʒ ɔferre in tps m̃rimonii ɔcti:nunq̃d ista donatio ptinet ad oronem vt sic ɔfirmet̃ morte donãtis.certe sic si pseueret in eadẽ voluntate vsq₃ ad supmũ vite.h.d.iste.§.videatis expositionẽ littere [nõ videt̃ facta].s.inspecto initio[sufficiãt]q₃ loquunt̃ in viro ⁊ vxore.vt habuistis in prin.huius.l.⁊ in.§.ait oratio.

Siue autem res. Jn.§.isto dr̃.siue vir donat rẽ vxori vl' cõ:siue liberauit vxorẽ p acceptilationẽ ab obligatiõe donatiõis cã si pseuerat donãs in eadẽ volũtate vsq₃ ad supremũ vite morte ɔfirmat̃:nec pẽdet ipa acceptilatio:sʒ effect⁹:nã vbicũq₃ dixim⁹ donatiões ipediri ex oratiõe valebũt.h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e: [valebũt]pter ꝙ in pmissione facta.vt.s.eo.l.põponius.

Si inter virum ⁊ vxorem. Jn.§.isto dr̃ si iter virũ et vxo.ɔhat̃ societas donatiõis cã nõ valet:⁊ ideo post decretuʒ iterpositũ actio p socio nõ nascit̃:nec ptinet ad oroneʒ vt ista donatio ɔfirmet̃.vnũ sciatis ꝙ ideo nõ agit̃ actiõe p socio:q₃ in illa est societas q̃ donatiõis cã interponit̃ etiaʒ inter alias psonas:nedũ inter virũ ⁊ vxo.silr ⁊ vẽditio donatiõis cã facta nõ valet:sʒ si res venierit minoris p̃cio donatiõis cã vel vero p̃cio venierit cũ donatiõis cã remissuʒ sit ista donatio ptinet ad oronẽ vt ita donatio ɔfirmet̃ morte.h.d.iste.§.videatis expositionẽ lr̃e[fine ɔstituto vite].i.morte.nã ipsa est finis vite ɔstitut⁹[⁊ ppter hoc nec iter virũ ⁊ vxo.]accedit.s.de min.l.in cãe.ij.i fi.⁊.s.p soc.l.iiij.⁊.s.de ɔh.ẽpt.⁊ vẽ.l.si q̃s donationis.[ad senatusc.].s.vt possit dona.ɔfirmari morte postea secuta.

Si quis sponsam. Jn.§.isto vsq₃ in fi.l.dr̃.si ɔcta sunt spõsalia cũ minore.xij.an.deinde eã duxit i vxorẽ ⁊ ei donauerit nũq̃d valet donatio.⁊ certe si cũ ea ɔcta sunt spõsalia tenẽt:sʒ nuptie non tenẽt nisi ea effecta pubere:⁊ ideo si spõsalia p̃cesserunt valet donatio:si nõ p̃cesserũt nõ valet donatio ⁊ nõ habebit locuʒ oror:q₃ nõ fecit ei donationẽ q̃si ad extraneã:sʒ q̃si ad vxo.⁊ vxor nõ erat.Sʒ q̃d erit:senator despõsauit libertinã:vel tutor pupillã:vel q̃uis ali⁹ q̃ m̃rimoniũ phibet̃ ɔhere ⁊ postea duxit eã in vxorẽ ⁊ ei donauit nũq̃d valebit donatio cũ p̃cesserint sponsalia.r̃ndet̃ ꝙ nõ:imo hoc casu cũ phibita sint spõsalia ille q̃ donauit nõ põt reuocare:sʒ fisc⁹ quasi ab indigno ablata reuocabit.h.d.iste.§.vsq₃ i fi.l.[nulla est]vt.s.de spõs.l.q̃sitũ [despõsauerit].s.p v̄ba de futuro:qđ est phibitũ.vt.s.de ritu nupt.l.lege iulia[phibent̃]excipe illos q̃ rõne officii impediunt̃:q₃ illi põt nuptias ɔhere.vt.s.de ri.nup.l.si q̃s offõ[fisco vẽdicari]vñ no.vbi valet m̃rimoniũ si fiat donatio ⁊ donãs vult reuocare ipse reuocat.vt.s.eo.l.si spõsus.in fi.sʒ si nõ valet m̃rimoniũ nõ reuocat̃:sʒ fisc⁹ accipit quasi ab indigno.vt.s.de inoff.test.l.pap.§.meminisse.⁊.j.de his q̃.vt idig.l.ij.§.itẽ si quis

1 ☞ Siue vir vxori:siue vxor viro aliq̃d annuũ pmiserit talis donatio ab initio nõ valet:sʒ morte donatoris ɔfirmatur.

1 **Si stipulata.** Jn.l.ista dr̃.promisi p stipulationẽ dare annuũ mulieri nomine alimentoꝝ:nunq̃d illud annuũ mulier ɔstãte matrimonio poterit petere.certe nõ:sed si decessi soluto matrimonio illud annuũ poterit petere quasi donatio morte sit ɔfirmata:sed q̃d erit vxor pmisit marito annuũ:nunq̃d valet ista promissio.certe non.immo si prestitũ est poterit vendicare ⁊ consumptũ poterit cõdiei inq̃tũ marit⁹ locupletior est fact⁹:quia non tã solẽne est annuũ qđ stipulat̃ vir ab vxore:sicut est qđ stipulat̃ vxor a viro:q₃ est ɔ naturã sex⁹ ꝙ vxor viro p̃stet annuũ cũ serũ ⁊ tardũ sit gen⁹ mulierũ ad donandũ.sʒ ponam⁹ marit⁹ stipulat⁹ erat annuũ si mulier decesserit ɔstãte m̃rimonio:nun

quid poterit illud petere quasi donatio sit morte confirmata: certe sic.h.d.iste.§.videatis expositionē littere[non pōt]scilicet directa actione.vt.s.eo.l.si id quod.§.vlt.[consulto]scilicet quo cauetur si non valet donatio qd̄ morte cōfirmat̄.vt.s.eo.l.cum hic status.§.ait oratio.⁊ hac specie donatiōis vtitur vt.s.de pac.dot.l.quidam.in fi.[naturam]nam genus mulierum est auarum:non genus masculorū.vt.s.ad velle.l.sʒ si ego. Sed ad prin.huius.l.opp.⁊ videt̄ ꝙ ꝓmissio annui morte non confirmetur sed infirmetur.vt.s.eo.l.papi.recte putat.Ad qd̄ vos dicetis illud quod ibi dicitur est verum in alia promissione ꝙ̄ annui:secus est in promissione annui.vt hic. vel quod ibi dicit̄ est verum qñ non erat actum ꝙ erat donatio si perseuraret in eadem voluntate.hic autem erat actum qd̄ esset donatio si perseueraret in eadem voluntate vsqʒ ad supremum vite:vñ morte confirmatur:vel pōt dici quod ibi dicitur hic corrigit̄. vt.s.eo.l.cum hic status.§.j.⁊.§.si sponsus.ibi siue ⁊c.Sed denuo opp.s.eo.l.si ex annuo.sed illud est verum qñ erat magna donatio.hic autem erat modica donatio.

☞ Donatio quam vxor facit viro vt filiā dotet valet. quod est notandum.

Iue vxor. †In.l.ista dicit̄.vxor donauit marito aliquas res constante matrimonio pro cōi:filia dedit in dotem illas res: vel forte istas res dedit in dotem pro filia patiente vxore:nunquid ista donatio ex sequenti consensu conualescit.rñdetur ꝙ sic ex benignitate.l.⁊ si prima donatio nullius fuerit momenti. hoc dicit ista.l.videatis expositionem littere[donationē]simile argu.s.de serui.rusti.predio.l.per fundum.⁊ facit ad hoc.s.de iure dot.l.profecticia.§.contra.⁊.l.cum vxor.

I non scd̄m. In.l.ista dicitur. si diuortiū est interpositum non ſm formam iuris donationes facte post tale diuortium non valent:q̄ constante matrimonio intelliguntur facte.h.d.ista.l. videatis expositionem littere[obseruationem factum sit]que est.j.tit.proxi.l.nullum[solutum matrimonium]idem est si liberta diuertit a patrono inuito.vt.s.de ritu nup.l.in eo. secus si diuortium legitime factū est.vt.s.e.l.sed interim.in fi. ⁊.l.se.

☞ Qui soluit litis estimationē debet causam dicere si causam habuit ab vxore.

I donate. †In prin.huius.l.dicitur. vir donauit vxori res aliquas constante matrimonio res extant:nunquid poterit vendicare.certe sic.verūtamen q̄ mulier hʒ cām a marito si offert ei litis estimationem repellit eum ⁊ vir tenet̄ ei cauere de euictione in simplum.⁊ ita pedio videtur.h.d.prin.hui⁹.l. [possunt] vt.s.eo.l.si sponsus.§.fi.Or signori in princi.huius.l.no.duo specialia.primo no.regulariter si quis possidet rem meā ⁊ non hʒ causam a me possidendi eam si vendico eā ab eo ⁊ ipse prestat mihi litis estimationem non teneor ei cauere de euictione. vt.s.de rei vendi.l.ex diuerso.§.petitor.sed hic hʒ causaʒ a me Item nota hic aliud speciale regulariter si quis vendit rē aliquam tenetur cauere emptori de dupla.vt.s.de euict.l.ij. sʒ hic est speciale vt teneatur promittere simplum.

☞ Cum vxore potest quis annulum spōsalitium ꝑmutare.

Si sponsus. †In.§.isto dicitur.sponsus spōse misit annulum alienum muneris cā post nuptias contractas pro alieno annulo suum dedit:nūquid videtur donatio noua facta:an videtur in locum veteris donationis fieri.⁊ respondetur ꝙ videtur vetus donatio.⁊ ideo valet.h.d.iste.§.[misit].s.quod potuit facere.vt.s.eo.l.si spōsus [pro eo].s.vendicato a domino[accepi].scʒ ideo q̄ sponsus sponse potest dare.vt.s.eo.l.si sponsus.

I mulier. Maritus donauit vxori constante matrimonio mulier desijt dolo possidere:nunquid eo nomine poterit conueniri acti. ad exhibendum ⁊ rei vendi.certe sic.sed ⁊ si mulier seruum donatum ei a viro occiderit vel vulnerauerit poterit ꝯueniri act. l.aquil.maxime si post diuortium id fecerit.h.d.ista.l. videatis expositionem littere[id commiserit]sed et constante mr̄imonio in simplum poterit conueniri.vt.s.ad.l.aquil.l.si seru⁹ seruum.§.si cum maritus.

☞ Donatio inter coniunctas personas non valet pro parte quam vir habet in re:presentia tamen cum taciturnitate donationem inducit.

I seruus cōis. †In.l. ista dicitur,seru⁹ communis viro et fratri eius quendam seruum donauit vxori noīe fratris viri nunquid valet donatio.certe non pro ea parte que erat viri: sʒ quid si sunt tres fratres:vnus habet vxorem ⁊ seruus communis rem communem donauit vxori:nunquid valet donatio.certe pro tertia que erat viri non valet donatio.pro reliquis duabus partibus si factum est fratribus scientibus ⁊ patientib⁹: vel postea ratum habentibus valebit donatio.h.d.ista.l.videte expositionem littere[mulieris respondi]hoc est verū si fratres non tangebant virum per potestatē.vt.s.eo.l.ij. §.verbuʒ potestatis.⁊.l.oratio.§.qui in eiusdem.Item hoc est verū si specialiter ei seruo permissum erat donare:al's non posset donare.vt.j.de dona.l.filiusfa.[reddere]al's si non habuisset ratuʒ non posset donare in domini preiudicium. vt.j. de donationibus.l.in edibus.

☞ Debitor delegatus potest opponere exceptionem delegationis inualide:si tñ ignoranter commiserit liberatur.

Ir vxori. †In.l.ista dicitur.volebā vxori donare centuʒ.vnde permisi ꝙ debitor qui debebat mihi centum promitteret illa centum vxori.⁊ illa centum stipulata est antequam daretur pecunia vxori secutum est diuortium:nūquid debeo petere a muliere:an a debitore:⁊ illa stipulatio fuit inanis:certe a debitore debeo petere ⁊ stipulatio erit inanis.sed si debitor ignorans solutuʒ esse matrimonium soluit debitor poterit vēdicare si extat: vel si debitor vult mihi cedere actiōes suas poterit hoc facere:⁊ si agā contra eum obstabit mihi doli exceptio:sed ego nomine debitoris si extat potero vendicare:sed si illa pecunia nō extat ⁊ mulier locupletior facta est potero ab ea petere:⁊ intelligitur mulier facta locupletior:quia debitor poterat se tueri doli exceptione contra maritum.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[esset]scilicet viro[inanem]scilicet mulieri[stipulationē] vt.s.eo.l.si sponsus.§.si debitor.

Uod adipiscende. In.l.ista cum tribus legibus seq. ponūtur casus in quibus permissa est donatio :vel vt ecce si vxor donat viro causa adipiscende dignitatis:vel vt ad processus perducatur:vel vt equestris ordinis fiat: vel ludoꝝ gratia:vel exilij causa:valet donatio his casibus facta inter virum ⁊ vxorem.h.d.ista.l.cum tribus legibus sequentibus. videatis expositionem littere[opus est]idest quatenus marit⁹ expendit in dignitate de pecunia donata ab vxore.quod est verum cum datur non contra legem iul.ambitus:q̄ datur palaʒ quod est permissum.vt.s.de nego.gest.l.que vtiliter.⁊ in autē. de consuli.§.pro consuetudinibus[vt ad processus]⁊ vt gradatim procedat ad dignitates.vt.j.de mune.⁊ hono.l.vt gradatim[laticlaui]⁊ erat quoddam officium quia clauē portabat coram principe:vel maciem ⁊ clauem proijciebat in hostes fortiter vt ita milites currerent ⁊ fortiter pugnarent ad eam recuperandam:quod officium dederat ei imperator.vt.C.de testa. mili.l.si rufinus[vel ludorum gratia]scilicet parandoruʒ:nō vt amittat pecuniam in alea[exilij]futuri vel iam eminentis. [fieri potest]tamen non est valida nisi perseueret in eadē voluntate.vt.s.eo.l.sed si mors.§.proinde.

☞ Usucapiens videtur habere rem ex titulo precedenti:nō a domino contra quem vsucapit.

I extraneus. †In.l.ista dicitur.rem viri extraneus putans eam suā esse sciente marito donauit vxori:nunquid mulier poterit vsucapere.certe sic.idem est si ille qui non credebat se esse in potestatem viri:sed patremfa.se putabat donauit vxori.naʒ vxor poterit accipere:sed si vir nescierit rem suam esse quando extraneus donauit poterit vendicare anteꝙ̄ vsucapiat mulier

☞ Ex qualitate expensarum presumitur an animo repetendi fecerit quis:an non.quod est no.

Marcellus. †In lege ista dicitur.si vxori donaui marmora vel tigna vt ipsa immittat in edibus suis sine mulieris damno potero ea detrahere:nec occurrit senatusconsul.quod prohibet marmora detrahi:quia nō videor facere negociationis causa. hoc dicit ista lex.videatis expositionem littere[in eū]scilicet maritum.Or signori dominus Azo scripsit super legem istaʒ ꝙ dominus Bulgarus nesciuit quid vellet dicere ista lex:sed tamen vult hoc dicere:licet non possim emere domuʒ vt de ea extraham tigna vel marmora causa negociationis:quia senatusconsultum hoc prohibet.vt supra de contrahenda emptione ⁊ venditione.lege senatusconsul. Item licet tigna vel marmora iniuncta edibus non possunt legari.vt infra de legatis primo. lege cetera,tamen si vxori donauit marmora vel tigna vt ea immittat in edes suas:potero ea sine vxoris dāno detrahere:q̄ non facio hoc cā negociationis.vt dixi in casu.

Inter

i **Nter virum et vxorem.** In.l.ista dicit᷑. sicut proprietatis rei non est rata donatio inter virū et vxorem: ita possessionis rei donatio non est rata inter virum ⁊ vxorem.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[vlla donatio est].s.q̄tum ad effectum: q̄r facile reuocatur.vt.s̄.eo.l.si eum q̄ mihi.⁊ sic soluit᷑ ꝯ.arg.j.de acqui pos.l.j.§.si vir vxori.

v **Trum negocium vxoris.** In l.ista dicit᷑.si impendo in rem vxoris gerens eius negociuꝫ non est donatio: ⁊ ideo habeo contra eam actionē negociorūꝫ gestorum: sed si impēdo officio mariti vsus hec est donatio: qd̄ est prohibitū inter virum ⁊ vxorem: sed in dubio quid p̄sumemus.⁊ certe vel gestio: vel donatio ex modo ⁊ genere impensarum.nam si est modica impensa videt᷑ donare ⁊ permissa.si autem magna videtur eius negocium gerere.h.d.ista.l.videatis expositionē littere[ex modo]sed modica impensa videtur donare.vt.s̄.eo.l.ex annuo[⁊ ex genere]vt si erogauit in vxorē ex gratia videtur donare.vt.C.de neg.gest.l.qd̄ in vxorem [non difficilis est]⁊ ita no.ꝙ permittitur aliq̄d in minimis qd̄ non permittitur in magnis.vt.s̄.cōmo.l.in rebus.§.possunt.⁊.s̄.d pig.act.l.in pignore.

q **Ue iam nupte.** In.l.ista dicit᷑. si vxori maritus donauit constāte matrimonio res remanent mariti: ⁊ ideo eas extantes poterit vendicare lꝫ vxor ampla legata ei reliq̄rit. h.d.ista l.videatis expositionem littere[⁊ postea vendicare]sub. si extant.vt.s̄.eo.l.si sponsus.in fine.

I ☞ Nudus minister dicitur qui nullum commodum sentit: al's non dicitur quis nudus minister.

I s **Ulpitius marcello.** †In.l.ista dicitur.vir et vxor habebant cōem filium: mulier volebat quendam suuꝫ fundum ad filium pertinere post morteꝫ patris in cuius potestate erat: vnde tradidit patri vt post mortem eius restitueret filio: nunquid videt᷑ donatio vt sic non valeat traditio: an non videatur donatio: sed ob cām datio.⁊ certe si fuit color quesit᷒ q̄r vxor volebat donare patri non valet traditio: si autem non fuit color quesitus perinde est dicēdum acsi extrane᷒ patri tradiderit vt filio traderet post mortem suam.⁊ sic valet traditio. h.d.ista.l.videte expositionem littere[eum].s. fundum [petere].s.ex innominato contractu do vt facias[quesitū est].i.noluit legem circūuenire.vt.s̄.ad maced.l.si filius [maritus]q̄r hic videtur colorem quesiuisse[ministerio]ita qd̄ vir nihil lucraretur: de quo duo ponit exempla: dicens ⁊ id egerit ⁊c.[tradidisset]sub.⁊ nulla dubitatio est si extraneo ex hac causa tradidisset quin quereretur filio.vt.j.de dona.l.qui mihi donatū. ⁊.j.de acqui.rerum domi.l.per seruum.in fi.

I ☞ Eoipso quis est locupletior quod ab obligatiōe est liberatus: non autem eoipso quod sibi pecunia datur nisi ex ea pecunia apparet aliquid apud eum remansisse.

I s **Idum mulier.** †In.l.ista dicit᷑. mulier emit quendaꝫ seruū pro viginti.illa viginti non soluit creditori: sꝫ de illis.xx. quinq̄ꝫ dedit vir venditori: postea secutum est diuortium: nunquid illa quinq̄ꝫ vir poterit recuperare.certe sic.nec refert si seruus est factus deterior.nam ⁊ si seru᷒ mortuus esset posset illa quinq̄ꝫ exigere: q̄r mulier videtur locupletior inq̄tum vir eam liberauit: ⁊ adhuc forte deberet illam pecuniam si vir ei nō soluisset: nec interest ex qua cā mulier pecuniaꝫ debeat: sꝫ ponam᷒ ꝙ vxor accepit pecuniā a viro vt emeret seruum: postea seruus mortuus vel deterior factus est: cuius erit damnum: certe mariti: q̄r mulier non erat al's emptura seruuꝫ.vnde si perijt eius periculo si desijt esse in rerum natura: nec mulier videtur locupletior que nō est liberata a suo creditore: neq̄ꝫ id possidet qd̄ emerat ex pecunia viri.h.d.ista.l.videatis expositioneꝫ littere [dedit].s.⁊ in quinq̄ꝫ liberauit eam.vt.s̄.de neg.gest.l.soluendo[exiget].s.ab vxore[ere alieno].s.quod ipsa debebat[⁊ liberata est]⁊ ad hoc facit quod habuistis.s̄.eo.l.quod autē.§. eleganter.⁊.§.si vxor[esse desijt]accedit.s̄.eo.l.qd̄ autē.§.j.

I ☞ Mulier q̄cquid querit p̄sumitur quesiuisse ex bonis viri: subaudi ratione turpis questus euitandi.

I q **Uintus mutius ait.** †In.l.ista dicitur. si aliq̄d constante matrimonio peruenit ad vxorem: nec apparet vnde peruenerit presumitur ꝙ q̄sierit ex bonis mariti: aut ex bonis ipsius qui in potestate eius est.⁊ ideo ad illud tāquā donatum a viro vxori poterit reuocari.h.d.ista. l. videatis expositionem littere.⁊ ad istud accedit.C.eo.l.etiam.in fi.Similiter fauore ecclesie si ep̄s vel alius prelatus querit aliq̄d presumitur ex bonis ecclesie.vt.C.de epi.⁊ cle.aut᷑.licētiam.Itē quidam dicunt in filio vt presumatur de bonis patris: vt si cōmune sit cum fratribus: sed nos secus dicimus in filio.vt ibi etiaꝫ dixi.videlicet si est opifex ex suo artificio quesitum.arg.j. de libe.agno.l.si quis.§.si filius.⁊.C.arbi.tute.l.si defunctus.

s **Si vir.** In.l.ista in prin.dicitur.si vir locat vxori rem donationis cā minoris nō valet locatio: sed si depositum est inestimatū estimatione minori valet depositum.⁊ est ratio diuersitatis: q̄r locatio sine mercede non valet: sed depositum esse potest: ⁊ si estimatum non detur.h.d.ista.l.in prin.videatis expositioneꝫ littere[nulla est] sicut nec venditio.vt.s̄.de contrahen.emp.⁊ vendi.l.si quis donationis causa.in fi. [non pōt]vt.s̄.pro socio.l.si conuenerit.

I ☞ Donatio causa mortis extinguitur morte donatarij donatore superuiuente.

I **Uxor.** †In.§.isto dicitur.si vxor voluit fructū fundi sui marito dari ab herede eius: ⁊ si non daret᷑ voluit certam pecuniam mortis cā ei donari si moriatur vir viua muliere talis stipulatio dissoluitur ⁊ talis traditio annihilat᷑. vn̄ si traditus est fundus posset reuocari si pecunia est soluta posset condici: q̄r quo casu condictio nascitur cōtra extraneos: eodem casu nihil agitur inter virū ⁊ vxorem.h.d.iste. §. videatis expositionē littere[soluitur]vt.s̄.eo.l.cum hic status.in princi.⁊.§.ait oratio[inter maritos].i.inter coniuges[nihil agitur]quasi inter extraneos facta est donatio: ⁊ si moritur donatarius anteq̄ donans donator condicit.vt.j.de dona.cau.mortis.l.senatus.§.donatio.in fine.

m **Ortis sue causa.** In.l.ista dicitur. si socer donat nurui vl' genero mortis sue cā non valet donatio: q̄r morte soceri non soluitur matrimoniū: siue pater socer filium vel filiam heredem instituerit: siue exheredauit: sed q̇d si socer diuortij causa donauit nurui vel genero: certe tunc aliter videtur dicenduꝫ Unum sciatis ꝙ si res que date sunt estimate in dotē viro cōsentiente mulier in vsus suos habuit ⁊ deteriores fecit si mulier velit aliquas res vendicare a viro: vel si alique res dicerētur viro legate hic non cadit compensatio[conuenit] sed vir pōt donare vxori mortis cā.vt.s̄.eo.l.si eum in fi.[diuersa causa est]a casu predicto: q̄r per diuortium soluitur matrimoniuꝫ vt.j.titu.proxi.l.j.

I ☞ Usuras dotis si vir viuens non petit donare videt᷑ ⁊ periculo viri sunt ⁊ morte confirmantur.

I v **Si vsuras.** †In.l.ista dicit᷑.vxor p̄misit dotem viro ⁊ si non solueret p̄misit ei vsuras.modo queritur si vir sumptibus suis vxorē ⁊ familiam eius exhibuit: vtrum dote prelegata possunt vsure peti.rn̄detur ꝙ nō: q̄r videtur hoc casu ei donare [deduxerit] scilicet quod facere potuit.vt.C.de rei vxo.act.l.vna. §.exactio [confirmatis]q̄r vir prelegauit dotem vxori ⁊ dixit: si qua donaui vxori valere volo.quod facere potest.vt.j.de leg. j.l. si qn̄. ⁊.C.eo. l.res que.

I ☞ Res empta ex pecunia mulieris donata viro vendicari potest.

I v **Uxor marito.** †In.l.ista dicitur.mulier marito suo donauit. c.marit᷒ de illa pecunia rē mobilē vel immobilē emit: ⁊ postea desijt esse soluendo: ⁊ res extant: mulier reuocat donationem. modo queritur vtrum mulier possit petere ipsas res: ⁊ certe videtur ꝙ exquo marit᷒ non est soluendo deducto ere alieno exquo res illas possidet ꝙ sit locupletior.vnde cū mulier pro illis rebus aliter non possit habere regressum dicendum est ꝙ mulier hꝫ vtilem rei vendicationem[querimus]sed alibi querimus. vt.j.de verbo.signi.l.subsignatum.§.j.[directo].i.directa rei vendicatione.vel directo.i.a possidente.vt.s̄.de rei vendi.l.officium.in fi.Or no.ꝙ res empta de pecunia mea nō est mea.vt C.de rei vendi.l.si vt proponis.fallit hic in marito non existēte soluendo in subsidium.sic ⁊ alibi aliquid statuitur quod al's non statueretur.vt.j.de leg.j.l.plane.j.⁊.C.de rei vēdi. l.si ex pecunia.⁊.C.arbi.tute. l. curator.

s **Si quid mihi.** In lege ista dicitur.si aliq̄s quod vult mihi donare causa mortis pure vxori mee voluntate mea tradidit non valet: quia illo conualescente teneor ei condictione: ⁊ illo mortuo nihilominus pauperior sum: quia non habeo quod habiturus sum.hoc dicit ista lex.videatis expositionem littere.⁊ ad istam legem concordat supra eodem.lege tertia.in fine.cum sequenti.secus si aliquis erat mihi legaturus et voluntate mea legauit vxori mee.et quesit ratio.dixi.s̄.eodem.l.si vir.§.quod legatarius.

1 Donatio que potest condici potest in stipulationem cō- uerti:⁊ stipulatio potest probari per litteras.

1 e **Na que a marito.** †In.l.ista dicit.mulier misit marito tales litteras.marite carissime scio ꝙ cū peterē a te vt deberes mihi mutuare.xx.ad res meas expediēdas ꝙ illa mihi numerasti sub ea conditione vt si ꝑ meve vel meos mores staret quominus matrimoniū permaneret perpetuo:vel qd a te diuerterem:vel repudiū tibi mitterem sine cā illa.xx.deberez tibi restituere q̄ a die numerationis noluisti esse mea ex cā donationis si non diuerterē.modo queritur si mulier repudium misit marito suo:vtrum pecuniam debeat restituere.rñdetur si ɔditio extitit qꝛ per mulierem ⁊ per mores suos diuortium est secutum: tunc pecuniā dz restituere:qꝛ pecunia q̄ ex cā donatiōis donata est conuersa est in cā mutui.si autē conditio non extiterit tūc videtur donatio.vnde repetet quatenus maritus inuenit pauperior ⁊ ipsa locupletior.h.d.ista.l.videatis expositionē littere[litteras]idest epistolam ad eum absentez[vel litteras].i. stipulatione promisit:de qua stipulatione fuerunt facte littere ⁊ scriptura[steterit]qꝛ discessit ab eo inuito:vel propter malos mores diuortiū celebratum est.Or signori ista.l.vult dicere vt dixi in casu ⁊ adhuc repeto.sed ad.l.istam opponit ⁊ videtur ꝙ tribus rōnibus stare non possit.prima ratio est si donaui vxori.xx.⁊ipsa mittit has litteras.viginti promitto tibi reddere si diuertam te inuito:esto ꝙ diuertat te inuito qñō ex stipulatione tenet cū stipulatio hz contrahi inter presentes.vt in sti.de inutili stipu.§.item verboꝝ.qꝛ hz contrahi stipulatio ⁊c. vt.j.de verb.oblig.l.continuus.Ad istud rñdetur multis modis.⁊ vno modo sic.hic est speciale stipulationem contrahi inter absentes:⁊ sic alibi est speciale ꝙ donatio contrahat inter absentes.s.de sponsa.l.j.⁊.ij.sed hec responsio nō videt bona: cum iste donationes non debeant contrahi vt inter infestos:sz vt inter beniuolos.vt.s.eo.l.si id quod.in prin.in ver.si quas. ⁊ ideo spreta ista responsione potestis alijs duobus modis dicere:⁊ vno modo sic ꝙ mulier non misit litteras inter absentes sed mulier presens marito presenti ita promisit:dixit maritus O mulier viginti que tibi mutuaui promittis mihi reddere si diuerteris a me inuito.dixit mulier:ꝓmitto:⁊sic illa stipulatio litteris continebat.vel pōt dici secundo modo ꝙ maritus donauit vxori viginti:⁊ stipulatus fuit sibi reddi si vxor a se inuito diuerteret.postea mulier ad protestandā fidem illius stipulationis precedentis misit litteras marito:cū mihi.xx.mutuasti significo si a te inuito marito diuertam ꝙ illa tibi reddam. alij dicunt ꝙ hic mulier misit epistolam in qua fatebat ꝑ stipulationem ꝙ marito viginti redderet si ab eo inuito diuerteret ista epistola ⁊ si non inducat stipulationem:tū stipulationē intercessisse probat.vt.s.depo.l.publia.in fi.Secundo instatur ⁊ opponit ad.l.istaz.qñō si donaui vxori viginti illa viginti possunt in cām mutui conuerti cū pecunia debita:ex vna cā in aliā cām conuerti non possit.vt.s.manda.l.q̄ negocia.ad qd vos dicetis ꝙ pecunia debita ex vna cā non pōt conuerti in aliam solo pacto.C.si cer.pet.l.si ex precio.⁊.C.de iure dot.l.auia.sz hic stipulat⁹ sum si a me inuito diuerteret illa mihi reddi:certe nouatio pōt fieri per stipulationē.vñ si donaui vxori viginti non valuit donatio.s.l.j.⁊.l.si spōsus.in fi.si stipulor illa viginti ex cā mutui reddi bene pōt nouari vt hic.vel pōt dici alio mō.pecunia que debetur ex vna cā non conuertit in aliam solo pacto si non est presens ⁊ parata solutioni.vt in.l.qui negocia.secus si est presens ⁊ parata solutiōi.s.si cer.pet.l.singularia.ita erat hic vxori donaueram viginti vxor habebat parata vt mihi redderet:fui stipulat⁹ ab ea si me inuito diuerteret ex cā mutui teneretur.facit.C.si cer.pet.l.si pro mutuo.vel pōt dici:si teneris ex cā efficaci ex cā mandati illa solo pacto non transfert in causam mutui:sed si teneris ex cā inefficaci:vt est donatio:quia sola penitentia reuocat potest in cām mutui conuerti.Tertio instatur ⁊ opponit ad.l.istam.⁊ videtur ꝙ stare non possit:ecce si stipulor ab vxore viginti si diuertat a me inuito videt ꝙ sit cōtra bonos mores:qꝛ matrimonia debent esse libera ⁊ absoluta in ɔhendo ⁊ dissoluendo.vnde videtur contra.j.de verb.ob. l.si diuortio.⁊.l.stipulatio hoc modo.Ad qd vos dicetis duobus modis:⁊ vno modo sic.si stipulor ab vxore si diuertat dari de suo est contra bonos mores:qꝛ matrimonia debēt esse libera.vt.C.de sponsa.l.vlt.⁊.C.de inuti.stipu.l.ij.sed si stipulor ab ea si diuertat reddere mihi qd est meum nō est ɔ bonos mores.⁊ sic loquit.l.nostra.vel pōt dici scdo modo hic qñ donaui mulieri donaui sub ista conditione si diuerteret a me vt illā pecuniā creditā haberet:postea fui stipulatus ꝙ si diuerteret pecuniā creditā redderet:hic si diuertat non videor exigere penā diuortij:sed pecuniam datam recuperare in defectū conditionis.quod esse potest.vt.s.si cer.pet.l.non omnia.

1 Donatio inter concubinam et amasium valet:non autez inter virum ⁊ vxorem.

1 s **Si predia.** †In.l.ista dicit.seia erat tua cōcubina tpe concubinatus donasti ei predia vel mancipia:postea duxisti eam in vxorem.cō tracto matrimonio alia predia vel mancipia dedisti ei.et ipsa predia donata in concubinatu reddidit.modo queritur vtrum videatur facta nunc donatio constāte matrimonio que est prohibita:an ꝑmutatio vel alius contractus innoiatus:⁊ rñdetur ꝙ potius videtur fuisse ꝑmutatio vel alius ɔctus innoiatus: sed nunquid cibaria facta in mancipijs recuperabit marit⁹.respondetur facta tempore concubinatus non recuperat.Itē facta tempore matrimonij si fuerunt in vsu mariti ⁊ mulieris qd non recuperabit.h.d.prin.huius.l.videatis expositionem littere[tempore concubinatus]qꝛ concubinus concubine pōt donare.vt.j.de dona.l.affectionis.nisi sit miles.vt.C.eo.l.ij.[acceptis].s.a marito[gestum videri].i.permutationem esse factā [interuenisse]⁊ lz inter virū ⁊ vxorē sit ꝓhibita donatio:non alius ɔctus.vt.s.eo.l.j.⁊.ij.⁊.l.si donate.in fi.[fuerint]nā tūc maritus alimenta prestita mancipijs vxoris non repetit.vt.s. eo.l.si id quod.§.vlt.⁊.l.si vir.

Filius rebus matris. In.§.isto dicitur.filius qui erat in potestate patris solitus erat gerere negocia materna.iste de pecunia matris mancipia ⁊ quasdaz res emit:⁊ instrumentū in sua persona factū est:ille filius decessit:nunquid mulier pōt cū marito experiri ⁊ qua actione.⁊ rñdetur si mulier noluit illam pecuniā filio donare:sed voluit eū habere obligatū ⁊ decessit habet actionem ɔ maritum de peculio intra annū:sz si voluit donare sicut non pōt donare marito:ita nec eius filio.vnde reuocabit incēptum ipsa pauperior est effecta ⁊ maritus locupletior h.d.iste.§.videatis expositionē littere[rebus]administrādis [suo noie cōfecit].i.conficit[decessit].s.fili⁹[in ptāte pris] etsi pater oia iure peculij occupauit[voluit esse]qꝛ noluit ei donare:sed concessit ei vt suo ꝓcuratori[actionē habere]scilicet nego.gest.vt mādati.de peculio.nā pater ex ɔctu filij tenet intra annū de peculio.vt.s.qñ actio de pecu.ex anna.l.j.[fact⁹ est]qꝛ sicut mulier prohibet donare marito:ita eius filio q̄ est in ptāte mariti.vt.s.eo.l.iij.§.qui in eiusdem.⁊ lz iste filius decesserit nō est cōfirmata donatio:qꝛ morte donatoris cōfirmatur.vt.s.eo.l.cum hic status.in prin.

s **Si quis vxori.** In.l.ista dicit.donasti vxori ea conditiōe vt illa.c.tibi in dotē daret:tu donator decessisti non mutata voluntate:nunquid donatio q̄ non valuit ab initio ɔualescit ex post facto.certe sic.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[si qs] s.maritus[in dotem accipiat]⁊ ita se obligauit ad dotē restituendam soluto matrimonio[cōualescit].s.morte.et ad istud accedit.s.eo.l.cum hic status.in prin.⁊.§.ait oratio.⁊.C.eodē. l.donationes.

v **Sictricus.** In.l.ista dicit.si sum tibi victric⁹⁊ tu es meus priuignus constante matrimonio tu potes mihi donare ⁊ ego tibi:qꝛ tu nō eras in ptāte matris tue.h.d.princi.huius.l.videatis expositionē littere[victricus]dicit victricus q̄ est maritus mrīs tue ⁊ tu nō es fili⁹ eius:sed ex alio marito natus:⁊ tu es ei⁹ priuignus.vt insti.de nup.§.affinitatis[non prohibent]quare:qꝛ non contingunt se ꝑ potestatem:⁊ inter illos ꝓhibite sunt donationes.vt.s.eo.l.iij.§.qui in eiusdē.

Diuortij. In.§.isto dicit qd vir pōt donare vxori vel econtra cā diuortij.diceret aliqs:qñō valet qꝛ ista donatio videt fieri cā diuortij:⁊ ita mala voluntate:vñ qñō vnus donat alteri.rñdetur diuortiū aliqñ fit bona voluntate:nam celebrat aliqñ ꝓpter sacerdotiū qd superuenit viro:vl etiā ꝓpter sterilitatē viri vel mulieris:vel ꝓpter senectutē aut valitudinem:aut maliciā.quare dicendū est donationē valere. h.d.iste.§.cum.l.seq.⁊ prin.l.seq.videatis expositionez littere. [concesse sunt]qꝛ conferunt in tps quo vir et vxor esse desijt. vt.s.eo.l.in cām.in fi.[sepe enim]modo rñdet oppositiōi que posset sibi fieri:qꝛ diuortiū celebratur bona gratia.⁊ad hoc est vt propter ⁊c.vt dicit in littera[dissoluit]vt.s.eo.l.cū hic status.§.diuortio.⁊ eo casu vnus donat alteri diuortij cā.vt.s.de neg.gest.l.diuortio.qd hodie non fit.vt in aut.vt liceat matri ⁊ auie.§.qꝛ vero ex consensu.

c **Et de bona ⁊c.**

Diuortio facto. In.§.isto dicitur.licet cā diuortij futuri siue ꝑsentis possit donatio fieri:tū si donatio facta est constante matrimonio ⁊ secutum est diuortiuz non confirmatur donatio etiam si patronus donauit

donauit liberte sue q̄ non licet diuertere ab eo inuito:tũ diuertit illa donatio reuocat̃.de secuto diuortio perinde est acsi donatio nõ intercessisset.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̃e[nõ confirmabit̃]immo reuocat̃.vt.s.eo.l.sed interim.§.si marit⁹.nisi nouus consensus accedat.vt.s.eo.l.cũ hic status.§.ait oratio[nõ fuisset]⁊ vbi liberta diuertit ab eo inuito lz nõ possit alij nubere:tũ desijt esse vxor.vt.j.tit.proxi.l.quod ait lex.

d **Eo quidem.** In.l.ista dicit̃.vxor mea tignũ meũ vel lapidē meũ iunxit edibus suis volũtate mea cuz vellem ei donare:nunq̄d de illo tigno vel lapide agere potero:⁊ certe lz non habeat locũ actio de tigno iniũcto vel ad exhibendũ:q2 voluntate mea iniũxit:tũ si solutũ est edificiũ illud tignũ potero vendicare[de eo].s.tigno vel lapide[ex lege.xij.tab.]de tigno iniũcto nec furti manifesti.vnde no.hic vbi vxor mea iniũxit tignũ vel lapidē meũ edibus suis voluntate mea dicenduz est q̄ ego non possum separare obstãte senatusc.qd̃ prohibet aliq̄d separari:sz exquo illd̃ ē solutũ possuz vēdicare.vt h.⁊.s.e.l.marcell⁹.

1 ☞ Donatio facta mulieri diuertenti vt reuertat̃ valet

1 v **Si mulieri.** †In.l.ista dicit̃.si vxor tua diuertit a te ⁊ tu celebrato diuortio dedisti aliqua vt ad te reuerteret̃ si fuerit reuersa:⁊ postea diuertit si verũ fuit diuortiũ donatio fuit valida:si simulatũ donatio nõ fuit valida:⁊ ita ait trebati⁹.sed certe veri⁹ est qd̃ proculus ⁊ cecilius aiunt q̄ tũc fuit verũ diuortiuz ⁊ valet donatio qñ alie nuptie sunt secute:aut si longo tēpore mulier vidua fuit:al's non fuit verũ diuortiũ:⁊ ita nõ tenuit donatio.h.d.ista.l.videatis expositionē lr̃e[alterũ esse matrimonium]quare hoc:q2 vbi est verũ diuortiũ põt donari si est simulatum non põt donari:q2 non dz vir vxori donare ↄstante mr̃imonio.[al's].i.si nõ est verũ diuortiũ[futurã esse]impediente matrimonio.vt.s.eo.l.j.⁊.ij.

q **Quod vir.** In.l.ista dr̃.si mulier nondũ viripotens nubit mihi vxor mea nõ est:spõsa videt̃ esse.vnde si dono ei donatio est valida.hoc dicit ista.l.videatis expositionē lr̃e[existimo]q2 donatio bñ valet inter sponsum ⁊ sponsam.vt.s.eo.l.si sponsus.⁊.l.cũ hic status.§.vlt.⁊ in aut̃.vt spon.larg.

1 ☞ Donatio facta post matrimoniũ est illa q̄ infringit̃:nec inspicit̃ an fuerit facta ante traductionē vel post:qd̃ locũ hz in certo casu:in casu vero dubio bene inspicitur vtrũ fuerit facta ante traductionem vel post.

1 s **Seia sempronio.** †In.l.ista dicit̃.Seia mulier intendebat nubere sempronio:anteq̄ nuberet ⁊ ī domũ duceret̃ fuit conscriptũ instr̃m dotis:eo cõscripto ante cõpletũ mr̃imoniuz seia donauit sempronio.x.aureos.nunq̄d valet donatio.r̃ndet̃ si facta fuit anteq̄ duceret̃ in domũ valet donatio:q2 ante contractũ matrimoniũ vxor põt donare viro ⁊ ecõtra:sz si facta esset postq̄ iam esset matrimoniũ ↄtũ:qd̃ fit ↄsensu nõ valet donatio.h.d.prin.hui⁹.l.videatis expositionē lr̃e[duceret̃]repetatis ⁊ anteq̄ tabule:vel põt legi alio mõ vt maior sit dubitatio[duceret̃].s.postq̄ tabule dotis signarent̃:q2 plerũq3 dos ante nuptias ↄctas dat̃.vt.s.de iure dot.l.dotis[nõ valere]nã ↄcto matrimonio ꝓhibita est donatio inter virũ ⁊ vxorem.vt.s.e.l.j.⁊.ij.sz anteq̄ ↄctũ sit mr̃imoniũ donatio facta est valida.vt.s.eo.l.si sponsus.

Virgini. In.§.isto dr̃.tu intendebas ↄhere matrimoniũ cũ aliqua virgine q̄ erat viripotēs ⁊ cuz ea sponsalia ↄxisti:ꝑ triduũ anteq̄ nuptie ↄherent duxisti eaz in vicos tuos:⁊ tenebas eã in separata.l.remota a te:ante diez nuptiarũ:⁊ anteq̄ aquã ⁊ ignē acciperetis donasti ei.x.aureos secute sunt nuptie:demũ celebratũ est diuortiũ mulier repetit a te dotē:nunq̄d.x.aureos donatos poteris retinere de dote:respondet̃ q̄ nõ.h.d.iste.§.videatis expositionē lr̃e[acciperet̃]idest benedictionē aque ⁊ ignis[eedē nuptie]al's idē.s.sponsus[de dote deduci]q2 valuit donatio.vt.s.l.pri.⁊ ad istd̃ accedit.C.de rei vxo.act.l.vnica.§.sed nec ob res donatas.

1 ☞ In re empta de pecunia donata a viro vxori consistit donatio si illa donetur ab vxore viro.

1 s **Si vxor.** †In.l.ista dicit̃.vir donauit vxori nũmos:mulier ex illis nũmis emit seruũ ⁊ ei traditus est:postea illũ seruũ viro donauit et traditit:nunq̄d illa donatio erit valida.certe sic:q2 non põt dici qd̃ sit donatio:q2 potius est restitutio rei donate.h.d.ista.l.videatis expositionē lr̃e[esset]q2 due ꝑsone sunt ꝓhibite.vt.s.eo.l.ij.§.qui in eiusdē.⁊.§.verbũ[ꝑstari põt]q2 nõ videt̃ donasse:sed poti⁹ qd̃ acceperat reddidisse.vt.s.e.l.si spõsus.§.qd̃ autē.

¶ De diuortijs ⁊ repudijs. Rubrica.

1 ☞ Differentia que sit inter diuortiũ ⁊ repudium.
2 Leges ciuiles ex quibus habentur diuortia seu repudia fieri posse non tenent:secus de iure canonico:⁊ in quibus casib⁹:vt per Goffre.in summa huius tit.

¶ Signori de sponsalibus ⁊ matrimonijs ↄhendis in supioribus dictũ est.verũ q2 matrimonia dissoluunt̃ per diuortium:
1 ⁊ sponsalia per repudiũ:ponit̃ de diuortijs ⁊ repudijs.†Naz proprie est diuortiũ inter virũ ⁊ vxorē.repudiũ est inter sponsum ⁊ sponsam.vt.j.de verb.sig.l.inter diuortiũ.⁊.j.eod.l.ij.⁊.j.
2 ad.l.iul.de adul.l.si adulteriũ.§.diuortiũ.Et no.†circa hũc articulum tria iura.est eniz ius antiquũ.ff.est ius nouũ.C.est ius nouissimũ autenticor.iure veteri.ff.diuortiũ est repudiũ poterat subsequi sine vlla cã.vnde aliqñ fiebat mala gratia.aliquãdo bona gratia.vt.s.tit.proxi.l.cũ hic status.§.diuortio.⁊.l.victricus.in fi.⁊.l.seq.⁊ principio seq.est scd̃z ius nouũ.C.fm qd̃ non possunt diuertere sola ↄria voluntate.nã licet solo consensu ↄhitur:tũ non solo cõsensu dissoluit̃ nisi ex causis iustis.puta si vxor cõmisit adulteriũ:vel si machinata est in vitã viri:vel si maritus crimē lese maiestatis cõmisit.vt.C.eo.l.consensu.est ius nouissimũ autenticor quo quedã alie cause sunt supaddite:alique detracte.vt in aut̃.de nup.§.vlt.⁊ aut̃.vt li.ma.⁊auie §.distrahunt̃.Sed de iure canonico predicta non seruant̃.immo quos deus ↄiunxit homo non separet.vt pleni⁹ dixi.s.de neg.gest.l.diuortio.Unde de diuortijs ⁊ repudijs videam⁹ q̄d sit diuortium ⁊ qualiter contrahat̃.vt.j.eo.l.ij.⁊ qualiter puocetur ad diuortiũ.de quo dicit̃.j.eo.l.iul̃.⁊ si penituerit qñ possit vir diuertere eo inuito.dicitur.j.eo.l.pe.⁊ vlt.

Dirimitur. In.l.ista ponunt̃ multi modi quibus soluitur matrimonium:nam soluitur matrimonium diuortio:morte:captiuitate:⁊ seruitute alterutrius si alter eor in seruitutem deducit̃.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[diuortio]quod qualiter fiat dixi.s.in rubrica.[morte].s.naturali:q2 mors oĩa soluit.in aut̃.de nupt.§.deinceps[captiuitate]quod intelligo esse veruz si mutat affectionem que remansit in ciuitate.vt in aut̃.de nup.§.etiã[eorum]puta si damnat̃ in metallum.vt.C.de dona.inter vir.⁊vxo.l.res que.deportatione vero non soluitur matrimonium nisi mutet̃ affectio.vt.C.eo.l.j.

d **Diuortium autem.** In.l.ista dicũtur tria.p̄io dicit̃ q̄d sit diuortiũ.secundo ponit̃ quibus verbis celebretur diuortiũ.tertio quibus modis celebret̃ repudiũ:⁊ dicit̃ diuortium a diuersitate mentiũ.nam q̄diu vir ⁊ vxor sunt in eadē voluntate durat matrimoniũ.vel diuortiũ dicit̃ cuz illi q̄ celebrãt diuortiũ in diuersas partes vadũt.scd̃o dicit̃ in diuortijs sunt talia verba cõprobata:nolo esse tuus vir:deinceps res tuas tibi habeto.itē res tuas tibi agito.Tertio dicit̃ q̄ libellus repudij hz ita formari.nã spõsus mittit spõse nolo tibi fieri vir:deinceps cõditione tua nõ vtar.⁊ põt mitti absenti ⁊ presenti.⁊ nihil interest vtrũ nuncius q̄ mittit̃ sit in ptãte alterutri⁹ vel non h.d.ista.l.videte expositionez littere[eunt]vnde no.q̄diu vir ⁊ vxor sunt eiusdē voluntatis durat matrimoniuz.vt.s.de ritu nup.l.j.⁊ exquo sunt diuerse voluntatis celebrat̃ diuortiũ.⁊ sic iuriscon.hic alludit vocabulo.sic ⁊ alibi.j.de acq̄.pos.l.j.in prĩci.⁊.s.si cer.pe.l.j.§.appellata.sz ad prin.huius.l.oppo.⁊ videtur q̄ diuortium non dicatur a diuersitate mentiũ:immo a volũtate:q2 placet eis diuertere.ad quod vos dicetis diuersitas mentiũ est habito respectu ad matrimoniũ:q2 exquo volũt diuertere incipiunt habere diuersas ⁊ contrarias voluntates ei quam in ↄhendo habuerunt:siue vterq3 consentiat in diuertendo:siue alter tantum.aliqñ tũ est q̄ vir vult diuertere ab vxore.vt.C.eo.l.ↄsensu[in repudijs].i.in diuortijs[hec verba]sub.q2 dicit vir:nolo tibi plus vir esse:res tuas tibi agito:res tuas tibi habeto.vt.j.eo.l.nullum.

d **Diuortium non est.** In.l.ista dicitur si vir forte iratus ob aliquã cãm dicit vxori bella dona facias facta tua:q2 nolo esse tuus vir deinceps non est diuortium:q2 qui calore iracundie diuertit non videtur diuertisse nisi illa perseuerãtia animi fiat vel duret:et ideo que calore iracundie diuertit si in breui reuersa est non videtur diuertisse.h.d.ista.l.videatis expositionem littere[animi fuisse]idest ex proposito fuisse[nec diuertisse videtur]vt.s.de ritu nup.l.plerunq3.⁊.s.tit.proxi.l.vir mulieri.Or signori no.hic quod calore iracundie fit nõ videtur fieri.vt.j.de regu.iuris.l.quicquid.⁊ sic ira interdum excusat licet ira sit species delicti.vt.s.de mi.l.si ex causa.§.si cõmissum.Item nota hic in fine quod non videtur factum quod non durat.vt.j.de acqui.pos.l.non videtur.

1 Ibi est dare priuationem vbi est dare habitum.

1 i **Ulianus libro .xx. ff.** †In .l. ista dicitur. vxor tua cepit furiosa esse: nunquid ipsa poterit tibi mittere repudiũ: vel tu ei: ꝛ rñdet ꝙ tu potes mittere ei repudiũ: ipsa autem mittere non põt ꝑpter dementiã suã: nec eius tutor: pater autẽ ipsius bene põt mittere tibi libellũ repudij [habet] accedit. ꝭ. de procu. l. j. in fi. ꝛ. ĵ. de iure codi. l. ij. §. vl. [posse] vt. ĵ. solu. matri. l. si cum dotem. §. finautem.

s **Si filia.** In .l. ista dicit. tu pro filia tua dotez dedisti ꝛ ꝯuenisti cũ genero ꝙ si ipsa ꝑdecederet ꝙ dos tibi redderet: cogitauit filia ꝛ dixit marito dos dꝫ redire ad patrẽ meũ: vnde nolo ꝙ redeat: vnde volo a te diuertere: ꝛ ita diuertit ꝑstando culpã diuortio vt tu maritus lucreris dotẽ: nunqd istud nocet patri quominus dos redeat ad patrẽ: certe non. vnde sicut si filia decessisset constante matrimonio rediret dos ad patrẽ. ita hoc casu. h. d. ista. l. videatis expositionẽ littere [afficiat] .i. eius lucro afferat [ei] idest patri [filia] Or signori. l. ista dicit vnũ qd videt oĩbus. ll. contrarium si filia est emãcipata ꝛ pater dat dotẽ: ergo dos nõ est ꝓfecticia: immo aduẽticia. vnde moriente filia nõ dꝫ redire ad patrẽ. vnde videt ꝭ. C. de rei vxo. act. l. vna. §. extraneuz. ad qd põt dici olim iure. ff. siue filia erat in ptãte: siue emãcipata paterna affectio faciebat dotem ꝓfecticiã. vt hic. ꝛ. ĵ. solu. ma. l. filio. sed hodie istud est correctũ. vt in palle. §. extraneuz. ꝛ ita in hoc. l. ista erit correcta. vel dicatis pater dedit dotẽ pro filia et stipulatus fuit dotẽ sibi reddi si decederet constante matrimonio. vnde sicut si q̃libet alius extraneus dat pro muliere dotez: ꝛ stipulat dotẽ sibi reddi dos dꝫ ad eũ redire. vt in. §. extraneũ

1 Quo ad quid dicitur quasi matrimoniũ: quo ad q̃d non

1 v **Xores eorum.** †In .l. ista dicit: aliquis fuit captus ab hostib⁹: nunquid vxor sua statiꝫ põt alij nubere: certe nõ: qꝛ remanet vxor q̃diu nõ mutat affectionẽ: vel nisi libellũ repudij mittat. vnũ sciatis ꝙ quotiẽs dubiũ est an aliqs q̃ est captus viuat vel nõ: vxor ei⁹ dꝫ abstinere q̃nq; ann. a secũdis nuptijs ꝯhendis: ꝛ post. v. põt nubere. ꝛ qd dictuꝫ est in viro capto ab hostibus: idẽ in vxore capta ab hostib⁹ ꝛ viro remãso domi. h. d. ista. l. videatis expositionẽ lr̃e [nõ ꝑũt] nisi mutaret affectionẽ vel nisi mitteret libellũ repudij. vt. ĵ. dicit [hꝫ iminutũ] .s. vxor dotem: vir donationẽ ꝑpter nup. [ꝛ vxore captiua] .i. capta. Or signori no. hic si vir capit ab hostib⁹ ꝛ vxor nõ mutat affectionem vel nõ mittit libellũ repudij nõ desinit esse vxor: sec⁹ si mutat affectionẽ vel libellũ repudij mittat. vt. ꝭ. eo. l. j. sed si dubiũ est viuat vel in captiuitate sit ante. v. ann. non põt alij nubere. postea sic. vt hic. ꝛ insti. de nup. §. etiã. secus est si maritus militat: qꝛ post quadrienniũ põt alij nubere. vt. C. eo. l. vxor. q̃ videtur huic ꝯ. hodie aũt mulier dꝫ expectare ꝑpetuo ꝛ quãtiscũq; annis maritus fuerit absens: siue in captiuitate: siue ĩ expeditione non põt alij nubere. vt in auť. q̃ est signata sup preal. l. C. eo. l. vxor. que incipit hodie quantiscunq; annis ꝛc. ꝛ in auť. vt liceat matri ꝛ auie. §. quod autem.

s **Si penituit.** In .l. ista dicit. marit⁹ misit vxori libellum diuortij: postea mutauit voluntatẽ anteq̃ tradereť ei libell⁹ repudij: nunquid durabit matrimoniũ. certe sic nisi cognita penitẽtia vxor incipiat habere voluntatẽ diuertẽdi: qꝛ tũc soluit matrimoniũ per eã. h. d. ista. l. videatis expositionẽ lr̃e [si penituit eũ] .s. virum [dedit] .s. patri mulieris [isq;] .i. libellus [dicendũ est] qꝛ non videt misisse exquo penituit. vt. ꝭ. eo. l. ij. ꝛ ad istud accedit. C. de app. l. si q̃s [matrimoniũ] vnde si non venit in eius noticiam non videtur misisse. vt. ĵ. de pe. l. qui absentem.

o **Iuus adrianus.** In .l. ista dicit. si aliquis alienaꝫ vxorem euntẽ per viã publicã cepit ꝛ fecit qd remitteret libellum diuortij marito suo dꝫ ille in trienniuꝫ relegari. h. d. ista. l. videatis expositionẽ lr̃e [misisset] .i. mitti fecisset sine causa, et ideo sic exponit: qꝛ ipse videtur mittere q̃ ꝑ aliũ mittit.

1 Diuortium non potest fieri nisi septem testibus adhibitis in quorum numero libertus non numeratur.

n **Ullum diuortium.** †In .l. ista dicit ad hocvt diuortiũ valeat requirunt. vij. testes puberes: ciues romani ꝛ rogati ꝑter libertũ ei⁹ q̃ misit libellũ. ꝛ dicim⁹ libertũ ei⁹ siue ipse manumisit vel pater ei⁹: vel descẽdẽtes: vel sursuꝫ versuꝫ h. d. ista. l. videatis expositionẽ lr̃e [adhibitis] .s. ꝛ rogatis. et ita no. ꝙ hic testes rogant: qꝛ certus numerus exigit sicut est ĩ testamẽtis [ꝑter libertũ] istud ꝑter põt legi exceptiue: vel põt legi inclusiue ꝙ si libertus ei⁹ q̃ mittit libellũ diuortij presens sit adhuc requirunt. vij. testes. ꝛ inter eos non cõputat libert⁹ eius. sic no. ꝭ. de procu. l. sed hec. §. preter. ꝛ. ꝭ. de pig. act. l. prima [manumissus sit] sic sumitur. ꝭ. de proba. l. si arbiter. sed liberti libertorum nostrorũ non dicuntur nostri liberti. vt. ĵ. de verbo. signi. l. inter. §. patronus.

p **Atrono inuito.** In .l. ista dicit ꝙ liberta mea q̃ est mihi vxor si est a me sponte manumissa a me inuito diuertere nõ põt: sꝫ ꝛ si ex cã fideicõmissi sit manumissa a me inuito poterit diuertere. h. d. ista. l. videatis expositionem lr̃e [nõ põt] sub. et alij nubere sub. ꝛ hoc verũ est cũ patronus spõte manumisit. ꝭ. de ritu nup. l. in eo iure. in prin. ꝛ. l. matrimoniũ. ꝛ. ĵ. l. proxima. [tunc enim põt] sub. ab eo inuito diuertere ꝛ alij nubere. vt. ꝭ. de ritu nup. l. proxime constitutũ dicit. vnde no. qd plus iuris hꝫ ille patronus q̃ manumittit ex volũtate q̃ q̃ ex necessitate: nã liberta eius ab eo q̃ ex voluntate manumittit ab eo inuito non põt diuertere ꝛ alij nubere: sꝫ ab eo q̃ ex necessitate manumittit sic. vt hic in fi. ꝛ q̃ manumittit ex voluntate imponit operas: non qui ex necessitate. vt. C. de oper. lib. l. j. ꝛ. l. mater tua. ꝛ ibi no. multos alios casus. vnde si placet hic repetatis.

1 Lex licet improbet diuortiũ fieri inuito patrono: tamen ipsum nõ annullat. Et ad hoc vt diuortium inuito patrono nõ possit impune fieri duo requiruntur. videlicet ꝙ patronus nõ desinat esse patronus: ꝛ ꝙ libertam noluerit in matrimonium retinere: secus si talis qualis eius voluntas in contrarium apparuerit. hoc dicit.

2 Duo vbi necessario ꝯcurrere debẽt si alterũ ĩteruenĩat nõ suffic.

3 Uoluntas quandoq; declaratur verbis ꝛ factis: quãdoq; verbis tantum.

4 Ex actibus exterioribus sumimus coniecturã ad interiores.

1 q **Uod ait lex.** †Signori. l. ista q̃ est vltima huius tit. in se cõtinet tria dicta. primo dicit libertã nuptã patrono nõ posse ab eo inuito diuertere ꝛ alij nubere: sicut. l. iul. de maritandis ordinibus cauet. verũtamen qd ait. l. iul. dꝫ ita itelligi si liberta a patrono inuito diuertit ꝛ alij nubit desinit esse vxor. verũtamẽ fingitur vxor remanere: qꝛ non põt alij nubere nec in cõcubinatu esse: ꝛ qꝛ non hꝫ act. de dote. vñ si diuertit ab eo inuito et nubit alteri nõ est vxor vbi nõ est matrimoniũ: nec est vxor: nec etiam cũ alio poterit habere cõnubium. Scdo dicit qd ad hoc vt liberta nõ possit diuertere a patrono eo inuito ꝛ alij nubere duo sunt necessaria. s. ꝙ patronus remaneat patronus: ꝛ ꝙ velit eã habere in vxorẽ: sꝫ si alterum deficit põt alij nubere eo inuito. Tertio dicit si plꝫ ꝑrono expsse vel tacite libertã in vxorẽ non hr̃e poterit alij nubere eo inuito: plꝫ ꝑrono expsse ꝙ alij possit nubere si mittit liberte libellũ diuortij. plꝫ ei tacite si facit ei tale q̃d qd nõ põt fieri a viro ꝯstãte mr̃imonio: qꝛ ꝯuenit eã acti. rerũ amotarũ: vel accusat eã de adulterio vel de alio crĩc. Itez si accipit aliã vxorẽ: vel aliã cõcubinã: vel aliã petijt vxo. nã eo ipso tacite declarat ꝑron⁹ ꝙ nõ vult eã libertã q̃ ab eo iuito diuertit hr̃e vxo. ꝛ ideo poterit ab eo iuito diuertere ꝛ alij nubere. h. d. ista. l. videatis expositionẽ lr̃e [qd ait lex] .s. iulia d̃ maritãdis ordinib⁹. de q̃ cauet. vt. ĵ. vñ vir et vxor. l. vnica. §. j. vel dic qd ait lex. ꝭ. l. px. d̃ ri. nup. l. ĩ eo iure. ꝛ ordiat ita lr̃a. qd ait lex. sub. illõ qd ait lex: qꝛ illa ꝓhibitio ñ fac ꝙ sit diuortiũ. nã q̃ ad q̃d nõ est diuortiũ: qꝛ nõ põt alteri nubere iuito ꝑrono: nec ĩ alteri⁹ ꝯcubinatu eẽ: nec hr̃e act. de dote. vñ quo ad ista remanet vxor. sic ꝛ al's mr̃imoniũ quo ad q̃d ꝯstat: quo ad q̃d nõ. C. ad. l. iuľ. de fal. l. si q̃s decurio. ꝛ insti. de adop. §. vlt. qd. s. diuortiũ nõ hr̃e ei⁹ facto sit solutũ mr̃imoniũ. vt. ĵ. pri. rñ. [ei eẽ] nõ tñ cõmitteret adulteriũ q̃ eã cognosceret. vt. ĵ. ad. l. iuliã de adul. l. pe. [posse] hucusq; durat primũ dictũ hui⁹. l. ꝛ vult dicere vt dixi ĩ casu: ꝛ hic repetatis si vobis placet. Or sequit [ait lex ꝛc.] hic incipit scdm dictũ: ꝛ ĩ isto scdo dicto d̃r vt dixi in casu: et hic repetatis [volebat] sub. ne alij nubat [autoritas] qꝛ põt alij nubere ꝛ ab eo iuito diuertere: sꝫ q̃ño desijt eẽ patronus. Rñdeo si ista liberta restituat natalib⁹. vt. C. de ope. li. l. pe. vel põt dici ꝙ desinit ꝑron⁹ eẽ si ꝑron⁹ reuocaret in seruitutẽ. vt isti. de capi. dimi. §. maxia. Or sequit in lr̃a [illud ꝛc] hic ĩcipit tertiũ dictũ: ꝛ in isto tertio dicto d̃r vt dixi in casu. videatis expositionẽ lr̃e [ꝑinde] mõ ponit exẽpla in q̃b⁹ apparet ꝙ nõ vult eã nuptã hr̃e [oriri] nã ꝯstãte mr̃imonio nõ intenditur actio penalis vel famosa: nec rerũ amotarũ q̃ est ĩ duplũ. vt. C. re. amo. l. ij. nec obst. C. de fur. ꝛ seruo cor. l. vlt. in fi. qꝛ qd ibi dicitur ꝙ agitur rerũ amotarũ. i. in factũ ob res amotas ꝛ in simplum [quare] annectit aliud exemplũ matrimonij. vnde nota hic fm hec tempora soluto matrimonio accusat vxor de adulterio. hodie accusat ꝯstãte mr̃imonio. vt in auť. vt nul. iu. §. si q̃ñ. ꝛ. §. si vero adulterã [tenuis] .i. modic⁹ [despõderit] .i. despõ

saucrit

sauerit[destinauerit].i.proposuerit aliam habere in vxorem.
[appetierit]nam constante matrimonio nō posset aliam vxo-
tem ducere vel concubinam habere.vt.s̄.de his qui not. infa.l.
prima.⁊.C.ad legem iul.de adul.l.eum qui[probandum] sub.
cum constante matrimonio concubinam habere non possit.vt
C.de cōcu.l.j.Or circa.l.istam no.multa no.⁊ primo no.in pri-
mo dicto si liberta diuertit inuito patrono desinit eē vxor quo
ad quid.s.vt desinat esse vxor:quo ad quid nō.s.quo ad tria.sci
licet vt non possit alij nubere inuito patrono:nec in cōcubina-
tu alterius esse:nec pōt habere actionem de dote:sic ⁊ decurio:
si instrumentum decurionatus reuocatur in dubiuz quo ad q̇d
desinit esse decurio:quo ad quid non.vt.C.de decu.l.si quis de-
curio.sic ⁊ filius interdum quo ad aliqua dicitur fili⁹:quo ad
aliqua non.vt insti.de his qui sunt sui vel alie.iur.§. vlt. Item
2 in secundo dicto huius.l.no.† ꝙ vbi duo sunt necessaria si vnū
interueniat non sufficit.⁊ ad hoc facit.s̄.de transac. l. cuz hi.§.
pretor.⁊.s̄.de reivendi.l.sinautem.§.possideri.⁊.C.de inof.do.
l.si liqueat.⁊.l.si totas.⁊.j̄.in qui.cau.in pos.ea.l.fulcinius. §.j.
3 Item in tertio dicto huius.l.no.† ꝙ quis aliquādo declarat
a voluntatem suam verbis [a] ⁊ factis.aliqn̄ verbis tantum.et ad
istud accedit.s̄.de leg.⁊ senatuscōs.l.de quibus.⁊.s̄.de his qui
no.infa.l.ij.§.ignominie cā.⁊.C.de lati.lib.tol.l.vnica.§.sz qui
4 domini.⁊.§.sed ⁊ si quis homini.Item nota † exteriora decla
rant interiora.⁊ ad istud accedit insti.de rerum diui.§. gallina
rum.Item nota hic ꝙ cessante cā cessat effect⁹.accedit. s̄.de pa
ctis.l.quod dictum est.⁊.C.de epi.⁊ cle.l.generaliter. Item no
ta hic ꝙ exquo patronus declarauit libertam nolle esse vxorē
suam illa statim pōt alij nubere.⁊ hic non est locus penitentie.
vt hic.⁊.s̄.de dolo.l.j.aliqn̄ tamen est locus penitētie si alteri⁹
non interest.vt.j̄.de colla.l.nōnunq̄.Item no.ꝙ posito vno de
contrarijs vel de his que se non compatiunt̄ tollitur reliquuz.
vt hic.⁊. C.vt nemo priua.impo.vela regia.l.j.⁊.C.de testa.l.nō
codicillum.⁊.C.de peti.here.l.si filius.⁊.j̄.de acquir.here.l.pro
herede.⁊.j̄.ad.l.iuli.de adul.l.crimen. ¶ Or signori nos ince-
pimus ⁊ finiuimus ⁊ mediauimus librum istū sicut scitis vos
qui fuistis de auditorio isto:de quo agimus gratias deo ⁊ bea
te marie virgini matri ipsius ⁊ oibus sanctis eius.⁊ est consue
tudo diutius obtenta in ciuitate istaꝙ cantatur missa quando
liber finitur ⁊ ad honorem sancti spiritus:⁊ est bona consuetu
do:⁊ ideo est tenenda:sed qr moris est ꝙ doctores in fine libri
dicant aliqua de suo proposito:dicam vobis aliqua pauca tn̄.
Et dico vobis ꝙ in anno sequenti intēdo docere ordinarie be
ne ⁊ legaliter sicut vnq̄ feci:extraordinarie nō credo legere:qr
scholares non sunt boni pagatores:qr volunt scire:sed nolunt
soluere.Iuxta illō.Scire volūt oēs:mercedē soluere nemo:nō
habeo vobis plura dicere:eatis cum benedictione dñi: tamen
bene veniatis ad missam ⁊ rogo vos. Odoffredus.

¶ Finitur lectura singularis et aurea domini Odoffredi ad
ad secundam digesti veteris partem nouiter rite ordinata:⁊ a
multis vitijs purgata cum additionibus summarijs.ll. ⁊.§.de
cisiuis:ac cū eleganti repertorio cū numeris regulatissimo sin
gulares materias designante.Lugduni Anno a virginis par
tu.1519.die.ix.decēbris.magister Iacobus saccō imprimebat.

Benedictus deus
cū virgine matre.

¶ Registrum huius voluminis aa bb cc dd ee ff gg hh
ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt vv xx yy zz ⁊⁊.
Omnes sunt quaterni.

a ¶ Verbis ⁊ factis.⁊ declaratur reb⁹ ipsis ⁊ factis ⁊ facto datur intelligi. l.reprehendēda. vbi do.Ias.ꝑ illum tex.C.d insti.⁊ substi. sub condi.fa. alleg.l.si auia C.de iure delib.⁊.l. multū ff.de acquirē. here.⁊ glo.no tab.in. l.fulcinius.§.fin.ff. ex qui.cau.in pos.ea.⁊glos. in.l.apud celsum.§.labeo. ff.de exce.do.

Repertorium Alphabeticum cum

numeris nouiter editum ad commentaria excellentissimi iurecon sulti domini Odoffredi super prima et secunda .ff. veteris feliciter exorditur.

Factum

Iuratur

Mulieri

Solēnitas

Finis Repertorij alphabetici.

Laus tibi Christe.

REAL ORDENANZA ADICIONAL A LA DE REEMPLAZOS DE TRECE DE NOVIEMBRE

DE MIL SETECIENTOS Y SETENTA,

POR LA QUAL SE SIRVE S. M.
declarar varias esenciones y casos para
la mas fácil y exâcta egecucion del
alistamiento y sortéo, guarda-
da equidad.

EN MADRID:
En la Imprenta de Pedro Marin.

colorchecker CLASSIC

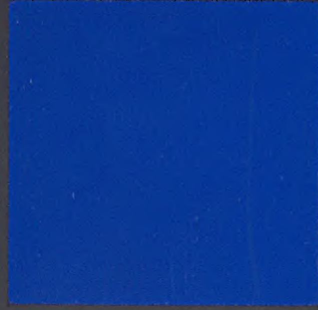

calibrite

mm